

20 ~ E

JOSEPHI BERNARDI
VAN-ESPEN

PRESBYTERI, JURIS UTRIUSQUE DOCTORIS

ET SACR. CANONICUS ACADEMIAE JOHANNINAE PROTECTOR

MUSECCLESIASTICUM UNIVERSUM

CATECHUSAE SCRIPTAE OMNIA

Decem Tomus comprehensa.

OPUS NATIVAE INTEGRITATI SUMMO STUDIO RESSTITUTUM

Episcopis, sacris Vicariis, & Officialibus Ecclesiarum, ac Regibus, Archiepiscopis, Advocatis, Patronis, Parochis, Confessoribus, cum Sacra Theologiae, ac Jurisprudentiae
Viri, Sacerdotes, militem, & apprimo amantissimum

EDITIO RECENTISSIMA

Demum aucta hunc praesentis, & multique plurimi Tractatus hactenus
neglecti, Litterae, & Monumenta passim in loco positae
praesentem vero Selectis Additionibus

REAGNI DOCT. THEOLOGICI, ET CANONISTAE

JOSEPHI GIBERT

SUPERIORIS AUCTORIS ET REVISORIS

TOMUS NONUS

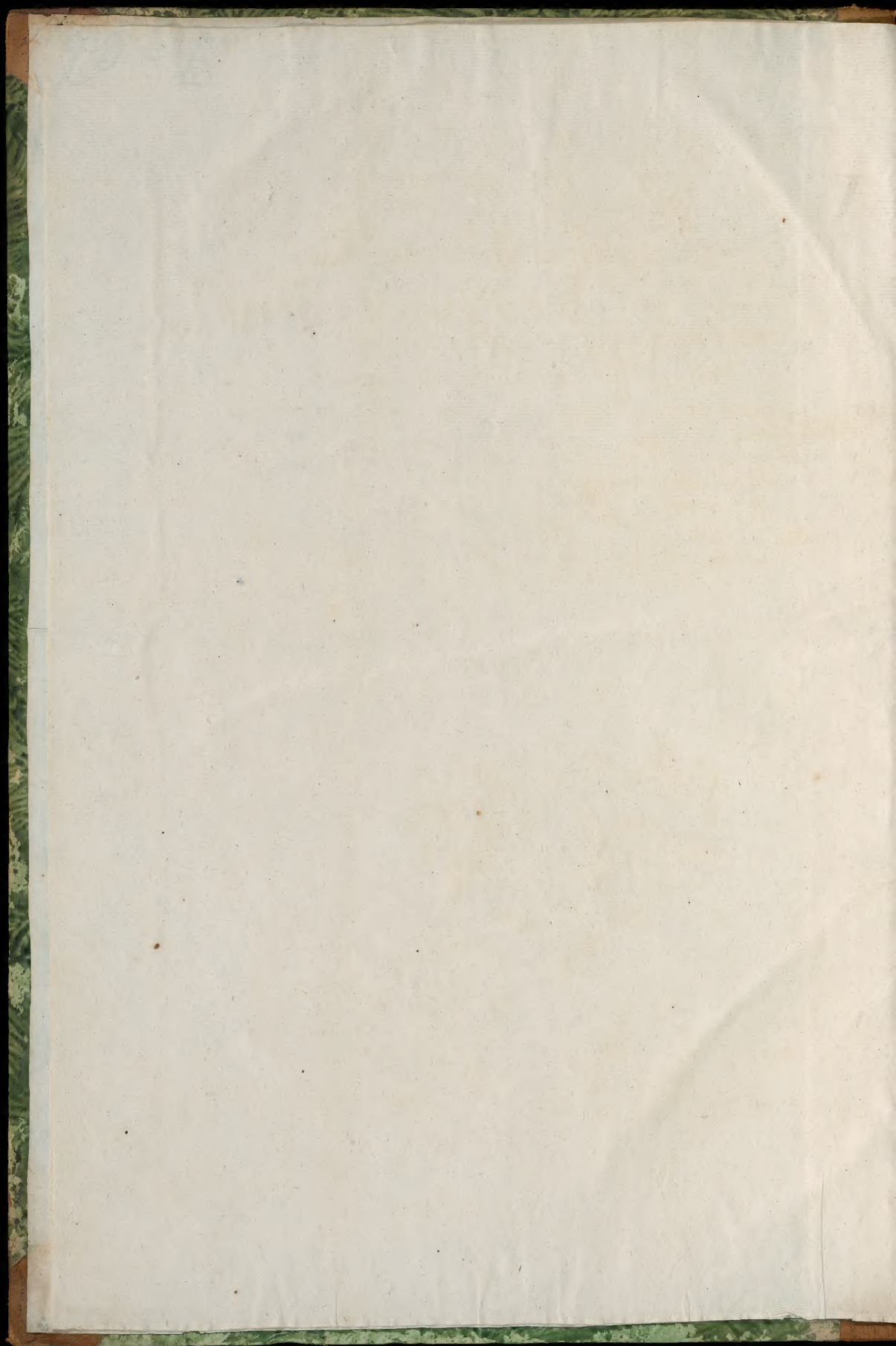

VENETIIS. MDCCLXXXII.

EX Typographia JOHANNIS GIBERT

IN VIA S. MARCI AD PORTAM

AD VENTUM. MDCCLXXXII.

Z E G E R I B E R N A R D I
V A N - E S P E N

PRESBYTERI, JURIS UTRIUSQUE DOCTORIS

ET SACR. CANONUM IN ACADEMIA LOVANIENSI PROFESSORIS

JUS ECCLESIASTICUM UNIVERSUM

CÆTERAQUE SCRIPTA OMNIA

Decem Tomis comprehensa.

OPUS NATIVÆ INTEGRITATI SUMMO STUDIO RESTITUTUM
Episcopis, eorum Vicariis, & Officialibus Ecclesiasticis, ac Laicis Judicibus, Ad-
vocatis, Patronis, Parochis, Confessariis, tam Sac. Theologiæ quam Jurisprudentiæ
Viris studiosis utilissimum, & apprime necessarium.

EDITIO RECENTISSIMA

*Omnibus antea actis longe præstantior, & nitidior, plurimis Tractatibus hætenus
ineditis, Litteris, & Monumentis passim suo loco positis,
præsertim vero selectis Adnotationibus*

CLARISS. DOCT. THEOLOGI, ET CANONISTÆ

J O A N N I S P E T R I G I B E R T

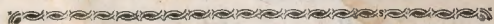
NUPERRIME AUCTA ET ILLUSTRATA.

T O M U S N O N U S.

V E N E T I I S, M D C C L X X I I.

EX TYPOGRAPHIA JOANNIS GATTI,

IN VICO S. RAPHAELIS ARCHANGELI,

SUPERIORUM APPROBATIONE, AC PRIVILEGIIS.

111

I N D E X
CAPITUM ET PARAGRAPHORUM
VARIORUM OPUSCULORUM

S I V E
T R A C T A T U M U

Qua in hoc Novo Volumine continentur.

TRACTATUS DE CENSURIS.

CAPUT VI.

Qua Praelato excommunicante attendenda?

- §. I. **Q**uid attendere debeat Praelatus circa personam feriendam Censuram? 22
§. II. Qua attendenda respectu Ecclesiae? 23

CAPUT VII.

De effectu Excommunicationis.

- §. I. **Q**uis sit Excommunicationis effectus ex infirmo Christi? 24
§. II. Quomodo obligatio evitandi Excommunicationem, per Apostolos, eorumque Successores extensa? ibid.
§. III. Evitatio Excommunicatorum subsequenteribus saculis coarctat, & nullo cum vigore a Fidelibus exalta. ibid.
§. IV. De temperamento effectus Excommunicationis quoad evitacionem Excommunicati allato per Gregorium VII. & Subsequentes Pontifices, usque ad Martinum V. exclusivae. 25
§. V. De Temperamento effectus Excommunicationis per Decretum Concilii Constantiensis, siue Extravagantem Martini V. Ad evitanda. ibid.
§. VI. Quando hodie evitandus sit Clerici percussor? 26
§. VII. Censura, quibus hodie ob Communicationem cum Excommunicato incurritur Excommunicatio maior. 27

CAPUT VIII.

De Censuris iniustis & invalidis.

- §. I. **U**trum Censura iniusta sit evitanda? ibid.
§. II. Utrum Censura iniusta sit tenenda seu observanda? 28
§. III. De remedio ordinario adversus Censuras iniustas. ibid.
§. IV. De remedio extraordinario contra iniustas Censuras per Recursum ad Tribunalia Regia. 30
§. V. Iudices Regii adquirentes recursum contra iniustas Censuras, amittunt cognoscere de violentia illarum. 30
§. VI. Quibus modis solent Iudices Regii violentias per Censuras illatas compescere? ibid.
§. VII. Qualiter subinde Censura eulam in foro externo servanda non sit. 32
§. VIII. Inter persecutiones a Christo suis veris Discipulis & veritatis defensoribus praedictas, est iniusta Censurarum, signatur Excommunicationis infliccio. 34

CAPUT IX.

De Interdicto.

- §. I. **I**nterdictum uti & suspensio subinde infingitur per modum Censurae, & subinde per modum aere poena; & quando ab aliis Censuris distinguuntur? 35
§. II. De distinctione Interdicti personalis, localis, & mixti; item particularis, & generalis. ibid.
§. III. An olim actum fuerit Interdictum generale, prout hodie sumitur? 36
§. IV. Interdictum generale habentibus saculis frequentius impensum: quam sanctis eius solent esse effectus. ibid.

CAPUT X.

De Suspensione.

CAPUT XI.

De Absolutione a Censuris.

- §. I. **C**ensura tollitur per Absolutionem. 38
§. II. De Absolutione in Foro parisiensi, & Foro conventuali. 39
§. III. De absolutione ad cautelam, & cum reindencia. ibid.
§. IV. Quis absolvere possit a Censuris a Iudice laici? 40
§. V. Quis possit absolvere a Censuris juris? 41
§. VI. De Absolutione a Censuris reservatis. ibid.

DISSERTATIO CANONICA

De Intercessione seu interventione Episcoporum pro Reis apud Principes & Magistratus civiles, & de Consuegentibus ad Ecclesias seu de Immunitate locali, seu Asylo Templorum.

CAPUT PRIMUM.

De Interventione Episcoporum pro Reis.

- §. I. **I**ntercedere pro Reis iam pridem Episcopi familiare. 42
§. II. Pro quibus intercedere, & quomodo intercedere possint? ibid.

Monitum Editoris.
TRACTATUS Historico-Canonicus de Censuris Ecclesiasticis, quo gravior disciplina & recitior seceretur; & quo servita in censuris diligenter procedendum, nec non qualiter evitanda ac observanda Censura?
Praefatio.
TRACTATUS Historico-Canonicus de Censuris Ecclesiasticis, ac notanter de Excommunicatione.

pag. 1

2

ibid.

4

CAPUT PRIMUM

De varia specie Excommunicationis.

- §. I. **D**e variis Excommunicationibus, qua ad Censuram Ecclesiasticam referri non possunt. 4
§. II. De Excommunicatione minore prout hodie accipitur, & quando Excommunicatio simpliciter posita capere sumi pro maiore? 5
§. III. De Anathemate. 6
§. IV. De excommunicatione legis, seu juris & hominis. 7
§. V. Validitas & effectus Excommunicationis juris siue Canonis dependet a validitate & obligatione Legis. ibid.
§. VI. Ut Lex Pontificia, atque annexa Censura ubique obliget, non sufficit publicatio Roma facta. 8
§. VII. Ballarum Romanarum in Belgio, aliisque Provinciis publicatio non admittitur, siue praevio Placeto Regio. ibid.

CAPUT II.

De auctoritate ferendi Censuras, praesertim Excommunicationis.

- §. I. **P**otesitas excommunicandi radicaliter est penes Ecclesiam. 10
§. II. Auctoritas ligandi & solvendi per Censuras, olim procedebat ad eandem auct., & quo absolutio aut ligatio in foro parisiensi. 11
§. III. Quo tempore forum iudiciale a foro interno capere recusat separari, & auctoritas excommunicandi ad iudiciale transjungi? 12
§. IV. Quibus iuxta modernam disciplinam competat Auctoritas ferendi Censuras? ibid.
§. V. Utrum Auctoritas aliqua circa Censuras competat Principibus laicis? 13

CAPUT III.

De Contumacia & Monitionibus Canonis, qua infliccionem Censurarum precedere debent.

- §. I. **D**e Contumacia, qua Censuram praecedere debet. 13
§. II. De Monitione Canonica, siue de Monitionibus, qua Censuram praecedere debent. 14
§. III. De intervallo temporis, quod intercedere debet inter monitiones; & forma in his servanda. ibid.
§. IV. Difficultas circa Censuras late sententiae ob non praesentiam monitionem Canonicae. ibid.

CAPUT IV.

De iusta causa Excommunicationis.

- §. I. **A**d Excommunicationem requiritur gravis culpa, ut minus mortalis. 15
§. II. Non omnis Contumacia erga Iudicem sufficit ad Excommunicationem. ibid. & lxx.
§. III. Causa Excommunicationis debet esse manifesta, & Iudicis legitime probata. 16

CAPUT V.

De ordine iudiciario in materia Censurarum, notanter Excommunicationis servando.

- §. I. **E**ffectus essentialis Ordinis iudiciarii reddit Censuram invalidam. ibid.
§. II. Defectus jurisdictionis in Iudice ob interpositam appellationem aut recusacionem reddit Censuram nullam. ibid.
§. III. Defectus citationis Censura est invalida. 17
§. IV. Causa Censurarum instruida & decidenda est coram Iudicibus in partibus. 18
§. V. Qua specialiter in ferendis Censuris observanda? 21
§. VI. De formalis & rari, quibus hodie solentur Excommunicationi seu anathemati praefertur. ibid.

IV
§. III. Effectus intercessionis expectabatur de pignorate Principis. 44
§. IV. Conjuguntur ad Ecclesias consuevant implorare interventio
nem Episcoporum. ibid.
§. V. Asylum conjuguntur ad Ecclesias dependens ab arbitrio
Principum. 45

CAPUT II.

Expenduntur Leges Principum Christianorum, quæ extant in
Codice Justiniano & Theodosiano, quibus terminos & for-
mam Asylo Tempiorum præscribunt.

§. I. Expenditur Constitutio Theodosii senioris. 45
§. II. Lex Arcadii & Honorii. ibid.
§. III. Arcadii Constitutio Asylo Ecclesiarum abrogatoria. ibid.
§. IV. Constitutio Theodosii junioris terminos Asyli extendens. 46
§. V. Altera Theodosii junioris Constitutio de servis conjugentibus
ad Ecclesias. 47
§. VI. Leonis Imperatoris Constitutio. ibid.
§. VII. Novella Justiniani Imperatoris. 48

CAPUT III.

Reflexiones in Canones relatos in Decreto Gratiani,
Causa 17. Quest. 4.

§. I. Auctoritate Decreti Gratiani credi capis, Asylum Ecclesia-
rum dependere ab auctoritate Ecclesiastica. 48
§. II. Expenditur fragmentum Epistolæ sub nomine Nicolai Papa
per Gratianum relata. ibid.
§. III. Epistola S. Augustini ad Bonifacium. 49
§. IV. Fragmentum Epistolæ sub nomine Gelasii Papa. ibid.
§. V. Canon Synodi Ilerdensis. ibid.
§. VI. Canon sub nomine Concilii Triburienfis. ibid.
§. VII. Fragmentum Epistolæ sub nomine Joannis VIII. ibid.
§. VIII. Canon Concilii Toletani XII. ibid.
§. IX. Canon Synodi Arelatensis. ibid.

CAPUT IV.

Quæ loca gaudeant Immunitate sive Asylo?

§. I. Sole Ecclesia antiquitus Asylo gaudebat. 50
§. II. Quid nomine Ecclesia veniat? ibid.
§. III. Circa loca Immunitatis attendenda consuetudo. 51

CAPUT V.

Quinam Asylo seu Immunitate non gaudent?

§. I. Soli conjugentes Asylo fruuntur. 51
§. II. Quid potissimum in concedenda, aut extendenda, vel
interpretanda Immunitate, attendendum? ibid.
§. III. Romani Pontifices quadam crimina ab Asylo exceptant per
suas Decretales; & quæ hanc Decretalium auctoritas? ibid.
§. IV. Ab Asylo exclusi delinquentes in loco Immunitatis, aut per
consequenter immunitatis. 52
§. V. Decretalis Innocentii III. & qualiter ei in plerisque Provin-
ciis derogatum? ibid.
§. VI. De furibus ab Asylo exclusi. ibid.
§. VII. De homicidis ab Asylo exceptis. 53
§. VIII. Rei læsa Majestatis ab Asylo exclusi. ibid.
§. IX. Fraudulenti decetores immunitate privati. ibid.

CAPUT VI.

De Iudice hujus Immunitatis.

§. I. Pueribus ostenditur Iudicium de immunitate spectare ad Prin-
cipem, ejusque Magistratum. 54

CAPUT VII.

De Extrahione Rei ex loco Immunitatis.

§. I. Extrahio a loco immunitatis spectat ad Curiam secularem,
sive ejus Ministros. 54
§. II. De jure non requiritur licentia Episcopi ad extrahendum. 55
§. III. Praxis Belgii. ibid.
§. IV. Quomodo probatum esse debeat, casum esse exceptum, ne
Reus extrahatur? ibid.
§. V. Constitutio Francisci I. Regis Gallie, & ejus occasione Ec-
clesiarum Asylo abrogata. ibid.

CAPUT VIII.

Quid de hac Immunitate Ecclesiarum habeant Concordatum
vulgo Brabantium, necnon præteritum Concordatum
vulgo Hannonia?

§. I. Concordatum vulgo Brabantium. 56
§. II. Exhibetur & discutitur articulus Concordati de Ec-
clesiarum immunitate. ibid.
§. III. Præteritum Concordatum vulgo Hannonia. 57
§. IV. Exhibetur & discutitur articulus præteriti Concordati. ibid.
§. V. Praxis Belgii hinc conformis. 58

CAPUT IX.

De Bulla Gregorii XIV.

§. I. Precipuum hujus Bullæ scopus. 59
§. II. Quæ de Indultis suorum Prædecessorum narrat in sua
Bulla Pontifex ad recentiorum aetatem referenda. ibid.
§. III. Enumeratur Pontifex scandala & abusus, quæ præteritis ex-
plicitis Indultis secuta: & quis scopus hujus emendationis? ibid.

D E X
§. IV. Repetant facultates & indulgentia Asylo Prædecessoribus concessa. 60
§. V. Explicite casus, in quibus, & non in aliis, conjugentes ab
Ecclesiis abstrahi possunt. ibid.
§. VI. Præteritis satisfacere querelis Curie secularis. 61
§. VII. Venit conjugentes etiam in casibus exceptis per Curiam
secularem extrahi, sine licentia Episcopi, & adjunctione personæ
Ecclesiasticæ. ibid.
§. VIII. Auctoritatem dandi licentia extrahendi solis Episcopis com-
petere declarat, in quo Constitutio sibi non coherere videtur. ibid.
§. IX. Præcipit extrahi per Ministros Curie secularis duci ad car-
ceres Curia spirituali. 62
§. X. Tradi non permittit Curia seculari, nisi prius causa cognita,
Judex Ecclesiasticus declaraverit esse casum exceptum. ibid.
§. XI. Bulla non recepta. ibid.

CONCORDIA.

Immunitatis Ecclesiasticæ & Juris Regii adversus Certamen Immu-
nitatis, &c. a D. Petro Govarts R.S.M. in Magno suo Concilio
Mechliniæ Conciliario Ecclesiastico, & ejusdem Diocesis Vicario
Generalis, institutum.
Ubi una constituitur, coram quibus iuxta morem Belgii Materia Ec-
clesiastica circa violationem Immunitatis fuit tractanda.
Præmium. 63

CAPUT PRIMUM.

An Theologi Belgæ in materia morum & doctrinæ declinent
Judices Theologicos, & ad Tribunalia laica in hac materia
confugiant?

§. I. Repetitur status quaestiois. 65
§. II. Nullo exemplo violationem Immunitatis probat Co-
vartius. ibid.
§. III. Ex Acta a Govartio reclamatis evincitur, Theologos Belgas
in materia morum & doctrinæ Judices Ecclesiasticos non de-
clinare ut incompetentes. ibid.
§. IV. Idipsum pleribus argumentis aliunde petitur adstruitur. ibid.
§. V. An Advocari bonum Theologorum aque sint immunes a vi-
olatione Immunitatis Ecclesiasticæ in materia doctrinæ? 66

CAPUT II.

An Theologi ob recursum in mater a possessorii ad Tribunalia
Regia, recte accensentur de violata Immunitate Ecclesiastica?

§. I. Possessorium, ex spiritus ubique pene, ac præsertim in Belgio
ex consuetudine immemoriali spectat ad Judices Regios. 66
§. II. Theologi Belgæ convenerunt circa cumulationem & concursum ju-
dicii possessorii & criminalis. 67
§. III. Theologi Belgæ evitant iudicium criminale præteritum pos-
sessoris sua fama; aut ex Lege diffamari revertendo ad Tribu-
nalia Regia. 67
§. IV. Theologi merito conqueuntur, sibi viam iustitia negari,
dum via possessorii ipsi occluditur. 70

CAPUT III.

An Theologi recte accensentur de violata Jurisdictione
Ecclesiastica in Causis Criminalibus.

§. I. Allo accusantur Theologi Belgæ, quod in Criminalibus decli-
nent Tribunal Ecclesiasticum. 70
§. II. Hallucinatio Govartii circa cumulationem & concursum ju-
dicii possessorii & criminalis. 71
§. III. An Theologi Belgæ evitant iudicium criminale præteritum pos-
sessoris sua fama; aut ex Lege diffamari revertendo ad Tribu-
nalia Regia. 72
§. IV. Accusantur Theologi Belgæ, quod adversus Episcopos, & si-
gnanter Archiepiscopum Mechliniensem actiones Criminales infi-
nuant coram Judicibus secularibus. ibid.
§. V. Casus, occasione cuius hæc accusatio a D. Govartio adversus
Theologos Belgas infuita. 73
§. VI. An in casu præpositi Theologi Belgæ actionem criminalem
instituerint contra D. Archiepiscopum Mechliniensem? ibid.
§. VII. An Theologi recte coram Consilio Regio agerint civiliter ad
reparationem sua fama? 74

APPENDIX MONUMENTORUM

Ad hanc Concordiam pertinentium.

I. Bulla Martini V. de Cognitione Possessorii Rei spiritualis coram
Consilio Regis. 75
II. Breve Leonis X. de eadem materia. ibid.
III. Libellus supplicis Status Brabantie oblati ex parte plerum-
que Ecclesiasticorum. 76
IV. Alter Libellus supplicis Status Brabantie oblati, quo exhi-
bentur commissæ inquisitiones Privilegiorum Patriæ. ibid.
V. Illustissimi Archiepiscopi Mechliniensis Memorialis Regi oblati
adversus quinque Deputatos. 80
VI. Deductio Processus criminalis Pastoris S. Catharina, & Adha-
rentium ipsius. ibid.
VII. Libellus supplicis quinque Deputatorum Regi oblati adversus
Memoriali Illustissimi Archiepiscopi Mechliniensis. 81

T R A C T A T U S

DE PROMULGATIONE

LEGUM ECCLESIASTICARUM

Ac speciatim Bullarum & Rescriptorum Curiae Romanae, ubi & de Placito Regio, quod ante eorum publicationem & executionem in provinciis requiritur.

Profasio.

83

P A R S P R I M A

DE PUBLICATIONE LEGUM.

CAPUT PRIMUM.

Offenditur ad rationem Legis requiri ejusdem publicationem.

§. III. Ratio instituti a Christo regiminis Ecclesiastici requirit Promulgationem per Dioceses. 89

- §. I. Nulla Lex vim obligandi habet ante factam illius promulgationem. 87
 §. II. Qualis Promulgatio sit necessaria? ibid.
 §. III. Pluribus titulis convenit Legem generalem per singulas Provincias publicari. 88
 §. IV. Justinianus Imperator formam publicationis per Provincias probavit, eaque Justiniani Constitutio ubique recepta est. ibid.

CAPUT II.

Forma promulgationis per Provincias etiam servanda in promulgatione Legum Ecclesiasticarum.

- §. I. Forma promulgandi leges per Provincias etiam in Legibus Ecclesiasticis observari voluit Justinianus: eamque Justiniani legem Ecclesia Romana probavit. 88
 §. II. Eandem promulgandi formam a primis saeculis Ecclesia servavit. ibid.

CAPUT III.

De forma publicationis hodie Romae usitatae, ejusque effectui.

- §. I. Describitur publicationis forma, qua Leges & Decreta Pontificia in urbe Roma promulgari hodie solent. 89
 §. II. Quis effectus hujus Promulgationis? ibid.
 §. III. Solvitur primum Argumentum eorum, qui praetendunt, promulgationem Romae factam esse sufficientem, ut per eam omnes ubique fideles obstringantur. 91
 §. IV. Refellitur secundum Argumentum desumptum ex publicatione Bullae Genae Domini. ibid.
 §. V. Refellitur Argumentum desumptum ex publicatione Regularum Cancellariae. ibid.
 §. VI. Refellitur quartum Argumentum desumptum ex ratione congruentiae. 92
 VII. Occurritur Argumento, quod desumitur ex clausula Bullae Pontificiae nonnunquam inserta, qua declaratur, sola publicatione Romae facta omnes ubique fideles Decretis Pontificiis obstringi atque ulterius publicatione. ibid.

P A R S S E C U N D A

DE PLACITO REGIO

Super publicatione & executione Decretorum & Litterarum Curiae Romanae; ejus antiquitate, fundamento & scopo.

CAPUT PRIMUM.

De inveterato usu Placiti Regii.

§. III. Offenditur quibus ex causis per Regia Auditoria executio Bullarum fieri queat inspecto Placiti scopo. 95

- §. I. Usus Placiti Regii super Bullis & Rescriptis Romanis jam pridem apud Belgas receptissimus fuit. 93
 §. II. Idem placiti usus apud alias Gentes jam pridem obtinuit. ibid.

CAPUT II.

De Scopo Placiti Regii.

- §. I. Ostenditur Scopus Placiti esse praeparare, ne executio Bullarum impingat in commodam publicam. ibid.
 §. II. Idem scopus eruitur ex Principum Edictis. ibid.

CAPUT III.

Quo titulo Principi hoc Jus Placiti competat?

- §. I. Ostenditur Jus hoc Principibus competere titulo sui Principatus suo jure Regalia. 96
 §. II. Jus hoc inseparabiliter inheret ipsi Principatui, nec Princeps illud a se abdicare potest. 97
 §. III. Pre recto juris hujus usu possunt Principes pro tempore & locorum varietate Leges praescribere. ibid.
 §. IV. Officium Fiscole conservationi hujus Juris tenetur invigilare. 98

P A R S T E R T I A

Usus Placiti adstruitur respectu Legum generalium externum Ecclesiae Regimen concernentium.

CAPUT PRIMUM.

Hic usus probatur ex scopo ipsius Placiti, conditione ipsarum Legum generalium, necnon plurium earundem non receptione.

- §. I. Evidetur ex scopo ipsius Placiti ejus usum ad certam & determinatam Bullarum speciem restringi non posse. 99
 §. II. Idem vincitur ex ipse Legum generalium conditione. ibid.
 §. III. Plures generales Pontificia Constitutiones ad Disciplinam Ecclesiasticam spectantes, receptae non sunt; eo quod moribus Provinciarum convenire non viderentur. ibid.

CAPUT II.

Usus Placiti super Decretis generalibus Disciplinam Ecclesiae concernentibus probatur ex iis, quae contigerunt in receptione & publicatione Concilii Tridentini.

- §. I. Quid de recipiendis Decretis hujus Concilii, tum ab ipso Concilio, tum a Pio IV. Summo Pontifice fuerit decretum? 100
 §. II. Quid in Belgio super receptione & publicatione Concilii Tridentini actum fuerit? ibid.
 §. III. Usus Placiti adstruitur per ea, quae super receptione Concilii Tridentini contigerunt in Gallia. 101

P A R T S A Q U A R T A

De Usu Placiti Regii super Decretis, quibus Libri proferuntur.

CAPUT PRIMUM.

Offenditur scopum Placiti Regii etiam obtinere quoad Decreta Romana, quibus lectio Librorum interdictur.

- §. I. **F**orma hodierna Curia Romana in decernendis & concipiendis Decretis, quibus Libri proferuntur, evincit usum Placiti, inspecto ejus scopo, merito ad hac Decreta extendi. 102
- §. II. Exponitur alius modus, quo idem contingere potest. ibid.
- §. III. Contingere potest, ut similia Decreta etiam iusta, ob certas circumstantias: non expedit in curiis Provinciis publicari. 103

CAPUT II.

Adstruitur usus Placiti super Decretis, quibus libri proferuntur, ex iis quae contigerunt in publicatione & receptione Indicis librorum prohibitorum vulgo Tridentini.

- §. I. **E**xponitur quia circa hunc Indicem actum sit in Concilio Tridentino. 103
- §. II. Quid circa Indicem vulgo Tridentinum, factum fuerit per Pium IV. Papam? 104
- §. III. Praeditus Index Romanus vulgo Tridentinus, nec in Belgio, nec in Hispania simpliciter receptus fuit. ibid.
- §. IV. Bulla Clementis VIII. prohibens de novo Opera Capoli adlinari, nec in Belgio, nec in Gallia obligare credita est. ibid.

CAPUT III.

Adstruitur usus Placiti ex iis, quae contigerunt occasione procriptionis Libri, cui titulus: *Angustinus Cornelii Jansenii Episcopi* ipse.

- §. I. **E**xponitur quid actum sit occasione Decreti S. Congregationis Inquisitionis Romanae de 7. Augusti 1642. quo dictus Liber proscriptus fuit. 105
- §. II. Adstruitur idem Placiti usus ex iis, quae acta sunt occasione Bullae Urbani VIII. quae incipit, In eminenti, usque ad annum 1647. ibid.
- §. III. Idem Placiti usus adstruitur ex illis, quae contigerunt occasione publicationis praeditae Bullae In eminenti anno 1651. ibid.
- §. IV. Usus Placiti adstruitur per ea, quae contigerunt post publicationem Bullae In eminenti, occasione Litterarum Archiducis Leopoldi & Ordinationis Regiae. 107

CAPUT IV.

Adstruitur idem usus Placiti ex iis, quae contigerunt occasione Decreti S. Officii de 6. Septembris 1657. quo Libri quidam proferuntur.

- §. I. **E**xponuntur ea, quae contigerunt ob factam publicationem hujus Decreti ante obtentum Placitum Regium, & cassationem ejusdem publicationis per Consilium Brabantiae. 108
- §. II. Exponitur quid post Cassationem a Consilio Brabantino factam decrevisse S. Congregatio 14. Martii 1658. & quid ei opposuerit Consilium Brabantiae. ibid.
- §. III. Probatum idem Placiti usus ex actis per Consilium Primum & Consilium Flandriae occasione publicationis ejusdem Decreti de 6. Septembris 1657. 109
- §. IV. De Litteris Regiis super publicatione ejusdem Decreti de 6. Septembris 1657. per Nuntium Hispaniae imperatoris. ibid.
- §. V. Quae pro conservatione Juris Placiti facta sint post receptas praedictas Litteras Regias? ibid.

CAPUT V.

Idem Placiti usus adstruitur ex Actis occasione Decretorum de 17. Januarii 1691. & 20. Aprilis 1668. respective per Consilium Brabantiae, & Parlamentum Mechliniense.

- §. I. **E**xponuntur Acta per Consilium Brabantiae occasione praedicti Decreti de 17. Januarii 1691. 110
- §. II. Referuntur Acta Parlamentum Mechliniense occasione praedicti Decreti de 20. Aprilis 1668. ibid.

CAPUT VI.

Adstruitur idem usus Placiti in Regno Galliae super Decretis Romanis, quibus Libri proferuntur.

- §. I. **A**dstruitur ex iis, quae acta sunt occasione Bullae Alexandri VII. contra finem Consilii Sacrae Theologiae Parisiensis. 111
- §. II. Adstruitur usus Placiti in Regno Galliae ex iis, quae acta sunt occasione Bullarum suae Brevis, quibus proferuntur respectu quodam Scripti Episcopi S. Pontii, & Tractatus de Origine & usu Regalis, Auctore D. Audant. 112

P A R S Q U I N T A

De Usu Placiti Regii super Bullis Dogmaticis.

CAPUT PRIMUM.

Exponitur quodnam censetur Decretum dogmaticum, & quae auctoritas circa Decreta dogmatica Principibus competere possit.

- §. I. **Q**uid intelligatur per Bullam dogmaticam? 113
- §. II. Principes non sunt iudices Fidei. 114
- §. III. Quas partes habent Principes in Conciliis in quibus de Fide agitur, necnon in definitorem confirmationem & executionem? ibid.
- §. IV. Principes in usu Placiti non praesunt se constituisse Iudices super Decretis Fidei. ibid.

CAPUT II.

Offenditur unde contingere queat, ut publicatio & executio Decretorum dogmaticorum in iura publica impingat.

- §. I. **O**stenditur id contingere posse ex modo publicationis seu profectionis eorumdem. 115
- §. II. Idipsum contingere potest ob Clausulas Decretis dogmaticis insertas. 116
- §. III. Sub praetextu definitionis Dogmatum, iura Regia, inveterata Provinciarum Consuetudines & Privilegia subinde infringi possunt. ibid.
- §. IV. Ex hactenus dictis concluditur Placitum Regium aequi regitur ante publicationem Bullarum Dogmaticarum, quam ceterorum Rescriptorum: ejusque usus super Bullis Dogmaticis ab antiquo in Belgio fuisse usitatum probatur auctoritate Joannis Drusii. 117

CAPUT III.

Discutitur opinio Francisci Zypae de hoc usu Placiti Regii.

- §. I. **Z**ypae fatetur, quod Consilia Regia jampridem Placito subiecerint Decreta Romana, etiam non Beneficia. 117
- §. II. An ex Editis Principum restrictio Placiti ad Rescripta Beneficia deduci queat, ut opinatur videtur Zypae? 118
- §. III. Offenditur quam inepta sit ratio a Zypae adducta pro adstringenda restrictione Placiti Regii ad Rescripta Beneficia privatis data, & quomodo hac restrictione funditus everat scopum Placiti. 119
- §. IV. Zypae in restrictione Placiti ad Rescripta Beneficia, ea quae privatis data sibi non constat. 120

APPENDIX MONUMENTORUM.

Quorum in hoc Tractatu mentio occurrit.

- Epistola Ferdinandi Regis Catholici de 22. Maji 1508. ad Vice-Regem Neapolitanum occasione Brevis, quod Papa miserat in Regnum, & voluit illud eidem observari, non obstantis Litteris Placiti hoc Peractis. 121
- Epistola Consilii Flandriae ad Consilium primum, quae exponit Consilium, Praerogative Regium esse ad cassationem publicationis Decreti Romani attentatae per Episcopum Brungensem, sua praevia Litteris Placiti; item supplicat Concilio Privato, ut Litterae Placiti non expediantur, nisi prius auditis Consiliis Provincialibus; atque una exponit, quam necessarium sit, ut iura Placiti quoad omnia Decreta Romana etiam dogmatica sollicite conserventur. 122
- Consulta Consilii Brabantiae sub Cancellario Ferdinando Boisschet, ad Archiducissam Isabellam, de anno 1628. cum Decretis cassationis in illa memoratis, quae expeditur, Litteras Ministeriales ad effectum revocationis hactenus in Belgio non fuisse usitatas, neque adducit posse sine litteris Placiti; atque usus Placiti pluribus rationibus & exemplis adstruitur. 123

Decretum Consilii Brabantiae die 5. Maji 1628. quo cassatur publicatio Bullae Romanae imperatae in causa haereticorum Caroli de Bilde, & in superioribus consultis enumeratum. 129

Decretum Consilii Brabantiae de 3. Julii 1628. quo cassatur citatio quadam officii ex parte Internuntii, praefata in Consultis pariter enumeratum. 130

Episcopi Internuntii de 24. Septembris 1628. ad Universitatem Lovaniensem, cui annexum erat Decretum S. Congregationis universalis Inquisitionis contra Librum Cornelii Jansenii Episcopi Ipresensis per Universitatem publicandum. 131

Brevis Urbani VIII. de 11. Januarii 1622. ad Universitatem, in quo conquisitur de non facta executione praedicti Decreti S. Congregationis. 132

Libellus supplicis Procuratoris Regii oblatus Consilio Brabantiae, quo petit interdicti Rectori Universitatis Lovanienensis procedere ad Publicationem ullius Bullae aut Decreti Romani, nisi ipsi primo confiterentur de obtemperantia Placitis, & nominatim ad Publicationem praedicti Decreti S. Congregationis contra Librum Cornelii Jansenii Episcopi Ipresensis. 133

Libellus Procuratoris Generalis Consilii Namurcensis, quo petit cassationem publicationis Bullae Urbani VIII. factae per Episcopum Namurcensem sine previo Placito Regio. 134

Episcopi Gubernatoris Belgii ad Universitatem Lovaniensem, qua mandatur Universitati, ut cessare faciat disputationes & alterationes ecclesiasticas inter Theologos occasione doctrinae contentae in libro, cui titulus, Augustinus Cornelii Jansenii, quoad usque habentur finalis resolutio Summi Pontificis, nec non Suae Regiae Majestatis super modo & forma executionis Bullae, quo praedictus Liber erat prohibitus. 135

Litterae Consilii Brabantiae ad Gubernatorem Belgii, in quibus exponitur, qua ratione provideretur, ut per Internuntium, vel Universitatem Lovaniensem publicaretur Liber condemnatoria Libri, cui titulus, Augustinus Cornelii Jansenii, sine obtemperantia prioris Litterae Placitis. 136

Episcopi Consilii Brabantiae ad Archiducem Leopoldum, qua responditur Consilio, resoluisset admittere publicationem Bullae, qua prohibetur Liber Cornelii Jansenii Episcopi Ipresensis, conformiter ad Mandatum ad Archiducem transmissum; una tamen monens; hanc publicationem ita moderandam, ut sui Placitis integrum conservetur. 137

Episcopi Cancellarii Consilii Brabantiae ad Archiducem Leopoldum, in qua monet Archiducem omnino praevocandum, ne per publicationem Bullae, qua prohibetur Liber Cornelii Jansenii Episcopi Ipresensis, nullatenus praedictus Libri Regio haereticis invidiositer conservetur, de non admittendis ullis Bullis aut Decretis Romanis sine previo Placito Regio. 138

Decretum Archiepiscopi Mechliniensis, quo mandat publicari & observari nullam Ordinem 1771. quod praescriberetur Liber Cornelii Jansenii Episcopi Ipresensis, ac una exponeretur ratio, quae Archiepiscopum moveant ad postulatandam dilationem huius publicationis. 139

Libellus supplicis Ordinum Brabantiae oblatus Archiduci Leopoldo, quo exponitur per publicationem Bullae praescribentis Librum, cui titulus, Augustinus Cornelii Jansenii, posse plurimum praevocari Juribus & Privilegiis, ac inveteratis moribus huius Provinciae, ob plures in ea occurrentes clausulas huius Juribus, Privilegiis, & Consuetudinibus contrarias; quapropter petitur, nominatim Regem expatri aditum, qua declararet Suae Majestatis per hanc publicationem se non velle derogare praedictis Juribus, vel nullum novitatem inducere. 140

Litterae Archiduci Leopoldo ad Concilium Brabantiae, quibus cassatur & annullatur quaedam Protectio Internuntii contra quosdam clausulas expressas in Litteris Archiduci; necnon Ordinatione Regiae super publicatione Bullae Urbani VIII. praescribentis Librum, cui titulus, Augustinus. 141

Consulta Consilii Brabantiae ad Archiducem Leopoldum, in qua ostenditur, clausulas contentas in Litteris Archiduci & Ordinatione Regiae super publicatione Bullae Urbani VIII. contra Librum Cornelii Jansenii Episcopi Ipresensis, esse conformes inveteratis moribus huius Provinciae, & omnium parte Provinciarum, & Regnum, nihilque continere contrarium libertati Romani Pontificis, vel libertati & immunitati Ecclesiasticae. 142

Sententia Consilii Brabantiae, qua publicatio Decreti Congregationis S. Officii de 6. Septembris 1657. quo praescribuntur plures Libri, facta per Archiepiscopum Mechliniensem, cassatur ob defectu Placitis Regii. 143

Consulta Consilii Brabantiae ad Archiducem Leopoldum, in qua vindicatur praescriptam Sententiam Consilii contra ea, qua Archiepiscopus Mechliniensis, & Internuntius Apostolicus eidem Sententiae opposuerunt in suis respective Libellis Archiduci Leopoldo oblatis. 144

Consulta Consilii Brabantiae ad Archiducem Leopoldum, in qua exponitur resolutionem captam per Consilium super cassatione Decreti Congregationis S. Officii de 14. Martii 1658. qua cassabatur Sententia ipsius Consilii Brabantiae cassatoria publicationis Decreti de 6. Septembris 1657. facta per Archiepiscopum Mechliniensem, tamquam contraria Immunitati & Libertati Ecclesiae,

supplicanti Archiduci, ut huic resolutioni favere dignetur, utpote conservandis Juribus Regiae omnino necessariae. 145

Litterae Philippi IV. ad Gubernatorem Belgii, quibus mandat, publicationem fieri Decreti de 6. Septembris 1657. & infirmat, super hoc Decreto tamquam Dogmatico Litteras Placitis non requirit, una tamen monens, ut in hac re nihil novi inducatur. 146

Litterae Gubernatoris Belgii ad Consilium Regium, quibus mandat, ut conformiter ad Litteras Regias permittant fieri publicationem Decreti de 6. Septembris 1657. neque impedimentum ponant publicationi Decretorum vulgo Dogmaticorum, qua ut talia fuerint visa & recognita. 147

Consulta Consilii Brabantiae ad Gubernatorem Belgii, in qua exponitur, missum fuisse Secretarium Consilii ad Archiepiscopum Mechliniensem, ut sciret, si in vim Litterarum Regiarum publicasset Decretum de 6. Septembris 1657. ac una eidem Archiepiscopo infirmaret resolutionem Consilii de non permittenda publicatione ullius Decreti Romani, etiam quoad praetenditur Dogmaticum, nisi prius in Consilio fuerit visum, & ut tale recognitum, ostenditque hanc cautionem esse necessariam, ut sui Placitis conservetur. 148

Libellus Internuntii Apostolici oblatus Gubernatori Belgii, quo adstruere conatur, Bullas vulgo Dogmaticas non esse exhibendas Consilio Regio, ne recognoscantur ut tales; priusquam publicari possint. 149

Litterae Consilii privati ad Archiepiscopum Mechliniensem post examinationem praedictum Libellum Internuntii. 150

Litterae D. Internuntii ad Archiepiscopum, quibus erat adiunctum Decretum S. Congregationis de 17. Januarii 1691. ut per Archiepiscopum publicaretur. 151

Libellus Procuratoris Regii, in quo concluditur ad cassationem publicationis praedicti Decreti de 17. Januarii 1691. per Archiepiscopum Mechliniensem facta sine Placito Regio. 152

Litterae Consilii Brabantiae ad Archiepiscopum Mechliniensem, quibus ipsi communicatur praedictus Libellus Procuratoris Regii. 153

Declaratio Archiepiscopi Mechliniensis, qua se excusat super facta praefata publicatione, & promittit, se impostum nullum Decretum Romanum publicaturum, nisi obtemperet previo Placito Regio. 154

Libellus Procuratoris Regii oblatus Parlamento Mechliniensi, in quo exponitur sub districtu huius Parliamenti facti Decretum Romanum de 20. Aprilis 1688. non obtento Placito Regio, conclusitque, ut mandetur tam Vicario, quam Vicariatus Mechliniensis, Sede vacante, consignari omnia dicti Decreti exemplaria eidem per Internuntium submissa, eique interdictum Decreti rempreffio & publicatio sub pena apprehensionis temporalium, una cum Sententia Parliamenti, qua tam Vicario, quam Vicariatus interdicta publicatione eiusdem Decreti. 155

Bulla Alexandri VII. qua damnatur binque Censura Facultatis Theologicae Parisiensis. 156

Discursus Dionysii Talon Advocati Regii, coram Parlamento Parisiensi contra praedictam Bullam Alexandri VII. 157

Conclusio capta per Procuratorem Regium coram gradu Parlamento Parisiensi ad suppressionem praedictae Bullae Alexandri VII. & conservationem Conservatorum Facultatis Theologicae, qua per eam Bullam erant damnatae. 158

Arrestum Parliamenti conforme Conclusionibus capti per Procuratorem Regium. 159

Discursus Petri Brillac Consiliarii Regii, habitus coram Facultate Theologica Parisiensi prima Augusti 1665. quo ipsam certiorum reddidit de praedicta Arresto Parliamenti, eamque adhibitor ad continuandum eundem suum in eadem sua doctrina, & conservandis Librariis Ecclesiae Gallicanae. 160

Similis Discursus Domini de Harlay Substituti Procuratoris Generalis Patrii sui coram eadem Facultate, habitus prima Augusti 1665. in quo sese discorsit de nullitatibus praedictae Bullae Alexandri VII. & de auctoritate Facultatis Theologicae conservandi Doctrinae erroneae, & quanto in precio habita fuerit hac Facultas tam apud Pontificem quam Regem. 161

Discursus Advocati Regii, habitus coram Parlamento Parisiensi occasione duorum Breviarum Clementis XI. de 18. Januarii 1710. quibus respective praescribuntur quaedam Scripturae Episcopi S. Penitiae, & Tractatus de Origine Regaliae: una cum Conclusiones Procuratoris Regii, & Arresto Parliamenti super ea sequuto. 162

Litterae Regiae de 16. Martii 1701. ad Consilium Flandriae, quibus revocatur Litterae Placitis datas super Libellis Indulgentiarum aliorum de allatis seu inferendis. 163

Litterae Regiae de penultima Decembris 1703. ad Consilium Flandriae, quibus eidem injungitur, ne permittat affixionem Indulgentiarum seu remissionem, nisi prius apparuerit de obtemperantia Placitis. 164

Praegmatica Sanctio Philippo II. de anno 1574. qua declaratur nullae Bullae, Provisiones, Expeditiones, aut Sententiae Romanae Legatorum aut Internuntiorum Apostolicorum sine Placito Regio hic posse executionem habere. 165

Infirmitas Pastoralis Eminentiissimi Cardinalis Bispy Episcopi Meldensis &c. 166

ÆQUITAS SENTENTIÆ PARLAMENTI MECHLINIENSIS

In causa ventilata & discussa inter Clarissimum D. Zegerum Bernardum Van-Espen Juris utriusque Doctorem & Sacri Canonum Professore ordinarium, & Amplissimos D. Consiliarios Fideles ejusdem Parlamenti ipsi juncti, supplicantes, & Reverendissimum ac Amplissimum D. Petrum Govarts Diocesis Sylvoaducentis Vicarium Apostolicum, necnon ejusdem Parlamenti Consiliarium Ecclesiasticum referentem ex Actis in hac Causa coram Parlamento exhibitis contra Dialogos a Domino Referente post Latam Sententiam divulgatos, & responsus. 168

Libellus Supplex Doctoris Van-Espen exhibitus in Consilio Secutus. 169

Annexum sub A. Epistola Reverendissimi Domini Vicarii Apostolici Sylvoaducentis Petri Govarts, qua extat folio 3. Libelli impressi, cui titulus: Acta Ecclesie Mechliniensis anni millesimi septingentesimi decimi octavi, circa Bullam Unigenitus. Præmittuntur, Epistola Episcoporum Belgii ad SS. D. N. Clementem Papam Undecimum & Breve responsum Sua Sanctitatis, & Litteræ eorundem Episcoporum ad Metropolitanum Mechliniensem. Bruxellis, typis Simonis & Serpheus, Typographi Excellentissimi & Reverendissimi Domini Archiepiscopi Mechliniensis.

Epistola adm. Rom. ac Eruditissimi P. Norberti d'Elbæque Ord. Prædicat. S. T. L. &c. ad Clariss. D. Van-Espen. Roma 9. Septembris 1702. 170

Epistola Excellentissimi D. Marchionis de Pril ad Magnos Consilium Mechlinia. 171

Libellus Supplex exhibitus magno Consilio Mechlinia per DD. Consiliarios Fideles in Causa junctus. 172

Advertentia pro Petro Govarts Consiliario Ecclesiastico in Magno Consilio & Regia Sua Majestatis Consilio Mechlinia residente & Vicario Apostolico Sylvoaducentis, Infamato, contra Clarissimum D. Zegerum Van-Espen J. U. Doctorem & Sacrum Canonum Professore in Universitate Lovaniensi, supplicans. 173

Replique du Docteur Van-Espen, joints à lui les Conseillers Fideles de l'Empereur & Roy. 174

Perfessio & Advertentia pro Petro Govarts Consiliario Ecclesiastico, in magno Consilio & Regia Sua Majestatis Consilio, & Vicario Apostolico Sylvoaducentis contra Clarissimum Zegerum Van-Espen, Juris utriusque Doctorem & Professore. 175

Duplicae du Docteur Van-Espen, joints à lui les Conseillers Fideles de l'Empereur & Roy. 176

Deductio juris & facti pro Zegere-Bernardo Van-Espen J. U. Doctore, & Sacro Canonum Professore, supplicante: contra Am-

plissimum D. Petrum Govarts Vicarium Apostolicum Sylvoaducentem, Consiliarium in Magno Consilio Regio, Intimatum. 184

Caput I. Respondetur ad ea, quæ pro sua exceptione declinatoria, & ejus fundamenta, sive Immunitate Sacrorum in Causis personalibus, signanter criminalibus, adducit intimatus. 185

Caput II. De necessitate Placiti super Bullis Pontificiis præsertim dogmaticis ante earum publicationem. 186

Caput III. Expenduntur quæ contra doctrinam Supplicantis de Jurisdictione Principis præsertim criminali in hoc Scripto per D. Intimatum adducuntur. 187

Caput IV. Explanantur, quæ de prohibitione Romana Operis Supplicantis (cui titulus, Jus Ecclesiasticum, &c.) scribit D. Intimatus, quæque inde perperam concludit, adjectis quibusdam parergis ad invidiam Supplicantis impertinenter adductis. 188

Libellus civilis exhibitus Magno Consilio Mechlinia per Petrum Govarts Consiliarium ibidem Ecclesiasticum, & Vicarium Apostolicum Sylvoaducentem. 190

Decretum Congregationis Cardinalium S. Officii, quo prohibetur Litteris, cui titulus: Jus Ecclesiasticum Universum &c. 193

Leopold Guillaume per la grace de Dieu Archiduc d'Autriche Duc de Bourgogne, &c. Lieutenant, Gouverneur, & Capitaine General des Pays-Bas & Bourgogne, &c. 194

Litteræ Sua Casarea Majestatis ad Electorem Trevirensis, &c. 195

Reponse de Messieurs les Conseillers Fideles à la Requete Civile precedente. 196

Additionalis deductio ad similem præliorem pro Z. B. Van-Espen J. U. D. & Sacro Canonum Professore, supplicante: contra D. Petrum Govarts Consiliarium Ecclesiasticum hujus magni Consilii, necnon Vicarium Apostolicum Sylvoaducentem, Intimatum. 197

Sententia magni Consilii pronuntiata in hac causa 23. Februarii 1722. 197

RESPONSIO EPISTOLARIS.

De numero Episcoporum ad validam Ordinationem Episcopi requisiti. 201

Responsio Episcopalis occasione Dissertationis Extimæ D. Damen Sacrorum Doctoris & Professoris in Academia Lovaniensi &c. ibid.

E L E N C H U S

Eorum, quæ in Nono Volumine continentur.

I.	Tractatus Historico-Canonicus de Censuris Ecclesiasticis, ac notanter de Excommunicatione.	pag. 4.
II.	Dissertatio Canonica de Intercessione Episcoporum pro reis apud Principes & Magistratus Civiles, & de Conjugentibus ad Ecclesias, sive de Immunitate locali, seu Asilo Templorum.	43
III.	Concordia Immunitatis Ecclesiasticæ & Juris Regii adversus certamen immunitatis, &c.	63
IV.	Appendix Monumentorum ad hanc Concordiam pertinentium.	75
V.	Tractatus de Pragmatione Legum Ecclesiasticarum, ac speciatim Bullarum, & Rescriptorum Curia Romana &c.	87
VI.	Appendix Monumentorum, quorum in hoc Tractatu mentio occurrit.	121
VII.	Instructio Pastoralis Eminentissimi Cardinalis Bissy Episcopi Meldensis &c.	165
VIII.	Æquitas Sententiæ Parlamenti Mechliniensis in causa D. Van-Espen &c.	168
IX.	Responsio Epistolares de numero Episcoporum ad validam Ordinationem Episcopi requisito &c.	201

ZEGERI BERNARDI VAN-ESPEN

OPUSCULA

S E U

VARII TRACTATUS.

MONITUM EDITORIS.

OST jam expletum Jus Ecclesiasticum Universum in tribus partibus a D. VAN-ESPEN tributum, quod primis quatuor Voluminibus hujus recentis editionis continetur, & non mediocrem locum occupat, perplurima alia subsequuntur ejusdem Auctoris Opuscula, suo ordine, in quantum fieri potuit, disposita, & statim sequentibus aliis Tomis complectuntur, eundem rerum ordinem, eandemque methodum, ac divisionem ipsam, quam Gallicana renuit editio, utpote emendatior, uberior, profusiorque, uti in Præfatione Primo Volumini affixa satis superque præmonuimus, accurate exactaque servando. Hanc nostram recentem, elegantiorumque editionem a plerisque mendis, quæ jam aliis omnibus usque nunc editis, vel typographi incuria, vel ejus, cui revidendi cura erat demandata, oscitantia, scatebant, castigatam, emendatamque, ea, qua licuit, diligentia, reddidimus. Elenchum cujusque Tractatus, vel Opusculi, ac materiarum occurrentium pro legentium bono unicuique Volumini præfigere curavimus, utque statim quidquid volumen illud complectitur, pateat, & initio quisquis inspiciat. In hac insuper omnium Operum præfati Espenii collectione novum Tractatum, qui inscribitur *Responsio Epistolaris de numero Episcoporum ad validam ordinationem Episcopi requisito &c.* in nulla alia usque nunc edita, quod scitur, occurrens, atque extremæ hujus IX. Tomi parti insertus, communi bono excudere curam omnem adhibuimus. Opuscula igitur seu varii Tractatus, qui hic continentur, & prioribus alijs jam antea typis datis succedunt, hunc in fronte sequentem præferunt titulum:

Tractatus Historico-Canonicus de Censuris Ecclesiasticis &c.

Dissertatio Canonica de Intercessione Episcoporum pro reis &c.

Concordia Immunitatis Ecclesiasticæ, & Juris Regii &c.

Tractatus de Promulgatione Legum Ecclesiasticarum, ac speciatim Bullarum, & Rescriptorum Curie Romanæ &c.

Instructio Pastoralis Eminentissimi Cardinalis Bissy Episcopi Meldensis &c.

Æquitas Sententiæ Parlamenti Mecbliniensis in causa D. Van-Espen &c.

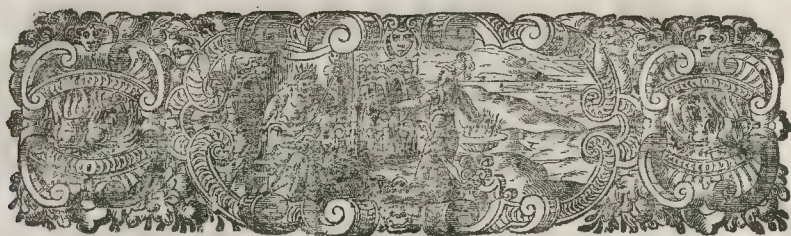
Tractatus de Recursu ad Principem &c.

Responsio Epistolaris de numero Episcoporum ad validam ordinationem Episcopi requisito &c.

Suum locum, in quantum licuit, singulis Opusculis assignavimus, prout eorum argumentum, vel compositionis chronologicus ordo permittit: in editione Operum, quæ sigillatim fuerunt elucubrata, difficile est accuratam habere rationem materiæ simul & annorum scriptionis, quamvis hæc duo sint magni momenti, ut olim testatus est Horatius:

*Ordinis hæc virtus erit, & venus, aut ego fallor,
Ut jam nunc dicat jam nunc debentia dici.*

Horat. de Art. Poet. vers. 42.

TRACTATUS HISTORICO-CANONICUS DE CENSURIS ECCLESIASTICIS

I N Q U O

Pristina Disciplina a recentiore secernitur: Et quo spiritu in Censuris infligendis procedendum: Nec non qualiter timendæ ac observandæ Censuræ.

P R Æ F A T I O.

Um multus esset sermo de Censuris, præsertim occasione eorum, quæ agebantur in Belgio Confœderato, non inutile iudicavi, hanc Censurarum materiam penitus examinare. Eam quidem apud plerosque Scholasticos, & Decretalium Commentatores fuscè tractatam reperi, quin & plures de ea speciales Tractatus conscriptos.

At observavi, a plerisque eorum vel non satis animadversum, vel non sat dilucide expositum, quin in hac materia Censurarum habuerit pristina Ecclesiæ disciplina, & quid recentior, siue quæ in hac materia successu temporis varietas intervenerit.

Qui enim vel solam loquendi phrasim attenderit, fateri debet, multo aliter de Excommunicatione Veteres quam Recentiores esse loquutos.

Per Excommunicationem quippe simpliciter positam Veteres nequaquam intelligebant Excommunicationem *maiorē* siue *Anathema*, sed potius medicinam, qua pœnitentes a Communionē Eucharistica, vel a consortio Fidelium ad tempus removebantur; cum tandem recentiore jure inductum sit, per Excommunicationem intelligi *maiorē* siue mortalem, qua mediante Excommunicatus rescinditur a Corpore Ecclesiæ tamquam *Ethnicus & Publicanus*.

Quam differentiam vocis *Excommunicatio* non advertentes, in pluribus a genuino Canonum sensu deviarunt.

Adhæc distinctio illius inter Clavem Jurisdictionis & Ordinis, recentioris est disciplinæ, antiquis ignota.

Unde ab una eademque Clave & potestate ligandi & solvendi procedebat inflicto Censurarum, a quo procedebat impositio pœnitentiæ, & absolutio a peccatis in Foro pœnitentiali.

Ignotum quoque fuit pluribus sæculis discrimen inter Tribunal Ecclesiasticum Fori contentiosi, & Fori pœnitentialis, quod etiam in hac Censurarum materia tandem invaluit.

Cumque antiquitus una eademque persona absolveret a Censuris & peccatis, hæcque absolutio quoad utrumque Forum tam contentiosum siue externum, quam pœnitentiale siue internum, suum plenum fortiebat effectum, simpliciter absolutus a Censuris, habebatur absolutus in utroque Foro.

At sensum introducto utriusque Fori discrimine, diversæ utrique quoque Tribunali personæ propositæ fuere; atque inflicto Censurarum ad Forum externum siue contentiosum Tribunal, personæque eidem præpositas relata fuit; impositio vero pœnitentiæ ad Forum internum siue pœnitentiale, & Sacerdotes huic Tribunali addictos.

Hinc ulterius invaluit, ut nonnunquam auctoritas infligendi Censuras, & ab his absolvendi competat illis, quibus nulla est auctoritas in Foro interno & pœnitentiali; econtra sæpius auctoritas competat alicui in Foro pœnitentiali, cui nulla est in Foro externo siue judiciali.

Quare & tandem necesse fuit, ut absolutus a Censuris in uno Foro debeat recurrere pro abso-

absolutione ad eum, cui est auctoritas absolvendi in altero Foro: quæ omnia pristinis sæculis fuere incognita.

Præterea postquam Censurarum inflictio affixa fuit Tribunali Fori externi sive contentiosi, etiam necesse fuit, ut in Censurarum inflictione ordo judicialis Fori observaretur, adeo ut defectus hujus ordinis nullitatem inflictionis Censurarum operaretur.

Si præterea attendamus hodiernas Censurarum famosas tres species, Excommunicationis, Suspensionis, & interdicti; nescio num ante sæculum duodecimum reperietur, duas posteriores pro Censuris fuisse reputatas, atque a cæteris pœnis Ecclesiasticis hoc ex capite fuisse separatas.

Speciem Excommunicationis hodie notissimam, & nimium frequentem, quæ dicitur *lata sententia*, esse recentioris disciplinæ indubitatum est: neque ulla hujus Excommunicationis formula in pristinis Canonibus occurrit.

Excommunicationem, quæ hodie *minor* vocatur, & sola passiva Sacramentorum participatione privans, pro specie Censuræ, recentioris esse instituti nemo ignorat; licet antiquitus nonnullæ fuerint Excommunicationes, quæ *minores* vere dici possent, non tamen inter species Censuræ censebantur.

Effectum Excommunicationis, signanter quoad evitacionem Excommunicati pro temporum & locorum diversitate, varium fuisse compertum est.

Hæc aliaque pristinam inter & recentiorem disciplinam in hac materia discrimina annotare animus fuit; atque tam veterem, quam recentiorem disciplinam proponere atque una annotare, quod hæc veteris disciplinæ & recentioris confusio, sive non sufficiens, & dilucida utriusque distinctio occasionem dederit recentioribus Scholasticis & Decretalium Commentatoribus a genuino Canonum sensu aberrandi.

Nec tantum pristina Ecclesiæ disciplina discrepat a recentiore; sed quorundam particularium locorum consuetudo, & inveterati mores quædam specialia in hac materia observanda præscribunt; uti de Belgio in Tractatu ostenditur.

Hoc tamen prænotandum, quod tamen notabilis in hac materia circa varia puncta successu temporis contigerit mutatio, eam omnem mutationem & varietatem unice spectare disciplinam; adeo ut de omnibus illis dici possit, quod de varia disciplina, quæ corrigit circa necessitatem evitandi Excommunicatum dixit Christianus Lupus: *Omnis hæc res non est dogmatis, sed disciplinæ; adeoque per Ecclesiam potest disponi varie, atque mutari.*

At ipsa auctoritas ligandi & solvendi a Christo Ecclesiæ concessa semper mansit invariata; uti unus idemque spiritus Ecclesiæ in Censuris infligendis ab exordio Ecclesiæ usque modo fuit, & usque ad consummationem sæculi mansurus est immutabilis.

Nec enim hodie aliud intendit Ecclesia per inflictionem Censuræ, nisi quod Christus & Apostoli intenderunt; cum eodem semper spiritu Ecclesia animeretur & regatur.

Quo spiritu si & modo procedant Prælati in usu Censurarum, ac notanter Excommunicationis, reperient verissime dictum a Synodo Tridentina, *Sess. 25. cap. 3. De Reformatione*, quod *gladius Excommunicationis nervus sit Ecclesiastica disciplina, & ad continendos in officio populos valde salutaris, modo sobrie magnaque cum circumspectione exeratur*: uti in decursu hujus Tractatus demonstrabitur.

TRACTATUS HISTORICO-CANONICUS

DE CENSURIS ECCLESIAISTICIS AC NOTANTER

DE EXCOMMUNICATIONE.

CAPUT PRIMUM.

De varia specie Excommunicationis,

S. I.

De variis Excommunicationibus, quæ ad Censuram Ecclesiasticam referri non possunt.

EXCOMMUNICATIO idem sonat, quod *extra communionem*, & Excommunicatus dicitur, quasi *extra communionem factus*, sive segregatus a communione.

Sicuti ergo varia est species communionis, quæ homines inter se communicant, sive ut membra ejusdem Communitatis sibi juncti sunt, & quasi inter se colligantur, ita varia pro varietate talis communionis potest dici Excommunicatio; prout nimirum ab hac vel illa specie communionis separatur.

Communio hæc, quæ homines mutuo sibi communicant, & inter se colligantur, in primis alia est civilis & politica, alia vero Ecclesiastica.

Civilis consistit in externis actionibus & exercitiis, quæ ad humanam societatem pertinent, ut sunt mutue inter se consulationes, commercia, mutue salutationes, communis mensa, alique familia externa, quibus civilis & politica communio & societas intertinetur.

Ecclesiastica vero sive sacra Communio consistit in actionibus & exercitiis externis Religionis, quibus homines, tamquam unus Religionis, Ecclesiasticæ Societatis membra inter se communicant, & exterius colligantur.

Hujusmodi externæ actiones seu exercitia sunt, exempli gratia, usus externus eorumdem Sacramentorum, assistentia, seu præsentia externa in publicis Religionis officiis & exercitiis, quibus ipsa externa societas membrorum ejusdem Religionis intertinetur, & sibi unita manet.

Quamvis autem civilis communicatio per actiones mere civiles, videatur plane civilis & politica, acque omnibus hominibus etiam Ethnicis & Publicanis communis; adeoque non videatur ad hanc materiam Excommunicationis, ut solis Fidelibus propriam, pertinere; nihilominus in quantum inter Fideles intercedit, & ad finem spirituales ordinari potest, etiam ad hanc Excommunicationem referri valet; sive per Excommunicationem, ut est Censura Ecclesiastica extra hanc civilem communionem possunt Fideles segregari, ut infra ostendetur.

Igitur ut sunt variae species Communionis Ecclesiasticæ, sic & varia dici potest Excommunicatio, pro varietate communionis, a qua quis segregatur.

Hæc ratione segregatio sive exclusio a participatione Eucharistiæ, vel publicis officiis, omnibus, vel aliquibus, quæ olim pro varietate graduum poenitentialium, poenitentibus

in poenitentiam imponebatur, Excommunicatio dici potest, & sæpius a Patribus dicta fuit: utpote, quæ mediante, Poenitentes extra communionem cum reliquis Fidelibus in participatione Eucharistiæ, aut aliorum Sacrorum exercitio ponantur.

Unde & recte advertit Morinus De Poenitentia lib. 6. cap. 25. quod hæc Poenitentium segregationes merito dici queant fuisse *minores Excommunicationes*. Quin & observat Suarez De Censuris Dissput. 24. sess. 1. num. 6., interdum vocari „Excommunicationem in antiquis Canonibus solam privationem Eucharistiæ, cuius usus per antonomasiam dicitur Communio.

Unde & recte advertit Morinus De Poenitentia lib. 6. cap. 25. quod hæc Poenitentium segregationes merito dici queant fuisse *minores Excommunicationes*. Quin & observat Suarez De Censuris Dissput. 24. sess. 1. num. 6., interdum vocari „Excommunicationem in antiquis Canonibus solam privationem Eucharistiæ, cuius usus per antonomasiam dicitur Communio.

Et sane, cum ibidem Concilium manifeste hanc segregationem a Communione Ecclesiastica distinguit ab Anathemate, nullatenus potest hæc segregatio accipi pro Excommunicationis majore, prout hæc hodie sumitur.

Certum enim est, omnem illam Excommunicationem, quæ Fidelem abscindit a corpore Ecclesiæ, & tamquam *Ethnicum* & *Publicanum* habendum pronuntiat, olim ab Anathemate non fuisse distinctam; sed omnem Excommunicationem, quæ hodie major vocatur, dictam fuisse Anathemate, ut infra probabitur.

Occurrit & alia species Excommunicationis veteribus notissima, quæ Episcopus sine legitima causa non accedens ad Convantum sive Synodum Episcoporum segregatur seu privatur communionem suorum Fratrum seu Coepiscoporum, jubeturque *Ecclesiæ suæ communionem esse contentus*, uti ex Concilio Carthaginiensi V. refertur Can. 10. dist. 18. apud Gratianum.

Et Concilium Arelatense ibidem Can. 14. relatum, hunc Episcopum pronuntiat *alienum a Fratrum communione*. Ac denique Synodus Tarraconensis ibidem Can. 15. hunc Episcopum *usque ad futurum Concilium cunctorum Episcoporum charitatis communionem privat*: *Ita* (ait) *Statuta Patrum sanxerunt*.

Similis Excommunicationis sive segregationis meminit S. Augustinus, *Epist. 209. novæ Edit.* ad Cælestinum Papam, scribens de Victore Episcopo Provinciæ Cæsariensi; cui, relicto eidem suo Episcopatu, in penam *nusquam nisi in Diocesi ejus ab aliquo communicatur Episcopo*.

Quin hæc segregatio a communionem cæterorum Episcoporum potuerit dici quædam Excommunicatio, dubium non est; quandoquidem revera hic Episcopus per hanc segregationem privaretur, sive poneretur *extra communionem*, quam Episcopi ejusdem Provinciæ inter se habebant; atque ita respectu eorum erat quasi Excommunicatus; sive extra communionem positus.

Cujus Excommunicationis effectus erant, quod Episcopus sic a communionem segregatus, a cæteris Episcopis nulla visitationis officia recipere, nec vicissim Episcopi ab illo. Secundo, Sacra solemnitas in aliorum Diocesi obire non sinebatur, Tercio, mutuo litterarum formatarum sive Commendarum commercio interdicebatur. Denique ad Concilia, aliosque

aliosque Ecclesiasticos conventus simul cum ceteris Episcopis conveniebant, & omni in illis iure suffragii & auctoritatis censebatur spoliat. Plura de his videri possunt apud Paschallium Quenellum in Notis ad Epistolam 60. S. Leonis, & Morinum ibidem citatum.

Tametsi hac segregatio sano sensu potuerit dici Excommunicatio, & pro tali apud veteres fuerit habita; nihilominus certum est, quod haberi non potuerit pro Excommunicatione, ut est Censura separans Excommunicatum a Corpore Ecclesiae: quandoquidem huiusmodi Episcopo permittitur communicatio fuae Ecclesiae, sive communicare cum Clero & populo fuae Dioecesis, cui permittitur tamquam proprius Episcopus praesente.

Itaque hac segregatio; quae & ad certum tempus Pro varietate culpae restringebatur, iuxta hodiernam phrasim & disciplinam non tam erit Censura; quam quaedam poena canonica.

Hoc & recte notavit Stephanus Quaranta in Summa Bullarum verbo *Censurae* Protonotarii, quae 18. Et ideo (ait) trina mentio in ea non requiritur; sed in Excommunicatione, quae est Censura Ecclesiastica. De qua differentia latius infra, ubi de Canonica monitione agitur.

Frequens quoque occurrit mentio Excommunicationis in Regulis Monachorum, ac notatur in Regula S. Benedicti, qua pro qualitate culpae, Monachi ad tempus, in totum, vel parte privabantur, & segregabantur a communione ceterorum Monachorum.

Et quidem cap. 24. huius Regulae praecipitur. *Secundum modum culpe, Excommunicationis vel disciplinae mensura debet extendi, qui culpae modus in Abbatis pendet iudicio.*

Deinde subiungitur: *Si quis tamen Frater in levioribus culpis invenitur, a mensae participatione privetur.*

Evidens est ex illo contextu, & titulo capitis, qui est, *Qualis debeat esse modus Excommunicationis*, hanc a mensae communis participatione privationem, a Benedicto habitam fuisse pro Excommunicatione, non secus ac illa, qua Monachus, qui gravius culpe novus tenetur, suspenditur a mensa simul & ab Oratorio, prout cap. 25. praecipitur: vel qua Monachus contumax aut inobediens, nec post trinitam monitionem te corrigens, Excommunicationi subjacere mandatur, cap. 23.

Licet enim separationes hae pro gravitate culpae, a communione ceterorum Monachorum, & communis conversatione, & exercitiis communibus extenderentur, & plus minulve Monachum a ceterorum consortio separarent; nihilominus, omnes hae separationes duntaxat reputatae sunt, & reputari poterunt tamquam poenae Monasticae, nequaquam vero pro Censuris Ecclesiasticis a Clavium potestate procedentibus (a).

Unde & videmus, has Excommunicationes infingi pro culpis levioribus praeteritis, nulla existente in corrigendo contumacia: cum tamen Censura infingi nequeat, nisi contumaciae & se corrigere nolenti, ut recte notat Iosephus Meze Monachus Benedictinus Congregationis S. Mauri in Commentario ad cap. 23. Regulae S. Benedicti, qui pluribus argumentis ibidem evincit, has Monachales separationes nequaquam ad Censuras Ecclesiasticas relatas fuisse; tametsi fateatur, eas in aliquibus quaedam cum Censuris conformitatem habuisse, & simpliciter fuisse dictas Excommunicationes: eo quod revera Monachus extra communem cum ceteris Monachis in totum vel pro parte separaretur. Quod & notavit Suarezius De Censuris disp. 24. sect. 1. num. 6. in Regula S. Benedicti, (ait) multa leguntur de Excommunicationibus Regularibus, (ut ita dicam) quae in poenam Monachis imponebantur, quae Censurae non erant, sed prohibitiones & separationes, quaedam.

Itaque hae & similes separationes olim etiam Excommunicationes dictae fuere, tametsi essent simplices poenae Canonicae, quae etiam ab his, qui illum Clavium nullum habebant, imponi poterant, & a Censura Ecclesiastica in multis differebant, uti in decursu huius Tractatus notabitur.

§. II.

De Excommunicatione minore prout hodie accipitur, & quando Excommunicatio simpliciter posita caperit sumi pro maiore?

QUAMVIS olim pleraque prohibitiones & separationes in communione in poenam culpae, vel in satisfactionem delicti imponere, dictae & habitae fuerint pro Excommunicatione, & Excommunicationes minores dici poterunt; hodie tamen ex recentiori disciplina & phrasi loquenti, nulla separatio seu prohibitio a Communione habetur & reputatur pro Excommunicatione, nisi sit species Censurae Ecclesiasticae.

Hinc Victoria, alique nonnulli Scholastici tametsi fateantur, quod omnes illae separationes, de quibus §. praecedenti, poterant vocari Excommunicationes minores; nunc autem (ait Victoria) una tantum est Excommunicatio minor, quae privatur usu potestatis Sacramentorum.

Similiter Suarezius disp. 24. sect. 1. num. 7. quamvis non obscure fateatur, olim plures fuisse species Excommunicationis minoris, observat tamen: *Nunc certum est, nullam esse pro-*

priam censuram, quae privet receptione unius Sacramenti, nisi omnibus simul privando: quae est hodierna Excommunicatio minor, species Censurae Ecclesiasticae.

Haec enim Excommunicatio minor definitur folet: *Censura privans passiva Sacramentorum participatione.*

Quae definitio desumpta est ex cap. penult. De Sentent. Excommunicat. ubi declaratur, quod minor Excommunicatio a perceptione Sacramentorum separet, major a Fidelium communione.

Et in cap. fin. De Clerico excomm. minif. supponitur minoris Excommunicatione ligatus, a participatione Sacramentorum exclusus. Declaratur enim ejus electio irritanda, pro eo quod ad susceptionem eorum eligitur, a quorum perceptione a SS. Patribus est privatus.

Haec Excommunicatio incurritur de jure ob communicationem peccaminosam cum Excommunicato maiore Excommunicatione, uti expresse supponitur in cap. 3. De Sentent. Excommunicat. in 6. Notatque Suarezius disp. 24. sect. 3. numero 2. post Navarrum hunc esse unicum casum, quo de jure hac Excommunicatio incurritur: „Quia (ait) reliqui nec sunt in usu, nec in eis intervenit propria Excommunicatio minor,“ nor.

Observeat praeterea num. 1. quod etsi nihil obfate videatur, quin hac Excommunicatio ab homine ferri queat; tamen, „ra-“ ro ac fere nunquam Judices Ecclesiastici utantur hac Censura, in sententiis ab homine ferendis.

Notandum praeterea, hujus Excommunicationis minoris ob participationem cum Excommunicato, nullam apud veteres mentionem fieri.

Et licet verisimiliter circa tempora Gregorii VII. aliqua invaluisse experiri, quae huc Excommunicationi introducere de occasione dederint (ut infra ostendetur, ubi de effectibus Excommunicationis agitur) tamen non reperitur ullum huius Censurae mentionem expressam fecisse, ante Gregorium IX. qui est Auctor utriusque Decretalis praecitatae in cap. penult. De Sententia Excomm. & in cap. fin. De Clerico excommunicationis minif.

Recte proinde notat Morinus De Adminif. Penit. lib. 6. cap. 25. num. 13. tametsi veteribus notae fuerint plures Excommunicationes minores, hanc tamen speciem Censurae ignoram fuisse, eamque esse recentioris instituti, licet a multis annis (ait) penitus prope obsoletam.

Et Christianus Lupus tomo 1. Scholiorum in Canones pag. 491. observat, quod antiquitus nulla est Excommunicatio minor, scilicet quae contrahetur ob participationem cum Excommunicato: „Sed quisvis (ait) Excommunicato communicans incur-“ rebat idem penitus vinculum, quomodo nunc communicans in crimine.

Monetque Vir eruditus Franciscus Florens in Notis ad Paratitla Decretalium Alexandri Cassanai, tit. de Sentent. Excommunicat. Minor Excommunicatio recens est, nec locum habet in Censura, sed in Belgio ejus usus apparet.

Aff Excommunicatio, quae hodie major appellatur, veteribus notissima fuit, & unica pene species Censurae reputata a potestate Clavium dependens, & proprie a Chirillo Math. 18. intellecta, hodie quoque ab omnibus pro censura agnoscitur, & prima inter species Censurae reputatur: de qua potissimum & hoc Tractatu agendum.

Hae illa Censura, qua mediante quibus auctoritate Clavium ab Ecclesia rescinditur, & tamquam Ethnicus & Publicanus habendus declaratur.

Et quidem adeo vulgaris crevit esse hac Excommunicatio, ut tandem invaluerit, nomine Excommunicationis simpliciter posita intelligi hanc Excommunicationem majorem, quod praesertim receptum fuit, postquam prodit moderna Decretalium Collectio auctoritate Gregorii IX. qui in sua Decretali relata in citato cap. penult. tit. De Sent. Excomm. declaravit: „Si quem sub hac forma verborum illum excommunico, vel“ „simili a Iudice suo excommunicari contingat, eum non tan-“ „tum non minori, quae a perceptione Sacramentorum, sed“ „etiam maiori Excommunicatione (quae a communione Fide-“ „lium separat) esse ligatum.

Hinc uno consensu concludere Decretalium Commentatores, & hos sequuti Theologi Scholastici, nomine Excommunicationis intelligi Excommunicationem majorem.

Dubium non est, hac Excommunicationis interpretationem esse recentioris aevi: quandoquidem apud veteres passim Excommunicatio simpliciter expressa, pro separatione a Communione Eucharistica, vel alia particulari acciperetur, non autem pro Excommunicatione maiore, qua quis a communione Fidelium, sive corpore Ecclesiae tamquam Ethnicus & Publicanus separatur, quae antiquitus Anathema, vel Excommunicatio mortalis vocari consuevit, uti §. sequenti notabitur.

Id recte observavit Emmanuel Gonzales in Academia Saluaticensi Canonum Professor, notis ad citatum Capitulum penultimum; notans, quo Gregorius IX. hic novam edidit Constitutionem: „Nam (ait) cum olim Excommunicatio simpliciter prolata de minor acciperetur Can. Engeltradam“ „Caus. 3. quae 4. Can. Cum Excommunicatio Caus. 11. quae 3.“ „tamen ipse noviter statuit, ut si simpliciter proferatur Ex-“ „communicatio, intelligatur de maiori, quae Fidelium com-“ „munionem privat, & magis timetur.

Ad hanc diversam Excommunicationis nomenclaturam non satis incedentes recentiores Canonum Interpretes, in multis a genuino Canonum sensu delinquant, & novas eorum Interpretationes produxerunt, quae sensum communiter receptae, occasionem dederunt novam & antiquis igno-

(a) Excommunicatio huius generis legitur quoque in prima parte Constitutionum, quas sequuntur Canonici Regulares Congregationis Gallicanae.

5. III.

De Anthemate .

Quod autem solus ille, qui per Excommunicationem mor-
tem ab Ecclesia abscindebatur, *Anathematizatus*, vel *Ana-*
them *diceretur*, fusius exponit S. Chrysostomus Hom. 16. in Epist.
S. Pauli ad Romanos, in illa verba: Optarem ego ipse Ana-
them *fui* a Christo. „Quid igitur est Anathema? Audi (ai-
unt) „ipsum ita loquentem: Si quis non amat Dominum nostrum

Hoc fenus Canonem *Engeltrudam* Causf. 3. quaest. 3. exposuit ipse Gratianus. Cum hic dicitur *Engeltrudam* non solum *E* communicationis, quae a fraterna societate separatur, sed etiam *A* *Anathemae*, quod ab ipso *Christi* corpore (quod ipse Ecclesia recipit), ubi non datur intelligi, quod *Anathematizati* intelligendi funt, non simpliciter a fraterna societate, sed & a corpore *Christi* (quod est Ecclesia) omnino separati. Nequaquam ob hoc, cum Gratianum accepit *Anathema* pro omni communicatione, quae a corpore Ecclesiae separatur. Excommunicationem vero simpliciter positam pro ea, quae a societate fratrum separatur.

Difficultatem majorem habere videtur, quod refertur

Cap. 10. tit. De Judiciis; quod Clericus pro crimine aliquo primum depositus, si incorrigibilis fuerit, Excommunicatur, deinde contumacia crescente, Anathematis mucrone feriri debeat.

Hic passim per Excommunicationem Canonistae intellexerunt, majorem, et quae ab Anathemate differunt, uti novissime per alios notavit & distinxit Prosper Fagnanus: Quia (ait hic num. 22.) Excommunicatio est, major Excommunicatio intelligitur.

Deinde num. 23. monet hoc intelligi de majori Excommunicatione, quae fertur sine sollemnitate, Anathema vero illa quae fertur cum sollemnitate.

Quis fuerit hujus Decretalis Auctor, incertum est. In ultima quidem Decretalium Collectio, quae hodie utitur, inscribitur Coelestinus III. At Gujaci, cumque sequatur Gonzales, tam Clementi III. adscribendam arbitrantur.

Cum autem uterque hic Pontifex federit sub finem saeculi XII. (a) non parum jam tum collapsa veterum disciplina, exigui ponderis est argumentum, quod pro veterum parali & disciplina ex hac Decretali eruitur.

Præterea incertum est, cum Clerico deposito & incorrigibili indulgentia sit Excommunicatio major five mortalis, an non potius medicinalis, quia Clericus non tantum ab Officiis Clericalibus, & communione Clericis propria interdicitur, sed & ea communione laica & societate Fidelium in parvitate segregatur; quae simpliciter Excommunicatio dici olim consueverat; inest per eam a corpore Ecclesiae non rescinderetur, quod neminem per Excommunicationem mortalem five Anathema subeat.

Ceterum fatetur passim Recentiores, qui hae etiam distinctione utuntur, eam non nisi accidentalem dici posse: five Excommunicationem majorem & Anathema non differre, nisi penes minorem majoremque sollemnitatem in pronuntiatione adhiberi solitam.

Et quidem supra vidimus, quod Fagnanus adhibita distinctione inter Excommunicationem majorem & Anathema mox monuit, Excommunicationem majorem intelligi, quae fertur sine sollemnitate; Anathema vero illam, quae fertur cum sollemnitate.

Et Emanuel Gonzales in notis ad citatum Capitulum re lit. L. notat: „quod Excommunicatio sollemnis in Ecclesia facta „dicitur Anathema: & ipsius Excommunicati Anathematis „mus, est veluti Auxilium & aggregatio derelictionis contra Ex- „communicationem contumacem; Excommunicationem præceden- „tem tamen non substantia segregationis, sed horrore majorem „exactionem.

Et Suarezius citata sect. 2. postquam probavit, non posse dici duas esse species Excommunicationis majorem in substantia distinctas, rursus monendo addendum censuit, „Anathema sub- „stantialiter non differre ab Excommunicatione majori, atque „adeo omnem hujusmodi Excommunicationem esse quodam „Anathema.

Ipsium quoque Pontificale Romanum sufficiens insinuat, Excommunicationem majorem, & Anathema non differre, nisi penes sollemnitatem pronuntiationis majorem vel minorem.

Interim vix dici potest, quantum in hac Censuram materia notat Excommunicationis, a sensu Patrum & spiritus Ecclesiae receptum sit occasione novæ illius interpretationis vocis, Excommunicatio, & distinctionis inter Excommunicationem majorem simplicem & Anathema.

Ubique enim in Canonibus & Patrum Regulis occurrit vox Excommunicatio; idque pro culpa sæpe sat levis, eam acceperunt Recentiores, juxta phrasim receptam, de Excommunicatione majore, atque hinc proclives facti sunt Judices, ut hanc Censuram pro levioribus etiam causis impenderent; non advertens; Canones non de hac, sed de minore quadam segregatione seu Excommunicatione, secundum modum illius temporis, esse accipiendos.

Ubi vero Canones agunt de moderatione & prudentia in Excommunicatione servanda, necnon de gravitate & atrocitate delicti, atque de contumacia ac rebellionem in Excommunicando, aliisque ab Episcopis, aliisque Prælatibus expendendis, prorsus quam ad Excommunicationem, tamquam ultimum & severissimum remedium recurrunt; hæc omnia tamquam ad Anathema magis quam ad Excommunicationem majorem simplicem spectare exilluminant: cum tamen ea extensio Patrum, & mente Ecclesiae ad omnem Excommunicationem majorem pertinere certum sit; uti & in decursu de singulis speciatim notabitur, & una in quibus a veteri disciplina, & vero Canonum sensu recessum sit.

§. IV.

De Excommunicatione legis, seu juris & hominis.

NOTISSIMA est hodie divisio Excommunicationis ineam, quæ est ab homine, & eam, quæ est a lege.

Excommunicatio dicitur ab homine, quando a Judice per sententiam fertur in certam personam, ob contumaciam in delicto.

Dicitur Excommunicatio juris five a jure, quando Superior ferendo legem stabilem & permanentem, ponam Excommunicationis in transgressorem annectit.

Et quidem hæc Excommunicatio subinde dicitur ferenda, subinde lata sententia.

Ferenda quidem, quando Legislatores duntaxat vult; ut transgressores per Judicem excommunicentur; & sic transgressores per solam transgressionem non incurrit Excommunicationem, sed demum postquam Juxta de transgressione cognovit, & sententiam Excommunicationis in ipsam pronuntiavit; ideoque dicitur ferenda sententia, quia prærequirit Judicis sententiam.

Excommunicatio lata sententia dicitur, quæ ipso facto, five ipsa lege transgressione, per ipsam legem five vi legis inferitur: ita ut ipse transgressor Excommunicatione ligetur hoc ipso, quo legem transgressus est, rametis Juxta de eadem transgressione non cognoverit, multo minus sententiam protulerit; & sic ultra ipsam transgressionem legis, nullum Judicis factum requiritur: acque ideoque vocatur Excommunicatio Canonis vel juris, quia immediate vi Canonis vel juris, absque ulteriori hominis facto infligitur.

Quantumvis hæc Excommunicationis species apud modernos Auctores sit vulgarissima, & in praxi frequentissima, certum tamen est, eam pluribus sæculis in Ecclesia plane fuisse ignotam. Ignota quippe fuit veteribus Excommunicatio Canonis five juris, quæ hodie vocatur lata sententia, prout supra descripta est.

Si enim pervolvantur Canones novem ut minus sæculorum, quibus Ecclesia stetit, non creditur reperendus Canon, qui contineat hanc similem formulam: Qui hoc, illudve fecerit, vel non fecerit, sit ipso facto, seu ipso jure excommunicatus: aut ipso jure, seu facto Excommunicationem incurrit: vel sub pena Excommunicationis ipso facto incurrendæ: quæ sunt ordinariæ formulæ, quibus Excommunicatio lata sententia exprimitur.

Quin & si lucrum Gratiani Decretum, sæculo demum duodecimo compilatum pervolvatur, nescio num vel unum Excommunicationis lata sententia exemplum reperitur.

Dicitur quidem in famoso illo Canone SI QUIS SUADENTE DIABOLO, Canf. 17. Quest. 4. quod, „si quis suadente diabolo „huius sacrilegii reatum incurrit, quod in Clericum vel „Monachum violentas manus injecerit, Anathematis vinculo „subjaceat.

Sed utrum hæc formula sit lata, an duntaxat ferenda sententia, non est expeditum.

Uti enim notat Glotigraphus ad Cap. 2. §. De foro competent. si, hæc formula: Si sequestratus, five excommunicatus, non significat nisi Excommunicationem ferendam sententia.

Rursus ad Cap. unicum §. De Sagittariis, asserit, quod per hanc formulam, sub Anathemate prohibemus, non importetur Excommunicatio lata sententia, sed ferenda; hancque Excommunicationem generaliter intelligi, ubi per legem aliquid prohibetur sub Anathemate.

Non sine fundamento proinde nonnulli existimant, Excommunicationem, de qua in Canone Si quis suadente diabolo, potius ex interpretatione Doctorum, quam mente Auctoris pro Excommunicatione lata sententia tandem fuisse habitam & receptam.

Adhæc notandum, hunc Canonem referri ex Concilio Lateranensi, quod demum sub medium circuli sæculi XII. sub Innocentio II. celebratum est, ideoque pro antiquitate hujus Excommunicationis hinc nihil erui posse.

Illud scimus, quod licet hæc Excommunicationes lata sententia ferri innotuerint, tamen eas semel receptas, labentibus sæculis mirum in modum fuisse multiplicatas.

Et quidem si Navarro credimus in suo Manuali cap. 27. num. 49. ad annum usque 1398. quo promulgatus est Sextus Decretalium, vix inveniuntur 36. casus Excommunicationis lata sententia, qui ad minus in 26. redigi possunt.

Per solum Sextum Decretalium (ait Navarrius) introducti sunt 32. casus lata sententia, & per solas Clementinas 50. per Bullam Cense, per Extravagantes impressas, per Constitutiones Synodales, & Provinciales, & per visitationes & renovationes Sæcularium & Regularium pene innumera.

Quantopere adhuc postea usus harum Excommunicationum excreverit, scitur: quandoquidem vix ulla Bulla, aut Rescriptum Romæ prodæat, cui non sit Excommunicatio lata sententia inserta.

§. V.

Validitas & effectus Excommunicationis juris five Canonis dependet a legitimitate & obligatione Legis.

OSTENSUM est præcedenti §. quod Excommunicatio Legis five Canonis dicitur illa, quæ innexa est Legi five Canonis eo pacto, ut incurritur vel infligitur ob transgressionem Legis vel Canonis; uniceque tendat hæc Excommunicatio, ut puniantur transgressores Legis vel Canonis, ejusque penæ comminatione ad observantiam Legis incitentur, aut a transgressione efficacius avocentur.

Cum non possit esse obligatio adimplendi Legem, aut peccatum seu culpa in Legis transgressione, si ipsa Lex ab initio fuerit invalida, five non obligatoria, vel vim obligandi successu temporis amiserit, non potest quoque incurri Excommunicatio, quæ est pena gravissima, ob transgressionem istius Legis.

Hinc uno consensu concludunt tam Theologi, quam Canonistæ, Censuram juris seu Canones dependere validitate, & efficacia Legis, hacque deficiente, etiam Censuram eidem ipso iusto evanescere.

Quare Suarezius de Censuris disp. 4. sect. 6. inquires, quæ requirantur ad validitatem Censuræ, dicit n. 4. „Quod attinet ad Censuram latam per Legem, sit prima Regula & indubitata: Quotiescumque lex, vel propter iniquitatem nulla est.

(*) Clemens III. obijt an. 1197. & Coelestinus III. an. 1198.

8
eſt, vel propter aliam cauſam adu non obligat, Cenſura per
talem lata nulla eſt, ſeu de ſacto non incurritur. Quia ſi
Lex nulla eſt vel non obligat, prioruſ auferetur materia
Cenſurae & omniſ coactioniſ: quia ſi Lex non obligat, nec
contumacia, nec inobedientia, vel peccatum in traſgreſſione
intervenire poteſt: ablata autem materia Cenſurae, nulla
poteſt eſſe Cenſura.

Quaſ autem requiruntur ad juſtitiam Legiſ, ejuſque vim obli-
gantem exponunt paſſim Scholaſtici in Traſtatu De Legibuſ.
Hoc autem hic notat ſpecialiter Suarez, au. 9. „ Ut Cenſura
ſum, & juſta quoad id, quod praecipit, vel prohibet, ſed
etiam quoad proportionem Cenſurae cum materia talis praeci-
pti. . . . Nam ſi pro levi graviſ pecnam imponat, ſi
quoad eam partem injuſta erit. Atque ita in praſenti, ſi
materia praecipit leviſ ſit, ita ut ejuſ traſgreſſio non ex-
cedat culpam venialem, & illi adjungatur Cenſura major,
ſeu graviſ, valida non erit, quia non habet materiam ſuffi-
cientem, in qua fundetur.

Quapropter & ibidem improbat uſum Excommunicationuſ,
quaſ adjungatur levioribuſ praecipitiſ, non ut veruſ Cenſura,
ſed ut comminatio, & ad terrorem: „ Quia (ait) ſinceram
non continent veritatem, & poſſunt occaſionem praebere in-
doctiſ ad peccandum graviſ ex conciencia erronea“. Quam
graviſ cauſa requiratur ad Excommunicationem, infra di-
cimus.

§. V. I.

Ut Lex Pontificia, atque annexa Cenſura ubique obliget,
non ſufficit publicatio Romae facta.

OSTENSUM eſt praecedenti §. obligationem & effectum Ex-
communicationiſ Juris ſive Canonici dependere a validitate
& obligatione Legiſ.

Porro indubitatum eſt, legem, licet conceptam & ſcriptam,
manere ſine efficacia obligationiſ, ante publicationem.

Et quidem cum Lex, quae ut commune praecipit, omni-
buſ ſubditis in commune ſeruat, ita promulgari ſive proponi
debeat, ut promulgationeſ innotefcere univerſo populo poſſit.

Hinc apud Romanos jam olim in uſu fuit, ut poſtquam ro-
gatae & ſcriptae eſſent Leges, non tantum promulgentur, ſed
& aeri ſcriptae publicae affiguntur: promulgatio haec vero
tam accurate peragebatur, ut tribuſ vicibuſ repetenda eſſet.

Adhaec cum infinita ſit morum varietas, & unaquaeque pe-
ne Provincia ſuiſ particularibuſ ſtatutiſ, conſuetudinibuſ, le-
bibuſque, & privilegiis regatur, difficile eſt, Legem generalem
a Principe ſupremo latam omnibuſ Provinciis & populis con-
venire, & interdum non impingere in publica commoda. Cui
rei vix alter occurrere poteſt, quam ſi de his, quae incidunt,
admoſneat Legislatorem ille, quibuſ particularem per Provin-
ciaſ promulgationem Princeps delegavit: qui deinde Legem
temperet, ut e re eſſe videat.

Hinc ab antiquo, tam in ſaeculari, quam in Eccleſiaſtico re-
gimine Legum generalium promulgatio facta legitur per ſingulaſ
Provinciaſ & Dioceſeſ, ac ſingulaſ per Provinciaſ inferiori-
buſ Magiſtratibuſ commiſſa: qui ea ritu apud ipſaſ uſitato &
recepto populis proponerent, & inſinuarent: & ſi quid duri-
uſ, aut Patriae moribuſ contrarium occurreret: Principem &
Legiſlatorem reddere poſſent certiorum.

Hunc morem inſecutus Juſtinianuſ Imperator in Novella 66,
declaravit, ſuaſ leges denum in Provinciis obligare, ex quo
diſcretum (ſive ut Graeci lectio habet, evulgata) per Metropolita-
naſ palam factae ſunt: mandaque ſuo per Orientem ſacrorum
Praetorium Praefecto, quae in praſenti Novella conſtituit,
Praecipit omniſ faciat manifeſta: & qui in maxima Civitate,
& qui foris habitant, quatenus omniſ ſiant palam, quae a
nobis pro omniſ cauſa ſanctae ſunt.

Eandem promulgandi normam ſervari voluit circa legem,
qua praerſcribit Novella 6. modum, quae oporteat Episcopos, &
reliquoſ Clericoſ ad Ordinationem adduci, praecipiens in Epilogo:
ut Sanctiſſimi Patriarchae viſitatuſque Dioceſiſ haec proponant
in Eccleſiis ſub ſe conſtitutiſ: illi ruruſ conſtitutiſ ſub
ſe Episcopis manifeſta faciant, illorum vero ſinguli in propria
Eccleſia proponant, ut nulluſ noſtrae Reipublicae ignoret, quae a
nobis ad honorem & augmentum magni Dei & Salvatoris noſtri
Jeſu Chriſti diſpoſita ſunt.

Normam a Juſtiniano praerſcriptam ſequutus eſt S. Grego-
riuſ, ſcribens ad Mauritiuſ Imperatoreſ, lib. 2. ind. 11. Epil.
62. ſe legem ejuſ, quae vetuit militeſ ad Monachiſmum
impulſorum admitti, per diverſaſ terrarum partuſ tranſmitti
feciffe, ſcilicet ipſe quidem Metropolitanoſ in Patriarchatu Romano
conſtitutoſ, ut hi ulterioſ Episcopis inferioribuſ inſinuarent.

Eandem promulgandi modum quoad ſuaſ leges etiam in Con-
ciliiſ conditaſ, Canoneſ ſervaviſ videmus. Ita legimus Concilium
Arelatenſe, Canoneſ ſuoſ ad Silveſtruſ Romanuſ Pontificem
tranſmiſſe, per Dioceſeſ Romanas promulgandoſ tranſmiſſiſſe,
Placuit etiam (ait Concilium) a te, qui majoreſ Dioceſeſ te-
neriſ, per te poſſimum inſinuari.

In eandem ſententiam ad Juliuſ Papam ſcripſit Synodus
Sardiſienſiſ: Tua autem excellenſ prudentia diſponere debet, ut
per tua ſcripta, qui in Sicilia, & Sardinia, & in Italia ſunt
Fratreſ noſtri, quae acta ſunt, & quae deſinita ſunt, cognos-
cant.

Hic inſinſ Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. Con-
ſtitutionem ſuam de Medicis relatam in Cap. 13. ſit. De panit.

Et remiſ, non obligare decernit, quam poſtquam per Praelatoſ
locorum fuerit publicata.

Huiuſ publicationiſ neceſſitatem per Provinciaſ tam in legi-
buſ Civilibuſ, quam Eccleſiaſticiſ, etiam a Pontifice emananti-
buſ, paſſim melioſe Canoniceſ, & erudicioſ Interpreteſ
agnouit.

Hinc conſonat inveteratuſ uſuſ Belgii, nullas Eccleſiaſticaſ
etiam Pontificiaſ Leges ſive Bullaſ pro lege obligante agno-
ſcere, niſi poſtquam per Provinciaſ & Dioceſeſ luſerint more
ſolito publicatae, & populo intimatae.

Quare hic in Belgio, ut paradoxa & moribuſ noſtriſ adver-
ſa exiſtiſſet quorundam Ultramontanorum jam recenter na-
ta opinio, novam legem Romae editam, & in acie Campi
Fiorae fixam, omneſ ubique Fideleſ tam in Belgio, quam in
aliis Regni & Provinciis obſtringere, ſine ulla per Provinciaſ
publicatione.

Neque Belgae, alioſque populoſ movet clauſula novis Con-
ſtitutionibuſ Papaliſ ſubſcripta, publicationem Romae factam
eamdem vim haberiſſimam, ac ſi in ſingulaſ Provinciaſ parti-
cularim facta eſſet, cum derogatione contrariarum conſuetudi-
num quarumcumque.

Haec eniuſ clauſula, uti plureſ aliae Bulliſ & Diplomatiſ
Romaniſ inferiſ ſolent, in Belgio, & ceteriſ perſique Ciſmon-
taniſ Provinciis habetur pro clauſula meriſ ſibi, nullam vim
contra inveteratoſ moreſ exerent.

Extatque in Regno Neapolitano pragmatice Conſtitutio edita
30. Auguſti 1761. qua expreſſe cautum eſt, clauſulam illam pro
non ſcripta habendam.

Neque haec ſimileſ clauſulae praefumuntur a conſulta Ponti-
ficia voluntate & intentione procedere: utpote qui non credi-
tur, unica ſimili clauſula velle invertere inveteratoſ populi mo-
reſ: ſed potius procedere creditur a quibuſdam Curiae Romae
Miniſtriſ, quorum zeluſ ab antiquo ſervec per Curiae huiuſ
dignitate tuenda, & auctoritate amplificanda, uti etiam
ſuo tempore notavit S. Bernarduſ lib. 4. Conſideratione cap. 2.

Praeterea abſolutum plane eſt, & a ſine inſtituti Eccleſiaſtici
regiminiſ omnino abhorrent, quod quidam pretendunt, Ponti-
ficem ex amplitudine poteſtaſ ſibi a Chriſto datae, poſſe Legiſ
ſuaſ obligationeſ ubique populoſ obſtringere, ſola Romae
facta publicatione: & tamen nequeant Principeſ ſaeculareſ per
ſuaſ leges, populoſ ſuoſ obſtringere, niſi particulari per Pro-
vinciaſ publicatione: eſſi maxime velint, una inſinuatione in
urbe Metropolitana facta deſungi: eo quod non intelligatur popu-
luſ tam immoderatam & abuſum poteſtatem in Principeſ con-
tulſiſſe, ut e longinquo plureſ populoſ moribuſ diſpareſ, uno
Programmate quae obligare.

Sane ſi haec obſtringendi ratio aequo durior videatur, atque
ob id non intelligatur comprehenſa generali collatione ſupre-
mae Dignitatis Regiae & qua ſpecie dicemus, eam miſiſſime au-
thoritateſ inſtitutioneſ (cum paſſendi vocabulo Apoloſorum
Principiſ eſt collata) eſſe comprehendam?

Nonne omnem Dominatuſ, & quod Dominatuſ ſpirat, a
Regimine Apoſolico abeſſe oportere aperteſſime indicavit huiuſ
Regiminiſ Inſtitutor? Apoſoliciſ dicens Luc. cap. 22. verſ. 25.
Reges gentium dominantur eorum: & qui poteſtatem habent ſu-
per eoſ, beneficiſ vocantur: vos autem non ſic, Ad haec verba
reſpondeſ Bernarduſ lib. 2. De Conſid. ad Eugeniuſ Patrem
cap. 6. ait: Planum eſt, Apoſoliciſ interdicatur Dominatuſ. I.
ergo tu, & tui ſuperare aude, aut dominari Apoſolatuſ, aut
Apoſoliciſ Dominatuſ.

Si ergo omnem Dominatuſ ab Apoſolico Regimine abeſſe
voluit Chriſtuſ, plane contrariuſ neceſſe eſt dogma, quod Impe-
rium Sacerdotale abſolutuſ, magique deſpoticuſ reddit, Re-
gimine Regio: & pluſ rigoriſ inſeſſe vult Eccleſiaſticiſ, quam
Civilibuſ legibuſ.

Si ergo nequidem Principeſ ſaeculi, ſive Reges Gentium,
poſſint aut velint ſubſectum ſibi populuſ legibuſ ſuiſ obſtri-
ctum, priuſquam per Provinciaſ fuerint rite populoſ notificatae:
quia dum nimium videtur, populuſ, una in Urbe princi-
pali facta publicatione, velle Legibuſ obſtringere: quanto mi-
nuſ id Apoſolorum Succelſoribuſ licebit, qui omnem vel ſpec-
iem duri regiminiſ & dominatuſ in ſuiſ Legibuſ evitare tenen-
tur?

Unde de Statutiſ Eccleſiaſticiſ loquens Cardinaliſ Cuſanuſ
lib. 2. De Concord. cap. 9. 10. & 11. ait: Ad validitatem Statutiſ
tria ſunt neceſſaria: poteſtaſ in ſtatutante, publicatio Statutiſ,
& ejuſdem approbatio per uſum.

Deinde ſubjungit Cuſanuſ: „ Unde videmus innumera Apo-
ſolica Statuta, etiam a Principibuſ, poſtquam edita fuerint,
non fuſſe recepta“.

Quod inſinſſime ſine enumeratione loci hic aſſerit Cuſanuſ,
id de Belgio noſtro veriffime aſſeruari poteſt. Nam videmus ex
Bulliſ & Statutiſ Pontificum, quae hodieſum magnuſ Bulla-
riuſ conſtituunt, plurima hic in Belgio, deſectuſ conſuetae per
Provinciaſ publicationiſ & acceptationiſ, nullum uſum aut
vim obligandi obvenire.

Et per conſequenſ, nec Cenſuraſ illiſ adjectaſ, ob deſectum
materieſ ſive non obligationiſ iplaruſ Legum, ullam vim ha-
bere.

§. VII.

Bullarum Romanarum in Belgio, aliſque Provinciis publi-
catio non admittitur, ſine praevio Placeto Regio.

VERUſTIMISSIMA noſſimaeque eſt Belgii recepta conſuetudo,
ac probata praxiſ, ut Bullae ac Diplomata Romanuſ hic
executionem habere nequeant, quin nec publicari, nec populo
pro-

proponi; nisi prius recognita, discussa & probata sint eorum calculo, qui Jurisdictioni Vice-Regis praeferunt per Provincias: quam approbationem hic hodie litteras Placiti vel Placet vocamus.

De hoc Belgii usum etiam exteri Scriptores meminere, atque praeter Ludovicum Guicciardinum Descriptione Belgii ait: *Quod res Ecclesiasticas attinet, easdem fere habet cum Pontifice maximo Princeps in hac diuisione sua conventiones; quas in Regno suo Rex Galliarum . . . nec Beneficium ullum, aut gratiam posse conferre, nec expedire in hanc terram Diplomata, aut quid aliud tale, quod effectum fortissimum, absque Principis quidem, vel Consiliorum ejus Placito atque consensu.*

Extant hanc in rem Principum nostrorum Edicta, atque inter alia Philippo cognomento Bono de 3. Januarii 1447. in quo conuenitur de frequentia Ecclesiasticorum Decretorum, quibus subditos suos supra modum affirmat vexatos fuisse; idque, ait, evanescit ex eo quod, qui Mandatis Ecclesiasticis uti voluerunt, non audierint Juridicos nostros & Magistratus, & ea exhibuerint; atque expostitis causis, cur ea Mandata obtinuerint, permissionem & consensum non impetruerint, *facit* (ait) *praeteritis temporibus, & ab antiquo solitum fuisse fieri.*

Nihil ergo novi hoc Edicto inducitur; sed quod praeteritis temporibus, & ab antiquo solitum fuisse fieri, voluit, & quod neglectum fuerat, in illum revocatur.

Ad eundem usum stabilendum prodit Edictum Maximiliani & Philippi Archi-Ducum de 12. Septembris 1485. Item, alterum ab Archi-Duce Austria Philippo de 20. Maji 1497. Ac tandem Pragmatica Sanctio Philippi II. Hispaniarum Regis, anno 1754 habita prius consultatione Consiliorum Belgii, tam Supremorum, quam Provincialium, qua diserte venit, ne quis ullus argumenti Bullas, aut Diplomata, ex Urbe Roma aut a Legatis Pontificis per Belgium executioni mandare audeat, nisi prius litteris Placiti comprobata fuerint, vel in sanctorum Consilio, vel supremo Barbaniae Consilio; idque sub poena quod perdet effectum simuliter litterarum, & missionis in exilium extra has Provincias, & correctionis exemplaris: de qua Sanctione vide Tractatum, cui titulus, *Jus Belgarum circa Bullarum Pontificiarum receptionem*, pag. 17. edit. 1665. Et Hubertum Loyens in Tractatu *De Curia Brabantiae*, cap. 29. titulo *De Litteris Placiti.*

Porro scopus hujus Placiti non est, legitimas Pontificias Provisiones, aut Leges & Ordinationes rejicere, aut earum executioni obicere; sed unice precavere, ne subreptitiae, vel obreptitiae, vel etiam per fraudes obrepentes Provisiones, jura Regia aut Vassallorum violentur; aut per Leges alias forsitan in se aequas, Provinciarum receptis, inveteratis consuetudinibus, jurebus ac privilegiis, (a) summa nonnumquam Republica, seu Ecclesiastica perturbetur, contraveniantur.

Præterea proxi Hispaniarum, qua solet Litterarum Apostolicarum executioni quandoque differri ac suspendi Regis Praetorii Decreto & auctoritate, loquens Didacus Covarruvias *pract. quest. cap. 35. num. 6.* rationem subiungit: „ Ut maxime Christi Vicarius interim certior fiat, quot & quantis sit afficiantur incommode & gravaminibus Republicae istae, propter multa, quae ab ipso talis precibus & suggestionibus, bus impetrantur, quae minime Sanctissimus Pontifex foret conceiturus; si per sinceram iustitiae narrationem certo sciret, quid spirituali Ecclesiastico, & temporali huius Regni & Principatus recto Regimini sit conducibilis.

Adhaec, cum certum sit, ipsos Pontifices ultro fateantur, se non nosse omnium Provinciarum particularia jura & consuetudines, praeterea indubiatum sit multa uni Provinciae prodesse, quae alteri obesse; nihil rationi iustitiaeque conformis, quam ut non tantum specialia Recepta aut Mandata, sed & Leges generales expendantur ab iis, qui singulis Provinciis praesunt, ut quid hic & nunc conveniant, propriis ipsi expendat; & si eas ob speciales circumstantias hic & nunc promulgandas aut executioni mandandas non iudicent, earum executione suspendatur.

Hoc ex capite plures etiam generales Leges, & in illis contentae Censurae, tamen Romae solemnitatem promulgatae, ac saepius renovatae, hic in Belgio receptae hactenus non sunt, aut vim ullam hactenus obtinuerunt. Exempli causa, famosa illa, & annis singulis Romae solemnitatem publicari solita, Bulla *Cum Domini* continens viginti casus Excommunicationis latae sententiae, nunquam hic ob defectum Placiti Regii executioni mandari, aut publicari potuit.

Cum non tantum Romanis Pontificibus, sed & Conciliis Generalibus ignota esse queant particularia singulorum Provinciarum jura & consuetudines; sciatque facile contingere posse, ut Leges de te quidem iustae non omnibus Provinciis tamen quaeant; quin nec subinde sine summa perturbatione, ob contrarios inveteratos populorum mores, introduci possent, etiam Conciliorum Decreta & Leges, exteriorum Ecclesiae disciplinam spectantia, expenduntur & examinantur ab iis, qui Jurisdictioni in illis praesunt, priusquam per Provincias promulgentur: ut si quid forsitan in illis occurrat, inveteratis jurebus & moribus contrarium, eorum executioni caute

filatur, aut ita temperetur, ut incommode ex praecipiti & indefinita Legum publicatione oriundis occurratur.

Exemplum hujus moris habemus in publicatione novissimi Generalis Concilii Tridentini.

Hoc Concilium Tridentinum finem acceperat 10. Decembris 1563. Pius IV. tunc Pontifex Romanus, edita & publicata Bulla, qua incipit, *Benedictus Deus*, 26. Januarii 1564. universa hujus Concilii Decreta tam fidem, quam reformationem spectantia, confirmavit, & ab omnibus Christi Fidelibus suscipienda esse, ac servanda decrevit, sicut harum quoque litterarum tenore (ait) ad clariorem notitiam confirmamus, & suscipi, observarique decernimus.

Subsecuta est altera ejusdem Pontificis Bulla edita & publicata Romae 20. Julii ejusdem anni, qua incipit, *Sicut ad facrorum*, qua declarat hujus Concilii „ Decreta omnia ad reformationem, jusque positivum duntaxat spectantia, a kalendis Maji proxime praeteriti omnes obligare coepisse; neque post eam diem excommunicationem cuiusquam, quod ea ignoraverit, admittendam, atque ita (ait) *Appolica auctoritate declaramus ac definitimus, & ab omnibus iudicari debere mandamus atque statuimus.*

Cum autem hic in Belgio nulla specialis horum Decretorum publicatio facta hactenus esset, nequaquam his Decretis, etiam post iteratas has Bullas, se obtulit ullus in Belgio eximibat.

Quin & post editam & Romae publicatam postremam Bullam, tandem 23. Julii ejusdem anni in litteris ad Margaretam Parmensem tunc Belgum pro Philippo II. Rege Hispaniarum moderantem (qua & Archiepiscopum Cameracensem consuluerat, super modo publicandi Decreta Concilii), respondit Archiepiscopus, quod re communicata cum Capitulo Metropolitana Ecclesia, & abditis in Consilium Theologis & Canonum peritis, celebrationem Synodi Provincialis super receptione Concilii, & Decretorum per singulas Ecclesias Patriarchias, esse quidem modis juri consentaneos, & ante hac in re simili usitatos; sed magnis difficultatibus fore implicatos, nisi Regia auctoritate Decreta Concilii prius probentur & admittantur.

Hic supponit Archiepiscopus formam publicandi Decreta etiam Concilii Generalis, per singulas Parochias, esse juri consentaneam, & antehac in Belgio usitatum.

Praeterea evidens est, Archiepiscopum, alioquin in consilium ab eo adhibitis, extra scrupulum supposuisse & existimasse Decreta Concilii Tridentini sola & Romae facta publicatione Belgas obstringere non posse, ante factam per Provincias publicationem.

Margareta Parmensis, acceptis hisce Archiepiscopi Cameracensis litteris, praeficiens ex tumultibus in Belgio excitari coepit, quot difficultatibus receptio & publicatio Concilii Tridentini esset obnoxia, uti narrat Famianus Strada *De Bellis Belgicis*, prius explorare voluit, non tantum iudicium Episcoporum Belgii, sed & Consiliorum Regionum, neque Magistratuum praecipuarum Civitatum super hac publicatione.

Litterarum eum in finem datarum summa erat, ut Decreta reformationis hujus Concilii quatuorvis expendere: atque deliberarent de modo, quo hac Decreta executioni mandari possent, quo eorum uberior fructus sperari queat; una monens, ut in hoc examine attenderent quoque ad praerogativas & jura suae Majestatis, suorumque Vassallorum, necnon ad jura, privilegia, ac consuetudines Ecclesiarum, & singulorum Provinciarum.

His litteris receptis, Consilia & Magistratus sine mora edemantur horum Decretorum examen suis respective Fiscalibus, aliisque de Corpore suo Deputatis, qui plura in his Decretis annotarunt, quae videbantur praerogativis adferre posse praerogativis & Juribus Regis suorum Vassallorum, necnon contrariari inveteratis harum Provinciarum moribus, & consuetudinibus, quae sine notabili perturbatione & periculo tumultum popularium interverti non possent: & consequenter publicationem dictorum Decretorum non esse permitendam; nisi quoad hosce annotatos articulos adferretur ac modificatio, qua praedicta jura & privilegia, atque consuetudines salva & intacta manerent.

Hac Consiliorum ac Magistratuum resolutione recepta, necnon litteris Philippi II. Regis Catholici, quibus publicationem Concilii Tridentini vehementer urgebat, Margareta hanc publicationem Episcopis injunxit, datis litteris 17. Julii 1565. interea hac clausula: *Mentem Regis esse, ne propter promulgationem hanc, licet illimitate & sine restrictione factam, quidquam immutetur aut innovetur circa Regalia jura, privilegia suae Majestatis, aut suorum Vassallorum, Statuumque suorum, & Subditorum, spectantia circa laicalem, seu Patronatus laicos indultum, seu sui Nominacionum, cognitionem causarum, materiae possessionis Beneficiorum, Decimarum possessionum, aut praerogativarum per laicos, super intendentiam & administrationem Hospitalium, aliorumque piorum locorum: Non, inquit, ad contraveniendum dicto Concilio, sed ut executio accomodetur naturae cuiuslibet Provinciae.*

Eadem clausula inserta erat litteris datis 24. Julii 1565. ad Senatus Regios & Magistratus super executione Concilii Tridentini.

Litterarum exemplar ad Episcopos exat parte 3. Editorum Flandiae lib. 6. Rub. 1. Et exemplar litterarum ad Senatus Regios eadem parte 3. lib. 1. Rub. 2.

Si nota a Consiliis Regis, & Civitatum Magistratibus conferantur cum materiis in hac clausula expressis, patebit ad oculum, clausulam illam ad illas notas dirigi, atque Re-

(a) Consule, quae D. Van-Espen inferius scripsit in suo Tractatu de promulgatione Legum Ecclesiasticarum, ac spectatim Bullarum, *lib. 1. cap. 1. n. 2. &c.*

* Van-Espen Tom. IX.

Regem earum rationem in executione Concilii haberi voluisse.

Unde & Bertrandes Loth in Resolutionibus Belgicis traſt. 2. art. 9. relatis annotationibus Concilii Artheſie, mox ſubjungit: Concilium Tridentinum quoad diſta puncta non fuit receptum in Artheſia.

Similiter Antonius Anſelmo in ſuo Tribunalio Belgico cap. 32. volens exprimere, quæ per dictam clauſulam Rex voluit reſervata, retulit ſervato ordine ſeſſionum & Capitulo Concilii Tridentini, quid ad ſingula a Concilio Belgicis fuerit obſervatum; haud dubitans, quin hæc eſſent, quæ Rex per dictam clauſulam reſervata voluerit; quod & quotidiana praxis confirmat.

Nequaquam proinde exiſtimabant Belgæ, ſe Decretis Concilii Tridentini adſtrigi, priuſquam per Provincias more in Belgio uſitato eſſent publicata, & populo per ſuos Paſtores intimata; tameti Romæ eorum publicatio jam pluſquam ab anno facta ſcietur; quin Bullam eſſe ibidem publicatam, qua declarabatur, hæc Decreta ſine ulteriori publicatione univerſos Fideles obſtringere.

Quin nec poſt publicationem diſtorum Decretorum hæc recepta creduntur, niſi ſalva prædicta modificatione; eo quod non putetur publicatio a Principe placitata, niſi ſub hac expreſſa modificatione; nec conſequenter publicatio horum Decretorum hic eſſe facta, niſi ſub hac limitatione ſaltem tacite ſubintelleſta (a).

Abiit autem, ut Eccleſia, aut Pontifices eodem ſpiritu animati, hæc Principum jura convellere, aut ſubditos ſuis legibus obſtringere velint, dum ſubditis, niſi violatis Principum juriſdictionibus, & Principibus quodammodo rebelando, eas ſervandi & executioni mandandi facultas non datur.

Uti enim recte advertit & expreſſit Auſtor Tractatus De Libertatibus Eccleſie Gallicane lib. 2. cap. 3. „Selemne eſt „Eccleſiæ, ut in gubernandis Fidelibus, Divinum regimen imitetur, nec ſolum a ſine uſque in finem attingat fortiter, ſed etiam diſponat omnia ſuaviter, itaque honoris Principibus debiti meminit, illorum jura ſervat illicite, ordinem & dignitatem Episcoporum venerat, populorum ſtudia & uſus attendit, omniaque ita ponderat, ut conſentium & obedientiam potius obtineat, quam extorqueat, a more alienici, quam timore impellat: nec inſinuat ſolum, ſed interdum malitiæ credit in iis, quæ cum Religione niſi periculo non ſunt conjuncta.

CAPUT II.

De auctoritate ferendi Cenſuras præſertim Excommunicationis.

S. I.

Poteſtas excommunicandi radicaliter eſt penes Eccleſiam.

POTESTATEM excommunicandi dependere ab auctoritate Clavium dubitare non ſinit contextus Evangelicus Matthæi cap. 18.

Poſquam enim Chriſtus dixit Petro, quod ſi peccator tepore correptus de ſuo peccato, Eccleſiam non audivit, ſit tibi tamquam Ethnicus & Publicanus, mox ſubjungit: Amen dico vobis, quæcumque ligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in celo, &c. quo patenter ſignificavit, auctoritatem abſcindiſſe peccatorem a corpore Eccleſie tamquam Ethnicum & Publicanum, eſſe appendicem auctoritatis ligandi & ſolvendi, a Chriſto prædictis verbis expreſſe.

Licet autem hæc verba per Chriſtum diſta tunc ſint ad Petrum, tamen ea præcipue & principaliter ad Eccleſiam per Petrum repræſentatam directæ fuiſſe, communis eſt Patrum ſententia.

Sanctus Auguſtinus lib. 1. contra Adverſarium legis cap. 17. ſine hæſitatione ſcribit, Chriſtum Claves dedidiſſe Eccleſie; quodque Petrus, quando Claves accepit, Eccleſiam repræſentavit. Et ex eodem Doctore, Tractatu 20. in Joannem, reſortit apud Gratianum cauſ. 24. quaſt. 1. can. 6. Petrus quando Claves accepit, Eccleſiam ſanctam ſignificavit.

Et latius id exponens Tractatu 124. in Joannem, tandem concludit: Eccleſia ergo, quæ fundatur in Chriſto, Claves Regni Celorum ab eo accepit in Petro, id eſt, poteſtatem ligandi ſolvendique peccata. Quid eſt enim per proprietatem in Chriſto Eccleſia, hoc eſt per ſignificationem Petrus in petra, quæ ſignificatione ſignificatur Chriſtus petra, Petrus Eccleſia.

Propterea & Synodus Tridentina ſeſſ. 14. De Sacram. Pœnit. can. 15. pronuntiat, Claves Eccleſie eſſe datas, non tantum ad ſolvendum, ſed etiam ad ligandum.

(a) In Belgio & Hiſpaniis quamvis Concilii Tridentini acceptio reverens admodum fuerit, tam tamen non probavit ſummus Pontifex, quia in acceptione mentio auctoritatis Regis duntaxat facta eſt; nullus vero occurrit apud auctoritatis Hæſiſtolicæ. Id enim teſtatur Thuanus lib. 24. num. 39. cui conſentit Madrianus lib. 28. pag. 1273. his verbis. Il Pontifice per conto del Concilio non era ben diſpoſto inverſo quel ſite, ed anche poi neſſi Editi publicatiſſi ne ſuoi ſtati, che oſi ſi offerſſero le deliberazioni del Concilio, niſi conſentendo a' Cardinali & Preſbiteri, et altri Prelati non ni ſi faceva menzione del Pontifice, ma tutto per comandamento del Re di Spagna.

Licet ergo uſus & exercitium Clavium ſit penes Episcopos, alioque Eccleſie Miniſtros, ipſa tamen Clavium poteſtas radicaliter & primario reſidet in Eccleſia.

Reſeſcit Janenſius Gandenſis cap. 27. in Concordiam Evangelicam, quod, dum Chriſtus poſt binam monitionem voluit peccatores contumaces deſerri apud Eccleſiam. Hoc eſt (ait) Fidelium congregationem, in qua vivit uterque, ut multitudinis, & eorum, qui multitudinem præſunt, auctoritate & reverentia vel metu emendentur.

Notatque ibidem Janenſius: quod in primitiva Eccleſia, ſecundum hoc Chriſti præceptum, denunciarentur peccatores poſt unam & alteram correptionem toti Eccleſie alioque loci, hoc eſt, Chriſtiani, legitime cum ſuo Episcopo aut Presbytero congregati; ibique, ſi impenitenti perſiſtenti, omnium conſenſu & approbatione excommunicarentur ab Episcopo.

„Unde Paulus (pergit Janenſius) inſeſſuolus Corinthium „tradens Satanæ, dicit ſe id facere cum congregatis ſecum „ſecundum ſpiritus Corinthiis. Ergo (inquit) „abſens „corpore, præſenti autem ſpiritu, jam judicavi ut præſens, „eum qui ſic operatus eſt, in nomine Domini noſtri Jeſu „Chriſti, congregatis vobis & meo ſpiritu cum virtute Domini noſtri Jeſu Chriſti, tradere hujusmodi hominem Satanæ.

Eandem doctrinam etiam poſt Apoſtolos aliquandiu perſeveraſſe in Eccleſia teſtatur Tertullianus in Apologetico cap. 39. Deſcribens enim communes Chriſtianorum Conventus, & quæ in hiſ traſarentur, ait: In hiſ etiam quodam a communicatione orationi, & conventui, & omniſ ſancti commercii relegari.

Hujus quoque diſcipline non obſcura extant argumenta in Episcopis ſancti Cypriani. In hiſ enim videmus, quod non tamen Presbyterorum & Diaconorum, ſed & Fidelium laicorum conſilium & conſentium in calu lapſorum, ubi de hiſ recipiendis, aut reſcindiſſis traſtatur, expetiſſum reſultat.

Similiter ſub idem tempus Clerus Romanus in litteris ad ſanctum Cyprianum, in eadem cauſa lapſorum ſignificat, in ea etiam Plebis conſilium & conſentium expetendum eſſe. Colatione (ait) Conſiliorum cum Episcopis, Presbyteris, Diaconis, Conſeſſoribus pariter & ſanctis Laicis facta, traſare rationem, &c.

Et ſane cum agatur de reſcindingo membro aliquo a corpore ſeu congregatione, nihil æquius, quam ipſius corporis, ſive congregationis conſilium adhiberi.

Indubitatum quoque eſt, promptius exactiſſime a Fidelibus tamquam Ethnicum & Publicanum evitandum, & ab ejus communione abſtinentum, ſi illam etiam ipſi a corpore & congregatione reſcindingo judicaverint.

Majori quoque robore, & ſalutari conſuſione aſſiciendum Excommunicationem, ſum ſententiam ſuam noverit ab ipſa multitudine ſive Eccleſia eſſe probatam. Quantumvis autem labentibus ſeculis exercitium Clavium, atque ab hiſ dependens auctoritas excommunicandi, tranſiſſet ad ſolos Eccleſie Miniſtros, & Eccleſiaſticos Judices, ut nec multitudinis ſive Eccleſie particularis conſilium, aut conſentium expetatur (ut infra dicetur), nihilominus ipſa Clavium poteſtas principaliter remanet, & permanſura eſt penes Eccleſiam, cui a Chriſto in perſona Petri & Apoſtolorum data eſt, cuius nomine & vice eam exercent ejus Miniſtri.

Quare & penes Eccleſiam auctoritas eſt, & ſemper fuit, leges præſcribere, quibus in exercitio & uſu Clavium, tam in foro poenitentiali ſive interno, quam in foro contentioſo ſeu externo ſui Miniſtri utantur.

S. II.

Auctoritas ligandi & ſolvendi per Cenſuras, olim procedebat ab eodem aſſu, a quo abſolutio aut ligamen in foro poenitentiali.

AUCTORITATEM peccatorem ligandi ut Ethnicum & Publicanum, atque ut talem reſcindiſſi a corpore Eccleſie, dependere a poteſtate Clavium, non ſecus atque auctoritatem ſolvendi & ligandi peccatorem in foro poenitentiali, indubitatum eſt.

Cumque utraque poteſtas ex intentione Chriſti, & mente Eccleſie collinetur in ſalutem & conversionem peccatoris, nec non in ædificationem aut purgationem ipſius Eccleſie; non mirum quod eodem Clavium aſſu jam pridem uterentur Episcopi & Sacerdotes in excommunicandis peccatoribus obduratis & rebelibus, quæ utebantur in reconciliandis, aut ligandis poenitentibus in foro poenitentiali.

Verum eſt, quod ligamen peccatoris in foro poenitentiali fieri queat ſecreto & privatim, etiam pro peccatis occultis: ligamen vero per Excommunicationem fieri nequeat, niſi publice pro peccatis publicis & ſcandalis (ut infra oſtendetur); ſed diſcrimen hoc non niſi accidentale eſt: in effectu enim eſt eadem auctoritas Clavium, a qua utrumque ligamen procedit.

Unde notat Morinus lib. 1. De Adminiſtr. Sacram. Pœnitent. cap. 10. num. 1. quod partem illam fori „Eccleſiaſtici, quæ „peccata omnia, eorumque medelas ſpeſtat, maxima cum „auſpitate & indiſſoluta & individua fori utriusque inter „niſi iuriſdictione, annis centum ſupra mille adminiſtrant „runt Episcopi, eorumque Vicarii. . . . Nec erat alius, „qui Excommunicationem, alius qui peccata ſolveret, ad „quem ſoluta Excommunicatione peccator eſſet remittendus; nec aliud erat Tribunal, in quo Excommunicandus „vel Excommunicatus judicabatur, aliud in quo poenitentia, „ni-

„nites Excommunicatione solute, sed unus & idem homo.
„Episcopus scilicet, vel Praeas id praestabat, vel si antiquis-
„ma tempora respicias, id praestabat Episcopus Presbyteris
„affectibus cinctus“. Haec Morinus.

Plurimus in hujus probationem antiquorum testimonii addu-
ctus, ait num. 11. „Nihil a se invenit, quod probet, ante
saeculum duodecimum forum externum ab interno fuisse sepa-
ratum, aut iudicium peculiarem Excommunicationis solven-
dae, alium culpe eluende destinatum fuisse“. Moner quidem
Morinus, quod saeculo sexto ceperit publicum peccatorum
confessio, & poenitentia, absolutio ad Episcopos, eorumque
Delegatos pertinere; oculorum autem ad quoslibet Presbyte-
ros; sed tamen ad idem forum referebantur, atque ad eundem
actum Clavium pertinebant; quemadmodum absolutio a peccatis
Pontifici aut Episcopo reservatis procedit ab eodem actu
Clavium, quo absolutio a non reservatis per quovis Confes-
sarius impenditur.

Apostoli quoque ibidem Morinus num. 12. quod absolutio ab
Excommunicatione fuerit etiam primus diversia a sacramentali
peccatorum absolutio; quin & illa hanc frequenter praecedat.
Immo notat ibidem Morinus, quod Excommunicatus cen-
setur ab Excommunicatione solutus, dum ab Episcopis ad Poen-
itentiam five inter poenitentes amittitur. Nam cum esset
(ait) omni priorum communicationis privati; ad aliqualem commu-
nicationem admittitur, & pro ista preces certa concipiuntur...
Formula absolutio ab ista Excommunicatione nulla alia legi-
tur, quam ipsa poenitentia impositio formula, nec aliam opti-
mum fuisse. Recipere ad poenitentiam ipsi erant, Excommunica-
tionem illam solvere, itaque absolutio omnem gerebat prece-
dit illae, & Benedictiones, quibus poenitentia imponebatur.

Sed ex praxi illorum temporum (inquit Morinus) ad idem
forum omnia pertinent, atque ut preparatione ad promerendam
a peccatis absolutioem usupabantur, vinculoque necessaria ex
Ecclesiae mente cum absolute Sacramentali ab idem iudici-
bus accipienda connectebantur.

Fateatur quoque Morinus ibid. num. 11. in Excommunicatio-
ne, aliaque simili poenitentiali criminum publicorum vindicta, „
„multa iudicialia tantum & ceremonialia adhibita fuisse, quae
„inductio & per accidens, non ex natura, ad Sacramentum
„Poenitentiae referebantur. Immo (ait) videretur necessarium:
„cum poenitentia publica non influerentur solum ut Deo
„satisficeret, sed etiam ut Ecclesiae Reorum poenitentis adhi-
„beretur: verum Antiqui ad unum & idem Tribunal utraque
„revocabant.

§. III.

Quo tempore forum iudiciale a foro interno ceperit to-
taliter separari, & auctoritas excommunicandi
ad iudiciale transferri?

SAECULO duodecimo, decrecente antiquarum Poenitentiarum
auctoritatem usque, cepit iudicialis Episcoporum auctoritas
in causis civilibus mirum in modum crescere, uti notat Mo-
rinus De Administ. Sacram. Poenitent. lib. 1. cap. 9. num. 8.

Observatum est, eo caritate tempore leges civiles, legumque
formulae in forum Ecclesiasticum intrasse, atque Episcoporum
per se, tum per suos Delegatos seu Vicarios five Officiales,
cepisse causas tractare, iuxta formulas iudiciales fori Ci-
vilis.

Cum autem (ait) Morinus) Theologia Scholasticae funda-
menta eodem tempore jacerentur, brevique Scholas omnes
occupasset, forum poenitentiale in praxi separari ceptum est
a iudiciali, & in varias personas transierit; ne Episcopi,
eorumque Vicarii negotiorum tam Ecclesiasticorum, quam
laicorum mole opprimerentur.

Et licet forum poenitentiale five sacramentale, auctoritate,
virtute, & Spiritus sancti communicatione multum praevalere-
ret, & dignus esset iudiciali five contentioso, nihilominus hoc
iudiciale & minus dignum tandem, „primario alicui Presbyte-
„ro, ceteris dominaturo delegatum est, prioris five poeni-
„tentialis exercitium inferioribus & vilioribus Presbyteris de-
„mandatum“. ut recte observat Morinus ibidem.

Ille igitur (pergit Morinus) primarius Presbyter Episcopi
„Vicarius (qui hodie Officialis dicitur) civiles omnes crimi-
„nalesque Clericorum causas, peccatorum laicorum plerisque ju-
„dicavit, sed cum iuris formula, strepitumque & tumultu so-
„rensi, Censurasque Ecclesiasticas pro prudentia sua solus
„pronuntiavit, vel a iure illatas solus declaravit & execu-
„tus est.

Quinimo hic primarius Presbyter five Vicarius Episcopi iudi-
ciali Tribunali praepositus, soli sibi absolute auctoritas a Censuris
attribuit, quam culpe & peccatorum expunitionem esse noluit
„(ait Morinus) ne forum suum iudiciale & externum cum
„poenitentiali confunderet, neve, quod necessum fuisse, lon-
„gas & multiformes secretorum omnium peccatorum confessiones
„ambages audiendo, defatigaret.

Hac tandem Fori iudicialis a poenitentiali separationem indu-
cta; & cum una persequum esset ac receptum, Forum illud
iudiciale neque rationem Sacramentali, neque remissionem culpe
in foro interno five coram Deo attingere, sed domtaxat liga-
mentum, vel absoluteionem in foro externo respicere: visum fuit
Theologia Scholastica, & recentioribus Canonistis, quod ad forum
hoc spectantia, atque inter cetera auctoritas excommuni-
candi, spectarent quidem ad actum Clavium; sed summo di-
candi ab actu Clavium, quo utitur Presbyter in foro po-
„Van-Episc Tom. IX.

nentiali ad solvendum vel ligandum peccatores in foro illo
interno & coram Deo.

Uterius existimantur, actum illum Clavium Fori iudicialis
specialis spectare ad ea, quae jurisdictionis sunt: actum Fori po-
nentialis, ad ea, quae sunt Ordinis.

Hinc concluduntur, ea quae ad Forum iudiciale referuntur,
ut est auctoritas ferendi Censuras, posse competere etiam non
Presbytero, uti inter alios quoque docuit S. Thomas in IV. dist.
18. quae. 2. dicens: „quod quavis non Sacerdos non possit
„ligare, & solvere in foro interno, possit tamen habere ju-
„risdictionem in foro contentioso: & ideo possit Censuras fer-
„re; & licet non habeat Clavem Ordinis, habere possit Cla-
„vem jurisdictionis.

Immo cum jam receptum esset pro exercitio spectantium ad
forum iudiciale, vel clavem jurisdictionis, non requiri clavem
Ordinis, & hoc exercitium ad hanc clavem non pertinere, tan-
dem dicere ceperunt, & in praxi receptum est, ad forum ju-
diciale Ecclesiasticum spectantia simpliciter Clerico posse competere,
modo jurisdictionem in foro externo vigore alicujus Officii aut
Dignitatis obtineat.

Notavit Morinus citato libro 1. cap. 9. num. 7. quod ex hac
fori utriusque separationem, Iudices laici occasionem arripuerunt
„jurisdictionem Ecclesiasticam sibi vendicandi, ac semel vendi-
„catam confidenter retinendi. Quid, inquit? quod simplex
„Clericus sibi tribuit, nobis Clericis, & iudicibus Regibus con-
venire non poterit?

At majorem magisque deplorandum abusum in usu Censura-
rum, & notatur Excommunicationis hinc invaluisse comper-
tum est.

Nunus quippe notorium, quod a tempore, quo hac Censuras
inligendi potestas ad Officiales, alioquin inferiores Judices de-
voluta est, haec non rursus ab his in Dominatum, & utrum
quaslibet, iurumque suorum amplificatione impendit fuerit. Ut
non immerito dixerit supra citatus Morinus, quod potestas
ferendi Censuras cum foro iudiciali delegata sit primario Pres-
bytero ceteris dominaturo: & in decursu hujus Tractatus am-
plius patebit.

§. IV.

Quibus iuxta modernam disciplinam competat
Auctoritas ferendi Censuras?

OBSERVATUM est §. precedenti, quod tandem labente saeculo
duodecimo ceperit forum internum & poenitentiale to-
taliter separari a foro iudiciali & contentioso: atque ad hoc
forum tandem devoluta sit auctoritas ferendi Censuras.

Duplex quoque Clavis ligandi & solvendi sub id tempus
distingui coepit, scilicet Jurisdictionis altera, & altera Or-
dinis.

Ad Clavem Jurisdictionis relata sunt omnia ad forum ju-
diciale pertinentia ad Clavem autem Ordinis omnia ad forum
poenitentiale & internum spectantia.

Cum igitur Ecclesiastica Jurisdictio, & internum Ecclesiae
regimen praecipue & principaliter sit penes Episcopos, etiamsem-
per fuit, & etiamnum hodie primario relictis potestas ferendi
Censuras tanquam ab hac Jurisdictione dependens, penes Epi-
scopos.

Et quia haec potestas necessaria est ad Pastoriale munus ex-
cendunt, quos Episcopi vi sui muneris continent: ideo ex p. p.
priori iure & officio hanc potestatem habent, sicut & p. cessantem
iudicandi & puniendi, &c. a. Suarez de Censuris disp. 2.
sect. 2. num. 6.

Cum autem Regimen & Jurisdictio Episcoporum solum exten-
datur in eorum subditos, sed ad cujusque Episcopi Diocesim,
sequitur, quod nec haec Episcoporum auctoritas ultra queat se
extendere.

Præterea quia electus Episcopus post obtentam confirmatio-
nem, & introductionem in possessionem, habet omnia, quae Ju-
risdictionis sunt, etiam ante consecrationem, receptum quoque
est, & in praxi ultimum, quod sic confirmato Episcopo, licet
nondum consecrato competat Clavis Jurisdictionis, & vi illius
auctoritas excommunicandi, aliaque ferendi Censuras: quod
antiquius, nondum induta, Fori iudicialis a poenitentiali se-
paratione, inaudum erat; ut scilicet is, qui nondum Ordine
Episcopalem esset adeptus, potuisset vigore Clavium ali-
quem solvere aut ligare (a).

Quin hac fori separationem, & distinctionem utriusque Clavis
introducens, invaluit opinio, quam praxis recepit, quod Cen-
suræ impositio non dependeat ab Ordine: quin nec Ordo etiam
Sacer-

(a) Ex separata Jurisdictione a potestate absolvendi natum quoque efflu-
it privilegium, quo concessit Abbatis utitur, ut nomen Presbyteri-
res, qui possent in eorum Monasteriis confessiones excipere, & Dei verbum
annuntiare. Hoc privilegium Abbas Pontis Ebrahi dedit Hen-
ricus III. anno 1224. cum hunc Ordinem ab Episcoporum Jurisdictione ex-
cepit complures Abbates sibi vindicant, atque etiamnum ar-
rogant proinde formula, quae in solemnibus Abbatis benedictione di-
citur, his verbis: „Accipe gregis Domini maternam providentiam & ani-
„mam protectionem“. Accipe plenam & liberam potestatem argendi
„hoc Monasterium & Congregationem ejus, & omnia quae ad illius regi-
„men interius & exterius, spiritualiter & temporaliter pertinet“. Haec
illa est formula, quae in benedictione Abbatis Pontis Ebrahi, Ni-
colai &c. continetur: nihil mirum quod ille in saeculum Ordinem Sa-
cerdotis sibi vindicant jurisdictionem etiam Episcopalem, quos ad domos
sui Ordinis regendum animarum causa dirigit.

antecedentis ad eam sufficiat; sed necessaria sit iurisdiclio in foro externo five judiciali.

Ex hac dependentia potestatis ferendi Censuras a Clave Jurisdictionis, concludunt Scholastici & Jurisperiti, quod sicuti hac iurisdiclio quibuscumque competit iure ordinario, alius vero iure duntaxat delegato: eodem quoque iure competat auctoritas ferendi Censuras. Ulterius, quemadmodum iura potestati acquiri consuetudine aut prescriptione, ita & nunc, ut laici deducunt Scholastici, ac inter alios Suarez de Censuris disp. 2. sect. 3. quae omnia denique post separationem utriusque iori simul cum Theologia Scholastica invaluerunt.

Una igitur est tam Theologorum, quam Canonistarum opinio etiam a praxi comprobata, quod non tantum Episcopis, sed & interioribus Judicibus, five iure ordinario, five delegato, variis titulis competere queat auctoritas excommunicandi.

Attamen advertens in sacris Canonibus hanc auctoritatem praecipue assignari Episcopis; atque Episcopos, assistente etiam sibi Clero, eam auctoritatem plerumque exercuisse, ceperunt Canonistae distinguere duas species Excommunicationis maiorem: unam simplicem; & alteram *solemnem*, quam *Anathema* dicunt, uti supra ostensum.

Hac distinctione induta, una dicere ceperunt, Excommunicacionem quidem maiorem simplicem competere Judicibus inferioribus: tunc *solemnem* reservatam esse Episcopis; & eo modo Canones cum recepta tandem opinione praxi conciliari posse crediderunt.

Hanc reservationem *solemnis* Excommunicacionis notavit Glossographus ad cap. 7. §. Inferiora, verbo *Archiepiscopatum* tit. De Elect. Postquam enim dixerat, Archiepiscopum, qui habet inquirere & visitare Parochiam suam, posse excommunicare & suspendere: ac deinde sibi in contrarium objecit Canonem, Vbi, Caus. 16. quest. 2. & Canonem, Corripianur, caus. 24. quest. 3. ubi dicitur, quod *Anathema* sit mureo Episcopi: pro solutione & conciliatione subiungit: Archiepiscopi vel alii Praetati non possunt excommunicare cum solemnitate illa, de qua tractatur Caus. 11. q. 3. Canon. Debeat, & Canon. Cum Aliquis, ut Capitula illa intelligantur & loquantur de illa solemnitate.

Hanc solutionem amplexi sunt passim Scholastici, & in praxi invaluit; reddique rationem reservationis Suarezius disp. 18. sect. 4. n. 10. „Quia huiusmodi solemnitas non frequenter, sed „raro & in gravissimis causis adhibenda est: ideo soli Principi- „pes Ecclesiae ea utuntur, ad quos huiusmodi causae spectant; „non restitens, ex sensu Patrum, ac intentione Ecclesiae concilio- „rum gravissimis causis adhibenda esse.

Quae sit solemnitas in Excommunicacione illa *solemni* adhibenda, & quando haec invaluerit, infra exponetur.

S. V.

Utrum auctoritas aliqua circa Censuras competat Principibus laicis?

INOUITATUM est, Auctoritatem & usum Clavium, atque ab his dependentem potestatem ligandi & solvendi, ipsi Ecclesiae, quaeque Ministris a Christo fuisse datam, uti supra exposuimus; neque penes laicos etiam Principes, hanc potestatem Clavium, quaeque exercitum esse, aut unquam fuisse.

Attamen nec illud negari potest, quod Ecclesia ipsos Principes saeculi semper habuerit tamquam suos protectores & defensores, quibus non tantum Reipublicae, sed & ipsius Ecclesiae tranquillitas & pax conservanda innumbre; adeo quidem ut ipsis non tantum de Republica, sed etiam de Ecclesia Deo ratio reddenda sit.

Hoc Resum & Principum officium dilucide & terminis lat ugentibus eis ob oculos posuit Concilium Parisiense ex quatuor Praenunciis, scilicet Rhemenfis, Senonices, Turonicis, & Recondanensis Episcopis, anno 829. celebratum, lib. 2. c. 2. „Principes saeculi (ait) nonnunquam intra Ecclesiam potestatis „adepti culmina tenent, ut per eandem potestatem, discipuli- „nam Ecclesiasticam muniant. Ceterum intra Ecclesiam potestatis „necessaria non essent, nisi ut quando non praevaleret Sa- „cerdos efficere per doctrinae sermonem, potestas hoc impere- „ret per disciplinae terrorem. Saepe per Regum terrorem Ecclesiae „Regnum proficit: ut qui intra Ecclesiam positi, contra Fi- „dem & disciplinam Ecclesiae agunt, rigore Principum conte- „dantur; ipsaque disciplina, quam Ecclesiae utilitas exer- „cere non praevaleret, cervicibus superbiorum potestas Principu- „lis imponant, & ut venerationem mereatur, virtutem pote- „stas impertiat. Cognoscant Principes saeculi Deo debere se „reddere rationem propter Ecclesiam, quam a Christo tamen- „dam suscipiunt: nam si ve augeantur pax & disciplina Eccle- „siae per fideles Principes, five solvantur, ille ab eis ratio- „nem exigit, qui eorum potestati suam Ecclesiam cre- „dit.

Si igitur Principes saeculi videant, Iudices Ecclesiasticos auctoritatem hanc ligandi & solvendi, five ferendi Censuras, non impingere iuxta regulas Evangelicas & Ecclesiasticas Sadio- nes; sed sub praetextu & pallio huius potestatis, Ecclesiam & Reipublicam turbare, subditoque opprimere: indubie officii eorum erit, auctoritate & potestate sibi a Deo data, Iudicium illorum audaciam & violentiam comprimere; ipsamque disciplinam sacris Canonibus expressam, & quam integram ipsa Ecclesia sua auctoritate conservare non praevaleret, cervicibus superbi- perum sua potestate Principali imponere, uti loquitur iam citatum Concilium.

Hac auctoritate utens Iustinianus Imperator, Novella 123. cap. 11. „Omnibus Episcopis, & Presbyteris interdicit segregare

re aliquem a sacra Communione, antequam causa monstratur, propter quam sanctae Regulae hoc fieri iubeant. Si quis autem (ait) praeter hoc a sancta Communione aliquem segregaverit, ille quidem, qui iniuste segregatus est, solutus Excommunicatione. Qui vero aliquem a sancta Communione segregare praesumpserit, modis omnibus a Sacerdote, sub quo constitutus est, separabitur a Communione, quanto tempore ille persequerit; ut quod iniuste fecit, iuste liceat.

Quanti pretii autem fuerint apud Romanam Ecclesiam Novellae Iustiniani, citur.

Et quidem S. Gregorius Joannem Defensorem euntem in Hispaniam instruens, quid in causa sibi delegata sequi deberet, cum remittit ad hanc Novellam 123. Iustiniani, lib. 2. Epist. 57. Hincmarus Rheimensis in Opusculo 50. Capitulum cap. 17. scribit: „Sed & leges Romanae ab Imperatore Iustiniano promulgatae, quas praeter Ecclesiam, decernunt de Episcoporum si- ve Metropolitani sui auctoritate, professione &c.

S. Ivo Episcopus Carnutensis de hac Novellam approbationem testatur Epist. 280. scribens: „Dicunt infirmitas legum Novellarum, quas commendat & servat Romana Ecclesia &c.

Nec tantum Novellae in generali, sed & speciatim hoc Decretum circa modum ferendae Excommunicationis seu separationis a sacra Communione, probatum fuisse legitur.

Joannes VIII. Papa monens Episcopos, ne quem non probata causa excommunicent, hoc Decretum urget, ipsique ob oculis ponit: „Sciatis (ait) quemadmodum in centesimo Capitulo Concilii Africani legitur, similiter in secunda Novellam Iustiniani libro, ut nemo Episcopus aut Presbyter alium quem excommunicat, antequam causa probetur.

Citatum Concilium Parisiense auctoritatem huius Decreti adducit, dicens: „De illicita Excommunicatione Lex Iustiniani Imperatoris Catholici, quam (ait) probat & laudat Catholica Ecclesia, decrevit, ut nemo Episcopus „&c. Apud Gratianum Caus. 24. quest. 3. Can. 6. Quin & Gratianus integrum hoc Decretum pro Canone retulit Caus. 2. quest. 1. Canon. 11. tamquam de lib. Constitutionum.

Nulli proinde vel incit, Iustinianum Imperatorem Catholicum limites sua auctoritatis excessisse, aut potestati Ecclesiae in usu Clavium vel in ministro derogasse; quia modum, qui in ferenda Excommunicatione servari debet, praescripsit, seu potius praecipit, ut Episcopi & Presbyteri hac potestate contra normam Evangelicam & sacras Sanctiones non abuterentur.

Quare etiam sanctissimi Principes qui sunt hac sua auctoritate comprimendi iniustas Censuras, in destructionem potius, quam in edificationem Ecclesiae & Reipublicae vergentes.

Atque inter alios de S. Ludovico IX. Galliarum Rege legitur, ipsum sub medium saeculi decemitterit edicisse, quod nemo suorum Vassallorum impollerit teneatur respondere coram Iudice Ecclesiastico ob hanc negatam coram ipsi respondendum, ipsos excommunicarent, iuberent levare Excommunicationem per apprehensionem ipsorum temporalium.

De eodem S. Rege legitur apud Pithoeus in Probationibus Libertatum Ecclesiae Gallicanae cap. 36. nu. 3. Cum Archiepiscopus Rhemenfis excommunicasset Cives Rhemenfos ob pretensas iniurias sibi & suis per dictos Cives illatas, Ludovicus delegavit duos viros, nimirum Abbatem Sancti Dionysii in Francia, & Praepositum S. Automari, & praecipit, ut *absolverentur* dicti Cives a dicto Archiepiscopo in forma Ecclesiae, & emenda- bunt iniurias eidem Archiepiscopo illatas, de quibus illi duo Viri videbunt emendandum esse, & de Emendis (ait) five

pro Excommunicationibus, five pro iniuriis dicto Archiepiscopo & suis factis, non poterit aliquid lavari, nisi de consilio & assensu dictorum duorum Virorum a nobis electorum, qui assistent eidem Archiepiscopo, quando inquit, five iudicabit de Excommunicationibus. Et si quae Excommunicationes inventa fuerint iniuste, pro illis priorius nulla fiet Emenda, aut aliquid servabitur.

Licet ergo sanctus Princeps probe noveret, sui Clavium auctoritatem earumque exercitum non esse concedenda, sui tamen officii esse non dubitavit, potestate sua Regia providere, ne per Censuras subditi sui iniuste vexarentur; modique a Canonibus in ferendis Censuris ab Ecclesia praescriptis servarentur.

Eadem auctoritate plures Principes Catholici ut leguntur, ad procurandam publicam Ecclesiae & Reipublicae tranquillitatem, quae per Censuras leviter & iniuste indictas non parum turbata solet (a).

Et quidem Censuras, quibus Iudices & Ecclesiastici suam adversus Iudices Regios & seculares iurisdictionem tueri & manutenere praetendunt, nimium funestos effectus frequenter habere experientia docet: haec Censuras potius ad destructionem, quam ad edificationem Ecclesiae esse, manifeste in scandalum Fidelium, quam in eorum proleum aut salutem cedere competentum est.

Ut non immerito de Censuris hisce dici queat, quod de Censuris ad conservationem temporalium impensis jam prius dixit pius ac doctus Gersonius, quod pariant, „confusionem „magnam in Ecclesia, vilificationem vel contemptum Evan- „gelicae huius Censurae fidei, quae est Excommunicationis „gladius extreme formidabilis: denique laqueos animabus multorum magis quam salutem spirituum induxerint, vel inducant.

Ad preveniendas similes in Republica & Ecclesia turbatio-

(a) Quid haec de re in Galis observari debeat, legitur in Edicto, quod dedit Ludovicus XIV. anno 1695.

tionem, & præcavenda scandala, jam pridem Principes Catholici inhibuerunt, ne Judices Ecclesiastici in conflictu jurisdictionis, aut ad tuendam suam jurisdictionem, vel immunitatem, contra Judices Regios, eam præsentem violantes per Censuras procedant: sed si credant, quod Judices laici jurisdictionem aut immunitatem Ecclesiasticam violaverint, ad ipsum Principem recursum habeatur, ut hic sua auctoritate questionem exorcam debeat; atque ita turbationes & scandala ex simili conflictu oriri consuevit, ipse sua auctoritate comprimat aut præveniat.

Hæc de re extat pro his Provinciis Edictum Caroli V. Imperatoris & Belgarum Principis de 4. Octobris 1540. relatum *parte 1. Edictorum Flandriæ lib. 3. Rab. 1.* quo interdictum Judicibus Ecclesiasticis, ne per Censuras aut Monitoriales procedant contra Officiarios Regios, aut Judices sæculares occasione eorum, quæ Officium ipsorum spectant; sed procedere debeant per *Requisitorias*, post quarum intimationem (si dicti Officiarii vel Judices judicent his Requisitionibus non obtemperandum) teneantur dicti Officiales & Judices causam saltem per mensum suspendere, ut interea Judices Ecclesiastici, eorumque Promotores & Officiarii queant Judicem Superiorem dictorum Judicum laicorum informare, & justitiam obtinere.

Rationem extendi hoc Edictum præmittit, ad præcavendas *questiones & contentiones quodlibet exurgentes inter Ecclesiasticos, & Sæculares Judices, & præcavenda scandala inde nascentia.*

Archiepsani Regii Magistratus in sua ad Decretum Concilii Tridentini *Sess. 25. cap. 3. De Reformat.* Annotatione, postquam monuerant Judices laicos semper arrestasse bona temporalia Judicum Ecclesiasticorum, ad impediendum eorum Censuras, addiderunt: *Neque possunt dicti Ecclesiastici ut ipsi Censuris & Excommunicationibus contra Judices laicos, ita prohibere Edicto, & Ordinatione Regia.*

Ita legitur apud Bertrandum Loth in Resolutionibus Belgicis *Tract. 2. art. 9. num. 16.*

Non dubium quid ad hoc Caroli V. Edictum reflectant hic Archiepsani.

Eundem pene procedendi modum super conflictu Jurisdictionis teneri voluit Philippus II. in Edicto suo ad Synodum Cameracensem anni 1586. decretum *art. 16.* ut si Episcopi præcedant per Judices laicos violatam suam jurisdictionem, recurrit pro remedio ad Principem, seu Consilium ejus privatum, ut hinc Jurisdictionis conflictum, inter Judicem Ecclesiasticum & laicum decedat.

Et per Concordatam inter Carolam V. & Episcopum Leodiensem conventum est *tit. 29. art. 9.* quod, si super articulis Concordati difficultas oriatur inter Justitiarum Principum: „tâ„ si difficultas terminari & sedari debeat mutui communicationibus vel litteris. ita quod una Jurisdictioni aliam non turbet aut impediat.

Hic sæ aperte Constatumur insilio excluditur.

Unde indubie ad hoc Concordatum reflexit Zypæus, dum dicit in Jure novo *tit. De sent. Excommunicationis. num. 6. Quod Edicta nostrorum Principum, aut Concordata non aliter exerceant Censuras velint quam contra Officiarios Regios: satis insinuans, quod contra hos exerceri per Edicta & Concordata venturum.*

Quam religiose id jam pridem ad hæc usque tempora in Gallia observatum, & Regis Ordinationibus confirmatum sit, offenditur apud Pithæos in Probationibus Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ *cap. 5.* ac una ibidem referuntur plura Parlamentorum Arresta, quibus Judices Ecclesiastici, etiam Episcopi condemnantur Censuras in Magistratus Regios in his, quæ ad eorum Officium spectant, latas; etque revocare jussi sunt.

Recitatque Petrus Pithæos in Commentario ad Libertates Ecclesiæ Gallicanæ, anno 1619. Ludovicum XIII. Regem Gallicæ in conformitatem Ordinationum suarum Prædecessorum & Indultorum Papalium, inhibuisse omnibus Prelatis, & Judicibus Ecclesiasticis uti quacunque Censura contra suos Judices & Officiarios, occasione eorum, quæ egerunt ex officio suo, sub poena apprehensionis ipsorum temporalium, & quod procederet contra ipsos tamquam infractores Ordinationum Regiarum. Et in casu, quo dicti Judices quæstiones suas apud Supremam Regia Curiam proponunt: quod si gravatos se reputent a Supremis Curis, recurrunt ad ipsum Regem in suo Consilio, ut ibi ipsis provideatur, ut justum & rationale erit.

Hunc a Principibus præscriptum modum sopiendi controversias super conflictu jurisdictionis inter Judices Ecclesiasticos & laicos, & veritum ulum Censurarum contra Officiarios Regios obtentu violatæ Jurisdictionis, aut immunitatis Ecclesiasticæ, pluribus probat Petrus De Marca Archiepiscopus Parisiensis *lib. 4. De Concordia Sacerdotii & Imperii cap. 21. qui num. 5.* non inficias id, quin potestati Ecclesiasticæ librum sit per *Decretales* luminorum Pontificum, fines suos Excommunicationibus vel Interdictis tueri, unde crebris contentionebus sæpissime fedata est Respublica Christiana. Illud contendit (ait) Regis Constitutionibus præscriptum ordinem, quem sequi oporteat ad diffidia averenda.

Præterea notat, prædictum Edictum Regium de anno 1629. ad *Populationem Ecclesiæ Gallicanæ* latum esse. „Eos mores inducent (inquit) Episcopi nostri ducentes & amplius ab hinc annis, ut Libello Censurarum Ecclesiasticarum avocationem a Curia peterent; non autem jura sua Censuris sibi vendicarent, quemadmodum docuerunt Joannes Galli, & Guido Pape.

Pergit De Marca ostendere, ordinem hunc præscriptum æquissima ratione uti. In primis, quia uti observavit „Opac-tus Milevitanus, *Ecclesia est in Imperio.* id est, per Imperii Provincias paria, ex civibus constat, & sub patrocinio Regum degit; ideoque in his contentionebus rursus & æquiora consilia amplectenda sunt Episcopis, quæ ad pacem cum Imperio retinendam vergant.

Ratio quoque, cujus in Principe auctoritas duci potest „(ait De Marca *num. 7.*) ex officio & munere Principis, qui cum constitutus sit a Deo, ut Ecclesiam foveat, ejusque tranquillitati præcipiat, quodammodo videtur arbitrium componendarum hujus generis contentioneum in se suscepisse.

Unde & jam pridem similes controversias suæ cognitionis reservasse Principes legimus: ac in primis exemplum suppeditat *Novella 123. cap. 21.* Justiniani. Si enim iudicio criminali adversus Clericum inlito controversie emergeret inter Civilem Judicem, & Episcopum ad Nos (ait Justinianus) negotium tam ab Episcopo, quam a Judice referatur, ut Nos hoc agnoscentes, quæ Nobis videntur, jubemus.

Sic legimus quoque in Capitularibus Regum Francorum *lib. 2. cap. 77. Ut Episcopi, Abbates, Comites, & Potentiores quique, si causam inter se habuerint, & se pacificare noluerint, ad nostram (scilicet Principis) jubentur venire præsentiam: neque illorum contentio alibi dijudicetur, ne propter hoc pauperum, & minus potentium iustitia remaneat.*

Igitur Principum proprium officium est, contentiones, & publica diffidia in Republica & Ecclesia exorta sua Regali auctoritate compescere, & efficaciter comprimere & decidere: quod Ecclesiæ gladio materiali non utens, sua auctoritate facere nequit.

Itaque apparet, quod Episcopi alique Prelati auctoritatem Principibus eorumque Ministris prætextu tuendæ Jurisdictionis & Immunitatis Ecclesiasticæ disputare non debeant; præsertim quia non de Fidei, aut essentiali Religionis Catholicæ articulo agitur, sed de punde disciplina; in qua ad vitandas contentiones & præcavenda diffidia, scandalorum & malorum malorum scaturigines, dispensative similia multa latent tolerari & dissimulari possunt.

Sane Episcopi alique Judices Ecclesiastici, qui adeo facile ex zelo, ut præterant, tuendæ Jurisdictionis & Immunitatis Ecclesiasticæ, ad Censuras prolixiunt, merito expenderent, quam exigua exinde profectus spiritalis spes affulgeat, & e contrario quanta scandalorum & malorum scaturigo metuetur.

Hæc si æqua lance inter se libarent, viderent consiliis esse, in his solum temperare, quam rigorem impendendo, Ecclesiam & Respublicam turbationibus, scandalis, sine ullo animarum profectu replere.

Nec dubium hinc factum, quod ab his cum Principibus, eorumque Magistratibus disceptatoribus, sanctissimi & pro Ecclesia zelosissimi Pontifices & Episcopi, florentissimi Ecclesiæ sæculis abstinerunt. Nec enim igitur, hos ad suam jurisdictionem tuendam Excommunicationibus aut Censuris contra Principes vel eorum Officiarios decernat: immo nec id primis Ecclesiæ octo vel novem sæculis ab ullo sancto Pontifice, aut Episcopo tentatum igitur.

CAPUT III.

De Contumacia & Monitoribus Canonicis, quæ instructionem Censurarum procedere debent.

§. I.

De Contumacia; quæ Censuram procedere debet.

NEMINEM virtute Clavium a corpore Ecclesiæ tamquam *Ethnicum & Publicanum* esse relinendum, tametsi enormis criminis reum, nisi in suo crimine contumax & Ecclesiæ rebellis fuerit convictus evidenter evincit Textus Evangelicus, quo hæc potestas Clavium Petro, & in ipso Ecclesiæ a Christo data fuit.

Voluit enim Christus, ut peccator prius privatum, ac deinde subdito uno alterove teste, de suo peccato admoneretur sive corripitur: ac deinde si his correctionibus non permotus in suo peccato perseveret, tum vulg denuntiari Ecclesiæ: ut per ipsam corripatur; Quod si autem Ecclesiam corripientem non audierit, tum demum subiungit: *Sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus.* Matth. cap. 18. veri. 17.

Evidens proinde est ex verbis Christi, ad Excommunicationem non esse procedendum, nisi confiterit de contumacia in peccato, sive obedientia erga Ecclesiam corripientem; quod etiam passim notant Scholastici, observatæ Suarez *disp. 4. sect. 5. num. 9.* Quod „conditionalis hæc: *Si Ecclesiam non audierit*, „indicit adæquatam causam talis poenæ seu Censuræ: ita ut „possimus (ait) ex illa inferre nunquam nos posse obligari a „habendum tamquam *Ethnicum & Publicanum*, donec Ecclesiam non audierit: quia Christus solum sub ea conditione id „præcepit seu permisit.

Notandum deinde, Censuram non infligi per modum poenæ in meram vindictam, sive punitorem delicti commissi; sed per modum medicinæ, ad præcavenda peccata in futurum, vel ipsius Excommunicandi, vel aliorum, qui occasione peccati, in quo heret Excommunicatus, corrumpuntur.

Ecclesia quippe per hanc Censuram primario intendit curare pecca-

§. II.

§. IV.

Quin & notat Suarezius *displ. 7. lect. 6. num. 13.* quod licet contumacia, quæ pervenit ad *militiam mortalem*, ex ea ratione gravis sit, in ordine ad talem Censuram (Excommunicationis) potest esse *levis*: nec potest Ecclesia tam acerbo remedio uti ad exigendum obedientiam in quacumque materia, tametsi aliqui ad peccatum *mortale* sufficiat

*Causa Excommunicationis debet esse manifesta,
& Judici legitime probata.*

invitos non polle: licet etiam hæc prohibitio nonnullis
mortalis, hoc est Excommunicatio major, sed duntaxat medi-
cinalis seu pœnitentialis: eo quod & hæc prohibitio esset pœ-
fori externi, quæ duntaxat pro crimine externo & probato
posset invito, & crimen suum ultro non consenti imponi.

De Ordine judiciario in materia Censurarum, notanter Ex-
communicationis servando.

*Defectus essentialis Ordinis judicarii reddit
Censuram invalidam.*

jurisdictionis contentioſæ, & juxta regulas fori judiciarii ſe-
renda. quam ſententia influſiva Cenfuræ: & conſequenter ſub-
jeſta pariter nullitati ex defectu eſſentiali ordinis judiciarii.

*Defectus jurisdictionis in Judice ob interpositam
appellationem aut recusationem reddit
Censuram nullam.*

(2) Id autem desumptum est ex cap. 47. Concilii Lateranensis IV. Tomo IX. Concil. Labb. col. 196.

„tum fieri provocatum Judicem transferat“: uti post alios loquitur & probat VVamefus in Commentario de appell. ad cap. 1. num. 1.

Addit autem ibidem VVamefus non tantum transferri quoad principale negotium, sed etiam quoad ejus accessiones; Item quod Appellantiem a jurisdictione ejus, qui judicavit, eximat.

Uterius, quia appellatione interposita suspenditur jurisdictio Judicis a quo, si pendente appellatione contra appellentem aliquid innovaverit, aut decreverit, id tanquam mere attentatum ante omnia ut irritum revocari & cassari debet, uti latius exponitur in Cap. 7. De Appellat. in VI. conformiter ad id, quod Jure Civili statutum erat in l. unica ff. Nihil innovari appellatione interposita (a).

Itaque si post interpositam legitimam appellationem Judex a quo Censuras infligit, Censuras hæc non tantum injustas, sed prius erant invalidas, quod defectum jurisdictionis in Judice, & defectum essentialiæ ordinis judicarii, uti uno consensu tradunt Canonistæ ad Cap. 37. tit. De Appellat. ubi in terminis respondit Pontifex, quod post appellationem excommunicationis non possint. Et ad Cap. 49. tit. De sentent. Excommunicat. ubi Pontifex equiparavit sententiam Excommunicationis latam post legitimam appellationem interpositam Excommunicationi, in cuius forma intolerabilem errorem fuisse patenter expressum, probaretur: quam Excommunicationem ipso jure nullam esse nemo dubitat.

Quin Censuræ post interpositam appellationem ita sunt ipso jure nullæ, ut etiam deserta aut iniqua declarata appellatione non convalescat, uti loquitur VVamefus loco citato num. 4. & evidenter probatur in Cap. Licet 7. De sentent. Excomm. in II.

Uterius, ex hac omnimoda Censurarum nullitate inferit VVamefus, quod Excommunicatio post legitimam interpositam appellationem sit infirma judiciali revocatione non indigeat, nec abolitionem requirat sed admittat declarationem Judicis, quod, qui sit de facto excommunicatus fuit, Excommunicationis vinculo non sit, vel fuerit ligatus. Concludens præterea, quod si ante declarationem banc nullitatis sententiam, divinis se immiscuerit, non contrahat irregularitatis vitium: conformiter latè responsum Pontificis in cap. Ad præsentiam 16. tit. De Appell. quod mandat Archiepiscopo Eboracensi ut Presbyterium, pro eo quod post Excommunicationem contra appellationem factam, divina cantavit, nullatenus inquietet: sed ad eum statum reducat omnia, in quo erat tempore emissæ appellationis.

Hic notat Glossographus quod sententia Excommunicationis post appellationem legitimam lata, nulla sit; unde (ait) qui postea celebrat, non puniatur.

Ex hac Decretali statuitur insuper Canonistæ, quod post appellationem interpositam a lata sententia, Censura sit ipso jure nulla, nec remediis appellantis indigeat. VVamefus ad hoc Capitulum n. 2.

Eodem fundamento inferitur, quod Communicans cum taliter de facto Excommunicato post interpositam legitimam appellationem, non incidat in aliquam Censuram: quemadmodum fat aperte definitio Pontificis in Cap. Delictis 55. tit. De Appellat. ubi Senonensis Canonicus, qui Decano suo communicaverat, tamen Archiepiscopus post appellationem ipsum denunciaverat devotandum, inculpabilis judicavit, qui (inquit Pontifex) Juniori ducti consilio communicaverunt eidem, ut appellationi ad nos interpositæ, magis quam denuntiationi ab Archiepiscopo factæ deferrent.

Monuit VVamefus hic num. 4. quod hujus textus satis obfcuri summa sit: Sententiam Censuræ Ecclesiasticæ post interpositam appellationem latam, si sit Excommunicationis, si sit Interdicti, non tenere.

Quemadmodum per interpositam appellationem a Sententia definitiva suspenditur jurisdictio Judicis a quo, ita & per propositam reculationem. Nec minus pendente reculatione, quam pendente appellatione omnis jurisdictio siue ejus exercitium Judicis reculato subtrahitur.

Hinc post Glossam in Cap. Judex, verbo Proponatur, De officio Jud. deleg. in VI. committitur hodie docent Doctores, acta a Judice reculato, etiam pendente causa reculationis coram Arbitris juris juxta dispositionem Juris Canonici inedita, esse nulla; ut, licet etiam postmodum per Arbitros declararetur causa reculationis insufficiens, & causa ad Judicem recusatam remittenda tanquam non sufficienter probatum suspectum, tamen acta pendente reculatione non convalescant.

Nam ut recte reflectit VVamefus ad Cap. Cum Speciali 61. tit. De Appellat. num. 8. Cum enim Judici sit reculato detractum judicandi & jurisdictionis potestas, saltem in suspensio revincitur, non eo loco est reculatus, quo is, a cuius interpositione provocatum duntaxat est, sed quo is, cui post interpositionem appellationem per provocatum Judicem inhibendum est. Quasi ut ibi hominis, hic juris inhibito sit: post inhibitionem autem in omni appellatione acta indubitata sunt nulla.

Itaque Censuræ latæ post interpositam reculationem, eaque coram Arbitris juris pendente, perinde sunt invalidæ & nullæ, atque infirmæ post interpositam appellationem: nec convalescunt reculatione post rejecta, uti pe latius post appellationem dictum est. Sicuti enim probatum est, Censurarum nullitatem post interpositam appellationem censui ex defectu jurisdictionis in Judice, ita ob eundem defectum jurisdictionis post propositam reculationem Judicis sequitur nullitas latæ ab eo Censuræ (a).

§. III.

Defectu citationis Censura est invalida.

INTER essentialia & substantialia ordinis judicarii esse citationem Partis, indubitatum est. Immo Sebastianus Vantius in suo speciali Tractatu De Nullitatibus ordinis judicarii, dicere non dubitat Titulo De Nullitate ex defectu citationis, hanc nullitatem esse omnino potentissimam; scilicet ad reddendum processum, & latam Sententiam omnino nullam.

Cum igitur Censura, ac notanter sententia Excommunicationis, siue sit Censuræ infligiva, siue duntaxat declaratoria, debeat proferri servato ordine judicario; atque ex defectu essentiali hujus ordinis sequatur nullitas Censuræ: consequens est, sententiam Excommunicationis etiam declaratoriam esse nullam & invalidam, si citatio Partis non præceperit.

Hinc scribit Marius Alterius in suo Opere de Censuris: etiam Sententiam declaratoriam, quod aliquis reciderit in Censuram, non posse fieri sine citatione, & antequam audiatur, & contumax judicetur: & si fiat (ait) absque ulla citatione & auditione, est ipso jure nulla, & nullum impedimentum adfert, quominus gesta per obstrictum Censuris valeant.

Monet & Suarezius disp. 4. sect. 7. n. 37. sententiam Excommunicationis ex defectu citationis esse nullam, etiam si talis defectus in sententia non exprimitur. Rationem præmittit: eo quod citatio pertinet secundum jus ad substantialem solemnisationem Sententie.

Et ante hos Didacus Covarruvias ad cap. Alma Mater, parte 1. §. 9. n. 5. monuit, declarationem juridicam de Censura ipso jure contracta, non esse ferendam, nisi prius, citata parte, juridice de crimine constet, & aliter factam declarationem esse nullam ipso jure.

Quin recte reflectit Damhouderus in sua Praxi Rerum Civil. cap. 54. citationem Partis adeo esse essentiali, ut ne per Principem quidem quantumvis potentem citatio omitti possit, adeo ut ex certa scientia & de plenitudine potestatis nec possit nec debeat procedere ad illam sententiam sine citatione Partis, ut est Textus in Clement. Pastoralis 8. Ceterum De sentent. & re iudicata: ubi Summus Pontifex idem expresse declarat, quod Princeps non potest ex certa scientia citationis defectum supplere; immo nequidem contra suum subditum; quia hoc esset in iudicio tollere defensionem sui, quæ tamen est de jure naturali, ut in iudicio alteram aurem Accusatoris, alteram Defensoris relinquamus.

Attenta ratione, quæ motus Pontifex in citata Clementina affert, nec per Imperatorem in criminali processu, etiam contra subditum posse defectum citationis suppleri, cum illa Imperatori tollere non liceat, quæ juris naturalis existunt, recte concludere Canonistæ, nec per Pontificem defectum citationis suppleri posse: cum non magis Pontifici, quam Imperatori tollere liceat, quæ juris naturalis existunt.

Quandoquidem Censura, notanter Excommunicationis, siue pœna publica, eaque gravissima, & non nisi ob crimen enorme infligenda, indubitatum est, processum præviæ ad prolationem siue sententiam Censuræ esse criminalem, atque ita in ejus introductio formam processus criminalis esse servandam.

Igitur citatio Partis probationi siue sententie Excommunicationis præmittenda, eiusque infirmatio fieri debet ea forma, quam juxta Curiarum præscriptas instructiones & receptos mores exigit citatio in processu, qui criminaliter ad vindictam publicam contra aliquem instituitur.

Unde inter cætera requiritur, ut citatio fiat prævio Decreto Judicis ad instantiam Officarii publici, qui in Curia Ecclesiastica Promotor dicitur.

Certum quippe est, quod juxta generalem ac notoriam modernam praxim, nullus hodie in Curia siue secularibus, siue Ecclesiasticis admittatur ad agendum criminaliter ad vindictam publicam, nisi Officarii publici.

Quare ut citatio in progressu criminali in ordine ad infirmationem Censuræ rite expediatur, debet ex parte Officii Fiscalis, siue Promotoris exhiberi libellus Judici, quo petit Decretum citationis contra Reum. Neque enim Judex potest proprio motu, Parte non instante, quemquam criminaliter citare, aut citationis Decretum dare, ne alias Judicis simul & Accusatoris partes assumere videatur.

Porro quia vel sola citatio in causa criminali adversus aliquam a Judice decreta, formam citati aliquoties ledere, siue

(a) De valore Appellationum interpositarum, ubi de causa Criminali agitur, censet Eudius D. Hebraeus his verbis: Les appellations interjettes dans les procès criminels, ne peuvent empêcher ou retarder l'exécution des décrets, l'instruction & le jugement. Mais le jugement définitif est suspendu par appel, quand il ne s'agit point d'un fait de simple discipline. Influx sententie probationem citæ sollicitudinis vlt. citulum 26. art. 3. Decreti, quod Ludovicus XIV. Galliarum Rex dedit an. 1687.

* Van-Espen Tom. IX.

(a) Quid circa reculationem Judicium doceat Gallorum Jurisprudentia, reperitur in Decreto, quod Ludovicus XIV. emisit an. 1687. Legatus hujus Decreti titulus 24.

sive suspensionem admitti criminis ingerere nata est, similis citatio decerni non solet, nisi praemissa per Officiarium publicum seu Promotorem secreta & juridica informatione super admisso crimine.

Qua informatione capta demum formatur libellus ex parte Promotoris, in quo narrantur indicia & argumenta ex capta informatione contra Reum de admisso per ipsum crimine relictum.

Hæc si Judici appareant sufficientia ad inchoandum processum criminalem contra Accusatum, tunc citationem decernit.

Hæc inquisitio super crimine, quam informationem præviam vocamus (aut Damobaudus in Praxi Rerum Criminali. §. 87.) ex Judicii officio & auctoritate semper fiat necesse est. Nemo enim nisi solus Judex, aut Judicis potestatem habens, de crimine efficaciter inquirere potest.

Et quidem prævia informatio super crimine commissio, dicitur hodie *basis* processus criminalis, eo quod ab ea processus hic initium suum accipere debeat.

Refert Joannes Tournierius in sua Collectione Arrestorum litt. A. c. 125. condemnatum Officiale Episcopi per Regium Parlamentum in multam 25. Pataconum; quia omnia informatione preparatoria linceperat an interrogatione Rei, & super confessione a Reo elicta processerat ad sententiam definitivam privationis Beneficii.

Plura in decernenda citatione, ejusque executione, ac informatione observanda notant Pragmatici, quæ & hic applicanda sunt: quandoquidem non minus in processu, quo agitur de infirmando Censura Ecclesiastica, notantur Excommunicatione, requiritur legitima citatio, ejusque debita infirmitas, quam in quovis alio processu criminali coram Judice Ecclesiastico infirmitudo ad invaliditatem publicam.

S. I V.

Causa Censurarum instruenda & decidendæ est coram Judicibus in paribus.

CENSURAS, præsertim Excommunicationis, infligi non posse, nisi ob crimen, & quidem atrox, supra ostentum est. Uterius, non sufficere crimen esse admittum, ut quia Censura ob illud notetur, sed requiri, ut ordine judicario fuerit de crimine convictus, similiter probatum est.

Porro accusationem sive questionem de crimine instituendam coram proprio Judice Provinciali, & ubi reus forum sortitur, jam pridem receptum fuit, ut probat Titulus Codicis: *Ubi de criminibus qui oportet.*

Legitur in Codice Theodosiano sub titulo De Accusationibus, lege 10. Constitutio Valentis Imperatoris de anno 373. Ultra Provincie terminos accusandi licentia non progrediatur, oportet enim ibi criminum judicia agitari, ubi facinus dicitur admittum, peregrina autem judicia præsentibus legibus coercemus.

Notat autem Vir eruditus Jacobus Goshofredus in Commentario ad hanc legem, peregrinum judicium hac lege non esse, quod alibi agitur, quam ubi crimen admittum est; verum quod de iis agitur, qui in alia Provincia commorantur, & sic apud nos naturalium.

Peregrina hæc judicia improbavit quoque Justinianus Novella 69. præcipiens omnibus in universa ditione, quæ ascendente videtur, & quæ occidentem solem, & quæ ex utroque est laterale, ut unusquisque, in qua Provincia deliquit, aut in qua pecuniarum, aut criminum reus sit, illic etiam iuri subiacet, idque, addit, propter facilem probationem, & contra difficilem fælio transferatur.

Ecclesia quoque constanter peregrina judicia, tamquam plurimum incommode, & innoctumque oppressioibus exposita omni- no rejicit, volens nunquamque in sua Provincia judicari.

Et quidem prima Generalis Synodus Nicæna hanc disciplinam aperte suppositi Canone 5. dehinc, de iis qui a Communione segregati sunt, sive Clericorum sive laicorum sint ordinis; ab Episcopis, qui sunt in unaquaque Provincia, valeat Sententia secundum Canonem, qui pronuntiat eos, qui ab aliis ejusdem sunt non esse ab aliis admittendos.

Hic enim patenter supponit, auctoritatem quenquam sive Clericorum sive laicorum a Communione segregandi esse penes cuiusque proprium Episcopum.

Præterea in eodem Canone statuit, ut bis in anno in unaquaque Provincia habeatur Episcoporum Synodus Provincialis; ut si in iusta præstentur ab Episcopo prolata Sententia, in Provincia examen instituitur, & quæstio decidatur, ac finem accipiat.

Unde non tantum in prima instantia, sed etiam in ulteriore per appellationem aut querelam restaurata instantia, peregrina judicia Synodus respuit; negotiaque in unaquaque Provincia, ubi exorta fuerint, terminanda censuit.

Rationem sui statuti infirmat his verbis: *quia hoc convenientem examinationem accipiat, ut veritatem inquiratur; vel ut apud Dionysium Exiguum, ut hoc decernitur inquiratur; aut apud Isidorum, ut digna hæc possit examinatione perquiri (a).*

Manifestum est, Synodum hic repositisse ad faciliorem probationem, & examinationem, quæ in propria Provincia facilius quam in aliena haberi potest, uti in sua supra allegata Novella recte reflectit Justinianus.

(a) Superfluum non erit consilium, quæ nosse Auctor Tom. VI. hujus Operis de sensu Canonis 5. dixerit in suis ad Canones Nicænos scholiis.

Hanc disciplinam tamquam hoc Canone stabilitam, & naturali æquitate, & justitiæ regulis innixam, magna constantia propugnantur, & inconcussam servarunt Patres Africani tempore S. Augustini in causa Apiarii Presbyteri, qui a suo proprio Episcopo Urbano depositus ad Zosimum Romanum Pontificem queribundus de suo Episcopo recurrerat, & in Communionem ab eodem receptus, ac officio suo relictus fuerat.

Id ægerius ferre Africanos Patres intelligentes Zosimus Papa, in Africam misit tres suos Legatos, Faustinum Episcopum, Afellum, ac Philippum-Ecclesie sue Presbyteros, qui cum Africanis Patribus de Apiarii, aliusque negotiis traderent, & Sedis Apostolicæ prærogativas tuerentur.

Hi Legati, ut causam Apiarii aliquo colore deferrent, Canones Sardicenses sub nomine Canonum Nicænorum protulerunt.

At Africani hos Canones in Codicibus sive Exemplaribus Canonum Nicænorum, quæ apud ipsos extabant, non repientes, judicantur esse mittentes Legatos ad Ecclesias Orientales, apud quas sincera Canonum Nicænorum Exemplaria servari non dubitabant; ac interim, ut paci & quieti conficerent, contentioneque cum Romano Pontifice evitarent, placuit ipsis, ut a Sardis Ecclesie (cujus Apiarius fuerat presbyter) retento iustitiam reddidit sui honore, Presbyter removeretur Apiarius, & accepto Episcopo, ubiqueque alibi vellet, & posset, Presbyteri munere fungeretur; uti latius hæc exponunt in Litteris ad Bonifatium Papam, qui Zosimo immediate succederat.

Porro inquisitione facta, & acceptis ab Orientalibus Canonum Nicænorum sinceris Exemplaribus, cognoverunt, Canones a Romanis pro Nicænis productos, inter Nicænos minime reperiri. Quare decreverunt, disciplinam Nicænis Canonibus expressam constanter retinere, relictis Canonicis Sardicensibus, quos Romani ut Nicænos Canones allegaverant, & qui hætenus in Africa noti non fuerant.

At hunc suum velum pro disciplina Nicænis Canonibus decreta præcipue demonstrarunt in Litteris datis ad Coelestinum Papam immediatum Bonificii successorem.

Occasio sperandam Litterarum hæc fuit.

Apiarius, cui pacis causa, & Faustino Zosimi Papæ Legato instante, hæc gratiam fecerant Patres Africani, ut Sardis alibi fungi posset, modo id esset extra Diocesim Episcopi Sicensis, a quo ob varios excessus depositus erat, rursus in nova crimina relapsus a Patribus Africanis denuo depositus fuerat.

Hic vero cum semel expertus esset refugium ad Romanum Pontificem ibi favorabile, iterato ad Coelestinum Papam refugit, qui rursus ejus artibus & fallaciis seductus, ipsum benevole in communionem suscepit, necnon Litteras commendatitias in ejus favorem ad Patres Africanos dedit; quin & Faustinum denuo in Africam ablegavit, ut & pro Apiario intercederet, & privilegia Sedis Romane tueretur.

Receptis his Litteris, & intellecto adventu Faustini, Patres Africani in Concilium coierunt, ut causam Apiarii in gratiam Romani Pontificis de novo discuterent, ac ipsum Faustinum audirent.

Cum autem sperarent, & etiam optarent Patres Africani, ut opera Faustini Apiarius a criminibus, de quibus fuerat accusatus & convictus, potuisset se purgare, & innocens declarari: e contrario cum dolore inveniunt, Faustinum non venisse, ut de Apiarii criminibus examen institueret & judicaret, sed potius ut ejus patrocinio & defensione contra Patres Africanos suscipere, quemadmodum in suis de Coelestino litteris exposuerant.

Ex quibus litteris quoque habetur: *Faustinus omni Congregationi Patrum Africanorum obstitit, diversas injurias ingerendo, quasi Ecclesie Romane offerens privilegia, volens eum a nobis (inquunt) in communionem suscipi, quem Tua Sanctitas (credens appellare, quod probare non potuit) communioni reddiderat; quod minime tamen licuit, quod etiam gestorum ex lectione melius cognoscitur.*

Poll hæc exponunt, quod „laboriosissimo triiduo agitator, judicio, cum diversis Apiario objectis assiduis quærent, & vel moras Faustini Episcopi, vel tergiversationes ipsius Apiarii in Concilium coierunt, ut causam Apiarii in gratiam Romani Pontificis de novo discuterent, ac ipsum Faustinum audirent.

Apiarius enim postquam omni modo crimina sua occultare studuerat, & magna impudentia constanter negasset, tandem Deo nostro (inquunt) ejus conscientiam coarctante, & „occulta, quæ in ejus corde tamquam in volubato criminum, jam damnavat, etiam hominibus publicante, repente in „confessionem cunctorum objectorum flagitiorum dolus necator erupit.

His quali præstationis vice præmissis, impendio deprecantur Pontificem: „ut deinceps (ajunt) ad vestras aures hinc venientes non facilius admittatis, nec a nobis excommunicantur in Communionem ultra velitis excipere: quia hoc etiam Nicæno Concilio definitum facile advertet Venerabiles.

Tua; Presbyterorum quoque & sequentium Clericorum im- „proba refugia (sicut te dignum est) repellat Sanctitas Tua: „quia & nulla Patrum definitio hoc Ecclesie derogatum est „Africanæ, & Decreta Nicæna, sive inferioris gradus Clerici, eos, sive ipsos Episcopos, suis Metropolitanis apertissime „commiserunt.

Uterius, æquitate Nicænorum Decretorum in hoc puncto demonstrant, dicentes: *Prudentissime enim, injustissimeque providimus quæcumque negotia in suis locis, ubi orta sunt, finienda; nec unicuique Provincie gratiam S. Spiritus defutura- ram,*

ram, qua aequitas a Christi Sacerdotibus & prudenter videatur, & constantissime teneatur; maxime quia uniuersique concessum est, si iudicio offensus fuerit cognitorum, ad Concilia suae Provinciae, vel etiam uniuersale provocare: nisi forsitan quispiam est, qui credat, unicuique posse Deum examini inspirare iustitiam, & innumerabiles congregatis in Concilio Sacerdotibus deingere.

Deinde offendunt, Romanum Iudicium (quod Transmarinum vocant) de negotiis in Africa ratum esse non posse, neque ad quod ipsius necessaria persona, vel propter sexus, vel propter locum infirmitatem, multis aliis intercurrentibus impedimentis adduci non poterunt.

At quia huic incommodo occurrere posse videbatur, si aliqui tantum a latere Pontificis Romani in Africam mitterentur, negotia examinaturi & iudicaturi; respondunt Patres Africani, quod id nulla inuenerint Patrum Synodo constitutum.

Reperiebatur quidem simile quid, saltem quoad causas Episcoporum, in Canone Sardinensi, quem ut Canonem Nicenum allegavit Paulinus, sed illum in Concilio verioribus, seu exemplaribus Concilii Niceni; a Cyrillo Episcopo Alexandrino Heliade, a Venerabili Aitico Constantiopolitano Antistite ex Authentico fuisse, & quae etiam ad Bonitatum Papam fuerant nulla, non reperiri rescripserunt.

Cum autem petente & instante Apinario, & per Zosimum; & per Coelestinum missus esset Paulinus, ut iudicata vel resoluta nomine Pontificis in Africa exquireretur; eaque occasione non memores motus & difficultates exortae essent, rogant tandem Coelestinum his verbis; *Executores etiam Clerici vestros, quibuscunque petentibus, nolite mittere; nolite concedere, ne fonsipsum syphum faciat in Ecclesiam Christi, quae lucem simplicitatis, & humilitatis diem, Deum videre cupientibus praestet, videatur indicare.*

Ex his manifestum est Patres Africani, & quibus erat S. Augustinus, non dubitasse, quin iuxta Canones Nicenos, negotia tractanda in locis, ubi orte sunt, atque ibidem terminanda essent.

Secundo, ipsis fuisse indubitatum, iuxta Canones Nicenos, nec per appellationes, aliae refugia, posse negotia haec ad Transmarina iive Romana Tribunalia petrahi.

Tertio, hanc fuisse constantem Ecclesiae politiam, ut negotia Clericorum in Africa exorta ibidem ultimata essent terminanda, omni plane appellatione & confugio ad peregrinum Iudicem, etiam Romanum Pontificem, exclusis.

Hanc disciplinam non semel expresso Canone, tamquam iustitia, aequitateque regulis admodum conformem, firmanunt Africani, adiecta etiam poenarum comminatione in contemptores.

Et quidem in Concilio universalis Africano anno 418. Canone 22. statutum legitur: *ut Presbyteri, Diaconi, vel ceteri inferioris Clerici, in causis, quas habuerint, si de iudicii Episcoporum suorum quesi fuerint, vicini Episcopi eos audiant; & inter eos quiquid est, finiant adhibiti ab eis ex consensu Episcoporum suorum: quod si & ab eis provocandum potuerint, non provocent, nisi ad Africana Concilia, vel ad Primates Provinciarum suarum. Ad Transmarina autem qui potaverit appellandum, a nullo (ait) intra Africam in communionem suscipiatur, licet hic Canon in Codice Africano apud Dionysium Exiguum lib. num. 125. (4.)*

Cum autem controversia de Appellationibus non tantum Presbyterorum, & inferioris Ordinis Clericorum, sed etiam Episcoporum, circa hoc tempus mota fuisset per Paulinum Episcopum, & Alileum ac Philippum Presbyteros, per Zosimum Papam in causa Apinarii in Africam ablegatos, rursus in Concilio Carthagenensi VI. anno 419. hic Canon ille plane verbis renovatus legitur, adiecta, post verba ad Primates Provinciarum suarum, hac clausula, *sicut & de Episcopis saepe constitutum est.* Refertur & hic Canon cum praedicta clausula in Codice Dionysii Exigui lib. num. 22. in Codice Africano lib. num. 28. & in Codice Graeco lib. n. 31.

Itaque planum est Africanis perissimum fuisse nullo praetextu, causas, notanter criminales in Africa exortas, ad peregrina & externa iudicia, etiam Romanum esse transferendas.

Refert praedictum Canonem 22. Concilii Carthagenensis Gratianus *Cauf. 1. qu. 6. can. 35.* subiuncta hac moderatione: *Nisi forte Romanam Sedem appellaverint.*

Norum est, Gratianum ineptissimas non raro modificationes & clausulas Canonibus adiecit, ut Canones ad sui temporis receptam disciplinam inderet.

Et sane quid ineptius, quam a prohibitis appellationibus ad Transmarina iudicia excipere appellationem ad Romanam Sedem? quasi Africani trans mare appellantes, alio quam ad Romanum Pontificem appellare consueverint, ait in notis ad hunc Canonem Severinus Binius; una notans, Gratianum non satis conuenienter huic Canoni dictam limitationem addidisse.

Haec disciplina etiam expressa legitur, ipsis poenae verbis; quibus expressa est in Epistola Patrum Africorum ad Coelestinum Papam, in Capitulis, quae vult dicuntur Hadriani *Pape I.* & quae dicuntur ad eodem ex Latinis & Graecis Canonibus & Synodi Romani, atque Decretis Praesulum ac Principum Romanorum, ipsam collecta, & Lugitanno Mediomatris Urbis Episcopo Romae ab eodem Hadriano Papa tradita an-

785. & sub hoc titulo passim referantur; ac novissime sub eodem titulo inserta sunt *tomo 6. Conciliorum Generalium, & a Gratiano quoque saepius sub nomine Hadriani Papae adducuntur.*

Horum Capitulum *cap. 12.* habet: „Prudentissime iustitia, siueque Nicena siue Africana Decreta definiuntur, quaecumque negotia in suis locis, ubi orte fuerint, statuenda.

Verum post inuictam Ildori Mercatoris collectionem, una cum confictis sub nomine primorum Romanorum Pontificum Episcopis Decretalibus, cepit disciplina Nicenis Canonibus expolita, & a Patribus Africanis summa constantia & zelo re-tenta, non parum labefactari.

His quippe fictis Decretalibus peregrina quidem iudicia, & ad ea evocationes reprobandur; at illicite in omnibus passim his confictis literis appellatio & evocatio ad Sedem Romanam excipitur.

Sic in conficta *Epistol. 2.* Stephani *Papae I. capite 8.* refertur constitutio Valentis Imperatoris, ut ultra Provinciae terminos „accusandi licentia non progrediatur, sed omnis accusatio in „tra Provinciam audiatur, & a Comprovincialibus terminetur.

Relata autem hae Constitutione, Mercator harum putridarum mercium, totus ad amplificandam auctoritatem Sedis Romanae intentus (uti ad *Can. 3.* Diffatus Gregorii VII. monet Christianus Lupus) adiecit hanc limitationem: *Nisi ad Apostolicam Sedem fuerit tantum appellatum.* Hoc fragmentum hujus confictae Decretalis cum addita limitatione retulit Gratianus *Cauf. 3. quesi. 6. can. 4.*

Similiter hic falsarum Decretalium Compilator, loquens de prohibitis iudiciis peregrinis, sollicitus in gratiam Sedis Romanae eandem limitationem adiecit. Sic legitur in spuria *Epistola 3.* Fabiani *Papae cap. 2.* „Peregrina vero iudicia (salva „in omnibus Apostolica auctoritate) generali sanctione prohibemus.

Eadem omnino leguntur in Epistola supposititia Sixti III. *Papae*, qui Coelestino I. succcessit; quod fragmentum extat apud Gratianum *Cauf. 3. quesi. 6. can. 12.*

In Epistola 2. Iulio I. adscripta *cap. 27.* dicitur: „Nullus „Episcopus extra suam Provinciam ad iudicium deoeretur.“ Sed illicite praemissa hac modificatio: *salva Apostolica Ecclesiae auctoritate.*

Cum ergo jam pridem tum Principum Constitutionibus, tum sacris Canonibus, ligantur Nicenis, iudicia peregrina essent generaliter subnota; omniaque negotia tam Clericorum, quam laicorum, suis Provinciis, siue locis, in quibus essent exorta, adscripta forent, ut in illis finem acciperent, in quibus habuissent originem, falsarum illarum Decretalium fabricator, & Sedis Romanae lectus adulator, a generali Legato & Canonum sanctione Romanam Ecclesiam, siue Sedem Apostolicam exceptam declaravit: atque huc venerando nomine Pontificum, qui tribus primis saeculis Ecclesiam gloriose rexerunt, fictas Decretales mundo obrulit, & perniciose impoluit.

Ope igitur harum confictarum Decretalium, tandem invaluerunt appellationes, & evocationes etiam in prima instantia quoruncunque negotiorum, praesertim tamen Episcoporum & Clericorum, ad Curiam Romanam: creditumque fuit, iudicia Romanam non comprehendi hoc praescriptis iudiciis *Peregrinis.*

Hae autem causarum devolutio ad Curiam Romanam praecipue invaluit, postquam fragmenta dictarum Decretalium, tamquam sincera veterum Pontificum Decreta, in Gratiani Decretum relata, una cum hoc Decreto in scholis publicis exponi, & in iudiciis pro Jure communi recipi ceperunt.

Quantum excreverit hae appellandi ad Sedem Apostolicam licentia, quam horrendos ac multiplices induxit abusus, plures Viri sancti, & Ecclesiae mala deplorantes suis scriptis restiterunt; ac praeter ceteris S. Bernardus hys abusus graphicè expoluit *Eugenio III. lib. 3. De consideratione, cap. 2.* „Quousque (ait) murmur uniuersae terrae aut diffinimas, aut non aduersis? Quousque dormitas? Quousque non exilgatur, consideratio tua ad tantam appellationum confusionem, aut abusum? Praeter jus & fas, praeter morem & ordinem sunt. Non locus, non modus, non tempus, non causa diffinitur, aut persona. Praesumantur leviter passim, plerumque & nequiter.

Tamen nemo non viderit, multiplices illas & sine modo ad Sedem Apostolicam appellationes variis incommodis esse obnoxias, nihilominus per uniuersam Romano-Catholicam Ecclesiam sensim appellationes hae invaluerunt, & tandem usu receptae sunt cum quadam tamen moderatione, quam vel posteriora Concilia, aut patris cuiusque inveterati mores adhibere.

Nec tantum in secunda aut ulteriori instantia, via appellationis causae ad Curiam Romanam delatae fuere; sed & tandem plures etiam causae in Provinciis exortae in prima instantia iudicio Romani Pontificis reservatae fuere, notanter post inductas Regularium atque etiam Clericorum frequenter exemptiones.

In hoc igitur praesens Ecclesiastica politia a pristina illa disciplina Nicenis Canonibus expressa, & per Patres Africanos tam constanti tantoque labore conservata, recessit, quod moderna permittat negotia in Provinciis exorta per appellationes, aut etiam subinde in prima instantia ad Sedem Apostolicam deferri: pristina autem non admittit appellationes a decisione Synodorum, aut Primatum seu Metropolitanorum cuiusque Provinciae.

Attamen ut occurreretur multiplicibus & gravioribus incommodis, quae ex translatione negotiorum ad peregrina iudi-

(4) Legatur Schollon, quod Auctor noster adduxit in Canonem 28. Codicis Africani; repetitur inter Scholia in Canones Africanos, *Tomo VII.* hujus editionis.

Van Espen *Tom. IX.*

judicia oriebantur, quod nimirum in remotis illis locis difficultas haberi posset probatio; nec sine multis inmensisque impensis, quibus pauperes haud essent ferendo, testes necessarii eo adduci possent, nec Partes instructione causarum ad loca illa sine multis incommodis accedere, ac ibidem vacare: ut his, inquam, incommotis occurratur, passim in omnibus pene Regionibus eatenus peregrina judicia, etiam Romana submota manserunt, ut licet ad externos Judices, etiam Romanum Pontificem, vel in prima vel in ultiori instantia, iuxta modernam Ecclesie politicam causam pertineat, nihilominus causa in studio & decilio in ipsis Provinciis, in quibus causa exorta est, fieri debeat.

Hæc enim constans ac notoria tam Belgii hujus, quam aliorum Regnorum jam pridem recepta praxis, ut si causa quævis, præsertim criminalis, ad externos Judices, signanter ad Sedem Romanam fuerit devoluta, debeat instrui & decidi per Judices delegatos in partibus, & in Provinciis, in quibus causa est exorta, residentes.

Hujus praxis in Belgio usitatissimæ meminit Ludovicus Guicciardinus nobilis Florentinus in Belgica, sive inferiori Germania descriptione; cui pag. 84. edit. 1649. inter alia harum Provinciarum privilegia, vel conventiones inter Pontificem, & harum Provinciarum Principes, refert, quod Pontifex nullius omnino præsentis vel correctionis prætextu, quemquam hominem sive Ecclesiasticum, sive laicum evocare possit extra Provinciam: unde si quid forte occurrat, oportet ut mittat, vel hic deputet Commissarios, qui de præsentia causa cognoscant.

Hujus Belgici moris meminit Renatus Choppinus lib. 2. De Sacra Polit. tit. 4. num. 8. & ex illo Michael Roussel in historia Juridici. Pontif. lib. 4. cap. 7. num. 3. Immo quod amplius est, Principes Belgii jam pridem in sua inauguratione jurjurando se obstringerunt, se non permissuros, ut Subditi sui extra Provincias suas, etiam ad Ecclesiastica Tribunalia evocarentur, & se sistere deberent: sed se effecturos, ut singulis in sua respectiva Provincia jus dicatur; ut nominatim exprimitur in additione Læti Introitus Caroli V. de 26. Aprilis 1535. art. 3.

Sub extraneis sive peregrinis judiciis etiam comprehensum esse Tribunal Romanum, atque ad hanc evocationem etiam juramentum sumum Principes extendi existimant, ut significavit Maximilianus Belgii Princeps anno 1478. Sixtus IV. Papa litteris Romæ datis 2. Janii 1477. Theodorico Tuldæ Cænobii Patensis extra muros Lovanientes Abbatem, in urbem evocaverat, ut de læsa autoritate Sedis Apostolicæ coram ipso causam diceret, scribens in hæc verba: Voluimus, & sub Excommunicationis lætæ sententiæ pœna mandamus, ut infra terminum duorum mensium a receptione præsentium computandorum, nostro conspectui te præsentet; alioquin scias te privationis periculo subiacere.

Maximilianus notitia hujus evocationis accepta, & sui juramenti, ac inveterate consuetudinis Patrie similem evocationem non permittens memor, scripsit huic Abbati, ne Pontificis evocationi morem gerat: Vobis (ait) districte precipimus, & mandamus, ne eam ob causam extra patrias nostras vos absentetis, immo statim visis presentibus ad nos veniatis.

Et ad Pontificem similiter litteras dedit, & civilibus verbis citationi intercedit, addens: Si denique vestra Sanctitas causam cognoscere cupit, eam ut committat alii in hiis partibus Præfato, Viro probi, paribus non suspecto, &c. nec ut secus agatur, facile fieri poterit.

Cum nihilominus Pontifex persisteret in sua sententia, alteras ad ipsum litteras dedit Maximilianus, prioribus nonnihil aciores: Si Abbas (ait) conspiciam delicti reus animadversione quolibet dignus existimetur, non adversator, quin Apostolicæ Sedis honoris ratio in hoc habeatur, dummodo Judice in partibus dato idoneo, & neutrali, id juris ordine compertum sit. Quod (ait) sic æquum fuisse, ut frustra secus aliquid a me exigatur, adjuvante Domino &c.

His litteris aliquanto placator factus Pontifex, causæ diffinitionem delegavit Præposito Ecclesiæ S. Joannis in urbe Tractensi ad Rheum. Is igitur diem dixit Abbati ad respondendum in Diocesi sua.

Sed cum hoc pacto rursus Abbas citaretur extra fines suæ Provinciæ, scilicet Brabantia, contra jura & consuetudines Belgii, in hæc verba ad dictum Præpositum scripsit Maximilianus: Verum quia is modus agendi Nobis, & Subditis nostris gravis admodum est, & intolerabilis, ac aperte contrarius publico statuto, privilegio, quo fidelibus nostris, populo & Statibus nostris Brabantia, jurjurando promissimus, non facere quævis ex eis extra Ducatum ipsum ad iudicium evocari, quo minus infrascriptis occurrat molestiis, & expensis; cum intus non desint, qui expeditam administrant justitiam; Vos serio requirimus, ut cum Judi ci competenti relinquis iudicandum. Quod si secus fieret, id nobis ingratisimum esset, & opportuno remedio reselleremus.

Plurima sunt quoque Principum Belgii Edicta, in quibus evocationes ad peregrina judicia reprobantur, & singulis in sua respectiva Provincia iudicandos fore decernitur: quæ citata videri possunt apud Antonium Anselmo in suo Triboniano Belgico cap. 2. §. 5.

Cum autem nonnulli jam hoc, tamen sacris Canonibus, signanter Nicænis & Africanis, atque Principum Catholicorum priusis Sanctionibus, quin & iuri naturali, æquitati plane conforme, convellere & traducere tentarent, quasi auctoritatem Principum secularium excedens; & auctorita-

ti Sedis Apostolicæ contrarium; Carolus V. Belgarum Princeps, Bullam Pontificiam a Leone X. anno 1515. impetrandam censuit, qua hoc jus Subditi suis contra multas vexationes adeo necessarium, auctoritate etiam Pontificia firmaretur: quæ Bulla integra extat Parte 1. Edicti Flandria lib. 1. Rubrica 5. in eaque decernitur, quod Vassalli & Subditi prædicti Caroli Archiducis Austriæ & Belgarum Principis, pro quibuscunque causis forum Ecclesiasticum quomodolibet concernerentibus, quantumcumque litterarum Apostolicarum prætextu extra loca Archiduci Caroli subiecta, in prima instantia citari, aut quomodolibet ad iudicium evocari non possint, nec debeant: sed huiusmodi tantum in partibus illis in prima instantia cognoscantur, dummodo tamen per ipsos Judices in partibus infra annum a die motæ litis terminentur.

Addit quidam Pontifex urgentissimas clausulas, quibus decernit: iniquid alius fecus, quam Bulla præscribit, a quoquam etiam (ait) per Nos attentari & Sedem prædictam, & quoniam auctoritate scienter vel ignoranter contigerit, nullius valoris vel momenti existere.

Insuper declarat presentibus per Nos, aut Sedem prædictam etiam motu proprio, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, etiam de consilio fratrum nullo modo derogari posse, neque eis derogatum censi, nisi id per Nuntium, per litteras Apostolicas sub plumbo trinis vicibus, ita ut semper quilibet vice trimestre intercedat, eidem Archiduci significatum fuerit, & non alias, aliter, nec alia modo.

Denique irritum rursus declarans, & inane, si secus super his a quocunque quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, etiam per Nos (ait) aut Sedem prædictam contingerit attentari.

Hæc jura tum longa consuetudine usque, tum Diplomate Pontifici firmata, ipsique sacris Canonibus, ac Principum Sanctionibus adeo consona, & per quæ Subditi & Reipublicæ adeo consulitur, Belgici Magistratus non minori zelo, quam jam pridem Patres Africani, tutati sunt: idque notanter offendunt, dum de publicatione Concilii Tridentini ageretur.

Admodum enim sollicitè præcaverunt, ne quid hic admitteretur, quod ex in ipsis huius iuribus adverteretur, sive evocationi Subditorum ad iudicia peregrina faveret.

In primis ad cap. 8. Sess. 13. De Reformatione, ubi decernitur: Ut causæ Episcoporum, cum pro criminis obiecti qualitate comparere debent, coram Pontifice Maximo referantur, ac per ipsum terminentur, speciatim Brabantini annotantur, hac ratione, Subditos extra patriam fore trahendos, quod directè adversaret indulto Summorum Pontificum Leonis & Clementis, & Constitucionibus sæ Mariæ, & Illustrissimum eum ejus Prædecessorum, qui non sine gravi & pregnant causa id concesserunt.

Rursus ad cap. 5. Sess. 23. quo statuitur de cognitione addenda in Dispensationibus, monent, cum hac cautione accipiendum esse, ne Subditi hac occasione extra Provincias suas evocentur.

Ad caput 5. Sess. 24. ubi causæ quædam criminales & graviores Episcoporum iudicio Sedis Apostolicæ referantur, Brabantini, Flandri, alique monuerunt, posse Regem inherere veteri juri, & auctoritati suæ ad conservandam securitatem & tranquillitatem Reipublicæ & subditorum.

Hic Concilii Regis refutatio ad hoc opto de non evocandis negotiis extra Provincias, nequaquam obscurum est. Nullum enim aliud jura vetus erat, quod in speciem per hanc causarum reservationem lædi posse videbantur: quodque ad conservandam tranquillitatem Reipublicæ & subditorum summopere conducebat, nisi hoc jans non evocandi subditi extra Provincias.

Has Magistratuum Annotationes in compendio contrahas recitat citatus Antonius Anselmo in Triboniano Belgico cap. 30. Hanc praxin tantopere tranquillitatem Reipublicæ & subditorum convenientem, & prius Ecclesiæ Canonibus, necnon Principum Sanctionibus stabilitam, non tantum Belgii, sed & alia passim Regna Romanum Pontificem ut Ecclesiæ Caput recognoscens, sollicitè sartam testam conservantur.

De utraque Regni Galliae non consensu testatur huius Regni Pragmatica; atque inter cæteros allegatos Michael Roussel in Historia Juridici. Pontif. lib. 4. cap. 9. Postquam enim ostendit num. 7. multis ex capitibus longe tutius & convenientius esse, ut causæ vigore appellationis ad Romanum Pontificem devolute, per delegatos Judices in partibus instruantur, & decidentur, quam ut hæc Romæ fiaret, subiungit n. 8. Itaque usus denum obtinuit apud nos, ut quæcumque appellationis causa decidi debet in partibus; & si contrarium fiat, appelletur ad Senatum, tamquam ab abusu, atque condemnemur, tur pars in expensis, damnis, & id quod interest.

Et quidem refert ibidem ex Rebuffo: id adeo stricte interpretatorem fuit, ut delegato Summi Pontificis, qua appellantis causa committitur, extendi non debeat extra partes Diocesisque litigantium.

Addit quoque: Neque posse Papam delegare Judicem extra Parlamentum, cui bellet uterque litigans, alias abusus, est, etiam vicinioribus sint finibus alterius Parlamentum. Eandem praxin, eiusque fundamenta latius adstruxit novissime Carolus Fervetus De Abusu lib. 4. cap. 2. n. 10.

Quin tanta est apud Gallos cura averendi fori Romani, ait ibidem Roussel, num. 9. ut inde nata sit ratio reprobandæ quasi ab abusu clausula huiusmodi, nostra seu Apostolica auctoritate: quoniam illa manens, oporteret a Pontifice delega-

legato protestantem committit. Roman. Quapropter (ait) qui Bullam imperaverunt, cui hac clausula insit, ut solita est, ne impetiam in executione, appellatione ab illa, ob eam clausulam tamquam ab abusu, solent & debent protestari, se juxta suum velle prosequi non Apostolica auctoritate, sed Ordinaria.

Tandem ita concludit: Denique rejicitur apud nos quidam, quid aliquo pretextu cogeret Nosstrates ire litigatum Romanum.

Si quis plura de hoc Gallorum inveterato usu videre cupiat, consulat Probationes Libertatum Ecclesiarum Gallicanarum cap. 9.

Eodem iure uti Hispanos multis offendit Salgado in supplicatione ad Sanctissimum pag. 2. cap. 11. refertur num. 97. quodam Consilio supremi Consilii Regii, quo dispositum fiat, exemplum non posse eligere Conservatorem extra hac Regna Hispanie, ne naturales horum Regnorum molestantur, nec conveniantur extra Regnum, quo etiam Decreto (ait) generaliter prohibetur, naturales impetrate commissionibus iudicibus extra Regna Hispanie, quod si fecerint, provisio in Senatu conceditur, ut offensus iudicem in Regno. Integrum Consilium Hispanie idem ibidem subjicitur.

Aliterque numer. 83. quod doctrina reprobat evocationes extra Regna habere possit fundamentum in Regula generali que habet cum fieri et, qui extra Regnum ad Romanam Curiam citatur & extrahitur pro lite tractanda, possesse Principem & Senatum ita opprobrii defendere, ne extra Regna Hispaniarum extrahatur, tamquam (ait) hoc sit Regis proprium munus, & Regale officium, ne Subditi talem molestiam opprimantur, maxime cum Clerici, Ecclesiasticæque persone si quæ reputentur, sintque pars populi, & membra Reipublicæ temporali, ad quorum protectionem simul Principes tenentur.

Idem iure, quoque num. 101. Ex identitate rationis, aliisque multis, & inconvenientibus vitandis similiter decretum fuisse per Senatum Supremum in Decreto 15. inter Impressa, quod Episcopi Regni Aragonum habentes loca sibi subiecta in hoc Regno Gallicæ Vicarios constituent in illis, coram quibus naturales conveniantur.

Idem fervari in Ducatu Burgundie testis est Joannes Grivellius de decisione Dolana 30. scribens numer. 16. Ab antiquo vetitum est Episcopis Ecclesiæ Principum nosstrum, subditi distrahere & extra Provinciam ad litigandum vocari, siue coram Ecclesiastico, siue coram laico, aut alio quocunque iudice.

Quandocumque ergo Censura, signanter Excommunicatio, infligi nequeat, aut sententia inflicta Censuræ, aut Declarationis contrariæ contra quemquam profertur, nisi servato ordine iudicario, ejusque defectus essentialis Censuram reddat nullam & invalidam (ut supra ostensum est), facile intelligitur, causam Censuræ examinandam & defendendam esse per iudices in partibus, tamen etiam causa alias ad Sedem Apostolicam in prima aut ulteriori instantia spectaret.

Præterea ex hæcenus deductis intelligitur, quod citatus, etiam criminaliter, quocumque de causa, etiam hæretici, extra patriam ad quemcumque iudicem, etiam Romanum Pontificem, possit etatenus de incompetencia iudicis excipere, quod extra Provinciam nec comparare, nec respondere teneatur, sed cautela influenda ad decidenda sit coram iudicibus delegatis in partibus, juxta notoriam receptamque praxim, sacris Canonibus & Principum Sacrorum consuetudinem.

Denique, quod si contigat, ius evocationis siue citatum, & excipientem de loci incompetencia, ob non comparitionem Censuræ versari, hic possit contra hanc violentiam ad Regem ejusque Senatum tamquam huius juris protectorem & defensores habere recursum: uti infra latius ostendetur, ubi de hoc recursum adversus injustas, ac via facti inflicta Censuras speciatim tractabitur.

S. V.

Quæ specialiter in ferendis Censuris observanda?

PRÆTER ordinem iudicarium in omnibus causis, signanter criminalibus in foro Ecclesiastico usitatum, quædam specialia in prolatione Censurarum observanda sunt, quæ ad obviandum immoderatæ & temerariæ Censurarum infliccioni ordinata videntur.

Et quidem circa medium sæculi XIII. (a) congregato Concilio Lugdunensi sub Innocentio Papa IV. a nonnullis fuit expressum (ait Glossographus in cap. x. De sentent. Excommunicat. in VI.) quod nonnulli Prælati sæpe suos Subditos indelicite excommunicabant, & licet Excommunicatio ab initio fuisset introducta ad medicinam, tamen tendebat ad mortem: propter quod fuit supplicatum, quatenus Concilium dignaretur de remedio providere opportunum.

Supplicationi annuens Concilium statuit in citato cap. x. quod quicquid excommunicat, Excommunicationem in scriptis profertur.

Neque enim dubium, quin maturius expendi & ponderari soleant, quæ scriptis mandari debent, quam quæ solo verborum sono committuntur, & cum sono facile transeunt.

Præsertim quia Concilium præterea iudici excommunicanti

injungit, quod exemplum huiusmodi scripturæ teneatur Excommunicato tradere intra mensem si requisitus fuerit.

Idem & natum est reddere iudicem in proferenda Excommunicatione circumspiciendum, dum prævidet, Excommunicationis exemplar publicandum, & aliorum iudicio subijciendum.

Adhuc contingit, quod hoc medio fiat Excommunicatio facilio: Excommunicationis contra se prolata probatio, & ad Superiorem facilius recursum: dum alias temere prolata verbo duntaxat Excommunicatione, difficilis haberetur illius probatio, saltem quoad formam & modum; nec ejus defectus adeo dilucide pateret.

Tamen Concilium videatur iudici injungere, ut Excommunicationem ipse proleat in scriptis, nihilominus praxis & receptus stylus eam Decreto interpretationem dedit, ut sufficiat per Actuarium causæ, siue Secretarium vel Scribam sententiam Excommunicationis de mandato iudicis ex scriptis recitari.

Uterque, statuit Concilium in allegato cap. x. ut non tantum sententia proleat in scriptis, sed insuper & causam Excommunicationis expresse conscribat, propter quam Excommunicatio profertur.

Quis vero dubitet, quin iudices in ferendis Censuris futuri sint moderatores, atque maturius causam ferendæ Censuræ expendent, ubi intelligunt causam latæ Censuræ in ipsa sententia esse exprimendam, & publice propagandam, & sic omnium iudicio publice probandam, vel improbandam exponi?

Contingit & per hanc expressionem, ut in qua Censura est lata, facilius scire queat, num iusta vel iniusta sibi sit inflata Censura, & utrum se sententiæ & Decreto iudicis tamquam iusto subiacere debeat, vel utrum per recursum ad altiorum Potestatem de remedio contra latam Censuram tamquam injustam sibi providendum sit.

Declarat autem Concilium hæc eadem (quæ circa sententiam Excommunicationis decrevit) in Suspensionis & interdicti sententiis velle observari.

S. VI.

De formulis & ritu, quibus hodie solemniter Excommunicatio seu anathema profertur.

PRIMIS Ecclesie sæculis non leguntur Formulæ conceptis verbis expressis, quibus Excommunicatio esset proferenda: sed sufficebat, sententiam Excommunicationis ipsa proferri, ut sufficienter intelligeretur ipsa Excommunicatio, & persona excommunicata.

At postquam sæculo nono & sequentibus ob frequentiores & non satis circumspicte Censuræ inflictiōem, notanter ad tuenda iura & prerogativas Ecclesiarum, ipsæ Censuræ, ac signanter Excommunicatio minus tineri, quam & multis vilipendi cepit; coeperunt excogitari formulæ quædam Excommunicationum ad terrorem incutendum conceptæ, nec non terribilem ideam de effectibus Excommunicationis populo vivaciter imprimendam.

Inter veteres formulæ Excommunicationis ex manuscriptis Codicibus per Edmundum Martene, Monachum Benedictinum, Congregationis S. Mauri, tomo 3. De antiquis Ritibus Ecclesie lib. 3. c. 4. descriptas, refertur ordine primo formula Excommunicationis ex Pontificis Anglicani Monasterii Gemmeticeensis, exarato (ut ipse credit) ante annum 900.

Hæc formula concepta est adaptatis terminis ad horrorem & terrorem incutendum, ac inter cetera hæc in ea habetur: Nisi cito respuerint, & nostræ medicritati, quam læserunt, satisfecerint, æterna maledictione eos confundimus, & perpetuo anathemate condemnamus, iram Superni iudicis incurrant, ab hereditate Dei & electorum ejus alieni existant, & neque in præsentis tempore Communionem cum Christianis habeant, neque in futuro cum Deo & Sanctis ejus partem obtineant, sed cum diabolo & ministris ejus societentur, & pænas ultionis flame cum sempiterno iustis possideant, calum & terram exosi habeantur, & gehennæ supplicio crucientur in sæculo. Maledicti sint in domo, Maledicti in agro. Maledicta esca ventris eorum, & fructus. Maledicta sint omnia, quæ possident, a cane, qui illis latrat, usque ad galum, qui illis cantat. Sitque pars eorum cum Daibon & Abiron, quos infernus deglutivit viventes, & cum Anania & Saphyra, qui Apostolis Domini mentiti fuerunt, statimque mortui sunt, & cum Pilato & Juda traditore Domini, nec habeant aliteram, quam asporum sepulturam, & sic extinguatur lux eterna eorum in mediis tenebris. Amen.

Reliquæ formulæ ibidem descriptæ ex variis manuscriptis Codicibus, exaratis, uti dictus Auctor credit, ante annum 600, similibus pene terminis concipiuntur.

Legitur & huiusmodi Excommunicationis formula apud Regionem Abbatem Prumiensem (qui floruit sub medio sæculi decimi) lib. 2. De Ecclesiast. Discipl. cap. 409.

Ex Regione eam verisimiliter scripsit Burchardus Episcopus Vormatiensis in suo Decreto lib. 21. cap. 3. & ex Burchardo Ivo Episcopo Carnutenis part. 14. sui Decreti cap. 76.

Ex his Canonum collectionibus verisimiliter tandem hæc formula transiit quasi in jus commune, & sic tandem in Pontificis Romanum fuit relata, ubi similis formula legitur sub titulo: Ordo Excommunicandi & Absolvendi.

In hac formula, postquam per Pontificem excommunicantem enartatum est, qualiter peccatorem Canonice sepius monuerit,

(a) Hæc Concilium habitum est anno 1245. In eo excommunicatus fuit Imperator Fredericus II.

nuerit, omnibusque mediis ad penitentiam illum reducere studeat; atque deinde expostita potestate ligandi & solvendi, quam Christus Ecclesiae dedit, tandem ipsam Excommunicationem his verbis pronuntiare iubetur: *Eum cum universis complicitis factoribusque suis iudicio Dei omnipotentis, Patris, & Filii, & Spiritus sancti, & S. Petri Principis Apostolorum, & omnium Sanctorum, necnon & Medicorum, & ipsius auctoritate & potestate ligandi & solvendi in celo & in terra nobis divinitus collata, a pretiosi Corporis & Sanguinis Domini percipiente, & a societate omnium Christianorum separandi. Et a liminibus S. Matris Ecclesiae in celo & in terra excludimus, & excommunicamus & anathematizatum esse decernimus, et damnatum cum diabolo et angelis ejus, et omnibus reprobis in ignem eternum judicamus, donec a diaboli laqueo respiciatur, et ad emendationem et penitentiam redeat, et Ecclesiae Dei, quam laesi, satisfaciatur; tradentes eum satanae in interitum carnis, ut spiritus ejus salvus fiat in die Judicii.*

Omnibus pene formulis apud citatum Martene ex vetustis Codicibus descriptis, additur haec finalis clausula: *Et sic extinguitur lucerna coram in mediis tenebris; vel uti habet formula 2. Extinguitur in eternum.* In formula 4. legitur verbis magis ad terrorem expressis: *Et sicut lucerna ista extinguitur, sic extinguantur animae eorum in fletore inferni.* Clarum est, hanc clausulam reflectere ad ritum Excommunicationis, qui circa idem tempus invaluit, quique describitur a Regione, Burchardo, & Ivone locis supra citatis: & ex illis extat apud Gratianum *caus. 11. quest. 3. can. 109.* his verbis expressis: *„Debet duodecim Sacerdotes Episcopum circumstare, & lucernas ardeas in manibus tenere, quas in conclusionem Anathematis vel Excommunicationis projicere debent in terram, & conculcare pedibus.“*

Hunc ritum haecenus Graecis esse ignotum notat Christianus Lupus *tom. 1. schol. in Canones pag. 829.* & monet, eum etiam in Ecclesia Latina esse recentiorum.

Verisimile est, hunc ritum extinguendi lucernas una cum supradictis formulis circa saeculum octavum aut novum invaluisse; postquam Excommunicationes ob frequentiam & minus exactam moderationem vilipendi & contempni coeperunt, praesertim a Potentioribus, & enormiorum criminum reus.

Notandum enim, hunc ritum & formulas non in omnibus indifferenter Excommunicationibus, etiam majoribus, adhiberi, sed duntaxat in Excommunicatione *solemnis*, quae anathema posteritibus saeculis dici coepit: & quam distingui ab Excommunicatione etiam *majori*, quae sine externo hoc ritu & praedictis formulis a Iudice simpliciter pronuntiatur in scriptis cum causae expressione, supra *cap. 1.* ostensum est.

Hinc in moderno Pontificali Romano loco supra citato notandum praenotatur, quod triplex sit Excommunicatio; scilicet, minor, major, & anathema.

Deinde monet, quod major Excommunicatio sit, quando Pontifex per sententiam scriptam pronuntiat. Deinde subiungitur simplex hujus Excommunicationis proferenda formula, quae peccatorem excommunicat in scriptis, & tamquam Excommunicatum esse ab omnibus vitandum denuntiat, donec adimpleretur quod mandatur, ut spiritus ejus in die Judicii salvus fiat.

Anathema, id est, sollemnem Excommunicatio pro gravioribus culpis fieri debet, ait Pontificalis.

Post hanc anathematis descriptionem subjicit praedicta sollemnem Excommunicationis formula, quae pronuntiatur, item Pontifex (ait Pontificalis) quam Sacerdotes debent projicere in terram *andelas ardentes, quas in manibus tenebant.* Debere etiam duodecim Sacerdotes constat ex praecedentibus: ubi praecipitur, quod Pontifex ad pronuntiandum anathema procedere debeat, assistentibus sibi duodecim Presbyteris superpelliceis indutis, & iam ipso, quam Presbyteris *andelas ardentes in manibus tenebantibus.*

Ex his nequaquam obscurum est, praedictum ritum e Decretis Gratiani in Pontificali Romano transisse.

Hoc ritu solet quotannis die *Cena Domini* sollemniter pronuntiar anathema in violatores jurisdictionis & immunitatis Ecclesiasticae: expressis in Bulla, quae exinde dici consuevit Bulla *Cena Domini*: quam tamen non obstante hac annua sollemni promulgatione, nec Belgium, neque ulla pene Provincia extra Statum Ecclesiasticum Romano Pontifici in temporalibus subiectionem, haecenus recipit.

Ipsioper constat, hanc diversitatem formularum & rituum, quibus hodie anathema pronuntiar, & distinguitur a simplici excommunicatione *majori*, duntaxat esse accidentalem, atque habentibus saeculis ad terrorem majorem incutendum detum invaluisse: neque magis ab Ecclesia rescindi sollemniter anathematizatum, quam simpliciter excommunicatum; uti supra *cap. 1. §. 3.* probavimus.

CAPUT VI.

Quae a Praelato excommunicante attendenda?

§. I.

Quid attendere debeat Praelatus circa personam ferendam Censuram?

IN ferenda sententia Excommunicationis Iudex offendere debet, se prosequi quod corrigenti est & medentis (ait Con-

cilium Lugdunense sub Innocentio IV. in *cap. 1. De sententia Excomm. in VI.*) sive in ferendis Censuris, viganter Excommunicatione, teneatur se exhibere ut Medicum spirituales qui ad curandum aegrum & sauciatum unice fit intentus.

Porro nequaquam partes periti Medici impleret, si ad membri resecutionem a corpore Ecclesiae proficeret; praequam meliora remedia tentasset, exemplo Medici corporalis, qui nunquam ad resecutionem membri a corpore deveniret, nisi omnibus aliis remediis impensis, videret valiosius alius incurabile; quia & periculum videret, ne faciatum esse putridum membrum, etiam reliqua corporis membra iniceret, quando tandem ne, cessante coepte, membri unius abscissione impendit, ut reliqua membra a corpore ipsum salva consistant.

Ita & Ecclesia nunquam ad spirituales hanc resecutionem deveniendum judicavit, nisi necessitate cogente, & omnibus aliis mediis frustra praesumptis.

„Cum dolore enim amputatur (ait S. Ambrosius *lib. 2. Offic. cap. 27.*) etiam, quae putrat, pars corporis, & dicitur „trahatur, si possit sanari medicamentis, si non possit, tunc a Medico bono abscinditur. Sic Episcopi affectus boni est, ut optet sanare infirmos, serpentina auferre ulcera, obducere „aliqua, non abscindere; postremo quod sanari non potest, cum dolore abscindere.“

Et Canone *18. caus. 24. quest. 3.* ex Prospero, sive potius Juliano Pomerio auctore Librorum de Vita Contemplativa; praepositur formam, quam Medicus spiritualis in curandis laetis peccatoribus servare debet. Atque in primis monuit, quod crimina quaecunque non fuerint „patientiae leni medico, clementer sanata, veluti igne quidam praeparationis un- „renda sint, & curanda. Quod si nec sit quidem equanimiter sustinentis, ac pie increpantis medela processerit, in „illis, qui diu portati & salubriter oburgati, corrigi noluerint, „tamquam purae corporis partes debet ferro Excommunicatio- „tionis abscindi.

Verbo, Excommunicatione majore, seu anathemate nemo feriendus, nisi qui aliter non potuerit corrigi; uti loquitur Concilium Meldense apud Gratianum *caus. 11. quest. 3. can. 41.*

Hinc Excommunicatio communiter ultimum Remedium dici consuevit; eo quod non nisi illa frustra adhibitis impendendum sit.

His insistent Synodus Tridentina *Sess. 25. cap. 3. De Reformatione*, mandat omnibus Iudicibus, ut in executione Sententiae, aut Decreti, a Censuris omnino abstineant, ubi ipsa executio aliter haberi potest.

Retegge in Annotationibus ad hoc Tridentinum Decretum, *discursu 43. n.* notavit Cardinalis de Luca, quod „ubi per „multas, aliasque penas temporales provideri potest, semper „per errorem sit, Excommunicationis remedium adhibere; „cum ad illud non nisi in totale subsidium, ac nimium par- „ce & circumspicere recurri debeat, ut magis timeatur, & in „veneratione habeatur.

Addit & *num. 14.* „Reprehensione & punitione dignos Episcopos, alioque Praelatos, praeteritum quodam Commissarios Cameræ Apostolicæ, & Fabricæ S. Petri, qui in hoc „adeo lubrici sunt, cum maximo hujus Ecclesiastici remedii „praedicio.

Eadem de causa communiter tradunt Canonistae post Glossam in *Can. Honoratus, distinct. 1. verbo adduc.* quod cum inter Censuras maxima sit Excommunicatio, ad hanc non fit deveniendum, nisi prius probatum sit, num per mitionem Censuram, puta suspensionis aut interdicti, contumacia frangi nequeat.

Hec moderatio congruit Patrum veterum praxi, qui ad Excommunicationem majorem, sive anathema procedere non solebant, nisi prius ipsum criminis per Canoniam penitentiam a foribus Ecclesiae excludissent; atque ita per Excommunicationem, quam vocabant *medicinalem*, curationem peccatoris probabant: quam ubi videbant correctionis obtinenda & contumaciae frangenda non sufficere, tunc demum impendebant supremum remedium, scilicet anathema, quod vocabant Excommunicationem *mortalem*; eo quod non nisi pene desperatis applicaretur, & per eam gladio spirituali quasi necari, & in mortem spirituales tradi peccator contumax & rebellis videretur.

Vidimus supra *Capite 1. §. 3. S. Augustinum* utramque hanc Excommunicationem, *medicinalem & mortalem* aperte distinguentem. Quin ex verbis Augustini ibidem relatis intelligitur, quod Excommunicatio *medicinalis*, quae peccator ad *humilitatem penitentiae locum redigebat*, solet precedere Excommunicationem *mortalem* sive anathema, quod peccator a *populo Dei*, sive a corpore Ecclesiae separatur.

Hujus ordinis etiam mentio occurrit apud Gratianum *Caus. 5. quest. 2. can. Praesentis*: ubi sub nomine Sylvestri Papae refertur Decretum, quod decernitur, ut delinquentes „in primis „personaliter vocentur, & per septem dies expectentur „nullius Ecclesiasticae rei interdicta licentia: Huic vero expectantioni iterum addatur septem dies, interdicta Ecclesiarum „infrandi licentia, & omnia divina Officia audiendi. Post „vero addatur duo dies, quibus a pace & Communione „sanctae Ecclesiae sint suspensi. Deinde vero aliis duobus diebus (sub eadem expectatione deponentur (seu expectentur); „quibus uno die superaddito, omni expectatione velut jam „desperata, reus mox Anathematis gladio feriatur. „Quamvis facile credam, hoc Decretum Sylvestri Papae ab aliquo consilio esse suspensum, intertum verisimile est, Auctoritatem hujus Decreti, quicquid hic fuerit, voluisse exprimere ordinem, quem apud antiquos Episcopos servatum fuisse videretur.

Ver-

Verbo, intentio & spiritus Matris Ecclesie semper fuit, ut Episcopi, alique Iudices Ecclesiastici, quibus hic spiritualis gladius commissus est, illo summa moderatione adversus filios Ecclesie utantur: nec sine extrema & urgente necessitate, aliis omnibus remediis frustra tentatis, illum exerant: nec nisi summo cum dolore & animi amaritudine filios a matre ejusque viceribus abstrahant & aveillant.

Cum autem jam pridem Ecclesia probaverit, ut dum Ecclesiastica auctoritas exequendis Sententiis seu Decretis contra contumaces inefficax esset, iungatur potestas secularis (sive ut hodie loquimur, imploretur *Brachium seculare*) quemadmodum declarat *Canone 7. Antiocheno*, qui in Concilio Oecumenico Chalcedonensi *Art. 4.* relictus fuit, ad Excommunicationem procedi non debet, si executio Sententiæ aut Decreti per hanc implorationem obtineri queat: quemadmodum & ipsa Synodus Tridentina non obscure insinuat.

Hinc in Belgio Excommunicationes ab debita civilia viz locum habere possunt, neque usitari solent: eo quod per alia media ordinaria, puta per implorationem Regiæ auctoritatis debitorum contumaces ad solutionem cogi queant.

Quapropter clausula ex stylo Curie Romanæ exprimi solita in litteris reservatæ pensionis, quod si Pensionarius pensionem debitam lapsis terminis prescriptis non perolverit, *sententiam Excommunicationis incurrat*, hic in Belgio non est decepta, ut nec in Gallia, reputaturque per clausula meriti flyi.

Quin & *Reverto lib. 2. De Abusu cap. 5. num. 29.* creditur: clausula hæc apud Gallos indicatur *abusiva*; offenditque Brodeau in notis ad Lovetium *lit. C. num. 31.* aliquando quidem etiam in Gallia usitatum fuisse, ut ad satisfactionem debiti civilis executio fieret per Censuras Ecclesiasticas, sed eam consuetudinem tanquam *abusivam* tandem plane esse abrogatam.

Notavimus jam pridem Gersonius, quod applicatio gladii spiritualis aut defensionem temporalium, magnam confusionem in Ecclesia, contemptum hujus Evangelicæ Censuræ, & laqueos animabus multorum, magis quam salutem animarum inducat: in sui asserti probationem experientiam in testem vocat.

Itaque (ait Gersonius De Potestate Ecclesiastica, *Considerat. 4.*) sicuti temporalitas addita *ex Ecclesia pro dote sua*, videri posset aliquibus, quod ad ejus defensionem similiter addere sufficeret adversus impetitores penam vel Censuram temporalem, ut est multatio pecuniaria, vel corporalis detentio, vel arrestatio bonorum propriorum.

Et in Tractatu De Vita spirituali *animæ lect. 4.* asserere non vetetur, quod Prælati illi qui pro temporalibus conservandis, aut politicis incommodis evitandis, Excommunicationem *pacis proferunt*, adeoque eterne mortis damnationem, *similes sint illi, qui volens abigere muscam in fronte vicini, eam securi percussit, vicinum solidius excrucietur; aut ei parem esse dixerim (ait) qui studens curationi medici vulneri in pede equi, pedem confestim abrupit, equumque peremit.*

Itaque omnia a Prælato ad curandum peccatorem impendenda sunt, quæcumque ad ejus conversionem conducere credit, antequam extremo hoc abscissionis remedio utatur.

Immo licet Index foras ea, quæ foris exterius prescribit, adduxerit, si tamen ex aliqua erga excommunicandum ratione, aut nimis in ipsam duritia, alia media ad ipsam reducendum idonea omiserit, licet coram Ecclesia militante possit a pena esse immunis, coram Deo & Ecclesia triumphante plane imunitis non erit.

S. II.

Quæ attendenda respectu Ecclesiæ?

MEDICUS corporis dum videt membrum fauciatum incurabile, ejus resectionem solet impendere, si timeat ex hujus membri infectione reliqua corporis membra inficienda.

Medici corporalis exemplo, Medicus spiritualis videns aliquod membrum Ecclesiæ criminibus adeo infectum, ejusque curationem ita desperatam, ut nec appareat per Excommunicationem sive exteriorem a corpore Ecclesiæ abscissionem sanandam; nihilominus, si videat, a membri hujus infectione seu contagio, reliqua corporis seu Ecclesiæ inficienda, merito tanquam peritus Medicus conservationi non unius duntaxat membrum, sed & totius corporis incoluntati præcipue intendens, ad resectionem infecti hujus ac quasi desperati membri procedet, ut reliquorum membrorum infectionem præveniat, & corporis incoluntati consulat.

Immo præcipuus a Patribus intentus scopus in Excommunicatione mortali, sive Anathemate infligendo fuisse videtur ipsa purgatio Ecclesiæ, sive per hanc abscissionem publicam & externam criminosis a corpore Ecclesiæ, præcavere, ne reliqua Ecclesiæ membra ex contagio & infectione hujus membri inficerentur; juxta illud Apostoli, *Gal. cap. 5. vers. 9.* Modicum fermentum totam massam corrumpit; & quod experientia notissimum, quia una oris morbiditas totum argem inficit.

Hinc illud S. Hieronymi apud Gratianum *caus. 24. quest. 3. can. 16.* *Referenda sunt putride carnes, & scabiosa oris a cunctis repellenda, ne tota domus, majus, corpus, & pecora ardeant, corruptantur, putrescant, intereant.*

Et sub nomine Anacleti Papæ ibidem *can. 14.* Tam Sacerdoti, quam reliqui Fideles omnes summam curam habere debent de his, qui pereunt; quatenus eorum redargutione, aut corrigentur a peccatis, aut si incorrigibiles apparuerint, ab Ecclesia resectantur.

Apertius & proposito nostro convenientius id exponit Julia-

nus Pomerius, sive Auctor Librorum De Vita contemplativa ibidem apud Gratianum *Can. 18.* scribens, quod hi qui diu probati & portati, & salubriter oburgati corrigi noluerint, tanquam putres corporis partes debent ferro Excommunicationis abscindi: ne (inquit) sicut caro morbis emoritur: sic abscissa non fuerit, saltem relique carnis, putredinis sue contagio corrupti; ita isti, qui emendari despicunt, & in suo morbo perferunt, si moribus depravatis in Sanctorum societate permanserint, eos exemplo sue perditioni inficiant.

Unde & Scholastici annotant, in ferendis Censuris non tantum attendendum esse fructum, quem habiturus sit respectu privatæ personæ, sed etiam totius Ecclesiæ: quia non solum ad salutem ejus, in quem fertur, sed etiam ad aliorum exemplum & disciplinam ordinatur Censura, ait Suarez *disp. 4. lect. 4. num. 5.*

At & hic magna cum moderatione ac circumspectione Prælati debet procedere; ne volens per abscissionem alicuius membri, reliquo corpori, id est, Ecclesiæ, seu multitudini Fidei-um consulere, magis noceat, & malum augeat potius, quam tollat aut diminuat.

In primis a Prælato mente tenendum monitum S. Augustini *lib. 3. cap. 1. contra Epistolam Parmeniani.* Omnis pia ratio, & modus Ecclesiasticæ Disciplinæ unitatem spiritus in vinculo pacis maxime debet intueri, quod Apostolus iussuendo invicem præceptis custodiri, & quod non custodit, medicina vindicta non tantum superflua, sed etiam perniciofa, & propterea jam non medicina esse convincitur.

Hæc regula insinuat Apostolum, multis ibidem offendat Augustinus, laudatque *num. 9.* S. Cyrillum, & Episcopos Atracanos, quod cum hominibus, qui & Episcopis, moribus & vita admodum corruptis, unitatem servaverunt, neque ab eis corporaliter recesserint: propter compensationem (ait) custodienda pacis & unitatis, propter salutem infirmorum, & tamquam latentium frumentorum, ne membra Corporis Christi per sacrilega scismata laniarent.

Ante omnia ergo attendere debet Prælati, utrum per Excommunicationem extirpare volens zizaniam, una non sit eradicator & scismaticus. *Matth. cap. 13. vers. 29.*

Quam Regulam ex dictis Christi continuans sanctus Augustinus loco citato, ait *num. 13.* Nam & ipse Dominus servus volentibus zizaniam colligere, dixit: Sinite utraque crescere usque ad messem; præmisit causam, dicens: Ne forte, dum vulvis colligere zizaniam, eradiceis simul & triticum: unde satis ostendit, cum metus iste non subest, sed omnino de frumentorum certa stabilitate, certa securitas manet, id est, quando ita cuiusque crimen notum est, & omnibus execrabile apparet, ut vel nullo prolixius, vel non tales habeat defensores, per quos possit scismata contingere, non dormias severitas disciplinæ, in qua tanto est assidua, emendatio pravitate, quanto est diligenter observatio abunitatis.

Tunc autem hoc sine labe pacis & unitatis, & sine lesione frumentorum fieri potest (inquit ibidem Aug.) cum Congregationis Ecclesiæ multitudo ab eo crimine, quod anathematizatur, aliena est.

Rationem, cur tunc Excommunicationis fructus sit expectandus, & periculum scindendæ pacis & unitatis timeri non debeat, subiungit: Tunc autem magis adjuvat Propositionem scripturam, quam criminis resistit: tunc se ab ejus conjunctione salubriter continet, ut nec cibum quicumque cum eo summat, non rabie inimica, sed caritate fraternæ; tunc etiam illa & timore percussit, & pudore janatur, cum ab universa Ecclesia se anathematizatum videns, sociam turbam, cum qua in deliciis suo gaudet, & bonis insulset, non potest invenire.

Pergit Augustinus *num. 14.* ostendens, quod id ipsum intenderit Apostolus, dum dixit: *1. Cor. cap. 5. vers. 11.* Si is qui frater nominatur: in eo quippe quod ait, si is qui, nihil aliud videtur significare voluisse, nisi cum posse tali modo salubriter corrigi, qui inter dissimiles peccat, id est, inter eos, quos peccatores similes pestilentia non corrumpit. In eo vero quod ait, nominatur, hoc nimium intelligi voluit, parum esse ut: quisque talis, nisi etiam nominetur, id est, famulus appareat; ut possit omnibus dignissima videri, que in eum fuerit Anathematis sententia prolata. Ita enim & salva pace corrigatur, & non interfectio percussit, & medicinaliter uritur.

Et revera (prosequitur Aug.) si contagio peccandi multitudinem involerit, Divinæ disciplinæ severa misericordia necessaria est: nam consilia separationis & inania sunt & perniciofa, atque sacrilega; quia & impia & superba sunt, & plus perturbant infirmos bonos, quam animas malos.

Et ne id patetur, tantum contingere in parvis peccatis, ostendit *num. 9.* quod & in gravibus atque enormibus criminibus contingat, ut multitudinem invadant, & ubi eam invaderint, parva assumentur, eo quod tunc perferant ea non in flatera æqua divinarum Scripturarum, sed in flatera dolosa consuetudinum searum. Quicquid enim sceleris & iniquitatis incubat multitudinem, amittit examini veritatem.

„Igitur Domino in Evangelio dicenti, in illo obtemperare debemus, ubi ait: Si neque Ecclesiam audierit, sit tibi tamquam Ethenicus & Publicanus: & in illo, ubi prohibuit colligere zizaniam, ne simul eradiceat & triticum, Potest enim (ait Augustinus *num. 16.*) utrumque custodiri ab eis, quibus dictum est: Beati pacifici, quoniam Filii Dei vocabantur.

Hæc igitur a Prælati & Iudicibus Ecclesiasticis servanda regula, ut ad Excommunicationem & Censuras non facile procedant, si videant, crimen, de quo agitur, inebriasse multitudinem, vel personam excommunicandam sibi eam habere sociam.

Simili autem casu occurrente, merito impendit Prælati, quod idem Doctor ait num. 16. „ Turba autem iniquorum, cum facilius est in populo promendi sermonem, generali obprobrio ferienda est, maxime si occasione atque opportunitatem præberit aliquod Domini flagellum desuper, quo eos appareat pro suis meritis vapulare.

CAPUT VII.

De Effectu Excommunicationis.

§. I.

Quis sit Excommunicationis effectus ex instituto Christi?

PER Excommunicationem majorem, quæ olim mortalis, & vulgo *Anathema* dicebatur, & hodie communi nomine *Excommunicationis* significatur, Excommunicatus abdicatur a corpore Ecclesiæ, & tamquam *Ethnicus & Publicanus* reputari debet juxta illud Christi: Si Ecclesiam non audierit, sit illi sicut *Ethnicus & Publicanus*, Matth. cap. 23. vers. 17. Ad hanc a corpore Ecclesiæ reclusionem, quæ per Excommunicationem contingit, reflectentes SS. Patres, eam esse gravissimam penam asseruerunt. „ Nihil enim sic debet formidare Christianus (ait S. Augustinus *Caus. xi. quest. 3. can. 33. ex Tract. 7. in Joannem*), quam separari a Corpore Christi. Si enim separatur a Corpore Christi, non est membrum ejus. Si non est membrum, non vegetatur Spiritu ejus. Quisquis autem, inquit Apostolus, non habet Spiritum Christi, non est ejus.

Hinc apparet, quod proprius & essentialis effectus Excommunicationis ex institutione Christi sit, ut Excommunicatus tamquam rebellis Ecclesiæ, a corpore Ecclesiæ sive Christi recludatur, & habeatur tracteturque sicut *Ethnicus & Publicanus*, qui est extra Ecclesiam, sive Societatem illam, quæ Ecclesia Christi constituit.

Itaque ex Christi institutione, Excommunicato neganda sunt ea omnia, per quæ agnosceretur ut membrum Ecclesiæ, quæ Ethnicis & Publicanis tamquam extra Ecclesiam existentibus negantur.

Hac ratione Excommunicati excludendi sunt a Sacramento perceptione, necnon a publicis Conventibus Ecclesiasticis, a quibus Ethnicis & Publicanis erant exclusi. Unde jam pridem statutum legitur *Canon X. vulgo Apostolorum*: Si quis cum Excommunicato, vel in domo una precatus fuerit, segetur.

Idcirco & moris fuit, Excommunicatorum nomina e Dyptichis Ecclesiarum eradi. Nomina enim hæc Dyptichis inscripta, solebant inter Missarum Solemnia incitari: quo palam significabatur, hos inscriptos esse de corpore Ecclesiæ, ut recte excabatur, hos inscriptos esse in Liturgiis celebratur memoria, VII. „ Vivorum enim (ait) in Liturgiis celebratur memoria, ut Subditorum erga Superiores obedientia, & vivendum in eadem fide ac mysticis unito & commemorato indicaretur.

Ab omnibus igitur publicis Officiis & precibus, quæ vel a Fidelibus celebrantur, vel pro Fidelibus tamquam Ecclesiæ & Christi membris funduntur, omnino excludendi sunt Excommunicati, non secus ac Ethnicis & Publicanis.

De hac proinde orandi orationi præcipue intelligendum quod dicitur, pro Excommunicato non esse orandum, nimirum publice & ex ordine, quæ pro membris Ecclesiæ funditur. Nam pro illis orare, quemadmodum pro Ethnicis & Publicanis, a quoque palam ab Ecclesia extraneis, vetitum non apparet, saltem ex Christi institutione; quia qui taliter pro Excommunicatis orat, nullatenus illos pro membris Ecclesiæ agnoscit: sicut nec Hæreticos, nec Schismaticos pro talibus regnolcit Sacerdos, dum publice in die Parasceves ex præscripto Ecclesiæ orat, ut depositio errore, ad veritatis lumen, & Ecclesiæ unitatem revertantur. Quod & advertit Navarrus in *Manuali cap. 27. n. 71. dicens*: „ Ecclesia orat pro Ethnicis, Hæreticis, & Schismaticis, licet excommunicatis, non orationibus institutis pro suis membris, sed aliis institutis pro iis, qui tales non sunt.

Si verba Christi unica attendantur, non apparet, per Excommunicationem alter ab Ecclesiæ, & Fidelium communione separandus Excommunicatus, nisi ut *Ethnicus & Publicanus*. Hi autem a Societate Fidelium sive Ecclesia non erant separati, nisi quoad ea, quæ Fidelibus ut Fidelibus & membris Ecclesiæ erant propria, atque communia.

Itaque inspectis verbis Christi, etiam Excommunicatus ab his omnibus exclusus haberi debet, iuxta habendus sicut & *Ethnicus & Publicanus*.

Hinc ulterius consequens est, quod attentis solis verbis Christi, non sint neganda Excommunicato, quæ Ethnicis & Publicanis non negabantur. Cum ergo Ethnicis & Publicanis non excluderentur a communi & civili Fidelium commercio & communione, etiam nec Excommunicatus vi verborum Christi ab hoc commercio & communione segregandus appareret.

§. II.

Quomodo obligatio evitandi Excommunicationem, per Apostolos, eorumque Successores extensa.

QUANTUMVIS ex Christi institutione non videatur Excommunicato negandum commercium civile, quod & Ethnicis & Publicanis a Fidelibus non negabatur, uti §. præcedente ostensum est: nihilominus Apostoli eorumque Successores, cum ut ipsos Fideles a contagio malorum efficacius præservarent; tum ut ipsos scandalosos, obstinatoque peccatore amplius confunderent, & hac salutari consilio a vitis retraherent, voluerunt, ut & a civili & vulgari conversatione & commercio hujusmodi rebelles peccatores excluderentur, nullumque cum ipsis amplius colloquium familiaritatis haberetur, juxta illud Apostoli Joannis, Epistola 2. vers. 10. Si quis venerit ad vos, & hanc doctrinam non adserit, nolite cum recipere in domum, nec Ave ei dixeritis; qui enim dicit ei Ave, communicat operibus ejus malignis.

Sed quia hæc Excommunicatorum & publicorum peccatorum exclusio a civili conversatione & commercio, non ex Christi, sed Apostolorum, eorumque Successorum instituto ad majorem cautelam profuit, hæc non juri divino, sed humano duntaxat adscribenda videtur (a).

Hæc & Canonizæ & Scholastici notantur. Et inter alios Covarruvias ad *cap. Alma Mater*, parte 2. §. 1. num. 8. expresse notat, quod sit tractatus de communicatione cum Excommunicatis in humanis & temporalibus, ea jure humano sit interdicta. Similiter Almainus in *Tractatu De Potestate Ecclesiæ* ait: „ vitare Excommunicatum, quantum ad colloquutionem, & illa, quæ sunt mere civilia, non videtur esse de jure divino.

Ex Christianis Lupus tom. 5. *Schol. in Canones* pag. 132. postquam annotasset, successu temporis multa circa hanc exclusionem Excommunicatorum quoad civilia, a Fidelium communione esse mutata, subiungit: Omnis hæc res non est dogmatis, sed discipline; ideoque per Ecclesiam potest ex causis disponi variæ, atque mutari.

Notat & Suarez in *Tractatu De Conjuris*, disp. 15. sect. 2. num. 9. „ Quod juxta omnes Doctores seculis a communione civili, secundario tantum, & indirecte tantum per Excommunicationem intenta sit. Causa ratio esse videtur (ait); quia spiritualia bona, cum sint propria filiorum Ecclesiæ, merito ac primario denegatur ei, qui ab Ecclesia abdicatur. Immo in hoc videtur potissimum consistere talis abiectionis & separatio ab Ecclesia. Item, quia Excommunicatus proxime, & per se sit indignus usus spiritualium bonorum: usu vero civilis communicationis privatur, ad majorem terrorem ac correctionem, & in ordine ad spiritualia.

Non mirum proinde, quod circa hoc punctum æque ac circa alia puncta jure humano inducitur, varium in disciplina fuerit pro varietate temporum & locorum.

Primis Ecclesiæ seculis, cum rariores essent Excommunicationes, & summa cum moderatione, non nisi propter enormia & scandalosa crimina inflingerentur, hæc etiam a civili & communi commercio Excommunicatorum seclusio & evitatio a Fidelibus sollicite servabatur, in quantum videbatur, & ad salutem ipsius Excommunicati confusionem, & ipsorum Fidelium a contagio criminis conservationem esse conveniens; uti latius ostendit Gabriel Albalpazus lib. 1. *Observationum Ecclesiæ observat. 1.*

§. III.

Evitatio Excommunicatorum subsequentibus seculis crevit, & nimio cum rigore a Fidelibus exacta.

VIX dici potest, quam frequens sæculo decimo & sequentibus ulus Excommunicationum esse coepit, & quam levibus de causis a iudicibus Ecclesiasticis Excommunicatio infligeretur, notante dum hoc spirituali gladio ad tuenda sua jura, etiam temporaria, Ecclesiarum Prælati uti coeperunt.

Ut autem effectum optatum per hæc vibrata, aut saltem comminata Excommunicationis fulmina facilius assequerentur, interdictionem commercii cum Excommunicato, tam in Civilibus quam in Sacris latissime extendebant, summoque cum rigore servatam volebant.

Præstendebant in primis, neminem posse Excommunicato communicare, negidum domesticis, liberos, uxorem: neque Excommunicato licere comparere in iudicio, neque iudicio expelli.

Uterius, quod amplius est, Excommunicatus spoliatus dicebatur omni honore & muneris publicis: adeo ut Vassalli soluti essent a juramento fidelitatis, quo fuerant ipsi obstricti; quin & omnes ejus Subditi a fidelitate & subjectione debita liberati.

Legitur apud Gratianum *Caus. 15. quest. 6. cau. ex Gregorio*

(a) Sant tamen Canonizæ, qui docent hanc exclusionem esse de jure divino, quia Apostoli ad cum instituendum inspirati fuerunt, ac contentum, hujus exclusionis moderationem & restrictionem ab Ecclesia dependere.

130 VII. *Nur Sanctorum Prædictorum salute tenentes*, eos, qui Excommunicati fidei ad sacramenta confecti sunt, Apostolicæ auctoritate a juramento abjiciamus, & ne eis fidelitatem obervent, omnino modis prohibemus.

Et Canone 5. ibidem ex Urbano II. Juratos milites Hugoni Comiti, ne ipsi, quamvis Excommunicati essent, serviant, prohibet, qui si sacramenta præstiterint, monentur oportere Deo magis obedire, quam hominibus. Fidelitatem enim, quam Christiani Principi juraverunt, Deo, eiusque Sanctis adstanti, & eorum præcepta calcanti, nulla cobiherent auctoritate perolvere.

Præterea, cum iuxta antiquos Canones Communicans cum Excommunicato incidere in eandem Excommunicationem, censentur, quod rursus Communicantes cum hoc Excommunicato in eandem Excommunicationem incidere, & ita ulterius: ita ut hoc ex capite una Excommunicatio plures saepe Excommunicationes produceret, & sic contagium hoc Excommunicationis in infinitum quasi traduceretur.

Quanta ex his fulminatis Censuris, præsertim in Reges & Principes, scandala & motus ac divisiones, & strages animarum in Rempublicam & Ecclesiam tunc redundarent, notius est ex temporum illorum Historiis, quam ut probari debeat.

Si enim Patres familias excommunicato omnes non ejus domesticis commercio, quin & alioquo ipsius censentur interdicti sub pena Excommunicationis: si Principe, aut Rege, rotius Ditionis aut Regni Subditi cum fugere, & commercium declinare teneantur, immo nec amplius ipsi fidelitatis juramento teneantur; quis non videat, hinc horrenda scandala, & turbationes, quin & homicidia in familias, & Rempublicam redundanda? Ut mirum non sit, si moderari hanc Excommunicationis extensionem oportuerit, ut ex sequentiis apparebit.

S. IV.

De Temperamento effectus Excommunicationis quoad evitacionem Excommunicati alio per Gregorium VII. & subsequentes Pontifices, usque ad Martinum V. exclusivè.

Ipsa Gregorius VII. cujus Decretum de evitacione Excommunicati reulimus §. præcedenti; quæ ex Romanis Pontificibus primus legitur excommunicatæ Imperatorem & Regno privasse, atque ejus subditos a fidelitatis juramento abjoville: ipse, inquam, videns, quanta scandala & motus ac seditiones, necnon animarum strages Excommunicatio produceret, dum ejus effectus tam late, tantoque cum rigore extenderetur, aliud Decretum prioris restrictivum edidit. Decretum hoc editum legitur in Concilio Romano IV. sub Gregorio VII. & existit apud Gratianum *Caus. 11. quæst. 3. can. 103.*

In Decreto præfatur Pontifex, quod multos, peccatis nostris exigentibus, pro causa Excommunicationis perire quotidie cerneret, partim ignorantia, partim etiam nimia simplicitate, partim timore, partim etiam necessitate.

Hic promissa subiungit: Devotus misericordia, Anathematis sententiam ad tempus, prout possumus, opportune temperamus.

Temperamentum hoc in primis consistit in quorundam a vinculo Anathematis per communicationem cum Excommunicato contrahendo, substructione.

Apostolica namque auctoritate subtrahit ab hoc vinculo *Uxo- res, Liberos, Servos, Ancillas, seu Mancipia, necnon rusticos & servientes, & omnes alios, qui non Curiales sunt, ut eorum consilio scelera perpetrentur, & illis, qui ignorant Excommunicatis communicant.*

Adit insuper pro mitigatione: *Quicumque autem aut Orator, seu Peregrinus, aut Victor in terram Excommunicatorum venerit, ubi non possit emere, vel non habet unde emat, ab Excommunicatis accipendi licentiam damus. Et si qui Excommunicatus non superbie, sed humanitatis causa aliquid dare voluerit, fieri non prohibemus.*

Excepto a vinculo Anathematis per hoc Decretum recentiores Scholastici sub veniculis expresserunt.

Utile, Lex, Homine, Rei ignorantia, Necessitas: Hæc quinque solvant, Anathema ne possit obesse.

Qui autem sub his nominibus censentur excepti, ut queant impune communicare cum Excommunicato, singulatio & falsus inquirunt & disputant Scholastici, & recentiores Canonistæ.

Præterea in hoc suo Decreto aliud temperamentum effectui Excommunicationis contrahenda per communionem cum Excommunicato induxit per hæc verba sui Decreti: *Ab Anathematis vinculo liberamus eos, qui communicant cum Excommunicatis.*

Uti enim recte advertit Christianus Lupus in Scholii ad præfens Gregorii VII. Decretum *tom. 5. pag. 132. Prædicta Decretum tribus Excommunicationis contagium, antea conjunctum traduci in infinitum, contrahent ad solam immediate communicandam personam, & in tertium non debent derivari.*

Porro ex tenore Decreti patet, hoc Gregorii VII. Decretum duntaxat fuisse ad tempus, nimirum durantiis scandalis & difficultatibus per Germaniam ob Excommunicationem Henrici Imperatoris exoritis, quod & notavit Bertholdus Constantiensis. Referens enim hoc Decretum monet: *Non fuisse perpetuum, sed duntaxat ad tempus.*

Verum, Decretum provisionale occasione Excommunicationis Henrici Imperatoris editum, nonnulli Pontifices Successores probantur, uti monet Lupus *tom. 5. Schol. in Canones pag. 129.* ac deinde in Decretum Gratiani *Caus. 11. quæst. 3. can. 103.* relictum pro jure communi invaluat.

* Van-Elpen Tom. IX.

Unde Innocentius III. in Litteris ad Crucesignatos apud Bofquetum in ejus vita *pag. 80.* hujus Decreti meminit, tanquam vim juris obtinens: *Est cautio in jure, (ait) quod si quicumque per terram Hereticorum, aut quorumlibet Excommunicatorum transierit, necessitas domus Excommunicatorum sententia fuerit innodatus, a participatione ipsius familia excusatur.*

Uterius, Pontifices successores Gregorii, non tantum hoc Decretum probantur quoad limitatum contagium Anathematis ad immediatam personam communicantem cum Excommunicato; sed experientia edocti, quantam confusionem in Rempublicam & Ecclesiam induceret, etiam vel solum Anathematis seu Excommunicationis majoris contagium in ipsam immediatam personam cum Excommunicato communicantem, propagatum, contagium hoc contrahendum ulterius censuerunt.

Quod & in Scholii ad hoc Decretum *tom. 5. pag. 132.* notavit Christianus Lupus, scribens: *Subjectionem contagium successoribus Pontificibus adhuc amplius mitigavit & contraxerunt, a proxima, nisi sit in ipso crimine, Excommunicati communione statuerunt contrahi solum Excommunicationem minorem.*

Non dubium, quin ex contagio hujus minoris Excommunicationis non tanta essent emenda incommoda, quam ex contagio Anathematis per communicantem cum Excommunicato contrahendo.

Ille quippe Excommunicatio minor passiva duntaxat Sacramentorum perceptione Excommunicatum privat: at Excommunicatio major live Anathema omni civili & sacro commercio Excommunicatum interdicte, ipsumque Excommunicatum a reliquo Corpore tam in civilibus, quam in sacris afcinit: quæ interdictio fere abscisso plurima indubie incommoda in civilem & sacram Concivium societatem nata est inducere.

Oblervavit & hoc Vir eruditus Joannes Doujatius in Notis ad Institutiones Juris Canonici Pauli Lancelotti ad Titulum De Sententia Excommunicationis §. 27: notans, communicantes Excommunicatis initio majori Excommunicatione fuisse ligatos, ad vitandum tamen (ait) *animarum periculum, invaluat, ut minorem tantum Excommunicationem incurerent, qui extra crimem, nec per Clavium contemptum, aut non speciatim moniti communicarent, ne in infinitum per eos quoque, qui cum his communicarent, sepeperit Anathematis contagium.*

De hac minore Excommunicatione actum est supra *cap. 1. §. 2.* ibidemque annotatum est, hæc speciem Excommunicationis esse recentioris instituti, neque reperiri Decretum, quod illius expresse meminit ante Gregorium IX. qui illius mentionem facit in *cap. penult. De Sententia Excommunicati, & in a. fin. De Clerico Excommunicato minis.*

S. V.

De Temperamento effectus Excommunicationis per Decretum Concilii Constantiensis, sive Extravaganam Martini V. Ad evitanda.

Nihil tantopere Rempublicam Ecclesiasticam & Civilem turbabat, quam necessitas evitandi tam in Civilibus quam in Sacris omnes illos, qui ob alicujus legis aut præcepti vel mandati Ecclesiastici præteritam transgressionem, aut non partitionem (a) videbatur incurisse Excommunicationem pleno jure, nulla Judicis præcedente Sententia declaratoria super præterita transgressionem aut non partitione, vel super contracta Censura ob eam transgressionem sive non partitionem.

Hæc turbatio & incommoda labentibus sæculis eo fuere majora & frequentiora, quo frequentius levioribusque ex causis tandem fuere inflictae similes Excommunicationes: adeo ut vix ullum e Curia Romana, vel a Judicibus Ecclesiasticis Decretum prodiret, sine adjecta Excommunicationis comminatione ipso facto, sive pleno jure per transgressores, aut non obediētes incurrentes.

Itaque temperamentum præcedentibus efficacius attulisse dicitur Concilium Constantiense, circa initium sæculi XVI. sub Martino V. celebratum (b).

Sub nomine enim hujus Concilii extat Decretum seu Extravaganam, quæ incipit *Ad evitanda*, apud S. Antoninum in Summa Theol. part. 3. tit. 25. cap. 2. in hæc verba: *Ad evitanda scandala, & multa pericula, subveniendumque conscientiis tremoratis, statuit, quod nemo deinceps a communione alicujus in Sacramentorum administratione vel receptione, aut aliis quibuscumque Divinis, vel extra, pretextu cujuscumque Sententie aut Censuræ Ecclesiasticæ, suspensionis aut prohibitionis ab homine, vel a jure, generaliter promulgatæ teneatur abstinere, vel aliquem vitare, aut interdictum Ecclesiasticum observare, nisi sententia, prohibitio, suspensio, vel Censura hujusmodi fuerit vel contra personam, Collegium, Universitatem, Ecclesiam, aut locum certum a Judice publicata vel denunciata specialiter & expresse, salvo, si quem pro sacrilegia manuum infestatione in Clericum sententiam latam a Canone adeo notorie confiteri incidisse, quod factum non possit aliqua tergiversatione celari, neque alio Paris suffragio excusari; nam a communione illius, licet deamutatus non fuerit, volumus abstinere juxta Canonice Sanctiones.*

Hujus Decreti, vel ut vulgo vocatur, *Extravaganam*, licet nulla in Actis Concilii Constantiensis mentio occurrat, nihil-

(a) Non partito, id est, imperii seu mandati detectio.

(b) Concilium Constantiense celebratum cepit anno 1414. nec suis hinc impositus est, nisi anno 1418.

Formula denunciandi Excommunicatos, & publicandi i
tentiam Excommunicationis, extat apud Reginonem Abbat

„bus delinquentis vitari præcipitur.
Cum ergo ex multis factis & circumstantiis dependeat, ut
ipsa manuum injectio, sive factum ipsum sit *adco nototum*
nulla tergiversatione celari queat; vel utrum adeo notorium
quod manuum injectio sit ita sacrilega ad mentem dicti Cano-
ni nec ullo juris suffragio excusari queat; etiam apparet, q

1884

de hac notorietate vix certo constare possit; nisi omnibus circumstantiis examinatis, Iudex declaraverit, eam injectionem revera adeo notoriam, ut nulla tergiversatione celari possit; ac insuper adeo facilemque & violentam ad mentem Canonis, ut nullo juris suffragio valeat excusari, quin percussor ob eam incurrit Excommunicationem dicto Canone latam.

Unde ad amplius evitanda scandala, & quietandas conscientias timoratas, derogatum est prædictæ Constitutioni quoad hanc exceptionem in Regno Galliarum (uti observat D. Du-Casse Archiepiscopus & Officialis Diocesis Condomensis in *Traicté de Jurisdictione Ecll. Tom. I. cap. 12. num. 3.*) ubi nec notorius Clerici percussor hodie evitandus dicitur, nisi ut talis per Iudicem fuerit publice denunciatus, ipsum in excommunicationem incidisse.

Similiter Zypæus in *Jure novo, tit. De Sententia Excommunicat. num. 5.* cum citatis Autoribus observat, quod ad vitandam obligationem, non tantum esse debet notoria ex facto percussio, sed ipsa etiam injuria; quod vix debet incidere quant, quæ percussorem ab injuria vindicet: quodque variant Doctores, quæ percussio Clerici sit notoria; addens, quod opinio optima ad Iudicis arbitrium remittat.

Ex his apparet, quod Clerici percussio vix notoria, ad sensum dictæ Constitutionis, tam injuriosam & sacrilegam & notoriam ad sensum Canonis declaraverit; quandoquidem ante hanc declarationem vix constare queat, percussorem adeo notorie in Excommunicationem ob illam manuum injectionem incidisse, ut nulla tergiversatione celari, vel nullo juris suffragio excusari possit, quamdiu Iudex id non deciderit.

§. VII.

Causæ, quibus hodie ob Communicationem cum Excommunicato incurritur Excommunicatio major.

POSTQUAM Excommunicatio conformiter ad Extravagantem Martini V. *Ad evitanda*, fuerit Canonice pronunciata & publicata, nunc Excommunicatus juxta sacros Canones est evitandus, non tantum in Divinis, sed etiam in humanis & civilibus, salvis exceptionibus & restrictionibus, five per posteriora iura, five per consuetudines, moreque inducitur.

Et quidem olim, qui Excommunicatorum communionem & societatem publice ampledebantur, atque ad eorum conventus accedebant, quasi seipsos credebantur excommunicare, five ab Ecclesia recedente: atque ita ipso facto excommunicati censentur, five ab Ecclesia reputantur alieni: notantes si hac communione iungerentur his, qui tamquam Hæretici aut Schismatici vi clavium erant ab Ecclesia exclusi.

De his præcipue intelligendi sunt Canones, qui declarant, Communicantes cum Excommunicatis eadem Excommunicatione ligari.

Si autem ex circumstantiis aut aliunde pateret, quod ad illorum conventus accederent, non ut se illis in bæresi aut scelere iungerent, sed curiositatis, aliave de causa: similiter & qui cum privatis Excommunicatis communicant extra crimen, si ponendi quidem censentur, immo & subinde excommunicandi, si nec moniti a verita communicatione desistebant, sed non ipso jure Excommunicati habebantur.

At sæculo nono & decimo coeperunt omnes indifferenter Communicantes cum Excommunicatis, etiam in civilibus, haberi pro Excommunicatis eadem Excommunicatione; ita quidem ut Excommunicationis ultimus & quasi in infinitum alios cum his Communicantes adiret.

Cum vero ex hac Canonum rigidiore interpretatione, præsertim accedente frequentiore Excommunicationum usu, plurima scandala & conscientiarum inquietudines orirentur, tandem limitationes & benigniores interpretationes adhibere oportuit, uti supra notatum est.

Et quidem hodie ob communicationem cum Excommunicato etiam iudice ac publice denunciato, vix alia Excommunicatio incurritur, quam minor, quæ sola Sacramentorum passiva perceptio privæ.

Pauci enim hodie casus sunt, quibus ob communicationem cum Excommunicato vitando incurritur Excommunicatio major.

Causæ pene unicus est de Communicante in crimine, cuius fit mentio in Cap. Nuper 29. tit. De sentent. Excommunicat.

Hic interrogatus Innocentius III. utrum qui nominatim Excommunicatis scienter communicant, absolvi ab Excommunicatione possint per confessionem a simplici Sacerdote, vel Episcopo seu Archiepiscopo sit ab eis absolutio expetenda? Respondit distinguendo: „An is, qui nominatim Excommunicato communicat, scienter in crimine communicet criminoso, ei consilium impendendo, auxilium vel favorem; aut alias in orationibus vel officio aut orando secum, vel etiam concedendo.

Hac distinctione præmissa resolvit quod primo modo Excommunicato communicans, debeat absolvi ab illo, qui excommunicavit, aut ab eius Superiore. In secundo autem, possit absolvi a proprio Episcopo, vel a proprio Sacerdote.

Ex hac Pontificis resolutione concludere Canonistæ & Theologi, quod communicans nominatim Excommunicato in crimine, ad sensum hujus Decretalis, incurrit eandem Excommunicationem, quia ipse Excommunicatus erat ligatus: ne propterea ab eodem illo excommunicante, aut hujus Superiore, debeat absolvi.

In secunda autem specie communicationis, solam Excommunicationem minorem contrahit, a qua per proprium suum Episcopum, aut etiam proprium Sacerdotem in confessione absolvi queat.

Ut autem ob hanc communicationem in crimine contrahat dicta Excommunicatio, in primis requiritur, ut communicaverit in crimine post latam & publicatam Excommunicationem; five postquam criminofus ob illam Excommunicationem erat vitandus.

Si enim ante publicatam Excommunicationem communicasset in eodem crimine, nullam incurrisset Excommunicationem, eo quod non communicasset cum Excommunicato vitando: quod omnino necessarium est, ad incurrendam Excommunicationem ex quacunque communicatione, uti notant Doctores ad cap. 55. tit. De sentent. Excommunicat. ubi dicuntur sententia Excommunicationis majoris involvi concubinari concubinarum excommunicatarum, addita expresse hac cautio: *Qui post latam sententiam communicant in eodem crimine criminofus.*

Rationem, ob quam sic communicans cum excommunicato incurrit similem Excommunicationem, reddit Pontifex in citato c. 29. quia per illam communionem in crimine videtur in eum delinquere, qui damnavit: ninstrum Excommunicato in ipso crimine, ob quod excommunicatus est, ita communicando, puta consilio aut favore, ut illum moraliter loquendo, censetur in suo crimine & contumacia favere & obviare; adeoque sic agendo videatur se opponere illi, qui per Excommunicationem vult excommunicatum retrahere a crimine.

Neque enim ad incurrendam hanc Excommunicationem sufficit, favere ipsi persone, vel secundum se, vel in alio opere, licet inde ex accidenti seu indirecte resultet, Excommunicatum fieri potentiorum, aut animosorem ad suum crimen continuandum, uti post Richardum notat Suarezius disp. 17. sect. 2. n. 6. fed necessarium est, ut aliquis per se moraliter induat vel cooperetur ad crimen alterius, quatenus tale est, & sub tali Censura prohibetur.

Cum autem quidam Iudices Ecclesiastici, ut suas Censuras & Decreta magis timere facerent, in Communicante cum excommunicatis majorem Excommunicationem ipso facto incurrendam passim decreverint; Concilium Lugdunense sub Innocentio IV. in Cap. Statimus 3. De sentent. Excommunicat. in VI. prohibuit, ne quis præsumat Excommunicationem majorem communicantes ante præviam monitionem Canonice excommunicare: *Salvis (ait) Constitutionibus contra illos legitime promulgatis, qui in crimine præsumunt communicare damnato.*

Et revera hujusmodi communicans in crimine damnato cum Excommunicato, eum in crimine & contumacia fovendo & obdurando, dicens, seipsum quodammodo excommunicare, & a communione Ecclesiæ leparare, quemadmodum de frequentibus conventum Hæreticorum, eorumque communioni, & societati ecclesiasticæ sese iungentibus supra notavimus.

Causæ alter, quo communicans cum excommunicato incurrit Excommunicationem majorem etiam Pontifici reservatam, occurrat in Cap. Significavit 18. tit. De sentent. Excommunicat. ubi responderit Clemens III. „Clericos, qui scienter & sponte participaverint Excommunicatis ab ipso (Clemente III.) & ipsos in officiis receperint, eadem sententia involvi: quos etiam (ait) pro beneficio suæ absolutionis habendo, ad Nos volumus cum insinuatione Litterarum tuarum transmitti. Ex his concludunt Interpretes in calu proposito, non tantum Excommunicationem minorem, a qua etiam proprius Sacerdos absolvere potest, sed majorem incurri, & quidem Pontifici reservatam.

At una annotat, ut hæc Excommunicatio ob communicationem cum Excommunicato incurrat, debere hæc quippe concurrere.

Primo, quod sit excommunicatus a Romano Pontifice. Secundo, quod cum tali Excommunicato communicans sit Clericus. Tercio, quod communicet in Officiis divinis. Quarto, quod communicet sciens esse nominatim excommunicatum a Romano Pontifice. Quinto, quod communicet sponte. Si unum horum deficiat, non incurrit hanc Excommunicationem. Ita Covarruvias ad Cap. Alma Mater, part. 1. §. 3. num. 6. post ibidem citatos.

Hinc ulterius concludit: „Falsum esse, quod Glossa scripsit, in cap. 2. tit. De Except. existimans communicantem cum excommunicato a Papa incidere in Excommunicationem majorem, & hoc ipsum esse speciale propter auctoritatem Romani Pontificis.

CAPUT VIII.

De Censuris injustis & invalidis.

§. I.

Utrum Censura injusta sit timenda?

CENSURA proprie dicitur injusta, quando sine justa causa alicui infligitur, licet in ipsa forma seu modo infligendi nihil sit omisum.

De hac igitur injusta Censura, etiam Excommunicationis, queritur utrum homini Christiano sit timenda?

Pro hujus questionis elucidatione prænotandum in primis, plurimum differre, utrum Censura talis sit timenda, an autem sit in foro externo tenenda; five, utrum tali Censura notatus, teneatur se hanc infligere sibi Censuræ exteriori conformare?

Prænotandum secundo, quod hic solum queratur, utrum homo Christianus ex fide vivens, qui præter peccatum nihil in hoc mundo pro vero & reali malo reputat, debeat simili-

lem Censuram injustam timere, quasi per illam Deo heret ingratior; vel quod similis Censura possit ex se saluti ejus obesse.

Hic prænotatis, quæstio hæc exiguum, aut potius nullam difficultatem patitur.

Certum enim est, Censuram injustam etiam Excommunicationis, aut Anathematis in sensu jam exposito, nullatenus esse timendam.

Neque possunt Episcopi, nec ipse Summus Pontifex, immo nec Ecclesia ipsa quempiam coram Deo ligare, aut reum constituit, vel pœnæ æternæ obnoxium reddere, qui propria voluntate & iniquitate seipsum non maculavit, & reum coram Deo constituit.

Immo sacrilegium & horrendum esset vel cogitare, quod & Ecclesia vellet, auctoritate clavium sibi a Carislo concessa, homines justos reddere injustos; aut justitiam vel charitatem in iis extinguere; utpote quæ unice intendit, per auctoritatem ligandi & solvendi sibi a Christo datam, peccatores obnoxiosos & rebelles ligari temporaliter, & a communione externa rescindere, ut a vinculis peccatorum tandem soluti, per charitatem uniantur Christo, sive ut ait Apostolus, spiritus sit in die Domini. 1. Cor. cap. 5. vers. 5.

Hinc ad populum Hipponeensem scribit Augustinus apud Gratianum *Caus. 12. quæst. 3. Can. 50. Quid obest homini Christiano, quod in illa tabula non velit cum recitare humana ingratia, si cum de libro viventium non delet iniqua conscientia?*

Et ibidem *Can. 88* sub nomine ejusdem S. Patris: *illud plane non tenere dixerim, quod si quispiam fidelium fuerit anathematizatus injuste, potius ei obest, qui facit, quam qui hanc patitur injuriam. Spiritus enim sanctus habitans in sanctis, per quem quisque ligatur aut solvitur, immeritam nulli ingerit pœnam.*

Verèque notavit Origenes apud Gratianum *Caus. 24. quæst. 3. canon. 7. Cum aliquis exit a veritate, a timore, a fide, a charitate, exit de castris Ecclesie, etiam si per Episcopum vocem minime abiciatur: sicut et contrario, dum aliquis non recto iudicio foras mittitur, scilicet si non ante exierit, id est, nihil egerit, ut mereatur exire, nihil leditur. Eadem sententia ibidem *Can. 4.* refertur a Gratiano sub nomine Hieronymi.*

Verbo, æterni Tribunalis iudicii illum reum non habet, quem injuste iudex condemnat, ut ait Concilium Lugdunense sub Innocentio IV. in cap. 1. *De Sentent. & re iudicata in VI.* Immo tantum abest, ut Censura injusta hominem coram Deo nocentem reddat, ut e contrario dicere non vereatur S. Augustinus. quod illum, qui hanc contumeliam & injuriam suam patientissime pro pace Ecclesie tulit, coronet in oculis Patris in occulto vident. Lib. De vera Religione cap. 6.

Merito proinde jam pridem Joannes Garlonius Cancellarius, & Universitatis Parisiensis iudicavit, erroneam, scandalosam, & hereticam suspensam esse reputandam hanc propositionem: *Sententia Pastoris etiam injusta tenenda est & timenda.* Quam quidem legem pro Commisseries Papæ posuit in suo processu publico, ait Garlonius in Tractatu, cui titulus: *Discussio illius Assertionis: Sententia Pastoris, &c.*

Dicitur quidem apud Gratianum *Caus. 12. quæst. 3. can. 11.* sub nomine S. Gregorii: *Sententia Pastoris sive iusta, sive injusta fuerit, timenda est.*

Verum notandum, hanc sententiam, prout a Gratiano refertur, non haberi apud S. Gregorium in *Homil. 26. in Evangelia* citata a Gratiano, sed verba Gregorii ex citata *Homilia* referuntur a Gratiano ad eadem *Canon. 77.* eadem causa, ut etiam annotantur Correptores Romani, & ita sonant: *Sed utrum iuste, an iniuste obliget Pastor, Pastorem tamen Sententia erga timenda est; ne si, qui subest, & cum iniuste forsitan ligatur, ipsam suæ obligationis sententiam ex alia culpa mereatur: Pastor ergo vel abolvere indiscrete timeat, vel ligare. Itaque, qui sub manu Pastoris est, ligari timeat, vel iniuste, nec Pastoris sui iudicium temerarie reprehendat; ne est iniuste ligatus, ex ipsa tumida reprehensionis superbia, culpa, quæ non erat, fiat.*

Hinc manifestum est, S. Gregorium unice velle: ne subditi non temerarie, ac tumida reprehensionis superbia Pastoris sui iudicium reprehendant sive contemnant; sed potius timeant & vereantur, ne forsitan ex sua culpa iudicium hoc meruerint.

Non docuit ergo Gregorius, Sententiam Pastoris injustam aliquid coram Deo ligare aut reum constituit, qui sua culpa non erat ligatus; sed duntaxat, quod subditi Sententia Pastoris in ipsos latam temerarie & tumida superbia reprehendat, vel contemnerent ut injustam non debeant.

Recte itaque notavit S. Hieronymus in c. 16. *Matthæi* ad illa verba: *Thi dabo claves, &c.* quod „huic locum Episcopi & Presbyteri non intelligentes, aliquid sibi de Pharisæorum assumant supercilio, ut vel damnet innocentes, vel noxios solvere se arbitrentur, sum apud Deum (ait) non sententia Sacerdotum, sed verorum visæ queratur,

§. II.

Utrum Censura injusta sit tenenda seu observanda?

PRECEDENTI Paragrapho monuimus, quod quæstio, utrum Censura injusta sit timenda, vel tenenda sive observanda, intelligi solet de Censura unice injusta: ex parte causæ sive materiæ, licet de reliquo iudex in prolatione hujus Censuræ servaverit per omnia juris ordinem.

Hanc Censuram ætatenus non esse homini Christiano ex fide viventi timendam, quali per eam coram Deo magis reus aut nocentior constitueretur, ibidem probatum est.

At hic quæritur, num similis injusta Censura ex parte solius causæ, a iudice autem servato juris ordine prolata, sic timenda seu servanda: id est, utrum simili Censura innodatus nocentior ita se gerere exterius ac si revera esset hæc Censura ligatus, tamen etiam certo sciret, causam, licet forsitan & iudici iudicet probatam, non subesse; atque ita certo novit eo ex capite Censuram esse injustam.

Sicuti Ecclesia non vult, ut quis innocens per Censuram ligetur; ita quoque non vult ut auctoritas iudicis vilipendatur; vel Clavium potestas, Ecclesie ejusque Ministris concessita, in contemptum veniat.

Tamen ergo Sententia sic injusta, nulla sit & invalida in conscientia seu foro interiori, & Deus nullius efficacie eam repellet; tamen Ecclesia iuste præcipit, ut hæc Sententia in foro exteriori valdeat, etiam in eodem foro eidem obediatur.

Ratio est, quia si in foro exteriori & publica huic Sententie non obediatur, nec non obediencia manifeste cederet in contemptum Clavium, & vilipendium iudicis.

Cum enim supponatur, quod Censura ordine juris servato sit lata, neque ejus iniustitia ex parte causæ hactenus sit plane notoria; evidens est, similem Censuram, quæ publice habetur ut legitime & iuste inflicta, non posse publice contemni hanc vilipendio iudicis & Censurarum ob solam occultam & privatam iniustitiam notitiam.

Hinc communiter docent Doctores, quod innodatus simili Censura injusta, non teneatur quædam abstinere a perceptione Eucharistie, aliisque actibus ex vi ipsius Censuræ in se revera injustæ, sed vi præcepti Ecclesie, quo harum spiritualium rerum usus prohibetur; idque solum quantum necesse fuerit ad obediendum Ecclesie præcepto, seu Decreto iudicis in publico, ut loquitur Suarez disp. 4. sect. 7. num. 14.

Licet ergo sciatur privatim, quod ipsa Sententia sit injusta, utpote prolata ex falsa causa, tamen etiam forsitan in iudicio per fallā & turbatā acta iudici fuerit probata; revera coram Deo & in conscientia nullum ediderit detrimentum, & apud Deum pro nulla reputetur; tamen ob auctoritatem iudicis, & ad evitandam in Ecclesia & Republica turbationes, & præcavenda scandala, simili Sententie in publico erit obediendum, & sic Excommunicatus teneatur se in publico & foro exteriori tanquam Excommunicatum habere, atque ab exercitiis Excommunicatio interdictis in publico abstinere.

Hinc & concludunt communiter Doctores, quod Sententia servato juris ordine prolata, obliget ratione evitandi scandalum & contemptum iudicis, ut loco citato multis offendit Suarez; citatque Navarrum scribentem, similem Sententiam valere parum plus nihilo, nisi in foro exteriori propter scandalum possit declarari notum.

Et ratione probatur (ait Suarez num. 16.) quia si scandalum quacunque ratione esset, & immo esset alius qualitas Sententie, & hominis innocentia, cessabit obligatio; ergo si minus est, totam hanc obligationem esse ratione scandalum evitandi.

Monet autem num. 17. nomen scandalum hic accipi, non tantum ut est contemptus charitatem, sed etiam contra obedientiam Ecclesie, cui multum derogaretur, si talis Censura publice contemneretur. Et ideo hæc Censura sic a legitimo iudice, & in forma juris, licet ex falsa causa prolata, exterius est valida, ut ob vitandum illud scandalum in foro exteriori revera sit servanda.

Si ergo contra aliquid fuerit per iudicem competentem, servato in omnibus juris ordine, prolata & debite promulgata Sententia Excommunicatoris, inobis huic sententie publice & in foro exteriori erit standum & obediendum, donec notoria fuerit ejusdem inflicita.

Et quidem cum iniustitia, & notorietas huius iniustitiam consistant in factis, quibusque coningat, quod Sententiam passi fidei perloquantur, Sententiam etiam iustissimam esse iniustam, & hominem esse, quod notorium non est; hinc non facile, sub prætextu huiusmodi iniustitiae & notorietatis licitum fiet, Sententiam iudicis sic in forma juris pronuntiatæ & promulgatæ, propria auctoritate in publico se opponere, sive Sententie non obedire.

Sententia quippe publica auctoritate iudicis prolata vim suam in foro exteriori & contentio obtenet, quoadque legitime & simili juris ordine servato extrahetur, fide iniustitia pronuntietur.

Neque publica tranquillitas reliquæque ordo permittunt; ut privatis passim liceat prætextu iniustitiæ vel notorietatis, publicorum iudiciorum auctoritatem & firmitatem invertire.

Atque hoc est, quod passim traunt Pragmatici, hodie non admitti notorietatem facti, præteritum contra Sententias, juris ordine servato, per legitimos iudices prolatas; & neminem prætextu simili notorietatis posse Sententiam contemnerere: sed requiri notorietatem juris, id est, ut iniustitia Sententie per iudicem publicam auctoritate declarata fuerit.

§. III.

De remedio ordinario adversus Censuras injustas.

NOVIT Ecclesia; quod omnis Pontifex ex hominibus assumptus circumdatus sit infirmitate; neque Sacerdotium, tamen in se sanctissimum, omnes ad illud assumptos relin-

reldat sanctos, aut ex humanis passionibus & ignorantia ex-
timat.

Quapropter & novit, etiam in summo sacerdotio constitutus posse obrepere, & falsa pro veris imponi, aut etiam ipsos posse humana passione aut cupiditate preveniri & excecari, ut ita innocentes ut nocentes damnet & persequatur: & e contrariis, & favoribus innocentem solvant, aut etiam teneantur, & favoribus persequantur, atque extollant.

Quod attendens Augustinus scribit ad Auxilium Episcopum Epist. 250. num. 3. novae Edic. alias 75. Nec arbitris, ideo nobis non posse subreptis injuriarum commotionem, quia Episcopi sumus: sed potius cogitemus, inter laicos tentationum nos periculosisse vivere, quia homines sumus.

Et haec quidem scribit Augustinus occasione Anathematis, quod iniuste & temere ab hoc Episcopo judicabat infictum. Quin idem non dubitavit S. Gregorius Homilia 26, in Evangelio apud Gratianum Caus. 11. quest. 3. c. 88. Plerumque contingit, ut hic iudicis locum teneat, cuius ad locum vita minime concordat, ac proinde saepe agitur, ut vel damnet im-
meritis, vel alios ipse ligatus solvat: saepe in solvendi ac ligandi iudicis sui voluntatis motus, non causarum merita sequitur.

Deploratque suo tempore S. Augustinus Lib. De vera Religione cap. 6. Divina Providentia permittente, bonos viros per nonnullas nimium turbulentias hominum carnalium seditiones expelli de Congregatione Ecclesiae: additque, horum plura esse exempla, quam credi possit.

Et ipsa Synodus Nicæna Canone 5. aperte supponit, posse contingere, ut inordinata Episcopi passione de Ecclesia aliqui immerito & iniuste ejiciantur live excommunicentur.

Mandat enim, ut examinetur, vel requiratur, nunquid vel pusillanimitate (vel ut legit lidorus, aliqua indignatione vel contentione, vel aliqua ejusmodi Episcopi acerbitate (aut juxta lectionem Dionysii, alio quolibet Episcopi vitio) congregatione pulsi sint (ex iusta lidorus, excommunicati).

Ut hoc ergo (ait Canon) conveniuntur examinatione accipiat) sive ut legit lidorus, ut digna haec possit examinatione perquiri) recte habere visum sit, ut singuli anni in unaquaque Provincia his Synodi fiant (sive ut legit lidorus: Episcoporum Concilium fieri) ut cum omnes Provinciae Episcopi in eundem locum conveniunt conveniant: sive ut legit Dionysius Exiguus: ut communitur omnibus simul Episcopis Provinciae congregati) ejusmodi questionibus examinentur. Et sic quis Episcopum offensus constituit) aut juxta Dionysium: & sic, qui suo peccaverint evidenter Episcopo, vel secundum lidori lectionem: ut ita demum hi, qui ob causas suis Episcoporum suorum offensus meritis contraxerunt) iuste esse a congregatione separati apud omnes videantur) sive juxta lectionem Dionysii: excommunicati rationabiliter ab omnibus ejiciantur).

Itaque ex Decreto Synodi Nicænae liberum erat, tam Clericis, quam laicis querelas suas adversus Sententias Episcoporum ad Synodum Provinciale bis in anno celebrandam, deferre: & coram Episcopis ibidem congregatis injustitiam Sententiae exponere & probare.

Haec disciplina in multis posterioribus Conciliis, ac notanter Africanis renovata fuit: acque fore inconducia perseveraverit, quousque stylus forensis in Tribunalia Ecclesiastica intravit, & Synodi Episcoporum celebrari desierunt.

Sicuti enim eo tempore in sententiis excommunicationis, alique Censurae, non secus ac in ceteris Causis Ecclesiasticis stylus Forensis & Civilis cum omnibus suis formalitatibus servari coepit; sic una quoque invaluit, ut eodem tandem remedio, scilicet appellationis, adversus injustas Censuras sententias, sibi quique providere, & remedium quaerere deberet.

Ordinarium itaque adversus Censuras injustas hodiernum remedium est appellatio ad Superiorem.

Si formam interponendam, introducendam, aut prosequendam appellationis, aut iudicem, ad quem appellandum est, spectemus, nihil speciale in hac a Censuris inflictiis, aut comminatis appellatione occurrit.

Verum quoad effectum, non parum differt haec a Censura inflicta appellatione, ab appellationibus a Sententia definitiva in materia alia.

Pro quo notandum, quod appellatio a sententia definitiva de iure Canonico solet habere duplicem effectum. Per appellationem enim a definitiva, causa principalis a iudice a quo devolvitur et transferitur ad iudicem ad quem est appellatum, ut hie causam de novo examinet, quicquid enim iudex a quo recte iudicaverit; hique effectus dicitur devolutivus, nimirum a devolutione causae ad iudicem ad quem.

Uterius, per appellationem a definitiva solet effectus live executio Sententiae per iudicem a quo pronuntiata suspendi, ita ut ipsa Sententia maneat in suspense, nullaque secum trahat executionem, quandoquid appellatio legitime interposita & introducta manet in suo vigore: vocaturque effectus suspensivus, propter suspensionem Sententiae iudicis a quo, quam appellatio interposita operatur.

Porro illud speciale est in sententia Excommunicationis, & cuiusvis Censurae, quod, si haec absolute & simpliciter fuerit lata, appellatio ab eo interposita habet quidem effectum devolutivum, quo causa ipsa devolvitur ad iudicem ad quem; sed non habet effectum suspensivum, live appellatio a simili Sententia non suspendit ejus effectum: live per similem Sententiam excommunicatus maneat excommunicatus, & debeat se gerere ut talem, non obstante appellatione interposita, donec per iudicem ad quem ipsa Sententia iudicis a quo fuerit retractata.

Scribit enim Innocentius III. in cap. 8. tit. de Officio Ordinaris, si excommunicatus ab Episcopo recurrat ad Archiepiscopum, hic non potest eum abolere, nisi prius confiteri, iniuste fuisse excommunicatum, addita hac ratione: Cum Excommunicationis sententia per appellationis non suspendatur obiectum.

Quin & in cap. 20. De sententia Excomm. in VI. scribit de Censuris in generali Bonifacius VIII., sicut Excommunicatio, sic ab officio, vel ingressu Ecclesiae lata suspensio, aut ipsius effectus per appellationem sequentem minime suspenduntur.

Rationem huius specialis juris expressit Innocentius III. in cap. 33. §. 1. tit. De Appellat. quod sententia Excommunicationis executionem secum trahat.

Effectus quippe Excommunicationis est reclusio Excommunicati a communione Ecclesiae. Hunc autem effectum, live executionem secum trahit Excommunicationis sententia.

Per ipsam enim sententiam Excommunicationis facta, & in ipso momento, quo lata est, Excommunicatus clauditur a communione Ecclesiae segregatus seu reclusus; huncque effectum ipsa Sententia per se abique ulterioris iudicis ministerio operatur: adeo ut pro Sententiae executione non requiratur post latam Excommunicationem ullum iudicis ministerium, seu factum vel Decretum.

In aliis vero Sententiis, quae executionem secum non trahunt, pro earum habenda executione requiritur novum iudicis Decretum.

Cum ergo per interpositam appellationem causa ad Superiorem sit devoluta, & omnis iurisdiclio & auctoritas iudicis a quo sit suspensa, non potest hic ulterius huic causae ejuslive executioni se immiscere pendente appellatione; ac proinde si cui iudicis a quo iurisdiclio suspenditur, ita & executio a iurisdiclio hac dependens.

Quapropter si sententia Excommunicationis nondum sit absolute lata, seu inflicta Excommunicatio, appellatio interposita utrumque effectum devolutivum & suspensivum habebit, ut notant Doctores in cap. 10. tit. De Appell.

Hic enim interrogatus Caelestinus III., si quis iudex sit, protulerit Sententiam: Nisi Semperno intra 20. dies satisfecerit, te excommunicatum, & ille in quem fertur Sententia, medio tempore esse cognoscas: & ille in quem fertur Sententia, medio tempore esse cognoscas: ad diem statum minime satisfecerit, actum ille talis Sententia legitur; aut interpositione appellationis tutus exiit? Respondit Pontifex, videtur autem nobis, quod huiusmodi Sententiam appellationis obiaculum debeat impedire.

Hinc concludunt Canonistae post Glossam, quod appellatio habeat effectum suspensivum, quodcumque fuerit iuxta conditionem, Conditio enim (ait VVamellus in Commentario ad tit. hoc caput) cum rem suspendat, immo faciat ut res pro eo sit, quasi non sit, non potest dici ipsa Sententia ex ipsa re citatione secum trahere executionem; & prinde appellationis ulus permittitur ad utrumque effectum, & ut ad Superiorem rem deferatur causa, & effectus Sententiae suspendatur.

Unde fit (ait ibidem) ut quae post interpositam appellationem sunt, integro statu fieri dici debeant; id est, agere potest, ac si Excommunicatio lata non esset.

Recteque ulterius num. 3. monet, quod aliquo adeo hic affectus appellationis daret, ut non tollatur, etiamsi eveniat appellationis iniuste appellatum demonstrari: quod tamquam specialiter in materia Censurarum merito receptum esse offendit.

Nec tantum in simili casu sola suspenditur Censura, sed & praecipuum & obligatio satisfaciendi sub poena Excommunicationis iniungitur: ita ut termino expleto, in tali Sententia praescripto, non solum non incuratur Censura, sed etiam non sit obligatio exequendi mandatum: quia appellatio dirigitur in totam Sententiam, & consequenter integram Sententiam, omnemque eius effectum suspendit.

Cum ergo appellatio a sententia Excommunicationis habeat effectum etiam suspensivum, quodcumque ipsa Excommunicatio secum non trahit suam promptam executionem; ratio per se patet, cur appellatio a Censura duntaxat comminata operetur quoque effectum suspensivum; cum evidens sit, quod Censura nondum lata, seu inflicta, sed tantum comminata, secum trahere nequeat ipso facto executionem.

Immo si post interpositam appellationem a comminatione Censurae, iudex a quo pendente appellatione procedat ad pronuntiationem Censurae, Censura erit ipso iure nulla, uti notat, aliis citatis, Fagnanus ad Cap. Super eo, De Appellat. num. 47.

Idiolum tamquam speciale in hac specie appellationis observat VVamellus ad Cap. 55. §. 1. De Appellat. quod nimirum Censura post hanc appellationem inflicta, in tantum sit nulla, ut nec remedium appellationis indigeat: quo remedio revocanda sunt, quae post interpositas alias appellationes attentantur.

Haec autem nullitas Censurae praecipue provenit ex defectu iurisdictionis in iudice eam conferente, utpote per interpositam appellationem totaliter suspensa (a).

Cum autem non minus reclusio iudicis legitime interposita suspendat iurisdictionem iudicis reclusi, quam interposita appellatio; etiam Censura lata, pendente reclusione, aequae invalida & nulla est, ac lata post interjectam appellationem, eaque pendente.

§. IV.

(a) Quod si interponatur appellatio ab actionibus causae a monitionibus, & ab aliis omnibus, quae consequenter fieri possent, antequam sententia Excommunicationis proferatur; tunc appellatio effectum iudicis quod ipsam subsequitur, suspendit.

cavetur expresse in stylo, titulo De personis Ecclesiasticis in fine.

Eiusdem praxeos, tamquam etiam in Belgio ab hominum memoria observata, fidei fecerunt Concilia Regia, dum de publicatione & receptione Concilii Tridentini ipsorum iudicium exercuerunt.

Uti enim refert Antonius Anselmo in suo Triboniano Belgico cap. 32. §. 48, ad cap. 3. §. 25. De Reformatione, vers. Nefas fit, &c. Magistratibus omnibus severe interdicitur, ne Excommunicationes Ecclesiasticas potestatis impendant, aut iam latas revocare mandent.

Hic rursus (ait Anselmo) perique obloquuntur: Iudices Regios hac auctoritate ab omni memoria in Belgio usos, ut Censuras impedire possint, vel ad revocandas cogere Ecclesiasticas remedium immixtionis in eorum temporaria, quando excessus & abusus id possulant.

Refert quoque Bertrands Loth Dominicanus in suis Resolutionibus Belgicis Tract. 2. art. 9. num. 16. quod eadem occasione ad citatum locum Concilii Tridentini annotavit in sua Consultatione Arthebani, quod Iudices laici, semper arrestant bona temporalia in Episcoporum, Officiariorum, & generaliter omnium Iudicum, Officiariorum & Personarum Ecclesiasticarum, cuiuscunque dignitatis & conditionis fuerint, ad impedendas eorum Censuras, interdicta, & Excommunicationes, & revocandas illas, quae per ipsos declaratae, & executioni mandatae fuerant, quando ipsi laici Iudices id expedire iudicaverint.

Indubitanter est, hoc esse unum ex punctis, circa quae Concilium Tridentinum hic in Belgio restrictionem quandam in ipsa Publicatione accepisse censetur per clausulam insertam Literis Ducis Parmensis Belgii Gubernatricis, scriptis nomine Regis pro executione dicti Concilii ad Regia Concilia, a quoque Magistratus; quia clausula, declaravit, mentem Suae Majestatis esse, Concilium hoc executioni mandandum, salvo iuribus Suae Majestatis, suorum Vassallorum, Statuum, aut Subditorum: Non (ait) ad contraveniendum dicto Concilio, sed ut executio accommodetur naturae cuiusque Provinciae.

De hac clausula videri possunt Renatus Choppinus de sacra Politia lib. 2. tit. 4. num. 8. Boerius Epi Hericorum qq. lib. 1. num. 284. Zypaeus titulo De Constitutione num. 6. & citatus Bertrands Loth loco allegato.

Certum enim est, quod clausula haec praecipue spectet puncta, per Concilia Regia in singulis respective Provinciis annotata, tamquam quae cum Regis, & Vassallorum eius iuribus & privilegiis, vel inveteratis Provincialium moribus consistere non videbantur, & quorum usus, non obstante Concilio Tridentini in his Provinciis publicatione, inviolatus permaneret.

Quapropter dictus Bertrands Loth velatis ad longum Annotationibus Provinciae Arthebae ad Decreta Concilii Tridentini, sine hesitatione subiungit: Concilium Tridentinum quoad dicta puncta non fuit receptum in Artheba: quia iuxta illa dispositiones dissentiantur, & deciduntur causae forenses in Tribunali Arthebae.

Quin, licet in Regnis Hispaniae, mandante Philippo II. Concilium Tridentinum sine ulla restrictione fuerit receptum & publicatum, nihilominus ulus huius recursus ad tollendam violentiam per Censuras illam in suo mansit vigore & observantia; quia (ut notat Salgado De Practione Regia part. 1. praefat. §. num. 22. & seq.) Cum Concilium Tridentinum generaliter loquatur, & duntaxat revocare videatur ius commune, quod cavetur, ne Iudices laici se spiritualibus causis immisceant, nec Ecclesiasticam iurisdictionem turbent; non videtur sub generalibus illis terminis comprehendendum tam salubre remedium, & charitativum subsidium, miseris & oppressis specialiter a iure Canonico ex ratione & principiis iuris naturalis & Divini permittit, longo usu immemoriali conservatum: super quo cum Concilium Tridentinum nihil specialiter inducat, sed generaliter potius disponat, hanc limitationem a iure approbatam debet recipere. Quam solutionem & expositionem ibidem multis adstruere conatur.

Eadem verba Concilii Tridentini sibi obiciens Hieronymus de Cavallo tom. 2. Quaest. Practicum, quaest. 897. num. 126. respondet, illa verba intelligentia esse, quando Iudex laicus, laici intendit cognoscere principaliter vel incidenter in causa Appellationis, de Sententia lata a Iudice Ecclesiastico; vel si potuit, vel non potuit Ecclesiasticus cognoscere vel excommunicare; fecus vero, quando ipse cognoscit per viam violentiam in causa legis Regiae; quia tunc de iure & consuetudine talia cognitio pertinet ad Iudices Regios, & istud proprium officium Regis, iure naturali concessum.

Quidquid sit de dictis responsis ad textum Concilii Tridentini, illud constat, quod post hoc Concilium fuerit, & perseveravit huius recursus confans usus, ob bonum & utilitatem Reipublicae receptus, ne Respublica turbetur, & bonum publicum detrimentum patiatur, ut loquitur Salgado num. 228.

Et iam pridem dicere non dubitavit Covarruvius (qui ipse Concilio Tridentino interfuit) loco supra citato, ubi de recurso tractavit: Quod si qui contenderit, a Principibus secularibus hoc tollere potestatem, statim non quidem sevo committeret experimento manifestissimum, quantum calamitatis Reipublicae inveniret.

Similiter teste Antonio Anselmo, loco supra citato, Brabant in sua Consultatione super Decretis Concilii Tridentini, ubi monerant, hanc auctoritatem Regis Magistratibus esse conservandam, pro ratione addiderunt: alioquin tolli & medio remedio, Cassationis, & aliarum Provisionum Regiarum, veluti quae dicuntur: Provisions en cas d'abus, voite de fait

& d' autres; quae praecipue sunt auxilia tuenda Regiae dignitati, & iurium subditorum.

Remedium immixtionis in bona temporalia, aut privationis iurium naturalitatis, ad comprimendas violentias iudicum Ecclesiasticorum, qui in Provinciis bona temporalia possident, aut fixum domicilium habent, seu incolae habentur, sunt media in illis quidem casibus admodum opportuna. Si autem per Monitoriales, aut Censuras in Curia Romana subreptitiae aut obteptitae obentas Subditi opprimantur, aut iura Provincialium invertantur, & ita Respublica turbetur, tunc alio remedio uti solent Iudices Regii, notanter in Hispania.

Salgado in Tractatu De Supplicat. ad Sanctiss. part. 2. cap. 24. num. 52. & 53. enumeratis nullitatibus Excommunicationis, quae variis titulis resultantibus, scribit, quod in omnibus his casibus Senatus vim tollendo, & taliter oppressis occurrendo retineat Litteras monitoriales & Censuras tangentes, sapis scribit, ferat audaciam Tabellionum has intimationes facientium, atque eos & omnes participes, & agentes severo puniat, Clericos extraneos ad hoc Regno declaret, eorum temporalitates occupet, laicosque gravibus poenis afficiat, atque Partem ipsam, quae attulit Excommunicationem, vel Declarationem, vel Cedulae, etiam in forma probante, in praedictis casibus, ut ea carentes, ad cautelam compellat omni iuris rigore, ut suis expensis adferat abolitionem Excommunicationum, etiam nulliter, ad cautelam.

Et n. 56. refert ex Henricis Theologo Societatis Iesu, quod generaliter in omnibus casibus, in quibus violentia committitur per iudicem, vel Executorem Romanae Curiae excommunicando Partem, & in his paribus non reperitur iudex ipse qui absolvat, tunc Senatus Regius compellit Partem vel eius factores, ut suis expensis adferat dictam Abolutionem a Romana Curia vel altitudo.

Interdum (ait idem Salgado num. 57. & 58.) lata Romana Sententia etiam trina, a Iudice Ecclesiastico fulminato processu, mittitur Executori in Hispaniam, & interdum Executoriales continent violentiam, &c. & intimat Censuras, ut mittat in possessionem, qui mitti non debet: si de violentia iuramentum confiteretur, tunc Iudices Regii (quia Iudices Apollonicos extra ipsorum territorium degentes non esse aut compellere non possunt, ut subita violentia, suspendant executionem) comprehendunt Iuxta Executorem in iustitiam, & reperti quidquid ab illo vi notoria fuerit, seu attentatum esse: compelluntque, si Executor mixtus sit cum aliqua cognitione causae, ut ipse absolvat reponatque attentata, & referat appellationi aut supplicationi, aut certe, ut ipse qui merus est Executor respectu prioris Sententiae, suis expensis procuret plenam abolutionem hominis.

Hunc recursum in Gallia jam pridem fuisse receptissimum, atque etiamnum post Concilium Tridentinum, haecenus perseverante, notorium est; & tamquam articulus Libertatum Ecclesiae Gallicanae late adstruitur per Pithecos in Probatione dictarum Libertatum, tom. 1. cap. 5.

§. VII.

Qualiter subinde Censurae palam in foro externo servandae non sint.

OSTENSUM est supra §. 1. quod sententia Excommunicationis iniusta ex parte materiae fuit causa, non sit timenda eatenus, quia per illam qui vere constituitur reus, aut vera ligetur coram Deo, tamen ipse per peccatum seipsum non ligaverit, aut reum fecerit.

Una tamen notavimus, quod si haec Sententia in forma Ecclesiae, sive servata iuris ordine sit prolata, eam in foro externo esse servandam, quoadvisque ipsa iniustitia Sententiae palam innotescat, & sit declarata: ne alias non obediendo Sententiae, Clavium contemptus appareat, & scandalum detur his, qui iniustitiam ignorant.

Ac si sententia Excommunicationis, alteriusque Censurae a Iudice incompetente, aut neglecto essentiali ordine iudicii fuerit lata; iniustitiae aut nullitatis adeo sit notoria, ut scandalum ex contemptu praeterea Censurae, sive non observantia non sit timendum: tunc Censuram eiusmodi nequidem in foro externo servandam esse, sed tamquam nullam & invalidam posse contineri, uno consensu tradunt tamen Theologi, quam Canonice.

Et quidem post Navarum de hac Censura tractans Suarez De Censuris disp. 4. §. 7. n. 16. ait: Si scandalum quacunque ratione esset, & innotescat aliis qualitas Sententiae, cessat obligatio.

Apposite haec distinctionem, inter sententiam Excommunicationis valide latam servato iuris ordine, sed iniustam ex parte materiae, & sententiam omnino invalidam, observavit Jansenius Gandensis in cap. 78. Concordiae Evang. De sententia enim a Iudice valide, sed tamen iniuste ob defectum causae lata, dicit esse eatenus esse timendam, quod sic Excommunicationis eadem parere debeat in foro externo, ne auctoritatem Ecclesiasticam contemnere videatur, & ita scandalum dare: Atque de id (ait) ut circa scandalum possit non parere hominibus sententia Excommunicationis, debet canonice probare iniustitiam Excommunicationis contra se lata: quam antequam probare possit, debet a Superioribus humiliter Abolutionem petere.

Deinde transit ad alios casus, dicens: Nisi in illis casibus, in quibus talis est error ex parte Sententiae, qui Sententiam non tantum iniustam, sed etiam faciat esse nullam, ut cum fertur ab eo, qui in ipsum non habet auctoritatem, videlicet a

Judice non suo; vel a Judge excommunicato, vel cum lata est post appellationem legitime interpositam, vel cum forma excommunicationis fuerit intolerabilis error expressus, quemadmodum patet in cap. Per totas tituli. De Sentent. Excommunicatio. quomodo ibi tantum duo posteriora excipiuntur.

In tribus enim illis postpositis casibus (pergit idem Augustinus) sententiam Excommunicationis non solum esse injusta, sed etiam nulla: in aliis autem casibus, etiam si sit injusta, est tamen aliqua; & ideo antequam aliquis debeat admitti ad probationem injuste Excommunicationis, gratiam Abolutionis nisi implorare debet: Ne, ut dicitur in citato capitulo, Sententiam Ecclesiasticam contemnere videatur, & per hoc amplius ex suo contemptu ligetur.

Similiter magnus ille Universitatis Parisiensis Cancellarius Joannes Gerlonius in tractatu, cui titulus: *Circa materiam Excommunicationum Resolutio*, obligationem observandi Excommunicationem injunctam fundari asserit in scandalo apparente contemptus Clavium timendo; ideoque & sententiam Excommunicationis injunctam contemni posse, dum scandali periculum cessat.

Postquam enim Consideratione 2. notavit, contemptum Clavium intervenire posse directe, vel casualiter, vel duntaxat improprie, subiungit Consideratione 4., *Contemptus neutro modo*, dum praedictorum dicendum est intervenire contra preceptum, aliudque Praelatorum, quando manifeste & notorie Praelatus abutitur in hujusmodi precepto, Clavium potestate, & hoc dum scit & cognoscit ille, qui non obedit, nec aliunde gerat in se vel in aliis scandalum contemptum Clavium: quoniam in hoc talis non est inobediens Clavium potestati, sed erroneo Clavium abutit.

Hinc ulterius inferit Consideratione 9., *Contemptus Clavium* non incurritur in multis casibus, quibus Papae mandato non obediunt, dum scilicet abutitur enormissime & scandalosissime potestate sua in destructionem, non in edificationem. Exemplum (ait) si Papa vellet thesauris Ecclesiarum diripere, aut hereditatibus usurpare, aut in servitium abjectum Clerum cum suis bonis redigere, & juribus suis spoliare sine causa, quis diceret, illa debere tolerari? Quis non censureret, posse dici Papae, Cur ita facis? Quis non asseriret in facie ipsi resistendum.

Requae notat Consideratione 5., *Quod contemptus Clavium* magis invenitur quoad culpam in Praelato taliter, ut praetertur, abutente sua potestate, quam in non obediens. Quin & concludit: *Est quodque meritorium & honorificum* cum Ecclesiae potestati quod tali Praelato in faciem resistatur, ut Paulus Petro *Gal. cap. 2. vers. 11.*

Neque desunt exempla etiam Virorum sanctorum, quorum sanctitatem pluribus miraculis, etiam post mortem Deus manifestavit, qui Censuras, etiam Papales, ob injustitiam notorietatem contempserunt, argue palam eis resistendum putarunt.

Quomodo publice, tum scripto, tum verbo adversus Romanae Ecclesiae exactiones, & Apolliticarum Beneficiorum Reservationes dure olim recalcitraverit Robertus Lincolnensis Episcopus; nec non ob hanc recalcitrationem, Excommunicationem in se latam palam ut injustam contempnit; immo cum excommunicatus esset ab Innocentio IV. ipse eundem Innocentium Pontificem appellaverit ac evocaverit ad divinum Tribunal, late describit illius aetatis Historicus Matthaeus Parisiensis ad annum 1253. & 1254. qui & addit, evocationem hanc suum habuisse effectum, argue Innocentium paulo post revera ad divinum Tribunal fuisse evocatum; Robertum autem tum in vita, tum post mortem multo clarius miraculis.

Quod & observat Christianus Lupus tomo 3. Schol. in Canonibus, refertque ex Henrico Cuythano, quod hae de causa, quomodo Robertus percipiens fulguris miraculis, non esset permissus canonizari.

Relate idem Lupus loco citato ex Mattheo Parisiensis ad annum 1257. & 1258., etiam Sevvalum Eboracensem Archiepiscopum, scopam eadem de causa excommunicatum ab Alexandro IV., appellasse item ad divinum Judicium, & tamquam Martyrem, in ipso mortis lecto miraculis curasse.

De hoc enim Sevvalo Archiepiscopo Eboracensi refert citatus Matthaeus ad annum 1257. pag. 956. quod eo tempore aggravaverit manum suam Papa Alexander IV. (in Archiepiscopum Eboracensem Sevvalum) iussitque eum, ait, cum ignominia nimis in tota Anglia excommunicari accensis candelis & passis campanis: ut tali terrore ac tanto suam constantiam evocaret. Ipse tamen Archiepiscopus, exemplo B. Thomae Martyris, & exemplo & doctrina B. Edmundi, quondam Magistris sui, infirmatus. necnon B. Roberti Episcopi Lincolnensis fidelitate eruditus de solatio caelitus mittendo minime desperavit, omnem Papalem tyrannidem sustinendo. Nec optimos Ecclesiae suae redditus transalpini indignis & incognitis conferre volebat, nec curavit voluntati Papali, relicto iuris vigore, muliebriter obedire vel inclinari. Quapropter quanto magis precipiente Papa maledicebatur, tanto plus a populo benedicebatur, tacite tamen, propter thronum Romanorum.

Cum nec his constantia Sevvali enervaretur, alterius aggravavit manum suam super eum Dominus Papa, & deteriorata est ejusdem quoad sacrum conditio, & quoad Dominum meliorata. Praeter enim alia scandala multa praecedentia, iam auferatur crux ab eo, quam consuevit Clericus primus ante ipsum bajulare. Renuit tamen adhuc genua flectere coram Baal, & indignis barbaris opima Beneficia Ecclesiae suae, quasi margaritas porci immo porcis distribuere.

Hae praeteritis Historicis ad annum 1258. pag. 964. additque p. 969. Archiepiscopum Eboracensem, morte instanti, ita Jesum Christum obsecratur fuisse: Novit infallibile examen

zuum, quam Papa, quem supra Ecclesiam tuam constituisi gubernandam, meam multipliciter fatigavit innocentiam, pro eo, ut Deus scit, & mundus non ignorat, quod indignos proflus & ignotor nolui admittere ad regimen Ecclesiarum, mihi licet indigno a te commissurum.

Hic est, de quo, teste eodem Historico, vaticinatus erat B. Edmundus Cantuariensis Archiepiscopus: Sevvalus, Martyr ab hoc saeculo transfigurabit, ferro, vel latere gravibus & insuperabilibus tribulationibus impetitus & cruciatus.

Indubie in similibus casibus Viri sancti, ac notanter Episcopi, quibus Ecclesiarum suarum defensio & conservatio praecipue concessa est, noverant & impenderant, quod in citato tractatu dixit Gerlonius Consideratione 12. Veritas est, quod omnis via favorabilis & humilis tentanda est cum summo Pontifice, dum male informatus fert per se vel suos injustas Sententias, quod desistat & reformet, sed si nihil profuit humilis sedulitas, arripienda est virilis & animosa libertas.

Tellatur id in primis literae Roberti Lincolnensis Episcopi ad Innocentium IV. Papam apud citatum Matthaeum Parisiensem ad annum 1253. p. 870.

In his enim suam erga Sedem Apostolicam offendit reverentiam & submisionem. Noverit (inquit) discretio vestra, quod mandatis Apostolicis affectione filiali devote & reverenter obedio. His quoque, quae mandatis Apostolicis adversantur, paternum zelus honorem adversor & obno. Ad utrumque enim tenor ex divino mandato.

Dein scribit, Apostolica mandata nec esse, nec posse alia, quam Apostolorum doctrinae & ipsius Domini Jesu Christi consona & conformia.

Post haec exponit, quod litterarum tenor (quas Innocentius ad ipsum, & alios Angliae Episcopos frequenter dederat de faciendis Beneficiorum provisionibus quibundam Clericis notanter Italae ne idioma quidam Anglicanum callentibus) non sit Apostolicae Sanctitati consonus, sed absonus plurimum, & discors. Hanc dissonantiam pluribus in his litteris exponit. Primo, multis invehitur in clausulam, non obstant, in litteris & mandatis Papalibus expressam.

Secundo exponit, quam odibile, abominabile, & detestabile sit, ministeria Ecclesiastica ad dirigendas & salvandas animas instituta, committere indignis, qui in potestate cura Pastoralis constituti, de laetis & lana ovium Christi vivificandorum & salvandarum Pastoralis officii & Ministerii salarium comparant, debita non administrant. Ipsa enim ministeriorum Pastoralium non administratio, est scriptura testimonio ovium occisio & perditio.

Postquam autem pluribus exposuit, haec plane divinis praecipis contrariari, ita concludit: Breviter, autem recolligens, dico, Apostolicae Sedis Sanctitas non potest nisi quae in edificationem sunt, & non destructionem. Haec est enim potestas plenitudo, omnia posse in edificationem. Haec autem, quae vocantur Praefecti, non sunt in edificationem, sed in manifestissimam destructionem, non igitur potest Seder Apostolica accipere, quia caro & sanguis, quae Regnum Dei non possidebant, eas revocavit, & non Pater D. N. Jesu Christi, qui est in coelis.

Similiter Sevvalus Archiepiscopus Eboracensis humiliter in scripto suo & instanter, sicut memoratus Episcopus Lincolnensis Robertus fecerat, petit (ab Alexandro IV.) ut consuetas tyrannides temperaret, humilitatem Sanctorum Praedecessorum sequendo: uti scribit dictus Matthaeus Parisiensis ad annum 1258. pag. 969.

Cum autem horum sanctorum & Apostolicorum Virorum nihil prodesset humilis sedulitas, arripendam consueverunt virilem & animosam libertatem.

Verum hic notandum est, quod frequentius nullitas & invaliditas haec Censurarum palam se manifestet in Censuris generalibus, & latae sententiae, quas Judices Ecclesiastici & Curiales suis Decretis & Ordinationibus, qualis de stylo inferere consueverunt.

Harum enim nullitas ac invaliditas frequenter, tam ex parte materiae, quam ex defectu jurisdictionis legitime in potente, necnon debite publicationis & receptionis, adeo notoria est, & ab omnibus agnita, ut eas, vi Decretorum, quibus annexae sunt, pti vel timere, esset abnina patientia, & timor leporinus & fatuus, ut loquitur Gerlonius Conf. 7.

Quin si similes Censurae committantur, & Decretis passim inferi solent, essent timendae facile per Praelatos induceretur quidam servitus super populum, quemadmodum refertur saepius citatus Gerlonius dicta Consideratione 7.

Verum est, quod non desint, nec jam pridem desuerint adulatorum, qui hujusmodi, praeteritam a Papa ejusque Commissariis committant, aut ipso iure nullas Censuras sine exceptione esse timendas, populo persuadere student; palam traducunt tamquam Ecclesiasticas potestatis contemptores, & Praelatis ac signanter Pontifici, ac Sedi Apostolicae rebelles, qui verbo & opere ostendunt, se similes Censuras non timere.

At, si attentius expendantur motiva, quibus plures hujusmodi Censurarum patroni moventur, apparebit, eos non fore quareere in extollenda harum Censurarum efficacia, nisi quae sua sunt.

Probe enim intelligunt, Praelatos summo opere desiderare, ut apud populum magna sit harum Censurarum idea; populoque persuasum sit Censuras multum esse timendas, nec de earum validitate & iustitia anxie esse inquirendum, sed simpliciter & humiliter per iustitia Praelatorum esse praesumendum, illique caecam obedientiam praestandam.

Quo enim major esset populi de his Censuris idea, eo major quoque esset apud populum Praelatorum auctoritas; ut ita quacunque sua Decreta pro manutenendis aut afferendis praetentis suis iuribus facilius exequi possint; scilicet non obedi-

tibus vel contradicentibus suis Decretis, & graves Censuras comminando.

Cum autem jam pridem reperti fuerint plures, & hodie reseruantur, qui affectum & sollicitudinem ambunt favorem & amicitiam Prælatorum, ac signanter Curie Romanæ, ut per ipsos ad altiora promoveantur, aut commoda temporalia consequantur; vel in obtentis pacifice ac comode vivant; aut certe quia aliis humanis vinculis ipsi sunt obstricti: non mirum, plurimos reperiri, qui magis adulationis & placendi studio quam amore veritatis cæcam illam obedientiam & reverentiam hinc Censuris exhibendam prædicent & proclamant.

Similes videntur fuisse Censurarum & potestatis Ecclesiasticæ, notanter Papalis propugnatores, de quibus Gersonius in prælegato Tractatu *Consideratione* 9. qui adeo Papalem auctoritatem extollit apud populum, ut non deessent pusilli, qui æstimarent, *Papam esse unum Deum, qui habet potestatem omnem in celo & in terra.*

His non absumis erant Doctores illi, qui adulando Pontificibus docebant: *Quod voluntas Pontificis, qualiscumque ea fuerit, sit Regula, qua ejus operationes ac actiones dirigantur; ex quo procul dubio efficiatur, ut quicquid libeat, id etiam liceat, uti eos describit Novennarius Prælatorum Concilium, quod jussu Pauli III. in potandis abusus Concilio Tridentino præluisset.*

Ex quo fonte & ait dictum Concilium tamquam ex equo Trojano irrupere in Ecclesiam Dei tot abusus, & tam gravissimi morbi, quibus conspiciamus eam ad desperationem fere salutis lapsam.

Nec dubium, quin & ex hoc adulationis fonte dimanaverit & perleverit in Ecclesia Censurarum ille abusus eas adeo temere levibusque de causis incutiendi, ut magis a Prælatibus ad proprium dominatum & comoda temporalia, quam ad ædificationem & correctionem subditorum videatur Clavium auctoritas impendi.

Ex quo revera contigit, uti prædixit Synodus Tridentina *Sess. 25. cap. 3. De Reformatione auctoritatem Clavium magis contineri, quam formidari; & periculum potius parere, quam salutem.*

Ut proinde cum Gersonio merito reputandum sit meritum & honorificatum Ecclesiæ potestati, quod hujusmodi Censuras nonnunquam tamquam notorie invalidæ, & sine effectu palam negligantur; ostendaturque non tantum verbo, sed & opere & facto eas non esse timendas.

Monet tamen Gersonius *Confid. 11.* quod in contemptu Censurarum cavendum quoque sit scandalum pusillorum, qui per dictos Doctores adulatores & placere volentes infuisti, æstimant Papam esse unum Deum, qui habet potestatem omnem in celo & in terra.

Ad præcavendum hoc pusillorum scandalum subiungit Gersonius *Vermittamen* expellenda est talium stultitia per informationes idoneas, qui si nolint acquiescere, ipsi jam sunt iudicandi de scandalo non dato, sed accepto; hoc est, de scandalo Phariseorum & ex malitia, non ipsorum & ex simplicitate, vel ignorantia.

Igitur Censuræ Ecclesiasticæ a legitima potestate, servato per omnia præscripto Juris ordine, non levi de causa, sed juxta Evangelicæ & Canonice regulas inflicta, magis potest sunt timendæ; recteque dicit Synodus Tridentina: *Quod excommunicationis gladius nervus sit Ecclesiasticæ discipline, & ad continentiam in officio populo valde salutari, si sobrie magnaque circumspectione exercatur (exerceatur).*

Quia est Excommunicationis credendum ex parte causæ esse injustas, immo Excommunicatus certus sit de injustitia, nihilominus si a legitimo Superiore fuerint servato Juris ordine prolata, non facile erunt condemnandæ, priusquam legitima auctoritate injustitia earum fuerit declarata; ne ex earum contemptu vel non observantia in foro exteriori, ipsa auctoritas Ecclesiastica, & Clavium plus in contemptum veniat cum pusillorum scandalum.

At Censuræ palam extra formam Juris, levibusque de causis promissive comminatæ aut inflicte, sine scandalo pusillorum, non raro possunt, immo & debent contemni sive negligi, præsertim per eos, qui ad disciplinam Ecclesiasticam conservandam, & populi instructionem positi sunt.

Dum enim hi suo agendi modo offendunt, se Censuras hæc timere, aut populo seu verbo, seu facto suo eas timendas persequantur, abulum harum Censurarum mirum in modum augent, aut saltem hoveant.

Prælati enim sive Judices Ecclesiastici videntur, Censuras suas sustineri, facile ad eas comminandas aut infligendas pro asserendis suis prætextibus iuribus, aut mandatorum & sententiarum suarum executione profluent.

Quin est falsa illa de Censurarum efficacia populo impressa idea contingit, ut facilius, quam oportet, hæ Censuræ impendantur, ad vindicandam contra Regios Ministros auctoritatem, aut præsentiam immunitatem Ecclesiasticam: idque frequenter cum summa Reipublicæ & Ecclesiæ perturbatione, ac multarum scandalorum, & nullo plerumque spiritali animarum profectu.

Igitur non parum Ecclesiæ prodesse possunt, & coram Deo mereri, qui, & ipse temporalis emolumenti, & metu sustentendæ indignationis, aut etiam persecutionis, sepositis, unice amore veritatis, & studio asserendæ & conservandæ Canonice discipline, veram de Censuris ideam populo imprimunt; eas timendo, quæ revera sunt timendæ; eas contemnendo, quæ revera condemnandæ sunt, & sine vero scandalo pusillorum contemni possunt.

Quapropter dicendum cum S. Gregorio apud Gratianum

Canf. 2. quæst. 7. can. 77. Admonendi sunt subditi; ne plus quam expedit, sunt subditi: ne cum subditi, plus quam necesse est, dominibus subditi, compellantur vitia eorum venerari.

S. VIII.

Inter persecutiones a Christo suis veris Discipulis & veritatis defensoribus predictis, est injusta Censurarum, signanter Excommunicationis inflicto.

EXCOMMUNICATIONES injustas homini Christiano nullam verum malum, quod ipsum solum Deo magis reum aut peccatorem constituit, inferre, ac consequenter nec similes Excommunicationes tantam inferentes simile malum esse timendas, supra notavimus.

Verum, sicuti metus imminens mortis corporalis, aliorumque malorum temporalium, homines in firmos frequenter terret, & a veritate confutanda retrahere, aut ad consentiendum falsitati inducere solet: ita & metus Excommunicationis incurrendæ tametsi injustæ sufficiens est, ut homines in charitate Dei, & fide æternorum bonorum non omnino radicato, & fundatos faciat a veritate ad falsitatem declinare, acque hominum mandatis potius, quam Deo obedire, ut vel comminatas Censuras evadant, vel ab inflicto se liberent.

Immo nonnunquam contingit, ut homo Christianus simplex & rectus, sed in fide ac Religione non plene instructus plus timeat Excommunicationem, licet injustam, quam mortem corporealem; faciliusque metu incurrendæ Excommunicationis, quam amittendæ vite temporalis in tentationem induceretur, & a iustitia excideret.

Quam enim homini vere Christiano durum esse non solet, quod le videat reputari etiam ab his, qui Ecclesiæ Ministri sunt, tamquam impium & indignum omnis cum Deo commercii, & ut membrum putridum a societate Sanctorum, ne eam inficiat, resecandum.

Quapropter Christus suos discipulos, & in ipsis omnes Christianos adversus tentationes & persecutiones ipsis ab sui nominis confessionem imminentes, præmonere volens, etiam hanc speciem persecutionis palam denuntiavit, eamque si ipsius velint permanere discipuli, ipsis obventuram, his verbis exposuit: *Abique Synagoga faciet vos.* Joann. cap. 16. vers. 2.

Recte notat ad hæc verba Janenius Gandensis in sua Concordia Evangelica cap. 135. Christum in prædictis prædixisse varias persecutiones, quas discipulis obventuras, sed nullas in specie expressisse; hoc autem capite quædam particulares persecutionum species explicare: easque dupliciter, juxta duplex malorum genus. Est enim malum calumnie & ignominie, & est malum pæne atque supplicii.

Ad calumnie atque ignorantie malum perinet (ait Janenius) quod primo loco dicitur: *Abique Synagoga faciet vos.* pro quo Divus Augustinus clarius legit: *Extra Synagoga facient vos.*

Est autem (pergit idem) Græci pro abique Synagoga, vel extra Synagoga, unica vox Apo-Synagoga, hoc est, alienos a Synagoga, aut Excommunicatos.

Notat præterea in citata Concordia cap. 98. quod extra Synagoga fieri apud Judæos esset alieni interdicti commercio & consuetudine reliquorum Judæorum, ut non liceret ei ingredi cum reliquis Synagoga aut Templum, & omnino alienus esset ab omni Judæorum congregatione, quod apud Judæos summa ignominie habebatur, quomodo apud Christianos habetur Excommunicatio.

Et revera docet sacer Textus, quod plures ex Judæis erubuerint Christum & veritatem palam confiteri, ob metum hujus a Synagoga ejjectionis, sive Excommunicationis.

De parentibus Gæci nati, cuius Christus oculos aperuerat, legitur Joann. cap. 9. quod interrogati a Phariseis, quomodo nunc videret, erubuerint & timerint fateri Christum filio ipsorum oculos aperuisse: sed responderint: *Quomodo autem nunc videat, nescimus; aut qui ejus aperuit oculos, nos nescimus: ipsum interrogate, etiam habet, ipse de se loquatur.*

Ratio occurrat veritatis, & negati responsi subiungitur: *Hoc dixerunt parentes, quoniam timebant Judæos. Jam enim conspicerant Judæi, ac si qui cum confiteretur esse Christum, extra Synagoga fieret, propterea parentes ejus dixerunt, etiam habet, ipsum interrogate.*

Nec tantum homines pauperes & vulgares metu hujus ex Synagoga ejjectionis, a Christi confessione retraherantur; sed tanta erat ipsius ejjectionis ignominia, & Judæorum, ac notanter Phariseorum (qui majore in Christum odio erant animati) auctoritas apud populum, ut etiam Principes ex metu illius, Christum, licet in illam crederent, palam confiteri erubescerent.

Tellatur enim Sacer Textus Joann. c. 12. vers. 42. *Quoniam ex Principibus multi credebant, miraculorum magnitudine & multitudine convincti; sed propter Phariseos non confitebantur, ut & Synagoga non ejicerentur, inquit Sacer Textus. Hoc est, metu Phariseorum palam Christum tamquam Messiam confiteri & agnoscere non audebant, ne ab illis, vel per illorum importunam sollicitationem & Synagoga ejicerentur.*

Scitur enim summam fuisse Phariseorum apud Judæos auctoritatem, ut etiam Principibus esset formidabilis, uti & Josephus testatur.

Præterea notum est, Phariseos præ omnibus Christo fuisse inimicos & adversarios, eo quod eorum hypocritismum & avaritiam palam coram populo detegeret; cum ipsi & contrario essent toti inten-

intenti, ut præ reliquis apud populum reputarentur sanctiores & Legis Molaiæ defensores, zelatores, & exactores.

Adde autem Evangelistæ causam, quare hi Principes mererent (ait citatus Iulianus ad cap. 114. Concord. Evang.) fieri Apo-Synagogi, hoc est, excommunicati fieri, & ejici e Synagoga. Quia (ait) *dilexerunt magis gloriam hominum, quam gloriam apud homines, quam gloriam Dei*, id est gloriam apud Deum, & quæ a Deo obtineatur. Sicut enim ignominiosum apud homines judicabant (pergit Iulianus) ejici e Synagoga, ita gloriosum in Synagoga verari, maxime sibi, qui cum essent Principes, in Synagoga honorabantur, & primas obtinebant cathedras. Hanc ergo gloriam, quam non solum admittabant, sed etiam multum diligebant, ne amitterent, confiteri, quod credebant, metuebant.

Unde merito observat hic Auctor: „Ex hoc locodilectum, quod nomen res sit humane gloriæ appetitus, ut qui quotidie etiam multis in Christianis efficit, quominus Christum, hoc est, veritatem, quam noverunt, ore & opere confiteantur.

Cum non minorem infamiam, aliisque temporalia incommoda secum trahat Excommunicatio hodie apud Christianos, quam olim apud Judæos usitata e Synagoga ejectio; non mirum, si & modo inter Christianos reperiantur quamplurimi, qui ex metu incurrendæ Excommunicationis alteriusve Censuræ, Christum, hoc est, veritatem, quam noverunt, ore & opere confiteri erubescunt: vel etiam mandatis hominum tanetsi injunctis, & Dei ordinationi contrariis, ne Censuram incurrant, obediunt.

Sed vel præcipue ac præ aliis hinc tentationis exponuntur Ecclesiastici, utpote qui præ cæteris vident se expolitos incommodis Ecclesiasticarum Censurarum, puta Suspensionis, aut Interdictionis ab Officio, aut Beneficio.

Et cum hodie Dignitates, & Officia, & Beneficia Ecclesiastica, quin & ministeria, & munia Ecclesiæ non raro ob gloriam humanam, & commoda temporalia querantur, ac appetantur; quid mirum, quod & hodie plurimi præ metu Censurarum cæco modo obsequuntur voluntati ac placitis eorum, quos sciunt potentia & auctoritate valere apud Superiores, & relinquant non secus ac olim Pharisei, ejicere e Synagoga, sive Dignitatibus, Beneficiis, munisque Ecclesiasticis, rejicere, aut obtentis privare, vel ab illis saltem suspendere, qui obediunt renunt, aut Christum, hoc est, veritatem sibi adversam, publice confitebantur & præpugnabant.

Quare & indubitatum est, inter perfectiones a Christi Apostolis, & in ipsis omnibus Christianis, ac notanter Ministris Ecclesiæ prænotatas, etiamnum hodie esse hanc e Synagoga ejiciendum, seu Excommunicationem, aliisque Ecclesiasticis Censuris, quas veri Christi discipuli & veritatis defensores & prædicatores iustissime injussu coguntur; & quarum metu plures succumbunt, quoniam diligunt magis gloriam hominum, quam gloriam Dei. Joan. cap. 12. vers. 43.

CAPUT IX.

De Interdicto.

§. I.

Interdictum uti & suspensio subinde insiguntur per modum Censuræ, & subinde per modum meræ pœnæ: & quomodo ab aliis Censuris distinguantur?

PRÆTER Excommunicationem famulosissimam speciem Censuræ, hodie duæ aliæ species Censuræ a Theologis & Canonistis numerantur, scilicet Interdictum, & Suspendio; ique conformiter ad responsum Innocentii III. in Cap. 20. tit. De Verbis. Sig. Qui quidam querunt, quid per Censuram debeat intelligi, respondit, quod per eam non solum Interdictum, sed suspendio, & Excommunicationis sententia valeat intelligi.

Hinc igitur uno consensu concludere Theologi & Canonistæ tres esse species Censuræ, Excommunicationem, Interdictum, & Suspendionem.

At notandum, non omne Interdictum, neque omnem suspendionem insiggi per modum Censuræ, aut esse speciem Censuræ.

Convenit enim inter Theologos & Canonistas, Interdictum, & Suspendionem sæpius insiggi per modum meræ pœnæ, in aliarum penarum Canoniarum in punitionem commissi delicti.

Et quidem quodcumque Interdictum aut Suspendio insiguntur aut ob commissum delictum, aliisque respectu ad contumaciam & perseverantiam in delicto, potius reputanda esse insiggi per modum pœnæ in vindictam commissi delicti, quam per modum Censuræ.

Censura enim non insiguntur proprie in vindictam commissi delicti, sed ob contumaciam in crimine; neque principaliter ut ob perpetratum delictum quis puniatur, sed potius ut frangatur ejus contumacia, & a crimine recedat, & Ecclesiæ obediat.

Quapropter Interdictum vel Suspendio per modum pœnæ insiggi possunt ad certum tempus, prout gravitas ipsius delicti postulaverit; eoque elapso, Interdictum vel Suspendio evanescit.

At tamquam Censura ad certum tempus insiggi non potest; eo quod sic insigatur ad reprimendam contumaciam, adeoque pro tempore incerto, quo contingit durare contumaciam.

Van-Espen Tom. IX.

Hinc ulterius concluditur, non tantum præviæ ad Excommunicationem, sed etiam præviæ ad Interdictum & Suspendionem in ratione Censuræ, prærequiritur contumacia, ipsaque Canonistæ rationes ad esse & hic præmittendas, ut de contumacia constat.

Hæc autem non requiruntur, ubi in meram vindictam per modum pœnæ Interdictum aut Suspendio insiguntur, ut notant Scholastici passim, atque inter alios Suarezius De Censuris disp. 25. sect. 1. eo quod non requiratur prævia contumacia in delicto, ut quis ob commissum delictum puniatur.

Igitur Interdictum, prout est species Censuræ distincta in ratione Censuræ a cæteris pœnis & impedimentis Canonis, dicitur: *Censura Ecclesiastica prohibens usum quarundam rerum sacrarum, ut fidelibus communem, quatenus talis est.*

Dicitur hic exclusa Excommunicatio, quia, etsi etiam hæc interdicit excommunicato quarundam rerum sacrarum usum, non tamen eum prohibet, quatenus talis est, sive sub ratione usus; sed prout est quædam communicatio cum fidelibus, sive quia illis uti nequit, nisi una censeatur habere communicationem cum fidelibus, a qua communicatione per Excommunicationem est separatus & prohibitus.

Per hæc verba, ut fidelibus communem, distinctum voluit Interdictum a Suspendione, ut est Censura: eo quod hæc solummodo privet utrum rerum sacrarum, uti est proprius ipsis Clericis. Quare etiam solis Clericis Censura Suspensionis insiguntur.

Denique dicitur in descriptione, aliquarum rerum sacrarum usu, quia hæc Censura non privat generaliter omnium rerum sacrarum usum, sed duntaxat quæ in Jure expressæ sunt.

Hæc autem sufficienter ostendunt, Interdicti descriptionem desumptam & circumscriptam esse conformiter ad ea, quæ recentiores Scholastici, & Decretalium Glossatores invenerunt & propulerunt, ut Interdictum a reliquis pœnis Canonis, & Excommunicatione, & Suspendione tamquam speciem speciem Censuræ distinctam, probarent.

Nec enim facile reperies apud Veteres, Interdictum, adinflat Excommunicationis, fuisse habitum ut speciem Censuræ a potestate Clavium ligandi & solvendi dependens, aut scrupulose a reliquis pœnis Canonis distinctam.

§. II.

De distinctione Interdicti personalis, localis, & mixti; item particularis, & generalis.

UTRA recentiorum & modernam disciplinam, ipsamque receptam loquendi phrasim, Interdictum, ut est Censura, distinguat in personale, locale, & mixtum.

Personale dicitur, quod dirigitur directæ & immediate in personam, eidem Interdicendo aliquarum rerum sacrarum usum ob contumaciam in delicto.

Vocatur vero locale, quod directæ & immediate refertur ad locum aliquem sacrum, ita ut prohibitio seu interdictum rerum sacrarum respiciat ipsum locum sacratum, in quo res sacræ peragere debent.

Mixtum appellatur, quod quasi ex utroque constatur, dum scilicet æque directæ prohibitio sive interdictum usus rerum sacrarum, & personas & locum respicit.

Personale Interdictum vocatur passim ambulatorium: eo quod personas, quocumque loco consistant, sequatur. Personæ quippe Interdictio ligatæ in nullo loco habent utrum rerum sacrarum, ipsis nempe interdictum, sive in nullo loco sacro Divinis interesse possint, tametsi eo in loco sacra fieri possint, & alii non interdicti interesse possint, uti declaratur in cap. 16. De sentent. Excommunicat. in VI.

Interdictum vero locale solum locum afficit, ut nimirum in eo sacra Officia celebrari nequeant, aut rerum sacrarum usus haberi, salva moderatione in Jure expressa.

At personæ, si alias non sint interdictæ, alio, in loco non interdictio Sacris interesse possunt, uti declaratur in dicto Cap. 16. De sentent. Excommunicat. in VI.

Ex his facile intelligitur, effectum Interdicti mixti esse, impedire utrum rerum sacrarum in loco interdictio, in quantum refertur ad locum, & quatenus respicit personas, eundem utrum interdiceret personis quocumque in loco, etiam alias non interdictio.

Interdictum tam locale, quam personale, subdividitur in singulare, & universale sive generale.

Locale universale sive generale dicitur, quando locus aliquis continens sub se plura loca sacra sine expressione alicujus determinati loci sacri indefinitæ & generaliter subicitur Interdictio: puta Regnum integrum, aut Provincia, vel Respublica, Diocesis, Civitas, &c.

Hujus Interdicti meminit Bonifacius VIII. in Cap. 10. De sentent. Excommunicat. in VI. ibidem declarat: „Beneficium relaxationis ad cautelam quoad Interdicti sententias in civitatibus, castra, vel quolibet alia loca, sive terras aliquas generaliter promulgatas, locum aliquatenus non habere.

Similis Interdicti mentionem facit idem Pontifex in Cap. 17. eod. in VI. declarat: „Quod si civitas, castrum, aut villa Ecclesiastico subiciantur Interdictio, illorum superbia, & contumacia aedificia eo ipso intelligi velint interdicta.

Dicitur autem particularis, si unus locus facit, vel etiam plura loca, sed singulata & nominatim expressa subiciantur Interdictio.

Personale Interdictum vocatur generale, sive universale, si communitas aliqua personarum plures indefinita numero com-

complexione personas, generatim sine particulari expressione, sed sub expressione communis subiciantur Ecclesiastico Interdicto.

Huius mentio occurrit in citato Cap. 16. De sentent. Excommunicat. in VI. declaraturque: „Si Sententia Interdicti „profertur in Clericum, non intelligi (nisi aliud sit expres- „sum in ea) interdictum populus, neque etiam e contrario: „unde (ait) uno interdicto ipsorum, alius licite admittitur „ad Divina.

Si vero unus, aut etiam plures expresso nomine singularium Interdicto subiciantur, dicitur Interdictum particulare.

Porro hodie nomine Interdicti solet communiter intelligi Interdictum generale, quo communis aliqua sine speciali personarum expressione & nominatione interdicitur.

Ad hanc vulgarem Interdicti acceptionem indubie reflexit Vir eruditus Dandinus Alterra lib. 6. De Jurisd. Ecclesie cap. 12. dicens, quod Interdictum, si Censura Ecclesiastica, „per quam Sacris interdicitur civitati vel universitati ob cri- „men & scandalum publicum. Item, quod Interdictum nihil „aliud sit quam Excommunicatio generalis, qua interdicitur „populo vel universitati, ut Excommunicatio singularibus per- „sonis.

§. III.

An olim notum fuerit Interdictum generale, prout hodie sumitur?

Interdictum prout est Censura, ac signanter locale vel mixtum generale, parum notum fuisse primis Ecclesie seculis apparet.

In primis S. Augustinus Episcopus 250. reprehendit Auxilium Episcopum, quod ob delictum a parte commissum excommunicasset filium, & totam familiam; scribitque quod cupiat edicere: „Quomodo recte anathematizetur pro Patris peccato Fi- „lius, aut pro Mariti Uxor, aut pro Domini Servus, aut „quisquam in domo etiam nondum natus, si eodem tempore, „quo universa domus est anathemate obligata, nascatur, nec „ei possit per Lavacrum regenerationis in mortis periculo sub- „veniri.

Audisti forsitan (ait) aliquos magni nominis Sacerdotes „cum domo sua quemquam anathematizasse peccantium? Sed „forte si essent interrogati, reperirentur idonei reddere inde „rationem. Ego autem (pregit Augustinus) quoniam si quis „ex me querat, utrum recte fiat, quid ei respondeam non in- „venio: nunquam hoc facere ausus sum, cum de quodam „facinoroso immaniter adversus Ecclesiam perpetratis gravil- „lime permoverer.

Post haec rogat Episcopum, ut, si filium illius, qui scribens „admisit, innocentem deprehendat, sententiam Anathematis, „quam forsitan passione aliqua prevenit & commotus in ipsius „fussuque familiam tulerat, revocet. „Nec ardueris (inquit) „idcirco nobis non posse lubere iniustam commotionem, quia „Episcopi sumus: sed potius cogitemus inter laqueos tentatio- „num periculosissime vivere, quia homines sumus.

Fragmentum huius Epistolae refert Gratianus Caus. 24. quesi. 3. can. 1. quo relato concludit: Ut ergo ex hac auctoritate evi- „dentissime monstratur, illiciti qui excommunicantur pro peccato „alterius: neque aliqua ratione nitantur, qui pro peccato unius „in totam familiam sententiam ferunt Excommunicationis.

Non obice tandem fateretur Augustinus in verbis supra cita- „tis: Aliquis magni nominis Sacerdotes cum domo sua aliquem „anathematizasse, aut saltem id tamquam a dictis Sacerdotibus „factum, tunc fuisse relatum.

Et sane legitur de S. Basilio Episcopo 244. quod interrogatus „quid agendum de illo, qui filium alicuius rapuerat; responde- „rit, filium parentibus restituendam; ipsum autem raptorem, „eiulque complures excommunicari debere; „Villa vero (ait) „eiulque complures excommunicari debere, nec reddiderit, prolius „suspensa sit & precibus & orationum communione.

Hic in primis notandum, Basilium Excommunicationem dun- „taxat denuntiare in ipsum Raptorem, eiulque Complices: at ip- „sam villam sive homines villae tantum a precibus & orationum „communione suspendere, idque si raptorem cum rapta luce- „re, nec reddiderit, qui susceptione & non redditione eos rap- „turi cooperatos esse apparebat.

Quia enim Basilius in eo loco intellexerit per villam, non „aedificium seu domum materiale, sed familiam seu homines „villae, qui raptorem cum rapta susceperant, ex ipso contextu „manifestum est.

Ex quo ulterius manifestum est, S. Basilium nequaquam ex- „communicasse, aut Ecclesiastico Interdicto subjecisse totam fa- „miliam innocentem ob peccatum unius: sed ad eam solum peniten- „tiam relegasse, qui criminis raptus, recipiendo raptorem cum rap- „ta cooperati videbantur.

Si illi magni nominis Sacerdotes (quorum facta in suam de- „fensionem adducebat Auxilium Episcopus, ad quem citatum Epi- „scopum scripsit Augustinus) auditi fuissent (uti eos audiri ave- „bat S. Augustinus) non aliud forsitan, quam quod Basilius fo- „cerat, se esse probarent.

Quidquid sit, nescio num illum apud quatuor primorum seculo- „rum Auctores exemplum Interdicti generalis in familiam aut „communiam ob unius, quanvis Patrifamilias aut Superio- „ris crimen, quantumvis enorme, pronuntiari reperiretur.

Pro antiquitate Interdicti antiquius proferri non solet, quam „quod occurrit apud Gregorium Turonensem lib. 8. Historie Fran- „ciae cap. 31. Narrat eo loco Gregorius, quod, cum S. Prae- „dictus Episcopus Rothomagensis, in Ecclesia ipso die Pascha-

lis peragens divina Officia esset trucidatus, Leodovaldus Epi- „scopus Epistolae per omnes Sacerdotes direxit, & accepto „consilio Episcopus Rothomagensis clausit, ut in his populis „Solemnia Divina non praestaret, donec indagatio communi „reperiretur huius Auctoris sceleris.

Circa hanc speciem Interdicti in primis notandum, hic de „immanissimo & admodum scandaloso scelere agi.

Secundo, quod criminis huius Auctor ignoraretur.

Tertio, Interdictum duntaxat fuisse positum, donec indaga- „tione communi reperiretur huius Auctoris sceleris.

Adhuc admodum verisimile est, Sanctum hanc Episcopum „non alia de causa trucidatum, nisi quia Evangelica libertate & „constantia vitia populi argueret, atque ea de causa multorum „vita in se coniecisset, ut prout Leodovaldus merito popu- „lum a divinis Officiis uti in Ecclesia Rothomagensibus, „tamquam aliquatenus de trucidatione sui Pastoris suspectum „excluserit, donec communi indagatione reperiretur huius Au- „ctoris sceleris.

Neque prohibuit Leodovaldus in his Ecclesiis celebrari Sole- „mnia Divina, sed duntaxat Ecclesias Rothomagensis clausit, „ut in his populis Solemnia Divina non praestaret: ita ut tantum „populus videretur a Divinis exclusus & interdictus fuisse.

Interim ex hoc factio Leodovaldi non ostenditur, quod ob „crimen tametsi atrocissimum, & summo opere execrandum, cuius „Auctor ignoratur, interea Civitas aut Communis Interdic- „to subieceretur, quia Civitas aut Communis a peccato crimine „cessaverit & satisfecerit, & Ecclesia se submisit: cum ex- „presse Leodovaldus hoc solum Interdictum duntaxat durare „voluerit, donec indagatione communi reperiretur huius Auctoris „crimini.

Nec facile invenietur, generale huiusmodi Interdictum ante „saeculum X. Vel XI. institutum, ut criminis Auctor, quantum- „vis is esset Communis vel Civitatis Caput, vel Superior aut „Dominus, ad submissiorem & correctionem per simile generale „Interdictum adigatur.

Legitur quod in Synodo Lemovicensi anno 1031. adversus „generalem morbum, qui contumacia Principum & Magi- „stratum secularium adcribebatur, Odoricus Abbas Episco- „pis pro remedio suggerit institutionem publicae & generalis Ex- „communicationis per totam terram Lemovicensem, eo modo „quo in Actis Synodi describitur, tomo 9. Concil. general. col. „902. & seqq.

Huic consilio acquiescevit Episcopum Lemovicensem indicat „Ademarus Engolismensis sub idem tempus scribens: „Alduinus „Episcopus Lemovicensis pro nequitia populi novam observan- „tiam constituit, scilicet Ecclesias & Monasteria cessare a „Divino cultu, a sacrosancto Sacrificio, & populum quasi Pa- „ganum a divinis Laudibus cessare, & hanc observantiam Ex- „communicationem censuit.

Cum Ademarus hanc observantiam vocet novam, & eodem „saeculo Ivo Carnutenis de simili interdicto scribens Episcopus 94. „illud vocet Remedium inusitatum, admodum verisimile est, ante „haec tempora notum non fuisse, aut saltem admodum rarum, „& inusitatum.

§. IV.

Interdictum generale labentibus saeculis frequentius impen- „sum: quam sancti ejus solent esse effectus.

Ante saeculum undecimum vix notum fuisse generale In- „terdictum, prout hodie id accipitur, praecedenti §. often- „sum est.

At labentibus saeculis, praesertim post Gregorii VII. Papae „tempora frequenter invaluit usus Interdicti, notante generalis „in integras Provincias, quin & Regna; ita ut ad frangendum „Regnum aut Principum contumaciam Regna & Provinciae Inter- „dicto tam locali quam personali subicerentur.

Nec tantum a Romanis Pontificibus, sed & tandem ab Epi- „scopis Civitates & Dioceses integras involuebantur generali In- „terdicto, praesertim ob violatum, ut praetendebant, Ecclesi- „asticam immunitatem.

Plura similia generalia Interdicta occurrunt & describuntur „apud Historicos praesertim Germanos, Gallos, & Anglos, quo- „rum Regna his Interdictis generalibus non semel leguntur fuisse „involuta saeculis XI. XII. & XIII.

Parvolum fuit & ab Auctoribus descriptum generale Interdic- „tum in totum Regnum & terras Regis Galliae tempore Philippi „II. per Innocentium I. I.

Philippus enim Rex Galliae, qui Augustus dicitur, defuncta „prima uxore filia Baldvini Comitis Hannoniae, duxit uxorem „Ingeburgem forisem Caniti Regis Danorum: vix contracto Ma- „trimonio, ipsa Ingeburgis Regi displicere cepit eamque tandem „varius exequitis puerilibus dimisit, aliamque, ipsa adhuc vi- „vente, in uxorem duxit.

Rex Danorum ob hanc fororis suae dimissionem offensus, pri- „mum apud Coelestinum III. Pontificem, ac deinceps apud Succes- „sores eius Innocentium III. instans, ut Philippum ad dimitten- „dam superinductam, & recipiendam dimissionem cogeretur.

Cum autem Philippus saepius motus obtemperare nollet, „tandem Innocentius III. sub finem saeculi XII. generale Inter- „dictum per totum Regnum Galliae, omnesque Philippi Ditiones „per totum in Galliam missum Legatum promulgari fecit.

Octo mensibus Interdictum hoc duravit; eoque occasione „contentiones & scandala plurima per Galliam exorta fuere, „ipsique Episcopi inter se divisi, aliis in gratiam Pontificis In- „terdictum servandis, aliis, qui Regi obsequi malebant, illud „speminentibus.

Iner non observantes Interdictum fuerat Episcopis Altiſſiodorenſis, qui una cum aliis nonnullis Episcopis Pontifici ſcripſerant, exponentes rationes, ob quas ſibi videretur Interdictum in ſuis Dioceſibus hæſtens non observandum, poſſulans ut mentem Pontificis ſuper his intelligere poſſet. Sed cum dictus Episcopus interim Interdictum non ſervaret, cum ut irregulariſſimum habuit Innocentius.

Hac de cauſa cum Episcopus Altiſſiodorenſis, durante hoc Interdicto, eſſet electus ſeu poſſulatus ad Eccleſiam Metropolitaniſſimam Senonenſem, eius electionem admittere noluit Innocentius ob non ſervatum hoc Interdictum, & ejus occasione ſcripta ſunt ab Innocentio literæ, quarum fragmenta referuntur in cap. 1. & 2. tit. De Poſſulat. Item cap. 7. tit. De Officio Legati, & cap. 47. De Appellationibus, quæ ſine noticia hujus Interdicti, ejusque hiſtoria vix intelligi poſſunt, de quibus conſulenda Geſta, & Epistolæ hujus Pontificis, edita per Stephanum Baluzium.

Attento primævo horum Interdictorum rigore, in omnibus Eccleſiis Interdictio ſubſiſtens omnia plane Divina Officia ceſſare jubebantur, ipſeque populus Interdictus uti Divinorum Officiorum & Sacramentorum, quin & inſtrutionum privabatur.

Et quidem prædictus Innocentius III. Legato ſuo præſcribens formulam jam dicti Interdicti per Regnum Gallie promulgandi, in cauſa quo Philippus Rex Gallie dimiſſam uxorem & Regnam non recipere, & ſuperinductam non dimittere, mandat Episcopis 145. lib. 1. ut ex nunc totam terram ejus, appellatione poſtpoſita, ſubſciat Interdicto: Ita quod præter Baſilicam parviſſimum, & Pontentiam morientium nullum in ſea Divinum Officium celebretur.

Unde & in Chronico Altiſſiodorenſi ad an. 1200. occasione hujus Interdicti ſcribitur: Erat in toto Regno (Gallie) lugubris Eccleſiæ ſacies, quia nulla celebrabatur in Eccleſiis Sacramenta, nec Divina Officia præter Viaticum & Baſiſſima: nec nectio in Eccleſiis, ſed & Monasteriis ceſſatum eſt a Divinis, nec ſacris mortui ſepultura: erat igitur ubique per Regnum maſſima circumſuſa, cum hic Eccleſiæ ſilenter organa, & ora conſentium Domino clauderentur.

Experientia autem docuit, quod ex diſtinctione huiusmodi Interdictorum exercebatur indevotio populi, pullularent hæreſes, & inſinita pericula animarum inſurgere, ut ſacetur Bonifacius VIII. in Cap. Alma Mater. De ſententia. Excommunicati. in VI. Quin & adoleſcentes & parviſſimi participantes variis Sacramentis, nimis inſaniamur & ſolidatur in Fide, Fidelium tepiditas devotio. Uti idem Pontifex aſerit in Extravag. De ſententia. Excommunicati. inter communes.

Et reſcit Gloſſographus ad citatum Cap. Alma Mater, verbo inſurgunt: Audire de quodam loco in Marchia, quod tanto tempore ſeteter Interdictum, quod ſada relaxatione, homines 30. vel 40. annorum, qui nunquam audiverant Miſſam, & derivabant Sacramenta celebrantes, variis Pontificis diſtinctionem ſeu rigorem Interdictorum, ſignanter quoad ceſſationem Divinorum Officiorum & Sacramentorum ulum & adminiſtrationem mitigarunt, præſertim prædictus Bonifacius VIII. in allegato Cap. Alma Mater; atque propterea in deſcriptione Interdicti dictum eſt, quod ſit Censura privans ulum aliquarum reorum ſacramentum, prout in Jure expreſſum eſt, id eſt, ſalvis modificationibus in Jure expreſſis.

Insuper teſte eodem Bonifacio in citata Extravagante: Nonnulli Judices nimis prompti ad proſequenda ſententias Interdicti erant, etiam in cauſis, quæ Interdictum plus ex cupiditatis, quam ex ſtatuſſatis radice perſpicuiſſi iudicii procedere arguerentur.

Ex eadem Extravagante edocemur, quod Judices Eccleſiaſtici, etiam Civitates, quin & Provincias Interdicti ſubſciarent pro pecuniario debito, vel cuſulvis monetæ vel pecunie quantitate: quod ne in poſterum quocunque queſito colore hæc, auctoritate ordinaria vel delegata ibidem prohibetur.

Quin ex Pragmatica Sanctione Caroli VII. Regis Gallie, titulo De Interdictis non leviter poſſendis, intelligitur, quod ad ſubſciendum Interdicto intereum Territorium luſſiceret, ſi Toparcha ſive Caput illius Communitatis, vel Magiſtratus Communitatem repræſentans, nollet eſſicere & ſuo Territorio. aut Communitate aliquem nominatum excommunicatum.

Cum autem frequenter ex levibus cauſis ad Interdicta Judices Eccleſiaſtici proſiſtrent, moderatio ſervanda ibidem præſcribitur: Quoniam (ait) ex indiſcretis Interdictorum promulgatione multa conſueverunt ſcandala evenire.

Recte autem hæc monet Gloſſographus Pragmaticæ Sanctionis: Diſcretio ſuadet, ut prius delinquentes ſpecialiter & nominatim Interdicantur, & non alii, ut ab initio delinquentes generaliter non Interdicantur quoad omnes eſſectus Interdicti. Sed quoad quoddam: ſcilicet primo Interdicatur culpabiliſſimus corpus Chriſti, & ſepultura in Cementerio, & ſi poſſint procedendo de eſſectu in eſſe tum; & deinceps cum in maiorum profundum laberentur, propter eorum culpam Interdictum generale proſequendum, ut omnes inculpabiles contra delinquentes uſurgant.

Quam juſteſſe fuerint ſepe ſimilium generalium Interdictorum eſſectus, experientia docuit, ſignanter dum hæc proſequebatur, ut ſubſciſſi inculpabiles in Reges aut Principes vel Magiſtratus inſurgere.

Quam id a mente Patrum ac notanter S. Auguſtini eſſet a. Iſtem, ex diſſis ſupra intelligi facile poſſet; quandoquidem nequidem per Censuras contra ſimiles perſonas ob periculolum ſchiſmatis & diſſionis procedendum iudicaret.

Ob hos quoque indubie juſteſſos eſſectus tandem contigit, ut rariſſe his poſſeris temporibus fuerit Interdictorum ge-

ralium uſus; neque ullum ſcitur a Romanis Pontificibus poſſum poſt illud, quod Paulus V. 17. Aprilis an. 1606. contra Rempublicam Venetam evulgavit, ob violatam, ut prætendebatur, immunitatem & libertatem Eccleſiaſticam, occasione quorundam Statutorum ab eadem Republica editorum.

In hac Bulla in primis Dux Venetorum, Senatus Reipublicæ, Statuarii, & eorum Fauctores, Conſultores, Adherentes, & horum quilibet, etiamſi non eſſent ſpecialiter nominati, excommunicabantur, Excommunicatione Romano Pontifici reſervata.

Deinde Civitatem Venetiarum, & alias Civitates; Terras; Oppida, & loca quæcunque, ac univerſum temporale Dominium dictæ Reipublicæ Eccleſiaſtico Interdicto ſuppoſuit, uti latius in Bulla exprimitur, quæ integræ habetur apud Melchiorum Goldaſtum tom. 3. Monarchiæ Romani Imperii, lpag. 286.

Subiungitur & ibidem Decretum Leonardi Donati Ducis Venetiarum, omnibus Patriarchis, Archiepiscopis, aliſque Eccleſiaſticis ſub dominio Reipublicæ Venetæ exiſtentibus inſcriptum, quo declarat prædictum Breve Pauli V. non modo ut inſiſſum inadhibendum, verum etiam uti nullum nulliusque valoris atque momenti habendum eſſe; atque ita invalidum, (ait) eritum & ſulminatum illegitime, & de factis, nulloque Juri ordine ſervato, ut ea ſcimedia adhibenda nos duxerimus, quibus Majores noſtri, & alii Supremi Principes uſi ſunt cum Pontificibus, qui poſſetatis ſibi a Deo in ediſſationem tradite limites ac modos egreſſi fuerunt (a).

Referuntur & in eodem tom. varia Opuscula & Conſultationes Theologorum & Jurisperitorum occasione hujus Interdicti compoſita, ex quibus, uti & ex Hiſtoria hujus Interdicti perſpicuum eſt, horrendis contentioſibus, diſſenſionibus & ſcandalis ratione hujus Interdicti expoſitam fuiſſe Rempublicam Venetam.

Cæterum eſſectus Interdicti localis eſt, ut ſi, qui ſcienter celebrat in loco ſuppoſito Interdicto (niſi ſuper hoc privilegium exiſtat, aut a Jure ſit conſeſſum eidem) irregularitatem incurrat: a qua nequit per alium, quam per Romanum Pontificem abſolvi, & adeo eſſectus intelligitur, quod nec ſum aliis ad eligendum admitti debet, uti ſtatuitur in Cap. 18. De ſententia. Excommunicati. in VI.

Hunc eſſectum non habebit Interdictum, niſi latum in ratione Censuræ. Quapropter licet nequeat celebrari in loco ceſſationi a Divinis ſubſeſſo, nihilominus in eodem celebraſſe irregularis non eſſicetur, uti evidenter ſupponitur in citato Capitulo 18. ubi declaratur, quod iſi qui in Eccleſia ſanguinis effuſione polluta ſcienter celebrare præſumit, licet in hoc temerarie agat, irregularitatis tamen laqueum non incurrat.

Unde declaratur: Cum id in Jure expreſſum non ſit.

Evidenter igitur ſupponit, ceſſationem a Divinis eſſe omnino diſtinctam, etiam quoad eſſectum Juri ab Interdicto. Quam diſtinctionem Veteribus notam fuiſſe non invenitur.

Hinc recte monet Claudius Fleury in ſuis Inſtitutis parte 3. cap. 2. quod Interdictum non minus requirit prævia monitiones Canonicas, & ſententiam ut minus declaratoriam, atque ipſa Excommunicatio; non autem ceſſatio a Divinis, utpote quæ Censura non eſt, ſed potius rationem habet meræ poenæ, quæ prævia contumaciæ nequaquam requirit: uti ſupra annotatum eſt.

C A P U T X.

De Sufpenſione.

Quæ præcedenti capite §. 1. dicta fuerunt de diſtinctione Interdicti inſiſſi per modum poenæ, & inſiſſi per modum Censuræ Eccleſiaſticæ, eadem obtinent circa Sufpenſionem.

Et quemadmodum Interdictum primitus inter ſpecies Censuræ numeratum non legitur, ita nec Sufpenſio; neque hæc ſcrupuloſe a deſiſitione, aliſque poenis Canonicis tanquam proprie dicta Censura ſecernebatur: ſed de Sufpenſione loquebantur Veteres, prout de aliis poenis Eccleſiaſticis: inſiſſi gendis Clericis pro ratione culpæ; neque eam a Poſſetate claviium magis, quam poenarum Canonicarum inſiſſionem credebant procedere.

Unde deſcriptio Sufpenſionis prout eſt ſpecies Censuræ, deſumenda eſt æque ac ipſius Interdicti ex illa, quæ induxit & recepte poſterior tandem diſciplina, fundata præcipue ſuere quibuldam recentioribus Pontificum Decretalibus, atque Theologorum Scholiſticorum, & Canoniſtarum communi opinione, qui his Decretalibus ſtrictius inhaſerunt; nulla pene ad priſtinam, aut ad veterem loquendi modum, reflexione facta.

Conſormiter proinde ad hanc Doſtorum, & receptam hodie opinionem deſcendi ſolent: Censura Eccleſiaſtica, quæ Clericus ob culpam ſuam prohibetur ab executione Poſſetatis Eccleſiaſtici, quam habet ratione Officii vel Beneficii Eccleſiaſtici. Eam diſtingui ab Excommunicatione obſervant, quod Excommunicatio non privet Excommunicatum ulu poſſetatis Eccleſiaſtici; quatenus ſati, uti privat directo Sufpenſio: ſed duntaxat privet illo ulu, in quantum habet rationem communicationis cum reliquis Fidelibus.

Hinc

(a) Hoc ducis Venetiarum Decretum ſexto die Maji datum eſſe an. 1606.

Hinc & profuit alia differentia, nimirum, quod Excommunicatio fit Censura communis Clericis & laicis, Suspendio autem propria fit *soli Clericis*, utpote quibus solis interdicti potest *viva Potestas Ecclesiastica* ut *talis*, quandoquidem non nisi Clericis hic usus ratione Officii vel Beneficii Ecclesiastici competere queat.

Ex prædicta descriptione etiam deducitur, Suspendionem posse dividi in eam, quæ est ab Ordine, in eam, quæ est a Beneficio, & in eam, quæ est ab omnibus functionibus, quæ tum ab Ordine, tum a Beneficio dependent; hæcque dicitur Suspendio *totalis*.

Et quidem Suspendio ab Officio simpliciter prolata importat Suspendionem, tam ab his quæ Ordinis sunt, quam quæ sunt Jurisdictionis, uti communiter tradunt Canonistæ ad *Cap. 1. De sententia Excommunicat. in VI.*

Suspendio autem subinde partialis duntaxat est; quando nimirum solum quosdam actus vel functiones respicit; puta solum Ordinis vel Jurisdictionis duntaxat, aut etiam aliquem vel aliquos particulares actus Ordinis, vel Jurisdictionis, uti notat Glossa ad *Clemen. 3. De penis*, verbo *Suspendio*.

Et cum hodie frequenter sumatur Beneficium, præsertim a Canonistis, pro jure percipiendi fructus, eaque ratione dicitur Beneficium dari *propter Officium*; idcirco dubitari cepit, num Suspendio ab Officio simpliciter, intelligatur quoque Suspendio a Beneficio, sive jure percipiendi fructus: quæ ambiguitas ut tollatur, in generali & absoluta Suspendione solet expresse dici, *ab Officio & Beneficio*.

Cæterum ad ea, quæ Clericis & laicis sunt communia, Suspendio quantumvis generalis proprie non extenditur, sed tantum ad ea, quæ Clericis propria sunt.

Unde Suspendio non privatur Clericum passiva Sacramentorum susceptione, neque ingressu Ecclesiæ, aut Ecclesiastica sepultura immo nec functionibus secularibus, si quæ forsan Clerico competant, & Beneficio sint annexæ; quia non sunt functiones Ecclesiasticæ, sive Clericales, neque eas Clericus proprie exercet ut Clericus, quandoquidem & eas laici obire queat.

Præterea Suspendio, prout est Censura, non attingit proprie nisi ea quæ *jure ordinario* competunt Clerico ratione Officii vel Beneficii; nec propterea veritatur circa ea, quæ ex mera gratia vel jure delegato ad beneficium delegantis Clerico sunt demandata.

Cum enim hæc ad arbitrium seu beneficium delegantis revocari queant, non est impendenda Censura, ut hæc Clerico interdicatur, vel ab his suspendatur; sed nuda & simplex revocatio sufficit, ut recte notat Suarezius De Censuris *disp. 4. sect. 7. num. 33.*

Ad illis, quæ Clerico competunt *jure sui ordinis* vel Beneficii, non potest interdicti, nisi ob culpam sive causam in Jure probatam, quemadmodum privari aliter non potest suo Beneficio.

Dum enim quis interdictus quolibet functionibus ipsi Beneficio *jure ordinario* annexis, quodammodo privatur in totum vel pro parte Beneficio, quod proprie in Officio ejusque exercitio consistit; puta si Parochus suspendatur a functionibus Parochialibus Beneficio suo Parochiali annexis, aut Canonicus a functionibus Canonicalibus, in effectu a suo Pastoratu vel Canonatu suspenditur.

Et quidem sicut Beneficiatus a suo Beneficio deponi, aut in eius pacifica possessione impediri vel turbari nequit, nisi ex iusta & Canonica causa, itaque servato Juris ordine, si nec a functionibus Beneficio annexis suspendi potest, nisi iusta de causa, ac servato Juris ordine; sive hæc Suspendio infligatur per modum pænæ, sive per modum Censuræ: quandoquidem tam per unam quam per alteram Beneficiatus in possessione sive exercitio sui Beneficii impediatur, seu turbetur.

Quapropter si Suspendio fuerit inflicta servato Juris ordine, sed tamen eam injustam credat Suspendio, poterit ab hac sententia, non secus atque ab Excommunicatione, aut ab alia pænâ Canonica injuste inflicta, appellare.

Si autem citra Juris ordinem fuerit Suspendio inflicta, atque ita *via facti* per hanc Suspendionem in sua pacifica possessione Beneficii turbetur, poterit ad comprimendam hanc violentiam & vim tollendam, recurrere ad Regis Magistratus, quemadmodum supra circa Excommunicationem *via facti* inflicta mox positum est.

At vero, si Clericus exerceat functiones Ecclesiasticas ex *mera gratia* & *simplici delegatione* sine ullo Canonico titulo, sufficit ordinari sola revocatio hujus gratiæ vel delegationis: eo quod hæc gratia vel delegatio solum unice dependere a voluntate Beneficii dantis vel delegantis.

Cum ergo nullo alio fundamento, seu jure vel titulo in tali Clerico subsistat exercitium talium functionum, proprie Clericus hic a functionibus non suspenditur; sed duntaxat Episcopus, aliusve delegans revocat gratiam sive delegationem, declarando contrariam suam voluntatem, a qua dependet quicquid juris ad has functiones Clericus ille præterdere potest.

Suspendio non tantum ad certos actus, sed etiam ad determinata loca restringi potest; puta, quod his vel illis locis functiones Ecclesiasticas Suspendio exercere nequeat, sive quod ab illis in tali loco obviandis suspendatur.

Suspendionem quoque limitari posse ad certum & determinatum tempus communiter docent Doctores post Glossam in *Clemen. 3. De penis*. Verum hæc distinctio de Suspendione, ut est Censura, intelligi nequaquam potest.

Censura enim, quæ præcipue infligitur ad correctionem, & frangendam contumaciam in delicto, ad certum & determinatum tempus limitari non potest, sed semper habet tempus in-

determinatum, nimirum quousque ligatus Censura se emenda- verit, & Ecclesiæ se submiserit & satisfecerit.

Cum ergo resipiscencia peccatoris non habeat terminum definitum, repugnat plane fini & naturæ Censuræ, ut pro definito tempore imponatur; uti recte notat Suarezius De Censuris *disp. 4. sect. 1. num. 8.*

At Suspendio, quæ infligitur per modum pænæ, sive pœnitentiæ pro culpa commissa, ad certum tempus limitari vel extendi solet, pro ratione culpæ per pœnitentiam eluendæ, aut per pœnam puniendæ.

Hæc Suspendio per modum pænæ infligitur, & ad certum tempus limitata, lapsa hoc tempore, ipso jure expirat, ut Suspendio functiones, a quibus fuerat Suspendio, possit sine ulla prævia abolitione relumere: cum tamen ligatus valida Censura nequaquam plene liberari queat, nisi obtenta absolu- tione.

Hinc manifestum est, quod Concilium Tridentinum *Sess. 23. cap. 8. De Reformat.* loquatur de Suspendione incurrenda per modum pænæ, non autem per modum Censuræ; declarans Episcopum ordinantem alienum Diocesanum sine licentia sui Ordinarii Suspendium per annum a collatione Ordinum.

Et similiter *c. 10. eadem Sess.* declarat Suspendio ipso jure ab Officio & Beneficio simpliciter per annum, concedentes litteras dimissoriales contra formam ibi præscriptam.

Cum autem pleræque Suspendiones in Jure expresse, quæ vocari solent Suspendiones Juris, sint ad certum & determinatum tempus restrictæ, arguitur evidens est, Jura illa non loqui de Suspendione, ut est Censura, sed ut est pænâ: monetque etiam Suarezius loco citato: *quotiescumque primo ali- qua Communio, Eucharistia, vel alia similis Suspendio pro certo tempore absolute & sine ulla conditione ponitur, illam non esse Censuram, sed pœnam quamdam alterius rationis, quæ non pro contumacia comprimenda, sed ut pœna pro delicto commisso pure imponitur.*

Quod de Suspendione ad certum & determinatum tempus hic notatum est, id & de Interdicto ad certum tempus restrictio similiter dicendum: scilicet simile Interdictum non posse reputari Censuram, sed meram pœnam Canonice.

Quare circa similia Interdicta & Suspendiones servandæ potius sunt Regule, quæ in insignendis penis Canonice præscriptæ sunt, quam quæ in materia Censurarum sunt statu- tæ.

Suspendio ab Ordine vel Beneficio reddit Clericum irregula- rem, si durante Suspendione functiones Ordinis aut Beneficii, a quibus Suspendio est, exerceat.

Immo si quis Præbiter simpliciter sit Suspendio ab Ordine, & exerceat durante Suspendione vel functiones Ordinum mino- rum, ipsum pro hoc incurere irregularitatem, docet Eagna- tus ad *Cap. 2. tit. De Clerico excomm. min.* modo tamen has functiones obeat tamquam insignitus Ordine illo, cui Spen- ditio, quam exerceat, est propria: secus, si exerceat eam func- tionem, sicut etiam laici cum hodie obire solent sine ullo ad Ordines minores respectu.

Proinde stante Ecclesiæ consuetudine, quæ functiones has minorum Ordinum etiam in publicis Officiis permittit indiffe- renter per laicos, aut non insignitos his Ordinibus exerce- re, non apparet, quod Suspendio ab Ordine eas in his Ecclesiis ex- ercere propterea ferret irregulari; quod functiones ibi exer- ceantur absque respectu ad hos Ordines.

At, si in quadam Ecclesiâ laudabili consuetudine ad statuto nullus ad has functiones obviandas admittetur, saltem in so- lenni & publico divino Officio, nisi his Ordinibus insignitus, tunc Suspendio ab Ordine incurrit irregularitatem exercendo eo modo illas functiones: eo quod eas exercere tunc censetur cum respectu ad Ordines.

CAPUT XI.

De Absolutione a Censuris.

S. I.

Censura tollitur per Absolutionem.

PRIMIS Ecclesiæ sæculis fere incognitum fuisse apparet hoc Absolutionis verbum solum pro relaxatione Censuræ.

In antiquis verbis Canonibus, & Scriptoribus hæc relaxa- tio verbo *pacis*, *veniæ*, *reconciliationis*, vel *communio* solet exprimi.

Pollquam enim peccatores emendationem & resipiscenciam suam probaverant, passim dicebantur recipi ad *pacem*, *veni- am*, vel *communione*, vel etiam *reconciliari*.

At postmodum hæc relaxatio a Censuris dici cepit *Absolutio*; eo quod per eam relaxationem a vinculo, quo per Cen- suram vi clavium Ecclesiæ fuerant ligati, censentur virtute earundem clavium *soluti*, juxta illud Christi: *Quicumque alligaveritis super terram, erunt ligati & in cælis*; & *quicumque solveritis super terram, erunt soluti & in cælis*. Matth. cap. 18. vers. 18.

Itaque Absolutio a Censuris, de qua hic agitur, est remissio sive relaxatio Censuræ secundum Ecclesiæ formam concessa.

Et quidem ex præcatis Christi verbis evidens est, non mi- nus hanc absolutionem a Censuris esse actum dependentem a potestate Clavium, quam ipsam Censuram infligendum.

Hinc ulterius concluditur, quod sicuti ratione admitti animis,

dis, licet admodum atrocis, nemo in Foro exteriori, & quoad Ecclesiam militantem censetur ligatus, nisi virtute Clavium fuerit per Censuram ligatus; ita nec a vinculo hoc habetur solutus, priusquam auctoritatem Clavium fuerit absolutus a vinculo illo per Censuram ipsi inflicto; tamen coram Deo & Ecclesia triumphante effectus per sinceram conversionem & actam penitentiam absolutus.

Juxta hoc respondit Innocentius III. in Cap. 28. tit. De sententia. Excommunicat. quod vinculum, quo peccator ligatus est apud Deum, in culpe remissione dissolvitur: illud autem, quo ligatus est apud Ecclesiam, cum sententia remittatur, relaxatur.

Inde inter Pontifex: Quantumcumque se quis juramento praestitit, quod Ecclesia mandato pareat, humiliate curaverit; quantumcumque promissionis signa praestiterit; si tamen morte praeventus Absolutionis non potuerit beneficium obtinere, quantumvis absolutus apud Deum fuisse credatur, nondum tamen habendus est apud Ecclesiam absolutus.

Quare recte notat Suarez post alios Scholasticos disp. 7. sect. 1. num. 8. quod certum sit, Censuram semel contractam non tolli ipso facto per emendationem solum, vel quamcumque satisfactionem peccatoris. Quod ita fieri merito infirmum est (ait) ut quod juridica & publica potestate ligatum erat, eadem dissolvatur.

§. II.

De Absolutione in Foro penitentiae, & Foro contentioso.

NOTATUM est supra Capite 2. §. 2. plurimis saeculis ignotam fuisse in Ecclesia distinctionem Fori contentiosii live externi, a Foro interno live penitentiae, in usu & exercitio Clavium: quodque infirmo Censuram, & impolitio penitentiae pro peccatis ab eodem Clavium actu procederet, & in eundem finem tenderet.

Tunc enim ignota erat distinctio Absolutionis a Censuris & peccatis, quod Forum externum seu contentiosum, ab ea, quae dicitur Absolutio in Foro interno live penitentiae; utraque enim ab eodem Clavium actu procederet, & ad eundem finem tenderet.

At labentibus saeculis dum invaluit in Ecclesia distinctio Fori contentiosii a Foro interno live penitentiae, una inducta fuit distinctio Absolutionis a Censuris quoad Forum internum live penitentiae duntaxat.

Hinc una invaluit utriusque Absolutionis distinctio effectus; ut scilicet Absolutio effectum suum operaretur solum in suo respectivo foro.

Insuper sicut ex separatione utriusque Fori, tandem induratum est, ut alius esset Minister Clavium in Foro externo per indictionem Censuram, & alius Clavium Minister quoad Forum internum & penitentiae; ita & circa Absolutionem a Censuris contingit, ut saepius qui potest absolovere a Censuris in Foro penitentiae, non possit absolovere in Foro externo & contentioso, vel e contrario.

Quapropter Absolutio obtempera in Foro penitentiae vigore Litterarum subleat gratiae, nequaquam prodest in Foro exteriori live contentioso, uti notat & probat Covarruvias ad Cap. Alma Mater part. 1. §. 11. num. 16.

Monet praeterea vers. Quarto: quod absolutus in anima iudicio, etiam penitentia praestata, possit in exteriori Foro accusari & puniri. Quod latius probat lib. 2. var. Resolat. cap. 10. num. 3.

Rationem addit: Quia prior examinatio in conscientiae iudicio praecipue fit ad penitentiam & satisfactionem divinae offensionis, posterior autem ad publicam vindictam & Reipublicae satisfactionem.

Observat quoque, usitatum stylium Curiae Romanae manifeste hanc distinctionem absolutionis quoad utrumque Forum supponere.

Juxta hunc enim stylium Romanus Pontifex non consuevit per Jubileum aut Bullas Confessoris Sacerdotibus committere ea, quae Forum contentiosum concernunt, sed tantum ea, quae ad penitentiam Forum & conscientiae purgationem spectant.

Deinde subiungit in huius probationem ex Ludovico Gómezy stylium, quem servat sacra Penitentiaria apud Curiam Romanam in committendis absolutionibus in Foro penitentiae: Quoties (ait) petitis quid ad conscientiae Forum & iudicium animae interius pertinet, id negotium Confessoris committitur, ut id expediat nullis testibus adhibitis, litteris statim post ejus perfectam actionem lanandis & delacerandis: nec ulla fit tunc compositio cum Romana Curia Datario pecuniaria quidem, quae fieri solet & fit quoties quoad iudicium externum & contentiosum aliqua dispensatio similis negotium in Romana Curia expeditur.

Hae distinctio autem praecipue obtinet, quando ipsa Censura a Iudice lata & denunciata est. Tunc enim necessarium est, ut absolutio & reconciliatio etiam Iudici proleat, ut per eum saltem absolutus declaratur; uti recte monet Suarez Disp. 7. sect. 1. n. 29. notaturque Zypaeus Resp. 2. De Sentent. Excommun. num. 6. At in Foro contentioso non praedicta absolutionem etiam ex vi Jubilei in Foro penitentiae obtempera, ad tollendos actus Fori iudicialis, inquisitionem Iudicis, accusationem parit, alioque.

Sed quid? si agatur de illo, qui crimen, cui Excommunicatio lata sententia est annexa, commisit; puta, manus violentas injectis in Clericum ad sensum & mentem Canonis, si quis

suadente diabolo; sed qui antequam Iudex pronuntiaverit sententiam declaratoriam incurrit Excommunicationis, facti poenitentis ad Sacerdotem recurrit, qui a casibus & censuris etiam relevatis tum in foro penitentiae absolovere possit, & re ipsa ipsum absolvit, & absolutus etiam in iudicio a Sacerdote poenitentiam implevit, scandalumque publice datum modo per Sacerdotem praescripto publice reparavit. Num is ob factum illud, non obstante hac Absolutione obtempera, & publica poenitentia ad reparandum scandalum peracta, queat ulterius a Iudice in Foro externo impetiri, & declarari excommunicatus, examinat Zypaeus citato Resp. 2. monetque, quod hic a Iudice spectandum sit finis & scopus Excommunicationis, ut scilicet ante provident Iudex Ecclesiasticus, ut in ea ferenda offendant se prosequi quod corrigentis fuerit & medentis.

Cap. 1. de sententia. Excomm. in VI.

Hinc concludit, quod Iudex saltem ex officio ad Sententiam declaratoriam incurrit Censuram proflire non debeat, si publice constet, Rem de crimine commissio poenituisse, & scandalo publice satisfecisse, ac in foro poenitentiae reconciliatum & absolutum. Cum enim de emendatione & correctione constet, non apparet, ad medelam ac conversionem ipsius poenitentis ulterius Excommunicationem, aut ejusdem declarationem adhibendam esse.

Referre ibidem Zypaeus num. 7. ex Praxi Genuesi Marci Antonii cap. 27. Neapoli observari, ut in Foro conscientiae absolutus non inquietetur in iudiciali, neque tum condempnari publicam utilitatem, praesertim ubi Paris non infiat, sed Iudex agit ex officio, seu Promotor, qui hic in illud quoad inquisitionem surragatur.

Quod sane laet iustum & scopo Excommunicationis, qui ab Apollonio exprimitur, 1. Cor. 6. 5. vers. 5. ut spiritus salvus sit in die Domini, conforme apparet, quando ipse poenitens scandalum publicum reparavit, quemadmodum supra est expolitum.

§. III.

De Absolutione ad cautelam, & cum reincidentia.

HOIE notissima est Absolutio ad cautelam, cujus & in Decretalibus Gregorii IX. & subsequentium Pontificum Constitutionibus frequens mentio fit.

At apud Antiquos nihil de hac specie Absolutionis occurrat. Primitus enim nemo ab Excommunicatione absolvebatur, nisi vel plene satisfecisset Ecclesiae, vel plene iniustitiam aut invaliditatem Excommunicationis, vel Censuram probasset; ideo non nisi simplex & plena absolutio nota erat.

Idem notat Francis de Roye Antecessor Andegavensis lib. 2. Institut. Juris Can. cap. 15. dicens: Est Absolutio ad cautelam antiquis Canonibus incognita; ex quibus non datur absolutio nisi causa cognita, & ad finem litis.

Idipsum annotavit Cujacius ad c. 1. tit. De iudicio, ibidem advertens Decretum dicti capituli 1. a Raynundo Decretalium Collectore esse inflexum ad disciplinam sui temporis.

Revertur enim in illa Decretali Canon Carthaginensis, in cuius Textu, quemadmodum & in prima Decretalium collectione apud Antonium Augustinum, legitur conformiter ad primitam disciplinam: Placuit omnibus Episcopis, ut nullus eisdem Quodvuldes (Episcopo Centuriensi) communicet, donec causa ejus, qualem potuerit, terminum sumat: id est, plene fuerit examinata, & terminum live finem sumperit.

Raymundus autem his verbis substituit: Placuit, ut nullus eisdem communicet, donec satisfactione praemissa absolutus sit.

Quae verba, donec satisfactione praemissa absolutus sit, desumpta esse a Raymundo ex Decretali Innocentii III. in Cap. 23. tit. De Verb. Sig. notavit citatus Cujacius: in qua Decretali agitur de Excommunicatione ad cautelam.

Apparet autem, hanc speciem Absolutionis ad cautelam circa saeculum ponum aut decimum invaluisse.

Cum enim illo tempore frequentiores esse coepissent Censurae, praeterim Excommunicatio, earumque effectus summo cum rigore extendi, durum multoties videbatur, tam tempore in Excommunicatione esse haerendum; atque omni civili & Ecclesiastico commercio manere exclusum, quoniam causa esset plene finita: praeterim postquam in Forum Ecclesiasticum strepitus & formalitates forentes intrarunt, & Appellationum frequentia admixta fuit.

Igitur tandem ex quadam benignitate & gratia concedi coepit, etiam pendente adhuc questione super invaliditate ipsius Censurae, Absolutio ad cautelam: sic dicta, quia datur ad maiorem cautionem, seu cautelam & securitatem, uti insinuat Pontifex in Cap. 40. tit. De sententia. Excommunicat. Si enim quis proponat, se post appellationem legitimam interpositam Excommunicationem fuisse notatum, vel in forma Excommunicationis intolerabilem errorem patenter fuisse expressum, in quibus casibus (ait) Pontifex ad probationem eorum, etiam absolutionem non petat, debet admitti; sed donec ipsi confiteantur, in alia evitari debet: quamquam Apostolica Sedes etiam tales consueverit absolovere ad cautelam, scilicet ex quadam benigntate, uti notat Covarruvias ad Cap. Alma Mater, parte 1. §. 13. n. 7.

Observat autem ibidem Covarruvias non tantum concedi hanc Absolutionem ad cautelam dum sententia Excommunicationis praetenditur nulla ex causa intolerabilis erroris, vel ex eo quod lata sit post appellationem legitimam: sed & quoties nulla dicitur ex defectu iurisdictionis, aut ex aliis similibus causis, quae nullam efficiant Excommunicationis Sententiam, cum eadem sit ratio.

Re-

Recte etiam notat ibidem Covarruvias, quod si Excommunicatus allegaverit defectum Jurisdictionis in iudice ordinario ratione exemptionis, non sit tam facile danda Absolutio ad cautelam, nisi prius exemptio aliqua ex parte probetur, saltem semiplena probatione, ne iudici ordinario passim illusio fiat.

Quin & recte advertit, quod nullitatis causa in universum sit aliquo modo probanda, priusquam detur hæc Absolutio ad cautelam; quod fit fundatur in Cap. 7. §. Sed si, & §. Fui. De sentent. Excommunicat. in VI. ubi resolvit Innocentius IV. quod si quis dicat, se excommunicatum post interpositam appellationem possit Archiepiscopus, postquam sibi de interposita appellatione constituit (etiam priusquam incipiat de veritate causæ appellationis cognoscere) Absolutionis illi beneficium ad cautelam juxta formam Ecclesiæ impertiri.

Hinc satis clare patet, requiri aliquam, saltem summariam de interposita appellatione præbendam ab Archiepiscopo cognitionem, priusquam absolutionem ad cautelam impendat.

Declarat autem Concilium Lugdunense sub Innocentio IV. in Cap. 2. De sentent. Excommunicat. in VI. hanc absolutionem ad cautelam Excommunicato petenti, & nullitatem Sententiarum alleganti non esse negandam propter oppositionem Excommunicatoris vel adversaria, nisi cum excommunicatum promissa dicat offensam.

Hoc autem casu vult Concilium, ut terminis octo dierum indulgetur sic dicenti: Ut si probaverit quod opposuit, non re, laxetur sententia, nisi prius iusticiis præstetur emenda.

Deinde adiungit: Vel competens cautio de parendo juri præstetur, si offensam dubia proponatur.

Itaque juxta hanc Decretalem, si opposens intra præfixum 8. dierum terminum non probaverit manifestam offensam, aut si dubia remaneat; tunc non obstante contradictione & intercessione Excommunicatoris, vel Partis, Absolutio ad cautelam non differatur; dummodo ante juret Excommunicatus, quod parebit mandatis Ecclesiæ, & idcirco præstabit cautionem de satisfaciendo, in casum quo fuerit inventus iuste excommunicatus; uti latius deducit Joannes Tournetius in suo Tractatu de hæc specie Absolutionis ad cautelam cap. 7. qui Tractatus extitit impressus inter Opera Francisci Florentis edit. Parisiensis anni 1679.

In Pragmatica Sanctione, sive Constitutione Clementis VIII. de anno 1660. super Controversiis Jurisdictionibus, impressa ea ceteris Statutorum Curiarum Ecclesiasticarum Provinciarum Mechinensis, præscribitur art. 14. forma, quam Judices in danda hæc absolutione servare debent. Absolutio (ait) ad cautelam non nisi Parte citata, & visis actis (cum dubietur de nullitate Excommunicationis ab homine prolatæ vel a jure) si occurrat dubium facti vel probabile dubium juris, concedenda erit; tuncque ad tempus breve cum reincidentia, & præstata per Excommunicatum cautione de stando juri, & parendo mandatis Ecclesiæ tantum, & (si juxta formam a jure præscriptam apparebit, quem ob manifestam offensam excommunicatum fuisse) debitam etiam satisfactionem præstare, & (si ob continuationem manifestam) expensas pariter satisfacere, & cavere de iudicio fuisse coram Excommunicatore quæ tenebuntur, priusquam ad cautelam absolvetur.

Hæc quidem servanda, dum agitur de Absolutione Censuræ quoad Forum externum; & in casu quo dubitatur de validitate Censuræ.

At toleret & similis Absolutio ad cautelam etiam impendi quoad Forum internum & penitentiale, nulla etiam præcedente cognitione, nec dubitatione Censuræ: quæ non solum ad cautelam, sed etiam ad superabundantiam, & ad tollendum omne periculum dici potest; uti monet Suarezius De Censuris Disp. 7. sect. 8. num. 12.

Postquam autem frequentiores fuerint Censuræ Juris, ac signanter latae sententiæ, tandem invaluit, ut ad majorem cautelam, & ad tollendum omne periculum nullitatis Absolutionis Sacramentalis, Sacerdos semper ante hanc Absolutionem, penitenti etiam nihil de Censura contracta cogitanti aut dubitanti, impendat Absolutionem ad cautelam, his verbis: Absolvo te ab omni vinculo Excommunicationis, Suspensionis, aut Interdicti in quantum & possum, ac indiges.

Similiter, ne privatio Beneficii, aliæ gratia, quam aliter facere intendit Sedes Apostolica, ob contractam forsitan etiam tenorantem Censuram, nullitatis periculo exponatur, consuevit ex stylo Curie Romane provisionibus, aliisque Rescriptis Romanis inter Absolutio ad cautelam, idque duntaxat ad consequendum effectum Literarum, his verbis: Te ab omni vinculo Excommunicationis, quod incurristi absolventes, vel absolutum fore sentientes, ad effectum presentium Literarum consequendum, & non alias.

Georgius Lovetius in Notis ad Commentaria Caroli Molinæ in Regulam Cancellariæ De Infirmis resignant. num. 367. cum notasset ex sententia Molinæ Reos criminum, Infames, Excommunicatos, Suspensos a Divinis Beneficiis honorari, nec donari debere, & subiungit: Quod in ordinariis Collatoribus, in Legato & Missis hunc morbo hæc medicinam dedere; ut in Provisionibus imperantes a quovis Excommunicationis, Suspensionis, aut Interdicti vinculo, aliisque Censuris Ecclesiasticis & penis absolventur ad effectum obtinendi Beneficii. Quæ clausula (ait) delicta communia delens & extinguunt; majora vero & graviora non comprehendunt.

Verum Vir doctissimus Antonius Le Vaillant Advocatus Parisiensis, in Nota marginali, ait: Hæc clausula non reddunt habilem, si aliunde sit inhabilis & rite excommunicatus, vel

crimen ante provisionem commiserit; quod Suspensionem inducat (a).

Ut hinc appareat, similes clausulas Litteris Romanis inferi solitas reputari meri styli; nec ullum in Practibus effectum operari, uti de pluribus aliis clausulis notant passim Pragmatici.

Est & alia species Absolutionis, priori non abimilis, & Antiquis quoque incognita, quæ vulgo dicitur Absolutio cum reincidentia, vel ad reincidendum.

Dicitur Absolutio cum reincidentia, quando Absolutio datur ad determinatum tempus; aut ad certum actum, ut illo tempore elapso, aut actu illo peracto, sit absolutus rursus reincidat in Censuram.

Sed quia similis Absolutio in casu, quo de Censura non certo constat, solet dari ad cautelam, & ita vulgo appellari, proprie tunc demum dicitur Absolutio cum reincidentia, ad distinctionem Absolutionis ad cautelam, si detur quidem ad limitatum tempus vel certum actum cum reincidentia, modo de Censura contracta confit; ita quod ipsa Censura nec dubia sit; uti ex Covarruvia late adducit Suarezius supra Sect. 8. num. 16. & seq.

Potest hæc Absolutio concedi sub certo modo seu obligatione; puta satisfaciendi Parti læsæ, vel exercendi certum pium opus; quodque hæc infra certum & præfixum terminum debeat esse impleta, alias termino elapso & obligatione non impleta reincidat in Censuram.

Sed quid? si per Absolutum non steterit quominus conditio sit impleta, nulla ex parte Absoluti nova culpa intervenire. Hunc non reincidere verisimiliter credit D. Du-Casse Archidiaconus & Officialis Condomensis in suo Tractatu De Jurisdictione Ecclesiastica. tomo 1. cap. 12. §. 1. num. 3. eo quod injunctio similium obligationum intelligenda sit cum subintellecta conditione, modo is, cui injungitur, non impediatur ea implere; uti colligitur ex Cap. 23. De sentent. Excommunicat. in VI.

Adhuc similis reincidentia in Censuram apparet habere speciem culpam penam, quæ culpam præsupponit, & contemptum Censuram penam; uti innuitur in citato capitulo 22.

Recte autem notat ibidem D. Du-Casse, quod si spectemus effectum Censuræ, quoad Forum externum, necessaria sit nova Sententia, ut declaratio Judicis quæ declarat Absolutum reincidisse in Censuram ob non impletam conditionem, & nominatim, quod in Censuram relapsus denunciatus sit: alias nequaquam in Excommunicatus, alique Censura innodatus in Foro exteriori tractandus sit; cum hactenus iudice non constet, ipsum in Censuram reincidisse.

§. IV.

Quis absolvere possit a Censuris a iudice latis?

Quænammodum Absolutio a Censuris profuit ab eadem potestate & exercitio Clavium, a quo ipsarum Censurarum initium, ita quoque iure ordinario Absolutio impendenda est ab eodem illo, qui auctoritate Clavium eis inflixit.

Et quidem iam pridem receptum fuit, Excommunicatum ab uno Episcopo, ab omnibus Episcopis ut Excommunicatum esse reputandum, donec ab Excommunicatione rursus fuerit Canonice absolutus.

Cum autem Episcopos, aliive Prælatos Ecclesiasticos, vel Judex, indiget Censuras auctoritate Clavium Officio & Dignitate suæ annexæ; non autem tamquam hæc singularis persona, non singularis persona, sed ipsum Officium sive Dignitas, cui auctoritas Clavium est annexa, & a quo inflixio Censurarum profuit, consideranda est in ordine ad Absolutionem.

Unde ab eodem censetur emanare Absolutio a Censuris, a quo ipsa inflixio profuit, si Absolutio impendatur ab eo, qui in Officium aut Dignitatem cum annexa auctoritate Clavium successit illi, qui virtute illius Officii vel Dignitatis Censuram inflixit; licet revera sit persona a persona excommunicante diversa.

Quare recte notat Suarezius De Censuris Disp. 7. sect. 2. num. 5. quod formaliter loquimur, si dixerimus non eandem personam, sed eundem in munere & Officio posse auferre Censuram, quam tulit.

Cum igitur Episcopo, aliove Iudice Ecclesiastico mortuo, aut alio erulo Officium vel Dignitatem, deferente, successore in Officium vel Dignitatem, consecratur idem in munere & officio cum prædecessore; indubitatum est, innodatum Censura a defuncto, posse absolvi a successore; eoque casu censeri, Censuram tolli ab eodem, a quo fuit inflicta.

Simi-

(a) In laicis Gallorum Tribunalibus Absolutio ad cautelam non admittitur, nisi sapienter secus, cum putaret esse necessariam Excommunicatum, ut testimonium de re aliqua coram iudicibus possit dicere. Quid autem tunc observari debeat, docet Ludovicus Rex XIV. in Editto, quod mensis Aprilis anno 1695. dedit. Erat ejus contextus art. 41. polius his verbis: Lorsque nos Cours, après avoir eu les charges & Informations faites, les Juges des Ecclesiastiques & Episcopaux just qu'ils soient absous à caution, contre des Ecclesiastiques & Evêques, qui auroient précédé contre eux; & en cas de refus, à leurs Supérieurs dans l'ordre de l'Eglise, pour en recevoir l'absolution, sans que lesdits Ecclesiastiques puissent conséquemment faire aucune fonction Ecclesiastique, ni en prétendre d'autre effet que d'être d'absolus.

Similiter cum eadem sit Jurisdictio Vicarii vel Delegati & Delegatus, eadem quoque reputanda est persona Excommunicantis & Abolventis, dum Vicarius aut Delegatus absolvit Excommunicatum virtute sibi factae delegationis a Delegante.

Capitulum quoque Cathedrale Sede vacante succedens in jurisdictionem & auctoritatem Episcopi, & hac auctoritate absolvens Excommunicatum ab Episcopo, reputatur eadem cum Episcopo persona; eo quod Jurisdictio & auctoritas, non ipsa singularis Episcopi persona attendenda sit.

Tamen & Episcopus Suffraganeus sit distinctus a Metropolitanano suo, siquidem habet Jurisdictionem Episcopalem, ejusque exercitum independentem a Jurisdictione Metropolitanani, nihilominus propter subordinationem Hierarchicam, ipsa Episcopalis Jurisdictio quodam modo subicitur Metropolitanæ; ut si illa exorbitet, & a præscripto Canonum aberrat, per hanc tanquam Superiorem ad rectam normam reducatur.

Hinc jam pridem voluit Synodus Nicæna Canone 5. ut bis in anno Synodus Episcoporum Provincia haberetur, in qua examinarentur querelæ contra Excommunicationes quasi ab Episcopis injuste latis; & si injuste apparent, corrigerentur, ipsque injuste excommunicati ad communionem reciperebantur.

Juxta autem modernam disciplinam, non solet ad Episcoporum Synodum querela de Censurarum injustitia deferri; sed ab Episcopo ad Metropolitanum; aliumve immediatum Judicem Excommunicantis, aliumve Censuram insignitis, Superiorem: idque via Appellationis ab inflicta vel comminata Censura; uti supra Caput VIII. §. 3. latius exposuimus.

Quomodo autem Metropolitanus, aliusve Superior, ad quem appellatum est, citra impendendam Absolutionem procedere debeat, ne facile ipsius Episcopi aut Judicis ordinarii auctoritatem in contemptum adducat, exponitur in Cap. 7. §. Sane, De sentent. Excommunicatis. in VI.

Cum autem hodie frequens sit Appellatio & Recursus a Censura ad Sedem Apostolicam, notandum, quod juxta notoriam & receptam praxim Belgii & vicinarum Provinciarum, hæc Appellatio & Recursus debeat institui & terminari per Judices delegatos in Partibus; neque Absolutio a Censuris per Judices hic in partibus inflicta, etiam auctoritate Apostolica impendi queat, sed duntaxat per Judicem delegatum in Partibus.

Cum enim similis Absolutio quoad Forum externum dari nequeat sine exercitio Jurisdictionis contentiosæ, debet causa instrui & decidi coram Judicibus delegatis in Partibus; uti plurius ostensum est supra.

§. V.

Quis possit absolvere a Censuris Juris?

CENSURAS Juris dicimus, quæ feruntur per modum legis, vel generalis alicujus Decreti, in omnes, qui legem vel Decretum transgrediuntur.

Unde Censura Juris procedit & dependet a Jurisdictione & auctoritate Legislatoris, non secus ac Censura hominis procedit a Jurisdictione & auctoritate residente in persona Judicis seu Prælati Censuram insignitis.

Indubitanter proinde Censura Juris tolli posse per Legislatorem, aliumve in eandem Jurisdictionem succedentem, ejusve Superiorem, qui eandem auctoritatem eminenter possidere censetur, quemadmodum Censura hominis tolli potest per illum, qui inflixit, aliumve in eandem Jurisdictionem succedentem, vel ejus Superiorem, quemadmodum præcedenti §. exposuimus.

At illud in hac specie Censurarum Juris speciale invaluit; indubie ob earum frequentiam, quod etiam ab his nonnullis quam absolvere possint, qui nec immediate, nec mediate Jurisdictionem vel auctoritatem illam, a qua hæc Censura procedunt, possident; sive qui Prælatum, a quibus Censurae Juris inflictae sunt, nec Successores sunt, nec Superiores.

De quidem quoad Censuras Juris Romanorum Pontificum generalibus Decretis, vel Constitutionibus seu Bullis insertas, hæc Regula traditur, & communiter recepta est.

Si Pontifex Romanus similem Censuram per generalem Constitutionem promulgans, absolutionem illius sibi expresse non reservaverit, poterit hæc Censura innodatus absolvi non tantum a Pontifice, qui eam tulit, aut in eandem Pontificalem Jurisdictionem succedente, sed etiam a proprio suo Episcopo, immo & a proprio Sacerdote.

Hæc Regula desumpta est ex Responso Innocentii III. in Cap. 29. Nuper, tit. De sentent. Excommunicatis, ubi interrogatus, a quo absolvi queat, qui ob communicationem cum nominatim Excommunicato incurrat Excommunicationem, respondit, quod si communicaverit extra crimen, a suo Episcopo, vel a proprio Sacerdote poterit Absolutionis beneficium obtinere. Quamvis enim (ait) & tunc non Judicet, sed Juris potentia Excommunicato communicant sit ligatus; quia tamen Conditor Canonis ejus Absolutionem sibi specialiter non retinuit, eo ipso concessione videtur alibi facultatem relaxandi.

Quamvis autem Pontifex hic loquatur de una particulari specie Excommunicationis contractæ per communicationem cum nominatim Excommunicato extra crimen, nihilominus hinc concludere Canonistæ ac Theologi, & hodie in praxi receptum est, omnem Censuram Juris, sive per Jus commune,

sive per Pontificis, aut alterius Judicis inferioris generale Decretum latam, posse a proprio Episcopo, aut proprio Sacerdote relaxari, si Conditor Canonis sive Decreti Absolutionem illius sibi specialiter non retinuerit; eo quod ratio a Pontifice adducta, generalis, & omnibus Censuris Juris communis sit.

Constat nomine sui Episcopi intelligi proprium Episcopum illum, qui Censuram Juris incurrit; qui scilicet Excommunicatum possit tanquam sibi subditum etiam sacramentaliter in Foro Penitentiae absolvere a peccatis.

Præterea nomine Episcopi hic non tantum intelligitur ille, qui reipsa est Episcopus & character Episcopalis est insignitus, sed omnis ille, qui in Jurisdictionem Episcopalem succedit, aut eam ex delegatione aliove titulo exercet.

Hæc enim absolventi auctoritas Episcopo censetur competere jure ordinario. Uti enim recte observat Suarezius De Censuris Disp. 7. sect. 3. n. 11. Quia absolvere ab Excommunicatione per se & ex officio convenit Episcopo juxta Cap. Nuper, tit. De sentent. Excommunicatis, per reservationem autem extrahitur Censura reservata ab illa Jurisdictione; & ideo ab illa reservata, quasi in naturalem statum reduciatur, atque ita manet sub ordinaria Jurisdictione Episcopi, sicut fuisset, si ab initio reservata non esset.

Per proprium Sacerdotem proprie intelligitur proprius Parochus ipsius Excommunicati.

Sicuti autem nomine Episcopi ad sensum dicti capituli non intelligitur duntaxat proprie dictus Episcopus; sed omnis, qui in ipsam Jurisdictionem Episcopalem succedit, vel alio titulo eam exercet: ita de proprio Sacerdote dicendum, quod non is duntaxat, qui vere est proprius Sacerdos sive Parochus, possit a Censuris Juris in Foro interno absolvere; sed quilibet Sacerdos, qui in hoc Foro interno sive penitentiali auctoritate & Jurisdictione proprii Sacerdotis fungitur.

Dum autem omnes Sacerdotes, seu laicales, seu Regulares, legitime ad excipiendas confessiones approbati vices obeant proprii Sacerdotis; & in hoc Tribunali eadem Clavium auctoritate absolvant a peccatis, qua ipsi Parochi: hi quidem ordinaria & propria, alii vero Vicaria seu delegata, etiam invault, quod omnes ad excipiendas confessiones, & absolvendam a peccatis admitti possint absolvere a Censuris Juris non reservatis.

Hinc & receptum est, ab omnibus passim Confessoribus præmitti Absolutioni Sacramentali Absolutionem a Censuris, juxta formulam supra relatum.

§. VI.

De Absolutione a Censuris reservatis.

VIDIMUS Paragrapho præcedenti, proprium Episcopum, quin & proprium Sacerdotem posse absolvere a Censuris Juris, modo Conditor Canonis eorum Absolutionem specialiter non reservaverit, juxta Responsum Innocentii III. in Cap. Nuper, tit. De sentent. Excommunicatis.

Ab hac reservatione, qua Conditor Canonis sibi Absolutionem reservat, dici solet Censura Reservata.

Cum autem similis Reservatio possit habere Auctorem ipsam Sedem Apostolicam seu Pontificem Romanum, qui sit Auctor Canonis, vel Episcopum, aliumve Prælatum, a quo Canon seu Decretum generale cum annexa Censura procedat: inde Reservatio Censuræ alia dicitur Pontificia, alia Episcopalis, aut alterius Prælati, prout huic vel illi Absolutio fuerit reservata.

Porro hæc Censurarum reservatio, & illarum absolutio parènt passu cum Reservatione criminum, & eorum in foro penitentiae Absolutione procedunt.

Unde sicuti Reservatio Absolutionis, a gravioribus quibusdam criminibus non nisi seculo XI. & segg. Papæ reservari coepit; ita hæc ante illa tempora facile reperitur Pontifici Censura reservata.

Sicuti autem hæc casuum Pontificia Reservatio sensim magis ac magis invaluit, ita quoque & Censurarum hæc Reservatio: adeo ut nunc pro regula sit receptum, nullum esse casum Papæ reservatum, qui non habet Censuram reservatam annexam.

Hinc ulterius receptum est, quod is, qui habet facultatem absolventi a casibus Pontifici reservatis, una habeat facultatem absolventi a Censuris Papæ reservatis: eo quod penitens a crimine illo reservato absolvi sacramentaliter nequeat, nisi prius a Censura fuerit absolutus.

Cum autem hæc reservatio Censurarum æque procedat a Jurisdictione & auctoritate Clavium, atque ipsa Censurarum inflicto, potest facultas ab iis absolventi ad instar Jurisdictionis vel specialiter vel generaliter delegari; vel etiam ipsa reservatio, vel generaliter vel particulariter tolli per Reservantem.

Specialis delegatio sive facultas absolventi a reservatis dicitur, quæ quibudam inferioribus Prælati vel Sacerdotibus dari consuevit, vel pro quibudam casibus & Censuris reservatis duntaxat, vel etiam pro omnibus indistincte.

Sunt & casus, in quibus generaliter Reservatio cessat; omnibusque patet facultas absolventi, ac si nulla reservatio esset.

Talis in primis est dum instat periculum mortis; & nemo adest, qui facultatem absolventi a reservatis habeat. Nam uti declarat Synodus Tridentina Sess. 14. cap. 7. De Sacramento Penitentiae: Pie admodum ne occasione reservationis casuum aut Censurarum aliquis percat, in Ecclesia Dei custoditum semper

per fuit, ut nulla sit Reservatio in articulo mortis; atque ideo omnes Sacerdotes a quibusvis peccatis & Censuris absolvere possunt.

Eadem Synodus Sess. 24. cap. 6. De Reformat. declarat, quod licet Episcopi in quibuscunque casibus occurrat, etiam Sedi Apostolicæ reservatis, delinquentes quoscunque sibi subditos, in Diocesi sua per seiplos, aut per Vicarium ad id specialiter deputandum, in foro conscientie absolvere ipsa penitentia salutari.

Notat autem Du-Casse Archidiaconus & Officialis Condomenlis in suo Tractatu De Jurisdictione Ecclæ. Tom. 1. c. 12. num. 1. quod Episcopi in his casibus absolvant jure proprio, sive auctoritate ordinaria, non autem delegata; ideoque & hæc auctoritas competat eorum Vicariis Generalibus, qui & eam aliis Sacerdotibus communicare queant.

Nec mirum in Gallia Episcopos in his & similibus casibus procedere ex jurisdictione ordinaria, non auctorem tamquam ex delegata auctoritate Sedis Apostolicæ; quia ut supra ex Michaele Roussellio notavimus, clausula illa, auctoritate Apostolica, Delegationibus sive Commissionibus Judicum inserta, ibidem reprobatur & rejicitur; neque permittitur, ut Episcopi aut Judices procedant tamquam auctoritate Apostolica sibi delegata.

In Cap. 11. tit. De sentent. Excommunicat. scribit Alexander III. quod si quis pro violenta manuum injectione in Clericum est vinculo Excommunicationis adstrictus, possit ab Episcopo Diocesano Absolutionis gratiam impetrare, si ob rationabiles excusationes nequeat itineri se committere, & quod sine periculo, Apostolico se nequeat conspectui præsentare.

Hinc eliciunt Doctores, Episcopos posse a Censuris Sedi Apostolicæ reservatis absolvere, dum sine notabili periculo ad Ordinem Apostolicam accessus non patet.

Asseritque Du-Casse loco supra citato, Episcopos Gallie esse in possessione absolvendi a censuris Sedi Apostolicæ reservatis, quodcumque necessitas id exigat.

In citato Cap. 11. tit. De sentent. Excommunicat. additur hæc clausula, ab Episcopo absolvente innodatum Excommunicatione ob injectas manus violentas in Clericum, eo quod sine periculo se nequeat Apostolico conspectui præsentare, eisdem sub juramenti debito injungendum, ut quous citius opportunitatem habuerit, Romanum Pontificem adeat, mandatum Apostolicum suscipiens.

Hinc concludunt Canonistæ, quod a Censura reservata Sedi Apostolicæ ob necessitatem aut periculum absolutus teneatur, periculo aut necessitate cessante, a Pontifice, aut illo, qui absolvendi facultatem obtinet, Absolutionem rursus postulare.

At monet allegatus Du-Casse, plures insignes & probatos Auctores asserere, Episcopos Gallie esse in possessione absolvendi a Censuris reservatis, quando id necessitas exigat, ut nec teneatur absolutus, necessitate cessante, pro Absolutione recurrere ad Sedem Apostolicam; ipsaque consuetudo & praxis Juri prævaluit.

Cæterum plura de Censurarum Reservatione, & Absolutione a reservatis examinant Scholastici, ubi de casibus reservatis & eorum absolutione agunt.

Hoc unum hic notandum, quod quæ hic de Absolutione & reservatione dicuntur, locum non habeant nisi in Censuris Juris. Quæ enim per Sententiam Judicis in certam ac determinatam personam ob contumaciam in crimine feruntur, semper sunt reservatæ illi, qui eas tulit; nec nisi ab illo, vel qui illum repræsentat, ejusve Superiore, relaxari possunt.

DISSERTATIO CANONICA

DE

INTERCESSIONE

SIVE

INTERVENTIONE

Episcoporum pro Reis apud Principes & Magistratus Civiles.

ET

DE CONFUGENTIBUS AD ECCLESIAS

Sive de Immunitate locali, seu Asylo Temporum.

CAPUT PRIMUM.

De Interventione Episcoporum pro Reis.

§. I.

Intercedere pro Reis jam pridem Episcopis familiare.

INTERCEDERE pro Reis apud Principes & Magistratus Civiles admodum familiare fuisse jam pridem etiam tantis Episcopis, dubitat nemo; quin & hoc intercessionis officium non minimam Episcopalis muneris portionem esse exillimabant.

Usitatum eam fuisse tempore Concilii Sardicenis, id est, circa medium saeculi IV. probat ejusdem Concilii Canon, qui est septimus apud Graecos, octavus apud Dionysium Exiguum. Hoc enim Canone postquam Osius Concilii praeses Patribus expoliuit, statuendum videri, nullum oportere Episcopum ad Castra accedere praeter eos, quos prius Imperator noster suis literis acceffit, subiungit: „Sed quia saepe contingit aliquos, qui egent misericordia, ad Ecclesiam confugere, qui propter suam peccata vel relegationem vel in insulam deportationem damnati, vel quavis alia Sententia addicti sunt, iis non esse negandum auxilium, sed sine cunctatione & dubitatione iis veniam esse petendam.“

Hae Osi propositio Patribus placuit: responderuntque omnes, Decernatur & hoc.

Erat igitur tempore huius Concilii in more potum, quod criminum Rei ad Ecclesiam confugerent ut per intercessionem Episcoporum veniam sive misericordiam a Principe ejusve Magistratu impetrarent.

Constat praeterea, visum esse Patribus Sardicenis Episcopos non posse hoc pium officium seu auxilium confugientibus Reis negari, sed sine cunctatione & dubitatione iis (scilicet Reis) veniam esse petendam. Sive ut legit Dionysius, „subvenientium est his, & sine dubitatione petenda indulgentia.“ Quin & permittit Concilium, ut eam ob causam, ad Castra seu Comitatum Principis accedat Episcopus, causam per iurum Diaconum seu Ministrum, ut Canone sequenti ejusdem Concilii cautum est (§. 4.).

Nec tantum pro leviorum criminum Reis, sed & pro criminum capitalium conficiis, immo & ad mortem damnatis, Episcopos hoc intercessionis officium impendisse, manifestum est ex Augustino, aliisque Patribus, qui & officium Sacerdotii sui id exigere exillimabant.

Scribit enim ad S. Augustinum Macedonius epistola 132. inter Epistolae S. Augustini „Officium Sacerdotii vestri esse dicis, intervenire pro Reis, & nisi obtineatis offendi, quasi quod erat officii vestri, minime reportetis.“

Similiter luculenter probant Epistolae S. Ambrosii, ipsum non tantum pro Reis intercessisse, sed sua intercessione plurimos non solum de exiliis, de carceribus, sed de aeternae necis poenis liberales, uti scribit Epistola 41. ad Theodosium. Ad quae verba Ambrosii notant eruditi novissima editionis huius operum Revisores (qua editione hic utimur), & certe Episcoporum esse, ut pro miseris Imperatores conveniant, non semel a nobis observatum est apud Ambrosium, & ex pluribus Augustini Epistolis advertere licet. Non tantum ex Ambrosii & Augustini, sed omnium pene tam Graecorum quam Latinorum Patrum operibus & gestis id ipsum elucet.

§. II.

Pro quibus intercederent, & qui intercessioni scopus?

EX praecitato Canone Sardicensi liquet, Episcopis permixtum fuisse ad Comitatum Principis accedere, ut pro Reis intervenirent; nimirum quia saepe contingebat, aliquos, qui egent misericordia, ad Ecclesiam confugere.

Liquet proinde hoc interventionis officium iis fuisse impensum, qui pro obtinenda misericordia ad Ecclesiam sive ad Episcopos confugiebant.

Cum vero Ecclesia non mortem peccatoris desideret, sed magis ut convertatur & vivat, hoc interventionis officium impendere illis desideravi, qui vitam emendationem sive veram conversionem implorando misericordiam praestarent & promittebant.

Id non obscure colligitur ex Epistola Macedonii ad Augustinum, & Augustini Epistola responsoria ad Macedonium.

Scribit enim Macedonius „hoc sibi grave videri in Episcoporum pro Reis interventionem, quod omnia peccata videantur venabilia, cum is, qui reus est, correctionem promittit, quasi diceret Episcopos pro quorumcumque scelus Reis intervenire sive poenae relaxationem postulare, modo scelerum suorum correctionem promittant. Quod gravius videbatur Macedonio, rationem subiungens: „Verum, nunc ut moris nostri sunt, & sceleris poenam cupiant homines sibi relaxari, & id propter quod scelus admittunt, possidere. Pro his quoque interveniendum putat Sacerdotium vestrum, de quibus adeo futuri nulla spes est, ut etiam in praesenti eadem criminis ratio perleverat; nam qui tam pertinaciter tenet, propter quod crimen admittit, ostendit se, ubi licentia fuerit, similia peccaturum.“

Hic non obscure significat Macedonius Episcopos credidisse pro criminum Reis intervenire, officium Sacerdotii sui esse, quia

(2) Consultans hac de re scholia in praedictos Canones; & praesertim Articulus II. inferius in Codice Africano post Canonem 56. ubi laetitia de hac intercessione Episcoporum pro reis apud Principes & Magistratus civiles agitur: quo item refertur legatio, ab Epigonio & Vincentio Episcopis pro confugientibus ad Ecclesiam quocumque statu involutis suscepta.

* Van-Essen Tom. LX.

quia Reus correctionem promittit; sed arbitrabatur Macedonium hanc correctionis promissionem, vitæ emendandæ spem modicam vel nullam suppeditare.

Et S. Augustinus Epistola 153. respondens Macedonio, atque notanter ad eam objectionem, quod *venialiora omnia peccata videantur, cum is, qui Reus est, correctionem promittit*; id nequaquam negat, sed proleptice & hanc suam esse sententiam: *Hæc tua est (ait) hæc & nostra sententia*.

Preterea non diffidit Augustinus, plures ex iis, qui correctionem promittunt, postmodum in sceleribus permanere, & quod promiserunt non præstare.

Nihilominus credit Augustinus, nequaquam propterea negandum officium interventionis pro Reis, qui correctionem promittunt, quod & ibidem multis probat, atque inter alia hoc argumento: „Quod si (ait n. 6.) iniquis & sceleratis ille (Deus) parcendo, eisque vitam salutemque largiendo, etiam perisique eorum, quos novit non aduros penitentiam, tamen exhibet patientiam: quanto magis nos in eos, qui correctionem promittunt, incerti sumus, misericordes esse debemus, ut rigorem vestrum pro eis intercedendo flectamus, præ quibus & Dominum, quod nihil de moribus eorum etiam si curia latet, non tamen impudentem, quia hoc ipse præcepit, oramus.

Itaque concludit Augustinus, ut nolit dobitare Macedonius hoc officium Episcoporum ex Religione descendere: „cum Deus, apud quem nulla est iniquitas, cuius summa potestas est; qui non tantum qualis quisque sit vider, verum etiam qualis futurus sit prævidet; qui solus potest in iudicando non labi, quia in cognoscendo non potest falli; facit tamen, sicut Evangelium loquitur, *solum suum oriri super bonos & malos, & plures super iustos & iniustos*“ . Matth. cap. 3. vers. 45.

Insuper num. 18. ait S. Doctor: Quod licet secus accidat quam intercessionis Episcopi intercedant, id tamen intercessionibus imputandum non sit, sed potius illa bona, quæ cum id facimus, intuemur & volumus; id est, commendatio mansuetudinis ad conciliandam dilectionem verbo veritatis: & ut qui liberarentur a temporali morte, sic vivant, ne in æternam, unde nunquam liberentur, incurant.

Scopum huius intercessionis luculenter expressit S. Augustinus in Epistola ad Macedonium.

Macedonium scripserat Augustinus, se vehementer ambigere, num officium Sacerdotii intercedendi pro Reis ex Religione descendere? „Nam si a Domino peccata adeo prohibentur, ut ne penitendi quidem copia post primam (penitentiam publicam) tribuatur; quemadmodum nos possumus ex Religione contendere, ut nobis qualescumque illud crimen fuerit, dimittatur? Quod utique cum impunitum volumus, probamus. Et si constat non minus auctorem quam probatorem teneri in omnibus, quæ peccantur; certum est nos culpæ societate vinciri, quoties cum impunitum esse cupimus, qui culpa tenetur obnoxius.

Hæc objectioni live rationi dabitur respondet Augustinus: Nullo modo culpæ, quas corrigi volumus, approbamus; nec quod perpetrato committitur, ideo volumus impunitum esse, quia placet, quæ hominem miserantes, facinus autem seu flagitium detestantes, quanto magis nobis displicet vitium, tanto minus volumus inemendatum interire vitiosum. *Facile enim est atque proclive malos odisse, quia mali sunt: rariorem autem & piæ eisdem ipsos diligere, quia homines sunt; ut in uno simul & culpam improbes, & naturam approbes; ac propterea culpam iustos odertis, quod ea sedatur natura, quam diligis. Non est igitur iniquitatis, sed potius humanitatis societas devinctus, qui propterea est criminis præfector, ut sit hominis liberator. Morum porro corrigendorum nullus alius, quam in hac vita locus est: nam post hanc quique id habebit, quod in hac sibi metem conquiescit. Ideo compellimur (concludit Augustinus) humani generis charitate intervenire pro Reis, ne istam vitam sic hiant per supplicium, ut ea finita non possint finire supplicium.*

Intercedebant ergo Episcopi, non tam ut Reos a morte corporali liberarent, sed potius ut eos tantisper in hac vita retinentes, emendatos & per penitentiam castigatos a via mortali ad vitam immortalem mitterent.

Deinde proponit Augustinus, quomodo Deus etiam impiis parcat; nobiscum præcipiat, malos & impios nostros persecutores diligere: nec tamen (ait), nos hoc pacto societati adiungat, sit impiorum, quibus & ipse parcendo, & vitam salutemque largiendo, non utique sociatur.

Post hæc addit: „Consilium quippe ejus (Dei) quantum homini pio nosse donatum est, exponit Apostolus, dicens: „Ignoras, quia patientia Dei ad penitentiam te adducat? Ad hæc volumus adduci, pro quibus intervenimus; non eorum ideo ergo interveniebant, ut liberatos a morte temporali ad penitentiam vitam adducerent; unde & subiicit: „Nam quodam, quorum crimina manifesta sunt, a vestra severitate liberatos, a societate tamen removemus altaris, ut paritendo placare possint, quem peccando contemplantur, scilicet quæ ipsos puniendo. Nam nihil aliud agit, quem veraciter penitet, ut id quod mali fecerit, impunitum esse non finat.

Et quippe modo sibi non parcenti ille parit, cuius altum iustitiae iudicium nullus contempnor evadit.

Eundem interventionis Episcopalis scopum expressit S. Chrysostomus Hom. 25. in Epist. 2. ad Corinth. alioquin iudicem: „Iudex si adulterum arripuerit, in eum protinus animadvertit. Hoc non est vitium de medio tollere, sed fac-

„ciam animam abigere. At Sacerdos hoc agit, non ut de nocente supplicium sumat, sed ut vitium evellat. Nam tu quidem perinde facis, ac si morbo aliquo in capite enato, non morbum ipse comprimis, sed caput amputes; ego vero non ita, sed morbum trunco. Tu quidem si vitium dimiseris, pejorem reddis; si vitium supplicio affeceris, incurabilis reliquiss: ego autem nec impunitum abire sino, nec tuo more plebi; verum simul & penam quam debeo, ab eo extorreo; & quod commisitum est, corripio.

Augustino & Chrysostomo consonat & Sanctus Ambrosius. Et quidem Epist. 25. scribens eundem Magistratui, cum ad mansuetudinem excitare volens, proponit exemplum Christi multum adulterum impunitum dimittentis, ac dein subiungit.

„Habes quod sequaris; potest enim fieri, ut ille criminosis possit habere spem correctionis: si sine Baptismo est, ut possit accipere remissionem; si baptizatus, ut penitentiam gerat, & corpus suum pro Christo offerat.

Hic notant eruditi horum operum Parisienses Revifores: „Canonicæ penitentiae labores olim tanti tamque diuturni erant, ut non immerito pro capitali pena, tamquam mors quædam importunior, subijci possent.

Non ergo intervenientes Episcopi Reos a supplicio & pena eximere contendebant, sed supplicium & penam a iudice seculari, in supplicium, & penam ipsi Reis ad vitam beatam, & veram emendationem magis profutura, convertere contendebant.

Hinc anno 625. Synodus Rhemensis, quam celebravit Sonnatius Rhemensis Episcopus, cum aliis quadraginta vel etiam amplius Galliarum Episcopis, teste Eudoardo lib. 2. Hist. Eccles. Rhemens. cap. 5. inter quos & erat Bertradius Cameracensis, statuit Canone 7. „Ille, qui sanctæ Ecclesiæ beneficiis liberatur a morte, non prius egrediendi accipit libertatem, quam penitentiam se pro scelere esse satisfactum promittat, & quod ipsi Canonice impetitor impleretur.

S. III.

Effectus intercessionis expectabatur a benignitate Principis.

Episcopos nequaquam credidisse, se posse propria auctoritate date impunitatem Reis ad ipsos consuegentibus, sed id illis a supplicio mortis liberare, aut penas mitigare, sed id totum a benevolentia & arbitrio Principum & Magistratum pendere, ipsa formula interventionis, qua apud Magistratum & Principes preces suas pro Reis interponebant, evincit.

Quapropter S. Augustinus in Epistola ad Macedonium, totus in eo est, ut Iudicem roget, & moveat ad mollendam severitatem & induendam benignitatem ac mansuetudinem; & Epistola 134. Apertum Proconsulem rogat, ut Circumcelliones atrociter confectis mitius puniat, memor Ecclesiasticæ mansuetudinis, „Time (ait) nobiscum iudicium Dei Petris, & commendam mansuetudinem Matris. Cum enim tu facis, Ecclesia facit, propter quam facis, & cuius filius facis. Contende bonitate cum malis. Illi scelere inmani membra de corpore vivo avulerunt; tu opere misericordie effice, ut illa qui nefandis operibus exercebant, alicui utili operi integra eorum membra deserviant. Illi ministro Ecclesiæ occulo exorserunt spatium vivendi; tu inimice Ecclesiæ viventibus relaxa spatium penitendi. Talem te oportet esse in causa Ecclesiæ iudicem Christianum, penitentibus, momentibus, intercede, dentibus nobis.

Et rursus Epistola 139. ad Marcellinum, instans ut Donatistæ puniantur mitius, totus rursus in eo est, ut dirigationem ultimi supplicii impetret, scribitque Marcellino: „Si Procon- sul nec litteris meis ad hoc consensit, hoc saltem præstet, ut in custodiam recipiantur, atque hoc de clementia Imperatorum impetrate curabimus, ne passionem servorum Dei, quæ debent esse in Ecclesia, gloriolæ, inimicorum sanguine dehonefcentur.

Quid evidenter, quam Augustinum suis intercessionibus aliud non egisse, nisi rogando & instando Iudicem movere, ut sententiam mortis mitigando, Reis vitam clementer indulgeat; quo ostendat Ecclesiæ Matris mansuetudinem, & ut Reis tempore penitendi non auferatur.

Et sanctus Ambrosius Epistola 42. Theodosium Magum ita alloquitur: „Debeo beneficiis tuis, quibus, me petente, liberasti plurimos de exiliis, de carceribus, de ultimæ necis penis.

His palam agnoscebat Ambrosius Reos a penis liberare, penitentibus leu intercedentibus Episcopis, beneficio Imperatoris referendum.

S. IV.

Confugientes ad Ecclesias censentur implorare interventionem Episcoporum.

CONFUGIENTES ad Ecclesias non tantum ipsam materiale structuram divino cultui dedicatam intuebantur, sed vel præcipue Episcopos & Clericos, ad quorum auxilium & opem confugere videbantur; tum ad ipsas Ecclesias, quibus Episcopi & Clerici præerant, confugebant.

Hoc ipsum non obscure significavit S. Augustinus in Epistola 115. ad Fortunatum Cirtensem Episcopum, in qua de quadam Faventio, qui ad Ecclesiam Hipponensem confugerat, hæc scribit: „Is, cum ab ejusdem possessionis Domino necicio quid sibi æstueret, ad Hipponensem confugit Eccle-

siam;

„fiam; & ibi erat: ut confugientes solent, expectans quomodo per intercessionem nostram sua negotia terminaret.“ Hinc manifestum est, confugientes ad Ecclesiam non tam ex confugio ad ipsam materiale Ecclesiam, quam ex patrocinio & intercessionem Episcoporum & Clericorum, ad quorum patrocinium per confugium ad Ecclesiam confugisse videbantur, impunitatem sive misericordiam expectasse.

Idipsum fat manifeste indicavit S. Augustinus *Sermone* 18. De verbis Domini, Reum confugientem ad Ecclesiam, ita compellens: *Contremiscentis, contrahant; paleis, ad Ecclesiam curris, videre desideras Episcopum, ad pedes eius volutari: Domine, conculca; Domine, in carcerem mittor, miserere mei. Ego quidem curro propter carnem tuam, ultimum tu curres propter animum tuum.*

Ex his manifestum est, confugientes ad Ecclesiam Episcoporum intercessionem expetisse; ipsosque Episcopos pro ipsis confugientibus ad Ecclesiam intercessionem interpoluisse.

Idem insinuat Theodosius Imperator in L. 5. Cod. Theod. De his qui ad Ecclesiam confugiant, uti Cap. sequenti ostendetur.

Et quemadmodum Rei criminum ad Episcopos pro intercessionem apud Principes eorumque Magistratus emendationem sive correctionem promittebant; ita quoque confugientes ad Ecclesias correctionem & vitæ conversionem hoc suo ad Ecclesiam confugio præferant & promittebant; aque hæc promissionem Episcopi & Clerici fidentes eos recipiebant, & pro ipsis intercedebant, uti ex verbis S. Augustini supra relatis, necnon ex Legis Imperatorum (de quibus Capite sequenti) liquet.

Id notavit Boerius Epo Canonum Professor primarius apud Duacenses, in Commentario ad Cap. 6. De Immunitate Ecclesiarum, num. 38. Nec enim (ait) recipiantur in Ecclesias homines isti facinorosi, pro asilo ad tempus confugientes, ut ac tamquam in suis sceleribus permansi; sed ut scelera sua deploraturi, utique Ecclesiam pro Demo orationis habuerint.

§. V.

Asylum confugientium ad Ecclesias dependens ab arbitrio Principum.

PRÆTEREA quemadmodum Episcopi pro Regis etiam criminum capitulum apud Principes & Magistratus intercedendum, palam agnovit Rectorum liberationem, aut penarum mitigationem a sola benignitate & pietate Principum dependere; ita quoque agnovit Ecclesia nullum asylum aut immunitatem Templi Deo dedicata aut Episcoporum intercessionem confugientibus ad ea dare posse, sed omne illud, quod iis locis aut confugientibus competere potest, ex Principum auctoritate & arbitrio profuturum debere.

Et hæc quondam Deus Principem ministrum constituit in iram ei, qui male agit, atque hunc in finem, scilicet ad punitionem malorum, gladium eum portare iusserit, hanc in Principe auctoritatem, nec per Templorum aliorumque locorum ad divinum Cultum dedicationum extractionem, aut per Episcoporum intercessionem tollere, aut vel in finitimo minueri aut labefactum intendit; sed integram conservatam voluit, ut ea Principes utatur, & gladio suo materiali in malefactores animadvertit, prout tranquillitas Reipublicæ & pacis conservatio & bonum Religionis exigere iudicaverit.

Unde nec legitur, quod Ecclesia per novem ut minus secula ullum de hoc asilo Templorum eviderit Decretum, quo vel hoc asylum Templis concederet, vel modum vel legem præscriperit, quibus hoc asylum circumfcriberetur; sed ea omnia ex præscripto Principum metebatur, & eorum legis in usu asyli eius immunitatis se subiebat, uti Capite sequenti ostenditur.

CAPUT II.

Expenduntur Leges Principum Christianorum, quæ extant in Codice Justiniano & Theodosiano, quibus terminos & formam Templorum præscribunt.

§. 5.

Expenditur Constitutio Theodosii senioris.

EXTAT Constitutio Theodosii senioris in Leg. 1. Cod. Theod. De his qui ad Ecclesias confugiant, hanc immunitatem sive Ecclesiarum asylum spectant. Sed notandum quod hac Constitutione Theodosius nequaquam Asylum concedat, sed modum & limites huic Asilo figat, cum in immensum jam tum usus ejus excreverit, ut vel inde pateat, etiam ante hæc editam Legem, utrum huic Asyli fuisse, licet antiquior positiva Constitutio, nec in Codice Theodosiano, nec Justiniano superest.

Et hæc constat ante prædictam Constitutionem Theodosii, asylum seu immunitatem aliquam confugientibus ad Aras seu Tempia Christianorum competisse.

Scribit enim Ammianus Marcellinus auctor licet Gentilis, qui sub Constantio Roavit circa annum 355. lib. 15. memorat Sylvanum Agrippinæ extraxit Edicola, quæ examinatus confugerat, ad conventiculum ritus Christiani tendentem trucidatus: & lib. 26. „Sub Valentiniano anno 464. Hilarius

auriga magis convulsus & confectus, capitali animadversione damnatus, laqueo retinens carnificem, subito elapsus confugit ad ritus Christiani Sacrorum. Plura referuntur apud Zoninum auctorem similiter Gentilem.

Interim ex hac Lege Theodosii intelligitur, quod non tantum criminum Rei, sed & publicorum tributorum debitores ad Ecclesias immunitatem sive asylum contra Exactores horum debitorum consecuturi, confugerent; quin & ab Episcopis & Clericis protegerentur, & nonnunquam in latebris occultarentur.

Contra hanc Asyli sive immunitatis excessum statuit Theodosius: Publici debitorum, si confugiendum ad Ecclesias creditur, aut illicito extrahi de latebris oportebit, aut pro his ipsis, qui eos occultare probantur, Episcopi exigi. Sicut igitur præcellens auctoritas sua, neminem debitorum posthac a Clericis defendendum; aut per eos ejus, quem defendendum esse crederent, debitum esse solvendum.

Hæc Constitutio non tantum probat Theodosium, publicos debitores hac lege extrahi ex Ecclesiis, ad quas confugerant, permisisse; adeoque illos immunitate seu asilo Templorum privasse; sed insuper Episcopos & Clericos, qui eos protegerent, vel in latebris occultarent, obligatos declarasse, debitum, quod confugientes debebant, solvere debere, sive ab Episcopis exigi.

Hujus Constitutionis meminit S. Augustinus scribens ad plebem Hipponensem, Epistola 268. Cum frater noster Eulsius debito decem & septem solidorum ab oppugnantibus urgeretur, ut reddere quod ad præsentem, unde se explicaret, non inveniebat, ne corporalem pateretur injuriam, ad auxilium sancti Ecclesiæ convolvit; illi etiam exactores cum profectici cogentur, & ideo delationem dare non possent, gravissimis me querellis oneraverunt; ita ut eis illum traderem, aut quod sibi deberi ostendebant, unde acciperent, providerem.

Nihil evidens quam ad hanc Theodosii Legem hic reflecti, uti & Cardinalis Baronus notavit ad annum 323. num. 29. Sed quid hic S. Augustinus? Num forsitan solutionem recusavit? aut Legem, ut male & temerarie latam in materia ad Principis auctoritatem minime spectante rejecti? vel huc debitoribus asylum, independentem a voluntate Principis, competere contendit? Abit. Sed cum eam immunitatem ut persolveret non habere, accepit mutuo a quodam Macedonio prædictos decem & septem solidos pro debitore in hanc causam solvendo. Ut autem hos decem & septem solidos Macedonio restituere posset, contionio dedit Epistolam ad plebem Hipponensem, ut dictos solidos mittat, atque in ipsum Eulsiu, ut fratrem suum, hanc liberalitatem & charitatem ostendat conformiter ad legem Theodosii, itaque Augustinus non de Lege conquestus est, sed eidem fat fecit, & Asylum liberavit.

§. II.

Lex Arcadii & Honorii.

CUM sub hoc tempore Judæi gravium criminum rei vel debitoris obzati ad Ecclesias Christianorum confugerent, ac Christianæ Religionis fidem se amplecti vel simulantes, & Clerici summo desiderio hanc ad fidei Christianæ conversionem summo opere desiderantes, facile eorum similitudine commotionem nimia facilitate fidem adhibentes, eos ad Ecclesiarum asylum recipiebant: quo fiebat, ut publica tranquillitas per hanc criminum impunitatem pateretur, & creditores suis creditis frustrarentur.

Itaque ut & Judæorum simulationi, & Clericorum in recipiendis huc Judæis nimie facilitati occurrerent Imperatores, hac Constitutione edixere: Judæi, qui teatu aliquo, vel debitis fatigati, simulant se Christianæ Legi velle conjungi; ut ad Ecclesias confugientes vitare possent crimina, vel pondera debitorum, arceantur; nec ante suscipiantur, quam debita universa reddiderint, vel fuerint innocentia demonstrata purgati.

Non dubitant igitur Principes limites huic asilo seu immunitati Ecclesiarum sua auctoritate posse præfigere, & quodam ab hac immunitate subtrahere.

Ex hac quoque Constitutione intelligitur, confugientes ad Ecclesias conversionem morum, aut erroris emendationem prætulisse.

§. III.

Arcadii Constitutio asyli Ecclesiarum abrogatoria.

SCRIBIT Socrates lib. 6. Historiarum cap. 5. Eutropius Eunuchus præpositus Imperialis cubiculi, & qui Consulatus dignitatem ab Imperatore primus ex omnibus Eunuchis acceperat, cum de nonnullis, qui ad Ecclesiam confugerant, penas iungere vellet, operam dederat, ut Lex ab Imperatoribus promulgaretur, jubens ne quis ad Ecclesias profugeret, sed ut quicumque ad eas confugissent, inde abtraherentur.

Ejusdem legis meminit Sozomenus lib. 8. Historiarum cap. 7. qui & ibidem latius describit, occasione cujus Eutropius hanc legem ab Arcadio extorsit.

Credit Jacobus Gothofredus, eam Arcadii Constitutionem, cujus meminerit prædicti Historici, & cujus occasione S. Chrysostomus habuit Sermonem in Eutropium, extare in Codice Theod. in plures partes sub diversis titulis distributam, scilicet in Lege 3. Cod. Theod. De his qui ad Ecclesias confugiant, & in Lege 16. De penis, Lege 32. D. Episcopis, Lege 17. De Appellationibus.

Hæc Leges si simul in unum conjungantur, conficiunt eam Arcadii Constitutionem alyli abrogatoriam, uti notat Gothofredus.

Et quidem in ea parte, quæ conficit prædictam legem 3. edixit Arcadius: Si quis impioſum ſervus, ancilla: euria- tio, debitor publicus, procurator, muliegius, quilibet poſtremo publicis privatiſque rationibus involutus, ad Eccleſiam conſugiens, veſ Clericus ordinatus, vel quocumque modo a Clericis fuerit deſenſatus, nec ſtatim conventionem præmiſſa priſtina conditioni reddatur; Decuriones quidem, & omnes, quos ſolita ad debitum munus funcſio vocat, vigore & ſoleſtia judicantium ad priſtinam ſortem, velut manu mox infecta, revoſcantur: quibus alterius legem prodeſſe non patimur, quæ eſſent patriſimoni ſubſecuta, Deuriones eſſe Clericos non vela- bat. Sed etiam ii, quos Economi vocant (hoc eſt qui Eccleſiaſtice conſervantes traſſare rationes) ad eam debiti, vel publici vel privati redhibitionem amota dilatione cogantur, in qua eos obnoxios eſſe conſiſterit, quos Clerici deſenſandos receperint, nec mox crediderint exhibendos.

Hæc parte Conſtitutionis, quæ dictam legem conficit, non tantum qui publicis rationibus ſive debitis ſunt obnoxii, ſed & qui privati duntaxat debitis & rebus ſunt onerati, jubentur a Clericis adhiberi: & ſi eos poſt primam monitionem ſeu ſummationem redhibere reuſerint, per Economos Eccleſiarum debita, quibus erant obnoxii, ſolvenda eſſe decernit: atque ita non tantum debitores publicos, ſed genera- tim omnes etiam privatos ab alylo Eccleſiarum ſubſtrahit, ſive a Clericis protegi ſeu deſenſari, prætextu alyli vetat, ſub pœna, quod ſi eos protegat Economi Eccleſiarum, debita eorum ſolvere teneantur.

Altera vero parte Conſtitutionis, quæ conficit Legem 16. Cod. Theod. De pœnis, ſat patenter ab alylo eximit criminum reos, eoſque a Clericis aut Monachis deſenſari ſeu protegi vetat.

Cum itaque & debitores & criminum reos prætextu alyli a Clericis, aut Monachis deſenſari videretur, ſed eos exhiberi velit; non immerito dicere præſidi Hiſtoriæ per hanc Arcadii Conſtitutionem alylum fuiſſe revocatum, quod & pluribus probat Jacobus Gothofredus in Commentario ad hanc legem 3. & conſentit Dominus Fleury lib. 22. Hiſt. Ecclæ. num. 37.

Quantumvis autem & Socrates & Sozomenus ſcribant Eutropium ob hanc ab Arcadio ſolicitam Conſtitutionem, i- ram Dei ſuper ſe ſenſiſſe; & ſanctus Chryſoſtomus in Eutro- pium non ſine magna vehementia & animi commotione pro- nuntiaverit Sermonem in eum: nullus tamen legitur arguiſſe Arcadium, quaſi per hanc Conſtitutionem poteſtatis ſue limits exceſſiſſet, ut proinde crediderint, hanc immunitatem ſive alylum conſtatiter dependere a benignitate Imperatorum ſeu Principum.

Credidit autem occasione hujus Arcadianæ Conſtitutionis anno ſequenti Concilio Africano decretam Legationem (a) quæ legitur in Codice Africano cap. 61. „Ut pro conſugentibus ad Eccleſiam, quocumque reatu involutus legem de „glorioſiſſimis Principibus mererentur, ne quis eos audeat ab- „ſtrahere.

Non dubitant proinde Patres Africani, ab Imperatoribus alyli ſive immunitatis petendam reſtitutionem: atque inte- gram manere Magiſtratibus ſecultatem reos criminum ab Ec- cleſiis extrahendi, niſi per Imperatores immunitas ſive alylum indultum eſſet, ſive ipſis inhibuitum, ne ad Eccleſias conſu- gientes ab iis extrahere poſſent.

§. IV.

Conſtitutio Theodoſii junioris terminos Alyli extendentes.

POſt Conſtitutionem Arcadii ſequitur Conſtitutio Theodoſii junioris, cujus fragmentum occurrit in Leg. 4. Cod. Theod. De hiſ qui ad Eccleſias conſugiunt, & in Leg. 3. Cod. Juſt. eod. dem, & integra extat Græce & Latine ad calcem Autorum Concilii Ephelini Tomo 3. Conciliorum Generalium apud Labb. Item in Cod. Th.-od. per Jacobum Gothofredum notis illu- ſtrato poſt dictam legem 4.

Hujus Conſtitutionis Theodoſianæ ſinis ſeu ſcopus fuit, uti recte notat Gothofredus in Commentario dictæ legis 4. non tam ut Eccleſiaſticorum alylorum juſ & ſecuritas juſ immunitatis Eccleſiarum firmetur (eſt obiter quoque dicto initio legis, & verſ. Nec in extrahendis, Alyli Eccleſiaſtici juſ ſanctus, & verſ. advoſus vim extrahentium) quam ut Eccleſiarum hinc ſancti- tas ſanctus advoſus irruentium in ea ſeu conſugientium veſaniam, & inde reverentia loci non violetur: id eſt, Eccleſias humanitati, juſque ſtinentibus ita patere voluit Theodoſius junior (quod hujus legis initio præſatur) ut eas ex ob- tentis violari ſeu conſteminari noluit irruentium veſania: quod integra Conſtitutione non uno loco expreſſum eſt.

Quanta autem eſſet circa tempus edi-æ Conſtitutionis ter- vorum indignationem Dominorum ſuorum declinare ſimulan- tium, & alyli & immunitatis conſequentia fiducia, & in Eccleſias irruentium audacia & inſolentia, probat quod de hac inſolentia narrat Socrates lib. 7. Hiſtorie Eccleſiaſtice cap. 33. Cuſuſdam enim (ait) præpoſitis viri ſerui, natio-

ne, Barbari, Domui ſui atrocitatem experti, ad Eccleſiam conſugerint; ſtriſſique gladii ad ipſum Altare poſtulerant. Cumque rogarerent, ut inde abſcederet, nulla ratione adduci poterunt, ut parerent, ſed impedimento erant quominus di- vinum Officium celebraretur. Et plurimis dictis evaginatis vi- brantes gladios, quævis de ſe accedentem ſerire parati erant. Tandem vero cum ex Clericis unum interfeciſſent, alium au- tem vulneraſſent, ſemetipſos peremerunt.

Uti igitur hanc conſuetudinem inſolentiam comprimeret, nec non irreverentiam, profanationis Eccleſiarum, & divini Officii turbationem, quæ per remorem conſugiarum in ipſis Ec- cleſiis, & circa aras contingebat, per hanc Conſtitutionem occurrere voluit Theodoſius. Media autem, quibus hanc ſine nem ſibi propoſitum aſſequi intendebat Theodoſius, fuerunt: Primum, ſines & terminos immunitatis Eccleſiarum, Eccleſiaſticeque Alyli, ampliit urgetque ut in integra Conſtitutione dicitur, ut ita ipſum ſacrarium templi (quod altare vocat) itemque interiorem partem Eccleſiæ (id eſt oratorium) ab ir- ruentium temeritate, audacia, & turba, ſi quid forte tale contingat, ut in præſentia tragedia eveniat, ad ipſum ſacra- rium, vindictetur. Itaque immunitati ipſi ſeu Alylo Eccleſiaſtice patere vult, non tantum ipſum ſacrarium ſive altarium, immo non tantum vel ſacrarium vel oratorium, quod quatuor murorum ſeu partium ſepis includitur (quod hæc theſis dicitur) ſed & ultra illa latius aliquod ſpatium: quidquid ſcilicet extra ſeu trans templum ad primas ſive fores ambius Eccleſiaſtici ſeu templi, per quos populus oratum geſſens orato- rium ingreditur. Quod quidem intermedium ſpatium, cellulis, domibus, hortulis, balneis, arci, porticibus occupa- batur.

Ita obſervat Jacobus Gothofredus, qui & ibidem multis probat, primum ſive Theodoſium juniorem, qui per hanc Conſtitutionem terminos immunitatis extendit, & ante hæc Conſtitutionem ſolum Altare & Templum Alylo Eccleſiaſtice ceſſiſſe.

Præterea notat ibidem Gothofredus ſpatium illud, quod Eccleſiæ adjectum, & cui Theodoſius Alyluna Eccleſiaſtice ad- jedere voluit, etiam dictum fuiſſe Septum Eccleſiæ, atque hinc factum, ut apud Scriptores mediæ ævi Septorum Eccleſiæ fre- quens mentio occurrat.

Itaque hoc totum ſpatium ſubiacens, adiacens Templo, haud aliter atque ipſum Templum, Alylo cedere vult hac lege Theodoſius junior, ut ipſe loquitur: id eſt, interioris Tem- pli vice; ſicut inde non magis quæ extrahi poſſit, quam quæ impleretur Templo. Ne aliquem ſi ſolum Templum in alylum cederet, vel ſolum ſacrarium, divinum Officium turbetur; vel ſi ſim adhiberi contingat loci ſanctitas violetur: quod utrumque evenerat, in ea ſpecie, quæ huic Legi occasione præbuit.

Et itane Theodoſium ad hanc immunitatis ſive Alyli exten- ſionem indulgentiam inducendum fuiſſe, non tam ex erga conſu- gientes indulgentia, quam ex reverentia & religione ipſis Tem- plicis & aris Deo conſecratis conſervanda, ratio edi-æ Conſtitutionis probat: Hanc autem (ait) ſpati latitudinem ideo indulgentiam, ne in ipſo Dei Templo & ſacrolentis altaribus, conſugientium quæcumque mane, vel veſpere cubare, vel perno- ſtare liceat, ipſi hoc Clerici religionis cauſa vetantibus; ipſi qui conſugiant pietatis ratione ſervantibus.

Notat autem Gothofredus in Commentario hujus leg. 3. Ca- dicit Theod. pro his verbis, mane vel veſpere, legi, manere vel veſpere, ut ſenſus ſit, ut nemini conſugientium in Dei Templo, aut apud ſacras aras manere, aut cibum ſumere, aut dormire, aut etiam pernoſtare liceat; uti & exprimitur in leg. 4. Codicis Theod. & in leg. 3. Juſtini, etiam in textu Latino ſat manifeſte exprimitur.

Idcirco ſanctus conſugus in Dei Templo aut apud ſacras A- des manere ſeu moram trahere vetuit Theodoſius, ne occasio- nem huius moræ ſubinde violentia aut ſtrepitus contra reveren- tiam divini Cultus in ipſis Templis excitaretur, uti traſcedia, de qua ſupra, docuerat.

Similiter ob reverentiam Dei Templis & ſacris aris conſer- vandam, vetuit conſugas in Templis, aut apud ſacras aras ve- ſcere aut dormire: Nam eſt (ait) Dei Templum humana natu- raliſque neceſſitate ſedari, & ſacro ſancta Myſteria infanti ſi- militate miſeri, ac divina a præſentis contaminari, ſacra de- nique ab impuris inquinari nequaquam paſſimur: non tamen con- ſugientibus, quominus opem implerent, præſidi oſium præ- cluſimus, ſed amplioribus longioribque ſpatiis illorum ſecurita- ti conſulendum exiſtimavimus. & quod divinitus, & quod humanitati debetur, ſollicitè religioſique obſervantes.

Legimus quoque eandem ob reverentiam Dei Templis debi- tam anno 681. in Concilio Tolitano XII. Can. 10. Conſentien- te pariter & jubente glorioſiſſimo Domino Ervigio Rege ſtatu- tum, ut hiſ ipſi, qui Eccleſiam petunt: per omnia ſcitum in triginta paſſibus ab Eccleſiæ januis progredi: in quibus triginta paſſibus, uniuuſqueque Eccleſiæ in ſoto divinitus reverentia de- fendetur: ſi tamen, ut hi qui ad eam conſugiant in extraneis, vel longe ſeparatis ab Eccleſiæ paſſum numero, abſque domorum extra- nearum receptaculis, progredienti aditum obtineant: qualiter & requiſita nature ſuum debitis explant loci; & nullo te- neantur eventus neceſſitudinis, qui Dominici ſe deſcendendo commiſerint clauſtris.

Denique præcipit hac Conſtitutione Theodoſius: Arma quæ- que, in quorvis ſit, ferro, vel ſpecte, eos, qui conſugiant, mi- nimè intra Eccleſias habere præcipit: quæ non modo (ait) a ſummo Dei Templis ac divinitus altaribus prohibentur, ſed etiam cellulis, domibus, hortulis, balneis, arci, atque porticibus. Poſt

(a) Hæc Legatio & ejus ratio deſcriptæ leguntur poſt Schollion in Ca- nonem 16. Codicis Africani: ſcilicet in Articulo II. poſt dictum, Cano- nem; etiamque Tomo VII. hujus editionis.

Post hæc qui armati Ecclesiam ingrediuntur, & arma deponere nolunt, quid de his agendum sit, lubicet: Dehinc si te-
lis cunctis, quousvis Ecclesie loca, vel ad templi septa, vel cir-
ca, vel extra sint, statim eos, ut arma reponent auctoritate
Episcopi a soli Clericis severius conveniri; data eis fiducia,
quod Religionis nomine metus, quam armorum præsidio mu-
niantur.

Sed si Ecclesie vocis moniti, post tot tantorumque denuntia-
tiones, noluerint arma relinquere, jam clementie nostre apud
Deum & Episcoporum causa purgata, armati, si ita res ex-
egerit, intromissi, trahendos se abstrahendosque esse cognoscant,
& omnibus casibus esse subdendos. Sed neque Episcopo inconsulto,
nec sine nostra sine Judicium in hac alma Urbe, vel ubi-
quevis, iussione, armatum quemquam ab Ecclesia abstrahi o-
porerebit; ne si multis passim hoc liceat, confusio generetur.

Igitur Theodosius hac Constitutione non tantum terminos
immunitatis sive Asyli extendit & præscripsit; sed insuper ve-
nit, confugas infra terminos immunitatis arma habere: for-
mamque præscripsit Clericis, qua confugas ad arma deponen-
da commovere deberent; nimirum ut auctoritate Episcopi ad
deponendum arma severius conveniantur, id est commoneantur;
data eis fiducia, quod religionis nomine, melius quam ar-
morum præsidio muniantur: quo Theodosius id unum significa-
re voluit, ut Clerici armis cunctum convenienter & commone-
re, ut arma deponat; hac fiducia data, hac ratione, quod
religione magis tutas sit quam armis.

Si autem a Clericis eo modo communiti arma deponere no-
lunt, non vult Theodosius, ut per Clericos extrahantur, aut
vis aliqua a Clericis eis inferatur; sed mandat, armatis intro-
missis, trahendos se abstrahendosque esse cognoscant, & omni-
bus casibus esse subdendos. Sed neque Episcopo inconsulto,
nec sine nostra sine Judicium in hac alma Urbe, vel ubi-
quevis, iussione, armatum quemquam ab Ecclesia abstrahi o-
porerebit, ne si multis passim hoc liceat, confusio generetur.

Præsumitur igitur quicumque eorum, qui metu aliqua ad Ec-
clesiam confugiant armati, abstrahantur, arma deponere no-
lentes, tria requiruntur; primo, ut communiti Clericorum
& Episcopi auctoritas præcesserit, cui confuga parere nolu-
it. Secundo post hæc, iussio Principis, vel sane Judicium. Ter-
tio, Episcopo consulto, quod in hac lege, & in hac specie re-
quisivisse legitur Theodosius. Hac tria requiruntur, ut arma-
ti ab Asilo Ecclesiastico abstrahi possint; ne aliquin, si alia
forma observetur, hæcque negligatur, & promissa amara
abstrahere liceat, generetur confusio, & (ut in Græco am-
plius est) scilicet Clerici forte ipsis vita adhibentibus, &
confugas contra nitentibus, quod ipsum venerant in ea specie
tragedia, quæ huic legi occasione, præbuit; ut hic recte
observavit Jacobus Gothofredus.

Qui ejusmodi modum tum, circa terminos Asyli tum for-
mam in communendis confugas, & in eorum extractione ser-
vandam præscripsit, sit demonstravit indulgentiam Asyli Ec-
clesiastici a sua dependere auctoritate.

§. V.

Altera Theodosii junioris Constitutio de servis confu-
gentibus ad Ecclesias.

SEQUITUR Lex Theodosii junioris, qua servorum ad Eccle-
siam confugientium immunitatem intra terminos certi tem-
poris concludit, & eorum insolentiam reprimat; habereque duas
partes, prout in Codice Theodosiano confuit legem 5. ut in
Codice Justiniani, lex 4. solam partem secundam complecti-
tur.

In primis hæc suam Constitutionem ita exorditur: Super
confugientibus ad sanctæ religionis Altaria, Sanctionem in per-
petuum valitum credimus promulgandam: qua loquendi for-
mula patenter significat sibi esse auctoritatem super confugien-
tibus ad sanctæ religionis Altaria, sive de Ecclesiis, alyis, vel
Legem sancienti in perpetuum valitum.

Prima parte hujus Constitutionis edicitur: Ut siquidem ser-
vus cuiusquam Ecclesiam, Altarium, loci tantum veneratione
confugit, sine ulla reo petierit, i non plus uno die ibidem di-
mitatur, quin domino ejus, vel cuius meta parvam imminen-
tem visus est declinare, a Clericis quorum interese, munietur.
Ique cum impertita indulgentia peccatorum, ut nullis residen-
tibus iraudundie menti reliquis, in honorem loci, & ejus res-
pectu, ad cuius auxilium convolvatur, abducatur.

Itaque hac parte voluit Theodosius, & servus Domini sui
iram metuens ad Ecclesiam confugiens obtenta Asyli, non nisi
uno die a Clericis recineatur, pro elapso Domino, a quo au-
gust, munietur: Ique cum impertita indulgentia peccatorum, ut
nullis residentibus iraudundie menti reliquis, in honorem
loci, & ejus respectu, ad cuius auxilium convolvatur, abdu-
catur.

Credidit enim Theodosius, uti hic notat Jacobus Gothofre-
dus, fat esse Dominum una die carere servo suo, ut hac mo-
dica mora ira Domini molliatur, accedente loci religione &
deprecatoris alicujus respectu.

Servis enim intra Domini fugientibus duplex hoc perfugium
erat, ara seu Templum, & deprecator. Et sane ut recte ibi-
dem Gothofredus: Nihil aliud ad Ecclesiam perfugium erat,
quam Clericorum deprecatio seu intercessio.

Hoc ipsum non obscure significavit S. Augustinus in Episto-
la ad populum Hipponensem, uti supra observavimus.

Hinc manifestum est confugas ad Ecclesiam non tam ex
confugio ad ipsam materialem Ecclesiam, quam ex patrocinio
& intercessione Episcoporum & Clericorum, ad quorum pa-

trocinium per confugium ad Ecclesiam confugisse videbatur
impunitatem sive misericordiam expectasse. Iaque est quod hæc
lege indicari videtur per hæc verba, ejus respectu, ad cuius
auxilium convolvatur.

Hinc quoque intelligitur ita Theodosium voluisse succurrere
servis iram Dominorum fugientibus per Ecclesiarum immuni-
tatem sive Asylum, ut tamen hæc immunitas Domini nihil
aut parum oblit.

Secunda pars Constitutionis, quæ conficit dictam leg. 4. in
Cod. Justin. De his qui ad Ecclesias confugiant, dirigitur in ser-
vos, qui armati ad Ecclesias confugiant, ediciturque: Si ser-
vus cuiusquam in Ecclesiam altarium armatus, nullis hoc sus-
piciantibus, inopinatus irruerit, exinde protinus abstrahatur,
vel continuo Domino, vel ei, unde cura tam furiosa formido
propripuit, indicatur; eique mox abstrahendi copia non negetur.
Sed si armorum fiducia resistenti animo insania impellente con-
ceperit, abstrahendi, extrahendique eum Domino, quibus id po-
test effigere viribus concedatur. Quod si illum etiam configi in
concentratione pugnaque contigerit, nulla erit ejus noxa, nec con-
funda criminacionis relinquatur occasio, si is, qui ex statu ser-
vili in hostili & homicidæ conditionem transiit, sit occisus.

Hæc itaque lege Theodosius servum armatum in Ecclesia
irruentem non tantum permittit quocumque modo per Domi-
num ex Ecclesia abduci & abstrahi, sed insuper servum resi-
stentem occidi in Ecclesia a Domino impune permittit; id est,
ut non sit obnoxius poenæ ordinariæ. Legi Cornelie de fide-
rit. Uti enim ibidem observat Gothofredus: Ecclesia suum
suum quidem parat servum poenam imminuentem, iramque Do-
mini fugientem, sed non (ut eleganter hic dicitur) ex statu ser-
vili in hostili & homicidæ conditionem transeat.

Præterea cum hæc servorum insolentia læpenumero per
Clericos severi videretur, qui vel specie humanitatis eos con-
tra præscripta Legum tuerentur, vel etiam concitarent, aut
etiam contra Dominorum voluntatem ad Clericatum promo-
verent, Theodosius hac lege in Clericos ultra legis præscripta
servos ad Ecclesias confugientes, detinens, vel occultantes
poenam decernit, uti legitur in ipsa Constitutione, prout ex-
tat in Codice Theodosiano; nimirum similes Clerici transgre-
ssores Episcopali auctoritate & gradu Clericali submoti in lai-
corum ordinem rejiciantur, hoc est degradentur (a).

Qui Ecclesiarum Asylum eo modo circumferibit, legesque
ejus ut præscribit, ita ostendit Asylum ad suam pertinere
auctoritatem.

Rursus hic ita circumferibit immunitatem, ut hanc Domi-
ni servorum obesse non sinat.

§. VI.

Leonis Imperatoris Constitutio.

OCCEURIT in Codice Justiniani Constitutio Leonis Impera-
toris, quæ conficit legem 6. De his qui ad Ecclesias con-
fugiant, hæc immunitatem Ecclesiis impetrant; constituitque
lege per omnia loca valitura: Nullo penitus casuumque
conditioni sint, de sacrosanctis Ecclesiis, orthodoxæ fidei ex-
ceptis, aut trahi, vel potius confugas, nec pro his venerabiles
Episcopos, vel religiosos OEconomos exigi, quæ ab ipsis debean-
tur. His, qui hoc moliri, aut facere, aut nuda saltem cogita-
tione, atque tractatu ausi fuerint tentare, capitali & ultimi
supplicii animadversione plectendis.

Voluit igitur Leo Imperator, Lege per omnia loca valitura,
ut debitorum tum publici, tum privati immunitate Ecclesi-
arum gaudeant, neque a quocumque ad ipsa loca facias, ad quæ
refugerint, abstrahi queant, sub poena capitali sive ultimi
supplicii in extrahentes.

Insuper nec venerabiles Episcopos, nec religiosos OEcono-
mos pro ipsis exigi posse, sive cogi eorum decita solvere.
Hac igitur lege revocat Leo Imperator leges Theodosii &
Arcadii, de quibus supra; quarum priore Theodosius volebat
debita ab Episcopis exigi, si publicos debitores confugas pro-
terege & retinere vellent: uti & Arcadius in posterore, qui
& pro privatis debitis OEconomos exigi posse statuit.

Quod panem vero ultimi supplicii in extrahentes ab Ec-
clesiis confugas, non in Magistratus, aut in eos, qui in Rei-
publicæ personam gerunt, sed in privatos, qui privata aucto-
ritate id attentare ausi essent, decretum esse pro comperto fa-
cile habebit, quicquid Romanorum mores ac instituta noverit,
apud quos non cuiusquam Judicis lictores, nec ministri, reos
ipsos aut rei capitalis aut debiti decinebant, sed creditores
ipsis, aut iis, qui injuriam acceptant, reos oborto collo
in Judicium trahere jus erat. Quod cum in Ecclesiis etiam i-
ipsis indecenter facerent, reosque vi & impetu ab Altaribus
divellent & in jus rapere, in eos lata lex.

Ne autem sub obtentu confugii creditores suis fraudarentur
creditis, varia hic præscribit Imperator, acque in primis
quod non obstante confugio possint contusæ per debitis suis
conveniri coram legitimis Judicibus, atque coram eis, sive per
se, sive per procuratorem solemniter constitutum & infra-
ctum respondere cogantur: & si post examen per Judicem de-
clarati sint debitores, excuti queant, judiciorum ordine solito
servato.

Iaque (ait §. 4.) si res immobiles possidet post Edictorum
sole.

(a) Minus sane videri debet, quod Imperator Clerici degradationem,
quæ est poenæ Ecclesiastica, in Clericos decernat.

solemnium citationem, ex Sententia iudicantis, usque ad modum debiti bonorum eius five prædiorum traditio five venditio celebratur. Post hæc prosequitur: Quod si res mobiles habet, easque extra terminos occultat Ecclesia, Sententia iudicantis, & executoris sollicitudine perquisitæ, quocumque loco occultetur, evulsæ, pro equitatis tramite, modoque debiti publici rationibus, privatisque proficiat. Sane si intra fines habentur Ecclesie, vel apud quemlibet ex Clericis absconditæ five depositæ fuisse firmantur: studio & providentia Viri reverendissimi Oeconomii five defensoris Ecclesie diligentia inquisitæ, hæc quolibet modo ad sacrosanctam Ecclesiam pervenientes, proferantur; ut pari equitatis ordine, ipsæ ex bonis fisco vel Reipublicæ, five creditoribus, & quibuscumque iusti petitoribus ad modum debiti consulantur. Sicubi depositæ vel commodatæ dicantur inquirendi volumus esse cautelam, ut si sola suspitio apud aliquem adferatur absconditæ, de sua etiam conscientia satisfacere auctoritate venerabilis Antistitis iubetur: adficiens, quod ea, quæ de principalibus personis decrevimus (in causis) fideiussorum five mandatorum, seu rerum ad eos pertinentium, vel familiarium & sociorum, seu participum, & omnino in ipsam causam obnoxiorum personis precipimus observari: scilicet seiplos quoque seque confisque intra Ecclesiarum terminos habere voluerint; ut eorum quoque bonis publica debita privataque solvantur; & per eos rerum, ubicumque depositæ sunt, præcedat inquisitio, & hæc quidem de ingenuis, liberisque personis.

Cum autem servi, coloni, liberi, aliique domestici, ut servitio Dominorum & Patronorum recusando ad Ecclesias se habere tentarent, quia & res Dominorum secum afferrent & occultarent, his mædri volens statuit §. 1. „Sane si servi, vel ad colonos, vel adscriptos, familiaris five libertus, & huiusmodi aliqua persona domestica, vel conditioni subdita, conquisitis rebus certis atque subtrahis, aut seipsum furatus, ad sacrosanctam se loca contulerit; statim a religiosis Oeconomis five defensoribus, ubi primum hoc scire poterint, per episcopum videlicet, ad quos hoc pertinet, ipsi præstantibus pro Ecclesiastica disciplina & qualitate commissi, aut ultione convenienti, aut intercessione humanissima, procedente remissione veniæ, & sacramenti interventionem, securi ad locum statumque proprium revertantur: rebus, quas secum haberint, reformandis: diutius cum eos in Ecclesiis non convenit commorari, ne Patronis seu Dominis per ipsorum absentiam obsequia iusta denegentur, & ipsi per incommodum Ecclesiæ & pauperum alantur expensis.

Denique quid circa confugas five confugientes ad Ecclesias Oeconomis five defensoribus Ecclesiæ agere oporteat, præscribit §. 9. „Inter hæc autem, quæ sedulo ad religiosos Oeconomos five defensores Ecclesiæ sollicitudinem curant & respiciunt, erit etiam illud observandum, ut singulorum intra Ecclesias confugientium personarum causasque incesstanter conquirant: deinde iuxta res vel eos, ad quos causæ & personæ pertinent, instantius inquirant, & equitati convenientia diligenter exequantur.

Hæc omnia iam præscripta Leo Imp. lege per omnia loca variata, observari voluit: „Excepta tamen (ait, sub initium) „hujus legis) hæc Urbe Regia, in qua nos Divinitus propitiæ degentes, quoties usus exegerit, invocati, singulis causis atque personis præstantibus consistere præsumus.

Sane Leo Imperator Asylum Templorum eo modo extendendum, & normam, quæ ad confugas eo uti & gaudere possent, præfigendo, necnon qualiter defensores seu Oeconomos Ecclesiarum circa confugas, eorumque res se gerere deberent; stat ostendit, omnem de Asylo statuendi & ordinandi sibi esse potestatem. Immo clausula, qua suo iudicio reservat decisionem questionum, quæ in Urbe Regia super hac immunitate exoriri possent, patenter probat, nequaquam dubitasse Leonem, incidentium dubiorum ad Principis, suorumque Magistratum cognitionem & decisionem pertinere.

Ex præscriptis hæc lege per Leonem rursus intelligitur, quam sollicitus fuerit hic Princeps, ne per immunitatem Ecclesiarum iustitia violaretur, aut jus alicui auferretur.

§. VII.

Novella Justiniani Imperatoris.

INTER Novellas Justiniani legitur, Novella 17. cap. 7. Justinianum mandasse Triboniano Quaestori Palatii: „Neque homicidii, neque adulterii, neque virginum raptoribus delinquentibus terminorum custodibus cautelam; sed etiam inde extrahere, & supplicium eis inferre: non enim talia delinquentibus parcere competit, sed hoc patientibus ut non alia præsumptoribus patiantur. Deinde Templorum cautela non nocentibus, sed læsis datur a lege, & non erit possibile, utrumque tueri cautela sacrorum locorum lædentem & letum.

Monet autem hic Dionysius Gothofredus nota 10. fidem publicam & securitatem significari per cautelam Templorum. Post hæc subiungit Justinianus: „Publicorum vero tributorum exactionem Fiscalium ratio & militibus & privatis, ipsique Templis & cunctæ Reipublicæ utilis & necessaria est. Auxiliabuntur tibi ad hoc etiam Deo amabiles Ecclesiarum defensores & Oeconomos: nullum horum, qui Fiscalia tributa exigunt, abripiunt exactioni, sed neque permittentes violentum aut seditionum aliquid pati exactionem inferrentes: scientes quia si quid tale gesserint, de suo satisfacere fisco cogentur.

Ratio per Justinianum adducta, ut crimines reos Asylo Templorum indignos esse evincat, videtur omnium criminum reis convenire, ut propterea nonnulli non sine fundamento crediderint, Justinianum omnes criminum reos ab Asylo five immunitate Templorum exclusisse, & a sacris locis esse extrahendos: atque inter alios Jacobus Cujacius in Commentario hujus Novellæ reflectens ad allegatam rationem, ait: Ratio aperta est, quod innocentes Asylo tuerantur, non nocentes.

Et Dionysius Gothofredus in nota 19. ad eandem Novellam, ait: „Hujus autem loci sententia est, Templis innocentibus & injuriis patientibus, non autem inferentibus aut nocentibus prodele.

Quidquid sit, hoc constat Justinianum non dubitasse, quin sibi jus esset gravium criminum reos ab Asylo five cautela Templorum excludere, atque Magistrati suo mandare, ut non obstante hac concessa immunitate hos criminum reos ab Ecclesiis extrahant, eisque supplicium inferant: quod circa tributorum debitores ad Ecclesias confugientes præcipit ob rationem in textu expressam, una declarans, quod extrahenti huiusmodi publicorum debitorum, auxiliabuntur ad hoc etiam Deo amabiles Ecclesiarum defensores & Oeconomos.

Quis non videt Justinianum haud dubitasse sibi plenum esse jus de hac immunitate statuendi a, quæ Reipublicæ tranquillitati & utilitati convenire pro temporum conditione iudicabat, quin & leges prædecessorum revocando vel abrogando. Renovat enim hæc Novella Constitutionem Theodosii circa publicos debitores, de qua supra, & revocat Constitutionem Leonis de immunitate hujus debitoribus indulta, de qua in præcedentibus.

CAPUT III.

Reflexiones in Canones relatos in Decreto Gratiani, Causa 11. quæst. 4.

§. I.

Auctoritate Decreti Gratiani credi capit, Asylum Ecclesiarum dependere ab auctoritate Ecclesiastica.

CAPITE præcedenti vidimus, Imperatores Asylum & immunitatem Ecclesiarum suis Constitutionibus pro temporum varietate restrictivæ vel extendivæ, variæque leges præscripsisse, quibus ambibus & incommodis ex ejus usu metuentibus, aut indiciis occurrentibus: ut evidens sit utique ad tempora Justiniani, id est usque ad sæculum sextum, dubitatum haud fuisse, Asylum hoc, aut immunitatem omnino ab eorum benignitate & auctoritate dependere.

Unde nec ullum huius sæculi legitur editum Ecclesiasticum Decretum de hoc Ecclesiæ Asylo; immo nescio, utrum aulicæ auctoritate Episcoporum aut Synodorum repertum Decretum de hoc Asylo sine auctoritate Principis editum ante evulgatas per hunc sæculum illas Decretales, vel etiam receptum Decretum Gratiani.

Quintimo demum post editum hoc Decretum ceperunt nonnulli Canonistæ asserere, penes Ecclesiam esse auctoritatem hoc Asylum locis facis indulgendi, eique leges pro temporum & locorum varietate præscribendi: idque potissimum auctoritate Canonum, quos tunc nomine pristinorum Pontificum, Synodorum, & Patrum apud Gratianum Causa 17. quæst. 4. relatos reperebant. At quam levi fundamento, hoc Capite offenditur.

§. II.

Expenditur fragmentum Epistolæ sub nomine Nicolai Papæ per Gratianum relata.

INTER Canones a Gratiano relatos occurrit primo loco Canon 6. Decretum sub nomine Nicolai Papæ, tamquam desumptum ex Epistola hujus Pontificis Omnibus Episcopis.

In hoc præterito Decreto scribit: „Sicut antiquitus a sanctis Patribus statutum est, statutum ut major Ecclesia per Asylum XL. passus habeat, Capellæ vero vel minores Ecclesie XXX. Qui autem confinia earum infringere tentaverit, aut personam hominis vel bona ejus inde subtraxerit, nisi publicus laico fuerit, quousque enervet, & quod rapuerit reddat, excommunicetur.

Quod hic a Nicolao scriptum fertur, illud antiquitus a sanctis Patribus statutum esse, ut major Ecclesia per circuitum XL. passus, & Capellæ XXX. duntaxat habeant, ad quos Asylum five immunitas Templorum se extendit, non parum reddit suspectum hoc Decretum, aut certe recentiorum redolere ætatem, qua plurima jam suppositicia Patribus assita, ut eorum authentica scripta recipiebantur.

Nihil simile a sanctis Patribus antiquitus statutum legitur, uti nec excommunicationis censura in extraneis ex Ecclesiis confugas comminata, prout in hac Epistola comminatur Nicolaus.

Vel hoc igitur titulo, Decretum hoc admodum ræditur de falsitate & suppositione suspectum, monetque Antonius Augustinus lib. 2. de emendatione Gratiani Dialogo 17. in nullis hujus Pontificis Epistolis hoc Decretum reperiri.

Joannes Cochleus lib. variis titulis in unum collegie Decreta,

creta, quæ à Gratiano sub nomine Nicolai I. relata reperiuntur, atque inter cetera & hoc Decretum tamquam hujus Pontificis à Gratiano relatum. & in nullis ejus Epistolis repertum reulit. Hæc Cochleii collectio apud Labbæum *Tomo VIII. Const. General.* ad calcem Epistolarum hujus Pontificis extat.

Legitur & præteritum Decretum apud Ivonem in Decreto
part. 3. cap. 104. sub hoc titulo: De confiniis Cæmeteriorum; &
in Panormia Ivonis lib. 2. c. 81. cum hac epigraphe: Excom-
municentia - qui confinia Ecclesiarum frangere tentaverint.

Utroque etiam loco apud Ivonem pro his verbis *xl. passus*, legitur *lx. passus*, quæ lectionis varietas non leve quoque argumentum suppeditat suppositionis.

Interim verum est, ea quæ tum in recentioribus Synodis, tum apud Canonissas de passibus Ecclesiarum, ad quos se Asylum extendit, necnon de asylo Palatii Episcopalis intra hos passus consistentis leguntur, demum post receptum Decretum Gratianum occasione hujus Canonis initium accepisse.

§. III.

Epistola sancti Augustini ad Bonifacium.

Sequitur apud Gratianum eadem definitio et quæstione Canonæ VIII. qui profferit Gratianus Epistolam Iub nomine Augustini ad Episcopos Committit: Mirer quomodo tam subito falsitas ad oculum ruperit innotuit: Novi enim quia religiosi semper fide Ecclesiam Dei venerant. Quo insignite fuerit aulus et hominem de Ecclesia rapuisse? Tuus fide de tuo amico forte præsumeret fugitivus, posset procul dubio interfectoris causa veniam promereri. Ergo si amicus interduar, cur Deus offensus? Sed fide de potestate præsumitur, cur Regem intende, qui causa perperit? Quod si deus offensus est commutatur, non perperit? Quod si deus offensus est homine fed commutatur. Nihilum moneo, Ecclesia ipsius illeam re- quoc, necesse est irrefragabilius rapuisse? Oblatio vero domus ad Clericis ne præcipitur, indixit; communionemque tibi interdico, donec perceptor pro aulibus noli errore a me definita tibi meti poenitentia, et tempore ordinato pro hoc facto, corde contrito & humilitati dignum offeras sacrificium Deo.

Extant in *Appendice Tomi secundi Operum* 8. *Augustini* editionis *Benedictinorum* sexdecim *Epistolæ* breviores sub nomine *S. Augustini* ad *Bonifacium Comitem*, & *Bonifacii* ad *Augustinum*: inter has & hæc a *Gratiano* relata occurrit.

gullinum: inter has et uacat a. hoc monitum ad Lectorem
 His autem Epistolis breuioribus, et exaltis Operum S. Augu-
 stini reuolores: Breuiores Epistolae sexdecim sub nomine Au-
 gustini et Bonifacii, post in peractis MSS. praenotantur
 hic exhibitae reputantur post Eualum. Lavanienses Theologi
 Primum, quia uolunt discrepant a uena et stylo Augustini
 Deinde non recentent a Persida, neque ab ullo ueterum ci-
 tatorum, excepta tamen tercia-decima, quam ante annos cer-
 sexcentos in suam collectionem lib. 3. cap. 5. reuoluit Anselmus
 Iuuenius, et post ipsum Ivo, et Gratianus.

Ac dein plurimis adductis suppositionibus argumentis, concludunt: Haecque docti plerique censent eas ab origo scriptore, styli exercendi gratia, confictas fuisse. Quorum iudicio, tametsi adverseretur Baronius, subscribendum esse existimus.

Nihil igitur solidi ex hac Epistola tot titulis suspecta, erui potest; immo etsi sincera supponeretur, non aliud ex ea haberetur, quam Augustinum admodum indigne tulisse extractionem hominis ab Ecclesia, per Bonifacium temere attentatam, eique ob hanc abstractionem ingressum Ecclesie interdixisse, donec per penitentiam huic delicto satisficeret.

6. IV.

Fragmenta Epistolarum Gelasii Papæ.

DEINDE Gratianus Canone X. refert fragmentum Epistolæ sub nomine Gelasii Papæ, Viteri, Constantino, Mar- tyrio, Felicissimo, Sereno, & Timotheo Episcopis inscri- ptæ.

Canonem autem XI. exhibet fragmentum Epistolæ sub nomine ejusdem Pontificis Epiphania Episcopo interceptæ.

Circa has Epistolas sub nomine Gelatii Papæ per Gratianum relatas in primis notandum, neutram reperiri inter Epistolas hujus Pontificis tomo IV. Conciliorum Generalium editionis Philippi Labbæi, & Gabrielis Cofartii. Non exiguum argumentum, has Epistolas huic Pontifici recentiore manu suppositas.

Verisimile enim est, quod hi Conciliorum & pristinorum Pontificum Decretorum & Epistolarum Collectores non omisissent has inter Epistolas Gelasii referre, si eas genuinas ejus Epistolas reputassent, aut in vetustis manuscriptis codicibus vel Auctoribus sub nomine hujus Pontificis scriptas aut citatas reperissent.

Præterea si integer earum Epistolarum contextus, ut apud Gratianum extat, attendatur; nihil occurrit, quod vel in speciem probet, Pontificem sibi aut Episcopis vendicasse jus Asylum locis sacris attribuendi, aut illud limitandi aut extendendi.

In priori enim Epistola, quæ Canonem X. conficit, scribit: Gelasius prædictis Episcopis, sibi ab Epiphanio Episcopo Beneventano fida relatione suggestum: „ Benenatum & Maurum Beneventanæ municipis civitatis, in contumeliâ Religionis acerbâ nimis & plebilibus contumacia proflissæ, qui, consuequentem ad Ecclesiæ septa curiam suam, nec illi

* Van-Espen Tom. IX.

quidem totum de injuria sua securum esse dimiserunt, ausi
irruptione temerarie mentis admittere, quod nec Potestati-
bus quidem vel Principibus unquam licuit perpetrare, ut
hominem in Sanctuariis constitutum (captata Sacerdotis
absentia) reluctantem, reclamantemque violenter abira-
herent.

Post hæc scribit, Episcopum Beneventanum sibi suggestisse, quod *has sacra communione indignos esse judicaverit.*

Addit deinde, & si revera tanti facinoris constat admissum, nostra etiam auctoritas hac in parte consentit.

Ex contextu laus Epistolæ, prout hic recipitur, fat manifestum est, *Benevatum & Maurum municipi urbis Beneventanæ*, privata & propria auctoritate, idque animo ulciscendæ injuriæ, per confugam ad septa Ecclesiæ sibi illatæ, ad violentiam hanc, etiam *Sacerdotis captatâ absentiâ*, abstractionem profligasse.

Quis porro ambigit, similes violentas abstractiones, merito ut factorum locorum profanationes, & divini cultus perturbaciones, poenis Ecclesiasticis, puta, privatione sacræ communionis castigandas? Sed quid huic poenæ Ecclesiasticæ ob manifestam sacri loci profanationem inflicta commune cum autoritate indulgenti Asylum, aut leges ei præscribendi?

In altera Epistola Epiphania Episcopo incipit, quae Canonem XI. conficit, prout hic legitur, significat Gelasius Epiphania, ad Episcopos cunctos direxisse iussionem, ut eos, qui Ecclesiae violasse perhibentur, accessu earum iudicet esse indignos.

quis. Quis ex his concludet Gelasium voluisse Episcopis esse auctoritatem criminum Reis confugientibus ad Ecclesias dare asy- lum contra Magistratus, quibus a Deo data est potestas malefactores coercendi, gladiumque portant, tamquam Dei mini- stri in iram his qui male agunt?

§. V.

Canon Synodi Ilerdensis.

Sequitur apud Gratianum Canone XLX. Decretum sub nomine Concilii Ilerdensis, quo decernitur: Nullus Clericorum servum vel discipulum suum fugientem ad Ecclesiam extrahere audeat, vel flagellare presumat; quod si fecerit, donec dignus peniteat, a loco, cui honorem non dederit, segregetur.

Quidni Synodus Ecclesias suis imperare possit, ut honorum Ecclesiae fervent, sive Aylum & immanitatem ervis & discipulis suis ad Ecclesias confugientibus integrum & liberum Principibus indultum permittant, nec eos ipsos propria auctoritate abstrahant, aut ob confugium flagellare audeant? Sed hæc auctoritatem concedendi Aylum aut modum præscribendi, nec in speciem probare, quos non videt?

§. VI.

Canon sub nomine Concilii Triburienſis.

Sequitur apud Gratianum Canon XX. sub nomine Concilii
Triburienfis. Hoc Canone sub nomine dicti Concilii a Gra-
tiano refertur Statutum fequens: Si quis contumax vel gra-
uiter timorem Dei vel reverentiam fandorum Ecclefiarum non
habeuerit, & fugientem fervum suum, vel quem ipse perfec-
tus fuerit, de atrio Ecclefie, vel de portibus Ecclefie quol-
bet modo adhibentem per vim abftraheret, pro emendate non
modico folides Epifcopo componat: & ipfe publica penitentia ju-

Circa hunc Canonem in primis notandum, in nullo Concilio Triburienſi hæc a Gratiano relata reperiri.

In ea Conciliorum collectione, quam Labbeus concinnavit, unicum extat Concilium Triburiense, a quo Canones edileguntur. Sed *Canone XX.* nihil simile occurrit. Legitur quodammodo, ut in his conciliis, quibusdam personis sacris

loca sacra attentata, plura esse decreta, atque poenas & po-
nencias similia attentantibus imponendas fuisse præscriptas
sed de Asyrio Ecclesis concedendo, aut limites ei præfigen-
dum omnino legitur eorum, quæ a Gratiano hinc Concilio

Præterea notandum in hoc a Gratiano relato Decreto uni-

agi de poena & poenitentia perfolvendis ab his, qui sacrile
& propria auctoritate confugas ab Ecclesiis abstrahunt: n
quaquam de his, qui publica auctoritate juxta Legum praef
na Reos criminum ex locis sacris, servata hisce locis debi

pta Reos criminum ex locis lacris, lervata. nlice locis desb
reverentia & modestia, extrahunt.

§. VII.

Fragmentum Epistolæ sub nomine Joannis VIII.

EXSTAT apud Gratianum Canon XXI. relatus sub nomine
Iohannis VIII.

Hic Canon continet fragmentum præteritæ cuiusdam Epistolæ Joannis Papæ VIII. *Omnibus Episcopis.*

Hujus fragmenti contextus rursus evincit, in hoc demum tractatu de sacrilegiis in personis & loca sacra: & ipse Gratianus non obscure indicavit idipsum, monens le hunc Canonem producere, ut pōbet sacrilegium duplicem continere poenam, pecuniariam videlicet & excommunicationis. Pecuniaria persequenda est iis, ad quos querimonia sacrilegii pertinet.

G

Influ-

Insuper ad hunc Gratiani Canonem movent Corretores Romani: In Epistola manuscripta Joannis VIII. scripta Episcopis & Abbatibus per Narbonensem, & Hispanicas Provincias constituta; precipitur lex observari contra sacrilegos in Concilio Trevesensi edita coram Ludovico Imperatore & quinquaginta viribus Episcopis. Diverſa autem sunt istius Epistolae verba ab his, quae recitantur & a Gratiano & ceteris Collectoribus: sed eadem sententia.

Huic Correctorum Romanorum monito si addantur, quae de hoc Canone hinc Epistola notat Augustinus lib. 2. De Emendatione Gratiani Dialogo IX. & post ipsum Stephanus Baluzius in notis ad eundem Canonem, apparebit, quam levis ponderis reputandum sit hoc a Gratiano adductum fragmentum, perferretur ad adstruendum Episcopis ius statuendi aliquid circa Ecclesiarum asylum, sine auctoritate Principum.

§. VIII.

Canone Concilii Toletani XII.

SEQUITUR apud Gratianum Canon XXXV. relatus sub nomine Concilii Toletani.

Hoc Canone nonnulla statuuntur circa terminus sive passus in circuitu Ecclesiae, ad quos contigisse transire possunt, non alias in Ecclesiis morantes, locis sacris irreverentia, & divino cultui impedimentum inferatur, uti Cap. precedenti notavimus, ubi & Canonis verba relata sunt.

Gratianus haec ita retulit, ac si Concilium haec sua auctoritate statuisset & definitivisset, his verbis Canonem referens: *Definitum sanctum Concilium, ut nullus audeat, &c.*

Excat hic Canon Tom. VI. Conciliorum Generalium, Edit. Labb. confectus Canonem X. Concilii Toletani XII. anni 681. cujus Concilii Acta si legantur, manifestum erit nihil in hoc Canone a Patribus propria auctoritate in hac Asyli sive immunitatis materia esse statutum, uti tamen indicat Textus Canonis, prout eum exhibet Gratianus.

In primis constat huic Concilio non tantum Episcopos, eorumque Vicarios interfuisse, sed & viros illustrissimi Officii Palatini, & qui una cum Episcopis & vicem Episcoporum absentium gerentibus Concilii Decretis subscriperunt, quae subscriptiones citato Tomo VI. Conciliorum Generalium, Canonibus huius Concilii subiunguntur.

Hic subscripserunt huic Concilio & lex sive Edictum Regis Favianus Exilis in confirmatione huius Concilii: per quam nominatim Canones Concilii sua auctoritate confirmati & approbati, atque omnibus servari mandati, indicta poena, ut si quis autem haec instituta contemnat, contemptorum se noverit damnari sententia; id est, ut iuxta voluntatem vestrae glorie, & excommunicatus a ceteris nostris reſtat, & insuper decimam partem rei suae, sibi partibus sociandam amittat: quod si nihil habuerit facultatis, unde praedictam compositionem persolvere possit, absque aliqua infamia sui, quinquaginta cum oportebit rebus verberari.

Habentur haec Tomo VI. Conciliorum Generalium, col. 1237.

Edit. Labb.

Ex cetera contra transgressores hic indicta nequaquam obicuntur Decreta huius Concilii auctoritate Regia non tantum fuisse roborata, sed & sub eius auctoritate executioni mandata.

Denique Patres huius Concilii nequaquam existimasse sibi ius esse circa Ecclesiarum asylum seu immunitatem quidquam auctoritate propria statuendi, seu terminos ejus extendendi vel praegrandi, sed eam auctoritatem esse penes Principem, ipsosque ex auctoritate Principis statuere, evincit clausula huius Canonis spectata a Patribus inserta, & a Gratiano omiſsa.

In Canone ita legitur: Pro his, qui quolibet metu vel terrore Ecclesiam appetunt, consentiente pariter & iulente gloriosissimo Domino nostro Ervigio Rege, hoc sanctum Concilium definit: &c.

Gratianus autem Canonem hunc exhibet hac clausula praetermissa, quasi Concilium sua auctoritate decrevisset: *Definitum sanctum Concilium, ut nullus, &c.*

Quamvis manifestum sit, quod nihil ex hoc Canone Concilii Toletani haberi queat, quo adstruatur Episcopis esse ius aliquid de hac Ecclesiarum immunitate statuendi; sed e contra, quod Concilium in hoc ipso Canone ita manifeste agnovit penes Principem hanc esse auctoritatem; nihilominus non dubium, quin hic mutilatus Canon Canonistis occasionem dederit attribueri Episcopis ac notanter R. Pontifici auctoritatem huic Asylo sive immunitati terminos legesque praegrandi, utpote unius Decreto Gratiani insistentibus, & ut authenticum recipientibus, quidquid apud Gratianum reperiebant.

Et quidem Antonius Anselmo in Triboniano Belgico cap. 30. §. 33. fatetur Clerum, ut probet penes Ecclesiam esse ius statuendi de hac immunitate, per fundare in hoc mutilato per Gratianum relato Canone.

§. IX.

Canon Synodi Aurelianensis.

SEQUITUR apud Gratianum Canon XXXVI. sub nomine Concilii Aurelianensis I. in quo Gratianus Decretum exhibet, quo praescribuntur plura, tum a servis ad Ecclesiam contigis, tum a repetentibus servos suos fugitivos observanda.

Haec a Gratiano hic ita referuntur, quasi Episcopi & Patres huius Concilii illa omnia propria auctoritate independenter a consensu Principis decrevisset.

Verum si acta huius Concilii, quae una cum ipsis Canonibus extant Tomo IV. Conciliorum Generalium inspiciantur, apparebit, quod quae in hoc Concilio statuta leguntur, de consensu, imo ex suggestione Principis fuerint constituta.

Legitur ibidem Epistola Synodi ad Clodoveum Regem, in hac verba: Quia tanta ad Religionem Catholicam cultum glorioſae fidei cura vos excitat, ut sacerdotalis mentis affectus Sacerdotes de rebus necessariis tractaturi in unum colligi jussit, secundum voluntatis vestrae consultationem, & titulos, quos dedisti, ea quae nobis visum est definitione respondimus; ita ut si ea, quae nos statumimus, etiam vestro recta esse iudicio comprobantur, teni consensu Regi ac Domini majore auctoritate servandam tantorum firmiter sententiam Sacerdotum.

Ex hac Synodi Epistola intelligitur, Clodoveum Regem non tantum Episcopos ex variis Regionibus ad Synodum convocasse, ut secundum ipsius voluntatis consultationem constituerent, sed insuper titulos sive articulos, de quibus esset deliberandum, Synodo suggestisse: omniaque jam constituta, petente Synodo, Regia auctoritate fuisse probata & roborata.

Poſtremo nihil a Patribus in hac materia statutum fuit sine Regis consensu & auctoritate, quin & suggestione.

Quod cum Rex Clodoveus quodam articulo Patribus propulerit in materia, de qua ipse sua auctoritate legem ferre pollet, ut ipsi in Synodo congregati super illis deliberarent & statuerent, Principibus Christianis jam pridem solutum fuisse legitur: atque lectur Marcianum Imperatorem Patribus Concilii Chalcedonenſis propoſuisse tria Capitula, ut de his quid statuendum esset ipsi deliberarent & statuerent, ut ita concurrente Imperiali & Synodali auctoritate Decreta promptiori animo a fidelibus susciperentur, & observarent, uti intelligitur ex allocutione nomine ipsius Imperatoris ad Patres facta, quae habetur apud Labbeum Tomo IV. Conciliorum Generalium col. 609. Divinissimus & piſſimus Dominus noster ad sanctum Synodum dixit: Quadam Capitula sunt, quae ad honorem vestrae reverentiae vobis servavimus, decorum esse iudicantes a vobis haec regulariter potius formari per Synodum, quam nostra lege sanciri. Et iulente divinissimo & piſſimo Principe nostro, Beronicianus vir devotus, Secretarius divini Consistorii, Capitula sic legisti.

Itaque ex hoc Decreto Concilii Aurelianensis nequaquam concludi potest, non magis quam ex Canone Concilii Toletani, de quo supra, Patres huius Concilii existimasse sibi esse auctoritatem de hac immunitate Ecclesiarum aliquid statuendi sine Principis consensu.

CAPUT IV.

Quae loca gaudeant Immunitate sive Asylo?

§. I.

Sole Ecclesiae antiquitus Asylo gaudebant.

NULLA loca pia aut religiosa primitus Asylo seu immunitate gavisa fuisse praeter Ecclesias, fati indicant tituli Codicis Theodosiani & Iulianiani, sub quibus de hoc iure Asyli tractatur, utpote qui inscribuntur De his qui ad Ecclesias confugiunt, & non nisi de confugientibus ad Ecclesias, sub his titulis agitur (a).

Unde & Petrus Gambacurta in suo speciali de hac immunitate Tractatu, lib. 4. c. 1. n. 1. etiam fatetur: Quod antiquioribus temporibus sola Ecclesia exprimebatur: Paulatim vero, atque postea caperent alia quadam loca exprimi.

§. II.

Quia nomine Ecclesiae veniat?

ECCLESIAE nomine veniunt Aedes sacrae publica auctoritate ad divinum cultum, ac notanter ad Missae Sacrificium destinatae, & ad quas publicis & ordinariis populi ad divina Officia patet accessus.

Sed his Aedibus sacris non comprehendi privata sive domestica Sacella seu Oratoria, multis probat Gambacurta in citato Tractatu lib. 4. c. 1. n. 1. cui & praxis conformis est.

Aliud certum, nomine Ecclesiae non tantum Chorum aut Altare vel Sacrum ad effectum Asyli venire, sed totum spatium, quod intra parietes Aedis sacrae consistitur, & in quo populus solet convenire.

Quod Ecclesia seu Aedes sacra hac immunitate gaudeat, mox ut Episcopi auctoritate erecta, & ad divinum cultum in ea publice celebrandum destinata est, tamen si haecenus solemnitatem non fuerit consecrata, neque in ea divina Officia fuerint celebrata, modo in statu sit, ut in ea divina Officia celebrari queant, communior est opinio, ut pluribus citatis Auctoribus aliter Covarruvias lib. 2. c. 20. n. 4. Monet tamen ibidem praefatus Auctor, plurimum hac in re valere consuetudinem, quae (ait) potissimum est inspicienda.

Addit & hoc monitum: Praeterea praetendendum, ne hisce tem.

(a) Alioquin dum Romanum expugnaret, ius Asyli Ecclesiis concessit. Alioquin (inquit Ordoſus lib. 7. cap. 39.) praecipit fuisse, ut & qui in sancta loca, praecipueque Apostolorum Petri & Pauli Basilicas confugiſſent, hos in primis inviolatos securaeque esse sineret. Vide quoque Hieronymum Epistola ad Principem, & Dozomeneum lib. 9. cap. 20.

temporibus Canones ipsos extendamus, cum oportet auidiam eorum reprimere, qui passim crimina hac immunitate freti committunt; quae ratione aliquot in urbibus Praelati immunitatem ipsam admittunt in his Ecclesiis, quae sanctissimum Eucharistiam ad publicam venerationem & adorationem habent.

Expendere possunt Principes & Magistratus ac Praelati, num & hinc temporibus, & hinc in Provinciis non oportere hanc immunitatem ad pauciora loca restringere, ne plures hac immunitate & frequentia locorum ea gaudendum freti, crimina liberius committant.

§. III.

Circa loca Immunitatis attendenda consuetudo.

PARO recte notatum a Covarruvia, in hac re potissimum inspicendam consuetudinem. Cum enim hac immunitas dependeat mere a iure positivo, indubitanter quousque est, eam posse esse variam pro varietate & conditione temporis & regionum.

Sicur jam pridem auctoritate Canonum, quos retulit Gratianus, de quibus Capite praecedenti, hanc immunitatem protulisse fuisse ad xl. aut xxx. passus extra septa Ecclesiarum, uti ostendit Covarruvia lib. 2. var. Resol. cap. 20. ibidem pluribus exponens quam spatii mensuram passus conscribit.

Porro & illud scitur hanc extensionem ad hos ultra septa Ecclesiarum xl. aut xxx. passus plerisque in Provinciis excoluisse, uti testantur Ignens ad lib. 1. ff. ad Senatus-Consultum Silianum, & Remigius de immunitate Ecclesiarum, item Julius Clarus in sua Practica criminali quaest. 30. qui & addit, hanc hodie consuetudinem servari debere, quoniam communis est.

Unde & consuetudine passim receptum est, nec domum seu Palatium Episcopum, tametsi intra hos xl. aut xxx. passus ex- tractum hac immunitate gaudere.

Convenit quidem & hodie ubique hac immunitate gaudere non secus ac ipsae Ecclesiae, sed non propter consistentiam intra hos xxx. aut xl. passus; sed quia tamquam loca solemni ritu ab Episcopo benedicuntur, & humanis fidelium cadaveribus specialiter depurantur; uti latius ostendit Gambacuris, lib. 4. cap. 3.

CAPUT V.

Quinam Asylis seu Immunitate non gaudent?

§. I.

Soli confugientes Asylis fruuntur.

UT quis immunitate seu asylo Ecclesiae gaudeat, requiritur, ut ipse ad Ecclesiam sponte & propria voluntate confugiat, ut hoc suo ad eam confugio palam ostendat & praeficiat, quod ad Ecclesiam confugiendo, Ecclesiae protectionem & patrocinium imploret.

Hinc titulus ultimus Codicis Theodosii & Justiniani non inscribitur simpliciter de Immunitate seu Asylis Ecclesiarum, sed de his, qui ad Ecclesias confugiunt; ut vel hinc patet confugii potius, quam materialium templorum, siue eorum sacrorum intuitu immunitatem esse indultam: quod & notavit Jacobus Cujacius ad hunc titulum. Codicis: Imperatores, inquit, praeficiunt & securitatem tribuant his, qui ad eas confugiunt vexationibus evitanda causa.

Hinc post Covarruviam, alioque, observat Emanuel Gonzalez in notis ad Cap. 6. de Immunitate Ecclesiarum, verbo Confugientes: Quod eo privilegio non potiantur arrepti & in Ecclesias conducti; cum illis, ait, confugii ratio nulla sit.

Ille quoque, qui per latellites vel hostem ducitur siue trahitur ad locum supplicii per ipsam Ecclesiam aut cimiterium siue alium locum Immunitatis, Asylis non gaudet, tametsi in loco Immunitatis exiliens declararet se velle confugere ad Ecclesiam; uti post Covarruviam, alioque notat Gonzalez loco citato: Quia, ait, cum non sit in libertate confugiendi, non gaudet hoc privilegio.

Si vero de manibus satellitum elabatur, aut ex carcere evadit, & ita elapsus aut evasus ad Ecclesiam confugiat, eum immunitate gaudere communiter creditur: eo quod in libertate positus videatur libere & voluntarie ad Ecclesiam confugere, eoque confugio, Ecclesiae auxilium & intercessionem implorare.

Si autem alia ratione & animo ad Ecclesiam accessisse appareat & probeatur, quam ad eam confugiendi, nequaquam ob excellentiam corporalem in Ecclesia aut loco Immunitatis immunitate gaudebit; & si ibi ita fuerit repertus, poterit extrahi tanquam qui immunitate non potuit, uti loco citato monent Gonzalez, eo quod ad Ecclesiam non accesserit siue confugit praesidi consequendi, aut ejus intercessionem implorandi causa.

Similiter voluntarie & sponte egressus e loco Immunitatis, ad quem confugerat, ipso facto exci erit immunitate, & libere apprehendi posse communis est opinio praxi conformis; quia, ut notat Gonzalez, censetur Ecclesiam, ejusque imploratum subsidium deseruisse.

§. II.

Quid potissimum in concedenda, aut extendenda, vel interpretanda Immunitate, attendendum?

ITAEQUE confugientibus ad Ecclesiam, ejusque auxilium & intercessionem implorantibus, & conversionem & emendationem praefertentibus, Principes immunitatem & asyllum ali-quod concesserunt; ita tamen ut una proleperint, ne hac immunitas vel injuriam passis obesset, vel Reipublicae tranquillitatem turbaret, aut scelerati & malevoli homines ad crimina liberius perpetranda, spe immunitatis per hanc immunitatem consequendae incitarentur.

Unde notatum fuit c. 2. quomodo Principes Christiani hoc Ecclesiarum asyllum tam quoad loca, personas, in jure & tempus circumscriperint per suas leges, ut neq. injuriam passis, nec Reipublicae tranquillitati & quieti obesset, aut scelerati & malevoli sua scelera perpetrandi fomitem subministrarent.

In primis noverant Principes, Ecclesiarum immunitatem ob innocentium securitatem & eorum, qui iustam aliquam sceleris aut erroris excusationem adferre possunt, & malefactorum emendationem, ac erroris correctionem praestant, institutam & a Principibus indultam; non autem, ut lesa obest, & laedentibus proest, uti loquitur Justinianus Novella 17. c. 7.

Praeterea notum erat ipsis, duo esse honorum & cultuum genera, quae Deo tribuuntur; alterum, quod Deus ipse ab omnibus sibi tribui velle declaravit & praecipit; alterum, quod homines Deo certo modo & tempore exhibendum statuerunt.

Porro & illud manifestum erat ipsis, quod si uterque cultus Deo in certis circumstantiis simul exhiberi nequeat, cultum ab hominibus institutum cedere debere cultui, quam Deus ipse instituit, & exhiberi sibi praecipit.

Hoc ipsum nos docuit Christus: cum enim divinum praeciptum foret Mosaicum lege firmatum, pariterque opem ferendam cumque ex hominum pietate sponte indultum fuisset, templo maxima dona elargiri, Christus Jesus Deus noster reprehendit acerrime Phariseos, qui templo munera offerre, quam gentilibus auxilium ferre atque lubvenire, impendisse laudabant.

Rationem hujus acerrimae redargutionis adiciens; dicendo Matth. c. 15. vers. 6. Irritum fecistis mandatum Dei propter traditionem vestram.

Cum igitur Principibus exploratum esset iustitiae administrationem in iram malefactorum, laudem vero bonorum differere & impense a Deo praecipit, atque Deum aperte & multisque declarasse per iustitiae administrationem suam sibi honorem & cultum exhiberi; quin si haec desit Principibus, ipsis ob id Regna & Imperia auferenda, & in alios transferenda.

Scitur cum certum sit, immunitatem Ecclesiarum & cultum seu honorem, qui per eam exhibetur Deo, duntaxat esse ex hominum instituto; consequens est, eum cedere debere, si in certis circumstantiis cum divino praecipto de administranda iustitia consistere nequeat.

Uterius, consequens est ante omnia rationem habendam iustitiae, eamque veluti regulam & normam spectandam in hac de immunitate Ecclesiarum concessione, usu, extensione, aut interpretatione.

Laudandum proinde Principum, Magistratum, ac Praelatorum consilium, qui dum Ecclesiarum immunitatem tueri ac servare volunt, intra certos limites ita concludunt, ut non pereat iustitia adeo necessaria ad publicam tranquillitatem conservandam, collataeque injurias & detrimenta, quae privatis & innocentibus referuntur.

Quomodo jam pridem Christiani Imperatores suis legibus huiusmodi limites figere studuerint, cap. 2. exposuimus.

§. III.

Romani Pontifices quaedam crimina ab Asylis excepterunt per suas Decretales; & quae harum Decretalium auctoritas?

SIMILITER Romani Pontifices, dum circa saeculum XII. praesertim post evulgatum & passim receptum Decretum Gratiani, ceperunt super his & similibus materiis consuli, & per Decretales respondere, aut etiam motu proprio decernere, quoddam limites huius immunitatis fixerunt.

Porro haec Decretales in unum corpus sub certis titulis auctoritate Gregorii IX. redactae, una cum subsequenter Pontificum, puta Sexti Decretalium, Clementinarum, & Extravagan- tium collectionibus Libros Juris Canonici consuevit, quibus in Belgio, ut in aliis passim Regionibus Catholicis tanquam iure communi in hac & simili materia utitur: reputanturque in Belgio uti in Gallia (quemadmodum novissime notavit Ludovicus Hericourt in suo erudito opere, cui titulus: *Lex Loix Ecclesiastiques de France dans leur ordre naturel*, part. 1. c. 15. n. 12.) admittit Juris Romani contenti in libris Juris Civilis; id est, inquit Auctor praefatus, quod hinc Decretalibus utamur in decisionibus causarum Ecclesiasticarum, quemadmodum *jure Romano* in patria consuetudinaria: cuius in decisione incidentium questionum usus est, dum earum decisio non habetur ex aliis specialibus legibus aut statutis, vel inveteratis & receptis in Regno consuetudinibus.

S. IV.

*Ab Asylis exclusi delinquentes in loco Immunitatis;
aut spe consequendae immunitatis.*

INTER has Decretales occurrit una Gregorii IX. admodum famosa, & ob suam aequitatem ubique communiter recepta & praxi comprobata, inscripta Toletano & Compostellano Archiepiscopis, referturque in *Cap. fin. De Immunitate Eccles.* sed uti ex clausula, & infra, textui inserta manifestum est, non integra, sed per Raymundum recita extat; ut & propterea certo sciri nequeat, quis fuerit casus, super quo consultus Pontifex respondit.

Interim in hac Decretali Pontifex declarat hac immunitate gaudere non debere, qui homicidia aut membrorum mutilationes in ipsis Ecclesiis, aut eorum cœmeteriis committere non verentur.

Siquidem mandat Pontifex his duobus Archiepiscopis, *quatenus publice nuntiant tales non debere gaudere Immunitatis privilegio, quo faciunt se indignos.*

Licet autem duntaxat loquatur de homicidio & mutilatione membrorum, nihilominus ratio decisionis per Pontificem adducta, fat patenter offendit Pontificem nequaquam ad duo illa crimina decisionem voluisse restringere; sed homicidii & mutilationis membrorum spectatum factam mentionem, eo quod in casu proposito de his solis questum fuisset. Dicit enim Pontifex, idcirco eos immunitate esse indignos, cum in eo, in quo delinquit, puniri quis debeat; & frustra legis auxilium invocet, qui committit in legem. Quae ratio omnibus criminibus in Ecclesia perpetratis communis est.

Itaque ex Decretali communiter concludunt Canonistae, non gaudere hac immunitate, qui quodcumque crimen in loco Immunitatis committit; quod & pluribus probat Covarruvias lib. 2. *variar. Resol.* cap. 20. num. 14.

Observat & ibidem n. 19. quod committentes crimina in loco Immunitatis, non tantum excident privilegio Immunitatis loci vel Ecclesiae, in quo crimen fuit perpetratum, sed & omnium aliarum, ita ut simpliciter & indefinite excident hoc privilegio.

Idipsum tamquam indubitatum asserit Boerius Epò, apud Duacenses quondam Sacror. Canon. Antecessor primarius, in Commentario huius Decretalis: *quia violatio, ait, unius Ecclesiae generaliter pertinet ad omnium Ecclesiarum injuriam, & uni Deo dedicata.*

Ut autem crimen censetur in Ecclesia commissum, non requiritur, ut committens crimen fuerit actualiter & personaliter in Ecclesia tempore criminis committi; sed sufficit ut vere dici queat, ipsum crimen, puta homicidium, inter Ecclesias contigisse, sive hominum per homicidium in Ecclesia fuisse occisum.

Unde & post alios asserit Covarruvias lib. 2. *variar. Resol.* cap. 20. n. 15. *vers.* 27. „ cum non gaudere immunitate, qui ex „ loco profano sagitta, iaculo, vel scilicet existentem in Ecclesia percussit: non enim, ait, commode negari potest „ crimen illud in Ecclesia commissum esse; cum id scelus, etiam si initium habuerit a loco non sacro, in Ecclesia tamen „ executionem & perfectionem habuit, quamobrem non possit „ nus incurrere Ecclesiae factam fuisse injuriam.

Uterius, cum in hac Decretali praecipue improbet Pontifex, quod nonnulli spe consequendae impunitatis suorum excessuum per confugium ad Ecclesiam, ad perpetranda facilius scelera incitentur; concludunt Interpretes, per hanc Decretalem privari hac immunitate, si ex circumstantiis appareat crimen perpetratum fuisse spe consequendae impunitatis per confugium ad Ecclesiam, licet etiam extra Ecclesiam in loco profano commissum sit: quod & notavit post alios Covarruvias loco citato *vers.* 26. dicens: „ Attenta ratione textus, si quis „ prope Ecclesiam ex proposito delictum commiserit, ita delinqueret, ut constetate possumus, cum spe Ecclesiasticae immunitatis deliquisse, ab Ecclesia abduci poterit is ad criminis punitionem.

S. V.

*Decretalis Innocentii III. & qualiter ei in plerisque
Provinciis derogatum.*

OCcurrat praeterea in Decretalibus Gregorii IX. Decretalis Innocentii III. quae respondet Regi Scotiae, uti praefert vulgaris inscriptio (de qua videri poterit nota Emanuelis Gonzalez) qui uti in Decretali asseritur, Pontificem super variis questionibus, ac signatis, qui hac immunitate gaudere deberent, consuluerat.

Hac itaque Decretali respondet Innocentius, in primis secundum statuta Canonum & traditionem Legum Civilium, distinguendum esse inter hominem liberum & hominem servum.

Notant hic Interpretes Innocentium III. qui sedit circa saeculum XIII. palam agnovisse in hac materia auctoritatem Legum Civilium, sive Principum: manifestumque est Innocentium in hac Decretali nominatim referre ad Legem Theodosianam, quae integra extat in Lege v. Codicis Theodosiani, & fragmentum illius in Lege iv. Codicis Justinianae, *De his qui ad Ecclesias confugiunt*. Ubi de consequentibus servis ad Ecclesias, idem quod in hac Decretali decernitur, uti c. 2. expositum fuit.

Quantum ad hominem liberum respondit: „ Quantuncumque „ gravia maleficia perpetraverit, non esse violententer ab Ecclesia extrahendus, nec inde damnari debet ad mortem, vel

„ poenam; sed Reflores Ecclesiarum sibi obtinere debent membra & vitam. Super hoc tamen, quod inique fecit, est alias „ legitime puniendus; & hoc verum est, nisi publicus laqueo fuerit, vel nocturnus depopulator agrorum, qui dum itinera „ frequentat, vel publicas stratas obfudet aggressione infidis, „ ab Ecclesia extrahi potest, impunitate non praestita secundum Canonicas Sanctiones.

„ Si vero servus fuerit, ait, qui confugit ad Ecclesiam: „ postquam de immunitate sua Dominus ejus Clericus juramentum praestitit, ad servitium Domini sui redire compellitur „ etiam invitatus; alicuius a Domino poterit occupari.

Cum in hunc aut vicinis Regionibus veros servos non agnoscamus, quoad hanc partem, Decretalis haec ultum non habet.

Quantum vero ad priorem partem, quae respondet hominem liberum, quantumcumque grandia crimina perpetraverit, non esse violententer ab Ecclesia abstrahendum, nec inde damnari debere ad mortem, nisi praestita fuerit cautio ibidem descripta, exceptis casibus hic expressis, certum est hoc non esse conforme praescripto Legum Civilium: quandoquidem notorium sit, Julianum Novellam 17. cap. 7. mandasse, ut homicidae, raptores virginum, & adulteri ex loco Immunitatis extrahantur, & supplicio afficiantur, nulla facta praestanda cautionis mentione.

Notorium quoque est, & hic in Belgio, aliisque plerisque Provinciis, plura gravia crimina tum ex antiqua consuetudine, tum Principum Legibus & Edictis excipi ab hac Ecclesiastica immunitate, quam hac Novella aut Decretalibus in libris Juris Canonici contentis excepta reperiuntur: atque illorum criminum reos ab Ecclesia sive loco Immunitatis violententer extrahi, & etiam ad mortem condemnari posse.

Licet enim in plerisque Provinciis Catholicis Decretales Pontificum, quae Corpus Canonicum constituunt, pro Jure communi Ecclesiastico in hac & similibus materiis fuerint receptae, integra tamen semper mansit Principum auctoritas, ea tum circa personas, loca statuendi, legesque praestandi, aliisque omnia ordinandi, ne haec immunitas iustitiae administrationi fastidio esset, vel scelera & crimina liberius perpetrandi occasionem subministraret, uti supra notatum fuit.

Et quidem legitur Franciscum I. Galliarum Regem ann. 1539. declarasse, quod dum praevius informationibus contra eum, qui ad Ecclesiam confugit, fuerit decreta apprehensio, possit extrahi ab Ecclesia, salva tamen redintegratione, si per iudicem ita fuerit ordinatum.

Evidens est hac Constitutione permitti, ut generatim omnium criminum Rei, adversus quos praevius informationibus decreta fuerint apprehensio, extrahantur de Ecclesia, & pro qualitate criminum puniantur. Nulla interveniente de impunitate, sive de vita & membris conservandis cautione, de qua in hac Innocentii III. Decretali.

S. VI.

De furibus ab Asylis exclusis.

SIMILITER & Principes nostri attendentes enormia etiam scelera spe consequendae impunitatis per confugium ad Ecclesias, aliisque Immunitatis loca, liberius committi, censuerunt expediri pro tranquillitate publica & subditorum quiete, enotare Canonicis nonnulla crimina, nec Jure communi Civili subtrahere; una mandantes suis Officialibus & Magistratibus, ut horum criminum reos prosequantur, quancumque loco reperiantur, non etiam occurrere Deo dedicatarum Immunitate.

Et quidem Philippus II. per Edictum de 5. Julii ann. 1570. art. 66. declaravit hac immunitate non gaudere publicos sive notorios fures, *openbare Dieven, roovers*.

Videtur in hoc Edicto Principem per publicum furem intellexisse eum, qui in Decretali Innocentii III. dicitur publicus latro, qui scilicet furandi & domos expoliandi artem exercet.

Hinc plures post Glossam ad legem Capitalium §. *Famosi* ff. *De penis*, credunt, quod fures, postquam plura furta commiserint, habendi sint pro publicis furibus sive latronibus, atque ut tales excipendi ab hac immunitate.

Verum quandoquidem furta plurima diversis locis & temporibus ab eodem potuerint esse facta, ut ea nec publice innotescant, neque professionem quasi furandi & domos expoliandi facere censeatur; nescio, num ad sensum & mentem citatae Decretalis aut huius Edicti similis pro publico latrone, sive ut Edictum loquitur, *publicke Dieven, roovers*, sit habendus.

Hinc & Petrus Gambacurta lib. 5. cap. 7. de Farinacii & aliorum opinione dicit, se eam non facile admittere in iis, qui „ licet plura furta commiserint, non sunt tamen de iis accu- „ sati, sed de iis, ut summo, qui ita multum commiserint, „ ut de illis saepe accusati, damnatique in iudicio fuerint, „ qui in corpore etiam signari consueverunt, sicut enim auri- „ culas illis secunda vice recidunt, alibi candenti ferro ad ha- „ merum sinistram vel ad pedus notam imprimunt; ut si quan- „ do postea in furto deprehenderentur, ex eo signo convinci possint, fures furari conluisse, ut famolorum more latronum- „ tum pianeunt extremo supplicio.

Num hac Gambacurta restrictio restrictior non sit, quam ipsa Decretalis & Edicti expressio sonat, nescio: illud constat verissimum esse, quod ibidem monet hic Auditor, etiam gravius supplicio, immo & capitali puniri furem, qui dum semel in iudicio de furto convictus poenam furci subit, rursus de novo furto in iudicio vincitur.

Cum autem Edictum hoc furum genus speciatim ab hac im-

immunitate excipiat; apparet, quod noluerit simplices fures ab ea excludere, sed jure communi relinquere.

Porro fures ob commissum lurtum simplex non qualificatum. Jure communi ab immunitate non excludi communis est opinio, uti & post alios probat Covarruvias lib. 2. cap. 20. vers. 19. una monens: *Quod tamen consuetudo Clericorum & laicorum consensu instituta obtinuerit, fures simplices etiam non gaudere immunitate Templorum; atque ita passim, aut, ab Ecclesia abducuntur, etiam a Judicibus secularibus.*

Idipsum propter magnam furtum copiam receptum fuisse in Gallia testatur Joannes Ignaceus ad l. 1. §. ad Sillianum.

Hanc indutam consuetudinem notavit quoque Petrus Gambacurta in Tractatu De Immunitate Templorum, parte 1. lib. 3. c. 14. n. 10. §. 11. Cumque sibi objiceret, non Immunitati Ecclesiasticæ, quæ est quedam divini cultus species & reverentia, non posset consuetudine præjudicari extra illius cultus ac reverentia præjudicium? Recte respondet: *Non esse ex natura sua, naturali jure cultum Dei; sed ex hominum institutione, qui hoc ad ejus cultum excoGITANT; quo fit ut hæc ipsa Dei reverentia aliquando cum majore ejusdem reverentia certet, quando ergo populi advertunt hac reverentiam immunitatis favore peccatis quibuscumque gravibus, recipiendo usque ac moribus contrarium, & refringendo immunitatem, non reverentiam Dei tollunt, sed reverentiam illam Dei ex occasione minorem factam majore reverentia permittant.*

Consuetudinem in Belgio receptam hætenus non reperi, quæ simplices fures ab hac immunitate excludit.

Testatur quoque Paulus Sarpi in Tractatu De Asilo templorum c. 5. quod hæc consuetudo privans omnes generatim fures hac immunitate in furo Ducatu nunquam invaluerit: sed solummodo in furtis gravibus atque enormibus locum obtinet, prout etiam & finitimi nostri Senatus Venetus constituit anno MDCCX. 3. Aprilis: quare, ait, quod est usu receptum, omni contentione retineamus.

Deinde Edictum publicis furibus adjungit grassatores fractifragos, qui nimirum in viis & plateis publicis grassantur, & violentias atque commotiones excitant.

§. VII.

De homicidiis ab Asilo exceptis.

EXCIPIUNT dein hoc Edictum homicidas ex insidiis sive deliberata voluntate & proposito, Doodi slagero door bespiedinge ofte gedelibererde wille in propoeste. Edicti de an. 1589. art. 20. & de an. 1616. art. 22. addunt post hoc sex expressos & descriptos homicidas, Affassini, Assassini.

Licet enim insecta origine hi descripti homicidæ non sint proprie dicti Affassini, de quibus Concilium Lugdunense in Cap. 1. de homicidio in VI. nihilominus certum est, tempore horum Edictorum, uti & hodie, similes homicidas venire nomine Affassinorum, atque Assassini dici, uti & notavit Covarruvias lib. 2. variat. Refol. cap. 20. ibidem late exponens, qui proprie principis reputati fuerint Affassini, & unde nomen illi originem habuerit.

Ceterum perspicuum est, hi Edictis ab hac immunitate excludi homicidas, qui per insidiam & insidiam a quoque ac proposito deliberato hominem occidunt, idque conformiter ad Cap. 1. De homicidio, in quo dicitur: *Si quis per insidiam occiderit proximum suum, & per insidias, ab Altari meo evellit eum, ut moriatur.*

Ex hoc enim textu nequaquam obscurum est, multique probat Covarruvias lib. 2. variat. Refol. c. 20. n. 7. vers. 8. homicidas proditorum, quique alium insidiosè occiderit, ab Ecclesia publice, & ut publice ad punishmentem criminis abduci possent. Multique citatis ejusdem opinionis Auctoribus, ait; Hec quidem interpretatio communis est, & consuetudine Christiani orbis recepta.

Hanc consuetudinem & interpretationem secutos esse Principes nostros in citatis Edictis, manifestum est.

Monet autem ibidem Covarruvias, esse proditorum sive insidiorum homicidam conformiter ad prædictum textum qui occiderit eum, qui ejus inimicus non est, nibique tale præcavendum, cum nulla esset præcavendi causa. Eumque omnem dicere per insidiam occidere, qui per insidiam homicidam occiderit.

Hinc ulterius inferit, eum etiam debere dici homicidam per insidias & insidiam, qui proprium inimicum etiam, a tergo & incantum occiderit; quia, ait, sufficit, ut homicidium proditorum dicatur, id fuisse commissum per insidiam insidiam.

Post hæc concludit eam opinionem esse recipiendam, quæ generaliter in calibus, quibus aliquis proditorie alterum occidit, & ut Hispani vulgo dicunt, a traycion, y alevosamente, immunitatem negat, similique homicidam ab Ecclesia esse adducendum, ut dignum patiarum poenam.

Quin & plurimi, quos citat ibidem Covarruvias, existimant, nec eum gaudere immunitate Ecclesiarum, qui absque ulla prolatione, consulto tamen & prævia deliberatione post repentinum iram motum alium occiderit; testaturque Navarrus, in Lusitania per Leges Regias similem homicidam ab immunitate excludi: similemque in Hispania Legem fuisse factur ipse Covarruvias, & Farinacius concludit Ecclesiam nullum omnino genus homicidii consulto perpetrari tueri posse, addit conveniens non esse ab hac sententia discedere in judicando, licet Doctor alius aliter consuevit: uti refert Sarpi in Tractatu De Jure Asilorum cap. 5. qui & addit: *Hoc ipsum Veneti nobis finitimi, & quorum exemplo ob ingrem & ipsam ejus Rei-*

publicæ pietatem moveri maxime docet, an. 1609. octavo Idus Feb. Senatus Consulto statuerunt homicidam videlicet Bergomi in Ecclesia detentum, si impetu quodam raptus esset & casu, ut vocant, puro, hominem interemerit, restituendum esse; si vero consulto & cogitato, quod casu penato dicunt,prehendendum. Edicta Principum nostrorum ab hac immunitate similiter excludere illos, qui deliberata voluntate & proposito alterum occiderunt, patet ex eo, quod nominatim exprimat eos, qui per insidias door bespiedinge, & eos qui deliberata voluntate & proposito, gedelibererde wille ende propoest, occiderunt.

§. VIII.

Rei læsæ Majestatis ab Asilo exclusi.

DEINDE declarant Edicta, ab immunitate exclusos Reos criminis læsæ Majestatis, crimine personæ læsæ Majestatis, uti expresse Edictum de anno 1570. aut ut Edictum de anno 1589. personam die betuyghen zyn van het crimen læsæ Majestatis, quemadmodum & expresse Edictum de an. 1616.

Evidens est, his Edictis seculos declarari ab hac immunitate Reos criminis læsæ Majestatis, cujuscumque generis criminis hoc fuerit, modo revera sit crimen, quod de jure aut consuetudine pro crimine læsæ Majestatis reputatur.

Et sane generaliter crimen læsæ Majestatis fuisse inter crimina ab hac immunitate excepta reputatum, saltem ex generali & probata consuetudine refert Petrus Gambacurta lib. 4. c. 43. n. 6. ex Hieronymo Gigante lib. 3. De crimine læsæ Majestatis, Rub. de variis questionibus Quæst. 3. n. 6. qui ibidem testatur, se vidisse Reos læsæ Majestatis extrahi de Ecclesia, ac puniri, neque ab Ecclesia defendi.

Ut autem Principes evidentius significarent, non tantum ab hac immunitate exceptum crimen læsæ Majestatis in personam Principis commissum, & in Republicam & Magistratum, declarant deinceps hac immunitate privati, qui accusati fuerint de publica seditione aut commotione in populo, vel de vi aut violentia Ecclesiis aut Justitiæ illata. De gene die geaccuseert zyn van openbare seditie, ofte beroerto onder het volk gemacht te hebben, ofte der kerken ofte justitie geveert ofte violentie gedaren.

§. IX.

Fraudulenti Decottores immunitate privati.

DEINQUE hic Edictis ab hac immunitate excipiuntur fraudulentum decottores, vulgo Banqueroutiers: quos describit Edictum anni 1540. de 4. Octobris; extracta: part. 1. Edictorum Flandriæ lib. 3. Rub. 1. quo decernitur mercatores sive mercatrices, alioque cujuscumque conditionis debitores aut satisfaciendo suis creditoribus, & occulto loco sine residentia, non satisfaciendo suis creditoribus, & occulto sine bona, ut hæc abscondant, reputabuntur, & habebuntur pro publicis furibus, & placearum grassatoribus, & hostibus publicæ quietis & communis boni: Alle coopleden ofte coopvoysen ende andere schuldenaers van vvat conditie ofte qualiteit sy zyn, die henlieden ab fenteren zullen vander plekke van hare residentie zonder te vernoengeen haerlieder creditours, ende bymetyken transporteren ofte verfooygen zullen haerlieder goeden om de zelve te bedriegen, zullen gehouden ende geagt vvoorden voor openbare Dieven als straze ichanders, ende zyande van de gemeene vvelvaert: ende zulke hebben vvy die verklaren ende verklaren, ordonnerende alle onze Rechteren ende Officieren die anstaensen ende apprehenderen in vvat plaetse dat die vinden: zonder dat de zelve zullen mogen gebruyken eenige privilegie, vryheyt ofte liberteyt, hoc dat het zy.

Quantumvis hoc Edictum non exprimat nominatim immunitatem sive Asylum locis sacris indultum, nihilominus nequaquam ambiguum est, hoc Edicto describi eos fraudulentos decottores sive decottores, vulgo Banqueroutiers, quos Edicta nominatim hac Ecclesiæ & sacrorum locorum immunitate cavere declarant, uti etiam facit Anonius Anselmo in suo Triboniano Belgico c. 12. §. 43. vers. Qui autem, remittens ad hoc Edictum, ut sciatur qui habendi sint pro Banqueroutiers, scilicet ad effectum privationis hujus immunitatis.

Monet autem ibidem recte Anselmo, quod hi Banqueroutiers sint omnino distinguendi a simplicibus fallitis & operatis sine culpa, quos non supina negligentia res suas amiserunt.

Et sane cum Edicta Principum solos hujusmodi fraudulentos decottores & debitores ab hac immunitate exclusos declarant, hætenus simplices debitores, & bonis sine fraude cedentes non censentur ab hac immunitate exclusi; sed conformiter ad Constitutionem Leonis Imperatoris leg. 6. Cod. De his qui ad Ecclesiæ consueverunt, immunitate hac lege nominatim præscripta, ne alias per eam immunitatem creditoribus nimium inferretur nocumentum, uti supra cap. 2. expostum est.

CAPUT VI.

De Iudice hujus immunitatis.

§. I.

Pluribus ostenditur Iudicium de immunitate spectare ad Principem, ejusque Magistratum.

IMMUNITATEM sive Asylum Ecclesiarum & sacrorum locorum Principum indulgentia dependere, atque Principes Christianos huic Immunitati modum, quo ea utendum esset, necnon eandem & quoad loca, personas, & tempus restringisse vel extendisse, in præcedentibus ac notanter cap. 2. & 4. abunde demonstratum fuit.

Porro nemini ambiguum est, quin ejus sit de re quapiam cognoscere, cui de ea statuendi, & leges præfigendi competit auctoritas.

Insuper indubiatum est, interpretationem legis, necnon dubiorum ejus occasione exorientium decisionem pertinere ad eum, qui legem tulit.

Unde & videmus, quod Principes leges de hac immunitate promulgandas, non ad alios quam ad suos Magistratus direxerint, ut hi ex Principum auctoritate illas proponerent & exequerentur, atque de his, non solum ac de cæteris legibus, ac questionibus super iis incidentibus judicarent.

Idipsum sat expresse declaravit Leo Imperator, in l. 6. Cod. De his, qui ad Ecclesiam confugiant, & de qua supra cap. 2.

Hanc suam Constitutionem voluit per omnes sui Imperii ditiones per suos Magistratus promulgari & executioni mandari, excepta, ait, hac Urbe Regia, in qua nos, Divinitus propitia, degentes, quoties usus exegerit, innotati, singulis causis & personis, presentes, constituta præsumus.

Evidens est, Leonem Imperatorem in hac lege voluisse, ut per suos Magistratus in hac materia singulis causis & personis jus diceretur, exceptis iis, quas in Urbe Regia exorientur, & jus sibi dici paterent.

Et sane quoties Principes in similibus materiis Leges sive Edicta sua ad Magistratus sive Officiarios suos promulganda & exequenda mittunt, etiam eorum interpretationem, sive dubiorum aut questionum super iis exorientium decisionem committere censentur: nisi specialiter sibi eam relinquant, quemadmodum Leo Imperator incidentes questiones in Urbe Regia super hac Immunitate sibi reservavit.

Cum enim hæc Leges sive Edicta a voluntate & intentione Principis dependant, & vim suam habeant, justum est ut Princeps sibi vel Magistratus, qui vires ejus gerunt, earum interpretationem & dubiorum super iis emergentium decisionem reservet.

Unde & in praxi notorium est, quod incidentes questiones super simili Edicto, non ad Iudicem Ecclesiasticum, sed ad Iudicem Regium pro hujus questionis decisione recourus habeatur. Exempli gratia, si questio incidat, utrum ex certis fructibus solvi debeant decimæ, conformiter ad Edictum Caroli V. de anno 1530. vel quis ad reparationem vel restaurationem Ecclesiarum teneatur, conformiter ad Edictum Principum nostrorum de anno 1617. non ad Iudicem Ecclesiasticum, sed Regium, hæc questio decidenda deferuntur.

Et quod propius ad præsentem materiam accedit, si super immunitate perionali Clericorum a Jurisdictione laica questio vel conflictus inter Iudicem Ecclesiasticum & Civilem Magistratum incidat, hic conflictus non per superiorem Iudicem Ecclesiasticum, sed per Principem sive ejus Concilium Principem repræsentans, terminandus est, uti pluribus Principum nostrorum Edictis declaratum est.

In primis occurrit Edictum Caroli V. de 4. Octobris 1540. extracte intereum parte 1. Edictorum Flandriae lib. 3. Rubrica 1. quo statuitur Iudices Ecclesiarum non posse procedere per sententias contra Iudices Regios occasione eorum, quæ ex officio suo ab his acta sunt: sed si (ait) Iudices Ecclesiastici, præterdant per Iudices sive Magistratus Civiles Jurisdictionem suam laicam, debeant per libellum super eo informare Iudices laicos, qui si credant Jurisdictionem nequaquam laicam aut laici, debeant interim ab ulteriore processu per mensem subsistere, ut intra Superiorem eorum Iudicium informari queant.

Igitur questio de viatoria Jurisdictione ad Principem sive ejus Magistratum superiorem Iudicium laicorum deferenda, & ab eo ejus decisio expectanda est.

Hoc Edictum quoad hunc articulum renovatum est per Edictum Philippi II. de 1. Junii 1587. ad Synodum Cameracensem, articulo 16. quo nominatim præcipitur, ut si Archiepiscopi aut Episcopi præterdant per Magistratus Regios sive Civiles quidquam contra Jurisdictionem Ecclesiasticam attentatum, recursum habeant ad Principem ejusve supremum & laterale Concilium, quod privatum vulgo dicitur. Verba Edicti sunt: Si lesdits Archevesques & Evêques prétendent y avoir empires, auront leurs recours vers Nous, ou vers nos treschers & feaux les Chief Præsidents & Gens de nostre Conseil Privé, pour y donner ce que de raison.

Quando videm Immunitatem localis Ecclesiarum æque dependere ab auctoritate Principum, ac ipsa Jurisdictione Ecclesiastica, quidni in controversiis & conflictibus super hac Immunitate ad Principem ejusve supremum Senatus recurrendum erit? (quod & Principes voluissent, & Episcopos & Prælatos æque ad Principem ejusve Senatus recursum habuisse exorto conflictu super hac Immunitate, ac super conflictu Jurisdictionis, infra Capita 8. ostenditur.)

CAPUT VII.

De Extrahione Rei ex loco Immunitatis.

§. I.

Extrahio a loco immunitatis spectat ad Curiam seculari, sive ejus Ministros.

EFFECTUS Immunitatis sive Asyli Ecclesiarum esse scitur, quod confugientes ad Ecclesias ab his per Magistratus Civiles violenter in ordine ad punitionem abstrahi vel abduci nequeant.

Unde super hac Immunitate consultus Innocentius III. respondit, quod iuxta statuta Sacrorum Canonum, & traditionem Legum, si liber homo quicumque gravia maleficia perpetraverit, non est violenter ab Ecclesia extrahendus, nec damnari debet ad mortem vel ad panem.

Itaque quod criminis Reus ex Ecclesia, ad quam confugit, extrahi nequeat, effectus est Immunitatis, qua confuga gaudet.

Proinde cessante hac Immunitate, nequit Ecclesia aut alius locus facer Reum criminis a pena, aut prosecutione Judicis, sive Magistratus, qui gladium portat ad vindictam malefactorum, laudem vero honorum, ullatenus tutum reddere.

Idipsum evidenter & expresse in eadem hac Decretali Innocentius III. Pollicetur enim asseruit, nullum liberum hominem, quantumque gravia crimina maleficia perpetraverit, non esse ab Ecclesia violenter abstrahendum; immediate subiungit: Nisi publicus latro fuerit, vel noturnus depopulator agrorum: qui dum itinera frequentat vel publicas vias obstat aggressioni insidit, ab Ecclesia extrahi potest, impunitate non præstita, secundum Canonice Sanctiones.

Evidens est, quod Innocentius responderit, publicum latronem extrahi posse violenter ex Ecclesia; eo quod eum secundum Canonicas Sanctiones supponeret non gaudere immunitate Ecclesiarum.

Quod autem hic dicat Innocentius, quod publicus latro secundum Canonicas Sanctiones abstrahi possit ab Ecclesia, indubium more sui temporis respexit ad ea, quæ apud Gratianum leguntur.

Scitur Innocentium III. cæterisque ejus ætatis Pontifices pro Canonice Sanctionibus reputasse, quæ sub nomine Conciliorum aut Pontificum apud Gratianum reperiuntur: unde quia sub nomine Nicolai Papæ reperit, relatum Casl. 17. quest. 4. Can. 6. legisset, sub comminatione excommunicationis hominem a sepius Ecclesie extrahi non posse, nisi fuerit publicus latro: dicens non dubitavit, quod secundum Canonicas Sanctiones, publicus latro violenter ab Ecclesia abstrahi possit, utpote immunitate non gaudens.

Præterea evidens est, Innocentium loqui in hac exceptione de violenta abstrahione per judicem seculari, de quo fuerat locutus in priore parte Decretalis, & cui Reos criminum prosequitur, & e loco Immunitatis abstrahere vult, ad inferendam Reos penam mortis, aut mutilationem membrorum: & a quibus Reo's obtinere debent per Reos membra & vitam; id est, securitatem, quod nec membra nec vitam pendunt: quæ securitas non nisi a Iudice seculari, qui solus eam penam infligere potest, petenda erit.

Et cum in secunda parte nominatim expresse publicum latronem ab Ecclesia violenter abstrahi posse impunitate non præstita; evidens est Innocentium hic de Iudice seculari loqui, & declarare per hunc Iudicem, publicum latronem, utpote ab Immunitate Ecclesiarum exclusum, abstrahi posse, & ad mortem, vel mutilationem membrorum damnari & puniri; atque ad eum effectum ab Ecclesia violenter extrahi posse, nulla immunitate ab eo præstata.

Et sane dum Reus immunitas subtrahitur, non potest ipsis ab Ecclesia confugium præstare Asylum sive immunitatem: quandoquidem ipsa Ecclesiarum immunitas ad ipsos non se extendat; & consequenter hoc confugium ad Ecclesias impedire nequit Civiles Magistratus, quinoniam eos prosequantur, & abducant ab Ecclesia seu locis Immunitatis, atque quæ respectu similibus confugientium loco Immunitatis non sunt, nec ut talia a Magistratibus civilibus reputanda.

Quare Principes suis Legibus & Edictis declarantes quosdam Ecclesiarum immunitate non juvari, una Magistratibus & Officiariis suis injungunt, ut prosequantur, & e locis sacris abiciant, tanquam hac Immunitate non gaudentes, uti supra Cap. 1. & §. videmus, ac signanter ibidem observatum est, quod Justinianus declarans Novella 17. Cap. 7. homicidas, adulteros, & virum raptorem hac Immunitate non esse juven-dos, junxit Triboniano sacri Palatii Questori, ut eos a sacris locis abducat.

Unde & unanimis est Canonistarum opinio, quam & praxia probavit, Reos criminum in casibus exceptis, & dum constat esse crimen exceptum, confugam posse violenter & loco Immunitatis abstrahi, & pena condigna puniri: atque inter alios Covarruvias lib. 2. var. Resol. cap. 30. vers. 31. notans, quod juxta Capitulum finale 10. De Immunitate Ecclesiarum, laicos committentes crimen in Iudice seculari inde invitit abduci.

Uterius cum in casibus exceptis Ecclesiarum immunitas non elidatur, neque confuga Immunitate gaudeat, non possunt Clerici huic confugio in simili casu immunitatem concedere, consequenter nec eum tueri contra Magistratus & Officiarios civiles, eum prosequentes, & e loco sacro tam-

namquam in hoc casu, Immunitate non gaudente, extrahentes.

Neque in his casibus exceptis Officarii Regii Reos criminum ex Ecclesiis aut locis Immunitatis extrahentes, immunitatem Ecclesiarum violare dici queunt; quandoquidem licet in casibus nulla sit respectu horum consuetudinem Ecclesiarum immunitas.

§. II.

De Jure non requiritur licentia Episcopi ad extrahendum.

PRÆTEREA cum Officarii seu Magistratus civiles suo jure proprio criminum Reos persequantur, neque Ecclesia in his casibus possit consuetudinem vel immunitatem dare; consequens est, quod Officarii similes Reos criminum ex Ecclesiis, namquam respectu horum immunitate non gaudentibus, propria auctoritate abque licentia Episcopi aut Judicis Ecclesiastici extrahere queant.

Et sane neque in Legibus aut Principum Edictis, quia nec in Decretalibus Pontificum, in quibus violenta Reorum extrahitio ex Ecclesiis, in quibuldam casibus permittitur, illa ab Episcopo aut Judice Ecclesiastico obtinenda licentia mentio habetur.

Hinc & communis est Canonistarum opinio, Judices seculares seu eorum Officarios posse de jure Reos criminum sine licentia Episcopi aut Judicis Ecclesiastici in casibus exceptis ex Ecclesiis extrahere; testanturque communiter, Pragmaticam hanc Canonistarum opinionem in praxi receptam esse; atque inter ceteros Covarruvias lib. 2. var. Resol. cap. 20. vers. 34. asserit: Judicem laicum jure posse abducere criminis ab Ecclesia, etiam abque licentia Episcopi, quoties juxta Canonicas Sanctiones delinquens ab Ecclesia extrahi potest, nec immunitas Ecclesiarum ex eo violatur. Siquidem cum Ecclesia tunc ad eam urgentes minime tueretur, nec tutari vellet, nulla sit ei injuria, si propria auctoritate Judex etiam secularis eos pro vim abducentibus, quod moribus & praxi Christiani orbis satis receptum est.

Et Guillelmus Benedicli ad Caput Reynatus, tit. De Testam. verbo, Et uxorem nomine Adelaem, num. 444. scribit: Ubi delinquentes sunt in casu, quo ubi gaudent non debent Ecclesiastica Immunitate, Officarii Regii eos capiunt. Et ab Ecclesia abstrahunt abque alia declaratione per Ecclesiam facta.

§. III.

Praxis Belgii.

VERUM tamen de Jure, quia & de consuetudine ubique passim recepta non requiritur licentia aut declaratio Episcopi, aut Judicis Ecclesiastici, ut in casibus exceptis confuger Officarii civiles ab Ecclesia violenter extrahantur & carcere includantur, nihilominus in quibuldam Provinciis, & ceteris in Belgio solum est, ut petatur licentia extrahendi ab Ordinario, siue ejus vires agente: quantumvis licentia necessaria non credatur, immo nec petenda, si forsan remora in hac petitione licentiae impediendum. aliquid sufficere obiceret.

Et ita præter significavit Rex Catholicus in litteris suis de anno 1700. occasione exortæ difficultatis & questionis inter Archiepiscopum Mechliniensem & Senatum Brabantiae, ob extrahitionem quorundam Civium Bruxellensium ex locis Immunitatis.

Cum enim circa annum 1700. excitati fuissent tumultus populares seditionem præterentes in Civitate Bruxellensi, atque nonnulli Cives refugerant ad Ecclesias vel Monasteria, Senatus Regii Brabantiae ad instantiam Procuratoris Regii, visis & examinatis informationibus per eum ad onus Civium confugum capitis, declaravit, quod attentio eorum crimine, non debeat gaudere Immunitate; possintque auctoritate Senatus & locis Immunitatis extrahi, & ad Regios carceres transferri.

Archiepiscopus Mechliniensis vero sustinebat, confugas ex Ecclesiis extrahi non potuisse, antequam ab ipso ejusve Commissario esset obtenta licentia extrahendi: hancque licentiam ari non debere, nisi prius sibi vel suo Officiali exhibitæ essent: opæ informationis, atque in visis & examinatis sibi confatis, crimen, de quo agitur, esse de exceptis; eaque esse praxim Regiorum Hispaniae asserere non dubitavit in litteris ad Aulam Madritensem, quibus conquisitus fuit de violata Immunitate per Senatum Brabantiae per extrahitionem dictorum Civium & locis Immunitatis sine sua obtenta licentia, uti habetur ex litteris Consilii Regii de 16. Junii 1700. ad Parlamentum Mechliniense, quas integras recitat D. Laury in sua Aristorum collectione, Arresto 63. pag. 114. in quibus inter alia scribit, per litteras Regias de 20. Maji 1700. responsum fuisse Archiepiscopo eam esse praxim Regiorum Hispaniarum, quod modo consilii Judicis seculari crimina eorum, qui se ad locum Myli retraxerunt, sint de qualitate criminum exceptorum ab Immunitate, prædictum Judicem eos posse extrahere, est Ordinarium postquam sui requisitus, difficilem se præberet in consentiendo; addidit, quod informatum intellexerit eam similiter esse praxim invariabiliter in Belgio observatam.

Verba Epistolæ Regiæ sunt: L'Archevêque de Malines en a écrit en notre Cour de Madrid, se plaignant comme d'infraction de ladite immunité, & prétendant, qu'après avoir de concerté à semblable extraction, il devoit voir les Actes d'information, & connaître si lesdits Bourgeois étoient coupables ou

convaincus de délits, qui pour leur qualité ne pouvoient jouir de l'immunité de l'Eglise, & que tel seroit l'usage en Espagne: Nous vous dirons, qu'ayant fait examiner en notre Cour de Madrid cette affaire, nous avons trouvé convenir de répondre audit Archevêque par notre Royale Dépêche du 20. de May dernier, que l'usage est dans nos Royaumes d'Espagne, que moyennant qu'il confesse au Juge seculier, que les crimes de ceux qui se sont retirés en lieu d'asyle, sont de la qualité des crimes exceptés de l'Immunité, que ledit Juge les en peut tirer, encore que l'Ordinaire après en avoir été requis, seroit difficilement d'y consentir: & que Nous étions informés, que cela seroit aussi inaltérablement observé en nos Pays-Bas; Nous confions en la prudence du Sérénissime Prince Electeur de Bavière, qu'en ce regard il ne fera aucune nouveauté.

Hinc Regis litteris erat acclusa Epistola Regia, qua Archiepiscopo Mechliniensis significata fuerat relutatio Regia super dictis litteris per Archiepiscopum ad Aulam Madritensem datis: quæ litteræ Regiæ similiter exhibentur per Dominum Laury loco citato: atque in his litteris occurrit hoc notandum monitum Archiepiscopi, aliorumque Episcoporum: Considerant (ait) que le trop de facilité à soutenir (sans beaucoup de fondement) l'asyle de l'Eglise, cause un grand dommage à Dieu, & préjudice aux Sujets, où qu'il en résulte, que les fautes se multiplient, & que ceux qui peuvent être coupables évadent sans châtiement.

Ex his intelligitur, quod Judices seculares non debeant astra informationis communicare Judici Ecclesiastico, ut hic hinc visis examinet, utrum licentia extrahendi a loco sacro danda sit: Judicem Ecclesiasticum sine remora habere licentiam, dum ab eo petita est, concedere debere; alias si in ea danda difficultas se præbet, posse confugam auctoritate Judicis secularis extrahi, si ipsi ex informationibus conspicerent esse crimine exceptum.

§. IV.

Quomodo probatum esse debeat, casum esse exceptum, ut Reus extrahatur?

INNOUER ex prædictis constat, quod priusquam Judex secularis permittat confugam sua auctoritate extrahi a loco Immunitatis, debeat ipsi constare crimine, de quo agitur, esse crimine exceptum: sed & illud habetur, non debere sibi plene esse probatum, quod crimen sit revera exceptum, vel quod confuga revera simile crimen perpetraverit, & propterea immunitate sit exclusus; sed sufficere eam de crimine excepto notitiam & probationem, qualis ex informationibus preparatoris habere solet, quod & non improbandum alicui Gambacurta lib. 6. cap. 1. num. 6. „De illis (ait) qui neminem ex „trahi de Ecclesia, & carceribus includi jubebant, nisi eos „de quibus vel constabat ex ipsa eorum narratione, vel saltem prætendebatur ex aliqua apparenti, quamvis forte non „vera ratione, immunitatem eis non competere: postea vero „intra breve aliquod tempus cognito num. deberetur, necne „immunitas, siquidem debebatur, statim suis, unde extrahi „fuerant, Ecclesiis restituebant; nihil mihi occurrit, quod „reprehensione dignum iudicem; rationaliter enim id faciebant.

Verum quia subinde hærent Judices, num crimine, tametsi lat grave, esset de exceptis; & ob hanc in diluciendo remotionem criminum Reus occasio augiendi præbatur, jam pridem in quibuldam Regionibus receptum fuit, ut extrahitio a loco Immunitatis permittetur in quocunque delicto graviore; neque confuger in Ecclesiis adversus Officiales sui ministeris Justitiæ secularis tuti essent, nisi solummodo in delictis levioribus.

Testatur Julius Clarus in sua Practica criminali quæst. 30. num. 6. „Quod in Urbe & in Statu Ecclesiastico nunquam „videtur confugientes ad Ecclesias esse tutos, nisi in levioribus „delictis, & debito civili. Et ita (ait) vidi servari in Provincia Aprutina.

Similiter Prosper Farinacius, uti refert Paulus Sarpi De Templorum Asylis cap. 5. asserit: „nunquam vidisse Romæ „Ecclesiarum immunitatem usque receptam, nisi in levioribus „delictis & debitis, ut vocant Crochibus.

Et ex Martino Navaro refert idem Sarpi loco citato: „Nul „lam omnino Ecclesiam Romæ hac uti immunitate, sed Judici „ces ipsos seculares, Reos a quavis Ecclesia abstrahi jubere; „quod a Pontifice Maximo permittitur, ne justitia opprimatur, & publica quies & tranquillitas perturbetur.

§. V.

Consuetudo Francisci I. Regis Galliarum, & ejus occasione Ecclesiarum Asylis abrogata.

IMMO nonnullis visum est justitiam servari non posse, uti nec quies & tranquillitas Reipublicæ & populi, nisi indifferenter confugientes ad Ecclesias aut loca Immunitatis protinus extrahere licet & carceribus includere, saltem cum jure eos extrahendo reduci ad locum Immunitatis, e quo erant extrahiti, si post institutum examen sine discussionem causæ repertum fuerit, casum, de quo agitur, non esse exceptum, & consequenter confugam debere gaudere Immunitate.

Hanc jam pridem fuisse in Regno Galliarum consuetudinem, conformiter ad Consuetudinem Francisci I. Francorum Regis de anno

secundum qualitatem suae Jurisdictionis, id est, poenis Ecclesiasticis, & juxta formam in foro Ecclesiastico admittam.

Cum autem infractio fore violatio Immunitatis & jurisdictionis Ecclesiasticae sine libertatis offensae ejusdem fore videatur, vel potius ad idem crimen violatio utriusque spectare videatur, non mirum idem re ipsa circa Immunitatem Ecclesiarum ejusque violationem convenit esse, quod super Jurisdictione Ecclesiastica, aut ejus exercitio vel violatione conventum erat, ut patet ex tenore articuli immediate sequentis: Quod ad violationem immunitatis Ecclesiae, cognoscatur Judex Ecclesiasticus, si violatio immunitatis, seu extractio fiat per privatos, vel per communem, in casu a Jure non permisso, & hoc quoad crimen violationis immunitatis, non autem quoad injuriam factam personae extractae, vel quoad vim publicam vel privatam, de quibus casibus cognoscet solum Judex secularis, nisi persona extracta fuerit Ecclesiastica, quo casu uterque poterit cognoscere. Quod si facta fuerit extractio per Officiales Judicis secularis de ejus mandato, poterunt extractus & Ecclesia de hoc conqueri Superiiori ipsius mandantis, & petere justitiam sibi fieri.

Itaque hoc concordato, quaestio sive conflictus inter Magistratum Civilem sive ejus Officiales, & Judicem Ecclesiasticum, de violata Jurisdictione seu Libertate Ecclesiastica, necnon de violatione immunitatis sive Asyli Ecclesiarum, evidenter reservata est Principi vel ejus Consilio, sive superiori Judicis secularis, de cujus mandato extractio facta fuit, qui indubie est Princeps aut ejus Consilium.

Dum vero vel per Principem ejusve Consilium judicatum fuerit Jurisdictionem sive libertatem esse laesam, vel ex conditione extrahentium manifestum sit, immunitatem Ecclesiae esse infractam: eo casu punitio quantum ad crimen violationis Jurisdictionis vel etiam Immunitatis Ecclesiarum deferatur iudici Ecclesiastico secundum qualitatem suae Jurisdictionis; quantum ad reparationem scandali & correctionem delinquentis.

Itaque hoc Concordato idem in effectu conventum est super materia Immunitatis sive Asyli Ecclesiarum, & jurisdictionis Ecclesiasticae, ut scilicet, dum quaestio sive conflictus oritur inter Magistratum Civilem & Ecclesiasticum, nam vel Immunitas Ecclesiarum, vel Jurisdictio Ecclesiastica fuerit violata, quaestio & decilio ad Principem ejusve Consilium deferenda sit; dum autem confisteret hanc vel illam esse violatam, tunc punitio hujus criminis violationis ad iudicem Ecclesiasticum pertinet, secundum qualitatem suae jurisdictionis.

Hoc tamen differens intercedit, quod violatio Immunitatis sive Asyli Ecclesiarum manifeste & notorie esse queat ex sola conditione extrahentium, dum scilicet per privatos vel communem sine ulla auctoritate Judicis attendatur; at violatio Jurisdictionis seu Libertatis Ecclesiasticae utpote per Judicem praesentem facta, debet per Judicem superiorem ut talis declarari, priquam Judex Ecclesiasticus ad punitionem violationis procedere queat.

Et sane quandoquidem Immunitas seu Asylum Ecclesiarum non magis dicenda sit materia Ecclesiastica aut spiritualis, quam Jurisdictio & Libertas Ecclesiastica; atque utraque pariter a Principe dimanet; non apparet, quare aliter de una ac de altera inter Partes conventum fuisset; ut potius decilio conflictus super Jurisdictione seu Libertate Ecclesiastica, quam Ecclesiarum Privilegi ejusve Consilio delatus fuisset, dum inter Magistratum Civilem & Ecclesiasticum quaestio oritur.

§. III.

Præsum Concordatum vulgo Hannoniae.

Sua idem tempus, quo initium fuit praedictum Concordatum sive vulgo Brabantinum, leguntur Deputati ex parte ejusdem Caroli V. ut Comitatus Hannoniae, & ex parte Episcopi Cameracensis, ad sopiendas quaestiones quotidie incidentes inter Magistratus Civiles Comitatus Hannoniae & Officiales Curiae Episcopalis Cameracensis.

Deputati ex parte Episcopi post varios inter se tractatus, tandem in quodam articulo conveniunt, quibus mediantibus ipsis videbatur concordia inire posse, quo ipsi Deputati sive Commissarii Principis discutientes & probandos exhibuerunt cum hac expressa clausula: „Sur le bon plaisir toutefois du... dit Seigneur Reverendissime, se submettent; et cas de diffinitive, à l'Ordonnance de ladite Majesté en enjoignant l'apostille donnée sur la Requête par ledit Seigneur Reverendissime à la Majesté.“

Hos articulos & ipsi Commissarii Principis tandem probant 2 Martii 1547, sub hac expressa clausula: „Sauf la bon & noble plaisir desdits Seigneurs“ eorum scilicet quorum nomine agebant.

Hi articuli prout per Deputatos utriusque Potestatis fuerunt concepti & probati, sunt beneplacito tamen utriusque Potestatis, extant parte 1. Edictorum Brabantiae, titulo 1. cap. 5.

Quia nullibi legatur aut sciatur, quod hi articuli vel per Episcopum Cameracensem aut Comitatem Hannoniae vel magnum Ballivum Hannoniae fuerint probati vel ratificati, non scitur quo fundamento Antonius Anselmo Jurisconsultus hos articulos retulerit inter Principum Edicta sub hac inscriptione: Concordat entre l'Evêque de Cambray & ceux de Haynault; quandoquidem rationem Concordati habere non possent, nec pro tali reputari, nisi haberetur super his articulis

beneficium sive ratificatio utriusque Potestatis, ad quam Deputati se expresse retulerant (a).

Interim si hi articuli, ut per Antonium Anselmo relati sunt, rite expendantur, apparebit quod circa hanc Ecclesiarum immunitatem sive asylum nihil fuerit Judici Ecclesiastico concessum, ultra id quod per Concordatum vulgo Brabantinum, de quo supra.

§. IV.

Exhibetur & discutitur articulus praetensi Concordati.

Inter hos articulos unicus hanc Immunitatis sive Asyli Ecclesiarum materiam spectans occurrit, scilicet undecimus his verbis expressus: „Item, les grands Baillys d'Haynault, Officiers de Sa Majesté, ou autres Juges seculiers de la Comté d'Haynault, pourront, en cas permis de Droit Canon, si comme les trois cas exprimez au Chapitre Intez alia, tit. De Immunitate Ecclesiarum. Et pareillement pour homicides, violatis faits de propos délibéré. & de fait d'aguet seulement, tirer ou faire tirer hors de l'immunité d'Eglise, sans attendre que l'Official de Cambray ait déclaré, qu'il ne devroit jouir d'icelle immunité.“

„Mais si ils tirent hors de ladite immunité personne non ayant commis lesdits cas, ils seront tenuz réintégrer & remettre en ladite Immunité le plus tôt que faire pourront. & en cas de refus, la connaissance & déclaration appartenant à l'Official de Cambray, comme de tout temps a appartenu.“

Binembris est hic articulus. Priore membro decernitur, quod Ballivus Hannoniae, Officiares sive Majestatis, alique Judices laeculares Comitatus Hannoniae, poterunt in casibus permixtis de Jure Canonico, puta, tribus expressis in Cap. Intez alia, tit. De Immunitate Ecclesiarum; necnon pro homicidio enormi & ex proposito deliberato & insidio, possunt Reos ejusmodi criminum extrahere, seu mandare per alios extrahi ex Ecclesia, non expectata declaratione Officialis Cameracensis, qua declaraverit crimen esse exceptum; sans attendre que l'Official de Cambray ait déclaré, qu'il ne devroit jouir d'icelle immunité.

In primo ex hoc articulo membro manifestum est, iudicium sive decisionem dubii vel quaestionis, utrum crimen commissum sit de exceptis, sive Reus debeat gaudere asylo Ecclesiae, non deferri iudici Ecclesiastico vel Officiali Cameracensi.

Si enim ipsi hujus quaestionis vel dubii declaratio ad decilio competet, non possent Officiares aut Judices laeculares ad extrahendum Rei ex Ecclesia seu loco Asyli procedere, nisi prius per Judicem Ecclesiasticum seu Officialem Cameracensem hac declaratio sive decilio hujus quaestionis data esset, atque per hanc constaret, Reum non gaudere Asylo; ac per consequens e loco Asyli per Officiales posse extrahi.

Cum igitur dicatur Ballivum, alique Judices laeculares, Reos in casibus exceptis posse extrahere e loco Asyli, non expectata hac Officialis declaratione; quid manifestum, hanc declarationem ei non fuisse in hoc articulo delatam?

Porro cum certum sit, iudicem non posse concedere Decretum extrahitionis e loco immunitatis seu Asyli, nisi cognoverit saltem summarie ex praevius captis informationibus, utrum Reus commiserit crimen exceptum, non minus manifestum esse hoc examen & iudicium spectare ad iudicem laecularem, utpote cui data auctoritas permittendi, vel mandandi Officiares Reos extrahere ex loco Asyli, non expectata declaratione Officialis Cameracensis, qua declaraverit Reum crimen exceptum commisisse, supponens consequenter fuisse, ut iudici laeculari constet crimen commissum esse de exceptis.

Itaque hoc articulo, quemadmodum superiore Concordato, decilio sive declaratio, utrum confusa gaudeat immunitate, sive utrum e loco immunitatis extrahendus sit, deferatur iudici laeculari.

Altero hujus articuli membro supponitur per Judices laeculares extracta persona, quae crimen exceptum non commisit: decernitur Judices laeculares in huiusmodi casu teneri, quod citius fieri poterit sine remora, extractum in loco immunitatis reponere, & quod in casum regulacionis cognitio & declaratio competat Officiali Cameracensi, uti ab omni tempore competit.

Evidens est, hoc articulo membro nequaquam dici, quod Officiali Cameracensi competat, aut omni tempore competierit cognitio & decilio dubii aut quaestionis, utrum Reos ad.

(a) Observat D. De VViquefort in suo Opere Gallico, cui hanc fecit titulum „L'Ambeffadeur & ses fondiens, quod independentem a ratificatione, ut pacificetur, Concordatum possit subsistere; in praedicti Auctoris conceptis, qui extant tom. 2. l. 2. c. 25. La Ratification n'est pas une partie essentielle du traité Ce qui est d'autant plus évident, non seulement parce que le Traité est lui-même une pièce souveraine, & la Ratification une pièce privée & parti culière; mais aussi parce que le Traité ne laisse pas de subsister sans la Ratification, si on voit assés que le Traité & celui qui l'a fait ne subsistent point desavouer. Plutôt deinde exemplis suam thesam probat Vix de hoc comprobatione Principum, qui pacificetur, Concordatum possit subsistere; in praedicti Auctoris conceptis, qui extant tom. 2. l. 2. c. 25. La Ratification n'est pas une partie essentielle du traité... il semble pourtant qu'elle en soit devenue une dépendance nécessaire... puisque c'est par elle que le Traité reçoit sa dernière perfection, & que sans elle on ne peut pas s'efforcer qu'il sera exécuté. Ce qui est une des raisons pourqu'on la publication des Traités ne se fait qu'après que les Ratifications ont été échangées; quoiqu'en cela on ne soit pas toujours fort exact, pour la raison que je viens de remarquer, que la Ratification n'est pas de l'essence du Traité, & n'en fait pas partie. Hac de se legatur D. De VViquefort.

admisit erimen exceptum: sed supponitur illud constare, si-
ve quod Reus extractus per iudicia seculares sive per Officia-
rios ex eorum decreto non admittit crimen de exceptis adeo-
que indebitum fuisse extractum, puta si per superiorem iudicis
mandantis ita declaratum esset.

Si hoc casu iudex secularis recusat, seu remorem trahere
reducendi extractum ad locum Immunitatis, cognitio & de-
claratio, num iusta sit reculationis vel remore ratio, deferretur
Officiali, quemadmodum punitio Officiali secularis superiore
Brabantiae Concordato, deferretur iudici Ecclesiastico, dum per
superiorem iudicis secularis mandantis declaratum fuit, per
extractionem laesam & violatam fuisse immunitatem Ecclesiae;
ut supra expositum est.

§. V.

Praxis Belgii huius conformis.

Hinc & legitimus & ante & post praedictum Concordatum,
necnon conceptos dictos articulos, quaestionem inter ut-
ramque potestatem sive utriusque Magistratus, seu Officiarios,
delatam fuisse ad iudicia seculares, atque per hos quaestionem
incidentem decimam.

Ita legitimus, quod cum circa annum 1532. Praetor Mechli-
nensis quendam confugum extraxisset ex loco Immunitatis, &
carceri inclusisset, Officialis autem Episcopi Cameracensis (cui
eo tempore suberat Mechlinia) praeponderit, per hanc extra-
ctionem fuisse violatam immunitatem Ecclesiae: quaestio haec
delata fuit ad Parlamentum Mechliniense, tamquam ad iudi-
cem superiorem Magistratus Mechliniensis, ex cuius Decreto
extractio facta fuerat; atque quaestio haec inter Patres, scilicet,
inter dictum Praetorem eidem iuncto Procuratore Regio
ex una, & Episcopatum Cameracensem suscipientem cau-
sam suorum Officialium ex altera parte, uti intelligitur ex
Sententia Parlamenti de 13. Julii 1532. qua declaratum fuit,
quod non obstante oppositione Episcopi, Praetor procedere queat
contra extractum incarcerationum, ob enormitatem criminum,
de quibus accusabatur.

Circa annum 1556. cum quidam commissio homicidio in Pa-
rochia de Poperinge, nunc temporis Diocesis Tornacensis,
confugisset ad cimetorium Ecclesiae S. Joannis ibidem, atque
per Ballivum dictae Parochiae esset ex loco Immunitatis abdu-
ctus & carceri inclusus, Officialis Episcopi Tornacensis Ipris
residens, eum petit Immunitati restitui, eo quod praetenderet
homicidium, de quo quaestio, fuisse ipsius defensionem commissa-
tum; cumque Ballivus restitutionem recusat, ipse Officialis
Libellum supplicem obtulit Consilio Flandriae, quo petebat
hunc extractum & incarcerationem Immunitatis restitui, tam-
quam qui crimen exceptum non commiserit, uti habetur ex
Sententia huius Consilii de 2. Maji 1556. inter praedictum Of-
ficialem supplicem, & dictum Ballivum intimatum, qua
ordinatum fuit Ballivo, incarcerationem restituere Immunitati
Ecclesiae, & qua fuerat extractus.

Quid evidenter quam Officialem Episcopi agnovisse Consi-
lium Flandriae ut iudicem competentem & legitimum quaestio-
nis incidentis, utrum extractus deberet gaudere Immunitate
Ecclesiae, vel non: argue ad hoc Consilium tamquam superio-
rem iudicis mandantis pro decisione huius quaestionis esse re-
currendum.

Rursum circa annum 1560. similis difficultas exorta fuit in
Civitate Alostana; cum quidam confugisset ad Monasterium
Guillelmitarum in eadem civitate, Vice-Ballivus praetendit,
confugum sibi per Religiosos dicti Monasterii esse tradendum:
sive sibi permitti intrare Monasterium ad extrahendum confu-
gam: cumque id recusarent Religiosi, Vice-Ballivus obtulit
Libellum Consilio Privato, quo petit, iungi dictis Religio-
sis, & Decano Christianitatis Episcopi Cameracensis, ut per-
mitterent confugam & suo Conventu extrahi.

Hunc Libellum remisit Consilium Privatum ad Consilium
Flandriae, ut visis & examinatis informationibus disponat
prout iuris: pour être disposé, après qu'ils auront vu les in-
formations préparatoires.

Visis & discussis illis informationibus Consilium Flandriae
injunxit nomine Regis dicto Vice-Ballivo. Alostano procedere
ad apprehensionem & extractionem confugae & Monasterio, ad
quod confugerat, non obstante oppositione; atque ad eum ef-
fectum misit Consilium Procuratorem Generalem ad dictum
Monasterium, ut confuga remitteretur interim inter manus
Procuratoris Generalis, donec causa, partibus utrimque audita.

Tandem partibus, scilicet Vice-Ballivo Alostano qui de man-
dato iudicis confugam & loco Immunitatis extrahendum sustinebat,
& Religiosis dicti Monasterii, & Decano Christianitatis
ex altera parte, Consilium Flandriae declaravit, hunc confu-
gam potuisse & loco sacro & Immunitatis extrahi & carceri-
bus includi; posseque Vice-Ballivum causam contra extractum
coram Magistratu Alostano prosequi, uti haec plenius habetur
ex Sententia de 9. Julii 1561. & cuius Sententiae & con-
troversiae mentio occurrit apud Laury in collectione Arresto-
rum, Arresto 63. pag. 105.

Non dubitavit igitur Consilium Privatum sive Laterale Prin-
cipis, quaestionem super Immunitate, id est, num confuga &
loco Immunitatis extrahi possit vel non, esse defendendam ad
iudicem superiorem iudicis mandantis sive decernentis extra-
ctionem & apprehensionem confugae, qui indubitanter erat
Consilium Flandriae respectu iudicis Alostani mandantis.

Praeterea ex his intelligitur, Consilium Privatum existimal-
se, quod Consilium Flandriae possit provisionaliter decernere

extractum ex solis informationibus
preparatis, & illis informationibus
Reus extractus, & illis informationibus
instruenda decidatur, num
Immunitatis.

Consilium Flandriae ad Consilium Flandriae de 27. Octo-
bris 1562. inter Episcopum Tornacensem supplicem ex una,
& Nicolaum vice Procuratorem, necnon Procuratorem
Generalem Consilii Flandriae ex altera parte intimatos, quod
cum dictus Appartor extraxisset quendam confugam & com-
meteno Ecclesiae Parochialis de Saffelae, Episcopus per suum
Decanum Christianitatis petebat, ut per Appartorem extra-
ctus restitueretur in loco Immunitatis, ex quo fuerat extra-
ctus. Appartor restituere recusat, Episcopus obtulit Li-
bellum supplicem Consilio Flandriae, tamquam iudici superio-
ri iudicis, cuius auctoritate sive Decreto Appartor confugam
& loco Immunitatis extraxerat.

Constat autem causa utrimque instruata Consilium declara-
se, querelam Episcopi non fundatam, ipsamque extractionem
rite factam.

Huius Sententiae mentio quoque occurrit in citato Arresto
63. relato a Domino Laury pag. 106.

Non dubitavit proinde Episcopus, quin querela vel quaestio
de violata Immunitate per extractionem & loco Immunitatis
factam ex Decreto iudicis secularis, esset deferenda ad iudi-
cem superiorem iudicis mandantis, & ab eo quaestionem deci-
dendam conformiter ad Principum Edicta & praedicta Concor-
data.

Cum anno 1635. quidam Robertus Baart commisisset homi-
cidium, atque recitasset ad Monasterium Monialium, vulgo
De Byloque, in civitate Gandensi, atque eodem ex Decreto
Consilii Flandriae per Procuratorem Generalem ejusdem Consi-
lii esset extractus ex dicto Monasterio & carceribus inclusus,
idque nec petita nec obtenta licentia Episcopi aut iudicis Ec-
clesiastici, Libellum obtulit Consilio Privato petens declarari,
ad supplicem pertinere iudicare & declarare si dictus Baart
posset gaudere Immunitate dicti Monasterii De Byloque, &
procedere dignaretur tam Procurator Generali quam ipsi Consi-
lio Flandriae deponere eundem Baart pede ligato in carceres
supplicantis, ut per ipsum aut ejus Delegatum declararetur,
si debeat gaudere dicto Aylo; & mandare dicto Consilio ut
imposuerit se huc declarationi Regiae conformiter.

Consilium Privatum hunc Libellum supplicem remisit ad
Consilium Flandriae, ut intra octiduum ab infirmatione de con-
tenti in hoc Libello Consilium Privatum informaret.

Hunc Libellum supplicem Episcopi una cum rescripto
Consilii Flandriae exhibet Laury in sepe citato Arresto. His
visis & examinatis, Consilium Privatum per Sententiam de
28. Januarii 1736. declaravit, quod postulatum per supplica-
tem ei annui non posset: scilicet ut ipse Episcopus, ejusque
Delegatus cognosceret & iudicaret, an praedictus confuga sive
extractus deberet gaudere Immunitate Ecclesiae, uti per litem
Consilio Flandriae intimatum fuit: quas & ibidem integra
exhibet Laury.

Ex rescriptione sive responso Consilii Flandriae ad Libellum
Episcopi Gandensis intelligitur, quod Episcopus suo Libello
annexisset Extracta & Acta nomina, quibus adducere inten-
debat, esse receptam praxim in sua Diocesi, ut ad extra-
ctionem Reorum ex Ecclesia non procedatur, etiam in casibus
exceptis, nisi prius petita & obtenta licentia Episcopi aut ejus
Officialis aut Commissarii, quodque his ex parte Episcopi pro-
ductis actis & exemplis responderent Consilium Flandriae haec
nullatenus bene casui applicari posse; eo quod eorum plurimae
concernant peronas aut Officiarios militares, nec Consilio,
nec Regi Fiscibus ab tuenda Regia & ejus Magistratuum
iura consuevis, subiectos; quodque per militares infans Fis-
calibus & Consilio haec acta sunt; qui voluntarie ad Episcopum
ejusque Officialem recurrerunt. Verba rescripti sunt, *Quant
aux Actes & exemples que les Supplians allegent & produisent,
il leur ne sont de consideration, pour concerner la plupart
des Officiers militaires, n'étant de notre Ressort ni Ju-
risdiction, & être néanmoins tous venus à notre dessein
en la descente, des Fils de nos Rois, lesquels parlent n'y ont
pu garder le droit de Sa Majesté, joints que lesdits Militai-
res & autres se sont volontairement adressés audit Remon-
trant ou à son Official, au lieu de s'adresser au Juge seu-
lier, comme ils devoient.*

Interim ex his habetur, & hunc Episcopum non dubitasse,
quin quaestio super hoc Immunitate esset decidenda per iudicem
Regium superiorem iudicis mandantis, uti erat indubitanter
Consilium Privatum respectu Consilii Flandriae.

Anno 1658. cum quidam consequenda Immunitatis causa
confugisset ad Chorum & Altare Ecclesiae Metropolitanae Me-
chliniensis, Praetor ejusdem civitatis Mechliniensis hunc confu-
gam cum suis satellitibus insequens, eum ex loco Ayli vio-
lenter extraxit, & carceribus civitatis inclusit.

Praepositis, Decanus, & Capitulum dictae Ecclesiae Metro-
politanae, una cum Officiali nomine Archiepiscopi Mechlinien-
sis, existimantes per hanc extractionem attentatam per Prae-
torem Immunitatem Ecclesiae laesam, reverterentur per Libellum
supplicem pro consequenda redintegratione Immunitatis ad Par-
lamentum Mechliniense, tamquam huius Praetoris & Magistra-
tus Mechliniensis indubium superiorem.

Parlamentum plenarie causa inter dictos Supplices & Prae-
torem rescribentem instruata, & visis informationibus contra
extractum capitis, per Sententiam die 11. Maji 1658. declara-
vit extractionem per Praetorem male & indebitam factam,
condemnando eundem Praetorem, ut personaliter, una
cum Vice-Praetore & suis satellitibus extractum reducat
ad locum Immunitatis, & quo eum extraxerat; condemnando

CAPUT IX.

De Bulla Gregorii XIV.

§. I.

Præcipuus hujus Bullæ scopus.

Admoneo famola in hac materia Immunitatis sive Asyli est Bulla Gregorii XIV. de anno 1591. quæ incipit: *Cum alias nonnulli* — eamque recentiores Theologi & Canonistæ; præsertim qui hanc immunitatem iudicibus Ecclesiasticis vindicare volunt, tamquam firmum & ineluctabile fundamentum impendunt, uti ex nostris Antonius Anselmo jurisconsultus Antuerpiensis, & ibidem Curie Ecclesiasticæ Advocatus Fiscalis, in suo Triboniano Belgico cap. 10. & Franciscus Zypæus Officialis Antuerpiensis in *Jure novo, Tit. De Immunitate Ecclesiarum* num. 6. & sequentibus, qui per Bullam illam iudicibus Ecclesiasticis omnia ad hanc immunitatem pertinentia competere præcedunt.

Immo & Petrus Gambacurta e Societate Jesu hanc Bullam speciali Tractatu explanandam & tuendam suscipiens, de eadecere non dubitavit; quod ut est *sapientia, prudentia, ac pietatis plenissima, ita universalem hanc Ecclesiarum immunitatem, nostris sæculis occasione nonnullorum Indulgentiarum plenè collapsam restituit, moderatur & meliorem in formam reducit.* Ita in proœmio Libri secundi.

Num hæc Bulla *sapientia, prudentia, ac pietatis plenissima sit*, prout eam ejus Patronus deprædicat, ex dicendis æquus & non præventus Lector judicabit.

Hoc haud inficiari potest, per hanc Bullam universalem Ecclesiarum immunitatem omnino restitutam juxta eorum opinionem, scilicet, qui hanc immunitatem & quoad institutum, moderantem, necnon de questionibus super ea incidentibus, judicandi & decidendi auctoritatem Ecclesiæ seu iudicibus Ecclesiasticis defendendam opinantur; nullamque esse Principis aut Magistratus secularis de ea statuendi, aut judicandi, aut agendi auctoritatem independentem a iudicio & auctoritate, seu licentia iudicis Ecclesiastici, juxta regulam hæc Bulla præscriptam.

Et unicuique hujus Bullæ scopum esse, omne de hac immunitate iudicium attribui iudici Ecclesiastico, & auctoritatem Magistratus secularis dependentem reddere a iudicio & arbitrio iudicis Ecclesiastici ex contextu Bullæ manifestum est, & ex dicendis patebit.

§. II.

Quæ de Indultis suorum Prædecessorum narrat in hac Bulla Pontifex ad recentiorum ætatem referenda.

In primis in narrativa suæ Bullæ exponit Pontifex: *Quod nonnulli sui Prædecessores, & præsertim Sixtus V. & Pius V. sancto zelo ducti diversas facultates & eximendi etiam in casibus quibusdam a Jure non permitti ex Ecclesiæ criminibus & delinquentibus, compluribus secularibus Principibus, eorumque Curis & Magistratibus sub variis modis & formis concesserint.*

Quod hic asserit Gregorius a nonnullis suis Prædecessoribus similes facultates & indulta Principibus & Magistratibus secularibus fuisse concessa, indubie ad recentioris ætatis Pontifices referendum: & merito tamquam præcipuos harum facultatum & indulgentiarum auctores expressit Sixtus V. & Pius V. qui demum sæculo XVI. cesserunt.

Quis enim Principum Christianorum ante ultima hæc sæcula, id est ante receptas Decretales, legitur, hujusmodi facultates sive indulta a Romanis Pontificibus postulasse aut accepisse.

Vidimus supra Cap. 2. Principes sua auctoritate extendisse vel restringisse Ecclesiarum Asyla, iisque modum & formam in eorum usu pro temporum & locorum conditione præscripsisse: quin & vidimus Patres Africanos ad Imperatorem pro restitutione hujus immunitatis obtinenda legationem destinasse. Sed Imperatores ad Romanos Pontifices pro postulandis facultatibus & indultis extrahendi confuentes ex Ecclesiæ legationem misisse non legimus.

§. III.

Enarrat Pontifex scandala & abusus, quæ præteritis ex prædictis Indultis secuta: & quis scopus hujus enarrationis?

Quod autem dicit, quod Prædecessores sui hæc Indulta concesserint *sancto zelo induti*, id eum dixisse monet Gambacurta lib. 2. §. 1. in Gloss. verj. *Sancto zelo. Quoniam narraturus erat, Indulta per hos Pontifices concessa non bene cessisse, quia & eorum occasione suboritur abusus, ne illis in utilitatem trahat, intentionem autem interiorum animi voluntatem commendat.*

Et admodum verisimile est, Pontifices in concedendis hifce facultatibus & Indultis *sancto zelo* innuotus fuisse, scilicet *Ute peccandi libertas atque impudentia, quæ spe confugij ad Ecclesias quotidie crescebat, facta Principibus eos extrahendi potestate comprimeretur, id est, ne immunitatis præfugij ad peccandi libertatem abuterentur, sanctissimus hic zelus fuit, felicissimeque successit.* Mirum enim dictum est quanta solum hujusmodi Indulgentiarum fama repressit audacia delinquentium, quantum quietis ac pacis sequutum sit in Republica. Quemadmodum monet Gambacurta.

H 2

Reffe

Refte sane potuit Gambacurta, Gregorium voluisse praeferre, Praedecessores suos laico zelo inducitur ad concedenda haec Indulta, ne illos in invidiam trahat; quia revera in hac Bulla asserere non videtur: *Quod experientia docuit*, quod tum ob diversitatem huiusmodi Indultorum, tum quia plerique eorumdem Principum Ministris ex hoc ipso illa diversitas: & latius quam par erat ad suum libitum interpretandi occasionem capere caperint, subortam esse non mediocrem in aliquibus locis illarum & immunitatis Ecclesiasticae perturbationem & confusionem.

Quin & docere non videtur: *Alibi ne ipsi quidem laici Indultum huiusmodi aut voluisse, aut potuisse*; quod populus in veteratam, erga Ecclesiae immunitatem detortis & confusis, scandali potius quam quietis occasionem praebere.

Ad hanc Bullae periodum reflectens Gambacurta lib. 2. §. 2. in Glossa vers. *Alibi vero*, notat, quod Pontifex hoc loco ipsis Indultis succedere videatur: Ex ipsis enim Pontificis verbis facile intelligere est, ait, ipsa Indulta eorumdem in se suscipe, ut eorumdem populi scandalum occasionem praebent; eoque clarius ipsis Indultis succedere, quod populi devotioni, quae laude digna est, tribuit, quod ea recipi non poterunt.

Nam occasione horum Indultorum, orta fuerint ea scandala, & perturbationes, difficultates, aut violationes Immunitatis Ecclesiasticae, quae enarrat Pontifex, non constat: illud constat, haec per Pontificem enarrata esse & asserita, ut probaret necessarium fuisse novam hanc Bullam, ut praetensis scandalis & abusus & confusione, alique incommodis occasione cuiusmodi Indultorum exitus occurreretur, quod sub initium suae dispositurae expressit.

Enarratis enim huius malis ex Indultis subortis, subiungit: *Quare pro commissio nobis a Domino Pastoralis Officii munere, praedictis absurdis & scandalis obviare, ad differentias huiusmodi ad uniformem regulam reducere, omnemque dubitandi ac perperam interpretandi occasionem dilucida declaratione submovere, abusus tollere, & ne Ecclesiastica iura plane conculcetur, & negligatur, opportune providere decrevimus*, prout etiam dixit Sixtus praedecessor noster isdem de causis motus statuere decreverat, sicut moris praetentis hoc adimplere nequiverit; ita tamen ut quando praesentium temporum calamitas, & nimia quae iam invaluit perversorum hominum malitia id exposcit, aliquid etiam ad terrorem delinquentium, & ad coercenda illorum facinora, ultra id quod praefata illa morum disciplina & vetus sacrorum Canonum norma praescripserat, in quibusdam casibus congrua moderatione adhibita permittamus.

Ecce observat hic Gambacurta, quod Pontifex in hac nostra Constitutione se quinquae praescriptum pollicetur. *Primum est*, ait, *absurdis omnibus & scandalis superius dictis obviare*. Secundum, *omnes Indultorum differentias ad unam regulam formamque reducere*. Tertium, *omnem dubitandi ac perperam interpretandi occasionem dilucida declaratione submovere*. Quartum, *abusus tollere*. Quintum, *ne Ecclesiastica iura conculcetur, aut negligatur, providere*.

Nunc haec omnia per hanc novam Constitutionem consecutus fuerit Pontifex, & utrum hac Constitutio ad procurandam quietem & tranquillitatem Reipublicae, & cohibendos homines sceleratos in se fuerit idonea & sufficiens, ex dicendis iudicabit aequus Lector: interim illud hic notat Constitutionis strenuus Patronus saepius citatus Gambacurta lib. 2. §. 4. in Glossa vers. *Omnemque dubitandi*, Pontificem asseruisse, quod secundum maius occasione Indultorum exitum esset: *prava eorumdem Indultorum interpretatio, cui obviaturum se spondet hoc loco*, spondens omnem dubitandi ac perperam interpretandi occasionem dilucida declaratione submovere. Post haec subiungit Gambacurta; *Miror, post hanc dilucidam interpretationem*, qua Pontifex intendit omnem dubitandi occasionem submovere, tam multa possum dubia emergere, ut vix aliquis quoties admissio delicti ad Ecclesiam conjiciat, quin de eius immunitate dubitetur.

§ 1 V.

Revocat facultates & indulta a suis Praedecessoribus concessa.

Haec superius enarratis tandem Pontifex redditur dispositivam suae Constitutionis, sive de Immunitate disponere.

In primis itaque revocat & omni omnino effectu evacuat omnia & singula Indulta per Praedecessores, notanter Sixtum V. & Pium V. aut forte per semetipsum ante tempus huius Constitutionis concessa, sub quibuscumque clausulis & quoviscumque personis, & quacumque ex causa tuerint concessa, sublata omni differentia ad unam & uniformem normam hac Constitutione praescriptam reduci voluit.

Verba Constitutionis sunt: *Hac itaque nostra perpetuo validatura Constitutione omnia & quaecumque privilegia, Indulta, & gratias, tam per praedictum Sixtum, ac Pium V. quam alios quoscumque Praedecessores nostros, aut nosmetipsos, Sedemque Apostolicam, ejusque Legatos super abducendis vel extrahendis ab Ecclesiis, Monasteriis, Sacellis, Domibus Regularibus & secularibus, locis sacris aut Religiosis, alias quam in casibus a Jure expressis, hominibus certorum tunc expressorum vel non expressorum criminum reis, aut fraudulentis decoctoribus, etiam in odium certorum delictorum, & pro bono, pace & quiete publica, & ex causis urgentissimis ac necessariis & equipollentibus casibus in Jure expressis, atque ex paritate, identitate, aut majoritate rationis extensis perpetuo vel ad certum nondum elapsum tempus, seu ad vitam alicujus Principis aut*

beneficium seu alias quomodolibet concessa, etiam iteratis aut multiplicatis verbis approbata, & innovata ac usque recepta, litterarum Apostolicarum sub plumbis aut in forma Brevis, seu alias quomodocumque de jure confectas, quarum tenore hic haberi volumus pro expressis, ac ad verbum insertis, sublata penitus omni differentia, ita ad unam formam tantum reducimus ac moderamus.

Reflectens Petrus Gambacurta ad causas, ob quas Pontifex asserit, per suos Praedecessores fuisse concessa Indulta Reos extrahendi, scilicet, etiam in odium certorum delictorum, & pro bono, pace & quiete publica, & ex causis urgentissimis ac necessariis, & equipollentibus casibus in Jure expressis, atque ex paritate, identitate, aut majoritate rationis, dicere non videtur, quod iniquitate adeo graves sint, ut rationabiliter eos novitate potuerint. Unde (ait) mihi probabile est, si qua aliquando huiusmodi casuum valde urgeat, ut re diligenter ac serio per Episcopum examinata, adhibito prudentium consilio, videatur publico bono necessarium extrahi consensum de Ecclesia, etiam casus non esset in Jure expressis, possit concedere facultatem illam extrahendi. Immo adeo, quod gravius esset, si Episcopus abisset, & periculum esset in mora, vel adesse quidem, sed facultatem concedere non audeat, posse Principem ad piam Magistram Jure utatur; sed solum revocare eam licentiam extrahendi, quae illi per ea Indulta concessa est.

Verum si Pontifex Indulta & facultates a Romanis Pontificibus concessa ex causis etiam urgentissimis revocanda & in irritum mittenda, & omni effectu evacuanda censuerit, & his ita revocatis omnia in hac materia ad Regulam in sua Constitutione expressam reduci voluerit: quia credat, mentem Pontificis fuisse, ut Episcopi ex causis urgentissimis facultatem extrahendi in casibus a Jure non expressis concedere possent; vel etiam Principem ejusve Magistratum sine licentia Episcoporum ad extrahendum & puniendum procedere possent, si Episcopus absens esset?

Quod autem addit Patronus Constitutionis: *Id ratione optima factum est*, quoniam ea facultas iam indulta abutentur: minime advertens, quod si ratione optima fuerit facultas Indultorum revocata, quoniam ea abutentur, quidni dicamus eam facultatem Episcopis, & Principi seu ejus Magistratu extrahendi ex causis urgentissimis eadem de causa sublata, quia ea facile abutentur?

Ex revoca totius contextus Constitutionis patenter evincit, Pontificem omnia in huius immunitatis materia ad uniformem regulam hic praescriptam reducere voluisse, atque extrahendum consensum ad locum Immunitatis nequaquam permittendum extra causam hac sua Constitutione expressis.

Proinde non sine fundamento dubitatur, num hic Pontifex ad edendam suam Constitutionem eo sermo zelo inducitur fuerit, quod ad Indulta sua concedenda dicit: *tuos Praedecessores inducitur*, ut scilicet peccandi libertas atque impudentia, quae ipse contigit ad Ecclesias quotidie crevit, comprimeretur: sed num zelum velus huius Pontificis in hac edenda Constitutione fuerit: omnia, quae hanc immunitatem spectant, Judicibus Ecclesiasticis submittere, & omnia a Potestate Ecclesiastica reddere dependentia.

Post revocata & omni effectu evacuata suorum Praedecessorum Indulta, ad uniformem Regulam in hac materia ab omnibus servandam procedit.

§. V.

Exprimit casus, in quibus, & non in aliis, consurgentes ab Ecclesiis abstrahi possint.

In prima huius Regulae parte, quae incipit ab his verbis Constitutionis, *Ut laici ad Ecclesias, &c.* & finit ad haec verba, *non suffragetur*, ponit casus, in quibus laici non gaudent immunitate fidei Atylo Ecclesiarum, tamque ad octo reducitur: Primus si fuerint publici latrones. Secundus, si viam grassatores, qui publicas vias obident, ac viatores ex indiciis aggreduuntur. Tertius, si depopulatores agrorum. Quartus, si homicidia & mutilationes membrorum in ipsis Ecclesiis, earumque cameris committere non verentur. Quintus, si proditorie promissum occurrerit. Sextus, *Assassinatus*, Septimus, si rei sine

(a) Planum est summum Pontificem hac in parte idem sancire voluisse, quod in lege Moysae sanxerat Deus, his verbis Exodi cap. ar. vers. 24. *Si quis per induftriam occiderit proximum suum & per infidias, ab alio nec vultis eum, ut moriatur*. Quod intelligi debet de his, qui dedita vita homines obtineant. Haec respicit summum Pontificem verumque illis est, quem ad fragilium quendam Leguleiorum in interpretanda voce *Assassinatus* arguimus. Ibi in Bulla Gregoriana exponenda per Assasinum intelligunt tantum eos, qui sine prelo hominem inaneum necant. Verum ea expostio quam abhorreat a communis vocis huius sensu, necno non videt.

recessu. Octavus & ultimus, si rei sint laici Majestatis in personam ipsius Principis.

Si extra hos casus in Bulla expressos nullus ab Immunitate excludatur, nullique criminis Reus præter hos locis Immunitatis etiam de licentia Episcopi aut Judicis Ecclesiastici; quin nec cum adjunctione personæ Ecclesiasticæ extrahi queat; quos non videt, atrocissimum etiam criminum & scelerum Reos per Ecclesiarum immunitatem positionem evadentes, quodque atrocita etiam sceleris ipse consequenda immunitatis in dies multiplicabuntur; ipsique Principi & Reipublicæ auctoritas & possibilibus auteretur, tranquillitatem & quædam publicam conservandi, arripe sceleratos homines per jus gladii, quem ad vindictam malefactorum portare compremendi, & subditos ab injuriis male factorum liberandi?

S. VI.

Præstat dñi satisfaccere querelis Curie secularis.

POSTERUM in prima dispositivæ parte hujus Bullæ pro uniformi Regula ubique & omnibus tenenda expressisset casus five criminum Reos, quibus Ecclesiarum immunitatem non suffragari declarat, progreditur ad secundam dispositivæ partem, in qua Prælati Ecclesiarum tam majoribus quam minoribus, five secularibus five Regularibus cuicumque ordinis præscribit, quid ipsi agendum sit, si aliquem prædictorum exceptorum criminum Reum ad eorum Ecclesias vel Monasteria confugere contingeret; ipsi scilicet præcipiunt districte mandat: Ut laici in casibus prædictis desinquentes ad eorum Ecclesias, Monasteria, domos, & alia loca prædicta loca seu religiosa respectivo confugientes, & in eis se recipientes, atque morantes, qui prædicta delicta, eorumve aliquod iudicio suo commississe videbuntur, quando a Curia seculari fuerint requisiti, & quilibet eorum fuerit requisitus, Ministri & Officialibus Curie secularis abique irregularitatis, aut aliquem censuræ Ecclesiasticæ incursum tradi & consignari curet & faciat.

Præstat dñi Gambaucta lib. 2. §. 7. in Glossa vers. Sed universi, Pontificem hic sufficientissimum contra querelas secularium Magistratum remedium adhibuisse: tota enim ratio, qua se Ministri Curie secularis tuebantur ea erat, inquit, quod si tantis liberarent. Et quantumcumque horum criminum Reos impune abire faciebant. Hi ita satisfaci, si certo sibi persuadent, postquam ipsi semel Clericos requisierint, Reos, si aliquod horum criminum commiserint, sibi consignatum iri abique ulla vi.

Verum ipse Gambaucta monet ibidem, quod, ut a Clericis aut Prælati confugisse, Ministri Curie secularis tradi & consignari curare debeant, non tantum requiratur, quod fuerint a Curia seculari requisiti, sed insuper, ut iudicio suo Rei, qui ad Ecclesias vel Monasteria, vel domos, aut loca loca confugerunt, videantur aliquod horum criminum in Constitutione exceptorum commisisse.

Si itaque Prælati obligentur curare, ut Rei horum criminum Ministri Curie secularis tunc demum tradantur, postquam prædicta delicta, eorumve aliquod iudicio suo commississe videbuntur; quis non videt merito & post hanc Constitutionem iustas esse Magistratum querelas, quod per tanti temporis moram Reis talium criminum subministratur occasio elabendi, & insuper, ante prædictam Curie secularis liberandi?

Nec enim iudicium suum de crimine perpetrato formare possunt Prælati, utrum sit aliquod de exceptis, & casus occurrens sit unus de octo casibus in Bulla expressis, nisi præviæ de crimine & casu fuerint informati & instruiti. Quæ informatio & instructio non modici temporis moram insubie requirere solet, intra quam Reis effugiendi, & Clericis occultandi, & eos liberandi occasio præbetur: ut vel ex hoc Capite hæc Constitutio audaciam hominum sceleratorum ipse consequenda impunitatis potius augeat, quam comprimat.

S. VII.

Vetat confugientes etiam in casibus exceptis per Curiam seculari extrahi, sine licentia Episcopi & adjunctione personæ Ecclesiasticæ.

POST hæc prosequitur secundam partem hujus uniformis Regule ab omnibus in hac materia impositum servandæ, declarando quomodo in illis octo casibus ab immunitate exceptis procedere debeant tam Ministri Curie secularis Reos insequentes, quam Prælati Ecclesiarum & locorum factorum, ad quæ Rei criminum confugerunt.

In primis, Ne seculari Curie Ministri facultate illos per se & propria auctoritate extrahendi, ipsi olim attributa, & per præsentem revocata abstantur; volumus, ait, dictaque auctoritate Apostolica determinamus & declaramus, ut Curia secularis ejusque Judices & Officiali ad Ecclesias, Monasteria, locosque sacri prædicti locorum, atque, ut p. fertur, delinquentem in nullo ex casibus prædictis, sine expressa licentia Episcopi, vel ejus Officialis & cum interventu personæ Ecclesiasticæ ab eo auctoritatem habentis &c.

Quod hic innuit Pontifex, Ministri Curie secularis jus non fuisse per se & propria auctoritate extrahere Reos & locis sacris sine expressa licentia Episcopi aut ejus Officialis in casibus exceptis ante prædecessorum suorum indulta, & per hanc Constitutionem revocata, repugnat praxi decem & amplius primorum factorum; immo universi orbis consuetudine ante hanc Constitutionem observatam fuisse, ut sine licentia Episcopi ejusque

Officialis, Ministri Curie secularis ad extrahendum & capturam procederent ex Covarruvias, aliusque Cap. 7. offendimus: & pluribus auctoritatibus probat Prosper Farinacius Tom. 1. Quæstionum criminum quæst. 28. n. 75. qui licet taceatur nonnulli Datores ibidem citatos contrarium fuisse; monet tamen propterea non esse recedendum ab hac opinione, quæ non solum, ut refertur, communis & in praxi recepta est, sed etiam verior.

Indubitatum proinde est, quod Pontifex in hac Bulla declarando & præcipiendo Ministros Curie secularis non posse per se & propria auctoritate sine licentia Episcopi ejusque Officialis procedere in casibus exceptis ad extrahendum & captiorem confugiarum ex locis sacris, intervielle consuetudinem universali ter probaram & in praxi receptam; neque legitur, quod ipso adstruenda hac generali consuetudine & recepta praxi adducta fuerit auctoritas Indultorum per Romanos Pontifices Principibus & eorum Curis concessorum, prout innuit Pontifex in hac Bulla.

Immo nec scitur, quod in ulla Decretali Pontifices requirerent licentiam Episcopi, ejusque Officialis, ut in casibus exceptis Ministri Curie secularis Reos ex loco immunitatis extrahere possint, uti Cap. 7. notavimus.

S. VIII.

Auctoritatem dandi licentiam extrahendi locis Episcopis competere declarat, in quo Constitutio sibi non coherere videtur.

ULTERIUS declarat, ad Episcopos solum, & non alios Episcopos inferiores, etiam alios Ordinarii sint, aut nullius Diocesis, aut conservatores ab hac Sede specialiter vel generaliter deputati, prædictam licentiam dandi facultas pertinere.

Si hæc conferantur cum his, quæ in præcedenti parte hujus dispositivæ præcepit & declaravit, difficulter Bulla hæc a contradictione & sibi repugnantibus eximitur. In præcedenti namque periodo suæ Bullæ districte mandat omnibus Ecclesiis & Prælati, non tantum majoribus, sed & minoribus five Episcopis inferioribus, tam secularibus quam Regularibus, ut scilicet Reos ad suas respective Ecclesias confugientes Ministri Curie secularis tradi & consignari curent, si ab his requisiti fuerint, & iudicio suo aliquod delictorum in Bulla expressorum commississe videbuntur.

Cum itaque Prælati minoribus, five qui Episcopis inferiores sunt, non tantum permittat, sed & districte præcipiat, ut confugientes ad suas respective Ecclesias Ministri Curie secularis tradi & consignari curent, si iudicio suo aliquod criminum in Bulla exceptorum commississe videbuntur, videtur & his Prælati minoribus five Episcopis inferioribus tribuisse auctoritatem dandi licentiam extrahendi Reos & loco immunitatis, si iudicio suo crimen exceptum commississe videbuntur; quam tamen dandi licentiam auctoritatem in hac periodo suæ Bullæ ipsis speciatim adimit, & locis Episcopis competere declarat.

Ut autem amplius & generalius hanc dandi licentiam extrahendi & locis sacris auctoritatem solis Episcopis adhereret, & inferioribus Prælati adimeret, declarat, quod occurrente casu in loco exempto, & nullius Diocesis, tunc ad Episcopum viciniorum devolvatur hæc cognitio, & non ad alios.

Advertit hanc in Constitutione repugnantiam ipse Gambaucta lib. 2. §. 7. in Glossa vers. Iudicio suo, fateturque difficultatis plenissimum locum esse.

Cum autem Constitutionis patrocinium suscepisset, eamque ut sapientia, ac pietatis plenissimam commentariis exponere, etiam studuit eam ab hac repugnantia eximere.

Quamvis enim, ait, clarius loqui Pontifex potuisset, potuisset certe nullam esse hujus Constitutionis repugnantiam.

Duos autem modis hanc repugnantiam tollere nititur. Primo quod in priori Constitutionis periodo ubi iudicium, utrum crimen commissum sit crimen exceptum, defert æque minoribus Prælati, ac majoribus: Pontifex disponat de substantia hujus actionis, quæ est curare tradi & consignari Curie seculari eos omnes, quos Prælati quilibet iudicaverint horum aliquod criminum commississe; ita ut quicquid ita iudicaverit, teneatur in conscientia, quantum in se est, curare Reum tradi & consignari. Paragrapho vero sequenti modum præscribere hujus adualis traditionis & consignationis, ut non fiat nisi de licentia Episcopi, & cognitio prius per Episcopum illum vere commississe aliquod horum delictorum & cum interventu personæ Ecclesiasticæ, &c. quo fit, ut inferiores Ecclesiarum Prælati eos, qui iudicio suo videbuntur aliquod horum commississe, posteaquam per Curiam seculari fuerint requisiti, non possint amplius occultare, neque ulla arte aut vi ad fugam jurare ne capiantur, non curare ut tradantur, consequenter teneri illos custodire, donec Episcopi mandatum expectentur.

Sane Pontifex in priori periodo eodem plane modo præcepit omnibus indistincte Prælati five majoribus five minoribus, tam secularibus quam Regularibus, ut requisiti a Ministri Curie secularis confugientes, de iudicio suo aliquod crimen exceptum commississe videbuntur, Ministri Curie secularis tradi & consignari curent.

Porro cum indubitatum sit, Pontificem voluisse, ut realiter & cum effectu Ministri Curie secularis tradantur & consignentur, si Episcoporum aliorumque maiorum Prælatorum iudicio crimen exceptum commississe videbuntur; nullatenus dici potest de alia traditione & consignatione a Prælati minoribus curanda Pontificem loqui voluisse.

Deinde cum præcipiat, ut eos tradi & consignari curent, postquam per Ministros Curie secularis requisiti fuerint, non obcurum est, Pontificem de traditione & consignatione reali loqui; quandoquidem certum sit, Ministros Curie secularis de hac traditione & consignatione loqui, dum confugas sibi tradi requi-

requirunt: evidentque sic, Pontificem voluisse, ut Prælati etiam minores & Episcopis interiores requisitioni Ministrorum Curie secularis satisficerent, curando, ut confusio eis tradantur & consignentur, dum iudicio suo crimen exceptum commisisse videbantur.

Advertens indubie Gambacurta, quam parum consona esset hæc reconciliandi ratio textui Constitutionis, addit & hanc, quod scilicet in priori Constitutionis periodo de traditione & consignatione tali universis Prælati præcipitur, ut scilicet confusientes tradi & consignari carent Ministris Curie secularis, qui videbantur crimen exceptum commisisse iudicio suo, in inferioribus Ecclesiarum Prælati locum habeat solum, quousque ad Episcopum causa deferatur.

Qui attenderit uno eodemque verborum contextu omnibus indifferenter Prælati majoribus & minoribus præcipi, ut postquam a Ministris Curie secularis fuerint requisiti, *tradi & consignari* carent confusis, qui *iudicio suo* crimen exceptum commisisse videbantur, facile intellegit; quam congrua sit hæc reconciliandi ratio.

Interim hinc habemus, pro dilucida declaratione admodum obsecram Constitutionem edidisse hunc Pontificem Gregorium XIV.

Præterea ex posteriori hac Constitutionis periodo evidens est, Pontificem voluisse, ut extractio confusientium ad Ecclesias omnino esset dependens a licentia & iudicio Episcoporum, vel etiam Officialium, nulloque casu Ministris Curie secularis, etiam de mandato iudicis secularis ad extractionem procedere queant nisi eo casu, quo Episcopus, & dicta persone Ecclesiasticæ requisitæ illos in delictis superioribus expressis culpabiles tradere, aut capere, incarcerationis interesse & agnoscere recusarent.

Sed & hic veritus Pontifex, ne laici quidquam contra reverentiam loci sacri committerent, eos monet: *Tuncque reverentia Ecclesie & loci sacri debite memores prædictos delinquentes minori, quo id fieri poterit, cum scandalo & tumultu extrahere curent.*

§. IX.

Præcipi extractos per Ministros Curie secularis duci ad carceres Curie spiritualis.

ET ne confusio eo casu per Ministros Curie secularis sine interventus persone Ecclesiasticæ extracti sub cura & custodia Curie secularis remaneret, sed duntaxat eo casu videretur Ecclesiasticus opera duntaxat Ministrorum Curie secularis uti voluisse, præcepit, ut delinquentes laici prædicti, postquam, ut præfertur, ab Ecclesiis locisve sacris extracti & capti fuerint, ad carceres Curie Ecclesiasticæ reponantur, & ibi sub tuto ac firmo carcere, ac opportuna custodia data illis, si opus fuerit, per Curiam secularem desineri debeant.

Hic rursus consuetudinem & praxim universalem & in iure fundatam invenit hæc Pontificis Constitutio. Notorium enim est, sacros gravium criminum Rites, aut de his & graviter suspectos, tum de iure, tum de consuetudine consueverunt carceribus Curie secularis includi, atque sub nujus Curie custodia consignari; quandoquidem ad hanc Curiam pertineat de hoc crimine cognoscere, & coram ipsa procedat criminalis instrui & decideri debeat: quid iustum, quam ut Reus sub ejusdem Curie custodia interim consistat, atque edum pro processu criminalis pleniori & faciliiori instructione accessus habeatur.

Adhuc quis nescit recentem fat esse usum carcerum Ecclesiasticorum, eorumque usum hætenus pene non nisi delinquentibus Clericis servivisse, & paucis admodum casibus, sive pro delictis Ecclesiasticis laicos potiusvis hinc carceribus includi? Unde & hodie in pluribus locis, immo & civitatibus etiam Cathedralibus similes carceres non habentur, uti & monet Gambacurta lib. 6. cap. 6. n. 2.

Præterea cum etiam de iure semper pertinuerit ad Iudicem secularum, ejusve satellites, confusos in calibus exceptis extrahere ex Ecclesiis tanquam non gaudentes immunitate, & qui consequenter titulo consilii ab Ecclesia defendi non possunt, uti cap. 7. ostensum est, & taceat ipse Gambacurta lib. 6. c. 5. n. 10. quidni eadem ratione carceribus Curie secularis includi deberent? Nec creditur nunquam auditum, aut ab ullo Pontifice traditum ante editam hanc Constitutionem criminis Reum ex Ecclesia per Ministros Curie secularis extractum, carceribus Curie Ecclesiasticæ esse includendum.

§. X.

Tradi non permittit Curie seculari, nisi prius causa cognita, Iudex Ecclesiasticus declaraverit esse casum exceptum.

Immo nec Pontifici fat visum fuit, Reum ab Ecclesia extractum per Ministros Curie secularis carceribus Curie Ecclesiasticæ esse consignandum; sed insuper vult, ut nec inde extrahatur, Curieque seculari consignetur aut tradatur, nisi cognitio prius per Episcopum, seu ab eo deputatum, an crimina excepta vere commiserit. Tuncque demum de mandato Episcopi per Iudicem Ecclesiasticum Curie seculari quacunque postposita appellationem, aut, consignetur.

Sane quid hoc aliud, nisi omnia enormissima crimina & scelera etiam perditionis & parricidii in personam Principis Tribunali Ecclesiastico iudicare, ipsamque Principis auctoritatem in puniendis criminibus reddere plane dependentem a iudicio & arbitrio Episcopi ejusve Officialis, uti recte advertit Paulus Sarpi in Tractatu De Jure Asytorum Cap. 7. ubi relato summatione prædictæ Constitutionis huius textu, subiungit: *Quæ omnia si observare possent, jam sacra loca omni scelerum genere*

reversissima essent, & quodcumque justissimum Tribunal leveretur; Regesque & Principes, quibus iure scripta conveniunt a Deo tributa, eadem precario tenerent, & Sacerdotis arbitrio in justitia exercenda penderent.

§. XI.

Bulla non recepta.

NOTUM mirum igitur hanc Constitutionem sive Bullam nulli hæc pene receptam hætenus fuisse. De Regno Galliarum notius est quam ut probari debeat: scitur in illo Regno constanter fuisse observatam Constitutionem Francisci I. ejusve occasione sentim in Regno illo Ecclesiarum Asyla abolita esse.

De Regno Hispaniæ testis est Franciscus Salgado De supplicatione ad Sanctissimam part. 7. c. 2. sect. 3. n. 141. ubi post relatas plures Bullas in Regno Hispaniæ non receptas seu ultimas, ait: *Perficeretur Bulla Gregorii XIV. super immunitate Ecclesiarum disponens, in Hispaniæ non servatur; quia usu recepta non fuit.*

Probant idem litteræ Regis Catholici an. 1700. scriptæ ad Archiepiscopum Mechliniensem, in quibus testatur de praxi Hispaniæ huic Constitutioni placere contraria, uti c. 7. ostendimus.

De Germania testatur Antonius Faber in Codice ad titulum de his, qui ad Ecclesias confugunt, definitio unica. Ubi postquam dixit, immunitatem Ecclesiarum ab Imperatoribus Romanis religiosissime concessam sanctissime conservandam, subiicit: *Hoc tamen ita accipi placuit, nisi consuetudine & lege aliqua in contrarium perpetuo observata his immunitatibus derogatum fuisse constet.* Valere enim talem consuetudinem & legem certum est, qualem in Gallia & Germania esse scimus.

In Sabaudia hanc Constitutionem similiter non fuisse receptam, manifestum est ex iis, quæ in citata definitione asserit Antonius Faber.

In primis enim testatur anno 1605. adeoque pluribus annis post editam hanc Constitutionem, disputatum fuisse in Senatu, utrum per consuetudinem in Ducatu Sabaudia quemadmodum in Gallia derogatum esset immunitati Ecclesiarum; quæ disputatio fuisse quædam mota non fuisset, si hæc Constitutio recepta fuisset. Hæc enim Constitutio uniformem regulam ubique servandam præscribit, non obstante quacunque consuetudine contraria.

Præterea ibidem testatur Antonius Faber per Senatum dictum fuisse: *Plane observandum districte est, ne ab Ecclesiis extrahantur inconsulto Episcopo, ut appareat, non violandæ pietatis animo, sed merito iustitia zelo rem agi; quamquam si graviora sint crimina, quorum impunitas per immunitatem quaeritur, vulgo creditum est, non esse necessarium, ut ulli Episcopi consensu ad permissum præfessionem requiratur.*

Cum igitur iudicaverit Senatus, non esse necessarium consensum Episcopi, ut extrahantur graviorum criminum Rei ex Ecclesiis, manifestum est, Senatui auctoritatem huius Constitutionis non agnovisse.

De Germania, necnon Venetorum Republica, quin de Ecclesiasticis Provinciis, testatur Paulus Sarpi citato Cap. 7. ubi post superius relata verba concludit: *Hic igitur de causis factum est, ut Constitutio, sive, ut ajunt, Bulla ista, inter Decretales nunquam recepta, nullibi etiam consuetudine invaluerit, immo contraria proventus consuetudine, antiquata atque subverta fuerit; quod fuit iure certissimum est, ita velis Gallia, Hispania, Germania, Venetorum dicto, Ducatus hic noster, nunquam eam admiserunt: quodque cunctis iure optimo admirationi esse possit, in ipsa Ecclesiastica ditione atque Provinciis, non hæc Constitutio, sed vetus illa consuetudo servatur, quæ iustitiam sustinet.*

In Belgio hanc Bullam Gregorianam non receptam fuisse ex præcedentibus, ac notanter ex iis, quæ Cap. 7. & 8. retulimus, abunde constat.

Retulit quidem Antonius Anselmo Jurisconsultus Antuerpiensis, & ibidem Curie Ecclesiasticæ Advocatus Fiscalis, hanc Bullam inter Edicta Principum nostrorum; sed cum ipse eam Edictorum collectionem privata auctoritate, & proprio labore & opera complaverit, & in lucem ediderit, nihil per hanc inter Edicta Principum relationem huic Bullæ auctoritatis accessit: unde nec ipse Anselmo approbationem sive Placitum Principis super hac Bulla adducit; neque in suo Tribunaliano Belgico, ubi Cap. 10. de hac Bulla rursus tractat, asserere audent eam in Belgio fuisse receptam aut placetam: immo fateri debuit etiam post hanc Constitutionem per Principum Edicta plures casus & crimina fuisse ab hac immunitate excepta, quam in hac Bulla excepta reperiuntur: certum argumentum, Principes auctoritatem huius Bullæ non agnovisse, neque existimasse eam in Belgio obligare.

Licet enim in Belgio hætenus religio servata fuerit Ecclesiarum immunitas, ipsaque Templorum Asyla etiam ipsi Principes conservata voluerint, nihilominus & hoc noverant quidem rerum experientis mentis compertum esse, uti iam quidem monuit Antonius Faber in citata definitione: *„Nihil posse dici aut consilium periculosius, nec perniciosius, quam si sceleratis hominibus liberum sit confugiendo ad Ecclesiam effugium, quod fuit iure certissimum est. Ne dum immunitas quaeritur, impunitas concedatur; quod sane ab utilitate publica omnino alienum esset, ad quam maxime perit, ut crimina omnia, sed ea potissimum, quæ atrociora existimantur, publice vindicentur.*

Ex dictis obcurum non est, Regiam auctoritatem in criminibus puniendis prædictæ Constitutione multum enervari.

CON.

C O N C O R D I A

I M M U N I T A T I S E C C L E S I A S T I C Æ

E T

I U R I S R E G I I

Adversus Certamen Immunitatis, &c. a D. PETRO GOVARTIS R. S. M.
in Magno suo Consilio Mechliniæ Consiliario Ecclesiastico, &
eiusdem Diocesis Vicario Generali, institutum;

*Ubi una ostenditur, coram quibus juxta mores Belgii Materia Ecclesiastica
citra violationem Immunitatis sint tractandæ.*

P R O Æ M I U M.

Immunitatem Sacerdotum Belgii in causis personalibus (a), præcipue criminalibus, non concyti duntaxat, aut in aliqua sua parte violari, sed in totum perfundari ac penitus conculcari a Theologis Belgis facile crederet, qui vel solum characterem seu officium Auctoris hujus certaminis attenderet.

Hic quippe est D. Petrus Govarts Regiæ Suae Majestatis in Magno suo Consilio Mechliniæ *Consiliarius Ecclesiasticus*. Regium sane in laico Tribunali Consiliarium, pro Ecclesiastica Immunitate, & Sacerdotum a laica Potestate & seculari Tribunali exemptione, *Certamen* suscipere, quis crederet, nisi ea esset Ecclesiastica Immunitatis profanatio & conculcatio, ut illam vel ipsa Regia Parliamenta exhorrerent?

Neque dissimulavit Govartius hanc profanationem exaggerare, ac palam profiteri hac horrenda profanatione se excitatum, ac quodammodo violenter adactum, hoc religiosum pro Immunitate Ecclesiastica *Certamen* suscipere.

Citatis enim nonnullis Hispanicorum Conciliorum pro Immunitate Sacerdotum Decretis, ac enarrato, quod in Concilio Derrosensi anno 1429. ab Alphonso Aragoniæ Rege impetrata sint diplomata complura ad restituendam labefactatam Immunitatem Ecclesiæ non tantum adversus Judices, Nobiles, & Virorum Dominos, sed & ipsos prævaricatores *Clericos*, subjungit p. 24. sui certaminis: „ Quidni sperare licet, ut & jam Hispania & Pontifex similes correptiones & censuras transmittat ad Clerum & Theologos Belgas, qui in materia morum & doctrinæ merissime personali, non tantum clandestinis ludificationibus, sed publicis Libellis librisque Judices seculares, & Belgii *Tribunalia* vocant *Judices* suos *legitimos & naturales*, a quibus ipsos retrahere in materia *morum & doctrinæ*, per Decreta Hispanica, nefas sit: ut vel hoc prætextu *horrenda*, dici mereantur, & veluti rabies non latratu continetur, sed ad morsus abripitur; ita nec verbis & libris tantum Immunitas hæc impetitur, sed ad executionem doctrinæ procedentes Viri isti, Belgæ Theologi, coram Judicibus illis secularibus lites instituant, easque criminales & diffamatorias non tantum contra Clericos; sed ipsos suos Prælatos & Episcopos, Judicibus illis, ut innocentiam suam probent, doctrinam suam moremque judicandos submitunt; coram illis Archiepiscopum suum, quod Decreta Regia amplecteretur, ilque contradictores judicasset, aggrediuntur.

Eodem tendit lacrymosa & suspiriis plena exclamatio pag. 15. „ Si consecratio Templorum reos eo confungentes manibus eripit Laicorum, quidni Clericis id tribuat sua ipsorummet consecratio? Si profanatur Templum, ubi reus inde abstrahitur ad supplicium, nonne & Sacerdotii sanctitas contaminabitur, si ejus consortes & Ministri rapiantur ad secularium Tribunalia; si vita, si mores Ecclesiasticorum discutiantur & judicentur a laicis; si doctrina eorum & Ecclesia

„ sub-

(a) In eo Opusculo autem de Immunitate personali, quæ Privilegium Clericale vocari solet. Ea dividitur i. in privilegia Canonis, quod summe excommunicationis *ipso facto* percussu dicuntur qui manus violenter in Clericos injiciunt, & in privilegia secularium, quæ sunt Clericis, item archiepiscopis, ut militibus, excusis, &c. In privilegium soli quo Clerici

quod actiones personales eximantur a foro Judicis secularis. De potestate hujus privilegii realitate non tam disputatur in eo Opusculo quam perpenditur, an illud violetur aut penitus conculcetur, cum Clerici Belgæ in causis personalibus ad laica Tribunalia provocant, aut provocantur.

„ submittatur judicanda a profanis; si tandem Dei Ministri subdantur Ministris hominum.

Nec tantum Theologos hujus profanationis reos facit, sed & ipsos Regios Officiales & Ministros, ejusdem cooperatores esse haud silet. Recitatis enim nonnullis Regum Galliae Edictis, quibus ipsam Episcoporum in Clericos auctoritatem, ut Sacror. Canonum executores, stabiliunt, addit pag. 22. „ At quamvis inter fu-
„ premas Leges & Potestates saepe sit summa unio & consonantia; interim Offi-
„ ciales & minores Ministri non abstinere ab insidiis; & dum manifeste aut di-
„ recte non audent, oblique & per cuniculos possessorii, violentiae, aut alio fuso
„ colore Libertatibus Ecclesiae, & Clericorum personali Immunitati insidiantur
„ Judices seculi, collaborantibus saepe ipsis Clericis pro causarum commoditate.

Quis jam audeat dubitare, de Clericorum a Jurisdictione laicorum exemptione & Immunitate, etiam in materia *morum & doctrine*, actum esse in Belgio; dum, etiam scribente & dolente, & pene lacrymante Regio Consiliario; in ejus destructionem & ipsi Sacerdotes & Ministri Regii conspirant? Quis non laudet zelum Govartii, qui seposito affectu naturali, quo Consiliarii Regii in amplificationem suae Jurisdictionis, etiam interdum cum diminutione Ecclesiastica, ferri consueverunt, Certamen aggreditur pro Immunitate Sacerdotum, eorumque a Tribunalibus Regiis exemptione, idque pro ipsis Sacerdotibus, contra quosdam Theologos Belgas, & Officiales ac Ministros Regios eis faventes?

Quis suspicari audeat, alio quam veritatis & justitiae zelo adactum Regium Consiliarium, hoc Certamen suscipere? Dum pro exemptione Sacerdotum a Tribunalibus Regiis decertans, non tantum decertare videtur in sui Magni Consilii depressionem; sed & cum proprii emolumenti iactura, in causas Ecclesiasticorum a suo Consilio ablegare.

Verum, Lector benevole, meminisse oportet, Govartium non tantum esse R. S. M. in Magno suo Consilio Mechliniae Consiliarium Ecclesiasticum; sed & Dioecesis Mechliniensis *Vicarium Generalem*, ab illustissimo Archiepiscopo moderno constitutum.

Hoc si attenderis, non miraberis, si alius quam justitiae veritatisque zelus Govartium ad Certamen hoc excitasse potuerit; praesertim una attendendo, ipsos Belgas Theologos, qui horrendae hujus profanationis insimulantur, supponi; neque Govartium dubitare, esse e *praetensis illis Jansenistis*, contra quos vel solum decertare, immo in Certamine nominari, non gloriosum duntaxat, sed & utile esse, atque ad primas dignitates semitam, qua nulla commodior, compendiosior, aut securior, novit Govarrus.

Qui & hodiernos vagos & odiosos clamores de Jansenismo, Rigorismo, novitatibusque & nascentibus haeresibus per Belgium, immo Europam integram per annos jam plures excitatos expenderit, haud mirari deberet, si & de conculcatione Immunitatis Ecclesiasticae clamores & lamentationes essent voces inanes vacuae; Certamenque hoc contra fictitios potius, quam veros Ecclesiasticae Immunitatis violatores, non tuendae Immunitatis Ecclesiasticae zelo, sed altiori Potestati placendi studio susceptum.

Hoc ut aptius discutiatur, Confutatio haec in tria capita dividetur; quorum primo examinabitur, an Theologi Belgae in materia *morum & doctrine* declinent Judices Ecclesiasticos, & ad Tribunalia laica in hac materia recurrant, eoque titulo violatae Immunitatis Ecclesiasticae rei sint? Secundo Capite examinabitur, num Theologi Belgae, instantes ut causae eorum etiam Ecclesiasticae, in *possessorio* tractentur coram Tribunalibus Regiis, Immunitati Ecclesiasticae praedjudicent: & utrum praetextu *possessorii* turberetur Jurisdictio Ecclesiastica in materia *morum & doctrine*? Tertio denique Capite discutiatur, num praetextu *possessorii*, aliove titulo Theologi Belgae violent aut violaverint Immunitatem Ecclesiasticam in causis criminalibus; ac signanter an eam violaverint, conveniendo D. Archiepiscopum Mechliniensem coram Consilio Regio?

Quae vero D. Govartius contra Theologos Belgas immiscet de *novitate & Rigorismo* in materia dogmatica, ut se vel sic Theologiae Licentiatum ostendat, Theologis examinanda & refutanda relinquimus & intra solam materiam Juris hanc Consultationem restringimus.

An Theologi Belgæ in materia morum & doctrinæ declinent Judices Ecclesiasticos, & ad
Tribunalia laica in hac materia confugiant?

S. I.

Proponitur status Quaestionis.

S. III.

Ex Aliis a Govartio reclamatis evincitur, Theologos Belgæ
in materia morum & doctrinæ Judices Ecclesiasti-
cos non declinare ut incompetentes.

N hoc Certamine certat, vel saltem
certare se simulat Govartius pro
Immunitate seu exemptione Sacer-
dotum Belgæ a Jurisdictione judicium
secularium in causis *mere & purissime*
personalibus, quibus unice ipso-
rum *persona*, ejusque *regimen* im-
petitur, uti loquitur pag. 54. vel
ut clarius expresse p. 55. „ quibus
„ Dei Ministerium *regimen*, *vita*,
„ *mores*, & *doctrina* eorum judi-
„ cantur, puniuntur, & corrigun-
„ tur. „ Hanc Immunitatem ut pro-
prie, & Sacerdotibus inviolatam (servandam evincat, Canones
Ecclesiasticos, & Regia Edicta undique agglonerat; & iis cer-
tam pene Certaminis partem adimplet, sed aeram verberat,
& adversarios sibi fingit.

Quis enim hactenus Canonistarum, ac Theologorum hanc Immu-
nitatem negavit, aut in dubium revocavit? Non ergo ad-
trahenda erat Sacerdotum in hujusmodi materia exemptio; sed
robandum erat hanc a Theologis negari, aut violari (a)
Ut ergo a statu quaestionis & scopo hujus Certaminis non
revertetur, omnibusque manifestum sit; super quo deinceps
dicendum, nullum esse dubium nec quaestionem hic moveri, an
Immunitas competat Sacerdotibus Belgæ in causis *mere & purissime*
personalibus, sive in quibus de *moribus & doctrina* Sacer-
dotum agitur.

Hanc Immunitatem si negaverint aut violaverint Theologi
Belgæ, causas has Tribunalibus secularibus vendicando, aut
eis defendendo non Govartius duntaxat, sed omnes quotquot
in Belgio Jurisconsulti sunt, Theologos hos Immunitatis Eccle-
sias violatæ & profanatæ reos pronuntiabunt.

Unica est ergo quaestio, num Theologi Belgæ hanc vel
negaverint, vel in aliquo violaverint; quod hoc capite ex-
aminandum est.

S. II.

Nulla exemplo violatio Immunitatis probat
Govartius.

CLAMAT Govartius, palamque accusat Theologos Belgas;
tamquam Immunitatis Ecclesiasticæ & Sacerdotalis sacri-
legos profanatores, utpote qui in materia *morum & doctrinæ*,
Sacerdotes Tribunalibus laicis, contra tot sacrorum Canonum
Decreta subicere non erubescunt.

Horrenda sane accusatio, & quæ pro sua gravitate etiam
gravia exigit argumenta, quibus adstruatur.

Verum, quod in Judge, & quidem Magni Consilii Mech-
liniensis miremur, hanc accusationem, & quidem publice insti-
tuit Govartius, ne uno quidem prolato exemplo, quo hanc
Immunitatis Ecclesiasticæ profanationem, vel perperam atten-
tationem Theologos Belgas, quos huius criminis reos agit, probet.

Ubi, quæso, offendit, aut unquam offendit Govartius, hos
Theologos Belgas ad Tribunalia laica in materia *morum & doctrinæ*
recursum instituisse? Proferat Govartius vel unum li-
bellum supplicem, vel scriptum, quo hi Theologi in materia
morum & doctrinæ a Tribunali laico audiri postularunt.

Dicit quandoque coram Tribunali Ecclesiastico in materia
morum & doctrinæ legitime citati Tribunal hoc tamquam in-
competens in hac materia recusant, & ad Tribunalia Lai-
ca, ut huius materię propriis Judices, recurrerint aut ap-
pellaverint.

Prevolutur integrum Govartii Certamen, exclamaciones
quidem, graveque Theologorum Belgarum de infracta Immu-
nitatis Ecclesiastica in materia *morum & doctrinæ* accusationes
in oculos insistent; atque de Immunitate Ecclesiastica cre-
det, qui solis verbis fidem habet: at probatio nulla, exemplum
infractæ Immunitatis in materia *morum & doctrinæ* nullum;
ut vel toto probationis defectu hi Theologi a reatu ipsi afficto
essent absolventi, & accusator falsitatis & temeritatis penis
subiiciendus.

Sed ut magis elucescat Theologorum innocentia, & accusa-
tionis temeritas, ne quid gravius dicam, ostendam vel ex ipsis
Actis, quæ huic accusationi & Certamini occasionem dedisse,
ipse Govartius ubique clamat, & in quæ vehementer insurgit,
Theologos Belgas, non iudices laicos, sed Ecclesiasticos in ma-
teria *morum & doctrinæ*, conformiter ad SS. Canones, Sacer-
dotes legitimis iudices agnoscere & semper agnovisse.

(a) Apud Gallos non ita constat hanc Immunitatem de causis Clericorum
esse personalibus, cum illa publicum aut Civile regimen spectare possint.
In Gallis dicitur, quod nulla sit Immunitas sine titulo: & si iustitiam non
aggressor, Titulus de immunitate illarum causarum a Rege concessas debet
ostendi, ut de ea non dubietur.
Van-Essen Tom. IX.

Duo sunt Libelli supplices Statibus Brabantiae oblatis ex par-
te plurimorum Ecclesiasticorum, unus quidem brevior,
& alter prolixior, quibus immunitatem Ecclesiasticam in ma-
teria *morum & doctrinæ* non violatam duntaxat, sed totaliter
pessundatam esse in toto sui Certaminis decursu clamat Go-
vartius. Qua fide? paucis videamus.

Hi Libelli e Gallico idiomate, quo fuerant oblatis, in Lati-
num versi extant in Appendice Confutationis per Theologos Bel-
gas, quam editionem hic in textu sequuti sumus, quia & eam
Govartius sequitur; utrumque tamen Libellum Gallicè huic
Disquisitioni appendimus, ut in ipso idiomate originali videre
queat Lector, quæ latine in textu allegantur.
In primo sub Libello (qui exhibetur in Appendice Confuta-
tionis sub nu. ix.) dicunt Theologi hi pag. 78. „ ne non pete-
„ re suppressi querelas & accusationes, quæ adversus eos per
„ quemcumque institutæ esse possunt. Parati sunt (ajunt) de
„ doctrinæ & vitæ suæ ratione coram quovis iudice legitimo
„ & non suspecto respondere. „ Ex pag. 96. postulant Ordinum
Brabantiae deprecationem „ qua a Sua Majestate obtineatur,
„ ut Leges & Privilegia Patriæ circa eos eorumque confortes
„ religiose observentur; ita ut contra ipsos non procedatur *vita*
„ *facti*, sed coram Consilio Brabantiae, aut aliis Tribunalibus
„ Patriæ in re ipsa competente, iuxta formas iuris & consue-
„ tudines in causis omnibus, quæ ipsos spectant.

En Theologi, quos de violata Immunitate Ecclesiastica ac-
cusat Govartius, causas suas tractari volunt, non tantum co-
ram Consilio Brabantiae, sed & aliis Tribunalibus Patriæ juxta
materiam competentiam, sive, ut ipsi loquuntur, in re ipsi (Tri-
bunalibus) competente, hoc est, in materia *morum & doctrinæ*,
coram Tribunalibus Ecclesiasticis, & in materia possessorii co-
ram Consilio Brabantiae, juxta Leges & Privilegia & consue-
tudines Patriæ.

Et ut Govartio omnis cavillandi materia subtrahatur, quasi
Theologi sub Tribunalibus Patriæ in generalibus his terminis
non comprehenderent Tribunalia Ecclesiastica coram quibus ma-
teria *morum & doctrinæ* tractanda foret; & quæ in hac re pro
competentibus agnoscere; ecce expressa Theologorum in eodem
Libello supplice pag. 83. professio. Postquam enim concessi
sunt, recursum ad Consilium Brabantiae pro tuenda sua inno-
centia contra violentam Adversariorum oppressionem sibi oc-
cludi, ne hac querela viderentur in materia *morum & doctrinæ*
Consilium Brabantiae iudicem expetere, ipsique Ordinarios
declinare, hanc præfatum calumniam sollicite preventiunt di-
centes: „ Non nos Supplices non agnoscant iudicium ac-
„ cusationis in materia *doctrinæ & morum* contra Ecclesiasti-
„ cos, eos de iure pertinere ad Episcopos; sed nemo est etiam qui
„ non consentiat, quod omnia illuc fieri debeant via iustitiæ,
„ & forma procedendi ordinaria.

Nonne hæc tam expressa professio æquo iudici sufficere de-
buit, ut Theologos a crimine violatæ Immunitatis absolvit-
set, præsertim aliunde hæcenus non convictos? Sed Govartio
hæc dissimulanda fuerunt, ut contra Theologos Belgas, seu po-
tius prætextos Janensistas, Certamen sustinuisse saltem videretur.

S. IV.

Idiplum pluribus argumentis aliunde petitis
adstruitur.

ORBI & URBI (a) notissimum est, quod Theologi Belgæ,
qui a Govartio violatæ Immunitatis Ecclesiasticæ rei a-
guntur, anno 1692. communi censu deputarint ad Sedem Apo-
stolicam Doctorem Joannem Libertum Hennebel, ut *morum & doctrinæ*
ipsorum Sedis Apostolicæ rationem redderet, ipsiusque
Sedis Apostolicæ iudicium expoleret, ut si quid sive in mori-
bus sive in doctrina corrigendum emendandumque judicaret,
significare dignaretur, paratissimos sese exhibentes, oraculis Se-
dis Apostolicæ in omnibus sese subicere; atque in moribus ac
doctrina corrigere & emendare quicquid Sedes Apostolica cor-
rigendum emendandumque judicaret.

Sicur, nec ipsum Govartium latere potest, quomodo per
septem & amplius annos per hunc suum Deputatum instare om-
nibus modis pergant, aut Adversarii compellantur exhibere
coram Sancta Sede, si quid vel in materia *morum vel doctrinæ*
ipsi opponendum habeant; ut ita tandem plena Sedes Apo-
stolicæ decilio, cui se conforment, habeatur.

Quoties non apud ipsos Cardinales, Regisque Catholicos in
Urbe Oratorem pro hac expeditione institerunt, & instare per-
gunt hi Theologi? Quot ab Universitate Lovaniensi ad Sedem
Apostolicam, Sacram Congregationem Sancti Officii, Regium O-
ratorum, alioque Ministros pro hac expeditione, his Theologis
alaborantibus, scriptæ fuerunt litteræ, quibus Universitatis ho-
rum quoque Theologorum promptum animam decisionibus Sedis
Apostolicæ per omnia acquiescendi testata est?

Ac hæc SS. D. Innocentius XII. per Breve suum de 6.
Februarii 1694. mandavit Episcopis Belgæ, ne ulla ratione
quum

(a) Scilicet Romæ.

„quemquam vaga illa accusatone & livido nomine Jansenismi traduci aut nuncupari sinant, nisi prius suspensum esse legitime constiterit, aliquam ex his propositionibus docuisse aut tenuisse, nec quemquam sub hoc pretexto ab officiis, vel munitis, beneficiis, gradibus, ac rationibus habendis, vel alia quocunque functione Ecclesiastica privari permittant, nisi *secundo juris ordine*, eam penam, quae Viris aliquando Catholici gravissima est, committere probatum fuerit.

An Theologi Brevi dubitare poterant, quin Sedes Apostolica ipsos ad iudices Ecclesiasticos in materia doctrinae remitteret, vel eoque illos pro legitime suspectis, aut *secundo juris ordine* convictis ad poenitentiam incurrendam reputari, qui coram hisce Tribunalibus Ecclesiasticis legitime suspecti, aut servato juris ordine eam poenam commoverisse declarati essent?

Nonne in secundo Brevis ad Episcopos Belgii de 24. Novembris 1696, expresse remisit S. D. Innocentius XII. hos Theologos in materia doctrinae ad Episcopos, his verbis: „Sin vero idem praetensi Jansenistae voce aut scripto edant pro prios sensus Apostolicarum Constitutionum, praedictique Brevis sensus dissentientes, debent Episcopi prout de iure contra nos procedere, non solum auctoritate ordinaria, sed etiam speciali facultate ipsis indulta.“ &c.

Et tamen qui maiori promptitudine & gaudio utrumque hoc Sedes Apostolica Mandatum receperunt, quam ii Theologi?

Quot non audite eorum querelam de nimia Episcoporum in utroque hoc Brevis exequendo mora ac tergiversatione?

Quis nescit, nihil tan copere a Theologis his continuo incitari & urgeri, quam utriusque Brevis exactam & plenam executionem?

Quid in eorum scriptis frequentius auditur, quam Brevis Apostolicus retardatae executioni adscribendam esse, quae in Belgio ulque modo, cum summo populi scandalo viset, Theologorum diffinitionem, & animorum exultationem?

Quoties apud R. S. M. eiusque Consilia non insisterunt hi Theologi, ut Brevis Pontificii sperata tandem executio haberetur, utque omnibus, etiam auctoritate Regia mandaretur, ut se in singulis punctis Suae Sanctitatis Brevis exade conformarent?

Quoties tum per litteras, tum per suum in Urbe Deputatum supplicarunt Suae Sanctitati, ut Brevis sui executionem apud C. S. M. urgere dignaretur?

Quanta demum animi exultatione iidem hi Theologi Litteras S. M. de data 20. Decembris 1697, quibus utriusque Brevis executio mandatur, ac una iniungitur omnibus, ut controversas dogmaticas Sedi Apostolicae lubicant, exceperunt, & quasi de parva victoria pro his triumphum cecinerunt!

Nonne haec sunt evidentissima argumenta, quibus Theologi Belgae Orbi & Urbi palam probant, se morum & doctrinae iudices & Arbitros, non laicos, sed Ecclesiasticos, ac signanter Sedem Apostolicam agnoscere, eorumque sententias & decisionibus se velle sincere lubmittere? Sed haec silentio prefiti Govartius, quamvis tam notoria sint, ut eum latere vix posuerint. Quo consilio? ipse videtur.

§. V.

An adversarii horum Theologorum aequae sint immunes a violatione Immunitatis Ecclesiasticae in materia doctrinae?

Theologos Belgas vulgo praetensos Jansenistas, adversus quos tanquam Immunitatis Ecclesiasticae violatores Govartius Certamen pro Immunitate Sacerdotum suscepit, materiam morum & doctrinae nonquam iudicio aut decisioni iudicum laicorum submittere voluit, sed huius materiae competentes iudices agnovisse Ecclesiasticos, ac notanter Sedem Apostolicam, palam testatos esse, horum sententias se velle acquiescere, in praecedentibus offensum est. Sed an eorum, qui hisce Theologis cum Govartio jam pridem indefessum certamen indixerunt & indicere pergunt, eosque ab omnibus munitis Ecclesiasticis excludere nituntur, eadem sit innocentia circa violationem Immunitatis Sacerdotum in materia morum & doctrinae, utinam Govartius examinasset!

Nemo enim in Belgio ignorat, quomodo vel Cathedra aliqua in Academia Lovanienfi, vel Ecclesiastica Dignitate, Officiove Regie nominationis alibi vacante, si quicquam horum Theologorum, five praetensorum Jansenitarum concurrere videatur, mox ad Regem & Ministros accusationes de Jansenismo, Rigorismo, Novitate in materia dogmatica deferantur; ut ni Theologi se coram Rege aut Ministris Regis super his accusationibus purgent, a Cathedris, Dignitatibus, & Officiis excludantur.

Scit & luxit jam dudum Belgium, viros vita & doctrina integerrimos, vaga illa accusatione, & inviolato nomine Jansenismi passim traductos; idque non coram iudicibus Ecclesiasticis, ut coram iis se in materia doctrinae iustificare possent, aut si rei essent legitime convinci, sed in Aulis Principum apud Ministros Regios.

An similes accusationes Sacerdotum in materia doctrinae apud Potestates laicas, neglectis iudicibus Ecclesiasticis, quibus de iure iudicium de doctrina competet, consistent cum Immunitate Sacerdotum in moribus & doctrina, cujus defensionem se suscipere saltem fingit Govartius, ipse periciat.

Sane indignum & plane profanum superrime iudicavit Privatum Regium Consilium modum hunc deferendi materiam dogmaticam ad suum Tribunal: palamque declaravit, huius materiae cognitionem nequaquam ad se spectare, per Apostollam ad Libellum exhibitum a Doctore Francisco Martin (omnium

qui in Academia Lovanienfi praetensi Jansenistis adversantur Mandatario) & Epistolam Illustrissimi D. Archiepiscopi Mechliniensis hodierni contra duos e Theologis Belgis, quos a Gradu Doctorali suspensum impedire conabantur. Tenor Apostollae erat: „Viro hoc Libello & Epistola Archiepiscopi die 7. huius mensis data, Majestas Sua declarat materiam dogmaticam, de qua illic mentio, ad cognitionem huius Consilii non pertinere: mandat Supplicanti, alique omnibus, quorum interest, conformare se Decreto Suae Sanctitatis, his dato 6. Februarii 1694. & Mandatis Suae Majestatis suis, per eo secutus 20. Decembris 1697. Declarat Gradum Doctoralem, quem praetendunt Licentiatii Verschuren & Claes, non impedire quominus privati possint praerogativis iurum, quas Gradus Doctorali illis tribuet, si ita decernatur, tur per Suam Sanctitatem vel alios, quibus materia dogmatica cognitio competet juxta Breve & Suae Majestatis Decretum. Actum Bruxellis 14. Februarii 1699.

Hinc videat Govartius, qui materiam dogmaticam ad Tribunalia Regia & incompetentia deferant, ut suos Adversarios a Gradibus Academicis excludant; intelligatque, si sincerum pro Immunitate Sacerdotum Certamen suscipere animus esset, in quos aciem iungere oporteret; sed alia tum Govartio consilia, non enim hos decernere pervenit ad id, quo cogitationes Govartii Vicarii Generalis & Consilarii Ecclesiastici feruntur.

CAPUT II.

An Theologi ob recursum in materia possessionis ad Tribunalia Regia, recte accusentur de violata Immunitate Ecclesiastica?

§. I.

Possessorum rei spiritualis ubique pene, ac praesertim in Belgio ex consuetudine immemoriali spectat ad Iudices Regios.

POSSESSORUM in materia Beneficiali, Juris patronatus; Deimarum, aliarumque rerum Ecclesiasticarum ubique pene gentium, ac praecipue in Belgio, Gallia, vicinisque provinciis spectare, & iam pridem spectare ad Tribunalia Regia, unanimis est omnium Pragmaticorum, tam veterum quam modernorum assertio; cui non tantum quotidiana & notoria praxis, sed & Principum Edicta & Ordinationes consonant; ipsique Pontifices suis quoque Rescriptis hanc inveteratum usum agnovissent & probantur.

De immemoriali consuetudine Galliae testatur, qui a ducentis & amplius annis scripsit Guillelmus Benedicti, primo Parlamento Burgalensis, ac dein Tolosani Consiliarius Regius, in suo doctissimo & elaboratissimo Commentario ad Cap. Reynatus, tit. De Testamentis, verbo Et uxorem, n. 331. dicens: „Ex antiqua & immemorabili consuetudine remedia possessionis, etiam in Beneficialibus & Ecclesiasticis causis in isto Regno Franciae concessuntur & tractantur per Iudices Regios: quam consuetudinem Beatus Pater Martinus Papa ad Requisitionem Regis Franciae videlicet Caroli VII. Domini nostri Regis modernum nunc regnantis avi paterni approbavit etiam respectu causarum Beneficialium tam in Regno, quam Delphinatu, seu declaravit dictas consuetudines & stylo per quaecumque Constitutionem Apostolicam derogatum non fuisse, nec Iudices Regios de talibus questionibus cognoscere censuris Ecclesiasticis ligasse; nec derogare aut ligare velle.“

Bulla Martini V. cuius hic mentio, est illa, quam integram refert Guido Pape in suis decisionibus Gratianopolitanis quaestione 1. in qua declarat Pontifex, se per Constitutiones super Immunitate a iurisdictione Ecclesiastica, & contra laicos sibi causas Ecclesiasticas attribuentes editas, suae intentionis non fuisse, neque esse Eidem Regi Galliae, & ejus Regis iurisdictioni, per quam, sicut asseritur, tam ipse quam progenitores sui super huiusmodi possessione a tanto tempore, circa quod de ejus contrario memoria hominum non existit, consueverunt agnoscere, in aliquo derogari voluisse, aut velle quoque modo decerneret: Partes molissas super earum conversatione ad suorum Beneficiorum possessionem ipsius Regis auxilium implorantes, dummodo in contemptum iurisdictionis & libertatis Ecclesiasticae, & ut Partes sibi adversas in rebus Ecclesiasticis diutius perturbarent, hoc non fecerint, penas in dicta nostra Constitutione contentas nullatenus incurrisse aut debere incurrisse quovis modo.

Refert quoque dictas Guillelmus Benedicti Breve Leonis X. de anno 1513. ad Senatum Tolosanum, quo causam possessionis Beneficialis Ecclesiasticae coram eodem Senatu pendente commendat in favorem cuiusdam Joannis quondam Apostolicarum Litterarum Abbreviatoris. Ex quo patet, Pontifices nullatenus hanc consuetudinem improbasse; sed potius probasse. Unde citatus Benedicti indicata Bulla Martini V. & relato Brevis Leonis X. subiungit: „Ex quibus resultat, Iudices Regios sine scrupulo conscientiae, cognoscere posse de tali possessione, postquam Summi Pontifices, qui praesentem super hoc dispensandi habent, sive hoc tolerarent tanto tempore, quomodo Pontificum Diploma ad calcem huius Dissertationis internum adiungam; ut vel ex ipsis patet, quam inique traducat Iudices Regios, dum possessionum causarum Ecclesiasticarum ex antiquo usu ad eorum Tribunal spectans, suscipiunt.

punt, & Ecclesiasticos super eo ad Judices Regios recurrentes, tanquam Sedi Apostolicæ injuriosos, aut Ecclesiasticæ Immunitatis profanatores infamulantes.

De eodem inveterato usu instituendi possessorum causarum spiritualium apud Judices Regios, testis quoque est, qui a saculo & amplius foveit, Guido Pape in Senato Gratianopolitano Consiliarius Decis. 1. afferens, sapientia fuisse judicatum circa medium sæculi XV. citans plures ex antiquioribus Canonistis idipsum probantibus hac ratione: Quia possessorium non est quid spirituale, sed temporale: nec est inconvenientis (ait) quod respectu ejusdem rei petitiorum sit spirituale, & possessorium temporale, cum nihil commune inter se habeant.

Eundem inveteratum usum Regni Gallie jam pridem nota vit Præfens Aulerius in Clem. 1. De Officiis Ordinarii, Regula 2. folientia 24. & consentiunt tam antiqui, quam moderni Gallie Pragmatici (2).

Idipsum apud Hispanos & Lusitanos receptum esse asserit Alvarez Velasco Consult. 93. & latius de recurfu pro casu violentie seu extorsionis in possessione apud Hispanos, agit Salgado De Protec. Reg. prelat. s. num. 209. & sequentibus, ubi allegata in hujus confirmationem dicta Bulla Martini V. ait: Quia licet specialiter sit indulta in favorem Regum Francie, tamen ejus decisio & determinatio generalis est, & universimodis comprehendit omnes Reges & Principes superiores, simile jus & consuetudinem immemorabilem habentes cognoscendi in aliquibus casibus inter personas Ecclesiasticas.

Deinde citat Josephum de Sese in Tract. De Inhibiti. c. 8. §. 3. num. 3. afferentem, quod Omnes ex identitate rationis (que generalis) intelligent illam Bullam (Martini V.) in omnibus Regibus simile jus & consuetudinem immemorabilem habentibus, maxime Regibus Hispanie, qui ceteris sunt præstantiores, & maximo amore & privilegio sunt semper a Sede Apostolica honorati, prout debetur.

Apud Germanos hanc quoque consuetudinem ab antiquo viguisse, & usque in hodiernum diem vigere, testatur Andreas Gail lib. 1. Obscur. 27. ubi postquam dicit, Clericum regulam coram iudice laico conveniri non posse, addit num. 5. Non procedit quando agitur per possessorio, vel quasi, etiam in causis spiritualibus, quia possessorium non est quid spirituale, sed temporale. Similiter Mynsinger Cent. 2. Objec. 67. ubi dixit vulgari juris esse, Laicum non posse esse iudicem in causis spiritualibus, nec inter personas Ecclesiasticas, pro limitatione addit: Si tamen versentur in mero politico, etiam laicus dicitur iudex competent, utcumque sit spiritualis, ut tradunt Innocentius, Joannes Andreas, & Antonius de Butrio in Cap. fin. de iudicis.

In Senatu Neapolitano idem jus esse refert Matthæus De Affiliis Decis. 2. n. 10. & ibidem in notis Grammaticis, & Decis. 24. num. 7.

De usu Senatus Pedemontani testatur Antonius Thessauros Senator Pedemontanus Primarius, Assensibus Comitatus & Marchiezeve Præfens Decis. 82. ubi num. 1. ait: Iudex laicus potest cognoscere, quotiescumque requisitus fuerit super possessorio, ac Beneficiis inter Clericos; quia est quid temporale & facti possessio. . . Et hoc fere usque continet Senatus, & fuit relictum de jure fieri posse, me interveniente cum Reverendissimo Domino Nuntio Apostolico, Domino a Sancta Cruce, nuntio apud Casarem. Hæc ille; quoniam proximum adducit, & ubique communem esse ostendit in Additionibus Gaspar Thessauros Antonii filius.

Senatus Sabaudie de possessorio rerum spiritualium judicare testis est Antonius Faber lib. 3. Cod. tit. 1. definit. 38. dicens: Si agatur de possessorio Beneficii, aut alterius rei, de cuius jure non nisi apud iudicem Ecclesiasticum in petitorio agi possit, competenti erit jurisdictio secularis; quia Possessorii causa etiam in spiritualibus temporale quid esse creditur, & ad Principis laici curam pertinet, non spirituale.

Uque Belgium nostrum propius accedamus, testis est Joannes Grivellus in Senatu Dolano Senator, & Archiducibus Alberto & Isabella Principibus nostris a Consiliis intimis & a Libellis, Decis. 128. num. 9. quod in causis possessorii retinenda vel recuperanda possessoris iudicium secularium sit iurisdic. tio in Receptoris: idque (ait) ex consuetudine a tempore immemorabili, hoc in Senatu (Dolano) & in omnibus Regis inferiorum iudicium subsistit observata in hoc Burgundie Comitatu.

Quod sæculo XV. esset recepta in Belgio consuetudo possessorum Beneficiorum trañdandi coram iudicibus Regis, supponit evidenter Edictum Philippi Archiducis de 20. Maii 1497. ubi expresse mandat, ut si super provisione Romana de Beneficiis oritur questio, in possessorio trañdatur coram iudicibus Regis. Indicion non obsecum, hanc praxim tunc iustitiam flabitam.

Concordata inita anno 1542. tit. 1. art. 1. habent: Possessoris recuperanda & retinenda questio & cognitio spectabit ad iudices seculares privative, si ve agatur de possessorio Beneficiorum, Decimarum, Jurisparacionis, vel aliorum iurium. Notandum, Principem in hac Concordata consensisse sub hac expressa conditione: Si quando præfatus Episcopus (Leudensis) & Capitulum beneficiarum Sanctæ Sedis obtinuerint, nobis exhibuerint, atque realiter tradiderint, alias non.

Cum autem conflet, Concordata hæc 11. Januarii 1543. fo-

lenniter & publice januis apertis in Camera Consilii Brabantie fuisse lecta & publicata, & hætenus observata; non dubium, quin Principi realiter exhibuitur fuisse beneplacitum Sedi Apostolicæ; adeoque admodum verisimile est, quod a Paulo III. (qui tunc Pontifex erat) hæc Concordata probata fuerint, uti scribit Antonius Anselmo JG. Autuerpiensis.

Verum quidem est, Concordata in hoc citato titulo tantum statuisse, quasi per provisionem; ita ut Partes infra unius anni spatium de suo jure, consuetudine, & observantia legitime præscripta possent, si velint, docere & probare, & ad illum finem articulos pertinentes exhibere. Sed verisimile est, Partes circa hunc articulum nihil ulterius movisse: atque ita per provisionem ordinata in abolitum & perpetuum observantiam transivisse; præsertim, quia universalis & inveterata consuetudine ubique pene gentium possessorium etiam rei Ecclesiasticæ ad iudices Regios delatum jam esset.

Usum Senatus Brabantie, Parlamenti Mechliniensis, aliorum in Belgio Regi Catholico subiecto Regionum Consiliorum, non tantum Pragmatici & Auctores de consuetudine & stylo horum Senatuum scribentes, unanimi voce testantur; sed & singularum Ordinationum Principum auctoritate præscriptæ illud abunde evincunt, & evidenter supponunt; pluribus articulis formam in causis possessorii rerum spiritualium servandam præscribentes.

Hoc ius fuit quoque Consiliis illibatum voluit Rex nosser in ipsis Conciliis Tridentini publicatione. In Litteris enim, quas anno 1565. nomine Regis ad Episcopos Belgii dedit Margareta Parmensis tunc Belgii Gubernatrix, pro executione Concilii Tridentini, hanc clausulam additam voluit: Et quia inter articulos dicti sacri Concilii nonnulli sunt concernentes Regalia iura, eminentias, & prærogativas dictæ sue Majestatis, suorum Vassallorum, Statuum, & Subditorum, que pro bono & tranquillitate Patriæ, & nequaquam ad retardandam S. Religionis materiam, & evitandum omnem consilium, oppositionem, & contradictionem, non conveniret immutari aut innovari; Sua Majestas declarat, ut circa illa procedatur sicuti hætenus usitatum fuit: ita ut, sicut dictum est, nihil immutetur aut innovetur, & signetur circa iurisdictionem laicalem, jus Patronatus laicis indultum, seu jus Nominationum, cognitionem causarum, & materia possessoria Beneficiorum, decimarum possessorum, aut præsentiarum per laicos, superintendenciam & administrationem Hospitalium, aliorumque piorum locorum, non ad contraveniendum dicto Concilio, inquit, sed ut executio accommodetur naturæ consuevitque Provincie. Extant hæc Litteræ part. 2. Edictorum Viandrie lib. 1. rubrica 2.

Nequaquam obsecum est, clausulam hanc quoad hoc punctum alludere ad notam, quam Senatus Belgii prævie ad publicationem Concilii Tridentini adferunt, prout refertur ab Antonio Anselmo Jurisconsulto Antuerpiensi, in suo Triboniano Belgico Cap. 22. §. 55. ubi ait: Sess. 25. cap. 20. moventur omnes Principes Christiani Libertatem, Immunitatem, & Jurisdictionem Ecclesiasticam protegere & conservare. Hic rursus Bramanti auctoritatem & privilegia Regie Majestatis Provinciarum ingeminant. Alii id intelligunt, se alius exceptis necessitatibus aliisque casibus jure expressis, prope Provinciarum inculpato more acule legitime præscripto sive privilegio confirmato.

Conformiter ad has notas & clausulam Regis Litteris inferatam, mansit illibatum jus cognoscendi de possessorio in materia Ecclesiastica; illudque Episcopi, Capitula, & omnes Ecclesiastici ulque in hodiernum diem recognoscunt, in dies in possessorio ad hæc tribunaia recurrendo: & tamen nulli, nisi hi Theologi eo titulo violatæ Immunitatis Ecclesiasticæ accusantur. Grande mysterium!

S. II.

Theologi Belgie non conqueruntur, vetari recursus ad Consilia Regia in materia morum & doctrine; sed sibi negari protectionem Regiam contra violentias & viam facti.

NON audeo Govartius simpliciter & indefinite possessorium etiam rei Ecclesiasticæ Consiliis Regis negare, nec sui Parlamenti quotidianum usum reprobare, & notissimum totos Belgii praxim incitari videretur: nec tantum hos Theologos Belgas, sed & Episcopos, Prælatos, Capitula, omnes denique Ecclesiasticos violatæ Immunitatis Ecclesiasticæ reos faceret. Verumtamen quia causa, seu potius amicorum affectus, pro quibus Cartamen suscipie, postulat, ut in causa possessorii Theologi Belgis ad Tribunaia Regia porta occludatur, persuadere conatur Govartius, Judices Regios ac notanter Consilium Brabantie sub pretextu possessorii materiam morum & doctrine Clericorum sibi attrahere, & Episcopos adimere: ipsosque Theologos sub colore possessorii hanc materiam, uti & criminalem, Tribunalibus Regis deferre, ut se a iudiciis Episcoporum eximant & subducant.

Huc recurrit, quæ habet Govartius p. 22. At quævis inter supremas Leges & Potestates sepe fit summa unio, & consonantia; interim Officiales & minores Ministri non assint ab infidiis; & dum manifeste aut directe non audent, oblique & per cuniculos, possessorii, violentie, aut alio jure colore Libertatis Ecclesiæ, & Clericorum personali Immunitatis infundant iudices seculi; collaborantibus sæpe ipsi Clerici pro causarum commoditate.

Nemo non intelligit, Govartium his testis indicare velle id, quod Adversarii horum Theologorum continuo magis aperte incantare, & utrique Potestati persuadere pergunt; nimium, iudices Regios sub colore possessorii velle sibi attrahere.

(2) In Gallis adeo certum est, quod iudex laicus debeat item de possessorio Beneficii discurrere, ut hodie non permittatur ejusdem petitiorum ad iudicem Ecclesiasticum deferre.

* Van-Elpen Tom. IX.

re iudicium de moribus & doctrina Ecclesiasticorum: ipsosque Ecclesiasticos recurrentes ad Tribunalia Regia, specie possessionis interturbare iudicium Ecclesiasticum in hac materia morum & doctrinae.

Hoc ipsum pene toto sui Certamenis decursu repetit Govartius, dum toties inducit Theologos Belgas tanquam se opposuerint Decreto S. C. E. ad Senatum Brabantiae, aliasque Regia Consilia die 7. Novembris 1695. transmissio, quod Latine e Gallico translatum exhibet Govartius p. 13. & nos eodem tenore exhibebimus.

Maximilianus Emmanuel, &c.

Quandoquidem experientia docuerit multa in rerum spirituum ratione inconvenientia oriri, ex eo quod in praedictum auctoritatis Episcopis & Dioecesanis debite circa doctrinam & mores Consonatorum, Pastorum, & Confessorum, Rei suo ad Consilia & Tribunalia secularia recurrent, aique apud quod istis interveniant titulo possessionis, processus iudiciales Episcoporum asserunt se impetuerint; has ad vos scribimus, ut ubi interdicimus quemadmodum serio interdiximus, ne ullo ad vos recurrentes Ecclesiasticos, quos Episcopi propter mores aut doctrinam aggressi fuerint, vel deinceps aggrediantur, recipiatis, neve vos illis immiscetis, aut illa ratione praestitis patrocinium, siue possessionis, siue alio titulo quocumque.

Decretum hoc vocari vult Govartius Interdictum, asseritque pag. 13. illud esse primum & principale Decretum, quod tanto horrore affectum sit Theologi Belgae.

Ex pag. 14. ait: Quod hoc Decretum a potestate seculari (ut loquitur consuetudo) obtinuerit Archiepiscopus, quodque per illud Clerici & Theologi Belgae ad Consilium Brabantiae & Tribunalia Patriae ubi morantur, Iudices suos naturales, recusant atque viam iustitiae praeculerint, prima & praecipua querela est: immo iam praesens suspensio illam exhalat, ut in dicto libello Ordinibus Brabantiae oblato non pudeat dixisse, quod nihil sit non modo aequitati naturali, ac legibus tum divinis, tum humanis, ac antiquissimis privilegiis harum provinciarum magis oppositum, quam ausus & fraudes, quibus horrendum hoc Decretum imperatum est.

Postquam autem Theologi Belgae aden alte & lacrymabiliter de hoc Interdicto conquirentes induxit, multis inculcavit conatur, sensum huius Interdicti alium non posse, quam Regiam voluntatem esse, ut Praefores, Consonatores, Confessores, & si velitis, Sacerdotes omnes, ubi contra eos agitur ratione morum aut doctrinae, adeoque factorum, quae personarum non egrediuntur, subiciantur iurisdictioni & iudicio Episcoporum, atque in actione illa personali & criminali existimantur a iurisdictione laica. Pag. 15.

Cum ergo Interdictum hoc, iuxta Govartium, unice caveatur ne Iudices saeculares se immisceant causis Ecclesiasticis, quae mores & doctrinam eorum concernunt, & tamen iuxta Govartium hinc Decreto tanopere advertebat Theologi Belgae, tandem hinc coniecit Govartius, omnem Theologorum Belgarum querelam esse, quod sibi in materia morum & doctrinae per hoc Interdictum recursus ad Tribunalia Regia occludatur.

Varietates, ne quid durius dicam, haec est, quae Adversarii istorum Theologorum, nunc tot annis Potestatisbus sublimioribus, totique Belgis imponunt, ipsique Theologis viam iustitiae occludere siverint.

Falsum itaque & calumniosum est, Theologos Belgas conqueri de Interdicto, quia Consilium Regis serio interdicat: Ne alio ad vos recurrentes Ecclesiasticos, quos Episcopi propter mores aut doctrinam aggressi fuerint, vel deinceps aggrediantur, recipiatis, neve vos illis immiscetis, aut illa ratione praestitis patrocinium, siue possessionis, siue alio titulo quocumque. Ita verba Interdicti Latine reddidit Govartius: at in originali idiomate Burgundico Gallico aliter nonnulli sonant, magisque referri videntur ad Ordinationes Episcoporum in materia morum & doctrinae, quam ad ipsorum particularis processus; verba sunt: Nous vous faisons cette pour vous interdire, comme nous vous interdisons Serieusement de recevoir, vous meler, ni proteger aucune instance ou pretention, que l'on voudroit former pardevant vous, soit à titre de possesseur ou autrement, contre les Dispositions & Ordonances que les Evêques ou Dioceains pourvoient avoir fait, ou seroient étapés, pour cause de doctrine & mœurs desdits Ecclesiastiques.

Sed quoniam sensu Interdictum accipitur, falsum ac calumniosum est, Theologos Belgas querentem Interdicti non agnoscere, in quantum habet iudicibus laicis, ne ordinationes aut processus Ecclesiasticos in materia morum & doctrinae Ecclesiasticorum conveniant; aut sub colore possessionis ad se trahant causas morum & doctrinae: sed queruntur duntaxat de varietate & calumniis Adversariorum, quibus, sub hoc pretextu Regis Catholici religione & zelo pro tuenda Ecclesiasticorum Immunitate abutuntur; Suaeque Majestati falso imponunt, ut Theologi Belgae, quos calumniati amant, viam iustitiae occludant.

Porro ut hanc iustitiae occlusionem assequerentur, bina media impenduntur.

Primum Regi Catholico imposuerunt, Theologos Belgas turbare ad Tribunalia Regia, ut hoc pacto legitimos Iudices harum causarum subterfugiant, & ab eorum se correctione & censuris eximant, ipsosque Episcopos in spirituali Dioecesium suorum regimine impendant.

Ubi vero id S. M. C. persuaserunt, atque Interdictum in

se quidem aequilimum obtinuerunt, non iam ordine iudiciario in materia morum & doctrinae procedunt, sed via facti, Theologos Belgas sibi odiosos a munus, Cathedralis, & Benedicti excludunt. Deinde ad protectionem Regiam contra violentiam via facti sibi illatam hi Theologi recurrunt, portam sibi reperiunt oculum, contra mentem quidem S. M. C. protectionem contra violentiam subditi sibi illatam nunquam negare intendunt, sed artibus & calumniis Adversariorum, qui clamant, trahari de materia morum & doctrinae; ac proinde non posse his Theologis protectionem siue manutentionem a Consilio Regis concedi, hoc Regio Interdicto obstant.

De duobus ergo queruntur Theologi Belgae; primo, quod falso & calumniosum imposuit sit S. M. C. & E. S. C. quod Theologi Belgae materiam morum & doctrinae subici velint iudicio Iudicum laicorum, quosque idem Theologi Belgae ad Iudices illos laicos recurrant, ut se a iudicio Episcoporum, aut aliorum Iudicum Ecclesiasticorum in hac materia morum & doctrinae eximant.

Secundo, quod Adversarii ipsorum hoc Interdicto abutuntur, protectionem Regiam & possessionem in casu violentiae & turbationis, per viam facti ipsi adimendo.

Ipsos Theologos loquentes audiamus in Libellis Ordinibus Brabantiae oblatis, & in quos Certamen Govartii praecipue convertitur.

In priore quidem pag. 78. de suis Adversariis exponunt: „quin & Interdicta obtinere, quibus naturalibus causarum „nosstrum iudicium in ipso Consilio Brabantiae cognitio adi- „muntur, ne in Tribunali ordinario locorum, ubi Sup- „plicantes morantur, innocenter adversus subreptiones & „artes eorum, qui ipsos calumniantur, protectionem inve- „niat.

Deinde ibidem concludendo: Quod unum petunt, est, ut iudicentur extra Patriam, nec sine forma Iuris ordinaria, nec habeantur indignius aut iniquius quam seleratissimi quique, quibus Legum protectio nunquam negatur, quantumvis fortia & violenta sint contra eos criminum illorum praedicta.

Et infra efflagitant Ordinibus Brabantiae deprecationem, quae a Sua Majestate obtineatur, ut Leger & Privilegia Patriae circa ipsos religiose serventur; ita ut contra ipsos non procedatur via facti, sed caute omnes, quae ad ipsos spectant, agantur coram iudicibus Provinciae legitimis, & secundum formam Iuris.

Hic videre poterat Govartius, si videre voluisset, Theologos non regulare Iudices ordinarios & competentes Ecclesiasticos in materia morum & doctrinae, sed hoc unum efflagitare, ne contra eos procedatur via facti, neque ipsis contra violentias & oppressiones Adversariorum adimatur protectio Regia, quae nec seleratissimi negatur.

Utque ad ipsum Interdictum accedamus: Queruntur quidem Theologi Belgae in altero Ivo Libello Ordinibus Brabantiae p. 83. de Adversariis, quod ius artibus & calumniis in Aula Suae Majestatis obtinere siverint hoc Interdictum.

Sed quae querelam causae: An forsitan quia in causis morum & doctrinae remittuntur ad Iudices Ecclesiasticos, & inhabitat Consilium Regis, ne in his causis Episcopos turbent? Ita, quidem perlocutus est Govartius. At quae fide, Theologos audiamus (quos non audiri velent Adversarii, quibus Govartius suspensus ferre amat) querelam rationem exponentes: Non quod Supplices non agnoscat, inquam, iudicium accusationum in materia doctrinae & morum contra Ecclesiasticos de iure pertinere ad Episcopos: sed nemo est etiam qui non consentiat, quod omnia illic fieri debeant via iustitiae, & forma procedendi ordinaria. Interim nimis saepe contingit, ut, quemadmodum exempli recentia mox commemoranda clare probant, Iudices Ecclesiastici, dum seu Potestatem auctoritatem serio vident, facile viam iustitiae praetermittant, seque in possessione collocent privandi suae Dioecesis Ecclesiasticos suis munus via facti. Haec de causa S. Majestatis tamquam iustitiae protectio reservavit sibi cognitionem possessionis, ut impediat ne quae violentia sibi subditi, neve fortiorum auctoritate opprimantur, ac via facti & sua possessione turbentur.

Agnoscat Govartius Theologorum querelam non esse, quod iudicium accusationum in materia morum & doctrinae contra Ecclesiasticos remittatur ad Episcopos; sed quod contra violentiam & vim facti Protectio Regia ipsis per fraudes Adversariorum Regis Interdicto abutentium denegatur.

Quod Govartius dicat, a Theologis Belgis Decreta Regia dici Decreta horrenda, falsum est. Dixit quidem, qui Gallice commisit Libellum supplicem Theologorum, ea Decreta esse terribilia, de ordinibus terribilibus, utpote quae merito terrorem incuterent Theologis Belgis, contra quos Adversarii Regem commoverant, eos apud ipsum per summam, calumniam traducunt, velut de haereticis & aperta adversus Ecclesiam rebellione convictis. Porro vos illi terribilia nihil habere a reverentia Regis nonnulli debita alium, immo vero sapientiam a haereticis Scripturis usurpant, ut hominibus sanctum & causam ipsius Majestatis divinum timorem inieciunt. Sanctum & terribile nomen ejus, inquit Psalmista. Deus magnus & terribilis. Deuteronomio. 7. 21. Potens & terribilis. Deut. 20. 17. Quam terribilia sunt opera tua, Domine. Psalm. 65. Terribilis in conspectu super filios hominum. Ibid. vers. 5.

At Govartius, ut invidiam Adversariis conciliaret, quasi irreverenter de Regis mandatis locuti essent, semper Galliam illam vocem venit per Decreta horrenda, quod epithetum est nonnunquam in bonam partem accipitur, laepius tamen in-

immane aliquid, emulentum ac eventum significat: ita crimen horrendum, monstrum horrendum, eadem horrendum, bellum horrendum dicimus. Immo vox Gallica, horribile, illi respondens, & quam usurpam esse a Scriptore Gallo persuasum esse vult, vix ac ne vix quidem in bono sensu accipitur. Quoties igitur voce illa horrenda utitur Govartius, ut Gallicam exprimat, toties immanem & horrendam calumniam sinit Theologus Belgis: utitur autem plurimis in paginis, ut pag. 8. 9. 14. 32. 33. 36. & 51. semperque charader Italico, ut magis conspicuum redderet Advertentiorum, ac vult, materiam, sed suam potius, ut res esset, calumniandi libidinem.

§. III.

Forma servanda in Causis Ecclesiasticis juxta consuetudinem, Leges, & Privilegia Belgii, quam Theologi Belgae in suis causis servari possunt.

TRIPLEX distinguenda est Causa Ecclesiastica; mere dogmatica, petitoria, & possessoria; videndumque quis harum respective sit Judex competentis, juxta leges, consuetudines, & Privilegia Belgii S. M. C. subiecti.

Causa fide materia dogmatica est, in qua de solo dogmate five doctrina agitur abstrahendo ab omni facto seu personarum; puta, an aliqua propositio sit haeretica, erronea, scandalosa, vel alio titulo reprobanda, aut in Scholis non sustinenda.

Hoc iudicium spectare ad Judicem Ecclesiasticum, praecipue autem ad Sedem Apostolicam nemo dubitat. Neque hoc speciale est Belgio nostro, sed toti Orbis Catholico commune: omnique Catholicus libenter fatetur, definitionem dogmaticam esse fidei nostrae depositum, Ecclesiae ejusque Ministris, ac signanter Pontifici Romano, non autem Regibus & Principibus saeculi, a Christo creditum esse; nisi duntaxat, ut hi, quod illi definitivè, executioni mandare fassant: atque in hoc consentire Belgas Theologos supra offensum est.

Similiter in causa petitoria rei five materiae pure Ecclesiasticae, Belgae Theologi non alium Judicem pro competente agnoscunt, nisi Ecclesiasticum: neque possunt Ecclesiasticum in petitorio rei mere Ecclesiasticae, ad Tribunal laicum, etiam Regium evocari.

Causa autem in primis dicitur petitoria, & questio super petitorio, si ipsum jus five tutulus rei spiritualis in questionem trahatur, seu controversetur: puta in materia Beneficentiae, cum quis sit legitime & Canonicus electus; num causa fuerit vocis passiva; num eligentes haberent jus eligendi; an Patronus jus praesentandi, aliunde simile quo ipsum jus & titulus controversitur.

Uterius, si quis impetatur de doctrina haeretica, aut alio crimine, ut impudicitia, &c. & concludatur ad poenam Canonica, erit causa petitoria personalis, eae coram Judice Ecclesiastico & Ordinario ipsius Clerici in hac causa competente tractanda erit.

Praxis Belgii deferens Judici Ecclesiastico causas mere Ecclesiasticas, praeterea ubi & inter Ecclesiasticos agitur, conformis est juri communi, & omnibus passim Orbis Catholici regionibus: sed illud speciale est Belgio cum aliis quibusdam Provinciis & Regnis, quod causae similes non coram quibuscumque Judicibus Ecclesiasticis, alias de jure communi quoque competentibus, agitandae sint, five quod Reus ad quocumque Judicem alias de jure competentes evocari non possit: ac duntaxat in coram Judicibus in Partibus, ut ajunt, id est, in Provincia in qua Reus domicilium habet, si causa personalis sit, si realis sit, puta super aut Beneficio, Decimis, jure Patronatus, &c. in qua Beneficia ahae res Ecclesiasticae, de quibus disputatur, sit fuerint.

Privilegium quippe Belgarum, ac nominatim Brabantinorum est, eos extra Provinciam in iudicium per materiae five Ecclesiasticae, five profanae, trahi non posse; sed iudicari debere coram Judicibus in Provincia, five in Partibus.

Hoc Belgarum jus & privilegium in antiquissimis harum Provinciarum Legum Tabulis, necnon Principum Edictis, etiam Juramento in eorum inauguratione firmari solitis expressum, adeo notorium est, ut & externi Scriptores passim illius meminerint.

Ludovicus Guicciardinus Italus in generali descriptione Belgii, ait: Pontifex „nullus omnino praetensionis vel correctionis, nisi praetextu quemquam hominem, five Ecclesiasticum sit, five laicum, evocare potest extra Provincias. Unde si quod forte occurrit, oportet ut mittat, vel hic deputet Commissarios, qui de praetensa causa cognoscant.

Ejusdem Belgii Juri meminit Renatus Choppinus lib. 2. De Saer. Polit. tit. 4. num. 8.

Agnoit quoque hoc Belgicum jus Petrus V. & Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum an. 1623. Cum enim per Philippum Maffium Archiepiscopum Alberti & Liabellae Ablastum, Sacrae Congregationis expostum esset, quod in Burgundiae, Barbantiae, Flandriae, ac aliis Belgii partibus dominio Alberti Archiepiscopi Austriae subiectis, inter alia Archiepiscoporum & Episcoporum Synodalia Secuta, ex immemorabilibus consuetudinibus, Concordatis, & Privilegiis notariis eorundem partium hac usque in viridi tentum & oblatum foret; omnium Incolarum coram externis Judicibus multas Synodales Patrie duntaxat committi, & nihilominus inter alias Nuntiorum Apostolicorum Belgii facultates infernum afferatur Indulgentiam, eas causas generaliter committendi, cognoscendi; quodcumque per eundem Philippum, an per di-

has facultates Nuntiorum Apostolicorum hic annexas, possit dictis Statutis & privilegiis aliquatenus derogatum censeri juxta Cap. 20. Sess. 24. De Reformat. „ Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum facto prius verbo cum „ SS. D. N. Paulo Papa V. respondit, Sanctissimi D. & Patrum „ dicti Concilii intentionem non fuisse, nec esse, Statutis & „ Privilegiis hujusmodi derogare; firma tamen ac alias in re- „ liquis illasae permanente dicti Capituli 20. Sess. 24. disposi- „ tione. Romae 23. Junii 1616. Signatum, S. Cardinalis Lan- „ celottius dictae Congregationis Praef. fuit.

Quam sollicitè cautum fuerit, ne huic Belgico Juri in minimo derogatum videretur per Concilii Tridentini in his Provinciis promulgationem, apparet ex notis, quas ad capita Reformationis appolueret Senatus Regii, ac notanter Brabantini, hujus Privilegii praeter reliquis tenaciores & defensores zeliosiores.

Ad cap. 8. Sess. 13. quo decernitur, ut causae Episcoporum, cum pro criminis objecti qualitate comparare debeant, coram Pontifice Maximo referantur, ac per ipsum terminentur: „ Spec- „ tati Brabantini observant, hac ratione subditos extra „ Provinciam fore trahendos, quod directe advertatur Indulto „ Summorum Pontificum Leonis & Clementis, & Constitutio- „ nibus Suae Majestatis, & Illustrissimorum ejus Praedecesso- „ rum, qui non sine gravi & praegnantia causa id concesserunt. „ Rursum ad cap. 5. Sess. 22. Quod statuitur de cognitione a- „ dhibenda in dispensationibus, cum hac cautione accipiendum „ esse monetur, ne subditi hac occasione extra Provincias suas „ evocentur.

Indultum Leonis decimi, cujus ad cap. 8. Sess. 13. fit mentio, extat parte 1. Edicti Flandriae Rubrica 4. datum anno 1515. quo conceditur ad preces Caroli V. quod nullus harum Provinciarum subditus, five laicus, five Clericus Saeularis vel Regularis in prima instantia pro causis spiritualibus, civilibus, aut mixtis, citari vel conveniri extra Patriam possit.

Itaque si de petitorio in materia Ecclesiastica agatur, juxta notorium Belgii usum instituenda coram Judicibus ordinariis aut delegatis in Partibus: neque ad externa Tribunalia, etiam Romae Urbis, trahenda est causa: sed si ad Sedem Apostolicam, aut devoluta sit per appellationem, debent dari Judices Synodales in Partibus, qui de causa, auctoritate delegata, cognoscant; quod & notoria & quotidiana praxis docet.

Denique ubi de possessorio five possessione agitur, id est, ubi possessorem seu quali possessorem, puta Beneficium, alternative juris spiritualis aut Ecclesiastici controversitur, vel via facti in possessione quis turbatur, juxta notorias Belgii Leges, consuetudines, & Concordata, cognitio ad Regia Tribunalia spectat; quemadmodum §. 3. latius offensum fuit.

Hanc notorium Belgii consuetudinem & praxim tam quoad causas super petitorio, quam possessorio, toties renovant Consilia Regia, quoties super provisione Pontificia litteras Placeti annunt; expresse in illis litteris ordinant, ut si occasione hujus provisionis questio incidat, ea instituenda sit in possessorio coram Tribunali Regio: in petitorio autem coram Judice Ecclesiastico ordinario in Partibus residente, aut Delegatis similiter in Partibus, conformiter ad Edictum Philippi Archiducis de 20. Maji 1479. quo mandatur litteris Placeti eam clausulam inseri. Extat integrum Edictum part. 1. Edicti Flandriae Rubrica 8.

Quia & illa notoria Belgii praxis in Concordatis, necnon Curiarum Ordinationibus expressa est, quod intentato possessorio coram Tribunali Regio suspendatur petitorium, five petitorium coram Judice Ecclesiastico intentari non possit, nisi possessorem inchoatum coram Judice Regio fuerit plene evacuatum, uti habent Concordata Curiae Brabantiae, tit. 4. art. 1. Item Ordinationes Brabantiae, art. 445. & Ordinationes Parliamenti Mechliniensis, tit. Des Complaintes & autres matieres possessoires, art. 10. Item Ordinationes Curiae Haemoniae, articuli 421. & 422.

Ut ergo compendio totum comprehendam; Theologi Belgae juxta leges, consuetudines, & privilegia Patriae iudicari possunt, petunt primo, ut dogmata five quaestiones doctrinales inter ipsos controversedebentur ad Sedem Apostolicam quemadmodum & S. M. C. datis litteris 20. Decembris 1697. omnibus mandavit; atque hujus Sedis iudicium & desilio cum plena submissione expectetur; nullaque interim iudicium Sedis Apostolicae praeveniendo aut usurpando, alterius opinionem nondum damnatas aut censuratas, damnare aut censurare audeat, uti tero omnibus Theologis injungit Innocentius XI. in Decreto, quo 69. Propositiones laxioris moralis damnavit.

Secundo petunt, ut in petitorio, ac actione mere personali seu morum five doctrinae, non iudicetur, nec iudicari jubeantur, nisi coram Judicibus suis Ordinariis, five Delegatis in Partibus, idque jura formam & stylum in his Tribunalibus servari solum, id est, servato Juris ordine, secundum Leges & consuetudines Belgii.

Tertio, si super possessorio ipsis questio moveatur, seu surbentur quocumque praetextu in sua possessione, aut quali possessione, priusquam in ipso petitorio legitime & servato Juris ordine auditi & condemnati fuerint, liceat eis contra violentiam facti, five turbationem possessionis, juxta inveteratum & notorium Belgii usum protectionem Regiam, five maintenancem in Senatu Regio petere & causam possessionis ibidem tamquam coram legitimo Judice introducere, & servato Juris ordine prosequi, omni interim super petitorio quaestione sileat.

Hac eorum postulata conformis est, non tantum Juri naturali ac Divino Principum nostrorum solemnium promissio; quod sancte promittant; se non passuros, ut subditi juri extra for-

nam Juris trahebatur: sed etiam Sanctissimi D. N. Innocentii XII. Brevis ad Episcopos Belgii de 6. Februarii 1694. & Litteris Belgii de 20. Decembris 1697. quibus Brevis hujus executionem præcipit; quo nimirum mandatur neminem a munis Ecclesiasticis excludi posse, nisi servato Juris ordine eam penam commiseruisse probatum fuerit.

Sic enim in B-evi serio mandat Episcopis: *Ne ulla ratione quemquam vaga ista accusatione, & invidioso nomine Jansenismi adducit aut nuncupari sinant, nisi prius legitime esse suspectum confiteri aliquam ex his p-ositionibus docuisse, aut tenuisse; nec quemquam sub hoc pretextu repellit ab officio, munitis, Beneficiis, gradibus, ac pensionibus habentis: vel illa quomunque fundione Ecclesiastica permittant, nisi servato Juris ordine, eam penam, quæ viris atque Catholicis gravissima est, commiseruisse probatum fuerit.*

Et sane si permissatur, quod Theologis sub vaga accusatione Jansenismi, novitatis, alteriusve erroris aut defectus adimatur possessio, iisque via possessorii occludatur, priusquam servato Juris ordine de Jansenismo, &c. convicti sint, jam re ipsa contra intentionem Pontificis & Regis, a munis & Beneficiis Ecclesiasticis vaga ista accusatione exclusi iri, priusquam servato Juris ordine, eam penam eos commiseruisse probatum sit, tametsi petitorum ipsi apertum maneret, paragrapho sequenti ostendimus.

6. IV.

Theologi merito conqueruntur, sibi viam justitiae negari, dum via possessorii ipsi occluditur.

PEx totum sui Certaminis discursus accusat Govartius Theologos Belgas, quod querantur sibi aditum ad Consilia Regia, ac signanter ad Consilium Brabantiae occludi. Verum dicet Govartius, si non adderet, Theologos ideo conqueri, quod in materia *morum & doctrinae* ad hoc Tribunal iis aditus negatur; quod sine injuria & calumniis iis assignari nequit. Nimirum notum est, quod Consilium illud *hujus materie* judicem non expetant; sed unice petant sibi aditum aperiri ad Tribunalia Regia in *mere possessorio*, idque juxta notorias Belgii consuetudines, patriasque leges.

Sciunt enim, hoc aditu occluso, re ipsa omnem eis viam justitiae esse clausam; seque Adversariorum & potentiorum violentiis esse palam expósitos, & omni defensionis remedio re ipsa destitutos; atque ideo se instare, ne Regi Senatus protectio & aditus iuxta patrias Leges sibi claudatur.

Ipsos in altero eorum Libello supplicis Ordinibus Brabantiae oblato conquerentes audiamus pag. 86. Postquam dolentes narrarunt Adversariorum artibus & calumniis via possessorii occlusa, non aliam Ecclesiasticis viam superesse, nisi petitorii coram Judice Ecclesiastico, sese ad Ordines Brabantiae convertere dicunt. „Scitis vero, illustrissimi Domini, quot incommodis hæc via obnoxia sit: dura enim vero res est, cogi ad videndum res suas, constitutionem suam, & ut dicitur, sortum suam committere uni homini, qui agit nomine & ex mandatis, & deprenderet a Superiore (scilicet legatore) obtinuerit tres Sententias conformes, jam sumptibus exhausta est, timetque non immerito, ne prius vitæ suæ, quam litis finem accipiat. Ita accidet, ut idoneus Ecclesiasticus, bene meritis, prius e possessione sui officii alteriusve munus deturbatus, dum a Concilio manu teneri non poterit, per viam omnem eo privatus maneat, consumptaque juventute tota in studiis & labore, deprehenatæ sit absque munere, absque sustentatione, absque auxilio, videatur cum horrore properantem ad se magnis passibus fensurum, nec habeat quo illius incommoda & necessitates sustineat.

Sciunt non hi duntaxat Theologi Belgæ, sed universi, qui sunt in Belgio Episcopi, Prælati, Capitula, vel Ecclesiastici, quot incommodis sit obnoxia via petitorii coram Judice Ecclesiastico: sciunt quot citius finem vitæ, quam finem controversiæ ordinari sperare possint, qui hanc viam ingredi coguntur.

Nonne idesum Episcopi, Prælati, & quotquot sunt Ecclesiastici five Seculares five Regulares, quotidie suo exemplo ostendunt, & palam manifestant & probant, dum in suis controversiis super Beneficiis, Decimis, jure patronatus, aliisque quibuscunque causis Ecclesiasticis ad Consilia Regia titulo possessorii recurrunt, prætermisso petitorio coram Judice Ecclesiastico? Revolvat D. Govartius Regalia Curiarum Ecclesiasticarum Belgicarum, & videat, quot ex centenis contraverisiis super Beneficiis, Cathedralis, aliisque similibus materiis Ecclesiasticis, etiam inrer Ecclesiasticos, a saculo motis & agitat, coram Judice Ecclesiastico agitatae fuerint.

Scit indubie D. Govartius, absolutum & evacuatum possessorium coram Tribunali Regio superesse victo petitorio coram Judice Ecclesiastico. Dicat autem D. Govartius, quotumque petitorum coram Judice Ecclesiastico intenter, postquam in possessorio succubuit.

Revolvat rursus D. Govartius Acta Curiarum Ecclesiasticarum, & nobis referre dignetur, quot inquisitione facta reperit e causis coram Consilio Regis in possessorio terminatis fuisse in petitorio renovatas coram Judice Ecclesiastico. Fallor, si non sit futurus pene numerus sine numero.

Et quæ horum ratio? An forsan quod & Ecclesiasticis deficiamus & affectus ossa Beneficia, præsertim opina, aliæque munia aut res Ecclesiasticæ, quæ notabile emolumentum fecum trahunt, ut propterea amisso possessorio, ulterius petito-

rium aggredi nolint? Credo nec D. Govartio id persuasum innimis quinque, proh dolor! nota est plurimorum Ecclesiasticorum aviditas, & ad litigandum paritas, ubi vel minima ad Beneficia aliæque Ecclesiastica, præsertim majora Officia, preve-

endi spes effulget. Vera ergo ratio, quam nec D. Govartius inficiabitur, est, quod Ecclesiasticis omnibus passim perlatum sit, amisso possessorio, omnem pertingendi ad Beneficia, aliæque munia Ecclesiastica, a quorum possessione per Sententiam Senatus Regii seclusi sunt, spem omnem quodammodo esse adeptam; tametsi fiant sibi petitorum suppetellæ, illudque posse coram Judice Ecclesiastico intentari: non ignorantes quoniam expensis in annos plurimos, immo sæpius ultra tempus vite, coram Judice Ecclesiastico litigandum foret, priusquam petitorium plene & ordine juris servato, esset terminatum, & ipius effectum gaudere possent, contra eum, qui in possessorio obtinuit.

Et quis, ubi possessorium perdidit, non credit causam planè se amisisse, etiam si non ignoret sibi petitorium superesse; & ex adverso plenam victoriam sibi non applaudat, qui plenum possessorium adeptus est; licet iaciat, liberum esse Adversario suo petitorium intentare?

Si igitur passim omnes quotquot sunt in Belgio Ecclesiastici credant, sibi omnem ad munia Ecclesiastica viam præclusam, ubi possessorium ipsis adeptum est, licet petitorium coram Judice Ecclesiastico ipsis liberum adhuc maneat; quidni Theologi Belgæ merito querantur, se via facti a munis Ecclesiasticis excludi, dum a possessorio, nullo juris ordine servato, secluduntur?

Quidni merito conqueruntur, nec Breve Apostolicum; nec Mandata Regia pro hujus Brevis executione emanata servari, quæ vetant quemquam vasa accusatione Jansenismi a munis excludi, nisi servato juris ordine probatum sit, eum hanc penam commiseruisse, dum via facti possessorio eis occluso, re ipsa a munis Ecclesiasticis via facti nullo juris ordine servato excluduntur?

Næque id ignorant horum Theologorum Adversarii, qui propterea tanto studio, torque artibus & falsis informationibus conantur impedire, quominus hi Theologi in possessorio audiantur, securi de ipsorum exclusione, & de suorum victoria, quando possessorium his Theologis occlusum retinere possint; parum anxii de petitorio a Theologis his coram Judice Ecclesiastico intentando: quod vel vix cum vita illorum finendum sciunt.

CAPUT .III.

An Theologi recte accusentur de violata Jurisdictione Ecclesiastica in Causis Criminalibus?

S. I.

Falso accusantur Theologi Belgæ, quod in Criminalibus declinent Tribunali Ecclesiastico.

CERTAMEN fuisse pro Immunitate Sacerdotum Belgii in causis personalibus præcipue criminalibus, profuturum D. Govartius in ipso sui Certaminis titulo.

Unde & pag. 37. accusat Theologos Belgas, quod a Potestate seculari, eaque inferiore & subalterna possulent, ut rebus, personis, doctrinis, moribusque Ecclesiasticorum se immiscant, non ut eorum Protectores, sed ut Judices; ut omnem disciplinam, omnemque jurisdictionem Ecclesiasticam civilem & criminalem adimant Episcopis, veris illarum dominis & proprietariis. Si ergo fides Govartio, possulant Theologi Belgæ, ut & in civilibus, etiam quæ materiæ doctrinae & morum tangant, & criminalibus habeant sibi Potestatem secularem, non Protectricem duntaxat, sed judicem: omnique eorum conatus eo collimat, ut jurisdictioni civilis & criminalis in Ecclesiasticis Episcopis adimatur, & in potestatem secularem transferatur.

Quam temere ac nullo plane fundamento, ne quid durius dicam, id asseruit Govartius quoad jurisdictionem civilem in materiæ doctrinae & morum, ex iis quæ capite 1. hujus Dissertationis dicta sunt, intelligi potest. Nunc examinandum, an majori cum fundamento traslatæ jurisdictionis criminalis in Potestatem secularem hos Theologos reos faciat.

Nun forsan Theologi Belgæ aliquando coram Episcopis eorumque Officialibus criminaliter in materia doctrinae aut morum, ad requisitionem Promotorum citati fuerint? An citati Tribunali horum declinarunt tamquam incompetens, ad Potestatem laicam refluentes?

Si materiæ doctrinae attendamus, nonne quotidiana ac notoria horum Theologorum auditur querela, quod continuo per suos Adversarios clametur, eorum Belgum scire Jansenis, Rigoris, & Novatoribus, hominibusque hæretica pravitate, & doctrinis erroneis, perniciosi, & infecti; & tamen nemo per tot annos, quibus hæc sparguntur, super mala doctrina legitime fuerit citatus: licet Adversarii ipsorum, nec animus defuit, nec auctoritas, nec potestas, si eos reos esse probare possent?

Nonne notum est toti Belgio, ut nec Govartium latere possit, hos Theologos per suum in Urbe Deputatum Doctorem Hennebellum, utilem Doctorem Desirantium Adversariorum Mandatarum, ut vel unum de Jansenismo legitime convictum aut saltem legitime citatum, coram Sede Apostolica produ-

ret) nec unquam Desistantium (a) quantumvis iterato, & saepius interpellatum id praestare potuisset? An non vel hoc argumentum publice utuntur hi Theologi, ut Janensium sustinent esse in Belgio *morum phantasma*, quo hominibus illudatur, & Potestatibus imponitur?

An non haec moverunt SS. D. Innocentium XII. ut in fecundo suo Brevis ad Episcopos Belgii dato 26. Novembris 1696, noluerit simpliciter uti voce *Janensistae*, sed addito epitheto *perversi*, ut ita abstraheret, an revera *Janensistae* darentur; an solum esse *pretendentes*.

Prodacit igitur D. Govartius Theologum Belgam vel unum in materia doctrinae citatum criminaliter coram Judice Ecclesiastico.

Deinde ostendat, eum hoc Tribunal tamquam in hac materia *incompetens* declinare, & ad Potestatem *Secularem* ut Judicem hujus adionis *criminalis* convolvat. Si ostendat, hunc eum Govartio *violata* Immunitatis Ecclesiasticae reum esse dicemus; atque contra similes Certamen pro Immunitate Sacerdotum in causis *criminalibus* laudabimus. Sed si producere nequeat, patitur, ut ipsum de temeraria accusatione reum habeamus.

Sed forsitan in materia *morum*, suisque excessibus, *jurisdictionem criminalem*, ac censuram Episcoporum declinare: & ad Potestatem *secularem*, spe immunitatis, coniungunt Theologi Belgae, atque in hoc saltem ipsam *jurisdictionem Ecclesiasticam criminalem* *admittunt* Episcopis, ut loquuntur Govartius. Sed quis in Belgio ignorat, Theologos Belgae, quos *praefatos Janensistas* vocant, vel eo titulo appellari hoc nomine, quod severiores ac exactionem *Moralem*, & vitae rationem praefarent: atque ab excessibus, qui iudicio *criminali* occasionem dare possent, prae aliis Ecclesiasticis nisi exempti?

Quis in rebus laice adeo hospes, ut nesciat, vel eo passim pharimaco maculam *Janensismi* jam contractam elui, quod liberiores, & Ecclesiasticis minus convenientem vivendi rationem quis altimat; nec ab his sollicitate caveat, quae Episcoporum & Officialium censuram mereri possent, & in qua Promotores ex Officio suae inviolarentur?

An non Theologi Belgae sunt, qui in altero suo Libello Ordinis Brabantiae oblato pag. 90. alte queruntur, se per Episcopum Pastorem Multifidum D. Archiepiscopi de multis excessibus publice proficiendi: idque (quod satis repeti non possent) nullo ipsorum unquam legitime de *erroribus* aut *abusibus*, qui in ea Episcopa ipsi *ascribuntur*, convicto, uti ipsi loquuntur?

Nonne ipsi p. 191. ut suam innocentiam probent omni *legitimo iudicio* se siftere paratos offerunt: « Et qui (Theologi Belgae) licet omni humano auxilio (inquunt) destituti, offerunt se, ut comparant coram omni iudice *legitimo*, ut illic se condemnari & rigore omni puniri videant, si rei deprehendantur.

Theologi, qui super excessibus suis offerunt comparere coram omni iudice *legitimo*, eximuntur se juxta Govartium a *jurisdictione criminali* Episcoporum?

Forsan replicabit Govartius: Aliud verbis proficitur, & aliud factis exhibent, hic sane Govartio probandum esset, & eatenus fides adhibenda his Theologis, qui de retributione mentis, similibusque mendaciorum pallamentis minus sunt suspecti, donec Govartius probaverit, Theologos hos alud verbis, aliud factis profiteri. Proferat Govartius Theologos Belgae, quos vulgo *praefatos Janensistas* dicimus, qui super excessibus suis in moribus *criminaliter* tueri ad infantiam Promotoris citati coram Curia Episcopali. Ostendat dein Govartius, quod citati Curiam hanc tamquam *incompetentem in hac materia* declinarint, & ad Potestatem *secularem*, ut iudicem competentem convolvant. Nihil haec proferat & probaverit Govartius, finit, ut hic tamquam *invere loquentes*, & ipsum tamquam temerarie nimis, & precipitanter accusantem reputemus.

§. II.

Hallucinatio Govartii circa cumulationem & concursum iudicii possessorii & criminalis.

TAMEN totus Certamen Govartii contextus sit admodum confusus, & nescio quibus parergis involutus, immo quasi ad intricandam & obcurandam obsequium suis compositioni videatur, nihil equidem obscurius & intricatius, quam discursus ipsius pag. 46. & 47. de cumulatione iudicii possessorii & criminalis, ut vix capere poterim, quid toto hoc discursu probare contendat, et quo ejus discursus tendat.

Sane illud erueri non potui quam omnia eo collinare, ut evincat, iudicium *criminale* per Promotorem Curiae Ecclesiasticae institutum, impediri non posse titulo possessorii, aut *manutentionis* in Consilio Regio obtentae, aut obtinendae: hoc autem si probare intenderit Govartius, labori parcere poterat. Adversarioque sibi fingit, Quis enim id ei negavit? Sicut nec quiquam negat, Beneficium *criminaliter* etiam ad privationem Beneficii per Promotorem convento, fas non esse ad *manutentionem* recurrere eo solo titulo, qui a Procuratore criminaliter adversus ipsum ad privationem Beneficii coram Judice Ecclesiastico concluditur: & si *manutentionem* a Sena-

tu Regio eo titulo petat, eam illi denegandam nemo negat. Sed quid, si priusquam servato juris ordine condemnatus esset, *via facti* in possessione sui Beneficii turbaretur? Tunc facit non ob *crimine* adversus se intentatum iudicium; sed ob illatum violentiam, ac *via facti* turbatam possessionem, ad Regium Tribunal pro *manutentione* recurrere possit. Ita, quae ut exemplo involutum Govartii discursum paucis exponam;

Dico, si Pastor aliquis ob excessum in moribus, vel malam doctrinam convenitur criminaliter coram iudice legitimo iudice Ecclesiastico; quandoque Promotor juxta formam juris, ac servato juris ordine, adversus illum legitime procedit, nulla poterit esse questio *manutentionis* aut possessorii: nec enim Pastor *via facti* in sua possessione turbatur, ut supponitur, sed judicialiter & *via juris* contra illum in petitorio proceditur; nullaque violentia si inferatur, sed omnia secundum formam juris procedunt.

Et quomodo pendente hoc criminali iudicio posse esse locus *manutentionis*, quandoquidem eo durante possessio integra ei maneat, quousque servato juris ordine iudicatum fuerit in petitorio, ipsum penam privationis Beneficii commoverisse? quod petitorium sic rite & juxta formam juris ablutum, absorbet ipsum possessorium, nec possit illud ulterius *manutentionis* locus esse potest. Hoc D. Govartio nemo jurisconsultum negabit, nisi Theologi ultro concedant.

At ponamus, Pastorem auctoritatem aut suspensum de excessibus in moribus, aut de mala doctrina, pendente accusatione aut iudicio durante criminali, *via facti* in sui pastoratus possessione turbari, aut ab ea defici, *manutentionis* locus erit, eaque a Senatu Regio concedetur; non uti supra dictum est, quia criminaliter adversus ipsum agitur, sed quia in sua possessione & jure suo *via facti* turbatur, priusquam servato juris ordine probatum & iudicatum sit ipsum eam penam commoverisse.

Petebat Govartius: Quis huiusmodi *manutentionis* sit futurus effectus: vel enim (ut pag. 48.) illa durante permittit iudex laicus Promotori causam inchoatam prosequi coram Ecclesiastico, qui tandem convictum Pastorem condemnando, eum Beneficio & cura privabit: si acquiescat iudex secularis, *manutentionis* erit sine operatione illa: fin vero iudex secularis se Sententiae opponens executionem ejus impedit, nihil iniquius.

An haec ratiocinatio digna sit Consilio Ecclesiastico Magno Consilio Mechliniensis; an hujus Senatus famae ac splendori per huiusmodi scribilationes nihil detrahatur, alii judicent. Interim dicimus Govartio, per huiusmodi *manutentionem* nequaquam sibi iudicium *criminale*, possit Promotorem causam inchoatam servato juris ordine ultius ad finem prosequi: neque ei obitutam *manutentionem*, modo iudicio criminali adhuc pendente & condemnationis necdum plene secuta, ipsum *manutentionem* in sua possessione *via facti* non turbet; immo poterit condemnatus suo Beneficio & cura privari, non obstante sua *manutentione*, aut etiam pleno possessorio a Senatu Regio ei adjudicato; quia Sententia lata in petitorio ei de possessorio, ut nonnullum est.

At quam ineptum quod ailerit Govartius, quod eo casu *manutentionis* erit sine effectu! An ergo credit Govartius, *manutentionem esse sine effectu*, quae accusatum de crimine aut mala doctrina retinet in possessione Beneficii & Curae, donec in pleno petitorio, servato juris ordine, de crimine aut mala doctrina fuerit plene convictus, & legitime condemnatus?

Quam gaudeant Theologi Belgae, si vel hoc *manutentionis* effectus potiri possent; ut saltem in possessione suorum jurium & officiorum *manutentionem*, quousque servato juris ordine coram legitimo iudice Ecclesiastico convicti & condemnati essent, se penam privationis aut exclusionis commoverisse! Nequaquam sane progressum iudicii criminalis adversum se, nec Sententiae condemnatoriae executionem, si rei invenirentur, impedire vellent vi sua *manutentionis*, qua duntaxat adversus violentiam & *via facti* se tueri velle palam nimis profitentur.

Si Doctor Huygens hoc effectum *manutentionis* gaudere potuisset, nonne per duodecim & amplius annos loco Facultatis strictae Theologiae, ad quem legitime electus est, gavius esset, nec multum terretur, via juris & servato juris ordine ob malam doctrinam excludi, qui tamen ob praesentiam sibi viam *manutentionis* frustratus manet jure sibi ad dictum locum competente; tamen non tenet apud supremas Potestates insisteret, ut in iudicio audiri posset, sique aperiretur quid vel in doctrina, aut moribus suis displiceret, ob quod ei via iustitiae, quae nec sceleratissimo negatur, occulatur; atque ita inauditus via facti jure suo privatus maneat.

Scimus quam grata fuerit Theologis Apostolica a Privato Regis Consilio data ad Libellum Doctoris Martin (quae supra cap. 1. §. 4. integra relata est) ad obtinendam exclusionem duorum Theologorum a Gradu Doctorali, licet eadem haec clausula esset infera: *Declaraturque (Sua Majestas) Gradum Doctoralem, quem pretendunt Licentiatii Verschuere & Claes, non impediri quominus privari possint praerogativo iurium, quae Gradus Doctorali illi tribui, si ita decernatur per suam Sanctitatem vel alios, quibus materia dogmatica cognitio competat, juxta dictum Breve (scilicet de 6. Januarii 1694.) & Sua Majestatis Decretum.*

Haec clausula repleta totum continet, quod de effectu *manutentionis* dictum est; hanc nimirum impedire, ne *via facti* quis jure suo, puta suscipiendi Gradum Doctoralem, excludatur: at nequaquam obitare, quominus a munus Ecclesiasticis excludatur, si quando, *juris ordine servato*, juxta Breve Apostolicum eam penam commoverisse probatum fuerit.

(a) Vix erat ex Ordine Mendicantium Augustinorum in Belgio: hanc, 1707, scripta plena consiliis adversus Religionem & Rempublicam a D. Van-Eggen cogitatis falso fassoposuit: se maturius expensa declaratis esse innocens D. Van-Eggen; Patet vero Delinquentis ex Provincia Belgica ex alius passus est.

§. III.

An Theologi Belge evertant iudicium criminale prætextu possessionis suæ famæ; aut ex Lege diffamari recurriendo ad Tribunalia Regia?

GOVARTIUS ut Certamen suum verisimiliter ostenderet, nec contra umbras certare videatur, quorundam, nescio quorum, Prædictorum sustentum adducit, quo omnis Sacerdotum Immunitas in criminalibus, juxta Govartium, evertitur & concutitur.

Novimus (ait pag. 48.) responsum sustentumque Prædictorum quorundam dicentium: Sacerdotibus Beneficiis criminaliter accusatis, conventisque sustentum concedi per latro; non ita pro custodia possessionis beneficii, quam lantem ipsorum: & cum a Prædictis hisce inquirimus, num prætextu similitudinis laicius fiat iudex competeret, & quidem ante Ecclesiasticum, causæ ipsiusmodi criminalis? respondent consue laicum iudicium fieri, ut præveniendo etiam Ecclesiasticum, saltem cognoscat summarie & pro interesse civili beneficiati, utrum facinora ei objecta minus aut magis verisimilia sint, ut possessionem ei adjudicet, aut auferat, secundum quod apparebit verisimiliter.

Sed dicas, quæso, Govartius, qui sunt hi Prædicti, Jurisconsulti, an Theologi?

Si Jurisconsultos intelligat, proferat Govartius vel unum in Belgio Prædictum, qui hac praxi usus fuerit, aut eam scripserit probare.

Ad Prosperum Fagnanum nos remittit Govartius, ut hoc Prædictorum sustentum reprobatum videamus: sed nonne ipse Fagnanus, etiam Govartio fatente intrepide assensit, non esse auditum apud Jurisconsultos, ut in hac materia (criminali) allegaverint possessionem?

Nisi ergo nobis indicaverit Govartius Jurisconsultos Prædictos, qui hoc sustentum ut sunt, patiantur & sustentum hoc annumerari illis, quæ ad colorandum Certamen adinventæ sunt, confidit fane.

Dicit forsitan Govartius Prædictos hoc esse Theologos Belgas; quasi hi praxim litigandi, & causas omnes Ecclesiasticæ jurisdictionis trahendi ad Tribunalia laica melius noverint.

Profecto, non Govartius Theologos hujusmodi Prædictos designet, eosque hujusmodi sustentum & arte usos esse, ut causam criminalem contra ipsos intentatam a foro Ecclesiastico ad forum laicum avocarent, patiantur creditum in, hos Theologos non fecus ac ipsos Jurisconsultos Prædictos confictos a Govartio fuisse, ut Certamine iusticia aliqua in ipsorum saltem appareat, & Theologos Belga Ecclesiasticæ Immunitatis violatores esse publico persuaderet.

Sed nonne ipse Fagnanus hoc sustentum reprobat, multisque argumentis ficitum probat adversus Theologos eo utentes; ut proinde nequaquam a Govartio fingi hi Theologi videantur? Verum est Fagnanum ad Cap. Ne imitari, tit. De Constitut. agere contra nonnullos Theologos hoc ficitio sustentum abutentes.

Sed an forsitan contra Theologos Belgas vulgo prætextus Janensis, hoc sustentum reprobat Fagnanus? Nequaquam: sed contra Probabilissimam, atque nonnullos Calvinistas, laxitatem patris, & totius Moralis Evangelicæ corruptores, quibus ita Theologi Belgas bellum indixerunt & indicare pergunt, ut hoc præcipue titulo, invidioso nomine Janensium traducantur, quod nec Govartium latet.

Probabilissimæ igitur sunt, qui teste Fagnano, abutuntur hoc sustentum; non autem Theologi Belgæ. Illi, inquam, sunt, qui hoc sustentum utuntur, ut suum Probabilissimum (cui tam strenue se opposuit Fagnanus) stabiliant. Hi sunt, qui possessionem non tantum valere in materia civili, & foro conscientie esse sustentum in possessione suæ libertatis contra Deum & legem, asserere audent.

Audiamus ipsum Fagnanum loco citato, ubi postquam multis Canonibus probavit hanc Regulam: In dubio partem tutiorem in foro conscientie esse eligendam; dicit 172. quod plures Theologi ex recentioribus hanc Regulam Canonum multariam conentur evertere; additque num. 173. eos præcipue moveri hoc fundamento: „Quia cum quilibet fuis in possessione, obligationis innotatum; cum secundum Regulam Juris, in „ne suæ libertatis & famæ, in dubio non debet spoliaré se „nec possessione iudicando se culpabilem, aut nexu alicuius „obligationis innotatum; cum secundum Regulam Juris, in „pari causa melior sit conditio possidentis: quam Regulam habere locum non solum in materia iustitiæ, sed etiam in materia altorum virtutum, & in foro animæ, putat ibidem Sanchez, ubi supra (in Decalogum tom. 1. lib. 1. cap. 10.) Suarez de Religiosis parte lib. 4. De Voto cap. 5. num. 7. Henriquez in Summa lib. 3. capite 3. in Glossa littera P. alii multi (a).

Holne credit Govartius esse a numero Theologorum Belgarum, seu prætextu Janensium, aut hos similibus Theologorum placitis adherere? Nescio, an leposito paulisper partium studio, quo ad certandum contra hos Theologos Belgas incitatus est id credere aut sibi ipsi persuadere poterit: internum id certum habeat, si credat, se nullum in rebus Belgicis,

(a) Consule quid de hac Regula docuerit D. Van-Espen in Expositione Regula Juris: in pari delictis, vel Causa melior est conditio possidentis, & quæ extat Tom. VI. hujus editionis.

& hodiernis controversis vel parum versatum; suæ crudelitatis habiturum consortem.

Et tamen hi sunt illi Probabilitatem patroni, qui soli hoc paradoxum invenierunt & sustinuerunt, & contra quos aciem certaminis gloriose dixerunt Fagnanus. Unde & postquam multis solidissimis argumentis solidam dictæ Regulæ applicationem evicit; atque probavit, prædictam Juris Regulam, In dubio melior est conditio possidentis, nequidem in foro iudiciario in causa criminali posse alium, tandem concludit num. 105. Quare si, ubi agitur de crimine, inepte allegatur possessio in materia iustitiæ, etiam in foro iudiciario; multo ineptius allegatur in materia altorum virtutum, & in foro conscientie, in quo non benignior, sed tutior pars eligenda est.

Adverte nunc saltem, Govartius, quo te passio contra hos Theologos Belgas adduxerit; ut his Theologis assingas perniciosissimum & ipsius adeo execrabile, & publice toties ab eisdem reprobatum sustentum; illudque esse utilitatem, fugere & publice eis asferre que non puerit; atque nescio quibus exclamationibus omnem Jurisdictionem Ecclesiasticam, hoc paradoxo per Theologos Belgas everti, per paginas integras intrepide declamare non erubueris.

Alterum æque ficitum titulum priori non abfimilem, quo ad Tribunalia laica Causæ Ecclesiasticæ criminales deferantur, Theologis Belgis usitatum esse assent Govartius. Non rarius (ait pag. 52.) isform Belgis Sacerdotum ad Regia Tribunalia titulum sustentumque qui ex Lege diffamari recurrit; qui alius interdam tolerari possit, nisi legitimus ejus usus in abusum vertetur.

Nec de iustis, nec de abusu recurrit ex Lege diffamari ad Tribunalia Regia hic quæstionem cum Govartio volo habere. At id unum peto, num Govartius, qui octo aut novem circiter annis Parlamento Mechliniensis interfuit, unquam viderit, Sacerdotes Belgas, ac signaverit quemquam e Theologis huius, recursum habuisse ex Lege diffamari ad hoc Parlamentum, ut se a iudicio criminali Ecclesiarum eximeret; aut sciat, aliquando eos hoc titulo ad Regia Consilia, puta Brabantiam, convulsisse, ut iudicium Criminale in foro Ecclesiastico declinaret?

Ego, ut verum fatear, nullam hactenus exemplum vidi aut andivi, nisi hoc unum. Cum in Academia Lovaniensi cuiusdam Collegii Provocatores intendere viderentur Præsidentem ejusdem Collegii amovere a sua Præsidentia, hunc ad Consilium Brabantie ex Lege diffamari recursum habuisse intellexi: at ejus recursum initium, progressum, & exitum Govartio enarrandum remitto, si enarrationem sibi inveniabilem, & convenientem iudicet; neminem enim exactius de tota ejus recurrit feris instrumtus credo ipso Govartio; testes, acta, Iudices istius causæ, cui aderat, optime novit.

§. IV.

Accusantur Theologi Belgæ, quod adversus Episcopos, & signanter Archiepiscopum Mechliniensem actiones Criminales intendant coram Judicibus secularibus.

HACTENUS visum est, quam temere nullo omnino adducto exemplo accuset Govartius Theologos Belgas, quod in materia morum & doctrinæ ad Tribunalia Regia provocent, ut se ab Ecclesiasticis & ordinariis harum causarum Iudicibus subducant: nunc examinandum num maiori cum fundamento insinuet hos Theologos, quod alios Ecclesiasticos, quin & Prælatos ac Episcopos, atque signanter Archiepiscopum Mechliniensem conveniant coram Tribunali Regio; idque in causa Criminali: atque ex hoc capite, Immunitatis Ecclesiasticæ violatores & profanatores sint.

Ipsam primo Govartii accusationem audiamus, pag. 24. sui Certaminis: Nec verbi & libri tantum Immunitas hoc impetit; sed ad executionem doctrinæ sue procedentes viri isti, Belgæ Theologi coram Iudicibus isti secularibus lites intendant, easque Criminales & diffamatorias, non tantum contra Clericos, sed ipsos suos Prælatos & Episcopos: Iudicibus illis, ut innocentiam suam probent, doctrinam suam, moreque iudicandis submittant; coram illis Archiepiscopum suum, quod Decretum Regia amplius detur, illeque contraditores indicet, aggredduntur; consuequunt, ut aduversum constitutionem ipsam lacerent, & Archiepiscopum iniuriis revocet, palinodiam canat, uno eademque istum Prælatum suum, suam & Ecclesiæ Immunitatem crucientur. Gravius certe est vulnus, quod a fratre, quod ab amicis venit, gravissimum quod a suis.

Et pag. 5. sui Certaminis, relatis verbis Consultationis Memorialis P. Palazol per Belgas Theologos, quibus Theologi Belgæ narrant, quod a D. Archiepiscopum oblatus fuerit Regi Libellus una cum Deductione contra quinque ex his Theologis, atque ab his vixit Libellus in sui iudificationem prætextatus sit, subijcit: Interius mittunt hic indicare, quod Libellus, de quibus inquirunt, exhibuerint Consiliis secularibus; coram quibus Archiepiscopum respondere noluit, quod existimaverit nec se id posse, nec debere, prohibente id Ecclesia.

Tota igitur Immunitatis Ecclesiasticæ profanatio, quam tantopere hic exaggerat Govartius, consistit in oblatione Libelli adversus Illustrissimum D. modernum Archiepiscopum Mechliniensem, per quinque Theologos Consilio Regio Privato, qui suam innocentiam contra objecta Archiepiscopum probare offerunt, & famæ suæ reparationem postulant; neque alterius facti in toto fuso Certamine meminit Govartius, quo Prælatum quicumque aut Episcopum vel etiam Ecclesiasticum criminaliter a Theologis Belgis coram Tribunalibus secularibus conveniens aut accusatus esset. Animus non est hic examinare, num D. Archie-

archiepiscopus iustam rationem, sufficientem fundamentum habuerit infirmum ad denunciandi Theologos hos de exco-
municatis in suo Libello & Deductione adjuncta expressis; sed hoc
num discurrere animus est, nam Theologi Belgæ per Libelli
olationem, actionem criminalem contra D. Archiepiscopum
nam Judicibus secularibus instituerint, ad aliunde hoc
Libelli oblationem violatè immunitatis a Govartio jure ar-
guntur.

S. V.

Causa, occasione cuius hæc accusatio a D. Govartio adversus
Theologos Belgas instituta.

ASTUS, qui violatè Immunitatis Ecclesiasticæ gravissimam
querelam adversus Theologos Belgas movendi occasionem
edit Govartio, hic est.

Anno 1697. D. Archiepiscopus Mechliniensis obtulit Libellum
Consilio Status, & E. S. C. adversus Pastorem S. Cathari-
næ in civitate Bruxellens, qui e Gallico Latine versus ex-
hibetur a Theologis Belgis in appendice hujus Consultationis sub
num. 6. & integrum Galice, ut oblatum fuit, ad calcem hu-
jus Libelli exhibebo. In hoc Libello dicit, quod offerat S. M.
Consilio Status instrumenta hic junda, quæ sunt (ait)
probationes convincentes variorum aliorum excessuum, magis
nam ultimis est seditionum & criminalium, quo dictus Pa-
stor commisit; humiliter supplicans vestræ Majestati, ut jubere
iugiter ea legi & examinari in suo Consilio Status, ad fla-
mendum id quod causa momentum exigit pro defensione sue
autoritatis & supremæ Potestatis Regiæ, pro sanctæ nostræ
Religionis conversatione & pace publica in his Provinciis.

Libellus hic Consilio Status oblatum erat scriptus manu D.
Govartii Secretarii D. Archiepiscopi Mechliniensis, in cujus
orsu manu Domini van Susteren, quondam etiam Secretarii
& nunc Officialis Domini Archiepiscopi inscriptum erat: *Au
Jon Confil d'Etat, l'Archeveque de Malines.*

Inter instrumenta huic Libello junda, erat unum, cui titu-
lus: *Deductio processus criminalis Pastoris S. Cathari-
næ ipsius*, quæ non tantum Pastor S. Cathari-
næ, sed & alii quatuor e Theologis Belgis de variis enormissimis ex-
cessibus notantur; atque tandem concluditur: „Nunc ius
Majestati & suis considerandum relinquatur, quod ab eisdem
quælibet Presbyteris expectandum sit, quoniam reverentia & obe-
sientia erga supremos suos Principes solum inspirabunt
suis subditis, quibus tam perniciosa præbent seditionis &
rebellionis exempla: si Lutherus, Calvinus, & primi illo-
rum Sectatores compressi fuissent initio, Europa adhuc tota
Catholica foret, nec tot in Statu visæ essent mutationes.”

Deductionem hæc e Gallico Latine versus exhibent quatuor
Theologi in dicta appendice sub n. 7. Et ut de dictis ques-
tionibus certius & securius judicari queat, eam Galice, ut Regi
exhibita fuit, ad calcem hujus Libelli adjiciam.

Postquam Theologi in hac Deductione nominati, copiam il-
lus nacti sunt, resolverunt Libellum offendendi Regi, quod
ab impatis excessibus se iustificarent, postulantes famam suam
per hanc Deductionem non mediocriter læsam, restitui. Li-
bellus hic e Gallico Latine versus extat similiter in citata
Appendice sub num. 8. & cum similiter Galice, uti oblatum
fuit, ad calcem hic adjiciam.

In hoc Libello variis argumentis adducere conantur Theologi
suam innocentiam adversus obiecta D. Archiepiscopi; ac
cum concludendo supplicat humiliter Sæ Majestati: „ut
declarent non gravetur, dictas denuntiationes, accusatio-
nes, & terminos injuriosos, quæ D. Archiepiscopus Mechi-
nienfis allegat & proferat, tum in dicto suo Libello, tum in
Deductione, quæ Libello jungitur, esse abusive, ficta, &
veritati contraria; ac proinde mandare dignetur, ut dictus
Libellus & Deductio læsentur, aut saltem dictæ injuriæ,
accusationes, & termini injuriosi deleantur & expungantur
ea ratione, quia Majestas Vestra expedire judicaverit, vel
aliter, cum expensis & damnis. Quod faciendum.” &c.

Libellus hic Consilio Privato oblatum per apostillam ejusdem
Consilii communicatus fuit D. Archiepiscopo, qui licet itera-
to interpellatus, non respondit, unde tandem hoc Decretum
Seclusionis sequutum est: „Sua Majestas decernens Seclusionem
nem intentantem per apostillam de undecima Martii præte-
ritæ, admittit supplicantes ad probandum facta per ipsos
allegata. Parte ad hoc prius citata.”

Quin calius hic sit sincere expostui, nec Govartius, ut cre-
do, negabit. Discutendum nunc superest, an ratione obliga-
tionis hujus Libelli, Theologi Belgæ Immunitatis Ecclesiasticæ
violatè Rei sint tanquam „qui coram Judicibus secularibus
lites instituant, easque criminales & diffamatorias, non tan-
tum contra Clericos, sed ipsos suos Prælatos & Episco-
pos:” uti vult Govartius.

S. VI.

An in casu proposito Theologi Belgæ actionem criminalem
instituerint contra D. Archiepiscopum Mechliniensem?

Po-
clarior hujus questionis resolutione sciendum, quod
ex omnium jurisconsultorum sententia „Juridicum dicitur
Criminale, quo agitur ad publicam vindictam, sive sit ex
delicto imponenda poena corporalis ad commodum publi-
cum, sive sit imponenda poena pecuniaria, quæ venit ap-
plicanda Eisco.” Juridicum vero dicitur Civile quando agi-
tur ad commodum privatum, sive causa defendat ex deli-
cto, sive ex contractu. Ita ex omnium passim recepta
opinio tradit Julius Clarus in Practica Criminali, 5. final
lib. 1. qu. 1.

tur ad commodum privatum, sive causa defendat ex deli-
cto, sive ex contractu. Ita ex omnium passim recepta
opinio tradit Julius Clarus in Practica Criminali, 5. final
lib. 1. qu. 1.

Uterius indubitatum est, actionem injuriarum agi posse cri-
minaliter & civilem, quemadmodum expressum est a Justina-
no lib. 4. Institut. tit. 4. §. 10. ubi dicit: „In summa scien-
dum est, de omni injuria eam, qui passus est, posse vel
Criminaliter agere vel Civilem.” Idipsum indicatur in L.
fin. Cod. de Injuriis, ipsaque injuriarum delictum privatis
delictis ibidem annumeratur.

Si ius commune attendamus, per actionem Civilem Actor
postulat, ut Reus in tantam summam condemnatur sibi appli-
candam, quanti ipse injuriam æstimat; quod Justinianus signi-
ficat, verbis relatis immediate subjiciens: „Et siquidem Ci-
vilitur agatur æstimatione facta, secundum quod dictum est.”
poena Reo imponitur.

At moribus hodiernis, actionem injuriarum Civilem ple-
rumque institui ad reparationem famæ & honoris, quæ con-
viciis & exprobrationibus, & imputationibus criminum læsa
credetur, notum est.

Cum autem conclusio sive actio ad reparationem honoris &
famæ tendat unice ad commodum privatum, nequaquam vero
ad vindictam publicam, etiam actio hæc non Criminalis, sed
more Civili est ex omnium sententia.

Hæc, quæ nemo, qui vel in limini jurisprudentiam saluta-
vit, ignorat, atque apud omnes jurisconsultos in consensu sunt,
si attendere voluisset Govartius; nunquam, ut credo, accu-
sasset Theologos Belgas, quod Illustrissimum Dom. Archiepi-
scopum Mechliniensem Criminaliter coram Judicibus seculari-
bus convenissent, aut actiones Criminales contra Episcopos
coram istem Judicibus instituisent.

Legatur & relegatur conclusio, immo & Libellus integræ ab
hice Theologis Consilio Privato adversus Libellum & Dedu-
ctionem D. Archiepiscopi oblatum; nihil omnino reperietur,
quod vel in speciem Criminale Judicium, aut vindictam pu-
blicam sapiat: sed & conclusio, totaque Libellus unice collati-
mant ad reparationem famæ, quam per dictum Libellum, &
Deductionem ei jactatam, & Regi exhibitam, enormiter læsam
conqueruntur Theologi, quod totum ad Judicium Civilem
pertinere non negabit Govartius.

Sed replicabit Govartius: Theologi hi in Libello suo san-
plicant, ut Deductio denuntiationis istius læsetur, & Ar-
chiepiscopus injurias revocet, palinodiam canat, ut ipse loqui-
tur, pag. 24.

Verum est, Theologos supplicare Regi; ut declare non
gravetur, dictas denuntiationes, accusationes, & terminos in-
juriosos, quæ D. Archiepiscopus Mechliniensis allegat & pro-
fert tum in dicto suo Libello, tum Deductione, quæ Libello
jungitur, esse abusive, ficta, & veritati contraria, ac proinde
mandare dignetur, ut dictus Libellus & Deductio læsentur;
sed quæ hæc tendant concluduntque? Nonne unice ad repara-
tionem famæ propriæ, quam injurie & graviter læsam præ-
tendunt? Unde, quod notandum, & Govartius dissimulavit,
non simpliciter Libellum & Deductionem læsari supplicant;
sed addunt: „Aut saltem dicta, injuriæ, accusationes, &
termini injuriosi deleantur & expungantur, ea ratione, quia
Majestas Vestra expedire judicaverit, vel aliter.” Nonne
hæc clausula palam declarat, se non nisi ad reparationem
famæ sue concludere, hancque solum intendere? Modum au-
tem hujus conclusionis ejusque incommode, Judicio Regi Senatui
dimittentes. Qui hæc conclusionem modifiavit, aut reverentius
desiderari posset a Theologis & Presbyteris, qui se de enor-
missimis criminibus, & quidem coram Rege suo iniquissime
accusatos non dubitant?

Quod autem asserit D. Govartius, Theologos conclusisse,
ut D. Archiepiscopus injurias revocet, palinodiam canat;
quamvis hæc conclusio in actione injuriarum sit hodie utilis-
sima; ab hac tamen abstinuerunt Theologi ob reverentiam D.
Archiepiscopo debitam: nec scio quibus oculis conclusionem
Theologorum legerit Govartius, aut asserere poterit, Theo-
gos conclusisse, ut D. Archiepiscopus injurias revocet, palin-
odiam canat; cum nec verbum in Theologorum conclusionem
de hac revocatione, aut palinodia occurrat.

Sed si ad revocationem injuriarum, aut palinodiam con-
senserit Theologi, eam, quæ alias iis debetur, modestè & re-
verentia erga D. Archiepiscopum laudem forsan amiserint;
sed propterea contra D. Archiepiscopum nec criminaliter con-
cluditur, nec actiones criminales instituisent.

An iustitiam nescit D. Govartius actionem ad palinodiam,
non criminalem, sed civilem reputari? Neque enim insti-
tuitur, ut vel corpori poena infligatur, vel quidquam ap-
plicetur Eisco, sed tantum ut honoris & extimationis ejus,
qui læsus est, consulatur: uti post Myningum & Andream
Gail loquitur Arnoldus Vinnius ad citatum §. 10.
quem indubit Auctorem D. Govartius adhuc studiosius juris
evolvit.

Audiat & D. Stockmannus Drif. 108. dicentem: „actio-
nem criminalem injuriarum agere hodie admitti, & lapsus
„(ait) publicam negari viam; cententibus plerisque sufficere
„debere privatam persecutionem, quæ ad palinodiam & mul-
„tam honorariam tendit.”

Attendat Govartius, D. Stockmannum persecutionem, quæ
ad palinodiam tendit, non publicam & criminalem, sed pri-
vatam ac civilem reputare. Si hi non sufficiant, addat Pau-
lum Christianæ ad Consuetudines Mechlinienfes tit. 2. art.
4. num. 23. plurimes in eadem sententiam citantem, atque

inter alios Binsfeldium afferentem, „sententiam, qua dicitur
„tam actionem ad recantationem esse civilem communi calculo
„lo & uti Imperialis Camera receptam, ac proinde merito
„amplectendam.

Et *Zyppens* in Notitia Juris Belgici, sit. *De Injuriis* au. 3.
notat, moribus obtinuisse, ut palinodia exigatur, quæ repa-
rationem famæ spectat, adeoque civilis est.

Demum ergo, quod hi Theologi adversus D. Archiepiscopum
concluserunt, ut *injuriis revocaret*, & palinodiam caneret,
quod non fecerunt tamen; ineptissime & contra notoria juris
principia hinc confecerit Govartius, Theologos Belgas adver-
sus Episcopos actiones criminales instituisse, qui per similes con-
clusionem unice ad reparationem propriæ famæ concluserunt.

Sed quid plura? Ignoratne Consiliarius Parliamenti Mechli-
nensis, moribus hodiernis, nemini, exceptis Officiariis publi-
cis, tas esse instituire actionem criminalem ad vindictam pu-
blicam? Si hoc ignorat, impiciat Notas Christinæ ad Bugnio-
nem lib. 1. c. 13. & ibidem reperiet notatum: „Hodie solus
„Ecclesius, ejusdemque Procurator publicam ex crimine vindi-
„ctam, ceteri privatum tantum interesse persequuntur: quod
„& ita in Belgio observatur.

Audiat & Petrum Gudelinum *De Jure novissimo* lib. 5. c. 14.
dicentem: „Quilibet olim secundum Juris Romani regulam accu-
sator esse potuit; sed moribus nostris licet quisvis ad indicandum
denuntiandumque flagitium admittatur, tamen unus qui ex offi-
cio, nomine Filii seu Reipublicæ, actionem criminum persequi-
tur, atque is in Tribunalibus Regis Procurator Generalis seu
Regius; in Tribunalibus autem Episcoporum, necnon hujus Uni-
versitatis, Promotor vocatur; quod optime videtur introdu-
ctum, quandoquidem nemo privatus personam accusatoris abique
summa revicta & odio illius, quem accusat amicorumque ejus
suscepisse potest (a).

Si hi Govartio non sufficiunt, adeat & alios ejusdem præ-
texes testes, quos citat D. Christinens loco citato.

Quomodo ergo Theologi Belgæ, qui nulla ad agendum pu-
blica autoritate sunt instructi, actiones criminales adversus
Episcopos instituerunt? Nonne eos tamquam incompetentes
actores, Consilium Privatum a limine judicii repulsi? Nisi
forsan hujus Consilii Senatores, æque ac Govartium, hujus no-
torie & vulgatissimæ prætexis ignaros fuisse dicamus.

At dicet forsitan Govartius: Theologi Belgæ non quidem di-
recte D. Archiepiscopum criminaliter conveniunt; sed ut ad-
versus ipsum criminalis actio institueretur per Fiscalem Regium
postularunt, aut saltem eum in finem denuntiaverunt.

Verum est, teste D. Stockmanno citata *Dressi*, 108. inter-
dum actionem publicam concedi ob injurias illatas: si is, qui
magistratum gerit, in publica functione muneris sui lesus sit,
vel aliunde in commune plurimum detrimentum redundet, aut
speciem Libelli famosi contineat, vel avocatus facti vel dicti
coercitionem extra ordinem postulet: sed hujusmodi actionem pu-
blicam adversus D. Archiepiscopum institui postulare, Theologos
Belgæ, aut eum in finem hunc denuntiasse, calumniosum
& ab omni specie veri remotissimum est.

Examineur & discutatur Theologorum non conclusio dun-
taxat, sed integer quantus est Libellus, & videatur, num vel
unicum jota sit, hujusmodi accusationem aut denuntiationem
vel insinuant.

Non distico, quod non sine fundamento similis denunti-
ationis ad actionem publicam & criminalem contra D. Archie-
piscopum argui potuissent Theologos Libello & Deductione con-
cluserat, ut nimirum S. M. jubere dignetur ea legi & exami-
nari in suo Consilio Statu, ad statuendum id, quod causa mo-
mentum exigit pro defensione sue auctoritatis, & supremæ Po-
testatis Regiæ, pro sanctæ nostræ Religionis conservatione, &
pace publica in his Provinciis.

Abiit autem, quod Theologi Belgæ hujusmodi adversus suum
Archiepiscopum conclusionem ceperint: sufficit ipsi propriæ fa-
mæ perspicere, quam sibi pro regimine populi aut Cleri, cui
præstant, necessariam judicabant; ejusque restaurationem mo-
deste & humiliter postulare, nulla vel in speciem accusatione
aut denuntiatione ad penam publicam, immo nec ad recanta-
tionem aut palinodiam contra D. Archiepiscopum instituta.

S. VII.

An Theologi recte coram Consilio Regio egerint civiliter
ad reparationem suæ famæ?

EX Theologorum Libello, quem Consilio Privato contra Li-
bellum Illustrissimi D. Archiepiscopi Mechlinensis & De-
ductionem ei annexam obtulerunt, evidenter probavimus, nec
in speciem hos Theologos actionem criminalem contra Archie-
piscopum coram Consilio Privato instituisse, aut ipsam crimi-
naliter accusasse; sed unice postulasit reparationem famæ,
quam enormiter læsam per illius Libellum, & Deductionem ei
junctam prætedebant, idque per actionem mere civilem.

Quid autem in hac postulatione aut exhibitione Libelli con-
trarium Immunitati Sacerdotum Belgii in causis personalibus,
præsertim criminalibus, pro qua certamen suscipit D. Govar-
tius?

Nonne Libellus una cum Deductione ex parte D. Archiepiscopi-

pi Regi erat oblatus? Nonne consequenter de criminibus &
excessibus in Libello & Deductione expressis apud Regem erat
delati & infamati Theologi?

Quid igitur naturalis, juriq; conformis, quam ut Theo-
logi se a criminibus obiectis purgare, suamque innocentiam
probare contendant coram Rege, apud quem de criminibus ex-
cessibusque delati & infamati erant; suæque famæ reparatio-
nem petant ab eo Tribunali, eorum quo famam suam enormi-
ter læsam prætedebant?

Quid hic, amabo te! Govarti, Immunitati Sacerdotum Bel-
gii adversum? Num forsitan Immunitas Sacerdotalis præcipit
Sacerdotibus facultatem se de criminibus obiectis purgandi apud
eum Judicem, coram quo se falso accusatos aut delatos esse
credunt? An hæc Immunitas impedit, quominus Sacerdotes,
aut Theologi Belgæ reparationem propriæ famæ petant a Re-
gio Tribunali, si sciant ibi per fallam accusationem suam
suam enormiter læsam?

Dicit Govartius pag. 59. „Hic (in Libello & Deductione
„Regi oblatis) aliud nihil egit Prælatum impiger, quam ve-
„luti Belgii Primas, & Status utriusque Minister fidelis, obe-
„dunt mandaro Regio & Sææ Celsitudinis.

Tum rursus refert Litteras S. C. E. ad Archiepiscopum
de 7. Novembris 1691, quibus ei communicant mandata Re-
gia, ut, ut perpecta habeat omnia iis contenta, nihilque sit,
„quod non quam accuratissime servetur & executioni mado-
„tur. Simul monens, ut vel minimas illarum transgressionis,
„sibi aut Consilio Status denuntiet, ut opportuna remedia
„afferantur.

His relatis subdit Govartius: „Paruit monitis Archiepiscopi-
„pus, ut Status Minister, oppositiones & Decretis Regis con-
„trarius conatus indicavit Consilio Status; in quo igitur pec-
„cavit denuntiatio, quid mali fecit obediendo?

Nonim ergo accusare D. Archiepiscopum; neque hic discuti-
re, num hæc denuntiationem conformiter ad mentem Regis,
atque S. E. Celsitudinis mandatis obediendo, recte instituerit.

Hoc scio, Theologos prætedere, immo nec dubitare, sed
conatibus contrariis Regis mandatis aliiq; gravibus excessi-
bus, ab Archiepiscopo tallo ac fine alio plane fundamento esse
delatos seu denunciatos; an id iudicare, an infundate præte-
dant, hic non quaeritur.

Illud quaeritur, utrum per Litteras S. E. Celsitudinis supra
relatas, ita mandatum sit D. Archiepiscopo, vel minimas man-
data Regium transgressionibus S. E. Celsitudinis vel Consilio
Status denuntiare, ut integrum non sit denuntiatis, se a
transgressionibus, aut excessibus obiectis purgare, innocentiam
que suam probare; atque propriæ famæ reparationem postula-
re, si se illo delatos probare possent.

Sane omnibus lubatis Regis jure naturali ac positivo man-
datum est, denuntiare omnes, qui in personam Regis, ejusque
Statu machinari & insidias struere sciuntur.

Quæ tamen dicit, de simili auctore crimine læsæ Majestatis
aut rebellionis accusatis, vel denunciatis, non esse integrum,
se de hoc crimine defendere, suamque innocentiam ostendere,
& propriæ famæ restorationem petere?

Demum igitur, D. Archiepiscopum denuntiatis Theologos
illos, ut Regis mandatis & Litteris S. E. C. obsequerentur;
num ideo Theologi a sua defensione, omnibus jure naturali
competente, erunt exclusi; integrum eis amplius non erit,
ostendere, accusationes vel denuntiationes adversum se institu-
tas esse falsas, famamque suam calumniose laceratam; ipique
D. Archiepiscopo similes denuntiationes instituerint per ipsorum
adversarios esse subreptum?

An forsitan dicit Govartius, hæc defensionem innocentie,
proprieque famæ reparationem petere coram Jussice Ecclesiasti-
co debuisse Theologi.

Itane vero, accusati vel denunciati coram Rege, defendere
se debebant, aut famæ restitutionem coram Jussice Ecclesiasti-
co postulare tenebantur? Hæc Consiliario Regio nescio quomo-
do incidere possent.

Dicunt Theologi in Libello Regi oblato: „Instrumenta &
„denuntiationes, quæ adeo atroces contra ipsos accusationes
„contineant, cum strepitu oblatæ fuerunt E. S. Celsitudini per
„Ecclesiæ Belgicæ Prælatum, & totius Corporis Ecclesiasti-
„ci in hac Provincia Caput. Extant indubie in Tabulario
„Consilii Vestri Sanctoris; ad Aulam vestram verissimi-
„ter missæ sunt; a Ministris Vestre Majestatis læsæ in Con-
„siliis; posteritati conservari possunt: quin & accidit for-
„tassis, ut aliquando data occasione proferantur in detrimen-
„tum memorie Supplicantium, honoris, nominis, & fortunæ
„eorum, qui de familia illorum sunt, veluti ad repellendum
„eos a munus, Officiis, aut Beneficiis, Capitulis, ubi solet cir-
„ca probitatem & bonam Majorum famam rigidissime in-
„quiri.

Deo concludunt: „Quare Supplices temeri se credunt,
„ut non patientur sibi iisque familiis hæc notam adhibere;
„nihilque omittant, quod necessarium sit ad averendum dedu-
„ctus, detrimentum, & opprobrium, quod vel ipsi deinceps vel
„iporum Conspanguinei inde possent perferre;

Nunc dicat Govartius, an coram alio, quam Regio Tribu-
nali adversus hæc remedium postulare tuerit a Theologis?
Num forsitan Jussice Ecclesiasticæ a Theologis interpellandus
fuit, ut hic e Tabulario Regi extrahi, lacerari, aut cor-
rui jubere instrumenta Regi oblata, & in ejus Tabularia
relata?

Non credo, quod Govartius veller Parliamenti sui Tabularia
Judici Ecclesiastici subijcere; aut ei de instrumentis & denun-
tiationibus suo Parlamento oblatis iudicari aut disponendi au-
thoritatem tribuere.

(a) In Galliis necessaria quoque est publicæ Parisi requisitio. Consula-
tur Ordinatio Criminalis an. 1670.

Et quis unquam audivit; Judicem Ecclesiasticum in Belgio adendum esse, ut de his quae Consiliis Regis exhibita sunt, eorumque Tabularii inserta, cognoscant Judex Ecclesiasticus? nisi forsan Parte instanti, vel Consilio Regio ex officio ita judicant; ad Judicem Ecclesiasticum Consilii auctoritate cauta cum instrumentis remittatur.

Uterius scribit Govartius pag. 59. D. Archiepiscopum nihil aliud egisse, nisi parendo Mandato Regis oppositiones & Decretis Regis contrarios conatus indicere Consilio Status. Ergo, astante Govartio, agit de oppositionibus & conatibus contrariis Decretis Regis. Et quis, quælo, de his Jūdex competens, nisi Rex, de cujus Decretis agitur, & quibus se opponere, & contrarios conatus strenue acculatur Theologi?

Immo, astante D. Archiepiscopo in suo Libello supplicare Regi oblato, de adeo enormibus excessibus questio erat, ut dicitur, eorum cognitionem privative spectare ad Consilium Status cum exclusione Consilii Brabantiae: eo quod sint supra cursum justitiae ordinarium, cum Status & Religionis conservatio inde penderet, & auctoritas supremæque potestatis Regis tam valide illic tangatur, & ledantur tam graviter.

Si igitur, astante ipso D. Archiepiscopo, ageretur de tam enormibus excessibus, ut nequidem supremus Brabantiae Senatus iis cognoscendis sufficeret, sed privative eorum cognitio ad Consilium Status pertineret, quæ specie conqueri potest D. Archiepiscopum, ejusque Vicarius Generalis D. Govartius, dum coram Rege super his iudicium petunt Theologi, ut nimirum, si rei probentur, condemnentur & puniantur; si minus, absolvantur, & innocentes declarentur? Nam, uti recte in suo Libello notant Theologi, ad quem Judicem spectat Supplices condemnare, si rei sint; ejusdem est, si rei sint, eos absolvere.

Nobis ergo aperiatur Govartius, in quo Theologi & Sacerdotes Belgæ contra formam iudicii peccaverint, aut violatè Immunitatis Ecclesiasticæ rei sint, vel erga Illustrissimum D. Archiepiscopum irreverentes fuerint, qui coram Rege, apud quem de oppositionibus & Decretis Regis contrariis conatus, quia & excessibus privative ad cognitionem Consilii Status spectantibus delati fuerant, de objectis hijs excessibus se purgare posse putant, innocentemque declarari possunt?

Licuit citra violationem Immunitatis Sacerdotum Belgii D. Archiepiscopo de hijs criminibus apud Regem deferre Theologos & Sacerdotes Belgas, suæque Majestati supplicare, ut jubere dignetur instrumenta hic juncta legi & examinari in suo Consilio Status ad statuendum id, quod causæ momentum exigit pro defensione suæ auctoritatis, & supremæ Potestatis Regiæ, pro sanctæ nostræ Religionis conservatione, & pace publica in hijs Provinciis: quemadmodum concludit per Libellum S. E. Celsitudini oblatum. Quidni ergo citra violationem Immunitatis saltem licuit Theologis & Sacerdotibus coram Jūdice Regio prius accusatis & provocatis, coram eodem se defendere suanque innocentiam probare, atque concludere, ut si rei non sint, innocentes declarentur, fama quæ læsa reparetur? (a)

(a) In Gallis Jūdex Pægus est competens & legitimus Jūdex criminum, quorum Clerici adversus alios summa accusantur, Canones a jurisdictione seculari Clericos delinquentes eximere non potuerunt sine auctoritate Principis, a quo emanat ex iustificatione, quæ in omnes illius subditos jure communi extenditur. Quid de hac re a Gallis observari debeat, habetur in *Edicto* 1695, art. 38.

A P P E N D I X

Monumentorum ad hanc CONCORDIAM pertinentium.

I.

BULLA MARTINI V.

De Cognitione Possessorii Rei spiritualis coram Consiliis Regis.

ARTURUS Episcopus servus servorum Dei, ad futuram rei memoriam. Romani Pontificis providentia circumspicte nonnumquam gesta & ordinata per eum, & lites & scandala parant, dilucidat & declarat, prout locorum & temporum qualitate pensata in Domino conspici ex parte. Dudum siquidem in nostri Apostolatus primordiis provide considerantes, quod licet Clerici & Ecclesiasticæ persone, quæ suas causas & querelas, in his præcipue quæ de jure consuetudine ad totum Ecclesiasticum pertinere noloantur, eo temere derelicto secularibus iudiciis se submittere, seu partes sibi adversas ad forum de jure vetitum convenire vel trahere præsumebant, gravibus proinde penis tam spiritualibus quam temporalibus, etiam jure disponente alligarentur, penas tamen ipsas non sine propriæ salutis periculo sæpius habere videbantur in contemptum. Nos, qui ex debito Pastoralis officii salutem quarimus singulorum, super his opportune providere volentes, statumque ordinamus, quod quicumque e Clericis & personis eisdem de cetero reus tali præsumptione existeret, nisi de hoc in quibuscumque concessionibus, dispensationibus, & gratiis totaliter inefficaces, nulliusque roboris vel momenti existerent, & nihilominus penæ Canonum contra tales locum haberent & etiam declararentur, prout in quadam Ordinatione nostra super hoc edita, & in libro Cancellariæ nostre descripta, & publicata latius continetur. Cum autem, sicut per parte clarissimè in Christo filii nostri Caroli (a) Regis Francorum Illustris nobis fuit expositum, a nonnullis revocetur in dubium, an per huiusmodi nostram Constitutionem derogari voluerimus juri & jurisdictioni Regiæ, præsertim in eali Possessorii retinendæ possessionis, super quibuscumque Ecclesiis & beneficiis Ecclesiasticis suorum Regni Franciæ & Delphinatus Viennensis, per quam jurisdictionem præfatus Rex sibi licere asserit in omni casu etiam juridice tueri possessiones; Nos ad omnis ambiguitatem tollendam dubium, super his opportune consulere & providere volentes, ejusdem Regis in hac parte supplicationibus inclinati, auctoritate Apostolicâ, tenore præsentium declaramus nostræ interventionis non fuisse, neque esse, per prædictam aut quancumque aliam Constitutionem nostram, eidem Regi, & ejus Regis jurisdictioni, per quam, sicut asseritur, tam ipse quam progenitores

super huiusmodi Possessorio a tanto tempore, citra quod de ejus contrario memoria hominum non exiit; consueverunt cognoscere, in aliquo derogari voluisse aut velle quoquo modo: decernentes partes molestas super earum conservatione ad suorum Beneficiorum possessionem ipsius Regis auxilium implorantes, dammodo in contemptum jurisdictionis & libertatis Ecclesiasticæ, & ut partes sibi adversas in rebus Ecclesiasticis diutius perturbarent, hoc non fecerint, penas in dicta nostra Constitutione contentas nullatenus incurrisse aut debere incurere quovis modo. Per hoc autem nullum jus seu jurisdictionem in præmissis cognoscendis eidem Regi de novo acquiri volumus, sed antiquum, si quod habet, tantummodo conservari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ Constitutionis & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incuturum. Datum Genezani Præpositi Diocesis, 12. Kalendas Septembris, Pontificatus nostri anno nono. B. de Montepolitan. T. Batzen, & a tergo, Regili. in Camera Apostolica.

II.

BREVE LEONIS X.

De eadem Materia.

Dilectis Filiis Presidentibus & Consiliariis Parlament Curie Tolosane LEO Papa X.

Dilecti Filii, salutem & Apostolicam Benedictionem. Intelleximus litem seu controvertiam super Possessorio Monasterii S. Petri de Salino, & Prioratu S. Saturnini de Porto in Ponte S. Spiritus Ordinis Cluniacensis, quæ olim certo modo vacantia dilecto Filio Magistro Joanni de Aneduna Literarum Apostolicarum Abbreviatori, per eum quod viveret tenenda & gubernanda auctoritate Apostolica commendata fuerunt, inter eundem Joannem & certos ejus Adversarios coram vobis iudicibus pendere. Nos autem eundem Joannem ob grata obsequia, quæ tam ipse quam bonæ memoriæ Rossigæ Archiepiscopus Ebreundenis ejusdem Joannis Patrum dum viveret nobis impendit, & quæ idem Joannes adhuc impendere non desistit, gratioſo favore prosequi volentes, hortamur vos in Domino, ut pro nostri & Apostolicæ Sedis reverentia eidem Joanni in præmissis iustitia mediante assistatis, ac auxilium & favores opportunos præbeatis; Vos in præmissis taliter gerentes, ut apud nos & Sedem eandem non immerito commendari valeatis. Datum Remæ apud S. Petrum sub An-

(a) Ea loci intelligi debet Carolus VII.
* Van-Espen Tom. IX.

nalo Piscatoris; die 17. Novembris 1713. Pontificatus nostri anno primo.

III.

Libellus supplex Statibus Brabantie oblati ex parte plurimorum Ecclesiasticorum.

Quo petunt, ut nemo nisi auditus eorum legitimo Judice puniatur; Et ut executioni mandentur Brevia Apostolica.

A MESSEIGNEURS

Messieurs les Etats de Brabant.

UN grand nombre de Theologiens de l'Université de Louvain, & d'autres Ecclesiastiques de la Province de Brabant s'adressent à vos Seigneuries Illustrissimes, avec d'autant plus de confiance, qu'ils se flament, que vous regarderez l'affaire qui les y oblige, non comme leur affaire particulière, mais comme la cause de la Religion, de la Justice, & de la Patrie. C'est la cause de la Religion, puis qu'il s'agit de la doctrine de la Foy dont on les accuse de violer la pureté par des erreurs: C'est la cause de la Justice, puis qu'on les traite d'heretiques declarez, sans aucunes procédures de Justice: C'est la cause de la Patrie, puis que leurs sévérités, pour les oprimer, plus assésent, foudrent aux pieds les Loix fondamentales de l'Etat, & les Privileges les plus sacrez du Pais, qui ont toujours fait la liberté de Public, & le salut des particuliers. Car vous jugez bien, très-honorez Seigneurs, que rien n'est contraire non seulement à l'équité naturelle, & aux Loix divines & humaines mais encore aux plus authentiques Privileges de ces Provinces; que les entreprises des Adversaires des Supplians, qui fustent la lumière & la justice des Tribunaux ordinaires de la Patrie, portent à leur injure contr'eux des accusations capitales au-delà des Monts à la Cour de S. M. où ledits Supplians ne sont point connus, où ils n'ont personne pour se défendre contre des Adversaires qui y ont beaucoup de crédit & de toutes sortes de secours. Là ces Adversaires exposent tout ce qu'il leur plaît sans contradiction; ils empêchent que leurs accusations ne soient communiquées à leurs Parries, & ne soient renvoyées aux Coniaux établis dans ce Pais; surprennent des Sentences & des ordres terribles, pour être exécutés par voye de fait, sans formalitez, sans ressource, comme ils ont fait tout nouvellement, ayant obtenu de S. M. des Ordres en date du 7. Novembre 1695. que l'on ait à exclure des Offices, Benefices, Charges & Emplois Ecclesiastiques ceux qui sont suspects de Janfenisme, de Rigorisme, & de Nouveauté. Ils ont même obtenu des Jurements, pour ôter la connaissance aux Juges naturels de nos Causes, au Conseil même de Brabant, de peur que l'innocence ne trouve quelque protection dans la Justice ordinaire des lieux où sont les Supplians, contre les surprises & artifices de ceux qui les calomnient.

Vos Seigneuries Illustrissimes qui sont regardés avec raison comme les Peres de la Patrie, les Conservateurs des Privileges du Pais, les Défenseurs de la liberté publique, jugent assez par leur lumière combien tout cela est éloigné des mœurs de nos Peres; combien contraire au bien de l'Etat & à la liberté de la vie, des biens, du repos, & des personnes de tous ceux qui le compoent: elles n'ont pas de peine à comprendre, que c'est donner atteinte aux plus anciennes de nos Loix, de taper par le fondement la liberté de ces Provinces, appuyée sur la parole sacrée de nos Princes, & sur le Serment solennel que notre Auguste Monarque fait sur les saints Evangelies à son joyeux avènement à la Couronne, de conserver ces Privileges, & de ne permettre jamais qu'aucun de ses Sujets deçà soit jugé autrement, que par les voyes ordinaires de la Justice, & devant les Coniaux du Pais.

C'est, Messieurs, pour la conservation de ces Privileges, que les Supplians ont recours à l'intervention de vos Seigneuries Illustrissimes; ils ne demandent point que l'on écoute les plaintes & les accusations qui pourroient être faites contre eux par qui que ce soit. Ils sont prêts de répondre de leur doctrine & leur conduite, devant tous Juges légitimes & non suspects.

Ce qu'ils demandent uniquement, c'est de n'être pas jugés hors du Pais, ni sans les formalitez ordinaires de la Justice, ni traités plus indigneement ni plus injustement, que les plus grands criminels, à qui la protection des Loix n'est jamais refusée, quelques fois & violens que soient contr'eux les préjugés de leurs crimes.

Et les Supplians le demandent avec d'autant plus de justice, que le S. Siège ayant pris une connoissance très-exacte de leur doctrine & de leurs maxime, demande pour eux la même chose par les Brefs.

Les Supplians requierent donc très-humblement, Messieurs, l'intervention puissante de vos Seigneuries Illustrissimes, pour obtenir de S. M. que les Loix & les Privileges du Pais soient religieusement observés à leur égard, en sorte qu'il ne soit point procédé contre eux par voye de fait, mais devant les Juges légitimes de la Province, & selon les formes de droit, dans toutes les causes qui les regarderont.

Secondement, que puis qu'il a pu à S. S. d'envoyer des

Brefs à M. l'Archevêque & aux autres Evêques de ces Provinces, pour terminer avec équité les contestations qui troubleront le Pais, & empêcher les vexations & les injustices que pourroient souffrir les faibles par le crédit des plus forts, S. M. ait la bonté de donner les ordres, pour les faire exécuter selon leur teneur; & en conséquence, que personne ne puisse être tenu, ni traité comme Janfeniste, Rigoriste, ou Novateur, ni ensuite compris dans les Ordres fulminés de S. M. qu'après qu'il aura été cité, jugé & déclaré tel, selon l'ordre de la Justice.

Troisièmement, qu'il ne soit permis à aucun Supérieur Ecclesiastique ou Seculier de ces Provinces, de rien entreprendre contre le repos ou la personne des Ecclesiastiques, ni de les troubler dans l'exercice ou la possession de leurs Charges, Fondions ou Benefices, qu'après qu'il les aura fait adjoindre pardevant les Juges competens, pour procéder contre eux dans l'ordre de la Justice, s'il y a de justes plaintes à leur charge, sur laquelle il y ait lieu de leur faire le procès.

Et les Supplians continuent de prier Dieu pour la conservation de vos Seigneuries Illustrissimes, & pour la prospérité des Etats de la Province.

IV.

Alter Libellus supplex Statibus Brabantie oblati, quo exhibentur commissa inobervationes Privilegiorum Patrie.

A MESSEIGNEURS

Messieurs les Etats de Brabant.

UN grand nombre de Theologiens de l'Université de Louvain, de Chanoines, Archi-Prêtres, Pasteurs, Vice-Pasteurs, Confesseurs, & autres Ecclesiastiques de la Province de Brabant dont la Procuration a été produite devant vos Seigneuries Illustrissimes, & qui a été produite signée par un grand nombre d'autres s'adressent de nouveau à vous, Messieurs, comme aux Peres de la Patrie, aux Conservateurs de Privileges du Pais, & aux Défenseurs de la liberté publique, pour leur exposer très-humblement, qu'ayant présenté depuis peu de temps à vos Seigneuries Illustrissimes une Requête, où ils leur remourent très-humblement, que depuis plusieurs années en ça, on a fait plusieurs notables inobervations des Privileges du Pais, ain qu'il leur pût venir à des moyens efficaces d'y remédier, & faire observer la voye de la Justice dans les occasions y mentionnées; Elles auroient fait connoître aux Supplians par leur Apollite, qu'Elles ne trouvoient pas quant à présent aucune matière qui concerne les Privileges du Pais: ce qui les oblige à recourir de nouveau à vos Seigneuries Illustrissimes, pour leur exposer plus en détail lesdites inobervations arrivées à l'égard du premier Article de la Joyeuse Entrée, qui contiennent.

1. Que le Roy ne fera ni ne souffrira point, qu'il soit fait aucune violence, en quelque manière que ce soit, aux Habitans de la Province.

2. Que S. M. n'agira & ne souffrira point, qu'en agisse à l'égard de ses Sujets, autrement que par la voye de la Justice.

3. Que Sa Majesté les gouvernera tous par cette même voye de la Justice, conformément aux Droits & aux Coutumes des lieux, c'est à dire par les Juges légitimes établis dans le Pais.

Suivant ce premier Article, que les Ducs de Brabant ont toujours juré d'observer, la Province s'est par le passé maintenue dans cet usage & ce Droit inviolable, de ne reconnoître point d'autres Tribunaux, ni d'autres Juges, soit Ecclesiastiques ou Seculiers, que ceux qui sont établis de toute ancienneté dans le Pais, & d'y être renvoyés, pour y poursuivre toutes leurs affaires, & y être jugés dans l'ordre du Droit, & selon les procédures ordinaires de la Justice, sans pouvoir jamais être traduits ailleurs, ni privés de leurs droits, qu'après avoir eu la liberté de les défendre, ni traités en aucune manière par voye de fait.

Les Supplians uniquement appliqués à ce qui est de leur état, ne font pas si bien informés de ce qui se passe à cet égard dans les affaires Civiles & Ecclésiastiques; mais pour ce qui regarde les affaires Ecclesiastiques, il y a de longues années qu'ils gemissent dans le silence, d'y voir de très-grands desordres, & des maux innombrables arrivés par l'inobervation du premier Article de la Joyeuse Entrée, par la privation de liberté dans les Corps Ecclesiastiques, & particulièrement dans l'Université de Louvain, & par les atteintes louchées données aux Privileges du Pais.

Le respect & l'amour de la paix ont long-temps fermé la bouche à ceux qui en souffroient davantage; mais les maux qui arrivent se multiplient si fort depuis quelque temps, & le péril d'une ruine totale pour l'Université de Louvain, pour l'Ordre Ecclesiastique, & pour tout le bien qui en dépend, leur parole si visible & si proche, qu'il y va de leur salut de n'être pas plus long-temps sans en avertir vos Seigneuries Illustrissimes, afin que par leur prudente & sage intervention, ils contribuent à arrêter le cours des maux véritables qui se glissent, sous le prétexte de remédier à des maux chimeriques & imaginaires.

Ce n'est point une terreur panique qui fait parler ainsi les

les Supplians; ce n'est qu'après un grand nombre de vexations souffertes avec beaucoup de patience, par la vûe d'une infinité de maux qu'ils voyent prêts de fondre sur cette pauvre Université, & sur toute l'Eglise Belge, en suite des Ordres rigoureux venus d'Espagne depuis quelques mois, à la sollicitation de certaines personnes puissantes, qui ont trouvé moyen de surprendre la Religion de S. M. par des accusations avancées avec d'autant de confiance, que si ceux qui en chargent a'oient été juridiquement convaincus des crimes qu'ils leur imputent, ou qu'à moins ils en faussent légèrement soupçonner, qu'on n'eût pas selon la science, mais qui n'est que le fruit d'une aveugle prévention. Cependant à la faveur de ces accusations absolument fausses, is ont surpris les derniers ordres venus d'Espagne, dont il y aura toujours sujet de craindre qu'on n'abuse contre l'odie de la Justice.

Ces ordres envoyez le 7. Novembre dernier à M. l'Archevêque, ou Conseil de Brabant, & au Magistrat de Louvain, son viliblement surpris par de faux expoltez, comme vous les jugerez, Messieurs, quand vous lirez en quoy les consistant: Car dans ceux qui ont été envoyez au Magistrat de Louvain, après avoir été énoncé, *En conformité des ordres réitérés du Roy, il convient d'exclure de toutes les provisions qui se présenteront, tant des dignitez Ecclesiastiques, que des Charges Seculieres, les personnes qui se trouveront suivre la doctrine de Janseus, ou qui seront soupçonnées d'être Rigoristes ou Novateurs, comme aussi leurs adhérens & protecteurs; & qu'en suite il est nécessaire de prévenir, que ceux qui sont suspects des dites doctrines, ne soient pourvus d'aucunes Prébendes de Collèges dans l'Université de Louvain, afin que la jeunesse ne soit pervertie, mais bien élevée & instruite à la bonne doctrine; en n'admettant point au titre de la part de S. M. au Magistrat de Louvain, de conférer à des personnes adhérentes à cette doctrine ou suspectes de l'être, aucunes Regences, Prébendes, Leçons & Benefices, qui sont de la Collation dudit Magistrat en ladite Université, & ailleurs, à peine de nullité.*

Vous voyez, Messieurs, comment les Habitans du Pays sont accablés devant S. M. du crime d'herésie, de former des sectes pernicieuses, d'être de dangereux Novateurs, de corrompre la doctrine d'Eglise, & d'être capables de pervertir la jeunesse; & vous voyez en même temps, que sans parler d'aucunes infamations, ni d'accusations dans les formes de Droit, ni d'instruction de procès, ni de procédures juridiques, ni des Tribunaux du Pays, à aucuns Juges légitimes pardevant qui les acculez & les suspects puissent avoir la liberté de se défendre & de se justifier, on y commence par exécuter contre les Sujets du Roy les peines les plus rigoureuses & plus infamantes dont les Ecclesiastiques puissent être punis, & qu'on n'y parle que d'exclusions de Regences, de Prébendes, de Leçons, de Benefices, & de toutes sortes de Charges & d'Emplois dont ils peuvent être capables.

Loin même de renvoyer les accusés pardevant le Conseil de la Province, & de laisser au moins aux Sujets du Roy la liberté d'y recourir, pour y obtenir leur droit, & leur innocence, on leur ferme la porte de cet asyle, qui a toujours été le refuge des innocents à rebouter par la violence des plus forts, & qui est si éminemment ouvert aux criminels les plus odieux: Car les véritables des Supplians trahissant par un attentat inséparable à la Justice & l'usage du Conseil de Brabant, qui s'est toujours agité par tout cela pour le service du Roy, & par la fermeté pour le maintien des Loix & de la Justice, ils ont au lieu d'artifices pour surprendre à la Cour de S. M. un ordre qui interdise à ce Conseil de se mêler ni protéger aucune Instance ou p'écution que l'on conduirait former pardevant ledit Conseil de Brabant, soit à titre de possesseur, ou autrement, contre les dispositions & Ordonnances que les Evêques ou Diocésains pourvoient avoir faites ou feroient après, pour cause de doctrine & mœurs des Ecclesiastiques. Ce sont les paroles des ordres envoyez à ce Conseil le 7. Novembre dernier.

Ce ne est pas que les Supplians ne reconnoissent, que le Jugement des accusations faites en matière de doctrine, & des crimes des Ecclesiastiques, appartient de droit à Nosseigneurs les Evêques; mais il n'y a personne qui ne demeure aussi d'accord, que tout s'y doit faire par les voyes de la Justice, & avec les procédures ordinaires. Cependant il peut arriver, & il n'arrive que trop souvent, comme les exemples récents cy après mentionnez le prouvent clairement, que les Juges Ecclesiastiques les voyant appuyez de l'autorité des Puissances, les disposent aisément d'employer ces voyes de la Justice, & de les mettre en possession de priver par voye de fait de leurs Emplois, les Ecclesiastiques de leurs Diocèses. C'est pour cela que S. M. comme Protecteur de la Justice, s'est réservé la connaissance du possesseur, afin d'empêcher qu'il ne soit fait aucun acte de violence à ses Sujets, & qu'il ne soient pas accablés par le côté des plus forts, en les mettant par voye de fait hors de leur possession.

C'est ce à quoy S. M. s'est obligé: devant Dieu par le premier Article de la Joyeuse Entrée, & ce qu'on prétend renferme est évidemment inutile par les ordres significatifs au Conseil de Brabant.

Votre lumiere, Messieurs, vous fait assez connoître que cette surprise est pour le public d'une terrible conséquence; il ne s'agit pas icy de quelques particuliers, tout l'Etat y est intéressé. Ce traitement fait sans aucun sujet légitime à un Tribunal aussi vénérable & aussi nécessaire qu'est le Conseil de Brabant, à qui on arrache par voye de fait une infinité des Causes des plus considérables, est donc playe qui blesse la Province dans toutes les parties. C'est un coup qui

frappe par les fondemens la liberté publique, & les Privileges du Pais; car en lant les mains à ce Conseil, on expose toutes sortes de personnes à la vexation des plus puissans, on les dépouille de la protection des Loix, & on les livre, pour ainsi dire, à leurs ennemis, sans leur laisser aucun moyen de se défendre.

De plus, il ne faut pas s'imaginer qu'on n'en veuille icy qu'aux Ecclesiastiques; car outre que quand cette manière de traiter les Sujets du Roy lera une fois introduite, il sera aisé de faire dans une autre occasion contre les Seculiers ce qui est ordonné dans celuy contre les Ecclesiastiques. Vos Seigneuries Illustrissimes remarqueront, s'il leur plaît, que dans l'Ordre envoyé au Magistrat de Louvain, il est expressément parlé d'exclure de toutes les Provisions qui se présenteront, tant de Dignitez Ecclesiastiques, que de Charges Seculieres, les personnes atteintes ou soupçonnées d'être Janseistes, Rigoristes ou Novateurs; que non contents de renfermer en cette exclusion ces personnes, on y comprend encore leurs adhérens & leurs Protecteurs; c'est à dire généralement tous ceux à qui des ennemis secrets ou déclarés voudront donner cette réputation, de quelque état, condition ou profession qu'ils soient, Evêques ou Abbés, Ecclesiastiques ou Religieux, Princes & Seigneurs, Gentilshommes ou Bourgeois, Membres des Conseils ou des Magistrats, tous Prévôtés des Collèges, Collateurs ou Patrons des Benefices, de Charges & d'Emplois.

Pour ce qui est des Ecclesiastiques, quoiqu'il n'y en ait aucun énoncé dans ces ordres, comme on sçait assez qui sont ceux qui les ont obtenus, & qui cherchent par là à se rendre maîtres de tout, en renversant l'ordre de la Justice & les Privileges de l'Etat; on n'a pas aussi de peine à voir contre qui ils les ont obtenus, ni qui sont ceux qui doivent être les victimes de leur faux zèle. Ils n'ont fait nommer personne, afin de n'épargner personne; & quand ils voudront perdre quelqu'un, il ne faudra ni accusation ni procès, ni Juges, ni Sentences, pour en venir à bout; le seul frisson de Janseisme, de Rigorisme, de Nouauté, tiendra lieu de tout. Il n'y aura qu'avoir la puissance en main pour exécuter; & des Protecteurs de l'innocence, les Conservateurs & les Exécuteurs des Loix ayant les mains liées par ces ordres, auront la douleur de voir ravager impunément la Province par cette espèce de profanation, sans pouvoir le couvrir l'innocence la plus visible & la plus entière; car l'interdiction du Conseil de Brabant lui ôte son unique appui, & toute Collation faite par le Magistrat de Louvain contre la disposition des nouveaux ordres, étant déclarée nulle par ces ordres même, il n'y aura point d'autre party à prendre, que de génir, en voyant exclure des Emplois les plus gens de bien, les plus capables de les remplir, & de mettre dans toutes les Charges, & dans les postes les plus importants de l'Université & de l'Eglise, ceux qui auront pour tout mérite l'amour & la faveur de ceux qui causent tout ce renversement, qui l'on est assuré qu'il soit éloigné des intentions de S. M.

Ce qu'ils ont engagé le Roy à ordonner au Magistrat de Louvain, pour les Benefices, les Charges, & les Emplois qui sont de la Collation, ils s'efforcent par leurs artifices de porter S. M. à le faire elle-même, pour les Benefices & les Charges qui dépendent d'Elle; & il leur est aisé d'y faire entrer un Prince si religieux & si zélé pour la pureté de la Foi, car d'une part on lui a fait une affreuse peinture de ces Provinces, comme si elles étoient remplies de plusieurs sectes pernicieuses, qui sont profusion ouverte de soutenir des erreurs condamnées par l'Eglise de faire des maximes excessivement rigoureuses & cruelles, & d'introduire partout des nouveautés fort dangereuses.

Et d'un autre côté, ils ont fait entendre à S. M. que luy étant libre de disposer des Benefices & des Charges qui sont de la Collation, Elle ne fait rien à aucun de ceux qu'Elle en exclut.

Mais il est évident que l'un & l'autre est très-faux, & très-préjudiciable à l'Eglise & à l'Etat.

Le premier est injurieux à la Nation, & à la déshonneur aux yeux de toute l'Europe, où on répand ces faux bruits avec soin; les derniers ordres de S. M. ayant même été imprimés dans plusieurs Etats étrangers, avec des titres fort d'honorables à S. M. & à ses Ministres: ce qui en partie a obligé de dresser le Memorial cy joint, num. 1. pour faire voir à tout le monde, que ces accusations de Janseisme, de Rigorisme, & de Nouveauté, que les Adversaires ont fait insérer dans ces ordres, n'ont aucun fondement en ce Pais, que dans la prévention de quelques uns, & dans la malignité de quelques autres, qui ne comptent pour rien de la malignité de quelques autres, & de le rendre méprisable au dehors, pourvu qu'ils arrivent à leurs fins par ce détestable moyen.

Le second est encore un artifice fort dangereux; car quoiqu'il soit vray que le Roy soit maître de son droit de nomination, la piété, la religion, la justice, son amour pour l'Eglise, les règles des saints Conciles ne luy permettent, ni d'exclure personne des Charges & des Benefices; sous un prétexte infamant & une accusation calomnieuse, ni de priver l'Eglise & les Publics des plus dignes sujets, à qui tous Patrons & Collateurs de Benefices sont obligés de les conférer, sous peine de péché mortel, selon la déclaration du Concile de Trente: ce que l'on force S. M. de ne pas faire, par les mauvaises impressions qu'on lui donne des plus gens de bien, par des voyes illicites, secrètes, contraires à l'ordre de la Justice, & propres à couvrir la calomnie.

L'on

L'on n'a pas de peine à comprendre que Ce décri general que l'on fait de certaines personnes, par des accusations si odieuses, les trouvant appuyés des ordres du Roy dont on parle icy, & de l'exemple même de S. M. fait de terribles impressions sur l'esprit du Magistrat de Louvain, & de ceux des autres Villes, qui comme celui-là, ont une dépendance continuelle de la Cour, & sur l'esprit des personnes de qualité, & de tous ceux qui ont des Charges ou Benefices à conférer : ce qui fait qu'ils ne veulent s'exposer, ni à faire à faux leur Nomination, ni à déplaire à S. M. en choisissant des personnes qui on luy a rendus odieuses, quoique d'ailleurs ils soient persuadés de leur innocence.

Il est aisé de juger que les plus gens de bien seront toujours exclus de tout par cette raison; car on ne manque pas d'ambitieux, qui ardens à chercher les Charges & les Benefices, n'auront pas beaucoup de peine à faire passer Jansenistes, Rigoristes ou Novateurs ceux qui pourroient sans cela leur être préférés. Par là la porte est ouverte à la calomnie, aux diffamations, aux brigues, aux cabales, & à toutes les voyes injustes, par lesquelles les Ecclesiastiques ambitieux & avarés se voudront ouvrir le chemin aux Emplois & aux Benefices, ou prouderont de ceux qui y peuvent légitimement prétendre, ou qui même en sont déjà en possession : car la voye de la maintenance leur étant fermée par l'interdiction faite Conseil de Brabant, de le mêler ou de protéger aucune Instance ou prétention formée devant luy, soit à titre de possesseur ou autrement, il ne reste aux Ecclesiastiques que la voye du petitour devant le Juge Ecclesiastique.

Et vous savez, Messieurs, à combien d'inconvénients cette voye est sujette; car c'est une chose bien fâcheuse d'être obligé de voir ses intérêts; son établissement, & comme on dit, la fortune entre les mains d'une personne qui agit au nom, sous les ordres & avec dépendance d'un Supérieur quelquefois prévenu ou mal disposé. D'ailleurs avant qu'un pauvre Plaigneur ait obtenu trois Sentences conformes, il épuise en frais, & il court risque de voir plutôt la fin de la vie; que la fin de son procès. Ainsi il arrivera qu'un habile Ecclesiastique, de mérite, de piété, étans mis hors de possession de son Office ou Benefice, ou autre Charge, & ne pouvant être maintenu par le Conseil, en demeurera privé toute sa vie; & après avoir consumé sa jeunesse dans l'étude & dans le travail, se trouvera sans biens, sans emplois, sans établissement, sans ressource, & verra avec frayeur la vieillesse s'avancer vers luy à grands pas, sans avoir de quoy en soutenir commodité & les besoins. C'est sans doute de quoy rebuter les meilleurs esprits de l'étude de la Théologie, & du service de l'Eglise.

Ce ne sont pas, Messieurs, des craintes frivoles, ni des speculations vaines, qui obligent les Supplians d'exposer à vos Seigneuries Illustrissimes ces sujets de plaintes; les exemples dont ils peuvent les appuyer, ne sont pas en petit nombre, & on ne peut exprimer le préjudice que l'Université de Louvain, l'Eglise & le Public ont déjà souffert de l'observation du premier Article de la Joyeuse Entrée, & des empêchemens qu'on a mis au cours ordinaire de la Justice.

L'exclusion qui fut donnée en 1683, aux cinq des principaux Docteurs en Théologie, pour les places qui vauquoient dans la Faculté Etroite, priva la Faculté, & la tient encore aujourd'hui privée, pour le choix de Sujets qui devoient composer ce Corps autrefois si illustre & si venerable. Le tort que ce défaut de liberté cause aux études & à toute la discipline de cette Ecole de la Province, est plus grand qu'on ne penie; & les Supplians oient dire, qu'il n'y en a point qui dût recevoir plus puissamment le zèle de vos Seigneuries Illustrissimes, ni qui méritât davantage leurs soins & leur application. Les plaintes de cette infraction du premier Article furent portées en ce tems-là à Nosseigneurs Illustrissimes les Etats de Brabant, même avant qu'elle fût arrivée, & sur le bruit qui en avoit couru : Et les Etats employèrent leurs bons offices & leurs interventions auprès de S. M. & du Gouverneur Général, pour empêcher ou faire réparer cette brèche fait aux Privilèges & aux Loix de l'Université, comme il paroît par leurs Requistes du 27. Septembre & 16. Octobre 1783. cy-jointes par Copies, num. 2. 3.

L'année suivante 1684. une Leçon de Théologie, & une place dans l'Etroite Faculté ayant vauqué, M. le Marquis de Grana Gouverneur Général, interdit au Magistrat de Louvain de conférer la Leçon jusqu'à nouvel ordre, & empêcha la Faculté Etroite de procéder à l'ordinaire dans la Fête de S. Jérôme, au choix qui s'y devoit faire d'un membre cette Faculté; & on tintit toujours la même exclusion, par où l'on empêcha que les meilleurs Sujets ne fussent choisis pour cette importante place.

On la fit encore valoir dans l'élection qui se fit de M. Steyaert l'an. 1786. car comme il étoit un des exclus, il obtint seul par la faveur de l'Interdiction de ce tems-là, d'en être relevé, les quatre autres étant demeurés exclus.

Le Docteur Huygens ayant été élu tout d'une voix en 1787, pour remplir une place vacante dans la Faculté, sur l'assurance qu'on avoit eue de la part de plusieurs des Ministres de S. M. qu'il n'y avoit plus d'exclusion, & ce Docteur en ayant exercé les fonctions durant quelque temps, non fit revivre cette ancienne exclusion, pour l'empêcher de continuer l'exercice de sa Charge; & il y a plus de huit ans & demy, que par une voye de fait, qui n'a point d'exemple depuis la fondation de l'Université, le plus ancien, le plus sçavant, le plus digne en toute manière des Docteurs de Louvain, est tenu dans cent interdit, à la honte de notre sie-

cle, & avec sa Joye des Adversaires, qui sous ce prétexte répandent mille calomnies contre sa réputation, & luy insultent par des Ecrits publics, sans qu'on ait jusqu'à présent donné aucune raison de cet interdit. Il avoit demandé il y a quelques années maintenu au Souverain Conseil de Brabant, & par des voyes secrètes on empêcha qu'elle ne fût scellée. Ce n'est pas tout; par un suite de la même vexation, on l'obligea par un ordre de Madrid à cesser de faire la Leçon qu'il avoit faite durant plusieurs années à la place de feu M. van Vianen, avec un fruit merveilleux & un applaudissement général. Et enfin depuis quelques mois ayant été élu Recteur de l'Université dans les formes ordinaires & le procès ayant été commencé, il n'a jamais pu avoir justice, ni obtenir la liberté de faire la fonction de sa Charge.

Les Supplians voudroient bien pouvoir se dispenser de parler icy d'une personne pour qu'ils conservent toujours un profond respect, & dont l'autorité & la dignité sacrée trouvera toujours en eux une parfaite soumission, & une obéissance achevée, tant que leur conscience le pourra souffrir. Mais ils craindroient d'être accusés de prévarication au jugement de Dieu, s'ils n'exposaient avec une entière sincérité à vos Seigneuries Illustrissimes ce qui se passe de la part de M. notre Illustrissime & Reverendissime Archevêque, dont le zèle pourroit faire des grandes choses pour le bien de ce Diocèse, si quelques personnes ne le détournent ailleurs par des vides particulières. C'est donc avec une sensible douleur, que les Supplians sont forcés de vous dire, Messieurs, que les mauvais conseils qu'on a donné à sa Seigneurie Illustrissime, ont produit de fort fâcheux effets contre la liberté de l'Eglise Belge, contre les Privilèges du Pais, contre l'Université de Louvain, contre l'honneur & le repos d'un grand nombre d'Ecclesiastiques de toutes sortes, & même contre plusieurs des Supplians qui le sont vus traités par voye de fait contre tout l'ordre de la Justice, contre le premier Article de la Joyeuse Entrée; par lequel les Ducs de Brabant s'engagent non seulement à ne point faire de violence, & à ne point traiter leurs Sujets par voye de fait; mais aussi (ce que vos Seigneuries Illustrissimes font lupplices de bien remarquer) à ne point permettre que d'autres le fassent. Or il est bien certain que M. l'Archevêque n'auroit pas entrepris une grande partie de ce qu'il a fait, s'il n'avoit été autorisé & soutenu par la puissance Royale, qu'on a trouvé moyen de surprendre en sa faveur en plusieurs occasions.

A peine y avoit-il trois mois qu'il avoit pris possession de l'Archevêché, qu'il présenta une Requête au Gouverneur Général, pour le faire appuyer de l'autorité Royale, dans le dessein de priver de leurs Charges plusieurs Archiprêtres Ruraux par voye de fait, sans aucune forme de droit, comme il a fait. Pour cela, il les accuse d'être tout-à-fait indignes de cette fonction; & par là non-seulement il déshonore la mémoire de feu M. Alphonse de Berges son Prédecesseur de pieuse mémoire, qui les avoit mis dans ces places, en les jugeant très capables; mais encore il donne lieu à de mauvais soupçons contre les personnes qui ont toujours été en bonne réputation, & qui demeurent déshonorées par leur dégradation, & par l'impuissance où on les met, de mettre leur réputation à couvert des soupçons déshonorateurs. Cette Requête, dont la Copie est jointe, num. 4. déshonore aussi tout le Diocèse, en le représentant comme rempli de beaucoup d'abus très-préjudiciables à la Roy & à la Religion. Enfin par cette même Requête, Montaigneur l'Archevêque demandoit, qu'il fût défendu aux Couvents de S. M. de donner maintenus aux Archiprêtres, & aux Confesseurs des Monastères, afin de les pouvoir priver de leurs Charges sans forme de procès; ce qui lui fût accordé par un ordre de S. M. du 4. Décembre 1690. annexé par Copie, n. 6.

M. l'Archevêque a continué de faire éclater sa prévention par sa Lettre Pastorale, qu'il publia le 12. Octobre 1692. C'est une voye de fait infamante & très-préjudiciable aux meilleurs Ecclesiastiques du Pais, & à tout son Diocèse. Car tout ce que leurs ennemis avoient répandu de calomnies contre eux pendant vingt ans, il l'ont rassemblé & renfermé dans cette Lettre. De sorte que sans qu'aucun d'un si grand nombre d'Ecclesiastiques ait pu jusqu'à présent être convaincu d'aucun crime, ils se voyent diffamés par une Sentence publique de leur Archevêque, à la face de toute la terre, & expozés au mépris des Hérétiques & des Catholiques, comme des gens sans foy, sans religion, sans piétés; comme des profanateurs des Sacramens, des corrupteurs de la parole de Dieu; des sectateurs d'hérésies, des réformateurs cruels, des hypocrites, des rebelles au S. Siège, des ennemis du culte de la sainte Vierge & des Saints, des gens qui méprisent l'autorité des Supérieurs, qui réverent la discipline Ecclesiastique, qui déshonorent les pécheurs, comme des sacrilèges violateurs du sceau de la Confession, qui éloignent de la Communión, qui décrient les Indulgences & la vertu du Sacrifice pour les Ames du Purgatoire, enfin comme des ennemis déclarés des Ordres Religieux. Tout cela, Messieurs, est compris dans la Lettre Pastorale, qui a passé dans les Pais étrangers, traduite en plusieurs langues vulgaires par le soin de ceux qui l'ont composée. Quoique personne n'y soit nommé en particulier, personne n'ignore qui sont ceux qu'il a voulu désigner, & flétrir; & ce qu'on ne sçavoit trop révéler, sans qu'aucune de ces personnes ait été convaincu en justice des erreurs, ni des abus qui leur sont imputés dans cette Lettre. Que

Que s'il est vrai que se feroit une entreprise contre la Justice & contre les Privilèges du Pape, d'enlever à un Bourgeois de la Ville un heritage temporel par voye de fait, & sans forme de procès; que doit-on penser d'un grand nombre de ces scélérats & pieux Theologiens, Pasteurs, & autres Ouvriers Ecclesiastiques, à qui on ravie ce qu'ils ont de plus précieux, qui est leur honneur & leur réputation, si nécessaire pour travailler utilement à leurs Charges, en les déshonorant par une proclamation de cette nature, qui ne laisse à aucun moyen que l'on condamne d'une manière si publique, & en ceux qui se défendent contre des accusations si atroces, & dont l'on est bien assuré que l'on n'a aucune preuve suffisante? Et c'est parce qu'on n'en a point, & qu'on n'en peut avoir, que l'on prend cette voye si irrégulière, de condamner les gens: Car si on en avoit de bonnes, des ennemis qui sont appuyés de toutes les Puissances spirituelles & temporelles, fuseroient-ils les Tribunaux ordinaires, & voudroient-ils perdre l'avantage de faire condamner dans les formes ceux qu'ils pourroient convaincre de tant de crimes, & qui quoique dénués de tout appui humain, s'offrent de paroître devant tous les Juges légitimes, pour s'y voir condamner & punis à la rigueur, s'ils sont trouvés coupables? Comme ils ont fait à l'égard du S. Siege, devant lequel ils ont comparu par un Député exprès, fondé en procuration, pour rendre raison de leur doctrine & de leur conduite à S. S. Le S. Siege après avoir fait examiner soigneusement toutes les accusations faites de part & d'autre, & particulièrement les plaintes contenues dans ladite Lettre Pastorale, a choisi les moyens les plus propres à terminer avec équité les contestations, & à mettre l'innocence à couvert de la calumnie. Car c'est depuis cette Lettre Pastorale, que notre S. Pere le Pape touché des maux de cette pauvre Eglise, a adressé à M. l'Archevêque, & aux autres Evêques du Pais, un Bref tout rempli des marques de la charité Apostolique, & de son zèle pour la paix de ses Provinces. Ce Prélat n'a rien changé pour cela dans sa conduite, & quelques pressantes instances que S. S. lui ait faites de suivre l'ordre prescrit par son Bref du 6. Février 1694. M. l'Archevêque n'a pu le résoudre à changer de conduite; car ce Bref porte expressément, qu'il ne souffrira point en aucune manière que qui que se puisse être, soit diffamé, décrié par cette accusation vague & odieuse du nom de Janféisme, à moins qu'il ne soit constant par des preuves légitimes, qu'il s'est rendu suspect d'avoir enseigné ou soutenu quelque une de ces Propositions; & que personne ne soit exclus d'aucun Emploi, Charge, Benefice, dignité, pouvoir de prêcher, ni de quelque autre fonction Ecclesiastique que ce soit, jusqu'à ce qu'on ait prouvé, en gardant l'ordre de la Justice, qu'il ait encouru & mérité cette peine si dure, & qui ne peut être que très-sensible à des personnes d'ailleurs Catholiques. Monobstant cet ordre du S. Siege, il n'a pas laissé d'accuser, sans garder aucun ordre de Justice, le Docteur Hennebel comme Janféiste, pour l'exclusion de la Charge de Censeur Royal, ce que vos Seigneuries Illustrissimes pourrout voir dans la Lettre de M. l'Archevêque cy-jointe, & dont il sera parlé dans la suite: Et à l'égard des autres accusations vagues, il n'a rien non plus changé de la manière d'agir.

M. l'Archevêque loin d'embrasser cette voye juste, si aisée, si propre à ôter toute excuse aux accusés s'ils sont criminels, juge à plus à propos de faire donner les ordres fusionnement, du 10. Décembre 1690. & de faire venir d'Espagne ceux qui ont été intimés le 7. Novembre de l'année dernière, pour pouvoir accabler tout d'un coup ceux que son Conseil secret jugera criminels: Car on ne croit pas faire un jugement téméraire, quand on le persuade que M. l'Archevêque a eu beaucoup de part à la sollicitation de ces ordres, qui concourent à les déshonorer, qui sont conformes & à les menacer & à toute la conduite, qu'il a reçue en effet avec une grande joye, qu'il a envoyée à son Chapitre de Malines avec empressement, en lui recommandant avec instance de veiller à l'exécution desdits ordres, sans jamais faire mention du Bref de S. S. Sainct.

C'est dans cet esprit, & en vertu de ces ordres, qu'il a exclus & dégradés du commencement de son gouvernement & depuis:

1. M. Ryffack Archevêque de Bruxelles, lequel le croyant obligé de ne pas abandonner son innocence, s'est adressé au Conseil de Brabant, pour avoir maintenu: mais M. l'Archevêque commençant à recueillir le fruit de la Requête, fit donner à ce Conseil un ordre de la Cour, qui lui défendit de le mener davantage de cette affaire.

2. Ayant ainsi fait lier les mains à la Justice, il n'eut pas de peine de venir à bout de tout ce qu'il entreprit. Il dégradait donc M. Testelmeins de l'Archevêque de Louvain.

3. M. Collon, de l'Archevêque de Trier.

4. M. Vander Borgh, du Doyné Rural de Lieuv.

L'on dira que M. l'Archevêque a cru aller de son droit, persuadé que les Archevêques sont amovibles ad nutum. Mais M. Ryffack, le premier des Archevêques que M. l'Archevêque a attaqué, n'en est point demeuré d'accord; & il étoit prêt au contraire de soutenir en Justice, que ces Charges sont perpétuelles, si la porte de la Justice ne lui avoit été fermée. Ce n'est point icy le lieu d'examiner cette question; mais ce qui est certain est, que supposé même que ce fussent des emplois amovibles, un Supérieur n'a pas droit d'en dépouiller un Ecclesiastique avec une note infamante, telle qu'est celle de la Requête, où l'on décrie dans l'esprit de S. M. les Archevêques qu'on vouloit dépouiller; car il

déclare en termes exprès, qu'il les juge tous à fait indignes pour l'assister à porter le grand fardeau dont il se trouve (dit-il) presque accablé, & oblige de, comme il parle plus haut, à remédier à plusieurs abus tendant manifestement à l'entière destruction de notre sainte Religion.

5. Ce fut de la même manière, & sur le même fondement, que M. Kerremans Confesseur des Carmelites de Vilvorde, & Pasteur de l'Hôpital du même lieu, fut ôté de ces deux emplois. Sur quoi ayant présentée Requête au Conseil de Brabant, pour demander maintenue, il trouva la porte de la Justice à lui fermée, tant de la part du Juge Séculier, que du Tribunal Ecclesiastique rapport à son attestation ci-jointe, num. 5.

6. M. Opstraet ci-devant Professeur en Théologie au Séminaire de Malines, a été privé de l'Office de Confesseur, ou Pasteur des Noires Sœurs, par la même voye.

7. M. Collon dont on a déjà parlé, qui exerceoit la Charge de Pasteur des Grises Sœurs, & des Religieuses Norbertines du Blancs Sœurs, en a été chassé, aussi bien que du Monastère de Cabbeek.

8. M. Vander Borgh Doyen de Lieuv étoit outre cela Pasteur de l'Hôpital de ce lieu, & on l'a obligé de se retirer.

9. M. Paudavyn Confesseur ou Pasteur des Noires Sœurs à Louvain, a aussi été privé de cet emploi, sans autre raison que parce que M. l'Archevêque l'a voulu.

10. Comme aussi M. le Zeech, de celui de Confesseur des Religieuses Lorainoises de Bruxelles.

11. M. Van Deuren, de l'Office de Vice-Pasteur du Régiment de Louvain, qui est permanent & perpétuel, comme on est prêt de le justifier, aussi-tôt que la voye de la Justice sera ouverte.

12. M. Laderix ayant été pourvu de la Cure de la Chapelle de cette Ville de Bruxelles, avoit obtenu du Conseil de Brabant maintenue contre son Compétiteur; mais M. l'Archevêque, en vertu des derniers ordres d'Espagne, a fait interdire la Cour, de prendre davantage connaissance de cette affaire; ainsi point de Justice. Et plusieurs autres de cesdits nommez, ayant fait instance pour savoir de quoi ils étoient coupables, ou accusez, n'ont jamais pu en rien favoir.

13. L'on ne peut se dispenser de parler ici de M. Hennebel, ancien Docteur en Théologie, & actuellement Député de l'Université de Louvain vers le S. Siege. La Charge de Censeur Royal étant venue à vaquer pendant qu'il travailloit si utilement à Rome pour procurer la paix entre les Theologiens du Pais, S. A. E. informé de son mérite, eut la bonté de l'en pourvoir. Il y avoit d'autant plus de sujet de croire, qu'un choix si juste ne seroit point traversé, qu'il avoit été applaudi de tous les gens de bien, que S. A. E. étoit assuré qu'il seroit approuvé à Rome, puis qu'il avoit reçu de M. le Duc de Médicina-Celi Ambassadeur à Rome pour le Roy, une Lettre du 28. Novembre 1693. en ces termes: *Serenissime Signetur, je viens de recevoir avis de M. le Cardinal Aguirre, par ordre de la Congregation du S. Office, pour en informer V. A. E. qu'il y a rien de la part de la même Congregation, qui empêche que le Docteur Hennebel ne puisse être pourvu de quelque Charge ou Lettre que ce soit, de l'Université de Louvain. C'est ce qu'on a fait aussi savoir à l'Interne de Bruxelles, par des Lettres lui portant: l'ordonnance par V. A. E. afin que de concert avec le même Interne, Elle ne souffre pas qu'il soit fait à cet égard aucun obstacle à ce Docteur, de qui je dois rendre ce témoignage à V. A. E. que je l'ay trouvé tel que circonscrit & avisé, & digne qu'on ait beaucoup d'égard pour luy, & que V. A. E. le favorise de la protection.*

Le même Ambassadeur en écrivit dans les mêmes termes en Espagne à M. le Comte de Monterey, Président du Conseil de Flandres, le 20. Décembre 1693.

Outre cela, la Faculté de Théologie par Aste du 7. May 1694. & l'Université entiere par celui du jour suivant, a voyent après une mûre délibération rendu le témoignage le plus avantageux qu'on pouvoit desirer de la capacité, de la piété, & de la sagesse du même Docteur; le tout est prouvé par les Copies ci-jointes, num. 7. 8. 9. & 10.

Rien de tout cela ne pût empêcher M. l'Archevêque de travailler en toutes les manières possibles l'effet de la nomination de S. A. E. en remuant tout, pour cet effet, soit en Espagne ou à Bruxelles.

Le 19. May 1694. ce Prélat écrivit à son M. d'Oudenhoove, Chef-Président d'alors, une Lettre dont il est nécessaire, Messieurs, que vous sachiez les termes, comme ils sont dans la Copie ci-jointe, num. 11.

Cette Lettre fut suivie quinze jours après d'un ordre du Roy, du 10. Juin 1694. par lequel S. M. excluait ledit Docteur Hennebel de la Charge de Censeur, comme loupé de l'ancien, dont il y a une Copie, num. 12.

Vous verrez, Messieurs, par cet ordre, & par la Lettre de M. l'Archevêque, comment un Docteur considérable est traité notoirement suspect de Janféisme, sans aucune accusation juridique, condamné sans aucune Sentence, sans même aucune information, à être exclus avec ignominie de l'éroite Faculté de Théologie, puni encore par la privation de la Charge honorable de Censeur, dont il étoit déjà pourvu, noté pour cela par M. l'Archevêque, comme un homme dont la promotion à la Censure causeroit un préjudice irréparable & des suites funestes à la Religion & à l'Etat.

* Cette Cause a été dévidée par après en Justice.

Etat. Si ce n'est pas traiter les Sujets de Brabant par voye de fait, dans la chose du monde la plus importante, & la plus chère à un Docteur Catholique, si ce n'est point la encore faire une playe mortelle aux Privilèges du Pais, à la Justice, aux droits de l'Université, & même au bien public & à l'Eglise, il est difficile de dire quand cela sera vrai : Car comme il n'y a gueres de places plus importantes que celle d'un Censeur des Livres, & de membre de la Faculté, pour la conservation de la bonne doctrine, il n'y a rien de plus odieux que d'exclure par voye de fait les plus capables de les remplir.

Que si un Docteur se distingue, & qui est actuellement auprès du S. Siege Apostolique, pour la paix des Theologiens, qui a des témoignages si avantageux de la part du S. Siege, des Ministres de S. M. de la Faculté de Theologie, de toute l'Université entiere, qui mettent la foy à couvert de tout soupçon, & qui relevent si fort son merite, est encore chargé des plus atroces accusations, sans qu'on ose les produire devant un Tribunal & dans un Jugement réglé, & à n'il une cause qui merite davantage d'être protégée par vos Seigneuries Illustissimes, & qui en même tems soit plus capable de vous faire toucher au doigt, avec quelle liberté on attaque clandestinement les Sujets du Roy ? Et combien il est nécessaire que par votre sagesse, vous cherchiez des remèdes à ces maux pour ne pas laisser accabler l'innocence, comme celle de ce Docteur l'a été en cette occasion, & comme celle de beaucoup d'autres l'a aussi été ou le sera infailliblement encore, si vous ne prévenez par vos bons offices & par d'efficaces représentations les malheurs qui pendent sur la tête.

C'est pourquoi les Supplians conjurent, Messieurs, votre pieté paternelle, d'agir puissamment auprès de S. M. & de S. A. E. pour procurer & à eux mêmes & à tous ceux qui leur sont joints, la paix, la tranquillité, la conservation de leur honneur, & leur sûreté, qu'ils sont si nécessaires, pour être utiles à l'Eglise & à l'Etat, & de faire en sorte qu'ils ne soient point empêchés sans secours & sans protection à la mauvaise volonté de leurs véritables.

Les Supplians requierent donc très-humblement, Messieurs, l'intervention de vos Seigneuries Illustissimes, pour obtenir de S. M. que les Loix & les Privilèges du Pais soient religieusement observés à leur égard & de leurs consoirs, en sorte qu'il ne soit procédé contre eux par une voye de fait, mais devant le Conseil de Brabant ou les autres Tribunaux du Pais, en matieres à eux competentes selon les formes de Droit, & les coutumes dans toutes les causes qui les regarderont.

Et comme les Supplians viennent de mettre devant les yeux de vos Seigneuries Illustissimes un dénombrement assez long des particuliers qui ont été privés de leurs Charges & de leurs Emplois par M. l'Archevêque, sans qu'ils aient été convaincus ni d'erreur, ni de crime, ni de mauvaise conduite en aucun Jugement selon l'ordre du Droit, & qu'il y en d'autres, qui demeurent exclus par des ordres d'Espagne, exécutez sans forme de Justice, des divers Emplois ou Charges auxquelles ils ont droit de prétendre, ils vous supplient très-humblement, Messieurs, de faire instance auprès de S. M. & de S. A. E. à ce que la voye de la Justice leur soit ouverte, afin qu'ils puissent y pourvoir la justification de leur innocence, & joindre ensuite paisiblement de leurs Droits, comme les autres Sujets de la Province.

Secondement, que S. M. en expliquant ses ordres du 7. Novembre dernier, ait la bonté de déclarer, que son intention n'est pas d'exclure par la aucun de ses Sujets des Charges, Offices, Benefices & Emplois, sous le nom de Janenistes, Rigoristes ou de Novateurs, sinon après qu'ils auront été cités, jugés & déclarés tels selon l'ordre de la Justice, conformément au premier article de la Joyeuse Entrée; à l'exécution duquel le S. Siege concourt d'une manière si sage & si équitable, par son Bref du 6. Février 1694. adressé aux Evêques du Pais.

Troisièmement, qu'il ne soit permis à aucun Supérieur Ecclesiastique ou Seculier de ces Provinces, de rien entreprendre contre les repos ou la personne des Ecclesiastiques, ni de les troubler dans l'exercice ou la possession de leurs Charges, Fonctions ou Benefices, qu'après qu'il les aura fait ajourner par-devant les Juges competents pour être procédé contre eux dans l'ordre de la Justice, s'il y a des justes plaintes à leur charge, sur lesquelles il y ait lieu de faire leur procès.

Et les Supplians continueront de prier Dieu pour la conservation de Vos Seigneuries Illustissimes, & pour la prospérité des Etats de la Province.

V.

ILLUSTRISSIMI ARCHIEPISCOPI

Mechliniensis Memoriale Regi oblatum adversus quinque Deputatos.

SIRE;

Etant venu à la connoissance de l'Archevêque de Malines, que les remontrances qu'il avoit faites à Votre Majesté sur les excès énormes du Pasteur de Sainte Catherine de cette ville, étoient renvoyées au Conseil Brabant pour en informer; quoique la connoissance de semblables matieres touche privativement au Conseil d'Etat, pour être d'une nature supérieure au cours ordinaire de Justice, puisque la conservation de l'

Etat en depend, & que l'autorité & souveraineté Royale y sont puissamment intéressées, & si grievement blessées: Aiant de plus appris, que le Juidit Pasteur étant informé (apparemment par les amis & parens du Conseil de Brabant) de l'information qui se doit faire contre lui, particulièrement du dernier excès, qu'il doit avoir commis il y a environ deux mois contre les ordres du Roy, va courant par la Ville, pour prévenir les témoins qui pourront déposer contre lui sur ce fait, afin d'en empêcher la verification; l'Archevêque de Malines, pour justification de ses remontrances, présente au Conseil d'Etat de V. M. les Pieces ci-jointes, qui sont de preuves convaincantes de divers autres excès dudit Pasteur, bien plus légalitieux & plus criminels que le dernier: suppliant très-humblement V. M. d'avoir bonté de les faire lire & examiner en son Conseil d'Etat, pour y prendre telle résolution que l'importance de la matiere exige, pour le maintien de son autorité & souveraineté Royale, pour la conservation de notre sainte Religion & le repos public dans ces Provinces. Quoy faisant, &c.

VI.

Deductio Processus criminalis Pallois Sanctæ Catharinæ, & Adherentium ipsius.

SA Majesté sachant les funestes suites que les nouveantez, en matiere de Religion, ont causé à sons Pais Bas, & à la plus grande partie de l'Europe, y renvoyant non-seulement l'Etat spirituel, mais aussi le temporel, a fait en diverses occasions expédier aux Gouverneurs du Pais-Bas des ordres nécessaires pour éteindre ces feu pernicious, qui s'y étoit allumés depuis long-tems. Mais S. M. voyant que les ordres précédents n'avoient pas eu tout le succès qu'Elle en avoit espéré, a voulu y apporter des remèdes plus efficaces, défendant qu'on n'ait à avancer aucun des Novateurs, ou qui est suspect d'en être, à aucun Office ou Dignité, soit Seculière, soit Ecclesiastique; ordonnant en même tems aux Juges Seculiers, de n'empêcher point les Evêques, mais plutôt de les assister quand ils voudront châtier quelque Ecclesiastique, pour les maux ou sentimens pernicious. Cet ordre a été donné au nom de S. M. par S. A. S. E. de Bavière (a) le 7. de Novembre 1695.

Cette conduite si sage & si nécessaire pour le bien public, a été incontinent reçue avec approbation & applaudissement de tous les bons Catholiques; & comme personne n'y étoit distrait, ou nommé, aussi personne qui ne voulait le déclarer pour Janeniste, Rigoriste, Novateur, ou de leurs Adherens ou suspects; ne s'y pouvoit opposer. Mais quelques Prêtres levans le malice, & ne se fouscians plus de leur honneur, du respect & de l'obéissance qu'ils doivent au Roy, & à S. A. E. S. ou de leur conscience, se sont publiquement revoltés. Les Chefs de ces Conspirez, qui se déclarent prêts à répondre au nom du Parti, à Louvain, le fameux Docteur Huygens; à Gand, van Gen Chanoine de l'Eglise Cathédrale; & à Malines, le Pleban Baert; à Anvers, le Pleban Baer; à Bruxelles, van de Nefse Curé de Sainte Catherine: ce qui paroît, tant par une Lettre du Docteur Hennel, que par l'Acte formel de leur Synode tenu à Louvain le 27. de Decembre 1695.

Ces Prêtres rebelles ont jugé à propos d'attaquer & ruiner l'autorité du Roy & de S. A. S. E. même par les Etats de Brabant, où il s'étoient imaginé qu'ils trouveroient assez d'appui, & de cette entreprise, les Conspirez de trois Villes de Brabant, Louvain, Bruxelles, & Anvers, ont par un Acte public autorisé le Père van de Nefse, Curé de Sainte Catherine à Bruxelles, où les Etat de Brabant s'assemblent.

Ce Curé donc pour s'acquiescer de sa nouvelle Charge, a présenté trois Memoriaux à ces Etats: l'un étoit seulement de la part d'un Prêtre étranger nommé Ernet Rudbans, pour le maintenir dans ce Pais contre les ordres du Roy.

Les autres deux Memoriaux étoient de la part de tout le Parti, qui est dans les trois susdites Villes de Brabant. Dans ces Memoriaux, ils accusent le Roy d'injustice, de perfidie & de parjure, à cause de ses Decrets; & ensuite prient les Etats de s'y opposer, & de ne permettre jamais leur execution.

L'un de ces Memoriaux est écrit à la main, l'autre imprimé, qui est une Piece fort artificieuse, & pleine de faussetez. Les Députés des Etats ont communiqué ces Memoriaux à l'Archevêque de Malines, & lui en ont demandé son avis par des Lettres, auxquelles l'Archevêque a incontinent répondu, & donné son avis touchant ces Memoriaux ici nommez.

Et comme l'Archevêque marquoit en la Réponse, que cet Imprime étoit sans nom de l'Auteur, sans lieu de l'impression, & sans aucune Approbation; ce qui est expressément défendu par le Concile de Trente; les Distributeurs de cette Piece y ont ajouté une Page séparée, marquant Cologne pour lieu d'impression, & M. Eyben, Chanoine de la Cathédrale d'Anvers, pour Approubateur. On croit le premier faux, parce que c'est l'ordinaire de ces Theologiens, d'imprimer Cologne à leurs ouvrages, encore qu'ils font imprimer à Louvain ou à Bruxelles. Mais pour l'Approubateur il confie que c'est M. Eyben par la propre confession, comme on le voit par la Lettre N. 4. de l'Evêque d'Anvers, écrite à l'Archevêque de Malines, le 13. May 1696.

Dans

(a) Maximilianus Havariz Dux, sacri Imperii Elector, erat tunc Belgii Gub.

bler pour cabaler, qu'ils ne croient pas s'être-jamais vus l'un l'autre depuis qu'ils sont au monde.

Le Chanoine van Geet peut même s'assurer, qu'il y a dix ans qu'il n'a été à Louvain, & qu'il ne s'est jamais trouvé dans cette Ville de Louvain avec le Posteur de Sainte Catherine.

L'un & l'autre enfin supplient très-humblement V. M. d'être persuadé, que tout ce qui est avancé à eux dans le Dénouciations qui lui ont été présentées, sous le nom de M. l'Archevêque, est absolument faux; & qu'ils se fassent à toutes les peines les plus rigoureuses, si ce Prélat en peut apporter la moindre preuve légitime.

Mais ce qui fait voir évidemment que l'on a surpris la Religion de M. l'Archevêque, pour lui faire avancer ces sortes d'injures & d'accusations, c'est qu'on a peine à croire que ce Prélat ait voulu manquer de se souvenir en cette occasion des devoirs de la charité Chrétienne, & de la docilité Episcopale. Il n'ignore pas l'obligation de la correction paternelle, que la Parole de Dieu impose à tous les Evêques; il fait sans doute que le propre d'un Evêque est, selon les saintes Peres de l'Eglise, de ne unir à personne, de faire du bien à tout le monde, d'être le Pere des pécheurs, de pourvoir autant qu'il peut de son manteau sacré les fautes de ses enfans, & surtout de ses coopérateurs dans la vigne du Seigneur; de se rendre même l'intercesseur des criminels, & le libérateur même de ceux que la Justice juge indignes de vivre. Cependant loin de porter M. l'Archevêque à suivre ces inclinations de charité & de douceur que l'Evangile, que son caractère lui inspirent, on lui fait omettre l'avis charitable qu'il auroit dû donner aux Supplians, & tout au moins au Pleban de Malines, qui est son premier Coopérateur, qui fait dans sa Cathédrale les fonctions Pastorales, qui a de tems en tems l'honneur de lui rendre ses devoirs, & de le consulter sur les difficultés qui lui arrivent dans l'exercice de son Ministère. Cependant ce Pleban n'a jamais reçu de M. de Malines aucun avis sur ce sujet si important.

M. l'Archevêque ne lui a jamais dit un seul mot qui pût lui faire croire qu'il fût mécontent d'aucun de ses sentimens en particulier, ou de sa conduite, & qu'il le soupçonnerait de quelque pratique contraire à son devoir. Il a même souvent prié M. l'Archevêque, & notamment depuis quelques mois, de vouloir bien lui faire connoître s'il avoit remarqué en lui quelque chose à corriger, soit dans les mœurs ou dans les fonctions, lui promettant avec beaucoup de respect & de sincérité, de se soumettre à la correction & d'en faire tout l'usage qu'il lui seroit possible.

Mais au lieu de recevoir de ce Prélat aucun avis charitable, peu de mois après on l'a vu tout d'un coup paroître à la Cour, chargé d'une Requête, & la présenter à V. M. pour dénoncer en quelque sorte le sang & la vie de ce Pleban, & de ceux qu'il lui a associés. Car n'est-ce pas demander leur sang, que de les accuser de crimes, qui ne peuvent être lavés que dans le sang des Criminels; & il le demande à V. M. aux pieds de laquelle on le devoit voir pour demander leur grâce, s'ils aient été si malheureux que de s'engager en quelque entreprise contraire à leur fidélité & à leur devoir.

Quoique M. l'Archevêque semble s'être épuisé dans les deux Requetes, en y produisant tout ce qu'on peut trouver d'accusations plus capables d'irriter un Prince contre les Sujets, la Déduction nous fait voir qu'on peut encore aller plus loin. Car il prend occasion de quelques Mémoires présentés aux Etats par le Pasteur de Sainte Catherine, comme conquis par quelques Ecclesiastiques & Theologiens; il en prend l'occasion de faire d'eux la plus horrible peinture qui s'en puisse faire. Le recours aux Etats du Pais a toujours été regardé comme la conduite la plus innocente; & il a été de tout tems mis en usage, comme un moyen nécessaire à des Particuliers qui n'ont aucune habitude à la Cour, ni aucun accès auprès des Ministres & des Conseils de V. M. soit pour faire connoître par ce canal les vexations qu'ils peuvent souffrir par les crédits des Personnes puissantes, ou pour se plaindre du déni de Justice. Et il est bien étrange que M. l'Archevêque, qui est le premier des Etats, & qui doit être le Pere des misérables & le Protecteur des opprimés, leur veuille le ravir cette dernière ressource. Car n'est-ce pas la leur ravir, que de vouloir faire passer ce recours pour une action séditieuse, pour un attentat contre l'Autorité Royale, pour une conspiration contre l'Etat, pour un dessein de soulever les Etats contre V. M. C'est ainsi que ce Prélat traite une action de charité & de justice, à laquelle le Pasteur de Sainte Catherine a cru devoir prêter son ministère en faveur de l'innocence, pour laquelle il n'a fait autre chose que d'implorer lui seul la sage & modeste intercession des Etats envers V. M. par trois Mémoires.

Si dans ces Mémoires on prior les Etats de s'opposer aux Decrets de leur Souverain, & de ne pas permettre jamais l'exécution, il auroit pu tirer quelque matière des plaintes; si ces Mémoires contenaient des accusations d'injustice, &

perfidie & de parjure contre la Personne Sacrée de V. M. Majesté, comme M. l'Archevêque l'avance, rien n'est plus insolent, plus inséduiteux, ne plus punissable. Mais s'il n'y a rien de semblable, s'il n'y a pas même l'ombre, & qu'au contraire il n'y a rien que de modeste, que de respectueux, que de conforme à l'obéissance & à la soumission due à la Majesté Royale, comme on est prêt de le prouver dans un Jugement réglé. C'est à V. M. de juger Elle-même, combien les Remontrances sont à plaindre, de voir noircir d'une manière si horrible leurs plus innocentes actions dans l'esprit de V. M. par celui qui leur devoit servir de Protecteur & de Pere auprès d'Elle contre les calomnies de leurs ennemis.

C'est pourquoi les Supplians ne peuvent s'empêcher de soutenir à M. l'Archevêque, nonobstant le respect qu'ils lui doivent, qu'il n'y a rien de plus faux dans le fond & dans les circonstances; & ils osent supplier très-humblement V. M. de vouloir bien ordonner à M. l'Archevêque d'en fournir les preuves pardevant vos Conseils, ou de souffrir qu'on les regarde comme des calomnies, dont il s'est laissé surprendre trop légèrement.

Il ne s'est de même de ce qu'il avance, que les Supplians se soient attroupés, & aient été en foule au Greffe des Etats, pour extorquer ce qu'ils ne pouvoient, dit-il, obtenir autrement. Une telle accusation est de soi si peu vraie semblable, qu'elle se refuse à elle-même.

Enfin pour ce qui concerne le Memorial imprimé, dont M. l'Archevêque fait un crime au Pasteur de Sainte Catherine, il est certain qu'il n'a jamais été publié qu'avec l'Approbation du Censeur d'Office, & dans les formes requises; & ce Censeur en a porté un jugement si équitable, qu'il a été suivi par tous ceux qu'il y a de personnes délinquantes. Les plus habiles de la Cour Romaine, le plus éclairé de NN. SS. les Cardinaux l'ont lu avec estime; & le Saint Office, auquel M. l'Archevêque l'avoit fait déléguer, comme une *Piece fort artificieuse & pleine de fausseté*, n'y a rien trouvé qui mérite la censure.

Que si la justice, dont l'amour est gravé si avant dans le cœur de V. M. Majesté, en lui permettoit pas d'épargner les Supplians, s'ils le trouvoient coupables; les Remontrances se contentent qu'elle leur portera avec encore plus d'inclination à faire rendre à leur innocence tous les témoignages nécessaires, pour réparer l'injure faite à leurs personnes, leur ministère & à leurs familles, qui se trouvent flétries par les accusations égarées de M. l'Archevêque; les pièces & les dénonciations si atroces que les contiennent, ont été présentées avec éclat à S. A. E. par le Primat de l'Eglise Belgique, & le Chef de tout le Corps Ecclesiastique de la Province. Elle subsistait sans doute dans le Secretariat de votre Conseil privé: elles ont été apparemment envoyées à votre Cour dès dans les Confeils par les Ministres de V. M. Majesté, elle peuvent être conférées à la postérité; & il peut même arriver qu'elles seroient produites un jour en quelque occasion au préjudice de la mémoire des supplians, de l'honneur de leur nom, & de la fortune de ceux de leurs familles, comme pour les empêcher d'entrer dans des Emplois, des Charges ou des Benefices de Chapitres, où l'on a accoutumé de faire de rigoureuses informations touchant la probité & la bonne renommée de leurs Ancêtres: c'est pourquoi les Supplians le croient obligés en conscience de ne pas laisser cette tache dans leurs personnes, ni dans leurs familles, & de ne rien omettre de ce qui est nécessaire pour prévenir la honte, le dommage & les reproches, qu'eux & leurs parens en pourroient recevoir à l'avenir. C'est ce qui oblige les Supplians de présenter cette Requête au Tribunal de V. M. Majesté, le Juge (à qui appartient de condamner les Supplians s'ils sont coupables) étant naturellement & nécessairement le Juge de leur abolition, s'ils ne le sont pas. D'autant plus que cette Cause n'est point en elle-même Ecclesiastique, ni du nombre de celles dont il est fait mention dans les ordres venus de Madrid, & signés aux mois de Novembre de l'année 1695. & M. l'Archevêque même a porté cette Cause audit Tribunal de V. M. Et comme cette Requête de V. M. peut être aussi conférée & passer à la postérité, elle pourroit être pareillement employée contre leurs familles, si V. M. n'y avoit point d'égard, & qu'Elle n'eût pas la bonté de leur faire expédier les Actes nécessaires pour leur pleine & entière justification.

Ils supplient très-humblement V. M. qu'Elle soit servie, dédégler les dénonciations, Accusations, & termes injurieux que M. l'Archevêque de Malines a employés & produits, tant en ladite Requête que dans la Déduction y jointe, son abus, contreviens, & contraires à la vérité; & qu'en suite V. M. ait la bonté d'ordonner que ladite Requête & Déduction soient lacées, ou du moins lacées injures, accusations & termes injurieux, soient biffés & tracés, par tel moyen que V. M. trouvera convenir, ou qu'autrement, avec dépens, dommages & intérêts. Quoi faisant, &c.

C E N S U R A.

A Censati nuper sunt coram universo Theologi Belgæ, de violata Immunitate Ecclesiastica, neglectis Patriæ Edictis, & contemptis tam Regiis, quam Serenissimi Gubernatoris Decretis. Ut pars altera audiat, eaque audita æquum de hac accusatione feratur judicium, convenienter evulgabatur Libellus hic, cui titulus: Concordia Immunitatis Ecclesiasticæ & Juris Regii, &c. Actum Antuerpiæ hac r. Martii (a) 1700.

A. EYBEN Lib. Censor

TRA.

T R A C T A T U S

D E

Promulgatione Legum Ecclesiasticarum, ac speciatim Bullarum,
& Rescriptorum Curiae Romanae.

U B I E T

De Placito Regio, quod ante earum Publicationem & executionem in
Provinciis requiritur.

P R A E F A T I O.

Apostolos fuisse admodum sollicitos, ut primi Christi-fidelibus persuaderent, Principibus & Magistratibus civilibus, tamen adhuc gentilibus obedientiam esse exhibendam, ostendunt eorum Epistolae, idque ne apud Principes hujus saeculi & Magistratus locorum male audiret Christiana Religio, si qui forte Christiani Legibus illorum & Edictis minus obtemperarent, ac rursus ne ipsi Fideles Religionis Privilegio sese exemptos ab obedientia Potestatis secularis existimarent.

Observant autem passim Interpretes, verisimile esse hanc curam praecipue impendisse Apostolos propter eos, qui crediderant ex Judaei, eo quod ex Historicis, ac notanter Iosepho constet, Judaeos proclives fuisse ad rebellandum Principibus Romanis, ipsique Tributa solvere detrectasse, eo praetextu quod esset populus Dei, quem liberum ab hujusmodi servitute hominum, praesertim infidelium, esse oporteret. Praestitit id egregie Apostolus in Epistola ad Romanos c. 13. scribens: *Omnis anima Potestatibus sublimioribus subdita sit.*

Apostolum hoc loco de potestate duntaxat saeculari agere, una fuit tam Graecorum quam Latinorum Patrum Sententia, uti notat hic Guillelmus Estius, quod & contextus Sermonis & Gladii ac Tributorum mentio satis indicat.

Ut autem Apostolus fideles eam obedientiam Principibus & Magistratibus civilibus exhibendam persuaderet, subiungit: *Non est enim potestas nisi a Deo, quae autem sunt, a Deo ordinate sunt:* quasi diceret, tamen hi Principes & Magistratus gentiles sint, & a Fide Christiana alieni, immo ejusdem Fidei persecutores, nihilominus eis obedientia exhibenda est, quia quaecumque sunt potestates, id est, quicumque sunt homines potestate praediti, ut Principes & Magistratus, ii sunt ordinati atque instituti a Deo, ideoque tamquam a Deo institutis seu missis obediendum: Unde & subiungit Apostolus: *qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit.*

Ut autem intelligerent Fideles, quam grave esset hac in parte ordinationi Dei resistere, adjungit: *qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt.*

Pluribus hoc argumentum ibidem prosequitur Apostolus, ostendens Magistratum saecularem positum ut Dei Ministrum ad vindictam malorum & laudem bonorum: *nec enim, (ait) sine causa gladium portat: Dei enim Minister est, vindex in iram ei, qui malum agit:* hoc est, ait Estius, ut ejus vice ac nomine iustitiam exerceat vindicativam in puniendis tunc, qui malum agunt, vel pacem publicam turbantes vel honestatem vitae communis laedentes.

Quapropter, & infert, quod Magistratibus eorumque praecipis subditi esse debeant tamquam Dei Vicariis: *non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam.*

Hic Judaeos convincebat Apostolus, quod vel eo titulo, quod se specialem Dei populum dicerent, specialius quoque obedientiam exhibere deberent Potestatibus sublimioribus & Magistratibus tamquam a Deo institutis & ordinatis, actamquam Dei Ministris vices ejus in terris agentibus, ut proinde, qui eorum ordinationi resistunt, Dei ordinationi resistent. Similiter & Princeps Apostolorum sollicitus fuit, ut hunc praetextum Judaeorum ad Fidem converterorum detrectandi obedientiam Principibus Ethnicis, quod esset specialis populus Dei, ex animis Fidelium evelleret tamquam Religioni Christianae summopere adversum.

Igitur in prima sua Epistola c. 2. eos adhortans, ut conversationem inter gentes haberent bonam, ut in eo quod detrectant de vobis (inquit) tamquam malefactoribus ex bonis operibus vos considerantes glorificent Deum in divistrationis, a generali exhortatione ad particularia praecipia sanctae & honestae conversationis descendit, atque primo loco proponit hanc Regibus & Magistratibus obedientiae exhibitionem scribens: *Subiecti igitur estote omni humanae creaturae propter Deum.* Quid autem per creaturam intelligi voluerit Petrus, ostendunt verba subsequencia, *sive Regi, quasi praecellenti, sive Ducibus tamquam*

ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum, quia sic & voluntas Dei, ut beneficentes obmutescere faciat imprudentium hominum ignorantiam, quasi diceret, Dei voluntas est, ut Regi & Ducibus sive Potestatibus sæcularibus obediendo convincatis imprudentium hominum ignorantiam, qui vos tamquam obedientiam recusantes sub prætextu libertatis Christianæ inculant, de contrario convincatis vos exhibendo omnibus in sublimitate constitutis subditos, idque quasi liberos, & non quasi velamen habentes malitiæ libertatem, quo significare voluit, obedientiam Principibus etiam Ethnicis a Christianis præstandam liberaliter sive ex animo & voluntarie tamquam a servis Dei, non autem libertatem Christianam quasi velamen prætexendam malitiæ & inobedientiæ.

Et his perquam manifestum est, Apostolos Fidelibus ad Christum conversis inculcatum voluisse, Regnum Christi non esse de hoc mundo, nec Christum venisse, ut Imperia stabilita destrueret, aut enervaret, sed ut in Imperio & sub Imperatoribus tamquam peregrini & advenæ libera charitate, quæ eis mandaverat, exercerent; subiecti interim sublimioribus Potestatibus tamquam a Deo ordiatas, ut verissime propterea canat Ecclesia.

Hostis Herodes impie,

Christum venire quid times?

Non eripit mortalia,

Qui Regna dat cælestia.

Similiter dum Christus Apostolis eorumque Successoribus claves tradidit legandi & solvendi, eosque misit, ut Evangelium prædicarent omni creaturæ, atque ut Fideles dispensatores Mysteriorum Dei Regulas Evangelicas populis proponerent, atque ad Christi ovile per Doctrinæ prædicationem & Sacramentorum exhibitionem adducerent, nequaquam hac potestate imminui aut convelli voluit jura Imperii, aut sublimiores Potestates in administranda Republica turbare, sed e contrario verbo & exemplo omnibus persuaderent, Regnum Christi, quod prædicabant, non esse de hoc mundo, nec ad hanc vitam, sed ad æternam spectare.

Quidquid igitur potestatis & libertatis Christus suæ Ecclesiæ acquisivit & dedit; nihil temporali Principum auctoritati a Deo ipsis immediate concessæ officit, nec illi, qui eam a Christo libertatem aut potestatem sunt consequuti, sub prætextu aut velamine Ecclesiasticæ libertatis subtrahere se possunt a subjectione, qua ex Dei ordinatione omnis anima sublimioribus Potestatibus subiecta est.

Omnis igitur potestas, quæ a Christo Apostolis donata fuit, unice ad fundandum & propagandum Spirituale hoc Regnum Christi, quod non est de hoc mundo, pertinet, & in hujus potestatis exercitio eos ut semetipsam audiri voluit ipse Christus, dicens, *qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit*, atque in hoc consistit proprie, quam hodie vocamus, libertas Ecclesiastica, sive eorum, qui ad ministerium verbi tamquam Apostolorum Successores cum eadem potestate successerunt, ut nimirum libertate gaudeant annuntiandi Ministerium Evangelii, ac imbuendi Christi Fideles præceptis Evangelicis, quam libertatem primum quodammodo adepta fuit Ecclesia Christi, postquam per tria pene sæcula sub Imperatoribus Ethnicis & Infidelibus procellis persecutionum agitata, tandem sub Constantino Magno ejusque Successoribus Principibus Christianis ea libertate donata fuit, ipsosque Imperatores etiam eos tamquam Christi Ministros iis, quæ ad salutem æternam spectabant, audire iisque subijci voluerunt.

Dux igitur ex Dei ordinatione sunt potestates, una, quæ Apostolis eorumque Successoribus a Christo donata tota est Spiritualis, solamque æternam Beatitudinem intuetur, & pro fine habet: Altera temporalis Reipublicæ pacem & tranquillitatem spectans, omniaque avertens, quæ eam turbare aut infestare possent, atque hæc est potestas sublimioribus Potestatibus a Deo donata, & cui omnis anima subdita esse jubetur.

Per utramque hanc Potestatem Orbem Christianum regi & gubernari jam pridem recte monuit Imperatorem Anastasium Gelasius Papa I., Duo quippe sunt (inquit) Imperator Auguste, quibus principaliter mundus hic regitur, auctoritas Sacra Pontificum, & Regalis potestas. In quibus tanto gravius est pondus Sacerdotum quanto etiam pro ipsis Regibus Domino in divino reddituri sunt examine rationem. Nosti etenim, Fili Clementissime, quod licet præideas humano generi dignitate, rerum tamen Præsulibus divinarum devotus colla submittis, atque ab eis causas tuæ salutis exactas, inque fumendis Cælestibus Sacramentis, eique (ut competit) disponendis subdi te debere cognoscis Religionis ordine potius quam præesse. Nosti itaque inter hæc ex illorum te pendere Judicio, non illos ad tuam velle redigi voluntatem.

Si enim, quantum ad ordinem pertinet publicæ disciplinæ, cognoscentes, imperiū tibi superna dispositione collatum, legibus tuis ipsi quoque parent Religionis Antistites, ne vel in rebus mundanis exclusæ videantur obviare Sententiæ; quo (rogo) te decet affectu eis obedire, qui pro erogandis venerabilibus sunt attributi Mysteriis? proinde sicut non leve discrimen incumbit pontificibus, siluisse pro Divinitatis cultu, quod congruit: ita his (quod absit) non mediocriter periculum est, qui, quum parere debeant, despiciunt. Hæc ex ipsa Epistola Gelasii, prout integra extat Tomo 4. Concil. General. Editionis Labbeanæ columna 1181. cujus fragmentum, sed multum truncatum & interpolatum retulit Gratianus *Distinct.* 96. *Can.* duo sunt, sub nomine quidem Gelasii, sed, uti recte notat correctio Romana, potius ex Epistola Gregorii VII. quam ipsius Gelasii.

Teste igitur Gelasio Pontifice duæ sunt Potestates, quibus etiam sub Christianis Imperatoribus mundus hic regitur, nimirum *sacra auctoritas Pontificum, & Regalis potestas*. riorum res sacras spectare, atque inde ipsos Pontifices dici rerum divinarum præfules, quibus Imperatorem tamquam Ecclesiæ filium devoto colla submittere, asserere non dubitat, atque ab eis causas suæ salutis expectare, inque sumendis cælestibus Sacramentis, eisque (ut comperit) disponendis subditi se debere, atque de his intelligi debet, quod subjicit: „Nostri itaque inter hæc ex illorum te pendere Judicio, non illos ad tuam velle redigi voluntatem.

Manifestum proinde est, sacram Pontificum auctoritatem ex Sententia Gelasii totam spectare ad res sacras & spirituales, atque ipsos Reges eatenus huic auctoritati se subiectos agnoscere debere, ut ab iis tamquam rerum sacrarum præfulibus, & cælestium Sacramentorum dispensatoribus causas salutis, ut cæteri Christi fideles, expectent, atque hoc est, quod ait Gelasius, „tanto gravius esse pondus Sacerdotum, quanto etiam pro ipsis Regibus Domino in divino reddituri sunt examine rationem.

Regalis autem potestas, qua mundum Catholicum regi asserit Gelasius, hanc & integram esse apud Imperatorem fatetur, agnoscitque hac auctoritate Augustinum humano generi præsidere.

Quo autem hæc Regalis potestas, qua Principes humano generi præsent, pertineat, his verbis expressit: „Si enim, quantum ad ordinem pertinet publicæ disciplinæ, cognoscentes, imperiū tibi superna dispositione collatum, Legibus tuis ipsi quoque parent Religionis Antistites, ne vel in rebus mundanis exclusæ videantur obviare sententiæ. Ex sententia igitur Gelasii Principes Christiani Regali potestate humano generi præsent, & ea, quæ ad ordinem publicæ disciplinæ vigore imperii superna dispositione sibi collati oderant, etiam sacri Antistites observare jubentur, siue Legibus pro conservando ordine publicæ disciplinæ parere tenentur.

Certum autem est, hunc ordinem publicæ disciplinæ siue pacem & tranquillitatem temporalis reipublicæ conservari non posse, si Principi rescire non liceat, quid in Reipublicam sibi commissam aliunde invehatur, quidque etiam sub velamine ac prætextu Religionis divulgatur, & populo per modum Legis imponatur.

Scitur enim nihil esse, quod magis ordinem publicæ disciplinæ invertere, pacemque & tranquillitatem Reipublicæ temporalis turbare possit, quam novas Leges Populo imponere.

Proinde Leges, quibus Principes vetant quidquam per modum Legis per suas Provincias quacumque auctoritate sine suo scitu, aut eorum, qui Reipublicæ vice sua præsent, placito atque assensu divulgari & executioni mandari, ex iis sunt, quæ ad ordinem publicæ disciplinæ pertinent, quibus proinde, fatente Gelasio, ipsi etiam Religionis Antistites parere jubentur.

Quapropter sat mirari non potui stupendam hominum quorundam ignorantiam, ne dicam, irreligiosam temeritatem, qui non verentur tamquam Libertati Ecclesiasticæ contrarias, & sacram Pontificum auctoritatem evertentes, aut saltem enervantes, publice traducere Leges Principum, quibus vetant, Decreta quæcumque siue Rescripta e Curia Romana emanantia per suas Provincias divulgari, vel quacumque ratione executioni mandari, nisi prius ab iis, qui vice Principis per Provincias Jurisdictioni præsent, visa & examinata fuerint, & eorum publicatio & executio conveniens iudicata sit, quod in Belgio hodie *Jus Placiti*, in aliis nonnullis Regnis *Jus Patris* vel *Exequatur* nuncupari solet.

Adversus hanc nonnullorum temeritatem & ignorantiam, præsentem de hoc Jure

Placiti Tractatum conscribendum existimavi, eumque pro majori claritate & elucinatione in quinque partes distribuendum, in quarum prima generaliter de publicatione Legum Ecclesiasticarum tractandum credidi, pluribusque adstruere conatus sum, nullam Legem Ecclesiasticam etiam Pontificiam Belgas obstringere, nisi ritu consueto per singulas Dioceses, servato Ordine Hierarchico, per suos respective Episcopos & Pastores fuerit proposita iis, quos concernit, neque solam publicationem Romæ more solito factam sufficere, ut Belgas, aliosque remotissimos populos Legibus seu Decretis hîc constringat.

Secunda vero parte hujus Tractatus de prædicto Jure Placiti Principis agere aggressus pluribus antiquorum testimoniis ostendi, usum Placiti & apud Belgas, aliasque Christianas Nationes jampridem fuisse usitatissimum, ac proinde nihil novi hodiernos Magistratus Regios in hoc Jure prætere, quod a Majoribus non acceperunt.

Uterius ostendo, unicum hujus Juris Placiti scopum esse, præcavere, ne ex præcipiti Bullarum seu Decretorum e Curia Romana emanantium publicatione aut executione Respublica in varia incommoda incidat, sive præcavere, ne per hujusmodi publicationem temporalis Reipublicæ tranquillitas aut pax turbetur, & Ordo publicæ disciplinæ invertatur.

Ex quo ulterius evici, Jus hoc Placiti Principi non ex speciali aliqua conventionione aut Privilegio, sed titulo suæ dignitatis Regalis sive Coronæ & Supremæ Regaliæ competere, eique inseparabiliter inhaerere, neque liberum esse Principi hoc Jus a se abdicare, atque hinc mirum non esse, Jus illud omnibus Supremis Principibus eodem Jure Regaliæ esse commune, ipsosque Regios Officiarios suo juramento non minus obstrictos esse, Jus hoc integrum Principi conservare, ac cætera Jura Regaliæ.

Hoc Juris Placiti scopo attento, parte tertia hujus Tractatus ostendo, hoc Jus de Placiti nullam specialem Rescriptorum seu Bullarum Curia Romanæ speciem restringi posse, atque in primis ab hoc Jure, inspecto ejus scopo, eximi nequaquam posse Decreta generalia morum reformationem præferentia, atque reipsa ob defectum Placiti plura similia Decreta vim obligandi hætenus in Belgio non habuisse, quin ipsa Decreta Reformationis Concilii Tridentini non nisi prævio Principis Placito & conformiter ad moderationem Litteris Placiti insertam in Belgio publicata aut recepta fuisset.

Parte quarta exposui non uno titulo Decreta Romana, quibus libri proscrībuntur, eorumque lectio interdicitur, posse in publica commoda impingere, atque ex eorum publicatione & executione Provinciarum pacem & tranquillitatem, ipsaque Principum Jura convelli & infringi, ideoque nec hæc Decreta ab hoc Jure Placiti, inspecto ejus scopo, exempta esse posse, ostendique pluribus exemplis, etiam quoad similia Decreta non in Belgio duntaxat, sed & aliis in Regnis usum Placiti obtinuisse, eorumque publicationi sine prævio Placito attentatæ Principem ejusve Ministros strenue se opposuisse, pluresque libros tametsi Romano Decreto proscriptos, aut in Indicem librorum prohibitorum relatos hic & alibi publice legi & distrahi, eo quod Decreta illa nunquam fuerint prævio Principis Placito rite publicata & recepta.

Quinta denique parte etiam Bullas seu Decreta vulgo Dogmatica ab hoc Jure Placiti exempta esse non posse, attento ejus scopo, exposui, ostendens etiam & hæc Decreta pluribus titulis in publica commoda impingere posse, atque adeo ex eorum publicatione & executione Ordinem publicæ disciplinæ, necnon Reipublicæ tranquillitatem & pacem turbari, ipsique nonnunquam Regis populique Juribus, & inveteratis Provinciarum moribus non sine plurimorum incommodorum sequela præjudicium generari posse.

In his omnibus Principes, eorumque Ministros nequaquam velle se erigere in Fidei aut Religionis Arbitros & Judices, pluribus adstruxi, neque prætere, Fidei Dogmata aut Decreta Religionis a suo dependere arbitrio, sed duntaxat Principem Regali potestate, qua humano generi præfidet, & res humanas moderatur, hoc Jure Placiti velle præcavere, ne Ordo publicæ disciplinæ, & Respublica suo imperio subiecta sub prætextu Religionis per publicationem & executionem Decretorum e Curia Romana emanantium etiam præter intentionem Ecclesiæ & ipsorum Pontificum turbetur, atque huic Juri, Legibusque ad id spectantibus sacros Antistites parere debere, dum & ipsi Principes, eorumque Ministri divinarum rerum Præsulibus devoti colla submittunt, atque ab eis causas suæ salutis expectant, inque sumendis cœlestibus Sacramentis, eisque (ut competit) disponendi subdis se debere cognoscunt.

TRACTATUS

DE

PROMULGATIONE LEGUM ECCLESIASTICARUM

Ac speciatim Bullarum & Rescriptorum Curiae Romanae;

UBI ET

DE PLACITO REGIO, QUOD ANTE EARUM PUBLICATIONEM

Et executionem in Provinciis requiritur.

PARS PRIMAE.

DE PUBLICATIONE LEGUM.

CAPUT PRIMUM.

Ostenditur ad rationem Legis requiri ejusdem publicationem.

§. I.

Nulla Lex vim obligandi habet ante factam illius promulgationem.

LEGIBUS humanis nullam obligandi vim inesse ante factam rite earum promulgationem, sat est expeditum, juxta illud Gratiani Diffinit. 4. ad calcem Canon. 3. *Leges instituntur, cum promulgantur.*

Supponit ibidem Gratianus, leges proprie non esse institutas, live non habere rationem Legis, nisi fuerint promulgatae.

Similiter in l. 9. Cod. de Legibus, declaratur, quod Lex, ut obliget, debeat ab omnibus intelligi; quod fieri nequit, nisi per promulgationem, ut recte notat Henricus Boetius ad Titulum Digestorum de Legibus n. 10. addens: cum promulgationem ita esse de ratione Legis, ut ante neque nomen Legis mereatur, quae nondum sit lecta, id est, promulgata.

Rationem subjungit idem Auctor, quae ab omnibus post S. Thomam 1. 2. quae. 90. art. 4. passim probatur, quod, Lex sit regula humanorum actuum, quae non dirigit, nisi applicetur; applicatur autem per promulgationem, ut obligare nequeat, nisi iis sufficienter propolita, quibus fertur, cum ad incognitum nemo teneatur.

Hinc & uno consensu concludunt Doctores, legem a Legislatore conceptam, scriptam, quin & ejus mandato impressam, & ejus sigillo signatam, & in Consistorio Principis probatam, vim nullam legis habere, nullamque inducere obligationem, nec conscientias confingere, priusquam rite fuerit promulgata; quia Regula actionum esse nequit, nisi fuerit ut talis populo propolita & intimata, ut mediante promulgatione scire queat, Legislatoris voluntatem esse, ut juxta hanc legem actiones dirigat, faciendo quod Lex imperat, vel cavendo quod lex cavet, jubet.

§. II.

Qualis Promulgatio sit necessaria?

NON apparet de ratione Legis esse, praeveniendo omne jus positivum, ut ejus promulgatio certo ac determinato ritu fiat, aut certis & determinatis locis lex publice affigatur, vel proclametur; sed talis in genere promulgatio sufficere creditur, vi cujus ipsa lex iis, quibus fertur, sit sufficienter promulgata, ut facile hac publica propositione seu promulgatione in notitiam universitatis seu populi, cui fertur, venire queat.

Id non obscure significant Imperatores in l. 9. Cod. de Legibus, dum dicunt: *sacratissimas leges ab omnibus intelligere debere*, scilicet per promulgationem, ut universi praescripto earum manifestius cognitio, prohibita declinent, permessa sciantur.

Itaque de ratione legis est, ut ejus publicatio live promulgatio in hujusmodi locis, acque eo temporis intervallo vel duratione fiat, ut per hanc promulgationem moraliter universi, quibus lex fertur, ejus notitiam vigore hujus promulgationis accipere queant.

Et quidem cum lex sit commune praeceptum, quod non tam singulis de populo live Communitate, sed ipsi Communitati live populo in communi fertur, debet ita publice proponi, ut facile in ipsius Communitatis seu universi populi queat devenire notitiam, ut, post alios Scholasticos & Jurisperitos observat Henricus Pyrinus e Societate Jesu in Universitate Dillingana SS. Canonum Professor, qui Commentarium in Decretales per quaestiones more Scholastico & ex Scholasticis compilavit, acque ad Titulum Decretalium De Constitutionibus sect. 1. §. 4. post alios concludit: Quod etsi Lex seu Constitutio fuerit lata vel edita solemniter, hoc est, in publico Consilio Regio, vel Senatorum Reipublicae, vel Concilio generali, si tamen non fuerit publice Communitati promulgata non obligat etiam praesentes & scientes.

Rationem assignat idem Auctor: „Quia lex non obligat singulos, antequam possit Communitatem obligare, adeoque aliquo publico modo Communitati sit propolita, quia non singularis, sed toti Communitati fertur.

Idem notat Suarez in Tractatu De Legibus lib. 5. cap. 11. n. 3. ubi ait: „Quia lex non obligat singulos, nisi quatenus sunt partes Communitatis; ideo ut obliget, debet Communitati proponi, quod est promulgari.

Et n. 6. notat „necessariam esse aliquam propositionem externam & sensibilem factam ita publice, & cum tanta temporis latitudine, ut moraliter possit ad notitiam totius Communitatis devenire; quia hoc saltem necessarium est, ut obligare possit, quod per se ad legem spectat.

Idem Auctor lib. 3. cap. 16. n. 2. observat: „Quod non sit lex, donec respectu Communitatis habeat statum legis, nec incipit obligare singulos, donec possit Communitatem obligare. Quod optime (addit) explicatur in legibus editis in generali Concilio; nulla enim potest esse solennior editio ante promulgationem, & nihilominus non sufficit, nisi sequatur promulgatio.

Hae dum attendebant jam olim Legislatores Romani, admodum solliciti erant, ut legis promulgatio fieret tam publice tamque sollemniter, & ea temporis duratione, ut fieri vix posset, quin Communitati & populo, universo innotesceret.

Legem enim dictatam & probatam, ari incitiam affigebant in locis publicis, atque ut nulla posset praetendi ignorantia, tribus vicibus hac promulgatio live publica affixio reiterabatur. Praeterea cum ipsa lex, ejusque obligatio dependeat a publica au-

ea auctoritate Legislatoria, omnique legis vigor ab hac auctoritate emanare debeat, necesse quoque est, ut promulgatio legis suum complementum, & vim obligandi, fiat auctoritate publica, atque per eam Communitas sive populus ipsius legis notitiam publice auctoritati innixam accipiat.

§. III.

Pluribus titulis convenit Legem generalem per singulas Provincias publicari.

UT lex generalis rite dicatur promulgata, requiritur, ut auctoritate publica sic publicetur, & iungatur populo, ut per eam publicationem & intimationem facile in notitiam totius populi seu Communis, cui lex illa feratur, deveniat, ut supra notatum est.

Si igitur lex feratur uni duntaxat Provinciae, necesse est, ut auctoritate publica talis fiat legis notificatio & promulgatio, ut per eam populus istius Provinciae in communem, sive universitatem populi facile queat illius legis notitiam accipere: ita ut, ea facta, moraliter contingere non possit, ut populus eam legem inculpabiliter ignoret.

Si vero lex illa feratur a Principe, qui plures suas jurisdictionis Provincias subiectas habet, suaeque lege omnes has Provincias generaliter obstringere intendat, ea indubie legis publicatio sive intimatione necessaria erit, qua possit universus populus Principi illi subiectus, & per diversas Provincias dispersus, legis huius notitiam habere.

Porro, immoraliter impossibile est, ut populus ita dispersus certam & auctoritatem publicae innixam legis notitiam accipiat, si lex duntaxat in urbe Regia, aut in unius Provinciae Metropoli publicetur.

Cum enim non sufficiat per incertos rumores, aut privatorum hominum relationes legis notitiam populo deferri, sed necessarium sit, ut certa & publica auctoritate munita legi habeatur notitia, ut etiam observavit Petrus De Marca lib. 2. De Consecr. sacerdot. & Imp. c. 15. n. 2. vix possibile est, ut sola promulgatione in urbe Regia, aut unius Provinciae Metropoli facta, reliqui populi per diversas Provincias dispersi eam legis notitiam accipiant.

Deinde cum singulae Provinciae, quin & singulae Civitates, suos habeant speciales Praefectos & Magistratus, qui immediate singulorum Provinciarum, Civitatum, & ab eis dependendum Territoriorum curam & directionem obtinent, admodum dignum esset, populum lege aliqua obligare velle, priusquam ipsi populi per immediatos suos Praefectos & Magistratus foret lex intimata.

Hac quoque ratione fiet, ut dum lex per Provincias a singulis Magistratibus populo publice intimatur, facile legis huius universus populus certam notitiam sit accepturus, neque probabilem illius ignorantiam poterit praetendere.

Praeterea per singulas Provincias legum promulgatio non tantum conducit, ut Constitutio nova facilius in notitiam omnium, quos contingit, deducatur, sed insuper ut mitius legis duritia, si forte quid in ea occurrat, quod huic illi Provinciae sive populo non congruat.

Cum enim infinita sit morum varietas, & unaquaeque pene Provincia suis particularibus statutis, consuetudinibus, legibus, & privilegiis regatur, difficile est, ut lex generosa a Principe supremo lata congruat Provinciae & populi omnibus, & non aliquando in publica commoda impingat. Cui rei vix alter occurri potest, quam si de his, quae incidunt, admovent Legislatorem il, quibus particularem per Provinciam promulgationem Princeps delegavit, qui deinde legem temperet, ut & se esse viderit.

§. IV.

Justinianus Imperator formam publicationis per Provincias probavit, eaque Justiniani Constitutio ubique recepta est.

JUSTINIANUS Imperator intelligens ultimas hominum voluntates nonnullam everti, tanquam contra leges factae essent, cum hactenus ob defectum debet promulgationis, etiam legum notitiam in eis occurrat, quod huic illi Provinciae sive populo non congruat.

Cum enim infinita sit morum varietas, & unaquaeque pene Provincia suis particularibus statutis, consuetudinibus, legibus, & privilegiis regatur, difficile est, ut lex generosa a Principe supremo lata congruat Provinciae & populi omnibus, & non aliquando in publica commoda impingat. Cui rei vix alter occurri potest, quam si de his, quae incidunt, admovent Legislatorem il, quibus particularem per Provinciam promulgationem Princeps delegavit, qui deinde legem temperet, ut & se esse viderit.

Deinde in Epilogo Novellae mandat suo per Orientem sacrorum Praetoriorum Praefecto, ut, qui in praesenti Novella constituta sunt, praeceptis propriis omnibus factis manifestis, & qui in hac Civitate, & qui foris habitant, quatenus omnes sunt palam, quae a Nobis (ait) per omnium cautelam sancta sunt.

Hinc statuunt communiter Doctores a Justiniano eam promulgationis formam esse praescriptam, ut lex a Principe concepta & probata mittatur ad Praefectum Praetoriorum, qui Edictis publicis seu praeceptis propriis eam proponat in civitate maxima, in qua sedes Praetoriana habetur, & omnibus notam reddat, deinde eam publicandam mittat ad omnes Provinciarum Praefectos (quos hic Metropolitae, tanquam Metropoli praefectos vocat) qui eam in sua singuli respective Metropoli publicent.

Quantumvis hac promulgationis forma a Justiniano edita duntaxat sit pro Constitutionibus testamenta concernentibus,

habetominus adeo eque, adeo promulgandis generalibus legibus accommodata visa est, ut tanquam forma generalis in legum promulgatione adhibenda communiter interpretatione recepta fuerit.

Nec solum in terris Imperii Romani, Jurique Romano subiectis, sed & apud ceteras gentes extra fines Imperii, & Jus Romanum pro lege non recipientes, ea promulgationis forma ob suam aequitatem passim vii invaluit.

Tellatur Petrus De Marca Archiepiscopus Parisiensis a Reg. deligatus, lib. 2. De Concord. sacerdot. & Imp. cap. 15. quod etiam Regnum Galliae Juris Romani auctoritate non teneatur ejus tamen rationes ampliare.

Edicta enim, ait, Principum nostrorum ad Curiam Parliamenti (a quibus vice sacra iudicatur, & aequae ac olim a Praefectis Praetorio) eo consilio mittuntur, ut in eorum Auditoriis publicentur, in alia redigantur, & praescripto Curiarum deinde ad Senescales exemplis Constitutionum deferantur; qui promulgationis curandae in civitate, cui praesent, incumbant.

Non abimilis promulgationum Edictorum Principum modus in Belgio hodie servatur, eumque breviter describit Zypaeus in Introductione ad Notitiam Juris Belgici.

In hac enim refertur in primis num. 5. quod Principes nostri foleant in condendis legibus praemittere consultationes cum suis Consiliis plerumque supremis.

Secundo, quod foleant publicationem Edictorum generalium omnibus Provincialibus in Epilogo iungere.

Tertio, quod hac Copia Regia, antequam publicatio fiat, examinare foleant, an Juri patrio lex non retrageatur.

Quarto, quod post illud examen publicationis mandatum principilari Apparitori seu Officiario dare foleant, post haec subiungit num. 6. Ea hic publicatio est semper necessaria in singulis Provinciis, singularumque Metropoli, tametsi plures sint, ut in Brabantia Lovanium, Bruxellis, Antuerpia, Sylva Duci; in Flandria Gandavum, Bruges, Ipra, aliae alibi, Ante hac promulgationem (inquit) lex non solet obligare.

CAPUT II.

Forma promulgationis per Provincias etiam servanda in promulgatione Legum Ecclesiasticarum.

§. I.

Forma promulgandi leges per Provincias etiam in Legibus Ecclesiasticis observari voluit Justinianus: eamque Justiniani legem Ecclesia Romana probavit.

JUSTINIANUS considerans, quod non minus durum & injustum esset, si in materia Ecclesiastica subditorum conscientiae illaquearentur per leges; quarum notificatio ipsis rite non esset facta, quam in materia testamentaria, aliae mere civili, eandem promulgationis formam in utriusque servandam praescriptis, nimirum ut & Leges Ecclesiasticae per singulas Provincias populo publice proponerentur.

Quoad leges testamentarias id expressit Justinianus in Novella 66. uti superiori capite §. 4. exposuimus.

Formam vero quoad leges in materia Ecclesiastica servandam expressit Novella 6. ubi praeteribens notum, quod oporteat Episcopos & reliquos Clericos ad ordinationem adduci, praecipit in Epilogo, ut Justiniani Patriarchae utriusqueque Diaconis hac proponant in Ecclesiis sub se constitutis, & manifesta faciant Metropolitae, quae a Nihil (ait) constituta sunt, illi vici constituti sub se Episcopis manifesta faciant, illorum vero singuli in propria Ecclesia proponant, ut nullus nostrae Reipublicae ignoret, quae a nobis ad honorem & augmentum magni Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi disposita sunt.

Novellas Justiniani ab Ecclesia Romana receptas, & probatas esse notum est.

Et S. Gregorius quidem Joannem Defensores eundem in Hispaniam instructus, quid in causa sibi delegata sequi deberet, cum remittit ad Novellam 123. Justiniani lib. 2. Epist. 57.

Hincmarus Rheimensis in Opusculo 50. Capitulum cap. 17. scribit: Sed & leges Romanae ab Imperatore Justiniano promulgatae, quas probat Ecclesia, decernunt de Episcoporum, sive de Metropolitani sui auctoritate, possessione, &c.

S. Ivo Carnutenensis de hac Novellarum approbatione testatur Epistola 280. ita scribens: Dicunt Instituta legum Novellarum a quas commendat & servat Romana Ecclesia &c.

Quin & hanc ipsam Novellam 6. aequae modum promulgandi in ea praescriptum probavit S. Gregorius, palam facit ejus Epistola ad Mauritianum Imperatorem lib. 2. Indict. 17. Epist. 62. quae et significat legem Imperatoris, quae verbatim milites imperiolem ad Monasterium recipi, per diversas terrarum partes transmitti iussit.

§. II.

Eandem promulgandi formam a primis saeculis Ecclesia servavit.

TAMEN leges inapte natura non requirant certam & praecisam promulgationis formam, talis tamen necessaria est, qua lex facile queat vigore ipsius publicae promulgationis devenire in certam notitiam. Communiter, sive illorum, quibus lex fertur, ut supra ostendimus.

Cum

Cum autem vix similis notificatio haberi queat, nisi Lex generalis Ecclesiastica per singulas Provincias seu Dioeceses populo per suos respective Episcopos promulgatur, aut publice exponatur in eis locis, ad quae facili & frequens est populi accessus; videmus eam promulgandi formam a primis saeculis Ecclesiam servasse.

Prima quippe generalis Synodus Nicæna sub Constantino M. celebrata, litteras scripsit ad Episcopos, qui Synodo non interfuerant; quibus, quæ in Synodo gesta & decreta fuissent, significabat. Quæ (ait Synodus) litteris ad vos præscribere nefarium visum est, ut intelligere possitis, quæ decreta sanctitate sint. Habetur apud Socratem, lib. 1. Hist. Ecclæs. c. 9.

Alios vero, qui Synodo præsentem interfuerant, redire non potuit Synodus, nisi instructos Canonibus omnibus, qui de rebus controversis editi essent, quo pertinet inscriptio quadam actis ipsam Concilii inferat: Catalogus sanctorum Episcoporum, per totam orbem terrarum Dei Ecclesiæ in ea ab ipsi per Spiritum sanctum in ea constituta sunt.

Ad quid enim Episcopos, qui Synodo interfuerant, atque editis Canonibus poterant fac esse instructi, ad suas remanebant Ecclesias sine certis Canonum omnium Exemplaribus non potuit Synodus, nisi ut hos per suos quilibet Ecclesias suis subditos, ut notis faceret, & eorum executionem & observationem procuraret?

Similiter Episcopi habites Synodus Epistola circulari Provinciarum omnium Episcopos de gestis suis certiores reddidit, his verbis: Quoniam omnino oportebat & absentes a sancta Synodo, omnique in Urbibus & Provinciis ob aliquod impedimentum de Ecclesiasticum fore corporeum non ignorare, quæ de ipsi ut constituta, &c.

Evidens est, has Litteras circulares ob id unum conscriptas ad Episcopos quæquam verum esse transmissas, ut Synodi decreta per ipsos in Dioecibus populo promouerentur.

Quin & constat, Decreta nonnuncquam per Synodos ad Metropolitanos transmissa fuisse, ut per hos primum insinuarentur Episcopis eorum Metropoli subditis, deinde vero per Episcopos subditis suis populo promouerentur: quod proprius ad iustitiam a Iustiniano expressum & observatum accedit.

Prima Synodus Arelatenis an 314. habita, ex variarum provinciarum constans Episcopis, varia Disciplina capita conuertit; ut in sua ad Sylvestrum Episcopum Romanum Epistola significat, multum dolens, quod & ipse Synodo adesse non poterit, quia in eis (scilicet Donatistas) severior fuisset sententia prolata, & te (inquunt) pariter noscimus iurante, Cuius nosse maiori letitia exultasset; sed quoniam accedere a partibus illis minime potuisti, in quibus & Apostoli testis es, & arduum ipsum sine intermissione gloriam Dei facit: &c.

Deinde ipsi significant, quod non tantum causam Cæciliani Donatistarum (ob quam præcipue per Constantinum Imperatorem fuerant evocati) iudicaverint: sed & ea, quæ ipsos Episcopos proprius concernebant. Quam diversæ sint Provincie (inquunt) ex quibus advenimus, & quæ caris contingunt, quæ nos censuimus observare debere.

Cum igitur hæc Decreta pro reâ Provinciarum Disciplina observare esse observanda, etiam placuit ea mitti ad Metropolitanos per Dioeceses sub illis constitutas divulganda.

Et quidem in hac ad Romanum Episcopum Epistola scribitur: Iussit etiam a Te, qui majores Dioeceses tenes, per Te potissimum omnibus insinuari.

Urge hæc insinuatō exactius & facilius fiat, ipsa Decreta Epistolis adiungant, ut & ad hodie Epistolas inserta habemus omni r. Concil. general. Edit. Labb.

Per majores Dioeceses hic intelligi Dioeceses per Provincias barbaricas dispersas, Eruditis passim notum est.

Sequitur enim Episcopo Romano per has Provincias suis Metropolitanis competit: quemadmodum simili jure per Pentapolis, Lybiam, & Aegyptum utebatur Episcopos Alexandrini, uti ab Canonem 6. Nicænum notant meliores Canonum interpretes (a).

Idipsum clarius expressit Synodus Sardienensis in Epistola synodica ad Julium Episcopum Romanum; significant enim, mittere omnia, quæ contra Arianos & Eusebianos acta & decreta erant, ac deinde subiungunt: Iuxta autem excellenti promissa disponere debet, ut per sua scripta, qui in Sicilia, qui in Sardinia, & in Italia sunt fratres nostri, quæ acta sunt, quæ definita sunt, cognoscant.

Quam ob causam Synodus Sardienensis voluit per Episcopum Romanum acta & definita notificari, fratribus sive Episcopis Siciliam, Sardiniam, & Italiam constituit, nisi quod loci has Provincias & Ecclesias, tamquam suburbicarias, aut eas spectantes, jure Metropolitico esse Romano. Pontifici bectas.

Non dubium proinde, quin jam a primis Ecclesiæ temporibus Decreta Ecclesiastica missa fuerint Metropolitanis, ut per eos mitterentur in, qui ipsi subdistant Episcopos, ipsi vero Episcopi illa per suas singuli Dioeceses promulgarent & notarent.

Idipsum suppositit Concilium Lateranense IV. sub Innocen-

tio III. in Cap. 13. tit. De penitent. & remiss. ubi quendam suam Constitucionem districtè a Medici observari precipiens, addit hæc cautionem: Rosquam per Prelatos locorum fuerit publicata.

Ex contextu evidens est, Concilium hæc clausulam adjecisse tanquam omni Constitutioni communem, non autem huic propriam.

Quid? quod adeo necessarium iudicatum fuerit Decretorum & Constitutionum etiam Conciliorum generalium per Prelatos fieri promulgationem, ut propterea Synodus Episcoporum congregandas putaret Ecclesiarum Præsules, in quibus Episcopi & Pastores de modo publicandi ac recipiendi novas leges deliberarent & resolverent.

Unde cum Margareta Parmensis Belgii Gubernatrix scripsisset nomine Regis Catholicæ Philippæ II. ad Archiepiscopum Cambracensem, ut expenderet, qua ratione possit haberi publicatio & executio Decretorum Concilii Tridentini secundum Jura, Privilegia, & consuetudines Dioecesis:

Respondit Archiepiscopus die 23. Julii anni 1564. celebrationem Synodi Provincialis super receptione Concilii, & publicationem Decretorum per singulas Ecclesias Parochias, esse modis juris consistentem, & antehac in re simili usitatum.

Additque Archiepiscopus se hæc scripsisse, ne prius communicata cum Capitulo Ecclesiæ Metropolitane, adhibitis in consilium viris Theologiæ & Canonum peritis.

Notavit & id S. Carolus in oratione ad inchoationem suæ Synodi Dioecellæ XI. dicens alias inter causas congregandæ Synodorum, hæc esse: Quod hic applicatio fiat magis particularis Conciliorum tam generalium quam particularium.

S. III.

Ratio instituti a Christo regimini Ecclesiæ requirit Promulgationem per Dioecet.

Christum noliſſe regimine Ecclesiæ imperium esse, aut potestatem Dominorum in servos, sed paternam potius seu quasi patris in filios, qui amore potius & dilectione, quam timore & imperio ad Legum observantiam alliciantur, & suaviter adducantur.

Unde priusquam Petro ovium suarum curam & regimen Christum committeret, tria interrogatione Petri in le amore exploratum voluit, ut ita ostenderet curam istam ac regimen debere esse regimini amoris.

Quapropter & illud verbo pascendi expressum voluit Christus, quo significaret tanto illud amoris & benevolentie affectu esse exercendum, quanto mater pascere solet suos infantes.

Eadem de causa in Apostolis eorumque successoribus omnem tantopere dominatō speciem Christum redarguit, ac humilitatem & contrario spiritumque mansuetudinis inculcavit.

Cum enim sciret Christum, decem & suis Apostolis indignari de duobus fratribus, Joanne & Jacobo, quod viderentur ambire pignatum, mox eos redarguit, dicens: Scitis, quia Principes gentium dominantur eorum; & qui majores sunt, potestatem exercent in eos: non ita erit inter vos; sed quicumque voluerit inter vos major fieri sit vester minister; & qui voluerit inter vos primus esse, sit vester servus. Matth. cap. 20. vers. 25.

Et rursus eum jam instante Christi passione, eadem de primatu Apostolis cogitatione incidit; Christus perspecta eorum cogitatione, redarguit eos his verbis: Reges gentium dominantur eorum; & qui potestatem habent super eos, beneficii vocantur: vos autem non sic. Luc. cap. 22. vers. 25 & 26.

Hic Magistri sui monitis insinuat Princeps Apostolorum, & spiritum humilitatis post acceptum Spiritum sanctum repletus, monuit Ecclesiæ Pastores, ut in Ecclesiastico regimine omnem dominationis speciem evitarent, sed affectu materno pascerent gregem Dei, providentes non coacte, sed spontanea secundum Deum, nec ut dominantes in Clero, sed forma facti gregis: ex animo. 1. Epist. Petr. cap. 5. v. 2 & 3.

Ex his evidens est, Christum a regimine suæ Ecclesiæ, ejusque Pastoribus omnem vel speciem dominatō abesse voluisse, illudque totum in humilitate, spirituque mansuetudinis & charitatis esse fundatum, coque spiritu exercendum.

Quia de re sermo nonebat Eugenium Papam III. S. Bernardus lib. 2. De considerat. cap. 6. Nec enim tibi ille (Petrus) dare, quod non habuit, potuit; quod habuit, hoc dedit, sollicitudinem, ut dixi, super Ecclesias, nunquid dominationem raudi ipsum, Non dominantes in Clero, sed forma facti gregis. Et ne dictum sola humilitate putes, non etiam veritate, vos Domini estis in Evangelio: Reges gentium dominantur eorum; & qui potestatem habent super eos, beneficii vocantur: & infert, vos autem non sic. Planum est, Apostolis interdicitur dominatō: Si ergo tu, & tibi usurpare aude aut dominari Apostolatū, aut Apostolicus dominatō, plane ab altero prohiberi, si utrumque similiter habere velis, perdes utrumque.

Quidquid igitur aliterum apparet ac durum, & vel speciem duntaxat præfert dominatō, in regimine Ecclesiastico, id a Prelatis Ecclesiæ sollicite cavendum est.

Quid autem apertius duriem & speciem secularis dominatōis sapit, quam confringere velle conscientias Provincialium populorum unica Legis in Metropoli, aut alio quantumvis frequentato loco facta promulgatione?

Quid id aliud est, quam absoluta quasi & arbitraria auctoritate populo & Communitati legem velle imponere, in cuius notitiam nunquam, vel admodum difficulter perveniri poterit, & vix aliter quam per incertos & populares rumores, aut quorundam privatorum relatum?

Quin re ipsa idem est, ac velle populum & Communitatem, cui

(a) De hoc jure Metropolitico, quæ utebantur Episcopi Alexandrini per Aegyptum, Lybiam, & Pentapolim, falsus jam supra in Scholis in Canonem VI. Nicænum a D. Van Espen actum est. Exat citatus hic Canon in Tom. VI. hujus editionis, quem, si quis perlegat ad hoc jus pertinet velle potest, consulas.

Van-Espen Tom. IX.

cui lex fertur, ad legis observantiam cogere, priusquam ipsi fuerit lex tamquam regula suarum actionum propolita.

Et quidem ob hanc causam voluerunt etiam Reges & Principes sæculi legibus suis Priviueiales constringi per solam in Urbis Regia factam promulgationem; sed prius volunt eas in Provinciis publicatas & populo esse propolitas.

Quin adeo durum existimatur, populo imponere obligationem servandi legem in sola Urbe Regia promulgatam, ut communis sit Doctorum opinio, nequaquam Principes sæculi hoc modo posse populum ad observantiam legis constringere; et quod non credatur populus tam immoderatam & effrenam potestatem in Principem transmississe.

Quis igitur credat, Christum, qui dixit *Matth. cap. 11. vers. 30. Iugum meum suave est, & onus suum leve*, nec dedit populo suo spiritum servitutis iterum in timore, sed spiritum adoptionis filiorum Dei, in quo clamaret Abba Pater: *Rom. cap. 8. vers. 15. tantam dedisse Vicariis suis potestatem, ut iugum illius durum, & dominatum potius, quam patris dilectionem in filios præ se ferens, fidelibus imponeretur.*

Præterea Principes leges suas ad Præbides & Auditoria Provinciarum mittendas censeant, ut ab his recognoscantur, priusquam populo proponantur pro legibus; nam forte præ intentionem Principum aliquid in lege concepta occurrat, quod huic illius Provincie non congruat, illudque Principi ipse Provinciarum Præbides significari possit, ut vel legem suam Princeps temperet, vel ejus publicationem pro hac saltem Provincia suspendat.

Quanto magis Ecclesia Romana, a cuius regimine omnis durities abesse debet, Leges suas & Constitutiones, priusquam per eas populos remotiores obstringere velit, merito mittit ad Ecclesiasticos singulorum Duceum Præbides, id est, Episcopos, ut hi discipere queant, num lex concepta huic illius populo hoc tempore, hoc loco conveniat.

Sed magis quanta sollicitudine, quantoque studio conentur & laborare pii parentes filios per amorem ad voluntariam & filialem obedientiam allicere, atque ad patriam inclinare subjectionem, ut ita præceptis suis non tamquam servi, sed tamquam filii, non coacte, sed voluntarie & libenti animo submittant.

Cum ergo Prælati Ecclesie teneantur populum Christianum regere secundum spiritum Christi, qui non est spiritus servitutis in timore, sed adoptionis filiorum Dei, teneantur profecto etiam allaborare, ut fideles Leges eorum non ut servi timore penæ, sed voluntarie & tamquam filii recipiant.

Nihil autem opportunius in id esse potest, quam ut leges populo suaver per ius respective immediatos Pastores proponantur, & intuantur, earumque utilitas & necessitas exponatur illi tam efficaciter & suaver, ut potius Legis observantiam sua sponte & affectu Christiano se submittat, quam ut ad ejus observantiam auctoritate & timore penæ adigatur.

Quapropter in Legibus Ecclesiasticis præcipue obtinet, quod dixit Gratianus *Distinct. 4. Leges firmari, cum moribus utentium approbantur.*

Et quod dixerit passim Canonistæ, & inter hos Covarruvias: *Certum est, Legem nullam vim obtinere, si ab initio rejecta fuerit a subditis. Nam (ait) maxime presumendum est, eam Legem, quæ a Republica non recipitur, ei non convenire.*

Hic quoque promulgandi modus Ordini Hierarchico plane conveniens est, immo quodammodo necessarius.

Nihil enim tantopere naturale est Ordini Hierarchico, quam ut singulis Pastoribus sua integra servetur auctoritas.

Inter Pastores autem functiones præcipua seitur populi instructio; quæ si singulis Pastoribus integra non servetur, totus Ordo Hierarchicus plane evanescit.

Cum igitur per immediatos Pastores conveniat populum instrui, convenit quoque, ut per eosdem suos Pastores intelligat novas leges, juxta quas debeat impossitum viam suam intrinse, & mores suos dirigere.

Mirum proinde non est, quod Ecclesia eam promulgandi rationem semper tenuerit & conservaverit, uti §. præcedenti ostensum est.

C A P U T I I I.

De forma publicationis hodie Romæ usitata; ejusque effecta.

§. I.

Describitur publicationis forma, quæ Leges & Decreta Pontificia in urbe Roma promulgari hodie solent.

Nisi apud pristinos Ecclesiasticos Auctores legitur de speciali alius publicationis forma, quam Romani Episcopi in promulgandis suis Decretis servaverint. Admodum vetustissime est, Episcopum Romanum in promulgandis Decretis, quæ propriam suam Diocesim spectabant, eandem olim observasse publicationis formam, quam tenebant Episcopi reliqui.

Quoad ea vero Decreta, quæ ad plures Dioceses Romano Episcopo jure Metropolitico subjectas se extendebant, supra ostensum est, Episcopum Romanum cum aliis Metropolitibus id observasse, ut illa ad Episcopos sibi jure Metropolitico subjectos per suas respective Dioceses publicanda transmitteret.

Et quandoquidem ex S. Gregorio aliisque constat, ab Ecclesia Romana probatas fuisseque fuisse Leges, ac speciatim Novellas Justiniani, dubium non apparet, quin & Ecclesia Romana normam publicandi Leges & Decreta Ecclesiastica a Justiniano præscriptam servaverit.

Quo vero tempore Ecclesia Romana coepit specialem publicationis formam hodie usitatam assumere, incertum est (§. 2).

Hoc constat, quod tandem invaluerit publicationis modus per affectionem Decretorum seu Bullarum in locis quibuscumque publicis urbis Romæ.

Decreta quippe Romana, sive immediate a Pontifice, sive a Congregatione Cardinalium in modum legis concepta, consuevere per Curiam Apostolicam affigi & publicari ad varias Basilicas Principum Apostolorum, Ecclesie Lateranensis, vel in Aede Campi Flore, aliisque locis soliti, uti ad eandem Decretorum & Bullarum, quarum facta est publicatio, passim exprimitur hæc vel simili forma.

In nomine Domini. Amen. Anno a Nativitate Domini nostri Jesu Christi Indictione die vero mensis Pontificatus autem sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri divina providentia Papæ anno retroscriptæ Litteræ Apostolicæ affixa & publicata fuerunt ad varias Basilicas S. Joannis Lateranensis, Principis Apostolorum de Urbe, ac Cancellariæ Apostolicæ, & in Aede Campi Flore, dimissa ibidem eandem Litterarum originalibus appendi per aliquem temporis spatium, & exinde remitti, deinde dimitti eandem Litterarum copias affixis, ut moris est, per me N. Sanctissimi Domini nostri Papæ Curialem.

Si autem Decreta duntaxat concernant certum Tribunal, tunc publicatio fieri consuevit in illo ipso Tribunali, ut per eam in notitiam deveniant eorum, ad quos Decreta illa spectant.

Hæc forma publicari consueverunt a singulis Pontificibus Regule Cancellariæ in ipsa Cancellaria, per unum ex RR. PP. DD. majores Præbides Abbreviatoribus, eo quod hæc Regule vires Ordinationes primitus ad directionem Cancellariæ fuerunt ordinatæ, & Principaliter ad hoc Tribunal pertineant.

Similiter si Decreta spectent particularem aliquod Corpus, aut Institutum, vel Religiosum Ordinem, consueverunt ea dirigi ad Superiores seu Directores istius Corporis, Instituti, vel Ordinis, ut hi ea notificent omnibus, quorum illa scire interest.

§. I I.

Quis sit effectus hujus Promulgationis?

IN præcedentibus observatum est, quod licet de ratione Legis sit rite facta illius promulgatio, forma tamen in promulgatione servanda pro temporum & locorum varietate possit esse varia; nec hæc varietas obesse possit, quin promulgatio suum obtineat effectum, & per eam lex vim obligandi obtineat, modo ipsa legem promulgatio ita fiat, ut per eam ipsa Communitas, cui lex fertur, possit facile in certam legis notitiam venire.

Itaque tametsi forma promulgationis hodie in publicatione Decretorum & Bullarum Romæ usitata, & prout §. præcedenti est exhibitæ, plurimis sæculis adhibita non legatur; nihilominus quia per eam Decreta ita publica auctoritate ex mandato Pontificis exponuntur, ut facile in certam multorum notitiam vi hujus publicationis devenire queat, non dubium, quin sufficiens sit, ut ea mediante hæc Decreta vires Ordinationes respectu illorum, puta populi Romani, aliorumque adiacentium dici queant rite promulgata, & hi in vim hujus promulgationis Decretis illis tamquam sibi sufficienter promulgatis constringantur.

Verum cum moraliter impossibile sit, ut per eam Romæ factam publicationem, sive Decretorum & Bullarum in publicis locis fieri solitam affectionem, populi & Communitates fidelium per vastissima locorum intervalla dispersi certam horum Decretorum notitiam accipiant, non apparet, quæ ratione possit huic promulgationi is attribui effectus, ut vigore hujus solius publicationis Decreta illa respectu remotissimæ illius populi vim legis obtineant, sive ut hæc sola publicatione ut urbe Romæ facta possint illa Decreta dici sufficienter illi populo propolita, ut respectu illius possint dici publicata.

Quantumvis enim nullus certus & determinatus promulgandi ritus ad rationem legis unquam ab Ecclesia fuerit præscriptus, semper tamen de ratione Legis positivæ seu Ecclesiasticæ seu Civilis fuit, ut ea præcedere deberet legis publicatio, quæ possit ipsa Communitas, cui lex fertur, certam & publicam auctoritati innoxiam Legis notitiam accipere, nullamque ejus probabili ignorantiam prætereire, uti Cap. 1. pluribus vix expolitum.

Unde & visum fuit, ut non tantum Leges Civiles & Politicæ, sed & Ecclesiasticæ jam pridem per singulas respective

Dice-

(a) Quod si coniecere liceat, forsitan modus ille promulgationis cepit XI. vel XII. sæculo. Eo tempore summi Pontifices coeperunt sibi arrogare auctoritatem deponendi Imperatores. Cum autem anno tunc reperiretur, qui vix periculo vellet Principi significare Sententiam depositionis, vel excommunicationis, tunc summi Pontifices sibi persuaderi poterant hanc fuisse promulgationem, si Decretum depositionis vel excommunicationis Romæ promulgaretur & affigeretur. Inde forsitan mos cetera Decreta eodem modo promulgandi mansit.

Dioeceses & Provincias eo modo publicari jubentur, quo ipsi Communis, cui serbantur, ita essent palam expolice & propolice, ut Communis probabilius ignorantiam pretendere nequeat.

Cum vero promulgandi ratio, quæ hodie Romæ servari solet, notorie sit insufficientis, ut ea mediante similem legis notitiam populi per diversa terrarum spacia dispersi accipiant, minus non est, si nec existimatum fuerit, nec hodie plerique existimant, esse solam promulgationem sufficere, ut Decreta ita Romæ publicata sine ulteriori publicatione hos populos obstringant.

Scio quidem a recentioribus quibusdam præsertim Decretalibus, quos nonnulli Theologi Scholastici videntur sequuti, concessisse tandem libentibus sæculis in questionem adduci, nam ob auctoritatem Pontificiam sola in Urbe facta publicatio per totum Christianum Orbem suum non protenderet effectum, atque hunc a nonnullis soli isti promulgationi attribui. Sed, uti non male observat Petrus De Marca *De Concord. Sacerd. & Imp. lib. 2. cap. 15. num. 2.* hi plerique sunt ex Italia Doctores, qui eam amplexi sunt opinionem: *ut vero Panormitanus ait de Marca & omnes Jere Galii, Germani, & Hispani, qui questionem istam tractaverunt, immo & Cæcilianus unus & quidam Patribus, necessarium esse per singulas Provincias legi Ecclesiasticæ publicationem contendunt.*

Et sane si ex naturalis rationis præscripto, (uti bene rationatur ibidem de Marca) Imperatoria Lege Justiniani, *que cum in rebus ipsi obtinuit, cautum fuerit, ut nemo teneri debeat nova Constitutione, donec in Provinciis auctoritate publica fuerit promulgata, etsi in urbe Regia publicis Edictis promulgata fuerit, indeque cognitio novæ Legis manare & per Provincias & frequentum Provincialium commutationem diffundi possit; cur alio jure Leges de Marca memur, cum de Lege Ecclesiastica Romæ promulgata agitur, quo non adeo frequenter se confertur hodie Comprovinciales, quam olim, cum esset Orbis gentiumque domina?*

§. III.

Refellitur primum Argumentum eorum, qui præcedunt, promulgationem Romæ factam esse sufficientem, ut per eam omnes ubique fideles obstringantur.

Ita supra observatum est, posteriori tandem ætate a recentioribus quibusdam Decretalibus, & qui hos sequuti sunt, Theologis moveri ceptam questionem de promulgatione Decretorum ac Bullarum Romani Pontificis in Urbe rursus solito facta, atque a nonnullis, præsertim Italis, huc promulgationi eum effectum tribui, ut Decretis sic publicatis omnes ubique fideles obstringerentur sine ulteriori publicatione.

Hic novissime accessit Pater Henricus Pirhing & Societate Jesu in Universitate Dilingana Sacrorum Canonum Professor, in Commentario suo ad Jus Canonicum, ad Titulum de Constitutionibus *sec. 2. §. 4. quest. 4.* sequitur Suarezium, ejusque argumentis innixus.

Fateor in primis cum Suarezio, quod super hac questione varie sentiant Auctores, inter quos aliquorum opinio est, in Legibus Canonicis servandam esse regulam datam de Legibus Civilibus latis pro amplius Regnis plures ac principales & distantes Provincias comprehendentes; videlicet pro talibus Legibus non sufficere unam promulgationem Romæ factam, sed necessarium esse singulas promulgationes in singulis Provinciis Ecclesiasticis, id est, in singulis Episcopatibus fieri, citatis pro ea opinione pluribus tum Canonistis tum Theologis.

Iple tamen cum Suarezio contrariam opinionem tamquam ubi probabilior, argumentis ex Suarezio desumptis propugnare nititur.

Primum Argumentum hujus opinionis proponit his verbis: „ Spectata rei natura non requirit promulgationem in singulis Provinciis vel Dioecibus, cum lex sue ipsæ natura sit sufficienter, ter promulgata, si sit promulgata in loco aliquo celebri, vel Romæ, unde facile per alia loca divulgari possit.

R. Verum quidem est, ad rationem legis nequaquam pertinere, quo ritu legis promulgatio contingat; verumtamen ad legis rationem spectat, ut talis fiat legis publicatio, vigore cuius populus sive Communis, cui lex fertur, certum legis notitiam auctoritati publicæ innixam de facili accipere queat, uti in præcedentibus probatum fuit.

Porro moraliter impossibile est, ut vigore publicationis Romæ ex consueto stylo fieri solite, populus per distas Provincias dispersus similem legis notitiam accipere queat, uti §. præcedenti notatum est; sed ad summum ad aliquos particulares de Communitate, cui lex fertur, per vagos rumores aut privatiorum relationes & informationes similis publicatæ legis notitia perveniet: quæ notitia, etiam hoc ipso Auctore fatente, insufficientis est, ut singulos de Communitate, qui legis notitiam acceperunt, obstringat, priusquam ipsi Communitati lex fuerit rite notificata.

§. IV.

Refellitur secundum Argumentum desumptum ex publicatione Bullæ Cænæ Domini.

IN opiniois suæ fundamentum adducit quoque prædictus Auctor cum Suarezio famolam illam Bullam, quæ dicitur Bulla Cænæ Domini. Hæc enim Bulla (ait Suarezius) universaliter obligat, cum tamen raro in singulis Episcopatibus publicetur.)

* Van-Eslen Tom. IX.

R. Fateor hanc Bullam annis singulis in ipsa Cænâ Domini, unde & nomen accepit, solemniter in urbe Roma promulgari (a).

Insuper & illud fatendum, eam Bullam raro in singulis Episcopatibus publicari.

At eam universaliter obligare, affirmare auct nemo, qui mores Provinciarum extra Italiam, & ditiones temporaliter Pontifici subiectas, non plane ignorat.

In primis scitur, hanc Bullam nunquam in Gallis esse receptam, immo sæpius rejectam, & auctoritate publica vetitam hujus Bullæ publicationem.

Qua de re videri possunt Probationes libertatum Ecclesiæ Gallicanæ per Pichæos *cap. 7. num. 50. & 55.* & Commentarium in eadem libertates *art. 17.* ubi referuntur plura Parlamentorum Arresta, quibus sub gravissimis poenis veritas fuit dictæ Bullæ publicatio, tamquam Regis Juribus, ejusque Officialium, necnon libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ in pluribus articulis opposita.

Notatur insuper in additione ad *num. 54. dist. 6. 7.* qualiter Imperator Rodolphus II. publicationi hujus Bullæ se opposuerit, eamque impedierit.

Item quod Archiepiscopus Moguntinus, unus ex Electoribus Imperii, reculaverit publicationem hujus Bullæ in sua Dioecesi & Terris.

Additur quoque eodem loco, quid in Hispania tempore Philippi II. publicationi hujus Bullæ oppositum fuerit.

In Belgio nullum esse hujus Bullæ ulum, praxi quotidiana notorium est, neque hætenus ejus publicatio hic facta scitur.

Immo scribit Zypæus in Jure Novo, titulo De Ordinandis *num. 14.* „ hanc Bullam Cænâ Domini hic nunquam esse publicatam, etsi tertio Nuntius Bentivolus ad hoc cum Aula la- boraverit: misit tamen publicandam ad Episcopos, qui nec tamen fecerunt.

Et sane si Bentivolus Nuntius Apostolicus credidisset, Bullam hanc per solam publicationem Romæ in *de Cænâ Domini* fieri solitam, universaliter obligare, ut contendit Suarezius, nunquam cum Aula, nec cum Episcopis pro publicatione hujus Bullæ se committeret, nec ad ejus publicationem tantopere allaborare voluisset.

Tantum proinde abest, ut hæc Bulla probat publicationem Romæ solemniter factam sufficere ad obligandum fideles omnes sine alia publicatione in Provinciis facta, ut e contrario hæc Bulla evincat, passim fidelibus perusalum esse, Bullam, tametsi Romæ non semel duntaxat, sed iterato, & per annos singulos solemniter publicatam, vim suam non exercere in aliis Provinciis & Regnis, priusquam rite fuerit per Provincias publicata, & populi legitime propulata.

§. V.

Refellitur Argumentum desumptum ex publicatione Regularum Cancellariæ.

P RÆDICTUS Auctor post Suarezium in Argumentum hujus suæ opinionis; dimitrum solam publicationem Romæ factam esse sufficientem ad obligandum omnes Christi fideles, urget Regulas Cancellariæ, quæ (inquit) in Provinciis non promulgantur, & tamen secundum eorum præscriptum causæ omnes definiuntur.

R. Et hic iterum fatetur, si velit secundum earum præscriptum causas omnes in Provinciis definire ob solam in Cancellaria Romana publicationem.

Nimis enim notum est, has Regulas tametsi in Cancellaria Romana publicatas, in aliis Provinciis tamquam Regulas seu leges non reputari, priusquam in Provinciis fuerint publicatæ, aut saltem longo usu receptæ.

Quis nescit, ex his Regulis Cancellariæ plures esse, quarum nullus in Belgio, Gallia, aliisque Regnis sit usus?

Scitur quoque, nonnullas illarum esse passim ubique receptas, non vi publicationis in Cancellaria Romana, sed quia ob suam æquitatem vel publicam auctoritatem, vel longo usu, tamquam leges Regni sunt publicatæ & receptæ, adeo ut non tamquam leges a Cancellaria Romana pendentes, sed ut leges Regni spectentur.

Unde tametsi ex stylo Curie vis harum regularum cesset morte Pontificis, tamen in Belgio, Gallia, aliisque Regnis plures ex his Regulis, puta, *de 20. diebus, de verisimili notitia, de annali & triennali possessore*, vim suam retinent etiam jam mortuo Pontifice.

Immo tametsi regula de publicandis resignationibus per Gregorium XIII. e numero harum regularum fuerit expuncta; & hætenus expuncta manserit, furrogata in ejus locum Constitutione Gregorii XIII. quæ incipit, *Humano*; scitur tamen ulum illius regulæ in Belgio, Gallia, aliisque Regnis hætenus perseverasse, nunquam in ulum recepta prædicta Gregoriana Constitutione, tametsi Romæ more solito promulgata, uti infra notabitur.

Similiter tametsi hæc regulæ per singulos Pontifices de novo publicentur, additis nonnunquam nonnullis novis clausulis, vel etiam regulis, nulla ad has publicationes in Provinciis extra Curiam Romanam fit reflexio, aut additum nulla habetur

(*) Bulla, in Cænâ Domini, censetur confecta a plurimis Pontificibus. Hæc de re consulantur Schellæ Elavii Chærubini in Bullarum ejus. Resultant.

letur ratio, priusquam publica auctoritate expresse, vel saltem tacite longo usu sint probatae & admixtae.

S. VI.

Refellitur quartum Argumentum desumptum ex ratione congruentiae.

QUANTUMVIS imbecillitas Argumentorum, quae hactenus refutavimus, non obscurum praebet in Auctore isto preoccupati animi indicium, siue studium placendi, evidenti tamen illius Argumentum est ratio congruentiae, quam in sua opinione fundamentum adducit ex Suarezio.

Ratio (ait) congruentiae est, quia Summus Pontifex non solet vagari per Provincias, sicuti Reges & Imperatores, sed Romae fixam sedem habet, & ideo Romana Curia est aptus & sufficiens locus ad promulgandas leges pro universa Ecclesia, tum propter maiorem Ecclesiae unitatem, maioremque ejus obedientiam Vicario Christi debitam, tum etiam ne Leges Pontificiae ab Episcopis dependere videantur.

Admodum in primis impertinens est, maiorem idcirco efficaciam tribuere publicationi Legis Pontificiae in ipsa urbe Romana factae, quam publicationi Legis Imperialis in Civitate Imperiali, eo solo titulo, quod Pontifex non solet vagari per Provincias, sicuti Reges & Imperatores, sed Romae fixam sedem habet.

Ut enim per Provincias seu Dioeceses Lex Pontificia per Episcopos publicetur, nequaquam exigitur, ut Pontifex personam Provincias illas accedat; sed sufficit leges ad Episcopos, aliosque, qui Dioecesibus praesunt, publicandas transmitti, Pontifice Romae remanente.

Neque enim voluit Concilium Sardicense, ut Papa Julius I. per Sardiniam, Siciliam, & Italiam vagaretur, dum ad ipsum misit Decreta, Episcopis per Provincias illas constitutis intimanda.

Sed & Principes, licet ad Provincias sibi subditas nonnunquam descendant, easque perlustrant, nequaquam tamen ipsi sua publicant Edicta, sed ea mittunt ad Praetoria & Provincialia Praefectos, quibus & curam ea publicandi committunt.

Nihil autem ineptius, quam id, quod inde concludit praedictus Auctor, nimirum quod ideo „Romana Curia sit aptus & sufficiens locus ad promulgandas leges pro universa Ecclesia,“: quasi ob continuam & fixam Pontificis in Urbe residentiam publicatio Legis ibidem facta aptior foret, ut vigore illius populus per distitas Provincias dispersus ejus certam & auctoritatem publice innoxiam notitiam acciperet, quam per publicam legis in Urbe Imperiali, eo quod Reges & Imperatores per Provincias vagari consueverint.

Quod autem contendit iste Auctor, conveniens esse per solam publicationem Romae factam omnes fideles constringi, propter maiorem Ecclesiae unitatem, maioremque ejus obedientiam Vicario Christi debitam, non minus impertinens est.

Neque enim unio inter particulares Ecclesias intercedens, neque obedientia Pontifici tanquam Vicario Christi debita efficaciter possunt, ut publicatio in uno loco facta ex sua conditione aptior sit, ut ea mediante Ecclesia universalis, seu Communitas populi Christiani per tot inter se distitas Ecclesias & Provincias dispersa, in ejus notitiam deveniat.

Neque populus Christianus legibus Romani Pontificis ullam teneretur exhibere obedientiam, nisi postquam haec leges toti Communitati, non autem aliquibus de illa Communitate, fuerint debite notificatae & intimatae: quandoquidem, ut supra notatum est, Constitutiones Pontificiae ante hanc notificationem rationem legis non habent, neque singulos de Communitate, etiam notitiam istius Constitutionis habentes, ante eam notificationem adstringant.

Ineptius est, quod sola publicatio Romae facta propterea sufficere debeat, ne Leges Pontificiae ab Episcopis dependere videantur, ut ratiocinatur dictus Auctor: quasi ipsae Leges Imperiales quibusque viderentur a Praefectis Provincialium, aliisque, quibus earum promulgationem per Provincias Imperatores & Reges committere solent.

Si Imperatores & Reges non dignentur suis Magistratibus leges examinandas & publicandas dirigere, ut ipsi perspiciant, num quid forte in legibus illis sit, quod huic vel illi Provinciae hoc vel illo tempore possit obesse, vel quod, attentis circumstantiis, conveniret, mutari, addi, vel demi: sane non designabitur Pontifex Decreta sua mittere ad Episcopos, quos, tunc Apostolo, *Act. cap. 20. vers. 28.* Spiritus sanctus posuit regere Ecclesiam Dei, qui tanquam Apostolorum Successores una cum Pontifice Ecclesiam Dei gubernant, & quibus singulis (ut loquitur sanctus Cyprianus) portio gregis fuit adscripta, quam regat unusquisque & gubernet.

Et si Principes ad suos Magistratus & Praefectos Provinciarum leges suas examinandas & publicandas mittant, ne ob diversas Consuetudines & Provincialium mores lex in publicum commodum contra intentionem Principis impingeret: quanto magis Pontifex tenetur Decreta sua Pastoribus Ecclesiarum communicare, ne alias ob varietatem consuetudinum & morum conjuncte Ecclesiae & populi, posset magis esse in destructionem, quam in aedificationem huius illiusve Ecclesiae?

Licet enim Ecclesia una sit unitate fidei, est tamen summa quoad exteriorum Disciplinam Ecclesiarum particularium varietas, ut propterea passim SS. Patres Ecclesiae accommodant illud Psalmista: *Adjuxit Regina a dextris suis in vestitu decorato, circumdata varietate.* Psalm. 44. vers. 11.

Praeterea cum Pontifici praecipue incumbat, ut Hierarchia

Ecclesiastica divina ordinatione instituta integra conservetur, etiam hoc ex capite omnino convenit, ut novas leges populo per immediatos suos Pastores, servato Ordine Hierarchico, faciat proponi; quandoquidem haec novarum legum propositio pertineat ad populi instructionem, quae immediatis Pastoribus est commissa.

Adhaec si etiam Concilia Generalia nolint sua Decreta obligare, nisi prius per Provincias publicata fuerint, nec tamen propterea ea dicantur a singulis in particulari Episcopis dependere; etiam Pontificum Decreta non propterea dicantur a singulis Episcopis suam auctoritatem mutare, tamen illa obligandi vim non habeant, priusquam per Episcopos populo fuerint notificata.

S. VII.

Occurritur Argumento, quod desumitur ex clausula Bullis Pontificiis nonnunquam inserta, quae declaratur, sola publicatione Romae facta omnes ubique fideles Decretis Pontificiis obstringi absque ulteriori publicatione.

PLURES sunt & recentioribus, qui concedant, Legem Pontificiam non obstringere Belgae, alioque remotiores populos sola promulgatione in Urbe facta si Pontifex expresse non declarat in ipsa lege, se velle, ut mediante sola promulgatione Romana omnes ubique fideles absque ulteriori promulgatione lege sua obstringantur.

Dum enim Pontifex simpliciter legem promulgat, praesumitur se conformare legibus & moribus gentium passim ubique receptis, quae publicationem per Provincias & Dioeceses praescribunt & observant.

Verum, inquit, Leges illae & populorum mores Pontificiam auctoritatem restringere non possunt, quin ad iis quandoque ex causa recedere, illique derogare queat.

R. Sed non advertunt similes Auctores, auctoritatem Pontificiam, quantumvis eam ipsi extollere velint, tanta nihilominus dici non posse efficaciam, ut Pontifex possit legem positiva fidelium constringere conscientias, priusquam lex ipsa Communitati, cui fertur, fuerit ite intimata; quandoquidem, ut supra probatum est, de ratione legis sit, ut publica auctoritate ita lex fuerit notificata & promulgata, ut mediante ea promulgatione ipsa Communitas, cui lex fertur, in certam legis notitiam de facili devenire possit, neque ullam probabilem illius legem ignorantiam praetendat.

Et licet ritus & modus publicationis dici queat Juris mere positivi, ac varius esse possit pro locorum & temporum varietate, neque hic ritus ad rationem legis pertinere dicatur; ipsa tamen supra descripta publicatio ad rationem legis adeo necessaria habetur, ut nulla humana auctoritate praetermitti queat, five nulla humana possit auctoritate effici, ut Communitas, cui lex positiva vel Ecclesiastica seu Civilis fertur, simul lege obstringatur, priusquam taliter ei fuerit notificata, ut mediante ea notificatione certam ipsius legis notitiam habere possit; ne alioquin dicamus, posse Pontificem lege sua positiva fidelium obstringere conscientias, etiam dum probabilem legis positivae ignorantiam habere possunt.

Porro supra sufficienter ostensum fuit, publicationem Romae factam esse insufficientem, ut ea mediante Belgae, alioque remotiores populi in certam legis hic promulgatae notitiam deveniant, & consequenter nec eam promulgationem sufficere, ut Lex hic promulgata apud Belgas alioque populos rationem legis obtineat.

Adhaec certum est, Pontificem non posse sua auctoritate uti, nisi juxta regimen a Christo institutum.

Cum autem regimen a Christo institutum nullatenus conforme sit, unica promulgatione in Urbe facta populum Christianum per remotissimas Provincias diffusum velle obstringere, uti cap. 2. §. 3. probatum est; non apparet, qua ratione id possit Pontifex qui auctoritatem suam ultra fines a Christo praestitutos extendere nec possit, nec velle praesumitur.

Non mirum proinde clausulam illam, quae recentioribus nonnullis Bullis vel Decretis Pontificis inserta legitur, quae declarat, velle Pontificem sola promulgatione in Urbe facta legem suam ubique obligare, antiquius fuisse ignotam, immo nec ejus mentionem in libris Corporis Canonici etiam recentioribus, puta, Extravagantibus communibus, aut joanni XXII. fieri.

Ut proinde Clausula illa recentioris aetatis & inventionis merito reputetur, & studiis Curiae Romanae, cuius (ut jam pridem dixit S. Bernardus *De considerat. lib. 4. cap. 2.*) omnis Ecclesiasticus zelus servet sola pro dignitate sua, adhibendum sit hoc delictum & vetustati incognitae adjectiones, & cum pluribus aliis Clausulis recentioris aetatis in Bullas & Decreta Romana irreperit.

Unde haec Clausula tanquam nova & receptis moribus, nec non publice tranquillitati & institutioni regiminis Ecclesiastici contraria, & pluribus difficultatibus obnoxia, apud Belgas alioque plerisque populos habetur, ad instar multarum aliarum clausularum, pro Clausula nullius effectus, uti parte 3. cap. 1. signanter §. 3. huius Tractatus notabitur, ostenditurque plures Bullas & Constitutiones Romani Pontificis in Belgio, Gallia, aliisque Regnis non esse receptas, tamen Romae more solito publicatas etiam cum inserta praedicta Clausula. Item parte 4. cap. 3. §. 3. & 4. probatur Clausulam illam constanter fuisse rejectam, tanquam moribus Belgii contrariam.

P A R S S E C U N D A.

DE PLACITORUM REGIO SUPER PUBLICATIONE

Et executione Decretorum & Litterarum Curiae Romanae; ejus
antiquitate, fundamento, & scopo.

CAPUT PRIMUM.

De inveterato usu Placiti Regii.

§. I.

Usus Placiti Regii super Bullis & Rescriptis Romanis jam pridem apud Belgas receptissimus fuit.

LITTERÆ Placiti, five, ut alii loquuntur; Litteræ Patentis, vel Exequatur, sunt Litteræ five Patentis, ut vocant, quibus Princeps permittit publicationem & executionem Bullarum seu Rescriptorum, quæ in suas Ditiones & Curia Romana invehuntur.

Vocantur autem Litteræ Placiti, ut significetur, Bullas seu Rescripta per Principem ejus Curias difficultati ipsi non dissimulare, ideoque sibi placere, ut executionem in suis Ditionibus obtineant, & effectum sortiantur juxta morem & stylum in suis Ditionibus usitatum.

Idipsum verbo *Patentis*, vel *Exequatur*, alii significatum volunt.

Hujus vero Regii Placiti usus super Diplomatis, Bullis & Rescriptis e Curia Romana emanantibus adeo notorius jam pridem apud Belgas fuit, ut & exteri Scriptores de hoc tamquam de re notoria scribant; atque inter alios Ludovicus Guiccardinus Nobilis Florentinus in descriptione Belgii de hoc ulu ita scribit: *Quoad res Ecclesiasticas attinet, eisdem fere habet cum Pontifice maximo Principi in hac Ditione conventiones, quas in Regno Galliarum Rex; nec Benevolentiam ulum, nec gratiam potest conferre, nec expellere in hanc terram Diplomata, aut quid aliud tale, quod effectum sortiantur, absque Principis vel Conciliorum ejus Placito atque consensu.*

Et qui a ducentis & amplius annis scriptis Didacus Covarruvias Episcopus Segovienis *Præf. Quæst. cap. 35. num. 4.* hunc Belgarum morem tunc notorium adducit, ut eundem in Regnis Hispaniarum videntem a singularitate contra eundem obtrahentes vindictæ: *Exiat (ait) hujus præstii fundamentum, ex eo quod idem fuit apud Gallos, & plerisque Christiani nominis Gentis.*

Deinde relatis verbis ejusdem Auctoris, qui nominati exprimit varia Regna, in quibus hic ulus obtinet, concludit Covarruvias: *Ex quo apparet, non tantum in Hispania, sed & in Flandria, & apud Gallos hoc ipsum frequentissime fieri, nimirum executionem, & publicationem Diplomatum Curie Romanæ suspendi, quasque apud supremam Regis Auditoria recognoscitur fuerint: uti loquuntur hic Auctores.*

Quapropter Auctores, qui de hoc Placiti usu apud Belgas loquuntur, cum apud Majores quoque nostros usitatum fuisse testantur; atque inter alios Hubertus Loyens in suo Tractatu De Curia Brabantie loquens de Litteris Placiti, quæ in hac Curia expeditur, dicitur non dubitat, Principes nostros pluribus jam sæculis hoc Jure usos fuisse.

Indubie antiquitatem hujus ulus hauriat hic Auctor ex vetustis Libris & Regestis Curie Brabantie, cui a pluribus annis fuerat a Secretis, dum hunc fuisse De Curia Brabantie Tractatum publicavit.

Et Bertrandus Loth in suis Resolutionibus Belgicis, *Tractatu 4. articulo 3.* testatur ulum hunc tam longa annorum serie in hoc Belgio, scientibus Summis Pontificibus & non reluctanter, obtinuisse, ut etiam hic tanti temporis lapsus vim privilegii habere possit.

Quandoquidem hic Theologus veller illustiores difficultates in hoc Belgio emergentes exponere & enodare, vix dubium quin omnem operam impenderit, ut de singulari ulu circa materiam harum difficultatum plenarie esset informatus; ut proinde nec dubitari queat, quin possit diligentem inquisitionem reperire ulum Placiti Regii super Litteris & Decretis Apostolicis ab antiquo hic in Belgio obtinuisse.

Cæterum quæ hic Theologus ex Scholasticis, aliisque Auctoribus in fundamentum hujus Juris adducit, hic non examino; id unum sufficere rarus, quod Doctor ille, qui resolutiones illustrium difficultatum in Belgio emergentium ex professo resolvit & enodare studuit, de hoc inveterato ulu Belgii tamquam de re notoria testari non dubitet.

§. II.

Idem Placiti usus apud alias Gentes jam pridem obtinuit.

USUS Placiti jam pridem fuisse receptum & usitatum in Regnis Hispaniarum testis est præcatus Didacus Covarruvias, qui *cap. 35. Præf. Quæst. num. 4.* pollicum notavit, quod apud Hispanos potestas Legatorum Regii Nummorum Apostolicæ Sedis examinetur, ut admoneri possint a summo Regii Prætorio, quibus uti conveniat dispensationibus & com-

missionibus, ne quid fiat in Reipublica, dispendium subjungit: Sic etiam in his Regnis multis in casibus & negotiis Litteræ Apostolicæ ante executionem earum ad Regia mittuntur Auditoria & Tribunalia. Idque fit (ait) ex Regio Decreto, ut illic examinentur, ne quid fiat & obtineatur, falsis precibus & importunis suggestionibus, a Summo Pontifice adversus Regni Regumque Hispaniarum privilegia & Apostolicas concessiones.

De hoc Placiti usu testantur passim Regni illius Pragmatici, atque inter alios Hieronymus Cevallos de ulu retinendi Bullas Pontificias in Senatu Regio, quoadulque ibidem examinatz fuerint, agit in luo Opere *Communium contra Communes*; asseritque in Prologo *Tom. 5. num. 160.* quod Senatores Regii non teneantur rationes retentiois Bullarum exponere Pontifici, nisi Summus Pontifex ipsemet petat.

Et de hac tamquam novissima apud Hispanos Bullarum Apostolicarum retentione, live suspensione executionis earundem, latissime egit Franciscus Salgado in speciali (uo Tractatu De Supplicatione ad Sanctissimum, scilicet Papam, ubi ejus ulus & utilitatem latissime exponit.

Apud Gallos nullam Legem Pontificiam aut Rescriptum Curie Romanæ publicari aut executioni mandari posse, nisi prius in supremo Regis Auditorio examinatz fuerint & probata, notius est quam ut probari debeat; probaturus hic ulus integro capite 10. inter probationes Libertatis Ecclesiæ Gallicanæ, ubi etiam veritatem admodum hujus ulus & praxos proferunt exempla & Parlamentorum Arrefta (a).

Hunc quoque ulum jampridem viguisse apud Germanos probat in primis, quod circa Bullam *Cæna Domini* factum esse circa annum 1586. narratur auctoritate Rodolphi II. Imperatoris, qui Legatum Apostolicum cohabuit a promulgatione Bullæ *Cæna Domini*, quam ille in Bohemia jam ceperat programmate publico insinuare cum perturbatione status illius Regni. Qui Imperator hac occasione generaliter edixit, ne ullæ Bullæ Pontificiæ deinceps, nisi se concilio & probante, emitterentur in lucem, atque executioni mandarentur, quod & præscriptum mandavit ad Episcopos Silesiæ atque Moraviæ, uti hîdem faciunt Litteræ Domini Ancel Oratoris Regis Galliæ apud dictum Imperatorem, quæ referuntur in additione ad num. 54. capituli 7. probationum Libertatis Ecclesiæ Gallicanæ.

Ex his Litteris quoque constat Archiepiscopum Moguntinum noluisse publicare dictam Bullam *Cæna Domini*, eo quod prævideret, per dictam publicationem plus detrimenti quam utilitatis Ecclesiæ fore obventurum.

Refert Augustinus Manuel Eques Ordinis Christi in Historia Joannis II. Lusitanie Regis lib. 4. quod Lusitanie fuit ulus & morem tenacissime semper coluerit, ut Regni Cancellarius cum Secretario non Bullas tantum Pontificias, sed mandata omnia Ecclesiastica cognosceret, neque ante sinerentur effectum sortiri, quam ex subscriptione Secretarii liqueret, nullum præjudicium hîeri Regiæ auctoritati.

De hoc Placiti ulu vigente in Ducatu Britannie testis est Argentreus lib. 2. *Hist. cap. 14.* ibidem narrans, edixisse, *Potestatem II. Britannie Ducem sub pena corporis & confiscationis* his bonorum, ne Bullæ quæcumque in publicum Ducatus sui prodirent, antequam examinatz in suo Consistorio ipse annueret.

In Sabaudia ab antiquo huc Placiti usus fuisse, sufficienter probatur ex Decisione Senatus Sebaudiici relata ab Antonio Fabro in suo Codice, lib. 7. tit. *De Appellat. ab Abusu*, qui ibidem refert, censuisse Senatui, recte posse appellari ab executione Brevis Apostolici quamvis æquissimi, hoc solo titulo, quod inconsulto Senatu facta sit publicatio, ne Principis Jurisdictioni impune contempta videatur.

In Regno Neapolitano, quanvis nexu feudali Sedi Apostolicæ obnoxio, hunc ulum probat vel sola illa Pragmatica data 30. Augusti 1561. quæ declaratur, Clausulam Litteris Curie Romanæ inferram, quod sola publicatio Romæ facta sufficiat, habendam esse pro clausula nullius effectus.

Constat insuper, Regni illius consuetudinem jampridem fuisse, ut sine assensu eorum, qui supremæ Jurisdictioni præstant, seu uti loquuntur, sine Regio *Exequatur*, nulla Rescripta aut Bullæ Romanæ admittantur. Acque extat exemplum Litterarum Ferdinandi Catholici hujus Regni & Arragoniæ de anno 1508. quo offensionem suam denuntiavit Proregi Neapolitano, quod remissus in hac re egisse videretur, & hominem, qui mandata Romana, ipso Regni more,

(a) In Litteris, quibus Galliarum Reges ad supremum Senatui Parisiensi solent Bullas summorum Pontificum dirigere, vetus illa & semper usitata clausula legitur: *Si Annus in mandatis duxi amari & foveat. Cui tenentis nostre Cour de Parlement, que n'est leur appert que dans lesdites Constitutions en forme de Bref, il n'y ait rien de contraire aux Saints Decrets, Constitutions Canoniques, aux droits & préeminences de notre Couronne, aux libertés de l'Eglise Gallicane, lui ayant à faire lire & publier, &c.*

re, intulerat, protinus in furcam non egisset, quæ Litteræ idiomata Hispanico referuntur integræ ab Auctore De Jure Belgarum circa Bullarum receptionem cap. 2. n. 2. & in Galicis veris exhibentur in Appendice Monumentorum sub litt. A.

Ex qua insuper Epistola patet, quantopere pro conservatione Regiæ dignitatis, & tranquillitatis Regnorum interesse crediderit Rex Catholicus, ut Jus hoc integrum conservaretur.

Hæc omnium pene Regnorum in hunc Placiti usum consentientiam deducit, citatis omnium Gentium Auctoribus, Franciscus Salgado in Tractatu De Supplicat. ad Sanctissimum parte 1. cap. 2. ubi n. 37. allegat Marium Cuteli Siciliæ Senatorem, qui ponit Praxim & Stylum Regni Siciliæ in examinandis omnibus Litteris a Sede Apostolica emanantibus. Quapropter non immerito hunc usum Placiti adhibendum censent passim Pragmatici Juris Gentium, utpote apud omnes passim Gentes ex Juris naturalis instinctu probatum (a).

CAPUT II.

De Scopo Placiti Regi.

§. I.

Offendit Scopum Placiti esse præcavere, ne executio Bullarum impingat in commoda publica.

Si rite attendatur quid Principes Catholici in usu hujus Placiti per oculis hujus scoparebunt, unum hujus scopum esse, præcavere ne quid aliunde in Ditiones suas invehatur, quod Republicam sibi creditam in plura nonnunquam incommoda præcipiet.

Unde citatus Didacus Covarruvias notans, quod apud Hispanos, uti & apud Gallos & Flandros potestas Legatorum seu Nuntiorum Apostolicæ Sedis examinetur rationem hujus examinis subiungit: ut admoneri possint a summo Regis Prætorio, quibus uti conveniat dispensationibus & commissionibus; ne quid fiat (ait) in Reipublicæ dispendium, cum plerumque Nuntii Apostolici exteri sint, nec facti noverint, quæ sunt omnino præcavenda, ne falsis precibus & suggestionibus decipiantur.

Deinde monens quod non tantum prævie ante admissionem Nuntiorum Apostolicorum in Regnis Hispaniarum ad Regia eatur Auditoria, sed multis in negotiis & casibus Litteræ Apostolicæ ante executionem earum ad Regia mittantur Auditoria & Tribunalia, rationem hujus militis allegans, ait id fieri ex Regio Decreto, ut illis examinatur, ne quid fiat & obinatur falsi precibus & importunis suggestionibus a Summo Pontifice adversus Regni Regemque Hispaniarum privilegia & Apostolicas concessionem; denique ne Littere summi Ecclesie Præsulis contra publicam spirituales, Ecclesiasticæ, & temporales hujus Provincie utilitatem, præter ipsius Concedentis voluntatem & consensum executioni mandentur.

Tandem pluribus in hujus Juris assertionem productis fundatissimis argumentis, præveniens eorum maledicentiam, qui hoc Jus Regium in invidiam vocabant, quasi per hanc deentionem Bullarum, Pontificis auctoritati detraheretur, rursus admonet cum duntaxat in finem eam Bullarum detentionem fieri: ut maxime Christi Vicarius interim certior fiat, quot & quantis afficiantur incommodis & gravaminibus Reipublicæ illæ propter multa, quæ ab ipso falsi precibus & suggestionibus impetrantur, quæ minime Sanctissimus Pontifex foret concessurus, si per sinceram justam narrationem certo sciret, quid spirituali, Ecclesiastico, & temporali hujus Regni & Principatus recto regimini sit conducibilis.

Hæc Franciscus Salgado in Tractatu De Supplicat. ad Sanctissimum cap. 8. numer. 11. expresse monet recursum ad Senatuum Regium pro retentione Bullarum institui non posse, nisi occurrat utilitas publica, qua impediatur turbatio Reipublicæ spiritualis, Ecclesiasticæ, aut temporalis: quæ unico fundamento (ait) hæc retentionis cognitio & facultas deferret Principi supremo Ecclesie & Regni Protectori.

Et cap. 13. numer. 13. asserit idem Salgado, quod omnes casus, in quibus dari potest Bullarum retentio in Senatu, uni tantum rationi nitantur, quæ unico fundamento iustificentur; nempe præjudicio Reipublicæ, ac damno publicæ utilitatis, quodque ad hunc duntaxat finem tendat, ob illiusque fuerit salubre hoc remedium introductum: quod latius deducit cap. ubi numer. 28. dicit eam praxim hoc uno fundamento ab omnibus Doctoribus iustificari.

Eundem hujus prætex scopum paucis expressit Hubertus Loyens in Tractatu De Curia Brabantie, notans quod nullæ Bullæ Pontificiæ mandentur executioni sine permisso Regis, aut cognitione eorum, qui supremæ Jurisdictioni præstunt, quorum partes sunt eas inspicere atque cognoscere, ac nihil continere, aut admittunt habeant, quod Republicam lædere possit: in quo uno (ait) omnis Placiti usus consistit.

§. II.

(a) Necessitas autem Placiti fundatur in eo, quod Bullæ receptionem leges Regnorum, necesse est polliceri, ac in his aliq. lex nova non faciat sine auctoritate eorum, a quibus reguntur.

§. I. L.

Idem scopus eruitur ex Principum Editis.

TAMETSII Principes Catholici Constitutionibus Ecclesiasticis debitam semper exhibuerint reverentiam, quin & pro eorum executione & debita observantia suam etiam interposuerint auctoritatem, una tamen solliciti quoque semper fuerint, ne sub religionis prætextu subreptis & obreptis quidquam in suam Republicam inveheretur, quod in publica commoda impingeret, pacem Ecclesiæ & Reipublicæ tranquillitatem turbaret, discipline rite stabilitæ præjudicium adferret, aut etiam Juribus Principis ac Vassallorum privilegiis præjudicaret, aut per violentiam subinde subditos opprimeret.

Quapropter in omnibus passim Legibus seu Principum Editis, quæ diversis temporibus, varisque in Regnis super usu hujus Placiti edita legimus, hoc unum Principes præ oculis habuisse conspicimus.

Apud Belgas habemus inter alia Edictum Philippi Boni Ducis Brabantie, datum 2. Januarii 1447. quo vetat sub gravissimis penis, ne quis Barbanitorum in hanc Provinciam invehat aut exequat, invehi aut exequi faciat ullas Ecclesiasticas Litteras Monitoriales, Inhibitoriales, aliave Mandata contra quoscunque Officiarios, aliove Incolas hujus Ducatus Brabantie occasione cujuscunque causæ (exceptis solis Beneficialibus) priusquam similes Litteræ aut Mandata exhibita fuerint Officiariis & Magistratui septem respective Capitalium Civitatum Brabantie (sub quarum respective districtu moratur) is contra quem prædictæ Litteræ aut Mandata dirigitur, teneaturque, qui hinc Litteris vel Mandatis uni præstentur, ipsi Officiarii & Magistratibus dilucide exponere rationes & motiva, ex quibus intendat dictas Litteras seu Mandata Ecclesiastica impendere.

Uterius pergit Princeps, quod si Officiarii & Magistratus allegatas rationes & motiva iudicent talia, ut secundum Jura & Privilegia hujus ipsi Ducatus Brabantie cognitio hujus materie spectet ad Judicem Ecclesiasticum, tunc prædicti Officiarii & Magistratus permittunt & consentient, ut his qui similia Mandata impetravit, illa executioni mandare possint, & in consequentiam pro eorum executione ulteriora Mandata & Monitoriales & Curia a Judice Ecclesiastico impetrata in hanc Provinciam inferre, & jubere exequi possint; de qua licentia ipsi Officiales & Magistratus Litteras expedit, ut iis mediantibus Mandatorum, Ecclesiasticorum & Monitoriarum promptior executio habeatur.

Quod si quicumque Litteras aut Mandata Ecclesiastica contra Incolas, Officiarios, aut Magistratus hujus Ducatus Brabantie invehere aut executioni mandare tentaverint, ante obtemperant ab Officiariis & Magistratu, ut prædictum est, expellantur illæ, nec respondeant, & re ipsa requeant Litteris Placiti, quæ hodie in supremis Principum Auditoriis obtemperant, priusquam Bullæ aut Rescripta Curie Romanæ hic publicari aut executioni mandari queant.

Porro in hac Philippi Boni Ordinatione videmus, Principem nullatenus voluisse Judicem Ecclesiasticorum legitimam auctoritatem, eorumve Jurisdictionem infringere aut violare, sed tantum tranquillitati suæ Provincie consulere, & iniustus subditorum vexationibus, eorum violentis oppressionibus occurrere & mederi.

Deplorat enim Princeps, in suam noticiam devenisse, quod frequentius Monitiones, Inhibitiones, aliave Mandata ex pluribus Curis Ecclesiasticis in hanc Provinciam contra Officiarios, Magistratus, & Incolas, quæ antehac fieri consueverat, inveherentur & executioni mandarentur; quodque Judices Ecclesiastici evocarent Incolas ad sua Tribunalia non tantum super testamentis, contractibus antenuptialibus, & bonis amortatis (in quibus tribus materiis duntaxat iuxta Jura & Privilegia hujus Provincie Monitoriales & Mandata dirigere possunt) sed in pluribus aliis causis, in nobilem diminutionem & præjudicium præeminentiæ ac Juris Regalis ipsius Principis, ac insuper in notabile damnum & onus Vassallorum ac Incolarum, pluraque inde incommoda successu temporis esse proventura, nisi provideretur.

Declarat autem Princeps hunc Judicem Ecclesiasticorum excessum cum illa incommodorum sequela invalluisse ex eo, quod Litteræ Monitoriales, Inhibitionales, aliave Mandata & Curis Ecclesiasticis emanantia hæc in Provincia permittenda fuerint inferri & executioni mandari, priusquam Officiariis & Magistratibus prædictarum respective Civitatum essent exhibita & ab his examinata, licentiaque ea exequenti obtemperant, prout (inquit) ab antiquo solitum fuerat fieri.

Ex his manifestum est, Principem per hanc suam Ordinationem id unum præcavere voluisse, ne inopertenter per Monitiones, Inhibitiones, & ceteraque Mandata Judicum Ecclesiasticorum, Jura Regia, Provinciarumque Privilegia cum notabili Subditorum & Incolarum præjudicio & interesse violarentur, & sic paci & tranquillitati Reipublicæ confunderetur.

etur: insuper habetur ex verbis Edicti, quod per hanc Or-
nationem nihil novi per Principem inductum sit, sed dun-
taxat fuisse renovatum, quod ab antiquo observari consue-
tum erat.

Stipulatur dum Maximilianus & Philippus Archiepiscopi venant
Edictum de 12. Septembris 1485. admitti sub gravissimis
penis nullam reservationem aut expectativam, aliamve Bene-
ficiarum provisionem e Curia Romana, quoadvisque aliter or-
natum esset, ad hanc prohibitionem induci fuisse ob multi-
plicitate & gravissima incommoda, quae subditis, ipsique Eccle-
siae & Reipublicae per similes Romanas provisiones infereban-
tur, & quae singularem Procurator Regius expulserat, postulare
omnibus remedium adferri.

Exponitur quoque, quod ob incommoda a se jam exposita
pluribus Regnis, Provinciis, & Ditionibus Catholicis (quo-
rum etiam nonnulla subjecta sunt in temporalibus Ecclesiae Ro-
manae) praedictae Provisiones Curiae Romanae non admittantur
& magnum commodum & solatium Ecclesiarum, Subdito-
rum, & Incolarum illorum Regnorum, Provinciarum, & Di-
tionum.

Ut prohibe manifestum sit, Principes non alio fine execu-
tionem Provisionum Romanorum in suis Provinciis vetuisse,
nam ut publicis incommodis occurrerent.

Hoc Edictum, quo simpliciter & indistincte interdicunt om-
nis cuiusque Provisionis Apostolicae de Beneficiis his in
artibus consistentibus admitti, paucis annis viam suam habuit.
Legitur enim Edictum alterum Philippi Archiepiscopi de 20. Maji
1497. quo rursus Provisiones Romanae cursum habere in his par-
tibus finitur, sub hac tamen restrictione, ut nullus eis, uti
solent, nisi prius visa & examinata fuerint in magno Consilio
Regio, & super executione earundem obtineat fuerint Litte-
rae Patentes Principis in forma consueta.

Si rursus integer consensu huius Edicti attendatur, appare-
bit, quod huius restrictionis unum fundamentum sit, praeca-
vere incommoda & gravamina, quae ex fraudulentis & parum
sanctis Romanis Provisionibus, necnon in his contentis Clau-
sulis & Consuetudinibus in Reipublicam, Ecclesiam, & Subditos cum
maxima eorum perturbatione invehantur.

Negandum igitur Principum intentio fuit, per usum Placi-
ti aut denegationem executionis, Canonicas & huius in Pro-
vinciis receptas Curiae Romanae Provisiones beneficiarias in-
pedire, aut convellere, vel earum executionem siliere, sed
duntaxat praecavere, ne quid fuit praetextu bajulmodi Provi-
sionum Jura Reipublicae aut Ecclesiarum patiantur, vel subdi-
tis vexentur, & in varia incommoda inciderent.

Si ulterius omnia, quae tum per Principes nostros super uli
Placiti sancta fuerint, tum ipsi Principes de hoc uli retri-
butione a Regis Consiliis variis occasionebus fuerint exposita,
pervolvatur, deprehendatur omnem hunc usum, unice refun-
di in multiplici incommoda, in qua Ecclesiae & Reipubli-
cae nata sunt incidere, si e Curia Romana emanantes Bullae vel
Litterae vel Roterpiti permitterentur sine praevio examine in
Regis Auditoriis, sine Principis Placito publicari & execu-
tionem mandari, ut ex pluribus in decursu huius Tractatus ad-
ducentis plenius patebit.

Et quidem sicuti omnibus pene Orbis Christiani Regnis Placi-
ti usus est communis, uti supra ostensum est, ita quoque
apud omnes idem huius usus scopus invenitur.

Inter Probationes Libertatum Ecclesiae Gallicanae cap. 10. cujus
hic est titulus: *Bulles ou Lettres Apostoliques ne peuvent
être exécutées en France sans Pareavis du Roy ou de ses Officiers.*
leguntur Litterae Ludovici XI. Regis Galliae date 8. Januarii
1475. quibus mandatur, ut per Commisarios a Rege consti-
tutus in Civitate Ambianensi visitentur omnes quaecumque
Litterae, Bullae, aliae e Curia Romana emanantia.

Scopus huius visitationis subjungit, nimirum ut inspiciantur,
si nihil in his Bullis aut Litteris occurrat contra Jura Regni &
Libertates Ecclesiae Gallicanae.

Si attendatur etiam caetera tum a Regibus Galliae, tum
a Parlamento Regis pro hoc uli edita, quae tam in his Pro-
bationibus, in Commentario earundem Libertatum adducuntur,
apparet quoque hoc unum voluisse Reges Galliae, per
hunc usum Placiti huius Pareavis praecavere incommoda, quae
possent ex praecipuo Bullarum aut Rescriptorum Curiae Ro-
manae executione Ecclesiae Gallicanae ipsique Regno accide-
re (4).

§. III.

Offenditur quibus ex causis per Regia Auditoria executio
Bullarum sibi quae inspectio Placiti scopi.

Usus notavimus, unum Placitis Regii scopum esse, ne
quid in Principis Ditiones invehatur & executionis mande-
tur, quod Jura publica inverteat, ipsaque Reipublicam seu
Ecclesiasticam seu Civilem turbare possit.

(4) Saepius contingit quod Provisiones e Curia Romana emanant clau-
sulis complexantur contrarias quibusdam Ecclesiarum particularium juri-
bus. Accidit has clausulas sicut a Gallis & Belgis quereimonias & pro-
testationes, sed de his minus sollicita videtur Curia Romana, cum nihilominus
pergat in suis Provisionibus easdem adhibere clausulas. Ut ergo ille
jussus Gallorum & Belgarum non socrant, Placitum Regium intervenit,
quod suis restrictionibus in permitte Provisionum usu clausulas Romanas
reddat inanes.

Igitur Senatus Regii id potissimum in retentione Bullarum;
vel denegatione Placiti attendere debent, utrum ex ipsarum
Bullarum rescriptorumve executione cum fundamento timenda
sit Reipublicae seu Ecclesiasticae seu Civilis, turbatio, aut. pu-
blica praevideatur oritura incommoda.

Unde recte notant Doctores in hac Bullarum retentione, seu
earundem suspendenda executione, non tam esse attendendam
earum simplicem subreptionem vel obreptionem, quam publi-
cam utilitatem, in quam ipsa Bullarum executio impingere
possit, uti late ostendit Salgado in Tractatu De Supplicat.
ad Sanctiss. parte 1. Cap. 8. ubi num. 10. late probat simplici
subreptionem Litterarum Apostolicarum nullatenus esse fun-
damentum habile ad earundem retentionem in Senatu discer-
endam nec etiam suspendendam, nisi concurrat, aut inde inferatur
dammum publicae utilitatis, vel aliqua ex causis, ex quibus
inferri possit turbatio Reipublicae spirituali, Ecclesiae, aut tem-
porali; quo solo unico fundamento (ait) hac retentionis cog-
nitio & facultas deferretur Principi supremo Ecclesiae & Regni
Procedori.

Exinde inferre Salgado post alios, Rescripti Romani execu-
tionem suspendi, si in Senatu Regio retineri possit, tamen
Rescriptum ipsum validum sit, neque ullo subreptionis aut ob-
reptionis vitio laboret, eo quod in hac retentione non tam
sit consideranda subreptio vel obreptio, quam ratio boni pu-
blici quae consistit in vitando scandalo, siue alio quovis male
notabili, quod vel timetur, vel timeri potest; quod (ait Sal-
gado) verificatur, ubi Litterae merito jure valent, & omni
subreptionis vitio carent.

Fundatur hac retentione Bullarum scandali vitandi causa in
cap. Cum teneamus 6. tit. De Praebendis: ubi Alexander III.
scribit cuidam Episcopo, quod si non possit illi, pro quomam-
dum de providendo miserat, sine scandalo providere, aqua-
nimirum sustineret, si pro ea vice mandatum suum non duxerit
exequendum.

Monet autem Petrus De Marca lib. 3. De Concord. Sa-
cerd. & Imp. cap. 15. num. 8. reflectens ad praedictum Ale-
xandri III. responsum: *scandala & offensiones in Reipublicam
Christianam inveni, quando Status Ecclesiasticus aliquis novi-
tate percellitur, & consuetudines receptae convelluntur.*

Probatur id quoque (ait De Marca ibidem) ex Decretis
II Innocentii III. in cap. Cum olim, tit. De Clericis conju-
gati, qui filium Graeci Sacerdotis ex legitima uxore suscepit
in Episcopatum consecrari jubet, nisi (inquit) pro eo quod
inter Latinos Graeci hujusmodi converterentur, regionis con-
suetudine repugnet: ubi Joannes Andreas recte adnotavit, hanc
excepationem additam ob vitandum scandalum & offensionem, quae
inde contingere possit, si quid alienum a consuetudine inter La-
tinos induceretur.

Quidquid enim in publicam utilitatem impingit, nomine
scandali vitare, potest, eo quod publicis commodis offendicu-
lum ponat.

Care non minus retentioni Bullarum & Rescriptorum Cu-
riae Romanae locum esse, si per ea inveterata consuetudines,
& Provinciarum Jura & Privilegia inverterentur, passim ob-
servant Doctores adducti per Franciscum Salgado loco citato
cap. 6. ubi in primis notat, quod laudabiles consuetudines in
aliquibus Regnis & Provinciis a Sede Apostolica diu tolera-
ae, intactae semper manere debeant; quodque (ut ait S. An-
gustinus) ipsa multatio consuetudinis, etiam quae adversus utili-
tatem, novitate pervertitur.

Atque ibidem salsus ostendit Salgado, mutationem antiqua-
rum consuetudinum & inveteratorum morum solere esse cau-
sam turbationis, multaque secum incommoda trahere in Rem-
publicam Christianam.

Hinc ulterius concludit num. 19. Rescripta Pontificia reti-
neri quando moribus laudabilibus, & vestigiis aliqui Reg-
ni aut Provinciae minime conveniunt: (additque) a
Constitutionibus summi Pontificis supplicari posse, ut iudi-
cant Doctores omnes, cum ex hac novitate, & morum
mutatione turbatio Reipublicae, & Status Ecclesiastici pro-
babilitate timeatur, & exinde facillime scandala oriri as-
solant.

Et cum haec novitates & abusus sint genitrices scandali &
turbationis pacis & tranquillitatis publicae, ex quibus no-
tabilia damna & inconvenientia dilabuntur, omni modo pre-
cavenda sunt, iussaque tunc causa & legitima dicitur ad su-
pendendam executionem Litterarum Apostolicarum, ne pax
publica turbetur, & bonum commune detrimentum patia-
tur: uti persequitur Salgado, recte notans Bullas Romanas
ob hanc novitatem, & quae ex ea sequuntur incommoda, ea-
dem ratione retineri possit, qua retinentur, scandali vitandi
causa.

Uterius, quia vix contingere potest, ut sine perturbatione
publica, & damno publicae utilitatis Jura Principum & popu-
lorum privilegia infringantur aut laedantur, inter causas re-
tentionibus Bullarum hanc passim recentent Doctores: nimi-
rum si Regia aut antiqua populorum privilegia, uti multa
ostendit supra allegatus Salgado capite 5. per totum, ubi
a num. 45. recitat Doctores hanc retentionis causam fun-
dantes, ac signanter num. 47. recitat verba Didaci Covar-
ruvii, quibus inter causas retentionis Bullarum expressae po-
tuit ne quid fiat & obtineatur falsis precibus ac importunis sug-
gestionibus adversus Regni, Regumque Hispaniarum privilegia
& Apostolicas concessiones.

Porro omnes hi causas retentionis Bullarum in hac unica ra-
tione fundantur, quod ex Bullarum executione timeatur, vel
praevideatur fore ut Reipublica seu Ecclesiastica seu Ci-
vili in plura incommoda possit incidere, adeoque sine

scandali

scandalo seu offensione populi executioni facile haberi non potest.

Hinc recte probat saepius allegatus Salgado cap. 9. quod licet speciales aliquae causae retentionis exprimentur in Lege Regia pro Regnis Hispaniae, Senatui supremum posse (prout quotidie fit) hac uti Regalia in omnibus casibus comprehensibus sub iure & ratione generica, in quibus militat ratio utilitatis & turbationis pacis; ac per consequens tollendae violentiae.

Et cum hoc sit unicum fundamentum huius recursus, ne pax publica, seuque Regni turberetur, per necessariam consequentiam sequitur (ait Salgado) quod illi omnibus in casibus, in quibus sua turbetur Respublica, vel potius (Princo) in quibus non patitur, & violentiam, suam potest (Princo) interponere auctoritatem oeconomice, atque omni modestia & reverentia humili Sedis Apostolicae ista Regalia uti.

Atque ibidem pluribus offendit, Rescripta Romana a Senatu Regio retineri, sive executionem eorum suspendi ex multis causis, quae in Lege Regia specialiter non sunt expressae.

Quin si Rescripta Pontificia principaliter quidem duntaxat vergant in detrimentum privatum alicuius tertii, consequuntur autem in notabile praesudicium publicae utilitatis, etiam eo casu per Senatui Regium retineri posse, sive eorum executionem suspendi probat saepius allegatus Salgado cap. 7. ubi notat numer. 62. quod Literarum retentio, non ex quolibet praesudicio tertii procedat, sed tantum quando ex earum executione contra privatum intentata intertatur, atque consequuntur inducitur, damnum aliquod publicum, cederet in detrimentum Rei publicae Ecclesiasticae temporalis.

Exemplum primo ponit, si praeter praesudicium tertii in executione ipsius Rescripti intertatur violentia; cum enim omnis violentia etiam privati inferenda cedat in praesudicium publicae tranquillitatis, necesse est specialis ratione Principi incumbat remedium praestare adversus violentiam, hac violentia dabit iustam causam retentionis.

Idipsum exemplificat: Si, Rescriptum verletur in Litteris, expeditis in praesudicium Juris Patronatus laicorum, quae ideo retinentur (ait) non quatenus tangunt simpliciter ius tertii, hoc est, Patronum, sed quatenus consequuntur, vergant in detrimentum, vel perniciem Reipublicae spiritualis.

Verbo, quodcumque executio non tantum laederet ius tertii, sed quatenus ratione vergeret in detrimentum publicum, poterit esse iusta causa retentionis, uti ibidem concludit Salgado.

Si vero agatur de simplici subreptione vel obreptione, quae duntaxat ius privatorum concernit, ita ut executio Rescripti, sive Provisionis nullatenus offendere possit iura publica, nec ejus occasione timenda sit Reipublicae aut Ecclesiae turbatio, retentioni Bullae sive Rescripti locus nequaquam erit: obsequat dictus Salgado citato cap. 8. numer. 24. tentare non posse Senatui supremum Regium fundare retentionem Bullarum super simplici subreptione, quando alias omnino ex executione cessat qualitas damni publici, aut publicae utilitatis Regni aut Regis, ac inde turbatio status publici, quod quidem in simplici, & non ita qualifata subreptione Litterarum penitus cessat.

Dum enim questio est de simplici subreptione vel obreptione inter partes, ac unice quaeritur, num. Provisio sit rite expedita, nulloque vitio subreptionis labore, vel utrum provisiu qualitates requistas habeat, utrumve provisiu ab Ordinario in aliquo particulari casu praefertur non debeat provisiu Apostolico, atque ita de solo iure Partium contententium quaeratur, questio hac per Iudicem decidenda venit, nec ob hoc ius Patrum retentioni locus esse potest, quodcumque Senatus Regius nec intendat, nec possit retardare executionem Rescripti Apostolici, si illud in publica commoda non impingat, neque Senatus Regius possit, nec intendat ius, quod tertius ex hoc Rescripto vel Provisione praetendit, ipsi auctore, sed tantum praecavere, ne per executionem huiusmodi Rescriptorum laedatur ius publicum, aut subditis violentia inferatur.

Quapropter notat allegatus Salgado loco citato n. 28. quod Doctores, qui de retentione Bullarum tractaverunt, expresse loquuntur, quando Litterae laedant ius publicum Regni vel Regis, & in damnum vergant publicae utilitatis, ex qua cum executione turbari timetur Respublica, ac publicus Status Ecclesiae.

Refertque ibidem Salgado numer. 38. ex Antonio Amato variarum Resolutionum lib. 2. resolut. 72. quod in Regno Siciliiae communis praxis habeat, ut Litterae quidem Apostolicae in Senatu Regio retineantur ob causas tendentes in praesudicium Juris Regii ac Reipublicae, aut in turbationem pacis subditorum, vel praesudicium tertii, sed si, aliquis conquiretur, cur in Senatu opponens se petenti Executionis Litterarum Apostolicarum non esse denegandas, quando continent subreptionem vel obreptionem duntaxat, immo tunc conceduntur, ut Executionis, salvis iuribus Partis coram Iudice delegato proponendis & prosequendis.

Similiter & in Belgio Rescripta seu Bullae Apostolicae suspendi seu retineri non solent, dum de solo iure contententium est questio; sed Placitum annui solet, salvo iure contententium, & ne forsan occasione Provisionis Apostolicae partes extra Provincias, vel coram Iudicibus, qui speculatis moribus & privilegiis patriae, essent inconspicuentes, litigare coegerent: habet praxis Senatus Brabantiae, ut Placito Regio super Provisione Apostolica inferatur haec expressa cautio: Si occasione huius Provisionis questio incidat, ea instituen-

da & agitata sit in possessorio quidem coram ipso Senatu Brabantiae, in petitorio autem coram Iudice Ecclesiastico competente & in Brabantia residente; & si questio per appellationem ad Curiam Romanam foret devoluta, tunc ea coram Iudicibus delegatis & competentibus acque ibidem in Brabantia residentibus prosequenda erit, conformiter ad Edicta de annis 1497, & 1574.

Et si forsan in Rescriptis aut Bullis Pontificiis nonnulla continerentur, quibus posset resultare aliquid incommodum publicum, inferri consueverunt aliae nonnullae clausulae & limitationes, quibus praedictis incommodis occurratur.

CAPUT III.

Quo titulo Principi hoc Jus Placiti competat?

S. II.

Offenditur Jus hoc Principis competere titulo sui Principatus sive iure Regaliae.

QUANDOQUIDEM usus Placiti eo solum tendat, ut Princeps praecaveat, ne ex principiis Bullarum seu Rescriptorum Republicam seu Civem seu ecclesiam in seditionem, quod eam turbare, aut subditos opprimere posset, periculum est, hoc Jus Principi vi iure auctoritatis & officii competere.

Quem enim dubitet, quin Regium officium sit, incommoda a Republica, quin & ab Ecclesia eorum tuitioni commisisse avertere, eorumque pacem & tranquillitatem conservare.

Princo saepius (ait apud Gratianum causa 23. Quest. 5. Can. 2. S. Ildorus) nonnunquam intra Ecclesiam possessis adpescit culmina tenent, ut per eandem potestatem disciplinam Ecclesiasticam mutant.

Poli hac offendit, qua ratione necessaria sit Principum secularium auctoritas per tuenda Ecclesiae disciplina; ac tandem ad Principes se convertens, ait: Cognoscit igitur Principes Jesu Deo debere se rationem reddere propter Ecclesiam, quam a Christo tuendam suscepunt: nam siue augurat pax Ecclesiae, siue solvatur, ille ab eis rationem exigit, qui eorum potestati Ecclesiam suam credit. Hanc Ildori sententiam an. 889. adoptavit Concilium Parisiense lib. 2. cap. 2. ut Reges sui officii moneret.

Quo igitur Principis sit curam tam Ecclesiae quam Reipublicae gerere, fatendum est, nequaquam ab ejus officio alienum esse, examinare & revocare, quid aliunde in suas Divisiones vehatur, quo praecaveat, ne per id forsan Respublica aut Ecclesia turbetur, atque in gravia incommoda incidat.

Iaque ex ipso Principis officio ius hic Placiti originem traxit: nam ex praedictis indubitatum manet, Principibus ex natura & institutione ipsius Principatus publicae tranquillitatis tutelam incumbere, sine discrimine personarum & causarum, ac consequenter auctoritatem habere super actionibus externis etiam Ecclesiasticis, quatenus pacem Reipublicae temporalis integritate perturbant, ut incommoda, quae inde emergunt, praeventant, & eis mediantur.

Quod si vero ad officium Principum pertinet incommoda a Republica avertere, possunt sine dubio & inquire in ea omnia, quae peregre inferuntur, ne quid forte noxae lateat contra publicam commoda, & ulterius etiam edicere, ne quid novi invehatur, aut executioni mandetur, quod prius recognoscitur non sit ab eis, qui rebus cognoscendis delegati sunt, & morum popularium periti habentur.

Hinc Franciscus Salgado in suo Tractatu De Supplicatione ad Sanctissimum differens de iure retentionis Bullarum, sive iure suspendendi executionem Rescriptorum Romanorum, priusquam apud Auditoria Regia fuerint examinata & probata, (quod in Regno Hispaniae jampridem receptum fuit, & juri Placiti in his Provinciis usitato aequivalere) illud juri Regaliae sive supreme Principis auctoritati adscribere non dubitat.

Quapropter & cap. 9. numer. 13. ius illud retentionis non solum in casibus in Lege Regia expressis locum habere affirmat, sed Senatus supremum posse hanc Regalia uti in omnibus casibus, in quibus militat ratio publicae utilitatis & turbationis pacis, ac per consequens tollendae violentiae.

Rationem subiungit: Nam cum haec sit principalis nervus, unicum fulcrum, solidum fundamentum induratum & provocatrum huiusmodi recursus retentionis, ne pax publica, Statuque Regni tranquillitas turbetur, & ne commune bonum detrimentum patiatur, Princeps tanquam suae sibi commendatae Reipublicae protector, ac Status Ecclesiasticae, necnon Reipublicae spiritualis, ac ejusque officium proprie pertineat salus populi, quiet & tranquillitas publica; per necessitatem inde consequentiam sentitur, quod in omnibus in casibus, in quibus sua turbetur Respublica, vel notabile aliquod damnum patiatur, & violentiam suam potestati interponere auctoritatem oeconomice, atque omni modestia & reverentia humili Sedis Apostolicae ista Regalia uti (a).

Et nu-

(a) Quocirca D. Talon in Parlamento Parisiensi Advocatus Catholicus, potiusquam agnovit Regem non posse impedire, quin sint in Ecclesia presbyteri, vel diviti Treasores, & Confessarii; aditit tamen esse potius Regem ut prohibeat, ne hic vel ille sit Presbyter, ne hic vel ille concioneur, aut Confessiones excipiat: ne Petrus v. g. concioneur in hac potius quam in altera Ecclesia: si possunt sal-

Et num. 19. notat, quod Principes in Lege Regia, in qua disponit super retentione Bullarum & Supplicatione ad Sedem Apostolicam in casibus ibidem specialiter expressis, motus est ratione generalis & fundamentalis, super qua fundatur hujusmodi retentio.

Et Principes nostri in suis Editis, quibus usus Placiti foramen praescribunt, ea sola sua suprema auctoritate procedunt, &que usum alium particularem titulum, cui jus illud interiret, adducunt.

Non mirum proinde, quod & passim omnes supremi Principes Catholici, tamen etiam pexu feudali Sede Apostolica obnoxii, utantur hoc jure tamquam ex ipso Jure Regaliae & Coeone proficiente.

Nequaquam igitur pro asserendo hoc jure, laborandum est de titulo consensionis Pontificem inter & Principem, ut de titulo praescriptionis, vel speciali aliquo privilegio Apostolico, quo jus illud Principibus fuisse indultum; quandoquidem Principes soli Deo acceptum ferant Imperium suum, qui publicam tranquillitatem, & quae ad eam auxilia necessaria sunt, in manus ipsorum collocant.

§. II.

Jus hoc insuperabiliter inheret ipsi Principatui, nec Principi illud a se abdicare potest.

PRINCIPES ex officio & titulo suo Regaliae incumbere protectionem suorum subditorum, necnon curam procurandi tranquillitatem Reipublicae, atque inverteat subditorum jura & privilegia facta recta servandi, ac ipsam quocumque Ecclesiasticam disciplinam sua auctoritate muniendi, expeditum est.

Igitur Principes vi suae supremae dignitatis tenentur ea omnia curare, quibus tranquillitas Reipublicae conservetur, subditorum jura & Ecclesiastica disciplina intacta conserventur, ac subditorum ab oppressione & violentia liberentur; hocque Jus una cum regno ipso natum est, & Potestati Regiae tam indivulve conexus, ut Jus hoc a se Principes nequeat abdicare, nisi una cum ipsum Principatu exuat.

Non est enim in una Regiae Potestatis nomen, nec insignibus laetitias idem decorantur Principes, ut otiose praesidet humano generi. Non sine causa gladium portat (inquit Apollolus ad Romanos cap. 13. vers. 4.) Dei enim minister est: vindex in iram qui malum agit. Et, ut Doctores loquuntur, intelligitur remanere & attribuitur Deo commissum Principibus non simpliciter, sed cum eo quod naturaliter inherente & inseparabili, quod consistit in protectione subditorum, propulatione injuriam, titutione communis tranquillitatis.

Franciscus Salgado post alios allegatos Auctores in Tractatu de Supplicatione ad Sanctissimum, parte 1. cap. 1. num. 109. notat hoc jus, aliaque familia ad supremam Principis Regiam spectantia, a Principem a se abdicare non posse, & sic esse impraescriptibile.

Quinimo notat idem Salgado in Tractatu de Praesensione Regum, parte 1. cap. 1. praefat. §. num. 310. quod naturale attributum sit, propriumque Regis officium inherere regimini, a quo avelli non potest, nisi simul & is causis, quibus regimen & Regnum tollitur; & tunc non per se tollitur, sed tanquam substantia, nulla, anima, & qualitates totius sui subiecti.

Quapropter, ut narrat Augustinus Manuel Eques Ordinis militis in Historia Joannis II. Regis Lusitaniae lib. 4. cum dicit Rex anno 1486. postulare Innocentio VIII. renuntiasset regi, quod in Regno ille tunc esset fuerat observatum, nimirum ut Regni Cancellarius cum Secretario non Bullas tantum officiales, sed Mandata omnia Ecclesiastica cognosceret, neque tunc innotaret effectum sortiri, quam ex subserptione Secretarii liqueret, nullum praedictum fore Regiae auctoritati, innotaretur se Regni Primores, Consiliarii, & Jurisconsulti, & quod ad communem populi utilitatem, tranquillitatemque trineret, & nihil deliberaret de debita jure divino Apostolicae Sedi reverentia.

Indubie jam tunc respectum habebant Primores Regni Lusitaniae, quod si jus hoc Placiti, five examinandum Diplomata Romanis consistat intra hos limites, ut cognoscant Judices Regii, nihil contineant novae Bullae adversus Regni Statum, adversus Privilegia, inveteratas consuetudines, aut quietem publicam, ipsius, immo & necessarius sit hic mos ad ipsam Reipublicae conservationem, quodque verissimum sit, ut postmodum servavit Didacus Covarruvias Praef. Quaest. cap. 35. num. 3. sed si quis contendat a Principibus Christianis hanc tollere potestatem, statim compert experimento manifestissimo, quantum calumnias Reipublicae nocuerit.

Principes Belgii speciali titulo conservationi hujus Juris obnoxii, eo quod non tantum in suo Laeto Introitu five auguratione promittant, sed etiam solemniter preiurando se obligant conservare subditos suos & Provincias sua antiqua Privilegia & laudabiles consuetudines, necnon subditos suos ab omni violentia & oppressione protegere, atque omnia curare, quod contra dicta Privilegia aut laudabiles consuetudines incurrat, vel quidquam violentiae aut oppressionis contra suos subditos attentetur.

Porro nequaquam dubitari potest, & experientia notissimum est, Privilegia Provinciarum & inveteratas consuetudines integra conservari non posse, ipsosque subditos frequenter periclitari ab oppressionibus & violentiis, nisi hoc jus Placiti integraliter quoad omnia cujuscumque generis & Curia Romana emanantia Rescripta seu Litteras, integrum conservetur, quemadmodum ipse Principibus per sua Consilia frequenter expolitum est, ut ex sequentibus patebit.

Constat igitur Principes Belgii suo juramento confingi ob conservationem hujus Juris Placiti, ideo quod sine hujus Juris conservatione Privilegia, & laudabiles consuetudines vix salva futura sint, nec vix tuti esse possint subditi contra violentias & oppressiones.

§. III.

Pro recto hujus Juris usu possunt Principes pro temporum & locorum varietate Leges praescribere.

Cum usus Placiti Regii unice tendat ad conservanda jura, Privilegia, necnon inveteratas Provinciarum, Ecclesiasticarumque consuetudines, ut lacius supra deductum fuit, merito Principes non modo sollicite hoc Jus sibi conservant, sed & legitimo eius usui invigilant, Legesque praescribunt, quas in eius usu Regii Ministri diligenter observent.

Hinc licet in omnibus pene Christiani Orbis Provinciis hic Placiti usus ab antiquo obtinuerit, non isdem tamen ubique Legibus regulatur.

Et quidem in hoc Belgio non eadem semper fuisse circa hunc usum Leges deprehendimus.

In primis enim constat ex Editio Philippi Boni de anno 1447. quod Litterae Monitoriales, Inhibitoriales, aliae Mandata Judicum Ecclesiasticorum exterorum in Ducatu Brabantiae executionem habere non possent adversus ejusdem Ducatus Incolas, nisi praevie fuissent exhibitae Officiariis & Magistratibus (septem respective Capitalium Civitatum Ducatus Brabantiae (sub ejus Ditione morabatur is, contra quem Mandata dirigebantur) atque ab illis licentia Mandata Ecclesiastica exequendi per Litteras Patentes, ut vocant, fuisset obtenta, quae Litterae cum hodiernis Placiti Litteris coincidebant.

Ar posterioribus Principum Editis auctoritas haec reservata est solis supremis Principum Auditoriis.

Et quidem juxta Editia Principum, hodiernum morem & praxim, duo quantaxat sunt Regia Auditoria, quibus placendi facultas concedita est: nimirum pro Ducatu Brabantiae Cancellaria five Curia Brabantiae, pro reliquis vero Provinciis Consilium, quod dicitur Privatum.

Unde licet praeter haec duo Consilia plures in Belgio sint Regii Senatus, quorum etiam aliqui per Artellum Sententias pronuntiant; puta, Parlamentum Mechiniense, Consilium Hanoniae, & Consilium Gueldriae; nulli tamen ex his Regiis Senatibus haec placendi facultas indulta est.

Expressit enim in Principum Belgii Editis ac nominatim de anno 1574. cautum est, ut nullae Litterae Romanae Curiae, aut Nuntiorum Apostolicorum hic executioni mandentur, nisi prius comprobatae fuerint vel in Sanctorum Consilio, vel in Consilio Brabantiae.

Similiter & in Regno Galliae litterae Placiti five Patentes super executione Bullarum & Curia Romana emanantur, conceduntur in Regis Consilio, quod immediate auctoritatem Regis repraesentat.

Et quidem cum anno 1638. Breve aliquod Apostolicum sine praevitis Litteris Patentibus suae Majestatis, seu ejus supremi Consilii Regio Sigillo majori munitis, registrasset Parlamentum Burdegale, adversus hanc Registrationem tanquam factam contra usum & Legem Regni per suos Deputatos apud Regem seu eius supremum Consilium querelas deposuit Clerus Gallicanus. Quibus auditis, Editio suo de 14. Decembris 1639. Rex in suo Consilio cavavit & annullavit dictam Registrationem Parlamentum Burdegale, ac insuper Editio suo inhibuit praedictum Parlamentum & quibuscumque aliis Parlamentis registrare posthac quacumque Bullam aut Rescriptum Curiae Romanae sine praevitis Litteris Patentibus suae Majestatis seu ejus Consilii munitis majori Sigillo Regio. Integrum Editum refert Petrus de Marca ad calcem Libri IV. De Concordia Sacrae & imp.

In Hispania quoque, alique Regnis Diplomata Romana non publicantur, nisi prius in supremis Regis Auditoriis revisa & examinata fuerint, ac ibidem litterae Placiti five Exequatur, ut vocant, obtineant fuerint, patet ex illis, quae leguntur tum apud Covarruviam Praef. Quaest. cap. 36. tum apud Franciscum Salgado De Supplicatione ad Sanctissimum per totum, alioque passim de hoc usu Placiti tractantes.

Et testatur Camillus Borellus in Commentario ad Statum Neapolitanum, quod in Regno Neapolitano Bullae non tantum debeant in Consiliis Regis examinari & placetari, sed insuper signari per Secretarium Consilii Status, ut inde appareat, eas fuisse examinatas in Consilio Regio.

Ex quibus facile intelligitur, Principes existimasse hanc ad missionem seu Placitationem rem esse tanti momenti, eamque circumspectionem & prudentiam requirere, ut eam non nisi supremis & quasi a latere suo residentibus Consiliis ac Senatoribus crederent, quos Regalis potestatis & auctoritatis fideliores depositarios constituerunt.

Praeterea ex praerogative Editio Philippi Boni habetur, anno 1447. Provisiones Beneficiales sine litteris Placiti in Ducatu Brabantiae fuisse admittas, quas tamen postmodum, rebus mutatis, Editio Philippi Archiducis Austriae de 20. Maji 1497. vetitum

At vero in Regno Gallia etiamnum hodie Provisiones beneficiarum in Curia Romana expeditae sine litteris Placiti five *Papae* admittuntur (ut infra latius notabitur), tamen nullae aliae Bullae aut Decreta sine praedictis Placiti litteris publicari aut executioni mandari queant (a).

Item, ut Litteræ non concedantur super privilegio de non
residendo in Beneficio Curato, uti nec super dispensatione in
grate requisita, vel super idioma.

similiter cum dubitaretur, num Provisions et Dispensationes Legatorum seu Nuntiorum Apostolicorum requirerent species litterarum Placiti, non obstante, quod facultates Nuntiorum et Legatorum prius esset in supremo Principis Consilio reviviscent et probate, declarat Maria Regina Hungarie Gubernatrix Belgii nomine fuisse Majestatis per Litteras ad Parlamentum Mechliniense, nullam similem Provisionem aut Dispensationem esse admittendam, nisi prius species litterarum Placiti essent obtente. Habentur hæc Litteræ *parce* 3. Edictorum Flandriæ, lib. 1. *Rubrica* 2.

Pariter quidquid e Curia Romana emanaverit contrarium Libertatibus Ecclesiæ Gallicæ, super eo litteræ Placiti non expediuntur.

Ut proinde licet Placiti usus omnibus passim Provinciis & Regnis sit communis, ipsumque jus Placiti inter ipsa Jura Regalia: (quæ Principes a se abdicare nequit) sit retinendum tamen pro varietate temporum & Regnorum diversimode modo Jure Principes uli fuerit, varisque pro recto eius uli lege præscribere poterunt, ea tamen cautione, ut illud ita sibi integrum conferant, & a suis Ministris observari faciant, ut incommoda ex non observantia oritura præveantur.

*Officium Fisco conservationi huius Juris
tenetur invigilare.*

ADVOCATI & PROCVATORIS Regis seu Fiscī jam pridem constituti fuere, ut jura Regia & publica prosequerentur, & siquē conservandis sedulo invigilarent; uti constat ex *Titulo Codicis de Advocatis Fiscī*; & eundem in finem etiam hodie in omnibus passim Curīis habentur *Advocati* & *Procuratores Fiscī*; qui Iuribus Regiis & publicis invigilare jubentur.

qui iuribus Rebus
Cum igitur ulus Placiti Regii super Bullis Romanis unica
tendat ad conservationem Iurium Regionum, & publicorum
commodorum, consequens est, Advocati & Procuratoris Fiscalis
Officium exigere, ut invigilent, ne ex neglectu huius Regii
Placiti per præcipientem Bullarum ad Rescriptorum Curiae Ro-
manæ executionem Iuribus Regis & Reipublicæ præjudicium
generetur.

Quapropter si contingat quidquam contra hoc Jus attentari, puta, si Brevia vel Recripta Romana in Ditiones Principis inferantur, eaque sine praevio Principis Placito quocumque modo publicentur aut executioni mandentur, Officii Fficalis et contra similes attentatas publicationem, vel Bullarum executionem, actionem influere, atque ad callionem eiusmodi attentati apud Regia Auditoria concludere, conformiter ad Instructiones a Principibus passim Curis Regis praeripitas, in quibus ante

Hinc omnia passim Parlamentorum Arreſta apud Audoſes ſignanter Pragmaticos relata contra evulgationem ſeu publicationem Bullarum Curiae Romanae citra Regium Placitum, pronuntiata leguntur ad infantiam & conſueſcenciam Procuratoris Regii, & inſtructionem & perorationem Advocati Fideiſſalis, quae plura in unum congeſta habentur apud Pythaeos inter Probationes Liberratum Eccleſiae Gallicanae.

Regia, aut publica commodata laetare poterit.
 Uterius, cum Placitum annuendum non sit, nisi prius per
 examen Litterarum seu Bullarum confiderit, nihil in eis occu-
 rrent, quod in publica commodata impingere possit, indubie ex
 mente Principis audiendi sunt, quibus incumbit publica hæc
 commodata facta tueri, & quibus, quod huic vel illi Pro-
 vinciæ, hoc illove tempore, spectatis Provinciarum juribus
 Privilegiis, & inveteratis moribus officere possit, præ reliquis
 innoteſcit.

Legitur quoque quod ad infantiam Cleri Gallicani statum fuerit per Ordinationem Regiam de 14. Decembris 1659, ut quicumque obtineret Bullas seu Recripta in Curia Romana generatim exhibere Episcopis, in quorum respective Diocesi fuerint exequenda, ut Episcopi, iis visis & examinatis, intra triduum fuerit ius suum proferant iudicium, ut id una cum Recriptis impetratis exhibetur Regie Maiestati in suo Consilio, ut, iis visis, super dando vel denegando Placito visus Regis disponatur. Extra hanc Ordinatione Regia apud Petrum de Marca, ad raleum J. a. de Concilio, Sacrae, & Imp.

Quapropter non immerito Consilium Flandriae in sua Consulta de 16. Maji 1658. data Consilio Privato popularit, ut ex predicto Placiti super Bullis Romanis suspenderetur, at minuo quoadque habeatur praevis aduifamentum Consiliorum Provincialium. Quae Consulta integra habetur in Appendice hujus

Quinimo si contingat, quemquam privatum, aut etiam Communitatem aliquam seu Civilem seu Ecclesiasticam esse formatam Partem opponentem executioni alicujus Bullæ Romanæ, eumque in finem apud Regia Auditoria concludat, Placitum non esse annuendum; poterit, vel ipsa Parte instante, vel etiam ex officio se jungere Officium Fiscale, si appareat quidquam occurrere jura publica concernens.

Unde notat Tuldenus ad Titulum Codicis De Advocatis
Fisci: quod habet ad Officium quoque Advocati Fiscalis pertinet
et in causis privatorum se conforitem proficiatorem, si Majestas in
teresse cognoscet, nimirum si commodum eius vel detrimentum al
quod ex eventu Iudicii pendat: quod & conforme esse Instru
ctionibus Consilii Brabantie ibidem observat.

Quia autem Officium Focale in simili causa publica commo-
prolequitur, non potest Pars illa, cui se junxit Officium Foca-
le, per suam ab Instantia deficitentiam, prosecutionem Offi-
cials impedire; poteritque, non obstante hac deficitentia, Offi-
cium Focale causam, in quantum publicum concernit, ad fine
usque prosecui.

Quod & pluribus probat Franciscus Salgado in Tractatu
Supplicatione ad Sanctissimum, pars 1. cap. 13. asseritque num. 1
concordia iusta inter colligantes, pendente recurſu ad Regem
Bullarum retentionem, recurſum minime cessare, sed posse nihil
nisi Regium fideleem illarum prosequi.

Rationem autem subiungit; quoniam omnes casus, in quibus dari potest Bullarum retentio in Senatui, nisi tantum rationi naturae, et uno fundamento iustificatur, nempe prauidio Reipublicae ad damno publica utilitati; quod auertere Principi, seu Officio Fisci incumbit, nec per quancumque Partium considerationem a Principate potest, nec quominus is inuigilet Fisci, impediri.

in, similiter in Regno Galliae praxis obtinuit, ut in Appellationibus tamquam ab abusu officii Fiscole semper se formet praxem principalem, eo quod hæ Appellationes fundantur fub notorio abusu, qui femper respicit publicum interesse, ut in stat. Fevrecius l. 1. De abusu c. 2. n. 9. qui et ibidem subiungit quod privati non possint convenire, ut transgredere, nisi de consilio & assensu Officii Fiscole, quod & media compositionis Partibus litigantibus propofita rejicere potest, ut intelligat sub aliquo collufione inter litigantes publico præjudicium, æquum non femel iudicatum refert.

(a) Id reperitur inferius part. 5. de usu Placiti Regii, lib. 1. cap. 3. 4. cum nota, quæ omitti non debet.

P A R S T E R T I A.

USUS PLACITI ADSTRUITUR RESPECTU LEGUM
generalium externum Ecclesia regimen concernentium.

CAPUT PRIMUM.

Hic usus probatur ex Scopo Placiti, conditione ipsarum Legum generalium, necnon plurimarum earundem non receptione.

§. I.

Evincitur ex scopo ipsius Placiti ejus usum ad certam & determinatam Bullarum speciem restringi non posse.

In precedentibus abunde probatum fuit, quod us Placiti in 1. unum colligitur, ut Principes vi sui officii curent & invigilent, ne quidquam aliunde in Ditiones suas inducatur, quod vel Republicam vel Ecclesiam curae suae commissam in suis Juribus, Privilegiis, aut inveteratis moribus laederet & turbaret, cum notabili frequenter incommodorum sequela.

Hinc facile intelligi potest, quod, inspecto hujus juris Placiti scopo, usus illius ad certam & determinatam Diplomatum, Bullarum aut Rescriptorum speciem restringendus non sit.

Quis enim fecerit Diplomata aut Constitutiones five Bullas, quarum publicatio & executio his incommodis sit subiecta, ab illis, & quarum publicatio & executio praedicta incommoda nullatenus sunt timenda?

Unde & videmus, quod Doctores de hoc usu Placiti scribentes, & scopum hujus juris attendentes, nulla inter Bullas aut Rescripta Curiae Romanae distinctione adhibita, pronuntiant indistincte & Curia Romana emanantia Diplomata in Auditoris Regis, priusquam publicentur, aut executioni mandentur, revocari & approbari debere.

Atque inter alios Didacus Covarruvias (quem ceteri Doctores de hac materia tractantes praesim sequuntur, tanquam qui de hac materia accuratius locutus fuerit) nulla inter Litteras Apostolicas adhibita distinctione, testatur, quod in pluribus casibus & negotiis Litterae Apostolicae ante executionem earum ad Regem mittuntur Auditori & Tribunali, idque fiat ex Regio Decreto, ut illic (ait) examinentur, ne quid fiat & obtineatur falsis precibus, & importunis suggestionibus a Summo Pontifice adversus Regem, Regumque Hispaniarum Privilegia & Apostolicas Constitutiones; denique ne Litterae Summi Ecclesiae Praesulis contra publicam spiritualis, Ecclesiastica, & temporalis hujus Provinciae utilitatem praeter ipsius concedentis voluntatem & consensum executioni mandentur.

Neque scio an ex innumera illa Doctorum turba, quam in suo Tractatu De Supplicatione ad Sanctissimum super hac materia reprodicit Franciscus Salgado, vel unus reperitur, qui Placiti usum ad certam & determinatam Litterarum Apostolicarum speciem restringat; sed sicuti generalem rationem hujus usus per Covarruviam supra expolitam adducunt, ita quoque nulli Placiti in Litteris & Bullis Apostolicis locum indeterminare & indistincte esse testantur.

§. II.

Idem evincitur ex ipsa Legum generalium conditione.

CUM varii sint Provinciarum mores instituta, diversaeque hominum ingenia, facile conigit, ut lex uni Provinciae sit conveniens, quae alteri Provinciae populoque, qui aliis institutis & moribus regi hactenus consuevit, non tantum non foret conveniens, sed & multum nociva.

Id permaxime in Legibus Pontificis & Conciliorum generalium, quae pro universali Ecclesia feruntur, locum habere solet, ut post Suarezium alioquin, observat Franciscus Salgado in Tractatu De Supplicatione ad Sanctissimum, parte 1. cap. 2. sect. 4. num. 151. Nam eo ipso (ait) quod Lex universaliter feritur, facile accedere potest, ne congruat moribus aut dispositionibus gentium omnium, pro quibus fertur, quod maxime contingere posse, ait, in Legibus Conciliorum & Pontificis, quae pro universali Ecclesia feruntur. Ecclesia quae per compenditur varia Regna, & Provinciae habentes varios ritus & mores vivendi: unde licet talis Lex regulariter loquendo non sit conveniens vel nimis dura pro universali Ecclesia, idcirco licet respectu totius locum non habeat Supplicatio, nihilominus uni vel alteri Regno aut Provinciae potest esse nimis dissensiens a moribus ipsorum.

Hinc ulterius cum Suarezio alioquin concludit Salgado, quod a similibus Pontificis Decretis possit per Principem aut Magistratum Provinciae iuxta mores Regnum Hispaniae institui Supplicatio ad Sanctissimum, ac iterum fieri executio similis Legis, eo quod Principes seu Magistralis Civilis perspicat, Legem illam universalem, spectatis moribus & institutis huius Provinciae, minus esse convenientem, immo nec sine scandalo & perturbatione executionem illius Legis hic & nunc permitti posse, quod casu, uti ipse Suarezius fatetur, ipsa Lex Pontificia non obligat, & cessat omnia periculum peccati.

Et ipse Zypaeus fatetur debet in Analyti juris Canonici titulo De Constitut. num. 4. quod non omnibus vulneribus eadem emplastra, omnibus moribus venustationes, eademque remedia conveniant; adeoque pro regimine Ecclesiae Belgicae non eadem commoda sunt, quae Italiae alioquin loci apta sunt.

* Van-Eylen Tom. IX.

Si igitur, etiam fatente Zypaeo, Leges Pontificiae quantumvis de se iustae possint quibusdam Provinciis esse minus convenientes, quin & ex earum executione scandalum & perturbatio notabilis in hisce Provinciis oriri; quidni Principi fas sit vetare executionem Legum & Ordinationum Pontificiarum per suas Provincias, quoadvisque viles & examine fuerint per illos, qui vice Regia jurisdictioni praesunt, ne ex praecipiti executione Respublica aut Ecclesia in notabilia incommoda incidat? Uti enim jampridem observatum est ab Ildoro apud Gratianum Distinct. 4. Canon 2. Lex erit honesta, iusta, possibilis, secundum naturam, secundum patriam consuetudinem, loco temporisque convenientem, necessaria, utilis, manifesta quoque; ne aliquid per obsequium in captionem contineat, nulla privata commoda, sed pro communi civium utilitate conscripta.

§. III.

Plures generales Pontificiae Constitutiones ad Disciplinam Ecclesiasticam spectantes, receptae non sunt; eo quod moribus Provinciarum convenire non videntur.

QUANDOQUIDEM inter cetera, quae ad rationem Legis requiruntur, necessarium sit, ut Lex sit secundum naturam, secundum patriam consuetudinem, loco temporisque convenientem, merito notarunt Doctores contingere posse, ut Lex generalis licet de se non iniusta, tamen quibusdam Provinciis ejus executio minus conveniat, immo foret noxia, uti §. praecedenti notatum fuit.

Hinc ipse Zypaeus postquam monuit non omnibus vulneribus eadem emplastra, nec omnibus moribus venustationes, eademque remedia convenire, adeoque pro regimine Ecclesiae Belgicae non eadem commoda esse, quae Italiae alioquin loci apta sunt immo debet subijungi, quod Pontifici Extraneis, quae Corpori Juris Canonici (quod vocamus) iustae non sunt, hic promulgatae, vel Roma publicatae, hic usu receptae sint indubie eo quod moribus & Juribus harum provinciarum contrariari videntur.

Et Consulti. 20. De Regularibus resolvit, Constitutionem Bonifacii VIII. de clausura Monialium in his Belgicis Provinciis generaliter non fuisse receptam, eo quod non eadem fit Belgii & Italiae ratio; immo addit: Si quo hic Italicarum femininarum clausura teneantur, proxima videretur censura atque infamia.

Insuper jam supra notavimus ex Zypaeo alioquin famam illam Bullam, quae ritu solemnem singulis annis in Curia Domini (unde ei nomen adhuc) in Urbe (Roma) promulgatur, nec hic, nec perique aliis in Regnis & Provinciis extra Ditiones temporales Romani Pontificis esse receptam, ac ob defectum Placiti Regii publicationem ejus fieri non potuisse.

Et quidem cum anno 1591. instituta esset lis coram Consilio privato Bruxellis inter Decanum & Capitulum Ecclesiae Cathedralis Turinensis qui Supplices ex una parte, & Consiliarium ejusdem Consilii commissum ad Causas Fideles intervenientem pro Joanne de Oult Rescribentem, atque ex parte Supplicantium quidam essent allegatae ex Leonardo Lessio & Martino Navarro, quibus probari videbatur, praedictam Bullam Curia Domini etiam Belgas obligare; praedictum Consilium Privatum, priusquam super causa principali Jus diceret, inunxit Supplicantibus 3. Aprilis ejusdem anni erudere ea, quae allegarent circa Bullam Curia Domini, cuiusque obligationem fere observantiam, illud inhibens, ne in futurum simili allegatione utantur sub poena, quod providebatur, prout conservatio sui Status & auctoritatis videbatur requiri. Verba Sententiae sunt: *Vu au Conseil Privé des Roy notre Sire, le Procès pendant entre les Doyen & Chapitre de l'Eglise Cathédrale de Tournay, Suppléant, d'une part, & le Consiller Commis aux Causes Fideles dudit Conseil, ayant pris la cause de défense pour Jean Van Oyle, Commis de la Recette des impôts par eux, avec autres membres des Etats de Tournay & Tournais, accordés sur la Rivière de l'Escaut, pour l'entretenement de la Garnison étant au Châteaue dudit Tournay; & ledit Rescribent aut contraire: S. M. A. J. E. S. T. E., avant faire droit au principal, ordonne que ledits Suppléants auront à tracer tout ce qu'ils ont allégué de la Bulle Curia Domini, & observance d'elle, & leur descendant de ne se servir à l'avenir de semblable allegation, à peine que s'ils y faisoient, comme pour la conservation de son Etat & autorité elle verra être requise. ... Et audit Conseil tenu à Bruxelles le troisième jour du mois d'Avril 1591.*

Inter Regulas Cancellariae jam pridem fuit illa, quae dicitur De publicandis Resignationibus, quae tum in Belgio, tum in Gallia, Hispania, alioquin Regnis usu recepta fuit, & tanquam Lex Provinciae aut Regni constantior observata. Constitutio autem Gregorii XIII. quae in locum hujus Regulae fuit subrogata, praescripta alia publicationis forma, recepta non fuit; sed constantior conservata praedicta Regula, quae jam uti invaluerat, quemadmodum de Belgio testatur Zypaeus, & probat notoria praxis, similiter de Gallia fidem faciunt ejusdem Regni Pragmaticae; & de Hispania post Garziam testatur Salgado De Supplicatione ad Sanctissimum, parte 2. cap. 2. sect. 3. num. 137. tamen dicta Constitutio Gregorii XIII. quae incipit *Humano vix*, ritu confecto Roma duplicata legatur, prout extat in Bullario Romano, & a tempore editae hujus Constitutionis praedicta Regula De publicandis Resignationibus, ex numero Regularum Cancellariae a Romanis Pontificibus fuerit expuncta, neque in Cancellaria Romana ulla ratio illius Regulae amplius habetur.

Constitutionem Pii V. qua inhibuit per Ordinarios admitti Resignationes aut Permutationes Beneficiorum, nisi ex causis in eadem Constitutione expressis, veritque ne Ordinarii admittentes Resignationes ex causis ibidem expressis conferre possint ulla Beneficia suis aut Resignantium consanguineis & affinis vel familiaribus, hic similiter in Belgio quoad formam ibidem praescriptam receptam non esse, testatur Zypaeus in Jure Novo, titulo De renuntiatione. Postquam enim summam attulit hanc Constitutionem subiungit: Sed, ut multa alia, haec Bulla hic publicata aut usque recepta non est, quia resistit Ordinariarum facultatis, etiam si hic forte non expressa causa, Jure tamen non improbate essent.

Et loquens de hac Constitutione Garzias part. 11. De Beneficiis cap. 3. num. 270. asserit: eam non videri servari in Hispania, ubi (ait) pretenditur eam non esse receptam, sed esse ab ea suspensam, saltem quoad illud de non conferendis Beneficiis resignantibus consanguineis, affinis aut familiaribus Collatorum, vel Resignantium: & auctoritas ita fuisse per Consilium Regium scriptum Episcopi.

Id autem ex Aylo Regni Hispaniae idem sonat, ac Constitutionem hanc fide Bullam in Auditorio Regio fuisse receptam, five ut more Belgio loquar, non fuisse placitam.

Hec tamen Constitutio Pii V. est generalis, & non solum confecto more Curiae Romanae publicata fuit, sed insuper expressè declaravit & voluit Pontifex, eam sic publicatam omnes & singulos perinde affectu & obligare, ac si illi ipsi fuisset singulariter intamata.

Pari modo Litterae Monitoriales ad finem revelationis, five quibus inungitur omnibus, qui de re aliqua aut etiam de delicto perpetrato notitiam habent, ut sub poena excommunicationis revelent (quarum meminit Concilium Tridentinum sess. 25. cap. 3. de Reformatione.) hic in Belgio usque receptae non sunt, quoniam in pluribus aliis Regnis etiam extra Italianum earum usus sub certis tamen modificationibus & restrictionibus sit receptus, ut de Regno Galliae novissime testatur, & earum usum ibidem receptum, & per Edicta Regia modificatum exponit D. Ducasse Officialis Condempnis in sua Praxi Juridictionali, tomo 2. cap. 8. §. 3.

Quapropter cum anno 1628. quadam Anna de Bihé ejusque fratres proles Caroli de Bihé similes Litteras Monitoriales ad finem revelationis intenderent in Curia Romana, easque Officialis Archiepiscopi Medicensis 30. Aprilis ejusdem anni per Parochos & Concionatores in Civitate Bruxellensi publicari fecit, indilatae ad instantiam Officii Fiscalis expedire fuisse die 5. Maji per Consilium Brabantiae Litterae Cassatoriales factae executionis & publicationis dictarum Litterarum: prout haec omnia fuisse exponuntur in Consulta Concilii Brabantiae data ad Ducissam Habbellam occasione querelarum, quas apud dictam Ducissam contra Consilium Brabantiae deposuerat Nuntius Apostolicus.

In illa Consulta duo praecipue urget & adruit Consilium: primum quod similes Litterae Monitoriales nec ante, nec post Concilium Tridentinum hic fuerint admittae: alterum, quod licet similia Litterarum usus hic notus fuisset, nihilominus similes Litterae in Curia Romana impetratae executioni mandari non possent sine praevio Placito Regio: quod Jus ab antiquo hic in Belgio, aliisque Regnis obtinuisse pluribus tum rationibus tum exemplis adruit integra Consulta. Exhibetur in Appendice Monumentorum sub litt. C.

Si quis plures in omni pene materia Pontificas Constitutiones Romae publicatas, & in Belgio, Gallia, aliisque Regnis ob defectum publicationis non observatas videre velit, consulat Canonistas, qui Juri communi praxim & Consuetudines suarum respective Provinciarum adiunxerunt: atque inter alios vir eruditus Franciscus Florens sub finem suae Dissertationis De Origine Juris Canonici monet: generaliter tam in studiis Juris Canonici, quam Civilis in Regno Gallia observandum, quod Philippus Pulcher praecipit in Litteris quibusdam M. S. quibus multa Privilegia concessit Universitati Aurelianensi anno Christi millesimo trecentesimo duodecimo: Non potest igitur aliquis nos recipere, vel promissiones nostras recipere consuetudines quaslibet sine Leges ex eo quod eas in decursu laici & sancti Regni nostri per Scholasticos legi sinantur. Multis namque traditionibus & doctrina proficiunt, licet recepta non fuerint. Nec Ecclesia recipit quamplures Canones, qui per defectum non abierunt, vel ab initio non fuerint recepti, licet in scholis a studiosis propter eruditionem legantur. Scire namque sensus, ritus, & mores hominum, auctoritatem, locorum & temporum valde proficiat ad cuiusvisque doctrinam.

CAPUT II.

Usus Placiti super Decretis generalibus Disciplinae Ecclesiae concernentibus probatur ex iis, quae congeruntur in receptione & publicatione Concilii Tridentini.

S. I.

Quid de recipiendis Decretis hujus Concilii, tum ab ipso Concilio, tum a Pio IV. Summo Pontifice fuerit decretum?

POSTquam sub finem anni 1563. resolutum esset a Patribus Concilii Tridentini tandem huc Concilio finem imponere, ex resolutione Patrum deinde relecta & probata fuerunt omnia, quae sub Paulo III. & Julio III. quoad dogmata & morum reformationem statuta & definita fuerant.

Post hac ex Patrum deliberatione, edito Decreto, placuit, ut omnium & singulorum, quae in hac Synodo decreta & definita fuerant, confirmatio nomine Sanctae huius Synodi per Apostolicas Sedis Legatos & Praesidentes a Beatissimo Romano Pontifice peteretur.

In conformitatem huius Decreti Cardinales Moronus & Simonetta, qui ficerant Concilii Praesides, nomine ipsius Synodi confirmationem omnium & singulorum, quae sub diversis Pontificibus a Synodo erant statuta & definita, a Romano Pontifice Pio IV. die 26. Januarii 1564. in Consistorio fecerunt polliceri, qui, auditis votis Cardinalium, ea omnia auctoritate Apostolica confirmavit, & ab omnibus Christi fidelibus recipi & inviolabiliter observari mandavit.

Utque haec omnia publice confarent, Bullam edidit idem Summus Pontifex septimo Kalendas Februarii eodemque anno, quae incipit, *Beneditus Deus*; in qua declarat, quod in conformitatem Decreti Concilii Tridentini omnia & singula, quae in eo definita & statuta erant, auctoritate Apostolica confirmaverit, & ab omnibus suscipienda ac servanda esse decreverit, fuit, inquit, horum Litterarum tenore ad claram omnium notitiam confirmamus, & suscipi observarique decernimus: post haec subiungit: Mandamus in virtute sanctae obediencie, & sub poena a sacris Canonibus constitutis aliisque pravocibus, etiam privationis, arbitrio nostro infligendi, universis & singulis Venerabilibus Fratribus nostris Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis quibuscumque Ecclesiarum Praelatis, cuiuscumque status, gradus, ordinis, & dignitatis, etiam si Cardinalatus honore praesistant, ut eadem Decreta & Statuta in Ecclesiis suis, Civitatibus, & Diocesis in iudicio & extra iudicium diligenter observent, & a subditis quique suis, ad quos quomodolibet pertinet, inviolabiliter faciant observari.

Tandem ut haec ad omnium notitiam perveniant, neque quis executione ignorantis uti possit, vult & mandat Pontifex, ut haec Litterae per aliquos Curiae Censores in Basilica Vaticana Principis Apostolorum, & in Ecclesia Lateranensi, tunc cum in eis populus, ut Missarum solemnibus intersit, congregari solet, palam & clara voce recitentur: & postquam recitata fuerint, ad valvas earum Ecclesiarum, utique Cancellaria Apostolica, & in loco solito Campi Florae afigantur, ibique, ut legi & omnibus innoscere possint, aliquantisper relinquuntur: cum autem inde amoveantur, relictis de more ibidem exemplis, in alia Urbe ad impressionem tradantur, quo commodius per Christiani nominis Provincias & Regna divulgari possint. Transmissis quoque earum exemplaribus, quae manu alicuius publici Notarii scripta, subscriptae, & sigillo ab subscriptione alicuius persona in dignitate Ecclesiastica constituta munita fuerint, siem sine ulla dubitatione haberi mandat atque decernit.

Hanc Bullam sequuta est alia ejusdem Pontificis, quae incipit, *Sicut ad Sacrorum*, edita & publicata Romae 20. Julii ejusdem anni, in qua narrat, sibi relictum, multos esse qui multos, ex quo tempore ceperant Decreta sacri generalis Concilii Tridentini ad reformationem & Jus positivum ad taxatam spectantia, eos, ad quos pertinet, obligare.

Ut autem omnis controversia dubitatione tolleretur, mota proprio eam re, prout rationi, Juri, & aequitati convenire censuit, dixit declarandum: censuitque praedicta decreta omnia ad reformationem Jusque positivum duntaxat spectantia, a Calendis Maji proximo praeteritis omnes obligare coepisse; neque post eam diem executionem cuiusquam, quod ea ignoraverit, admittendam; atque ut (ait) Apostolica auctoritate declaramus, & definimus, & ab omnibus iudicari debere mandamus, atque statuimus.

Si sola Roma facta publicatio sufficiens iudicaretur ad obstringendos omnes ubique fideles sine ulteriori per Provincias & Ecclesias publicatione, nemini dubium esse poterat, quin saltem a Calendis Maji anni 1564. omnes ubique fideles fuissent obstricti omnia & singula Decreta Concilii Tridentini ad reformationem & Jus positivum duntaxat etiam spectantia observare, atque ad eam observantiam Belgis aliisque penis potuisse contrigi: quod tamen nec a Belgis, nec a plerisque extra Italianam Provinciarum incolis creditum fuisse ex dicendis patebit.

§. II.

Quid in Belgio super receptione & publicatione Concilii Tridentini actum fuerit?

PHILIPPUS II. Rex Catholicus desiderans, ut per omnes suas Editiones Concilii Tridentini Decreta & definita publicarentur & reciperentur, mentem hanc suam per Litteras intimavit anno 1564. Margaretae Parmensi Belgii tunc temporis Gubernatrici.

Margaretae Regis Catholici voluntate super receptione & publicatione Concilii Tridentini, ea de re consulere voluit Episcopos, ut modum suggererent, quo voluntati Regis hac in parte satisfieri posset.

Porro tantum abest, ut Episcopi crederent, sola publicatione Romae facta Belgas Decretis Concilii contrungi, nec aliam huius in Provinciis publicationem esse necessariam, ut e contrario ex particulari eorum promulgatione & receptione multas difficultates metuerent, easque non nisi auctoritate Regia superari posse censuerunt, ut intelligitur ex Litteris Archiepiscopi Cameracensis.

Ad hunc enim cum scripsisset Margareta Ducissa Parmensis, respondit 23. Julii 1564. quod, re communicata cum Capitulo Metropolitanae Ecclesiae, & adhibitis in Consilium Theologis & Canonum peritis, celebratio Synodi Provincialis super receptione Concilii & Decretorum per singulas Ecclesiarum Parochias

clias se quidem modum Juri contentantur, & antehac in re simili usitatus; sed magis difficultas foret implicatus, nisi Regia auctoritate Decreta Concilii prius probentur & admittantur.

Hic supponit Archiepiscopus, formam publicandi Decreta etiam Concilii generalis per singulas Parochias, esse Juri contentantem, & antehac in Belgio usitatum.

Præterea evidens est, Archiepiscopus alioquin in Concilio ab eo adhibitis circa scrupulum suppositum & existimasse, Decreta Concilii sola Tridentini & Romæ facta publicatione Belgas obstringere non posse ante factam per Provincias publicationem.

Margareta Parmensis, acceptis hinc Archiepiscopi Cameracensis Litteris, præfatus ex tumultibus in Belgio excitatis, quos difficultatibus receptio & publicatio Concilii Tridentini foret obnoxia, uti narrat Fanianus Strada De Bello Belgico, prius explorare voluit non tantum Concilii Episcoporum Belgii, sed & Consiliorum Regiorum, ac Magistratuum præcipuarum Civitatum super hac publicatione.

Litterarum hunc in finem datarum summa erat, ut Decreta Reformationis huius Concilii quancumque expenderent; acque deliberarent de modo, quo hæc Decreta executioni mandari possent, quo eorum uberior fructus sperari queat; una, monens, ut in hoc examine attendentes quoque ad prærogativas & Jura sui Majestatis, suorumque Vassallorum, necnon ad Jura, Privilegia, ac Consuetudines Ecclesiarum, & singulorum Provinciarum.

His Litteris receptis, Concilia & Magistratus sine mora demandant horum Decretorum examen suis respective Fiscalibus, aliisque de corpore suo deputatis, qui plura in his Decretis adnotantur, quæ videbantur præjudicium adferre posse Prærogativis & Juribus Regis, suorumque Vassallorum, necnon contrariari inveteratis harum Provinciarum moribus & consuetudinibus, quæ fore notabili perturbatione & periculo tumultum popularium interverti non possent; & consequenter publicationem dictorum Decretorum non esse permittendam, nisi quoad hosce annotatos Articulos adferretur ea modificatio, quæ prædicta Jura & privilegia acque Consuetudines salva & intacta manerent.

Hæc Conciliorum ac Magistratuum resolutione recepta, necnon Litteris Philippi II. Regis Catholici, quibus publicationem Concilii Tridentini vehementer urgebat, Margareta hæc publicationem Episcopis inivit, diti Litteris 17. Julii 1565. inserta hæc clausula: *Mentem Regis est, ne propter promulgationem hanc i. e. illam tunc in Jura Regis factam, quædam immutetur aut immutetur ex Regis Jura, Prærogativa sua Magistratus, aut si sunt Vassallorum, seu aliorum Jura & Subsidiorum, & speciatim circa Jura & omnia iura, quæ p. tronatus laici indultum, seu ius nominationum, cognat. cum Causarum materia, Vassallorum Beneficiorum, & aliorum possessorum aut pretentorum per laicos, superintenduntur, & ad hunc finem Hospitalium, aliorumque pium locorum: non (inquit) ad contraveniendum dicto Concilio, sed ut ejus executioni ex omni parte eussit obvia Provocata. Eadem Clausula inserta erat Litteris datis 24. Julii 1565. ad Senatus Regis & Magistratus super executione Concilii Tridentini.*

Litterarum Exemplar ad Episcopos extat part. 3. Edictorum Flandrie lib. 6. Rubrica 1. & Exemplar Litterarum ad Senatus Regis parte 2. Edictorum Flandrie lib. 1. Rub. 2.

Si notæ a Concilio Regis & Civitatum Magistratibus confiantur cum materiis in hac Clausula expressis, patebit ad oculum, Clausulam illam ad illas notas directam, atque Regem eam rationem in executione Concilii haberi voluisse.

Unde & Bernardus Loth in Resolutionibus Belgicis, Tract. 2. articulo 9. relat. annotationibus Concilii Arthelesi, maxime in articulo 9. relat. annotationibus Concilii Arthelesi, non fuit receptum in Arthelesi.

Siniliter Antonius Anselmo in suo Triboniano Belgico cap. 32. volens exprimere, quæ per dictam Clausulam Rex voluit reservata, result. reservato ordine Sessionum & Capitulo Concilii Tridentini, quid ad singula a Concilio Belgicis fuerit obviatum; haud dubitans, quin hæc essent, quæ Rex per dictam Clausulam reservata voluerat, quod & quotidiana praxis confirmat.

Nequaquam proinde existimabant Belgæ, se Decretis Concilii Tridentini assergi, priusquam per Provincias more in Belgio usitato essent publica, & populo per suos Pastores intimata: tamen Romæ eorum publicatio jam plurimum ab anno facta sciretur, quoniam & Ballan esse ibidem publicatam, quæ declarabatur, hæc Decreta esse ulteriori publicatione universos fideles obstringere. Quin nec post publicationem dictorum Decretorum hæc recepta credidit, nisi falsa prædicta modificatio, eo quod non potuerit publicari a Principe placita, nisi sub hæc expressa modificatio, non consequenter publicatio horum Decretorum hic esse facta, nisi sub hac limitatione saltem tacite subintellecta (a).

§. III.

Ufus Placiti adscribitur per eos, quæ super receptione Concilii Tridentini contraxerunt in Gallia.

GALLOS non magis quam Belgas credidisse se contringi Decretis Concilii Tridentini sola publicatione Tridentini vel Romæ facta, neque Episcopos reypatæ publicationem Concilii fieri posse sine prævisi Litteris Placiti sive Patris Regis, ma-

nifestum est ex urgentissimis instantiis, quas & ipse Clerus Gallicanus & Romani Pontifices per suos Legatos iterato apud Regem ejusque Ministros fecerunt. Hæc instantia Cleri Gallicani ordine temporis referuntur inter Probationes Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ capite 14.

Ex illis autem, quæ ibidem proferuntur, constat, quod, non obstantibus omnibus his fortissimis tum Pontificum, tum Cleri Gallicani sollicitationibus, nunquam a Rege ejusque Concilio impetrari potuerit huius Concilii sollemnis publicatio.

Inter causas vero huius resistentiæ & hæc fuit, quod Regii Magistratus prætenderent, & exhiberent in Decretis Reformationis huius Concilii plura occurrere, quæ vetustis consuetudinibus, necnon Juribus Regis, atque Ecclesiæ Gallicanæ Libertatibus præjudicare videbantur.

Insuper ex discursibus & postulationibus per Clerum Gallicanum pro receptione huius Concilii apud Regem factis, habetur, quod Clerus agnosceret, penes Regem esse auctoritatem, Decreta Reformationis ipsius Concilii examini & revisioni subiceret, priusquam smeret ea in suo Regno publicari, ut perperam, num nihil in his Decretis occurreret, quod moribus Regii, Juribusque Regis, vel Ecclesiæ Gallicanæ Libertatibus & privilegiis contrariaretur, & per quæ ipsius Regni, vel Ecclesiæ tranquillitas turbari posset.

Præterea constat, Clerum non dubitasse, quin ea esset penes Regem auctoritas, publicationi & receptioni Concilii, eam adiacendi moderationem & restrictionem, & prædicta Jura in omnibus salva manerent: qualem cautionem in receptione eisdem Concilii Principes Belgii pro conservandis suis & Vassallorum Juribus, & Ecclesiarum Privilegiis adscripsit supra notatum est.

Legitur enim quod Episcopi deputati ex parte Cleri Gallicani congregati Parisiis anno 1585. ad postulandum apud Regem publicationem Concilii, habuerint in mandatis, ut eam volumino potenter cum hac restrictione: *salvis Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ & exemptionibus Ecclesiarum Cathedralium.*

Rursus eisdem instantiis reiterans Clerus Gallicanus anno 1596. ipsam publicationem non nisi falvis Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ & Juribus Regis postulavit.

Quinimodo & ipsi Romani Pontifices nequaquam improbarunt, Decreta Concilii ita moderari, eorumque receptionem cum ea fieri moderatione, ut inveteratas consuetudines, receptasque Privilegia & Jura non inverterent, ne alias ipsi Provinciarum & Regiorum tranquillitas turbaretur, & ipsa Decreta interdum plus sua novitate nocerent, quam utilitate proficerent.

Idipsum fad offendit Clemens VIII. qui, sequens exemplum suorum Prædecessorum, fortiter publicationem Concilii apud Henricum IV. Regem Galliarum sollicitavit; & cum Rex vehementer desideraret per Pontificem absolvi a Censura, qua per Sixtum V. ob professionem Hæresis fuerat innodatus, non dubitavit Pontifex inter condiciones, sub quibus ipsam absolutionem impetrabatur, requirere ipsam Concilii Tridentini publicationem, quam & Litteris in forma Brevis ipsius absolutionis inseruit, cum hac tamen notanda Clausula: *Exceptis, si qua essent, quæ Regni tranquillitatem turbare possent, quæ manifeste offendent Pontifex Regi eam permitti libertatem & auctoritatem, ut, si quid in Decretis illis occurrat, quod Regni tranquillitatem turbare posset, pro ea parte Decreta non reciperentur, aut sub ea moderatione publicarentur, ut tranquillitas Regni salva maneret.*

Hæc eadem enarrat Petrus De Marca lib. 2. De Concord. Sacrad. & imp. cap. 17. num. 6. monensque Decreta quidem fidei in Gallia esse admittenda, sed Decreta (inquit) quæ disciplinam respiciunt, non servantur in Gallia, quia lege Principis deficiunt; quævis præcipua capita, quæ Gallicana Ecclesiæ recepti mores, & Jura antiqua non infringunt, comprehensa sint Constitutionibus Regis, quæ hæc de re variis temporibus edita sunt.

Deinde postquam recitit, quod frequentissime totius Cleri Gallicani Conventus Concilii Tridentini Promulgationem a Regibus libellis supplicibus postulaverit ea lege, ut imperio suo ea capita exasperent, quæ moribus Regni, id est, Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ adversarentur, observat quod horum desiderii Principes, toto hoc negotio sæpe in Consilium prudentissimum veterum relato, se accommodare non potuerit; subjungens: *Quod non ita interpretari oportet, ac si continuati anno ejus Concilia communem respicerent; quam in negotiis fidei sanctissime colunt, quin potius eam in sententiam amplexi sunt, studio tuenda Libertatis Ecclesiæ Gallicanæ, quæ in quamplurimis capitulis huius Concilii Decretis possidetur. Eam perniciem, non admittit Synodi Constitutus, amoliri tatus esse dixerunt, quam receptio semel auctoritati, quæ pondere suo delicata ingenia premere posset, exceptionibus quibusdam Jura Gallicæ Imperii subducere (a).*

PARS

(a) Quamvis Pontifices spem aliquam habuerant impetrande promulgationis Concilii Tridentini in Gallia, tamdiu faciles assensum in concedendis rebus quæ prestant Galli. Inter exempla quæ possent assergi, sufficit Regis Henrici IV. absolutionem indicare, a cujus concessione summam Pontificem decerere conabatur Philippus II. Hispaniarum Rex; absolutio tamen concessa est ob spem, quam ibi fecerat Papa, quod Henricus publicationem Concilii Tridentini in Gallia procuraret.

Deinde paratus erat Clemens VIII. permittere Concilii Tridentini approbationem cum ista Clausula, *salvis Ecclesiæ Gallicanæ Libertatibus*; potior ex ea dispositione hoc emolumentum cepit Gallia, quod Pontificem ad suas Libertates approbandas adduxerat.

(a) Refertur in Historia Thuanæ, quod Philippus III. Hispaniarum Rex jussit promulgari in Provinciis sue ditionis Concilium Tridentinum, nusquam tamen mentione Summi Pontificis facta.

P A R S Q U A R T A.

DE USU PLACITI REGII SUPER DECRETIS

Quibus Libri proscribuntur.

CAPUT PRIMUM.

Ostenditur scopum Placiti Regii etiam obtinere Decreta Romana, quibus lectio librorum interdicitur.

§. I.

Forma hodierna Curia Romana in decernendis & concipiendis Decretis, quibus Libri proscribuntur; conicit usum Placiti, insuper eius scopo, merito ad hac Decreta extendit.

DECRETA prohibitoria librorum plerumque conduntur vel in Congregatione Cardinalium s. Officii sive Inquisitionis contra Hæreticam pravitatem, vel in Congregatione Cardinalium, quæ *Indicis* vocatur; raro vere extra has Congregationes sub nomine Pontificis & immediate a Pontifice procedunt.

Sed siue Congregatione Cardinalium, siue a Pontifice proficiantur hæc Decreta, præcipue illa concipiuntur ex sententia Theologorum, quibus examen librorum, eorumque censura committi solet.

Dum enim libri quasi perniciosi ad Congregationem Cardinalium, vel summum Pontificem deferuntur, solet eorum examen Theologis quibusdam, quos *Consultores* vel *Qualificatores* vocant, committi.

Hi autem Theologi, facto examine, iudicium suum deponunt in Congregatione Cardinalium, interdum præsertim, frequentius tamen absente ipso Pontifice, atque ex votis Theologorum soliti sunt ipsi Cardinales ad prohibitionem librorum sine ulteriori examine vota sua deponere; & si Pontifex præsens fuerit, ipse se vota sua deponere; & si Pontifex præsens fuerit, ipse se votis Cardinalium conformare consuevit.

Et quidem in Congregatione, quæ *Indicis* vocatur, Pontifex nunquam intervenit, sed soli Cardinales cum Præfeco Congregationis, auditis Theologorum suffragiis, Decretum prohibitionis siue relationis librorum in Indicem concipiunt; illudque postmodum, antequam publicetur, Pontifici exhibetur, qui illud sine novo examine probare consuevit.

Congregatione vero s. Officii, quæ habetur feria 3. & 4. simuliter Pontifex non intervenit, solique Cardinales super prohibitionem librorum ex votis Theologorum, quibus examen committitur fuerat, resolvunt; nullaque partes in his Decretis solum habere Pontifex; nisi quod ipse Assessor s. Officii eodem die post meridiem Decreta Congregationis Pontifici referat. & summarie exponat.

Congregationi vero s. Officii, quæ habetur feria 5. in Palatio Apostolico intervenire quidem solet summus Pontifex, sed ex votis Cardinalium negotia concludere consuevit.

Cum vero Cardinales rarissime per se libros proscribendos legant & examinent, sed relationi Theologorum, aut ad summum aliquem Cardinalem, qui foras ad examen libri fuisse deputatus, se in suis votis conformant, quacunque forma Decreta a Congregatione *Indicis* vel s. Officii procedant, illa non tam Pontifici aut Cardinalibus, quam ipsis Theologis, quibus eorum examen & qualificationem Congregatio Cardinalium vel Pontifex commisit, adscribenda sunt, siue eorum potissimum iudicio & relationi immitantur.

Quinimmo tamen Decreta immediate a Pontifice procedant, nihilominus ea ex relatione Theologorum & subinde aliquorum Cardinalium, quibus a Pontifice librorum revisio committitur, dependent.

Scitur enim quod nec solet nec possit Pontifex pluribus alioribus negotiis distractus, lectioni & accurato librorum examini per se intendere; quin & plures ad censuram deferuntur eo conscripti idiomate, cuius vel nullam vel modicam notitiam Pontifices frequenter habent, ut libri Hispanico, Polonico, Germanico, &c. idiomate conscripti.

Itaque omnis pene illa & Curia Romana procedens librorum proscriptio ex paucorum Theologorum signanter Regularium, vel ad summum aliquorum (quod tamen rarius contingit) Cardinalium, iudicio & relatione dependet.

Neque Pontifex ulla in his proscriptionibus partes habere consuevit, nisi ad summum quod subinde ipse & Theologorum & Cardinalium personaliter relationes audiat, & ex ipsorum relatione iudicium suum super hac prohibitionem format.

Quam facile autem subreptit & obreptit iudicium formetur, quando ex aliorum relatione illud deponitur, nemo non videt.

Præsertim dum agitur de negotiis, in quibus præventio, ignorantia, & error frequenter admodum dominantur.

Quis enim nescit, quam frequentes soleant esse Theologorum in materia Doctrinæ, signanter Regularium, qui præ reliquis Theologis magis tenaciter Magistris suis adherescant, in suis opinionibus præventiones, & quanto zelo & ardore, Scholæ suæ opiniones ut fidei pene articulos propagent, & contrarias aliorum Theologorum opiniones ut hæreticas, scandalosas, vel erroneas palam rejiciant,

Plures insuper reperiri scitur, qui quidquid a Scholasticorum, quorum lectioni affluerunt, opinione recedit, mox ut novitatem novitiam reputant.

Denique nihil pene facilius, quam similia Theologorum animos prævenire contra libros, qui potentiores nanciscuntur Adversarios.

Quæ omnia evincunt, nihil mirum esse, si similia Curia Romana Decreta, huiusmodi relationi Theologorum innixa, subreptit & obreptit a Pontifice vel Congregatione Cardinalium impetrentur, possitque hæc ex capite eorum publicatio & executio in publica commoda impingere, ut propterea & his merito invigilet, qui publicis his incommodis avertendis intendere debent.

Insuper constans est hodiernis Curia Romana seylus in formandis Decretis, quibus libri proscribuntur, nullum specialem errorem exprime per designare, qui prohibitioni locum dare possit.

Ex hoc prohibendi modo natum est fieri, ut inter Doctores ac signanter Theologos frequenter acerrima excidentur dissidia, dum inter hos dilceatur, quæ in hisce libris doctrina Romana Pontificis displicuerit.

Ac proinde hoc ex capite contingere potest, ut ex similibus Decreti publicatione & receptione plus incommodum, quam ex libri illius lectione timeendum sit; ideoque ad præcavenda hæc Theologorum dissidia executionem similibus Decreti Regia auctoritate suspendi publica Republice utilitas suadet.

Hinc rursum patet, super his Decretis merito requiri Placitum Regium, inspecto eius scopo.

Accedit quod hiæc Decreta contra legentes vel retinentes libros per hæc Decreta proscriptos Censuræ, aliæque pœnæ decernantur, necnon inferantur frequenter Clausulæ, quæ moribus & privilegiis Provinciarum contrariantur; nec fine periculo turbationis admitti possent, uti ex dicendis patet.

Ex quibus patet scopum Placiti Regii, nimirum avertere incommoda, quæ Republicæ & Ecclesiæ præscripti Decretorum publicatione imminet, etiam in hisce Decretis obtinere.

§. II.

Exponitur alius modus, quo idem contingere potest.

INTER causas, ob quæ contingit Decreta Romana nonnullam in publica commoda impingere, & illa notari potest, quod *lumen spiritus sancti* (verba sunt *Auctoris Tractatus De Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ*, qui ex professo auctoritatem Pontificiam contra quatuor Articulus Gallicanos tuetur) non perpetua Pontifici hypocrisis fraudes, Aliorum adulatores, improborum mendacia detegat; non adversus Ambitiosorum importunitates, Magnatum preces, suspecta Officialium Consilia immortem seruet: quidni & hac de causa ipsa Decreta, quibus libri proscribuntur, in publica commoda nonnullum impingant?

Nam & in eliciendis & procurandis hiæc Decretis non raro se hypocrisis fraudes immiscunt, quibus procurant & extorquent proscriptum librorum & scriptorum, quibus eorum hypocritis & artificia sub pallio Religionis nonnullum turpem quæstum composita, detecta & improba vident.

Nec minus timenda hic improborum mendacia adversus scripta, quibus eorum vita & crimina, ac improba vivendi ratio arguntur, exultantque palpatia Calumniarum commenta, quibus vita, & licentia vivendi ratio indulgentur.

Evidens est, & in his impetrandis Decretis plurimum posse valere Ambitiosorum importunitates, Magnatum seu Potentium preces, ubi consensit scripta suis præventionibus & præsentis iuribus & opinionibus contraria, præsertim cum librorum proscriptio plurimum dependere solet a Theologorum, ad examen eorum deputatorum, iudicio & relatione.

Quam difficile autem sit, huiusmodi Theologos contra Potentium importunitates & preces immotos servari, nemo ignorat.

Quid de Officialium suspectis Consiliis, non metuendum, adversus libros & scripta quibus eorum abusus & excessus deteguntur & palam redarguntur?

Sed nihil adeo in librorum proscriptionem influere natum est, quam Aliorum adulationes.

Scitur enim quæperere per Aliorum adulationes Jurisdicção & Immunitas Ecclesiastica, & notanter auctoritas Romani Pontificis supra modum extollatur, & quam sollicitè invigilet hi Adulatores, ne quidquam evulgetur, quod suis de Jurisdictione & Immunitate Ecclesiastica, ac auctoritate Pontificia conceptis opinionibus contrarietur.

Et sane constat, per has Aliorum adulationes tandem factum esse, ut plurimum circa Jurisdictionem & Immunitatem Ecclesiasticam, auctoritatem Pontificis Romani super reipublica Regum & Principum, circa potestatem disponendi de Beneficiis, derogandi Juri Patronatus etiam laicorum, aliæque similia, Romanis Pontificibus, eorumque Ministris & Curia libus pericula sint, quæ moribus & Jurius Provinciarum omnino

omino contrariarunt, nec sine summa Ecclesie & Reipublice perturbatione admitti possent.

Et tamen ut has suas pretenfiones amplius flabilit Curia Romana, nihil frequentius, magisque obvium, quam passim generatim & differenter proferri, & in Indicibus librorum prohibitorum referri quoscunque libros, quos adduxerunt consuetudinem, Privilegia, & Statuta Provinciarum, necnon Jura Principum, Vassallorum, vel etiam Episcoporum, quae circa Immunitatem & Jurisdictionem Ecclesiasticam, necnon auctoritatem Pontificiam præconcepit Curia Romana opinionibus vel in speciem adversari ipsis videntur.

Scribit Franciscus Salgado De Supplicat. ad Sanctissimum part. 2. cap. 38. num. 127. jam pridem advertisse Reges Catholicos, quod libri Catholicorum Regnorum Hispania tractantes ac fundam. Regis Jurisdictionem & Regalia, maxime in rebus Ecclesiasticis, ob id solum solum tunc nigrat. in Curia Romana prohiberi & vetari, & ad hoc Brevis Apostolica transiit ad supremam Inquisitionem Hispaniae publicat.

Notat autem idem Auctor, quod Rex huc violentia suis Juribus Regalibus, & sibi ipsi illata occurrat, agnoscat hanc prohibitionem dantem tendere ad infringendam sua Jura, necnon in gravem & intolerabile præjudicium suorum.

Et ulterius monet idem Auctor, quod Rex Catholicus ad occurrendum hujusmodi violentiis, & ne per similem prohibitionem Jura sua infringatur, ejusmodi Rescripta juxta morem in Regnis Hispaniarum usitatum penes se retineat, siue executionem non permittat, quod idem est, ac si Jura Stylium & Praxim libri executionis suspenderetur ob defectum Placiti Regii.

Inter Probationes Libertatum Ecclesie Gallicanæ cap. 10. num. 11. legitur discursus, quem nominatissimus ille Regis Christianissimi Advocatus Dominicus Talon pronuntiavit coram Consilio Regio, occasione cuiusdam Decreti a Congregatione Cardinalium sancti Officii seu Inquisitionis emanati, quod Nuntius Apostolicus apud Regem Christianissimum relidens miser Archiepiscopo Parisiensi, alique Episcopis per has respective Dioceses publicandum; ubi concludit dictus Advocatus Regius ad cassationem prædictæ transmissiois & interdictionem publicationis ejusdem Decreti.

Inter cætera autem huc conclusionis fundamenta observandum monuit, quod per Congregationem s. Officii conficiatur Index prohibitorius & expurgatorius librorum, qui quotidie accipit augmentum, atque per hanc Congregationem quondam proscripta fuerint Arella Parlamenti contra Joannem Chastel, Opera Prædis Thuanii, Libertates Ecclesie Gallicanæ, alique libri concernerent personam Regis, Regiamve Jurisdictionem.

Similiter Consilium Brabantie in sua Consulta de 17. Decembris 1697. ad Archiepiscopum Leopoldum tunc temporis Belgii Gubernatorem, inter alia incommoda, quæ ex publicatione Bullarum & Decretorum Curie Romanæ sine prævio Regio Placito hinc Provincie obvenire possent, notare non omisit, quod si liberum sit Archiepiscopo vel Interimuto publicare sine prævio Placito Regio quodcumque Decretum Curie Romanæ proferens libros aut impressa; nihil ipsos remorabitur publicare simile Decretum, quo Pontifex prohibet & interdicit Sæc Catholice Majestatis Edicta, vel libros seu scripta, quibus Jura Sæc Majestatis, & Jura Vassallorum adduxerunt.

Et ut asserta exemplo confirmet, notat, quod a quatuor circiter annis facta & impressa fuerit quardam Deductio sub titulo: *Jur Belgarum circa Bullarum receptionem*: nullum tangens fidei aut dogmatis articulum sed unice adduxit: Jura Sæc Catholice Majestatis non admittendi publicationem seu executionem Bullarum sine prævio examine & Placito. Et hoc scriptum (inquit) una cum altero ejusdem naturæ (*Disensio Belgarum contra exactiones & peregrina Judicia*) licet fundatur super Sæc Majestatis Edictis & tolembibus promissionibus, quas in suo Læto Introitu, interposito juramento, Rex facere consuevit, etiam Pontificio Decreto proscriptum fuit. Integra hæc Consulta exhibetur in Appendice sub littera Q.

Et profecto hæc querelas fundatissimas agnoscat, quicumque attenderit, quantopere hæc librorum proscriptio Juribus Regis, & Vassallorum, necnon inverteatis Provinciarum moribus & Privilegiis queat obesse, ac etiam Ecclesie & Reipublice pacem & tranquillitatem turbare.

Neque enim fas est dubitare, quin hæc librorum proscriptio contingat, Jura Principum, Vassallorum, & Provinciarum non parum infringari, præsertim apud vulgus, cum intelligit libros tamquam perniciosos, immo ut hereticos proferri vel eo solo titulo, quod in illis Jura illa, & Provinciarum Consuetudines & Privilegia asserantur.

Uterius, abusus cum summo Religionis noceamento quodammodo flabilitur, ubi libri hæc abusus detergetes & arguentes, ut noxi in Indicem librorum prohibitorum relati conspiciuntur.

Quin & per faciem nimis librorum proscriptionem Potentiorum Imperiorum sollicitationibus nonnumquam exortant, diffidia inter Theologos & Principes Subditos cum pacis & tranquillitatis noxia perturbatione excitantur.

Cum igitur non uno ex capite librorum proscriptio in publicam commodam impingere possit, quidni usus Placiti ad eam se extendat, quandoquidem (ut sæpius dictum fuit) hic usus non tendat nisi ad præcavendam incommoda, quæ ex præcipiti Decretorum seu Bullarum Curie Romanæ publicatione in Rempublicam seu Civilem, seu Ecclesiasticam induci possent?

§. III.

Contingere potest, ut similia Decreta etiam justa, ob certas circumstantias, non expediat in certis Provinciis publicari.

QUæMADMODUM contingere potest, ut Lex aliqua Provincia esset admodum conveniens, quæ in alia tamen Provincia plus candali & turbationis, quam utilitatis adferret (uti supra notatum fuit): similiter contingere potest, ut prohibitio quorundam librorum merito fieret in certa Provincia, aut Natione, quæ non similiter in aliis Provinciis conveniret, quod non uno ex capite evenire potest.

Certum in primis est, expressiones aliquas posse esse nocivas apud populum minus in fide Catholica aut Religione instructum, aut hereticis permixtum, quæ nequaquam offenderet populum melius instructum, vel nullam cum hereticis communionem habentem; adeoque librum aliquem ob hujusmodi expressiones esse uno in loco prohibendum, & non alio: idem esse de tempore judicium.

Adhuc contingere subinde potest, ut liber aliquis in certa Provincia aut Diocesi a Pastoribus & animarum Directoribus tamquam pius & instructus populi conveniens fuerit commendatus, & vestitus a populo avidè receptus, & sine offensione lectus, vel etiam a viris spectatæ doctrinæ magnæ apud populum auctoritatis probatus. Quis porro ambigat, quin hujusmodi circumstantiis concurrentibus fieri subinde possit, ut libri illius prohibitio in tali loco non conveniret, tamen alio in loco non esset improbanda?

Quid enim si liber ille revera quidem obscuriores quasdam continet expressiones, aut etiam leviores aliquos errores, ita ut ex eius lectione aliquod erroris periculum populum imminere possit, ideoque episcopi particularibus circumstantiis, merito prohiberetur? sed si periculum ex hujusmodi obscurioribus expressionibus, aut levioribus erroribus populo imminens conferatur cum scandalo, quod ob particulares circumstantias concurrentes ex libri illius prohibitione in tali loco imminet, fieri potest, ut periculum ex lectione illius libri imminens nullatenus equiparari queat scandalo ex prohibitione ejusdem orituro: ideoque convenientius foret a prohibitione superfedere, ipsorumque Pastorum curæ permittere, ut obscuriores expressiones populo clarius exponant.

Facile quippe contingeret, ut ob libri hujusmodi prohibitionem populus de Pastoribus, qui librum istum commendaverunt, sinceritate vacillare inciperet, atque suspecta habere, quæ de articulis fidei aut morum præceptis a Pastoribus audiret: quod malum multo gravius, atque populo nocentius subinde esse posset, quam periculum erroris, quod ex lectione illius libri populo esset metuendum, dubitari nequit.

Merito proinde apud Auditoria Regia vel hoc solo titulo examinantur similia Rescripta, ut periciantur, ique, si vitium fuerit, consulti Episcopi & Pastores, aut etiam Academiis, num similibus librorum proscriptionem his & nunc conveniat executioni mandari, & utrum forsitan ex illius executione non plus incommodi quam commodi sit metuendum?

CAPUT II.

Adduxit usus Placiti super Decretis, quibus libri proferuntur, ex his quæ contingerent in publicatione & receptione Indicis librorum prohibitorum vulgo Tridentini.

§. I.

Exponitur quid circa hunc Indicem actum sit in Concilio Tridentino.

POSTQUAM Synodus Tridentina rursus post decem circiter annorum suspensionem resumpta fuit sub Pio IV. Pontifice, habita fuit Congregatio Patrum die 26. Januarii 1562. in qua per Prædictos Concilio inter alia propositum fuit, ut libri a diversis Auctoribus post Hæreses nactus editi una cum Catholicorum contra eas Censuris examinarentur; quo Synodus, quid habent super illis decernendum, statuat.

Super hoc articulo variæ fuere Patrum sententiæ, ac tandem, plerisque consentientibus, conclusum fuit, ut aliquibus conficiendi Indicis cura demandaretur, quorum delectis ipsis Concilii Præsidibus commissus fuit, per quos delecti fuere octodecim Patres, qui huic operi intenderent.

Hanc Patrum resolutionem edito Decreto Synodus Tridentina publicavit sess. 18. declaravitque Synodus consensisse, ut delecti ad hanc disquisitionem Patres de Censuris librisque quid factum opus esset, diligenter considerarent, atque etiam ad eandem sanctam Synodum suo tempore referrent, quo facilius ipsa possit varias & peregrinas doctrinas tamquam xianæ a Christiana veritatis ritico separare, deque his commodius deliberare & statueret, quo ad scriptulum ex complurium animis examinandum, & collatas vultuarum querelarum causas magis oportuna viderentur.

Post hunc Patrum delectum, & publicatum hoc Decretum, nihil de hoc Indicis negotio in Concilio ulterius actum legitur usque ad illum diem, quo finis Concilio impositus fuit, quando inter alia etiam Decretum Patribus prædictum & ab ipsis approbatum fuit, in quo, relatis prius quæ sess. 18. decreta erant, subditur: *Audienti nunc (Synodus) huic operi*

operi ab illis (quibus opus conficiendi Index fuerat demandatum) extremam manum impressam esse, nec tamen ex librorum varietate & multitudine posse distincte & commodè a sancta Synodo diiudicari, præcipit, ut quicquid ab illis præsumptum est, Sanctissimo Romano Pontifici exhibeatur, ut ab eis iudicio & auctoritate terminetur & evaleat.

§. II.

Quid circa Indicem vulgo Tridentinum, factum fuerit per Pium IV. Papam?

CONFORMITER ad Decretum in fine Synodi Tridentinae super conficiendo Indice vulgatum, quo cura illius perficiendi committitur Pontifici, mox a soluta Synodo Index librorum a delectis Patribus confectus Pio IV. Pontifici oblatu fuit, ut ipse restat in Brevis, quod incipit: *Domini Gregis*; additque quod cum doctissimis probatissimisque Prælati accuratissime legendum examinandumque tradiderit, ipsoque etiam legerit.

Tandem post hoc examen institutum Index hic completus & absolutus fuit, divisusque in tres Classes, in quarum prima non libri, sed nomina Auctorum exprimentur, ut omnes intelligerent, eorum scripta non edita solum, sed etiam esse prohibita, ut monet Franciscus Foretius ex Ordine S. Domini, deputatus Tridentinae ad conficiendum Indicem Secretarius, in Præfatione Index præfata.

In secunda classe referuntur libri qui propter doctrinam non sanam aut suspectam, aut quæ offensionem etiam in moribus fidelibus asserere possent, rejuvantur, etiam si Auctores, a quibus prodire, ab Ecclesia nunquam deservierint.

Tercia eos libros complectitur, qui sine scriptoris nomine exierunt in vulgum, & doctrinam continent, quam Ecclesia Romana tamquam Catholica fidei aut morum integritati contrariam, restandam ac restandam esse decernit.

Hanc Indicem, subiectis quibusdam Regulis (quas Index vocamus) Pius IV. evulgavit & solemniter publicavit edita prædicta Bulla in forma Brevis, qua præclit, hunc Indicem cum adiunctis Regulis ab omnibus suscipi & observari, cum infidelium & comminatione gravissimam penarum & Censurarum in legentes aut retinentes quocumque libros in hoc Indice contentos; declarans, quod hæc prohibitio post tres menses a facta Romæ publicatione & affixione omnes ita obligabit, ac si ipsimet hæc Litteræ editæ, lætæque fuissent. Hæc Bulla habetur in Bullario inter Constitutiones huius Pontificis, sub num. 77.

§. III.

Prædictus Index Romanus vulgo Tridentinus, nec in Belgio, nec in Hispania simpliciter receptus fuit.

QUEMADMODUM Decreta Concilii Tridentini signanter circa Reformationem in Belgio non leguntur publicata, nisi postquam Regia auctoritate fuissent revisa, ac tum demum publicatio eorum facta cum ea cautione, qua inveterata Provinciarum Privilegia & consuetudines, atque ipsa Jura Regiæ Majestatis omnibus intacta servarentur, uti patet §. cap. 2. S. a. laus fuit expostum; ita Index librorum iussu Concilii Tridentini per Pium IV. absolutus & vulgatus, ut §. præcedenti expostum est, nequaquam hic in Belgio simpliciter receptus fuit, ac vigore publicationis Romæ factæ obligandi hic vim obtinuit, sed non minus quam ipsa Concilii Tridentina Decreta, examinari & revideri Regia auctoritate iussu est.

Cum enim in prædicto Indice librorum prohibitorum permulti libri in omnibus facultate scientiæ comperti essent, qui alias castigati, & a zizanibus impuræ doctrinæ opinionumque emendati, deinceps bona sui parte utiliter & cum fructu legi possent viderentur, & quoniam hic in Belgio erat Exemplarium copia: Dux Albanus Belgii Gubernator iussu, nomine Philippi II. Regis Hispaniarum, libros hos, licet per Indicem Romanum præscriptos conservari, solis Hæreticarum operibus incendio aboleret.

Ne forsitan tamen horum librorum lectione quisquam infici posset, studio Orthodoxæ Fidei conservandæ, iussit idem Princeps ex Canone & Ordine ad eam rem instituto Decretorum & Catalogorum sacrosancti Concilii Tridentini prædictorum librorum lectionem & recognitionem inter Prælatos, Academiæ, & viros eruditos suarum Provinciarum distribui, ut singuli in partibus suis sibi creditis summa ope & alacri studio ita vererentur, quo ipsa librorum prædictorum expurgatio commodius brevique procedat & adimpleatur.

Postquam autem Indices documentaque expurgationi & correctioni librorum subservientia, per Academiæ, alioque viros doctos confecta ad manus Regiæ pervenissent Antwerpæ Collegium Censurum ipse Princeps instituit, cui ex Ordine Ecclesiastico præfuit quidam Episcopus, & nomine Regio præfuit famosissimus ille Theologus Arias Montanus.

Hi vero Censores maturò confilio & diligenter libros in prædictis Catalogis contentos excussurunt, collatque locis per priores Censores annotatis cum exemplaribus, conseruunt ex eare convenientem censuram, & librum conscripserunt hoc titulo: *Index Expurgatorius*.

Hic Index expurgatorius tandem anno 1570. absolutus, per speciale Diploma Regis Philippi II. probatus, & ejus auctoritate imprimi iussu fuit.

In hoc autem Indice expurgatorio plures libri per Indicem Romanum simpliciter proscripti, vel nulla, vel aliqua adhibita expurgatione vel caligantia legi possent declarantur.

Et ut plures omitteremus, sufficere notare ab his delectis viris Opera Caroli Molinæ (cujus nomen in prima classe Indicis Tridentini sive Romani licet simpliciter sine ullius operis designatione expressum, quo significabatur non edita tantum, sed & edita ejus opera esse proscripta) non revivā duntaxat fuisse, sed plura post factam revisionem vel nulla vel modica addita expurgatione legis permixta.

De Commentariis in Consuetudines Parisenses dicitur: *In hoc opere nihil est, quod Hæresim sapiat, quapropter admittitur*. De ejus Tractatibus De Donatione & inofficioso Testamento, nihil habere, quod Religioni adversetur, aut pias artes offendere possit: quapropter admittitur. Idipsum de aliis nonnullis ejus operibus judicatum fuit.

Quis vero credat, quod præstantissimi illi viri, quibus præferebat Arias Montanus, qui & ipse Concilio Tridentino interfuerat, tanta contra Indicem Romanum & Bullam Pontificiam vel solum cogitassent attentare, si eximiassem per solam publicationem Romæ factam Belgas fuisse obstrictos?

Evincunt quoque, quæ circa Indicem Romanum hic in Belgio contigisse retulimus, Principem ejusque Ministros non dubitasse, quin hic Index non minus prævie ante ejus in Belgio receptionem examini & revisioni subiceret, quam ipius Concilii Tridentini Decreta Reformationis, ut nimirum hujus quoque Indicis publicatio & executio cuiusque Provincie moribus & utilitatibus accommodaretur.

Similiter ex Indice expurgatorio Gasparis Quiroga Cardinalis & Archiepiscopi Toletani, Hispanici Generalis Inquisitoris iussu edito sub finem sæculi decimi sexti, & Salmuri 1601. impresso, constat, nec in Hispania prædictum Indicem Romanum vulgo Tridentinum in omni suo rigore fuisse receptum, quandoquidem etiam inter alia, prædicta Caroli Molinæ Opera, quædam; nulla nota expurgatione, alia aliqua expurgatione notata legi & retineri permittantur.

§. IV.

Bulla Clementis VIII. præscribens de novo Opera Caroli Molinæ, nec in Belgio, nec in Gallia obligare credita est.

INTELLIGENS Romana Curia Opera Molinæ Curie illi supra modum exotici sub indicis expurgationibus fuisse per Censores positive permixta, atque ita passim omnium iurisperitorum & aliorum manibus terri, & in magno pretio haberi, speciali Bulla omnia ejus Opera licet expurgata Clemens VIII. judicavit sub gravissimis penis & Censuris proscribenda.

Prodixit hæc Bulla xi. Augusti 1602. incipiens: *Apostolica Sedes*, qua mota proprio & ex certa scientia (ut loquitur) ac maturæ deliberatione hæc perpetua vultura Constitutione, omnia & quæcumque prædicti Molinæ tamquam hominis impii & hæretici Opera perpetuo damnant, reprobat, interdicunt, & anathematizant; necnon lectionem earundem & retentionem universis Christi-fidelibus cujuscumque status & conditionis, licet de illis specialis & individua mentio habenda foret, sub pena excommunicationis læta sententia, aliisque Censuris, & penis in Indice librorum prohibitorum contentis, ac etiam suspensions ipsius hæresis, quantumvis Scripta, Opera, & Commentaria ipsa jam quovis modo fuisse expurgata prætulerant, diffusiè perperam interdicere & prohibere.

Et præterea omnes & quæcumque licentias quibusvis personis, tam ab Ordinariis locorum, quam etiam ab ipsi Cardinalibus super dicto Indice deputatis, ac supremis S. Universitatis Inquisitionis contra Hæreticam pravitatem Inquisitoribus, ac a Nobis (ait) & Apostolica Sede quomodolibet concessas legendi & retinendi libros ejusdem Caroli Molinæ etiam sub alio nomine inscriptos vel expurgatos, cum non aliter quam igne expurgari possint, revocat, cassat, & annullat.

Uterius inhibet omnibus singulis supradictis, ne de cætero hujusmodi licentias cuiquam concedant vel impertiantur.

Quinimo (ait) omnem facultatem concedendi hujusmodi licentias retinendi vel legendi Opera hujus impii Auctoris ex quacumque causa & sub quovis prætextu & colore, quibusvisque personis quavis auctoritate etiam Apostolica sufficit, & quæcumque dignitate præditi, etiam ipsimet Cardinalibus super Indice librorum prohibitorum deputatis, ac supremis Inquisitoribus prædictis adimimus, eamque Nobis & Successoribus nostris Romanis Pontificibus tantum reservamus.

Et quod amplius est, cassat & ex tunc irritat quæcumque licentias etiam a Nobis (ait) concessas, & a Successoribus nostris Romanis Pontificibus receptas concedendas, quæ manu nostra, aut Successorum nostrorum prædictorum subscriptæ non fuerint.

Hinc invaluit modernus Styhus Congregationis Sancti Officii sive Inquisitionis, ut in Litteris, quibus ab hac Congregatione conceditur licentia legendi libros prohibitos, quantumvis perniciosos, semper inferatur hæc Clausula: *Exceptis Operibus Caroli Molinæ*.

Publicata fuit hæc Bulla Romæ 29. Augusti 1602. cum hac expressa Clausula: *Ut præstantes ad valens Apostolica Principi Apostolorum, & in acie Campi Floræ affixæ & publicatæ omnes ita ardeant ac afficiant, perinde ac si omnibus & singulis intimata fuissent*.

Verum nec ob hanc Bullam, ejusque Romæ factam publicationem existimatur Belgæ, se hæc positiva lege obstrictos, & in vim illius ipsi Operum illius Auctoris lectionem esse interdictam, multo minus se ob hanc lectionem aut Operum retentionem incurrere Censuras, aliisque penas in hac Bulla contra legentes aut retinentes Molinæ Opera committatas.

Notorium enim est, uti etiam recte advertit Bertrandus Loth in suis Resolutionibus Belgicis Tract. 13. quæst. 2. artic. 7. quod omnes

omni Jurisconſulti utantur illo auctore familiariffime; ita ut ſi frequenter inter Prædictos & ut ſunt quædam Balduſi & Barolus, quæ extollunt tamquam profundiffimum Jurifiſam, & omnino ſibi neceſſarium depreciant; ita ut nullus inſerens Prædictos aut Advocatus caſſare poſſit, maxime in Archieſcopi propter ſcripta illius Auctoris ſubtiliſſima ad Conſuetudines Pariſienſes, quæ ſimiles ſunt Conſuetudinibus Archieſcopi.

Obſervat inſuper Bertrandus, quod extra Belgium etiam in Foris & Curis celebris ſit ille Auctor, & omnium manibus totum, videtur & non contradiſcentibus Episcopis.

Monet quoque prædictus Auctor, hanc Bullam Clementis VIII. teſte Zypæo in Jure Novo, hic in Belgio non eſſe promulgatam, & conſequenter hic non obligare.

Quantopere Molinæ Opera a Pragmaticis Gallie aſſentiantur, quamque trita ſit eorum quotidiana & hædenuſ uſitata læſio, probant, quotquot hædenuſ proderunt, & quotidie prodeunt Pragmaticorum illius Regni ſcripta in omni pene tam Juris Civilis, quam Canonici materia.

Nihil vero magis Operum illorum exſtimationem deprædicat, quam elegans illa & exacta omnium Operum Caroli Molinæ nova Editio in quinque voluminibus procurata præcipue operæ Franciſci Pinſonis junioris, celeberrimi, & ſignanter in materia Eccleſiaſtica apud Pariſienſes Advocatos veriffimi, qui & notas admodum eruditæ & ad modernam præxim accommodatas adjeſcit Operibus Molinæ materiam Eccleſiaſticam ſpectantibus, quæ quantum & quantum totum Operum hujus Editionis conſiſcit.

Evulgata fuit hæc Operum Editio Pariſiſ ſumptibus Viduæ Damiani Foucault Regiſ & Urbis Typographi, cum expreſſo Privilegio Regis, ut veli hinc pateat, in Regno Gallie Romanum proſcriptionem nequaquam eſſe receptam, nec ullam illius rationem haberi.

Et ſane cum juxta ſeptimam Regulam Indiciſ, libri antiqui ab Ethnicis conſcripti (in quibus plurima læſiva & obſcena occurrunt, & tractantur) propter ſermonis elegantiam & proprietatem ab Inquiſitoribus & ad Indicem librorum prohibitorum Deputatis permitti poſſe dicantur, hæc ſola limitatione adjeſta, ut nulla ratione pueris prælegatur, quid mirum ſi opera Caroli Molinæ ab ſummam in utroque Jure, necnon in patris Conſuetudinibus & moribus peritiæ & eruditionem legi permittantur Jurisperitis, qui non exiguis ex hæc læſione fructus carpere poſſunt; tamen nonnulla hinc inde immineant, quæ cum Eccleſie Catholice doctrina non omnino convenire videntur, quibus ne ſi for Catholici inſciantur, in ſuis Notis Gabriel Dupinæau, & Franciſcus Pinſonius occurrunt?

Immo quicumque attendere, quam facile & quam profunde inſigantur læſiva ſeu obſcena animis legentium præſertim Stylo elegantiori & acutiore expreſſa, hæc diſcitur agnoſcere, plus periculi ex læſione Ethenicorum illorum librorum ad ſubverſionem morum imminere adoleſcentibus, quam Jurisperitis ex læſione Operum Molinæ imminere periculum deviandi ab Eccleſie Catholice doctrina; tamen hinc inde nonnulla occurrant, quæ ſint librorum ſcilicet quædamque ſequioris doctrina ut habet Præſatio huic novæ Editioni Operum Molinæ præfixa.

C A P U T III.

Adſtruitur uſus Placiti ex iis, quæ conſtingerunt occasione proſcriptionis Libri, cui titulus: Auguſtinus Cornelli Janſenii Episcopii Ipreſiensis.

S. I.

Exponitur quid actum ſit occasione Decreti S. Congregationis Inquiſitionis Romanæ de 1. Auguſti 1661. quo dictus Liber proſcriptus fuit.

INTER cætera, quæ uſum Placiti ſuper Decretiſ libros proſcribentibus adſtruit, & hæc in Provinciis uſitatum probant, notabile admodum eſt, quod circa medium ſæculi clapſi contigiffe legitur circa librum, cui titulus: Auguſtinus Cornelli Janſenii, & Bullas ac Decreta, quæ ejus occasione ſub Urbano VIII. & Innocentio X. emanarunt.

Hic liber primum evulgatus & impreſſus fuerat Lovanii Anno 1610. & quamprimum, tamquam qui ex proſſo tractaret materiam de Divinis Auxiliis, non obſtante licentia a S. Congregatione Cardinalium, prout a Sede Apoſtolica fuerat decretum, ſelatus & denuntiatuſ fuit Congregationi Cardinalium S. Officii ſive Inquiſitionis generalis, & quo anno ſequenti prodit Decretum, quo hic liber proſcribentur, ejusque læſio interdicatur.

Hoc Decretum, poſtquam Romæ ritu conſueſto fuiſſet aſſumptum & publicatum; Internuntius Bruxellens ſeſſens mox a recepto exemplari copias ejusdem divulgari cepit, cujus divulgationis a Procuratore Regio Generali Conſilii Brabantie accepta periculum a Libello ſupplicem obtulit dicto Conſilio contra hanc divulgationem; quo viſo, Conſilium publicationem hujus Decreti fieri provisionaliter interdixit, quoadque Rex informatus foret, non revera prædictus liber Janſenii exaltaſſet præſentandam & offenſionem Eccleſie Catholice, uti ipſum Decretum prætere videbatur.

Inſuper Internuntius copiam prædicti Decreti communicaverat Univerſitati Lovaniënſi, adjunctis ſuis Litteris, quibus

Van-Elpen Tom. IX.

hortabatur Univerſitatem, ut Decretum hoc cum debita reverentia reciperet, & obſervari juberet; una ſignificans, hunc librum ob id proſcriptum, quod tractaret ex proſſo de Auxiliis Divinis contra Mandata Sedis Apoſtolice. Integre Littere exhibentur in Appendice ſub littera D.

Super his Litteris congregata Univerſitas 29. Septembris ejuſdem anni 1641. reſolvit, parendum quidem eſſe Bullis Pontificiſ; verum antequam publicentur, e re fore, ut negotium communicetur cum Illuſtriſſimo Archiepiscopio Mechlinienſi, Conſilio Privato & Brabantie, cujus utriusque Conſilii Privilegio dictus Janſenii liber editus erat.

Cum ipſum intellexiſſet Procurator Generalis Internuntium etiam ipſi Univerſitati copiam hujus Decreti communicaviſſe, ut per Univerſitatem reciperetur, indilate obtulit alterum Libellum ſupplicem Conſilio Brabantie, in quo conquirebatur, Internuntium ſine prævio Principis Placito hoc Decretum publicaviſſe, & adjuſto proprio Mandato illud recipi mandaviſſe, concludens ut ea omnia per Internuntium attentata caſſarentur, & irrita declararentur: quæ conſuſio eſt per Conſilium fuit adjudicata.

Poſtquam vero Pontifex Urbanus VIII. intellexiſſet Univerſitatem Lovaniënſem Decretum Congregationis una cum Mandato Internuntii tranſmiſſum non publicaviſſe, ſed Mandatum Internuntii una cum ipſo Decreto communicaviſſe Conſilio Brabantie, ipſumque Conſilium ad infantiam Procuratoris Generalis per Internuntium acta caſſaviſſe & irrita declaraviſſe, ſcriptis Breve ad Univerſitatem Lovaniënſem, quo alte de Univerſitatis procedendi modo conquiretur. Breve integrum exhibetur in Appendice Monumentorum ſub littera E.

Hoc Breve Univerſitati communicavit Internuntius, adjunctis propriis ad eam Litteris, quibus Univerſitatem hortabatur, ut indilate ipſum Decretum reciperet & publicaret.

Hæc Litteræ Pontificiſ in forma Brevis Univerſitati præſentiſ, eadem Univerſitas reſolvit die 22. Martii 1642. Bullam ſue Decretum S. Congregationis eſſe publicandum per eos ad quos ſpectat.

Cum vero dubium eſſet, quid Facultates ſingulae per eam Clauſulam, per eos ad quos ſpectat, intellexiſſent, dilata fuit aliquantisper ipſa publicatio.

Interea de his certior factus Procurator Regius libellum obtulit Conſilio, exponens ad noticiam ſuam perveniſſe, quod, non obſtante interdictione facta, & intimata Domino Internuntio de non publicando prædicto Decreto S. Congregationis, Univerſitas per ipſum Internuntium nova Mandata recepiſſet continentia in effectu idem quod prædictum Decretum, quodque ipſa Univerſitas reſolviſſet procedere ad publicationem ejuſdem Decreti ſine prævio obtentis litteris Placiti; concludens, ut auctoritate Conſilii interdicereſſet Reſtori & Univerſitati Lovaniënſi procedere ad publicationem aut aſſumptionem Bullarum vel Reſcriptorum Sedis Apoſtolice, priuſquam ipſi conſulentiſſet de litteris Placiti.

Super hoc Libello reſolvit Conſilium, illam Univerſitati Lovaniënſi per Litteras clauſas eſſe communicandam, ut reſpondeat intra octiduum, interim eidem interdicens procedere ad publicationem aut aſſumptionem Bullarum, de quibus in dicto Libello. Integer Libellus una cum Apoſtilla exhibetur in Appendice Monumentorum ſub littera F.

Hæc Conſilii Brabantie interdictione Univerſitati intimata 26. Martii 1642. ſuſpenſa fuit ſupradicti Decreti publicatio neque poſthac hujus Decreti S. Congregationis per Univerſitatem ſpecialem publicationem factam reperimus.

§. II.

Adſtruitur idem Placiti uſus ex iis, quæ acta ſunt occasione Bullæ Urbani VIII. qua incipit, In omnium, uſque ad annum 1647.

CUM viderent, qui proſcriptionem libri Cornelli Janſenii in Curia Romana ſollicitaverant, ob multiplices oppoſitiones publicationem Decreti S. Congregationis obtineri hædenuſ non poſſuiſſe, remedium efficaciſſimum impendere volentes ſollicitaverunt apud Urbanum VIII. ut per ſpecialem Bullam ipſius Pontificiſ, Decretum hoc S. Congregationis confirmaretur, & innovaretur, ac de novo dictus Liber, aliæque eo ſpectantia proſcriberentur.

Prodiit itaque tandem hæc Bulla incipiens, In omnium, & publicata fuit Romæ 19. Junii 1643. qua in primis renovantur Conſtitutiones Pii V. & Gregorii XIII. quibus damabantur nonnullæ Theologorum ſententiæ & opinionæ, necnon confirmatur & renovatur jam dictum Decretum Congregationis Sacri Officii contra librum Cornelli Janſenii, aliæque nonnulla ad damnationem dicti libri ſpectantia adduntur.

Hanc Bullam per Internuntium Bruxellensidem receptam divulgavit Episcopos Namurcenſis per ſuam Diœceſim, cujus divulgationis concuſſus factus Procurator generali Conſilii Namurcenſis indilate obtulit Libellum ſupplicem dicto Conſilio, exponens per Principum Edicta verum eſſe, ne quis ejusmodi conditionis aut qualitatibus publicari aut exequi faciat ullam Bullam Romanam ſine obtentis litteris Placiti in forma expeditis, idque (ait) ad præcavendum, ne quid fiat in præjudicium Status, ſurum Sææ Majestatis, ejusque Vaſallorum & Subditorum, quodque eo non obſtante Episcopos Namurcenſis dictam Bullam Urbani VIII. paſſi fecerit per Conventum Religioſorum Civitatis Namurcenſis, & quod amplius eſt, dictus Episcopos ſubſcripſerit huic Bullæ, qua confirmantur Conſtitutiones Pii V. & Gregorii XIII. quibus

Condempnatur quædam Theologorum opiniones, necnon Decretum S. Congregationis, quo vetatur lectio libri, cui titulus: *Apostolismus*.

Cum autem (sic) ejusmodi publicationes contra Edicta Regia possent habere singulas sequelas, concludit Procurator Regius, petique providi per Litteras cassatorias hujusmodi publicationis, utque omnibus interdicitur, ne quid simile posterum attereretur, exacteque observetur Regia Edicta super hac materia jampridem edita. Integer Libellus habetur in Appendice sub littera G.

Consilium Regionum Namurcense adjudicasse dicto Procuratori generali suam conclusionem, ipsamque publicationem citra Regionum Placitum attentam cassasse & nullus effectus declarasse, rem oblique innuit iterata publicatio ejusdem Bullæ facta per dictum Episcopum Namurcensem 21. Aprilis 1666. præsertim cum in ipsa publicatione singulariter moneatur, se hanc publicationem facere, receptis Litteris Regiæ Majestatis de 26. mensis Martii (1666.) quibus testatum fuerit, se nullo impedimento affectum publicationi dictæ Bullæ.

Et licet ex parte Curie Romanæ multum urgeretur publicatio dictæ Bullæ, nequaquam tamen ea obtineri potuit, priusquam consensus & Placitum Regis super hac publicatione haberetur.

Et quidem licet per speciale Breve Pontificis rogatus esset Marchio Franciscus De Mello Gubernator Belgii, ut hanc publicationem procuraret, ipse tamen Bullæ hujus publicationem non ante fieri voluit, nisi prius de voluntate Regis constaret, uti habetur ex Litteris hujus Gubernatoris die 7. Maii 1644. ad Universitatem Lovaniensem, quibus nomine Regis mandat, ut per Universitatem omnibus Suppositis imponatur silentium super controversiis exortis occasione doctrinæ contentæ in libro Cornelii Jansenii Episcopi Iprensis, quoadusque habeatur finalis resolutio Pontificis super hoc puncto, & resolutio Sæ Regiæ Majestatis super modo & forma, quibus hanc Bullam executioni mandari velit. Hæc litteræ habentur integræ in Appendice sub littera H.

Eodem die 7. Maii Idem Gubernator dedit Litteras ad Facultatem Theologicam Universitatis Lovaniensis, quibus huic Facultati nominatim interdicitur procedere ad publicationem hujus Bullæ, nisi habita Regis licentia.

Harum Litterarum meminit Consilium Brabantie in Litteris ad Belgii Gubernatorem die 3. Junii 1645. in quibus narrat Consilium, sibi expositum fuisse per Procuratorem generalem, quod Internuntius omni modo conetur de novo ipsam Universitatem Lovaniensem inducere ad recipiendum Bullas & Decreta edita contra librum Cornelii Jansenii Episcopi Iprensis: quin per aliquorum Doctorum ejusdem Universitatis factionem capta esset resolutio contra inhibitionem ipsi factam per dictas Litteras de 7. Maii anni præcedentis (1644.) signatis per Marchionem Ter de Leguina tunc Belgii Gubernatorem, quodque similia attentata directè contrariarentur & repugnarent juri Regaliæ Sæ Majestatis in his Provinciis, utpote quæ est in possessione immemorabili non admittendi ullius Bullæ Romanæ publicationem sine prævisis litteris Placiti in suo Consilio obtentis; ideoque dictus Procurator generalis petierit Litteras cassatorias contra Internuntium, Rectorem & Doctores dictæ Universitatis; qui cooperati essent prædictæ resolutioni.

Ex hisdem Litteris habetur, quod Consilium Brabantie per binas resolutiones jam ante suspendisset & inhibuisset publicationem hujus Bullæ, necnon quod rursus ad hunc libellum Procuratoris generalis Litteras inhibitoriales tam Internuntio quam Rectori & Doctoribus dictæ Universitatis communicandas expediri curaverit. Idem hæc Litteræ referuntur in Appendice sub littera G.

Tandem anno 1646. Rex Catholicus post multas apud se factas instantias ex parte Curie Romanæ dedit Litteras ad Gubernatorem Belgii, quibus declaravit, suam intentionem esse, ut hæc Bulla recipereetur & publicaretur.

Archidux Leopoldus factus Gubernator Belgii in conformitatem harum Litterarum scripsit Consilio Brabantie, prima Septembris 1647. eidem injungens, ut decerneret publicationem hujus Bullæ, eamque exequeretur, uti patet ex Responso Consilii ad Litteras Archiducis die 25. Septembris 1647. quibus significat, Consilium resolvit se conformare Litteris Regiis; necnon conceptæ ordinationi per Archiducem transmissæ, una tamen monens Archiducem, sibi videri publicationem & executionem hujus Bullæ ita esse moderandam, ut duntaxat respiciat condemnationem doctrinæ, & prohibitionem librorum, de quibus in dicta Bulla, eo quod hæc Bulla habeat insertas Clausulas aperte infamantes, intentionem Curie Romanæ super executione Bullarum, nosque obligandi recipere omnes Bullas Papales vigore solus publicationis Romæ factæ, non credentes, eam esse Sæ Majestatis intentionem. Hæc Litteræ referuntur in Appendice sub littera K.

Similiter Cancellarius Consilii Brabantie in suo speciali Responso super dictis Litteris Archiducis sub idem tempus dato respondet, sese quoque conformare resolutioni Consilii de exequenda prædicta Bulla conformiter ad Litteras Regias; modo tamen per hanc publicationem & executionem non alteretur aut lædatur jus Sæ Majestatis, scilicet quod nulla Bulla Pontificia, aut quodcumque aliud Decretum Ecclesiasticum possit in hoc Ducatu Brabantie effectum fortiri aut executionem habere sine prævisis Litteris Placiti Sæ Majestatis. Quod hæcenus (inquit) invariabiliter observatum fuit; alias non sine fundamento verendum foret, ne ob solam publicationem Bullarum Romæ factam tandem vellent præterdece obstrictos harum Provinciarum Inco-

las, quod hic hæcenus inusitatum fuit, licet id Romani nosse vel in his Provinciis introducere moliti sint, ut ita jus hoc Placiti irritum redderent, & quoddam Ecclesiasticum Tribunal in hisce Provinciis sibi erigerent; quibus conatibus semper obviam itum est, uti pluribus exemplis ostendi possit: monet itaque ut ad conservandum jus hoc Placiti & præservandum iure, quod Subditi harum Provinciarum tam Ecclesiastici quam laici pati possent per similes novitates, provideatur per aliquam declarationem, ad præveniendum sequelam, quæ ex hujus Bullæ publicatione trahi possit, quasi sola publicatio Romæ facta ad obligandos harum Provinciarum Subditos sufficeret. Consulta integra refertur in Appendice sub littera L.

Venit prædictæ Litteræ Ducis Leopoldi ad Consulta Regiæ suum non fuit fortiter plenum effectum, ipsaque publicatio per tempus notabile fuit suspensa, eo quod per Archiepiscopum Mechliniensem, Episcopum Gandensem, & per quosdam Abbates Ordinis Præmonstratensis, ipsamque Universitatem Lovaniensem Archiduci expositum esset, hanc publicationem posse habere singulas sequelas, atque se resolvit, Deputatos aliquos mittere in Hispaniam ad suam Catholicam Majestatem, ad eamdem informandam de rationibus, ob quas non conveniat hanc Bullam hisce in Provinciis publicari, postulantes ut tantisper ipsa Bullæ publicatio suspendereetur, quousque finalis fuit Majestatis super his resolutio haberetur.

§. III.

Idem Placiti usus adstruuntur ex illis, quæ contingunt occasione publicationis prædictæ Bullæ in eminenti anno 1651.

In §. præcedenti notatum fuit, quod non obstantibus Litteris Regiæ de anno 1646. ad Gubernatorem Belgii super publicationem Bullæ in eminenti, necnon Litteris Archiducis Leopoldi de anno 1647. ad Consilia Regia, quibus mandabatur hujus Bullæ publicationem, nihilominus ipsa publicatio fuerit suspensa, eo quod quidam Episcopi & Abbates, necnon ipsa Academia Lovaniensis supplicarent Archiduci Leopoldo, ut tantisper suspendereetur publicatio; quoadusque rationes suas exposuissent Regiæ tunc Majestati, ob quas credebant non convenire, ut Bulla hæc per Belgium publicaretur.

Supplicationi annuit Archidux, atque ipsa publicatio Bullæ dilata fuit, quousque anno 1650. Rex Catholicus, datis Litteris ad Archiducem Leopoldum mandavit sine remora Bullam publicari; qui Litteris receptis, Ordinationem seu Edictum confici jussit Archidux Leopoldus, quo executio dictæ Bullæ, eisque observantia omnibus mandabatur; hoc Edictum per Litteras misit ad Consilium Brabantie publicandum, a quo in conformitatem Mandati Archiducis publicatio facta fuit die 23. Martii 1651. Integrum Edictum cum ipsa Bulla habetur parte 3. Edicti Brabantie lib. 1. titulo 3.

Declarat autem Archidux in prædictis Litteris ad Consilium Brabantie, mentem Sæ Majestatis non esse, per Clausulam contentam in dicta Bulla, qua in substantia significatur, quod sola publicatio Romæ facta induceret obligationem sine alia particulari publicatione in Ditionibus & Provinciis Catholicis, admittere ullam novitatem in præjudicium Privilegorum, Libertatum, & Consuetudinum harum Ditionum; sed quod in simili occurrenti casu procedatur juxta hæcenus usitata. Similes Litteræ ejusdem tenoris missæ quoque fuerunt ad alia Consilia Regia. Habentur hæc Litteræ parte 3. Edictorum Flandriæ lib. 1. Rubrica 6.

Eadem declaratio & Clausula erat inserta Litteris Archiducis ad Archiepiscopum Mechliniensem, & Episcopos Belgii, quibus ipsis injungebatur publicatio hujus Bullæ, conformiter ad Edictum Regionum eadem acclum.

Quæ Litteræ leguntur in 3. parte Edicti Flandriæ, lib. 1. Rubrica 5.

Publicatio per Archiepiscopum & Episcopos Belgii facta fuit prima mensis Aprilis ejusdem anni, cum expressa Clausula in ipsi Litteris Archiducis contenta.

Hoc Decretum Archiepiscopi Mechliniensis exhibetur in Appendice sub littera M. ex quo sufficienter intelliguntur rationes, quæ Archiepiscopum moverant, ad postulandam suspensionem publicationis hujus Bullæ.

Ordines five Status Brabantie solliciti quoque, ne ex publicatione hujus Bullæ Juribus & inveteratis Consuetudinibus hujus Provincie præjudicium generaretur, libellum obtulerunt Archiduci Leopoldo, exponentes ad suam notitiam venisse, suam Majestatem Catholicam resolvit & ordinasse exequi Bullam Urbanam VIII. emanantem circa librum, cui titulus, *Augustinus Cornelii Jansenii*, & alia quædam scripta. Et cum dicta Bulla (inquirit) continet plura puncta & Clausulas incompatibiles cum Privilegiis & inveteratis hujus Provincie moribus, atque inter alia comminationem pæne corporalis in Contravenientes ejusdemque status & conditionis, tam laicos, quam Ecclesiasticos, & Excommunicationis lætæ sententiæ, cujus absolutio a nemine nisi a Romano Pontifice possit obtineri, qui rigor nunquam in his Provinciis notus aut usitatus fuit, nec illius ullum exemplum occurrit, atrento quod hoc modo Subditi hujus Provincie traherentur extra Patriam ad ipsam Personam Romani pontificis, quod est plano contrarium Privilegiis hujus Provincie; atrento insuper, quod hæc Bulla nominatim declarat, solam publicationem Romæ factam vim suam habere & effectum fortiri in omnibus Regnis & Provinciis, tamquam si ibidem

dem singulatim publica esset, quod rursus contrariaretur dictis Juribus & receptis moribus; ac tandem his aliisque præmissis concludunt, ut per Archiducem nomine Regis expediat Acta publica, quæ declararet, intentionem Suae Majestatis nequaquam esse, per publicationem hujus Bullæ ullum præjudicium generari Juribus, Privilegiis, & inveteratis moribus hujus Provinciae, quodque nulla Bulla Papalis quantumvis publicata Romæ hic effectum fortietur, nisi sit placetata, & hic in Provinciis publicata, ac ut interim publicatio hujus Bullæ maneant suspensa. Hic libellus supplex integre exhibetur in Appendice sub litt. N.

Ad hunc libellum respondit Archidux, sufficienter esse provolum super querelis in hoc libello comprehensis per Litteras datas ad Consilium Brabantiae super executione hujus Bullæ; & quod Sua Majestas dabit Mandatum Consilio Brabantiae, ut supplicantibus concedat copiam authenticam dictarum Litterarum, ut eas data occasione impendere possint; una declarans mentem Suae Majestatis, ipsiusque Archiducis nequaquam esse, ut per hanc publicationem novitas aliquæ iniquitatem contra Consuetudines & Privilegia hærentes recepta.

Intelligebat quoque Ministri Regii æque ac Ordines Brabantiae, Excommunicationes, similesque Censuras, notanter Sedi Apostolicæ reservatas, esse penas hiæ in Provinciis injustas, variisque incommodis obnoxias, ut propterea nec dubitarent in hujus Bullæ placetatione & receptione has penas in alias moribus patriæ magis accommodatas immutare.

In Edicto etiam seu Ordinatione Regia super ipsa publicatione statuitur in transgressores penæ flos. Borendum pro prima vice, & in eos qui secunda vice transgressi fuerint, penæ exilii ad sex annos, & in casu quo inter transgressores invenirentur Regulares nihil proprium possidentes, comminata penæ veniet ad onus ipsius Superioris, & ab eo exigi poterit, & si transgressor fuerit ex aliquo Ordine Mendicantium nihil in communi possidente, etiam pro prima vice erit penæ exilii tam contra ipsam transgressionem, quam ejus Superiorem, qui transgressionem illam simulaverit & permittit.

Insuper edicitur in eadem Ordinatione, quod transgressores hujus Ordinationis, cuiuscunque fuerint qualitates & status, quantum ad executionem & adjudicationem penæ temporaliæ poterunt trahi & citari coram Consilio & Tribunalibus Regiis, quæ de transgressione & violatione similium Edictorum & Ordinationum cognoscere & judicare continebunt, prout latius in ipsa Ordinatione exprimitur, quæ una cum ipsa Bulla in eminenti, cui & inferunt elc Decretum Congregationis de prima Augusti 1642, extat integra parte 3. Edictorum Brabantiae, lib. 1. tit. 3. cap. 4.

Ex his omnibus evidens est, nullatenus hic in Belgio creditum fuisse, Bullam Romæ publicatam hic obligare, licet habeat insertam expressam Clausulam, publicationem & affixionem Romæ more consueto factam quoad omnia iussit & pro solemnitate & legitima haberi, nec aliam in Regni, Provinciæ, Civitatibus, Ovidiis, & locis requiri aut expectari debere, omnesque & singulos perinde arctare & afficere, ac si unicuique nominatim & personaliter intimatæ & præsentatæ fuissent.

§. IV.

Ufus Placiti adstruitur per ea, quæ contingerunt post publicationem Bullæ in eminenti, occasione Litterarum Archiducis Leopoldi & Ordinationis Regiæ.

NOTATUM fuit §. præcedenti, quod Archidux Leopoldus in Litteris suis ad Consilia Regia & Episcopos de 28. Februarii 1651. quibus in conformitatem Litterarum Suae Majestatis mandabat fieri publicationem Bullæ Urbani VIII. quæ incipit *In eminenti*, inseruisset Clausulam, declarabat, mentem Suae Majestatis non esse, per Clausulam contentam in dicta Bulla, qua in substantia significatur, quod sola publicatio Romæ facta induceret obligationem sine alia particulari publicatione in Ditionibus & Provinciis Catholicis, admittere ullam novitatem in præjudicium Privilegiorum, Libertatum, & Consuetudinum harum Ditionum, sed quod in simili occurrenti casu procedetur juxta hærentem usitatum.

Insuper in ipsa Ordinatione seu Edicto publicationis statutam fuisse penam pecuniariam & exilii in transgressores hujus Edicti seu Ordinationis, cuiuscunque essent Status, sive Ecclesiastici, sive laici; immo & penam exilii pro prima vice, si transgressor esset ex Ordine Mendicantium, qui bona temporalia nec in communi possidet.

Præterea adjudicationem & executionem hujus penæ & multæ temporaliæ contra quoscunque transgressores tam Ecclesiasticos quam laicos, commissam fuisse Consilio & Tribunalibus Regiis, quæ de transgressione similium Edictorum cognoscere continebunt.

Hic Clausulis ac notanter ea, quæ continebantur in Litteris Archiducis, admodum irritatis Internuntiis reputans, per hanc ultimam Clausulam laicam auctoritatem Sedi Apostolicæ, imprimi iussit, & spargi fecit, quoadam Declarationem & Proteflationem de data 20. Aprilis 1651. qua asserbat, Litteras Regias, in quantum per hanc Clausulam significabant, solam publicationem Bullarum seu Decretorum Sedi Apostolicæ Romæ factam, non sufficere sine ulteriori per Provincias publicatione ad obstringendum omnes ubique fideles, esse contrarias auctoritati & jurisdictioni Sedi Apostolicæ, necnon libertati & immunitati Ecclesiasticæ; proteflaturque contra prædictam Clausulam, eam irritatam, nullamque & sine effectu declarabat; mandans insuper ut ab omnibus ut irrita

& nullius effectus reputaretur; sub penis & Censuris per Decreta Consiliorum, & Pontificum Constitutiones latas; declarans constanter esse mentem Pontificis, publicationem Bullarum Romæ factam omnes fideles quoruncunque Regnum & Provinciarum obstringere sine ulteriori aliqua publicatione in Provinciis faciendâ.

Publicatione hujus Declarationis & Proteflationis vehementer offensus Archidux Leopoldus, reputansque id tendere in apertum contemptum Suae Regiæ Majestatis, ejusque auctoritatis vilipendium, scripsit Litteras expeditas per Consilium Status 23. Junii 1651. ad Consilia Regia, in quibus enarravit quid per suam Declarationem & Proteflationem contra Litteras Archiducis, & eamdem in conformitatem earum Ordinationem Regiam super publicatione dictæ Bullæ in eminenti attentasset Internuntius; significavit mentem suam esse præcavere, ne simile attentatum contra Regiam auctoritatem, insimul irriteret inter Subditos in præjudicium Privilegiorum, Consuetudinum, & observantiarum harum Provinciarum, declaraque, Proteflationem, & Declarationem Internuntii nihil posse innovare, aut derogare illis, quæ per suas Litteras & Ordinationem declarata erant super dicta Clausula in Bulla contenta: declarans insuper se velle prædictam Internuntii Declarationem & Proteflationem reputari & haberi pro nulla & sine ullo effectu, quemadmodum eam de facto (inquit) cassamus & annullamus per presentes.

Mandat insuper, ut his omnes se conforment, procurentque ut consensu exemplaria prædictæ Declarationis & Proteflationis referantur ad manus Procuratoris Regii & supplicantur, inquiranturque, quis fuerit hujus Declarationis & Proteflationis impressor; ad cujus notitiam ut facilius deveniant, voluit palam notificari, quod si quis possit indicare impressorem, habiturus sit in præmium sue notificationis mille florenos solvendo per Receptorem Regium; voluitque copiam harum Litterarum in Archivis Curie adnotari, ut earum suo tempore memoria haberetur. Litteræ integræ exhibentur in Appendice sub littera O.

De his omnibus Internuntius certiorum fecit Curiam Romanam, & apud Pontificem querelas deposuit de infra dicta immunitate Ecclesiastica, & immunitate auctoritatis Sedi Apostolicæ per Litteras Archiducis Leopoldi & Ordinationem Regiam super publicatione Bullæ in eminenti, idque per tria præcipue puncta in iis contenta. Primo, ob sæpe dictam Clausulam, qua significabatur solam publicationem Romæ factam non sufficere, ut Bullæ seu Rescripta Pontificia obstringerent omnes ubique fideles, sed requireretur publicatio per Provincias prævio Placito Regio. Secundo, quod in prædicta Ordinatione contra infractores & transgressores publicatæ Bullæ decerneretur alia penæ, quam in ipsa Bulla erat expressa, idque non tantum contra laicos, sed etiam Ecclesiasticos, quin & penæ exilii pro prima transgressione contra Religiosos Ordinum Mendicantium non possidentium bona in communi. Tercio, quod adjudicatio & executio penæ & multæ temporaliæ committeretur contra quoscunque transgressores Consilio & Tribunalibus Regiis.

His Internuntiis informationibus, & Ministrorum Curie quæzibus commotus Pontifex Innocentius X. (qui Urbani VIII. successor) quali per prædictas Litteras & Ordinationem concitata esset immunitas Ecclesiastica, ipsaque iurisdiclio & auctoritas Pontificia plurimum læsata, Litteras in forma Brevis acerrimo stylo exaratas scripsit ad Archiducem Leopoldum 11. Novembris 1651. in quibus dicit, se cum animi dolore intellexisse, contra auctoritatem Summi Pontificis, necnon contra libertatem Ecclesiasticam attentatum esse.

Archidux Leopoldus, acceptis his Litteris, & ex illis intelligens de tribus præcipue punctis consequens esse Internuntium, & Pontificem commotum, quali per illa iurisdiclio & auctoritas Romani Pontificis, necnon immunitas Ecclesiastica totaliter conculeretur, super iisdem consultavit Consilia Regia per Litteras de 22. Decembris ejusdem anni, uti intelligitur ex Consulta Consilii Brabantiae data 16. Februarii 1652. ad ipsam Archiducem Leopoldum.

In hac enim Consulta dicit Consilium, Litteras Archiducis ad se datas continere prædicta tria puncta, super quibus apparet, Internuntium præcipue suas querelas apud Pontificem deposuisse.

Quantum ad primum punctum multis probant, hunc usum Placiti ab immemoriali tempore fuisse non tantum hiæ in partibus, sed in omnibus pene Regnis & Provinciis etiam laicæ usitatum; nec per illum usum ullatenus derogari auctoritati & jurisdictioni Romani Pontificis, sed id unum præcavere, ne per præcipitem publicationem & executionem Bullarum, aut Rescriptorum Curie Romanæ, Jura Regia, aut recepta Provinciarum Privilegia, inveteratæ Consuetudines, necnon Ecclesiarum Libertates infringantur non sine Reipublicæ aut Ecclesiæ notabili perturbatione & multorum incommodorum sequela. Ad alia puncta respondet Consilium, quod non tantum in hiæ Provinciis, sed & in Regnis Hispaniæ & Galliæ, Ecclesiastici in multis casibus fortissimè foris læsantur, & occurrunt quoad ea, quæ tendunt ad conservandam tranquillitatem publicam, ad quam tendit ipsa Ordinatio edita occasione D. O. R. n. Cornelii Jansenii, cujus principalis scopus fuit prævenire scandala & perturbationes publicas, & turbulentes Theologorum disputationes. Integra Consulta exhibetur in Appendice sub littera P.

Hic Consiliorum Consultis & Regi & Archiduci satisfactum fuisse, inde cognoscitur, quod nec circa Clausulam in Litteris Archiducis expressam, neque circa Ordinationem Regiam quidquam immutatum legatur, quodque Consilia Regia

semper conformiter ad illa processerint, ut ex dicendis patet.

Ex his omnibus patet, quam solliciti & constantes fuerint Principes nostri, eorumque Ministri in tuendo hoc iure Placiti tamquam Juris Regis, necnon Subditorum tranquillitati ac Provinciarum inveteratis moribus & Privilegiis conservandis necessario, illudque crediderint & in Bullis & Decretis librorum prohibitionem spectantibus esse quoque servandum; nec a Belgis creditum unquam esse, similes Bullas aut Decreta Romae publicata Belgas obstringere, nisi prius ritu consueto, praevisio Regio Placito, per Provincias fuerint publicata, etiam si haberent, insertam Clausulam, qua declararetur, Pontificem velle, Decretum obligare omnes ubique fideles per solam publicationem Romae factam.

G A P U T IV.

Admittitur idem usus Placiti ex iis, quae conigerunt occasione Decreti S. Officii de 6. Septembris 1657. quo Libri quidam proscribebantur.

§. II.

Exponuntur ea, quae conigerunt ob factam publicationem hujus Decreti ante obtentum Placitum Regium, & cassationem ejusdem publicationis per Consilium Brabantiae.

Decretum hoc Congregationis S. Officii editum 6. Septembris 1657. more solito Romae publicatum est die 25. ejusdem mensis.

Hoc Decreto proferuntur Literae vulgo Provinciales (a) Gallico idiomate evulgatae, & plura alia scripta edita occasione libri & doctrinae Cornelii Janenii Episcopi Iprensis; ac una renovantur Decreta Congregationis S. Officii sub Paulo V. & Urbano VIII. quibus generaliter omnibus interdicitur quidquam edere fuisse materiae de Divinis Auxiliis sine expressa licentia hujus Congregationis, & prohibentur omnes libri de hac materia tractantes habentes editi vel imposterum edendi, non obtenta praedicta licentia.

Praedictum Decretum per Internuntium Bruxellis residentem missum fuit ad Archiepiscopum Mechliniensem Andream Cruesium, qui illud per suam Diocesim eodem anno 29. Octobris promulgavit.

Cum vero super hoc Decreto haecenus non esset positum aut obtentum Placitum Regium, Consilium Brabantiae ad instantiam Procuratoris Regii per suam Sententiam de 23. Novembris ejusdem anni hanc attentatam missionem Decreti per Internuntium ad Archiepiscopum, necnon ipsam publicationem cassavit, irritaque declaravit. Integra Sententia exhibetur in Appendice sub lit. D.

Super hac Cassatione per Consilium Brabantiae facta querelas suas deposuerunt apud Archiducem Leopoldum tunc Belgii Gubernatorem Archiepiscopus Mechliniensis & Internuntius Apostolicus per suos respective libellos supplices, quibus annexum erat scriptum, quo praedicta Cassatio impugnabatur, quos una cum dicto scripto Archidux Consilio Brabantiae communicavit, usque respondit Consilium per suum Advancementum de 27. Decembris 1657.

In primis in hoc suo Advamento exponit Consilium, quantum cum moderatione & humanitate egerit cum Domino Archiepiscopo, priusquam hanc Sententiam Cassationis evulgaverit, quodque ad eam non processerint, nisi ut satisfacerent juramento, quo omnes in sua ad Consilium admissione se obstrinxerunt ad conservanda iura Suae Majestatis & hujus Ducatus, inter quae non minimum est hoc ius Placiti.

Secundo, ex ipso Advamento habetur, quod in scripto illo, quod suo libello annexerat Internuntius, dicitur per Consilium Brabantiae cassatum fuisse praedictum Decretum, ipsiusque Consilium velle sibi assumere auctoritatem iudicandi de iustitia vel iniustitia Decreti.

His respondet Consilium, falsum esse per Sententiam Consilii cassatum fuisse aut irritum declaratum praedictum Decretum; falsum quoque esse, Consilium voluisse cognoscere de scriptis seu impressis in dicto Decreto contentis; quodque Consilium haecenus ignoret, num haec scripta composita sint in defensionem doctrinae Janenianae. Post hac ulterius agnoscunt, ad se non spectare decidere articulos fidei, nec super iis quidquam a se fuisse attemptum; et cassatam duntaxat fuisse transmissionem illius Decreti factam per Internuntium ad Archiepiscopum Mechliniensem in ordine ad ejus publicationem faciendam, necnon Decretum Archiepiscopi, quo Decreti hujus publicationem mandabat, cum omnibus, quae inde sequuta sunt, (inquit) sunt, mera temporalia, nec ullatenus concernunt ipsam Decisionem Pontificis super prohibitionem scriptorum in Decreto expressorum, sed solummodo formam & modum executionis.

De hac distinctione inter decisionem articulo fidei, & publicationem ea formam executionis latius agitur Parte sequenti.

Insuper ex hoc Advamento colligitur, quod Internuntius in suo scripto praetendisset, hoc Decretum non egeri Placito Regio, eo titulo, quod dogmaticum esset; nihilque conti-

neret, nisi declarationem & definitionem aliquorum articulo rum fidei.

Ut huic argumento satis faciat Consilium, monet, quod nec sub hoc praetextu hoc Decretum admitti possit, sine praevio examine Principis in suo Consilio; quia, quid Bulla continet, in facto consistit, ejus notitiam accipere debet Princeps, ne alias sub praetextu definitionis aut interpretationis aliquorum articulo rum fidei, per publicationem Bullae irrepat aliquid prajudiciale.

De hac Consilii animadversione similiter agitur latius Parte sequenti; ac una ostenditur, hoc Decretum proprie non posse referri inter Decreta dogmatica.

Colligitur ex eodem Advamento, Internuntium ad energandam necessitatem Placiti super similibus Decretis allegasse, quod, si Bullae Pontificae, antequam constingant conscientias fidelium, debeant prius habere Placitum Principis, & subijci Censurae Tribunalium laicorum, propositiones aliquae poterunt esse fidei in una Provincia, & non in alia, & consequenter quod non esset una fides omnium.

Huic argumento ab inconvenienti respondit Consilium, quod hic appareat defectus debite informationis; quia Consilium non examinat ipsos articulos fidei, nec se immiscet declarationi ipsius fidei, ipsaque Decilio non definit esse generalis, tametsi publicatio Decreti, quo Decilio continetur, non sit generalis, nec fiat ubique eodem tempore: quod & infra Parte sequenti fusius exponetur.

Auctor scripti ex parte Internuntii exhibiti tamquam indubitum adducit, quod Consilia Regia merito praetendere possent examinate & revidere Bullas Pontificas, quae directe vel indirecte impingunt in superioritatem temporalem Principis, vel ejus ius Patronatus Ecclesiasticum; sed negat posse Consilia praetendere examen Bullarum, quae spectant materiam dogmaticam, decidentium seu declarantium, si quidem propositiones hujus fidei, vel e contrario sint haereticae, erroneae, scandalosae, &c. quibus una declaratur haereticis & excommunicatis, qui similes propositiones perniciis & obstinati animo propagant: insuper praedicti scripti Auctor negat posse Consilia Regia examinare Bullas, quae proferuntur libris, quibus propositiones haereticae, erroneae, &c. continentur.

Hic reponit Consilium, quod si examen priorum Bullarum Consilii Regis competat, possit & debeat quoque examen illarum, quae vulgo dogmaticae assentur, a Regiis Consiliis institui: non quidem ut ipsa Consilia Regia cognoscant de articulis fidei, vel defendant, quid sit fidei, aut quid erroneum; sed duntaxat ut discipiat, utrum publicatio, & executio ejusmodi Bullarum nullum adferat prajudicium Juris Regis aut Vassallorum. Integram Consilii Responsum habetur in Appendice Monumentorum sub littera A.

§. II.

Exponitur quid post Cassationem a Consilio Brabantiae factam decreverit S. Congregatio 14. Martii 1658. & quid et opposuerit Consilium Brabantiae.

Internuntius Apostolicus sollicitus, ne quid emitteretur, quod ad fundandam auctoritatem Pontificiam circa publicationem & executionem Bullarum sine Regio Placito facere posset de omnibus, quae per Consilium Brabantiae fuerant acta; Pontificem & Congregationem S. Officii informavit.

In hac Congregatione habita 14. Martii 1658. praesente Pontifice Alexandro XII. dictum fuit Decretum, quo Sua Sanctitas probat & confirmat transmissionem dicti Decreti in ordine ad publicationem ejusdem factam per Internuntium Archiepiscopo Mechliniensi, necnon publicationem secutam in vim Decreti Archiepiscopalis de 29. Octobris 1657.

Decretum vero seu Sententiam Consilii Brabantiae cum omnibus & singulis cum praecedentibus, & quomodolibet consequentibus, licet ipso iure nulla, irrita, & inania, irrita, & effectus penitus & omnino vacua ab ipso initio fuerint, & sint, nihilominus ad abundantiorum cautelam, & quatenus opus sit, auctoritate Apostolica damna, improbat, cassat, irritat, & nullius roboris & momenti fuisse & esse decernit & declarat, ac pro infectis haberi vult.

Mandat insuper Sanctitas Sua quibuscumque personis, cujuscunque gradus, Ordinis, praerogative, vel dignitatis, etiam specialis vel specialissima nota dignis, ne praefato Decreto seu Sententiae, vel cum quovis modo praecedentibus, aut consequentibus ulla passio obediatis, aut deferant, vel illa in iudicio aut extra allegent, seu ita uti praesument, prout ad si illa non emanassent, sui penitus & censuram contra violantes Ecclesiasticam libertatem, immunitatem, & jurisdictionem iniunctis, a quibus a nemine nisi a Romano Pontifice, praeterquam in mortis articulo, beneficium absolutionis obtinere valeant.

Postremo Consilio Brabantiae Sanctitas sua mandat & praecipit, ut praedictum Decretum seu Sententiam cum omnibus cum praecedentibus, & quomodolibet subsequentibus ex libris, Codicibus, & Registris, in quibus descripta & adnotata fuerint, tolli, aboleri, & cassari faciat cum effectibus, ne alius contra nos Consiliarios, a quibuscumque praefate Sententiae cooperati sunt, aut quomodolibet conferentibus, penitus & censuram praedictis ea de causa jam irritatis, ad alia remedia maiora procedere compellatur.

Hoc Decretum Congregationis per Internuntium signatum & sigillatum nocte inter 12. & 13. Maji affixum fuit Cancellariae Brabantiae.

Advertens Consilium Brabantiae hoc procedendi modo juxta Placiti Regii penitus everti, ipsaque Regiam auctoritatem omnino subijci Placitis Curiae Romanae, resolveret con-

(a) Priores Epistolae, quae dicuntur Provinciales, anno 1656, incuncte conscriptae sunt.

era afflictionem hujus Decreti, ejusque publicationem media ordinaria cassationis impendere; voluit tamen, priusquam cassationem decerneret, de hoc procedendi modo, & quæ inde timenda esset auctoritatis Regiæ depreffione, informare Archiepiscopum Leopoldum Belgii Gubernatorem, per Consilium de 22. Maji 1657. quæ integra habetur in Appendice Monumentorum sub littera S.

Post hæc Archiepiscopus datam informationem Sententia cassationis per Consilium Brabantie decreta integra remansit, suumque sortita est effectum.

Constat enim quod Archiepiscopus Mechliniensis Decretum sumum de 29. Octobris, & publicationem vigore illius Decreti factam, ac per Consilium Brabantie cassatam tanquam irritam & nullius momenti non obicere recognoverit, denique idem Decretum in vim Epistolæ Regiæ per novum Decretum promulgando, ut infra notabitur.

Unde intelligitur Decretum hoc Congregationis in tenebris & obscuro affixum, sub tenebris manifestè quodammodo sepultum, & sine effectu.

§. III.

Probat idem Placiti usus ex actis per Consilium Privatum & Consilium Flandriæ occasione publicationis ejusdem Decreti de 6. Septembris 1657.

OCASIONE prædicti Decreti de 6. Septembris anno 1657. visum fuit non tantum Consilium Provincie Brabantie conservatori hujus Juris Placiti invigilare, sed & reliqua Consilia nam ostenderunt pro ejusdem juris antiqui conservatione vigilantiam.

Nam cum Consilium Privatum Principis intellexisset, publicationem dicti Decreti de 6. Septembris 1657. sine prævisis Litteris Placiti attentatam fuisse in aliis Provinciis, inscripti die 29. Novembris ad Consilia Provincialia, ut et super hac re in suis respective Provinciis reformarent, publicationemque sine prævia Regiæ licentia Episcopis interdicere.

Consilium Flandriæ per suas Litteras de 16. Maji 1658. (ædemptæ post afflictionem Decreti Congregationis S. Officii, quæ calabat Sententia Consilii Brabantie, de quo §. præcedenti) respondit primo, quod Litteras dederint ad Episcopos; quibus ipsis indicarent, publicationem hujus Decreti non esse faciendam, nisi prius obtemperasset Regiæ, ac una ut Consilium informarent, quid hæcenus hac in re per ipsos actum esset.

Secundo, relescript Consilium Flandriæ ex Responsis Episcoporum constare, quod publicatio hujus Decreti nullibi in Flandria esset facta, non obstantibus Litteris Interuenti Apollolici cum in finem datis, nisi Brugis, ubi Episcopus ad exemplum fuit Metropolitani (Archiepiscopi Mechliniensis) publicationem attentaverat.

Tertio, significavit Consilium, quod contra attentatam hanc publicationem per Episcopum Brugensem Fideles Regii egerint ad ejus Cassationem, quemadmodum contra attentatam publicationem per Archiepiscopum Mechliniensis factum fuerat per Fideles Brabantie, uti in initio fuit Responsi notaverant.

His mediis facit provium contra similem novitatem crederet Consilium Flandriæ, una tamen supplicavit apud Consilium Privatum, ut impeteret publicationem ejusmodi Bullarum suspendat, hæc non permitrat eorum executionem, saltem quoadquod prævis habebatur super illi judicium Consiliorum Provincialium.

Moment præterea, id vel maxime hoc tempore videri necessarium, ubi Curia Romana tantopere Principum jura intercipit, & ubi nonnulli nimia audacia contra Jus Placiti continuo declamare audent, cum tamen (inquit) hoc Jus sit unicum medium sustinens Libertatibus, ac Juribus Ecclesiarum & populorum contra usurpationes indebitas Officialium Curie Romanæ. Integre hæc Litteræ exhibebatur in Appendice Monumentorum sub lit. B.

§. IV.

De Litteris Regiis super publicatione ejusdem Decreti de 6. Septembris 1657. per Nuntium Hispaniæ impetratis.

CURIA Romana probe intelligens spem nullam assilgere, ut apud Gubernatorem, aut Consilia Belgii publicationem crederet dicti Decreti de 6. Septembris 1657. sub prætextu quod esset Dogmaticum, sine prævisis Litteris Placiti hic in Belgio obtineret, resolvit in Hispania, per Nuntium Apollolicum apud Regem Catholicum residentem impetrare Mandata Regia, quibus ipse Rex publicationem independentem a litteris Placiti fieri jubere.

Habetur in primis ex Epistola Philippi IV. de prima Aprilis 1659. data ad Gubernatorem Belgii, per Nuntium Apollolicum deposita fuisse apud Regem Catholicum, querelas, quod Consilia Regia præterdente invaderet Decretorum & Bullarum Sæ Sanditatis in materia Dogmatica publicationem & executionem, quoadquod illa examinasset & probassent, & Litteræ Placiti super illis essent expeditæ; æque ista Decreta fidei a suo examine & judicio dependere facerent.

His Nuntii Apollolici queris permosus Rex Catholicus voluit per Gubernatorem Belgii super hoc negotio informari, qui Regiis Litteris respondit die 3. Aprilis ejusdem anni, una Regi submittens Consultas fidei Advilamentum in hoc negotio expedita tam per Consilium Privatum, quam Brabantie.

Porro Nuntius Apollolicus, ut contra hæc informationes

Regis animam præveniret, mense Junio offerendum censuit Memoriale ipsi Regi, in quo inter alia afferbat, Placitum Regium non requiri super Decretis dogmaticis, sed duntaxat in materiis Beneficialibus & litigiosis inter partes, idque consonare æquidivine Jurisdictioni Belgarum.

Conformiter ad hoc Memoriale Rex Catholicus Philippus IV. Litteras dedit ad Gubernatorem Belgii, quibus mandat, hujus Decreti publicationem permitti, attento quod materia, de qua agitur, sit putæ Dogmatica, & Placitum non requiratur, nisi in materiis Beneficialibus & litigiosis inter partes.

Post hæc addit Rex, intentionem suam esse, ut non recedendo a stylo & alius apud Belgas in aliis occasionibus simili in materia observari consuetis, publicatio hujus Decreti permittatur fieri sub eadem forma, qua ex Mandato meo (ait) facta fuit publicatio aliarum Bullarum Sæ Sanditatis concernentium librum Janienii. Epistola habetur in Appendice sub littera T.

Ex toto contextu harum Litterarum nequaquam obscurum est, Ministros Regios, qui in his Litteris conficiendis finili in materia observari consuetis, publicatio hujus Decreti permittatur fieri sub eadem forma, qua ex Mandato meo (ait) facta fuit publicatio aliarum Bullarum Sæ Sanditatis concernentium librum Janienii. Epistola habetur in Appendice sub littera T.

§. V.

Quæ pro conservatione Juris Placiti facta sint post receptas prædictas Litteras Regiæ?

GUBERNATOR Belgii, receptis his Regiis Litteris, volens procedere juxta styllum & usum in Belgio hæcenus usitatum, prout in Litteris Regis ipsarum significabatur, eisdem communicavit Consilio Status, & Consilio Privato, cum omnibus quæ Litteris Regiis fuerant annexæ, atque habita eorum sententia, inscripti ad Consilia Regia, idemque significavit, intentionem suæ Majestatis (ut ipsa expressis verbis ad Nos, ait, relescripti) non esse, ut velr ad publicationem Constitutionum dogmaticarum a Sua Sanctitate emanatarum necessarium esse Litteras Placiti obtinere.

Quare (inquit) cum sufficienter appareat, dictam Constitutionem esse dogmaticam, ordinamus nomine & ex parte Sæ Majestatis, ne moveatis aut interponatis difficultatem quancumque adversus publicationem illius Constitutionis stat aliarum, quæ ejusdem nature se possent offerre, cum visæ atque intellectæ fuerint esse tales. Litteræ hæc integræ exhibentur in Appendice sub littera V.

Cum igitur Litteræ, quæ mittebantur nomine Regis per Gubernatorem ad Consilia Provincialia, essent expeditæ per Consilium Status vel Privatum, secundum usitatum styllum Præses Consilii appoluerat his Litteris, quibus publicatio Decreti permittatur, signaturam suam appoluit duabus litteris VI. quæ duæ Litteræ idem sonant quod Prædi; quo stylo significatur, quod Decretum, cuius publicatio permittitur, fuerit una cum Litteris in Consilio visum & examinatum.

Hanc signaturæ appositionem reputavit Nuntius Apollolicus æquivalere reipsa litteris Placiti, eo quod per eam indicari videretur, quod etiam Bullæ dogmaticæ, antequam publicari possent, deberent in Regiis Consiliis recognosci & examinari; præsertim, quia in ipsis Litteris Gubernatoris ipsarum non obicere significabatur, quandoquidem expressis terminis declararetur intentionem Sæ Majestatis quidem esse, non requiri prævis ad publicationem Bullarum dogmaticarum litteras Placiti, addita hæc Clausula: Cum visæ atque intellectæ fuerint esse tales; quæ Clausula evidenter supponit, Bullas, quæ Dogmaticæ esse prætenduntur, ut nuntius Consilii Regis esse examinandas, priusquam publicentur, ut Consilia Regia videant & intelligant, quod sint Dogmaticæ.

Itaque Nuntius Apollolicus apud suam Catholicam Majestatem in Hispania residens, rursus contra hanc signaturam & prædictam Clausulam querelas suas per Libellum supplicem deposuit apud Regem Catholicum, quo exprobat Regi, quod in Litteris, quibus intentio Sæ Majestatis super publicatione Bullarum dogmaticarum, ac signaturæ hujus Decreti de 6. Septembris 1657. insinuat fuerat Consiliis Regiis, permittetur adhuc libertas iidem Consiliis examinandi & recognoscendi similes Bullas, priusquam earum publicationem deberent permittere, quodque illud esse reipsa harum Bullarum publicationem declarare dependentem & suspensivam judicio & recognitione Consiliorum Regiorum; necnon idem esset, ac si super his Bullis requireretur Placitum Regis ante earum publicationem.

Nunc Libellum supplicem Nuntii Apollolici una cum annexis milit Rex Catholicus per Litteras de 12. Augusti 1660. ad suum in Belgio Gubernatorem, qui illum examinandum mittit ad Consilium Status, & Consilium Privatum.

Cum autem Consilia probe intelligerent, quam periculosum esset, & quantum præjudicii Juribus Regiis, & Provinciarum Privilegiis, ac inveteratis Consuetudinibus generari posset, si Bullæ, quæ dicuntur Dogmaticæ, permitterentur indifferenter in his Provinciis publicari, antequam in Consiliis Regiis visæ & recognitæ essent ut tales, non judicavit quidquam circa Litteras nomine Regis ad Consilia missas esse mutandum; unde & hic Nuntii Apollolici conatus magis sine effectu.

Interim Archiepiscopus Mechliniensis, accepta noticia intentionis suæ Majestatis super publicatione dicti Decreti, prout ea per Litteras Gubernatoris intimata erat, per novum Decretum

eum de 18. Februarii 1669. *scpe dictum Decretum denuo publicari iussit.*

Sed quia in sua Ordinatione sive Litteris nullam fecisset Archiepiscopus mentionem Litterarum Regiarum, quibus huius Decreti publicatio permittebatur, Consilium Brabantiae censuit sui muneris esse, ut cognosceret, num Archiepiscopus Litterarum Regiarum notitiam accepisset, atque in vim harum ad publicationem processisset. Hunc in finem unum e suis Secretariis ad Archiepiscopum misit, ut super hac re ab Archiepiscopo intelligeret, quid hac in parte contigisset: responditque Archiepiscopus, se accepisse notitiam Litterarum Regiarum, & conformiter ad intentionem Suae Majestatis publicationem mandasse; quae habentur ex Consulta Consilii Brabantiae ad Gubernatorem Belgii de 7. Aprilis 1660. apud quem querelas deprecatur Internuntius Apostolicus, quasi Consilium Brabantiae placuisset per hanc Secretarii sui ad Archiepiscopum missionem potum impedimentum adferre publicationi huius Decreti contra praedictas Litteras Regias.

In eadem Consulta significavit Consilium Gubernatori, quod, postquam intellexisset, publicationem per Archiepiscopum factam in vim Litterarum Regiarum, iterato miserit suum Secretarium ad Archiepiscopum, ut ipsi significaretur, resolutionem Consilii esse, ut nulla Bulla, quam praetenditur publicari tanquam Dogmatica, possit publicari talis per suum Dilectum sive Diocesim, nisi prius Bulla ille fuerit visa & recognita ut tales.

Uterius tribuit ipsi Gubernatori, hanc suam resolutionem sibi videri plane conformem intentioni Suae Majestatis in Litteris ad Consilium datis expressis, & plane conformem rationi & quae ipsi uti Status, adduntque, quod aliud velle praetendere, esset eripere Suae Majestati indubitatum sui, quod ipsi iure Supremae Regiae competat, nimirum ut intelligere queat, quid in suo Statu & Regno agatur, & praevire, ne sub praetextu Bullarum dogmaticarum publicetur talia, quae Statum ipsum turbare possent: cui Juri (inquunt) non magis quam iura Supremae Regiae sive Coronae Suae Majestatem velle vel posse renuntiare credimus in praedictum suorum Vassalorum & Subditorum. Integra haec Consulta una cum Resolutione Consilii & Relatione ipsius Secretarii, quarum in Consulta mentio occurrat, exhibentur in Appendice sub littera X.

Eandem fuisse Resolutionem omnem firmam & constantem ipsius Consilio Privati, publicationem scilicet aut executionem Bullarum Romanarum, sub praetextu quod essent Dogmaticae, hic in Belgio nequaquam esse permittendam, habetur ex his, quae acta fuerunt anno 1681. occasione Decretorum de 8. Augusti & 5. Septembris Congregationis S. Officii, quibus proferebantur theses Gummari Huygens Doctoris Theologici in Universitate Lovanienfi, & Petri de Vos Theologi Societatis Jesu.

Huius Decretorum publicationem commisit Dominus Internuntius Archiepiscopo Mechliniensis: quod ut intellexit Consilium Privatum, Litteras misit ad dictum Archiepiscopum 9. Decembris ejusdem anni 1682. quibus declarabat Bullas, aliasque Pontificias Dispositiones, dum concernunt materias Dogmaticas, exhibendas esse Consilio, ut ab eodem inspiciantur ac pro talibus agnoscantur, priusquam publicentur.

Cum vero harum Litterarum notitiam accepisset Internuntius, Libellum obtulit Gubernatori Belgii, in quo prolixè adstruere conatur, publicationem Bullarum viuis Dogmaticorum non posse impediri vel suspendi, quoadvisque in Consiliis Regis fuerint visa & examinata; ac ut tales recognoscantur; praetenditque Litteras Consilii Brabantiae, in quarum publicationem fieri non permittunt, quoadvisque ut tales in Consilio fuerint recognoscantur, esse revocandas eo praecipue fundamento, quod essent contrariae praedictis Litteris Philippi IV. de prima Aprilis 1659.

Quin & praetendit Marchionem De Caracena tunc Belgii Gubernatorem in Litteris suis, quibus Litteras Philippi IV. misit ad Consilia Regia, inferendo eam Clausulam: publicationem Bullarum dogmaticarum non esse impediendam, ubi visa & recognoscantur ut tales, contravenisse menti & intentioni Suae Regiae Majestatis. Integer Libellus exhibetur in Appendice sub littera Y.

Hunc Libellum Gubernator examinandum misit Consilio Privato.

Consilium, viso & examinato hoc Libello Internuntii, Litteras scripsit nomine Regis ad Archiepiscopum Mechliniensis mense Decembris 1682. in quibus significat Domino Archiepiscopo, quod bene fecerit in conformitatem Litterarum de 9. Decembris 1682. non publicando dicta Decreta, antequam Consilium vel per ipsum Archiepiscopum vel Internuntium Apostolicum esset examinatum; nunc autem (ait) consideratis & attentis contentis illorum Decretorum, eorum publicationem permittimus. Litterae haec integre habentur in Appendice sub littera Z.

Ex quibus evidens est, Consilio Privati, non secus Brabantia firmam ac constantem fuisse sententiam, etiam omnibus rationibus Internuntii in contrarium examinatis & perpendis, Bullas dogmaticas non esse publicandas, nisi prius in Consiliis Regis visa fuerint & ut tales recognoscantur, quod in effectu coincidit cum ipsa placitatione; nec Marchionem De Caracena, eam Clausulam suis Litteris inferendo, Litteris Regis contravenisse, sed e contrario menti & intentioni Regis fuisse obsecutum.

Hanc Consiliorum Resolutionem quoad Bullas dogmaticas inveterate praxi Belgii, necnon scopo Placiti Regii esse conformem, & ad praevendendam incommoda ex praecipiti Romanae Curiae

Decretorum publicatione & executione omnino necessariam esse; Parte sequenti fusius ostendetur; atque inde consequens apparebit, quod Regi Catholico fuerit obreptum, dum per Nuntium Apostolicum ipsi fuit perlatum, Litteras Placiti in Belgio non requiri, nisi in materiis Beneficialibus & litigiosis inter partes.

CAPUT V.

Idem Placiti usus adfuitur ex Actis occasione Decretorum de 17. Januarii 1691. & 29. Aprilis 1668. respective per Consilium Brabantiae, & Parlamentum Mechliniense.

§. I.

Exponitur Acta per Consilium Brabantiae occasione praedicti Decreti de 17. Januarii 1691.

Mox ut huius Decreti, quo proferebantur plures Libri, exemplar recepit Internuntius Bruxellis residens, illud misit die 3. Martii per litteras ad Archiepiscopum Mechliniensis, eidem Archiepiscopo significans, quod tuto in hac & aliis Diocesium Decretum hoc poterit propagari: etenim (inquit) praevie curavi illud notitiam Re. Reverendissimi Re. Episcopi integra Internuntii exhibuit in Appendice sub litt. A. A.

Propterea a recepris his litteris Archiepiscopus Mechliniensis Decretum illud iussit publicari & affigi valvis Ecclesiae Collegiarum SS. Michaelis & Gudulae Bruxellis.

Hac affixio & publicatio ut innovet Procuratori generali Consilii Brabantiae, obtulit Libellum supplicem Consilio, quo exposuit, se vidisse die 8. mensis Martii ejusdem anni affixum valvis praedictae Collegiae Ecclesiae saepe memoratum Decretum Romanum, ad cuius calcem habebatur; *Publicetur. Datum Mechliniae die 3. Martii 1691. & c. interius* & De Mandato Illustrissimi ac Reverendissimi Domini Archiepiscopi Mechliniensis, & in margine habebat sigillum Archiepiscopi.

Cumque hoc affixio & publicatio Decreti (ut persequitur Procurator generalis) fieri nequeat sine praevius litteris Placiti ab hoc Consilio obtentis, concludit petique, ut praedicta affixio & publicatio huius Decreti declararet irrita & nullius effectus, & in consequentiam eidem Archiepiscopo manderet, ut eandem affixionem & publicationem revocet & annullet. Libellus integer exhibetur in Appendice sub litt. BB.

Consilium Brabantiae, priusquam disponeret super hoc Libello, eundem per Litteras clausas communicari fecit Domino Archiepiscopo, ut intra octiduum ab infinuata responderet, interdicendo interim sine praedictio Parti ulterius quidquam attentare. Apostilla una cum Litteris ad Archiepiscopum habentur in Appendice sub litt. CC.

Dominus Archiepiscopus, habita communicatione Libelli Procuratori Regii, misit Dominum Malo Secretarium suum ad Procuratorem Regium, ut nomine Archiepiscopi ostenderet illi Epistolam Domini Internuntii, cuius authenticam Copiam porrexit ad manus Procuratoris Regii, ut inde pateret, Dominum Archiepiscopum non processisse motu proprio ad hanc publicationem.

Declarans insuper idem D. Malo nomine ejusdem Domini sui Archiepiscopi, haudquaquam mentem Archiepiscopi esse posthac attentare ullam similem publicationem aut affixionem Decreti a Sacra Congregatione, vel a Sua Sanctitate emanantis, abique praevio Consilio Brabantiae Placito: quae mediante data Declaratione qualis hae sopita fuit, nihilque per Consilium ulterius actum; monuit tamen Cancellarius Procuratorum Regium, ut huius Declarationis memoria servaretur. Integra haec Declaratio refertur in Appendice Monumentorum sub litt. DD.

Igitur etiam Archiepiscopus Mechliniensis agnovit non tantum Decreta Romana in materia Beneficiali, sed etiam super prohibitione librorum, non posse in Supremo Brabantiae Consilio.

§. II.

Referuntur Acta Parlamenti Mechliniensis occasione praedicti Decreti de 20. Aprilis 1668.

Anno 1666. prodit libellus Gallicus, cui titulus: *Le Nouveau Testament de Notre Seigneur Jesus Christ traduit en François selon l' Edition Vulgate, avec les differences du Grec, impressus Montibus Hannoniae cum approbatione Archiepiscopi Cameracensis & Episcopi Namurcensis, necnon approbatione Jacobi Pontani Doctoris Theologici in Universitate Lovanienfi, & Genitoris librorum Apostolicis & Regii, una cum Privilegio Regis Catholici in Consilio Privato.*

Hic libellus, non obstantibus praedicto Privilegio Regio, ac dictis approbationibus, denuntiatus fuit tanquam noxius, & in perversum sensum textum Novi Testamenti detorqueus, Clementi IV. Pontifici, a quo tandem prodit Decretum de die 20. Aprilis 1668.

Huius Decreti exemplaria mox per Belgium spargi ceperunt, atque singulatum nonnulla per Dioecesim Mechliniensem, Sede Archiepiscopali vacante.

Hoc cum inaudisset Procurator Regius Parlamenti Mechliniensis, nimirum hoc Decretum Romanum sine praevio Placito Regio fuit diffictu Parlamenti spargi & divulgari, mox Libellum supplicem huius Parlamento offerendum duxit.

In hoc Libello primum exponit Procurator Regius, quod ratio

ratio fundamentalis Provincie, exemplum vicinorum Regnorum, & inveterata consuetudo a tempore immemoriali inviolata conservata, necnon plurimorum Pragmaticorum Principum nostrorum Sanctiones non permittant, ut Episcopi aut eorum Vicarii, Sede vacante, recipient aut permittant publicari aut introduci in suam respective Dioccesim ullam Bullam aut Rescriptum Curie Romanæ, priusquam examinata & in Regis Consilio ad hoc, deputatis discussa, riteque placetata fuerint; sique (ait) iustissima ex causa, ne alias hinc contingat, auctoritatem Regiam, & Regiam suæ Majestatis violari, & ejus Vassalli adigantur ad parendum mandatis, quæ contingeret esse incomparabilia cum moribus consuetudinibus patriæ legiti-
mis.

Deinde exponit, sibi innouisse, quod is, qui vices Inter-
mittit tunc temporis gerebat, prædictam Bullam contra hunc libellum, licet prædictis Approbationibus & Regio Privilegio munitionum, insinuare fecisset Episcopis & Vicariis, Sede vacante, sub districtu hujus Parlamenti, licet hæc Bulla necdum, per Consilia Regis esset visa, multo minus placetata. Post hæc concludit, petique, ut per Parlamentum Vicario generali & Vicariis Sede vacante, mandetur consignare omnia exemplaria hujus Bullæ per ipsos recepta, cum inhibitione reimprimendi, reimprimi facienti, publicandi aut divulgandi per Dioccesim fuit poena apprehensionis five arrestationis temporalium, aut alia, ut Consilio videbitur.

Super hoc Libello Procuratoris Regii Parlamentum interdixit tam Vicario generali, quam Vicariis publicationem dicte Bullæ directæ vel indirecte five per impressa five per scripta, quoadquod aliter fuerit ordinatum, Libellus cum Apollilla exhibetur in Appendice Monumentorum fub lit. EE. Concors proinde fuit Regiorum Consiliorum Sententia, usum Placiti etiam fæ extendere ad Decreta, quibus libri proscribuntur, ne alias per simulum Decretorum & Bullarum executionem Jura Principis, Privilegia, & inveterata Provinciarum Consuetudines nonnquam inverteretur, atque hinc in plurima incommoda Republica & Ecclesia incidere possent.

CAPUT VI.

Adducitur idem usus Placiti in Regno Gallie super Decretis Romanis, quibus Libri proscribuntur.

§. I.

Adducitur ex his, quæ ad hanc occasionem Bullæ Alexandri VII. contra hanc Censuram Facultatis Theologicæ Parisiensis.

NON tantum in Belgio usum Placiti Regii ad omnem Bullarum speciem extendi & usitatum esse, sed & in aliis passim Regnis & Provinciis obtinuisse, jam supra probatum fuit.

Et quidem patet a. cap. 2. §. 2. vidimus, quod & in Regnis Hispaniæ frequenter solent Decreta Romana, quibus libri iura Regia propugnantur proscribuntur, auctoritate Regis recitari, five eorum executio suspendi, quod idem est, ac si iuxta publicationem in Belgio morem ob non obtentum Placitum Regium publicatio & executio Decretorum siletur.

In Regno Gallie notus est, quam ut probari debeat; usum Placiti in Regno ad nullam speciem Bullarum speciem restringi; sed iteratis Regni Editis, & Parlamentorum Arrestis decretum esse, ut nullæ qualescunque Bullæ fide Decreta Romana ibidem publicari aut executioni mandari queant, nisi prius Litteris Patentibus, quæ Patentis vocant, in Supremo Regis Consilio obtentis & expeditis.

Et ut tamen amplius eluceat hujus Regni praxis, & qualiter se interponat Regis Parlamentum super publicatione & executione Bullarum fide Decretorum Romanorum Curie, quibus libri fide scripta proscribuntur; duo, eaque recentiora, hic juvabit exempla adducere.

Primum spectat ea, quæ ad hæc fuerunt occasione Bullæ Alexandri VII. de anno 1665, quæ proscribuntur binæ Censuræ Facultatis Theologicæ Parisiensis. Prima earum Censuram die 24. Maji 1664. spectabat librum fide fide nomine Jacobi de Vernant, cui titulus: La Défense de nostre Saint Pere le Pape & de Nostre Seigneur les Cardinaux, les Archevêques & Evêques, & de l'employ des Religieuses Mémoires, & contre les erreurs de ce temps, par Jacques de Vernant; & quo libro plures extractæ propositiones insultant per Facultatem Theologicam Parisiensem censurabantur, tamquam Ecclesiasticam Hierarchiam, auctoritatem Ecclesiæ, necnon ipsam Regalem potestatem encervantes.

Alterâ Censura ejusdem Facultatis de 3. Februarii 1665. dirigebatur adversus librum cui titulus: Opusculum de Amadeo Cusimius de Lomara auroreus principalis Professor de la Sacree Theologie, traitant en abrégé de la plupart des matieres de la Theologie Morale, pour justifier aux pianses que font quelques personnes des opinions morales des Justes sur les Traitez des pechez, de l'opinion probable, &c. & quo similiter plurimæ propositiones excerptæ insultant Censura inurebantur, tamquam in praxi perniciosa, & omnem Moralem Christianam penitus evertentes.

Ut primum hæ Censuræ Typis mandatis in publicum prodierunt, & Romam delatæ fuerunt, non parum Pontificem Alexandrum VII. ipsamque Curiam Romanam offenderent, ac

notanter Censuræ in propositionibus extraneas ex Libro Jacobi de Vernant, quæ per eas Censuras in Jurisdictionem & auctoritatem Sedis Apostolicæ temerario ausu attentatum fuisset.

Hanc suam indignationem & offensionem significavit Pontifex per Litteras in forma Brevis de 6. Aprilis 1665. ad Regem Christianissimum, in quibus hæc scribit: Venerabilis Prætor noster Archiepiscopus Tufenesi, & Nuntius Apostolicus nomine nostro referat Majestati tuæ, quam gravi sensu doloris esse Censuræ Theologorum Sorbonæ Pontificis animus afficitur; omniaque quantum maxime poterit, a te peti, ut auctoritate Regis præsto esse velis, quo illa omnino revocetur; quod profecto speramus de singulari pietate tua, quæ propositiones Apostolicæ Sedis tam adversus & injurias in Regno, & Academia tua tolerare non poterit.

Cum vero intellexisset Pontifex spem non esse, Regem vellet auctoritate sua inducere Facultatem Theologicam ad revocandas Censuras in prædictis propositionibus ex Libro Jacobi de Vernant excerptas, tandem septimo Kalendas Julii 1665. Bullam, quæ incipit, Cum ad aures, edidit & publicari jussit, in qua primum significant ad aures suas pervenisse, prodidisse duos Libellos, quorum alteri titulus est: Censura Sacra Facultatis Theologia Parisiensis in Librum, cui titulus est: La Defense, &c. Alteri vero titulus est: Censura Facultatis Theologia Parisiensis in Librum, cui titulus: Amadei Guimenii, &c. in quibus Libris (ait) Censura presumptuosa notantur aliquæ propositiones, eaque profertur quæ ad Romani Pontificis, & Sanctæ Sedis Apostolicæ auctoritatem, Episcoporum Jurisdictionem, Parochorum minus, Privilegia a Sede concessa, dispensationes Apostolicas, ab omniumque moralium regulam pertinent; & alia, quæ & gravissimum auctoritatem Scripturarum, & perpetuo Catholicorum usum mutantur.

Uterius asserit, quod sine publico Catholice Religionis detrimento prædictæ Censuræ in commemoratis Libris, sine debita Ecclesiæ animadversione & demonstratione remanere nequeant.

Hinc nota proprio & ex certa scientia & de plenitudine potestatis præfatis Censuras uti presumptuosas, temerarias, atque fidei dogmata auctoritate Apostolica damnant, & pro damnatis haberi vult, eisque nullum valoris & roboris fuisse, sed cassos & irritos esse declarat (a) Pluraque addit, ut omnes harum Censurarum usus & memoria penitus aboleretur, ut plenus cognosci posset ex ipsa Bulla, quæ integra exhibetur in Appendice sub lit. FF.

Ne tamen ob hanc suam Bullam prædicti Libri, aut propositiones in iis contentæ five a Facultate censuratur, five non censuratur, per Sedem Apostolicam probari videretur, fuit Bullæ hanc clausulam annexandam censuit: Ceterum ulterius de præfatis Censuris Judicium, deque opinionibus in prædictis Libris Jacobi de Vernant, & Amadei Guimenii contentis, necnon de aliis in eisdem Censuris expressis, fuit in se præsumptuosas opiniones notetur, five non, nobis ac Sanctæ Apostolicæ reservatur.

Hæc Bulla ut primum in Gallia innotuit, ejusque exemplaria per Regnum quaquaversum dispersa fuerunt, mirum in modum ipsam Facultatem Theologicam Parisiensem turbavit & exacerbat, atque sine mora Regis Ministros de ea certos reddidit. Hi expendente ipsam Bullam, existimantur, per hanc Bullam per indirectum quodammodo probari propositiones ex his libris excerptas, Juribus Regis, necnon Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ, ac Doctrinæ sacrosæ per Ecclesiam Gallicanam tam constantem conservatæ oppositas, necnon ipsam Moralem Christianam funditus evertent, ac imuper ipsam Facultatem Theologicam Parisiensem spoliari auctoritate censurandi per Judicium doctrinale Doctrinas perniciosas, quæ auctoritate per plura secula hætenus pacifice usæ fuerant.

Itaque Officium Fidei. contra hanc Bullam Parisiensem Parlamentum interpellavit, atque coram Parlamento 29. Julii 1665, querelas suas deposuit Advocatus Regis Dionysius Talon, tamquam prædicta Bulla, reprobanda Censuræ Facultatis Theologicæ, fat patenter probaret Doctrinam in propositionibus illis contentam, non tantum Moralem Christianam evertere, sed & Regiæ auctoritati & præminentiæ, necnon Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ directæ oppositam, ac ipsam Facultatem auctoritate censurandi erroneas doctrinas spoliare, uti latius in suo Discursu exposuit, qui integer exhibetur in Appendice sub lit. GG.

Post hæc ipse Advocatus & Procurator Regis conclusorunt postulantes, ut reciperentur tamquam appellantes ab abusu, & ut sus dicendo super appellatione, Bulla declararet nulla & abusiva, tamquam contraria sacris Canonibus, Libertatibus Regni,

(a) Alexandri ejusque Bullæ severitatem plurimi mira sunt; ut supponitur deest, ubi advertentur grave Pontificem inter & Gallos dissidium existitissimum, quod non solum fuisse passionem quæ Piss. an. 1664. gela est, En hujus diffidii causa, quam Auctor Compendii Chronologici Historie Franciæ his nectet verbis ad annum 1664. Le Duc de Crequi, Ambassadeur du Roi de France, est insulté à Rome le 20. Août par les Cardes, & en conséquence de la fustion principale est d'accompagner les Oliver aux carottes, de la Justice, le Pape refuse de lui en faire satisfaction, Le Roi fait servir le Nance, se fassit d'Avignon, & se prepare à faire marcher une armée en Italie, Alexandre VII. est fureur d'implorer la clémence & en conséquence du traité signe à Pise en 1664. le Cardinal Chigi neveu du Pape s'abstient de l'Etat Ecclesiastique, & il fut elevé une Pyramide sur le lieu d'ancien camp de garde avec une inscription qui contenait les articles de la satisfaction. Mais cette Pyramide dura tout le temps du Pontificat d'Alexandre VII. Le Roi, qui bien qu'il fut abattu en 1667. fut graviter offensé par Alexandrum, nec simulatas ita fopis erant passionem Piss. confecta, qui identidem scintillarent. Inde nata videtur ea Constitutio, quam adductus duas Censuras Facultatis Theologicæ Parisiensis dedit Alexander VII.

Regni, & Juribus Universitatum; & in casu, quo Curia super principali Jus dicendum non existimaret, saltem Acta daretur recepte appellationis, atque intra triduum asserta probare offerebant; & Curiam Theologicam Facultatem proferrentem, & Censuram Theologicam Facultatem proferrentem, & obsequium facere possent, ut intelligi potest ex integra Conclutione, quae habetur in Appendice sub *lit. HH*.

Super his conclusionibus Parliamentum Regium pronuntiavit eodem die 29. Julii, concessitque Procuratori Actum interfectis appellationis tamquam ab abusu hac Bulla, eidem inhucens, ut infra triduum media appellationis reproduceret. Interim inhibuit omnibus Regis Subditis, retinere, legere, publicare, aut vendere praedictam Bullam; mandans insuper, ut qui copias distae Bullae habuerint, eas ad Curiam deferant, ut supprimantur, manentibus ipsam Facultatem Theologicam in quali possessione Juris censurandi libros continentes Doctrinam contrariam Ecclesiasticae Disciplinae, Morali Christianae puritati, Juribus Coronae Regiae, & Libertatibus Ecclesiae Gallicanae: declarans insuper quod Censura Facultatis Theologiae super libris *Jacobi de Verant, & Amadei Guzmanii*, in Regiis Curiae registrabuntur; praeterea inhibens omnibus aliquam ex propositionibus censuratis suscipere, sive in suis libris evulgandis, sive in Concionibus aut praedicationibus; sub poena quod contra eos extraordinarie procedetur. Voluit ad haec ut Superiores quatuor Ordinum Mendicantium, necnon Bernardinorum Collegiis Claustrariis, aliorumque Collegiorum, in quibus praerogative theologiae, ad Curiam venire haberent, ut ipsis ibidem praerogaretur, ne si, qui in eorum Collegiis aut Domibus sacram Theologiam praerogant, ullam ex propositionibus censuratis praerogarent aut susciperent: Quod sine mora ad instantiam Procuratoris Regis procederet ad informationem eorum, qui hanc Bullam imprimerent, aut publicarent, & praesentis Archiepiscopi contravenient, injungentes Stephano Sainctor, & Petro Brillac Consiliario Regio, ut una cum aliquo ex Substitutis Procuratoris generalis Sabbato sequenti interfuerint congressui Facultatis Theologiae ipsam Facultatem exhortantur, ut continet suas Censuras, ubi occasio se offerret, eodem zelo, quo hactenus praesens, ac una praesentis faciens Arretum, & Regiis Facultatis inferiori, Denique injungitur, ut hoc Arretum Parliamenti mittatur ad omnia Tribumalia, & Universitates sub districtu ipsius Parliamenti, ut ibidem praerogaretur, publicetur, & registratur, injungens Substitutis Procuratoris Regis, necnon Rectori Universitatis invigilare, ipsamque Curiam intra menssem de omnibus informare, prout haec omnia in ipso Arrelo exprimitur, integrum exhibetur in Appendice sub *lit. II*.

In confirmatam hujus Arreli designato die Sabbati prima Augusti, comparuit in Congregatione Facultatis Theologiae Petrus Brillac, eamque certiorum reddidit, de protectione Regia adversus ea omnia, quae occasione Censurarum contra liberos *Jacobi de Verant, & Amadei Guzmanii* attentari possent, eamque exhortatus est nomine Parliamenti, ut zelum, quo hactenus praerogavit, continuaret, ut per suas Censuras alius praerogaret, atque quodammodo moveret & incitaret, ad conservanda pristina Ecclesiae Jura, quae ipsam in suo splendore retinebant, & Sedem Apostolicam in suis legitimis praerogativis: ut latius in ipso Discursu, qui integer exhibetur in Appendice sub *lit. KK*.

Post hunc Discursum, prolixiorum habuit Dominus de Harlay Substitutus Procuratoris Regis, patris sui, in quo fufus discursus de nullitatibus hujus Bullae, ac de iustitia harum Censurarum, necnon de auctoritate, quam haec Facultas in censurandis libris & Doctrinis ab antiquo habuerit, quantopere haec Facultas Theologica tam apud Reges, quam apud Pontifices in pretio fuerit, & quantum eius Censuris & iudicio delatum fuerit. Integer Discursus exhibetur in Appendice sub *lit. LL*.

Quemadmodum ex Litteris Pontificis ad Regem Christianissimum, necnon ex ipsa Bulla nequaquam obscurum est, praecipuum offensorem & indignationem Curiae Romanae contra has Censuras fuisse ob Censuram in libris *Jacobi de Verant, & Amadei Guzmanii* propositis ex eo excerptis, necnon ob auctoritatem, quam sibi assumperat Facultas Theologica Parisiensis propositiones censurandi: ita ex praedictis Discursibus coram Facultate Theologica pronuntiatis, necnon Discursu Advocati Regii coram ipso Parlamento, & conclusionibus adversus ipsam Bullam, Arresque super iis sequuto, nequaquam obscurum est, praecipuum causam indignationis & offensum Regiorum Ministrorum contra hanc Bullam fuisse, quod per eam videretur probatae propositiones ex libro *Jacobi de Verant* excerptae, dum Censurae in eas a Facultate Theologica pronuntiae ut temerariae & scandalosae declarantur, & ut ex hominum memoria abolendae damnantur, ac insuper quod per hanc Bullam ipsa Facultas Theologica auctoritate censurandi, qua hactenus gavis fuerat, spoliari videretur.

Liber enim sub nomine *Jacobi de Verant* evulgatus, necnon propositiones ex eo excerptae in hoc unico collant, ut Conciliorum generalium Ecclesiam universalem representantium auctoritatem, non a Christo immediate, sed a Romano Pontifice dependere & descendere faciant, atque ipsam infallibilitatem in fide & moribus non tam Conciliis generalibus, quam Romano Pontifici attribuant, ipsamque Romanum Pontificem ipsi Conciliis generalibus constituant superiorem, adeoque qui nec eorum Decretis costringi possit: Insuper Episcoporum auctoritatem non immediate a Christo, sed a Romano Pontifice emanare, & ab ipso esse dependentem, in ipso libro & propositionibus asserit: Quin & ipsam Regiam Dignitatem & Coronam a Romano Pontifice esse dependentem.

Has similesque Doctrinas in ipso libro ac propositionibus expressas Galli existimabant exitiosas, & Ecclesiae Gallicanae Libertatem plane everfivas, & contrarias Doctrinis & opinionibus ab antiquo constantissime ab Ecclesia Gallicana conservatis & propugnatis. E contrario Romana Curia existimabat per libris illius & propositionum ex eo excerptarum Censuras, auctoritatem & jurisdictionem Romani Pontificis ipsi tamquam Vicario Christi & Petri Successori competentem, & a Christo datam, temerarie & praesumptuosa audacia laesam.

De hac Curiam Romanam inter & Ecclesiam Gallicanam super his questionibus controversia animus non est, nec hujus scripti scopus iudicium ferre; sed id unum ostendere, non tantum in Belgio, sed & in Regno Galliae, usum Placiti super executione Bullarum, quibus libri proscribuntur & censurantur, frequentari, similesque Bullas in Regiis Auditoriis revideri & examinari; earumque promulgationem & executionem suspendi & vetari, si confiteretur earum publicatione & executione Libertes Ecclesiae Gallicanae, inveteratas Consequenter, aut Regia Jura convelli aut enervari posse.

§. II.

Adhuc ut usus Placiti in Regno Galliae ex iis, quae abba sunt occasione Bullarum seu Brevium, quibus praescribuntur respectu quadam Scripta Episcopi S. Petri, & Tractatus de Origine & usu Regalia. Auctore D. Audou.

PODEM die 18. Januarii 1710. prodierunt duo Brevia SS. D. N. Clementis XI. quorum uno praescribuntur tria Scripta Episcopi S. Petri sub hoc titulo: *Mandement de Monseigneur l'Evêque de S. Peter touchant l'acceptation de la Bulle de N. S. P. le Pape Clement XI. sur le cas signé par XL. Docteurs, avec la justification de XXII. Evêques, qui veulent préserver la paix à l'Eglise de France en 1667. se servant de l'expression du silence respectueux, pour marquer la submission, qui est due aux Décrets de l'Eglise sur les faits non révélés, avec les moyens de rétablir à présent cette paix, 1666. ... Nouvelle Lettre de Monseigneur l'Evêque de S. Peter, qui refuse celui de Monseigneur l'Archevêque de Cambrai touchant l'infalibilité du Pape, 1707. ... Lettre de Monseigneur l'Evêque de S. Peter à Monseigneur l'Archevêque de Cambrai, où il justifie le XIX. Evêques, qui écrivirent en 1667. au Pape & au Roy au sujet des IV. célèbres Evêques d'Albi, de Pamiers, de Beauvais, & d'Autun. Réponse de Monseigneur l'Evêque de S. Peter à la Lettre de Monseigneur l'Archevêque de Cambrai, tamquam continencia propositiones falsas, perniciosas, scandalosas, seditiosas, temerarias, schismaticas, erroneas, & sapientes respective haerem, &c. Altero vero praescribuntur Tractatus Idiomate Gallico conscriptus, cui titulus: *Traité de l'Origine de la Régale, composé par le sieur Audou.**

Horum Brevium exemplaria mox per Regnum Galliae spargi & divulgari coeperunt. Hujus divulgationis mox ut Regi Ministri notitiam acceperunt, Brevium illorum temore expensis, ac attendentes hanc divulgationem & publicationem sine praevius litteris Placiti vix Paratis in Jura & Libertates Regni impingere, queras suas super his Brevibus, & eorum divulgatione ad Regium Parlamentum detulerunt; discursumque coram Parlamento super iis habuit Cillelmus Franciscus Joly de Fleury Advocatus Regius, quo expulsi in manus suas incidisse exemplaria praedictorum Brevium, eaque fide vix esse in forma adeo irregulari expedita, utque Clausulae adeo abusu referat, ut reverentia Sedis Apostolicae debita videretur, exigere, ut adhuc merito dubitandum esset, utrum revera haec Decreta a Sede Apostolica emanassent.

Exponit denique singulatis Clausulas in his Brevibus occurrentes, quas praetendit Juribus, ac receptis Privilegiis, ipsius Regni, necnon Libertatibus Ecclesiae Gallicanae contrarias, eoque titulo abusivas, & in Regno non receptibiles.

Inter has occurrunt plures utriusque Brevi communes, ut est illa in primis, quod haec Brevia contineant condemnationem Scriptorum in hoc Regno Galliae impressorum, abique eo quod haec Clausula, vel per appellationem ad Sedem Apostolicam iustitiae devoluta, vel per Regem aut Episcopos ad ipsam delata: monenteque in Brevibus quidem discrete non asseri, ea esse expedita *matru proprio*, ex renore tamen Brevium manifestum esse, ea re ipsa sub hac forma esse expedita.

Contendit autem, quod, si in simili forma expedita Brevia admitterentur, Pontifices hinc praetendere possent exercere auctoritatem & jurisdictionem immediatam in totam Ecclesiam, quam praetensionem sacris Canonibus in Regno Galliae in sua puritate hactenus conservatis contrariari, asserere non dubitat.

Secundo, tamquam abusivam arguit Clausulam utriusque Brevi communem, qua declaratur, argui prohibitionem generali legendi aut retinendi scripta, necnon ipsi Censuris contra legentes aut retinentes communis, omnes consuequendo statum & ordinis personas comprehendendi, etiam illas, quae alias sub generali expressione non comprehenduntur, sed nominatim exprimi debent, & consequenter haec Brevia sub generali prohibitione & Censuris comprehendendi velle etiam Episcopos, Regios Magistratus, quin & ipsam personam Regis.

Tercio contendit, Clausulam, qua executionem horum Brevium committit Episcopis, idque libi Censuris, horum absolutio extra articulum mortis soli Pontifici reservatur, Libertatibus Ecclesiae Gallicanae, ac notanter jurisdictioni Episcoporum esse adversam.

Ut autem hujus Clausulae abusum probet, asserit, has Clausulas non aliter posse considerari, quam sequelas Doctrinae Ultramontanae.

mentariorum sustinentium Papam Ordinarium Ordinariolorum, iudicem supremum & immediatum fori interioris in omni Dicacasi, Episcopum universalem fidelium; quam Doctrinam præcedit & a S. Gregorio iustissime damnatam, & frequenter per Parlamentorum Arreſta reprobata.

Quin & ibidem pluribus offendere conatur, quod, si similes Clausulæ in hac Ultramarinarum opinione fundatæ admittentur, sequeretur totius auctoritatis Episcopalis, necnon Ordinis Hierarchici everſio.

Quarto, tamquam absum absum utriusque Brevis communem notat; quod quoad executionem horum Brevium Episcopis & locorum Ordinariis adjungantur Inquisitores fidei, & his equalis cum Episcopis auctoritas tribuatur exequendi Brevia, quorum executionem præcipue in hoc Regno Galliarum fieri debere ipsa Brevia insinuant, cum tamen in hoc Regno auctoritas hujus Tribunalis Inquisitionis nunquam recognita fuerit nec recognosci possit.

Quinto præten dit, hæc Brevia Juribus Regiis, & jurisdictioni Regiorum Magistratuum adversari, quia in his mandatur Episcopis & Inquisitoribus, ut exemplaria damnatorum scriptorum ad se delata faciant igne absumi, quam auctoritatem in Regno Galliarum Judicibus Ecclesiasticis non competere contendit.

Sexto, tamquam abusivam & Juribus Regni ac Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ adversari proponit Clausulam in utroque Brevis expressam, quæ declarat, per solam publicationem Romæ factam omnes ubique fideles hac prohibitione obstringi, & Censuras comminatas incurrere, nulla alia per Provincias facta publicatione.

Circa Breve vero, quo Scripta Episcopi Sancti Pontii, necnon doctrina in eis contenta damnantur, illud specialiter observat, quod per condemnationem doctrinæ contentæ in Scriptis sub nomine Episcopi Sancti Pontii damnatis, censetur condemnata persona ipsius Episcopi, tamquam qui doctrinam illam damnatam sustinuerit.

Hanc autem damnationem vel eo titulo sustineri & recipi non posse, quod Sententia pronuntiata sit contra Episcopum, qui in sua accusatione nunquam citatus vel auditus fuit; idque super exemplari Scriptorum, quæ quidem nomen ejus præferbant, sed tamen ut sua propria Scripta coram Tribunali, in quo hæc Causa agitata fuit, nunquam recognovit.

Notat autem similes damnationes, licet in nulla etiam privata persona, nec in ullo seculari iudicio probari possit, multo tamen amplius improbanda veniant in Tribunali Ecclesiastico, & in persona Episcopi, cui vigore sui characteris Episcopalis competet iudicare de Doctrina, tamque fidelibus exponere.

Uterius urget, quod, si hæc per Pontificem facta condemnatio ut legitima admittatur, & recipiatur, nihil relinquitur Episcopis Provinciarum Narbonensis (sub qua continetur Episcopus Sancti Pontii) in hac Causa, qui tamen sunt naturales Iudices super doctrina & persona Episcopi Sancti Pontii, tamquam suffraganei hujus Provincie.

Quin si hoc Breve in Regno Galliarum admittitur, & recognoscitur immediata Jurisdictioni, quam hic exercere præten dit Pontifex, sequeretur ut præten dit Advocatus Regius, quod Episcopi, qui iudicare debent de Doctrina & personis suorum Coepiscoporum, nullas alias partes retinerent, nisi condemnationi personarum Episcopi, cujus doctrinam Papa damnasset.

Exponit præterea nullam specialem propositionem in hoc Brevis designari, in qua eadem condemnatio, sed generaliter & indeterminatè damnari doctrinam contentam in Scriptis Episcopi Sancti Pontii; ita ut ipsa damnatio non tantum in particularem aliquam doctrinam hujus Episcopi, sed & in Sententias de

auctoritate Episcoporum in hoc Regno Galliarum generaliter receptas, & quæ in hisce Scriptis ipsarum occurrunt & asseruntur, cadere queat; quin & asserere non veretur, quod si ex tenore hujus Brevis, necnon Clausulis immediatam Jurisdictionem Papæ in totam Ecclesiam præferentibus, & de ipsa condemnatione sit iudicandum, dicendum videretur, quod, dum per hoc Breve Papa intendit condemnare particularem doctrinam Episcopi S. Pontii, quæ erronea esse possit, una condemnare intendat doctrinam de auctoritate Episcoporum in hoc Regno receptam & conservatam.

Cum vero in hoc Brevis non tantum Scripta Episcopi Sancti Pontii, & doctrina in eis contenta damnantur, sed præterea Pontifex declarat, quod contra Auctorem libellorum eorumdem prætradit sibi duntaxat potestate procedere intendat, etiam eo exparte hoc Breve sacris Canonibus & Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ, moribusque in Regno receptis, adversari contendit; eo quod nequaquam obſcurum sit, Pontificem prætereunde Causas Episcoporum etiam in prima instantia ad Sedem Apostolicam spectare, quod sacris Canonibus, ac Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ Episcoporum Causas deferentibus iudicio Episcoporum suffraganeorum vel Comprovincialium omnino adversari, sulus ibidem asserere conatur.

Circa Breve, quo condemnatur *Traſſatus de Origine Regaliæ*, specialiter monet advertendum, adeo generaliter doctrinam hujus *Traſſatus* damnari, ut si Breve hoc recipiatur, facile apprehendi possit, ipsum Jus Regaliæ esse reprobatum, sed vel præcipue Censuram contra doctrinam hujus *Traſſatus* directam videri adversus universalitatem ipsius Regaliæ declaratam per speciale Edictum Regium de anno 1673. atque hinc concludit, Breve hoc vel eo titulo non posse admitti tamquam Juribus Regiis omnino adversum.

Hoc Discursu finito, nomine Procuratoris Regii conclusus supplicans, ut Parlamentum per suum Arrestum mandaret suppressionem exemplarium, sive manſcriptorum, sive impressorum præten sorum Brevium, necnon fieri informationem contra impressores aut distributores exemplarium eorumdem Brevium; ac more solito hac occasione reiterari inhibitionem distrahendi aut divulgandi ulla Bullas, Brevia, vel Rescripta Curie Romanæ sine prævisis Litteris Patentibus in Supremo Consilio Regio expeditis, ita una mandetur, ut præſens Arrestum publicetur, & contentis locis affigatur.

Et ne tamen per hoc Arrestum præten di possit, particularis Episcopi Pontii doctrina in his scriptis contenta probari, monet huic postulo Arresto apponi posse Clausulam, quæ declararet, Curiam nolle per hoc Arrestum eam doctrinam Episcopi S. Pontii approbare, similisque Clausulam possit adici quoad doctrinam contentam in *Traſſatu de Origine Regaliæ*.

Hoc Advocati Regii Discursu, necnon Conclusionem capta per Procuratorem Regium in Parlamento viſis & discussis, prodit censuram Parlamentum Arrestum conforme in omnibus præſatas Conclusioni, Integer Libellus una cum Arresto ipsius Parlamenti exhibetur in Appendice sub *lit. MM.*

Hoc Arrestum evincit, Ministros Regios usque in hunc diem admodum sollicitos esse, ut hoc Jus Placiti sive *Pareatis* integrum in sua generalitate quoad omnes Balias seu Rescripta Curie Romanæ conservetur.

Insuper ex eodem Arresto, uti & ex Discursu Advocati Regii patet, usum Placiti sive *Pareatis* & in hoc Regno dirigi & impendi, ut præcaveatur, ne precipitem Bullarum aut Rescriptorum Curie Romanæ publicationem vel executionem, jura Regia, & inveteratæ Regii Consuetudines, necnon Ecclesiæ Gallicanæ Libertates evertantur.

P A R S Q U I N T A .

DE USU PLACITI REGII SUPER BULLIS DOGMATICIS.

C A P U T P R I M U M .

Exponitur quondam censatur Decretum dogmaticum, & quæ auctoritas circa Decreta dogmatica Principibus competere possit.

§. I.

Quid intelligatur per Bullam dogmaticam?

BULLA dogmatica proprie dicitur a Dogmate seu Doctrina, quæ per Bullam tamquam Fide credenda & populo proponenda debetur; vel e contrario tamquam hæretica, erronea, profcutoria.

Huiusmodi sumpta Bulla dogmatica nequaquam comprehendit Constitutiones aut Decreta, quibus morum disciplina vel Ecclesiastica politia, sive aliqua ad illam pertinentia præscribuntur.

Similes enim Constitutiones seu Decreta non tam dogmatica, quam Disciplinæ Decreta dicuntur.

Hac distinctione utens Synodus Tridentina Decreta ad Disciplinam morum spectantia inter Decreta Reformationis reſult, & spectantia a Decretis dogmaticis, quibus fidei articuli continentur, separavit.

Et quia in librum prohibitionem vel approbationem non solet aliquod speciale Dogma tamquam fide credendum, aut ut er-

roneum vel hæreticorum rejiciendum declarari, idcirco quidquid Synodus Tridentina quoad prohibitionem vel approbationem librorum, vel eorum revisionem edixit, id totum inter Decreta Reformationis reſult.

Fatendum quidem est, Decreta quædam, licet duntaxat ad Disciplinam pertinent, atque ita pro temporum, locorum, & personarum diversitate varia & mutationi obnoxia, posse esse conducibilia ad Fidei & Doctrinæ puritatem conservandam & stabilendam, sed tamen quia nullum Fidei Dogma tamquam a Deo revelatum proponunt, aut definiunt, proprie dici non possunt Decreta dogmatica, seu Decreta Fidei nulli mutationi aut variationi obnoxia; sed inter Decreta Disciplinæ referenda sunt, quæ pro temporum, locorum, ac personarum conditione ad conservandam Fidei integritatem & puritatem possint esse convenientia, vel non convenientia, atque ita tamquam Decreta Disciplinæ mutationi obnoxia (§. 2.).

Huiusmodi Decreta sunt non tantum ea, quæ librorum prescriptionem concernunt, sed & illa, quibus interdum pro locorum & temporum conditione vetatur; ne quis in hac vel illa materia dogmatica utatur certis terminis vel expressionibus,

(*) Hanc Episcopi sententiam aggressus est Eminentiſſimus Cardinalis De Bili, Episcopus Maldensis, in suo Documento Rationali, anno 1720.

eo quod hoc vel illo tempore & loco termini illi vel expressiones facile nata sint inducere in errorem contra Fidem, ubi alio tempore & loco a similibus terminis & locutionibus, nullum metuentium esset erroris periculum, eo quod ejusmodi termini & expressiones eo loco & tempore ab omnibus in sensu vere Catholico intelligerentur & acciperentur.

Dum igitur quæstio est de Bullis dogmaticis, illæ duntaxat vere Dogmaticæ dicenda sunt, quibus certum & determinatum Dogma ut credendum, vel ut rejiciendum fidelibus proponitur.

§. II.

Principes non sunt Judices Fidei.

INDUBITATUM est, examen ac decisionem Fidei Ecclesiæ, & ejusque Ministris, non autem Principibus laicis esse a Deo conceditum, juxta illud S. Leonis: *Sicut Reges præsumunt in causis sacculi, ita Sacerdotes in causis Dei*. Et illud Gregorii II. in Epistola ad Leonem Imperatorem: „Scis, Imperator, sanctæ Ecclesiæ „Dogmata non Imperatorem esse, sed Pontificem, qui tuto „assolens Dogmata tradere: idcirco Ecclesiis præpositi sunt „Pontifices a Reipublicæ negotiis abstantes; & Imperatores „ergo similiter ab Ecclesiasticis abstinent, & quæ sibi commissa sunt, capessant.“

Hac de re Osius Cordubensis Episcopus serio monuit Constantium Imperatorem in Litteris ad eum datis (quas refert S. Athanasius in Epistola ad Solitarios): „Tibi Dens inquit Osius „Imperium committit, nobis quæ sunt Ecclesiæ, concedit; „& quemadmodum, qui tuum imperium malis oculis carpit, „pit, contradicit Ordinationi divine, ita & tu cave, ne quæ „sunt Ecclesiæ ad te trahens magno crimini obnoxius fias; „criptum est: *Quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei Deo*“; „*Matth. cap. 22. vers. 21.*“

Verissimum igitur est, Principes in rebus Fidei Judices non esse, atque eatenus ad ipsos non spectat Fidei Dogmata ad suum examen revocare, ut de illis tamquam Judices decernant aut definiant. Nec id unquam Principes Catholici sibi attribuerunt, sed ipsos Pontifices & Episcopos, atque Ecclesiæ Pastores Judices Doctrinæ nunquam non agnoverunt.

Atque ad simile examen pertinet illud Joannis Papæ apud Gratianum in Canone, si Imperator Dilecti 66. „Si Imperator „Catholicus est, filius est, non Pater Ecclesiæ: quod ad Religionem competit, dicere ei convenit, non docere.“

§. III.

Quas partes habuerint Principes in Conciliis, in quibus de Fide agebatur, necnon in definitorum confirmatione & executione?

QUANTUMVIS Ecclesiæ nunquam recognoverit in Principibus & Magistratibus sæcularibus auctoritatem decidendi articulos Fidei, nec legamus Principes Catholicos in Judices aut arbitros Fidei, sive unquam crevit, diffusi tamen nuntius possimus, pampidem non exigas fuisse Principum partem in dirigendis Ecclesiasticis Conventibus, in quibus de Fide agebatur, quibus Imperatores & Principes per se vel per Oratores suos intervenisse constat ex Actis & historiis Conciliorum, & testatur ipse Nicolaus I. ad Michaelem Imperatorem his verbis: „Imperatores Synodalibus Conventibus interfuerunt, „in quibus de Fide tractatum est, quæ universalis est, quæ „omnium communis est, quæ non solum ad Clericos, verum „etiam ad Laicos, & omnes omnino pertinet Christianos.“ Extat hoc fragmentum Epistolæ apud Gratianum, *Dilecti. 96. Canone Ultimum*.

Neque tantum partes suas interposuerunt Imperatores & Principes, ut ordo debitus in his Conventibus servaretur, atque tumultus & similitates compescerentur, omniaque tranquille peragerentur; sed insuper quid ageretur, & modum, quo in decidendis Dogmatibus in his Conventibus procederetur, observabant, omnem tamen Episcopis tamquam Apostolorum Successoribus judicandis & decidendi libertatem super articulis Fidei conservantes.

Quæ tandem in his Conciliis rite decisa & iudicata esse videbant, ipsi sua quoque auctoritate muniebant, ipsi Concilio definitionibus subscribendo, vel etiam suis Legibus & Edictis eorum executionem & observantiam urgendo.

Id autem potissimum desiderabant Patres, ut mediante Principum subscriptione etiam laici facilius ad suscipiendas Conciliorum definitiones inducerentur & allicerentur.

Hinc Patres Concilii Arausiaci II. postquam contra Hæresim Pelagianam, ejusque reliquias veritatem Catholicam de peccato Originali, libero Arbitrio, Gratia necessitate, & divina Prædestinatione, 25. Canonibus expressissent, subiungunt: Et „quia definitionem antiquorum Patrum, nostramque, quæ fuit „pra scripta est, non solum Religiosis, sed etiam laicis medicamentum esse & desideramus & cupimus, placuit, ut eam „etiam & illustres & magnifici viri, qui nobiscum ad præfatam festivitatem convenerunt, propria manu subscriberent.“

Desiderio Patrum obsequiosos fuisse viros illustres, probant eorum subscriptiones, quæ ad calcem hujus Synodi apostolice leguntur *tom. 4. Conciliorum generalium, columna 1673. Editionis Labbeanae*.

Quin & definita, ut promptius executioni mandari, & in omnium notitiam deduci possent, auctoritate Principum promulgari Patres Synodi desiderabant.

Qua de re fides fiat Epistola prioris Synodi Ariminensis, in qua ad Constantem Imperatorem Patres illius Synodi adhuc Catholice ita loquuntur: *Imperator Constante ab obitu suo dignæ omni memoria, hæc Fidem omni cura & diligentia conservatam promulgavit*.

Omnia quoque ad Conciliorum fidem faciunt, quod Principes Conciliorum Decreta etiam in materia Fidei sua auctoritate confirmant & muniverunt.

Et quam utilem, immo pene necessariam pro felici & prompta definitorum executione hanc Principum confirmationem sive approbationem crediderint, significant Patres Concilii generalis Constantinopolitani ad Theodosium Imperatorem: „Rogamus „(inquit) tuam Clementiam, ut per Litteras quoque tuæ „pietatis confirmetur Concilii Decretum; ut sicut Litteris, „quibus nos convocasti, Ecclesiam honore prosequutus es, „etiam finem eorum, quæ decreta sunt, obseques.“

De hac confirmatione Imperatoria, ejusque scopo dixit ad Patres Concilii Chalcedonensis Marcianus Imperator: „Nos ad „Fidem confirmandam, non ad potentiam ostendendam exemplum „plo religiosissimi Principis Constantiniani Synodo interesse volumus, ut veritate inventa, non alitra multitudine pravis dogmatibus, atrata discordet.“ Referuntur hæc verba Marciani apud Gratianum *Dilecti. 96. Canone*; Nos ad *Edem. (a)*.

Neque hæc olim tantum, sed & in novissima generali Synodo, quæ Tridenti habita fuit, observata sunt. Mandato enim Caroli V. quo tribus Oratoribus vires suas commisit, ita continetur actorum Concilii Tridentini *sess. 23.* „Nostrium locum „ut Oratores & Mandatarii nostri habere, res & negotia Religionis & Fidei, & alia quæcumque in prædicto Concilio tractandi una cum aliis, & per omnia adesse, consilium, „votum, & Decretum nostro nomine dare, imperdiri, atque „interponere.“

Cui simile est Ferdinandus Cæsaris Mandatum datum die prima mensis Januarii anno 1552. „Locum & vires nostras in „omnibus Sessionibus, Consultationibus, Deliberationibus, Traditionibus, & Actibus obnitere & gerere; Consilium, Suffragium Votum, & Decretum nomine nostro dare, ferre, „& interponere, alique omnia & singula agere, tractare, „exercere, concludere, & determinare possint & debeant, „quæ ad constituendam vere Fidei & Religionis concordiam „& unionem, ac Christianæ Reipublicæ salutem & confirmationem promovendam facere & spectare videbuntur.“

Ex his compertum est, non minimas fuisse Principum partes tum in dirigendis Conciliis, in quibus de Fidei & Religionis negotiis tractabatur, tum in confirmando, & in exequendo, quæ circa Fidem & Religionem decernantur.

Quin & igitur, Principes ab Episcopis & etiam a Romanis Pontificibus instantes provocatos fuisse, ut sua auctoritate Fidei Decreta & Ecclesiæ Doctrinam munirent, & suis Edictis ad eorum observantiam populos committerent, perquam convicti difficulter ad Ecclesiæ obedientiam & potius iudici, nisi temporalibus penis Principum auctoritate constringerentur.

Eo pertinet sermone monitum S. Leonis ad Imperatorem sibi cognominem: „Debes (inquit) instantem advertere, Regiam prestatem tibi non solum ad mundi regimen, sed maxime ad Ecclesiæ præsidium esse collatam, ut ausus nefarius „comprimendo, & quæ bene sunt statuta defendas, & veram „pacem his, quæ sunt turbata, restitues.“ *Epist. 125. cap. 3. Edit. Quenell.*

Et illud S. Gregorii ad Genadium Exarchum Africæ lib. 3. *Regis. Epist. 7.* „Scito, excellentissimo fili, si victorias quibus, si de promissis vobis Provinciæ securitate gloriamini, nihil „vobis magis ad hoc proficere, quam zelare Sacerdotum vitas, „& intestina Ecclesiæ, quantum possibile est, bella componere.“

§. IV.

Principes in usu Placiti non præstant se constituere Judices super Decretis Fidei.

QUEMADMODUM olim Principes Conciliis generalibus assensu, eaque dirigendo, ac una cum Patribus deliberando, quæ inter controversia ac dissidia in materia Religionis & Fidei congeneriis modo dirimi & componi possent, necnon Decreta & definita sua auctoritate munientes & confirmantes, eorumque executionem urgentes, nequaquam se constituerunt Religiosis & Fidei Arbitros & Judices; ita hodie Principes volentes per se, vel in suis supremis Auditoriis examinare Bullas Romanas, in quibus Fidei aut Religionis Dogmata desinuntur, nequaquam se præsumunt in Judices Fidei aut Religionis erigere, aut decidere quid fidei credendum, aut non credendum.

(a) Vestigis Imperatorum intulisse Cæsarum Principes testatur Binius in sua Conciliorum collectione. „Leges condere, inquit, post ad Concilium in eorum confirmationem ad Imperatoribus Romanis reges Gothorum, amantur.“

Id quoque fecerunt Francorum Reges. Erenim Clotarius II. Concilium quidem Tridentinum confirmavit. Guntramus sua auctoritate executioni mandata & promulgari curavit Canones Concilii secundi Massicensis. „Cumque „ita, inquit, quæ hujus Edicti tenore decreverimus, perpetuamque volumus „custodiri; quia in sancta synodo Massicensi hæc omnia, sicut nobis, „inductum deinceps, quæ posterius auctoritate vulgamus.“ *Tom. 5. Conciliorum, col. 291.*

(b) Eadem auctoritate & jura sua faciunt Principes, & divina mentur. Habet Rex cælestis, inquit S. Petrus III. necnon. Reges sui, namini Imperatores. Consultatur Epistola Concilii Constantiensis, quam eorundem Collectionum præmittit Labbeus.

dendum sit, sed duntaxat suo examini has Bullas seu Constitutiones subijci præstentur, priusquam in suis respective Ditionibus & Territoriis per *modum Legis* promulgentur & executioni mandentur.

Aliud enim longe est, Principem se interponere promulgationi novae Legis per suas Provincias, eiusque executioni, & aliud velle iudicare de ipsis Articulis & Dogmatibus, five quid de fide credendum, vel non credendum definire; uti enim Sacerdentes dictum est, nunquam a Principis officio alienum esse existimatum est externum illud jus, quod consistit in imperando, coeundo, promulgando pacem custodiendo.

Licet enim supponatur Decretum aliquid rite conceptum esse in materia Fidei aut Religionis, in quantum speiatur nudam Fidei declarationem, sive quid de certo & speciali articulo Doctrinæ sit sentiendum; plurima tamen circa modum & normam promulgationis & executionis occurrere possunt, quæ Principis possunt merito requirant.

Cum enim ad iura dictum est: Principis officium sit Republicæ tam Ecclesiæ quam Civis præi & tranquillitatem conservare, eque omnia, que tam turbare possent, prævenire, consilium tamen ipsa Fides & Religio Catholica sistit, iure ac merito contendunt Principes Decreta Romanæ etiam, Fidem aut Religionem spèctantia ad examen esse revocanda, & Placito iura firmanda, priusquam per suas Ditiones in modum novæ legis promulgentur, aut populus ipsi subiectis illis adstringatur, ad ea eorum observantiam per Censuras, aliave media compellatur.

Etiam cum Principes edixerunt, nullum Decretum Romanum esse publicatum, priusquam in Regis Auditorio fuerit visum & examinatum, & Litteris Placiti munitum, uno interderunt precavere, ne quidquam in suas Ditiones intraderetur, quod paci publice obesset, & ne forsitan prædictæ Fidei Rursus & Privilegia Provinciarum cum notabili populi perturbatione & publicis incommodis inverterentur, vel nonnupquam Subditi per violentiam opprimerentur, eumque esse unicuique Placiti scopum & fundamentum *part. 2. cap. 1. offensum est.*

Hæc porro incommoda non minus ex Decretorum, vulgo dogmaticorum, quam cæterorum præcipiti promulgatione & executione merito timenda esse, Capite sequenti ostendetur.

C A P U T II.

Ostenditur unde contingere queat, ut publicatio
& executio Decretorum dogmaticorum
in Jura publica impingat.

§. 1.

*Ostenditur id contingere posse ex modo publicationis,
seu propositionis eorumdem.*

INDUBITATUM est Ecclesiam Catholicam eandem semper & ubique Eide[m] ex Traditione Apostolica, sive scripto, sive sine scripto conservasse, nec circa articulos Fidei quidquam novi post tempora Apostolorum accidisse.

Uterius certum est, nequaquam necessarium esse ad hoc, ut quæ Fide divina Dogma aliquod revelatum credere debeat, Dogma illud aliqua positiva Lege fuisse ipsi propoliū aut intimatum; sed sufficere, ut quacumque ratione ipsi constet; articulum illum, sive scripto, sive non scripto a Deo esse revelatum, & ab Ecclesia declaratum & definitum.

Itaque nequaquam dependet a publicatione vel executione Decreti seu Bullæ dogmaticæ, ut quis Dogmati assensum fidei præbere teneatur; eo quod præveniendi omnem publicationem & executionem teneatur quis Fide divina credere Dogma, quod ipsi sufficienter conflatur ex divina revelatione esse traditum.

Quapropter Placitum Regum nequaquam spectat ipsum Fidei assensum præladum Dogmati, de quo fidelibus sufficienter constat esse divinitus reatum; sed duntaxat externum illum, quod consistit in ipsa Dogmata externa propositione, publicatione, & executione, quibus ipsi fideles ad proficuum externum datum Dogma constringuntur, vel circa moxum, quo illud populo proponitur, quod externum plane posivum est; nec ipsum Fidei articulum [secundum le consideram, & proat divinitus revelatus est, attinge (a).

Hinc licet Dogmata Fidei ubique & semper sint eadem, tamen modus quo populus hanc Dogmata proponuntur, & populus ad professionem populi Dogmatum constringitur, varius esse potest, & plurima occurrere possunt, quæ uno tempore & ani populo convenient, & alio tempore & populo plurimum obesse. Exempli causa, Dogma Fidei esse professionem Spiritus-Sancti non tantum ex Patre, sed etiam ex Filio (semper agnovit Ecclesia Catholica; at modum, quo Dogma illud populo credendum proponeretur, variis fuisse non ignorat.

Scitur enim in primis Patres Concilii Constantinopolitani I. in Symbolo Fidei populo proposuisse Processionem Spiritus-

Sancti ex Patre, sed processio Spiritus-Sancti ex Filio nominatim non exprimebatur.

Hoc Dogma processionis Spiritus-Sancti ex Filio in Symbolo Constantinopolitano saeculo sexto in quibusdam Ecclesiis Hispaniae insertum, atque una cum Symbolo fuisse populo propositum habetur ex Concilio Toletano III. in quo Gorthi in Hi-

Ipſa, abjurata Arianzæ hæreſeos perfidia, orthodoxam Fidem proficiuntur. In hoc Concilio non tantum Anathema dicitur ei, qui Spiritum-Sanctum non credit, aut non crediderit a Patre & Filio procedere, ſed inſuper hic articulus inferſus legitur Symbolo Conſtantinopolitano, quod ibidem recitari jubetur hiſce verbis: *Et in Spiritum-Sanctum ex Patre & Filio procedentem.*

Tametsi aliae Ecclesiae non minus quam Hispanicae articulum illum ut Fidei Dogma agnoscerent, nequaquam tamen illum Symbolo fidei addendum putaverunt, neque ante laicum nomen Ecclesiae Gallicanas eam additionem admisisse legimus.

At tandem sub initium sæculi nostro tempore Caroli Magni accessit in Ecclesiis Gallicanis invasivæ, sed ab Ecclesiâ Romanâ non adimulâ, immo rejectâ, fuisse, idem fieri collatio, quam cum Leone III. ab Legati Caroli Magni relata tomo VII. Conciliorum generum *columna* 1194. *Edit. Labb.*

Ex hac ratione constat, Leonem III. agnovisse processionem Spiritus-Sancti ex Filio esse Dogma Fidei, sed additionem in Symbolo Fidei per articulum *Filioque* nequaquam probavit; ratus nefas esse, quidquam citra Ecclesiâ Universalis definitionem in Symbolum Fidei addimere.

[illegible]

„preludium“ „fufidentibus Legatis, ut vox *Filiox* „nox peritus
non expungatur, ne videtur id eam contra Fidem, sed
ut paulatim in Palatio intermitteretur, quatenus aliae Eccle-
siae cum vocem decantare eius exemplo decerneret; respondit
Pontifex: „ Si primumquam ita cantaretur interrogatus eſſem,
„ ne intereretur, uique reſponderim: at nunc, quod tamen
„ non affirmando, ſed voſumque pariter tractando dico,
„ quantum menti occurrit, ita mihi videtur poſſe utrumque
„ fieri, ut ſi in Palatio non cantaretur, in aliis Eccleſiis
„ tamen non cantatur, cantandi conſuetudo ejuſdem Syn-
„ boli intermitteretur, ſicque fiat; ut quod idipſum ut can-
„ taretur, non quolibet imperantis auctoritas, ſed potius id
„ addendiſſet, quod velis, ſi dimittatur a vobis, dimittatur ab
„ omnibus; & ita forſitan, quantum eſſe poteſt, non incon-
„ grue utrumque fieri poſſit, ut quod jam nunc a quibuſ-
„ dam prius ſcientiſſimis recte creditur, credatur, & tamen
„ licite a cunctis conſuetudo ſine cuiuſque ſedis leſione tol-
„ latur.“

Verum vox *femel* admissa revocari non potuit, immo pro-
pagatus est ejus usus ad alias Ecclesias, etiam Romanam, adeo
ut *femel* saeculi nostri lirem de hac additione moveret
Lathius Porphyrus. Praeterea, quod *femel* ac *pötel* cum
Michael Cerularius circa medium saeculi undecimi sub
Leo^{no} Papa IX. Ab hac voce deventum est ad *Döma*
templum, quod fuit seminarium, & praecipuus praetextus fuisse
hichnatis Graecum a Latinis, quod & modo infemificum:
et val hinc intelligi liceat, quam difficile sit circa formulas
Fidei & Religionis aliquid mutandum veniat.

Tametsi igitur Decretum aliquod, in quantum continet ipsum Dogma fidei, ab omnibus & ubique recognoscere debeat, fieri tamen potest, ut formula seu modus, quo proponitur haec populo vel hoc tempore, minime conveniret, ut proinde vel hoc ex capite Decretum, priusquam publicetur per modum Legis, & populo imponatur, examinari queat, num hoc vel illo modo publicari & populo exponere conveniat.

Et ut exemplo recentiori utamur, cum abfoluto Concilio Indentino **Papae IV.** **Papa** edicere & promulgasset novam formulam Fidei ab omnibus indifferenter fidelibus, praestandam, tamquam Synodus Provincialis Caneracensis anno 1866. *rit. i.* cap. 1. *et* *cap. 2.* *statuit* ab omnibus Ludi-Magistris, Typographicis, Bibliopoliis, & qui libros quomodolibet diffrabant, applicaretur, Regie Majestati ut idem mandare velit de iis, qui ad gerendos Magistratus aut alia officia, tam in urbis, quam in pagis assumuntur : Philippus II. Rex Catholicus, postquam Decreta hujus Synodi in suo Concilio Privato examinari & discuti jussisset, tandem Edicto suo Synodi Decreta **ful** cere limitationibus & modificat. onibus confirmavit, atque circa professionem Fidei **am** adiecit modificationem, ut in primis a Magistratibus & Officiariis suis emitti jussit voluerit professionem Fidei, sed non juxta Formulam Pio IV. conceptam & vulgatam, sed juxta breviorum Formulam in ipso Edicto expositam.

Insuper tamen ipsa Synodus Cameracensis conformiter ad
plani Bullam Pii IV. statuisse, professionem Fidei ab omni-
bus indifferenter Ludi-Magistris, Typographis, Biblio-
p. 2
is, & qui libris quomolibet distrahant, tam viris quam
mulie.

(a) Ex ea Theologia duo incommoda nascuntur: 1. quidem fideles re-
merentur interius credere dogma, quod non teneantur profiteri; id pro-
fecto adversari videtur doctrinæ Apostoli ad Rom. cap. 10. vers. 10. *Corde*
nostrum creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. 2. In fidei
professione uniformitas non potest necessaria. Hac autem doctrina confen-
dire non videtur cum veteri Patrum traditione.

* *Van-E/pen* Tom, IX.

mulieribus juxta Formulam Fidei a Pio IV. editam emitti debere, in suo tamen Edicto art. 4. voluit quidem Rex Catholicus ab omnibus praedictis emitti Professionem Fidei, sed duntaxat juxta Formulam breviorum in suo Edicto propositam, exceptis solis Magistris Scholarum Latinarum, a quibus eam emitti voluit ad normam Formulæ Pii IV.

Et quidem Professio Fidei non aliter a Magistratibus, ceterisque in Edicto nominatis emitti haecenus consuevit, nisi juxta praedictum Edictum.

Hinc manifestum est, Principem nequaquam existimasse, alienum esse examinare & decernere, qua Formulæ Fidei Professio emitti & proponi conveniat; utque tamen nihil in praedictum articulum Fidei, quos Ecclesia ut tales declarasse constat, immutetur, in ipsa Formulæ in Edicto expressa sit professio omnium articulorum, quos creat & tenet Catholica, Apostolica, & Romana Ecclesia, &c.

Alia contingere potest, ut ob certas circumstantias, puta ob excitatas dissensiones super aliquo Dogmate non conveniat repente populum constringere praeteritum sub gravibus poenis ad assensendum sive profitendum, quid super hoc Dogmate Fidei divina fit credendum; sed potius suaviter prius populum conveniat disponi & instrui super ipso Dogmate, ut ita quodammodo sua sponte ad veritatem Dogmatis amplectendam alliciatur.

Hoc Consilio usus est Theodosius Imperator anno 380. Ut enim populos sibi subiectos muniret contra haeresim Arianam, & in Fide Catholica firmaret, Edicto suo significavit & expressit, quid de Mysterio SS. Trinitatis ipse teneret, & quid ab omnibus tenendum esset, nulla poena adjecta. Edictum integrum habetur l. 1. Cod. de Fide Catholica; recitatque Sotozonus lib. 7. Hist. Eccles. cap. 4. qui & monet ibidem, quod Theodosius ad hanc legem descendit: „cum apud se reputasset fatius esse, ut suam de Divinitate sententiam ipse, suis Subditis palam praedicaret, ne vim inferre videretur, repente invitis, quid colendum esset praecipiendo.“

In hoc quoque sollicitate laborandum & attendendum, ut Fidei Formulæ, ipsaque Decreta dogmatica clavis & specificis terminis ipsius Fidei Dogma fidelibus proponant; ne alias aliquando contingat, ut dum per similes Fidei Formulæ fideles in unam Fidei consonantiam adducere volunt, ipsaque circa Fidei dogmata dissensiones componere & extinguere student, ipsa diffidia & scandala per obcuritatem & æquivocationem magis augeant, & dissensiones excitent.

Nemo ignorat, quantas in partes Ecclesiam sciderint variæ illas Formulæ pro Fide Catholica afferenda, ut praeferebatur, contra Arianos compellatæ, & per Episcopos evulgatæ, idque ob terminos æquivocos, quibus erant conceptæ.

Quis nescit, quantos motus ob suam obcuritatem excitaverit hæc propositio tamquam pro Dogmate Catholico proposita, *Unus de Trinitate pro nobis crucifixus fuit?*

Quidni igitur etiam huiusmodi Decreta Romana vulgo dogmatica revideri in Provinciis poterant, proutque publicentur aut executioni mandantur, ne subinde ob suas obcuritates & æquivocationes non tam sint apta, ut populum in Fide instruant, & in Fidei unitatem fideles coalescant, quam potius ut majores dissensiones circa ea, quæ credenda sunt, excitentur, & populus super eo, quod credendum est, in partes scindatur (a).

§. II.

Idipsum contingere potest & Clausulas Decretis dogmaticis inserias.

PLACITUM Regium nequaquam attingere ipsum articulum seu Dogma Fidei, neque ipsum assensum Fidei, quem ipsi fideles articulo Fidei quacunque ratione ipsis cognito præbere tenentur, §. præcedenti observatum fuit. Sed quia Decreta dogmatica, ut per modum Legis positivæ ad exteriorem professionem alicujus articuli Fidei sub certis poenis populum constringant, debeant adinstar aliarum Legum promulgari & populo proponi, merito inde Principes præcedunt, nec similes quoque Legem in suis Provinciis & Ditionibus posse publicari, & per modum Legis populo suo sine prævio suo Placito imponi.

In primis enim §. præcedenti offensum est, quod licet circa ipsa Dogmata Fidei nihil possit temporum vel locorum varia conditio vel populorum genius, circa modum tamen ea proponendi & exponendi varia possint contingere, quæ publico, salva Fidei integritate, hic & nunc possint obesse.

Præterea quemadmodum in aliis Decretis sive Legibus positivis, ita & in Decretis dogmaticis contingere potest, ut Decretum Romanum, etiam si rem dogmaticam seu punctum doctrinæ designat, una habeat adjunctas Clausulas, quæ Jura Principum & populorum, inveteratos Provinciarum Ecclesiasticarumve usus, aut recepta jampridem & observata Privilegia offendat, unde ipsa Respublica & Ecclesia turbari, & populus gravibus incommodis exponi possit: quemadmodum ipsos Ordines Brabantiae, ubi de promulgatione Bullæ Urbani VIII. contra doctrinam & Librum Cornelii Jansenii agebatur, Archiepiscopus Leopoldum præmonuisse supra parte 4. cap. 3. §. 3. notatum est.

Quid enim si similis Decreti violatores extra Provincias in

(a) Quod si hoc revisionis jus tribuatur Magistratibus laicis, cavendum est ne inde conclusatur Fidei Formulæ ab ipsis posse attingi, immutari, & contrari, ut & ex populorum ipsas vim fieri.

Judicium evocarentur, aut Judicibus in Provinciis illis hærenus non admittis, puta, Fidei Inquisitoribus subderentur, vel poenæ pecuniariae etiam contra laicos decernerentur, aliaque similia præciberentur, quæ moribus & Juribus in Provinciis illis receptis repugnent; quis dubitet, quin ob similes Clausulas Principes similis Decreti publicationem sistere possint, ut quieti publicæ-consulat, aut saltem publicationem ex moderatione admittat, ut didicimus Clausularum, quæ Jura Patriæ & Ecclesiæ violarent, nulla ratio habeatur, quemadmodum Principem Bullas aliquas, quibus liberi prolecebantur, ac relictum Bullam Urbani VIII. in eminenti cum simili moderatione admittisse offensum est parte 4. cap. 3. §. 3. & 4.

§. III.

Sub prætextu definitionis Dogmatis, Jura Regia. inveterata Provinciarum Consuetudines & Privilegia subinde infringi possunt.

Quod jampridem divinitus pronuntiavit Apostolus Hebr. cap. 5. vers. 1. *Omni Pontifex ex hominibus assumptus, & ipse circumdatus est infirmitate, & propterea debet, quemadmodum pro populo, ita etiam pro semipio offerre pro peccatis, libenter agnoscant Romani Pontifices sibi æque ac reliquis Episcopis dictum esse, facientibus se ut homines mortales & Adæ filios infirmitatibus & passionibus humanis esse obnoxios, seque debere non tantum pro populo, sed & pro semetipsis offerre pro peccatis.*

Similiter & de Cathedra Petri, æque ac de Regis Solis verificatur, quod attulit & sanctitas Soli Sanctum non faciat, nec a peccato securum.

Quantumcumque igitur Pontifex Romanus ex dignitate suæ Cathedræ & Ecclesiæ super aliis in Ecclesia sit sublimatus, istidem affectibus & passionibus humanis manet subiectus.

Quapropter, ut etiam fateatur Auditor anonymus libri, cui titulus, *Libertates Ecclesiæ Gallicanæ*, propugnans ex professio auctoritatem Romani Pontificis contra prætenitos articulos Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, contingere potest, quod Summus Pontifex aliquo ulciscenda injuriæ, congregandarum divitiarum, augenda familia, aliove pravo affectu impelli possit ad præcipiendum aliquid sui potestatis limites transcendendi, aut justitiam repugnandi.

Hinc & contingere potest, ut Pontifices muerant sibi Ministros & Adulatores, a quibus dilaant & intelligant ea, quæ suis affectibus & prætenitionibus sunt conformia; quod a prædecessoribus Pauli III. cum ingenti abusu in Ecclesiam invasionem factum fuisse deplorant, & Paulo III. ingenue exposuerunt præclarissimi illi novem Prælati ab eodem Pontifice delecti, & speciali juramento obstricti, ut libere & sine furo sibi exponerent abusus, eorumque fontes in Consilio Tridentino tunc temporis convocato reformandos.

Hi igitur Prælati afferere non dissimulant, principium horum malorum inde fuisse, quod nonnulli Pontifices ejus prædecessores *prurientes auribus*, ut inquit Apostolus Paulus, coacervaverint sibi Magistris ad desideria sua; non ut ab eis discedent, quod facere deberent, sed ut eorum studio & caliditate inveniretur ratio qua id liceret, quod liberet.

Illud insuper notandum hi Prælati, quod Principatum omnem sequatur adulatio ut umbra corpus, difficillimamque semper fuerit aditus veritatis ad aures Principum.

Et si Principum favor facile ad omnia, quæ Principi placere noverant, hominum ingenia contorquet; mirum non est, quod subinvenirent dicti Prælati, inde confectum esse, quod confellum prodiret Doctores, qui docerent, Pontifices, cum esse Dominum Beneficiorum, ac ideo cum Dominus jure vendat id quod suum est, necessarium legem in Pontificem non posse cadere Simoniam. Ita quod voluntas Pontificis, qualicumque ea fuerit, sit regula, qua ejus operationes & actiones dirigantur.

Hos turpissimos Pontificum adulatores graphice depinxit Cardinalis Contarenus (qui & unus fuerat ex delectis illis Prælatibus) in Epistola ad ipsum Paulum III. quod nonnulli inter illos, nimis quodam affectu fuderant Pontificis auctoritatem, amplificare, adeo ut eorum quidam non vereantur dicere, voluntatem Pontificis Regulam quamdam esse, qua ejus actiones dirigantur, neque in Jure positivo confirmando, ut abrogando, aut etiam dispensando, regulam quamquam Pontifici esse constitutam.

Recte advertit dictus Cardinalis, quod, hæc doctrina seu positio adeo falsa, adeo repugnans sensui communi, adeo sit contraria Doctrinæ Christianæ, adeo depravat universi populi Christiani gubernationem, ut nihil periculosius inveniri possit.

Nec ipsi doctissimi poveri Prælati hanc opinionem perniciosam dissimulant, sed aperte fassii sunt, quod ex hac impia adulantium doctrina, tamquam ex equo Troiano eruperint in Ecclesiam Dei tot abusus & tam graves morbi, quibus nunc conspicimus (inquiunt) eam ad desperationem fere salutis laborasse.

Si igitur illa impia quorundam adulatio origo fuerit tot abusus & malorum, quibus Ecclesia ad desperationem fere salutis laborare conspicietur; quidni hæc perniciosa adulatio, & nimia Pontificum hujusmodi adulationi aures præbendi facilitas occasionem dare possit, ut per Bullas dogmaticas sub prætextu afferendi Pontificis auctoritatem, aut conservanda immunitatis & Libertatis Ecclesiasticæ Jura Regia, inveterata Consuetudines, & recepta Provinciarum Privilegia cum plurimorum incommodorum sequela, atque Respublicæ tum

Civi-

Civilis tum Ecclesiastica perturbatione invertebantur, utpote quæ ab eiusmodi adulatores auctoritate Sedis Apostolicæ, aut immunitati & Libertati Ecclesiasticæ contraria esse asseruntur.

S. I. V.

Ex hactenus dictis concluditur Placitum Regium eque requiri ante publicationem Bullarum Dogmaticarum, quam ceterarum Rescriptorum: ejusque usum super Bullis Dogmaticis ab antiquo in Belgio fuisse usitatum probatur auctoritate Joannis Driedonis.

Observatum est supra §. 1. hujus Capituli, sufficere, ut quis articulo Fidei assentiri debeat, quod quocunque ratione ipsi confiter, articulum illum divinitus esse revelatum, ita ut non dependeat à publicatione aut executione Decreti dogmatici ipse assensus Fidei, qui præstantus est ipsi Dogmati hoc ipso, quo quocunque ratione innotuerit, Dogma illud divinitus esse revelatum, sed duntaxat requiri publicationem, ut quis Decreto dogmatico costringatur, quoad ea, quæ respiciunt modum externæ professionis, vel penas in non proficentes in Decreto comminatas, aliavè similia, quæ positiva sunt, & Regium Placitum hæc duntaxat respiciere.

Unde & recte observavit amplissimus ac eruditus Auctor Tractatus de Jure Belgarum circa Bullarum Pontificiarum receptionem cap. 1. num. 19. quod si super Bullis dogmaticis, sola publicatio Romana adhibetur, non ex vi promulgationis, tenebuntur Belgæ, sed ex notitia sua quicque costringitur, qui circa omnem publicationem Dogma Fidei haurit, sed nullæ penæ aut Clausulæ appositæ Fidei decisioni ex tali promulgatione effectum habebunt.

Præterea observatum est, Decreta dogmatica fidei quoad modum publicationis, aliavè externa ipsam Decretorum executionem spectantia, quæque ipsum Dogma Fidei non mutant, eisdem esse rationem cum aliis Decretis, ut proinde merito non mouerit prædictus Auctor loco citato, quod, si Proceribus Ecclesiæ visum fuerit, Decretum pure dogmaticum, id est, in quo Fidei articulus credendus proponitur, promulgare, eam promulgationem fieri, servata veteri forma, ratio exigat; neque enim (ait) materia Fidei hoc singulari adfert, ut quoad ad publicandi ritum omnia turbentur, cum possit, conservatis receptis moribus, res tranquille peragi, & ad notitiam populi perducere.

Probatum quoque est, Decreta Fidei pluribus titulis, non minus quam cætera Decreta, in publica commoda ex præcepti eorum publicatione & executione posse impingere.

Cum igitur non temel in hoc Tractatu, ac notanter parte 2. observatum fuerit, unicuique Placiti Regii scopum esse, ut in commoda præcevantur, quæ ex præcepti Decretorum aut Bullarum Pontificiarum publicatione & executione in Rempublicam seu Civilem seu Ecclesiasticam irrepere possent, manifestum est, Placitum Regium, attento ejus scopo, non minus ratione præviæ ad publicationem & executionem horum Decretorum, quam ceterorum requiri.

Idipsum rectissime observavit jam citatus Auctor De Jure Belgarum: postquam enim monuit, quod Bullas, quæ circa Dogmata vel libros aliquos statunt, non magis, quam Bullas quocunqueque aliam materiam concernentes, sint immunes ab incommotis, quibus Republica & Ecclesia turbari possent, tamquam consequens inferat: „Quas proinde æquum non est eximi à solitis cautionibus & observationibus, quibus nova Decreta munienda sunt, ut sine periculo tranquillitatis in Rempublicam antestantur.

Eundem fuisse sentiam Auctorem, qui de hoc usu Placiti scripserunt, vel inde patet, quod, nullo inter Bullas facto discrimine, usum Placiti super earundem publicatione & executione requiri adest, ejusque usum jam pridem indifferenter super omnibus Bullis usitatum testetur, uti retulimus supra parte 2. cap. 1. §. 2.

Quin & Joannes Driedo Theologus Lovaniensis non tantum de hoc usu Placiti generaliter recepit, sed specialiter de ejus usu super Bullis dogmaticis apud Belgas jampridem usitatum scripsit, & testimonium reddidit libro 2. De Libertate Christiana, cap. 2. ubi tractat & inquit de iniquitate & aequitate humanorum Statutorum & Mandatorum, præmissisque iis, quæ in famosa Bulla Cane Domini pro Libertate & Immunitate Ecclesiastica decernantur, concludit: „potestatem hæc cularem absolute mandare & statuere non posse, ne quisquam pareat Litteris Apostolicis Justitiam aut Gratiam conferentibus, aut executioni mandet easdem: „nam dum hoc fit (ait), directe contra potestatem seu Libertatem Ecclesiasticam, esset eam prorsus tollere & extinguere.

Deinde addit: „Aliud est potestatem facularem mandare aut constituere, ut sine tuo beneplacito & examine nemo pareat hujusmodi Litteris, aut executioni mandet easdem: quod (ait) videretur posse fieri abique contemptu potestatis Ecclesiasticæ, & abique iniuria, & odio aut gravamine seu præjudicio Ecclesiasticæ Libertatis, & S. Sedis Apostolicæ vel Litterarum ejusdem.

In probationem istius addit, quod, „Princeps id posse facere, vel ex privilegio seu commissione Papæ (a), vel (ait) ex causa rationabili secundum congruentiam loci & tempo-

Regii super Bullis Dogmaticis.

„ris, ad sic statuendum & mandandum moveatur propter abusus tollendos.

Nequaquam obscurum est, hujus Theologi mentem fuisse; quantum in se erit, usum Placiti, quem hinc in partibus usitatum cernebat, conciliare cum prædicta Bulla Cane Domini. Num ratio conciliandi sit adequata, hic non inquirimus; sed hoc unum queritur, quid hic Theologus de usu Placiti testetur.

Et quidem postquam recitavit quosdam abusus, qui in Rescripta Romana notanter Beneficiaria irrepere possunt, recte monet, quod potestas secularis executionem Bullarum seu Rescriptorum Curie Romanæ non permittens, antequam sint examinata: „non velit sibi aut Judicium Ecclesiasticarum rerum, usurpare, aut viros idoneos auctoritate Apostolica institutos, impedire, aut super eorum idoneitate Judicium sumere; sed quod velit ad qualificationem Republicæ Statum Ecclesiasticum promovere.

Post hæc monet: „de omnibus Litteris & Mandatis Papæ præsumendum quidem esse, quod his oporteat obedire, modo constet, aut constare debeat. tales revera esse Litteras, a Sede Apostolica emanatas, subsistentibus etiam rationibus & causis, quibus ipse Papa verisimiliter motus inductus est ad præcipiendum.

Postmodum tamen recte animadvertit: „quod hæc presumptio tam violenta esse non debeat, ut non liceat hujusmodi Mandata etiam verissime emanata a S. Sede Apostolica examinare & investigare sollicitè, an eis oporteat obedire. Utque ostendat, id quoque militare in Decretis Fidei, subdit: „unde & Sententia Papæ circa Fidem tanta Consilii moderatione concipi debet, tantaque maturitate patientiæ de coqui, & tanta deliberationis gravitate proferri, ut omnino recta sit credenda: verum quia Papa quatenus homo talem modum deliberationis circa ea, quæ sunt Fidei, potest omittere, & inniti proprio sensui, propriæque prudentiæ, ideo etiam plerumque liceret examinare Litteras Mandatorum Papæ definitis aliquod credendum esse, aut Fidei tenendum.

Perficium est, ex toto contextu Driedonis, quod, cum videret usum Placiti suo tempore ad omnes indifferenter a Romano Pontifice emanantes Bullas se extendere, atque super his examen in Principum Auditoris requiri, priusquam adinstaret novæ Legis publicari & executioni mandari sicerentur, ostendere voluerit, quia ratione coningere queat, quod Decreta, quibus a Papa aliquid de Fide tenendum definitur, examinari possint.

Constat autem ex Fastis Academicis Studii Generalis Lovaniensis per Andream Valerium digestis, Driedonem reamatum fuisse S. Theologus Doctorem anno 1717, adeoque a ducentis circiter annis de hoc usu Placiti jam in Belgio usitato testimonium reddidisse.

Non mirum proinde, quod Consilia Regia sustinuerint, hunc usum Placiti ab antiquo super omnibus indifferenter Bullis etiam dogmaticis a tempore immemoriali fuisse usitatum, quodcumque hunc usum apud Principem ejusve Gubernatorem sustinere & vindicare debuerunt contra importunas instantias Ministrorum Curie Romanæ Principi persuadere nitentium, hunc usum Placiti ad Bullas vulgo dogmaticas extendi non posse, vel ad ceteras Bullarum species esse restringendum. Quæ occasio specialiter se obtulit circa annos 1659. & 1660. occasione Litterarum Philippi IV. in quibus Bullæ dogmaticæ ad hoc Placito eximi videbantur, de quibus parte 4. cap. 4. §. 4. & 5. Ubi una videre est, qualiter Magistratus Regii expulserint & sustinuerint, non minus periculi imminere Juribus Regiis & Subditorum, si Bullarum dogmaticarum publicatio sine prævio examine & revisione in his Provinciis a Principe premitteretur, quam si abique prævio Principis Placito tolleretur aliorum quorumcumque Decretorum publicatio; & usum Placiti super Bullis vulgo dogmaticis non minus ab antiquo fuisse in his Provinciis usitatum, quam super aliis quibuscunque Rescriptis & Decretis, ac propterea ea cum moderatione has Regias Litteras (quas subreptitæ a Rege imperatarias icebant) recepit, ut ipsum Jus Placiti super Bullis dogmaticis reipia integrum conservaretur, quamvis ob reverentiam Principi debitam terminis mollioribus uterentur.

C A P U T III.

Discutitur opinio Francisci Zyppei de hoc usu Placiti Regii.

S. I.

Zypeus fatetur, quod Consilia Regia jampridem Placito subjecerint Decreta Romana, etiam non Beneficialia.

Quotquot usum Placiti Regii apud Belgas ad sola Rescripta privatis data, eaque Beneficiaria restringere moluntur, uni pene auctoritati Francisci Zyppei Officialis quondam & Archidiaconi Antuerpiensis imituntur, credentes ejus præ reliquis majorem in hoc Placiti usu esse auctoritatem, tamquam qui Juris Belgici notitiam & peritiam in multis ostenderit.

Quapropter non inutile judicavi penitus inquirere, quæ fuerit hujus Auctoris de hoc usu Placiti sententia, & quod fundamentum restrictionis hujus usus ad Rescripta tantum privatis data

(a) Superius Capite 3. part. 2. hujus Tractatus demonstravit D. Van Espen non ex privilegio Jus Placiti Principibus competere, sed eorum Principum separabiliter inhaerere, non Principem sui illud adhibere posse, nisi non se ipsum Principatum exuat.

data, æque non omnia, sed Beneficentia tantum, quam restrictionem in sua Analysis Juris Pontificii novi probare quantumvis vacillanter videtur.

In primis agnoscit Zypæus, jampridem usum Placiti obtinuisse quoad omnia passim e curia Romana emanantia Decreta: verum usum hunc, si non errorem, ad opinione nullo Edicto Regio fundatam dicere non videtur.

Quod enim (ait), plerique, qui Roma aliquid accipiunt, Placitum petant, sit, quia ad nomen Placi & minas ingentium multarum omnes privatum forent, nec ob sumptum paucorum auctorum, quo id Placitum impetratur, vitandum, vult aliquis questionem universalem seu omnium iuram privatam solius facere, disputare, inquam, num egeret Placitum, cito an non: sed hæc singulorum in re sua agendi ratio ipsi universæ Jurisdictioni Ecclesiæ præjudicium inferre non potest, ut & tota petendi Placiti ratio, si non sit in gratiam, non præjudicium Ecclesiæ, atque Reipublicæ omni jure, ratione atque potestate destituitur.

Faretur igitur Zypæus, quod Regia Consilia per suos Fideles omnium passim Decretorum Romanorum Placitationem urgent, sive quod multarum exactione cogent quouque ad impetrandum Placitum super Decretis & Bullis Romanis, priusquam ea executioni mandarent, quodque per has Fideles prosecutiones adversus Diplomatum Romanorum executores, privati quique inducerentur ad petendum Placitum.

Itaque, ipso Zypæo fatente, Regiorum Consiliorum jampridem ea fuit opinio, quod non tantum Rescripta prius data, etque non omnia, sed Beneficentia tantum, Placitum Regium requirent, uti contendit Zypæus, sed omnia passim.

At illud mirandum, quod Jurisconsultus Belgæ inculcare non veretur ipsa Consilia Regia, eorumque Fideles, quasi ipsos Subditos Regis in nam inentatione, & multarum indictione cogere irrationabiliter ad postulandam Placitationem nullo Principis Edicto probatam.

Quod autem ait Zypæus, quod, hæc singulorum in re sua agendi ratio ipsi universæ Jurisdictioni Ecclesiæ præjudicium inferre non possit: verum est; sed illud falsum est, quod usus Placiti, quantumvis ad omnia Decreta Romana extendatur, & Principes velint, ut indifferenter omnia e Curia Romana emanantia Decreta Regis Auditoris examinanda & probanda deferrentur, priusquam executionem habere queant, quodcumque præjudicium Jurisdictioni Ecclesiæ adferat; nam ut sapient in hoc Tractatu annotatum est, usus Placiti non tendit ad impediendum Jurisdictionem Ecclesiasticam, vel auctoritatem Romani Pontificis enervandam, sed tantum ad præcedendum, se ex præcipiti disiorum Decretorum executione Ecclesiæ vel Reipublicæ præter Romani Pontificis & Ecclesiæ mentem, in gravia subinde incommoda incidat.

Illud quoque libenter concedimus, quod subdit Zypæus ibidem, ut & tota petendi Placiti ratio, si non sit in gratiam, non in præjudicium Ecclesiæ, atque Reipublicæ, omni jure, ratione, atque potestate destituitur. At illud contendimus, quod tota petendi Placiti ratio sit in gratiam, non in præjudicium Ecclesiæ atque Reipublicæ, uti supra solus ostendimus.

Agnoscit quoque Zypæus, Concilium Tridentinum hic quidem in Belgio esse simpliciter publicatum, sed tamen Literis Regiis, quibus & Episcopis & Regis Consiliis eiusdem Concilii executio demandabatur, insertam fuisse Clausulam, qua Rex declarabat, eam publicationem & executionem cum ea moderatione accipiendam & sciendam: ut nihil immutetur aut innovetur circa Regalia Jura, Privilegia Sæ Majestatis, aut fororum Vassallorum, statuum aut Subditorum, & præsertim circa Jurisdictionem laicalem, Jus Patronatus, indultum seu Jus Nominationum, cognitionem Causarum & materiarum possessionis Beneficiorum, Decimarum possessionum aut presentiarum per laicos, superintendendum & administrationem Hospitalium, aliorumque piorum locorum, denique alia similia Jura; non (inquit) ad contraveniendum dicto Concilio, sed ut executio accomodetur naturæ ejusdemque Provincie.

Videt ergo quod jam tum usus Placiti, etiam probante Principi, haberet, quod Decreta generalia non tantum ipsius Pontificis, sed etiam Concilii generalis per Pontificem Romanum non semel confirmati, sine litteris Placiti & prævio examine publicari non sinescent, immo quod Decretorum executio moderationem & limitationem per Literas Regias sive Placiti acciperet.

Et hæc quidem acta fuisse, priusquam per Philippum II. evulgatum esset Edictum de anno 1574, quo generaliter & indefinitè vetatur admissio seu executio cujuscumque Bullæ aut Decreti Romani, priusquam vel in Consilio Privato vel in Consilio Brabantie litteræ Placiti super ejus executione fuerint obtentæ; ut prout etiam ante hoc Edictum hic in Belgio dubitatum non fuerit, quin super Decretis Ecclesiasticis Placitum Principis requiretur, antequam per modum novæ Legis promulgari & executioni mandari per Ditiones Principis possent, quodque ipse usus Placiti Regium non refringeretur ad Rescripta privata data, etque Beneficentia.

§. II.

An ex Edictis Principum restrictio Placiti ad Rescripta Beneficentia deduci queat, ut opinari videtur Zypæus?

AGNOSCERE debuit Zypæus, usum Belgii jampridem habuisse, ut super omnibus differenter e Curia Romana emanantibus Bullis & Rescriptis litteræ Placiti Regii peterentur; ac

dicere non veretur, quod si, res? ut se habet examinetur; ad nullius Constitutionis, Legique Ecclesiæ promulgationem Placito principali opus esse judicabit, qui non ex præjudicata aliqua opinione, sed ex vero statuere vult.

Rationes (ut asserit) subjungit: nulla enim Principum Edicta id mandant quod Leges Constitutionesque Apostolicas, sed quoad Rescripta tantum privati data; etque non omnia, sed Beneficentia tantum. Quæ enim reperiuntur in libro Editorum Rubrica VIII. De Causis Beneficentibus, omnia tam in enarratis verbis (quæ impulsivæ & finalis causam earum Constitutionum continent) quam dispositionis de Provisionibus Beneficentibus sonant. Hactenus Zypæus.

Sina sunt Principum Edicta sub Rubrica per Zypæum citata, in quorum primo de 12. Septembris 1485. nulla Placiti Regii mentio fit, sed generaliter vetatur admissio ullius Provisionis Beneficentis, ad Reservationem e Curia Romana emanantis propter abusus, fraudes, lordeque, quibus provisiones illæ reperiuntur repletae.

Alterum de 20. Maji 1497. meminit Regii Placiti, vultque nullam similem Beneficii Provisionem aut Reservationem eo eadem fides & abusus admitti, nisi prævio in Consilio Regio fuerit examinata, & Litteræ Placiti in forma debita expeditæ.

Verum igitur sit, hæc Edicta provisiones seu Rescripta Beneficentia duntaxat spectare; sed quid inde concludat, mentem Principis esse, relictis seu generalia per particularia Decreta aliam materiam completentia, ad hoc Placiti jure declarata exempta?

An quia Principes intelligens incommoda ex facili nimis admissione Rescriptorum Beneficentium in suas Ditiones exorta, Magistratus admonet, ut iis remedium apponant, & eorum admissioni invigilent; num propterea dicimus, Principem nolle, ut eandem vigilantiam & cautelam impendant circa alia Diplomata idem aut similibus incommodis lutejcta?

Sane mentem Principis seu Archiepiscopi Philippi non fuisse, per suum Edictum de anno 1497. ulum Placiti ad Rescripta Beneficentia, exque inter partes litigiosa remittere, manifestum est ex Litteris ejusdem Principis datis die 16. Martii 1501. quibus mandat rursu solio edici & denuntiari per totam Flandriam, ne ullus posthac ausu adferat ut in publica Concione denuntiare ullam questionem faciendam, aut libellos indulgentiales sive Indulgentias aiunde in hanc Patriam alias per obtentu Bullæ Litterarum permissionis sive Placiti, quas forsitan a Principe potuissent impetrasse: quas (inquit) omnes Litteras permissionis seu Placiti a Nobis obtemus suspensum, prout & per præfatos suspensas declaramus, quoadque aliter per Nos declaratum fuerit. Epistola integra exhibetur in Appendice sub litt. NN.

Et anno 1503. Procurator Regius expulset, se deprehendisse quoddam, qui se dicebat Commissarius Ecclesiæ Cathedralis B. Mariæ Rhenensis, affixisse ad valvas cujusdam Ecclesiæ in civitate Gandensi quamdam Schedulam, qua continebatur certa Indulgentia, quæ dicebatur jampridem data dictæ Ecclesiæ Cathedrali per Pontificem; esseque verisimile, quod dicti Commissarii etiam alii Ecclesiæ eandem affigere tentarent, idque non obtemus hæctenus Litteris Placiti, in summum præjudicium Regaliæ, & suprenæ potestatis, quod nec permitti, nec tolerari potest.

Ad hanc querelam & Conclusionem Procuratoris Regii scriptum fuit nomine ejusdem Principis seu Archiepiscopi Consilio Flandriæ, mandatum ut similem affixionem nullatenus dissimulet aut permittat, ac per totum Comitatum Flandriæ nomine Principis interdicat, similem fieri affixionem, arrelando vel arrestando faciendo, qui hujusmodi affixionem attentarent, aut attentare vellent, donec legitime docuerint, se Litteras Placiti obtinuisse. Epistola integra exhibetur in Appendice sub litt. OO.

Evidens est ex contextu harum Litterarum, in hisce mentionem fieri de libellis Indulgentiarum, quas ad emulandas fidelium & simplicium elemosinas atate illa circumferebant illi, quos Quæsores nominabant; de quorum abusu plura referuntur in Clementina 2. de Pœnitent. & Remiss. & quos tandem in totum abrogandos casu Synodus Tridentina Sess. 21. cap. 9. de Reformat.

Ex his interim liquet, plane alienum fuisse a mente Principis, quod per allegatum Edictum voluisset ulum Placiti ad totas Provisiones Beneficentias restringere.

Sed & illud falsum est, nullam excari in Belgio Principis Sanctionem, quæ litteras Placiti requirit generaliter super omnibus e Curia Romana emanantibus Litteris, Rescriptis, aut Mandatis.

Extat enim Sanctio Pragmatica Philippi II. Regis Catholici de anno 1574. quam, habita prius consultatione & exquisita sententia Consiliorum Belgii tum Supremorum tum Provinciarum, edidit Rex, qua dilerte vetuit, ne quis ullius argumenti Bullas, aut Decreta ex Urbe Roma, aut a Legatis Pontificis prodeca per Belgium executioni mandare vellet, nisi Litteris Placiti prius comprobata fuerint, vel in Sanctiori Consistorio, vel in Brabantie Consilio. Integra hæc Pragmatica Sanctio exhibetur in Appendice sub litt. PP.

Meminit & hujus Sanctiois ipse Zypæus; sed ut ejus auctoritatem infirmet, addit, sibi non constare hoc Edictum esse authenticum & promulgatum.

Authenticum esse facile reperisset Zypæus, si id scire voluisset; quandoquidem hæc Sanctio sive Edictum Principis ad Consilia Regia jussu Principis missum fuerit, & in publicis monumentis custodiatur, & in Curiarum Registris conservetur.

Quod

Quod & notavit Antonius Anselmo Jurisconsultus Antuerpiensis in suo Codice Belgico, titulo De Litteris Placiti, §. 3.

Quantum ad publicationem neque de hac dubitari potest, quandoquidem ambigi nequeat, quin registratio hujus Pragmaticae in Regis Curiam auctoritate publica facta fuerit, ut conformiter ad eam Curiam Ministri procedere deberent; quae registratio in ejusdem Edicto seu Pragmatica pro sufficienti publicatione habetur.

In hac enim Pragmatica unice de Jure Placiti tractatur; quod Jns cum praecipue tendat ad averteunda publica incommoda, Sanctiones super eo edictae non tam ipsos privatos, quam publicos Regis Ministros & qui super publicis negotiis invigilare jubentur, spectant, adeoque non tam populo, quam his intimandae sunt.

Sicut autem quod Edicta, quibus Curis aut Tribunalibus leges procedendi praescribuntur, foleant ad ipsas Curias seu Tribunalia mitti, atque ibidem publice recitari, & facta lectura, ad perpetuam memoriam registrari, atque hoc modo pro sufficienti publicatione & intimacis haberi, atque ab ipsis Curis & Tribunalibus pro Legibus inviolabiliter & perpetuo servandis reputari.

§. III.

Offenditur quam inepta sit ratio a Zypaeo adducta pro asseruenda revocatione Placiti Regii ad Rescripta Beneficentia privatis data, & quomodo hac rescriptis fundatus erroris scopus Placiti.

ZYPAEUS, postquam insinuavit, Edicta Principum super usu Placiti jampridem edita ac signanter bina illa de annis 1485. & 1497. solas Provisiones Beneficentiarum spectare, ostendere quoque vult, non sine fundamento Principes Placitum super his Provisionibus potius, quam super generalibus Sedis Apostolicae Ordinationibus & Decretis requisivisse.

Beneficentia enim Diplomata (ait), subreptione, gratia, & aliis modis obtinentur, ut incommoda in his frequentia esse possint.

Quoad Ordinationes autem, quae, pro salubri regimine Ecclesiae maturis & repetitis deliberationibus ad tollendos abusus cum magno decore Domus Dei, incremento politicae Ecclesiae, & augmento Justitiae secularis promulgantur "in his illa incommoda juxta Zypaeum non occurrunt.

Ex quibus concludere videtur, non immerito Edicta Principum non nisi ad Rescripta Beneficentia, & abusus circa ea porrigi, non vero ad cursum impediendum, dictarum Constitutionum Apostolicarum.

Verum quidem est, allegata Principum Edicta praecipue edita fuisse ad tollendos abusus, fraudes, sordides, quae circa Provisiones Beneficentiarum & Curia Romana emanantes quotidie magis magisque invalcebant, & in gravissima Ecclesiarum incommoda, necnon Vassallorum & Subditorum vexationem & oppressionem redebant, uti supra notatum fuit.

Præterea & illud verum est, praedicta incommoda non tam frequentem occurrere in Constitutionibus Apostolicis, quae (ut supponit Zypaeus) pro salubri regimine Ecclesiae maturis & repetitis deliberationibus ad tollendos abusus cum magno decore Domus Dei, incremento politicae Ecclesiae, & augmento Justitiae secularis, promulgantur.

Sed si, fatente Zypaeo, Provisiones Beneficentiales, quibus Sedes Apostolica providet Ecclesiae de suis Ministris, a quibus ut plurimum populus salus, & recta Ecclesiarum gubernatio dependet, subreptione, gratia, & sordibus saepe obtineantur, atque propterea incommoda in illis frequentia esse possint; quidam & Constitutiones seu Ordinationes Apostolicas, quae reformationem Ecclesiae vel abusu praeservant, non abniti subreptione, gratia, & fraudibus obtineri, atque inde iidem ad graviores subinde incommodas subiacere possint, quod non uno titulo contingere possit supra ostensum est.

Præterea si scopus & ratio Placiti attendatur, potius ipsa Rescripta, privatis data, eaque non omnia, sed Beneficentia tantum, de quibus loquitur Zypaeus, ab hoc Placito essent exempta, quam Constitutiones generales & Curia Romana emanantes, quaecumque etiam materiam concernentes.

Constat enim Placitum Regium in hoc unum tendere, ut praecaveantur publica incommoda, quae ex praecipui Bullarum, aut Rescriptorum Curiae Romanae publicatione, executione, ut admissione in Rempublicam redirent possent, quemadmodum in praecedentibus suis ostensum est.

Porro indubitatum est, Rescripta privatis data, eaque Beneficentia rarius in publica commoda posse impingere, eo quod non nisi inter privatos res agatur, & si quid subreptionem fuerit, non nisi praedictum privatorum concernet: immo si quae in his sordides se immiscant, haec non solum tam facile publicum inficere, eo quod inter privatos haerent, quandoquidem similia Rescripta publicari & in populo divulgari, aut ut regulæ actionum proponi non consueverunt.

Adhuc similia Rescripta & Provisiones Beneficentiae eodem pene semper stylo atque iidem sub Clausulis consuectae sunt in Curia Romana expediti.

Quapropter ubi semel similes formulae fuerint examinatae, & per Principum Edicta, necnon consuetam proximam per Arresta Consiliorum firmatam Rescripta Beneficentia quoad Clausulas in his occurrentes modificationem suam acceperunt, sine magnis incommodis, aut notabili Republicae seu Ecclesiae seu Civis turbationis periculo, eximi possent ab hoc Placiti usu.

Et quidem in Gallia, tametsi summo cum rigore super omnibus Rescriptis & Mandatis Curiae Romanae usus Placiti serve-

tur, eumque in foem plura continuo emanant Regia Edicta, tamen Rescripta Beneficentia per privatos in consuetam formam obtenta Placito Regio declarantur exempta. Id probat in primis solemne Parlamentum Parisiensis Arrestum de 15. Maji 1647.

In quo, postquam Curia inhibuerat omnibus Archiepiscopis, Episcopis, &c. recipere, jubere publicari aut exequi Decreta, aliae Rescripta Inquisitionis Romanae, quaecumque & omnes alias Bullas & Brevia, sine Placito Regio obtento in supremo Regis Auditório, hanc subiungit exceptionem: ita tamen ut Provisiones Beneficentiarum, & expeditiones ordinariae concernentes Causas privatorum, quae in Curia Romana obtineantur, conformiter ad Ordinationes Regni & Leges Status, sub dicta prohibitionem non comprehendantur.

Hoc Arrestum integrum extat inter Probationes Libertatum Ecclesiae Gallicanae, cap. 10. n. 12.

Eadem exceptio reperitur in Arresto de 9. Maji 1703, dato adversus Mandatum Episcopi Claromontani, in quo post factam inhibitionem recipiendi, legendi, imprimendi, publicandi, aut exequendi quaecumque Decreta, Bullas, Brevia, aliae Expeditiones & Curia Romana emanantes, sine Litteris Regis Patentibus, quibus ipsa publicatio inungitur, in Curia registratis, adjungitur haec limitatio: exceptis Provisionibus Beneficentibus, Brevibus obtentis in Penitentia, aliisque ordinariis expeditionibus concernentibus negotia res privatorum (2).

Eodem ratione hic in Belgio sine Placito Regio passim recipiuntur & executioni mandantur Rescripta Justitiae, Dispensationes Matrimoniales super aetate, aliisque Ordinum Sacrorum impedimentis, & huiusmodi per privatos obtentis; eo quod similia in ordinaria forma expendantur; & non nisi privatos concernant, nec facile ex similibus admissione publica incommoda sint timenda.

Immo admodum verisimile est, etiam in Belgio Rescripta Beneficentia sine Placito Regio fuisse admittenda, & recepta ante Edicta de annis 1585. & 1497. postquam scilicet Principes adventissent, circa Provisiones Beneficentiarum plurima irreperire, quae non tantum in praedictum privatorum, sed etiam in summam Republicam & Ecclesiarum praedictum vergebant.

In priori enim Edicto de 1485, expresse asseritur, per Procuratorem Regium expositum fuisse, per Principes harum Provinciarum hactenus Bullas seu gratias expectativas, aliaeque Provisiones Curiae Romanae super Collationibus Beneficentiarum fuisse admittas in his Ditionibus amplius, quam in aliorum Principum Ditionibus admittas fuisse.

Poll haec exposuit Procurator Regius, quod ex hac facili didicimus Provisionum admissionem & receptionem magni abusus & turbationes provenire in hisce Ditionibus, in magnam gravamen, damnum, & interese, turbationem & vexationem Vassallorum & Subditorum, etiam eorum, qui sunt Status & Ordinis Ecclesiastici, quos abusus & gravamina ibidem nominatim enarrat.

Idem ipsum & sufficienter innuit integer contextus subsequens Edicti de 1497, quo mandatur nullam Provisionem Romanam materia Beneficentia posthac admitti, aut executioni mandari, nisi expeditis & obtentis Litteris Placiti in forma consuectae; idque, ut in eodem Edicto praenotatur, ob magnos abusus, qui in his Provisionibus irreperant, ut maximum Republicae & Ecclesiarum incommodum & perturbationem, necnon Subditorum oppressionem.

Non dubium, quin exceptio Provisionum super Beneficiis expressa in Edicto Philippi Boni de anno 1447, facile poterit praebere occasionem Provisiones Romanas materiam Beneficentiam concernentes in his Ditionibus sine Placito Regio admittendi, quoadusque tandem visum fuit per faciliorem horum quoque Rescriptorum seu Provisionum admissionem & executionem has Provincias & Ecclesias in plura eaque notabilia incommoda incidere, & Subditos, praesertim Ecclesiasticos frequenter per Censuras & evocationes in Curiam Romanam vexari & opprimi.

Et quantumvis sensum tum per Concilium Tridentinum, tum per Principum Edicta & Provinciarum Consuetudines variis Curiarum Regiarum Arrestis firmatas circa Provisiones Beneficentiarum inter Sedem Apostolicam & Ordinarios Collatores, necnon super stylo in Curia Romana servari solito, Clausulisque inferi consuectis ita sit provisum, ut hisce publicis incommodis magnum ex parte remedium sit allatum, nihilominus hactenus praxis Belgii usum Placiti super Rescriptis Beneficentiarum retinuit.

At & illud notum est, hodie Provisiones Romanas in materia Beneficentia a privatis obtentas passim de facili in forma consuecta placetari, eo quod si juxta styllum ordinarium Curiae Romanae expeditae fuerint, spectatis praesertim Regis Edictis, & notatis Provinciarum Consuetudinibus, nihil solet in his Provisionibus occurrere, quod impingat in publica commoda, notanter eo quod quaestiones super his Provisionibus inter privatos incidentes agitari & decidi plerumque soleant in Consiliis Regis, quae Clausulas in Provisionibus Romanis occurrentes, quae Privilegia aut inveteratos Provinciarum mores offendere possint, pro Clausulis nullius effectus reputant, & quaestiones conformiter ad Regia Edicta, Privilegia & mores Patriae,

(2) Revera Expeditiones, quae circa negotia ordinaria Romae obtineantur, executioni mandantur in Gallia sine Litteris Patentibus & Arrestis Parlamentarum. At haec tamen consuetudini excipi debent Arresta, Flandria, & Provincia Provinciae; in his quippe possessio Beneficentiarum rata non habebatur, nisi Litteris supremorum Senatuum, quibus illae Provinciae designantur, auctor approbatur.

zic, necnon ad Regulas Cancellarie & Apostolicas Constitutiones hic ab antiquo receptas decidunt.

His attentis mirum non est, si hactenus in Concilio Brabantie non esset formulæ Placiti aliud pro Bullis Beneficialibus, ut vult Zypæus.

Quandocumque enim similes Provisiones eadem solita formula ex Stylo Curie Romanæ consueverint expediri, nec foveantur similes Provisiones a privatis obtentæ in publica commoda impingere, siquæ frequentiores & quasi quotidianæ, non mirum si habeatur formulæ Placiti super similibus Bullis Beneficialibus.

At simile Formulæ quoad generalia Decreta, quæ Communitatem vel Republicam integram concernunt, & per modum Legis Communitati aut populo publicari & proponi præceduntur, nequaquam facile concipi aut haberi possunt, eo quod similia Decreta non sub eadem formula, nec sub eadem clausula, aut iâ eadem materia sint concepta, necnon facilius in publica commoda impingere possunt, nisi ut minus per litteras Placiti quædam moderatio pro locorum & temporum circumstantiis adhibeatur; & per consequens formulæ Placiti pro variis Decretorum & Clausularum in iis contentarum diversis de concipi & expediri debet.

Trivium proinde est argumentum, quo Zypæus usum Placiti ad sola Rescripta privati data, & quæ non omnia, sed Beneficia tantum restringere nititur, eo quod hactenus (ut ipse preiudicat) post integrum sæculum a primis Editis lapsis & amplius, quædam in Concilio Brabantie esse videtur formulæ Placiti aliud, quam pro Bullis Beneficialibus.

Uterius ex iam dictis sufficienter intelligi potest, quod, inspecto scopo Placiti, potius Rescripta Romana privati data, & quæ Beneficia ab hoc usu Placiti possunt eximi, quam Bullæ seu Rescripta generalia, quæ dum per modum Legis seu Ordinationis ad Communitatem seu populum diriguntur, facilius in publica commoda impingere possunt, & per consequens in his iis illis obtinet scopus Placiti, qui est præcavere, ne per præceptum Bullarum aut Rescriptorum publicationem & executionem Republica seu Civitas seu Ecclesiastica in aliqua publica incommoda incidat, uti supra pluribus expositum est.

§. IV.

Zypæus in restrictione Placiti ad Rescripta Beneficia etque privati data, sibi non constat.

Vidimus §. 1. huius Capituli Zypæum in sua Analyse, ubi ipsum usum Placiti restringere velle videtur ad sola Rescripta Beneficia, agnoscere debuisse, iampridem in Belgio obtinuisse, ut nec cætera Rescripta Curie Romanæ, immo nec Decreta Concilii Tridentini publicari inceptum, priusquam Placitum Regium super iis esset obtentum.

Verum in suis Consultationibus ad casus particulares sibi propositos respondens non tantum testatur, hunc fuisse in Belgio usum, sed insuper adstruit ob defectum Placiti Regii Bullas hic in Belgio non obligare, atque ita usum Placiti super Bullis extra materiam Beneficiarum evidenter approbat, & agnoscit ob defectum Placiti Constitutiones Pontificias etiam generales Belgas non obstringere.

In primis Consultatione 10. de Regularibus, interrogatus utrum Moniales, quibus ex fundatione licitus est egressus, tenerentur hodie recipere clausuram; ante omnia probat Constitutionem Bonifacii VIII. Papæ in cap. Periculoso, de statu Regularium in VI. & per Synodum Tridentinam sess. 25. de Regularibus renovatam, licet generaliter loquentem, hic in Belgio nec fuisse generaliter, nec in omni suo rigore receptam.

Uterius asserit, quod Constitutiones Pii V. & Gregorii XIII, super Clausura Monialium, quævis continens ampliores derogatorias, tamen dicantur in Synodo non publicata hic, aut non recepta.

Pot hęc sibi obiciens Zypæus, quod, in Synodo Provinciali Mechliniensis anni 1607. titulo de Regularibus, cap. 3. dicitur observanda Piana, quæ egressum non permittit nisi tribus ex causis, adeoque ea satis consensu publicata (nam publicatio Ecclesiastica fit in Synodo) & eadem Synodo accesserit Placitum Regium ad Decretorum faciliorem executionem, ut dicitur generaliter in Proæmio.

Huic objectioni ut satisfaceret Zypæus, respondet, quod in eadem Proæmio dicitur, quod articuli Synodi fuerint Principi exhibiti, iisque etiam proponendis Præfati Parlamenti interfuerint: atque

Synodus in iis articulis habebat (inquit) ut Episcoporum conscientia committeretur observantia Clausuræ, qui eam urgerent; prout promptissime vel perveraciam Monialium permittentes: id ergo Principes probaverat, verum Romani subsisterent capite 3. de Regularibus, ne sandimoniales egredierentur, nisi typibus ex causis in Piana expressis eadem inviolabiliter observaretur.

His præmissis concludit: Si ergo Piana & Gregoriana non sint hic recepta, nec assentient Principes, neque Tridentinum hic receptum deroget ipsi fundationibus, atque fundatio Monialibus egressum permittat, Clausura utique iuxta imponendas ibi non est a novitus præcipienda in tempus futurum.

Probat igitur Zypæus Clausuram invitis imponendam ibi non esse, aut Novitis præcipiendam in tempus futurum, ubi fundatio Monialibus egressum permittit, non obstante Constitutione Pii V. quæ Clausuram præcipit omnibus Monialibus, etiam ex infirmitate, vel fundationibus eorum regula ad Clausuram non teneantur, nec nunquam in eorum Monasteriis seu domibus etiam ab immemorabili tempore ea servata fuerit.

Hanc autem libertatem egrediendi, sive non servandi Clausuram, quam hic Monialibus quibusdam vindicat Zypæus, unice fundat & fundari debet in defectu Placiti Regii super receptione & admissione Constitutionis Pii V.

Nec enim prædicta Constitutio Pii V. solummodo fuerat Romanæ more solito publicata, sed insuper auctoritate Pauli V. (cui Synodi Provincialis Mechliniensis Decreta pro obtinenda confirmatione fuerant nomine Archiepiscopi præsentata) expressum fuit inter Decreta Synodi Provincialis Mechliniensis, ut hæc Pii V. Constitutio exacte observaretur, ipsæ Synodi iuxta reformationem Romanam hic evulgata & typis impressa fuerit.

Proinde evidens est, quod in hoc suo Responso non potuerit Zypæus eximere Moniales a Clausura servanda iuxta Constitutionem Pii V. tamen si fundatio earum egressum permittat, nisi una probaret, Constitutiones Pontificias etiam generales nec materiam Beneficentiam spectantes Belgas non obligare ob defectum Placiti Regii.

Quod & evidenter supponunt plurimæ in Belgio Moniales, notantes Ordinis Cisterciensis, quæ Clausuram ad præscriptum Constitutionis Pii V. palam & videlicet ac permittentibus Superioribus non observant.

Rursus Consultatione unita de cognitione spirituali interrogatus Zypæus, an impedimenta per Concilium Tridentinum remissa, sublata sint, ubi illud non est publicatum? agnoscit cum Paulo Layman ibidem citato, credi communis Concilium Tridentinum effectum ipso non obligare in illis Provinciis, in quibus non publicatum, aut confessione aliqua publica receptum.

Atque hinc inferit: adeoque dum Concilium Tridentinum sess. 24. cap. 6. de Matrim. statuit contra Cap. fin. de Resp. ut consistere Matrimonium non possit inter raptam & raptorem, quædam est in potestate raptoris, non censetur indutum, novum hoc impedimentum dirimens, ubi non est Concilium publicatum, aut sic receptum; sic non affici personam, aut Matrimonium irritum, si consensus raptæ superveniat, etiam ad huc existentis sub potestatem raptoris; & sic de similibus Concilii Decretis sua novum positum inducentibus.

Insuper agnoscit n. 6. quod, raræ sint extra Italiam Provincie, ubi Concilium Tridentinum quoad omnia Decretum sit receptum, minime in Francia, sed neque quoad omnia in Hispania, aut Belgio.

Nequaquam obscurum est, Zypæum hic reflexisse ad limitationem Litteris Regiis in receptione Concilii Tridentini expressam, cujus in sua Analyse meminere, ut supra annotatum est, atque idcirco dixisse, Concilium Tridentinum quoad omnia in Belgio non esse receptum, atque quoad illa Concilium effectum ipso non obligare.

Nullatenus tamen in hac sua Consultatione omiserat notare Zypæus, quod Pius IV. per suam Bullam declarasset, omnia Decreta Concilii Tridentini etiam mere positiva, sive ad Reformationem pertinentia compisse obligare & infringere omnes fideles a Kalendis Maii 1564.

Quantumvis igitur Zypæus in sua Analyse, licet admodum vacillanter & obscure videatur usum Placiti ex mente Principis velle restringere ad sola Rescripta privati data, etque non omnia, sed Beneficia tantum, mentem suam clarius exposuit, dum super casibus occurrentibus consultus Responso dedit, aperteque usum Placiti ex mente Principum ad generalia Decreta extendit, atque a Placito Regio obligationem Decretorum dependere adfluxit.

eis. Quare mandamus vobis, cum dicta Serenissima Regina noluit eam administrare in dicto negotio, ut quamprimum providentis, punire reos, & protegere illos, qui se gravatos sentiant: & si Regina Soror nostra venisset ad Vicariam ad relaxandos eos, quos iussisset apprehendi virtute huius mandati, in tali casu vobis serio mandamus sub pena nostrae indignationis, & ne faciatis contra fidelitatem, quam Nobis debitis, ut apprehendatis Duem Ferdinandensem, eius filios, & omnes Consiliarios Serenissimae Reginae Sororis nostrae iubeatis incarcerari in Castro novo in carcere Mallo, ubi optime erunt, quantumvis conqueantur; nec illos relaxabitis ullo modo sine nostro speciali mandato. Et si Regina Soror nostra pretenderet ire ad Civitatem novam ad illos liberandos, mandamus vobis per praefatos & commentarienses dicti Caltri ut arcibus ab ingressu, faciat quodcumque velit; quia permittendum Nobis non est, ut vel frater vel Soror vel alius consanguineus, qualicumque sit, impediatur executionem nostrae Iustitiae, & omnes, qui autem id attentare, debent poenam subire. Quantum ad id quod factum est a Commissario Pontificis, si adhuc ibi sit, & curabitur ut desistat, & retractet omnes actus super dictis excommunicationibus; sed si possibile est, praecedant termini & provisiones Iustitiae in negotio Cellae ad puniendos reos, & satisfaciendum gravatis, sicut dictum est, cum fuerit res turpis pessimi exempli, & digna punitione, videatis intentionem nostram & quid determinaverimus: quare pro nulla re aut respectu humano non patiemini in futurum, ut qualicumque sit, usurperet nostras Regales praerogativas; nam si non tueamini nostram auctoritatem & Dominium supremum, nihil restat defendendum: defensio est iuris naturalis, & uniusque permessa, & maxime pertinet ad Reges, ad servationem suae dignitatis, & ad bene gubernandos suos Status & Regna, & ad eisdem in pace & Iustitia defendendos.

Cum primum appulerit hic Cursor, personas fideles consiliarios in omnibus finibus Regni ad sollicitudinem ingressus & vias, ut si aliquis Commissarius, Cursor, & qualicumque alia persona venisset cum Bullis, Brevis, aut aliis Litteris Apostolicis continentibus Censuras, Interdicta, vel alias Provisiones circa dictum negotium directe vel indirecte apprehendantur, & vobis adstantur dictae Bullae, Brevia, vel Scripta, quae adferent, non permitteat ut eadem praesentent, publicent, aut ullum actum delinquerent. Datum in Civitate Brugensi 22. Maji 1508. (Signatum erat.)

YO EL REY, & paulo inferius, Almazan Secretarius.

Moines de Monastere de la Cava, que vous les favorisiez en nostre nom: & vous avez grandement manqué de votre devoir de ne point l'avoir fait sans en avoir reçu nos commandemens; car puisque le Duc de Ferdinandine, ses Fils & ses Conseillers font faire à la Serenissime Reine notre Sœur de choses, qui embarassent le cours & l'execution de nostre Justice, vous ne devez pas le souffrir. C'est pourquoy nous vous ordonnons, attendu que ladite Serenissime Reine ne veut pas la rendre dans ladite affaire, que vous y pour voyez aussitôt, châtiant les coupables, & protegeant ceux qui se trouvent gravez; & si la Reine notre Sœur venoit à la Vicarie pour retirer les personnes, que vous auriez fait prendre en vertu de cet ordre, en ce cas Nous vous commandons très sereinement, à peine de nostre indignation, & de manquer à la fidélité que vous nous devez, que vous fassiez le Duc de Ferdinandine, ses Fils, & tous les Conseillers de la Serenissime Reine notre Sœur, les fassiez mettre du Château Neuf dans la fosse de Mallo, où ils seront très bien, quoy qu'ils s'en plaignent, & vous ne les relâcherez pour chose du monde sans notre ordre special. & si la Reine notre Sœur veut aller au Château Neuf pour les délivrer, Nous vous ordonnons par ces P-sentes, & à notre Alceste dudit Château, de ne point la laisser entrer, nonobstant tout ce qu'elle pourroit faire, parce que nous ne devons pas consentir, que ni Frere, ni Sœur, ni autre parent quel qu'il soit, empêche l'execution de nostre Justice; & tous ceux qui osent l'entreprendre, doivent en subir le châtiment. Au regard de ce qui a été fait par le Commissaire du Pape, s'il est encore par-delà, vous le ferez prendre & retenir, jusqu'à ce qu'il soit où il est, & vous le ferez deslister, & desrover sereinement vous les Actes qu'il a faits sur lesdites excommunications: mais s'il est possible, vous laisserez p-éder les termes & prov-sions de Justice dans l'affaire de la Cava pour punir les coupables, & dédommager les gravez, comme nous l'avons dit, puis qu'il a été un vicieux cas de mauvais exemple, & digne de châtiment. Vous voyez notre intention, & ce que Nous avons déterminé. C'est pourquoy pour aucune chose, ni hardi humain, vous ne souffrirez pas à l'avenir, que qui que ce soit usurpe nos Prédominances Royales; car si vous ne défendez pas notre autorité & domination supérieures, il ne reste rien à défendre: la défense est du droit naturel, & permise à chacun, & elle appartient sur tout aux Rois, pour la conservation de leur dignité, pour bien gouverner leur Etat & Royalmes, & les maintenir en paix & en justice.

Si d-à que vous recevez ce Courier, vous ferez mettre des personnes fideles & de confiance dans toutes les armées de ce Royaume, pour en garder soigneusement les entrées & passages; afin que si quelque Commissaire, Courier ou telle personne que ce soit, venoit avec des Bulles, Brefs, ou autres Prov-sions touchant ladite affaire directement ou indirectement, on les fasse, & que l'on vous apporte lesdites Bulles, Brefs, ou Ecrits, d'où il s'en suivroit, on ne permette pas qu'ils les présentent, les publient, ou fassent aucun Acte en ce regard. Donné en la Ville des Bruges, le 22. de May. 1508. (Estat signé.) YO EL REY. (plus bas, Almazan Secretaire.

B,

E P I S T O L A

CONSILII FLANDRIÆ AD CONSILIUM PRIVATUM qua exponit Consilium, Procuratorem Regium egisse ad cassationem publicationis Decreti Romani attentata per Episcopum Brugensem, sine praevis Litteris Placiti, item supplicat Consilio Privato, ut Littera Placiti non expediantur, nisi prius auditis Consilii Provincialibus; atque una exponit, quam necessarium sit, ut Juxta Placiti quoad omnia Decreta Romana etiam dogmatica sollicitè conserventur.

MESSIEURS.

IN satisfactionem earum, quae placuit Vestris Dominationibus nobis scribere ultima Novembris 1657. in causa publicationis, quae sine Placito Regis posset esse facta in Flan-dria ejusdem Bullae, quae emanavit Romae continentis prohibitionem quorundam librorum, Litterarum, aut aliorum Scriptorum, & quorum publicatio sic facta in Brabantia cassata fuit 20. dicti mensis Novembris per Consilium dictae Provinciae, dicimus quod scriptis Litteris ad Episcopos nostri districtus continentibus interdictionem, ne procedatur ad tales publicationes sine permissione suae Majestatis, & mandatum nos certiores reddendū super eo quod factum esset, per eorum responsa nobis constat, quod in nullo loco Flan-driae sit publicata dicta Bulla non obstantibus Litteris, quas Inter-nuntius suae Sanctitatis scripsit in illum finem, exceptis Bruten-nusibus suae Sanctitatis cum fecisset Bullae publicationem exem-pli sui Metropolitani Mechlini, (uti allegat) Consiliarii Fiscalis huius Consilii cum citaverunt ad effectum similis Cassationis: ideo sustinemus, quod pro nunc satis sit provisum contra dictam novitatem conservationi & obedientiam Superiorum contra dictam novitatem conservantem, & quod in posteritatem Vestrae Dominationis sint recutendae tales Bullae & denegatur placitum requisitum Consiliorum Provincialium; quod ad praevium sententiam Consiliorum Provincialium; quod ad praevium tantum magis necessarium in hac temporum conjuntura, ubi Curia Romana est adeo novitatem inventiva iurisper-juribus & auctoritate Principum, & ubi quidam audaces

EN satisfaction de celles qu'il a plu à vos SS. nous écrire le dernier de Novembre 1657. au sujet de la publication, qui sans le Placit du Roy pourroit avoir été fait en Flan-drie, de certaine Bulle émanée à Rome, portant défense de quelques Livres, Lettres, ou autres Ecrits y reprints, & dont la publication ainsi faite en Brabant, & ailleurs, a été cassée le 20. du mois de Novembre par le Conseil de ladite Province; d'où nous ayant écrit lettres aux Evêques de notre ressort, portantes interdiction de procéder à telles publications sans la permission de Sa Majesté, & ordre de nous informer, de ce que déjà y seroit payé, par leurs réponses nous conste qu'en nul endroit de la Flan-drie n'a été publiée ladite Bulle, nonobstant les lettres que l'Inter-nunt de Sa Sainteté a écrites à cet effet, sans à Bruges, où l'Evêque d'Antwerp émané à en faire la publication à l'exemple de son Métropolitain de Malines, (comme il allegue) le Consillier Fiscal de ce Conseil l'ont mis en action aux fins de cassation pareille. Parmy quoy Nous tenons, que pour maintenir il sera assez pourveu contre ladite nouveauté, & la garde & au maintien des Hauteurs & Prédominances Royales, & qu'à l'avenir vos SS. seront servies de recevoir semblables Bulles, en refusant le Placit reçu à les publier, du moins jusque après le avis préalable de Consil Provincial. Ce qui semble de tant plus nécessaire en cette conjoncture de tems, où la Cour de Rome est si entreprenante sur les droits & autorités des Souverains, & où quelques audaces osent d'oser journellement le tri-ancien & tre-jaloux

taire usage dudit Placet, lequel toutefois eſt le moyen unique pour joindre les libertez & franchiſes des Eglifſes & des Eueſques, contre les uſurpations indécues des Officiers de ladite Cour Romaine, leſquelles il convient réprimer plus vigoureuſement à cette beure, que l'on entend ledit Internonce vouloir au mépris de la puissance ſuprême de Sa Maieſté, introduire un ſtyle de publier telles Bulles, ſans même demander ledit Placet, ſous ombre qu'il iceluy ne ſeroit requis matieres dogmatiques, ſeules que l'on prétend être les ſeules deſendus par ladite derniere Bulle, non pas même aue gard des Traitez de la Morale que les Cauiſtes modernes ont alteré d'un ſepon étrange. A quoy nous jugeons qu'il eſt beſoin d'obvier à tems, & de conſerver la coutume louable de quelques ſiecles, obligant à l'imperatour dudit Placet pour les publications & emplois de toute ſorte de Lettres, Bulles, Reſcrits, & autres Proviſions immanes des Pais étrangers, & ſignamment celles de la Cour Romaine; afin que ſous ce voile de doctrine, il ne ſe ſiſſe quelque choſe préjudiciable à l'autorité du Roy, & au repos du Commun & Public. Cependant nous prions Notre Seigneur Dieu.

Mesſieurs, qu'il veuille maintenant vos SS. en ſes ſainctes grâces longues années. A Gand, le 16. de Mai 1658.

juribus & auctoritate Principum, & ubi quidam audaces Spiritus audent quotidie denigrare antiquiſſimum & ſaluberrimum uſum dicti Placiti, quod tamen eſt unicum medium ad ſuſtendum libertates & immunitates Eccleſiarum, & Populorum contra uſurpationes indebitas Officialium dicte Curie Romanæ, quas reprimere convenit vigorofus hoc tempore, quo advertitur dictum Internuncium velle in contemptum poteſtatis ſupremæ ſuæ Maieſtatis ſtylum introducere publicandi tales Bullas ſine prævia reſqueſtione dicti Placiti, ſub prætextu quod illud non requireretur in materiis dogmaticis, prout prætenditur eſſe ſcripta prohibita per dictam ultimam Bullam, neque etiam Traſſatus Morales, quos moderni Cauiſtæ alteraverunt modo extraordinario. Cui rei judicamus tempeſtively eſſe obviandum, & conſervandum ad imperatorem dicti Placiti pro publicatione omnis generis Litterarum, Bullarum, Reſcriptorum, & aliarum Proviſionum emanatarum in terris alienis, & ſignanter illarum, quæ veniunt ex Curia Romana, ne ſub velo illius doctrine ſubrepat aliquid præjudicium auctoritati Regiæ, & quieti ac tranquillitati publicæ. Interea ſupplicamus Deum Dominum noſtrum.

Dominum mei, quatenus dignetur Veſtras Dominationes manuteneſſe in ſua ſancta gratia per multos annos. Datum Gandavi 16. Maji 1658.

C.

C O N S U L T A

CONSILII BRABANTIE SUB CANCELARIO FERDINANDO BOISSCHOT, AD ARCHIDUCISSAM ISABELLAM, de anno 1628. cum Decretis caſſatoriis in illa memoratis, qua exponitur, Litteras Monitoriales ad effectum revelationis hæctenus in Belgio non fuiſſe uſitatas, neque eas admitti poſſe ſine Litteris Placiti, atque uſus Placiti pluribus rationibus & exemplis adſtruitur.

M A D A M E

Sereniſſima D O M I N A.

LA diſpute que nous avons avec le Sr. Fabio de Lagoniſſa des Marquis du Mont-Havelt par la grace de Dieu, & permiſſion du S. Siege Apoſtolique Archevêque de Compien, & Nonce Apoſtolique en ce Pais, eſt la diſpute du Roy & de Votre Alteſſe, en laquelle nous ſerment nous a ſi étroitement obligé d'entrer, que ne le faiſant, euſſions vraiment eſté indignes de la robe, dont Sa Maieſté & votre Alteſſe nous ont honorés, comme Elle verra par ce diſcours, qui ſeroit d'ailleurs pour informer V. A. particulièrement de tout ce qui ſ'eſt paſſé en cette affaire, & dont Elle pourra auſſi juger, nous ſeront peut être plutôt blâmables d'avoir uſé de trop de courtoisie & de delay, que d'avoir perdu le reſpect audit Nonce, ou préciſément à l'affaire, où que toutefois, en toutes les choſes qui touchent la Maieſté, Grandeur, Haulteur, Juſtification, & autorité des Princes, eſt plus neceſſaire la réſolution que délibération, durant la quelle ſe donne ſouvent le coup, qui par après ne peut être redreſſé.

Or le cas eſt, que l'Official de Malines a ſans préalable permiſſion ou Placet de ce Conſeil, expédié en cette Ville certaines Lettres Monitoriales du S. Siege, accordées à l'honneur d'Anne de Bilde & ſes ſœurs, enfants de feu Charles de Bilde, portant ordre à tous ceux qui pourroient avoir aucuns biens meubles ou immeubles deſdits enfants, de les reveller, & livrer aux Maîtres & Propriétaires d'iceux, ou audit Official, ſous peine d'excommunication, nonobſtant qu'à cauſe de ce eſt Procès pendant en cette Cour.

Ces Monitories ſont conſuées au Droit Canon, C. qui cum jure tit. de furis ibi d. d. & ſpecialiter approbées par le S. Concile de Trente ſeſſ. 25. c. 3. De reform. même auſſi partiques en aucuns Royaumes, Etats, & Provinces, mais en autres points.

Et elles ont de tout temps eſté deſendues en ce Pais de Brabant, notamment par le Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. qui deſend expreſſément à tous habitants de Brabant d'apporter leurs Parties pardevant quelque Juge Eccleſiaſtique, d'exécuter ou faire exécuter Mitions, inhibitions, ou autres ordres Eccleſiaſtiques au regard de quelques Officiers, Juſtices, ou autres Sujets dudit Pais, pour quelles cauſes que ce ſoit, hormis ſeulement celles qui pourroient ſoulever Benefices Eccleſiaſtiques, ne ſoit, que ceux qui s'en voudroient ſervir les euſſent premièrement préſentés aux Officiers & Maſtrats de celle de ſes ſept Chefs Villes de Brabant; à ſavoir Louvain, Bruxelles, Anvers, Boisledus, Thiermont, Lieuvre, ou Nivelles, deſous laquelle celui que l'on voudroit ajourner ſoit à ſa réſidence, pour par ſeſdits Officiers & Maſtrats être jugé ſur la matiere eſt telle, que le Juge Eccleſiaſtique en pourroit connoître au point; & en cas que ſi, en donner à l'impeſtrant leurs Lettres ouvertes, par leſquelles ils ſe pourroient exécuter; & que celui qui s'en avancoit d'exécuter leſdites Lettres Eccleſiaſtiques ſans ſemblable permiſſion, eût ſeuſſe & perſévéré tout ſon bien, en cas que ſelon les Privilèges du Pais il les pût ſeſfaire, & ſeroit obligé de faire perſonnellement un voyage à S. Pierre & ſaint Paul à Rome, ſans le pouvoir racheter; & Pan-Eſpen Tom. IX.

Diſputatio, quam habemus cum Domino Fabio de Lagoniſſa de Marchionibus Montis Herculis, Dei gratia & permiſſione S. Sedis Apoſtolice Archi Episcopi Compienſis & Nuntii Apoſtolici in hac Patria, eſt diſputatio Regis & Veſtræ Ceſtitudinis, in quam juramentum noſtrum tam ſtriſte obligavit ingreſſi, ut illud non facientes revera nos indignos toga reddidiſſemus, qua ſua Maieſtas & Veſtra Ceſtudo nos honorarunt, ſicut patebit ex hoc Diſcursu, qui altunde conducet ad informandum Veſtram Ceſtitudinem de omnibus, quæ contigerunt in hoc negotio, & unde etiam judicare poterit, quod forſitan potius reprehendibiles ſumus ob nimiam urbanitatem & dilationem, quam quia reſectum debitum non exhibuerimus dicto Nuntio, quæ negotium præcipitaverimus, ubi tamen in omnibus, quæ concernunt Maieſtatem, Superioritatem, & juſtificationem, & auctoritatem Principum magis eſt neceſſaria reſolutio, quam deliberatio, qua durante ſæpe vulnus inſignitur inſanabile.

Caſus autem eſt, quod Officialis Mechlinienſis ſine prævio Placito hujus Conſilii in hac urbe expeditur certas Litteras Monitoriales ſanctæ Sedis conceſſas ad infantiam Annæ de Bilde, ſuorum fratrum & ſiliorum Caroli de Bilde præ memoræ, mandantes omnibus, qui poſſent habere bona mobilia vel immobilia dictorum ſiliorum, ut eadem revelent, & ea tradant Dominis & Proprietariis eorum, vel dicto Officiali ſub poena excommunicationis, quanvis in illa cauſa pendat in hac Curia.

Hæc Monitoriales notæ ſunt in Jure Can. C. qui cum, jure tit. de furis ibi d. d. & ſpecialiter approbatæ per Concilium Tridentinum ſeſſ. 25. cap. 3. de Reform. etiam prædictæ in quibuldam Regnis, Statibus, & Provinciis, ſed in aliis caſibus.

Et fuerunt omni tempore prohibitz in hac Provincia Brabantina notante per programma ſive mandatum aſſixum a Duce Philippo 3. Januarii 1447. qui prohibet expreſſe omni incolæ citare Parties ante Judicem Eccleſiaſticum, exequi vel curare exequi monitiones, inhibitions, vel alia mandata Eccleſiaſtica reſpectu quorundam Officialium, Judiciorum, vel aliorum ſubditorum dicte Patriæ, pro quacunque cauſa, exceptis tantum illis, quæ poſſent concernere Beneficia Eccleſiaſtica, niſi illi, qui iis vellent uti, prius præſentaffent Officialibus & Maſtratribus ſeptem capitulum Civitatum Brabantie, nempe Lovanii, Bruxellarum, Antuerpiæ, Silve-Ducis, Thiermont, Lievve vel Nivelles, ſub qua ille, qui citaretur, habere ſuam habitationem, ad hoc ut per dictos Officiales indicaretur, an materia eſſet talis, de qua Judex Eccleſiaſticus poſſet cognoscere necne; & caſu quo ſic eſſet, darentur imperanti Litteræ patentis, per quas darent ſuum conſentum, ut dictæ Litteræ Eccleſiaſticæ poſſent executioni mandari, & ille, qui attentaret tales Litteras Eccleſiaſticas ſine prævia permiſſione delinqueret & amitteret omnia ſua bona, caſu quo juxta Privilegia Patriæ poſſet amittere, & obligaretur perſonaliter ad peregrinationem Romanam ad ſanctos Petrum & Paulum, abique hoc quod poſſet redimere, & deſuper adhuc puniretur.

secundum arbitrium Judicis; & casu quo ille, qui recursum suum habuisset ad Officiales dictarum Civitatum, judicaret sibi sine causa denegatam esse permissionem, posset habere recursum ad Principem vel ad hoc Consilium, ut ibi pronuntiaretur quid juris.

Causae autem, in quibus posset negari permissio, ne cognoscatur per Judicem Ecclesiasticum, sunt illae, quae concernunt validitatem aut invaliditatem testamentorum, pactorum dotalium, & honorum Ecclesiasticorum mortificationum, & non aliorum, prout narratum est in principio dicti programmati.

Quod clarius explicatum est per alia programmata, & tractatus posteriores, de quibus infra erit sermo.

Nobiles & Tertiarius Status hujus Patriae sepe hoc negotium sibi cedere habuerunt, de per contractum sollemnem 9. Novembris 1486. reciproce obligant se invicem jurare, ut dictum programma observaretur, & proleque ejusdem iustitiam ad instantiam Ducis, ad conservandam superioritatis ejusdem suis communibus sumptibus.

Notorium autem est, quod auctoritas, quam Dux Philippus dat per suum programma dictis capitalibus Civitatibus, ipsis quocumque sit adempta & acta privative huic Consilio, sine cuius Placito aut permissione nulla Bulla Apostolica, nulla Litterarum Ecclesiasticarum possunt executioni mandari, & quanyvis etiam mere spirituales & Beneficiae, quod ordinatum est per plura programmata, & notantur per illud de anno 1574. Regis Philippi Secundi Patria Vestrae Cellitudinis gloriosissima memoriae, quae cum aliis ejusdem substantiae semper fuerint practicata & observata, sicut adhuc quotidie praticantur & observantur sine ulla contradictione. Archiepiscopi & Episcopi hujus Patriae is utuntur in eo quod ipsos concernit, immo adeo ut, quando sciunt Romae aliquid esse concessum, quod sibi posset esse praedictum, Placitum praeveniunt, & requirunt Consilium, ne concedatur, nisi prius audiantur, sicut fecit Archiepiscopus Mechliniensis non ita pridem ratione Bullae Papalis, quam timebat ne eadem posset impetrari pro Monasterio de Jero in hac Civitate, ubi mutaverat centena exempla in omni generis Provisionibus Apostolicis etiam mere spiritualibus, si opus fuerit, immo in publicatione Indulgentiarum, Jubilaeorum, & Visitationis Monasteriorum.

Sed sufficit quidam nova adducere, & eorum memoria est adhuc recentissima, sicut est illud Patrum Minoritarum Recollectorum hujus Civitatis respectu Patriae Georgii de Bailly apprehensi per Nuntium Apostolicum praedecessorem modernum & incarcerationum Vilyordae anno praeterito, quod de re P. Guadrianus, Commissarius Generalis, & tandem totus Ordo conquirebatur & apud Vestram Cellitudinem & apud nos, immo etiam apud Status, sicut de re concernente Privilegia Patriae, utentes verbis violentis, quam Nuntius inferebat, illos tractando contra sua Privilegia particularia, & contra Privilegia generalia Patriae, quibus frui se praetendebant, & specialiter festivi introitus, requirerent se protegi per Vestram Cellitudinem, per Consilium, & per Status, & ut incarcerationem relaxaretur a carcere.

Aliud est PP. Dominicanorum etiam hujus Civitatis, qui opponebant se Visitationi, quam Pater quidam Roma missus a Generali illius Ordinis ad illum effectum, voluit facere in hac Provincia, conquirentes apud Vestram Cellitudinem, fundantes de super eo, quod sua Privilegia & illa Patriae non permitterent hanc Visitationem, quae fuit suspensa, & Pater remissus re infecta per mandatum Vestrae Cellitudinis.

Adhuc aliud Patrum Recollectorum & aliorum Ordinum se opponunt contra quamdam Bullam Sae Sanctitatis de anno 1633. per quam fuit ordinatum, ut omnes, qui habent curam animarum, vel praetendunt administrare Sacramenta, sive clarent Regulares sive Saeculares, essent subiecti Jurisdictioni, Visitationi, & Correctioni Episcoporum Diocesanorum, & plura erant contenta in dicta Bulla impressa per Gerardum Rivium Lovanii hic Placito & permissione Curiae hujus, quae ad requisitionem Consilii & Procuratoris Generalis, facta relatione ad Vestram Cellitudinem, ordinavit omnibus Scribe Juridici & Secretariis, ne expediret Placitum super dicta Bulla, nisi prius dictus Procurator Generalis esset auditus, & dicto Rivius & omnibus aliis Bibliopoliis, ne reimprimerent, venderent, aut affigerent dictam Bullam sub penis statutis contra illos, qui simile quid tentant sine dicto Placito; & ab illo tempore nulla fuit facta instantia ad obtinendum vel executioni mandandum dictam Bullam.

Adhuc unum Patrum Augustinianorum hujus Civitatis pro filio Consilii Mares eorum Religioso, qui fuerunt excommunicati per Priorem Carthusianorum, Commissarium Sae Sanctitatis ad exequendam quamdam Bullam Pontificiam, cui noluerunt obedire, & publicatio excommunicationis fuit cassata ad eorum requisitionem, & eorum Ecclesiae, quae fuerat propterea clausa, fuit aperta; & Servitium Divinum, quod cessaverat, fuit reinchoatum & continuatum sicut antea.

Aliud Patrum Minorum, qui noluerunt admittere quoddam mandatum Romanum defectu Placiti per mandatum Serenissimi Archiducis gloriosae memoriae.

Et tandem aliud notabile Patrum Societatis IESU, qui inceptant docere Philosophiam more Academico, in civitate Leodensi, vel sicut docetur in Universitatibus; quia de re facta querimonia ad Vestram Cellitudinem per Civitatem & Universitatem Lovaniensem statim praecipit Patri Provinciali Provinciae Vallonicae, ut elauderent suas Scholas Philosophiae Duaci, donec cessaretur Leodii in forma praedicta doceri, & Pater Provincialis statim obtemperavit.

His omnibus exemplis Patriae Brabantiae adhuc adiungitur plane

contre ce encore puni selon l'arbitrage du Juge; & en cas que celui qui se seroit ainsi adressé aux Officiers desdits Chefs Villes, pegeroit qu'à tort ou ly resuseroit ladite permission, il se pourroit adresser au Prince, ou à ce Conseil, pour y être ordonné comme de raison.

Or les causes esquelles ladite permission se peut dénier d'être connu par le Juge Ecclesiastique, sont celles qui touchent la validité ou invalidité des Testaments, validité ou invalidité des Traitez de Mariages, & des biens Ecclesiastiques amovibles, & point d'autres, selon qu'il est narré au commencement dudit Placard.

Ce qui est plus clairement expliqué par autres Placards, & Traitez postérieurs, dont sera parlé cy-dessous.

Les Nobles & le Tiers-Etat de ce Pais, ont toujours eu cette affaire tellement à cœur, qu'ils se sont par Contrat solennel du 9. Novembre 1486. réciproquement obligés d'aider l'un l'autre, afin que ledit Placard fût observé, & d'en poursuivre la justice à l'instance du Duc, & à la conservation de la hauteur d'iceluy, à leurs frais communs.

Or il est notoire, que l'autorité que le bon Duc Philippe donne par son dit Placard, ausdits Chefs Villes, leur est depuis été & donnée privativement à cette Cour Conseil, sans le Placit ou permission d'aucun, nulle Bulle Apostolique, nulle Littere Ecclesiastique ne peuvent être exécutées, quand même elles feroient du tout spirituelles & Beneficiales; ce qui est ordonné par plusieurs Placards, & notamment par celui de l'année 1574. du Roy Philippe II. Pere de V. A. de très-haute & très-glorieuse mémoire, lequel avec les autres de même substance ont toujours été pratiqués & observés, comme ils se pratiquent & observent encore journellement, sans aucun débat ou contradiction. Les Archevêques & Evêques de ce Pais même, s'en servent en ce que leur touche en leur particulier, même si avant, que quand ils servent à Rome être accordés chose qui leur pourroit donner du préjudice, ils prétendent le Placit, & requièrent le Conseil de ne l'accorder, sans qu'ils soient eus auparavant, comme l'Archevêque de Malines a fait n'acquies au regard d'une Bulle Papale qu'il craignoit le pouvoir impetrer pour le Cloistre de Jero in cette Ville, où il avoit changé la Priure; & se pourroit être observé prouver par certains d'exemples en toutes sorte de Provisiones Apostoliques, aussi du tout spirituelles en cas de besoin, même en publication des Indulgentes, Jubilez, & Visitationes de Cloistres.

Mais il suffira de citer quelques uns nouveaux, & dont la mémoire est encore toute fraîche, comme celui des Peres Cordeliers de cette Ville, au regard du Pere George de Bailly sçavoir le Sr. Nons de St. Sautere, prêtre de l'Ordre de St. Dominique, & envoyé prisonnier à Villeneuve l'année passée, dont le Pere Gardien, le Commissaire General, & enfin l'Ordre se plaignoit, qu'à V. A. très-Alte & à Nous, même aussi aux Etats, comme de chose touchant les Privileges du Pais, n'ajustés mots de force & de violence, que le Nons leur faisoit, en les traitant contre leurs Privileges particuliers, & les Privileges généraux du Pais, dont ils prétendoient jouir, & particulièrement de la joyeuse Entrée; requierant être protégés par V. A. par le Conseil, & par les Etats, & que le prisonnier fût relâché de sa prison.

Un autre des Peres Jacobins ou Dominicains aussi de cette Ville, qui s'opposeroient à la visitation qu'un Pere venu de Rome, & envoyé du General de l'Ordre à cet effet, vouloit faire en cette Province, en faisant leurs plaintes à V. A. foudroyés par ce que leurs Privileges & ceux du Pais ne permettoient cette visitation, laquelle fût suspendue, même le Pere renvoyé sans rien faire, par ordre de V. A. très-Alte.

Encore un desdits Peres Cordeliers & des autres Ordres, s'opposant contre une Bulle de St. Sautere de l'an 1633. par laquelle fût ordonné, que tous ceux qui ont soin des âmes, ou présiderent administrer les saints Sacraments, fussent les Regulars ou Seculiers, Exempts ou non, & leurs sujets, de même Regulars ou Seculiers, seroient sujets à la Jurisdiction, visitation, & correction des Evêques Diocésains, & plusieurs autres choses contenues en ladite Bulle, imprimée par Gerard Rivius à Louvain, sans Placit ou permission de cette Cour; laquelle, à la requête du Conseil & Procureur General, rapport fait à V. A. très-Alte, a ordonné à tous Greffiers & Secretaires de ne dépêcher Litteres de Placit sur ladite Bulle, sans que ledit Procureur General fût permis d'en user; & audit Rivius, & à tous autres Libraires, de ne l'imprimer, vendre ou afficher ladite Bulle, sur les amendes statées contre ceux qui font chose semblable sans ledit Placit; & n'a depuis été faite aucune instance, pour obtenir ou mettre ladite Bulle en pratique ou exécution.

Encore un des Peres Augustins de cette Ville, pour le fils du Conseiller Mares leur Religieux, qui furent excommuniés par le Pere Prieur des Chartreux commis par Sa Sainteté pour exploiter certaine Bulle Papale, à laquelle ils ne voulaient obéir; & fut la publication de l'excommunication à leur requête cassée, & leur Eglise, qui avoit causé d'icelle être fermée, ouverte, & le Service Divin qui avoit cessé, repris & continué comme auparavant.

Un autre des Peres Minimes, qui ne voulaient admettre certain ordre venu de Rome, à suite de Placit, par ordre du Serenissime Archiduc de glorieuse mémoire.

Et pour le dernier, un autre très-notable des Peres de la Société de Jesus, qui avoient commencé à enseigner la Philosophie more Academico, en la Ville de Liège, ou en la forme qu'elle s'enseigne de l'Université, dont les plaintes étaient faites à V. A. très-Alte par la Ville & l'Université de Louvain, icelle a aussi été commandée au Pere Provincial de la Province Vallonne, de fermer leurs Ecoles de Philosophie à Liège, jusqu'à ce qu'on eût cessé d'enseigner en la forme juridique du Duc, & a ledit Pere Provincial incontinent obéi.

A tous ces exemples de ce Pais de Brabant, on ajoute encore un tout

un tout nouveau de Flandre, à savoir une excommunication de l'Evêque de Bruges, qui a été cassée par le Conseil de Flandre; & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier de l'Evêque de Bruges, qui a été cassé par le Conseil de Flandre, & ledit Evêque qui en était plaint au Conseil Privé, iceluy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

plane recens Flandrie: nempe excommunicatio Episcopi Brugensis, quae fuit cassata per Consilium Flandrie; & cum dictus Episcopus desuper conquereretur apud Consilium Privatum, illud ordinavit per litteras clausas, ut remitteretur illa excommunicatio.

Et ut relesamus ad programma Ducis Philippi de 3. Januarii 1457. illud fuit adhuc confirmatum per indultum particulare eisdem Ducis 19. Februarii eiusdem anni, concessi Universitati Lovanicensi, per quod dicitur quod non intelligat, quod suum programma praecedens locum haberet respectu litterarum Conservatoris Privilegiorum, & ex post semper dicta programmata sunt praefata & observata inviolabiliter.

Immo dictus Dux Philippus adhuc in substantia renovavit suum primum programma per duo alia, quae revera sunt in forma privilegii concessi incolis huius Patriae Brabantiae respectiva data 20. Septembris 1451. & 28. Novembris 1457. per quae adhuc dicit inter alia, quod nunquam sit toleratus, ut incolae suae Patriae in iudicio trahantur ex parte Iudicii Ecclesiasticorum Leodii & Cameraci (qui nunc representantur per Episcopos postea creatos) vel Universitatis Lovanientis aliter, quam prout convenit iuxta privilegia & antiquam observantiam.

Imperator Carolus Quintus Avus Vestrae Celsitudinis gloriosae memoriae etiam hoc totum confirmavit per secundam additionem festivi Introitus, quam juravit Statibus Brabantiae Articulo 3. ubi declarat & promittit aperte, quod dictae Curiae Leodienae & Cameracenae servabuntur in Brabantia, nec poterunt cognoscere nisi de tribus causis, nempe de validitate & invaliditate testamentorum, de pactis dotalibus, & bonis Ecclesiasticis mortificatis.

Verum est quod posset dici, quod omnia dicta programmata sint anteriora publicatione Sacri Concilii Tridentini publicata in hac Patria anno 1565. per mandatum Regis & Philippi secundi, Patris Vestrae Celsitudinis & quod dictum Concilium approbans Monitoriales sicuti supra, & Rex approbans per suum mandatum dictum Concilium, derogasset illis programmatibus contrariis.

Sed solutio est in promptu, quod Sua Majestas ordinans et publicaretur & servaretur dictum Concilium dum anno 1565. per Ducissam Parmensem tum temporis Gubernatricem huius Patriae, expresse conditionavit, & voluit ut cum inter Articulus dicti Concilii aliqui concernerent Regalia iura & praerogativas Suae dictae Majestatis, Vassallorum, Statuum & Subditorum, Sua Majestas intelligeret, quod in hiis casibus servaretur iure antea fuisse servatum, absque hoc quod aliquid mutaretur vel innovaretur; & specialiter circa Jurisdictionem laicalem antea usitatum, simul de iure Patronatus Laicalis, cum indulto & iure nominationis & cognitionis causarum in materia possessionis Beneficiorum & Decimarum possessionum, vel praetiarum a secularibus, iuncta superintendencia & administratione etiam hactenus usitata per Leges, Magistratus, & alios seculares, Hospitalium & aliarum fundationum patrum, quibus iuribus & aliis eiusmodi, quae postea (si opus esset) rangerentur magis particulariter, Sua Majestas non intendit esse derogatum per dictum sanctum Concilium, nec quod debeat ulla res mutari, non intentione contraveniendi dicto Concilio, sed ad illud eo melius executioni mandandum, secundum qualitatem & naturam cuiusvis Patriae & Provinciae, cui dicitur executio esse accommodanda: Sunt in substantia verba contenta in litteris Archiducissae Parmensis de 24. Julii 1565. pro publicatione dicti Concilii, scriptis ad Civitates Brabantiae; immo ibi erat adhuc adiunctum, quod si Civitates aliquid haberent particulare condempnens dicta iura & requirens alterius remedium, informarent Suam Majestatem vel dictam Archiducissam, ut posset providi sibi convenire.

In his litteris erant particulariter considerata reservatio Jurisdictionis laicalis hactenus usitata, quod proprie est nostrae causae, & confirmatio dicta programmata de annis 1447. 1451. & 1457. & dictam secundam additionem festivi Introitus Imperatoris Caroli Quinti: quae aliunde adhuc confirmata sunt in terminis multo fortioribus per festivum Introitus Regis Philippi secundi pie memoriae Articulo 57. ubi post confirmationem factam omnibus Statibus huius Patriae Brabantiae in genere, & specialiter unicuique Statui omnium iurum, libertatum, consuetudinum, & usum illis concessorum & sigillarum per suos Antecessores Duces & Ducissas Brabantiae, prout & illorum, quibus usi fuerant, confirmat & ratificat particulariter dicta duo programmata de 20. Septembris 1451. & de 28. Novembris 1457. & simul additionem festivi Introitus Imperatoris.

Et Sua Majestas super hoc Articulo sicut super omnibus aliis sui festivi Introitus praefatam solemne iuramentum Statibus Patriae, sicut etiam Serenissimus Dominus Archidux gloriosissimae memoriae & Vestra Celsitudo ex post eorum nomine, deinde Serenissimus Archidux pie memoriae nomine Philippi III. & Vestra Celsitudo nomine Regis nostri Domini nostri qui vivit & nunc regnat (cui Deus det longam & felicitatem) nam dictus Articulo 57. inferius est in omnibus festivi Introitus, & nos pariter iurato promissum observare dictis Statibus.

Unde Vestra Celsitudo videre potest quam stricta sit obligatio, quam vos & nos habemus non permittendi, ut aliquid retrahatur de Jurisdictione Ecclesiastica, & quamvis vellemus facere, aut pati, Vestra Celsitudo posset habere praedictum, cum tamen Duces Brabantiae prudentem consideraverint importantiam ordinationis Jurisdictionum, tum ad

con-

continentiam populum in suo officio, tum ad vitandam confusionem & inconvenientiam, quæ confusio Jurisdictionum potest producere.

Et illud non solum in hac Patria tam stricte omni tempore fuit ordinatum & servatum, sed ferme in omnibus Regnis & Provinciis Catholicis totius orbis, notanter in Hispania, prout scribit Covarruvias Episcopus Segovienfis, quomvis dicatur tales Monitoriales ibi esse permittas *Pract. quæst. cap. 35. n. 3. §. 4.* ubi primo dicit quod in Regno Castiliæ a tempore immemoriali sit observatum, illi, qui opprimuntur per Judices Ecclesiasticos violente per Censuras, possint habere suum recursum ad Auditores & Consiliarios Tribunalium Regiorum & Supremorum, ut curent cessare violentiam; & allegat Leges Regni, per quas sit statutum est, & præterea plures rationes, nempe primo magnam utilitatem, quam Respublica ex hac lege percipit, sine qua innocentes alias opprimerentur a Judicibus Ecclesiasticis: allegat secundo textus Juris Canonici, in quo dicitur Ordinationes Regiæ fundantur, *C. filius vel nepot. 16. 4. 7. C. Principes 23. 4. 5.* & pro alia ratione dicit, quod iustitia hujus practicae probetur ex eo, quod fere omnes Principes Christiani seculares eadem utantur & usi sint tot annis ex Consilio virorum sapientum & prudentum, qui id illis persuaserunt ex zelo iustitiæ & pietatis Christianæ, quod probat hoc tendere ad magnam utilitatem & commodum Reipublicæ.

Quod si quis vellet Principibus secularibus hanc potestatem adimere, sentiret quamprimum per manifestam experientiam quantam calamitatem induceret in Rempublicam; allegat etiam speciatim exemplum Gallie, ubi hoc eodem modo practicatur, & addit quod moris sit Judicibus Ecclesiasticis bona temporalia, quæ possident in Regno Hispaniæ occupare (quod etiam est practica harum Regionum) & iidem pro extraneis habeantur: & hoc est commodum Reipublicæ, quod observatum est a longo tempore, & Imperator Carolus quinque prudentes Consiliarii sic designaverunt, ut punctatim observetur, sicut Judices Regii formam & modum præscriptum a Rege habeant, quem debent sequi examinando & decidendo ejusmodi negotia.

Adhuc quid amplius dicit, quod in Hispania potestas (Nuntiorum Apostolicorum) exanimetur, ut possint moneri a Judicibus Regiis, quibus Commissionibus & Dispensationibus possint uti, & in quibus casibus, ut in nihil faciant præjudicium Reipublicæ, quia Nuntii sunt sapientissime extranei, qui ignorant quid sit vitandum sit.

Amplius allegat, quod illud pariter practicetur in Gallia, ubi Legati nullam possunt exequi Bullam Papalem, nisi prius obtenta permissione a Rege, homologata in Parlamento Provinciarum, in qua Prelatus præterit aliquid exequi; immo allegat Flandriam pro exemplo & unum programmat Imperatoris Caroli V. de anno 1531. super hac materia, & quod pariter in Hispania Literæ Apostolicæ debeant in pluribus casibus ante earundem publicationem mitti ad tribunalia Regia per Decretum Regis, ut possint illic examinari, & ut nihil fiat contra Privilegia Regni & incolarum illius: hæc sunt in substantia verba Covarruvias traducta ex Latino.

Hieronymus de Cavallos etiam scriptor Hispanus scripsit Tractatum valde magnam & particularem super hac materia, sicut etiam alii plures, quos hic non allegamus, ne tædium afferamus Vestræ Celsitudini.

Sufficit, quod praxis Hispanica & aliorum Regnorum Catholicorum satis conveniat cum praxi harum Patriarum, in quibus fuit semper rigor observatus in non admittendis Bullis Apostolicis sine Placito aut permissione Consiliorum, quod si per se fuerint banniti & incantati ii, qui illas tentant exequi sine ejusmodi permissione: immo super una difficultate & controversia, quæ erat anno 1595. inter Abbatem sancti Arnoldi Metis ex una, & Patres Societatis JESU Luxemburgi ex altera parte ratione similis Bullæ, scriptum fuit per Consilium Privatum Comitum de Mansfeld tum temporis Gubernatori Luxemburgi, & Consilio ejusdem Patriæ, ut impedirent progressum & executionem dictæ Bullæ, etiam si opus esset manu forti: & hoc adeo est hic notorium, ut nemo unquam contradixerit, nisi Franciscus Lypeus Officialis Antuerpiensis, qui ante aliquot annos in lucem edidit certum quendam librum intitulum *sur Pontificum novum*, ubi in dubium vellet vocare hanc Regiæ & Consiliorum auctoritatem; sed cum certum esset, quod hic permissionem non potuissent obine imprimere, di dictum suum librum (quia multa continet repugnantia superioritati Regali) curavit imprimi Colonia, & Antuerpiæ, qui locus erat suæ residentie, ubi optimo habebat Impressores sive Typographos ad manum; & hoc non obstante impedire non potuit, quominus dictus liber prohiberetur per resolutionem hujus Consilii, quomvis non publice.

Id de factis etiam patet, quod Bulla, quæ anno promulgata Romæ die Jovis sanctæ, nominata *Bulle Come Domini*, per quam illi, qui impediunt progressum Bullarum Apostolicarum, speciatim excommunicantur, non sit recepta nec practicata in dictis Regnis, & particulariter in hac Patria, ubi nunquam fuit promulgata: & quando ibi deberet observari, etiam non possemus cognoscere de possessorio materiarum Beneficialium, & decimarum, & aliarum causarum, quæ nobis etiam prohibentur per dictam Bullam, quarum tamen judicatura ad nos pertinet ex antiquis temporibus, etiam inter personas Ecclesiasticas ad exemplum aliorum Regnorum Catholicorum & Provinciarum,

Ita ut

contineri le peuple en son devoir & respect, que pour éviter les troubles & grands inconveniens que la confusion des Jurisdictiones pourroit produire.

Et ce n'est pas seulement en ce Pais que cecy est estreictement ordonné & observé de tout tems, mais quasi en tous les Royaumes & Provinces Catholiques du monde, notamment en Espagne, selon qu'en écrit Covarruvias, Evêque de Segovia, quoique l'on veuille que ces Monitoriales y sont permises *pract. quæst. cap. 35. §. 4.* qui dit premierement, qu'au Royaume de Castille a de tems immemorial été observé, que ceux qui sont opprimés par les Juges Ecclesiastiques par force, ou Censures, se peuvent adresser aux Auditeurs & Conseillers des Tribunaux Royaux & Souverains, afin qu'ils fassent cesser la violence: & il allegue des Loix du Royaume, par lesquelles cela est ainsi statué, & outre ce plusieurs raisons, j'ay pour premierement la grande utilité que la République reçoit de cette Loy, sans laquelle les innocens seroient autrement opprimés par les Juges Ecclesiastiques: il allegue secondement les Textes du Droit Canon, sur lesquels lesdites Ordonnances Royales sont fondées. *C. filius vel nepot. 16. 4. 7. C. Principes 23. 4. 5.* & dit pour une autre raison, que la justice de cette pratique se prouve de ce que quasi tous les Princes Chrétiens Seculiers s'en servent, & s'en sont servis tant d'années, avec avis des Hommes sçavans & prudents, qui le leur ont persuadé par un zèle de justice & de pieté Chrétienne, & que parant fait à croire, que cela tend à grande utilité & à profit de la République.

Que si quelque un vouloit ôter aux Princes Seculiers cette puissance, il sentiroit aussi-tôt par experience manifester; quelle calamité cela causeroit à la République; il allegue aussi particulièrement l'exemple de France où cecy se pratique de même, & y ajoute, qu'on est accoustumé de monester les Clercs & Juges Ecclesiastiques de s'abstenir de leur Temporel qu'ils ont au Royaume d'Espagne (ce qui est aussi la pratique de par-deça) & qu'on les tiendra pour étrangers; & que c'est le bien & le profit de la République, que ce qui a été observé de long-temps, & que l'Empereur Charles & les sages Conseillers ont esté décreter sur ces choses, soit particulièrement observé, comme les Juges Royaux en avoient la forme & maniere prescrite par le Roy, laquelle ils devoient suivre en examinant & voidant ces affaires.

Il dit encore davantage, qu'en Espagne le pouvoir des Legats ou Nonces Apostoliques s'examine, afin qu'ils puissent être admonestrez par les Juges Royaux, de quelles Commissions & Dispensationes ils se pourroient servir, & de quelles point, afin qu'ils ne fissent rien en préjudice de la République, d'autant que les Nonces sont les plus souvent étrangers, qui ne savent point ce qui ils doivent éviter.

Il allegue davantage, que cela se pratique pareillement en France, où les Legats ne peuvent exécuter aucunes Bulles Papales sans en avoir premierement obtenu la permission du Roy homologuée au Parlement de la Province, où le Pralat prétend exécuter quelque chose; & il allegue même la Flandre pour exemple, & un Placard de l'Empereur Charles Quint de l'an 1531. sur ce sujet, & qu'en Espagne de même les Lettres Apostoliques doivent en plusieurs cas d'avant leur publication, être envoyées aux Tribunaux Royaux par Decret du Roy, afin qu'elles soient illic examinées, & que rien ne se fasse contre les Privileges du Royaume & des habitants d'iceluy: ce sont en substance les mots de Covarruvias traduictz du Latin.

Hicône de Cruvillo, aussi Escrivain Espagnol, a écrit un Traité fort grand & particulier sur ce sujet, comme aussi plusieurs autres, lesquelles on laisse d'alleguer pour n'en envoyer trop V. A.

Mais tant y a, que la pratique d'Espagne & des autres Royaumes Catholiques s'accordent assez avec celle de ce Pais, & que les Rois ont été si rigoureux à n'admettre aucunes Bulles Apostoliques sans Placet, ou permission des Consils, qu'on a souventesté banni & constitué prisonnier ceux qui s'étoient avancés de les exécuter sans semblable permission: même sur une difficulté qui étoit en l'an 1595. entre l'Abbé de saint Arnould à Metz d'une, & les PP. de la Société de JESUS à Luxembourg, d'autre part, à cause d'une Bulle semblable, fait écrit par le Conseil Privé au Comte de Mansfeld lors Gouverneur dudit Luxembourg. & au Conseil du même Pais, qu'ils empêchoient le progrès & exécution de ladite Bulle, quand ce seroit même par main forte. Et tout cecy est si notoire par-deça, que personne n'y a oncques contesté, sinon Franc. Lypeus Official d'Anvers, qui passé quelques années, a mis en lumiere certain Livre intitulé: *Jus Pontificum novum*, où il voudroit bien tirer en doute cette autorité du Roy & de ses Consils; mais comme il étoit assuré, qu'il n'y a point de permission pour y faire imprimer fondit Livre (parce qu'il contient encore plusieurs autres points repugnans à la Hauteur & Souveraineté du Roy) il est allé le faire imprimer à Cologne; au lieu de le faire au lieu de sa résidence, où il avoit les meilleurs Imprimeurs du monde à la main, & ce nonobstant il n'a sçu empêcher, que ledit Livre n'ait été défendu par résolution de ce Conseil, laquelle cependant n'a pas été publiée.

Par où se voit aussi, que la Bulle qui se publie annuellement à Rome au jour de Jeudi Saint, nommée *Bulla Cœna Domini*, par laquelle tous ceux qui empêchent les progrès des Bulles Apostoliques, sont particulièrement excommuniés, n'est reçue ni pratiquée en ces Royaumes, & particulièrement en ce Pais, où elle ne s'est oncques publiée; & quand elle y devroit être observée, Nous ne pourrions aussi prendre connaissance du Possesseur de matieres Beneficiales, des Dixmes, & autres Causes, qui Nous sont aussi défendues par ladite Bulle, & dont toutefois la Judicature Nous appartient de toute ancienne, même entre personnes Ecclesiastiques, à l'exemple de tous autres Royaumes & Terres Catholiques.

De ma-

ret coram suo Auditore intra 6. dies post expeditionem, ut se excuset super dicta Cassatione, & quare putaret se non incurrere excommunicationem decretam per sacros Canones contra eos, qui impediunt effectum Mandatorum Apostolicorum, vel quod alias procederet ad dictam excommunicationem, dicens per suas Litteras, quod Cassatio dictarum Monitorialium fuisset executioni mandata per affixionem tum ad portam Cancellarie, tum alia loca publica, quod nunquam probabitur; immo in contrarium fuit dicta publicatio & affixio suspensa sicut supra, mandato dicti Cancellarii sub ipe amicabile compositionis.

Qua de re informati sumus coacti vi nostri officii & iuramenti subire executioni mandati dictas nostras Litteras cassatorias in forma debita, quod factum est 3. mensis Julii per dictum primum Apparitorem, & ordinatum dicto Officiali & omnibus, quos tangit, ut se regerent iuxta contentum dictarum Litterarum cassatoriarum sub pena quingentorum Imperialium sive Realium aureorum impendendorum Suae Majestatis.

Et ad requisitionem dicti Procuratoris Generalis identidem concessimus alias Litteras cassationis dictae citationis & communicationis excommunicationis decedente contra dictum Procuratorem Generalem, quae nostrae Litterae etiam fuerunt executioni mandata per dictum primum Apparitorem dicta 3. Julii per affixionem ad Ecclesias sanctae Guldae, sanctae Catharinae, & ad valvas Consilii & Curiae.

Unde Vestra Celsitudo videt, quod non possumus argui precipitantiae vel respectus, sed potius nimiae dilationis & respectus in negotio tanti momenti, quavis hoc & aliud esset fundatum in ipe amicabile compositionis.

Nuntius certior redditus de hac executione fuisse quamprimum, nempe 5. Julii, expediti & postera die executioni mandati & affixi quidam alias Litterae citationis coram suo Auditore contra Cancellarium huius Consilii, Secretarium Steinhuyse (qui expeditivas dictas Litteras cassatorias) & dictum primum Apparitorem, qui eas executioni mandavit, etiam communicationis, ut venienter se excuset ob dictas Litteras cassatorias, & se purgare ratione excommunicationis alias contra ipsas decedende.

Et nos non potentes pati illum despectum, has novitates & alias facti mandatas executioni contra primum caput Iustitiae summam huius patriae non sine stupore generali, qui non possumus excommunicari nec ullo modo in iudicio trahi coram dicto Nuntio, vel eius Auditore, concessimus identidem aliam requisitionem dicti Consilii & Procuratoris Generalis alias Litteras cassatorias ultimam litterarum dicti Nuntii, quae datae sunt nona Julii, sed non executioni mandatae, suspensa executione mandato Vestrae Celsitudinis, quia cum idem non videretur processisse sine fundamento, & contra privilegia huius Patriae, videbatur velle se emendare; sed cum effectum informati a bene sentientibus, timendum fuit, ne adhuc aliud moliretur novi magno cum praedictio superioritatis Suae Majestatis & dicti Consilii.

Et idem videtur nostrae Litterae executioni mandatae, ut Nuntius & Officialis dicti revocet & retractet omnia, & plane deleant ex suis chartis & Registriis omnia per se gesta concernentia hanc materiam, ut in posterum non possit legi, cognosci vel sciri quid sit; remedium nimis lene Regi Ferdinando Catholico, si bene consideretur Epistola scripta ad Vice-regem Neapolitanum, in qua potest videri quam ferventes sint Reges in conservatione Iure superioritatis, & specialiter in materia Iustitiae.

Haec dicti Belhè impetrantes has Litteras Monitoriales latentes ne non iure processisse, excusantur se per Supplicam, immo natu maximum allegat se nihil scivisse de dictis Monitorialibus, immo offert quod velit se expurgare per iuramentum, & illis non velle uti; & alii petierunt Placitum, ut possent ad executionem procedere, rogantes, ut excusentur ratione culpae commissae, quod non citius petissent; sed Nuntius & Officialis nihil simile praestant, sed viderentur velle nos verbis circumvenire, quod nobis est valde suspensum, eo amplius, quod quotidie videamus, quod unumquodque illorum omni modo conetur extendere suam Jurisdictionem in prejudicium superioritatis Regis & Consilii; primus illorum ab initio sui adveniens praetendit erigere novum Tribunal, in quo ipse & ejus Auditor cognoscerent de omnibus causis vel saltem de multis, quas voluissent, quae debent iuxta Concilium Tridentinum Sess. 25. cap. 10. De Reformat. committi Iudicibus nominatis per Synodos Provinciales, & jam exsistit, si Nos & quaedam alia Consilia non opposuissimus, cum tamen deberet punctatim se conformare Legibus & privilegiis huius patriae, secundum exemplum suorum antecessorum, & exagitate scandalum & inconvenientiam, quae introductio talium novitatum causat in aliquo Statu tam vicino undaeque haereticis; & dictus Officialis etiam multas inceptas novitates, quibus pariter decereamus Nos opponere, nec ulterius pati, sicut non potuimus pati novitates attentatas per dictum Nuntium & Officialium in hac agendi methodo, in qua ipsi nos aggressi sunt. Qui etiam nos coegerunt defendere omni meliori modo, quod licet per omnia iura tam Divina, quam naturalia & positiva; immo coegbamur per nostrum iuramentum pro conservatione Privilegiorum, & consuetudinum, & ordinationum antiquarum Patriae, sicut Vestra Celsitudo videt, & non ad contestandum item coram alio Iudice qualicumque, vel ad submitendum alteri censurae hoc scri-

ptum.

Jain dernier Lettres d'ajournement à charge du Conseiller & Procureur General de ce Pais, de comparoir pardevant son Auditeur endans six jours après l'Exploit pour s'excuser de ladite Cassation, & pourquoy il pensoit n'avoir encouru l'excommunication decretée par les SS. Canons contre ceux qui empêchent l'effet des Mandats Apostoliques, ou qui autrement seroit procédée à ladite excommunication, dits par les Lettres, que la Cassation desdits monitories avoit été exploitée par affixion, tant à la porte de la Chancellerie, qu'aux autres lieux publics, ce qui ne se trouvera jamais; même au contraire à ladite publication & affixion, comme dessus, été suspendue par ordre dudit Chancelier, sous espoir d'accordement.

Dont étant averti, sommes été contraints en acquit de notre devoir & serment, de faire exploiter lesdites nos Lettres cassatoires en forme deus, ce qui a été fait le 3. du mois de Juillet par ledit premier Huissier, & à tous autres à qui ce touche, de se régler selon le contenu de ladites Lettres cassatoires, sur peine de cinq cents Riaux d'or au profit de Sa Majesté.

Et Nous avons quant & quant sur autre Requête dudit Procureur General, accordé autres Lettres de cassation dudit Ajournement & communication d'excommunication à decreter contre ledit Procureur General, lesquelles nos Lettres sont aussi été exploitées par ledit premier Huissier ledit 3. jour de Juillet, par affixion aux Eglises de Sainte Gulde, Sainte Catherine, & aux Portes du Consil & l'Hôtel de Ville.

Par où V. A. voit que nous ne pouvons être blâmés d'aucune précipitation ou de peu de respect, mais plutôt de trop de delay & de trop de respect en chose de si grande importance, combien que l'un & l'autre étoit fondé sur l'espoir d'accordement.

Le Nonce averti de cet Exploit, aussitôt, le jour le 5. de Juillet, dépêche, & le lendemain fait exploiter & afficher circulairement autres Lettres d'ajournement pardevant son Auditeur contre le Chancelier de ce Consil, le Secrétaire Steinhuyse (ayant dépêché lesdites Lettres cassatoires) & le premier Huissier (subdit le ayant exploité, aussi communication d'excommunication, pour y aller exploier lesdites Lettres cassatoires, & s'excuser de l'excommunication, laquelle autrement contre eux seroit decretée).

Et Nous ne pouvons souffrir ce peu de respect, ces nouveautés & voyez de fait excusent contre le Chef & premier Officier de la Justice Souveraine de ce Pais, non sans admiration generale, qui ne peuvent être excommuniés, & ne sont aucunement traitables en Justice pardevant ledit Nonce, ou son Auditeur; avons quant & quant sur autre Requête dudit Conseiller & Procureur General, accordé autres Lettres cassatoires desdites Lettres dernières dudit Nonce, qui sont datées du 6. de Juillet, maispoint exploitées, l'Exploit étant suspendu par ordre de V. A. parce que le même ayant apperçu qu'il avoit procédé sans fondement & contre les Privileges de ce Pais, sembloit vouloir entendre à la raison; mais comme Nous sommes informés de bonne part, il fait à craindre qu'il trame encore quelque chose de nouveau aux grand préjudice de la Souveraineté de Sa Majesté & de son Consil.

Et parant Nous semble, que nosdites Lettres devroient être exploitées; même tant fait que le Nonce & Official soudits reviennent & déclarent le tout, qu'ils effacent entièrement de leurs Papiers & Registres, toutes lesdites par eux fait & tous touchant cette matiere, en sorte qu'à l'avenir on ne puisse lire, connaître, ni savoir ce que c'est, remède qui auroit été trop doux au Roy Ferdinand le Catholique, si on considère bien la Lettre écrite à un Viceroy de Naples, par où se peut voir combien les Rois sont portés à la conservation de leur Hauteur, & particulièrement au fait de la Justice.

Les heritiers dudit Belhè Impetrans desdites Lettres Monitories confessent leur tort se sont excusés par Requête, disant l'ayant n'avoir rien fait desdites Monitories, même présentant en expurger par serment, & de ne l'en vouloir servir; & les autres ont demandé Placet pour les pouvoir exploiter, priant d'être excusés & relevés de la faute par eux commise de ne l'avoir démolir plutôt; mais le Sr. Nonce & l'Official ne font rien de semblable, ains semblent Nous vouloir contenter de paroles, ce qui Nous est très-suspect, d'autant plus que Nous voyons journellement, que l'un & l'autre d'eux tâche par toute maniere d'étendre sa Jurisdiction en préjudice de la Souveraineté du Roy & de son Consil; le premier ayant dès le commencement de son arrivée pardevant prétendu ériger un nouveau Tribunal; auquel lui & son Auditeur eussent pris connaissance de toutes les Causes, ordonnance telle partie d'icelles qu'ils eussent voulu, qui se devoient en suite du Concile de Trente Sess. 25. cap. 10. De Reform. commettre aux Juges nommés par les Synodes Provinciaux; & il l'eut de fait fait, si Nous & aucuns des autres Consils ne nous y eussions opposés, en lieu qu'il devoit pontuellement se conformer aux Loix & Privileges de ce Pais, suivant le bon exemple de ses devanciers, & excuser le scandale & inconvenient que l'introduction de semblables nouveautés cause en un Etat si proche des Heretiques de tout coté; & ledit Official a aussi fait commença beaucoup de nouveautés, auxquelles sommes pareillement opposés & Nous opposer, & ne les souffrir davantage, comme nous avons pareillement pu souffrir les nouveautés faites par ledit Nonce & Official en cette Procédure, en laquelle sommes été attaqués par eux, qui Nous ont par-là contraint à Nous défendre le mieux qu'il Nous a été possible; ce qui est permis par tous Droits, tant Divins, Naturels que Humains; même Nous y étions obligés par notre serment, pour le maintienement des Privileges, Coutumes & Observances anciennes du Pais, comme V. A. peut voir par ces discours qui font seulement pour infraction de sa personne Royale, & non pas pour contester l'affaire pardevant quelque autre Juge que ce pour-

et pourroit être, ou pour s'accommoder de l'avis à autre Censure que celle de V. A. puisqu'il se seroit diminué l'autorité du Conseil (à qui ceci touche privativement) & autrement une chose de très-mauvais exemple, & pire conséquence, tendant d'ailleurs en préjudice de la Hauteur de Sa Majesté, des Privilèges, Ordonnances, bonnet & justes Coutumes de ce Pais, & notamment en préjudice de la Joyeuse Entrée, laquelle V. A. s'obligeait solennellement observer.

Mettant au surplus à V. A. en considération, que les Nonces ne pouvoient user de leur faculté ou pouvoir qu'ils ont de Sa Sainteté, sans au préalable obtenir Placet, lequel s'accorde au Conseil avec restriction, & sans la Souveraineté du Roy & observance de ses Loix & Privilèges du Pais, & non autrement. Sur ce, baillant très-humblement les Royales mains de V. A. priant Dieu.

MADAME, de conserver V. A. longues années sous la protection, de V. A. Serénissime très-humble & très-obéissant serviteur les Chanceliers & Gent du Conseil du Roy en Brabant.

pum, quam Vestrae Celsitudini: nam hoc esset utinamque auctoritatem Consilii (quod hoc negotium privative tangit) & alias res pessimi exempli & pessimae consequentiae, tendens aliunde ad praedictum superioritatis Suae Majestatis, privilegiorum, ordinationum, bonorum & iustarum consuetudinum huius Patriae, & notanter in praedictum festivi Introitus, quem Vestra Celsitudo sancte observavit.

Addimus praeterea considerandum a Vestra Celsitudine, quod Nuntii non possint uti facultate & potestate sibi concessa a Sua Sanctitate, nisi prius obtinuerint Placitum, quod conceditur in Consilio cum restrictione & salva superioritate Regis & observantia Legum & Privilegiorum Patriae, & non aliter. Superest, ut humillime olemur manus Regiae Vestrae Celsitudinis, rogantes Deum.

Serenissima Domina, ut Vestram Celsitudinem per multos annos in sua protectione conservet, Vestrae Celsitudinis humilissimi & obediuntissimi servi, Conciliarius & Procurator Generalis Consilii Regii in Brabantia.

DECRETUM

CONSILII BRABANTIAE die 5. Maji 1628. quo cassatur publicatio Bullae Romanae impetratae in causa haereticum Caroli de Bilhé, & in superiori Consulta enarratum.

Philippus Dei gratia Conink van Cassilien, van Leon, van Arragon, van beyde Siciliën, van Jerusalem, van Portugal, &c. Alerts-Hertoge van Doelenrijk, Hertoge van Bourgognen, van Lothrick, van Brabant, van Limbourg, &c. hier op verlijcht, Salvat. Van voregen enſen Heeren ende geſteworden Raedi ende Procureur General van Brabantien verhoeten ende re kennen gegroen dat hoe veel, volghens die notorie Edicten hier in onſe Landen invoulateliſch onder bonden, gheene Bulla Apollitane gepubliciert, noch ter executie getelt en mogen vordeden ſonder voorgaende Placet van onſen voorſz. Raede Soo is 't nochtan dat den Officiael van Mechelen bem beſch verwoorder te bevelen aen alle Paſſoors ende Viceſſen van de Kerke des Aertbidoms van Mechelen, dat ſy ingevolge van ſekere Bulla Papale geimpeert by Joſſifwove Anna de Bilhé, ende baere Erſenamen in Februarie leſtleden, ſouden hebben 't ordonement aen julkken onbekenden Perſoon als nyt het Sterf-Huyſ van vroylen Carte de Bilhé huſen Paſſer ſouden mogen genomen hebben ende ſouden mogen deſſen alſulken goeden meſſenden ende immueblen als vroylen Sterf-Huyſ joude toebehooren, dat ſyallende ſijne ſouden hebben te verſuieren ende die de ſelve ſouden verſien, dat ſy die joude denkeren aen de voorſz. Erſenamen Bilhé oft vrot aen den voorſz. Officiael, ende diſ alles binnen den tyt van derſig daegen op penen na excommunication, welken volgende verſcheyde Plebanen, Paſſoors, ende Vice-Paſſoors hun hebben verwoorder binnen deſen onſen Lande die voorſz. Bulla met bet voorſz. Mandat onder het ſermon te vercondighen, ende daer af hunne verſetien te geven, als bilhiet onder andere by een edictel van de ſelve Bulla gepubliciert by den Pleban van Sinte Goetelen Kerke alhier. Ende vroms' ſelue is contrarie die voorſz. Edicten ende ende onve, brackelijche obſervatien hier in onſen Lande van Brabant gebouwen, ende noch meer ſyn joude, ſoo verre daer int niet en worde verſien. Soo verſoebet daerom die Remonſtrant dat ons gelieven wulde hem te verſienen onſe opene Brieven van Caſſien daer toe dienende VV. A. C. K. D. M. M. C. S. D. D. 7. S. T. dat wy deſen aengeſien U. oordienende ende beuolen daer toe committerende by deſen, dat ſoo verre U. bilhiet van t'gene voorſz. is, ſoo wete dat genacht ſy. Ghy in dien gevalle t en verſucke dei voorſz. Remonſtrant, doet expies ende ſcherp bevel van onſen t'voregen die voorſz. Officiael van Mechelen, die voorſz. Joſſifwove re Bilhé ende baere mede Erſenamen, die voorſz. Plebanen, Paſſoors ende Vice Paſſoors de voorſz. Bulla ende Mandat gepubliciert hebbende, mitgedeven Jan van Meerbeek die voorſz. Bulla ende Mandat gedrukt hebbend, ende alle anderen dien t ſelue aenſen mach, op ſekere groote penen t onſen beſoec te verhoeren ook by ſaſſementen van hunne temporele goeden dat ſy ende ten regelijc van hun, ſoo han dat aenſen ſal, ende toechat t voorſz. Mandat dei voorſz. Officiael, mitgedevs die publicatien daer naer verlijchet, ende daer af crutchſyns aependeert toſſelous ende ſchadelous jouden caſſeren, revoceren, of doods ende te niet doen ende doen doen, ende ben verdraegen van gelijken meer te doene, oft t'atteneren, in eniger maniere op meer penen. Ende tot dien betalen dieſen van deſen, ende executien der ſelver, de ſelve daer toe op dat noods ſy bedwingende by ende met alle beboerlijche vroezen ende manieren van bedwingende daer toe dienende. Van des te doen, met diſſer aendelſe gheven wy U. volcomen machet by deſen. Onſiedem voots ende bevelen allen anderen onſen ende onſer Vaſſallen, oft der ſmaelre Heeren Rechteren, Juſticiëren, Officiëren ende Onderſacten ons voorſz. Lants van Brabant dat ſy U. (dit doende) geboorſaem ſyn, behulp ende byſtandt doen ſoo verre ghy lehoert ende ſy des van U. verlijchet worden. Vvantoos alloo Gelijſt. Gegeven in onſer Stadt van Bruſſel den 5. Maji 1628. ende van onſen Rijkje d' achſte. Onder ſtoudt gelichbreven by den Conink in ſynen Raedened vrom ondereckent Steenhuys, ende beſegels metten grooten Segel van Sinc Majesteyt in rooden vooſſe gedrukt onder aenhangende in enſen ſceerte. Uy. thachtit van d' Originale opene Brieven, voer af deſe

Philippus Dei gratia Rex Caſtiliae, Leonis, Arragoniae, utriusque Siciliae, Hierolymorum, Lulcaniae, &c. Arcidux Austriae, Dux Burgundiae, Lotharingae, Brabantiae, & Limburgi, &c. primario Appartori ſive Nuncio Consilii nostri in Brabantia, ad hoc requiſito, ſalutem. Expoluit nobis charus & fidelis noster Consiliarius & Procurator generalis Brabantiae, quod quamvis ſecundum notoria Edicta in hiſce Provinciis inſolubiter obſervata, nullae Bullae Apollitane publicari aut executioni mandari poſſint ſine Placito praſtato nostro Consilio, tamen Officialis Mechlinienſis ausus ſit injungere omnibus Paſtoribus & Viciariis Parochiarum Dioceſis Mechlinienſis, ut in vim cuſumdam Bullae Papalis, per Domicellam Annam de Bilhé & Cohæredes ejus impetratae in Februarii ultimo eiapo, mandarent unicuique perſonae ignota, quae ex Domo mortuaria Caroli de Bilhé patris eorum, forte ſurripuit & adhuc poſſidet bona quaecumque mobilia aut immobilia ſpectantia ad dictam Domum mortuariam, eandem reſtitueret, & quilibet perſonam illam noſceret, eandem dictis Haereticis de Bilhé, aut memorato Officiali denun-tiare, idque infra triginta dies, ſub poena excommunicationis. Vi cujus Mandati, varii Plebani, Paſtores & Vice-Paſtores eandem Bullam cum praſtato Mandato in hac noſtra Provincia, ſub concione publicant, datis de hac publicatione teſtimoniis ſuis, ut inter alia conſtat copia dictae Bullae publicatae per D. Plebanum Divae Gaudulae in ejuſdem Eccleſiae. Quae omnia cum directe repugnent praſtatis noſtris Edictis, & non interruptis conſuetudinibus in Provincia noſtra Brabantia obſervatis: quaeque adhuc nata ſunt evenire, ſunt tempeſtively providenda. Idcirco exponis nobis ſupplicavit, ut dignaremur ei concedere Litteras Patentes caſſationis ac hoc congruas. Hinc eſt quod Nos, hiſce mature expenſis, tibi inſingimus, auctorizando per praſentes, ut, ſi praemiſſa vera eſſe ſufficienter conſuleris, eo caſu ad inſtanciam Exponentis, nomine noſtro dictis Officiali Mechlinienſi, Domicellae de Bilhé & Cohæredibus, Plebanis, Paſtoribus & Vice-Paſtoribus, qui praſtata Bullam & Mandatum publicant, inſulper & Joanni Van Meerbeek qui eandem Bullam & Mandatum inſpreſſit, omnibusque aliis, quos hac quomodolibet concernunt, ac cuilibet eorum ſub gravibus mulctis noſtro obsequio applicandis, etiam inſiſtendo manus in temporalia bona, expreſſe & ſevere mandes praſtatum Mandatum d.ſi Officialis, ac ſubſequentem publicationem euſdem, & quicquid inde dependet, ſuis ſumptibus, damnis & intereſſe caſſent, revocent, & annulent, ſiquae caveant a ſimilibus impoſitum attentandis ſub graviſſimis poenis; deinde ſolvant expenſas huius Sententiae ac executionis euſdem: eos ad hac congruus Juris mediis compellendo; ad quae omnia tibi inſtipitum plenam facultatem. Mandamus inſuper omnibus aliis inferioribus Tribunalibus, Jadicibus, Officialibus, & Subditis Brabantiae Provincie noſtrae ut in hiſce exequentis tibi obediatis & auxilium praſtent, (ſi indigeris, eoſque regulis) tale enim eſt beneficium noſtrum. Datum in Urbe noſtra Bruſſellenſi 5. Maji, anno Domini 1628. & Regni noſtri octavo. Infra habebatur, per Regem in ſuo Conſilio, & ſignatum Steenhuys, & ſigillum majiori ſigillo Suae Majestatis rubra cera impreſſo.

Vigore Originalium Litterarum Patentium, quarum fua

R

pra

Pro copia exhibetur, ego primarius & ordinarius Apparitor Consilii Brabantiae 3. Julii 1628. nomine Suae Majestatis mandavi Officiali Mechliniensis, dictae Domicellae Annae de Bilhé & filioque Coheredibus, ac insuper memoratis Plebanis, Pastori- bus & Vice-Pastoribus, qui praefatam Bullam publicaverunt, & Joanni Van-Meerbeek ejusdem Bullae Impressori, omnibusque, quos, haec concernere possunt, ut sine mora sese conforment, contentum praefatum patenti in Litterarum, sub multa quin- gentorum aureorum solvendum a quolibet eorum, quorum solutio infra triduum ex illorum personis aut bonis fiet. Et primo triduo elapso, sub multa mille aureorum, altero triduo elapso, solvenda ut ante, ad utilitatem aerarii Suae Majestatis; aut alia majori poena postmodum statuenda. In quem finem haec affixi 3. Julii 1628. Erat signatum, P. Christy,

Copie is, hebbe ich eerste Dessevervordere ordinaris van den Raede van Brabant op den 3. Julii 1628. in den naem van Synre Majesteyt geordonneert, den Official van Mechelen, de voorsz. Jansfuerou Anna de Bilhé ende haere mede Erfgenamen, de voorsz. Pleba- nen, Pastors ende Vice-Pastors voorsz. Bulla monitorialis ende Mandat gepubliceert hebbende, misgaders Jan van Meerbeek die de voorsz. Bulla ende Mandat gedrukt heeft ende alle andere diens selve aer gear mach, dat sy hun promptlick sullen hebben te re- gulieren naer d'inhoudt van de voorsz. opene Brieven op pen van Soe. goede Realen by elck van hun te verheuen die op hun ofe hinnen gouden binnen dry daegen daer naer sullen vuerden verhaelt ende binnen andere dry daegen naer d'expiratie van d'eerste dry daegen op pen van dusent goede Realen te verhaelen als wooren, alles ten bevoege van Synre Majesteyt, ende woorts op assucken woort- dere pen als daer naer sal vuerden geordonneert, ende nu diem ende hebbe dese geafficeert den 3. Julii 1628. Etc. Ende was an- derteeckent. P. Christy.

DECRETUM

CONSILII BRABANTIAE de 3. Julii 1628. quo cassatur citatio quadam affixa ex parte Interventii, praefata in Consulta patet enarratum.

PHILIPPIUS Dei gratia Rex Castiliae, Leonis, Arragoniae, utriusque Siciliae, Hierosolymorum, Lusitaniae, &c. Archi-Dux Austriae, Dux Burgundiae, Lotharingiae, Brabantiae, Limburgi, &c. primario Apparitori, sive Nuntio Consilii nostri Brabantiae, ad hoc requisito, salutem. Exposit nobis charus & fidelis noster Consiliarius & Procurator generalis Brabantiae, haereditas Caroli de Bilhé Romae im- petrasse Bullam quamdam Papalem, Monitorialem nuncupatam, qua sub poena excommunicationis injungitur personis ignotis, restituere quicquid ex Domo mortuaria Paris eorum surri- perunt. Quodque Consilium Le Roy Officialis Mechliniensis eandem publicari, uti etiam varii Pastores fecerant, licet nul- lum ad hoc Placitum fuisset peritum nec concessum. Quare ex- ponens vi officii coactus fuit hac nobis significare, ut de op- portuno remedio providere dignaremur; cum notorium sit in nostra Provincia Brabantiae, nullas Provisiones Apostolicas sine prioris Placito nostro posse executioni mandari. Quare dictum Consilium nostrum eidem concessit Patentes nostras Litteras cassationis, cum detentione bonorum temporalium tam dicti Officialis, Pastorum aut Vice-Pastorum, qui praefatam publi- cationem fecerant, quam memoratae Domicellae de Bilhé & Fra- trum ejus: postquam vero dictae Patentes Litterae coeperant executioni mandari, reatum est charo nostro & fideli Cancel- lario, partes controversiam amabilius velle componere; ro- gantes ut interea omnis ulterior executio Cassationis suspenderetur. Quibus non obstantibus, Illustrissimus Dominus Nuntius Apostolicus iussit Exponentem Litteris suis de 28. Junii no- vissimis, affixis ad valvas Ecclesiarum, 3mo sequenti citari in- fra triduum bideum coram Auditore suo ad ibidem defenden- dam praefatam Cassationem, & probandum quod non incidit in excommunicationem: alias contra ipsum pronuntiandum De- cretum Excommunicationis, illudque in forma publicandum. Quae omnia cum directe contrariarentur tam supremae nostrae au- thoritati & memorati Consilii nostri, quam Privilegiis & Con- suetudinibus dictae nostrae Provinciae; Exponens supplicavit, ut dignaremur ei concedere Patentes nostras Litteras cassationis in forma, cum licentia inferendi manus in bona temporalia. Hinc et quod nos hinc attentis, te auctorizamus & injungimus, ut, cum tibi debite consideretur vera esse quae narrata sunt, nomine nostro expresse & severe mandes praefato Illustrissimo Domino Nuntio, eius Auditori, dicto etiam Officiali, aliisque omnibus Ecclesiasticis & secularibus, ac nominatim praefatae Domicellae Annae de Bilhé & Fratribus ejus, qui se memoratae causae immiscuerunt & adhuc immiscebunt sub gravi poena, arbitrio nostro infligenda, ut quilibet eorum, in quantum id eum concernit suis dispendiis, damnis & interesse casent, re- vocent, & annullent dictam citationem & affixionem cum omnibus inde secutis & secuturis, siquidem caveant a similibus quomodolibet attentandis: ac insuper solvant expensas huius Decreti ac executionis eiusdem, quolibet eorum in solidum ad hoc compellendo mediis juris congruis. Ad haec omnia da- mus tibi plenam facultatem, uti etiam ad inferendas manus in bona eorum temporalia, ut ex his poenis praetaxatas recuperare possit. Mandamus insuper omnibus aliis inferioribus Tribunalibus, Judiciis, Officialibus & subditis Brabantiae Provinciae nostrae, quos haec tangunt, ut ipsi & quilibet eorum in hifce exequendis tibi obediant, & auxilium praestent, si indigeris, coque requisitis; tale etiam beneplacitum nostrum. Datum in Urbe nostra Bruxellensi 3. Julii anno Domini 1628. & octavo Regni nostri. Inferius habebatur, Per Regem in suo Consi- lio: & signatum, Steenhuyse. Et sigillatum majore Sigillo suae Majestatis rubra cere impresso.

PHILIPPI by der Gratie Godts Coninck van Castillien, van Leon, van Arragon, van beyden Sicilien, van Jerusalem, van Por- tugal, Etc. Archi-Hertoge van Oosternych, Hertoge, van Bour- gognien, van Lotbryck, van Brabant, van Limburg, Etc. Den eersten van de Dessevervordere oft Boden van onsen Raede geordonneert in Brabant hier op verlicht, Jansy. Van vueren onsen lieren ende getrouwen Raede ende Procureur Generael van Brabant te ont- voochont ende te kennen gegeuen, dat alsoo d'Erfgenamen vuylen gesonne Monitoriale, daer by ob pen van excommunicatie aen om- bende personen vuerde geordonneert te restituere gene sy nyt hen Vaders Strof Hwy: mochte hebben ontvrent, ende dat den Official van Mechelen Heere Jean le Roy hem hadde veruuerdert t'ordonne- ren dat de selve soude vuerden gepubliceert gelick verseyde Pastors alhier oock hadden gedaen, niet tegensstaende dat daer toe geen Placet, en was verlicht, noch geaccordeert, soo in den Remonstrant van Officie vueren genoots Jachte geuest, soe in den Remonstrant van ende te verlichten geuest daer toe diensende mit notorickheit in desen onsen Landen van Brabant egeene Apostolike provisien en mo- gen te vuerck segelt vuerden sonder voorgaende Placet, vuercken volgende, onsen voorsz. Raede hem heeft geaccordeert onse op ne Brieuen van Cassatie mit sijnssijement van de temporale goeden van den voorsz. Official, Pastors, oft Vice Pastors die publicatie gedaen hebbende, misgaders van de voorsz. Jansfuerou Anna de Bilhé ende haere Broeders, ende naer den de selve vueren begons t'exp- loitieren, soo is by onsen ster lieren ende getrouwen Cancellier onsen Raede gelaesert dat men maekenden metter minnen soude verstaen ende dat onderssechen alle vuerdere executie van de voorsz. Cassatie soude vuerden oeghehouden, gelick gebeurt is, dien niet te- genstaende, soe heeft den Heere Illustrissimus Nuntius Apostolicus den Remonstrant by affixie ter Kerckdoeren doen citeren by sine Brieuen van den 28. Junii seft lieden, geafficeert den 30. daer naer, om te compereren binnen ary maal twee daegen voor sijnen Auditor om aldaer te verentvuerden die voorsz. Cassatie, & vuerom by niet en soude geuallen zijs in excommunicatie, andersints dat teuen hem soude vuerden ghegeuen daer toe excommunicatie, ende dat t'selue naer ghegeuen soude vuerden gepubliceert, allen d'voelck vuant directlick is sijnende teghen d'ende Privilegien ende Consuetumen van desen onsen voorsz. Lande, misgaders teghen onse Souveraine autoritey ende van onsen Souveraine autoritey ende van onsen voorsz. Raede. Soe v. o. t. die Remonstrant dat onse gelieven vuerde hem daer op te verlenen onse opene Brieuen van Cassatie in forma mit permisse van sijnssijement huanne temporale goeden. VVAEROM SOO IST dat vuy desen aengesien U. en- theiden ende beuelen daer toe commiterende by desen, dat soe ver- re U. oblicke vuant t'gene voorsz. in soo veel dat genoech is, ghy in dien gevalle ten verjuchte dat voorsz. Remonstrant doet expre- ende scherp beuel van onsen t'voegen den voorsz. Illustrissimus Heere Nuntius sijnen Auditor, den voorsz. Official, misgaders alle andere Geestelike ende VVrelycke Persojen, naemnelick oock de voorsz. Jansfuerou Anna de Bilhé ende haere Broeders die hen t'gene dat voorsz. is hebben genoot ende noch sulles moeyen ofe ondervinden op seker. groote penen t'onsen beboere te verheuen, dat sy ende en tegelick van hun soo hem dat aengaen sal eode toestaen, Julien de voorsz. Citatie, affixie, ende alles was daer of dependet mit ende naergevolgt is oft volgen sal, coftelous ende sehadelous Cassieren, reueren, of t' d'ende ende te niet doen ende huan veraragen van gelijken ende de Cofsen van desen ende d'exe- cutie der selve, t' selve elck in t' besander daer toe op d'its noot sy bebruingende by ende mit alle beboerelike vuerhen ende ma- nieren van beduvingende daer toe diensende. Van des te noethe- neren vuy U. volcomen machte, misgaders om huanne tempo- rele goeden te moghen sijnsten tot verhaelen van de voorsz. Pen- nen, Ontbiden ende beuelen vorts allen anderen onsen, onder der Snaelre Heeren Rechteren, Justicieren, Officieren ende onderstaen onse voorsz. Landts van Brabant daer dat aengaen sal mogen, dat sy ende een tegelick van hun soo hem toelchoort U. (his denide) ge- heersam

hoofsaak syn, behulp ende bystand doen, soo, verre Ghyt beboeft ende by den van U. verfocht voordoen. VVANT ONS ALSOO GELIEFT. Ghegeven in onser Stadt van Brussel den 3. Julii 1628. ende van onse Rijcken d' achste. Onderfonden by den Coninck in synen Raede ende vvas onderteeckent Steen-Huys, ende bejegelt metten grooten Segel van Synre Majesteyt in vooden vvasse gedruckt onder aen wyshangende in enckelen Steerte.

In Uty crachtie van d' Originele opene Brieven vvaer af dese Copy is, hebbe ick eerste Dourvuerdere Ordinaris van den Raede van Brabant in den naem van Synre Majesteyt ende den vvassecke des voorsz. Heere Remonstrant gedaen expreit ende Scherp bevel aen den voorsz. Illustreissimus Heere Internuntius, synen voorsz. Auditeur, den voorsz. Officiael ende alle andere Geestelijcke ende Werelijcke personen, naemtelijck oock aen Jousfrowve Anna de Bilbé, ende hare Broeders die in 't gene voorsz. ben hebben gemoeyt ende noch sullen moyen ende ondervindende, dat sy hun promptelijck sullen hebben te reguleren nasr d' inhoudt van de voorsz. opene Brieven op pene van 500. goede Realen by elck van hen te verbouwen die op hun, haet ende binen andere dry daegen daer naer sullen vvoorden voorsz. bunne goeden binnen dry daegen naer d' expreite van d' eerste dry daegen op pene van dryent gonde Realen te verhaelen als voorsz. allei tot beboef van Synre Majesteyt ende voorts op alsucken meerder penen als daer naer sal vvoorden geordonneert, ende hebbe tot dien eynde dese gesceijct den 3. Julii 1628. ende vvas onderteeckent P. Christlyn.

Vigore Originalium Litterarum Patentium, quarum copia supra exhibetur, ego primarius Apparitor Consilii Brabantie nomine Suae Majestatis, & ad instantiam Bonini exponentis, expresse & severe mandavi praesato etiam Officiali, omnibusque personis Ecclesiasticis & secularibus, nominatim Domicilae Annae de Bilbé & Fratribus eius, qui se hucus negotiis miscuerunt & adhuc immiscebunt; ut prompte sese conformarent contentis dictarum Patentium Litterarum sub poena 500. aureorum solvendorum per quemlibet eorum in persona aut ex bonis eorum, infra triduum: quo elapso, si non obediissent, sub mille aureorum solvendorum, ut ante, applicandorum aetario Suae Majestatis, ac insuper sub alia graviore multa postmodum ordinanda. In quem finem haec affixi 3. Julii 1628. Erat signatum, P. Christlyn.

D.

EPISTOLA

INTERNONTII de 24. Septembris 1641. ad Universitatem Lovaniensem, cui annexum erat Decretum S. Congregationis universalis Inquisitionis contra Librum Cornelii Jansenii Episcopi Iprensi per Universitatem publicandum.

R. DI A. DUM EXIMII AC AMPLISSIMI D. NI

PROUIT in lucem contra Sedis Apostolicae Mandata ac Decreta Liber Reverendissimi Cornelli Jansenii Episcopi Iprensi, cui titulus Augustinus, tractans ex professo de Auxiliis Divinis; ac deinde occasione ejusdem operis editae sunt pariter contra praedicta Decreta ac Mandata Theses PP. Societatis Jesu de ejusmodi materia agentes, quam alii Libelli, Orationes, Scripturae, ac Epistolae in Decreto Sanctissimi Domini nostri hucus Litteris annexo annotatae: quorum omnium cum Sanctitas sua de Consilio Eminentissimorum Cardinalium Supremae & Universalis Inquisitionis interdixit, si mulque inhibuit, ne quisquam possetur Libros, & tractatus ullos de praedicta materia imprimere, aut in lucem

edere laudeat, mitto DD. Vestris iussu ejusdem Sanctitatis Suae exemplar praedicti Decreti, ut in ista Universitate id quamprimum promulgetur, ac sub Censuris & poenis in eo contentis inviolabiliter ab omnibus observetur. Quod DD. Vestras pro sua in Sedem Apostolicam observantia non gravitate praestituras sperans rogo eadem, ut de receptis hucus me illico reddant certiores: interea vero omnia prospera & felicia eis precor. Bruxellis 24. Septembris 1641. (Inferius habebatur) Reverendarum admodum Exim. ac Ampliss. DD. Vestrarum (magis infra habebatur) Devotissimus Servus (signatum) J. P. STRAVIUS Internuntius Apostolicus.

E.

BREVE URBANI VIII.

De 11. Januarii 1642. ad Universitatem, in quo conqueritur de non facta executione praedicti Decreti S. Congregationis.

URBANUS PP. VIII.

DECRETI filii, Salutem & Apostolicam benedictionem. Cum admiratione audivimus in vobis, qui Religiosae Fidei defensionem profiteamini, non eam inveniri alacritatem ad Iusta Apostolica capessenda, quae cum Ecclesiae auctoritati, tum integritati ac pietati vestrae par esset, dum Decretum ad coercenda circa materiam de Auxiliis ingeniorum dissidia a nobis publicatum debite executioni minime demandari curavistis; sed ad illius editionem impediendam, nescimus quo malo affectu ducti, inani certe specie & praetextu; quemadmodum ad Nos perlatum est, laicos Magistratus inducere non dubitatis. Paet quantum hoc ab illis, qui Ecclesiae militant, abhorreat,

quod officiculum hinc pusillus, quantum hostibus scandalum exoritur. Sedi quidem Apostolicae non eadem suggerunt consilia, quae fuere & opera & novis Universitatem istam Beneficiis cumulandi. Speramus tamen fore, ut hoc in negotio ejusmodi iustitiae deliberationem, quae non averfionis, sed confirmanda nostrae erga vos benevolentiae augmentum sit. Id vobis propediem expectamus, quibus Apostolicam benedictionem in Domino impertitur. Datum Romae apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 11. Januarii 1642. Pontificatus nostri anno xix. (Signatum erat) JULIUS PORPIGLIORUS. Superfcriptio erat talis: Dilectis filiis Decano & Universitati Lovaniensi.

LIBELLUS SUPPLEX

PROCURATORIS REGII OBLATUS CONSILIO BRABANTIE, quo petit interdicti Reſtori Univerſitatis Lovaniensis procedere ad Publicationem ullius Bullæ aut Decreti Romani, niſi primo conſiſterit de obſtentis Litteris Placiti, & nominatim ad Publicationem prædicti Decreti S. Congregationis contra Librum Cornelii Janſenii Episcopi Iprensi.

C U R I Æ.

AEN HET HOF.

EXEONIT Conſiliarius, & Procurator Generalis Brabantie, quod ad ejus notitiam pervenerit, Dominum Internuntium Stravius auſum fuiſſe in hiſce Ditionibus vulgare Decretum Romanum, quo prohibetur lectura Libri pie memorie D. Cornelii Janſenii Episcopi Iprensi, Theſes PP. Societatis Jeſu contra ejusdem Librum, varique alia ſcripta; abſque eo quod hic in Curia viſum aut placetatum fuerit: quare ultima Septembris proxime elapſi obſtulit Libellum huic Curie, ut dignaretur prædicto D. Internuntio Stravio, omnibuſque aliis, quorum intereſt, injungere, Mandatum ab ipſo editum, circa Publicationem dicti Decreti, aſſiſſionem ejus ad valvas, omniaque inde ſequuta caſſare & annullare, & in caſum communicationis omnia ſuſpendere; ad quem Libellum decreta eſſe excommunicatio cum ſuſpenſione executionis prædictæ Bullæ, qua Supplica Litteris clauſis miſſa præſato D. Internuntio contra eandem exhibuit declarationem hic adjunſtam; & quamvis hætenus Conſilium nihil diſpoſuerit, nec prædicta ſuſpenſio ſublata ſit, nihilominus didicit Supplicans, quod Univerſitas Lovaniensis receperit nova Mandata Romana, ejusdem ſubſtantie cum præcedenti Decreto de 20. Auguſti ultimi præteriti, quodque eadem Univerſitas reſolverit die Lunæ proximo idem Decretum publicare, ſine præviſis litteris Placiti, cumque hoc vergat in præjudicium prædictæ ſuſpenſionis, ac ſupremæ Regalis Potestatis, cui ab omni immemoriali tempore in hiſce Brabantie Ditionibus competit Jus Placiti diverſis Ediſſi confirmatum: recurrit Supplicans ad hanc Curiam;

Ut dignetur interdicere D. Reſtori aliſque Univerſitatis Lovaniensis ſubdiſis, ne publicent, aut aliſi publicis locis aſſignant Bullas quaſcumque vel Reſcripta Sedis Apoſtolice, priuſquam illis conſiſterit de obſtentis litteris Placiti ad hoc neceſſariis, & in caſum communicationis, interim prædicta interdictio, quod faciendū &c. (ſignatum erat M. vanden Hove.

Sequitur Apoſtilla marginalis ad prædictum Libellum.

COMMUNICAT hæc ſupplica Litteris clauſis Univerſitati Lovaniensis, ad contradicendum intra octiduum, eidem interm interdicendum ne procedat ad publicationem & aſſiſſionem Bullarum in eadem memoratarum. Actum 22. Martii 1642. Erat ſignatum, BOISS. Vt. & ſignatum Loyens.

Verthoopen den Raadt ende Procureur General van Brabant, hoe dat gekomen zynde tot ſynder kenniſſe dat den Heer Internuntius Stravius hem hadde vervoordert hier te Lande nyt te geven ſeker Decreet van Roomen, vwaer by verboden vvoordt de lecture van den Boeck van vvoelen den Heere Biſſchop van Ipre Cornelius Janſeniat, die Theſes vande Paters der Societeyt JESU daer tegent gemaect ende andere vvorſcheyde Geſchriſten, ſonder hier te Hove geuiſſteert oft geplaceteert geuueſt te zyn, heeft Requeſte gepreſentiert op den leſſen September leſſleden, ten eynde het Hof ſoude gedient vvoelen aan den vvoorſz. Heere Internuntius Stravius, ende aan alle andere die ſulckx, ſoude mogen vvaeken te inſingeren, heſſeloot ende (chackelot te caſſeren) doods ende te niet te doen het Mandement by hem gegeven, nopen de publicatie van het vvoorſz. Decreet, d' aſſiſſie ad valvas, ende elten' ſe gene daer nyt ende naer is geuolgt, bondende ingevalle van communicatie, alles in ſaet ende ſurceantie; op vvoelke Requeſte is geuolgt oppointement van communicatie, bondende onderſuſſchen in ſaet ende ſurceantie d' executie van de Bulla aldaer vvarmet, vvoelcke Requeſte geſonden geuueſt zynde by beſloene Brieven à en vven vvoorſz. Heere Internuntius, heeft daer tegent gedient van ſeker vverklaeren hier made gaende: ende hooft vel tot noch toe daer op niet en is geſolſteert, noch de vvoorſz. ſurceantie afgedert; ſoo is 't nochtan dat by Suppliant verſaacht dat die van de Univerſiteit van Loven ſouden onſangen hebben nieuwe Depoſchen van Roomen, inboudende het ſuſſie dat ingehouden heeft 't vvoorgaende Decreet van den 20. Auguſti leſſleden, ende dat ſy en Maendag toekomende ſouden verſigen tot publicatie te komen van de ſelve, ſonder daer toe te hebben enige Brieven van Placet, ende vwaent het ſelve ſoude ſrecken in preſudicio vva de vvoorgaende ſurceantie, ende dat het ſelve ſoude vvoelen tegent de Sovoraintieit van Synne Majesteit, die vvoelcke competert het recht van Placet te geven in deſen Lande van Brabant van alle oude en de immemoriale tyden, by vvorſcheyde Placarten geconfirmert, ſoo neemt by ſijner ſeueſicht totten Hove.

Ten eynde het ſelve gedient zy aen den Heere Reſſor ende andere der Univerſiteit van Loven 't interdiceren te procederen tot publicatie oft aſſiſſie van enige Bullen oft Reſcripten van de Stael van Roomen, aler dat hun ſal zyn gebleken van Brieven van Placet daer toe dieneende, ende ingevalle van communicatie, interim de vvoorſz. interditiſſie, Dit doende, &c. (ende vwaent onderſteekent) M. vanden Nove.

G.

LIBELLUS

PROCURATORIS GENERALIS CONSILII NAMURCENSIS, quo petit caſſationem publicationis Bullæ Urbani VIII. factæ per Episcopum Namurcensem ſine prævio Placito Regio.

EXEONIT quod quamvis per programmata plene diei Martii 1595. & 19. Maii 1499. clariſſime prohibeatur omnibus perſonis tam Eccleſiaſticis quam ſecularibus, cuſcumque ſint conditionis & dignitatis, curare publicari aut exequi ullas Bullas Romanas pro quacumque cauſa ſit, niſi prius obſtentis a Rege litteris Placiti expeditis in forma, & hoc ad impediendum ne quid fiat in præjudicium Status, & Jurium Suae Maſteſtatis, & ſuorum Subditorum; tamen Reverendiſſimus Episcopus Namurcensis curavit publicari in Communitatibus Religioſis illius Civitatis certam quandam Bullam, quæ dicitur eſſe data Romæ 6. Martii de anno 1642. 19. Pontificatus Pape Urbani Octavi, quod amplius Reverendiſſimus Episcopus ſubſcripſiſſet dictam Bullam, per quam confirmantur Conſtitutiones Pii V. & Gregorii XIII. continentes prohibitionem quarundam opinionum Theologicarum, & lecturæ Libri intituli, AUGUSTINUS Cornelii Janſenii anreſch Episcopi Iprensi: & cum ex talibus publicationibus factis contra Ordinationes Regis poſſint oriri ſequela pe-

Remontre qu'encore que par les Placards du dernier jour de Mars 1595. & du 19. Mai 1499. il ſoit clariſſement deſendu à toutes perſonnes, tant Eccleſiaſtiques que ſeculiers, de quelque condition & dignité qu'elles ſoient, de faire publier ou exécuter aucunes Bullas de Rome, pour quelque cauſe que ce ſoit, avant que d'avoir obtenu du Roi ſes Lettres de Placet expedites dans ſes formes, & cela pour empêcher qu'il ne ſe faiſſe rien au préjudice de l'Eſtat, des droits de Sa Maſteſte, de ceux de ſes Sujets; néanmoins le Reverendiſſime Evêque de Namur auroit fait publier dans les Communautés Religieuſes de cette Ville une certaine Bulle qu'on dit avoir été donnée à Rome le 6. Mars, de l'an de l'Incarnation du Seigneur 1642, le dix-neuvième du Pontificat du Pape Urbain VIII. Que de plus, le même Reverendiſſime Evêque auroit ſouſcrit cette Bulle, par laquelle ſont confirmées les Conſtitutions de Pie V. & de Gregoire XIII. portant prohibition de certaines opinions Théologiques, & de la lecture du Livre intitulé, AUGUSTINUS, de Cornelie Janſenien évêque d'Ipre. Et comme de telles

riculoſe, dictum Procurator Generalis ad providendum conſervationi dictarum Ordinationum vel Edictorum Sum Majestatis requirit, ut provideatur per Litteras, vigore quarum dicta publicatio caſſetur & declaretur nulla & nullus effectus, & ut fiant prohibitions omnibus, ad quos pertinet, ne impoſuerunt fiat aliquod attentatum ſimilis naturæ, & ut omnibus ſerio præceptum fiat obſervandi dictas Ordinationes Regias.

Signatum; ADRIANI.

GUBERNATORIS BELGI AD UNIVERSITATEM LOVANIENSEM, qua mandatur Universitati, ut cessare faciat disputationes & altercationes excitatas inter Theologos occasione doctrinae contentae in libro, cui titulus, Augustinus Cornelii Janfenii, quoadusque habeatur finalis resolutio Summi Pontificis, necnon Sua Regia Majestatis super modo & forma executionis Bullae, qua praedictus liber erat proscriptus.

DON Francisco, de Mello, Marquis de Tor de Laguna,
Comte d'Aljumar, Lieutenant Gouverneur et Capitaine
Général des Pays-Bas et de Bourgogne, Vénéralles
cheri & amez, ayant reconnu les inconveniens naissant
des disputes & discours aux Predications & Leçons sur le sujet
de la 3.me Lettre traitée au Lièvre intitulé, AUGUSTINUS, com-
posé par le feu Evesque d'Ipres Messire Corneille Janenius; &
quoy par impossibilité de pourvoir, en attendant que N. S. P. le Pa-
pe y prenne resolution finale. ET QUE LE ROY NOUS MANDE
COMMENT ON LA DEVRA METTRE EN EXECU-
TION, au quel effet juy vous rendu compte de cette affaire:
nous disposons la Présente, nous enchargeant de la par de Sa
Majesté de donner en icelle Université d'ordre qu'il apparait, &
cujettes, & ayant à ceffer, sans y revenir d'aucunement ou indivi-
dument, si ce n'est que nous vous ferons avertir de la suite re-
solution de notre Saint Pere & de l'ordre de Sa Majesté. A
cui, vénéralles cheri & bien amez, Notre Seigneur Dieu
nous ait en la sainte garde. De Bruxelles, le 7. May 1644.
RO. V. & signé DON FRANCISCO DE MELLO M. De Tor
de Laguna.

DOMINUS Franciscus de Mello, Marchio Torrensis de Laguna, Comes Affumariensis, Locum tenens, Gubernator, et Capitaneus Generalis Belgii et Burgundie, Venerabiles Charissimi & Dilectissimi, compertis inconveniuntibus, quae oritur ex disputacionibus & discursibus in Concionibus & Lectacionibus (super doctrina tradita in Libro intitolato, AUGUSTINUS, compoſito per Episcopum Ipreſem Dominum Cornelium Janlenium pie memoriam, qui multum intereſſet providere, donec SANCTISSIMUS Pater Pontifex ultimum reſolutionem ſenalem, & Rex nobis mandet, quomodo illam debeamus executioni mandare, in quem effectum de hoc negotio illi ſcripſimus, has praeſentes expeditum, vobis mandantes ex parte Suae Majeſtatis, ut in illa univerſitate conveniens edatur Mandatum, ut ſimiles controverſiae, reſoluſae & Rationes ibidem ceſſent, alioquin hoc quod reſolutoſum directum ſit, & directioſum, contraſtiores ſanctiſſimus de dicta reſolutione, noſtri SANCTISSIMI Patris & de Mandato Suae Majeſtatis, Venerabiles & Chariffimi, Deus vos protegere dignetur. Datum Bruxellis 7. Maii 1644. Ro. Vr. Et ſignatum, Dom. FRANCISCUS DE MELLO M. Torrenſis Dr Laguna.

CONCILI BRABANTIE AD GUBERNATOREM BELGII, in quibus exponit, quæ ratione provide-
rit, ne per Internuntium, vel Universitatem Lovaniensem publicaretur Bulla condemnatoria Libri,
cui titulus, Augustinus Cornelli Jansenii, sine obtentis prius Litteris Placiti.

LE Procureur General de Sa Majesté en Brabant. Nous ayant remontré par Requête, que l'Interdiction du Saint Siège de Rome résidant en cette Ville de Bruxelles, par là adressé qu'il e' en l'Université de Louvain, s'ache de nouveau d'introduire la publication & Exposé des Bulles & Decrets émanés du Saint Siège de Rome, touchant la Livre composé par feu l'E'vêque d'Ipres Jansenius, & que par la même façon de penser d'autres Docteurs de ladite Université, se feroit presque résister contraindre aux inhibitions sur ce sujet à eux faites par Lettres du Roy. May de l'année passée, signées du Marquis Tor de Laguna, & que semblables attentats émanant directement aux Droits de la Souveraineté de Sa Majesté ses Pays, étant en possession immémoriale de la publication à aucunes Bulles de Rome, sans être venues & placées au Conseil d'Etat de Bruxelles, Nous requérant partant pour nous Lettres de Relation à l'effet d'interdiction, Reçueux & Docteurs de ladite Université, ayant copié la susdite résolution, laquelle Requête élan mise en deliberation, & considéré que depuis l'année 1647. ce Conseil a tenu en surseance l'Interdiction Stravus, & quelques Docteurs dudit Louvain prétendoient de faire sur le sujet du Livre susdit, & l'a continué par autre Ordonnance du 23. de Mars 1642. Attendu aussi qu'on attend la résolution de Sa Majesté, à laquelle on a donné particulière avertence de cette affaire, avons en continuant ledits devoirs antérieurs ordonné l'itéré sur ce, avec communication dudit Interdiction, Reçueux & Docteurs de Louvain, de quoy avons aussi informé convenir d'ajouter nos Exhortations, afin qu'ils soit instruits, en cas que ladite Interdiction, ou autres de l'ordonnance former soient, ou venant à être, ou contraire. Et nous, après avoir balisé les mains de V. E. prions Dieu.

PROPOSIUIT generis Suae Majestatis nobis exposuit per
Supplicam quod infra munitus Apollonicus residens in
hac Civitate Bruxellensi, quatenus, quod habere
in Universitate Lovaniensi, conetur denovo introducere
publicationem & executionem Bullarum & Decretorum ema-
natorum a Sancta Sede Romana, circa librum compositum per
dilectum Episcopum Iprensem Janenium, & per eandem fide-
litionem quorundam Doctorum dicte Universitatis dictur esse
capta quaedam resolutio contraria Inhibitionibus hac super ma-
teria factis, per Litteras 7. Maji anni praeteriti, signatis a
Marchione Torrensi de Laguna, & ejusmodi attentata repu-
gnant directe juris Superioritatis Suae Majestatis in his Pa-
risiensi, cum sit in possessione Immemoriali non additendi pub-
licationem Bullarum emanatarum, nisi prius fuerint
inspectae & placitae per Consilium hoc Majestatis, &
has ideo pro Litteris Calfationis contra dictum Internuntium,
Reftorem, & Doctores dicte Universitatis, qui cooperati sunt
dicte resolutioni: hac Supplica tracta est in deliberatione, &
fuit consideratum: quod Consilium ab anno 1641. suspenden-
ti publicationem & executionem Bullarum, quam Internun-
tius, & quidam Doctores dicte Universitatis Lovaniensis
facere praetendebant super materia supradicti libri, & continua-
re per aliam Ordinationem de 22. Martii 1642. considerato
etiam quod expectaret resolutio fuit Maestatis, nam specia-
liter de illo negotio certior esse reddita, continuando ordi-
nationem supradictam, & communicavimus dicto Inter-
nuntio, Rectori, & Doctores, & communicavimus dicto In-
consilium esse diximus, ut Veftram Excellenciam, & nos
redderemus, ut sit informata, causa quod dictus Internuntius
vel

vel alii quidam vellent desuper deponere querelas vel expositionem in contrarium: insuper post oculos manuum Vestre Excellentie rogamus Deum, quatenus eam conservare dignetur sub sua sancta protectione Bruxellis 3. Junii 1645.

conserver, Monseigneur, sous la sainte protection. De Bruxelles le troisième de Juin mil six cens quarante-cinq.

K.

CONCILII BRABANTIE AD ARCHIDUCEM LEOPOLDUM, qua respondet Consilium resolvisse admittere publicationem Bullæ, qua prohibetur Liber Cornelii Jansenii Episcopi Iprensi, conformiter ad Mandatum ab Archiduce transmissum, una tamen monens, hanc publicationem ita moderandam, ut Jus Placiti integrum conservetur.

MONSEIGNEUR.

Vestris Litteris Vestre Celsitudinis Serenissime de prima hujus mensis, quas 9. diebus post accepimus in eisdem mandat nobis publicationem & executionem Bullæ Pontificiæ, & prohibitionem lecture Libri Episcopi Iprensii Jansenii, & aliorum librorum scriptorum & in lucem editorum illius occasione, tam oppugnando quam defendendo materiam ibidem tractatam, eodem modo programmatam quod Vestra Celsitudo ducit convenire, ut publicetur super illa materia, juxta mandatum Suae Majestatis; cui otiosus respondissemus, nisi plerique Consiliiarii fuissent absentes propter vacaturas, & respondentes dicemus (salva humilissima correctio) quod nos conformemur unanimiter tenori dicti programmati & voluntati Suae Majestatis, quod junctum est dictis Litteris, excepto quod ad non inferendum præjudicium juri sibi competenti in hac Patria Ducatu Brabantie; placitandi omnia Decreta & Bullas venientia Roma, antequam eorumdem fiat publicatio necessarium judicamus adungere periodo, quæ facit mentionem observantia Bullæ Pontificiæ, & in omnibus suis punctis, hæc verba sequentia: In quantum tangit materiam & doctrinam in dictis Libris & Tractatibus contentam: quia in dicta Bulla quædam inveniuntur; quæ ante aperte detegunt mentem, quam habentem Romani se exonerandi obligatione Placiti Suae Majestatis, & nos in posterum obligandi ad observantiam omnium Bullarum Pontificiarum per solam publicationem suorum Decretorum factam Romæ, nec credimus illam esse mentem Suae Majestatis, unde Officium nostræ curæ & fidelitatis, quam debemus vestro obsequio, faciunt, ut Vestram Celsitudinem commemoramus, rogantes, ut in bonam partem sumat, sive equi bonique consulat, credatque quod in omni occasione firmus permanfuri Vestræ Celsitudinis humilissimi & obedientissimi servi, Cancellarius & Consiliiarii Regis in Brabantia. Bruxellis 25. Septembris 1647.

ATANT vñ le Lettre de V. A. S. du premier de ce mois, qu' nous avons reçu le 9. après, nous enchargeant l'execution de la Bulle Papale, & prohibition de la lecture du Livre de feu Evêque d'Ipre Jansenius, & des autres Livres & Eritis mis au jour en suite d'iceluy, tant oppugnant que défendant la matiere y traitée, ensemble la Placard que V. A. S. trouve convenir de publier sur ce sujet, en conformité de l'ordre de Sa Majesté, à laquelle eussions répondu plutôt, ne fût été l'absence de la plupart des Consiliiers, à cause des vacances, & y répondant, dirons (à très humble correction) que nous nous conformons unanimement à la teneur du projet dudit Placard & volonté de Sa Majesté, joint à la Lettre susdite; sans que pour ne préjudicier au droit lui compétant en ce Pais & Duché de Brabant, de placer tous Decrets & Bules venant de Rome auparavant en faire publication, trouvons nécessaire de joindre au période faisant mention de l'observance de la Bulle du Pape, & en tous ses points, les mots suivants, pour autant qu'elle touche la matiere & doctrine capitale d'icelle Livre & Traité, parce qu'en ladite Bulle se trouvent des clauses qui découvrent ouvertement le dessein que les Romains ont de se décharger de l'obligation du Placet de Sa Sainteté Majesté, & nous obliger à l'avenir à l'observance de toutes les Bulles Papales, par la seule publication de leurs Decrets faite dans la Ville de Rome: croyant fermement n'être telle l'intention de Sa Majesté, dont le devoir de notre charge & fidélité nous devons à son service, nous obligeons d'en avertir V. A. S. supplians de le prendre en bonne part, & de croire, qu'en toutes occasions demeurerons, Monseigneur, de V. A. S. très-humbles & très-obéissans serviteurs, les Chancelier & Gens du Conseil du Roy en Brabant, Bruxelles, le 25. Septembre 1647.

L.

E P I S T O L A

CANCELLARII CONSILII BRABANTIE AD ARCHIDUCEM LEOPOLDUM, in qua monet Archiducem omnino præcavendum, ne per publicationem Bullæ, qua prohibetur Liber Cornelii Jansenii Episcopi Iprensi ullatenus præjudicetur Juri Regio hæcenus inviolabiliter conservato, de non admittendis ullis Bullis aut Decretis Romanis sine prævio Placito Regio.

MONSEIGNEUR.

CUM exhibuerim Consilio Brabantie Litteras, & projectum programmati, quod Vestra Celsitudo Serenissima mandat pro executione Bullæ Pontificiæ, concernens prohibitionem Libri defuncti Episcopi Iprensii Cornelii Jansenii, & omnium aliorum, tractantium pro & contra de materia ibidem contenta, hoc se unanimiter conformavit ordinationi latæ per Litteras Suae Majestatis, sicut Vestra Celsitudo videbit per sententiam dicti Consilii. Ut autem de meo particulari ipsi satisfaciam, prout ei placuit mihi mandare, dicam humilissime quod me etiam plane conformem dictis ordinationibus Suae Majestatis, modo in posterum non offendantur ius illi competens, nempe quod nulla Bulla Pontificia aut alia Decreta Ecclesiastica possint in hac Patria & Ducatu Brabantie sortiri effectum, sine prævisis litteris Placiti Suae Majestatis, quod hæcenus fuit inviolabiliter observatum: alias timendum esset multis de causis, ne per solam publicationem Bullarum & Decretorum Sanctæ Sedis factam Romæ, induceretur oblatio incolarum hujus Patriæ ad observantiam dictarum Bullarum aut Decretorum, quæ est forma iniusta, & quam Romani antehac pluribus vicibus retulerunt in has partes introducere, ad annihilandum dictum ius Suae Majestatis, & stabilendum aliquod Tribunal Justitiæ Ecclesiasticæ in hac Patria, cui rei semper facta est oppositio, sicut posset probari per multa exempla, ad mantinendum jus & auctoritatem Suae Majestatis, & præcavendam incommoda, quæ sui Subditi tam Ecclesiastici quam Laici paterentur per tales novitates, si non pro-

ATant fait voir au Conseil de Brabant la Lettre & projet du Placard que V. A. S. ordonne pour l'execution de la Bulle Papale, touchant la prohibition du Livre de feu l'Evêque d'Ipre Cornelius Jansenius, & de tous les autres traités pro & contra de la matiere y contenue, iceluy s'est unanimement conformé aux ordres portez par les Lettres de Sa Majesté, comme V. A. S. verra par l'avis dudit Conseil. Et pour luy répondre du mien particulier, ainsi qu'il luy a plu de m'ordonner, diray très humblement, que je me conforme aussi entièrement auxdits ordres de Sa Majesté, moyennant qu'à l'avenir par là ne soit choqué ou préjudicié le droit compétant à icelle, savoir, que nulle Bulle Papale, ou autres Decrets Ecclesiastiques puissent sortir effet en ce Pais & Duché de Brabant, sans préalables Lettres de Placet de Sa Majesté: ce qui a été jusqu'aujourd'hui inviolablement observé; autrement il seroit à craindre avec beaucoup de sujet, que par la seule publication des Bulles ou Decrets du Saint Siege faite à Rome, on voudrait à l'avenir obliger ceux de ce Pais à l'observance desdites Bulles ou Decrets; ce qu'est une forme injuste, & laquelle les Romains ont cy-devant tâché par plusieurs fois d'introduire par-deçà, pour anéantir ledit droit de Sa Majesté, & établir un Tribunal de Justice Ecclesiastique en ce Pais: à quoy on s'est chaque fois opposé, comme on pourroit vérifier par plusieurs exemples, afin de maintenir le droit & autorité de Sa Majesté, & prévenir l'intérêt que ses Sujets, tant Ecclesiastiques que Laïcs, viendroient à souffrir par semblables nouveautés s'il n'y étoit pourvu par quelque Déclaration, pour prévenir la conséquence qu'ils pourroient prétendre par la publication.

Publication faite à Rome, Remettant à la prudence de V. A. de faire
traiter ce point au Conſeil d'Etat, ſi elle le trouve convenir, pour
être de grande conſideration, & nous délivrer des importunités, or-
dinaires ſeſſits Romains. Et lui baſſant ſur ce très-humblement
les mains, diſſuade, Monſieur, &c. Bruxelles, le . . . : Septem-
bre 1647.

videretur per quandam declarationem, ad præveniendum ſeque-
lis, quas prætereſſe poſſent per publicationem ſactam Romæ:
relinquimus prudentiæ Veſtræ Celſitudinis, ſi velit hoc exami-
nari Conſilio Status, ſi id putat convenire, cum ſit res magni
momenti & conſiderationis, ad nos liberandum ad importunita-
tibus didorum Romanorum, & deſuper humillime oſculans man-
us Veſtras maneo, &c. Bruxellis . . . Septembris 1647.

M.

DECRETUM

ARCHIEPISCOPI MECHLINIENSIS, quo mandat publicari & obſervari & reſervari Bullam Urbani
VIII. qua præſcribatur Liber Cornelii Janſenii Episcopi Ipreſis, ac una exponuntur rationes, qua
Archiepiſcopum moverant ad poſtulandam dilationem hujus publicationis.

JACOBUS, Dei & Apoſtolice Sedis gratia Archiepiſcopus
Mechlinienſis, omnibus has (a) uſuris Salutem in Domi-
no. Notum facimus, quod cum circa publicationem Bullæ
Urbani VIII. ſel. rec. datæ pridie nonas Martii MDCXLII. qua
Liber, cui nomen Cornelii Janſenii Episcopi Ipreſis Auguſti-
nus, ac Theſis PP. Societatis Jeſu adverſus eundem Librum,
& alia opuscula tam contra Janſenium, quam pro ejus defenſio-
ne in lucem emiſſa prohibentur, graves occurrerent difficul-
tates, & præcipue quod non pauci viri pii & docti judicarent di-
cti libri prohibitionem lædè auctoritatem doctrinæ ſancti Patris
Auguſtini, a Summis Pontificibus, Conciliis, & SS. Patribus
ſapius approbatæ, atque adeo a tota Eccleſia receptæ in ea
materia, quæ dicto Libro principaliter exponitur: adeo ut ab
his, qui Librum impugnant, hæc ſancta doctrina in contemptum
adduceretur, eorumque nonnulli palam aſſererent non veni-
rent, quidam propoſitiones in eodem ſenſu, quo a ſancto Auguſtino
traditæ ſunt, jam eſſe damnatas; ex quo gravi oriri coperant
ſcandala, ac porro timebantur majora, in hiſce præſertim regio-
nibus hæreticiſ circumſpectis, quibus non-ſervâ ſuppedianda
videbantur argumenta ad oppugnandam perpetuam ſanctæ Ro-
mance Eccleſiæ in rebus Fidei conſtantiam & inſalubilitatem:
ac præterea ſpectabiles ex omni ordine Theologi affirmarent,
Janſenium inique apud Sanctam Sedem tractatum, tamquam qui
propoſitiones olim a Sancta Sede damnatas, cum contemptu
ejuſdem Sedis renovaret ac defendiſſet, atque ita dictam Bul-
lam, quæ hoc fundamento nititur ſubreptitè fuiſſe obtentam,
& interea eo prætextu vir integerimus, & ob doctrinæ emi-
nentiam, ſingularitatem, aliſque dotes ad dignitatem Episcop-
alem eveſtus: & Veritatis Catholicæ adverſus hæreticam præ-
vitiem accerrimus propugnator, atroci calumnia non tantum
ut hæreticus, ſed hæreſiarcha, voce & ſtylo proclamaretur:
prævia matura deliberatione, & omnium virorum judicio, a
promulgatione dictæ Bullæ hæcenus ſuſpendendum eſſe cen-
ſuimus, neutiquam hoc animo (ut a quibuſdam ipſarum eſt)
ut Pontificiæ auctoritati nil pacto obſiſteremus, pro quæſen-
denda etiam vitam & ſanguinem, ubi res poſſuſſaverit, parati
ſumus eſſendare; ſed hoc unico propoſito, ut interea Sua San-
ctitas de hiſ, quæ commemorata ſunt, certior reddi poſſet,
eique ſupplacari, ut deſignatis ſpecialiter ſupradictis propoſicio-
nibus, ac parte utriusque ex æquo audita, Librum examinari,
& cum ſcriptis Divi Auguſtini conferri mandare, dictique ma-
liſ opportuno remedio occurrere dignaretur. Cumque per De-
putatos Romanæ ex cauſa miſſos impetrari hoc non poſuiſſet, ne

ulla ex parte in negotio tanti momenti officio noſtro deſſe-
mus, Regiæ quoque Sæ Majestatis opem & auxilium implor-
andum eſſe duximus, ut ejus apud Sanctam Sedem interceſſione
conſequi hoc daretur. Cum vero nihilominus Sanctiſſimus D. N.
per Miniſtros ſuos dictæ Bullæ publicationem argere pergit, &
Regia quoque Sua Majestas ab iſdem Miniſtris interpellata, ut
Sua Sanctitatis deſiderio ſatiſſat, datis ad Sereniſſimam Suam
Celſitudinem Literis, ab eaque nobis cum ſpeciali mandato in
hunc ſenſem inſinuat, quæprimùm promulgandam eſſe decre-
verit: Hinc eſt quod nos Sæ Sanctitati ac Regiæ Maieſtati Se-
reniſſimæque Celſitudini humiliter obſequentes, Officii Curæ
noſtræ Archiepiſcopali Procuratori, aliſque, ad quos id perti-
net, mandamus, ut dictam Bullam locis ac more conſuetis die
prima Aprilis, a Sereniſſima Sua Celſitudine deſignata, rite
promulgent. Ac inſuper in virtute Sanctæ obediencie ſerio præ-
cipimus omnibus juriſdictioni noſtræ ſubjectis, cuiſcumque di-
cipulis, ordinis & conditionis exiſtant, ne una pars alteram in
ſcholis, pulpitis, & concionibus, dictariis, ſcommatibus, aut
cenſuris perſtringat, ſub poena Excommunicationis, aliſque ar-
bitrio noſtro inſigendis. Ne vero hujus publicationis prætextu
ſcandala ſupra commemorata, ſiniſtris aliorum interpretatio-
nibus accendantur, monendos eſſe duximus omnes & ſingulos,
certo conſtare Sanctitatis Sæ mentem nequaquam eſſe, ut per
hanc publicationem auctoritati doctrinæ S. Auguſtini quicquam
detrahitum eſſe intelligatur; ſed & Regiam Suam Maieſtatem
præſatis ſuis Literis, ac etiam Sereniſſimam Suam Celſitudi-
nem hiſ, quas ad nos deſſe, dicte mandare, ne harum con-
tentionum occasione auctoritati glorioſi Doctoris ſancti Auguſ-
tini a quocumque lædè, aut aliquo modo deprimi toleſceret, ſed
ejus ac aliorum ſanctorum Patrum honor, quem ſemper in Ec-
cleſia obtinuerunt, integer atque illibatus conſervetur. Deinde
Regiam Suam Maieſtatem hoc amplius voſuiſſe, ut honori &
exultationi Reverendiſſimi Janſenii conſulari; adeoque poſt
Bullæ promulgationem & obedienciam Sæ ſanctitatis præſti-
tam, apud eandem ſe per Legatum ſuum interceſſuram, ut di-
ctus Janſenii Liber penitus examinetur, ac ſi quis in eo repa-
riatur error, expurgatur, & deinde imprimi ac vulgari poſſit;
quomodo ſua Majestas cum aliorum magnorum virorum ſcriptis
adum eſſe obſervat. Denique & illud expreſſe velle Sereniſſi-
mam Celſitudinem ne dicta publicatione Juribus, Privilegiis, ac
in veteratis harum Provinciarum conſuetudinibus ullum præjudi-
cium inferatur. Datum Bruxellæ die xxix. Martii MDCLII.
J. Al M. Vt.

Locus & Sigilli.

Ad mandatum Illuſtriſſimi & Reverendiſſimi Domini
Archiepiſcopi,
N. Marius Secret.

(a) Apud Terentium legitur nſi bona. Forſan in textu Decreti mendum
eſt, & pro has uſuſſis legi debet has uſuſſis, quod mihi probabile videtur.

N.

LIBELLUS SUPPLEX

ORDINUM BRABANTIE OBLATUS ARCHIDUCI LEOPOLDO, quo exponunt per publicationem
Bullæ proſcribentis Librum, cui titulus, Auguſtinus Cornelii Janſenii, poſſe plurimum præjudi-
care Juribus & Privilegiis, ac in veteratis moribus hujus Provinciæ, ob plures in ea occurrentes
clauſula hiſce Juribus, Privilegiis, & Conſuetudinibus contrariar: quapropter petunt, nomine Regis
expediri Actam, qua declaret Saa Majestas per hanc publicationem ſe non velle derogari prædictis
Juribus, vel ullam novitatem inducere.

VESTRÆ CELSITUDINI SERENISSIMÆ

A SON ALTESSE SERENISSIME

REMONTRANT très-humblement les trois Etats de Brabant,
qui ſeroient venus à leur connoiſſance, que Sa Maieſtæ avoit
reſolu & ordonné de faire publier & exécuter certaine Bul-
le Pontificale du Pape Urbain VIII. émanée ſur le fait du Livre
intitulé Auguſtinus Cornelii Janſenii, & autres Ecrits. Et comme
icelle

EXPOUNT humillime tres Status Brabantie, quod ven-
tum eſſet ad eorum noticiam, Suam Maieſtatem reſol-
viſſe & ordinaviſſe, ut publicaretur & executioni man-
daretur certa Bulla Pontificia Urbani Octavi emanata ratione
Libri intitulati, Auguſtinus Cornelii Janſenii, & aliorum Scripto-
rum,

rum, & cum dicta Bulla plures clausulas contineat non compatibles cum Privilegiis & antiquis usibus hujus Provinciae, inter alias comminationem penarum corporaliū contra contraven- tores cujuscunque sint conditionis aut qualitatē, tam Ecclesiasticos quam seculares, & excommunicationis latē, sententia non remissibilis ab ullo inferiore Pontifice, qui rigores nunquam fuerunt utati aut praticati in dicta Provincia, & nec illius rei ullum adduci potest exemplum, cum hac ratione Subditi traherentur extra Patriam ad suam Sanctitatem, quae res est plane contraria dictis Privilegiis; jūctio etiam quod dicta Bulla continet, quod publicatio illius facta, prout & aliarum Bullarum ibi inferatur, Romae, in acie Campi Florae, haberet locum & foret effectum in omni Regno, Provincia, Civitatibus, & locis, non fecus ac si ibidem esset facta in particulari, quod rursum repugnat dictis Privilegiis & usibus, taliter ut si dicta Bulla publicetur cum dictis clausulis, feretur judicium, quod sua Sanctitas haberet ipsi jubendi executionem in hac Patria Bullarum & Brevium sine ulla alia publicatione praeter illam, quae esset in dicta Romae, & hoc eo amplius quod dictum programma si & Majestatis & ordinatio publicationis dictae Bullae illius nunc faciat mentionem, & nihil habeat de non praedictis, cui etiam (sola humilissima correctio) non est remedium adhibendum per Litteras, quas intelligimus esse scriptas ex parte Suae Majestatis vel Vestrae Celsitudinis ad Consilia, continentes in effectu dictam clausulam non praedictam, in tantum ut per hoc medium dictae infractions non sint curatae, immo opus erit ad evitandum omnis generis praedicta & sequela, ut bona intentio, quam Sua Majestas & Vestra Celsitudo habet illi respectu, debeat publicaretur per actum ad hoc inferviens; alias dictum programma & ordinatio fervirent in posterum de praetextu ad introducendas similes novitates. Ideo exponentes habent recursum ad Vestram Celsitudinem Serenissimam, rogantes humiliter, ut dignetur illis concedere actum declaratorium, quod sua Majestas per publicationem dictae Bullae nullum prius intendat inferri praedictum Privilegium & antiquis usibus hujus Provinciae Brabantiae, & quod publicatio illius Bullae Pontificiae, quavis facta Romae, nullum sit habitura locum, nisi sit placetata in dicta Patria, & quod interim debeat publicatio esse suspensa. Hoc facto, &c.

Sequitur responsum Archiducis datum ad praedictum Libellum.

Sua Celsitudo habita relatione hujus Supplicis, declarat, quod sufficienter sit provium querelis Supplicium per Litteras scriptas ad Consilium Brabantiae super materia publicationis Bullae hic mentionatae; & mittet sua Majestas mandatum illi dandi extractum authenticum ad illo utendum occasione data, cum sit intentio Suae Majestatis & dictae Celsitudinis, quod publicatio dictae Bullae nullas debeat inducere novitates contrariae Privilegiis & antiquis usibus tam dictae Provinciae Brabantiae, quam omnium aliarum ditionis Suae Majestatis. Datum Bruxellis ultima Martii 1651. Signatum, LEOPOLDUS WILHELMUS. Et adhuc inferius. Per mandatum Suae Celsitudinis, Signatum, DE GOTTIGNIES.

icelle Bulla contient plusieurs points & clauses non compatibles avec les Privileges & anciens Usages de cette Province, & avec autres la commination des peines corporelles contre les contraven- teurs de quelle condition on qualite ils soient, tant Seigneurs qu'Ecclesiastiques, & d'excommunication latente, sententia, non remissible par aucun autre inferieur au Pape, lesquelles rigueurs n'ont jamais été usées ni praticées en ladite Province, & n'y ont jamais été aucun exemple; & que par ce moyen les Sujets d'icelle seroient attirés hors du Pais vers la personne de Sa Sainteté, qui est chose extrêmement contraire auxdits Privileges: & joint aussi que ladite Bulle contient que la publication en fust, ensemble des autres Bulles y inferies, à Rome, en acie Campi Florae, tendroit lieu, & Joreroit effet lesdits Rois, Princes, Provinces, Villes & Lieux, comme si elle y fust faite en particulier, ce qui detruict chaque & répugne auxdits Privileges & Usages: de sorte que ladite Bulle étant publiée avec l'édit desdits, on jugeroit que Sa Sainteté auroit droit de faire executer en ce Pais les Bulles & Brefs, sans autre publication que celle faite à Rome; & ce de tant plus que ledit Placard de Sa Majesté & Ordonnance de publication de la dite Bulle, n'en fait aucune mention, & ne porte aucune clause de non préjudice, à quoy n'est aussi (à correction très-humble) remédié par les Lettres qui ont été écrites de la part de Sa Majesté, ou de Votre Altesse Serenissime aux Consils, contenant en effet ladite clause de non préjudice: en tant que par ce moyen l'édit infraction ne soit redressée, & ainsi sera besoin, pour éviter toute sorte d'inconvénient & conséquence, que la bonne intention que Sa Majesté & Votre Altesse ont en ce regard, soient dément publicés par Aides & ce servant; autrement ledit Placard & Ordonnance seroient à l'avenir de prétexte pour introduire semblables nouveautés; C'est à ce sujet que les Remontrances se retracent, & que Votre Altesse Serenissime, la Suppliant très-humblement, que lui plus leur accordat Aides & clarifications, de ce que Sa Majesté par la publication de ladite Bulle n'entend aucunement préjudicier aux Privileges & anciens Usages de cette Province de Brabant: n. que la publication d'aucune Bulle Papale, qui est faite à Rome, n'aura lieu, sans qu'elle soit placetée & publiée avant Pais; & que cependant ladite publication sera tenue en suspension, & sans effet, &c.

SON ALTESSE ayant eu rapport de cette Requête, déclare qu'il a été suffisamment pourvu aux plaintes de Supplians par la Lettre écrite à ceux du Conseil de Brabant sur le sujet de la publication de la Bulle y mentionnée, & auxquels Sa Majesté envoie ordre de leur en donner extrait authentique, & pour s'en servir, ainsi qu'il est contenu, & l'intention de Sa Majesté & de Sa dite Altesse, que la publication de ladite Bulle ne puisse occasionner ni induire aucune nouveauté contraire aux Privileges & anciens Usages, & tant de cette Province de Brabant, que de toutes les autres de l'obéissance de Sa Majesté. Fait à Bruxelles, le dernier de Mars 1651. Paraphé F. W. signé, LEOPOLD-GUILLEUME. Encore plus bas: Par Ordonnance du Sub. Altesse, Signé, DE GOTTIGNIES.

O.

L I T T E R Æ

ARCHIDUCIS LEOPOLDI AD CONSILIUM BRABANTIAE, quibus cassat & annullat quamdam Protestationem Internuntii contra quasdam clausulas expressas in Litteris Archiducis, necnon Ordinatione Regia super publicatione Bullae Urbani VIII. proferentis Librum, cui titulus, Augustinus.

LEOPOLDUS Wilhelmus Dei gratia. Archi-Dux Austriae, Dux Burgundiae, &c. Locumtenens, Gubernator & Capitaneus Generalis Belgii & Burgundiae, &c. Charissimi & Dilectissimi, comperto quod Internuntius Suae antichristi in his patriis dissimularet inter subditos Regis Domini mei quoddam impressum incitamentum, Ant. Bichus Abbas Sanctae Anastasiae, Administrator Apostolica Jurisdictionis cum Facultatibus Nuntii, in Belgicis ditionibus, atque Burgundia Comitatu a Sancta Sede Apostolica deputatus, incipiens, Cum alias, & datum in hac Civitate Bruxellensi 20. Aprilis ultimi, & signatum, Ant. Abbas S. Anastasiae, per quod directe contra nostras Litteras 28. Februarii ultimi, quas vobis scripsimus, respectu clausulae contentae in Bulla Papae Urbani Octavi super libro defuncti Episcopi Iprensis, continentes obligationem absque alia publicatione particulari, quod nostra intentio esset nullam in hoc puncto admittendi novitatem in praedictum Privilegium, libertatem, & consuetudinem hujus Patriae: sed quod in tali occurrence servaretur id, quod semper fuit observatum & intellectum, & videntes nunc dictum Internuntium, non obstante nostra declaratione, velle persuadere contrarium, & introducere obligationem observandi omnes Bullas Suae Sanctitatis per solam publicationem factam Romae, immo quod eo prepediatur, ut annullat declarationem factam in contrarium per nostras dictas Litteras, etiam programma Suae Majestatis emanatum in satisfactioem subditi secularis, quod sua Sanctitas requirerat: nos cupientes remedium adhibere, & impedire ne tale attentatum contra auctoritatem Suae Majestatis superet inter subditos in hac Patria, in praedictum Privilegium, consuetudinem, & antiquae observantiae, declara-

LEOPOLD Guillaume par la grace de Dieu Archi-Duc d'Autriche, Duc de Bourgogne, &c. Lieutenant, Gouverneur, & Capitaine General du Pais-Bas & de Bourgogne. Mes très-chers & bien-aimés, Ayant appris que l'Internuntius de Sa Sainteté des Pais de par-deçà auroit fait écarter parmy les Sujets du Roy mon Seigneur certain imprimé incitule, Ant. Bichus Abbas sanctae Anastasiae, Administrateur Apostolique Jurisdictionis cum Facultatibus Nuntii, in Belgicis ditionibus, atque Burgundiae Comitatu, a Sancta Sede Apostolica deputatus, commençant, Cum alias, & daté en cette Ville de Bruxelles le vingtième d'Avril dernier, & signé, Ant. Abbas S. Anst. par lequel directement contre nos Lettres du 28. de Février dernier, que vous nous écrites, au regard de la clause contenue d'icelle du Pape Urbain VIII. émanée sur le Livre de son Evêque d'Ipre Julienius, portant en substance: Que la seule publication de ladite Bulle faite à Rome introduit obligation sans autre publication particulière; que notre intention étoit de n'admettre en ce regard aucune nouveauté au préjudice des Privileges, Liberté, & Coutumes de ce Pais: mais bien qu'en semblable occurrence seroit suivi ce qui a toujours été observé & entendu: & voyant maintenant ledit Internuntius, nonobstant notre déclaration, vouloir introduire sans attendre le contraire, & introduire une obligation d'observer toutes les Bulles de Sa Sainteté par la seule publication en faite à Rome, même qu'il passe si avant de non seulement annuler la déclaration faite au contraire par nosdites Lettres, & mais aussi le Placard de Sa Majesté avoit demandé: NOUS désirant y remédier, & empêcher que telle entreprisse contre l'autorité de Sa dite Majesté ne passe parmy ses Sujets en ce Pais, au préjudice de leurs Privileges,

tes, Costumes, & ancienne Observance; déclarons de n'enquêter que ladite déclaration & procès puissent en aucune manière innover ou déroger à ce qui a été résolu & déclaré par lesdits Placards & nosdites Lettres précédentes sur le même sujet; voulant au contraire, que lesdites déclarations & procès soient tenus pour nuls & de nul effet, comme de sans nous les cassons & annullons par ces Présentes, nous ordonnons & de tous Sujets de Sa Majesté de vous y conformer, & de procurer que tous les exemplaires d'icelles imprimés, saisis & tirés de main du Procureur Général, & ailleurs, en votre Cressé, pour être supprimés; & qu'il s'informe que de la part dudit Intermence qu'ils aient été l'imprimeur, pour procéder à sa charge, selon les Placards sur ce publicz; & d'autant que possible il seroit difficile de par voye ordinaire parvenir à cette connoissance, nous autorisons de faire publier en la forme accoutumée, que quiconque dénoncera l'imprimeur ou les imprimeurs, aura en récompense la somme de 1000. florins, à en être payé par le Receveur des Finances de Sadite Majesté, laquelle entend aussi, que la présente soit corrigée des Registres publics de votre Ressort, pour en avoir mémoire à l'avenir. A tant, très-chers & bien-aimés, Notre Seigneur vous ait en sa sainte garde. De Bruxelles, le vingt-troisième Juin mil six cent cinquante-un. Paraphé F. Vi. Signé. LEOPOLD. Et plus bas, GOTTIGNIES.

naus nos non intelligere, quod dicta declaratio & processatio possit ullo modo innovare vel derogare huic, quod est rescriptum & declaratum per dicta programmata & dictas nostras litteras super eadem materia, volentes & contra quod dicta declarationes & protestationes habeantur pro nullis & nullius effectus, sicut de facto cassamus & annullamus per has presentes; vobis mandantes & omnibus subditis Suae Majestatis, ut vos illi mandato conformetis & procuratis, ut omnia exemplaria dicti impressi occupentur & tradantur in manus Procuratoris Generalis, & asferantur in vestrum scrinium graficarium, ut ibi supplantantur, & ut se informet, quis ex parte Internuntii fuerit Typographus, ad procedendum contra ipsum iuxta programmata desuper publicata; & quia difficulter per viam ordinariam possibile foret pervenire ad illius notitiam, auctorizamus vos, ut curetis publicari in forma consueta, quod quicumque denuntiavit Typographos, in mercedem habeat 1000. florenos, accipiendos a Thesaurario Suae Majestatis, qui vult etiam, ut presentes registrantur in Registris publicis, ut illius rei in posterum habeatur notitia. Præterea, clarissimi & dilectissimi, Dominus conservet vos in sua sancta custodia. Bruxellis 23. Julii 1651. Paraph. F. Vi. Signatum, LEOPOLDUS. Et inferius, GOTTIGNIES.

P.

CONSULTA

CONSILII BRABANTIE AD ARCHIDUCEM LEPPOLDUM, in qua offendit, clausulas contentas in Litteris Archiducis & Ordinatione Regia super publicatione Bullæ Urbani VIII. contra Librum Cornelii Jansenii Episcopi Iprensis, esse conformes inveteratis moribus harum & omnium pene Provinciarum & Regnorum, nihilque contrariæ contrariis Romani Pontificis, vel Libertatis & Immunitatis Ecclesiasticæ.

MONSIEUR.

LA Lettre de Vostre Altesse Serenissime du 28. de Décembre dernier est au sujet des 3. Points, desquels l'Intermence auroit prié le plus grand Saisi Sais en Cour de Rome; le premier, que les publications des Bullæ Apostoliques faites à Rome seroient obligatoires par-deçà, sans autre publications dans le Pais. 2. Que la Placard repris dans la Lettre de V. A. s'adresseroit non-seulement contre les Lais, mais aussi contre les Ecclesiastiques, sur lesquels Sa Majesté n'auroit aucune Jurisdiction. Et le 3. me, que l'en y auroit imposé des peines, des banissements contre ceux, & même contre les Mendicants, qui ne possèdent rien de temporel, au lieu que la force du Bras seculier lui auroit été être punition & simplement prêtre, pour connaître lay-mêmes des contraventions. &c. A la deliberation desquels nous sommes très assemblée, incontinent après la réception de la Lettre de V. A. lorsque chacun de nous s'en chargea de ramasser tout ce qu'il pourroit d'enseignemens & d'exemples regardant cette matière; & été trouvé, que nous ne savions informer mieux au regard du premier point, que par employ de la Consulte que nous présentâmes à l'Altesse défunte la Serenissime Infante, au sujet de quelques Bullæ Papeles, que Maître Fabio de Lagonilla Marguis de Mont-Hercule, Nonce Apostolique en ces Provinces, avoit fait publier sans Placet de ce Conseil, dans laquelle Consultation nous avons représenté largement tout ce qui concerne cette matière; & le confirmé par divers exemples & Placards d'enseignemens à cet égard, que jamais Provisions de la Cour de Rome eurent par-deçà, sans autre publications dans le Pais sur préalable Placet de ce Conseil, & ce pour divers considérations en partie reprises au Placard du 22. Septembre 1651.

Et ce n'est pas chose sans nouveauté, ni si extravagante, comme ledit Intermence semble vouloir faire entendre au Saint Siège; car comme est porté audit Placard, plusieurs Rois, Provinces, & Contrées de la Chrétienté, dont aucunes sont sujettes en temporalité à l'Eglise de Rome, le court des Bullæ & Graces, & autres Provisions Papeles, n'y est admis, qui est le grand bien & tranquillité, & le soulagement des Eglises & des Sujets habitans en icelles Rois, Provinces, & Contrées.

Covarruvias l'enseigne, pour autant que touche les Rois, & Espagne, par. quest. cap. 36. in his verbis: Multis in casibus Litteræ Apostolicæ ad Regia mittuntur Tribunalia, idque fit ex Regio Decreto, ut illic examinentur, ne quid fiat & obtineatur falsis precibus, & importunis suggestionibus a Summo Pontifice adversus Regnum, Regumque Hispaniarum Privilegia, &c. Et enim & alii Christiani orbis Principes eodem jure utuntur, & hactenus usi sunt.

Et capite 35. subdit: Si quis contendat a Principibus Christianis hanc tollere potestatem, statim compertis experimento manifestissimo, quantum calamitatis Republice invenir.

Idem late P. Belluga in Speculo Principis, rubrica 13. in verbo Restat.

De las Bullas y Letras Apostolicas se puede conocer en el suero seglar de la recension suya, tomando las originalmente, y teniendo las sin consentir usar dellas, hasta que vistas por el Consejo o Audiencias Reales, donde se han de embiar, se determine si son el perjuicio de las Leyes, &c. como consta de unas Leyes de la nueva recopilacion y lo refutiva. P. Belluga dit.

La Jurisdiction seculiere peut prendre connoissance des Bullæ & * Pan-Elpen Tom. IX.

LITTERÆ Vestræ Celsitudinis de 28. Decembris ultimi sunt ratione 3. Punctorum, quæ in Curia Romana Internuntius præcipue læssavit: primo quod publicationes Bullarum Apostolicarum factæ Romæ essent obligatorie in his partibus sine ulla publicatione in Patria. Secundo, quod programma mentionatum in Litteris Vestræ Celsitudinis dirigeretur non tantum ad & contra laicos, sed & contra Ecclesiasticos, in quos Sua Majestas nullam haberet Jurisdictionem. Tertio, quod ibidem imponeretur pœnæ exilii contra illos, etiam contra Mendicantes, qui nihil temporale possident, cum vis brachii secularis ipsi pure & simpliciter deesset commodari, ut ipsorum cognosceret de contraventionibus, &c. Ad quorum deliberationem statim sumus congregati, post receptionem Litterarum Vestrarum Celsitudinis, dum quique nostrum tentat colligere quidquid potest instructionis & exempli concernentis hanc materiam, & inventum est quod non melius possemus informare quantum ad primum punctum, quam per applicationem Consulti, quod præsentavimus Desumpta Serenissima Infantissa ratione quarundam Bullarum Pontificiarum, quas Dominus Fabius de Lagonilla Marchio Montis-Herculis, Nuntius Apostolicus in his Provinciis, curatur publicari sine Placito Consilii, in quo Consulo large expolitum & fute quidquid concernit hanc materiam, & probantia, quod nunquam Provisiones Romanæ habuerint effectum in hac Patria sine ulla publicatione & prævio Placito hujus Consilii, idque ob varias consideraciones partim relatas in programme de 12. Septembris 1651.

Neque est res tam nova, & extravagans sicut dictus Internuntius videtur velle insinuare Sanctæ Sedis: nam, sicut dicitur in dicto programme, plura sunt Regna, Provincie, & Districus Christianitatis, quarum aliquæ sunt subiectæ in temporalibus Ecclesiæ Romanæ, & tamen cursus Bullarum, Gratiarum, & aliarum Provisionum Pontificiarum ibidem non admittitur, quod est magnum bonum, tranquillitas, & solacium Ecclesiarum & Subditorum habitantium in dictis Regnis, Provinciis, & Districibus.

Covarruvias id docet, quantum concernit Regna Hispaniæ: Præf. Quæst. cap. 26. in his verbis: Multis in casibus Litteræ Apostolicæ ad Regia mittuntur Tribunalia, idque fit ex Regio Decreto, ut illic examinentur, ne quid fiat & obtineatur falsis precibus, & importunis suggestionibus a Summo Pontifice adversus Regnum, Regumque Hispaniarum Privilegia, &c. Et enim & alii Christiani orbis Principes eodem jure utuntur, & hactenus usi sunt.

Et capite 35. subdit: Si quis contendat a Principibus Christianis hanc tollere potestatem, statim compertis experimento manifestissimo, quantum calamitatis Republice invenir.

Idem late P. Belluga in Speculo Principis, Rubrica 13. in verbo Restat.

De las Bullas y Letras Apostolicas se puede conocer en el suero seglar de la recension suya, tomando las originalmente, y teniendo las sin consentir usar dellas, hasta que vistas por el Consejo o Audiencias Reales, donde se han de embiar, se determine si son el perjuicio de las Leyes, &c. como consta de unas Leyes de la nueva recopilacion y lo refutiva. P. Belluga dit.

Jurisdiction secularis potest sumere noticiam Bullarum & S Lit-

Litterarum Apostolicarum, illas apprehendere, & retinere dirlindia, nec consentire ut illarum sit usus, donec fuerint inspectae per Consilium, vel Audientiam Regiam, quo mitti debent, ibi determinatur, an sint in praedictum Legum, &c. sicut constat ex legibus & decisionibus novae & recentis recopilationis.

Et quantum ad Regnum Galliae, est res plane notoria, quod ibi retineant suam Ecclesiam exemptam, & quod desuper in dicto Regno plures sint Ordinationes: inter alias est Ordinatio Regis Ludovici XI. die 8. Januarii 1475, per quam expresse est ordinatum, ut omnes Litterae, Bullae, & aliae Provisiones Curiae Romanae debeant ipsi, ad cognoscendum an nihil contineant praedictum Regi, vel exemptioni Ecclesiae Gallicanae.

Unde Parliamentum Parisiense adhuc recentissime, nempe 15. Maii 1647, prohibuit generaliter per Decretum, ne recipiantur, publicentur, & executioni mandentur ullae Bullae, Brevia, & Provisiones Romae sine consensu Regis verificato in Curia.

Immo haec prohibitio fuit missa ad omnes Archi-Episcopos, Episcopos, eorum Vicarios, & Officiales.

Quantum ad Regnum Neapolitanum, ibi est Ordinatio expressa in *pragmatica Regni Neapolitani, titulo de Collationibus*, pragmatica 9. quod publicatio Romae facta non sufficiat, licet contineat Bulla expressam Claufulam, quod capiamus cum obsequio debeat Roma facta publicatio, ac si in Provincia facta foret.

Et Joannes II. Rex Lusitaniae retrocessit anno 1436. Papae Innocentio VIII. hoc jus examinandi & consentiendi publicationi Bullarum Pontificiarum, sicut antiquitus fuerat practicum in illo Regno: se illi retrocessioni opposuerunt se Consiliarii Status & Juris-Consulti, dicentes, non licere Regi tale jus a se abdicare in praedictum Regni & Subditorum. Augustinus Manual Eques Ordinis Christi in Historia Joannis II. Regis Portugalliae.

Ad regard de la Savoye, dit. Ant. Faber ad tit. Cod. De Appellat. ab Abusu definit. 4. & 6. ab executione Brevis Apostolici quamvis aequissimi, si inconsulto Senatu facta sit, appellari tanquam ab abusu potest ne Principis iudicium impone contemptum videatur: pertinet enim ad Senatus auctoritatem, ut prodeat, ne quid ab extraneo ullo Principe fiat, quod vel Principis dignitatem vel publicam utilitatem possit ledere.

De Britanniae Ducatu Argentreus lib. 2. hist. cap. 14. refert secundum Britanniae Ducem edixisse sub pena corporis & confiscationis bonorum, ne Bullae quaecumque in publicum Ducatus sui prodirent, antequam examinatis in suo Consistorio ipse approbaret.

De Regno Siciliae idem scribit Jacobus de Grassis in Decision. lib. 4. cap. 18.

De Ditione Florentina Angelus Consil. 25. De aliis Italiae Et in illis Provinciis viget observantia irrefragabilis plurium saeculorum sine minima oppositione & contradictione Sanctae Sedis, quibus ibi antiquitus sine habuerint Nuntios Apostolicos, & consequenter desuper fuerint informati.

Inde inferitur requiritum esse consensum & approbationem plane formalem, quae deberet esse loco tituli: nam sicut loquitur Papa Honorius in Cap. QUOD DILECTIS tituli. de consanguinit. & affinit. in simili materia, consilium duximus observare praesentibus in deferendum, quam aliud in dissensionem & scandalum populi statuendum.

Et in Capitulo CUM CONSUETUDO, tituli. de Consulti. plurimum discordiam parient novitates: & in Cap. CUM TENEA-MUR tituli. de Præbendis: si non potest sine scandalo ei providere, & sequimur sustinemus, si pro eo mandatum nostrum non duxerit exequendum.

Neque est res nova, quod impetrentur in Curia Romana familia Brevia; & ideo dicitur in Can. NOS SI 2. quæst. 7. Nos si incompetenter aliquid egimus, & subditis iuxta Legem transimur non conservavimus, vestro, & missorum vestrorum cuncta volumus emendare iudicio.

Et ideo credibile est, quod si Sua Sanctitas bene & debite informaretur super illis omnibus, & de quibus supra, & de illo quod continet Bulla Papae Leonis, & alio Indulto concessio in particulari Bruxellensibus, brevi illi negotio remedium adhiberetur.

Et speciatim habito respectu magni numeri mandatorum Regiorum successive publicatorum in his Provinciis in forma Litterarum Patentium absque ulla contradictione Sanctae Sedis.

Et quantum ultimam objectionem concernit, quod Ecclesiastici essent exempti a iurisdictione Laicali.

Hoc denuo est contra aliquam observantiam, consuetudines, & pragmatias Patriae, secundum quas Ecclesiastici in multis casibus sortiuntur forum saeculare, sicut etiam in Regnis Hispaniae, Galliae, & aliis.

Et praecipue in negotiis concernentibus tranquillitatem publicam, sicut respectu huius quod sancitum est in ultimo programmate circa doctrinam Janeniam, cuius principalis fuit obviare confusionibus publicis, factionibus, & disputationibus inordinatis inter Ecclesiasticos & alios; quare cum credamus nos satisfecisse mandatis Vestrae Celsitudinis, pculamus manus vestras in omni humilitate, & permanemus, &c. Bruxellis 16. Februarii 1652.

Lettres Apostoliques, les saisis & retinir originelles, sans consentir qu'on en feroit usage, & qu'on n'en eût été par le Conseil, ou Audientes Royales, ou il faut les envoyer, on determine si elles sont antérieures des Loix & décisions de la recopilacion nouvelle.

Et quant au Royaume de France, c'est une chose toute notoire qu'ils y tiennent leur Eglise exemptee, & que de ce il y a audi Royaux plusieurs Ordonnances, entre autres celle du Roy Louis XI. du 8. Janvier 1475, par laquelle est ordonne expressement, que toutes Lettres, Bullas, & autres Provisiones de la Cour de Rome, d'avant d'estre usées, pour y avoir recours, ne soient vus de préjudiciable au Roy, ou de l'exception de l'Eglise Gallicane.

Ensuite de quoy, le Parlement de Paris a encore tous freshement, savoir le 15. de May 1647. defendu généralement par forme d'Arrest, de recevoir, publier & executer aucunes Bullas, Brefs & Provisiones de Rome, sans permission du Roy verifiée en la Cour.

Avant même cette defense été adressée à tous Archevêques, leurs Vicaires & Officiaux.

Quant au Royaume de Naples, il y a l'Ordonnance expresse in pragmatice Regni Neapolitani, titulo de Collationibus, pragmatica 6. quod publicatio Romae facta non sufficiat, licet contineat Bulla expressam Claufulam, quod capiamus cum obsequio debeat Roma facta publicatio, ac si in Provincia facta foret.

Et Jean II. Roy de Portugal retrocedit l'an 1436. au Pape Innocent VIII. en droit d'examiner & consentir en la publication des Bulles Papales; comme de toutes anciennes avoir été pratiqué dans ce Royaume; mais à cette rétrocession se sont opposés les Conseillers d'Etat & Jurisconsultes, disant, non licere Regi tale jus a se abdicare in praedictum Regni & Subditorum. Augustinus Manual Eques Ordinis Christi in Historia Joannis II. Regis Portugalliae.

Ad Abusu definit. 4. & 6. ab executione Brevis Apostolici quamvis aequissimi, si inconsulto Senatu facta sit, appellari tanquam ab abusu potest ne Principis iudicium impone contemptum videatur: pertinet enim ad Senatus auctoritatem, ut prodeat, ne quid ab extraneo ullo Principe fiat, quod vel Principis dignitatem vel publicam utilitatem possit ledere.

De Britanniae Ducatu Argentreus lib. 2. hist. cap. 14. refert secundum Britanniae Ducem edixisse sub pena corporis & confiscationis bonorum, ne Bullae quaecumque in publicum Ducatus sui prodirent, antequam examinatis in suo Consistorio ipse approbaret.

De Regno Siciliae idem scribit Jacobus de Grassis in Decision. lib. 4. cap. 18.

De Ditione Florentina Angelus Consil. 25. De aliis Italiae Et in illis Provinciis viget observantia irrefragabilis plurium saeculorum sine minima oppositione & contradictione Sanctae Sedis, quibus ibi antiquitus sine habuerint Nuntios Apostolicos, & consequenter desuper fuerint informati.

Inde inferitur requiritum esse consensum & approbationem plane formalem, quae deberet esse loco tituli: nam sicut loquitur Papa Honorius in Cap. QUOD DILECTIS tituli. de consanguinit. & affinit. in simili materia, consilium duximus observare praesentibus in deferendum, quam aliud in dissensionem & scandalum populi statuendum.

Et in Capitulo CUM CONSUETUDO, tituli. de Consulti. plurimum discordiam parient novitates: & in Cap. CUM TENEA-MUR tituli. de Præbendis: si non potest sine scandalo ei providere, & sequimur sustinemus, si pro eo mandatum nostrum non duxerit exequendum.

Neque est res nova, quod impetrentur in Curia Romana familia Brevia; & ideo dicitur in Can. NOS SI 2. quæst. 7. Nos si incompetenter aliquid egimus, & subditis iuxta Legem transimur non conservavimus, vestro, & missorum vestrorum cuncta volumus emendare iudicio.

Et ideo credibile est, quod si Sa Sanctitas foret bien & dûment informée de tout ce que dessus, & de ce que contiennent la Bulle du Pape Leo, & un autre Indult du Saint Siège accordé en particulier à ceux de Bruxelles, cette affaire seroit bien tôt remediee.

Et speciatim en regard au grand nombre de Mandemens Royaux publiez successivement en ces Provinces en forme de Lettres Patentes, sans aucun contredire du Saint Siège.

Et pour autant que touche l'ulterior objection, de ce que les Ecclesiastiques seroient exemptes de toute jurisdiction Laicale.

Cela est derechef contre l'ancienne observance & coutumes & pragmatiques du Pais, selon lesquelles les Ecclesiastiques in multis casibus sortiuntur forum saeculare, comme aussi les Royaumes d'Espagne, France, & autres.

Et principalement au regard des affaires regardant la tranquillite publique, comme au regard de ce qui est porté au dernier Placard touchant la doctrine de Janenius, le principal but duquel a été de prévenir tous desordres publics, factions & disputes dirigées entre les Ecclesiastiques & autres; parmy quoy croyans avoir satisfait aux Mandemens de V. A. S. baignant ses mains en toute humilité, demeurons, &c. Bruxelles, le 16. de Février 1652.

(C) Refertur Historici Angli, quod ante eorum schisma Anglorum, praesent in Angliae oppidis maritimis exarbitratos, qui Bullas Pontificias

examinarent, quoque eis Romam emitterent, tum in his aliquid deprehenderetur, quod iuribus Regni erat contrarium.

SENTENTIA

CONCILII BRABANTIE, qua publicatio Decreti Congregationis S. Officii de 6. Septembris 1657. quo proscribuntur plures Libri, facta per Archiepiscopum Mechliniensem, cassatur ob defectum Placiti Regii.

Philips by der gratie Godts, Konink van Desillix, van Leon, van Arragon, &c. Allen de gemen de dese tegevoordige sullen sien Saluyt. Onsen lieven ende getrouwen Raet ende Procureur Generael heeft aen onsen Raede geordonneert in desen onsen Lande ende Hertogdomme van Brabant te kennen geveuen, hoe dat den Internuntius van syne Heylighet residierende ainnen onse Stadt Brusselle, geleiden conige dagen aen onsen lieven ende getrouwen in Gode den Aertbischof van Mechelen hadde toefsondon seker Decreet van syne voorschreue Heylighet in date den 6. Septembris 1657. ten eynde van publicatie, behebende verbo van verscheide gedrukte Brieuen ende Geschriften daerinne vernemst op pie die penegestatuert by het M. Concilie van Trenten ende by den Cataloge van de verbonde Boeken, vockel Decreet by eock hadde toefsondon aen andere Geschreyde personen onser onder facten, ende op het vockel den voorschreuen Aertbischof heeft gegeven het syn in date den 29. October daer naer, d' een ende d' ander doen drucken, ende lesh aen de Apparituen van het Geschreyde Hof van Mechelen, ende aen andere dat sy die selue Decreeten souden bechten aen de Kerckdeuren ende aen alle Capittelen, aen den Reusiter van de Universiteyt, ende aen d' Oversten van alle Cloosters souden toefsonden, mede aen alle die Liant-Delens, om die selue aen de Pastors te distribueren, op dat sy het volck in het Sermoen vergaders zynde, die souden publicieren, ende aen de deuen van hune Kercken den bechten met bevel aen alle Onderacten van syne Diocefe, dat sy aen het voeruerbaelt Decreet van syne Heylighet souden geboersamen op de pene daerinne begrepen, ende anders syn georducken. Welckdange Decreeten alhier niet en souden vermogen gepubliceert oft eer executie geselt te worden, sonder onse permissie oft Placet; verseeckende daeromme dat vry tegens het voeruerbaelt souden vullen versien.

Vaeromme soo is t', dat vry (niet konden toefaan sulcke nieuwerheyt achterdelg aen onse autoriteyt) by delibetatie van onsen voorschreuen Raede van Brabant het voorschreuen toefsonden van den Internuntius van het voorschreuen Decreet van den 6. Septembris 1657. ende het gene van den Aertbischof van Mechelen van den 29. October daer op devolgt, het voerder sijn jenden ende publicieren van de selue, met allen het gene daer sijn ende naer iis gevoelt, hebben gecaelert ende te aen: gedaen, cassen; ende daer te niet by defen. Gegeuen in onse Stadt van Brusselle den 23. November 1657 ende vry geparegeert ASSEL. Vc. ende vele vooers sijn, geschreuen by den Konink in syne Raede, oclertekent Loyens.

Philippus Dei gratia Rex Castellae, &c. Omnibus has vifuris Salutem, Charus noster ac fidelis Consiliarius & Procurator generalis, Consilio nostro hujus Patriae ac Ducatus Brabantiae expoluit, quod Internuntius Sanctae Sedis, Bruxellis residens, charo nostro ac in Christo fidei Archiepiscopo Mechliniensi insinuaverit Decretum Suae Sanctitatis datum 6. Septembris 1657. ut illud publicaret, quo Decreto variae Litterae impressae, ac scriptae in eodem enarratae proscribuntur, sub poenis latis per Concilium Tridentinum, ac indicem Librorum prohibitorum: quod Decretum idem Internuntius aliis quoque personis Ecclesiasticis subditis nostris communicavit, illudque praedictus Archiepiscopus sub programmato dato 29. Octobris subsequenti, divulgavit, & utrumque prelo publicum fecit, mandavitque Apparitoribus Curiae Ecclesiasticae Mechliniensis, ut praedicta Decreta affigerent valvis Ecclesiarum ac omnium Capitulorum, eademque mitterent Reditori Universitatis Lovaniensis, omniumque Monasteriorum Superioribus, omnibus quoque Decanis Ruralibus, ut Pastoribus Decreta illa distribuerent, atque ut eadem populo in Concione Congregato praergerent, & valvis suarum Ecclesiarum affigerent, mandantes omnibus Suae Dioeceseos subditis, ut praedictis Suae Sanctitatis Decreto sub poenis in eo contentis, aliisque ejus arbitrio insignendis, obedirent: quaelia Decreta hic publicare non licet aut executioni mandare absque nostro Placito & licentia; ac expropter requirebat exponens, ut contra hac de opportuno remedio providere dignaremur.

Igitur Nos rejicientes huiusmodi novitates, nocivas auctoritati nostrae, praevia deliberatione praefati nostri Consilii Brabantiae, memoratum Decreti de 6. Septembris 1657. ab Internuntio eadem insinuationem & programma Archiepiscopi Mechliniensis die 29. Octobris subsecutum, ac ulteriorem ejusdem Decreti publicationem cum omnibus inde subsecutis cassavimus & annullavimus, cassamus & annullamus per Praesentes. Datum in Urbe nostra Bruxellensi 23. Novembris 1657. Erat signatum, ASSEL. Vc. inferius habebatur, Per Regem in suo Consilio. Subsignatum Loyens.

R.

CONSULTA

CONSILII BRABANTIAE AD ARCHIDUCEM LEOPOLDUM, in qua vindicat praallegatam Sententiam Consilii contra ea, quae Archiepiscopus Mechliniensis, & Internuntius Apostolicus eidem Sententiae opposuerant in suis respectivis Libellis Archiduci Leopoldo oblatis,

MONSIEUR.

Nous avons vu l'ordre de V6tre Altesse Serenissime donn6 & Gand l'onzieme du courant, par la quelle elle est seroit de mander qui aurions d' l'informer sur le contenu des Requetes luy pr6sent6es, tant par l' Illustrissime Archev6que de Malines, que l' Internuntius de Sa Saintet6, & sur un aut e Ecrit touchant la cassation de la publication d'un Decret de St Sainet6, contenant prohibition de plusieurs Ecris rapportez audit Decret.

Nous sommes fort aises d' avoir sujet d' informer V6tre Altesse de n6tre proced6, dans un affaire dans laquelle il y a tant de l' autorit6 & Droit de Sa Majest6, & du repro de son Etat & Sujets; & de la pouvoir debailler des mauvaises impressions, qui on a voulu donner par lesdites Requetes & Ecris.

Ayant Sa Saintet6 par Decret du 6. de Septembris 1657. d6fendu plusieurs Litteres & autres Ecris imprimez, l' Internuntius l' a envoy6 audit Archev6que & fin de publications & ayant le m6me Archev6que fait d6p6cher un autre Decret sien, en date 29. Octobre de ladite ann6e, il a fait publier l' un & l' autre par les Pr6dicateurs dans les Eglises; les a distribuez par tout, & fait afficher en lieux publics, o6 bon luy a sembl6, commandant l' observance audit Decret de Sa Saintet6, sous les peines & Cons6quences y portees, & au res & imposer & son arbitrage.

Qu6 le Conseil & Procureur General de Brabant disant avoir t6 fait sans aucun Placet ou permission du Roy, & pr6sente Requete par laquelle il Nous a requis, que voudrions y pouvoir remede convenable, pour la conservations de Droits & Hauteur de Sa Majest6.

Devant que de resoudre sur cette Requete, avons trouv6 bon

Vidimus mandatum Vestrae Celsitudinis datum Gandavi undecima currentis, per quod mandatum nobis, ut illam informemus super contentu Supplicarum ubi praesentatarum cum per Illustrissimum Archiepiscopum Mechliniensem, cum per Internuntium Suae Sanctitatis, & luper alio Scripto concernente publicationem ejusdem Decreti Suae Sanctitatis, continens prohibitionem plurium Scriptorum relatorum in dicto Decreto.

Laetamur summo pere, quod causam habeamus informandi Vestram Celsitudinem super gestis in negotio, in quo multum agitur de auctoritate & jure Suae Majestatis, & quiete suorum Statuum & Subditorum, ut possimus evellere possimus impressiones, quas conati sunt ingerere per dictas Supplicas & Scripta.

Cum Suae Sanctitatis per Decretum 6. Septembris 1657. prohibuisset multas Litteras & alia Scripta impressa, Internuntius misit ad Archi-Episcopum in finem publicationis; & cum Archiepiscopus idem curasset expediri aliud suum Decretum, datum 29. Octobris ejusdem anni, iussit publicari utrumque per Concionatores in Ecclesiis, ubique distribuit, & iussit affigi in locis publicis, ubicunque visum sibi fuit, praecipiens observantiam dicti Decreti Suae Sanctitatis sub poenis & censuris ibi latis, & aliis imponendis secundum suum arbitrium.

Quod Consiliarius & Procurator Generalis Brabantiae diens esse factum sine ullo Placito & permissione Regis, obtulit Supplicam, per quam nos requirit, ut vellemus remedium adhibere conveniens pro conservazione juris & Regalium Suae Majestatis.

Antequam resolveremus super ista Supplica, consultum du-

autres Placards & Ordes; & plusieurs Theologiens & Jurisconsultes Espagnols, Italiens, & d'autre Nation.

Que cela fait aussi une observation & droit des autres Rois & Princes Souverains, pourrois être vérifié par l'autorité de grand nombre d'Ecrivains.

Et qu'en effet, tous les Ordes Ecclesiastiques de ces Pais, ont eu recours aux Conseils du Roy, pour empêcher l'exécution des Bulles Apostoliques qu'ils croyoient leur être préjudiciables, & de facile preuve.

Et seroit impossible que le Roy pourroit gouverner son Etat, & le tenir paisible, si on y pouvoit publier & exécuter telles Bulles ou Decrets que Sa Sainteté y voudroit envoyer, ou son Nonce ou Intermittent exploiter; car telles Bulles pourroient contenir choses préjudiciables à l'Etat, & même à la Religion, de quoy le Prince est bien souvent mieux informé dans son Etat, que ne peut être Sa Sainteté à Rome.

Et si le Roy n'a point de dire, que la Bulle ou Decret du Pape ne contienne aucun préjudice au Roy ou de ses Sujets; car c'est de la même que doit être examiné, & ne peut être examiné avec fruit, que la Bulle ne soit présentée & vûe auparavant son exécution.

De dire que la Bulle seroit dogmatique, & ne contiendrait que définition ou déclaration de quelque Article de la Foy, ne peut aussi excuser le préalable examen; car ce que la Bulle contient, est en fait, & le doit Sa Majesté savoir; afin que sous prétexte de définition ou interprétation de quelque Article de la Foy dans la publication, ne se glisse quelque chose préjudiciable.

Et pour ce qu'est des Définitions ou Déclarations dogmatiques, ou de la Foy, en divers siècles, n'y ont Définitions ou Interprétations plus importantes que celles données par le saint Concile de Trente.

Néanmoins, & nonobstant que les Prédécesseurs de Sa Majesté ayant été les premiers Sollicitateurs de la convocation & assemblée dudit Concile, ont ses Définitions formellement été placées devant que le Concile ait été publié, exécuté ou accepté; & le Placet n'a été accordé qu'après l'examen des Conseils de Sa Majesté.

Et le Pape Clement VIII, requerant le Roy de France Henry IV. de vouloir faire publier & observer ledit Concile de Trente, a été content qu'il seroit observé, excepté les, & que l'ine tranquillité perturbatoire exécution mandati non possent.

Par le même Concile s'ont rejettés de dresser un Catalogue des Livres réprouvés, lequel n'a pas été reçu en ces Pais, non plus que le Concile même, qu'on préalable il n'a été placé par Sa Majesté, & le fait par le Placet exprès de l'an 1569. imprimé en François, Flamand, & Latin, afin que la sainte intention du Concile & de Sa Majesté fussent mieux connus à un chacun, & si années 1571. & 1540. ont été placées autres Catalogues semblables; & ainsi se trouvent des exemples aux mêmes cas, que l'on veut maintenant en dire, & sans passer pour nouveauté.

La Bulle de Sa Sainteté condamnant le Livre de l'Evesque Janfenius, n'a été reçue en ces Pais, qu'après que Sa Majesté avoit ordonné sa publication; & ayant la même Bulle en l'an 1642. de nuit été affichée devant l'Eglise de St. Pierre à Louvain, les Evesques de ce Conseil ont incontinent présenté Requête contre l'Interne Stravus, à fin de cassation; mais il déclara n'avoir donné ordre pour ladite Affiche: ainsi aussi la cassation, au moyen de son desaveu.

Et combien il importe pour la Religion & repos de l'Etat de Sa Majesté, que toutes les Bulles & Decrets Apostoliques soient examinés devant leur publication & exécution, démontre assez clairement un Decret en forme de Lettre par le Cardinal Genetix, envoyé à l'Evesque d'Anvers le 7. d'Août de cette année, par où il dit, que la sainte Congregation, avec approbation de Sa Sainteté, avoit déclaré que deux parties des Bourgeois de la Ville d'Anvers, & tous ceux qui avoient decreté que les Ecclesiastiques de ladite Ville auroient à payer les Gabelles sur Vin & Biere, avoient encouru les Censures exprimées & ordonnées par les saints Canons & Constitutions Apostoliques, & que ledit Evesque auroit à commander à tous Ecclesiastiques de ne payer le dit Gabelle.

La publication & exécution de semblable Decret est si causeur grand & irréparable alteration, non-seulement pour le service & repos de l'Etat de Sa Majesté, mais aussi au fait de la Religion, même en une Ville tant voisine aux Heretiques, avec lesquels elle doit avoir communication journalière; & la publication de la déclaration contenue en ladite Lettre & défense ordonnée par ledit Evesque, auroient indubitablement été exécutés, si ce Conseil n'y eût promptement pourvu à la requête du Jussé Procureur General.

A tel ou semblable inconvenient tous Sujets toutes les Bulles & Decrets qui l'envoient de Rome, & doivent partant être conférés aux circonstances que le temps donne.

Et si l'Archevesque ou l'Intermittent peuvent faire publier & exécuter sans connaissance de Sa Majesté les Bulles ou Brevets défendants Ecrits ou Imprimés, rien ne les empêchera de publier aussi des Decrets, par lesquels Sa Sainteté défendra & condamnera les propres Placards de Sa Majesté, ou Livres, ou Ecrits fait en faveur de son Droit, & de celui de ses Sujets.

De fait, il n'y a qu'environ quatre années, qu'a été fait & imprimé une Deduction intitulée: Jus Belgarum circa Bullarum Pontificiarum receptionem, ne contenant ou ne parlant d'aucun Article de la Foy ou de chose dogmatique, seulement de justification du droit que Sa Majesté a de n'admettre l'exécution des Bulles sans préalable examen & Placet: & cette deduction avec une autre de semblable matière, l'une & l'autre fondée sur Placards, ordres & promesses de Sa Majesté, a aussi été défendue par Sa Sainteté.

Par

tiones, & plures Theologi & Jurisconsulti Hispani, Itali, & aliarum Nationum.

Quod hæc etiam sit observantia, & jus aliorum Regum, & supremorum Principum, posset probari per auctoritatem plurimorum Scriptorum.

Et quod omnes Ordines Ecclesiastici hujus Patriæ haberent recursum ad Consilia Regis pro impedienda executione Bullarum Apostolicarum, quas credebant sibi esse præjudiciales, esse facilis probatio.

Et impossibile foret, ut Rex gubernaret suos Status, & in tranquillitate tueretur, si ibi possent publicari & executioni mandari Bullæ & Decreta, quæ Sua Sanctitas vellet transmittere, vel ejus Nuntius aut Intermittent expedire; nam tales Bullæ possent continere res præjudiciales Statui, immo Religioni, de quibus Princeps longe melius est informatus in suis Statibus, quam Sua Sanctitas Romæ.

Nec sufficit dicere, quod Bulla vel Decretum Pontificis nullum continere præjudicium Regis, vel ejus Subditorum; nam hoc idem est quod debet examinari; nec potest examinari, nisi Bulla præsentetur & examinetur ante ejusdem executionem.

Dicere quod Bulla esset dogmatica, & nihil contineret nisi definitionem & declarationem cujusdam articuli Fidei, non potest excusare prævium examen; nam quod Bulla continet, constituit in facto; & debet Sua Majestas scire, ne sub prætextu definitionis vel interpretationis cujusdam articuli Fidei, per publicationem subintret aliquid præjudiciale.

Et quantum ad Decisiones vel Declarationes Dogmaticas, vel Fidei, in diversis sæculis non fuerunt Decisiones aut Interpretationes majoris momenti, quam quæ fuerunt datæ per Concilium Tridentinum.

Non obstant quod prædecessores Sux Majestatis fuerint priores sollicitatores convocationis & congregationis dicti Concilii, tamen ejus Decisiones formaliter fuerunt placitæ, antequam Concilium fuerit publicatum, executioni mandatum aut acceptum; & Placitum non fuit concessum nisi post examen Conciliorum Sux Majestatis.

Et Papa Clement VIII. requirens Regem Galliæ Henricum IV. ut vellet jubere publicari & observari dictum Concilium, acquievit ut observaretur, exceptis iis, quæ sine tranquillitate perturbatione executioni mandari non possent.

Per idem Concilium resolutum fuit, erigendum esse Catalogum librorum prohibitorum, qui non fuit receptus in hac Patria, non magis quam ipsum Concilium, nisi prævio fuerit placitatum a Sua Majestate, & fuit per programma expressum anno 1569. impressum Gallicè, Flandricè, & Latine, ut sancta intentio Concilii & Sux Majestatis melius cognosceretur ab unoquoque, & annis 1571. & 1540. fuerunt placitati alii similes Catalogi; & sic reperiuntur exempla in eodem casu, qui hodie movetur, in dubium trahitur, & novitas appellari præsumitur.

Bulla Sux Sanctitatis condemnans Librum Episcopi Janfenii non fuit recepta in his partibus, quam postquam Sua Majestas ordinasset ejus affixionem; & cum eadem illa Bulla anno 1642. de nocte esset affixa ad valvas Ecclesiæ sancti Petri Romanæ, Fiscalis hujus Concilii quamprimum præsentavit Supplicatum Interim Stravus, in finem Cassationis; sed declaravit le non desisse mandatum illam affigendi: & ita cessavit Cassatio medio lue negotiationis.

Et quanti interit pro Religione & quiete Status Sux Majestatis, quod omnes Bullæ & Decreta Apostolica examinentur ante eorumdem publicationem & executionem, demonstrat satis clare quoddam Decretum in forma Litterarum per Cardinalem Genetix missum ad Episcopum Antuerpiensem 7. Augusti hujus anni, in quo dicit, quod Sancta Congregatio cum approbatione Sux Sanctitatis declarasset, quod due partes Civium Antuerpiensium, & omnes, qui decreverant, quod Ecclesiastici dicte Civitatis deberent solvere Gabelas super vino & cerevisia, incurssent Censuras expressas & ordinatas per sacros Canones & Constitutiones Apostolicas, & quod dictus Episcopus deberet mandare omnibus Ecclesiasticis, ne solverent dictas Gabelas.

Publicatio & executio similis Decreti potnitur causare magnam & irreparabilem alterationem, non tantum pro servitio & quiete Sux Majestatis Statuum, sed etiam in facto Religionis in Civitate tam vicina Hereticis, cum quibus debet quotidianam habere communicationem; & publicatio a declaratione contenta in dictis Litteris, & prohibitio in illis imperata indubie fuissent executioni mandata, si hoc Consilium promptè non providisset ad requisitionem Procuratoris Generalis.

His & similibus inconvenientibus subiectæ sunt omnes Bullæ & Decreta, quæ mittuntur Romæ: & ideo debent collationari circumstantiis, quas tempus suggerit.

Et si Archi-Episcopus, ac Intermittens possint curare publicari & executioni mandari sine cognitione Sux Majestatis Bullas & Decreta prohibentia quædam scripta & impressa, non impediuntur etiam publicare Decreta, per quæ Sua Sanctitas prohibet & condemnabit propria Programmata Sux Majestatis, vel Libros, aut Scripta facta in favorem sui Juris & Subditorum.

De facto circumcirca ante 4. annos impressa est quædam Deductio intitulata: Jus Belgarum circa Bullarum Pontificiarum receptionem; nil continens vel loquens de quodam articulo Fidei, vel re Dogmatica, solum de justificatione juris, quod Sua Majestas habet non admittendi executionem Bullarum sine prævio examine & Placito: & talis deductio cum alia similis materie, utraque fundata super programmata, mandata & promissa Sux Majestatis, fuerunt prohibita a Sua Sanctitate.

Per

Per Supplicam dicti Archi-Episcopi præsentam Vestre Celsitudini dicitur, quod publicato dicto Decreto, in adimpletionem sui officii Pastoralis ne se informaret de Auditoribus & publicatoribus librorum a Sua Sanctitate prohibitorum, impedimentum fuerit per hoc Consilium, sed salva correctione fallitur: nam Consilium nunquam impedit inquisitionem librorum hæreticorum vel scandalosorum, & contra semper fuit & adhuc est promptum ad faciendum talibus informationibus, & procedendum contra eos, qui contravenissent programmatibus Suae Majestatis, rigore prohibentibus impressionem, distractionem, vel publicationem similium Scriptorum.

Dictus Archi-Episcopus reclamavit se velle sanguinem effundere pro auctoritate Pontificis, & non vult menisse auctoritatem Suae Majestatis, ad cuius tamen conservationem etiam obligatur, ut ejus Vassallus & ut Abbas Alligemensis, & vi juramenti solemnibus, quod præstitit in Congregatione Statutum hujus Patriæ pro conservatione & maintenance privilegiorum; inter quæ non est minimum jus, quod Sua Majestas & ejus Subditi habent non admittendi ullam Bullam nisi fuerit placitata.

Conqueritur de scandalo, quod causavisset Consilium proprio suo Pastori & Episcopi.

Sed si aliquid sit, ejus præcipitancia, & neglectus agnoscendi Regem, illius est causa.

Conqueritur etiam, quod non fuerit auditus, quamvis esset Bruckellus; sed urbanitas, quæ ulum fuit Consilium erga illum, & responsum, quod iustitiam dari per suum Secretarium, sunt supra relata.

Intermittunt dicit per suam primam Supplicam, quod si Bullæ Pontificæ debeant expectare Placitum Principis, & esse subiectæ Censuræ Tribunalis laici, antequam obligent conscientias Subditorum, possent propositiones esse de Fide in una Provincia, & non in alia, & per consequens fides Catholica non esset eadem ubique.

In hoc deest bona informatio, quia Consilium non sumit notitiam articulum Fidei, & deciso manet semper universalis, quamvis publicatio non fiat ubique eodem tempore.

Dicit, quod processisset in distributione & publicatione dicti Decreti, sicut prædicatum sui prædecessores: sed non credimus, quod posset aliqua producere exempla, quæ venissent ad notitiam Fidei.

Dictum scriptum habet, quod ejus Auctori indubitatum sit, quod Consilium possit iuste prætere revisionem & examen Bullarum Apostolicarum, quando contrariæ sunt directæ vel indirecte superioritati temporali Suae Majestatis, vel ejus Iuri-Patronatus; dicit etiam iustissime, quod Consilium non possit revidere & examinare, quando tales Bullæ sunt datæ in materia Dogmatica, decedentes quodam propositiones esse de fide, & contrariæ esse hæreticis, erroneis, & malefones, declarantes pro hæreticis & excommunicatis illos, qui obstat illis consentiunt, & illas publicant, quæ Bullæ prohibent libris, in quibus continentur.

Dictum scriptum habens pro indubitato, unum non potest excusare, quia admittit aliud.

Nam cum fateatur, quod Consilium Regium habeat jus examinandi Bullas Apostolicas, quæ possent directe vel indirecte esse contrariæ iuribus Suae Majestatis, vel ejus Iuri-Patronatus Ecclesiastici (cui debet addi jus & interesse particulare omnium Subditorum Suae dictæ Majestatis, cum Sua Majestas sit in illis interessata) sequitur per consequentiam necessarium, quod omnes Bullæ sint subiectæ inspectioni & examinationi, ad sciendum an sint tales, quæ iuri Suae Majestatis, vel ejus Vassallorum possent præjudicare per eandem executionem.

Vel admittendum est, quod Papa, Archi-Episcopus, aut Intermedius sint arbitri & iudices hujus rei, an Rex, Status, publicum, vel privati patiantur præjudicium, non pretendit.

Consilium, sicut idem scriptum approbans vel reprobus, non pretendit in materia dogmatica iudicium auctoritatem faciendi & destruendi ad huc minus esse fundamentum vel reprobans, quod dicitur definitiones Fidei; Consilium nil simile pretendit, sicut dictum est, & fateatur esse absurdum id pretendendi, respectu ejus rei dictum Consilium non magis quam Sua Majestas nullam prætere possessionem; quod pretendunt (salva humilissima correctione) comparari non potest, sicut facit idem Scriptum. illi decisioni, quæ abutitur Parlamento Angliæ circa admissionem septem Sacramentorum, & resolutionum in materia fidei, prout sibi placet admittit.

Postquam dictum Scriptum admisit, quod Bullæ Apostolicæ non possent executioni mandari, si essent præjudiciales iuribus Regis, ingerit remedium præservativum dictorum iurium illas tolerare abique hoc quod procedatur ad scandalosam cassationem, & postea adhibere remedium.

Adhuc confundit, cassationem publicationis cum cassatione Bullæ, in quo est magna differentia, & tolerare Bullas, & is curiam relinquere, ad impediendum postea earum executionem; si invenitur quod Sua Majestas, vel ejus Subditi essent iniuriati, hoc esset pati se vulnerari, ut postea remedium adhiberetur: præstat conservare non integram, quam post vulneratum causam remedium querere; tale posset esse præjudicium ut esset irreparabile, & illa irreparabilitas demonstrat, quod hoc remedium nullum sit, & non posset admitti.

Praxis plurimum seculorum nunquam approbavit hoc novum remedium, quo non possemus uti nisi cum multo majori scandalo, quam examinare & placitare Bullas ante earum executionem, & nunquam Sua Majestas, vel gloriæ ejus prædecessores

Par la Requête dudit Archevêque présentée à V. A. se dit qu'il avait publié le susdit Decret, & été empêché en acquiesçant son Office Pastoral, de s'informer des Auteurs ou Publicateurs des Livres par Sa Sainteté défendus, il se trouveroit empêché par le Conseil, en qu'il s'abuse, sous correction; car le Conseil n'a jamais eu intention d'empêcher la recherche d'aucuns Livres hérétiques ou scandaleux; au contraire a toujours été prompt, & l'est encore d'apporter & consacrer telles informations, & de procéder contre ceux qui auroient contravenus aux Placards de Sa Majesté, défendant rigoureusement l'impression, distraction ou publication de semblables Ecrits.

Ledit Archevêque réclame & veut seigner pour l'autorité du Pape sans le soumettre de celle de Sa Majesté, à la conservation de laquelle néanmoins il a aussi obligation comme son Vassal & comme Abbé d'Alfigem, & en suite du serment solennel qu'il a fait à l'Assemblée des Etats de cette Province, pour la conservation & maintien de ses Privilèges, entre lesquels n'est pas le moindre droit que Sa Majesté & ses Sujets ont de n'admettre aucunes Bullas, sans qu'elles soient placetées.

Il se plaint du scandale que le Conseil auroit causé à son propre Pasteur & Evêque.

Mais s'il y en a aucun, sa précipitance, & d'avoir négligé de reconnoître le Roy, en est la cause.

Se plaint aussi de ce qu'il n'auroit été ouï, quoy qu'il étoit en Bruxelles; mais la civilité, de laquelle le Conseil a usé en son endroit, & la réponse qu'il a fait donner par son Secrétaire, sont rapportées cy-dessus.

L'Interne dit que la première Règule, que si les Bullas Papales doivent attendre le Placet du Prince, & être sujettes à la Censure du Tribunal Lay, devant d'obliger les consciences des Sujets, les propositions pourroient être de Roy en une Province, & non en l'autre, & que par conséquent la Roy Catholique en seroit pas la même par tout.

En cecy manque bonne information, d'autant que le Conseil ne prend pas connoissance des Articles de Foi, & la décision ne laisse pas d'être d'édiction & universelle, encore que la publication ne se fasse par tout au même tems.

Il dit qu'il auroit procédé au regard de la distribution & publication dudit Decret, comme auroient pratiqué ses prédécesseurs; mais nous ne croyons pas, qu'il pourroit montrer des exemples qui seroient venus à la connoissance des Fils de Veu.

Ledit Ecrit porte, que son auteur tient pour sans doute, que le Conseil peut justement prétendre la révision & examen des Bullas Apostoliques, quand elles contraviennent directement ou indirectement à la supériorité temporelle de Sa Majesté, ou de son droit Patronal; dit aussi de tenir de même, que le Conseil ne les peut révoquer ou examiner, quand telles Bullas sont données en matière dogmatique, décidant qu'aucunes propositions sont de Foi, les contraires hérétiques & erronés, ou malsonnantes, déclarant pour hérétiques & excommuniés ceux, qui opiniativement consentent en icelles, & les publient, & lesquelles Bullas défendent les Livres, dans lesquels elles se contiennent.

Avouant ledit Ecrit, & tenant hors de doute, l'un ne peut excuser d'admettre aussi l'autre.

Car puisqu'il avoue que le Conseil du Roy a droit d'examiner les Bullas Apostoliques, qui pourroient directement ou indirectement contravvenir au droit de Sa Majesté, ou de son Patronat Ecclesiastique (à quoy il faut ajouter le droit & l'intérêt particulier de tous les Sujets de Sa dite Majesté, puisques Sa Majesté est intéressée en eux) il suit par une conséquence nécessaire que toutes les Bullas sont sujettes à censure & examen, pour savoir si elles ne sont telles, que le droit de Sa Majesté ou de ses Vassaux pourroit être préjudicié par leur exécution.

Ou bien il faut admettre que le Pape, Archevêque ou l'Interne, sont Arbitres & Juges de ce point, si le Roy, son Etat, le Public ou les Particuliers sont intéressés ou non.

Ce n'est pas, comme le même Ecrit présuppose, que le Conseil prétendrait en matière dogmatique jugement approuvant ou réprochant, & qu'il seroit encore moins fondé de prétendre autorité pour faire & défaire définitions de Foi; car le Conseil ne prétend rien de semblable, comme dit est, & avoue que ce seroit absurdité de le prétendre, au regard de quoy ledit Conseil, non plus que les autres que la Majesté pardevant ne prétendent aussi aucune possession, & celle qu'il prétend n'est à comparer (sous correction très-humble) ainsi que fait ledit Ecrit, à celle dont abuse le Parlement d'Angleterre, au regard de l'admission de ceux des sept Sacramens qu'il trouve bon, & résolutions en matière de Foi qu'il veut prendre.

Le même Ecrit ayant avoué que les Bullas Apostoliques ne peuvent être exécutées, quand elles seroient préjudiciales aux droits du Roy, donne pour remède préservatif desdits droits, de les laisser couvrir & passer, sans procéder au bruit scandaloux de les casser, mais d'y mettre remède par après.

Il confond encore la cassation de la publication avec la cassation de la Bulle, en quoy il y a très grande différence; & de laisser couvrir & passer les Bullas pour empêcher leur exécution par après, quand on trouveroit que Sa Majesté ou les Sujets seroient intéressés, seroit le laisser blesser, pour être guéri & curé par après; il vaut mieux de conserver une chose entière que de la laisser rompre pour refaire; & tel pourroit être le desservice & préjudice, que par après il seroit du tout irréparable, & cette irréparabilité en un cas démontre que ce remède ne peut être reçu en nul.

La pratique de plusieurs siècles n'a jamais trouvé bon ce nouveau remède, auquel on ne le pourroit servir qu'avec beaucoup plus grand scandale, que d'examiner & placeter les Bullas devant leur exécution; & jamais n'a Sa Majesté, ou ses glorieux Pré-

Prédécesseurs, résistit le Place ou extension des Bulles, que le bien de l'Eglise requerrait être publiées; au contraire ont toujours coopéré à leur observance, & en cela surpassé tous les autres Princes Catholiques. Le Roy Philippe II. Pere-Grand de Sa Majesté (Philippe IV.) servait au Cardinal Granvelle sur le sujet de la publication ou omission de la Bulle Cœne Domini, sans sa permission, n'a de ces mots;

Es fuerit cosa, que por ver que yo solo soy el que respeto ala Sede Apostolica, y con suma veneration mis Reynos, en lugar de agradecermelo, como devian, le aprovechan dello, para quereme usurpar la autoridad que es tan necessaria y conveniente para el servicio de Dios, y por el buen gobierno de la que el me ha encomendado, y assi podria ser que me forassen a tomar nuevo camino, y lo os confieso que me trahien muy cansado y cerca de acaverseme la paciencia, per mucho que tengo, y si a ello sellega podria ser que a todos pasasse dello.

Paroles du Roy Philippe II. traduit de l'Espagnol. C'est une conclusion peu equitable, que parce que l'on voit que je suis le seul qui respecte le Siege Apostolique comme le font aussi mes Rois, j'aime, avec une profonde veneration, au lieu de m'en servir, au gré, l'en utiliser en profiter, pour m'élancer l'autorité qui est si nécessaire pour le service de Dieu, & pour bien gouverner celle dont il m'a enchargé; il pourroit bien arriver que l'on me forcera de prendre d'autres mesures; car j'avoue que j'en suis fort las; & que ma patience toute grande qu'elle est va à sa fin; & si on la pousse à bout, on pourroit bien s'en repentir.

Nôtre intention n'est pas de favoriser ou fomentier en rien les Erreurs, qui pourroient dire mis en lumiere par ceux qui suivent les erreurs de Jansenius, & que Sa Sainteté trouve bon de défendre, plus que pourvoir nuls autres Erreurs heretiques, erronees, scandaleuses ou injurieuses; au contraire étant requis administrerons rigoureusement justice contre les Auteurs, Distributeurs ou Detenteurs de semblables Ecrits, ensuite des Placards de Sa Majesté sur ce emanés, & ne croyons que ledit Archevêque ni ledit Interne ne ni les Evêques de ce Conseil, & autres ayant sujet de se plaindre; mais comme la fausse publication causoit un scandale public à tous ceux qui ont aucune connaissance du droit de Sa Majesté, & que l'on commençoit à causer publiquement les Evêques de ce qu'ils ne demanderoient s'émouvoir contre un Acte de telle nouveauté, & prejudiciable exemple & consequence, ni avons pu prendre le temps pour en consulter auparavant V. A. lors assemblée; & aussi une si notoire infraction nous a semblé ne le point requérir; & croyons avoir manqué à nos sermens, & être indignes de la Robe dont Sa Majesté nous a honorés, si ne l'eussions fait.

Nous espérons que tel sera aussi le sentiment de Vôte Altesse, & laquelle informerons de plus près, si elle n'a d'être appaisée; au moyen de la fautive relation du fait, notification du droit de Sa Majesté, & solution aux objections faites par lesdits Requêtes & Erreurs; & sur ce, & sans plus d'humiliation les mains à Vôte Altesse Serenissime, prions Dieu.

MONSIEUR.

De lui conserver longue & heureuse vie.

De Bruxelles, le 17. Decembre 1657. de Vôte Altesse Serenissime, &c.

res negarunt Placitum vel executionem Bullarum, quas bonum Ecclesie requirebat publicari; e contra semper sunt cooperati eorum observantia, & in hoc vicerunt omnes Principes Catholicos. Philippus II. Avus Suae Majestatis, scribens Cardinali Granvelle super materia publicationis & omissionis Bullae Cœne Domini, sine sua permissione, usus est his verbis.

Sunt verba Philippi II. quae traducta de Hispanico significant: „Est res parum æqua, quod, quia cernitur quod ego sum solus, qui reveror Sedem Apostolicam, sicut etiam faciunt mea Regna cum profunda veneratione, tantum abest ut mihi gratias rependantur, quin potius illa volunt abuti, ut mihi auferant auctoritatem adeo necessariam pro servitio Dei, & ad bene regendum eam, quam mihi commisit: posset contingere, ut alia fumerem media ad manum; nam fateor me fatigari esse illis importunitatibus & patientiam meam, licet summa sit, ad finem vergere; & si ad extrema deducatur, posset aliquem poenitere.

Nôstra intentio non est velle fovere Scripta, quae possent esse edita ab iis, qui sectantur errores Jansenii, & quos Sua Sanctitas dicit prohibendos, non magis quam ulla tolerare Scripta hæretica, erronea, scandalosa aut injuriosa; sed contra, si requiratur, iustitiam rigorosam administrabimus contra Auctores, Distributores, vel Detentores talium Scriptorum, vigore Diplomatum Suae Majestatis desuper emanatorum: nec credimus, quod dictus Archiepiscopus, dictus Internuntius, nec Fideles hujus Consilii, & alii habent causam comprehendere; sed cum dicta publicatio causaret scandalum publicum omnibus illis, qui aliquam habent notitiam juris Suae Majestatis, & inciperent publice taxari Fideles, eo quod peterent remedium contra actum talis novitatis & præjudicii exempli & consequentiae, tempus non potuimus sumere ad prius consulendum Vestram Celsitudinem tempore absentem; & adeo notoria infractio vila est nobis non illud requirere, & credere deesset nostro officio & juramento, & nos esse indignos toga, qua Sua Majestas nos honoravit, si hoc non fecissemus.

Spezamus eorum, ut talis sit sententia Vestrae Celsitudinis, quam informabitur fides, si non plane acquiescat succedat rei lationi facti, verificationi iurum Suae Majestatis, & solution objectionum factarum per dictas Supplicas & Scripta; & desuper osculantes humillime manus Vestrae Celsitudinis, rogamus Deum.

Vt V. C. dignetur diu fœspitem conservare.

Bruxellis, 17. Decembris, 1657.

Vestre Celsitudinis humillimi Servi.

S.

CONSULTA

CONSILII BRABANTIE AD ARCHIDUCEM LEOPOLDUM, in qua exponit resolutionem capitam per Consilium super cassatione Decreti Congregationis S. Officii de 14. Martii 1658. quo cassabatur Sententia ipsius Consilii Brabantia cassatoria publicationis Decreti de 6. Septembris 1657. factæ per Archiepiscopum Mechliniensem, tamquam contraria Immunitati & Libertati Ecclesie, supplicans Archiduci, ut huic resolutioni favere dignetur, utpote conservandis Juriſ. Regis omnia necessaria.

MONSIEUR.

L'Archevêque de Malines, qui comme Prêlat & membre de l'Etat de Brabant, ne devoit pas ignorer les droits, & prerogatives de Sa Majesté, ni l'obligation particulière qu'il a en ladite qualité, d'y résister aussi-bien qu'aux coutumes & observances anciennes du Païs, signamment touchant le Place ou Paroiss des Decrets & Bulles emanées de la Cour de Rome, s'étant toutefois avancé au mois d'Octobre dernier, de publier en cette Ville de Bruxelles celle qui lui avoit été envoyée à cette fin par l'Interne & y résister, portant dessein de plusieurs Lettres & Erreurs, sans l'avoir présentée à ce Conseil, ni obtenu ledit avis & consentement de la part de Sa Majesté, le Consilier & Procureur Général étant informé de ce qui s'était passé en ce regard, en fit tout aussitôt les plaintes au Conseil, requérant que provision de Justice fût décernée contre cet attentat & emprise sur la Souveraineté de Sa Majesté, Sur quoy l'affaire ayant été mise en délibération en plaine assemblée, avons trouvé qu'il seroit par nous porté à l'avènement de nos charges, de garder & conserver les Droits & Hauteurs de Sa Majesté: nous obligent absolument & précisément d'y pourvoir, & à ne point permettre l'introduction d'une nouveauté si préjudiciable à l'Etat & puissance Royale, & d'une suite si dangereuse pour l'avenir, cause que nous décernerons Lettres de cassation, sans de l'Envoy de l'Interne, que de la publication suivie, avec tout ce qu'en dépendait, qui est une provision ordinaire que nous sommes accablés de décréter, quand il y entreprise de Jurisdiction ou attentat; & au même temps en donnâmes

ARCHE-EPISCOPUS Mechliniensis, qui ut Prælat & membrum Status Brabantie, non debuit ignorare jura & prerogativas Suae Majestatis, nec obligationem particularem, quam habet in dicta qualitate, illis defendendis æquæ ac consuetudinibus & observantiis antiquis hujus Patriæ, signanter circa Placitum Decretorum & Bullarum emanatarum in Curia Romana, attentavit tamen mense Octobri, elapso publicare in hac Urbe Bruxellensi Bullam sibi transmissam in illum finem ab Internuntio ibi residenti, continentem prohibitionem plurium Librorum & Scriptorum, abique quod eam presentant huius Consilio, aut obtinuerit dictum Placitum & consensum Suae Majestatis, Consiliarius & Procurator Generalis de illa re informatus, quamprius deposit querelas apud Consilium, requirens ut provisio Justitiæ decerneretur contra hoc attentatum super superioritate Suae Majestatis: & negotio tracto in plena Congregatione, comperimus, quod juramentum præstitum, vi nostri officii de tuendis & conservandis Juribus & Regalibus Suae Majestatis, non absolute & præcisè obligaret illi rei providere, & non permittere introductionem novitatis tam præjudicialis Statui & potestati Regiæ, & consequentie tam periculosa pro futuro; & illa fuit causa, cur decerneremus Litteras cassatorias tam missionis Internuntii, quam publicationis secute cum omnibus dependentis, quæ est provisio ordinaria, quam solemus decernere, quando aliquid attentatur contra Jurisdictionem; & statim certiorum reddidimus Vestram Celsitudinem, exponentes justas

[illegible]

MONSIEUR,

LIT.

T.

L I T T E R Æ

PHILIPPI IV. GUBERNATOREM BELGII, quibus mandat, publicationem fieri Decreti de 6. Septembris 1657. & insinuat, super hoc Decreto tamquam Dogmatico Litteras Placiti non requiri; una tamen monet, ut in hac re nihil novi inducatur.

MONCOUSIN.

AYANT vû votre Lettre du 3. d'Avril dernierement passé, & réponse à la mienne du premier Février antecedent, sur le sujet des plaintes du Nonce de Sa Sainteté, concernant la publication d'un Edit le Sainct Saincté, prohibissant de certains Livres & Ecrits la Doctrine condamné de Janſenius, avec les deux Consultes des Consils Prévôt & de Brabant, jointes à votre dite Lettre; & la tout bien considéré, attendu même que la manière dont il s'agit, est purement dogmatique, n'étant les Placets requis qu'en matière Beneficiale & litigieuse entre parties; j'ai bien voulu vous faire cette, afin que sans sortir du file, & de ce que par-dedans s'est accabonné de faire en autres occasions de semblables matières, vous permettiez que ledit Edit soit publié de la même sorte, que par mon ordre ont été publiées les autres Bulles de Sa Sainteté touchant les Livres de Janſenius. A tant, mon Cousin Dieu vous ait en sa sainte garde. De Madrid, le treizième de Juin 1659.

VISIT Litteris vestris de 2. Aprilis ultimi quibus respondetur meis de prima Februarii antecedentis, super materia querelarum Nuntii Apostolici, concernente publicationem Edicti prohibitivi quorundam Librorum & scriptorum Doctrinæ condemnatæ Janſenii, cum duobus Consultis Consiliorum Privatorum & Brabantie junctis dictis nostris Litteris; omnibus bene consideratis, cum etiam materia, de qua agitur, sit pure dogmatica, Placitis non requisitis nisi in materia Beneficaria & litigiosa inter partes, volui vobis has mittere, ut non transgrediamur stylium, & illud quod ante fieri soluit in aliis occasionibus similis materie, ut permissis dicti Edicti publicationem eodem modo, quo ex meo mandato sunt publicatæ alie Bullæ Sæc Sanctitatis circa libros Janſenii. Deum precor, Cognate mi, ut ipse vos sua sancta custodia protegere dignetur, Madridi 13. Junii 1659.

V.

L I T T E R Æ

GUBERNATORIS BELGII AD CONSILIUM REGIUM, quibus mandat; ut conformiter ad Litteras Regias permittant fieri publicationem Decreti de 6. Septembris 1657. neque impedimentum ponant publicationi Decretorum vulgo Dogmaticorum, qua ut talia fuerunt visa & recognita.

DOM LOUIS DE BONAVIDES, CARILLO ET TOLEDE, Marquis de Formiffa & de Caracena, Comte de Pinto, du Conseil d'Etat du Roy nostre Sire, Lieutenant, Gouverneur & Capitaine General des Pais-Bas & de Bourgogne, &c.

MONSIEUR.

AYANT été vû & mûrement examiné par Sa Majesté ce qui avec, représenté par votre avis sur la publication de la Bulle de Sa Sainteté, du 6. de Septembre 1657. touchant la prohibition d'aucunes Lettres, Traictés & Ecrits concernant les cinq Propositions condamnées de la Doctrine de l'Evoque Janſenius; vous dirons que l'intention de Sa Majesté, Isen qu'Elle nous a expressément écrit, n'est pas de prétendre que pour la publication des Bulles dogmatiques émanées de Sa Sainteté, il faille obtenir Lettres de Placet, ainsi qu'il se pratique & a été toujours usité au regard des Bulles qui ne sont de cette qualité; & pour n'ist, comme il se voit assez, que ledite Bulle dudit 6. septembre 1657, est de la nature & qualité de Dogmatique; Nous vous ordonnons, au nom & de la part de Sa Sainteté, de ne vouloir en apporter aucune difficulté pour tout à la publication d'icelle Bulle, ni d'autres qui pourroient avoir été vûes & reconnues être telles. A tant, Messieurs, Notre Seigneur Dieu vous ait en sa sainte garde. De Bruxelles, le 10. Décembre 1659. Paraphé G. HO. Vt. Signé, LE MARQUIS COMTE DE PINTO. Et plus bas, DE COTTIGNIES. Au des, A Messieurs les Præsidents & Gens du Conseil du Roy en Flandres.

VISIT & cum matura deliberatione expensis a Sua Majestate his, quæ exposuisti per Vestrum Consilium super materia publicationis Bullæ Sæc Sanctitatis de 6. Septembris 1657. circa prohibitionem quarundam Litterarum, tractatum, & scriptorum concernentium quinque Propositiones condemnatas doctrinæ Episcopi Janſenii, dicimus quod intentio Sæc Majestatis, sicut expresse nobis scripsit, non sit pretendere, ut pro publicatione Bullarum Dogmaticarum a sua Sanctitate debeant obtineri Litteræ Placiti, sicut praticatur & semper fuit usitatum ratione Bullarum, quæ non sunt hujus qualitatæ; & ideo cum satis appareat quod dicta Bulle de 6. Septembris 1657. sit plane Dogmatica, vobis mandamus & ordinamus nomine Sæc Majestatis, ut nullam moveatis aut afferatis difficultatem contra publicationem dicte Bullæ, nec aliarum, quæ tales esse vel viderentur vel recognoscerentur. Interim Dominus Deus vos conservet in sua Sancta custodia. Bruxellis 10. Decembris 1659. Paraphé (G. Ho. Vt.) Signatur, MARCHIO GOMES DE PINTO; & inferius, DE COTTIGNIES; Et in dorso, a Messieurs Præsidenti & Consiliariis Regis in Flandria.

X.

CONSULTA

CONSILII BRABANTIE AD GUBERNATOREM BELGII, in quæ exponit, missum fuisse Secretarium Consilii ad Archiepiscopum Mechliniensem, ut sciret, si vim Litterarum Regiarum publicasse Decretum de 6. Septembris 1657. ac una eidem Archiepiscopo insinuat resolutionem Consilii de non permittenda publicatione ullius Decreti Romani, etiam quod prætenditur Dogmaticum, nisi prius in Consilio fuerit visum, & ut tale recognitum; ostenditque hanc cautionem esse necessariam, ut Jus Placiti conservetur.

MONSIEUR.

NOVO avons reçu celles qu'il a plu à V. E. nous écrire le 17. de mois passé, touchant la plainte qui avoit fait l'inter-nonce, de ce qu'aucuns avoient le Secretaire Loyens à l'Archevêque de Malines, afin de savoir de lui en versu de quoy il auroit fait publier le Decret émané de Sa Sainteté le 6. Septembre 1657. ce qu'il auroit fait écrire V. E. que nous n'avions pas reçu ses précédentes dépêches sur le même sujet le 10. de Décembre auparavant; & en cas que nous avions reçu & vû les mêmes

ACCÉPTEUS illas, quas dignata est Vestra Excellentia nobis scribere 17. mensis præteriti, circa querelam, quam fecit Internuntius de eo, quod missum fuisse Secretarium Loyens ad Archi-Episcopum Mechliniensem ad sciendum ab ipso vigore cujus jussisset publicari Decretum emanatum a Sua Sanctitate 6. Septembris 1657. quod Vestre Excellentie impeditisset quasi non accepimus præcedentes expeditiones super eadem materia 10. Decembris præcedentis, & casu quo accepimus

T

sc-

cnus & ipseffissimus eadēdem Litteras, ut informaremus, fup-
er quod nos moviſſet ad adferendum novam difficultatem
publicationis; cuius ſatisfacientes dicimus, quod nos plane confortat
veneramus intentionē, & ſuaviter Suae Majestatis nobis delatate
per Litteras, dictas, & ſignificavit; nam cum dictus
Arch-Epiſcopus cauſaret imprimi dictum Decretum, & per
aliud ſuum Decretum, datum .xlii. ultis, ordinaſſet ejusdem
republicationem, hac ſecūda fuit per Concorrentiam, & ſignificavit
valvas diverſarum Eccleſiarum, ubique hoc quod nos vel Fifica-
tū vel minimum ponerent impedimentum, vel moverent aliam
difficultatem aut obſtaculum; ſed cum non ſciemus an Arch-
Epiſcopo ordinaſſet dictam publicationem vigore dicti vel ſimi-
lis mandati Suae Majestatis, & an illam ejusdem haberet notiti-
am, miſimus ad eum dictum Secretarium, ut ſciremus ab ipſo,
quomodo & vigore cuius feciſſet dictam ſecundam publicatio-
nem; & cum declarafſet ſe illam ſciſſe conformiter intentioni
Suae Sanctitatis & Majestatis, acquieſcimus; & ut in poſterum
nulla moveretur quæſtio de publicatione Bullarum Dogmatica-
rum, & dicta intentio Suae Majestatis pacate forſiter effe-
dum, miſimus iterum dictum Secretarium ad Arch-Epiſcopum,
ad ei intimandum, quod reſolutio Conſilii eſſet, quod nullæ
Bulle, quæ ut Dogmaticæ quæ vellent publicari, poſſent pub-
licari in talibus formis, & prius impetirentur & recognoscere-
ntur in ſeſſibus, quod nobis ſignificatur eſſe plane conforme inten-
tioni Suae Majestatis, ſignificavit per dictas Litteras, & etiam
rationi & quieti Status; & velle ſibi pretereſſe, eſſet ad-
dere Suae Majestatis inſiſſibilem, ſi conſentiret ut ſuo ſu-
ſcepto, quod in eo conſiſtit, ut ſciat quid agatur, & ſuo ſu-
ſcepto, & præcavet ne ſub prætextu Bullarum Dogmaticarum
publicentur talia, quæ perturbationem inducerent; cui huius
minus quam ſuperſtitiæ ſuæ (ſalva humiliffima correptione)
ſuam Majestatem velle aut poſſe renuntiare in præjudicium
ſuorum Subditorum, permanens, &c.

Sequitur Resolutio ipsius Consilii, de qua in praedicta Consulta.

Vissis Litteris hujus Excellencie ad hoc Confilium totis die 10.
Decembris proxime elapsi, significantibus intentionem suam
Materialis esse, ut nulla difficultas moveretur in consensu
nullis Dogmaticis, postquam eodem vice, ac pro talibus
reconize: necnon audita relatione Secretarii Loyens, qui
aliquotus est Archiepiscopus die 15. hujus, resolutum est in
pleno Confilio, utraque Camera congregata, ut praedicto
Archiepiscopo, ac Episcopo Antuerpiensi, aliisque, quorum
interest, per praedictum Secretarium indiceretur, resolutum esse in
Confilio, nullas Apolloticas (quas tanquam Dogmaticas
publicare vellet) sub dictis hujus Confilii publicari posse, nisi
eodem Bulla in praedicto Confilio vice, ac ibidem pro Dogma-
tice reconize: quodque publicationes alter faciat, subiecte
erunt cassationi.
Actum 17. Marti 1660. Signatum, ASSEL V.

Inscripturis declaro, me die 18. Martii 1660, cessante illi-
lustrissimo Domino Archiepiscopo Mechliniensi, cique
notificasse suprascriptam resolutionem Consilii : quæ audi-
ta respondit, se nullatenus velles auctoritatem Suae Majestatis
ac consequenter etiam illius Consilii, in hoc, immutare
aut in alium quodvis modo offendere, sed cum prædicto illi
bona & mutua correspondenti vivere; seque in occasionibus
quibus offenderet Bullæ Apostolicæ, tanquam Dogmaticæ pu-
blicandæ, id relicturum iudicio Suis Sanctitatis & Regiæ Ma-
iestatis, seque in hoc non velle ullam partem trahatur, (si
quidem) *Le Roy* (Inferius habetur) Concordat de verbo
et verbum per me & signum erat. *A. Maffie.*

Sequitur Relatio Secretarii Loyens.

Ik onderschreef dat ik op den 18. Martij 1680. wy hebben getuigenheit dat den persoon van syne Hoghevoordigheit den Aertsbijsschop van Mechelen, ende hem genoteifciet hebbende als boven gescreven resolutie, dat den seiven my heeft geensvervout, dat by gehene intentie en heeft om den antwoort van syne Majesteit ende consequentelyk van synen Seignen Raede in Brabant seggen: te vermindern ofte te chequieren, maar met syn seiven Raede te blyven in goede ende mutuelle correspondencie, ende in voorvallen oecassen van enige Bullen Apostolice, die man soude willen doen publicieren als Dogmaticke, dat by syne Heilichheit verdragende sijn Laetyn overkomen met syne Majesteit, en verhoorden dat seiven woude ende orde (nae onderscreit) Loyens, onder sijn Accordant van vorders tot vorders tot vorders per me (ende om dootreckent) A. Marfelle.

I.
LIBELLUS
INTERNUNTII APOSTOLICI

Oblatus GUBERNATORI BELGII, quo adstruere conatur, Bullas vulgo Dogmaticas non esse exhibendas Consiliis Regiis, ut recognoscantur ut tales, priusquam publicari possint.

ILLUSTRISSE ET EXCELLENTISSE DOMINE.

INTERNUNTIVUS Suae Sanctitatis humiliter exponit vestre Excellentiae, quod cum de Mandato sanctae Sedis Illustrissimo Archiepiscopo Mechliniensi commiserit publicationem actorum Decretorum, quibus Romae proscriptae fuerunt Theses

Doctoris Huygens, & Patris De Vos Societatis JESU, dictus
Præsul eidem misit exemplum cujusdam Epistolæ, quæ a san-
ctiori Consilio ad ipsum scripta fuit 9. Decembris 1612. qua
quæ declaratur Bullas aliasque Pontificias dispositiones, dum
concernunt materias Dogmaticas, exhibendas esse Consilio,
ut ab eodem inspiciantur ac pro talibus agnoscantur, prius-
quam

quam publicetur: eiusmodi declaratio adversatur determinationibus in Aula Madritensi pluribus initis post maturum con-
sultationem examini, oblatque non minus liberati Ecclesiasticæ,
quam inveterato harum Provinciarum usui. Quam ob rem In-
genuntius non dubitat, quin a spectato zelo ac prudentia Excel-
lentie Vestre sit revocanda supra memorata Epistola, ac in-
terea injungendum Senatui Brabantino, aut cui expedierit,
ne aliquid attentetur contra publicationem prædictorum Decretorum
ab Illustrissimo Mechliniensium faciendam. Cum præscriptæ
fuerint a Sancta Sede propositiones Janfienianæ, & subinde
etiam nonnullæ epistolæ ac libri in illarum propugnationem
editi, Dominis Episcopis, ac Belgii tunc temporis Inter-
torio mora fuit difficultas circa promulgationem Decretorum
Sue Sanctitatis, contententibus nonnullis Ministris Suae Ma-
jestatis (Caroli II.) eadem prius placuit debere. Brabantium
& Namurcense Consilium summis conatibus in id fue-
rit enixa: attamen haud obstante speoio prætextu Regiæ
auctoritatis, quam in eo lædi jactabant, & possessionis,
quam abique veritatis fundamento in proprium favorem alle-
garunt, Philippus Rex IV. gloriolæ memoria Litteris in Su-
premo Flandriæ Consilio Madriti expeditis 17. Julii 1699.
determinavit oneri placitationis subesse debere illas tan-
tum Bullas, quæ super materiis Beneficialibus aut litigiis
fuit expeditæ, hujus rei habita decisione, nulla amplius de
eas f.â fuisse mentio, nisi Dominus Marchio de Caraca-
na Belgii Gubernator Litteris 10. Decembris 1699. datis ex-
cessisset mentem, immo attentatè totaliter evertere di-
ctam Suae Majestatis determinationem, declarando debere pla-
citari Bullas Beneficiales aut litigiosas, & permissi Dogma-
ticationem publicationem, postquam fuerint inspectæ, & pro
talibus cognitæ. Ubi autem clara aque evidens apparet Re-
gia voluntas, non videtur attendenda illius interpretatio,
quam promittit unus ex Ministris Suae Majestatis, præsertim
quia determinatio Regia cum emanaverit ad instantiam Nuntii
Apostolici, nequaquam censeri potest eam fuisse sex post men-
ses a Suae Majestate revocatam abique ulla prævia cum illo
communicatione: satis quoque constat, quod Rex Philippus IV.
semper in eodem sensu perstitit. Etenim cum Illustrissimus
Nuntius Mullinus haud dissimiles non ita pridem porrexerat
querelas Suae Majestatis, quam Dominus Deus distinxerat
conferre, eadem Litteris Maji 1676. datis, in junxit D. Du-
fres de Villahermosa, ut curaret obtemperari mandatis Regis
sui Parentis, quibus omnino adversatur interpretatio D.
Marchionis de Caracena, atque observari stylum in Belgio
præfatis conseruam. Antequam vero præmemorata Epistola
D. Marchionis de Caracena confiscribatur, in hunc Provin-
cialis prioris ignota erat distinctio placendæ Bullæ, aut eas
pro Dogmaticis agnoscendis, & Consilia Brabantium & Na-
murcense, tamen nolentes, penitus esse Dogmaticam illam,
quam proscriptebantur Libri in defensionem Janfienii im-
pressi, attamen hic & Madriti insisterent pro ejusdem Placera-
tionis condemnata tamen fecerunt a rector Suae Majestatis Ju-
dicio, quæ dignata fuit injungere prædictis Litteris, ut cum
dicta Bulla esset mere Dogmatica, insereretur illam publicari
juxta stylum usitatum in Belgio, ubi eatenus non fuerat ex-
cogitata novitas excludendi Dispositiones Pontificias, ut cogno-
scereretur an essent Dogmaticæ: præsertim fere idealis esse vide-
tur in nostro calu præcæta distinctio, licet nonnulli ex Domi-
nis Consiliariis exilliment, quod placetatio importet plenam
Decreti Pontificii cognitionem, formalemque illius publicatio-
nis assensum, & quod exhibitio Bullæ, ut dogmatizatur an
est Dogmatica, continet meram inspectionem illius tenoris,
abique eo quod Rex ejus promulgationis se ingerat. Dignetur,
quælo, Excellentia vestra rem penitus inspicere, &
facile perfectum habebit, quod in unum incipit placetare
aliquam Bullam, ac examinare an sit Dogmatica, utroque
nemini casu subest arbitrio, voluntati, ac judicio Ministrorum
Regis publicatio Apostolicarum dispositionum, hæcque subor-
dinatione & dependentia tolerari nequit a Sancta Sede in illis,
quæ sunt mere Dogmaticæ, quæque tantum concernunt puritatem
Fidei atque animarum saltem, notoriam est inde originem
prædictæ illam placendæ Bullas Beneficiales & litigiosas, quod
Summus Pontifex culpa eorum, qui ipsam falso informantes,
aut tacerent quod esset exprimentum, aut in substantia non
vera exponerent, posset conferre Beneficia, delegare Judices,
aut definire lites in præjudicium Privilegiorum Patris aut ob-
sequii Regis; quod non evenisset, si Suae Majestatis vere & fin-
dere delatæ fuissent relationes: id autem nequaquam timere po-
tesset, dum agitur de materiis mere spiritualibus & Dogmaticis;
nam cum hæc deciderant assensente & tanteque Spiritu
Sancto, cuiusque nullo modo esse queant prædicto alicui Prin-
cipi aut Statui, qui reveretur supremam auctoritatem vili-
bus Ecclesie Captis, ubique publicari debent ex libertate, qua
Apostoli ac subinde eorum successores docuerunt sanctæ Fi-
dei Mytheria independentem ab assensu cujuslibet Supremæ Po-
testatis. Ad h. mandam contentiorem exhibendi Consilii Bul-
las Dogmaticas, ut pro talibus agnoscat, antequam pro-
mulgentur, adduci etiam posset, quod si Ecclesiasticæ publica-
tionem tanquam Dogmaticas nonnullas dispositiones Pontificias,
quæ revera tales non essent, gravis oriretur difficultas, &
Procurator Fiscalis viam cassationis intrare tentaret; verumtam-
en hoc inconveniens non est ullo modo verendum, quoniam
per quam renovum periculum, quod Ecclesiasticæ sint excessiffi
Concordata & proprii muneris limites, quod nequaquam est præ-
judicandum præterquam quod fere liberum fore Suae Ma-
jestatis adhibere remedia mantentionis sui auctoritatis con-
venientia: si hujusmodi cautela & diffidentia locum habe-
re deberent, operæ pretium esset, ut cuncta Tribunalia Epi-

scopalia & laica, antequam ullam aggredierentur causam in-
ter se conferrent inspectionem, ad utrum eorum pertineat il-
lius cognitio: alias posset Episcopus sibi attrahere iudicium
Consilio reservatum, & Consilium se immiscere materiis pri-
vative spectantibus ad Episcopos, lætæque pars, ut pro-
priam tueretur Jurisdictionem, cassationem intenteret co-
geretur: sic tamen defertur prudentiæ Judicium & praxi, qua po-
let, ut omnino censeatur, quod nullus eorum fines suæ au-
thoritatis sit egressurus; & consequenter pro certo etiam
habendum est, quod in calu nostro Episcopi publicaturi sint
abique prævia Placitatione pro Dogmaticis eas tantum Bul-
las, quæ revera tales erunt, & esenciales aut litigiosas
materias non concernent. Sane ita semper fieri consuevit
in qualibet Belgii Diocesi, ut si necesse fuerit, facile pro-
babitur Dominorum Episcoporum testimonium nemine excepto,
nec ab ullo ex Consiliis a proprio telivio extrahi poterit
vel unum documentum, quo doceatur, aliquem Episcopum
exhibuisse Bullam Dogmaticam, ut ibi pro tali agnosce-
tur, priusquam publicaretur; quinimmo potest Internuntius
evidenter demonstrare, quod pluries Fidealis Brabantius
se opponere tentavit liberæ Dispositionum sanctæ Sedis
publicationi, quodque semper est fuit impostum silentium a
Generalibus huius Patriæ Gubernatoribus, aut ipsomet Rege
Madriti per Supremum Flandriæ Consilium. Omnia mentio-
ne difficultatum, quas passus fuit promulgatio Decretorum a
Summo Pontifice editorum annis 1643. & 1653. in doctrinam
Janfienianam, & anno 1697. contra nonnullorum Janfienia-
rum libros, quæque remotæ fuerunt, nisi præmemorata Re-
giæ Epistolæ allegabantur recentiora exempla, quæ residente
moderno Internuntio contigerunt die 6. Augusti 1675. Consilium
Brabantium annullavit cassavitque publicationem independentem
ab assensu Regis facta ab Illustrissimo Archiepiscopo Mechliniensium
Bullæ, quæ Suae Sanctitatis attentio Jubilæo anni 1675.
permisit Religiosis Apostolis reditum ad propria Monasteria
abique eo quod subicerentur penis in Constitutionibus Ordi-
num expressis. Internuntius molestavit recursum contra hæc
cassationem apud Dominum Ducem de Villahermosa, qui re-
examinata injunctis Litteris, denuo publicandam esse dictam
Bullam, & Rex præmemorata Epistola iussit nihil innovari
ea in re contra Decreta Regis sui Parentis (Philippi IV.)
gloriolæ memorie. Idem Consilium 23. Octobris 1681. com-
municavit Illustrissimo Archiepiscopo Mechliniensium libellum Fi-
scalis, qui petebat annullari ob defectum Placitationis promul-
gationem euldam Decreti Apostolici, quod proferrebat
liber inspectionis *Mytheria Cuiusda de Dio*; sed cum dictus Pre-
sul respondisset per modum advertentis, ac exhibuisset Epi-
stolas Regias, fuit negotium silentio præteritum, rejectæque
instantia Fiscalis. Idem questus quoque fuit die 3. Augusti
1682. quod Illustrissimus Archiepiscopus Mechliniensis, nulla
prius habita communicatione cum Ministris Regis, curasset
imprimi & Regularibus suæ Diocesis communicari Bullam
Sue Sanctitatis statuentem modum & regulam quoad applica-
tiones & expositionem Venerabilis; verumtamen habito ab
Internuntio recursum ad Dominum Marchionem de Grana, in
irritum ceciderunt querelæ Fiscalis Consilii Brabantium. Pra-
xi harum Provinciarum conformis prorsus est alius Regnu-
rum Hispaniæ, Neapolis, & Ducatus Mediolanensis, in quibus
juxta asserta duorum Nuntiorum Suae Sanctitatis Dispositiones
Pontificias, si Dogmaticæ sint, spectentque res mere spirituales,
nulli Placitationis oneri obnoxia sunt, eaque duntaxat pla-
cetantur, quæ de Beneficiis aut litibus pertrahant: hinc nulli
mirabitur vigere in cunctis Hispaniæ Monarchiæ Dominis
eiusmodi usum, si serio perpendant materias Dogmaticas &
mere spirituales a Domino Jesu Christo privative commissas
fuisse Summi Pontificis decisionis, ac utpote respicientes so-
lam animarum regimen nullo esse posse præjudicium Regis ob-
sequio ac rationi Status: quocirca opus non est ejus Ministris
advigilare inspectioni ac discussioni eorum, quæ a Pontifice
deluper statuuntur independentem ab assensu; immo contra
explicitam Principum Regnorum voluntatem, Apostoli &
subinde eorum successores sacro-sanctam Fidem publicaverunt,
& nunc etiam abique supremorum Dominorum consensu pro-
mulgantur, eo quo fieri potest modo, in partibus Hæreti-
corum Mandata Pontificia quod materias dogmaticas &
spirituales. Quo igitur fundamento auferri posset Sanctæ Se-
di in Provinciis Belgicis libertas publicandi sua Decreta,
qua nunc fruitur, & potita semper fuit in ipsimet Hære-
ticorum partibus? quænam ratio attribueret potest Regi
Catholico visendi ac examinandi hujusmodi Bullas antequam
publicentur? aut quis in animum inducet, quod ipse
in Ecclesiam ab eo eximie cultam, & loco matris habitam
exercere queat majorem auctoritatem, quam alii Principes,
qui eam non agnoscunt, vel ab ejusdem communiione se sub-
traxerunt? Sedes Apostolica nequaquam timere debet tam
grave sibi inferri præjudicium, regente Belgium Vestra Excel-
lentia, cujus pietas eximia æque ac spectatus Regis Minis-
trorum zelus omnino spondet, nihil modo esse innovandum, sed
liberum fore omnibus Episcopis etiam imposserum abique ulla
prævia cum Laicis communicatione publicare in propriis Dio-
cesibus Dispositiones Pontificias & dogmaticas, prout facere
consequenter, scientibus idæ tacite approbantibus Consiliis;
quandocumque ignorare nequeunt quod est notorium, & nul-
lus unquam vestro hule utili se opposuit, excepto Fiscalis Se-
natus Brabantini, cuius conatus repressi semper fuerunt. Quan-
instantissime igitur Internuntius supplicat, ut semper fuit. Quan-
tamen contrariam menti Suae Majestatis (Caroli II.) &
Regis Philippi IV. revocare dignetur supra memoratam Epi-
stolam a Sanctiori Concilio scriptam Illustrissimo Archiepi-
scopo

scopo Mechliniensis, datam 9. Decembris 1689. Quod si Excellentia Vestra praevidere intendat hunc Libellum Dominis Consiliariis Sanctioris Senatus, eandem humilime rogat Internuntius, quatenus Consilio Brabantino, aut cui expedierit, injungat, ne quidquam attentet contra publica-

tionem; quae ab Illustrissimo D. Archiepiscopo Mechliniensis absque ullius praesidio fiat in propria Diocesi, Decretorum super in Thebes Doctoris Huygens, & Patris De Vos prolatorum.

Z.

L I T T E R Æ

CONSILII PRIVATI AD ARCHIEPISCOPUM MECHLINIENSEM post examinatum prædictum
Libellum Internuntii.

PER REGEM.

PAR LE ROY.

REVERENDI in Christo Pater, dilecte & fidelis, visa Supplicata presentata per Internuntium Suae Sanctitatis, qua exposuit, quod recusasset procedere ad publicationem Decretorum datorum 8. Augusti, & 5. Septembris mensium proxime elapsum, a Sancta Congregatione Cardinalium in materia Thesium Doctoris Gummari Huygens, & contra Thebes Patris Petri De Vos Societatis Jesu, ratione illius quod vobis ordinavimus super illa materia per nostras Litteras de 9. Decembris 1683. has Vobis scribimus, indicantes, quod beneficiis non publicando duo dicta Decreta, nisi prius bene esset informati ab Internuntio Suae Sanctitatis: inspecto autem tenore dictorum duorum Decretorum, permittimus, ut procedatis ad eorundem publicationem, Bruxellis ... Decembris 1689.

TRE: Reverend Pere en Dieu, très-cher & feal, ayant vu la Requête présentée par l'Internonce de Sa Sainteté, par la quelle il a remontré, que vous aviez refusé de procéder à la publication des Decrets donnez le 8. Août & le 5. Septembre derniers, par la Sainte Congregation des Cardinaux, au sujet des Theses du Docteur Gummari Huygens, & contre les Thebes du Pere Pierre De Vos de la Société de JESUS, à raison de ce que Nous vous avons ordonné sur ce sujet par nos Lettres du 9. Decembre 1683. Nous faisons cette, pour vous dire que vous avez bien fait de ne publier lesdits deux Decrets, sans qu'en ayant été auparavant informé de votre part, ou de celle de l'Internonce de Sa Sainteté; & ayant considéré le contenu desdits deux Decrets. Nous vous permettons de procéder à la publication d'iceux: A tant, &c. De Bruxelles, le ... Decembre 1689.

AA.

L I T T E R Æ

D. INTERNUNTII AD ARCHIEPISCOPUM, quibus erat adjunctum Decretum S. Congregationis de 17. Januarii 1691. ut per Archiepiscopum publicaretur.

ILLUSTRISSE ET REVERENDISSE
DOMINE.ILLUSTRISSE ET REVERENDISSE
SEIGNEUR.

MITTO cum his Litteris Illustrissimæ Vestrae Dominationi Decretum, quo proferitur inter alios libros Opusculum quoddam Doctoris Huyghens. Poterit citissime diffeminari in hac Diocesi, & in aliis; ante omnia curavi, ut certificarem desuper Ministram Suae Majestatis. Eodem tempore mitto vobis duo exemplaria Decretorum, per quæ Pontifices Alexander VII. & Clemens IX. prohibuerunt, quique suo tempore, Missale & Ritual Romanum; sed hæc nunc nonnulli acceperunt condemnationem Canonis, quam Vestra Illustrissima Dominationi cupiebat habere. Rogo Deum, ut Dominationem Vestram diu in lucem servet, & appetens felicem ingressum in Quadragesimam, permaneo cum profundo respectu.

J'Envoye avec ce Billet à V. S. Illustrissime un Decret, par lequel est proscrit entr'autres Livres un certain Opuscule du Docteur Huyghens. Il pourra être au plûst répondu dans ce Diocèse, & dans les autres; car j'ay eu soin avant toutes choses d'en donner connoissance au Ministre de S. M. Je vous envoie en même temps deux Exemplaires des Decrets par lesquels les Papes Alexandre VII. & Clement IX. ont prohibé, chacun en son temps, le Missel & le Rituel Romain; mais jusqu'à présent je n'ay pas encore reçu la condamnation du Canon, que V. S. Illustrissime desiroit d'avoir. En priant Dieu qu'il la conserve long-temps en bonne santé, je luy souhaite une heureuse entrée dans le Carême, & je demeure avec un respect tout particulier.

Illustrissimæ & Reverendissimæ Dominationis Vestrae

De V. S. Illustrissime & Reverendissime

Humillimus Servus Piazza
Abbas sancti Georgii.Le très humble Secrétaire Piazza
Abbé de S. George.

Bruxellis 3. Martii 1691.

A Bruxelles ce 3. Mars 1691.

BB.

L I B E L L U S

PROCURATORIS REGII, in quo concludit ad cassationem publicationis prædicti Decreti de 17. Januarii 1691. per Archiepiscopum Mechliniensem factæ sine Placito Regio.

Regi in suo Supremo Consilio Brabantiae.

Aen den Koninck in synem Souverainen Raede geordonneert in Brabant.

EXPOUIT Consiliarius & Procurator Generalis, quod die octava hujus mensis Martii valvis Ecclesiae Sanctae Gudebrunae reperit affixum inopressum quoddam Decretum Suae Sanctitatis de data 17. Januarii proxime elapsi, quo Decreto varii Libri condemnantur ac proferuntur, nempe Compendium Theologiae, id est, Thebes ex prima parte 1. 2. & 3. D. Thomae Hebdomadatum defensionis ab anno 1672, usque ad annum 1689. in Collegio Hadriani VI. Pontificis, præfide ultimo viro D. ac M. N. Gummario Huyghens Lyano S. T. D. Lovanii typis Georgii Lipsii, anno 1679.

Recueil

VERHOENT den Raede ende Procureur Generael dat by op den 8. deser maendt van Maert 1691. op de Kerck-dure San Ste. Godele alhier heeft bevonden gepleekt te zyn seker gedrukt Decreet van Syné Heylighbeyt te dat te 27. Januarii leff-leden, by d'welck zyn gecondemneret gevonden ende verboden versheyde Boeken als te wisten, Compendium Theologiae, id est, Thebes ex prima parte 1. 2. & 3. D. Thomae Hebdomadatum defensionis ab anno 1672. usque ad annum 1679. in Collegio Hadriani VI. Pontificis, præfide ultimo viro D. ac M. N. Gummario Huyghens Lyano S. T. D. Lovanii typis Georgii Lipsii, anno 1679.

Recueil

Recueil de diverses Pièces concernant le Quétisme & les Quétistes, &c.

Trois Lettres touchant l'Etat présent d'Italie, en l'année 1688. &c.

Opere Spirituali del Sig. du Bernieres-Louvigny, &c.

Op den voet van welck Decreet was gescreven: Publicetur, datum Mechlinia die quinta Martij 1691. ende ondervoert, De Mandato Illustrissimi ac Reverendissimi Domini Archiepiscopi Mechliniensis voer benessens was geselt den Sacet van den voorz. Aertsbischoep, helyck bycht by de Copie autentique van het voorschreven Origineel gepleekt ende gepubliceert ontvoersgewoert, maer allos suldanigge affixie ende publicatie ontvoersgewoert, selyche nibt en is gelychedt dan op een voorgaende Decreet ofte Mandat van Syn Helyghbeyt, gediend hebbende ten selven cymde, het welck gelychedt en heeft vermaen geseceutert oft volbrögt te worden sonder voorgaende permiffie oft Placet van desen Hout, vwaer van nochtan den voorschreven Aertsbischoep nient en is versien gewoert, soo is 't dat den Verboonder, om te beletten suldanigge nieuwigheiden, ende tot conservatie van de autoriteyt; Hogheyt ende gerechtigheyt van noot Majesteyt versuact dat het Hof gelieve gediend te wesen van de publicatie ende affixie van het boven gemelt Decreet te verclaren nül, van geder voortden ende sonder te cassen, ordonnerende dienvolgen den voorz. Aertsbischoep de selve te cassen, doode ende te niet te doen met alle het gene daer byt ende soude mogen zyn gevolgt, met interdictie want int, 't toekende sulbz te doen op afjucke amendementen het Hof sal gelieven 't arbitrerem cum expensis DD. &c. ende (was onderteekent) VAN KERRENBROECK.

Apostilla marginalis super Libello Procuratoris Regii.

Efen dese sy gecommunicert by bekoene aan Brivoen aan partye om hier tegen te seggen binnen acht dagen naer de communicatie, ende sonder prejudicie van dien het Hof interdicert en de selve partye intem tet voorders attenteren. Datum 16. Meert 1691. was geparaphceert HERZ. Vi. ende onderteekent, CHRISTYN.

Recueil de diverses Pièces concernant le Quétisme & les Quétistes, &c.

Trois Lettres touchant l'Etat présent d'Italie, en l'année 1688.

Opere Spirituali del Sig. du Bernieres-Louvigny, &c.

Ad calcem hujus Decreti scriptum erat: Publicetur, datum Mechlinia die 5. Martij 1691. & inferius, De mandato Illustrissimi ac Reverendissimi D. Archiepiscopi Mechliniensis, ac insuper impressum erat sigillum prefati Archiepiscopi, ut constet ex copia authentica prefati Originalis affixi & ablati Decreti hic adjundi. Verum cum hujusmodi affixio & publicatio indubie facta non fuerit, nisi praesente Decreto aut Mandato Suae Sanctitatis, quod nullatenus executioni mandari potuit, absque praevia permissione & Placito hujus Curiae, quod praedicto Archiepiscopo non fuit concessum. Hinc supplicans, ad impediendas hujusmodi novitates, & ad conservandum auctoritatem, praerogativas, ac jura Suae Majestatis, supplicat, ut haec Curia dignetur publicationem, ac praedicti Decreti affixionem declarare nullam, nullius valoris & effectus, ordinando in hunc finem praedicto Archiepiscopo eandem, ac omnia inde sequuta, cassare & annihilare, interdicendo similia polline attentare sub penis arbitrio Curiae statuendis cum expensis, &c. (Signatum erat) VAM KERRENBROECK.

Viste his, communicetur Parti Litteris clausis ad contradicendum infra octiduum post inscriptionem; & absque praedictio illius, Curia eidem Parti interdict quidpiam attentare, Datum 16. Martij 1691. Erat signatum, HERZ. Vi. Et subscriptum, CHRISTYN.

CC.

LITTERÆ

CONSILII BRABANTIAE AD ARCHIEPISCOPUM MECHLINIENSEM, quibus ipse

communicatur praedictus Libellus Procuratoris Regii.

BY DEN KONINCK.

PER REGEM.

Ervoverdigen Vader in Gode seer lieven ende getrouwen Wy senden u hier inne geïstende Requeste gepresentert in onsen Raede geordonneert in Brabant by oft van wegen onsen lieven ende getrouwen Raadt ende Procureur Generael van Brabant, ende mit di redenen daer inne gewert, hebben wy de selve u wel twiiden doen communiceren om daer tegen te seggen, 't gene raadt sal gedragen binnen acht dagen naer de receptie de's, intendierende u intem tet voorders 't attenteren, sendende in een naer antwoort oft rescriptie de selve beneficij de voorsz. Requeste ende dese ugewoerdige in handen van onsen Secretaris de se onterteekent hebbende, om de selve gesen by die van onsen voorz. Raede geordonneert te worden naer behooren, hier mede, Erw. Vader in Gode seer lieven ende getrouwen, onsen Heere Godts zy niet u. Gescreven binnen onser Stadt Brussel den 17. Meert 1691.

R Euerende in Christo Pater, charē & fidelis. mitimus Vobis hūc acclum Supplicam in Consilio nostro Brabantiae ex parte chari nostri ac fidelis Consilii ac Procuratoris Generalis Brabantiae praesentatam, & ob rationes in ea motas iustissimē eadem Vobis communicari, ad contradicendum prout Consilii infra octiduum a receptione harum, interdicendo Vobis intem, ne quidquam ulterius attentetis, ac, in casum responsi aut recepti, idem cum praedicta Supplicā & his praesentibus, remittatis in manus nostri Secretarii, qui haec signavit, ut viro eodem responso, praedictum nostrum Consilium disponat prout iuris, &c. Bruxellis 17. Martij 1691.

DD.

DECLARATIO

ARCHIEPISCOPI MECHLINIENSIS qua se excusat super facta praefata publicatione, & promittit, se impofterum nullum Decretum Romanum publicaturum, nisi obtento praevia Placito Regio.

L E S MALO Secretaire du Seigneur Archevêque de Malines étant venu trouver le Suppléant Conseiller & Procureur General de Brabant, de la part dudit Archevêque, lui a mis en main une jurne buy la Lettre originaire du Seigneur Interne, dont le double est fait écrit, pour faire voir que l'affixion & publication du Decret de Sa Sainteté y mentionné n'avoient pas été faites de son propre mouvement: lui ayant de l'art en outre de la part comme dessus, que son Seigneur Maître ne prétendait pas de faire faire dorénavant teller ou semblables affixions, ou publications venantes de Rome, ni de Sa Sainteté, sans Placet préalable du Conseil de Brabant. De quoy le soussigné ayant donné part au Seigneur Chancelier en l'assemblée du Conseil, a été trouvé bon, qu'en feroit tenir cette notice, & que parmy ce viendroit à ce les la communication à faire de la Requeste per lui présentée à ce Conseil contre ledit Archevêque, afin que ledites affixion & publication du Decret sus mentionné seroient déclarées nulles & sans effet: lui ordonnant de les casser & annuler, enjoint tout ce qui pourroit en être suivi, avec interdiction de ne le plus

C Um Dominus MALO, Secretarius Domini Archi-Episcopi Mechliniensis, admissit subscriptum Consiliarium & Procuratorem Generalem Brabantiae, pro parte dicti Archi-Episcopi, extradidit eidem hodie Litteras originales Domini Internuntii, quarum copia supra descripta habetur ad demonstrandum, quod affixio & publicatio Decreti Suae Sanctitatis ibi mentionati, non fuissent factae proprio suo motu: declarando ulterius pro parte ut supra, quod Dominus suus impofterum non sit curaturus fieri tales vel similes affixiones aut publicationes Roma vel a Sanditate Sua adferendas, sine praevio Placito Consilii Brabantiae. De quibus postquam infra scriptum informatum Dominum Cancellarium in Congregatione Consilii, consultum vitum est hujus rei fervare notitiam, & interea cessare a communicatione faciendi Supplicae, ab ipso huic Consilio praesentatae contra dictum Archi-Episcopum; ut dictae affixio & publicatio Decreti supra mentionati declararentur nul. lae & sine effectu: mandando eidem ut illas casset & annulleret, & quidquid inde forte secutum esset; una cum inhibitione de tali

maiori dignitate, etiam specialia, ac specialissima nota digna
fuisse, prædictas Censuras approbet, sequatur, atque defen-
dat: neve in publicis, aut privatis seditionibus, disputationibus
seditionibus, aut aliis actibus publicis infestetur, teneatur, aut
deceatur; neque in libris, aut etiam scripturis publicis vel priva-
tis, aut alio quocunque modo illas alleget, sub pena excom-
municationis lata sententia ipso facto incurrendæ, cujus ab-
solutionem Nobis, ac Sedi Apostolicæ referamus. Præterea
Typographis, ac Bibliopoliis expresse prohibemus, ne præfatos
Libros, & Censuras imprimere, ac typis mandare, minimeque
impressos vendere adeant, ac præsumant, sub eadem pena
excommunicationis lata sententia ipso facto incurrendæ. In-
super Libros, Scripturas, & alia opera, in quibus præfata Censu-
ræ quomodo libet continentur, laudantur, & defenduntur, Apo-
stolica auctoritate prohibemus, ac pro vetitis haberi volumus;
mandamusque, ne aliquis illos, ac illa legere, aut penes se re-
tinere præsumat, sed locorum Ordinariis, aut hæreticæ pravi-
tatis Inquisitoribus in locis, in quibus S. Inquisitionis officium
exercetur, consignet, sub pena excommunicationis, ut supra
ipso facto incurrendæ. Distincte Ordinariis, ut etiam tamquam
Apostolicæ Sedis Delegatis, necnon præfatis hæreticæ pravitatis
Inquisitoribus districte præcipimus, ut contra transgressores, &
inobedientes, ac rebelles diligenter inquireant, & procedant, &
ad declarationem dictæ excommunicationis, & ad alias penas
pro gravitate ipsorum inobedientie ac transgressionis pro eorum
arbitrio procedant. Cæterum ulterius de præfatis Censuris ju-
diciam, deque opinionibus in prædictis Libris Jacobi de Ver-
nant, & Amadei Guimennii contentis, necnon de aliis in eisdem
Censuris expressis, five in eis præmemoratis opinionibus no-
tetur, siue non, Nobis, ac S. Sedi Apostolicæ referamus.
Decernentes insuper præfatis Literas semper, & perpetuo
validas, & efficaces existere, & fore, suisque plenarias, & in-
tegras effectus sortiri & obtinere, sive per quoscunque Judi-
ces ordinarios, & Delegatos ubique iudicari & defendi debere,
sublata eis & eorum cuilibet quavis aliter iudicandi & inter-

pretandi facultate, & auctoritate; ac irritum & inane esse,
quicquid fecerit super his a quocunque quavis auctoritate scien-
ter, vel ignoranter contigerit attentari. Volumus autem ut
præsentium transumptis etiam impressis, manu Notarii publici
subscriptis, & sigillo alicujus personæ in dignitate Ecclesiastica
constitutæ munitis, eadem fides prorsus adhibeatur, quæ ipsi
Originalibus adhiberetur, si essent exhibitæ vel ostensæ. Nulli
ergo hominum liceat hanc nostram Constitutionem infringere,
vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare
præsumperit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum
Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursum. Datum
Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem, anno Incarnationis Do-
minicæ 1665, septimo Kalendas Julii, Pontificatus nostri anno
undecimo.

J. Cardinalis Prodaturus,

S. UGOLINUS.

Visa de Curia, P. CIAMPINUS.

Registrata in Secretaria Brevium.

P. CIAMPINUS.

Anno a Nativitate Domini Nostri Jesu Christi 1665, Indict. 3.
die vero 26. Mensis Junii, Pontificatus autem Sanctissimi in Christo
Patris, & D. N. D. Alexandri, Divina Providentia Papa VII. anno
ejus undecimo, præfata Littera Apostolica affixa & publicata
fuerunt ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum, Cancellaria Apo-
stolica, ac in ædificiis Campi Floræ, ac in aliis locis solitis & con-
suetis urbis, per me Carolum Molanum ejusdem Sanctissimi D. N.
Papæ, ac Sanctissimæ Inquisitionis Cursores.

GG.

DISCURSUS

DIONISII TALON ADVOCATI REGII, coram Parlamento Parisiensi contra prædictam
Bullam Alexandri VII.

L'An 1665, le 29. jour de Juillet, Messieurs. Les Cens du Roy
sont entrez dans la Grand'Chambre, & Messieurs Talon
Avocat General portant la parole, a dir à peu près ce qui
suisuit.

Le Bulla est injuste & infamante, en ce qu'elle condamne deux
Cens de la Faculté de Théologie faits contre des Livres qui sont
l'ouvrage de maximes respectables, sans néanmoins porter aucun
jugement de ces mêmes Livres, le Pape se contentant de réserver à
lui & à ses Sings d'y pourvoir en temps & lieu, ce qui est au-
dessus de son pouvoir, & de son pouvoir, & de son pouvoir, &
indirectement toutes ces corruptions que les Livres veulent in-
roduire dans la Morale.

Le Pape dépouille la Faculté d'un droit qui lui est acquis, &
dont elle jouit depuis plus de cinq cent ans, en déclarant ses Cen-
sures présumptives & temeraires, qu'il est aisé de justifier par
plusieurs exemples, que les Facultés de Théologie ont toujours con-
servés les Livres qui contiennent de mauvaisés doctrines, en contre
la Foy ou contre les mœurs, sans parler des Censures qui furent
faites en 1300. au contraire, contre un nommé Amanus, & encore
contre de certaines Propositions de Magie qui furent avancées, en-
vies la par quelques Auteurs incensés. Celle de Montesson Jacobin
qui est auant plus célèbre, qu'en ayant interjeté appel au Pape,
les Docteurs firent un Livre pour le défendre, en sorte que le Pa-
pe n'osa y donner la moindre atteinte: dans les derniers temps la
Faculté a encore exercé plusieurs fois, cette autorité, particulièrement
contre le Livre de Santarel, & au 18. & 19. des Papes.

Cette Bulla ne directement établir l'insubilité du Pape, & la
superiorité prétendant au-dessus du Concile comme au article de Foy;
puisque c'est particulièrement ce point dont la Cour de Rome n'a
pu souffrir la Censure. Qu'en fait avec quelle facilité cette Cour
s'applique à établir cette prétendant insubilité, qu'elle tire avan-
tage de saut, & qu'elle fait sans cesse de nouveaux pas, dont elle
ne recule jamais, que la Faculté de Théologie étant un des plus
grands obstacles qu'elle ait rencontrés pour l'établissement de ses pré-
tentions, elle a résolu dans cette occasion de la détruire par une
Censure injurieuse & pleine d'outrage, afin par ce moyen de lui
imposer silence, & établir ensuite paisiblement leur maximes ul-
térieures. Cet article de la Cour de Rome étant trop grossier
pour être pas approuvé; que la Cour doit défendre la Faculté
sans lui protection qu'il elle n'aurait fait que de suivre dans ses
Censures l'ancienne Doctrine, sur laquelle sont fondées les Libertés
de l'Eglise Gallicane, & que même elle avait été engagée en quel-
ques façons à le faire par l'autorité de la Cour qui avait aussi en
compétence de Censures; que pour cet effet il étoit de propos de les faire
registrar au Cens de la Cour, où elles demeureraient comme en
dépôt: qu'il est vray que la Cour n'a fait d'abord difficulté
d'y enregistrer, mais que c'étoit cela même qui avait don-
né lieu à l'indignité aux Officiers de la Cour de Rome de faire
cette

ANNO 1665, 29. Julii, Domini Consilarii ingressi sunt in
Conclave majus, & Dominus Talon Advocatus Genera-
lis hunc habuit discursum.

Bulla est injusta, nec sustineri potest, eo quod condemnet
duas Censuras Facultatis Theologicæ factas contra Libros ple-
nos reverentis perniciosis, absque hoc tamen quod ferat ut
hum judicium de ipsis libris, Pontifice contento sibi & de illis
se di reservare potestatem providendi in tempore & loco; quod sit
auctorizare irrede omnes illas corruptions, quas illi libri in-
troducunt in Moralem.

Pontifex spoliatur Facultatem dictam quodam jure, quod ipsi est
acquistum, & quo fruitur ante plures quam quingentos annos,
declarat omnes Censuras præsumptivas & temerarias, quas fa-
cile est justificare per multa exempla, quod facultates Theolo-
gicæ semper censuraverunt Libros, qui continent prava dogma-
ta, aut contra fidem, aut contra mores, absque hoc quod fiat
mentio Censuram, quæ factæ fuerunt anno 1300. contra quem-
dam nominatum Amanus, & adhuc contra certas propositiones
Magicas, quæ fuerunt productæ illo tempore ab aliquibus Au-
ctoribus incognitis: illa, quam produxit Montesson Dominica-
nus, est eo celebrior, quod cum interposuisset appellacionem
ad Pontificem, Doctores composuerunt Librum ad se defenden-
dum, taliter ut Pontifex non ausus fuerit vel minimum parti
attentare: ultimis temporibus Facultas adhuc exercuit autori-
tatem, speciatim contra Librum Santarel, vidente & sciente
Pontifice.

Hæc Bulla directe stabilit insubilitatem Pontificis, & ejus
superioritatem præsentem supra Concilium contra articulum Fi-
dei, cum hoc peculiariter sit punctum, ejus Curia Romana
non potuit pati Censuram. Scitur quanta cum facilitate hæc
Curia conetur stabilire hæc præsentem insubilitatem, quod
omnia ad se trahat, & indefinenter nova tentet, que nunquam
vult derelinquere; quod Facultas Theologica, cum sit ei maxi-
mo obstatulo, ne stabiliat suas prætensiones, reolverit in hac
occurrentia illam suppressim per Censuram injuriosam & ple-
nam calumitiam, ut hoc medio illi imponat silentium, & conse-
quenter quiete stabilit suas maximas ultramontanas. Hoc fra-
gema Curie Romanæ nimis est stupidum ut non observetur, quod
Curia debet manutene Facultatem, cum secuta esset in
fuis Censuris antiquam doctrinam, in qua fundatur libertas Ec-
clesiæ Gallicanæ; quod etiam aliquo modo adstricta esset id fa-
cere auctoritate Curie, quæ etiam causæ cognitionem habuerat,
& in illum finem consultius esset illas curare registrare in Re-
gistris Scrinialibus Curie, ubi manebant intar depositi: quod
verum sit Curiam initio fecisse difficultatem registrandi, sed hoc
idem esset quod dedisset auctoritatem Officialis Romanæ Curie
hanc faciendi Bullam, & ad rapinendam eorum temeritatem
non posset nimis alte se declarare pro Censuris.

Quod

Quod doctrina infallibilitatis absolute evertat libertatem Ecclesie Gallicane, & stabilitat per sequelam necessariam potestatem absolutam Pontificis, etiam supra temporalitatem Regum: nec plane facit ad impediendam hanc consequentiam, quod semper Pontifices maneant infallibiles in factis, cum faciant quantumcumque liberit, & dogmata ejusdem farinae supra temporalitatem Regum, & supra sacra Perfonas, sicut fecit Bonifacius VIII. in sua Bulla, *Unam sanctam*, ubi declaravit, quod sit de fide credere: quod Papa sit supra omnes Potestates spirituales & temporales.

Quod sequeretur etiam ex illa doctrina, admittendum esse in Galia Tribunal Inquisitionis, cuius vel umbram fugimus: & reducerdam esse Regnum ad eundem statum, in quo sunt Provincie, quae gemunt sub iugo tam intolerabili: quod juxta solum huius Tribunalis Bulla anticipative condemnant omnes liberos, ubi Censura Facratis essent enuntiata vel prohibita, in quo comprehenderentur Decreta Curiae, quod non debet videri tam mirandum, cum habuerit insolentiam Catalogo inferendi Decretum contra *Joannem Chastell*, sicut adhuc apparet in Indice impresso anno ultimo.

In hac occurrentia omnis vigor possibilis est adhibendus ad repellendam tam injusta attentata Curiae Romanae, quae nunquam tam audacter procedit, sicut iam; & quamvis excommunicatio lata in Bulla sit nulla, & non possit redundare nisi contra illos, qui eam pronuntiant, tamen praeveniendi sunt pessimi effectus, quos posset producere in populo, si Curia illos non impediret. Nimis sumus informati de stratagematibus & tricis quorundam hominum, qui omnem adhibent conatum ad stabilitatem inter nos novas maximas, & qui vinculum secretum foveant cum Officiariis Curiae Romanae, dicentes, quod omnes homines sint dispositi ad recipiendam cum respectu eorum Rescripta & Brevia: multum increpiti reprimere huiusmodi homines, sicut perturbatores quietis publicae, contra quos petimus ut nobis liceat informare.

Quantum ad modum pronuntiandi sequendum in hac occurrentia, scit Curia quod ab illo tempore, quo Appellationes sicut abusus successerunt Appellationibus ad futurum Concilium, hoc nuncium fuit medium adhibendum ad reddendas illusorias Bullas & Rescripta contraria dispositioni sanctorum Decretorum: verum est quod in hoc haecenus sit adducta quaedam praecautio, quae est non applicare abusum nisi super executione, abique hoc quod attingatur obtemperatio, ad non ledendum respectum debitum Sanctae Sedis: ita ut cum non sit executio nec obtemperatio, satis difficile sit attingere hanc Bullam, cum id non possit fieri nisi ipsa substantia Bullae tangatur: inveniuntur quidem exempla, in quibus Curia non est immorata omnibus his formalitatibus, declarando nullas & abusivas Bullas notorie injustas, sicut fecit Parliamentum Tarconense, & Parlamentum de Chalons tempore factionis: & certe si quaedam deus occasio foret dispensandi ab illis formalitatibus, & vigorem plane extraordinarium ostenderet, est in hac ubi videtur Curia Romana altissime iurare infallibilitatem, quam vult esse articulum fidei, non obstat antiqua doctrina Ecclesiae, & speciatim Gallicanae. Sed si Curia faciebat difficultatem pronuntiandi super abusu, iustitia exiget ad minus ut detur actus, &c.

Ceterum non est immorandum super hoc, quod dicta Bulla non sit publicata, & quod illius non habeantur copiae: nam bene scitur, quod Curia Romana illius originale non sit missura, quod manet in Archivis Cancellariae, & quod sufficere crederet suas Bullas affigi ad valvas, & ad alia loca publica Romae, & postea praetendunt quod sint sufficenter publicatae: & quod dubitari non possit, quin illae Bullae sint verae, nisi quis velit excutire, quod omnes Trapezitum illarum receperint fasciculos impressos per ultimum officium Curiae Romanae illas non mittere in Galliam, ut illis non fiat oppositio, & illarum facta diffusio in Regnum, minus vigoris & virtutis habeatur ex post ad illam suppressendam; quod haberentur exempla, in quibus suppressae essent tales Bullae super copiis impressis, abique hoc quod haberetur originale.

Absoluto suo discursu Dominus Talon has conclusiones dedit signatas a Domino Procuratore Generali, & postea ille & Dominus Procurator Generalis discesserunt.

cette Bulla; & pour réprimer leur temerité; qu'elle ne sauroit se déclarer trop hautement pour les Censures.

Que la doctrine de l'infaillibilité ruine absolument les Libertés de l'Eglise Gallicane, & établit par une suite nécessaire la puissance absolue du Pape, même sur la temporalité des Rois; qu'il ne sert de rien pour empêcher cette conséquence, de dire que les Papes demeurent toujours infallibles dans les faits, puis qu'ils font quand il leur plaît des points doctrinaux de ces mêmes prétentions sur la temporalité des Rois; & sur leurs sacrées Personnes, comme a fait Boniface VIII. dans sa Bulle *Unam sanctam*, où il déclare qu'il est de foi, de croire que le Pape est au dessus de toutes les Puissances spirituelles & temporelles.

Qu'il s'en suivroit aussi de cette doctrine, qu'il faudroit admettre en France le Tribunal de l'Inquisition, dont nous savons jusques à l'ombre, & réduire le Royaume au même état que les Pays qui ont nommé d'obédience, qui gemissent sous un joug insupportable: que suivant le style de ce Tribunal, la Bulle condamne par avance tous les Livres sur les Censures de la Faculté seroient enuoncées en défense, & en quel sort compris les écrits de la Cour; ce qui ne doit pas passer fort surprenant, puis qu'ils ont été en l'insolence de mettre dans l'Index l'Arrêt contre Jean Chastell, comme si par là encore dans l'Index qui a été imprimé l'année dernière.

Ainsi que c'est dans cette rencontre qu'il faut apporter toute la vigilance possible, pour repousser ces injustes entreprises de la Cour de Rome, qui n'ont point encore fait de démarches si hardies que celle-ci; qui encore que l'excommunication portée par la Bulle soit nulle, & qu'elle ne puisse réajailir que contre ceux qui l'ont prononcée, il est néanmoins de conséquence de prévenir les mauvais effets qu'elle pourroit avoir parmy les peuples, si la Cour par son autorité n'en empêchoit les mauvais effets. Qu'on n'est qu'un trop infirmement des cabales & des brigues de certains gens, qui font tous leurs efforts pour établir au milieu de nous les nouvelles maximes, & qui entretiennent une liaison secrète avec les Officiers de la Cour de Rome, leur faisant entendre, qu'ils disposeront tout le monde à recevoir avec respect leurs Rescripts & leurs Bullas; il est de la dernière conséquence de réprimer ces sortes de gens, comme des perturbateurs du repos public, contre lesquels nous demandons qu'il nous soit permis d'informer.

Quant à la manière de prononcer, qu'on doit suivre dans cette rencontre, la Cour sçait que depuis que les Appellations comme d'abus ont succédé aux appels ad futurum Concilium, c'est la seule moyen qui on a employé, pour rendre illusoraires les Bullas ou Rescripts qui sont contraires à la disposition des saints Decrets: il est vrai qu'en cela on a apporté jusqu'icy quelques précaution, qui est de n'appliquer l'abus que sur l'exécution, sans toucher à l'obtemperation, pour ne pas blesser le respect qu'on doit au Siècle; en sorte que n'y ayant ni exécution, ni même obtemperation, il est assez difficile de donner atteinte à cette Bulle; puis qu'on ne le sauroit faire sans s'attacher à la substance même de la Bulle: ce n'est qu'on ne trouve des exemples où la Cour ne s'est point arrêtée à toutes ces formalités, & où elle a déclaré nulle & abusives des Bullas qui étoient notoirement injustes, comme fit le Parlement de Tours & celui de Chalons du temps de la Ligue: & certainement s'il y a quelque occasion de dispenser de ces formalités, & de faire paroître une viguerie toute extraordinaire, c'est dans celle-ci, où l'on voit que la Cour de Rome se déclare hautement sur le sujet de l'infaillibilité, qu'elle veut faire passer pour article de Foi, malgré l'ancienne doctrine de l'Eglise: & particulièrement celle de France. Mais si la Cour faisoit difficulté de prononcer de maintenant sur l'abus, il est de sa justice au moins de donner acte, &c.

Au reste il ne faut pas s'arrêter sur ce que cette Bulle n'a pas été publiée, & qu'on n'en a que des Copies; car on sçait bien que la Cour de Rome n'envoyera pas l'Original, lequel demeure dans les Archives de la Chancellerie, & qu'elle se contente d'afficher ses Bullas ad valvas, & autres lieux publics de Rome, après quoy ils prétendent qu'elles sont suffisamment notifiées; qu'on ne peut pas douter que ces Bullas ne soient véritables, & à moins de s'aveugler soy-même; que tous les banquiers en ont reçu des Paquets imprimés par le dernier ordinaire, & que la chose est de notoriété publique; que c'est peut-être un artifice de la Cour de Rome de n'en point envoyer en France, afin qu'on ne s'y oppose point; & que s'étant une fois répandus dans le Royaume, on ait moins de viguerie & de force dans la suite pour la supprimer; qu'il y a voit des exemples où l'on avoit supprimé de semblables Bullas sur les Copies imprimées, sans avoir d'Original.

Après que M. Talon eut fait son discours, il donna ces Conclusions, signées de M. le Procureur General & en suite, lui & M. le Procureur General se sont retirés.

HH.

CONCLUSIONO

CAPTA PER PROCURATOREM REGIUM coram predicto Parlamento Parisiensi ad suppressionem predictae Bullae Alexandri VII. & conservationem Censurarum Facultatis Theologicae, qua per eam Bullam erant damnatae.

Requirons qu'il plaise à la Cour nous recevoir appellans comme d'abus, & faisant droit sur notre appel, déclarer la Bulle nulle & abusive, comme contraire aux saints Decrets, aux libertez du Royaume, & aux droits des Universitez; & où la Cour seroit dissente, présentement s'y prononcer, & nous demandons d'il soy plaise nous en donner acte, aux offres que nous faisons d'il fournir les moyens dans trois jours; & au surplus, nous estimons qu'il y a lieu de faire assigner, & assigner personnes, de recevoir, passer & debiter ladite Bulle; ordonner que ceux qui en ont des Exemplaires, les rapportent au Greffe de la Cour, ou des Jurisdictions Royales où ils sont demeurés, pure être supprimés.

Maintenir la Faculté de Theologie de Paris en son droit de censurer les Livres qui contiennent des propositions contraires à l'autorité de l'Eglise, à la pureté de la Morale Chrétienne, aux Droits de la Couronne & des Libertez de l'Eglise Gallicane; ordonner que les deux Censeurs seront registrés au Greffe de la Cour, l'un une fois par chaque année dans l'Assemblée de la Faculté de Theologie, dans celle de l'Université, & des autres Universités du ressort; faire assigner à toutes personnes de soutenir ou contester les Propositions censurées, soit dans les Livres qu'il composent, ou dans leurs Leçons, Thèses ou Prédications, à peine d'être procédé extraordinairement contre eux, comme perturbateurs du repos public, & suivant les Ordonnances; vacation aueant des Chaires des Professeurs en Theologie, soit de Sorbonne, Navarre, ou de quelque autre Université du ressort, ceux qui seront nommés pour les remplir, ne pourront en prendre possession qu'ils n'ayent sousscrit lesdites Censures: Que les Supérieurs des Monastères des quatre Medians, des Bernardins, du COLLEGE DE CLERMONT, & autres Maisons de Paris où il y a une Ecole de Theologie, seront mandés en la Cour, pour leur dire enjoint d'empêcher que ceux qui résideront dans leurs Monastères, n'enseignent aucune des Propositions censurées, dont ils seront tenus de faire leurs soumissions dans huitaine au Greffe de la Cour: Que le Roy sera très-humblement supplié faire expédier une Déclaration conforme à l'Arrest qui interviendra, pour être exécutée dans tout le Royaume; & outre, nous demandons que Commission nous soit accordée, pour informer des brèches, monopoles, & balles; & des autres séditions de ceux qui veulent décrier les Censures, & qui distribuent les Exemplaires de la Bulle; que deux de Messieurs, en présence d'un Substitut, se transporteront Samedi prochain à l'Assemblée de la Faculté, laquelle ils accompagneront de continuer les Censures, lorsque les occasions se présenteront, avec le même zèle qu'elle a fait par le passé; & qu'ils seront l'un en leur présence l'Arrest qui interviendra, le quel sera registré de Registres de ladite Faculté, envoyé aux Bailliers, Secréétaires & Universitez, du ressort, pour y être lu, publié & enregistré; enjoint au Substitut de Monsieur le Procureur General, & aux Reçueurs desdites Universitez, d'y tenir la main, en certifier la Cour au mois, &c.

Signé, DE HARLAY.

REQVIRIMUS, ut dignetur Curia nos recipere appellantes ut ab abusu, & nostram appellationem iustificans, declaret Bullam nullam & abusivam, ut contrariam sacris Decretis, libertatibus Regni, & iuribus Universitatum: & si Curia faceret difficultatem nunc desuper promittendi, petimus, ut dignetur nobis dare actum, offerentes suppeditare media intra triduum; & præterea iudicamus esse locum, prohibendi omnibus, retinere, publicare, & distrahere dictam Bullam, & ut ordinetur, ut illi qui ejus habent exemplaria, eadem referant ad Scrinium Curiae vel Jurisdictionum Regiarum, ubi permaneant, ad hoc ut supprimantur.

Ut manentur Facultas Theologica Parisiensis in suo jure censurandi libros, qui continebunt propositiones contrarias auctoritati Ecclesiae, puritati Moralis Christianae, iuribus Coronae, & libertatibus Ecclesiae Gallicanae: ordinetur quod duae censurae registrantur in Registris Curiae, legantur singulis annis in congregatione Facultatis Theologicae, in congregatione Universitatis & aliarum Universitatum dependentium; fiat prohibitio omnibus, ne defendantur vel doceantur propositiones censuratae, sive in libris, quos componunt, vel in suis Lectionibus, Thesis, aut Concionibus, sub poena processus extraordinarii contra ipsos ut perturbatores tranquillitatis publicae, & juxta Ordinationes; vacationi Cathedralium Professorum in Theologia, sive Sorbonensium, sive Navaræ, sive aliorum aliorum Universitatis dependentis, qui nominabuntur ad illas implendas, earum non poterunt sumere possessionem, nisi subscripserint dictis Censuris: ut Superiores Monasteriorum quatuor Mediantium, Bernardinorum, COLLEGIUM CLAROMONTANI, & aliarum Parisiensium, ubi est Schola Theologica, mandentur ad Curiam, ut eis in iungatur impedire, ne illi, qui docebunt in suis Monasteriis, doceant ullam ex propositionibus censuratis: & tenebuntur intra octiduum suam facere submissionem in scrinio Curiae, ut Rex humillime supplicetur, ut curet expediri Declarationem conformem Arresto quod intervenit, ut executioni mandetur in toto Regno: & ulterius petimus, ut nobis concedatur facultas informandi de seditionibus, monopoliis, caballis, & discursibus seditionis eorum, qui volunt denigrare Censuras, & qui distribunt exemplaria Bullae: & duo de Dominis in praesentia substituti se transferant die proxima sabbati ad Congregationem Facultatis, quam exhortabuntur, ut continent Censuras data occasione eodem zelo & fervore, quo olim; & euent in sua praesentia legi Arrestum quod intervenit, quod registrabitur in registris Facultatis, mittatur ad Satrapas & Universitates, ut ibi legatur, publicetur, & registratur: in iungatur Substituto Domini Procuratoris Generalis, & Receptoribus dictarum Universitatum, ut bonam habeant inspectionem, & desuper Curiam certificent mense, &c.

Signatum, DE HARLAY.

II.

ARRESTUM PARLAMENTI

CONFORME CONCLUSIONIBUS CAPTIS per Procuratorem Regium.

CEst jour sousz les Gens du Roy, en consequence de l'ordre que la Cour leur avoit donné le 24. de ce mois, de s'enquérir de certaines Copies imprimées & manuscrites, d'une prétendue Bulle que l'on disoit être les mains de plusieurs personnes, & d'en venir rendre compte ensuite à la Cour; & M. Deslys Talon Avocat dudit Seigneur portant la parole, ont été à la Cour, qu'il y rapportent Copie de ladite Bulle, & supplient la Cour d'y pourvoir. Et oüy lesdits Gens du Roy en leurs Conclusions, & s'étant retirés, lecture faite d'une Copie d'imprimé à Rome de ladite Bulle, & matière mise en délibération.

LA COUR a donné Aste au Procureur General du Roy de l'appel comme d'abus par lui interjeté de ladite Bulle, ordonne qu'il fournisse les moyens dans trois jours, & fait inhibitions & défenses à tous Sujets du Roy, de quelque qualité qu'il condition qu'ils soient, de retenir ladite Bulle, la lire, publier & debiter; Ordonne que ceux qui en ont des Copies, les rapportent au Greffe de la Cour, ou des Jurisdictions Royales dans le ressort desquelles ils sont demeurés pour être supprimées. A maintenir & garder, maintenir & garder la Faculté de Theologie de Paris en son droit de possession de censurer tous les Livres qui contiennent des Propositions contraires à l'autorité & discipline de l'Eglise, à la pureté de la Morale Chrétienne, aux Droits de la Couronne, &c.

Van-Essen Tom. IV.

ANX

Hac die ingressi, sunt Regi Deputat vigore mandati, quod acciperent 24. hujus mensis; ut informarent se de certis copiis impressis & manuscritis praetense Bullae, quae dicebatur esse in manibus plurium personarum, & postea ad Curiam referrent; & per Magistrum Dionysium Talon Advocatum dicti Domini discurrunt habentem, dixerunt Curiae, quod referrent copiam dictae Bullae; & supplicarunt Curiae ut illi rei provideret. Et audierunt dictos Regios Deputatos, & post discessum facta est lectura Copiae dictae Bullae Romae impressae, & materia in deliberationem est tradita.

Curia dedit actum Procuratori Generali Regis appellantis ut ab abusu per ipsum interjectae a dicta Bulle, ordinat, ut suppeditet sua media intra triduum, & inhibitionem fecit omnibus Subditis Regis cujuscunque conditionis, ne retineant dictam Bullam, legant, publicent, & distrahant; ordinat ut illi, qui eundem habent Copias, eas referant ad scrinium Curiae vel Jurisdictionum Regiarum, ubi morantur, ad hoc ut ibidem supprimantur. Manuteneat & tuta est, manuteneat & tueret Facultatem Theologicam Parisiensem in suo jure & possessione censurandi omnes Libros, qui continebunt propositiones contrarias auctoritati & discipline Ecclesiae, & puritati Moralis Christianae, iuribus Coronae, &c.

V

& al.

& immunitatibus Ecclesiarum Gallicanarum ordinat ut Censuræ dictæ Facultatis Theologicæ Librum de VERNANT & de AMADEUS GUIMENIUS registrantur in scrinio Curiae: prohibetur omni personæ scribere & docere propositiones censuratas, sive in libris, quas componunt, sive in Cathedris & Concionibus sub pœna processus extraordinarii contra illos: ordinat ut Superiores Mendicantium, Bernardinorum, COLLEGII CLARO-MONTANI, & aliarum Domuum Parisiensium, ubi est exercitium Theologiæ, citentur ad dictam Curiam, ut illis injungatur impedire, ne illi qui docebunt in eorum Monasteriis vel domibus, doceant ullam de Propositionibus censuratis, & ut desinenter informatio fiat ad requisitionem Procuratoris Regii contra illos, qui publicabunt & imprimant dictam Bullam, & contravenient prædicti Arresto; ordinat ut Domini Stephanus Sainctot, & Petrus de Brillac Consilarii Regis in dicta Curia: se transferant Sabbati proxima ad Congregationem dictæ Facultatis Theologicæ cum uno Substitutum Procuratoris Generalis, & exhortentur dictam Facultatem ad continuandum suas censuras, data occasione, eodem zelo, quo antehac fecit; & curabunt legi his præsentibus præfens Arrestum, quod registrabitur in Registris dictæ Facultatis in eorum præsentia, & mittere ad Satrapias, Scabinatus, & Universitates dependentes, ut ibi legatur, publicetur, & registratur: injungitur Locumtenentibus Generalibus, Substitutis dicti Procuratoris Regii, & Rectoribus dictarum Universitatum, ut bonam habeant inspectionem, & certificent Curiam inesse, &c. Datum in Parlamento 28. Julii 1665. Collationatum.

Signatum, BILLAIN.

Signé, BILLAIN.

KK.

DISCURSUS

PETRI BRILLAC CONSILIARII REGII, habitus coram Facultate Theologica Parisiensi prima Augusti 1665. quo ipsam certiorum reddit de prædicto Arresto Parlamenti, eamque adhortatur ad continuandum zelum suum in tuenda sana Doctrina, & conservandis Libertatibus Ecclesie Gallicane.

DOMINI.

MESSIEURS.

CURIA, quæ semper invigilat servitio Regis & conservationi interesse Suae Majestatis contra omnia attentata extraneorum, & quæ habet pro uno ex præcipuis suis obiectis puritatem Doctrinæ & morum conservandam in integro, non potuit videre Bullam emanatam a Curia Romana, quæ condemnat duas Censuras, quæ vestra Facultas tam judiciose pronuntiavit contra duos Libros, qui fuerunt editi, nomine Jacobus de Vernant, & de Amadeus Guimenius, abique hoc quod adhibuerit manum, non reddito Ecclesie, Regi, Publico, & vestræ Congregationi respectu ipsis debito. Vestra Facultas per hoc comperit se invadit in suis fundamentis. Hæc est causa Arresti, cuius audietis lecturam, & quod ordinavit in vestra præsentia registrari in libro vestræ Facultatis. Curia satis est informata, quod vestra Doctrina vobis significet, quod tales condemnationes & excommunicationes tam male fundatæ nullius sint effectus, & quod docturi sitis, sicut male fundatæ nullius sint effectus, quod nullum autem fecit. Ne deprivat ut vobis dicendum, quod nullum autem hoc habeat dubium, & ad vos assuecundum de sua protectione in hac occurrentia, & in omnibus aliis, quæ concernent antiquos Canones, Doctrinam perpetuam Ecclesie Gallicane, & eius Libertates. Vos exhortatur, ut continuatis semper cum eodem vigore, & primum detis motum per vestras Censuras ad conservanda ejus antiqua jura, quæ manutenerunt Ecclesiam in suo splendore, & Sanctam Sedem in suis veris prærogativis. Vult credere uniformitatem vestrarum sententiarum, & vobis per nos promittit subsidium debitum iis, qui pro quacunque causa non aberrant a vera via, a vobis pollicetur, quod omnem suam curam desuper sit adhibitura.

LA Cour qui veille toujours pour le service du Roy, & pour la conservation des intérêts de Sa Majesté contre toutes les entreprises des étrangers, & qui a pour un de ses principaux objets, que la pureté de la doctrine & des mœurs soit conservée en son entier, n'a pu voir une Bulle émanée de la Cour de Rome, qui condamne deux Censures que votre Faculté a si judicieusement prononcées contre les deux Livres qui ont paru sous les noms de Jacques de Vernant, & de Amadeus Guimenius, sans y mettre la main, & sans rendre à l'Eglise, au Roy, au Public, & à votre Compagnie, ce qu'elle leur doit. Votre Faculté se trouve par là attaquée dans ses fondemens. C'est le sujet de l'Arrest duquel vous entendrez la lecture, & qu'elle a ordonné être en votre présence enregistré dans le Livre de votre Faculté. La Cour est bien informée que votre Doctrina vous fait connaître, que de telles condamnationes & excommunicationes si mal fondées ne font d'autre effet, & que vous l'enseignerez de même que vous avez fait jusqu'à icy. Elle nous a député pour vous dire qu'elle n'en doute pas, & pour vous assurer de sa protection en cette rencontre & en toutes les autres qui concerneront la conservation de anciens Canons, la Doctrine perpétuelle de l'Eglise Gallicane, & ses Libertés. Elle vous exhorte de continuer toujours avec la même vigueur, & à donner le premier mouvement par vos Censures, pour conserver les anciens droits qui ont maintenu l'Eglise en sa splendeur, & le S. Siège en ses véritables prérogatives. Elle veut croire l'uniformité de vos sentimens, & vous promet par nous subsidium qu'elle a déjà à ceux qui pour quelque cause que ce soit ne se détournent jamais du vray chemin, & elle vous assure qu'elle y appliquera tous ses soins.

LL.

SIMILIS DISCURSUS

DOMINI DE HARLAT Substituti Procuratoris Generalis Patris sui coram eadem Facultate,

Habitus prima Augusti 1665. in quo fuse discurreit de nullitatibus prædictæ Bullæ Alexandri VII. & de Auctoritate Facultatis Theologicæ censurandi Doctrinam erroneam, & quanto in pretio habita fuerit hac Facultas tam apud Pontifices quam Reges.

DOMINI.

MESSIEURS.

CURIA certiorata, quod quidam privati addidit Curie Romanæ, aliqui moti officio suæ nativitatibus & ministerii, alii dependentia quadam interessata, quæ in eorum cordibus suffocatas easdem obligationes suæ nativitatibus & applicationis, distribuere in hac Civitate Parisiensi plura exemplaria Bullæ

LA Cour ayant été avertie que quelques Particuliers attachés à la Cour de Rome, les uns par le devoir de leur naissance & de leur ministère, les autres par une dépendance intéressée, qui étoit dans leurs cœurs de mêmes obligations de leurs naissances & de leurs emplois, distribuaient en cette Ville de Paris

plusieurs Exemplaires d'une Bulle du Pape contraire aux Droits de l'Eglise Gallicane, de Messieurs les Evêques, & de cette illustre Faculté de Théologie, a été qu'elle étoit obligée d'y apposer par son autorité les remèdes que sa prudence lui a fait juger nécessaires.

Il seroit véritablement à souhaiter, que nous n'eussions jamais que des occasions de témoigner avec combien de respect nous honorons le Chef visible de l'Eglise; mais comme une longue & fidèle expérience nous a fait connaître il y a long tems, que l'élevation à la Chaise de St. Pierre n'étoit pas toutes les passions humaines, nous sommes contraints malgré nous de distinguer les effets de la puissance de ceux qui la remplissent: & reconnaissons que si elle leur a été donnée sans bornes pour l'édification & pour la conservation de l'Eglise, & comme un ancien Evêque nous l'enseigne, « Pro veritate plus ceteris suis Consecrationibus potest. » Nous recevons avec soumission tous les Ouvrages qui portent cet auguste caractère de légitime Successeur du premier des Apôtres. Mais comme nous avons appris de St. Paul, que omnis Pontifex ex hominibus assumptus circumdatus est inimitate, nous rejetons avec vigueur ces ouvrages d'ambition & de colère, que nous avons vus paroître trop souvent dans le Royaume.

Et si la rébellion d'une cité nous rendoit criminels, de l'autre Rébellion à toujours été conforme à l'esprit de l'Eglise, laquelle dès sa naissance nous en produit un exemple illustre contre celui dont les Papes sont obligés d'avouer qu'ils tiennent tous les avantages spirituels de leur Siège, & toutes les Préminences Ecclésiastiques de leur dignité.

La France a reçu ses maximes avec les vertus de la Foi; qu'elle conserve si pure depuis tant de siècles.

C'est ainsi que Charles le Chauve assuroit le Pape Adrien II. que comme il recevoit toujours toutes les Déclions, lors qu'elles seroient conformes à l'Ecriture Sainte, & aux anciens Pères de l'Eglise; il les rejetteroit également lors qu'elles y seroient contraires, suivant le serment du grand S. Leon, qui dit que ce n'est pas assez pour être obligé de respecter le jugement des Papes, de considérer qu'ils viennent des Successeurs de St. Pierre; mais qu'il faut qu'ils soient les ouvrages des hérétiques, pour ainsi dire, de sa justice & de toutes les vertus: Manet Petri Privilegium, quoties ex ejus aequitate fertur judicium.

C'est cette même conduite que les Cardinaux approuvent du tems d'Innocent IV. lorsque voulant adoucir l'emportement contre Robert de Lincoln, ils lui parlèrent ainsi de ce grand Evêque d'Angleterre, qui refusa de lui obéir dans une chose qu'il trouvoit injuste: Vera tunc que dicit, non possumus eum condemnare. Catholicus est, immo & sanctissimus, nobis religiosior & excellentior vita; novit hoc Anglicana & Gallicana Cleri universitas; nostra non prevaleret contradictio.

Ce discours sincère est bien éloigné du langage de ces flatteurs, dont les uns esclaves de leur Privilège, les autres attachés par des chaînes d'une rébellion bonté, & tous n'ayant point d'autres lumières que celles d'une complaisance servile & mercenaire, ont forgé ces opinions d'infailibilité & de puissance absolue.

C'est une vérité qui n'est pas seulement dans la bouche des Français, mais que l'on peut puiser dans une source, dont on n'a point douté à Rome de la pureté: dans l'avis de neuf grands Cardinaux dignes du saint & glorieux Emploi de la réformation de l'Eglise, que le Pape Paul III. leur avoit confié.

Encore si la Cour de Rome, laquelle selon Gerfon n'aime pas les Théologiens, ne voyoit que les Ultramontains dans ces sentimens, elle auroit découvert sans doute le principe de leurs fautes, qui ne viennent que de la bassesse de leur cœur, & de l'ignorance de leur esprit; mais elle voit des Français, & l'on dit même, ce que s'y peine à croire, quelques Docteurs de cette Faculté, qui les soutiennent. On reçoit en cette Cour les Relations interposées de ces bons Citoyens, qui servent qu'ils ont comme cet Horace Romain, combattu vos Censures par leurs sautes; qu'ils se sont saizes de vos Délibérations, pour n'avoir point de part aux emportemens d'une jeunesse fougueuse: c'est ainsi qu'ils les appellent.

Et puisque la capacité & la vertu désintéressée de tous les autres qui composent cette illustre Compagnie, les empêchent de mériter les libéralités de Rome par le service effectif, ils sauroient au moins de s'en conserver la puissance par le commerce criminel qu'ils ont avec des Ministres étrangers, & par les Lettres qu'ils écrivent; & que l'on y croit, parce qu'elles sont conformes aux souhaits que l'on y fait.

Semblable à ces Hérétiques dont parle St. Basile, lesquels conservant l'extérieur des Fidèles abouissent facilement le Peuple, qui ne jure des choses que par l'apparence. C'est ainsi qu'ils ont abusé Rome jusqu'à cette heure, sous cette qualité glorieuse de Docteurs de Paris, dont ils ont seulement le nom.

Il faut néanmoins espérer que le Pape rejettera bientôt avec mépris ces ennemis déclarés de la vérité, & de la solide gloire du St. Siège, aussi bien que de leur Pô. Il n'y a point de meilleur Juge de leurs fautes que lui-même, dont pouvons dire ce que Minutius Felix disoit de cet homme, dont le choix des Egyptiens faisoit un Dieu: Ille qui ceteris Deus est, sibi certe homo est. Il sent qu'il est homme, quoiqu'il se veut faire passer pour une Divinité. Il verra par cette Bulle qu'il lui ont arrachée, qu'il peut être surpris & il ne faut point douter, que quand il sera informé de ce qui s'est passé ici, il ne dise avec la même modération, ce qu'un Pape dont il porte le nom, écrivit à un Archevêque de Rânesne: Je ne trouve pas mauvais que vous n'obéissiez pas à ce qui a été suggéré par de méchantes voyes.

C'est

le Pontifice contraire aux juxta Ecclesie Gallicanæ; Domino Episcoporum, & hujus Facultatis Theologica, credidit le esse obligatum sua auctoritate adferre remedia, que pruden- ter judicavit esse necessaria.

Optandum quidem foret, ut occasiones haberemus testandi quanto cum respectu honoremus Caput visibile Ecclesie; sed cum longa & tediosa experientia doceamur jam dudum, quod elevatio ad Cathedram sancti Petri non extinguat omnes passionibus humanas, cogimur inviti distinguere effectus potestatis eorum, qui illam replent: & agnoscere quod ei illimitate sit data pro edificatione & conservatione sacrosancti Canonum, & sicut antiquus Episcopus Facundus Herm. nos docet libro 2. pro defensione trium Cap. Pro veritate plus ceteris suis Consecrationibus potest. Recipimus cum submissione omnia opera augustinum hunc characterem legitimi successoris Principis Apostolorum secum ferentia. Sed huc didicimus ex sancto Paulo, Omnis Pontifex ex hominibus assumptus circumdatus est inimitate, rejicimus cum vigore illa opera plena ambitione & ira, quae saepe nimis vidimus in Regno comparare.

Et si resistentia ab una parte nos redderet reos, obedientia ex altera non minus nos redderet criminosos: huc sancta Rebellio semper fuit conformis spiritui Ecclesie, quae ab ortu suo nobis exemplum illustre producit contra eum, a quo Pontifices tenentur fateri, quod omnes prerogativas suae Sedis Spirituales teneant, & omnes praeminentias Ecclesiasticas suae dignitatis.

Gallia recepit has maximas cum veritatibus fidei, quam conservat adeo puram fidei a tot saeculis.

Sic Carolus Calvus inquebat Papae Hadriano II. quod sicuti esset recepturus omnes ejus declinationes, si essent conformes Sacrae Scripturae, & antiquis Patribus Ecclesie; ita pariter esset rejecturus, si illis essent contrariae, juxta opinionem sancti Leonis Magni, qui dicit, quod non sufficiat ad obligationem revereri judicium Pontificum, & considerare, quod proveniant a successoribus sancti Petri; sed quod debeat esse opera haereticum, ut ita dicam, ejus virtutum: Manet Petri Privilegium, quoties ex ejus aequitate fertur judicium.

Hanc eandem methodum approbaverunt Cardinales tempore Innocentii IV. cum volentes placare ejus indignationem contra Robertum de Lincoln, illi hunc in modum locuti sunt de hoc magno Episcopo Angliae, qui recubabat ei obedire in re, quam celebrat in iustitia: Vera sunt quae dicit; non possumus eum condemnare. Catholicus est, immo & sanctissimus, nobis religiosior & excellentior vita; novit hoc Anglicana & Gallicana Cleri universitas; nostra non prevaleret contradictio.

Hic sincerus discursus longe dissimilis est sermoni adulato- rum, quorum quidam mancipia suorum Privilegiorum, quidam adstricti catenis retributionis ignominiosae, omnes lumine tantum complacentiae servilis & mercenariae tractu, commentis suis opinionibus infallibilitatis & potentiae absolunt.

Veritas est, quae non solum est in ore Gallorum, sed quae potest hauriri in scaturigine, de cuius puritate Romani non audent dubitare; in sententia novem magnorum Cardinorum sanctae & gloriose occupatione reformationis Ecclesie, quam Papa Paulus III. eis commiserat.

Adhuc si Curia Romana, quae secundum Gerfonem non amat Theologos, videret tantum Ultramontanos in suis opinionibus, detestaretur indubie principium suarum adulationum, quae non procedunt nisi ab abiectione sui cordis, & ignorantia sui spiritus; sed videt Gallos, immo sicut fertur quidam Doctoribus hujus Facultatis, qui illas sustinent, & recipiunt in hac Curia relationes interfectas bonorum civium, qui scribunt, quod indar illius Horatii Romani, vestras Censuras expugnant sua fuga, quae recesserunt a vestris Deliberationibus; ne fierent participes iracundiae juventutis iracundae, sicuti illos vocat.

Et cum capacitas & virtus non interessata omnium aliorum, qui component hanc illustrem Congregationem, eos impediunt, ne mereantur liberalitates Romanas obsequiis efficacibus, conantur saltem sibi eorumdem conservare fructum commercio criminoso, quod habent cum Ministris extraneis, & Litteris, quae scribunt: & illis creditur, quia conformes sunt eorum desideriis.

Similes sunt illis Haereticis, de quibus Loquitur sanctus Basilii, qui conservantes exterius Fidelium, imponente facile populo, qui non judicat nisi ex apparentia; ita Romae haecenus impulerunt, sub qualitate illa gloriose Doctorum Parisiensium, cuius duntaxat habent nomen.

Sperandum tamen est fore, ut Pontifex brevi rejiciat cum contemptu hos hostes declaratos verae & solidae glorie Sanctae Sedis, aequae ac propriae Patriae: non est melior iudex eorum adulationum quam ipsemet; unde possumus dicere id quod Minutius Felix dicebat de isto homine, quem in Deum elegerant Aegyptii: Ille qui ceteris Deus est, sibi certe homo est. Videbit per hanc Bullam, quod sibi avulerint id, de quo obstupescit; & non est dubitandum, quin cum fuerit informatus de eo quod gestum est hic, dicat cum eadem modératione id, quod Papa quidam, sicut habet nomen, scripsit Episcopo Ravennati: Non inconsultum comperio, ut non obediatis rei, quae suggesta est per vias pessimas.

* Facundus Herm. Libro 2. pro defensione trium Cap.
* Pan-Episc. Tom. IX.

Scitur cum perfecta certitudine, quod illa Bulla fuerit suggesta Pontifici: quare Curia depositaria partis hujus protectionis, cujus Rex est debitor suis Subditis, eius injusitiam noluit pati, quæ lædite potestatem, quam Episcopi Apostolorum successores acceperunt a Deo, ad eundem populum suæ curæ commissum, & quæ destruit indirecte jus, quod hæc Facultas sibi acquisivit: adhuc multo plus per merita doctrinæ illorum, ut hætenus eam composuerunt, quam per possessionem, quam habet a quatuor sæculis & amplius pronuntiandi judicia dogmatica contra omne, quod potest corrumpere veritatem Evangelii, puritatem Moralis Christianæ, & invadere Jura Regiæ Ecclesiæ Gallicanæ & Regni.

Bulla, de qua dici potest, quod Patres Concilii Ephesini scripserunt Imperatoribus Theodosio & Valentiniano de condemnatione, quam Joannes Patriarcha Antiochenus pronuntiavit contra sanctum Cyrillum & Memnonem Episcopum Ephesinum: Judicium, quod Lege & Justitia nulla ex parte nititur, nihil est nisi merum convicium: ille est Libellus injuriosus, ut ut verbis dicti Concilii, qui declarat duas Censuras, quas fecerunt Librorum Jacobi de Vernant & Amadei Guimenii præsumptuosas, temerarias, & scandalosas, laudatis in terminis plenis estimationis infamibus illis Episcopis Christianissimi.

Auctores illius Bullæ poterant melius esse instructi de eo, quod gestum est a quinque ultimis sæculis, & si voluissent legere Scriptores etiam Italos, invenissent quod tituli, quibus honorant vestras Censuras, sunt longe diverſi ab Elogiis, quæ Pontifices Gregorius IX. & Alexander IV. dederunt huic Facultati Theologicæ, quæ est præcipua & illustrissima pars Universitatis, & ab estimatione, quam plures alii Pontifices habuerunt illius in diversis occasionibus, in quibus ejus voluerunt habere judicium in pægoris gravissimis Ecclesiæ, sicut regulam certam fidei.

Hæc non est, Judices supremi, laus cujusdam Privati, est illa, quam dedit vobis Carolus VI. in Literis Pontificibus, per quas autorizavit Censuram, quam Dominus Episcopus Parisiensis fecit per consilium hujus Facultatis doctrinæ abominabilis Fratri Joannis Petit: Cognovistis etiam ipsa quoque Romana Sedes, dum olim & nuper sibi quid apud eos ambiguum in doctrina Christiana Religionis obigerat, certitudinem ab ipso Consilio Fidei Parisiensi existente populare nec pugnari, nec pugnari.

Revera tacendo Censuras, quas Facultas Theologica fecit cum Domino Episcopo Parisiensi hæresis Albigenſium, etiam res alias consequenter in eodem sæculo super pluribus punctis Theologicis, & Consultationem, quam Philippus Pulcher fecit super negotio Templariorum. Continuator Annalium Cardinalis Baronius dedit nobis sententiam suam, quam misit Pontifici Joanni XXII. super questione, ut sciretur quomodo Apostoli possederent res sibi datas a fidelibus.

Et paulo post Pontifex ille volens sustinere dogma contrarium Ecclesiasticis super status animarum iustarum ante ultimum iudicium, Rex Philippus Vallenſis curavit condemnari per hanc Facultatem congregatam Vincennes, cujus rei possum reddere certum testimonium, cum curioſitas illorum, quorum nomen gero, mihi reliquisset originale illas deliberationis signatæ & sigillatæ ab omnibus Doctores, qui interfuerunt.

Papa Clemens VII. agnitus a Gallia pro legitime approbavit ius vestræ Facultatis, confirmando condemnationem, quam pronuntiavit contra Religiosum Dominicicum, qui interposuerat appellationem coram ipso, prætendens quod non haberet auctoritatem Censuræ, quam iustificavit per scriptum illi transmissum.

Et absque hoc quod contexamus catalogum nimis longum Censurarum, quas fecit hæc Facultas eodem in sæculo, nihil solidius probat respectum semper habitum pro vestris sententiis, quam quod gestum est in famulo schismate, quod diviſit Ecclesiam per quinquaginta & unum annos, cum ex consensu unanimum omnium Principum Europæ a vobis requireretur vestrum sententiam super mediis, quibus pax & tranquillitas induceretur, quod secutum fuit per Concilia Pisana & Constantienſia. Et tanta habebatur consideratio vestrorum sententiarum, ut Parliamentum iusserit comburi Literas, quas Universitas Toliana scripserat contra vestrum sententiam.

Tandem, præter Concilium Constantienſe, quod agnoscebat Universitatem Parisiensem, vel potius hanc Facultatem legitime condemnasse doctrinam hæreticam de Viſicet, & secum dum Concilium Pisana, quod remisit ad hanc illustrem doctrinam Congregationem examen libri Cardinalis Cajetani, quem expoſiti condemnavit. Rex Franciscus I. autorizavit anno 1542. per suas Literas Patentes articulos, quos hæc Facultas exerceat ex ejus mandato, ut essent regula Fidei suis Subditis invalidi per errores Lutheri, & iusti signari per omnes Ecclesiasticos, & etiam Officiarios Congregationum supremarum Regiarum.

Eccæ, Domini mei, magnus numerus Censurarum factarum Facultate in occasionibus momentosis, approbatarum per Concilia & Pontifices, autorizarum per multos nostrorum Regum, & per multos Principes præsumptuosos & temerarios, quod ulla sit pominata præsumptuosos & temerarios.

Sed seminiſci non possumus sine summo dolore obſectorem differentium condemnationum vestrarum Censurarum, & Bullæ Pontificiæ.

C'est avec une certitude parfaite, que l'on ſçait que cette Bulla a été ſuggérée au Pape; c'eſt pourquoi la Cour dépoſitaire d'une partie de cette protection, dont le Roy eſt débiteur à ſes Sujets, n'a pas voulu ſuſſir ſon injuſtice, qui deſſe le pouvoir que Meſſieurs les Evêques ſuccéſſeurs des Apôtres ont reçu de Dieu pour conduire les peuples ſous ſa ſainte ſolidaire, & qui déſtruit indirectement le droit que cette Faculté s'eſt acquis encore bien plus par le mérite de la doctrine de ceux qui l'ont compoſée juſqu'à cette heure, que par la poſſeſſion qu'elle a depuis plus de quatre ſiècles, de prononcer des Jugemens doctrinaux contre tout ce qui peut corrompre la vérité de l'Evangile, la pureté de la Morale Chrétienne, & attaquer les Droits du Roy, de l'Egliſe Gallicane, & du Royaume.

Bulle dont on peut dire ce que les Pers du Concile d'Ephèſe dévoient aux Empereurs Theodoſe & Valentinien, de la condamnation que Jean Patriarche d'Antioche avoit prononcée contre S. Cyrille & Memnon Evêque d'Ephèſe: Judicium, quod Lege & Juſtitia nulla ex parte nititur, niſi eſt niſi merum convicium: c'eſt ce Libelle injurieux, pour me ſervir des paroles de ce Concile, qui déclare les deux Cenſures qu'on avoit faites des Livres de Jacques de Vernant & de Amadeus Guimenius, préſumptueuſes, temeraires & ſcandaleuſes, après avoir loüé dans des termes pleins d'éloge ces inſames Episcopaux du Chriſtianisme.

Les Auteurs de cette Bulle pouvoient être mieux inſtruits de ce qui s'eſt paſſé depuis les cinq derniers ſiècles; & s'ils avoient lu les titres dont ſont honorés ces Cenſures, ſont bien différens des Eloges que les Pape Gregoire IX. & Alexandre IV. ont donnés à cette Faculté de Théologie, qui fait la principale & la plus iſtillante partie de l'Univerſité, & de l'eſtime que pluſieurs autres Papes ont eu pour elle en différentes occaſions, dans leſquelles ils ont voulu avoir ſon avis ſur les affaires les plus importantes de l'Egliſe, comme une règle certaine de la Foy.

Ce n'eſt pas, Meſſieurs, la brièveté d'un particulier; c'eſt celle que le Roy Charles VI. vous a donnée dans le Lettres Patentes, par leſquelles il autorisa la Cenſure que Monſieur l'Evêque de Paris avoit faite par l'avis de cette Faculté, de la doctrine abominable de Frere Jean Petit: Cognovistis etiam ipſa quoque Romana Sedes, dum olim & nuper ille quid apud eos ambiguum in doctrine Chriſtiana Religionis obigerat, certitudinem ab ipſo Conſilio Fidei Parisiensi exiſtente populare nec pugnari, nec pugnari.

En effet, ſans parler des Cenſures que la Faculté de Théologie fit avec Monſieur l'Evêque de Paris de l'breſſe des Albigeois, ni de trois autres dans la ſuite du même ſiècle, ſur pluſieurs points de Théologie, ni de la Conſultation que le Roy Philippe le Bel lui fit ſur l'affaire des Templiers. Le Continuateur, des Annales du Cardinal Baronius nous a donné ſon avis, qu'elle envoya au Pape Jean XXII. ſur la queſtion de ſavoir de quelle manière les Moines avoient poſſédé les choſes qui leur étoient données par les Fidèles.

Et peu de tems après, ce Pape ayant voulu ſoutenir une doctrine contraire à celle de l'Egliſe ſur l'état des âmes juſtes avant le dernier Jugement, le Roy Philippe de Valois la fit condamner par cette Faculté aſſemblée à Vincennes, dont je puis rendre un témoignage certain; la curioſité de ceux, dont je porte le nom, ne ayant laiſſé l'original de cette délibération ſigné & ſcillé des Seigneurs de tous les Docteurs, qui y interfuerunt.

Le Pape Clement VII. reconnu par la France pour légitime, approuva ce Droit de votre Faculté, en confirmant la condamnation qu'elle avoit prononcée contre un Religieux Jacobin, lequel en avoit interjeté appel pardevant lui, prétendant qu'elle n'avoit point cette autorité de Cenſure; ce qu'elle juſtifie par un Ecrit qu'elle lui envoya (a).

Et ſans entrer dans un détail trop long des Cenſures que cette Faculté fit dans ce même ſiècle, il n'y a rien qui prouve plus ſolidement le reſpect que l'on a toujours eu pour vos ſentiments, que ce qui ſe paſſa dans le ſchisme ſumme, qui diviſa l'Egliſe pendant cinquante & un ans, lorſque par un conſentement commun tous les Princes de l'Europe vous envoyèrent demander votre avis ſur les moyens de lui donner la Paix, lequel ſût ſuivi par les Conciles de Piſe & de Conſtance. Et l'on avoit tant de conſideration pour vos ſentiments, que les Parlements ſe brûlèrent la Lettre que l'Univerſité de Thoſe avoit écrite contre votre avis.

Enfin, outre le Concile de Conſtance qui reconnut que l'Univerſité de Paris, ou plutôt cette Faculté, avoit légitimement condamné la doctrine hérétique de Viſicet; & le ſecond Concile de Piſe qui renvoya à cette illuſtre & ſervante Compagnie l'examen du Livre du Cardinal Cajetan, qu'elle condamna enſuite; le Roy François I. autorisa en M. D. XLII. par ſes Lettres Patentes, les Articles que cette Faculté avoit dreſſez, par ſon ordre, pour ſervir de règle à la Foy de ſes Sujets: attaquez, par les erreurs de Luther, & les ſit ſigner par tous les Eccleſiaſtiques, & tous les Officiers même des Compagnies ſouveraines du Royaume.

Voilà, Meſſieurs, un grand nombre de Cenſures faites par la Faculté en pluſieurs occaſions importantes, approuvées par les Conciles & par les Papes, autorisées par pluſieurs de nos Rois; par beaucoup de Princes étrangers. Et nous ne voyons pas néanmoins juſqu'à préſent, que l'on en ait nommé aucunes préſumptueuſes & temeraires.

Mais nous ne ſaurions penſer ſans une extrême douleur aux

(a) Agitur eo loci de Clemente VII. qui cteſus a r. 1379. pro ſummo Pontificatu adverſus Urbanum VI. pugnavit.

aux objets differens des condamnations de vos Censures, & de la Bulle du Pape.

Les Censures condamnent un Livre qui renverse toute la Hierarchie de l'Eglise, & un autre dont l'Auteur a ramassé avec une exactitude funeste toutes les ordres dispersés dans une infinité de Volumes; & auquel on peut dire ce que reproche S. Leon à certains Hérétiques: DE OMNIUM TERRENARUM OPINIONUM LUTO MULTIPLICEM SIBI FACEM COMMISCUIT. UT SOLUS TOTUM BIBERET QUIDQUID ALII EX PARTE GUSTASSENT.

L'autre part, la Bulle de Pape déclare scandaleux les Censures des deux Livres sans en dire la raison. Nous sommes assez que ce n'est pas qu'il approuve cette destruction de l'Ordre Hierarchique, & de la Morale que JESUS CRIST a établie. Au contraire, nous ne doutons point qu'il n'ait pour ces ouvrages d'iniquité toute l'averfion & toute l'horreur que le premier rang qu'il tient dans l'Eglise, & encore bien plus sa grande piété, exige de ce Pere commun de tous les Chrétiens.

Mais nous avons sujet d'apprehender que les Hérétiques prennent occasion de dire que les Infidèles reprochent à la Cour de Rome, au rapport de ces deux grands Cardinaux dont nous avons déjà parlé.

Il est à craindre que regardant l'Eglise de Rome de centre de la Foy, dont ils se font separer, avec une haine & une averfion mortelle; ils ne soient assez téméraires, pour dire que le Pape ne s'approprie pas, au moins par cette Bulle, le doctrine de ces deux Livres, & celle de ces autres Auteurs qu'il appelle graves; que se servant des paroles dont le grand & malheureux Tertullien accusoit avec beaucoup d'injustice le jugement d'un Pape, ils ne disent sur cette Bulle: Pontifex scilicet Maximus, quod est Episcopus Episcoporum edicit: Ego & mecum & fornicationis delicta penitentia fundis dimitto; & ubi proponitur liberalitas ista, illis legenda est venia, quod cum fresius intrabitur; sed hoc in Ecclesia legitur, & in Ecclesia pronuntiatur, & Virgo est: ablit, ablit a Sponia Christi tale præconium, illa quæ vera est, quæ pudica, quæ sancta.

Nous espérons que Dieu détournera ce scandale de son Eglise; & nous sommes certains que si le Pape est informé de cette conséquence que peut avoir la Bulle, il ne manquera point de l'admettre; en sorte que les ennemis de la Foy n'aient que la confusion de luy entendre dire ce qu'un des Prédicateurs écrivait à un Evêque de France, deservant une Discipline que l'on attribuoit à celui auquel il avoit succédé: Nec enim ab Apostolica Sede illa dirigitur, quæ contraria esse Patrum sive Canonum institutis invenitur.

Mais enfin comment pourra-t-on excuser les Officiers de la Daterie qui ont dressé cette Bulle, d'avoir fait dire au Pape, qu'il retient en general à la seule personne, sans aucune distinction, l'examen & le jugement des Propositions contenues dans ces Livres, dont les vices regardent la puissance, & la dignité des autres la Morale de l'Evangile.

Pour celles qui regardent la puissance, il est extraordinaire de faire un homme Juge dans son propre intérêt. Nous savons que le Pape qui remplit à présent par une succession légitime la place de S. Pierre, en est digne par la sainteté de toutes ses actions, & par ses grandes vertus, entre lesquelles la justice regne souverainement.

Mais nous apprenons en même temps, d'un grand Pere de l'Eglise, que Dieu a distingué les personnes, & séparé leurs fonctions dans les jugemens. Il a voulu que une Partie ne pût être Juge, parce que comme la chaleur & la passion font le partage de l'un, le desintéressement & la modération sont les qualités nécessaires de l'autre. Et enfin pour définir ce que c'est qu'une Partie, il dit que c'est un homme qui ne peut être Juge.

Ce n'est pas que si le Pape même avoit à prononcer sur cette proposition que vous avez condamnée dans Jacques le Vernant, qui luy donne la même autorité que JESUS CRIST avoit reçue de Dieu, nous ne soyons assez que la condamneroit avec indignation, & qu'il approuveroit votre Censure, laquelle, comme disoit Tertullien parlant du respect que les Chrétiens avoient pour l'Empereur, ne l'égalé pas à la Divinité. Quia mentiri recit, vel quia illum decidere non audeat, vel quia nec ipse deum volet dici. Et l'on sçait assez qu'il n'a que faire dans son élévation du secours de cette voix importune à un Prince Payen, qui l'avertissoit incessamment dans la pompe de son triomphe, qu'il n'étoit qu'un homme; puis qu'à sa vertu & son humilité l'on persuadait assez tous les jours.

Par les autres Propositions qui regardent la Morale, si l'on empêche les Pasteurs de l'Eglise d'employer l'autorité de leur caractère pour défendre leur Peuple de ceux qui ne peuvent s'écarter de voir prêcher impudemment contre toutes les maximes de l'Evangile, dont ces deux Livres, de quels il on peut dire ce que le second Concile de Châlons dit de certains Plaintifs, (Erreurs certi Auctoris) ont attaqué les principaux fondemens de la Justice & la charité; & qu'après avoir épuisé tout ce que l'Espagne & l'Italie ont fourni aux Casuistes, ont prévu, & principalement Amadeus, tout ce que les esprits les plus déréglés n'auroient pu inventer en cent ans, & tout ce qui avoit échappé jusqu'à cette heure à la malice & à la débâche des hommes.

Enfin, si cette Bulle pourroit, comme elle prétend, luy être le pouvoir que S. Paul leur a donné qu'il avoient. Attendite universo gregi, in quo vos SPIRITUS SANCTUS POSUIT EPISCOPOS REGERE ECCLESIAM DEI, quam acquisivit sanguine suo. Act. cap. 20. vers. 28.

Si elle pouvoit leur lier les mains, & suspendre l'autorité qu'il a inégalement attachée à leur caractère, il n'y auroit plus de di-

Vestras Censuras condemnant Librum, qui destruit omnem Hierarchiam Ecclesiasticam, & alium, cuius Auctor collegit cum exactitudine funesta omnes ordines dispersas in infinitis voluminibus, & de quo potest dici, quod sanctus Leo exprobrat certis quibusdam Hæreticis: DE OMNIUM TERRENARUM OPINIONUM LUTO MULTIPLICEM SIBI FACEM COMMISCUIT, UT SOLUS TOTUM BIBERET QUIDQUID ALII EX PARTE GUSTASSENT.

Alunde Bulla Pontificia declarat scandalosus Censuras horum duorum Librorum tacta ratione. Certi sumus, quod non approbet illam destructionem ordinis Hierarchici & Moralis, quam Jesus-Christus stabilivit. E contrario non dubiamus, quin habeat de illis operibus iniquitatis omnem averfionem & horrorem, quem primus locus, quem tenet in Ecclesia, & adhuc longe plus ejus pietas exigit ab illo Patre communi Christianitatis.

Sed caulam habemus timendi, ne Hæretici fumant occasione dicendi, quod Infideles exprobrant Curie Romanæ, respectum illorum novem magnorum Cardinalium, de quibus sumus locuti.

Timendum est, ne aspicientes Ecclesiam Romanam, a qua se separarunt cum odio & averfione mortali, sint ita temerarii ad dicendum, quod Pontifex non reprobat factum per illam Bullam doctrinam horum duorum Librorum, & doctrinam illorum Auctorum, quos vocat graves; ne utentis verbis, quibus magnus & infelix Tertullianus accusabat magna cum injustitia Judicium quidam Pontificis, dicant de hac Bulla: Pontifex scilicet Maximus, quod est Episcopus Episcoporum edicit: Ego & mecum & fornicationis delicta penitentia fundis dimitto; & ubi proponitur liberalitas ista, illic legenda est venia, quod cum ipse ejus intrabitur; sed hoc in Ecclesia legitur, & in Ecclesia pronuntiatur, & Virgo est: ablit, ablit a Sponia Christi tale præconium, illa quæ vera est, quæ pudica, quæ sancta.

Speramus fore, ut Deus avertat hoc scandalum a sua Ecclesia: & certi sumus, quod si Pontifex informetur de illa consequentia, quæ potest habere hæc Bulla, indubie eam ita sit dilucidaturus, ut inimici fidei sint habituri confusionem audientes dici, quod unus suorum prædecessorum scriberet ad quemdam Episcopum Gallie, retractantem Dispensationem, quæ attribuebatur illi, cui succederet. Nec enim ab Apostolica Sede illa dirigitur, quæ contraria esse Patrum sive Canonum institutis invenitur.

Sed tandem quomodo poterunt excusari Officiarii Datarie, qui hanc Bullam erexerunt, & curantur dicia Pontifice, quod fuit soli Personæ remittere sine ulla distinctione examen & Judicium propositionum contentatum in illis Libris, quorum aliquæ concernunt ejus potestatem, & pleraque alia Moralem Evangelii.

Quantum ad illas, quæ concernunt ejus potestatem, extraordinarium est facere hominem judicem in suo proprio interesse. Scimus quod Pontifex, qui nunc replet per successionem legitimam locum sancti Petri, illo dignus sit loco per suam fanctitatem, omnes actiones, & magnas virtutes, inter quas primum locum tenent iustitia.

Sed eodem tempore dicimus ab aliquo magno Patre Ecclesie, quod Deus distinguat personas, & separat earam functiones in judicio. Voluit quod Pars non possit esse iudex; quia cum auctor & passio prædominantur ex una parte, iustitia & moderatio sunt qualitates necessariæ ex altera; & finaliter definendo quid sit Pars, dicit, esse hominem, qui non potest esse iudex.

Non est, quod si Papa ipse pronuntiare deberet super hæc propositionem, quam condemnastis in Facio de Vernani, qui dæ illi eandem auctoritatem, quam Christus a Deo acceperat, non sumus certi, quod eam esset condemnaturus cum indignatione, & approbaturus vestram Censuram, quæ, ut inquebat Tertullianus loquens de respectu, quem Christiani habebant pro Imperatore, non æquiparet eum Divinitati: Quia mentiri nescit, vel quia illum decidere non audeat, vel quia nec ipse se deum volet dici. Et ita scitur, quod non indigeat in sua elevatione subsidio hujus vocis importune Principi Pagano, quæ incessanter monebatur in pompa sui triumphi se tantum esse hominem; cum ejus virtus & humilitas satis illud ei persuadent.

Quantum ad Propositiones, quæ concernunt Moralem, si impediatur Domini Episcopi impendere auctoritatem sui characteris ad curandum suum populum a venenosis dogmatibus, impune permittendæ sunt conciones contra maximus Evangelii, quarum hi duo libri, de quibus potest dici, quod dicebat secundum Concilium Chalcedonense de certis Penitentiarum (Errores certi inerti Auctoris) aggressi sunt præcipua fundamenta de iustitia & charitate; & qui collectis omnibus, quæ Hispania & Italia suppeditant Casuistis, præviderunt, & præsertim Amadeus, quidquid spiritus dissolutissimi non possent comministri spacio 100. annorum, & quidquid præteriterat hætenus malitia & dissolutio hominum.

Tandem si hæc Bulla posset, sicut prætendit, esse adimere potestatem, quam S. Paulus docet eos habere, Attendite universo gregi, in quo vos SPIRITUS SANCTUS POSUIT EPISCOPOS REGERE ECCLESIAM DEI, quam acquisivit sanguine suo.

Si posset eis ligare manus, suspendere auctoritatem eorum characteris indispensabiliter annexam, non essent amplius defensores.

tensores legitimi qui possent se opponere effectibus perniciosiorum horum novorum dogmatum, & stabilirent impune in Cathedra veritatis omnes abominations ad illam destruendam.

Bulle longe diversa à Litteris S. Gregorii Magni, qui suam magnitudinem statuere in magnitudine Ecclesiæ universalis, in fortificatione sancti vigoris Episcoporum, ut facerent suum officium, & in exacta conservatione eorum iurium; Meus namque honor est honor universalis Ecclesiæ, meus honor est fratrum meorum solidus vigor: & adjungit in aliis suis Litteris: Nam si sua unicuique jurisdictione non servetur, quid aliud agitur, nisi ut per nos, per quos Ecclesiasticus custodiri debuit Ordo, confundatur.

Demum si Papa posset per illam Bullam contra omnem formam etiam Juris Canonici, nullo alio habito consilio quam Cardinalium & prætorum Doctorum Inquisitionis, nec datis Iudicibus in Gallia, ubi res orta est, nec audita, nec citata Facultate Theologica, ei adimere jus, vel potius adimere Ecclesiæ prærogativas, quas recipit a possessione pene quingentorum annorum censurandi prava dogmata; hoc esset contra intentionem Pontificis, destruere omnem Hierarchyam Ecclesiæ, & solidissima fundamenta Fidei.

Ad medendum perniciosiorum hanc consequentiam, Curia vobis manutentis in possessione faciendi Censuras, voluit dare locum duobus vestris ultimis in Registris oculorum, quæ reddidit potissimè parti Gallie, ut registrarentur in omnibus Tribunalibus Regis, & omnibus Universitatibus suæ dependentiæ, & ut suum Arrestum inferretur in vestris Registris coram Dominis Commissariis à se deputatis, ad vos certiorandos quod vellet continuare in sequela hujus negotii, sicut in omnibus aliis, quæ concernunt hoc corpus, dare signa suæ æliminationis, & curare, ut effectus suæ protectionis tantiantur.

A vobis petit, Domini mei, mercedem, quam sibi pollicetur non disingulare à vobis concedendam, ut manuteneatis vestram illustrem Congregationem in statu glorioso, in quo eam hodie videmus, ut conservetis generosa hæc sentimenta, quæ vestris Prædecessoribus tantum famam compararunt, & quorum defensione tantam gloriam vobis acquieverit.

Scitis, quod ut Doctores sitis debitoribus omnibus fidelibus providentiæ exactæ, quæ examinet & condemnet pravas omnes maximas, quæ possent aggrederi veritates Fidei & Moralis.

Sed ut Doctores Parisienses, virtus quædam communis non faceret, ut omnem vestram obligationem adimpleretur; debitoribus estis maximo Regi totius mundi, illius fidelitatis inviolabilis pro conservatione iurium Coronæ, cuius rei illi dedistis pignora tam pretiosa & tam authentica, sicut vestri Prædecessores fecerant pluribus aliis nostrorum Regum.

Debetis Ecclesiæ Gallicanæ defensionem suarum immunitatum. Respiciet vestram Congregationem sicut seminarium Episcoporum, sicut scholam, in qua sui Prælati discunt momentolum officium, & veram extensionem potestatis eorum characteri annexam: immo considerat vos sicut speciem Concilii perpetuo congregati, Concilium Fidei, juxta Carolum VI. quod cum vigilantia indefessa semper est promptum ad se opponendum omnibus novitatibus periculosis.

Tenemini confirmare hanc illustrem juventutem, quæ vos circumdat, in illis sentimentis generosis & Gallicis, quæ exhibet tanto cum splendore in omnibus actionibus publicis.

Tenemini transmittere ad vestros liberos, sicut per speciem successionis, doctrinam & spiritum hujus Facultatis in illa puritate, cum qua accepistis à vestris Majoribus.

Ut omnes illas obligationes adimpleatis, Domini mei, alia non habemus exempla vobis proponenda quam vosmetipsos. Quod si scientia Gerlonis, Cardinalis d'Alilly, Clemangis, Almayni, potuerunt tempore quo quique illorum vixit, facere honorem & ornatum hujus Congregationis; ejus gloria hodie est longe major, cum illic videamus plures personas eodem tempore, quæ non minus habent zeli, meriti, & capacitatis quam magni illi Viri.

Gaudete, Viri Illustres, hac fama, gaudete hac gloria, sed gaudete adhuc magis vestra virtute, cujus fructus est adeo suavis & tam gratus; & continuate impendere lumen vestrum pro defensione Fidei, pro servitio inviolabilis nostri Monarchæ, & pro conservatione iurium Ecclesiæ Gallicanæ.

de defensores legitimes qui possent s'opposeraux effets pernicioeux de ces nouvelles doctrines, & l'on verrait établir impunément dans la Chaire de vérité tous les abominations inventés pour la détruire.

Bulle bien différente de ces Lettres du grand saint Grégoire, qui faisoit consister sa grandeur dans celle de l'Eglise universelle, dans l'entretien de la sainte vigueur des Evêques, à faire leur devoir, & dans une exacte conservation de leurs droits: Meus namque honor est honor universalis Ecclesiæ, meus honor est fratrum meorum solidus vigor: & il ajoute dans une autre de ses Lettres: Nam si sua unicuique jurisdictione non servetur, quid aliud agitur, nisi ut per nos, per quos Ecclesiasticus custodiri debuit Ordo, confundatur.

Enfin, si le Pape pouvoit par cette Bulle contre toutes formes même du Droit Canon, sans avoir eu autre conseil que celui des Cardinaux, & des prétendus Docteurs de l'Inquisition, ni donner des Juges en France pour une affaire qui y est née, sans avoir entendu ni cité la Faculté de Théologie, lui ôter le droit, ou plutôt ôter à l'Eglise les avantages qu'elle reçoit de la possession en laquelle elle est depuis près de cinq cents ans, de censurer les mauvaises doctrines; ce seroit contre l'intention du Pape ruiner toute la Hierarchye de l'Eglise, & détruire les plus solides fondemens de la Foy.

C'est pour remédier à ces perniciouses conséquences, que la Cour, après vous avoir maintenu en possession de faire des Censures, & voulu donner place à vos deux dernières dans les Registres des oracles qu'elle rend à la plus grande partie de la France; qu'elle fussent enregistrées dans tous les Sieges Royaux, & toutes les Universités de son ressort; & que son Arrest fût inséré dans vos Registres en présence de Messieurs les Commissaires qu'elle a députés, pour vous assurer qu'elle continueroit dans la suite de cette affaire, comme dans toutes les autres qui regardent ce Corps, à lui donner des marques de son estime, & à lui faire sentir les effets de sa protection.

Elle vous en demande, Messieurs, une récompense qu'elle est assurée que vous n'avez pas de peine à lui accorder; c'est que vous maintenez votre illustre Compagnie dans l'état glorieux où nous la voyons aujourd'hui; que vous conservez ces sentiments généreux, qui ont donné tant de réputation à vos Prédécesseurs, & dont la défense vous acquies tant de gloire.

Vous savez que comme Docteurs, vous êtes débiteurs à tous les Fidèles d'une prévoyance exacte, qui examine & qui condamne toutes les mauvaises maximes qui pourroient attaquer les vérités de la Foy & la pureté de la Morale.

Mais comme Docteurs de Paris, une vertu comme ne vous acquieseroit pas de toutes vos obligations. Vous êtes débiteurs au plus grand Roy du monde de cette fidélité inviolable pour la conservation des droits de sa Couronne, dont vous luy avez donné des gages si précieux & si authentiques, comme vos Prédécesseurs avoient fait à plusieurs autres de nos Rois.

Vous devez à l'Eglise Gallicane la défense de ses libertés.

Elle regarde votre Compagnie comme le Séminaire de ses Evêques, comme l'Ecole où ses Prélats apprennent les devoirs importants, & la véritable étendue du pouvoir attaché à leur caractère. Enfin, elle vous considère comme une espèce de Concile perpétuellement assemblé, Concilium Fidei, selon le Roy Charles VI. lequel avec une vigilance insaisissable est toujours en état de s'opposer à toutes les nouveautés dangereuses.

Vous êtes obligés de confirmer cette illustre jeunesse qui vous environne, dans ces sentimens généreux & François qu'elle fait paroître avec tant d'éclat dans toutes ses actions publiques.

Vous êtes obligés de transmettre à vos enfans, comme par une espèce de succession, la doctrine & l'esprit, de cette Faculté, la pureté avec laquelle vous l'avez reçue de vos pères.

Pour vous acquies, Messieurs, de toutes ces obligations, nous n'avons point d'autres exemples à vous-mêmes. Que si la science d'un Gerlon, d'un Cardinal d'Alilly, d'un Clemangis, d'un Almayn, ont pu faire dans le temps que chacun d'eux a vécu, l'honneur & l'ornement de cette Compagnie; sa gloire est bien plus grande aujourd'hui, puisque nous y voyons plusieurs personnes en même temps, qui n'ont pas moins de zèle, de mérite & de capacité que ces grands hommes.

Joignez, Messieurs, de cette réputation, joignez de cette gloire, mais joignez encore plus de votre vertu, dont le fruit est si doux & si agréable; & continuez d'employer vos lumières pour la défense de la Foy, pour le service de notre invincible Monarque, & pour la conservation des Droits de l'Eglise Gallicane.

MM.

DISCOURSUS

ADVOCATI REGII, habitus coram Parlamento Parisiensi occasione duorum Brevium Clementis XI. de 18. Januarii 1710. quibus respectively proscribuntur quadam scripta Episcopi S. Pontii, & Tractatus de Origine Regalia: una cum conclusione Procuratoris Regii, & Arresto Parlamenti super ea sequutus.

Ce jour, les Gens du Roy sont entrez, & Messire Guillaume-François Joly de Fleury Avocat dudit Seigneur, portant la parole, ont dit.

MESSIEURS.

L'attention continue que nous devons avoir à maintenir les Loix du Royaume, & la pureté des saints Canons; ne nous permet pas de demeurer dans le silence sur la connaissance que nous avons eue depuis quelques de deux prétendus Brefs du Pape, datés du 18. Janvier dernier, dont l'un condamne un Livre imprimé à Paris en année 1708. sur l'origine de la Régale; d'autre prononce une Censure définitive contre un Mandement & trois Lettres de Monseigneur l'Evêque de S. Pons, & marque en même temps les dispositions dans lesquelles le Pape parait être de procéder par les voyes de droit contre la personne de cet Evêque.

Par l'examen que nous avons fait de Copies de ces deux Brefs, qui nous sont tombés entre les mains, la forme dans laquelle ils sont conçus, nous a paru si peu régulière, les clauses qu'ils renferment si abusives, que le respect qui est dû au Siège, sensible à exiger que nous dussions encore de la vérité de ces deux Décrets.

Pour ce qui regarde d'abord le Bref qui parait avoir été publié contre les Ecrits de Monseigneur l'Evêque de S. Pons, de laquelle idée d'une condamnation prononcée par le Pape contre des Ouvrages imprimés dans le Royaume, condamnation prononcée, sans que la connaissance en ait été portée au S. Siège par la voye de l'appel, sans qu'elle ait été discutée, ni par le Roy, ni par les Evêques; cette seule idée suffirait pour exciter nos plaintes, & pour nous obliger de demander à la Cour les remèdes qu'elle a coutume d'apporter par sa prudence en de semblables occasions.

Si l'on autorisait une telle entreprise, le Pape pourroit prétendre exercer une juridiction immédiate dans toute l'étendue de l'Eglise; prétention que les saints Canons consignent parmi nous dans toute leur pureté ont perpétuellement condamnée.

Ce Bref à la vérité n'exprime point qu'il ait été rendu du propre mouvement du Pape; mais l'abus qu'il se refuse, pour être cassé sous un spécieux silence, n'en est pas moins dangereux: ce n'est point l'espèce de la chose, c'est la chose en elle-même qui forme l'abus; & le Pape ayant véritablement porté son jugement, sans qu'il en ait été requis, quoiqu'il ne l'ait point exprimé, ce jugement ne doit-il pas exciter notre ministère contre une entreprise si contraire à nos Libertés?

De cette première vue, si nous entrons dans l'examen particulier de cette Censure, nous y trouvons une condamnation prononcée contre la doctrine d'un Evêque, sans qu'il ait été entendu, sans qu'on l'ait fait même connaître que les Ouvrages soient attaqués. Il n'est il quelqu'un qui puisse ignorer ce principe reconnu chez toutes les Nations polices, fondé sur la loi même de la nature, qu'on ne peut condamner un accusé sans l'avoir entendu, ou sans l'avoir mis en état de se défendre?

Si les Juges séculiers le font une loi inviolable d'observer cette règle, combien la Religion la doit-elle rendre plus sacrée dans les Jugements Ecclesiastiques, sur tout lorsque l'accusé est un Evêque qui a droit par son caractère de détenir lui-même de la doctrine, & de l'annoncer aux Fidèles.

Qu'on ne dise point que la condamnation ne tombe pas sur la personne de l'Evêque, mais sur sa doctrine, qui doit porter avec elle ou sa défense ou sa condamnation.

Le Bref ne condamne pas seulement la doctrine en general, il condamne en particulier la doctrine de Monseigneur l'Evêque de S. Pons, qui par-là est jugé coupable d'avoir enseigné cette doctrine; & comment peut-on soutenir une telle condamnation contre un Evêque, sans qu'il ait pu être entendu dans sa défense? condamnation faite sur un exemplaire imprimé de ses Ecrits, sujet à discussion, & qui n'a point été reconnu par l'Auteur dans le Tribunal où il a été condamné?

Pour on s'agit ainsi sa doctrine, sans que la note en retombe nécessairement sur la personne? Ne peut-on pas dire même que sa personne est déjà condamnée en quelque manière par le Jugement de Pape?

En effet, ce jugement ayant condamné la doctrine, & l'ayant condamné comme la doctrine de Monseigneur l'Evêque de S. Pons, qui peut douter que la condamnation de la personne ne soit au moins implicitement renfermée dans celle de la doctrine? & supposé ce Jugement, que respect-il à faire aux Evêques de la Province de Narbonne auxquels il appartient, suivant les Canons, de juger Monseigneur l'Evêque de S. Pons?

Si ce Bref prétendu avoit lieu dans ce Royaume, & si nous pouvions jamais reconnaître la juridiction immédiate que le Pape veut exercer, les Evêques, Juges naturels de la doctrine, aussi bien que de la personne de leur College, n'auroient plus d'autres fonctions à exercer, que celle de condamner la personne de celui dont le Pape avoit condamné la doctrine.

Ce n'est point même contre quelques Propositions certaines & d'écarter.

HAC die ingressi sunt Deputati a Rege, & Dominus Guillelmus Franciscus Joly de Fleury Advocatus dicti Domini verba fecit, & dixerunt.

DOMINI MEI.

Attentio continua, quam habere debemus, ad manuteneudas Leges Regni, & puritatem sacrorum Canonum, nobis non permittit ut maneamus in silentio, habita notitia ante aliquot dies de duobus præteritis Brevibus Pontificiis datis 18. Januarii ultimi, quorum unum condemnat Librum impressum Parisiis anno 1708. super origine Regalis; alterum pronuntiat Censuram definitivam contra Mandatum & tres Literas Episcopi de S. Pons, & eodem tempore notat dispositiones Pontificis, in quibus Pontifex videtur esse per vias juris procedendi contra illum Episcopum.

Per examen quod fecimus copiarum illorum duorum Brevium, quæ in manus nostras inciderunt, forma, in qua sunt cepta, nobis visa est tam irregularis, clausulæ quas continent tam abusive, quod respectu quis debetur Sanctæ Sedi videtur exigere, ut adhuc dubitemus de veritate horum duorum Decretorum.

Quantum ad id, quod concernit Breve, quod videtur esse publicatum contra scripta Domini Episcopi de Saint-Pons, sola idea condemnationis pronuntiata a Pontifice contra Opera impressa in Regno, condemnationis pronuntiata abique hoc quod cognitio sit devoluta ad Sanctam Sedem per viam appellationis, abique hoc quod ei sit delegata a Rege vel Episcopis: hæc sola idea sufficeret ad excitandas nostras querelas, & ad nos obligandos, ut petamus a Curia remedia, quæ solet adhibere per suam prudentiam ejusmodi occasionibus.

Si tale attentatum autorizaretur, posset pretendere Pontifex exercere jurisdictionem immediatam in omni ambitu Ecclesiæ; pretensio, quam sacri Canones culditi in tota sua puritate inter nos perpetuo condemnant.

Hoc Breve in veritate non exprimit, quod sit editum proprio motu Pontificis; sed abusus, quem continet, ut sub silentio præteratur, non est minus periculosus: non est expressio rei, sed ipsa res, quæ format abusum, & cum Pontifex vere tulerit iudicium irrequisitus, quamvis id non expresse, hoc iudicium nonne debet excitare nostrum ministerium contra attentatum tam contrarium nostris Libertatibus?

Primo aspectu, si ingrediamur examen particulare illius Censuræ, ibidem invenimus condemnationem pronuntiatam contra Episcopum inauditum, in quo abique hoc quod ei sit denuntiatum, quod ejus opera invaderentur.

Potestne aliquis ignorare hoc principium cognitum apud omnes nationes politicas, fundatum in ipsa lege nature, quod non possit condemnari accusatus nisi audiatur, & facultas ei relinquatur se defendendi?

Si Judices sæculares legem inviolabilem sibi statuunt observandi hanc regulam, quanto magis Religio debet illam reddere sacram in Judiciis Ecclesiasticis, maxime quando accusatur Episcopus, qui jus habet per suum characterem decidendi de doctrina, & illam annuntiandi fidelibus.

Nec dicitur, quod condemnatio non cadat in personam Episcopi, sed super ejus doctrinam, quæ scum debet ferre vel defensionem vel condemnationem.

Breve non tantum condemnat doctrinam in genere, condemnat in particulari doctrinam Episcopi de S. Pons, qui per hoc judicatur reus, quod docuerit illam doctrinam: & quomodo potest sustineri talis condemnatio contra Episcopum inauditum in sua defensione? condemnatio facta est super exemplari impresso ejus scriptorum, causa, quæ non fuit agnita ab Auditore in tribunali, ubi fuit condemnatus.

Potestne sic ejus denigrari doctrina; abique hoc quod nota necessario recidat supra ejus personam? Nonne potest dici, quod persona sit jam condemnata aliquo modo per iudicium Pontificis?

Revera cum hoc iudicium condemnavit sicut doctrinam Domini Episcopi de S. Pons, quis potest dubitare quin condemnatio ejus personæ sit saltem implicite inclusa in condemnatione doctrinæ? & hoc iudicio supposito, quid faciendum restaret Episcopis Provincie Narbonensis, ad quos pertinet secundum Canones judicare Episcopum de S. Pons?

Si hoc præteritum Breve haberet locum in hoc Regno, & si unquam postremo recognoscere jurisdictionem immediatam, quam Papa ibidem vult exercere, Episcopi judices nati tam doctrinæ quam personæ sui Collegæ nullam amplius aliam haberent functionem, quam ut exercerent jurisdictionem condemnandi illum, cuius doctrinam Papa condemnasset.

Immo non contra aliquas propositiones certas & determinatas

tas Domini Episcopi de S. Pons hoc prætenfum Breve inveniuntur in particulari; includit in sua condemnatione quidquid continetur in scriptis illius Prælati: & quid credi potest esse condemnationem per illud Breve? Sunt-ne opiniones particulares Domini Episcopi de S. Pons, vel maxime generales super auctoritate Episcoporum, quæ tant dispersæ in suis operibus?

Si iudicium feratur ex expressiõibus particularibus hujus Brevis, & omnibus clausulis, quæ pro objecto habent dare Sanctæ Sedi auctoritatem immediatam in tota Ecclesia, cogitandum est, quod hoc Breve intenderit, condemnando id quod posset esse dignum Censura in ejus scriptis, condemnare eodem tempore quod solidi stabiliunt in favorem auctoritatis Ordinariorum.

Si hæc condemnatio in se ipsa sit vitiosa, clausulæ & expressiões, quæ ipsam constanter, non minus sunt irregulares. Nomen *Libellorum*, quod datur scriptis Episcopi & maxime Mandato, quod dirigit ad Fideles sue Diocesis, denotat satis, quod illud Breve non agnoscatur Mandatum Episcopi super materia dogmatica, sicut opus legitimum auctoritatis & jurisdictionis Episcopalis.

Hæc affectio non est nova: exempla quæ visa sunt non ita pridem per similia Mandata designata in Brevis Curie Romanæ sub expressiõibus, quæ conveniebant potius Operi cuiusdam Theologi, qui suas opiniones explicat, quam operi Episcopi, qui sumit ferat iudicium super doctrina, debent excitare omnem Curie attentionem ad obviandum sequelis periculis horum attentatorum.

Una expressio, quæ adhuc rolandi nequit in nostra consuetudine: illa est, quæ nobis iudicando primam condemnationem scriptorum Domini Episcopi de S. Pons, quæ non potest esse alia quam illa, quæ facta fuerit per viam *Indictæ*, videtur insinuar, quod illa prima condemnatio sufficeret ad obligandum omnes fideles.

Si Breve, de quo agitur, habeat characteres, qui nobis non permittunt, ut illud admittamus, etiam nobis constaret de ejus veritate, quid non dicemus contra illas condemnationes, quas Curia Romana introduxit, sed quarum nunquam agnoscimus auctoritatem, condemnationes, quæ sunt sine ulla forma, quæ invadunt læpæ opera solidissima sub prætextibus frivolis, & quæ potissimum infirmis sicut leges politicas Civitatis Romanæ, abique hoc quod possint considerari sicut decisiones regulares Jurisdictionis legitime?

Non possumus adhuc sublevere illam clausulam, per quam hoc Breve vellet suas dispositiones sublevere etiam illo, qui indigent mentione expressa & individuali, ut comprehendantur sub Censuris.

Maxima est approbata per Concilia & Pontifices, quæ concernit æqualiter interesse Regum & eorum Statuum, quod aliquæ sint personæ adeo sublimis ordinis & dignitatis, ut non possint intelligi comprehensas in prohibitionibus generalissimis, nisi nominatim exprimator.

Protestatio, quam debemus facere anno 1699. contra similes clausulam, & quam Curia autorizavit per suum Arrestum, fuit adeo publica, ut non sit opus fuisse loqui super abusu talis dispositionis, quæ submitte æqualiter Censuris & Magistratibus, quibus ordo publicus est commissus, & Episcopos indices doctrinæ, & Reges, qui tenebant invigilare politis sui Regni, & hac ratione tenebant cognoscere per seipsos qualitatem Libellorum, qui disseminantur in suis Statibus.

In eadem dispositione auctoritatis Ordinariorum adhuc violatur, & per injunctionem ipsam Episcopis, ut exequantur illam Constitutionem, & per commissionem, quæ data est respectu Diocesis de S. Pons, Episcopis vicinioribus illius Diocesis, & per reservationem, quam Pontifex sibi facit excommunicationis, quæ non poterit tolli nisi per semetipsum.

Has varias clausulas non licet aliter inspicere, quam sicut sequelas harum maximarum Doctorum Ultramontanorum, quod Papa sit Ordinarius Ordinariorum, quod sit Index immediatus interioris omnium Diocesium, quod sit Episcopus universalis omnium fidelium in toto mundo, quæ iustissime condemnantur a sancto Gregorio, & sæpe sunt reprobatæ per vestra Arresta.

Si hæc maxime auctorizarentur, Papa inrequiritur condemnans, & inconsultus pronuntians, nihil relinqueret Ordinariis nisi obedientiam cæcæ.

Episcopi, qui a Jesu Christo ipso acceperunt potestatem iudicandi de dogmatibus, non amplius habuerunt nisi ut simplices executores Mandatorum Pontificis, spoliarentur illa jurisdictione immediata, quam habent jure divino in suis Diocibus, immo privarentur potestate, quam habent in conscientia, ligandi & solvendi, pronuntiandi, vel tollendi Censuras a fidelibus incuras.

Sic ordine Hierarchico destructo, subtraherentur fideles sine ulla forma jurisdictionis suorum Episcoporum, Episcopi jurisdictioni Metropolitanis, Metropolitanis sua spoliarentur, & ejus jus devolveretur per solam auctoritatem Pontificis ad Episcopos vel Suffraganeos, immo & sæpe ad Episcopos differentis Metropolitanis.

Immo hoc prætenfum Breve non est executioni mandandum ab Episcopo solis, proponunt Ordinarii locorum Inquisitionibus; committuntur ambo cum potestate pari pro una condemnatione, quæ juxta illud Breve debet præstari executioni mandati in Regno, in quo hæc scripta fuerant publicata: quasi possemus agnoscere Tribunal, quod esset independentes ab auctoritate Ordinariorum, & cujus stabilitum animus & constantia nostrorum Patrum inopiderunt.

Illi

determinis de Monsieur l'Evêque de S. Pons, que ce prétendu Bref s'élève en particulier; il renferme dans sa condamnation tout ce qui est contenu dans les Ecrits de ce Prélat: & que peut-on croire que ce prétendu Bref a condamné? Sont-ce les opinions particulières de Monsieur l'Evêque de S. Pons, ou les maximes générales sur l'autorité des Evêques, qui sont répandues dans ses Ouvrages?

Si l'on en juge par les expressions particulières de ce Bref, & par toutes les clauses qui ont pour objet de donner au S. Siège une autorité immédiate dans toute l'Eglise, il sera naturel de penser, que ce Bref a eu en vue, en condamnant ce qui pourroit être digne de Censure dans les Ecrits, de condamner en même temps ce qu'il établit de solide en faveur de l'autorité des Ordinaires.

Si cette condamnation est vicieuse en elle-même, les clauses & les expressions qui l'accompagnent, ne sont pas moins irrégulières. Le nom de Libelles que l'on affecte de donner aux Ecrits d'un Evêque, & surtout à un Mandement qu'il adresse aux Fidéles de son Diocèse, marque assez que ce Bref ne connaît point le Mandement d'un Evêque sur une matière de doctrine comme l'ouvrage légitime de l'autorité & de la Jurisdiction Episcopale.

Cette affectation n'est pas nouvelle: les exemples que l'on a vus depuis peu de temps par de pareils Mandemens désignent dans des Brefs de la Cour de Rome, sous des expressions qui convenoient plutôt à l'ouvrage d'un Theologien qui explique ses sentimens, qu'à celui d'un Evêque qui porte son jugement sur la doctrine, doivent exciter toute l'attention de la Cour, pour prévenir les suites dangereuses de ces entrepries.

Une expression qui ne peut encore être tolérée dans notre usage, est celle qui nous indiquant une première condamnation de Ecrits de Monsieur l'Evêque de S. Pons, qui ne peut être que celle qui a été faite par la voie de l'Index, semble insinuer que cette première condamnation eût été suffisante pour obliger tous les Fidéles.

Si le Bref dont il s'agit, porte des caractères qui ne nous permettent pas de l'admettre, quand nous serions assurés de la vérité, que ne dirions-nous point contre ces autres condamnationes que la Cour de Rome a introduites, mais dont nous n'avons jamais reconnu l'autorité, condamnationes qui se vendent sans aucune forme, qui attaquent souvent les plus solides Ouvrages sur les prétextes les plus frivoles, & que nous avons au plus regardé comme des Loix de police de la Ville de Rome, sans qu'on puisse les considérer comme les décisions régulières d'une Jurisdiction légitime?

Nous ne pouvons nous dispenser de relever encore cette clause, par laquelle ce Bref voudroit assujettir à la disposition ceux mêmes qui ont besoin d'une mention expresse & individuelle, pour être compris dans les Censures.

C'est une maxime approuvée par les Conciles & par les Papes, qui regarde également l'intérêt des Rois & celui leurs Etats; qu'il y a des personnes qui tiennent leur rang ou par leurs dignités, qu'elles ne peuvent être comprises dans les défenses les plus générales, si elles n'y sont nommément exprimées.

La protestation que nous faisons obligée de faire en l'année 1696. contre une pareille clause, & que la Cour autorisa par son Arrest, s'il est public, que nous n'avons pas besoin de nous étendre sur l'abus d'une telle disposition, qui se fait également aux Censures, & les Magistrats auxquels l'ordre public est confié, & les Evêques Juges de la doctrine, & les Rois même obligés à veiller à la police de leur Royaume. & engagez, par cette raison à nous être par eux-mêmes la qualité des Livres qui se répandent dans leurs Etats.

C'est dans cette même disposition, que l'autorité des Ordinaires est encore violée, & par l'injonction faite aux Evêques d'exécuter cette Constitution, & par la commission qui est donnée par rapport au Diocèse de S. Pons, aux Evêques les plus proches de ce Diocèse, & par la réserve que le Pape se fait de l'excommunication qui ne pourra être levée que par lui-même.

On ne peut regarder ces différentes clauses, que comme une suite de ces maximes des Docteurs Ultramontains, que le Pape est l'Ordinaire des Ordinaires; qu'il est le Juge souverain & immédiat de l'intérieur de tous les Diocèses; qu'il est l'Evêque universel de tous les Fidéles: maximes qui jurent condamnées par S. Grégoire, si souvent réprouvées par vos Arrests.

Si ces maximes étoient autorisées, le Pape en condamnant sans être requis, en prononçant sans être consulté, ne laisseroit aux Ordinaires que le parti d'une obéissance aveugle.

Les Evêques qui ont reçu de Jésus Christ même le pouvoir de juger de la doctrine, ne seroient plus regardés, que comme de simples exécuteurs des Mandemens du Pape; ils seroient dépouillés de cette Jurisdiction immédiate qu'ils ont de droit divin dans leurs Diocèses, & privés même du pouvoir qu'ils ont sur les consciences, pour tier ou pour délier, pour prononcer ou pour lever les Censures que les Fidéles ont encourues.

Ainsi l'ordre Hierarchique étant détruit, les Fidéles seroient soustraits sans aucune forme à la Jurisdiction de leurs Evêques, à celle du Métropolitain; le Métropolitain seroit dépouillé de la sienne, & son droit seroit dévolu par la seule autorité du Pape à des Evêques les Suffragans, & souvent même à des Evêques d'une Métropole différente.

Ce n'est pas même par les Evêques seuls, que ce prétendu Bref doit être exécuté, on met les Ordinaires des lieux en parallèle avec les Inquisiteurs; on commet les uns & les autres avec un pouvoir égal pour une condamnation, qui suivant ce Bref, doit être principalement exécutée dans le Royaume où ces Ecrits ont été publiés; comme si nous pouvions reconnaître un Tribunal, qui seroit indépendant de l'autorité des Ordinaires, & dont le courage & la fermeté de nos Peres ont empêché l'établissement.

C'est

C'est à des Inquisiteurs & aux Ordinaires des lieux, que ce Bref commet le soin de faire brûler les Exemplaires des ces Ouvrages; lors qu'il leur seront remis entre les mains.

Mais une telle disposition ne peut être considérée, que comme une entreprise contre la Jurisdiction Royale, & par une conséquence nécessaire, contre l'autorité du Roy.

La Jurisdiction Ecclesiastique n'a jamais eu dans le Royaume le droit de faire brûler des Livres, quelques scandaleux qu'ils aient été. Nous avons appris de ceux, qui nous ont précédés dans les places, que nous occupons, & que nous ne craignons pas de nous tromper en ayant leurs sentimens, que vous avez conglés par vos Décisions, que la peine du feu consistait uniquement dans un fait qui ne peut s'exécuter que dans un territoire, qui ne peut même avoir d'effet que par le ministère de celui qui est chargé de l'exécution des peines capitales, a été réservé de tous temps aux Juges séculiers auxquels toutes les Ordonnances en ont commis le soin.

Il étoit inutile de s'arrêter long-temps sur le défaut d'adresser aux Archevêques & Evêques & sur l'abus de cette clause tant de fois condamnée, qui porte, que toutes, fortes de personnes, que ceux dont-uns qui vivoient dans les Pais les plus cloués de la Cour de Rome, seront soumis par la seule publication, qui aura été faite de ce Bref dans la Ville de Rome, à des Censures Ecclesiastiques qu'ils ont ignorées, & qu'ils ont encourues des excommunications, pour avoir été en venus des Erits dont ils ne pouvoient favoir la condamnation.

Si la Justice est blessée par une telle disposition, qui pronance des Censures contre des personnes, qui n'ont pu connaître la Loi, qui les rendoit coupables; nos libertés, ne le sont pas moins par une clause, qui détruit la nécessité du jugement & de l'acceptation des Erits, & de la publication fait en vertu de la permission du Roy, toutes conditions indispensables nécessaires pour l'acceptation des Constitutions de la Cour de Rome.

Si l'on pousse de la condamnation des Erits aux dispositions du Saint Pere, par rapport à la condamnation de la personne de Moutier l'Evêque de S. Pons, rien ne parait plus opposé aux Canons de l'Eglise, & aux Loix générales du Royaume.

Vous savez, Messieurs, la forme prescrite par les Conciles, & par l'ancien usage de l'Eglise, lors qu'elle se trouve dans la malheureuse nécessité de procéder contre un Evêque.

Qu'il soit pour les exécuter, ou pour la doctrine, les Canons ne distinguent point. Uniquement soumis à la Jurisdiction du Métropolitain & des Evêques de la Province, il ne reconnoît point d'autres Juges Ecclesiastiques; & comme la vérité & la justice se trouvent pour l'ordinaire réunis dans les suffrages de plusieurs, les Conciles n'ont pas voulu confier l'honneur & la réputation d'un Evêque, ni à un seul, ni à un petit nombre de ses Confrères; ils ont établi la nécessité d'assembler douze Evêques; s'il ne s'en rencontre pas un nombre suffisant dans la Province, on a recours aux Evêques voisins pour concourir au Jugement.

Nous voyons même, que dans les premiers siècles, ce Tribunal étoit tel quel auquel les causes criminelles des Evêques pouvoient être portées; & l'usage de l'Eglise ne reconnoît point de Tribunal supérieur.

Si dans la suite les Conciles ont établi la voie de la révision ou de l'appel au S. Siège, ce premier Tribunal composé des Evêques de la Province a toujours subsisté, & il a été confirmé par les Conciles postérieurs reconnus par toute l'Eglise.

Les Papes à la vérité voulaient interrompre cet usage, les fausses Décretales publiées dans des siècles d'ignorance éblouissent les yeux de l'Eglise même en qui il restoit encore quelque trace de l'ancienne discipline.

Il y eut cependant des Evêques en France qui osèrent soupçonner ces Décretales de fausseté, dans la temps même que la supposition avoit trompé toute l'Eglise; & ils affirmèrent leurs Erreurs dans ce jour de ténèbres & de confusion, par des exemples éclatans. Enfin, la fausseté de ces Décretales ayant été reconnue par tous les Rois, rien ne s'est plus opposé en France à l'exécution des anciens Canons sur une matière si importante.

Ce sont ces maximes, qu'une possession de plusieurs siècles, que la fermeté du Clergé, qui l'autorité souveraine du Roy, que les décisions de vos Arrêts ont consacrées si religieusement dans ce Royaume.

C'est sur ces principes que furent dressés les instructions que le Roy Charles IX. donna à son Ambassadeur auprès du Pape Pie IV. pour le tenir que quelques Evêques acceptés alors de Calvinisme, devoient être jugés, par les Evêques de leur Province.

Ces mêmes principes donnèrent lieu à l'Arrêt célèbre de l'année 1569. La Cour ne se contenta pas de renvoyer alors le Cardinal de Châtillon Evêque de Beauvais accusé d'hérésie, devant l'Archevêque de Rouen, & les autres Evêques les Juges naturels; elle voulut expliquer les motifs de son jugement, & l'on peut dire que par ces termes qu'elle a insérés dans son Arrêt, pour maintenir la liberté de l'Eglise Gallicane qui a toujours été défendue par le Roy & ses Prédecesseurs, au vu & l'çu de saints Peres Papes Rome, on peut dire que ces termes elle a laissé à la postérité un monument éternel de l'attachement inviolable qu'elle a eu dans tous les temps pour les saints Décrets, fondemens solides de nos libertés.

C'est sur ces maximes qu'en 1650. les Evêques de France appuyant les Remontrances qu'ils firent au Pape, pour défendre l'honneur & les prérogatives de leur caractère (a).

C'est

illis Inquisitoribus & Ordinariis locorum hoc Breve committitur curam combustionis exemplariorum hunc operum, cum ipsi fuerint extradita.

Sed talis dispositio non potest considerari nisi ut attentatum contra Jurisdictionem Regiam, & per consequentiam necessariam contra auctoritatem Regis.

Jurisdictione Ecclesiastica in Regno nunquam habuit jus curandi comburi libros quantumcumque scandalosos. Dicimus ab his, qui nos præcederunt in munere, quod occupamus, nec timebimus, ne sequendo eorum sententiam, quod prena combustionis confitemur in factum non possit executioni mandari nisi in quodam territorio, & quæ non potest habere effectum nisi ministerio ejus, qui habet executionem potestatem capitalem, fuit omni tempore reservata Judicibus secularibus, quibus omnes Ordinationes committeretur curam.

Inutile esset diu immorari defectui directionis ad Archi-Episcopos & Episcopos, & abusu illius clausulæ toties condemnatæ, quæ continet, quod omnis generis personæ etiam illi, qui morantur in terris diffinitis à Curia Romana subiciantur per solam publicationem factam Romæ, Censuris Ecclesiasticis, quæ ignorant, & quod incurant excommunicationes propter lesionem scripturam, quorum non poterant scire condemnationem.

Si Injustitia lædatur per talem dispositionem, quæ pronuntiat Censuras contra personas, quæ non poterunt scire Legem, quæ reddebantur rei, nostræ libertates non minus lædantur per clausulam, quæ destruit necessitatem judicii & acceptationis Episcoporum, & publicationis faciendæ ex permisso Regis, sunt omnes illæ conditiones indispensabiliter requiritæ ad receptionem Constitutionum Curie Romanæ.

Si fiat progressus à condemnatione scripturam ad dispositiones sanctissimi per respectum ad condemnationem personæ Domini Episcopi de Saint-Pons, nihil apparet magis contrarium sacris Canonibus & Legibus generalibus Regni.

Scriptis, Domini mei, formam præscriptam per Concilia & per antiquum usum Ecclesiæ, dum necessitatur procedere contra quandam Episcopum.

Si ratione morum vel doctrinæ, Canones non distinguunt. Subjicitur unice jurisdictioni Metropolitani & Episcoporum Provincie, non alios agnoscit Judices Ecclesiasticos, & cum veritas & iustitia plerumque involvantur reunire in suffragis plurium, Concilia nolentes confidere honorem & estimationem Episcopi uni soli, nec parvo numero eorum Confratrum, statuerunt necessitatem cõgregandi 12. Episcopos; & si non sint in Provincia, recurritur habetur ad Episcopos vicinos ad concurrendum judicio.

Immo videmus, quod in primis sæculis hoc Tribunal esset illud unicum, ad quod causæ criminales Episcoporum possent deferri; disciplina Ecclesiastica non agnoscebat Tribunal superius.

Si post Concilia (b) statuerint viam revisionis vel appellantis ad Sanctam Sedem, hoc primum Tribunal compositum ex Episcopis Provincie semper subsistit, & confirmatum fuit per posteriora Concilia recognita per totam Ecclesiam.

Pontifices quidem voluerunt interrompere hunc usum; falsæ Decretales publicatæ in sæculis ignorantie offuscant oculos etiam illorum, in quibus restabat aliquod vestigium antiquæ discipline.

Puerunt interea Episcopi Gallie, qui ausi sunt in suspitionem adducere fatalitatis hæ Decretales, eodem tempore quo eam oppositio deceperat totam Ecclesiam, & firmavit sua Privilegia illi diebus tenebrarum & confusionis per illustra exempla tandem fides illarum Decretalium agnita ab omnibus sapientibus, nihil amplius sepossuit in Gallia executioni antiquorum Canonum super materia tanti momenti.

Hæc sunt maxime, quas possessio plurimorum sæculorum, constantia Clericatus, auctoritas supremæ Regis, decisio vestrorum Arrestorum tam religiose conservant in hoc Regno.

Hæc fuerunt principia, quæ fuerunt erecta, instructiones, quas Carolus IX. dedit suo Legato apud Pium IV. ad sustinendum, quod aliqui Episcopi tum temporis acculati Calvinismi deberent judicari per Episcopos suæ Provincie.

Hæc eadem principia dederunt occasionem Arrelo celebri de anno 1569. Curia non acquievit tum temporis remittendo Cardinalem de Châtillon Episcopum de Beauvais accusatum hæresis, coram Archi-Episcopo Rhemeni, & aliis Episcopis eius iudicibus naturalibus, voluit explicare motiva sui iudicii; & potest dici quod per illos terminos insertos suo Arrelo, ad mantinendam libertatem Ecclesiæ Gallicanæ, quæ semper fuit defensa a Rege, & ejus prædecessoribus cum visum & lectum sanctissimum Patrium Pontificum Romanorum, reliquit posteritati monumentum æternum inviolabilis adhesionis, quam semper habuit pro sacris Decretis, fundamenta solida nostrarum libertatum.

Super hæc maximas 1650. Episcopi Gallie stabilierunt Remonstrationes, quæ fecerunt Pontifici, ad defendendum honorem & prærogativas sui characteris.

Hic

(a) Agitur potissimum de Concilio Sardien. Consule Scholla in ejus Canonem III. Tom. VIII. hujus præsentis Editionis.

(b) Non abs re erit eo loci subijcere harum monitionum relatum a D. De Heugne in suo Opere, quod hunc præfert titulum: Lex Loix Ecclesiæ de France, pag. 10. col. 1. edit. 1743.

Le 8. Octobre 1652. le Pape Urbain VIII. donna un Bref adreſſé aux Archevêques d'Arles & de Tours, & aux Evêques de Saint-Malo, pour faire

le procès à quelques uns de leurs confrères accusés du crime de lèse Majesté.

Les Evêques d'Alby, de Nîmes, & de Leon, furent dépossés. Louis XIII. en ordonnant l'exécution de ce Bref avoit aussi donné ses Lettres Patentes,

son préjudice de libertés, franchises & immunités de l'Eglise Gallicane. Ce

* Van-Elpen Tom. IX.

pendant la Clergé de France assemblée en 1650. craignit que ce exemple fut d'une dangereuse conséquence. Pour en prévenir les suites, il écrivit au Pape une Lettre très-faillante, pour lui faire connaître qu'en France les Conciles provinciaux avoient coutume de juger les Evêques accusés, sans l'appel au Saint Siège, conformément au Concile de Sardique; il fit voir qu'on l'a toujours pratiqué pour les affaires de Salazarus, de Preteriti, d'Ebion, & de plusieurs autres; & il supplia le Pape de ne point accorder de communion à celle de 1650. Le Clergé n'en eut même en vue que la Lettre écrite au Pape; & il écrivit à tous les Evêques du Royaume, pour les prier de ne plus accepter ces lettres de communion.

Hic tandem est unus ex præcipuis articulis, qui excitavit nostras querelas ad impediendum receptionem ultimi Concilii.

Hæc sunt interim solida principia, quæ violantur per hoc pretenſum Breve, per quod Paps declarat, quod intelligit procedere contra personam Domini Episcopi de S. Pons.

Non potest justificari hæc declaratio terminis ejusdem Brevis, qui habent, quod processus debeat fieri per vias juris, & secundum Constitutiones Canonicas, prout juris fuerit juxta Canonicas sanctiones.

Nam quænam sunt illæ Constitutiones Canonicæ? Suntne antiqui Canonas, vel dispositio ultimi Concilii? Hoc unicum dubium nonne sufficeret ad reddendam hanc Constitutionem periculofam?

Sed aliunde præsumitur quod Pontifex voluerit se submittere usui stabilis per antiquos Canones, quos præterit esse abolitos per decisionem ultimi Concilii, & termini præteriti Brevis nonne dissipant omnia dubia, quæ formari desuper possent? Si illud Breve verum est, non est juxta prima Concilia, quod Pontifex velit agi contra Dominum Episcopum de S. Pons, sed est juxta dispositionem ultimi Concilii, cum sit ille, qui vult procedere; quod hoc sit vigore potestatis, quam dicit se habere jure divino; quod sit ad adimplendum suum munus pastoralis: sunt proprii termini, quibus utitur, contra auctorem libellorum eorumdem, pro tradita nobis divinitus potestate, procedere intendimus.

Quomodo post hæc poterimus dissimulare abusus, qui reputantur in illo Brevi? Nonne esset proderet ministerium nobis commissum, involvere silentio justas querelas, quod posset autorizare Curiam Romanam ad nova attentata?

Non debemus timere, ne Novatores insipienti Atreſtum, quod intervenient ad impediendas consequentias periculofas illius Brevis, sicut approbationem tacitam Scriptorum Domini Episcopi de S. Pons, & sicut titulum ad se subtrahendum obedientiæ, quam debet Constitutionibus receptis in Regno super Janesimo.

Curia involtabilitate addita decisionibus Ecclesiæ, dum vestitæ sunt omnibus formalitatibus necessariis ad dandam illis auctoritatem in Regno, nunquam devitabit ab illis principiis; & quaecumque judicium ferat condemnationem tam irregularem, non permittet, ut aspiat hoc judicium, nec ut consilium doctrinale, nec ut absolutio personæ Domini Episcopi de S. Pons.

Sed si doctrina est reprehensibilis, si sit procedendum contra ipsum, observetur forma præscripta a Canonibus, examinent Episcopi Provincie ejus scripta, designent propositiones dignas censura, pronuntient modo procedendi legitimo, satisfiat justitiæ, & nostræ Libertates conservabuntur.

Interim ad impediendum ne fiat abusus super vestra decisione, & ad capiendas præcautiones solidissimas in negotio tanti momenti, proponemus Curie, ut adjunctæ suo Arresto, quod hoc fiat sine approbatione scriptorum Domini Episcopi de S. Pons: hæc causa superabundans obviat omnibus inconvenientiis, quæ possent timeri.

Post examen illius primi Brevis, si videamus illud, quod condemnat Tractatum Regalis, invenimus quod non minus attentionis mereatur.

Non præterimus quidem adoptare omnes conjecturas adductas per Auctorem super origine Regalis; si nobis esset ferendum judicium super illo libro, plures sunt ex illis conjecturis, quas ipsum interesse Regalis nos cogere negare: sed munus nostri ministerii interim nos cogit inveniri in Consilium nem, quæ demandando hoc opus, indiretè invaderet jus emens Coronæ; & sustinere non causam novi defensoris Regalis, sed causam ipsius Regalis.

Non immemorabimur deducendis omnibus clausulis, quarum abusus in Brevi notavimus, quod respicit Dominum Episcopum de S. Pons, & qui adhuc in hoc inveniuntur: hoc judicium latum per Pontificem proprio motu, contra librum impressum in Regno cum permissione Regis; quod pronuntiat excommunicationes contra illos, qui specialiter debent designari, quod vult ut illæ excommunicationes nos possint tolli per Pontificem, quod committit Episcopos & Inquirentes pro executione illius Decreti, ad comburenda exemplaria illius libri; quod tandem continet, quod omnes ecclesiæ sit obligata publicatio factæ Romæ; hæc omnes circumstantiæ sufficerent ad rejiciendum Constitutionem tam contrariam Libertatibus.

Sed si examinentur particulares clausulæ, quas continet, est judicium Sanctæ Sedis super materia pure temporali, super iure annexo Coronæ nostrorum Regum, in quam nulla potestas secularis vel Ecclesiastica quid potest; hoc judicium quod nullam partem libri videtur eximere a Censura, condemnaret ergo & Regale in se ipso, quod Consilia & Pontifices toties agnoverunt, & universalitatem illius juris, quod

Appendix Monumentorum

C'est enfin un des principaux articles, qui a excité nos plaintes pour empêcher la réception du dernier Concile (a).

Ce sont cependant ces principes solides qui sont violés par ce prétendu Bref, par lequel le Pape déclare qu'il entend procéder contre la personne de Monsieur l'Evêque de S. Pons.

L'on ne peut justifier cette déclaration par les termes de ce même Bref, qui portent que le procès sera fait par les voyes de droit; & suivans les Constitutions Canoniques, prout juris fuerit, juxta Canonicas sanctiones.

Car quelles sont ces Constitutions Canoniques? Sont-ce les anciens Canons, ou la disposition du dernier Concile? Ce seul doute ne suffirait-il pas pour rendre cette Constitution dangereuse?

Mais d'ailleurs prouvera-t-on que le Pape ait voulu se soumettre à l'usage établi par d'anciens Canons, qu'il prétend être aboli par la décision du dernier Concile; & les termes même du prétendu Bref ne dissipent-ils pas tous les doutes qu'on pourroit former à cet égard? Si ce Bref est véritable, ce n'est point suivant les premiers Canons que le Pape veut qu'on agisse contre Monsieur l'Evêque de S. Pons, c'est suivant la disposition du dernier Concile, puisque c'est lui-même qui veut procéder; que c'est en vertu du pouvoir qu'il dit avoir de droit divin; que c'est pour remplir son devoir Pastoral: ce sont les propres termes dans lesquels il se sert, contra auctorem libellorum eorumdem, pro tradita nostra divinitus potestate, procedere intendimus.

Comment pourrions-nous après cela dissimuler les abus qui se rencontrent dans ce Bref? On ne seroit-ce pas trahir le ministère qui nous est confié, que de réformer nos justes plaintes dans un silence qui pourroit autoriser la Cour de Rome à de nouvelles entreprises?

Nous ne devons point craindre que les Novateurs regardant l'Arrest qui interviendra pour empêcher les conséquences dangereuses de ce Bref, comme une approbation tacite des Ecrits de Monsieur l'Evêque de Saint-Pons, & comme un titre pour s'affranchir de l'obéissance qu'ils doivent aux Constitutions reçues dans le Royaume sur le sujet du Janſénisme.

La Cour inviolablement attachée aux décisions de l'Eglise, lors qu'elles sont revêtues de toutes les formalitez nécessaires pour leur donner l'autorité dans le Royaume, ne s'écartera jamais de ces principes; & quelques jugemens, qu'elle porte sur une condamnation si peu régulière, elle ne permettra point qu'on puisse regarder ce jugement, ni comme un aveu de la doctrine, ni comme une absolue de la personne de Monsieur l'Evêque de S. Pons.

Mais si la doctrine est reprehensible, s'il faut procéder contre lui, qu'on observe la forme prescrite par les Canons; que les Evêques de sa Province examinent ses Ecrits; qu'ils designent les Propositions dignes de censure; qu'ils prononcent sur une procédure legitime, la Justice sera satisfaite, & nos Libertez seront conservées.

Pour empêcher cependant qu'on ne puisse abuser de votre décision, & pour prendre les précautions les plus solides dans une occasion si importante, nous proposons à la Cour d'adresser à son Arrest, & qu'il est sans approbation des Ecrits de Monsieur l'Evêque de S. Pons: cette clause surabondante prévientra tous les inconveniens qu'on auroit lieu d'apprehender.

Après l'examen de ce premier Bref, si nous partons nos vûes sur celui qui condamne le Traité de la Régale, nous trouverons qu'il ne mérite pas moins d'attention.

Nous ne prétendons pas à la vérité adopter toutes les conjectures hasardées par l'Auteur sur l'origine de la Régale; s'il falloit porter notre jugement sur ce Livre, il y a plusieurs de ces conjectures, que l'intérêt même de la Régale nous seroit de desavouer; mais la peur de notre Ministère nous oblige cependant de nous élever contre une Constitution, qui en condamnant cet Ouvrage, donneroit atteinte indirectement à un droit éminent de la Couronne, & de soutenir non la cause du nouveau défendeur de la Régale, mais la cause de la Régale même.

Nous ne nous arrêtons point à relever toutes les clauses dont nous venons de marquer les abus dans le Bref qui regarde Monsieur l'Evêque de S. Pons, & qui se rencontrent encore dans celui-ci: ce jugement donné par le Pape de son propre mouvement, contre un Livre imprimé dans le Royaume, & imprimé avec la permission du Roi; qui prononce excommunications contre ceux-mêmes qui ont besoin d'être spécialement désignés; qui veut que ces excommunications ne puissent être levées que par le Pape; qui comme les Evêques & les Inquisiteurs pour l'exécution de ce Decret, pour faire brûler les Exemplaires de ce Livre; qui porte enfin que la publication faite à Rome engagera tous les Fidéles; toutes ces circonstances seroient suffisantes pour rejeter une Constitution si contraire à nos Libertez.

Mais si l'on veut examiner les clauses particulières qu'elle renferme, c'est un jugement du S. Siège sur une matière purement temporelle, sur un droit attaché à la Couronne de nos Rois, sur laquelle nulle Puissance Ecclesiastique ou Seculière n'a de pouvoir. Ce jugement, qui semble ne laisser aucune partie du Livre exemptée de censure, condamneroit donc & la Régale en elle-même, & que les Conciles & les Papes ont si souvent reconnu, & l'

(a) Lettre de Concilio Tridentino.

univerſité de ce droit que la Cour a maintenu par ſes Déciſions, que la Roy a confirmée par ſes Lettres, que l'Egliſe de France a miſe pour ainſi dire au nombre de ſes Canons. Si les derniers Edits ont formé quelque changement à ce droit, ils n'ont eu pour objet que de le diminuer, loin de luy donner plus d'étendue.

Le Roy ayant bien voulu ſe priver d'une partie même de ſes Droits en faveur de l'Egliſe, cette marque qu'il luy a donné de ſa protection, ne ſembloit pas devoir exciter les plaintes de la Cour de Rome; c'eſt cependant contre ces Droits, c'eſt contre l'univerſité de la Régale, que la moderation du Roy a fermé dans des bornes ſi légitimes, que ce Bref ſemble plus ſerrement ſ'elever.

Ce ſont ces principes que les Docteurs qui ont été conſultez par le Pape, déclarent non ſeulement faux, injurieux aux Immunités Eccléſiaſtiques, contraire aux Conſtitutions Canoniques, mais impies, téméraires, pleins d'erreurs, hérétiques même; & c'eſt ſur des qualifications ſi odieufes, adoptées en quelque manière par le Pape, qu'il ſemble appuyer ſa Cenſure.

Ce grand nombre d'abus, qui ſembleroient devoir animer le zèle que nous avons pour le maintien de nos Libertés, ſi la vérité de ces Breſſes étoit certaine, nous porte au contraire à douter qu'ils ſoient émanés du S. Siege.

Nous croyons devoir plutôt les conſiderer comme l'ouvrage de quelques eſprits inquiets & ennemis de la paix, qui voudroient troubler cette heureuſe tranquillité qui regne pour le bien commun de la Religion entre le Sacerdote & l'Empire.

Nous nous arrêtons volontiers à cette préſomption favorable, juſqu'à ce qu'une connoiſſance certaine de la vérité de ces Breſſes nous impoſe la néceſſité d'en interjetter appel comme d'abus; mais comme il ſeroit toujours dangereux qu'on les répandit dans le public, nous ne pouvons prendre trop de précautions pour en arrêter promptement le cours.

C'eſt dans cette vue que nous croyons devoir demander à la Cour un Arreſt qui ordonne la ſuppreſſion des copies de ſes Ecrits, ſoit manſcrits ou imprimés; qui permette d'informer contre ceux qui ont été les publier, & qui retire en même temps les déſenſes ordinaires en ces rencontres, pour empêcher la publication d'aucunes Bulles ou Breſſes de la Cour de Rome, ſans Lettres Patentes vérifiées en la Cour; qui ordonne enfin que l'Arreſt ſoit lu, publié & affiché en la manière accoutumée.

Nous vous propoſons cependant d'ajouter à votre Arreſt, que c'eſt ſans approbation des Ecrits de Monſieurs l'Evêques de S. Pons.

Nous croyons devoir vous demander la même diſpoſition par rapport au Traité de l'origine de la Régale.

C'eſt l'objet des Concluſions que nous avons priſes par écrit, & que nous laifſons à la Cour, avec des copies de deux prétendus Breſſes dont il ſ'agit.

Et après avoir laiſſé ſur le Bureau les Concluſions par écrit du Procureur General du Roy, avec ledits deux Breſſes, ils ſont retirés.

LA COUR a ordonné & ordonne, que pardevant M. Jean le Nain Conſeiller, qu'Elle a commis, il ſera informé contre ceux qui ont vendus, ou autrement deſtruits des Copies manſcrits ou imprimés d'écrits en forme de Breſſes. Fait déſenſes à toutes perſonnes de les imprimer, débiter ou diſtribuer, même de les retenir. Evoquant à tous ceux qui en ont des Exemplaires, de les rapporter au Greſſe de la Cour, pour y être ſupprimés, & tout ſans approbation d'écrits Mandemens & Ecrits dudit Evêque de S. Pons, & du Traité de l'origine de la Régale compoſé par ledit Audoul. Ordonne que les Arreſts & Reglemens de la Cour ſeront exécutés, ſelon leur forme & teneur; & ſe faiſant, ſait être exécutés inhibitions & déſenſes à tous Imprimeurs, Marchands Libraires & autres, d'imprimer, vendre ou débiter aucunes Bulles ou Breſſes de Cour de Rome, ſans Lettres Patentes du Roy, pour en ordonner la publication, regiſtrées en la Cour, à peine de trois milles livres d'amende, même de punition corporelle ſ'il y échet. Et ſera le préſent Arreſt lu, publié & affiché par-tout où beſoin ſera. Fait en Parlement le premier jour d'Avril mil ſept cents dix.

Signé, DONGOIS.

Signatum, DONGOIS.

NN.

LITTERÆ REGIÆ

De 16. Martii 1501.

AD CONSILIUM FLANDRIÆ, quibus reuocat Litteras Placitis datas ſuper Libellis Indulgentiarum aliunde allets ſeu inferendis.

DE PAR L'ARCHIDUC D'AUSTRICHE, DUC DE BOURGOGNE, COMTE DE FLANDRES, &c.

EX PARTE ARCHIDUCIS AUSTRIÆ, DUCIS BURGUNDIÆ, COMITIS FLANDRIÆ, &c.

A Nos amez & feux les Présidents & Gens de notre Chambre & Conſeil en Flandres, ſains & diligents. Pour certaines cauſes & conſiderations à ce Nous mouuant, Nous voulons & vous mandons par ces Préſentes, qu'incoutenant & à diligence, vous faires faire inhibition & déſenſe de par Nous, par ces public, Van-Eſpen Tom. IX.

Dilectis fidelibus Présidenti, & hominibus noſtræ Camere Conſilii Flandriæ, ſalus & dilectio. Certis de cauſis & conſiderationibus ad hoc Nos mouentibus volumus & mandamus vobis per has préſentes, ut cito & citiſſime curetis fieri inhibitionem ex parte noſtra per proclama publicum

eum per omnia loca nostrae Patriæ & Comitatus Flandriæ ubi maris est facere Proclamata & Publicationes, ut nullus qualicumque sit in posterum tentet ferre vel concionari ulla Indulgentias, que venerunt vel allate sunt, aut veniant aut afferantur ex nostris Patris sub pretextu Bullarum, Litterarum Placiti, quas possint a nobis obtinuisse ullo alio modo, omnes has Litteras Confensus aut Placiti, disquisque Indulgentias suspendimus per has presentes, donec a Nobis aliter fuerit ordinatum: Nam sic nobis Placet, & hoc faciendi damus vobis potestatem, auctoritatem, & Mandatum speciale, Datum in nostra Civitate Mechliniensis 16. Martii anno 1503. (Inferius erat scriptum) Par Monseigneur l'Archiduc, Comte Nassovie Lieutenant Generalis, Vobis & aliis de Consilio presentibus (subsignatum) RANNETORI.

par tous les lieux de notre Pays, & Comté de Flandres, où l'on est accoustumé faire Cris & Publications, que nul qui soit ne s'avance dorénavant deporter ou prêcher aucunes Quêtes, ni aussi aucuns Pardons ou Indulgentes venus ou apportez, ou qui viendront & seront apportes de hors nos Pays de par-dega, sous ombre de Bullas, Lattres de Congé ou Placet, qu'il en peuvons avoir obtenues de Nous, ni autrement, en quelque maniere que ce soit; toutes lesquelles nos Lettres de consentement & de Placet, lesdites Quêtes, Pardons ou Indulgentes, nous avons suspendues & suspendons par cesdites Presentes; le tous, jusques à ce que par Nous en soit autrement ordonné: Car ainsi nous plaist, & de ce faire vous donnons pouvoir, autorité & commandement special. Donné en notre Ville de Malines, le 16. jour de Mars l'an 1503. (Etoit écrit plus bas) Par Monseigneur l'Archiduc, Monfr. le Comte de Nassaus Lieutenant General, vous & autres du Conseil present (souligné) RANNETORI.

OO,

LITTERÆ REGIÆ

De penultima Decembris 1503.

AD CONCILIUM FLANDRIÆ, quibus eidem injungitur, ne permittat affixionem Indulgentiarum seu remissionem, nisi prius apparuerit de obtinens Litteris Placiti.

EX PARTE ARCHIDIUCIS.

Nostris dilectis & fidelibus Præsidenti & Viris nostræ Cameræ Consilii in Flandria, salutis & dilectio. Ex parte nostri Procuratoris Generalis Nobis expositum, quod fuerit certioratus, quod ante aliquot dies, aliqui dicentes se Procuratores vel Commissi Ecclesiæ Beatæ Mariæ Rhemensis, attentante affigere ad valvas aliquarum Ecclesiarum in nostra Civitate Gandavensi quædam scripta in charta facientia mentionem Indulgentiarum, quas dicunt antehac esse datas dictæ Ecclesiæ Rhemensis per sanctos Patres Pontifices Romanos, & apparet, quod velint adhuc alibi affigere, non obtenta nostra licentia, in magnam irreverentiam nostræ Superioritatis, quod non debet tolerari.

Quare cupientes huic rei obviare, vobis mandamus & expresse injungimus, ut non patiamini, nec permittatis fieri tales affixiones, immo factas prohibere per totam nostram dictam Patriam Flandriæ, arrestando vel curando arrestandi eos, qui fecerunt, & qui tentabunt tales facere affixiones, donec debite offenderint se deluper obtinuisse Placitum: nam sic Nobis placet, & hoc faciendi vobis damus facultatem, Datum in hac Urbis Mechliniensis penultima Decembris anno 1503. Par Monseigneur l'Archiduc ad relationem Consilii, (Signatum) DE HONDEGOUTRE.

DE PAR L'ARCHIDUC.

A Nos amez & feaux les Præsident & Gent de notre Chambre du Conseil en Flandres, salut & dilection. De la part de notre Procureur General, nous a été remontré, qu'il a été averti, que puis brefs jours, aucuns euz disant Procureurs ou Commis de l'Eglise de Nôtre Dame de Reims, se sont avancez d'affixer de vant les Portes d'aucunes Eglises en notre Ville de Gand certains Ecrits en papier faisant mention d'aucuns Pardons & Indulgentes, qu'ils disent par cy-devant avoir été données à ladite Eglise de Reims par les saints Peres Papes de Rome, & si estz apparsent qu'ils en voudront encore affixer ailleurs, sans de ce avoir obtenu notre congé & licence, en grande irreverence de notre Hautesse, qui ne se doit souffrir ni tolerer.

Pourquoy Nous desiderans à ce obvier, vous mandons & expressement enjoignons par ces Presentes, que vous ne souffriez: ni permettiez faire lesdites affixions, ains les faites prohiber & defendre par tout nôtres Pays des Flandres, en mettant ou faisant mettre en arrest ceux qui ont fait, ou le voudroient efficer faire icelles affixions, tant & jusques à ce qu'ils aient obtenu fait apparoir d'avoir sur ce obtenu notre congé & Lettres de Placet: Car ainsi nous plaist-il; & de ce faire nous vous donnons pouvoir. Donné en notre Ville de Malines le penultieme jour de Septembre, l'an 1503. (Plus bas) Par Monseigneur l'Archiduc, à la relation du Conseil. (Signé) DE HONDEGOUTRE.

PP.

PRAGMATICA SANCTIO

PHILIPPI II. de anno 1574. qua declaratur nullas Bullas, Provisiones, Expeditiones, aut Sententias Romanas Legatorum aut Nuntiorum Apostolicorum sine Placito Regio hic posse executionem habere.

PHILIPPUS DEI GRATIA REX HISPANIÆ, &c.

Desiderantes quod negotia Ecclesiastica manuteneantur & regulentur secundum antiquas Constitutiones, Canones, & Concilia Sanctæ Ecclesiæ ad honorem Dei, & salutem animarum; per consilium, & deliberationem præcipuorum nostrorum Consiliariorum, Supremorum & Provincialium ordinavimus, statuimus, & declaravimus in forma Edicti perpetui, sicut ordinavimus &c. ut nullæ Bullæ, Provisiones, sive aliæ expeditiones aut impetrationes Romanæ vel Legatorum aut Nuntiorum Apostolicorum, vel revocationes ulla Gratia, Indulti, Privilegii, tum Generalis tum Particularis, aut ulla sententia, aut Executoriales redditæ vel decretæ extra nostram Provinciam tendentes, directæ vel indirectæ in præjudicium hujus Reipublicæ vel cuiusdam tertii particularis possint admitti, sortiri effectum in judicio vel extra, vel executioni mandari in his nostris Patriis, nisi prius dictæ Litteræ, Bullæ, Sententiæ, vel aliæ impetrationes fuerint inspectæ, visitatæ, & examinatæ per Nos in nostro Consilio Privato, vel nostro Consilio Brabantie, & impetrantes obtulerint nostras Litteras patentes Placiti ad hoc pertinentes, sub pena perendi effectum dictarum Bullarum & Provisionum, & exili ex hac Patria, ac correctionis ad exemplum aliorum.

PHILIPPE PAR LA GRACE DE DIEU ROY D'ESPAGNE &c.

Desirans que les affaires Ecclesiastiques soient conduits, maintenus & réglés, selon les anciennes Constitutions, Canons & Conciles de la sainte Eglise, à l'honneur de Dieu & salut de nos ames; avons par avis & deliberation de nos principaux Conseillers, Souverains & Provinciaux de par-dega, ordonné, statué & déclaré par forme d'Edit perpétuel, comme ordonnons, &c. que nulles Bullas, Provisiones, ni autres Dépêches ou Impetrations des Legats ou Nuncios Apostoliques, ou revocations d'aucunes graces, Indults, Privilegiers, tant généraux que particuliers, ni aussi aucune Sentence, ou Executoriales rendus & decretés hors nosdits Pays de par-dega, tendant directement, ou indirectement au préjudice de cette Republique, ou d'aucun tiers particuliers, se puisse admettre, sortir effet en Jugement ou dehors, ni être mis en execution en iceux nos Pays de par de ga, n'est que préalablement lesdites Lettres, Bullas, Sentence, & autres Impetrations, ayent été vûes & visitées, & examinées par nous en notre Conseil Privé, ou en notre Conseil de Brabant, & que les Impetrans ayent obtenu nos Lettres patentes de Placet à cet effet, sur peine de perdre l'effet desdites Bullas & Provisiones, & d'être bannis de nos Pays, & corrigés à l'exemple des autres.

AP.

APPROBATIO CENSORIS REGII.

VINCIT in amore virtus, & in virtute plus omnibus una creata veritas, quæ potentissima, cum semper vincat, nec hic succumbere potest. Nam quantum quis ad veritatem accedit, vel ab ea recedit, tantum ad Deum accedit, vel ab eo recedit; quia veritatem nulla vis decipere, nulla fraus decipere, nulla perturbatio de gradu deturbare potest. Meretur nomen & virtus Auctoris, ut delibemus potius, quam enarremus, quo studio & qua propensâ investigatione pro Imperatore & Rege nostro agat ille Auctor in *Tractatu de Promulgatione Legum Ecclesiasticarum, ac speciatim Bullarum & Rescriptorum Curie Romanæ, ubi de Placito Regio, quod ante earum Publicationem & executionem in Provinciis requiritur* &c. Hic Liber est, qui super muros Jerusalem constitutus custos, non multis verbis pauca comprehendit, sed paucis aurea pro sceptri Fulcimine, ut scilicet non tam otiosorum auri- bus placeat, quam ut ægrotorum mentibus prosit. Prælo indiget, ut illæsa maneat Majestas Belgica contra Exolos momorum aculeos, qui plus taciturnitate vincent, quam garrulitate perdent, præcipue dum Auctor, ut Patriæ vindex, & ut Belgici Juris Sacerdos, pro indigena immortalitatis securitate associatâ possidet encomia, intonando verba Origenis Homil. super Jerem. cap. 12. hæc ante me alii exposuerunt, & quia non improbo interpretationem eorum consentiens eandem profero, non quasi ipse repererim, sed reperta jam repetens, ut mihi pariter vobisque conducatur, si tamen quæ dicenda sunt, intentus animus excipiat: ita ut non indigeat Auctor Synedri Censura Regia, qui pro publico tam pretiosa suggerit charismata, Datum Bruxellis 23. Septembris 1712.

P. J. DE FIERLANT
Supremi Brabanticæ Consilii Senator, &
Censorum Censor Regius.

AD LECTOREM.

EN, benevole Lector, Editionem novissimam, eamque auctiorem Operum Clarissimi Espenii & prælo profectam, qua jam affecta moneor ab Amico Theologo, hæc opera quamvis utilia plurima continent, quæ vix alibi congesta reperias, nonnulla tamen iis impergi, quæ doctrinam non sanam, & partis Pontifici Ecclesiæque pridem infensæ studium redoneant. Quare ejusdem Theologi hortatu, Eminentissimi Cardinalis de Bissy, Meldensis in Gallia Episcopi de Auctore nostro judicium in cautionem præfigendum censui, ut venenum sine antidoto non propinetur.

EXTRAIT DE L'INSTRUCTION PASTORALE de Son Eminence Monseigneur le Card. de Bissy
Evêque de Meaux, &c, imprimée à Paris l'an 1722. pag. 292.

OBJECTION.

LEs Décrets (dit le Savant Van-Espen dans son Traité de la Promulgation des Loix Ecclesiastiques, part. 5. cap. 1. §. 1.) „qui ne définissent aucun Dogme de foi & qui „condemnent seulement certains Livres, ou qui „defendent de se servir de certaines expressions, ne sont pas proprement des Décrets Dogmatiques, qui ne puissent être chan- „gés, mais il faut les considérer comme des réglemens de Dis- „cipline.

R E S P O N S E.

Antendre ici Van-Espen, qui ne le prendroit pour quelque ancien Théologien du premier Ordre, dont le sentiment fit dans l'Eglise une autorité respectable? Cependant ce n'est qu'un Jurisconsulte peu instruit des Principes de la sainte Doctrine, que tout le Monde sçait avoir été fort attaché au parti, qui trouble aujourd'hui l'Eglise. Le livre même, qu'on nous oppose n'a été imprimé, qu'en 1712. dans la vue d'informer d'avance la Bulle Unigenitus, à la quelle l'Auteur sçavoit, qu'on enverrait à Rome. On va voir par quelques uns de ses principes, de quel poids doit être son témoignage dans l'affaire présente.

O B J E C T I O.

OBJECERANT Eminentissimo Viro Janseniano locum Espenii & Tractatu de Promulgatione Legum Ecclesiasticarum, part. 5. cap. 1. §. 1. ubi ait: „Decreta quæ- „dam . . . quia nullam fidei dogmâ, tamquam a „Deo revelatum proponunt aut definiunt, proprie dici non „possunt decreta dogmatica seu decreta fidei nulli mutationi „aut variationi obnoxia, sed inter decreta disciplinæ refe- „renda sunt, quæ pro temporum, locorum, ac personarum „conditione ad conservandam fidei integritatem, & purita- „tem possint esse convenientia vel non convenientia, atque „ita tamquam decreta disciplinæ mutationi obnoxia.

Respondet Eminentissimus Cardinalis, Institutionis Pastoralis An. 1722. editæ pag. 292. in hæc verba, quæ ex Gallico latine reddita subjicimus.

Quis audiens Espenium hic laudari non protinus eum pro quopiam primæ classis antiquo Theologo acciperet, cujus sententia venerabilem habeat in Ecclesia auctoritatem? Et tamen Espenius ille non est nisi Juris peritus, principiorum sanæ doctrinæ parum gnarus, quem factioni Ecclesiam hodie turbanti mordicus adhæsisse nemo ignorat. Liber adeo ipse, qui nobis hic obijcitur anno primum 1712. in lucem prodit, eo utique consilio ut Constitutionem Unigenitus, quam tum Romanæ cudi sciebat Auctor, in antecessum infunderet. E quibusdam hujus Tractatus principiis fas erit cernere, cujus ponderis debeat esse ipsius in re præsentis Testimonium.

In hoc Tractatu, lucubrationum e Novaturienſium officina prodeuntium character ſtatim dignoſcitur, e ſtudio palpabili, invidiam conſtandi ſummo Pontifici, ejuſque auctoritatem in contemptum adducendi. Loquens de modo, quo librorum examen, & cenſura Romæ peragitur *part. 4. cap. 1. §. 1.* aſſerit, ſere ſemper abſente, & inſcio Pontifice illam peragi, & rarius Cardinalem aliquem examinis in partem venire, decerni omnia ex relatione Regularium aliquot, vel Imperitorum, vel opinioſorum ſue Scholz præventorum, vel quorum animus præventus fit contra libros, qui potentiores nanciſcantur ad veritatem. Alibi (§. 3. *iſdem cap.*), Queſnelli librum taverſarios, citæ deſignat exculatque, dum aſſerit contingere ſubinde poſſe, ut liber aliquis in certa provincia aut Dioceſi a Paſtoribus, & animarum directoribus tanquam pius, & inſtructioni populi conveniens fuerit commendatus, & viciliſim a populo avidè receptus, & ſine offenſione lectus, vel etiam a viris ſpectatæ doctriinæ, & magnæ apud populum auctoritatis probatus... & ut libri illius prohibitio in tali loco non conveniſſet, etiamſi liber illi revera quidem obſcurior quidam contineret expreſſiones aut etiam leviores aliquos errores, ita ut ex ejus leſione aliquod erroris periculum imminere poſſet... Sed ſi periculum ex hujusmodi obſcurioribus expreſſionibus aut levioribus populo imminens conſeratur cum ſcandalo, quod ob particulares circumſtantias concurrentes ex ejus libri prohibitione in tali loco imminet, fieri poſſe ut periculum ex leſione illius libri imminens nullatenus æquiparari queat ſcandalo ex prohibitione ejusdem orituro... facile enim contingeret, ut ob libri hujusmodi prohibitionem populus de Paſtorum, qui librum illum commendaverunt, ſinceritate vacillare inciperet, atque ſuſpecta habere, quæ de articulis fidei aut morum præceptis a Paſtoribus audivit.

Sed in quinta demum parte animi ſui ſenſu aperte prodit, dum principia proſert, quæ profeſſionis fidei unitatem convellunt, univerſam juſtificationem Eccleſiaſticam extingunt, & auctoritatem ſecularem decretorum fidei in executione, immo in ipſa etiam rerum ſubſtantia arbitram conſtituunt.

Horum primum eſt illud ipſum quod hic nobis obijciatur. Nullas eſſe Bullas ſive deciſiones vere dogmaticas, niſi quod dogma aliquod certum, fixum, ac determinatum ſtatuant, alias omnes ad diſciplinam ſolam pertinere, quæ uno tempore locum habere poſſint, non alio. Ad conſtituendum hoc principium ſufficit obſervare; ſed ipſi penitus enervari damnationes Concilii Conſtantiſis, adverſus errores VVicleſii, Joannis Huſſi, Bullas Pii V. & Gregorii XIII. ac Urbani VIII. contra Bajum, & Janſenium, Cenſuras diverſis temporibus publicatas a ſummi Pontificibus, & a Clero Gallicano, ac nominatim Cenſuras 68. propoſitionum Molinos, & 23. e libro, cui titulus *Effata Sanctorum*, excerptarum, Cenſuras Alexandri VII. & Innocentii XI. adverſus multas propoſitiones Theologiæ moralem ſpectantes. Juxta hujus Auctoris ſententiam hæc omnia judicia utpote nullum fidei fixæ ac determinatæ caput deſinitiva ſolam diſciplinam ſpectant, adeoque ipſo iudice, non habent locum certis temporibus in certis locis, & ratione certarum perſonarum.

At enim quam huius tam abſurdi principii rationem aſſert? nullam. Niſi quod Concil. Trid. ad materias diſciplinam ſpectantes reſtulit. Sed hæc ratio plane falſa eſt. Quicquid ſeſſionem XIII. & ſinem XXV. perlegit, ex omnibus, quæ Concilium utrobique declarat ac ſtatuit, clare perſpicit, illud examen ac Cenſuram librorum poſteaſſe tamquam materiam pertinentem ad Doctrinam, & ad fidem.

Porſquam Eſpenius Eccleſiæ judicia ſuper rebus ad dogmata non præſe pertinentibus ita de gradu deſecit, aggreſſitur ejuſdem auctoritatem circa ipſa adeo judicia, quæ proprie dogmatica vocat, quibus juxta ipſum aliquod fidei caput certum determinatumque ſtatuitur. Declarat enim, & ſateatur auctoritatem ſecularem non eſſe neceſſariam ad fidem internam, & ad hoc ut fideles credere teneantur, ſufficere, ut quæcumque deum via ſufficienter agnoſcant tale dogma eſſe ab Eccleſia deſinitum. At profeſſionem externam vult Principis publicatione & executionem Bullæ dogmaticæ permittere lege decerni. Quapropter Placitum Regium nequaquam ſpectat ipſum fidei aſſenſum præſtandum dogmati, de quo fidelibus ſummiſſi conſtat eſſe revelatum, ſed duntaxat externam, illud, quod conſiſtit in ipſa dogmatis externa propoſitione, publicatione & executione, quibus ipſi fideles ad profeſſionem externam dictum dogma conſtringuntur *ibid. cap. 2. §. 1. Proh!* qualis Theologiæ Magiſter, doceret fideles dogma aliquod teneri credere, ſed non teneri illud profeſſi? inde enim ſer ut non fit ultra, in fidei profeſſione uniformitas, nec ea fit religioſi neceſſaria, contra doctrinam Apoſtoli ad Rom. 10. *Corde enim creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem.*

Immo, quod amplius eſt, quaſi hunc Auctorem penmiſſiſſet docuiſſe obligationem interne credendi id, quod Eccleſia edocet.

On reconnoît d'abord dans ſon Ouvrage le caractère de tous les Ecrits des Novateurs, par l'affectation ſenſible qu'on y voit pour rendre le Pape odieux, & inſpirer le mépris de ſon autorité. Parlant de la manière dont on fait à Rome l'examen, & la Cenſure des Livres, il aſſure (*part. 4. cap. 1. §. 1.*) que c'eſt perſonne toujours ſans Connoiſſance, que le Pape en ait; qu'il ſe ſoit un Cardinal à part à l'Examen, & que tous ſe décident ſur le rapport de quelques Religieux, ou ignorans, ou prevenus des ſentimens de leur Ecole, ou même vendus aux Puiffances, qui les ſont agir. Dans un autre endroit il deſigne, & il excuſe le Livre de Queſnel ſans le nommer, en établiffant (*ibid. §. 3.*) „ que quand un Livre eſt bien reçu dans une Province, „ ou dans une Dioceſe, que le peuple le trouve eſtiffant, & „ qu'il porte l'approbation des perſonnes reſpectables, on ne „ doit pas le condamner, quand il auroit des endroits dange- „ reux, & même quelques legeres erreurs; parce qu'alors le „ Mal qui il pourroit faire dans le peuple, ſeroit moindre que „ le ſcandale de rendre ſuſpect les Paſteurs, qui l'auroient ap- „ prouvè.

Mais c'eſt dans la cinquième partie; qu'il ſe montre à découvert, en avançant des Principes, qui détruiſent l'uniformité de la profeſſion de la Foi, qui anéantiſſent toute Juſtification Eccleſiaſtique, & qui rendent l'autorité ſeculière arbitre des Deciſions de ſoi, quant à l'exécution, & même quant à la ſubſtance.

Le premier de ces Principes eſt celui, qu'on a Nous oppoſé; qu'il n'y a de Bullæ, où de Deciſions véritablement Dogmatiques, que celles, qui deſſignent quelque Dogme certain, fixe & déterminé. Et que tous les autres ne ſont, que de Diſcipline, leſquels peuvent avoir lieu dans un tems, & non pas dans un autre. Pour reſuſter ce Principe, il ſuſſit de faire obſerver, qu'il détruit entièrement les condamnations portées par le Concile de Conſtance contre les erreurs de Wiclef, & de Jean Huſ, les Bullæ de Pie V. de Gregoire XIII. & d'Urban VIII. contre Bajus & Janſenius, les cenſures publiées en différens tems par la Pape, par le Clergé de France & en particulier celles des 68. propoſitions de Molinos, des 23. du Livre des Maximes des Saints, celles d'Alexandre VII. & d'Innocent XI. ſur un grand nombre de propoſitions de Morale. Selon cet Auteur, tous ces jugemens qui ne deſſignent certainement aucun point de foi fixe & déterminé, ne regardent que la Diſcipline; & par conſéquent n'auroient plus lieu ſelon lui dans de certains tems, dans de certains lieux, & à l'égard de certaines perſonnes.

Mais quelle preuve apporte-t-il d'une ſi étrange principe? aucune: ſi ce n'eſt que le Concile de Trente a rangé parmi les matières de Diſcipline la condamnation des Livres, & le fait eſt abſolument faux. En liſant la ſeſſion XIII. & la fin de la XXV. on voit clairement par tout ce que le Concile déclare & ordonne dans ces deux endroits, qu'il a regardé l'examen & la Cenſure des Livres, comme une matière, qui appartient à la doctrine, & à la foi.

Après avoir ainſi dégradé les jugemens, que rend l'Egliſe ſur d'autres points, que ſur les Dogmes précis, l'An-Eſpen attaque ſon autorité dans le Jugement même, qu'il appelle proprement dogmatiques, qui ſelon lui établiffent un point de foi certain, & déterminé Car il déclare, que les Princes, & „ prétendent, que ces Jugemens ne peuvent être publiés, & exécutés „ qu'après qu'ils ont été examinés & confirmés par l'autorité „ ſeculière „ & il approuve cette prétention. *part. 5. cap. 1. §. 4.*

Pour prévenir l'objection, que cette Doctrine rend les Princes arbitres de la foi, il diſtingue entre la crance intérieure, & la profeſſion extérieure du Dogme, & il avoit-ne, qu'il, l'autorité temporelle n'eſt pas neceſſaire pour la crance intérieure, & „ qu'il ſuſſit, pour que les Fidéles ſoient obligés de croire, „ qu'ils connoiſſent ſuffiſamment par quelque voye que ce ſoit, „ qu'un tel dogme a été défini par l'Egliſe. „ Mais pour la profeſſion extérieure, il veut, qu'elle ne ſoit ordonnée, que par la loi du Prince qui permet la publication, & l'exécution „ d'une Bulle Dogmatique. „ Quel Maître de Théologie pour les Fidéles, qu'un homme, qui enſeigne, qu'on eſt obligé de croire un dogme, & qu'on n'eſt pas obligé de le profeſſer? Car il ſ'enſuit de là qu'il n'y aura plus d'uniformité dans la profeſſion de la foi, & qu'elle n'eſt plus eſſentielle à la Religion; contre ce que l'Apoſtre enſeigne, „ qu'on doit, croire ad Cœur „ dont être juſtifié, & confeſſer de bouche pour être ſauvé.

Bien plus comme ſi cet Auteur ſe repentoit d'avoir enſeigné, que l'obligation de croire intérieurement ce que l'Egliſe a déclaré,

ad, ne dépend point du Prince, s'il en a jugé à affranchir le peuple
général de l'obligation même de croire, jusqu'à ce que la Prince se
soit expliqué. Les Princes, dit-il, présidents avec grande raison,
que les Décrets du saint Siège, même ceux qui appartiennent à
la Foi, doivent être soumis à leur examen, & confirmés par leur
Édits, avant que les peuples, qui leur sont soumis, soient obli-
gés de l'y conformer. Assurément l'obligation, qui résulte d'
une Bulle dogmatique, n'est autre, que de croire le Dogme, qui s'
est défini. Or selon lui le peuple n'est point obligé d'obéir à ces
Bulles avant la confirmation du Prince, puisqu'il... Popu-
lus illis adstringitur. Donc avant la Confirmation du Prince, le
peuple n'est point obligé de croire le dogme qui y est défini. Par
ces paroles qu'il ajoute, aut ad eorum observantiam per censuras
alioc modo confringatur, il prend qu'avant la permission du
Souverain, l'Eglise ne puisse contraindre les Fidèles par aucun
censure à croire ce qu'elle a décidé d'elle-même. Qui à jamais contredit
à l'Eglise un tel pouvoir, & le peut en faire sans lui être les ar-
mes, que Jésus Christ lui a mises en mains pour se faire craindre
& obéir?

Van-Espen pousse encore plus loin les égarements sur l'autorité de
l'Eglise. Il enseigne, que la formule que la manière, que les
paroles, dont on se sert pour exprimer, & proposer aux peuples
un Décret purement Dogmatique, peut ne pas convenir en de-
certain temps, ou en de certains lieux, & à l'égard de cer-
tains nations. Ce Principe visiblement erroné, attaque l'unité
de la Foi, qui ne peut subsister, que par l'unité d'une même pro-
fession. Mais à qui donne-t-il l'autorité de fixer ces formules, &
de juger de quelle manière la Foi doit être proposée, dans différens
temps, & dans différens lieux? C'est qu'il dit de la formule de Foi
présentée par Pie IV. publiée par le Concile Provincial de Cambray,
& à la quelle il ajoute, que Philippe II. Roy d'Espagne, en avoir
subsisté une autre plus courte, montre clairement, que selon cet
auteur les Princes peuvent conchier à la forme des Décrets Dogma-
tiques, les changer & les abréger quand ils le jugent à-propos pour
le bien de leurs sujets. Car il conclut de cet exemple qu'il est
manifeste, que le Prince n'a pas de ce qu'il ne s'agit pas de
son pouvoir, ni de son devoir d'examiner, & de décider sous
quelle formule il convenoit de proposer une profession de Foi aux
peuples qui lui étoient soumis. Il est vrai, que Van-Espen ajou-
te, que le Prince en usage de ce pouvoir, ne doit faire aucun
ajout, ni changement aux articles de Foi, qui sont visiblement
arrêtés par l'Eglise. Mais que résulte-t-il de là, qu'on se réfu-
sant aux Princes le pouvoir de décider des points de Foi, il les fait
maîtres de régler la teneur, & la formule, qui les renferment,

Enfin pour ne laisser aucun lieu de dire, que tout ce qu'il don-
ne à la Puissance temporelle ne roule que sur l'extérieur, & la
forme de la publication des décisions de Foi, il embrasse un autre
principe, selon lequel la substance même de ces décisions est soumise
à l'examen, & au jugement du Prince. Car supposant (ce qui
est la plainte ordinaire des Novateurs) que ces décisions étant ob-
scures, ou équivoques, ne seroient, qu'augmenter les décisions, plus
qu'il que de les éteindre, il faut entendre dans tout le Chapitre, que
c'est aux Princes à examiner, si le Dogme est exprimé dans les
termes propres & spécifiques; & qu'ainsi c'est à ceux à prévoir,
& à lever les obscurités dangereuses, qui se pourroient trouver dans
l'expression du dogme; ce qui empêche l'examen & révision de ces
Décrets, suivant la signification du terme revideri, dont il se sert
dans sa conclusion.

Voilà la Théologie de Van-Espen, & ses Principes sur le pouvoir
des Princes, même par rapport aux Jugemens de Foi; après quoi
n'a-t-on pas lieu de s'étonner, qu'on s'autorise d'un Auteur,
qui ne mérite que des Conspires.

dendum decrevit, eo progreditur, ut populum fidelem ab ipsâ
credendi obligatione absolvat, donec Princeps mentem suam
declarataverit. Jure merito, inquit, contendunt Principes
Decreta Romana, etiam fidem spectantia ad examen esse
revocanda & placito suo firmanda, priusquam... populus
sibi subditus adstringatur. Ibid. cap. 1. §. 4. Certe obliga-
tio, quæ & Constitutione Dogmatica oritur, solum est ad cre-
dendum dogma definitum: atqui secundum Episcopum ante Con-
firmationem Principis populus hujusmodi Constitutionibus ob-
temperare non tenetur, priusquam... populus illis adstringi-
gatur. Igitur ante Confirmationem Principis populus non ad-
stringitur ad credendum dogma per illas definitum. Per hæc
verba, quæ subdit: aut ad eorum observantiam per Censuras
alioc modo confringatur, contendit, ante permissionem supre-
mi Principis Ecclesiam per censuras adstringere non posse fide-
les ad credendum id, quod ipsa ad fidem pertinere declarave-
rit. Quis unquam talem Ecclesiæ potestatem in dubium revo-
cavit, & an ea de re ambigi potest, quin Ecclesiæ adimantur
arma sibi à Christo tradita ad incutendum sui metum & ob-
tinendum obedientiam?

Episcopus longius etiam errata sua super Ecclesiæ auctoritate
promovet. Docet enim fieri posse, ut formula, modus, &
verba, quæ ad Decretum pure Dogmaticum exprimentum &
populis proponendum adhibentur, non congruant certis tem-
poribus, certis locis, certisque nationibus. Tametsi igitur,
inquit, decretum aliquod, in quantum continet ipsum Dog-
ma fidei ab omnibus & ubique recognosci debeat, fieri ta-
men potest, ut formula seu modus, quo proponitur huic
populo vel hoc tempore inhiere conveniat, ut probe vel
ex hoc capite Decretum, priusquam publicetur per modum
legis & populo imponatur, examinari queat, num hoc vel
illo modo publicari & populo proponi conveniat. 1. part.
5. cap. 2. §. 1. Hoc principio evidenter erroneo impetitur fi-
dei unitas, quæ non nisi professionis ejusdem unitate consistere
potest. At cumque has formulas faciendi, & quæ ratione fides
diversis temporibus ac locis proponenda sit iudicandi auctorita-
tem tribuit? Id quod de Pii VI. formula à Concilio Provin-
ciali Cambracensi promulgata dicit, addens, Philippum II.
Hispaniæ Regem et formam substituisse etiam breviorum, tam-
quam offendit, iuxta hunc Auctorem Principes posse Decreto-
rum Dogmaticorum formulas attingere, illaque immutare &
contrahere, uti et re subditorum suorum esse ipsi visum fuit.
Ex hoc enim exempla sic concludit: Hinc manifestum
est Principem nequaquam existimasse alienum esse examinare
& decernere qua forma fidei professio emitti & proponi
conveniat. Ibid. §. 2. col. 2. Cavet quidem Episcopus verbis
statim sequentibus, ne Princeps hac potestate utens in præ-
judicium Dogmatum, quæ ut talia ab Ecclesia declarata esse li-
quet, quidem immutet. Uique tamen nihil in præjudicium arti-
culorum fidei, quos Ecclesia ut tales declarasse censuit, immuta-
tur. Sed quid inde concluditur, nisi quod dum Principibus de
capitibus fidei statuendi negat potestatem, eos arbitros faciat
exemplum & formulam statuendi, quibus capita illa conti-
neantur.

Denique ne locus ullus detur dicendis, totum id quod sæcu-
lari potestati largitur, duntaxat circa interiora, & formam
publicationis Decretorum fidei unice versari, aliud principium
amplectitur, que examini iudicioque Principis ipsa horum De-
cretorum substantia subicitur. Nam ponendo (quæ est usitata
Prætorum quærela) his Decretis, utpote obscuris vel æqui-
vocis, augenda potius quam extinguenda esse diffidia, toto ca-
pite indicat, Principem esse expendere, num dogma vocibus
propriis & specificis exponatur. In hoc sollicitè laborandum
& attendendum, ut fidei formulæ ipsaque decreta Dogma-
tica clavis & specificis terminis ipsum fidei dogma fidelibus
proponant. Adeoque innuit spectare ad Principes, ut pe-
riculosas obscuritates, quæ in expressione dogmatis occurrere
possunt, animo prospiciant ac tollant. Quod omnium huiusmo-
di Decretorum examen & revisionem importat, juxta signifi-
cationem vocis revideri: qua utitur in Conclusionibus. Quidni
igitur etiam hoc titulo Decreta Romana vulgo Dogmaticæ
revideri in Provinciis poterant priusquam publicentur aut
executioni mandentur: ne subinde ob suas obscuritates non
tam sint apta, ut populum in fide instruant & in fidei uni-
tatem fideles coalescant, quam potius ut majores diffinitiones
circa quæ credenda sunt: excitentur, & populus super eo
quod credendum est, in partes scindatur. Ibid. cap. 2.
§. 1.

Ecce Theologiam Episcopi, ecce Viri principia super pote-
state Principum etiam in ipsa fidei Decreta. Posthac nonne
mirari fas est auctoritatem tribui Auctori, qui non nisi Censu-
ras meretur?

Hæc Eminētissimus Meldenis Ecclesiæ Gallicanæ Decus
& Colymen.

ÆQUITAS SENTENTIÆ
PARLAMENTI MECHLINIENSIS
I N C A U S A

Ventilata & decisa inter Clarissimum Dominum ZEGERUM BERNARDUM VAN-
ESPEN Juris utriusque Doctorem & Sacror. Canonum Professore ordinarium,
& amplissimos Dominos CONSILIARIOS FISCALES ejusdem
Parlamenti ipsi junctos,

S U P P L I C A N T E S,

*Et Reverendissimum ac Amplissimum Dominum PETRUM GOVARTS Diœcesis Sylvedu-
censis Vicarium Apostolicum, necnon ejusdem Parlamenti
Consiliarium Ecclesiasticum.*

R E S C R I B E N T E M

Ex Actis in hac Causa coram Parlamento exhibitis Dialogos a Domino Rescribente
post latam Sententiam divulgatos,

D E M O N S T R A T A.

DOCTORIS VAN-ESPEN Exhibitus in Consilio Status

SACRÆ CÆSAREÆ ET REGIÆ SUÆ MAJESTATI.

Mirum non est quod Thogius, qui, ut patet arguitur, Scholasticus nihil pariter, aut aliis quo commodio facit Romanæ Curie omnino adstringerent, putaverint se illo Tractatu invanisse quod carpent. Sed eorum dicta & scripta merito contempnit Exponens, donec ab aliquo manifestis proditi Variarius Apoliculus Bufcoducensis & Confiliaris Regius in Parlamento Mechliniensis Petrus Govarts, qui in Epistola quadam hifce nuda fuit lita. A. data 8. Decembris 1718. ad Archiepiscopum Mechlinienfem, publici juris facta in Libello cui titulus, *Affæ Saciffie Mechlinienfis*, Exponentem hac ipfa de caula nota- vit, ut fequitur tamquam qui non efflet Pontificia authoritate, etque contra Pontificum quondam arduere; atquo qui in Univerfitate Leuvenienfi, ubi Pontificiis argumentis, et Pontificis ipfe fummo per se endem Univerfitatis puritate, acque illud que efficiat, D. Archiepifcopo nimulis addit in verbis hæc. *Hic qvis labor etiam nunc tuus eff, præful Excellentiffime, uti pater ex præfata Epistola.* Verum quicq Exponens non difficitur prædi-

Signatum: Z. B. Van-Espan.

A P Q S T I L L A.

Signé, SNELLIHCKS.

A.

EXCELLENTISSIME ET REVERENDISSME DOMINE.

quam ad Curam animarum adfuerint, nisi probe movissent, eos, seu in particularibus Seminariis, seu in Universitatibus, precipue Lovaniensibus, alios non habuisse magistram, nec tamen similes flores, de quo omnibus Diocesanis precipue, et communis debet esse vigilantia: hanc famula Universitas Lovaniensis, Universale Belgii Seminarium abundat Professoribus, et Doctoribus ejusmodi, æquissimis Pontificæ Autoritatibus: omique Constitutionum estimatioribus: interum neque in ea defuit aliquid, præcipue sumus, qui non cessat illi quotidie arrodere: et etiam in hisce circumstantiis publice iugiter, quæ neque moderna Constitutio Unigenitus, neque ulla Bulla, licet Dogmatica Catholicæ Religionis, æquæquam a Consilio Regis fieri placenta, iuvavit, et in Universitatibus Sanctissimæ, et Reverendissimæ, et Belgii Principibus, fundamentum laxissimum hujus, et infirmum, affectionum posuit in famulo Jo. Libero, cujuscul: Jus Ecclesiasticum, et Civile, cum titulo de Jurisdictione Ecclesiastica, ubi *Vir ille Ecclesiasticus* per Petrum Generi: et Molino docet, quod neque Ecclesie, nec Episcopi ejus propriis fiti Jurisdictioni, sed præcaria duntaxat: qualem Principes facili prius crediderunt, atque concesserunt, et ipsorum illi esse potiora: cum vero ante ipsum nullis omnino Altor Belgæ, neque Luteci, neque Ecclesiasticis hædibus hanc doctrinam adduxerit in Belgium, optandum est, immopere, at hoc novo fermento pergetur fæcundum Belgii Seminarium Universitatis Lovaniensis: hoc opus, he labor ante hunc sumus, et, præful Excellentissimus. In hoc votum, etiam hujusmodi generatione, Mechliniæ, octava Decembris, millesimo septuagesimo octavo, Davo, Excellentissime ad Reverendissimæ Domine, vestræ Dilectionis Excellentissimæ, et Reverendissimæ, humillimus et obsequentissimus famulus. *Erast signatum*, P. GOVARTS Vicarius Apostolicus Bafcodensis.

EPISTOLA

Adm. R. ac Eruditissimi P. NORBERTI D'ELBEQUE Ord. Prædicat. S. T. L. &c.
ad Clariss. D. VAN-ESSEN. Roma 9. Septembris 1702.

CLARISSIME DOMINE.

INERATUM, spero, non erit, & forte non inutile, quod Clarissimæ Dominationi vestræ significem R. D. Van-Suëren mihi 6. hujus Septembris adfuisse, & pro itinere seu Belgium reditu valedixisse. Inter alia porro, quæ colloquebamur, non dubito ajebar ille mihi, Paternitatem vestram multum occupari, etiam a Sacris Congregationibus. Cui ego: Immo, Domine, multum occupor, & non infrequenter Sacræ Congregationis suis mandatis me honorant, ac forte brevi mihi committetur Examen Juris Ecclesiastici Universi Clarissimi Domini Van-Essen, cum dicatur illud jam a te esse denuntiatum. Tibi autem de claro in antecessum, quod si istius operis Examen mihi committatur, ex mea sententia certissime non condemnabimus; nam ipsum perlegi, & nihil quod Censuram mereretur in ipso offendi. Ad hoc ipse mox erubuit & tantum non obmutuit. Resumpto interim animo, humili voce respondit: Nec nos librum illum denunciamus, quod aliquid continet contra fidem aut bo-

nos mores, sed quod Jurisdictioni Ecclesiastica non satis favent: imo potius illam impugnantibus & deprimentibus; atque inter cetera jus adscribitur seculari dispendi & reformandi in dubio de immunitate. Cui ego: Hæc fore nostri Theologi proprie non sunt. At ille mox: Quis, queso, Pater, tibi dixit me istum Librum denuntiasse? Nam unus Sancti Officii Assessor & ego, qui denuntiavi, id sciebamus. Cui ego: Proteffor me id ab Illustrissimo Assessore non accepisse; sed numquid divinando, seu tentando, aliqua arcana subinde discimus? Et ita gaudeo me ex tuo ore nunc discere, te in illo Libro nihil contra fidem aut bonos mores reperisse, & nihilominus illum denuntiasse. Hic dicendi finem faciens ipsum deduxi, & sequenti die pariter visui, nihilque præterea de hoc finimus locuti. Hæc tibi sincere significata gratum habere, Clarissime Domine, & patere ut cum summa animi veneratione subscribas, Clarissimæ Dominationis vestræ Humil. & Devotiss. Famulus. Et erat signatum: F. NORB. D'ELBEQUE Ord. Præd. superferensque voc. Clariss. no P. o Col. no D. Zegero Van-Essen. J. U. Doctori & Professori emerito &c. Lovanium.

EPISTOLA

Excellentissimi D. Marchionis DE PRIE ad Magnum
Consilium Mechliniæ.

HERCULE JOSEPH LOUIS TURNETTI, Marquis de Prié, Chevalier de l'Ordre de l'Annonciade, Conseiller d'Etat de Sa Majesté Imperiale & Catholique, & son Ministre Plenipotentiaire pour le Gouvernement de Pays-Bas.

MESSEURS, Le Docteur en Théologie Bernard Van-Essen, ayant présenté Requête au Conseil d'Etat pour avoir réparations des Injures, qu'il prétend que le Conseiller du Grand Conseil Govaerts auroit avancé contre son honneur & sa doctrine, par une Lettre écrite à l'Archevêque de Malines au sujet de la Bulle Unigenitus; & à cette fin ledit Docteur ayant été envoyé en Justice au Grand Conseil, Nous vous faisons cette pour vous dire qu'ayant été remarqué par le contenu de la même Requête que la matière desdites prétendues Injures prendroient leur origine & refueroient des traites que ledit Do-

cteur auroit rendu publics pour le maintien des droits & hauteurs de Sa Majesté Imperiale & Catholique; & son Royal Service exigeant qu'en ce point ledit Docteur soit protégé, Nous vous ordonnons au Nom de Sa Majesté qu'à cet effet les Conseillers Fiscaux du Grand Conseil se joignent à lui pour autant qu'il s'y peut agir de la conservation desdites hauteurs & de la Jurisdiction Souveraine. Atant, Messieurs, Dieu vous ait en sa sainte garde. De Bruxelles le 13. Juillet 1719. Etoit paraphé: Flisim. Signé: Le Marquis DE PRIE. Et plus bas: J. SNEL-LINCKS: Encore plus bas: Au Grand Conseil.

LIBELLUS SUPPLEX

Exhibitus Magno Consilio Mechliniæ per DD. Consiliarios Fiscales in Causa junctos.

A LA COUR.

REMONTE très-humblement Zeger Bernard Van-Essen Prêtre Docteur en Droit & Professeur des Sacrés Canons en l'Université de Louvain, joints à luy les Conseillers Fiscaux de l'Empereur & Roy; que le Suppliant a eu l'honneur de présenter à Sa Majesté en son Conseil d'Etat la Requête cy-jointe à charge du Seigneur Conseiller Govaerts, tendante aux fins y reprises. Laquelle Sa Majesté a été servie d'envoyer en Justice à ce Grand Conseil, avec ordonnance aux soussignés Conseillers Fiscaux de se joindre en cause au Suppliant, pour le maintien des Droits, Hauteurs & Jurisdiction Souveraine de Sadite Majesté Imperiale & Catholique; & son Royal service, que le Suppliant a soutenu par ses traites qu'il a rendu publics, & auxquels droits ledit Conseiller Govaerts donne une atteinte & infraction très-vivable & outrageante par sa lettre de cette Ville de Malines au Seigneur Archevêque le 8. Decembre 1718. imprimée au livre intitulé *Acta Ecclesiæ Mechliniensis*, jointe par copie à ladite Requête; or le Suppliant & joints desdits pour poursuivre cette cause se retirent vers la Cour.

La Suppliant très-humblement estre servie de disposer sur ladite Requête, & comme ladite lettre écrite par un membre de ce Conseil tire à une très-périlleuse conséquence, & sert d'un fort mauvais exemples, les joints en cause ampliants les conclusions prises par le Suppliant tendent à ce que ladite lettre soit biffée & tracée hors dudit livre, qu'il soit interdire à tous & à chacun de quelle condition & qualité qu'il soit, de s'en servir pour établir des maximes nouvelles qui fassent les Loix fondamentales de l'Etat, & à tous Libraires & Imprimeurs de vendre ou débiter ladite Lettre, à telles grosses peines & amendes que la Cour trouvera bon d'arbitrer, demandant despens.

Signé, J. A. COLOMA. J. F. KEYAERTS.

APOSTILLE.

Soit montré à Partie pour y dire. Du 19. Août. 1719.

A D V E R T E N T I A

PRO PETRO GOVARTS Consiliario Ecclesiastico in Magno Cæsare & Regis Sux Majestatis
Consilio Mechliniæ residente & Vicario Apostolico Buscoducensi, INSINUATO,

Contra Clarissimum D. ZEGERUM VAN-ESPEN J. U. Doctorem & Sacror. Canonum Professore
in Universitate Lovanienfi, SUPPLICANTEM.

Viso Libello supplicis 13. Augusti 1719. oblato per dictum D. Supplicantem, Inimicus dicit advertendo, quod anno 1700. D. Advertens publice & palam typis edidit Librum, cui titulus: *Certamen pro Immunitate Ecclesiastica locali etc.* in quo iusto animi dolore commotus scripsit & reprobavit doctrinam novam, Ecclesie iniuriam, & in Belgio inauditam, & nominatim taxavit auctorem illius hunc D. Supplicantem a fol. 320. usque ad finem dicti Libri, idque tono altiore, & verbis acrioribus, quæ D. Advertens pari zelo denuo resumpsit in principio Appendicis ejusdem sui libri: & quamvis, si expressiones Epistolæ de qua modo conqueritur D. Supplicans, ipsi fuisse injuriæ, æque & magis fuisse ipsi injuriæ, & diffamantes verba & expressiones præfati libri & appendicis, eas tamen D. Supplicans licet Auctor promptioris calami per novemdecim annos alto silentio probavit, & sepelivit, non ignorans quod præfatus liber, ejusque appendis oppugnatus, & in igne probatus inventus esset sine iniquitate & injuria: interim modo mutatis temporum & rerum circumstantiis, ut factis experiat, quod scriptis docet, D. Supplicans Vir Ecclesiasticus, Sacerdos, & canonum Professor contra sacros Canones, Principum sanctiones, Decreta Regia etiam Caroli secundi Hispaniarum Regis in Belgium missa, non erubescit, adione criminali, & injuriarum coram hoc Tribunali conveniri D. Advertentem Vicarium Apostolicum, idque ratione functionis & muneris sui Apostolici: liquidem in Epistola, de qua modo conqueritur D. Supplicans, apparet, quod D. Advertens exemplo aliorum Suffraganeorum Archiepiscopi, Epistolæ ipsius Pastoralis responderit tanquam Vicarius Apostolicus Buscoducensis, idque pro sollicitudine, & vigilantia (prout in ipsa Epistola exprimitur) qua omnibus Diocesis præcipua esse debet & communis, ut in suis Diocesis nullo admittant ad Curiam animarum, nisi pro-

be noscant illos in particularibus Seminariis, seu in Universitatibus, alios non habuisse magistros, quam Iansenismi, & errorum Quærelli sors: illam curam omnibus Prælati mandat Pontifici, uti eandem solite commendat Carolus II. in præfatis suis Decretis; cum vero D. Advertens legendo & relegendo librum Clariss. D. Van-Espen a Pontifice reprobatum, deprehenderit illum esse Quærelli laudatorem, & Caroli Molinæ ejusque doctrinæ in oppugnando immunitatem & jurisdictionem Romanæ Ecclesie insignem & in Belgio unicum imitatore, muneris sui Apostolici esse existimavit, ut Diocesi suæ Clericos & in Universitate Lovanienfi studiosos sedulo moneret, ut sibi caverent ab eusmodi Sacror. Canonum Interprete, ipsiusque tali doctrinæ a Pontifice condemnata, & per solum Supplicantem in Belgium adducta: eadem ratione & motivo Excellencissimus D. Archiepiscopus Mechliniensis, eandem D. Advertentis Epistolam responforiam non dubitavit typis edere, & jungere Actis publicis suæ Ecclesie circa Bullam *Unigenitus*. Quapropter cum per sacros Canones, & Principum supremorum decreta non sit permisum Supplicanti, contra Insinuatam hanc criminalem & injuriarum actionem insinuare; ita Insinuato licitum non est ad illam, coram hoc Tribunali, respondere, prout declarat per hanc Advertentiam fe ad eandem non posse nec velle respondere aut contestari; protestatur propterea idem Insinuat, quod supradicta ipsius non serviant alium finem quam ad simplicem advertentiam.

Signatum, P. GOVARTS.

A P O S T I L L E.

Soit montré à Partie pour y dire. Du 18. d'Aoust. 1719.

R E P L I Q U E

Du Docteur VAN-ESPEN,

Joint à luy les Conseillers Fiscaux de l'Empereur & Roy.

Zeger Bernard Van-Espen Docteur en Droit & Professeur de Sacrés Canons en l'Université de Louvain, Supplient par Requête présentée à Sa Majesté en son Conseil d'Etat le 13. de Juillet 1719. joints à luy les Conseillers par autre Requête présentée à la Cour le 19. du mois d'Aoust ensuivant, par laquelle les joints ont pris ampliation de Conclusions sans préjudice à celles prises par ladite Requête présentée à Sa Majesté, ayants vu l'Ecrit moratoire intitulé *Advertence*, servy à la Cour le 28. dudit mois d'Aoust par Messire Pierre Govarts Conseiller Ecclesiastique de ce Grand Conseil & Vice-Chancelier de Bois-le-Duc, dissent par forme de replique.

1. Que le Rescribent demontre évidemment qu'il a luy-même suffisamment présenté que sa prétendue déclatoire n'estoit nullement soutenable, puis qu'il y melle contre les premiers principes d'une simile Advertence les merites de la Cause principale.

2. Il a eu tout loisir pour s'appercevoir que les termes injurieux de sa lettre du 28. Decembre dernier y ont esté repandus contre toutes les regles de la prudence, par un esprit broüillon & à gayerie de cœur, sans aucun rapport ny liaison avec ce qui fait l'unique matiere ou sujet de la même lettre, & sans autre cause ni raison que celle de vouloir unire à la réputation du Suppliant.

3. Il est convaincu que ces mêmes termes ont fait naître l'action d'injure que le Suppliant intente à sa charge: que l'action criminelle qui concourt cumulativement avec celle d'injure, n'en est qu'une suite & dépendance: & qu'elle se fonde pareillement sur l'atrocité desdits termes dont il s'est servi, uniquement pour decouvrir le Suppliant, qui s'étonne à juste raison de ce qu'il a encouru le disgrâce d'un Conseiller du premier Tribunal de justice de Sa Majesté Imperiale & Catholique, pour avoir cy devant composé des livres qui descendent des drois.

4. Chose à la vérité fort étonnante, & dont tout homme raisonnable a lieu d'être indigné, de voir que le Rescribent trouve mauvais qu'un sujet ecclésiastique pour son Souverain, dans les temps que tant d'autres font continuellement des livres contre le droit du tous les Souverains, de tous les Etats, & de tous les peuples Catholiques.

5. Joignons à tout ceci que le Rescribent s'ignore point que par sa prétendue exception déclatoire contre l'un & l'autre action il decline bien plus la juridiction de son très-Auguste Maître & Bienfaiteur qui l'a placé dans l'élevation où il se

* Van-Espen Tom. IX.

trouve, que la juridiction de cette Cour, à laquelle la present Cause fe trouve commise contre un membre du Corps, par ordre exprès du Ministre plenipotentiaire de Sa Majesté & de son Conseil d'Etat: outre qu'on ne croit point que le Rescribent puisse avoir oublié que le droit de trait est un des privileges du Fisc, dont il a joui de tout temps, & que personne ne s'est encore avisé jusques a present de revoke en doute un droit si incontestable.

6. Ce sont là, sans doute, le motifs qui ont induit le Rescribent à se departir virtuellement de sa prétendue déclatoire, en entrant dans les merites du fonds.

7. Pour y réussir, au lieu de faire quelque réparation d'honneur & donner satisfaction à la partie offensée, il se glorifie au contraire dans une espèce de possession inveterée, par laquelle il se croit suffisamment autorisé pour pouvoir impunement continuer ses injures.

8. A cet effet il se vante hautement d'avoir encore autrefois terni la reputation du Suppliant par un livre qu'il a composé passé dix-neuf ans, intitulé: *Certamen pro Immunitate Ecclesiastica locali*, & d'avoir encore repeté les mêmes injures dans l'appendice dudit livre, idque, selon qu'il s'exprime, *tono altiori & verbis acrioribus*.

9. Et la conséquence, que le Rescribent paroît d'en vouloir tirer, consiste en ce que l'on s'aviserait trop tard de vouloir le troubler presentement dans cette belle & ancienne possession de dire à tort & à travers tout ce qui lui vient dans l'esprit, pour insulter & noircir de plus en plus la personne du Suppliant.

10. On ne pretend point d'entrer plus avant dans le ridicule de cette conséquence.

11. Mais il faudroit avoir bien de la moderation pour ne point se recrier contre l'apologie qu'il fait de son indigne livre, lors qu'il dit, *quod oppugnatus & igne probatus inventus fuerit sine iniquitate & injuria*.

12. Le Rescribent s'imagine-t'il peut-être que la Cour par le desces arrivé du depuis à la plus part des membres de ce Conseil, ne se souviendra plus de ce qui s'est passé à ce

13. Peut-il croire que l'on ignore a present que ce livre sujet

étant trop au dessous de son auteur, l'a deshonoré & décrié par tout le pays: si avant même, que la Cour à la poursuite des Conseillers Fiscaux s'est trouvé obligée de le suspendre de sa Charge, & de lui interdire l'entrée au Conseil:

Y 2 & la

& la chaise auroit été poussée plus avant, si Son Altesse Electorale de Bavière pour lors Vicaire Général des Pays-Bas, par pure grâce dans une conjoncture critique n'eût permis au Re-scribent de fréquenter le Conseil.

14. D'eût de cette manière qu'il s'est tiré d'affaire, & que son livre, bien-loin d'avoir été approuvé dans le feu, s'est heureusement échappé du feu par lequel il auroit dû avoir été consumé *propter iniquitatem & injuriam*.

15. Au reste le Suppliant & joints en cause croyent qu'il ne convient nullement à présent de retirer ce mauvais livre de la poussière.

16. Le Ministère ordonne seulement que l'office se joigne au Suppliant en la Cause qui concerne la lettre écrite le huitième Décembre 1718. & rien de plus.

17. C'est donc uniquement à cette cause qu'ils protestent de vouloir s'arrestier.

18. Ajoutant cependant qu'ils ne comprennent pas bien ce que le Rescribent veut dire par les mots suivants couchés en son dit écrit : *Interim modo transiit tempus & rerum circumstantiis*.

19. Et d'autant qu'il est fort apparent qu'il entend de parler du présent Ministère, les joints en cause se trouvent obligés en acquit de leur devoir de l'interpeller, comme ils l'interpellent par cette, & ce qu'il ait à s'expliquer quelles sont ces circonstances des temps & des choses qui auroient donné lieu à ce prétendu changement.

20. Parmi quoy venant au fait, le Suppliant & joints en cause prennent à profit que le Rescribent reconnoit la lettre en question pour la sienne, si avant même qu'il fait gloire de l'avoir écrite.

21. D'où résulte nécessairement qu'il ne s'agit plus que d'examiner la question de droit, si le contenu de cette lettre est injurieux ou non à l'honneur & réputation du Suppliant.

22. Et au cas que la Cour le trouve injurieux, il ne lui reste plus que d'arbitrer la peine & réparation que méritent de telles injures.

23. Ce qui étant parallèlement de droit, le Suppliant & joints en cause tendent à ce que la Cour tenant la présente cause pour suffisamment contestée, soit servie de disposer définitivement sur les fins & conclusions du Suppliant prises par la Re-queste venue en Cour, & ampliation d'icelles.

Si tendent en outre à ce que les nouvelles injures que le Rescribent s'est avancé de proférer en son dit écrit intitulé *Adversus*, soient biffées & tracées sur Greffe de cette Cour, avec interdiction d'ulterieure recidive, à celle peine & amende que la Cour sera servie d'arbitrer, avec demande iterative de despens :

Implorant, &c.

J. A. COLOMA. J. F. KEYAERTS.

PERSISTENTIA

ET

Advertentia pro PETRO GOVARTS Consiliario Ecclesiastico, in Magno Cæsare & Regis
Suz Majestatis Consilio, & Vicario Apostolico Sylvæducenti.

Contra Clarissimum ZEGERUM VAN-ESPEN, Juris utriusque Doctorem & Professorem.

INSINUATUS poliquam die 28. mensis Augusti ultimi per scriptum suæ Advertentie ostendisset, quod non tene-
ret, nec sibi liceret respondere coram hoc Tribunali Li-
bello Clarissimi Domini Van-Elsen, aut actioni criminali per
eundem institutæ, ipse hæcenus siliit, neque modo loquitur.

2. Interim die nona mensis Octobris 1719. Amplissimi DD.
Consiliarii Fideles Advertenti insinuant præteritum quoddam
respondum ab ipsis solis signatum, quo actionem hanc criminali
lem prosequuntur contra Vicarium Generalem & Apostolicum
sylo perquam familiari, animo & calamo minus tranquillo,
adscriptæ Insinuatæ titulos ei non debitos.

3. Attamen cum in præterito suo responso per ignorantiam
factorum falsa quedam, eaque momentosa pro veris allegent,
necesse est istiusmodi errores vera enarratione emendare, mini-
me illicito animo contestandi, sed ut evidentius toti mundo
constet, & probeatur clarius, Insinuatum super hac criminali
actione non debere, nec posse se submittere iudicio
Laico.

4. Primo itaque verum est, quod anno 1700. Insinuat ex
voluntate Archiepiscopi Mechliniensis, ejusdem illo tempore Vi-
carii Generalis & Magni Consilii Consiliarius Ecclesiasticus
typis ediderit Librum, cui titulus: *Certamen pro Immunitate Ec-
clesiasticæ localis, &c.*

5. In quo parte 3. præcipue aggreditur Petri Cunerii, Caro-
li Molinæ, & Ferreti Doctrinam Pontifici & toti Ecclesiæ in-
juriam, decentium omnem immunitatem & jurisdictionem pro-
fuisse a Principibus secularibus, atque ab iis concessam esse
Pontificibus, & Ecclesiæ Prælati.

6. Contra hos Gallos affurrexit elegantior Gallus alius, Re-
buffus, cujus verba & expressiones Insinuat retulit dictis p. 17.
& 18.

7. Primo pag. 17. quod Auctor ille ad Constitutiones Regias,
trahit de Immunitate Ecclesiæ art. 1. gl. 1. ita eloquitur : « Jura
» hæc Canonica non esse falsa sine magna ratione, immo ex
» ipsis verbis Dei sumpta sunt : ideo non possunt non esse bo-
» na, & rationalia, sed rebelles Ecclesiæ, & hæretici ea fa-
» cere non possunt, ut nec quidam Neoterici Scriptores, qui
» potius ad ignem combustionis, quam devotionis accedentes,
» sacros Canones maledictis impetunt, sed ipsi a Deo maledicti
» in ignem mittentur æternum, nisi resipiscant.

8. Et iterum ad easdem Constitutiones Regias, tom. 3. tra-
hens, Ut Laici non convenerint, &c. Plerique, ut inquit, Ma-
gistratus abutuntur hac Constitutione, extendentes eam præ-
ter & contra mentem Regis : unde non est dubium eos inci-
dere in prædictas penas : & quoddam scimus depositos, Ju-
ridictionem Ecclesiasticam pervertere volentes, sequentes eo-
rum patrem & magistrum Petrum de Cuneris ; sed defectu-
rant sicut sumus, & artus cor coram.

9. Insinuat considerans, quod Rebuffus, licet Gallus & Do-
ctor Parisiensis, tantæ animi commotione declaraverit contra Pe-
trum de Cuneris, ejusque discipulos Gallos, earumque do-
ctrinam.

10. Quod tamen vel inde nec ipse Auctor, neque Opera eius
vel a Rege Gallæ, vel ab ipsis Ministris fuerint condemna-
ta, quin potius Regio privilegio munita, ab omnibus erudi-
tis Pontificis & Regis jurisdictionis æquis æstimatoribus lan-
data.

Quodque sequenti tempore sacrum Concilium Tridentinum
cui interfuerunt Regum & Principum Legati, libros Molinæ
primarii Petri de Cuneris discipuli constituit in prima classe
librorum prohibitorum.

11. Et quod contra perverfam horum doctrinam sacro Con-
cilio obediens Diva Lovaniensis Canonum Facultas constanter ste-
tit per filios suos Wanescium, Zyppeum, Peckium, Dambour-
derum, Tuldenum, aliosque, ut etiam D. Nic. Everardi magni
hujus Belgici Præles.

12. Ita loquitur *cap. 220.* « Principes Laici non potest tolli
» lere Ecclesiæ id, quod eis competit de jure communi *sum-
» metis excommunicationis, & idem cons. 42.* Statutum contra
» libertatem Ecclesiæ esse nullum, & statuentes sunt excommu-
» nicati, *cap. Novus, & cap. Gravem, de Sentent. excommu-
» nicati.*

13. Dum Insinuat hos Auctores Belgas in præfatio suo libro
fol. 320. Lovaniensi Divæ Facultati Canonum congratulatur,
una dolorem suum exprimit, quod modo Professore habeat
Viris istis, & eorum sævæ doctrine contradiçorem.

14. Ut Insinuat graviter commotus ita scripsit : « Qui
» scientes (scilicet Wanescium, Zyppeum, Peckium, &c.) distin-
» guere bonum a malo publicis suis & doctissimis scriptis ho-
» succurrunt, ut hæcenus nullus Belgæ affuerit, qui istam pe-
» tulatissimi hominis, Molinæ nimirum, doctrinam scriptis li-
» bris voluerit, aut ausus fuerit imitari, donec a paucis men-
» sibus abjecto pudore publice se illius discipulum professus est.

15. D. Zegerus Van-Espen Sacerdos Lovanio nunquam egressus
ac in Collegio Pontificio jam fere a tringenta annis Eximii

16. D. Huygens S. T. D. commentalis, ac Canonum Lector assi-
duus : hos legit, inquam, sed veluti ab ipso tot annis rep-
titi nauseam pepererunt, eos minime fuit professus, ut in fi-
ni alme Matris euntes, discipulis suis hac, quod ab ea
fuxerat, minime propinaret, sed fed amarissimum evomeret.

17. Contra ipsam universalem Matrem Ecclesiæ, ut in *tom. 2.*
de *jurisdictione Ecclesiæ criminali* audacter decessit totam *juris-
» dictionem* etiam criminalem omnem Ecclesiæ datam esse a fu-
prema Potestate seculari, ut contra illam conqueri jure
non possit, nisi supplicando, si eadem Potestas precario con-
cessam repetat, dimittat, atque in totum auferat.

18. Verba Insinuat dura sunt, & acerba, sed duriora, &
magis acerba sunt vulnere, & scandala per quosdam doctrinam
Universitatis & Ecclesiæ Belgicæ illam, per quæ toties Mini-
stri utriusque Potestatis colliduntur, ideo in materia & causis,
in quibus inter supremam Ecclesiæ & Imperii Capita perfecta est
concordia.

19. Quapropter Insinuat in eodem suo Libro monuerat Cla-
rissimum Dominum, ut hæc scandala illico tollerent, in ver-
bis. *Hic longior sum, quia principis obstandum est, ne longius seu-
pat malum ; sperantes facile hæc ab hominibus & sanioribus
» viribus clarissimi illius Viri, ut cum majore laude hæc prima Belgicæ
» scandala emendet, atque retrahat.*

20. Quod si fecisset, per Pontificem non fuisset Liber ejus
condemnatus.

21. Secundo verum est, quod Liber prænominatus D. In-
sinuat mox ubi editus fuit, inagrum persecutionem passus sit,
& propter ipsum Auctorem ejus ; adeoque ut in principio anni
1701. ad instantiam AA. DD. Fiscalium hujus Consilii crimi-
naiter, & personaliter citatus fuerit coram Illustrissimo D. De
Tom.

Tombent eo tempore hujus Senatus Confilario, & in ea causa Commissario.

19. Verum cum dictus Liber foret impressus auctoritate ipsius Archiepiscopi, compellens per Insuperatum ipsius tunc Vicarium Generalem pro tuenda Immunitate Ecclesiastica, & Jurisdictione Episcoporum Belgii; ut propterea non vellet, neque posset Insuperatus huic Confilio se submittere, aut ejusmodi citationi obedire.

20. Quapropter contra hanc citationem Insuperatus provocavit protectionem Serenissimi Ducis Bavarie Gubernatoris Belgii.

Qui intercedentibus Eminentissimo Domino Bussi tunc Internuntio Belgico, & Archiepiscopo, mandavit ipsidem Fiscalibus & Confilariis, ut transmittenter prænominatum Librum cum Notis locorum & propositionum, quibus Jura sua & Regia existimarent laedi.

21. Qui deinde a pluribus Regiis Ministris & Ecclesiasticis indifferentibus Bruxelli & Madridi examinatus, vivente adhuc Carolo II. a nemine fuit improbat.

22. Ita pro immunitate Ecclesie, & Episcoporum Jurisdictione scripsit, ut Regiam Majestatem aut illius Jura Regalia minime offenderet.

23. Ut proinde etiam illius Auditor utrique Potestati servus fidelis post elapsam trimestre, quousque hac discussionis & disputationes fuerant protrahere, mandato Serenissimi Ducis Bavarie Belgii Gubernatoris ipsius ministerio fuerit relictus, idque sine ulla expensis, aut sportibus per eum solvendis.

24. Veritatis hujus historiam, forte minus gratam, memores esse possunt, qui post annum 1701. superstites sunt Magni Senatus Belgici Confilarii.

25. Post hanc factorem seriem non longo intervallo Liber Clarissimus D. Van-Espen Romæ examinatus a Pontifice fuit condemnatus, neque hactenus ab Audore suo emendatus.

26. Eadem Sua Sanctitas a quinquennio edidit Bullam Unigenitæ ab omnibus Belgii Episcopis ad instantiam illius, & R. D. Santini Internuntii Belgici debite promulgatam.

27. Eiusdem fuit Bullæ observantiam mandat & commendat idem Christi Vicarius omnibus Episcopis, & Ecclesiæ Prælatibus, ut inferiorum Clerum, & ipsi commissi Christi omnes a veneratis patribus, & doctrinarum novitatis studio decerent, simulque Apostolicam ipsius sollicitudinem in revocandis ad Juniora Confilia quibuscumque dissentientibus efficaciter adjuverent.

28. Insuperatus, ut Pontificis Vicarius pro Diocesi Sylvaeducensi Suffraganeæ Archiepiscopalis, ut cum ipso Archiepiscopo alitque Prælatibus obsecraret desiderio & mandato Superiori Vicarii Christi, atque ita inferiorum Clerum, & Christi omnes arceret a veneratis patribus & doctrinarum novitatibus, existimavit Apostolici sui muneris & observantiæ esse, inferiori Clero, & Christi omnibus calamo & digito offendere doctrinam in Belgio novam per Pontificem jam pridem, & sæpius ante per Prædecessores ipsius damnatam, Universalis Ecclesiæ regimini contrariam, & resistentem.

29. Qua non tantum ipse Auditor, sed plures alii Academici incitati Pontificem renunt obidere Pontificis Bullæ Unigenitæ.

30. Quapropter in singulari hac occasione, qua Pontifex tam sedulo utroque observantiam sine Bullæ, non potuit minus ipsius Vicarius subicere per ipsum damnatam novamque in Belgio doctrinam, qua executio & observantia illius in Belgio, & primaria ejus Universalitate sisteretur, & qua non suppressa rarissime eveniret, ut illi, quos Spiritus Sanctus poluit regere Ecclesiam Dei, tranquille valeant ministerium suum adimplere.

31. Eadem ratione Insuperatus Vicarius Pontificis existimavit, ut ad mentem Pontificis & Regis moneret Clerum inferiorum, defectum Pontifici Regi non impedire, quinque deberent Christi Vicario ejusque Edicto obedientiam, quodque in eo inter utramque Supremam Majestatem esset concordia.

Quod Philippus IV. Litteris suis datis Madridi 13. Junii 1659. aperte declarasset.

32. Siquidem Insuperatus etiam legerat alium quendam Librum Clar. Domini Van-Espen editum anno 1712. cui titulus: *De promulgatione Legum Ecclesiasticarum*, ac præcipue ea, quæ Auditor tradit de usu Placiti super Bullis Dogmaticis, pars 5. cap. 1.

33. In qua Lectione Insuperatus annotavit, quod dictus Auditor ubique, præsertim cap. 2. §. 2. considerat affert usum hunc super Bullis Dogmaticis ab antiquo in Belgio fuisse usitatum.

34. Quem interim neque ipse, neque Auctores ab ipso citati nullatenus probant, ut nec vel unicum adum, vel exemplum ejusmodi usus alleget, vel allegent.

35. Deinde Insuperatus visitavit Appendicem Monumentorum, quæ Auditor dicit se adducere in probationem usui Placiti Regii.

36. Ad ea deinde, quæ per eodem in Belgio usu præteritis exhibere litera majuscula L. usque ad litteram majusculam T. concernentia nimirum difficultates, quæ passim fuit promulgatio Decretorum a Summo Pontifice editorum annis 1643. & 1653. contra Doctrinam Jansenii Episcopi Iprensi.

37. Ex documentis illis didicit Insuperatus, quod eo tempore Belgii Internuntio circa illam promulgationem mota fuerit questio, & animosa oppositio continuata in annum 1659.

38. Contententibus Ministris Regiæ Sæ Majestatis Catholice eadem prius esse placendam, Brabantinum, & Namurcensem Confilium summis conatus in id fuerit sollicita prætextu Regiæ Auctoritatis, quam in eo lædi existimabant.

39. Ac tandem ex ipsidem documentis cognovit Insuperatus quod hæc Ministrorum & Confiliorum Regiorum inter & Internuntii allegationes & documenta post decennales altercationes Regio mandate Madridi transmissa, Regiam & finalem fortiter fuit declarationem per supranominatas Litteras Philippi IV. Madridi missas ad Gubernatorem Belgii, verbis & expressionibus, ut sequuntur.

40. „Mon Cousin. Ayant vu votre Lettre du 3. d'Avril „dernièrement passé, responsive à la mienne du 1. Fevrier „antecedent, sur le sujet des plaintes du Nonce de Sa Sainteté concernant la publication d'un Edit de Sa Sainteté prohibif des certains Livres, & Ecrits de la Doctrine condamnée de Janfenius, avec les deux Consultes des Conscils „Privé & de Brabant jointes à votre dite Lettre, & le tout bien considéré, attendu même, que la matiere dont il s'agit, „est purement Dogmatique, n'étant les Placets requis qu'en „matiere Beneficiale, & litigieuse entre parties, j'ai bien „voulu vous faire certe, afin que sans sortir du sièle, & de „ce que pardela s'est accoutumé de faire en autre occasion „de semblables matieres, vous permettiez que le dit Edit „soit publié de la même sorte que par mon ordre on ére „publiées les autres Bulles de Sa Sainteté touchant, les li- „vres de Janfenius. A tant, mon Cousin, Dieu vous ait en „la sainte garde. De Madrid le 13. de Juin 1659.

41. Novit Insuperatus D. Van-Espen hanc Regiæ Epistolam fideliter descriptam exhibuisse cum aliis documentis sub littera T.

Neque neglexit Insuperatus attentè considerare conatum D. Van-Espen, quo Litteris illis Regiæ binas tribuit interpretationes minime coherentes.

42. Scilicet præfati sui Libri pars. 4. cap. 5. §. 5. versus finem ita loquitur: *Inde consequens apparebit, quod Regi Catholico fuerit obrepum, dum per Nuntium Apostolicum ipsi fuit persusum in Belgio Litteras Placitis non requiri, nisi in materiis beneficiis, & litigiosis inter partes.*

43. Sane ejusmodi expolitio vix fuit Insuperato non tantum Nuntio & Ministro Apostolico innotata, sed Regi prudentie indecora, & expressis ipsius attentioni contradictoria, quando Rex ipse dicit, quod non tantum sedulo consideravit querelas Nuntii Sæ Sanditatis, verum etiam binas Consultationes Confilii Privati, & Brabantie.

44. Et iterum quod D. Van-Espen loco superius citato ipsidem Litteris det alium sensum præcedenti contrarium, & Regiæ Majestatis æque indecorum.

Nimirum, ut exponit, quod intentio & Regia mens fuerit, quod Bullæ Dogmaticæ non sint publicandæ, nisi prius (sunt verba ipsius) in Confilis Regiis vixissent, & ut tales recognoscere; quod (ut ait) in effectu coincidit cum ipsa placetatione.

45. Ut Rex in una eademque Epistola idem unus verbi negaret, & aliis concederet, atque diceret verbis apertis, quod ad publicationem Bullarum Dogmaticarum non requiratur Placetum Regium, attamen mente & verbis tectis diceret ad eam requiri, quod in effectu idem sit, & convertibile cum Placeto Regio.

46. Atque ita secundum eam interpretationem Sua Majestas Catholica post utrimque allegationes tam sedulo examinatas in negotio tanti momenti, talique consequentia non terminasset nisi questionem de nomine, ut Nuntius solum vocabulum seu nomen abfultisset, Confilia vero Regia rem ipsam obtinissent.

47. Certe visum fuit D. Insuperato Regiam & tamferiam Majestatem in negotio tam serio non voluisse ludere in verbis, ut idem in ipsidem Litteris verbis diversis negaret, & affirmaret.

Quando in his clarissima & aperta expressione declarat Placetum non requiri, sed observandum esse antiquum & in ejusmodi materia styllum solum, manifesta oratione distinguendo Placetum a stylo.

48. Noverat etiam Insuperatus, quod D. Van-Espen sustinere non posset styllum assuetum, & solum, de quo Rex loquitur, fuisse talem, ut Bullæ Apostolicæ & Dogmaticæ non fierent in Belgio publicatæ, nisi prius in Confilis Regiis vixissent, & ut tales recognoscere & approbare; quoniam ejusmodi assertioni obstant Regiæ Episcoporum Belgii, neque invenitur ullum Formulæ aut Edictum Regium præscribens, aut requirens simile examen, quod jam diu ante annotavit Zypæus.

Neque offendi poterit quod ante condemnationem Libri Cornelli Jansenii in Belgio mota fuerit, aut allegata hæc placetatio necessitas.

49. Attamen non obstant quod præterit ille demum sufficit occasione Bullæ Librum Jansenii condemnantis in primo suo ortu, maturo & leno examine reiectus fuerit per ipsam Regem Catholicum, ejusque prænominatas Litteras.

50. Advertit Insuperatus, quod denuo per quosdam ipsius Subditos resuscitaretur, quando intellexit, quod quidam in Universitate Lovanienfi convocati die 7. Novembris 1718. an ipsi placeret acceptare Constitutionem Unigenitæ, & acceptationem illam palam declarare, die sequenti potestati sunt contra illam propositionem, allegantes pro primo suæ protestationis motivo, *Quod acceptatio Constitutionis Unigenitæ violaret jura & prerogativas Majestatis Sæ Catholice & Catholice, sine cuius Placito talis acceptatio fieri non possit.*

51. Etiam expertus fuerat D. Insuperatus, quod dum inducere conabatur Amplissimum D. Canonicum & Plebanum hujus Civitatis, ut exemplo reliquorum Canoniorum Metropolitico-rum acceptaret dictam Bullam, etiam ille eodem motivo ab ejusmodi submissioe retineretur.

52. Quapropter Insuper tamquam sum Dioecesis Vicarius Pontificus, ipsiusque minister fidelis, exstimaui muneris sui esse subditos suos Lovanii studentes, allumque Clerum inferiorum, Epistola sua admonere, ne etiam hoc preteritu, ab ipso Catholico Rege reiecto, reciperent Vicario Christi, ejusque Bullae debant obedientiam.
53. Hæc omnia dicta sunt, ut palam notum sit, quod Adversus non scripserit Epistolam suam, nisi ratione caræ, & ministerii sui Apostolici, ut omnia hæc allegata citra omnem contestationem, non aliter accipienda sint quam tamquam rationes, & fundamenta, quibus Palam probetur Insuper non posse, nec debere contestari super criminali & clamorosa hac actione, quam Clarissimus D. Doctor Van-Elspe iniecit cum tanto strepitu & comitatu in hanc Urbem.
54. Adeo ut non tantum innotuerit huic Civitati, & Universitati Lovanienfi, sed omni Clero locorum circumjacentium.
55. Quis igitur dubitet, quin veluti in istiusmodi circumstantiis, permittum est Vicario Apostolico pro regimine & honore Ecclesiæ, omnes, ad quos notitia hujus actionis pervenit, certiores facere super illicita & prohibita ipsius institutione, quin eadem ratione, eodem motivo liceat hæc allegasse coram hoc Tribunali, non ut super iis iudicet, sed ne iudicet super actione, quam Adori coram ipsis instituisse non licuit, & ad quam respondere Insuper est prohibitum sub penis & censuris gravissimis.
56. Etiam ab aliquot annis quinque Sacerdotes, nominantes se Theologos Belgas) ausi sunt offerre Libellum supplicem Consilio Privato contra ipsum Illustrissimum D. Archiepiscopum Mechliniensem defunctum, quo postulabant reparari præsentis injuriæ sibi illatas per quamdam ipsius deductionem contra ipso Serenissimo Duci Bavarie exhibitam, concludentes ut Archiepiscopus eas revocaret.
57. Archiepiscopus etiam iterato innotuit noluit, quia non libere coram Consilio contestari; attamen pro honore, & reverentia muneris sui debita, non omisit publico Scripto, cui titulus: *Covenant Immunitatis Sacerdotum Belgii in causis personarum præcipue criminalibus*, &c. palam ostendere incompertentiam iudicii, iniquitatem actionis, rationemque suæ deductionis per obligationem ministerii sui exhibere.
58. Nec tamen Consilium Scriptum illud censuit contestationem, neque tulit sententiam condemnatoriam.
59. Eodem Scripto publico, seu Libro Insuper illo tempore Archiepiscopi Vicarius Generalis non solum ostendit ex Consilio Generalibus, Principum Edictis, & Concordatis, non tantum Episcopis, aliisque Ecclesiæ Prælatibus, sed nec ullis Sacerdotibus permittum esse, ubi de crimine agitur, se submittere Consilio Regis, & Laicis, aut Privilegio fore renuntiare, ne quidem mediante juramento, idque non tantum spectata antiqua, verum etiam nova Ecclesiæ disciplina.
60. Præsertim postquam per Concil. Trid. qui interfuerunt Legati Principum, reformati sunt abusus, qui irreperant contra immunitatem & jurisdictionem Ecclesiasticam ordinatam præcipue per cap. 22. si diligenti, & cap. 22. Significasti, Extra ne fore compet.
61. Si quidem sess. 25. cap. 20. De Reform. graviter statuit in hijsce verbis.
62. „Cupiens Sancta Synodus Ecclesiasticam disciplinam in Christiano populo non solum edictis, sed etiam perpetuo statum rectam a quibuscumque impedimentis conservari, præter ea, quæ de Ecclesiasticis personis constituit, secutus quæque Principes officii sui admonendas esse censuit, considerans eos, ut Catholicos, quos Deus sanctæ Fidei, Ecclesiæque protectores esse voluit, quæ suam Ecclesiæ restitui, non tantum esse concessuros, sed etiam Subditos suos omnes ad debitam erga Clerum, Parochos, & superiores Ordines reverentiam revocaturus; nec permitturos, ut Officiales, aut inferiores Magistratus Ecclesiæ, & Personarum Ecclesiasticarum immunitatem, Dei ordinatione, & canonice sanctionibus constitutam, aliquo cupiditatis fluctu, seu inconsideratione aliqua violent, sed una cum ipsis dolo, Principibus debitam sacris Summorum Pontificum, & Conciliorum constitutionibus observantiam præstent. Decernit itaque, & præcipit, sacros Canones, & Concilia Generalia omnia, necnon alias Apostolicas sanctiones, in favorem Ecclesiasticarum personarum, libertatis Ecclesiasticæ, & contra ejus violatores editas, quæ omnia præsentem etiam Decretum innovat, exacte ab omnibus observari debere. Prætereaque admonet Imperatorem, Reges, &c.
63. Eruditus Juri & Canonum prudentissimus Covarruvias, qui Concilio Tridentino interfuit, *Præf. Quæst. tom. 2. cap. 31. De seculari jurisdictione in Clericis*, eruit solida fundamenta ex præscriptis huius Concilii verbis: *Ecclesiæ, & personarum Ecclesiasticarum immunitatis Dei ordinatione, & Canonice Sanctionibus constitutam.*
64. Postquam ibidem retulisset diversas opiniones super questione agitata, an exceptio Clericorum a Potestate Judicis secularis sit jure Divino, vel humano instituta, num. 2. verba, Nos tamen, ita consideranter refellit.
65. „Nos tamen omnes aliorum opinionibus, quæ videntur rem illam juxta rationem &c. hinc abique illa congrua distinctione, aliquot conclusiones exponemus, ex quibus quid vere in hoc sit respondendum manifeste constabit: & Pergit.
66. Prima conclusio (ut ait), „In his quæ verò ac proprie spiritualia sunt, Clerici a potestate & jurisdictione Principis secularis jure Divino exempti sunt, quia Potestas Ecclesiastica, quæ circa spiritualia versatur, ab ipso Deo est super-

- „naturaliter Lego Evangelica instituta, & Petro ut Principi ac ceteris Apostolis, eorumque Successoribus omnino commissa, non Principibus secularibus.
67. „Et hoc est quod Concilium Tridentinum dicit, Ecclesiæ, & Ecclesiasticarum personarum immunitatem Dei ordinatione constitutam.
68. Verum quandoquidem Concilium non vult dicere, Dei ordinatione, sed addat, & Canonice Sanctionibus, hinc Covarruvias subiungit.
69. Secunda conclusio. „In rebus temporalibus & criminalibus, quæ spiritualia non attingunt, Clerici non sunt jure Divino a jurisdictione Principum secularium exempti.
70. „Atque ideo si jure Divino abique Constitutionibus humanis res esset examinanda, respondendum foret in hijsce temporibus Clericus non esse a jurisdictione seculari immunem.
71. „Unde quia per Leges (ut pergit) Canonice & Pontificæ Constitutiones Clerici sunt a jurisdictione Principum secularium exempti, constitutæ sunt & reliquæ conclusiones.
72. Tertia conclusio. „Potuit nihilominus Summus Ecclesiæ Pontifex Clericos a jurisdictione seculari eximere, & idque conveniens fuit & Christianæ Republicæ, non tantum in spiritualibus, quod jure Divino jam erat institutum, sed & temporalibus, &c. hoc probatur &c. Et infra.
73. Quarta conclusio. „Quamvis exemptio Clericorum a jurisdictione seculari jure humano tantum sit inducenda, Principes secularis tamen, utcumque summus sit, non poterit huic immunitati aut exemptioni propriis Legibus, propriæque auctoritate derogare. Hæc conclusio multis probatur.
74. Ex his fundamentis ex præfato Concilio Tridentino eruitur, Vir prudentissimus assertive docet eodem modo 3. *Præf. Quæst. cap. 34. num. 2. hijsce verbis.*
75. Secundo & illud observandum, quod Clericus aliqui quoad criminalia exemptus a jurisdictione Judicis secularis, poterit hanc fore præscriptionem, & exemptionem declinatoriam opponere quocumque tempore, etiam post sententiam, quomodo ad eum usque dum ipse teneatur, ac sensum adferendo, ac litigando coram Judice seculari.
76. Non enim (ait) potuit Clericus huc consensive in jurisdictionem Judicis secularis expresse nec tacite, saltem in his criminalibus causis, ubi agitur de correctione & punitione personarum. Cap. si diligenti, de foro compet. cap. significasti eod. tit. &c. Et infra.
77. Igitur sententia est omnino nulla lata per Judicem sacralium, quomodo Clericus sacerdos, nec usus fuerit fore præscriptionem.
78. Quod satis jure probatur, si consideremus rationem illam elegantem, quæ utitur Summi Pontificis indici. cap. si diligenti.
79. Immo conformiter ad dict. cap. si diligenti docet sine hesitatione idem Covarruvias: Quod Clericus etiam cum juramento non possit renuntiare privilegio fore, ut apud Judicem Laicum conquiratur. Sunt verba ipsius tom. 1. Rubr. de Pænis, part. 2. fol. 302. num. 29.
80. Idem docet Faber Cod. de Jurisdictione omni. Judic. & fore compet. definit. 29. his verbis:
81. „Clericus personali actione ad Judicem laici tribunal accitus si non pareat, condemnari propter contumaciam non debet, ne quidem ad expensas contumaciæ, quoniam incompetentia manifesta est, nec potest Clericus Judici laici jurisdictionem ullo modo prorogare, tamen maxime velit.
82. Et iterum idem Auctor Cod. de muner. patrum. definit. 13. in alleg. „Non est permittendum (inquit) ut Clericus renuntiet privilegio fore, quoniam id in totius Cleri, & Ecclesiæ hujus Jurisdictionis injuriam redundaret. Cap. si diligenti, de foro competenti.
83. Gravissus definit. 30. num. 13. ita habet: Judicavit Senatus Burgundias non valere submissionem a Clerico factam cum privilegio suo, nec tacite, nec expresse renuntiare possit, ne quidem de consensu sui Episcopi: per cap. si diligenti, & cap. significasti, sit. de foro competenti.
84. In Gallia, licet Capitulum hoc non tam exacte observetur quoad actiones mere civiles, attamen in criminalibus, ut Mornacius ad Leg. 29. Cod. de pact. testatur, ab omnibus inum est in eam sententiam, ut si de crimine agatur, renuntiare non possit Clericus privilegio fore, cum inde deducitur inferatur oratio in cuius gratiam privilegium inducitur est.
85. In Belgio vero cap. si diligenti, & privilegium fore, in usu & obligatione est, ut late docet Zyppeus de Jure Pontificio novo, tit. de Judicis num. 34. & segg. Idem eleganter tradit Vamensis consil. 434. num. 2. aliisque locis diversis. Tuldenus ad Cod. tit. de Auctoritate Episcopali, num. 1. 2. & sequentibus.
86. Et specialiter Guidelinus de Jure noviss. lib. 6. cap. 5. num. 12. & segg. ubi post plura concludit hijsce verbis: Hanc exemptionem velut optimam & iustissimam consensu totius Christiani orbis jam firmavit.
87. Hanc Clericorum exemptionem alio modo, & majore cum ratione tribuit Concil. Trident. sess. 24. cap. 5. de reform. Episcop.
88. Innotuit Episcopos non esse, attamen cum per ampliam, & per plures Provincias extensam Dioecesis Sylvaducensem exerceat jurisdictionem Episcopalem, similis & una videtur ipsius conditio, quæ Episcoporum Belgii.
89. Quantum nimum attinet principalem actionem, & conclusionem, quam D. Van-Elspe, & iuncti DD. Fideles instituant contra D. Insuper, ejusque Epistolam iunctam præmonitionis Adis Ecclesiæ Mechliniensis, per Libellum per ipsos exhibitum 19. Augusti 1719.

90. Scilicet, ut ex Libello appareat, DD. Fiscales se jungunt D. Van-Eipen tamquam Protectores ipsius doctrinae, quae docet Placetum Regis esse necessarium etiam pro Bullis Pontificiis dogmaticis, idque hoc sensu, ut ejusmodi Bullae, quales est Bulla *Unigenitus*, non obligent Subditos Catholicos, neque ab eis acceptari possint, antequam a Rege vel ejus Consilio sint placatae.

91. Insinuatur in dicta sua Epistola insinuat, quod Bullae dogmaticae, & Bulla *Unigenitus*, Christi Fideles obligent, citra simile Decretum.

92. Si in eo deliquerit Adversus, qui hoc sua Epistola insinuat, peccaverunt omnes Episcopi Belgae, qui idiplum factum & aditatis publice declaraverunt.

93. A quinquennio omnes Bullae *Unigenitus* ab Ill. D. Interimunt transmissum in Diceribus suis publicantur, abique eo quod habuerit ejusmodi Placetum Regium a Doctore Van-Eipen necessarium requisitum.

94. Et iterum singuli Episcopi suis eisdem Actis Ecclesiae Mechliniensis inferitis abunde declarant, quod Bullam *Unigenitus* ea quae docet reverentia & obedientia ipsi acceptent, intenti etiam ut ab inferiori Clero sine Diceribus acceptentur; immo, ut aliqui loquuntur, puniendo a se illos, quos vel obstruendi proutus invalerit.

95. Si per DD. Fiscales doctrina D. Doctoris Van-Eipen obtinere protectionem & exigatur Placetum, quale praetendit necessarium, ut Bulla inducat obligationem.

96. Sequitur, ut probata ejus doctrina reprobetur dictum & scriptum Vicarii Apostolici, & factum Episcoporum, eorumque vigilantia, & conatus, quod subditos suos inducant ab obediendo & ad Bullam hanc acceptandam.

97. Sequitur, quod D. Van-Eipen, ejusque juncti DD. Fiscales protectores ejus doctrinam, foveant, & protegant ipsius discipulos Academicos, & supranominatos Protestantess contra acceptationem dictae Bullae.

Quoque eo modo provocent omnes Belgas, ut exemplo eorum nec recipiant Bullam *Unigenitus*, nec Bullam *Vineam Domini*, nec ipsam Bullam *in omnem*.

98. Quandoquidem nulla illarum hactenus habuerit Placetum a D. Van-Eipen requisitum, ut obligent.

Quam ultima tamen sine ejusmodi Placeto Rex ipse Philippus IV. obligare, & publicari voluit.

99. Idque postquam per consilia Regia fuissent ipsi exhibitae rationes, ac documenta pro praeterea necessitate ejusmodi placetationis, exhibitae per Interimuntium Belgii rationibus in contrarium.

100. Has ipse Rex amplexus est, & secutus, rejecta doctrina, qua modo resistit Doctor Van-Eipen, ut hoc praetextu resisterent singulis Bullis novae & perpetuae oppositiones, quales tanto jirritoque molimine factae & inventae fuerunt contra publicationem praefatae Bullae *in eminenti*.

101. Ut concipi vix possit, quae confidentia Vir Ecclesiasticus Doctor Academicus praesumat hanc actionem Regiae Philippus IV. sententiae contrariam infundere, directe quidem contra Vicarium Apostolicum Sylvanducensem, ejusque Scripta, indirecte, & manifeste contra ipsos Belgii Episcopos, eorum facta in praefatis Actis Ecclesiae Mechliniensis relata, ut ea per Pontificem probata, & per Consilium Brabantiae autorizata, per Magnam Consilium reprobentur & condemnentur.

102. Pro fundanda famola hac actione utitur in Libello suo verbis blandientibus & speciosis, quibus utuntur ipsius sequaces Academici in sua praedicta protestatione: Quod nimirum acceptantes Constitutionem *Unigenitus sine Placeto*, violenter jura & prerogativas Majestatis Suae Caesaris & Catholicae.

103. Verum hanc equivocationem iterum docet Philippus IV. praefato suo Edicto, rejectae adulationem hac distinctione.

104. Regiae meae Majestati, jurisdictioni, & prerogativis competet quidem placetare Bullas Pontificias datas in materia beneficiis & litigiosa inter partes, antequam possint inducere obligationem, & fortiori ius effectum.

105. Verum quando Bullae seu Constitutiones Pontificiae dantur super materia pure dogmatica, non indigent nostro placeto: adeoque illas placetare non est necesse. Scilicet Placeto quale requirit Van-Eipen, *traid. de promulgatione Legum Ecclesiasticarum*, part. 5. cap. 1. §. 6.

106. Eadem distinctione dissolvuntur ea, quae ingeminat D. Van-Eipen, & DD. Fiscales in dicto suo Libello supplice, *De receptissima Belgarum consuetudine*, & de inconvulso Placeto ipsi.

107. Nimirum quod Placetum Regium super materiis beneficiis a saeculis fuerit in usu.

108. Placetum vero super Constitutionibus mere dogmaticis in Belgio insinuat & sine exemplis.

109. Prout etiam Edicta Regia Placetum exigentia, tamratiis verbis, quam dispositivis, non nisi ad beneficia porriguntur, non vero ad cursum & promulgationem impediendum Constitutionum solummodo dogmaticarum.

110. Quod Zypaeus de jure novo sit de Consue. jam a saeculo amovavit anno 1620, adeoque etiam quae Epistolam Regis Philippus IV.

111. Liceat Viri hujus fure utique Belgico infunditissimi sententiam propriis verbis repetere; toti Belgio quamvis abunde notis.

112. Porro, inquit dicto sit, num. 2. quare potest, an nullo, & Constitutiones Apostolicas in Belgio effectum habere possint, nisi praevis Principum Placeto, ut vocant? Profecto, & pergit, si res ut se habet examinetur, in omnibus non opus esse iudicabit, qui non ex praedicta aliqua opinione, sed ex vero statuere vult; nulla enim Edicta, quae saltem inno-

tuantur, id mandant: quae enim reperiuntur in Libro Edictorum sub Rubrica 3. *De causis benef.* omnia tam narrativis, verbis (quae impulsivam & finalem causam earum consistit), continent, quam dispositivis sonant de Provisionibus beneficiis.

113. Hic Zypaei Liber a Canonistis, Advocatis, & Consiliariis teritur & legitur, in privatis Senatorum & publicis Consistorum Bibliothecis & Typographorum Officiis conscriptus, a nemine condemnatus, neque hactenus a Regis Fiscalibus fuit accusatus.

114. Quin e contra Edictali Philippus IV. Epistola haec doctrina & distinctio ipsius fuisse confirmata, ut denuo ipse Liber cum aliis Auctoris operibus anno 1671. Regia Auctoritate & Privilegio fuerit reimpressus.

115. Et modo non licebit, etiam urgentibus circumstantiis, Vicario Apostolico, quod licet Archidiacono examinare rem ut se habet, & non ex praedicta aliqua opinione, sed ex vero statuere?

116. Libere locutus est, & adhuc continuata voce loquitur, & palam docet Zypaeus Protestantium execrationem, & Domini Van-Eipen doctrinam procedere, si non ex errore, ut habet num. 4. saltem ex praedicta aliqua opinione.

117. Et non licebit pro sua & Belgii Ecclesiae praedictae & praedicti huic opinioni occurrere Ministro Apostolico, quia una Consiliarius est Caesaris, & Regis Religiosissimi, Catholicae Fidei, & Austriacae pietatis zelatoris, Antecessorumque suorum simulacris gloriosi? Quasi tante & Divinae proximae Majestati non magis placeret veritatis incensum, quam speciosus vocabulorum fumus, quibus supremo Principi illa offerant, quae minus desiderat, ut subtrahant Summo Pontifici ea, quae ipsis enixe mandat.

118. Nec Philippus IV. nec alius post illum Rex Catholicus in Belgio Placetum exigit, quale exigunt Van-Eipen Protestantess. Verum Rex voluit observari stylium solum, qui est quod ad Bullas Dogmaticas, ut cum tales accepit Minister Apostolicus, eas deferat ad Gubernatorem Belgii, qui eas communicet cum Consilio Sanctorum, in quo dispicietur, num Bulla illa nihil contineat, quod repugnet praesentis aut Juris Regis, quare cum nihil in eis invenitur, submittit ab eodem Consilio ad Ministrum Apostolicum ejusdem Consilii Secretarius, qui communicatam Bullam restituit, & illius usus relinquit, qui deinde ad Episcopos illas destinat, a quibus in Diceribus publicantur.

119. Hunc & non alium usum, & praxim esse in Belgio quoad Bullas Dogmaticas, fidem faciunt Regesta Consilii Sanctorum.

Hec & non alia si intendantur Doctor Van-Eipen in Belgio, non haberet adversarium.

120. Quantum modo concernit Conclusionem alteram, quae D. Supplicans ipseque juncti DD. Fiscales contendunt, ut Insinuatus Vicarius Apostolicus condemnentur ad palinodiam & reparationem injuriarum sub poenis arbitrio Judicis decernendis.

121. Quotandum est, ut supra dictum est, Insinuatum anno 1700. zelose oppugnasse doctrinam Clarissimi D. Van-Eipen dispersam in ejus Tractatu ad Universum Jus Ecclesiasticum, qua non tantum anno 1700. zelose oppugnasse doctrinam Clarissimi D. Van-Eipen dispersam in ejus Tractatu ad Universum Jus Ecclesiasticum, qua non tantum imitatur laxiores Gallos, fed etiam contrahit vel ipsi Concilio Generalibus.

122. Docet Concilium Trid. dicta sess. 35. cap. 20. Ecclesiae & personarum Ecclesiasticarum immunitatem partim Dei ordinatione, & partim positivis Canonis Sanctionibus constitutam.

Nimirum partim Dei ordinatione, hoc est, ut Covarruvias, qui Concilio interfuit, explicat loco supra citato: In his, ut ait, quae vero ac proprie spiritualia & Ecclesiastica sunt, Clerici a potestate & jurisdictione Principis secularis Jure Divino exempti sunt.

123. Quia, ut pergit, potestas Ecclesiastica, quae circa spiritualia versatur, ab ipso Deo, Petro ut Principi, ceteris Apostolis, eorumque Successoribus omnino commissa est, non a Principibus secularibus.

124. Contra hanc Concilii Trid. positionem, & Covarruviae explicationem aliter statuit D. Van-Eipen Tom. IV. part. 3. cap. 1. n. 2. huius editionis, huius expressionibus.

125. Verum sicut Ecclesiae atque religionis curam crediderunt Principes Christiani ipsis Episcopis tamquam praecipuis ejus Ministris, & Apostolorum Successoribus, ita quoque ipsi correctionem eorum, quae Ecclesiae & Religionem, ejusque disciplinam spectant, ipsis detulerunt, praeterit tamen si quid, quod hinc turbaret, a Clericis fere inferioribus Ecclesiae Ministris fieri contingeret.

126. Adeo ut etiam illa, quae Dei ordinatione Ecclesiae, ejusque Praelatis data est potestas & immunitas secundum Concilium Tridentinum, per Clarissimum D. Van-Eipen debeatur Principibus saeculi, ut manifeste se explicat in sequentibus.

127. Deinde quantum attinet immunitatem, quae Ecclesiae & Ecclesiasticis personis competit jure positivo.

128. Per Concilium Trid. illa dicitur constituta Canonis Sanctionibus tanta auctoritate & potestate, ut Covarruvias sine hesitatione asserat locis supra citatis: Quod Principes secularis nemineque summus sit, non possit huius immunitati, aut exemptioni per Canonicas Sanctiones concessa, propriis legibus, propriisque auctoritatibus derogare.

129. Quod etiam apertis verbis indicat Concilium Trid. eod. cap. dum serio monet Supremos Principes his verbis: Ne permittant, ut Officiales, aut inferiores Magistratus Ecclesiae, & Personarum Ecclesiasticarum immunitatem, Dei ordinatione, & Canonis Sanctionibus constitutam, aliquo cupiditatis studio, seu inconsideratione aliqua violent, sed una

129. cum ipsi Principibus dubitanti Geris Summorum Pontificum, & Conciliorum Constitutionibus observantiam præstent: decernit itaque & præcipit " &c.

130. Concilium Trid. disertis verbis iam relatis & sequentibus statuit, ut inferiores Magistratus, una etiam cum ipsi Principibus sacris Pontificum & Conciliorum generalium Constitutionibus observantiam præstent.

131. Hinc sacri Concilii verbis & menti diametraliter se opposit Clariss. D. Van-Espen; signanter *Tom. IV. part. 3. tit. 3. cap. 2. num. 12. & 13. hujus editio*; ubi ita habet:

"132. Si Similia & in aliis Conciliis etiam sæculo XV. occurrunt; ac notanter in Concilio Constantensi anno 1417. *Noluit* Ecclesiasticam personam in criminali questione, vel civili, ad iudicium seculari presumas attrahere contra Canonicas Sanctiones, & contra Constitutiones Imperiales". Addit Dominus Van-Espen de suo: "Cum hæc Decreta dirigantur contra Magistratus & iudices immunitatis clericali infractores, admodum verisimile est, Magistratus & iudices id propria auctoritate attentasse.

133. Et sane, ut addit, si Regia auctoritate, seu aliquo potestivo Principis Edicto fuissent iussit, nunquam eas penitus, & centuras Episcopi in ipsos evaderent; sed potius ipsi Principes pro revocatione, suspensione, vel moderatione ipsi Edicti supplicarent.

134. Ecce Doctor Academicus, primus & solus Belga, qui solemne illud Concilii Trid. cap. 20. sess. 25. Decretum trecentorum Patrum in Dei nomine congregatorum sententiam levi casum evertit, aliasque quam plurimas Pontificum, & Conciliorum Generalium Sanctiones.

135. Ut ejusmodi principis per Librum ejus dispersis, Pontifices & Episcopos se opposentes supremorum Principum Edictis contra Immunitatem Ecclesiasticam latis, verè faciat rebelles, quos Ecclesia declarat & colit Martyres.

136. Quod Infinitus istius deduxit in præfato suo Libro fol. 320. & seq. in quo jam ab 19. annis ejusmodi doctrinam Infinitus non solum, sed etiam, quod æque & magis massam corripuit & inficit, quam fermentum.

137. Hactenus interim sibi ipse Auctor, & non nisi postquam ab ipso Pontifice Liber ipse ob ejusmodi doctrinam fuit condemnatus, recurrit ad Potestatem seculari, ut ejus iudicio & sententia indirecte approbatur, si Infinitus ad palinodiam condescendat.

138. Interim Infinitus non vult nec potest huic iudicio in hac causa se submittere, ut omnia per ipsum hactenus dicta, non alio sine & motivo dicta fiat, quam prout in principio hujus scripti declaratum est.

139. Etenim si unquam militet ratio, ob quam Clerici in causa personali diffamante & criminali non possint se mutuo convenire coram Tribunali laico, est in hoc casu non una, sed plures occurrunt.

140. In primis enim si agatur de actione, qua Actor concludit ad palinodiam, seu revocationem illius, quod scripsit in Epistola sua Adis Ecclesiæ Mechliniensis fonda.

141. Quod Vir ille Ecclesiasticus ex Beato Gueric & Molinæo doceat, quod neque Episcopi ejus propria sit Jurisdictio, sed precaria duntaxat, qualem Principes sæculi ipsi crediderunt, & concesserunt.

142. Quandoquidem D. Van-Espen in suo Libello supplici non negat, se ejusmodi doctrinam in suo libro sustinuisse, immo id tacite admittit, sequetur quod Infinitus revocando superscripta verba sue Epistolæ, eo ipso approbaret ejus doctrinam, quod non tantum dedecus inferret Ordini Clericorum, sed ipsi sacris Canonibus, & Concil. Trid. quibus doctrina illa adeo est contraria, & tandem ipsi Summo Pontifici, qui doctrinam illam & librum D. Van-Espen condemnavit.

143. Ita ut Infinitus se submittere in diffamatoria hac cau-

sa Tribunali laico, illud faceret via indirecta iudicem super hac questione: An scilicet Pontifex male, an bene condemnasset Librum & doctrinam D. Auctoris.

144. Quod nullatenus permittimus est Infinitus, obstantibus tot enixis Canonum & Conciliorum inhibitionibus, etiam communi & inferiori Clero, in causis criminalibus, licet minoris consuetudine, prohibuit eis adire vel agnoscere iudicem seculari, idque fuit penitus & censuris gravissimis, quas si Actor contemnat, neque dimittat, Infinitus illas omnino borret.

145. Si interim D. Actor sollicitus sit pro honore suo & auctoritate Professorum sui congrua, sequatur consilium Infinitus, retrahat errata, & sustenta Ecclesiæ discipline, & doctrinæ Matris sue Ecclesiæ ac sacri Concilii Tridentini sanctionibus adversantia.

146. Atque illa correptione primum moveat Pontificem, ut retrahat suam condemnationem, antequam Vicarius ipsius criminaliter conveniat, ut revocet sua Scripta per eandem condemnationem confirmata.

147. Quod vero concernit aliam & principalem conclusionem, quæ D. Actor existimat sibi factam injuriam, & Regiæ Jurisdictioni Regiæque prerogative præjudicium, per præfatum Infinitum, quod in eam improbat Assertionem D. Van-Espen, quæ in hisce circumstantiis publice suggeret: Quod neque Confessio Unigenitus, neque illa alia Bulla licet Dogmatica Catholicis obliget, antequam a Rege aut Consilio Regis sit placetata.

148. Iterum Infinitus non potest se huic Tribunali subicere in hac actione.

149. Infinitus Consiliarius est, & membrum Magni Consilii Cæsareæ & Regiæ sue Majestatis; sed passim Clerici & Sacerdotes membra omnes sunt Civis Status, & membra sue Civitatis, atque ab ejusdem Jurisdictione precipue in criminalibus sunt exempti.

150. Et præterquam quod nulla Lege aut Edicto Regio Consiliarius Regius, ratione functionis sue teneatur aliter sentire aut judicare quam hactenus docuit Zypæus, multo minus obligetur se opponere expresso Philippo IV. Edicto, nulla alia lege hactenus revocato, licet multis contentis & incurvatis interpretationibus D. Auctoris vexato.

151. Insuper manifestum est, quod Infinitus Epistolam suam non scripsit nisi zelo & officio Vicariatus sui Apostolici.

152. Ut denique super hac famola & diffamatoria actione contentari non possit coram Tribunali laico sine maximo Status Ecclesiastici dedecore, & totius Ecclesiæ Belgiæ perturbatione.

153. Siquidem omnes Episcopi Belgici cum ipso Pontifice factis suis & actibus atque literis suis præfatis Adis Ecclesiæ Mechliniensis inseritis, declarant, quod Bulla Unigenitus executionem & observantiam habere debeat, etiam non sit placetata Placito, quale D. Van-Espen cum sibi adherentibus existit pro ejusdem Bullæ obligatione.

154. Atque ita si Infinitus Vicarius Apostolicus se submitteret in hac sua functione iudicio seculari, posset evenire ut per Decisionem Curie secularis via indirecta reprobaretur omnia Pontificis & Belgii Episcoporum, eorumque Archiepiscopi Adis & actibus Ecclesiæ Mechliniensis; atque eo modo, & eadem sententia approbaretur indirecte prænomiata Protestantium Academicorum oppositio dictæ Bullæ. ac ita incitaretur Belgii Clerus illorum exemplo ad similem inobedientiam & oppositionem.

155. Immo sequeretur, quod non renecetur acceptare adhuc modo Bullam *Vineam Domini*, neque Bullam *Ju Eminentissimam*; cum nulla hactenus sit placetata Placito per D. Van-Espen requisito.

Est signatum, P. GOVARTS,

A R O S T I L L E.

Soit dupliqué. Du 17. Novembre 1719.

DUPLIQUE

Du Docteur VAN-ESPEN, joints à luy les Conseillers Fiscaux l'Empereur & Roy.

ZEGGER-BERNARD Van-Espen Docteur en Droit & Professeur des sacrés Canons en l'Université de Louvain Suppléant, joints à luy les Conseillers Fiscaux de sa Majesté Impériale & Catholique, ayant vu l'Ecrit intitulé: *Persistance & advertentia*, servi le 17. Novembre dernier de la part de Messire Pierre Govarts Conseiller Ecclesiastique de ce grand Conseil, & Vicaire General de Bois le-Duc Rescribent, tenu par la Cour pour Réplique, avec Ordonnance d'y dupliquer, disent ensuite dudit appointement:

1. Que le Suppléant n'a jamais eu le pouvoir ni la volonté d'intenter une action criminelle à la charge du Rescribent.

2. Non le pouvoir; puisqu'il ne se trouve revêtu d'aucune autorité publique.

3. Non la volonté, puisque par sa Requête présentée à Sa Majesté Impériale & Royale, il conclut simplement à ce qu'il soit servi d'enjoindre au Rescribent, qu'il révoque l'injure insérée au Suppléant, ou qu'il restitue le tort qu'il a fait à sa réputation, d'une telle manière que sa sacrée Majesté trouvera juste & équitable.

4. Ce qui démontre, que l'action intentée par le Suppléant est purement civile, & nullement criminelle.

5. Si les Conseillers Fiscaux se sont joint en cause par ordre de Sa Majesté, s'ils y ont pris des conclusions ultérieures à charge du Rescribent, cela ne peut être imputé au Suppléant, qui n'y a point eu la moindre part.

6. Outre que les Conclusions prises par les joints en cause ne tendent à aucune amende pécuniaire, ni à aucune autre démonstration publique, dont on pourroit inférer qu'ils auroient voulu agir *ad vindictam publicam*, sans quoy une action d'injure ne peut passer criminelle, suivant l'esprit des Loix, quiques les Fiscaux se joignent à celui qui l'intente. §. 10. *Instit. De injuriis*, Stockmans, *Deuf.* 108. Annoté par, *Jus Civile Gaudensium*, rubr. 1. art. 9. abf. 3.

7. Ce qui démontre, qu'on ne luy a donné ce nom dans l'Ecrit du Suppléant du 7. Octobre dernier, que dans une signification vulgaire, & moins propre, & uniquement pour denoter que l'action intentée est civile.

8. Ainsi ce ne sont que des vaines exclamations du Rescribent, lors qu'il fait tant de bruit sur ce que l'on agiroit criminellement à sa charge pardevant cette Cour.

9. C'est une entreprise manifeste, selon son dire, sur l'immunité & jurisdiction Ecclesiastique, & un bou-

lever.

leverement de l'ancienne & nouvelle discipline de l'Eglise.

10. L'honneur du Sacerdoce se trouve avili, & la dignité de l'Episcopat retrécie en la personne: Nam quomodo Infimus Episcopus non sit, attamen cum exerceat jurisdictionem Episcopalem, similis est; & una videtur ipsius conditio qua Episcoporum Belgii.

..... Quantum est in rebus inane!

11. Pour parler ingenuement, tous ces grands mots ne butent à autre chose qu'à la mettre à couvert, s'il étoit possible, de toute poursuite, nommément de la part des Fiscaux.

12. Qui savent fort bien faire valoir la maxime, Qu'il n'est pas permis d'écrire contre celui qui peut se défendre.

13. Jaloux des Loix du Gouvernement, & des Privileges, & usages du pays, ils agissent toujours avec vigueur contre ceux qui les combattent, surtout lors qu'ils en apprehenderont les suites.

14. Si le Rescrit veut soutenir que les Fiscaux en ce cas devoient agir à sa charge pardevant quelque Cour Ecclesiastique. 15. Il devroit avant tout, pour appuyer ce paradoxe, faire abolir cette autre maxime: Que Sa Majesté ne plaide jamais qu'en sa propre Cour.

16. Et puis qu'il repete continuellement, qu'il faut estre disciple de Charles Du Moulin, pour avoir le front de poser, comme a fait le Supplique, que la Jurisdiction contentieuse, nommément la criminelle, auroit été donnée à l'Eglise par la puissance seculière.

17. Il convient une fois pour tout, de faire voir démonstrativement, qu'il faut que l'on n'ait jamais lu, ou que l'on ait oublié plusieurs loix du Code Theodosien & Justinien, pour vouloir se gendamer d'une manière si indecente contre cette proposition.

18. On ne citera ici aucunes loix émanées au tems du paganisme, mais uniquement celles qui sont émanées sous le nom des premiers Empereurs Chrétiens au tems de la premiere fervor du Christianisme.

19. La premiere Loy qui se presente, en suivant l'ordre du tems, est celle que Gratien *can. 35. & 36. causa 11. quæst. 1.* attribue à Theodose le jeune, Empereur d'Orient.

20. Et comme Gratien publia la Collection vers l'an 1151. le Pape Innocent III. en *cap. 13. tit. de Judiciis* l'attribua, sur la foy de Gratien, au même Theodose, & s'en prevalut vers l'an 1204. pour mettre le Royaume France en interdit, & établir son autorité sur le temporel des Rois, suivant les remarques de Cujas ad illud capitulum. tom. 4. oper. posth. de la penultieme édition.

21. Dependamment Gratien à avoir pas puiss dans la source, il s'est trompé, en prenant cette Loy pour une Constitution de Theodose, parce qu'elle se trouve dans son Code.

22. Au lieu qu'il la devoit faire passer pour une Constitution de Constantin, puisque l'on pretend que cet Empereur l'avoit adressée à Ablavus son Prefet du Pretore, & qu'elle se trouve ainsi qualifiée audit Code Theodosien *tom. 6.* où elle est la premiere des constitutions Extravagantes recueillies sous le titre *De Episcopali judicio*, qui suit le titre 11. du seizieme livre.

23. Mais puisqu'il en est de cette constitution comme de la fameuse donation du même Constantin rapportée dans les *Canon. 13. & 14. dist. 96.* & amplement réfutée dans les Paralipomènes de François Guicciardin du Conseil privé du Pape Leon X. fol. 2. & dans la derniere édition du Dictionnaire historique de Morery a l'art. de Constantin.

24. Il seroit inutile de la mettre en ligne de compte, à cause qu'elle a été rassemblée de differens cantons, & composée d'expressions confuses de fil blancs l'une à l'autre: Cum de eorum constitutionibus numeris sit, quas falsis miscellaneis immulsi, & registori eorum, & variis censoribus confusas effunderet, comme parle & justifie Godefroy en son docte commentaire sur la ditte extravagante, lequel commentaire sur le Code Theodosien luy couta un travail de 30. ans: ceux qui savent l'histoire de Cecilien Evêque de Carthage, & de S. Athanasie Patriarche d'Alexandrie, conviennent aisément, que les Pasteurs de l'Eglise n'avoient aucune Cour contentieuse au tems de Constantin.

25. La seconde Loy qui se presente est celle qui a été mise la derniere audit Recueil des constitutions Extravagantes, attribuee aux Empereurs de deux Empires, Valentinien II. du nom, Theodose le Grand, & Arcadius.

26. Laquelle n'est pas de beaucoup de meilleure alloy que la precedente, selon Godefroy en son commentaire sur cette extravagante.

27. Quoy qu'il en soit, cette constitution *sine die & Consequens*, ne prouve rien moins que ce que Gratien *can. Continua 5. quæst. 11.* quæst. 1. en a voulu induire, à sçavoir: Quod ad jurisdictionem nullus Clericus sit perturbatus.

28. Car dans cette Extravagante suivent immédiatement les mots taxatifs, quatenus tamen Ecclesiasticas pertinet, & non decess Episcopali auctoritate decideri.

29. Lesquels mots démontrent évidemment: Quod Clerici in ius tantum, que vere ac proprie spiritualium & Ecclesiasticarum sunt, potestate & jurisdictionis seculari eximuntur.

30. D'où résulte que le Clergé devoit se soumettre, en toute autre matiere, au jugement du Juge seculier.

31. Et pour établir plus clairement cette vérité, la même extravagante s'adresse au Juge Imperial en ces termes.

32. Quare laudabilis auctoritas tua, arbitrio temperato, quidvis negotiorum (ad Christianam non pertinentes sanctitatem) aliorum iudicet, terminabit.

Van-Espen Tom. IX.

33. Tout cela se trouve retranché audit Canon par Gratien: ce qui ne droit surprendre personne, puisque c'étoit son ordinaire, de retrancher des Loix, qu'il canonisoit, tout ce qui n'étoit pas favorable à son dessein, comme Zoësius avoue ingenuement in *prefatione ad Decretales num. 10.* Mais on a lieu d'être surpris de ce que Gratien pour remplir le vuide deditits mots retranchez, y a substitué de son propre chef discours de l'Empereur Constantin lors qu'il présidoit ou Concile de Nicée, plus amplement repris dans le Canon *Futuram 15. causa 12. quæst. 1.* lequel Canon faussement attribue au Pape Melchisedech, fait aussi mention de cette fabuleuse donation du même Constantin. Quelle foy peut-on ajouter à des parrilles pieces? Certainement ce Canon ne merite aucune attention, cum constet ex Græca Sacerdotum historia, & Latina Epiphaniis interpretatione, quod verba illa Constantinii aliorum tendant, aliorum sensum habent, ut ait Covarruvias, *Pract. Quæst. cap. 31. num. 2. in pr. & circa finem.*

34. La troisième Loy qui se presente suivant l'ordre du tems, est la Loy *Quatuor 1. tit. de Religione* au Code Theodosien, laquelle a été émanée sous les noms d'Arcadius Empereur d'Orient, & d'Honorius Empereur d'Occident, tous deux fils de Theodose le Grand.

35. Cette Loy non suspecte, & generale pour les deux Empires, est conçue en ces termes: Quotiens de Religione agitur, Episcopus convenit iudicare: ceteras vero causas, que ad ordinarios cognitores vel ad usum publici juris pertinent, legibus oportet audiri.

36. Il est bien vray que ces deux Empereurs ont permis à un chacun, soit seculier, soit Ecclesiastique, de s'adresser à l'Audience Episcopale. *L. 7. Cod. Justin. de Episcopali Audientia.*

37. Même ils ont attaché à cette Audiance une si grande prerogative, qu'il n'étoit pas permis aux parties, qui s'y étoient volontairement soumises, d'appeler de jugé. *L. 8. Cod. eod.*

38. Cependant il reste toujours certain, que les Evêques pour lors n'étoient que des Juges choisis *consensu utriusque partis*, & que leur Audiance s'exerçoit en vertu de ce pouvoir, qui leur avoit été volontairement attribué par les plaideurs, qui se *consensu apud Sacra Legis Antistitem ligare voluerint*, selon les mots de la Loy 7. où bien, qui se *audiri a Sacerdotibus cogerent*, selon les termes de la Loy 8.

39. Par conséquent, que les Evêques n'avoient aucune jurisdiction contentieuse, cum privati jurisdictionem non habentes tribuere eam non possint.

40. La quatrième Loy selon l'ordre du tems est celle de Valentinien III. du nom, Empereur d'Occident, donnée pendant la minorité de ce Prince, vers l'an 427. sous la regence de l'Imperatrice Placidie sa mere, fille de Theodose le Grand.

41. Cette Loy qui est la derniere *tit. 2. de Episcopis, lib. 16. Cod. Theod.* sembleroit d'un premier abord avoir voulu attribuer aux Evêques une Jurisdiction contentieuse pour toutes les causes du Clergé.

42. Par la raison qui s'y trouve énoncée en ces termes: *Has enim non ep., ut divini muneris Ministri temporalium potestatum subdantur arbitrio.*

43. Mais quand on fait attention à une Loy postérieure, que ce même Empereur fit émaner longues années après qu'il sût devenu majeur, dont sera parlé ci après.

44. L'on conçoit aisément que ledit Empereur a voulu positivement, que la premiere Loy fût entendue & interpretée de *divini muneris Ministris qua Ministris*, id est, in causa Fidei.

45. Quod hic necessario suppleendum, ne alioquin hæc nova Theodosiana sit, eique obest illud divi Pauli ad Romanos *cap. 13. Omnis anima potestatis sublimioribus subdita sit, &c.*

46. Au quel texte S. Jean Chrysostome ajoute par forme d'expolition: *Etiam si fueris Apostolus, Evangelista, Prophetas, Sacerdos, Monachus, hoc enim pietatem non laudat.*

47. Et S. Bernard en son Epitre 42. à Henry Archevêque de Sens poursuit en ces termes, qui il adresse au corps du Clergé: *Si omnis anima potestatis subdita sit, ergo & vestra; quis vos exceptit ab universitate? Certe qui tentat excipere, tentat decipere.*

48. Il y a un troisième passage du Pape S. Gregoire le Grand qui par sa 62. lettre adressée à l'Empereur Maurice, & inserée au 2. liv. de la 2. Part. lui fait les voir motifs pour lesquels cet Empereur devoit temperer & adoucir la Loy, par laquelle il avoit défendu aux Soldats l'an 592. de faire profusion dans un Monastere: & cette lettre finit par ces beaux sentimens d'un Pape zélé & humble: *Ego quidem iustitiam sublevis eandem per diversa terrarum partes transmitti feci: & quia lex ipsa omnipotenti Deo minime concordat, ecce per suggestionem mea paginam scripsumus Dominis obedientiam præbui: & pro Deo quod sensi, minime taceui.* Nous avons un quatrième passage du même Pape *lib. 2. Epist. 94.* qui est formel à ce sujet: *Agnosco, dit-il, Imperatorem a Deo concessum, non militibus solum, sed Sacerdotibus etiam dominari.* Et un cinquième passage du Pape Leon IV. deconnu pour Saint par l'Eglise, qui a cimenté l'autorité souveraine de l'Empereur par un discours des plus touchans, in *Can. Nos si incompetenter 41. causa 2. quæst. 71.*

49. Telles sont les reflexions judicieuses de Godefroy sur cette premiere Loy de Valentinien, & de Charles Loyseux en son Traité des Seigneuries, *chap. 15. num. 8.*

50. Et l'on cite ici avec plaisir ces deux grands personna-

ges, qui certainement n'ont jamais passé pour disciples de Charles Du Moulin. *Add. Covarr. prati. quæst. 31. num. 2. circa medium; & Grotium de jure belli & pacis lib. 1. cap. 4. §. 3. 4. & 5.*

51. Reste à parler de la seconde Loy du même Empereur Valentinien, & la cinquième en ordre.

52. Cette Loy ou Nouvelle se trouve tit. 12. lib. 2. *Legum Novellarum*, vers la fin du 6. Tome du Code Theodosien, dont voici l'extrait de ce qui sert à la présente question.

53. *Constat Episcopos & Presbyteros forum legibus non habere, nec de aliis causis (secundum Arcandii & Honorii Divalia Constituta, qua Theodosianum corpus ostendit) prater religionem posse cognoscere.*

54. Bref, l'Eglise n'avait aucune Jurisdiction contentieuse tant en criminalibus, quam civilibus negotiis, au milieu du V. siècle sous Marcien Empereur d'Orient, Successeur de Theodose le jeune, Prince des plus zélés pour la Religion; mais elle devoit pour lors se contenter de la primitive notion ou Audiance. *L. 13. Cod. de Episcop. Audiantia.*

55. Et il en étoit de même vers l'an 470. sous Leon dit le Vieil & Anthemius Empereurs des deux Empires. *L. 33. Cod. de Episcop. & Clericis.*

56. De sorte que l'Empereur Justinien a été le premier qui a établi au VI. siècle une Cour aux Metropolitains & aux Evêques, à la quelle il attribua à l'exclusion du Juge Imperial les causes tant civiles que criminelles des Evêques, des Moines & des Religieuses, & à la connoissance des delits Ecclesiastiques de tout le Clergé en general; & quant aux delits communs des Clercs du second ordre, il permit aux Evêques & au Juge Imperial d'en connoître par prévention; & pour ce qui concerne les matieres civiles, ils obtinrent aussi le privilege du For Ecclesiastique: bien entendu cependant qu'il leur étoit permis d'y renoncer & d'appeller de la sentence Episcopale au Juge Imperial, lors que la partie qui avoit succombé declaroit dans les dix jours du jugement rendu, de n'y point vouloir acquiescer. *L. 51. Cod. de Episcop. & Cler. l. 29. Cod. de pati. Auth. Causa fit. Cod. de Episcop. & Cler. desumpta ex Nov. 79. cap. 1. & 4. & ibi Cujacius, tom. 2. Oper. prior. Auth. Clericus Cod. de Episcop. & Cler. desumpta ex Novella 83. Auth. Si quis, Cod. de Episcop. Aud. desumpta ex Nov. 123. cap. 12. Add. caput 8. & 22. l. 12. 23. & 41. de Episcop. Ecclesiis & Clericis, Cod. Theod. & ubique Gothof.*

57. On ne trouve point Leon Loyseau audit chap. 15. nu. 51. In fine, qu'aucun Empereur ait apporté quelque changement à ce premier établissement du For Ecclesiastique avant le commencement du siècle, lors que le Juge Ecclesiastique par concession Imperiale obtint la connoissance du criminel sur tout le Clergé en general, sans distinction entre les delits Ecclesiastiques & communs, avec interdiction au Juge laïque d'en connoître, suivant le capitulaire 225. du livre 5. de Charlemagne.

58. Ce même Empereur fit aussi inferer dans ses capitulaires cette prétendue constitution de Constatin, pour lui donner force d'édit perpétuel; *Can. 37. causa 11. quæst. 1. Nonobstant qu'elle ne peut passer que pour une piece forgée & faite à plaisir, comme il a été dit ci-dessus.*

59. Mais cette nouvelle concession ne merite aucune attention, puisque la seule teneur de cette constitution, metamorphosée en Caroline, denote suffisamment qu'il n'a été possible en aucuns temps de la faire recevoir & observer.

60. Cette Loy comme toute sorte de causes, même entre deux personnes laïques, au jugement de l'Evêque à la seule requête de l'une desdites parties, *enimvero alia pars refragatur.*

61. Qui vis est, cette même Loy accorde le renvoy pardevant l'Evêque pour décider par arrêt de tout procès entre deux personnes laïques qui s'instruit ou pend indecis pardevant le Juge ordinaire, même après conclusion en cause, & pendant le rapport, pourvu que ledi renvoy soit demandé par une des parties, quoique l'autre s'y oppose.

62. Et comme pareille Loy tend ouvertement à l'anneantissement de la Jurisdiction temporelle, qui fait le plus beau fleuron de la Souveraineté, l'on ne croit pas qu'il soit possible à un Prince en vertu de l'engagement qu'il contracte avec son peuple, des le jour de son indifcret, ou par des importunités de gens d'Eglise directeurs de la conscience, jusques à ce point, que de vouloir absolument qu'elle soit exécutée selon la forme & teneur, ce qui fust pour en inferer qu'elle n'a jamais été observée; même Loyseau audit chap. 15. num. 54. en subministre quelque preuve.

63. De tout quoy l'on forme cette conclusion certaine, que la Justice Ecclesiastique, en ce qu'elle est contentieuse, tire sa premiere origine de la dévotion des Empereurs, qui l'ont concédée aux Evêques, en la demembrant de la Justice temporelle & ordinaire.

64. Mais quoy que ces Loix des Empereurs rescent encore dans les Codes des Ordonnances des Princes, qui ont gouverné depuis en Orient & en Occident, lesquelles montrent évidemment, quand, comment, & par qui cette Jurisdiction Ecclesiastique a été concédée, & que d'ailleurs tous les Historiens s'accordent dans le recit de ces concessions, & des coutumes introductives, & en racontent les causes & les motifs; cependant une vérité si manifeste n'a pas en elle-même, pour l'emporter sur le pouvoir que les Superieurs Ecclesiastiques se sont attribués insensiblement de faire eux-mêmes des Loix en temporalibus & criminalibus, nommées Sanctions

Canoniques, par lesquelles ils exempterent ceux du Clergé & leurs biens de la Jurisdiction des Princes temporels, en soutenant qu'il n'étoit point permis aux Puissances Seculières de faire des ordonnances touchant les Personnes & biens des Gens d'Eglise, non pas même en leur faveur; & que les laïques en leur regard n'avoient point d'autre parti à prendre, que celui d'obéir. *Can. Bano. 1. dist. 96. Can. Leici. 24. caus. 16. quæst. 7. cap. Ecclesia 5. Maria 10. tit. De constitution. & ibi Canonista, cap. Cum Laicus 12. tit. De rebus Ecclesie non alienandis.*

65. Quia in Ecclesia ejusque potestate duo sunt gladii, spiritualis videlicet, & temporalis; sed is quidem pro Ecclesia, ille vero ab Ecclesia exercendus, ille Sacerdotis, is manu Regum; Chrilum, sed nutum & patientiam Sacerdotis. Oportet autem gladium esse sub gladio, & temporalem auctoritatem spirituali subijci potestati; nam cum dicit Apostolus: Non est potestas nisi a Deo: quæ autem sunt, a Deo ordinata sunt: non autem ordinata essent, nisi gladius esset sub gladio. *Cap. Usus sanctam, lib. 1. tit. 8. Extravagantium communium.* A quoy le rapporte le sentiment du Pape Innocent III. in cap. Venerabilem 34. tit. De elec. Que c'est à lui de faire l'inquisition de la vie & mœurs de l'Empereur élu, puisque c'est à lui de le recevoir & consacrer. Sur quoy l'on peut voir Wicquefort, de l'élection de l'Empereur, chapitre 20. (a).

66. C'est ce qui a meu les Canonistes d'entrer dans les mêmes sentimens, & de soutenir, *Quod Clerici & eorum rei non Canonicis Sanctionibus a jurisdictione Principum secularium exempta sint, & quod illa exemptio per eorum Romanos Pontifices jure humani induci, etiam non fuerit jure Divino statuta.* *Covarr. prati. quæst. cap. 31. num. 3. & alii ibidem citati.* *Add. Guidelium, de jure noviss. lib. 6. cap. 2. num. 9. & 10. & Zoffium ad tit. tit. de Constitutionibus a. num. 10. usque ad num. 16. qui font les défenseurs de la doctrine de Covarruvias, ainsi que plusieurs autres citez par de Castillo Soto Mayr, controuv. jur. lib. 2. cap. 5. num. 25. & 199.*

67. Mais Covarruvias un des plus dignes Evêques d'Espagne, & qui étoit l'ornement de son siècle, avoit trop de pénétration, pour ne point modifier cette dangereuse doctrine, laquelle attribue à la Puissance Spirituelle un pouvoir sur le temporel, qui n'a jamais été prétendu par les Apôtres.

68. Lorsque S. Paul, fist accusé par les Juifs de plusieurs crimes devant Festus, Gouverneur pour l'Empereur Neron, il luy dit: Me voici devant le Tribunal de Cesar, c'est là où il faut que je sois jugé: *Ad tribunal Cesaris sto, ibi me oportet judicari.* *Act. Apost. cap. 25. vers. 10.*

69. Et comme il y avoit apparence que Festus l'auroit obligé d'aller à Jerusalem, il ajoute: « S'il se trouve que j'ay fait quelque tort, ou que j'ay commis quelque crime digne de mort, je ne refuse point de mourir; mais s'il n'y a rien de véritable dans toutes les accusations qu'ils font contre moy, personne ne me peut livrer entre les mains de Juifs: j'en appelle à Cesar, Sur quoy Festus luy répondit: « Vous avez appelé à Cesar, vous irez devant Cesar: « *Javem appellasti, ad Cesarum ibi.* *Act. Apost. cap. 25. vers. 12. & 12.*

70. L'Apôtre se recourant à son Prince payen & tyran; à appris aux Ministres de l'Eglise qu'ils doivent tout au moins avoir la même défiance pour les Princes Catholiques, *in rebus temporalibus & criminalibus.*

71. Le Sacerdoce & l'Empire ont des differents objets, les choses spirituelles sont l'objet de l'une, & les choses temporelles de l'autre Puissance: chacune a pris son nom de l'objet de la fonction: on ne peut donc attribuer à la Puissance Spirituelle ce qui appartient à la Temporelle, à moins que celle-ci ne l'accorde formellement: cette concession le règlement de notre Seigneur doit subsister, *Quæ sunt Cesaris Cesaris, & quæ sunt Dei Dei.* *Can. Si tributum 27. & Can. Magnum 28. causa 11. quæst. 1. Can. Conventio 21. & Can. Tributum 22. causa 23. quæst. 2.* Du Perray sur l'Edit de France concernant la Jurisdiction Ecclesiastique de l'an 1695. artic. 24. tom. 2.

72. Qui peut douter du droit des Princes sur ce qu'il y a de temporel en la Police Ecclesiastique, & notamment sur les personnes & biens des gens d'Eglise?

73. Quelle raison peut-on avoir, par exemple, pour vouloir impugner nos Placcards du 18. Juin 1531. & 27. Novembre 1548. ? Puisqu'il est evident, qu'un corps aussi considérable que celui du Clergé d'un Etat, doit être tenu au Loyde l'Etat, sans quoy ce ne seroit plus qu'un gouvernement difforme & monstrueux. *Amelino ad Edictum Perpetuum an. 1621. art. 5. §. 13. & 2.*

74. Comment pourroit-on aussi nous blâmer de ce que nous écrivons par action réelle devant le Juge séculier contre les gens d'Eglise? Covarruvias audit endroit n. 5. fait mention de cette coutume: & quoiqu'il assure que l'on ne fait aucune distinction en Espagne touchant ce point entre les actions réelles & personnelles, cependant il avoue que telle coutume est raisonnable & valide. Serait-il aussi juste & equitable que les Ecclesiastiques fussent exempts des char-

(a) Ante Gregorij VII. tempora, inquisitio de reſtitutione motum Imperatoris vel eligendi, vel electi, inter mœnera summorum Pontificum non recensebatur, id parvis ſoli Proceres Imperii habuerunt, qui ad Imperatorem eligendum conſentebant. Conſultor recens Imperij Germanicæ hiſtoriz a. 11. §. 4. 5.

charges mixtes, qui pour les necessitez publiques s'impotent aux personnes à cause de leurs biens & possessions. Pourroient-ils sans choquer le bon sens, s'excuser de secourir l'Etat par emprunts, dons gratuits, ou autres semblables subventions? *Cum aurum Ecclesia habuit, non ut servet, sed ut eroget & subveniat in necessitatibus*, *Cap. 70. causa 12. quest. 2. Adde cap. Proventus 2. titul. de Immunit. Ecclesiar. Charondas in ses Memorabil. observ. sous le mot Eglise, vers la fin.*

75. Sur quoy l'on ne peut former la moindre difficulté, si l'on considère que les biens sont venus à l'Eglise de la main des seculiers, & qu'elle les possède *jure Regis*, & selon les Loix du Souverain, qui a reçu de Dieu la puissance de le gouverner, selon ce beau texte in *Canone Quo jure 1. dist. 8. & Can. Cum ad verum 6. dist. 96.*

76. La Chronique du monastere de Laurisham ou Lorch dans le Palatinat du Rhin, écrite l'an 1179. & imprimée dans Freher in son Recueil des Histoires d'Allemagne in *folio Transversari 1600.* rapporte un fait remarquable de l'Abbe Gundeland, frere de Rutgung Archevêque (a) de Mets, au temps de sa mort arrivée l'an 1179. en ces termes: *Gundelandus misit ad Regem Aquitani, consules & observans quatenus ei liceret, extremum visa cursum jam peragenti, aliqua de Monasterii rebus impendenda pro anima remedio, pauperum indigentia preargens: qui indultis ei certam partem rerum dimittat voluitum, in pauperum pro arbitrio sua distributionem. Instruantur hoc exemplo nostri Ecclesiarum Prælati, qui rebus ecclesiasticis sibi creditis volentes abutuntur, cum Patre ista, immo specialis Abbatis, Regis Principis, dices & preceptores, magna fama, clari generis, nihil presumptorie absque Regis vel consilio, vel precepto, etiam in ipsi mortis articulo, de rebus Monasterii disponere. Tanta tunc erat Religiosis curæ, juris observantia, Legum Reverentia reverentia.*

77. Ce qui nous mene à ce temperament, que donne Covarruvias à sa doctrine, touchant l'immunité qui compete à l'Eglise en vertu des Sanctions Canoniques: car pour démontrer qu'elles ont force de Loy dans tous les Etats qui professent la foy Catholique, il se sert de cette preuve décisive.

78. *Quod hæc immunitas maximam originem ducat à divinis Vet. Testam. Institutionibus, à SS. PP. testimoniis, & à publicatione Imperatorum quorundam consensibus; ut tandem totis fere orbis Christianis in hanc exemptionem propter publicam utilitatem consensit: cujus (Nota) præter summorum Pontificum auctoritatem hanc tacitam & expressam quandocumque consensum habuerit.*

79. Et lors qu'il enseigne num. 4. que les Souverains ne peuvent d'roger de leur propre autorité à l'immunité Ecclesiastique, il en donne cette raison: *Quod tota Republica Christiana, & ipsius Principes seculares in hanc exemptionem consensit.*

80. Pour bien connoître la force de ce raisonnement, il est nécessaire de se ressouvenir que ceux du Clergé soussignent d'être de Droit divin indépendans de l'Etat en tout ce qui est purement spirituel.

81. Et ils affectent la même indépendance par rapport au temporel, pour autant & si avant que les Princes ont abdiqué une partie de la Jurisdiction qu'ils avoient de Droit commun sur les personnes & biens des Ecclesiastiques.

82. D'où suit (inherent pour un moment dans cette supposition) qu'il n'est point permis aux Princes de déroger à l'Immunité Ecclesiastique; puisque tout privilege accordé non subsidio ne peut être rovoqué, d'autant qu'à son égard la chose passe en contract. Tirarellus in *Tract. de Judicis in rebus exiguis ferendis*, num. 67. *Benedicti ad cap. Raynautius, in verbo Et uxorem nomine Adelsium, decis. 1. num. 22.*

83. C'est sur ce fondement, que quelques Docteurs donnent pour raison de la décision du fameux chapitre si diligenti 12. titul. de *Fora competenti*, quod progreSSIONI Jurisdictionis non detur locus nisi inter eos, qui communi Imperio subjunguntur.

84. Au reste la conclusion que Covarruvias ajoute audit num. 4. est fort remarquable: *Quod ne quidem Summus Pontifex possit tollere Clericorum exemptionem a Jurisdictione seculari, quoad omnes Clericos, & quoad omnes causas in universum.*

85. Et en rejetant toute autre raison, il la deduit ex eo, quod hæc abrogatio funditus evertet sacrosanctam illam Sacramentum & Ministerium Dei majestatem, à tot Caesaribus, Regibus & Principibus, pluribus privilegiis ab initio & exordio militantis Ecclesie habentis communis & exortatum.

86. Il faut donc convenir, que les Sanctions Canoniques ne suffisent point pour obliger les Suxes des Puissances Temporelles à s'y conformer, si elles ne se trouvoient corroborées par des Sanctions Imperiales.

87. Ce qui fait qu'on les a joints in *Auth. Cassa Cod. de Sacros. Ecclesie*, en ces termes: *Cassa & irrita esse precipimus omnia Statuta & consuetudines contra libertatem Ecclesie ejusque Personarum indultas adversus Canonicos & Imperiales Sanctiones.*

88. Il en est de même in *Auth. Statutum Cod. de Episcop. & Cleric.* en ces termes: *Statutum, ut nullus Ecclesiasticum Personam in criminali questione, vel civili, trahere ad Judicium*

seculare presumat contra Constitutiones Imperiales & Canonice Sanctiones.

89. Et comme ces deux Authentiques ont été prises de la Constitution Imperiale de Frederic II. émise l'an 1202. laquelle fait immédiatement les livres des siefs, l'on y voit au Proème (in *Præfatione*) que cet Empereur avant de confirmer ces Sanctions Canoniques, les avoit examinés & trouvés conformes à sa volonte, ce qu'il exprime en ces termes.

90. *Cum dispositio divina favente nihil vellet Ecclesia (qua nihil debet præter bonum appetere) quod nobis eodem consensu, & eadem non placeat voluntate.* Mais peu de tems après ce Prince se brouilla avec Rome, vécut toute sa vie en anathème, & ne tint jamais rien de tout ce qu'il avoit promis au saint Siege (a).

91. Si le Rescribent s'étoit donné la peine d'éplucher la matiere, s'il l'avoit approfondi le sentiment de Covarruvias sur ce sujet, qui s'explique en des termes assez clairs, & intelligibles pour ne point faire prendre la change à ceux qui le lisent avec attention; enfin s'il avoit parcouru les œuvres de Tuldenu ad *Cod. de Episc. Aud. num. 2. & 3. de Zoël. ad Decretales, de Foro competentis num. 37. de Perezius ad Cod. de Episcop. & Cleric. num. 12. & de Gudelinus de Jure noviss. lib. 6. cap. 5. 6. 7. 8.* tous Docteurs de Louvain & sectateurs ou imitateurs de la doctrine de Covarruvias.

92. Le Rescribent se seroit bien gardé de les appeler à son secours pour décrier le Suppliant, & dire insolentement: *Quod hactenus solus sit Belgæ, qui abiecit pudorem præbisse se penitentissimum hominem, Molius numerum, & consilium profusus est.*

93. Si tous ceux qui ont cité Du Moëlin dans leurs ouvrages, doivent passer pour ses disciples, tous ledits Auteurs se trouvent bien plus enveloppez dans cette injuste accusation, que le Suppliant, qui ne l'a cité que rarement; là où ils l'ont presque toujours cité de page en page: entre autres Covarruvias le cite plus d'une fois dans le seul chapitre 31. que le Rescribent emploie à mal à propos contre le Suppliant.

94. Le Rescribent, qui met en usage le verd & le sec contre le Suppliant, voudroit bien aussi le faire passer pour disciple méchant de Pierre de Cugnieres, puisqu'il assure d'un ton magistral, *Quod primarius Petri & Cæcilius discipulus fuerit Moënaux, cujus libris Tridentinum constitutum in prima classe librorum prohibitorum.*

95. L'on a lieu ici d'être surpris de ce que les 66. articles qui composent le seul discours que nous avons de Cugnieres, ne se trouvent point au rang ou dans l'indice des livres défendus.

96. Peut-on croire qu'on les a omis par mégarde, ou que l'on auroit eu quelque indulgence pour le maître dans le tems que l'on avoit conçu une si injuste & si grande indignation contre le disciple?

97. Disons la vérité: le Rescribent, sur la foy peut-être de Rebuffe, ou de quelqu'autre Canoniste non moins passionné & prevenu que Rebuffe, avance un fait qui le trouve contredit de tous ceux qui jurent sagement des choses par eux-mêmes & papier sur table. *Tutus ex ipso fonte bibuntur aque.* Ovidius ex *Ponto lib. 2. epist. 5.*

98. L'Histoire des 13. & 14. siècles fait mention d'un grand nombre d'entreprises ou attentats de la Jurisdiction Ecclesiastique sur la seculière: & par de telles voyes, ceux du Clergé sous divers pretextes specieux firent venter leur Jurisdiction de si faibles commencemens (qui consistaient en une simple Audiance Episcopale) à un si haut degré de puissance, qu'ils érigerent au milieu de l'Etat un Tribunal temporel indépendant de l'Etat même, & se rendirent les maîtres de presque toutes les affaires temporelles des-laïques. Voyez le chapitre *Nevis illi 13. titul. de Judicis.*

99. De manière que s'en étoit fait de la Justice temporelle & seculière, tant en France, en Allemagne, qu'aux Pays-Bas, si quelques personnes doctes & ceux même qui composoient le Noble & le tiers Etat desdits Pays ne se fussent soulevés contre ces abus.

100. L'on ne parle point ici de plusieurs Decretales comprises dans la compilation faite & publiée par ordre du Pape Gregoire IX. neveu du Pape Innocent III. l'an 1234. ni d'une partie de celles qui furent compilées l'an 1297. sous le nom de Sexte par ordre de Boniface VIII. ni de plusieurs Clementines ou autres Extravagantes dressées & publiées vers l'an 1320. par le Pape Jean XXII. car ce ne sont pas encore celles là dont on oseroit se plandre le plus.

101. Le Clergé s'étoit rendu si redoutable, qu'on lui passoit bien des choses, pour ne point entrer en contestation.

102. C'étoit contre les seuls abus & attentats, qui tendoient à l'aneantissement du Gouvernement politique, que Pierre de Cugnieres Avocat General de Philippe de Valois Roy de France au Parlement de Paris s'éleva vigoureusement l'an 1320. Il proposa à Sa Majesté jusques à 66. griefs en autant d'articles que l'on trouve inferiez au 2. tome *Monarchie S. R. I. de Melchior Goldast, pag. 1362.* de l'édition de Francfort, sous le titre suivant.

103. *Hæc sunt gravamina & usurpationes, quas Prælati & alie personæ Ecclesiasticæ Regni Franciæ, & eorum Officiales & Judices pro ipsi fecerunt, & faciunt in præjudicium jurisdicti. omnis Domini Regis, & Baronum, & aliorum subditorum suorum Dominorum Temporalium:*

104. L'

(a) On lit dans la Chronique du Monastere de Laurisham ou Lorch, *Venerabilis Rutgung Ecclesie Metensis Archiepiscopus.* Ce fut le Pape Edouard IV. qui lui donna le qualite d'Archevêque. Et dans la France *Episcopus Stephanus*, dit Arnould dans le vie de ce Pape. *Christophe (Christophe) sanctissimus viri Episcopi pallium tribuit, & Archiepiscopum ordinavit.*

(b) Le P. Batte Auteur de l'Histoire generale d'Allemagne a recollé ce pas que l'Empereur Frederic II. n'ait jamais rien tenu de tout ce qu'il avoit promis au S. Siege. Voyez le tome 1. de l'Hist. d'Allemagne.

104. L'on trouve aussi lesdits griefs dans un livre in 8. intitulé: *Petri de Cugnières Disputatio contra F. Bertrandum Episcopum Avenionem de Jurisdictione Ecclesiastica & Regia*, Parisius 1551.

105. Les Annales de France par Belleforest en font aussi mention, de même qu'Aubery au premier tome de l'Histoire des Cardinaux, pag. 453. & 496.

106. Et il paroît à la première lecture desdits griefs, que Cugnières se plaignoit de telles entreprises sur la Jurisdiction du Roy & de ses Vassaux, qui passeroient présentement, pour exorbitantes, temeraires & contraires au sens commun. *Argumentum ad consuetud. Edit. art. 6. nota 1.*

107. Cette représentation étoit donc absolument nécessaire pour la conservation des droits de la Couronne.

108. Loyseau qui n'a jamais été surpassé par aucun Jurisconsulte François dans la connoissance du Droit public, a porté ce jugement chapitre 15. des Seigneuries num. 73. & 74. & Mornac en convenait pareillement ad L. 8. Cod. de Episcop. *aud. auxquels l'on peut joindre Morery dans son Dictionnaire Historique, à l'article de Cugnières.*

109. Ce qui met Cugnières suffisamment à couvert contre les calomnies de certaines gens, qui par un effet de leur mauvais esprit, ont voulu ternir sa mémoire; & le Récensent n'y est pas exposable de s'être laissé mener en aveugle par des fausses guides.

110. Il est bien vrai que Bertrand Evêque d'Autun entreprit la défense du Clergé avec tant de vivacité, que Philippe de Valois n'osa réprimer ces abus. Benedicte ad cap. Raynuitius, verbo Et uxorem nomine Adelaïam, decess. 1. num. 21.

111. Mais si les plaintes de Cugnières, qui étoit très-bien dans l'esprit du Roy, ne produisirent point un grand effet, l'on en doit uniquement attribuer le cause aux conjonctures critiques du tems.

112. Car ces débats forment dès le commencement du règne de Philippe de Valois, à qui Edouard III. Roy d'Angleterre venoit de disputer la Couronne; il étoit donc de l'intérêt du Roy de France de prévenir de nouveaux troubles, ce qui l'obligea d'avoir de grands menagemens pour le corps du Clergé, qui fit courir certain bruit dans le monde, pour profiter dudit tems, & de la faiblesse du Roy.

113. Sur quoy l'on peut très-bien appliquer ce que Grotius écrit dans une de ses Lettres au tems de son ambassade en France: *Ita sub Regibus aut parvis, aut ignotis tantum saepe fit damni, quantum successoribus agro feracibus.*

114. En effet, les Ministres des Rois qui succéderent à Philippe de Valois, furent continuellement aux prises avec les gens d'Eglise; & pour ne point trop s'étendre sur ces broileries, l'on se contentera d'ajouter ici une remarque du célèbre Jean Gallî ancien Arrellographe, & Advocat au Parlement de Paris, où il a été en grande réputation, depuis l'an 1384. jusques en 1414.

115. Il fit cette remarque, étant Advocat du Roy, pour la défense des droits de son Prince, laquelle il trouve dans la 276. question conçue en ces termes:

116. *Quis Crisile non cognovit in se Jurisdictionem Principis nisi qua a populo est, ut naturae in cap. 1. tit. De trans. Episcopi in penes Episcopum (scilicet immediate a populo, L. 2. §. 11. ff. De ordine Just. L. 1. ff. De constit. Princip. & mediate a Deo, Prov. 8.). Idcirco licet Papa conditor Juris Canonici contra Romanam potestatem situr potuerit, hoc tamen in solo temporalis regis Papa, nam ibi eorum turbare potuit male condendo: sed in Regno Francie non ibi in temporalibus subditis, juxta cap. per venerabilem 13. tit. Qui filii sunt legitimi: alios cap. sequi omnium malorum exterminium in potestate, scilicet destructio regni, & annihilatio.*

117. Unde intentio Prælatorum est saltem de jure communi (immemo & de jure naturali fundat quoad Jurisdictionem spirituales, qualis est illa circa materiam Sacramentorum, qua est a claviculis. Benedicte parle à peu près dans les mêmes termes, ad cap. Raynuitius, verbo Et uxorem nomine Adelaïam, decess. 1. num. 22. & seq. qui in Consiliis Parlamenti Burdegalæ receptis anno 1499. vix fuit multa lettonis, ac in praxi præstissimus. Ita Covarruvias in tit. de Testamentis cap. 16. in pr. ad cap. Raynuitius tit. dicto titulo.

118. Et au regard de Jean Gallî, afin qu'on ne dise point, que c'est encore là un des Matras de Charles D. Moulin, nous ajoutons ici une de ses notes sur la question 172. du même Gallî: *Iste, dit-il, magis offensus Prælatorum favore, ut hic & supra, quest. 82. & alias saepe. Continuant le fil de notre discours, l'on se contente pour l'Allemagne, de se referer aux Griefs de la nation inferens dans Freher tom. 2. de la Collection des Historiens d'Allemagne, de l'édition de l'an 1602. fol. 373. au Traité de Jacques Wimphelingue Prêtre de l'Eglise de Spire, & Professeur en Théologie, écrite par ordre de l'Empereur Maximilien, De Germania Nationis gravaminibus contra Curiam Romanam Nationis, & Imperii gravaminibus contra Curiam Romanam, fol. 397. à la lettre écrite l'an 1457. par Martin Meyer Chancelier de Mayence au Cardinal Ercois Silvius Piccolomini de Sienne, depuis Pape sous le nom de Pie II. super Germania Nationis gravaminibus contra Romanam Curiam, fol. 381. Ad quam Epistolam idem Ercois Silvius eodem anno respondit, primo Epistolam duabus, qua legitur inter ejus epistolas, deinde etiam in libello penultimari, quem Germaniam inscripsit, & à la réplique pour l'Empire sur la dite réponse par le même Wimphelingue, scripto ad Archiepiscopum Moguntinum directo, fol. 382. le tout se trouve aussi à la pag. 674. & suiv. de la nouv. édition de l'an 1717. tom. 2.*

119. Pour ce qui concerne les Pays-Bas, il faut nécessairement

ment que les abus de la Justice-contentieuse de l'Eglise y aient causé bien des troubles, puisque les Etats de Brabant obligèrent le Duc Philippe de Bourgogne de promettre à ses sujets sous serment, qu'il pressa au tems de la joyeuse entrée, de les garantir contre les entreprises & attentats de la Jurisdiction Ecclesiastique, comme constat par chartre du 20. Septembre 1451. art. 3. au 4. tome des Placearts de Brabant pag. 389. confirmés par le même Duc le 18. Novembre 1459.

120. Ce que ses Successeurs ont pleinement effectué par plusieurs Ordonnances insérées aux livres de Placearts, entre lesquelles on cotte ici celles du 24. Août 1486. 5. Août 1521. 25. Decembre 1522. 18. Juin 1531. les Concordats du 10. Mars 1541. le Placeart du 1. Juin 1587. sur l'exécution du Synode de Cambrai, & celui du dernier Août 1603. sur l'exécution du Synode de Malines.

121. De même qu'en France, où l'on a enfin assés mis à profit les Remontrances de Pierre Cugnières, de Jean Gallî & de tant d'autres Ministres zélés pour les Droits du Roy, & le repos de ses sujets, par une Ordonnance précisée de François premier du mois d'Août 1539. sur laquelle D. Moulin a fait un commentaire, & par plusieurs Edits postérieurs depuis réunis dans celui du mois d'Avril 1695.

122. L'exécution de ces Edits, Placearts, & Concordats, jointe à l'observance de quelques regles politiques pour maintenir le bon ordre, auxquelles ne peuvent être uniformes par-tout, à cause des différentes formes de Gouvernemens, ont mis la Jurisdiction contentieuse de l'Eglise au juste point, où il convient qu'elle soit.

123. Et quoique l'on ait prouvé & vérifié qu'elle a été démembrée de la Justice temporelle, l'on ne peut pas cependant en induire, qu'il seroit permis à présent de la rétablir encore dans ses bornes plus, troïstes, sous prétexte que les choses retournent facilement à leur nature primitive.

124. A Dieu ne plaise que quelqu'un envie à l'Eglise ses privilèges & immunités.

125. Elle les a acquis par un grand nombre de Concessions Impériales, qui ont été ratifiées & approuvées par tous les Rois & par tous les Princes Catholiques, pour faire honneur au Sacerdoce, & pour donner plus de lustre à la dignité de l'Episcopat, plus de force à ses fonctions, & plus de vigueur à sa discipline.

126. L'Écclé. a joui de ces Immunités, quia in Reipublice Christiana conveniens est, de l'aveu & consente ment de tous les peuples, & elle en a joui depuis tant de siècles, qu'il n'est point permis de l'en dépouiller à présent, étant une chose constante, quod privilegium uniformiter observatum per temporis immemorabilem fortiori effectum irrevocabilem.

127. Il convient au contraire, que les Princes employent le glaive que Dieu leur a mis en main pour conserver à l'Eglise ses Immunités & libertés: & plus leurs Ministres auront pour le corps du Clergé de menagemens & d'égards, plus ce même corps respectera les Décrets émanés par l'organe de leur ministère qui sont du Souverain, qui en le déclarant le Protecteur de l'Eglise veut que tous ses Conseils soient définitifs de la Jurisdiction Ecclesiastique, lors qu'elle se contient dans les justes limites qui lui ont été marquées par les loix de l'Etat. *Pulchre Argentorati ad Consue. Britan. art. 5. not. 2.*

128. Ce n'est pas dépouiller l'Eglise de ses privilèges, ni même donner aucune atteinte à ses immunités & exemptions, lors qu'il n'en empêche seulement que les loix de l'Etat ne soient bouleversées.

Salus populi Suprema Lex esto.

129. Si l'on a eu des puissances motus pour accorder ces exemptions au Clergé; des motifs encore plus puissants obligent ceux qui gouvernent, de veiller pour le maintien de la tranquillité publique: *Ita enim vera est Justitia, & que suum cuique ita tribuit, ut non distrabatur ab ullius persone, & maxime Supremi Principis justitiæ potestate.*

130. Sur quoy l'on se rapporte ici aux judicieuses réflexions de Domat, du Droit public, lib. 1. tit. 19. & de Le Bret, de la Souveraineté du Roy, liv. 1. chap. 12.

131. Le Récensent donne bien mal à propos la tourture à son esprit, lors qu'il s'étend par des si longs discours sur le penultième chapitre de la dernière Session de la Réformation du Concile de Trente.

132. Et il est imaginable, que l'Empereur & les Rois d'Espagne & de France, auroient souffert que le Concile à la fin de ses séances, s'est à dire l'an 1563. eût cassé & mis au néant les Concordats, & plusieurs Ordonnances Impériales ou Royales, émanées la plus part pendant la tenue même du Concile, pour retrancher cette vaste Jurisdiction des Evêques, & rétablir les Droits des Souverains & de leurs vassaux?

133. Et il est concevable, que les Princes ne se seroient point opposés audit Concile, qui n'étoit pour lors composé que de 150. Prélats (au lieu de 300. (a) comme polo le Récensent) au cas qu'il eût voulu innover, & faire observer, en vertu dudit penultième chapitre, quelques Decretales, ou Extravagantes, & autres Sanctions Canoniques, lesquelles avoient été formellement rejetées, des qu'elles avoient été publiées ou connues, comme contraires aux privilèges, mœurs, ou coutumes.

(a) Fra-Paolo in fine Historie Conc. Trid. enumerat 202. Episcopos, 39. Procuratores absentium Episcop. 7. Abbates, & 7. Superiores generales Ordinum Religiosorum.

on costumes prescrites & immémoriales des peuples, & incompatibles avec les premières notions & maximes inséparables du Gouvernement Civil.

134. Pour preuve que le Concile s'est défilé d'un si dangereux dessein, il convient de savoir que l'on avoit projeté un chapitre particulier de la Réformation des Princes, lequel contenoit 12. Décrets & portoit entre autres points :

135. Que les Clercs ne proviennent être jugés par les Secliers, non pas même *prætextu publicæ utilitatis, aut servitii Regii*, que dans les causes bénéficiales, de Décimes, de Patronages & de Fiefs-Ecclesiastiques, les Juges secliers ne pourroient s'entre-mettre, non pas même au possessoire. Que les Princes ne pourroient faire d'Editz concernant les personnes, biens & causes Ecclesiastiques. Que le Clergé ne pourroit être obligé au paiement des aide & subsides au Prince, non pas même sous le nom de don gratuit. Que les Lettres Apostoliques de la Cour de Rome devroient être publiées & exécutées, sans qu'il seroit besoin d'y avoir d'obtenir préalablement du Prince l'assentement ou le placet, & nonobstant tout appel, soit au S. Siège, soit comme d'abus. Que les Princes ne pourroient loger leurs domestiques ni les gens de guerre ni leurs chevaux dans les maisons des Evêques, des Clercs du second ordre, & dans les Monasteres, &c. Voiz Louis-Elles Du Pin en son Histoire du Concile de Trente, Tom. 2. fol. 950. & suivans, édition du Bruxelles.

136. Mais l'Empereur fit commandement à ses Ambassadeurs de faire de la part des remontrances si vives sur cette reformation des Princes, qu'elles fussent équivalentes à une protestation formelle. Du Pin, fol. 937, 938, 949, 950.

137. Le Roy de France par les lettres du 28. Août 1563. ordonna à ses Ambassadeurs de se servir de toute leur prudence & vigueur pour remonter aux Peres, que l'autorité des Conciles ne s'étend que sur l'Ordre Ecclesiastique, & nullement sur le Gouvernement civil : & s'ils ne déroient pas à ces avis, ledits Ambassadeurs devoient se retirer à Venise sans attendre le jugement du Concile. Du Pin, au dit 2. tom. fol. 947. dont l'un d'eux ensuite des dites instructions, fit le 22. Septembre une protestation des plus vives, contre le dit projet du chapitre de la reformation des Princes. Voiz Du Pin, au dit tome fol. 957. & 958.

138. Bref, tous les Ambassadeurs, nul excepté, s'y opposerent : & quoi qu'il y eut jusqu'à cent lettres qui signèrent un Ecrit, par lequel ils déclaroient de vouloir s'abstenir d'opiner sur aucun article, si les Legats du Pape ne propoioient la reformation des Princes, en même tems que celle de Ecclesiastiques.

139. Cependant les Peres du Concile ne trouverent point à propos de passer outre ; car il fut conclu dans la congrégation du 8. Octobre 1563. qu'on remettrait la reformation des Princes à un autre tems, & que l'on changerait le chapitre qui contenoit tant de décrets, en un seul décret, qui est celui que le R. Ecrivain reclame, & qui n'a été pris ou admis par les Princes, que pour une exhortation qu'on leur fait de maintenir les immunités Ecclesiastiques. Du Pin, *ibid.* fol. 962. in fine, ch. 965.

140. L'on trouve les pieces verifications de tous ces faits dans l'histoire du Concile de Trente de Paolo Sarpi, traduite en François par Amelot de la Houllie, édition d'Amsterdam de l'an 1704. pag. 737, 738. & depuis la page 741. jusqu'à 754.

141. Et afin que le R. Ecrivain ne s'avisât point d'affaiblir la force de cette vérité, sur ce que ledits faits auroient été cités d'un livre qui doit être lu avec précaution, il est nécessaire de remarquer que ces mêmes disputes avoient commencé dès l'an 1552. au sujet de la reformation de la Jurisdiction Episcopale, qui fut traitée dans la 13. Session tenue le 11. d'Octobre de la même année, en présence de l'Ambassade Impériale composée de Hugues Conte de Montfort pour l'Empire, de Don Francisco de Toledo Prieur de Roncèveaux pour l'Espagne, & de Guillaume de Poitiers pour les Pays-Bas, lesquels s'opposèrent ouvertement au nom de l'Empereur Charles V. contre le Legat du Pape Jules III. qui venoit que le Concile auroit été indistinctement aux Juges Royaux toute jurisdiction pour cause des crimes commis par les Ecclesiastiques confiteux dans les Ordres sacrés : de laquelle opposition le Cardinal de Granvel fut averti par lettres de Francisco de Vargas Conseiller au Conseil de Castille, & depuis du Conseil d'Etat, de qui l'on a dit, *quod pietas in Deum & sanctitas vita nullum superiorem habuerit*, par où il entra si avant dans la confiance de Pie IV. au tems de la dernière Session, qu'il fut même consulté par ce Pape sur la matière de la Jurisdiction Episcopale, au sujet de laquelle il donna son avis, qui fut imprimé à Rome en 4. l'an 1553. sous ce titre, *De Episcoporum Jurisdictione & Pontificis Maximi Auctoritate Responsum*, editum P. IV. cui datum est, *Jesus*. C'est ce même Vargas qui avoit comparu en personne au Concile, lors qu'il écrivoit les dites lettres datées du 26. Novembre 1551. par lesquelles il manda au Cardinal en propres termes, que la prétention du Legat étoit d'une conséquence fort préjudiciable, sur-tout à Sa Majesté, & à ses Royaumes, qu'elle étoit contraire au filie & à la manière de procéder, qui ont toujours été, & qui sont encore en usage dans les Conseils Royaux & Chanceliers d'Espagne : on y connoit par exemple de toutes les violences, on cite, on bannit du Royaume les Ecclesiastiques, qui tombent la tranquillité publique : qui s'opposent à l'exercice de la Jurisdiction Royale : qui ont commis des crimes énormes, sans en être punis : qui entreprennent sur les Droits, & sur les prérogatives du Royaume Cette manière de procéder se

doit appeler plutôt conservation, d'usage, protection de l'Etat & de ses privilèges, qu'entrepise de la Jurisdiction Royale sur les immunités Ecclesiastiques.

142. A tout quoi l'on veut bien icy ajouter que tous les Conciles des Pays-Bas, qui n'ignoroient pas ce qui venoit d'arriver à Trente, s'opposèrent formellement à la réception de plusieurs chapitres, & notamment dudit penultième. Anselmo Tribonianus Belgicus, cap. 32. §. 53. & 56.

143. Et cette opposition fut que le Concile ne fût publié, ni reçu, que sous la clause *salvis Juribus & Privilegiis Regni Catholici*. Lhot, Résolut. Belg. Traité. 2. art. 9. Voyez du Pin pour la France pag. 1102. (A).

144. Sans cette modification salutaire, la posterité auroit ignoré l'intention de Sa Majesté, & faute de suffisante instruction se seroit facilement imaginée que ledit penultième chapitre contenoit une clause équivalente à tout ce qui avoit été débattu avec tant de vigueur par les Ambassadeurs qui se trouvoient au Concile. Paolo Sarpi, *Hist. du Conc. de Trente*, pag. 787. Du Pin, *ibid.* fol. 1081. tom. 2.

145. L'on auroit pu faire cette induction de la generalité des termes suivans, qui vont bien au delà d'une simple exhortation.

146. *Sancta Synodus decernit & precipit sacros Canones & Concilia generalia, necnon alias Apostolicas Sanctiones, in favorem Ecclesiasticarum Personarum, libertatis Ecclesiasticae, & contra ejus violatores editas, que omnia etiam presentis decreto innovat, exantè nō omnibus observari debere.*

147. Mais la connoissance des faits détailliez ci-dessus, met dans tout son jour l'intelligence de ce chapitre, & le R. Ecrivain fait des vains efforts, lors qu'il veut s'en prévaloir, pour se mettre à couvert de toute poursuite.

148. Car il consiste par la lettre circulaire de Marguerite Duchesse de Parme du 24. Juillet 1565. écrite à tous les Convoqués de ces Pays, que Sa Majesté ayant ordonné de publier & faire observer ledit Concile, a expressément pourparlé, considéré, & voulu, que cette publication ne fût préparée à ses Hauts, Droits, Prééminences, & Juridictions, aux d. Droits des Vassaux, Etats, & Seigneurs, lesquels Elle a entendu devoir demeurer en tel état qu'ils avoient été jusques alors, sans rien y changer, ou innover, même quant à la Jurisdiction laïque, laquelle a été maintenue sur les Ecclesiastiques au d. Droit de Patronage laical, Indult & Droit de dénomination, connoissances de cause en matière possessoire des bénéfices & d'insus possédés, ou prétendus, &c.

149. Cette solution n'est ni de l'invention du Suppliant, ni nouvelle, puis qu'on la trouve toute entière dans la Consultation du Conseil de Brabant de l'an 1628. sous la Chancellerie Ferdinand de Boïchoir à qui l'Instance (Majesté) en avoit fait le soin de ses principales affaires, qui fit son Ambassadeur extraordinaire en Angleterre, & qui fit le Traité de l'apanage d'Amur au d. alicant de l'an 1625. laquelle solution se trouve aussi conforme au Placquet sur l'exécution du Statut de Cambray, en date du 1. Juin 1587. & ainsi postérieur de 24. ans seulement à la dite dernière Session : lors que Sa Majesté a déclaré de vouloir mettre ordre à ce que la Jurisdiction Ecclesiastique soit maintenue & conservée, si avant que de raison, & en défendant à tous les Conciles de prendre connoissance en matière criminelle & civile des causes du Clergé, elle se sert incontinent de cette notable restriction : *Sed si eas ejusmodi sit, de tempore immemoriali accoutumate de se facere* : plus bas Elle déclare encore la Royale volonté en termes décisifs. *Ad regard de l'immunité Ecclesiastique* : Nous voulons qu'elle soit entendue autant qu'il convenablement faire se pourra.

150. L'on ne peut donc donner audit 20. chapitre de la dernière Session du Concile de Trente, autre interprétation, que celle que l'on prend du 42. Canon du 4. Concile de Latran l'an 1215. tom. 11. part. 1. Concil. edit. Labb. col. 191. & 192. conçu en ces termes :

151. *Sicut volumus, ut jura Clericorum non usurpent Laici, ita velle debemus ne Clerici jura sibi vendicent Laicorum* . . . 4000. *nonnulli Clerici interdum, ne quis prætextu Ecclesiasticae libertatis jura de cetero jurisdictionem extrinsecam in præjudicium juris secularis* : sed contentus existat *Constitutionibus propriis, & consuetudinibus habitum approbatis*, ut 414 *sancti Cesaris, & videtur Cesaris, & que sunt Dei, Deo rectè distributis redantur.*

152. C'est à cette règle que l'on doit se tenir avec la dernière précision, notamment après que le Concile de Trente a déclaré qu'il innove tous les Conciles Généraux pour autant qu'ils concernent la matière de la liberté Ecclesiastique.

153. *Atque ita priores Constitutiones ad posteriores trahendo, leges legibus concordare prompsum est*. L. 26. ff. de legibus, l. un. Cód. de iusticiis, de iusticiis.

154. De tout quoy l'on tire cette conclusion, que les Clercs peuvent & doivent encore à présent être jugés par les secliers pour cause de l'utilité publique & urgente nécessaire, ou du service Royal.

155. Ce sont ces anciennes maximes du Droit public, qui rendent les Etats immortels ; & c'est principalement de ces loix fondamentales qu'il est écrit *Ps. 81. vers. 5. c. c. en les violant on ébranle tous les fondemens de la terre*, après

(A) Consulte, que hac de re scripsit D. Van-Espen in Dissertatione in Jus Canonium destinata, &c. & præterea in §. VI. dum agit de Concilio Tridentino, qui §. extat Tom. VIII. hujus editionis.

après quoy il ne reste plus que la chute des Empires (a).

156. Personne donc ne peut se departir de pareilles loix, ne quidem ratione privilegii, sive sit concessum dignitati, sive rationi, sive persona; quia publica utilitas cunctis privilegia est preferenda.

157. Item nec privilegium Clericis generaliter indultum, includit casum publicæ utilitatis contrarium; & si includeret, non valere. Selon Balde, sur la loy Jubeamus 10. Cod. De sacros. Eccl. l. j.

158. Cette utilité publique, & le service Royal ont fait naître la distinction des crimes, qui sont ou purement Ecclesiastiques nommez simples, ou communs (que nous appellons mixtes) ou purement privilèges & Royaux.

159. On les a appellé privilèges, par ce que les Ecclesiastiques qui les commettent, se privent du privilege du For Ecclesiastique, car de l'is apud sacrum Judicem respondere, cogan- tur, cujusmodi moribus noster est crimen læsæ Majestatis, crimen f. la moneta, crimen vis publica, &c. Ita Cujacius ad cap. 4. tit. de iudicis. Bornier sur l'Ordonnance du mois d'Août 1670. pour les matieres criminelles, art. 13. tit. 1.

160. Vanden Haec en ses notes sur la Caroline de Gand art. 14. cite un grand nombre d'Auteurs qui ont écrit des cas Royaux, auxquels peuvent estre ajoutez Boërius deef. 297. num. 1. Argentarius ad consuet. Brian. art. 4. nota 4. Bornier sur ladite Ordonnance du mois d'Août 1670. art. 11. tit. 1. & Fevret, traité de l'abus, liv. 2. chap. 1. §. 2.

161. Ce dernier nous apprend encore au lieu 1. ch. 1. n. 5. que l'an 1580. le Pape Gregoire XIII. voulut faire publier en France la Bulle nommée *Contra Demum*, à quoy la Cour du Parlement de Paris s'opposa vigoureusement par plusieurs raisons, & entre autres à cause que cette Bulle anéantiroit la Jurisdiction Royale, & contre l'usage publique & immémoriale levait la distinction qui s'étoit toujours faite du delict commun & du cas privilégié.

162. Le Conseil Privé aux Pays Bas agit avec la même vigueur l'an 1591. lors qu'il ordonna au Doyen & Chapitre de l'Eglise Cathédrale de Tournay de tracer tout ce qu'ils avoient allégué au sujet de cette même Bulle, & observance d'icelle, avec défense de ne se pas servir à l'avenir de semblables allegations, à peine qu'il y seroit pourveu, comme Sa Majesté par la conservation de son Estat & autorité verroit estre requis. Du Laury art. 155.

163. Les mouvements qu'on s'est donné à Rome pour assen- tirlas ces cas Royaux & relever, ont attiré plusieurs Ecrit- vains dans les mêmes sentimens, soit ultramontains, soit in- tercelles à raison de leur emploi.

164. Entre autres Farinae in *Succo operis sui*, part. 13. quest. 112. indiff. 7. num. 21.

165. Le President Everhard s'est rangé du même parti au- tems qu'il étoit encore Officiel de Bruxelles, Confil. 30. num. 23. & 24. & Confil. 42. num. 25. & 26. & cette œuvre pro- pree n'a été imprimée que après la mort.

166. Zypaeus autre Officiel d'Artois étoit trop partial pour ne point soutenir la même thèse en son Traité de *Jure Pontis*. note lib. 4. de *foro competentis* num. 41.

167. Ce sont là les Auteurs que le Récensur appelle à son secours.

168. Qui putant Clericos ab adeptis Clericali subditos Principis sui esse distinguere: quos preinde negant crimen læsæ Majestatis posse committere: selon la note de Godefroy ad l. 5. Cod. ad Leg. Jul. Majest.

169. Mais le même Godefroy ajoute incontinent, quod sal- sum esse confesso, ideoque merito Principes contrarium asserunt.

170. Joignons à Godefroy un autre plus ancien que vous- eux citez cy-dessus, savoir Philippe Wielandt Conseiller du Parlement du Conseil en Flandres, lors que ce Parlement vint à ceffer pour un tems, & promu à la Présidence du Privé en Grand Conseil, après que ce Conseil avoit été rétabli par l'Archevêque Philippe: Voyez les lettres de Louis VII. Roy de France, tom. 1. fol. 32.

171. Ce premier President qui connoissoit mieux que per- sonne les usages du Pays, dans la Pratique civile, versen 1542 cap. 19. num. 15. ch. esp. 20. onde den 5. tit. esp. 5. num. 6. ch. 7. pole en fait fondé sur la nouveauté publique.

172. Dat de Clercken oick moeten antwoerden voor den Prince d'ice Jure Rendi van Jurevadeberle, cirelyche vrad. brate, port d'armes, onde andere gepre. lictende saken.

173. See moeten y oock antwoerden van de n. v. v. v. der Or- donnement des den Prince maecte, on t'ordonne: yker v. v. v. v. Jurisdiction. &c.

174. Damhouderus, qui n'a été proprement que le tradu- cteur de VVielandt, di. de met. mot la même chose *Prax. Civ. cap. 53. num. 19. ch. esp. 134. num. 19. 20. ch. 26. ch. ibi Nicol. Turb. & alii ab ipso citati*; Autonomie ad l. Omnes 31. auth. Clericus, & auth. Statutus, Cod. de Episc. & Cleric.

175. Gudelius d' *Jure notissimo* lib. 6. cap. 7. num. 20. a attaché la même coutume en ces termes: *Hic (in Belgio) & in Re no Francia solet Principes seu ejus Consilium de viola- tione publica fidei, tur-laque de se data, & de vi armata, ge- fterneque armorum illicita, & de læsæ Majestatis, & si Patria Constitutiones contempte dicantur, deque aliis similibus, etiam*

(a) Quocirca recte id observavit recens Orator his verbis: Perinde ut in leges observantur, ita sacre Imperii, vel prelati fides.

advocatus Clericos cognoscere. Benediciti ad cap. Raynarius, ver- bo, Et Utrum nomine Adelafiam deef. 2. num. 141. 143. & 155.

176. Anselmo, nonobstant qu'il étoit Fiscal de la Cour spirituelle à Anvers, a avoué de bonne foy ad Editum per- petuum anni 1611. art. 5. §. 13. In hisce Ditionibus Belgicis multos esse casus, quibus Clerici Editis & Principum Consti- tutionibus arctantur, utpote in causis ad Politiam seu Regimen Rei- publicæ spectantibus.

177. D'où il infère §. 26. que la défense portée contre les pistolets de poche par l'Edit de l'an 1614. est generale pour tous les Sujets de Sa Majesté, soit Ecclesiastiques, soit Seculiers: Clerici enim, dit-il, dicuntur cives, & veniunt appellatione civium; & cogitandum prorsus, Principi seculari a Deo in temporalibus demandatam esse curam populorum, ac constare ex Editis ab hinc centum & amplius annis, in Belgio publicatis, Principes nostros esse in possessione, in causis ad regimen politicum spectantibus, obligare Clericos, ita ut hi & laici tamen nonnumquam eundemque habeant Principem reformatorem, casus legibus politicis gubernentur.

178. Et aîn que le Récensur ne s'avise d'affaiblir ces au- thoritez tous pretexte qu'on n'allègue aucun exemple, ni sen- tence pour preuve de cette coutume.

179. L'on prit la Cour de vouloir pendant le rapport se faire produire les Registres, & cette objection disparoitra au- stot par la seule inspection d'icelles Registres.

180. Voici entre autres un exemple extrait entièrement du Registre aux lettres closes, commençant en Novembre 1573. & finissant audit mois 1579. fol. 172.

181. Maître François Cliequer Chanoine de l'Eglise Cathé- drale de Notre Dame à Arras, Appellant de ceux du Conseil d'Artois, contre Pierre de Biver Intimé, & contre aide audit procès d'appel de trois fausses dépositions pardevant le Grand Conseil, qui ordonna à ceux dudit Conseil d'Artois par let- tres du 7. Septembre 1575. de proceder contre ledit Chanoine pour avoir corrompu les témoins.

182. Ceux du Conseil d'Artois en vertu de cette commis- sion decreterent adjournement personnel contre ledit Chanoine, & à raison de fa contumace prise de corps avec saisie sur ses biens, & étant latitant sût en après appelé aux droits du Roy.

183. Et quoique l'Archevêque de Cambrai se fondant sur le 20. Canon de la dernière Session du Concile de Trente mena- ce ceux du Conseil d'Artois de proceder par Censures à leur charge s'ils passeroient plus avant contra ledit Chanoine;

184. Ils résolurent cependant de passer outre, à raison que suivant le commun usage & observance du pays d'Artois, les Juges laïcs ont toujours puni par amendes pecuniaires les per- sonnes Ecclesiastiques pour delict privilégié, si avant qu'elles aient delinqué pardevant eux, dont ceux dudit Conseil d'Ar- tois ecrivirent lettres d'advertence au Grand Conseil le 9. Janvier 1576. Voyez Benediciti ad cap. Raynarius, verbo, Et uxorem nomine Adelafiam deef. 2. num. 142.

185. L'Arrest de ce Grand Conseil du 8. Mars 1576. porte de mot à mot par le Procureur General Du Laury en son Recueil Art. 32. prouve encore plus positivement, que par le commun usage & observance de ces pays, les Prêtres seculiers doivent être punis par la Cour, du moins par ex- traordinaria, seu pecuniaaria, pour crimes que l'on appelle ordi- nairement cas privilégiés, & relever. La Roche Flavin des Parlemens de France liv. 10. chap. 1. cite un pareil Arrest.

186. Il est nécessaire de relever ici une grosse faute com- mise par le Récensur dans l'application qu'il fait du pas- sage de Mornac ad l. 29. Cod. De patris, ubi refertur, quod si Gallia ab omnibus tum sit in eam immunitatem, ne sit de crimine agatur, renuntiare non possit Clericis privilegio Clerici.

187. Ce qui est vrai pour les delits simples & communs, & nullement pour les cas Royaux, dont la connoissance est attri- buée aux Juges Royaux privativement: si même les procès faitaux Ecclesiastiques accèdent de cas que l'on appelle privilèges non Royaux, doivent être instruits conjointement par les Juges d'Eglise & seculiers, selon les Edits de France, qui certaine- ment n'a point été ignoré par Mornac: tels sont l'Edit de Moulins du mois de Février 1550. art. 22. la Declaration donnée à S. Germain en Laye au mois de Février 1678. celle du mois de Juiller 1684. l'Edit du mois d'Avril 1695. art. 38. & ibi du Perray, & la Declaration du 4. Février de l'an 1711. Voyez Bornier sur l'Ordonnance du mois d'Août 1670. pour les matieres criminelles tit. 1. art. 13. Loy- feau des Ordres, chap. 9. num. 26. & suivants, sur-tout num. 43. & 44. où il examine la question si les Parlemens peuvent faire executer les Prêtres à morts sans degradation pro- cedente.

188. Après avoir justifié pleinement que nos usages sont à peu près conformes aux dits Edits de France, & qui est un fait dont Zypaeus loco supra citato a convenu & deu convenir malgré luy, reste à examiner la question de droit, An valent consuetudo, quod Clerici aliquos in causis apud secularium Judicem crim-naliter conveniantur.

189. Sur quoy on est content de se rapporter à la doctrine de Covarruvias Auteur favori du Récensur, & qui decide la question à l'endroit même cité par le Récensur, *scilicet* tom. 2. Præf. Quæst. cap. 31.

190. Vir ille præstantissimus, qui Concilio Tridentino interfuit, postquam sua secunda conclusio discussit, quod exemptio Clerico- rum in rebus temporalibus & in criminalibus non sit juris Di- vini, sed more positivi, addit num. 5. se hanc ob rem opina-

vi, aliquot in casibus posse per consuetudinem legitime praescriptam, hanc exemptionem Clericorum restringi et limitari, quia conclusio de mixta procedens a sacro consilio Clericorum & Laicorum maximum vim habet, etiam in his, quae Ecclesiastica sunt; &c.

191. Le Représentant pour encore mieux le mettre à couvert de toute poursuite, affecté aussi de vouloir se prevaloir des Décrets du Concile de Trente *Sess. 13. de Reform. cap. 8. & Sess. 24. de reform. Eccles. cap. 5.* où l'on a réservé la connaissance & décision des causes criminelles au seul Pape, contre les Evêques accusés d'un crime atroce.

192. A quoy il suffit de répondre que ce renvoi à la Cour de Rome, même pour crime atroce, a été rejeté, étant un ancien privilège de ce Pays, que personne ne peut être jugé en première instance hors dudit Pays, quand même il y consentirait. Damhouderus *Prax. civ. cap. 124. num. 23. & ibi Tuldenus* dont on trouve la preuve complète dans un petit Traité de Consuetudine composé par le Suppliant, *cap. 5. §. 4.* Voyez la Coutume de Luxembourg *tit. 1. art. 2. & 3.* & l'Arrêt de Charles VI. Roy de France du 7. Juin 1456. imprimé fol. 607. du 2. tom. de la nouvelle édition du Traité des libertés de l'Eglise Gallicane enrichi par les notes de Lenglet du Fresnoy, Knobbaert *ad Jus civile Gandens. 192. Rub. 1. art. 11. Observ. 6.* *Sed si quis late agnus in herba.* Le but du Représentant, en se comparant aux Evêques, tend à vouloir jouir de leurs immunités & exemptions.

194. Il y a en France un Arrêt du Conseil d'Etat du 26. Avril 1677. & une Déclaration du Roy du même jour confirmative de ce même Arrêt, par lequel est ordonné, que les immunités & exemptions acquies aux personnes des Cardinaux, Archevêques, & Evêques du Royaume, seront inviolablement gardées; & au cas qu'ils soient accusés de quelque délit, même du crime de lèze Majesté, que leur procès sera instruit & jugé pour leurs personnes par des Juges Ecclesiastiques. Voyez Bornier à la fin de l'art. 13. de ladite Ordonnance de l'an 1670.

195. Si le Représentant étoit Evêque, l'on seroit obligé de lui porter le respect que mérite l'ordre Episcopal, & l'on seroit pour lors peu de cas de ce qu'il y a encore à présent de gens en France qui résistent d'acquiescer à cette Déclaration, avoir jamais été enregistrée. Voyez Wicquelart, & de l'Ambassadeur & les fonctions, *liv. 1. tit. 9.*

196. Mais il ne s'agit pas ici d'un délit commis par quelque Evêque, il s'agit uniquement d'une lettre remplie d'injures atroces fort approchantes d'un libel diffamatoire contre la personne du Suppliant, pour avoir été le défendeur de la Jurisdiction Imperiale & Royale, laquelle lettre par le caractère de l'Auteur qui est Conseiller Ecclesiastique du premier Tribunal de Justice de ces pays, cause du scandale public, & tend au renversement de Loix fondamentales de l'Etat: qui sont tous cas de souveraineté, privilèges & réservés à la seule connaissance du Souverain, *ut apparet ad casum.* Fevret, traité de l'Abus, *liv. 8. ch. 2. m. 7.*

197. Parmy quoy l'un espère d'avoir démontré que le Conseil d'Etat n'a pu faire autrement, que de commettre ladite cause au jugement de ce Conseil, & que la declinatoire proposée par le Représentant n'est soutenable d'aucun chef.

198. Il s'agit présentement de rencontrer les points restants de l'écrit du Représentant, puisqu'il a plus que suffisamment contesté en cause, pour y être fait droit en définitif.

199. Le Représentant avoue d'abord que les Fiscaux ont agi criminellement à sa charge dès le commencement de l'an 1701. Il déclare que l'Archevêque, l'Interneuse Bulli ont été les patrons, & il n'hésite point d'affirmer que son livre n'auroit été reproché de personne, à cause qu'il en auroit été quité pour avoir dû s'abstenir pendant trois mois du Conseil, sans avoir été condamné aux dépens de la poursuite.

200. En un mot, il chante victoire, parce que l'on n'a pas conduit la victime sur le bûcher.

201. Et pour vérifier une victoire si chimerique, *reses mortuos viventes.*

202. Il agiroit de meilleure foy, s'il s'en rapportoit à la renommée publique & à quelques Seigneurs du Conseil d'Etat seuls témoins oculaires d'une affaire qui a fait tant de bruit, & si peu d'honneur au Représentant, que l'on voit avec surprise qu'il ose encore toucher cette corde.

203. Apres quoy pour tirer son épingle du jeu, en rendant les Joins en cause odieux au S. Siege, il fait deux remarques qui ne peuvent procéder que d'un esprit fertile à tourner les choses de tel biais qu'il lui plaît, *pro commedate causa quam sustinet; sed qui quod vult, dicit, quod non vult, audit.*

204. Il s'est trouvé fortement pressé, lors qu'on lui a reproché que sa lettre du 8. Novembre 1718. n'est qu'une tiffue d'injures qui n'ont aucun rapport, ni liaison avec ce qui fait l'unique matière ou sujet de la même que son livre n'auroit été reproché de personne, à cause qu'il en auroit été quité pour avoir dû s'abstenir pendant trois mois du Conseil, sans avoir été condamné aux dépens de la poursuite.

205. Cette reproche lui a été d'autant plus sensible, qu'il se trouve pour la même raison sans appui, ni protection, dont il s'est si bien trouvé autrefois.

206. Car l'on ne craint point de se tromper lors que l'on pose en fait que cette lettre n'a été regardé par ceux qui ont eu connaissance de ce qui a précédé, que pour une piece moins mauvaise que celle qu'il avoit écrite quelque tems auparavant.

207. Il est donc de l'intérêt du Représentant de donner à quel prix que ce soit, une nouvelle tournure aux choses pour contenter le public.

208. Qui trouve que c'est agir imprudemment & contre jugement, que de vouloir s'efforcer à détruire une loy fondamentale de tous les Etats qui professent notre sainte Religion, & d'attaquer sans ménagement un Docteur son ancien Confesseur, pour avoir fait des commentaires sur cette même loy, longues années avant la promulgation de la Bulle *Unigenitus*.

209. Et cela sans autre raison, qu'en vuë (à ce que prétend le Représentant) d'exhorter le troupeau qui lui a été confié comme Vicaire Apostolique de Bois-le-Duc, à l'acceptation de la même Bulle.

210. Pour rapprocher ou combiner ces deux périodes de sa lettre, & donner quelque couleur à un discours qui n'a ni ordre ni suite, il rimarque dans son écrit de Réplique.

211. Premièrement, que les Fiscaux se joignent au Sr. Van-Elpen comme protecteurs de sa doctrine, par laquelle il enseigne que les Bulles dogmatique telle qu'est la Bulle *Unigenitus* n'obligent point les sujets Catholiques, & qu'ils ne peuvent point les accepter avant qu'elles aient été placetées par le Roy, ou par ses Conseils.

212. Sa seconde remarque consiste en cette illation, que le Sr. Van-Elpen, & les Fiscaux joints à lui, en protegent sa doctrine, favorisent & protegent les Académiciens ses disciples, & les Protestants contre l'acceptation de ladite Bulle.

213. Les Conseillers Fiscaux pour se mettre à couvert d'un trait si hardi, disent qu'ils ont l'honneur d'être au service du plus grand des plus pieux de tous les Princes Catholiques, qui a toujours été le protecteur, conservateur, & exécuteur de ce que l'Eglise enseigne & ordonne.

214. Et comme ce Grand Prince à la décharge de sa conscience a chargé les Ministres de cette protection.

215. Les Joins en cause protestent, qu'il n'ont rien plus à cœur, en qualité de fils obéissants à l'Eglise, & en acquit de leur ministère, que d'entreprendre la défense de l'autorité de notre S. Pere, lors que les choses se font dans l'ordre, & sans donner atteinte aux droits de tous les Souverains, de tous Royaumes, & de tous les peuples, & aux maximes les plus inviolables du Gouvernement.

216. Il est connu à toute la terre que le Pape ne peut rien faire exécuter dans les pays, qui ne sont pas sous domination temporelle, sans une permission expresse *verbo aut scripto* du Prince régnant; c'est cette permission que nous connaissons parmy nous, sous les noms de *placet* & *visa*, & que l'on connoît en France sous les noms de lettres d'attache, & ailleurs les noms l'*exequatur* & de *parentis*.

217. Et l'on se sert de la voye de retention des decrets la Cour de Rome, jusques à ce que cette permission soit accordée, & quelquelors de lettres de cassation, au cas que l'exécution soit faite avant que ladite permission ait été obtenue. *Thes. ad Damhouderus, prax. civ. cap. 124. num. 21. lit. T.*

218. Cette permission n'est pas seulement requise & nécessaire, lorsque l'on veut faire exécuter une Bulle de notre S. Pere, mais aussi lorsque l'on veut faire recevoir un Synode Provincial, par ce qu'il appartient à Sa Majesté de savoir quelles loix on prétend établir en ses Etats: dont on trouve la preuve dans le Recueil de M. Du Laury, *arr. 122. & 159.*

219. Quoiqu'il y a sur ce point une intelligence ou harmonie parfaite entre le Sacerdoce & l'Empire, cependant le Représentant dans un âge avancé (lors qu'il croit de n'avoir plus de grâces à attendre de notre très-Auguste Maître) traite de nouveau d'impie, & d'entreprise téméraire l'autorité du S. Pere, tout ce que le Suppliant a enseigné touchant la nécessité de la permission Royale, & sous un faux zèle de religion: heurte contre les premiers principes de la Religion même.

220. Laquelle inspire à tous les hommes que l'établissement de deux sortes de Puissances, la Spirituelle & la Temporelle, a pour objet & pour une fin commune, le bon ordre des Etats Catholiques, & le maintien de la tranquillité publique du Gouvernement.

221. Et bien loin que le ministère de l'une de ces deux Puissances engage ceux qui l'exercent, à la moindre chose qui puisse blesser leur devoir envers l'autre, cette même fin commune les oblige au contraire à se soutenir mutuellement.

222. C'est cette obligation précise qui lie le Représentant plus que tout autre, en sa qualité de Vicaire Apostolique de Bois-le-Duc, & de Conseiller du Conseil de Sa Majesté Imperiale & Catholique.

223. En cette qualité, il ne lui est pas permis d'ignorer, que les divers usages du Gouvernement dependent uniquement de la Puissance temporelle, & laquelle n'en est comptable qu'à Dieu seul.

224. Si la défense de ses droits est naturelle & permise à tout le monde (ce sont les paroles de Ferdinand, surnommé le Catholique, Roy d'Espagne & de Naples, dans une lettre qu'il écrivit à son Vice-Roy le 22. Mai 1508. insérée dans le Recueil de celles de Louis XII. Roy de France *tom. 1. pag. 109. & suiv.*) il importe bien plus aux Rois, qu'à nul autre, d'y être exacts & leveres, parce que par-dessus l'obligation où ils sont de la conservation de leur Etat & dignité Royale, il leur importe aussi de tenir leurs sujets en paix par l'administration d'une bonne justice & par un bon Gouvernement.

225. Le Représentant a donc mauvaise grace d'accabler d'injures le Suppliant pour avoir défendu les mêmes droits, longues années avant la promulgation de la Bulle *Unigenitus*, & ainsi dans un tems qu'il n'en étoit point question.

226. L'Auteur *De jure Belgarum*, mort passé plus de 40. ans, n'étoit-il pas du même sentiment?

227. Pourroit-on aujourd'hui décrier la mémoire du Chef de ceux qui s'opposent à la Bulle *Unigenitus*, & le faire passer pour leur fauteur?

228. Après tout, pourquoi tant d'injures contre la personne

sonne du Suppliant au sujet de sa doctrine sur la nécessité du *Placet*, puisque le Récipient se trouve à la fin forcé par la force de la vérité de convenir.

229. *Regem Catholicum valuisse observari styllum solitum, qui est quoad Bullas dogmaticas, ut cum tales accepit Minister Apostolicus, eas destraxit ad Cubernatorem Belgii, qui eas communicavit cum Consilio Sanctiori, in quo dicitur num Bulla illa nihil continet quod repugnet Præminentis, aut Juribus Regis: quare cum nihil in ea invenitur, submititur ad eodem Consilio ad Ministrum Apostolicum ejusdem Consilii Secretarium, qui communicatam Bullam restituit & illius usui relinquit, qui deinde ad Episcopos illam designat, a quibus in Diocesis publicatur.*

230. Hunc, & non alium usum & praxim esse in Belgio quoad Bullas dogmaticas, fidem faciunt Regesta Consilii Sanctioris.

231. Hac & non alia si intenderit Doctor Van-Espen, in Belgio non habet adversarium.

232. Si le Récipient avoit composé la Replique animo & calamo magis tranquillo, il se seroit souvenu qu'il a cité dans ce même écrit la page 122. du livret de Publicatione Legum, & qu'il en a extrait ce passage.

233. *Quod intentio & Regis mens fuerit, Bullas dogmaticas non esse publicandas, nisi prius in Consilio Regis visæ fuerint & ut tales recognita, quod in effectu coincident cum ipsa placetatione.*

234. Duquel passage le voit évidemment que le Suppliant n'exige autre chose que ce que le Récipient avoue se devoir observer, in quibus Doctor Van-Espen in Belgio non habet adversarium.

235. A sçavoir que les Bulles des Papes & les decretis des Conciles soient vus au Conseil Privé, & qu'il soit signifié au Ministre Apostolique, ou autres qui en sollicitent la publication & execution, que Sa Majesté y consente, & tant soit indifférent soit qu'il consulte de la permission du Prince par Lettres patentes, comme cela se pratique en matière bénéficiale, & contentieuse entre Parties; soit par un simple visa, soit de bouche par un Secrétaire ou autre personne publique. L'on n'ignore point que Zypæus en convenant de l'olage, le fait passer pour une opinion qui ne seroit fondée sur aucun Edict du Souverain: mais la Sanction pragmatique de Philippe II. de l'an 1574. & autres Edits postérieurs imprimés derrière les Contumes de Namur, pag. 215. 216. 217. 218. 219. & 220. justifient le contraire: aussi étant assuré qu'il n'auroit pu obtenir la permission de faire imprimer son Livre à Anvers lieu de sa résidence, & où il étoit Officiel, il s'est avisé de le faire imprimer à Cologne. L'an 1620. & 1624. ce qui n'a point empêché que ledit Livre n'ait été défendu par résolution du Conseil de Brabant, comme conste par la rescription dudit Conseil à l'Infante Isabelle de l'an 1628. & par l'avis réservé le 25. Février 1644. par le Chef-Président Roose, où il dit qu'il avoit diverses résolutions, dont l'inscription étoit de la main du Cardinal de Granvelle, pour justifier la nécessité du *Placet* en toutes matières; & que Zypæus s'est abusé (pour n'avoir jamais été en aucune charge qui l'auroit obligé de prendre inspection des chartres du Pays) quand il dit, *negotium in Consilio Brabantia videri aliud esse formulare Placiti quam pro Bullis be-*

nificiis. Lib. juris Pontif. nov. tit. de Constitutionibus, m. 2. & 5. étant au contraire véritable, comme dit le Chef-Président Roose, que le *Placet* est requis pour toutes les matières dont l'exécution pourroit interdire les prérogatives du Roy, les loix du Pais & droits des habitants: c'est vain que Zypæus se persuade que cette Sanction de l'an 1574. n'auroit point été publiée; car il suffit en tout cas qu'elle ait été publiée; car il suffit en tout cas qu'elle ait été envoyée à tous les Consils pour y être enregistrée, puisque Sa Majesté a plusieurs fois trouvé plus expédient en matière de *Placet*, de faire étendre son intention à ses Officiers par Lettres circulaires, que par Edits publics desquels l'exécution pourroit être accablée étant prise à contre-temps par la Cour de Rome, dont les exemples de ce siècle, spécialement ceux de Milan & de Venise, ont assez fait connaître la suite & dangereuse conséquence, de recueillir les Edits par publication, quoy que très-justes, s'ont en raison, & pratiquez en tout temps en ces Pays & ailleurs. Ce sont les mots de le Consilium du Grand Conseil du 9. Juin 1661. insérée dans le Recueil de du Laury. Arr. 78.

236. L'on croit convenir de proposer ici un cas en matière bénéficiale, où le *Placet* est requis de l'aveu du Récipient.

237. Posons que le Prince auroit demandé de Sa Sainteté la collation d'un bénéfice pour un des ses Sujets, & que ce bénéfice lui auroit été conféré par Sa Sainteté aux instances priées dudit Prince, qui de suite auroit ordonné par un simple decret que le pourvu par Sa Sainteté fût mis en possession dudit bénéfice: faudrait-il en ce cas que le même pourvu obtint encore de son Prince des Lettres Patentes de *Placet*, avant de pouvoir prendre possession de même bénéfice?

238. Certainement que non, puisque les instances priées, le contentement & le mandat dudit Prince, valent bien un *Placet*.

239. Ce qui prouve que l'on peut dire du *Placet* & du *Visa*, ce que nos Jurisconsultes ont dit de additione & pro herede gestione, qui sunt duo modi acquirenda hereditas; & hi modi ut nominibus, ita & re ipsa inter se distincti sunt, saltem distinctis causis in diverso genere ponuntur: quoniam nihil obstat verborum significatio, quominus qui pro herede se gerit, dicatur adire, & qui adire, pro herede se gerere; & ideo nostri hac aliquando confundunt, ita Vinnius ad §. 5. Inst. de hered. qualis & differunt.

240. Il faut donc conclure, que le Récipient a rempli bien des pages inutilement au sujet de la matière du *Placet*, & qu'il a fait bien des vaines mal à propos & sans raison.

La manaque en travail essant une juris.

Parmi quoy les Suppliant & jonts en cause persistent avec demande de dépens.

Implorant, &c.

Etoit Signé, COLOMA KEYAERTS.

A P O S T I L L E.

Soit fourni, du 9. de Decembre 1720.

DEDUCTIO JURIS ET FACTI

Pro ZEGERO-BERNARDO VAN-ESPEN J. U. Doctore, & Sacror. Canonum Professore, SUPPLICANTE:

Contra Amplissimum D. PETRUM GOVARTS Vicarium Apostolicum Sylva-ducensem, & Consiliarium in Magno Consilio Regio, INTIMATUM.

SUPPLICANS, revolvens librum, cui titulus, *Acta Ecclesie Mechliniensis anni 1718. circa Bullam Universitatis*, reperit pagina octava exemplar Responsi D. Intimati ad Epistolam Excellentissimi ac Reverendissimi D. Archiepiscopi Mechliniensis, in quo Supplicans se videt traductum, tanquam qui non cesset auctoritati Pontificæ ejusque Constitutionibus quotidie ardeore, necnon doctrinam suam tanquam novum fermentum, quo ut purgetur fecundum Belgii Seminarium Universitatis Lovanicus, optandum esset.

Cum vero Supplicans vidisset hanc atrocem contra personam & doctrinam suam calumniam unice suum fundamentum habere in his, quæ pro tuendis indubitatis juribus, & auctoritate Sæ Cæsareæ & Catholicæ Majestatis scripserat, immo & hæc per latus Supplicantis manifeste impeti, censuit Supplicans Libellum supplicem exhibendum Sæ Cæsareæ ac Catholicæ Majestati in suo Consilio Status, quo expostit hanc injuriam & calumniam in Supplicante commissa unice ob propugnata in suis scriptis Jura Sæ Majestatis, conclusisset, quatenus Sæ Majestas injungere dignaretur D. Intimato, ut præstaret injuriam Supplicanti illam revocet, aut sanam læsam restituat eo modo, quo Sæ Majestati injuriam & æquum videbitur.

Visto & lecto hoc Libello in Consilio Status die 12. Julii anno 1719. per Apostillam marginalem eidem apostillam die 13. ejusdem remisit Supplicante pro complemento iustitiæ ad Magnum Consilium Sæ Cæsareæ Catholicæ Majestatis.

Perficientes autem hujus Consilii Status persequacissimi Seniores, hanc injuriam, cuius reparationem Supplicans postulabat, originem suam habere ex eo, quod Supplicans Jura Sæ Majestatis tueretur, immo ipsis persequacum esset injuriam hanc

Supplicanti illatam manifeste tendere in violationem & emervationem juris & præminentiarum Sæ Majestatis, per litteras ad Magnum Consilium mandarunt, ut Amplissim DD. Consilii Fideles se jungerent Supplicanti pro tuendis juribus Sæ Majestatis.

Conformiter ad prædictam Apostillam Libello Supplicantis apostitam, & præstatis litteris, Supplicans una sibi adjunctis Amplissimis DD. Consiliariis Fiscalibus obtulit Libellum supplicem huic Magno Consilio, in eodem concludens prout concludatur in Libello Consilio Status oblato.

Domini vero Juncti pro tuendis juribus Sæ Majestatis conclusionem ampliantes concludunt: *A* ce que ladite Lettre soit biffée & raturée hors d'usage, & qu'il soit interdit à tous & un chacun, de quelle condition & qualité qu'il soit, de s'en servir pour établir des maximes nouvelles, qui fassent les Loix fondamentales de l'Etat, & à tous Libraires & Imprimeurs, de vendre ou débiter ladite Lettre, & à celles grosses peines & amendes, que la Cour trouvera bon d'arbitrer, &c.

Huic Libello respondit D. Intimatus per modum Advertentiæ.

Huic Scripto per modum Replique responsum fuit per Supplicante & Ampliss. DD. Junctos; ostenditque fuit, quod incepta & inutilis sit exceptio declinatoria per D. Intimatum proposita, quam vana sit gloriatio de confectio & publicatio libelli, cui titulus: *Ceremonie pour immortiser l'Ecclesiastique local*. In quo libro præter obprobrium animi Jura Regia impugnandi, & Supplicante injurandi & calumniandi, de quibus ipse etiam D. Intimatus quasi triumphabundus gloriatur, nihil solidi reperitur.

Unum hic addit Supplicans, ne nimium de taciturnitate & silen-

silentio Supplicantis D. Intimatus exulcet, nequaquam silentium hoc provenisse, quasi Supplicans hoc opus D. Intimati adeo folidis fundamentis innixum crederet, ut illud de facili subverti non posset, sed quod illud indignum refutatione judicaverit.

Ut enim candide fateatur Supplicans, cum primum in manus ejus incidit *Certamen* illud, nec indignitatem operis & publicam de eo indignationem adhuc perspicam habere, indignatus de tam enormi & perniciosa Juris Regii violatione, ad refutandum hoc Scriptum se accinxit Supplicans, & pene ad finem perduxerat; dum tandem perpexit hoc opus non nisi apographis & mutilatis quibundam fragmentis ex Decreto Gratiani desumptis esse referunt, ac insuper intellexisset palam hoc opus contempni haberi, atque fuit pulveribus delitescere, & Typographi granaria gravare;

Ut propterea Supplicans manu & tabula retraxerit, veritus ne refutatio hujus indignis operis, aliquorum curiositate excitata, opus suum & pulveribus refuicetaret, crediditque Supplicans satis esse Jus Regium circa immunitatem localem vindicare & exponere speciali aliqua differtatione, nulla nec dicti *Certaminis*, aut ejus Auditoris facta mentione.

Dixit Replicæ D. Intimatus opposuit prolixum & confusum Scriptum sub nomine *Perfidentia & Adversaria*, in quo sub pretextu Immunitatis, & Exemptionis personalis, se a jurisdictione hujus Magni Consilii subtrahere conatur; multaque miscet, quæ animam ejus in tuendis Juribus sui Principis parum proclivem demonstrant, repletque Scriptum suum multis paregisis causam principalem non tangentes, sed potius ad causam involvendam & obcurandam adinventis, quin & sensa Supplicantis in alienum sensum contra ejus mentem detorqueere conatur.

Huic Scripto abinde solideque responderunt per suam Duplicam Amplifi. DD. Consilii Fideles Supplicanti juncti in hac causa, pro tuendis Juribus & Præeminentiis Cæsareæ & Catholicæ sue Majestatis, in quantum per latus Supplicantis perspexerant Jura & Præeminentias Regiæ everti & impeti.

Proinde id unum sufficit Supplicanti, offendere per ipsum nihil esse assertum aut scriptum, nisi quod Juribus & Præeminentiis Regiis plane conforme est.

Ac proinde doctrinam, & asserta Supplicantis non posse ut novum firmamentum publice proclamari, atque Supplicamentum tanquam quoties ardentem Pontificis auctoritati traduci, nisi una indubitatis Juribus & Præeminentiis Regibus hæc nota imatur.

Cum autem Scriptum D. Intimati exaratum sit summa confusione, omniæque sine ullo ordine immisceat, censuit Supplicans hoc suum Scriptum in quatuor capita dividendum.

Quorum primo responderit ad ea, quæ per sua exceptione declinatoria, & ejus fundamentum, five Immunitatem in Causis personalibus, signanter criminalibus, adduxit Intimatus.

Secundo capite satisit his, quæ doctrinæ Supplicantis de necessitate Placeti Regii super Bullis Pontificiis notanter in materia dogmatica Intimatus opponit.

Tercio capite expenduntur ea, quæ contra doctrinam Supplicantis de jurisdictione Principis præsertim criminali in hoc Scripto per Intimatum adducuntur.

Quarto denique capite explanantur quæ de prohibitione Romanæ operis Supplicantis (cui titulus: *Jus Ecclesiasticum Universum*) scribit Intimatus, quæque inde perperam concludit, ad id quod prædictam paregisis ad invidiam Supplicantis impertinent adducit.

CAPUT I.

Respondetur ad ea, quæ pro sua Exceptione declinatoria, & ejus fundamento, five Immunitatem in Causis personalibus, signanter criminalibus, adduxit Intimatus.

ARTICULO 57. sue Perfidentie five Replicæ dicit D. Intimatus: Quod non possit ac debeat contestari coram hoc Magno Consilio super criminali & clamorosa hac actione, quam Clarissimus D. Van-Espen instituit.

In primis novit Intimatus Supplicamentum nullam contra D. Intimatum actionem coram hoc Magno Consilio instituisse, nisi ex iudicio Cæsareæ & Catholicæ sue Majestatis in suo Consilio Status, a quo per Apostollam Libello Supplicantis appositum pro complemento Justitiæ tanquam Judicem competentem hujus causæ Supplicans missus fuit.

Adhæc novit indubie Consilii Regius, ex conclusione per Libellum supplicem capta judicandum esse de specie actionis.

Conclusio autem a Supplicante per Libellum Consilio Status oblatam, ac postmodum huic Magno Consilio cum eadem habebat, hæc fuit: Humilissime Supplicans, quatenus dignetur præfate Vicaria Apostolica Sylvaadensis, ac Consilii in Magno Tua Majestatis Consilio Petri Goveari, injungere, ut præfatum injuriam Supplicantis illam revocet, & sui famam lafam restituat eo modo, quo Sacra Tua Majestatis Jura & æquum videbitur, quod faciendo, &c. Quæ hic species actionis criminalis, quam D. Van-Espen contra Intimatum instituit.

Ignorantne forsitan Consilii Regii Magni Consilii, quod Judicium dicitur criminalis, quo agitur ad publicam vindictam, seu sit ex delicto imponenda pena corporalis ad commodum publicum, seu sit imponenda pena pecuniaria applicanda fisco.

Judicium vero dicitur civile, quando agitur ad commodum

* Van-Espen Tom. IX.

privatum, five causa descendat ex delicto, seu ex contractu, uti loquitur Julius Clerus in Practica criminali, §. finali, lib. 5. quæst. 1.

Porro ex conclusione per Supplicamentum capta evidens est, Supplicamentum nequaquam ad vindictam publicam, sed unice ad reparationem suæ propriæ famæ conclusisse, eo modo quo suæ Majestati id fieri iustum & æquum videbitur. Quæ conclusio, cum unice tendat ad interesse privatum Supplicantis, nullam vel speciem habet actionis criminalis.

Immo tamen Supplicans simpliciter conclusisset pro reparatione suæ famæ ad palinodiam five revocationem injuriæ per Intimatum faciendam, hæc nihilominus conclusio civilis esset, utpote quæ non instituitur, ut vel corpori pena infligatur, vel quidquam applicetur fisco, sed tantum ut honori & estimationi ejus, qui læsus est, consulatur.

Ita post Myningeram & Andream Gail loquitur Arnoldus Vinnius ad §. hoc, *Infamia de injuriis*. Addi potest & Zypeus in Notitia Juris Belgici tit. de injuriis, num. 3. notans moribus obtinuisse, ut palinodia exigatur, quæ reparationem famæ spectat, adeoque Civilis est.

Nescit proinde Supplicans, quæ specie Consilii Regius Doctor Juris pro fundamento suæ exceptionis declinatoriæ afferere poterit, quasi per Supplicamentum coram hoc Magno Consilio contra Vicarium Apostolicum instituta esset actio criminalis.

Sed & hoc satis mirari nequit Supplicans, quod in hujus fundamenti probationem adducere non vocatur factum & exemplum defuncti Archiepiscopi Mechliniensis, cujus Vicarius Generalis aliquando fuit D. Intimatus: quod art. 60. præcipit his verbis: Etiam ab aliquot annis quinquæ Sacerdotes nominantes se Theologos Belgas nati sunt officio Libellum supplicem Consilio Privato contra ipsum illustissimum D. Archiepiscopum Mechliniensem defunctum, quo postulabant reparari præfatis injuriis sibi illatas per quamdam ipsius Deductionem contra ipsos Reverendissimi Ducis Bavariæ exhibitam, concludentes ut Archiepiscopus eas revocaret.

Quinque illi Sacerdotes, de quibus Intimatur, fuerunt Gummarius Huygens, S. T. D. & Præles Collegii Hadriani VI, Lovanii, Lambertus Baerts Canonici & Plebanus Mechliniensis, Rumboldus Baex Canonici & Plebanus Antuerpiensis, Erasmus Van Geet Canonici Graduatæ & Penitentiarius Ecclesiæ Cathedralis Gandensis, & Guillelmus Vande Nefse Pastor S. Catharinæ Bruxellens.

His præclarissimis Viris affixit per atrocem injuriam & calumniam D. Intimatus in quodam Libello, cui titulus: *Certamen*, &c. quod ipsi Archiepiscopus Mechliniensis convenissent criminaliter coram Consilio Privato.

Hanc, aliasque calumnias contra hos alioque Sacerdotes Belgas per Intimatum in citato *Certamine* injectas, ad instantes preces horum Sacerdotum refutavit Supplicans in Libello, cui titulus: *Contra Immunitatem Ecclesiasticam, & Juris Regii, &c.* in quo ostendit, quod nulla vel in specie hi Sacerdotes actione criminali convenissent coram Consilio Privato Illustrissimum D. Archiepiscopum Mechliniensem.

Hoc verum est, quod D. Archiepiscopus anno 1669. obtulisset Duci Bavariæ tunc Belgii Governatori Libellum contra prædictum Guillelmum Vande Nefse, in quo illum de variis enormibus excessibus accusabat, adjunctis eidem Libello scripto, cui titulus: *Deductio Processus criminalis Pastoris S. Catharinæ & adherentium ipsius*, quæ non tantum dictus Pastor, sed & prædicti quatuor Sacerdotes variis enormibus excessibus notantur, atque tandem concluditur:

Nunc Sua Majestati & Juri considerandum relinquitur, quid ab ejusmodi Presbyteris expectandum sit, quem reverentia & obedientia, erga suos Principes solum inspirant fidelitatis, quibus tam perniciosa præbent seditionis & rebellionis exempla. Si Lutherus & Calvinus, & primi illorum sectatores compressi fuissent initio, Europa adhuc tota Catholica foret, nec in statu viæ essent mutationes, nec tunc Provincia a legitimo suo Principe separata.

Quid evidenti, quam quod hi Sacerdotes per suum Libellum supplicem, quem Consilio Privato obulerunt, postquam copiam præfate Deductionis nacti fuerant, nulla vel in specie actione criminali D. Archiepiscopum convenirent? Conclusio enim ipsorum erat de verbo ad verbum prosequitur:

Supplicans humilissime S. M. ut declarare non gravetur dictas denuntiationes, accusationes, & terminos injuriosos, quæ D. Archiepiscopus Mechliniensis allegat & præfert tum in dicto suo Libello, tum in Deductione, qua Libello jungitur, esse abusivas, falsas, & veritatis contrarias, ac proinde mandare dignetur, ut dictus Libellus & Deductio læcerentur, aut saltem dicta injuria accusationes & termini injuriosi deleantur & expungantur, earumque quæ Majestatis Vestre expedire judicaverit, vel aliter, cum expensis & damnis, quod faciendo, &c.

Evidens in primis est, quod hi Sacerdotes per hunc Libellum supplicem Consilio Privato oblatum unico intendente se ab enormibus excessibus, de quibus coram eodem Consilio per Archiepiscopum erant denunciati & accusati, purgare, & innocentiam suam probare conati sint, id unum concludendo ut fama ipsorum per injurias sibi impactas enormiter læsa repararetur eo modo, quo Majestas Sua expedire judicaverit.

Quæ hic species actionis criminalis contra D. Archiepiscopum? Enimvero ob Archiepiscopi reverentiam, nec ad palinodiam concludere voluerunt, ut ex eorum supra exhibitâ Conclusionem patet, ut falso proinde asserta Intimatus eos supplicasse, ut Archiepiscopus injurias revocet.

Adhæc evidens est, hos Sacerdotes per Libellum supplicem pro-

Et quidem Supplicans sub initio hujus Tractatus, ubi de Placeto Regio incipit, parte 2. cap. 2. §. 1. prænuntians, cur litteris, quibus consensus Principis indicatur, dicantur hic in Belgio litteræ Placeti, hæc habet: *Vocantur litteræ Placeti, ut significetur, Bullas seu Rescripta per Principem ejusve Curias assensu ipsi non displicere, idcirco sibi placere, ut executionem in suis Ditionibus obtineant, & effectum sortiantur juxta morem & usum in suis Ditionibus existentem.*

Et rursum parti 4. cap. 4. §. 5. asseruit Supplicans Consilii Privati non secus ac Brabantie firman & constantem fuisse sententiam etiam post receptas litteras Philippi IV. Bullas dogmaticas non esse publicandas, nisi in Consilio Regis visa fuerint, & ut tales recognita, quod in effectu coincidit cum ipsa placetatione.

Hæc palam evincunt Supplicantiem non aliud requisivisse, nisi ut Bullæ Pontificie in Consiliis Regis fuerint visa & recognita, & ut dogmaticæ probatæ, & consensus Regis sive scripto sive verbo legitime innoverit.

Porro hæc verba D. Intimatus non tantum legit, sed & transcripsit articulo 47. suæ Perseutentie.

Itaque D. Intimatus traducendo Supplicantiem tamquam qui non esset quavis ardua Pontificia auctoritati, & ejus deservit, ut neque formam notare, eo quod sustineat seu suggerat, quod nullæ Bullæ Pontificie, licet Dogmaticæ, Catholicos obligent, antequam a Consiliis Regis sint placetata, manifeste significare voluit Bullas Pontificias vulgo Dogmaticas obligare, tametsi in Consiliis Regis nec visæ, nec recognita fuerint, neque consensus Regis sive ejus Placetum accesserit.

Et revera hoc fuisse & esse intentum D. Intimati, ex toto contextu Epistolæ ac ejus Perseutentie nequaquam obscurum est.

In primis art. 47. agnovit, quod Supplicans asseruerit, stylum assuetum & solitum, quam per publicationem Bullarum Dogmaticarum Philippus IV. in litteris de 13. Junii 1659. servari voluit, esse, ut Bullæ Dogmaticæ in Consiliis Regis sint visæ & recognita; ut tales; atque una recognovit Supplicantiem asseruisse, quod hic stylus coincideret cum ipsa placetatione.

Verum similem placetationem sive stylum D. Intimato nequaquam placere ostendit art. 52. ibidem assertens sibi innouit, & quod D. Van-Espen sustinere non possit, stylum assuetum & solitum, de quo Rex loquitur, fuisse talem; ut Bulla Apostolica Dogmatica non fuerint in Belgio publicata, nisi prius in Consilio Regis visa fuissent, & ut tales recognita & approbata.

Rationem Consilii Regio plane indignam subicit: *Quoniam ejusmodi assertioni obstant Registra Episcoporum Belgii.*

Quasi Rex Catholicus præcipiens, ut in publicatione Bullarum dogmaticarum procedatur juxta assuetum & solitum stylum, voluisset, ut ejus Ministri hunc stylum discernere ex Registris Episcoporum.

Interim ex his manifestum est, intentum D. Intimati esse, ut nec hic stylus sive talis placetatio in publicatione Bullarum dogmaticarum requiratur.

Uterius postquam satis est citato art. 47. Placetum, quod Supplicans requirit, in effectu coincidere cum ipsa, sive quod Bullæ Dogmaticæ in Consiliis Regis fuerint visæ & recognita, palam fatetur art. 91. se in sua Epistola insinuare: *Quod Bulla Dogmatica, & Bulla Unigeniti Christi Fideles obligent circa singula Decretum.*

Et art. 96. dicit non est verius, quod ut Vicarius Pontificis, ipsiusque Minister fideles, memoris sui tunc existant, & Theologos Lovanii residentes, aliumque Clerum fidei Ducis inferiorum Epistolâ sua monere, *Nec enim hoc præterea* (scilicet quod Bulla in Consiliis Regis non sit visa & recognita ut vere dogmatica) *recurrent Vicario Christi, ejusque Bulla debent obedire.*

Quid illud nisi petuere, Bullas dogmaticas Christi fideles in Provinciis etiam remotissimis a Curia Romana obligare sine speciali publicatione in singulis Provinciis, aut saltem earum publicationem fieri posse, & ea mediante posse contrungi populum ad eam observantiam, sine ullo scitu aut Placeto Principis, sive priusquam a Principe ejusve Ministris visæ & recognita fuerint.

Nec mirum videri debet id a D. Intimato attentari, utpote qui in omnibus suis Scriptis, ac notanter in utroque Certamine pro immunitate locali & personalis, admodum generosum & fidelem patronum pro præsentis Juribus Curia Romanæ se ostendit, etiam cum depreffione auctoritatis & præminentiæ sui Principis.

Notum est autem DD. Internuntios jam pridem in hoc collimasse, & hodie collimare, ut perinde Bullas Pontificias vulgo Dogmaticas Christi fideles ubique obligare, & ad eam observantiam contringere vigore solius publicationis ritu solito, Romæ factæ, aut saltem eas publicari posse sine ulla prævia Placetatione Principis.

Hoc Curia Romanæ studium & conatum palam non semel recognoverunt Internuntii Bruxellis residentes, ac notanter anno 1682.

Et anno bina Decreta prodierunt a Congregatione Cardinalium, quibus quedam impressa prohibebantur, quæ per Internuntium publicanda missa fuerant ad Archiepiscopum Mechliniensem.

Consilium Privatum accepta notitia hujus missionis, per litteras de nona Decembris ejusdem anni significavit, Bullas aliquas Pontificias d'spensionibus dum concernent materias DOGMATICAS exhibendas esse Consilio, ut ad eadem inspiciantur, ac pro salubris cognoscantur, priusquam publicentur.

* Van-Espen Tom. IX.

Internuntius accepta hujus Epistolæ per Archiepiscopum copia, pax querelas suas per Libellum exposuit Gubernatori Belgii; atque contendit idem esse in effectu Bullas dogmaticas esse placetandas aut earum publicationem, vel earum publicationem esse suspendendam, quoadque similes Bullæ fuerint in Consiliis Regis visæ & recognita ut tales. Unde rogat Gubernatorem, ut dignetur non potius intraspicere, & scire, ut sit, præstatum habere, quod in idem incidi, placetare aliquam Bullam, ac examinare, an sit dogmatica; utroque enim casu subest arbitrio, voluntati ac judicio Ministrorum Regis publicatio Apostolicarum dispositionum, hacque subordinatio & dependentia tolerari nequit a Sancta Sede in his quæ sunt mere DOGMATICA. Integer Libellus habetur in Appendice prædicti Tractatus litt. 9.

De hoc Curia Romanæ studio & conatu etiam probe conficius Senatus Brabantie monendum censuit Archiducem Leopoldum, ut Placetum Regium, quo permittebatur publicatio Bullæ Urbani VIII. contra librum Janseii, quæ incipit *in eminenti*, ita limitaretur & modificaretur, ut hac publicatione præjudicium non ferret Suae Majestati circa Jus Placeti: *Parce qu'en ladite Bulle se trouvent des clauses, qui decouvrent ouvertement les dessein que les Romains ont de se décharger de l'observation du Placet de Saute Majesté, & nous obliger à l'avenir à l'observation de toutes les Bulles Papales par la seule publication de leurs Decrets faite dans la Ville de Rome.*

Hæc Epistola itera integra habetur in Appendice Monumentorum dicti Tractatus sub litt. K, quam Appendicem se visitasse fatetur Intimatus art. 37. suæ Perseutentie.

Subscripsit & ibidem sub litt. L. Epistola Cancellarii ejusdem Senatus (cujus particulare judicium experierat Archidux Leopoldus) eandem similiter monens, ut hæc cautela sollicite apponatur: *Autrement, inquit, il seroit à craindre avec beaucoup de sujet, que par la seule publication des Bulles ou Decrets du Saint Siège faite à Rome, on voudroit à l'avenir obliger ceux de ce Pays à l'observation desdites Bulles ou Decrets, ce qui est une forme insuiste, & laquelle les Romains ont cy devant tâché par plusieurs fois d'introduire par desja, pour anéantir l'édit Droit de Sa Majesté.*

Sed nec Ordines Statuum Brabantie tamquam Patres Patriæ hic suo muneri deservunt, supplicaruntque & ipsi Archiduci, ut ita Decretum publicationis modificaretur, ut inæ argumentum sumi non posset, quod per solam publicationem Romæ factam Belgæ contringerentur Bullis Romæ ritu solito, publicatis, prout ipsi Romani per clausulas in Bulla contentas fat insinuabant. Hic libellus refertur in prædicta Appendice sub littera N.

Non mirum proinde, quod Cæsarea & Catholica Sua Majestas, seu ejus Consilium Status mandaverit Magno hujus Consilio, ut Consilii Fideles se jungerent Supplicanti in hac causa ad tuendum hoc Jus Principis; cum indubie pateret ex contextu Epistolæ D. Intimati, studium & conatum ejus esse perducere, ut Bullæ vulgo Dogmaticæ Belgæ obligare, & vim legis in Belgio obtinere, licet nulla Principis Placetatio accessisset.

Ut hoc studium & conatum suum aliquo colore obtegere posset, art. 120. asserit, quod Philippus IV. in suis litteris de 13. Junii 1659. voluerit observari stylum solitum, qui est quoad Bullas dogmaticas, ut cum tales acceperit Minister Apostolicus eas deferat ad Gubernatorem Belgii, qui eas communicat cum Consilio Sanctiori, in quo d'spiciatur, num Bulla illa nihil continet quod requirit præminutionis aut Juribus Regis, quale cum nihil in his invenitur, submittitur ad eundem Consilio, ad Ministerium Apostolicum, ejusdem Consilii secretariis, qui communicant Bullam referunt, & illius ipsi relinquit, qui deinde ad Episcopos illas designat, a quibus in Diocesis publicantur.

Addit art. 122. *Hæc & non alia si intendat Doctor Van-Espen, in Belgio non haberi adversarium.*

Facile crederet Supplicans, quod si hæc & non alia dixisset, quam quod ille esset ordinarius stylus in Bullarum dogmaticarum publicatione servari solitus, sibi non haberet adversarium, nec D. Intimatum, nec & ipsum Internuntium ejusque Patrones, præsertim si cum D. Intimato palam in Scriptis suis non semel declarasset, quod Bullæ vulgo Dogmaticæ ante omnem plane placetationem & recognitionem in Consiliis Regis factam Belgas, aliosque fideles contringerent, modo Romæ ritu solito fuerint placetata.

Hinc enim & D. Internuntio, ejusque Patronis fat persuasum esset, quod prædicta de stylo ordinario servari solita duntaxat essent inspersa, ut conatus & studium, quod in Scriptis ubique elacet, aliquo colore tegeretur ad evadendam condemnationem hujus Magni Consilii.

CAPUT III.

Expenditur quæ contra doctrinam Supplicantis de Jurisdictione Principis præsertim criminali in hoc Scripto per D. Intimatum adducuntur.

D. Intimatus post expressam doctrinam Supplicantis de necessitate Placeti Regii super Bullis Pontificis vulgo dogmaticis, subiungit in eadem Epistola, quod Supplicans in suo Libro, cui titulus: *Jus Ecclesiasticum* &c. tit. De Jurisdictione Ecclesiastica doccat, Reges Ecclesiæ, neque Episcopos ejus propriam esse jurisdictionem, sed precariam duntaxat, qualem Principes saculi ipsi crediderunt & concesserunt. Id nec sub hoc titulo, nec in toto suo Libro adstruxit Supplicans.

Unde nec fuit nomen Pontificis, sed solus Congregationis Cardinalium productus; immo neque proprie ipsi Cardinalibus, qui libros huius Congregationis denuntiatis nec legere nec examinare solent; Decreta adscribenda sunt, sed Theologis præsertim Regularibus, quibus examen committitur (qui propterea Consultores aut Qualificatores nominantur) & quorum suffragis & relatione Decreta huius Congregationis formantur, prout latius expulit Supplices *Tom. 1. part. 1. dicti Operis, tit. 22. cap. 3.*

Rursum eandem huius Operis condemnationem quasi a Pontifice factam reclamant art. 137. ibidem asserens, librum hunc a Pontifice condemnatum ob doctrinam, quam in sua Epistola, ut novum *Immutatum*, quo Universitas Lovaniensis purganda esset, notavit Intimatus.

Credit Supplices æque ignotum D. Intimato ac Supplicanti, quid in hoc Opere displicuerit Consultoribus aut Qualificatoribus, quibus examen commissum fuit, & ex quorum votis Cardinales processerunt.

Illud equidem Supplicanti indicatum fuit, quid denuntiarent hoc Opus moverit, per Reverendum Patrem D. Elbecque ex Ordine Fratrum Prædicatorum, in quo Ordine ob eximiam suam eruditionem, a latius suas præclaras dotes primaria munia obit, ac Roma evoctus ibidem Theologia decessit, atque per Congregationes Cardinalium in Consultorem & Qualificatorem adhibitus, & nuper hic Prior Conventus Namurcensis defunctus.

Hic per Litteras de 9. Septembris 1702. significavit Supplicanti, quod D. Van-Sufteren (tunc Vicarius Generalis Archiepiscopi Mechliniensis, deinde Episcopus Brugensis) ipsi adfuerit 6. ejusdem mensis; atque inter alia verba, quæ colloquebatur, inquit non habeo, aiebat, Paternitatem Vestram multum occupari etiam a Sacris Congregationibus. Cui ego: Immo, Domine, multum occupor, & non infrequenter Sacra Congregatione huius mandatis me honorant, ac forte brevi mihi committetur examen Juris Ecclesiastici Universi Domini Van-Espen, cum dicitur illud a te jam esse denuntiatum. Tibi autem declaro in antecessum, quod si istius Operis examen mihi committatur, ex mea sententia cyro non condemnabitur. Nam ipsum privilegium, quod non confertur meretur in ipso offendi. Ad hoc isti meo erubuit, & tantum non obtinuit. Resumpto interim animo, humiliter voce respondit: Nec nos Librum illum denuntiavimus, quod aliquid continet contra fidem aut bonos mores; sed quod Jurisdictioni Ecclesiastica non satis favet, immo potius illam impugnet & deprimat; atque hinc cetera sua ad idem Potestatem seculari judicantibus & referenda in dubio de immunitate.

Ex his novis Supplices hoc sum Opus, per Vicarium Generale D. Archiepiscopi defuncti ob id fuisse denuntiatum, quod in eo videretur magis favere huic Magno Consilio quam D. Archiepiscopo, in questione quæ tunc temporis inter hæc Consilium & Archiepiscopum vertebatur; nimirum qui competere iudicium, utrum crimen commissum gauderet immunitate, an non, adeoque iustificandi de immunitate.

Insuper ex his cognovit Supplices, quod etiam fatente dicto D. Vicario Generali denuntiatio in ipso opere nihil deprehensum fuerit fidei aut bonis moribus repugnans, cuius tamen contrarium indicare videtur voluisse Intimatus, dum in sua Epistola relatis duobus articulis, quos specialiter notavit ex libro Supplices, subiungit, & passim alibi perora.

Quæ præterea eodem articulo & sequentibus occasione huius Decreti garcit, vani clamore sunt.

Quid notias quam per Congregationes Cardinalium passim omnes Libros prohiberi, & in indicem Librorum prohibitorum referri eo solo titulo, quod Jura & præcipientias Patrum teneantur?

Id jam pridem notavit Vir Cl. & sanctissimus Franciscus Salgado in suo Tractatu de Supplicatione ad Similimum, *part. 2. cap. 33. num. 144. & sequentibus*. Quod agitas prædicari videmus circa Libros Catholicorum Authorum, non Regnum tractantes & fundantur Regi Catholici jurisdictionem aut Regalias maxime in rebus Ecclesiasticis sibi competentes, aut de iure aut in iudicio Apostolice, sive etiam immemorabili consuetudine a Sede Apostolica huius celebrata, in Romana Curia prohiberi, & vetari, & ad hoc Brevis Apostolica transmissa, ad Inquisitionem supremam Hispania publicanda.

Adjungit, quod Rex Catholicus omni conatus, cuius tamen reverenti huius voluntas sui Juribus Regularibus & sibi ipsi illata occurrat, agnoscens hanc prohibitionem duntaxat tenere ad infringenda sua Jura, necnon in grave & intolerabile præjudicium suum, ac proinde impedire talis Brevis executionem ad evitanda scandala, penes se retineat.

Hanc Romanorum praxim & propositum prescribendi quæcumque similia Scripta fat manifeste prodit Regula septima Indicis Romani, prescribens Inquisitoribus & Episcopis, expugnandas esse a Libris propositas, etiam quæ contra libertatem, immunitatem, & jurisdictionem Ecclesiasticam.

Quid enim aliud quam iuxta hanc Regulam expugnanda esse omnia, quæ ad fundanda Jura Regia in materia Ecclesiastica in Libris aut Scriptis occurrunt?

Scitur enim ea omnia in Curia Romana reputari tamquam libertati, immunitati, & jurisdictioni Ecclesiastica adversa.

Quid igitur Cæsareæ & Catholicæ suæ Majestati ejusque supremis Auditoribus tunc licet doctrina, quæ exponitur Jura Regia, tamen in Curia Romana Liber ob similem rationem fuisse proscriptus?

Interim ex his manifestis fere prodit studium D. Intimati placendi D. Internuntio & Curie Romanæ, quo perveniat Bullas Pontificias, quin & Decreta quæcumque & Congregationibus Cardinalium emanantia obligare omnes Christi fideles,

modo Romæ ritu solito fuerint publicatæ, tamen nec in Consiliis Regis videri aut recognita fuerint; immo nec per Episcopos ritu solito per Provincias publicatæ.

Nec enim in hac tota sua Persistentia vel verbo indicavit D. Intimatus, Decretum Congregationis, quo Opus Supplicantis prohibitum dicitur, unquam ad Consilium Sanctius, aliudve Regium Auditorium missum esse, multo minus in eo examinatum aut recognitum, vel etiam aliqua legitima auctoritate Ecclesiastica ritu solito publicatum.

Neque id unquam probatum iri confidit Supplices, cui non nisi privatim aliquid de hac prohibitione innotuit.

Cum igitur nulla sit questio super præfato hoc Cardinalium Decreto, necsit Supplices, quid sibi velit Intimatus art. 143. dicendo: Ita ut Intimatus se submittendo in diffamatoria hac causa Tribunali laico, illud faceret via indirecta iudicem super hac questione: An scilicet Pontifex male, an bene condemnasset librum & doctrinam Actoris.

De hoc solo quæritur in hac causa, utrum D. Intimatus doctrinam Supplicantis recte proclamer tamquam novum *fermentum*, quo optandum esset ut Universitas purgaretur Lovaniensis. Et utrum similem notam inuendo doctrinæ per latus Supplicantis eandem notam non inurat Juribus Cæsareæ & Catholicæ suæ Majestatis.

Nam forsitan credit D. Intimatus, fas non esse Principi, ejusque Supremis Auditoris Jura sua tueri, ubi vel spargitur aliquod Decretum Curie Romanæ, quo proscriptus dicitur Liber, in quo Jura Principis propagantur?

Frivolum plane est quod dicit art. 151. & 152. his verbis: Insuper manifestum est, quod Intimatus Epistolam suam non scripserit, nisi zelo & officio Vicariatus sui Apostolici, ut de novo super hac famosa & diffamatoria actione contestari non possit coram Tribunali laico sine maximo Status Ecclesiastici detrimento, & totius Ecclesiæ Belgicæ perturbations.

Quo enim zelo Intimatus Epistolam suam scripserit, inquirere non intendit Supplices; hoc novit, quod zelus, quem pro agenda & amplianda auctoritate & infallibilitate Pontificia præfert, nullatenus requireret hanc in Supplicentem ejusque doctrinam calumniam & notam.

Quod vero dicit, se coram hoc Tribunali laico super hac questione contestari non posse sine maximo Status Ecclesiastici detrimento, & totius Ecclesiæ Belgicæ perturbations, non capi Supplices quid velit.

Nam sine detrimento Status Ecclesiastici, & totius Ecclesiæ Belgicæ perturbations licet Vicario Apostolico & Consiliario Regio doctrinam Supplicantis ut novum *fermentum* publico proclamare, & per latus Supplicantis indubitata Jura Principis convellere, & non licebit hanc doctrinam & Jura Principis coram Auditorio Principis vindicare & tueri?

Quidquid enim Intimatus clamat, ut se hinc Magnæ Consilio subtrahat, de immunitate Sacerdotum in causis personalibus præsertim criminalibus, præfatis causis nec in speciem applicari posse, jam pluribus in hoc Scripto probatum est, solideque adstruxerunt in sua Duplica DD. Consiliarii Fideles.

Nihil magis frivolum & impertinens, quam ea quibus replet tres posteriores suæ Persistentiæ articulos.

Ut enim probaret, ex iustificatione Supplicantis ac ejus doctrinæ approbatione, seu potius condemnatione Intimati, dedecus maximum inferendum Status Ecclesiastico, & securitatem totius Ecclesiæ Belgicæ perturbations subiungit art. 153. Siquidem omnes Episcopi Belgici cum ipso Pontifice factis suis & aditatis atque Litteris suis præfatis Actis Ecclesiæ Mechliniensis insertis declarant, quod Bulla *Venerabilis* executionem & observantiam habere debeat, etsi non sit placetata Placito, quale D. Van-Espen cum sibi adherentibus exigit pro ejusdem Bullæ obligatione.

Quid impertinentius & indignius Consiliario Regio?

Pactæ credit Supplices, quod Pontifex & ejus Curia factis & dictis fat declarant, non tantum Bullam *Venerabilis*, sed & omnes quascunque Bullas & Decreta Romæ ritu solito publicata Christi Fideles obligare, licet in Provinciis non sint placetata, immo nec ritu solito publicatæ.

Quod ulterius dicat, Episcopos, aliisque Prælatos Belgii, quorum Litteræ Actis Ecclesiæ Mechliniensis insertæ leguntur, factis suis & aditatis declarasse. Bullam *Venerabilis* executionem & observantiam habere debere, etiam si non sit placetata Placito, quale D. Van-Espen cum sibi adherentibus exigit pro ejusdem Bullæ obligatione, non facile credit Supplices, necesseque quia temeritate & audacia in hunc Prælatum assingere non erubescat.

Novat enim Intimatus, & in hac sua Persistentia art. 48. fatetur, Supplicentem non aliud Placetum requirere, nisi ut Bullæ notanter Dogmaticæ in Consiliis Regis exhiberentur, ibidemque recognoscantur, num in illis nihil occurrat sub prætextu dogmatis, quod Juribus & præcipientiis Principis ejusque Vassallorum repugnet, aut Rempublicam turbare queat.

Quod si nihil simile occurrat, intimetur sive Scripto sive verbis Bullæ publicationem postulant, Principi placere, ut publicetur & executionem forciatur.

Sane si Episcopi & Prælati factis suis & aditatis declaraverint Bullam *Venerabilis* executionem & observantiam habere debere, etiam si non sit placetata ejusmodi Placeto, quale & non aliud exigit Supplices, viderint ipsi, num Juribus sui Principis tuendis & conservandis fat attenderint.

Hoc dicere non veretur Supplices, & quod si hoc factis suis & aditatis declaraverint, se a prædecessorum suorum zelo in tuendo hoc Jure Regio plurimum dassetisse, uti ex supra dictis intelligi potest.

Interim quid hi Prælati factis suis & actibus declaraverint, & utrum Placitum Regium prævie ad publicationem Bullæ haberint, vel de eo legitime ipsis consulerint, aut quomodo ad promulgationem processerint, inquirere ad Supplicantem non pertinet.

Quid deinde indigenis Consiliario Regio, quam prætere, quod ex asserione Jurium Suae Majestatis, ac notante Juris

Altera, iocundatur legitima Episcoporum acta esse infringenda? Si enia Episcopi, alique Prælati, quorum Acta in dicto libello continentur, processerint ut fideles subditi & Ministri sui Principis, nihil est quod suis Actis timere debeant per Principis iura præiudicandum.

Sed nec subditi Principum a debita obedientia & reverentia Pontifici, aut Episcopis suis revocantur, si ipsis Jura Regia per laos Episcopos, aliosque Pastores rite exponantur, sed dicent rationabile obsequium eis exhibere, & reddere *qua sunt Caesaris Caesaris, & qua sunt Dei Deo*, Matth. cap. 22. vers. 21.

Finali denique articulo intolerabilem infestiam prodit Intimatus, dum concludit, ex justificatione Supplicantis seu approbatione ejus doctrinæ consequens fore, hoc Bullam in eminenti acceptandam esse, subjuncta hac ratione, quod hæcenus non sit placitata.

Si enia D. Intimatus non placuisset legere librum Supplicantis, in quo ostenditur hanc Bullam esse solemniter placitam, altem inspicere potuisset libros Edictorum Principum nostrorum, in quibus *part. 3. Edict. Brabantie lib. 1. tit. 3.* integram Bullam, cum adducto Edicto Regio, quo ejus publicatio & executio non tantum pergitur, sed & mandatur, reperisset.

Quid circa Bullam *Vincem Domini*, quam *eodem art.* reclamata, contigerit, aut quem usum illius Bullæ hæcenus fecerint Episcopi, non est Supplicantis inquirere, sed eorum potius, qui ex officio Jura Regia tueri tenentur.

Ex hæcenus dictis perfectum habebit, ut confidit Supplicantis, hoc Magnum Consilium Supplicantem de necessitate Placiti Regii super Bullis & Rescriptis Romanis id unum fuisse asserit, Principi jus esse recognoscendi & examinandi quæcumque Rescripta aut Bullas, præsertim per sua Provincia publica aut vñ levis obtinere queat.

Nec sua illud ad illam Bullam aut Rescriptorum speciem restringi posse sine totali huius Juris eversione.

Hoc & per se non habere quicumque de hoc Jure Principis sciri ere, qui & propterea nulla injecta restrictione generatim asserunt, jus esse Principi quæcumque Rescripta Romana a Principe velis supremis Auditoris revocandi priusquam publica finantur, ne aliis si quædam in certa materia Rescripta seu Bullæ sine prævio Loc Principis examine & consensu publicari possent, sub prætextu & pallio humilissimi Rescriptorum, & Bullarum, ab extra inducerentur nonnulli Juribus & prerogativis Principis ejusque Vassallorum, necnon

consuetudinibus interatis Provinciarum adversa, idque etiam non raro cum summa Reipublice perturbatione.

Immo credit Supplicantis, quod ante Francicam Zypæum Officialem & Archidiaconum Antuerpiensem nullus, qui de hoc Jure Regio scripserit, hoc Jus ad Rescripta beneficiaria, caque privata data, restrinxerit, uti in sua Analyti Juris Canonici restrinxisse videtur hic Auditor, quem & propterea ut suum Patronum unicum ad nauticam reclamant Intimatus.

Verum si D. Intimatus attendere voluisset, quæ circa sententiam hujus Auditoris notavit Supplicantis in suo *Tractatu de Placito Regio parte 5. cap. 3.* comperisset, quam infirma plane sint fundamenta, immo & frivole rationes, super quibus hanc suam restrictionem adducere voluit Zypæus, immo quod hæc restrictio Zypæi plane evertat scopum Placiti.

Et quod amplius est, vidisset D. Intimatus §. 4. quod in hac restrictione sibi non confiteretur Zypæus, ac notanter in suis Consultationibus, ac nominatim quod Consultatione decima responderit, Moniales non constingunt ad posse constingunt ad clausuram juxta Constitutionem Pii V. tametsi hujus Constitutionis observantia etiam in Synodo Provinciali Mechliniensi præscriberetur, idque eo solo titulo, quod Principis Placito non fuisset munita.

Circa secundum articulum, quem D. Intimatus ut *novum sermentum* notavit, facile perspicitur Amplissimi DD. Senatores, solam jurisdictionem judicalem & fori externi, quæ esse non potest sine aliqua coactione, sive ut Jurisconsulti loquuntur sine mixto Imperio (de qua flos tamquam vera jurisdictione egit Supplicantis *Tom. IV. in 3. parte sui Operis*) esse propriam Principi, neque a Christo similem jurisdictionem fori externi, sive coactivam datam fuisse Ecclesiæ seu Apostolis, sed spirituales duntaxat, & salutem animarum pro scopo habentem.

Id & jam pridem etiam Romana Ecclesia sat patentet recognovit in publico officio inferendo Collectæ seu Orationi recitandæ in Festo Cathedre sancti Petri hanc restrictionem sui verbis: *Quia qui beato Petro Apostolo cellis clavibus regni Carolus animas ligandi atque solvendi Pontificum tradidit, & quæ restrictio hodie adhuc occurrit in Missali Romano typis Plantinians impressio Antwerpæ anno 1606, fed in recentioribus tandem per Curiales Romanos ad amplificandam jurisdictionem Ecclesiasticam notanter Pontificiam summo per intentiones, sublatæ est per substitutionem voculæ animas.*

Sperat proinde Supplicantis far probatum, doctrinam suam de Placito Regio & Regia Jurisdictione ut *novum sermentum*, quo Universitas Lovaniensis purganda esset, notari non potuisse, nisi una per latius Supplicantis eadem nota notarentur indubitate Jura Caesaræ & Catholicæ Sui Majestatis.

Ita sub humili correctione, &c.

Signatus: Z. B. VAN-ESPEN.

LIBELLUS CIVILIS

Exhibitus Magno Consilio Mechliniæ per PETRUM GOVARTS Consiliarium ibidem Ecclesiasticum, & Vicarium Apostolicum Sylvæducentem.

C U R I A.

Exponit reverenter Petrus Govarts hujus Consilii Consiliarius Ecclesiasticus, tanquam Vicarius Apostolicus Bulcoensis, quod Clarissimus Dominus Zegerus Van-Espen J. U. Doctor, & Sacror. Canonum in Universitate Lovaniensi Professor obtulerit huic Consilio 19. Augusti 1779. Libellum sermitem, cui junxit alium per ipsum prævie præsentatum Caesaræ & Regiæ sue Majestatis in suo Consilio Status, Exponenti Vicario Apostolico Bulcoensis, Archiepiscopo Mechliniensi, & Summo Pontifici perquam injuriosum, immo & ipsi Sacre Caesaræ & Regiæ Personæ, ipsique personæ ac expressio Decreto contradicentem, rejecta & ingrata adulatione, & quo scilicet exponit, quod in suo Tractatu de publicatione regum Ecclesiasticarum finit, cuius jurisdictioni fere suos limites, & ut reddantur ea qua Caesaris Caesaris, & qua sunt Dei Deo: nec differtur dicto Libello, sententiam suam in ipso Tractatu traditam de necessitate Placiti, seu consensus Regi super omnibus Bullis, Decretis, Rescriptis Romanis, immo, ut additur, de eadem sua sententia a gloriantur.

Ut vero certius cognoscatur quæ & qualis sit hæc ejus sententia, habet illam colligere ex diversis & dispersis in dicto Tractatu expressioibus.

In frontispicio dicti Tractatus seu Libri declarat se offensum, quod Placitum Regium, quod in Provinciis Regis requiritur ante Bullarum publicationem & executionem, extendatur inoffensum ad quæcumque Bullas, etiam Dogmaticas.

Ex parte 5. ejusdem Libri de usu Placiti Regi super Bullis dogmaticis cap. 1. §. 4. circa finem, ut nullum sit dubium de quibus, & quibus Dogmaticis loquatur, ita habet:

Cum enim, ut supra dictum est, Principi offeruntur isti Rescripta tam Ecclesiastica quam Civilia per & transmissa, consulti, & eque omnia qua turbare possent prævenire in quantum ipsa Fides & Religio Catholica sint, iure merito Principes conveniunt, Decreta Romana, etiam Eadem aut Religionem spectantia ad examinem esse revocanda & Placito suo firmanda, præsertim per suas

regiones in modum, nova Legi promulgantur, aut populus sibi subjicitur illis adstringuntur, aut ad eorum observantiam per censuras aliave media compelluntur: Siquidem, ut docet, Bullæ quantumcumque Dogmaticæ non obligant Catholicos in conscientia, antequam Placito Regi sit firmata, & sine eo non possunt publicari aut executioni mandari.

Atque iterum eadem parte 5. cap. 2. §. 4. ulterius pergit & dicit: Ex hæcenus dictis concluditur, Placitum Regium a quo requiritur ante publicationem Bullarum dogmaticarum quam cæterorum Rescriptorum, ejusque usum super Bullis dogmaticis ab antiquis in Belgio fuisse usuratum, probatur ex auctoritate Joannis Drudonis.

Ejusmodi insolitis expressionibus, & univoca Bullarum Apostolicarum æquiparatione seu æquali earum placitationis necessitudinis sententiam suam manifestat; in qua, ut dicit, gloriantur quæ nimirum primus & solus Doctor Belgæ oppugnat, & ut sibi imaginatur vincit sententiam contrariam supremi Belgii Principis & ipsorum Pontificum.

Doctor huius sententiam suam contrariam manifestavit Philippus quartus, secutus proavum suum Carolum quintum, aliosque suos Prædecessores, quando Epistola sua Madrido ad Belgii Gubernatorem missa 13. Junii 1659. expressis verbis distinguit inter Bullas mere dogmaticas, & Bullas concessas super materia beneficiæ & litigiosa in verbis: *Ayant vu votre Lettre du 3. Avril, les plaintes du Nonce de Sa Sainteté . . . avec les deux Consilios du Consul Prévôt de Brabant joints à votre Lettre, attendu même que la matière dont il s'agit est purement Dogmatique, n'estant le Placet requis qu'en matière bénéficiale & litigieuse entre parties.*

Rescript huius sententiam Doctor Van-Espen opponit suam contrariam in verbis: *Placitum Regi a quo requiritur ante publicationem Bullarum dogmaticarum quam cæterorum Rescriptorum.*

Ad sententiam vero Philippi IV. contrariam declarantem respondit in suo Tractatu parte 4. cap. 4. §. 5. in fine hæc

ver-

Cæsareæ suæ Majestati in Consilio suo Status exhibito junxerit litteras Patris Van-Elbecque ipsi Roma missas 9. Septembris 1702. quasi infinuans quod dictus suus liber Romæ non displiceret, ejusdem censuram occultando.

Concludit interim D. Doctor Van-Espen, ut D. Govarts Vicario Apostolico Bufoducenti & Consiliario in Magno Consilio Ecclesiastico ordinetur, ut injuriam sibi illatam revocet, & famam laesam restituat; quia nimirum D. Govarts in responso suo ad Archiepiscopum dato 8. Decembris. 1718. scripsit hæc verba: *Sane famola Universitas Lovaniensis, universale Belgii Seminarium abundantia Doctoribus & Professoribus, æquissimis Pontificis auctoritatibus usque Constitutionum & Statutorum; interim neque id ea desunt aliqui, præcipue unus, qui non cesset illi quotidie arridere, & etiam in hisce circumstantiis publico suggerere, quod neque moderna Constitutio Unigenitus, neque ulla alia Bulla, licet Dogmatica Catholicos obligent antequam a Consilio Regii sint placetata, invitum & id nolentibus supradictis ipsorum Consiliorum & Belgii Principibus oporundum est summo opere, ut hoc novo sermone purgetur secundum Belgii Seminarium Universitatis Lovaniensis.*

Ait modo quod D. Van-Espen tradet illam doctrinam certum est, & ipse in suo libello de hac sua sententia gloriatur.

Itaque cum Vicarius Apostolicus personam D. Van-Espen non læserit, sed illam ejus doctrinam taxaverit, evidens est in primis, quod tamquam Vicarius Apostolicus hanc ejus doctrinam non taxaverit, quin ipsi Pontifices eam jam ante taxaverint verbis altioribus, ut Innocentius X. scripserit, *eam non posse audiri sine animi horrore eamque esse Apostolicæ Potestatis destruentem*; & Alexander VII. dicat, illam doctrinam subdere potestatem a Christo Vicario suo traditam sub manus Regia, eamque esse alienam a ratione, pietate, & Religione Catholicorum Principum; & præsertim, ut inquit, *Philippi Hispaniarum Regis*; quapropter non potest Vicarius Pontificius retractare sua dicta confirmata dictis Pontificum nisi retractando verba ipsorum Pontificum; & cum etiam ipsi Catholici Principes, præsertim Philippus quartus, rejecerint sententiam D. Van-Espen, non potest etiam D. Govarts tamquam Consiliarius Regius revocando sua dicta, directe vel indirecte improbare decretum seu sententiam Regis, neque dicere cum D. Doctore Van-Espen quod *Rex erraverit, quod fuerit deceptus, &c.* ut D. Govarts cogi non possit, ut revocet præsentiam injuriam factam Domino Van-Espen, nisi inferendo veram injuriam Pontificibus & Principibus Catholicis; neque D. Van-Espen ullum jus habet aut auctoritatem, ut hanc suam doctrinam & sententiam indequeque improbatam doceat suos discipulos.

Uterius, si D. Govarts palinodia & coactione compelleretur directe vel indirecte retractare sua dicta in præfato suo Responso contenta, tamquam injuriosa præsentis auctoritatis & sententiæ D. Van-Espen, tacite compelleretur fovere Lovanienses quosdam, & quocumque alios orbis Christiani protestantes, eorumque protectionem approbare, qua declarant, quod acceptatio Constitutionis Unigenitus violaret jura & prerogativas Majestatis Suae Cæsareæ & Catholicæ, sine cuius beneplacito talis acceptatio fieri non posset; quæ ratio cum generalis sit, proferatur nullas Bullas quascumque sine posse acceptare, si Regio beneplacito, & proinde prohiberi deberet totus liber, cui titulus, *Acta Ecclesiæ Mechliniensis*, hic junctus sua littera E. in quo totus Clerus Belgicus præcipue Archiepiscopus & Episcopi protectionem supra scriptam nuncupant scandalosam, ac ipsos protestantes refractarios, contumaces, rebelles, &c. quapropter Archiepiscopus non dubitavit Epistolam D. Vicarii una cum aliis adoptare, eamque dicto libro fol. 3. (Privilegio Regio impresso in fine) inscribere, ob quem etiam Clemens Papa XI. per Breve suum Apostolicum 15. Januarii 1719. in eodem libro contentum fol. 7. omnibus eisdem Belgii Episcopis, & ipsi Petro Govarts Vicario Bufoducenti dicti Apostolicum benedixit: ut nec Sui Sanditas, neque Rex in libro Actorum, aut in dicta Epistola invenerint maledictionem, ob quam mereretur maledictionem seu palinodiam improprium.

Prolixius hæc deducta sunt, ut omnibus pateat, quod sine Persona Ecclesiastica sine materia spectatur, hæc ipsa causa principalis, tota sit Ecclesiastica, scandalosa & criminaliter instituta, quam instituere non potuit Clarissimus Dominus, & super qua D. Vicario, etiam vellet, contestari non licet sub gravi censura, ut latus demonstratum est in scripto Perseverantia.

Quare quandoquidem Vicarius Apostolicus non scripserit injuriandi animo contra Auctorem, sed contra ejus sententiam novam, inauditam, que, ut Pontifex ait, *non sine horrore audiretur*, sed in consequentiam functionis & sollicitudinis suæ Diocesis Aetholicis vicinæ, & pro defensione Pontificii & Regii Decreti, compelleretur idem Vicarius vi ejusdem sue functionis historiam hanc publici juris facere, prout in simili casu fecit libro suo hic juncto sub littera X. nisi Clarissimus Dominus Van-Espen Doctor & Canonum Professor desiliret ab hac sua criminali & scandalosa actione, & una desinat de sententia sua gloriari, quod præstabit, ut speramus, majori gloria.

Verum cum supradictis exhibitionibus, & novis factis obtestationibus expositis ad hanc Curiam:

Eandem rogans quatenus dignetur hanc Supplicam admittere tamquam Civilem ad effectum ulterioris corroborationis dictæ exceptionis declinatoriæ, & incompetentiæ per eum propositæ. Quod faciendum, &c.

P. Govarts Vic. Apost. Bufoducentis, & Consiliarius Ecclesiasticus Cæsareæ & Catholicæ Suae Majestatis.

A P O S T O L I C A.

La Cour validant cette pour civile, ordonne qu'elle soit montrée à partie pour y dire. Fait à Malines le 19. Janvier 1722.

Signé, G. N. De Robiano,

A.

DECRETUM

Congregationis Cardinalium S. Officii, quod prohibetur Liber, cui titulus: *Jus Ecclesiasticum Universum* &c.

Feria tertia die 22. Aprilis 1704.

SACRA Congregatio Eminentissimorum & Reverendissimorum S. R. E. Cardinalium in tota Republica Christiana generalium Inquisitionum habita in Conventu S. Mariæ super Minervam, audita relatione & censura facta a Qualificatoribus ad id specialiter deputatis Operis in duobus tomis editi cum titulo: *Jus Ecclesiasticum universum hodierna disciplina, præsertim Belgii, Gallie, & vicinarum provinciarum accommodatum, ex Sacris Canonibus, Jure Decretalium, Synodis postissimum Belgicis, Principum Edictis, & Magistratuum tam Ecclesiasticis quam Civilibus Judiciali deprementum*, auctore Zegero-Bernardo Van-Espen Presbytero J. U. D. Sacror. Canon. Professi. in Academia Lovaniensi, Lovanii 1700. præfatum Opus de mandato Sanctissimi D. N. Clementis Papæ XI. cui relata fuerunt cum prædicta censura eorumdem Eminentissimorum vota, præfati Decreto prohibet, & damnat, vetatque, ne quis cujuscunque sit status & conditionis, ullo modo, & sub quocumque prætextu iterum imprimere, neque imprimi facere, neque jam impressum apud se retinere, & legere audeat; sed ipsum Ordinarius locorum aut hæreticæ Pravitatis Inquisitoribus statim & cum effectu tradere & consignare teneatur, sub penis in Indice librorum prohibitorum contentis. Signatum erat: *Joseph Borlasi S. Romanæ & universalis Inquisitionis Not. Et a latere: Loco Sigilli.* Infra autem habebatur: Die 3. Octobris 1704. supradictum Decretum affixum & publicatum fuit ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum, Palati S. Officii, ac in aliis locis solitis Urbis per me *Franciscum Petrum S. Inquisitionis Censorem.* Inferius autem: Romæ typis Rev. Cameræ Apostolicæ MDCCIV.

B.

LEOPOL DE GUILLAUME par la grace de Dieu Archiducq d'Autriche Duc de Bourgogne, &c. Lieutenant, Gouverneur, & Capitaine General des Pays-Bas & Bourgogne, &c.

TRES Reverend en Dieu, très, cher & bien Amé. Vous ne pouvez ignorer que jusques à présent nous avons au nom & selon les ordres & intention du Roy mon Seigneur, rendu tous les devoirs convenables & possibles pour assoupir les controverses, disputes, inquietudes & agitations publiques, qui se sont élevées à l'occasion du livre imprimé à Louvain en l'an 1649. de feu l'Evêque d'Ipres, Janfenius, d'autant que vous avez témoigné ouvertement, aussi que les autres Partisans dudit feu Janfenius, que croyez avoir quelque sujet de ne pas alors déférer aux Bulles, Brefs & Declarations emanées de Sa Sainteté en ce regard, ledits partisans pretextans tantost la fausseté de la Bulle, tantost la subreption & obreption d'icelle, puis la nullité à cause de n'avoir esté ouyz, & finalement les autoritez de Sa Majesté même, pour le défaut du Placet, & les privileges & usages du Pays, & pour le défaut de la publication dans ces Provinces, & qu'en tout cela vous ar. etc. donné, & à ceux de l'Université de Louvain, adhérens audit party de Janfenius, l'espace de temps plus que nécessaire à faire les remontrances, tant vers Sa Sainteté que vers Sa Majesté, & en autre pour vous apparier & rendre vostre esprit satisfait des objections que l'on faisoit contre ledites Bulles, & Brefs, & que tout cela étant ainsi passé, & y ayant esté employé le cours de plus de dix ans, pendant lesquels les ames & les esprits de plusieurs, qui ont voulu pénétrer dans ces profondes matières, ont esté bouleversés & agités de diverses inquietudes, jusques à produire des scandales, & une alteration du repos & de la tranquillité publique, capables de passer à des scissions & factions plus pernicieuses; outre les méintelligence qui se sont par-là engendrées

rées avec la Cour de Rome, fort prejudiciables au service de Sa Majesté, & au bien public que dans l'estat de concludure presentes des affaires, de quoy ne sera arrive autre chose, si non que le tout soy, & meurement examiné, Sa Sainteté auroit persisté en execution desdites Bulles, & Sa Majesté après pareils devoirs rendus vers icelle, à diverser fois, son intention fixée & constante est, qu'en ce sujet seroit rendue une pleine deference aux Bulles & Brefs de Sa Sainteté, en sorte qu'elle demeureroit jullement contente, & satisfaite; ce neantmoins en l'acte de publication desdites Bulles vous vous auriez laissé aller à y insérer quelques clauses qui auroient rendu vosdites de la Cour de Rome de donné occasion aux Ministres de la Cour de Rome de les interpreter autrement, comme contraires & prejudiciables à l'autorité du S. Siege, peut estre au dehors de votre pensée & intention, dont seroyent devenues encore des difficultez & controverfes toutes nouvelles avec ledit S. Siege, sur ce qu'auriez esté mandé à Rome, pour vous en expurger, premierement en personne, & puis par Procureur, les quelles sont dans une chaleur recente & non moins capables de produire des mauvais effets & intrigues plus indissolubles que les precedentes, n'estant convenable ny raisonnable que par tous ces procedes les affaires de Sa Majesté souffrent & aient prejudice, ny que le repos & tranquillité publique en demeure davantage alterée; & attendu qu'au fond il est clair & evident qu'en ce qui concerne la substance, essence, & le principal de la matiere, la volonté constante de Sa Majesté est, que les declarations, definitions & commandemens de Sa Sainteté sorte à un plain & entier effet: c'est pourquoy, à grande & meure deliberation de Conseil & par l'avis de l'Assemblée pour ce ordonnée, nous vous faisons la presente, afin qu'en dedans de le terme de huyt jours vous vous resolviez à une pure, simple, & absolue renonciation de vous conformer aux Bulles, Brefs, & Declarations de Sa Sainteté en ce qui touche le fait principal de la matiere, en revoquant ledites clauses & conditions qui ont donné l'ombrage & l'offense, ny compatibles avec la pure, simple, & absolue publication desdites Bulles, qui vous en avoit esté enchargée, avec une declaration que sur ce sujet pour la grande reverence que portez du S. Siege, vous n'entendez de soustenir des procedures non plus pardeça qu'en la Cour de Rome, ains qu'il n'est à toute telle satisfaction que Sa Sainteté desirera de vous; par un jugement rendu, soit en la Cour de Rome, ou pardeça par Juges delegues in partibus. En quoy vous prierez Sa Sainteté de vous faire tenir les ordres & commandemens pour temoinier reslement, & par effect une prompte obeissance, la suppliant encore de vous absoudre de l'insultion des censures, n'is n'agaires ensuives, constituant en outre Procureur pour sa votre nom renouveler & confirmer pardevant le S. Siege à Rome, cesdits votre simple, nûe, & absolue submission; vous eclairant, que moyennant ce, nous continuerons noz soings & applications envers Sa Sainteté, afin que la satisfaction qu'elle

desirera de vous, ou voudra imposer, ne sera publique, ny ex-
terieur, ny capable d'engendre scandale, ou la moindre ta-
che & souillure à votre reputation; ny à la dignité qu'avez
jusques à present deservy, & soustenu avec tant de merite,
voulant esperer que vous ne ferez aucune difficulté de vous
conformes à cette nostre intention, & que vous ne donnerez
pas sujet à Sa Majesté ny à nous de vous abandonner à une
cause tant importante à votre propre repos & conscience.
Atant, très-Reverend Pere en Dieux, très-cher & bien Amé,
nostre Seigneur vous ait en sa sainte garde. De Bruxelles le 18.
de Juillet 1633. C. No. vt. Erat signatum: Leopold. Infra habe-
batur: E. Gotsignies, Encore plus bas: A l'Evesque de Grand.
L'inscription étoit: A très-Reverend Pere en Dieu nostre
très-cher & bien amé Eveque de Gand du Conseil d'Etat du
Roy Monseigneur.

Le soubigné Secretaire de son Eminence Monseigneur le Cardinal Archevêque de Malines faite & accordée avec l'Original.

A. D. Smet. Secret.

C.

Littera-Sua Cæsarea Majestatis ad Electorem Trevirensium, &c.

REVERENDISIME & Seren. Princeps Elector, & Conso-
brine Clarissime. Ex Dilectionis vestre Litteris 30.
Julii presentis anni ad Me datis uberius intellexi ea,
quæ Dilectio vestra contra Abbatem Monasterii Aue-
re Vallis nuncupati in Ducatu meo Luxemburgio situm, & Di-
lectioni vestre seu Archiepiscopato Trevirensi in Spiritualibus
subiecti, mihi palam faciendū censuit, nimirum dictum Abba-
tem, atque aliquos eidem adherentes Religiosos instantem urgen-
tem Vicario Generali præfati Archiepiscopatus Bullam Ponti-
ficiam, quæ incipit *Unigenitus Dei Filius*, alias in omnibus Pro-
vinciis meis Belgicis jamdudum publicatam recipere non modo,
verum etiam Formulario Alexandri VII. olim Pontificis Roma-
ni contra doctrinam Jansenii subscribere recusasse. Quibus per-
spexit Dilectioni vestre celandum minime esse duxi, me debita
mandata expediri præcepisse, quæ ad conservandam puritatem
Religionis nostræ Orthodoxæ conducere valeant, qui de reliquo
Dilectioni vestræ affectum Consobriini amantissimi gratiam ac
benevolentiam meam Cæsaream benigne confirmo. Viennæ 16.
Octobris 1790.

Dilectionis vestre.
Bonus Consanguineus
CAROLUS.

CÆSAR ad Electorem Trevirensium.

R E P O N S E

De Messieurs les Conseillers Fiscaux à la Requête Civile pre-
cedente.

Maitre Zegere Bernard Van-Espey Docteur en Droit, &
Professeur des SS. Canons en l'Université de Louvain;
vint à luy, les Conseillers Fiscaux de l'Empereur & Roy,
yants en communication de la Requête présentée à la Cour
Jouffell, Vicairé Apostolique de l'Evesché de Bois-le-Ducq, à
ay validée pour Civile le 19. de ce mois de Janvier 1722. &
ces six pieces y enoncées & jointes, disent de debatre la ditte
requête & pieces d'impertinence, frivolité & autrement qua-
nités contra, & d'accepter à profit ce qu'en résulte à leur
avantage, contentant à rejeter, consentant néanmoins qu'elle

le soit jointe au différend, pour à la décision d'icelluy y estre
pris tel egard que de raison, sans contredits secrets, deman-
dant depeas.

Eroit signé: Ch. J. K. K. K.

A P O S T I L L E.

Soit joint au Procès, pour à la décision d'icelui y estre
pris tel egard que de raison. Fait à Malines le 24. Janvier
1722.

verant, summo potest displicerit Ministri Curiae Romanae, hi-
c cum reputaverit omnino cum Placito Regio coincidere:
ut cognoscatur ex Libellis per Nuntium Missis & per Inter-
nuntium Bruxellarum, respective Suae Majestati & Gubernatori
obis.

Quos Libellos poterat legere Intimatus tum in citato Tra-
actu, tum in Appendice Monumentorum ad eundem Tra-
actum per Internuntium toties reclamatum.

Notandum autem praesertim Libellis Internuntii Bruxellensibus
reclamatibus oblatum Gubernatori anno 1682. (qui & integer habet
in dicta Appendice sub littera X) occasione scilicet Episto-
lae Consilii Privati ad Archiepiscopum Mechliniensem datae,
qua monebatur Praesul, ne procederet ad publicationem De-
creti Congregationis, in quo Thefes quaedam condemnabantur,
prout quod Decretum illud in Consilio visum & recognitum
esset.

In hoc Libello palam agnovit & uget Internuntius, quod
si necesse est ut Bulla, quae dicitur dogmatica, per Consilia
Regia ut talis recognoscatur, antequam in Belgio publicari
possit, in effectu idem fit, ac si Placitum Regium require-
retur, in verbis: Dignetur, quae, Excellentiss. Viro rem po-
tius inspicere, & sic facit periculum habet, quod in unum in-
spici placet aliquam Bullam, ac examinare ut sit dogmatica;
utique enim casu subest arbitrio, voluntati, ac iudicio Ministri-
um Regi publicatam Apolicum diffusiorem; haec subordi-
nata & dependente, relevat nuper a Sancta Sede in illis, qua
sunt more dogmaticae quae tantum condemnationem parant sicut
que animarum salutem.

Quin immo in eodem Libello Internuntius arguere non ve-
ratur Marchionem De Caracena Belgii Gubernatorem, quasi
Litteris Regiis obstitisset, dum secundum stylium consuetum
voluit, & Regiis Consiliis significavit, oportere Bullas vulgo
dogmaticas, antequam publicentur, Consiliis Regiis exhiberi,
ac ab illis ut tales recognoscant, in verbis: Nulla amplius de
ea facta fuisse mentio, nisi Dominus Marchio de Caracena Belgii
Gubernator Litteris 10. Decembris 1682. datus excessisset mentem,
immo quicquid taliter existeret, dicitur sua Majestatis determi-
nationem, declarandum debere placere illis. Veritas, qui li-
beris, & permissis dogmatibus publicacione, postquam fuerint
inspecta & pro talibus cognita.

Quid mirum post haec, si D. Intimatus Curiae Romanae &
Internuntio ob Vicarium Apolicum totius obstruere Suppli-
cantem traducere haud veretur tamquam qui auctoritatem Sedis
Apolicae arderet, & Academiis Lovaniensium novis
dogmaticis publicari non posse fuisse, quod Supplicans Bullas dog-
maticas publicari non posse fuisse, aut Regi consilio
Regis visisset, & de eodem consensu fuisse per 1754, five per li-
teras, five alio quocumque modo consensu fuisse nihil aliud
requirit Supplicans in Traactu suo, per fiam praecedentem
Deductionem obediit.

Praeterea, si animo pacato dictum Traactum Supplicans,
cuius Appendicem perultraflet Intimatus, intellexisset omnes
comatus Internuntii irritos fuisse, & consuetum stylium integrum
per Litteras datas 9. Decembris 1682. Archiepiscopo Mechlini-
ensi inhibuisse, ne ad publicationem Decretorum S. Con-
gregationis Cardinalium, quibus quaedam Thefes condemnaban-
tur, procederet, priusquam dicta Decreta in Consilio visa ef-
ficerent atque recognita; reperisset insuper, Archiepiscopum re-
ceptis hinc litteris promulgacionem illorum Decretorum sus-
pensione, nec prius ad eam procedere quam in Consilio visa
& cognita fuerint; tunc autem deinde publicationem permis-
sisse, cum ea visa & cognita intellexerat; prout haec omnia
constat ex Litteris Consilii Decembris 1685. quae in-
tegre reperitur in Appendice sub littera X. item ibidem
sub littera X. reperisset Intimatus Reclamatorem Consilii Bra-
bantiae, anni 1660. ubi utraque Camera congregata resolutionem
fuit, quod non licebit ullam Bullam Apolicam & Dogmaticam
promulgare, nisi ea prius in Consilio visa, & ut nec Dogma-
tica cognita fuerit; quodque si fecus fit, promulgatio cassatio-
naria subiacet. Quam quidem Resolutionem fuisse Consilium
Internuntii jussu Archiepiscopo Mechliniensi & Antwerpensi An-
ticipit.

Ex his evidens est, Consilia Regia, non obstante Libello In-
ternuntii, iuxta sententia perultraflet, quod Romana Decreta
etiam dogmatica promulgari non possint, priusquam Consiliis
exhibita, & recognita, five, quod in unum incidit, placetata
fuerint.

Sed nec hoc fat mirari potest Supplicans, quod Intimatus
perultraflet, ut ipse faceret, ejusdem Litterarum & Appendice, asse-
rere audeat, Supplicantem ne unum quidem actum exemplum
huiusmodi Placitationis allegare, cum totus ille epus Liber
& Appendix talibus actis abundet.

Regis autem superaddidit, Internuntium persistere in eo, quod
in sua Persistencia assererat; scilicet, Bullam Urbani VIII. quae
incipit in *Emment*, ante illius in Belgio promulgacionem, Placi-
to Regio firmatam non fuisse; cum, si oculus duntaxat ape-
risset, visisset nique necessitate Regi Placiti nunquam ad-
versus praetentiones Curiae Romanae magis assertam fuisse, quam
occasione huius Bullae; ut ostenditur in citato Tractu. Suppli-
cantis, *part. 4. cap. 3. §. 2.*

Quin speciali Decreto Regio, sive Litteris Placiti, Bullam
in *Emment*, antequam publicaretur, muniri fuisse, Intima-
tus cognoscere potest ex inspectione Editorum Brabantiae, ubi
part. 3. lib. 1. tit. 3. referuntur Editores speciale fuisse Ordinatio
Philippi IV. quo non tantum fieri permittitur huius Bullae pro-
mulgatio, sed & modus praescribitur promulgacionis faciendae.

Immo auctoritate Regia mutatur poena excommunicationis
late sententiae in ipsa Bulla contra transgressores comminata,
in multam pecuniariam, & in poenam exilii moribus Belga-
rum convenientiores.

Sed nec executio huius poenae temporalis Ordinarii loco-
rum, sed Consilii Regis, committitur, corumque Officialibus, etiam contra
delinquentes Ecclesiasticos, sive Regulares fuerint, sive saecu-
lares.

Ex inspectione item tum Traactus Supplicantis *part. 4. cap. 3. §. 1.* tum Editorum Flandriae *part. 3. lib. 1. Rub. 6.* deprehende-
re potest Intimatus, Litteras Archiepiscopi Leopoldi, quibus prae-
cipitur Consilii Regis atque Episcopis publicatione & clausula
gravissima in verbis: *Ayant neantmoins transcrit convenir sous se-
cret, que comme de dites Bulles se trouvent appelles sur la fin
certaines clauses portant en substance, que publication en etant
faite à Rome, emporterait force d'obligation non plus qu'on veut, que
si elle avait été faite en respectant dans un Royaume, Edit, ou
Provinces de la Christianité, ce que n'a jamais été requis, ainsi
ni par la papauté, ainsi seroit contraire aux Privilèges, franchises,
libertés, & anciens Costumes de ce Pays, nous n'entendons
que par la publication présente, qui se fera desdites Bulles, puisse
être tiré aucun argument ou préjudice & innovation desdits Privi-
lèges, libertés, & Costumes anciens, ainsi que notre intention
est qu'au regard de semblables publications soit observé & gar-
dé ce que a été usité & accoustumé de tout temps.* Hae Litterae
Archiepiscopi datas sunt ad Episcopum Gandensem 28. Fe-
bruarii 1685.

Quis ad haec non obluisset, Intimatum tam asseverantem
idque iterato, ausum esse asserere, quod Bulla iam emanata nul-
lo Regio Placito ante promulgacionem fuerit munita?

Novit Supplicans & ex citato saepius Supplicans Traactu
part. 4. cap. 3. §. 4. novisse poterat Intimatus, quod ob clausu-
las Editio Regio, & praesertim Litteris Archiepiscopi Leopoldi
insertas, vehementer commotus fuerit Internuntius, atque ad
illius quereles evitatum fulmen Vaticanum adversus praesida-
tum Archiepiscopum, sive emanatis Decretum Romanum Inno-
centii X. cuius hic meminit Intimatus: sed nec cum latere de-
buit, quod idem Leopoldus Decretum illud Romanum ad Sena-
tum Brabantiae remiserit, atque ubi ex ipsius Consilia (quae
reperitur in saepe dicto Traactu sub littera P.) intellexit
clausulas tum in Editio Regio, tum in suis Archiepiscopi Litteris
contentas, omnino conformes esse scribis ac moribus Patri-
ae, immo & pro conservandis Juribus Rebus Majestatis ne-
cessarias, Vaticanum illud fulmen quasi ignem faciem regulam
verit, nihilque immutari circa praedictas clausulas, de quibus
Internuntius conqueffus fuerat.

Quantum ad Decretum Alexandri VII. de quo Intimatus,
illud nominis Decretum fuit Congregationis Card. S. Officii la-
tum adversus Consilium Brabantiae propter eisdem Consilii
sententiam, quae cassaverat, & irritam declaraverat tam trans-
missionem factam per Internuntium Decreti eisdem Congrega-
tionis ad Archiepiscopum Mechliniensem, tum promulgacionem
per Archiepiscopum ultra Placitum Regium attentatam.

Hoc dictae Congregationis Decretum ab Internuntio signa-
tum & sigillatum nocte inter 12. & 13. Maji 1685. Concilia-
riae Brabantiae affixum cum reintervisset Senatus, de negotio
communis Archiepiscopi Leopoldum Belgii Gubernatorem; cu-
ribus Regis contrarium illud tamquam nullum & iuri-
bus Regis contrarium suopressum fuit.

Quae omnia, si Intimatus veritatem noscere voluisset, facile
intellexisset ex Tractu. Supplicantis, *part. 4. cap. 4. §. 2.* & ex
Consilia Consilii Brabantiae ad Archiepiscopum Leopoldum, ibi-
dem sub littera R.

Reliqua, quibus hunc Libellum replet Intimatus, profecto
vani & inanes sunt clamores atque parerga, sive impertinentia
ad praesentem causam, ita ut vix responsum mereantur.

Quid enim sunt quae vani clamores ea, quae obijciunt post
relata Decreta Romana sub Innocentio X. & Alexandro VII.
de submissione Suae Regiae Majestati Philippi IV. circa Pontifi-
cia Decreta?

Nam nequidem verisimile est Decreta ista Romae a Philippo
IV. inquam innotuisse: cum enim alterum ad Leonem X. fuit
Archiepiscopum, alterum vero ad Consilium Brabantiae trans-
missionem esset; iterum in Registris seu Archivis Consilii Privati,
et Archiepiscopi ad se ipsum communicaverat, & alterum
in Archivis Consilii Brabantiae absque ullo effectu receptum
remansit.

Hoc certum est, nullum Mandatum Regium datum fuisse,
ut dicta Decreta Romana executioni mandarentur.

Nimirum clausula illa, quae tum in Ordinatione Regia,
tum praecipue in Litteris Archiepiscopi Leopoldi Internuntium
offenderet, quaque Innocentius X. per Decretum suum tam-
quam libertati & jurisdictioni Ecclesiasticae, necnon auctoritati
Pontificiae adversa approbat, in utroque illo instrumento in-
terea remanserunt, prout & hodieque legi possunt in libris
Editorum nostrorum Principum.

Similiter Sententia cassatoria Consilii Brabantiae, de qua su-
pra, integra remansit, hodieque in ejusdem Consilii Regi-
stris servatur, non obstante quod per Decretum sub nomine
Alexandri VII. declarata esset nulla, ac auctoritatis Pontifi-
ciae destructiva eique adversa, & Pontifici sub gravissimis cen-
suris etiam excommunicationis latae sententiae, tam ex Regi-
stris etiam mandasset. Neque nullis eorum Consiliatorum, qui
ad dictam cassatoriam Sententiam concurrerant, unquam ab
iustitia censura absolvi postulavit, etiam illi omnes declarati
essent excommunicatione inuisit, & ab ea absolutionem a
Romano Pontifice petere iussi.

Quid porro inceptus ad hanc materiam, & ad probandum, quod Bulla Urbani VIII. contra Librum Iansenii abique Placito Regio promulgari debuerit, allegari possit, quam Epistola Archiducis Leopoldi ad Episcopum Gandensem data 18. Julii 1653. hic exhibita per Intimatum sub littera B. cum confiter, eandem Bullam biennio ante scriptam hanc Archiducis Epistolam, & placetam fuisse & promulgatam, uti supra ostensum est.

Neque vero in hac Epistola præcipitur Episcopo Gandensi dictæ Bullæ publicatio, sed arguitur Antistes, quod in publicatione per ipsum ex Regio Mandato facta, quidam clausulas inseruisset præter mentem Regis, prout ex ipsius Epistolæ tenore manifestum est.

Quæ Intimatus postea de Concordia Sacrorum & Imperii interierit, deque Literis iterum Philippi IV. necnon de promulgatione Bullæ in eminenti abique Placito Regio, verba & voces sunt, quæ nullam profusum reputationem aut animadversionem merentur.

Id quod de Supplicante intermisit, quasi si solus inter omnes Belgas istam de Placito Regio sententiam propugnaret, non potuit nisi animo per inveteratam aversionem contra personam Supplicantis obsecro scribi; cum totus eius Tractatus de Promulgatione Legum Auditoribus etiam Belgis eandem sententiam propugnantibus referretur sit; ubi inter ceteros electus celeberrimus ille & probatus auctoritatis Jurisconsultus Stockmannus, qui hanc de necessitate Placiti etiam circa Bullas dogmaticas sententiam probavit, propugnavitque in speciali Tractatu, cui titulus: *De Belgarum circa receptionem Bullarum, quæque occasione Bullæ in eminenti evulgasse creditur.*

Ea, quibus dein Scriptum suum replet, scilicet de receptione aut promulgatione Bullarum *Vincam Domini Sabaoth & Unigenitus*, de earum ob defectum Placiti non receptione apud Clerum & Vicarium Apostolicum Hollandiæ; denique de illis qui Lovanii in Facultate Artium contra propositionem pro acceptanda Constitutione *Unigenitus* a Decano factam protestati fuere, & de extradiis ex Scriptura, cui titulus *Statuta*, & omnia sunt adeo ad hanc causam impertinentia, ut nullo responso digna censat Supplicans: hæc enim sola questio hic agitur, num ob doctrinam, quæ propugnat necessitas Placiti Regii etiam pro Bullis dogmaticis, mereatur Supplicans publicæ traduci, tanquam qui auctoritatem Pontificiam quotidie errodere non cesseret, & eius doctrina sit *versus fermentum*, quo Universitas purganda sit.

Quid porro a Clero aut Vicario Hollandiæ circa prædictas Bullas æquum sit, quidve a Decano Facultatis Artium Lovanii circa acceptationem Bullæ *Unigenitus* propositum, & quid tandem in Libello, cui titulus *Statuta*, dictum referatur, nullatenus ad Supplicantem pertinet.

D. Intimatus nihil vel apparens, quod in sui defensionem producat, repertiens, nisi quædam verba ex Epistola Philippi IV. data 13. Julii 1659. non cessat ea repetere, & hic rursus, prout in sua Persuasiis, tanta cum precipitantia intrudit, ut non veretur asserere, per hanc Philippi IV. Epistolam deum fopitas fuisse concertationes illas, quæ Internuntius inter & Consiliarios occasione Bullæ *in eminenti* exortæ fuerant; cum tamen eam latere nec potuerit, nec debuerit, eas pluriquam sex annis ante datam hanc Epistolam fopitas fuisse per solemnem publicationem ejusdem Bullæ solemnii Placito Regio præmissio factam anno 1651.

Non minus infulse per Intimatum convertit ad Edictum Caroli V. contra hæreses & errores Lutheri, quod integrum habetur p. 1. *Edict. Flandriae l. 1. Rob. 6. fol. 88.* adeo ut capere nequeat Supplicans, qui fieri potuerit ut Consiliarius Regis in istam sui defensionem allegare ad ausus fuerit, quandoquidem ipsum per Cæsarem Edictum, quo mandatur promulgatio & executio Bullarum Leonis X. contra Lutheri hæreses & errores, utum Placiti super Bullis dogmaticis evidenter probare intelligatur.

Quæ immediate in Libello Civili sequuntur, quasi Supplicans Regis Edictis & Legibus illuisset, eaque ad contentendas Pontificum Censuras & sacras Constitutiones, suppressere voluisset, non minus atroces quam vane imponere sunt.

Censuras enim & Constitutiones Pontificum non contemnunt Supplicans, sed eas secundum Regulas Evangelii & Ecclesiæ prolatis, riteque promulgatas summa veneratione compediunt. Verum Fulmina Vaticana, quæ Curia Romana per Decreta sua & Bullas contra Principes, eorumque Magistratus & Subditos Jura Regia adversus ejusdem Curie præteniones & molimina vindicantes evibare non cessat, merito nec Principes neque eorum Magistratus aut Supplicans timent, aut venerantur. Prout inter alia locum habet circa Bullam *Cana Domini*, gravissimæ Censuras, quæ singulis annis Feria quinta Septimionis Sanctæ Romæ contra Principes & Magistratus prætenionibus ultracurantis, haud obsequere res vibrantur: & de quibus dicti postea cum sapientissimo piffimque Cancellario Universitatis Gronovio in Tract. cui titulus: *Circa materiam Excommunicationis Relatio, Consil. 7.* quod eas poti vel cingere, est *offensa præsentia*. Et tunc Iperinus Et Janus.

Quapropter etiam Consilii Status Senatores non dubitarunt in Literis ad hoc Magnum Consilium datis monere, quod servitium Regis exigeret, ut in hac re persona Supplicantis protegeretur: *Sen Royal service exigent, quod en ce point ledit Docteur soit protégé.* Probe scilicet perceptum habere providi Separato-

res, quod ubi Supplicans Opera sua, in quibus Jura Regia vindicatur, & ac præsertim Tractatum suum de Promulgatione Legum in lucem edidit, fuerit notum fieri, ut Curiam Romanam contra suam personam vehementer concitaret, ejusque gravem indignationem incurreret.

Ita, quæ Intimatus hic iterum repetit de condemnatione Romana Operis Supplicantis, cui titulus: *Jus Ecclesiasticum* & hanc ante in Deductione ostensa abunde sunt, esse impertinentia. Notandum duntaxat unicum, in Deductione pro Regia sententia per errorem positum fuisse *Jura quarta* (4) quæ habita fuisset Congregatio Cardinalium; sed id nullatenus officit illi, quæ ibidem dicta sunt, quæ eadem plane forma servatur in Decretis utriusque Scripti, neque majorem partem habet Pontifex in Decretis sive hujus sive illius Congregationis.

Quod inferit Intimatus de Epistola Patris D' Elbecque, non ob hunc finem annexit aut allegavit eam Supplicans, ut præsertim condemnationem occultaret, sed unice ut ostenderet quam ob causam Dominus Ysa Susteren nomine Archiepiscopi Mechliniensis Opus illud Congregationi demittasset; prout Supplicans latius in anteriori Deductione exposuit.

Quæ vero in Libello Civili sequuntur usque ad finem, frivola sunt ac denique repetita. Atque inter cetera, quid magis frivolum proferri potest, quam quod *Vicarius Pontificius non possit retractare Jura dicta conformia dictis Pontificum, nisi retractando verba ipsorum Pontificum*? Potius dixisset, non posse Vicarium Pontificium sua dicta retractare, nisi retractando eas Romanæ Curie præteniones & opiniones, quæ ad nil aliud colligant, quam ut exhiberentur quæcumque Bullæ Pontificiæ, solito more Romæ publicatæ, abique alia ulteriore in Provinciis promulgatione, omnes per universum Orbem Christianum Fideles obligare. Quam Romanæ Curie opinionem stabilire voluisset Intimatum per suam ad Archiepiscopum Epistolam, necnon per Scripta in hac causa exhibita, ostensum est in anteriori Deductione.

Quod addit, etiam ipsos Principes Catholicos, ac præsertim Philippum IV. rejecisse sententiam Domini Van-Espen, necne Intimatus tamquam Consiliario Regio licere, revocando dicta sua directe vel indirecte, Decretum Regis improbare; non modo frivolum, sed & falsum est, in quantum afferit sententiam Supplicantis per Literas Philippi IV. fuisse reprobatam.

Si enim integras litteras inspicisset ac retulisset, evidenter patuisset, quod Philippus IV. per hæc Litteras, nec in speciem Supplicantis sententiam rejecerit.

Nam uti sæpius dictum est, Supplicans duntaxat adstruxit *stylum* in hica Provinciis in materia Placiti observari *solum*, quem & Philippus IV. observari voluit.

Stylus autem hac in parte ab antiquo est fuit, ut Bullæ ac *Stylus* Romanæ Curie quæcumque etiam dogmaticæ, & Romæ contracto more publicatæ. Belgas non obligant, nisi in Provinciis demum fuerint promulgatæ, idque prævio Placito sive consensu Regio.

Insuper consuetus stylus habet, ut pro publicandis Bullis dogmaticis quodcumque Placitum seu consensus Regis sufficere, sive verbo, sive scripto debeat.

Denique, ut non requirantur Litteræ Placiti, in forma ordinaria expedite, nisi in materia beneficiis & inter partes litigiosa, *quæ in materia beneficiis & litigiosa omnes partes*; ut & Supplicans hæc deduxit in Tractatu suo, *part. 5. cap. 3. §. 3.* ubi una ostenditur, quare in Consiliis Regis non exet formulare litterarum Placiti, nisi super Rescriptis Romanis, quæ materiam beneficium concernunt.

Profecto si D. Intimatus Tractatum illum ejusque Appendicem pervoluisset studio cognoscendi veritatem potius quam carpendi Supplicantem ipsiusque doctrinam, invenisset usum Placiti viguisse jam inde ante tempora Caroli V. etiam circa Bullas dogmaticas, sive quæ salutem animarum concernunt, prout indubie sunt Litteræ *Indulgentiarum*; uti videri est ex Literis Archiducis Philippi, qui erat Pater Caroli V. quæ exhibentur in citata Appendice sub litt. *NX. & O.*

Si ea, quæ in Libello Civili sequuntur, considerentur; quid iterum frivolum magis ac ridiculum esse queat, quam quod Intimatus terrere velit Supplicantem, minando fore ut nisi Supplicans desisteret, compelleretur Intimatus hanc historiam publicè juris facere? prout in simili casu facit per librum suum hic junctum sub littera F.

Summopere porro oblitus Supplicans ad id, quod sub finem hujus Libelli Civili infirmatum reperit, idque per seniores hujus Parlamenti Consiliarium, quasi scilicet exceptio declinatoria, sive incompetencia adhuc superesset, neque is sufficiat hactenus contestata haberi debeat, postquam causa principalis plene instructa fuit & conclusa, immo & Libellus Civili oblatas, partique communicatas, in quo quicquid in causa principali ad plenam instructionem desisset, deducitur.

Per isthuc huic Libello Civili, quantum ad ea quæ juris sunt, abunde satisfactum esse, sub humili correctione confide Supplicans, quoad ea quæ facti sunt persistens in termino per Procuratorem habito.

Signature, Z. B. VAN-ESPEN.

(a) Mædium illud in hac editione novissima correctum est, cap. 4.

SENTENTIA MAGNI CONSILII

Pronunciata in hac Causa 23. Februarii 1722.

VU au Grand Conseil de l'Empereur & Roy nôtre Sire le différent entre Zeger Bernard Van-Espen Docteur en Droit & Professeur des Sacrés Canons en l'Université de Louvain, Suppliant par Requête présentée au Conseil d'Etat de Sa Majesté Imperiale & Catholique, le 23. de Juillier 1719. envoyé coans en Justice par Decret dudit Conseil, & par Lettres de Son Excellence de la même date avec ordre aux Conseillers Fiscaux de se joindre au Suppliant pour autant qu'il s'y pourroit agir de la conservation des hauteurs de Sa Majesté & de sa Jurisdiction souveraine; ledits Conseillers Fiscaux joints ensuite desdites Lettres d'une part: Messire Pierre Goyarts Conseiller Ecclesiastique de ce Conseil, & Vicair General de Bois-le-Duc, Rescribent, & Suppliant par Requête validée pour Civile du 19. Janvier 1722. sous bénéfice de laquelle il a exhibé piéces debartrées par partie jointe au différent par Ordonnance du 24. dudit mois, d'autre. LA COUR rejette ladite Requête validée pour Civile au Rescribent: & faisant droit, le declare dans ses fins declinatoires non recevable ni fondé, & renant la cause pour suffisamment contestée, declare n'avoir été permis au Rescribent d'inferer dans sa Lettre du 8. de Decembre 1718. jointe au différent la période commençante: *Præcipue unus qui non cessat*, jusque à la fin, comme étant contraire aux Droits, Honneurs, & Jurisdictiones Sou-

verains de Sa Majesté, injurieuses au Suppliant, & contre la vérité; en ce que ledit Suppliant dans son Livre, ad *Jus Ecclesiasticum Universum, tit. de Jurisdiction. Eccles.* auroit pretenduement enseigné, que la Jurisdiction temporelle accordée aux Ecclesiastiques par les Princes ne seroit autre que *procure*: fait deffense au Rescribent d'avancer à l'advenir des pareilles propositions & allegations, à peine de plus grande demonstration: & disposant sur la conclusion prise par l'écrit du 7. Octobre 1719. ordonne que les termes injurieux, qui se trouvent dans ses écrits d'Advertissement & Peristence, seront traces par un des Greffiers du Conseil en présence des Conseillers Fiscaux aux endroits à designer par le Conseiller Rapporteur de la cause, conformément à ses Instructions, Condamne le Rescribent en l'amende de ladite Requête validée pour Civile présentée après acte dispositif, & aux dépens du différent au taux de la Cour; & renverra les piéces à la Chambre Fiscale. Prononcé à Malines le 23. Fevrier 1722. *signé. A. P. VAN ERTBORN.*

Infant par le substitut Baillier ord. des Seigneurs Conseillers Goyarts ce 3. de Mars 1722.

signé, Ant. Gillis.

ZEGERI BERNARDI VAN-ESPEN

J. U. DOCTORIS ET SACRORUM CANONUM
PROFESSORIS

IN ACADEMIA LOVANIENSI

DE NUMERO EPISCOPORUM AD VALIDAM ORDINATIONEM
EPISCOPI REQUISITO

RESPONSIO EPISTOLARIS

OCCASIONE

DISSERTATIONIS EXIMII D. DAMEN

*S. Th. Doctoris & Professoris in eadem Academia super eadem
questione evulgate.*

P R Æ F A T I O .

NON abs re visum fuit subjunctæ *Responsionis Epistolæ* &c. editioni verbum præmittere de *Responsionis* occasione, & Scriptore.

Postquam Reverendissimi Cornelii Steenovii Archiepiscopi Ultrajectentis Canonica electio, & secuta consecratio, orbi Theologi, ac Juris Periti non pauci, quin & varii celebres Episcopi, Archiepiscopo de dignitate, quam adeptus erat, per scriptas litteras gratulati sunt. Ex iis, quos temporis circumstantiæ Potentiorumque metus sententiam suam prodere prohibebant, complures temporis circumstantiæ Potentiorumque metus sententiam suam prodere prohibebant, complures secretius atque etiam apud Pontificem quod gestum erat probabant, & avidius causam Ultrajectinam indagare cœperunt, non sine sincera erga afflictam & periclitantem Ecclesiam commiseratione.

Simul ac autem istud lucis crepusculum exoriri, ovesque nobis creditas in novam spem erigi, animadverterunt implacabiles Adversarii, omnes nervos intenderunt, quo salutaria consilia dissiparent.

Hinc prodiit nuper sub nomine Hermani Damen Doctoris Lovaniensis *Dissertatio*, admodum virulenta & omnes moderationis terminos excedens; usque adeo autem rationum pondere destituta, ut fere ad animos non satis eruditorum perturbandos concinnata videatur. Acerbissime perstringit supra memoratam consecrationem, eo quod Pontificia confirmatio non obtenta, & ab uno Episcopo peracta fuerit, Attamen non ignorans ejusmodi usus in gravi necessitate non semper posse exactissime ad litteram observari, eamque ob rationem quæ hic gesta sunt apud æquos & partium studio vacuos in partem benigniorem accipiendam, ipsam consecrationis substantiam aggreditur. Tres Episcopos juxta ipsum jus divinum ad hanc actionem ita necessarios statuit, ut nisi Pontificis dispensatio interveniat, ista actio sit prorsus irrita: & istud quidem commentum tamquam probabile, seu verisimile, obtrudere conatur. Neque sine astutia; nam talium scrupulorum injectio, populum a sic consecratis Episcopis posset detertere.

Sed undenam commento, antiquitus ignoto, probationes arceffet? Idonea ex antiquitate documenta requiri nemo cordatus negaverit. Ipse interim non alia adducit, quam Epistolam Pontificum Anacleti, Aniceti, Damasi, & Joannis III. quas spurias esse, & hisce Pontificibus sæculo octavo obtrusas, *Responsio Epistolæ* invicte demonstrat, & ut tales ab omnibus Eruditis habentur. Et hisce Epistolis corruentibus omne robur amittunt testimonia Leonis III. & Episcoporum quorundam Galliæ, & Germaniæ, qui illis Epistolis, ut genuinis veterum Pontificum factibus (sic enim per errorem sentiebant) unice nitebantur. Rectius autem *Dissertator* attendisset ad præclarum Symmachi Papæ Monitum, Epist. IX. ad Episcopos Galliæ scribentis: *Quod sit præter regulam, modo sit ex justa causa, non infringit regulam, quam sola pervicacia & antiquitatis contemptus ludit. Nam quamvis a Patribus statuta diligenti observatione & observanti diligentia sint custodienda, nihilominus propter aliquod bonum de rigore legis aliquid relaxatur, quod & ipsa lex cavisset, si prævideret. Et sepe crudele esset insistere legi, cum observantia ejus esse præjudicialis Ecclesie videretur: quoniam leges ea intentione latae sunt, ut proficiant, non ut noceant.*

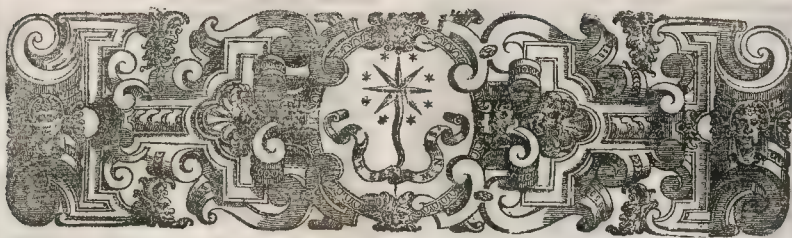
Ita ut in *Dissertatore* apprimè quadrent verba Illustris Martyris Joannis Fälscheri, Rosenfis Episcopi, quibus ineptos *Disputatores* perstringit: (*) *Qui rationes invalidas & inefficaces adfert, perinde est ac si nullas attulisset: immo longe ei satius fuisset si nullas adduxisset. Cum enim quis sententiam aliquam nulla fultam ratione producit in medium, simpliciter & nudis verbis eam asserens, dubitare de illo adhuc possumus, num Abditum aliquid soliditatis habeat, cui innitatur, quod hæcenus non explicuit. Verum qui suam opinionem rationibus munit, quæ palam sunt invalidæ, nullisque roboris, profecto se ipsum probat hallucinatum fuisse, atque fallacibus inductum rationibus, ut ita opinaretur, suumque errorem ipse manifestum facit; quando cunctis apertissime liquet eam omni solida carere basi.*

Hæc de *Responsionis epistolæ* occasione. Auctorem vero quod attinet, plurimis libris, multa ac sana doctrina refertissimis, percelebre sibi nomen tum domi tum foris acquisivit. Ætate grandævus est, immo octogenarius, sed in fenili corpore mentis vigor ad stuporem usque perseverat. Sacrorum Canonum & Ecclesiasticæ disciplinæ studio sexaginta annorum serie diligentissime incubit, insignem erga Deum religionem cum assiduo studii labore conjungens. Præfecturas ecclesiasticas aut Academicas, pingue proventus, nunquam quæsit; quin & modicam præbendam, quam junior obtinuerat, cum in Lovaniensi Academia sedem figere decrevisset, in Virum alium, non sanguinis conjunctione ad meritum sibi charum, transcripsit, absque ulla temporalis commodi exspectatione vel reservatione. Relicta sibi a Patre hereditate contentus fuit. Unde non mirum, quod a sæculi vinculis, ac amore expeditus nec periculis terreri, nec blanditiis abduci potuerit, quo minus intrepide, cum res exigebat, pro veritate & justitia loqueretur. Ah utinam tantum juris Professorem divina benignitas nobis adhuc diu conservet, eique plures similes suscitet!

Plura de Viri Clarissimi, etiamnum viventis, virtutibus dicere, singularis ejus modestia me prohibet.

D E

(*) Libro de unica Magdalena.

DE NUMERO EPISCOPORUM AD VALIDAM ORDINATIONEM EPISCOPI REQUISITO RESPONSIO EPISTOLARIS

Occasione Dissertationis Eximii D. Damen S. Th. Doctoris & Professoris in eadem
Academia super eadem questione evulgatæ.

Admodum Reverende ac Amplissime Domine.

LITTERAS vestras accepi, a quibus intelligo notam Vobis esse Dissertationem Eximii D. Damen de Numero Episcoporum ad validam Ordinationem Episcopi requisito. Occasione cuius ex me icire desideratis, quæ mea sit sententia de Ordinationibus Episcoporum per unum Episcopum celebratis, præque in casibus necessitatis; & an ullam habeat veri speciem, quædam Ius Divinum ita Episcopi ad tales Ordinationes ita requirantur, ut aliter habende sint irrita & invalida.

I. Circa quam questionem quid sentiam, sufficienter, uti existimo, expressi in *Jure Ecclesiastico Tom. I. pars 2. tit. 15. cap. 1. hinc edito*, ubi ostendi, iuxta Canonem IV. Nicænum Episcopi Ordinationem celebrari debere a tribus ut minus Episcopis eiusdem Provincie, una cum Metropolitano, sic ut reliqui, qui forte non assint, consensum saltem in Litteris expressum præbeant.

II. De hac Disciplina seculo IV. scribit S. Innocentius I. ad Victoricum Rothomagensem Archiepiscopum, addita de requisito trium ut minus Episcoporum numero, & cæterorum consensu Decreti ratione in verbis: *Ne unus Episcopus ordinare presumat, NE FURTIVUM BENEFICIUM PRÆSTITUM VIDEATUR: hoc enim, inquit, & in Nicænâ Synodo constitutum est, ut Episcopus solus, Quasi diceret: Nobis Synodus, ut Episcopus solus in Orbe Christi ascendat, sed publice, id est Ecclesia universa, per cuiusque Provincie Episcopos repræsentata, probante & assentiente.*

III. Non absimilem huius Discipline rationem, prout ibidem notavi, dedit S. Anselmus Archiepiscopus Cantuariensis in Epistola ad Regem Hiberniæ, quæ est *Lib. 3. Epist. 147.* in qua deplorat invaliditatem consuetudinem, ut in illo Regno Episcopi passim eligerentur, & sine certo Episcopatus loco constituerentur, atque ab uno Episcopo, sicut quilibet Presbyter, ordinarentur. Deinde dicit: *« Deinde dicit: »* omni contrarium esse, qui taliter institutos aut ordinatos, cum suis Ordinatoribus, ab Episcopatus Officio deponi præcipiunt. Postquam autem circa primum abutsum dixit: *« Episcopum, nisi certam Parochiam habeat, consensu secunda, dum Deum non possit »*, ostenditque quam indigna sit praxis contraria; tum de altero abusu loquitur in hunc modum: *« Minus quoque quam a tribus Episcopis ordinari non debet, tum propter multas alias & rationabiles causas, quas Episcopi solari brevitas non admittit; tum ut fides, vita, & sollicitudo ejus, qui invigilare debet, idoneis & legalibus Testibus comprobetur »*. Adeoque S. Anselmus hanc unicam, tamquam præcipuam, causam exprimit, quare in Ordinatione Episcopi plures Episcopi debeat assistere; ut scilicet merita Episcopi ordinandi idoneis Testibus comprobentur.

Ex hîc confiderenter conclusi, nec S. Innocentium, nec S. Anselmum, Episcoporum Ordinationes sine legitimo Episcoporum numero factas, tanquam nullas invalidaque rejicere; sed solum arguere, eas clandestine ac sine legitima quasi approbatione perari, plurimumque Episcoporum præsentiam non tam validitatem Consecrationis, quam ad discutendam & comprobendam Ordinationem, requirere.

IV. Hanc itidem de numero Episcoporum, ad Ordinationem Episcopalem requisito, sententiam exposui in Scholio ad

Canonem IV. Concilii Nicæni, in Tractatu *Historico-Canonico in Canones (a)*.

V. Porro eandem illam sententiam, quod nimirum Ordinatio Episcopi per unum tantum Episcopum celebrata teneat, nusquam ab ullo alienius eruditioris Viro, hætenus in dubium vocatam, necum impugnata legi.

VI. Quapropter miratus fui, cum intellexi in Scholis publicis hujus Academiæ, occasione Ordinationis. Reverendi admodum & Amplissimi D. Cornelli Stenouii in Archiepiscopum Ultrajectensem, eam sententiam imperitam fuisse, quasi Ordinatio hæc reputanda foret invalida, idque hac duntaxat ratione; quod a solo Episcopo Babylonensi fuisset peracta. Sed id, cum non nisi disputative in Scholis disceptatum esset, parum me movit.

Verum ubi didici, publico etiam Scripto per Doctorem Damen propagari, quod non tantum ex præscripto Canonum, ut canonice fiat Episcopi consecratio; sed & ex instituto Christi ad hujusmodi Ordinationis validitatem trium ut minus Episcoporum præsentia plane necessaria sit de lege ordinaria; magis obstupui, vixque factum credere potuissim, nisi ipse scriptumculum inspexissem; & quid Eximius Auctor sentiret comperissem.

VII. Itaque sub initium suæ Dissertationis, inter varias Scholasticorum opiniones de numero Episcoporum ad Ordinationem Episcopalem requisito, hanc tertiam adfert *num. 3. »* *« Forum, »* qui, inquit, censent, quod ex institutione Christi, adeoque ex Jure Divino; ad valorem Ordinationis Episcopalis de lege ordinaria requirantur tres ut minus Episcopi, tanquam Ministri ordinarii & necessarii. Et *num. 8.*, hanc tertiam, inquit, opinionem tanquam speculative verisimiliorem cum pluribus gravibusque Auctoribus amplector.

Ego autem opinionem hanc hætenus plane improbabilem credideram, ac posuissim; unde admodum avidus fui dicere, quænam in illius opinionis probationem Sacræ Antiquitatis monumenta produceret Eximius Dissertator.

VIII. Cum enim secundum eam opinionem ex institutione Christi, adeoque ex Jure Divino, tres ut minus dicerentur requiri Episcopi ad validitatem Ordinationis Episcopalis; sciremus nihil vel plausibiliter tanquam ex Christi institutione sive Jure Divino ad validitatem alicujus Sacramenti requisitum haberi posse, nisi hoc ipsum ex Verbo Dei scripto vel tradito haberi monstretur, dubitare fas non erat, quin ea quæ ad stabilendam dictam opinionem a Doctore Theologo adducerentur, vel ex Sacro Textu, vel ex indubitatis Apostolicæ Traditionis Monumentis foret depremissa; ut ita ostenderetur illud dogma de requisito ad valorem Ordinationis Episcopalis trium ut minus Episcoporum numero a Christo per Apostolos, mediante Verbo Dei scripto aut tradito, ad nos pervenisse.

IX. Obstupui autem vehementer, quia & indolui, cum vidi in probationem hujus opinionis, in re tanti momenti, a Doctore Theologo hujus nostræ Universitatis, qui inter Seniores & maximis dignitatibus auctus honoratur, primo loco & tanquam pro finissimo fundamento adduci Epistolam secundam, uti vocat, S. ANACLETI ad universos Gallicæ Episcopos, quam ut ipsam & inter fœtidissimos *Isidori Mercatoris* merces, uno confecta omnes rejiciunt Eruditi. Et sane quis Academicorum non fammopere doleret, dum videret Doctorem Lovaniensem, eamque ad primarias in Academia & Ec-

(a) Estat citatus Canon IV. Concilii Nicæni *Tom. IV.* hujus editionis, Cc

* *Ven. Esen Tom. IX.*

& Ecclesia dignitates evedum, palam typis vulgata Differtatione ostendere tantam Antiquitatis ignorantiam, ut similes spurias Litteras, seu foetidas impostoris alicujus merces, pro sacris Antiquitatis monumentis obtrudat.

Si enim Tomum primum diligenter collatorum, quae nuper edita sunt per Philippum *Le Cointe*, tamquam verum Antiquarium Monumentum, non solum in se ipsis, sed etiam in aliis, nonnullis locis, non infrequentius, quam fob initium inveniunt erroribus, quibus Auditoris observationem, in qua de omnibus hifce Decretalis Romanorum Pontificum, qui ante Siscianum fuerunt, pronuntiat: Mirum est viris doctissimis Tarisio, Bilio, & quibundam aliis, in tanta eruditionis Ecclesiarum, tamque probati pontificis, & doctores illas Epistolae, quae nunc per Mercatore Pontificum hactenus fabricatas, & Antiqui Romanus Urbis Pontificibus circiter annum Christianae Epochae DCGCC, supponitur. Adeo enim perpericibus Viris deformes videntur, hoc sacrum tempore, ut nulla erat, nulla causa, ut purpuram, & falcem possint.

Vel si Lupum nostrum, quem pro sua opinione extollit Differtator, prout deest, legisset, reperisset, quod eruditus hic Anchor Tom. IV. Scholiorum in notis ad Canonem 3. *Difertus* vulgo Gregorii VII. Epistolas illas Decretales, quas passim vocamus Collectionis Isidori Merceptoris, rejiciat, tamquam quas classicis sive sub Anfractuorum Pontificum nomine.

aliquis finxit hoc Anacletum. Et quidem inter has Pseudo-Decretales nullam reperiri credo, quam hæc ipsa fecerit. Epistola S. Anacleto supposita, et ab Autore Differentiarum pro primò suo fundamento adducta. Quapropter notandum, quod compilator Pseudo-fidius ex variis authoribus aliquot, quos compendioribus congregaverat; atque in præfata ceteras col. 525. in fine, observavit ultirapæ esseab hoc Concilio verba Ithacii, qui dudum populi Anacletum floruit: qua, inquit, immutaverunt, æquens Mercatoris.

Sed si forte huc Eximio Differentiatori non vacaverit, aut non
libuerit omnia Opera Lupi, aut Concilia Labbei confulere: il-
lud sane factis admirari non potui, quod non viderit, quod in
ipsa Appendice, quam citat de eadem hac Epistola S. Anacleto
afficta, dicat ipse Lupus plane in fine: Scio, inquit, nobis *hijci*
Litteras ANACLETI Pontificis, & Apostolicas Constitutiones Cle-
mentis Romani: verum APOCRIPHA sunt illa, & modica au-
thoritate: nec nobis adjuvantur.

X. Hoc ipse Epistoles adungere non dubitat. Eximius D. Damm filiem Pseudo-Decretalem ab eodem Mercatore confidam sub nomine S. ANICETI Pontificis, ad cujus initium, ob plurima falsitatis in ea occurrentia indicia, monet Labbé, *suppositam* censeri a Viris eruditis; atque ad calcem, col. 380. *mendacem* esse Consulum notam, siue temporis Epocham, qua Enithola scripta fuisse fingitur.

Epistola scripta mune ingratum
Xpi. Politi hæc, præcælitæ & authenticæ enerandas
Antiquitatis Monumenta, productur familiæ ex eadem Pseudo-
ladori Officina impressa, scilicet Epistola 4. (apud Lab-
beum s.) sub nomine DAMASI de Chorepiscopi. Hæc Episto-
la, quæ p. 100. ubi hæc extat Tenui hic. 876. Ilylum Ido-
sanis plura barbarum & confusum, atque ex recentioribus
laminis fidei hanc quæquam coherentibus profuturum, manifeste
præfert. Ad illius latus quoque ibidem videre citatos Canones
secutum ærum synodi Næseperianæ ex versione Dionysii
Exigui, & sextum Concilii Chalcedonenis, uti & plura ex
S. Leone Papa, quæ omnia Damaso funt multo recentiora.
Denique ad calcem hujus Pseudo-Epistolæ notat Labbeus,
fallam æge temporis notam; ut proinde & hæc Epistola sup-
posititia inter Ildori merces communem Eruditorum calceregetur.

XII. Sequitur Epistola Joanni III. affida, quæ adeo manifesta præfert fictionis argumenta, ut ipse Binius post Baronium dicere non dubitet; „hanc Epistolam ab aliquo impostore sub nomine Joannis Pape III. post obitum illius suspensam multis argumentis ostendi posse.“ Prout & Labbeus in nota marginali, adulterinam, inquit, omnes docti censet. Tomo V. col. 823.

cel. 823. Pergens ulterius Exlimis Differtator *num.* 17. videtur
velle offendere, sibi aliquid de Antiquitate notum: "Dicunt
ALIQUI, inquit; duas has Epistolas esse *Damaſci & Joanni*
" falso attributas." Optare vel unum aliquem notum aucto-
rem produci, qui has Epistolas, post detectam jam a seculo
Pseudo-fidiori confessionem, pro sinceris agnoverit, Sed quid
de Epistolis *Anacleti & Aniceti*? Innuat Differtator, eas plene
apud omnes pro genuinis & veris Antiquitatis Monumentis
agnosci.

XIV. Post haec (subjungit) : Sed illo id gratis supponere-
tur, manet vis argumenti, ex Epistolis illis deduci? Nimirum
quod ex infultione Christi, adeoque ex jure Divino, ad
valorem Ordinationis Episcopalis de lege ordinaria re-
quiruntur tres ut minus Episcopi. Rationem addit : Non enim
vin facio in verbis Episcoporum, quatenus *Domas* sunt vel
Jovannis, sed quatenus LEO III. Episcopi Galliae & Germaniae
sententiam illarum Episcoporum totidem pene verbis adop-
ta-
rent; adeoque Epistolae illae ab
his potestis robor & aucto-
ritatem sortiantur.

"Hinc habetur, id quod a Leone III. fuit receptum, & ab Episcopis Galliz & Germaniz receptum, fundari in falsis hinc Decretalibus, quæ jam ex ætate Romæ & in Germania & Gallia passim aut authenticè recipiebantur. Unde nescio quomodo incidere possit Doctor Theologo, ut ex illo Rescripto Leonis III. & Decreto Episcoporum Galliz ac Germaniz probari velit, quod ex institutione Christi, adeoque ex jure Divino ad valorem Ordinationis Episcopalis requirantur tres ut minus Episcopi, de lege ordinari; itaque etiam illa

I. qui a duobus Episcopis ordinatus fuit, nulla facta mentione de privilegio Ecclesie Romanæ, aut dispensatione Pontificia, sed tantum hac assignata causa necessitatis, quod nulli alii Episcopi tum Romæ existerent.

XVII. Denique quod Eximius Differtator ait num. 29. & 30. quasi etiam ratio Theologica, ex ipso Ministerio Ordinationis: Episcopalis desumpta, Episcopi ordinationem per unum Episcopum factam invalidam probaret, eo, quod tres Episcopi præsentem simul applicant materiam ad valorem Ordinationis necessariam; Quodque duo Episcopi præter principalem adhibeamur, non solum ad maiorem solemnitatem, neque ut meri testes & adfidentes, sed ut Ministri Ordinarii & necessarii una cum Clericis. Lupo fallum esse infra ostendamus.

XVIII. Postquam autem perlegi hunc 2. §. in quo Eximius Differtator conatus est probare quod ex institutione Christi ad valorem Ordinationis Episcopalis tres non minus requirantur Episcopi, tamquam Ministri ordinarii & necessarii, vehementer obliqui ad Titulum sequentis §. 3. ubi sic legimus: Ex Dispensatione in Commissione Sedis Apostolica sufficienti Episcopi duo, vel etiam unus, ad validam Episcopi Ordinationem. Quasi, quod prima fronte appareat, vellet Eximius Differtator docere, quod Romanus Pontifex possit dispensare in eo quod ex Christi institutione, adeoque ex iure Divino ad valorem alicuius Sacramenti requiritur. Hoc autem a nemine unquam assertum fuisse videmus, nisi forte ab aliis, inter illos Magistros prurientium auribus, quos Concilium Deletorum Cardinalium sub Paulo III. & præcipue Cardinalis Contarini, vehementer perstringit, ad eundem Pontificem, acerrima censura perstringit, & adulationis quasi idololatricæ accusat. Obliqui, inquam, quia licet D. Differtator per Titulum §. 2. præferat se probaturum, quod tres Episcopi ex institutione Christi ad valorem Ordinationis Episcopalis requirantur tamquam Ministri Ordinarii, tamen omnia argumenta, quæ in illo §. addit, si quid probent, indubie hoc probant, quod ex institutione Christi nuncius ille trius Episcoporum ad valorem Ordinationis Episcopalis profusus & absolutus necessarius sit, & non tantum de Legibus Ordinarii. Et tunc pergit D. Differtator, ut doceat, Romanum Pontificem in illo numero posse dispensare. Verum ab hac inaudita opinione, qua putaretur Romanus Pontifex in iussu Christi seu iure Divino posse dispensare, aperte tandem alienum se ostendit Eximius Differtator, in fine §. 4. num. 66. postquam ad objectiones respondit, ubi notandum dicit, quod nunquam hoc habuit Christi iussu; tam ut ordinaret tres requirantur Episcopi, quam ut extraordinarie per Commissionem Pontificis duo vel unus sufficiat.

Itaque Prærogativa hæc dispensationis Pontificis in numero Episcoporum ad valorem Ordinationis Episcopalis requisito, secundum Differtatorem profusit ex institutione Christi, adeoque est iuris Divini. Inquiramus igitur, an ad id probandum profusit argumentum aliquod ex Verbo Dei Scripto vel Traditione: nam Christi institutionem aliter probari non posse, omnes conveniunt.

XIX. Igitur per primo suo fundamento, num. 31. adducit textum BINITI ad Canonem I. Apostolorum, & ad Pseudo-Epistolam Amleiti de Ordinatione Episcoporum. Et quidem præterquam quod omnes norint, exiguum aut nullum esse huius scriptoris auctoritatem, utpote qui solimanodo Baronium excubavit, nihil plane ex verbis eius pro exoticia sua opinione erere potest Eximius Differtator.

XX. Deinde, num. 32. ait: » Eximius P. LUPUS, Facultatis nostræ Theologicæ suo tempore Doctor Regens, in Appendice ad Cuius a. Concilii Niceni, sui titulo: An Episcopi per Consecrationem facta ab uno Episcopo sit valida? ita orditur: » Quod cum auctorem tamquam fidei in hac sua opinione insigne scelerum adducit.

Sane negare nequeo, quin Vir iste Eximius, quem intime novi, studiosæ lectionis & indefessæ lucubrationis fuerit, atque in scientia Canonica multum versatus.

Primum itaque examinandum esse iudicavi, num hic Eruditus Scriptor affereret, ad valorem Ordinationis Episcopalis, ex Christi iussu, requiri tres Episcopos.

Et quidem fatetur, secundum morem & Canonem Apostolorum, Episcopum a cunctis suis Comprovincialibus aut ad minus novem tribus ordinari; idque probat signanter auctoritate Concilii Arelatensis I. & Nizæni, quæ statuerunt, ut iuxta Apostolicam Regulam Episcopus deinceps ad minus a tribus ordinaretur.

Sed mox subiungit valde erudite. Nihilominus & ipsi Apostoli & eorum proximi successores frequenter etiam soli Episcopos consecraverunt. Etenim Titus Cretydinus Metropolitæ mandat Apostolus, ut per Civitates constituat Presbyteros, id est, ut ipse statim subdit, Episcopos; utique solus, quoniam post abitum Zenæ & Apollo, quos statim Nicopolim evocabat, nullum penitus collegam in omni insula Titus erat habiturus. Quod ipsum alios quoque Gentium primos Doctores fecisse, ac ob eandem Collegarum carentiam facere debuisse, retulimus fidei ecclesiasticæ Annales. Reddita per Constantinum Ecclesiæ pax exclusit hanc necessitatem, adeoque & eandem licentiam exclusit primum Arelatensis Synodus, deinde Nicæna, volueruntque iuxta Apostolicam Regulam deinceps Episcopum ad minus a tribus ordinari.

Nequaquam tamen datam ab uno aut duobus ordinationem declarant irritam, aut iterandam. Nullo modo. De futuro duntaxat statuerunt, proscelerentes consecrati huculicque variorum Episcoporum usurpationem, de facili Ordinationibus omnino nihil: rata relinquunt & inconvulsas.

Quod ulterius ibidem probat ex ratione motiva Nicæni Concilii.

apud, adducta per Innocentium I. ad Rothomagensem Archiepiscopum, uti & ipsi supra notavimus.

Adhuc allato Responso Sancti Gregorii ad interrogata Augustini Anglorum Apostoli super Ordinationibus Episcoporum in Anglia, asseverare non dubitat in verbis: *Diserte dicit* (Gregorius) *ADSIISTENTES EPISCOPOS NON ESSE SACRAMENTI SUBSTANTIALES COMMUNISTROS, SED DUNTAXAT TESTES contra furivam clandestinitatem; qui Sacram Ordinationum honorem, illi conservant, & pro novo Ecclesia sponsa preces duo fundat.* Quod ipsum & S. Anselmum etiam seculo XI. supposuisse, ex verbis Epistolæ ipsius ad Regem Hibernæ supra relatis manifestum est.

XXI. Immo ex ipso PONTIFICALI ROMANO luculenter habetur, duos Episcopos præter Episcopum Ordinatorem, nequaquam adesse ut Ordinationis Ministros, sed duntaxat tamquam Adfidentes ipsi Ordinando, & veluti Testes Ordinationis: eodem feruntur Archidiaconus & cæteri Presbyteri præsentem in Ordinatione Presbyterali Episcopo ordinanti adfident.

Quemadmodum enim Archidiaconus ordinandum in Presbyterum Episcopum Ordinatori præsentat; ita quoque, & quidem similibus plane verbis, duo Episcopi Adfidentes Ordinandum in Episcopum Metropolitem vel Episcopo Ordinatori præsentant.

Præterea, uti ad solum Ordinantem proprie spectat examen Ordinandum in Presbyteros; ita similiter secundum formulam in Pontificali præscriptam solus Metropolitæ, vel Episcopus Ordinans, Ordinandum in Episcopum examinat; dum duo, qui adfident, Episcopi silent.

Denique sicut Adfidentes Episcopi simul cum Episcopo Ordinatore Capiti Ordinandi manus imponunt; ita quoque Presbyteri præsentem in consecratione presbyterali ordinando imponunt manus.

Verum quidem est, quod Adfidentes Episcopi, una cum Ordinatore manus imponentes pronuntiant hæc verba: *Accipe Spiritum Sanctum*; hæc autem aliavē verba non proferuntur a Presbyteris adfidentibus in Ordinatione Presbyterali: sed, teste Morino de Sac. Ordinationib. parte 2. Exerc. 1. cap. 1. recens est illa ceremonia: & memorata verba, *Accipe Spiritum Sanctum*, ab Adfidentibus Episcopis nunc pronuntiari solita, nulla ratione dici possunt ad Ordinis substantiam pertinere.

XXII. Ulterius recte quoque notat Lupus, hoc ipsum, quod Episcopi Adfidentes non sint Ministri, sed solus Ordinator, probari ex Canone 2. Synodi IV. Carthagenensis; cum ibi dicitur, quod *Unus super eo (ordinando) fundente benedictionem, reliqui omnes Episcopi, qui adfident, manibus suis caput eius tangant.* Cur, inquit, unicuique fundit benedictionem? Quia unus est Sacramenti necessarius Minister, alii non nisi honorarii Adfidentes & Testes; manūque ab illis imposita est, duntaxat ceremonialis, alioquin & benedictionem deberet fundere.

Neque hic omittendum; quod hoc discrimen inter principalem seu substantialem Ministrum Ordinationis Episcopalis, & reliquos Episcopos Adfidentes tamquam meros Testes, notatum sit ab ipso Apostolo Paulo. Nam cum in 1. Epistola ad Timotheum cap. 4. significasset illum ordinatum Episcopum cum impositione manuum Presbyteri, in secunda dein Epist. cap. 1. ait: *per impositionem manuum mearum.* Atque in priorem locum ita commentatur. Guilelmus Eftius, probatissimus Episcoporum B. Pauli interpres: » Quæritur, quomodo hic manuum impositio tribuitur Presbyterio, id est, Presbyterorum five Episcoporum Collegio, cum Paulus in 2. Epist. videatur cum sibi se ille vindicare, dicens *per impositionem manuum mearum.* Respondet, inquit, ceremoniam quidem impositionis manuum a pluribus fuisse adhibitam, sed solum Paulum ea perferisse, quæ Sacramento substantialis erat. Ita Guilelmus Eftius.

XXIII. Plura deinde exempla proferat Lupus, quibus suam assertionem confirmet, nimirum Ordinationem Episcopalem per unicum Episcopum factam validam esse. Atque in primis, de Paulino, inquit, Antiochiæ magus Episcopo, jam supra auditus, quod Evagrius successorem solum elegerit & consecravit, atque ita ad unum varios violatit canones. Addit nihilominus Theodoretus, Paulini ac Evagrii Malitiam, Flaviani autem eorum adversarii encomiastes, de Ecclesia Romana: » Evagrii communionem illa amplena est, id est ut verum agnoscat vit Episcopum, ... Et Evagrius & Flavianus, uti ad Theophilum Alexandrinum Episcopum scribit S. Ambrosius, multis potius viris alienæ Ordinationis, quam suis meritis succedebantur: Eorum causa & Romæ & Capuæ & Alexandriae fuit synodally tractata & retractata: de Evagrii tamen Ordinationis validitate nemo unquam dubitavit, nequidem ipse Flavianus.

Deinde post plura alia exempla in hanc rem adducit Lupus Ordinationem Armentarii a duobus tantum Episcopis celebratam. Scilicet, ut enarrat hic Auditor, *Armentarius Ecclesiæ Hilari primatus refutans, ac longè per duos ac amplius annos viduitatis pertæsa, per duos Episcopos sibi ordinavit Armentarium Episcopum, propter quod Hilarius Rejemfem five Regensem Synodum coegit.* Relatis autem quæ in hac Synodo contra Armentarium, eiusque Ordinatores acta fuerit, ita concludit Lupus: *Quare clarum est, hanc Synodum de ipsius ordinationis validitate nihil dubitasse.*

Similiter quoque, relatis illis, quæ in Synodo Arausiacana I. occasione Episcopalis Ordinationis per duos duntaxat Episcopos acta sunt, concludit: *Ex quo clarescit, illam Synodum de ordinationis valore non dubitasse.*

Tandem Appendicem finiens asserit, se exempla huicmodi longe plura adducere posse: *Quare, inquit, certum penitus est, quod 2. Episcopi*

Episcopum ab uno Episcopo valide ordinari. Est tamen contra Canones, ideoque Ordinatio vitiosa.

Itaque capere nequeo, quomodo D. Dissertator Clariss. Lupum in suae opinionis Patronum tam confidenter adduxerit; quandoquidem hic in ipsa *Appendice ad Can. 4. Nicenum*, quam Dissertator citat, tam evidenter, tamque fortiter, absque dubitatione aut limitatione propugnet, & multis auctoritatibus atque exemplis adstruat validitatem Ordinationis Episcopalis per unicum Episcopum factae, etiam aliunde ordinatio contra Canones perada vitiosa foret.

XXIV. Insuper non intelligo, qua ratione fieri poterit, ut Eximius Dissertator num. 29. adstruere tentarit *ex ratione Theologica*, ex ipso Ministerio Ordinationis Episcopalis desumpta, ad valorem Ordinationis requiri tres ut minus Episcopos; eo quod tres Episcopi praesentes, hoc est duo Adfidentes simul cum Principali Ordinate, materiam Ordinationis necessariam, uti ait, adhibeant; atque inde num. 30. inferre, quod liceat, duos Episcopos praeter Principalem adhiberi non ut meros Testes & Adfidentes, sed ut Ministros ordinarios & necessarios. Cum e contrario, si hanc Lupi appendicem legisset, solidissime ibidem assertum & variis auctoritatibus, ac notanter Sancti Gregorii probatum reperisset, *hos Episcopos Adfidentes non esse Sacramenti substantiales communicatos, sed duntaxat Testes*; prout supra latius retulimus.

XXV. Praeterea, si memoratam Lupi Appendicem inspicisset, nequaquam num. 24. & 27. pro sua firmada opinione de tribus Episcopis necessario requisitis adduxisset exemplum Ordinationis Armentarii a duobus Episcopis factae, tamquam quae a Concilio Rejensi, seu Regensi, Canon. 2. ut irrita & invalida declarata fuerit. Quandoquidem ipse Lupus ibidem evidenter probet, etiam ex ipsis Actis Synodi, & ex eisdem tamquam indubitatum concludat, *clarum esse, hanc Synodum de istius Ordinationis validitate nihil dubitasse.*

Id ipsum vidisset circa Concilium Arausicum I. quod adducit num. 28. pro fundamento suae assertionis: Nam & de hoc Concilio sic loquitur Lupus: „Ordinationis huius validitasque, clare patet ex *Canone 21. I. Synodi Arausicanae*“. Quod & ibidem ex Actis ipsis non minus solide probat. Simulque inreflexisset Eximius Dissertator, quod istud vocabulum *irrita*, aliisque similia in hoc Canone, sicut & in aliis multis, non significant plane idem, quod modo Scholastici per illud significant volunt.

Injuriosum proinde est huic Eximio Viro, in Caenosis & antiquis Ecclesiasticis Disciplinis nonnuncius versatissimo, ipsiusque imponitur, ubi in paraturn advocatur infusae opinionis quorundam, quasi adstruxisset, quod ad valorem Ordinationis Episcopalis ex inditio Christi, adeoque ex iure Divino, de lege ordinaria, tres ut minus Episcopi requirantur, & una resolvisset, quod ex dispensatione Romani Pontificis Ordinatio Episcopalis ab uno aut duobus tantum Episcopis facta non minus valida.

XXVI. Porro evidens est, Lupum circa Ordinationem Episcopis factam ab uno Episcopo tria resolvisse.

Primum, quod praesentia trium Episcoporum ad consecrationem Episcopi iuxta Regulam Canonum, ac potenter Concilii Niceni, requiratur; Ordinatio autem Episcopalis, ab uno vel duobus tantum auctoritate, Canonibus adversetur & sit vitiosa, scilicet scilicet iuxta necessitate.

Secundum, quod nihilominus huiusmodi Ordinatio, contra Canones facta ab uno Episcopo, prorsus valida sit. Atque hoc in memorata *Appendice ad Can. 4. Concilii Niceni* late adstruit: ubique absque ulla dubitatione aut limitatione asserens validitatem huiusmodi Ordinationis aliunde vitiosae & contra Canones factae; nec usquam pronunciat, validam eandem esse, si Pontifex dispensaverit.

Tertium ac postremo, quod resolvit Lupus, est; quod Ordinatio Episcopalis per unicum Episcopum facta non tantum valida sit, sed etiam ex Pontificia auctoritate dispensatorie a vitio purgari queat.

Unde luculenter patet, quod secundum Lupi opinionem dispensatio Romani Pontificis nullatenus requiratur, ut Ordinatio Episcopalis per unicum Episcopum facta valida sit, sed duntaxat id efficiat, ut talis Ordinatio vitiosa non sit.

XXVII. Certum existimo, Amplissime Vir, Lupum nostrum, quem plures mecum adverterunt, & facile ab iis, qui operibus legunt, advertitur, pro suo erga Sedis Romanae prerogativas asserendis affectu & zelo nonnunquam, ubi de explicandis huius prerogativis agitur, a sacro Canonum ac veteris disciplinae sensu & notitia aberrasse; hic etiam inconsideranter dixisse, in initio memoratae *Appendicis*, Sedem Apostolicam consuetam ad ipsi Apostolorum temporibus *ut ipsa potestate dispensandi*, adducta ad id probandum sola auctoritate Ferrandi Diaconi, qui, ut ait Lupus, antiquus Canonum collector ex Synodo Zeleni, & Siricii Pontificis Sanctionibus adducit hunc Canonem: *Ut unus Episcopus Episcopum non ordinet, excepta Ecclesia Romana*. Quem iterum Textum adducit in fine suae *Appendicis*.

Profecto hic Doctor erga Romanam Sedem nimio aliquo affectu abreptus non fuisset, intellexisset facile, quam parum hoc Ferrandi testimonium, qui deum sub initium saeculi VII. scripsit, valeret asserendum, quod haec Romanae Sedis in dispensando potestas a temporibus Apostolorum usitata fuerit, quandoquidem nec ipse Ferrandus de hac antiquitate vel verbum habet.

Praeterea cum Ferrandus, ipso Lupi sententia, praetensum illum Canonem adducere Concilio Zeleni seu Teleni, & Siricii Papae Sanctionibus; indubie si monumenta ista sollicite examinasset, in neutro eorum reperisset illam Canonis clausulam: *Excepta Ecclesia Romana*.

Et quidem in hoc textu, quem Lupus ex Ferrandi Breviatione desumpsit, novum esse, omnes passim agnoscunt; & clausulam istam, *excepta Ecclesia Romana*, in nullo codice manuscriptorum vel typis edito Concilii Zeleni, neque in Epistola Siricii reperi, uno consensu fatentur Eruditi: camque & Ferrando adjectam credit *Chiffletius*; & post eum *Emmanuel Schellbrunn* in sua *Ecclesia Africana* Dissert. 3. cap. 22. Sed & nulli alii Eruditi censent, illam clausulam post tempora Ferrandi adjectam; idemque fortissimis argumentis adstruunt, istud Concilium Zeleni, & Epistolam Siricii esse suppositicia. Uti videtur est apud Lud. Dupin in *Biblioth. Eccl. Tom. 2. pag. 249. edit. 1690.*

Sed & etiam clausula illa esset Ferrandi, & ipsius Syricii Papae, inde tamen minime colligeretur, Romanum Pontificem *ipsa potestate* dispensandi in numero Episcoporum, circa Episcopalem Ordinationem, a temporibus Apostolorum usum fuisse; quandoquidem in ea clausula ne verbum quidem de huiusmodi dispensatione occurrat, sed duntaxat significatur privilegium quoddam *Ecclesiae Romanae*, ut in ea Episcopus ab uno Episcopo ordinari possit; ex quo nullatenus consequitur, quod etiam Pontifici Romano concessa sit prerogativa dispensandi in numero Episcoporum ad Ordinationem Episcopi requisito pro aliis Ecclesiis. Porro quam istud etiam privilegium primis saeculis ignotum fuerit, patebit vel ex iis, quae dicemus de Ordinatione Pelagii Papae.

XXVIII. Quae Eximius Dissertator num. 30. & duobus sequentibus adducit ex Fagnano, Viro aliquin in moderna Discipline, & Decretalibus explicandis non parum erudito, nituntur illis falsis Decretalibus iam supra depulsis. Unde mirum non est, eundem Fagnanum diu quendam faventis opinionem Dissertatori, qui illam fundamentis nititur. Sed & quaedam pro contraria sententia ibidem (de Temp. Ord. ad Cap. 7. nec Episcopi) intermiscit Fagnanus, omnes, 7. tui fatetur, quod unus Episcopus *etiam* potest consecrari, *etiam* duo duo sunt Adfidentes; & dicit hoc patere ex *Principali Romana*. Item num. 10. relata ex falsis Decretalibus forma, ut vocat, consecrationis Episcopi necessario facienda a tribus; subdit: *posset tamen Papa immutare hanc formam consuevit traditam ab Apostolis*, rationem hanc addicens: *Quia non vult Deus esse forma*, quomodo cum opinione D. Dissertatoris, ipsiusque in favorem ejus a Fagnano dictis, conciliari queant, dicantur qui volunt.

XXIX. Similiter ceteri fide Scholastici, five recentiores Canonistae, quos adducit Eximius Dissertator, si quae pro illius opinione ex antiquitate videntur proferre; dentaxat illa hauserunt ex istem *Pseudo-Decretalibus* Ididori Mercatoris: Quare iis refutandis nequaquam indico immorandum.

XXX. Itaque videamus, an §. 4. ubi conatur dissolvere argumenta opposita, aliquid vel plausibile adferat.

In primis conatur respondere ad id, quod a nonnullis adfertur ex *L. 8. C. de Episcopis* num. sub nomine *Clementis* cap. 27. ubi legitur haec verba: *Ego Simon Cananensis constituo a quo Episcopi debeat ordinari Episcopi*; sin vero aliquis ab uno Episcopo ordinatus fuerit, tum is qui cum ordinavit, deponatur. Quod si necessitas coegerit, ab uno ordinari, quod propter perfectionem aut aliam causam, sam plures adesse non possint, asseratur Decretum commissis sionis plurium Episcoporum.

Quae sit istarum Constitutionum auctoritas inter Eruditos non convenit, quare nec eas ad firmandam meam sententiam adducere. Interim necesse, quomodo pro illud *Decretum* nonnullis *Episcoporum* Episcoporum vel Eximius Dissertator Dispensationem Romani Pontificis; cum de hac ne vel verbum habetur, & pluribus post saecula adhuc Romani Pontifices fecerint, se contra *Nicenos Canones* nihil posse. Quid autem evidenti quam per illam Constitutionem *Simon Cananensis* nihil aliud requiri, nisi quod & a Niceno Concilio est constitutum; nimirum ut Episcopus ab omnibus Comprovincialibus ordinetur; vel scilicet, si omnes adesse non possint, ceteri per Litteras contentum praestant.

XXXI. Id quod adducit num. 51. & 52. pro solutione ad textum S. Gregorii, solide refutatum est a Clauis. Lupo, ut supra notavimus. Itemque quod sibi ex Pontifici Romani obicit num. 53. iam supra satis perstruximus ex §. 4.

XXXII. Quod num. 54. circa Ordinationem P. AGH considerat adfert Eximius Dissertator, animadversionem meretur: supponit enim, Pelagium electum iam tunc Romani Pontificem, & in ea qualitate etiam ante suam consecrationem habuisse iurisdictionem Pontificiam; atque ita in Lege de Ordinatione Episcopali per tres ut minus Episcopos circa propriam personam, dispensabile. Sane nescio, quomodo D. Dissertator ignorare poterit quod cumbus necumque, Episcopi nomine appellatum aut tamquam talem receptum fuisse ante consecrationem. Agere hoc & in Romanis Pontificibus saeculo VII. obtinuit, quod & in ceteris Episcopis notat *Daniel Papebrochius* in *Propylaeiis* Maij, seu *Conatu Chronico-historico ad vitam Stephani*, qui hodie dictus secundus: ubi narrat ex *Anastasio Bibliothecario*, qualiter hic Stephanus electus & post electionem introductus fuerit in Patriarchium Lateranensem. Sed, inquit Papebrochius, „Acha natus Stephanum hunc, utpote *nonquam ordinatum*, inter Pontifices non numerat“. Quippe, ut notat item *Aucher* Baronius primus est, qui illum Stephanum II. nominat. Infra, quod, inquit, Pontifex electus, *ex in Patriarchium* in ductus non prius esset *non consecratus* Pontifex, quam ordinaretur. Lupo ex electione Archiepiscopi PETRI... qui post mortem

per JOANNIS V. (quæ pluraquam integro sæculo post Pelagium contigit) . . . nusquam tamen illi inter Pontificis numerum, quin scilicet nunquam processit est ad ejus ordinationem.

Si hæc ita sunt, quomodo Pelagius, tamquam qui ante suam Ordinationem habuisset jurisdictionem Pontificalem, uti vult Eximius Differtator, circa propriam suam personam dispensare potuit?

Sed & aliud hic notandum, nempe quod si genuina esset illa clausula, *Excepta Ecclesia Romana*, quam ex Ferrando post Clariss. Lupum adducit D. Differtator, nunquam posset tamquam extraordinaria reputata fuisse Ordinatio Pelagii Papæ per duos tantum Episcopos: quandoquidem, secundum illam clausulam, *Ecclesia Romana* privilegium fuisse, jam ante usitatum, ut in ea Episcopus per unicum Episcopum ordinaretur. Infuper sub tali privilegio, Pelagius in Pontificem ordinandum, tanta cura & difficultate per totam Italiam conquiri non debuisset tres Episcopi, cum unus sufficeret. Nec denique Differtator ipse debuisset recurrere ad talem exoticam solutionem de Dispensatione Pelagii circa propriam suam personam, cum secundum Dispensationem illius clausula etiam per unicum Episcopum fuisse legitime ordinatus.

XXXIII. Num. 55. respondere conatur D. Differtator ad exemplum Evagrii, a solo Paulino ordinari; quasi Theodoretus id referenti fides non deberet adhiberi præ Socrate & Sozomeneo, qui contrarium videntur indicare. Sane nescio, an id eivquam ante Baronium incidere; apud omnes quippe major Theodoretus æstimatus & fides, quam Socrates & Sozomeni. Unde supra vidimus, quod Lupus exemplum illud ordinationis Evagrii ex ipso Theodoro abique ulla dubitatione adducit. Item Henricus Petrus, in notis ad hunc locum Theodoretus, ubi dicit Paulinum violasse *Conventum*, qui *ab Episcopo ordinationem exequij Episcopi fieri vult*. Notat quidem Theodoretum respexisse ad Can. 4. *Nicænum*, sed ne vel verbo infusum, cum in hoc puncto historice a vero aberrasse. Quinimo est a vero aberrasse, certe equidem patet, tempore Theodoretus validam fuisse habitam Ordinationem Episcopalem per unum Episcopum; cum Theodoretus de Ordinariis sit Evagrius a solo Paulino facte validate sententiam, nemo unquam vel verbo in dubium revocavit; & ipse Theodoretus Paulino, ut ait ad Differtator *inferius*, nequaquam emiserit illi obsequere facilius, quam sententiam Ordinationis Evagrii per eum solam hæc, si tunc temporis existimatum fuisse, ex *Episcopi institutione*, adeoque ex *jure Divino*, res ut minus Episcopus requirit tamquam Ministros Ordinarios & necessarios. Nam quod Differtator ait *dispensatione sedis Apostolicæ factum, ut solus Paulinus Evagrium ordinaret*, somnia sunt atque figmenta.

XXXIV. Quæ autem num. 59. ex *Valquesio*, & num. 61. ex *Eugenio* addit pro solutione ad Can. 1. *Apost.* adeo sunt frivola, ut responsum non mereantur. Nam quis, quæso, a quem in animam inducerit, quod Canon ille, dum dicit, *Episcopus a tribus aut tribus Episcopis ordinatur*, sub illis Episcopis ordinariis non comprehendat Principalem Ordinantem, prout vult Eximius Differtator? Profecto nullus inter antiquos Commentatores in illum Canonem de hujusmodi interpretatione vel somnia it.

XXXV. Cæterum inter objectiones, quas sibi format refellendas Eximius Differtator, non invenio exemplum Ordinationis Syderii Episcopi *Palæstina*, qui per unicum Episcopum abique ulla commisione ordinatus, tamquam verus Episcopus agnitus fuit, prout notavi in *Jure Ecclesiastico* loco supra citato. Quia & notandum, quod etiam Syderius illegitime & contra *omnem jura* a solo Philone Episcopo Cyrenensi, abique ulla prorsus commisione, ordinatus esset, eundem tamen Syderium S. Athanasius non tantum agnovit pro valide ordinato, sed etiam illum tamquam *majoribus rebus idoneum* ad Sedem Metropolitanam Ptolemidæ transiit: prout constat ex *Epist.* 67. Synesi Episcopi Ptolemidæ ad Theophilum Patriarcham Alexandrinum: qui & in eadem epistola necessitatem ordinationis Syderii per solum Philonem, refundit in *formidolosa temporis*, quæ tunc erant; quibus summum jus, ut ait, *prætermitti necesse est*, unaque refert, *ideq. magnum illius Athanasii id temporis desidio*.

XXXVI. Sed multum vereor, Amplissime Domine, ne hæc Epistolæ Responsio jam inde nullo priorior sit: unde notio plura alia hujus §. Differtationis, quæ nec refutatione indigent.

Illud tamen omittere nequeo, quod adducitur num. 66. & supra verbo attigi, nimirum: Notandum est, inquit, quod *et* ex institutione Christi ad valorem Ordinationis Episcopalis, *et* Minister ordinari & necessarii, summi tamen Pontifices per Dispensationem suam nequaquam dispensent in institutione Christi, nec in jure Divino, neque immetent Ministrum ad valorem Ordinationis Episcopalis a Christo institutum & requirunt, quando per tribus Ordinationem committunt duobus, vel uni Episcopo: Nam *utrumque hoc habet Christi institutio*, tam ut *ordinaretur* tres requirantur Episcopi, quam ut *extraordinarie per commissionem Pontificis duo vel unus sufficiat*.

Sed quo argumento ex Sacra Scriptura vel Traditione deprompto probat Eximius Differtator illam potestatem Romani Pontificis a Christo infusam? Non existimam illud probandum; sed in fine post responsa ad objectiones notandum dicit, tamquam non indigeret probatione. Verum hic merito attenderit Eximius Differtator ad id quod ipse num. 64. hoc agere fere immediate precedenti, ex Morino producit; qui censet contra nonnullos Scholasticos, contententes quod semper ab eodem

debeat applicari materia & pronunciari forma, sic eos redarguit dicens: *in ejusmodi rebus fallacia sunt omnia argumenta*, alim-de quam a Sacra Scriptura, & Ecclesiæ Traditione *desumpta*. Itaque donec Differtator vel ex Sacra Scriptura, vel ex Traditione probaverit, Christum instituisse, quod ad valorem ordinationis Episcopalis de lege ordinaria tres requirantur Episcopi, aliter per commissionem Pontificis duo vel unus sufficiat; non ægre feret, quod omnia ejus argumenta fallacia reputentur.

XXXVII. Unicum addit num. 67. simile, uti præterit, de Ministro Sacramenti Confirmationis: Nam ex institutione Christi, inquit, Minister Ordinarius hic est solus Episcopus; per dispensationem tamen sedis Apostolicæ, ut definit Concilium Florentinum, extraordinarius illius Sacramenti Minister est simplex Sacerdos. Quare dum Pontifex simplici Sacerdoti dat commissionem confirmandi, non facit ipsum Ministrum Confirmationis, sed potius duntaxat requiritur a Christo commissionem seu dispensationem. . . . & tum num. 68. dicit, quod similiter quando Salvator noster Ordinem Episcopalem instituit, &c.

Ubi duo asserit Eximius Differtator: Primum, Ministrum ordinarium Sacramenti Confirmationis esse solum Episcopum: & quod hunc Articulum attinet, libenter agnoscimus definitionem Concilii Tridentini *sess.* 23. scilicet ordinarium Ministrum hujus Sacramenti esse Episcopum.

Secundum, quod asserit D. Differtator hoc est, simplicem Presbyterum ex commissione Romani Pontificis esse Ministrum extraordinarium seu delegatum Sacramenti Confirmationis, idque ex institutione Christi, qui hanc dispensationem Romani Pontificis tamquam necessariam requirit, ut hoc Sacramentum valide conferatur a Presbytero.

Hoc autem secundum, nempe Romano Pontifici, præ reliquis Episcopis, ex Christi institutione concessam esse potestatem dandi commissionem simplici Sacerdoti ad conferendum Sacramentum Confirmationis, a quopiam alicuius notæ Audire unquam assertum esse, multo minus probatum, nescio. Hoc scio, etiamnum hodie in Ecclesia Orientali simplices Presbyteros, saltem ex generali istius Ecclesiæ licentia sive Episcoporum commissione, Baptizatos in fronte chrismare, sive Sacramentum Confirmationis conferre. Uti pluribus probat Eximius Farvacques eruditus hujus Academiæ Doctor Regens, qui & in locum S. Facilitatis Clariss. Lupo successit, in *Opusculo*, cui titulus *Præfatus & Charitas de Sacra Confirm.* Cap. 4. *Quæst.* 3. §. 1. & sequentibus, ostenditque ibidem hanc praxim Ecclesiæ Orientalis ab Ecclesia Latina, ac signanter in Concilio Florentino, nunquam reprobam fuisse. Atque inter alia id probat ex iis, quæ in ipsa conclusione illius Concilii acta sunt; in qua Eugenius IV. Pontifex varias *Questiones* proposuit Græcis, quarum sexta erat: *Quare Pontifices non urgerent Sacra Chrismate, sed Sacerdotes; cum hoc Pontificis sit datum*. Et statim subditur in Textum Actorum Concilii: *Hæc a Latinis objecta, Mytilinensis canonice omnia, legitimeque dissoluta*. Ex quo, uti notat Farvacques, luculenter patet, Eugenius IV. aliquæ Episcopi Latini acceperint didicisse Responsionem, neque Græcos adegerint ut aliter confirmarent. Patet etiam luce clarius, quod Sacerdotes Græci non confirmarent obrenta, nequidem implicita, dispensatione Pontificis Romani, neque dubitarent quin hæc Romani Pontificis dispensatio sine commissio minime esset necessaria. Et hoc latius prosequitur Eximius Farvacques, solide refutans ea, quibus volunt aliqui ostendere, eam praxim ab Ecclesia Latina fuisse improbatam.

Quin & *Quæst.* 5. *ejusd. Capituli*, quantum & Ecclesiam Latinam attinet, probat ex Can. 20. Synodi I. *Toletana*, in qua *Damasus* quidem non posset chrismare, sed *Presbyteri ab Episcopo; præfatus vero, si ab ipso fuerit præceptum*. Et quidem hic agi de Chrismatione Sacramentali probat ibid. §. 3.

Nihil proinde D. Differtator hinc vel in speciem elicere potest, quo probet numerum trium Episcoporum ad validitatem Ordinationis Episcopalis ita ex institutione Christi requiritum esse, ut Romanus Pontifex posset in eo dispensare, eamque dispensationem, Christo sic instituentem, requiritur. Præterquam quod in similibus, quæ a positiva Christi Domini voluntate dependunt, fallacia sunt omnia argumenta a pari; quasi quod Christo instituentem requiritur ad valorem utius Sacramenti, illico requiritum existimaretur ad valorem etiam alterius Sacramenti. Profecto nisi circa singula ostendatur institutio Christi, fallacia omnia reputanda sunt argumenta, præsertim in re summi momenti, ubi de valore alicujus Sacramenti agitur.

XXXVIII. Itaque, Amplissime Domine, discussa hæc Differtatione Doctoris *Damen*, persilio firmiter in ea sententia, quam exposui in *Jure Ecclesiastico*. Neque ullam veri speciem habet opinio contraria, nullumque reperitur fundamentum, quo vel apparenter probabilis fiat, aut ut scrupulis inserat de invaliditate Ordinationis Episcopalis factæ per unum Episcopum hoc præsertim tempore, quando tanta hæc depulsa sunt Pseudo-Decretales Isidori Mercatoris. Cum enim hæc solis Pseudo-Decretalibus, tamquam primis fundamentis, opinio illa innitatur, nihilque prorsus ex Verbo Dei seu Scripto seu Tradito adferri queat, quo ostendatur, ex Christi institutione ad valorem Ordinationis Episcopalis ordinari requiri tres ut minus Episcopos, & ex commissione duntaxat Romani Pontificis unum vel duos sufficere, eadem opinio tamquam absurda atque erronea rejici debet, donec ex S. Scriptura vel Traditione probetur.

Atque ita etiam Jacobus *Pignatelli*, percelebris Canonista Italus, qui solidissime probat nostram sententiam, idque iisdem fere argumentis, quæ a Clariss. Lupo adferuntur Tom. 1.

Constitutione xlii. num. 8. sine ulla dubitatione concludit, certum esse, ac extra opinionem, quod praesentia seu cooperatio trium Episcoporum non sit de forma substantiali consecrationis Episcopalis, neque ritus aut solemnitas ejusmodi, cujus omisso actum invalidum reddat. Et sub finem num. 20. adducit Litteras sive Diploma Pii IV. ubi hic Pontifex aperte pro validis reputat Ordinationes Episcopales apud Indos factas ab uno aut duobus tantum Episcopis, etiam sine dispensatione Romani Pontificis, licet eas ut vitiosas habeat & canonibus Romani Pontificis, Pignatelli n. 21. hoc Diploma esse indubitatum atque ab omnibus admittum. Quod autem in Bullario illud non invenitur, mirum non est, cum hujusmodi Litterae per modum Brevis datae Bulas inferri non consueverint.

Conformiter nullum propositum dubium, nullusque scrupulus movetur in Brevis Romano, de quo in vestris Litteris, circa validitatem Ordinationis Cornelii Srenewski, per solum Episcopum Babylonensem factae; uti & recte ab Amplitudine Vestra observatum est.

Quapropter mirari satis non possum, quod Auctor Dissertationis, nec non ipse Censor Regius, opinionem adeo frivolam & profligatam non solum publico scripto audeant defendere; verum etiam ex tali opinione, in re tanti momenti, non dubitent sub vano praetextu quavisque tutioris, cum summa confidentia hujusmodi deducere conclusoria, quae possint saltem incautos & simplices perniciosi scrupulis perturbare. Dico incautos & simplices, de quibus solis & Amplitudine Vestra idem advertit. Nec dubito quin mecum, Aplissime Domine, satis intelligatis, quam facile temerarius aliquis scrupulorum seminator, sub simili probabilis tutioris viae praetextu, maligne tentare possit, per multas Ecclesias, etiam aliquas nobis vicinas, simplices & incautos dubitationibus atque anxietatibus replere. Si nimirum amplectens tamquam magis probabilem opinionem de necessitate trium Episcoporum ad validam Episcopi consecrationem ex Christi institutione, simul concederet saltem verisimile esse, quod Romanus Pontifex in illo numero trium Episcoporum, utpote a Christo, adeoque ex jure Divino, requisito, non possit dispensare: atque inde ulterius magna confidentia tamquam invictissimis argumentis ostensum asseveraret, (a) Episcopum, ab unico etiam cum dispensatione consecratum, probabilis non esse Episcopum; illumque in praxi non posse sine innumeris damnis & corumque animarum periculis, exercere ipsius Ordinis proprias functiones; utpote qui confirmabit probabilis invalide, similiterque invalide consecrabit Sacerdotes; qui ab ipso sic ordinati remanebunt probabilis absque omni Ordinis, quo cadunt, potestate, proponunt ad omnia hostias probabilis non consecratos; itemque conservant in Tribunali Penitentiae invalide probabilis absolutiones, &c. Considerent illi, quorum interest, quam periculosum sit hujusmodi. Quaestiones, ad substantialia Sacramentorum atque animarum salutem pertinentes, ex opinionum probabilitate, & non ex solidis testimoniis Scripturae Sacrae, aut Traditionis decidere, prout etiam in praesenti Quaestione advertit praedatus Pignatelli. Sed de his nunc fortasse plura non fatis.

XXXIX. An vero dispensatio in Lege Canonica, quae ad Or-

dinationem Episcopalem canonice celebrandam tres ut minus Episcopos requirit, Romano Pontifici jam olim reservata esset de hoc, uti jam supra insinuaui, nullum prorsus extat vestigium in antiquitate. Nam primis Ecclesiae saeculis quod & dudum obtinuit, SS. Pontifices Romani palam protestabantur se contra Sacros Canones, praesertim Nicenos, nihil dispensatorie agere posse; utpote contra illos Canones Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia consecratos. Unde ridiculum est, quodtuncque in primis etiam saeculis per unum Episcopum Episcopus fuit ordinatus & pro vero Episcopo agnitus, eam validitatem refundere in dispensationem aut commisionem saltem implicitam Romani Pontificis, de qua tunc nemo vel somniabat.

Sed sola tunc necessitas & salus populi excusabat hujusmodi Ordinationes: prout & in similibus rebus, etiam quae Sacram Ordinationem concernebant, neglecto rigore Canonum, non dubitant SS. Episcopi ea facere, quae fideliū saluti necessaria videbantur. Quin immo existimabant, facturos se contra spiritum Canonum & mentem Ecclesiae, si observato Canonum rigore, necessitati Ecclesiae & saluti animarum non succurrerent.

Hanc porro necessitatem & exigentiam salutis populi fuisse in Ordinatione Cornelii Stecpovii, per solum Episcopum Babylonensem peracta, dubitare non sinit vestra, Amplissime Domine, jam pridem mihi nota, erga Canones ac notanter Nicenos reverentia & amor, prout etiam summa erga Sedem Apostolicam observantia. Sed & id satis evincunt tot doctrinae Lucubrationes & Scripta, cum ab Amplitudine Vestra, tum aliis viris eruditissimis in lucem edita: Quae si legerentur, ut deest, non dubito, quin satis omnibus appareret, nihil contra Spiritum Ecclesiasticum Discipline, aut SS. Canonum, vel adversus reverentiam Superioribus debitam, hac in re a Vobis actum fuisse; sed Vos unice praec oculis habuisse, ne Canonum externo rigore servato, a sensu & mente Matris Ecclesiae recederetis, & saluti populi Vobis commissa haud satis provideretis.

Quin si & Sanctissimo Domino haec omnia, prout in iisdem vestris Lucubrationibus exposita sunt & probata, ea sinceritate exhiberentur, quae scripta sunt, vix ambigo, quin videret, sibi in hoc negotio esse subreptum, & meliora de Vobis & Ecclesiae Vestrae statu sentiret.

Ceterum Amplitudini Vestrae, & Amplissimis Collegis Vestris, ex animo atque in visceribus Christi exopto Spiritum Prudentiae, Fortitudinis, & Charitatis; neque desinam Deum precari, ut per ipsius sanctum Auxilium pergatis pascere eum, qui in Vobis est Gregem Dei, atque cum apparuerit Princeps Pastorum, ab eo percipiat immarcescibilem gloriae coronam. Necque precibus vestris enixe commendo, ut Deus non derelinquat me usque in senectam & senium. Saluto ex animo & cum singulari veneratione Illustrissimum Babylonensem, qui me a paucis diebus urbanissimis litteris dignatus est. Lovanii 4. Junii 1725.

Reverende admo. ac Amplissime Domine

A. V.

Humilissimus & devotissimus famulus

Z. E. VAN-ESPEN.

(a) Vide Approb. Dissert.

Z E G E R I B E R N A R D I
V A N - E S P E N

PRESBYTERI, JURIS UTRIVSQUE DOCTORIS

ET SACR. CANONUM IN ACADEMIA LOVANIENSI PROFESSORIS

JUS ECCLESIASTICUM UNIVERSUM
CÆTERAQUE SCRIPTA OMNIA

Decem Tomis comprehensa.

OPUS NATIVÆ INTEGRITATI SUMMO STUDIO RESTITUTUM
Episcopis, eorum Vicariis, & Officialibus Ecclesiasticis, ac Laicis Judicibus, Ad-
vocatis, Patronis, Parochis, Confessariis, tam Sac. Theologiæ quam Jurisprudentiæ
Viris studiosis utilissimum, & apprime necessarium.

EDITIO RECENTISSIMA

*Omnibus antea nullis longe præstantior, & nitidior, plurimis Tractatibus hactenus
ineditis, Litteris, & Monumentis passim suo loco positis,
præsertim vero selectis Adnotationibus*

CLARISS. DOCT. THEOLOGI, ET CANONISTÆ

J O A N N I S P E T R I G I B E R T

NUPERRIME AUCTA ET ILLUSTRATA,

Adjecto Indice Rerum notabilium totius Operis R. U. J. D. D. ANTONII
DE ALTERIIS Pelusienſis Ecclesiæ Primicerii.

T O M U S D E C I M U S.

V E N E T I I S , M D C C L X X I I

EX TYPOGRAPHIA JOANNIS GATTI.

IN VICO S. RAPHAELIS ARCHANGELI,

SUPERIORUM APPROBATIONE, AC PRIVILEGIIS.

THE VAN DER BEEK

THE VAN DER BEEK

THE VAN DER BEEK

THE VAN DER BEEK

THE VAN DER BEEK

THE VAN DER BEEK

THE VAN DER BEEK

211

ANTONII CERVONII

NEAPOLITANI BIBLIOPOLÆ

A D L E C T O R E M

P R Æ F A T I O.

OVISSIMAM hanc ZEGERI BERNARDI VAN-ESPEN editionem, omnia ejus scripta complectentem, numerisque omnibus absolutam en, Candide Lector, tibi exhibeo, offeroque. Ipsa itaque quam cæteris hucusque in lucem editis præstat, ex se patet. Laudes adtexere, vel præconiâ adnectere, superfluum; quisque enim quamvis animi præoccupatione exutus eammet cum aliis jam cælis conferre, inspicere, ac consulere poterit; indeque contra blaterantes vices nostras sustinendo causam dicat.

Exemplar Gallicanum cæteris auctius, uberius, exactiusve, uti in præfatione Tomo Primo adfixa monui, pro nostra conficienda selegi. Notas, Monumenta quamplura, necnon D. Giberti Additiones ad unguem transcripsi, rerumque ordinem accurate distributum servavi, nihilque demum quod cuique offendar, omisi: & a plerisque mendis typographi incuria scatentibus castigatam, emendatamque hanc nostram reddidi.

Quod vero ad postremam Veneram attinet editionem paucis perstringam verbis. Eamdem igitur præ manibus habui, atque accuratè examinandam, diligenterque persequendam Viro optime merito, & litteris apprime versato, præcipueque omnibus Espenii scriptis, tradidi; qui, ipsamet inspecta, & studiosissime cum Gallica conlata, non absimilem ab altera jam edita in lucem prodiiisse constanter adseruit; immo ad unguem fuisse transcriptam testatus est. Fateor tamen lubenti animo, ei, cui præfati demandata fuit cura, oscitantur e calamo excidisse, quod in Veneta editione illi prænotati in Præfatione Tractatus desiderarentur, quique jam cælis exhibebantur, Monumenta nihilominus omnia non integre, immo perplura omissa, in eadem conscripta inspiciuntur; eamque multis capitibus obruncatam, locis quamplurimis vitiatam, ac depravatam esse sanior litteratorum pars proclamavit, Facti, ut iisdem typographi utar verbis, res est. Quisque igitur utramque consulendo de rei veritate certior redditus adversus invidos insurgat, suamque deinde proferat sententiam.

Notas vero, licet aliena manu adfutas, quasque in infinitum quisque augere queat, Doctis supervacaneas, indoctis inutiles fore, nescio qua fronte Typographus asserere non dubitavit. Ipsæ enim notæ non aliter adstruuntur, & cuicumque Operi adjiciuntur, nisi ad ipsius textus, qui aliquam interdum difficultatem, vel quandam obscuritatem involvit, explicationem, interpretationemque, vel eruditionis ergo, dummodo consonæ, congrueque confectæ reperiantur. Tales enim a Vitis in litterarum curriculum optime meritis illæ Espenianis scriptis affixæ reputantur; & ab eruditis, Doctisque non levis sed magni ponderis semper habitæ fuerunt. Indoctis vero non tam inutiles forent, quam ipsummet Espenianum Opus; eo quod nec oculos habent, nec aures; & ad videndum, & ad audiendum quidquid vel doctius, vel elegantius, vel eruditius sparsim in eo axaratum inventur.

Additiones quidem a D. Gibert Gallico idiomate conscriptas, quæ Concordata, leges, & consuetudines Gallicanas respiciunt, quæque huic nostræ aditioni sunt adjectæ, non tam utiles quam opportunas, ac necessarias adjudicavi; ideoque ipsas juxta Parisiense exemplar ad calcem cujusque Tomi, ut materiarum ordo & series requirebat, adnectere non abs re fore duxi: nam hæ communi omnium sensu ad majorem explanationem, claritatemque Ecclesiæ Gallicanæ disciplinæ, legum, consuetudinumque, necnon Concordatorum, mentem animumque legentium conducunt; & ut de iisdem, & de Espenii scriptis a quovis major pleniorque cognitio habeatur. Reliquum igitur est, me illam Parisiensem editionem imitantem hac nostra novissima neminem decepisse, quam certe si quis omnibus aliis excellere inficias ne audeat, sibi ipsi illuderet, & lucem Soli negaret.

Ad præfatam nostram igitur recentem editionem devenio, eamque commodiorem, exactiorem, uberioremque cæteris hucusque editis absque ulla hæsitacione esse cuique compertum est; nam eam a plerisque mendis vel typographi incuria, vel ejus, cui revidendi cura erat demandata, oscitantia, castigatam, emendatamque, ea, qua, licuit, diligentia reddidi: nec laboribus, nec sumptibus vel minimum quidem pro eadem conficienda parsi. Gallicam uti uberiorem locupletioremq; sum imitatus, Gibertinas Additiones inserui; adstructas notas transcripsi, inmo quamplurimas, quæ huic nostræ editioni respondent, adjeci remissivas ad Jus Ecclesiasticum Universum, & præcipue quum quædam scitu digna adnotantur, ac alibi de iis pertractatum est. Insuper Tractatum, qui inscribitur, *Æquitas sententia Parlamenti Mechliniensis in causa ventilata & decisa inter Clariss. D. ZEGERUMBERNARDUM VAN-ESPEN & Reverendissimum D. PETRUM GOVAERT'S Diocesis Sylveducensis Vicarium Apostolicum &c.* quique in aliis editionibus, & præsertim in utraque Veneta, desideratur; & alterum, qui titulum præfert, *Responsio Epistolaris de numero Episcoporum ad validam ordinationem Episcopi requisito &c.* in nulla alia usque nunc edita editione, ac etiam in Parisiensi, quod scitur, occurrentem, communi bono excudere curam omnem adhibui, atque inserui.

Elenchum itidem cujusque Tractatus vel Opusculi, ac materiarum occurrentium pro legentium bono unicuique volumini præfigere curavi, & ut statim quidquid Volumē illud complectitur, pateat, & initio quisquis inspiciat.

Indicem denique Rerum notabilium tam in Jure Ecclesiastico Universo, quam in cæteris aliis Operibus sive Tractatibus occurrentium numeris omnibus absolutum Viro Espenianis scriptis apprime versato, cui conficiendi curam demandavi, concinne elaboratum, accurateque exaratum, hunc tantum Tomum complectentem, adnexui; & pro legentium utilitate uberiorem, auctiorem, exactioremque reddidi; qui non Tomos tantum, paginas, & columnas cujusque paginæ, sed & numeros & paragraphos cujusque Tractatus, Romanis Arabicisque numeris designatus, indicat.

Sequentes notæ, quæ quasdam difficultates explanant, extra ordinem vagabantur, & in Gallico exemplari post Monumenta Primo Volumini adhærent; eisdem huic Tomo Decimo sub initio affixi, paginarum numerum, ad quas referuntur, designando.

Hæc de Espenianis Scriptis, quoad potui, collegi; & exacte Gallicanam editionem, ordinemque in ea tributum, ac methodum servatam ad unguem prosequendo, recentem nostram in hanc formam redegi. Cæterum nostros hosce labores, operam, industriamque omnem communi bono destinatam quisque prosequi curet, studeatque. Vale.

NOTA ELUCIDANS DIFFICULTATEM

QUÆ ORIRI POTEST EX NUMERO IV.

Cap. IV. tit. IX. col. 1. pag. 40. n. 4. Primi Tomi hujus editionis.

INFRA scriptus réquisitus declarare mentem suam circa quemdam locum Operis sui, quod inscribitur: *Jus Ecclesiasticum Universum*, &c. Parte 1. Tit. IX. cap. IV. n. 4. pag. 40. ubi sic legitur: Si VICARIUS sit in aliqua causa suspectus, providet Capitulum; atque vi Jurisdictionis apud ipsum remanentis de causis suspensionis cognoscit, ut tradit Fagnanus ad cap. HIS QUÆ de Major. & Obed. n. 76.

An scilicet hisce verbis infra scriptus voluerit docere, quod juxta disciplinam & praxim Belgarum Capitulum, Sede vacante, cognoscat de causis suspensionis seu reculationis juridice adversus personam & judicium Officialis propositæ?

Declarat, mentem suam nullatenus fuisse istis verbis docere, quod juxta praxim Belgarum Capitulum Cathedralis, Sede vacante, cognoscere possit de causis suspensionis contra Officialem, qui Jurisdictione contentiosam exercet, intentat; Sed duntaxat quod Capitulum cognoscere queat de causis suspensionis propositæ adversus Vicarium, qui tantum habet Jurisdictionem in Voluntariis & Spiritualibus, & qui proprie secundum praxim Belgarum vocatur Vicarius generalis; de quo solo hoc capite agebatur.

Neque enim capitulo etiam Cathedrali fas est potestatem Officialis ad certas causas restringere, vel modum illi præscribere, quo in Jurisdictionis suæ exercitio procedat; quod tamen Capitulum posse circa Vicarium, expresse eodem illo capite notavit infra scriptus; ut proinde vel ex hoc evidens sit, infra scriptum unum de Vicario in Spiritualibus hic agere voluisse.

Uterius nunquam incidit vel dubium ipsi infra scripto, quod Officialis a Capitulo semel constitutus posset pro arbitrio revocari: hoc tamen circa Vicarium non ita certum esse ibidem indicavit.

Igitur quod ex Fagnano loco citato adduxit infra scriptus, unice adhibuit, ut etiam per auctoritatem illius Canonistæ probaret, Jurisdictionem Vicarii, nimirum in Voluntariis, dependentem esse a Capitulo, per nes quod ipsa semper radicaliter remaneat: quumquam Fagnanus praxim Italæ secutus Vicarium & Officialem confudisse non ignoretur.

Neque sane aliud infra scripto incidere unquam potuisset: cum notorium sit, secundum consuetudinem & praxim Belgarum capitula Cathedralia, Sede vacante, nullum habere Episcopalis Jurisdictionis contentiosæ exercitium, nullum Tribunal aut Forum contentiosum, neque Curiam, neque Ministros, puta Promotorem, Apparitores, aut similes, saltem in ordine ad strepitum Forensem: quia licet quædam capitula habeant similes Ministros, eos habent, ut exercent quendam Jurisdictionem non contentiosam, sed correctionalem: idque duntaxat in illos sibi subditos, qui de gremio Ecclesiæ suæ existant.

Quin licet Episcopus constituat suum Officialem, tamen praxis Belgio notoria habet, ut causa suspensionis contra Officialem allegata non deferatur ad Episcopum decidenda, sed juxta jus commune ad arbitros a partibus eligendos.

Ita declaratum Lovanii hac 13. Novembris 1726. erat signatum Z. B. Van-Elpen I. U. D. & Prof.

EDITORIS NOTÆ IN CONCORDATA GERMANICA QUÆ REFERRI DEBENT

Ad paginam 56. col. 1. cap. 2. §. XIII. sub. um. 1. & N. 2.

PRIMI TOMI HUIUS EDITIONIS.

Espenianorum Operum Editor promiserat Dissertationem in Concordata Germanicæ, habita 19. Martii anno 1448. Nicolæum V. summum Pontificem inter & Fredericum III. Imperatorem; at propter rationes, quas referre supervacuum foret, notas quidam dissertationis loco duntaxat subiecit.

I. Quidem notandum est in istorum Concordatorum paragrâpho de cæteris, ob variam cujusdam parentheos positionem difficultates varias procreari. Sic autem legitur in novis Cleri Gallicani commentariis tomo undecimo, pag. 1818. col. 2.

„De cæteris dignitatibus & beneficiis quibuscumque, „secularibus & regularibus vacaturis, ultra reservationes prædictas (majoribus dignitatibus post Pontificales in cathedralibus & principalibus in collegiatis Ecclesiis exceptis) de quibus jure ordinario providetur „per illos inferiores, ad quos alias pertinet; placet etiam nobis quod per quamcumque aliam reservationem, gratiam expectativam, aut quamvis aliam dispositionem sub quamcumque verborum formula per nos vel auctoritate nostra factam vel faciendam; non „impedimus nos quominus de illis cum vacabunt de „Februario, Aprilis, Junii, Augusti, Octobris, & Decembris mensibus, libere disponatur per illos, ad quos „eorum collatio, provisio, præsentatio, electio, seu quævis alia dispositio pertinebit, reservatione, alia „ve quavis dispositione, auctoritate nostra factis, vel „faciendis, non obstantibus quibuscumque &c.

Pro varia ratione collocandi prædictam parenthefim, variz nascuntur difficultates circa collatorem, qui conferre debet majores dignitates, quæ post Pontificales in cathedralibus Ecclesiis primum locum obtinent. Sunt Canonistæ, qui contendunt post hæc verba *Ecclesiis exceptis* claudendam esse parenthefim; & ea videtur esse opinio Auctoris novorum commentariorum Cleri Gallicani; porro qui ita sentiunt, arbitrantur penes esse summum Pontificem in quocumque mense jus disponendi de majoribus dignitatibus, quæ post Pontificales in Cathedralibus primum locum obtinet.

At sunt alii Canonistæ, qui ulterius parenthefim collocant, scilicet post hæc verba *ad quos alias pertinet*. Qui hanc parentheos positionem vindicant, hi contendunt collationem majorem dignitatum post Pontificales esse penes Ordinarium, aut penes Capitulum quod eligit.

Sunt qui nullam agnoscunt parenthefim; revera in textu autographo & primigenio non comparat parenthefis at ejus defectus pedum minuat difficultatem, videtur illam magis augere.

Ubinam igitur collocanda est parenthefis? nescio.

Nec nostrum inter eos tantum componere litem.

Hac de re consuli possunt scripta, quæ duo litigantes Canonici de Præfectura Ecclesiæ Cameracensis sibi invicem opposuerunt; hi autem Canonici sunt D. De la Verdure de Gaverelle ex una parte, & ex altera D. Robertus Filamaurice; uterque scripta pro jure suo defendendo publici juris fecit septem abhinc annis neuter sua causa cecidit: adhuc sub iudice lis est, ut creditur.

II. Quæritur utrum sint quædam in Galliarum Regno civitates, in quibus circa modum beneficia conferendi, Concordata Germanica observentur.

Respondeo: Vel agitur de civitatibus, quæ Imperio Germanico obnoxie erant, quando Concordata habita sunt; vel de civitatibus, quæ tunc huic imperio esse desierant, aut nunquam fuerant obnoxie, vel agitur de civitatibus, circa quas dubium est, an tum ad Germanici Imperii dominium pertinerent.

Si de civitatibus, quæ Imperio obnoxie erant, quando Concordata inita sunt, agatur; arbitrantur Canonistæ in iis observari Concordatorum executionem, modo suarum prerogativarum conservatio a Rege Galliarum promissa civibus fuerit, aut restituta.

Si questio tantum sit de civitatibus, quæ ad imperium neque mediate neque immediate pertinebant, fatendum est penes omnino esse Galliarum Regem, ut iis Concordatorum observationem permittat, vel recusat. Videndum igitur est utrum jus ea observandi concesserit, vel ab ejus prædecessoribus concessum fuerit.

Si tandem quoddam adesse videatur dubium, an eo tempore, quo facta sunt Concordata, istæ civitates fuerint jure legitimo obnoxie Imperio Germanico, aut an Concordata libere acceptaverint; tunc ut nulla difficultatis ratio habeatur, concedere solet summus Pontifex Bullam, quæ privilegium, quod idiomate Gallico *Indult ampliatif* nuncupant, complectitur.

Ea responsio clarior fiet verbis Domini Talon, quæ ex una ejus orationibus causidicis desumpta sunt (*Tom. 1. du Journ des Audien. l. 3. p. 89. ed. 1678.*) Ecce viri doctissimi contextus.

L'Empereur & les Princes d'Allemagne, ne voulant pas être de moindre condition que les François traitèrent avec le Pape Nicolas P. & firent le Concordat Germanique l'an 1447. (a) Et parce que l'Eveche de Metz & le pars Messin n'a jamais été une province d'Allemagne, etantalls au dedà du Rhin, sinon en consequence de l'usurpation qui en avoit esté faite le Pape par sa Bulle de 1450. declara l'Eveche de Metz, être compris dans le Concordat Germanique & cette Bulle s'appelle un Indult ampliatif, dans lequel Concordat Germanique le Pape se réservant la provision aux Benefices la moitié de l'annee, il consent que l'election ait lieu pour les Eglises Cathedrales & Metropolitanaines, & promet de ne point user de reserves & graces expectatives, qui empêchent les Ordinaires en la liberté de leurs fonctions dans les mois qui leur sont de laisses. Huc usque. Orator sacundissimus D. Talon, cujus oratio plurimam lucem effundit in loca, quæ in Concordatis Germanicis quamdam obsecuritatem involvunt, quare non pigebit eam pervolvisse.

Sexta Augusti anno 1672. ea questio agitata est in Senatu Metensi, an Concordata Germanica in Diocesi Tullensi observari debeant; an vero Concilii Tridentini decreta, quæ Beneficiorum collationem spectant, in eo Episcopatu recepta fuerint. Ut innotescat quid hac de re dictum fuerit, consulatur quæ collegenter Auctores Diariorum Palatii, in fol. tom. I. p. 290. &c. edit. Paris, 1701.

III. Inquiret fortasse nemo, an Protestantes Concordatorum Germanicorum rationem aliquam habeant? Respondeo: Protestantes Germanicos ab eorum jure quoad omnes articulos recessisse. Quippe ubi de jure canonico litigant, confugiunt ad pacem, quæ religioſa vulgo dicitur, aut ad Imperii recessus, qui eam stabiliunt, vel ad pacis Vestphaliæ instrumentum in iis momentis, quæ de rebus Ecclesiasticis agunt. Quid de Concordatis Germanicis sentiant Protestantes, referunt Schilterus in calce *instit. juris canon.* Linkius in *dissert. de Concordat. nat. German.* Bohemerus in *jure ecclesiastico Protestantium*, tom. 1. l. 1. tit. 3. de *Constitutionibus*, p. 146. &c. & *littera intercessionales* ad Leopoldum Cæsarem directæ an. 1703. apud Fabrum, tom. 9. p. 774.

I N-

(a) Rectius festinet, quod ad annum 1447. Concordata Germanica referant. Confule Corpus Diplomaticum a viro crudite Dumont collectum, Tom. 1. pag. 246. etia 2. ad notam secundam.

I N D E X

R E R U M,

E T

C A P I T U M.

CAPUT PRIMUM.

De auctoritate & obligatione Principis protegendi Subditos, nosanter Ecclesiasticos, contra violentias Judicum Ecclesiasticorum. pag. 1
II. De Recursu Clericorum ad Principem pro tollenda violentia, quam in sua possessione patiuntur a Judicibus Ecclesiasticis per Censuras viâ facti iniustitias. 3
III. De violentia & facti viâ, contra quam promanentia seu protectione ad Principem Recursus insti-

tuitur. 11
IV. De effectu Judicii possessorii seu Manutentia, ubi una occurritur objectionibus qua in contrarium adducuntur. 16
V. De Remediis Cassationis. 21
VI. De Immissione in Ecclesiasticorum temporalis. 23
VII. Plane liberum est ecclesiasticis sub Regia protectione continuare Functiones Spirituales sui Ordinis ac Beneficii, non obstante Censura, utpote ex se nulla. 27

A P P E N D I X

M O N U M E N T O R U M.

I. Interdictio contra Illustrissimum Episcopum Namurcensem nuntium volentes visitare Monasterium Gemblacense. 32
II. Annotationis seu nota scripta ad marginem Supplicae praesentatae Consilio Brabantiae ex parte Reverendorum Praetorum conjunctorum in causa cum Praetato Gemblacensi. ibid.
III. Representatio Statuum Brabantiae super infractione Legum fundamentalium Patria per evocationem trium membrorum vel ministrorum Universitatis Lovanien-sis. 33
IV. Juris utriusque Doctorum Lovanien-sium circa Missionarios. ibid.
V. Decreta data a Consilio Flandria circa Supplicas ibidem praesentatas a Domino Dominico Mireaux Sacerdote Pastore in Maucron Diocesis Tornacensis, contra fe-suitas qui tamquam Missionarii missi ad ejus Paro-chiam a Vicario dictae Diocesis cum potestate ibidem concinandi, excipiendi confessiones & exercendi alias functiones Pastoriales, praecedebant ad facere sine ejus consensu. 35
VI. Circa casum Pastoris Vinis-Terra Bruxellis. 36
VII. Consilium Consilii Brabantiae circa negotium Prioris in Samborena vel S. prem-Fontium. 37
VIII. Contra Episcopum Ipiensem procedentem pendente recusa-tione. 38
IX. Cells ac Potentibus Domini Consilii Flandriae. ibid.
X. Pro Manutententia Pastoris S. Catharinae Bruxellis. ibid. & seq.
XI. Consulta Supremi Brabantiae Sanatus ad Serenissimum Ba-variae Electorem, (a) Gubernatorem Belgii, super

Regis Mandatis in causa Rigorisimi & Novitatis. 43
XII. In favorem cujusdam Pastoris suspensi sine praevia cita-tione aut monitione. 45
XIII. Manutententia Concessa R. T. Joanni Krimmen Presby-tero Oratorii in p-ssessione functionum suarum Pastora-lium. 46
XIV. Sententia Supremi Consilii Brabantiae inter Paulum Crab-be Pastorem in Lovenjoul & Pellebergh, Supplican-tem & Impetrantem ex una parte, & Archiepiscopo-rum Districtus Lovanien-sis, Deservitorem, & illos qui sunt de Vicariatu Archiepiscopatus Mechliniensis, In-sinuat & Supplices per Supplicas de 21. & 30. Aprilis 1667. & 23. Julii 1669. ex alia parte. 47
XV. Manutententia Concessa Plebano S. Gudulae Bruxellis inpos-sessione sua Plebana & functionum ejusdem. 48
XVI. Sententia Consilii Brabantiae pro Manutententia Pastoris S. Catharinae Bruxellis. 49
XVII. Sententia Consilii Flandriae pro Manutententia Vice-Pasto-ris S. Jacobi Gandavi. ibid.
XVIII. Sententia Supremi Consilii Brabantiae pro Manutententia Doctoris Martin in suo Canonatu. ibid.
XIX. Sententia Parlamenti Mechliniensis pro Manutententia Pio-ce-Pastoris Ecclesiae Metropolitanae. 50
XX. Epistola Regis, qua praecipitur Consiliis Regiis, ne su-pretextu Possessorii turbent Episcopos in iis qua do-ctrinam aut correctionem morum spectant. ibid.
XXI. Consulta Supremi Consilii Brabantiae in negotio Pastoris Sanctae Catharinae Bruxellis. ibid. & seq.
XXII. Protestatio seu Decretum Sacrae Caesaris Majestatis Jose-phi I. Contra quamdam Bullam Sanctissimi Domini
 CLE-

CLEMENTIS XI.

Sententia Sacrae Caesaris & Catholicae Majestatis CA- 55
ROLI VI. *Contra attentatum Nuntii Apostolici Colo-*
niensis. 56
Decretum Archiducis Leopoldi circa immisionem in bona
temporalia Ecclesiasticorum. 57
Sententia Parlamenti Mechliniensis contra Pastorem Fu-
magensem. *ibid.*

Arrestum Parlamenti Burdigalensis contra attentatum Ar-
chiepiscopi. 60
Acta Judicii possessorii & Regie protectionis Suprema
Curie Montensis, in causa R. P. Joannis Renon Pa-
storis Brania-Comitis. 61
Decretum I. II. III. Supremae curiae Montensis. *ibid.*
Testimonium seu Declaratio D. Van-Espen &c. 62

TRACTATUS DERECURSU AD PRINCIPEM.

CAPUT PRIMUM.

De auctoritate & obligatione Principis protegendi Subditos, notanter Ecclesiasticos, contra violentias Judicum Ecclesiasticorum.

§. I.

Principis est protectionem suam Subditis oppressis impendere.

Deo Principes super Regna & populos a Deo precipue constituti sunt, ut Subditos infirmos vim & injuriam patientes vindicent, ac ad versus potentiam protegant. Si videtur, inquit Rex Salomon, Ecclesiastici cap. 5. v. 7. & 8. calumnias eorum, & violentia judicis, & subversis iustitiam in provincia, non mireris super hoc negotio: quia excessus excessus est alius, & super hos quoque eminentiores sunt alii: ut si priores iudicio violentis & subversis iustitiam futuri Imperii Regis Salomonis, ait: „Humiliabitur liberabit pauperem a potestate, & pauperem cui non eras adiutor... animas pauperum salvas faciet... ex... iniquitate redimet animas eorum: & honorabile nomen eorum erant illa.

anno 1457. renovavit, ejusque exactam observantiam Brabantie Statibus inviolabiliter pollicitus est.

Eiusdem articuli observationem Principes nostri in sua Inauguratione solemniter iurjurando promittunt, ac una per i. art. Etsi introitus sancte pollicentur se non permittentes ut nullo modo aliqua vis aut violentia inferatur. Prelatis, Abbatibus, Baronibus, Nobilibus, ac fidelibus incolis & subditis Ducatus Brabantie, neque laicos ut extra ordinem juris tractentur, sed effecturos se ut in omnibus tractentur servato juris ordine.

Consilarii etiam Brabantie in sua ad Consilium illud assumptione tenentur Statibus hujus provincie juramento, interpositis praefatorum articulo-um observantiam promittere.

Pupillorum autem, viduarum, aliarumque miserabilium personarum sub violentia potentioris gementium, est perpetuum etiam his temporibus privilegium, ut adversarios suos ad Curiam Principis, etiam in prima instantia in jus vocent: ubi nec violentia locus datur, nec avaritia vitia suscitatur, ubi & innocentia profectum, & calumniasque, seu postquam introitus ascriptum; uti loquitur Theodoricus Rex apud Castiodorum lib. 4. cap. 9.

Quae omnia evidentur docent ad Principem, tanquam oppressorum protectorem hoc pertinere, ut Subditos praestigium imbecilliores vindicent adversus calumnias, violentia judicis, subversionem iustitiae, cum eis sit proprium liberare de manu calumniatoris vi oppressos.

§. II.

Protectio Principi ita competit, ut eam abdicare nequeat.

SUBDITORUM benigna protectio adeo Principibus est propria, ipsorumque regimini essentialis & necessaria, ut eam nullatenus abdicare possint: non enim ob alium finem Deus constituit Principes, quam ut sub ipsis populus quiescat & tranquillam vitam agat in omni pietate & castitate. i. Timoth. c. 2. v. 2.

Per vim autem & violentiam cum conflet publicam quietem & tranquillitatem eo magis perturbari, quo sunt potentiores aut majori auctoritate praediti, qui vim exercent: quis dubitet Principem hanc prerogativam & coercendi potestatem, quam simul cum Imperio divinitus accepit, a se abdicare non posse, quin simul & Imperio renunciet: non enim sine causa gladium portat; Dei enim Minister est, vindictam in iram ei qui malum agit. Rom. c. 13. v. 4.

Unde iam pridem recte dixit Salgado in Epilogo provinciali: „Protectioem & subditorum defensionem, cum ipso simul Regno ab origine ortam esse, ita ut Regni obiectum sit & causa finalis: Regnum sequendum (ait) propter protectionem vi oppressorum, non protectio propter Regnum aut Regem, creatum est a Rege Regum & Dominio Dominantium Deo, ab ipsoque suprenis Principibus temporalibus datum. „Unde Vissallorum defensio (inset) „providet meritoque proprium Regis officium dicitur, attributum naturale inherens vicerum; Regiminis, & qualitas infixae ossibus ac substantiae Diadematis: ita ut Regimen & protectio unum sit effectum continens, indissolubile & inseparabile, quae nec a Rege tolli possunt, nec a Regimine (cujus est anima) separari, nisi simul & cum Regno eradicetur, qui de Regalibus est in signum competens fun- premat Protectis quam sequitur, sicut umbra corpus, & qualitas subiectum.

Notante Annegus Robertus lib. 3. Rerum judicat. c. 1. Principes hanc Subditorum suorum protectionem tanquam primum numerasse sui Diadematis Regalis ornamentum; eique proprie & per eminentiam nomen Regalia attributum voluisse. „Hoc fas (pro-

tectionis, inquit,) tanta dignitate commendare voluerunt maiores nostri, ut licet nomen Regalia generale sit, multaque sua universalis appellatione comprehendat, tamen huic uni rei, prae cetera Regii Sceptri iura, eximia quamdam, specialem prerogativa, Regalia appellationem tribuere visum est.

Hinc concludendum cum Francisco Salgado in Suppl. ad Sanct. per. 1. cap. 2. n. 109. & 110. post Cancerrum, Covarruviam alio quoque ibi citatos: Regalia quae competunt Regi, in signum suae praerogativae, ut... per oppressos ab eum recuperat, Principem non se abdicare non posse, nisi Regia Sedes renuntiet.

Principes Belgii speciali titulo ad conservationem huius iuris adstringuntur, cum in eorum Lato introitu seu inauguratione solenni, contra du, etiam iurjurando interposito, fuisse promittant Brabantiae Statibus, se Subditos suos adversus omnem vim & violentiam efficaciter protecturos, ut supra ostendimus.

Iurant praeterea se perpetuo inviolate conservaturos Ducatus Brabantiae de eius incolatum iura, privilegia, libertates, consuetudines, usque & inveteratos mores; seque omnino effecturos ne quid vitiosum contra ea attentetur. Rorro quomodo ea Subditis suis inviolate conservabunt, nisi eos potenter & benigne contra quoscunque protegant & ante omnia resistant, si per vim & violentiam fuerint spoliat.

§. III.

Principes protectionem suam habere omnibus Subditis, & speciatim adversus Superiores.

Principes teneri protectionem suam impartiri omnibus omnino Subditis tanquam Dei ministrum & vindicem, apud quem non sit periculum acceptio, luculenter docent sacrae Litterae.

Constitutis super populos Principibus, Tribunis & Centurionibus praecipit Moyses: Audite illos, & quod iustum est iudicaveritis: ita prout audieritis ut magnum; nec accipietis cuiusquam personam, quia Dei iudicium est. Deut. 1. v. 17. & Levit. c. 19. v. 15. Non consideres personam pauperis, nec honori vultum tu tenente. Iuste iudica peccatorum tuo. Et Rex Salomon: Apertis auribus meis, & iudica omniem plebem qui pertransiunt: apertis etiam oculis, dicere quod iustum est, & iudicia impem & pauperem. Prov. 2. v. 9. Increpateque severe Iudex iudicium iudices illos iniquitatis, qui vultum perceptum sic honorabant: Uiqueque (inquit) iudicatis iniquitatem, & facies peccatorum sumitis? Iudicante ego non & pupillo: humilem & pauperem iustificatis; eripite pauperem, & eum de manu peccatoris liberate. R. 2. v. 2. 3. 4.

Est igitur manifestum Principes Decreto divino adstrictos esse omnibus omnino Subditis sine acceptione personarum impendere protectionem, & non superioribus tantum adversus subditos, sed & adversus superiores administrandam esse iustitiam.

Sane si subditi non essent audiendi adversus superiores, dum ab his inique divexantur, bonis spoliatur, munis, officiis, functionibus violente eximuntur, quid aliud per Imperium grafferetur, nisi summa illa calamitas quam deplorat sapiens in Ecclesiaste: Padi calamitas qua sub sole geruntur, & lacrymas innocentium, & nequam consolatore; nec posse resistere operum violentia cunctorum auxilio destitutos. Cap. 4. v. 1. 2.

Quinimo protectio Regia subditis impendenda tunc proprie locum habet, cum hi a superioribus opprimuntur. Superiores enim, cum non facile ab inferioribus violentiam patiantur, si neque sua auctoritate adversus eam satis tuti, raro adversus inferiores protectione indigent. Ubi e contrario inferiores praesentem imbecilliores se adversus vim superiorum defendere nequeunt, nisi excellentiori & potentiori manu aduti.

Hinc merito statuit Canon 23. Caus. 23. qu. 5. Regum officium proprium est praebere auxilium eis qui facilius opprimuntur a potentibus. Immo vult Canon, ut non solum non eripiant, sed ne patiuntur quidem per suam conniventiam ab aliis contrahi.

Ad quod exemplum debent magnanimitate fortis & sancti Viri Moyses, qui cum vidisset quendam injuriam patientem, vindicavit illum, & fecit ultionem ei qui injuriam iungebat. Act. 23. v. 2. 4. 24. de quo ita Ambrosius apud Grat. d. C. Can. 7. cap. 7. v. 24. de qua ita Ambrosius apud Grat. d. C. Can. 7. cap. 7. v. 24. de qua ita Ambrosius apud Grat. d. C. Can. 7. cap. 7. v. 24. de qua ita Ambrosius apud Grat. d. C. Can. 7. cap. 7. v. 24.

Ut mirum non sit? si vel ob hanc causam Regia a Regibus auterenda esse Dominus Dominantium edixit: Regnum a gente in gentem transferitur propter iniustitiam. Ecclesiasticus c. 10. v. 8. Animadvertit etiam iustissimus Vir Salgado de Regia Protectione, praef. 1. num. 6. in pluribus divinarum Litterarum locis legi, sapientem Dei potentiam curasse, Regna viti, mutari, & interire, Regibusque ducere, ab eis eripere & vocare, ut ab aliis regerentur, & oppressione populum inuenerit & liberent.

Quare recte dixit Iosephus Seis de Inhibiti. c. 2. §. 3. num.

58. Quod Principes de iure divino & humano possint, immo teneantur ad conservationem pacis & tranquillitatis Reipublicae Christianae tollere violentias & oppressiones omnes.

Ad idem igitur (Principem) omnes promissae... vi oppressi pro auxilio & defensione naturalis merito confugiant, ne propulsus tollaturae & levetur violentia... sine quo recusa magnas turbationes, injurias & scandalosa tota Reipublica universalis pertuerit, Salgado in Epilogo promissali, de protect. Reg.

Certe Principes nostri hanc suam protectionem in Lato introitu licet sponte & jurant, ut ad omnes Ducatus incolae & subditi pertineat (a). Vide supra.

§. IV.

Protectio Regia etiam impendenda Clericis,

CLERICUM omnem tanquam membrum & partem Reipublicae, Principibus subditi, expeditum est. Omnis enim anima (teste Apostolo ad Rom. 13. v. 1.) potestatibus sublimibus subdita sit. Eiusmodi Apostoli sit; ait S. Chrysostomus ad hunc locum. si Evangelista, si Propheta, si quisquis tandem fuerit, neque enim pinguem subvertit ista subiectio. Et Theodorctus: si sit Sacerdos aliquis, si sit Antistes, si sit monasticam vitam professus, sit cedat quibus sunt mandata Magistrate. Idem in hunc locum Apostoli scribit. Etenim. Hinc huius subiectionis S. Bernardus Epist. 40. tertio admonet Henricum Archiepiscopum Senonensem: Intelligitis quae dico: Cui honorem, horem, Omnis anima, inquit, potestatibus sublimioribus subdita sit? Omnis, & vestra; quis vos exceptit ab universitate? si quis tentat excipere, oporuit decipere. Fateturque S. Gregorius Magnus Pontifex Romanus lib. 2. Epist. 61. potestatem supra omnes homines imperatoribus (quos Dominus suos vocat) celsius datam esse; Iesus iustitiam contra subiectum esse.

Quid plura? Romanos Pontifices agnovisse Principes Dominos suos esse, adeoque ipsorum eorum subiectos, evincit Liber diurnus Romanorum Pontificum, lucem editus per Joannem Garnerium Jesuitam, in quo laque agenda, Pontifici praescribuntur, ac capitulis 1. tit. 1. continet Indiculum scribenda Epistola ad Principem. Superfcriptio: Domini pium & serenissimum, Vltima ac Triumphatori Philo, amatori Dei & Domini nostri Iesu Christi ill. Augustus, ill. Episcopus servus servorum Dei. Et subscriptio eius: Piussum Domini Imperium gentis superna custodiat, eique omnium gentium colla subferat.

Cum igitur totus Clerus Principibus subdit, evidens est ei aequi impendendam esse protectionem acalicia: omnibus enim Subditis, ut praecedenti ostendimus, cum tenetur Principes impendere. Immo, ut recte advertit Salgado de protectione Regia, praef. 2. n. 72. Defensio Regis quae convenit Ecclesiae, & Ecclesiasticis personis, quam alius, quia arma non ferunt. Quam protectionem (ait in Epilogo promissali) omni iure naturali, Divino & politico, tam Canonico quam Civili, (& consuetudine immemoriali, praef. 3.) Rex supremus exhibere adstringitur. Vassallis oppressis, non solum laicis, sed multo fortius Ecclesiasticis, sicut personis, tum tanquam Dei Ministris & maiori defensionis indigentibus, non utentibus materialibus armis, sed spiritualibus tantum, nempe lacrymis, jeiuniis, orationibus, excommunicatione, & sui ipsorum abnegatione, nec non modestiam & charitatem praestantibus; nam etiam, qui sunt pars populi, cetera & cives Reipublicae temporales. Quod multis auctoritatibus ascriptum praef. 11.

Huius muneris Regalis sedulo & frequenter Principes admoenerunt ipsi Episcopi, ac Summi Pontifices, S. Leo Magnus ad Cognominem Augustum Epist. 125. Debet incunctanter advertere Regibus potestatem tibi non solum ad mundi regimen, sed maxime ad Ecclesiam praesidium esse collatam, ut ausus vesperiis comprimentibus, & quae bene sunt statuta defendas. Quae veram pacem his qui sunt turbata restituit. S. Gregorius Magnus ad Maurum Augustum Epist. 6. lib. 7. Omnipotens Deus Praeterea vestram pacem Ecclesiastica fecit esse custodiam. Concilium Parisiense ex quatuor Provinciarum, nempe Rhebenensis, Senonice, Turonicae & Rothomagensis Episcopis anno 1229. celebratum, lib. 2. cap. 2. Canonicus Principes se nisi Deo debere se reddere rationem propter Ecclesiam quam a Christo tuendam suscipiunt: nam suo augentur pax & disciplina Ecclesiae per fideles Principes, si se solvant, ille ab eis rationem exigit, qui eorum potestatem suam Ecclesiam credit. Extat apud Gratianum Can. 20. Caus. 23. qu. 5.

In Benedictione etiam & Consecratione Regis, dum Episcopus Regi gladium tradit, sic loquitur in Benedictione Rom. Accipe gladium in defensionem sanctae Dei Ecclesiae divinitus ordinatum... ut in hoc... vim aequitatis exerceas, molem iniquitatis exerceas, molem iniquitatis poterit destruas, & sanctam Dei Ecclesiam, eisque fideles propugnaculis ac protegas, nec minus sub fidei fuisse quam Christiani nominis hostes exerceas ac dispergas.

Recte prout dixit praefatus F. Salgado; Quod Principibus Christianis, a Deo, Sede Apostolica & Romanis Pontificibus, ac Legibus positivis commendata est protectio Clericorum & Ecclesiasticorum. Praef. 5. n. 205.

Neque possent Principes quietum & tranquillum conservare Imperium, nisi una pacem Ecclesiae (quae in Imperio est, loquitur Optatus Milevitanus lib. 5. custodiant, adeoque & vim & oppressionem auferant, quam Clericali quoque personae Ecclesiasticae patiuntur.

Cum

(a) In suam quaque sedem Imperatores Germani recipiant quodlibet corporis Germanici membrum, pupillo, viduo, &c. ut constat Capitulis laicis Imperialibus, quibus in sua inauguratione suum chirographum subscribunt.

Cum enim Deus gladium commiserit non Ecclesiis, sed tantum Imperio, debebant Clerici qui protectione indigent, æterni illius gladii sui succurrere.

Ex Bulla igitur recte advertit Salgado de Protectione Regia præl. 2. n. 77. *Adm. Regia muros est Ecclesie, per Clericum, natus populi, vita Vassallorum, caput subditorum, rator Republicæ, propugnaculum est præsidium Christiana Religione.*

Tenentur igitur supremi Principes singulariter Clerum omnem potenter protegere adversus omnem vim & violentiam, & subicumque tandem, five inferioribus, five superioribus ea inferatur; idque non solum ut subditiorem Protectores & Reipublicæ Rectores, verum etiam ut supremi Ecclesiæ Advocati & Defensores, ac pacis Ecclesiæ custodes & vindices.

Quod benignissimi nostri Principes probe scientes jam ab antiquo, sanciverunt Monachi, Moniales, Presbyteros, & qualescunque Religiosos, si quando offenduntur, ad ipsos Ducis Judices perferre, ut ab injuriis & violentiis liberentur. Et in Lase forma introitu in manibus Abbatum, qui Statum Ecclesiasticum representant, solemnem juramentum pollicentur se non permissuros ut nullo modo aliquis vis aut violentia inferatur Prælati, Abbati, &c. ut supra §. 2.

§. V.

Obtentum Exemptionis a foro seculari non potest hac præstare Clericis negari.

PROTECTIO Regia, quam oppressis Clericis deberi præcedentem si §. offendimus, eis negari non potest prætextu quod a foro seculari eximantur.

Hæc enim exemptio, quam Privilegium fori communiter appellant, a Principibus Christianis, Clericis indulta fuit in eorum favorem, ut nempe a forensibus judicibus exempti, liberis Dominis vacarent, & eorum causas per Deo amabiles Episcopos

a) quam celerissime finirentur. Cum autem ea que in favorem indulta sunt, non debeant erigere in præjudicium & damnum eorumdem, evidens est utroque hæc exemptio eis non auferat jus implorandi protectionem Regiam, qua valeant sese defendere adversus vim & violentiam, quam a Superioribus & Judicibus Ecclesiasticis patiuntur. Quod solide probat F. Salgado de Protectione Regia, præl. n. 91. & seq. ubi in terminis ait: *A temporali jurisdictione seculari sunt exempti Clerici... qua indulta sunt ad utilitatem Cleri & Ecclesiæ, non ad ejus ruinam, damnum & detrimentum, prout contingeret si per violentias gravantur, & vi oppressus Judicibus Ecclesiasticis, non habere recursum ad Regem & Principem temporalem, ad eorum exhibitionem tenetur jure naturali & ratione, quod inviolabile est.*

Adeo ut Principes, qui protectionem subditorum a se abdicationem, concedendo exemptionem Clericis a foro seculari, eos nequitiam excludere poterit a protectione quam eis vi jureris exhibere tenetur, cum semper mancane membra & vires Reipublicæ.

Clerici, inquit Cardinalis Bellarminus, praterquam quod Clerici sunt, sunt etiam alios & partes quodam Republica politica. Id. de Clericis cap. 28. Et Anton. Anselmo Curie spiritualis Antverpiensis Fiscalis ad Edictum perper. art. 5. §. 26. *Clerici, aut, dicuntur cives, qui veniunt appellatione civium.*

Neque hæc exemptio Clericorum sic competit Ecclesiæ, quin apremis Principes qui eam benigne indulsit, possit eandem revocare, mutare, ac ejusdem legitimam usum præscribere, si commune bonum id exegerit, uti etiam eos non raro iuste constat. Manet enim semper apud illos summa potestas ordinandi, statuendi & agendi, quæ ad subditorum & Reipublicæ commodum, secundum Deum judicaverint expedire.

Hoc etiam advertere juvat, tantum abesse ut per recursum tunc ad protectionem Regiam jurisdictionis ad exemptio Ecclesiastica aut a Clericis ledatur, aut a Rege impeditur, ut eam potius hac ratione egregie juvetur & conservetur.

Clerici enim unice congenerunt de abusu jurisdictionis, seu e vi & violentia quam Judices Ecclesiastici inferunt, non jurisdictionem secundum juris ordinem ex præscriptis Legum & Canonum: Principes vero supremam ius auctoritatem vim illam reprimunt, notant ac cassant, atque illa iudicem reducere ad vim officii & transire legitimum, ut loquitur Joli. Sese de Inhibitionibus, cap. 4. §. 3. n. 69.

Nihil hic in alterutra parte reprehensibile; nam & Clerici tenentur jure suo, quo sese adversus vim licet defendere: Res autem auctoritate Divina, qua eis potestas tollendi violentias inter Ecclesiasticas personas; & ab Ecclesiasticis iudicibus illatas, imperit. Salgado de Protect. Reg. præl. 3. n. 96.

Cæterum Clerum Belgicum nunquam existimasse hanc recursum esse contra suam exemptionem aut jurisdictionem, patere recte ex his que supra memoravimus agi in Inauguratione principis. Siquidem ipse status Ecclesiasticus illi Principem adringat, ut non denegat Clericis supremam suam protectionem, toties illam contra vim qualescunque imploraverit, utque eorum jura, privilegia, libertates inviolate conservet, efficaciter omnino ne quid ulatens contra ea attentetur.

Comprobavit & factu suo hunc recursum dictus Status

Ecclesiasticus, dum jura sua & privilegia infringi & lædi sentit.

Sic anno 1648. cum in Belgio Internuntius quendam commissionem Reverendissimo Namurcenfi dedisset ad visitandum Monasterium Gemblacense exemptum & immediate sanctæ sedis subiectum, dictusque Reverendissimus virtute hujus visitationem attentasset directæ contra jus dictæ exemptionis, cum nec Internuntius dandi ejusmodi commissionem haberet potestatem, nec dictus Antistes facultatem instruendi sua auctoritate visitationem; Brabantie Prælati attendentes jurata sua privilegia in persona Abbatis Gemblacensis infringi, remque mali esse exempli, sese eidem Prælati conjunxerunt pour faire casier de l'autorité du Conseil de Brabant ladite commission avec tout ce qui s'en est ensuivi, constituant à cet effet le Procureur Vanden Driessche, pour faire les dévoirs & poursuites à ce appartenantes conjointement avec ledit Prælat de Gembloux. Habentur procuratoris acta sub lit. A.

Ad infantiam Leodienfium anno 1709. in Urhem evocantur terna Universitatis Lovaniensis Supposita sub pena suspensionis, ac etiam revocationis privilegiorum eidem Universitati concessorum; idque aperte contra notissima jura de non evocando.

Brabantie Status Patriæ Patres huic infractioni cupientes occurrere, ut antiquissimum jus patrum, saluum & illibatam custodirent & ad posterum transmittentes, ex communi deliberatione Bruxellis habita 24. Novembris 1709. Recursum ad Principem ultro instituerunt, postulantes ut Officio Fiscalis Brabantie mandaretur d'agir & de rendre les devoirs convenables pour faire reparer cette nouvelle atteinte donnée aux Droits & Privileges cy-dessus mentionnés, soit par voie d'Arrêt sur les lites appartenantes auxdits Chapitres de Liège en ce Pais de Brabant, ainsi que cela a encore été pratiqué dans des cas pareils cy-dessus, soit par telle autre voie que Sa Majesté jugeraport bon de lui ordonner. Habetur Supplicia sub lit. B.

§. VI.

Ostenditur oppressos Clericos jam olim purioribus Ecclesiæ saculis reversisse ad Principes, non solum tanquam ad supremos protectores, sed etiam tanquam ad ipsos Ecclesiæ & Legum custodes & vindices.

EXEMPLA innumera eaque præclara suppeditat Historia Ecclesiastica; et quibus elucet Pontifices ipsos, Episcopos, Presbyteros, Monachos constanter ad protectionem Regiam recursum instituisse adversus vim, & iudicium Ecclesiasticorum & terna iudicia. Tantum aberat ut hoc pacto immunitatem & jurisdictionem Ecclesiasticam lædi existerent: novarum & impetantis Pontificis (ut loquitur S. Leo Magnus, tuendæ auctoritatis Pontificis & Ecclesiasticæ studiosissimi) maxime ad Ecclesiæ præsidium (Principibus) esse collatum, ut nullus inferas comprimant; qua bene sunt statuta defendant, utrumque pæcem h. e. qua sunt turbata, restituant; depellant perveriores iuris alieni, &c. in Epist. 125. alias 75. ad Cogovinum Augustinum.

Urque a Viro maximo & vere Apostolico initium ducamus, qui sub initium sæculi quartæ floruit; cum primum Ecclesiæ libertatem nasceretur, a magno, inquam, Athanasio: sanctissimus hic Alexandrinus Episcopus a iudicibus lapsus, inimici & accusati ab eis & inauditus per invidias a Synodo Tyria condemnatur, & Episcopali dignitate destituitur.

Ab hac aperta Canonum Legumque violantia per Iudices Ecclesiasticos illata Constantium Augustinum provocat, & subscidium Imperatorie tuitionis implorat; qui & causæ eius cognitionem suscepit, eo quod Athanasius de vi contra jus omne & fas illata conquereretur; ordinavitque Episcopos omnibus qui Synodum Tyri absolverant, ut indilate ad Prætorium suum sese conferrent.

Huius rei fidem facit Rescriptum Constantini apud Athanasium Apol. 2. Magna libertate, inquit, nihil aliud petebatur (Athanasius) quam ut vos hic vocati iudicem, quo vobis præfuerint, quo per vim pæcia esset, conque; possit. Quod cum non aquum & temporibus meis tantam evadit, semper vobis denuntiandum volui, ut quæstus Synodum Tyri elapsis, per omni tergiversatione ad Prætorium nostræ Clementiæ conveniretis, ut ipsa quantum severitates integritatis sit in vestris sententiis coram vris declaraturi.

De hoc facto S. Athanasii scribens Petrus de Marca Archiepiscopus Patiensis ait: Ex Athanasii. Libellus & Rescripto Constantini. aperte constat Athanasium ex simas, in his angustiis liberum esse officio subscidium tantum Imperatori implorare, & Principis vires esse, ut præfuerit non vix illa contra præscriptum Legum & Canonum illata sit. Lib. 4. c. 11. de Concordia Sacerdotii & Imperii. Idem hoc loco advertit nominatissimus ille Baluzius Tutelensis.

Initio sæculi quinti, exurgente heresi Nestoriana, quæ B. V. Mariam Dei Matrem esse negabat, varii religiosissimi Presbyteri, qui contra repullulans hoc pravum dogma invehebantur, facultate concionandi privati fuit, plurimique Monachi milere a Nestorio Episcopo Constantinopolitano divexati.

Adversus huiusmodi oppressiones Basilii Diaconi & Archimandrita, Thalassius Lector & Monachus alique recurrerunt ad Imperatores Theodosium & Valentinianum; eisque quædam has cum graviter exposuissent, sic urgentissime supplicat:

Vestri, inquit, Majestas efficit ut facia & Cæsarica Synodus primo quoque tempore hac coeat; quo hac præsentem Christus sanctissimam Ecclesiam uniat... illud etiam obnixè precamur ac petimus... ne quidquam deinceps in quam illi (Nestorio) licet, nisi primum Orthodoxæ Fidei veritas enucleetur... Rogamus proinde ut magnificentissimi Præ-

(a) His vocibus ac titulis, per Deo amabiles Episcopos, nati sunt Constantinus, Theodosius, alique Imperatores Christiani, nati contentione, quæ inter Clericos nascebatur, moderatores & arbitros frausiles fuerunt.

scilicet nocte Romae providentia transierant si qui aduersus
Orthodoxos iniquum, & sub pretextu quod se defendunt, ut
ajunt, non paucis insultant; donec ea omnia quae ad fidem per-
tinent, componantur. . . . Haec Suppl. extat apud Labb. Tom. III.
fol. 425.

Eodem saeculo cum Flavianus Constantinopolitanus Episcopus
in suo Synodo Eusebium ejusque haereticum condemnasset; Dio-
scorus Patriarcha Alexandrinus Eusebii patrocinium suscepit,
impetravitque a Theodosio Augusto ut convocaretur Synodus
Ephefina secunda. Discessit autem & Chrysalis Eunuchi malis

artibus & potentia haec Synodus in Letrocinum delit.
Ut autem S. Leo Magnus omnia in hac Synodo per tumultum
& tempestatem iudicata fuisse cognovit; ipse Pontifex maxi-
mus ad Theodosium Augustum recurrit, cumque obtestatur, ut
Synodum aliam generalem ac legitimam intra Italiam congre-
gari jubeat, datis ad ipsum litteris in haec verba: „Ecce ego,
Christianissime & Venerabilis Imperator, cum conciliatori-
bus meis . . . obsecramus . . . ut omnia in eo statu esse

jubeatis, in quo fuerunt ante omne iudicium, donec maior ex
toto orbe Sacerdotum numerus congregetur. „ Hinc paulo infra
prosequitur: Omnes partium nostrarum Ecclesiae, omnes Man-
fuetudini Vestrae cum gentilibus & Iudaeis supplicant Sa-
cerdotes, ut quis & nostri fideles reclamant, & eidem
Libellum appellationis Flaviani Episcopi dedit, genera-
lem Synodum iubeatis intra Italiam celebrari, quae omnes
offensiones ita aut repellat aut mitiget, ne aliquid ultra sit,
vel in Fide dubium, vel in charitate divisum. . . . Epist. 40.
alias 25.

Generalem Synodum, quam sanctus Leo instantissime postula-
bat, Chalcedonem congregavit Marcianus, defuncto Theodosio.
In hac Synodo videtur esse Monachos, Presbyteros, Episcopos,
recurrentes ad Imperatorem Marcianum, protectionem & iustitiam
adversus Iudicium Ecclesiasticorum violentiam urgentissime
implorentes.

Actio 2. ita supplicat Eusebius Episcopus Dorylaeus Reli-
giosis & Pissini Imperatoribus Valentiniano & Marcia-
no: „ Intentione & proposito est Clementiae Vestrae, universis
quidem sibi subditis providere, & manum porrigere omnibus
in iusto oppressis, praecipue tamen sanctis Sacerdotibus: in hoc
divinitus praesentes, a qua Vobis imperare & dominari sub
sole hoc derogari est. Ego, quoniam multa & dira & con-
tra omnia consuetudinem istos qui in Christo est, & nos sumus
maius prepsit, a Reverendissimo Discepolo Episcopo Alexandrino
magno civitate, ad vos Vestram pietatem, supplicantes iusti-
tiam promittimus. „ Apud Labbeum Tom. II. col. 50.
Sacrosanctum Tyrionem Ecclesiae ex praefici & innumerabili-
bus temporibus a sanctis Canonibus certa definita erant iura,
tam in Ecclesiastica administratione, tum in ordinatibus. Epi-
scopi iura Eusebius Reverendissimus Episcopus Tyrionum ci-
vitate 2. violare conatus fuerat & in te transferre, etiam di-
rectus Reverendissimus Photio Episcopo Tyrionum committit.
Actus hanc oppressionem & novitatem recurrit Rev. Cardini-
sus Photius ad praedictos Imperatores. „ Obsecro, inquit,
provolutus vestris pedibus, ut faciat Coeleste vestrum ius-
terium, ut omnia qua primus a sacra regula constituta sunt
praeclara sanctissima Ecclesia inter invicem si quid vero con-
tra antiquitatem in novitatem (Eusebii) vel quivis alius, qui
cum eo faciat, aggressus sit, id irritum sit & vanum, nec ul-
lum in hac habet. „ Act. 4. col. 54.

Reverendissimus Basilianus Episcopus Tyrionum violentior &
tumultuarius ab ipsis Sacerdotio iungentibus & Sede Metropoli
deiectus, alio intralo, iisdem Gloriosissimis Imperatoribus sup-
plicationem exhibet, quam ita exorditur: Omnis salus violentiam
patientiam, post Deum vestra tranquillitas est, praecipue
sacrosanctum Christi. „ Quapropter . . . Episcopo Vestrae Pie-
tati, & provolvo divinis vestris fuitque vestigia, quate-
nus sancte dignetur Vestra Coelestis Potestas. . . . ut cogno-
scio fiat. . . . hoc insuper sancte Vestram Divinitatem exor-
to, ut nulli licet vexationem aliquam mihi inferre, donec ad
finem perveniam ea qua iuxta me & adversarios meos aguntur. „
Act. 11. col. 65.

Reverendissimus Eunomus & omnis Clerus Nicomedienfis
Metropolis sanctae Dei Ecclesiae Catholicae, eosdem Imperato-
res perperuos Augustos expostulant: „ Deus Vobis, inquit,
Regnum & omnium rerum Imperium (ut omnes gubernare-
tis) ad salutem orbis terrarum & pacem sanctam Ecclesiam
vram, iuste donavit. Quapropter ante omnia & per omnia,
Pissini Christi Amantissimi Principes, pro Orthodoxae &
saluberrimae Fidei dogmatibus cogitatis, tam haereticorum
frenitibus exstinguendis, quam pia dogmata ad lucem dedu-
centes. Unde prosternimus nos Majestatis vestrae vestigia, ut
jubeatis arceri iniustitiam qua aduersus nos a Reverendissimo
Episcopo Nicano Anastasio est praesumpta, quatenus valeamus
congrua Christianis pace fruente sine intermissione Mystera
divina perficere. . . . Solus enim hic per cupiditatem oppri-
mere nos & conturbare cepit. „ Act. 13. col. 708. (a).

Haec exempla sufficiant (innumera enim habet Historia Eccle-
siastica) ut appareat ipsam Ecclesiam ipsos priores Eccle-
siasticos in facto offendisse, Clericis sui esse recurrendi ad
Principes adversus Iudicium Ecclesiasticum violentia iudicia,
ipsaque urgentissimis verbis Principes interpellasse acinvitasse,
ut se promptos erga deos ostenderent protectores & vindices.

(a) Qui circa exempla qua allata sunt, plura voluerit, adire poterit
D. Van-Elden Tom. III. Dissert. In Concilio Chalcedonensi, cap. 4. ad
consequenter & ad hunc Concilium.

S. VII.

Superiores & Iudices Ecclesiastici non raro sua potestate
graviter abutuntur.

CUM in hoc Tractatu agatur de violentia quam Superiores
& Iudices Ecclesiastici in suis iurisdictionibus exercitio com-
mittunt, opere pretium erit pluribus aliis monumentis demon-
strare, non raro contingere, ut illi sua potestate & auctori-
tate enormiter abutantur: neque verum esse, sicut quidam super-
stitiosa vel credulitate praecoccupati existimare videntur, quae-
cumque Superiorum facta approbanda, neque adversus superio-
res unquam inferiores esse audiendos; quasi eo ipso mortales ab
omni vitio eximerentur, quae in sublimitate collocantur, cum
vel tunc maxime dominandi libidini exponantur. Unde & ab
hoc vitio vel ipsi Eugenio Pontifex tantopere S. Bernardus me-
morat. Et celeberrimus Cajetanus S. R. E. Cardinalis non dubitat,
asserere: Poteest persona Papa tyrannice gubernare, & tanto facili-
us, quanto potentior est. 1. 2. Qu. 39. art. 1. ad 2.

Prima Synodus Oecumenica anno 325. cum iam pax Ecclesiae
data esset sub Constantino Magno, Nicea congregata, aper-
tissime supponit quosdam inordinata Episcoporum passione im-
merito de Ecclesia ejus seu excommunicari. Mandat etiam
Canon 5. singulis annis in unaquaque Provincia bis Synodos fieri,
ut communiter omnibus simul Episcopis Provinciae co-
gregatis, conventus examinaretur, vel reprobaretur, aut si pa-
ssim iniquitate (aut legit videtur aliqua indignitate) vel contem-
tione, vel aliqua ejusmodi Episcopi acerbitate, (aut juxta lectio-
nem Dionysii alio quolibet Episcopo, utia) congregatione pulsus fuit
sua (juxta fidem excommunicatus).

Haec Historia Ecclesiastica infinita commemorat exempla
etiam sanctissimorum Virorum, qui odio aut invidia Superio-
rum & Iudicum suorum Ecclesiasticorum inique & violentier
coactis aliisque penis Ecclesiasticis fuerunt afflicti, oppressi, &
de congregatione Ecclesiae pulsati: immo factus Augustinus qui pri-
mis & prioribus fecerat Ecclesiam vixit, jam tunc alit: de quibus
plura fuisse exempla, quam credi possit. Lib. de vera Religione,
cap. 6.

Atque haec bonorum Virorum oppressio, quae a Canonum
neglectu, ac violato juris ordine promanat, facile causa fuit,
quod saeculo sexto Imperator Iulianus, ut hanc Iudicium Ec-
clesiasticum licentiam cohiberet, tamquam gloriosus Ecclesiae
Protector, iactantia publica edixit in verbis: Omnibus Episcopis
& Presbyteris interdictum segregare aliquem a sacra Commu-
nitione, antequam causa monstraretur propter quam sancta Regula hoc
fieri jubeat. Hac etiam comminatio pena: Quae ergo illi
quem (pariter hoc) a sancta Communione segregare praesumpserit,
modis omnibus & conditionibus, sub quo constitutus est, separatur a
Communionem quanto tempore ille perversus, ut quod iniuste fecit
ipse sustineat. Novell. 123. cap. 11.

Quantum autem Ecclesia haec Iulianum Novellam fecerit, ex-
celsis notum est, & ostensum fuit in Tractatu nostro de Consi-
litis, cap. 2. §. 6.

De hac Episcoporum praesumptione ita loquitur saeculo septi-
mo Synodus Hippelensis sub S. Ildoro:

Sexta ad hoc compertimus, Fragrantum Cordubensis Ecclesiae
Presbyterum in ipso olim a Pontifice suo deprehensum, & innoce-
ntem exilio condemnatum. Quem rursus ordo suo restituentes,
id donec adversus praesumptionem nostram decrevimus, ut iuxta
priscorum Patrum Synodalem Sententiam nullus nostrum
line Concilii examine quolibet Presbyterum vel Diaconum
accipere audeat. Nam multi sunt qui inaccessibiles potestates ty-
rannice, non auctoritate Canonica amittunt. Et sius amittunt
praeiudicium submittunt, ita quod iam odio, invidiae permitti-
bunt, & ad levem opinionem avarum condemnant, & coram
crimen non approbant. Qui Canon relatus in Concilio Canoni-
cum extat. Capit. 15. §. 7. Can. 1.

Incredibile dictu, quantum procedente tempore abusus Iurisdictionis Ecclesiasticae creverit. Maxime ubi Romana Curia
(amplificans potestatis illudissima) incepit in diem magis ma-
gisque Episcoporum praesumere, causas quaslibet ad se eve-
care, & Conservatores, ut vocant, in Provinciis constituere.
Incrementum maximum adiecit, quod Episcopi contentiam
iurisdictionem Officialium committerent, de quo jam saeculo
XII. ante conquirebatur Petrus Blesensis Episc. 25. Officiali
Episcopi Carutensis amico suo intimo inscripta, quam propterea
obtestatur ut cito hoc Ministerium damnatissima vacillatione
omitteret.

Quot & quanta haec mala promanant in utroque Statum,
quaque tristes esset rerum facies sub initium saeculi XVI. fa-
cile intelligitur & gravissimae causae, quae Sacri Romani Im-
perii Principes ac Proceres in Comitibus Norembergensibus anno
1523. ad instantiam Hadriani VI. Pontificis vere maximi, &
de reformatione serio cogitantis, tradiderunt Francisco Chere-
gato ejus Ailegato.

Horum gravaminum act. 10. ita habet: „ Cum Roma quispian-
etiam laicus, interposito iuramento aliter, se non sperare
iustitiam apud Iudicem competentem in Germania obtinere, ac statu a
posse, proinde ad tale iuramentum admittitur, ac statim a
contra partem advocatam detrahatur. Si vero praestitit a Iudice or-
dinario ex Germania Romano, nec Iudice interpellato, nec for-
declinatio, nec ulla admittitur probatio, etiamsi plane docer-
posset.

posse antea illum pepasse. Quo res si alius iudice ageretur, nec principis resistere; omnes tandem causa ad Romanum Curiam tribunal devenerunt. Ordinarium universi sua privarentur iurisdictione. Quod non solum contra omni iurisdictionem, sed etiam intolerabile foret.

Art. 31. Item et alius iudicium Papalium, per quos eoque ordinarius attenuatur iurisdictione genus, quos Consecratoris res vulgo vocant... si (coram eis) vocati in ius ire recuserint, ii contra res in eas excommunicationis licet nulla fuerint, cuius rei innumerata adduci possent exempla.

Art. 34. Item Romae ceterisque in locis per Archiepiscopos ac Episcopos, ac certe eorum Ecclesiasticos Iudices, nullis Christianorum ob causas prenas, ob pecunia denique ac turpi qualis amorem excommunicantur.

Art. 35. Archiepiscopus et ceteros quoque Officiales, ut plurimum sunt indoliti inhabiles, insuper & curibilibus moribus nihil peni habentes, nihil aventes quam pecuniam.

Art. 38. Insuper & alias ob plures causas illicitas, a Iudicibus Ecclesiasticis contra personas laicas emittuntur citationes ac monitoria, quamquam tales Iudices publica etiam tenentur famam, indubitanter perfectum habeant veritas ita in ius ad ditionis sua terminis minime pertinere, illosque ad ordinem sua remittentes fore, quod ipsum quoque Laicorum subiectis non ferendis non ferenda onerosumque est.

Art. 68. Accidit etiam nonnumquam, quod viri & mulieres coram Officiali, seu Ecclesiastico Tribunali, ut delictorum ac seclerum fontes, singulis numeris deferantur, ac non prius per Sententiam innocentes declarentur, quam ubi se iurejurando purgaverint, qua purgatione facta, in pristinum estimacionis statum relictuntur. Et quamvis tam sine re denuntiatis incommoda, damna, impense cam ob rem perpessus, merito refundi deberent; nihilominus tamen innocentes ipsi in dictis refectionibus idem, Officiali Ecclesiasticorum Iudici, duos aureos cum auri quarta parte, pro absolutiori litteris nequaquam necessariis, numerare coguntur.

Art. 70. Item licet complures ius cause ita promiscue iurisdictionis, ut secundum iura communia, apud Ecclesiasticos acque Civiles Iudices agitari & puniri possint; tamen event, ut cum Civiles Iudices, concessam sibi hac in re provinciam & iurisdictionem administrare atque exercere velint, quod idipsum ne faciant per Iudices Ecclesiasticos sub excommunicationis poena sit interdictum prohibetur. Quod

magistrata, eiusque iurisdictione quousque etiam causas existunt, sique afferuntur dicunt, id quod Cesare Majestati, ceterisque Imperii Romani membris grave est & intolerabile.

Gravamina & abusus intolerabiles, quos tum a Curia Romana, tum a Consecratoribus, tum a Iudicibus ordinariis passim per Germaniam, etiam & Belgium nostrum fuit damno expertum est.

Et quidem de oneribus ac oppressionibus, quibus Belgæ per Curiam Romanam supra modum fuisse afflicti, concurantur. Sententiam Principis Maximilianus & Philippus in binis Edictis, altero de 17. Septembris anni 1541. altero de 20. Maji 1547. atque inter alia, hac commemorant:

Que par autres provisions de la dite Cour de Rome, que l'on nomme Monitoires Penaux, plusieurs, sans effort ouz, ont été contraints, à enlir desparir de leurs benefices & eglisez ils avoyent bon droict, ou en avoyent joy longuetant.

Que les autres faisoient en vertu de Rescripts, par eulx obtenus en la dite Cour de Rome aultres & cités en premiere instance par nos ditz Pays, sans aucuns pourveus en iceulx benefices, par Nous ou aultres Collateurs & iceulx, aussi au prejudice des Ordinaires; pour lesquelles choses ont été fournis, & empories grandes & excessives sommes de deniers hors de nos ditz Pays: au tres grand appovissement d'iceulx, & de nos subiects.

Que depuis aucuns s'avanchoyent de plus en plus (en contrevainant directement à nos deslenses) obtenir semblables Bulles & Rescripts, & certains Monitoires penaux de la dite Cour & aultres contenant grandes peines & censures à l'encontre de nos subiects, les aultres non ouz en leurs deslenses, & aultres adjournent hors de nos ditz Pays en premiere instance: contre les droitz, haulteur & prerogatives franchises & libertes de nous & de nos ditz Pays; & a la grande fouldie de nos ditz subiects. Extant part. 1. Edict. Fland. lib. 1. rub. 8.

Ut autem huiusmodi abusus, oppressionibus, & vexationibus indebitis occurreretur, severe inhibuit fuit tum Ecclesiasticis tum Secularibus quousque conditionis & status, ne ullas Bullas, Processus, Sententias aliaque Provisiones Apostolicas seu Romanas exequantur, aut exequi patiantur, idque sub pena exilii, aliaque severioribus ad exemplum aliorum, nisi prius examinata, Regionis Placito rite fuerint muniatæ.

Quod ad Consecratos attinet, hi sua facultate adeo abutuntur iudici, & Ordinariorum iurisdictionem tantum imminebant, ut Archidux Belgii Principens, de communis subditorum bono sollicitus, cupiens eos gravi & intolerabili illo onere liberare, omnes omnino Consecratos in perpetuum abrogavit anno 1500. Edictum extat part. 1. Edict. Fland. lib. 1. rub. 8. & part. 1. Edict. Brabantia lib. 1. tit. 1. cap. 13. adeo ut nullæ amplius hic in Belgio Consecratoris superflua, unica pro Universitate Lovanienfis excepta, quæ per speciale Edictum eorum sub conditionibus fuit continuata. Habetur part. 3. Edict. Brabantia lib. 3. tit. 5. cap. 8.

Quam etiam ipsi Ordinaris Iudices Ecclesiastici sua abuterentur iurisdictione, elucescunt & variis Edictis, quæ optimi Belgii Principes pro recto ejus usu, ut oppressionibus & indebitis vexationibus metam ponerent, eiderunt, quæ hic commemoramus.

re nimis longum foret. Quantum enim iurisdictionis Ecclesiasticæ abusus excrevit, vel ex eo solum evincitur, quod Status Brabantie inter quos Ecclesiasticus, primum locum tenet, se ut Patres Patrie obtridit crediderit efflagitare anno 1517. a Philippo Bono solemnem Litteras; quibus sancte optimus ille Princeps pollicetur tam suo quam Successorum nomine art. 3. se vindicturum quousque subditos Brabantia, ab omni iniusto & indebito iurisdictionis Ecclesiasticæ exercitio; seque in contravenientes severe animadversurum. Cupis etiam articuli observacionem, Principes nostri, in sua inauguratione, solemniter iurejurando promittunt; ut latius supra cap. 1. §. 2. observatum est.

Atque hæc sufficiant, ut cunctis plus satis sit manifestum, quam multiplicitè, quamque intolerabiliter Superiores & Iudices Ecclesiastici sua abusi possint iurisdictionem ac potestatem, adeo ut hunc §. merito concludam verbis sæpe memorati Francisci Salgado: Cum Iudices (Ecclesiastici) sit intolerabilis violentia & oppressiones sua Majoritatis & Jurisdictionis occasione committant; iustissime multo fortius poterit Rex illis resistere, & oppressis naturalem defensionem præstare, cuius proprium officium est. Præf. 4. part. 1. cap. 1. n. 192. de Probst. Reg.

CAPUT II.

De Recursu Clericorum ad Principem per tollenda violentia, quam in sua possessione patiuntur a Iudicibus Ecclesiasticis per Censuras via facti inflicta.

§. I.

Quis sit finis seu scopus Recursus Clericorum ad Principem?

SCOPUS hujus Recursus jam a 200. annis exposuit celeberrimus Covarruvias, Episcopus Segovienfis, in hac parte minus suspectus, upote qui Concilio Tridentino summa cum laude interfuit. In hac Regia & Castellana Republica, inquit, illud observantissimum est & diu obtinuit a tempore, quod memoriam hominum excedit; posse ab his, qui a Iudicibus Ecclesiasticis vi & Censuris opprimuntur, Regios Auditores & Consiliarios, qui apud Regia suprema Prætoria litigantibus jura reddunt, omnino adiri ut vim auferant, & committant Iudices Ecclesiasticos ab ea inferenda cessare. Præf. 99. cap. 35. num. 3. Idem observat Josephus Sete J. U. D. agens de hoc Recursu in Tractatu de Inhibitionibus, cap. 4. §. 3. num. 69. & post ipsum celeberrimus Franciscus Salgado de Regia iurisdictione vi oppressorum, Præf. 5. num. 194. & 195. Rex autem Regius Senatus (dicant) non se intramittit in his oppressionibus, ... ut causam definiat quæ ad se forsan non pertinet, sed ... ut vim repellat, propulset, & oppressum sublevet & Ecclesiasticam quodammodo reducat ad viam iustitiae & tramites legum.

Præterea recte advertunt quod, hæc secularis potestas, cautio & provilio contra violentiam & oppressionem Iudicum Ecclesiasticorum non iurisdictionem impedit Ecclesiasticam, non ulteret ... sed pro quiete subditorum, pro tranquillo statu Provincie, pro equitate retinenda, pro iniuriis & oppressionibus reprimendis interponitur.

Itaque scopus huius Recursus is unicuique est, ut Princeps sua autoritate violentiam, quam subditi sui infirmiores & nominatim Clerici a Iudicibus Ecclesiasticis patiuntur, comprimat; atque adversus hos infirmiores protectionem suam impertiat; ut illi tranquilla & quieti consistat Reipublica; & Ecclesiastica disciplina conservetur illæ.

§. II.

Frequenter & instanter hodie species huius Recursus est imploratio Interdicti retinende possessionis, seu, Unde vi, cui successit remedium quod hodie vocatur Manutenentia.

Nunc adeo notum est quam quod in dies Pastores, Canonicos, Presbyteri, alique Clerici ad Tribunalia Regia recurrant, ut protegantur ac manuteneantur in pacifica possessione suorum Beneficiorum, iurium ac functionum illud annexorum, dum in eadem per Iudices Ecclesiasticos violentia committitur, aliove modo turbantur via facti.

Necne hæc species Recursus jam recens adinventæ est, verum hic in Belgio est antiquissima. Etenim inter præcipua remedia quibus Iudices Regii ab omni memoria usi fuerunt ad tuenda subditorum jura adversus Censuras Iudicum Ecclesiasticorum, jam a duobus fere seculis Senatus ac Magistratus Belgici commemorantur Provisiones Regis adversus viam facti, provisiones in cas de voie de fait; ut constat ex notis, quas circa annum 1565. miserunt ad Margaretam Parmensem Belgii Gubernatricem super publicatione Concilii Tridentini; quæ nec permilla decretaque fuit, nisi hoc remedio salvo & intacto remanente.

Provisio autem Regia quæ hic imploratur, hodie nota est sub nomine Iudicii Possessorii, quod & Manutenentia appellatur.

Porro hæc species Iudicii Possessorii succellit Interdicto. Uti possidetis seu Unde vi; id quod jam pridem a nominatim illo Flandriæ Pragmatico Iudico Damhaudero observatum est, in Præf. rev. civilium, cap. 41.

Interdicto, inquit, Uti possidetis, hodie succellit Iudicium Possessorium, quod Manutenentia appellatur; quæ possessionem pacificam in possessione sua conservat. Deinde subiungit: Est igitur Manutenentia quadam provisio, immo variis quoddam Principes vel

vel Confili sui depositum, quo aliquem pacificum possessorem, merentem tamen ex ea re aut exstiteri, in eadem sua quiete possessione tenet, servat & quasi sua manu tenendo, sua auctoritate tutatur.

Ex quo infer n. 2. Unde & aptum ei, licet verum, vocabulum est indicium, quod possessor in possessione sua per Principem manuteneatur & in ea manere jubetur, cum interdictione omnium qui ad hanc quietam possessionem contradicere velint, & in donec per Justitiam alius potius ius habens instigatur, & manutentus iterum ejiciatur.

Deinde num. 4. ostendit iudicio huic possessorio nequaquam obviare quod iudici seculari non liceat se rebus spiritualibus immiscere, quia, inquit, in ista causa immiscet se rebus spiritualibus, nec spirituales res tractat, nec exerceat, sed tantum, quod est necesse, seculare dum litet, contentiones & turbationes a sua Republica subducit arceat & prohibet. Unde dicunt Franci, quod Index secularis optimo iure possit decernere ex hac hanc provisionem & per eam cognoscere de materia Beneficiali: quia licet Beneficium & Beneficii iusticiis sit more spiritualis & ad spirituales pertinetur possessionem, tamen tranquillitati Republicae obsequia facit.

Cum itaque, iuxta Dominandum Rex ejusque senatus per mandatum suum protegat subditos adversus violentiam, ut quietam conservet Rempublicam, eoque, quasi sua manu tenendo sua auctoritate teneatur in pacifica eorum possessione: certe existimavit hanc provisionem esse protectionis Regia speciem non infirmam.

Hinc etiam Doctores omnes de Protectione Regia tractantes, atque Regibus Senatibus cognitionem de violentia etiam inter Ecclesiasticos afferentes, huic protectioni adscribunt tanquam illius speciem iudicium possessorii, unde & Salgado de protectione Regia, Pralud. §. num. 175. tenet consuetudinem cognoscendi de violentia inter Ecclesiasticos in ordine ad eandem regia auctoritate tollendam, esse approbatam in Bulla Martini V. re lata per Guidonem Papae Decret. 1. idque quamvis haec Bulla solum loquatur de consuetudine immemorabili, qua Rex Galliarum de possessione cognoscebat, nullatenus enim dubitabat, quin haec cognitio de possessione eadem esset cum illa, qua Reges cognoscunt de violentia in ordine ad protectionem suam subditis largiendam.

Ex quo manifeste sequitur quod sicut subditorum protectio non ex privilegio aliquo Principibus competit, sed ipsi propria est, ac eorum Regali officio maxime & essentialiter inheret: adeo ut nec abdicare nec ab ipsis avelli possit, ut supra Cap. 1. ostensum est, ita pariter & manutendi potestas, iure Regali, non positivo ad ipsos pertineat, nec a iuribus Majestatis divelli aut abjici quocunque modo possit.

§. III.

In hoc iudicio Manutentia ante omnia requiritur pacifica possessio.

QUANDOQUIDEM scopus seu finis Manutentiae, sive iudicii possessorii, is patiens & unicus fore sit, impedire ne Clericus sine facti, id est per violentiam turbetur, & pacifica sui Beneficii possessione, evidens est hanc speciem Recursus ad Principem seu Magistratum iustitiae non posse, nisi impetrans protectionem Regiam probet prius pacificam suam possessionem; quandoquidem unice praetendat protegi in sua pacifica possessione, e qua via facti seu per violentiam deturbatur.

Itaque ante omnia hanc speciem Recursus institutus tenetur docere de pacifica Beneficii sui possessione, ut a Principe quatenus contra violentiam & turbationem facti in pacifica hac possessione manutentur, & contra vim seu violentiam protegi.

§. IV.

Quid hodie requiratur, ut quis adipiscatur possessionem Beneficii?

NOTUM est quod juxta modernam disciplinam Beneficia Ecclesiastica pene redacta sunt ad normam Feudorum, sive eorum institutionem & collationem, sive possessionem spectemus, uti notavit Petrus Gonsalvus in Tractatu de Jure Feudorum parte 2. c. 9. n. 2. Ubi enim inquit quod investitura civilis Vestitum quidem, max. Dominum f. citat, tribuatque ei possessioni ingredienda facultatem; sed cum possessor in non constituitur, privatur in corpore rem apprehendere; tum subicit: In quo significat illa (investitura civilis) institutio seu investitura, qua fit de Beneficiis Ecclesiasticis. Quippe per hanc Clericus quidem ius in Beneficiis acquirit, sed nondum possessionem, donec in eam separato actu fuerit aditus, Cap. Per tuas 2. de Donationibus.

Recte sane hic relictis Gonsalvus institutionem in Beneficiis Ecclesiasticis non esse abnormem quoad effectum, investituram Vassalli, quam civilem dicimus: certum enim est, quod quemadmodum Vassalus per hanc civilem investituram constituitur Dominus Feudi; ita quoque Clericus per investituram, qua hodie dicitur Institutio Canonica (sive qua Beneficium haberi non potest Cap. 1. de Reg. iur. in VI.) acquirit ius in Beneficio sive vnum rituum Beneficii, qui quodammodo respondet dominio Feudi, quod per totam investituram civilem acquirit Vassallus.

Praeterea quemadmodum haec investitura civilis, licet Vassallum non constituit possessorem, necessario tamen praemitti debet, eaque per ipsam a Domino directo accipi, ut quent corporalem Feudi possessionem ingredi seu apprehendere; ita pariter, quamquam Clericus per investituram quae Institutio

Canonica dicitur, non adipiscitur corporalem Beneficii possessionem; eam tamen non potest apprehendere seu adipisci, nisi etiam prius per Institutionem Canonica titulum Beneficii acceperit.

§. V.

Per Institutionem Canonica Clericus adipiscitur plenum & perpetuum ius in Beneficio, non sicut ac Vassallus constituitur plenus Dominus Feudi per investituram Civilem.

QUEMADMODUM Vassallus nullum ius reale seu Feudale acquirit, priusquam per Dominum directum fuerit investitus, ut minus per investituram quam vocant civilem; tamen ex contractu aut pacto ius aliquod personale ad consequendum Feudum acquiritur, ut passim notant qui de Feudis scripserunt; ita nec Clericus tamen per praesentationem Patroni aut nominationem ius aliquod quod ad rem dicitur, sive personale, habere censetur, nullum tamen ius in eo seu titulum Beneficii adipiscitur ante adeptam institutionem autorizabilem sive Canonica; de qua loquitur Pontifex in dicto Cap. 1. de Reg. iur. in VI.

Haec porro institutio aequiparari potest investiturae Feudali, quae civilis vocatur, & per quam Vassallus iurum ius Feudi adipiscitur (a).

Per hanc enim institutionem Clericus verum titulum Beneficii adipiscitur; unde & haec institutio dici solet institutio autorizabilis sive tituli collativa, ac ipse Clericus per eam proprie illi Ecclesiae tanquam eius minister adscribitur, ut in ea functione sui Beneficii obseat.

Quinimo per hanc institutionem tituli collativam Clericus constituitur verus beneficiarius, omniaque iura ipsi Beneficio seu titulo annexa assequitur.

Hinc ulterius concludunt Canonistae Clericum sic institutum, posse Beneficium tanquam sibi proprium cum alio Beneficio permutare, illudque juxta modernam usum in Curia Romana in favorem aliorum resignare.

§. VI.

Per Institutionem Canonica Clericus adeptus Beneficium Parochiale, vel etiam Canonica, habetur ut verus Parochus, vel Canonicus.

INSTITUTIONEM autorizabilem, quae juxta modernam disciplinam praecedere debet institutionem quam vocant corporalem, constituere ipsum Clericum verum beneficiarium, sive per eam ipsi conferri titulum Beneficii, indubiatum est, atque post alios plures notat Prosper Fagnanus ad Cap. Cum Ecclesia si de causa possit & proprium.

Hinc & dici solet institutio tituli collativa, eoque haec sine qua Beneficium obtineri non possit pronuntiatur in cap. 1. de reg. iur. in VI. atque coincidit cum ipsa collatione Beneficii.

Uterius hinc consequens est, omnia iura annexa ipsi titulo Beneficii simul per hanc institutionem in ipsum Clericum institutum transire, una cum titulo.

Certum quippe est, quod Clericus adeptus Beneficium per institutionem Canonica tituli collativam, proprie constituitur beneficiarius, sive Beneficium obtineat, & titulus quippe in iure reputatur pro ipso Beneficio; quare idem significant institutio tituli collativa, & institutio Beneficii collativa.

Unde & hodie nihil frequentius quam passim haberi & reputari Episcopos post receptam confirmationem Pontificiam, Parochos & Curatos, Canonicos, &c. post acceptam institutionem Canonica, tamen nondum missi fuerint in possessionem.

§. VII.

Beneficiarius, notanter Parochus, per institutionem autorizabilem seu Canonica consequuntur ius exercendi functiones Beneficii ante ius iure proprio & ordinario.

PERCEPENT §. notatum est per institutionem Canonica seu autorizabilem & tituli collativam, Clericum sic institutum consequi verum titulum Beneficii, omniaque iura titulo annexa.

Hinc evidentem consequitur, quod Clericus ita institutus & titulum Beneficii adeptus vigore quodcumque tituli adipiscatur ius exercendi functiones, quas hic titulus, seu Beneficium quod datur propter Officium, requirit.

Hinc ulterius unanimi consensu concludunt Canonistae, Clericum has functiones titulo annexas exercere iure proprio seu iure tituli.

Immo dicere non dubitant, quod e. g. Parochus nisi proprio nomine & vigore tituli sui curam animarum exerceat, verus Parochus non fit. Hinc inter requisita ad Ecclesiam Parochialem, sive Beneficium Parochiale, numerant Canonistae, ut possessor ejusdem exerceat curam animarum nomine suo, & non alieno; uti videre est apud Hieronymum Gonzalez ad Reg. de Cancell. §. 6. num. 40. & ibi citatos.

Unde provisio de Parochiali Beneficio etiam reputatur pro Pralato, eoque perpetuus ac proprius ille Sacerdos qui habet iurisdictionem.

(a) Haec comparatio in mentem revocare possit quid Beneficii nomine antiquitus intelligeretur. Res Ecclesiae Cinqvit. D. Gilberti res. §. tract. de Benef. p. 55. 2. in feuda concedebatur tam laico quam Clerico; eaque seu de feudo & alia Beneficii nomine designabantur.

ordinariam intra Parochias suas limites, & a quo solo licite Sacramenta suscipiant Parochiani.

§. VIII.

Beneficiis, præsertim Parochi, per Institutionem Canonice Beneficium seu titulum affectis, consequuntur jus perpetuum ad functiones exerceudas titulo annexas.

CLERICOS per qualemvis Beneficium certæ adscribi Ecclesie, atque ita vocari ad ministerium illi Beneficio annexum, planissimum est: omne enim Beneficium datur propter officium.

Cum autem Clericus utpote supra candelabrum constitutus ut luceat, præ cæteris teneatur adimplere hoc Apostoli monitum, 1. Cor. cap. 7. v. 20. *Unusquisque, in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat*: hinc constantissima fuit Ecclesiarum disciplina, ut, dum quis e Clero ad certam Ecclesiam fuisset vocatus, eique adscriptus, in ea permaneat ubi suis fungatur muneribus: quam antiquam disciplinam novissima Synodus Oecumenica inherendo vestigiis sancti Canonis Concilii Chalcedonensis innovavit, sess. 23. c. 16. de Ref.

Atque dum erecta fuerint Beneficia, eorumque tituli Episcoporum auctoritate instituti, eorumque ministerium auctoritate fuerint habitum: hoc nempe sensu, ut qui vigore Beneficii in titulum erecti certæ Ecclesie tamquam eius minister adscribitur, in ea permaneat, & vita durante in ministerio perseveret.

Cumque inter Beneficia emineant Curata, signanter Parochiales, quibus certi circumscriptique populi animarum cura alicui e Clero committitur, quem regat & pascat: mirum quam Ecclesie fuerit sollicita, ut hæc præcæteria perpetua essent; atque Ecclesiæ Parochiales, non mercenarii, non amovibiles, sed propriis sed perpetui Pastores assignarentur eidemque incumbendis.

Hinc dum labentibus sæculis, enormis quadam consuetudo contra Canonicas Sanctiones invaluerat, ut perirent in Ecclesiis episcopatus Vicarii temporales, ut deplorat anno 1225. Synodus Moguntina Can. 12. statim & hæc & plures alii synodales sese tanto malo efficaciter opposuerunt.

Sic anno 1233. Synodus Biterrensis Can. 11. præcipit Parochiales Ecclesias tenentibus, ut suis Diocesani Episcopi, Rescriptis suis perpetuos Vicarios, . . . ad eandem Ecclesiam repræsentent, & Can. 22. ubi & distictè præcipit, ut quilibet Parochialis Beneficii proprium habeat & perpetuum sacerdotem.

Hinc normam dederat Synodus Lateranensis sub Innocentio III. quæ statuit, ut si Ecclesia Parochialis fuerit annexa majori dignitati, hancque obtineas nequeat personalem eidem deferre, *sive in eadem idoneum & perpetuum habeat Vicarium Canonice institutionem*. Extat Cap. 30. h. de Prob. & dignit.

Cumque nihilominus in variis Ecclesiis passim Vicarii amovibiles collocarentur, Concilium Tridentinum, sess. 7. C. 7. de Ref. cupiens huic malo proficere, mandat Ordinariis locorum sollicitè providere, ut in Beneficiis Curatis, quæ aliis Ecclesiis vel Monasteriis quibuscunque perpetuo unita sunt & annexa, per idoneos Vicarios etiam perpetuos, ibidem deputandos, animarum cura laudabiliter exerceatur.

Et sess. 26. C. 13. de Ref. volens populum in curas propriasque Parochias distinguere, una statuit ut Episcopi antequam suum perpetuum peculiaremque Parochiam assignarent.

Cujus Ecumenici Concilii Decreta, & nominatim quidem ea quæ de bonorum Pastorum constitutione vel assignatione agunt, Philippus II. Regio suo Placito confirmavit, ac eorum executionem innoxius gravissime: ut constat ex litteris datis ad Belgicos Senatus, quæ extant tom. 2. lib. 1. rub. 2. Edictorum Flandriæ.

Itaque juxta Canonicas Sanctiones Regia auctoritate firmatas Parochiales Beneficia debent præ cæteris esse perpetua, ut scilicet Parochus, suæ præficiendus Ecclesie, verum habeat titulum sua natura & institutione perpetuum. Et quæ hæc concors Canonilarum sententia.

Unde ut Vicarius perpetuus ad mentem Tridentini dicto Cap. 7. deputatur, prius auctoritate Episcopali erigi debet Vicaria perpetua, ut jam pridem resolvit Sacra Congregatio velle Fagnano ad Cap. Ad audientiam h. de Ref. c. 2. 100.

Ex qua citati præsertim Parochiales perpetuitate per se sunt naturaliter & necessario juxta ad functiones Pastorales exercendas, titulo annexas, in Parcho æque esse perpetuas & stabiles, quam fit ipse titulus, ut e supra deductis jam inde patet.

Etenim dum Canonica Sanctiones singulis Parochiis de perpetuo Parcho providebunt veluerunt; certe non eis de perpetuo stipite, de cane mutuo, Pastore otioso & dormiente prospicere animus fuit; sed de cane latente, sed de Pastore vigilante & gregem pascente.

Id aperteffime expressit Synodus Tridentina dicto cap. 13. Ubi enim præcepit unicuique Parochi suum perpetuum peculiaremque Parochiam assignari, mox addit, ut eam cognoscere valeat; & in quo solo licite Sacramenta suscipiant Parochiani.

Et citato cap. 7. ubi agitur de Vicario perpetuo deputando Beneficia Curatis aliis Ecclesiis unitis, ait, ut animarum cura laudabiliter exerceatur; quibus autem hæc cura commissa esset, tenentur præcepto Divino, ut eadem Synodus declarat, sess. 23. C. 1. de Ref. ubi fund. agnoscere: per his Sacrificium offerre, Verbiq. Divini prædicatione, Sacramentorum administratione, & bonorum omnium eorum exemplo pascere. . . & in cætera magna pastoralia incumbere.

Synodus itaque Tridentina volens juxta præscripta Canonum

unicuique Parochiæ per Episcopos assignari perpetuum peculiaremque Parochiam, manifeste ut indubitanter habuit, quod Parochus ille perpetuus eadem perpetuitate sui quamvis et Parochiæ Præpositus, posset commissio sibi gregi hæc munia pastoralia impendere; ad quod etiam, vi curæ animarum sibi impositæ, tenetur præcepto divino.

Pulchre etenim Parochiis per perpetuos Parochos fuisset provisum, siquidem non a titulo Parochiali, sed a functione Parochiali & titulo promanante essent per Episcopos ad nutum amovibiles.

Certe si ipse titulus vi cuius fungor munere Pastoralis, est indubitata perpetuus; etiam & ipsum jus fungendi hoc munere, quod profluit ex hoc titulo eique naturaliter inheret, æque censendum est perpetuum ac ipse titulus.

Ex quo recte deducunt Canonistas quod omnia quæ Parochiis aliisque Beneficiatis competunt jure ordinario sive jure sui tituli & Beneficii, æque censentur perpetua æque ipse titulus: neque magis his iuribus Parochum aliumve Beneficiatum sine iuris ordine ad beneplacitum Superioris posse vel in totum vel in partem privari, aut ab eorum exercitio via facti suspendi, quam ipso titulo seu Beneficio ipsari.

Exempli gratia, quia hodie Archidiaconatus iudicatur esse dignitas in titulum Canonica institutione confertur soliti, deducunt Canonistæ, Archidiaconum functiones sui muneris exercere jure proprio sive jure sui tituli; neque his magis, quam ipsa dignitate pro nuntio Episcopi, ordine iuris neglecto, exui posse, uti post plures citatos tenet celebris Fagnanus ad Cap. Ad hæc h. de Officio Archid. ibidem n. 31. referens opinionem Innocentii dicentis, Archidiaconos & similes ideo dici Vicarios Episcopos, quia exercent ea quæ etiam ad Episcopum pertinent; sed tamen non esse tantum Vicarios, sed certa dignitate potiri: adeo ut propterea removeri non possint ad libitum Episcopi, nec ipse pro suo velle illorum officia exerceat.

Dein citatis pluribus antiquis Canonistis Innocentio consentientibus, ex eo quod Archidiaconus sive Vicarius non ab Episcopo assumptus, sed datus a Jure, infert, & sic non est amovibilis, sed habet Vicarium perpetuum annexum ex privilegio Canonis quod in totum vel in partem a quoque Pontificum capelli vel mutari non potest. num. 32.

Hinc manifestum est Canonistas deducere inamovibilitatem Archidiaconi tam quoad Officium quam munia & jura eidem competentia, ex eo quod Archidiaconatus ex privilegio vel consuetudine sit dignitas annexæ Vicariæ perpetuæ; atque ita Archidiaconus munera Officii exerceat jure ordinario seu jure sua dignitatis & Vicariæ perpetuæ.

Si hæc de Archidiaconis, tanto potiori jure eadem statuuntur de Parochiis seu Curatis, qui, ut cum pio lio Cancellario Gerfonio loquar, sunt in Ecclesia minores Presbiteri & Hierarchæ ex primaria institutione Christi, quibus concessum ex statu his prædicandi, ius Confessiones audientiæ, ius Sacramenta Ecclesiastica, . . . ministrandi, &c.

Quique, utpote habentes jurisdictionem ordinariam, de jure communi operarios sibi assumunt necessarios, curam animarum eidem concedunt: approbati ab Episcopis pro concionibus & Confessionibus consensum præbent, ut hac facultate in suis Parochiis utantur, &c.

Hinc quid enim vulgaris quam distinctio inter Presbyteros sive Regulares sive Sæculares, qui ex simplicia approbatione & Episcopalis delegatione prædicant, Confessiones excipiunt, &c. & Presbyteros qui ea auctoritate possunt vigore suorum titulum quibus annexa est animarum cura; unde & Curatorum nomen sortuntur.

Quis nescit priores, ut perpetuum titulum, cui jus hæc munia obeundi est annexum, possidentes, posse ea facultate, uti mere precaria, ab Episcopis, si ita coram Deo iudicaverint, privati: non ita posteriores, qui sui illud potestate propria ratione tituli vel Beneficii quod obtinent, exercent; atque ea ratione hæc Episcopi speciali approbatione non indigent, ut distinctissime etiam distinguit Synodus Tridentina sess. 23. cap. 15. de Reform.

Quam distinctionem utpote in jure fundatissimam imple etiam infertur est celeberrimus Clerus Gallicanus, dum Regi Christianissimo auctor fuit Edicti quod anno 1693. evulgavit, & Parlamenti calculo probatum est. Cum enim art. 11. declaratum esset, quod datam licentiam Presbyteris sæcularibus & Regularibus ad excipiendas Confessiones vel ad ausum vel sine temporis limitatione possint Episcopi, etiam ante ephium terminum, revocare ex causis quæ ad eorum notitiam post concessam facultatem pervenerint, quasque non teneantur exprimere, statim sequenti articulo declarat sub articuli præcedentibus non comprehendendi Curatos sive Sæculares sive Regulares, qui concionari & Sacramentum Penitentiae in suis Parochiis administrare possunt.

Constat itaque Beneficiatis, præsertim Parochos, per institutionem Canonice Beneficium seu titulum semel affectus una confecti plenam & perpetuum jus ad exercendas functiones omnes eidem titulo, signanter Parochiali, annexas.

§. IX.

Beneficiorum perpetuitas facit, ut his sine iudicio competentis sententia, servato juris ordine lato, legitimi eorumdem Possessores privari nequeant.

Non solum Parochialia & Curata Beneficia, verum etiam simplicia quæcumque, ut veri Beneficii naturam habeant, debere esse perpetua, unanimis Canonistarum est doctrina.

Hinc natura Beneficiorum exigit, ut non conserventur ad con-

etiam tempus, sed perpetuo, seu ad vitam ejus est conferitur, uti post alios loquitur Hier. Gonzalez ad Reg. 8. Cancell. Gloss. 5.

Unde & Beneficium Ecclesiasticum communicari definitur: „

„ Ius perpetuum Officii alicujus spiritualis certa in Ecclesia obtinendi, ad idem fructibus, sive redditibus huius Officii assignatis: „

„ tis: „ (a)
Cum itaque Beneficiatus vi institutionis tituli, ut perpetuum Minister adscribitur certæ Ecclesiæ, ut in ea ad vitam suis fungatur Officiis spiritualibus, ut & Superiori S. etiam observatum fuit: hinc indubitatum est, quod, nec ea removeri possit invitatus, nisi iudicis Sententia decesserit ob legitimam & Canonice causam suo gradu & ministerio excidisse.

Sic e. g. secundo X. decernit Concilium Nemausense Præfide Urbano II. Can. 9. Sacerdotes quando regendi præficiuntur Ecclesiæ, de manu Episcopi curam animarum suscipiant, non in tota vita, sed deo deserviant, nisi Canonico degraudentur officio.

Ut ergo quis, inquit Officialis Antuerpiensis Zypæus, Beneficium præcipue, & Delictum requiritur, cui illa a Jure pæna sit irapposita, C. Inventum 16. q. 2. c. 2. Et ibi Glossa de appellat. Monach. in 6. illudque manifestum: C. Nos in quemquam 6. q. 1. nec iudici creditur id sine adfessione: C. Si annuus. C. Placuit 6. q. 2. denique ut ordo Juris servetur. . . nec epim sub fidei Magistratus feci quidpiam contra Jus perperam mittitur. Etque hinc communis Jurisperitorum & Pragmaticorum sententia.

Certe neminem Beneficio Ecclesiastico aut alia re quapiam posse privari a Iudice Juris ordine prætermissio, evincit titulus XIII. de Requisitionibus spoliationum, cum hujusmodi Iudex pro spoliatione habeatur: etque in hac re celebre Responsum Alexandri III. Cantuariensis Archiepiscopo. Extat ibidem cap. 7.

Sic autem sonat: „ Conquerente nobis Renaldo Clerico, ac cepimus, quod ipsum Ecclesiam de Westor sine iudicio spoliarat. „ Ibi, Quia vero iam non decet honestatem tuam Clericos tui jurisdictionis sine manifesta causa & rationabili suis Beneficiis spoliaris quibus tunc paternam provisionem consilium: mandamus, quatenus, si est ita, prædicto Clerico præfata Ecclesiam cum redditibus inde perceptis restituas, & in pace eam possidere permittas. „ Restitutione autem facta, si quid adversus eum super præscripta Ecclesia proponere volueris, eorum litem cum super præscripta Ecclesia proponere volueris, eorum rem responsalem tuam cum eodem R. ordine iudicariis potes- „ tis experiri.

Immo licet crimine aut delictum per Beneficium communicum esset tam grave, quod penam privationis induceret ipse iure, notissimum tamen est eum non posse e possessione Beneficii amoveri invitum, nisi prius iudici iudicialiter probeatur, crimen hoc ab eo fuisse commissum: & dein sententiam commissi criminis declarationis subsecutur.

Et quia Vicarii ad regimen Ecclesiarum Parochialium unitarum deputati de iure debent esse perpetui, ideo nec hi nisi per Iudicem a suis Vicariis five titulis amoveri possunt; uti patet Cap. 3. de Officio Vicarii, ubi respondet Pontifex Vicarium institutum non posse ab Ecclesia removeri, vel assignari ipsi per se manui; nisi aliquid commiserit, propter quod per Iudicem in Vicaria sit vel Beneficio condemnandus. (b)

Ex quo post Glossographum statuunt Canonices, etiam Vicarios perpetuos non possunt removeri, nec privari, nisi ex legitima causa, ac per Iudicem competentem: sicut aliis citatis docet Paganus ad dictum cap. 5. num. 28.

Quomodo ius ad functiones spirituales, præcipue Parochiales, æque sit perpetuum ac titulus beneficiæ, ex quo hoc ius maneat, ut superiori §. demonstratum est, ita non magis quis his functionibus quam ipso titulo, sine iudicis competentis legitima Sententia privari ullatenus potest: quemadmodum id tum ex eodem §. tum e textu huius liquidissime patet.

Et profecto, quid aliud est dicere quod quis Beneficio Ecclesiastico privari non possit, quam quod privari non possit iure officii alicujus spiritualis certa in Ecclesia obtinendi? Quid enim est Beneficium Ecclesiasticum, nisi ius perpetuum officii alicujus spiritualis certa in Ecclesia obtinendi? Et quid est Curatum? Nempe quod adiunctam animarum curam habet.

Nec immerito decreverunt Ecclesiæ Canones in depositione, privatione aut suspensione Clericorum, præcipue autem Parochorum, ordine iudiciali, auctoritate Canonica, & non ex arbitrio.

(a) Cum Beneficia ex natura sua sint perpetua, in eo differunt ab Officiis in titulum non erectis, quæ sunt tantum commissiones ad datum committentis revocabiles. Igitur quia precepto possidentur, auctoritate regenda ordine iudiciali. E contra beneficiarii, cum Beneficia suo nomine veluti ius proprium possident, his privari non possunt, nisi culpa sua debite probata, hanc privationem meruerint, & per iudicem canonice datam de iure fuerint. Nonnulli tamen ius Parochi regulare, qui predicta perpetuitate non gaudent in casibus, in quibus permittitur Superioribus eorum Generalibus illos revocare, ubi ad hoc consensus Episcopi, in ejus Diocesi eorum Beneficia versantur. Hæc Parochorum revocatio fit vel in salutem reverentiam, vel in commodum Congregationum, in quibus expulsi in Constitucionibus aut Decretis illarum Congregationum, capitularibus quoque in Literis Patentibus, quibus in his casibus eximantur Regularia Parochi a Regiis Ordinationibus, quæ executioni mandant Canones, quibus statuitur ut Curati sint perpetui & inamovibiles.

Quæ ad hæc exceptio pertinet quantum ad unum Gallie, habetur in edit. nova Commutationum Cleri Gallie. tom. 3. p. 790. ad pag. 830. Ibi leguntur Literæ Patentes concessæ Superiori Generali Canonicorum Congregationis Galliarum, & Literæ Patentes datæ Abbati Regulari.

(b) Et loci agitur non de Vicario simplici qui ad datum revocari potest, sed de Vicario perpetuo, qui etiam valde dicitur Parochus. Dicitur tamen Vicarius propter Parochum primitivum, ejus vice agere censetur.

bitrio Episcoporum, possessio tyrannica, procedi: nam ut iam pridem deploraverit Concilium Hispalense II. Can. 6. „ Multi sunt qui indiscussis potestate tyrannica, non auctoritate canonica damnant: & sicut nonnullos gratie favore sublimant: „ ita quodam odio, invidiæque permoti humiliant, & ad loquuntur opinionem suam condempnant, quorum crimine non apparet bene.

Utrique huic præsumptioni occurrat, statuit Concilium juxta illius temporis disciplinam, ut iuxta præscriptum Patrum sententiam nullus nostrum sine Concilii examine decesserit quolibet Presbyterum vel Diaconum audens. Apud Gratianum C. 15. q. 1. c. 1.

S. X.

Quæ ratione Parochi curam animarum dicantur ab Episcopo accipere?

Præmissis Ecclesiæ secus servatum est, ut singulis Episcopis portio quedam orbis, quam Diocesim vocamus, divisa sit, quam regeret, & cui quæ saluti sunt, fideliter ministraret, juxta illud S. Cypriani de Episcopis loquentis: singulis Presbyteris portio regis fuit adscripta, quam reges unusquisque gubernat. Lib. de unit. Eccl.

Postmodum aucta Fidelium multitudo, cum unus Episcopus non sufficeret regenda portio regis sibi concessa, ceperunt singulorum Episcoporum portio five Diocesis dividi in minores partes: singulique præfati ceperunt diffundere, ut tanquam minores Prælati eas regerent, cum quidam tamen ad Episcopum, totius Diocesis caput, & superiorem Partem subordinarent.

Porro fuit nullus seipsum in Episcopum potest eligere aut Ecclesiæ ministerio applicare, seu sibi honorem sumere, sed tamquam Aaron a Deo vocari debet; similiter nec inferiores Presbyteri propria auctoritate curam Parochiarum suscipere, aut is sese unquam ingregeret potuerunt, sed ab aliis vocari & applicari debebant.

Uti vero circa formam vocationis & applicationis Episcoporum (quæ per electionem & confirmationem fieri consuevit) varia fuit pro variatæ temporum & Ecclesiarum disciplina, ita & circa vocationem & applicationem inferiorum Presbyterorum five Parochorum.

Hoc unum firmum manet & constans, ut nec Episcopus nec Presbyter curam animarum applicaretur ipse ejus qui in Hierarchia Ecclesiastica superioriorem obtinet locum, auctoritate.

Sic olim Episcopi sine sui Metropolitani, & hodie sine Romani Pontificis approbatione seu confirmatione, curam animarum non applicaverunt. Presbyteri vero non obstante mutatione suarumque, quæ circa electionem, aut præsentationem vel collationem intervenisse possit, absque auctoritate funguntur, Parochias regendas suscipere aut eorum spirituali & Pastoralis regimini ingrederi sine nunquam potuerunt.

At vero Episcopi, ubi auctoritate vel Metropolita, vel juxta modernam disciplinam, per confirmationem Romani Pontificis regimini & curæ alicujus Ecclesiæ five Diocesis applicati fuerint & adscripti, vi hujus applicationis sine alia nova commissione ius & auctoritatem regendi in spiritualibus populis illius Ecclesiæ assueverunt: atque hoc sensu dicitur jurisdictionis & potestatis Episcoporum esse regni divini, five immediate a Christo. Quia hæc non homines in Episcopos eligunt & Ecclesiæ applicaverunt, ubi tamen sunt electi & Ecclesiæ canonice applicati, iure divino & ex Christi institutione habent potestatem regendi populum sibi commissum.

Simile & in Parochiis contingit. Hi enim non solum atque Episcopi, hominum ministerio eliguntur, & suis applicantur Ecclesiis: aut ubi semel electi & auctoritate Episcoporum certæ Ecclesiæ tanquam perpetui peculiarii Parochi sunt adscripti, immediate vi solius applicationis, five (ut hodie loquimur) designationis tituli Parochialis, consequuntur ius & auctoritatem populo sibi credito omnia ad animarum salutem necessaria ministrandi. Atque hoc sensu etiam Curatorum potestas immediate a Deo & ex Christi institutione esse censetur.

Quemadmodum enim Episcopi Apostolorum successores sunt, ita & Pastores Discipulorum inaccessores reputantur; status Curatorum, inquit pius Gerfonius Cancellarius Parisiensis, succedat statui 72. Discipulorum Christi quoad Legem novam, & huiusmodi est in antiqua Lex per Levitas; ac prout status Curatorum est de institutione Christi & Apostolorum Tract. de Statibus Eccl. confid. 1.

Hinc & confid. 22. locutus Facultatem Theologicam Parisiensem ait: Domini Curati sunt in Ecclesia minores Prælati & Hierarchæ ex primaria institutione Christi, quibus competit ex statu ius prædicandi, ius confessionis audienti, &c.

Itaque Curati dicuntur curam animarum, alique ad eam spectantia ab Episcopo accipere; quia simul per Episcopum, prævio ejus examine & approbatione, Ecclesiæ Parochialis eis assignatur, & eorumdem auctoritate tanquam proprii Presbyteri eidem intulituri sunt & incutenduri: ut iuxta modernam disciplinam Episcopi, auctoritati Romani Pontificis confirmantis, Ecclesiæ five Diocesim regendam accipiant, & eidem adscribantur.

Verum dum iam canonice Ecclesiam regendam Presbyter ab Episcopo suscipit, & obtemperat eodem cura animarum, tanquam proprius Pastor intulituri est; tum cum (non solum ab Episcopo Diocesim suam) iure proprio & tanquam illius Ecclesiæ minor Prælati possidet, & in spiritualibus administrat.

Hinc & Presbyteri Parochiales Ecclesiis præfati sunt primæ

dem dicti fuerit Presbyteri Cardinales. Sic legitur in Capitulis Synodibus a Waltero Episcopo Aurelianensi anno 898. promulgatis capite 2. Ut per Archidiaconos octo, intellectus & doctrina Cardinalium Presbyterorum investigetur. Ad quæ verba ita notat Ludovicus Cellotius et Societate Theologus n. 5. Cardinales Presbyteri sunt adhibiti & inordinati Ecclesiæ in quibus non videtur quidem ut omnibus prædicant; sed ite tenent ut ab illis non moveantur. Et quia eorum omnium præcipua pars dicitur, præcipui & primarii eorum Ecclesiarum Presbyteri sunt, quos Parochi seu Curatores dicimus.

Et similiter in cap. 2. de officio Archiepiscopi in iungitur Archiepiscopo ut providat vocat Sacerdotum Cardinalium, quos antiquis Glossographis vocat Sacerdotes principales: & in nota marginali ex Antonio Augustino dicitur, Sacerdotes Cardinales hæc loca, non Urbis tantum Roma, sed aliorum etiam Civitatum primos interpretantur, quibus tituli, id est, Parochia committuntur.

Conformiter ad hæc docent Canonice, quando dicitur sunt Parochia, & in quilibet Parochia ad hoc proprius Rector, tunc Episcopus non est Rector totius Diocesis, sed solius Ecclesiæ Cathedralis, & Prælati super omnia sua Diocesis Rectores. Ita post Harumynum Gonzalez ad Regul. 2. Cancell. Glossi. 6. num. 83. loquitur Augustinus Berghs de officio Parochi, art. 2. cap. 1. num. 22.

Nequaquam ergo Prælati & Parochi reputandi sunt Vicarii Episcoporum, quali eorum potestas sit vicaria per delegata, pro Episcoporum arbitrio revocabilis; sed tanquam inferiores Prælati seu Pastores una cum Episcopo *pro proprio*, populi curam gerentes, cura quam tamen ad Episcopos Hierarchica subordinatione. (a)

Licet enim Parochi tanquam proprii Presbyteri regentes communi gregem merito inter ordinarios Prælatos & Hierarchas numerentur; tamen, & illud citur, Episcopos, qui in Apollodoro locum successerunt, ad Hierarchicum ordinem præcipui pertinet, & postea a Spiritu Sancto regere Ecclesiam Dei. Synodus Trid. sess. 23. de Ordine, cap. 4.

Quare & Episcopi, ut præcipuum & superiorem locum in ordine Hierarchico tenentes, prævalent superioritate & auctoritate in Parochos tanquam inferiores Hierarchas, etiam eo titulo possunt in eorum thores inquirere, Ecclesias Parochiales visitare, ac perferre nam cura animarum laudabiliter exerceatur, defectumque, si qui irreperit, corrigere & supplere: attendentes semper ad hoc Principis Apollodoro ad Episcopos monitum: *Pascite qui in vobis est gregem Dei* non ut dominentur in Clero, sed forma gregis facti ex animo, x. Epist. Petr. cap. 2. v. 3. & 5.

Verum nequaquam titulo huius superioritatis & auctoritatis præstent Episcopi pro sua voluntate arbitrio Parochis adimere eum interdicere in totum vel in partem curam animarum, cum eam non ad nutum & arbitrium ipsorum exercent, sed nomine proprio & iure suo: quare nec ipsi laicis obstruere possunt operarios, qui in eorum Parochiis suas functiones Pastoraliter exercent; ut & neperime hic Luvani resolutum & in Consilio Placidia iudicatum est. Utrumque Instrumentum hic annexum sub c.

Nul enim Prælati aut Superiores vel iudici fas est quemquam Beneficium in suo Beneficio, aut ejus exercitio, ad libitum impedire, vel eundem juris invadere. (b)

Sed si Episcopi quempiam existiment minus recte animarum curam gerere, adeo ut a Pastoralibus munitis secundum Canones suspendendus sit aut privandus: tum, sua auctoritate & superioritate legitime utentes, Pastorem hunc, non pro arbitrio *quod dominantes in Clero* moveant aut deponant, sed iuxta Ecclesiæ Canones, primo monitionibus & suavioribus modis cum eo agant ut ministri Christi, Superiores & Patres: quæ si non præstent, tum tandem ut iudices, sed non nisi coacti, & servato juris ordine.

Episcopi ipsi, licet præcipuum in ordine Hierarchico locum obtinentes, etiam Diocesim suam regunt cum quadam ad Episcopum Romanum & suos respectivo Metropolitis Hierarchica subordinatione: sed cum ideo se *vicarios amovibiles* credent, qui ad nutum & arbitrium functiones Episcopales exercent? An jura sua Episcopalia ab eis propterea invadiant? An licet existimabatur se ad libitum Romani Pontificis posse deponi, excommunicari, interdici vel suspendi alicuius? Nequaquam profecto.

Non enim arbitrio Romani Pontificis aut suorum respectivo Metropolitarum subiacent, sed *Canonibus*, sed *Licibus*, atque ex eis debent iudicari & tractari.

Bodem jure & ipsi tenentur uti erga suos Parochos, qui una cum ipsis sollicitudinem gregis Domini percipiunt, & in Sacrosancta missa, secundum Ordinem & Dignitatem locum possident; ut loquitur Riculfus Suffension Episcopus in Constitutione sua cap. 1. Extat Tom. IX. Concil. General. col. 416.

Ex his facile intelligitur quæ ratione Parochi dicantur curam animarum accipere ab Episcopis: quodque in exercitio ejusdem

nullatenus dependeat a nutu & voluntate Episcoporum, sed eam exercent nomine proprio, non alieno; adeo ut ea in nulla parte possint privari, nisi servato in omnibus Juris ordine, eam penam commercii probatum fuerit & Sententia definitiva declaratum.

§. XI.

De Institutione Corporali, seu Missionem in possessionem.

VIGENTE pristina Ecclesiæ disciplina, quæ titulos Beneficiorum seu ipsa Beneficia ab ordinatione sive collatione Ordinum non sequebatur, sed Clericos per ipsam ordinationem certis Ecclesiis obligabat, ut in illis tanquam earum Ministri functiones susceptorum Ordinum obirent, incognita erat *Institutione auctoritabilis* seu *ipsa collatio* separata ab ipsa Ordinatione, de qua in præcedentibus, uti & ea quæ hodie vocatur *corporalis*, seu *missio in possessionem*.

At postquam circa seculum XI. erecta fuerit Beneficia, eaque a collatione Ordinum separatim conferri cœperunt; una invaluit *Institutio auctoritabilis* sive *tituli collatio*, & quæ hodie dicitur *Missio in possessionem*, quæ quodammodo respondet *solemni investitura*, per quam ipse Vassallus mittitur in possessionem ipsius feudi.

Quemadmodum autem in præcedentibus notatum est *Institutionem auctoritabilem* pene per omnia coincidere, quod effectum cum investitura feudali quæ solet vocari *Civilis*, & per quam Vassallus constituitur dominus & proprietarius feudi; ita quoque *Institutio corporalis* seu *missio in possessionem* respondet *investitura feudali* per quam ipse Vassallus inducitur in possessionem realem & personalem ipsius feudi.

§. XII.

Quid pro hac institutionem seu missionem in possessionem consequatur Beneficiarius, puta Parochus?

IN præcedentibus observavimus Vassallum per investituram uti *in vocat civilis* constituit dominum seu proprietarium ipsius feudi; atque ad hunc exemplum athena modernam disciplinam Clericum per *Institutionem auctoritabilem* hunc investituræ respondentem, constituit quasi dominum & proprietarium Beneficii, sive adipisci verum titulum Beneficii cum omnibus jurebus ei annexis.

Ceterum uti & supra observatum est, Vassallus per eam investituram non constituitur in possessione, sive non intrat in possessionem feudi; similiter & Clericus per hanc institutionem non intrat in possessionem, sed in eam per novam institutionem, sive investituram induci debet.

Porro quemadmodum Vassallus per *inductionem in possessionem* nullum novum jus in re feudali acquirit, seu duntaxat ei datur quasi auctoritas eo jure libere utendi; ita quoque Clericus jam *institutus*, sive canonicè de Beneficio provisto, per *immersionem in possessionem* nullum novum jus accedit, sed duntaxat introductur in possessionem, ad eum effectum ut queat personam alterius & ea quæ illi annexa sunt exercere. Quod vel eo appareat in Clerico potiori jure, quam in Vassallo requiri, ac Clericus propria auctoritate exercitium harum functionum assumendo, videatur, non vocatus ut Aaron, honorem Sacerdotii sumere.

Quandoquidem Beneficiarius per *immersionem in possessionem*, adiutur Vassalli, consequatur liberum exercitium Beneficii per *Canoniam institutionem* acquisiti, hocque exercitium unice consistit in actuali & libero exercitio seu usu functionum spiritualium, quæ Beneficio sunt annexæ, quæque constituent officium, propter quod Beneficium datur; evidens est, quod paritè Beneficii possessio consistat in pacifico & libero usu officii, sive functionum, quas ipsam officium necessario exigit.

Ec sane immersionem in possessionem Beneficii unice dirigi ad functiones spirituales seu Ecclesiasticas Beneficio annexas, libere obeundas, evidenter probat forma qua, spectata moderna disciplina, Beneficii in possessionem mittuntur.

Missionem hanc in possessionem iuxta modernam disciplinam per omnia pene coincidere cum *solemni investitura* feudali, jam ante notavimus.

Quod etiam pridem pulchre notavit *par. 2. cap. 6. prelatatus* P. Gudelinus dicto tractatu: ibi enim assignavit *num. 1.* rationem cur hæc investitura fiat porredione hæc vel alterius signi corporali; nempe, quia maxima & præcipua pars feudum in honoribus & imperiis & similibus jurebus consistit; quæ cum incorporalia sint, non nisi signo aliquo corporeo tradi, capique possunt: monuitque n. 2. quod, ut varia sunt feudorum *vestimentorumque genera*, ita sunt varia quæ in singulorum investituris adhibentur: quæ quidem, inquit, significant jus & potestatem quæ una conferunt, feudum annexa est.

Tum, his laiciis expostis & singulorum feudorum symbolis explicatis, tandem p. 12. advertit observandum *investituram non esse actum juris feudalis proprium*, sed ejus in plerisque nullum esse, veluti in translationibus rerum consensum apud Sabinos, &c.

Ostenditque *num. sequenti*, quod in *sacris inaugurationibus* similis per symbola investitura locum obtineat, hæque institutioni Clericorum in Beneficiis correspondeat. De institutione (ait) quæ fit in Archidiaconum, Præpositum, aliosque Beneficiarios Ecclesiasticos, per symbolum *annuli*, libri, aut aliorum cuiusvis rei dabitandum non est: cum hujusmodi institutioni expressè in libris Juris hoc nomen *investitura* tribuitur; Cap. Cum

(a) Ea constant ex Theologice Facultatis Parisiensis doctrina: quippe ann. 1690. cum Joannes de Guello Minorita in Theol. quadam propugnasset Curatos non esse de Clerici institutione, ab eadem Facultate compulsus est ut hanc opinionem his revocaret verbis: *Dia nunc utramque voluntatem veritates quæ sequuntur: Domini Curati sunt in Ecclesia minores Prælati & Hierarchæ, quibus competit ex statu sui prædicandi, jus confessionis audienti, &c. Eadem privilegia ann. 1690. recitavit Joan. Sarazin Dominicianus, auctoritate Facultatis Parisiensis compulsus.*

(b) Quid in Gallis peragatur, ostendit Declaratio, quæ ann. 1689. dedit Ludovicus XIV. Galliarum Rex Christianissimus.

elim 22. *de Sententia & re indicato*, Cap. Ex ore 2. *de*
his qui sunt a maiori parte Capituli.

Hanc formam immisionis, prout hodie usitata est, latius
 profectus quod in *Jure Eccles.* part. 2. *se. 3. tit. 9. alias 26.*
cap. 2. atque num. 21. notavi, quod immissio in possessionem
 requirit, ut cum ipsa pronuntiatione formae quaedam externa
 symbola realiter adhibeantur, per quae appareat quod provi-
 sione possessionem accipiat; unaque observari haec symbola exter-
 na pro conditione Beneficiorum & locorum consuetudine, va-
 ria esse, prout ibidem ex Petro Rebuffo aliique plura adhibe-
 ri solita annotavi.

Ex his autem manifestum est omnia haec externa symbola,
 in institutione corporali Clericorum ac signanter Parochorum
 adhiberi solita, significare jus & obligationem obendi ea,
 quae officio propter quod Beneficium datur, sunt annexa; ut
 proinde evidens sit hanc immisionem in possessionem unice respi-
 cere munia & functiones per Clericum, puta Parochum, vi
 sui Beneficii Parochialis obundas.

Itaque quemadmodum Vasallus per solemnem Investituram,
 quae sit adhibitis symbolis externis, immittitur in possessionem
 omnium iurium feudo annexorum, ita quoque Beneficiatus censetur
 per eam accipere possessionem pacificam Beneficii, &
 omnium Beneficio annexorum, sive liberum exercitium eorum,
 quod officium propter quod datur Beneficium, requirit.

Ex hacenus dictis concludendum est, Beneficiatus per in-
 stitutionem Canonica sive autorizabilem, accipere verum &
 perpetuum titulum sui Beneficii, necnon ea omnia quae eidem
 annexa sunt.

Deinde ea omnia vi hujus Institutionis ipsis jure ordinario
 sive jure suorum titularum competere.

Præterea quod vi institutionis corporalis sive immisionis in
 possessionem, consequantur possessionem omnium eorum iurium
 quae ipsi titulo annexa sunt.

Hinc ulterius concludendum est, quod Beneficiatus, puta Pa-
 rochi, post acceptam possessionem Beneficii in jure obendi has
 functiones, sive explendi officium propter quod datur Benefi-
 cium, non magis impediri & turbari queant, quam in suis ti-
 tulus vel Beneficiis Parochialibus; sive quod non minus jure
 perpetuo ac proprio competat ipsis Beneficiatis vis dictas fun-
 ctiones obendi, quam jus retinendi & possidendi ipsum titulum
 seu Beneficium.

His sufficienter demonstratum creditur in quo consistat paci-
 fica possessio Beneficii, quae primum fundamentum subministrat
 pro obtinenda protectione Regia, quae hodie vocatur *Mantue-
 nentia*.

Porro ideo operosius quam necesse erat exposui naturam pos-
 sessionis pacificae Beneficiorum Ecclesiasticorum, eo quod præci-
 pe agamus de illa facti via, qua Beneficiatus per illegitimas cen-
 suras suis functionibus interdicuntur, aut ab eisdem suspenduntur.

Ut ita clarius intelligatur, Beneficiatus hujusmodi censuras
 in pacifica possessione suorum Beneficiorum realiter facti
 turbari; cum haec possessio proprie consistat in actuali exerci-
 tio earundem functionum spiritualium: ut e superius expositis
 jam vel talia vident.

Atque adeo eos aequè adversus facti viam ac adversus
 quamcumque aliam, plane posse Regiam *Mantue-
 nentiam* & protectionem implorare.

Eoque sub Regia *Mantue-
 nentia* seu protectione, adversus ejus-
 modi viam facti concessa, libere posse pergere ac continuare
 in possessione seu usu & exercitio earundem functionum spiri-
 tualium, in qua istiusmodi violentis censuris fuerant turbati; de
 quo articulo latius in decursu.

Id autem singulariter præstat circa Beneficia Parochialia &
 Curata, eo quod advertebant Parochi, etiam minores *Hierarchi*,
 hodieque tam leviter, et rationes animarum noventes, vel etiam
 professionaliter suspendi a functionibus suis Pastoralibus, quo in-
 digne rediguntur ad ordinem simplicium Clericorum qui has
 functiones tantum jure mere precario exercent; qua agendi ra-
 tione ipsa *Hierarchia Ecclesiastica* non parum perturbatur; qua
 semel concessa, omnia saldeque vertere a beneplacito Superio-
 rum Ecclesiasticorum jam omnino dependebat.

Cæterum exponendo superius modum, quo possessio Benefi-
 ciorum Ecclesiasticorum acquiritur, nequaquam mecum fuit ita cum
 definire seu artare, ac si non alio modo seu forma possessio
 acquiri queat: scitur enim, cum modus iste tantum disciplinam
 concernat, cum, pro locorum & temporum varietate, ac con-
 suetudine varium esse posse.

§. XIII.

De Officiis Ecclesiasticis, & eorum pacifica possessione.

NOTUM est Officia, quæ natura sua certum & determinatum
 tempus durationis non habent, passim reputari perpetua,
 præsertim moribus nostris: eo nempe sensu quod eorumdem
 possessoribus, vita durante, his sine causa legitima, eaque proba-
 ta, privari, aut in eorum exercitio turbari nequeant.

De hoc usu testatur Bugnionius de Legibus abrogatis lib. 1.
cap. 1. scribens, quod Leges facientes, ut omnes Judices
 post administrationem depositam, quinquaginta dies in certo lo-
 co permanent, non obineant in Gallia, quod Officia & di-
 gnitates illic sint perpetua, id est, penes eos remaneant, qui
 ea in Republica gerant, quoad vitam agunt.

Idem dudum ante ipsum testatus fuit antiquissimus ille Prag-
 maticus Guillelmus Benedictus in elaborato suo Commentario
 ad Cap. Rayn. verbo *Duas habens filias*, atque num. 38. Nec
 Officia vacare dicuntur, nisi in rebus casibus, scilicet morte
 naturali, aut civili; puta renuntiationem, vel forasfacto, si

deliquerit in officio, vel aliter ex quo privari officio mereat-
 ur: quo tamen casu antequam priventur, audiri debent in suis
 defensionibus; adeo quod si sine causa & pro sola voluntate
 destituerent, eis succurreretur per remedia juris ordinaria
 etiam possessionaria.

Ad citatum Bugnionii textum hanc adiecit notam Libertus
 Christinus: Idem in Belgio obtinet moribus nostris, illic
 enim Officia sunt permanentia: & ita in Suprema Brabantie
 Curia judicatum 15. Julii anno 1697. cum Toparche quidam
 Officiarios ad nutum revocare & sine causa prætenderent,
 censuit Curia alios in Officio retinendos quoad vitam, nisi ta-
 men illis abutendo, sese inhabiles redderent. Quod postmodum
 30. Aprilis 1699. ejusdem Curiae resolutione tantum est.

Sic ut tres tantum sint casus, quibus hujusmodi Officium ad alium
 transferri possit: videlicet per mortem Officiarii, per illius volun-
 tariam renuntiationem, & per delictum. Ita VVameus olim hu-
 jus Academiae Antecessor primarius. *Consil. Gan. 301. n. 7.*

Quinimmo etiam hujusmodi Officia, quæ natura sua ad cer-
 tum tempus non sunt limitata, darentur etiam sub hac excep-
 ta clausula *usque ad revocationem nostram*, nequaquam tamen ea
 ad libitum sine causæ allegatione & probatione revocari pos-
 sent: nam hujusmodi reservatio (inquit VVameus dicto *Consil.*
num. 9.) quamvis revocationi viam aperiat, liberam tamen
 revocandi potestatem & arbitrium non continet, sed limita-
 tam & iustificatam, quemadmodum non minus perpetuum di-
 citur Officium, si ad beneplacitum, seu quamdiu concedens
 voluerit, concedatur: quamvis enim hoc casu propter adje-

ctam clausulam hanc, revocabile effectum sit Officium, non
 tamen potest pro nutu & libito voluntatis revocari; quia a
 mera voluntate & arbitrio non dependet.

Idem inter innumeros alios docet nominatissimus Stockman-
 nus *de off. inf. 2. 3.* Et collationibus Officiorum, ait, clau-
 sula hæc inferi solita fit, *quamdiu placebit*, eius tamen non

aliam vim aut significationem esse sciunt omnes, quam ut
 ab arbitrio regulato, ut loquimur, seu boni viri arbitra-
 tu id dependeat; hoc est quamdiu mihi iusta cum ratione
 placebit tui placere debeat: novum enim non est placi-
 tum, arbitrium, voluntatem restringi ad boni rationis,

quodque iustum & æquum est. *Lib. 7. de Contrad. emp. Cl.*
cero in Paradiso. Quid est, inquit, libertas? *Potestas eorum*
di ut vultis, nemo autem vult ut vult, nisi qui recta sequitur,

qui rationi obtemperat.

Idipsum probat passim multorum Capitulorum aliorumque
 Corporum usus, quorum Officiales reputantur perpetui; eo
 nempe sensu quod ad nutum non sint revocabiles, quamquam
 annis singulis teneantur sua Officia resignare & eorumdem pe-
 tere continuationem, ut & hujus Almae Universitatis Lova-
 nienis consans praxis observat.

Hanc clausulam in Regno Gallie sic pariter intelligi jam
 dudum reclusum est præcedentibus Guillelmus Benedictus dicto
loco, & testatur etiam illius Regni Pragmatici.

Quod circa Officia secularia moribus nostris obtinere dixi-
 mus, idem & in Officiis Ecclesiasticis locum habet. Hinc Kin-
 schotius *Conf. 8a.* tradit Vicarium Ecclesie Collegiatæ & Pa-
 rochialis, de facto & sine causæ cognitione moveri a Capitulo
 non posse, quamquam Bulla Unionis ipsius Pastoratus factæ Ca-
 pitulo expressissimis terminis continet ad Capituli nutum poni

& amoveri posse qui eorum animarum exercitatur, nam, inquit,
 sicuti Officiales perpetui sine causa revocari aut destitui a
 superiore non possunt; ita necque illi, qui ad beneplacitum
 vel nutum conferentibus sunt instituti. Ita egregia *Alae. in L.*

Principibus D. Si certum petatur fin. per L. Si jurisdictio D.
De exceptat. super. & ibi Bad. Bart. in L. De pupillo §. Si quis
ipsi in 3. quæst. D. de novi oper. nuntiari. late Capit. Decis.

Noap. L. 126. Ea enim verba, ad nutum tuum, beneplacitum
 tuum, vel iudicio tuo, arbitrio, munti, sensui, conscientia
 tua, &c. liberam revocandi vel destituendi libertatem non
 important, sed ad arbitrium boni viri referuntur: ita iur.

sine causa, ejusque apud Judicem cogitatione, nulla destitutio
 aut amotio fieri possit.

Cum itaque Officia Ecclesiastica, etiam ea quæ ad nutum con-
 ferentis sunt constituta, censentur perpetua, atque adeo eo-
 rundem possessoribus ea non possident mere precario, sed vi ti-
 tuli, scilicet consuetudine perpetua, quo privari non possunt nisi

ex causa legitima, eaque probata; sequitur quod functiones
 huic titulo annexas etiam non precario, sed jure proprio exer-
 ceant, atque ita nec iisdem nutum privari queant, seu in eorum
 pacifica possessione aut actuali exercitio turbari via facti.

Quemadmodum enim §§. præcedentibus ex perpetuo tituli
 Beneficii Ecclesiastici ostendimus perpetuitatem juris ad fun-
 ctiones spirituales hac titulo dependentes; ita quoque sta-
 tuendum, jus ad functiones spirituales Officio Ecclesiastico an-
 nexas esse perpetuum.

Et quemadmodum ibidem ostendimus pacificam possessionem
 Beneficiorum Ecclesiasticorum consistere in ipso usu seu exerci-
 tio functionum spiritualium Beneficio annexarum; ita pariter
 nunc facile quis inde, tanquam per exemplum intelligit paci-
 ficam Officiorum Ecclesiasticorum possessionem etiam consistere
 in ipso exercitio functionum illidem annexarum.

Hinc si e. g. Officio alicui Ecclesiastico ex fundatione sit an-
 nexum unus seu minus annuntians in certa Ecclesia verbum
 Dei, explendi ibidem Fructuum confessiones, aut aliter assi-
 stendi Pastorem loci in cura animarum; illudque a Pastore vel

Ecclesie Relectibus sit debite recognitum, necnon Episcopali
 auctoritate approbatum: non poterit possessor legitimo hujus-
 modi Officii Ecclesiastici ad nutum revocari facientes seu pote-
 stas ad ejusmodi functiones spirituales, aut ille ad eisdem sus-
 pendii; sed solum ex causa legitima, eaque probata.

Quia

Quia has functiones non exercet mere *privatus*, sed *vi Officii* ipso Ordinario approbati, atque adeo sicut invictus non potest ad libitum a suo Officio amoveri aut in pacifica sua possessione *via facti* turbati, ita nec in functionibus, in quorum exercitio ipsa pacifica possessio proprie consistit.

His fundamentis innititur Respondum. quo anno 1702. a J. U. Doctoribus Almae Universitatis resolutum fuit, quod Archiepiscopus non possit Vicario Ecclesiae Finis-Terrae Bruxellensis auctore seu revocare approbationem ad confessiones & conciones ubique ad revocationem concessam. Habetur hæc Resolutio sub D.

CAPUT III.

De violentia & facti via, contra quam per manutenzione seu protectione ad Principem Recursus instituitur.

§. I.

Qui Regiam protectionem vel manutenzione adversus vim & facti viam imploret, debet de ea docere.

CUM in hac Recursu imploretur Protectio Regia adversus vim & facti viam, petaturque, ut ex hoc Regem propuleretur; debet Clericus qui protectionem inculcat, de vi illata docere, & Principes ad quem hujus examen pertinet, de ea cognoscere: aliter enim nec poterit protectionem interpretari, nec vim tollere; quia oppressus recurrent ad Regem pro tollenda violentia sibi illata, debet de ea docere. Ita Salgado de Supp. ad SS. 1. par. cap. 1. n. 148. & seqq. plures in hac rem citans Doctores.

Non est opus pluribus confirmare rem evidentiissimam; si enim violentia vel facti via non subit, vel de ea iudici Regio non consistit, causa & finis hujus *Recurfus* desinit.

Violentia autem seu facti via de qua hic proprie agimus, est illa quam Superiores & Iudices Ecclesiastici cognoscendo, decernendo vel iudicando committunt; nempe dum non servato Juris ordine procedunt, ac ita pacificum possessionem spoliant sive in sua possessione turbant.

Adversus quam facti viam atque ad adversus alias violentias species etiam comparata sunt iudicia possessionis. Neque enim magis, immo minus Superioribus & Iudicibus quam aliis pacificum possessionem spoliant sive *via facti* turbare liceat.

De quo usu, inter ceteros, testantur Auctores Annotacionum ad *Disquisitionem Matthæ de Affiliis*, signanter ad *decis.* 24. afferentes, quod possessores Beneficiorum recte agant apud Iudicem laicum iudicio possessionis, dum Iudex Ecclesiasticus procedit parte non audita, Juri ordini non servato, aliam partem spolando, sive sua possessione infestando, & sic ut privatus procedendo, & non ut Iudex; quo iudicio id tantum agitur, ut protegatur hi in sua possessione, qui iurè & per violentiam fuerant expoliati, sive *via facti* turbati a Iudice Ecclesiastico.

Quia Zypæus Officialis Curiae Ecclesiasticae Antverpiensis possitum asseruit Beneficiarios suis Beneficiis privati non posse nisi ob *delictum*, illudque manifestum, & cui talis a iure poena fit imposita, idcirco *Juris ordinem*, statim movet quod si secus a Iudice Ecclesiastico quid agatur, cum oppresso Recursus pateat ad Tribunalia secularia ad vim arcendam.

§. II.

Iudex Ecclesiasticus non procedens juxta præscripta Legum & Canonum, violentiam infert, & *via facti* progreditur.

Iudex Ecclesiasticus omnino tenetur secundum formam per Leges & Canones præscriptam, sive servato in omnibus Juris ordine procedere. Si vero neglectis hac vi ordinaria, & ordine a iure præscripto progrediatur, censetur *via facti* procedere, & vim inferre: nam quod contra Legem est, id violentum est.

Id jam pridem sæ dilucide expressit Franc. Zypæus Officialis Dioecesis Antverpiensis, dum & in Notitia Juris Belgici ait: „In Brabantia illud pridem receptum est ex Testamento Henrici III. Ducis anno 1260. & læto Introitu seculorum Principum *art. 1.* Ut nemo *via facti* sed ex Legibus & iudicio tractari debeat. Et *art. 1.* novi Regulamenti 12. Maji 1432. sanctum, ut quilibet maneat in sua possessione, donec per Sententiam Iudicem competentem evincatur. “ L. 2. de causa possid. & prop. num. 7.

Certe si Iudex non citatur, non auditum, non defensionem, ipsa natura prohibente, condemnet: si recusatus, renitente iure, se in Iudicem erigat: si pendente appellatione, Legibus & Canonibus reclamantibus, procedat: vel si aliter ordinem Juris violet; quis non videat Iudicem hunc *via facti* procedere; & læsum seu condemnatum vim pati?

Immo Episcopi in Concilio Hippolensi II. sub S. Hildoro Canon. 6. relato in Corpus Canonum caus. 11. q. 2. can. 1. alte declarant, huiusmodi procedum etiam tyrannidem fore. „Multo, inquit (Episcopi) sunt qui indisciplini (Presbyteri), terrore tyrannica, non auctoritate Canonica damnant. “ Et sic nonnullis gratia favoribus submittunt, ita quodammodo odio iniquæ permoti famulant: “ & ad levem opinionem avaram condemnant, quorum crimen non approbant. Qui Canon manifeste pro indubitato habet fundamentum Episcopos teneri adversus Presbyteros procedere auctoritate Canonica, id est juxta præscripta & Statuta Canonum, ex quorum auctoritate eos iudicare debent. Ita ut si aliter procedant Episcopi adversus Presbyteros, censendi sint eos potestate tyrannica damnare ut-

pote qui destituti Canonum auctoritate non nisi proprio arbitrio & libitu ad instar tyrannorum progrediantur.

Adeo ut in illo Canone auctoritas Canonica directe opponatur potestati tyrannica, sicut ordo Juris opponitur *via facti*; eo usque ut quicquid non procedit ex auctoritate Canonica, potestas tyrannica sit, vel juxta hodiernam phrasim, quicquid non servato Juris ordine attentatur, pro *via facti* & violentia reputandum sit.

Sane, nunquam violentia magis & manifestior est vis, quam dum quis sua auctoritate & potestate quæ in bonum ac levamen subditorum concedita est, in eorum abutitur ruinam; & despotice pro beneplacito procedens per eam imbecilliores opprimit, & functionibus, munus, & Beneficiis spoliat.

Non immerito proinde de hac violentia agens Eruditissimus Salgado præclud. 4. cap. n. 124. ita describit: *Est damnoſa quædam, iniqua & violenta oppressio, naturalis defensionis impeditiva, per Iudicem illata. Et ibidem enumerans differentias quæ inter hanc & alias violentiæ species intercedunt, observat, quod illa a privatis committantur, hac a Iudicibus tantum; illa extra Iudicium in bonis, hac in processibus; & in Iudicio, inter cognoscendum Jurisdictionis præceptum.*

Existimatur prælaudatus Auctor, post Guid. Papæ, Rebuffum pluresque alios, ab ipso dicto præclud. 4. citatos, huiusmodi Iudicem, *Legem Juliam de vi publica tenetur*. Et enim L. 7. Digest. habet: *Legem Juliam de vi publica tenetur, qui cum imperium potestatis habet, eum Romanum adversus provocationem necesse est, ut requiratur. Item L. 10. Is qui potestatem, imperiumve habet (aliter) quam ei iusserit, decernat, imperet, faciat.*

Et enim cum violentia hæc a persona publica, & per abutim publicæ potestatis, contra ipsam naturæ legem, & per omnibus defensionem concedit, inferatur; merito *vis publica*, æstimatur: et quæ cæteris violentiis major & atrocior, cum sub securo, & superioritatis ac Jurisdictionis prætextu, facillime de præclud. Regia, præclud. 4. n. 192. ex quo ibidem inferit, quod cum Iudices tot intolerabiles violentias & oppressiones suæ majoritatis & Jurisdictionis occasione committant, iustissime multo fortius poterit Rex illis resistere, & oppressis naturalem defensionem præstare.

Est hæc ipsa Iudicium Ecclesiasticorum violentia, adversus quam Principes nostri præcipue protectionem etiam Clericis sibi subditis addixerunt; dum iurjurando promiserunt, se eos ab omni iniusto & iniusto Jurisdictionis Ecclesiasticae exercitio vindicatos: neque laturos ut extra ordinem Juris traherentur; sed effecturas se, ut in omnibus tractentur servato Juris ordine.

Porro si Iudex Ecclesiasticus servato Juris ordine procederet, sed tamen odio, invidiæ vel favore motus innocentem condemnaret: insignem quidem committeret iniustitiam; sed non censetur, proprie loquendo, inferre violentiam seu *via facti* procedere. Obtenet enim tunc commune axioma: *Qui iure agit, non turbat.*

Adeo ut hoc casu non sit locus recurſui de quo hic agimus. Sed sic gravatus tum sibi alio, ut v.g. appellationali, remedio, consulere debebit. Unde quantumvis fuerit iniqua lis quæ alicui suscitatur, ut bonis, Beneficiis, munus privetur, quorum iustum & pacificum habet possessionem; si legitime citatus coram competenti tribunali, si habet omnem sese defendendi facultatem; si ordo Juris per omnia servetur; si post hæc per corruptum Iudicem condemnatur iniuste: ei certe fit iniustitia; sed proprie loquendo vis non inferitur, seu non intervenit *via facti*. Nam erit sententia ratione materia seu causæ iniqua est, iusta tamen secundum formam reputatur.

Verum si idem ille citetur coram Tribunali incompetente, vel nullatenus citetur; vel si ejus Iudex aliquo competens, sed debite recusatus, non obstante recusatone procedat; si nolit testes audire, examinare probationes, ceteraque Juris præscripta observare; & ita Sententiam pronuntiet; erit manifesta iniustitia, attentatum *via facti*; vis publica; quæ recurſui ad protectionem vel manutenzione Regiam; viam præbet.

§. III.

Iudex Ecclesiasticus, insignis etiam censuras non servato Juris ordine, *via facti* procedit, & violentiam infert.

Certum est juxta modernam Ecclesiæ disciplinam & receptam præsentem, nullam proprie dictam censuram infligi posse, nisi per Iudicem, sive per eum cui competit jurisdictionis fori externi Ecclesiastici.

Porro sicut Iudex huius fori præfectus in omnium causarum instructione & decisione non potest ad libitum procedere, sed astringitur servare receptas fori leges, & præscriptum ordinem Juris, ut præcedenti §. notatum est; ita & in hac censurarum materia ad hoc forum eundem ordinem servandum ipsi esse nullus dubitat.

In quo quodcumque committitur defectus aliquis substantialis, certum est, ait Suarezius e Societate Theologus, censuram non solum esse *injustam*, sed *provis* iniquitatem; quin Sententia ipsa nulla est; & *sententia* nulla nullum potest producere effectum. De Censuris *disp.* 4. *sect.* 7. n. 2.

Quemadmodum autem Iudex Ecclesiasticus vim infert, & *via facti* procedere censetur, dum subverso Juris ordine progreditur, ut dicto §. præcedenti notatum est; ita pariter Iudex Ecclesiasticus insignem violentiam certo committit, dum prætermissis Juris ordine in materia censurarum servando, attentat *via facti*, non auctoritate Canonica, ad censuras proflire. Ut mirum non sit, si huiusmodi Iudicem etiam Tyrannidem inculcet.

prelatus Canon relatus apud Gratianum *Canf. 15. qu. 7. Can. 1.*

Quod satis liquet, si vel tantillum consideretur gravitas & atrocitas effectum Censuræ Ecclesiasticæ: nam ut nihil dicatur de censura *Excommunicationis*, quæ cordatis Christianis ipso mortis supplicio terribilior videtur, *Suspensio* itemque *Interdictum*, præterquam quod opprobrio publico censurarum expont, eique insignis infamie notam inurant, etiam privatum exercitio ordinis, atque ita inutilem reddunt & ineptum ad statum sui ipsius parandam, quæ pena sicut Patribus & Conciliis adeoquæ gravis viâ est, ita & ex ea moror animi & inopia ac afflictio corporalis consequi solent; quæ non raro in propinquo totamque familiam redundare videas.

Quinimmo quis satis perpendat aut concipiat mala & scandala, quæ ex afflictione & oppressione boni alicujus Ecclesiastici, vel innocentis in Communitatibus, Parochiis, Urbibus, Praeterea, in ipsa Ecclesia & Statu ordinare exiuntur?

§. I V.

Quis ordo iuxta modernam disciplinam in vniuersa Censurarum sit seruandus?

CUM Censura Ecclesiastica sit pena publica, etque admodum gravis & insignis, ut ex deductis §. superiori, facile intelligi potest, & indubitatum est, processum, prævie ad probationem five sententiam censuræ instituentem, esse criminalem; atque adeo in eus instructione formam processus criminalis esse observandam: cuius si prætermittatur essentialia, censura, ob non servatum ordinem juris, erit prorsus nulla & invalida.

Primum autem essentialia huius, sicut & omnis processus, est ipsa iudicis competentia, quia quicquid a iudice incompetente decernitur, est ipso iure, defectu potestatis seu jurisdictionis, nullum & inane. Hinc *Seb. Vanius* in Tractatu de Nullitatis processum ac sententiam, agens de nullitate ex defectu jurisdictionis, ait, quod hic defectus maximus sit, immo irreparabilis & insignis, & propterea monet ab ea valde præcedendum esse, ut iudex de fundamentum processus criminalis est prævia informatio, quæ preparatoria dicitur, iudicis auctoritate facta super delicto commisso, ut iudicis ipsi de crimine constet: quæ informatio capienda est per Promotorem Curie Ecclesiasticæ, ad quem ultionem criminis pertinet postulare.

Ita comitatur Doctores & Pragmatici omnes, qui consuevant Statuta Curiarum Ecclesiasticarum Provinciae Mechliniensis, quibus statuitur cap. 1. de Promotoribus. Omnia & singula delicta ad jurisdictionem Ecclesiasticam spectantia investigabunt, & ut puniantur, prosequuntur.

Capta iudice informatione preparatoria, tum plane requiritur ut Promotor, oblato libello iudici, de crimine commisso conquiretur, & ejusdem ultionem petat ac prosequatur; nihil enim hic iudex nisi Auctore instante & urgente, deprecere potest. Oblato libello, & visis informationibus preparatoriis, e quibus formatus est; si ex his resultet fundata suspicio criminis, tum iudex tenetur decernere Decretum citantis ad omnes Ritus & Reo juxta Curiarum Statuta ac praxim, legitime insinuari debet.

Quæ quidem citatio adeo processui criminali etiam est essentialis, ne ejus omisso processum omnem reddat nullum & invalidum; adeo ut nulla auctoritas, nulla necessitas hunc defectum supplere possit: cum ipsum naturæ jus eam præscribat. Hinc Nicodemus Princeps Judeorum increpando Phariseos qui Christum condemnabant inaudientem, sic ait: Numquid Lex nostra iudicat hominem, nisi prius audierit ab ipso, & cognoverit quid faciat? *Joan. 7. v. 51.* Quare *Seb. Vanius* agens dicto Tractatu de nullitate defectu citationis, ait quod defectus & nullitas illius proveniunt inter alias omnes potentissima sit. De necessitate huius citationis pro validitate cuiusque Censuræ latius egit in singulari Tractatu de Censuris Ecclesiasticis, cap. 5. §. 3.

Sic legitime decreta ac insinuatæ citationes, requirunt omnino ut citatus habeat facultatem & locum sese defendendi, necnon exceptiones suas proponendi; utque in processu de cetero obtemperent solitis ordo iudicarius & solemnitates consuetæ. Nam satis non est (inquit Vanius dicto Tractatu cap. 13.) ad validitatem Sententia, quod a iudice suo, inter partes legitime comparuerit, seu citatus late fuerit; quoniam si solus iudicium ordo necessarius omittatur, vel etiam propostere ferret, ex hoc Sententia redderetur nulla.

Additurque quod ordo iuris etiam in causis, quæ Romani Pontificis iudicio deciduntur, servari debent. . . Et in quocunque iudicio . . . Et inter quoscunque personas . . . ac etiam si essent in notoriis. Et nullitas hæc, prosequitur, ex defectu processus adeo est relevans, ut Sententia hac ratione nulla per iudicem appellacionis reformari non possit; sed auctoritate pronuntiare nulla. Hæc Vanius, plures in hanc rem citans Auctores.

Præterea cum Censura Ecclesiastica sit pena ordinaria etque gravissima, non potest ea imponi ex processu summario & cognitione summaria; sed ea, ut recte advertit *Thyrenus*, solemnem & plenam cognitionem requirit, quæ instituenda est dum contra aliquem ordinario quæritur intenditur. . . Tit. de Accusat. in Analysi juris novi.

Deinde ubi jam Reus de crimine convictus est legitime, illudque adeo est grave ut censuram Ecclesiasticam promeretur, tum ea debet proferri in scriptis & causa nominatim expressa, juxta dispositionem juris Canonici in cap. 1. de Sententia Excommunicationis, Suspensionis & Interdicti in 6. quæ sic statuit:

„Quisquis excommunicatur, excommunicationem in scriptis proferatur, & causam excommunicationis expresse conscribat, et præ-

„quam excommunicatio proferatur. . . Si quis iudicium huiusmodi Constitutionis temerarius extiterit violator, per mensem unum ab ingressu Ecclesie & divinis Officiis noverit se suspendum. . . Et hæc eadem in suspensionis & interdicti Sententiis volumus observari.“

Et hæc quidem omnia observari essentialiter debent in omni Censurarum Ecclesiasticarum Sententia, five fuerit Sententia declaratoria Censuræ ipso iure contractæ, five Sententia iudicialis Censuræ per modum mere pænæ, unice ob delictum commissum; aut insar medicinalis, ob contumaciam in crimine, ut quis ab eo respiciat & Ecclesie obediat.

Et enim nulla Censura indigi potest nisi ob delictum enorme, de quo quis prius convinctus iudicialiter debet antequam Sententia Censuræ Ecclesiasticæ possit proferri: nemo enim ratione delicti puniri potest, nisi prius de eo sit legitime convictus.

Porro notandum quod cum Censura Ecclesiastica insar medicinalis in quemquam proferatur, quæ & proprie sub nomine Censuræ venit; quod, inquam, iudex cum absolute teneatur præmittere monitionem Canonice, quia Censura illa tantum proferri potest in contumaciam; nam principaliter tendit ut contumacia frangatur, huius qui in crimine perniciter hæret, ut ita ab eo respiciat & Ecclesie obediat.

Verum ut quis de contumacia convinctus, & de ea legitime iudici Ecclesiastico constet, qui eam providere teneatur ut in Censura ferenda ostendat se prosequi quod corrigentis fuerit & meritis, cap. 1. de Sent. Excomm. in 6. decreverunt Ecclesiæ Canones, ut præmitteretur monitio Canonica, quæ & competens, item iudicium appellatur. De natura huius monitionis etiam ago dicto Tractatu de Censuris, cap. 3.

Atque hæc prævia monitio pro validitate Censuræ adeo est necessaria, ut nullo casu prætermitti queat, ac quidem super præteritum quod contumacia sit notoria uti post Suarezium observat Marius Alterius Tom. II. disp. 7. n. 2. Intelligi enim non potest, inquit, quæ pænâ possit esse contumacia notoria contra Ecclesiam, si non fuerit monitum: estque res hæc clara & indubitata. Inter ceteros, si lubet, consuli possunt Martinus Navarvus in suo Manuali cap. 26. n. 159. Stephanus Avila & Societas Theologus de Censuris parte 3. disp. 3. dub. 1. Anton. Diana, parte 5. tract. 9. res. 55.

Nec tantum ante institutionem Censuræ debet prævie essentialiter præmitti competens monitio, sed præterea requiritur, huiusmodi monitionem fieri auctoritate & nomine ipsius iudicis: Ratio est manifestæ, ait Suarez disp. 3. sect. 11. n. 1. Quia admonitio talis esse debet, ut si quis non parcat, contumacia & inobedientia excuset: quod esse non potest, nisi admonitio auctoritate Superioris facta sit.

Necque simplex iudicis monitio sufficit, sed ea fieri debet sub expressa comminatione Censuræ; scilicet nisi contra tale tempus respuerit vel satisfecerit, saltem Censuram incurret. V. Et suspensionis; debeatque ille qui monetur exprime nominatim.

Cujus monitionis exemplar tum Reo seu parti legitime insinuandum est: Monitionem, inquit D. De-Casse Officialis Condomitii, hinc in scriptis & eorum mandatis Superioris, quod insinuat parti opera Appropositi Curia, qui relata ipsi parti, copia de facta admonitione per suam relationem ad calcem Originalis appositam sufficienter constare facit. In praxi Jurisdict. Eccles. Tom. I. cap. 11. n. 3.

Debeatque hæc omnia fieri Promotore instante & postulantem, ne iudex motu proprio decernat, iustitiae personam iudicis & partis.

Notandum quod cum in causis criminalibus seu pœnalibus cadat provisio, ita nec in hac materia Censurarum possit provisio decerni, cum ea quæritur & pronuntietur de criminali sit.

In causis quidem mere civilibus quandoque pendente lite provisio decerni potest. Supponamus duos litigantes de proprietate aut possessione, v. g. domus, contendere: auditis partibus, res controversa in toto vel in parte, provisionaliter quandoque adjudicabitur, aut potius crederetur illi qui sui habet apparentiam; verum sub idonea cautione de restituenda re cum fructibus & emolumentis, si Sententia definitiva cum fructibus & emolumentis, si Sententia definitiva lucumbat; & ita supponitur res semper plane reparabilis.

Sed hæc plane remota sunt a causis criminalibus & pœnalibus. Accutur quis de crimine, & ut puniatur condigne, postulatur: quomodo hic super pænâ imponenda decerni potest provisio? Quæ enim iustitia si forte infons est, condemnaretur? Provisio namque supponit rem dubiam, & Sententia definitiva aliter forte iudicandum.

Decernendo enim provisionaliter pœnam in quemquam, jam ex nunc certum & irreparabile damnum Accusato infero eo ipso tempore, dum, sic decernendo, ipemet supponis, dubium & incertum adhuc esse an ille, quem pœna affligit, reus sit; illumque Sententia definitiva forte declarandum innocentem.

Omnis etenim pœna natura sua est afflictiva, ita ut semel illa non fiat amplius reparabilis, ac proinde in eam non potest cadere provisio. Deinde pœna inflicta, iudicium criminalis terminatum est: Non enim vindicabitur bis in idipsum, nec ut sapienter de eisdem hominis admissio quæritur iura permittunt. L. 6. §. fin. ff. Natur. camp. stab.

Profecto, pœna provisionaliter inflicta, ad quid ulterior causæ cognitio serviet? An forte ut per Sententiam definitivam declararetur cum bene maleve inflicta, vel Reum pœnam maiorem promeritum? Quid iudicaretur de seculari iudice, qui Reum ad publicam satisfactionem & signatam infusione condemnaret provisionaliter? postmodum necesse decerneretur an pœnam illam promeritus fuerit, an vero non mereretur minorem, scilicet in patibulum agi. Quid iudicem hunc de tyrannide & inhumanitate barbara non merito condemnaret? Atque

Atque adeo indubitatum est, nec Censuram Ecclesiasticam provisionaliter decerni posse, nam omnis Censura semper est poena, eaque publica, fide fuerit centumies; fide criminis.

Quamquam & valde absonum & ineptum sit censuram aliquam vocare provisionalem; cum ideo non minus revera sit Censura Ecclesiastica.

Nam Censura medicinalis, quæ & proprii nominis est Censura Ecclesiastica, non aliter infligitur nisi per provisionem sive interim, eo quod non feratur nisi duratura, donec Reus satisfiat, sive donec resipiscat.

Censura, inquit Suarezius, præcipue fertur ad reprimendam contumaciam, & ut homo a culpa recedat; ideoque non potest habere alium terminum nisi donec recedat ab illa. Disp. 125. sect. 1. num. 3.

Ideoque sive addantur illa verba per provisionem, sive interim, hæc nihil mutant de natura ipsius Censuræ; quia in effectu nihil significant, nisi durationem Censuræ donec satisfiat, & Reus a contumacia resipiscat, quæ in omni Censura includuntur.

Aque adeo, si Censura fuerit iustitia, prætermisso substantiali ordine processus criminalis; non propterea minus erit nulla, quod Iudex Ecclesiasticus cum provisionalem vocaverit; nec minorem vim & facti vim includit, quæ quis in quietia sua possessione turbatur; sed majorem e contra, cum talis Iudex fide magis suam inhumanitatem & tyrannidem manifestet; ut e supra deductis patet.

Immo Decretum Censuræ Ecclesiasticæ, provisionalis nuncupatum, ex se prodit quod continet meram facti vim; cum notissimum sit Iudicibus Ecclesiasticis neminem posse provisionaliter decerni e sua possessione deicere, aut in ea turbare receptissimum enim est unumquemque in ea permancere debere, donec legitima eorum Sententiæ, super petitorio lata, evincatur.

Porro Censuram Ecclesiasticam turbare quemquam in sua possessione, ex hæcenus deductis planissimum est.

§. V.

Nec deferens appellationi legitime interposita, violentiam infert, & facti via procedit.

INTER essentialia ordinis iudicialis, non potissimum est ipsa Iudicis non suspensa seu non impedita iurisdicção; cum Iudex nullum possit iurisdictionis actum valide exercere, suspensa sua iurisdictione, seu iurisdictionis exercitio; quamvis enim ea suspensa manet, sine iurisdictione censetur esse.

Notissimum autem est, primum appellationis effectum esse suspendere iurisdictionem Iudicis a quo appellatur, ut, quod ex examen & cognitionem causæ, in qua appellatum est, ad appellatum seu provocatum Iudicem transferat; uti post alios loquitur & probat Wamefius, in Commentario de Appell. ad cap. 1. num. 1.

Additque, non tantum transferri quoad principale negotium, sed etiam quoad eius accessiones; item quod Appellanti iurisdictione ipsius qui iudicavit, eximat.

Si ergo post interpositam legitime appellationem Iudex a quo Censuras infligere præsumat, huiusmodi Censuræ non tantum erunt inhærent, sed proferus nulla & invalida ob defectum iurisdictionis in Iudice, & defectum essentialium ordinis iudicialis.

Hinc Suarezius de Censuris disp. 23. sect. 5. agens de modo servando in ferenda suspensione, ait num. 3. Operetur... præsertim ut suspensio non feratur post interpositam appellationem; quia erit nulla, ut est communis sententia... de iustis iurisdictionibus, quæ per appellationem suspenditur. Id ipsum inno consensu tradunt Canonistæ ad cap. 37. de Appell. ubi in terminis respondit Pontifex, quod post appellationem excommunicari non possunt; & ad cap. 40. de Sententia Excommunicationis; ubi Pontifex equiparat Sententiam Excommunicationis latam post legitimam appellationem interpositam, Excommunicationi, in causis formæ inextinguibilem errorem fuisse patenter expressum probaretur; qualem excommunicationem ipse iure nullam esse nemo dubitat.

Quinimmo Censuræ post interpositam appellationem ita sunt ipso iure nullæ, ut etiam deserto aut iniqua declarata appellatione, non convalescant, uti loquitur Wamefius loco citato n. 4. & evidenter probatur in cap. Licet. de Sententia Excommunicationis in 6.

Cum itaque per legitimam appellationem Iudicis suspendatur iurisdicção, omniaque quæ ea pendente, attentat, sunt ipso iure nulla & invalida; certum est Iudicem vim inferre, & via facti procedere, dum Canonibus & Legibus inhibentibus, contra Appellantem prosequitur; & eam contra protectionem Legum ac Canonum gravat; qui hoc defensionis remedio gravatis, gravarique merentibus consilium voluerunt.

Quinimmo censet Bartolus huiusmodi violentiam, vim publicam esse, officialem, ait, qui non admittunt Appellantes, tenentur hac lege (Julia de vi publica), & condemnari erant infames. Ad d. l. r. idem tenet Salgado de protectione Regia vi oppressivæ, prel. 4. plures in hanc rem citans Auctores num. 189. Quibus addi potest Zyngus Officialis Antuerpiensis Consultat. 3. de Appell. Adde, inquit, obsequia ob appellationem contemptus, ut si provocatum Iudex verborumque, iussurque quid fieri, de vi publica tenetur. l. 7. ff. ad leg. Jul. de vi publ.

Cum autem Regi, cuiusque supremi Auditoris incumbat quascunque violentias tollere, & ad ipsum Clerici merito confligunt (ait Salgado in epilogio proemiali) ut propulsetur, tollaturque & levetur violentia tibi illata a Iudice

Ecclesiastico denegante legitimam appellationem delationem, suamque Sententiam indebite, & iure reluctante, exequente, suis bonis spoliante Appellantem, arcuque & censuris inique plectente, usurpando Superioris iurisdictionem, & privando oppressum naturali defensione, ne possit ad Superiorem recurrere pro medela suæ iniquitatis & iniustitiæ.

Et cap. 6. n. 19. recte probat, quod ad hanc protectionem implorandam, sufficit sola denegata delatio appellationis, sine ulteriori processu aut attentate; quod ex denegata delatione iustæ appellationi, manifeste deducta dicitur Iudicis delibere ratio aut determinatio, vim cum effectu inferendi; ac propterea, & quod ipsa denegatio sit violentiæ pars integralis, & principium violentiæ sufficiens ad auxilium & Regiam protectionem invocandam. Et num. 94. prel. 3. ait, quod Iudex secularis cum protectionem concedere teneatur, etiam si sciret appellationem non esse receptam a Superiori Ecclesiastico, cum tamen eam de iure debeat recipere. Et declaratum ita fuisse testatur de Afflic. in proemio Constitut. Reg. sub n. 61.

De hac protectionis specie pluribus agit in dicto Tractatu Franciscus Salgado, quem etiam inscripfit de Regia protectione vi oppressivæ appellantis a causis & Iudicibus Ecclesiasticis. Afferitque parte prima, c. 1. n. 5. frequentiori modo ad Regem ejusque Tribunalia recurri, ad tollendam hanc violentiam.

De eadem protectionis specie agit nominatissimus Covarruvias, Præf. 49. cap. 35. testaturque hunc forensium usum non tantum in Castellanis Regis Hispaniarum Ducibus & Principibus, sed & apud Gallos, aliquos Christiane Reipublice saculares Principes, esse receptissimum. De quo generaliter uti etiam testatur Martinus Navarrus ad cap. Cum contingat de Rescriptis. Remd. 3.

Et omnium pene Catholicorum Regnorum, citatis Antuoriis, eundem usum ubique receptum docet Salgado Præf. 3. n. 159. & seqq.

Enimvero, ab omni memoria etiam hic in Belgio Recursus obtinuit ad Regia Consilia, adversus violentiam quæ inferitur per non delationem legitimæ appellationi.

Cum anno 1639. Superior Generalis Capituli Vindesemensis Sententiam tulisset adversus Petrum Marcum Mastelyn Priorem Monasterii Septem-Fontium, siquæ ab ea appellationem instituit, dictus Generalis, cum quibusdam ejusdem Ordinis Prioribus non deferens appellationi, ipso facto Florentium de Niphols in Priorem dicti Monasterii constituit. Cum autem huiusmodi attentatum cum Brabantia Juribus & Privilegiis, ac nominatim cum Læto Introitu non confisteret, propinqui ejus per Libellum supplicem conquisiti sunt apud Supremum Brabantia Senatuum, qui per Sententiam in contradictorio latam ultima Augusti 1640. declaravit quod redintegratio, provisionalis dicti Prioris locum teneret ac suum fortiteret effectum, donec & quousque in materia Appellationis per Iudices Ecclesiasticos Sententia definitiva aliter foret ordinata; tum; quodque dicti Religiosi tenebantur interim acquiescere præstatum Mastelyn ut legitimum Priorem dicti Monasterii Septem-Fontium, & Ita constat e Consultat. dicti Senatui sub E.

Præci huic Belgicæ simillimum est quod de Lusitania testatur Hieronymus de Cevallos Hispanus, Nobilis Decurio, in Tractatu quem ineunte decimo septimo seculo conscripsit de cognitione per vim violentiam in causis Ecclesiasticis, & inter Personæ Ecclesiasticas. Apud nostram Rempublicam Lusitanam, & supremi Prætorii, & secularis Iudices, Ecclesiasticos inhibere re consueverunt; ex inveterata & immemorabili consuetudine; ne litteratæque, quas iustitiam appellantes passim occupamus, mus, conciperentur; quoribus contra Clericum, aut Beneficiarium, aut contra Laicum, (dummodo causæ cognitio ad Ecclesiasticum pertineret) lata foret Sententia per Ecclesiasticum Iudicem; & per Laicum seu Clericum aut Beneficiarium appellatio ad Romanam Curiam esset interposita, nec admessa: hoc enim casu solens oppressi ab Ecclesiasticis Iudicibus ad Supremos Iudices, tamquam ad sacram anchoram confugere, qui transmissa & oblata coram se actorum copia, & patetida iniustitia denegante appellationis ad Romanam Curiam, cui propter Summi Pontificis auctoritatem erat deferendum, has litteras oppressi indulgent, ne Appellationis pendente de sua amoveantur possessione, sed interim ea pacifice fruantur, longaque repellunt omnem ab his injuriam, Ecclesiasticis Iudicibus inhibentes; ne contra hos Appellantes, Ecclesiasticæ Censuræ, alijve poenis procedant. Hæc Cevallos, qui hanc laudabilem consuetudinem, Legibus & Pragmaticis Regis comprobant etiam in aliis Regnis Catholicis, adductis variis Auctoribus, vigere asserit.

Appellanti enim legitime (concludit) Ecclesiasticus Iudex vim inferre dicitur, cum excommunicationem denuntiat... quam ob rem nostrum non est, si Regi impetret auxilium pro vi & injuria repellenda, ad quem Reipublica quiet, & Subditorum conservatio spectat.

§. VI.

Contemnens Recusationem propositam, vim inferit, & facti via procedit.

QUEMADMODUM Iudex interpositam debite appellationem suspendit iurisdictione Iudicis a quo, ut §. precedenti notatum est, ita & per Recusationem suo tempore, debitaque forma propositam, saltem quousque de causis recusationum secundum formam & statuta Canonum fuerit iudicatum; Iudices... recusati (inquit Christineus) a iudicando arcentur... donec

donec arbitri cognoverint an causa recusationis legitime sit. In

Decisionibus Belgicus vol. 5, lib. 2. dec. 18. n. 4.

Una etiam in Decretalibus unus denique titulus est, de Appellationibus & recusationibus, ut recte avertit Altiterra ad cap. 61. hujus tituli: Appellatio & recusatio, inquit, eodem iure reguntur, quoniam utraque est provocacionis auxilium; quod si suavit, ut dicitur eadem iudicis. Unde vis istius est de Appell. & Recusationibus.

Hinc concorditer concludunt Doctores, „ quod sicut per appellationem, ita & per recusationem iudicis suspendatur eius iurisdicchio, ne possit in causa in qua reculatur, ad aliquem actum procedere; & si processerit, processus sit nullus: uti loquitur Andreas Tallensis in Paratitulis Decretalium, ad titulum de Appell. §. 18. n. 1. monetque §. 19. n. 5. „ quod iudex reculatus non assimilatur ei a cuius interlocutione duntaxat est appellatum, sed ei qui post appellationem ab interlocutione, per iudicem provocatum, facta est inhibicio ulterioris prosecutionis; quasi, ut ibi hominis, ita hic inhibitionis sit iuris: constat autem omnia acta post inhibitionem esse ipso iure nulla. Cap. non solum, de Appell. in 6. Idipsum tamen pene verbis tradit VVamelius ad cap. Cum speciali 61. de Appell.

Et Petrus Rebuffus in suo Tractatu de Recusationibus art. 6. ait, hodie indubiatum esse, „ quod iudex post recusationem, propositam, non possit de principali cognoscere; & si cognoverit, processum esse nullum, quia reculatus omni iurisdicchio, ne privatus censetur: ideo quidquid postea facit, censetur, facere tamquam privatus non habens iurisdictionem. „ Idipsum latius prosequitur Hieronymus de Cevallos dicto Tractatu de cognitione per viam violentiam, qu. 14. notans num. 28. Ratam hic sapientius iudicasse.

Suntque adha pendente Recusatione adeo nulla, ut licet etiam

postmodum per Arbitros declaratur causa recusationis ininfluentis, & causa ad iudicem reculatum repitenda, tamquam non sufficienter probatum suspensum, nequaquam tamen convalescat; et post Glossam in cap. iudex, verbo Proponatur, de Off. & pot. iud. del. in 6. hodie communiter docent Doctores.

Porro sicut iudex non deferens legitimam appellationem censetur via facti procedere, & violentiam inferre, ita quoque iudex qui non obstante reculatione le in iudicem erigit, & contra reculantem procedit, vim facere & via facti agere censendus est.

Hinc supra citatus Hieronymus Cevallos dicta q. 14. ut indubiatum tradit, violentiam illatam a iudice procedente post propositam recusationem, eque prebere recursum ad Consilia Regia, ac attentata post interdictam appellationem.

Eique hac violentia eo atrocior, quod ipsum naturae iustitiae. Rationi enim & aequitati naturali repugnat, ut quis coram suspecto iudice litigare cogatur. „ Etiam si inquit Covarruvias Praef. quesi. c. 26. in princip. nulla humana lex hac de re fuisset, in specie sacra, ratio ipsa facillime offendere, eorum iudicia nobis fusienda, omnibusque modis averrenda fore: quos propter odium, inipiamiam, insulamque causam, suspectos habemus. Quare recte advertunt Vultius de iudic. lib. 2. cap. 7. n. 190. & Myosius Cons. 3. observ. 63. nihil alieni accedere posse gratius aut iustius, quam suo iudice suspecto litigare.

Hinc Amianthus Marcellinus, inter violentias quas Valentianus Imperator exercuit, & hanc rececit, quod iustis querelis insuper habitis, homines cogeret coram iudicibus suspectis, litigare. „ Ad hanc (inquit) inclementiam illud quoque accedere debet dictum dirum & factum, quod si quis eum adirent, iudicium potentis inimici declinans, aliumque ius postulantem dari; hoc non imperator, ad eundem quem metuebat, licet multa praederet iustia, remittebatur. Ita lib. 27. Recur. gest. cap. 1.

Itaque & hae quoque violentia & oppressio viam protectioni Regiae pandit, quam & Principes nostri Belgici semper benignos concesserunt. Sic anno 1666. cum Episcopus Iprensis non obstante reculatione proposita in qua iam modo ad delectionem Arbitrorum devenit erat, procederet adversus Dominum ac Magistrum Joannem Leefane, eique comminatus esset suspensionem a divinis; Consilium Flandriae, tam dicto Episcopo, quam ipsi Officiali ac Promotori interdixit ulterius progredi vel attentare, sub pena 200. aureorum coronatorum; cuiusque his non obstantibus Episcopus comminatus suspensionem a Divinis attente decerneret, praeteritum Consilium dictae Consue. Ecclesiasticae effectum suspensionis, iteratque Episcopo interdixit quidpiam ulterius attentare, sub pena quod comminata 200. aureorum multa ad executionem deduceretur, ac insuper ipsius bonis temporalibus manus Regia injiceretur, Ita constat e Decreto hic annexo sub F.

Sic etiam anno 1707. Supremum Brabantiae Consilium manu tenit Pastorem S. Catharinae in urbe Bruxellensi in pacifica possessione ipsi Pastoris omniumque eo pertinentium, adversus suspensionem a functionibus Pastoralibus per Archiepiscopum Mechliniensem via facti inflictam, idque iteratam sine Personae recusationem sine suspensionem propositam. Habetur Sententia sub G.

Actus adeo & hic idem agitur quod superiori §. agimus, dum iudex pendente appellatione progreditur. Nempe & hic patet Iudices Regii provident, ne oppressi, reculatione pendente, de sua moveantur possessione, sed interim ea pacifice fruantur, longaque repellant omnem ab his injuriam, Ecclesiasticis iudicibus inhibentes ne contra hos reculant, Legibus & Canonibus reclamantibus, per Censuras Ecclesiasticas aliasque penas procedant.

Iudex enim reculatus, inquit Cevallos dicta q. 14. procedens in causa post recusationem, vim facit & partem gravat,

S. VII.

Iudex Regius cognoscens de violentia; non cognoscit de causa principali, nec de iustitia Appellationis aut Recusationis.

JAM lapsa in praemissis, cum Didaco Covarruvias, Josepho Sale, et iudicio Salgado, aliisque, diximus, huius reculus ac Regie protectionis unicum scopum & finem esse, vim repellere, propulsare, & oppressum sublevare; & Ecclesiasticum quodammodo reducere ad viam iustitiae & tramite legitimum.

Quare iudex Regius nequaquam cognoscit de causa principali, sed unico de forma & ordine processus, sive de vi & violentia seu oppressione: id est solum inquirat, an iudex Ecclesiasticus via facti, an vero servato juris ordine processerit. Si reperiat, juris ordinem fuisse servatum, remittit conquirentem ad iudicem suum. Si vero cognoscit, eo non servato, fuisse via facti processum, sublevari oppressum; & iudicem Ecclesiasticum reduci ad viam iustitiae & tramite legitimum; nihil decidendo de causa principali, quae integra relinquatur iuxta ordinem juris iudicanda Ecclesiastico iudici.

Sic itaque Clericus qui apud Iudices Regios conquireretur, quod iudex Ecclesiasticus peritissus sit per eum, cum non competat iurisdicchio fori externi Ecclesiastici, vel per iudicem extraneum, vel quod ita peritissus sit abique praevius informationibus preparatoris, sine praecedenti citatione, omnia competentis monitione Canonica, &c.

Quid hic agat iudex Regius? Nequaquam inquirere, aut decernere, an Clericus ille meritis fuerit censura peritissus; sive an sufficiens subierit causa, ut tam gravi poena afficeretur, in qua ita est causa principalis: sed tantummodo cognoscere, an censura illa prolata fuerit a non habente iurisdictionem fori externi Ecclesiastici; an a iudice extraneo; an omnis informationibus preparatoris, citatione, monitione Canonica, &c. quae res, ut in iure loquimur, facti sunt, & certo certius ad cognitionem Principis pertinent. Haec autem ubi iudicibus Regiis confluerint, acceperit & querelas veritate niti apparuerit, cum illi protectionem Regiam levi manutentionem adversus huiusmodi violentia iudicia potenter concedent.

Qua concessa, si competens iudex Ecclesiasticus credat Clericum illum revera mereri ut censura Ecclesiastica perstringatur, ei integrum manet adversus eum procedere, & de causa principali iudicare, dummodo id faciat servato per omnia iuris ordine; a quo si denique desistat, & ita vim inferat, iudicem Regium sibi iustus merito resistentem inveniet.

Similiter dum protectio Regia imploratur adversus Iudices Ecclesiasticos procedentes post interpositam appellationem, vel propositam reculationem, nequaquam iudices Regii cognoscunt de iustitia appellationis aut reculationis, sed tantummodo de vi & violentia quae a iudicibus Ecclesiasticis inferitur uti ubi de illa constituitur, cum auferant & oppressum protegent.

Vide processu (ait Covarruvias Praef. Quasi cap. 25.) &

„ viis actus causa, tantum illud agatur, an iuste ille iudex de

„ ferre voluerit appellationi: nec enim (prosequitur Auditor)

„ Regii Consilarii cognoscunt de iustitia appellationis ad Sum-

„ mum Pontificem deferenda, ad hoc ut ab illis Sententia

„ confirmetur vel revocetur, sed tantum ut tollatur vis illa

„ quae a iudice Ecclesiastico iniustissime fit Appellanti; & cum

„ eum Censuris iudex opprimat pro executione Sententiae, quae

„ nondum transiit in rem iudicatam pendente appellatione ad

„ Summum Pontificem proposita, cum tenebatur iudex omnino

„ deferre iuxta Canoniarum Sanctionum decreta, „ Idipsum

„ monet Josephus Sale de Inhibitionibus cap. 8. §. 3. num. 70. &

„ Franciscus Salgado de protect. Regia, praef. §. 1. num. 100. qui num.

„ 200. ait eum Martinio Navarro, Iudices Regios solummodo pronuntiare, iudicem Ecclesiasticum vim fecisse vel non fecisse in eo

„ quod appellationis partis non detulerit.

Et num. 208. ita loquitur: „ Tantum ad violentiam tollen-

„ dam adhibetur cognitio extrajudicialis, an appellatio suspens-

„ dat vel non, ut violentia iudicis detegatur, ob negatam de-

„ bitam delationem appellationi, colus cognitio, an iusta vel

„ iniusta sit, tam appellationis quam Sententiae Superiori Ec-

„ clesiastico praeservata remanet. „ Recteque advertit n. 211.

„ quod admissibilia seu non admissibilia appellationis respectu

„ iudicis a quo, sit quid facti.

Si viis actus comperitur sit quod iusta fuerit appellatio, quod-

„ que iudex ei non deferendo vim inferat, „ tollitur illa vis &

„ injuria quae adversus sacros Canones & auctoritatem Sedis

„ Apostolicae fit Appellanti ad eandem: & praecipitur illi Iu-

„ dici quod appellati deferat, & absolvat excommunicatum,

„ omniaque acta post appellationem retractet, ac reducat in eum

„ statum in quo erant tempore appellationis & Sententiae; „

„ ait praelaudatus Covarruvias loco citato, ac multis prosequitur

„ Salgado dicto Tractatu.

Item obtinet, dum Recursus instituitur adversus iudicem procedentem post propositam reculationem. Neutrum enim iudic-

„ ces Regii iudicabunt de ipsa recusationis causa, quae ad Arbi-

„ tris iuris pertinet; sed unico cognoscent num iudex Ecclesiasticus

„ procedendo post reculationem, vim intulerit: notaque

„ praelaudatus Hieronymus Cevallos Tract. de cognitione per viam

„ violentiam, qu. 14. n. 24. „ quod Iudices Regii in hoc casu ha-

„ beant causae cognitionem, an reculatio sit iusta vel frivola,

„ cum sine hac cognitione articulus violentiae examinari non

„ possit.

Suppone ergo iudicem Ecclesiasticum fuisse reculatum; hanc

„ autem iudicem, pendente causa recusationis indecisa, proce-

„ dere adversus reculantem, eumque Censuris Ecclesiasticis per-

„ trina.

stringere; Recusantem autem ad Senatum Regium recurrere, eo quod præterit per hanc denegatam reculationi delationem & infidat ad cominatas Censuras, sibi vim inferri: Senatus Regius non iudicabit aut definit ipsam causam reculationis, quæ ad Arbitros juris pertinet: sed unice cognoscet an dicta reculatio legitime & debito tempore fuerit interposita; item an recula reculationis in libello allegata, videatur sufficientes & legitime, si coram Arbitris juris possint probari esse veræ. Ita ut Judex non deferendo reculationi, sed adversus recusantem procedendo, & ad Censuras prosiliendo, vim intulerit, & via facti processerit.

Quam ubi consulerit intervenisse, eam tollet, oppressum manuteneat proteget, & Judicem Ecclesiasticum ad tramites legitimos reducat; cui tum integrum erit, si velit, iuxta Canonum ad electionem Arbitrorum procedere, qui de reculationis causa cognoscant.

Ex his clucet Judicem Regium cognoscendo de violentia, nequam cognoscere de causa principali, nec de iustitia appellationis aut reculationis: ac per consequens cum nullatenus usurpare Jurisdictionem Ecclesiasticam, sed unice cavere ne iudices, ea jurisdictione, quæquam de sua possessione pacifica amovendo via facti, aut aliter abutantur in subditorum oppressiorem. (a)

S. VIII.

Judex Regius cognoscere debet de violentia, eamque in finem acta causæ ad se deferri mandare potest.

Cum violentia sit causa & fundamentum hujus Recursus, quam cum instituentis petunt propulari, debet Judex Regius, ut eam tollat, & oppresso propiciat, de vi cognoscere, necnon de iis omnibus, sine quorum cognitione articulus violentiæ examinari non potest.

Cumque id plenus cognosci interdum possit ex ipso actorum causa inspectione, potest Judex Regius mandare ut acta causæ id se deferantur.

Sic modo vidimus cap. 1. §. 6. Constantinum Augustum ad æquissimum populum S. Athanasii Episcopi Alexandrini de vi consergentis, mandasse Episcopis omnibus qui Synodum Ivi abolverant, ut indilate ad Prætorium suum sese conferrent, vestra quantum severitatis integritatisque sit in vestris sententiis, coram meipso, inquit, declaraturi.

Hoc sui Regium multis addidit Franciscus Salgado de protectione Regia, parte 1. cap. 2. & num. 96. ait: „Actorum, originalium expartitionem, ad effectum cognoscendi ex eis an violentia facta sit, fieri posse licite per Principem tenentem, poralem probant Octavian. Decij. Pedemont. 30. num. 18. versio. Non enim, ante fin. num. 25. & Bobad. in polit. lib. 2. cap. 18. num. 139. Gutierrez in Pract. lib. 1. quest. 20. num. 7. Cened. Can. 43. sub num. 3. versio. Observandum tamen est. “

Iple Covarruvias Episcopus Segovienfis idipsum etiam agnoscit Pract. 99. cap. 37. Citata enim Lege Regia quæ modus præscribitur, qui in tollendis violentiis, per Judicem Ecclesiasticos illatis, a Senatu servandus est, subiungit: „Nam ubi illi agit apud Judicem Ecclesiasticum etiam inter Ecclesiasticos, eos, qui per Sententiam condemnantur appellavit, Judexque non vult deferre appellationi, & ideo pro executione multas, sit afficit censuris & gravaminibus, conserquatur simpliciter, querela coram Regio Auditoribus, ex eo quod non deferatur appellationi, quam ad Sedem Apollolicam propoluit: tunc sane statim ex sola simplici querela dantur Litteræ Regiæ, quibus præcipitur Tabellioni sub certa pæna, quod infra breve tempus mittat ad Curiam acta causæ & processum: “ & rogatur Judex Ecclesiasticus ut abolvat excommunicationem ad aliquod dies qui sufficiant missioni & examinationi processus; quod si contumax Judex sit, dantur secundæ Litteræ, ac tandem tertie, & id agere cogitur pænis, quibusdam.

S. IX.

Forma processus in causa heresi eadem, quæ in aliis causis criminalibus.

NON raro evenit in Ecclesia Dei per quasdam nimis carnalium hominum factiones & machinationes, viros bonos & orthodoxos, ut hæreticos acculari, vexari, & ut pefsem publicam haberi, antequam de heresi legitime fuerint accusati, multo minus de ea convicti aut condemnati.

Quo quid possit magis esse ab omni aequitate & ratione alienum? Ipsa enim natura dicitur, neminem inauditum & indefensum condemnandum esse. Quasi vero crimen maximum, quale est hæreticos crimem, ab hac communi naturæ lege foret exceptum; magisque liceret inauditum & indefensum, hæreticos aut schismaticos condemnare, quam furti, homicidii, latrocinii, perduellionis aut alterius cujuscunque criminis.

Quantum id vel ab ipsis Romanis, sub densissimis gentilitatis tenebris constitutis, esset alienum, luculenter demonstrant Actus Apostolorum. Et quidem cap. 24. & 25. Principes Sacerdotum & Seniores accusant Paulum tamquam hominem pefisferum & concitant seditiones omnibus Judæis in universo orbe, & auctorem seditionis scilicet Nazarenorum, qui etiam Tentum violare conatus sit ... populantes adversus illum damnationem.

An Porcius Festus Præfex, homo gentilis, Paulum de tantis criminibus, ab ipsis Principibus Sacerdotum & Senioribus accusatum, & quæ in ipsam Rempublicam redundabant, communi defensionis auxilio indignum iudicat? Audiamus hominem gentilem respondentem: Non est Romanis, inquit, consuetudo damnare aliquem hominem, priusquam is qui accusatur, præfentes habeat accusatores, locumque defendendi accipiat, ad abluenda crimina.

Hæc consuetudine Romana imbutus Pontius Pilatus, minus iniquus erga Christum Dominum exiit, quam ipsis Pontifices, Sacerdotes & Doctores, Senioresque Judæorum, divini Legem veramque Religionem profitebantur. Hi enim cum Christum Pilato tradidissent, vellentque ut Præfex ille Romanus, nixus verbo ipsorum, & iudicio, eam sine cognitione causæ neci daret, dicentes: Si non esset hic malfactor, non tibi tradidissemus eum; reuict constanter Pilatus cæco modo iudicium eorum exequi, voluitque accusatum prius audire, & singula accusationis capita de more examinare.

Optandum foret ut spiritus istorum Sacerdotum & Scribarum Synagoga, quoniammodum & vicia Phariseorum ad nos non transissent: itemque ut inter Judices laicos Christianos quidam in hac parte non essent imperitiores & infeliciores quam Pilatus. Sunt enim sæpe quidam Judices nimis creduli, qui sub vanæ aliquis Religionis obtentu, passionibus Clericorum cæco modo interviunt, atque oppressioni innocentium & iustorum condemnationi cooperandi manifesto periculo se exponunt; vel qui, cæci cum Pilato passionibus Accusatorum, & Reorum innocentiam agnoscant, desiciente tamen quæ in iudiciis requiritur virtute, cedunt iniquitati, & spe vel metu commoti etiam dicunt, Quid est veritas? diligentes magis gloriam hominum quam gloriam Dei, & iudicis supremi stantis in medio eorum, & iudices disjunctis.

Verum enim verò nunquam Juris ordo & Canonum Legumque præscripta diligentius & exactius sunt observanda, quam dum de crimine heresi agitur: eo quod non raro contingat, opinionem quasdam, aut traditiones humanas, ne dicam, superstitiones, ab indoctis aut cupidis hominibus disseminari & obtundi per articulis Fidei; ac quasdam ut hæreticos tractari, qui vere Catholici sunt, ut ex S. Augul. alique adnotatur m. est, in Jure nostro Ecclesiastico universo, tom. 3. part. 3. tit. 4. cap. 2.

Ita Pontifices Judæorum & Pharisei Christum iniquissime persecuti sunt tamquam Legis divinæ everforem, eo quod crucifixerat hominem Sabbato. Sed his opponatur se Nicodemus homo ex Phariseis Princeps Judæorum, allegans idem legis naturalis dictamen, præscriptum Deut. cap. 17. Numquid, inquit, Lex nostra iudicat hominem, nisi prius audierit ab ipso, & cognoverit quid faciat? Jo: cap. 7. v. 51. (a)

Quapropter a sæculo quarto Arcadius Imperator merito sanxit, pro hæreticis non esse habendos, neque reos in eos decretis puniendos, nisi qui a iudicio Ecclesiasticæ Religionis & ramite, detestati fuerint deviare; id est, probati sint a iudicio Ecclesiæ, in causa Religionis deviare.

Hæc æquissima juris naturalis regula, quæ neminem puniri patitur, nisi causa monstretur propter quam Leges Canonique hoc fieri jubeant, semper sanctissime fuit observata: præcitam autem a tribus Generalibus Conciliis, in causis Arii, Nestorii Eutychetis.

Cum Constantius Imperator hortaretur Liberium Papam, ut communionem hæreticis, (verba ejus sunt) impij Athanasij de mentis repularet, præteritis, quod hoc recte se habere confere totius terrarum orbis, & eum sententia Concilii ab Ecclesiastica communione segregandum judicasset; respondit Liberius: „Judicia quidem Ecclesiastica, o Imperator, respondit Liberius: „tate fieri debent. Quapropter si tuæ Clementiæ ita vultum sit, iudicium haberi iubeto. Et si Athanasius videatur damnationem commoverisse, tum Sententia, prout ordinis Ecclesiastici formula pollicetur, contra eum pronuntiabitur: nam fieri

non

(a) Ista lex extat configata Deut. cap. 17. v. 2.

(*) Fo loci observandum est id quod P. Barre Cancellarius B. Genoves & Universit. Patifensis retulit de Appellatione ab abusu, in Tractatu Juris, cuius hic est titulus: Histoire de l'Appel comme d'abus. En cius tractatu, La qualité de l'interprétation de l'Eglise ne doit pas être soumise à l'arbitraire de la laïcité, mais elle doit être soumise à la compétence des Magistrats. L'interprétation d'une loi dépend de ce qui a l'autorité de la faire; mais lorsqu'il est clair que les Canons ont voulu, les Magistrats en France prétendent qu'on peut alors appeler comme d'abus, que les Juges d'Eglise ont prononcé sur des Matières spirituelles; l'interprétation de l'Eglise par leur arbitre, & qu'on ait la seule amplex des contempteurs de ses lois. Les Appels comme d'abus sont au contraire réservés en France; & la dissolution du d'abus en est ordonnée plus prompte. Hætenus P. Barre: argumentum illud clare pertinet ad normam justificationis Gallicæ in præfato Opusculo.

„ non potest , ut quendam condemnemus , de quo non factum
 „ sit iudicium . „ Ita Theodorctus , *Histor. Ecclesiast. lib. 2.*
cap. 16.

Similiter S. Joannes Chryostomus ante causâ cognitionem, aliquem ut hæreticum damnare hâciquaquam iustum esse dicebat, uti testatur Sozomenus lib. 9. Hyst. Eccl. fast. cap. 14.

[illegible]

Hæc pluribus ex Hilar. Ecclesiast. confirmare exemplis non foret difficile, nisi ipsa res evidenter fuisset. Non tamen abs re est offendere uno altero exemplo quantum etiam Belgium nostrum semper fuerit alienum ab inhumana illa quorundam opinione, et christianitatem suspectos de hæresi aut schismate, omni favore ac communi iustitia patrocinio esse in-

Anno 1477. in Urbem evocatur a Sixto IV. per litteras
Romae datas 2. Junii, Theodoricus Sacerdos Cænobii Paracensis
Abbas, idque ut de laici auctoritate Sædis Apostolica coram ap-
lo causam diceret: Voluntas, inquit Pontifex, & sub Excom-
municatis late sententiæ pena mandamus, ut infra terminum
septimum mensium a receptione prelatum computanturum, nostris
confessis et presentes, alioquin laici te prævationis periculo sub-
jaceas.

An Abbas, et de tanto crimine, quod haereti non interius
affirmatis, acceci, habetur indignus, ut gaudeat iuribus
et immunitatibus Patriae, quae Belgarum *evocationem* proci-
piunt, et immunitatem in sua Provincia iudicaria servato iure
decime volunt? Nequaquam profecto. Ut enim haec *evocatio*
Maximiliano Archiepiscopo innotuit, memor juramenti sui, ultra
secedere inhibet Abbati, ne *evocationem* morem gerat. Vobis, alia
diffinitio precipimus, et mandamus, ne eam ob causam extra Pa-
triam nostram vos abscitis, immo statim iussu praesentibus ad Ru-
mianam.

Kadem die ad Pontificem litteras mittit, & civilibus verbis citationi intercedit, addens: Si denique vestra Sapientia causas cognoscere cupit, eam ut committat alicui in his partibus Pralato viro probo, partibus non suspecto, Gra. nec ut scelus agatur, facere poterō.

Cumque mandatum infuset Pontifex, alteras ad ipsu
ferat Maximilianus prioribus graviores. » Si Abbas, ad
culpaſum delicti reus, animadvertione qualibet dignus ex
ſimetur, non adverbiorum quia Apoloſica Sedis honoris ra
tio in hoc habeatur, dummodo iudice in partibus dato idoneo
& neutrali, id iuris ordinis compertum ſit. Quod ſic aqua
ſiſſimo, ne fruſtra ſequi aliquid a me exigatur adjuvante De
mino, &c.

Anno 1554. Episcopus Leodienſis requirit Reginam Hungariae Belgii Gubernatricem, ut ipſi tradat quemdam Joannem de Bollant de hæreſi notatum, & ad ejus requſitionem ipſa Brabantia captivum conſtitutum. Reſpondit Gubernatrix per litteras data ultima Martii ejusdem anni, ſe id nullatenus poſſe præſtare, cum per *Latum Inſtrumentum* expreſſe prohibeat illos captivos e Brabantia educere; verum quod hic in Brabantia, cauſa, ſi vellet, poſſet examinari ac in judicio judicari. prout litteræ ſeſdem diſſeverit.

Utque ad hanc tempe propius accedamus, quod notum
est ab Officiis, Beneficiis, munis, pietatibus Januini
Rigoribus ac novitatis exclusi, & vice facti privati? Quod
men post tot metus & tragedias nullum habuerit, quod
sub humiliori obsecratu denigrati aut vexati fuerint, quod
adhuc in iudicio aliquo legitime, non in traditione fuisse
famili excelsu considerum. Quod si quidem hanc diffida
tibus pariter & suffragante Rege Catholico gloria moris
republice ad Sedem Apostolicam esse elata, & ita
per deputatos utriusque partis causa esse ventilata, I
nocentius XII. ut his maius inueniret, æquissimo ju
statu & in Breui Apostolico ad Episcopos Brevi 6. Februarii
anno 1694. data, eis, quantum in Domino potest. . . in
git, ne ulla ratione . . . quæquam sub
repelli ab Officiis, munis, Beneficiis, gratiis ac cenci
ribus habeant, vel alia quacunque causa pœnam, quæ vi
permittant, nisi ferens forte iradibile, commensuratum
aliquo Censuræ, quæ summa est, commensuratum
n. . . quod Breui per Litteras Regias laudatum ac prob
n. . . in quædam omnibus Episcopis, Senatibus ac
banalibus Belicis, ut idem insolubiler exequeretur & fa
de observarent.

Ex his eruetur, quod accusati de hæresi aut fœditate iudicij iuribus gaudent ac cæteri, qui de aliis criminibus accusantur, quodque adversus eos æque servato juris ordine, ac adversus cæteros procedi debeat: neque minus eis adversus & violentiam, quam aliis concedendam esse protectionem R.

Quæ omnia egregie confirmantur in Consulta iussu
banxi Senatus data 13. Aprilis 1696. ad Serenissimum Ba
ria Electorem super Regii mandatis in causa *Rigorijni* & *1*
2 *3* *4* *5* *6* *7* *8* *9* *10* *11* *12* *13* *14* *15* *16* *17* *18* *19* *20* *21* *22* *23* *24* *25* *26* *27* *28* *29* *30* *31* *32* *33* *34* *35* *36* *37* *38* *39* *40* *41* *42* *43* *44* *45* *46* *47* *48* *49* *50* *51* *52* *53* *54* *55* *56* *57* *58* *59* *60* *61* *62* *63* *64* *65* *66* *67* *68* *69* *70* *71* *72* *73* *74* *75* *76* *77* *78* *79* *80* *81* *82* *83* *84* *85* *86* *87* *88* *89* *90* *91* *92* *93* *94* *95* *96* *97* *98* *99* *100* *101* *102* *103* *104* *105* *106* *107* *108* *109* *110* *111* *112* *113* *114* *115* *116* *117* *118* *119* *120* *121* *122* *123* *124* *125* *126* *127* *128* *129* *130* *131* *132* *133* *134* *135* *136* *137* *138* *139* *140* *141* *142* *143* *144* *145* *146* *147* *148* *149* *150* *151* *152* *153* *154* *155* *156* *157* *158* *159* *160* *161* *162* *163* *164* *165* *166* *167* *168* *169* *170* *171* *172* *173* *174* *175* *176* *177* *178* *179* *180* *181* *182* *183* *184* *185* *186* *187* *188* *189* *190* *191* *192* *193* *194* *195* *196* *197* *198* *199* *200* *201* *202* *203* *204* *205* *206* *207* *208* *209* *210* *211* *212* *213* *214* *215* *216* *217* *218* *219* *220* *221* *222* *223* *224* *225* *226* *227* *228* *229* *230* *231* *232* *233* *234* *235* *236* *237* *238* *239* *240* *241* *242* *243* *244* *245* *246* *247* *248* *249* *250* *251* *252* *253* *254* *255* *256* *257* *258* *259* *260* *261* *262* *263* *264* *265* *266* *267* *268* *269* *270* *271* *272* *273* *274* *275* *276* *277* *278* *279* *280* *281* *282* *283* *284* *285* *286* *287* *288* *289* *290* *291* *292* *293* *294* *295* *296* *297* *298* *299* *300* *301* *302* *303* *304* *305* *306* *307* *308* *309* *310* *311* *312* *313* *314* *315* *316* *317* *318* *319* *320* *321* *322* *323* *324* *325* *326* *327* *328* *329* *330* *331* *332* *333* *334* *335* *336* *337* *338* *339* *340* *341* *342* *343* *344* *345* *346* *347* *348* *349* *350* *351* *352* *353* *354* *355* *356* *357* *358* *359* *360* *361* *362* *363* *364* *365* *366* *367* *368* *369* *370* *371* *372* *373* *374* *375* *376* *377* *378* *379* *380* *381* *382* *383* *384* *385* *386* *387* *388* *389* *390* *391* *392* *393* *394* *395* *396* *397* *398* *399* *400* *401* *402* *403* *404* *405* *406* *407* *408* *409* *410* *411* *412* *413* *414* *415* *416* *417* *418* *419* *420* *421* *422* *423* *424* *425* *426* *427* *428* *429* *430* *431* *432* *433* *434* *435* *436* *437* *438* *439* *440* *441* *442* *443* *444* *445* *446* *447* *448* *449* *450* *451* *452* *453* *454* *455* *456* *457* *458* *459* *460</*

In hac enim dicunt quod antequam possit agi adversus p

tenſos Rigoriſtas ac Nitentes, ante omnia requiratur regula
authoritate Eccleſiæ recepta, per quam diſcerni poſſint Maxima
quæ tamquam novitas aut Rigor, ſine ſuſpectu ſunt, cum ipſi Su-
periores Eccleſiaſtici non convenient in quo Rigoriſmus aut
novitas ſita ſint, atque ita periculum ſit, ne invidioſis iſtis
nominibus traducantur viri innocentiffimi & ſua ſanctitate gra-

Quod tam adhuc iustitia p[er]ficeretur. ut v[er]o r[e]p[ar]atio ex
notate inferius haberetur, nisi prius de iis con[tra]ctus fuerit iuxta
ip[s]am mentem SS. Patris nostri Innocentii XII. quap[ro]p[ter] causa
similis explicetur per Breve sum[ma] (de quo supra) ad Ep[iscopos]
P[re]lat[os], ubi illis, quantum in Dominio potest injungit. " Tam
relig[io]sis vobis eni[m]lem Brevis supradictis ita p[ro]p[ri]etur:

celatius emendat mixtus
 nobil magis *Togata* et *aquitate* confutamentum dici possit:
 ideoque credidus non omnino secure legi posse Duce[m] tam
 certum, qualis est qui ei caput Ecclesie visibile[m], quique
 hic non docet nos aliud, quam quod aliunde nobis incum-
 bit, et ad quod nos conferunt i tunc conferentia nostra, sicut
 interuenient solenne quod in ipso O.C.E. rurs[us] neketum in-
 greditur predictum, nam non esse noster nos aut pu-
 blicam doctrinam nisi propter doli[m] et deinde seculum conuictum
 i[n] iude.

1. Fo magis in re tanti momenti F. V. Celsitudinis auxi-
 2. lium nobis implorandum est (ut nempe procuret regulari
 3. pulcritudine Ecclesie firmatam de qua supra), quod frequen-
 4. tes qui occurrunt casus doceant, inter ipsos Superiores Ec-
 5. clesiasticos non conveire, qui pro nobis aut rigorosis re-
 6. sponsis habendum sit; confit bene multos, qui eo præ-
 7. parati a cura etiam non, predicant verbi gratia, aliquas
 8. funditus et cordialiter repugnant tunc, et tunc, et tunc
 9. nisi Sacerdoti, etiam obsequio degressi, in eam parant esse
 10. etque repugnant rationem non esse nisi phantasia. » Habetur
 Consultu sub litt. H.

Sed quid opus est plura exempla adducere ut ostendatur, nunquam in Belgio locum invenire possit a totius illam opinionem, quæ in actione hærens ut ædificatis tollit *naturalem & ordinariam defensionem*. Et quæ est hæc: cum nihil notius sit, quam quod ob illam solam causam Belgis nam olim sacrum illud Tribunal Inquisitionis, & ignis fuerit intolerabile, & in hodiernum usque diem, ejusdem memoria & nomen sit in execratione.

§. X.

Confirmantur hactenus dicta exemplo S. Ludovici.

[illegible]

C A P U T IV.

De effectu iudicii possessorii seu Manutenentiæ, ubi una ob
curritur objectionibus quæ in contrarium adducuntur,

§. I.

Quis sit huius Indicii effectus?

EFFECTUS iudicii possessionis præferunt *retinenda possessionis*
 E quod nunc *mantententia* nuncupatur, proprius & unicus
 est, pacificum possessionem in sua possessione adversus violentiam
 facti turbationes qualeslibet defendere ac mantenere, donec
 petitor per Iudicem competentem *servato iuris ordine*, ius
 possessionis jure excidisse declaretur, ut bene peritissimus id
 Flandriæ Pragmaticus J. Damhanderus advertit *in Praxi actus*
 civil. cap. 41.

Post-

(2) De forma processus in causa hæresis consuli. possunt, quæ re-
ferantur in Galileis observationibus D. Gibert. Porro istæ observationes
sunt secundæ Tomi hujus editionis, 3, part. tit. 4. dat delicta Ecol. In-
quet, Ch. 2. reperiuntur.

Postquam enim monuit interdictis uti possideris bonis successisse iudicium, quod mantententia appellatur, quo possessorum pacificum in possessione pacifica servat, subiungit statim: "Et igitur Mantententia quaedam proventus, immo verus quoddam Principis vel Confilii sui beneficium, quo aliquem pacificum possessorum metuentem tamen ea ex ejus aut exturbati, in eadem sua possessione quiescere tenet, servatque quasi mantententia sua auctoritate tenetur. Unde & aptum ei, (infern. num. 2.) licet recens, vocabulum est indicium, quod possessor in possessione sua per Principem mantententur & in ea permanere iubeatur, cum interdictio omnium qui ad hanc quietam possessionem contradicere velint, & id, donec per iustitiam alius potius ius habens inferatur, & mantententia iterum ejiciatur."

Idem observat Zypaeus in Notitia juris Belgici, ubi art. 1. nov. Regulamenti 15. Maji 1422., sancitum ut quilibet maneat in sua possessione, donec per Sententiam iudicem compromissum evincatur: unde forte Diplomata Romana, quibus aliquando iubetur, ut quis amoto adversario in possessionem mittatur, salva postmodum penitiori inquisitione, huc non penetrant; sed in possessione mantententur, qui communis jure debeat eam retinere. "Lib. 2. de causis, poss. & propr. n. 7. Iudicium autem illud possessorum introductum fuit primo in favorem iustitiae & juris, praecipue eorum qui aliquando, vel ex quorundam malitia, vel ex iniquis illationibus aut suspitionibus ex suis Officiis, Beneficiis & possessionibus cum iniuria saepe iniuria & dedecore exturbantur." Ita Damhauderus cap. 33. n. 2.

Quod & finem alterum in favorem pacis ac tranquillitatis publicae ponit cap. 41. n. 4. Postquam enim dixit huius iudicio non repugnare quod iudex secularis non debeat se immiscere rebus spiritualibus, rationem allegans ait: "Quia in isto casu non immiscet sese rebus spiritualibus, nec spirituales res tractat, nec exercet, sed tantum quod est mere secularis; dum lites, contentiones, & turbationes in sua Republica sublevis arceat & praehibet. Unde dicitur Francis, quod iudex secularis optimo iure possit decernere & dare hanc provisionem, & per eam cognoscere de materia beneficii, quia licet ipsum beneficium & Beneficii functio sit mere spiritualis & ad spirituale pertinet, tamen spectans, tamen tranquillitatis Reipublicae defensionis secularis est."

Eiusmodi rationem inter alias allegat Joannes Grivellus J. U. D. in Senatu Dolapo Consiliarius ac Sereniss. Archiducum Alberti & Isabelae a Consiliis intimis & a Libellis, Decisione 121. n. 8. ut ostendat dictum Senatum merito iudicare, de omni possessorio tam in spoliatione facta inter Clericos quam inter Laicos, & tam in spoliatione rerum mere spiritualium quam temporalium & profanarum: pertinet enim, ait, ad curam iudicium secularium, sedentes suos ab omni violentia & iniuria defendere. Atque ita non pati, quantumvis sua possessione spoliari. "Can. Regum. C. Principis 23. qu. 5."

Illud ipsum jam a 200. ferme annis observavit laudatissimus Covarruvias, Pract. 99. cap. 35. Postquam enim monuit, ut iustitiam sine iudice Regius, qui Praetoris assident, & inibi iura partium Regio & supremo nomine teneantur, extraordinarie tractare causam possessoriam in qua de possessione Beneficii disputetur; "mox subiungit: ad effectum ut quiesca Responsum sit, si ne facta iniuria & violentia, aut indebitis possessionem quam obtinuit, expulsi sunt."

Effectus itaque iudicii possessorii, quo quis in pacifica possessione v. g. sui Beneficii mantententur, is est: Beneficiarium in ea adversus quancunque vim & facti viam fervare, defendere ac protegere, donec & quovisq. per Sententiam definitivam iudicium competentem in petitorio latam evincatur; adeo ut mantententia interea liberum & pacificum Beneficii sui usum habeat. Quo pacto & vis omnis, Legibus & Canonibus iniuncta, procul repellitur; oppressus efficaciter protigitur, & publica tranquillitas potenter conservatur.

S. II.

Mantententia enim cadit, & quidem praecipue, super possessione functionum spiritualium & sacramentalium Beneficii annexarum.

MANUTENTENTIA non solum cadit super ipso Beneficio seu Beneficii titulo & temporalibus ei annexis, sed etiam super functionibus & exercitiis quantumvis spiritualibus & sacramentalibus inde dependentibus; seu quod idem est, per mantententiam conservatur & protegitur possessor, non in quieta & pacifica possessione ipsius Beneficii & temporalium ei annexorum, sed vel maxime in pacifica possessione & libero usu functionum & exercitiorum ab eodem Beneficio dependentium. Beneficii etenim pacifica possessio positivum consistit in pacifico & actuali libero exercitio seu administratione ipsius Beneficii, quemadmodum pacifica possessio rei temporalis in libero illius rei usu sita est: Adeo ut is qui turbatur in quieto ac libero exercitio sui Beneficii, tum vel maxime turbetur in ipsa pacifica possessione ipsius Beneficii, ut ex deducit cap. 2. liquidissime patet.

Porro Beneficii exercitium praecipue spectare functiones spirituales & Ecclesiasticas illi annexas indubitanter est. Quandonam enim v. g. Pastor censetur exercere quae Beneficii sunt, nisi tum praecipue, dum verbum Dei annuntiat, Missarum sollemniam celebrat, fidelium confessiones excipit, parvulos baptizat, Matrimonium assiluit, aliaque Sacramenta administrat, aut Pastoralia munia obit? Nam idem constitutus est Pastor.

Temporalia enim, siue ius ad illa, consequenter solum ad ipsa spiritualia sese habent: functiones autem siue Officium spiritua-

le & Ecclesiasticum ipsius Beneficii essentiale est, ac in eo principaliter attendendum, iuxta tritum illud: Beneficium datur propter officium.

Elleque ius ad functiones spirituales aequae perpetuum ac ipso titulo Beneficii, e quo ius illud manat: adeo ut non magis quis via facti turbatur quae in libero exercitio harum functionum, quam in pacifica possessione ipsius tituli Beneficii, ut dicto c. 2. planissime demonstratum est.

Id iam pridem ut indubitatum ac notorium supposit praefatus ille Flandriae Pragmaticus J. Damhauderus; nempe possessorium non solum in Beneficiis, verum etiam in exercitiis ac functionibus ei annexis, seu quasi possessione eas exercendi, Senatui Regio competere: Quia licet (inquit) ipsum Beneficium & Beneficii functio sit mere spiritualis & ad spirituales potissimum spectans, tamen tranquillitatis Reipublicae defensionis secularis est. Item: Possessorium est temporale, licet persona sit spiritualis, & Beneficii ministerium sit spirituale, In Praxi rerum Civil. cap. 41.

Haece eadem concors Doctorum & Pragmaticorum sententia est, dum siue distinctione constanter tenent ac docent, omne possessorium rei penitus Ecclesiasticae, & utrumque spiritualis, Senatibus Regiis competere.

Quod ipsum manifeste elucet ex Concordato inter Carolum V. Caesarem ex una, & Episcopum Leodiensem ex altera parte, anni 1541. ita enim habet tit. 3. num. 13. In causis mere Ecclesiasticis, ut puta beneficiis, sacramentalibus, decimarum Ecclesiarum non inferendum, iuris foveandi, anniversariorum sepultura, oblationum, & aliorum debitorum, Index Ecclesiasticus etiam contra laicos poterit cognoscere in petitorio. Ergo in possessorio cognoscere poterit Index laicus, iuxta communem regiam, quae notorie per hanc exceptionem firmatur. Ut quid enim hic adderetur in petitorio, si & possessorium ad iudicium Ecclesiasticum in his causis mere Ecclesiasticis aequae spectaret?

Nec quidquam obstat quod tit. sequenti qui inscribitur, De possessoribus Beneficiorum & aliorum iurium spiritualium, non fiat mentio sacramentalium; sed unice dicitur possessoria: recurrendum & retinendum quod & cognitio spectabit ad iudicium ceteros laicos privative, siue agatur de possessorio Beneficiorum, decimarum, iuris patronatus, & aliorum iurium nempe spiritualium, ut in dicto summarie huius tituli.

Nam Beneficiorum, decimarum & iuris patronatus hic tantum per modum exempli fit mentio, quod clausula vel aliorum iurium manifeste denotat.

Et si quis inde vellet eruere quod in sacramentalibus non cadat mantententia, ex eo quod tit. 4. non fiat mentio sacramentalium; ille idem debet contra manifestam veritatem inferre quod mantententia cadat in causis iuris iurandi, anniversariorum, sepulturae, oblationum, &c. quia nec horum etiam iurium illi fit mentio eodem illo tit. 4. licet conjunctum cum sacramentalibus commemorentur tit. 3.

Regula est, quod in Causis mere Ecclesiasticis Index Ecclesiasticus cognoscit in petitorio, & Index secularis in possessorio. Ea quae utrique huic regulae subduntur tit. 3. & 4. solummodo per modum exempli adducuntur, ut elucet ex particulis puta & vel: atque inter haec Causas mere Ecclesiasticas computantur aequae sacramentalia quam Beneficia. Si itaque super beneficiis cadat mantententia, quidni & super sacramentalibus?

Quod autem, iuxta laudatum Concordatum, mantententia etiam cadat super functionibus Beneficio annexis, id quoque inde manifestum est, quod dicto tit. 4. dicitur: Mantententia... in administratione Beneficii, & fructuum percipione remanebit. Administratio enim Beneficii quae a fructuum percipione feceruntur, haberi non potest nisi per actualem ac personale exercitium functionum Beneficio annexarum.

Deinde dum absolute dicitur quod possessorium Beneficiorum, nulla facta distinctione inter spiritualia & temporalia eis annexa, spectet ad iudices seculares; quid hoc aliud significat, quam quod ad hos iudices spectet possessorium iuris perpetui officii alienius spiritualis certa in Ecclesia obeundi? Ita enim Beneficium definitur.

Profecto si possessorium Beneficiorum limitetur quoad ius percipiendi certos redditus vel proventus, quare vocatur possessorium iuris spiritualis? Nonne ius tale multum spiritualitatem habet? Verum ideo Beneficia proprie inter iura spiritualia computantur, propter ius perpetuum quod Beneficium tribuit, obeundi spiritualis aliquod officium.

Praeterea quandoquidem, ut §. praecedenti ex praelaudato Damhaudero horatur est, iudicium hoc possessorii introductum sit, tum in favorem eorum qui aliquando ex iniquis delationibus aut suspitionibus ex suis Beneficiis cum magna saepe iniuria & dedecore exturbantur, tum ut turbationes a Republica arceantur, & tranquillitas publica servetur; evidens omnino est, illud iudicium non minus extendere se ad metandam publicam possessionem exercendi functiones Beneficio annexas, quam ad ipsius Beneficii possessionem.

Neque enim minori cum iniuria & dedecore pacifici possessoris turbatur via facti in pacifico ac libero usu functionum Beneficii: nec minores inde oriuntur in populo turbationes & contentiones, quam dum violente turbantur in pacifica possessione ipsius Beneficii. Quare etiam Regis officium est, non minus illam atque hanc violentiam potenter arcere, & pacificum possessorum contra quancunque vim & facti ius mantententia sua auctoritate tueri.

Quod & notoria & quotidiana praxis confirmat. Quotidie enim videmus Pastores mantententur in quasi possessione per se concionandi ac fidelium confessiones audiendi, adversus Fratres

pres Mendicantes, duntaxat eos in dictis functionibus pure spiritualibus turbantur, praetextu Stationum, aliove colore. Item videmus Canonicos manentem in functionibus Beneficiis eorum annexis, Episcopos denique in iure dandi curam animarum Decanis Capitulum, visitandi monasteria, &c. quos omnes libere & pacifice sub Regia protectione & mantententia has functiones & similes sine ullius contradictione continuare ac obire videmus.

Accedit quod turbatio in pacifica possessione exercendi functiones Beneficio annexas, frequenter secum trahit turbationem in temporalibus. Quid enim v. g. notius quam Parochum in Pastoralis officii possessione via facti turbatum, simul etiam temporali utilitate privari, puta oblationibus & honorariis, quae in Sacramentorum administratione fideles christiana charitate Pastoribus largiuntur?

Deinde quamvis violenta turbatio in libero usu functionum a Beneficio dependentium nullam secum traheret turbationem in temporalibus, non minus propterea adversus illam turbationem mantententia Regia foret concedenda. Nam quis ignorat mantententiam concedi in possessione iurium omni emolumento temporali vacua, puta iurium honorificorum Patronis, Pastoris primitivis, &c. competentium? Aut quanam, quae, fructus temporales annexi sunt iuri concionandi, fidelium confessiones audiendi, &c. in quorum iurium libero exercitio pacificos possessores mantententem supra notavimus?

§. III.

Judex Regius in hoc iudicio possessorio nequaquam cognoscit de re mere spirituali aut sacramentali, nec de validitate & sufficientia causa Conjuraturum.

QUANTUMQUE Conjuratur & functiones Beneficiis annexae sunt spirituales, atque ideo videantur exemptae a Jurisdictione seculari, nequaquam tamen possessio rei spiritualis ejusque violenta turbatio spirituales sunt, sed meri facti, nihil spiritualitatis includentes, possessio enim, inquit Lex, res facti, non iuris, est; Digesti, de acquir. vel amit. poss. l. i. §. 3. Atque eo fundamento nititur constantissima Belgii praxis, quae etiam ubique gentium passim obtinuit, nempe, hodie seculares Judices, telle Christino, cognoscere de omni possessorio iudicio etiam Beneficiorum & rei Ecclesiasticae; in quam rem omnium nationum citat Auctores. Lib. 3. cap. 7. ad Baglionum.

Idipsum notari in Opusculo quod inserit (a) Concordia Immutata Ecclesiastica & Juris Regii, cap. 2. §. 1. ostenditque ibidem, hoc sui spectatum in Belgio non solum ex consuetudine immemoriali, sed etiam ex Principum Edictis ac Ordinationibus, nec non Concordatis privative spectare ad Judices Regios, eisdemque in hodiernum diem sedulo fuisse conservatum.

Sic Joannes Givellius dicta decis. 128. num. 7. & seq. postquam monuit Senatam Dolanum & omnia Regia inferiorum iudicium Subtelis in Burgundiae Comitatu a tempore immemoriali iudicare de omni possessorio retinenda & recuperanda etiam in Clericis... & tam in speculationibus rerum mere spiritualium, quam temporalium & profanarum; hanc subiungit rationem: *Est enim possessio aliquid facti, non temporale, etiam si de re penitus Ecclesiastica agatur, quo fit ut eius cognitionis capaces sint Judices seculares, etiam inter Ecclesiasticos, ut post Bart. Jas. & alios docet Merck.*

Similiter prelaudatus Flandriae Pragmaticus J. Damhaederus in Praxi rerum Civil. c. 42. Negus, inquit, repugnat, quod Jus secularis non debet se immiscere rebus spiritualibus; quia in isto casu non immonet sese rebus spiritualibus, nec spirituales res tractat, nec exercet; sed tantum quod est mere secularis... nempe possessorem est temporale, licet persona sit spiritualis & Beneficii ministerium sit spirituale. Et nullum possessorem dicitur spirituale.

Eodem modo loquuntur, inter ceteros, Andreas Gail, lib. 2. observat. 35. & Myndingerus cent. 2. observat. 67. qui etiam citat Innocentium, Joannem Andream & Ant. de Burzio. Nec est inconveniens, inquit Guido Papae, quod respectu ejusdem rei petitorium sit spirituale & possessorem temporale, cum nihil commune inter se habeant.

Sunt enim res & possessiones temporales, ut loquitur (Gratianus) sub imperio & potestate Principum, quos etiam obstat de interdito possessorem cognoscere, quamvis de rei spirituali vel de Beneficiis agatur. Ita Joannes a Costa ad l. 2. Decret. tit. 2. de foro competentis.

Ut autem clarius intelligatur, Judices Regios in hoc iudicio possessorio nequaquam assumere iudicium rei spiritualis, puta de ipsi functionibus Pastoralibus vel sacramentalibus, aut de ipsa Conjuraturum Ecclesiasticarum causa; sed unice de ipsa possessione, ac ejus violenta turbatione cognoscere; quae res, ut in Jure loquimur, facti sunt, & nequaquam spirituales, sed temporales; ponamus, exempli gratia, Pastorem vel Canonicum in suo Beneficio vel functionibus eidem annexis, per Conjuraturum subtelis aut interdictionem, ponamus eidem se suspensum aut interdictum ad Senatam Regiam possessione sui Beneficii & functionum eidem annexarum, eo quod praetendat se eundem Conjuraturum oppressum ac via facti turbari. His casibus Regius Senatus nequaquam judicabit, aut cognoscet, num Pastor ille vel Canonicus bene an male functiones Beneficio annexas exerceret; sed judicabit de hoc facto minime spirituali, nempe de pacifica possessione obeundi functiones Beneficio, jure ordinario, annexas.

(a) Opusculum istud extat Tom. IV. hujus editoris.

CAP. III.

Uterius Judex Regius non mandabit Praelato aut Judici Ecclesiastico, ut coram eo declaret causas ob quas Conjuraturum tulit: neque judicabit aut cognoscet, num causae illae facti satis graves nec ne, ad infligendam ejusmodi Conjuraturum; (quamquam etiam non difficile saepe foret perspicere hujusmodi causas esse fidas & studio adinventas ad innocentes opprimendos & bonos divexandos) immo nequidem inquirat, an ulla extet causa: haec enim iudicium possessorium non tangunt; de quo hic agimus; sed inquirat solum de hoc facto minime spirituali, nempe an Judex ille Ecclesiasticus ad Conjuraturum, praetextu Juris ordinis, five contra auctoritatem Canonice promissit, ac ita processerit via facti five potestate tyrannica (ut loquitur Concilium Hispalense supra cap. 3. §. 2. citatum) quae Recursui ad Regium Senatam viam pandit.

Ubi autem Senatui de dicta possessione, necnon de turbatione confiteretur, Pastorem illum vel Canonicum in profana pacifica possessione Beneficii sui aequo imprimis functionum quantumcumque spiritualium ab eodem Beneficio dependentium, mantententia defendere ac protegere.

Ex quo liquet, iudicium possessorium seu mantententiam nequaquam versari circa rem mere spirituales aut intrinsecas Conjuraturum causas, sed unice circa res facti, & externam iudiciorum Ecclesiasticorum formam, quae sunt res temporales.

Certe violentia seu via facti turbatio in exercitio functionum spiritualium & sacramentalium non magis spiritualis est, quam factum rei sacrae ac ipsius SS. Sacramenti.

Nullus autem dicit, iudicem Regium de re spirituali cognoscere, eo quod iudicat de furto in re sacra commisso.

§. IV.

Judicium possessorium nequaquam impedit Jurisdictionem Ecclesiasticam, seu iudicem Ecclesiasticum judicialiter, auctoritate Canonica, adversus Beneficiarios praecedentem.

IN principio Capituli secundi ex Josepho Sese & Francisco Salgado notatum fuit, Protectionem Regiam, cuius species est Mantententia, nequaquam impedire Jurisdictionem Ecclesiasticam.

Certe ex his quae haecenus de iudicio possessorio dicta sunt, manifeste liquet, Senatam Regiam, per Mantententiam id unum cavere ne Judices Ecclesiastici jurisdictionem suam abutantur in oppressionem subditorum.

Etenim quandoque Judices Ecclesiastici procedunt judicialiter, juxta receptas fori leges & praescriptum ordinem Juris, five auctoritate Canonica, Senatus Regius se nequaquam intromittit.

Hinc, si legitimo haecenus possessori lis moveatur, ob defectum tituli aliamve causam spectantem ad iudicium petitorium; si citetur coram Judice competente; si omnis cum ipso servato Juris ordine peragatur, nullatenus adversus hujusmodi iudicium turbationem Judex Regius mantententiam concedet, cum unice Beneficio mantententiam velit occurrere via facti, ac adversus eam pacificos possessores defendere.

Similiter si Pastor aliquis vel Canonici de mala conversatione vel perversa doctrina judicialiter suspectus, conveniatur criminaliter per Promotorem coram legitimo Judice: quandoque omnia servato Juris ordine peraguntur, juxta Leges & Canones, non habebit Pastor ille vel Canonici quod conquiratur apud Senatam Regiam, nec adversus hujusmodi legitimum processum poterit via mantententia sibi propellere; cum hic non turbetur via facti sua possessio, sed judicialiter & via juris, sic enim ipse non infertur violentia, dum juxta formam Juris omnia peraguntur.

Verum si Judex Ecclesiasticus destitatur a via ordinaria iustitiae, atque ita procedat via facti, adversus humilimum Pastorem vel Canonicum; tunc iudicio possessorio via aperitur, quod ubi plene fuerit evacuatum, integrum denuo erit Ecclesiastico iudici adversus Pastorem illum vel Canonicum judicialiter juxta formam Juris procedere.

Unicus etenim effectus hujus iudicii possessorii seu mantententiae est, mantententia quam temporalia sua Beneficio seu officio annexa, contra turbationem facti, nempe quoadvisque servato Juris ordine in petitorio eadem possessione ipsam excidisse vel privationem promeritum esse fuerit declaratum.

Immerito igitur hic conseruantur Judices Ecclesiastici, quasi recursus Clericorum ad protectionem Regiam multis fieret periculum ad declinandas punitiones, quas propter crimina & excessus, per pravas doctrinas essent promeriti. Neque enim Judex Regius sese hifce causis ullaatenus immiscebit, quandoque Judex Ecclesiasticus contra hujusmodi Clericos procedat via iudicis: quinimo ut ostendat se nullatenus velle impedire legitimum processum Ecclesiastici iudicis adversus Clericos, nunquam imperit protectionem suam five mantententiam, nisi pro eo tempore quo violentia iudicis Ecclesiastici contra Clericum perdurat.

Nam si Judex Ecclesiasticus post datam jam mantententiam, velit procedere secundum Juris ordinem, & Clericum in sua possessione prius via facti turbatum, in ea pacifice permittit quoadvisque de crimine aliove excessu fuerit legitime convictus in petitorio; tum Judex Regius nullatenus praetextu concessae mantententiae iudicem Ecclesiasticum in hoc illius processu impedire poterit, sed relinquit semper petitorium integrum, ut etiam post hoc, evacuetur ipsam possessionem, prout infra exemplo aliquo ostendi poterit.

Certe aequum & iustum est ut condigne puniantur Ecclesiasticorum crimina; sed non minus aequum & iustum est, ut hoc fer-

servato Juris ordine atque auctoritate fiat canonica; immo ut hic ordo Juris, præcipue in *Censurarum* infusione, observetur exactissime; idque eo magis necesse est, quod cum hinc Censura Ecclesiastica per Sententiam Judicis competentis semel perfrictus est legitime, in eo statu miserrime permanere debeat, donec Sententias tres obtineat conformes, quibus Censura illa retractetur seu reformetur appellacionem interdicta, ea solummodo effectum habebit *de voluntario*, nam appellacio in materia *Censurarum* non habet effectum *suspensivum*; adeo ut hac Censura percussus, in eo statu interea (nempe usque ad finem vitæ) non obstante appellacione, permaneat.

Procedant itaque caute, & servato Juris ordine, Ecclesiastici Judices adversus Clericos, eorumque crimina sic insequantur ac puniant, & Juxta Regium nullum eis adferat impedimentum, sed contra auxilium præbebit dumque porriget brachium, ut quam celerissime eorum iudicata debite executioni mandentur.

Judicia Ecclesiastica præcipue adversus Clericos magna æquitate & maturitate fieri debent, & ab eis omnis dominatus procul abesse, utpote Episcopis, summopere inhibitis: Reges *Generalem* dominantur, ajebat Christus Dominus nosse ac Magister ad Apostolos Episcoporum prædecessores, *vos autem non sic. Luc. cap. 22. v. 25.* Cui dominatus ut occurreret efficaciter, sæpius laudata Synodus Hispalensis statuit, ut nullus Episcopus Presbyterum vel Diaconum solus sine Synodali iudicio damnare audeat. Episcopus, inquit Synodus, *Sacerdotibus ac Ministris solus honorem dare potest, solus auferre non potest. ... qui professus nec ab uno damnari nec uno iudicari conentur honoris sui privilegium; sed præstanti Synodali iudicio quod canon de illis præcipit debent.* Apud Gratianum. *Caus. 15. q. 7. c. 1.*

Porro ad hunc iudicium Ecclesiasticorum dominantium sistendum, eoque intra legitimos iustitiæ limites continendos, efficacissimum ac paratissimum est iudicii possessorii remedium: quod auxilium & remedium nisi adversus iudices Ecclesiasticos; ut in simili loquitur Covarruvias, adhiberetur, gravissime opprimerentur innocentes a iudicibus Ecclesiasticis.

§. V.

Judicium possessorium non impedit exercitium juris correctionalis Episcoporum.

QUEMADMODUM per *manutentionem* non impeditur iurisdicção Ecclesiastica, ita nec per eam obex ponitur iuri & potestati Episcoporum corrigendi & emendandi mores Pastorum, Clericorum, aliorumque eorum commissorum.

Minime enim intendunt Consilia Regia fovere malos mores & corruptam disciplinam, sed unice præcavere ne Episcopi titulo *visitationis* aut *correctionis* pacificos possessorios *via facti* & violententer turbent in possessione suorum Beneficiorum aut functionum eidem annexarum.

Certe Episcopi habent potestatem Diocesim visitandi, mores corrigendi, eaque ordinandi quæ pro suorum emendatione & salute necessaria videntur: provideque a Concilio Tridentino statutum fuit, ad amputandas incorrigibiles & malevolorum tergiversationes, quod nec in his, ubi de visitatione aut morum correctione agitur, exempto aut illa inhibita, appellatio seu querela, etiam ad Sedem Apostolicam interposita, executionem eorum, quæ ab Episcopis mandata; decreta aut iudicata fuerint, quoquo modo impediatur aut suspendatur. *Sess. 24. cap. 10. de Reformat.*

Verum tunc etiam tenentur Episcopi se continere intra *correctionis* terminos, neque profligare possint ad *pænas ordinarias*, quæ infligi nequeunt nisi processu plenarie instructo: quod & Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum die 23. Aprilis 1565. ut refert Zypæus in *Analyti Juris* novi tit. de *Accusat.* in verbis: *Episcopus non potest imponere in visitatione pænas ordinarias, sed tantum extraordinarias, quæ magis morum emendationem & correctionem, quam delicti vindictam respiciunt.*

Correctio enim (ut ibidem recte adversus Zypæum) respicit potestatem, quam qui curant, magis exequendo quam iudicando & cognoscendo procedunt. Ita *Sancti Romani* pro potestate curandæ constituit, si quid obviuim esse quod eam offenderet, & medio oculis, frange, emendari iubebant, magis facti quam iuris rationem servantes. Igitur correctio illa sit sine forma aut figura iudicii, sola *oratorie* respiciat, & olim sine scripto, & ut nunc Abbas procedit contra Menachum, *Pædagogus contra Discipulum;* & hodie in dies videmus fieri in visitandis per Prælatos & Magistratus viis & agendis, qui in loco oculis subiecto mox de crimine & exequantur.

Tum idem Zypæus num. 9. ita concludit. Ergo correctio *locum maxime est in visitationibus, dum Episcopi, sicut Sancti Magister, civitatem vel Diocesim obeunt; & quicquid inordinatum invenientes reformat, nec ordinarium modo procedunt, servantes, ita non nisi correctione, non pænas ordinarias infligentes; hoc enim fieri non potest, nisi processu ordinario instructo.*

Nam, inquit, ex *græcis summario* & *cognatione*, uti convenit *iudicibus* palamque, non potest imponi pæna ordinaria; sed ex *solemnem* & plenam cognitionem requirit, quæ visitandis est, dum contra aliquem ordinaria punitio intenditur.

Hinc Episcopus si inter visitandum reperiat Pastorem quem ob mores malos aut perverfam doctrinam etiam existimaret a Divinis aut Pastoralibus debere suspendi; possit quidem ei extraordinariam pænam imponere, quæ morum correctionem & emendationem respiciat, sed nequaquam in eum *suspensionis* pænam decernere.

* Van-Isen Tom. X.

Suspensio enim est pæna ordinaria, eaque publica & gravissima, quæ solemnem & plenam cognitionem requirit, & servato Juris ordine debet imponi. Quo facto, si suspensus se gravatum sentiat, potest haud dubie sibi adversus illam via appellacionis apud Superiorem Ecclesiasticum propicere, uti dicta Cardinalium Congregatio iudicavit, & refertur in Declarationibus ad præcitatum cap. 10. Concilii Tridentini *sess. 24. de Reformat.*

Verum si Episcopus *visitationis* & extrajudicialiter, id est, sine *solemnem* & plenam cognitionem & sine iudicio præstito ad suspensionem illam profleret, atque ita Pastorem in pacifica suorum functionum possessione *via facti* turbaret; cerissim: ea suspensio esset invalida, & Pastori ita afflictio liberam etiam foret protectionem Regiam *via possessorii* implorare, quo in sua possessione maneretur, donec servato Juris ordine probatum fuerit ipsam hanc ordinariam & gravissimam suspensionis pænam secundum Statuta Canonica meruisse: prout latius deductum est in Casu Resolutione plurium J. U. Doctorum & Advocatorum, quæ habetur sub littera *z.*

Et profecto, si Episcopis liberum esset titulo *visitationis* aut *morum correctionis* ad Censuras Ecclesiasticas aliasque pænas ordinarias, non servato iudicio ordine, procedere, abque eo quod sic gravati sibi possent consilare *via possessorii*, iam facile ipsi foret *via manutentionis* omnino eludere, & tantum non e medio tollere expeditissimum illud adversus *via facti* remedium: quo semel sublati, quis dicit quantum calamitatis & turbatur Reipublicæ impendat?

Etenim quid facilis esset Episcopis quam, dum quosdam odio, invidiæque permoti vellent humiliare, tum *visitationem* instituere, & sub prætextu *morum correctionis* decreta suspensionis & interdicti adversus eos ferre, quos via ordinaria iustitiæ convincere non possent?

§. VI.

Senatus Regius, manutendo Pastorem adversus Censuram via facti latam, non dat ipsi potestatem Clauum aut Clam *Reformationem*, atque adeo non apponit manum ad *Turbululum*.

ANTEQUAM Senatus Regius manuteneat Pastorem in quasi possessionem functionum Pastoralium adversus Censuram Ecclesiasticam, puta *suspensionem* a *Docendo* & *Pastoralibus* functionibus infusam *via facti*, duo præcipue dicitur & examinet.

Ac primum quidem num Pastor ille sit in pacifica & Canonica possessione seu quasi possessione didarum functionum Pastoralium, sive Beneficii sui Parochialis.

Dein, num in eadem possessione *via facti* fuerit turbatus; id est aut suspensio illa fuerit infusa extrajudicialiter, non servato Juris ordine; quæ est *via facti* Legis & Canonibus improbatæ & specialiter per Breve Innocentii XII. ad Belgii Episcopos datum die 6. Feb. 1694. atque per Principes ad Senatus Regios transmissum, ut idem accuratissime observetur.

Præquam ergo Senatus Regius huic Pastori manutentionem concedat, ipsi legitime constitit cum hactenus fuisse in pacifica & Canonica sui Beneficii Pastoralis & functionum ab eodem dependentium possessione.

Nullatenus igitur Senatus manutendo Pastorem in quasi possessione functionum Pastoralium, dat, aut dare prætendit curam animarum, aut ius aliquod functiones Ecclesiasticas exercendi, quod antea non competere manutentione: sed unice declarat eum manutentionem seu conservandum in Canonica & pacifica possessione, in qua hactenus fuit, sui Beneficii & curæ animarum, functionumque & iuriam ad illam pertinentium, quæ contra turbationem facti, qua, non servato Juris ordine, ius possessionis fuit dejectus.

Curam enim animarum & ius exercendi functiones ad eam spectantes accepit Pastor auctoritate Ecclesiæ, quando juxta Leges ab Ecclesiæ præscriptis prævio examine & Canonica institutione, Ecclesiæ Parochialis tanquam ejus propriis ac peculiaris Parochus fuit adscriptus & incardinatus; ut supra cap. 2. demonstravimus.

Hanc curam animarum & auctoritatem obeundi functiones ipsi annexas, ut sunt sacrificii oblatio. Verbi Dei prædicatio, peccatorum absolutio, aliorumque Sacramentorum administratio &c. exercet Pastor aut alius Cutatus iure proprio ac ordinario, quod ei vi tituli competit & quo nullatenus exui potest aut privari, nisi per Sententiam servato Juris ordine latam, ut eodem cap. 2. ostensum fuit.

Etenim hujusmodi Pastor qui per *suspensionem*, non servato Juris ordine latam, afflictus fuit & nequaquam per illam, ut falso semper supponitur, Officio Pastoralis aut iure exercendi functiones ab ea dependentes privatus fuit, aut privari potuit; cum talis Censura, utere constans *via facti*, processu nulla sit & nullus effectus: ut supra cap. 3. probatum est.

Quid ergo, inquit, Censura illa efficit? Nihil profecto, nisi quod per eam extrajudicialiter turbatus fuit in pacifica possessione sui Beneficii & curæ animarum, functionumque ad illam spectantium, adversus quam *via facti* turbationem, æque ac adversus quancunque aliam illi licuit petere manutentionem.

Non enim magis licet Episcopo, aut iudici Ecclesiastico, per ejusmodi Censuram turbare Pastorem in dicta pacifica possessione, quam id liceat cuivis alteri per quamvis aliam violentiam. Immo nulla *via est atrocior*, nec turbatur magis ferax, quam ea, qua quis *via facti* in pacifica functionum Ecclesiasticarum possessione turbatur *illegitimis* Censuris, ut ex §. 3. cap. 3. luculenter patet.

Et certe quoniam tandem illi sunt qui ex iniquis delationibus aut suspitionibus ex suis... beneficiis, cum magna sepe iniuria & dedecore exturbantur, & in quorum favorem hoc possessorium præ-

præcipue introducam asserit Damhauderus, nisi Beneficiati qui per iudices & Superiores Ecclesiasticos, non iudicantes, neque quod verum est cognoscunt, nimirum facile Censuris Ecclesiasticis, via facti, percutiuntur?

Ex quibus evincitur, quod Senatus, manutenendo nomine Regis Pastorem, adversus suspensionem a Divinis & Pastoralibus functionibus via facti, inflicta, in pacifica & Canonica possessione earundem functionum, nullatenus ipsi tribuere potestatem Clavium aut curam animarum; neque enim hic magis censendus est eam dare, quam dum Pastorem manutinet in possessione concionandi & fidelium confessiones excipiendi adversus Fratres mendicantes aliove, dum per eos in his functionibus turbatur.

Certe nihil aliud hic facit Senatus, quam Pastori adversus vim maiorem, Regiam protectionem & salvaguardiam impartiri, ut hoc protectionis auxilio, adversus omnem ulteriorem violentiam munitus ac securus, valeat libere & tuto uti iure suo, & functiones suas Pastorales, Divinas & Ecclesiasticas (in quarum actuali exercitio Beneficii possessio proprie consistit) continuare, unde vi desinebat. Adeo ut manutentia in ipsa possessione sui Beneficii Parochialis. Et quemadmodum Senatus manutendo Pastorem in possessione sui Beneficii, nequaquam censetur ipsi conferre Beneficium, ita nec censendus est dare ipsi potestatem exercendi functiones illi annexas, dum ipsum manutinet in exercitio seu possessione earundem functionum, in quarum exercitio, ut iam dictum est, ipsa possessio Beneficii proprie consistit.

Abiit ergo ut iudices Regi hic deterreantur ab adimplenda muneri sui parte nobilissima & prorsus indispensabili, qua renetur & oppressos protegere, & pacem publicam, atque Ecclesiasticam conservare disciplinam; ut, inquam, inde deterreantur per commune illud, quod hic ineptissime allegatur: Quasi hoc foret, *manutentibus turbula apponere*. Cum e contrario hoc unum agant & provideant, ut legitimis Ministris sua turribus per vim & scandalum non eripiantur, omniaque honeste & secundum ordinem fiant in Ecclesia Dei & Christi. 1. Cor. cap. 14. v. 40.

§. VII.

Hæc Praxis Belgica rebus iudicatis confirmatur.

ERE erit hæcenus dicta quibusdam exemplis roborare; ut rebus iudicatis conflet, Belgicos Senatus constanter manutenuisse Canonicos, Pastores & Vice-pastores alioque in usu & exercitio functionum suarum spiritualium ac Pastoralium, etiam adversus Censuras Ecclesiasticas via facti & nulliter inflictas.

R. D. Joannes Verminnen Canonicus secundæ fundationis Divæ Gaudulæ, necnon Pastor, & fundator minoris Beguinagii in urbe Bruxellensi, exercebat pacifice ab anno 1642. omnes functiones Pastorales signanter concionando & confessiones excipiendo usque ad annum 1658. quo per Adam de die 16. Septembris Illustrissimus Archiepiscopus Mechliniensis, ex causis animarum ipsius invenientibus, revocatus dictam ejus facultatem concionandi & excipiendi confessiones in sua Diocesi.

Die 15. J. Verminnen censens se hac extrajudiciali revocatione turbari in dicta pacifica sua possessione, a Supremo Senatu Brabantie literas manutentencie petiit, quas etiam quoad hanc suam possessionem, necnon exercitium suarum functionum Pastoralium, obtinuit 24. Septembris 1658. Habentur sub K.

R. D. Paulus Crabbe Pastor, in Lovenjoul & Pellenbergh Diocesis Mechliniensis in Brabantia, sustinens, se suspensionem quam aucto interdicto a Pastoralibus, seu Divinis, aliove mediis, via facti turbatum in pacifica sui Pastoralis possessione, ex parte Amplissimi Vicarii Generalis Mechliniensis, Archiepiscopi Rurialis, Deservitoris, & Editi, aliorumque, eos omnes vigore litterarum manutentencie citari fecit coram supremo Brabantie Senatu: a quo post solemnissimam contestationem obtinuit Sententiam 12. Octobris 1676. qua dictus Senatus ipsum manutenebat in possessione & usu Pastoralis de Lovenjoul & Pellenbergh: Interdicens illi eundem Citatis, ne eum imperitum in ea, ullo modo, amplius turbent aut inquietent, sed e contra functiones suas Pastorales pacifice possidere sinant cum fructibus, commodis & emolumentis inde dependentibus: in quem finem idem Senatus tollit seu levat interdictum quod tulerat 22. & 30. Aprilis 1667. ad instantiam dictorum Amplissimi Vicarii & Archiepiscopi Rurialis, quo, pendente lite, Parti inhibuerat quidemquam attentare circa prædictas functiones Pastorales. Habetur hæc sententia sub L.

Anno 1697. Suprema Hannonie Curia manutenuit Pastorem Brantæ Comitibus in exercitio functionum Pastoralium adversus interdictum ab omnibus functionibus Clericis aliisque in dicta Diocesi (Cameracensi) abundantis, quod Officialis Curie Spiritualis Cameracensis ad requisitionem Promotorii decernere attentaret. Ad hujus Causæ iura §. 3. cap. 171. latius commemoratur.

Bodem anno R. D. Van Esbeke, Corretor Pastori, electus Plebanus DD. Michaelis & Gaudulæ Bruxellensibus Plebanie possessione capta, ab Archiepiscopo Mechliniensis curam animarum petiit, quam ei negavit, prætextu quod prævie a Reverendissimo Tornacensi consensum, quem Exeat appellamus, obtinere teneretur. Ictus Plebanus existimans se hac agendi ratione turbari in pacifica possessione suæ Plebanie, cum ita ab ejus libero exercitio detineretur, recursum pro manutentencia ad Supremum brabantie Senatum instituit, quam etiam 22. Martii 1698. per Senatæ tiam obtinuit in verbis: *La Cour faisant droit manutient le Suppléant dans la possession de la Plebanie de Saint Michel & de Sainte Godelinde dans cette Ville, ordonneant enjoint au dit St. Justus (l'Archevêque) d'ôter sous peine de suspension qu'il fait au Suppléant en lui refusant la charge d'âme, sous prétexte*

d'Exeat ou de consentement de l'Evêque de Tournay. Extat Sententia sub littera M.

Anno 1707. Supremus Brabantie Senatus manutenuit Pastorem Sanctæ Catharinæ in urbe Bruxellensi in pacifica possessione sui Pastoralis, omniumque eo pertinentium, adversus præceptum suspensionis a functionibus Pastoralibus per Mechliniensem Anglicum inere via facti latam. Extat Sententia sub N. (a).

Anno 1721. Flandriæ Curia non autenuit Dominum ac Magistratum Hadrianum Van Loo Vice-Pastorem & Capellanum Ecclesiæ Parochialis Sancti Jacobi Gandavi, in iure, possessione, & scina exercendi in dicta Ecclesia functiones Baptismatum Parvulorum & funtium Mortuorum, ceterasque functiones Vice-Pastorales, cum fructibus & emolumentis inde dependentibus. Habetur Sententia sub O.

Eodem anno Supremus Brabantie Senatus manutenuit Eximium Dominum Franciscum Martin S. T. D. necnon Canonicum Sancti Petri in Univeritate Lovaniensi in possessione dicti Canonici, actum declaravit ipsi liberum esse dicere & quoscunque exerceat functiones ab eo dependentes, præcepitque Venerabilibus Decano & Capitulo (qui dictam Canonici prætextu ejusdem Excommunicationis Choro excludere volebant) iis se conformare. Habetur Sententia sub P.

Anno 1722. Magnum Mechliniense Consilium manutenuit Joannem Carolum Leydecker Presbyterum beneficium Capellanie S. Sebastiani, & Vicepastorem Ecclesiæ Metropolitanæ S. Remoldi Mechliniæ, in possessione & scina dictæ Capellanie & Vicepastoralis, necnon functionum Vicepastoralium, fructuum & emolumentorum inde dependentium. Extat Sententia sub Q.

Quoad hanc Sententiam illud observandum est, in eadem a manutentencia ideo excipi missa anno 1659. per suum Ecclesiasticum ad quod finito harum functionum facultatis termino, dictus J. C. Leydecker in iure audiendi confessiones & concionandi turbatus fuerat per Illustrissimum ac Reverendissimum Archiepiscopum, qui ei renovationem seu continuationem hujus facultatis negavit: qui tamen Archiepiscopus ad litem hanc non fuerat vocatus, sed solum Capitulum; adeoque tantum manutentieri poterat quoad ceteras functiones Vicepastorales, in quibus eum dictum Capitulum turbaverat, amovendo eum a Vicepastoratu via facti. (a)

§. VIII.

Demonstratur, Epistolam S. C. S. Bavariæ Maximiliani Emanuelis Ducis & Belgii Gubernatoris datam ad Senatus Belgicos 7. Novembris 1695. nequaquam huic iudicio possessorio obstat.

INT. hodie dum frequentius opponitur Recursui Clericorum ad Principem & Senatus Belgicos, pro manutentencia in pacifica possessione Jurium mere spiritualium, adversus facti turbationes a Superioribus & iudicibus Ecclesiasticis illatas, quam Epistola ad eundem Senatus missa anno 1695. per suum Ecclesiasticum Electorem Bavariæ Ducem, tum Belgii Gubernatorem, quæ sic habet: *Nous vous interdisons formellement de recevoir, sous peine de punition, aucun instance ou prétention que l'on voudrait former pardevant vous, soit à titre de possesseur ou autrement contre les Dispositions & Ordonnances que les Evêques & les Supérieurs pourroient avoir faites ou seroient cy-après pour cause de doctrine & mœurs des dits Ecclesiastiques.*

Verum hæc Epistola prædicto Clericorum Recursui perperam opponitur. In primis ex toto contextus hujus Epistolæ (quæ hic annexatur sub R.) liquidissime patet, eam latuisse & obrepit per nuntium & constantem importunitatem fuisse extortam. Expositum siquidem fuit, Senatus Belgicos titulo possessorii impetire competentem Episcopum & Dioecesanum auctoritatem in fidei & morum causa, impediendo effectum Statutorum in hac causa ab ipsis editorum.

Sub hoc falsissimo exposito Senatibus prælaudatis inhibendum fuit hujusmodi admittere Recursum, nempe contre les dispositions & Ordonnances que les Evêques ou Supérieurs pourroient avoir faites ou seroient cy-après pour cause de doctrine & mœurs des dits Ecclesiastiques.

Dictum expositum falsissimum esse & studio excogitatum ad imponendum, vel jam inde liquidissime elucet ex his quæ deduximus superioribus §. 4. & 5. ex quibus demonstrativè patet argumentis, iudicium possessorium nequaquam impedire jurisdictionem Ecclesiasticam aut exercitium juris correctionalis Episcoporum.

Dein notissimum est, Senatus Belgicos nequaquam protegere, aut protexisse titulo possessorii aut aliter ullis Ecclesiasticorum Recursus contre les dispositions & Ordonnances que les Evêques ou Supérieurs pourroient avoir faites ou seroient cy-après pour cause de doctrine & mœurs des dits Ecclesiastiques.

Nominatim, quæ, hæc Dispositiones & Ordonnances, adversus quas Senatus Belgici protexerunt horum Ecclesiasticorum Recursus: dicatur, ubi, cur, quomodo, quando hic recursus fuerit instituit.

(a) De recursu ad Principem pro manutentencia pertractatum fuit in Opere quod Gallico idiomate an. 1708. in lucem prodit. Hujus Operis est titulus: *Défense de la Justice de la Supériorité du Roi, de la Sentence du souverain Conseil de Brabant, & du Droit des Ecclesiastiques dans le cas de M. Guillaume Van de Nefle Pasteur de Sainte Catherine de Bruxelles, &c.*

(b) Circa quæstiones quæ ætenuis agitate sunt, non erit superfluum consulere Tractatum de censuris Ecclesiasticis, cap. 3. §. 4. 5. & 6. Extat ille tom. IX. hujus editionis.

CAPUT V.

De Remediis Cassationis.

§. I.

Quid sit Cassatio, & quibus casibus locum habeat?

EXPOSUIMUS hactenus naturam Regie provisionis qua pacificus possessor conservatur in quiete sua possessione, adversusurbationem facti quolibet: hoc porro capere agemus de alia provisione Regia hodiecum usitata, qua Princeps-cum subditorum iura tuetur, tum Regiam suam dignitatem, necnon leges ac Canonicas sanctiones vindicat & conservat: hæc autem provisionis species consistit in remediis Cassationis.

Quibus scilicet rescinduntur, annullantur, cassantur ac irriti declarantur præteriti actus jurisdictionis incompetentes per Superiores & Iudices Ecclesiasticos attentati, in præiudicium ac diminutionem supremæ jurisdictionis Principis, Ecclesiæ Canonum, necnon Legum ac consuetudinum Patriæ; inhiibeturque omnibus subditis ne quam rationem eorumdem actorum ullo modo habeant.

Vir clarissimus Paulus Christinus in *decisionibus Belgicis*, signanter 43. 44. 45. & 46. dilucide expressit in genere casus, quibus quidem olim hic in Belgio, tamquam ab abusu interpretabatur appellari; verum hodie commutata forma, pro cassatione aliove simili remedio, ad Principem ejusque Consilia Recursus instituitur. Nempe, si quid Pontifex Rescriptis suis jubet, faciat aut molietur quod illicitum de jure foret, vel contrarium Canonibus vel Concordatis.

Item cum ab Archiepiscopis & Episcopis eorumque Officialibus ceterisque Iudicibus Ecclesiasticis... notorie aliquid tentatum est in profana jurisdictionis perniciem, aut Editorum Principum, Senatorum Decretorum præse venerationeque observatis... Libertatem Ecclesiæ, vel Privilegiorum Patriæ.

Verbo, quævis Ecclesiæ abutitur sua jurisdictione notorie...

De quibus causis solent suprema Consilia (teste Christino) tam in Francia quam in Belgio cognoscere, ac corrigere & reformare illud in quo abusus commissus est.

Tellatur etiam Zypæus, quod dum per Ecclesiasticos quodcumque attentatur adversus jurisdictionem Principis: mediatam vel immediatam, illiusque jura Regia aut Patriæ privilegia, quod, inquam, pro horum tuitione, usus immemorialis hic cassatione invenitur lib. 2. tit. de ordine cognition. Resp. 2. n. 6.

Nec immerito de hoc Cassationis remedio dixit Habertus Loyens supremæ Barabantie Curie Secretarius in Tractatu quem de eadem Curia conscripsit tit. 29. quod sit abrogatio, seu revocatio, rem nimirum aliena jurisdictioni inique mixturæ, aut eliditur.

§. II.

Cassatio etiam sese extendit ad Censuras Ecclesiasticas.

CUM Superiores & Iudices Ecclesiastici æque, immo periculosius possint mimescuntur quædam claudere supremam Principis jurisdictionem, necnon sanctiora Decreta & jura Legesque Patriæ, per Censuras Ecclesiasticas, ac per alios quoscumque præteritos jurisdictionis actus; haud dubie etiam ad Censuras Ecclesiasticas hoc Cassationis remedium sese extendit.

Principis enim est supremam suam jurisdictionem, necnon Leges ac laudabiles Patriæ & Ecclesiæ Libertates vindicare ac conservare, adversus quascumque etiam Ecclesiasticorum, concessa sibi abutentium potestatem, usurpationes, excessus & attentata. Et ad hoc quidem Principes nostri specialius obstringuntur vi iuramenti solemnium in sua inauguratione præstiti.

Ponamus igitur e. g. Belgiam aliquem evocari Romam seu alio extra Provinciam, ac sic evocatum exipere de Iudicis incompetencia, eo quod extra provinciam in ius vocari non possit.

Vel ponamus, Nuntios aut Internuntios Pontificios in Belgio, se in Iudices exigentes, quemdam coram se citare ac alium jurisdictionis actum exercere; sicque citatum vel gravatum de nullitate protestari, eo quod notorie nec Nuntii nec Internuntii ullum Tribunal hic in Belgio habeant, nec jurisdictionem valeant exercere.

Vel ponamus, Pastorem aliquem urgeri ab Episcopo suo vel Iudice Ecclesiastico, ut acceptet Bullam non admittam: hunc autem opponere id sibi non licere, Legibus Patriæ districte prohibentibus ne ullæ Bullæ promulgentur vel executioni dentur ante debitam admissionem.

Ponamus insuper, his non obstantibus adversus eos, tamquam præterse contumaces, Censuram Ecclesiasticam decerni.

Quis non videat ejusmodi Censuras ferentem manifeste attentare, sua potestate abutendo, seu ejusdem limites excedendo in oppressionem subditorum Principis; hacque Censura ipsium sui Principis ejusque jurisdictionem, necnon Patriæ sacratas Leges & Canonicas sanctiones aperte violari atque contemni?

Nulum itaque dubium est quin Princeps, aut ejus nomine Consilia, possint ejusmodi censuram, apte ex se cassam & invalidam, cassare nullamque declarare; tum ut Princeps potestate sibi divinitus data jurisdictionem suam tam enormiter læsam, itemque sacros Canones vindicet; tum ut pacem publicam & Ecclesiasticam libertatem conservet; necnon oppressos cives suos protegat atque defendat.

In quam rem notari meretur, quod jam pridem intrepide asseruit magnus ille ac pius Gerfonius Doctor Theologus & Can-

cel.

Jane Recursus Clericorum ad Principem non debet intervenire ut impediatur Dispositiones & Ordinationes Episcoporum in causa Fidei & morum Ecclesiasticorum, dummodo hi procedant, canonice, & servato juris ordine.

Verum æquilibrium est remedium huius Recursus impedire & providere, ne Episcopi, præterito fidei & morum, præsumant Ecclesiasticæ potestati tyrannica opprimere, & via facti in pacifica possessione suorum Beneficiorum, iurium & functionum inde dependentium, turbare.

Dum Ecclesiastici huiusmodi in casibus pro remedio mantententia ad Senatus Belgicos Recursum instituunt, nequaquam sese opponunt Dispositionibus & Ordinationibus Episcoporum in causa fidei & morum editorum.

Sed unice conquirentur, sese per Episcopos aliove Superiores Ecclesiasticos per violentiam & viam facti turbari in pacifica possessione suorum Beneficiorum aut Officiorum Ecclesiasticorum, iurium & functionum illidem annexarum, contra Canonum Legumque præscripta: quæ duo quam maxime disparata sunt, & toto cælo diversa.

Iniquissimum profecto esset ut Recursus e. g. institueretur ad impediendum effectum sanctissimarum Dispositionum & Ordinationum Oecumenicæ Concilii Tridentini, in causa Fidei & morum editorum, Regiæque auctoritate monitorum.

Sed sicutumne propterea erit Episcopi, præterito harum sanctissimarum Dispositionum & Ordinationum (quæ certe majoris sunt ponderis quam illæ quas ipsi in particulari faciunt) Ecclesiasticos pro beneplacito opprimere & distrahare despotice? Si Ecclesiasticæ in hæc Dispositiones & Ordinationes impingant graviter, agent Episcopi adversus eos auctoritate Canonica, non potestate tyrannica.

Hinc etiam æquissimis Pontifex Innocentius XII. æquissimo suo Brevis dato ad Episcopos Belgii 6. Februarii 1694. & per alium de 29. Novembris 1696. confirmato, non modo ipsis inhiibuit sub huiusmodi præterito quemquam a suis functionibus spiritualibus, non servato juris ordine, suspendere; verum ipsis, quantum in Domino posset, mandatis suis inhiibuit, ut ne quidem alla ratione quævisque atceptione & insidioso nomine traduci aut nuncupari sinerent, nisi prius suspensum esse legitime censuerint; nec quemquam sub huiusmodi præterito regali ab Officio, Muneri, Beneficio, Gradibus, ac Concionibus habendis, vel alia quocumque functione Ecclesiastica permittenti, nisi servato juris ordine, eam patiunt, qui Viri aliquam Catholici gravissimam est, comminatio probatum fuerit. Quorum Brevis exactam observantiam Senatibus Belgicis inhiibuit gravissime Carolus II. gloriosæ memoriæ per Decretum suum datum 11. Februarii 1700.

Porro si Episcopi, neglecta hac via ordinaria, progrediuntur non servato juris ordine: quæ est via facti, his Brevis, necnon Legibus & Canonibus tam graviter improbatæ: procul dubio possunt & tenentur Senatus Belgii admittere Recursus Ecclesiasticorum, qui possessor adversus huiusmodi viam facti ad ipsos instituitur; quo Iudicio, nihil de Fide aut moribus eorum iudicantes, eos solummodo mantentent in pacifica possessione, tam quoad spiritualia quam temporalia suis Beneficiis seu Officialibus annexa; contraurbationem facti; puta, mantentent Canonici in functionibus Canonicatus, Parochum in munis & exercitiis Pastoralibus, quoadquæ servato juris ordine in peritibus, hinc functionibus; ob delictum in Fide aut moribus excommunicati fuerint declarati.

Intenderunt quidem Superiores & Iudices Ecclesiastici occasione huius Epistolæ, licet subreptitæ & obreptitæ obtentæ, impedire hos Clericorum Recursus; sed in vanum. Constat enim, Senatus Belgicos æque post hanc Epistolam ac ante, mantentuisse Ecclesiasticos in pacifica possessione suorum Beneficiorum & functionum mere spiritualium & Sacramentalium inde dependentium adversus quancumque viam & facti viam; nihil motantes quidvis in contrarium clamarent, causam esse mere spiritualium; apud ipsa Fide, de morum correctione, de potestate clavi, de cura animarum, de Censuris Ecclesiasticis, atque adeo a Iudice sacro manui turbulo apponi, & his similia.

Huiusmodi, inquam, vanos clamores & terribilicula nihil curarunt Senatus Belgici, ceteri in Iudicio possessor non de jure, sed de facto queri: hocque Iudicium esse provisionis Regiæ speciem nobilissimam, quam Rex a se abdicare nequeat, nisi una Regno renunciet, tradatque subditos suos voluntati & oppressioni Superiorum & Iudicum Ecclesiasticorum.

Atque eo inest prædicata S. C. E. Epistola (gratis etiam dato quod non foret subreptitæ & obreptitæ) Clericorum oppositor probatissimè Returui; qui possessor ad Senatus Belgicos instituitur: quod hac Epistola ne quidem agat de Pastoralibus, Canonicis, Beneficiis aliisque Clericis titulum perpetuum possidentibus; sed unice de Conventibus, & Confessoribus, des Prædicantibus & Confessoribus.

Et quamvis porro Conventores & Confessarii (quorum facultas reputatur mere precaria & ad nutum revocabilis) recurrant, tamen, possessor ad Senatus Belgicos? Idque ad impediendum Dispositiones & Ordinationes per Episcopos in causa Fidei & morum emittent Conventores & Confessarios editas?

Adco it hæc Epistola unice sit extorta per meam calumniam, ad faciendum suum, & aliquo quæsto colore cursum Iudicis ordinatum impediendum; respiciatque casum qui in Belgio hactenus non est visus.

Notatque Fevretius hujus Regni Practicum peritissimum, Tractatu de abusu cap. 2. lib. 1. n. 11. quod forma qua super appellationibus tanquam ab abusu pronuntiatur, sit: *Qu'il n'est nul, nullement & abusivelement julminé, decreté & appointé, que tout ce qui a été fait, est cassé, révoqué & annulé.*

Multa quidem in hac rem adduci possent exempla: verum hoc memorabile unum adducemus, quod dicto cap. 6. refertur in 21. & 22.

Anno 1616, Episcopus Virdunensis Franciscus a Lotharingia (de Lorraine) publicaverat quosdam *Monitoriales*, quibus sub pena excommunicationis ipso facto incurrendae, reparare monebantur omnes & singuli, qui quidquam attentaverant super bonis, edificiis, juriis, jurisdictione, rebus, & preventibus Ecclesiarum, aut Monasteriorum.

Ab his *Monitorialibus* Procurator Regius appellat tanquam ab abusu, mandante Senatus Regius per provisionem, ut dictae litterae *Monitoriales* tanquam indebite & contra formas ordinarias factae tollantur, praefectum Arcellum in locum eandem *Monitorialium* assignatur, ne quis illius ignorantiam praeterecere queat.

Episcopus hujus Arresti & Affixionis confusus, mox dictum Procuratorem tanquam Jurisdictionis & immunitatis Ecclesiae manifestum infractorem, declaravit excommunicationem, & Sententiam excommunicationis publicavit: inhibens omnibus suis subditis cum dicto Procuratore Regio iam excommunicato, communicare sine sua speciali licentia.

Ab hac rursus excommunicationis denuntiatio appellatum fuit tanquam ab abusu, prodiditque 13. Februarii 1617, Senatus a Senatu Regio in verbis: *Avant casé, seu que & annulé les actes des prétendus Monitoires & Excommunication, signés François de Lorraine, comme abusifs, scandaleux, remplis d'impostures, & faux faits, préjudiciables à l'autorité du Roy, & repos & tranquillité publique, & ordonné que les dits actes des prétendus Monitoires & Excommunication, soient lacrés & brûlés en la place publique de cette Ville par l'exécuteur de la haute justice, & que si des dits actes il se trouve quelque chose d'écrit, ou même de revêtu de la signature du dit Evêque, il en sera tiré & effacé, ou tellement rayé & effacé, que rien n'en puisse paraître, ou estre lu à l'avenir: avant fait & faisons publier & d'insérer à toutes personnes, de quelque qualité & condition qu'elles soient, de retirer aucunes copies des dits actes prétendus Monitoires & excommunication, ainsi leur enjoignons de les apporter par devant nous, sous quatre heures après la prononciation du présent Arrest, pour être supprimés, mesmes à tous Curés, Vicaires & autres Ecclesiastiques de la recette, publier, ou souffrir publier, sous peine d'être punis comme criminels de lèse Majesté.*

Ex his eluceat, etiam Regios Galliae Senatus cassare & annullare Adu praefecti Jurisdictionis Ecclesiasticae, in praedictum Regiae auctoritatis, pacis ac tranquillitatis publicae, ne eorumdem Aduum illi super sit memoria, aut eorum illi habeatur curae.

Quod Hispaniam attinet, necesse hic notari, quod praefatus Fevretius lib. 1. cap. 2. n. 16. refert e Francisco Salgado de hujus Regis Praxi, dum recurrentes ad Regem *Censuras Ecclesiasticas* afficiuntur: quam cum Praxi Galliae convenire ibidem refertur, illis praeterea ausu in Epagae, inquit, que de l'instinct qu'on s'est porteur par Recours au Conseil du Roi, le Juge ou le Commissaire au paravant pour l'exécution des Recripts Apostoliques ne peuvent plus passer outre, ains doivent desferer à l'opposition, ou à l'appel, j'usques à ce que le Conseil du Roi ait retenu ou renvoyé la cause.

Que s'ils entreprennent au préjudice de l'instance de passer outre à quelque exécution verbale ou réelle, le Conseil casse cette procédure comme faite par attentat: même en cas que le demandeur est obtenu à la Rote des Lettres excommunicatoires, après le Recours formé contenance classé d'excommunication contre ceux qui voudrout empêcher l'exécution des Recripts Pontificaux.

Les Juges Royaux d'Espagne n'y ont point d'égard: au contraire ils font saisir & les impetrans & les porteurs des Bulles, les privent de leurs temporalités, s'ils sont bénéficiers, ou s'ils sont laïques, les banissent des Etats du Roi d'Espagne, s'ils se rendent contumaces, cum crescente coactione oratore debeat & panna, L. Relegatus in fine, de panis: necesse enim violentiam, comme dit Salgado c. 20. par. 2. n. 37. quia Regi per contemptum suae Jurisdictionis illud dicitur, & Senatus auctoritatis debeat.

Et par ainsi le Juge Ecclesiastique en Espagne ayant les mains liées, pendente Recursu, tout ce qui lui fait est nul, & les excommunicés par hujusmodi litteras executoriales pro non excommunicatis habentur, comme l'affaire le même Salgado.

§. V.

Conformis est Praesentis Germania.

Eandem praxin eundemque usum etiam vigere in Germania evincunt exempla illustra Augustissimum Imperatorem Josephi I. gloriose memoriae & Caroli VI. feliciter regnantis.

Anno 1707. die 27. Julii Clemens XI. ediderat Bullam aliquam, qua praetendebat non solum annullare concordiam quandam intam super hybernis stationibus Militum Germanorum in Ducatu Parmae & Placentiae, verum etiam confirmare seu publicare Ecclesiasticas Censuras Sedi Apostolica reservatas, contra Caesares Ministros, Commissarios, Milites, &c.

Imperator Josephus I. advertens hanc Bullam non ad defendendam hereditatem Domini, sed ad Jura Imperialia super Ducatibus Parmae ac Placentiae potius usurpanda tendere, seque a Legibus divinae & humanae, recta ratione, Gentium jure & aliis iustis pietatisque principijs moneri ad suum & Imperii Jurium defensionem, non dubitavit, habito tamen prius Consultationum suorum arcuorum rebusque Consilii Imperialis Aulici servitio, consulis etiam extraneis praesentibus Theologis, Canonumque & Legum Civilium peritis, pro suorum atque Imperii Jurium tutela, per Diploma Viennae datum 26. Junii 1708. sollempnissime praefata Bullam Pontificiam cassare, annullare, abolere, irritam & inane declarare, unaque inhibere omnibus ac singulis Ecclesiasticis ac secularibus ipsius Imperii Vassallis, Ministris ac Subditis... sub gravissima, inquit, nostra & Imperii indignatione, omnium honorum consensione, corporaliq. poena, ne quam rationem ejus, quod in adductis scriptis (eodem Bulla) continetur, in ulla re habeant: sed discribit mandamus, ut nostris Justis & Ordinamentis constanter & debite parent, dum vicissim protectionem nostram elementariamque Caesarem fidelibus ac obedientibus impertiri non intermettemus. Habetur sub littera T.

Cum interregni tempore sex Doctores Ecclesiastici Facultatis Juridicae Colonienfis contra jus & fas incompetentem Recursum insinuerent attentassent ad Dominum Nuntium Colonensem nunc Cardinalem Bussi, adversus paulo ante electum Decanum, Doctorem Galparum Josephum Huygens, ab eoque impetrassent Decretum quodam comminatoria & executiva excommunicationis adversus eundem: S. Caesarea & Catholica via Majestas post Solum Imperiale concessum, ex Juris Constitutionumque Imperialium praescripto, Decreta praefata excommunicationis, utpote ex se nulla & invalida, cassavit, annullavit, abolevit, nullaque declaravit: ne insuper memoratorum sex Doctorum Ecclesiasticorum universos temporales reatus in penam temerarii Recursus, sensu suorum iussu, per Mandatum Viennae datum 31. Jan. 1713. Habetur sub littera V.

Tanti Principis exemplo, ex cuius auctoritate & nomine Senatus Belgici nunc feliciter sui dicunt & iustitiam administrant (x) in huius Juris praxi & exercitio confirmari debent idem Senatus: itemque extirpulari ad facile & benignè oppressos subditos adversus Censuras illegitimas potenter protegendum.

CAPUT VI.

De Immissione in Ecclesiasticorum temporalia.

§. I.

Principes coactiva in Ecclesiasticos polles potestate.

POSTQUAM egimus de iudiciis possessoris, itemque de Remedii cassatoris, reliquum est ut nunc agamus de multa impositione, vel etiam consensione, aut Immissione in Ecclesiasticorum temporalia, quando excessus & abusus id postulant: quo remedium Principis ejusque Consilia, Judicia sua, adversus Superiorum & iudicium Ecclesiasticorum resistentiam, debite mandant executioni: eorum vim cohibent, ac una eos in officio atque intra legitimos iustitiae limites continent.

Quin Rex hac potestate coactiva in Ecclesiasticos pollet, nullum est dubium, & naturaliter ac necessario sequitur ex iis quae supra Cap. 1. latius deducta sunt.

Cum enim ibidem ostensum sit, Principes ad hoc a Deo positos ut subditos, praecipue Clericos, tanquam infirmiores, adversus vim & violentiam potenter vindicent ac protegant, signanter, dum haec ab ipsis Superioribus & iudicibus Ecclesiasticis inferunt, ut ita tranquillam ac quietam conferent Rempublicam, res per se loquitur, Principes hac potestate coactiva polles.

Violentiae etenim & oppressiones praecipue Superiorum reprimi nequeunt, nisi validiori manu & poenarum timore. Hinc postquam dixit Apostolus, amara animam, adeoque & omnem Clericum Principibus subijci, mox monet: Non enim sine causa gladium portat: Dei enim Minister est, viamd ex iram ei qui melius agit. Rom. c. 13. v. 1. & 4.

Hanc potestatem in Principibus Ecclesiae etiam semper agnovit, dum eos praesens Ecclesiastica custodia, Canonumque vindictae Fidei orthodoxae defensores, Ecclesiae Tutores, Propugnatores ac Protectores constanter appellat, eisque ob oculum serio ponit, Regiam potestatem ipsis maxime ad Ecclesiam praedictam, esse collatam,

ut

(x) Ubi agitur de iudicio lato in causa appellationis ex abusu censurarum, id exoptare possunt Cui Praefatus, ut quod art. 35. edicti dati mense Aprilis 1695. praefatum fuit, a iudicibus diligenter observetur, id autem statutum est. De praecedentibus Juramentis appellationis committitur abusu, ante tantum de diligenter de circumstantiis, quae de ordine & la distinctione non possunt esse, ad hoc, & qui au contraire elles ne feront qu'à les maintenir dans leur portée légitime, la sentence Décret, & d'insérer: l'annuement légitime & nécessaire des Prélats, & au si Supérieurs Ecclesiastiques.

(x) Haec scripsit D. Van-Essen an. 1749. quo tempore Carolus VI. Imperator Belgii Archiduci Principes erat supremus.

ut ausus nefarios comprimendo, & quæ bene sunt statuta defendant, & veram pacem his quæ sunt turbata restituant. Quia enim ratione ausus nefarios comprimunt; quæ bene sunt statuta defendunt; veram pacem his quæ sunt turbata restituent; nisi gladio illo seu potestate coactiva, in defensionem Sanctæ Dei Ecclesiæ divinitus ordinatæ?

Hinc jam pridem quatuor Provinciarum Episcopi in Concilio Parisiensi relato apud Gratianum Can. 20. caus. 23. quæst. 5. anno 819. hujus Regalis potestatis & auctoritatis meminerunt. „ Principes seculi, inquit, nonnumquam intra Ecclesiasticam potestatem adepte culmina tenent, ut per eandem potestatem disciplinam Ecclesiasticam nuntiant. Ceterum intra Ecclesiasticam potestatem necessarias non essent, nisi ut quod non prævaleret Sacerdos efficere per doctrinæ sermonem, potestas hoc impleret per disciplinæ terrorem. Sæpe per regnum terribimus caeleste regnum proficere; ut qui intra Ecclesiasticam potestatem contra fidem & disciplinam Ecclesiæ agunt, rigore Principum conterantur; ipsaque disciplinam, quam Ecclesiæ humilitas exercere non prævaleret, cervicebus superbiorum potestas Principis imponat, & ut cenerationem mereat, virtutem potestatis imperiet.

§. I I.

Principes hac coactiva potestate semper usi sunt.

PRINCIPES hac divina utentes potestate ab omni tempore, pro exacta Canonum legumque custodia, penas adversus infractores, etiam Clericos, decreverunt; ut ita pacem & tranquillitatem publicam in Ecclesiâ & Republica manutenerent, quæ ab inviolata Canonum, legumque observantia omnino dependet.

Hujus rei exempla innumera exhibet Codex Justinianus, ac nominatim l. 4. Auth. Presbyteri, Auth. Interdicimus, & l. 31. de Summa Trinitate, item l. 2. de Episcopali Audientia, & l. 2. de sanctum Baptisma iteretur.

Et ut nihil dicamus de aliis, quæ ex Codice Theodosiano, itemque ex historia siue sacra siue profana adduci possent, idem quoad Belgium nostrum, testantur Edicta nostrorum Principum, ac signator de 12. Septembris 1485. de 20. Maji 1497. de 1. Augusti 1521. de 17. Julii 1526.

Ac quidem illud de 1. Augusti 1521. pro inviolabili ejus observantia continet in verbis: En contraignent & fassant contraindre a l'entretenement & observation d'icelle Ordonnance, les Evêques, Officiaux Seigneurs, Scribes, Promoteurs & autres Officiers des Cours spirituelles... par sursissemens & mise en votre main de tout leur temporel, & par toutes voyes deus & accomflemens.

Notanda est ratio quam Carolus V. æternæ memoriæ in prædicato suo Edicto die 17. Julii 1526. allegat, quæ se motum dicit, hoc Edicto providere, penes coactivi, inter cetera, adversus vehementes quosdam declamatores Monachos, alioque, qui a suggestu occasione Lutherani & aliarum hæresum inconsiderate deblatrabant; nempe, quod ipsi ad honorem & laudem Dei omnipotentis specialiter incumbat, manuteneant sanctam Fidem, Statuta, & Ordinationes Sanctæ Ecclesiæ Romanæ, seu in eorum observantia suos conservare libidos.

Eadem Regalis auctoritas & potestas apparet in Litteris Regiis pro exacta Concilii Tridentini executione ad Episcopos & Senatus Belgicos datis 24. Julii 1565. his etenim hæc duo caventur, primo ut dicti Senatus advigilent & attendant non solum in son endroit leur Office, selon les Canons & Decrets du dit S. Concile. 2. Quod si contingat ipsos Archiepiscopos, Episcopos, ceterosque Ecclesiasticos muneri suo deesse adimplendi præscripta dictorum Canonum & Decretorum; eos potestate Regia ad id compellendos, soit par sursissemens de leur temporel, ou par telle autre voye deus & raisonnable que sera trouvée au cas appartenir.

§. III.

Hæc Principis potestas sese etiam extendit ad Censuras Ecclesiasticas.

CUM communis tranquillitas nunquam periculosius funestiusque perturbetur quam per præcipientes Censuras, quas Ecclesiastici, pro dominandi libidine, nonnumquam leviter & inconsiderate infligunt; non ut defendant hereditatem Domini, aut indisciplinatos corrigant, sed ut jura Regia invadant, supremam Potestatem vilipendant, viros bonos vi opprimant; etiam remediis immixtionis in eorum temporalia, alioque penis coactivis Principes eorumque Consilia usi sunt, ut hunc abusum Censuras præcipientes conyolare, vel etiam ipsi præcipiendo ut nulliter latus revocent, ac ita proprium factum in temeritatis penam destruant ac cassent.

Licetum est Principi (inquit Joannes Parisiensis) abusum „ gladii spiritualis repellere eo modo quo potest etiam per gladium materiale, præcipue ubi usus gladii spiritualis vergit in malum Reipublicæ, cuius cura Regi incumbit; aliter enim „ gladium sine causa portat. Tractatus de Potest. Reg. & Pap. cap. 21. ad 37.

Neque rem claram pluribus elucidare opus est: ad quid enim utilis esset adversus violentas Censuras ad Principem Recursus, si hac non polleret potestate? Si hujusmodi penarum comminatio (inquit laudatissimus Salgado.) Principi permixta non fuisset, inutilis foret Regii recursus invocatio; quia vero aut nun-

quam deservet Juxta a se illata violentia. In Tract. de Potest. Reg. Epil. Proem. Verum hoc Jus Regium perpetua paxi conservatum ostendimus.

§. IV.

De Praxi Belgicæ.

Judices Regios hac auctoritate ab omni memoria in Belgio usi, ut Censuras impedire possint, vel ad revocandum cogere. Ecclesiasticos remediis immixtionis in eorum temporalia, quando auxilium & abusus id postulant, jam plures quam a seculo testati sunt. Senatus ac Magistratus Belgici in Annotatis ad Sess. 25. Conc. Trident. c. 3. de Reform. quæ compendio exhibet Antonius Anselmo in Triboniano Belgico cap. 32. necnon vir ille andequaque maximus Petrus Stockmans in Jure Belgarum.

Testatur etiam Bertrandus Loch Dominicanus apud Duacenses Doctor Theologus in Resolutionibus Belgicis Tract. 2. art. 9. n. 16. quod Archiepiscopi ad eundem Concilii Tridentini locum, in sua consultatione annotarint, quod Judices laici semper arrefferint bona temporalia Episcoporum & generaliter omnium Judicum, Officialium, & personarum Ecclesiasticarum, cumqueque dignitatis & conditionis fuerint, ad impedimentum eorum Censuras, interdixit, excommunicavit, & revocandas illas quæ per ipsos declarate & executioni mandata fuerant, quando ipsi laici Judices id expedire judicaverint.

Quamquam nihil magis authenticum adferri possit, quæ antiquissimus ille ac consans usus, necnon cum vindicandi interpres Consiliorum zelus comprobetur; e re tamen erit pro conservatione hujus perpetui usus quædam exempla domestica referre, quæ ab absolute Concilio Tridentino contingere; ut ita eluceat, eum usum etiam post illud Concilium perleverasse ac conservatum fuisse sedulo.

Anno 1518. quædam Anna de Bihé ejusque Frater, proles Caroli de Bihé, Litteras Monitoriales cum clausula fidei pena excommunicationis ad finem revelationis (quarum meminit Concilium Tridentinum Sess. 25. c. 3. de Reform.) imperaverat in Curia Romana, easque Officialis Archiepiscopi Mechliniensis 31. Aprilis ejusdem anni, per Parochos & Concionatores in Civitate Bruxelensi publicari fecerat.

Cum autem hujusmodi Litteræ Monitoriales nec ante, nec post Concilium Tridentinum hic fuissent receptæ, easque Officialis publicari mandasset in prævio Regio Regis; indulate ad instantiam Officialis Fiscalis expeditæ fuerunt per Consilium Brabantie die 3. Maji, interdictis factæ executionis & publicationis dictarum Litterarum Monitorialium; injunguntque expresse & severe inter ceteros Officiali Mechliniensis, Plebanis, Pastoribus & Vice-Pastoribus, qui præfati Bullam & Mandatum publicarent, sub gravibus multis, etiam incisionis manus in temporalia bone; ut præfatum Mandatum dicti Officialis ac subsecutam publicationem ejusdem & quicquid inde dependet, suis omnibus, damnis & interesse cassent, revocent & annullent, sique caveant a similibus impofterum attentandis sub gravioribus penis.

Quibus peractis Interpunctis Apollolus iussit Consiliarium ac Procuratorem Generalem Brabantium, qui dictas Castatorias imperaverat, Litteras suis die 28. Junii 1572. affixis ad vavas Ecclesiarum 30. sequenti, citari infra trinum biduum coram Auditore suo, ad ibidem defendendam præfatum Castationem, & probandum quod non incidisset in Excommunicationem. Alias contra ipsum pronuntiandum Dogmatum Excommunicationis, illudque in forma publicandum.

Quod inaudiatum attentatum cum directè offenderet tum supremam Principis & ipsius Brabantis Senatus auctoritatem, tum Privilegia & Patriæ consuetudines, præmemoratus Consiliarius ac Procurator Generalis 3. Julii a Brabantie Senatu petit ac obtinuit Litteras Castatorias dictæ auctoritatis ac officio cum omnibus inde secuti ac secuturis; ad omnes præfati Domini Internuntii, ejus Auctoris, dicti etiam Officialis, aliorumque omnium Ecclesiasticorum, cum licentia injiciendi manus in bona eorum temporalia. Binæ hæc Litteræ Castatorie extant in Appendice Monumentorum Tractatus nostri de promulgatione Legum Ecclesiasticarum. (a.)

Anno 1672. intendebat Archiepiscopus Bilontinus procedere ad executionem ejusdem Sententiæ Excommunicationis, quæ ei demandata erat per Auditorem Generalem Cameræ Apollolæ, idque ad undecim instantiam Henrici Otthevini. Archidux Leopoldus, tum Belgii Gubernator, hujus rei habita certa informatione a Senatu Dolano, litteras scripsit ad memoratum Archiepiscopum, „ à fin qu'il tienne en état de surveillance l'exécution de la Sentence d'excommunication, „ dont il seroit chargé par l'Auditeur general de la Cambre Apollolæ.

Cumque Archidux timeret, ne eo non obstante dictus Henricus Otthevini præfatum Sententiæ Excommunicationis executionem urgeret, vel etiam ipse Archiepiscopus Bilontinus ad præfatum executionem ultro profleret, dictum Senatum de ea in certioram reddidit per litteras die 9. Octobris 1672. ac una in sequiorem eatum monuit: „ Si avant qu'il (Henry Otthevini) ne cesse, vous pourriez faire bon bien & les revenus de la „ prebende, étant de votre ressort, menes procéder à la vente „ d'iceux: comme aussi en cas que le dit Archevêque perisse „ seroit de ne vouloir surseoir la dite execution, de procéder au sursissemens des biens de son Evêché. „ Habentur hæc litteræ sub X.

Ac-

(a) Extat iste Tractatus Tom. IX. hujus editionis,

Atque ex his quæ supra cap. 3. §. 6. relatæ sunt, patet, Consilium Flandriæ an. 1666. archiepiscopum interdictum Episcopo Iprensi, ne in prejudicium instituti ad Regem recurat & propositæ regulatiōis procederet ad comminatam suspensionem a divinis sub pœna deventorum auctororum coronatorum. Cumque hac interdictione non obstante Episcopus ad suspensionem profuisset, prædictum Consilium per Decretum 21. Martii 1668. dictæ Censuræ effectum suspendit, iteratæ Prædicti inhibuit, ne quid ulterius effectum tentaret, sub pœna, quod comminatum 200. aureorum coronatorum pœna decerneretur, ac insuper ipsius bonis temporalibus manus injicerentur.

Utiq; ad hæc tempora propius accedamus, supremus Brabantie Senatus per Sententiam latam 27. Octobris 1707. manuquebat Pastorem Sanctæ Catharinæ in urbe Bruxellensi, in pacifica possessione sui Pastoris omniumque eo perpen-

ditum, adversus violentiam ac prædictam suspensionem a functionibus Pastoralibus per D. Archiepiscopum Mechliniensem, nullo servato juris ordine via facti inflicta.

Atque ob Archiepiscopi resistitiam pro executione hujus Sententiae, necnon specialis Senatus facultas, fuerant injecti.

Archiepiscopus hortum habita notitia, ad opus dicti Pastoris emisit litteras Monitoriales, quibus ipsi districtissime præcipi, ut præstatam Sententiam tamquam invalidam & irritam habeat, nec in vim ejusdem Sententiae ullum aqum committat: deinde ut dicta Arresta a potestate laica in proventus Archiepiscopales injecta levare curet; denum ut formulario Alexandri VII. juxta Clementinam, *Vineam Domini sabbati* (quamvis hanc nullatenus placetam) sublevari, idque intra novem dies sub pœna excommunicationis ex nunc pro tunc incurrere.

Brabantie Senatus censens hujusmodi attentatum novam esse inventionem, qua & prerogative Regiæ & Consiliorum auctoritas & subditorum Jura funditus ad Ecclesiasticorum arbitrium convellentur ac tollerentur, ac directe Patrie Legibus & libertatibus, necnon publicæ quieti adversari; 24. Februarii 1708. Decretum ad instantiam Procuratoris Regii tulit, in verbis; „Ordonnons à l'Archevêque de casser & annuler le dit Arreste & tout ce qui en pourroit suivre, & d'en faire apparaitre endans trois jours, à peine de provision ultérieure; & sans préjudice de ce, interdisons à tous nos sujets, de cet état & condition qu'ils puissent être, Ecclesiastiques ou séculiers, de publier, faire ou laisser publier la dite Censure comminée en aucune manière, directement ou indirectement, Défendons aussi à nos sujets de cet état ou condition qu'ils puissent être, Ecclesiastiques ou séculiers, d'obéir à la dite Censure comminée, & à ce qui pourroit s'ensuivre, d'y déseoir ou d'y avoir égard en aucune manière, à peine que les contrevenants à l'une de toutes ces choses seront punis comme infracteurs de nos droits & hauteurs, & perturbateurs du repos public. Déclarons que les Suppléants de tous les Ordres, & tous autres devront être réputés pour la contravention de ceux qui leur sont fournis.

Illud in hac causa attendi meretur, quod Brabantie senatus ob rei gravitatem, utque efficacius Archiepiscopo vim inflicteret ac paci publicæ prospiceret, consilium duxit, tum Consilium Status committit ad Regimen Belgii, tum Status Brabantie de his per litteras reddere certiores.

Ad quas nomine Regis rescriptit Consilium Status: „Nous avons reçu & vu ce que vous nous avez averti par votre lettre d'hier au sujet de la requête, qui vous a été présentée par notre Procureur Général pour le maintien de notre autorité & de votre juridiction, au sujet du monitoire & de condamnation d'excommunication de l'Archevêque, que contre le Pasteur de Sainte Catherine Vande Nefse; nous vous dirons, que vous pouvez en user comme vous & les autres nos Conseillers sont accoutumés de faire en tels & pareils cas.

Statum autem Brabantie Deputati ita respondent: „Nous ne pouvons manquer de vous faire savoir, que comme les Seigneurs & Etats (de Brabant) ont toujours combattu avec zèle & à toutes forces pour le maintien des loix fondamentales, des immunités & des privilèges de ce Pays contre les entreprises deraisonnables & inouïes de la Jurisdiction Ecclesiastique & autres, nous sommes votre côté, vous assurens que nous y donnerons la main bien aïde de voir, que vous en avez fait de même de tout notre pouvoir.

Ex quibus elucet hanc Brabantie Senatus agendi rationem tum a Belgii Moderatoribus, tum a Patriæ Patribus (adeo- tam & ab ipso Statu Ecclesiastico) multum fuisse commenda-

Quo prædicti Senatus mod-ramine, dictæ Monitoriales remanserunt inane; & tranquillitas publica, jam periculo pericula, stabiles ac conservata sunt.

Hic addere lubet exemplum novissimum Magni Mechliniensis Consilii. Archidiaconus Faminienus plane incompetentem ad instantiam Pastoris Oppidi Fumacensis attentat excommunicare Magistratum ejusdem Oppidi occasione contentiones inter ipsos exorte super propiæ domus a Pastore inhabitatæ ejus, que appendicium; idque notorie in formali contemptum & violèndum supremæ auctoritatis ac jurisdictionis Sæ Majestatis, necnon Legum fundamentalium Patriæ; ut latius exponitur in Decreto sub littera T. quod ad instantiam Procuratoris Regii tulit 19. Julii 1723. præstatam Magnam Consilium; quo decernitur in verbis.

„Le tout quoy considéré & rapport fait, les Chambres assemblées la Cour déclare les Lettres monitoires & Decret

* Van-Essen Tom. X.

„d'Excommunication du 13. Novembre 1723. ex mentionnées & de tout ce qui est enluy, nules & de nulle valeur, incompétentement décernés, attentatoires à la Jurisdiction de Sa Majesté & contraires aux Loix fondamentales de ces Pays. Fait défense à Maître Charles de la Ramée Curé de Fumay de s'en servir ou pravoïr, à peine de cinq cents d'ans d'ans; luy ordonne de le faire retrasser endans le mois, & de faire confier aux Conseillers Eisciaux de s'avoir ainsi effectués, pendant le dit terme, à peine d'ulterieure provision. Ordonne ne que cette soit leue, publiée & affichée au dit Fumay & Revin; accorde au Remoutrant Lettres d'ajournement & personnel à charge du dit Curé avec clause d'annotaion & saisissement de son temporel.

S. V.

Conformis est Praxis Germanica.

GERMANIAM eodem jure uti quo Belgium, satis evincunt exempla illustria Augustissimorum Imperatorum Josephi & Caroli VI. quæ supra a. §. 5. retulimus.

In priori enim videmus Augustissimum Imperatorem Josephum inlibentem omnibus & singulis Ecclesiasticis, sub gravissima ipsius & Imperii indignatione, omnium honorum confestatione, corporaliq; pœna, ne quatenus rationem Ecclesiasticarum Censurarum Sedis Apostolicæ reservatarum in illa se habeant.

In altero Clementissimus Dominus Rex noster ac Imperator feliciter regnans Carolus VI. Decreta quædam excommunicationis utipote ex se nulla & invalida cassat.

Sex Doctorum Ecclesiasticorum Facultatis Juridicæ Colonien-sis, universos temporales redditus in pœnam temerarii recusis ad Nuntium Coloniensem instituti sequutari jubet.

„De reliquo litem, præcipit & injungit, quod Asta omnia coram dicto, Nuntio produnda repetant, & una cum Decretis hujus causæ inde emanatis retractari faciant, in secus comminata pœna cum debito rigore contra ipsos ad executionem deductur.

S. V I.

Idem usus viget in Regno Gallie.

GALLORUM praxim conformem esse huic Belgarum & Germanorum ulli, notius est quam ut probari debeat. E re tamem erit ex innumeris exemplis pauca commemorare.

Joannes Du Quelne Presbyter obtinuerat in Curia Romana quædam Monitoriales & Censuras adversus Francicum Charmolue Presbyterum Canonicum Collegiæ S. Audomari, eaque exequi curaverat per quandam curiorem & executorem Presbyterum earundem Censurarum; idque contra præscripta Pragmaticæ Sanctionis, Regiarum Ordinationum, & Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ.

Ab his omnibus tamquam ab abusu appellat dictus Charmolue ad Regium Parliamentum, a quo die 27. Augusti 1502. prodite Sententia, qua declaratur: „Qu'il a été mal fait, procédé & fulminé, exécuté, admonesté & rebély: ne una injungitur tam ei qui has censuras obtinuerat, quam qui eas executioni mandarat, a faire casser, revoker & annuler les dites Censures, monitions & fulminations & tout ce que s'en est ensuyvi; & faire bailler l'absolution à leurs propres couffs & de dépens; tant au dit Appellant, qu'au Doyen, Prevost, Chanoines, & Chapitre de la dite Eglise S. Omer, & de tous autres qui'il appartiendra & qui pourroient estre compris en dits monitions, fulminations & Censures, & d'en certifier la dite Cour dedans le lendemain de le saint Martin.

Cumque præfatus Charmolue, adversus quem dictæ Censuræ fuerant executioni datæ, antea obtinisset Sententiam manutententia pro dicto Canoniatu S. Audomari, etiam, eadem Sententia, mandatur, a laisser jouir & user le dit Charmolue appellat, des dites Chanoines & Prebende, fruits & revenus d'icelles, selon la Sentence de maintenue per lui obtenue contre le dit Du Quelne le vingt neuvième Avril l'an mil cinq cens.

Et outre fait la Cour desenes aux dits Prevost, Doyen, Chanoines & Chapitre, de non obtenir aux dites Censures & fulminations, & de ne cesser le divin Service sous ou au moyen d'icelles. Annestur Sententia sub litt. L. que etiam extat in probationibus Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ cap. 6. n. 8. folio 202.

Anno 1503. septima Septembris similis lata fuit Sententia in favorem Jacobi Damoncourt Præpositi ac Canonici S. Justii Lugdunensis, & Regii Procuratoris Generalis ei juncti, appellanti a quibusdam citationibus, excommunicationibus, interditiis, fulminations aliisque Censuris Ecclesiasticis, per quandam Petrum Fillolier Presbyterum impetratis, executioni datis ac publicatis.

Qua Sententia Curia declarat: „Qu'il a été mal & abusivement fait & procédé aux dites citations, fulminations, publications, & Censures: ac ulterius condamnat dictum Fillolier Presbyterum a les faire casser, revoker & annuler a les propres couffs & dépens, & de ce avoir fait, certifier la dite Cour.

„Et sont desenes faites au dit Fillolier & tous autres qu'il appartiendra, sur peines de cent marcs d'or a appliquer au Roy, de ne soy aider ne user dorénavant de telles Censures, fulminations, ne autres contraires & derogans aux SS. Decrets & Ordonnances Royaux & aux

Parifensis à Rege Ludov. XIV. designatus dicit ex sententia Majorum circa Decretum Concilii Lugdunensis in Gallia relatum in collectione libri sexti Decretalium, cap. Quicumque; quo idem ferme decernitur, ac præcitato Tridentini Decreto: **Veluerunt** (inquit) Decretum quocumque illas Censuras vel excommunicationes locum habere, quæ nullæ non essent. Si enim quæ ad iudicem non competente latæ, ut alio manifestello victo nullæ essent, cum excommunicationem vires neque neminem obnoxiaverit, non extirpantur in his speciebus Decreti Concilii Lugdunensis Magistratus Regis deterritos esse ab afferenda Iurisdictione Regia, si opus esset. Deinde bona capta dixerunt, non præcite ut rescindatur Excommunicatio, sed ut ab injuria Regiæ auctoritati facta cessaret, unde per consequentiam Excommunicatio dissolvatur. Lib. 4. c. 19. de concordia Sacerdotis & Imperii.

Hinc etiam ex continua præxi, antequam Iudices Regi cogant Episcopos & Iudices Ecclesiasticos, immixtionem in eorum temporalia aliisque mediis coactivis, proprias Censuras cassare, annullare, aut revocare; primo & ante omnia declarant, eas fore nullas & nullius effectus, incompetentes & visa facti attentatæ. Reges præfati, Legibus Patriæ, potest publicæ contrariæ, &c. ac tum demum in consequentiam; ob temeritatis poenam, Censuram ipsi ordinant.

CAPUT VII.

Plane liberum est Ecclesiasticis sub Regia protectione continere Functiones spirituales sub Ordinis ac Beneficii, non obstante Censura, utpote ex se nulla.

§. I.

Censura Ecclesiastica non semper palam & in foro externo sunt servanda.

Episcopos aliosque Superiores Ecclesiasticos, utpote non impecabiles, potestate tyrannica non auctoritate Canonica procedentes, damnare non raro, & opprimere Clericos per violentas Censuras, substantiali ordine juris prætermittendo, ex iura prædictis manifestissimum est.

Nec minus apertum & inmodum Censuras, cum sint non solum illegitæ, sed prius etiam iniuriæ, & nullæ, nec hominem ligare, nec in foro externo semper observandas.

Atque inquit interpede prædictas Cancellarius Universitatis Parisiensis Gerionius (aliquis Sacerdotibus Pastores & l. Papa & suorum Commissarii cum nonnullis iudicibus, immo nec iudicibus, & hoc in multis casibus.

Primo, si Sententia lata sit post appellatorem in l. e. tumum, ut non sit legitimus. It. c. de appellat. ad Archiepiscopum Si. ca. nym. Similiter Alexander III. in descripto ad Archiepiscopum Ebracentem, quod extat c. p. 10. de Appellationibus, quo eidem Pontifici mandat, ut Prebendam, pro eo quod post excommunicationem in contra appellatorem iudicem divina cautio, nullatenus inquit tot, & ad eam iuram reuocant omnia, in quo transtempore missa appellatio.

Cuius ratio in eo præcise consistit, quod hæc excommunicatio esset nulla detecta iurisdictione, quæ per appellatorem erat suspensa, ut supra §. 5. cap. 3. ex Suarezio, aliisque notatum fuit.

Obervantem VVameis necnon Glogofphorum conformiter ad præfatum Responsum Pontificis, quod ob hanc nullitatem, ejusmodi Censura excommunicationis iuralem retraditionem non indiget, nec absolutiorem requirit; quod, si ea perstrictus divinis sit immiscere, non contrariis irregularitatis vitiis, nec si ipse celebrat sit puniendus, quodque nec in die appellations inuigent.

Ex quibus etiam sequitur, quod communicantes cum ejusmodi de facto excommunicato, non incidunt in aliquam Censuram, ut aperte decidit Pontifex in cap. 55. de de Appell. ubi Senonenses Canonicos, qui Decano suo communicaverant, tamen Archiepiscopos post appellatorem ipsum decessit, nonnulli duntaxat, inculpabiles iudicant, qui (inquit Pontifex) sententia dicti censurati communicaverant eidem, ut appellatio ad nos interposita magis quam denuntiatio ab Archiepiscopo facta differret.

Mariu. Alterius de Censuris similiter inter ex nullitate Censuræ, quæ resultat ex omissione citationis & auditionis, quod ejusmodi Censura utpote nulla, nullum impedimentum afferat, quominus gesta per obsequium Censuræ valeant.

Revertatur ad Gerionium, secundo, inquit, non est tenenda, immo nec tenenda Censura, si continens errorem intolerabilem, ut notavit idem (Innocentius). & hoc multipliciter potest evenire, cum nullus Pastor vivens in terris, immo nec Papa, sit impecabiles, quando potest ab eis sua potestate, cum circumstantiis sit informis; ac inter alios casus hunc allegat: si sententia in prædictum iuste liberatur, ut si (inquit inter cetera) excommunicatus velis illos qui suo Regi & suis Edictis rationabiliter obediunt. Notavit hoc Innocentius ubi prius & habetur fundamentaliter ex infallibili Lege Divina & naturali.

Hæc Gerionius in Dispositione illius Assertionis: Sententia Pastoris etiam iniuste tenenda est & tenenda, quam quidam leges pro Commissario Papæ pollicetur in suo processu publico, additque Gerionius quod hoc assertio radant assertorem suum in fide suspensum; & ita committit ad iudicem cum sita rationabiliter evocandum, qui compellendus erit, ut si exponere, vel revocare; vel si perinaciter renuerit, relinquendus sit iustis secularibus. Monueratque paulo superius, quod iura quibus inniti videtur hæc assertio, non dicant quod Sententia Pastoris sit tenenda; Pan-Episc. Tom. X.

quia longe aliud est dicere, quod Sententia aliqua sit tenenda, quod sit tenenda; quia tyrannica iniquitas etiam timeri potest, sed non teneri debet, immo contemni vel persequi.

Censuras Ecclesiasticas violento iudicio & iniuste subreptas palam in foro externo posse contemni, magnus ille Gerionius etiam alibi manifeste docet, nempe in Resolutione circa materiam Excommunicationis. Ubi enim monuit Confid. prima ex communi Iuristarum sententia, quod irregularitas contrahatur, dum aliquis excommunicatus se immiscet Sacris, in contemptum Clavium.

Tum Consideratione nona monet quod contemptus Clavium non incuratur in multis casibus quibus Papa mandato non obedit, dum scilicet abuteretur enormissime & scandalosissime potestate sua in destructionem, non in edificationem, sicut tanquam dicit Apostolus 2. Cor. cap. 13. v. 10. idem potestatem datam esse. Tum inter alia exempla hoc ponit: Si Papa veller in servitutem abjectam Clerum cum suis bonis redigere & iuribus suis spoliare sine causa; Quis (inquit) diceret ista aere tolerari? Quis non censens posse dicit Papa: Cur ista facis? Quis non assensit, in casum sibi resistendum?

Et Consideratione quinta aperte dixerat: "Quandocumque mori- torium & honorificum esse Ecclesia potestati, quod Prælati abuterentur sua potestate, ut facium resistatur, cum appositione inculpatæ tutelæ, quemadmodum resistit Paulus Petro. Rationem præmiserat, nempe quod contemptus Clavium magis invenitur in tali Prælatu abutente sua potestate, quam in non obediens.

Apposite hic etiam notari potest quod habeat Confid. 7. in verbis: "Contemptus Clavium debet investigari ex potestate legitima & iusta legitima potestati; illius qui præcipiendo excommunicat vel irregularitatem committitur. Alioquin Prælati possent inducere qualemcumque vellet super illis servitutem, si suis sententia iniqua & erronea semper esset obediendum. Et ita patet, quod hoc commune dictum: Sententia Prælati vel Iudicis etiam iniuste lata est, indiget gloria; alioquin non est generaliter verum, si tenenda dicatur, quia est iustitenda, nec repellenda; immo in casu prædicti iam, esset minima potestas & mori periculis & fatuus."

Atque ex his patet magnanimitas huius Viri: talis enim non erat anima que invertebat quibusdam inanibus & quæritis coloribus obediens & scandalis quibus hodie Religio iniicitur, ut quæcumque Censuris, quantumque manifeste ex se nullis & iam introductur, qualis nec inter gentes audita fuit, quamque patres nostri nec ferre voluerunt nec promeruit: acquieta vera Ecclesiæ libertas tollitur & Clavi in abusu penitus foveatur.

Contemptus Clavium (inquit, Confid. duod. c. m. s.) dicendus est magis serviri quam tolli, dum debent abusu Clavium revocari dividantur inter se, & impediunt se, vel per fastidium, vel per gravitatem, ne communi consensui statambulationi in Dominum, dum alii favent abusu, alii tollere volunt. Veritas est quod omnis via favorabilis & humilis tenenda est cum Summo Pontifice dum male informatus fert per se vel per suos iniustas Sententias, quod dicitur, & in formis: sed si nihil potest fieri humilis iudicis, attendenda est veritas & animosa liberitas.

Nec desunt exempla sanctorum Virorum, qui hac virili & animosa libertate usi, ejusmodi Censurarum sententias palam neglexerunt, ut ostenditur in tractatu nostro de Censuris Ecclesiasticis cap. 8. §. 7. quibus aliorum quoque docti & sanctissimi illustrium Virorum, ut Cypriani, Athanasii, Chrysostomi, &c. addi possunt gesta præclara.

Constat igitur Censuras non auctoritate Canonica, sed per abusum necorum iurisdictionis Ecclesiasticæ nullitas sententias palam posse contemni sine negligi: nam, ut inquit ex Gregorio Magno idem Gerionius: Non dicitur, permissum nisi non canoniam, in cuius damna non non est canonica potestas. Sic nota. In Diss. dicta Assert. & ut scribit Gelasius Papa apud Gratianum c. m. Cui est. Caus. 11. qu. 3. Cui est illata Sententia deponat errorum, & vacua esset sed si iniusta est, tanto eam curare non debet, quanto apud Deum & Ecclesiam ejus neminem potest iniquis gravare Sententia. Ita ergo in se non absoluti desideret, quia he nullatenus spectat obligatum.

§. II.

Censura ex se nulla ad summum ratione scandalum in foro externo servanda est.

REGULA generali superiori paragrapho stabilita unice excipitur casus, nempe quod contemptum Clavium, quantumvis nulla, verum scandalum merito timeretur.

Est enim constans tam Theologorum quam Canonistarum sententia, Censuram Ecclesiasticam, neglecto essentiali ordine Iudicii, & per abusum Iurisdictionis Ecclesiasticæ, contra prædicta Legum & Canonum latam, posse tamquam nullam & invalidam contemni, ac ne quidem in foro externo servandam esse; nisi forte servanda fuerit ratione scandalum, quod occasione talis contemptus oritur in populo, propterea quod populus nesciens Censuram esse nullam & invalidam iustitiam, facile estimaret a non obtemperante Censuræ, ipsam Clavium potestatem vilipendi.

Contemptus non est dicendus, inquit Gerionius Confid. 4. p. interu. nec contra præceptum aliquod Prælati, quando manifeste & notorie Prælati abutitur in humilium præcepto Clavium potestate, & hoc dum scit & cognoscit ille qui non obedit, nec aliunde generat in se vel in aliis scandalum contemptum Clavium, quoniam in hoc talis non est inobediens Clavium potestati, sed erroris Clavium abusu.

Hinc si scandalum quacunque ratione cesset, & innotescat aliis qualitas Sententiae, cessat obligatio.

Ita post Navarum de hac Censura tractans Sugrexius e Societate Jesu Theologus, de Censuris disp. 4. sect. 7. num. 16.

Qualitas autem Censurae potest populo innotescere, ac ita scandalum tolli, per informationes idoneas, ut observat Gerfonius Confid. 11. quibus si noluit acquiescere, ipse jam erit iudicandus de scandalo non dato, sed accepto, hoc est de scandalo Pharisaeorum & ex malitia, non pusillorum & ex simplicitate vel ignorantia. Verum cum merito vis major timeatur ex parte Superiorum Ecclesiasticorum, si eorum Censuris quantumvis violentis non pareatur, nisi superiori & fortiori manu quis fuerit munitus, non sine causa protectio Regia imploratur, ut in exercitio spirituali & Ecclesiastico, libere & tuto, sine ulla specie contemptus Clavium quis valeat continuare.

Contemptus Clavium (ait Gerfonius Confid. decima) non semper invenitur apud illos qui ne dum non obediunt Sententiae excommunicationum promulgatis per Papam vel suos; sed etiam non est iudicanda esse apud illos qui per potestatem/sacramentalem adversus tales praesentis Sententias lueri se protestant. Lex enim naturalis dicitur ut possit vis vi repelli: contra istam autem quod tales excommunicationes non debeant dici ius, sed vis & violentia contra quam fas habet liber homo vel animus se lueri.

Idem tenet Gerfonius in Diffinitione superius memoratae assertionis: ubi enim monuit, certissimum esse qualdam Sententias Patris vel Papae non esse tenendas nec timendas, ut si excommunicare vellent illos qui suo Regi & suis Edictis rationabilibus obediunt; postea addit, quod, Rex debeat protegere subditos suos, si praesentium occasione, & propter obedientiam sibi factam pati habeant, & assumere causam in se, & sub hac protectione subditi tam laetari quam Ecclesiastici debent & possunt in quiete vivere.

Est igitur consensu magni Gerfonii sententia, Ecclesiasticos, adversus Censuras nulliter latas tamquam adversus vim & violentiam, Regia protectione munitos libere ac quiete posse, quinimmo debere, functiones suas spirituales continuare, non obstantibus eiusmodi Censuris.

Certe cum Censura ex se nulla, adversus Canonem Legumque praescripta lata, unico servanda sit in foro externo ratione scandali, quidem iuxta potestati Principis, Canonum, Legumque custodis protectione & mantentia, liceat Clericis functiones Ecclesiasticas spirituales & Sacramentales libere continuare? cum, ut supra manifeste ostensum est, Principis officium ac debitum sit, oppressos Clericos adversus Censuras violentas & via facti infestas poterit protegere, eisdemque in iuribus & munus suis quantumcumque spiritualibus, in quibus turbabantur, efficaciter manuteneat.

Etenim si tali Censura innodatus, ab ea ad iudicem Ecclesiasticum appellationem instituisse, sique eam nullam & invalidam declarasse; nullus est qui dubitet quin ille functiones suas Ecclesiasticas libere possit resumere, eo quod legitime constaret auctoritate publica, de nullitate Censurae, atque ita cessaret scandalum quod alias timebatur.

Igitur quoties oppressis Clericis protectio Principis conceditur adversus Censuras Ecclesiasticas violento iudicio & subversa iustitia infestas, toties illis pariter licet functiones spirituales resumere & continuare: eo quod, dum iam debite publica auctoritate constabat eas fuisse nulliter latas, scandalum pariter sit cessaturum, quod ex non observantia seu contemptu timebatur: siquidem & ad Consilia Regia, ut ex deductis liquide constat, cognitio de ordine & forma talis processus, necnon de legum infractione certissime pertinet.

Acque hic oportere designat, quod effectus Censurae Ecclesiasticae sibi aut tolli nequeat, nisi per potestatem Ecclesiasticam, cum sit eius solius solvere cuius est solius ligare.

Etenim hic agimus de Censura ex se nulla & invalida, quae proinde nullius est effectus: adeo ut si ea perstrictus Divinus se immisceat, non contrahat irregularitatis vitium, nec ullam impedimentum afferat quominus gesta per ipsum valeant, neque remedium appellationis iudicialique retractatione indigeat, nec absolutionem requirat, ut superius notatum fuit.

Addit VVamehus, quod eiusmodi Censura nulla admittat declarationem iudicis, quod, qui sit de facto excommunicatus fuit, excommunicationis vinculo non sit vel fuerit ligatus.

Princeps igitur eiusque Suprema Consilia cassando Censuras ex sese nullas, cassas & irritas, vel adversus eas manuteneo Ecclesiasticos, nequaquam sinit aut tollit Censurae effectum: sed unico adversus vim & violentiam (ut cum Gerfonio loquar) protectionem Regiam impartitur efficaciter. Declaratque tamquam ordinis iudicialis, necnon Canonum & Legum iudex & custos, quod Censura, via facti, seu non servato iuris ordine per absum potestatis, sit lata nulliter; ac consequenter sit de facto excommunicatum, excommunicationis vinculo non esse vel fuisse ligatum.

Hic addi potest quod contemptus Clavium, ut superius cum Gerfonio observavimus, debet investigari ex potestate legitima & usu legitimo potestatis illius qui precipiendo excommunicat. Adeo ut contemptus non invenitur non obediendo Censurae, sed eam contemnendo, si non sit lata potestate legitima, vel usu legitimo potestatis: spectat autem certo ad potestatem laicam, ut iam saepe repetitum est, cognoscere ac declarare, an Censura aliqua potestate legitima, sive competente nec impedita; item an usu legitimo potestatis, seu secundum praescripta Legum Canonumque, & servato iuris ordine fuerit infesta. Quod dum ita esse hac auctoritate publica confiteri legitime, nullum omnino scandalum in populo contemptum Clavium esse metuendum, evidens est.

Acque ex his etiam patet nequaquam necessarium esse injungere iudicibus Ecclesiasticis revocationem Censurae ex se nullae, ut ea perstrictus possit resumere ac continuare functiones suas spirituales. Dum enim hoc mandatur, unice id fit in remissionis poenae, ut ita iudex Ecclesiasticus constringatur proprium factum desistere, quo magis metuat rem ejusmodi in posterum attentare: potestque interea oppressus, & vim passus ante revocationem factam libere in suis functionibus procedere. Quinimmo quandoque Consilia Regia, postquam revocationem ac cassationem iudicibus Ecclesiasticis innoxerunt, etiam sub poenis rigorosis expresse interdicunt, ne interim ulla eiusmodi Censurarum habeatur ratio; jubentque functiones, quantumvis spirituales interea continuare, ut nos docent exempla Capite superiori relata: id quoque patet ex agendi ratione quam Venetorum Respublica observavit in diffidio, quod ineunte 17. saeculo ipsam & Paulum V. inter se commisit.

§. 111.

Res ab exemplo confirmatur.

OBSERVAVIMUS §. 1. huius Capituli non desse sanctorum Virorum exempla, qui virili & Christiana libertate usi, in foro externo minime observarunt Censuras per absum iurisdictionis Ecclesiasticae infestas: nunc expediet per confirmationem eorum quae superiori §. stabilivimus, quaedam commemorare magnorum virorum gesta, qui sub protectione Regia functiones Ecclesiasticas continuaverunt, non obstantibus Censuris nulliter & violententer infestis; quibus deinde pro conservatione huius legitimi usus in Belgio nostro bina exempla domestica addemus.

Anno 335. exignus Athanasius in Synodo Tyria a iudicibus inimicis contra ius & fas, violento iudicio, absens damnatur, & Episcopatu abdicatur.

Adversus tamen vim & iudicium Ecclesiasticorum violentiam Constantium provocat & protectionem inelamant, qui & causae ejus cognitionem intulcepi, ut supra §. 1. §. 6. etiam notatum fuit.

In Athanasii pulsi & ejeti locum alium factionis suae Episcopum deligere jam parant Eusebians & Ariani. Verum Constantinus fersitatos a tali ausu coercet, quia oblatorum Tyri criminum conviciis non fuerat Athanasius.

Mortuus Constantino Augusto, Constantinus Junior cui Galiae sorte obvenerat, Athanasium adhuc potentia inimicorum exulem remittit Alexandriam, latis ad populum Alexandrinum litteris, quibus virum summis exornat laudibus; atque ideo a Constantino Patre in exilium missum, quod periculum esset, ne inimicorum insidias interceptus periret; in animo fuisse Patri virum remittere in Ecclesiam suam, sed fato praecipitatum, quod in optatis erat exequi non potuisse. Data fuit Epistola Treviris die 17. kalendas Julias, id est 17. Junii an. 338.

Accepta Athanasius redeundi venia Alexandriam contendit & sub hac potenti protectione, suapte nutu & sententia Sedem reneat, 335. exignus Athanasius Synodi alterius iudicio. Idque cum ingenti populi laetitia necnon cum maxima Ministrorum Clericorumque jubilatione, qui eam exinde diem inter faustissimas computaverunt.

Ex his patet S. Athanasium existimasse, fastigato offensione, liberum esse Episcopum per violentum iudicium Episcopatu abdicato, Caesarem appellare, & sub ejus potenti protectione Sedem Episcopalem repetere, non expectato alterius Synodi iudicio.

Sanctissimus Constantinopolitanus Archiepiscopus Joannes Chrysostomus, in Synodo cognominata in Querca, ad simplices quorundam querelas, a iudicibus recusatis condemnari inauditus & Episcopatu deponitur, atque ad ejusdem Synodi postulationem vi urbe pellitur. Sed mox altera die ab Imperatore revocatus; Constantinopolim, triginta stipatus Episcopis, repetit, atque ad instantissimas populi preces functiones relinquit, continuatque.

Quod ita Sedem Episcopalem repetisset S. Chrysostomus non expectato majoris Synodi iudicio, quo Sedi restitueretur, nunquam ei in crimen versum fuit nisi ab inimicis insensibilibus, qui ipsum vi depolierant, & ex eo aniam arripere intendebant, ut eum jam denuo condemnare fecerunt, ac si in Canones Antiochenos impigeret.

Verum horum Canonum nullam rationem habere voluerunt ceteri Episcopi, ut nec S. Innocentius Papa, qui S. Chrysostomum ut innocentem semper habuit, & ejus communionem sincere coluit.

In Synodo Ephesina secunda S. Flavianus Episcopus Sacerdotali & Episcopali dignitate privator violententer, nulla habita ratione reculationis propostae adversus Dioscorum Synodo praesidentem, varique alii Episcopi violento iudicio & subversa iustitia deponuntur.

S. Leo Magnus certa horum habita notitia, ad Theodosium Augustum recurrit, petitque suo & Consacerdotum nomine quam infastidiat, ut in eo statim esse iudicet, in quo fuerant ante omne iudicium, donec major ex toto orbe Sacerdotum numerus congregaretur. (a.)

Credidit itaque sanctus Pontifex Principis esse Episcopos protegere & manuteneat in Sacerdotali & Episcopali dignitate, qua violento iudicio Ecclesiasticorum iudicio fuerant privati Episcoporumque esse sub ea protectione functiones continuare, donec aliter in maiori Synodo, seu (ut in hodierna phrali loquar) in petitorio, fuerit ordinatum.

Inutile foret rem evidentissimam pluribus ex Historia Ecclesiastica petitis exemplis confirmare. Atque hae quae retulimus,

(a) Consulatur quae hac de re edidit expulsi D. Van-Essen, Tom. VII. Differ. de Conc. Chalcedonense, Cap. 2. de edit. & revocatione ejusdem Concilii.

mus, eo majoris sunt ponderis, quod prius Ecclesie sacculis contingerit, contineantque factum sanctissimum certe ac maximorum Ecclesie Virorum.

Pro conservatione tamen hujus perpetui usus in Belgio unum alterum exemplum quod, absolute Tridentino, contigit, addemus.

Circa annum 1628. Patres Augustiniani Conventus Bruxellensis excommunicaverunt P. Prior Cartulæ, commissis a sua Sanctitate pro executione ejusdem Bullæ Papis, cui obedi- re renuebant: ac consequenter eorum Ecclesia clausa fuerat & a divinis cessavit.

Hujus Excommunicationis publicatio ad requisitionem dicto- rum Patrum per Consilium Brabantie cassata fuit, & eorum Ecclesia aperta, necnon Officium divinum resumptum ac continua- tum ut ante. Ita testatur Senatus in Consulitis anni 1628. de quibus cap. 5. §. 3.

Aliud exemplum idque recentius suppeditat nobis Curia Su- prema Hannonia anni 1697.

Mantenuebat dicta Curia 6. Augusti hujus anni R. P. Renon in possessione Pastoralis Curie Comitibus adversus R. P. Grauvwez, ac ita manitibus functionibus Pastoralibus exercebat.

Decima quarta ejusdem mensis D. Officialis Curie Spiritua- lis Cameracensis, ad libellum Promotoris, inunxit P. Renon ut infra octo dies peremptorie doceat, quia potestatis dictas functiones exerceat, sub pena interdicti ab omnibus functionibus Clericalibus aliisque in dicto Dioecesi obediendi.

Prefatus P. Renon horum habita communicatione respondit se ad id non teneri, adjudicato sibi per Sententiam Senatus Regii possessorio.

Procurator Officii replicavit ejusmodi responsum frivolum ac impertinens esse, cum non esset questus, sed a Senatu Sen- tentiam obtinisset, sed ut ne ad prefato Decreto Domini Officialis pariteret: conclusitque ut comminata interdicti pena, ut minus provisionaliter, decerneretur; quam & D. Officialis decrevit.

Hæc provisionalis inhibitiō sentiens se dictus P. Renon in adjudicato sibi possessorio sui Pastoralis turbatum, recurrit ad Senatū Regiū, qui visis & examinatis ejus ac Procuratoris Libellis, aliisque actis & aditatis coram D. Officiali, declara- vit 28. dicti mensis Augusti: *Que la Sentence de cette Cour rendue le 9. de ce mois, adjugeant le Possesseur de la Cure de la dite Ville de Braine au dit Pere Renon, doit servir sans plus & vider effect, jusques à ce que par la Sentence definitive sur le pe- tition autrement en soit ordonne.*

Cumque hæc Sententia non obstante, dictus P. Renon in exercitio functionum Pastoralium denovo vexaretur, majorem- que vim ab Archiepiscopo suo Judice Ecclesiastico incute- ret, eo quod in exercitio suo Pastoralis pergeret; iterato ad Senatū recurrit, qui viso illius Libello, decrevit 15. Octo-bris 1697. cum parte communicandū ut infra octo dies re- sponderet: *pendans lesquels les pices fussent au Greffe, inter- valant pendant au Pere Grauvwez & tout autres de faire aucuns fonctions Pastorales audit lieu, & de troubler en icelle le dit Pere Renon, à peine d'y être pourvus ultérieurement; au surplus la Cour grand le dit Pere Renon sans fa protestation.* Acta hujus cau- se habentur sub litt. CC.

Atque hæc sufficiunt, ne Tractatus hic nimium exerceat.

Hæc autem praxis Belgica non solum commendanda ac con- servanda est, ex eo quod congruat vetustissimis Gestis maxi- morum ac sanctissimorum Ecclesie Principum, sed inter cæte- ra etiam notissimum usui hodierno Regi Gallie; qui nisi inter liberatæ Ecclesie Gallicanæ etiam restituitur.

Eadem si usus ille, libere sine contradictione, in maximo isto Regno continetur, quidni & in Belgio nostro continuan- dus ac sedulo conservandus? Quod ut magis eluceat, §. se- quenti observabimus cui fundamento hic usus innitatur; osten- demusque & Belgicum eidem omnino inniti.

§. IV.

Fundamentum usus Ecclesie Belgica supra expressi non differt a fundamento cui praxis Ecclesie Gallicanæ in hac parte innititur.

Vix perquam eruditus Ludovicus Hericourt, Parlamenti Parisiensis advocatus, in suo Opere quod inscribitur, *Les Loix Ecclesiastiques de France*, agens cap. 22. de effectu Sententia- rum Ecclesiarum secularium, quæ Censuræ declaratur nulla super ap- pellatione tamquam ab abusu, sic habet n. 52., *Quand les Cours souveraines ont jugé qu'il y a abus dans les procédures, sur lesquelles une excommunication a été prononcée, cette ex- communication ou toute autre Censure tombe d'elle-même, & on n'est point obligé de se pourvoir pardevant le Supérieur Ec- clesiastique pour en obtenir l'abolition.*

Quibus subiungit: *Ce n'est pas que les Juges laïcs dans ce cas président à abolir de l'excommunication, ny s'attribuer un pouvoir, qui ne dépend que de la Jurisdiction Ecclesiastique, mais en qualité de conservateurs de la discipline de l'Eglise, ils déclarent nulle la procédure: & cette déclaration emporte avec elle la nullité du Jugement.*

Ex hac praxi Ecclesie Gallicanæ sic exhibitæ & adhuc vi- gente habetur, primo quod Sententia Judicis secularis qua Censuræ declaratur nulla super appellatione tamquam ab abusu, istum ibi usum habet, ut Censuræ illa peritricibus libere pos- sit continere functiones spirituales & Ecclesiasticas sui ordinis vel Beneficii, sine praxi Judicis Ecclesiastici abolitione.

Habetur secundo, quod dum Judices seculares tamquam Ec- clesiasticæ disciplinæ conservatores processum super quo excom-

municatio aut alia Censuræ prolata est, declarant nullam, seu in eo absum intervenisse, hæc declaratio per se infert nulli- tatem Sententiæ excommunicationis, alteriusve Censuræ.

Habetur tertio, quod posita talis Sententiæ nullitate, ipsa Censuræ præterite adhuc jam per se corrumpat & reputanda sit quali non fuisset.

Habetur quarto, quod hoc casu Judices seculares nequaquam excommunicatum absolvent, aut sibi arrogent potestatem aliquam ab Ecclesia dependentem.

Eodem plane fundamento hic proceditur in Belgio, dum Censuræ informis & per se invalida per Regiam Sententiam cassatur, aut adversus Censuram via facti lata manutentia Regia conceditur.

Quod ut magis eluceat, non abs re erit hic primo adducere causas quas num. 47. exprimit laudatus Auctor Gallus, e quibus nullitas Censuræ promanat, & ratione cujus appellatio tam- quam ab abusu in Gallia interponitur; sic autem ait: *La Cen- sure est nulle, quand'elle a été prononcée par un Juge incompetent, pour des affaires dont il ne devoit point avoir de connaissance.*

Et quand on a manqué à observer les formalités prescrites par les Canons & par les Ordonnances.

His fundamentis quoque unice innititur cassatio & manute- nentia in Belgio usitatæ adversus Censuram vel a Judice incom- petente, vel contra Juris ordinem inflicta.

Etenim si Censuræ infligitur per Judicem incompetentem, vel propter negotia quorum cognitionem non habet, aut adversus Prin- cipum Edicta & placita ac Patria leges, tum cassationis remedia ordinarie adhibentur.

Si vero Censuræ non servato Juris ordine, seu omisis formalit- atibus præscriptis, infligitur via facti, remedium possessorium seu manutentia adversus hanc extrajudicalem & facti turbationem obtinet.

Porro dum Juxta Regium hic in Belgio cassationem aut ma- nutentiam his casibus adversus Censuram concedit, similiter non præterit absolvere excommunicatum, aut sibi arrogare po- testatem aliquam ab Ecclesia dependentem; sed hoc unice in effectu agit, ut nomine Principis tamquam supremi Moderatoris Rei- publicæ, tamquam custodis ordinis judicialis & Disciplinæ Ec- clesiasticæ, declarat excommunicationem fuisse latam incompe- tentem vel contra Juris ordinem via facti, seu processum super quo lata est, esse nullum & absum: quod quidem in casu cassationis facit semper aperte seu expressis verbis, in casu vero manutentia facit ut minus tacite & virtualiter.

Quæ declaratio sicut secum trahit nullitatem Sententiæ Ju- dicialis Ecclesiasticæ, ita quoque facit ut excommunicatio aut alia Censuræ per se corrumpat: eodem plane modo, quo id fieri in Gallia vi appellationis tamquam ab abusu declarat illius Re- gni Pragmatici.

Cum itaque constet, quod cassationis & manutentia remedia hic in Belgio ex eadem causa, qua appellatio tamquam ab abusu in Gallia, sunt usitata, eodemque omnino nitantur fundamento, curiam præterit officium etiam habere debent: adeo ut hic in Belgio æque liceat sub beneficio Sententiæ Regiæ, quæ Censuræ informis & per se invalida cassatur, vel sub Regia manu- tentia adversus Censuram via facti latam, continuare func- tiones spirituales & Ecclesiasticas sui Ordinis vel Beneficii, sine prævia Judicis vel Superioris Ecclesiastici abolitione.

§. V.

Regia præstatio adversus Censuram via facti lata hodie Ecclesiasti- cis magis quam olim est necessaria.

PROTECTIO Regia adversus Censuram violentas eo magis est hodieum necessaria, quod remedia omnia quibus Ecclesia prospicere voluit huic Clericorum oppressioni, penitus vel exo- leverint vel reddita sint inania; adeo ut Clerus sub Ecclesiasti- corum Superiorum oppressione deberet æternum gemere, nisi protectio Regia in hac parte mansisset salva & illæsa.

Nicæna Synodus, OEcumenica prima, advertens Superiores Ecclesiasticos sæpe, ut loquitur S. Gregorius Papa, in solvendis ac ligandis subditis, sua voluntatis motus, non casuum varietate sequi, statuit Cap. 5. singulis annis in unaquaque Provincia bis Synodos fieri, ut communiter omnibus simul Provincie Epis- copis congregatis, convenienter examinarentur, vel requiratur unum- quod vel pusillanimitate (aut ut legit Isidorus, aliqua indigna- tione) vel contentione, vel aliqua ejusmodi Episcopi acerbitate (lux- ta lectionem Dionysii alio quolibet Episcopi vitio) Congregatione pulsati sint (seu juxta Isidorum) excommunicati.

Æquissimum hoc Statuto duo cavebantur. Primo, impotens Episcoporum in Clero dominantis libido continebatur, cum bis in anno rationem de sua administratione Synodo essent reddi- turi. Secundo, si quis e Clero Episcoporum contentione vel indignatione esset de Congregatione pulsus seu excommunicatus, conquerendi apud Synodum bis in anno facultatem habe- bat, ac iustitiam adversus Episcopum merito expectabat.

Sic anno 619. in Hispanensi Concilio sub S. Isidoro Actione sex- ta Fragitanum Cordubensis Ecclesie Presbyterum inquit olim a Pontifice suo defectum, & innocentem exilio condemnatum, rursus Ordini suo auctoritate Synodi restitutum videmus.

Cujusmodi Cleri oppressioni Synodus desiderans iustitiam prospicere efficacius, eadem Actione statuit: *Ne quis, Episco- pus, sine Concilio examine quælibet Presbyterum vel Diaconum deponere audeat.*

Postquam enim dictum Fragitanum Ordini suo restituit, ita Synodus prosequitur: *Id denovo adversus presumptionem nostram decernimus; ut juxta præscriptum Patrum Synodalem Sententiam, nul- lus noster sine Concilio examine quælibet Presbyterum vel Dia-*

eam debere audere. Nam multi sunt qui indefessus potestate tyrannica, non auctoritate Canonica damnant, & sine nominali gratia severius sublimant, ita quodam odio invadique permoti humilium; & ad levem opinionis autem condemnant, quorum crimina non approbant. Episcopus enim Sacerdotibus ac Ministris solus honoris dare potest, solus assequi non potest. Qui profecto nec ab uno damnari, nec uno iudicante poterunt honoris sui privilegium exui: sed presentati Synodali iudicio, quod Canon de illis preceperit diffiniri. Erat apud Gratianum *Cauf. 25. qu. 7. Can. 1.*

Si hæc priscorum Patrum sanctissima Statuta illa permanserint, oppressi Clerici per Episcopos suos, Censuras Ecclesiasticas misere divexati, non tam frequenter opus habuissent ad protectionem Regiam Recursum influere. Sed his æquissimis Decretis, usque Synodorum penitus abolitis, unicum illud Recursus remedium ipsis salvam & reliquum remansit.

Maxime quia hodie post inductam modernam forensam formam in forum Ecclesiasticum causæ Clericorum non in communi sive synodice examinantur & Censuræ contra Clericos proferuntur, sed soli Episcopi per se seu eorum Officiales causas examinant & absolvent, ac Censuras infligunt.

Et ideo etiam facilius audent Prælati, quod non habeant quas nunc formident penas Canonicas, quas Ecclesia statuerat adversus eos, qui temere & contra præscripta Canonum, ad Censuras prodissent.

Si quis Censuram inique prædictam, suisque nuntiis, officiis ac bonis spoliatus ad remedium ordinatum hodieum vellet recurrere; nullum ei superesset quam iudicium Synodalem apud Internuntios Apostolicos postulatio.

Sed quam hæc via sit inexplicabilis & longa, ita ut quis citius vitæ, quam viæ huius finem attingat, ignorat nemo.

In primis enim non infrequenter Nuntii vel Internuntii Iudices denegant iulle eos postulantes, maxime his qui Regi, qui patriæ fideliter addidit sunt.

Vel si Iudices concedant, non eos in forma ordinaria, sed quos volunt designant, idque interdum post longas & multas difficultates, atque ita quævisque quis eorum suspensio Iudice causam dicere cogitur, nisi vellet recusat, remedia causam in longum protrahere, seque expensis exhaurire.

Verum si nunc Iudices in forma ordinaria obtineas, necum quam raro ab ipsis iustitia adversus Superiores signanter Facies possit expectari, quam enim persona potentum & i. dignitate eminentiorum constitutorum imponat & reverentiam incipiat, nullus ignorat.

Adde quod hodieum Iudices Synodales ab ipsis Prælatibus stantur, qui quos volunt eligunt, atque hoc pacto illis sibi multum obliuiscuntur, ubi enim ex præscripto Tridentini in Synodis designantur, indeque Synodales dicti.

Tandem si iam interpres conquisitis Iudices Synodales, qui non honoratis volumus potentes, decernunt quod iustum est, & iudicant inopem & pauperem; equidem tres Sententias conferre habere te oportet, quas antequam obtineas, vitæ finem facile attinges.

Atque ita fit ut bonis, officiis, munisque per Censuras violentas a Superiore spoliatus, qui tamen ante omnia venit resistitur, in perpetuum manens sit iure suo privatus via facti & inique oppressus, si ad remedium ordinatum recurrere cogatur.

Ex his itaque patet quam hodie oppressis Clericis necessarius sit, adversus Superiorem suum omni & universam, Recursus ad Regiam Protectionem, quam qui eis occludere conatur, nihil minus quam omnem iustitiam administrationem eis impedire molitur, ut adverti *Tom. IX. in Opusculo quod inscribitur, Concordia Immunitatis Ecclesiasticæ & Juris Regii, cap. 2. §. 4.*

Ex his intelligitur, quam sit optandum, immo pene necessarium, ut Clerici postquam per Recursum ad Principem impetraverint efficacem eius protectionem, generose pergant in functionibus suis in quibus per illegitimas Censuras vel aliam viam facti fuerant turbati.

Nam aliqui Superiores Ecclesiastici videntes Clericos se manutentes in suis functionibus non pergere, eatenus Censuris obtemperare, quantumcumque eos inique opprimat, etiam non obstante concessa ipsis protectione Regia, non multum erant solliciti ordinem Juris ac Canonum Legumque præscripta observare, cum æque finem suum attingant, sive viam facti, sive levato Juris ordine processerint.

Atque ita per ignaviam quorundam Clericorum, dum plus sublimis quam oportet, Ecclesiasticus ordo subvertitur ac perturbatur penitus. Adeo ut merito plus Parisiensis Cancellarius jam pridem dixerit, quondam meritorum & honorum esse Ecclesia postulat, quod Prælati (adventu sua potestate) in faciem vestitus cum appositione incutpata insula, quemadmodum resistit Paulus Petrus.

CONCLUSIO.

In qua una ostenditur quod Ministri & Senatoribus Regiis non liceat a se servare aut subterfugere causam Recursus, ob comminatus aut vibratas in iustas Censuras.

In hoc Tractatu abunde probatum esse credimus, Principes, eorumque supremos Magistratus nequaquam sibi assumere auctoritatem aut usum Clavium, quas ad solvendum aut ligandum peccatores Christus Apostolus, eorumque Successoribus commisit; neque Jurisdictionem, ut immunitatem Ecclesiasticam convellere, dum admittunt Clericorum ad se Recursum contra violentas, & via facti infestas, ac comminatas Censuras: sed id unice sibi vindicare Principes, eorumque Magistratus, Iudicum Ecclesiasticorum comprimere, atque oppressis contra similes violentas protectionem suam impetiri.

Insuper & illud sufficienter probatum credimus, hanc protectionem non laice duntaxat, sed & Clericis tanquam membris Reip. & subditi Principis esse impetrandam, ipsiusque Principem hanc ipsis sine iniuria negare non posse immo ipsi a Deo potestatem esse concessam usumque gladii commissum, ut oppressis contra violentas potentiorum succurrat, eosque de manu potentis liberet, de qua obligatione jam pridem serio Principes movit Ecclesia in Conciliis: Censurant, inquit, Principes sacris Deo debere se reddere rationem propter Ecclesiam, quam a Christo traditam suscepimus: nam si e angustiarum pax, & disciplina Ecclesiæ, sive salvetur, illis ab eis rationem exigit, qui eorum possident suam Ecclesiam eredi.

Quin & ostendimus, Principes eorumque Magistratus huic Ecclesie merito esseque, dum Clerici ad se contra & violentas & via facti infestas Censuras recurrentibus largiuntur protectionem; quandoquidem id unum agant, ne violentiam amoveant, & Iudices Ecclesiasticos ad trames illis in proferendis Censuris per Canones seu Ecclesiam præscriptos reducant: ac per consequens se custodias & vindictas Canonum, atque protectores oppressorum demoustrant, ac ea ratione probent se non immerito gloriose huiusmodi nominibus ab Ecclesia compellari.

Proinde cum Principes, eorumque supremi Magistratus in admittendo hoc Recursu, & concedenda postulata protectione nobilissimum sui munus partem sibi a Deo imposuit, & de qua ipsos tam crebra Censuras recurrentibus Principem, cuiusque Magistratus ob admittendum hunc Recursum, & datam protectionem vibratas aut comminatas esse plane iniustas, irritas & inanes, ac ut tales ab omnibus habenda, & aperte spernenda.

Hinc & ulterius concludendum per huiusmodi Censuras Principem aut ejus Magistratus nullatenus coram Deo ligari, sed potius ob impletum officium apud Deum mereri; prout latius deduxi *Tom. IX. Tractatu de Censuris, cap. 8. §. 1.* quibus hic addimus, quæ de hac sic infesta censura, jam pridem scripti Guillelmo Arverni Episcopo Parisiensis, & Sacramenti Ordinis, cap. 12.

De hac (communione inter Sacramentum & Ecclesiam) te Sandorum acque sanctorum) non dubit, quin solus peccatum ab ea separat, & ea privet, nec unquam egitatum fuit ab Ecclesia Dei, quod Magistratus Ecclesiasticus potestatem illam in hac haberet. Ista enim potestas esset in destructionem. Excommunicare enim secundum hanc intentionem, esset Corpus Christi mysticum, quod ex sanctis aut, que iustis fidelibus constructum est atque compactum, truci, dare, atque membratim lacerare. Hoc esset & vitam gratiæ, quam de communionem & societate membrorum de Spiritu, Sa. hoc vivendum vita gratiæ communicant vel contrahunt, extinguere, vel auferre. Hoc esset Prælati vel Iudices Ecclesiasticos, qui prælati corporis membra debent, gloriæ, die in ipsum corpus promissum, & in ipsam materiam sanctissimam Ecclesiam inaudita crudelitate ferire. Potestas enim sic excommunicandi in manu Prælati esset in manu fili ad jugulandum spiritualiter Patrem spirituale, Christum Dominum, & trucidandam Matrem Ecclesiam, & gladius esset datus uni membro ad concidendum corpus. Hæc autem infamia nunquam ascendit in cor hominis sani capitis, nec ipse Omnipotens sic excommunicare potest, non ex deo, sed de potentie, per penuria, sed ex abundantissimè bonitatis iustitia.

Præterea ubi Censuras contra Principem ejusque Magistratus ob hunc admittendum Recursum aut datam protectionem comminatas aut emittas, & hoc speciale notandum, eas non tantum esse iniustas, sed & in super mirum in modum non tantum Ecclesiam, sed & ipsam Republicam natas esse turbare.

Quid enim magis solum Republicam turbare, quam dum ipsi Iudices a Principe constituti pro admittenda iustitia in eo exercitio per Censuras impediuntur? Ut & propterea jam pridem etiam per Principes severe interdictioni fuerit Iudicibus Ecclesiasticis contra Magistratus Civiles per Censuras procedere, etiam ex prætextu, quod his jurisdictionibus sine limitibus excederet, uti latius ostendit etiam per Edicta Principum nostrorum in Tractatu de Censuris, cap. 2. §. 5. quibus hic addere licet verba Supremi Senatus Brabantie in Consulta data anno 1708. occasione Censuræ per Decreto quondam Romano comprehensarum adver. ut dicti Consilii Senatores ob admittendum Recursum, & datam protectionem contra Censuras via facti infestas; una reddens rationem cur similes Censuræ contra Principes ejusque Magistratus vim habere nequeant. Verba eorum sunt:

Pour un convoier rien de moins équitable que ce Mandement?... C'est abusif & s'illement des Censures de l'Eglise & de l'autorité d'en elles partent, & rendre l'un & l'autre impossible. Nous ne devons pas, Sir, nous engager dans un long & stérile pour pourvoir par un nombre de citations convenables, que les Officiers de Votre Majesté ne peuvent encourir aucune Censure pour tout ce qui regarde la fonction de leurs charges; ce sont des maximes certaines qui ne peuvent être requises en doute, & qui n'ont pas besoin de confirmation; elles sont passées pour les deux tous les Royaumes Catholiques; par ce qu'ils exercent une partie de la Royauté qui est la Justice, de laquelle ils ne doivent être détachés, ne empêcher, pour ne point troubler la Police publique, qui leur est commise; & par ce que les Officiers & les Magistrats parties du corps du Principis sunt; & comme le Prince ne sont pas justes aux Censures, à l'égard de leur temporalité ni de leur part, les Magistrats n'y sont pas justes non plus à l'égard de l'exercice de leurs charges; & ainsi que la Justice qu'ils administrent, est une partie de la puissance des Princes qui leur est confiée.

Ex his evidens esse non dubitamus, sit periculum fore Principi ejusque Ministris, ob admittendum ad se Recursum, & ob datam protectionem Clericis oppressis per violentas & via facti in-

inflictas Censuras, nullatenus coram Deo se reos confituti, adeoque nec ea de causa esse timendas: neque creditur, quod Magistratus Civiles ad admittendum hoc Recursu, vel concedenda protectione, per comminationem similibus Censurarum sint deterrendi eo intuitu quod per eas coram Deo ligarentur, & ex Ecclesia conferrentur eieci.

Verum, secuti memini imminentis mortis corporalis, aliorumque malorum temporalium, homines infirmos frequentes terre, & a tuenda veritate & iustitia retrahere, aut ad confitendum falsitati & iniustitie inducere solet; ita & metus excommunicationis incurrendae, tamen iniuste, sufficiens est, ut homines in charitate Dei, & spiritu fortitudinis, & fide aeternorum honorum non omnino radicato & fundato, faciat a veritate ad falsitatem, & a iustitia ad iustitiam declinare, atque hominum mandatis & violentis potius quam Deo obedire, ut vel comminatio Censuras evadant, vel a vibratis se liberent.

Immo nonnumquam contingit, ut homo Christianus simplex & rectus, sed in Fide & Religione non plene instructus plus timeat excommunicationem, licet iniustam, quam mortem corporalem, faciliusque metu incurrendae excommunicationis, quam amittendae vitae temporalis in temptationem induceretur, & a iustitia excideret.

Quam enim homini vere Christiano durum esse non solet, quod se videat reputari etiam ab his qui Ecclesiae Ministri sunt, tanquam impium, & indignum omnis cum Deo commercii, & ne membrum putidum a societate Sanctorum, ne eam inficiat, resecandum.

Quapropter Christus suos discipulos, & in ipsis omnes Christianos adversus tentaciones & persecutiones ipsis ob sui nominis confessionem, & muneris sui adimpletionem imminentes, praemunire volens, etiam hanc speciem persecutionis palam demonstravit: eamque, si ipsis velint permanere discipuli, ipsis obventurum, his verbis exposuit: *Abique Synagoga facient vos.* Id est, ut recte notat cap. 135. ad haec verba Iansenius Gandavensis in sua Concordia Evangelica alienos a Synagoga, aut excommunicatos.

Notat deinde in citata Concordia cap. 78. quod extra Synagoga fieri, apud Iudeos esse alieni interdicti commercii & conjugationis reliquorum Iudeorum, ut non liceret ei ingredi cum reliquis Synagoga aut Templum, & omnino alienis esse ab omni Iudeorum Congregatione, quod apud Iudeos summa agnomis habebatur, quomodo apud Christianos habetur Excommunicatio.

Sane credibile non est Christum hanc perfectionis speciem quasi praecipuum & maxime timendam, idque in ultimo, quem habuit ad Apostolos iam iturus ad Patrem, sermone, tam serio suis Discipulis & in his omnibus Christianis, praedixisse, nisi fecisset ob eam plurimos fidem, veritatem & iustitiam deferretur: ac propterea ipsis merito adversus hanc temptationem esse praemunendos.

Et sane ut hanc Christi praedictionem spiritus sanctus firmaret, voluit & in ipso Evangelio nobis describere, quomodo non tantum homines vulgares, sed & ipsi Principes metu huius ex Synagoga ejectionis a continentia veritate retracti fuerint.

Tellatur enim facit Textus Joan. 12. vers. 42. *Quoniam ex Principibus multi crederunt in eum*, id est, Christum est Messiam corde credebant, miraculorum magnitudine & multitudine convicti, sed propter Phariseos non confitebantur, ut e Synagoga non eiecerunt, inquit facit Textus: hoc est, metu Phariseorum palam Christum tanquam Messiam confitebantur & agnoscere non audebant; ne ab illis, vel per illorum importunam sollicitationem e Synagoga eiecerentur.

Addit autem Evangelista causam, quare hi Principes meruerunt ('sic citatur Iansenius ad cap. 114. Concord. Evang.) *fieri ab Synagoga, hoc est excommunicari fieri, & eieci a Synagoga.* Quia, ait, dilexerunt magis gloriam hominum, hoc est gloriam apud homines, quam gloriam Dei, id est gloriam apud Deum, & quia a Deo detrahunt. Sicut enim ignominiosum apud homines iudicabant ('perit Iansenius) eiei e Synagoga, ita gloriosum in Synagoga versari, maxime sibi, qui cum essent Principes in Synagoga honorabantur, & primas obtinebant cathedras, itone ergo gloriam, quam non solum admittabant, sed etiam multum diligebant, ne amitterent, confiteri quod credebant, metuebant.

Hic attendant Magistratus an ipsis non conveniant ei, quae de his Principibus pronuntiat hic Spiritus sanctus, qui cognoscens innocentiam & opprobrium ad eos recurrerunt & propter metum offendendi Iudices & Praelatos Ecclesiasticos, ne e Synagoga eiecerentur, id est excommunicarentur, non audeant opprobrio protegere, & per consequens an de ipsis dici nequeat, quod de his Principibus affirmat Evangelista: *Dilexerunt enim magis gloriam hominum, quam gloriam Dei.* Joan. cap. 12. v. 43.

Quis enim ambigat, quin idem sit conficere iustitiam & innocentiam, & eam tamen propter metum iniuste ejectionis e Synagoga sive excommunicationis, & mala sive incommoda temporalia, quae eam consequi possent, non audent palam confiteri, & administrare, quam credere in Christum, qui est ipsa iustitia & veritas & proprius Phariseos non confiteri, prout asseritur de illis Principibus; ac proinde non minus veraciter de illis, quam de his dici queat: *Dilexerunt enim magis gloriam hominum quam gloriam Dei.*

Et quid aliud est non administrare iustitiam infirmioribus & oppressis ex timore amittendi gloriam hominum, quam eandem negare, aut invertere ob temporalia, aut munera quae expectantur a potentioribus, vel avertenda incommoda ex iustitia administrationis obventura, atque ita his applicari merito possit, quae Deus adversus perverios illos Iudices pronuntiat, qui per munera oculos suos excavari patiuntur. Dent. cap. 16. v. 19.

& Ecclesiastici cap. 20. v. 31. Deinde utinam serio recogitent Magistratus Civiles, quibus usum gladii sive auctoritatem comprimendi violentias, & liberandi pauperem de manu potentis Principes commisit, quod dum eas non comprimunt; reddant ipsos Iudices & Praelatos Ecclesiasticos procliviores ad consentiendum etiam iniustis praetensionibus Superiorum, qui nonnumquam volunt dominari sibi fidelium, & dominari in Clero: immo & ipsos Ecclesiasticos quodammodo cogant, ut veritatem cogitant impugnent, aut saltem eam populo maxime necessariam palam & aperte propone non audent ex metu iniustarum Censurarum, contra quas vident sibi omnem protectionis viam esse occlusam.

Hic vero obtinet illud quod iam pridem dixit magnus ille apud Universitatis Parisiensis Cancellarius Joannes Gersonius in Tractatu cui titulus, *Circa materiam Excommunicationis Refutatio; consideratione 5. quod contemptus Clavium magis invenitur quoad culpam in Praelato taliter, ut praemittitur, absente sua potestate, quam in non obediendo.*

Quod & concludit: *Est quaedam meritorium & honorificum Ecclesiae potestatis, quod tali Praelato in faciem resistatur, ut Paulus Petrus.* Quod latius prolecutus fuit Tom. 33. in Tractatu de Censuris, cap. 2. §. 7. ubi una notavi, quod non minimam perniciem inferat Ecclesiae, qui fidelibus imprimunt talem idem de Censuris etiam late Sententiae, quae hodie quasi ex stylo omnibus Ecclesiasticis mandatis inferi solent, praeteritum Curiae Romanae, quasi eadem sic timendae essent, ut ob eas caeco modo omnibus similibus mandatis obedire oporteret.

Merito attendent Magistratus quid contingerit Principibus his, qui dilexerunt magis gloriam hominum, quam gloriam Dei, quod cum hac brevi ac mortali vita transierit gloriam hominum; & gloriam Dei non fuerint affectui, & dum hic e Synagoga hominum eiei formidantur, & Synagoga sive societate Sanctorum in aeternum fuerint eiei.

Idipsum contigisse parentibus coeci nati non obscure idem Joannes Evangelista inquit cap. 9. ubi & horum parentum erubescencia in confitendo Christum, necnon rationem huius erubescenciae allegat: Interrogati a Phariseis quomodo tunc videret filius eorum, erubuerunt & timentur faceri Christum filio ipsorum oculos aperuisse, sed responderunt: *Quomodo autem nunc videmus, nescimus; aut quis ejus aperuit oculos, nos nescimus: ipsum interrogat, & negat respondit Iudeis.* Item cum conspiciuntur Iudei, ut si quis cum confiteretur esse Christum, extra Synagoga fieret; propterea parentes ejus dixerunt, aetatem habet, ipsum interrogat. §. 22. 23.

Hac erubescencia & timiditate parentum enarra, & constantiam & fortitudinem filii eorum jam corporaliter illuminati singulatim recitat facit Textus, eumque ob eam in Christi confessione constantiam e Synagoga fuisse eiectum asserit: *exierunt, ait, enim foras* id est, extra Synagoga. §. 34.

Nunc quid ipsi post hanc ejectionem contingerit videamus: *Audirent Jesus quia exierunt eum foras. Et cum interrogasset eum, dixit ei: Tu credis in Filium Dei? Respondit ille & dixit: Quis est, Domine, ut credam in eum? Et dixit ei Jesus: Vidisti eum, & qui loquitur tecum, ipse est. At ille ait: Credo; Domine & praedicens adoravit eum.* §. 35. 36. 37. 38.

Hac exponens Augustinus Tract. 44. in Joann. ait: Illi pelunt, excipit Dominus: magis enim quia expulsi sunt, Christiani facti est... Denique jam facie loca cordis & mundata conscientia, agnoscens eum non solum hominis tantum, quod ante crederat, sed jam Filium Dei qui eum susceperat; ait, Credo, Domine. Parum est, Credo; vii videtur qualem credas? Praedicens adoravit eum.

Non dubium quin Seniores, alique Magistratus pro iustitia agonizantes, eamque intrepide professantes, & pro muneris sui debito administrantes, si ob eam e Synagoga, sive ab externa Fidelium Communionem per iniustas Censuras eiciantur, etiam illis pellentibus, excipiendi sint a Domino, & e Synagoga malignantium eiei in societatem Sanctorum sint admittendi: quod ex animo magnanimitas Magistratibus exoptando, finio verbis Sapientis: *Pro iustitia agonizare pro anima tua, & usque ad mortem certa pro iustitia, & Deus expugnabis pro te inimicos tuos Ecclesiastici.* cap. 4. vers. 33.

A P P E N D I X M O N U M E N T O R U M .

Instrumenta quæ Gallico adiomate in hac Appendice leguntur, eo duntaxat idiomate retulerat Episcopus in editione quæ an. 1725. prodit in lucem; at versa in linguam Latinam ea exhibet editio Coloniensis anni 1729. Hanc versionem simul cum suo autographo edendam esse judicavimus, ut qui linguam Gallicam non callent, possint in Latina interpretatione Monumentorum sensum intelligere, ac de eorum auctoritate judicare.

A.

Interdictio contra Illustrissimum Episcopum Namurcensem & Internuntium volentes visitare Monasterium Gemblacense.

A Infra scriptis Brabantie Prelatis admonitis de quadam commissione data a Domino Internuntio Reverendissimo Domino Episcopo Namurcensi ad visitandum Monasterium Gemblacense exemptum & immediate subiectum Sanctæ Sedi; & quod dictus Reverendissimus Dominus Episcopus vigore dictæ commissionis vel alias attentavit visitare dictum Monasterium directè contra jus dictæ exemptionis dicto Domino Internuntio nullam habente potestatem dandi similes commissiones, nec dictus Dominus Reverendissimus Episcopus attentandi hanc visitationem auctoritate sua, communi consensu, cum in hoc agatur de eorum interesse ratione sequelarum & mali exempli de infractione Privilegiorum statutorum Prelatis Brabantie & confirmatorum juramento fidei Majestatis sub ejus festivo Introitu, congruum judicatum fuit ut partes se jungerent causæ & declararent cum Prelato Gemblacensi, ad curandum auctoritate Consilii Brabantie, dictam commissionem cum omnibus quæ inde sunt secuta cassari, constituentes in illum finem Procuratorem Vanden Driessche ut debita officia præstaret & prosecutiones ad hæc pertinentes conjunctim cum dicto Prelato Gemblacensi, pollicentes se gratum & ratum habituros omne id, quod fuerit actum & gestum per illum Procuratorem in illum finem & effectum antedictum. Bruxellis 28. Septembris 1648. *Erat signatus.* Petrus Abbas de Vlierbeek, Franciscus Robertus Abbas de Villers, Franciscus Carolus Abbas Grimbergenis, F. Libertus Abbas Parchensis, F. Joannes Abbas Heylsemensis, F. Servatius Abbas Averbodensis, F. Augustinus Abbas Tongerloensis, & VVinandus de la Mardelle Abbas Sanctæ Gertrudis.

Es soussignez Prelats de Brabant estant avertis de certaine commission donnée par le Seigneur Internuntius au Reverendissimus Seigneur Evêque de Namur pour visiter le Monastere de Gembloux exempt & immediatement subiect au S. Siege, & que le dit Reverendissime Seigneur Evêque en vertu de la dite commission ou autrement s'est avancé de visiter le dit Monastere directement contre le droit de la dite exemption, come n'ayant le dit Seigneur Internuntius nul pouvoir de donner semblable commission, ny le dit Seigneur Reverendissime Evêque aucun droit d'entreprendre cette visitation de son autorité; ont de commun consentement pour l'interesse qu'ils y ont à cause de la consequence & mauvais exemple, & pour ce qu'il y va de l'infraction des privileges donnez aux Prelats de Brabant & confirmez par le serment de Sa Majesté à sa foyelle entrée, trouvé convenir de se joindre en cause avec le Prelat du dit Gembloux pour faire cassé de l'autorité du Conseil de Brabant la dite commission avec tout ce qui s'en est ensuyvy, constituant à cet effect le Procureur Vanden Driessche pour faire les devoirs, & pourvuies à ce appartenantes conjointement avec ledit Prelat de Gembloux, & promettans d'avoir pour agreable tout ce que par icelluy Procureur sera fait & besoigné à ce regard & à l'effect avandict. Fait à Bruxelles le 28. de Septembre 1648. & C'est signé. Pierre Abbé de Vlierbeek, François Robert Abbé de Villers; (a) Franciscus Carolus Abbas Heylsemensis; F. Servatius Abbas Averbodensis; F. Augustinus Abbas Tongerloensis; (b) & VVinandus de la Margelle Abbas Sanctæ Gertrudis.

C O P I A

Annotationis seu nota scripta ad marginem Supplicæ presentata Consilio Brabantie ex parte Reverendorum Prelatorum conjunctorum in causa cum Prelato Gemblacensi.

Contra Abbatem sancti Anastasi & Episcopum Namurcensem.

Relatione facta in plena Camera, Curia permittit Supplicantes ut pugnet de sub & obreptitiis Litteris hic mentionatis, visitationem exinde ortam interdictis interim Internuntio cum Episcopo Namurcensi, ne quidquam attentent. Actum 26. Octobris 1648. munitum Sigillo Domini Cancellarii & sub signatum G. V. Gindertalen.

C O P I E

De l'Apostille couchée sur la marge de la Requete présentée au Conseil de Brabant de la part des Reverends Prelats etans joints en cause avec le Prelat de Gembloux.

Contre l'Abbé de S. Anastase & l'Evêque de Namur.

Rapport fait en pleine Chambre, la Cour permit aux Suppliants de débattre de sub & obreption, les Lestres cy mentionnées, & la visitation ensuyvie, interdisant cependant tant à l'Internuntius que à l'Evêque de Namur, de se rien attenter. Actum 26. Octobris 1648. Paraphé du paragraphe de Monsieur le Chancelier, & sousigné, G. V. Gindertalen.

(a) L'Abbé de S. Michel a signé après en la Congregation.
(b) Item, l'Abbé de Diligem n'étant aussi présent.

B.

Représentation des Etats de Brabant touchant l'infraction des Loix fondamentales du Pais par l'évocation des trois Suppôts de l'Université de Louvain.

AU ROY EN SON CONSEIL D'ETAT.

LES Souverains Princes aussi bien que les Etats de ce Pais & Duché de Brabant ont de tous tems eu un soin si particulier de la conservation de l'ancien droit & Privilege du même Pais de non évocation & des autres Droits & Privileges accordés sur leur demande par les Saints Pontifes à l'Université de Louvain, que toutes les fois que ces Privileges eussent reçu la moindre atteinte, ils s'y sont opposés, avec toute la fermeté possible, & entre autres, contre ceux du Pais de Liège, qui par un esprit de jalousie ont travaillé de temps à autres à éluder la Jurisdiction du Conservateur des Privileges de l'Université de Louvain, & par-là à rendre infructueux le droit de Collation des Benefices dans le Pais & Diocèse de Liège, appartenant à la Faculté des Arts dans le même Université, aussi que cela se voit clairement par la deduction cy jointe : & comme cet esprit de jalousie pour ne pas dire d'usurpation a recommencé à agir de nouveau au regard du Doyen de Condroz, conféré au Professeur André Velde, d'une Prébende en l'Eglise de Saint Lambert à Liège confisquée au Si del Hougue & une autre en l'Eglise de Saint Pierre à Liège, des quels trois pourceurs par la dite Faculté des Arts se trouvent eiez, à Rome sous peine de suspension, & même de revocation des Privileges de la dite Université à la demande ou sollicitation de ceux de Liège en prejudice des Sentences que le dit Conservateur des Privileges a rendues en leur faveur, nous jugeons qu'il est de notre devoir d'avoir nôtre recours à l'autorité de Vre Majesté.

L'ajoutant très-humblement qu'il lui plaise de donner les ordres à l'Office Royal de Brabant d'agir & de rendre les devoirs convenables pour faire repaier cette nouvelle atteinte donnée aux droits & Privileges & desirer mentionner, soit par voyes d'arrêt sur les biens appartenant aux dits Chapitres de Liège en ce Pais de Brabant, ainsi que cela a encore été pratique dans des cas pareils cy devant, soit par telle autre voye que V. M. trouvera bon de lui ordonner. Nous sommes avec un très-profond respect, Sire, de Vre Majesté les très-humbles, très-obéissans & très-fidèles serviteurs & sujets, les Princes, Nobles & Deputés, des Chefs & Filles représentans les trois Etats de votre Pais & Duché de Brabant. Par Ord. Signé, Vande Broeck.

De nôtre Assemblée Generale tenue à Bruxelles le 24. Novembre 1709.

REGI IN SUO CONSILIO STATUS.

INDEPENDENTES Principes æque ac Status hujus Patriæ Ducatus Brabantæ omni tempore ita tuiti fuerunt antiqua jura & privilegia ejusdem Patriæ de non evocando, & alia jura & Privilegia concessa ad eorum petitionem per Pontifices Universitati Lovaniensi, ut quocumque hæc Privilegia vel minimum perfringerentur, se opposerent omni constantia possibilibi, & inter alios contra Leodienses, qui spiritu zelotypiæ interdum conati sunt eludere Jurisdictionem Conservatoris Privilegiorum Universitatis Lovaniensis, & ita reddere inutile jus collationis Beneficiorum, in patria & Diocesi Leodiensi competentis Facultati Artium ejusdem Universitatis, sicut apparet ex deductione hic addita : & cum hic spiritus zelotypiæ nondum usurpationis iterum incepterit agere respectu Decanatus Condroziæ, collati Professori Vande Velde, Præbendæ in Ecclesia S. Lamberti Leodi collatæ Domino del Hougue, & alterius in Ecclesia S. Petri Leodii, qui ex eo provit per dictam Facultatem Artium, citantur Roman sub pena suspensionis, immo revocationis Privilegiorum dictæ Universitatis ad petitionem & sollicitationem Leodiensium, in præjudicium Sententiarum a dicto Conservatore Privilegiorum latarum in eorum favorem, judicamus de re nostra esse ut recurramus ad Vestram Majestatis auctoritatem.

Supplices humillime, ut dignetur mandare Officio Fiscali Brabantæ, ut agat & ita efficiat quatenus hæc nova perfractio illata juribus & Privilegiis hic supra mentionatis, sive via arresti in bona pertinentia ad Capitula Leodiensia in hac Patria Brabantæ, ut fuit adhuc practicum antea in casibus paribus, sive alia via pro beneficio. Vestre Majestatis reparetur. Sumus cum profundissimo respectu Vestre Majestatis humillimi, obediuntissimi & fidelissimi Servi & subditi, Prælati, Nobles, & Deputati a Civitatibus repræsentantes tres Status Vestre Patriæ & Ducatus Brabantæ. Ex mandato. Signatum, Vande Broeck.

De nostra Convocatione Generali habita Bruxellis 24. Novembris 1709.

C.

R E S O L U T I O

Juris utriusque Doctorum Lovaniensium circa Missionarios.

CAS PROPOSE.

CASus hic fuit propositus Gallice, ut sequitur : Quelques Evêques des Pais-Bas envoyèrent des Missionnaires la plupart Religieux dans des Paroisses Catholiques avec le pouvoir d'y prêcher, d'entendre les confessions, & exercer autres fonctions pastorales.

L'ON DEMANDE,

1. Si l'Evêque peut obliger un Curé, qui veut & peut exercer toutes les fonctions par lui-même, à recevoir des Missionnaires dans sa Paroisse ?
2. Si l'Evêque vient à vouloir contraindre un Curé par menaces de Confessio à recevoir lesdits Missionnaires ; s'il n'est pas permis au Curé de s'adresser à son Souverain en lui demandant maintien dans sa charge, &c.

R E S O L U T I O.

Visto & examinato casu, consent infrascripti, Episcopus non possit mittere Presbyteros, sive seculares, sive regulares, ad aliquam Parochiam ad concionandum aut alias functiones Pastorales obeundas sine consensu Parochi, notanter si Parochus, uti in casu supponitur, sit sufficiens ut functiones Pastorales per se obeat, & per se obire velit.

Certum enim est, totius Parochiæ curam spirituales fuisse animarum Parochi incumbere, eique vigore hujus curæ spirituales fuisse functiones ad curam illam spectantes per totam suam Parochiam exercendi ; quemadmodum post divites Dioceses singulis Episcopis ex exercendi functiones Episcopales competit private ad exclusionem omnium aliorum in suis respective Diocesis.

Unde jam pridem Joannes Gersonius Universitatis Parisiensis Cancellarius dicere non dubitavit in Tractatu suo de Potestate Episcopali, Conf. 12. „ Domini Curati sunt in Ecclesia minores Prælati & Hierarchæ ex primaria institutione Christi : quibus competit ex statu suo prædicandi, jus confessiones au-

CASUS POSITIO.

NONNULLI Episcopi Belgii mittunt ad Parochias Catholicas Missionarios, plerumque Religiosos, cum facultate ibidem prædicandi, audiendi confessiones, & alias functiones pastorales exercendi.

Q U Æ R I T U R,

1. An Episcopus possit obligare Parochum, qui vult & potest has omnes functiones per se exercere, ut Missionarios istos ad suam Parochiam admittat ?
2. Si veniat ut Episcopus cogat Parochum per comminationem Censurarum, ut prædictos Missionarios recipiat, an non possit Parochus recurrere ad Principem petendo ab illo manutentionem in suo munere, &c.

„ diendi, jus Sacramenta Ecclesiastica secundum exigentiam sui status & Parochianorum ministrandi, &c. „

Hoc ipsam evidenter supponit Synodus Tridentina Sess. 24. de Reform. cap. 13. ubi mandat Episcopis, „ ut pro tutiori animarum eis commissarum salute, distinet populo in certas propriasque Parochias ; unicuique fuisse perpetuum, peculiariter remque Parochum assignent, qui eas cognoscere valeat, & a quo solo licite Sacramenta suscipiant. „ Nihil evidentius quam Synodus supponere, Presbyterum singulis Parochiis præpositum esse specialem & unicum, qui populum hujus Parochiæ moveat, & specialem ejus curam gerat, ad quem ipse populus tamquam perpetuum & peculiarium Parochum recurrere habere debeat, & a quo solo licite Sacramenta suscipiant.

Hinc Parochi dicti fuisse jam pridem proprii Presbyteri suarum Parochiarum, item Presbyteri Parochiales, & Curati.

Immo communiter tradunt Canonistæ, quod, ut quis sit Curatus, requiritur inter cætera, quod tamquam Prælati suo nomine singulariter ad regimen Parochialis Ecclesiæ & populi assumatur, ut

Ad quæ verba reflectens S. Hieronymus, ait: Regum officium proprium, facere iudicium & iustitiam, & liberare de manu tyrannorum & oppressum. Apud Gratian. c. 23. q. 5. c. 23. Unde recte notavit Franciscus Salgado in suo Tractatu de Protectione Regia, part. 1. prælod. num. 310. Quod cognitio de violentia & oppressione subditorum eorumque defensione & protectio in competat Regibus supremis privilegiis Summi Pontificis: sed ex ipso naturalis instinctus, ratione & principio. Naturale officium est, ut propriamque Regis officium inherere regimini, a quo avel non potest.

Regi enim Deus gladium, ejusque usum commisit ut potens in timore violentiam insulorum comprimas, & ab eorum violentia innocentes vi oppressos liberet. Non enim, teste Apostolo, sine causa gladium portat: Dns enim minister est, vindicæ in illis qui malum agunt. Rom. cap. 13. v. 4. Cum non Laici duntaxat, sed & Ecclesiastici seu Clerici, licet spectent in sortem Domini vocati, sint membra Reipublicæ, Regumque subditi, utriusque debetur hæc Regia protectio: uti recte monet citatus Salgado loco allegato; prælod. 2. v. 76. Rex, ait, tenetur tam Clericos & Ecclesiasticos, quam Laicos, cum sint pars membra, & civis Reipublicæ temporales, quæ sub tutela Regis est.

Quod si hæc violentia inferatur ab ipsismet iudicibus Ecclesiasticis, à quibus contra aliorum insultus & violentias protegi debent; tunc vel præcipue ipsi Regia protectio necessaria erit: nam uti recte reflectit præfatus Salgado prælod. 4. cum. 102. Ceteris violentis hæc quæ a iudice fit, major est & nociva, & illis sub ioculo & suspensorio ac jurisdictionis prætextu collone delicti: posse ad iniuriarum vim inferendam.

Et nonnullis in huius sui affecti probationem adductis concludit: Igitur cum iudices tot violentas & opprессiones subditorum, & uti si illas occasione committant, iustissime multo rectius potest Rex illis resistere, & opprессis naturalem defensionem præbere, & eas propriam offensione.

Uterque indubitanter est, & rationem per Censuras esse speciem violentiæ, ac proinde adversus hæc violentiam non minus & ceteras violentias Regiam protectionem implorari posse; tamque implorantibus ubi de hac opprессione confiteretur, negandi non posse.

Et quidem testatur, qui a ducentis & amplius annis scriptis, celeberrimus Iuriconsultus Didaus Covarruvias Præf. Quæst. 15. n. 3. Quod in Regia & Castellana Republica illud obfer-

vantissimum sit, & diu obtinuerit, à tempore quod memoriam humanum excedit, posse ab his qui a iudicibus Ecclesiasticis & vi Censuris opprimentur, Regis Auditori & Consiliariis, qui apud Regem Supremis Præfatis litigantibus iura reddunt, omnino audiri, ut vim asserant, & compellant Iudices Ecclesiasticos ab ea inferenda cessare.

Hæc vero forensis usus (addit idem Autor) non tantum in his Castellanis Regis & Imperiarum ditionibus, & Principatibus, sed & apud Gallos, aliisque Republica Christiana secularis Principis est quidem receptissimus.

Verum quidem est, penes Principem ejusque Auditoria proprie non esse auctoritatem ferendi Censuras, utpote dependentem à potestate Clavium, quæ à Christo Ecclesie ejusque Ministris concessa est: nec Principi ejusque Auditoris jus esse cognoscendi & iudicandi de iustitia inflicte Censuræ; sed & illud verum est, Iudices Regios, dum adversus inflicta Censuras recursum admittunt, nequaquam velle cognoscere & irascere de ipsa injustitia Censuræ, siue utrum Episcopus, aut Iudex Ecclesiasticus sufficientem causam habuerit infligendi hanc Censuram, sed duntaxat de violentia, quæ per Episcopum seu Iudicem Ecclesiasticum facta prætenditur.

Id ipsum notavit Covarruvias loco citato; postquam enim retulit usum Regnorum Hispaniæ circa recursum ad Tribunalia Regia ob regulatam delationem Appellationis interpositæ, ex prælo monet, quod Consilarii Regii non cognoscant de iustitia Appellationis ad summum Pontificem deferende, ad hoc ut ab ipso Sententia confirmetur, vel retractetur; sed tantum ad hoc ut tollatur vis illa, quæ a Iudice Ecclesiastico multipliciter fit Appellanti, dum cum Censuris Iudex per evocationem sumentia, quæ nondum transiit in rem iudicatam, p. ad huc appellatone ad summum Pontificem, opprimit.

Vel, uti loquitur Salgado de Protect. Regia part. 1. cap. 1. prælod. 5. n. 194. In hac Regni duntaxat cognoscet de violentia, ut ubi de illa confiteretur, auctoritate Regia, vim propriam, pullerit, opprессum sublevet, & Ecclesiasticum quodammodo regulat ad viam iustitiæ & tranq. reverteretur.

Ita responsum Lovanii hæc 16. Julii 1721.

Erant signatæ:

- A. Baxerus J. U. D. & Antecessor Primarius.
- Z. B. Van-Espen J. U. D. & Professor.
- J. A. Brenart de Corbeek J. U. D. & Professor Primarius.
- L. Haquius J. U. D. & Prof. Ordinarius.

DECRETA

Data à Consilio Flandria circa Supplicas ibidem præsentatas à Domino Dominico Marecaux Sacerdote Pastore in Maucron Diocesi Tornacensis, contra Jesuitas qui tamquam Missionarii missi ad ejus Parochiam à Vicario dictæ Diocesis cum potestate ibidem concionandi, excipiendi confessiones & exercendi alias functiones Pastorales, prætendebant id facere sine ejus consensu.

I. DECRETUM.

MINISTRI visit fiat commissio maintenance Ecclesiasticæ in forma cum mandato Ballivo Consili & Scabinis de Moucron, ut ea efficiant ut ex nacta parte turbetur quæ publicæ; quo casu desuper informabunt sine mora Officium Flicale, Actum 13. Junii 1721. J. B. Michel.

II. DECRETUM.

Omibus visis, & speciatim declaratione Supplicantis volentis implere concionari, & fungi functionibus Pastoralibus, Curia interdicti Missionariis præfatis non fungantur ulla functione in Pago de Moucron, omni provisionali & sub cautione, donec ad diem conditam, scilicet undecim Julii proximi, sacro audita iudice, aliter ordinetur. Actum hæc 26. Junii 1721. J. B. Michel.

III. DECRETUM.

Omibus visis hæc cito ostendatur parti, & postea adjungatur commissio maintenance, ad dicendum pariter die assignata per citationem 26. mensis præteriti; nihilominus Curia iterum interdicti Missionariis ne ulla functione Pastoralis fungantur in Parochia de Maucron, sub poena ultioris ordinationis contra ipsos, & mandet Superioribus dictorum Missionariorum ne eurent hanc interdictum observari sub poena nullæ & non obtemperant ad emulamentum Majestatis Imperialis & Catholicæ, accipiendo ex eorum temporalibus fidei sub ejus dominio, in quem finem hæc & præcedens correctio infirmabitur per verum Officiarium iustitiæ ad hoc requisitum. Actum hac prima Julii 1721.

Hellius.

DECRETS

Donnez par le Conseil en Flandres sur les Requetes y presentées par Sieur Maitre Dominique Marecaux Prêtre Pasteur à Maucron Diocèse de Tournay, contre les Jesuites qui en qualité de Missionnaire envoie à la Paroisse par ceux du Vicariat du dit Diocèse avec le pouvoir d'y prêcher, entendre les confessions & exercer autres fonctions Pastorales, prétendoient de le faire sans son consentement.

I. DECRET.

E tout où fiat commissio de maintenance Ecclesiasticæ in forma, avec ordonnance aux Balivs Baillivemaitre & Eschevins de Moucron de prendre un soin particulier à ce que le vices public ne soit trouble par l'un ou l'autre partie; en quel cas ils en advertiront incessamment l'Office Escl. Actum le 13. Juin 1721. J. B. Michel.

II. DECRET.

Le tout où, & notamment la declaration du Suppliant de vouloir prêcher & faire les autres fonctions Pastorales lui-même, la Cour interdit aux Missionnaires cy mentionnez de faire quelque fonction dans le Village de Maucron, le tout par provision & sous caution jusqu'à son jour servant, qui sera le 11. du mois des Juilles prochains, partie citée en jugement, autrement soit ordonné. Fait ce 26. de Juin 1721. J. B. Michel.

III. DECRET.

Le tout où, soit cette promptement montrée à partie, & puis jointe à la commissio de maintenance pour y dire pareillement le jour designé par l'appointement du 26. du mois passé; néanmoins la Cour interdit autres fois aux dits Missionnaires de faire aucune fonction Pastorale dans la Paroisse de Maucron, à peine d'ultérieure ordonnance à leur charge: Et ordonne aux Supérieurs des dits Missionnaires d'effrimer que la dite interdiction soit observée à peine de faire une amende de 200. florins au profit de Sa Majesté Impériale & Catholique, à reconvenir sur leur temporel effrimer sous la dom nation, à quel effrimer cette & la sous-correctio précédente sera infirmée à la brevisque par le premier Officier d'Justice à ce requis. Fait ce premier Juillet 1721.

Hellius.

R E S O L U T I O

Circa casum Pastoris Finis-Terræ Bruxellis.

C A S U S.

CONFORMITER ad Concordata, leges & conditiones præfatas, præfatus & electus est unus ex quinque Cappellanis ad Vicariam, qui ante erat approbatus cum clausula *usque ad reversionem*, cui etiam Plebanus contulit jurisdictionem juxta conditiones ante expressas. Sic electus cepit possessionem. Ceterum notandum, quod Vicarius sic electus a populo solet haberi ut Pastor, & ab omnibus passim, etiam ab aliis Pastoribus habetur & vocetur Pastor Finis-Terræ; habet quoque Vicarius domicilium particulare prope Ecclesiam pro se & Coadjutoribus suis, quod a plebe haberi solet pro domo Pastoralis, quam juxta Concordata tenetur dictus Vicarius inhabitare.

Q U E R I T U R.

I. An Archiepiscopus possit Vicario præfato revocare approbationem ad revocationem antea concessam?
II. An casu quo Archiepiscopus revocet approbationem, vel auferat jurisdictionem, per appellationem a Vicario interpositam suspendatur effectus?

R E S O L U T I O.

Ex terminis Concordatorum & conditionibus sub quibus Vicarius de quo in casu instituitur, constat Vicarium hunc non posse dici perpetuum eo titulo, quo dicantur perpetui illi qui possunt Vicarius Parochialis Ecclesiarum, auctoritate Ordinationum, in titulum vero Beneficii Parochialis ecclesie, quique institutionem ab Archidiacono & curam animarum ab Ordinario, non locas ac veri Pastores & Beneficii accipiunt.

Verum attentis conditionibus hujus Vicarii in casu expressis, apparet hanc Vicariam reputandam esse perpetuam, eo sensu quo passim officia omnia, quæ ex sua natura certum & determinatum tempus durationis non habent, reputantur perpetua, præsertim nostris, eo pimirum sensu, quod eorum possessores, vita ipsorum durante, sine fine causa, eaque probata, privari aut in eorum exercitio turbari nequeant.

De hoc usque tellatur Bugnonius de Legibus abrogatis lib. 2. scribens, quod leges facientes, ut omnes Judices possint administrationem depositam quinquaginta dies in certo loco permanere, non obtinent in Gallia, eo quod officia & dignitates illæ sint perpetuæ; id est penes eos remanent, qui ea in Republica gerant, quoad vitam agunt.

Ad hunc textum Bugnonij hanc notam addebat Libertus Christinus. Idem in Belgio obtinet moribus nostris; ille enim officia sunt permanentia. Et ita in suprema Brabantia Curia judicatum 15. Julii anno 1647, cum Toparche quidam Officiarius ad nutum revocare & sine causa prætenderent, censuit Curia illos in officio retinendos quoad vitam, nisi tamen illis abutendo, sese inhonestos redderent, quod postmodum 30. Aprilis 1646. ejusdem Curia resolutum est casum esse.

Quin & si cuiusmodi Officia quæ natura sua ad certum tempus non sunt limitata, darentur etiam cum clausula *usque ad reversionem*, ea tamen ad libitum & sine causa allegatorie & probatione auferri non posse post alios docet Wamelinus Consil. Cas. 301. Nam (ait num. 9.) hujusmodi reservatio quantum revocatio non censetur, sed limitatio est jurisdictionis.

Id ipsum probat passim multorum Capitulorum aliorumque corporum usus. Quorum Officiales reputantur perpetui, eo sensu, quod nec ad nutum revocabiles sunt, tamen annis singulis sua officia resignare & continuationem petere tenentur; ac & hujus Universitatis consensu praxis observat etiam quoad officium Secretarius, quod annis singulis ad manus Universitatis reponi debet, & ejus peti continuari; & tamen perpetuum esse nemo dubitat, eo rimirum ratione, quod sine causa iustificata auferri non possit.

Quod circa officia secularia moribus nostris obtinet, in officio Ecclesiasticis quoque habet locum. Hinc Kinchothus Consil. 23. in terminis docet, Vicarium Ecclesie Collegiatæ & Parochialis ad libitum Capituli destitui non posse, tamen in Bulla nunciat ipsa Pastoris factæ Capitulo expressum esse, quod Vicarius, a Capitulo deputatus ad curam animarum, ad Capitulum nutum amoveri possit. Nam, ait, siens Officiarius perpetui sine causa revocari, aut destitui a Superiori non possunt, ita neque ii qui ad beneficium vel nutum conferentis sine constituti. Ita apertè Alexander in L. Principibus, D. Si certum putatur per L. Si jurisperitos, D. de exco. Tutor. & ibi Baldus & Bartolus, late C. p. de off. Neapolis. 126. Ea enim verba ad nutum tamen, beneficium tuum vel iudicio tuo, liberari tue, arbitrio tuo, menti, sententiæ, clementiæ tue, Cap. liberam & v. ar. de vel diffinitione, libertatem non important, sed ad arbitrium boni viri & boni viri, ita ut sine causa, & usque apud Iudicem cogitante, nulla a fatis aut auctoritate fieri possit. Hactenus Kinchothus, qui ibi. lib. 2. de hoc id sententias allegat.

Porro si attendantur rationes, quæ perpetuitatem effectuum moribus nostris, ac rotante in Brabantia induxerunt, videbitur eos & in hac Vicaria militare.

Prima ratio inducendæ hujus perpetuitatis Officiorum fuit, quod qui ad similia Officia assumuntur, suam vivendi rationem familiamque instituant & ordinent, ac si vita durante in his Officiis essent permanenti, eo quod passim similia Officia possidentes, ea per totam vitam retinent.

Inordinatum autem atque publico perniciosum vitium est, ut subito & ad nutum ac beneplacitum aliquorum privatorem, idque frequenter, ex inordinata quadam passione potius, quam iusta causa homines deberent totam suam vivendi rationem familiamque sine institutum mutare; idque non raro cum propria totius familie totali ruina. Hæc ratio, & hujus Vicariæ, de qua questio, perpetuitatem suadet; Vicarius enim, uti in casu narratur, domum particularem habet, ibique familiam instituit, omniaque sic disponit, ac si ad vitam remanendum esset; & per consequens inordinatum atque inhonestum esset, ut hoc vitium institutum ad beneplacitum alterius sine causa mutare cogeretur.

Secunda ratio perpetuitatis Officiorum quæ de sua natura ad certum tempus non dantur, petitur ex infamia, quam remotio a similibus Officiis secum trahere nata est. Cum enim passim similia Officia possidentes, ad vitam in his continuari soleant, vulgusque ea pro perpetuis habeat, natum est fieri ut remotio ab his Officiis secum trahat publicam aliquam infamiam, populoque ingerat opinionem, hujusmodi remotio nem ob male administratum Officium fieri, ut recte notavit famulus Jurisconsultus Carolus Loyseau Traictatus de Officiis lib. 5. cap. 4. n. 26. scribens: *D'ailleurs c'est une chose bien certaine qu'on ne peut dire l'Office d'un homme sans lui dire l'honneur, car outre que c'est lui dire son rang & lui faire faire les pas d'épave, & le faire devenir d'Évêque, de Maître, de Comte, de Duc, il n'y a point de doute que le commun peuple qui est commun de juger & interpréter tout ce mal, croira toujours que celui qui aura été dépossédé de son Office, aura fait quelque faute qui ait donné sujet à cette destitution. Debitari nequit quod hæc ratio in hac Vicaria militet. Evidens enim est non sine publica nota removeri aut deponi, qui, uti in casu supponitur, a populo sibi commissio verus eorum Pastor creditur, & ut illis suspicatur, quæque ad vitam suam Parochialem sive Ecclesie Prædictam supponunt, ut proinde, dum intelligitur Vicarium, quem pro suo Pastore reputat depositum, credat hanc depositionem non contingisse sine notabili culpa ipsius depositi, præsertim ab Episcopo quem facile populus supponit ad similia non sine gravi causa prohibere, quod in prædicti casu evidentissime locum habet ob rationes expressas in Acta inspectionis hic juncta, quæ dictus Vicarius coactus est sum Episcopum reculare.*

Tertia hujus perpetuitatis ratio peti potest ex incommodis, quæ amovibilitatem Officiorum consequi solent. Dum enim sciunt, ad nutum & beneplacitum aliorum omni momento amovibiles, magis solliciti sunt ut sibi de alia conditione stabili provideant quam ut Officio sibi commissio satisfaciatur, neque amant se totos Officio vite abundo impendere, studia, viresque rationem eo cedere, quando nequaquam securi sint, ne, quantumvis recte Officio suo fungantur, ab Officio ad beneplacitum alterius subito deponantur.

Denique passim contingit, ut qui Officio suo recte fortiterque & sine respectu humano fungi voluerit, multum interitum & indignationem incurrat, quam sæpe temere possent qui ad nutum sunt amovibiles, quique timor natus est plures ab Officio recte adimplendo retardare.

Quin hæc ratio in Officiis Ecclesiasticis, quibus cura animarum annexa est, quale est hæc Vicaria, præcipue obtinet, non ambigit qui attendit, quod ob incommoda ex amovibilitate Vicariorum Ecclesiarum Parochialium, Concilia, & notanter Concil. Trident. sess. 7. cap. 7. de Reformat. ordinavit ut in Ecclesiis Parochialibus unitis Capitulis aut Monasteriis pervideretur per Vicarios perpetuos.

Hæc igitur Vicaria, licet non sit in titulum Vicariæ perpetuæ erecta, nec consequenter sit verum Beneficium Curatum sive Parochiale, nihilominus reputanda est perpetua sive ad vitam Vicarii eo sensu quo passim Officia moribus nostris, ac præsertim Brabantis perpetua reputantur, ut nimirum sine iusta causa eaque probata possessores inviti illi privati nequeant.

Ex hac perpetuitate Vicariæ ulterius concluditur Vicarium non posse, vita sua durante, a Vicariis sine causa allegatione & probatione privari, aut in eius pacifica possessione, functionibusque ei annexis invadiri aut turbari.

Cum autem Vicaria hæc ex sua institutione habeat annexam curam animarum, vi cuius tenetur Vicarius excipere confessiones suorum subditorum, eisque annuntiare verbum Dei, sequitur ex ipsa Vicariæ perpetuitate, quod in his functionibus obediendi impediatur aut turbari sine causa probata nequeant.

Hinc perspicuum fit, nec revocationem approbationis ad excipiendas confessiones aut concionandum huic Vicario sine causa allegatione & probatione tripi possit.

Hæc quippe revocatio in ipsa sine Vicariæ via facti ad solum beneplacitum Ordinarii impediatur & turbaretur, qui perpetuitatem Officiorum directe contrariatur.

Sed revocet Ordinarius Vicarius ad Ordinario curam animarum aut videri debet non accipit, neque in qualitate Vicarii ad confessiones audientes aut concionandum approbatus fuit, aut duntaxat existens Presbyter sine ullo titulo Beneficii aut

Officii quod curam animarum habet annexam, simpliciter approbatus fuit ad confessiones excipiendas & concionandum cum clausula utque ad nostram revocationem; quæ approbatio cum ad hunc Ordinem fuerit revocabilis priusquam Vicariam accepisset, & non & post eam acceptam revocabilis permansit; præsertim quia hæc Vicaria sine collatione aut institutione vel approbatione Ordinarii, a Capitulo accepit, jurisdictionem a solo Plebano Matricis Ecclesiæ obtinuit.

Sane quidquid sit, an facultas ad confessiones audiendas & concionandum data cum ea clausula etiam simpliciter Presbytero nullum Beneficium aut Officium Curatum obtinenti sine causa & ad libitum, quando id sine infamia fiet, revocari queat, nec-ne, quod non pauci in dubium vocant, nullatenus tamencui præ-enti accommodari possit.

Licet enim dæmus approbationem datam Presbytero, de quo in calu, ad libitum, id est sine expressione causæ revocari possit, priusquam Vicaria ei collata esset; nequaquam tamen inde consequens est eam ad libitum & sine allegatione & probatione causæ revocari posse, postquam Vicariam seu Officium natura sua perpetuum accepit.

Per hanc quippe revocationem ipsam Presbyterum via facti prius realiter Vicaria & Officio natura sua perpetuo, vel factum in specio eius usu & functione impediret; quod periculi officiorum repugnet, uti ex hæcenus dictis patet; quod non contigit, si facultatem excipiendi confessiones aut concionandi revocasset, dum nullum adhuc Officium obtinebat.

Necne conqueri potest Ordinarius, quod sine suo consensu

approbatio quæ erat ad naturam & beneplacitum revocabilis; hæc irrevocabilis & perpetua ad vitam per assumptionem huius Presbyteri ad Vicariam. Cum enim per Concordatum anni 1643. Archiepiscopus voluerit ut e Presbyteris Oratorum ab Ordinario approbatus unus esset constituendus Vicarius in Ecclesia B. Mariæ Finis-Terre, idque vigore alterius Concordati; sequitur quod Capitulum assumendo iuxta tenorem Concordatorum unum e quinque his Presbyteris approbatus ad hanc Vicariam, etiam ipsa approbatio vigore ejusdem Concordati ab Ordinario probati, sortita sit naturam huius Vicariæ, five quod Ordinarius consentiendo, ut unus e Presbyteris illis simpliciter approbatus, a Capitulo constitueretur Vicarius, una conferret, ut si approbatus acceperet hæc Vicariam secundum naturam huiusmodi Vicariæ, quæ est ut sit ad vitam perpetua, etiam conferret ut huiusmodi approbatio sufficeret ad eandem Vicariam obsequendam; cum nihil aliud vi dicti contractus & conditionum requiratur.

Ex quibus omnibus concluditur ad primum, quod Archiepiscopus non possit prefato Vicario auferre seu revocare approbationem antea concessam ad revocationem. Ad secundum, quod si Ordinarius revocet approbationem aut limitet jurisdictionem, ab ejusmodi revocatione vel limitatione possit appellari etiam quoad effectum suspensivum.

Ita responsum Lovanii hæc 24. Oßob. 1701.

Z. B. Van-Espen J. U. D. & Sactor. Can. Prof.

H. De la Haye J. U. D. & Antecessor primarius.

J. Hery J. U. D. & Prof. Ordinar.

De Loeux J. U. D. & Sactor. Can. Prof. primarius.

E.

CONSULTE

du Conseil de Brabant sur l'affaire du Prieur de Sevenborren ou Sept-Fontaines.

MONSIEUR.

Vous avons examiné, & vu la Requête présentée à V. M. E. de la part de quelques Religieux Chanoines Réguliers du Cloître de Sept-Fontaines; & l'avisant de ce qui est dit & mentionné, & duquel pour lequel il y a eu empêchement donné à l'exécution de la Sentence rendue le 6. du mois de Décembre 1639. contre Pere Marc Maffeyn Prieur du dit Cloître, par le General du Chapitre de Windesheim, & sous un iradumbe correction, qu'ayant le dit Pere Prieur appelé de la Sentence contre lui rendue par le dit General, & deservant entre eux en la justification, & défense, par devant le Juge Ecclesiastique, si est ce, que non obstant la dite appellation interjetée, le dit General avoit quelques autres Prieurs du même Ordre à ipso facto établis Freres Florentins de Nibbels, un des Supplians pour Prieur du dit Cloître, sans vouloir en aucune manière desfer à la dite appellation, dépossédant le dit Pere Maffeyn de la dite charge de Prieur, ce qui étant parvenu à la connaissance des plus proches parens d'icelluy Maffeyn, ils se sont en vertu des privilèges de Brabant, & notamment de la Joyeuse Entrée rendus plainitifs par Requête à ce Conseil le 4. du mois de Janvier 1640. contendant afin, que pour n'avoir le dit General desfer au dit appel, la dite destitution & département de Prieur en la personne du dit Maffeyn fut cassé & annullé, & suivant ce déclaré, que le dit General, & tous ceux à qui il appartenaient, l'auroient à reconnaître pour Prieur du dit Cloître du moins par provision, & jusqu'à ce qu'en la dite matière d'appel autrement feroit ordonné; laquelle Requête aient été communiquée aux Juges General & Prieur aians donné la dite Sentence, la proci s'est formellement emeu & instruit jusqu'à Duplique: du quel aient été fait rapport en plein Conseil, & les merites de la cause d'un & d'autre pars examinés & considérés, a été déclaré par Sentence rendue le dernier d'Aoust 1640. que la réintégration provisoire du dit Prieur tiendrait lieu, & fortiroit son effet, tant & jusqu'à ce qu'en matière d'appel par les Juges Ecclesiastiques par Sentence definitive autrement feroit ordonné, & que les dits Religieux auroient cependant à reconnaître le dit Maffeyn pour Prieur légitime du dit Cloître de Sept-Fontaines, comme ils ont depuis fait; & entendant que le dit Prieur au Chapitre General dernièrement tenu y a été déclaré & reconnu pour tel, non obstant que parties sont par le dit Juge Ecclesiastique admises à preuve des faits par eux respectivement présentés en la dite matière d'appel; moyennant quoy espérons avoir satisfait aux commandemens de V. E. à laquelle basses nous iradumbelement les mains, priant Dieu de la conserver. Bruxelles le 22. Juin 1643.

CONSULTUM

Concilii Brabantie circa negotium Prioris in Sevenborren vel Septem-Fontium.

D O M I N E

EXAMINAVIMUS & vidimus Supplicam præsentatam Vestræ Excellentie ex parte aliquorum Religiosorum Canonico-rum Regularium domus Septem Fontium, & eam admonentes de his quæ ad rem faciunt vel factum spectant, simul & rationem quare Sententia lata 6. Decembris anni 1639. non fortia fuerit executionem contra Patrem Marcum Maffeyn Priorem dictæ domus, per Generalem Capitulum VVindesheimensis, de cænis talia humillima correctione, quod cum dictus Pater Prior a sententia contra se lata per dictum Generalem appellasset, cupiens audiri in sua justificatione & suis defensionibus curam Judicis Ecclesiastici, nihilominus non attenta dicta appellatione accepta, dictus Generalis cum aliquibus aliis Prioribus ejusdem Ordinis ipso facto constituit Fratrem Florentium de N. unum ex supplicantibus in Priorem dictæ domus, depellendo seu a possessione detrahendo ab officio Prioris dictum Patrem Maffeyn nulla attentione facta ad dictam appellationem, de quo informati agnati propinquiores ejusdem vigore Privilegiorum Brabantie, & speciatim festivi introitus, querelas suas per Supplicam ad hoc Consilium 4. Januarii 1640. detulerunt pollutantes, cum dictus Generalis nullatenus obsecutus fuerit dictæ appellationi, dicta destitutio & depositio Prioris in persona dicti Maffeyn cæletur & annulletur, & insuper declaretur eundem a dicto Generali & ab omnibus quorum erit esse agnoscendum in Priorem dictæ domus ad minimum provisionaliter, donec in materia præfata appellationis aliter ordinetur. Hæc Supplicam communicata dictis Generali & Priori, 1. s. formaliter mota & ventilata fuit utque ad Duplicam: quo relato in pleno Consilio, & meritis ex utraque parte examinatis & ponderatis, deestratum fuit Sententia lata ultima Augusti anni 1640. reintegrationem provisionalem dicti Prioris habere locum & fortiri effectum suum, tandem & donec aliter in materia appellationis a Judicibus Ecclesiasticis Sententia definitiva ordinaretur & statueretur, & dictos Religiosos interim senturos in legitimum Priorem domus Septem-Fontium dictum Patrem Maffeyn sicut fecerunt; & intelligimus dictum Priorem in Capitulo Generali nuper habito fuisse declaratum & agnitum taltem, licet a Judice Ecclesiastico partes sint receptæ ad probandum facta ab illem respective præsentata in præfata appellationis materia. His mediantibus speramus a nobis factum fuisse factis mandatis Vestræ Excellentie, cui humillimam salutem dicimus, Deum rogantes ut ipsam conservet. Bruxellis 22. Junii 1643.

D E.

F.

DECRETUM CONSILII FLANDRIÆ

Contra Episcopum Iperensem procedentem pendetis recusatione.

Celsis ac Potentibus Domini Consilii
Flandria.Aen Hooge ende Mogende Heeren van den
Raede in Vlaenderen.

DOMINUS ac Magister Joannes Leensane exhibet Curia; quod a Sua Majestate obtinuerit Apostillam hic junctam de data 17. Martii 1668. qua Curia auctoritate ad disponendum super petitione Supplicantis, ut sit *senfio a divinis ad omnes ipsius lites remissus in suspensio*; & cum in Curia Libellus Supplicantis adhuc existat,

Rogat, ut super petitione Supplicantis Curia dignetur disponere. Quod faciendo, &c. Begart Pr.

A P O S T I L L A.

Curia, omnibus visis, ac memor Libelli exhibite Supplicantis Suae Majestati exhibiti in materia *oppressionis*, huc missi, ad disponendum desuper per Decretum de data 30. Martii 1666. quo Curia ad eundem finem auctorizata fuit in quantum necesse foret, una cum ulterioribus Ordinationibus in finem & eam Decreto provisionalis relaxationis de 2. Aprilis subsecuti, insuper etiam cum penulibus Decretis ad ipsum executioni mandandum, & quod ulterius hac in causa actum fuit, una provisionibus justitiis concessis ad omnes Godefridus sanctus adversus Supplicanti Promotoris officio finit, litteris citatorialibus Cappellani Reverend. Episcopi Iperensis Egidii Molarcha, ac ulterioribus Officii functionibus occasione attentatorum & excessuum de quibus in lite actum est, ac nominatim reflexione habita super Ordinatione de 26. Junii 1666. qua, ad querelas Supplicantis quod prefatus Episcopus in praedictum Remissus sui in praedicta materia *oppressionis & recusationis* facta persona (in quo jam inde fuerat processum ad nominandum arbitros) comminatus esset a Divinis suspendere & ad eundem finem citari mandasset, Curia provisionaliter suspendit processum coram dicto Episcopo de quo questio, ac interdixit tam ipsi quam Officiali suo ac Promotori, ulterius progredi, & omnem viam facti sub pena 100. aurearum coronarum committendarum, vilo insuper Decreto Suae Majestatis de 17. currentis, quo Curia iterato auctorizata est ad disponendum super petitione Supplicantis in hoc facta, & omnibus perpenis in *plano Consilio* Curia relaxat Supplicanti commissionem attentati cum *clausula suspensiva* *officij* *interpositi* *hinc memorat*, & iterato Interdicto ipsi Episcopo quidquam ulterius attentandi sub pena Decreti mulctae comminatus 200. aurearum coronarum & arresti bonorum ejus temporalium. Actum 21. Martii 1668. Signatum, H. D' HANE. *Idem* *gheroort*, ende *iteratus interdictio* *aan den* *Bischof* *van* *iet* *voordert* *2* *avertent* *in* *op* *peyne* *van* *het* *Decreet* *van* *de* *gecom* *meenter* *de* *heete* *van* *200.* *gouds* *Groenen* *ende* *susfessment* *van* *syn* *temporel*. Actum *den* *21.* *Martii* *1668.* *Ondersteekent*, H. D' HANE.

Hier ende Magister Joannes Leensane gheeft den Hooch en Mogende Curia; dat hy van synne Majesteit heeft overregen de mede gende Apostilla in daeten 17. Maerte 1668, daer by Hof is geauthoriseerd om te ordonnieren op Suppliant verzoek dat de Suppliant a divinis t' synen lalle gegeven soude mogen worden gehouden in Raede, ende so t' sijnre nach bi rustende Suppliants Requeste ten dien effekte representeert.

Bidit dat t' Hof soude gelaute v'v'esen op Suppliants verzoek te ordonnieren, t' v'v'elche daende, &c. Begart Pr.

A P O S T I L L E.

T' Hof al gesien ende memoratij synde van de Requeste by den Suppliant van synne Majesteit representeert in materie van oppressie alhier gesandem om daer over te disponeren by Decreet van den 30. Maerte 1666. voer by het Hof ten selven synde geauthoriseerd te geveest voor so veel als men soude magheverv'esen, benevens de voordere Ordinatione tot ende met het Decreet van de Provisionale sackinge van den tweedem April daer naer, voorts oock van de penale Decreet om het selve ter executie te leggen ende t' gene voordere in de sackinge ghelegen is geoverst mits de provisien van Justitie verleent ten laste van Godefridus Sanctus teghen den Suppliant gedaen hebbende het officie van Promoteur, de beschriftoeren van den Cappellan van den Eerwaerdighen Bischof van Iperen Egidius Molarcha inde de voordere devoiren van Officiere ter oorsaecken van de attentanten ende excessen ten processe geroert, ende namentlyc geset op de Ordinatione van den 26. Juny 1666, voer by de clachte van den Suppliant, dat den voordere Bischof in prejudicie van syn recours in de v'v'orste materie van oppressie ende van recusatie van synen person, voer insa alreede voorts geprocediert was tot het noemen van arbiters, hem gecommenceert hadde te suspendieren a divinis, ende daen daegen ten selven effekte, het Hof by provisie in s'acte gebonden heeft de procedur van den voordere. Bischof dies questie voert, ende geintfessment soe aen hem als van synen Officialen ende Promoteur daer mede voorts te waeren, maghever alle voordere v'v'ragen van synen oopen van te v'v'ordenen de somme van 200. gouds Groenen, gesien voer dien t' Decreet van de Majesteit van den 17. Maerte, voer by het Hof andermaal geauthoriseerd sijn v'v'onne t' v'v'ispannen op het verzoek van den Suppliant in v'v'ier gedaen, ende op altes geest in vollen Raede, t' Hof neccedeert aen den Suppliant commissie van attentat met clausula van s'acte van den effekte van de suspensie in voordere t' avertent in op peyne van het Decreet van de gecommeneenter de heete van 200. gouds Groenen ende susfessment van syn temporel. Actum den 21. Martii 1668. Ondersteekent, H.

G.

SENTENTIA CONSILII BRABANTIAE

Pro Manutenentia Pastoris S. Catharinae Bruxellens.

Dominus Guillelmus Vande Nefse Pastor S.
Joannis in Molenbeke, & S. Catharinae in hac
Civitate Bruxellensi, Supplicans.

Heer Guillelmus Vande Nefse Pastoor van S.
Jans tot Molenbeke, ende S. Catharina
binnen dese Stadt Brussele, Suppliant.

Reverendissimus Dominus Archiepiscopus Mechliniensis Insinuator.

Syne Hooghveerdigheid den Heere Arzbischof
schop van Mechelen, Geinsinueerde.

VISO in Supremo Suae Majestatis Consilio Brabantiae Libello supplicis Supplicantis ibidem exhibito 31. Augusti 1706. quo declarabat, dicto Consilio notas esse difficultates sibi antea causatas a Domino Insinuato, insuper quemodo vi Litterarum Regiarum de Cachet ibidem jundum sub num. 1. sibi Insinuatorum 22. Januarii 1704. ex hac Patria discedere fuerit coactus deinde evenit, quod hinc praeterita cum permissione Curiae hinc concessa, occasione morbi Matris suae in hanc civitatem ingressus, atque desiderans praefato Domino Insinuato exhibere suam reverentiam & obedientiam, praesentaverit eidem Libellum supplicem jundum sub num. 2. sperans hac sua submissione conciliare animum dicti Domini Insinuatori, & eo usque permovere, ut praedictis Litteris de Cachet cessare tacere dignaretur, & revera Libellus ille supplicis in manus Domini Insinuatori traditus per Dominum Consulem Bruxellensem, adeo ei placuerat, ut ad petitioni Supplicantis annuendum nihil aliud recuseret, quam ut Suppli-

Ghesien in Synne Majesteits Souvereijne Raede geordonneert in Brabant, die Requeste by den Suppliant aldaer representeert de 31. Augusti 1706 by de v'v'orste by te kennen gaff, dat den der voordere. Raede deene v'v'orste de moeghev'v'ordenen den o'w'w'elken aangehouden door den Heere Geinsinueerde, middels gaderen het dat by hi v'v'orste van Koninklike Brieven van Cachet aldaer ghevoegt n. 1. hem geinsinueert op den 22. Januarii 1704. hadde moeten v'v'orstellen mits desen Lande voer naer het ghebeurte was al by in den v'v'orleden Winter mit p'v'v'ormisse van t' Hof, hem vergunt ter oorsaecke van die siecke van synne Meeder, synde ghekomen binnen dese staet, ende v'v'ullende aen den voordere. Heere Geinsinueerde betoonen syn eerbiedighe ende ghehoorsamheide, hadde aen den selven representeert Requeste gevoegt n. 2. hebbende daer dese synne s'acte te v'v'orstellen t' gemedes van den voordere. Heere Geinsinueerde, en seuerre te bewezigen, dat het hem soude gelieven de voordere. Heere van Cachet te deen eesseren, ende onder w'v'elche dese Requeste aen den Heere

[illegible][illegible]

Audi

[illegible]

[illegible][illegible]

[illegible]

dis novitatibus in materia doctrinae continentur: Item a nobis prohibendi, ne quod eis illis vendatur, circumstatur, aut introductur in hanc regionem; praesandum etiam a nobis auxilium Episcopis ac Praetatis, quo possint ad hoc indigere, quocumque illud a nobis postulaverint; atque a nobis subendum, ut per dictos Fideles ad viginti exacte earundem Litterarum observationi.

Nihil magis nobis, serenissime Dux, cordi est quam sanctae nostrae Fidei conservatio, & eorum quae illi contraria sunt suppressio. Parati erimus semper non solum Litterarum illarum mandatis obedire, eorumque executionem curare; sed & sanguinis, vitae, ac honorum nostrorum sacrificio ea tueri. Quem in finem prorsus necessarium est accurate instructos nos esse, quas doctrinas & opiniones habere debeamus pro novis aut Rigoristis, & quas personas pro Novatoribus, una cum Scriptis & Libris superiorum injuriosis & scandalosis adversus Episcopos & alios Superiores Ecclesiasticos: quae quidem cognitio nobis, & omnibus hujus Ducatus Brabantiae incolis, eo magis necessaria est, quod in hoc usque tempus non audivimus fuisse quemquam legitime accusatum, nedum convictum, tamquam caput, adherentem, aut participem doctrinae ejusmodi, & opinionum novarum vel Rigoristarum, aut quorumcumque veluisset Scripta & Libros legitime prohiberi; dum interim per Regna & Respublicas vicinas non cessant quidam haec Provincias Majestati suae Catholicae in Belgio obediens depingere, quasi plene forent Novatoribus & Rigoristis sanctae nostrae Fidei adversariis. Quod sine eo gravius & molestius accidit populo, quod id redundet in celum illorum audientem, quo & servare desiderant fidem quam Majestas sua illis custodivit, & servare exificationem quam conscientia sua & inviolabili inter innumeras turbas & adversitates firmitate acquisisse se credunt, nulli eos populo in Orbe universo quoad reverentiam & obedientiam erga sedem Apostolicam, aut quoad religiosam doctrinam orthodoxae observationem cedere debere: & si interea ideas falsae, quae conantur quidam vel vago & confuso Novatorum praetextu animis imprimere, pergant schismata generare, etiam inter conanguineos, affines & familias, & homines innumeros, Ecclesiasticos & saeculares, & toraque adeo corpora, ignorantibus omnibus in quo novitas aut Rigorismus, de quo se vicissim acculant, sitis sit, nec sine periculo, ne invicemque illis nominibus traducantur Viri innocentissimi, & vitae sanctitatis perituri, ut illarum errorum & excommunicationis necentur. Inter praesentia, serenissime El Dor, pietatis ac misericordiae tuae Majestatis & Ecclesiae Vestrae Custodiri, non parvi uti curis illis tenebris imbuti mancamus, utique turque nomina illa injuriola, quae turbant ac militent ubique omnia, primum sciat ut aut ad quid applicanda sint, & quid vere significant; quo fit ut dum malum dei non est, non possumus ad remedium illi afferendum concurrere. Ubi autem decrevum fuerit, & quae fuerint Decreta, declarationes, aliterque regule, quibus Rigorismi & novitatis rei diffiniantur, tum adhuc iustitia postulabit, ut ipsam ipsam mentem SS. Patris nostri Innocentii XII. quam in casu simili explicuit per Breve suum ad Episcopos Belgii: ubi illis, *Quantum in Domino potest, injungit, ne ulla ratione quinquam vagam accusationem & injuriolam nomine tradant aut nuncupent finant, nisi prius suspensum esse legitime confiteretur de eo de quo accusatur; nec quemquam sub hoc praetextu repellat ab officiis, nominationibus, beneficiis, gradibus, ac concionibus habendis vel alia quacumque functione Ecclesiastica permittant, nisi servato Juris ordinem, eam penam, quae vixi aliquando Catholicis gravissima est, comminatus probatum fuerit.*

Nobis, serenissime Dux, videtur nihil magis Apostolicum, nihil magis iustitiae & equitati consentaneum dici posse; ideoque credimus omino secure sequi nos posse Ducem tam certum, qualis est is qui est Caput Ecclesiae visibilis, quique hic non docet nos aliud, quam quod aliunde nobis incumbit, & ad quod nos confringit tum conscientia nostra, tum iuramentum solemne, quod in ipso Officio nostro ingressi praestitimus, nimirum non condemnandos nos aut puniendos quemquam, nisi propter delicta aut facta quae declarata fuerint criminalia, & nisi de his deinde singulariter convictus fuerit. Et magis in re tanti momenti E. V. Celsitudinis auxilium nobis implorandum est, quod frequentes, qui occurrunt casus doceant, inter ipsos Superiores Ecclesiasticos non convenire quid pro Novitate aut Rigorismo reprehensibili habendum sit; constet bene multis, qui eo praetextu a cura animarum, praedicatione verbi Dei, aliaque functione Ecclesiastica repulsi culere, post rigororum coram aliis Synodalibus examen ostendisse, doctrinam suam puram esse, suaque repulsa rationem non esse nisi phantasma; id quod Sanctissimus Pater, confiteri eo usque significavit, ut non tantum benigne & satisfatione proposita singulari quodam accepit ex iis qui tamquam de numero Novatorum illorum & Rigoristarum ubique lacerabantur, sed etiam in illorum favorem scribi iusserit ac mandari Nuntiis suis & Internuntiis, ut promotionem illorum protegerent.

Quapropter iterum iterumque vehementissime rogamus, ut Electoralis Vestrae Celsitudinis amore Fidei illius Catholicae, quam gloriosi ipsius Majores a tot saeculis inter medias haereseos & navicularum Petri agitationes propagarunt, dignetur nobis regulam auctoritate Ecclesiae roboratam procurare, per quam discernere possimus maximas, quae tamquam novitas aut rigorismus fugiende sunt, & eorum seductores condemnare: dum officio nostro non deerimus in his studiosissime investigan-

dis; quae nosmet ipsi a defendere quod ille s'en vende, distribu, qu' introduit aucun en ce Pays; que nous aurons à donner aux Evêques & Prelats l'aide & assistance, dont ils pourroient avoir besoin au même effet, toutes les fois que nous en serons requis de leur part; & que nous aurons à faire veiller par lesdits Fideles à l'observance ponctuelle du contenu de la dite Lettre.

Il n'est rien, Monseigneur, qui nous soit plus à cœur que le maintien de notre sainte Foy, & la suppression de tout ce qui y est contraire. Nous sommes toujours prêts de non-seulement obéir aux ordres portés par la dite Lettre & de les faire exécuter, mais encore de les soutenir par le sacrifice de notre sang, vie & biens. A quelle fin il est d'une nécessité nécessaire, que nous joins précisément infirmes quelles doctrines & opinions nous devons tenir pour nouvelles ou de Rigoristes, & quelles personnes pour Novateurs, avec leurs Ecrits & Livres injurieux & scandalieux contre les Evêques & autres Supérieurs Ecclesiastiques; cette connaissance nous d'autant de vous plus importante & à tous les habitants de ce Duché de Brabant, que jusqu'à présent nous n'avons vu qu'aucun ait été légitimement accusé, beaucoup moins convaincu, pour chef, adhérent, ou participant de semblable doctrine, & opinions nouvelles ou de Rigoristes; ni qui ait voulu soutenir des Ecrits & Livres dument défendus, quoique néanmoins on ne cesse par tous les Royaumes & Etats voisins de décrier ces Provincies obéissantes à Sa Majesté en ce Pays-Bas, comme si elles fussent remplies de Novateurs & de Rigoristes contraires à notre sainte Foy, & que nous aurons de peine & de déplaisir pour les peuples, que cela renvoie contre la saine doctrine, qu'il est de se maintenir en la Foy que Sa Majesté leur a confiée, & dans la réputation qu'ils ont d'être acquis par leur constance & inviolable fermeté, & d'être aussi respectueux & obéissants au S. Siège & religieux observateurs de la doctrine orthodoxe, qu'aucun peuple de l'Univers: quoique cependant les fausses idées qu'on tâche d'imprimer sous le nom de Novateurs & de Rigoristes, ne laissent pas de produire bien de divisions même entre des parents, allies & familles, & une infinité de personnes Ecclesiastiques & saeculaires, jusqu'à des corps entiers & sans fin, & qui par conséquent la neuve cause ou le nouveau dont ils s'agitent, ne font pas peu de mal à la Foy, & à la réputation de ce Duché, & même à celle des Etats, pour embarrasser leur intérêt & réputation. Certanement, Monseigneur, il y va de la piété & grandeur de Sa Majesté & de celle de V. A. E. de ne souffrir qu'on ne demeure plus longtemps en cloppé dans ces ténèbres, & qu'on ne se sert de ces mots injurieux, qui mettent le trouble & le désordre par tout, avant que de s'en servir à qui, ne à quoi ils sont applicables, & sans en faire ou la vraie intelligence, nous rendent ainsi impraticable le concours du remède par la non découverte du mal: après la quelle découverte, & après qu'il y aura des Décrets, Déclarations, ou autres règles, par lesquelles on pourra distinguer les responsables du rigorisme & novitisme, il sera de justice encore de le faire que personne n'en puisse être tenu pour tache, avant que d'en avoir été convaincu, selon même l'intention de notre saint Père le Pape Innocent XII dont il s'explique en pareil cas par son Bref qu'il s'est expédié aux Evêques du Pays-Bas; par lequel il leur enjoint avant que ce peut dans le Seigneur, de ne permettre en aucune manière, que l'on se serve d'accusation vaine, ni d'une imputation odieuse pour décrier ou dénigrer qui que ce soit, à moins que par des preuves légales il ne soit certainement prouvé de ce dont on l'accuse; & qu'aucun soit ce prétexte ne se décharge des Charges, Emplois, Benefices, Dignités, ou de ministres de la Prédication, ou d'aucune autre fonction Ecclesiastique que c'est, avant que par des procédures judiciaires & dans les formes on doive, on ait prouvé, qu'il s'est rendu digne de cette peine très-rare d'être à ces personnes Catholiques.

Il nous semble, Monseigneur, qu'il ne se peut rien de plus Apostolique, de plus juste & plein d'équité: nous croions pourtant qu'avant toute faveur nous pouvons faire un guide si certain que celui qui est Chef de l'Eglise visible, & qui ne nous marque au cas qu'il s'offre rien d'autre, que ce que d'ailleurs est de notre obligation, à laquelle nous obligent nos consciences, & le serment solennel que nous avons prêté à l'avancement de nos Charges, & pour des actions qui soient déclarées criminelles, & qu'enjoint ces personnes n'en ait été convaincu en individu. Nous avons autant plus de sujet d'implorer le secours de V. A. E. en une occasion si importante, que les occurrences fréquentes sont voir que les Supérieurs Ecclesiastiques ne conviennent pas même entre eux de ce qu'on doit repasser pour Novateur ou Rigorisme blâmable, & que bien des fois qu'on se croit sûr de souffrir des réactions pour des charges d'âmes, des Predications & autres fonctions Ecclesiastiques, ont après des examens rigoureux subis perdus d'autres Synodaux, & justifié que leur doctrine étoit pure; & que le mot de leur réjection ne consistait qu'en phantôme: ce que notre S. Père le Pape a aussi fait avant fait connaître, que non-seulement il a reçu avec une benédiction & satisfaction toute particulière quelques-uns que l'on déclaire par tout comme du nombre de ces Novateurs & Rigoristes, mais qu'il a encore fait écrire en leur faveur, & charger ces Nonces & Intervenances de protéger leur avancement.

Nous revenons partant autrefois reiterer nos très-instantes prières à ce que V. A. E. par l'amour de cette Foy Catholique que les clercs Anciens & ont soutenu depuis tant de siècles, au milieu des tempêtes & des agitations de la baraque de S. Pierre, fait servir de nous procurer une règle autorisée par l'Eglise, par laquelle on puisse distinguer les personnes qui en font les sédentaires, lorsque nous ne manquons d'en faire la recherche la plus exacte &

le châtiment le plus sévère, outre l'assistance que nous donnerons avec plaisir aux Ecclesiastiques qui pourront en avoir de besoin à cette fin, & outre la prescription que nous ferons des Ecrits & Livres que nous trouverons tachés de ces maximes, pendant que généralement nous n'accorderons la permission d'en imprimer que sur le pied des Ordonnances qui nous en ont été envoyées. Nous sommes, Monseigneur, &c. *Extrait paragr. 25. vis. Signé, Boudry.*
Bruxelles le 13. Avril 1696.

Bruxellis 13. Aprilis 1696.

1.

R E S O L U T I O

In favorem cujusdam Pastoris suspensi sine pravia citatione aut monitione.

C A S U S P O S I T I O.

Episcopus N. instituit Visitationem Canonica in Parocchia N. per unum & suis Vicariis Generalibus.
Idem Episcopus, examinato seu viso Processu verbali visitationis, & audito Vicariatu, inter cetera quæ in prædicta Parocchia observari deinceps voluit & mandavit, plura injunxit Pastori Pastori, prout videre est ex verbis ipsius mandati jussu Episcopi Pastori insinuat.

Verba mandati Pastorem concernentia sunt hæc sequentia:

Et pour les griefs & causes importantes résultantes audit Procès-verbal de visite, en conformité de la Déclaration du Roi, de glorieux mémoire, Louis XIV. en date du 15. Décembre 1698. pour l'établissement des Seminaires, enregistré en son Parlement de Flandre, le 6. Février ensuyvant, nous ordonnons au Sieur N. Pasteur de N. de se retirer pendant le terme de trois mois dans le Séminaire Archiépiscopal de Cambrai, pour y vaquer aux exercices de piété, & recevoir les instructions salutaires & régulières au Ministère Pastoral, sous la conduite d'un Directeur délégué qui lui sera désigné par le Président dudit Séminaire, demeurant cependant le dit Sieur Pasteur interdict de l'exercice des Saints Ordres & des fonctions Pastorales à commencer du jour de l'intimation de notre présente Ordonnance, après le quel temps de retraite, avant de pouvoir être rétabli dans les saints exercices & fonctions Pastorales, il se présentera d'avant Nous ou nos Vicaires Généraux, avec les témoignages & jurs audit Sieur Président, & pour être entendu sur les dispositions & résolutions les adhés saluantes, tant sur sa conduite, que sur la conduite & obligations pour gouverner avec fruit les âmes qui lui sont confiées.

Ordonnons aussi au dit Sieur Pasteur de s'abs. & tous les Vendredis & de reciter les sept Pénitences de Penitence trois jours par semaine, pendant le temps qu'il demeurera dans le Séminaire; laissant au surplus à la prudence du Président, à lui imposer les autres œuvres méritoires qu'il jugera convenir.

Notandum 1. quod Pastor, de quo agitur, nunquam ab Episcopo aut ab alijs ejus nomine, monitus fuit de excessibus vel excessu quos vel quem commisset.

Notandum 2. quod Pastor communicata non fuerit illa quæ foretibus aliqui ex Parochianis in visitatione contra Pastorem depoluerant, quamvis Pastor ea sibi communicata petisset a Vicario Generali ad visitationem ipsam pertinetem deponere.

Notandum 3. quod Seminarium ad quod Pastor ab Episcopo ire cogitur, sit extra ditionem Principis, cui tam Episcopus, quam Pastor subint.

Q U E R I T U R.

1. Utrum decretum istud sit alidum?
2. Utrum non præbeat viam recurſu ad protectionem Regiam.
3. Utrum Episcopus possit subditi Principis admittere ad Seminarium sub ditione alterius Principis.

R E S O L U T I O.

Viso & examinato casu supra posito, censent infra scripti Decretum sive Mandatum Episcopi contra Pastorem; de quo in casu, multis ex capitibus esse nullum & invalidum.

In primis ex contextu Mandati habetur, non tantum Pastori ob præsentibus aliquos defectus impositam esse penitentiam in Seminario Cambræsi studio trimum mensium peragendam, sed & insuper gravissimam ei inflictam esse Censuram, nimirum suspensionem ab exercitio sacrorum Ordinum & functionum Pastoralium in verbis: *Demourant cependant le dit Sieur Pasteur interdit de l'exercice des Saints Ordres & des fonctions Pastorales, à commencer du jour de l'intimation de notre présente Ordonnance.*

Uterius ex contextu Mandati manifestum est hanc suspensionem sive interdictum esse prolatum tamquam Censuram Ecclesiasticam sive poenam medicalem ad correctionem: quandoquidem etiam post peractam penitentiam per tempus præfixum interdictum mandet Pastori ut priusquam resumere queat exercitium sacrorum Ordinum aut functiones Pastorales, debeat se presentare tam testimonio Prædicti Seminarii Episcopo aut ejus Vicariis Generalibus, ut hi dispiciant quæ sit post exactionem penitentiam & persolutam poenam ejus dispositio: quæ notorie significant suspensionem sive interdictum per modum Censuræ ad correctionem fuisse inflictam, non autem per modum simplicis poenæ propter delictum commissum; quia dum insinuitur ut poenæ commissi delicti, suspensio sive interdictum, persoluta poenâ,

dis & severissime puniendis; præterquam quod & cum gaudio auxilium daturum sumus Ecclesiasticis, quibus ad hoc coopus fuerit, simulque scripturam Scripta & Libros quos maxime illis infectos deprehendimus, generatim interim nullam eos implendi veniam concedentes, nisi juxta Decreta quæ super eo nobis missa sunt. Sumus, Severissime Elector, &c.

ipso iure cessat & sine ulteriori examine super dispositione sive conversione, ille qui delictum commisit, potest functiones, a quibus fuit suspensus, resumere.

Cum igitur in casu proposito inflicta fuerit Censura, nullusque ordo judicialis fuerit servatus, vel hoc ex capite Mandatum sive Decretum, quantum ad hanc Censuram, omnino est invalidum & nullum.

Indubitatim enim est nullam Censuram valide ferri posse, nisi servato ordine judiciali: immo quancumque in Sententia est defectus substantialis ordinis juris, certum est (ait Suarezius de Censuris, disp. 4. sect. 7. num. 2.) Censuram esse non solum utcumque injustam, sed propterea invalidam; quia, Sententia, si ipsa nulla est, & Sententia nulla nullum potest producere effectum.

Quandoquidem autem in casu positione asseratur, Pastorem nec fuisse citatum nec monitum, ante prolatam in ipsum Censuram prædictam; indubitatim est in prolatione Censuræ esse manifestum defectum essentialium ordinis judicialis; inter omnes quippe convenit citationem esse essentiali & substantiale requisitum ordinis Judicialis, immo Sebastianus Vantius in suo speciali Tractatu de Nullitatibus, dicere non dubitavit, nullitatem ex defectu citationis resultantem esse omnium potentissimam, scilicet ad reddendum processum irritum & latam Sententiam omnino nullam.

Hinc scribit Marius Alterius in suo opere de Censuris, etiam Sententiam declaratoriam quod aliquis reciderit in Censuram, non posse fieri sine citatione, & antequam audiatur, & contumax judicetur: & si fiat absque ulla citatione & auditione, est ipso iure nulla, & nullum impedimentum adfert, quominus geta per obstrictum Censuris valeant.

Alter defectus ordinis Judicialis in prolatione Censuræ resultat ex non facta monitione Pastori. Indubitatim enim est, ad validitatem Censuræ necessario requiri præviā monitionem: quia (ait Suarezius disp. 4. sect. 7. num. 5.) si nulla monitio præmissa sit, nec contritum procedere potest, & consequenter nec vera & sufficiens causa Censuræ, & ideo talis Censura semper est nulla ex defectu causæ. Constat præterea ex ipso textu Mandati sive Decreti Episcopi nullam specialem causam hujus inflicte Censuræ in Sententia sive Decreto esse nominatim expressam, quod tamen in omni Censura requirit Concilium Læodunense sub Innocentio IV. in cap. 1. de Sententia Excomm. in 6. in verbis: *Et causam excommunicationis expressè confertur, præterquam excommunicatione proferitur.* Declarat autem hæc eadem (quæ circa Sententiam excommunicationis decrevit) in suspensionibus & interdictis Sententia velle observari.

Dicit quidem Episcopus quod ad hoc Mandatum sive Decretum processerit visis gravaminibus resultantibus ex Procès-verbal visitationis: Et pour les griefs & causes importantes résultantes du dit Procès-verbal de visite. Sed vel hoc solo titulo hujus Decreti nullitas & invaliditas habetur. Notum quippe est, nec ullus vel parum in iure peritus ignorat, Processum veralem visitationis esse actum extrajudicalem neque in visitatione judicialiter procedi. Proinde dum Episcopus exponit quod processerit ex Actis visitationis sive Processu verbali visitationis, hoc ipso agnoscit Censuram aliasque poenas in suo Decreto prolatas fuisse omisso omni ordine judiciali, & atque ita Decretum hoc continet manifestum errorem sive defectum.

Episcopus enim visitando non procedit ut Juxex sive judicialiter, sed potius æconomicè, corrigendo quæ correctione indigere viderit, ut post alios recte advertit & notavit Franciscus Zaccarius Archidiaconus & Officialis Antuerpiensis in sua Analyſi Juris novi tit. de accusat. num. 9. ubi in primis notat quod valde differunt correctio, Judicium forummum, Judicium ordinatum... In visitatione, ait, Diaconus si quis Episcopus corrigenda præstet, corroboret, præterquam excommunicatione proferitur... Correctio respicit potius quam quæ curant, magis exequendo, quam iudicando & cogitando procedunt... Inter correctio sit sine forma aut forma judiciali... ergo correctio locus maxime est in visitationibus, dum Episcopus sicut aditus Magistratus Civitatem vel Diocesim obvenit, & quoscunque inordinatum invenit, reformant, nec ordinum modum procedendi servant, ita non nisi correctiones, non poenas ordinari infligentes. Hoc enim non potest fieri nisi Processu ordinario instructo: nam & summarius Processus, & cognitio, nisi convenit iudicibus pedantibus, ita etiam ex eo poenæ ordinariæ non potest imponi, sed in solemnem & plenam cognitionem recurrit, quæ instituta est, dum contra aliquem ordinariæ poenæ intenditur. Unde & in visitatione non nisi clara & liquida emendantur, alia ad iudicium ordinarium remittuntur.

No-

de voorsz. functie Pastoraal van onsen t'voegen houel, ende maintainen, dat houden ende maintainen, doende expres ende scherp bevel van onsen t'voegen aan den voorsz. Aerts-Bischof van Mechelen, ende allen anderen dyen dat behooren sal, ende des van voorges als vooren sijn voordien versocht, dat sy den voorsz. Suppliant van de voorsz. functie, misdegaeters van de vruchten, ende geyfjen daer toe behoorende, inder voegen, ende manieren boven verbaat, possijlyk ende vredelyk doen ende laeten possederen, ende alle heilichheit ende vreesden de voorsz. Suppliant daer vane geden, tusschen ende sonder verreck costlos, ende schadelos afdoen, ende repareren, oft doen afdoen ende repareren, ende hem verdraegen den voorsz. Suppliant daer inne meer te turberen ofte molesteren in enijr manieren, den selven Aerts-Bischof van Mechelen, ende allen anderen dyen dat behooren sal daer toe op dat noot sy bevoogende by ende met alle behoorelyke voegen, ende manieren van bevoogende daer toe dienende, ende ingevalle van opgeijste, voogeringe, oft verreck, daeghe d'opponenten te compareren t'enen sekeren gelegen daege voor onsen seer Lieven, ende gevoenen Cancellier ende Luyden van onsen Raede geordonneert in Brabant, om daer die verken van hunder opgeijste, voogeringe, oft overreck op te doen, ende te verclaren, t'antwoorden, ende in alle saeken voore te procederen, so behooven sal, onsen voorsz. Cancellier, ende Raede-luyden ten voorsz. daege verschijvende t'geneelce gy in desen juldrebeiden gaden, de vooelce vuy onthieden, ende bevelen dat sy paryen gehoeit goet, cort, onverroegen rechts doen, ende expeditie van justitie, want om alsoe gelijst. Gegeven in onse Stede van Brussel den vierentwintighen September 1658. vvas gheparaphert by Onse Heer Rode: By den Coninc in synen Raede, Onderteeckent J. Nauts, ende vvas gesegels met syna Majestijts grooten segels, onder uylhangende aan enckelen parckementen fette, gedrukt in roeden VVasse.

apportebit, & ut supra fueris requisitus, ut supra memoratum Supplicantem prædictas functiones exercere & fructibus atque emolumentis eidem annexis, eo modo quo supradictum est, pacifice frui permittant, & omnes turbationes in iisdem Supplicantis causis cum omni damno & interesse indilate amoveant & reparent, vel amoveri & reparari faciant, nec Supplicantem in iisdem deinceps ullo modo turbati aut molestari permittant, eundem Archiepiscopum Mechliniensem & omnes alios ad quos pertinebit, ad hoc compellendo, si opus, omnibus opportunis iuris remediis in eum sum: Et in casum oppositionis, reculationis aut protractionis citos opposites ut compareant certa die convenienti coram Dilecto & fideli Cancellario nostro & Consiliariis Consilii Brabantie, ad ibidem rationes suas oppositionis, reculationis aut protractionis allegandum, & declarandum, respondendum, & in causa ulterius procedendum, quemadmodum oportet, Cancellario nostro & Consiliariis prædicta die rescribendo quod hac in re egeris, quos monemus eisque mandamus, ut partibus auditis prompte sua dicant & iustitiam admittant, quia Nobis ita placet. Datum in Urbe nostra Bruxellensi die 24. Septembris anno 1658. &c.

L.

SENTENTIE

SENTENTIA.

Van den Sourvereynen Raede van Brabant ruffchen Paulus Crabbe Pastoor van Lovenjoul, en Pellenberg Suppliant en Vervver van de eene syde, ende de Lant-Deken van het Distrikt van Loven, Defervitor, Kerk-Meester, Meyer ende Schepen van Lovenjoul, ende die het Vicariaet van het Aertsbisdom van Mechelen, Geinfinueerde en Supplianten by Requeste van den 21. ende 30. April 1667. en 23. Julii 1669. van de andere syde.

Supremi Consilii Brabantia inter Paulum Crabbe Pastorem in Lovenjoul & Pellenberg, Supplicantem & Impetrantem ex una parte, & Archiepiscopatum Districus Lovaniensis, Deservitorem, Editum, Prætorum; & Scabinos dicti Lovenjoul, & illos qui sunt de Vicariatu Archiepiscopatus Mechliniensis, Infinitos & Supplicantes per Supplicas de 21. & 30. Aprilis 1667. & 23. Julii 1669. ex alia parte.

Carol by der gracie Gods, Coninc van Castilien, van Leon, van Arragon, &c. Aerts-heroge van Oijlenryck, Hertoge van Bourgoyne, van Lotryck, van Brabant, &c. Doen te voeten dat gesien ende gewijstert vvel ende in't langhe in onsen Raede geordonneert in Brabant t'voorsz. proces d'vooren, paryen soo ende gelijck selve is geinfinueert, ende op al vvel ende rypelijc gelijst, met oock geconsilideert t'gene des min in desen behorde te consideren, vuy by goede ende rye deliberatie van den Raede intermuerende de bevelen begrepen in d'opne brieven van Maintainen des Imperators vanden 17. Meer 1667. houden ende maintainen den selven in de possijle ende gebruyck vande Pastoryen van Lovenjoul ende Pellenberg, verclarende de Geinfinueerde hie d'arrimus ter contrarie alle bevelen te wieren ende den selven de voorsz. sanctis Pastoraal vredelyk te laeten possederen, ende volghen alle de vruchten basen ende geyfjen daer toe behoorende, behoudelyc dat een selve geort sal voordien de legale portie, ende onderhoude van den Deserviteur ter effectieve openinge vande respectiven theenen van raryen inclus, lichteende tot dyen d'interdictie verleit op de Requeste der Geinfinueerde ende Supplianten van den 21. ende 30. April 1667. verclarende dat daarmede de vooedre consilideert met ende over de selve Requesten genomen canons te effectoren, verclarende insgelijck de voorsz. Geinfinueerde ende Suppliant en niet onsefanchter in den versochte gesien met kunne voorsz. Requeste van die 23. July 1669. condemnierende desilve in die helliche vande costen, de andere helliche om redene compenserende. Ende des T'ourenoden hebben vuy hier aan doen hangen den Segel die vuyten onsen Heere ende Vader, die God genadigh zy, gebruycht heeft in desen Landen van herrevoert-eure, den vvelken vuy gebruycken sullen tot dat den onsen sal vreesen gesunden. Gegeven ende alsoe gepronunciert tot Brussel den 12. Octobris 1670. ende van onse Rycken het seide. Sub Ghindertaelen.

Carolus Dei gratia, Rex Castellæ, Leonis, Arragoniæ, &c. Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantia, &c. Notum facimus, quod bene & ad longum vixit & exanimata supra memorata lite in Consilio nostro Brabantia, inter atramque partem, prout eadem instruxit est, & omnibus mature consideratis que in hinc consideranda erant; Nos natura Consilii deliberatione confirmantes mandata in Litteris manutentibus Impetrantis expressa de 17. Martii 1667. eundem manutentibus in possessione & functionibus Pastorum de Lovenjoul & Pellenbergh, interdicentes Infinitos eum in eo ulterius nullo modo turbare aut molestare, sed e contra omnia impedimenta amoveant, & eundem prædictas functiones Pastores pacifice exercere permittunt cum omnibus fructibus & emolumentis eidem annexis, detracta tamen portione legitima ad sustentationem Deservitoris usque ad realem apertionem & publicationem testimoniorum utriusque partis inclusive, levantes insuper interdicta super Libellis Infinitorum & Supplicantum emanata 21. & 30. Aprilis 1667. declarantes hinc mediantibus cessare conclusiones posteriores per dictos Libellos captas; similiter declarantes, Infinitos & Supplicantes in petitione sua prædicto Libello de 23. Julii 1669. facta non esse receptibiles; condemnantes eos in medietatem expensarum, aliam medietatem ob rationes compensantes. In cuius rei fidem hinc appendi iustissimum sigillum quo Dominus & Pater noster, cuius Deus miseretur, usus est in hinc Belgii Provinciis, quo utemur donec nostrum sculptum fuerit. Datum & ita pronuntiatum Bruxellis die 12. Octobris anno 1670. & Regnorum nostrorum sexto. Sub Ghindertaelen.

M.

MANUTENENTIA

Concessa Plebano S. Gudulae Bruxellis in possessione sua Plebania
& functionum ejusdem.

Dominus Petrus van Eesbeke S. Theologiae
Licentiat, Supplicans.

Heer Petrus van Eesbeke Licentiaet in die
Theologie Suppliant.

D. Archiepiscopus Mechliniensis, una cum D. de
Rauw Deservitore Plebania sanctorum Michaelis
& Gudulae in hac Urbe Bruxellensi, Infi-
nuati.

Den Heere Aerts-Bischop van Mechelen mid-
tgaeders Heer Petrus de Rauw Deservitor
des Plebanie de HH. Michael en Gu-
dula binaen dese Stadt Brussle, Geinfu-
nuerde.

V Iso in supremo Brabantiae Consilio Suae Majestatis Libel-
lo supplicante a Supplicante ibidem exhibito 5. Octobris 1697.
in finem ut placeret dicto Consilio Supplicanti man-
tenere in possessione praedictae Plebaniae SS. Michaelis & Gu-
dulae, & consequenter praefato Domino primo Innuato man-
dare ut omnia impedimenta in contrarium quibus Supplicanti
tenebat extra pacificum exercitium & functionem suae Pleba-
niae, atque etiam in privationis juris sui via facti, cessare cu-
raret, prout in dicto Libello amplius deductum est, similiter
dilationem ipsi concedendi curam animarum sub praetextu quod
Supplicans praevie deberet obtinere veniam & permissionem a
Domino Episcopo Tornacensi ad delegendum Pastorum civita-
tis Contracensis, & quod consequenter eum admitteret ad praedi-
ctas functiones & liberum exercitium memoratae possessionis
Plebaniae, & ei concederet quicquid necessarium foret in co-
rum finem, & alia contra ea quae in meliori modo providere,
ut haec novitas, volendi subditos harum Provinciarum depen-
dere a voluntate alterius, eosque obligandi ad transendum de
una Diocesi ad aliam in qua ipsis provideretur, ut obtineant
ad hoc consensum & permissionem istius Episcopi cujus Dioc-
cesim deserere intendunt, non introducat in magnam praedicti
corumdem subditorum, ac notanter juris Patronatus Suae
Majestatis & vassallorum ejus tam Ecclesiasticorum quam secu-
larium, omnia cum expensis, & in casum communicationis aut
remissionis coram Dominis Commissariis, concedere interim di-
ctam ordinationem: super quo Libello supplicante placuit Consilio
remittere Supplicanti coram Commissariis dicti Consilii parca
ad hoc debite citata: Viso insuper alio Libello supplicante Suppli-
cantis de 15. ejusdem mensis Octobris, ad obtinendam permis-
sionem citandi D. Deservitorem in diem praefixam ad, &c.
Similiter Verbalibus habito 16. sequenti, ubi Procurator Charliers
junior pro Supplicante proponens repeti curabat contentum praedi-
cti Libelli Supplicantis, & concludebat prout in eodem cum ex-
pensis, & ut dicto Domino Deservitori interdicereetur quicquam
ulterius attentare ultra id quod concerneret purum exercitium
functionum Pastoralium, ubique cum expensis: Visi etiam Ad-
vertentia in scriptis & ulteriori Advertentia D. primo Innuati
una cum Advertentia Domini secundo Innuati, contenta in
Verbalibus de 18. dicti mensis, cum responso verbalis Supplicantis
desuper subsecuto; similiter Sententia interlocutoria de 24.
ejusdem mensis, qua Curia interveniente Officio Fiscalis, tenens
Advertentias Domini primo Innuati & secundo Innuati pro
exceptione declinatoria, atque reiciens mandata dictis Dominis
Innuatis intra triduum respondere & litem contestati respective
contra Libellum Supplicantis de 5. Octobris 1697. & contra eius
conclusionem captem Verbalibus de 16. sequentis sub poena fectio-
nis, & quod his dicitur super his quae in Curia fuerint rep-
erta: Visi ad hoc ulterioribus Verbalibus inter partes inen-
da habitis, & notanter illo die 19. Februarii proximi lapsi, in
quo praedictus Charliers, quandoquidem Procurator DD. Innuatorum
se non conformasset Apostillis de 14. praecedenti, potebat decretari poenam supra dicta Sententia comminatum, &
ita dici super his quae in Curia reperirentur, & defectu satis-
factionis, omnibus consideratis, Curia decrevit poenam com-
minatam per praescriptam Sententiam de 24. Octobris 1697. &
tenens Innuatos ut seclusos a responso, ius dicens manerent
Supplicanti in possessione Plebaniae SS. Michaelis & Gudulae
in hac civitate, mandando consequenter Domino primo Innuato,
ut amoveat omnes turbationes & impedimenta quae Suppli-
canti causavit donec ipse curam animarum sub praetextu
deficientis sive seu consensu Episcopi Tornacensis, quibus
mercedibus cessat contestatio inter Supplicantiem & secundo
Innuatum: condemnans DD. Innuatos in expensis proprietate
factis sub debita taxatione & moderatione praedicti Consilii.
Actum in hac civitate Bruxellensi die 22. Martii 1698. Signa-
tum, Notari.

Stede, ordonnerend dyen volgende aan den Heere ersten Ghedreftde te veruyn den trouf ende vreesde, dat den Heere van a n Suppliant
is doende by vwege van aen hem te veruynen de jache der Zelen op pretens van a. I' cet ofte naget van a n Bisschop van Mechelen,
want mede het debath tusschen de Suppliant ende den seuden Ghedreftde, dat comp te i. vweg, condonnerende a. Guedenagende inde kosteren
omne prejen ter behoorelyke taxatie ende moderatie van aen de voorsz. Raede. Aldus gedaan binen dese Stadt Brusslen den 22. Meere
1698. Notari.

G Esen in syne Majesteyts Souvereynen Raede geordonneert in
Brabant aie Requête by den Suppliant ibidem gepresenteert
den 5. Octobris 1697, tendende sin eynde den voorschreven
Raede geliefde redent te vryen hem Suppliant te maintainen inde
posseste dees voorsz. Plebanie van de HH. Michael, ende Gudulae,
ende al volghen academ voornormden Heere ersten ghedreftde te
donnen dat by alle bevelen ter contrarie mit de vvalde by
den Suppliant van der pastibel geniet ende fuisse der voorschreven
Plebanie was houdende, soude hebben te doen cesseren, ende voorts
reck de feyterelche preuante van sin recht in de voorsyde Requête
breeder vermett, misgaeders de vwegenghe van hem te geven de
sorge der zielen, onder pretex dat den Suppliant aluoceren soude
morden bitomen voolst ende permisse van die Heere Bisschop van
Doornick om syne Pastorye der Stadt Contrick te verlaeten; ende
dat by hem aluoceren dat de voorschreven Justitie ende liber geniet
die voornormde posseste in de gemelde Plebanie soude hebben te
mitten, ende te geven al vwege hem d'ier toe noefseckelyk voot te
ende andersint daer regens op de beste maniere te vooten op da,
de nissuuyghet van d' onder faeten deser Provincien te vullen
doen dependen van den vulle van andere, ende van hua, om
van d' eene Diocese, ofte Kercke te mogen gien in aene andere, in
de vvelchely voorsien vuerden, te vullen oit gien van den Biss-
chop, vuerden, te vullen oblieren in da daer toe te moeten bito-
men de permisse ende consene van den Bisschop, vueren Diocese ofte
Kercke si soeken te verlaeten, niet indargen en vuerden tot o
regeote grondue van de selue endyfaeten, ende nussentelich
van der velen van Petronus van syne d'ier d'ier, ende d'essit v
seluen sio Grifseckely als vuerelche, mit cohen, endengvallen van
communitate ofte vuerwe voot Heere Commiffissien intem de
voorschreven ordonnante op vvelcke Raete a an voorn. Beide
was gedent gheweest den Suppliant te vuerden, voot Commis-
sien van den voorsz. Raede, part, daer toe behoorelyk gedaen
synde. Gesien aluoc de voornere Requête des Suppliants vand 15.
der seluer maent Octobris, ten eynde van permisse van den voorsz.
Heere Deservitor regens den daere d'essent, oock te regens den daere
gen om, Ghe. Verbael den volghende aluoc ghedonden den 16. daer
naer, aluoc den Procurator Charliers Junior voot den Suppliant
proponende daer verbaelen den inhouden der voorsien, dat sy en-
de concludeerde als by de selue cum expensis, end, dat aen d
voorsz. Heere Deservitor soude vueren gemerde, voot te vueren
attenteren byuten b't jancu, vuerende het naech ex rante
der Pastorelche Justitie cum expens. Gesien oock d' l
feyterelche advertentie, end, maedere advertentie des He re
vuelen gedaghe als mede de advertentie des vuerden Communitate
afsteeckten ten Veruude van den 18. ante, mette Verbael daer
vuerde des Suppliants daer op vuelche misgaeders het Commis-
sioneren van d' a. vuerde selue maent, vuer by t' Hof te
intervenien van t' Office Fecre, bonnante de advertentie des Heere
ersten Ghedreftde ende van den seuden Ghedreftde voot ex-
cepte declinatorie, end, als jette afstende ordonnere aen daer 22.
Ghedreftde binaen als aen d'ier aengen t' antvorden, ende aen
te cesseren te p'etue tenen de Requête des Suppliants van de 5.
Octobris 1697. end regens syne Conclusie genomen ten Veruude van
de 16. der naer, op p' a n vuerficken ende rechte op t' gott te
Heere soude binaen vueren: Gien ten den d' e vueren t' v
ten tusschen d' voorsz. p'etue in jachen ghedonden, end, antv
telle t' gene van den 19. Februarij lesiden, vueren den voorsz.
Charliers mede de Procurator der Ghedreftde bin met en hadden
gegeuclere volghen den Apponem te van den 14. te vueren, v
feyterelche deerrange vande p'one by den voorsz. vuerelche gecommeneert
ende dat rechte soude vueren gedaen op t' gene te Heere vueren
vuerit, end, mede de na vueren, op alles Ghele, t' Hoff
deerrere de p'one gecommeneert in den Vortfijden Vuerisse van
den 24. Octobris 1697, end, vueren de Ghedreftde voot vuerficken
van antvorden, vueren vueren, mit aen den Suppliant inde
posseste vand Plebanie van S. Michael ende Gudula binen deser
Stede, ordonnerend dyen volgende aen den Heere ersten Ghedreftde te vueren den trouf ende vreesde, dat den Heere van a n Suppliant
is doende by vwege van aen hem te veruynen de jache der Zelen op pretens van a. I' cet ofte naget van a n Bisschop van Mechelen,
want mede het debath tusschen de Suppliant ende den seuden Ghedreftde, dat comp te i. vweg, condonnerende a. Guedenagende inde kosteren
omne prejen ter behoorelyke taxatie ende moderatie van aen de voorsz. Raede. Aldus gedaan binen dese Stadt Brusslen den 22. Meere
1698. Notari.

Sententia Consilii Brabantiae pro Manutenentia Pastoris S. Catharinae Bruxellis.

Vide supra sub littera G. fol. 38.

O.

SENTENTIA CONSILII FLANDRIÆ

Pro Manutenentia Vice-Pastoris S. Jacobi Gandavi.

G Effen'te proces hangende in't advoy van den Hove tusschen Heer ende Meester Adrian van Loo Onderpastoor ende Capellaan van de Parochiale Kerke van S. Jacobi binnen dese Stede Hessebe by commissie van Gesteelyke maintaince, den Procureur Generael van Vlaenderen met hem gevoegt ter eender syde, ende Heer ende Meester Berdinaud Coolman Pastoor ende Gafpar de Vos Cofkodem selver Kerke, multi/sgaders Joannes Theresius Vander Cammen boer van wylenen Heer ende Meester Joannes Vander Cammen in syn leven oock Pastoor geweest van de meer gemelde Parochiale Kerke d'advocaten van de sake over hem aenverre hebbende apud Afta te valle van den 7. November 1721. Verzuuder versieken van seurissement ter ander.

T'hoef ayende syn advoy haude ende maintainent des Heescher in de rechten, possesse ende jains van in de voorscreven Kerke te doen de functien van't doopen der kinderen t' assijstien in de begravungen ende alle vordes Onderpastorale functien met de vruchten, luten, profeyten ende emolumenten daer den en den des anner be-nedictie elevande, ende afdeende de haude t' Kerkers in't Konink y ende sachte liggende gesele, interdicent van de Verzuuder, den Heescher daer in oock enigen treidel of ongebruyck te doen, ende condemnere hun over de schade d'Heescher geincereert aan hem op te leggen ende betalen sulen als mannen hun drey versaeende sulen ofmeren, over de troubel in de boeste van drey ponden Paroys t' Kerkers in Koninkhe ons gedauchter Heer profeyt, ende in de cassen van den processe ter taxatie van den Hove. Gegeven in de Camer van den Raede in Vlaenderen ter Ghende den 20. December 1721. J. B. Michel.

V ISA lite pendente in Advifamento Curie inter Dominum & Magistratum Hadrianum Van Loo Vice-Pastorem & Capellanum Parochialis Ecclesie S. Jacobi in hac civitate Adore, in materia Ecclesiastica manutenentia, Procuratore Generali Flandrie ipsi pucto, ex una; & Dominum ac Magistrum Berdinaud Coolman Pastorem, & Gafparum De Vos Cofkodem ejusdem Ecclesie & Domicellam Theresiam Vander Cammen uxorem defuncti Domini & Magistri Joannis Vander Cammen, dum viveret, etiam Pastoris supra memoratae Parochialis Ecclesie, quæ litem pro eo suscepit apud Afta in Rotula 7. Novembris 1721. Infinitis seculis a responso, ex altera partibus, Curia pronuntians suum Advifamentum manutenet Adorem in possessione & exercitio in eadem Ecclesia baptizandi parvulos, assistendis mortuis sepeliendis, & exereendi omnes alias functiones Vice-Pastorales, cum omnibus fructibus & emolumentis eidem Vice-Pastorati & juncto Beneficio annexis; & amoveus manum ex parte Imperatoris & Regis eidem cause litigiosa appositam, interdicet Infinitis Supplicantem ulterius turbare aut molestare; eoque condemnat, ut resiliant omne dampnum eidem illatum secundum estimationem virorum intelligentium, super turbatione, in multam trium librarum Paris. Fisco Imperatoris & Regis applicandam, & in expensas hujus litis secundum Curie taxationem. Datum in Camera Consilii Flandrie Gandavi die 20. Decembris 1721. Signatum, J. B. Michel

P.

SENTENTIA SUPREMI CONSILII
BRABANTIÆ

Pro Manutenentia Doctoris Martin in suo Canonicatu.

Le Sr Docteur Martin Suppliant.

Les Venerables Doyen & Chapitre de l'Eglise Collegiale de S. Pierre à Louvain, Infineux.

V EU au Conseil Souverain de Sa Majesté ordonné en Brabant la Requête du Suppliant & présentée par Apollille du 9. Septembre 1720. après avoir eu l'avis de l'Office Fiscal, envoyée à l'avis des Infineux, concernant la dite Requête du Suppliant en vertu de sa Lettre Royale il avait été en droit de possession d'un Canonicat & Prébende de l'Eglise Collegiale de Saint Pierre dans l'Université de Louvain depuis l'an 1696 sans être jamais troublé dans la dite possession & exercice de son Canonicat, comme approuvé par la piece y jointe; mais comme le Sr Van den Steen dernièrement Recteur de la dite Université s'était donné la peine d'excommunier le Suppliant pendant son dernier Rectorat, par une Sentence non plus régulière qu'équitable, le Suppliant y avait sentis l'offense dans l'extérieur de sa conduite, pour ne pas léser l'autorité des chefs juges; & s'était adressé au Chœur non obstant son appel interjeté de la dite Sentence. Or comme la même Sentence venait d'être corrigée par Sentence postérieure des cinq juges de l'Université, & que cette Sentence postérieure était même passée in rem judicatam depuis le 26. Août 1720. comme de ce apparaissait par la piece imprimée y aussi jointe, le Suppliant se voit en droit de révoquer les fonctions de son Canonicat: ce qu'il n'aurait voulu faire le 30. du dit mois d'Août, & fut empêché par force de la part des Infineux, comme constat par les trois pieces particulièrement jointes; & comme ces sortes de vexes & oppressions n'étoient permises dans un Etat réglé, & par suite, il supplie très-humblement être d'être maintenu dans le droit d'exercer les fonctions de son Canonicat selon l'usage, avec défense aux dits Infineux de le troubler à l'avenir, soit dans les dites fonctions, soit dans la réception des fruits, cum expensis: Veu l'avis des dits Infineux, le quel après avoir vu dit Office Fiscal fut chargé de communication au Suppliant, pour y dire à la honte: Veu l'écrit de Réplique du dit Suppliant, & l'amplication de Réplique d'icelui servie en vertu de permission, & l'écrit de Réplique des Infineux, ensemble les deux Requêtes Civiles des dits Infineux du 7. Janvier, & 5. Février dernier, avec les réponses écrites de raisons d'impertinence du Suppliant & l'encontre servies, le tout considéré; Le Cour à l'intervention de l'Office Fiscal rejette les Requêtes Civiles Infineux, y maintient le Suppliant dans la possession de son Canonicat; déclare que jusques ores il luy est permis d'en exercer les fonctions & de jouir des fruits & appartenances; ordonne aux Infineux, de s'y conformer, condamnant les dits Infineux de dépens à deux taxations & modération de la Cour, & es amandes des deux Requêtes Civiles rejetées. Ainsi fait en la Ville de Bruxelles le 5. Avril 1721. Etoit signé, A V. GHIN.

D. R. T. ELEN.

Van-Eijpen Tom. X.

V ISA in Consilio supremo Suae Majestatis erecto Brabantiae Supplica Supplicantis ibidem presentata per Apollillam fisco notam de nona Septembris 1720. habita relatione Officii Fiscalis, missa ad relationem Infineurum, hæc Supplica dicti Supplicantis continet quod vigore Litterarum Regie fuisset in possessione Canonicatus & Præbende in Ecclesia Collegiata sancti Petri in Universitate Lovanienfi, ab anno 1696. absque quod unquam turbaretur in dicta possessione, & exercitio sui Canonicatus, sicut apparebat ex scripto adjuncto: sed cum Dominus Vandem Steen super Rector dictæ Universitatis excommunicasset Supplicantem in suo ultimo Rectore, per Sententiam non magis regularem quam æquam Supplicantis illi quoad exteriora obsecutus fuisset ne laderet auctoritatem rerum judicatarum, & abstinuerat a choro, non obstante sua appellatione interposita a dicta Sententia. Sed cum eadem Sententia corrigeretur per Sententiam posteriorem quique Judicium Universitatis, & hæc Sententia posterior transiit in rem judicatam 16. Augusti 1720. sicut apparebat ex scripto impresso adjuncto, Supplicas effert in jure resumendi functiones sui Canonicatus; quod cum veller facere 30. Augusti, vi impeditus fuit ex parte Infineurum, sicut apparebat pariter ex scriptis ibidem junctis: & cum ejusmodi vexæ & oppressiones non essent licitæ in Statu regulato & pacifico, humillime supplicabat, ut manuteneretur in jure exercendi functiones sui dicti Canonicatus, cum prohibitione facta dictis Infineis ne in posterum turbent, sive in dictis functionibus sive in perceptione fructuum: viâ avilatione dictorum Infineurum, quibus post avilationem dicti Officii Fiscalis fuit mandatum ut jussu communicarent Supplicantem, ut introciduum responderet: viâ Replicæ Supplicantis & ampliatione ejusdem Replicæ vigore permissionis; viâ etiam scripto Replicæ Infineurum cum duabus eorundem Supplicas de 7. Januarii & 5. Februarii ultimi, cum respectivis scriptis rationum impertinentiæ Supplicantis. Omnibus consideratis, Curia sciens ad interventionem Officii Fiscalis Supplicas civiles Infineurum, manu tenet Supplicantem in possessione sui Canonicatus, declarat quod nec illius exercere functiones & frui fructibus ad id pertinentibus; mandat Infineis, ut se Sententiæ conformet, condemnando Infineos ad expensas, iuxta debitam taxationem & moderationem Curie, & in multas duarum Supplicantum civilium rectorum. Sic actum in Civitate Bruxellensi 5. Aprilis 1721. Erat signatum. A V. GHINBERT ALEN.

G

SEN-

SENTENTIA PARLAMENTI MECHLINIENSIS

Pro Manutenentia Vice-Pastoris Ecclesie Metropolitanae.

Visto in supremo Consilio Imperatoris & Regis nostri processu inter Dominum Joannem Carolum Leydeker Presbyterum & Beneficiarium Capellanum S. Stephani, & Vice Pastorem Ecclesie Metropolitanae S. Romaldi in hac Civitate ex una parte; Prepositum, Decanum & Capitulum dictae Metropolitanae citatos, & Supplices per Supplicas validatas pro civilibus citatos 11. Februarii & 27. Aprilis 1722. beneficio quarum exhibuerunt scripta ventilata per partem iudici processui ex Mandatis 19. Februarii & 23. Aprilis ejusdem anni ex altera: Visa etiam Ordinatione 20. hujus mensis, & quid inde est secutum, Imperator & Rex reitit dictas Supplicas habitas pro civilibus, & ius dicens tueri & manetere Imperantem in possessione dictae Cappellae & Vice-Pastoratus & functionum Vice-Pastoralium, fructuum & emolumentorum inde dependentium, excepta concione & exceptione confessionum; declarat citatos in suis oppositionibus & conclusionibus contrariis non receptibiles nec fundatos, condemnat in damna & interesse perperla & perpetuenda per impetrantem, in multis dictarum duarum Supplicarum habitatum pro civilibus praesentatarum post actum depositum, & in expensis litis taxandas a Curia. Pronuntiatur Mechliniae 23. Maji 1722.

Signatum, J. BOGAERTS.

J. BOGAERTS.

R.

EPISTOLA REGIS

Qua praecipitur Consiliis Regiis, ne sub prae-textu Possessorii turbent Episcopos in iis quae doctrinam aut correctionem morum spectant.

MAXIMILIAMUS EMMANUEL Dei gratia Dux superioris & inferioris Bavariae, superioris Palatinatus, Comes Palatinus Rheni, Archipalatinus Imperii, & Elector Landgravius de Leichenberg, Gubernator Belgi, &c.

MAXIMILIEN EMMANUEL par la grace de Dieu, Duc de la haute & basse Baviere, & du haut Palatinat, Comte Palatin du Rhin, Grand Eschanson du S. Empire, & Electeur, Landgrave de Leichenberg, Gouverneur du Pais-Bas, &c.

CUM experientia exhibuerit multa contingere inconvenientia in directione negotiorum spiritualium ex eo quod in praedictum auctoritatis competentis Episcopis Diocesanis quoad doctrinam & mores Consecratorum & Consecratorum, hi intrinsecus & curantur retardari effectus dispositionum Episcoporum recurrendo ad Concilia & Tribunalia Iustitiae, & ad media quae ad id joverunt titulo possessionis, hanc vobis scribimus ad prohibendum, sicut vobis serio inhihemus ne recipiatis, nec immisceatis vos, aut probatis ullam instantiam, aut praetensionem formandam coram vobis, sive titulo possessorii, sive aliter, contra Dispositiones & Ordinationes quas Episcopi vel Diocesanii fecisse possent aut ex post facturi essent in causa doctrinae vel morum dictorum Ecclesiasticorum. Charissimi & dilectissimi, Dominus Deus vos habeat in sua sancta custodia & protectione. Bruxellis 7. Novembris 1695.

L'Experience ayant fait voir qu'il arrivoit plusieurs inconveniens dans la direction des affaires spirituelles, de ce qu'en prejudice de l'autorité competente aux Evêques & Diocésains on fait de la doctrine, & des moeurs des Prédicateurs, & Confesseurs, ceux-ci auroient emporté, & fait passer les effets des dispositions des Evêques par le recours qu'ils ont eu aux Concils & Tribunaux de Justice, & de l'ouvrage qu'ils y ont trouvé, à titre de possesseurs. Nous vous faisons cette pour vous interdire, comme nous vous interdisons sérieusement de recevoir, vous mêler, ni protéger aucune instance ou prétention, que l'on voudroit former par devant vous, soit à titre de possesseur, ou autrement, contre les dispositions & Ordonnances que les Evêques ou Diocésains pourroient avoir faites ou seroient exécuter pour cause de doctrine & moeurs des Ecclesiastiques. Très-chers & bien aimez, notre Seigneur Dieu vous ait en sa sainte garde. De Bruxelles le 7. de Novembre 1695.

S.

CONSULTA SUPREMI CONSILII BRABANTIAE

In negotio Pastoris Sanctae Catharinae Bruxellensis.

HABITO a nobis honore Vestrae Majestati ad manus extradendi Decretum Curiae Romanae de 29. Martii ultimi per nostrum Consilium de 10. mensis Maji sequenti mandatum nobis per suam Epistolam de 12. ejusdem mensis, ut mentem nostram cum rationibus demus super materia tam gravi & super media apta & convenientia, ut illi remeatur, fieri debemus, Rex inviolabilis, quod quo plus reflectimus super hoc Decreto, eo plures advertimus sequelas quae ratio possent esse & periculossimae consequentiae, si differatur oppositio attentato tam violento, quod non adeo est tribuendum Curiae Romanae, quam triciis Archiepiscopi & ejus allecturum. Experientia

AN en l'honneur de remettre à Vostre Majesté le Decret de la Cour de Rome du 29. Mars dernier par nostre Consulte du 10. du mois de May ensuivant, Elle nous en charge par sa Lettre du 12. du même mois de lui donner notre avis raisonné, sur une matière si importante & sur les moyens propres & convenables à y remédier. Nous devons advoquer, Sire, que plus nous réfléchissons sur ce Decret, plus nous entrevoyons de suites facheuses & d'une très dangereuse conséquence, si on diffère de s'opposer à une interprète si violente, que l'on ne doit pas tant attribuer à la Cour de Rome qu'aux intrigues de l'Archevêque & de ses partisans. Une expérience de tant d'années qu'il a été élevé à cette dignité

ne s'est occupé d'autre chose qu'à chercher les moyens d'étendre de plus en plus les bornes de son autorité sur l'affaiblissement & sur la ruine même de la Puissance Royale. Ce dernier Decret qu'il a fait promettre à Rome en est une preuve, & la force de la quelle l'empire ne s'aurait presque résister. Il ne s'agit point icy de quelques entreprises indolentes, que l'on conçoit insensiblement, & par des détours, à la fin que l'on se propose.

C'est un acte éclatant de Jurisdiction Souveraine, que la Cour de Rome prétend exercer dans ce Pays & Duché de Brabant, au grand préjudice des droits & des hauteurs de Votre Majesté.

Nous marquons, Sire, à notre devoir, dans un point essentiel, & nous dégoûtons de nos ancêtres, si nous ne nous opposons à un mal si dangereux avec tout le zèle & toute la vigueur dont nous sommes capables.

Il s'agit de l'affaire assez connue de Guillaume Vanden Nefse, Professeur de S. Catherine, dans laquelle nous n'avons rien fait qu'après en avoir donné connaissance à Votre Majesté. Et si nous avons accordé la protection Royale en rendant Sentence de maintenue en faveur de ce Pasteur, nous ne l'avons fait, Sire, qu'après avoir informé Votre Majesté de la justice & de la régularité de notre procédé, & après lui avoir fait connaître qu'il ne s'agissait que du possesseur, & que la matière dans la justice dans laquelle nous étions pris, pour la séparer de celle qui appartient au Tribunal Ecclesiastique, étoit certainement de notre ressort, la public en a été convaincu par un motif de Droit qui éclaircit pleinement cette affaire: nous avons vu, p. 10. & examiné avec la dernière exactitude tout ce que l'Archevêque & a voulu opposer, & nous n'y avons aperçu aucune difficulté raisonnable, nous avons en outre cette satisfaction que les sentences, que nous avons prononcées, & qui ont été approuvées & même applaudies de tous ceux dans la prévention n'a point été insupportable. Il n'y a, Sire, que l'Archevêque & ses partisans, qui ont résisté à la lumière qui a éclairé tout le monde, au lieu d'acquiescer à une Sentence si juste, conçue avec tant de maturité, prononcée avec tant d'égards, exécutée avec tant de lenteur, & qui pouvoit pacifier tous les troubles: il a entrepris d'envoyer au mois de Février dernier au dit Pasteur un monitoire, que nous avons trouvé si préjudiciable aux hauteurs de Votre Majesté, & l'autorité de ses Conscils, aux droits de ses bons Sujets & aux Loix du Pays, que nous sommes très obligés de lui ordonner par Sentence du 24. du même mois de Février, de cesser & annuler ce monitoire, avec défense, à tous & à chacun de publier, faire ou laisser publier la Sentence y contenue, d'y obéir, ni d'y avoir aucun égard. Cette précaution n'a fait que le rendre plus hardy, & ses gens, au lieu de supprimer ce monitoire, l'ont rendu public par l'impression, & l'ont répandu dans le peuple en plusieurs langues. Nous avons ordonné au Conseiller & Procureur General de faire incessamment les devoirs de son office à charge de l'impression & des Distributeurs: l'Archevêque ne s'en est point vu, mais voyant qu'il n'a pu empêcher le public par ce moyen, il s'est adressé à la Cour de Rome, qu'il a su surprendre avec tant de finesse, qu'il en a obtenu le Decret dont est question, avec une propiété si grande, qu'on a lieu de le soupçonner d'en avoir envoyé le projet tout dressé.

Ce Decret est émané du Tribunal de l'Inquisition qui n'a jamais été reconnu dans ces Pais, non plus qu'aucun autre jugement étranger. Si les Sujets de Votre Majesté remontreroient tant de répuissance à recevoir ce Tribunal, quand on crut de l'introduire dans ces Pais où ils sont à la main, & où ils le peuvent proposer & établir leur dessein, & leur aise, quelle répuissance n'en ont-ils point, de s'y soumettre à Rome, où ils ne seroient ni interrogés, ni en état de se défendre, mais seroient jugés absens à trois cents lieues de leur séjour, & dépourvus de tout le secours qu'ils pourroient avoir, si le Tribunal étoit dans le Pays même. Les glorieux Prédécesseurs de Votre Majesté les en ont préservés, ils leur ont promis & juré même sur les Saints Evangiles, qu'ils ne souffriroient jamais qu'ils fussent égarés, ny traités devant la Cour de Rome. Nous ne croyons pas, Sire, que pour être devenus à Votre Majesté par un attachement particulier, nous aurions tiré de pure condition que vos autres Sujets. Nous sommes persuadés de Votre Majesté ne permettra pas que pour avoir jouissance de ses droits, en acquiesçant à notre serment, nous soyons jugés & punis sans forme de procès, & cela à Rome, où le moindre de vos Sujets ne peut être jugé, pour quelques causes que ce puisse être, en violation des Loix & Privilèges du Pays approuvés par les Saints Sieges.

Aussi le Saint Pere, que l'on fait parler dans ce Decret, ne pouvoit pas avoir été bien informé: il auroit dû nous écouter, & nous faire demander si ce qui étoit parvenu à sa connoissance, étoit exactement vrai: c'est un des meilleurs usages qu'il pouvoit faire de l'intercession qu'il entretient en ce Pays, que de lui ordonner de nous approcher, pour l'éclaircir de nous-mêmes la vérité d'un fait qui a produit une contestation si importante.

Si Sa Sainteté avoit pris cette précaution, Elle n'auroit pas souffert que l'on insérât dans le Decret, que la cause du Pasteur, dont nous avons pris connaissance, appartient à la foi; nousussions fait voir & par la conclusion du Curé & par la Sentence que nous avons rendue, que rien n'est plus abusif, & que nous n'avons fait autre chose que de maintenir un Pasteur troublé par une suspension de fait & contre toutes les formes de droit: ce qui est une matière qui sans contredit est purement temporelle & de notre ressort. Nous n'aurions fait connaître que le Monitoire de l'Archevêque n'alloit à autre fin qu'à faire antécipier notre sentence: qu'il n'y avoit rien en cela qui concernât la foi, & que la religion n'y avoit point de part: mais que c'étoit un attentat sur les autorités, de Votre Majesté & de ses Conscils, qu'on ne pouvoit souffrir sans troubler ses droits & ses hauteurs. Sa Sainteté au-
Van-Elpen Tom. X. 201

tot annorum quibus ad illam est effectus dignitatem, debet Majestatem Vestram edocuisse quod nullis aliis rebus magis incubuerit quam investigandi mediis propagandi & ampliandi limites sue auctoritatis supra decretum & ruinam ipsam potestatis Regiæ. Hoc ultimum Decretum quod sibi Romæ extorsit, id evidenter probat, & vix ingenio potest illi resistit. Hic non agitur de aliquo attentato indrecto, quod insensibiliter & per ambages ad finem propostum dirigitur.

Est actio manifesta Jurisdictionis supremæ quam Curia Romana præterdite exercere in hac Patria, & Ducatu Brabantie, in summum præjudicium Jurium & Superioritatis Vestræ Majestatis.

Immemores nostri officii in puncto essentiali, & degeneres a nostris majoribus effemus, si nos non eponeremus malo tam periculoso, omni zelo & vigore quorum sumus capaces.

Agitur de negotio satis noto Guillelmi Vanden Nefse, Pastoris S. Catharinæ, in quo nihil egimus nisi prævia notitia Vestræ Majestatis. Et si concesserimus protectionem Regiam, ferendo Sententiam maintenentie in favorem hujus Pastoris, id non fecimus nisi informata Vestra Majestate de iustitia & regularitate nostri processus, & ipsi notificato quod tantum ageretur de possessore, & quod materia juxta aptitudinem a nobis præconceptam ut separaretur ab ea quæ pertinet ad Tribunal Ecclesiasticum, esset pro certo nostræ dependentiæ, publico innovati motivi Juris quo plene deciditur illa causa: vidimus, ponderavimus & examinavimus summa exactitudine quidquid Archiepiscopus voluit opponere, nec ullam difficultatem rationalem advertimus: illa tandem accessit nobis satisfactio, quod Sententia a nobis lata, fuerit approbata, immo & cum plauso recepta ab omnibus, quorum preventio non fuit invidibilis: solus Archiepiscopus & ejus assensu resisterent lamini quod omnibus præfuit: tantum absuit ut acquiesceret Sententia tam julia, conceptæ tanta maturitate, pronuntiata tanto respectu, executioni mandata tanta lenitate, & que poterat pacare omnes tumultus, attentavit mittere mense Februarii ultimo monitorium dicto Pastori, adeo præjudicium Superioritatis Vestræ Majestatis, auctoritati Consiliorum, Juribus subditorum & legibus Patriæ, ut coacti fuimus vi Sententiæ latæ 24. ejusdem mensis Februarii, ipsi mandare ut cassaret & annullaret illud monitorium, quod prohibitione omnibus facta ne publicaretur, vel quis curaret publicari censuram ibi commissam, nec illi pareatur, neque attentio feret. Hac præcautione factus est audacior; ejus adhaerentes non tantum non supprefferunt hoc monitorium, sed per impressionem publici Juris fecerunt & diffuderunt inter plebem variis idiomatibus. Mandavimus Consiliario & Procuratori Generali, ut sine mora quæ fui officii erant adimpleret, sumptibus Typographi & dividentium: Archiepiscopus non ideo desistit; sed videns quod per hoc non poterit turbare publicum, recurrit ad Curiam Romanam, quam tanta cum aditu scilicet ad se trahere, ut obtinuerit Decretum, de quo est questio, tanta cum promptitudine, ut suspicio nobis sit ab eo præconceptam, fuisse missum.

Hoc Decretum est de Tribunalis Inquisitionis nunquam agnito in his Patriis, in quibus nullum extraneum judicium aliud agnoscitur. Si Subditi Vestræ Majestatis tantam testati sunt repugnantiam, non credebatur introducendum in his Patriis ubi degunt, & possunt commodè proponere & statuere suas defensiones; sed quam non habent repugnantiam ut se illi submitterent Romæ? non interrogandi forent, nec possent se defendere, sed judicarent absentes trecentis leucis a sua habitatione, & privarentur omni subsidio quod possent habere. Si Tribunal esset in ipsa Patria. Gloriosi Prædecessores Vestræ Majestatis id noluerunt pati; promiserunt, immo jurarunt super sancta Evangelia, se nunquam passuros ut evocarentur & traherentur coram Curia Romana. Non credimus quod ideo, quia sumus particulari affectu addicti Vestræ Majestati, debemus esse pejoris conditionis quam alii Subditi. Nobis liquet Vestram Majestatem non passuram, ut quia suscitumus jura in vim nostri iuramenti, judicemur & puniamur sine forma processus, & quidem Romæ, ubi vel minimis vestrorum subditorum non potest judicari, de quacunque causa agatur, juxta leges & Privilegia Patriæ approbata a Sancta Sede.

Immo Sanctissimus qui loquens inducitur in hoc Decreto non videtur bene informatus: debuisset nos audire, & curare uti an quæ valescent in ejus notitiam, essent vera: optime utique fuisset Internuntium quod sustinet in hac Patria, si illi mandasset ut nos accederet, exploraturus a nobis veritatem facti a quo tam gravis contestatio orta fuit.

Si Sua Sanctitas adhibuisset hanc præcautionem, non passa esset inferi Decreto, quod causa Pastoris de qua cognovimus, pertineret ad fidem: offendissemus tum ex conclusione Pastoris & ex Sententia a nobis lata, nihil magis abutivum esse, & a nobis non aliud actum quam quod maneremus Pastorem turbatum per suspensionem facti & informem in Jure: hæc materia sine contradictione mere temporalis & nostræ jurisdictionis est. Offendissemus monitorium Archiepiscopi ad nihil aliud colligere, quam ut annullaret nostram Sententiam: nihil in hoc versati quod fidei esset, & religionem nullum ibi locum haberet, sed quod esset attentatum in auctoritatem Vestræ Majestatis & Consiliorum, non volens tolerari sine læsione Jurium & Vestræ Superioritatis. Sanctitatis Sæe etiam fuisset, ut nos curasset per suum Internuntium moveri quid in-

Enisset in nostra Sententia contra libertatem & immunitatem Ecclesiasticam, in suo Decreto in genere tantum dicendo quod in ea plura sint manifeste contraria Jurisdictioni Ecclesiastica: potuimus docere in hoc, sicut in reliquo deceptam esse, ejus religionem, Parati sumus de probandis, si in particulari nobis ostendatur in quo Isacerimus Jurisdictionem Ecclesiasticam, sicut statuitur in Concilio Lateranensi, & complacuerit Vestre Majestati nobis mandare. Convenimus id pessime agi, si impediatur Judex Ecclesiasticus in exercitio suae Jurisdictionis: sed nunquam probabitur, nos causam legitimam dedisse de nobis conquerendi; in hoc credimus contra nobis esse cur legitime conqueramur, quod non acquiescat nobis iniuste accusandum in Decreto publico, sed quod procedatur ad talem excessum, ut redintegretur monitorium quod cassavimus, & cassetur omne id quod agimus in illa causa tanta circumspectione, & quidem id vident & probante Vestra Majestate.

Si Vestra Majestas sollicitaretur ut cassaret Sententiam a nobis latam, certi sumus quod, antequam eo deducenda foret, nobis vellet communicare rationes quibus moveretur ad rem extraordinariam; nobis permetteret ut faceremus nostras remonstrationes, & nihil faceret sine forma iustitiae. Sed hic nihil simile observatur a Sua Sanctitate: hoc absurdum Decretum publicatur, antequam fiat in cognitio illius quod concernit, potuerit Romanus usque pervenire, per hoc Decretum arrogatur sibi jus prohibendi Subditis Vestrae Majestatis, ne parcant Sententiam vestri supremi Consilii, sub penis severissimis Ecclesiasticis: praetenditur ut omnes qui illis tulerunt, cooperati sunt vel consenserunt, ligentur Censuris; & sit comminatio Judicibus qui eas pronuntiarunt de penis rigorosioribus, nisi eas annullent, & nisi sint, ut ita dicam, ipsi destructores propriarum productionum. Potestne concipi aliquid minus aequum quam illud mandatum? In illo evectitur funditus jus quod gloriosi praedecessores Vestrae Majestatis conservandi curam gesserunt omni vigore possibili. Si Vestra Majestas patiatur ut illud Tribunal fiat participes suorum auctoritatis secum, & exerceat sine permissione, sine consilio, sine advertentia, Jurisdictionem tam absolutam & despoticam, nihil non habet timendum ab ejus praecipitis: eadem cum facilitate praetendit abolere vestros Subditos & juramento fidelitatis praestito, & disponere absolute de vestris statibus. Demum hoc visibiliter abutitur Censuris Ecclesiasticis & auctoritate unde veniunt; & redditur utrumque contemptibile. Non debemus hic multis verbis uti, ut probemus enumeratis citationibus rationibus, Officiarios Vestrae Majestatis non posse ullam incurere Censuram pro his quae sunt ipsorum officii: sunt principia certa, nec in dubium revocanda, immo necessaria confirmatio; habentur pro Legibus in omnibus Regnis Catholicis, quia faciunt partem Regalitati, quae iustitia est a qua non debent diverti nec impediri, ut non turbetur politia publica ipsius commissa, & quia Officiarii & Magistratus partes corporis Principis sunt: & sicut Principes non sunt subiecti Censuris respectu sui temporalis & suae potestatis, ita Magistratus illis non sunt subiecti respectu exercitii suorum officiorum; quia iustitia, quam administrant, est pars potestatis Principum quae illis est commissa: & quando Ecclesiastici exsuperant limites suae auctoritatis in hoc passu; Principes & eorum Consilia non tantum cassant & annullant eorum Censuras, sed etiam eos coegerunt ut revocarent & tacerent per occasionem bonorum temporalium & alias vias coactivas rigorosiores, sicut omnes Scriptores Catholici observant per plura exempla.

Hinc Carolus V. aeternae memoriae volens obviare sequelis periculosas quae eadem trabunt tales fulminationes, mandavit & statuit per suum Edictum de 4. Octobris 1540. emanatum pro his partibus, quod Ecclesiastici non possint uti Censuris aut monitoriis comminatoriis contra suos Officiarios vel Judices seculares quoad sua Officia.

Haec Ordinatio tam necessaria pro bono Status fuit corroborata per affixos libellos de nona Julii 1570. & 1. Junii 1587. & per plures Sententias latas tant antequam possit.

Sed hodie Tribunal Inquisitionis omittit illa dicta, praetendit vibrare suas Censuras contra Consilium supremum ob administratam iustitiam Consiliario Procuratori Generali Vestrae Majestatis in casu qui concernit superioritatem: & ut exemplo Decreti tam mirandi non possit impediri per petitionem Placiti quod omnes Principes judicarent tam necessarium pro bono & tranquillitate suorum Statuum, ibidem declaratur quod affixum in locis solitis hujus alma Urbis omnes & singulas quae illud concernit, perinde ardet & afficiat, ac si unicuique eorum fuisset nominatum & personaliter intimatum; & ostenditur per relationem positam ad calcem, quod fuerit affixum & publicatum ad valvas Basilicae Principis Apostolorum, Palatii S. Officii, ac in aliis locis solitis & consuetis Urbis, le 20. d'Avril dernier.

Nemo non novit periculosas consequentias hujus clausulae; & omnes in hoc conveniunt, quod infligat vulnus lethiferum auctori.

rois dû aussi nous faire ad'venir par son Intention de ce qu'Ell a trouvé dans notre Sentence, contre la liberté, l'immunité & la Jurisdiction Ecclesiastique, sans dire en general dans son Decret, qu'il y a plusieurs choses qui sont manifestement contraires; nous aurons par faire voir qu'en cela, comme dans tout le reste, on a toujours sa religion. Nous sommes prêts de la faire prouver, quand on voudra bien nous marquer en particulier en quoi nous avons entrepris sur la Jurisdiction Ecclesiastique; ainsi qu'il est statué par le Concile de Lateran, & quand il plaira à votre Majesté de nous l'ordonner. Nous sommes bien d'accord que ce seroit très-mal faire que d'embarasser le Juge Ecclesiastique dans l'exercice de sa Jurisdiction; mais on ne procèvera jamais que nous ayons donné un légitime sujet de plainte là-dessus; & nous croyons d'en avoir un très-légitime de notre côté, que l'on ne se contente pas de nous en accuser à tort, dans un Decret public; mais que l'on se porte à un tel excès que de remettre sur pied le Monitorio que nous n'ons cassé, & de casser tout ce que nous avons fait dans cette cause avec tant de circumspection, sous les yeux de votre Majesté & de son avert.

Si on sollicite votre Majesté de casser une Sentence par nous rendue, nous sommes avertis qu'avant d'en venir à cette extrémité Elle voudroit bien nous communiquer les raisons qui la porteroient à une chose qui n'est pas ordinaire; Elle nous permettroit de lui faire nos représentations, & ne seroit rien sans forme de Justice: mais icy on n'en fait observer aucune à Sa Sainteté, & on voit paroitre cet étrange Decret avant même que l'on sache si la connaissance de ce qui en fait la matière, ait pu parvenir jusques à Rome; on s'arrete par ce Decret de disputer aux Juges de votre Majesté de à servir à des Sentences d'un de vos Conseils Souverains sous les points les plus secrets de l'Eglise; on prendra que ceux ceux qui les ont portés ou y ont coopéré, en consenti, soient liés par les Censures; & on menace les Juges qui les ont prononcés de peines plus rigoureuses, & de ne les anathémiser, & d'ils ne loient eux-mêmes, pour ainsi dire, les destructeurs de leurs propres prédicts. Peut-on concevoir rien de moins équitable que ce mandement? L'on y s'arrete par le fond un droit que les glorieux Prédecessors de votre Majesté ont eu soin de se conserver avec toute la rigueur dont ils ont été capables. Si votre Majesté suppose que ce Tribunal puisse ainsi l'autorité souveraine avec elle, & y exerce sans permission, sans averti, sans avertissement une Jurisdiction si absolue & si étendue, il n'y a rien qu'elle ne doive appréhender de ses maximes; avec la même facilité elle prétendrait abolir les bons Juges du Royaume de fidélité qu'ils lui ont si souvent fournis pour le service de son Eglise. Enfin c'est abuser visiblement des Censures de l'Eglise & de l'autorité d'où elles partent. On rend le Juge & l'autre inévitables: nous ne devons pas, sire, nous engager dans un long discours pour prouver par un nombre de raisons envenimées que les Officiers de votre Majesté ne peuvent encourir aucune Censure pour tout ce qui regarde la fonction de leurs charges; & sont des maximes certaines qui ne peuvent être renversées en doute, & qui n'ont pas besoin de confirmation; elles sont exécutées non plus dans tous les Royaumes Catholiques, par ce qu'ils exercent sans partie de la Royauté, qui est la source de la puissance, & qui ne doivent être diversifiés, pour ne point troubler la police publique que leur est confiée; & par ce que les Officiers & les Magistrats parties Corporis Principis (sunt); & comme les Princes ne sont pas sujets aux Censures à l'égard de leur temporalité, & de leur puissance, les Magistrats n'y sont pas sujets non plus à l'égard de l'exercice de leurs charges, & à autrui que la Justice qu'ils administrent est une partie de la puissance des Princes qui leur est confiée: & quand les gens d'Eglise se font émaner, à surpasser les bornes de leur autorité à cet égard, les Princes & leurs Conseils n'ont pas seulement le droit de les empêcher, mais ils les ont aussi obligés de les recevoir & de casser eux-mêmes par force de leur temporalité, & de toutes les nations Catholiques remarquent par plusieurs exemples.

Aussi Charles Quint d'éternelle mémoire voulant prévenir les suites & aggraver ces sortes de fulminations ne manqua jamais d'exprimer, & ordonna & statua par son Edit du 4. d'Octobre 1540. comme pour ces Pays, que les gens d'Eglise ne pourroient user de Censures ou monitoriis comminatoires contre les Officiers ou Juges séculiers à cause de leurs Officiers.

Cette Ordonnance si nécessaire pour le bien de l'Etat fut corroborée par les Placards du 9. Juillet 1570. & 1. Juin 1587. & par quantité des Sentences rendues tant avant qu'après.

Mais aujourd'hui le Tribunal de l'Inquisition passe au dessus de tous ces Edits, il prend à lancer ses Censures contre un Conseil Souverain pour avoir administré justice au Conseiller Procureur General de votre Majesté dans un point qui concerne la Souveraineté; & afin que l'exécution d'un Decret si surprenant ne puisse pas être embarrassée dans la demande du Placet que tous les Princes Catholiques ont jugé si nécessaire pour le bien & le repos de leurs Etats, on y déclare quod affixum in locis solitis hujus almae Urbis omnes & singulos quod illud concernit, perinde ardet & afficiat, ac si unicuique eorum fuisset nominatum & personaliter intimatum; & ac si unicuique eorum fuisset nominatum & personaliter intimatum; & on fait paroître par la relation mise au pied, qu'il a été affixé & publié ad valvas Basilicae Principis Apostolorum, Palatii S. Officii, ac in aliis locis solitis & consuetis Urbis, le 20. d'Avril dernier.

Il n'y a personne qui ne connaisse les dangereuses conséquences de cette clausule, & que ne doive tomber d'accord qu'elle paroisse.

une pleye mortelle à l'autorité Royale. Il est de notoriété publique que aucuns Ordonnances ne peut avoir force de Loy dans un Royaume, avant qu'elle y ait été publiée dans les formes; & elle n'y peut être publiée que de l'autorité du Prince, après qu'il aura jugé avec son Conseil, si l'Ordonnance est utile à ses Etats, & si elle ne porte point quelques préjudice à la Jurisdiction, ou au repos de ses Sujets.

C'est la pratique generale, certaine & connue de tous les Souverains Catholiques, qui ont toujours pris cette sage précaution d'examiner & faire examiner par leurs ministres & par leurs Conseils, les Bulles, Decrets & autres Révisés de la Cour de Rome avant qu'on les puisse publier, mettre en execution, ou en faire aucun usage. Votre Majesté en est en possession dans tous ses Etats, & en particulier dans ceux-ci, tant par le titre de sa Souveraineté que par un usage immémorial, dont Philippe le Bon fait mention dans son édit du 3. Janvier 1447, où il se plaint de la multiplication enorme des Decrets Ecclesiastiques, dont les Sujets étoient accablés. Et ce Prince attribue ce désordre à l'omission de cette formalité, parce, dit-il, que ceux qui venoient profiter de ces Révisés, ont manqué de les porter à nos Comtes de Justice, & à nos Magistrats pour leur expérier pourquoi il les ont obtenus, & qu'il n'est point demandé leur permission & consentement comme on l'a pratiqué par le passé, conformément à la coutume ancienne.

C'est pourquoi ce bon Prince, pour remettre en vigueur cette coutume, ordonne que personne n'apporte ou n'exécute aucunes manières Ecclesiastiques, ou défenses, ou autres mandemens, pour quelques fuyes que ce soit sans cette formalité, à peine de confiscation de ses biens.

Philippe Archevêque d'Autriche fit la même à fines le 20. May 1497. les peines de l'ancien édit. Et le Roy Philippe second en fit aussi publier un Edit solennel en 1574. Il y comprit toutes les Bulles & Decrets de quelque nature qu'ils fussent venant de la Cour de Rome.

L'Edit de l'Archevêque de 1497. est si expresse, si general & si formel, qu'il n'est rien qui en puisse être exclus. Nous descendons, dit-il, par ces présentes à toutes personnes de l'Eglise Seculiers & autres, tant étrangers comme Sujets nés de nos dits Pays & Seigneuries, de quelque état & condition qu'ils soient, qu'ils n'existent ou permettent exécuter aucunes Lettres, expéditions, réservations, Procs, Sommes exécutatoires, ny autres Bulles & provisions Apostoliques des Benefices effrains en nos dits Pays, sur peine de perdre les fruits & offices d'icelles, & d'être bannis hors d'iceux nos Pays & Seigneuries. Et jusqu'à ce que les dits provisions & Bulles aient été vues en notre dit Grand Conseil, & que pour execution d'icelles aient été accordés nos Lettres Patentes de consentement en forme due.

L'Edit de Philippe second n'est pas moins explicatif, en voici les termes: Desirant que les affaires Ecclesiastiques soient conduites, maintenues & regies selon les anciennes Constitutions, Canons & Conciles de la sainte Eglise & à l'honneur de Dieu & salut de ses ames, avons par ce & d'libération de nos principaux Conseillers Souverains & Princesseurs de par deça, ordonné, statué & déclaré par forme d'Edit perpétuel, comme ordonnons, que nulles Bulles, provisions ny autres dépêches ou impositions de Rome, ny des Legats ou Nonces Apostoliques, ou revocations d'aucunes grâces, Indultes, Privilèges tant généraux que particuliers, ny aussi aucunes sentences, ou exécutatoires venant de decrétés hors nos dits Pays de par deça, tendant directement ou indirectement au préjudice de cette République ou d'aucun tiers particulier, se puissent admettre, soit en jugement ou dehors, ny être mises en execution en aucun de nos Pays de par deça, n'est qu'il préalablement les dits Lettres, Bulles, sentences, & autres impositions ayant été vues & visées & examinées par Nous en notre Conseil privé, ou en notre Conseil de Brabant, & que les Impetrans ayant obtenu nos Lettres Patentes de Placet à ce pertinentes, sous peine de perdre l'effet des dits Bulles & provisions, & d'être bannis de nos Pays, & corrigés à l'exemple des autres.

Aussi l'on n'a manqué de mettre en usage les maximes de ces grands Princes, & le seul exemple du Concile Ecumenique de Trente fait assez voir qu'à cet égard aussi bien qu'en toute autre matière c'est réglé generale, que nulle loi de quelque nature qu'elle soit, ne doit être publiée dans ces Pays qu'avec la permission de Votre Majesté, & après l'examen qu'en auront fait ceux à qui il appartient de veiller sur les intérêts de l'Etat.

Les glorieux Prédécesseurs de Votre Majesté ont toujours été si scrupuleux sur ce point, que quoy que ce fameux Concile aient été célébré à leur instance, & à l'intercession de leurs Ambassadeurs, ils ne le voulaient pas néanmoins admettre dans leurs Etats qu'après l'avoir fait examiner par leurs Conseils, & ils ne souffrirent pas que la publication s'en fît qu'avec cette clause restrictive: Sans préjudice de leurs droits, Jurisdiction, honneur, prérogatives & Regales, & sans innovation des droits de leurs Sujets. Privilèges anciens & laudables Coutumes de ces Pays, & nous n'ay pour nulle & sans effet la déclaration du Pape, 1561. que terrarum cessante obligare Concilium a Kalend. Maji 1561. est singulier per Provincias promulgatione non effect infirmum.

Après cet exemple il n'y a gueres eu d'occasion plus éclatante, où l'on ait mis en pratique ce droit de Votre Majesté, que dans l'affaire de la Bulle d'Urban VIII. contre le livre de Janfenius: après dix ans de contestation elle fut enfin publiée en ces Pays par ordre express de Philippe quatrième & l'Archevêque Leopold alors Lieutenant & Gouverneur General, suivie par les instances continuelles des Nonces & Intervenants, tant il est vray que les Rois nous ont si fort convenus de la justice de cette loi, qu'ils furent eux-mêmes les sollicitateurs de son execution.

Il n'en fit un Placette express pour cela, que l'Archevêque en voya à ce Conseil par sa Lettre du 20. Février 1651. pour y être

ema-

horitati Regiæ. Publice notorium est quod nulla Ordinatio possit habere vim Legis in Regno, antequam ibi fuerit publicata in omni forma, & non potest ibi publicari nisi auctoritate Principis, cum judicatur cum suo Consilio an Ordinatio sit utilis suis Statibus, & an non inferat præjudicium Jurisdictioni, vel quieti Subditorum.

Hæc est praxis generalis & cetera ac communis omnium Principum Catholicorum, qui semper hanc prudentem sumptuam præcautionem examinandi per suum Ministerium & Consilia, Bulas, Decreta & alia Rescripta Curie Romanæ, antequam possint publicari, executioni mandari vel deduci in usum. Vestra Majestas hoc tenet in omnibus suis Statibus, & speciatim in his, tam titulo Superioritatis quam ex suo immemorabili, cujus meminit Philippus Bonus in suo Edicto de 3. Januarii 1447. ubi conqueritur de multiplicatione enormi Decretorum Ecclesiasticorum, quibus Subditi opprimuntur. Et hic Princeps rationem attribuit omissioni illarum formalitatum; quia, inquit, illi qui volunt uti illis Rescriptis, non tulerunt illa ad nostras Curias Justitiæ & nostras Magistratus, ad expendendum quare illa obtinuerint, & non petierint illorum permissionem & consensum, sicut antehac est prædictum, conformiter consuetudini antiquæ.

Quare bonus ille Princeps ad reduendum ad vigorem illam consuetudinem, mandat ut nemo audeat aut exequatur illa monitoria Ecclesiastica, prohibitiones, vel alia mandata pro quacunque causa, sine illa formalitate, sub pœna confiscationis suorum bonorum.

Philippus Archidux Austriæ idem inibuit 20. Maji 1497. sub pœna exilii. Et Rex Philippus II. etiam jussit publicari Edictum solenne 1574. In eo comprehendit omnes Bullas & Decreta quacunque venientia ex Curia Romana.

Edictum Archiducis de anno 1497. est tam expresse, generale & formale, ut nihil possit excludi. Prohibemus, inquit, per has presentes omnibus Ecclesiasticis secularibus, & aliis tam extraneis quam subditis oriundis in nostris Patriis & Dominiis, cujuscunque status & conditionis, ne exequantur vel exequi permittant ullas Litteras, expéditions, réservations, procsus, Sententias executoriales, vel alias Bullas, & provisiones Apostolicas Beneficiorum in nostris Patriis, sub pœna amittendi fructum & effectum illarum, & exilii ex his nostris Patriis, donec dicitur provisiones & Bullas fuerint visæ in Supremo Consilio, & ad illarum executionem concesserint nostras Litteras Patentes consensum in forma dedita.

Edictum Philippi II. non minus rem explicat his terminis: Optantes ut negotia Ecclesiastica regerentur juxta antiquas Constitutiones, Canones & Concilia sanctæ Ecclesiæ ad honorem Dei & salutem nostrarum animarum, ex consilio & deliberatione nostrorum præcipuorum Consiliariorum Superiorum & Provincialium, mandavimus & declaravimus in forma Edicti perpetui, sicut mandamus, ut nullæ Bullæ, provisiones, expéditions aut impositions Romanæ, vel Nunteriorum Apostolicorum, vel revocationes gratiarum, Indultorum, Privilegiarum tam generalium quam provincialium, aut ulla Sententia & executoriales latæ aut decretæ extra nostras Patrias tendentes directæ aut indirecte in præjudicium Republicæ vel cujusdam tertii particularis, possint admitti vel toreri effectum in judicio vel extra, aut mandari executioni in nostris Patriis, nisi prævis dicitur Litteræ, Bullæ, Sententiæ & alie impositiones fuerint visæ & examinatæ per Nos in nostro Consilio privato, vel in nostro Consilio Babantia, & Impetrantes obtinuerint nostras Litteras Patentes Placiti hoc concernentes, sub pœna amittendi effectum dicitur Bullarum & provisionum, & exilii ex nostris Patriis, & correctionis ad exemplum aliorum.

Etiam semper in usum & praxim redacta sunt instituta illorum magnorum Principum, & solum exemplum Oſſenueconi Concilii Tridentini satis probat, quod quantum ad baric & omnem aliam materiam sit regula generalis, quod nulla lex, cujuscunque naturæ sit, debeat publicari in his Patriis, nisi cum permissione Vestræ Majestatis, & post examen illorum ad quos pertinet invigilare bono Status.

Gloriosi Prædecessores Vestræ Majestatis semper fuerunt tam scrupulosi in hoc passu, ut quavis hoc celebre Concilium fuisset ad eorum instantiam celebratum, & ad interventionem suorum Legatorum, illud tamen noluerint admittere in suis Statibus, nisi post ejusdem examen per sua Consilia; nec passi sint fieri ejusdem publicationem, nisi cum illa clausula restrictiva: Sine præjudicio suorum jurium, jurisdictionum, Superioritatis, præeminentiarum & Regalium, & sine innovatione jurium suorum Subditorum, Privilegiarum antiquorum & laudabilium consensum Pontificis, ubique terrarum capisse obligare Concilium a Kalend. Maji 1564. est singulier per Provincias promulgatione non effect infirmum.

Post hoc exemplum pauca datur sunt occasiones evidentiores, ubi prædictum fuerit hoc jus Vestræ Majestatis quam in negotio Bullæ Urbani VIII. contra librum Janfenii: post decem annos contestationis fuit tandem publicata in his Patriis jussu expresso Philippi IV. & Archiducis Leopoldi tunc temporis Locum-tenentis & Gubernatoris Generalis fatigatiorum continuus instantis Nunteriorum & Internunteriorum, usque adeo verum est, quod Romani adeo essent convicti de justitia illius Legis, ut ipsimet sollicitaverint eam executionem.

Propterea factus est expressus Libellus affixus, qui ab Archiduce mihi est ad hoc Consilium per Litteras de 26. Februarii.

bruarii adde. ut ibi emanaret: sed cum Decretum Inquisitionis Romanæ insertum in Bulla prohiberet lecturam libri Janfenii sub pena excommunicationis ipso facto, interdicti Ecclesiastici, & alii penis etiam corporalibus, quas placeret Inquisitioni imponere, Libellus affixus rejectis has minas penarum corporalium, alias statuit, & attribuit cognitionem Consilio & iudicibus Regiis in his terminis: Pro adjudicatione & executione quarum penarum temporalium & multarum, transgressores dicti Libelli affixi, cūsumque conditionis & qualitates, nemine excepto, poterunt conveniri coram nostris Consiliis & Tribunalibus Regiis, que solent cognoscere de contraventionibus nostris Edictis & Libellis affixis grammatibus omnia sine præjudicio Jurisdictionis Ecclesiasticæ.

Et ut jura Vestre Majestatis eo magis protegerentur ab omnibus attentatis, Archiduc adjecta in sua Epistola: Insuper vobis declaramus; quod per clausulam finalem insertam in dictis Bullis, continentem in substantia; quod sola publicatio facta Romæ indicaret obligationem sine ulla alia publicatione particulari in statibus & Provinciis Christianitatis; intentio Suae Majestatis non sit, ut hac in re admittatur ulla novitas, in præjudicium Privilegiorum, libertatum & consuetudinum hujus Patriæ, sed quod in simili occurrentia sit sequendum quod semper fuit usitatum, in cuius securitatem & memoriam illud curabitur registrari hanc cum Libello affixo & Bulla in Actis & Registris publicis vestre Jurisdictionis. Eadem asscuratio sive securitas hîdem terminis continetur. Immo terminis magis expressis in epistola Archiducis ad Archiepiscopum Mechliniensem & Episcopum Curiam de eodem dato. Nam ibi dicitur expressè quod dicta clausula vel ipsa pretentio quod contrarius, nunquam fuerit recentem in his Patriis, sed effect contrarium Privilegiis, libertatibus & antiquis consuetudinibus hujus Patriæ: non intelligimus quod ex publicatione præsentis, quæ fiat dictarum Bullarum, possit deduci aliquod argumentum in præjudicium & innovationem Privilegiorum & antiquarum consuetudinum. Illa est illa intentio, ut quantum ad similes publicationes sic observetur quod omni tempore fuit. Hoc Consilium curavit publicari Bullam Pontificiam in forma ordinaria conformiter dicto Libello affixo, & postea etiam Episcopi curarunt publicari in suis Diocesis, sed cum illa clausula, quod intentio & voluntas expressa fuit. Celsitudinis esset, ut hæc publicatio nullam adferret præjudicium iuribus, privilegiis & antiquis consuetudinibus harum Provinciarum.

Interventus male contentus his clausulis exceptivis, eo devenit ut imprimi & affigi curaverit Decretum de 20. Aprilis sequentis, per quod protestabatur & declarabat illas esse contrarias auctoritati & jurisdictioni Sanctæ Sedis, & libertati ac immunitati Ecclesiasticæ; sustinebat obligationem exequendi omnes Bullas Pontificias vigore solus publicationis factæ Romæ; & annullabat non solum declarationem factam in contrarium in Literis Archiducis, sed etiam ipsam Libellum affixum emanatum pro publicatione Bullæ. Hoc attentatum temerarium repulsum fuit vigore ipsi Archiducis, sicut videtur in mandato quod misit 33. Junii hujus Consilio: Nos, inquit, oportentes illi malo moderi, & impedire ne tale attentatum contra auctoritatem Suae Majestatis irrepit inter Subditos ejus in hac Patria, in præjudicium privilegiorum, consuetudinum & antiquæ observantiarum; declaramus nos non velle ut dicta declaratio & protestatio possint & ullo modo innovare vel derogare decretis & declaratis per Libellum affixum & nostras Literas super eadem materia: inde cassavit & annullavit quicquid intervenisset fecerat, & mandavit ut Typographo inquiri & omnia exemplaria supprimi; promittit mille florenas denuntiant Typographum, & injunxit hujus Consilio ut illud Decretum registraretur in Registris publicis sue Jurisdictionis.

Interea cum Archiepiscopus Mechliniensis & Episcopus Gandavensis expulsi duplici scripto rationes quas habuissent non publicandi Bullam, & ea ex post non publicata nisi cum clausula supradicta: non minus Curia Romana fuit irritata quam ob publicationem hujus Consilii & Episcopum Archiducis, & ut testatur suam indignationem, Inquisitio per Decretum de 11. Maji 1651. condemnavit eorum dicta scripta, & eadem tempore eorum publicationem clausulam annullabat. Centuras & alias penas Ecclesiasticas, nisi te tunc mora purgarent; hoc Decretum missum per Interventum ad Archiepiscopos, Episcopos, Abbates & alios Prælatos hujus Patriæ fuit cassatum ab hoc Consilio, cum prohibitione facta unicuique ne illi obtemperaretur.

Curia Romana non ideo abstinuit, sed denuo ut it & impulit, ultroque perrexit; hinc Archiepiscopus Mechliniensis & Episcopus Gandavensis per se nec per suum Procuratorem comparuerunt: Papa contra illos tulit Sententiam Excommunicationis & Interdicti, & Interventus adhuc adducit curavit hanc publicari & affigi ad varias Ecclesias Sanctæ Guillelmi. Sed tunc dno hoc attentato a Consilio, non solumque illam annullare illam Sententiam, & mandavit ut publicaretur sicut Libellus diffamatorius, & mandavit illius executio suspendere quantum ad lacerationem ex mandato Archiducis, victi per sollicitationes Interventum qui impendit omnem suam auctoritatem ad obviandum injuriæ sibi jamjam inferendæ.

Ecce, invictissime Rex, qualiter gloriosissimi vestri Prædecessores & Consilia egerunt contra attentata Curie Romanæ: iudicatur media convenientia ad malo medendum, esse ut illa repellentur via cassationis; iudicamus etiam quod minimum quod possit fieri contra novam lacerationem illam per ejus Decretum, superiorem Vestre Majestatis, iuribus, immunitatibus ejus Subditorum, iuribus & Privilegiis Patriæ, debeat Vestra Majestas declarare illud Decretum abusive nullum & sine effectu, cassare & annullare quantum opus est, inhibere puni-

emant: mais comme le Decret de l'Inquisition de Rome inséré dans la Bulla défendait la lecture du livre de Janfenius, sous peine de excommunication ipso facto, d'interdit Ecclesiastique: & d'autres peines même corporelles qu'il plairoit à l'Inquisition d'imposer: le Placart rejette ces menaces de peines corporelles, en imposant d'autres; & en attribuant la connaissance aux Consils & aux Juges Royaux, en ces termes: Pour l'adjudication & l'exécution de toutes les peines temporelles & amercimes, les transgressors de quelque état, condition & qualité qu'ils soient, n'ont exceptés, pourront être convenus par devant nos Consils & de Segs Royaux qui ont accoutumé de connaître des contraventions nos Edits & Placarts, le tout sans préjudice de la Jurisdiction Ecclesiastique, &c.

Et afin que les droits de Votre Majesté fussent d'autant plus mis à couvert de toutes entreprises, l'Archiduc ajouta dans sa Lettre; Au surplus nous vous déclarons que par la clause finale insérée dans les dites Bullas contenant en substance que la seule publication faite à Rome induirait obligation sans autre publication particulière de l'Etat & Provinciales en ce regard aucune nouveauté, au préjudice des Privileges, Libertés & Coutumes de ces Pays, nous n'entendons qu'un semblable occurrence soit survenu ce qui a été toujours usité & usé; & à l'assurance & mémoire de quoy vous ferez enregistrer cette avec le dit Placart & Bulla de Actes & Registres publics de votre ressort. La même assurance étoit contenue à peu près dans les mêmes termes; ou plusieurs en termes plus exprès dans la Lettre de l'Archiduc à l'Archevêque de Malines & à l'Evêque de Gand de la même date. Car il est dit expressément que cette clause, on le doit prétendre qu'elle contienne, n'a jamais été reçue, admissa ny adouci par après, nous seroit contraire aux Privileges, franchises, Libertés & Coutumes antérieures qui se font des dites Bullas, puisse être tiré au préjudice de l'innovation de ces Privileges, liberté & Coutumes antérieures. Ainsi est notre intention, qu'au regard de semblables publications on observe & on garde ce qui a été usité & accoutumé de tout temps: Ce Consil se publia dans les formes ordinaires la Bulla du Pape conformément au dit Placart, & ensuite les Evêques la firent aussi publier dans leurs Diocèses, mais avec cette clause, que l'intention & la volonté expresse de S. A. S. étoit que cette publication ne portât aucun préjudice aux droits, Privileges & anciennes Coutumes de ces Provinces.

L'Intervention mal contenue de ces clauses exceptives s'émancipa à faire imprimer & afficher un Decret en date du 20. d'Avril suivant, par lequel il protestoit & déclaroit qu'il étoit contraire à l'autorité & à la Jurisdiction du Saint Siège & à la Liberté & l'immunité Ecclesiastique; soutenoit l'obligation d'exécuter toutes les Bullas du Pape en vertu de la seule publication faite à Rome, & annuloit non-seulement la déclaration faite au contraire dans les Lettres de l'Archiduc, mais aussi le Placart même émané pour la publication de la Bulla. Cette entreprise teméraire fut repoussée avec vigueur par l'Archiduc, comme on voit dans l'ordre qu'il envoya le 23. Juin à ce Consil; Nous (dit-il) desirons y remédier & empêcher que telle entreprise contre l'autorité de Sa Majesté ne glisse parmy les Sujets en ce Pays au préjudice de leurs Privileges, Coutumes & anciennes observations; déclarons de n'entendre que la dite déclaration & protest qui finit en aucune manière innover & déroger à ce qui a été usité & déclaré par les dites Placarts & nos dites Lettres précédentes par le même sujet, & ordonne qu'il soit informé contre l'imprimeur, & que tous les exemplaires fussent supprimés, promet mille florins à ceux qui feroient connaître l'imprimeur, & enjoindre à ce Consil, que ce Decret fût enregistré dans les Registres publics de son ressort.

Cependant l'Archevêque de Malines & l'Evêque de Gand ayant exposé par deux Ecrits les raisons qu'ils avoient eues de ne pas publier la Bulla & ne l'ayant pas après publiée qu'avec la clause marquée cy-dessus; la Cour de Rome n'en fut pas moins irritée que de la publication de ce Consil & de la Lettre de l'Archiduc, & pour en témoigner leur ressentiment, l'Inquisition, par son Decret du 12. Maji 1651. condamna leurs dites Ecrits, & en même temps leur publication clausulée; les menaces des Consils & d'autres peines Ecclesiastiques; & ils ne s'en purent sans délai; ce Decret étoit envoyé par l'Intervention à l'Archevêque, aux Evêques, aux Abbés & autres Prélats du Pays; fut cassé par ce Consil, avec défense à un chacun d'y déobéir.

Ceux de la Cour de Rome n'en furent point rebattus, ils ne laissent pas de repousser tous jours leur pointe: c'est pourquoi comme l'Archevêque de Malines & l'Evêque de Gand ne purent venir point à Rome ni en personne par Procureur, le Pape porta contre eux une Sentence d'excommunication & d'interdit; & l'Intervention eut encore la hardiesse d'envoyer afficher à la porte de l'Eglise de Sainte Gudule, May & Consil à la vue de cette nouvelle entreprise ne put s'en dispenser d'envoyer aussi cette Sentence, & d'ordonner qu'elle fût lacerée publiquement comme un libelle diffamatoire, & que l'exécution en fût suspendue pour ce qui touche la laceration par ordre de l'Archiduc: & nous par ses sollicitations de l'Intervention, qui employa tout son crédit pour prévenir l'effronté qu'il alloit recevoir.

Puis, Sire, de quelle manière les glorieux Prédécesseurs de Votre Majesté & leurs Consils en ont aidé contre les entreprises de la Cour de Rome: ils ont jugé que les moyens propres & convenables pour y remédier, étoit de les repousser par la voye de cassation; nous estimons aussi que le moins qu'on pût faire contre la nouvelle atteinte qu'elle donne par son prétendu Decret à la Souveraineté de Votre Majesté, aux droits, Libertés, & franchises de ses bons Sujets, & aux droits & Privileges du Pays; c'est qu'elle même Majesty fût obligée de déclarer ce Decret abusif, nul & sans

Je n'effect, de le caffer & encaitrer pour autant que besoin, d'interdire, à tous vos Sujets de tel état ou condition qu'ils puissent estre, Ecclesiastiques ou Seculiers, de le publier, faire ou laisser publier en aucune maniere, avec défense d'y obéir, & à ce qui pourroit s'ensuivre, d'y deférer ou d'y avoir aucun égard, à peine que les contrevénants seront punis comme infractions des droits & hauteurs de Votre Majesté & perturbateurs du repos public: déclarant que les Supérieurs de tous les Ordres & sous autres devront être responsables pour la contravention de ceux qui leurs sont soumis. Nous sommes en très profond respect, Sir, &c. De Bruxelles le 16. Juin 1708.

Appendix Monitionarum.

omnibus vestris Subditis cujuscunque status & conditionis Ecclesiasticis & secularibus, ne illud publicent, permittant nullo modo publicari, cum prohibitione ne illi obediatur vel obtemperetur, aut illius alius respectus habeatur: præscribitur poena quod contravenientes sint puniendi sicut infractores juri & superioritatis Vestre Majestatis & perturbatores tranquillitatis publicæ: declarans quod omnes Superiores omnium Ordinum & omnes alii debeant respondere pro contraventione sibi subditorum. Sumus in omni respectu, Rex invictissime, &c. Bruxellis 16. Junii 1708.

T.

PROTESTATIO

Seu Decretum Sacre Cæsareæ Majestatis Josephi I.

Contra quamdam Bullam Sanctissimi Domini CLEMENTIS XI.

JOSEPHUS, Divina favente Clementia, electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Cæsaria, Hungaria, Bohemia, Dalmatia, Sclavonia, &c. Rex, Archidux Austria, Dux Burgundia, Brabantia, Styria, Carinthia, Carniola, &c. Marchio Moravia, Dux Luxemburgia, ac Superioris & Inferioris Silesia, Wirtemberg & Teck, Princeps Suevia, Comes Habsburgi, Tyrolis, Ferretis, Kyburgi & Goritia, Landgravius Alsatia, Marchio sacri Romani Imperii, Burgovia, ac Superioris & Inferioris Lusania, Dominus Marchia Sclavonica, Portus Noanis & Salinarum, &c.

Comperimus est omnibus, novissimumque temporum series demonstrat, quam insigni cura, labore & sumptibus hostes ex Italia ejeci sint, atque huic libertas, quamvis via Gallica labefacta, victoribus nostris moderatissime armis feliciter restituta: ut proinde persuasi omnino fuerimus, neminem potius esse & totius Italiae Proceribus reperti, qui non esset gaudium propterea & condignum erga nos amorem gratitudinemque restitueretur.

Verum memorare nunc, haud absque justo doloris sensu, committimus Curie Romanae, seu alieni infuncto sensui, seu proprii quicunque enolumentis fiducia, ac aptos ejus, ut ausi fuerit, ad supponendum Universi, & cum Republica Christiana scandalo, secularibus in rebus spiritualia arma intentare, & scriptum typo impressum in vulgus edere, tenebris loquentis.

Tum sequitur Bulla Clementis XI. de die 27. Julii 1707. qua annullat seu nullam declarat Concordiam quamdam initam super iuberis statonibus militum Germanorum in Ducatu Parmae & Placentiae ac insuper confirmat seu publicat Censuras Ecclesiasticas Sedis Apostolicæ reservatas contra Cæsares Ministros, Commissarios, Milites, &c. Tum sequitur Imperator.

Nos habita Declarationis preinscriptæ clausulamque ejus omnium ac singularum attentam considerationem, non potius non graviter inter cætera ex eo commoveri, quod antiquissima nostra & Imperii Romani in Italia, atque inde dependentia Ducatus Mediolanensis jura in Parmam ac Placentiam, velint a Romana Curia, per adhesionem domini quasi ibi competentis, præfidenter convelli, cum plena Historiarum fide, & ipsi Insistentium per Prædecessores nostros Romanorum Imperatores datarum tabulis, aliisque adibus evidentibus, in hunc usque diem constet directum, supremum & Majestaticum dominium in præfatum Parmam Placentiamque, non nisi Nobis sacroque Romano Imperio competere, legitimeque Ducatus Mediolanensis possessores desuper investiri. Utendi profecto nequit, directum hoc & supremum dominium, reservatumque Majestaticum, ab ullo unquam Imperatore abdicatum esse, aut sine expresso ejusdem ac Imperii consensu a minus a Curia Romana valde usurpari, vel transferri, multo minus legitime recognosci potuisse. Innuunt hoc plures historiarum libri, & proluxe simul notant quæ hæc in materia pro conservatione Jurium Imperialium non interrupto ordine præfata sint. Neque latet publicis fastis peritos, quantopere Prædecessores nostri, & speciatim Carolus V. gloriæ memoriæ, Cæsarea sua Imperique Jura, non curitulosæ vitæ solum, sed ultimæ etiam voluntatis elogio, sit ruitus testatque. Et illunde fat liquet Imperialia Jura sic esse Imperio innexa, ut si illo, sine totius assensu, nequaquam separari, multoque minus ab invito per Bullas Pontificias, quolibetque summi-
mum minus referat, abstrahi & separari queant.

Irritus ideo labor fuit, & vix non explosio dignus, non allegati in lupratis Declaratione Pontificis judicium in aula propterea arrogare, & de Bullarum ejusmodi Jura tertium sibi afferere conati sunt. Nec certe potest intelligi, quid mentem Romanæ venerit Curia, quando a militia nostra una Ecclesiæ invadi scriptis, cum sciat aut scire saltem debeat, nosse & Imperii esse feudum, in quæ miles dispertitus est; inuenta quoque vitæ necessaria tantopere per Jus Naturæ ac legem privilegia haberi, ut possint etiam in territorio extrahi tunc potissimum quæri summeque, cum sustentatio in propriam alienis defensionem præservatoremque ab ultionem offitii damno & periculo cedit: quales circumstantiæ in præsentem inveniri casu, & per Canones, leges, ratio nemque flans, ad communia onera ipsorum Clerum pro pace ac liber-

rate stabiendi obligari, nemo est qui non videat, præfatum illam in Provincia, in qua & mos hujusmodi antiquus circa communionem tributorum militarium servatur, & possessiones Clericali Parmensis tam amplas existunt, ut quartam Ducatus integram partem pene exsuperent, indigum itaque Clericali felicitate est vitium, quod cum aliis egerint, ipsa tenacitatem suam prodere, nec cum Laicis, quamquam instanter a Commissario nostro Imperiali sollicitata, nec ad obolum quidem erogandum, concurrere voluerit; sed pertinaci suo refractarioque inhaerere proposito, quamvis ipse consensus Pontificius pro collectis ad communem necessitatem utilitatemque conferendis, non sine illustri reverentia nota in Tractatu per dictum Commissarium nostrum conclusu, fuerit reservatus.

Quæ omnia & plura alia quibus tam provide ac iuste ex parte nostra procedi placuit, adeo luculenta sunt nostræ aequitatis & muneris Cæsarei legitime exerciti testimonio, ut ex quo Juris fonte acres ipsæ superius exposte Censuræ spiritaliter concessum profuixerint, dispicere haudquam valeamus. Recimus quod nostra & Imperii Jura postularunt, & eo quidem modo fecimus, quem Constitutiones Imperii, illarumque usus dicere, ac singularis etiam observantia, qua communem Christianitatis Patrem Sedemque Apostolicam extra partium studia profectumque desiderare visus est: prout Cardinalis Grimani negotiatio complures, tum pro impetrando superius Pontificis assensu, tum ad remonstrandum auctoritatis Ecclesiasticæ, præpropere nimis ac perperam adhibita, abulium, non uno loco convincunt.

Observamus exempla in simili collectarum & onerum Ecclesiasticorum genere, sed modo agendi prolixius dispari cum hostibus nostris, ut communem Europæ liberatam instantibus, & nullo favore dignis; quibus tamen a Romana Curia, vel consensus etiam sæpe contra fas ipsum præbetur subito, vel ita indulgetur convincturque, ut animolitas contraria, qua & Nos liberrime in conspectu totius mundi impetitur, & aperta nostra ac Imperii Jura passim totius mundi impetitur, & aperta nostra; jam pridem duriorum in nobis motum exacerasset, nisi hunc innata bonitas Austria & alia momenta intuitu sanctæ Ecclesiæ mollivissent. Et vellemus adhuc ulterius longanimitatem nostram, etsi jam ab origine nostri Regiminis Cæsarei fat læcessit, lubenter manifestam reddere, si in omittendi negotiorum & Imperii Jurium defensionibus longior mora permitti foret, possemusque erga Deum & posteros de illa recte exculari: nunc autem, cum in contrarium a Lege divina & humana, recta ratione, Gentium jure, & aliis justitiæ pietatisque principiis noneamur.

Hinc omnibus istis ac singulis innixi, necnon jarate Capitulationis nostræ Constitutionumque Imperialium memores, adhibito Consiliariorum nostrorum arcanorum, totiusque Consilii nostri Imperialis Aulici scrutinio, consultis etiam extraneis præstantibus Theologis, Canonumque & Legum Civium peritis, pro nostrorum atque Imperii Jurium tutela.

Declaramus supra insertam sic dictæ nullitatis Declarationem, inane, irritam, & nullam, simulque Excommunicationem in ea expressam, aut si quæ alia hujusmodi prætenditur; aut præterea potest, omnino pro invalida reputandam esse; eoque minus hanc subsistere, quo evidentiùs patet, ejusdem requilita (nimium peccatum mortale, continuationem in notabili errore, scriptumque Romanæ Curia, non ad defendendam hereditatem Domini, sed ad Jura Imperialia super Ducatibus Parmæ ac Placentiæ porro usurpanda tendere.

Et cum iuxta sanctorum Patrum Conciliorumque mentem, non illis quibus, sed his a quibus injuste insignitur, timende sint Censuræ: nos Judici omnis carnis, cordumque scrutari, omnipotenti Deo, sicut & cunctis mortalium ab affectibus libero,

bero, discernendum atque æstimandum relinquimus quid oportet de plorati Cleri lentre, qui tunc aures obturatas habet, cum nostris ac sacri Romani Imperii hostes in Germanicis Italicisque Provinciis, immo in ipsis Pontificum Ditionibus, Ministros Dei & Ecclesie pro libitu opprimunt, crudeliterque dissecant; in Nos vero & Serenissimum ac Potentissimum Principem Dominum Carolum III. Hispaniarum Regem, ac adversus Neapolitanum Regnum, Sabaudicæ Ducem, tunc primum insurgit, cum Nobis & iustæ causæ nostræ tam prospera afflueret fides, ut ex hostilibus prævalidisque manibus sit cum illis Italie oppressæ partibus Neapolis & Belgium prodigiose ereptum.

Ad perpetuam præterea rei memoriam, tenore præsentium declaramus, & efficacissime, quantum opus est, protestamur, nullum o mino jus, & multo minus directum supremumque dominium in Parmam & Placentiam Sedi Romanæ a Nobis dimitti, igitur dimitti posse; quia potius omnia & singula suprema dominia, quæ in Prædecessorum nostrorum nostrumque præjudicium usurpata sunt unquam, & adhuc usurpantur, quocumque etiam nomina appellentur, a Nobis & sacro Romano Imperio firmiter reservamus & conservamus omni meliori forma ac modo; cunctas possessiones illegitimas & præteniones, exceptis illis quæ ex magnanimitate & munificencia Cæsarea in antedictam Sedem expressim translatæ sunt, annullando, abolendo & cassando, eoque magis pro nullis, injustis ac invalidis declarando, quo manifestis per se corruit, quicquid Imperatoris Majestatis, etiam palamve, auctoritate propria subtrahum est, aut etiam ab Imperatore extra normam debitam alienari nequit.

Solemnissime pariter & speciatim Romanæ contradicimus Curie præsentiam illam quoad Jura tertiorum bonave temporalia potestatem, quam Bullæ Pontificiæ exercere præsumunt, cum hæc, nec valide hoc in genere, nec receptæ sint, quibuscumque insistantur nominibus, & Nos Romanamque Imperium obligare non possint debeatque; neque facultatem nos ullam admittimus, aut tolerare possimus in sepe sacra Curia, quæ cassare vel annullare conetur ea quæ nos vi muneris auctoritatisque nostræ Cæsareæ disponimus ac ordinamus, nullatenus dubitantes, quin Conventus universi Imperii, ac omnes ejusdem Electores, Principes & Status, Vassallique ac Sabdi, consilio nobis ac auxilio suo efficace, ubi opus fuerit & ordo rerum demandaret, sint aditum adhiberi.

Iterato igitur, & deliberato animo, saneque & maturo accedente consilio, atque ex plenitudine potestatis nostræ Cæsareæ, hinc publice declaramus, contradicimus, abolemus, cassamus, & protestamur, ut supra, solemnissime, quo potest fieri, passim & modo, annullantes, & irritum injussumque decernentes, quicquid in sepius memorato superiore scripto quoad formam

aut materiam in præjudicium nostrorum & sacri Romani Imperii Jurium, vel etiam contra nostras Ministros, Commissarios, Milites, vel alios quoscumque, exprimitur, aut intellectum videri possit.

Inhibemus quoque omnibus ac singulis Ecclesiasticis ac secularibus nostris & Imperii Vassallis, Ministris ac subditis, sive in terris Ecclesie, sive in Ducatibus Parmæ ac Placentiæ, sive alibi existentibus, sub gravissima nostra & Imperii indignatione, omnium bonorum confiscatione, corporaliq; pœna, ne quam rationem ejus, quæ in adducto scripto continetur, in illare habeant: sed districte mandamus, ut nostris Vassallis & Ordinationibus constanter & debite pareant: dum utique protectionem nostram clementiamque Cæsaream fidelibus ac obediuntibus Imperii non intermitterent, monituri idcirco etiam modo debito Parmensem Ducem, ut nullum aliud dominium quam nostrum & dicti Hispaniarum Regis Fratris nostri charissimi, utpote legitimorum Ducatus Mediolanensis respectivo Dominorum & Possessorum, ratione Parmæ ac Placentiæ recognoscant, cum potissimum etiam abunde in preloquio sit, quod respondere Nobis de nostris & sacri Romani Imperii Juribus non immerito teneatur.

Rogamus denique omnipotentem ac iustissimum Deum, ut ardentem omnibus & sincerum honeste, sive ac perpetue pacis concordique amorem infillare, Nobiliter autem largiri gratiam dignetur, qua continuo & fortiter, quæcumque ad nos & sacrum Imperium pertinent, tueri valeamus, cum submississima gratitudine totum id, quod Cæsaris est, divine Majestatis acceptum ferentes, publicæ hac Declaratione, protestatione & reservatione repetita protestantes, circa temporalia Imperii bona & Jura, nihil alteri cuiquam, nisi quod expresso Prædecessorum nostrorum & Imperii consensu munimur est, atque in specie nullum dicti Imperii dominium temporale supremum legibus unquam competere, asserti, aut vindicari posse: his omnibus ac singulis, quæ secus facta sunt aut reputantur, hisce pro nunc ut ex tunc, & pro tunc ut ex nunc, ac futuris æternum temporibus, quam fieri potest solemnissime gravissime, firmissimeque contradicentes, vigore Diplomatis hujus manu nostra subscripti, & sigillo nostro Cæsareo muniti, quod dabatur in Civitate nostra Viennæ, die vigesima sexta mensis Julii anno Domini millesimo septingentesimo octavo, Regnum nostrorum, Romani decimo nono, Hungarici vigesimo primo, Bohemici vero quarto.

JOSEPHUS.

(L. S.)

Vr. Fridericus Carolus Comes de Schonborn.

Ad Mandatum sacre Cæsareæ Majestatis proprium.
Franciscus Vinandus de Bertram.

SENTENTIA

Sacra Cæsareæ & Catholicæ Majestatis CAROLI VI.

Contra attentatum Nuntii Apostolici Colonienfis.

Sacra Cæsarea Majestas Dominus noster clementissimus

EX humillimis, quas sex de Facultate Juridica Colonienfis Doctores ac Professores seculares, adversus reliquos sex Doctores Ecclesiasticos, ratione recursum ad Dominum, totum Nuntium Apostolicum, nunc Cardinalem Bussiun, sumpti, exhibuerant querelis, non sine indignatione intellexit, quem in modum, non obtinente quod dicta Facultas, vel a primæ fundationis suæ principio, ita sit instituta, ut ex duodecim, quibus Collegium ejus Facultatis consistat, sex solummodo Juribus publice tradendis Professores ordinarii eligantur, iidemque etiam a Magistratu Colonienfi salarium annuum ordinarium recipient, necnon in subsidium a Cæsarea Majestate, id omne pro responsis juridicis, ut & Regibus pro iure sigillandi & expediendi solvitur, pro præcepto relatum habeant. Reliqui vero sex Ecclesiastici, non Professores; sed simpliciter Doctores appellantur, & certis Præbendis primæ Gratia Facultatis affixis, aliisque a Sede Apostolica tum Beneficiis Ecclesiasticis tum Præbendis secundæ ac tertiæ Gratia fruuntur frui possint, eoque intuitu sacros Canones doceant, relationibus autem transmissorum Actorum haud interire, nec Sententias latas sigillare nec remittere queant, & proinde Decanatus Officii, utpote cuius potissima functio in hucusque adductis consistat, haudquaquam capaces sint: non ita pridem tamen postremo loco nominati sex Doctores Ecclesiastici, cum dictis Professoribus secularibus unam passim eandemque sibi afferuerint æqualitatem, atque ad eundem Decanatum primo apud Universitatem sese admitti prætenderent, & postquam ibi non fuissent exauditi, contra iustitiam, necnon Statutorum Juratorum Academicorum dispositionem, ad prælatum ejus temporis Dominum Nuntium Apostolicum ibidem recurrere præsumperunt, ac eoque prima vice Decretum Decanatus sequelatorum adversus paulo ante electum Decanum Doctorem Galpatrium Josephum Hugem obtinuerint, postmodum vero impetraverint, ut prædictus Dominus Nuntius Apostolicus, appellatione deliquerit interpe-

stra haudquaquam attenta, repetitis mandatis inhibitoriis, eundem Hugem impetere haud desisteret, sed ut concederet sibi sub juramento sigilla, annales, claviculæ ac archivum Facultatis reponeret sub comminata poena, florentiorum auctorum poena iussit, parvo etiam tempore interfecto, viz primis in eandem condemnari. Et cum executio illius Decreti pœnalis Magistratu Colonienfi demandata, iteratum effectum haud fortiri videretur, plane ad Excommunicationem progressus sit, eandemque quovis ubique aliqui curavit: humillime supplicantes ut iustitiam remediis ac resciscriptis a Serenissimo Electore Palatino qua S. R. Imperii interregni tempore Vicario, impetratis, sua quoque Cæsarea Majestas, post Solum Imperiale consensum, iniret, & Supplicantiibus contra Sententiam illam iniussam a memorato Domino Nuntio latas, ex Juri Constitutionumque Imperialium præscripto subvenire clementissime dignaretur. Cum itaque ex circumstantiis in Supplicis adductis & demonstratis abunde appareat, prædictum recursum incompetentem factum, non nisi ad collisionem supremamque Potestatem in Ecclesiasticis & Politicis tendere, & non exiguis incommodis & scandalis viam aperire: hinc altissime dicta Sua Sacra Cæsarea Majestas, in omnibus a Consilio suo Imperiali Hulco sibi debite relatis, probeque accurate perquisitis, non modo recursum illum a memoratis sex Doctoribus Ecclesiasticis ad sepius dictum Dominum Nuntium Apostolicum hac in causa sumptum, severe, cumque indignatione exprobandum, sed & Decreta ipsiusdem comminatoria & executiva, utpote, ex se nulla & invalida, cassanda, annullanda, & abolenda iussit, prout ea omnia cassat, annullat, abolet, nullaque declarat, ac insuper memoratorum sex Doctorum Ecclesiasticorum universos temporales reditus, in pœnam temerarii recursum, sequelatorum iussit: de reliquo etiam ipsam serio districteque sub poena emissionis voti activi, præcipit & injungit, quod acta omnia coram dicto olim Domino Nuntio predicta repetant, & una cum Decretis hujus

Causa inde christianis restitui facienda, eaque se receptile ac retractari facile intra bimestre ab harum publicatione, proximo in Concilio Imperiali Austro doceant; proindeque ab omni postea ad Nuntium Apostolicum aut Judicem Ecclesiasticum recursum, in eiusmodi causis, abstinere; sed secus, comminata poena, cum debito rigore contra ipsos ad executionem deducetur.

Signatum, sub S. C. M. Sigillo Secretis Viennæ 31. Januarii 1713.

Frid. Carl. Comes de Schonborn.

(L.S.)

J. H. Hayek de Waldstätten.

X.

DECRETUM ARCHIDUCIS LEOPOLDI

Circa immisionem in bona temporalia Ecclesiasticorum.

Au Parlement de Bourgogne à Dole.

Ad Parlamentum Burgundiae in Dole.

LEOPOL DE GUILLAUME, &c.

TRÈS-cher & bien-aimé. Nous avons écrit au Cardinal Trivulce aux fins par vous requises, & à l'Archevêque de Besançon, afin qu'il tienne en état & suretance l'exécution de la Sentence d'excommunication dont il seroit chargé par l'Auditeur General de la Chambre Apostolique pour autant que touche la poursuite induite d'Henry Otthevein; si avant qu'il ne cesse, vous pourriez saisir son bien & les revenus de sa Prébende, étant de votre ressort, même pour aller à la vente d'iceux, comme aussi, en cas que le dit Archevêque persistât de ne vouloir surseoir la dite exécution, de procéder au faillissement des biens de son Evêché. Et comme par nos lettres vous donnez à connaître que le Procureur General du Roy auroit entrepris cette cause, & c'est fait playdoier par devant le Juge de l'Eglise, nous vous dirons qu'il s'en est bien peu abstenu, afin que l'autorité de Sa Majesté & les Privilèges de ces Pays ne soient mis en dispute pardevant le dit Juge.

Arant, &c. de Bruxelles le 9. Octobre 1672. paraphé M. Fr. Sif. Leopol de Guillaume, Contre-signé, Robiano.

CHARISSIMI & dilectissimi, Leopoldus Guillelmus, scriptis suis Cardinali Trivulcio ad fines a vobis requisiti & Archiepiscopo Bifantino, ut in statu & dilutione teneat executionem Sententiae excommunicationis sibi commissae per Auditeur Generalem Cameræ Apostolicæ, quantum concernit indubitam prosecutionem Henrici Otthevein; si non desistat, poteritis occupare eius bona & redditus Præbendæ, quæ sunt vestræ jurisdictionis, immo procedere ad illorum venditionem, sicut etiam casu quo Archiepiscopus non vellet differre dictam executionem, procedere ad occupationem bonorum ejus Episcopatus. Et cum per vestras literas insinuat quod Pro urator Generalis Regis suscepisset hanc causam, & litigaret coram Judice Ecclesiastico, dicimus quod ab hoc potuisset abstinere, ut aut auctoritas Suae Majestatis & Privilegia harum Patriarum non trahantur in controversiam coram dicto Judice.

Bruxellis 9. Octobris 1672. Chirographum adjectum. M. Vt. Signatum, Leopoldus Guillelmus, Contra Signatum, Robiano.

Y.

SENTENTIA PARLAMENTI MECLINIENSIS

Contra Pastorem Fumacensem.

SUR la Remonstrance faite par le Conseiller Procureur General de Sa Majesté en son Grand Conseil, de ce que Charles de la Ramée Curé de Fumay, en suite d'un contrat d'association passé avec plusieurs personnes pour tirer de la pierre d'ardoise, auroit apperté en la Société le tiers-fond de la maison Pastorale, grange, étables, jardin potager & verges adjacentes à l'Eglise du lieu; à quoi ceux du Magistrat & Communauté se seroient opposés, prétendant qu'en n'y pouvoit creuser sans exposer ladite maison, grange, étables, & jardins ainsi que l'Eglise même à un peril évident de bouleversement; & que d'ailleurs ce fonds & bâties appartenant à ladite Communauté, dont les Curés ne seroient que simples usagers; & quoy qu'il étoit du devoir dudit Curé au cas qu'il croyoit d'avoir quelque droit audit fond, ou qu'il prétendait qu'en y pouvoit creuser & tirer des ardoises sans nuire lesdits bâties & Eglise, de s'adresser sur ce sujet à Sa Majesté en son dit Grand Conseil, il est néanmoins qu'en mépris & insubordination de ladite compétence & jurisdiction Suprême de Sa Majesté, ledit Curé se seroit avisé de traduire ceux dudit Magistrat & Communauté, premièrement pardevant le Conseil Aulique de son Altesse Electorale de Treves à Coblenz; & en second lieu en la Ville de Liège pardevant trois Advocats établis par Sa dite Altesse Electorale pour Conseil & Juges d'appel de Fumay & Revin; & en troisième lieu pardevant le Baron de Rosen Archidiacre de Famenne (a) Juge également incompetent; & qui n'a aucune jurisdiction audit Fumay; que ce nonobstant ledit Archidiacre n'auroit pas laissé de porter d'abord son Decret du 25. Avril 1717, par lequel il ordonne auxdits du Magistrat de laisser creuser par ledit Curé le tiers-fond de ladite maison, grange, &c. pour en tirer la pierre d'ardoise & autres matériaux existants sur iceux; à peine d'excommunication; en suite de quoi ceux dudit Magistrat se sont trouvés injustes du Monitoire à la requête de Jean François du Presne se qualifiant Procureur Viscal dudit Archidiacre, portant ordonnance de se conformer dans sept jours audit Decret; si non, qu'il seroit procédé aux peines comminées par iceux; auquel Decret & Monitoire Jean Dominique Cailliet lors Bourguemestre, & lesdits du Magistrat en auroient appelé comme d'abus, & se seroient adressés audit Grand Conseil par Requête du 17. Septembre de ladite année, sur laquelle auroit été appointé, qu'elle seroit renvoyée audit Curé; cependant d'instance à luy de pour-

FACTA expositione per Consiliarium Procuratorem Generalem Suae Majestatis in Supremo Consilio, quod Carolus de la Ramée Pastor Fumacensis post contractum allocationis habitum cum multis personis ad extrahendum lapidem regularem, contulisset in societatem fundum domus Pastoralis, horreum, stabula, hortum olitorum & seminarium arborum, adjacentium Ecclesiae loci, cui rei Magistratus & communitas se opposuissent, prætendentes quod non posset ibi excavari absque quod domus, horreum, stabula & horti exponerentur periculo evidenti ruinae subsecuturæ, & quod aliunde fundus ille & aedificia pertinerent ad dictam communiatem, quorum Pastores tantum essent simplices usuarii, & quamvis deberet dictus Pastor casu quo crederet se habere jus in dicto fundo, & præterea posse excavari & extrahi regulas sine periculo dictorum aedificiorum & Ecclesiae, desuper recurrere ad suam Majestatem in suo Supremo Consilio, tamen in villipendium dictæ competentiae & jurisdictionis Suae Majestatis dictus Pastor tentasset ducere Magistratum & communiatem primo coram Consilio Aulico hujus Celsitudinis Electoralis Trevirensis Confluentiam, secundo Leonardum coram tribus Advocatis constitutis à dicta Sua Celsitudine Electorali pro Consilio & Judicibus appellacionis de Fumay & Revin, & tertio coram Barone de Rosen Archidiacono Famenensi pariter Judice incompetenti, & qui nullam plane habet jurisdictionem in dicto Fumay; & quod hoc non obstante dictus Archidiaconus suum tulisset Decretum 24. Aprilis 1717. per quod mandato dicto Magistratui, ut permitat & erabi per dictum Pastorem regulas, & excavari fundum dictæ domus & horrei sub poena excommunicationis; post quod Magistratui insinuatum est monitorium ad requisitionem Joannis Francisci di Presne se qualificantis ut Procuratorem dicti Archidiaconi, mandans ut se conformaret spatio septem dierum dicto Decreto, nisi vellet procedi ad penas illidem comminatas; a quo Decreto & monitorio Joannes Dominicus Cailliet tum Consul & Magistratus appellasset sicut ab abusu, & recurrisset ad dictum Supremum Consilium per Supplicam de 17. Septembris dicti anni, super qua decretum est ut ostenderetur dicto Pastori; interim ei prohibitio facta ne prosecutionem modum procedendi intenterat, tum coram Consiliariis constitutis ab Electore Trevirensi, tum coram Barone de Rosea Archidiacono Famenensi, mandans dicto Pastori ut curaret cessare Decreta & comminationes excommunicationis & Litteras Monitoriales decretas per dictum Archidiaconum, cum inhibi-

(a) Famenis tractatus, quem Galli vocant Famenis. Van. Espe. Tom. X.

sione illi utendi sub pœna occupationis ejus bonorum temporalium & ulterioris demonstrationis ibius temporibus, sicut in judicio invenitur contraeure, & Littere scribentur dicto Archidiacono juxta originalia, in quibus citationis conformitatem scripta fuissent dicto Archidiacono, per quas moneatur de sua incompetencia: ceterum quod eadem citatio debite fuisset infirmata dicto Pastori, cui bonum tum temporis visum parere, ulque adeo ut delictum perfectionem a se male & incompetenter intentatam coram dicto Archidiacono, se contulisset ad dictum Supremum Consilium, & ibidem obtinisset Litteras manutentionis, quas cum curasset executioni mandari & iniunxisset dicto Magistratui & Communitati, processus esset deluper motus inter partes, & tandiu litigatum, ut per Sententiam interlocutoriam de 21. Martii 1719. cum fuissent partes declarate contrarie in facto, dictus Pastor fecisset suas probationes coram Consilio Ecclesiastico de Cortiache, & Magistratus ac communitas suas contra probationes, ita ut per renuntiationem probationibus ulterioribus & exhibitionem respectivam scriptorum, replicarum, contradictionum & salvationum causata esset deposita ad ferendam Sententiam definitivam, & quavis non esset licitum dicto Pastori in præjudicium illius contestationis & litispendentie formati ab illo introductæ coram nostro dicto Consilio, denuo recurrere ad alios Judices extraneos, tamen per inauditam præsumptionem resumeret causam inceptam coram dicto Archidiacono, ubi rem eo excelsus deduxisset, ut non obstantibus actibus contestationis & reteratæ monitionis incompetencie & litispendentie tam ipsi quam dicto Archidiacono ex parte Magistratus & Communis ad prosecutionem dicti Pastoris tulisset Decretum excommunicationis ad onus Magistratus, quam idem Pastor præsumpsisset ex suggestu publicare tempore summi Sacri Parochialis Dominicalis de Passione 22. Martii ultimi in summum scandalum totius communis: non esset opus notare quantum hæc præsentia excommunicatio lata in præjudicium litispendentie contra Magistratum sanctum officio suo, vi cuius tendatur impune ut aliquid fieri in præjudicium publici, esset irregularis, ex omni capite nulla & contraria Legibus fundamentalibus harum Patriarum, quæ prohibent Judicibus Ecclesiasticis ne procedant per Consulas contra Magistratus & Officiares Justitiæ ob præfatos excessus commissos in suo Officio, sed mandant ut recurrant ad suam Majestatem, ut ibi corrigantur; ita ut exponens non possit hæc præsentia Monitoria & Excommunicationem aliter inspicere quam attentatum formale contra Jurisdictionem temporalem, viam facti & perturbationem quietis publicæ: quapropter ad obviandum sequelis periculis quos inde possent resultare, requisivit ut Curia declararet dicta præsentia Monitoria, Excommunicationem & omnia inde secuta, nulla, abusive & iniuriæ iuribus Jurisdictionis supremæ suæ Majestatis, ejus Magistratum & Vassallorum, mandaret consequenter dicto Archidiacono & dicto Pastori, & omnibus ad quos pertinebat, illi prompte cassare & annullare, & donec constaret quod hæc præstitisset occupationem eorum bonorum temporalium, & ulterior concederent exponenti ad onus dicti Pastoris pro excessibus & attentatis ab ipso commissis talem provisionem Justitiæ quam Curia ad rem facere competeret.

Quis omnibus consideratis, relatione facta & Cameris congregatis, Curia declarat Monitoriales & Decretum excommunicationis de 22. Novemb. 1721. hic mentionata & omnia inde secuta, nulla, nullius valoris, incompetenter decreta, attentatoria contra Jurisdictionem suæ Majestatis, & contraria Legibus fundamentalibus huius Patriæ; ut prohibitio Dominio Carolo de la Ramée Pastori Fumacensi ne illis utatur sub pœna quingentorum Imperialium pro multa, ordinat ut illa careat retractandi intra mensem, & probet Consiliarius Ecclesiasticus quod ita præstiterit intra dictum terminum, sub pœna ulterioris provisionis: mandat ut illud legatur publicetur & affigatur Fumaci vel a Fumai & Revin: annuit remonstranti Litteras citationis personalis ad onus dicti Pastoris cum clausula annotationis & occupationis ejus bonorum temporalium. Actum Mechliniæ 19. Septembris 1722. Signatum A. P. VAN-ERTBORN.

Suivres les procédures intentées tant pardevant Les Conseillers établis par Son Altesse Électorale de Trèves, que pardevant le Baron de Rosen Archidiaque de Fumace; ordonnant au même Curé de faire passer les Dcrets & communication d'excommunication & Litteres Monitoriales décernées par ledit Archidiaque, avec interdiction de s'en servir & peine de saisissement de son temporel & d'ulterior de monstratus à la charge, comme en Justice: seroit trouvé contraire & que Litteres fissent d'avis audit Archidiaque selon les mises & en conformité duquel appointement lesdites Litteres auroient été effectivement levées audit Archidiaque, par lesquelles on l'auroit de son incompetence: qu'au reste le même appointement auroit été d'autant infaus audit Curé, auquel il auroit trouvé à propos de dispenser entièrement pouvoirs, si avant qu'abandonnant la provision par lui mal & incompetemment intentée pardevant ledit Archidiaque, il se feroit adressé audit Grand Conseil, & y auroit obtenu Litteres de maintenance, lesquelles auroient fait exploiter auxdits Magistrat & Communauté, près: s'y feroit mis entre parties, auquel si avant auroit été procédé que par Sentence Interlocutoire du 21. Mars 1719. recitée ainsi qu'il est déclaré: contraires en fait, ledit Curé auroit fait les preuves pardevant le Consilium Ecclesiastique de Cortiache, & ceux du Magistrat & Communauté leurs contre-preuves, de sorte que par renuntiation à preuves ultérieures & par exhibition respectives des drets de reproches, contestés & satisfactions, la cause seroit disposée & y auroit été droit diffinitivement, & quoy qu'il ne feroit permis audit Curé en préjudice de cette contestation & litispendentie formelle par lui introduite pardevant notre dit Grand Conseil de recourir derechef à des autres Juges étrangers, il seroit cependant que par une prévarication inouïe, il se feroit permis de reprendre les erreurs de la cause qu'il auroit poussé les choses en tel point d'excès, que malgré les actes de possession & d'adversité raiderés, insinuant ainsi à lui qu'il auroit Archidiaque de ladite litispendentie & incompetencie, ledit Curé auroit introduit audit Curé se feroit avancé de porter Dcret d'excommunication à charge de ceux audit Magistrat, lequel le même Curé se feroit permis de publier au Prêtre de la grande Messe Paroissiale du Dimanche de la Passion 22. du mois de Mars dernier au grand scandale de toute la Communauté; qu'il n'étoit pas besoin de faire remarquer combien cette prétendue excommunication portée en préjudice de la dite litispendentie contre un Magistrat qui s'étoit acquiescé des diligences de son Office, qui l'entendoit à empêcher que rien ne fût fait en préjudice du public, étoit irrégulière, nulle de tous chefs, & contraire aux lois fondamentales de ces Pays, qui défendent aux Juges Ecclesiastiques de procéder par des censures contre des Magistrats & Officiers de Justice pour des prétendus excès commis au fait de leurs Offices, mais leur ordonne de recourir à Sa Majesté, afin de les corriger en quoi il auroit failli; de sorte que le Remontrant ne pouvoit envisager ces prétendus Monitoriales & excommunication enjoints, que pour une emprise & attentat formel sur la Jurisdiction temporelle, une voie de fait & trouble du repos public; cause que pour prévenir les suites dangereuses qui en pourroient résulter, il a requis que la Cour fût servie de déclarer lesdites prétendues monitoriales & excommunication & tout ce qui est enjoints, nullus, abusives, tortionnaires & injurieuses aux droits & Jurisdiction supérieures de Sa Majesté, de ses Magistrats & Vassaux, & ordonner en conséquence que l'ordonnance de les faire retracter endans le mois, & de faire confier aux Conseillers Eclésiastiques de l'avoir ainsi effectué pendant ledit terme, & peine d'ulterior provision: ordonne que ci-dessus soit lue, publiée & affichée audit Fumai & Revin; accorde au Remontrant Litteres d'ajournement personnel, à charge audit Curé avec clause d'annotation & saisissement de son temporel. Fait à Malines le 19. de Septembre 1722. Signé, A. P. VAN-ERTBORN.

Et tout quoy considéré, & rapport fait, Les Chambres assemblées, la Cour déclare les Litteres monitoriales & Dcrets d'excommunication du 22. Novembre 1721. mentionnés, & tous ce qui est enjoints, nullus & de nulle valeur, incompetemment décernés, attentatoires à la Jurisdiction de Sa Majesté, & contraires aux lois fondamentales de ces Pays. Fait défenses à ladite Charles de la Ramée Curé de Fumai, & de s'en servir en préjudice de la peine de cinq cents écus d'amende: luy ordonne de les faire retracter endans le mois, & de faire confier aux Conseillers Eclésiastiques de l'avoir ainsi effectué pendant ledit terme, & peine d'ulterior provision: ordonne que ci-dessus soit lue, publiée & affichée audit Fumai & Revin; accorde au Remontrant Litteres d'ajournement personnel, à charge audit Curé avec clause d'annotation & saisissement de son temporel. Fait à Malines le 19. de Septembre 1722. Signé, A. P. VAN-ERTBORN.

Z.

ARREST DE LA COUR

ARRESTUM CURIE

Contre certaines Monitions & Censures emanées de Cour de Rome 1502.

Contra certas Monitoriales & Censuras emanatas ex Curia Romana 1502.

Extrait des Registres du Parlement.

Extractum ex Registris Parliamenti.

VEU par la Cour les deux défauts obtenus en icelle par M. François Charnolus Prestre, Maître des Arts, Docteur Regent en Médecine en l'Université de Paris, Jost d'Isant Chanoine prébendé en l'Eglise Collégiale St. Omer au Diocèse de Therouenne, appellants de certains Monitions, Censures, & fulminations émanées de la Cour de Rome, ou d'aucuns Juges délégués du Pape, au préjudice & contre les saints Décrets de Bails, Pragmatique Sanction, Ordonnances Royales, Privilèges & libertés de l'Eglise Gallicane, & à l'encontre de M. Jean du Quiesse aussi Prestre, imputeur d'icelles Monitions, Censures, & fulminations, & de M. François Cocq Prestre, porteur, & exécuteur d'icelles, & entrepreneur des affaires dudit du Quiesse, intimés & desistants, & tous ce qui a été mis & produit pardevant ladite Cour par iceluy demandeur, & tout considéré: Il sera dit que lesdits deux défauts ont esté bien & dûment donnéz, obtenus, & entrepris; & que au moyen & par vertu d'icelles ladite Cour a adjugé & adjudge au demandeur tel effet, & s'il se feroit que la Cour a déclaré & déclare qu'il a esté mal fait, prohibé & fulminé, exécuté, adonné, & inhibé par ledit Cocq, & autres exécuteurs desdits Bails, Censures, & provisions de Cour de Rome, & bien appelé par ledit Appellant, & condamnés lesdits intimés & desistants à faire cesser, effacer, révoquer & annuler lesdites Censures, Monitions & fulminations, & tous ce qui en est ensuyvi, & faire bailler l'absolution à leurs propres costs & despens, tant audit Appellant, qu'au Deyen, Prevost, Chanoines, & Chapitre de ladite Eglise Saint Omer, & tous autres qu'il appartra; & qui pourroient estre compris lesdites Monitions, fulminations, & Censures, & d'en certifier ladite Cour dedans le lendemain de la saint Martin d'hyver prochainement venant, & ainsi à laisser tout & user ledit Charnolus Appellans desdites Monitions & Prébendes, fruits & revenus d'icelles, selon la Sentence de maintenance par luy obtenue contre ledit du Quiesse le vingt-neuvième Avril l'an mil cinq cent; & outre fait la Cour desdits Juges Prevost, Deyen, Chanoines & Chapitre, ne doit obtempérer auxdites Censures & fulminations, & de ne cesser le dit service sous un au moyen d'icelles, & néanmoins la Cour lesdits desistants de despen desdits desdits, la taxation d'iceux réservés pardevant elle: Fait en Parlement le vingt-septième Aoust mil cinqcent deux.

Viste per Curiam duobus defectibus obtentis in illis per Dominum Franciscum Charnolus Presbyterum, Magistrum Artium, Doctorem Regentem in Medicina in Universitate Parisiensi, se dicentem Canonicum prebendam in Ecclesia Collegiata sancti Omeri in Diocesi Therouennensi appellentem a quibusdam monitorialibus, Censuris & fulminationibus emanatis a Curia Romana, vel a quibusdam Judicibus delegatis a Pontifice in præjudicium & contra Decreta sacra Bullarum, Pragmaticam sanctionem, Ordinationes Regias, Privilegia & libertates Ecclesie Gallicane, contra Dominum Joannem etiam Presbyterum impetrantem illarum monitorialium, censurarum & fulminationum, & Franciscum Cocq illarum latorem & executorem, & compositorum negotiorum dicti du Quiesse intimatos, visis omnibus que producta sunt in dicta Curia per eundem actorem, & omnibus consideratis; dicitur quod dicti duo defectus debite dati, obtenti & defensi fuerint, & quod virtute illorum dicta Curia adjudicavit, & adjudicat dicto actori tale commodum, nempe quod Curia declararet & declaret quod male factum sit, processum & fulminationum executioni mandatum, admonitum & inhibuit per dictum Cocq & alios exécutores dictarum Bullarum, Censurarum & Provisionum Curie Romanæ, & bene appellatum per dictum appellentem, & condemnat dictos intimatos & desicientes, ut curent cassari, cessare, revocari & annullari dictas censuras, monitiones & fulminaciones & omne quod est inde secutum, & curent dari absoluteionem propriis lumbibus, tam dicto appellanti quam Deo Ecclesie sancti Omeri, & omnibus ad quos pertinebit, qui possint comprehendere in dictis monitorialibus & Censuris, & ceterum faciant dictam Curiam intra diem postquam sancti Martini hyemis proxime, & ut permittent dictum Canonicum appellentem uti & frui Canonatu & Præbenda, & illorum fructibus & redditibus juxta Sententiam manutentem per ipsum obtentam contra dictum du Quiesse 29. Aprilis 1500 & ulterius Curia inhibet dictis Præposito, Decano, Canonici & Capitulo ne obtemperent censuris & fulminacionibus, & mandat ut condemnat Curia dictos desicientes in expensis illorum defectuum, taxatione reservata Curie. Factum in Parlamento 27. Augusti 1502.

AA.

ARREST DE LA COUR

DECRETUM CURIE

Pour la cassation de certaines Censures.

Pro cassatione quarundam Censurarum.

Aujourd'hui M. Roger Barne Ad'ocat du Roy, a en la présence de Frère Guillaume Paris Confesseur du Roy, recité à la Cour les procédures touchant l'Arrest de la reformation du Priorat de Boidy, les contraventions faites par le General de l'Ordre des Jacobins, & autres Freres de la Congregation d'Hollande, mesmement les Brefs & Censures promulguées par ledit General, baillées à exécuter par Frere Adrien de Nully Religieux audit Ordre, à présent prisonnier au Convent des Charteux par Ordre de la Cour. Et ce fait, a dit qu'il entent que touche la revocation de Charonelle Provincial de France, la Cour n'y a point de regard, attendu l'appellation audit Charonelle: & aussi que la Cour a pu voir qu'elle estoit faite in odium des preces pendans contre, & arrests donnez par la Cour, mais toutefois Charonelle a relevé & obtenu son Récépissé à Juges ad partes, & à cette cause n'en parle plus. Mais quant aux Censures qui sont sonnantes, & fautes pour empêcher l'Arrest de la Cour de ceant, suppose que Frere Adrien qui les a fait exécuter, non fuisse in dolo aut culpa, tamen quia aliter Curia non potest suam jurisdictionem exercere, dit que iceluy Frere Adrien doit demeurer prisonnier, jusques à ce qu'il ait fait cesser, révoquer, & annuler lesdites Censures, & en certifier la Cour, & ainsi le requiert; & néanmoins, attendu l'offre fait par ledit Confesseur, par laquelle il promet faire cesser lesdites Censures purement & simplement, & apporter absolution, quatenus opus esset, ne veut empêcher qu'il en fassent ladite promesse par ledit Confesseur, & absolution, & reprenant clargir ledit de Nully parmi ceux dudit de Paris seulement, auquel jour ledit Confesseur apportera en ladite Cour lesdites cassation & absolution, ou en défaut de ce, y rendra luy-même. A quoy ledit Frere Guillaume Paris Confesseur a dit qu'il promet apporter devant la Cour, dedans tel delay qu'il luy plaira donner, cassation pure & simple desdites Censures, & absolution, quatenus opus est, de nostre saint Pere le Pape, ou audit General, ou au de peur de ce, & se rendre prisonnier ou ledit de Nully en la Capsergrie, & à ce qu'il eût soumis & soumise. Sur quoy le

HOPRE Dominus Rogerus Barne Advocatus Regius, in præsentia Fratris Guillelmi Paris Confessarii Regii, recitavit in Curia processum concernentem decretum reformationis Prioratus de Boidy, & contraventiones factas per Generalem Ordinis Dominicanorum & aliorum Fratrum Congregationis Hollandie, pariter Brevia & Censuras promulgatas per dictum Generalem, traditas pro executione faciendi Fratri Hadriano Nully Religioso dicti Ordinis, nunc captivo in Conventu Cartusiano ex mandato Curie, & hoc facto, dixit quod quantum ad revocationem de Charonelle Provincialis Gallie, Curia id non attenderet, propter appellationem de Charonelle, & etiam quod Curia poterit videre esse factam in odium processum nunc pendentium, & Decretorum datorum a Curia: sed tamen Charonelle obtinuit suum rescriptum ad Judices ad partes, & illa de causa illius non amplius loquitur: sed quantum ad Censuras que sunt scandalosæ, & factæ ad impediendum Decretum Curie pro nunc, supposito quod Frater Hadrianus qui curavit executioni mandari, non fuisse in dolo aut culpa, tamen quia aliter Curia non potest jurisdictionem exercere, dicit quod idem Frater Hadrianus debeat manere in carcere, donec curaverit cassari, revocari, & annullari dictas Censuras, & illius rei certiorum reddere Curiam, & ita requirit, & non obstante oblatione facta per dictum Confessarium, qua promittit se curaturum cassari dictas Censuras pure & simpliciter, & assere velle absoluteionem quatenus opus esset, non vult impedire quominus dicta promissione a dicto Confessario, Curia det moras ad deferendas dictas cassationem & absoluteionem, & interim relaxetur dictus de Nully per hanc Civitatem Parisiensem tantum, qua die Confessarius offeret dictam Curie dictas cassationem & absoluteionem, vel defectu illius reddet dictum de Nully captivum in carcere, vel ille seipsum illic confert. Ad hoc Frater Guillelmus Paris Confessarius dixit quod promittere se alaturum Curie intra talem terminum quem dare placuerit, cassationem puram & simplicem dictarum censurarum, & absoluteionem quatenus opus est, vel a Sanctissimo vel a dicto Generali, vel illius defectu reddere ca-

privum dictum de Nully in carcere; & ad hoc se submisit & submitit. Desuper facta deliberatione, Curia dedit & dat dilationem seu moram dicto Paris Confessario ad curandum fieri dictam cassationem pure & simpliciter, & abolitionem quantum opus esset, a Sanctissimo vel a dicto Generali, & certificandam Curiam debite, usque ad postridie S. Andree proxime venturam, alias & desuper hujus die ipsa elapsa dictus de Nully erit captivus in carcere, vel ipsius ad carcerem se conferret, quo facto Curia relaxavit & relaxat dictum de Nully per Civitatem Parisiensem hic usque ad dictam diem.

matiere mise en deliberation, la Cour a renuë & donne delay audit Paris Confesseur de faire faire ladite cassation purement & simplement, & abolition, si quid opus esset, du Pape ou audit General, & en certifier la Cour auement, jusques au lendemain de la sainte Andree prochain venant; alias & à defaut de ce, ledit jour passé, sera ledit de Nully prisonnier en la Conciergerie du Palais ou s'y rendra lui-même; & parmy ce, la Cour a élargi & élargi ledit de Nully parmy cette Ville de Paris jusques audit jour seulement.

BB,

ARRESTUM

PARLAMENTI BURDIGALENSIS

Contra attentatum Archiepiscopi;

Extractum ex Registris Parliamenti.

VIA per Curiam Supplicia sibi oblata a Syndico & incolis Urbis sancti Macarii, Stephano Fontebride, Godefrido Boyver, Stephano d'Arbis, Joanne Bellec, Philiberto Peningault Apparitore Regio, continente quod per Decretum de 4. hujus mensis Curia declarasset quod male, nulliter & abusive esset processum in citatione & excommunicatione decreta per Dominum Archiepiscopum Burdigalensem contra dictos Juratos & Peningault, pariter in interdicto Parochie sancti Macarii, & quod ut intra triduum dictus Dominus Archiepiscopus & Vicarii Generales cassent, revocarent, & excommunicationem, alias def. de hujus, termino elapso, ad illud cohererentur, occupationem eorum bonorum temporalium, & quatuor ter. nos exparat, tamen ad monitionem illis dictam Dominus Petrus Caron declaravit quod non velle obtemperare, nec requirunt ut dignetur Curia committere aliam personam Ecclesiasticam in dignitate constitutam ad reponendum Venerabile Sacramentum in altari Parochiali sancti Martini, & declarandum dictam citationem, interdictum & excommunicationem nullas & abusivas, & injungere Domino Stephano Gay Vicario perpetuo dicti altaris S. Martini, ut committeret & celebraret servitium divinum sicut viceerat ante dictum nullum interdictum, & quod ad hoc faciendum coegerit per occupationem suorum bonorum temporalium, & omnibus fiat notorium dictam citationem, interdictum & excommunicationem fuisse & esse declaratas nullas & abusivas, per vicarium Decretum mansatur, ut publicetur sonitu & clangore tubæ, per compita & plateas ordinarias sancti Macarii, & executioni tradatur vi simplicis (dictum); ad hos fines, injungitur omnibus ut auxilium & manum forent præstent: hec Supplicia monitione Procuratori Generali Regis, qui requireret quod quia certum agitur de scandale intermedium, ut ordinaretur ne aliqui timeret excommunicationem de qua est questio, quod Decretum declarans absum & nullitatem illius publicetur in omnibus plateis sancti Macarii, & aliis locis foritis, & exercitium divinum restitueretur & committeretur in altari Parochiali ejusdem Civitatis sicut nebat ante interdictum, & injungatur Vicario perpetuo ut hoc faciat, & sepeliat mortuos in cimiterio consueto, ad quod faciendum cogitur per occupationem suorum temporalium; per vic. Officiarius S. Macarii & omnibus aliis cujuscunque status & conditionis, ut præstent manum executioni Decreti, sub pena responsionis proprio & privato nomine, & nihilominus dictus Dominus Archiepiscopus debeat satisfacere Arresto antea dato, utque adeo ut temporaria ipsorum debeant occupari & manere sub manu Regis, signatum, DE LA VIE. Volo etiam dicto Arresto dictæ diei quartæ currentis mensis cum declaratione & responso qui Caron Vicarii Generalis de 5. ejusdem mensis, simul acti citationis factæ dicto Domino Archiepiscopo de prima cum tentis, dictum est quod Curia ordinavit & orinet, ut Archiepiscopus Burdigalensis & ejus Vicarii Generales satisfaciatur Decreto de dicta 4. hujus mensis sub penis ab eodem latus, interim quod dictus Vicarius perpetuus sit facturus functiones Pastorales in dicto Oppido S. Macarii & altari Parochiali S. Martini Ecclesiæ S. Salvatoris, ad quod faciendum obligabitur per occupationem suorum temporalium & aliter, sicut convenit & permittit dictis auctoribus ut curent publicari & affigi præfens Decretum simul cum Decreto dictæ 4. hujus mensis per omnia loca & plateas dictæ Civitatis S. Macarii; injungit omnibus Officiariis ut præstent auxilium & manum executioni dictorum Decretorum, quæ executioni mandabuntur vigore contentorum in illis, abique quod accipiant aliam communionem in forma circa materiam de qua est questio, Pronuntiatur Burdigalis in Parlamento, 11. Aprilis 1645.

ARREST

DU PARLEMENT DE BOURDEAUX

Contre l'attendant de l'Archevêque.

Extraît des Registres de Parlement.

VEU par la Cour la Requeste à elle présentée par le Syndic & habitants de la Ville de saint Macaire, Efficace Fontebride, Godefrido Boyver, Stephano d'Arbis, Joanne Bellec de la dite Ville à présent Jurats, & Philiberto Peningault Sergent Royal, contenant que par Arrest du 4. de ce mois, la Cour auroit déclaré qu'il avoit esté mal, nullement & abusivement procédé en la citation & excommunication décrétée par Monsieur l'Archevêque de Bourdeaux contre ledit Jurats & Peningault; ensemble en l'interdit de la Paroisse audit saint Macaire, & ordonné que dans trois jours ledit Sieur Archevêque, ou en son absence ses Vicaires Generaux casseroient, revoceroient, & annulleroient le mandement de la dite citation, ledit interdit & excommunication; autrement, à faute de ce faire, le delay passé, y seroient contraints par saisie de leur temporal, & que que ledit delay fut expiré, néanmoins à la signification qui leur en a esté faite, Maître Pierre Caron a déclaré n'y vouloir obeyr, & tant requerront qu'il plaise à ladite Cour commettre autre personne Ecclesiastique constituée en dignité, pour remettre le S. Sacrement à l'Autel Paroissial de S. Martin, & déclarer ladite citation, int. & excommunication nulles & abusives, & enjoindre à Maître Efficace Gay Vicaire perpetuel audit Autel S. Martin d'y continuer & célébrer le service divin, comme il faisoit avant ledit nulinterdit, & qu'à ce faire il sera contraint par saisie de son temporal, & afin qu'il soit notoire à tous, que ledit Caron, interdit & excommunication font & ont esté déclarés nuls & abusifs par ledit Arrest, ordonnant qu'il sera publié à son de trompe par les carrefours ordinaires audit S. Macaire, & sera exécuté en vertu du simple dictum; à ces fins, enjoindre à toutes personnes d'y preser man forte. Ladite Requeste appointée, soit montrée au Procureur General du Roy, lequel auroit vu, attendu qu'il ne s'agit que de faire cesser le scandale, estre ordonné aux fins que personne n'aye à craindre l'excommunication dont est question, que l'Arrest portant declaration de l'abus & nullité d'icelle sera publié à carrefours audit saint Macaire, & autres lieux accoustumés, & que l'exercice divin sera rétabli & continué à l'Autel Paroissial de la même Ville, comme il estoit auparavant l'interdit, & enjoindre au Vicaire perpetuel de ce faire, & enjoindre les morts dans la cimetière accoustumé; à quel faire il soit contraint par saisie de son temporal; ensemble aux Officiers Jurats de saint Macaire, & toutes autres personnes de quelque qualité & condition qu'elles soient, de venir la main à l'exécution de l'Arrest qui interviendra, à peine d'en repandre en leur propre & privé nom, & néanmoins, que ledit Sieur Archevêque & ses Vicaires Generaux satisfassent à l'Arrest cy-dessus donné, & infra à ce, que leur temporal sera saisi, & demeurera sous la main du Roy, signé, DE LA VIE. Volo aussi ledit Arrest audit jour quatriesme du present mois, avec la signification & respon. audit Caron Vicaire General du cinquiesme du même mois, ensemble avec act. a. sommation faite audit Sieur Archevêque du premier au present mois, dicté esté que la Cour a ordonné & ordonne, par que tout le jour l'Archevêque de Bourdeaux ou ses Vicaires Generaux satisfassent à l'Arrest audit jour quatriesme de ce mois, sur les peines par iceluy, & enjoindre que ledit Vicaire perpetuel fera les fonctions Curiales audit saint Macaire, & audit Paroissial saint Martin de l'Eglise saint Sauveur, à quel faire il sera contraint par saisie de son temporal, & autrement, à quel qu'il est par ord. & parmes assignes demandeurs de faire publier & afficher le present Arrest, & relay audit jour 4. de ce mois par tous les carrefours & carrefours de ladite Ville de saint Macaire; enjoindre à tous les Officiers de venir la main à l'exécution d'icelles, lesquels seront exécutés en vertu des dictums d'icelles, sans lever autre commission en forme, attendu la matiere dont est question: Prononcé à Bourdeaux en Parlement, le onzième Avril mil six cent quarante cinq.

A C T A

Judicii possessorii & Regiæ protectionis Supremæ Curie Montensis, in causa
R. P. Joannis Renon Pastoris Braniz-Comitis.

SENTENTIA MANUTENENTIÆ
SUPREMÆ CURIÆ MONTENSIS,

Inter Castellanium, Mayerum, Scabinos ac Communitatem Oppidi Braniz-Comitis, & Patrem Joannem
Renon Pastorem loci, junctos Capitulo sanctæ Waltrudis Montibus Hannoniæ Supplices:
& Patres Ludovicum Gravvez aliosque Oratorii dicti loci Intimatos.

Du 6. Août 1697.

De 6. Augusti.

RÈU les Præds des Chastelain, Mayeur, Eschevins, & Communité de la Ville de Braine-le-Comte, & Pere Jean Renon Pasteur du lieu, adjoints du Chapitre, de sainte Vaudru à Mons complaindants, du 11. Mars dernier, & concludants qu'il soit déclaré que le prétendu changement de Curé ne s'est pu faire, ni l'un de la maison de la Congregation des PP. de l'Oratoire de ladite Ville de l'Institut de S. Philippe de Noy à celui du Cardinal de Beaulieu, & qu'en conséquence ledit P. Renon soit maintenu dans la possession de la Cure contre les PP. Louis Gravvez & autres de l'Oratoire dudit lieu intimés, avec les écrits & titres servés par les parties en satisfaction de la Sentence interlocutoire du 28. dudit mois de Mars, aussi l'écrit par le Sr. Conseiller Advocat du Roy; tout considéré, conclu d'adjuger les complaindants en leurs fins & conclusions ensemble aux dépens, Vuide le dit jour.

REVISO Processu Castellani, Prætoris, Scabinorum, & Communitatis Urbis Braniz-Comitis, pater Joannes Renon Pastor loci, & adjuncti de Capitulo sanctæ Waltrudis Montibus Hannoniæ, conquirentes de 11. Martii ultimi, & concludentes ut declararetur præteritam mutationem Pastoris non potuisse fieri, nec unionem domus Congregationis Pastorum Oratorii dictæ Civitatis & Instituti S. Philippi Nerei Instituto Cardinalis de Beaulieu, & consequenter ut dictus Pater Renon manuteneatur in possessione Pastoratus contra Patres Ludovicum Gravvez & alios Oratorii dicti loci intimatos cum scriptis & titulis adductis per partes in satisfactionem Sententiæ interlocutoriæ de 28. Martii dicti, pariter cum scripto Domini Consiliarii Advocati Regii. Omnibus consideratis, conclusum est adjudicare conquirentes in suis intentionibus & conclusionibus pariter cum expensis. Conclusum dicta die.

D E C R E T U M I.

Latum super Libello per eosdem Supplices Suprema Curia Montensi oblato.

Le 9. d'Août 1697.

LES Gens de Conseil de Sa Majesté en sa noble & souveraine Cour à Mons ordonnent de faire communiquer la présente à partie, pour avertir ce qui est des parties ci mentionnées en des termes pour dépendant des Petes de l'Oratoire devrout recevoir le P. R. Renon à la maison comme Curé, à leur desant de la Castellain, est autorisé de le recevoir, aussitôt Procureur ou Pasteur de faire les insinuations, présentes homines de fess ou temoins. Fais audit Mons le 9. Août 1697. Signé, N. ROBERT.

CONSILIARIIS SÆ Majestatis in nobili & suprema Curia Montensi mandant, ut careretur fieri communicatio præsentium parti, ad edocendum de punctis ibidem de casibus hic mentionatis intra triduum; interim Patres Oratorii tenebuntur recipere Patrem Renon in domo tanquam Pastorem, ipsi deficientibus petitis datur Castellano ut ipsum restituat, dantes auctoritatem Procuratori vel Pastori ut faciat insinuationes, presentibus viris feudilibus vel rebus. Actum Montibus 9. Augusti 1697. Signatum, N. ROBERT.

D E C R E T U M II.

Ad Libellum dictorum Supplicantium à Suprema Curia Montensi datum adversus
Officium Cameracensem, ejusdemque Promotorem.

Extrait du 28. Août 1697.

Extraitum de 28. Augusti 1697.

VUE la Requête des Chastelain, Mayeur, Jurez, & Eschevins de la Ville de Braine-le-Comte, adjoints du P. Renon, & des Dames de sainte Vaudru, avec la Requête jointe présentée le 14. de ce mois au Juge Ecclesiastique du Diocèse de Cambray contre ledit P. Renon par le Promoteur de l'Archevêché, & les écrits & servés par les parties, & l'Ordonnance portée par ledit Juge le 21. dudit mois, interdisant provisionnellement audit Renon les fonctions Pastorales dudit Braine, le tout par copie, tout considéré.

VISA Supplicia Castellani, Prætoris, Juratorum & Scabinorum Civitatis Braniz-Comitis, adjunctorum P. Renon & Dominicellum sanctæ Waltrudis cum Supplicia juncta præsentata 14. hujus mensis Judici Ecclesiastico Diocesis Cameracensis contra dictum Patrem Renon per Procuratorem Archiepiscopatus, & scriptis exhibitis per partes, & mandato lato per Judicem 21. dicti mensis, interdictentes provisionaliter dicto Renon functiones Pastorales dictæ Braniz, omnibus non originaliter, sed per copiam omnibus consideratis.

Conclusum declarare quod Sententia hujus Curie lata 9. hujus mensis, adjudicans possessionem dicti Pastoratus dictæ Civitatis Braniz dicto Patri Renon, debeat foris suum plenum & integrum effectum, donec per Sententiam definitivam in petitorio aliter ordinetur. Datum dicta die.

Conclu de déclarer que la Sentence de cette cour rendue le 9. de ce mois, adjugeant le possession de la Cure de ladite Ville de Braine audit Pere Renon, doit sortir son plein & entier effet, jusques à ce que par la Sentence definitive sur le petitoir autrement en soit ordonné. Vuide ledit jour.

D E C R E T U M III.
SUPREMÆ CURIÆ MONTENSIS

Datum super Libello præfatorum Supplicantium adversus Archiepiscopum Cameracensem,
ejus Vicariatum, Patrem Gravvez aliosque.

LES Gens du Conseil de Sa Majesté en sa noble & souveraine Cour à Mons ayant vu cette & pièces jointes, spécialement de l'Ordonnance de Monsieur l'Archevêque de Cambray Adh. son Vicariat du

CONSILIARIIS SÆ Majestatis in ejus nobili & suprema Curia Montensi, viso hoc & aliis scriptis junctis, speciatim Ordinationibus Domini Archiepiscopi Cameracensis & ejus Vicarii

rii de 4. Septembris ultimi, habito respectu ad Decretum huius Curiae de 6. Augusti adjudicandi Patri Renon possessorium Pastoralis Brabantiae-Comitis, & alia Ordinatione de 28. diei mensis continente quod dictum Decretum debeat sortiri suum plenum & integrum effectum, donec per Sententiam definitivam aliter sit ordinatum; mandavit ut haec communicetur partibus, ad praesentandum quod inveniet convenire intra octiduum, quibus durantiis scripta & acta manebunt in Archivio sive Scripio Iudiciali, interim inhibentes Patri Gravet & aliis ne faciant ullam functionem Pastorem in dicto loco, & turbent in illis dictum Patrem Renon sub poena ne ulterius providetur; insuper Curia in suam protectionem recipit dictum Patrem Renon, & informabitur auctoritatem damus Factori ad infirmationem. Actum 13. Octobris 1697. Signatum, N. ROBERT.

4. Septembre dernier, en regard à l'Arrest de cette Cour du 6. d'Août, adjugeant au Pere Renon le possesseur de la Cure de Braine-le-Comte, & autre Ordonnance du 28. du même mois, contenant que le dit Arrest doit en servir l'exécution effectif, jusqu'à ce que par Sentence définitive autrement en soit ordonné, ordonnent que cette soit communiquée à parties pour présenter ce qu'elles trouveront convenir endans huit jours; pendant lesquels les pieces verseront au Greffe, interdisant cependant au Pere Gravet, & tous autres de faire aucune fonctions Pastorale au dit lieu, & de troubler en icelle ledit Pere Renon; à peine d'y être pourvus ultérieurement. Au surplus la Cour prend ledit Pere Renon sous sa protection, & fera informer auctoritatem Facteur à l'infirmité. Fait le 13. Octobre 1697. Et signé, N. ROBERT.

TESTIMONIUM

Seu Declaratio D. VAN-ESPEEN Doctoris & Professoris Juris Canonici, de iis que acta sunt, dum officiose videret D. Zypers Consiliarium Concilii Brabantiae, circa negotium D. Vande Nefse (a) Pastoris S. Catharinae Bruxellae.

INERASCRIPUS rogatus dare testimonium veritatis, & ad instantiam Reverendi Guillelmi Vande Nefse Pastoris sanctae Catharinae in hac Urbe Bruxellae, declarat quod die decima Januarii 1708. una cum dicto domino requirente accesserit amplissimum Dominum Zypers Consiliarium Concilii Brabantiae (qui praefatum Dominum accesserat.) ceptique dictus Dominus Consiliarius rursus agere de mediis concordiae inter Reverendissimum Dominum Archiepiscopum & memoratum Pastorem; atque inter alia dixit sibi aliquot diebus adfuisse Dominum Goyerts Consiliarium Ecclesiasticum in Parlamenno Mechlingensi, & Vicarium Apostolicum Diocesis Sylva-Ducensis, cumque suggerisset pro medio concordiae, ut Dominus Pastor juraret Formulam Alexandri VII. juxta Breve Innocentii XII. quodque Dominus Archiepiscopus cum eo deberet esse contentus. Quo audito, mox respondit dictus Pastor se hoc non facturum, eo quod, si juraret juxta hoc Breve, si ve juxta Bullam modernam Pontificis, juramentum semper saperet purgationem Canonica. Idipsum fortiter asseruit Deponens. Cum autem praedictus Amplissimus replicaret, quod juramentum hoc proponeretur pacis causa per Commissarios Concilii Brabantiae, qui nullo modo habebant Dominum Pastorem suspectum, & ita species purgationis excluderetur, respondit Dominus Pastor, quod tamen species purgationis separari posset, nollet tamen juramentum illud sic praestare, quia videretur sic jurando admittere Breve Innocentii XI. & rejicere Bullam modernam Pontificis. Idipsum & Deponens confirmabat. Addebat Dominus Pastor certum se esse quod Dominus Archiepiscopus non esset admittens hoc medium concordiae. Reposuit Dominus Consiliarius quod Bulla modernam Pontificis nondum esset placetata & recepta, & consequenter quod consilium Brabantiae proponere non posset juramentum juxta hanc Bullam, sed duntaxat juxta Breve Innocentii XII. placetatum & receptum in Brabantia.

Respondit Dominus Pastor se hanc quaestionem de placetatione ingredi nolle, nec ponere differentiam inter Decretum unius Pontificis & alterius.

Cumque Dominus Pastor in hac resolutione persisteret, tandem in ipso egressu rogabat Dominus Consiliarium ut vellemus de hoc medio cogitare; ad quod Dominus Pastor nihil respondit.

Postmodum Deponens amore concordiae, utque satisfaceret dicto Domino Consilio, qui pacem mirum in modum videbatur desiderare, & ad eam multoties laboraverat, eandem solus accessit die 12. sub praedictum, qui asseruit se medium illud in aula Archiepiscopali proposuisse, quodque ipsi responsum esset a Domino Van Sulteren, se nolle id proponere Domino Archiepiscopo, nisi prius Dominus Pastor declararet in scriptis se medium illud acceptare, ne postea quam Dominus Archiepiscopus mentem suam aperuisset, ipse resiliat.

Reposuit Deponens quod si post declarationem & consensum Domini Archiepiscopi Pastor acceptare non vellet, res futura esset in eodem statu ut ante. Verum est, respondit Dominus Consiliarius.

Quidem rogavit Deponentem, ut secum acciperet ipsum medium concordiae, uti die decima fuerat propositum: qui illud tunc ruiditer conceperunt, postea, si partes annuerent, limandum.

Monuit autem Deponens iteratis vicibus D. Consiliarium, se non habere commissionem a Domino Pastore hoc medium proponendi, neque se scire an Dominum Pastorem ad id acceptandum posset inducere, sed tamen se sperare. Rogavitque ut idipsum in aula Archiepiscopali referret consiliarius; quod se facturum promisit.

Eodem die, quid cum Domino Consilio actum esset, Deponens narravit Domino Pastori, qui mox totum improbat, rogavitque ut indilate accederet praefatum Consiliarium, eique suam resolutionem & intentum intimavit. Ubi vero advertit Deponens, quod Dominus Pastor ob varias & graves causas (quas etiam Deponens ipse judicabat veras esse & fundatas) ab hac resolutione non esset dimovendus, accessit die sequenti (13. Januarii) praefatum Dominum Consiliarium inter octavam & nonam matutinam, peritque quid in aula Archiepiscopali actum esset. Reposuit Dominus Consiliarius sibi a Domino Van Sulteren responsum, quod medium illud propositum esset Domino Archiepiscopo, & sub praedictum illatum eundem resolutionem. Subjunxit Deponens, non esse expectandum responsum, eo quod Dominus Pastor nollet absolute hoc medium acceptare ob graves causas superius enarratas, & signanter quod nollet facere distinctionem inter Decreta unius & alterius Pontificis, atque ita re infecta discessum est. Actum Bruxellae... Februarii 1708. Erat signatum, Z. B. VAN-ESPEEN. Hanc suprascriptam Declarationem Deponens praestitit dicto amplissimo Domino Zypers, qui illius contentum verum esse declaravit. Actum die & anno ut supra.

Erant signatum, Z. B. VAN-ESPEEN.

(a) In Concordia Immunitatis Ecclesiasticae & Juris Regii adversus eorum immunitatem, &c. & in Testamento de Recursu ad Principem scriptum ab eisdem de causa D. Guillelmi Vande Nefse Pastoris S. Catharinae Bruxellensis, Dominus Van-Espeen rogatus asserere quid de eo negotio dictum fuerit, dum officiose videret D. Zypers Senatorem Concilii Brabantiae, edidit declarationem, quae erat in Gallico opere *Dijner de la Justice*, dans la cause de Mr. Guillelm. Vande Nefse, &c. Inter haec operis innotuit, p. 19. 62. ut nihil coram quo a D. Van-Espeen scripta sunt omittetur, addita illa est Declaratio monumentis quae praedicto Testamento subiecta leguntur; nec esset locus repetitis, qui magis ei conveniret.

INDEX RERUM NOTABILIVM

Quæ tam in Jure Ecclesiastico Univerſo, quam in aliis omnibus ZEGERI
BERNARDI VAN-ESPEſſEN Operibus ſive Tractatibus occurrunt.

Romani Numeri Tomos indicant: Arabici vero priores paginas, ſequentes cujuſque pagine columnas,
ceteri denique paragraphorum numerum deſignant.

A

ABALIENATIO.

Vide, Alienatio.

ABBA.

Abba, vox hebraica, quid ſignificet? I. pag. 119. col. 1. n. 3.

ABBAS.

Abbas nomen eſt generale, quo capita congregationum Monachorum & canonicorum appellabatur. I. 191. col. 1. num. 1. & ſeqq. In aliquibus Eccleſiis ſecularium canonicorum nomen Abbatia manſit. *ibidem* num. 2. Quid proprie ſignificet? *ibidem* num. 4. Qua ratione nomen illud congruat Monafterium Præſectis? *ibidem*. Olim aliquando vocabatur Major. 191. col. 1. num. 6. Item Prælatuſ, item Præſul, ſed alia ratione quam hodie. *ibidem* num. 7. & 9. Item Prior. col. 2. num. 10. Olim qui dicebantur & erant Abbates, etiam vocabantur Priores. *ibid.* Hodie in quibuſdam Religionibus, Monafteriorum, atque congregationum primi Præſecti dicuntur Abbates, Prælati, &c. in aliis vero vocantur Priores, Guardiani, Reſtores, &c. *ibid.* num. 11. Cur recentiora ſollicitudo nomen Abbatis reſpiciat? *ibidem* num. 12.

Abbatibus olim uſi tantum Monafterio præſecti, & ſoli Episcopopo erant ſubſecti. I. 102. col. 1. num. 18. Sæculo decimo ceperunt Abbates Generales. *ibid.* num. 19. Quid Pater Abbas, & quæ ejus auctoritas? *ibid.* num. 20.

Abbatibus alii perpetui, alii triennales, & quæ differentia inter ipſos? I. 191. col. 2. num. 17. Olim omnes erant perpetui. I. *ibid.* col. 2. num. 15. & 16. Quare non item poſterioribus ſæculis? *ibidem*.

Abbatibus habent curam animarum. I. 193. col. 2. num. 1. & ſeqq. Qualitates in ſiſ requiſitæ. *ibid.* col. 1. num. 1. &c. Simone quoque officia & poteſtas. *ibidem*. Quam doctrina debeant eſſe inſtruiti? *ibid.* num. 5. & 6. Qua vigilantia? 194. num. 8. col. 1. & ſeqq. Quæ prudentia in corrigendis ſubditis? *ibid.* col. 1. num. 11. Quænam in correptione attendenda? I. 194. col. 2. num. 19. Multa mala timenda, ſi ſua auctoritate abutantur. *ibidem*.

Abbatum auctoritas & regimen eſt Monarchicum ex inſtitutione. I. 194. col. 2. n. 1. Sed ex perſeque Conſtitutionibus Aſiaticæ temperatur. I. 196. col. 1. n. 24. Poteſtas eorum quantum prudens & ſollicitudinem requirit? I. 194. col. 1. & 2. num. 3. & ſeqq.

Abbatibus eſt conſilio. I. 195. col. 2. num. 2. *ibid.* num. 2. Conſilios ab Abbate adhiberi ſuſt. S. Benedicte. *ibid.* n. 3. Quo modo conſilium Fratrum Abbas excipere debeat. I. 196. col. 2. num. 17. & ſeqq. Teneret Abbas in omnibus ſequi Regulam. I. *ibid.* n. 21. In cauſis levioribus debet in conſilium Seniores adhibere. *ibid.* num. 22. Qui nomine Seniorum intelligantur? *ibid.* num. 23. In rebus arduis teneret congregationem audire. I. *ibid.* col. 1. n. 4. & 5. Abbatibus eſt, negotium congregationi proponere, & quomodo proponendum? I. *ibid.* col. 2. num. 15. & 16.

Vide, Capitulum claſtrale.

Abbatuſ cura temporalium primario incumbit. I. 195. col. 2. n. 2. & ſeqq. Solus res Monafterii alienare non poteſt, etiamſi menſe ſuæ ſint annexæ. I. 198. col. 1. num. 7. Utens rebus Monafterii uſi proprii, cenſetur ſur & proprietarius. 197. col. 2. n. 6. In eorum adminiſtratione quæ cavenda? 198. col. 1. n. 12. & ſeqq. *ibid.* col. 2. n. 18.

Abbatibus a quo tempore, & quo jure Pontificalibus utantur. I. 199. col. 2. n. 1. & 2. & *ibid.* col. 2. n. 4. Primitus non omnia, ſed minora duntaxat, illis fuerunt indulta. I. *ibidem* col. 1. n. 1. Quæſita Sancti Bernardi de Abbatibus, qui multo pretio ſibi Pontificalia impetrant. *ibid.* col. 1. num. 2. Verus in hiſce impetrandis Monachorum ſcopus, ſuperbia. *ibidem*. Uſus Pontificalium olim interdicitur Abbatibus quorundam Ordinum. I. *ibid.* col. 1. num. 3. Quidam Abbates hunc uſum, etiamſi ultro oblatum vel indultum, modeſtæ cauſæ recuſant. col. 2. num. 3. Uſus Pontificalium competit Abbatibus jure privilegiorum, non autem ratione Dignitatis. *ibidem* col. 2. num. 4. Inde provenit, ut non omnes Abbates eadem habant indignia. *ibid.* col. 2. n. 5. Uſus Baculi ſive Bædi, jam pridem Abbatibus competeſcit. *ibid.* col. 2. n. 6. Quid ſignificet ſudarium baculo ejus appendum? *ibid.* num. 7. Uſum Pontificalium metiendus eſt priſilegi tenore. I.

201. col. 1. num. 19. Ad Synodum comparentes quibus Mitris utantur? *ibid.* n. 28. Quandoſnam Mitras apud Abbates invaluerint? I. 199. col. 1. n. 2. & VIII. 201. col. 2.

Abbatibus non contenti Pontificalibus, etiam Benedictionem ſolemneſ impertiendi auctoritatem impetrant. I. 200. col. 1. n. 8. & 9. Sicut & poteſtatem Minores Ordines conferendi. *ibidem* num. 10. Quæ poteſtas jam pridem Abbatibus competeſcit. I. *ibid.* col. 1. num. 11. Unde invaluerit, Monafterii Præſectum non poſſe conferre Minores Ordines, niſi ſit Abbas ſolemniter benedictus? I. *ibidem* col. 1. num. 16. & VIII. 35. col. 2. Quid circa hanc rem mutationi diſcipline occaſionem dederit? *ibidem* num. 17. Abbates Tonſuram & Minores Ordines non ſubdito contemptum ſuam extenderant. *ibid.* num. 20. Paulatim poteſtatem ſuam extenderant. *ibid.* num. 19. Hæc poteſtas Decreto Concilii Tridentini reſtringitur. *ibidem* num. 20. Juxta hoc Decretum Abbas non poteſt Tonſuram Monachis alterius Monafterii conferre etiam de conſenſu Abbatis, nec ſecularibus habentibus Dimiſſoriales ſui Episcopopi. *ibid.* col. 2. num. 21. Abbates juriſdictionem quaſi Episcopalem habentes, ſive nullius Dioceſis, comprehenduntur Decreto Concilii Tridentini. *ibid.* col. 2. num. 23. Qui cenſentur Abbates nullius Dioceſis? *ibidem* & num. 24. Abbates non poſſunt citra ſpeciale privilegium ſolemniter benedicere populo, niſi in Eccleſiis ſibi pleno jure ſubſectis. *ibid.* num. 25. neque alia Pontificalia extra dictas Eccleſias exercere. I. *ibidem* col. 2. num. 26. Præſente Episcopopo, Abbas ſolemniter benedicere non poteſt, & quare? *ibid.* num. 27. Abbates Pontificalibus cum humilitate uſi debent. 201. col. 1. num. 30. Faſtus quorundam Abbatum ad Capitula convenientium. VIII. 160. col. 2.

Abbatum Benedicte a quo tempore invaluit. I. 200. col. 1. n. 13. & 201. col. 2. n. 12. & ſeqq. Solemnia benedictionis Abbatialis nulla in Regulis monaſticis mentio. *ibid.* num. 11. Veriſimiliter una cum Pontificalium uſu invaluit. *ibid.* n. 12. Benedicte ſolemnis non facit Abbatem. *ibid.* n. 13. Etiam ſine illa benedictione poteſt eſſe verus Abbas. *ibid.* A quo impertientia ejus ritus & effectus. I. 209. col. 2. n. 16. & ſeqq.

Abbatibus olim non erant Presbyteri, ſed modo ad Sacerdotium promoveſci tenentur. I. 209. col. 2. n. 2. & ſeqq. Requiritur ætas 25. annorum, a qua in Gallia receſſum per Concordatam. I. *ibid.* col. 2. n. 11. & 12. Qua ratione in Gallia Abbates compellantur ad ſuſcipiendum Presbyteratum. *ibid.* n. 12. Olim diſtinctio Abbates inter & Priores Conventuales, alioſve ſimiles Monafteriorum Præſectos, nota non erat. I. 200. col. 1. n. 13.

Abbatia Belgii cum ſuis taxis annotatæ in libro Camere Apoſtolicæ. I. 208. col. 2. n. 9. Forent conſilioriales, ſi Romæ peteretur eorum proviſio. *ibid.*

Abbatibus monaſtium diſtinctio a Conventuali ſecum dedit Commendis. I. 204. col. 2. num. 49. & ſeqq. Item nominationi Regiæ: Convent illam abolere. I. 207. col. 1. n. 22.

Abbatibus quomodo eligendus? I. 206. col. 2. n. 1. A quo? VIII. 77. col. 1. Olim quibuſdam in locis electio Abbatis ſpectabat ad Episcopopum. *ibid.* Multis in locis Monachorum Congregationi relinquebatur. *ibid.* col. 2. Canonibus circa electionem Abbatis diverſa ſtatuentes facile conciliantur diſtinctione locorum & temporum. *ibid.*

Abbatibus juxta modernam diſciplinam prima Monachorum correctio competeſcit. I. 112. n. 2. Abbatibus negligentiſ, ſpectat ad Episcopopos, ita & Reformatio Regularium. *ibid.*

Vide, Capitulum claſtrale, Confirmatio, Electio, Nominatio Regiæ, Superior regularis, Reformatio.

ABBA COMMENDATARIUS.

Abbatum Commendatariorum recens eſt exordium. I. 178. col. 2. num. 22. Quid Commendis ſecum dederit? I. 204. col. 2. n. 49. & ſeqq.

Abbatibus Commendatarii olim vocati Abbicomites. I. 202. col. 1. num. 9. Hi Abbates conſtituebant Decanos, qui hodie Priores dicuntur, quibuſque incumbit cura ſpiritualium. *ibidem* num. 10. Quanta ex hac Abbatum Laicorum uſurpatione ruina Monafteriis tam in ſpiritualibus, quam in temporalibus? *ibidem* num. 11. Antitheſis inter priſtinos & hodiernos Commendatarios. I. 203. col. 2. num. 37. & 38. Forum poteſtas & prerogative. *ibid.* num. 29. Commendatarius factus Religioſus non poteſt ſine nova collatione Beneficium retinere. I. 204. col. 1. num. 42. An juriſdictionem habeat in diſciplinam Monachicam, in Priores

res & Officiales claustrales? *ibidem* num. 44. & *seq.* In Gallis omni Jurisdictione in Monachos excludit. *ibidem* num. 45. & *in nota*, l. 255. col. 1. Non habet auctoritatem reformandi disciplinam Regularem. l. 212. col. 2. num. 5. Quam locum habeant inter Abbates Titulares, & alios in dignitate constitutos? l. 204. col. 2. num. 50. Tenentur vitam aliquatenus Regulari conformare. l. *ibidem* col. 2. num. 51. Eorum obligationes ubinam finis expostat? l. 204. *in nota*. Privilegia eligendi Abbatem precipue olim pertinebant ad excludendos Abbates Commendatarios & facculares. IV. 159. col. 1. num. 33. & 159. col. 2. num. 24.

Vide, *Commenda*.

ABBATISSA.

Abbatissa nomen Præfæcæ Monialium. l. 177. col. 2. & 178. num. 12. & 14. Recentiora Instituta quare nomen illud rejecerint? *ibidem* num. 14. Sorores conversæ in Ordine Sancti Francisci manutenebant in electione Abbatissæ? l. 118. col. 2. num. 14. Quæ forma servanda in electione Abbatissæ? l. 206. col. 1. n. 6. Ex Constitutione Gregorii XIII. quæ incipit, *Expeditis*, Abbatissa nominis ad creandum eligi possunt. l. 128. col. 1. num. 17. Passim eliguntur perpetuæ. *ibid.* Quare Abbatissa Mater spirituales dicatur? *ibid.* num. 13. Solemniter benedicitur. l. 208. col. 2. num. 20. Habet regim. in spiritualibus & temporalibus. *ibid.* Unde nonnullæ Abbatissæ fruuntur Privilegio nominandi Presbytero, qui possint in eorum Monasteriis confessiones expicere, & Dei verbum annuntiare. IX. 14. *in nota*. Quæ ætas requiritur in Abbatissa & in Priorissa jure communi? l. 209. col. 2. num. 14. Unde profluxisse videatur, quod ætas 40. annorum hodie requiratur in eligenda in Abbatissam? *ibid.* num. 35. & VI. 76. col. 2. *Quæ est jur. circa l. usage de France*. l. 215. col. 1. Quandonam ex alio Monasterio eligi possit vel debeat? 209. col. 2. num. 17. Abbatissæ etiam habent collegia Canoniarum, earum obligatio. l. 224. col. 1. num. 23. & *seq.* & *ibid.* col. 1. num. 26. & 27. & præeminentia. *ibid.* col. 2. num. 31. earum exemptio. *ibid.* p. 32.

ABBREVIATORES ET ABBREVIATA.

Abbreviatura qua forma expeditur? l. 124. col. 2. num. 10. & *seq.* Quid sint & unde dicantur? *ibid.* Quomodo ex eis fiant Bullæ? *ibid.* n. 14. Abbreviatores, sic dicuntur Præsidentes de majori Parte & de minori Parte. l. 141. col. 1. num. 12. & 13. quodnam sit eorum officium? *ibid.*

Vide, *Parvus*.

ABDICATIO.

Abdicatio proprii est essentialis Monachicæ Professioni. l. 179. col. 1. num. 1. & 2. Quam rerum abdicacionem consilium Evangelicum exigit? *ibid.* num. 4. Quid ait Cassianus in Regula circa abdicacionem. *ibid.* num. 5. Quid Sanctus Benedictus. *ibid.* col. 2. Nil proprii Re ignotus etiam vel munitur sibi vendicare potest. *ibid.* n. 6. Quid si natus idiorum in sua Regula. *ibid.* n. 7. Absoluta rerum omnium abdicatio precipuum SS. Augustini, Benedicti, aliorumque Patrum Regularium fundamentum. V. 1. col. 2. §. 2. & 2. col. 1. Abdicatio proprietatis adeo annexa est Regulæ Monachali, ut contra eam nec Summus Pontifex possit licentiam indulgere. V. 12. col. 1. §. 4. n. 1. Abdicacionis Episcopatus exempla VI. 220. col. 1. §. 7. n. 1. & col. 1. & VII. 122. col. 1. & l. 168. col. 1. Nova disciplina erga volentes abdicare, sive cedere Episcopatus. VIII. 154. col. 2.

ABJURATIO.

Abjuratio facta ab hæreticis ad Ecclesiam revertentibus, quid præterea ab eis requirendum? VI. 206. col. 2. Varii ritus Græcorum in recipiendis hæreticis, abjuracione iacta. VII. 141. col. 1. Ritus Ecclesiæ Latinæ. *ibid.* & 540.

ABORTUS.

Abortum procurare, quale quantumque sit crimen? VI. 180. col. 1. & 2. Quibus penis Canonice fuerit subiectum? VII. 502. col. 1.

ABSENTIA.

Absentia excusatur a residentia variis de causis, quæ exponuntur. l. 32. col. 1. §. 6. *ajque* ad 13. malis tam n. cum conditionibus & restrictionibus. *ibid.* Quandonam Canonici, aut alii Clerici studentes in Academiis publicis gaudent fructibus Beneficiorum in absentia? V. 136. col. 1. §. 4. & 136. col. 1. Absentes studiorum causa gaudent fructibus in absentia. l. 33. col. 1. n. 5. Quo collimet hoc studientium privilegium? *ibidem* n. 8. Capitulum possit petere fructus a Clericis studiorum causa absentibus, si possit nolle esse professione Ecclesiastica? *ibidem* sic iudicatum in Parlamento Tolosano. *ibidem*. An, ut quis studiorum causa absens fructus percipiat, hodie requiratur consensus Episcopi? *ibidem* num. 6. Absentes tenentur incumbere studio Theologicæ vel Canonum. *ibid.* num. 7. Item tenentur transmittere testimoniale studii, & quid hæc continere debeant? *ibidem* num. 8. Non tenentur hæc concedenda. *ibid.* Circa absentiam varia Privilegia Universitatibus indulta. *ibid.* n. 6.

NOTABILIUM.

6. & *seq.* Ad quæ beneficia hæc Privilegia restringantur. *ibid.* col. 2. num. 10. Clerici in Academiis versantes tenentur observare statuta de vita & honestate Clericorum. *ibid.* num. 11. & *seq.* Quinam in absentia distributiones percipere possint? VI. 138. col. 1. §. 5. Familiares & Domestici Regis gaudent fructibus in absentia. l. 33. col. 2. n. 12. Sub his comprehenduntur Consilarii Ecclesiastici in Parliamentis, alique Senatoribus Regiis. *ibid.* n. 13. Imitationes & variae restrictiones hujus Privilegii. *ibid.* Circa hoc similis Privilegia, quid notandum? l. 34. col. 1. n. 17. Tantum hæc se extendunt ad grossos fructus. *ibid.* n. 16. Theologus gaudet fructibus in absentia, & his horis, quibus docet, distributiones in absentia lucratur. l. 47. col. 1. n. 11. Quandonam Canonici legentes aut docentes in scholis Academicis fructus in absentia percipere possint. V. 136. col. 2. & §. 3. Quidnam requiratur, ut in perceptione fructuum in absentia titulo docentium securi esse possint? *ibid.* col. 2.

Vide, *Distributiones, Studium, Residentia*. Absente Episcopo permittitur per tres hebdomadas ob causam legitimam. VII. 55. col. 2. Ultra tres hebdomadas absente poterant Episcopi & suis sedibus inesse eisdem. VII. 57. col. 1. Olim non licebat Presbyteris & Diaconis absente a suis Ecclesiis ultra tres hebdomadas. *ibid.*

Absentia causas nonnullas probat Synodus Tridentina. I. 85. col. 2. num. 3. Interdum Episcopus plus potest proficere absens quam præsens. *ibid.* n. 1. Bonum universalis Ecclesiæ interdum absentiam requirit. *ibid.* n. 2. Quinam de absentia causa cognoscere debeant? 86. num. 4.

Absentia indulgentia est quæ in species dispensationis. 7. 86. col. 1. num. 5. Quid precipue expendendum ab iis, qui causis absentie examinandi præstant? *ibid.* num. 6. Notandum hæc de re Concilium Tolosanum. *ibid.* n. 7. Bonum Ecclesiæ universalis non est legitima absentia causa, si illud per alium procurari possit. l. *ibid.* col. 1. num. 8.

Absentia duorum vel trium mensium per annum Synodus Tridentina permittit Episcopis. l. 86. col. 2. num. 11. Quando & quomodo hæc licentia uti possit Episcopus? *ibid.* Caveadum ne in solemnioribus festis ab Ecclesia sua absit. *ibid.* num. 12. Quando corporaliter absente cogitur Episcopus, curam tamen gregis sui negligere non potest. *ibid.* num. 13. Quandonam ob imminente perfectionem Episcopi Ecclesiam suam deserere possint? *ibid.* n. 14. Si commune sit periculum, nequam commode possit Episcopus. *ibid.* Plures spiritualiter fugiant, cum corporaliter adsint. l. 87. col. 1. n. 15. Hæc spiritualis fuga, frequenter non minus perniciosa, quam corporalis. *ibid.* num. 16.

Vide, *Residentia*.

Absentia mariti morte non probata, uxor secundas nuptias contrahere non potest. II. 153. col. 1. num. 5. & VII. 161. col. 1. & 2.

ABSIS.

Absis, quid videatur fuisse? VII. 99. col. 1. Quis sensus horum verborum cavens Absceni? Qui publice peccant, ante absidem reconciliandi? *ibid.*

ABSOLUTIO.

Absolutio Sacramentalis penitentibus non conferebatur nisi in exitu sublationis. II. 56. col. 2. n. 6. *ibid.* & *seq.* Huic praxi suæ tamen fuerunt exceptiones, & quæ? Olim Episcopi publice Penitentium sacramentalis & plena reconciliatio fuit reservata. II. *ibid.* num. 7.

Absolutio pluribus sæculis facta a Sacerdote alieno sine licentia proprii, habita fuit ut nulla & nulla. II. 61. col. 2. n. 3. A variis criminalibus nec in fine vitæ coarctata. II. 68. col. 1. n. 1. & VII. 48. col. 1. Unde Sacerdotes statueri debeant de dilatione aut acceleratione absolutiois? VI. 181. col. 1. Exemplum præpropria absolutiois. *ibid.* Quid optandum, ut consulerent Presbyteri in absolutiois impetientis nimium faciles? VII. 180. col. 2. Non obstante absoluteione, variis denegatur sepultura Ecclesiastica. III. 260. col. 1. n. 23. & *seq.*

Absolutio a Censuris, quæ in Bullis Pontificiis continetur, quid operetur? III. 61. & 62. col. 1. & 1. num. 1. 2. 3. 4. & *seq.* & IV. 152. col. 1. num. 18. & 17. col. 1. Clausula hujus absolutiois reconciliatio illi est. VI. 61. col. 1. num. 2. & IX. 40. col. 2. Absolutio verbum non favebatur primis pro relaxatione a Censuris. IX. 32. col. 2. §. 1. Unde & ex quo hoc nomen sortita sit? *ibid.* Unde induda fuerit distinctio Absolutiois a Censuris quoad forum externum, & Absolutiois quoad forum internum sive conscientie duntaxat? *ibid.* 39. col. 1. §. 2. Utriusque Absolutiois effectus. *ibid.* Quandonam precipue obtineat hæc distinctio? *ibid.* col. 2.

Absolutioem a Censuris quis impetiri possit? IV. 151. col. 2. n. 1. & IX. 51. col. 1. §. 4. Olim ab Episcopo Censuram tollere recusantem recurri debebat ad Synodum Provinciale. IV. 152. col. 1. num. 3. Hæc disciplina expressè anone Concilii Nicæni. *ibid.* num. 4. Censura ab Episcopo inflata vim suam retinebat quousque per Synodum indicatam erat eam collendam. *ibid.* col. 1. num. 5. Censura Læta Sententia tolli potest per proprium Episcopum, aut proprium Sacerdotem; & quis nomine proprii Episcopi intelligatur? *ibid.* n. 11. Unde invaluerit, ut Laici communicati intra annum absolutioem petere debeant? VII. 105. col. 2. Unde Vicarius Episcopi iudiciali Tribunali præpositus, solus sibi absolutioem a Censuris attri-

attribueret? IX. no. col. 1. Excommunicatio post legitime interpositam appellationem infirma, abolitionem non requirit. IX. 16. col. 2. & 17. col. 1. Censura infusa se non aboliri desiderare debet, quia se nullatenus perspicit obligatum. X. 27. col. 1. In Belgio & in Gallia sub beneficio Sacrae Regiae licet sui Ordinis aut Beneficij functiones spirituales continuare, sine pravia iudicis vel Superioris Ecclesiastici abolitione. X. 28. col. 1. & seqq.

Abolutio ad cautelam sine cura reincidentia, multis saeculis ignota fuit. IV. 153. col. 2. n. 26. & IX. 39. col. 1. §. 3. Quoniam absolutio ab Excommunicatione, dicatur *ad cautelam* data? VIII. 100. col. 1. Quid circa talem abolitionem in *Sacro* dicitur? Quidnam demum hae abolitionis species invenerit? IX. 40. col. 1. Unde absolutio *ad cautelam* sic dicta fuerit? *ibid.* Nullitas causae in universum *absque mora* probanda, priusquam detur hae absolutio. *ibid.* Forma, quam in danda hac abolitione iudices servare debent, quoad forum externum. *ibid.* Eiusdem abolitionis forma quoad forum internum. *ibid.* Quid operetur absolutio, quae a Confessario praestititur Abolutionis Sacramentalis? *ibid.* & IV. 153. col. 1. n. 22. In Laicis Gallorum Tribunalibus *absolutio ad cautelam* non admittitur, nisi non casu, & quid tunc observari debeat? IX. 40. in nota. Absolutio cum reincidentia vel *ad reincidendum*, quoniam dicatur proprie, ad diffinitionem Abolutionis *ad cautelam*? *ibid.* col. 2. Quando & quomodo concedatur hae Abolutio? *ibid.* Absolutio a Censuris reservatis Pontifici Romae impetranda, & qua forma ibidem expeditur. IV. 153. col. 1. n. 23. & IX. 41. col. 2. & 42. col. 1. & 2. Quid de Censuris Episcopo reservatis? IV. 153. col. 2. n. 20. An iudices Regii cogere possint iudices Ecclesiasticos ad Censuras tollendas? *ib.* 153. col. 2. n. 25. Hac de re Sancti Ludovici Responsum. X. 16. col. 2. §. 10. *Quelques particularités du Droit François touchant l'abolition des Censures.* IV. 191. col. 2. & 192. col. 1.

Vide, *Conjura*, *Excommunicatio*, *Remissio*, *Reconciliatio*. Absolutio Res, cognita ejus innocentia, nullo praetextu differenda. IV. 102. col. 2. num. 12. Edicta Belgica redargunt errorum, quod putant abolutiones Rerum officere honori iustitiae. *ibid.*

Abolutio, quae in Nocturno Officio dicitur ante Lectiones, unde sit desumpta; & quid significet? IV. 148. col. 2.

ABUSUS.

Abusus nobilium personarum, ac potentiorum deferendi Ecclesiis Parochiales. II. 47. col. 1. n. 8. Labentibus saeculis multum crevit, & unde. *ibid.* n. 9. altaria portatilia hunc abutem propagaverunt. *ibid.* num. 10. abusus celebrandi in oratoris privati jam pridem reprobatus. *ibid.* col. 2. num. 13. ad Episcoporum culpam, si abusus & corruptelae irreputent obtentu consuetudinis in missarum celebratione, pertinere. *ibid.* & quae ipsae Tridentina Synodus innoxix. *ibid.* & seqq.

Abusus, quia jam inoleverunt, non ideo permittendi. II. 50. col. 2. n. 36. Quam perniciosum sit argumentum, quod a tolerantia aut factio Praedecessorum petitur. *ibid.* Penes Episcopos est summa auctoritas abusus in Missarum celebratione occurrentes tollendi. *ibid.* col. 1. n. 27.

Abusus inundantem arcedendum, nec liceat contra vitium torquentem brachia dirigere? V. 51. col. 1. §. 3. Quid de hoc barbaro adagio: *Religiones nunquam videri prout vult?* *ib.* Abusus plurimorum origo. VI. 105. col. 1. §. 4. Enumeratio quorundam abutem, qui in Ecclesia invaluerunt. *ibid.* Ecclesia ad tempus abusus diffinuit. VI. 105. col. 2. §. 5. Episcopi, seu charitatis convivia, sensim in abusus degeneraverunt. VII. 97. col. 2. Augustini Epistola contra hos abusus. *ibid.* 98. col. 1. Quomodo ad extinctionem abutem inoleverunt procedendum? *ibid.* Quomodo agendum quando abusus inoleverunt, nec sine tumultu tolli possint? VII. 105. col. 2.

Abusus cradicendi priusquam in consuetudinem transierit. VIII. 14. col. 1. Nonnunquam quaedam de se licita propter abutem vetantur. VIII. 25. col. 1.

Abusus facilius circa Christum. VIII. 155. col. 2. Abusus infligendi filios Canonicozum, maxime surios in Ecclesiis saecularibus, ubi sunt infirmi Patres eorum. VIII. 155. col. 2. contra quem abutem quae edita. *ibid.* quaeque Synodus Trid. renovavit. *ibid.* Abusus Curiae Romanae super irregularitatis dispensatione. *ibid.*

De Appellatione ab *abusu*. Vide *Appellatio* tamquam ab *abusu*.

ACADEMIA.

Academiarum institutio. II. 122. col. 1. n. 1. Spectat ad supremam potestatem. *ibid.* n. 2. Synodus Parisiensis saeculo IX. erectionem *Academiarum* postulat. *ibid.* n. 3. Unde vocatae Universitates? II. *ibid.* col. 1. num. 4. Varia Privilegia & praerogative *Academiarum* concessa. *ibid.* n. 5. Honor Privilegiorum utilitas & scopus. *ibid.* n. 6. Quodnam censendum ius Patronatus ipsi competens, an Ecclesiasticum, an Laicum? III. 69. col. 2. n. 23. & seqq. Privilegium concessum studentibus in *Academis* de perceptione fructuum in absentia, & ejus scopus. I. 33. col. 1. n. 5. & seq. *ibid.* col. 2. n. 7. & 8. Quoniam iudicio observare debent, ut hoc Privilegium frui possint? *ibid.* col. 2. n. 11. & seqq.

Academiarum Moderatoribus quid attendendum circa pompam gentilem Canone Trullano prohibita circa eos, qui Leges civiles docentur? VII. 154. col. 2.

Vide, *Collegia*, *Exemptus*, *Universitates*, *Abjunctio*, *Van-Elpen* Tom. X.

ACADEMIA LOVANIENSIS.

Academia Lovaniensis Privilegium, ut Clericis liceat studere Legibus & Medicinæ. I. 18. col. 2. n. 9. & 10. Collegia & Fundationes, quibus abundat. II. 122. col. 1. n. 7. & seqq. & *ibid.* col. 2. n. 10. Disciplina eorum. *ibid.* Privilegium de non promovendo ad Ordines sacros, ejus usus & restrictio. III. 16. col. 1. n. 23. & seqq. Privilegium concessum Facultati Medicinæ levandi corpora morte punitorum ad exercitum Anatomiae. III. 259. col. 1. n. 5.

Academia Lovaniensis Sola in Belgio retinuit Conservatorem, reliquis omnibus Conservatoribus decreto Principis exautoratis. IV. 168. col. 1. n. 19. & IX. 197. col. 1. & 2. praerogativa in *Academia Lovaniensi* ex speciali Principis gratia ad Applicationem Universitatis. *ibid.* col. 1. Eius Rector & Conservator Privilegiorum quousque cognoscere possint de actualibus realibus? IV. 12. col. 1. num. 17. Quod ius ei competat in Testamento suorum Suppositorum? *ib.* 15. col. 2. n. 3. & seqq. Officium Syndici ejus. *ibid.* 77. col. 1. num. 32. Item Advocati Fiscalis. *ibid.* 79. col. 2. n. 7. Item Promotoris. *ibid.* 80. col. 2. n. 19. Tribunal habet quique iudicium appellationum. *ibid.* 153. col. 1. n. 19. Hujus Tribunalis descriptio. *ibid.* col. 2.

ACATHOLICUS.

Vide, *Heresis* aut *Heresicus*.

ACCEPTIO PERSONARUM.

Acceptio personarum quid, & quandonam committitur? III. 145. col. 2. n. 1. & 3. Committitur in distributione Beneficiorum, praecipue attendendis paupertatem Providendi vel ejus Parentum. *ibid.* 146. num. 7. & seqq. & col. 1. Merito taxantur mandata in forma pauperum. *ibid.* col. 1. num. 12. Committitur praefereudo consanguineos; & an semper, & quae in simili collatione attendenda & cavenda? *ibid.* n. 13. & seqq. & col. 1. n. 19. & seqq. col. 2. & V. 190. col. 2. §. 6. Quid in distributione Beneficiorum unice attendi debeat? III. 146. col. 1. n. 9. Conditio non spectans ad hanc causam, tametsi de se bona, nequaquam attendenda. *ibid.* col. 1. n. 10. Quare hodie specialiter cavenda consanguineorum promotio? *ibid.* col. 2. n. 22. & 147. col. 1. n. 23.

Acceptio personarum vitium ut vitetur, conferenda sunt Beneficia dignioribus. I. 60. col. 2. n. 3. & III. 147. col. 1. n. 2. & 3. Idem procedit in Patronis, Religianus & praefactionibus. *ibid.* num. 4. & 5. Non exculantur Religianes in electione minus digni ob consensum Superioris. *ibid.* col. 2. n. 6. Intendunt Superiores resignationem factam minus digno impedire nequeant. *ibid.* n. 7. Utrumque ius electionem & praefactionem minus digni habet validam, licet peccetur contra iustitiam distributivam, & quare? *ibid.* n. 8. Praefectio digni, omisso digniore, est valida: nec infirmitas negari eo titulo potest. *ibid.* n. 11. Infirmitas minus dignum, omisso digniore, non semper peccat. *ib.* col. 2. n. 13. Quomodo Synodus Tridentina veli infirmis Praefactionem, modo sit idonea? *ibid.* n. 14. Unde pro tempore & circumstantiis major vel minor dignitas personae desumenda? *ibid.* n. 1. & 148. col. 1.

Acceptio personarum non committitur praeterdando dignissimum, ut minus dignus excludatur. III. 148. col. 1. n. 6. & 7. Aliquando dignissimus etiam irritum conatu eligendus. *ibid.* n. 8. col. 2. Vitium *acceptio personarum* non evadit, quia praefertur dignior inter sollicitantes. 148. col. 2. n. 11. An sine violatione iustitiae distributivae Beneficio Ecclesiastico praefici possit minus dignus, dum dignior haberi potest? V. 189. col. 1. §. 3. Etiam Patroni laici non possunt citra violationem iustitiae distributivae praeferrere minus dignum, dum dignior haberi potest. *ibid.* §. 4. Patroni, alique Beneficiorum Collatores officio suo non satisfaciunt, eligendo digniorem inter illos, qui se praesentant, si digniorem non se offerentem praeferrere possint. *ibid.* col. 2. §. 5. An Patroni, aut Collatores possint beneficia Ecclesiastica sine *acceptio personarum* conferre suis consanguineis? & quae praecipue in simili collatione veniant attendenda? *ibid.* 190. col. 2. §. 6. Unde gravitas vitii *acceptio personarum* in collatione beneficiorum desumenda sit? *ibid.* 60. col. 2. §. 7.

Acceptio personarum quam grave sit peccatum in Beneficiis, praefertim curatis, & ante omnia in Episcopatu, I. col. 2. n. 3. & 5. & III. 149. col. 1. n. 2. & seqq. Determinatio, an sit peccatum mortale vel veniale, est difficilis & periculosa. *ibid.* n. 4. Gravitas hujus peccati ponderanda ex bonis, quae impediuntur, & malis, quae causantur. *ibid.* n. 5. Synodus Tridentina arguit peccati mortalis, qui minus dignos ad Episcopatum promovent. *ibid.* 149. col. 2. n. 10. Qui recte aestimat pretium animarum, non facile in collatione Beneficij, praefertim curati, admittet *acceptio personarum*. *ibid.* n. 9. Promoventes minus dignum, neglecto digniore, non tantum graviter peccant, sed etiam ipsi Ecclesiae tenentur ad restitutionem, & quomodo hoc faciendum? *ibid.* n. 11. Quid Patroni & Collatores agendum, ut adversus tentationes se muniant? *ibid.* n. 12. & seqq. Quid ad vitandam personarum *acceptio personarum*, Patroni & Collatores ante collationem attendere & agere debeant? V. 191. col. 1. §. 8. & *ibid.* col. 2.

Acceptio personarum quandonam in collatione Beneficiorum committitur.

committatur; & quæ sit huius vitii cum vicio Simonie affinitas? V. 188. col. 2. §. 1. Quid in collatione Beneficiorum attendendum, ut vitetur acceptionis personarum vitium? *ibid.* col. 2. §. 2. Beneficiorum Patronus & Collatoribus in præsentatione aut electione vitæ attendendum est Ecclesiæ bonum, non acceptionis personarum. *ibid.* 191. col. 2. §. 8.

ACCIDENTIA SEU ACCIDENTALES OBLATIONES.

Accidentia etiam ex Synodorum Egretis in Portionem congruam imputanda. III. 202. col. 2. n. 17. De quibus Accidentibus loquuntur Synodi? *ibid.* n. 23. & 203. col. 2. n. 26. Quæ non imputanda; & quor ex eorum imputatione sequerentur mala? *ibid.* & n. 18. & 202. col. 2. & 17. n. 203. *§. §. ad 24. col. 1.*

Accidentia sunt duplicis generis; alia quæ ex mera plebis liberalitate proflunt, nec exigi possunt; alia quæ iam, quasi de iure, vixit vel abusus exigi obtinuit. VI. col. 33. §. 19. Quæ sint Accidentia non omnino incerta? III. 203. col. 2. n. 26. Næc Accidentia ad certam summam redigi possunt. *ibid.* n. 35. Maior ratio, ut in civitatibus quam in pagis hæc in portionem computentur, *ibid.* col. 2. n. 37. Videtur duntaxat a Synodis ob temporum duriciem horum accidentium imputari tolerari. 204. col. 2. num. 38. Non debent hæc Accidentia in Portionem congruam cum nimio rigore imputari. *ibid.* n. 39.

Vide, Oblatio, Portio congrua.

ACCUSATIO, ACCUSATOR.

Accusatio quid sit, qua forma legibus Romanis fieret, quomodo hæc forma olim in Curias Ecclesiasticas irrepsit? IV. col. 1. n. 24. & col. 1. 100. & seqq. Accusans tenebatur se inferre, idque in Brabantia aliquando usitatum, *ibid.* n. 8. & 10. Quæ in inscriptionis forma, effectus & scopus, *ibid.* col. 1. n. 1. Modus a Foro receptus, *ibid.* n. 13. Admittitur tamen de accusatio. IV. col. 101. n. 32.

Vide, Delictum.

Accusatio criminaliter a Civitate quare hodie adempta sit, curavit? IV. 100. col. 2. n. 12. Accusatio reservatur Officialibus, sique remissa est necessitas inscriptionis; & quædam, *ibid.* n. 17. Aliquando tamen ob accusationem mala iniquam extraordinarie poena puniuntur. *ibid.* n. 14. Etiam si causa casus, regulariter in expensis non condemnantur. *ibid.* col. 3. n. 15. & 199. Exceptio. *ibid.* col. 1. 12. Quandoque in eas possint condemnari? *ibid.* col. 2. n. 16. Accusatores in accusatione deficientes qua poena feriendi? VIII. 48. col. 1.

Accusatores deficientes, an Reus cogendus sit ad purificationem? VIII. 48. col. 1.

Vide, Purgatio.

Accusatore deficiente, Index ex officio potest procedere via inquisitionis. IV. 100. col. 2. n. 18.

Vide, Informatio criminalis.

Accusator adversus Episcopos & Clericos non sine exa-
minatione admittendi. VI. col. 1. 229. Si de crimine Ecclesiastico accusetur Episcopus, persona accusatoris consideranda est. VI. col. 1. Non quilibet ad accusationem Episcopi aut Clerici admittendus. VII. 37. col. 2. Juxta Canones Africanos Episcopus accusandus apud suum primum vel eius Synodum. VII. 81. col. 2. Ob solam accusationem non suspenditur, nisi per Synodum. VII. 81. col. 2. Nisi prius pergerit, ad ultimum de crimine infamatus, nisi causam privatam, non Ecclesiasticam habens. *ibid.* Non admittendi ad accusationem Clericorum Excommunicati, nec Liberti, nec Hæretici, nec Paganus. VII. 81. col. 1. 125. De qua accusatione hic agitur? *ibid.* Quoniam cum non probaverint, ad secundum non admittendi. *ibid.* & VIII. 51. col. 2. Quasi. 10. An & quando Laici liceat accusare Clericos, & maxime Episcopos? VIII. 50. col. 2. De forma accusationis Episcoporum ex falsis Delegationibus & Jure civili. *ibid.* Qui legitimi accusatores esse possint? VIII. 51. col. 2. Episcopis accusatis tempus sufficiens concedendum ad sui defensionem. *ibid.*

Accusatus Clericus de crimine, nequit ante sententiam recedere. VIII. 57. col. 2.

Accusatus adversus Prælatum non facile suscipiendus. VIII. 131. col. 1. Cuius in omnibus & qua forma accusandus Episcopus? VI. col. 229. Cuius criminales minute sententiae coram Tribunali regulari. *ibid.* col. 2.

Vide, Causa majoris.

Accusatus infirmus in loco, quo testes tuto adhiberi possunt. VII. 85. col. 2. Nemo condemnandus, nisi præsentem habeat accusatores. VIII. 52. col. 2. An Accusatus, pendente accusatione, possit contra accusatorem recurrere? *ibid.* col. 2. Quoniam ab accusatione repellatur? col. 1. 53. Nemo potest esse accusator & testis. *ibid.*

Accusatus si sit crimen quam grave sit. VIII. 52. col. 2.

Quid de illis, qui occidit, scilicet per libellum famosum accusant? 53. col. 2.

ACOLYTHUS.

Acolytherum officia ex Pontificali descripta. V. 112. col. 2. Ex illis, quæ in Ordinatione Acolytherum occurrunt, ostenditur quod, qui illo Ordine sunt insigniti, debeant spiritualiter attendere, ut proximo bonis operibus progrediantur.

ibid. Apud Græcos non ordinabantur Acolythi. VII. 130. col. 1.

Acolythus Ordo inter Ordines Minores adnumeratus. I. 2. col. 2. num. 1. Non semper olim sacris Ordinibus præmissus. *ibid.*

ACTA.

Acta iudicialia conscribi & registrari debent per Graphiarum Curia. IV. col. 1. 79. n. 4. & seqq. Persona publica est ille Grapharius, a quo conscribenda sunt Acta iudicialia, qui & Notarius aliquando dictus fuit. *ibid.* n. 5. Ordinatio Curiarum Ecclesiasticarum Provincie Mechliniensis de scribendis Actis per Graphiarum. col. 2. n. 6. Originalia remanere debent in Registris Curia; & Partibus requirentibus tantum conceduntur Copia. *ibid.* n. 7. & 10. Actis iudicialibus a Graphariis conceptis & registratis, licet nulli testes interveniant, datur plena fides, & qua forma ad hunc effectum debeant esse expedita? *ibid.* n. 11. Prohibentur superflue eorum extensiones, & scribitur vel illegibiles expunctiones, & qua poena. col. 2. 79. n. 20 & seqq. Motiva juris inter acta litis non computantur. 88. col. 2. n. 4. Acta prius instant per Appellantes ad Iudicem appellationis deferri debent. 126. col. 2. num. 50. Poena Grapharii vel Iudicis Copiam contra denegantis. *ibid.* n. 51.

Acta iudicialia pro scripturis publicis habentur. IV. 97. col. 1. n. 37. Quoniam Acta pro publicis instrumentis reputantur. *ibid.* col. 2. n. 54.

Vide, Grapharius.

ACTIO.

Vide, Causa, Accusatio, Advocatus, Iudicium, &c.

ACTOR.

Actores Universitatis, Collegii, Civitatis, &c. sunt quasi eorum Procuratores. IV. 77. col. 2. n. 29.

Actor termino præfixo non comparens, qua poena plectendus? VIII. col. 1. 197.

ACTUS.

Actus interni, an ab Ecclesia præcipi possint? VIII. 148. col. 2.

Actus, quinam conditionem respiciant, quinam non respiciant? VIII. col. 195.

ACTUS CONJUGALIS.

Vide, Matrimonium.

ADAMUS.

Adamus mortalem esse conditum contendebat Pelagius, cuius dogma anathematizatur. VII. 119. col. 1.

ADJUDICATIO.

Adjudicatio Competentia Palloialis fit per modum provisionis, & peti potest in qualibet parte litis. VI. 25. col. 2.

Vide, Sententia provisionalis.

ADJUNCTUS.

Adjuncti in revisione processuum, quinam dicantur, & quo numero instituendi? IV. col. 130. n. 12 & 13. intra quod tempus petendi sint & nominandi? *ibid.* n. 13. Non possunt nominari ad pollutionem Revidentis. *ibid.* num. 16. Juramentum Adjundorum. *ibid.* n. 17. Revidens tenetur nuntiare summam pecuniarum, quæ pro expensis Adjunctorum sufficiat, *ibid.* n. 14.

ADMINISTRATIO ET ADMINISTRATOR.

Administratio bonorum Ecclesiasticorum penes quos olim fuerit? III. 218. col. 1. & 2. num. 1. & seqq. & VI. 203. col. 1. & 2. Episcopi sunt rerum Ecclesiæ supremi Superintendentes. III. 218. col. 1. n. 7. Quales esse debeant dispensatores rerum Ecclesiæ? *ibid.* 219. col. 1. n. 16. Quam sollicitus fuerit Apostolus, ne suspicio infidæ dispensationis daretur. *ibid.* num. 17. Voluit iam pridem Ecclesia, ut Episcopi in dispensatione rerum Ecclesiæ adhiberent Clerum suæ Ecclesiæ. *ibid.* n. 18. Cura temporalium in multis Ecclesiis commissa fuit Diaconis, ac præcipue Archidiaconis. *ibid.* col. 219. Ex hac Archidiaconorum auctoritate remanet hodiernum jus depositus. *ibid.* num. 20. In quibusdam Ecclesiis Episcopi habebant Oeconomum, cui cura temporalium incumbebat. *ibid.* num. 21. Juxta Canones universique Episcopi tenebantur bonorum suæ Ecclesiæ administrationem committere Oeconomum, quem sibi ex proprio Clero constituebant. VII. 39. col. 2. In Orientalibus Ecclesiis generaliter fuit Oeconomorum usus. *ibid.* col. 2. Eri hic usus desuetudinem abiit, eadem nihilominus remanet mens Ecclesiæ circa Bonorum Ecclesiasticorum administrationem. *ibid.* Quid de rebus bonorum Ecclesiæ administratione statutum fuerit in Synodo Cameracenâ, & in Edicto Regio? VIII. 243. col. 2.

Vide,

Vide, *Economus, Rota Ecclesiastica.*

Administratio specie, quoniam dici possit bonorum Ecclesiasticorum elocatio? III. 220. col. 2. num. 1.

Vide, *Elector.*

Administratores Fabrica. Vide, *Edificii, Fabrica, Computus.*

Administratores Mensa Sancti Spiritus, seu pauperum. Vide, *Mensa Sancti Spiritus, Computus.*

Administratio Hospitalium, qualis esse debeat secundum primævum eorum naturam? III. 227. col. 1. num. 12. Quam graviter delinquit bona Hospitalis diversitas. *ibid.* col. 2. num. 18. In administratione piorum legatorum non querendum proprium luerum. *ib.* col. 1. num. 11.

Administratores piorum locorum Justinianus vult eligi Episcoporum iudicio. III. 128. col. 2. num. 5. Episcopi corrigere, imo & deponere possunt piorum locorum Administratores, etsi hi sint a Fundatoribus electi. *ibid.* num. 6. *Quel est sur cela l'usage de France?* III. col. 2. Quales eligendi sint Administratores? III. 276. col. 2. Quales eligendi sint Administratores? III. 228. col. 2. num. 7. *Comment doit se faire l'élection des Administrateurs des Hôpitaux régis de trois en trois ans, par la Déclaration del 1698.* III. 276. col. 2. num. 44. & 45. Temporalium Administratio Ecclesiasticis aut Religiosis non competit, nisi illa in titulum habeant. III. col. 2. num. 26.

Administratores Hospitalium Synodus Tridentina subiecit Ordinariis, etque tenentur rationem reddere. III. 229. col. 2. num. 27. & seqq.

Administratores infirmis & destitutum aliquando ad solos Laicos pertinet. III. 230. col. 1. num. 44. Aliquando ad solum Episcopum. *ib.* num. 45. Qualiter ante Synodum Tridentinam aliqua Hospitalia ad curam Laicorum pertinebant. *ib.* num. 46. Hæc Laicorum jura salva esse possunt, licet auctoritas Episcoporum concurrat. *ib.* num. 47.

Vide, *Hospitalia.*

Administratores bonorum Monasteriorum Officialibus, non Superioribus committenda. V. 9. col. 1. §. 1. Quamquam a Superioribus in designatione horum Officialium attendenda? V. 10. col. 2. & 11. col. 1. §. 13.

Vide, *Peculium Monachi, Superior Regularis, Monasterium, Loca pium.*

ADORATIO.

Adorationis verbum, quo Catholici in suis de cultu imaginum expressionibus subinde utuntur, offensionis lapis Iconoclastarum præcipuus. VII. 166. col. 2.

ADULTERIUM.

Adulterii matrimonium perpetuo olim interdictum. II. 140. col. 1. num. 3. Impedimentum criminis ex adulterio, ejus antiquitas & quoniam oritur? II. 148. col. 2. num. 1. & seqq. Augustinus videtur Adulterium pro impedimento auguisse. *ib.* num. 2. Saculo IX. idem obtinuisse. *ib.* num. 3. Canones generaliter de Adulterio loquentes a Gratiano restricti. *ib.* num. 5. Jura moderna disciplina quando adulterium matrimonium dirimit. *ib.* num. 9. 10. & 11. Impedimentum ex adulterio ortum est juris positivi. *ib.* col. 1. num. 13.

Adulterii tres species & gravitas. IV. 52. col. 2. num. 1. Crimen adulterii Scriptura sacra reputat inter gravissima crimina. *ib.* num. 2. Atrocissima penis olim coercitum. IV. col. 2. n. 4. Etiam Leges olim mitius egerunt cum viris, inde non sequitur adulteria corum non esse tam gravia, quam adulteria feminarum. *ib.* num. 6. 53. col. 2. & 7. & seqq. Equale est ius mariti & uxoris ad dimittendam compartem adulteram. VIII. 104. col. 1. Adulter compartem adulterum an dimittere possit? *ibidem.* Uxor viri patiens non fit rea adulterii. 103. col. 2. Olim inter adulteros incestuosos nullum erat matrimonium. VIII. 105. col. 1.

Adulterii penæ Canonice. IV. 53. col. 1. num. 9. & seqq. Quid contra Adulteros decreverit Synodus Ancyri? VI. 179. col. 1. Quid Neocæsariensis Synodus contra Presbyteros adulteros? VI. 179. col. 1. & 2. Juxta Synodum Trullanam adulterii poenitentia septem annorum. VII. 259. col. 2. Querimonia quod hæc poenitentia nimis leviter castigetur; & quoniam hodie ordinaria ejus poenitentia poenitentia poenitentia Justiniani expressa. *ib.* num. 18. & II. 240. cap. 3. Quando arguendus est maritus adulteræ ob uxoris adulterium. IV. 54. col. 1. num. 27. Adulterium, & stuprum subinde pro eodem sumuntur. *ib.* num. 29. Item ob certas circumstantias Adulterii puniuntur poena mortis. *ib.* col. 2. num. 21. Non convenit, ut Adulteræ retrahantur in Monasteria Virginitatis, & quare? *ib.* num. 20. Pourquoi les femmes envenimées dans un Monastère pour cause d'adultère sont appelées aubonnières? IV. 186. col. 1. C' est une poenitence plus qu'une punie. *ib.* Sæpe in riti ob adulteria uxorem puniunt. IV. 54. col. 1. num. 23. En France le mari qui profite sa femme, est puni de peine infamante. IV. *ib.* col. 2. An Juxta, convivente marito, ex officio possit procedere ad adulterum Adulterum & Adulteram? IV. 54. col. 1. num. 28. Cuius Fori crimen sit adulterium in Gallia & in Belgio? 53. col. 2. num. 22. Ad adulterio solvatur matrimonium? VI. 180. col. 1. & *in nota.* Olim Adulterium quodcumque impediebat matrimonium inter adulterum & adulteram. VIII. 103. col. 1. Gratianus male Canonum Concilii Triburicensis intelligens, id restrictit ad adulterium certis circumstantiis vestitum. *ibidem.* *col. 1.* A Religio ex de re a Pontificibus probata. *ibidem.* Nullum est per Tom. X.

lo casu matrimonium per adulterium dissolvitur. VIII. 104. col. 1. Falsa & inepta est ea de re adducta a Gratiano restrictio. *ib.* col. 2. An indissolubilitas Matrimonii in casu adulterii tamquam de fide fuerit definita? *ib.* *in nota.* Vinculum conjugale manet, etiam facta separatione ob adulterium. 105. col. 1. Vide, *Divortium.*

ADVOCATIA, ADVOCATUS.

Advocati Ecclesiarum a quo tempore exorti, & ex quibus olim assumpti? III. 165. col. 2. num. 19. Ex tuitione, & Ecclesiarum patrocinio, sive rerum ad eas spectantium nomen Advocati, Defensores, &c. his datum est. *ib.* num. 14. qui primis & mediis sæculis Ecclesiis dati fuerunt. *ib.* num. 25. Defensores primitus in causis civilibus, qui Ecclesiis patrocinabantur, dicti Advocati, *ibid.* num. 20. Vocati Defensores, Vice-domini, Custodes, &c. 66. col. 1. num. 21. A quo constituti, & in quem finem? *ib.* col. 1. num. 23. Eorum officium, item jura & emolumenta. *ib.* num. 25. & 26. Horum Advocatorum fit mentio in antiquis legibus Longobardorum. *ib.* num. 22. Otto I. Imperator ad infantiam Fundatoris Abbatis Gemblacensis, dat ei in Advocatum Comitem Lovaniensem: ubi & scopus Advocatiæ exprimitur. *ib.* num. 24. Advocatus quoadque ipsi Advocati in feudum concedebant, & Subadvocatum constituebant. *ib.* num. 28. Plures subinde Subadvocati constituti; sed ne numerus excreceret, cavebant Fundatores. *ibid.* col. 1. num. 29. Jura Subadvocatorum limitabantur. *ib.* num. 3. col. 2.

Advocatum extorrens ex excessu, qui eos Ecclesiis & Monasteriis reddiderunt exosos. III. 66. col. 2. num. 31. & VIII. 202. col. 1. Forum usurpationes. *ib.* Quorundam Advocatorum violentia. *ib.* 203. col. 1. Ratio Canonis de quibusdam Advocatis prohibitis. *ibid.* Ad compellendos hos excessus, merito frenum Prælati injectum. VIII. 198. col. 1. Privilegia concessa Monasteriis, quod nullum habebant Advocatum; nisi quem, & quando voluerint. III. 66. col. 2. num. 31. Quod exemplis ostenditur. *ibid.* num. 32. Interdum ipsi Principes sibi Advocatum reservabant. *ib.* num. 33.

Advocatus Duci Brabantie competens omnium Ecclesiarum Brabantie ex concessione Imperatoris. III. 66. col. 2. num. 34. Concordatam inter Prælatos & Ducem Brabantie super iuribus Advocatiæ. *ibid.* num. 35. Advocatiæ exercet Dux per suum Præfectum Saltuum, & unde id ortum? *ibid.* num. 36. Hujus Advocatiæ reliquie. *ibidem.* Quod remedium, ne Advocati Ecclesias in rebus temporalibus gravent? *ib.* num. 37.

Vide, *Defensor.*

Advocati quomodo & quando a Curia Ecclesiastica recepti? IV. 73. col. 1. num. 74. 75. & col. 2. num. 1. Hodie litigantes tam in Curia Ecclesiastica quam secularibus causam per Advocatos proponere solent. *ibid.* col. 2. num. 2. Innocentius III. voluit, ut non per Advocatos, sed per ipsos litigantes factum exponeretur. *ibidem.* num. 3. Id in praxim adduci optat Cuius. *ibidem.* num. 4. Advocatus conari debet de facili causæ exacte instrui. *ib.* num. 5. Habita causæ cognitione quoad facta, debet Advocatus examinare, an causa sit fundata in jure. *ib.* col. 2. num. 8. In examine factorum & juris Advocati merito sibi proponunt exemplum Ciceronis. *ib.* num. 9. Hodie Advocati specialiter attendere debent, ne injustam causam suscipiant. *ib.* num. 10. Hæc examen requiritur in Advocat. peritiam Juris. *ib.* num. 11. Apud Romanos Advocati debebant habere testimonium juris scientie a Professoribus Juris. *ib.* num. 12. Id hodie suppleat Gradus Academicus. *ibid.* 73. col. 1. num. 13. Ut minus debent esse Licentii Juris. *ib.* Pernicies, quæ Re publice infertur ex nimis facili admissione ad Gradus. *ibid.* num. 16. & 17. Merito hodie post studium Juris notabile tempus impenditur praxi didicendæ. *ib.* num. 19. Ex Justiniani constitutione requiritur studium quinquennii, ut quis in foro sus proficereat, hodie vero minus requiritur ad gradum Licentiæ. *ib.* num. 18. Advocatus non solum debet esse eruditus in Jure, sed maxime vacuus a malis affectibus, præsertim a cupiditate lucri. *ibid.* col. 1. num. 20. Quare inveniantur Advocati, qui causas etiam injustas suscipiant? *ib.* num. 22. Multitudo Advocatorum varia seculum adfert incommoda. num. 23. col. 2. An Respublica felicior sine Advocatis quam cum Advocatis? *ibid.* num. 26. Olim certus erat Advocatorum numerus, hodie indeterminatus. *ibid.* num. 24. Valde optandum ut restringeretur. *ib.* num. 27.

Advocatus avaritia & aviditas lucri, præsertim hodie, est periculosissima, & quare? IV. 73. col. 1. num. 21. Quid de iuramento Advocatorum in suscipiendis causis, & qua poena plendi, qui præstitum iuramentum violare præsumpserint? VIII. 212. col. 1. Vi sibi iuramenti non possunt causam injustam suscipere. IV. 99. col. 2. num. 29. Id etiam procedit, etiam si prævideant, quod alios Patronos reperiat, & quod gravia incommoda inde sibi imminuant? *ib.* num. 28. Ubi causam in decursu litis innotuit esse intellexerit, vi iuramenti tenetur ejus patrocinium desistere. *ib.* num. 30. Nec potest eo casu Adversarium pellicere ad transigendum cum suo Cliente. 74. col. 1. num. 22. Idque, etiam infamia aut aliqua incommoda impingerent. *ibid.* num. 32. Advocatus in prosecutione causæ debet se exhibere fidelem sui Clientis patronum, & ingenium iustitiæ defensorum. *ib.* num. 33. Quomodo id assequi possit? *ibid.* num. 34. Familiæ Advocatorum vitium, a Justiniano jam pridem reprobatur. *ib.* num. 36. Mos conviciandi partem adversam ejusdem advocatum Romanis legibus jam olim improbatum. *ibid.* num. 37.

Advocatus in decursu causæ cavere debet involvenda verborum, inutiles scribilationes, allegationes disputationes superfluas convitia, &c. IV. 74. col. 1. num. 34. & seqq. & col. 2. 1 2 u. 41.

n. 47. Pœne adversus Advocatos in hîc materiis excedentes. 74. col. 1. num. 38. Olim non licebat Advocatis aliquid pro p. recipere accipere: ipsis tandem moderatum honorarium permiffum. IV. 74. col. 2. num. 44. & seqq. Quid in hoc apud Romanos confideretur? *ib.* num. 46. Incommoda quæ offuntur ex hodierna taxatione salarii Advocatorum pro numero pagellarum & linearum. *ib.* col. 2. num. 47. Quid bonus Advocatus, fînte hoc ufa taxandi, obfervare debet? 75. col. 1. num. 48. Non convenit, ut Advocatus afumat patrocinium alicujus caufæ, dum confultus fuit a parte adverfa. *ibid.* 74. col. 2. num. 43. Fidelitas Advocati erga fuum Clientem requirit, ut ei ferveat fine collufione cum Parte adverfa. *ibidem* num. 42.

Advocati tenentur patrocinium pauperum gratis fufcipere, nec poffunt illos divitiis pofponere. IV. 75. col. 2. num. 49. Cura, quam adhibebat S. C. rollus, ut ex Ecclefiafticis haberetur Advocati pauperum. IV. 79. col. 1. num. 25. & 75. col. 2. num. 56. Qu in periculofum fit Advocati officium. IV. 75. col. 1. num. 51. Cur officium Advocati Clericis inhibetur? *ibid.* num. 52. Qui hodie Clerici ab officio Advocati excluduntur? *ibid.* num. 53. In tribus tamen caufis ei permittitur cum moderazione. *ib.* num. 54. Non videtur per Canones eis inhibetur poffulare in curiis Ecclefiafticis. *ib.* num. 55.

Advocati hodie non folent conveniri ob imperitiam aut imprudentiam in dirigendis caufis. IV. 73. col. 1. num. 22. Si peccet in materia fui officii, a Judice caufe, in qua poffulat, punitur. IV. 59. col. 1. num. 30. An & quando error Advocati nocet Clienti? IV. 75. col. 1. num. 50. Monitum ad Advocatos. VIII. 219. col. 1.

Advocatus poffulans contra Reum in caufa fanguinis, fit irregularis. II. 101. col. 2. num. 15. Vide, *Gradus Academicus*, Jus.

ADVOCATUS FISCALIS.

Advocatorum Fifei quondam apud Romanos officium & præceminentia. IV. 79. col. 1. num. 1. Hi hodie vocantur Advocati Fificales. *ib.* num. 1. Quandonam in Curia Ecclefiaftica induci? *ib.* Eorum officium. *ib.* col. 2. Ad infufionem & perorationem Advocati Fificalis pronuntiatur Parliamentorum Arrefa contra publicationem Bullarum Curie Romanæ citra Placetum Regium. IX. 98. col. 2. §. 4. Officiam Advocati Fificalis Universitatis Lovaniensis. IV. 79. col. 2. num. 7. Vide, *Promoter*.

EDITUI.

Editui qui & Mamburni, & Magiftri Fabricæ, Jure communi & moribus hodiernis, ex quibus eligendi? I. 20. col. 1. num. 1. Laici effe debent. *ib.* Eorum electio pendet a confuetudine, juffum tamen effe ut Parochus interveniat. *ib.* num. 3. & 4. Interdum poffunt effe Ecclefiaftici. *ib.* num. 2. U. ique pene obtinet, ut Parochi interveni Magiftri Fabricæ & pauperum nominentur. *ib.* col. 2. num. 4. Porro tamen fubinde excludi, & quid tum illi incumbat? *ib.* 45. num. 5. & 6.

Edituorum puramentum, & a quo recipi debeat? I. 20. col. 2. num. 7. & 25. col. 1. num. 8. Res fibi commiffas ut proprias administrare debent. I. 21. col. 1. num. 1. Nihil alienare poffunt fine Superiorum confenfu. *ibid.* num. 2. ut nec fufcipere lites. 22. col. 1. num. 6. Nihil elocare debent, nifi publice, p. via chartularum afixione, & proclamatione. I. 21. col. 2. num. 3. nec nifi præferta cautione. *ib.* col. 2. num. 4. Nec tunc prandia facienda. 22. num. 5. Contra hujusmodi prandia Decretum Epifcopi Leodiensis. II. 234. col. 1. Regula generales in tota hac materia obfervande. I. 24. col. 1. num. 1. & num. 2. *Ufque ad* 8. Editui audiendi in reductionibus Miffarum & Foundationum. II. 47. col. 2. num. 34. Quale centendum Jus Patronatus competens Edituis, an Ecclefiafticum, an Laicum? III. 68. col. 2. num. 28. Quam jurisdictionem moribus Belgii Epifcopi habeant in Edituis Laicos ratione fui officii? III. 230. col. 2. num. 41. & feqq. Voyez fur l'Élection & le Jurement des Magiftriers des Fabriques des Paroiffes, & des Maîtres des Paroiffes ou des Tableaux des Saint-Esprits, les Obfervations de M. Gibert. I. 249. col. 2. Ce que les Marguilliers & les Maîtres des Paroiffes doivent principalement obferver dans l'Administration. *ibid.*

Vide, *Fabricæ*.

ÆGYPTIACI.

Ægyptiaci quandonam in Europam advenierint? IV. 50. col. 1. num. 48. Cap. V. Tit. IV. Specialia adversus eos Edicta in Belgio. VII. 149. col. 2.

Ægyptiaci dies, quoniam fic didi? VIII. 95. col. 2.

ÆLIA.

Vide, *Hierofolyma*.

ÆS ALIENUM.

Vide, *Debitor*.

ÆTAS.

Ætas ad Professionem Religiofam requifita. I. 163. col. 2. num. 1. & feqq. Vide, *Proffeffio*.

Ætas ad Beneficia requifita. III. 11. col. 1. num. 1. & feqq.

Vide, *Beneficium*.

Ætas Ordinandum in Presbyteros. VII. 133. col. 1. & VIII. 57. col. 1.

Vide, *Ordo*.

Ætas requifita in eligenda in Abbatiffam, & in Prioriffam. I. 209. col. 2. n. 14.

Vide, *Abbatiffa*.

AFFINITAS.

Affinitas quid & quotuplex fit, & quomodo contrahatur? II. 145. col. 2. n. 23. Affinitas computatur, & dirimit Matrimonium eodem modo quo Confanguinitas. *ibid.* n. 26. Circa impedimentum confanguinitatis & affinitatis ex conjunctione licita & matrimoniali nihil innovavit Synodus Tridentina. 246. col. 1. p. 27. Decretum intelligitur etiam de impedimento impediens, & Sponfalibus de futuro *ibid.* n. 39. Quid de hoc impedimento in Synodo Trullana? VII. 147. col. 2. Affinitas ex conjunctione illicita non dirimit ultra fecundum gradum. II. 146. col. 1. n. 29. Si confanguinitas pro affinitate fit expreffa, litteræ difpenfationis erunt invalidæ. II. 135. col. 2. n. 5. & feqq. Redringitur affinitatis impedimentum. VIII. 108. col. 1. & *ibid.* 158. col. 1.

Vide, *Confanguinitas*.

A G A P Æ.

Agape quid fuerint? VI. 159. col. 2. Anathema in eos, qui pauperum agapes contemnebant. *ibid.* Quomodo agape in abufum degeneraverint? remiffive. *ibid.* in nota. Ex Agapis veterum præferunt Ecclefiaftici partes ciborum afferre domum. VI. 111. col. 2. In Ecclefia Agapæ fieri prohibita. *ibid.* Juxta Canonem Africanum non celebranda Agapæ in Ecclefia, nifi neceffitate cogente. VII. 97. col. 2. Epifola S. Auguftini contra abufus, in quos degeneraverant agapæ. *ibid.* & 98. col. 1. Altera ejufdem S. Auguftini Epifola circa hanc materiam. *ibid.*

Agape a Tertulliano & aliis laudata. VII. 155. col. 2. a Minutio Felice. *ibid.* a S. Chryfoftomo. *ibid.* Defenfæ a S. Auguftino contra Manichæos. *ibid.* col. 2. Propter abufum abrogatæ primam in Italia *ibid.* non tamen fine magna difficultate. *ibid.* 156. col. 1. Prohibita per Canonem XXVIII. Laodicenam. *ibid.* & VI. 212. col. 1. Deinde per Canonem Trullanum. *ibid.* Quid de Agapis feripferit Gratianus? VIII. 30. col. 1.

AGNUS.

Agni, ex quorum lana conficiuntur Pallia, quæ forma offerantur, a Pontifice benedicuntur, ac pofmodum educuntur? I. 107. col. 1. n. 7. Quid de agnis, quorum carnes propria benedictione confecratæ nonnulli olim fuperciliofe manducabant in ipfa Refurrexionis die? VII. 164. col. 2. Quid de formula benedictionis Agni Pafchalis, quæ in Ordine Romano fervatur? *ibid.*

AGNUS DEI.

Agnus digito Prætoriorum monftratur Pidura referens, jam pridem ferri folita. VII. 159. col. 1. Quid circa hæc piduras ftatuerit Synodus Trullana? *ibid.* Quid de confuetudine Romanæ Ecclefie Agnos Dei effigiantis, & per Romanum Pontificem benedicentes? *ibid.*

Vide, *Imagines*.

ALBIGENSES.

Albigenses hæretici. Tom. VIII. pag. 142. col. 1. Quid contra hos Hæreticos ftatutum fuerit in Concilio Turonensi? *ibid.* Diploma Innocentii III. contra Albigenses. *ibid.* Comes Montisfortis præfcriptur Crucifigatis contra hos Hæreticos militaturus. *ibid.* Quid contra Albigenses ftatutum in Concilio Lateranensi quarto? *ibid.* 144. col. 1. Cruciatu contra Albigenses. VIII. 145. col. 2.

ALEARUM.

Alearum lufus discordiæ, ac rixarum fœminarium legibus improbat. I. 7. col. 2. n. 1. fingulariter Clericis vetitus. 8. col. 1. n. 2. Quid fub alæz nomine continetur. *ibid.* col. 1. num. 3. Cæterum vide, *Ludus*.

ALEXANDER III.

Alexandrum III. inter & Victorem Antipapam fchifmatis origo. VIII. 123. col. 1. Pro extindione fchifmatis Papæ Concilium a Frederico Imperatore convocatur. *ib.* Ad illud fpecialibus litteris vocatur Alexander III. cum fubi adherentibus. *ibid.* Alexander III. ægre fert, fe non h. beri ut Pontificem Romanum. VIII. 124. col. 1. Queritur, quod Concilium auctoritate Imperatoris efflet convocatum. *ibid.* Anathematizatur. VII. *ibid.* col. 2. Excommunicatur Imperatorem. *ibid.* Reges Gallie & Angliæ favent Alexandro. VIII. *ibid.* col. 2. Alexander excommunicat Victorem. 125. col. 1. Indicit Synodum in urbe Turoniâ celebrandam. *ibid.* An Frederici poffit

postmodum capiti collum presserit Alexander? VIII. 128. col. 2.

ALEXANDER IV.

Alexander IV. frustra tenat unionem Græcorum apud Theodorum Lascarium juniorem Imperatorem. VIII. 221. col. 1.

ALEXANDER VII.

Alexandrum VII. summum Pontificem inter & Gallos grave dissidium IX. 121. in nota. Hinc severitas Bullæ, quam emit Pontifex contra duas Censuras Facultatis Theologicæ Parisiensis. IX. ibid. col. 1. Refertur hæc Bulla integra. *ibid.* 150. col. 1. Discursus Dionysii Talon Advocati Regii coram Parlamento Parisiensi contra prædictam Alexandri VII. Bullam *ibid.* col. 2. Conditio capta per Procuratorem Regium coram prædicto Parlamento Parisiensi ad suppressionem prædictæ Bullæ Alexandri VII. & confirmationem Censurarum Facultatis Theologicæ, quæ per eam Bullam erant damnatæ. IX. 159. col. 1. & 2. Arrestum Parliamenti conforme conclusionibus capis per Procuratorem Regium. *ib.* 154. col. 1. & 2. Discursus Domini de Harlay, in quo fuit differit de nullitatibus prædictæ Bullæ. *ibid.* & seqq. col. 1. & 2.

ALEXIUS COMNENUS.

Alexius cognomen Comnenus fratrem suum Isaacum Angelen & Throno Constantinopolitano deiecit. VIII. 202. col. 2. Ipse postmodum deturbatur, fugaque elabatur. *ibid.*

ALIENATIO.

Alienatio rerum Ecclesiæ olim non videretur Episcopis & Prælatibus fuisse vetita. III. 222. col. 2. n. 1. Censures posteriores eas vetantes, & eorum ratio. *ibid.* & seqq. Executur Decretum sub nomine Concilii apud Valentiam in Decretalibus Gregorii IX. relictum, cuius tenor refertur, & auctor sequitur. *ibid.* n. 4. & seqq. Hoc Decreto antiquiores uel non sunt, sed posterioribus sunt admodum familiæ, non tantum Doctoribus, sed & Pontificibus. III. col. 1. 223. n. 13. Decreta Synodorum alienationem rerum Ecclesiæ vetantia legibus Principum fulta. *ibid.* col. 2. nu. 14. & seqq. Quid circa hanc materiam in Gratiani Decreto? VIII. 8. col. 1. & 75. col. 1. Juramentum Episcoporum de non alienandis bonis suis mentis. I. 71. col. 1. nu. 30. & III. 223. col. 2. nu. 10. Juramentum Parochorum. *ibid.* Quenam hic veniant nomine alienationis? *ibid.* num. 18. Quenam res alienari prohibeantur. III. 223. col. 2. num. 18. & I. 198. col. 1. num. 7. An sub his comprehendantur arbores grandiores natæ in fundis Ecclesiæ? III. 223. col. 2. nu. 19. Decretum Synodi Sylvaducensis de cædendis arboribus. *ibid.* col. 2. num. 30.

Alienationis cautela triplex probata a Canonistis. III. 224. col. 2. n. 1. & seqq. & col. 1. nu. 11. Solemnitas olim requisita ad alienationem. III. 225. col. 1. n. 13. Quenam hodie requiratur; quinam consensu quinam intervenire debeant; item qua forma omnia expediatur. *ibid.* & seqq. Prohibita rerum Ecclesiæ alienatio sine consensu Episcopi. VI. 177. col. 1. Jam videtur Ecclesia sollicita fuisse, ne temere res ad Ecclesiam spectantes alienarentur, præsertim Sede vacante. *ibid.* Juxta Canonem Africanum Episcopus in alienatione rerum Ecclesiæ Primatem consulere debet, vel saltem, necessitate urgente, vicinos Episcopos. VII. 34. col. 1. In eorundem rerum alienatione Clerici adhibere debent consensum Episcopi, & Episcopi consensum Presbyteri. VII. 94. col. 2. Sine consensu eorum, quorum inter se res Ecclesiæ alienari non possunt. VIII. 64. col. 2. Quid Synodus Nicæna II. statuerit contra bonorum Ecclesiasticorum alienationem. VII. 182. col. 1. & 2. Quibus prætextibus Clerici olim conati sint bonorum Ecclesiasticorum alienationem palliare. *ibid.* Poena in similes bonorum Ecclesiasticorum dissipatores decreta. *ibid.* Quas ob causas res Ecclesiæ alienare liceat. VIII. 65. col. 1. Tria potissimum hodie requiruntur in alienatione bonorum Ecclesiæ. III. 225. col. 2. n. 37.

Alienatio quibus de causis possit rescindi? III. 226. col. 2. num. 39. Non temper ob defectum solemnitatis requiritur invalidatio alienatio. III. *ibid.* num. 40. Quid potissimum attendi solcat? *ibid.* num. 41. Lapsus temporis notabilis inducit translationem omnia solemniter esse facta. *ibid.* col. 2. n. 46. Si Ecclesia in alienatione notabiliter sit læsa, datur restitutio, citamini omnes solemnitates intervenire. *ibid.* nu. 47. Quid ne alienatione bonorum Ecclesiæ in Edicto Regio? VIII. 243. col. 2. & *ibid.* in nota.

Alienatio bonorum immobilium in commodum alicujus immemoratus, vetita. I. 173. col. 2. num. 20. In Gallia sine Regis consensu Clerus sua bona immobilia alienare non potest. VIII. 243. in nota. Ce qu'il y a de particulier aux aléas de France, touchant l'aliénation des biens des Eglises; Edit, Déclarations, Arrêts, Ordonnances sur cette matière. III. 276. col. 1. & 277. col. 1. Quid circa juramentum, quod circa hanc rem tam venditoribus, quam emptoribus imponitur? I. 176. col. 2. n. 7.

Vide, Amortizatio.

Alienatio rerum Monasterii soli Abbati vetita, etiam si sint annexæ mentis Abbatiali. I. 198. col. 1. num. 9.

ALIMENTA.

Alimenta deberi Ministris altaris persuasit naturalis ratio. III. 154. col. 1. n. 1. & VI. 14. col. 1. Hanc legem expressit lex Moïsaica & Evangelica. III. *ibid.* col. 1. n. 2. & seqq. Quando & quomodo eam legem Christus dederit? *ibid.* num. 6. Quo jure & quo titulo alimenta Clericis debeantur? III. *ib.* col. 1. num. 8. & seqq. & VI. 15. col. 1. Non datur Clericis sustentatio ut merces laboris, nec finis laboris potest esse sustentatio. III. 155. col. 2. n. 24. Non possunt suum ministerium impendere, ut sustentationem accipiant. *ibid.* col. 1. *ib.* num. 22. & 154. col. 1. num. 26. & col. 2. n. 3. Carillus dixit Apostoli debere cibum, quando eos misit destitutos mediis temporalibus. III. 167. col. 2. n. 29.

Alimentorum cause in Gallia nequidem incidenter spectant ad Tribunal Ecclesiasticum in causis coram eo pendensibus. II. 127. col. 1. num. & seqq. & IV. 15. col. 1. n. 29. Quid obtineat in Belgio? II. 127. col. 1. n. 20. & IV. 15. col. 1. n. 30. A quo tempore hæc causæ Tribunali Ecclesiastico subtrahantur? IV. *ibid.* num. 29.

Alimenta Fundatori redacta ad inopiam debentur ex bonis Ecclesiæ, & quæ moderatione? III. 76. col. 2. & num. 1. & seqq. Amplius debetur ei, qui amplius contulit. *ibid.* col. 2. num. 6.

Alimentatio hac non debetur mere intuitu paupertatis, &

debet esse largior, quam in alios pauperes. III. 76. col. 2. nu.

5. Quid attendendum in decernenda subventionem Patrono debita?

ibid. n. 7. Quo jure debetur. *ibid.* num. 8. Alimentatio debetur in casu inopie, licet non sit in fundatione reservata.

77. col. 1. num. 9.

Alimentorum causa summarie tractanda. III. 200. col. 1. n. 2.

& IV. 87. col. 2. nu. 40. Non habet in ea locum compensatio.

III. 201. col. 1. n. 16. An & quomodo translatione tolli possit?

ib. col. 1. n. 17. Procedendum est per adjudicationem prævisionis.

III. col. 2. 200. n. 1. & IV. 111. col. 2. n. 16. & seqq.

Ab hac provisione non datur appellatio. IV. 131. col. 1. n. 32.

Potest peti in omni parte litis, & in omni instantia. IV. 111.

col. 2. n. 12. Quid probare debeat filius, ut hanc provisionem obtineat ad onus patris?

ibid. n. 19. & seqq.

Alimenta adjudicanda Monacho litiganti ex causa permissa adversus suum Abbatem. IV. 113. col. 2. n. 22. & seqq.

ALLELUIA.

Alleluia, vox Hebræica, quid significet? V. 159. col. 2. 5. 7. Hac voce gaudium, seu animæ jubilis exprimitur. *ibid.* Quo affectu cantandum alleluia? *ibid.* Quare tempore Paschali frequentius quam aliis temporibus cantetur alleluia? *ibid.* Quare jam pridem tempore Quadragesimali, hodie vero a Septuagesima usque ad Pascha non cantetur? *ibid.*

ALMARICUS.

Almarici doctrina & memoria damnantur. VIII. 144. col. 1. Licet ut orthodoxo fuisse sepultus. *ibid.* Cremanus quidam ejus doctrinam infecti. *ibid.* col. 2. Exhumatur Almaricus. *ibid.*

ALPHABETUM.

Alphabetici duplex ipso Templi pavimento delineatio, & ratio habuit ritus in dedicatione Ecclesiæ. II. 175. col. 2. num. 21.

ALTARE.

Altare portatile seu viaticum, ante sæculum XII. ignotum. II. 47. col. 1. n. 10. Privilegium de iis utendis conceditur Fratribus Prædicatoribus & Minoribus per Honorium II. *ibid.* Revocatur per Concilium Tridentinum. *ibid.* col. 2. num. 11. & seqq. Altaribus portatilibus videtur respondere Anniniana Græcorum. VII. 139. col. 1.

Altarium redemptionis quid olim fuerit? III. 139. col. 2. n. 23. & 179. col. 1. n. 7. & VI. 18. col. 1. Pluribus improbat. III. 179. col. 2. n. 24. & seqq. Decretum Synodi Claromontanæ contra hanc Altarium redemptionem. III. 193. col. 2. n. 9. & VI. 18. col. 1. & 39. col. 1. Ut simoniaca a summo Pontifice Urbano II. damnatur. *ibid.*

Altaria, quo ritu consecranda? VIII. 124. col. 1.

Altare inter & Ecclesiam olim a quibusdam adhibebatur distinctio. III. 193. col. 1. n. 2. Hanc distinctionem deplorat & improbat S. Abbo. *ibid.* n. 3. & VI. 18. col. 1. n. 9.

Altarium & Ecclesiarum concessiones, donationes & incorporationes quo primum tempore fieri ceperint? VI. 39. col. 1. & 2. Exquirunt sensus quarundam claustralium, quæ Concessionibus Ecclesiarum & Altarium inserti consueverunt. *ibid.* & seqq.

Altare contra Episcopum erigentes Presbyteri, cui pœnæ juxta Canones sint subiecti, & quid sit altare eligere? VI. 142. col. 1. & 195. col. 2.

Altaris intra septa ingredi olim non licebat Laicis. VII. 150. col. 1. Quatenus id apud Græcos soli Imperatoris licitum? *ibid.* col. 1.

Vide, Consecratio Ecclesiarum, Bona Ecclesiastica Chorus.

ALTERNATIVA.

Alternativa in Collationibus & Electionibus inter Episcopum & Capitulum, unde orta? III. 26. col. 1. num. 12. & segg. Si Capitulum vice sua collationem negligat, devolutio fit, non ad Episcopum, sed ad Metropolitanum. III. 32. col. 1. num. 23. Si Alternativa vigeat inter Patrum Laicum & Ecclesiasticum, ius Patronatus pro vice Ecclesiastici totum censetur Ecclesiasticum. III. 35. col. 2. n. 29.

Alternativa inter Papam & Episcopum in favorem residentiae est introducta. III. 52. col. 1. n. 1. & 2. Regula Cancellariae de Alternativa refertur. *ibid.* num. 2. Soli Episcopi ejus prerogativa gaudent. *ibid.* n. 3. Datur tantum Episcopis residentibus. *ibid.* col. 2. num. 4. & 7. Non competit Abbatibus, Episcopalem auctoritatem habentibus. *ibid.* n. 5. Nec Capitulo, Sede vacante, conferenti Beneficia ad liberam Episcopi collationem spectantia. *ibid.* n. 6. Qualis residentia requiratur, ut Episcopus Alternativa gaudere possit? *ibid.* num. 8. Absens a Diocesi etiam ex iusta causa, & ad modicum tempus non gaudet alternativa juxta rigorem regulae. *ibid.* n. 9. Judicatum quod Episcopus absens ex urgenti causa ad duos dies, non gaudet Alternativa. *ibid.* n. 10. Non sufficit, quod habeatur de jure pro residente. *ibid.* p. 11. Rigor ille non ubique receptus. III. *ibid.* col. 2. n. 12.

Alternativa est personalis, & debet a quolibet novo Episcopo acceptari. III. 51. col. 2. num. 13. Gratia alternativae est personalis respectu Episcopi acceptantis. *ibid.* n. 14. Dum semel acceptata est, Episcopus non potest pro libitu ab ea recedere. *ibid.* num. 15. Quid si acceptata Alternativa, non resident, an equidem possit conferre per quatuor menses ordinarios? *ibid.* num. 16. Episcopus demum uti potest alternativa, quando litterae acceptationis a Datario sunt receptae. 52. col. 1. n. 17. Formula acceptationis Alternativae. *ibid.* n. 18. Quenam Beneficia vigore Alternativae libere conferantur? *ibid.* num. 21. & 22. Ex restrictione Regulae de Alternativa videtur quod, quod Episcopus in collatione Beneficiorum non debeat petere consilium Capituli. *ibid.* num. 23. In institutione Alternativae quid insinuare voluerit Curia Romana? *ibid.* n. 24. Querela Francisci de Vargas, & ejus consilium de imminuenda Beneficiorum collatione, quam ibi arrogat summus Pontifex. *ibid.* n. 25. col. 2. Co quo Van-Essen n'a pas observe sur l'Alternative. III. 269. col. 2.

AMBITIO.

Ambitio quantum dedecet Episcopos? VI. 179. Quid Synodus Sardicensis statuerit circa Episcopos ambientes de sua paupere Ecclesia ad aliam diocesam transire? VII. 55. col. v.

AMBITUS.

Ambitus & Officium venalitas quanta mala in Republicam iudicat? IV. 113. col. 1. n. 13. Juramentum, quod Leges imponunt Candidatis ad ambitum excludendum. 114. col. 2. n. 30. n. 34. & 35. Juramentum, quod in eundem finem ab omnibus ad Officium assumendis existit in Brabantia. *ibid.* col. 2. n. 36. Edicta Regia ibidem super ejusdem eversione. *ibid.* Quam illud sine perjurio praestare non possit? IV. *ibid.* col. 2. num. 40. Principis convenientia perjurium excusare non potest. *ibid.* n. 41. Neque restrictio mentalis. 115. col. 1. n. 42. Juramentum, quod in eundem finem Principi praestat Magistratus Lovaniensis circa collationes Officiorum ad se spectantes. *ibid.* n. 43. Resolutio trium Facultatum Academiae Lovaniensis super praestatione horum Juramentum. *ibid.* num. 44. Quo scopus juramentorum tendit? *ibid.* col. 1. n. 45. Causae omnes pauperum aeque ac divitum expedire debent. *ibid.* num. 46. In decernendis causis nullo privato affectu iudex duci potest. *ibid.* n. 47. *Causa pro amico* a iudicibus procul abest. *ibid.* col. 2. num. 48. etiam causa utriusque parti sit admodum dubia. *ibid.* num. 49. *ibid.* num. 50. Caeterum vide *Judex*. Et inter monumenta, IV. 180. col. 1. & segg.

Ambitus crimen inter & crimen Simoniacae analogia. VI. 78. col. 1. §. 1. Vetusissimis Romanorum legibus repressus ambitus. *ibid.* §. 2. Constantini Magni adversus honorum undinationem Sanctiones. *ibid.* col. 2. §. 3. Quid adversus eandem fanciverit Constantini filii? *ibid.* §. 4. Quid alii Imperatores? VI. 79. col. 1. §. 5. & 6. & segg. Quid iam pridem in Gallia contra eandem Officiorum undinationem decretum? VI. 80. col. 1. §. 11. Quomodo a Constitutionibus hanc undinationem vetantibus scitum sit recessum? *ibid.* §. 12. Quid in Belgio? *ibid.* col. 2. a §. 13. usque ad 20.

Vide *Venalitas*, *Juramentum*, *Restrictio mentalis*.

AMEN.

Amen, vox Hebraea, quid significet? V. 164. col. 2. Quo mentis affectu *Amen* dicendum? *ibid.*

AMOR DEI.

Amoris Dei necessitas est fundamentum Juris Ecclesiastici. II. 52. col. 2. in nota. An non debuisset D. Van-Essen ejusdem amoris necessitatem in Sacramento Penitentiae vindicare? *ibid.* in eadem nota.

AMORTIZATIO.

Amortizatio quid proprie sit? I. 176. col. 1. n. 25. Amortiza-

tio origo. *ibid.* col. 2. num. 1. Quid Reges Galli & Hispani hac de re fecerint? *ibid.* n. 2. Diffidium Venetum. *ibid.* n. 3. Haec Pontifex Interdictio Ecclesiastica subiecit. *ibid.* n. 4. Causa Reipublicae simul & Principum auctoritas propagantur. *ibid.* n. 5. & segg. A quo tempore, & qua occasione in Belgio introducta prohibitio acquirere bona immobilia per Manus-mortuas? I. 175. col. 2. n. 16. Abbates Brabantiae illi se opposuerunt, sed sine successu. *ibid.* n. 19. Quid statuat circa hanc rem Constitutio Caroli V. *ibid.* n. 20. Quid moverit Carolum ad hanc edendam Constitutionem? 176. col. 1. n. 21. Simile quid etiam primis saeculis ab Imperatoribus decretum fuit. *ibid.* n. 22. Saepe clusa hac de re Principum Edicta, ideoque novis subinde opus fuit Reipublicae Ordinationibus. I. 175. col. 1. n. 7. Quidnam juxta hanc rem maxime dolendum? *ibid.* Edit du Roi, concernant les établissements & acquisitions des gens de main-morte, donnee a Versailles au mois d'Aout 1749. reg. sire du Parlement le 2. Septembre 1749. I. 140. & segg. Quid de Amortizatione bonorum Ecclesiae in Edictis Principum Belgii? I. 176. col. 2. n. 23. & segg. & IV. 18. col. 2. n. 3. & segg. Quenam dicantur Manus-mortuae? I. 186. col. 1. n. 23. Quandoquidem aliquid censetur scilicet Manus-Mortuae? *ibid.* n. 24.

Amortizatio quis concedere, & quoniam consentire debeant? I. 176. col. 2. n. 25. Saepè adducuntur conditiones, quibus iudicium Privatorem avertitur. *ibid.* n. 27. Non denegari solet amortizatio, quando Pastoribus aut Monasteriis de competentia non est provium. *ibid.* n. 28.

Amortizatio an requiratur, dum quis pauperes certae urbi vel Parochiae instituit heredes? I. 176. col. 1. n. 24. An requiratur, ut quis possit fundare Bursas in Collegio aliquo Academico aut Seminario? *ibid.*

Amortizatio non requiritur ad hoc, ut Decimae infundatae revertantur ad Ecclesiam. III. 177. col. 2. n. 43. & segg.

Amortizatio bona in Brabantia, eaque sola gaudent immunitate Ecclesiastica, & hujus ratio. III. 210. col. 2. n. 14. & segg. Eadem gaudent eorum coloni? III. *ibid.* col. 2. n. 17. Quare bona Ecclesiae non amortizata non gaudeant immunitate? *ibid.* num. 16.

Amortizatio bona quoniam in Brabantia censentur? IV. 18. col. 2. n. 4. Ea sola subint cognitioni iudicis Ecclesiastici adversus Liticos. *ibid.* col. 1. n. 6. Quid fit controversatur, an bona, de quibus quaestio, vere sint amortizata? *ibid.* n. 8. Quid de servitutibus, quae praedictis impositae sunt? *ibid.* n. 8. An Locus actione personalium occasione bonorum amortizatorum coram iudice Ecclesiastico convenire queat? *ibid.* num. 9. Quare hodie raro causae super bonis amortizatis coram iudice Ecclesiastico tractantur? *ibid.* n. 10.

AMULETUM.

Amuleta seu *Phylacteria*, quidnam fuerint? VI. 214. col. 2. De Amuletis & Phylacteriis remissive. *ibid.* Quid statuerit Synodus Trullana contra amuletorum praestatores? VII. 149. col. 2.

ANACHORETA.

Anachoreta, Monachorum genus. VII. 143. col. 1. Horum meminerunt SS. Augustinus & Hieronymus. *ibid.*

Anachoreta dicti *Eremita* & *Reclusi*. VII. 143. col. 2. Haec vita eligenda a solis vere & non ex parte periculis. *ibid.* Prius sint Monachi quam Anachoretae. *ibid.* col. 2. Necessitas probationis additmodum ad vitam Anachoreticam. *ibid.* & remissive. Ex defectu probationis ortum genus Gyrovagorum seu taliorum Eremitarum. *ibid.* col. 2.

ANATHEMA.

Anathema vox Graeca, pro Hebraea voce usurpata, quid significet? IX. 4. col. 1. Quid per has voces *Anathema* sit, intelligendum? *ibid.* Quare haec vox *Anathema* jam pridem pro excommunicatione maiore recepta sit? *ibid.* col. 2. Non dicebatur *Anathema*, qui in poenam alicujus culpe olim segregabatur a Communione Eucharistica, aut ab ingressu Ecclesiae, &c. *ibid.* Quid hodie dicatur *Anathema*? *ibid.* Ignota veteribus duplex excommunicationis majoris species; una quae simpliciter excommunicato majore; & altera quae *Anathema* dicebatur; *ibid.* Haec distinctio origo, & quantum hujus occasione a Patrum sensu & spiritu Ecclesiae sit recessum? *ibid.* 5. col. 1.

Anathema est aeternae mortis damnatio, & non nisi pro mortali crimine imponendum. IX. 49. col. 1. Non tamen pro quolibet peccato mortali. *ibid.* De formulis & ritu, quibus hodie *anathema* profertur. IV. 147. & segg. col. 1. & 2. & IX. 23. col. 1. & 2.

Vide, *Censura*, *Excommunicationis*.

ANCILLA.

Ancilla. Disciplina hodierna Belgii circa ancillas Clericorum? I. 6. col. 2. n. 5. Ad solam monitionem Episcopi Pastores eas dimittere debent. *ibid.* n. 6. Tutius est Clericos famulos quam ancillam habere. *ibid.* n. 8. ne nimium cum ancillis familiaritas tem Clerici contrahant. *ibid.* n. 9. Qui renunt ad Superioris monitionem eas dimittere, carnalem affectum erga ipsas ostendunt. *ibid.* Quid attendere debeant Ecclesiastici, qui in familia sua habent ancillas? V. 121. col. 2. Quam periculosa sit peccatorum dormitio cum ancillis in eodem lecto. III. 240. col. 1. num. 36.

ANDRONICUS IMPERATOR.

Andronicus Imperator, ad partes Schismaticorum dilabatur. VIII. 266. col. 2. Convocat pseudo-Synodum, in qua rescinditur unio facta sub Gregorio X. *ibid.*

ANGARIA.

Angaria quid sit, item perangaria? III. 207. col. 2. n. 11. & VIII. 137. col. 2. Clerici ab his immunes. III. 207. col. 2. n. 12. Barbaro vocabulo dicuntur Gorgewae. III. 66. col. 2. n. 35. Abates Brabantiae debent Duci pro iuribus Advocatiae certam quantitatem angarium. *ibid.* n. 36.

ANGELUS.

Angelorum cultus falsus & superstitiosus reprobatur tamquam species idololatriae, & debitorum cultum Christo detrahens. VI. 213. col. 1. Quot & quænam nomina Angelorum sint in auctoritate? *ibid.* Non plus quam trium Angelorum cognoscuntur: qui alios nominaverunt, sub obtentu Angelorum, introduxerunt Daemonum nomina. *ibid.* col. 2.

ANIMA RATIONALIS.

Anima rationalis an sit corporis humani forma? VIII. 229. col. 1, & in nota.

ANNATÆ.

Annatarum origo, & unde sic vocatæ? III. 59. col. 1. n. 17. Nomen Annatæ varias species continet. *ibid.* Vocantur communiter *servitium*, item *minuta servitia*. *ibid.* n. 15. 16. & 17. col. 2. Quare Annatæ dicantur *servitia communia*? *ibid.* Ob taxationem Annatarum indulta est Regia Cancellariæ de exprimendo vera valore. *ibid.* n. 10. col. 1. Quomodo taxentur Beneficia in ordinatæ cedant? I. 121. col. 1. n. 15. & III. 59. col. 2. n. 15. Formula, quæ præsentis paginæ non excedat 24. Ducator, nihil aliud importat quam Beneficium solutioni Annatarum non esse subiectum, & unde hoc introductum? III. 60. col. 2. n. 30. Id licum non habet in facienda solutione Beneficiorum, & quare? VII. 132. col. 2. n. 20. & seqq.

Annatarum auctor. III. 59. col. 2. n. 18. & 10. A qua Annatæ hodiernam formam habuerint? *ibid.* n. 20. Quid hodie Annatæ nomine comprehendatur? *ibid.* n. 21. Quanta cautione exigatur Annatarum solutio? *ibid.* n. 22.

Annatarum ipsi nullo modo probari posse Galli contendunt. III. 60. col. 1. n. 24. Eorundem quærela contra Annatas. *ibid.* Sententiam Gerlonii exponitur & probatur. III. *ibid.* col. 1. n. 25. Annatas videtur habuisse ut simoniacas. *ibid.* col. 2. n. 26. Ea quoque fuit mens Nativæ Gallicanæ, & Universitatis Parisiensis. *ibid.* n. 27. Quæ sit in Gallis quorundam J. C. opinio de Annatis? III. *ibid.* n. 28. Rationes in gratiam Annatarum allatæ possunt insufficiens videri. III. *ibid.* col. 2. n. 28. Annatarum praxis in terris Protestantium recepta. III. *ibid.* in nota. An Decreto Concilii Tridentini Annatarum solutio vel exatio improbatæ? III. 61. col. 1. n. 34.

ANNIVERSARIUM.

Anniversaria a quo tempore nota? II. 43. & 44. col. 1. n. 1. & 2. Quo ritu olim celebrata? *ibid.* col. 2. *num.* 4. In anniversariis Monachis & Canonicis præsentibus dabatur refection. *ibid.* n. 6. Ex ea in pecunias converti distributiones orge. *ibid.* n. 7. Anniversariorum distributiones debentur Theologo absentis in horis, quibus prælegit. I. 47. col. 1. *num.* 11. Non convenit, ut Pastores eorum fundationes fudeant. II. 46. col. 1. *num.* 36.

Anniversaria olim pro Fundatoribus & Benefactoribus fieri solebant; nec pro eorum celebratione quidquam speciale assignabatur. II. 44. col. 2. n. 8. Hodie pro Celebrante, Ministris, etiam Ecclesiæ Fabricæ, certa summa reliqui solet. *ibid.* col. 2. n. 9. Qua celebritate Anniversaria celebranda, pendet præcipue a Fundationum voluntate. *ibid.* n. 10.

Anniversaria nunc valde multiplicata, & unde? II. 44. col. 2. n. 11. Accesserunt Missarum multarum Fundationes. *ibid.* n. 12. Fundationis Missæ quotidianæ meminit Alexander III. eamque penitibil restringit. *ibid.* n. 13. Fundationes Missarum quotidianarum non facile admittebat. *ibid.* n. 14. Illarum celebratio injuncta uni Sacerdoti, ignota olim fuit. *ibid.* n. 15. Quo tempore illa injunctio cœperit? *ibid.* n. 16.

Anniversaria & Missæ fundatæ frequenter admodum negligenter peraguntur. II. 45. col. 1. n. 25. Quæ Pastorum circa hæc cura esse debeat? *ibid.* n. 26. Vitandus animus mercenarius in percolendis Anniversariis. *ibid.* col. 2. n. 28. Unde factum, ut omnibus Fundationibus Missarum non satisfieri poterit? *ibid.* col. 2. n. 29. Synodus Trident. dat Episcopis facultatem Anniversaria & Missas reducere ad minorem numerum; & quare? *ibid.* n. 30. Sacerdotes privata auctoritate ea reducere non possunt. *ibid.* n. 31. An Episcopi extra Synodum habeant illam facultatem? *ibid.* n. 32. Decretum Sac. Congregationis Insuperatam Episcoporum restringens, in Belgio non receptum. *ibid.* col. 1. n. 33. Reductiones faciendæ prævio examine, & auditu quorum intererit. II. *ibid.* col. 1. n. 34. Quænam in Gallis circa hæc materiam observetur Jurisprudencia? *ibidem* in nota. Quid attendere debent Episcopi circa reducendas,

aut non reducendas Anniversariorum & Missarum Fundationes? *ibid.* col. 1. n. 35. & seqq.

Vide, *Fundatio.*

Anniversarium Dedicacionis, Vide, *Dedicatio.*

ANNULUS.

Annuli tamquam ornamenti Episcopalis meminit Ordo Romanus, item Synodus Toletana quarta. I. 77. col. 2. n. 19. Serius in Gallia & Germania notum fuisse factis plausibile est. *ibid.* 74. Episcopi Græci Annuli usum ignorant. *ibid.* Qua verborum formula utatur Consecrator Episcopus, Annulum in digitum annularem dexteræ manus Consecrati immittens? *ibid.*

Annuli Nuptialis benedictio & traditio. II. 136. col. 1. n. 8. Ejus origo & antiquitas. *ibid.* n. 9. Quid mystice significet? *ibid.* n. 10. Quo ritu immittatur in digitum Sponsæ? *ibid.* n. 8. Qua figura hieroglyphica apud veteres Christianos inculperetur? *ibid.* *num.* 10. Loco archæ annulus sponfalitius Sponsæ datur. *ibid.*

Annulus Piscatoris quid sit, a quo tempore Pontifices eo utantur? I. 46. col. 1. *num.* 5. & in nota. Cautio, quæ adhibetur contra falsitatem. I. *ibid.* col. 2. n. 14. Jam pridem Pontifices in signandis privatis litteris Annulo Piscatoris usi sunt, *ibid.* col. 1. n. 5.

ANNUNTIATIO.

Annuntiationis Diva Virginis Festum, quando receptum? II. 182. col. 2. 183. n. 5. & col. 1. *num.* 14. & VII. col. 1, & 2. Vide, *Festum.*

ANNUS.

Annorum vitanda superstitiosa observatio. VIII. 96. col. 1.

ANNUS GRATIÆ.

Annus Gratiæ quis dicatur? III. 163. col. 1. n. 29. Cur in variis Capitulis usitatus? *ibid.* Pluribus rationibus improbat. *ibid.* n. 30. Laudantur Canonici Sancti Petri Lovanii, qui illum generose abrogarunt. *ibid.* *num.* 32. Similiter Ruremundenfes. *ibid.* Quisnam dicebatur a Germanis annus Gratiæ. *ibid.* in nota.

Vide, *Successio.*

ANOMIANI.

Anomiani, quoniam hæretici, & unde sic dicti? VI. 125. col. 1. Eidem dicti *Eunomiani* & *Atiani*. *ibid.* Horum errores. *ibid.* Condemnantur in primo Concilio Constantinopolitano. *ibid.*

ANSELMO.

Vide, *Antonius Anselmo.*

ANTICRESIS.

Anticreses pactum damnatum. VIII. 125. col. 2.

ANTIMINSIA.

Antiminsium seu *Mensalis*, quid fuerint, & unde sic dicta? VII. 118. col. 1. Græcorum antiminsis videntur respondere nostra altaria portatilia. *ibid.* col. 2.

ANTIOCHENUM SCHISMA.

Antiochenum schisma longum & diuturnum; & quæ ejus occasio? VII. 9. col. 1. Actio suppositicia e Domino Antiocheno. VII. 21. col. 2. §. 12.

ANTI-PHONA.

Antiphona, vox Græca, quid significet? V. 160. col. 2. Quare, quæ hodie *Antiphona* dicuntur, proprie hoc nomine vocari nequeant? *ibid.*

Antiphona, quæ hodie sic dicitur, descriptio. V. *ibid.* col. 2. Ejus icopus & utilitas. *ibid.* col. 1.

ANTONIUS ANSELMO.

Antonius Anselmo voluminum Editorum Brabantæ Collector, non satis exacte discrevit Monumenta, quæ in hæc volumina congesta sunt. X. 44. col. 1.

APIARIUS.

Apiarius Presbyter in Africa excommunicatus a suo Episcopo Urbano. VII. 65. col. 2. A sententia Episcopi in Synodo Provinciali probata, Apiarius appellat ad Summum Pontificem, a quo absolvitur. *ibid.* A Zosimo Pontifice, missi Legati pro Apiario in Africam, Romanus evocatur Urbanus. *ibid.* Hinc acris controversia inter Zosimum & Africanos. *ibid.* 66. col. 1. Appellationes transmarinas non passi sunt Africani. VII. 67. col. 2. & IX. 18. col. 1. §. 4.

Apiarius decipit Coelestinum Papam, a quo, sicut antea a Zosimo, benigne susceptus, calumnias novas contra Africanos

nos adorat. VII. 73. col. 1. Legatus denuo pro hoc vafro homine in Africam a Caeleſtino mittitur. *ibid.* Synodus congregatur. *ibid.* Legatus Pontificius Africanis moleſtus & injurius. *ib.* 72. col. 1. Poſt multas Apiaſi tergiverſationes, tandem hic Presbyter in conſeſſionem ſuorum criminum erumpit. *ibid.* Legatum Apollolicum, tamquam judicem non admittunt Africani. VII. *ibid.* col. 1. Epitola Africanorum de negotio Apiaſi abſoluta. 73. col. 2. Occaſione Apiaſi nullum ſchisma dicitur inter Eccleſias Romanam & Africanam. VII. *ibid.* col. 2.

APOCRISIARIUS.

Apocriſarius qui & Reſponſales dicti ſunt, quoniam olim fuerunt? I. 111. col. 1. n. 11. Huic Legatorum generi quoniam hodie reſpondeant? *ibid.* col. 1. num. 12. Apocriſiariorum origo, officia, auctoritas? *ibid.* n. 16. col. 2.

Apocriſarii Monialium, quoniam fuerint? VII. 145. col. 2.

APOCRYPHA.

Apocrypha in Eccleſiis non recitanda. V. 167. col. 1. & 2. Vide, Breviarium, Leſſio, Operaſum Gratiani, Decretaſes.

APOGRAPHA.

Apographa, id eſt, copia ſeu extraſſa, fideliter faciendi, & Partibus tribuenda. VIII. 162. col. 1.

Vide, Sententia Graphiarum, Notarius.

APOLOGIA.

Apologia Z. B. Van-Eſpen, qua ſe vindicat a Palnodia, & Bullae Clementis VIII. capſula corruptione. V. 70. & ſeqq.

APOLLINARIſTÆ.

Apollinariſtarum heretiſ anathematizatur in Concilio Conſtantiopolitano. VI. 226. col. 1.

APOSTATA.

Apoſtata habetur & ponitur ut talis, Regularis recedens a ſuo Conventu ſine licentia Superioris in ſcripto. I. 165. col. 2. n. 12. Decretum Caroli V. circa Apoſtatas, & eorum receptores. I. 163. col. 2. n. 38. Circa Monachos Apoſtatas horrida diſciplina a priſtinis Monachorum Regulis recedit. I. 269. col. 2. n. 21. Quid de Apoſtaſia Clericorum & Monachorum in Synodo Chalcedonenſi? VII. 30. col. 2. & 31. col. 1.

APOSTOLI.

Apoſtoli de jure intra certum terminum peti debent, & unde ſic dicti? IV. 125. col. 2. n. 21. & 22. Triplex eorum ſpecies. *ibid.* Qui intra tempus non peti Apoſtolos, cenſetur apoſtatiſ reſtituere. *ibid.* col. 2. n. 23. Quomodo hodie peti debent? *ibid.* num. 24. & ſeqq. Juxta a quo non facile recuſare poſſunt Apoſtolos reverentiaſ. *ibid.* num. 27. In Curiaſ ſacularibus eorum uſus deſiit. *ibid.* num. 29. In Curiaſ Eccleſiaſticis Galliaſ non ſunt neceſſarii. *ibid.*

APOSTOLUS.

Apoſtoli miſſi ſunt cum pari poteſtate ad predicanſum Evangelium. I. 79. col. 1. & 2. n. 1. & ſeq. Chriſtus in opere ſibi imitandi locos habere volens, elegit ſpecialiter duodecim Apoſtolicos. I. 77. col. 2. n. 1. & 2. Hos miſit ſicut ipſe miſſus fuerat a Patre. *ibid.* n. 3. Dedit Apoſtoliſ etiam poteſtatem alioſ mittere. *ibid.* n. 4. Apoſtoli in ſuos ſucceſſores tranſmiſerunt, quæ pro regimine Eccleſiaſ eſſent neceſſaria. *ibid.* n. 5. Quæ Apoſtoliſ ut Episcopis poſſimiliſ fuerunt, in Episcopis tranſmiſa ſunt. 78. col. 2. n. 7. Nequaquam vero Apoſtoliſ ut Apoſtoliſ erant proprie, & quæ illa ſunt? *ibid.* n. 8.

Apoſtolorum ſenſus ſubſtituitur pluribus adſtruitur. I. 79. col. 2. n. 3. Quæ equalitas in regimine non officiſ primatuſ S. Petri. *ibid.* col. 2. n. 4. & ſeq. Mendicant Apoſtoliſ ad laborandū vocatos fuiſſe. *ibid.* col. 2. n. 1. & 2.

Apoſtoliſ Chriſtus poſt miſit ad certam Eccleſiam, ſed in univerſum mundum. I. 80. col. 2. n. 1. Ipſi certas orbis partes ſinguli delegerunt. *ibid.* n. 2. Apoſtoliſ certas Eccleſiaſ ſubdabant, & his proprios Episcopos assignabant; idque cum prebaret ruriſ alioſ ordinandi. *ibid.* n. 3. Apoſtolorum adſcriptioneſ quibzdam locis nullam inter eoſ differentiam eſſentialem induxit, nec inter Episcopos eorum ſucceſſores. I. 82. col. 2. n. 1.

Apoſtoliſ arbitratſ ſunt præcipuum munus ſuum eſſe prædicandi verbum Dei. I. 83. col. 1. n. 1. Quare poſſe officium prædicandi, & per alioſ officium baptizandi obſervant. *ibid.* n. 2. Inflamiam orationis ſuum quoque præcipuum eſſe officium creſciderunt. I. 90. col. 2. n. 1.

Apoſtoliſ, Judices fidei. IV. 46. col. 1. num. 1. Judicium ab Apoſtoliſ & ſc. ſcribis pronuntiatum. *ibid.* col. 2. num. 3. In communi judicant Apoſtoliſ. *ibid.* n. 4. Episcopos, Apoſtolorum ſucceſſores, eorum auctoritate fruuntur in condemnandis erroribus. *ibid.* num. 5.

Apoſtoliſ olim adſcripti Canones & Conſtitutioneſ; de quibus vide Canones vulgo Apoſtolorum, & Conſtitutioneſ vulgo Clementiſ.

APPARITOR.

Apparitorum officium in Curiaſ Eccleſiaſticis. IV. 80. col. 2. n. 27. Eorum juramentum. *ibid.* num. 29. Quoniam fides eorum relationibus habeatur? *ibid.* 81. col. 1. n. 30. Qua poena puniendus, qui ſellam relationem feciſe probatur? *ibid.* Quæ poena eorum, qui Apparitori in executione ſui officii reſiſtunt aut injuriam inferunt? *ibid.* num. 31. Ubinaſ cognosci poſſunt plura de Apparitoribus & Nuntiis? *ibid.* n. 32.

Apparitorum munus & officium in exequendis citationibus. IV. 83. col. 2. n. 4. & ſeqq. Quomodo per Apparitorum reſiſtenciaſ copia citationis, ut citatus ejus poſſitiam habere poſſit? *ibid.* 83. col. 1. num. 22.

Vide, Catio.

Apparitoribus committuntur executioneſ Sententiarum. IV. 118. col. 1. n. 12. Poſſunt in Apparitores, qui muneribus corrupti ſeſe ſunt. *ibid.* In executioneſ Sententiaſ poſſunt miniſtros ſibi adjuungere, auxiliari Magiſtratuſ implorare, & quandoque manum militarem aduocare. *ibid.* n. 14. & 15.

APPELLATIO.

Appellationis primus effectus eſt ſuſpendere juſtificationem Judicis a quo appellatur eſt. X. 13. col. 2. 5. 5. Omnia, quæ poſſunt legitimaſ appellatioſ, judex attendit, ſunt ipſo jure nulla & invalida. *ibid.* Quam oſoſus ſemper fuerit Appellationis contemptus. *ibid.* Datur recurſus ad Conſilia Regia adverſus violentiam Judicium Eccleſiaſticorum non deſerendum legitimaſ appellatioſ. *ibid.* Juxta Regis cognoviſſe de hac violentia, non cognoviſſe de juſticia Appellationis. *ibid.* n. 2. 9. Sententia in contradicſioſa lata, ſupremuſ Brabantiaſ Senatuſ declaravit, quod ſedintegratio provisionuſ cujuſdam Prioris locum teneret, ac ſuum locutiſſetur effectum, donec & quoviſque in materiaſ appellatioſis per Judiceſ Eccleſiaſticos Sententiaſ deſinitivaſ aliter foret ordinatuſ. *ibid.* 13. col. 2. Referat integrum eſſe de re Conſilii Brabantiaſ Conſultum. X. 38. col. 1. & 2.

Appellationum a Synodiſ Provincialiſ ad ſummum Pontificem abſoluta. I. 112. col. 2. num. 7. Hinc maxima & deploſanda difficultas conſiderandi ad reſtaurandū Eccleſiaſticam ſanctam. *ib.* 113. col. 1. Flavianuſ in Lateranienſi Synodoſ condemnatus, non tam appellat ad ſummum Pontificem, quam ad Synodum majorem, ſive generaleſ legitime congregatam. VII. 9. col. 1. Ipſe S. Leo tunc Papa proſecutus eſt huiſmodi Synodum, in qua cauſa Flavianuſ priuſ examinaſſetur. *ibid.* 10. col. 1.

Appellatio ad ſummum Pontificem primitus erat potius reſiſſio quam appellatio. VII. 50. col. 1. & 2. Hac appellatioſeſſione poſſunt locum deſerebatur ius deſcendi, an iudicium ſi non reſereretur renovari, utrum haberi ratum deberet. *ibid.* col. 1. & 2. Per hunc recurſum ad ſummum Pontificem non ſuſpenditur prioris Sententiaſ effectus. VII. *ibid.* col. 2. Sic Episcopuſ a Synodoſ deſiſſus & ad ſummum Pontificem appellans, dum renovatur iudicium, manebat deſiſſus. *ibid.* Quid de appellatioſibus ad ſummum Pontificem in Concilio Lateranenſi quarto? VII. 150. col. 1.

Appellationum tranſmarinarum cauſa, inter Zoſimum Pontificem & Africanuſ controverſa. VII. 65. col. 2. In Concilio Africano generaliſ recitatur Zoſimiſ commoſtorium de Appellationibus a iudiciſ Africanorum ad Romanuſ Pontificem. *ibid.* 66. col. 2. & col. 1. Canoneſ Sardienſis in commoſtorio allegati non ſunt. *ibid.* 67. col. 2. Utrouſ Legatuſ Zoſimiſ, ex Canone Sardienſiſ Appellationeſ tranſmarinaſ. *ib.* De Canone Sardienſiſ ſuſpoſitioneſ pro Nicano, Africanorum. *ib.* ſuſpicio. *ibid.* col. 2. Statutuſ Patreſ Africani inquirenduſ eſſe in Canoneſ Nicanoſ. *ibid.* Hac de re Africanorum litteræ ad Bonifaciuſ Zoſimiſ uoceſſe ſorunt. *ibid.* col. 2. Presbyterorum ad tranſmarinaſ iudiciaſ appellatioſem non fuiſſe paſſi Africani. 68. col. 1. Canoneſ a Zoſimo allegati inter Nicanoſ non reperiuntur. VII. 70. col. 2. Africani ſtatuunt antiquæ ſuæ diſciplinæ inherere. *ib.* 71. col. 1. Precantur Romanuſ Pontificem, ne Appellationeſ Episcoporum amittat. 72. col. 1. Inferiorum Clericorum Appellationeſ ex Africa a Romano Pontifice repellentur. *ibid.* col. 1. Statutuſ Synodiſ Nicaneſ circa Appellationeſ. *ibid.* col. 2. Cauſa agitata ubi crimen adulteriū. *ibid.* Africanuſ ſe conſtantiſſime opoſuit Appellationibus & recurſibus ad tranſmarinaſ iudicia. VII. 73. col. 2. Per Canonem ſtatuunt, ut ad tranſmarinaſ qui putaverit appellandū, a nullo intra Africam ad communionem ſuſcipiatur. VII. 85. col. 1. & *ibid.* 123. col. 2. Quid præterea de tranſmarinaſ Appellationibus? IX. 170. 211. col. 1.

Appellationeſ Regularium præſertim a correptione Regulariſ omnium maxime odioſa. I. 172. col. num. 4. Ol n inſequuta erat præceptuſ Superiorum Appellatioſ. *ibid.* num. 3. Facultas appellandi impoſuit ſuorum correptioneſ Moſaicaſ. *ibid.* n. 7. col. 2. Appellationeſ Regularium conſentit Decreto Concilii Lateranenſiſ. *ibid.* num. 5. Privilegium conceſſum Clericentiſibus, quod a Decreto Prælatorum Ordiniſ non liceat appellare. *ibid.* n. 9. Aliquando per ſc. ſtatutuſ prohibitaſ tunc Appellatioſ a correptione ſub poena excommunicationis. *ibid.* n. 10. Quæ ſtatuta ſubinde probata ſunt a Senatuſ Regi. *ibid.* n. 11. Innocentiſ IV. conceſſiſſe dicitur Ordiniſ S. Benedicſi, quod Superioruſ Appellationeſ deſiſſe non debeant. *ibid.* n. 12. Comment ſi uſage de France ſunt qu'on exiſtenteſ cet Bulleſ. & a qui il ſe reſiſtrent. I. 274. col. 2. Quibus caſibus Regularium appellatioſeſ vel recurſus ad Senatuſ Regiuſ admittantur? *ibid.* n. 13. In Belgio Appellatioſ a correptione Regulariſ ordinariæ.

narie non admittitur. *ibid.* num. 14. Admittitur eorum appellatio, etiam cum effectu suspensivo, si Visitatores iurantes visitationis exsisterent. I. 218. col. 1. n. 9.

Appellationis causa, ubinam in Gallia committenda sit? IV. 65. col. 2. n. 8.

Appellatio olim a Sententia Episcoporum erat admodum rara. IV. 121. col. 2. n. 2. Ad quos a Sententia Episcopi liceret inferioribus Clericis appellare? VII. 85. col. 1. Synodus Nicæna permittit Sententias Episcoporum in Synodi examinari, idque erat species Appellationis. IV. 121. col. 2. n. 3. & 5. A Decretis Synodorum nulla ulterius dabatur Appellatio. *ibid.* & 152. col. 2. n. 6. Canon Concilii Africani inhibens Appellationes transmarinas. *ibid.* n. 7. Incepta huius Canonis interpretatio facta per Gratianum. *ibid.* n. 8. & VIII. 49. col. 2. Tempore Gratiani receptæ erant Appellationes ad Metropolitanos, & ab his ulterius ad Sedem Apostolicam. IV. 152. col. 2. n. 9. Appellationes plurimum fuerunt multiplicatae. IV. 121. col. 2. n. 6. Quam facile in Curia Romana fuerint receptæ, & S. Bernardi, aliorumque de eis querelæ. *ibid.* n. 8. & 9. Quomodo tenim magis extensa sit appellandi libertas? *ibid.* 122. col. 2. n. 23. Cum quadam tamen moderatione, pro cuiusque Patriæ inveteratis moribus receptæ fuit ad Sedem Apostolicam Appellatio. IX. 21. col. 1. & segg. Multiplex appellatio a Sententia Judicis Ecclesiastici punitionem criminum impedit. IV. 28. col. 1. n. 17. Plures abusus in hac Appellationum materiam irrepositi satis agnovit Synodus Tridentina. IV. 122. col. 2. n. 14. Patet ex omnibus, quæ contra has Appellationes, eorumque abusus scriptis sanctus Bernardus, ipsum has Appellationes non probat. *ibid.* 122. col. 2. n. 9. An ab omnibus possit appellari, etiam immediate, ad summum Pontificem? VIII. 49. col. 2. An & qua ratione Appellationes ad Pontificem in Gallia & Belgio admittantur? *ibid.* 50. col. 1. Nimis in appellando libertatis abusus unde ortus? VIII. 161. col. 1.

Appellationum licentiam restringere volens Concilium Tridentinum, sanxit, ut Appellatio non admittatur a Sententia interlocutoria non habente vim definitiva, aut per definitum. IV. 122. col. 2. n. 15. & 16. Id concordat Iuri Civili, & antea cautum erat per Regulam 36. Conciliaris, item per Concordata Gallicana. *ibid.* n. 17. & 18. Decretum S. Congregationis sub Clemente VIII. eandem licentiam restringens. *ibid.* n. 19.

Appellatio a commotione non operatur, si crimen sit evidens. VIII. 163. col. 2. Quid, si in casu dubio? *ibid.*

Appellationum a Sententis interlocutoriis nimia libertas ad huc permansit. IV. 122. col. 2. n. 30. An liceat appellare ab interlocutoria? VIII. 161. col. 1. De forma Appellationis ab interlocutoria, & ejus effectu, signanter si appellatio sit ad Sedem Apostolicam, 128. col. 2. & Rodie appellatio admittitur ab omni gravamine per Sententiam definitivam non reparabili, vel etiam difficulter reparabili. IV. 122. col. 2. n. 21. & 22. Ab admisione, vel non admisione probationum. *ibid.* 123. col. 1. n. 24. A coartatione dilatorum. *ibid.* n. 25. Ab indilicetate ratione concessione. *ibid.* III. col. 1. n. 34. & col. 2. n. 39. Ab assignatione brevioris termini in citatione. IV. 123. col. 2. n. 26. A delatione iuramenti. *ibid.* n. 27. Item a prolatione Judicis super competentia vel incompetencia sui tribunali. *ibid.* Quid de Appellationibus ab electione, seu ab alia quavis Beneficii provisione? VIII. 208. col. 2. Appellatio ab electione Episcopi fieri debet in scriptis, expressa causa probatione. *ibid.* 210. col. 1. Alias ad Sedem Apostolicam devolvitur. *ibid.* Quandonam ab huiusmodi appellatione possit recedi? *ibid.* Ubinam huiusmodi causa devolvatur, judicanda? *ibid.* Incommoda, quæ ex hac frequentia Appellationum oriuntur. IV. 123. col. 1. n. 28.

Appellatio admittitur toties, donec habeantur tres Sententiæ conformes, & quandonam illæ habeantur? IV. 123. col. 1. n. 29. Quomodo intelligatur, quod de Jure Canonico non possit nisi secunda ab eadem Sententia appellari? *ibid.* n. 30. Interdum expectandæ sunt quinque Sententiæ, antequam executio habeatur. *ibid.* n. 31. Subinde Sententiæ sint prolatae. *ibid.* n. 32. Quandonam admittantur quatuor appellationes? *ibid.* n. 34. Quando habeantur tres Sententiæ conformes, Sententia mandatur executioni, non obstante quacumque opposicione. *ibid.* n. 35. Nec recipi tum solet Appellatio tamquam ab abusu. *ibid.* n. 37. & in nota. Observatione importante jure celsa. IV. 191. col. 1. In Gallia idem obtinet in secunda interlocutoria conformi. *ibid.* 123. col. 1. n. 36. Quandonam Sententiæ dicantur conformes? *ibid.* n. 38. col. 2. Sententiarum conformitas de jure requiritur in omni appellatione. *ibid.* n. 39. Huc praxi præcipue adscribenda collapsio Jurisdictionis Ecclesiasticæ. *ibid.* col. 2. n. 40.

Appellationes in Curis Ecclesiasticis etiam admittuntur in criminalibus, secus in Curis secularibus. IV. 123. col. 2. n. 41. Ratio hujus consuetudinis Curiarum secularium, & an satis sit fundata? *ibid.* n. 43. Moribus hodiernis in foro seculari non solet admitti Appellatio in criminalibus. *ibid.* n. 42. Quoties admittantur in Gallia in causis delicti privilegiati, quæ incurrunt per utrumque Judicem? IV. 29. col. 1. n. 42. & col. 2. segg. De valore Appellationum interpositarum, ubi de causa criminali agitur. IX. 16. in nota.

Appellatio interponi debet ad Superiorem immediatam. IV. 121. col. 2. n. 1. In Curis secularibus non admittitur Appellatio ad Superiorem, omisso medio. *ibid.* n. 2. & 3. Appellationes, omisso medio, etiam Jure Canonico vetitæ. *ibid.* n. 4. Jure Canonico appellationes, omisso medio, tantum admittuntur.

tur ad Pontificem. *ibid.* num. 5. In Gallia id non admittitur. *ibid.* num. 6. Quid de Belgio? *ibid.* num. 3. In Gallia & Belgio causa devoluta ad Pontificem, delegandi sunt Judices in partibus. *ibid.* 125. col. 1. n. 8. & 9. Hinc evitantur Incommoda, quæ oriri possent ex Appellatione ad Pontificem, omisso medio. *ibid.* num. 10. Per immediatam appellationem ad summum Pontificem Appellationes non minuantur. *ibid.* n. 13. Quomodo hæc appellationes in causis coram Pontifice decisis non obstat ejus primatui? *ibid.* n. 12.

Appellatio inter quod tempus interponenda, & quo tempore, & qua forma infinuanda? IV. 125. col. 2. num. 14. 15. & segg. Petendi sunt Apostoli quo tempore, quoties, & variæ eorum species? *ibid.* col. 2. n. 21. 22. 23. & segg.

Vide, *Apostoli*.

Appellationis Introducendæ & finiendæ quifnam terminus Jure Canonico præfixus? IV. 126. col. 1. n. 30. & 31. In France il n'y a point d'Ordonnances ni d'usage généraux qui fassent le temps dans lequel il faut relever l'appel. IV. 190. col. 1. n. 30. Dans quel terme il faut le relever dans les Cours supérieures & dans les Justices subalternes. *ibid.*

Appellatio quo tempore coram Judice superiori introducenda? IV. 126. col. 1. n. 32.

Vide, *Falsalia*.

Appellatio duplex; judicialis, & extrajudicialis. IV. 125. in nota.

Appellanti præfigendus terminus, intra quem appellationem proferatur. VIII. 164. col. 1. Quomodo ei satisfiat? *ibid.* Quid faciendum termino elapso? *ibid.* 164. col. 2.

Appellationum instantie moribus hodiernis sunt perpetuæ. IV. 126. col. 1. n. 36. Ut Judex a quo procedere possit ad executionem, debet per eum Appellatio declarari deserta, prævia causæ cognitione. *ibid.* col. 2. n. 44. Quomodo probetur Appellationis desertio? *ibid.* n. 45. Effectus desertæ Appellationis. *ibid.* col. 2. n. 50.

Appellanti malitiose, ad eum a quo appellavit remittendus. VIII. 165. col. 1.

Appellationis pendente, an nova facta allegari possint? IV. 126. col. 2. n. 46. Appellatio tamen ad primam instantiam inferenda. Judicem Appellationis. *ibid.* n. 51. Pena Notarii vel Judicis copiam horum denegantis. *ibid.* n. 52. Appellatione pendente, si quid innovatum fuerit a Judice a quo, ante omnia per Judicem ad quem debet revocari tamquam attentatum. *ibid.* 124. col. 2. n. 4.

Vide, *Assentatum*.

Appellationis effectus duplex, devolutivus, & suspensivus. IV. 127. col. 2. n. 13. Effectus suspensivus nonnullis Appellationibus nominatim substractus. *ibid.* n. 14.

Appellationis ordinarius effectus est suspendere executionem Sententiæ. IV. *ibid.* col. 2. n. 13. & IX. 17. col. 1. Denegatur hic effectus Appellationi in causa correctionis Regularis. IV. 128. col. 1. n. 19. & I. col. 1. n. 12. & 13. & VIII. 207. col. 1. Denegatur quoque Appellationi a Statutis reformationis. I. 212. col. 1. num. 17. & a mera correctione. VIII. 164. col. 2. Item Clericis in causa visitationis & correctionis legitime. IV. 128. col. 1. n. 16. & 17. & segg. & I. 97. col. 1. n. 7. In his tamen Appellatio habet effectum devolutivum. IV. 128. col. 1. n. 19. Si Prælati juridice processerit, etiam habebit effectum suspensivum. *ibid.* num. 21. Ideo dum a correctione appellatur, debet exprimi causa gravaminis & excessus. *ibid.* n. 22. col. 2. Decretum S. Congregationis Regularium adversus Regulares tenere ad Romanam Curiam appellantes. *ibid.* n. 23.

Appellatio a Sententia lata excommunicationis non habet effectum suspensivum; & quare? IV. 128. col. 2. n. 24. & IX. 27. col. 1. Ea non obstante, procedi potest ad denuntiationem. IV. 128. col. 2. n. 25. Quare ab excommunicatione lata non detur Appellatio cum effectu suspensivo? *ibid.* n. 26. Ab excommunicatione nondum absolute inflicta appellari potest cum effectu suspensivo. *ibid.* n. 27. & IX. 29. col. 2. Cur Appellatio a Censura duntaxat comminata operetur effectum suspensivum? IX. 29. col. 2. Censuræ quæ non obstante Appellatione legitime interposita, feruntur, non tantum injustæ, sed prorsus & invalidæ reputantur. IX. 16. col. 1. Tales Censuræ judiciali retractatione non indigent, nec absolutionem requirunt. *ibid.* Unde nullitas talium Censurarum? *ibid.* 30. col. 1. Quid si interponatur Appellatio a monitionibus, ab actionibus, causis, &c. *ibid.* in nota.

Appellationes cum effectu suspensivo varia Tribunalia in Belgio non admittunt. IV. 128. col. 2. num. 28. Inter ea est Tribunal quinque Judicum Universitatis Lovaniensis, dum eorum sententia est conformis sententiæ Rectoris. *ibid.* n. 29. Variæ causæ, in quibus Appellationem cum effectu suspensivo non admittunt Curie Ecclesiasticæ Provinciarum Mechliniensis. *ibid.* n. 30. 31. & col. 1. n. 32. Quid de causis beneficiarum? *ibid.* n. 33. An per leges admittatur Appellatio a sententia Arbitri? IV. 69. col. 1. n. 27. & VIII. 50. col. 1.

Appellatio admittitur a sententia Arbitrorum Juris, qui assumuntur in causa regulationis. IV. 133. col. 1. n. 12. Appellatio ab electis Judicibus non admittenda. VII. 114. col. 1. & 123. col. 1.

Appellationem & id omne, a quo provocatum est, rescindere non possunt Officiales, nec ipsi Metropolitanis five Primatiales. IV. 116. in nota. Ad supremam tantum Curiam in Gallis spectat annullare Appellationem. *ibid.*

Appellandi causæ quando exprimentur? VIII. 162. col. 1. Exceptio. *ibid.*

Vide, *Reformatio, Revissio, Recursus, Arbitrarius, Reductio*.

Appellat Guillelmus de Plestiacio ad Concilium generale. VIII. 187. col. 2. Appellationi consentiunt Prelati Galliarum, ipsique

que appellat. *ibid.* Clemens & Magistratus appellationem adhibent. 188. col. 1. Legatus Frederici II. Imperatoris a Concilio gene. 188. col. 1. Lugdunensi appellat ad Concilium generale. 189. col. 2. Michael Celsus Ordinarius Fratrum Minorum Minister generalis appellat a Pontifice, cuiusque Constitutionibus ad Ecclesiam universam. VIII. 236. col. 2. Ludovicus Bavarus appellat a Pontifice ad futurum Concilium generale. *ibid.* col. 2. Vide, *Conferentia*, *Excommunicatione*.

APPELLATIO TAMQUAM AB ABUSU.

Appellatio ab abusu, species provocationis a communi appellatione plurimum procedens, in Gallia hodie usatissima est. IV. 130. col. 2. num. 22. Ejus origo & progressus. *ibidem*. Quid *abusus* in hac materia, & quandonam huic appellationis datur locus? *ibidem*. Formula hujus appellationis præcipue consuevitur *abusum*, quem Juxta Ecclesiasticus committit. *ibidem* num. 23. Hæc species appellationis vix ante sæculum XVI. *ibidem* num. 24. & in nota. Quomodo Appellatio *ab abusu* invaluerit? *ibidem* num. 26. Quando primum nota fuerit? *ibidem* in nota. Insistitur directe adversus Decreta Episcoporum, sed si sint Rescripta Romana, adversus eorum executionem, & hujus ratio. *ibidem* 131. col. 1. num. 30. & seqq. Hæc appellationes tantum insinuandæ & recipiendæ, ubi *abusus* est notorius. *ibid.* n. 32. Admitti non debent, nisi in causis ubi arduis, & ubi Publici interest. *ibid.* col. 2. num. 36. In his causis semper intervenit Procurator Regius, & quare? *ibid.* num. 37.

Abusus semel formatus semper durat. IV. 131. col. 2. num. 38. Lapsus Fatalium nea reddit hanc appellationem desertam respectu Procuratoris Regii. *ibid.* col. 2. num. 39. An admittatur hæc appellatio adversus tres Sententias conformes? *ibid.* n. 40. Non inhibetur nisi coram supremis Curis. *ibid.* num. 41.

Appellatio hac instituta ligatur manus Judicis a quo. IV. 131. col. 2. num. 42. Excipiuntur Decreta correctionis & visitationis. *ibid.* num. 43. Decreta visitationis quoad Officium divinum & disciplinam Ecclesiasticam nequidem patiuntur effectum devolutivum. 132. col. 1. num. 44. & *ibid.* in nota. Idem obtinet in Belgio & Hispania. *ibid.* num. 45. & 46. col. 2. Ubique reperitur argumentum de hac appellatione clare tractatum ad normam Jurisprudentiæ Gallicanæ? X. 7. in nota. Quidam optandum, ut a Judicibus in causa appellationis ex *abusu* conseruatur diligenter observetur? X. 9. in nota. Ce qui il y a de particulier au Droit François dans ce qui concerne l'appel commun d'abus. IV. 190. col. 2.

Appellatio hæc fere coincidet cum recurru ad Tribunalia Regia in causis violentiæ, item & retentione litterarum Apostolicarum, quæ in usus in Hispania. IV. 132. col. 1. num. 48. Idem est de remedio cassationis & denegatione Placet, quorum usus in Belgio. *ibidem*.

Vide, *Callæa*, *Senatus Regius*, *Recurfus*.

APPREHENSIO CORPORIS.

Apprehensio personæ notabilis qualitatis non decernenda, nisi communicatione facta Episcopo aut Vicariatu ejus. IV. 102. col. 2. num. 6. Non decernenda, ubi non de fuga timetur. *ibidem* num. 9. Neque cum agitur duntaxat de pœna pecuniaria, & Recus. offert cautionem sufficientem. *ibid.* num. 10. Quels sont les usages de France dans ce qui concerne les Décrets de prise de corps. IV. 188. col. 2.

Vide, *Carcera*.

APPROBATIO.

Approbatio Regularium in Concilio Tridentino multam materiam concertationum dedit. I. 89. col. 2. n. 15. Hac occasione facta est aliqua distinctio inter Regulares concionantes in Ecclesiis suorum Ordinum, & concionantes in Ecclesiis non suorum Ordinum. *ibid.* num. 16. Hoc Decretum nonnullis e Patribus Tridentinis multum displicuit, & quare? *ibid.* n. 17. col. 1. Vehemens hæc de re Episcopi Festilani oratio. *ibidem*. Contendit Antistes ille, nec in Monasteriis suorum Ordinum permittendum esse Regularibus sine licentia Episcoporum concionari. *ibidem*. Regulares non possunt concionari extra Ecclesias Ordinum suorum sine expressa approbatione Episcopi in scriptis. *ibidem*. Nec in Ecclesiis suorum Ordinum, sine petita benedictione ejusdem; nec possunt usquam, eo contradicente, etiam non dicta causa. *ibidem* col. 2. num. 18. Quando data intelligatur tacita Approbatio? *ibidem*. Sanctus Carolus statuit, ne Parochus patiatur Regularem prædicare in Ecclesiis suorum Ordinum intra limites sue Parochiæ, nisi ex scripto testimonio constet, eos benedictionem ab Episcopo petisse. *ibidem* num. 19. Synodus Bituricensis requirit licentiam Episcopi, ut Regulares concionari possint in Ecclesiis suorum Ordinum. 90. col. 1. num. 20. Approbatio, seu facultas concionandi data Sæcularibus aut Regularibus non habentibus Beneficia Curatæ, potest pro arbitrio Episcopi restringi ac etiam revocari. *ibidem* num. 21. Pastores in Ecclesiis suis neminem prædicare permittere possunt, nisi de approbatione in scriptis docuerit. *ibidem* num. 22. Propositio, quæ Judicibus Regiis attribuit potestatem approbandi Concionatores in defectum Episcopi, censurata. *ibidem* col. 1. num. 24.

Approbatio ad audiendum Confessionis non requiritur in obedientibus Beneficiis Parochialibus. II. 66. col. 1. num. 4. Quinam censentur tale obtinere? *ibidem* num. 5. An Parochus vel alius obtinens Beneficium Parochiale possit extra suam Parochiam audire Confessiones, sine alia approbatione quam licentia Parochi? *ibid.* col. 1. num. 7. & col. 2. 8. Vi consuetudinis Parochi

sine speciali Episcopi approbatione excipiunt Confessiones extra Parochiam, & in quo hæc consuetudo fundata? *ibid.* num. 9. Etiam in quibusdam Ecclesiis Parochi unus Duceffus possunt sine speciali Episcopi approbatione Confessiones excipere in alia Diceffu. *ibid.* num. 10. Ante Concilium Tridentinum sola Parochi licentia sufficiebat. *ibid.* num. 11. Nunc absolute requiritur approbatio Episcopi, nec sufficit quod etiam injustissime denegatur. II. 67. col. 2. num. 16. Sæculares & Regulares in hoc æquiparantur. *ibid.* num. 17. & VI. 66. col. 2. Sine ea nec in levis exemptis potest quis audire Confessiones. II. 67. col. 2. num. 15.

Approbatio unus Episcopi nihil operatur in alia Diceffu. II. 66. col. 2. num. 13. Propositio contrarium asserens censurata. 67. col. 1. num. 14. Presbyter quantumvis doctus & capax, non potest excipere Confessiones, nisi recipiat approbatus. *ibid.* num. 16.

Approbationem limitare Episcopi possunt ad tempus, vel tantum sub quacunque restrictione concedere. II. 67. col. 1. num. 17. Contraria assertio censurata. *ibid.* col. 1. num. 18. In Italia & Romæ nulli Regulari conceditur Approbatio nisi ad tempus, idque limitatum cupit Conventus Cleri Gallicani. *ibid.* col. 2. num. 17. Episcopi possunt etiam restringere ad certas personas. *ibid.* col. 1. num. 19. Item ad certa loca. II. *ibid.* col. 2. num. 25. Possunt pro libitu illam approbationem non solum restringere & moderare, sed etiam suspendere & revocare. VI. 67. col. 1. & 2. Propositiones contrariæ a Clero Gallicano, & a sacra Facultate Patifensis damnatæ. VI. *ibid.* col. 2. in nota.

Approbatus generaliter, non censetur approbatus pro Monialibus. II. 67. col. 1. num. 20. Regulares non possunt sine approbatione Episcopi excipere Confessiones Monialium, etiam Regularibus subiectarum. *ibid.* col. 2. num. 21. & 22. An Regularis approbatus ad audiendas Confessiones Monialium unus Monasterii, possit vigore ejus approbationis excipere Confessiones alterius? *ibid.* num. 22.

Approbationem, etiam Regularibus concessam, Episcopus potest revocare. II. 67. col. 2. num. 23. Idem, possit pro nutu revocare approbationem Vicarii Pastorum, ut aliam Presbyteri. *ibid.* col. 2. num. 24. In Galliæ auctoritas Episcoporum quoad Approbationes Confessionum, ejusque restrictiones speciali decreto Regio roborata. 67. col. 2. num. 27.

AQUA.

Aqua frigida purgationis frequens mentio apud Auctores noni sæculi, & sequentium. IV. 107. col. 2. num. 3. Quare hæc purgatio dicta *Judicium*, qui in hoc Judicio innocentes, & qui nocentes judicarentur? *ibid.* num. 4. & 5. Quo ritu fieret hæc purgatio? *ibid.* num. 6. & seqq. Orationes specialiter fiebant, ut Deus veritatem in hac purgatione manifestare dignaretur. *ibid.* num. 8. Quo ritu homines in aquam projicerentur? *ibid.* 108. col. 1. num. 13. Inducuntur Auctores referentes ritus, exorcismos, & orationes, quæ in hac purgatione adhiberi solebant. *ibid.* n. 14. *Aqua fervens purgatio* describitur. IV. 108. col. 2. num. 19. Cur manus, postquam in aquam ferventem missa fuerat, involveretur sub sigillo Judicis? *ibid.* num. 20. Arrêt qui défendait d'usur de preuve par eau en jugeant les Procès criminels des accusés de sorcellerie. IV. 107. col. 1.

Vide, *Purgatio vulgaris*. *Aqua melleo* vino in Sacrificio contra Hydrophasias & Encephalitis. VII. 139. col. 1. & 2. Hic ritus confirmatur ex Liurgis antiquis, & Patrum testimoniis. *ibid.* Mysticæ hujus ritus significationes. *ibid.* col. 2. Antiquitas hujus ritus. *ibid.* Aque admixtio in calice an sit necessaria? *ibid.* Permixtio aque cum vino conferendo videtur esse tantum Joris Ecclesiastici. *ibid.* in nota.

AQUA BENEDICTA.

Aqua benedicta usitata in Dedicatione Ecclesiarum a quo tempore, & ejus ratio? II. 77. col. 2. num. 19. Item in reconciliatione Ecclesiarum poluitur. II. *ibid.* col. 2. num. 20. Unde factum, quod ejus aspersio inter Jura honorifica computetur? III. 78. col. 2. num. 14. & seqq. Qua ratione Toparchis danda? *ibid.* num. 16. Prohibetur portatio Aspergillii cuicumque conditionis personis, nisi soli Episcopo. *ibid.* num. 17. Episcopi in Gallia & in Belgio Patronis se opposuerunt, volentibus sibi porrigi Aspergillum. *ibid.* Hæc de re Archiepiscopi Mechliniensis Decretum. III. 265. col. 2. Circa hanc materiam plurima, quæ operæ præstantis sunt præcipuo compendioso per subsequentem consensum scilicet tradi Aspergillum. III. 78. col. 2. num. 19. Aque benedictæ aspersio est species benedictionis. *ibid.* Unde Aspergilli portatio competit Episcopo? *ibid.* 79. col. 1. num. 20. Quid de benedictione Aque sale conspergæ apud Grati. num. VIII. 116. col. 2. & 117. col. 1.

ARBITER, ARBITRATUS.

Arbiter quid, & quotupliciter? IV. 67. col. 1. num. 4. & 2. Unde dictus Compromissarius & Receptus? *ibid.* num. 3. Eius auctoritas dependet a compromisso, nec illud egredi potest. *ibid.* col. 2. num. 5. An coram eo possit institui reconventio? *ibid.* num. 6. De quibus Arbiter possit cognoscere? *ibid.* num. 7. col. 1. Non potest procedere, nisi constet de compromisso per subsequentem consensum pæfit validat? *ibid.* n. 10. Si in plures fit compromissum, uno absente, an reliqui possint procedere? *ibid.* num. 12. Arbiter & Arbitrator in quoniam differant? *ibid.* col. 2. num. 22. Cur hodie pleurumque compromittatur sub hac formula, in Arbitrum & Arbitratorem? *ibid.* 69. col. 1. num. 26.

Arbi-

Arbitri sententia de *Jure* pro vocationem non admittit? IV. 69. col. 1. num. 27. & 28. & VII. 79. col. 1. & VIII. 50. col. 1. Hodie tamen admittitur, & vocatur *reductio*. IV. 69. col. 2. num. 30. & VIII. 50. in nota. Coram quo, & qua forma, & intra quod tempus instituenda, & quis ejus effectus? IV. 69. col. 2. num. 32. & 33. In Brabantia coram *Seauu* Brabantis instituenda, idque intra 20. dies, alias non habet effectum. *ibid.* num. 34. & 35. Si in compromisso reductionis sit renuntiatio, adversus hoc datur *restitutio*. *ibid.* num. 36. Ob faciem additionem reductionum compromissa solent esse sine effectu. *ibid.* Quid faciendum, ut arbitralis Sententia fortiter effectum? *ibid.* 89. col. 2. num. 37. Quid circa Arbitratum Laicorum in causis Ecclesiasticis Concilium Lateranense quartum statuerit. VIII. 162. col. 1.

Arbitris Jure cur sic dictus? IV. 133. col. 1. num. 11. Judice recutato ex causa suspitionis assumuntur Arbitri, ut de causa suspitionis judicet, & quomodo eligantur? *ibid.* num. 10. More iudiciali procedunt, & ab eorum sententia datur appellatio. *ibid.* num. 12. Judex recutatus potest eis prescribere terminum, intra quem debent procedere ad terminationem causae. *ibid.* num. 13. & VIII. 162. col. 1. De termino Arbitris Jure in causa reculationis electis per Judicem recutum praedictum. VIII. 198. col. 2. Quid, si duo electi Arbitri nequeverint in unam concordare sententiam? *ibid.* 162. col. 1. *Ce qu'il faut consister touchant les usages de France au sujet des Arbitres en matiere Ecclesiastique*. IV. 186. col. 2.

Vide, *Compromissum*.

ARBITRATOR.

Arbitrator non est proprie Arbitrator, nec forma judiciali procedit. IV. 68. col. 2. num. 22. Judices se interponentes ut Arbitratores, agunt tantum partes amicabilem Compotitum. *ibid.* num. 23.

ARBORES.

Arbores a Gentilibus superstitione cultae. VII. 106. col. 2. & 107. col. 1.

ARCHIDIACONUS.

Archidiaconus primus Episcopi est Minister. I. 46. col. 1. num. 1. Assumendus in Archidiaconum debet esse Diaconus. VIII. 34. col. 1. Erat olim generalis Episcopi Vicarius? I. 46. col. 1. num. 3. Qua ratione adhuc sic dicatur? *ibid.* 49. col. 1. num. 27. Qualis & quanta olim Archidiaconorum auctoritas. *ibid.* 46. col. 2. num. 2. Eorum auctoritas etiam ad Presbyteros extendebatur. *ibid.* num. 4. Immo & ad Archipresbyteros. *ibid.* Unde illa disciplina indulta fuerit? *ibid.* Decani rurales Jure communi ab Archidiacono, & ab Episcopo olim dependebant; secus hodie. *ibid.* 48. col. 1. num. 10. Praecipue solebant esse Administratores honorum Ecclesiasticorum. III. 1. col. 1. num. 8. & 19. col. 1. num. 19. & 20. Inde ortum Jus deportus, quod in multis Ecclesiis ipsis competit. *ibid.* num. 10. Eorum auctoritas olim vicaria, quomodo senfim facta sit ordinaria? I. 48. col. 1. num. 5. 6. & 7. & IV. 60. col. 2. num. 18. Interdum habuerunt Jurisdictionem Fori contentiis. I. 48. col. 1. num. 8. Eorum potestas senfim restructa. *ibid.* num. 10. Qualis sit in plerisque Ecclesiis? *ibid.* col. 1. num. 12. Diffingenda quae sunt Archidiaconus Jure proprio, ab his quae agunt tamquam Officialis Episcopi. *ibid.* num. 13. In nonnullis Ecclesiis adhuc hodie amplissima est Archidiaconorum Jurisdictio. *ib.* 49. col. 1. n. 22. Varia hujus rei exempla. *ib.* num. 23. Quidquid Archidiaconus competit Jure ordinario. *ib.* col. 1. num. 26. A quo tempore Archidiaconorum vices habere coeperint Officialis? IV. 60. col. 2. n. 18. 19. & *seqq.* Archidiaconus olim tenebant Synodos, quibus praerant, & quid in his Synodis praecipue tractaretur? VI. 40. col. 1. §. 4.

Archidiaconus removeri non possunt ad libitum Episcopi. X. 10. col. 1. Quo fundamento initus Archidiaconorum inamovibilitas? *ibid.* Unde deducant Canonice, Archidiaconum functiones sui numeris exercere Jure proprio? *ibid.*

Archidiaconorum est Ordinatus praestare Episcopo? I. 48. col. 1. num. 14. Examine ad Ordines & Beneficia Jure suo interveniunt. *ibid.* num. 15. An possint praestare Ordinandos, quos nesciant dignos, immo putant indignos; modo Episcopus eos iudice dignos? *ib.* 49. col. 1. num. 18.

Archidiaconus Jus habet visitandi totam Diocesim. I. 48. col. 2. num. 16. & 17. De quibus in visitatione sua teneatur inquirere? *ibid.* num. 18. An post Concilium Tridentinum sine consensu Episcopi possit visitare? *ibid.* num. 17. Consensum suum Episcopus facile negare non debet. *ib.* num. 18.

Archidiaconus de Jure communis competit institutio corporalis Beneficiorum, & de consuetudine institutio Tituli collectivae. I. 48. col. 2. num. 20. & col. 2. num. 21. Quandom Jure proprio, & quandom delegato? III. 39. col. 1. num. 27. Quomodo hoc Jure ad eos devenit? *ibid.* 88. col. 2. num. 9. & *seqq.* Debent ad minus esse licentiatum in Theologia vel Jure Canonico, & in Belgio debent assumi ex Canonice Graduatis. I. 49. col. 1. num. 29.

Archidiaconus Archipresbytero superior. VIII. 24. col. 1. Relegitur dominatus Archidiaconorum in Presbyterum Parochias. *ibid.* 38. col. 1. *Observationes importantes a Anstet a ce que Van-Espen dit de la dignite de l'Archidiacon*. I. 251. col. 2.

ARCHIEPISCOPUS.

Vide, *Metropolitans*.
Van-Espen Tom. X.

ARCHIPRESBYTER.

Archipresbyterorum institutio in Ecclesia est antiqua. I. 24. col. 1. num. 1. Archipresbyteri Rurales unde sic dicti? *ibid.* num. 2. Qui in Archipresbyteros seu Decanos eligendi? *ibid.* col. 2. num. 4. & 5. Assumendus in Archipresbyterorum debet esse Presbyter. VIII. 24. col. 1. Archipresbyterorum electio & destitutio olim ad Episcopum & Archidiaconum spectabant, nunc ad solum Episcopum. I. 24. col. 1. num. 3. Ab ejus arbitrio nunc illorum functiones dependent. *ibid.* col. 2. num. 5. Archipresbyteratus hodie nulli Beneficio aut determinat Ecclesiae in Belgio annexus. *ib.* num. 4.

Archipresbyteri Pastores sunt Pastorum. I. 24. col. 2. num. 1. & 26. col. 2. Nequaquam tamen habendi sunt ut Ordinarii respectu illorum. *ib.* 24. col. 2. n. 1. Ipsi Sacramenta administrant, & pro illis Officium funebre perfolunt. I. 26. col. 2. num. 4. Pastores teneantur Archipresbytero annue confiteri tamquam proprio Sacerdoti. II. 62. col. 1. num. 19. Archipresbyteri teneantur ad reddendam personalem. I. 24. col. 2. num. 2. Pastores in vigilare, & de vita & moribus solliciti esse debent. *ib.* num. 3. Dum expedire judicaverint, possunt Pastores sui districtus convocare. *ib.* 25. col. 2. num. 1. Annuatim cum Episcopo convenire debent. *ib.* 26. col. 1. n. 5. De quibus in hac Congregatione tractandum? *ibid.* & col. 1. num. 3. Jus habent visitandi Parochias sui districtus. I. 26. col. 2. num. 1. Quoties id facere debeant, & de quibus teneantur inquirere? *ibid.* & 24. col. 2. num. 1. & *seqq.* Pastores & Beneficiatos in possessionem introducant. *ib.* 26. col. 2. n. 5. Jus habent interveniendi computibus Fabricae, Hospitalium, Monasteriorum, &c. *ibid.* num. 6. Quae observanda a Decanis circa usum suorum Jurium. *ib.* num. 7. Supplementum concernant les Archipresbiter les Doyens ruraux de France, dont Van-Espen ne dit rien. I. 250. col. 1. Le titre de Van-Espen ne laisse pas d'etre utile pour la France. *ibid.* II. 9. n. en France des Archipresbiter en titre hors des Cathedrales. *ibid.*

Archipresbyter Archidiacono subditur; & quae Jure subjectionis occasio? VIII. 24. col. 2. & 46. col. 1. On en trouve ce que Van-Espen a omis touchant la dignite d'Archipresbiter. I. 232. col. 1.

ARCHIPRESBYTERI CATHEDRALIS.

Archipresbyteri Cathedralis dignitas & officium multum pendet a consuetudine. I. 50. col. 1. num. 2. Dicitur Archipresbyter Urbicus sive Urbicarius. *ibid.* num. 1. Ejus officia de Jure communi. *ibid.* num. 3. Ejus officia de consuetudine. *ibid.* 54. Idem pene Jus competit huic Archipresbytero Jure proprio, quod Decanis ruralibus Jure delegato. *ibid.* num. 6. In Belgio ex Graduatis assumendus. *ib.* n. 7. Est proprius Sacerdos aliorum Archipresbyterorum, qui teneantur ei, uti tali, ad minus semel in anno confiteri. II. 62. col. 1. num. 19.

ARCHIVUM.

Archiva seu *Cataphylacia*, ad quid ordinata? I. 21. col. 1. n. 7. Decreta Synodorum & Edicta Principum circa diligentem custodiam Archivorum. *ib.* Quid observandum, dum aliqua documenta inde extrahuntur? *ib.* col. 2. num. 8. Monumenta Fundationum & Beneficiorum conservanda in Archivis Episcopali vel Capitularum, quibus subint. I. 21. col. 1. num. 7. De custodia Registorum Parochialium in Archivis. II. 137. col. 1. n. 22. *Archiva* seu *Cataphylacia* Patriarchae Constantinopolitani quis cultus, & quid in hac Archivum recorderetur? VII. 181. col. 1. *Archivum* publicum, ex quo etiam scripturae minus solennes sunt extractae, facit plenam fidem illis adhibendam. IV. 96. col. 1. num. 41. Archiva publica quoniam dicantur? *ib.* num. 42.

ARIUS ET ARIANA HERESIS.

Arius quis fuerit, & a quo sacros Ordines suscepit? VI. 151. col. 2. Arii ingenium & vafrities. *ibid.* Difcordias seminavit, & incipit haereseos venenum evomere. *ib.* 152. col. 1. S. Alexander Alexandrinus Episcopus Arium, bonitate haud correctum, a Presbyteri gradu deponit. *ibid.* §. 2.

Arii dogmata quae fuerint? VI. 152. col. 1. §. 3. Quinam fuerint Arianae haereseos fautores? *ibid.* 153. col. 1. Quam cito late grassata sit haec haeresis? *ibid.* Zelus S. Alexandri contra Arianos. *ib.* & col. 2. Onus Cordubensis a Constantinensi Alexandriam ad diffidia componenda, reinfesta, reverentur. *ib.* Constantinensi Imperator Synedum convocat apud Niceam urbem Bithyniae. *ib.* 154. col. 1. & 155. col. 2. §. 7. In hac Synodo disceptatum super dogmata Arii, ejusque errores dammati. *ib.* col. 2. §. 8. Arii liber prohibitus & igne combustus. *ib.* col. 2. Ipse & ejus adflicti anathematizati, & in exilium missi. *ib.*

Vide, *Concilium Nicenum*.
Ariani unde dicti *Eunomiani* sive *Anomiani* & *Endoxiani*? VI. 225. col. 1.

Vide, *Eusebiani*, S. Athanasius.

ARMA.

Arma Clericorum, fletus, lacrymae, orationes. VIII. 87. col. 2. Etti ad bonum mali cogi possunt, nequaquam tamen Clerici licitum est eum in finem arma arripere. *ib.* Possunt tamen Clerici alios hortari, ut ad oppressorum defensionem arma arripiant? *ibid.*

ARMENI.

Armenii redarguit Synodus Trullana, quod vinum in sacra mensa tantum offerbant, aquam illi non miscerent. VII. 139. col. 1. Canon hujus Synodi contra eosdem Armenos, qui volebant eos solos in Clerum assumi, qui essent ex genere Sacerdotali. *ibid.* 140. col. 1.

ARRESTATIO.

Arrestatio cadaverum, quæ per limites Parochiæ transvehuntur, improbat. III. 244. col. 1. num. 9. & 255. col. 2. n. 56. & seqq. Unde verisimiliter mos iste originem habuerit? *ibidem* num. 56.

ARRESTUM.

Arrestum injectum per Judicem sæcularem in pensionem Ecclesiasticam Clerico debuit, irritum est. IV. 18. col. 2. num. 12. Quid attendendum, ut de Arrestorum auctoritate statuatur? *ib.* col. 2. num. 13. & seqq. Quid in Gallia circa bona mobilia Clericorum, vel circa pensionem ipsis debitam observatur. 184. col. 1. & col. 2.

ARS AGIDÆ.

Ars Agidæ, homicidarum genus. VIII. 198. col. 2. Vide, *Affassinii*.

ARTHURUS.

Arthurus inter & Joannem vulgo *Sine-Terra* vocatum, contentio de regno Angliæ. VIII. 178. col. 1. Joannes fertur occidisse Arthurum. *ib.*

ARUSPEX.

Aruspex seu *Auspex*, quid fuerit? IV. 68. col. 1. num. 13. Lex Constantii contra Aruspices, & alios Divinatores. *ibid.* col. 2. num. 17. Vide, *Servilegium*.

ASCETÆ.

Ascetarum & Monachorum nulla est differentia. VII. 157. col. 2.

ASCETERIÆ.

Asceteriæ, quænam mulieres sic dicte; & quod earum officium? III. 253. col. 1. num. 10.

ASSASSINI.

Affassini generaliter dicuntur, qui pecunia aliave re pretio ælimabili accepta, proditores Christianos occidunt, aut occidi mandant. VIII. 198. col. 1. Unde dicti *Affassidæ*? *ib.* Quinam fuerint olim? *ib.* Pœna in *Affassinios*. *ibid.* Frigida quorundam Legulejorum in *Affassini* voce interpretanda argutio. IX. 60. in nota.

ASSESSOR.

Assessorum apud Romanos origo, dignitas, privilegia, & stipendia. IV. 70. col. 2. num. 3. Dicti fuerunt Consilarii. *ibidem* num. 4. Hodie Assessores Principum constituunt eorum Consilia & Parlamenta. *ibid.* col. 2. num. 12. Magistratus minores in Brabantia juxta Jurisperitorum judicium pronuntiare tenentur. 71. col. 1. num. 25.

Assessorum Judices Apostolici, si non sint Graduati in Jure, assumere tenentur, ubi requiruntur ab altera Partium, & juxta ejus relationem judicare. IV. 71. col. 1. num. 16. Abusus in assumendis Assessores Decreto Bonifacii VIII. reprobatus. *ib.* num. 19. Quis dicatur Assessor in hoc Bonifacii Decreto? *ib.* num. 20. Bonifacius vetat assumi Assessorem a Judice, nisi eo indigeat. *ib.* num. 21. Potest tamen assumere, modo id fiat sine gravamine Partis. *ib.* num. 22. Quandoquidem Judex censetur fraudulenter assumere Assessorem ex mente Bonifacii? *ib.* col. 1. num. 23. Rationes ob quas Judex potest assumere Assessorem, vel plures ad onus Partium. *ib.* num. 24. An Judex indigeat Assessore, vel non indigeat, Bonifacius reliquit conscientie ipsius Judicis. *ib.* col. 2. num. 28. Unde hodie Judices de causâ assumendi Assessorem nulli nisi Deo rationem reddere debent. *ibid.* num. 29. Potest recitari Assessor tamquam suspectus. *ibid.* num. 31. Convenit, ut Judex per se examinal causæ interfit, tamen Assessor utatur. *ibid.* col. 2. num. 37.

Assessor debetur salariam ad onus Partium. IV. 31. col. 2. num. 32. & 33. Quid hodie obtineat circa salariâ Assessoris? *ib.* num. 34. *Unger de Franco au sujet des Assessors employes dans toutes les Officialites du Royaume.* IV. 186. col. 2.

ASSESSOR S. OFFICII.

Assessoris S. Officii munus. I. 120. col. 1. sub num. 21. Facit relationem Sanctissimo resolutionem Sacræ Congregationis. *ib.* num. 26. col. 2.

ASSUMPTIO B. VIRGINIS.

Assumptio B. Virginis Fællum quando celebrari cœperit? II. 183. col. 1. num. 12. Quare olim dictum *Dormitio* sanctæ Dei Genitricis Mariæ? *ibid.* num. 13.

ASTROLOGUS.

Astrologorum, qui dicuntur quoque Mathematici & Genethiaci, damnatur pernicioſa supersticio. IV. 48. col. 1. num. 14. Cap. V. Tit. IV. Vocantur in Canone Trullano nubium perſectores; & quare? VII. 149. col. 2.

ASYLUM.

Ayli Templorum origo, & a quo hoc jus Ayli dependeat? VII. 96. col. 1. & col. 2. & IX. 44. col. 2. §. 4. & seqq. Asylum confugientium ad Ecclesias dependet ab arbitrio Principum. 44. *ibid.* col. 1. Constitutio Theodosii senioris modum & limites huic Aylo figens contra excessus, qui jam tunc invaluerant. *ibidem*. Per hanc Constitutionem Debitores publici immunitate seu Aylo Ecclesiarum privati. *ibid.* Lex Arcadii & Honorii contra Clericorum facilitatem in recipiendis Judicis criminum reis, & ære alieno perditis, ad Ecclesias confugientibus. *ibidem* 45. col. 2. Arcadii Constitutio Ayli Ecclesiarum abrogatoria. *ibidem*. Qua occasione Theodosius junior edidit Constitutionem Ayli extensivam, & quodnam spatium Ecclesiæ adiacens, Aylo interius Templis vice, cedere voluerit? *ibidem* 46. col. 1. & 2. Ob reverentiam Dei Templis & sacris aris conservandam, vetuit confugas in Templis, aut apud aras sacras vescere aut dormire. *ibidem*. Quid de his, qui armati ad Tempia confugiant, & nolunt arma deponere? *ibidem*. Quid requiratur, proutquam ex Ecclesiis abstrahantur? *ibidem*. Altera Theodosii junioris Constitutio de servis ad Ecclesias confugientibus. *ibidem* 47. col. 1. Quousque Ecclesiarum Aylo locus sit respectu servorum? VII. 75. col. 1. & IX. 47. col. 1. & 2. Leonis Imperatoris Constitutio Ayli seu immunitatis Ecclesiarum extensiva, legumque Theodosii & Arcadii abrogatoria. *ibidem* col. 2. Novella Justiniani, qua hic Imperator criminum reos Aylo Templorum indignos esse declarat, videtur omnium criminum reis convenire. *ibidem* col. 1. & 2. Alaricus, dum Romanam expugnaret, jus Ayli Ecclesiis concessit. IX. 50. in nota.

Ayllum Ecclesiarum ab auctoritate Ecclesiastica dependere auctoritate Decreti Gratiani credi cœpit. IX. 48. col. 2. §. 1. Expenduntur relata in Decreto Gratiani Decreta, quibus hæc innuitur opinio. *ibidem* 49. col. 2. Quid in his Decretis præcipue occasione Canonibus dederit attribuendi Episcopis, & notanter Romano Pontifici auctoritatem huic Aylo terminos legesque præfigendi? *ib.* 49. col. 2. & 50. col. 2. Tandem hanc opinionem tueri conati sunt quidam recentiores Theologi & Canonistæ; auctoritate Bullæ Gregorii XIV. *ibidem* 52. col. 1. §. 1. Hujus Bullæ, quæ incipit, *Cum alias* nonnulli, scopus præcipuus. *ibidem* col. 2. Quæ de indultis suorum Prædecessorum in hac sua Bulla narrat Pontifex, ad recentiorum ætatem ferenda. *ibidem* §. 2. Enarrat Pontifex scandalæ & abusus, quæ præteritis ex prædictis Indultis secuta; & quis scopus hujus enarrationis? *ibid.* §. 3. Revocat facultates & Indulta a suis Prædecessoribus concessa, circa Reos ex Aylo Templorum extrahendos. *ib.* 60. col. 1. & 61. col. 1. Pontifex exprimit casus, in quibus & non in aliis, confugæ ab Ecclesiis extrahi possint. *ibidem* col. 2. Pontifex exprimit casus, in quibus & non in aliis, confugæ ab Ecclesiis extrahi possint. *ibid.* 61. col. 1. Præteritis fatiscere querelis Curie secularis. *ibidem* §. 6. Vetat confugientes etiam in casibus exceptis, per Curiam sæcularem extrahi sine licentia Episcopi, & adjunctione personæ Ecclesiasticæ. *ibidem* col. 2. Auctoritatem dandi licentiam extrahendi j. l. Episcopis competere declarat, in quo Constitutio sibi coherere non videtur. *ibid.* 61. col. 1. & 2. Præcipit extrahos per Ministros Curie secularis ducti ad carceres Curie spiritualis. *ib.* col. 2. §. 9. Tradi non permittit extrahi Curie seculari, nisi prius, e usâ cognita, Judex Ecclesiasticus declaraverit esse exceptum casum. *ibid.* 62. col. 1. Nullibi pene recepta est hæc Bulla. *ibid.* & col. 2.

Aylo antiquitus solæ Ecclesiæ gaudebant; & quid hic nomine Ecclesiæ veniat? IX. 60. col. 2. §. 1. & 2. Circa loca Immunitatis attendenda consuetudo. *ib.* §. 3. Soli ad Ecclesias confugientes Aylo fruuntur. *ib.* 63. col. 1. §. 1. Quid si quis e manibus satellitum aut ex carcere elapsus, ad Ecclesiam confugiat? *ib.* Quid potissimum in concedenda, aut extendenda, vel interpretanda Immunitate attendendum? *ib.* §. 2. Romani Pontifices quidam crimina ab Aylo exceperunt per suas Decretales; & quæ harum Decretalium auctoritas? *ibid.* col. 2. §. 3. Ab Aylo exclusi delinquentes in loco Immunitatis aut spe Immunitatis consequendæ. *ib.* 64. col. 1. §. 4. Decretali Innocentii III. qua hic Pontifex respondit distinguendum esse inter hominem liberum & hominem servum, qualiter in Belgio & in Gallia sit derogatum? *ib.* §. 5. Quinam fures ab Aylo exclusi? *ib.* col. 2. §. 6. Fures ob commissum furtum simplex, non qualificatum, Juræ communis ab Immunitate non excludi communis est opinio. *ib.* 65. col. 1. Homicidæ, Rei læsæ Majestatis, & fraudulenti Decretorum Aylo exclusi. *ib.* col. 2. §. 7. & 66. col. 2. §. 8. & 9. Item Graffatores & Seditiosi. *ib.* 65. col. 2. Ayli seu Ecclesiarum Immunitatis quis Judex legitimus? IX. 54. col. 1. §. 1. Extradio ab Aylo Templorum spectat ad Curiam sæcularem, sive ejus Ministros. *ibidem* 55. col. 1. Clerici non possunt confugam tueri contra Magistratus & Officia.

ficiarios civiles, cum prosequentes. *ibid.* col. 2. De iure non requiritur licentia Episcopi ad confugam ex Ailyo extrahendum. *ibid.* Praxis Belgii. *ibid.* 55. col. 1. §. 3. Quid de Ailyo habeant Concordatum vulgo Brabantium, nec non proutenium Concordatum vulgo Hannoniae? IX. 56. col. 2. & col. 2. Quomodo probatum esse debeat, casum esse exceptum, ut Reus exarabatur? IX. 55. col. 2. §. 4. Constitutio Francisci I. Regis Galliae, & ejus occasione Ecclesiarum Ailya abrogata. *ibid.* 55. & 56. col. 1. Quare non sit iactura, quod apud Gallos Ailya deperierint? *ibid.* 56. col. 1. & 2.

ATHANASIUS (S.)

Athanasius (S.) adhuc Diaconus praecipuus habet partes in Synodo Nicæna contra Arianos. VI. 155. col. 2. Hinc in ipsum Ariatorum odium impracabile. *ibid.* col. 1. Eusebiani Ariantini fautores Concilium Antiochenum congregant contra Athanasium tunc Alexandria Episcopum. VI. 195. col. 2. & 193. col. 1. An in odium S. Athanasii abiectus fuerit Canon XII. Synodi Antiochenae? VI. 199. col. 1. Eius depositio, praecipua ratio convocationis Sardicensis Concilii. VII. 47. col. 1. & 2. Conveniunt Sardicam Orientales & Occidentales Episcopi, dissident & recedunt; praecipuaeque dissensionis & recessus ratio. VII. 44. col. 1. & 2. Professio fidei Orientalium S. Athanasio infensorum. *ibid.* 45. col. 2. Calumniis Eusebianorum impetratur. *ibid.* 46. col. 1. Innocens declaratur in Concilio Sardicensi. *ibid.* col. 2.

ATRIUM.

Atrium Ecclesiae, quid sit. III. 248. col. 2. n. 28.

ATTENTATUM.

Attentatum quid dicatur in materia Appellationis? IV. 127. col. 2. n. 4. & *segg.* Ante omnia debet cessare & annullari. *ibid.* Id etiam obinet in Appellatione quantumvis frivola, si Judex a quo edictum detulerit. *ibid.* n. 5. Hic effectus non habetur, nisi Appellatio iudici a quo, & Parti fuerit intimata. *ibid.* n. 6. Appellatio ab interlocutoria non habet hunc effectum, nisi post inhibitionem iudicis ad quem, & huius ratio. *ibid.* n. 7. Post inhibitionem attentatum est revocandum, licet ratio inhibitionis non subsisteret. *ibid.* n. 9. Revocatio hæc fieri debet per iudicem ad quem. *ibid.* n. 10. Per Appellationem iurisdicchio iudicis non omnino tollitur, sed suspenditur. *ibid.* n. 11. Judex a quo pendente Appellatione, varia adhuc potest ordinare, quæ non sunt attentata. *ibid.* n. 12.

AVARITIA.

Avaritia definitio. V. 119. col. 2. §. 1. Quemcumque Christianum decet hoc vitium. *ibid.* Directe Clericali professioni opponitur. *ibid.* Avaritia animus rebus terrenis affixum tenet. *ibid.* Inter vitia, quæ statum Clericalem reddunt contemptibilem, eminet Avaritia. *ibid.* & VII. 75. col. 2.

Avaritia, radix omnium malorum, idolorum servitus. V. 120. col. 1. §. 2. Nihil Ecclesiae contingere potest perniciosius aut luctuosius, quam Ministris seu Sacerdotibus Avaritiae vitio laborare. *ibid.* col. 1. & 2. Quot inde Simoniacæ pactiones, profanationes, Sacrilegia? *ibid.*

Avere nihil fecerit. V. 120. col. 2. §. 2. *Avaritia* foetida laborat Canonici, aliquæ Ecclesiae Ministri, qui officium eo solo inuita suscipiunt aut tenent, ut temporalia recipiant. V. 120. col. 2. §. 3. In quo circa temporalium receptionem consistat Avaritiae perversitas? *ibid.* Indicia quibus dignosci possit, num quis Ecclesiasticus in peragendis suis functionibus Avaritiae vitio laboret? *ibid.* 122. col. 1. §. 4.

Vide, *Distributiones*.
Avaritia Episcoporum in extorquendis quibusdam Juribus a Clericis & Monachis sub vario prætextu, in Concilio Nicæno II. arguitur. VII. 177. col. 2. Quid circa eandem materiam in Concilio Lateranensi quarto? VIII. 160. col. 2. & 161. col. 1. Quid in eodem Concilio de Avaritia Laicorum, qui laudabiles consuetudines conantur infringere? *ibid.*

Avaritia quorundam Patronorum a Concilio Lateranensi quarto repressa. VIII. 166. col. 1.

AUCTORITAS.

Auctoritatis magnæ & eximiationis Viri dogma an liceat impugnare? V. 120. col. 1. §. 2. An nullius auctoritate attentata, libere quod verum est, eloquendum? *ibid.* col. 2.
Auctoritas Prælatorum in iudiciis terendis prævalere. An interpretandis sacris Scripturis prævalere auctoritas Sanctorum Patrum. VIII. 19. col. 1. Concilii Toletani XIV. ea de re sententia. *ibid.*

AUDITO.

Vide, *Gradus penitentia*.

AUGUR.

Augures, Divinatorum genus. IV. 48. col. 2. n. 15.

AUGUSTINUS (S.).

Augustinus (S.) adhuc Presbyter jubetur habere Orationem coram Concilio plenario Hippone congregato. VII. 59. col. 1. Quare non adfuerit Concilio Carthagenensi vulgo tertio? VII. 60. col. 1. Quo tempore Monasteria virorum & virginum infuerit? *ibid.* Eius & simul sustinetur aliorum Episcoporum Africanorum litteræ ad Innocentium I. contra Pelagianam hæresim. *ibid.* 63. col. 1. Notat Zosimo subreptum esse in Pelagii negotio. *ibid.* 64. col. 1. In Mauritania Caesariensi civitate disputat cum Emerito Denatisa. VII. 65. col. 1. Manuetudo S. Augustini erga Donatistas. 66. col. 1.

AURELIUS.

Aurelius Primas Carthagenensis Concilio Africano generali præfuit. VII. 66. col. 2. Unus fuerat e quinque Episcopis, qui litteras miserunt ad Innocentium Papam contra Pelagianam hæresim. *ibid.* 63. col. 2.

AUTOGRAPHIA.

Vide, *Minuta*.

AZYLUM.

Vide, *Asylum*.

B

BACCANALIA.

Baccanalia descriptio. VII. 149. col. 1. Ex his Gentilium Baccanalis plurima nobis supersunt, & fortem manum extirpatricem postulant. *ibid.*

BACULUS PASTORALIS.

Baculus Pastoralis cuius formæ, & ex qua materia fuerit apud Græcos? I. 73. col. 2. n. 17. Olim illum ab Imperatoribus accipiebant Patriarchæ, & præcipui animarum Præfides. *ibid.*

Baculo Pastoralis non utuntur hodie Romani Pontifices, & quare? I. 73. col. 2. n. 18. Myrica huius rei ratio desumpta ex historia, quam suppositiciam & falsam esse probatur. *ibid.* Olim eo usi fuerunt. *ibid.* Eo non potest uti Prælati extra terminos suæ iurisdictionis. I. 82. col. 1. n. 12. Eius usus ante alia Pontificalia Abbatibus competiit; & quare? I. 199. col. 2. num. 6. Quid significet sudarium Baculo Abbatiali appensum, & qui appensum illud habere debeant? *ibid.* n. 7. Olim vocabatur Cambutta. II. 175. col. 2. n. 18.

BALDUINUS.

Baldwinus Flandriæ Comes a Latinis constituitur Constantiopolitanus Imperator. VIII. 203. col. 1.

BALISTARIUM.

Balistarii non præficiendi Clerici. VIII. 149. col. 1.

BALNEUM.

Balnea ingredi viros una cum mulieribus abominabile. VI. 212. col. 2. Balnearum usus quantus olim fuerit? VII. 157. col. 2. Balnea cum mulieribus communia vetita ab ipsis Ethnicis. *ibid.* Quid statuerit Iustinianus contra mulieres Balnea virorum ausas ingredi? *ibid.* col. 2. Publica lotio prohibita. *ibid.*

Vide, *Lotio*.

BANNUM.

Vide, *Proclamatio*.

BAPTISMUS.

Baptismus primum & maxime necessarium Sacramentum. II. 7. col. 1. n. 1. Baptismi necessitas & effectus. VIII. 116. col. 2. & 117. col. 1. Qua ratione dicatur janua Sacramentorum? II. 7. col. 1. n. 2. An Ordo valide conferatur non baptizato? *ibid.* n. 3. Non temere de suscepto Baptismo dubitandum. *ibid.* col. 2. n. 6.

Baptismus fluminis, & ejus efficacia. II. 7. col. 2. n. 7. Per Baptismum fluminis quis possit salvari? *ibid.* n. 8.
Baptismus sanguinis, & ejus efficacia. II. 8. col. 2. n. 10. Baptismus fluminis & sanguinis supplet vicem Baptismi aquæ. VIII. 116. col. 2.
Baptismus fluminis solus habet rationem Sacramenti. II. 8. col. 2. n. 11. Eius forma apud Latinos & apud Græcos quid requiratur? *ibid.* 10. col. 1. num. 12. & 13. Exponitur Cap. I. *De Baptismo*. *ibid.* num. 14. Iterum expenditur, fusiusque explicatur. II. 10. col. 2. n. 1. & *segg.* Quæstio versatur circa hæc verba, *Ego te baptizo*; an scilicet necessaria sint ad constituendum Baptismi forma? *ibid.* 9. col. 2. n. 4. Dubia solvuntur. 10. col. 1. n. 6. & *segg.* De forma verborum administrandi Sacramentum Baptismi, quæ occurrit in Canonibus vulgo Apostolorum. VI. 144. c. 2. Laicis in casu necessitatis soliti sunt baptizare.

rare abique prædicta clausula. II. 9. col. 1. n. 5. Tandem creditum est validum non esse Baptismum sine his verbis, *Ego te baptizo*. *ibid.* n. 6. Nemini, cum baptizatur, fas est ea omittere. *ibid.* col. 1. n. 7. Ea agendi ratio nisi videtur auctoritate Theologorum. *ibid.* in nota. Materia est aqua; & quænam? II. 8. col. 1. n. 15. & *segg.* De ejus applicatione per immersionem vel infusionem, juxta varios temporum & locorum ritus copiosa dissertatio. *ibid.* col. 2. n. 18. & *segg.* Quid circa immersionem unam vel trinam in Canonibus Apostolorum? VI. 144. col. 2. Ritus unum vel trine immersionis in Baptismo est tantum disciplinæ. VIII. 117. col. 2. Recens baptizatis tanquam infantibus olim gustandum dabatur *lac & mel*. VII. 84. col. 1. Hujus ritus expositio. *ibid.* De unctione Baptizandi, & veste candida. VIII. 116. col. 2. De Chrismate quo inungendi Baptizati. *ibid.* De dilutione Baptismi. *ibid.* Regula, quæ in diverfitate disciplinæ circa hanc rem tenenda est. II. 9. col. 1. n. 31.

Baptismus olim fere in sola Cathedrali administrabatur. II. 9. col. 1. num. 24. Differentia erat inter Ecclesias Parochiales & Baptismales, & illius distinctionis adhuc hodie extant vestigia. *ibid.* col. 2. n. 15. & 16. An in domibus privatis Baptismum administrare liceat? *ibid.* n. 17. *Baptismus* extra tempus Paschalis & Pentecostes conferre olim non licebat; & quare? II. 11. col. 1. n. 18. & VIII. 116. col. 2. Quare illud tempus administrationis Baptismi sit conveniens? II. col. 2. n. 20. Exceptus fuit casus necessitatis. 12. col. 2. nu. 21. Baptizati in ægritudine, postmodum magis erant instruendi. VI. 215. col. 1. Non poterant in Presbyterio ordinari; & quare? VIII. 33. col. 2. Quomodo sensum circa tempus baptizandi disciplina abolita? II. 12. col. 1. n. 22. Quid pro conservanda pristina disciplina fecerit S. Carolus? *ibid.* 11. col. 2. n. 24. adhuc extant illius vestigia. *ibid.* n. 25.

Baptismus infantum nullo prætextu differendus. II. 13. col. 1. n. 27. Recenter baptizati alba veste inducebantur. II. 15. col. 1. n. 38. Vestis hæc totum corpus tangebatur. *ibid.* n. 39. Per quot dies ipsam retinebant, & quo tempore deponeretur? *ibid.* 15. col. 2. n. 40. Quid hodie pro ea capiti recenter baptizati imponitur? *ibid.* n. 41. Olim ardentes cerei Neophyti dabantur. *ibid.* n. 42. post susceptum baptismum olim statim confirmabantur. *ibid.* n. 45. antiquitus etiam Sacra Eucharistia dabatur. *ibid.* 16. n. 47. Dabatur quoque Neophytis *lac & mel*. *ibid.* 16. n. 48. ac etiam adulti. *ibid.* n. 49. Quid mysterii hæc mellis & lactis gustatio denotaret. *ibid.* n. 50. Specialis Ordine Romano lactis & mellis benedictio. *ibid.* Oratio, quæ subicitur, quid indicat? *ibid.* Recenter baptizatos Ecclesia voluit dies Paschales esse dies lætitiæ. *ibid.* n. 51. eoque etiam hodiernæ lætitiæ signa tempore paschali tendunt. *ibid.* n. 52. Baptizandi sunt Insignes quorum dubium est baptismum. VII. 103. col. 1. & 159. col. 1. Quid de Baptismo parvulorum & infirmorum apud Gratianum? VIII. 116. col. 2. De omnimoda necessitate Baptismi respectu parvulorum. *ibid.* Infantes mortui sine Baptismo non sepelendi in loco sacro. II. 160. col. 2. n. 27. Anathematizatur Pelagianorum dogma de medio quodam loco Paradisum inter & Inferos, in quo Infantes non baptizatos beate vivere affirmabant. VII. 119. col. 2.

Baptismi ritus antiqui & moderni comparatio, & analytica explicatio. II. 13. col. 2. n. 1. & *segg.* & 13. col. 2. In multis convenit cum ritu dedicationis Ecclesiarum. II. 175. col. 2. n. 20. & 21. Stephanus pro concione singula ad Baptismum requisita explicanda. II. 118. col. 1. n. 24. Dies Baptismi annue recolendus. II. 14. col. 2. n. 28. & VI. 215. col. 2. Baptizatorum vita. VII. 162. col. 2.

Baptismalis innocentia olim requisita, ut quis posset ordinari. II. 104. col. 1. n. 2. Quid de Baptismi Sacramento in Concilio Lateranensi quarto? VIII. 143. col. 1.

Vide, *Ordo, Sacramentum.*

Baptizandi sub conditione forma olim ignota. VII. 103. col. 1. Hæc forma non ubique eodem tempore recepta. *ibid.* col. 1. Quo tempore invaluerit? *ibid.*

Baptizatorum nomina in Registro Baptismalis annotanda. II. 137. col. 1. n. 21. & 147. col. 2. n. 22. Registrum hoc plenam fidem facit. *ibid.* Edicta Principum Belgii circa hæc Registra. *ibid.* Quam diligenter conservanda Registra Baptismalia. II. *ibid.* col. 1. n. 22.

Baptismi Minister ordinarius olim Episcopus. II. 9. col. 1. n. 1. Hodie Parochus huius baptizandi habet, sed ab Episcopo derivatum. *ibid.* 10. col. 1. n. 3. Sine licentia Parochi nemo baptizare potest. *ibid.* n. 5. Presbytero & Diacono solemniter administratio Baptismi delegari potest, sed non inferioribus. *ibid.* n. 6. Quinam in necessitate baptizare possint? *ibid.* n. 7. An valide a non baptizato conferatur Baptismus? VIII. 116. col. 1. In ea questione dubius fuit Augustinus. *ibid.* De valore Baptismi ab Hæreticis collati. *ibid.* Ce que porte l'Edit de 1685. sur le Baptême de enfans des Protestans. II. 200. col. 2. Explicatio Canon Elberitanus, qui bigamis & penitentibus baptizare etiam in necessitate prohibet. II. 10. col. 2. n. 8. Quilibet homo in casu necessitatis potest baptizare. *ibid.* 11. col. 1. n. 12. Nemo seipsum baptizare potest. *ibid.* n. 13.

Vide, *Catechismus & Neophyti.*

Baptismus quandonam sit sub conditione reiterandus? II. 3. col. 1. n. 16. & 17. Forma baptizandi sub conditione; & quando hæc forma invaluerit? *ibid.* num. 18. & 200. col. 1. An baptizati ab Hæreticis, sunt hodie rebaptizandi sub conditione. II. 3. col. 2. n. 18. Licet baptismus suscipitur ab Hæretico in necessitate. VIII. 90. col. 1. L'Eglise de France n'a jamais approuvé la réiteration du Baptême conféré par les Calvinistes. II. 200. col. 2. Quid circa baptizandos adultos, & præsertim gentiles, cavendum, & observandum? II. 15. col. 1. n. 37. Quid in Canonibus vulgo Apostolorum contra iterationem Baptismi in

Ecclesia legitime collati, & de iteratione Baptismi ab Hæreticis collati? VI. 114. col. 1. Quosnam Hæreticos Ecclesia judicaverit rebaptizandos? VI. 208. col. 2. Quinam Hæretici non valide baptizent? VII. 15. col. 2. Administrante hæretico non suscipiendus baptismus. *ibid.*

Baptizandi mortuos unde profluerit mos, sive abusus? VII. 80. col. 2.

Baptismus an conferat parvulis virtutes? VIII. 220. col. 1.

BASILICA.

Basilica an ad Episcopos ordinationem cum omni dote sua pertineant? VIII. 58. col. 2.

Vide, *Ecclesia, Roma Ecclesiastica.*

BEGGINAGIUM.

Begginagium quid? I. 28. col. 2. n. 6. *ibid.* in nota, & 224. col. 2. n. 3. Quo tempore Begginagia pleraque instituta; & quis primus Fundator? *ibid.* 225. col. 1. n. 12. Hodie plerique Begginagii est proprius, Parochus. *ibid.* 224. col. 2. n. 8.

Vide, *Begging.*

BEGUARDI.

Beguardi, quinam fuerint? VIII. 220. col. 2. Eorum damnatur errores. *ibid.* Inquisitio in Beguardis. *ibid.*

BEGUINÆ.

Beguinarum ortus, institutio, antiquitas, & incrementum. I. 224. col. 2. num. 2. & *segg.* Ecclesias Parochiales frequentabant, & Presbyteris Parochialibus erant subiectæ; nec proprium Parochum habebant. *ibid.* 225. col. 2. *num.* 5. Interdum ex speciali Privilegio eis dabatur Capellanus, salvo Jure Ecclesiæ Parochialis. *ibid.* num. 7. A suis Directoribus & Directoribus normam vivendi accipiebant. *ibid.* n. 9. Primitus nullam professionem emitebant, & ejus hodierna formula. *ibid.* col. 2. num. 20. Multas habebant vexationes. *ibid.* num. 13. Errores ipsius adscripti. *ibid.* col. 1. num. 14. Belgicæ per Declarationem Joannis XXII. tuncantur. *ibid.* col. 1. n. 15. Olim in Gallia frequentes. *ibid.* num. 17. Quomodo desierint? *ibid.* In eorum locum ibi successerunt Sorores Grificæ. *ibid.* In eorum locum ibi successerunt Sorores Grificæ. *ibid.* & VIII. 220. col. 2. In quibus earum Institutum & moderna disciplina conveniat cum Regulari? I. 273. col. 2. n. 18. Quia ratione dicuntur affum? *ibid.* statum, idque postiori ratione quam filia devota? *ibid.* 226. col. 1. n. 19. Quæ censuram sit Jus patronatus ipsi competit, an Laicum an Ecclesiasticum? III. 71. col. 1.

Beguinarum Institutum & conversationis descriptio. VIII. 220. col. 2. Hereticorum eadem opiniones, & in eas inquisitio. *ibid.* Aboluitur Hereticarum status. *ibid.* Excommunicantur Religiosi qui eos deinceps fovissent. *ibid.* 221. n. 1. Coenens V. voluit indicissimam abrogari Beguinarum Institutum. *ibid.* In Belgio est conservatum, & hodie perfluerat. *ibid.* & I. 224. col. 2. n. 1. & *segg.*

BEGUINUS.

Vide, *Bizochius.*

BELGIUM.

Belgium pro primaria sua lege tenet Consuetudines in veteratas Provinciarum, & his deficientibus, Edicta suorum Principum. I. 24. col. 1. n. 4. Quomodo Concilium Tridentinum in Belgio publicatum & admittum? *ibid.* col. 2. n. 5. & 24. col. 1. n. 3. & III. 82. col. 1. n. 21.

Belga non stringuntur publicatione in *actis campi Floræ*. VIII. 235. col. 1. Bullæ Bullarum, quæ obligant Belgas, debent per Belgos fuisse lætæ. 234. col. 2. Et in Belgio rite publicatæ. *ibid.* Quod pluribus argumentis probatur. *ibid.* col. 2. Nullam vim habent in Belgio Bullæ Pontificiæ, nisi prævis Regisplacite publicatæ & admittæ fuerint. *ibid.* & col. 2. Bulla in *Genæ* Domini non admittitur. *ibid.* col. 1. 235.

Belgium censetur Patria obedientiæ. III. 43. col. 1. n. 20. Unde factum quod praxis Gallia in aliquibus ejus provinciis plasmam in aliis sit usitata? *ibid.* col. 2. n. 22.

Belgium servos non agnoscit. II. 142. col. 2. n. 14. & in nota. Servi aliunde inventi beneficio regionis sunt liberi. *ibid.*

Vide, *Edicta.*

Belgarum Jura non permittunt quemquam in quacunque causa vel instantia evocari extra Provinciam. IV. 65. col. 2. n. 10. Id etiam obtinet in rebus & delictis Ecclesiasticis. *ibid.* 66. col. 1. n. 15. & *ibid.* 40. col. 2. n. 17. Speciale quoddam Privilegium Brabantium. *ibid.* 65. col. 2. n. 10. Ubi hic usus indicetur, & quibus imitatur fundamentis? *ibid.* n. 11. Pena capitalis statuitur adversus eos, qui Brabantum extra Brabantiam evocant. *ibid.* 66. col. 1. n. 14. Sollicitudo, quam habuerunt Senatus Regii in publicatione Concilii Tridentini, ut hoc Privilegium factum tectum conservarent. *ibid.* col. 2. n. 19. Privilegium illud refertur a Scripseribus exteris, & agnoscitur a Congregatione Concilii Tridentini interprete. *ibid.* 20. Libellus supplex Statibus Brabantia oblati ex parte plurimorum Ecclesiasticorum, quo petunt, ut nemo nisi auditus coram Judice legitime puniatur, & ut executioni mandentur Brevia Apostolica. IX. 75. col. 2. & 76. col. 1. Alter libellus supplex Statibus Brabantia oblati, quo

no exhibentur commissis inobseruationibus Privilegiorum Patriae. *ibid.* 77. col. 2. & *seqq.* Representatio Statum Brabantie super infractione legum fundamentalium Patriae per evocationem trium membrorum vel Ministrorum Universitatis Lovanensis. IX. 107. col. 2. In causis spectantibus ad Curiam Romanam debent Bel-
Belgæ repositi quæcumque fuerint iudicia. *ibid.*
Belgæ Theologi accusantur tamquam Immunitatis Ecclesiasticæ & Sacerdotalis profanatores; quæ accusatio nullo probatur e-
empho. IX. 65. col. 1. §. 2. Pluribus argumentis adstruitur Theo-
logos Belgas in materia *forum & doctrina*, non declinare Iudi-
ces Ecclesiasticos ut incompetentes. *ibid.* col. 2. §. 3. & §. 4.
An adversarii horum Theologorum æque sint immunes a viola-
one Immunitatis Ecclesiasticæ in materia *doctrina*? *ibid.* col.
2. §. 5. Theologi Belgæ non conquiruntur vetari recursum ad
protectionem Regiam contra violentias & viam facti. IX. 55.
col. 1. §. 2. Forma servanda in causis Ecclesiasticis iuxta Con-
stitutiones, Leges & Privilegia Belgii, quam Theologi Belgæ
in suis causis servari postulant. *ibid.* 69. col. 1. §. 3. Idem
Theologi merito conquiruntur sibi viam iustitiæ negari, dum
iam possessorii iis occiditur. IX. 70. col. 1. §. 4. & 71. col. 1.
Pallo accusantur Theologi Belgæ, quod in criminalibus decli-
ent Tribunal Ecclesiasticum. IX. *ibid.* col. 1. & 2. An Theo-
logi Belgæ evitent iudicium criminale prætextu possessionis suæ
rum; aut ex Lege *Dissimari* recurrendo ad Tribunalia Regia?
ibid. 72. col. 2. §. 3. Accusantur Theologi Belgæ, quod ad-
versus Episcopos, & signanter Archiepiscopum Mechliniensem,
tionem criminales instituant: coram Iudicibus secularibus. IX.
ibid. col. 2. §. 4. Archiepiscopi Mechlinienses Memorialia Regi
blatum adversus quinque Deputatos, & Deductio Processus
riminalis Pastoris Sanctæ Catharinæ, & adherentium ipsius.
col. 80. col. 1. & 81. col. 2. Libellus supplex quinque Deputa-
torum Regi oblati adversus Memorialia Archiepiscopi Mech-
liniensis. *ibid.* col. 2. & 82. col. 1.

BELLUM.

Bellum, an Christianis sit vetitum? VIII. 82. col. 2. Non est
per se malum. *ibid.* An iubente Rege bellari possit, dum du-
cat de iustitia belli? *ibid.* Debet esse iustum. 83. col. 1. Quæ
de iustitia belli requirantur? *ibid.* An & quo sensu injuria
avoximo illata, armis fieri propulanda? *ibid.* Quibus ex causis ius-
te peti possit auxilium ad propulandum injuriam? *ibid.* Op-
portet quilibet, quantum in se est, subvenire debet. *ibid.* col.
2. Quid inter sit inter hominem fœdificantem, & iudicem
punitentem? *ib.* col. 1.

BELLUM SACRUM.

Bellum sacrum origo. VIII. 245. col. 1. Synodus Claromonta-
na pro bello sacro. *ibid.* col. 1.
Bellum sacrum contra Hæreticos. VIII. *ibid.* col. 1.
Belli sacri indictione Bonificii VIII. conatur iram Philippi
Palchri declinare. VIII. 183. col. 2.
Vide, *cruce*-*signari*, *Crociana*, *Terra-Sancta*, *Hæresis*.

BENEDICTION.

Benedictio solemnis censetur inter Pontificalis. I. 82. col. 2.
Episcopus non potest solemniter dare Benedictionem
presente Legato de *Sature*. I. 120. col. 2. n. 26. A quo tempo-
re Abbates impetrant auctoritatem solemniter benedicendi po-
ssunt? I. 200. col. 1. n. 8. Solemniter benedicendi auctoritas
olim Iudicium usus non erat annexa. *ibid.* n. 9. Id non
possunt, nisi in Ecclesiis sibi pleno iure subiectis. *ibid.* col. 2.
n. 25. Nec præsentem Episcopum. *ibid.* col. 2. n. 27.
Benedictio ab Episcopo data Regulari in sua Ecclesia concio-
ratio est virtualis approbatio. I. 89. col. 2. n. 17. & 90. n. 20.
col. 1.
Benedictio solemnis Monachi quam vim olim habuerit? I. 163.
col. 1. n. 1.
Benedictionis nuptialis antiquitas. II. 136. col. 2. n. 11. Con-
venit ut fiat inter Misserum solemniam. *ibid.* col. 2. n. 12.
Benedictionem quomodo in Officio Nocturno peti t & accipiat
lector, qui lecturus est Lectionem? V. 161. col. 2. Hic ritus
atque iustum; & quid significet? *ibid.*
Benedictio gratia; quare sic dicta fuerit Professio Monastica?
II. 143. col. 1.
Benedictio vestis Monastica; Virginibus imponenda iam pri-
mum nota. VII. 145. col. 1. Monachus foras egressurus a Supe-
iore Benedictionem accipere debet. *ibid.* 173. col. 1.

BENEFICIUM.

Beneficium origo, natura & definitio. III. 1. col. 2. num. 1.
seqq. IX. 224. col. 1. & 2. §. 1. & 215. & *seqq.* col. 1. &
Quomodo olim vocatum Beneficium? III. 1. col. 2. num. 2.
de Titulus Beneficii nomen obtinuerit? *ibid.* col. 2. n. 12.
Definitio Beneficii iuxta Canonicas. *ibid.* num. 13. alia Theo-
logorum. *ibid.* num. 14. Quodnam sit fundamentum Benefi-
icii? *ibid.* Nullum Beneficium sine Officio. *ibid.* n. 17. Benefi-
cium debet esse perpetuum. *ibid.* num. 18. Clericus per Be-
nef. subicitur & adstrigitur Ecclesie, exemplo servi ad

dominum, & filii ad patrem. III. 152. col. 1. n. 4. *Observa-*
tion sur la définition & la nature du *Benefice*. III. 275. col. 1.
& 2. Omne Beneficium datur propter officium. IX. 256. col. 2.
sub §. 8.

Beneficium quæcumque, etiam simplicia, ut veri Beneficii na-
turam habeant, debent esse perpetua. X. 8. col. 1. §. 9. Hæc
Beneficiorum perpetuitas facit, ut his sine Iudicis competens
Sententia, servato Iuris ordine lata, legitimi eorum possessores
privari nequeat. *ibid.* Quænam requirantur, ut fundatio aliqua
censeri possit Beneficium? III. 2. col. 2. n. 22. Non sufficit
data facultas celebrandi Missas. *ibid.* n. 23. Cur conveniat sci-
re pristinam Ecclesie circa Beneficia disciplinam? *ibid.* n. 28.
In inferioribus Beneficiis aliqua tolerantur non toleranda in Di-
gnitatibus. III. 4. col. 1. n. 21.

Beneficium Regulare quodnam dicatur? III. 4. col. 2. n. 2. Di-
stinctio inter Beneficia Secularia & Regularia olim ignota.
ibid. n. 1. Beneficium potest esse Regulare ex fundatione &
prescriptione. *ibid.* n. 3. & 4. Quid ad prescriptionem hære-
quiratur? *ibid.* n. 5. *Il y a des cas où les Prêtres Conventuels*
ne *peuvent* *devenir* *Prêtres* *simples* *par* *prescription.* III. 268. col. 1.
Beneficia Regularia ex natura sua non conferenda, nisi Profes-
sus. III. 5. col. 2. n. 14.

Beneficium Seculare quodnam dicatur? III. 5. col. 1. n. 7.
Omnia Beneficia præsumuntur Secularia. *ibid.* col. 1. n. 8. Ex-
ceptiones. *ibid.* num. 9. Regularia Regularibus, & Secula-
ria Secularibus conferenda. *ibid.* num. 12. An nondum profes-
sus, sed profuturi intendens, possit habere Beneficium Regu-
lare? *ibid.* n. 13. Beneficia Regularia Regularibus, & Secularia
Secularibus, etiam iure devolutionis conferenda sunt. *ibid.* n.
11. Beneficia Secularia non Curata Regularibus conferri ne-
queunt. *ibid.* n. 13. col. 2. n. 17. Quid de Ecclesiis Parochialibus?
ibid. n. 18. *Il ne parait pas que suivant les maximes de*
France, le droit de conférer des Cures Seculieres a des Religieux,
soit réservé au Pape; & pourquoi? III. 268. col. 1. An Monachi
ad illas olim assumpti, remanerent Monachi? III. 5. col. 2. n.
19. An assumi possint Canonici Regulares? *ibid.* 6. col. 1. num.
21. Canonici Præmonstratenses habet Privilegium, cuius vigore
ad Ecclesias Parochiales Seculares præstari & assumi possunt.
ibid. col. 1. n. 26. An semel assumpti ad nutum suorum Præ-
latorum revocari possint? *ibid.* col. 2. n. 27. *Quel est sur cela l'*
usage de France? III. 274. col. 2. An Ecclesie Parochiales Mura-
dicantibus possint conferri? 6. col. 2. n. 28. Beneficia Curata
Monasteriis exemptis unita, subiecta visitationi Episcoporum?
I. 216. col. 2. n. 11.

Vide, *Canonici Regularis*, *Regulares*.

Beneficia Curata unde sic vocantur. III. 7. col. 2. n. 1. & 2.
Quid requiratur, ut Beneficium aliquod censatur Curatum?
ibid. n. 3. Quam grave onus illis incumbat? *ibid.* n. 4. col. 2.
& 5. Obtinent Beneficium Curatum, vi sui tituli, exerceat om-
nia, quæ cura animarum requirit. *ibid.* col. 2. n. 6. Sicubi Cle-
ricus anoveri non potest a Beneficio sine causa, & non servato
Iuris ordine, ita nec privari potest cura animarum et annexa.
ibid. n. 7. Vicaria perpetua est verum Beneficium Curatum.
III. 194. col. 2. n. 27. Quinam censentur habere Beneficium
Parochiale? II. 66. col. 1. n. 3. & n. 4. Inter requisita ad Ec-
clesiam Parochialem, sive Beneficium Parochiale, numerant Can-
onitæ, ut eisdem possessor curam animarum nomine suo & non
alieno exerceat. X. 6. col. 2. §. 7. Beneficia Parochialia debent
præ cæteris esse perpetua. *ibid.* col. 2. §. 8.

Vide, *Cura animarum*, *Parochus*, *Parochia*.

Beneficia simplicia quænam dicantur? III. 7. col. 2. n. 8. An
nominis hoc veniant Canonici Cathedralium & Collegiatu-
rum Ecclesiarum? *ibid.* n. 9. Decretum Concilii Tridentini ad
instantiam Gallo-*rum* quoad Beneficia simplicia. III. 8. col. 2. n.
21. Qui Beneficii etiam simplicis fructus percipit, debet fœ ut
Ecclesie Ministrum exhibeat. II. 45. col. 1. n. 22. Unde Bene-
ficia simplicia sic dicta? III. 8. col. 2. n. 30. Utrum possessor
simplicis Beneficii onus ei annexum per se non adimplens, iure
possit recipere partem proventuum. III. 13. col. 2. n. 19.

Vide, *Capitulum*.

Beneficiis ætas non legitur scripta, quando Beneficium
ab Ordine non distinguatur. III. 9. col. 1. n. 4. Seculo XI.
ceperunt Beneficia conferri non ingenuis. Ordine necessario.
ibid. n. 2. Decreta Synodalia contra hunc abusum. *ibid.* n. 3.
Vigentibus his Decretis, non erat præfigenda ætas Beneficii.
ibid. col. 2. n. 4. A quo tempore ætas Beneficii præfixa? *ibid.*
col. 2. n. 5. Quænam ætas requiratur ad Beneficia Curata? *ibid.*
n. 6. Ad Dignitates? *ibid.* n. 8. & *seqq.* Ad Canonici Ec-
clesiarum Cathedralium & Collegiarum. *ibid.* 10. col. 1. n. 10.
& 13. Ætas præfixa independenter ab Ordinibus. *ibid.* num. 7.
Ætas 14. annorum requiritur a Concilio Tridentino pro om-
nibus Beneficiis etiam Patronatus Laici, idque in Belgio rece-
ptum. III. 9. col. 2. n. 11. & 10. col. 1. n. 12. *En France ne*
receit pas ce Decret. III. 268. col. 1. An annus debeat esse com-
pletus? *ibid.* col. 1. num. 15. An major ætas requiratur ad
Canonici Ecclesiarum Cathedralium? *ibid.* n. 14. Circa hanc
materiam antiqua Cancellariæ Regula, quæ in Gallia servatur.
ibid. n. 15. & 16. Ætas functionibus Beneficiorum commensu-
landa. *ibid.* col. 1. n. 17. Minores ætate, solo iure naturali in-
specto, ad beneficia aliqua promoveri possent. *ibid.* n. 18. Quo-
modo primitus pueri ad Beneficia fuerint promoti? *ibid.* col. 2.
n. 19. Cur hodie non æque ad olim? *ibid.* n. 20. Vestigium an-
tiquæ discipline circa hanc rem. *ibid.* n. 21. Abusus legi Di-
vine & naturali contrarius. *ibid.* n. col. 2. n. 22. Periculosa
dispensatio quoad ætatem. *ibid.* n. 24. Solus Pontifex dispensa-
re potest. *ibid.* n. 25. Dispensatio hæc non solet concedi, ni-
si simul a Papa petatur provilio. *ibid.* In Gallia, aperta Re-
galia, Rex dispensat quoad ætatem. III. 84. col. 2. sub n. 63.
De

De refectione dispensatione super etate, & de praxi eam in Curia Romana expendendi. III. 10. col. 2. num. 26. Il y a des cas où le Pape ne peut dispenser de l'âge requis pour les Bénéfices même simples; il y en a d'autres où il peut dispenser. III. 268. col. 1. n. 24.

Bénéficiarius ab Ordine olim non erat separatus, & ideo nihil de annexo Ordine Beneficii statuitur. III. 11. col. 1. n. 1. & 2. Ordo aliquando actus, aliquando appetitius, Beneficiarius est annexus. *ibid.* n. 3. Unde dignoscendum utro modo sit annexus? *ibid.* col. 2. n. 4. Dum verba Fundationis tantum recipiuntur functiones obtundis, censetur potentia annexus. *ibid.* num. 7. Quomodo Ordo annexus Capellanis cum onere celebrandi? *ibid.* n. 8. & *segg.* Observationes *sur le sujet*. III. 268. col. 1. Quomodo Dignitatus & Beneficiarius Curatis? III. 14. col. 1. n. 20. Quomodo Beneficiarius Parochialis. *ibid.* 12. col. 1. n. 20. Ordo actus Beneficiarius annexus requiritur tempore Provisionis. III. 12. col. 2. n. 1. Ordo appetitius annexus debet suscipi intra annum. *ibid.* 13. col. 1. n. 3. & *segg.* A quo tempore annus ille incipit currere. *ibid.* col. 2. num. 6. Non promotus intra annum debet probare Beneficiarius fuisse litigiosus. *ibid.* num. 8. Annus currit, etiam si fructibus Beneficii non gaudeat. *ibid.* n. 9. Quid de interdictis? *ibid.* col. 1. n. 11. & col. 2. n. 12.

Vide, Capellania, Ordo.

Bénéficiarius Parochialis obtinens, si intra annum ad Sacerdotium non promovetur, est Beneficiarius ipso iure privatus. III. 13. col. 2. n. 13. Exceptiones. *ibid.* n. 14. Debet tamen citari & declarari privatus. *ibid.* n. 17. Praxis in Gallia quoad hoc observata. *ibid.* in nota, & col. 2. n. 18. Quid de fructibus interdicti percipit. *ibid.* n. 19. & 24. col. 1. n. 20. Potest resignare ultimum die anni. *ibid.* 103. col. 1. n. 3. Quomodo obtinens Beneficiarius non Parochialis, ad suscipiendum Ordinem annexum cogendi? III. 14. col. 1. n. 23. Episcopus dispensare potest cum Parocho quoad promotionem ad Sacerdotium, & pro quanto tempore. *ibid.* n. 24. Privationis ipso facto poena locum non habet in Dignitatibus etiam cum cura. *ibid.* 13. col. 2. n. 15. Privilegia Universitatis Lovaniensis circa non promotionem ad Ordinem, eorumque usus & restrictio. *ibid.* 14. col. 1. num. 25. Quid circa promotos ad Beneficia Curata, nondum Presbyteratu insignitos in Sexto Decretali? X. 7. col. 1. Quid circa promovendos ad eadem Beneficia cautum sit in Declaratione Ludovici XV. Christianissimi Galliarum Regis. *ibid.* 8. in nota. En France il faut être Gradué, pour être Cure en une ville pauvre. III. 269. col. 1.

Beneficia Patrimonialia quoniam dicantur. III. 15. col. 1. n. 27. Qua ratione, & quo ordine consanguinei Fundatoris ad ea praesentantur? *ibid.* & *segg.* Censetur odiosa, nec facile sunt admittenda. *ibid.* n. 20. Condicio praesentationis consanguineorum quoad sit restringenda? *ibid.* col. 2. n. 21. Epistola Clementis XV. de non promovendis ad Beneficia consanguineis. VIII. 251. col. 1. Non requiritur Beneficiorum Patrimonialium publicatio, dum vacant, nisi in fundatione sit exprimitur. III. 19. col. 2. sub num. 27. Ecclesiae Parochiales Patrimoniales quopiam subiectae concurrunt. III. 35. col. 1. n. 13. 14. & 15.

Beneficiarius Theologus quid sit. VIII. 152. col. 2.

Vide, Canonici Theologus.

Beneficia scientiam pro sua qualitate requirunt. III. 14. col. 1. n. 1. Unde mensuranda scientiae necessitas? *ibid.* n. 2. Non exigua requiritur in promovendis ad Dignitates Curatas. *ibid.* n. 3. In Gallia requiritur, ut Promovendus ad Beneficia sit Regnicola. III. 15. col. 2. n. 12. n. 13. Addition aux preuves alléguées par Van-Espen. III. 268. col. 2. Idem obtinet in Hispania & in Belgio. III. 15. col. 1. n. 10. & col. 2. num. 14. & 267. col. 2. Qualitates ad Beneficia requisitae. *ibid.* 15. col. 2. num. 12. & num. 16. Necessitas vocationis ad Beneficia requisita. *ibid.* 33. col. 2. n. 15. Beneficii cuiusqueque incapaces Bigami. VIII. 27. col. 2. Quam edibile, abominabile, & detestabile sit ministeria Ecclesiastica ad dirigenda & salvanda animas instituta, indignum committere? IX. 33. col. 2.

Beneficiarius pluralitas olim idem quod adscriptio in duabus Ecclesiis, quod erat vetitum. III. 16. col. 1. n. 1. & 2. Canones quid de eo statuunt? *ibid.* n. 2. & *segg.* Pluralitas Beneficiorum, quantumvis simplicium & tenuium, Jure communi vetita. *ibid.* col. 2. n. 6. & VII. 33. col. 1. Badem pluralitas Jure civili reprobata. *ibid.* Quid Synodus Nicæna II. decreverit contra pluralitatem Beneficiorum? VII. 184. col. 1. Quomodo introducta pluralitas Beneficiorum? *ibid.* Praetextu infusitae pluralitatis Beneficiorum Canon Nicænus non permittit. *ibid.* Quid agendum sit Clerico non sufficienter exproventibus Ecclesiae provio? *ibid.* & VIII. 40. col. 1. Pluralitatis Beneficiorum injustitia, abusus, & quae mala inde proveniant. III. 18. col. 1. n. 9. Per Beneficiorum pluralitatem defraudatur Fundatorum intentio. *ibid.* n. 10. Singula Officia singulis Beneficiis annexa verant uni plura conferri. *ibid.* col. 1. num. 8. Juri naturali sapienter repugnat Beneficiorum pluralitas. *ibid.* col. 2. n. 11. Potest in certis circumstantiis esse licita, & quae ad hoc attendenda? *ibid.* col. 2. num. 12. & 17. col. 2. n. 1. Quomodo & quibus praetextibus sensim invaluerit. III. 18. col. 1. num. 6. & 7. Quantum invaluerit tempore Concilii Tridentini etiam in Episcopatibus, & abusus inde natus? *ibid.* 20. col. 1. n. 1. & *segg.* Statuta ejusdem Concilii adversus hanc pluralitatem. *ibid.* 20. col. 2. n. 4. 5. 6. & *segg.* Haec statuta expliantur. *ibid.* col. 2. n. 9. & *segg.*

Beneficiorum pluralitas orta ex mala interpretatione Decretorum Synodali. III. 18. col. 1. n. 7. Quo sensu Synodus VII. unum duabus Ecclesiis praefici permiserit? *ibid.* 17. col. 2. n. 2. Quantum pluralitatis Beneficiorum abusus saeculo XII. fue-

rit in Gallis. *ibid.* 18. col. 1. n. 8. Hinc accerimus inter Theologos Parisienses disputatio. *ibid.* col. 2. n. 9. Quid tunc definitum fuerit. *ibid.* n. 10. Quid de pluralitate Beneficiorum Gregorius IX. fensit? quid sanctus Ludovicus; quid alii? *ibid.* n. 11. 12. & col. 2. 13. Praxis multorum non censetur probata, quia dissimulatur. *ibid.* n. 16.

Beneficiorum pluralitas Decreto Concilii Lateranensis reprobata. III. 18. col. 2. n. 13. & VIII. 135. col. 2. Hoc Decretum abominando abusus extirpando non fuit sufficiens. III. *ibid.* col. 2. n. 19. Mali labes latius diffusa per Dispensationes. *ibid.* n. 20. Quid de Beneficiorum pluralitate in Gratiani Decreto VIII. 79. col. 1. & 2. Remedia contra pluralitatem Beneficiorum VII. 154. col. 2. Mira & nova exceptio. *ibid.*

Beneficiorum pluralitati palamque subserviant Commendae. III. 19. col. 1. n. 25. & col. 2. n. 27. Aliud palliamentum ex Innocentio III. Regula petrum. *ibid.* col. 2. n. 28.

Beneficiorum pluralitatem funditus esse tollendam judicaverunt Patres Tridentini. III. 20. col. 1. n. 4. Abrogatio pluralitatis Beneficiorum in Concilio enixus petitur. *ibid.* col. 2. n. 3. Synodus Tridentina videtur tantum permittere unicum Beneficium simplex primo adungi. *ibid.* 21. col. 2. n. 22. Quid praecipue attendit in vetanda pluralitate Beneficiorum. *ibid.* num. 23. *Jusqu'au présent jour nous n'avons pas de la pluralité des Bénéfices.* III. 268. col. 2.

Beneficia incompatibilia quoniam dicantur, & varie eorum species. III. 20. col. 2. n. 12. In quoniam incompatibilia fundentur. n. 13. & 14. 21. & 23. col. 1. n. 1. & *segg.* Omnium maxima est in Beneficiis Curatis. *ibid.* n. 2. Incompatibilia exurgit ex residentia praesentis, non casualitatis, & utriusque definitio. III. 21. col. 1. n. 15. Possessores Beneficiorum incompatibilia tenentur exhibere dispensationem; alioquin ipsa vacant. VIII. 212. col. 1. Nec se tueri possunt Regula de triennali possessione. *ibid.* col. 2. Exhibent dispensationem evidentem (sufficientem non molestandus. *ibid.* Tenetur providere pluribus illis Beneficiis, in quibus Beneficia ista requirunt residentiam. *ibid.* In dubio recurritur ad Sedem Apostolicam. *ibid.* col. 2. Si in Belgio, decisio debet fieri coram Iudicibus ordinariis vel delegatis in partibus. *ibid.* Mens Principum Belgii videretur, ut non detur Placitum super hujusmodi dispensatione. *ibid.* De quelle manière la possession incompatible des Bénéfices est établie. III. 268. col. 2. *sur les lettres de non résidence.* *ibid.*

Vide, Residentia.

Beneficium sufficiens quod sit, cuiusque conscientiae reputatum. Beneficium sufficiens, & hic frequenter dicitur. III. 21. col. 1. n. 20. Beneficiorum incompatibilia distinctio primi & secundi generis, & illorum definitio. III. 22. col. 1. n. 3. Plura Beneficia conformia sub eodem tertio incompatibilia primi generis. *ibid.* n. 4. Quae sint incompatibilia secundi generis. *ibid.* col. 1. n. 7. Circa hanc distinctionem exponitur mens Concilii Tridentini. *ibid.* n. 8. col. 2.

Beneficia uniformia & dissimilia quoniam dicantur. III. 21. col. 2. n. 24. & 22. col. 1. num. 4. & 6. An duo dissimilia in eadem Ecclesia sint incompatibilia? *ibid.* 21. col. 2. n. 24. Quid requiritur, ut Beneficium vacet per assumptionem secundi incompatibilis? III. 22. col. 1. n. 10. & 11. In Gallia conceditur optio, & cautela quae ibidem levatur adversus fraudes. III. 23. col. 1. n. 13. & *segg.* Dani quel espace de tems se doit faire l'option. III. 268. col. 2. Duo Canonici incompatibiles in eadem persona. *ibid.* 23. col. 1. n. 18. Il y a en France plusieurs Eglises où il n'est pas permis d'avoir un Canonat & une Dignité tout ensemble. III. 268. col. 1. & 2.

Beneficiorum pluralitatem nulla Dispensatio licitam reddit, ni adint circumstantiae, quae ordinationes abstergant. III. 23. col. 2. n. 1. Nulla dispensatio super pluralitate Beneficiorum sine causa, tuta est in foro poli. *ibid.* num. 3. & 6. An quis satisfaciens relicto onus in Papam dispensationem? *ibid.* num. 7. Petens dispensationem debet praevie examinare, an sit iusta causa. *ibid.* 24. col. 1. n. 8. & 19. col. 2. n. 14. Quoniam requirunt ut dispensatio super pluralitatem Beneficiorum sit licita. In Gallia & Belgio nulla dispensatio admittitur super pluralitate Beneficiorum Curatorum. III. 27. col. 2. n. 3. Huic conformis est praxis Belgii. *ibid.* n. 4. Dispensatio reservatur Pontifici, & unde id ortum? *ibid.* 24. col. 1. n. 11. Dispensandi auctoritas ad possidenda plura simul Beneficia, quandonam Summo Pontifici reservata fuerit? III. 19. col. 1. & 2. Querela Joannis XXII. de excessu dispensationum; huiusque Pontificis Decretum contra hanc abusum. *ibid.* n. 22. & 23. Requiritur in omni dispensatione causa, & qualis. *ibid.* 24. col. 1. num. 8. Dispensatio haec est odiosa, & restringenda. *ibid.* col. 1. n. 13. Aliquando licita dispensatio. *ibid.* col. 1. n. 9. Debet esse semper recta intentio, debeantque utentes dispensationem eam sapienter discutere. *ibid.* n. 10. Quoniam exprimentur per obtinenda dispensatione super pluralitate Beneficiorum? *ibid.* col. 1. n. 13. Jus Ordinarium circa examen dispensationum obtenturam ad quae se extendat? *ibid.* 18. col. 2. n. 20. & 30. col. 1. n. 26. Quoniam juxta Canonistas sit Romani Pontificis intentio in dispensationibus super pluralitate Beneficiorum. VII. 155. in nota. Obtinent plura Beneficia non juxta per Regulam de notatione ab Ordinario consulenda Sedes Apostolica. *ibid.* col. 1. n. 20. Litterae dispensationis super pluralitate Beneficiorum in Belgio interea Petiti indigent. *ibid.* n. 21. Hac de re monuit ad Principes, quibus proponitur Sancti Ludovici Francorum Regis exemplum. III. 18. col. 2. n. 15. Confectu hodie non valet, ut sine dispensatione retineatur Beneficium simplex cuius alio sufficere, & unde id ortum. *ibid.* 21. col. 2. n. 21. & Supplica, qua petitur Provio Apostolica de Beneficio, expone-

INDEX RERUM NOTABILIVM.

neendum est Beneficium ante obtentum, sub pœna nullitatis. III. 63. col. 1. num. 27.

Beneficium omnium plenariam dispositionem quis primus Papæ adquisivit? III. 46. col. 1. num. 6. Quam perniciosa fuerit Ecclesiæ ea Jurisperitorum persuasio, Pontificem esse dominum omnium Beneficiorum. I. 152. col. 2. num. 1. Circa quod tempus invaluerit hæc opinio? III. 43. col. 2. num. 12. Eam in Summo Pontifice potestatem agnoverunt Principes. ib. num. 13. Unde nata sit hæc opinio? VIII. 225. col. 1. & ib. in nota. Eam sibi vendicant Papæ ob imminetis sibi Ecclesiæ omnium sollicitudinem. III. 43. col. 2. n. 14. Declaratio Bonificii VIII. quoad hanc Reservationem. 46. col. 1. num. 9. Hodie restringitur ad vacationem per obitum. ib. num. 10.

Beneficia in quo differant ab Officiis? X. 3. in nota.

Beneficia quænam dicantur Electiva collativa, & quænam Electiva confirmativa? III. 28. col. 2. num. 5.

Beneficiorum fructus male percepti cuiusnam restitui debeant? I. 143. col. 2. num. 4. Quid de compositione super fructus male perceptis in Compendia. ibid. col. 2. num. 2. Quam praxim observent Galli in his restitutionibus. ibid. col. 2. num. 5.

Beneficium Clerici in sacris non constituit, mox a contracto matrimonio, vacare censetur; fecus olim. VIII. 26. col. 1.

Beneficiarius titulus confertur per collationem. III. 27. col. 1. num. 3. An ad Beneficium decessitum detur regressus? VIII. 74. col. 2.

Beneficia quænam dicantur proprie electiva? III. 28. col. 2. num. 5.

Beneficiorum devolutio fit cum quilibet & conditionibus primæ collationis. III. 32. col. 2. num. 17.

Vide, Devolutio.

Beneficiarii omnes debent Officium gratis impendere ad sensum hujus Sententiæ, *Gratis accipitis, gratis dabo*. III. 160. col. 1. num. 6. Quomodo hæc præsentit, qui necessaria a populo accipiunt? ib. col. 2. num. 7. Non videtur ita gratis præstare, qui dives patrimonio, ex proventibus Ecclesiasticis sua necessaria præstendit. ibid. num. 8. Certum tamen quod dives patrimonio possit habere Beneficium, & proventus Beneficio annexos recipere, eosque tanquam debitos exigere. ibid. col. 1. num. 1. & V. 223. col. 1. §. 10. Debet vero reductus Ecclesiasticus administrare, ut pauperum procurator. III. 160. col. 2. num. 14. Censet Augustinus bona Ecclesiastica esse pauperum, quando Ministri aliunde sufficienter habent. ib. num. 12. Canones non permittunt Episcopis necessaria ex proventibus Ecclesiasticis, nisi fide conditione si indigeant. ib. num. 15. & V. 221. col. 2. §. 5. Solvuntur objectiones, quæ contra hanc disciplinam formari possent. V. 223. col. 2. §. 11. Unde nata sit indignitas de Beneficiis ideo, quasi primum ac principale in Beneficiis esset ipsum temporale? VIII. 250. col. 2. Quam noxia sit res Beneficia Ecclesiastica ob gloriam humanam, & commoda temporalia quærere? IX. 35. col. 1.

Vide, Alimenta, Bona Ecclesiastica.

Beneficia Ecclesiæ Anglicanæ Italici collata, & de hoc Anglorum querelæ in Concilio Lugdunensi. VIII. 133. col. 1.

Beneficiarii, notantur Parochi, per institutionem auctorizati consequuntur ius exercendi functiones Beneficio annexas jure proprio & ordinario. X. 7. col. 2. §. 6. Consequuntur jure perpetuum ad functiones exercendas titulo annexas. ib. & seq.

Vide, Infructio, Collatio, Permutatio, Provisio, Resignatio, Reservatio, Simonia, Sursrogatio, Unio, Pensio, Gradus Academicus, Bona Ecclesiastica.

BERENGARIUS.

Berengarius Frater Ordinis Minoritarum sententiam Bizochii de paupertate Christi propugnat. VIII. 228. col. 2. Ab Inquiretore ad Pontificem appellat. ib. Pontifex detinet Berengarium. ibidem.

BERTRANDUS DE AGUTIS.

Bertrandus de Agutis quis fuerit? VIII. 222. col. 1. Philippus Pulcher offert illi Pontificatum, præviæ quidam promissionis exigens, quæ Bertrandus jurjurando pollicetur. ib. col. 1. Eligitur in Pontificem, & nomen Clementis 9. assumit. ib.

Vide, Clementis 9.

BIBALIA.

Bibaliarum nomine quid veniat? III. 221. in nota. An in bonorum Ecclesiasticorum elocatione liceat recipere Bibalia? ib. col. 1. num. 12.

BIBLIOPOLÆ.

Bibliopole qualem fidei professionem emittere teneantur? VIII. 240. col. 2. Juramentum præstare debent de non imprimendis libris prohibitis. ib.

BIGAMIA, BIGAMUS.

Bigami prohibentur assumi ad Officium Custodis. I. 13. col. 2. num. 2. Olim ipsi inhibuitur baptizare in necessitate. II. 10. col. 1. num. 8. Jam a tempore Apostoli Bigamia Induxit irregularitatem; & in quo ea fundetur? II. 104. col. 1. num. 1. & seq.

Vide, Presbyteri Tem. X.

Bigamus a Presbyteratu ac Diaconatu exclusus. VII. 129. col. 1. & VIII. 26. col. 1. & 27. col. 1. Presbyter aut Diaconus per ignorantiam Bigamie implicatus, jubetur per Synodum Trullanæ a sacre ministerio cessare. VII. ibid. col. 1. Bigami in posterum a Sacerdotali catalogo exclusi. ib. col. 2. Vide, Irregularitas.

Bigamia interpretativa, quænam sit? II. 105. col. 2. num. 17. & 28. & VII. 129. col. 2.

Bigamia similitudinaria habetur transgressio voti continentie. II. 106. col. 2. num. 34.

Bigamis seu nuptias iterantibus penitentia olim imposita; & quare? II. 104. col. 2. num. 4. & 163. col. 2. num. 16. & VI. 184. col. 1. & 205. col. 1. & 2. Non tamen ideo secundæ nuptiæ habitæ fuerunt ut illicitæ. ib. & 163. col. 2. num. 2. & seq.

Quo sensu iterantes nuptias a Patribus reprehensi? II. 163. col. 2. num. 25. Presbytero inhibuitur secundis nuptiis interesse. II. 164. col. 1. num. 27. & VI. 184. col. 2. Prohibetur a Sacerdote benedici. II. 164. col. 1. num. 18.

Bigamus an sit censendus, qui duas uxores habuit, unam ante, alteram post baptismum? VIII. 24. col. 2. & 99. col. 1. Variæ de ea Patrum sententiæ. VIII. 24. col. 1. Græcorum disciplina circa irregularitatem ex Bigamia. VIII. 26. col. 2. & 27. col. 1. Bigami omnes Beneficii sunt incapaces. VIII. ibid. col. 2.

Bigamia vetita omnibus Clericis. VIII. 38. col. 2. Bigami privilegio Clericali nudantur. VIII. 214. col. 2. Præcipue privilegio Fori. ib. Inhibetur Bigamis habitus Clericalis. ib.

Vide, Matrimonium, Nuptia, Vidua.

La Bigamie entendue d'un homme qui a eu une femme, deux femmes, ou d'une femme qui a eu un homme, deux maris, est un empêchement diriment. II. 200. col. 2. Moyens de le pourvoir contre cette sorte de mariage. ibidem. Précautions que doivent prendre les Cures pour empêcher la Bigamie & pour leur sûreté. ibid. De quelle peine on s'expose aujourd'hui contre la Bigamie. 201. col. 2.

BIRETTA.

Biretta coccinea, Cardinalium insignis. I. 126. col. 2. num. 23. Nulli præter Cardinales hanc ferro licet. ib.

BIZOCHIUS.

Bizochius sive Beguinus accusatur, quod doceret Christum & Apostolos nil jure proprietatis in communem possedisse. VIII. 228. col. 1. Hæc questio acriter agitata. 229. col. 1. & 2. & seq.

BLASPHEMIA.

Blasphemia quid sit, & quænam eo nomine veniant? IV. 57. col. 1. num. 2. & 3. & seq. Hæus criminalis atrociss. ib. n. 6. Constitutio Gregorii IX. in Blasphemos contra Deum, & Sanctos. ibid. num. 4. Pœna Blasphemie ex Capitularibus Regum Francorum. ib. num. 3. Pœnæ decretæ per Canones, Leges, Edicta Hispanica, Gallica, & Belgica adversus Blasphemos. ib. num. 7. & seq. Item Statuta Synodalia. IV. 58. col. 1. num. 24. Ob desilium religionis & justitiæ, hoc crimen mitius puniunt. IV. 57. col. 1. num. 9. An consuetudo efficere possit, ut aliquid non censetur Blasphemia? 58. col. 1. num. 15. Cujus Fori sit hoc crimen? ib. col. 1. num. 26. Ordinemque qui punit la blasphemie de pecuniare, dunt s'exercitio appartenent au Juge laïc. IV. 186. col. 1.

Blasphemia affinis est consuetudo jurandi & pejerandi inter fermocinandum. IV. 58. col. 1. num. 20. Media, quibus ea consuetudo abolenda. ib. num. 22.

BONA ECCLESIASTICA.

Bona Ecclesiæ olim per Episcopum, & Economum, vel Archidiaconum administrabantur, & Clericis singulis mensibus pro necessitate distribuebantur. III. 1. col. 2. num. 4. & 5. & 167. col. 2. num. 1. & seq. Qua ratione bonorum Ecclesiæ dispensatio Clericis committi cœperit? III. 2. col. 1. num. 8. Primum eis concedita, vita eorum durante. ib. & col. 1. num. 9. Tantum illis, qui operam Ecclesiæ impenderent. ibid. n. 10. Quomodo portio annexa fuerit? ibid. n. 11. Unde factum, ut quilibet postea partem suam ad se retraxerit, & inde origo Beneficiorum? ibidem col. 1. num. 12. & 219. col. 1. n. 14. & seq.

Bona Ecclesiæ manserunt semper ejusdem naturæ; & spiritus Ecclesiæ circa eas immutatur. III. 2. col. 1. n. 16. & 163. col. 2. num. 27. & VIII. 63. col. 2. Beneficiarii horum bonorum non sunt domini. VI. 204. col. 1. & ibidem in nota.

Bona & redditus Ecclesiæ, quæ Clericis conceduntur, cur vocentur Peculium; natura Peculii, & quæ sub hoc nomine comprehendantur? III. 251. col. 2. num. 2. & seq.

Vide, Peculium.

Bona Ecclesiæ debentur Ministris jure naturæ, titulo alimentorum. III. 254. col. 1. num. 1. 2. & seq. & col. 1. num. 1. & seq. Ita dantur ratione stipendii, ut jure illa non accipiant nisi veri operarii. 254. col. 1. num. 8. 9. & seq. & VI. 145. col. 1. Id verificatur etiam quoad Canonicos. III. ibidem col. 2. num. 14. Didum illud, Beneficium datur propter officium, inepte applicatur recitationi Horarum Canonicarum. ibidem col. 2. num. 19. & VI. 15. col. 1. Quare hoc glossifera licet inepitissimum, vulgo receptum videatur? III. 254. col. 2. num. 20. Quomodo Ministri sua alimenta accipere debeant; & an recte dicantur merces operæ impensæ? ib. n. 21. Nec Canonici, nec alii Beneficiiarii jure

jube ab Ecclesia stipendia accipere, nisi sint operarii. *ibidem* num. 22. Clerici non possunt evangelizare, præcise ut manducant. III. 155. col. 1. num. 26. Signa ex quibus deprehenditur, an quibus evangelizet ut manducet? *ib.* num. 27. & V. 221. col. 1. §. 4.

Bona Ecclesie vocantur vota fidelium, pretia peccatorum, patrimonium pauperum, & ejus ratio. III. 155. col. 2. num. 1. Quare frequentius vocentur patrimonium pauperum? *ib.* col. 2. num. 7. Res Ecclesie dicuntur patrimonium Christi & Pauperum. 156. col. 1. num. 12. Necesse est pauperum vocentur Episcopi & alii, qui bona Ecclesie diripiunt aut fraudant. *ibidem* col. 1. num. 24. & 13. Unanimis & Canonum & Patrum sententia, bona Ecclesie etiam ad pauperes spectare. *ibid.* n. 18. Ex bonis Ecclesie Clerici accipere non possunt, nisi necessaria. III. 157. col. 1. num. 3. col. 2. & 4. Confraternis dari non possunt, nisi pauperibus. *ib.* col. 1. num. 2. Canones, qui vulgo Apostolorum dicuntur, tantum permittunt Episcopo, ut de bonis Ecclesie sumat ad suas necessitates. *ibid.* num. 3. Christus voluit operarium Evangelicium necessarium esse contentum. *ibid.* col. 2. num. 5. Quam singulariter sit ut teneantur, etiam Cardinales & Episcopi, & preterea in contrarium dicuntur & resistentur. *ibid.* num. 6. 7. 8. 9. & 10. Decretum Concilii Tridentini adversus luxum Prelatorum. *ibid.* col. 2. num. 11. & 12. Decretum Synodi Tolentane contra superfluas epulas Episcoporum. III. 158. col. 1. num. 19. In pauperes & usus pios expendenda, quæ ex rebus Ecclesiasticis habentur ultra honestam sustentationem. *ibid.* col. 2. num. 20. Deplorabit Sanctus Bernardus, hæc a Prelatis Ecclesie non attendi. *ibid.* num. 21. Moderatio circa usum bonorum Ecclesie, ab omnibus, sed a Prelatis Regularibus specialiter tenenda. III. 159. col. 2. num. 25.

Bona & fructus Beneficii Clericus dives potest accipere & jure exigere. III. 160. col. 2. num. 1. 2. & 3. Non potest tamen, reservatis patrimonialibus, ex bonis Ecclesie vivere. *ibid.* col. 2. num. 8. & 9. Ex Epistola Benedicti III. tamquam indubitatum assumitur, Clericos divites non posse de proventus Ecclesiasticis vivere. IV. 159. col. 2. num. 23. Qui divites de Ecclesie bonis possint accipere; & qui non? VIII. 46. col. 1. Ecclesiastici, qui proventus Ecclesie in luxum mensurarum aut alias vanitates convertunt, non scandalum solum, sed furti, imo sacrilegii unanimi Patrum judicio condemnantur. V. 118. col. 1. §. 9.

Vide, *Luxus*.

Bona Ecclesie olim erant communia exemplo Christi, & distribuebantur inter Ministros & Pauperes. III. 162. col. 1. n. 4. Quandoque prima divisio in quatuor partes stabilita. *ib.* col. 2. num. 8. & VIII. 64. col. 1. Quæ proportione hæc divisio facta. III. *ibid.* col. 2. num. 10. & 11. Quæ proportione & cuius iudicio pars Clericorum inter Clericos, item pars Pauperum inter Pauperes dispensabatur. *ibid.* num. 13. Per hanc divisionem natura bonorum Ecclesie non est mutata. III. 161. col. 1. n. 19. & 163. col. 1. num. 16. & 21. & V. 422. col. 1. §. 6. Scopus hujus divisionis. III. 162. col. 2. n. 14. Post eam divisionem moverunt Concilia, bona dispensanda iuxta normam Apostolorum. *ibid.* 162. col. 2. & 163. col. 1. n. 17. Probatur auctoritate Gratiani, quod etiam seculo duodecimo eadem fuerit mens Ecclesie circa dispensationem proventus Ecclesiasticorum. V. 122. col. 2. §. 7. Sententia Dionysii Carthusiani circa dispensationem bonorum Ecclesiasticorum. *ibid.* §. 8. Ex sententia Concilii Tridentini illicitum est, ut Beneficiati vivant ex redditibus Ecclesie, & proventus patrimoniales relinquunt confraternis divitiis. *ibid.* 123. col. 1. §. 9. Ex eo quod Beneficiati non possint, reservato patrimonio, proventus Ecclesiasticos in suos usus convertere, nullatenus sequitur quod Clericis divitiis Beneficia conferri non possint. *ibid.* col. 1. §. 10.

Bonorum Ecclesie alia divisio per erectionem Beneficiorum; item inter Episcopum & Capitulum, & Canonicos inter se. III. 163. col. 1. num. 18. & 19. Hæc divisio, dissimulante potius quam probante Ecclesia facta est. *ibid.* num. 20. Nec per hanc divisionem natura bonorum Ecclesie fuit mutata. *ibidem* num. 21. Idem modus loquendi habetur in Canonibus post divisionem, qui fuit ante illam. *ibid.* num. 22. Per divisionem factam inter Canonicos portio pauperum & Fabricæ periclitari cepit. *ibid.* num. 23. Ex bonis Ecclesie primum providendum necessitatibus Ministrorum. *ibid.* col. 1. num. 26. Clerici non nisi frugaliter eis uti possunt, & reliquum in pios usus erogare tenentur. III. 151. col. 1. num. 17. & 159. col. 1. num. 28. Quomodo semper idem fuerit Ecclesie sensus quoad usum bonorum Ecclesiasticorum. III. 163. col. 2. num. 29.

Bonorum Ecclesiasticorum dispensatio, iuxta Canones vulgo Apostolorum, Episcopo concedenda. VI. 123. col. 1. Quid circa hanc dispensationem in Synodo Gangrenensi? VI. 129. col. 1. Quid circa eandem in Concilio Antiocheno? 129. col. 2. & 203. 204. col. 1.

Bonorum Ecclesiasticorum administratio ab initio Ecclesie etiam post divisionem fuit penes Episcopum, Archidiaconum, vel Œconomum. III. 219. col. 1. num. 1. & 159. Nonnulli Episcopi hac auctoritate abutiebantur. *ibid.* col. 2. num. 2. Voluerunt Synodi Ecclesie Parochiales providere. *ibid.* col. 2. n. 4. Seculo VI. ceperunt aliquæ obventiones Ecclesie Parochiales assignari. *ibid.* num. 5. Post erectionem Beneficiorum primarius superintendens competet Episcopo. *ibid.* num. 7. Varia huius superintendencie argumenta. *ibid.* num. 8. & 159. Decreta Synodorum Belgii pro conservatione bonorum. *ibid.* num. 10. Episcopi solliciti esse debent, ne per curam temporalem avocentur a ministerio spirituali. *ibid.* num. 15. Res Ecclesie dispensare potest Episcopus, non pro arbitrio distrahere. VII. 59. col. 1. Quomodo bona Ecclesie dispensare debeat? *ib.* col. 2.

Bonorum Ecclesiasticorum est dispensator, non dominus. VIII. 64. col. 1.

Bonorum Ecclesiasticorum in Principes vel Magistratus indebita translatio a Concilio Nicæno II. declaratur irrita. VII. 182. col. 1. Pena in bonorum Ecclesiasticorum dissipatores decreta. *ibid.* col. 2. In Regno Gallie prohibitum viris nobilibus, & iis qui iudicio auriore funguntur, ne prædia alique bona Ecclesiastica conducant. *ib.* in nota.

Bona Ecclesie, quin & ipsas Ecclesias olim sibi attribuebant Laici. III. 193. col. 1. num. 1. Quo primum tempore hæc fecerint? VI. 38. col. 2. Ut possent sibi temporalia retinere, & aliis curam spirituales demandare, Episcoporum consensum adhibebant, mediante aliquo censu. III. 193. col. 1. num. 5. Qualis hic census fuerit? *ib.* col. 2. num. 6. & 179. col. 2. num. 23. Improbatur. *ib.* num. 24. & 193. col. 2. num. 7.

Vide, *Pauper primarius, Vicarius perpetuus*.

Bona vere Ecclesiastica a laica Jurisdictione quomodo exempta? IV. 18. col. 1. num. 1. In eo communi causæ super bonis Ecclesiasticis spectant ad Iudicem Ecclesiasticum. *ib.* num. 2. Quid eo loci per *his communis intelligendum*? *ib.* in nota. An res temporales ad Ecclesiam spectantes, a Laicorum dispositione, siue minus Superintenduntia, omnino herent aut sint immunes? VIII. 59. col. 1. Non submittenda bona Ecclesiarum Laicis absque consensu Capituli & sanctæ Sedis licentia specialis. VIII. 213. col. 1. Penæ in contravenientes. *ibid.* non intelligendum de Juribus, quæ agris, fundique Ecclesiarum erant imposita, antequam ad Ecclesiam pervenirent. *ib.* Quare hodie bona Ecclesie amortizata præsumuntur? IV. 18. col. 2. num. 5. Pena adversus invalores bonorum Ecclesie. VII. 72. col. 1.

Vide, *Amortizatio, Forum competentis*.

Bona Ecclesie, an in prebendas distribui possint? VIII. 59. col. 1. An valde a Clericis distrahantur? *ib.* col. 1. Quæ pena imponendi iniusti bonorum Ecclesiasticorum invalores? *ibid.* Res Ecclesie licite impenduntur in redemptionem captivorum. *ibidem*. Quibus casibus possit Episcopus bona Ecclesie sine consilio fratrum distrahere. VIII. 65. col. 2.

Bona Ecclesiastica inter Clericis & secularibus differunt. VIII. 63. col. 2. Quandoque bona Clericis dato, censeri debeant Ecclesiastica? *ib.* Ad quem pertineant bona a Clericis acquisita? *ibid.* Cui cedere debeant bona Clericorum penitentie causa Monasterio incorporum? VIII. 73. col. 2.

Bona Ecclesie sine iudiciali auctoritate repeti non possunt. VIII. 161. col. 2. Causa cadere debet, qui id sine iudiciali auctoritate arguitur. *ib.* Id tamen soli Prelato, non Ecclesie nocere debet. *ib.* Bona & Decima unus Ecclesie sine Episcopi consensu alteri dari non possunt. VIII. 75. col. 1.

Vide, *Alternatio, Beneficium, Decima, Elegeria, Fundatio, Successio, Testamentum*.

BONA FIDES.

Bona fides necessaria in præscriptione. VIII. 163. col. 1.

BONAGRATIA DE BERGAMO.

Bonagratia de Bergamo Frater Ordinis Minoritarum ad Curiam Romanam deputatus. VIII. 229. col. 1. Appellat ab Extravagante Ad Considerandum. *ib.* col. 2. Vide, *Ordo Fratrum Minorum*.

BONAVENTURA (S.)

Bonaventura (S.) Albanensis Episcopi obitus. VIII. 202. col. 1.

BONIFACIUS VIII.

Bonifacius VIII. inter & Philippum Pulchrum Regem Gallie acris contentio super Jure Regalie in conferendis Beneficiis. III. 85. col. 2. num. 6. & VIII. 180. col. 2. §. 3. Comes Flandrie Guido a Rege Philippo incarcerationis ad Bonifacium appellat. VIII. 181. Occasione subventionis, quam Philippus postulabat a Clero, Bonifacius edit Constitutionem, Clericis Laicos. *ib.* 181. col. 1. Id hæc Constitutione sub pena excommunicationis *ipsis facto* incurrendæ, verat etiam penes aliqui a Clericis contribui sine licentia Sedis Apostolicæ. III. 184. col. 1. n. 25. & VIII. 182. col. 1. cum derogatione omnium Privilegiorum etiam Regibus dultorum. III. 214. col. 1. num. 33. Pontifex iuber hanc Constitutionem in Gallis promulgari. VIII. 181. col. 2. Multum contra hanc Constitutionem exultantur fuisse animus Philippi Pulchri Regis Gallie. III. 172. col. 1. n. 34. Rex vetat pecuniam extra Regnum alportari. VIII. 181. col. 1. Bonifacius super hoc acerbe ad Philippum litteræ *ib.* suam Constitutionem fuerit Bonifacius. *ib.* Præterinde iudicare de *agitationibus* Principum ratione collectam fieri pro Terra sancta. VIII. 182. col. 1. Et treugas continuant inter Reges Anglie, Gallie, & Romanorum. *ib.* Prelati quidam supplicanti Pontifici, ut elementum agat. *ib.* Bonifacius interpretatur Constitutionem Clericis Laicos. *ib.* col. 2. Bonifacius mentem suam exponit, atque a nonnullis suam Decretalem maligne interpretari assentit. III. 172. col. 2. num. 35. & VIII. 182. col. 2. Declarat suam Decretalem ad eum necessitatis, quæ Regis conscientie committitur, non extendi. III. 172. col. 2. num. 36. & VIII. 182. col. 2. Hæc declaratio invidi dicitur Privilegium Regis Gallie recipiendi *substantiam* a Clero sine licentia Pontificis. III. 172. col. 2. num. 37. Decretalis Bonifacii irritata a Benedicto XI. & a Clemente V. revocata. *ib.* num. 38. & VIII. 183. col. 2. & *ibid.* 184. col. 1.

Boni-

Bonifacius VIII. ægre fert Colomanenses sibi exosos a Philippo Pulchro Francie Regis suscepisse. VIII. 183. col. 1. §. 4. Fert Sententiam super diffidio inter Philippum & Guidonem Flandrie Comitem, Regemque Angliæ. *ibid.* Philippi iram declinare conatur indictione Belli facit. *ibid.* Jubet Episcopum Amaniensem iussu Regis incarcerationi libertati reddi. *ibid.* col. 2. Bulla Bonifacii *Ausculis, Fili;* que se constituit super Reges & Regna pronuntiatur. *ibid.* Variæ Bonifacii querelæ contra Philippum. *ibid.* Personaliter citat Pontifex Episcopos Gallie, & S. Th. Magistros. *ibid.* 184. col. 1. Litteræ Bonifacii ad Philippum de superioritate sua in temporalibus. *ibid.* Epistola Philippi responsoria ad Bonifacium. *ibid.* col. 1. Pontifex invehitur in Convencum Ordinum Regni Gallie a Philippo congregatum. *ibid.* col. 2. Consistorium Cardinalium pro superioritate Papæ in temporalibus. *ibid.* Bonifacius pergit citare Episcopos Gallie. *ibid.* 185. col. 1. Bulla *Unam sanctam.* *ibid.* Rex prohibet, ne quis Regno suo egrediatur. *ibid.* col. 2. Pontifex denuo citat Episcopos Gallie sub pœna depositionis. *ibid.* Jubet XII. articulos Regi proponi. *ibid.* Rex ad singulos respondet articulos. *ibid.* 186. col. 1. Bonifacius Regem denunciat, & ab omnibus haberi vult excommunicatum. *ibid.* 187. col. 1. Accusatur Bonifacius ut hæreticus in Convectu Gallicano. *ibid.* Guillelmus de Ploufiaco appellat ad Concilium generale. *ibid.* col. 2. Appellationi consentiunt Prælati, ipsique appellant. *ibid.* Clerus & Magistratus appellationi adherent. *ibid.* 188. col. 1. Contra isthæc, Bulla Bonifacii. *ibid.* Declarat valuitas quarumcumque personarum citationes affixas maiori Ecclesie, ubi erit Curia Romana. *ibid.* Suspendit omnes Doctores Theologiæ & juris a collatione graduum. *ibid.* Bulla, in qua declarat omnes Regis provisiones esse nullas. *ibid.* Vassallos Regis & Confederatos a iuramento fidelitatis absolvit. *ibid.* col. 2. Captura & obitus Bonifacii. *ibid.*

Bonifacius VIII. post mortem a Philippo Pulchro gravissimis accusationibus impetitur. VIII. 222. col. 2. Quid circa hanc causam in Concilio Viennensi actum sit? *ibid.* col. 2. Quædam Bonifacii Bullæ irritantur. *ibid.* col. 1. & 2. & 223. col. 1. De persona Bonifacii in Concilio Viennensi iudicatum. *ibid.* col. 2. Bonifacius declaratur Catholicus. *ibid.* Cur de solo crimine hæreses contra Bonifacium iniquitum fuerit & iudicatum? *ibid.*

Vide, *Philippus Pulchro, Clemens V. Concilium Vinnense.*

BRABANTIA.

Brabantia Imperatorem pro Superiore non agnoscit. I. 56. col. 1. num. 14. Non comprehenditur Concordatis Germaniæ. *ibid.* n. 15. Excepto Traiecto ad Mosam & Nivelis, & huius exceptionis ratio. *ibid.* num. 14. Prælati, qui sunt de Statibus Brabantie, active & passive stant juri coram Senatu Brabantie. I. 116. col. 1. n. 13. & IV. 13. col. 1. n. 33. Hoc non intelligitur quod functiones sacras, *ibid.* col. 2. n. 33. Dux Brabantie est Advocatus omnium Ecclesiarum sub Ducatu. III. 66. col. 2. n. 34.

Vide, *Advocatus.*

Brabantia Clerus est Corpus distinctum a Statibus & sub eorum consensu non comprehenditur. III. 216. col. 2. num. 32. & seqq.

Vide, *subsidium.*

Brabantiarum speciale Privilegium, quod extra Brabantiam nullo prætextu & in nulla instantia evocari possint. IV. 66. col. 1. n. 16. & seqq. Pœna capitalis decernitur in eos, qui aliquid contra contendant. *ibid.* n. 14. Episcopi extra Brabantiam residentes habent Tribunalia in Brabantia, coram quibus citantur incolæ Brabantie. *ibid.* n. 17. Sententiæ Senatus Brabantie ad hoc pertinentes. *ibid.* col. 1. & 172. col. 2.

Vide, *Belgium.*

BREPHTROPHIA.

Brephotrophia quid sint? III. 224. col. 1. n. 4. Quid in Brephotrophiis maxime attendum? III. 240. col. 2. n. 5.

BREVE.

Breve Apostolicum quid sit? I. 146. col. 1. n. 4. Quid Annuus Piscalitoris, quo Breve signatur? *ibid.* n. 5. Quænam sint differentie inter Bullas & Brevia? *ibid.* col. 1. n. 8. Quænam negotia per Breve expediri soleant? *ibid.* col. 2. n. 12. Quibus formulis expendantur Brevia in Curia Romana? *ibid.* col. 2. n. 12. Hæc formulæ nec sæculo XIII. notæ. *ibid.* Cautio quæ adhibetur, ne Brevia falsificentur. *ibid.* n. 14. Quanta cura Mitæ eorum servantur? *ibid.* n. 15. Quid Secretarius Brevium?

Vide, *Bulle.*

BREVIARIUM.

Breviarium cura fidei & aliorum librorum ad Officium divinum pertinentium spectat ad Episcopos. I. 92. col. 1. n. 23. & V. 149. col. 1. n. 4. In Gallis Episcopus non potest sine consensu Capituli Cathedralis, ac sine litteris Regis, vetus Breviarium Officium mutare. V. *ibid.* col. 2. & *ibid.* in nota.

Breviarium Aurelianense correctum & editum auctoritate Episcopi Aurelianensis, quæ in ejus correctione servata? I. 92. col. 1. n. 24.

Breviarium Romanum, Ecclesiæ, quæ non receperunt, auctoritatem retinuerunt revidendi & mutandi Breviarii, aliæ secus, *Vap. l'Agg. Tom. X.*

I. 92. col. 2. n. 27. & 138. col. 2. n. 27. Ecclesiæ vero, quæ illud receperunt, nihil mutare possunt sine approbatione Sedis Apostolicæ. I. *ibid.* col. 2. n. 20. Pius V. vetuit aliquid immutari, inconsulta Sede Apostolica. *ibid.* n. 19. Plurima tamen in Breviario Romano reperiuntur apocrypha. *ibid.* n. 22. Oportundum, ut Breviarii Romani nova fieret correctio. I. 92. col. 2. sub n. 23. Infitit Curia Romana, ut Ecclesiæ Parisiensis proprium Officium Divinum abiceret, eique Romanum substitueret. *ibid.* col. 2. n. 27. Hac de re Resolutio Capituli Parisiensis. *ibid.* Quis verus finis particularium Breviarium abrogationis, eorumque in locum inductionis quorundam propositiones, qui Sacre Theologiæ Parisiensis contra quorundam propositiones, qui Breviarium secundum correctionem Concilii Tridentini introducere cupiebant, antiquo usu Breviarii Ecclesiæ Parisiensis penitus abrogato. I. 239. col. 1. & 2. *Arret de la Cour donne en l'audience, sur l'appel d'abus du changement du Breviaire d'Angers, ordonne par l'Evêque d'Angers en l'Eglise de la Trinité aux Angers, de l'injonction par lui faite d'ajer de celui du Concile de Trente.* I. 240. col. 1. & 2.

Breviarium Romanum a pluribus Rom. Pontificibus emendatum & vulgatum. V. 150. col. 1. §. 2. Non obstante diligenti sub Urbano facta historiarum atque homiliarum, quæ Breviario Romano continebantur, discussione & inquisitione, post iteratam de factis aut historis illis discussionem, plurima reperiuntur adhuc in illo Breviario apocrypha, aut ut minus de fide admodum suspecta, quorum exhibentur exempla. V. *ibid.* col. 2.

Breviarium Claviacense, & quæ in ultima ejus recognitione servata? I. 224. col. 1. n. 5. & 6.

BROMON.

Bromon quid videatur fuisse? VII. 150. in nota.

Vide, *Bruma.*

BRUMA SEU BRUMALLA.

Bruma, Brumalla seu *Broma*, festum Gentilium, quodnam fuerit? VII. 150. col. 1. Quid Canonibus statutum contra hanc festivitatem? *ibid.* & VIII. 9. col. 2.

BULLA.

Bulla expediuntur per Cancellariam? I. 121. col. 1. n. 14. Quomodo? *ibid.* Quid Bulla juxta stylum Curie Romane? I. 126. col. 2. n. 6. Quandoam Pontifices ceperint litteras plumbo obfirmare? *ibid.* col. 1. n. 7. Bullæ gratiosæ obligantur plumbo pendente ex cordis fericis, Bullæ iustitiæ cordis ex filo canabris. *ibid.* n. 8. Differentiæ inter Bullam & Breve. *ibid.* n. 9. Forma litterarum nulla specialis olim in Curia Romana. *ibid.* col. 2. n. 13. Quandoam diversæ formæ invalescere ceperit? *ibid.* n. 11. Quænam negotia per Bullam expediri debeant? *ibid.* n. 12. Et quæ per Brevia. *ibid.* col. 2. n. 14.

Bulla non requiritur ad officiarum Provisionis, sed tantum ad ejus executionem. III. 37. col. 2. n. 17. & 13. Quid agendum ubi expeditio Bullæ haberi nequit? *ibid.* 53. col. 1. n. 18. Variæ clausulæ Bullarum explicantur. *ibid.* col. 2. n. 23. Quomodo procedatur in Gallia, si Pontifex Bullas non expedit. III. 89. col. 1. n. 23.

Vide, *Signatura.*

Bulle Romane in Belgio, aliisque Provinciis non promulgantur sine prævio Placeto Regio. IX. 9. col. 2. §. 7. Qua forma Bullæ Pontificiæ hodie solent Romæ promulgari? IX. 91. col. 1. An obligent sola publicatione Romæ facta? *ibid.* & seqq. Quid de querimoniis & profectionibus, quæ a Gallis & Belgis factæ sunt adversus clausulas Bullarum quibuscumque Ecclesiarum particularium Juribus contraria? IX. 95. in nota.

Vide, *Placitum, Publicatio.*

Bulla dogmatica quænam proprie sic dicantur? IX. 113. col. 2. & 2. Quænam, etiam conducibiles esse possint ad Fidei & doctrinæ puritatem conservandam & stabilendam, tamen non sint proprie dicendæ dogmaticæ? *ibid.*

BURCHARDUS.

Burchardus, quis fuerit? VII. 217. col. 1. §. 1. A quo, & quo motivo inductus ad exarandum Canonum volumen, quod per abusum vocatur *Decretum Burchardi*? *ibid.* Operis materia & divisio. *ibid.* col. 2. Magna fuit Burchardi in colligendis Sententiis diligentia. *ib.* Sed nullum pene habuit Scripturum, defectum. *ib.* Errata Burchardi, & eorum origo. *ibid.* col. 2. §. 2. Unde factum, ut cum apocryphorum multorum immixtione jampridem opus hoc fuerit laudatum? *ibid.* col. 2. Fidem Burchardi secuti sunt posteriores Canonum Collectores. *ibid.* Errata Burchardi secutus est Gratianus, quod exemplis probatur. 218. §. 3.

BURSÆ SEU ALIMENTARIÆ PORTIONES.

Bursæ pro cognitione sua, an censendæ sint manus-mortuæ? I. 176. col. 1. n. 24. Diversæ eorum genera in Universitate Lovaniensi. II. 122. col. 1. n. 7. & 8. Solis Pauperibus ea concessa voluerunt Fundatores. *ibid.* n. 9. Bursarum proventus non immerito dicti *Patrimonium Christi.* *ibid.* Abusus, quem committunt Fundatores dando prærogativam suis consanguineis, contrafractis, aliisque. *ibid.* col. 2. n. 17.

BZOVIVS.

Bzovii sententia circa censuram latam in Constitutione Joannis XXII. quæ incipit *Sancta Romana Ecclesia*. VIII. 227. col. 2. Offendit Minoritas. *ibid.*

C

CÆSARIES.

Cæsariæ fœditia abusus, præsertim in Clericis, VII. 164. col. 1.
Vide, *Coma*.

CALENDÆ.

Vide, *Kalendæ*.

CALUMNIATOR.

Calumniator Clericus, quæ pena ex mente Sancti Gregorii afficiendus? IV. 136. col. 1. num. 29. Quæ pena Calumniatoribus infligenda? VIII. 54. col. 1.

CAMBIUM.

Cambium, quid sit? VI. 94. col. 1. *Proposit.* 8. Geminum assignatur *Cambium*, reale scilicet, & licum. *ibid.* col. 1. *Cambium* reale subdividitur in minutum, & locale. *ibid.* Quodnam sit legitimum, quodum usurarium? *ibid.*

CAMBUTTA.

Cambutta seu *Cambuta*, virga Pastoralis Episcoporum olim sic dicta. II. 175. col. 2. n. 13.
Vide, *baculus Pastoralis*.

CAMERA APOSTOLICA.

Camera Apostolica præterdit fructus Beneficiorum male perceptos, & quo titulo? III. 145. col. 1. n. 31. Eorum collectio præpositus est Officialis, dictus *Compendæ*. I. 143. col. 1. n. 18. Hoc in Galli a non admittitur. III. 145. col. 2. n. 32. Verificationis litterarum Legati Apostolici, clausula id excludens inseritur. *ibid.* n. 33. An simonice intrusus fiat securus eo titulo, quod fructus male perceptos cum Camera Apostolica componendo dividat? *ibid.*
Vide, *Compendæ*.

CAMPANA.

Campanæ plures & grandiores sola Ecclesia Parochialis potest habere. II. 35. col. 2. n. 13. Decimatores tantum tenentur ad inscriptionem & intertentionem necessariam unius Campanæ banalis. II. 180. col. 2. n. 29. Quis illa debet esse? *ibid.*

Campana, etiam antiquitus in die anniversaria pulsabantur. II. 54. col. 1. num. 5. Nequaquam recens est, quod omnes Campanæ sero & mane ante Officium dæ pulsentur. *ibid.*
Campanæ seu tintinabula, qui pulsant, puniendi, si pulsatione ad quamdam harmoniam facta, turpes, inhonestas vel scandalosæ cantiones exprefferint, aut imitati fuerint. II. 50. col. 1. n. 33.

Vide, *Tarris*.

CAMPSOR.

Campsor, quoniam sit usurarius & fraudulentus? VI. 94. col. 1.

CANCELLARIA ROMANA.

Cancellarii unde olim dicti, & eorum dignitas? I. 140. col. 2. num. 1. & 2. Erant jampridem in Cathedralibus. *ibid.* num. 3. Quid significet Cancellaria? *ibid.* n. 2. A quo tempore creverit auctoritas Cancellarii Romani? *ibid.* num. 4. Quare vocetur Vice-Cancellarius? *ibid.* 141. col. 1. n. 5. Habet titulum Cardinalium fixum, & habitationem in Palatio Cancellariæ. *ibid.* col. 2. n. 6. Ejus officium. *ibid.* n. 8. Quoniam in Cancellaria expediatur? *ibid.* n. 7. Officium Cancellariæ, eorum jura & emolumenta, & horum taxa. *ibid.* num. 13. Primarii post Vice-Cancellarium sunt Cancellariæ Regens, Præsidentes de Majori Parco, &c. I. 141. col. 2. n. 8. & 9. Habet suas Regulas. *ibid.* col. 2. num. 19. Quæ forma expendantur in Cancellaria Dispensationum Matrimonialium litteræ? II. 153. col. 1. n. 1. & seqq.
Vide, *Regula Cancellariæ*.

CANCELLARIUS.

Cancellarii, quoniam apud Romanos sic dicti? IV. 78. col. 1. n. 1. In horum locum successerunt hodierni Grapharii & Secretarii. *ibid.* n. 2.
Vide, *Grapharius*.

CANCELLARIUS ROMANUS.

Vide, *Cancellaria Romana*.

CANDELA.

Vide, *Cereus*.

CANONES.

Canonum & Theologiæ studium in multis convenit. I. 41. col. 2. num. 1. & 2. Quomodo utrumque studium possit combinari? *ibid.* Improbatur hodiernum studium, quod non nisi circa Canones fervientes ad lites versatur. *ibid.* n. 3. Quid circa hoc Sanctus Carolus. V. 99. col. 2. §. 8. Conveniret, ut Gradus in Jure Canonico separaretur a Gradu in Jure Civili. I. 42. col. 1. n. 9. Quoniam pro antiquorum Canonum intellectu necessaria? X. 49. col. 1. & 2. & I. 41. col. 1. a. n. Aliqua notanda pro assequenda perfectæ Canonum notitia. X. 50. col. 1. & 2. Quæ causa quod Graduati in Jure Canonico, SS. Canonibus, ut oportet, non sint instructi? I. 41. col. 2. n. 7. Quæ ratione inductus Philippus II. prælectionem Decreti Gratiani in Academia Lovanienti instituit? *ibid.* 42. col. 1. n. 8. Hac de re litteræ Ducis Sabaudie Belgii Gubernatoris. I. 235. col. 1. & VIII. 9. col. 1. Zelus Sancti Caroli, ut studium Canonum promovetur. VIII. *ibid.* col. 2.

Canones per consuetudinem in totum abrogari non possunt. I. 7. col. 2. n. 5. & V. 92. in præfatione. Nunquam Canones illos in totum abrogare intendit Ecclesia. V. 97. col. 2. §. 3. Licet Ecclesia, necessitate cogente, rigorem Canonum interdum relaxet, non ideo tamen Canones abrogati censentur. VI. 3. col. 2. Necessitate cogente, plura contra Canones acta, quæ, eadem cessante, corrigenda. VI. 159. col. 1. Synodus Tridentina desideravit, ut sacri Canones, quoad fieri posset, observarentur. V. 98. col. 1. §. 4. Soli temporum Canonum Canonum, si per omnia sacris Canonibus expressa disciplina, per Concilium Tridentinum restituta non fuerit. *ibid.* col. 1. Episcopi, Canonici, aliique Ecclesiæ Ministri præ oculis habere debent sacros Canones, ut, quoad fieri possit, observentur. *ibid.* §. 5. Quam necessaria sit illis omnibus Canonum notitia. V. 99. col. 2. & 100. col. 2. Necessaria præsertim Episcopis. VII. 175. col. 1. Ordinandus in Episcopum super notitia Canonum, juxta Nicænam Synodum. II. diligenter a Metropolitano examinandus. VII. 176. col. 1. Quare notitia sacrorum Canonum fit adeo Episcopis necessaria? *ibid.* col. 2. Non tamen ita præferendum Canonum studio navanda opera, ut recentiorum Conciliorum, vel Decretalium studium negligatur. V. 100. col. 1.

Canones, ex temporum, locorum, & personarum circumstantiis expendendi. VIII. 35. col. 1. Ob neglectam hanc considerationem sæpe a vero Canonum sensu aberratur. *ibid.*

Canones, qui sunt præcipui & utiles? VI. 103. col. 1. §. 1. Finis, quem Patres sibi proposuerunt in condendis Canonibus. *ibid.* Veneratio Canonibus debita. *ibid.* col. 2. Cur eos ignorare non liceat? *ibid.* In Canonibus discernendum quid juris naturalis sit, quid positivum. VI. *ibid.* col. 1. §. 2. Quinam Canones juris naturalis aliquid in se continent? *ibid.* 104. col. 1. His Canonibus consensu vim obligandi detrudere non potest. *ibid.* Cur hi Canones non possint abrogari? *ibid.* Sollicitudo Patrum in conservandis Canonibus. *ibid.* col. 2. §. 3. Non nisi urgente necessitate, rigor eorum relaxatus est. *ibid.* Id exemplis probatur. *ibid.* Per Indulgentiam Ecclesiæ nihil rigori Canonum detrahatur. *ibid.* Pro abolitione Canonum aut Ecclesiæ disciplina statuenda periculosè assumitur multorum in Ecclesiæ praxis. VI. 105. col. 1. Male sumitur argumentum pro abolitione Canonum a tolerantia Ecclesiæ. VI. *ibid.* col. 2. §. 5.

Canones prælegendi Episcopis & Clericis in Ordinatione. VII. 80. col. 2. Id statutum in Synodo Africana, fusu S. Augustini. *ibid.*

Canonum sacrorum inscriptionem optat Ecclesia, & ad hoc laborat. VI. 105. col. 2. §. 6. Hanc Canonum restaurationem & proximam Synodus Tridentina. *ibid.* & 106. col. 1. Quomodo Prælati Ecclesiæ in restaurandis SS. Canonibus procedere debeant? *ibid.* §. 7.

Canonum veterum mitigatio, ab eorum studio deterere non debet. VI. 107. col. 1. Quam fit utile studium Canonum. *ibid.* col. 2. Utilitas fudit veterum Canonum aditus exemplo Canonum Penitentialium. VI. 108. col. 1. §. 9.

Canonum ratio & spiritus magis quam verba attendi debent. VI. 109. col. 1. §. 10. Spiritus Canonum semel detectus ducit rationem immunitatum, quas Imperatores Clero indulserunt. VI. *ibid.* col. 2. Quid attendendum, ut recte statuantur de Canonis alicujus auctoritate? 110. col. 1. §. 11. & 115. col. 2. §. 4. Canonum auctoritas a dignitate Auctorum, & ab auctoritate Codicis, cui sunt inserti, pendenda. VI. *ibid.* col. 2. Auctoritas Canonum probat auctoritatem disciplinæ in his contentæ. *ibid.* 116. col. 2.

Canonum Collectio ab Isidoro vulgo Mercatore elaborata. VII. 192. col. 1. & 3. §. 1.

Vide, *Decretum Isidori*.

Canones *Isac* quid sint, & ubi reperiantur? VII. 212. col. 2. §. 3.

Canonum Opus a Reginone elucubratur. VII. 211. col. 1. & 2. §. 1.

Vide, *Regino*.

Canonum volumen a Buehardo exaratum. VII. 217. col. 1. & 2. §. 1.

Vide, *Buehardus*.

Canonis, si *Papa*, auctor incertus, VIII. 18. col. 2. Unde huius Canonis prima pars videatur desumpta? *ibid.* 19. col. 1. Præbuit secularis prætextum convellendi primatum Summi Pontificis.

eis. *ibid.* Hic Canon supponit Papam posse esse a fide devium, & talem iudicari. *ibid.*

Canonum interpretes Græci, & quædam circa eos notanda. VIII. 241. col. 1. §. 1. Cuiusdam præfectoris Commentarii? *ibid.* in nota. De Latinis Canonum Interpretibus. *ibid.* col. 1. §. 2. De Schellis in Canones ab Espenjo elaboratis. *ibid.* col. 1. Vide, *Codices Canonum.*

CANONES PŒNITENTIALES.

Canonum pœnitentiales, & eorum origo. II. 123. col. 2. num. 1. Eorum usus antiquissimus; & quare? *ibid.* col. 2. Quinam Canones vocantur Pœnitentiales? VI. 108. col. 1. §. 9. Episcoporum in iis condendis circumspicito. II. 55. col. 2. n. 3. & 56. col. 2. n. 12. & n. 24. Hos pœnitentis imponentis legi tenebantur Concellarii. VI. 108. col. 1. Hæc disciplina sæculo XI. relaxari cepit. *ibid.* A quatuor circiter sæculis abrogati videntur Canones Pœnitentiales. *ibid.* Quomodo & qua occasione abrogati? II. 56. col. 1. n. 14. & 15. Multis titulis adhuc hodie eorum notitia Confessariis utilis. II. 60. col. 1. n. 18. & VI. 133. c. 1. Veterum Canonum notitia inferre potest ad aliqualem proportionem servandam in satisfactionibus imponentis. VI. 199. col. 1. Canones pœnitentiales a S. Carolo editi. II. 60. col. 2. n. 24. Olim sæculo invigilabant Episcopi, num. 5. Quam utilis sit Canonum Pœnitentium notitia, intelligendi quatuor Pœnitentium gradus. *ibid.* n. 16. & seqq.

Canonum pœnitentium neglectus fuit occasio multorum abusu. II. 58. col. 1. num. 1. Hæc de re querela Conciliorum Tolentini & Parisiensis. *ibid.* num. 2. Quædam statuuntur remedia. *ibid.* n. 3. Invisis Conciliorum monitis negliguntur Canones Pœnitentiales. *ibid.* col. 2. num. 4. Proponuntur remedia, quibus abusus, qui in administratione Sacramenti Pœnitentiæ irreperitur, reformetur. *ibid.* num. 5. Quam utilis sit Canonum Pœnitentium notitia, & merito dironi de Pœnitentia testificari. *ibid.* & 60. col. 1. num. 18. & seqq. & *ibid.* col. 2. n. 24.

Vide, *Libri Pœnitentiales, Gradus Pœnitentia.*

CANONES VULGO APOSTOLORUM.

Canonum vulgo Apostolorum incertus numerus. VI. 128. col. 1. §. 1. Ecclesia Orientalis jampridem ad authenticos recepti. *ibid.* col. 2. Canones Apostolorum. *ibid.* Idem numerus a Latinis receptus. *ibid.* 129. col. 1. Circa horum Canonum auctoritatem varia Doctorum opinio. *ibid.* §. 2. Græci, quos & Latini qui dant sunt secuti, hos Canones jampridem ab Apostolis traditos, atque per S. Clementem Papam editos & collectos crediderunt. *ibid.* Hos Canones Apostoli non obscure Nicæna Synodus II. adscripsit. VII. 175. col. 1. Hanc opinionem hodie passim rejiciunt eruditores. VI. 129. col. 2. Hos tamen Canones facientur esse antiquissimos. *ibid.* Quibus argumentis horum Canonum auctoritatem antiquitatem? VI. 130. col. 1. §. 3. Expenditur argumentum, quibus auctoritas & antiquitas horum Canonum comprobatur. *ibid.* 131. col. 1. §. 4. Difficiter præsertim argumentum, quod Dalmati impugnant eorumdem Canonum antiquitatem, definitur ex Decreto Gelasiano de Libris apocryphis. VI. *ibid.* col. 2. §. 6. Illi Canones cum Scholiis exhibentur. VI. *ibid.* col. 2. Canones illi nullatenus dici possunt Apostolici; quod pluribus argumentis evincitur. VII. 151. col. 2. Hi Canones probantur in Synodo Trulliana. VII. 128. col. 1. De Canonibus Apostolorum parum accurate scripsit Gratianus. VIII. 17. col. 1.

CANONICUS.

Canonicus unde fuit dicti? V. 96. col. 2. §. 2. Eorum Institutum antonomastice *Militia Clericalis* dicitur. *ibid.* Quid fecum importet nomen Canonici? *ibid.* Canonici ab exactione Canonum observantia nomen mutuantes, ad sedulam illorum custodiam præ reliquo Clero tenentur. V. 103. col. 2. §. 2. Semper esse debent nominis sui memores. *ibid.* 103. col. 2.

Canonicos laicos exemplo suo ad virtutem excitare tenentur. V. 104. col. 1. §. 4. Canonici, qui inferiori Clero præstant, etiam morum integritate præluere jubentur. V. *ibid.* col. 1. §. 3. In vite suæ directione attendere non debent, quid alii faciunt, sed quid SS. Canones ipsi faciendum præscribant. *ibid.* col. 2.

Canonicis Cathedralium & Collegiarum Ecclesiarum unde hodie dicantur Sæculares? I. 27. col. 1. n. 1. & seqq. Olim vivebant in communi, & quando a vita communi recesserint? I. *ibid.* col. 1. num. 1. col. 2. & seqq. & V. 139. col. 1. cap. 6. §. 1. Vigente vita communi Canonici, Capellani a Canonici non distinguebantur. III. 8. col. 1. n. 19. Quid de vita Canonici in communi apud Gratianum? VIII. 117. col. 2. Ipsa Canonum institutio semper mansit invariata. I. 28. col. 2. n. 2. & seqq. & V. 140. col. 2. Alia habenda de Canonicis idea quam vulgo habetur. I. 28. col. 2. n. 6.

Canonicus ex instituto suo tenentur Episcopis allaborare in regimine Ecclesiæ. V. 96. col. 2. §. 2. Canonici coadjutores Episcopi. 150. col. 2. Quodnam sit præcipuum discrimen Monachismi ab Instituto Canonici? V. *ibid.* col. 2.

Canonicis soli Capitulum constituitur. I. 29. col. 1. num. 3. Sacris non initiati, Capitulo non interveniunt. VII. 1. col. 1. n. 7. Utrum verum suum habeant in collationibus Beneficiorum? *ibid.* n. 8. col. 2.

Canonicis an possint Monasterium ingredi? VIII. 77. col. 1.

Canonici filii cum patribus non insistanti. VIII. 155. col. 2.

Canonici præcipua obligatio est persequio divini Officii, & unde illa obligatio? I. 30. col. 2. n. 1. & 2. Omnibus Honoris etiam minoribus interesse debent. *ibid.* num. 3. & V. 134. col. 2. §. 1. col. 1. & 2. Tenentur per se divinum Officium persequere. I. 30. col. 2. n. 4. & V. 129. col. 1. §. 1. & 126. & seq. col. 1. §. 5. Statutum contrarium improbat. I. 31. col. 2. num. 5. Errant multum, qui totum Canonici officium in sola divini Officii persequione consistere credunt. V. 96. col. 2. §. 3. Theologi etiam jussu laxiores docent Canonicos non facere distributiones suas, si cessante jussu impedimento, in choro non cantant. V. 129. col. 2. §. 3. Statuta Capitulorum eximere non possunt Canonicos ab obligatione divina Officia per se solvendi. *ibid.* 130. col. 1. §. 4. & *ibid.* col. 2. §. 5. Canonici jussu Vicarios sibi in divini Officii persequutione adjuutores assumunt; & quid præcipue in illorum assumptione adjuutores assumunt? *ibid.* col. 2. §. 5. 131. col. 1. & 6. Cavendum ne tales sint, ut tamquam mercenarii sine nullo affectu aut reverentia pensum suum festinando & syncopando absolvant. V. *ibid.* col. 2. & 147. col. 1. & 154. col. 2. §. 4. Dolendum, quod Canonici tota vita torpentes, relinquant divini Officii persequendi curam Clerici mercenarii, qui illud cum tanta precipitantia, tanta confusione persequunt, ut vix quid cauant, intelligi possit. V. *ibid.* col. 2. Canonici contra Canonicos, qui citra formam præscriptam inducunt publicam cessationem a divinis Officiis. VIII. 112. col. 2. Quæ forma observanda in cessatione officii. *ibid.*

Vide, *Æra Canonica, Distributiones, Officium Arinum, Reversalia.*

Canonicatus & Capellania reputantur Beneficia uniformia. III. 8. col. 1. n. 21. Quomodo Canonici se gerere debeant erga Capellanos? *ibid.* n. 22.

Canonicus ad continuam personalem residentiam tenentur, nisi juxta & legitima causa excusentur. V. 136. col. 2. §. 1. & VIII. 135. col. 2.

Vide, *Assensio, Residentia.*

Canonicatus supernumerarii erectio ad futuram præbendam est prohibita. III. 44. col. 2. n. 9.

Canonicus Ecclesiarum Collegiarum an tenentur ad professionem fidei? III. 91. col. 2. n. 21. Solent ante admissionem ad possessionem jurare observantiam Statutorum. *ibid.* n. 22. Merito a Canonicis ante Juramentum Statuta expendenda. *ibid.* n. 24. Non admittitur in Gallia resignatio Canonicius, nisi resignans ad minus relederit 15. annis. III. 126. col. 2. n. 31. Canonici proventus Ecclesiæ percipere non possunt, nisi titulo operacionum. III. 154. col. 1. n. 12. & seqq. Non sufficit receptio Honorum Canonici. *ibid.* col. 2. n. 19. & 20.

Canonicatum vestium mystica significatio. V. 133. col. 2. §. 6.

Canonicis defuncti successio deferretur Capitulo. III. 167. col. 1. n. 14.

Canonicis suffragium non habent in Electionibus, nisi sint ut minus Subdiaconi. III. 28. col. 2. n. 11.

Canonicorum Collegia ex præscripto Regulæ habebant singula suum Hospitalia. III. 227. col. 1. n. 13. Hæc Hospitalia dabant cimarum suorum proventum. *ibid.* col. 2. n. 14. Præscribatur unus & Canonici, qui curam pauperum haberet; & qualis ad hoc eligendus? *ibid.* num. 15. Belgici Canonici Collegia habuerunt suum Hospitalia, & adhuc superiunt vestigia. *ibid.* num. 19. In claustris Canonici olim erant carceres. IV. 135. col. 2. n. 22.

Canonicis etiam exempti jura reverentia sua debent Episcopo. I. 36. col. 1. n. 9.

Canonicis in communi viventibus an liceat coram Judice sua repetere? VIII. 66. col. 1. An & quando Canonici testimonium in causa Ecclesiæ sit legitimum? *ibid.*

Vide, *Capitulum, Successio, Sæculares, Vita communis, Collatio, Canonici Cathedralis, Testes.*

CANONICI CATHEDRALES.

Canonicis Cathedralibus sunt Consiliiarii nostri ipsius Episcopi. I. 41. col. 1. n. 5. & III. 14. col. 1. num. 5. Non obstante quocumque exemptione, opera & concilio Episcopo assistere debent, & ad ejus postulationem Congregationem indichere. I. 36. col. 1. num. 8. & 35. col. 2. n. 4. Præcipuum officium eorum est opera & consilio Episcopi in Ecclesiæ regimine assistere. V. 96. col. 1. §. 2. Singuli præcedunt omnium interiorum, Ecclesiarum Canonicos, non tamen Decanos & Præpositos, aliosque in dignitate constitutos. I. 35. col. 2. n. 6. Dum capitulariter procedunt, præcedunt omnes alias Dignitates. I. 204. col. 2. num. 50. Possunt delegari Judices. I. 36. col. 1. n. 7.

Canonicos Cathedralibus Episcopos convenienter assunt in Examinatores, sed tamen non adstringitur. II. 95. col. 1. n. 14. & 15. Quænam scientia & qualitates in iis requirantur? III. 14. col. 1. num. 4. & 6. & V. 97. col. 1. §. 2. Tenentur ad professionem fidei. III. 91. col. 2. n. 20. Tales eligendi; qui consilio Episcopi assistere queant. III. 14. col. 1. n. 5. Quanta debeat esse cura & sollicitudo Collatorum & Patronorum, ut perionas ad hujusmodi Canonicatus præsentent, quæ suo munere respondere possint? V. 96. col. 2. §. 2. Synodus Tridectina optat, ut saltem dimidia pars Canoniciatum in Cathedralibus & Collegiatis Ecclesiis detur Graduatis. III. 14. col. 1. num. 6. Convenit, ut inter Canonicos alii sint Theologi, alii Canonici. V. 97. col. 1. §. 1.

Canonicis quæ scientia præcipue conveniat? V. *ibid.* col. 1. Quorum Canonum notitia Canonici præcipue utilis esse possit? *ibid.* §. 2. Quare admodum utilis sit Canonici Canonum notitia?

tia? *ib. col. 2. §. 3.* Immo necessaria illis ea notitia. *ibidem* 98. *col. 1. §. 5.* Præcipue illis necessarium est Scripturæ Sacræ studium? *V. ib. col. 2. §. 6. SS.* Patrum lectio Canonici admodum conveniens. *V. 99. col. 1. §. 7.* Nec tamen negligendum ipsius recitationem Conciliorum, vel Decretalium studium. *V. ib. col. 1.* Nec humanarum Legum studium Canonici, aliisque Clericis plane interdictum. *V. 98. col. 2.*

Vide, *Capitulum Cathedralis, Præcedentia, Gradus Academicus.*

CANONICI GRADUATI.

Canonici Graduatii debent esse docti, & tales eligendi. *I. 40. col. 1. num. 1. & seqq.* Quare? *ibid.* Gradus Academicus requiritur electionis tempore. *ib. col. 2. n. 2.* Quare Ecclesia Gradus Academicos Canonice annuere? *ib. num. 3.* In quem finem instituit in erectione novorum Episcopatum in Belgio? *ib. num. 4.* Hi tenentur specialiter opera & consilio Episcopo assistere. *ib. 41. col. 1. num. 5.* Ideo aliqui ut minus inter eos scientia & eruditione in sacra Theologia, & sacris Canonibus excellere debent. *ib. n. 6.* Ex his eligendi Archidiaconus, Archipresbyter, & Penitentiarius. *ib.* Assumuntur per Episcopum & Graduatos, & quare? *ib. num. 7.* Episcopo mortuo, per Graduatos superflites. *ib.* Episcopus habet votum decisivum. *ibid.* Horum Canoniceatus aut Præbendæ sub nullis cedunt Reservationibus. *ib. num. 8.* Tres ex his examinantur ad Ordines Sacros, & curam animarum. *ibid. num. 9.* *Observationes les Canonice des France, qui requirunt des degres. I. 252. col. 1.*

Canonici Graduatii, Theologi, & Canonisti solent æquipari; cuius paritatis rationes multum notandæ. *I. 41. col. 2. num. 1. & seqq.* Unde proveniat, quod Graduatii in Jure Canonico, SS. Canonibus, ut oportet, non sint instructi, nec bene calleant disciplinam Ecclesiasticam? *ibidem* 42. *col. 1. num. 8.*

Canonici Graduatii Nobiles in quem finem instituti? *I. ib. col. 2. num. 3. & seqq.* Quod illis præ reliquis incumbat? *ibid. col. 2. num. 6.* Gradu Academico debent esse insigniti. *ibid. num. 7.*

Vide, *Gradus Academicus.*

CANONICI REGULARES.

Canonici Regulares de Jure ad Ecclesias Parochiales per Episcopum assumi possunt. *III. 6. col. 1. num. 22.* Contraria Reluctio Sac. Congregationis probata a Gregorio XIII. *ib. num. 23.* Ea relictio magis militat in aliis Regularibus. *ib. col. 2. num. 24.* Sufficient Canonici Regulares, hanc Resolutionem non esse receptam: quod & praxi videtur conforme. *ibid. num. 25.* *Les Cures nommés par les Congrégations des Chanoines Réguliers, ne peuvent être revués que du consentement de l'Evêque. III. 274. col. 2.* Deux sortes de Cures que les Chanoines Réguliers peuvent faire desservir par des Prêtres amovibles. *ib.*

Canonici Præmonstratenses dicuntur habere privilegium obtinendi Ecclesias Parochiales seculares. *III. 6. col. 1. num. 26.* An Beneficii Parochialibus præfati possint ad nutum solius Abbatis revocari? *ib. num. 27.*

Canonici Regulares, qui sit Monachus, qua poena puniendus? *VIII. 77. col. 1.*

CANONICI THEOLOGUS.

Canonici Theologi institutio juxta Decreta Conc. Lateran. Basiliceni. & Trid. *I. 46. col. 2. num. 1. 2. 3. & col. 2. num. 4.* Quoties & quo tempore prælegere debeat? *ibid. col. 2. num. 6.* Canonici & omnes de Clero Ecclesiæ Lecticini eius interesse debent. *ibid. num. 9.* Qui semel atque iterum monti absterunt, etiam in Dignitatibus constituti, poena plendendi. *ib.* In horis quibus docet, etiam distributiones in absentia leatur. *ib. col. 1. num. 11.* Etiam anniversaria. *ib.* Non tenetur observare tabellam Chori quoad decantationem lectionum. *ibid.* Præbenda non intelligitur ei affecta, nisi per actualem Episcopi deputationem & annexionem. *I. 46. col. 2. num. 5.* Præbenda Theologalis non potest gravari Pensione. *III. 122. col. 2. num. 16.* Quid circa Theologos Magistrum five Canonici Theologi officium in Concilio Lateranensi quarto sit statutum? *VIII. 152. col. 2.* *Differences qu'il y a entre le Theologal & l'Ecolatre. I. 251. col. 1.* *Devoirs du Theologal, omis par Van-Espan. ib. col. 2.* *La Theologie en France est sujette à toutes les Expectatives qui y sont en usage. ibid.*

CANONISSEÆ.

Canonissarum origo. *I. 222. col. 2. num. 1. 2. & 3.* An Canonissæ hodiernæ successerint Sanctimonialibus? & quo tempore primum audiri cœperit nomen Canonissarum? *ibid. col. 2. n. 4.* Quando Regula illis præscripta? *ibid. col. 1. num. 5.* Quam vivendi normam observarent? *ibid. num. 6. 7. 8. & 9.* In quo a veris Monialibus differrent? *ibid. col. 1. num. 10.* Quamdiu nihil immutatum in earum vivendi norma? *ibid. num. 11.* Earum dissolutio fieri processit ad exemplum Canonicozum. *ibid. num. 12. & 13.* Ad corundem exemplum, dictæ sunt seculares, ad vitam secularem transiendo. *ibid. col. 2. num. 14. & seqq.* Nulla in Canonissarum sodalium admittitur, nisi nobilitate insignis. *ib. col. 2. num. 17.* Quis hodiernis Canonissarum vestitus? *ibid. num. 19.* Unde contingat Canonicos Collegis Canonissarum adjunctos, ab his despicit? *ib. num. 20. & 21.* Eas reformari sæculo 16. desideravit Synodus Colonensis. *ibid. 224. col. 1. n. 27.* Excepta Abbatissa, & quibusdam aliis, ad Matrimonium transire possunt; & quæ exceptionis ratio? *I. 223. col. 1. num. 28.* Habent jurisdictionem; & qualem habent Nivelenses, Mon-

tenes, Malbodienses? *ibid. num. 22. 23. 24. & 25.* Ex mente Fundatorum tenentur canonicè vivere. *ibid. 224. col. 1. n. 26.* Censetur corpora Ecclesiastica. *ibidem* num. 30. Earum Abbatissæ vocantur ad Synodos. *ibid. col. 2. num. 31.* Sunt sub immediata Regis protectione, & sine ejus licentia non possunt visitari. *ibid. num. 32.*

CANONISTA.

Canonista Canonibus SS. ut oportet instructus, etiam aliquo modo Theologus est. *I. 41. col. 2. num. 4.* Pluribus sæculis Canonistarum & Theologorum distinctio fuit ignota. *ibid. num. 5.* Utiliter Canonista studio Theologiæ dat operam. *ibid. num. 6.* Canonista potest comparari Theologo. *ibid. 42. col. 1. num. 10.*

Canoniste aliquot sæculis pauci apud Latinos, plures apud Græcos. *VIII. 248. col. 1.* Recensentur Canonistæ tum Græci, tum Latini. *ibid. & seqq.*

CANONIZATIO.

Canonizationis moderni ritus descriptio. *I. 138. col. 1. num. 8.* Olim fiebat auctoritate Episcoporum sine multis cœremoniis, & earum varia exempla. *ibid. col. 1. num. 10. & seqq.* Facilius Episcopi inquirebant per se de gestis & miraculis canonizandi in loco, in quo vitam peregerat, quam Pontifex Romanus ex aliorum relatione. *I. 139. col. 1. num. 1.* Libertas Sanctos canonizandi mansit penes Episcopos usque ad Gregorium IX. *I. ibid. col. 2. num. 8.* Etiam sæculis 13. & 14. quidam Episcopi hac libertate uti sunt. *ibid. num. 9.*

Canonizatio per Pontificem non fiebat nisi in Concilio Generali, & quandoque ab eo recessum? *I. 138. col. 2. num. 12.* A quo tempore Pontifex reservata? *ibidem* num. 13. Hodie private ad Sedem Apostolicam spectat. *ibid. col. 2. num. 14.* Sola auctoritate Summi Pontificis canonizatio perficitur. *I. 139. col. 2. num. 4.* Quomodo hæc auctoritas sensim sed. Apostolica fuerit reservata? *ibid. 140. col. 1. num. 5.* Quando cœperit mos extra Italiam recurrere ad Summum Pontificem pro canonizatione Sanctorum? *ibid. num. 6.* canonizationis pompa. *ibid. col. 2. n. 10.* In quo canonizatio differat a Beatificatione. *I. 138. col. 2. n. 15.* An & quis cultus possit exhiberi nondum canonizatis? *ib. n. 16.* Quomodo, omnia canonizationis pompa, vir defunctus censetur interdum canonizatus? *I. 140. col. 2. num. 11.* Papa non infallibilis in canonizationibus, nec Concilia etiam Generalia. *I. 139. col. 1. num. 3.*

Canonizationis veritas fundatur in factis non revelatione. *I. ibid. col. 1. num. 3.* Ad aliquem canonizandum requiritur, præter miracula, eminentes sanctitas, quam Ecclesiæ Romana probet. *ib. col. 1. num. 2.* In catalogo Sanctorum Roma aliquando non refert, quantumvis & meritis & miraculis fulgentes qui curiæ Romanæ molestem causaverunt, aut scandalum dederunt Ecclesiæ dicto aut scripto. *ibid.* Summus Pontifex Benedictus XIV. de Canonizatione Sanctorum libros edidit eruditione conspicuos. *I. 140. in nota.*

Canonizationis ritus olim erat admodum simplex, remissive. *II. 72. col. 1. num. 23. & in nota.*

CANTOR.

Cantores olim dicti Primicerius. *I. 44. col. 2. num. 1.* Ejus officium, *ib. num. 2.* Dicitur chori Episcopus. *ib. num. 3.* Irreverentes & defectuosos in divino officio punire potest. *ib. n. 4.* Cur baculum in præcipuis festivitatibus ferat? *ibid. num. 5.* In plerisque Ecclesiis inter Dignitates numeratur. *ibid. 45. col. 2. num. 6.* Opotandum, ut Ecclesiæ Cantores sedulo expendere, quæ sibi ex officio incumbant, onera. *ib. n. 7.*

Cantores seu *Vicarii Chori* assumuntur ut adiutores in persequutione officii divini. *V. 130. col. 2. §. 5. & 147. col. 2. §. 1.* Quid de Canonibus in Synodo Laodicensi? *VI. 208. col. 2.* Canon Traianus contra Cantores non censuratos. *VII. 208. col. 1.* Quid præcipue in illorum assumptione attendendum? *ibid. & V. 130. col. 2. §. 5. & 147. col. 2. §. 7.* Quanam debeant esse eorum qualitates? *ibid.* Cavendum, ne tales sint, ut tamquam mercenarii sine ullo affectu ad reverentia pensum suum festinando & syncopando absolvant. *V. 131. col. 1. & 155. col. 2. §. 4.* Tales assumendi, qui plus velint in lectione vel cantu populi adedicationem, quam popularium vanissimum adulacionem. *V. 145. col. 1.* Epiendi et choro Cantores, qui theatra sonorum confusionem, & mercenario agendi modo laudum divinarum decantationem turpissime confusant. *ibid.* Unde contingat, ut Cantores plerique divina officia sine ullo pietatis spiritu peragant? *V. 152. col. 2.*

Vide, *Cantus, Musica, Pueri Chori, Vicarii Chori.*

CANTUS.

Cantus, five laudum divinarum decantatio, qualis esse debeat; & quæ inter psallendum cavenda? *V. 132. col. 1. §. 2.* Quid sit *gibinda* canere; quid *devoat*? *ibid. col. 1. §. 3.* Si officii divini solemnitas decantatio, ea reverentia, distinctione ac devotione, quæ tanto operi congruit, parageretur, sperari posset major ad illud frequentandum populi ardor & pietas. *V. 134. col. 1.*

Cantus in choro, non solum præsentia ratione, Canonici debentur distributiones. *V. 129. col. 2. §. 3.* An & quo sensu prohibeantur Diaconi in Ecclesiâ cantare. *VIII. 40. col. 2.*

Cantum in divinis laudibus adhibere ritus est vetustissimus; & quæ ejus utilitas? *V. 131. col. 2. §. 4. & 152. col. 1.* *Cantus* alternativi antiquitas & utilitas. *V. ib. col. 1. §. 5.* Ritus est veter-

affissimus, & fini divini officii plane confusus, ut per distincta tempora intervalla recitetur. V. 154. col. 1. §. 8. Cacophonia videtur. VI. 208. col. 2. Nihil leve aut immodestum fit in cantu Ecclesiastico. VII. 156. col. 2. Divino cantui fabulosa non miscenda. VIII. 39. col. 1.

Vide, *Hora Canonica*, *Officium divinum*, *Musica*, *Psalmus*.

CAPELLA.

Capellarum varia origo, & significatio. II. 172. col. 2. num. 7. & III. 7. col. 2. num. 11. Quid *Capella* S. Martini? III. ib. col. 2. num. 12. Quid *Capellæ* Palatina? ibid. num. 13. Reges multa habentes *Palatia*; in singulis habebant *Capellas*. ibidem num. 14. Exemplo Principum alii quoque Laici ceperunt extruere *Capellas*. ibidem 8. col. 1. num. 15. Quomodo in Ecclesiis *Pirochialibus* & *Canonicis* libus extrui ceperint? ibid. num. 16. *Capellæ* sine auctoritate Episcopi erigi non poterant. ibid. num. 17. Quibus competant oblationes, quæ sunt in Sacellis? III. 134. col. 1. num. 8. & seq. In admittenda novæ *Capellæ* attendendum, ne populus ab Ecclesiâ *Parochiali* abstrahatur. II. 172. col. 2. num. 9. Quævis causa *Capellæ* non edificandæ. ibidem col. 2. num. 10. *Capellarum* reparatio cui incumbat? II. 179. col. 2. num. 18. & seq.

Vide, *Canonici*, *Capellania*.

CAPELLANIA ET CAPELLANI.

Capellanorum & *Capellanorum* origo. III. 7. col. 2. num. 11. Quæ distinctio inter *Capellam* & *Capellaniam*? ibidem num. 10. *Capellanorum* obligatio quoad Officium Ecclesiasticum. ib. 8. col. 1. n. 20. Unde factum, quod nomen *Capellani* quasi vicerit? ib. col. 1. n. 23. Eorum numerus merito reducendus. ibidem n. 24. *Capellanorum* domus origo. II. 47. col. 1. num. 6. Quam indigne habiti hi *Capellani* a Dominis suis. ibid. num. 7. Abusus ex huiusmodi *Capellanorum* admisione. ibid. num. 9. Quomodo se gerere debeant *Capellani* Principum? I. 9. col. 1. num. 5.

Capellania in *Parochialibus* videtur institui in subsidium *Parochorum*. III. 8. col. 1. num. 16. & col. 2. num. 26. Ex prima institutione, residentie personaliter videtur fuisse obnoxia. ibidem num. 27. Decretum Concilii Tridentini ad infantiam Gallorum circa *Capellania* non requirentes residentiam. ibid. col. 2. num. 31.

Capellania in Ecclesiis *Canonicis* qua ratione simpliciter Beneficia? III. 8. col. 1. num. 25.

Capellania quibus conferendæ? ibid. col. 2. num. 33. An requirant alquem Ordinem? ibid. col. 2. num. 27. Quam requirant residentiam? ibid. col. 2. num. 29. & 30.

Capellaniam habens cum onere Missæ quotidianæ, an teneatur quotidie celebrare? II. 44. col. 2. num. 17. Si fundatio requirit ut fiat de aliquo Sancto, an quotidie teneatur de illo celebrare? ibidem. An dum alium substituit, teneatur substituto ad stipendium ad rationem redditum Beneficii? ibidem col. 2. num. 18. & 45. col. 1. & seq. *Capellaniam* cum solo onere celebrandi merito abroganda. ibidem col. 1. num. 23.

Capellania, cui annexum est onus Missæ celebrandi, jure communi impedit, est Sacerdotalis. III. 11. col. 2. num. 9. Quando & quare huiusmodi *Capellanie* a residentia absolute? ibidem num. 10. Non videtur indifferens per quos Missæ celebrantur. ibidem col. 2. num. 11. Generali consuetudine similes *Capellanie* a residentia, & obligatione suscipiendi sacros Ordines exemptæ. ibidem 12. col. 1. num. 12. Nisi alter in fundatione fit expressum. ibid. num. 14. Hodie *Capellaniam* cum onere Missarum non est Sacerdotalis, nisi secus in fundatione fit expressum. ibid. num. 14. Hodie *Capellaniam* cum onere Missarum non est Sacerdotalis, nisi secus in fundatione fit expressum. ibid. num. 13.

Capellani ad personalem Officii persolutionem, Decreto Synodi Tridentinæ obligati. III. 12. col. 1. num. 15. An vi hujus Decreti *Capellaniam* cum onere Missarum sit Sacerdotalis, & residentie obnoxia? ibid. num. 16. *Capellaniam* cum onere assidendi Officiis divinis est obnoxia residentie. ibid. num. 17.

Vide, *Beneficium*, *Residentia*.

CAPILLI.

Capillorum artificiosum ornamentum, diabolica firus & perveritas. VII. 163. col. 2. Contra abutimur scitatis cæsarit. ib. 164. col. 1. Præsertim Clericis, ibid.

Vide, *Coma*, *Casarius*.

CAPITATIO.

Capitatio in L. 33. Cod. Theod. De *Annonis & Tributis*, quid significet? III. 208. col. 1. num. 17. *Capitatio* sive tributum personale Clericis imponi non potest. III. 212. col. 1. num. 49. Causa urgente, in Belgio aliquando fuit imposita, sed nonnisi de eorum consensu. ib.

CAPITULA VULGO HADRIANI PAPÆ.

Capitula Hadriano I. vulgo ascripta, non videntur posse tribui huic Pontifici. VII. 209. col. 1. §. 1. Plures credant esse collecta ab Inquilramo Metensi Episcopo. ib. Quis fuisse credatur Inquilrami in his colligendis scopus? ibid. col. 2. Non sine fundamento creditur hæc Collectio esse a purioribus mercibus Mercatoris. ib. Quare creditum hæc *Capitula* auctoritate Hadriani I. collecta esse? ib. Quid dei hac *Capitulorum* Collectio-

ne? ibid. in nota. Hæc *Capitula* una cum Pseudo-Decretalibus primorum Pontificum habuere eisdem patronos. ibid. 209. col. 2. §. 2. Qui illarum Decretalium auctoritati refragabantur, etiam his *Capitulis* repugnabant. ib. Sicuti Decretales in auctoritatem receptæ fuerunt, ita quoque his *Capitulis* accidit. ibid. Quomodo Gratianus hac Collectione usus sit: & quid hic observandum? ib. 210. col. 2. §. 3. Noticia *Capitulorum* utilis pro intellectu Decreti Gratiani. ib.

CAPITULA ISAAAC.

Capitula sive *Canones Isaac*, quid sint; & ubi reperiantur? VII. 212. col. 1.

CAPITULA TRIA.

Vide, *Tria Capitula*.

CAPITULARIA REGUM FRANCORUM.

Capitularia a Legibus solebant distingui, quamvis & vim Legis obtinerent. VII. 211. col. 1. §. 1. Edebantur in Conventibus publicis Prætorum. ibid. §. 2. Unde quodque defuerant, & necessaria manerent auctoritate? ibid. col. 1. & col. 2. Quibusnam committeretur *Capitularium* promulgatio & executio? ibidem.

Capitularium præcipua auctoritas in Causis Ecclesiasticis, iis que ad ius sacrorum Canonum utebantur Episcopi. VII. 212. col. 2. §. 3. Etiam Pontifices eorum auctoritate agnoscebant. ibid. Hæc auctoritas duravit etiam Romæ, & per totam Italiani usque ad tempora Gratiani monachi. ib.

Capitularium varia Collectio. VII. 212. col. 2. §. 4. Quenam sit Collectionis hodiernæ forma? VII. ibid. col. 1. *Capitularium* multiplex utilitas. ibidem col. 2. Ad notitiam Decreti Gratiani multum conducit notitia *Capitularium*. ibid. n. 212. col. 2. §. 6. In quibus erraverit Gratianus, plurima e *Capitularibus* in Decretum referendo? ibidem col. 2. Nonnulla apocrypha in *Capitularibus* occurrunt. ib. col. 2.

CAPITULA REGULARIUM.

Capitula Regularium unde sic dicta? VIII. 160. col. 2. Singulis triennis habenda. ibidem. Olim fuerunt annua. ibidem 161. col. 1.

Vide, *Capitulum Clausurale*.

CAPITULUM SEU BREVIS LECTIO.

Vide, *Lectio*.

CAPITULUM.

Capitula seu Collegia *Canonicorum* olim vocabantur *Monasteria*. I. 29. col. 1. num. 1. & V. 139. col. 1. A quo tempore hodiernum *Capituli* nomen invaluit? I. 29. col. 1. num. 2. Durante vite communi, quæ hodie *Capitula*, tunc *Conventus*, *Collatio*, aliove simili nomine dicebant, ib. Sedi Canonici constituunt *Capitulum*, ib. num. 3. *Canonicis* sacris non initiatis *Capitulo* non interveniunt. ib. col. 1. num. 7. A quo tempore & quæ ob causam? I. 196. col. 1. num. 7. In dignitate constituti, si non sint *Canonicis*, non sunt de *Capitulo*. I. 29. col. 1. num. 4. Fallit in Decano. ib. num. 5.

Capitula Discipline successerunt in locum *Collationum*, quas *Canonicis* quotidie instituebant. I. 29. col. 2. num. 10. & seq. Quæ in eis proponenda? ibid. In omnibus *Capitulis* primum de disciplina tractandum. ibid. col. 2. num. 11. Hodie relaxata admodum, & ab omni pene disciplina exempta *Canonicorum* vita. ibid. num. 12. Quid inde natum sit contingere circa ordinationes *Capituli*. ibid. 30. col. 1. num. 14. & seq. In *Capitulis* a majori parte suffragiorum concluditur; & hinc nonnunquam statuta insolita. ib. 39. col. 2. num. 12.

Capituli major & minor pars, juxta Concilium Lateranense III. In Constitutis concludendis prævalere debet. VIII. 136. col. 2. Hodie non ponderantur suffragia. ib. Resolutioni *Capitulari* vel unus potest reclamare. ibidem. Executioni tamen mandatur hæc Resolutio, quoadque coram Superiore rationabilis contradictio proberetur. ibidem. Juramentum de servandis constitutionibus *Capituli*. ibidem.

Vide, *Suffragium*.

Capitula indici non possunt tempore divini Officii. I. 39. col. 1. num. 15. Nec consuetudo in hoc excusare potest. ibid. num. 16. Respondum 8. Congregationis hæc de materia. ib.

Capitula habent jurisdictionem in suis subditis tantum correctionalem. I. 44. col. 1. num. 7. & seq. Etiam in Decanum. ib. col. 1. num. 9. Non contentiosam, nisi ex consuetudine vel privilegio. ib. num. 7. & seq. Ad Synodos Diocesanas vocantur. I. 98. col. 1. num. 7.

Capitula olim habebant suos carceres. IV. 135. col. 2. num. 22. & 23.

Capitula varia, quæ nullos admittant nisi Nobiles. I. 42. col. 1. num. 1. An hæc consuetudo probanda? ibidem.

Vide, *Nobilitas generis*.

Capitula Decimas qua ratione acquirerint? III. 179. col. 1. n. 25. & seq.

Vide, *Decima*.

Capitulum quomodo congregari & deliberare debeat in causa alienationis? I. 36. col. 1. num. 7. & seq. & III. 225. col. 1. num. 17. & seq.

Vide,

Vide, *Allogatio*.
Capitula olim habebant sua Hospitalia. III. 227. col. 1. n. 23.
 & col. 2. n. 22. Vicia eorum vestigia. *ibid.*
 Vide, *Hospitalia*.
Capitulum succedit suis Canonicis & Suppositis ab intestato.
 III. 167. col. 1. n. 14. & 17.
 Vide, *Successio*.
Capituli Statuta & Constitutiones se servaturos jurantes Canonici, quid debeant attendere? I. 29. col. 2. n. 13. & III. 91. col. 2. n. 22. & seq. VIII. 165. col. 2.
 Vide, *Juramentum*.

CAPITULUM CATHEDRALE.

Capitulum Cathedrale succedit in locum Presbyterorum & Diaconorum, in quantum componebant una cum Episcopo Ecclesie Senatui. I. 35. col. 1. n. 2. & 37. col. 1. n. 3. Separatum Ecclesie repræsentat, & unum cum Episcopo corpus constituit. *ibid.* 43. col. 1. n. 4. Quando hoc jus, exclusio reliquo Clero, ad Capitula Cathedralia devolvi cœperit? *ibid.* 35. col. 1. n. 3. Sæpe tamen expedit, ut Episcopus in suum Concilium alios & Clero addiceret. *ibid.* Capitulum Cathedrale esse Senatui Ecclesie probatur. *ibid.* col. 1. n. 3. *Voyez sur cela les Observations de M. Gibert sur la place, les droits & l'autorité du ceter?* I. 250. col. 1. In ea qualitate præcedit omnia Corpora Ecclesiastica. *ibid.* 36. col. 1. n. 4. Et ipsos Senatus Regios Præfides. *ibid.* n. 5.

Capitulum Cathedralium Exemptionis occasio. IV. 163. col. 1. n. 52. Capitulum Canonico Exemptionis sæculo XIII. nondum notes videntur. *ibid.* 160. n. 15. Canonico Exemptionem non extenditur ad functiones Hierarchicas. IV. 165. col. 1. n. 38. Capitulum Exemptionis, quare specialiter odiose? IV. 168. col. 1. n. 24. Absolutum abrogationem Exemptionum Capitulum, præsertim Cathedralium, populiarent Episcopi Hispanie. Capituli is oppositibus. *ibid.* n. 20. col. 2.

Capitulum Cathedrale quantumvis exemptum, visitationi Episcopi subiectum. IV. 168. col. 2. n. 25. Debet Episcopo tantquam Capituli reverentiam & honorem, & in quibus hæc consistant? I. 35. col. 2. n. 1. & 2. & 36. col. 1. n. 7. & 9. Quem locum Episcopus in Capitulo habeat? *ibid.* n. 7. Convenit ut illi præsidat. *ibid.* sub col. n. 7.

Capitula Cathedralia deserta vita communi, a jurisdictione Episcoporum se eximere cœperunt. I. 35. col. 2. n. 3. Votum fuit Patrum Concilii Tridentini, ad plenam Episcopi subjectionem reducere Capitula Cathedralia. I. 36. col. 1. n. 1. *Voyez les Observations de M. Gibert sur la place, les droits & l'autorité des Evêques dans les Chapitres exemts*. I. 150. col. 1.

Vide, *Exemptio*.

Capituli consilium tenetur Episcopus petere, non tamen ordinarie sequi. I. 36. col. 2. n. 5. In quibus requiritur consensus? *ibid.* n. 6. 7. & 8. Moribus Belgii aliquando loco Capituli succedit Vicariatus. *ibid.* 38. col. 1. n. 9. *Il y a déjà bien longtemps que ce n'est plus l'usage que l'Evêque consulte son Chapitre*. I. 250. col. 1. *Il y a néanmoins des cas, où il n'a besoin de son consentement; & quels sont ces cas?* *ibid.*

Capitula Cathedralia olim competere solabant electiones Episcoporum. I. 34. col. 1. n. 2. & seq. Quomodo hæc ad ipsa devoluta? *ibid.* col. 2. n. 3. Qua ratione jus illud sit ademptum? *ibid.* n. 5. Restituitur eis per Concilium Basileense. *ibid.* col. 2. n. 8. Capitula Germaniae illud huc usque retinent. I. 55. col. 1. n. 13. & 18.

Capituli Cathedralis quodam sit Jus in Collatione Beneficiorum. III. 25. col. 2. n. 9. Episcopus prohibet personas instituere aut destituere sine consilio Capituli, præcipue quoad Canonicos Cathedralis. *ibid.* 26. n. 10. & 11. Hinc in aliquibus Ecclesiis Cathedralibus electio Canonico est communis. *ibid.* n. 12. Aliquando Episcopi suffragium æquivalere suffragio Capituli. *ibid.* n. 13. Dum Episcopus confert ut Canonicis capitulariter, quod suffragium habeat? *ibid.* n. 15. Quomodo jus eligendi Canonicos Cathedralis in aliquibus Ecclesiis ad solum Capitulum devolutum sit? *ibid.* n. 17.

Vide, *Collatio Beneficiorum*.

CAPITULUM CLAUSTRALE.

Capitula Claustrale quinam interveniant, & suffragium habeant? I. 195. col. 1. n. 5. Olim omnes omnino etiam Laici interveniebant, quod adhuc in Ordine S. Francisci obtinet. *ibid.* col. 1. n. 6. Quandonam, & qua occasione exclusi? *ibid.* n. 12. Sæculo XIV. admitti cœperunt ad Capitulum soli, qui in Ordine Subdiaconatus sunt. *ibid.* n. 7. Quare hæc nova disciplina induta? *ibid.* n. 8. Ubi requiritur consensus vel consilium Capituli, dandus est capitulariter sub pœna nullitatis. *ibid.* col. 2. n. 15.

Capituli consilium Abbas audire, non sequi tenetur. I. 196. col. 1. n. 20. Quæ sint negotia graviora, in quibus tenetur habere consensum Capituli? *ibid.* 197. col. 1. n. 25. *Voyez sur cela les Observations de M. Gibert*. I. 255. col. 2. In iis non requiritur omnium consensus. I. 197. col. 1. n. 28. Actus est nullus, si non petierit consilium, etiam illud petere, & non sequi tenetur. *ibid.* n. 29. *A quels cas il faut refuser la nullité des Actes faits sans l'agrément du Conseil*. I. 256. col. 1. n. 28.

Capitula alia generalia, alias provincialia. I. 215. col. 1. num. 20. & VIII. 160. col. 2. In iis celebrandis cavendi nimis sumptus. *ibid.* Quantum fuerit quorundam saltus Abbatum & Priorum ad ea convenientium? *ibid.* Intra quod temporis spatium celebranda? *ibid.* Quatuor Præfidi Capitulo. *ibid.* Quid in Capitulo tractandum? *ibid.*

Capitula generalia, eorum utilitas, institutio, forma, & qui intervenire debeant, & quo tempore celebranda? I. 214. col. 1. n. 16. & seq. Quæ forma, & quo ritu sint celebranda? *ibid.* 215. col. 1. n. 21. Quid circa hanc rem in Edicto Ludovici XI. *ibid.* in nota.

Capitula Disciplinae eorum frequentissima, quæ in iis tractanda? I. 215. col. 1. n. 21.

Capitula quotidiana, & eorum forma. I. 215. col. 2. num. 20. Vestigia eorum in Officio Primæ. *ibid.* n. 23. Capitula hæc præcipue pro defectum ac absolutum reformatione habenda. *ibid.* col. 2. n. 30.

CAPITULUM SEDE VACANTE.

Capitulum Cathedrale, ut Clerum representans, vices Episcopi in administranda Ecclesia supplet. I. 37. col. 1. n. 2. & 39. col. 1. n. 1. & 2. Quo jure succedat in Jus Episcopi? Sede vacante? *ibid.* 37. col. 2. n. 3. Quæ Episcopo competunt, subacta Reservatione, transeunt in Capitulum, Sede vacante, nisi præbetur eorum exercitium, speciali Decreto Ecclesie esse Capitulo interdictum. *ibid.* 38. col. 1. num. 4. Illud procedit etiam quoad ea, quæ Episcopo speciali jure competunt, & generaliter tam quoad jurisdictionem contentiosam quam voluntariam. *ibid.* n. 5. & 6. Licet excludantur inferiorum Prælati, non tamen Capitulum. *ibid.* n. 7. In quibus Episcopus non repræsentat Capitulum, nec ejus vices supplet? *ibid.* 38. col. 1. num. 11. Quandonam succedat Episcopus in qualitate Apostolicæ Sedis Delegati? *ibid.* n. 2. Quomodo succedat in collationem Beneficiorum? *ibid.* n. 3. Quando ea conferre non possit? *ibid.* col. 2. n. 4. & seq. Non succedit in ea, quæ Ordinibus sunt. *ibid.* col. 2. n. 6. Collatio omnium Beneficiorum olim pertinet ad Capitulum. *ibid.* n. 8. Quænam ejus potestas circa alienationem bonorum spectantium ad mensam Episcopalem? *ibid.* n. 9. Potest dare facultatem Ordinibus conferendi, item succedendi sub moderatione Concilii Tridentini. *ibid.* num. 7. An possit dare facultatem recipiendi Ordines titulo Patrimonii? *ibid.* 39. col. 2. n. 10.

Vide, *Dimissoria*.

Capitulum, Sede vacante, confert Parochiales, & instituit concursum. III. 39. col. 1. n. 29.

Capitulum, Sede vacante, tenetur intra octo dies constituere Vicarium. I. 39. col. 2. n. 7. & 8. Cura & sollicitudo Ecclesie, etiam constituto Vicario, manet apud Capitulum. *ibid.* 40. col. 1. n. 3. Potest jurisdictionem Vicarii restringere. *ibid.* n. 5. Quamvis Sedes moribus Belgie confectur vacare? I. 39. col. 2. n. 11. Constituit & Oeconomus. I. 40. col. 2. n. 9. Non vero in Episcopatus sui Regalia subiectis. *ibid.* n. 10. Ad ipsum non dirigitur Dispensationes Matrimoniales. II. 154. col. 1. n. 10. & 11. Dispensationes ad Ordinarium directas, & eo mortuo, non possunt exequi Capitulum vel ejus Officialis. *ibid.* num. 10. Potest unire Beneficia. III. 129. col. 2. n. 25. Ad Capitulum seu Clerum vacantis Ecclesie, cura temporalium, Sede vacante, devolvitur. VIII. 141. col. 1. En France le Siège commencé d'être rempli des que l'Evêque n'a signifié ses provisions au Chapitre. I. 150. col. 2.

Vide, *Vicarius Sede vacante, Oeconomus*.

CAPTIVUS.

Captivi Jure Romano non debent male tractari, sed a custodiis carcerum eis humanitas exhibenda. IV. 103. col. 1. n. 17. Consecutus hoc Jus non abrogavit, licet a multis negligatur. *ibid.* col. 1. n. 18. Omnia necessaria Captivis subministranda. *ibid.* n. 22. Quæ a custodiis carcerum observanda circa captivos, & qui in custodias eligendi speciali Edicto Philippi II. expressum est? *ibid.* n. 22. Volant edita Principum nostrorum, ut causæ captivorum celeriter terminentur. *ibid.* num. 19. Item volunt a iudicibus inferioribus quæ in anno transmitti nomina captivorum ad iudices superiores. *ibid.* n. 20. Justinianus voluit per Episcopos indicari negligentiam a Magistratibus & iudicibus circa captivos admittam. *ibid.* col. 2. n. 31. Pia sollicitudo S. Caroli ergo Captivos. *ibid.* num. 32. Voluit semel in hebdomada visitari captivos cum relatione ad Episcopum. *ibid.* n. 33. Constituit Protectorem incarcerationum, & quod hujus officium? *ibid.* n. 34.

Vide, *Carcer*.

CAPTURA.

Captura sive Apprehensio corporis quando & quomodo decernenda? IV. 102. col. 1. n. 1. & seq.

Vide, *Carcer, Apprehensio Corporis*.

CARCER.

Carcerandi subactis potestas non competit Capitulis, nisi id ex privilegio vel consuetudine habeant. I. 44. col. 2. n. 7. Incarcerantur Regulares, qui excent sine licentia. I. 165. col. 2. n. 13. Carceris pœna olim inter Monachos nota. I. 169. col. 1. n. 9. & 194. col. 2. n. 23. Carcer bodie visitatur in Monasteriis? I. 195. col. 2. num. 32. Succedit locum ejectionis ab Ordine. *ibid.*

Carceris pœna in Monasteriis nota. IV. 195. col. 2. num. 21. Item inter Canonicos. *ibid.* n. 22.

Carceratorum causæ brevissimis terminis & resecatis superfluis agitantur. IV. 87. col. 2. n. 40. & 103. col. 1. n. 20. Intra triiduum tenetur Promotor vel Fiscalis adversus eos, exhibere libellum. IV. 102. col. 2. n. 1. Nemo incarcerationis nisi prævisis

informationibus & auctoritate iudicis. IV. *ib. col. 2. n. 2. & 3.* Quænam attendenda ex Jure communi & Ordinationibus Curiarum Ecclesiasticarum, antequam incarcerationi decernatur? *ibid. n. 4. & 5. Quæ est ratio circa usum de France. IV. 188. col. 2.* Non facile decernenda adversus Ecclesiasticos incarcerationi. IV. 102. *col. 2. n. 7.* nec adversus eos, qui cautionem præstant de parendo. *ibid. n. 8.* Sæpe ejusdem modi relaxandi, etiam dum agitur de pœna corporali, sed non in atrocioribus delictis. *ibid. n. 12.* Aliquando etiam annuenda relaxatio, ubi agitur de delicto capitali. *ib. 103. col. 1. n. 13.* Potest interdum iudex accusatum militibus custodiendum, vel alicui tuto loco committere. *ibid. n. 14.* *Co qu'il y a de propre au Droit Francois dans ce qui concerne l'arrestement des Prisonniers.* IV. 188. *fol. 2.* Deficiente cautione fideiussoria, sæpe sufficit juratoria. IV. 103. *col. 1. n. 15.* Quomodo probetur accusatum non posse invenire cautionem fideiussoriam? *ibid. n. 16.* Edicta Principum Belgii super expeditione Captivorum, directione carcerum, electione Custodis, solamine Captivorum, &c. IV. *ibid. col. 1. n. 19. & seqq.* Ordinationes Curiarum Ecclesiasticarum Belgii iis in omnibus consonant. *ibid. col. 2. n. 24.* Cura, quam adhiberi voluit S. Carolus circa Captivos. *ibid. col. 2. n. 32. & seqq.* Commestiones, iustus chartarum, inhonestæ conversationes in carceribus non permittendæ. *ibid. col. 1. n. 26.*

Carceres sæpius per Episcopos visitari voluerunt Imperatores, & quare? IV. 103. *col. 2. n. 28. & seqq.* Id merito hodie sæpius faciunt Episcopi & Pastores. *ibid. n. 34.* Justinianus Imperator voluit per Episcopos iudicari negligentia iudicum circa Captivos. *ibid. n. 31.*

Carceris Custodes quales eligendi? IV. 103. *col. 1. n. 27.* Custos supranæ captivitatem suam, punitur pœna mortis. IV. 54. *col. 2. n. 39.* Ad quid teneatur Custos, si eius negligentia Reus fuerit de carcere? IV. 103. *col. 2. n. 25.* Ordinationes quæ præferunt l'ordre de la discipline qui doivent s'observer dans les prisons. IV. 188. *col. 2.*

Carcer ultimum medium executionis est. IV. 119. *col. 2. n. 25. & 26. & seqq.* Quando & quæ forma pro debitis civibus ad eum procedatur? *ibid.* Idem procedit in mulieribus, & quænam in earum incarceratione cavenda? *ibid. n. 27. & 28.* An locum habeat incarcerationi in Clericis constitutis in Ordine sacro? *ibid. col. 2. n. 29. & 30.* Ab incarceratione liberat cæpio bonorum. *ibid. n. 31.*

Vide, *Cæpio bonorum.*
Carceris pœna in Clericis criminum atrociorum reos Jure Decretalium decerni potest. IV. 135. *col. 2. n. 23.* etiam carceris perpetui. *ibid. n. 24.* Consonat hodierna praxis. *ibid. col. 1. n. 25.* Tantum possunt Carceribus Episcopalis mancipari. *ibid. n. 27.*

CARDINALES.

Cardinales qui nam, & unde olim vocati? I. 125. *col. 1. n. 1. & 2.* Nominis etymon. *ibid.* Quomodo Episcopi & Presbyteri, & Diaconi Cardinales distinguuntur a non Cardinalibus? *ibid. col. 1. n. 3.* Quo sensu S. Gregorius Cardinales vocet Episcopum, Presbyterum & Diaconum, quibus ante Gelasium hoc nomen tributum fuisse non legitur? *ibid. num. 4. 5. & 6.* Olim non tantum in Ecclesia Romana, sed etiam in aliis erant Presbyteri & Diaconi Cardinales. I. *ibid. col. 2. num. 7.* Presbyteri Ecclesiarum Parochialium dicti sunt Cardinales etiam sæculæ. XI. *ibid. n. 8.* Cardinalium Romanorum origo, numerus, incrementum. *ibid. n. 11. & seqq.* Cardinalium numerus subinde diminuitur, subinde nimium auctus, & tandem limitatus. *ibid. 126. col. 1. num. 15.* Antiquitus Cardinales Ecclesiæ Romanæ erant ipse Clerus illius Ecclesiæ. *ibid. n. 18.* Presbyteri aut Diaconi Cardinales olim supra reliquum Clerum non eminebant. *ibid. col. 1. n. 19.* Quomodo per formam Electionis Romani Pontificis a Concilio Lateranensi III. præscriptam, mirum in modum creverit Cardinalium dignitas? VIII. 128. *col. 1.* Quando dicti sunt Eminentissimi? I. 126. *col. 2. num. 24.* Multis sæculis Episcopis eis fuerunt prælati. *ibid. col. 2. num. 20.* Circa sæculum XII. ceperunt Cardinales Episcopi. *ib. dem. num. 22.*

Cardinalium dignitas cum dignitate Romani Pontificis sensum crevit. I. 126. *col. 2. n. 21.* Omnem aliam suo splendore abscorpere videntur. *ibid. 127. col. 1.* Cardinales nonnumquam Episcopos indigne tractant. *ibid. num. 27.* Hac de re querelæ Bartholomæi de Martyribus. *ibid. n. 28.* Cardinalium non Episcoporum non peni potest præeminentia supra Episcopos, quod fere quotidie præsto sunt Pontifici. I. 128. *col. 1. n. 16.* Cardinales nullo alio titulo uti insignis possunt quam Cardinalitio. I. 126. *col. 2. n. 25.* Eorum officia. *ibid. 128. col. 1. n. 29. & 30.* Si Abbatia in Commendam obtineant, habent etiam iurisdictionem in disciplinam claustralem. I. 201. *col. 1. n. 5. 6. & seqq.*

Vide, *Papa.*

Cardinalium qualitates quænam esse debeant? I. 127. *col. 2. n. 33.* Quid in Concilio Tridentino egerint Oratores Galii circa reformationem Cardinalium? *ibid. n. 34.*

Cardinalium Congregationes, & earum varæ species. I. 127. *col. 2. n. 35. & 36.* Quarum Congregationum notitiam habere conveniat. *ibid. n. 37.* Congregationum origo & obiectum, remissive. *ibid. in nota.* Cardinales utcum comprehendantur sub generali clausula derogationis? III. 35. *col. 2. n. 23.* Portionem suam habent in Annatis. III. 59. *col. 2. n. 14. & 15.* Quam frugaliter uti debeant rebus Ecclesiæ tam in velut & mensa, quam in suppellectili. III. 157. *col. 2. n. 12.* Prætextus in contrarium diluuntur & refutantur. *ibid. 158. col. 2. num. 24. & 25.*

Vide-Epist. Tom. X.

Cardinalis Episcopus quisnam sit apud Gregorium? VIII. 79. *col. 2.*
Cardinales Episcopos Pontifex vocat Fratres, reliquos Filios. VIII. 195. *col. 2.*

CARDINALIS PRÆFECTUS.

Cardinalis Præfeti Congregationis Concilii Tridentini quod officium? I. 135. *col. 2. n. 12.*

CARITAS.

Vide, *Charitas.*

CARNES.

Carnes qui abominantur tamquam ex se illicitas, condemnantur. VI. 145. *col. 1.* Presbyter vel Diaconus Dominicis aut Festivis diebus a carnibus abstinens olim deponabatur; quare? *ib.* A caribus abstinentium bonum est, sed non tamquam ab im-mundis. VI. 176. *col. 2.* Anachema in eos, qui carnium esum tamquam illicitum reprobat. VI. 187. *col. 2.* Quæ ex carne originem trahunt, olim vetita jejuniis diebus. VII. 143. *col. 1.*

CAROLUS MARTELLUS.

Caroli Martelli apparitionis fabula. VIII. 110. *col. 2.*

CASSATIO.

Cassationis remedium species est Regiæ provisionis, qua Princeps cum subditorum jura tuetur, tum Regiam suam dignitatem, necnon Leges & Canonicas Sanctiones vindicat & conservat. X. 21. *col. 2. n. 5. & 6.* Cassatio locus est, quoties Judices Ecclesiastici notorie abutuntur sua iurisdictione, vel usurpant cognitionem spectantem ad iudicem laicum. *ib.* Quomodo Cassatio etiam sese extendat ad Censuras Ecclesiasticas? *ibid. col. 2. n. 2.* Dum Principes aut Confissa Regia aliquid Censuram cassant, quid per verbum cassare intelligendum? *ibid.* Non novum est hoc Cassationis remedium, sed ab ipsis Ecclesiæ iuribus notum, atque ab ipsis Pontificibus laudatum. *ibid.* Invetustas Belgii usus Cassationem ad Censuras extendit. *ibid. col. 2. n. 3.* Eadem Praxis in Gallia & in Hispania viget. X. 22. *col. 2. n. 4.* A Venetis quoque idem usus observatur. *ibidem in nota.* Conformis est Praxis Germanicæ. *ibid. 23. col. 2. n. 5.* Quandoque denique Judices Regii Censuram Ecclesiasticam cassationem ordinant? X. 30. *col. 1.* Confissa Supremi Concilii Brabantie cum Decretis cassatoriis in illa memoratis, circa Litteras Monitoriales. IX. 123. & seqq. *col. 1. & 2. & seqq.* Alia ejusdem Concilii ad eam materiam pertinent. X. 50. *col. 1. & 2.* Protestatio seu Decretum Josephi I. Imperatoris contra quandam Bullam Clementis XI. quam Princeps ille cassi t, annullat, abolet, &c. X. 23. *col. 2. n. 5. & 59. col. 1. & 2.* & Caroli VI. Imperatoris Sententia cassatoria contra attentatum Nuntii Apostolici Colonienensis. X. 62. *col. 1. & 2.* Sententia Parlamentii Mechinensis, qua cassat, quædam censuras & Litteras Monitoriales. X. *ibid. col. 1. & 2.* Arretum Parlamentii Parisiensis contra certas Monitoriales & Censuras emanatas ex Curia Romana. X. 62. *col. 1. & 2.* Finitum Curiam Decretum pro cassatione quarundam cœbuliarum. X. 62. Arretum Parlamentii Burgalensis contra attentatum Archiepiscopi. X. 63.

Vide, *Appellatio tamquam ab abusu, censura, Excommunicatio, Princeps.*

CASITAS.

Casitas maxime decet Clericos. I. 6. *col. 1. num. 1. & seqq.* & V. 115. *col. 1. n. 1.* Casitas debet se ostendere in omni actionibus Clerici. V. *ib. col. 1. n. 2.* Synodorum Belgicarum Decreta pro servanda casitate & bona fama Clericorum. I. 6. *col. 2. num. 3. & seqq.* Conversatio mulierum eis interdicitur. *ib. col. 1. num. 2. & col. 2. num. 7.* Ob periculum incontinentiæ hæc mulierum familiarior conversatio Canonicis aliisque Ecclesiasticis fugienda est. V. 115. *col. 2. n. 3.* Cavenda est similiter ob aliorum offensum & scandalum. *ibid. col. 2. n. 4.* Vitanda est Clericis conversatio etiam cum mulieribus devotione conspicuis. I. 6. *col. 2. num. 7. & 3.* 115. *col. 2.* Quid circa hanc materiam in Synodo Trullana? VII. 130. *col. 1.* Synodus Locodensis vetat admitti ad Ordines eos, qui in adolescentia fuerint inechati, & lapsos post Ordinem susceperunt, ad altiorum gradum vetat promoveri. I. 3. *col. 2. num. 5.* In Dicepsi Mechinensi nemo censetur approbatus ad absolvendum a peccato mortali contra casitatem, complices secum in eodem. II. 70. *col. 1. num. 32.*

Vide, *Ordo, Secularis, Clericus, Mulier.*

Casitas nulla mentio expressa in antiquis formulis Professionis, & in aliquibus recentioribus non invenitur. I. 185. *col. 1. num. 1. & 2.* Tacite tamen includitur. *ibid. col. 2. num. 3.* Quænam votum casitatis involvat? I. 186. *col. 1. n. 8.* Exemplo S. Francisci, qui primus voluit illius expressam fieri mentionem, nonnulli Ordines ceperunt illud in formula Professionis exprimere. *ibidem 185. col. 2. num. 5.* Etiam Monachi, in quorum Professionis formula votum casitatis non exprimitur, voto casitatis obligantur; & quomodo? *ibid. 186. col. 1. n. 8.* Quando votum casitatis Matrimonium dirimat? *ib. num. 11. & 12.* Hujus voti transgressio cenetur Bigamia similitudinaria. II. 106. *col. 2. num. 31.*

M

Vide,

Vide, *Verbum*.

Castitati præcipue inimica sunt spectacula seu Comediz. II. 139. col. 2. num. 9. & segg. Item choreæ & tripudia in Belgio, præsertim ruri frequentata. *ib.* col. 2. num. 12. 13. & 14. Remedia a Synodis Belgii & Episcopis proposita pro eorum extinctione. II. 190. col. 1. num. 19. & segg. Edicta Regia pro eorumdem executione. *ibid.* col. 2. num. 25. & segg.

Castitas in Presbyteris & Diaconis requisita. VIII. 24. col. 2. Varie de ea re Patrum sententiæ. *ibid.*

Castitatis expers Sacerdos ad libidinem inducens filias suas spirituales, qua pena afficiendus? IV. 54. col. 2. num. 41.

Castitas ut tutius servetur, obligatio Episcoporum, Pastorum, & Magistratus civilis, eliminandi meretrices, Ratuas, liberos, & cantiones inhonestas. IV. 56. col. 1. num. 67. Specialiter nationes publicæ & denudationes corporum. *ib.*

Vide, *Illuso nuptiarum*.

Castitati perpetua ab initio Ecclesie fuerunt nonnullæ mulieres addictæ. I. 195. col. 2. num. 1. Conseruanda Castitatis medium valde a Patribus commendatum, alterius sexus fuga. *ibid.* 188. col. 2. num. 2. Quæ cura olim haberetur, ut Castitati Virginitum extra Monasteria dubitaretur consuleretur? *ibid.* num. 4.

Vide, *Claustra Monialium*.

CASUISTÆ.

Vide, *Prohibitivum, Opinio*.

CASULA.

Casulam Sacerdotis ritus levandi in elevatione sacre Hostiæ & Galicis, unde veniat? VIII. 23. col. 1.

CASUS RESERVATI.

Vide, *Reservatio Casuum*.

CATAPHRYGES.

Cataphryges, quoniam fuerunt? VI. 207. col. 1. Revertentes ab illa hæresi quæ baptizantur. *ib.* col. 2

CATECHISMUS.

Catechismi frequentatio promovenda præsertim circa pauperes. I. 18. col. 1. num. 4. In promovendo Catechismo cura Magistratum. *ibid.* col. 2. num. 5. Hac de re Litteræ Regiæ. *ib.* num. 6.

Catechismi hodierni origo, & qua ratione a prius differat? II. 13. col. 1. num. 12.

Vide, *Instructio Christiana*.

CATECHISTÆ.

Catechista Catechumenorum olim discipulos, interdum etiam Sutores; & quare? II. 16. col. 2. num. 2. & 2. & segg.

CATECHUMENUS.

Catechumenorum olim varii erant ordines, & quid in quolibet eorum heret? II. 12. col. 2. num. 2. & 3. Disciplina Ecclesiastica circa Catechumenos tota latissime describitur. *ibid.* col. 13. & segg. col. 2. & 2. Catechumeni probandi. VI. 167. col. 2. Gradus, in quibus Catechumeni probantur. *ib.* Quinam dicerentur *Audientes*? II. 13. col. 1. num. 7. Qui *Orantes* vel *Genustantes*? *ibid.* num. 8. Quinam *Competentes* sive *Electi*? *ib.* col. 2. num. 15. & 17. Quid de Catechumenis in Synodo Neocesariensis? VI. 133. col. 2. Quid in Synodo Laodicensi? VI. 215. col. 1. In Trullana? VII. 157. col. 2. & col. 1. Quo tempore nomen darent, & quid hoc importet? II. 13. col. 2. num. 16. & VI. 215. col. 1. Quid reddito Symboli in Catechumenis? II. 14. col. 1. n. 22. Quibusdam minutis Sacramentis utebantur; & quænam illa, & in quem finem? II. *ibid.* col. 2. n. 33. Quid Missa Catechumenorum? *ib.* 13. col. 1. num. 10. & 32. col. 2. num. 2.

Catechumeni non tantum circa fidem, sed etiam circa vivendi præcepta instructi & examinabantur? II. 14. col. 1. n. 24. Vitæ mutationem æque ac fidei professionem publice Catechumeni exorcismis, crucis signationibus & orationibus exercebantur. *ib.* col. 2. num. 29. Catechumeni demum ad Baptismum admittuntur. II. 14. col. 1. num. 36. Recenter baptizati inducebantur veste alba. *ib.* num. 38. Catechumena gravidæ baptizata, non idcirco censetur ferus baptizatus. VI. 183. col. 2. Quid de exorcismis super Catechumenis, & de coram examine, apud Gratianum? VIII. 116. col. 2. De abrenuntiandis a Catechumenis faciendis. *ibid.* col. 1. Ritus hodierni Baptismi plurima habent antiquæ circa Catechumenos. *ibid.* col. 2. II. 13. col. 2. n. 19. & segg. Impedimentum cognationis spiritualis ex Catechismo hodie videtur sublatum. II. 147. col. 2. num. 23.

Vide, *Neophytus*.

CATHARI.

Cathari idem qui Novatiani; & unde sic dicti? VI. 163. col. 2. An redeunt ad Ecclesiam, sint reordinandi? *ibid.* Errores Catharorum seu Novatianorum. *ib.* 164. col. 1. Quæ damare jubebantur. *ib.* Quid de Catharis in Canone Laodicensi? VI. 167. col. 2.

CATHEDRA.

Cathedra sublimitas sanctum non facit, sed requirit. VIII. 23. col. 1. & 29. col. 2. Distinctio inter Cathedralicam, & non Cathedralicam Pontificum Responsa. VII. 105. col. 1.

CAVEA CAPITULARIS.

Vide, *Cella Capitularis*.

CAUPONA.

Vide, *Popina*.

CAUSA.

Causam criminalem olim quilibet poterat instituire inscribendo se ad penam Talionis. IV. 100. col. 1. num. 7. & segg. Hodie nemo potest criminaliter agere concludendo ad vindictam publicam, nisi officiat ad hoc constituti, nec teneatur se præferbere. *ibid.* num. 12. Si accusatione male instituant, qua pena afficiendi? *ibid.* num. 14. Quomodo hodie Iudex procedat ex inquisitione? *ibid.* col. 2. num. 20.

Causa criminalis Presbyterorum & Diaconorum ab Episcopis cum adiunctis Collegis inferiorum autem Clericorum a solo Episcopo, juxta Canones Africanos iudicanda. VII. 82. col. 1. Quis numerus collegarum; & a quo eligendi? *ibid.* An Episcopi ob aliquod crimen possint conveniri apud Iudicem laicum? IV. 34. col. 1. num. 38. *Les Parlements* sustinent quod illi sunt iuges *des Evêques criminels*. IV. 184. col. 2. Quomodo hodie processus criminales instituantur tam in secularibus quam in Ecclesiasticis Tribunalibus? IV. 100. col. 2. num. 19. 20. & segg. Quænam conclusio in criminalibus? IV. 105. col. 1. num. 8. Processus criminalis non semper eodem modo instituitur. *ibid.* col. 2. num. 15. Si Reus ex sua confessione vel informationibus parum gravetur, processus instituitur modo in civilibus instigatus. *ib.* num. 16. Reo semper dandæ suæ defensionis, & dilationes sufficientes ad eas faciend. *ib.* num. 18. Nullo casu accusatori detetur juramentum suppletorium. *ibid.* 206. col. 2. num. 26. In processu criminali examinando magna disquisitione opus est. *ibid.* n. 24. Actio criminalis non cessat per condonationem Partium. IV. 50. col. 2. num. 51.

Causarum examen quomodo instituentum? IV. 113. col. 1. num. 8. & segg.

Vide, *Confessio Rei, Deposito, Informatio, Interrogatio, Probatio, Purgatio, Tormenta, Causa Ecclesiastica, Causa Mortis*.

Causa ardua quæ dicatur; item quæ magna, quæ modica? IV. 99. col. 1. num. 21. & segg.

Causa *misericordium Personarum* in Gallia hodie private spectant ad cognitionem Iudicis Regii, etiam adversus Clericos; & ejus ratio. IV. 19. col. 1. num. 20. & 21. & segg. 184. col. 2. Quænam dicantur miserabiles Personæ? IV. 19. col. 1. num. 22. Possunt suos creditores vocare coram Senatu Regii in prima instantia. *ibid.* Aliquando iudicatum, famulum ratione sui salarii posse convenire Clericum adione personali coram Senatu Regio, & quare? *ibid.* num. 23. Causa, quam Episcopi debent impendere, ut iustitia illis administretur. *ibid.* col. 2. num. 24. In hisce causis Clericis licetum est Advocatum agere. *ib.* n. 25. Interdum Episcopi apud Iudices, aut etiam apud Principem instare debent, ut *miserabiles* personis iustitia administretur. *ib.* num. 27. col. 2. An Iudex Ecclesiasticus negligenter Iudicis secularis non administrantis iustitiam, supplere possit? *ibid.* n. 28. Miserabilium personarum causæ brevissimis terminis agitando. IV. 87. col. 2. num. 40.

Causa nomine quid intelligendum in Gratiani Decreto? VIII. 45.

CAUSÆ CIVILES.

Causarum civilium qualis sit hodie instructio? IV. 81. col. 1. num. 1. & 3.

Vide, *Lit. Leges civiles, Iudicium*.

CAUSÆ ECCLESIASTICÆ.

Causa mere Ecclesiastica ad Forum Ecclesiasticum spectant. IV. 13. col. 1. num. 1. & 2. Canones interdicentes Laicis omnem de causis Ecclesiasticis cognitionem, præcipue loquuntur de *mere* Ecclesiasticis. *ib.* col. 1. num. 3. Causæ Sacramentorum, quantum ad eorum substantiam, private spectant ad Iudicem Ecclesiasticum. *ibid.* num. 4. De quibus circa has causas Iudex Laicus cognoscere possit, & aliquando debeat? *ibid.* num. 5. & 6. In Galliis causæ mere Ecclesiasticæ per Parlamentorum Arreſta ad Iudicem Ecclesiasticum remittuntur. *ibid.* 14. col. 2. num. 7. Inter quæstiones mere Ecclesiasticas hodie fere solæ sunt causæ Matrimoniales, quæ coram Iudice Ecclesiastico agitantur. *ibid.* col. 1. num. 11. & 12. De aliis causis Ecclesiasticis, puta Beneficiorum, Decimarum, &c. hodie vis agitur coram Iudice Ecclesiastico; & quare? IV. *ibid.* col. 2. num. 31. Optandum, ut causæ Ecclesiasticæ summarie abſolverentur. IV. 82. col. 2. num. 2. Quid de causis Ecclesiasticis in Synodo Chacedonensi? VII. 32. col. 1. & 2.

Causæ Ecclesiasticæ iudicantium celesti disceptatione finitendæ, sed tamen servato Legum ordine. VII. 111. col. 2.

Vide, *Forum competentis, Immunitas, Synodus Provincialis, Causæ majores, Clericus, Episcopus*.

CAU-

CAUSÆ MAJORES.

Causa majores Episcoporum Summo Pontifici reservatæ. I. 119. col. 2. n. 7. Ob non illas Sedi Apolothicæ reservatas, arguitur Legatus. *ibid.* n. 8. Disciplina moderna, quæ reservatæ Pontifici, a quo tempore invaluerit? I. 100. col. 2. n. 8. & IV. 33. col. 1. n. 16. 18. & *segg.* col. 2. *Ævo* S. Leonis nondum erant reservatæ. I. 121. col. 1. n. 1. Quasdam evocaverat hic Pontifex ad consultationem magis quam ad iudicium. *ibid.* n. 2. Quædam circa hanc materiam observantur ad Litteras S. Leonis. *ibid.* n. 4. & 5. & *ibid.* col. 2. n. 6. & 7. Decretum Concilii Tridentini circa eandem disciplinam, in Belgio non est receptum, & quare? *ibid.* 122. col. 2. n. 1. Debeat dari iudices in Partibus. *ibid.*

Causa majores Episcoporum juxta Canones terminari debent in Synodis. I. 112. col. 2. *num.* 7. & *segg.* col. 2. *num.* 1. & IV. 32. col. 2. *num.* 1. Hodie distinctio adhibenda. I. 113. col. 2. *num.* 3. Concilium Nicænum & Constantinopolitanum deferunt iudicium Episcoporum Synodo Provinciali. IV. 32. col. 2. *num.* 3. Hoc quoque probatur ex Epistola Patrum Africanorum & ex Antiochena Synodo. *ib.* n. 4. & VI. 148. col. 2. & 100. col. 1. & *ib.* col. 2. & 228. col. 2. Juxta Canones Africanos Episcopos accusandum apud suum Primate vel ejus Synodum. VII. 81. col. 2. Quodnam temporis spatium ei concedatur ad se defendendum? *ib.* Hoc elapsa, si non comparat, non communicet, donec se purgaverit. *ibid.* Ad iterandum iudicium contra Episcopum, requiruntur duodecim Episcopi. VII. 116. col. 2. Episcopi circa hanc disciplinam immutaverit Synodus Sardienensis, ejus Canones explicatur? IV. 32. col. 2. n. 6. & *segg.* & 34. col. 1. n. 1. & *segg.* col. 2. Synodus Sardienensis permittit interdum renovari iudicium Synodi Provincialis, sed non nisi cognita causa. IV. 32. col. 2. n. 7. & 8. col. 2. Cognitionem causæ deferret Episcopo Romano. *ib.* n. 9. Refertur summarie sensus Canonum Sardienensis. IV. 33. col. 1. n. 13. Hic Canonibus consonat Synodus Chalcedonenis. *ibid.* n. 14. Eandem disciplinam expressit Gelasius II. *ib.* n. 15. Quo tempore hæc mutari cepit, & qua occasione. *ib.* n. 16. Nihil tamen in Concilio Sardienensi auctoritatem in causis Episcoporum iudicandis. IV. 34. col. 1. n. 1. Revoco iudicii, quam permittit, nullum differt ab appellatione. *ibid.* *num.* 2. Quo sæculo Canones Sardienenses in alienum sensum detorti, quali tribuerent Summo Pontifici jus recedendi sententiam in Concilio Provinciali latam? *ibid.* col. 2. 35. n. 3. & 4. Ea Canonum expositio a Summi Pontificibus probata, & executioni mandata. *ibid.* *num.* 5. Puerunt sæculo nono, qui tam explanationem vel recesserunt, vel ab ausu erant Canones Sardienenses a se observari? *ibid.* col. 2. n. 13. Creditum est olim sine auctoritate Summi Pontificis deponi non posse Episcopum. *ibid.* col. 2. n. 15. Unde immutatio discipline circa hanc materiam? *ibid.* 36. col. 1. n. 17. 18. & *segg.* Unde distinctio inter majores & minores causas Episcoporum? IV. 33. col. 2. n. 26. & *segg.* Decretum Concilii Tridentini circa hanc disciplinam. *ibid.* 34. col. 1. n. 29. Difficile Gallis. IV. *ibid.* col. 1. n. 33. Episcopus nequidem in crimine læsæ Majestatis conveniri criminaliter potest coram Jure Laice. *ibidem* *num.* 38. Quo tempore, & qua occasione, causæ majores Sedi Apostolicæ fuerint reservatæ. incertum. VIII. 164. col. 1. Vide, *Causa, Accusatio, Episcopus.*

CAUSÆ MATRIMONIALES.

Vide, *Matrimonium.*

CAUSÆ POSSESSORIÆ.

Vide, *Forum competentis, Possessorium.*

CAUTELA.

Vide, *Abstinencia.*

CAUTIO.

Cautio præstare tenentur custodes seu Matricularii, & quales? I. 18. col. 2. n. 3. & 19. col. 1. n. 4. Item, conductores honorum Fabriques & mensæ S. Spiritus. I. 20. col. 2. n. 8. Item usurarius super restitutione usurarum, antequam admittatur ad Sepulturam ecclesiasticam. III. 260. col. 1. n. 25. *Cautio* præstare tenentur imperantes Rescripta moratoria solutionum. IV. 118. col. 2. n. 8. *Cautio* de rato an & quando in litibus admittatur? IV. 77. col. 1. n. 25. *Cautio* præstans de pæno, non debet incarcerari. *ibid.* 102. col. 2. n. 8. Sæpe talis relaxandus, etiam dum agitur de pæna corporali, sed non super delicto atrociori. *ib.* n. 12. Deficiente cautione fidejussoria, sufficit juratoria. *ibidem* 103. col. 1. n. 15. V-rius causæ & Tribunalia, in quibus Sententiæ mandantur executioni sub cautione, non obstante appellatione. IV. 128. col. 2. n. 30. & *segg.*

CELESTIUS PELAGIANUS.

Vide, *Pelagius.*

CELEUMA.

Celeuma, quid hac voce intelligendum? VII. 176. *in nota.* Van-Espen Tom. X.

CELLÆ CAPITULARES.

Cellæ Capitulares lucri causa Sæcularibus patere non possunt. I. 8. col. 2. n. 9. Quidquid emolumenti superest, in pios usus erogandum. *ibid.*

CELLARIUS.

Cellarius aliter vocatur Procurator & Provisor, ejus officium; qualis eligendus? I. 198. col. 2. n. 12. Quid specialiter debeat attendere? *ibid.* n. 13. Periculosum est in Procuratorem constitui, qui in virtute non est multum exercitatus; & quare? I. *ibid.* col. 2. n. 14. Convenit, ut negotia multa differentialia committantur Sæcularibus. *ibidem* n. 15. & IV. 77. col. 2. n. 35. & 36. Potest Superior ejus potestatem restringere vel ampliare. I. 198. col. 2. n. 17.

CENSURA.

Censura apud veteres non adeo præcise acceptæ, uti apud modernos. IV. 139. col. 1. n. 1. & 2. Pro intellectu hujus materie etiam antiqui canones expendendi. *ib.* col. 1. n. 3. Hodierna definitio censure. *ibid.* col. 2. n. 7. Quid requiratur ad validitatem censure? IX. 7. col. 2. §. 1. Ut censura obliget, non sufficit publicatio Romæ facta. *ibid.* 8. col. 1. §. 6.

Censurarum tres tantum sunt species. IV. 139. col. 1. n. 2. & 4. Plures fuisse apud veteres, probari non potest. *ibid.* n. 2. Auctoritas eas ferendi dependet a potestate Clavium. *ib.* col. 2. n. 9. Mulieres eas ferre non possunt. *ibid.* col. 2. n. 10. Explatur cap. 12. n. 1. De majoritate & obedientia. *ibid.* n. 17. Hodie distinguitur potestas clavium, in ea quæ sunt Ordinis, & ea quæ sunt Jurisdictionis; & huic reservatur potestas ferendi censuras. *ibid.* n. 14. 15. & 16. Ad ferendas censuras requiritur Jurisdiclio in Foro exteriori. *ibid.* *num.* 17. Quibusnam auctoritas censuras infligendi juxta modernam disciplinam competat? IX. 11. col. 2. §. 4. An hæc auctoritas Episcopo electo & confirmato ante consecrationem competat? IX. 11. col. 1. An aliquibus competere possit ex consuetudine? IV. 140. col. 1. n. 21. & 1. 43. col. 2. n. 6. & 7. Competere potest clerico primæ Tonjuræ. IV. 140. col. 1. n. 19. Hæc auctoritas acquirit potest præscriptione & consuetudine. *ibid.* n. 21. Censura non potest ferri nisi in subditos. *ibid.* n. 22. Regulares quavis exempti tenentur observare censuras latas ab Ordinario. *ibid.* n. 23.

Censura descriptio ita circumscribenda, ut excludatur aliæ pæne canonice, quæ censure non dicuntur. IV. 139. col. 2. *num.* 6.

Censurarum usum quatenus permittat Synodus Tridentina in causis civilibus? IV. 146. col. 2. *num.* 3. Ab eis abstinendum, quantum fieri potest in criminalibus. *ibid.* col. 2. *num.* 4. Non ita est utendum, si Sententiæ executio haberi queat per invocationem brachii secularis. *ib.* n. 5.

Censura non ferenda nisi in contumacem. IV. 144. col. 2. *num.* 1. & IX. 13. col. 2. §. 1. Non sunt infligende per modum pæne in meram vindictam. IX. 14. col. 1. Oportet, ut constet de manifesta contumacia in peccato, five inobedientia erga Ecclesiam corripientem. IX. *ibidem* col. 1. Censuram præcedere debent monitiones canonice. IX. 24. col. 2. §. 2. Isteius habentur censure latæ, monitione competenti non præmissa. *ibidem* col. 1. Quod monitiones requirantur, & cum quo medio intervallo? IV. 145. col. 1. *num.* 4. & *segg.* & VI. 141. col. 1. & VIII. 130. col. 2. & 125. col. 2. & IX. 14. col. 2. Periculosum est Episcopos tam faciles esse in multiplicandis censuris. IX. *ibidem* col. 1. Adeo his posterioribus sæculis multiplicatæ sunt, ut tandem invaluerit vix ullum, præcipue e Curia Romana, prodire Decretum, cui non sit annexa Excommunicatio ipso facto incurrenda. *ibid.*

Censura, præsertim Excommunicatio, non infligenda nisi ob crimen, & quidem atrox. IV. 143. col. 2. n. 3. & VIII. 62. col. 1. IX. 14. col. 2. §. 1.

Censura, ut quis ob crimen atrox notetur, requiritur, ut ordine iudiciario fuerit convictus. IX. 15. col. 2. §. 3. & 18. col. 1. §. 4. Quæstio de crimine coram proprio Provincie Jure infligenda. *ibid.* sub §. 4. Non tantum in prima instantia, sed etiam in ulteriore quæstio debet institui, decideri, & finem accipere. *ib.* col. 2. Hanc disciplinam circa ferendas censuras magna constantia tempore S. Augustini propugnaverunt Africani. *ibid.* & VII. 65. Causas censurarum nec alias quaslibet clericorum licebat ad peregrinum iudicem, etiam Romanum Pontificem, per appellationes protrahere. IX. 19. col. 2. Unde hujus discipline mutatio? IV. 121. col. 1. n. 7. & 8. & IX. 19. col. 1. Quæ sit circa institutas & decedendas censurarum causas, Galliarum & Belgii jurisprudentia? IX. 19. col. 2. Quæ specialiter in ferendis censuris observanda? IX. 21. col. 2. §. 5. Quid attendere debeat Prælati circa personam ferendam censuræ? IX. 22. col. 2. §. 1. Qua moderatione procedendum? IX. *ibidem* col. 2. An ad satisfactionem debiti civilis adhibenda censure? *ibidem*. Quænam in ferendis censuris respectu Ecclesiæ attendenda? *ibid.* 33. col. 2. §. 2. Ordo Juris præcipue in censurarum infligitione, exactissime observandus. X. 14. col. 2.

Censurarum invalidam reddit defectus essentialis ordinis iudiciarii. IX. 16. col. 2. Nulla redditur censura defectu Jurisdictionis in iudice ob interpositam appellationem aut recusationem. *ibid.* §. 2. Defectu citationis censura est invalida. IX. 14. col. 1. & 17. col. 2. §. 3. Item, si levi pro culpa lata fuerit. IX. 15. col. 1. Item, si causa iudici, ut iudici, non fuerit legitime

gime probata. IX. 15. col. 1. Unde præterea Innocentius Censuram nullas & invalidas? IX. 32. col. 2. §. 7. Censura ex se nulla ad summum ratione scandalum in foro externo est servanda. X. 22. col. 1. §. 2. Adducuntur causæ, e quibus nullitas Censuræ promanat, & ratione cuius appellatio tanquam ab abusu in Gallia interponitur. X. 24. col. 1. & 2. §. 4. De modo & cautela servandis in ferendis Censuris. IX. 15. col. 2. §. 1. & 16. col. 1.

Censura quando proprie dicatur iniusta? IV. 144. col. 2. n. 12. & IX. 27. col. 2. & 28. col. 2. §. 1. Quo sensu iniusta Censura etiam Excommunicationis aut Anathematis nullatenus sit timenda? *ibid.* Quo sensu S. Gregorius dixerit eam esse timendam? IV. 145. col. 1. num. 19. & IX. 28. col. 1. Censura iniusta nullum effectum habet coram Deo. IV. 144. col. 2. num. 12. & IX. 28. col. 2. & 150. col. 2. An tenenda seu observanda sit Censura iniusta? IX. 28. col. 1. §. 2. Censura iniusta, juris servato ordine prolata, innotatus, non tenetur quidem abstinere a perceptione Eucharistiae, aliisque actibus ex vi ipsius Censuræ in se re vera iniusta, sed vi præcepti Ecclesiæ, quo harum spiritualium rerum usus prohibetur. *ibid.* Maximi est meriti hanc contumeliam & injuriam patientissime pro pace Ecclesiæ ferre. IX. 27. col. 2. Quid de Censura iniusta, prætermisso juris ordine prolata? X. 24. col. 1. Utrum non obstantibus ejusmodi Censuris, Beneficii Regia potestatem tanquam adversus vim & violentiam muniti possint aut debeant functiones suas spirituales continuare? X. 27. col. 2. Commemorantur magnorum virorum gesta, qui sub protectione Regia functiones Ecclesiasticas continuabant, non obstantibus Censuris nulliter & violenter inflicis. X. 28. col. 2. §. 3.

Censurarum iniustarum causa & occasio. IX. 29. col. 2. Censurarum iniustitia olim in Conciliis Provincialibus exponebatur & expendebatur. *ibid.* col. 2. Hodie ordinarius contra Censuras iniustas remedium est appellatio ad Superiorem; & quæ ratio hujus appellationis interponendæ, introducendæ, aut prosequendæ? IX. *ibid.* Remedium extraordinarium contra Censuras iniustas est recursus ad Tribunaia Regia. IX. 30. col. 1. §. 4. Quid contra Censuras iniustas viam faciat recursus ad Judicem Regium? IX. *ibid.* col. 2. Judices Regii admittentes recursum contra iniustas Censuras, duntaxat cognoscunt de violentia illata. IX. 31. col. 1. §. 5. Quibus modis soleant Judices Regii violentias per Censuras illatas compescere? IX. *ibid.* col. 2. §. 6.

Censura non servato Juris ordine lata, via facti attentatum reputatur, datque recursus locus. X. 11. col. 1. §. 2. Hujusmodi processus iuxta Concilium Hispaniense II. Tyrannus est. *ib.* Quis ordo iuxta modernam disciplinam in materia Censurarum sit servandus? X. 13. col. 1. §. 4. In causa Censurarum præcipue decerni non potest; & quare? X. *ibid.* col. 2. Quis sit effectus Sententiæ Judicis secularis, qua Censura declaratur nulla super appellatione tanquam ab abusu? X. 24. col. 2. §. 4. Praxis Ecclesiæ Belgicæ in hac parte praxi Gallicanæ conformis. *ib.* col. 2. Regia protectio adversus Censuras via facti latae iudice Ecclesiasticis magis quam olim est necessaria. *ibid.* col. 2. §. 5.

Vide, *Appellatio tanquam ab abusu, Mantententia, Principi; Rota, l. 1. c. 1. §. 1.*

Censura iniusta, quælibet 6 hodie palam in Foro externo non fit, nec auditur, & tenet eam nulli. IV. 144. col. 2. num. 18. & IX. 32. col. 2. §. 8. & 12. col. 1. §. 1. Censuræ violenter latae, & iniuste servatæ, non valent in Foro externo, nec coram iudice, nec in Foro interno. *ibid.* col. 2. Et quævisque meritorum & honorum Ecclesiæ potestati, Censuras ab iniustitie notorietate in eo non erit, eique pulchrum silere. IX. 23. col. 1. Probatur ex multis Virorum L. Cennæ. eorum iustitiam pluribus testimoniis, etiam post mortem. Deinde manifestavit. *ibid.* Unde Censurarum iniustarum abusus? IX. 24. col. 1. Unde fit, ut hic abusus minus in modum augeatur & crescat? *ibid.* col. 1. Vera de Censuris idea populo imprimenda. *ibid.* Inter persecutiones a Christo suis veris Discipulis & veritatis defensoribus prædicta, est iniusta Censurarum, signanter Excommunicationis, inflicio. *ibid.* §. 8. & 35. col. 1. & 2. Quid de Censurarum iniustarum metu? *ibid.* 30. col. 1.

Censura tollitur per absolutionem. IX. 58. col. 2. §. 1. Quandonam vel ratio a Censuris Absolutio dici coepit? *ibid.* col. 2.

Censura tolli non potest, nisi ab eo, qui eam tulit, vel eum representante. IV. 151. col. 2. num. 1. & 2. Olim ab Episcopo eam tollere recusante dabatur ultima appellatio ad Synodum. *ib.* num. 2. & 152. col. 1. num. 11. Absolutiones a Censuris etiam non occultis conceduntur in Penitentiaria Romana, & qua forma expeditur? I. 145. col. 2. num. 30. Quid de iis, qui extorquent absolutionem a Censuris? VIII. 213. col. 1. An Judices Regii cogere possint Judices Ecclesiasticos ad tollendas Censuras? IV. 153. col. 2. num. 25. Utrum auctoritas aliqua circa Censuras Principibus laicis competat? IX. 12. col. 2. §. 5. & 24. col. 1. Potestas coactiva, qua Principes in Ecclesiasticos pollet, sese etiam extendit ad Censuras Ecclesiasticas. X. 18. col. 2. §. 3.

Censurarum comminatio ex consuetudo, sed nequaquam probanda hodierno Curiae Romanæ stilo, omnibus passim Decretis apponitur. I. 126. col. 2. num. 25. Talis comminatio ut meri stili in iudiciis habetur, ideoque non timenda. *ibid.* & IX. 8. col. 2. & 14. c. l. 2. & 33. col. 2.

Vide, *Excommunicatio, Claves, Anathema, Absolutio.*

Censura, quibus Judices Ecclesiastici suam adversus Judices Regios jurisdictionem tueri prætendunt, potius sunt ad destructionem quam ad edificationem Ecclesiæ. IX. 13. col. 1. Quam semper sancti fuerint eorum exitus. *ibid.* Jam pridem Prin-

cipes Catholici inhibuerunt, ne Judices Ecclesiastici in conspectu jurisdictionis aut Judices Regios pro Censuras procedant. *ibid.* & 17. col. 2. Quid in simili casu obtineat in Gallia & in Belgio? IV. 147. col. 1. num. 39. & 40. Censura contra Principem ejusque Magistratus ob admittendum Recursum & datam protectionem vibrata aut comminata, iniusta sunt, irritæ & inanes, ac ut tales ab omnibus habendæ & aperte spernendæ. X. 30. col. 1. & 31. col. 1.

CENSUS.

Census, quem fundator Cluniacensium solvi voluit Ecclesiæ Romanæ, non arguit Exemptionem. IV. 164. col. 1. num. 6. & 7. In signum protectionis, hunc censum solvi voluit. *ib.* num. 8. & 9. Licet non exprimitur censum solvi in signum protectionis, non tamen ejus solutio infert Exemptionem. *ibid.* num. 13. Quandonam solutio censum probet Exemptionem. *ibid.* num. 13. col. 2.

Census Prelati Ecclesiis non imponant ad propriam suam utilitatem. VIII. 131. col. 1.

Census triplex, realis, personalis, & mixtus. VI. 131. col. 2.

CENTURIONIS.

Centuriones seu Hecdonarchæ, qui Primitiis quoque dicti sunt, Divinatorum genus. VII. 149. col. 2. Quid contra eos Synodus Trullana statuerit? *ibid.*

CEREMONIÆ.

Ceremoniarum institutio & immutatio a Christo Ecclesiæ est relicta. II. 33. col. 2. num. 9. & seqq. Earum varietas non officit unitati fidei. II. 34. col. 1. num. 23. Quænam lex in illa varietate servanda? *ibid.* col. 2. num. 24. In iis multa habentur pro Lege, quæ ab Abusu irreperitur. *ibid.* num. 28. Ceremoniarum Magister, de quibus debebat esse instructus? *ibid.* n. 25. Quam sit necessarius? *ibid.*

Ceremonia quare in administratione Sacramentorum adhibeatur? II. 34. col. 2. num. 8. Quid de Ceremoniis credendum tradat Synodus Tridentina, & moderna fidei professio? *ib.* num. 9. Ceremoniæ pro arbitrio privatorum immutari nequeunt. *ibid.* num. 10.

Vide, *Sacramentum, Ritus, Liturgia.*

CEREUS.

Cervi dati Neophytis post Baptismum antiquitas & significatio. II. 15. col. 2. num. 42. Septem diebus eo utebantur in Ecclesiâ. *ibid.* num. 43.

Cereorum in clatione funerum antiquitas & ratio. III. 245. col. 1. num. 26. & 27. Etiam diutius funeribus in signum lætitiæ adhibiti Cervi a Gentilibus & Judæis. *ibid.* num. 28. Adhibiti in funere Christianorum ob victoriam peracti agonis. *ibid.* col. 1. num. 30. Qui compescant Cervi fœtore in Exequiis apposti? III. 154. col. 2. num. 28. & 29.

Cereorum extinctio in ritu excommunicationis, quid significet, a quo tempore usitata, & ejus icipos? IV. 147. col. 2. num. 7. & seqq.

CESINAS.

Cesinas (Michael) Ordinis Fratrum Minorum Minister generalis cum duobus aliis coram Joanne XXII. Summo Pontifice audacter responderet, VIII. 230. col. 1. Appellat a Pontifice, & ab ejus Constitutibus. *ib.* Fugit ad Ludovicum Bavarum. *ibid.* Censuris innodatur. *ibid.* Appellat ad Ecclesiam universam. *ibid.* Ejus & Othani insolentissima contra Pontificem scripta. *ibid.* col. 2. Ejus varice Epistolæ. *ibid.* 8. Horum Fratrum pertinacia & insolentia magnam Ordini Minorum invidiam clarant. *ibid.* 231. col. 1.

CESSATIO A DIVINIS.

Cessatio a Divinis simplex, in quo differat ab interdicto? IV. 150. col. 1. num. 39. & VIII. 212. col. 1. Forma servanda in cessatione Officii. VIII. 211. col. 2. Abusus. *ibid.* 212. col. 1. Vide, *Interdictum.*

CESSIO BONORUM.

Cessio Bonorum liberat ab incarceratione. IV. 119. col. 2. n. 31. Jure civili fit sola professione abique aliqua solemnitate. IV. 120. num. 32. Solemnitas & forma inducitur in Gallia, ne facilius cessio aniam daret fraudibus. *ibid.* num. 33. Si imperans literas cessionis, alia Bona acquirit, tenetur ea consignare ad opus creditorum; quid & quantum sibi retinere possit? *ibid.* num. 34. Ut literas cessionis non impetret, docere debet de infortunio. *ibid.* num. 35. Decedentibus & fraudulentius creditorum circumventoribus hoc beneficium non subvenitur. *ibid.* num. 121. col. 1. num. 38. Edicta adversus fraudulentas Cessiones. *ib.* num. 39.

Cessio Bonorum variis personis in quibusdam causis ad evitandum carcerem necessaria non est; & quænam illæ? IV. 120. col. 2. num. 40. Id privilegium videtur concessum Clericis in Cap. Odeuratus *de solut.* *ib.* num. 41. Quousque illud obtineat in Gallia? *ib.* num. 42. Ejus effectus. *ib.* num. 43.

CÆCUS.

Vide, *Claudus*.

CÆLIBATUS.

Calibatus Presbyterorum lex, cuius sit generis secundum Catholicos. VI. 188. col. 2.

CHARACTER.

Vide, *Sacerdotum*.

CHARITAS.

Charitas Clericorum prima & fundamentalis virtus. V. 112. col. 1. An Charitas sit inamissibilis? VIII. 110. col. & 2. Charitas, alia perfecta, alia imperfecta. *ibid.* col. 2. An in Ecclesiis sit amissibilis? *ibid.* In reprobis quandoque est Charitas. *ibid.* Quo sensu Charitas, quæ desinitur, dici possit ficta & vera nunquam fuisse, & alio sensu recte dicatur suo modo vera & bona. *ibid.*

CHARTOPHYLACIUM.

Vide, *Archivum*.

CHARTOPHYLAX.

Chartophylaxis magni Constantinopolitani, quanta fuerit dignitas, & quod ejus officium? VII. 181. col. 1.

CHIROMANTIA.

Chiromantia, artis divinatorie species. VII. 129. col. 2. Canon Trullanus contra eos, qui pro cognoscendis futuris consulunt præstigiatores, hanc autem artem profectentes. *ibid.*
Vide, *Magia*, *Sortilegium*.

CHIROTHECA.

Chirothecarium benedictio in Consecratione Episcoporum. I. 24. col. 1. num. 25. Earum usus num antiquus? *ibid.* Earum meminit vetus Ordo Romanus. *ibid.* Item vetus Liber Sacramentarius. *ibid.*
Chirothecarium par quid hoc diceretur? III. 140. col. 1. n. 17.

CHIRURGIA.

Chirurgia ars, an generatim Clericis interdicta, an tantum quædam hujus artis partes? VIII. 148. col. 2.

CHORAUUS VEL CHORISTA.

Vide, *Cantor*, *Cantus*, *Musica*, *Pueri chori*.

CHOREÆ.

Chorea cum sanctificatione Sollerum nullatenus consistunt. II. 120. col. 1. n. 17. Choreæ quæ in populo in Belgis frequentantur, admodum sunt abominandæ. *ibid.* n. 18. Decret. Synodorum & Episcoporum Belgii pro earum extinctione. *ibid.* n. 19. & 20. Decreto Regio roborantur. *ibid.* col. 2. num. 25. Prohibentur specialiter in cœmeteriis. II. 166. col. 1. & 2. n. 9. 10. & 11. L'Ordonnance d'Orléans & celle de Blois défendent sous de grosses peines la présentation des Petes par les danses. II. 203. col. 1.

Chorea & tripudia inter personas utriusque sexus antiquis spectaculis admodum similia. II. 189. col. 2. n. 14. His merito applicantur, quæ de Choreis sui temporis dixit S. Chrysostomus. *ibid.* n. 15. Judicium Cardinalis Bellarmini de Choreis nostratibus. *ibid.* 190. col. 1. n. 16.

Vide, *Salsatio*, *Spēculum*.

CHOREPICOPUS.

Chorepiscopi, an vi suæ ordinationis essent Episcopi? VI. 176. col. 2. & 197. col. 2. Quid Synodus Ancyana habeat de officio & auctoritate Chorepiscoporum? VI. 185. col. 1. Chorepiscopi dicuntur esse ad formam septuaginta discipulorum. VI. *ibid.* col. 2. Non poterant ordinare nisi Subdiaconos, Lectores, & Exorcistas. VI. 197. col. 1. Quid fuerit requisitum, ut Chorepiscopi Lectorem ordinare possent? VII. 182. col. 2. Acris contentio excitata circa sæculum IX. an Presbyteri valide ordinarentur a Chorepiscopis? VI. 198. col. 1.

Chorepiscopi, a quibus ordinandi? VIII. 35. col. 2. Differentia inter Episcopos & Chorepiscopos, sed supposititia. *ibid.* An quidam Chorepiscopi fuerint Episcopi? *ibid.* in nota.

Chorepiscopi videntur fuisse Episcopi villicani. VI. 197. col. 1. Non abimiles Coadjutoribus. VIII. 130. col. 1. Eorum excessus. VI. 197. col. 1. Quæ occasione desiderint Chorepiscopi in Oriente & Occidente, examinare? VI. 198. in nota.

CHORUS.

Chorus est locus Clericorum. II. 168. col. 1. n. 35. Cancellis & solo olim separabatur a reliqua parte Templi, & ejus rei

adhuc extant vestigia. *ibid.* n. 36. Quomodo Laicis patere possit juxta Canones? *ibid.* num. 37. Patronis competit jus sedibus Choro; & qualis? *ibid.* n. 38. col. 2. Similiter & Magistratibus. *ibid.* col. 2. n. 39. Solis Patronis de jure competit sedes in Choro. III. 79. col. 1. num. 26. & 27.

Chorus ingredi prohibitum mulieribus. II. 168. col. 2. num. 40. Merito in usum revocarentur, quantum temporum ratio permittit, Canones illi, qui decernunt, ut Laici secus Altare, quando sacra celebrantur, stare vel federe non præsumant. V. 133. col. 2. Quantum Laicorum, præsertim mulierum, ad Chorum accessus, pfallentium devotionem turbet, & divini Officii reverentiam natus sit diminuire? *ib.* Quid de Canonicis, alligatis seu Regularibus, seu Secularibus, qui non solum Laicos, sed etiam mulieres, quantumvis lascivo habitu ornatas inter pfallentium choros admittere non verentur? *ibid.* 134. col. 1. Canone Trullano vetitum Laicis, excepto solo Imperatore, intra septa altaris ingredi. VII. 114. col. 2.

Chori reparationis onus cui incumbat? II. 180. col. 1. num. 26.

Chori pueri. Vide, *Pueri chori*.

CHRISMA.

Chrisma a solo Episcopo benedici potest. II. 21. col. 2. n. 11. Olim benedicebatur omni tempore; & quondam id ad Petram V. in Cæna Domini restrictum? *ibid.* n. 12. & 13. A quo accipiendum, & quæ in ejus distributione cavenda? *ibid.* n. 14. & 15. Quomodo hodie ex præscripto Synodorum Chrima accipitur, & renovari debeat? *ibid.* 22. col. 1. n. 16. Originis disciplinæ conficiendi Chrima singulis annis. VIII. 42. col. 1. Quid de renovando Chrimate in Cæna Domini, apud Gratianum? VIII. 116. col. 2. Ex quo conficiatur? II. 22. col. 2. n. 5. An spectet ad essentiam Confirmationis, ita ut non sufficiat unctio Olei? *ibid.* n. 6. Quid unctio Chrimatis in vertice Baptizati? II. 15. col. 2. n. 46. & VIII. 116. col. 2. An Presbyteris competat potestas conficiendi Chrima, & consignandi infantes in fronte? VIII. 42. col. 2. & 116. col. 2.

Chrysmationis, priusquam quis ad sacra mysteria five ad Confirmationem admitteretur, antiquitas. VI. 249. col. 2. Chrysmatis confectio Presbyteris interdictum. VII. 76. col. 2. Duplex Chrysmatio, altera per Sacerdotem, altera per Episcopum. VIII. 117. col. 1. Duplex illa Chrysmatio est recentioris disciplinæ. *ibid.*

Chrysmate olim ungebantur quidam Hæretici, ad Ecclesiam, abjuratae fidei, revertentes. VII. 162. col. 2.

Chrysmata diligenter aservanda, & quare? VIII. 155. col. 2.

CHRISTUS.

Christi latus mortui, non viventis, lancea perforatum. VIII. 219. col. 2. Mylica hujus apertionis, & emanantis aquæ & sanguinis ex ejus latere significatio. *ibid.*

Christus & Apostoli, an aliquid jure proprietatis in Communi possederint? VIII. 228. col. 2. Acerrimè super hac questione contentiones inter Ordines Minorum & Prædicatorum. *ibid.* 229. col. 1. & seqq. Joannes XXII. Summus Pontifex definivit Christum & Apostolos habuisse aliquid in communi jure proprietatis. VIII. *ibid.* col. 2. Benedictus XII. sententiam Joannis XXII. de paupertate Christi præbavit. *ibid.* 237. col. 1. Opinio de paupertate Christi ab his Pontificibus damnata, tamquam Orthodoxa a Nicolao IV. fuerat probata. *ibid.*

CINERES.

Cinerum usus in reconciliatione Ecclesiæ pollatæ. II. 180. col. 1. n. 24.

CIRCUTOR.

Vide, *Visitator*.

CIRCUMCELLIONES.

Circumcelliones, unde fide didi quidam Donatistæ? VII. 121. col. 2. & VIII. 85. col. 2.

Vide, *Donatista*.

CIRCUMDUCTORES FERARUM.

Circumductores Ferarum erant præstigiatores, contra quos Canon Trullanus. VII. 149. col. 1.

CITATIO.

Citationes extra Diocesim ultra duas dietas inhibet Concilium Lateranense; & quare? IV. 65. col. 2. n. 2. Quomodo dieta hic accipitur? *ibid.* n. 3. & 4. Bonifacius VIII. restrinxit ad unam dietam. *ibid.* n. 5. Jam pridem iudicaverit Synodus Nicæna conveniens esse, ut negotia terminentur in locis, ubi optata sunt. *ibid.* col. 2. n. 6. Quid circa hanc rem Synodus Tridentina videatur desiderare? *ibid.* n. 7. In Gallia causa appellationis deleganda est in propriam Diocesim. *ibid.* num. 8. Il y a des cas où cela ne peut être observé. IV. 186. col. 2. Quel est l'usage de France, lorsque la Diocèse ou est l'assure, est d'un autre Parlement que les autres Diocèses de la Province. *ibid.* col. 2. Privilegium Belgarum, quo non possunt ad iudicium evocari extra provinciam in quacunque causa & instantia. IV. 85. col. 2. n. 9. & 10. An hodie Belga possit citari vigore Rescripti delegatorum ultra unam dietam extra suam Diocesim? IV. 67. col. 1. num. 37. Quam odiosa sint Belgis peregrina iudicia. *ibid.* n. 37. Scia.

Sententia Senatus Brabantiae: qua cassatur Sententia lata in Curia Romana, *ibid.* & 178. & seqq. col. 1. & 2. Altera Sententia eisdem Senatus circa processum institutum vigore Rescripti appellatorii coram Officiali Ruremundensi. *ibid.* 67. col. 2. n. 25. & 180. col. 1. & 2. Quid obtineat quoad hanc in Hilpania? *ibid.* 66. col. 2. n. 23. & 24. Quid in Gallia? *ibid.* n. 26. & seqq. Quam odiosa sint Gallis peregrina iudicia. *ibid.* 67. col. 1. n. 32. Quondam aliquis dicitur citari extra Provinciam? *ibid.* n. 67. Vide, Belgium, *Delegatus*.

Citatio est exordium & fundamentum totius processus, & est juris naturalis. *ibid.* 82. col. 2. n. 1. & 2. An praevis ad citationem requiratur mandatum Iudicis? *ibid.* n. 4. & 5. An debeat citatio fieri ad personam, & an sufficiat ad domicilium? *ibid.* 83. col. 1. n. 12. Quondam in hac materia dicitur domicilium? *ibid.* n. 13. Forma, qua citatio fit ad domicilium. *ibid.* col. 1. n. 18. Moribus hodiernis citatio fieri potest ad personam Procuratoris, aut ejus domicilium. *ibid.* col. 1. n. 14. Eius citationem ad domicilium unum sufficit, cunctis Apparitorum personam non satis curiose foris quæsient. *ibid.* col. 1. n. 16. Quomodo citanda Collegia, & illustres personae? *ibid.* n. 21. Forma citationis per edictum, & quo casu & adversus quos ea uti liceat. *ibid.* n. 17. Forma litterarum citatoriarum. *ibid.* col. 2. n. 29.

Citatio Partis est juris naturalis, nec ulla humana auctoritate tolli potest. *ibid.* 82. col. 2. n. 2. Adeo essentialis est citatio Partis, ut nec per Principem quantumvis potentem, nec per Summum Pontificem suppleri possit. *ibid.* 17. col. 2. Quare in causa criminali citatio adversus aliquem a Iudice decretum non solbat, nisi praemissa secreta & juridica informatione super admissio criminis? *ibid.* 18. col. 1. In supremis Curis citatio fieri debet de speciali venia Curiae: in inferioribus vero sufficit generalis data ab Apparitoribus. *ibid.* 82. col. 2. n. 5. Interdum in his quoque specialis iussus Iudicis requiritur. *ibid.* col. 2. n. 6. Merito Iudex praesertim Ecclesiasticus ante decretam citationem concordiam tentat. *ibid.* n. 9.

Citatio iuridica duplex, privata & publica, & utriusque descriptio. *ibid.* 82. col. 2. n. 9. Quomodo per apparitorem relinquenda copia citationis, ut citatus ejus notitiam habere possit? *ibid.* 83. col. 1. n. 22. Apparitor tenetur dare relationem suae citationis, & qua formata? *ibid.* col. 2. n. 33. Citatio concedendus est sufficiens terminus. *ibid.* col. 2. n. 35. Ob hunc defectum admittitur appellatio. *ibid.* 132. col. 1. n. 26.

Citatio vagabundorum per publicas proclamationes vel affixiones fieri debet. *ibid.* 83. col. 2. n. 23. Quomodo citandi, qui ad alienas Parochias migraverunt? *ibid.* n. 24. Quid si Procuratorem vel bonorum suorum administratorem in Provincia habeat? *ibid.* n. 25. *Ce qu'il y a de particulier aux usages de France dans la manière de donner l'assignation.* *ibid.* 187. col. 1.

Citatio Personalis in causis civilibus hodie exolevit. *ibid.* 75. col. 2. n. 7. & 9. In criminibus abrogata, affinis est appellationi. *ibid.* 104. col. 1. n. 19. Quomodo per nos procedere debet ad citationem personam? *ibid.* n. 20. *ibid.* 196. col. 1. Continuit citatum in res de iure, & pendit ab officio publico in quo ad plenam iurisdictionem, & pendit ab officio publico in quo ad plenam iurisdictionem. *ibid.* 104. col. 1. n. 8. Citatus personaliter non potest comparere. *ibid.* 104. col. 1. n. 41. Non relaxatur, nisi responderit. *ibid.* col. 2. n. 43. Interdum Citatio personalis decreto Iudicis convertitur in simplicem. *ibid.* col. 1. n. 44. Citatio personalis in aliquibus causis civilibus adhuc in usu est in Curis Ecclesiasticis. *ibid.* col. 2. n. 44.

Citatio in Curis Ecclesiasticis solent dari tres dilationes ad comparandum, & quid perdat, si ad primam non comparat? *ibid.* 88. col. 1. n. 43. *Ce qu'il y a de propre au Droit François dans ce qui concerne les Décrets d'ajournement personnes.* *ibid.* 188. col. 2. & 189. col. 1.

CLAUDUS.

Claudum qui irridebat ob vitium corporis, sicut & cæcum aut surdum, olim puniebatur. *ibid.* 145. col. 2.

CLAVES.

Claves Ecclesiae datae sunt in persona Petri. *ibid.* 89. col. 1. Centuras ferendi auctoritas dependet a potestate Clavium. *ibid.* 139. col. 2. n. 9. & seqq. & IX. 10. col. 2. §. 1. Ubi radicaliter & primario reideat Clavium potestas? *ibid.* Auctoritas ligandi & solvendi per Centuras olim procedebat ab eodem Clavium potestatis exercitio, a quo absolutio aut ligamen in foro penitentiali. *ibid.* 10. col. 2. §. 2. Hodie distinguuntur potestas Clavium, in ea quae sunt Ordinis, & ea quae sunt Jurisdictionis. *ibid.* 139. col. 2. n. 11. & seqq. Unde invaluerit haec distinctio? *ibid.* 11. col. 1. §. 3. Ad Clavem Jurisdictionis relata sunt omnia ad Forum iudiciale pertinentia: ad Clavem autem Ordinis omnia ad forum penitentialis & internum spectantia. *ibid.* col. 2. §. 4. Centura iniuste, juris servato ordine prolata, obediendum in foro externo, ne non obedientia cedat in contemptum Clavium. *ibid.* 28. col. 1. §. 2. Sunt causas, quibus sine contemptu Clavium non obeditur Excommunicationibus a Papa promulgatis. *ibid.* 30. col. 1. & 32. col. 2. §. 7. Contemptus non est dicendus intervenire contra preceptum aliquod Praelati, quando non oritur Praelatus in ejusmodi precepto Clavium potestate abutitur. *ibid.* 21. col. 2. §. 5. Virtute Clavium ligatus, Clavium auctoritate solvendus. *ibid.* 39. col. 1.

Claustra Monialium antiquitas. *ibid.* 188. col. 1. n. 5. Ad omnes omnino Moniales se extendit. *ibid.* Egressus & Monasterio Monialibus jam pridem interdicitur. *ibid.* n. 3. Fixa & generalis non fuit circa Monialium Claustrum disciplina ante saeculum XIII. *ibid.* n. 6. Hac de re Pontificia Constitutio & Concilii Tridentini Decretum. *ibid.* n. 7. & 8. Quoniam primus Claustrum effectus? *ibid.* col. 2. n. 13. Per Claustrum multis periculis occurrunt. *ibid.* 190. col. 1. n. 18.

Claustra Monialium vigore Concilii Tridentini, Episcopi curae subijcitur quoad omnia Monasteria Monialium. *ibid.* 188. col. 2. n. 11. Potest ea etiam Regularibus subijcitur, quoad claustrum visitare. *ibid.* col. 2. n. 12. Rationes ob quas licentia exaudi concedi potest. *ibid.* n. 14. 15. & 16. An aliquando liceat indulgere egressum ob rationes a Pio V. non expressas? *ibid.* n. 18. Causa exaudi ab Episcopo, etiam in exemptis, approbata. *ibid.* n. 13.

Claustra veratim ingressus personarum extirpationem, nisi in casibus necessariis. *ibid.* 189. col. 1. n. 1. Etiam Episcopi & Superiores extra causam visitationis, ut aliam causam necessariam. *ibid.* n. 2. & 3. Quoniam dicantur causae necessariae. *ibid.* col. 2. n. 4. Quo respectu necessarij iudicandi sine Casu, quibus ingressus in Monasterium annui potest? *ibid.* & seqq. Nemini omnino ad Monasteria patere debet accessus, nisi personis maxime necessariis, idque magna cum cautela. *ibid.* n. 7. Licentia intrandi Monasterium in scriptis concedenda, & qua cautela? *ibid.* col. 1. n. 2. Non licet Sacellanis ingredi Chorum Monialium, praeterquam ubi celebrandi aut concionandi. *ibid.* col. 2. n. 6.

Claustra violari potest per frequentiora colloquia ad Cancellos. *ibid.* 189. col. 2. n. 8. Episcopi est similis modum ponere, etiam in Monasteriis Regularibus subiectis. *ibid.* n. 9. Punire potest Regularum etiam exemptum, ob colloquium cum Moniali. *ibid.* n. 10. & VII. 96. col. 2. Multum conducit ad conservationem Claustrum prohibitio colloquendi cum Monialibus. *ibid.* 189. col. 2. n. 11. Omnis pericula & suspecta conventio Monialibus generaliter interdicenda. *ibid.* 190. col. 2. n. 21.

Claustra in toto rigore Concilii Tridentini & Constitutionis Pii V. in Belgio non potuit servari, uti nec adeo, ut alibi, est necessaria, & quare. *ibid.* col. 1. n. 15. & 16. Proponuntur rationes, quae potuerunt introducti Claustra apponi. *ibid.* n. 14. Multae in Belgio sunt Moniales, quarum institutum rigorem Claustrum non patitur. *ibid.* col. 1. n. 17. Auctoritates debent Superiores, ut in Monasteriis, extrinsecus Claustra rigori non subijcitur, si non Claustra habeatur. *ibid.* n. 19. Veritas claustrum personarum in Monasteria Claustrum non subijcitur ingressus. *ibid.* n. 20. Veritas institutio convivorum, quibus interfuit personae extraneae in Monasteriis Monialium, etiam Claustra non subijcitur. *ibid.* n. 22. Col. 2. Egressus ex Monasterio, Monialibus quoniam Claustrum non subijcitur, concedi debet cum magna moderatione. *ibid.* col. 2. n. 23. Septa Monasteria facta, ut Moniales sejunctae a saeculo vivant. *ibid.* n. 24. Variis Decretis Synodorum & Episcoporum Belgii circa exitum & conversationem Monialium. *ibid.* n. 25. & seqq. Decretum Concilii Tridentini de transfereendis Monialibus Monialium ad urbes, in Belgio obtinere non potuit. *ibid.* n. 30. & 31. Ordinationes & Editi & Sententiae contra h. Religiosas & Religiosas demerant horti de leu Cloître. *ibid.* 1. 251. col. 2. Il n'y a point de Faux de Religieuses, une cloître, ou à qui on permette de vivre, comme si elles ne l'étoient pas. *ibid.* 255. col. 1. Exécution. *ibid.* A qui est réservé la connaissance de l'appel comme d'abus au sujet des constitutions sur la Claustration, & sur le droit que l'Evêque par rapport à cet objet & à d'autres qui y ont rapport. *ibid.*

CLEMENS IV.

Clemens IV. hortatur Palenogum pro expeditione ad Terram Sanctam. *ibid.* 204. col. 1. §. 4. Proponit ei professionem fidei. *ibid.* col. 2.

CLEMENS V.

Clemens V. quis fuerit, & quomodo in Pontificem electus? *ibid.* 221. col. 2. & 222. col. 1. Mox cepit implere promissa, quae iurejurando Philippo Pulchro pollicitus fuerat, ut ad Pontificatum promoveretur. *ibid.* Bullam Clericis Laicis pro infecta vult haberi. *ibid.* 264. col. 2. n. 39. & VIII. 183. col. 1. & 222. col. 1. Bullam Unam Sanctam revocat. *ibid.* 222. col. 2. Retiit Cardinales Columnentes suae Dignitati. *ibid.* Creat novum Cardinales Gallos. *ibid.* Nescit ad moras circa articulum de erando nomine Bonificii VIII. ex Actis publicis. *ibid.*

Clemens V. Auctor Decretalium, quae Clementinae dicuntur. *ibid.* 216. col. 2. §. 1. Indicit Concilium Viennense. *ibid.* 217. col. 2. §. 2. & 223. col. 1. Offenditur incarceratione Templariorum Philippi Pulchri iussu facta. *ibid.* 218. col. 1. Ejus Bulla pro extinctione Ordinis Templariorum. *ibid.* 219. col. 1. Suae dispositioni nonnulla bona Templariorum reservat. *ibid.* col. 2.

Clemens V. Bulla, qua hic Pontifex Philippum Pulchrum iustificat. *ibid.* 223. col. 2. Irritat quaedam Constitutiones Bonificii. *ibid.* Nogaretum ad causam absolutum. *ibid.* In Clementina Romani Pontificis fidei aderit ius iudicandi, an persona sit habilis ad Imperium. *ibid.* 218. col. 2.

Vide, Clementinae; Concilium Viennense; Philippus Pulcher.

CLEMENTINÆ.

Clementina Decretales non omnes in Concilio Viennensi editæ. VIII. 183. col. 1. 216. col. 2. 233. col. 1. & 232. col. 1. Quis earum auctor & evulgator, & unde sic dictæ? VIII. 216. col. 1. §. 2. Quare Clementis V. hæc Collectio non ediderit? *ibid.* 217. col. 1. Hinc Pontifex voluerat eam nominari *Septimum Decretalium*. *ibid.* Hæc Collectio una est & minoribus Collectionibus, e quibus sui Canonum coalescit. *ibid.* 216. in nota. Plurimæ Clementinæ super moribus & disciplinæ. VIII. 224. col. 2. Omnes Clementinæ reformationem universalis Ecclesiæ tangentes, & Clemente solo editæ videntur. *ibid.* 225. col. 1. Plures Clementinæ post Concilium Viennense mutatae, rejectæ. *ibid.* Novæ additæ. *ibid.* col. 2. Inter Clementinas aliquæ sunt Joannis XXII. *ibid.* Quæ sit Clementinarum auctoritas? *ibid.* Observationes in Clementinas super Dogmatibus & erroribus eis contrariis. VIII. 220. col. 1.

CLERICATUS.

Clericatus vita Monastica dignior? VIII. 77. col. 1. Vide, *Clericus*, *Clerus*.

CLERICUS.

Clerici de Foro Ecclesiæ constituuntur. I. 1. col. 2. sub n. 2. & V. 93. col. 2. Qui Clerici privilegio fori gaudeant? III. 30. col. 1. 2. 7. & seqq.

Clericorum vita otiosa est admodum scandalosa. I. 3. col. 1. n. 1. Certæ Ecclesiæ debent adscribi. *ibid.* n. 2. *Le Doyen du Concile de Trêves sur ce point, quoque se en France, n'y est point observé.* I. 248. col. 1. Quomodo Clericus Ecclesiæ adscribitur? III. 98. col. 2. n. 1. Adscriptus certe Ecclesiæ eam, inconfusio Episcopo, deferere nequit. *ibid.* Ecclesiæ mens est intentio, ut quemadmodum sine Principis aut Ducis consensu milites Rationes suas deferere nequeant, ita nec Clerici statum sive Ecclesiæ sibi commissis leviter & sine Superioris voluntate deservant. V. 200. col. 1. §. 1. In Canonibus *utque* Apollolorum Clerici vetantur Ecclesiæ, cui adscripti sunt, deferere sine licentia proprii Episcopi. VI. 138. col. 1. Nec licebat Episcopo Clericos alienos sine licentia proprii Episcopi suscipere. *ibid.* Quam penam Synodus Nicæna statuerit adversus Clericos, qui proprias Ecclesias deserunt? VI. 168. col. 1. Quid Synodus Antiochena? VI. 109. col. 1. Clericus ad statum secularem rediens, a Patribus Chalcedonensibus anathematizatur. VII. 32. col. 1. & *ibid.* col. 2. Vult hæc Synodus, ut Clericus maneat in Ecclesiâ, cui primum est adscriptus. *ibid.* 37. col. 2. Quam odiose semper fuerint Clericorum decursu ad aliam Ecclesiæ migrationes? *ibid.* col. 2.

Clericus juxta Synodum Trullanam sine proprii Episcopi *imfessio*, alteri Ecclesiæ non adscribens. VII. 134. col. 1. Clerici vi suæ Ordinationis alicui Ecclesiæ alligati, sine necessitate non recedant. *ibid.* col. 2. Quid Synodus Nicæna II. contra diffisiones Clericorum statuerit? VII. 181. col. 2. Preceptum Clerici non admittendi sine commendationis sui Episcopi. VIII. 43. col. 1. Constantina fuit Ecclesiæ disciplina, ut, dum quis e Clero ad certam Ecclesiæ fuisset vocatus, eique adscriptus, in ea permaneret, ubi suis fungatur ministeriis. X. 4. col. 2. An Clericum ab alieno Episcopo ordinatum naturalis Ordinarius recipere possit revertentem, eumque ad Beneficium promovere, invito, qui illum ordinavit, Episcopo? VI. 138. col. 1. Quid de Clericis studentibus in Universitate? I. 5. col. 2. n. 3. Quomodo Ecclesiæ fidei designate debeant inservire? *ibid.* col. 2. n. 4.

Clericus nullus nisi operarius per sacram Ordinationem in vineam suam mittere intendit Ecclesiæ. V. 93. col. 2. & 2. & 95. col. 2. & VII. 140. col. 1. A quibus, quo tempore, & quo loco Clerici ordinantur? II. 137. col. 2. n. 1. & seqq. & VIII. 34. col. 2. Sine titulo Ecclesiastico non debent ordinari. VIII. 35. col. 2. Nec ab alieno Episcopo sine dimissionis litteris. *ibid.* Singularis in eis morum honestas requiritur. I. 5. col. 2. n. 1. Quid ratione adducta per Tridentinam Synodum probatur, simul ex Officio Clericorum, & ex Scriptura sacra. *ibid.* n. 1. & 3. In quibus hæc honestas consistat? *ibid.* n. 3. Vita Clericorum eruditio sit aliorum. *ibid.* n. 5. Nonnulla Clericis specialiter cavenda. *ibid.* col. 2. n. 1. & seqq.

Vide, *Conjura*, *Titulus*.

Clerici laicos exemplo suo ad virtutem excitare tenentur. V. 102. col. 1. §. 1. Clerici omnes multo tempore Canonici dicti fuerunt. *ibid.* col. 2. §. 2. Quare sic dicti, & quomodo non Canonici appellati fuerint? *ibid.* Præfata Patrum disciplina nullam admittit ad Clerum, qui innocentiam Baptismalem crimine aliquo, præsertim carnis, maculasset. V. 104. col. 2. §. 1. Canones apud Nicænam constituti, penitentes etiam ab infimis Officiis Clericorum excludunt. *ibid.* 105. col. 1.

Vide, *Opus*, *Sacerdos*.

Clerici vitanda verborum severitas, non impudica tantum & obscena, sed etiam omnia, quæ nec Dii gloriam, nec proximi edificationem spirant; nuge videlicet, tales, dicacitates, cachinnæ, etc. V. 185. col. 1. sub §. 6. Quare olim ipse severum per plateas & andonas ambularet? *ibid.*

Clericali professione directe opponitur avaritia. V. 117. col. 2. §. 1.

Vide, *Avaritia*, *Simonia*.

Clerici tenentur olim totum Palæstram memoriter addicere. VIII. 178. col. 1.

Vide, *Palæstra*, *Palæstrum*.

Clericus titulo maximo speciali dedecet incontinentia. I. 6. col. 1. n. 1. Familiarior cum mulieribus conversatio eis cavenda. *ibid.* num. 2. & V. 115. col. 1. & 2. & VIII. 26. col. 1. Etiam cum mulieribus devotionem præferentibus. I. 6. col. 2. n. 7. & V. 115. col. 2. §. 4. Ipsam incontinentiam opinionem, vel suspensionem Clerici fugere debent. V. 116. col. 1. Tutius est Clerico famulum habere quam ancillam. I. 6. col. 2. num. 8. Clericis cavendum, ne quid in verbis, vel factis, aut impellit obsecra occurrat. *ibid.* num. 10. Penam adversus Clericos incontinentes. VIII. 147. col. 1. Decreta Synodorum Belgii pro conservatione castitatis & honestatis famulorum Clericorum. I. 6. col. 1. num. 3. & seqq. Quibus penis in Foro externo subiacent Clerici, qui mulieres suspectas detinent? IV. 56. col. 2. num. 70. *Voyez l'Observation de M. Gibert.* I. 248. col. 2. Præfata Patrum disciplina non permittebat Clericis in crimen, præsertim carnis, prolapsos, etiam post penitentiam peractam, pristino honori restitui. V. 105. col. 1. §. 2. Hæc disciplina auctoritate Canonum stabilita, adfuit quoque testimonio & auctoritate Joannis II. & SS. Gregorii & Martini I. Summorum PP. *ibid.* col. 2. & VI. 104. col. 2. Ratio hujus discipline. VI. 104. col. 2. Ex Rudio Canonum patet, an rigor Canonum sit hominem mitigatus, cum agitur de Clericis, qui lapsi sunt in crimen carnis. VI. 107. col. 2. juxta Canonem Africanum, Clericus in crimen lapsus, nunquam restituendus. VII. 84. col. 1. Quid contra Clericos impudicos in Concilio Lateranensi III. statutum fuerit? VIII. 134. col. 1. Clerici incontinentes ab Ordinum gradu deponendi. VIII. 26. col. 1. Qua occasione mutari creperit disciplina circa restitutionem Clericorum lapsorum? VIII. 106. col. 1.

Clerici vetitum convivii nuptialibus & spectaculis interesse. VI. 116. col. 2. Ipsi similiter ætium convivæ ex collatis celebrare. *ibid.*

Clerici ebrietatem Canones & Synodi specialiter interdunt. I. 7. col. 2. num. 1. & 2. Commendationes similiter & compositiones. *ibid.* num. 3. & VIII. 27. col. 2. Item ingressum tabernarum extra casum necessitatis. I. 7. col. 1. num. 4. & 5. Penæ ingradientes decretæ. *ibid.* num. 5. Cura sancti Caroli, ne Clerici peregrini ad populas divertere deberent. *ibid.* num. 6. col. 2. Non nisi necessitate cogente in diversorio morerentur. VII. 189. col. 1. Quid Canon Apollolorum I.IV. contra Clericos in cauponas seu tabernæ ingredientes ad concedendum, excepta itineris causa. VI. 145. col. 2. Si necessitas id cogat, quomodo in eis se gerere debeant? I. 7. col. 1. n. 5.

Vide, *Ancilla*, *Castus*, *Convivium*, *Frugalitas*, *Populus*, *Sacerdos*.

Clerici ludum aleazarum non solum prohibent Canones, sed etiam Leges. I. 7. col. 2. num. 4. & 123. col. 1. & V. 8. col. 2. §. 2. Hic ludus singulariter Clericis vetitus. I. 8. col. 2. num. 2. Quid ludu aleazarum comprehenditur? *ibid.* col. 2. num. 3. Quomodo in ludis licitis se habere debeant? *ibid.* col. 2. num. 8. & V. 125. col. 2. §. 3. Qua ratione Clerici in ludis moderationem facile servare possint? I. 8. col. 2. num. 9. & V. 125. col. 2. §. 3. Interdum ad animi relaxationem licite adhibentur. V. 124. col. 2. §. 1.

Vide, *Ludus*.

Clerici interdita veratio. VIII. 26. col. 2. A Canonibus etiam interdicta. V. 126. col. 1. §. 4.

Vide, *Vanitas*.

Clericali professioni contrariantur negotia secularia. I. 8. col. 2. num. 1. & VI. 137. col. 2. & VII. 28. col. 1. & VIII. 39. col. 2. & 79. col. 2. & 135. col. 1. Quæ terminis ipsius vetiti sit dispensatio? VI. 139. col. 2. Conditio *procuratorum*, terrarum, vel etiam Decimarum alienarum eis interdicitur. III. 221. col. 2. num. 15. En France il est permis aux Curés de prendre la ferme des Dîmes de leur Paroisse. I. 248. col. 2. Annulatus secularium vel familiarium administratio eis non convent. I. 9. col. 1. n. 4. & VII. 150. col. 1. Quomodo Principum Capellani se gerere debeant? I. 9. col. 1. num. 5. Mercatura Clericis specialiter interdicitur. *ibid.* num. 2. & VIII. 31. col. 2. & 39. col. 2. Ipsi vetitum turpi quaestu usum querere. VII. 79. col. 2. & VIII. 148. col. 1.

Vide, *Mercatura*.

Clerici Episcoporum, aut Presbyterum, aut Diaconum iniuria afficiens, deponatur. VI. 145. col. 2.

Clerici omnes tenentur ad Officiis divini persolutionem. V. 128. col. 1. §. 3. Hæc obligatio Clericorum adducitur ex præfata Ecclesiæ disciplina, & Conciliorum sanctionibus. *ibid.* col. 2. Quam e Clericis ex hominæ disciplina ad Officiis divini recitationem teneantur. *ibid.*

Clerici periculosum est ignorare sacras Litteras & Canones VIII. 28. col. 1. Eis commendatur studium Canonum & quælibet I. 41. col. 2. num. 1. & seqq.

Vide, *Canones*, *Serptura*, *Scriptura*.

Clerici an conveniat locum litterarum secularium, & librorum Gentilium lectio? VIII. 27. col. 2.

Vide, *Grammatica*, *Litteræ*.

Clerici utantur interdicitur. VIII. 31. col. 2.

Vide, *Uxor*.

Clerici an possint fieri Monachi? VIII. 77. col. 1.

Vide, *Monachus*.

Clerici an liceat volitare? VIII. 87. col. 2.

Vide, *Arma*, *Bellum*.

Clericus non debet proficisci sine Litteris Testimonialibus, nec sine jussu Episcopi. VI. 214. col. 1.

Clerici extranei ad sacra ministeria sine Litteris & examine non admittendi. VI. 141. col. 2.

Vide, *Missæ*, *Sacerdos*, *Testimonialiter*.

Clericorum Confessarios speciales deputabat S. Carolus, & C.

Clericos in approbationibus aliorum excipiebat; & quanta inde utilitas? II. 64. col. 2. n. 24.

Clerici praeda in alimentum assignata, vocari ceperunt Beneficia; & quare? III. 1. col. 2. n. 3. Subinde praeda Clericis utenda concedebatur. *ibid.* 2. col. 2. n. 5. Hæ concessio primitus tantum erat perfonales intuitu meritorum. *ibid.* n. 7. Hinc origo Beneficiorum. *ibid.* n. 6.

Vide, Beneficium.

Clerici majores, quinam sic dicti fuerint; & quid contra eos in Concilio Nicæno II. decretum? VII. 181. col. 2.

Clericos inter & personas Ecclesiasticas distinctio. VIII. 210. col. 1.

Clerici Officium, cui iudicium sanguinis annexum est, exercere non possunt. II. 116. col. 2. n. 7. Non sic iudices in causa sanguinis, idque sub pena depositionis, & perpetui carceris. VIII. 88. col. 1. & 118. col. 1. & 2. Variis Canonibus vetitur Clericis sententiam sanguinis proferre, aut ad eam concurrere. II. 116. col. 1. n. 5. Neque id possunt, ut Delegati Principis. *ibid.* col. 2. n. 6. Quoties Clericis abhorrendum ab effusionibus sanguinis? VIII. 148. col. 1. Vetitum eos adesse, ubi vindicta sanguinis exerceatur. II. 116. col. 1. n. 12.

Vide, Irregularitas, Iudicium, Sententia, Supplicium, Sacerdos.

Clericis Matrimonium Canonibus interdicitur, & rationem morales hinc prohibitionis. II. 143. col. 2. n. 16. Tempore S. Gregorii Clericis in sacris non constituti poterant uti coniugio, & stipendia ab Ecclesia recipere. VIII. 26. col. 2. Quando, & qua occasione hæc disciplina mutata? *ibid.* col. 2. Quid de Clericis coniugatis in Concilio Lateranensi quarto? VIII. 146. col. 1. Qui negotiis secularibus & desideris fœtibus immiscetur, vere contra Canones, & eorum spiritum impingunt. *ibid.* 143. col. 2. num. 16.

Vide, Uxor, Continentia.

Clericorum & Laicorum loca quem in finem olim in Templis disticta? II. 150. col. 1. n. 34. Clericis inferiores vetantur ingredi loca destinata Superioribus. VIII. 24. col. 1. Clericus inferioribus vetitus sanctorum vasorum cotrahitur. *ibid.*

Clericorum bona patrimonialia, deficienti legitimo hærede, deferuntur Ecclesiae, exclusio hinc; & quare? III. 153. col. 2. n. 32. & 154. col. 1. n. 1. & 159. Quomodo de bonis suis patrimonialibus debeant disponent? *ibid.* 132. col. 1. n. 33.

Clericis debentur alimenta ut operariis. III. 154. col. 1. n. 1. & 159. & *ibid.* col. 1. n. 12. Invectiva S. Gregorii in Pastores non laborantes, & de Ecclesiae stipendiis viventes. *ibid.* col. 2. n. 13. Ministri Ecclesiae non possunt laborare, ut stipendia accipiant? sed accipere alimenta, ut laborare queant. *ibid.* 155. col. 1. n. 22. & 160. col. 1. n. 3. Debent Officium grauis impendere ad seculum huius sententia; *Gratis acceptus, gratis datur.* III. 160. col. 1. n. 6. An Clerici diuites patrimonio possint, reservatis preuentibus Patrimonio, ex bonis Ecclesiae vivere? *ibid.* n. 8. col. 2. & 159. Arguuntur Clerici, qui de bonis Ecclesiae distincunt. VII. 94. col. 1. Ex successione vel legato acquisita ut propria sibi retinere possunt. *ibid.* col. 2. Partem tamen eorum Ecclesiae relinquere æquum iudicatur. *ibid.* Quid attendendum Clericis, qui pauperes nati & educati ad opina Officia Ecclesiastica promoventur? *ibid.* Clericus, cui necessaria defuit, de labore manuum vivat. VIII. 40. col. 1. Cui cedere debeant bona Clericorum preuentis causa Monasterio incluserunt? VIII. 75. col. 2. Ecclesia ex delicto Clericorum emolumentum facere non debet. *ibid.*

Vide, Bona Ecclesiastica, Beneficium.

Clericus an liceat habere proprium? VIII. 63. col. 2. Ad quem pertineant bona a Clericis acquisita? VIII. 66. col. 1.

Clericis jam pridem vetitum de bonis Ecclesiasticis testari? III. 163. col. 2. num. 1. De Testamentis Clericorum. *ibid.* & 159.

Vide, Testamentum, Successio.

Clerici prohibetur induere vestes lugubres in morte parentum. III. 245. col. 2. n. 34.

Clerici in Academicis versantes tenentur observare statuta de vita & honestate Clericorum. IV. 166. col. 1. n. 40. 41. & 42.

Clerici semper manent Reipublice membra. IV. 10. col. 1. n. 3. Et Principibus subiecti. X. 1. col. 2. §. 4.

Clerici a strepitu forensi alienos voluerunt Patres & Imperatores. IV. 8. col. 2. n. 7. & 159. & 16. col. 1. n. 39. Ratio hæc erat concessio Immunitatis Ecclesiasticæ. IV. 8. col. 2. n. 9. & 159. Inhibetur eis Officium Advocati in Curis secularibus. IV. 75. col. 1. n. 52. & 53. & VIII. 134. col. 1. Excipiuntur Cauti Ecclesiae, miserabilium personarum, & propriæ, & quæ moderatio? IV. 75. col. 1. n. 54. An idem eis prohibitum in Curis Ecclesiasticis. *ibid.* n. 55. An pro impendio patrocinio liceat Clerico munera exigere? VIII. 68. col. 1. Non probatur in Clericis studium Legum civilium. I. 9. col. 1. n. 7.

Vide, Leges Civiles.

Clericus ad Civilem Magistratum simul & Ecclesiasticum nequaquam admittendus. VI. 150. col. 1.

Clerici accedentes ad urbem regiam, & turbas excitantes, iuxta Canonem Chalcedonensem expellendi. VII. 38. col. 1.

Clericorum Causæ quomodo, & per quos decidentur? IV. 8. col. 1. n. 1. & 159. An & quando vetitum sit Clericis ab Episcopis ad secularium Iudicium confugere? VIII. 80. col. 1. In Causa Clerici committentes crimen falsi coram Iudice laico, ab eodem puniuntur. IV. 58. col. 2. n. 28. Quid in Brabantia? *ibid.* n. 29. De percussione Clerici quis Iudex de iure cognoscit? IV. 59. col. 1. n. 33. Quis sit Iudex competens, quando æquum est commissum in loco sacro? *ibid.* n. 35. Quæ pena olim plecteretur Clericis, qui nomen Christi, vel qui seipsum Clericum esse negaverat? VI. 144. col. 2. Pena in Clericum,

qui Regem aut Principem contumelia affectisset. VI. 150. col. 2. Clericis inferioribus inopia laborantibus qui necessitati non suppediat, five Episcopus, five Presbyter sit, a communione reiciatur. VI. 146. col. 1. Clerici de opposicione Episcopi querentes, ad Metropolitani recurrere possunt. VII. 56. col. 2. Clerici accusati intra annum se purgare debent. VII. 101. col. 1. Ratio determinari temporis ad purgationem. *ibid.* col. 2.

Clericis necessaria fama & conscientia. VII. 10. col. 1. Qualitates in Clericis requiritur. VIII. 21. col. 2. Clerici potestatem in Ordinatione acceptam sine licentia Episcopi exequi non possunt. VIII. 70. col. 2.

Vide, Immunitas, Recusatio, Forum competent.

Clerici percussor, quatenus ut excommunicatus, vitandus. IV. 143. col. 1. n. 19. Quæ pena puniendi Clericorum percussores? VIII. 74. col. 2. Quis Iudex cognoscat de percussione Clerici iuxta Concordata Brabantia? IV. 59. col. 1. n. 34. Iuger de la sainte du Laic qui maltraite un Cleric, par les circonstantes. IV. 186. col. 1. Quel Cleric maltraite par un Laic, jansissent du Canon, si quis luadente. *ibid.*

Clericus dicturus testimonium coram Tribunali Laico, coram quo debeat prestare iuramentum? IV. 86. col. 2. num. 24. 25. & 159.

Vide, Habitus Clericalis, Bona Ecclesiastica, Testes.

Clerici criminoli possunt ardua custodia deputari. IV. 135. col. 2. n. 23. In Clericis incarcerationis quæ cavenda? IV. 136. col. 2.

Vide, Carcer.

Clerici ob sua crimina damnati, a nullo defenduntur via fiscali. VII. 96. col. 2. Nequaquam tamen ipsis iusta denegatur appellatio. *ibid.*

CLERUS.

Clerus olim, Sede vacante, Ecclesiam administrabat. I. 37. col. 1. n. 1. Cleri reformationem imprimis fœcivit Concilium Lateranense. VII. 106. col. 2. §. 7. Cui etiam plurimum allaboravit S. Carolus. *ibid.* col. 2. Item nonnullis Prelatus Belyci eius vetitissimis infisterunt. *ibid.* col. 2. Deprehendi in fornicatione, adulterio, & simili crimine, olim ad Clerum non promovebantur. VI. 144. col. 1. Clero adscriptus non debet de negotiis secularibus implicare. VI. 149. col. 2. Quid Synodus Ancyrana requirit? ut qui tempore persecutionis fugerant, ad Clerum recipi possent? VI. 173. col. 2. Iuxta Synodum Antiochenam nulli e Clero licitum ad Imperatorem pergere absque litteris Episcoporum. VI. 198. col. 2.

Clerus an obligetur Regibus ad subsidia? VIII. 155. col. 2. Clerus omnis tanquam membrum & pars Reipublicæ, Principibus subiectus. X. 2. col. 2. §. 4.

Clerici Gallicani Comitibus similia Conciliis Africanis per præsentationem habitis. VII. 73. in nota.

CLIENS.

Clienti, an & quando noceat error Advocati? VI. 75. col. 1. n. 50.

Vide, Advocatus, Procurator.

COADJUTOR.

Coadjutor, an & quæ moderatio Episcopo senectute gravato dandus sit? VIII. 55. col. 2. A quo ordinandus Coadjutor. *ibid.* 157. col. 1.

Vide, Chorepiscopus.

CODEX JUSTINIANI.

Codici Justiniani Leges utiles pro Disciplina Ecclesiastica, VIII. 247. & 159. col. 2. & 1.

CODICES CANONUM.

Codex Canonum ad exemplum Codicis Legum Civilium compoitus. VI. 110. col. 1. Varii fuerunt pro varietate disciplinæ particularium Ecclesiarum Codices. *ibid.* col. 2.

Codici Canones interlati, vim Legis obtinebant. VI. 111. col. 1. In Codicem vero non relati, respuerant. *ibid.* Quæ omnia probantur exemplis. *ibid.*

Codex unde publicam auctoritatem habeat? VI. *ibid.* col. 2. §. 4. Ex auctoritate Codicis sæpe dependet auctoritas Canonum. *ibid.* Quid circa Codices Canonum observandum pro discernenda Canonum auctoritate? *ibid.* §. 5.

Codex speciem olim habuit Ecclesia Romana. VI. 112. col. 1. §. 1. Huius Codicis characteres. *ibid.* §. 2. An hic characteres conveniant Codici a Iustino vulgato? *ibid.* col. 2. §. 3. Quid de Codice sub nomine Codicis Ecclesie Romanæ a Quenello edito? *ibid.* 113. col. 1. §. 4. Inquirunt, num hic Codex compositus sit ad usum Ecclesie Romanæ? *ibid.* col. 1. §. 5. Quid continet hic Codex? *ibid.* 114. col. 1. §. 6. Quæ sit huius Codicis utilitas? *ibid.* 114. col. 1. §. 7. Ex eo patet pristina disciplina Ecclesie Romanæ. *ibid.* col. 1. Ex illo consuevitur huiusmodi. *ibid.* Seculo IX. Codice Dionysii Exigui utebatur Ecclesia Romana. VIII. 139. col. 2.

Codex Canonum speciem Græci jampridem habuerunt. VI. 114. col. 1. §. 1. Ex huius Codicis characteribus statuitur quis fuerit hic Codex? *ibid.* col. 1. §. 2. An hic Codex recte dicatur Codex Ecclesie universæ? *ibid.* col. 1. §. 3. Quænam sit auctoritas Canonum, qui hoc Codex continetur? *ibid.* col. 2. §. 4. Hic Codex vulgatus a Guillelmo Beveregio. VII. 128. col. 2.

*Cod. x Dionysii Exigui, quo tempore compolitus; & quisnam erit hic Quir genere, moribus, eruditione, &c. VI. 116. 1. §. 1. Qui Canones, & quo ordine reperiantur in hoc codice? VI. *ibid.* col. 2. §. 2. & 177. & *seqq.* col. 1. & 2. Nulla fuit primitus hujus Codicis publica auctoritas. *ibid.* col. 2. Jam complexa est Ecclesia Romana; tandemque pro Codice ecclesiae est susceptus. *ibid.**

Codex Canonum jampridem suum habere Hispaniarum Ecclesiarum. VI. 118. col. 1. §. 1. Immo varii in Ecclesiis Hispanicis erunt Codices. *ibid.* Antiquissima Canonum Collectio pro usu ecclesiarum Hispanicarum hodie extans, videtur esse Martini Bracarenfis. *ibid.* col. 2. Quis ille fuerit Martinus Bracarenfis ? *ib.* 2. Quis ordo, quæ forma hujus Codicis, & quid contineat ? *id.* 219. col. 1. §. 3. Quomodo hac Collectione usus sit Granus, & qua fide ? *ibid.* col. 2. §. 4.

Codicem Canonum suum jampridem habuit Ecclesia Gallicana. VL 120, col. 1. §. x. Speciales characteres priftini Codicis Gallicani. *ibid.* col. 2. §. 2. An Collectio Dionysiana in Galia ante tempora Caroli Magni in usu fuerit? VI, 121, col. 1.

Codex Ecclesiae Africanae quando primum conditus et quid
lo continetur? VI. 122. col. 1. §. 1. An hic Codex privata
toritate, an publica confectus? *ibid.* col. 2. §. 2. Eum fide
Canonum Collectionis inferuit Dioforys Exiguus. *ibid.* An eum
veritas, an opinio confirmavit? *ibid.* col. 2. §. 3. *ibid.* 123. et
124. col. 1. §. 1. Dux Codicis Ecclesiae Africanae, partes
quas continet? *ibid.* col. 2. §. 2. Discrimen utriusque
partis. *ibid.* col. 2. Cuiusnam Synodi hi Canones reputari
possunt? *ibid.* Quid de Brevefione seu Indiculo Canonum Ferran-
di Jacobi Carthaginensis? VI. 124. col. 1. §. 3. Quid de Bre-
vefione seu Indiculo Canonum Cremonensium Episcoporum Africanis
conferentibus? *ibid.* col. 2. §. 4.

Codicem Canonum specialem suum habuit Ecclesia Græca seu Orientalis. VI. 125, col. 1. Quo tempore huic Codici varia accesserint augmenta? ibid. §. 1. De augmento, quo Codici Ecclesie Orientalis accesserit post Collectionem Joannis Antiocheni. ibid. col. 2. §. 2. Hic Codices editus anno 1672. una cum Commentariis seu scholiis Balamonis & Zonare, nec non & Arteni, &c. VI. 126, col. 2. Canones hoc Codice Canonum hæcorum contenti præ cæteris pro afferenda auctoritate Patrum iudicium majoris auctoritatis sunt. VI. 127. col. 1. §. 4.

Codicis Heroualliani antiquitas, & forma, & materia. VI.
132. col. 1. §. 6.

CŒMETERIUM.

Gemeteria vocabatur loca Sepulture Christianorum; & huius nominis origo. III. 248. num. 16. & *ibid.* num. 17. & *fess.* VI. 207. *et.* I. Unde ortum, quod delinquerent apud Eclesias? *ibid.* Requiritur, ut specialiter conferrentur; & a quo tempore? III. 248. num. 18. & *fess.* Non apparet, quod olim benedictio Cæmeterii separata fuerit a benedictione Ecclesie. *Ibid.* c. 1. n. 23. Hodie cæmeterium per speciem ritum & formulam benedictionis dedicatur. *Ibid.* v. 22. Quarta debeatur cæmeterii reverentia? *Ibid.* num. 24. & VII. 219. c. 2. Quid ad hoc? Respondetur, quod latuerunt Synodi? III. 248. num. 25. Adiones profane arceantur cæmeteriis? II. 166. c. 2. n. 10. & VI. & VIII. 248. num. 23. Res venales in iis non exponantur. VII. 156. c. 2.

Catmeteria fuit ex initio ius definitur fepeliendis fidelium corporibus III. 248. n. 75. Summus abulus est mos hodiernus promittre fepeliendi in Ecclesiis. *Ibid.* 249. n. 39. Qua occasione, quibus motibus, quibus gradibus eo deventum? *Ibid.* 247. col. 1. et 2. Decreta Synodorum pro refutatione moris fepeliendi in Cœmeteriis? *Ibid.* 249. col. 1. n. 37.

Catmeteria quum ratione profanetur? II. 166. col. 2. n. 21. et III. 260. col. 2. n. 31. et VII. 260. col. 2. Quomodo reconcilietur? III. 260. col. 2. n. 31.

Catmeterii pollutionis crimen ad cuius cognitionem spectet? IV. 59. col. 1. n. 25.

Catmeteria alylo gaudent. IX. 51. sub n. 3.

Vide, *Alylump*.

CŒNA DOMINI.

Cœna Domini dic, quare quidam olim crediderint sibi licere
 junium solvere? VI. 216. col. 1. Circa hanc rem Sandi Augu-
 stini sententia memorabilis. *ibid.* quid de ritu in Cœna Domi-
 nica comendat? II. 21. col. 2, num. 13, & VIII. 216. col. 1.
 Quid de publicatione Bullæ Cœnæ fœci solutæ; & quid de eisdem
 condiculis, fingulis anni Romæ fieri solitæ; & quid de eisdem
 Bullæ auctoritate? IX. 92. col. 2, num. 4. A quibus hanc Bullæ
 confecta censetur. *ibid.* in nota.

CÆNOBITA.

Conobitarum seu Religiosorum in communi viventium vita,
secundum normam vivendi primorum Christianorum instituta.
V. 1. col. 1. & 2. col. 2.
Vide, *Monachus*.

COGERE.

Cogi ad bonum mali possunt per Ecclesiam. VIII. 86. col. 2.
 rein & heretici, ut ad unitatem Christi redeant. *ib.* 87. col. 1.
 na inutiliter fiat id, ad quod quis cogitur? *ibid.* Etsi mali ad
 bonum cogi possunt, nequaquam tamen Clerici in eum finem
 auctoritate arma arripere valent. VIII. *ibid.* col. 2.

Van-Esper Tom. 4.

COGITATIO.

Cogitationes impurae cito interimendae. VII. 188. col. 1. Ut quis eas a se procul amoveat, etiam aliqua sollicitudo sunt cavenda, quæ alias ex se non sunt illicita. *ibid.*, col. 2. Quid circa hoc cavendum in epulis, quibus inter sunt mulieres. *ibid.* col. 2.

COGNATIÓ.

Cognatio legalis idem est quod Adoptio; cur ita dicta, & ratio cur dirimat Matrimonium? IL. 146. col. 2. num. 1. & 2. Ad quos se extendat? ibid. n. 3. An & quousque dirimat, soluta adoptione? ibid. n. 4. Rationes, quæ faveant conjunctis hac cognatione Matrimonio non jungendis. ibid. n. 2.

Cognatio spiritualis indunda ad exemplum, § 62. Cognationis legalis. II. 146. col. 2. n. 9. Hujus impedimenti antiquitas, *ibidem* 147. col. 1. n. 9. Ratio qua innititur, *ibid.* Quomodo olim fuerit extenuatum, & ratio cur per Concilium Tridentinum fuerit relictum, *ibid.* num. 12. & 13. Hoc non ex lege divina, sed merè politica oritur, *ibid.* n. 12. Ad quæ tantum hodie se extendit? *ibid.* n. 1. num. 14. & VIII. 100. col. 2. Nihil obstat quominus cognates levem eundem de fonte, II. 147. col. 1. *num.* 16. Quid obstat quominus Matrimonium ex Cognatione spirituali fiat? tunc Synodus Trullarum VII. 128. col. 2. De impedimento cognationis spiritualis, quæ compatinitas vel commatinitas dicitur, VIII. 100. col. 2. Inter quæ personas olim reperitur, *ibidem*.

Cognatio spiritalis oritur inter cognatos, si aliter: primum communem fucipiat vel baptizet, extra causam necessitatis. II. 147. col. 1. num. 16. & VIII. 99. col. 2. An ideo infans separandi? *ibid.* col. 2. Hoc causat inter fratres fornicarios; quod non est necessitate. II. 147. col. 1. num. 16. Quid ad conjugales? *ibid.* col. 2. Quod non est necessitate. III. 148. col. 1. num. 1. Quia de Cognatione spiritus non est in scriptura creta, eadem obtinent in illa, quae ex Confirmatione. II. *ibid.* col. 2. num. 23. Efficacia hanc Cognationem inducens, offendit quod non est in scriptura creta. III. 148. col. 1. num. 1. Cognationem causam fucipiet habendam. *ibid.* num. 24. Pro obediencia? *ibid.* col. 2. Quod non est necessitate. Cognationem quamvis exprimitur? II. 153. col. 1. n. 1. & *ibid.* col. 2. n. 1.

Cognatio ratione Catechismi hodie sublata videtur. II. 147

Cognatio spiritualis etiam quædam est inter Confessarium & penitentem. VIII. 100. col. 1. Hæc Cognatio spiritualis peccata carnis addit qualitatem incestus. IV. 55. col. 1. n. 43. Quæ pota efficiendus Sacerdos lupraris, vel ad libidinem inducens filias suas spirituales. ibid. 53. col. 2. n. 41. & VIII. 100. col. 1. Vide, *Patrini, Dispenſatio*.

COLLATIO.

Collatio, quæ olim & *Conventus* seu *Congregatio* Canonicorum dicebatur, nunc *Capitulum*. I. 29. col. 1. n. 2. Quotidie ad *Collationem* venire tenebantur Canonici. *ibid.* col. 2. n. 9. Ad quid? *ibid.* & V. 131. col. 2. §. 6.
Vide, *Capitulum*.

COLLATIO BENEFICIORUM.

Collatores ordinarii quoniam dicuntur § III. 25. col. 1. n. 2. *Collatio Beneficiorum naturaliter* spectat ad Episcopum per totam Decretalem. I. 44. col. n. 7. et III. 25. col. 2. n. 2. *Collatio* n. 4. et *segg.* *Vis Episcoporum circa Beneficiorum collationem reputatur favorabilis*. III. ibid. col. 2. n. 6. Si non ostendatur Beneficium Collator, tunc ad ipsum Episcopum Collatio spectare debet. *ibidem* n. 7. Episcopus tenetur consilare Capitulum maximè in collationibus Canoniciatum Cathedralium. I. 37. col. 2. n. 6. et III. 25. col. n. 9. et 26. col. 1. n. 10. et II. Diversitas quod Collatores Canonici sunt Episcopi, et quod sunt diversis Ecclesiis, & unde illa origines habuerit, et quod § III. 21. et *segg.* *Observations sur le Droit des Collatores ordinaires* et *principalement sur celui de l'Evêque* § III. 268. col. 2.

Collatio Præbendarum cui competat? I. 26. col. 1. n. 19.
Collationes quidam sentiunt inter fructus computandos. III. 26.
 col. 2. n. 27. Quam perverfam ideam imprimat. *ibid.* n. 28.
Collatio libera spectans ad Episcopum non devolvitur ad Ca-
 pitulum See vacante; & quare? I. 38. col. 2. n. 4. & seqq. & III.
 26. col. 2. n. 30. Exciipiuntur Ecclesie Parochiales. *ibid.* & III.
 26. col. 2. n. 24. Quomodo *Collatio Beneficiorum* fructibus E-
 piscopalibus sit annuerata? I. 38. col. 2. n. 8. Beneficia simplici-
 a *Collationis* Episcopalis, vacantia in Regalia, sunt ad collatio-
 nem ipsius Regis. *ibid.* col. 1. n. 4.

Vide, *Capitalium, secte vacante*.
Collatio quid sit, ejus divitio, item effectus? *III*, 27. col. 1.
 n. 1. Quae dicatur *Collatio libera*? *ibid.* n. 2. Describitur *Collatio libera*, *ibid.* n. 3. & 4. *Quomodo* *Collatio* differat ab *Electio*, *ibid.* n. 5. *Præsentatione*? *ibid.* n. 6. *Collatio* de *sumo*, solo
 utrum concedi possit? *ibid.* col. 2. n. 6. *Qua forma*, & per
 quem expediti debeat? *ibid.* col. 2. n. 6. *Quae* *Collationes*
 ejusdem Beneficii factæ sint diversis, quarum præsertim
col. 2. *ibid.* n. 20. *Quid* requiratur, ut una prior altera censetur
ibid. 28. col. 1. n. 23. *Concurrentibus* duobus *Collationi-*
bus, ex duobus de validitate cognosci libidine debeat. *ibid.* 27. col.
 2. n. 24. *Quid* simul a duobus facta fiat *Collatio duobus*? *ibid.*
 28. n. 23. *Col. 1.*

Collatio Beneficiorum competens Regi in Gallia aperta Regalia, & varia ejus Privilegia. III. 84. col. 1. n. 58. & seqq.

Collatio Præbendarum feudis annexa etiam ad Regem, Sede vacante, reverſa. III. 81. col. 2. num. 15. Primitus ſola Collatio feudis inherens ad Regem ſpectaſſe videtur. *ibid.* num. 16. Semper Beneficium revertitur ad Regem, quamdum Collatio Regis non habuit plenum & integrum effectum. III. 84. col. 1. num. 61. Rex in Regalia non ligatur Regulis Cancellariæ. *ib.* num. 62.

Collationes Beneficiorum an per Reges & Principes fieri poſſint pleno jure? III. 85. col. 2. num. 2. Id faciunt Reges Galliæ & Principes Belgii; & quo titulo? *ibid.* num. 3. & 4. Curia animarum annexa, cœ non obſtante, ab Ordinariis accipienda. *ibid.* 86. col. 1. n. 12. *Exception.* III. 271. col. 1. Reprobatur Sententia Molinæi cenſentis hæc Beneficia eſſe mere profana. III. 86. n. 10. & 11.

Collationem habentes a Principe, curam animarum debent habere ab Ordinario. III. 86. col. 1. n. 12.

Collatio a Principe Achatolico facta, an cenſenda ſit niti titulo valido & ſufficienti? VI. 86. col. 2. & 87. col. 1. & col. 2.

Collationis Beneficiorum jus unde hodie præcipue colligendum? III. 26. col. 2. n. 22. Collatio Beneficiorum olim Ordinis Episcopalis merito dicta, hodie eſt juſtificationis. *ibid.* col. 2. n. 25. Jus Collationis Beneficiorum non reputandum ut Beneficium, ſed ut ſummum onus humeris Patronorum atque Electorum impoſitum. V. 190. col. 2. Abuſus circa Collationem Eccleſiarum per Laicos. VIII. 74. col. 1.

Collatio Beneficiorum fieri debet intra ſex meſes. III. 31. col. 2. n. 1. & VIII. 131. col. 2. *Exceptiones.* III. 31. col. 2. n. 2. A quo die computandum ſemelſtre? *ibid.* 31. col. 1. n. 3. Lapſo tempore ad conferendum, Collatores excludunt jure conferendi. *ibid.* col. 1. n. 7. Tunc jus conferendi devolvitur ad Superiorem. *ibid.* n. 8.

Vide, *Devolutio, Preſentatio.*

Collatoribus Beneficiorum neceſſarius ſpiritus fortitudinis. III. 128. col. 2. n. 15. Debent ſeponere omnem humanum affectum. *ibid.* n. 13. Debent ſe munire contra ſollicitationes. *ibid.* n. 14. An Patroni & Collatores poſſint Beneficia Eccleſiaſtica ſine acceptione perſonarum conferre ſuis conſanguineis; & quæ præcipue in ſimili Collatione veniant attendenda? V. 190. col. 1. §. 6. Cavendum a Propinquitatis affectu in conferendis Beneficiis Eccleſiaſticis. VII. 140. col. 1. Quid Collatores ante Collationem attendere & agere debeant? V. 191. col. 1. §. 8.

Vide, *Acceptio Perſonarum, Patronus, Capitulum Cathedrale, Alternatio, Dominatio Regia.*

COLLECTA.

Vide, *Impeſſio.*

COLLECTA SEU ORATIO.

Collecta, Orationis formula, unde ſic dicta? V. 163. col. 2. §. 4. Quis primus *Collectarum* Auctor; incertum. *ibid.* col. 2. Veterum *Collectarum* excellentia. *ibid.* Quo ritu, & a quo dicendæ *Collectæ*? *ibid.*

COLLECTIONES DECRETALIUM ET CANONUM.

Vide, *Decretales Epistolæ, Canonæ, Codices Canonum.*

COLLEGIA ACADEMICA.

Collegia Academica an cenſentur Manus-mortuæ? I. 176. col. 2. n. 24. Eorum inſtitutio, ſcopus, & adminiſtratio. III. 122. col. 1. num. 1. & ſeqq. Suos habent proventus diverſimode impendendos. II. *ibid.* col. 1. n. 8. Ad Collegia, ſumptibus Collegii alendi, ordinariæ nonſui pauperes admittendi. *ibid.* num. 9. Habent ſuos Præſides & Proviſores, & quodam eorum officium? *ibid.* col. 2. n. 10. Quinam ad ea admittantur? *ib.* col. 2. n. 15. Norma eorum vivendi non abſimilis diſciplinæ Seminariorum. *ibid.* n. 12. Quod offenditur exemplo Collegii Adriani VI. *ibid.* n. 13. & 14. Ex Collegiis Academicis doctiores & meliores operarii prædire ſolent, quam ex privatis Seminaris; & quare? II. 123. col. 1. ſub n. 25. Laudanda cura Episcoporum, qui capiores ex ſuis Clericis potius mittunt ad Academiæ, qui capiores ex ſuis Clericis potius adhibenda? *ibid.* n. 27. *ibid.* n. 26. Quæ cautela in ea miſſione adhibenda? *ibid.* n. 27.

Collegia erigere pertinet ad ſupremam auctoritatem. II. 122. col. 1. n. 2. *Exemple de la neceſſite de l'autorisation du Prince pour l'erection des Colleges.* II. 200. col. 2.

Collegium Adriani VI. a viginti tribus annis domicilium fuit Eſpenii. II. 122. col. 2. num. 13. Ejus diſciplina. *ibid.* & n. 14. 15. & 16.

Vide, *Burſæ, Seminarium.*

COLLIBISTICÆ LITTERÆ.

Collibistica litteræ, quid ſint? VI. 94. col. 1.

COLLUSIO.

Colluſio ſi qua interveniat in rerum Eccleſiæ alienatione, reſcindi poteſt alienatio, etſi tempus effluxit notabile. III. 226. col. 2. n. 46.

Colluſionem cum Parte adverſa vitare debet Advocatus. IV. 74. col. 2. n. 42.

COLUMNENSES.

Columnenses Bonifacio VIII. exoſi ſuſcipiuntur a Philippo Pulchro Franciæ Rege. VII. 183. col. 1. §. 4. Hinc ira Pontificis in Regem, & cauſa luſtuoſi inter utrumque diſſidi. *ibid.* Columnenſes Cardinales ſuæ dignitati a Clemente V. reſtituuntur. VIII. 222. col. 2.

COMA.

Coma abſcindere olim vetitum mulieribus conjugatis. VI. 191. col. 1. Secus vero mulieribus religioſis. *ibid.* Variæ fuerunt circa Virginum attonſionem Eccleſiarum conſuetudines, remiſſive. *ibid.*

Coma vetita Clericis. VIII. 23. col. 1. & VII. 164. col. 2. *Coma* nutriendæ, ornandæ, tingendæ, interquendæ caſamifro, quantum olim ſtudium fuerit; quantum ſit etiamnum hodie; quantus abuſus? VII. 164. col. 1.

Vide, *Cafaris.*

COMESSALIA SEU COMISSALIA.

Comessalia interdicta Clericis. VI. 216. col. 2.

Vide, *Convivium.*

COMITALIS MORBUS.

Comitalis morbus quid ſit? VIII. 27. in nota. Quid hæc morbo laborant, non ordinandi. *ibid.* col. 1.

COMMATRES.

Commatries habere Monachis vetitum. I. 200. col. 1. n. 3.

COMMENDATIÆ LITTERÆ.

Vide, *Formate, Teſtimoniales.*

COMMENDÆ.

Commendarum origo, uſus, abuſus, incommoda, incrementum, & modificatio latiffime deſcribuntur. I. 201. col. 1. n. 1. & ſeqq. In Gallia per Concordatum erant abolitæ, & quomodo equidem permanſerint? I. 203. col. 2. num. 33. & 34. Ab iis immunes manent Abbatiæ, Ordinum Capita. *ibidem.* col. 2. n. 36. Obſervatio concilii Concilii Tridentini Decretum, quo hæc Privilegium *Ordinum Capitibus* indultum inniſcitur. I. 205. col. 1. num. 1. & ſeqq. Concilium Tridentinum indultum videtur præſcribere, ne Monaſteria vacatura in Commendam Clericis ſecularibus conferantur. *ibid.* col. 2. num. 2. Mens Patrum Trident. exponitur. *ibid.* n. 3. Forma, quam præſcripſerunt ut Monaſteriis vacaturis provideretur, ſatis indicat Concilii ſcopum. *ibid.* n. 4. Auditores de Rota rectius ſenſerunt in exponendo Decreto, & ad mentem Concilii Tridentini proximius acceſſerunt, quam Cardinales Concilii interpretes. *ibid.* n. 5. Antitheſis inter Commendas priſtinas & hodiernas. I. 103. col. 1. n. 38. Solus Papa poteſt Beneficium Regulare clerico ſeculari in commendam concedere. *ibid.* 204. col. 1. num. 41. Cautiones poteſt cum aliis Beneficio permutari. *ibid.* num. 42. Cautiones adhibitas, ut Monaſterio de neceſſariis provideatur. *ibid.* col. 1. num. 47. & col. 2. 48. & 49. De quelle jur. diſt. on jouiſſent les Carminaux dans les Monaſteres qu'ils ont en Commende. & a quel titre? I. 255. col. 2.

Commendarum uſus olim probatus quoad Eccleſiæ Paſtore deſtitutas. I. 201. col. 2. num. 2. Quidam ſit Eccleſiam commendare? *ibid.* num. 3. Quarumnam commendarum uſus apud veteres notus? *ibid.* num. 4. Hæc commendæ ſenſim in perpetuas, & in commodum commendatarii committuntur ſunt. *ibid.* num. 6. Quomodo ob neceſſitatem temporis permittitur canonicum & Sanchimontialium Monaſteria Laicis committi? I. 202. col. 1. n. 14. Quo ſeculo Episcopos ceperint Monaſteria in commendam reſtare ſubventionis gratia? *ibid.* col. 2. num. 20. Quo præteritu id egerint? *ibid.* n. 21. Quibus motibus induci fuerint Pontifices ad commendas concedendas? *ibid.* n. 24. Quæ & quantæ mala ex commendis orta ſint? *ibid.*

Commendas improbat Clementis V. in Conſtitutione, quæ effectum non habuit. I. 203. col. 1. num. 26. & 27. Tempore ſchismatis inter Pontifices, uſus commendarum incrementum accepit. *ibidem.* num. 28. Qui uſus poſtea tolerari poſſit uſus eſt. *ibid.* num. 29. Quid hæc de re Leo X? *ibid.* num. 30. Quæ media maxime efficaciæ ad commendas excludendas? I. 205. col. 1. num. 54.

Commenda aliquando introduxit in Belgium. I. 201. col. 2. num. 8. Abbates Brabantie illis ſtrene ſe opponunt, & prævalent. I. 205. col. 1. num. 53. Duces Brabantie jurant ſe commendas nunquam permiſſuros. *ibid.*

Commendas occasionem dedit diſtinctioni Menſæ Abbatialis a conventuali. I. 205. col. 1. num. 54.

Vide, *Abbas Commendatarius.*

Commendatarum uſus circa Eccleſias Parochiales primitus utilis. III. 10. col. 1. num. 23. Quomodo progreſſu temporis commendæ ſubſervierint pluralitati Beneficiorum palliandæ? *ibidem.* col. 2. num. 26. Hinc pluriſimi & ſædi abuſus. *ibid.* num. 30. Quatenus Eccleſiarum Parochialium commendæ tolerantur? VIII. 211. col. 1.

Commenda perpetua abuſus. VIII. 211. col. 1.

COM-

COMMISSARIUS.

Commissarius Episcopi intervenire debet cum Parocho redditioni computum, si ipse Episcopus intervenire nequeat. I. 23. col. 2. n. 8.

COMMISSARIUS S. OFFICII.

Commissarius 8. Officii quismam sit, & quod eius officium? I. 130. col. 1. n. 21.

COMMUNIO.

Communio apud antiquos saepe vocatur Sacramentum Poenitentiae; & quare? II. 51. col. 1. n. 5. Unde ortum quod electus Episcopus in consecratione simul cum Consecratore de eadem hostia participet? I. 74. col. 2. n. 22. Quae fuerit cura Patrum in examinandis circumstantiis & gravitate peccati, praevia ad receptionem in Communionem? VI. 173. col. 1. Quandoque fideles ad Communionem accedere debeant? VII. 115. col. 1. De abstinentia ab uxoriis ante Communionem. *ibid.* *ibid.* Communio olim dabatur infantibus, uti & hodie apud Graecos, quod Synodus Tridentina non improbat. II. 25. col. 1. num. 2. & seqq. & VIII. 115. col. 1. Hodierna disciplina id non admittit. II. 25. col. 1. n. 4. Hodie pueri non admittunt, nisi ad usum rationis perlegerint, & rite sint instructi. *ibid.* n. 5. col. 2. Quomodo pueri ad primam Communionem disponendi? *ibid.* n. 6. Quid praecipue in illis attendendum. *ibid.* n. 7. Quae cura adhibenda circa pueros, qui pene ad aetatem convenientem pervenerunt? *ibid.* n. 8.

Communio non danda indignis. II. 26. col. 1. num. 13. Quam sollicitudine hoc semper Ecclesia caveat. *ibid.* 25. col. 2. n. 10. Sancta fides. *ibid.* n. 11. Saepe monendus populus quia praeparatio accedere debeat. *ibid.* 26. col. 1. n. 12. An & quando illius nocturna a Communione impediatur? VIII. 12. col. 2. Communionem publice privandi notorie indigni. II. 26. col. 1. n. 14. Etiam Communionem per modum vaticii. II. 29. col. 1. n. 13. Quinam tales censendi? II. 26. col. 1. n. 15. Non requiritur notorietas Juris. *ibid.* num. 16. Resolutio Doctorum Lovaniensium circa repulsionem peccatorum publicorum a sacra Communionem. II. 193. col. 1. & 2. Resolutio Theologorum Mechliniensium conformis. II. 196. col. 1. & 2. Peccatores publici repellendi, nisi de eorum poenitentia constet, & scandalum satisfecerint. II. 26. col. 1. n. 15. Etiam sacramentaliter confessi, & absolutionis obtentae testimonium habeant. *ibid.* n. 16. Non tantum nominatim in Ritualibus expressi, repellendi sunt; sed quicumque peccatores publici. *ibid.* col. 2. n. 17. Qui reversa sunt conversi, sed quorum nondum nota est conversio, occulte, non publice admittendi. *ibid.* num. 18. Minus timendum quod hic excedat Parochi, quam quod deficiat; & quare? *ibid.* num. 22. col. 2. Opus tamen est quadam Christiana prudentia. *ibid.* n. 23. Quid de occultis peccatoribus. *ibid.* 26. col. 2. n. 6. A Communionem nemo prohibendus, nisi aut sponte confessus, aut in aliquo iudicio nominatus aut convictus. IX. 16. col. 1. sub §. 3.

Communio negativis in fine vitae Graecis incognita. VII. 48. col. 1. Contraria disciplina asserta in Canone Sardicensi Concilii, & ratio huius discipline vindicata. VII. 47. col. 2. Raymundus referens hunc Canonem ad sui temporis disciplinam inflexit. VII. 48. col. 1. In Codice Romano clausula perperam addita a recentiori manu. *ibid.*

Communio in quibusdam Ecclesiis datur damnatis ad mortem. II. 26. col. 2. n. 24. Primitiva disciplina adversatur, & quare? *ibid.* col. 2. num. 25. Mos ille apud Gallos abrogatus. *ibidem*, in nota.

Communio infirmorum duplex est, una ex devotione, altera vaticum; & eorum differentia. II. 28. col. 2. n. 5. Utriusque huius Communionis solus Parochus est minister. *ibid.* 29. col. 1. n. 8. Praeae decretum in Regularibus occulte deferentes Eucharistiam ad infirmos. *ibid.* col. 1. n. 11. Iudicium Doctorum Lovaniensium de occulta delatione Eucharistiae ad infirmos per Regulares. II. 196. col. 1. & 2.

Vide, *Vaticium*.
Communio ante saeculum XII. vir unquam extra Missarum solennia populo distributa. II. 37. col. 1. num. 11. Contraria consuetudo a Mendicantibus introducta. *ibid.* Oportum ea disciplina reduceretur; & qua ratione id fieri possit? *ibid.* n. 12. Missae orationes primitus sic ordinatae ac si assistentes communicarent. II. 36. col. 2. n. 4. Parochi merito laborant, ut populus volens communicare, intra Missam communicet. II. 37. col. 1. n. 7. Offendendum populo tempus legitimum communicandi esse potest Communionem Sacerdotis. *ibid.* num. 8. Orationes specialiter recitantur pro communicantibus in Missa. *ibid.* n. 9. Rituale Romanum hanc disciplinam expressit, uti & S. Carolus. *ibid.* n. 12. Retinetur in omnibus Communicantibus Ecclesiasticis. *ibid.* n. 13.

Communio Paschalis ex praepo positivo sola est necessaria. II. 27. col. 1. n. 7. & VIII. 156. col. 1. Exceptio. *ibid.* Aliquando praepo fuit, ut fideles tunc in anno communicarent. II. *ibid.* 27. col. 1. n. 3. Concilium Lateranense redegat minus ad semel. *ibid.* n. 4. Hoc probavit Synodus Tridentina. *ibid.* n. 5. Communio Paschalis in Ecclesia Parochialis facienda. II. *ibid.* col. 2. num. 8. Quid de famulis & Domesticis Monasteriorum. *ibid.* num. 9. *Arrets sur ce sujet, & a l'egard des Penitenciers des Colleges & des Communautés.* II. 202. col. 1. Monendus populus de hac obligatione in Parochia communicandi. II. 27. col. 2. num. 10. Quid circa hanc rem statutum fuerit? *ibid.* Van-Elpen Tom. X.

num. 11. Quinam hoc teneantur praepo? *ibid.* num. 12. Quodnam censetur tempus Paschale; & quis possit illud prorogare? *ibid.* n. 15. Poena non communicantis in Paschate. *ibid.* 28. col. 1. n. 16. Canonis Lateranensis & Decreti Mechliniensis circa hanc rem obscuritas, ejusque difficilis executio. *ibid.* n. 17. Rochus non potest hanc poenam suam auctoritate infringere, & quare minus quam a Communionem repellere? *ibid.* n. 18.

Communio frequens. Primis saeculis Fideles quotidie communicabant. II. 26. col. 2. n. 1. Saeculis posterioribus Communionem rarior esse coepit, & ad eam urgeri debuerunt. *ibidem*. 27. col. 1. num. 2. Votum fuit Concilii Tridentini, ut Christiani fideles frequentius ad sacram Communionem accederent. *ibid.* n. 5. Quid circa hanc rem SS. Papa Benedictus XIV. 2. *ibid.* in nota. Quae regulae servandae pro frequentiore Communionem, remissive. *ibid.* n. 6. & seqq.

Communio est quasi pars ipsius sacrificii. H. 37. col. 1. n. 10. Sacerdos sacrificans debet communicare. VIII. 197. col. 1. Quae poenitentia imponenda illi, cujus negligentia aliquid de sanguine Domini ceciderit? *ibid.* col. 2. Missa primitus instituta, ut assistentes etiam communicarent; solique communicantes interesse sinebantur. II. 36. col. 2. n. 4. & VI. 136. col. 2. & 194. col. 1. & *ibid.* col. 1. Quomodo disciplina communicandi ad solos Altaris Ministros restricta? II. 37. col. 2. n. 5. & VI. 136. col. 1. Oportet Ecclesiam ut assistentes Missae sacrificio etiam quotidie sacramentaliter communicent. II. 37. col. 1. n. 6.

Communio ab haeretico non suscipienda. VIII. 89. col. 2. *Communio* in antiquis Canonibus non semper accipitur pro Eucharistia. II. 28. col. 2. n. 4. Quid in Canone Anagyano significetur per communicare sine oblatione? VI. 136. col. 1. Quenam sit Communio, de qua agitur in Canone M. Laodicensi? VI. 205. col. 2.

Communio cum publice privantur indigni, regulae expendentiae, dum est multitudo peccantium, vel persona, quae repellitur, multitudinem sibi habet obnoxiam. IV. 146. col. 2. n. 12. & seqq.

Communio Ecclesiarum totius orbis in quo consisteret interfecti IV. 140. col. 1. n. 7. Quibus symbolis aut refferis imortesceret mutua fidelium Communio? *ibid.* n. 8. & seqq. & col. 2. n. 11. Quomodo illa interromperetur? *ibid.* col. 2. n. 12. & seqq. Aliquando interrompebatur inter Plebem & Episcopum, ut Episcopum & Metropolitanum. *ibid.* n. 16. & 17. Haec Ecclesiarum mutua separatio non erat proprie Censura, nec ferebat auctoritate Clavum. *ibid.* n. 13. & 14. Obfus id prohibetur per Synodum VIII. *ibid.* 141. col. 1. n. 17.

Vide, *Eucharistia*, *Formata*.
Communio, quae homines inter se communicant, variae species. IX. 2. col. 1. Alia est civilis & politica, alia Ecclesiastica. *ibid.* In quo consistat Communio civilis? *ibid.* In quo Ecclesiastica? *ibid.*

Communio omnis illa, quae quis ut membrum Ecclesiae agnoscat, ex praepo Christi neganda est Excommunicatio. IV. 142. col. 1. n. 12. Ab hac Communionem Episcopus non potest repellere ob crimen sibi declaratum. VII. 124. col. 2. Exclusio Excommunicati a Communionem in civilibus, est tantum Juris positivi Ecclesiastici. IV. 142. col. 2. n. 11.

Vide, *Excommunicatio*.
Communio bonorum omnium, vitae Conobiticae necessaria fundamentum & tutela. V. 1. col. 2. §. 2. Synodus Tridentina abdicatorem & communionem bonorum Regularibus servat. 13 proponit. *ibid.* 2. col. 1. §. 3. Patet ex Decretis patrum Conciliorum, quod Synodus Tridentina perfectam rerum Communionem proposuerit. V. 2. col. 2. §. 4. & pag. 4. col. 1. Ex sententia Concilii Tridentini nemini Regularium licet rem quancumque, & quavis ex causa obvenientem, possidere vel tenere. V. 4. col. 2. Quam vitae Communio sit incunda & suavis, quantaeque ex illa virtutum incitamenta profuant? V. 17. col. 1. Veram omnium Communionem, universa deposita excludentem, Bulla Clementis VIII. evidenter requirit; & quae sit illa Communio? V. 7. col. 1. §. 2. Epistola quidam Canonici Regularis ad quemdam Religiosum Ordinis Eremitarum sancti Augustini, qua ostenditur, quam enixe & sollicitae sanctus Augustinus a suis Discipulis voluerit servari absolutam omnium rerum temporalium Communionem. V. 87. col. 1. & 2.

Vide, *Proprietas*; *Peculium Monachi*; *Vita communis*; *Pauperias*.

COMEDIE.

Vide, *Speiactula*.

COMEDUS.

Comadi professio quam sit vitae Christianae contraria? VII. 98. col. 2.

Vide, *Histris*, *Speiactula*.

COMPAGI.

Compagis uti non poterant Diaconi sine specialis Sedis Apostolicae licentia; & quid per *Compagis* intelligendum? VIII. 40. col. 2.

COMPENSATIO.

Compensatio expensarum nonnunquam licita. IV. 117. col. 1. num. 21. Frequentior expensarum compensatio Edictis Regis.

N 2 ccc-

cœperit. *ibid.* p. 22. 23. *ibid.* 24. Quid agendum, dum in scriptis Partium multa inutilia & impertinentia miscentur? IV. *ibid.* col. 1. n. 25.
Vide, *Expensæ*.

COMPETENTIA PASTORALIS.

Competentia pastoralis, quid sit; & quæ ejus origo? VI. 24. col. 1. cap. 3. §. 1. Qualis esse debeat *Competentia pastoralis*? *ibid.* col. 2. §. 2. A cujus arbitrio dependeat *Competentia pastoralis* determinatio? *ibid.* §. 3. Quid in assignanda *Competentia pastoralis* seu Portione congrua attendendum? *ibid.* 25. col. 2. §. 4. *Competentia pastoralis* five Portionis congruæ assignatio est favorabilis. *ibid.* Debet Juxta inclinare potius ad Partem congruam Vicariorum, cum sit favorabilis, quam ad Decimarum possessionem. *ibid.* col. 2. In causa *Competentia summarie* & per provisionem procedendum est. *ibid.* §. 5. *Competentia pastoralis* adjudicatur per modum Provisionis; si contingat in ejus assignatione oriri aliquam difficultatem. *ibid.*

Competentia pastoralis translatio vel conventio tolli nequit. VI. 26. col. 1. §. 6. Ita nec compensatione elidi potest. *ibid.*

Competentiam pastorem seu Portionem congruam assignandi onus inheret Decimis, & reale est. VI. 26. col. 1. §. 7. Portio congrua debet esse sufficiens pro tot Presbyteris, quot ad curam animarum Parochias requiruntur. *ibid.* §. 8. & col. 2. Quid ostendere debeat Parochus postulans *Competentiam augmentum*? *ibid.* Quomodo ex oblationibus & Collectis Parochianorum *Competentia pastoralis* consicienda? VI. 28. col. 1. Qui *Competentiam* petere possunt? VI. 30. col. 1. §. 15. Quæ in *Competentiam* seu in congruam Portionem imputanda sint, & quæ non imputanda? *ibid.* 31. col. 2. §. 16. Quis sit Juxta *competens* in materia *Competentia*? VI. 34. col. 1. §. 20. Responsum Doctorum Lovaniensium in materia *Competentia*. VI. 42. col. 1. & 2. Sententia extensa Consilii Brabantie in causa *Competentia*. VI. 36. col. 1. & 2.
Vide, *Portio congrua*, *Oblatio*.

COMPLETORIUM.

Complectus ritus pene in omnibus cum qutu Primæ convenit. V. 164. col. 1. sub §. 2. In quibus hujus Officii hodiernus ritus a pristino recedat? *ibid.* Qui scopus *Complectorii*? *ibid.*

COMPONENDA.

Compomenda Officialis quodnam officium? I. 142. col. 1. n. 18. *Compomenda* quænam sufficiant negotia? *ibid.* & 141. col. 1. n. 6. *Compomenda* Officialis præfert quædam speciem Thesaurarii dependentis a Datario. I. *ibid.* col. 2. n. 2.

COMPROMISSUM.

Compromissum quid sit, & quæ forma debeat expediri? IV. 67. col. 1. n. 1. An debeat esse in scriptis? *ibid.* 68. n. 9. An potest *compromitti* in plures? *ibid.* n. 11. An possit hodie *compromitti* in duos cum faciente assumendi tertium in casum diffinitionis? *ibid.* col. 1. n. 15. Si in plures simpliciter facere *compromissionem*, an, uno adente, reliqui possint procedere? *ibid.* col. 1. n. 12. An *compromitti* possint in Judices ordinarios? IV. *ibid.* col. 2. n. 19. & 20.

Compromissum spe inferitur pena, & quantum illa debeat? IV. 63. col. 1. n. 16. An, mediante solutione penæ licet a compromisso rescire? *ibid.* n. 17. An *compromissum* fieri possit inter eos, o juramento? *ibid.* n. 18. Quo circa hoc notandum. *ibid.* col. 2.

Compromissum naturam in prima sua origine habuerunt judicia Ecclesiastica. IV. 3. col. 1. n. 7. & 8. col. 1. n. 2.

Vide, *Arbitr.*

Compromissum si forma servanda in electionibus. III. 30. col. 2. n. 4. Forma Electionis per *compromissum*. *ibid.* n. 3. Quot & quales esse debeat *Compromissarii*, in Jure non est definitum. *ibid.* n. 5. Unus etiam *arbitrarius* sufficit. *ibid.* In *Compromissum* consentire debent omnes Jus eligendi habentes. *ibidem*, n. 6.

COMPURGATOR.

Compurgatores quinam essent, & unde iudicia eorum necessitas? IV. 109. col. 2. n. 43. & seqq. Quot essent adhibendi, & quid Jurare deberent? *ibid.* 110. col. 2. n. 48. & 49. Quodnam eorum officium, quæ qualitates? *ibid.* n. 51. & 52. col. 2.

Vide, *Purgatio Canonica*.

COMPUTUS.

Computus Bonorum Fabricæ & mensæ S. Spiritus quinam intervenire debeat? I. 23. col. 1. n. 1. & seqq. Episcoporum auctoritas circa administrationem bonorum Fabricæ & mensæ sancti Spiritus. *ibid.* n. 2. Quid ea de re cautum in Concordato inter Carolum V. & Episcopum Leod. & in Regii Editis. *ibid.* 23. col. 1. n. 4. & 5. Jus Patronorum circa hanc rem. *ibid.* col. 2. n. 7. Computum redditionis subinde intervenire debet Episcopus, ejusve Commissarius. *ibid.* n. 8. Concilium Tridentinum tantum cum limitatione in hac materia in Belgio receptum. *ibid.* col. 1. n. 3. Varia circa redditionem hujus computus observanda. I. 23. col. 2. cap. 5.

Computus redditio singulis annis habenda, & huic æctus

die præstendus. I. 23. col. 1. n. 1. & 2. *Expensæ* inutiles tum vitandæ, & præsertim concessiones. *ibid.* n. 4. Conclusiones Computum purgandæ. *ibid.* n. 3. Defectus & abusus in Computibus per quos corrigendi? I. *ibid.* col. 2. n. 7. Quis cognoscere debeat de quæstionibus in hac materia exurgentibus? *ibid.* n. 8. Regule generales in hac materia observandæ. *ibid.* 24. cap. 6. Consequendo inficienda, deinde Synodorum Decretorum aut Principum Edicta, quibus omnibus deficientibus, Synodus Tridentina attendenda, aut ad Jus commune recurrendum. *ibid.* col. 1. n. 2. 3. 4. & 5. Computus Fabricæ exhibendi sunt Decimarioribus, & quare? II. 180. col. 2. n. 22. Quid de audientia Computibus Fabricarum in Belgio & in Gallis? VIII. 241. & 242. col. 1. & 2. *ibid.* in note. Qui sent eorum qui devent assessor à la reddition des Comptes des Fabriques; ce qu'il faut observer sur ce sujet. I. 249. col. 1. On propose des regles generales sur cette matiere. *ibid.*

Computus Hospitalium & aliorum piorum locorum Episcopi per se vel Comptarium interveniunt. III. 131. col. 1. sub n. 51. Episcopo vel ejus Commissario visitanti & requirenti, computus conclusi fuit exhibendi. *ibid.*

Computus reddere tenentur Abbates & Superiores Regulares, & coram quibus? I. 198. col. 2. n. 8. & seqq. An Episcopus Computibus Exemptorum possit intervenire? *ibid.* n. 9.

CONCEPTIO BEATÆ VIRGINIS.

Conceptio Diva Virginis Festum quando celebrari cœperit? II. 183. col. 1. n. 15.

CONCESSIO ECCLESiarum.

Concessiones, & incorporationes Ecclesiarum & Altarium, quo tempore fieri cœperint? VI. 38. col. 1. & 2. In variis vetustis *Concessionibus* seu Donationibus & incorporationibus occurrunt variae clausulæ, quæ singulæ expendantur. *ibid.* De Clausula; Concedimus libera & absque persona. *ibid.* §. 1. De Clausula; Ita autem ut de relictis Episcopalis nobis aut Ministris Abbatis quatuordecim respondet. *ibid.* 39. col. 1. §. 2. De Clausula; Et Presbyter ibi constitutus de manu nostra curam accipiat. *ibid.* §. 3. De Clausula; Et spiritus Archidiaconi & Canonici capiat. *ibid.* 40. col. 1. §. 4. *ibid.* col. 2. De Clausula; alio jure servati, sive sine præscriptis alteri quæst. *ibid.* col. 1. §. 5.

Concessionum seu incorporationum variae species VI. 41. col. 1. §. 1. Quando Ecclesia censetur concessa quoad temporalia? *ibid.* col. 1. §. 2. Ecclesie Monasterii vel Capituli concessa quoad temporalia, censetur eis appropriata. *ibid.* col. 2. §. 3. Per *Concessionem* Ecclesiarum quoad temporalia, censetur etiam datum Jus ad Decimas novales. *ibid.* 42. col. 1. §. 4. Vigore *Concessionis* Ecclesiarum quoad temporalia, transeunt jura primitivi Pastoris in Monasteria etiam Monialium, & ad Ordines Militares. *ibid.* col. 2. §. 5. Per *Concessionem* Ecclesiarum consequuntur Monasteria & Capitula presentationem Vicarii seu Pastoris. VI. 43. col. 1. §. 2. Vicarii per totam Ecclesiam incorporatis præfati, sunt veri Curati & Pastores. *ibid.* col. 2.

CONCILIIUM.

Conciliorum omnium, seu omnium passim Episcopopalium Conven- tum Sanctiones non sunt æquali auctoritate recipiendæ. VI. 119. col. 1. §. 11. Recens non est Concilium aliquod recipi in illis, quæ fidem tangunt, licet non ubique recipiantur omnia eius Decreta disciplinam spectantia. VI. 121. col. 1. Quare per utramque per Provincias promulgantur *Conciliorum* Decreta exteriori disciplinam spectantia, expendantur & examinentur ab illis, qui Jurisdictioni in illis Provinciis præsunt. IX. 9. col. 1. & 99. col. 1. §. 2. In Conciliis Episcopi sunt Judices. VII. 16. col. 2. & 9. col. 2. Concludendum est ex omnium Sacerdotum seu Episcoporum *sententia* ex libertate prolata. VII. *ibid.* col. 2. §. 15. Leges *Conciliorum* per Provincias promulgandi vetus consuetudo. VII. 46. col. 1. Aliquando implorabatur brachium sæculare contra contumaces. VII. 100. col. 1.

Concilia etiam generalia in particularibus factis non revelatis, errare possunt; nec id obest auctoritati in Synodi in decidendis vel confirmandis articulis fidei. VII. 47. col. 1. Concilia præcipue ad stabilendam fidem, & formandos mores congregantur. VII. 74. col. 1. Decreta non edebantur olim sub nomine alicujus Episcopi, etiam Romani, sed sub nomine Concilii. IV. 46. col. 2. n. 7. Ante duodecimum sæculum nullum deprehenditur Concilium, cujus Decreta sub nomine Pontificis tamquam Præfatis Concilii concepta fuerint. VIII. 120. in nota. Constitutio lata vel edita solemniter in Concilio generali, si tamen non fuerit publice *Communiter* promulgata, non obligat ad præsentem & scientes. IX. 87. col. 2. sub §. 2. & 92. col. 2. Varie *Conciliorum* seu Synodorum species. VI. 110. col. 1. §. 11.

Concilium non semper intelligendum de Synodi; sed aliquando de Districtibus, vel Ecclesiis Provincialibus. VII. 81. col. 1.

Concilia Oeconomica seu generalia quanta sit auctoritas. VI. 120. col. 1. §. 11. & VIII. 16. col. 1. *Conciliorum* præsertim generalium Sanctionibus acquiescere nolentes, semper pro hæreticis declarati. IV. 39. col. 2. n. 20. Commendatur *Conciliorum* generalium celebratio. VIII. 127. col. 1. Quo tempore celebrata sint singula *Concilia* generalia. *ibid.* 16. col. 1. Cujus sit ea convocare? *ibidem*. col. 2. Jus illud Apostolicæ Sedi vindicavit Damasus vulgo Gregorius VIII. *ibidem*. 22. col. 2. Cur nonnulli *Concilium* V. recipere recusaverint? VIII. 16. col. 2. An

a Con-

a Concilio oecumenico Papa iudicari possit? *ib.* 20. col. 1. Tractatus de modo Concilii generalis celebrandi, sed quo compositus? *ib.* 224. col. 2.

Concilium Nationalis auctoritas proxime ad Concilii oecumenici auctoritatem accedit. VI. 110. col. 2. Quodam Concilio Nationali dicta *Universalia*, *Plenaria*, *Generalis*. *ibid.* Hæ Synodi dictæ quæque fuerunt *Dioecæsanæ*, sed sensu plane diverso ab hodiernis Synodis *Dioecæsanis*. *ib.* Dictæ quoque *Majoræ*. *ibid.* Quinam ad hæc Synodos convenirent? *ibidem*. A Patribus Africanis statutum, ut Synodus Nationalis annu haberetur. VII. 81. col. 2. Primates ad Synodum aliquos Episcopos mittere debebant. *ibidem*. Permittitur ut inopiâ Cleri Provincie Tri-politos, ut unus tantum Episcopus ad Concilium Africanum veniat. VII. 77. col. 2. Quo tempore & quo die celebrandum hoc Concilium? VII. 103. col. 2. Quomodo designandi Episcopi ad hæc Synodum? *ibid.* 104. col. 1. Reus Episcoporum non convenientium ad Synodum. *ibidem* col. 2. Disciplina circa convocationem Synodi generalis. Africa. VII. 110. col. 1. Statutum de cogenda generali Synodo anniversaria mitigatum. VII. 113. col. 2. Quas ob causas indicenda Synodus generalis; & forma indicationis. *ibidem*. Quid statum circa congregandas Synodos generales, ne Episcopi diutius a sua Dioecesi abessent? VII. 124. col. 1.

Concilium Provinciale auctoritate cedit Conciliis Nationalibus. VII. 113. col. 2. Provincialis Synodus auctoritate præstat Synodis *Dioecæsanis*. *ibidem*. An absque Sedis Apostolicæ licentia convocari & celebrari possint Concilia Provincialia? VII. 17. col. 1. Conciliorum Episcoporum auctoritas contra pristinam Ecclesiæ disciplinam a Gratiano restricta. *ibidem*. Quid de hac auctoritate censit Curia Romana? VIII. *ibid.* col. 2. Concilii Tridentini Decretum ad suam opinionem inflectere conatur. *ibid.* Concilia Provincialia quoties celebranda, & quid in eis agendum? VIII. 150. col. 1.

Vide, *Synodus Provincialis*; *Synodus Dioecæsanæ*.

CONCILIIUM AFRICANUM.

Concilium Africanum, sic vocatum a S. Augustino Concilium Carthaginense, anno 417. celebratum; & quare? VII. 64. col. 2.

Vide, **Concilium Carthaginense**.
Concilium Africanum generale anno 419. celebratum, & quid in eo actum? VIII. 66. col. 1. Examinatur exemplaria Nicœni Concilii. *ibid.* Horum lectionem interruptit Faustius Zosimi Legatus, ad recitandum hujus Pontificis Communitorium. *ibidem* col. 2. Quodam fuerit hoc Communitorium? *ibid.* Urgent Legati ex Canone Sardicensi, pro Nicœno in Communitorio allegato, appellationes a Iudicis Africanorum ad Romanum Pontificem. *ibid.* Africanorum de Canonis Sardicensis pro Nicœno suppositione suspicio. *ibid.* 67. col. 2. Eorum hac de re ad Bonifacium Zosimi successorem Litteræ. *ibidem*. Relevance Africanis ad inquirendum de Canonis veritate, accendenda exemplaria Nicæna, ipsique Bonifacium rogant, ut exemplaria autentica petat ab Orientalibus. VII. 147. col. 1. & 2. Legati Africanorum Nicæna exemplaria Alexandria & Constantinopoli. *ibid.* afferunt una cum litteris Cyrilli Alexandrini, & Attici Constantinopolitani ad Africanos. VII. 70. col. 1. & 2. Exemplaria Nicæna cum litteris Orientalium ad Bonifacium mittunt Africanis. *ibid.* col. 2. Canones a Zosimo allegati inter Nicœnos non reperiuntur. *ib.* Africanis statum antiquæ suæ discipline inherendum. *ib.* Videtur Bonifacius Africanis concessisse. VII. 71. col. 2.

CONCILIIUM ANCRANUM.

Concilii Ancrani occasio. VI. 171. col. 1. §. 2. Quo tempore celebrata fuerit hæc Synodus; quot Episcopi interfuerint; quot Canones confecti? VI. 170. col. 1. & 2. §. 1. Super quo potissimum in hac Synodo deliberatum? VI. 172. col. 1. Quantæ auctoritates Canones huius Concilii reputandi sunt? *ibid.* Referuntur & exponuntur hi Canones. VI. 172. col. 1. In his Canonibus expressa pristina Patrum & Apostolica disciplina circa prænitentiarum moderationem, sive remissionem, seu indulgentiam ab Episcopis servandam. VI. 181. col. 2.

CONCILIIUM ANTIOCHENUM.

Concilium Antiochenum, sub quo Imperatore congregatum; quo prætextu; quem revera ad finem? VI. 192. col. 1. & 2. Quare dictum sit Synodus in *Encaenia*? *ibid.* Numerus Episcoporum, qui in hac Synodo fuerunt, & eorum auctoritas. *ibid.* Omnes Episcopi, qui Concilio adfuerunt, professione exteriori fidei Nicænam professabantur. *ibid.* 193. col. 1. Quæ Canones in hoc Concilio edicti. *ibid.* & quando his Canonibus usâ sit Ecclesiæ Romana? VI. 212. col. 2. Expenduntur & discutuntur hi Canones. *ibid.* 193. col. 1. Stylo amariore a Baronio perstringuntur. VI. *ibid.* col. 2.

CONCILIIUM CHALCEDONENSE.

Concilium Chalcedonense occasio præcipua. VII. 2. & seqq. col. 1. & 2. §. 1. & seqq. Marcianus ad Imperium assumptus hanc Synodum Nicænam habendam indicerat. VII. 11. col. 1. & 2. §. 1. Quis Concilii convocationis causa Imperatori ad S. Leonem litteræ; & S. Leonis responsio? *ibid.* & 12. col. 1. Quomodo circa indicendam hanc Synodum se gesserit S. Leo? *ibidem* col. 2. §. 2. Episcopi Nicænam conveniunt; sed Chalcedonem Imperatore evocantur, ubi Synodus habetur. *ibid.* §. 3. Quo

anno celebrata, & quis ordo Sessionis fuerit? *ibid.* col. 1. §. 4. Patrum numerus copiosus, sed incertus. *ibidem*. Legati sancti Leonis huic concilio præfuerunt. *ibidem*. Quid actum fuerit in Chalcedonensi concilio? *ibid.* 13. col. 1. §. 5. Ipse Imperator Synodo adfuit. VII. 19. col. 1. §. 10. Quid requirerit, quam orationem habuerit, quid proposuerit? *ibid.* & 23. col. 2. An Pulcheria, quæ Imperatorem comitabatur in locum Synodi ingressa fuerit? VII. 19. col. 2. & in nota. Actio supposititia de Domno Antiocheno, concilio Chalcedonensi falso adscripta. VII. 21. col. 2. §. 12. Numerus canonum Chalcedonensium. VII. 26. col. 2. §. 18. Exponuntur hi canones. *ibidem* 27. col. 1. & 2.

Concilium Chalcedonense asseritur canon de prærogativa Sedis Constantinopolitane. VII. 40. col. 2. & 41. col. 1. Hic canon a Patribus Synodi probatus fuit, refragantibus licet Vicariis Sedis Apostolicæ. *ibidem* 42. col. 1. S. Leo canonis se opponit. VII. 42. col. 1. Constantinus & firmus manet S. Leo in reprobando hoc canone. *ibid.* Ab illa S. Leonis & aliorum subsequen- tium Pontificum adversus hanc canonem renitentia deservit Innocentius III. quod postea ratum factum est in concilio Lateranensi. *ibid.* 43. in nota. Quo pacto concordia facta videatur inter S. Leonem, & Anatolium Episcopum Constantinopolitanum. *ibid.* col. 2. Renovatur canon in Synodo Trullana. *ibid.* Quinam huic canonis occasionem dedisse potuit. *ibid.*

CONCILIIUM CAPUENSE.

Concilium Capuense quo anno & qua occasione celebratum? VII. 100. col. 2. Quid in hoc concilio actum sit? *ib.*

CONCILIIUM CARTHAGINENSE.

Concilium Carthaginense vulgo I. quo tempore, & qua occasione celebratum? VII. 58. col. 1. §. 2. Quis huic concilio præfuerit. *ibid.* col. 2. Quid de canonibus hujus Synodi? *ib.* col. 2. An hoc concilium fuerit generale. *ib.*

Concilium Carthaginense vulgo II. quo anno celebratum fuerit? VII. 58. col. 2. & 59. col. 1. Unde contigerit, ut canones huius concilii extantes in codice Africano retineant nomina Episcoporum, quorum nullum occurrit in authenticis canonibus huius concilii? *ib.* 59. col. 1. Genethlius hujus Synodi præfatus. *ibid.* 58. col. 2. & 59. col. 1.

Concilium Carthaginense vulgo III. qua occasione & quo anno celebratum? VII. 60. col. 1. §. 5. Patrum hujus concilii Epistola Synodica, & quid contineat? *ibid.* col. 2. Huic concilio non adfuit S. Augustinus. VII. 61. col. 2. & 80. col. 1. Quid in hac Synodo factum sit circa *Bravum* seu *Breviarium* canonum Hippocensium? VII. 60. col. 1. Quid de collectione quinguesaginta canonum, quæ sub nomine Concilii Carthagenensis III. extat in vulgatis conciliorum collectionibus? VII. 61. col. 1. §. 6. & col. 2.

Concilium Carthaginense IV. quo præcisè antea celebratum fuerit, incertum. VII. 95. col. 1. Congressus præliminarius ante hoc concilium; & quid actum in hoc congressu? *ibid.* col. 2. Celebratur ipsum concilium, & quid in eo actum? VII. 96. col. 1.

Concilium Carthaginense V. supposititium, sicut & supposititii canones, qui sub hujus concilii nomine fuerunt editi; quod pluribus argumentis evincitur. VII. 61. col. 2. §. 7. Quondam fuerit verum concilium Carthaginense V. & quid in eo factum fuerit? VII. 62. col. 2.

Concilium Carthaginense anno 403. celebratum, & quid in eo actum fuerit? VII. 109. col. 2. & 110. col. 1. Huic concilio interfuit S. Augustinus. VII. 110. col. 1.

Concilium Carthaginense anno 404. celebratum, & quid in eo actum? VII. 111. col. 1. sub quo Imperatore. *ibid.* Donatistæ in hoc concilio conventi, nil pene ausi sunt respondere. *ibid.* col. 2. Donatistarum circumcellionum in catholicis sævitia. *ibidem* 112. col. 1. Patres ad Imp. tuitionem adversus Donatistas petunt. *ibidem*. Duriore Imperatorum decreta in Donatistis, quam quæ Patres pollularant. *ibid.* & 112. col. 2.

Concilium Carthaginense anno 405. celebratum, & quid in eo actum? VII. 113. col. 1.

Concilium Carthaginense anno 407. celebratum, ubi mitigatum Statutum de cogenda Synodo generali anniversaria. VII. col. 2. Quid in eo præterea actum? *ibid.*

Concilium Carthaginense duo anno 408. celebrata in quibus Decreta contra Paganos & Hæreticos VIII. 117. col. 2. Quid in his præterea actum? *ibid.* & 118. col. 1. Augustinus, exponit Donatistarum infidelitatem. *ibid.* col. 1. Regat Augustinus, ut Donatistæ morte non afficiantur. *ibid.* col. 1. eorum crudelitas in Catholicos, & quodam etiam Episcopos, quos & occiderunt, ostenditur. VII. col. 1.

Concilium Carthaginense anno 410. celebratum, & quid in eo actum? VII. 118. col. 2.

Concilium Carthaginense anno 417. celebratum contra Pelagianam hæresim & Cælestium. VII. 64. col. 2. Meminit huius Concilii S. Augustinus sub nomine concilii Africani. *ibid.* Litteræ huius concilii ad Zosimum Papam. *ibid.* Episcopi Africani veriti, ne Pelagiana hæresis sat reprimeretur, centurie convocandum generale totius Africae concilium. *ibid.* Hoc concilium anno sequenti celebratum est. *ibid.*

Concilium Carthaginense anno 418. celebratum, edidit famoses canones contra hæresim Pelagianam. VII. 62. col. 1. & 1. §. 9. & 63. col. 1. & 2. & seqq. & 119. col. 1. & 2. Item alios canones contra Donatistas. VII. 65. col. 2. Quis numerus Episcoporum, qui huic Concilio interfuerunt? *ibid.* canones hujus Synodi. VII. 119. col. 1. & 2.

Concilium Carthaginiense anno 419. celebratum. VII. 65. col. 1. Occasio hujus concilii. *ibid.* Quid de gestis hujus concilii conservatum sit? VII. 66. col. 2. & 135. col. 1. & 2. Quot & quo ordine subscripserint Primates, cæterique Episcopi, item Ecclesiæ Romanæ Legati. VII. 126. col. 1. & 2.

Concilium Carthaginiense XX. in quo editum Decretum, ut nullus ad transmarina audent appellare. VII. 73. col. 1. & 2. 72. & 73. col. 2. Summatim recensentur Synodi Carthaginenses a 1. ad XX. VII. 73. col. 2.

CONCILIIUM CONSTANTINOPOLITANUM.

Concilii Constantinopolitani I. occasio triplex. VI. 218. col. 1. §. 1. Quid pro intellectu gestorum hujus Concilii scire conveniat. *ibid.* Quo tempore, & a quo Imperatore fuisse convocatum? VI. 220. col. 1. §. 5. Tres fuisse distincti conventus, quorum acta non confundenda. VI. 218. col. 1. Quid adum fuerit in primo conventu, qui præfedit Meletius Episcopus Antiocheus? VI. 220. col. 1. Quid in altero conventu, qui dicitur *Concilium Œcumenicum secundum*, quis fuerit in eo Episcoporum numerus, & quis præfedit? VI. 221. col. 1. §. 8. Litteræ Occidentium ad Theodosium tertio conventui dant occasionem; & quid continerent hæc Litteræ? VI. 221. col. 2. §. 10. Quid adum in tertio conventu, & quid responsum Occidentalibus? VI. 222. col. 1. §. 11. Numerus canonum Constantinopolitanorum incertus. VI. 223. col. 1. §. 12. An concilium Constantinopolitanum sit Œcumenicum, & an ejus canones ubique sint recepti? *ib.* col. 2. §. 13. Exposuntur canones Constantinopolitani. VI. 224. col. 1. & 2.

Concilium Constantinopolitanum anno 754. celebratum, qua occasione? VII. 167. col. 1. Hæc pseudo-Synodus anathema dicit Imaginum cultoribus. *ibid.* col. 2. In Concilio Nicæno II leguntur & refutantur acta hujus Concilii abul. VII. 142. col. 2. §. 8.

Concilium Constantinopolitanum, seu Œcumenicum VIII. qua occasione celebratum; & quid in eo actum? VII. 189. col. 1. & 7. Concilium non admittitur a Grecis. VII. *ibid.* in nota. Quid de hoc Concilio senserit Doctissimi Canonici? *ibid.* in nota.

Concilium Constantinopolitanum anno 879. sub Photio celebratum. VII. 189. col. 2. Numerus Episcoporum, qui interfuerunt, & quid in hac pseudo-Synodo actum? *ibid.* Hujus Concilii abul. subijciuntur Canones; & quare? VII. 190. col. 1. & 2.

CONCILIIUM IN ENCENIIS.

Vide, *Concilium Antiochenum*.

CONCILIIUM EPHE SINUM.

Concilii Ephesini convocationis occasio, negotium Eutychetis. VII. 7. col. 1. §. 10. Periculosa admodum visa est S. Leoni & Flaviano hujus Concilii indictio, & quare? *ibid.* col. 2. Theodoretus & Synodo exclusi iussus. *ibid.* col. 2. Contra frequentes adesse iubentur Eutychetis factores. VII. *ibid.* col. 2. S. Leo ad Synodum vocatus, mittit Legatos. *ibid.* col. 2. §. 21. Varias hæc occasione scribit Epistolas. *ibid.* & 8. col. 1. Dioscorus Alex. dirigit Episcopus ex Imperatoris mandato præfedit Concilio. VII. 7. col. 2. & 8. col. 1. Ordo Sessionis; vana Eutychetis confessio. *ibid.* 8. col. 1. Absolvitur Eutyches; condemnantur S. Flavianus, & alii Orthodoxi Episcopi. VII. 8. col. 2. §. 13. & 9. col. 1. §. 24. Acta hujus Ephesini Latrocinii improbat S. Leo. VII. 9. col. 2. §. 15. Appellatio S. Flaviani ab hoc Latrocinio ad Concilium Œcumenicum. *ibid.* 10. col. 1. Quanto zelo S. Leo, amplexus causam Flaviani, profectus fuerit Concilii generalis convocationem? *ibid.* & col. 2.

Concilii Ephesini Canones ab Episcopo prætermitti, & quare? VII. 1. in *Observatione Editoris*.

CONCILIIUM GANGRENSE.

Concilium Gangrense contra Eustachium & Eustachianos sive Eustathium & Eustathianos congregatum. VI. 186. col. 1. & 2. Occasio, & tempus celebratæ Synodi. VI. *ibid.* col. 2. §. 2. Hæc Synodus post Nicænam celebrata. *ibid.* col. 2. Quo anno incertum. *ibid.* Non constat Romanum Pontificem in hac Synodo ullas habuisse partes. *ibid.* 187. §. 3. Canonum Gangrensiū magna auctoritas. *ibid.* col. 1. Horum Canonum numerus. *ibid.* Exhibentur & exponuntur hi Canones. VI. 187. col. 1. & 2. Appendit Canonum Gangrensiū, ex qua rite ite intelligantur. VI. 191. col. 2. & 192. col. 1. Canones Apostolici verissimiliter hic indigantur. *ibid.* col. 1.

CONCILIIUM HIPPONENSE.

Concilium Hipponense ex omnibus Africæ Provinciis constatum, & quo tempore celebratum? VII. 59. col. 1. §. 4. S. Augustinus adhuc Presbyter coram Concilio sermonem habere habere. *ibid.* col. 2. Ad restaurandam disciplinam hoc Concilium congregatum. *ibid.* col. 2. Unde factum sit, ut genuina & integra hujus Concilii acta & Canones, prout apud Hipponem confecta & probata sunt, temporum injuria perierint? *ibid.* Ubina reperiantur Abbreviationes seu Compendia Canonum Hipponensium? *ibid.* Brevis horum Canonum relecta, pertractata, & Canonibus pluribus adaucta in Concilio Carthaginiensi III. *ibid.* 60. col. 1. Duplex Canonum Hipponensium Breviarium. VII. 96. col. 1.

Vide, *Concilium Carthagenense*.

CONCILIIUM LAODICENUM.

Concilii Laodicensi canonum auctoritas quanta semper fuerit? VI. 205. col. 2. Quænam fuerit illa Laodicea urbs, ubi celebratum est hoc concilium? *ibid.* Quis Præfex Synodi, sicut quis Patrum numerus, incertum. *ib.* Posterior fuit Antiochena. *ib.* Quo tempore celebrata sit hæc Synodus? *ibid.* 206. col. 1. Ubina extant canones Laodicensi. *ibid.* Hi canones exponuntur. *ibid.* & segg. col. 1. & 2.

CONCILIIUM LATERANENSE.

Concilium Lateranense III. quo anno & qua occasione fuerit celebratum? VIII. 127. col. 1. §. 1. Mittuntur per omnes orbis partes Legati ad convocandos Prælatos. *ibid.* Numerus Episcoporum, qui huic Synodo interfuerunt; & canones in ea editi. *ibid.* col. 2. §. 2. Exponuntur hi canones. *ibid.* 128. col. 1. Tempore hujus concilii dignitas cardinalitii incrementum sumplit. VIII. 129. col. 2.

Concilii generalis Lateranensi IV. sub Innocentio III. indictio. VIII. 131. col. 1. & 3. §. 1. Quibus de causis convocatum sit hoc concilium. *ibid.* Quo anno inchoatum fuerit? *ibid.* Numerus Episcoporum, qui huic concilio interfuerunt. *ibid.* Quidnam hoc concilio adum sit? *ibid.* 142. col. 2. & 2. Præcipitur contra Curiam Romanam in concilio proponitur. *ibid.* 192. col. 2. §. 4. Litteræ Anglorum querelæ de exactionibus Romanorum. *ibid.* 193. col. 2. Querelæ Belgarum de Provisionibus Romanis. *ibid.* col. 2. De auctoritate Decretorum. quæ sub nomine hujus concilii allegantur in *Sexto* Decretaliū. *ib.* 194. col. 1. §. 5. Observationes in hæc Decreta. *ib.*

CONCILIIUM LUGDUNENSE.

Concilium Lugdunense I. indicit Innocentius IV. anno 1245. VIII. 189. col. 1. & 3. §. 1. Causæ ob quas convocatum hoc concilium. *ib.* Quid adum sit in hoc concilio in causa Frederici Imperatoris? *ib.* 190. col. 2. & col. 1. §. 2. Quid in eodem concilio actum sit circa cruciatum five subsidium Terræ Sanctæ impendendum? *ib.* 191. col. 2. §. 3. & 192. col. 1. & 2. Præcipitur pax generalis. ubi christiani. *ib.* 192. col. 1. Querelæ Anglorum contra Curiam Romanam in concilio proponitur. *ibid.* 192. col. 2. §. 4. Litteræ Anglorum querelæ de exactionibus Romanorum. *ibid.* 193. col. 2. Querelæ Belgarum de Provisionibus Romanis. *ibid.* col. 2. De auctoritate Decretorum. quæ sub nomine hujus concilii allegantur in *Sexto* Decretaliū. *ib.* 194. col. 1. §. 5. Observationes in hæc Decreta. *ib.*

Concilium Lugdunense II. a quo, quando, & quibus de causis indictum? VIII. 201. col. 1. §. 1. Numerus Prælatorum, qui huic concilio interfuerunt. *ibid.* col. 1. Inter concilia generalia a Patribus Constantinensibus habetur. *ibid.* Variæ hujus concilii Sessiones, & quid in illis actum fuerit? *ibid.* col. 2. §. 2. Diffidium inter Papam & Cardinales circa constitutionem de electione Pontificis Rom. ni. VIII. 202. col. 1. & col. 207. col. 2. In concilio agitur de reformatione morum. *ibid.* 202. col. 1. canones huic concilio adscripti non omnes in concilio editi. VIII. 206. col. 1. & 216. col. 1. Tempore hujus concilii iusticiæ Ecclesiasticæ ad normam civilium exercita. *ibid.* 216. col. 1. Observationes in Decreta hab nomine Gregorii X. in concilio Lugdunensi in *Sexto* Decretaliū relata. VII. 206. & segg. col. 1. & 2.

CONCILIIUM MILEVITANUM.

Concilium Milevitanum II. celebratum a solis Episcopis Numidiæ. VII. 62. col. 2. Farsago canonum huic concilio supposita. *ib.* 61. col. 2. §. 8. Quo anno celebratum fuerit hoc concilium? *ibid.* Vera epocha hujus concilii. VIII. 107. col. 2. Hujus Synodi statuta releguntur, & fere omnia probantur in Synodo generali Africana. *ib.* & col. 2.

CONCILIIUM NEOCESARIENSE.

Concilium Neocesariense quo tempore celebratum? VI. 182. col. 1. §. 1. Præstantia Patrum, qui huic concilio interfuerunt. *ib.* Episcoporum numerus, & Sessionis ordo incertus. *ib.* Verisimile est unum, alteromne tantum Episcopum ex singulari Provinciis accessisse. *ib.* Synodus hæc ante Nicænam celebrata. *ib.* Quis numerus canonum, qui referuntur, & exponuntur. *ibid.*

CONCILIIUM NICÆNUM.

Concilium Nicænum I. a Constantino Imperatore convocatum ob hæresim Arianam, ob schisma Meletianum, & diffensionem super die celebrationis Paschæ. VI. 154. col. 1. Vide, *Arius*, *Meletius*, *Pascha*. Ad hanc Synodum conveniunt trecenti decem & octo Episcopi, & Presbyterorum, Diaconorum & aliorum infinitus numerus. VI. 155. col. 1. & 2. Imperator Synodo intereff. *ibid.* col. 2. Quid in hoc concilio actum sit? VI. *ibid.* col. 2. §. 8. & 156. col. 1. §. 9. Acta concilii per litteras Ecclesiis significata. VI. 157. col. 1. Epistola Synodi Nicænae ad Sylvestrum Papam, & hujus responsoria, supposititæ. *ibid.* Probatum tantum viginti canones a concilio Nicæno fuisse editos. *ibid.* 4. col. 1. §. 12. Alii canones huic concilio adscripti, supposititæ. *ibid.* Fideiæ quoque Epistolæ eidem Synodo adscriptæ. *ibid.* col. 2. Exponuntur veri Nicænae Synodi canones. *ibid.* Scholia in canones Nicænos. *ib.* 158. & segg. col. 1. & 2.

Concilium Nicæni II. occasio. VII. 165. & segg. col. 1. & 2. §. 1. Indictio concilii auctoritate Imperatorum Constantini & Irc-

Irenaeus anno 786. VII. 163. col. 1. §. 2. Legati Pontificis Romani, ac trium Patriarcharum, & ultra 300. Episcopi conveniunt Constantinopolim. *ibid.* Concilium impeditum ab Iconoclastis. *ibid.* Concilium Nicenae celebrari iussu ab Imperatoribus. *ibid.* An fecerendum Concilium Constantinopolitanum a Concilio Niceno? *ibid.* in nota. Quid in Concilio Niceno II. actum fuerit? *ibid.* §. 3. col. 2. Conclusio orthodoxa Concilii. VII. 170. col. 1. Professio fidei huius Synodi missa ad Adrianum Papam. VII. 183. col. 1. Octava ad huius Synodi habita Constantinopoli coram Imperatore, & quid in ea gestum? *ibid.* col. 2. Incertum quia aditione edicti Canonis huius Synodi in Gallis, Germania, aliisque regnis. VII. 177. col. 2. Huius Concilii definitio circa cultum Imaginum rejecta a Gallis. II. 169. col. 2. num. 15. Eius acta refutata, ipsique Concilium tanquam erroneum reprehensum. *ibid.* sub eod. num. 170. col. 1. & n. 16. Eadem acta propugnata contra Gallos ab Adriano. *ibid.* n. 17. Adriani Epistola inclinare non potuit Gallicanos Episcopos, ut a recepta Sancti Gregorii disciplina de non adorandis Imaginibus recederent. *ibid.* n. 18. Definitio Synodi Nicenae II. circa Imaginum cultum a Conciliis Francotoniensibus & Parisiensibus reprobata & rejecta. *ibid.* Tunc temporis innotuit Gallos credidisse auctoritatem Papae solius non esse sufficientem, ut inhereret aliquod Concilium sine consensu principum Ecclesiarum recipi. *ibid.* col. 2. n. 16. Exponitur Concilium Niceni II. Canones, quorum primo confirmantur Canones sex Synodorum generalium. VII. 174. col. 2.

CONCILIUM PAPIENSE.

Concilium Papiense anno 1160. ab Imperatore Frederico I. convocatum. VII. 123. col. 2. §. 2. Quid in hoc Concilio actum fuerit? *ibid.* 124. col. 2. §. 3. Acta huius Synodi in Concilio Turonensi improbantur. *ibid.* col. 2.

CONCILIVM QUINI-SEXTUM.

Vide, *Concilium Trullanum*.

CONCILIUM ROMANUM.

Concilium Romanum in quo fides Catholicae de cultu Imaginum confirmatur. VII. 166. col. 2.

Concilium Romanum alterum anno 732 celebratum pro veneratione Imaginum. VII. 167. col. 1.

CONCILIVM SARDICENSEM.

Concilium Sardicense qua occasione convocatum? VII. 43. col. 1. §. 1. convocatur Imperatorum auctoritate. *ibid.* Exilium perperam Socrates hanc Synodum a Julio convocatum. *ibid.* col. 2. Quo anno celebrata fuerit? *ibid.* Numerus Episcoporum, qui ad hanc Synodum accesserunt. VII. 45. col. 2. §. 2. Error Gratiani circa hunc numerum. *ibid.* 44. col. 1. Oflus Cordubensis Episcopus Concilium praefidit. *ibid.* Perperam putat de Marca Oflum praefidisse vice Episcopi Romani. *ibid.* col. 2. Diffensio Orientalium & Occidentalium, illorumque recessus. *ibid.* §. 3. col. 2. Orientales Episcopi Philippopolim se recipiunt, ibique collecti edicta Decreta sub nomine Sardicenses Concilii, eo quod Sardica ab Imperatoribus indidum fuisset. VII. 45. col. 1. S. Augustinus Orientalium conventum pro Concilio Sardicensi sumptuose videtur. *ibid.* Quid actum sit in conventu Philippopolitano plane diverso a vero Concilio Sardicensi ab Occidentalibus Sardica celebrato? *ibid.* Praecipua diffinitionis ratio, quod Occidentales communicarent cum thasiano & cum aliis Episcopis ab Orientalibus iam pridem damnatis. *ibid.* col. 1. Quae in Sardicensi Concilio Occidentales erraverint? VII. 46. col. 1. An in abolutione Marcelli Occidentales erraverint? VII. 46. col. 1. An Concilium Sardicense fuerit Oecumenicum? VII. 47. col. 1. §. 3. Quo saeculo Concilio Sardicense ab Orientalibus receptum fuerit? VII. 47. col. 2. Exponitur Canon Sardicenses. *ibid.* In hoc Concilio jus antea plane incognitum, Romano Pontifici tribuitur. VII. 48. col. 1. Canones Sardicenses probantur in Synodo Trullana. VII. 127. col. 1.

CONCILIUM TRIDENTINUM.

Concilium Tridentinum quibus annis fuerit inchoatum & absolutum? VIII. 238. col. 1. §. 6. Pius IV. acta integra huius Concilii specialia Bulla confirmat. *ibid.* Venetorum Respublica prima omnium Dionum Catholicarum observantiam Decretorum Concilii Tridentini suis subditis impoluit. *ibid.* in nota (§). Alia fuit Belgarum aliorumque populorum Gismontanorum opinio circa publicationem huius Concilii quoad Decreta Reformationis. *ibid.* Philippus II. jubet examinari *ibid.* Margaritae Parmensis litterae ad Episcopos, Concilia Regia, Universitatem Lovaniensem, primarias civitates, ut examinent Decreta Reformationis. *ibid.* Episcopi & Universitates censent ea simpliciter publicanda. *ibid.* col. 2. Secus Concilia Regia & primarias civitates. *ibid.* Rex cupit simplicem publicationem, quae post aliquam moram executioni mandatur. *ibid.* Gubernatrix una declarat ad Episcopos & ad Concilia Regia, si fieri salvis verius moribus ac iuribus Patriae. *ibid.* Decreta Tridentina, quae iuribus Patriae non sunt contraria, deinceps observanda in Belgio. *ibid.* 239. col. 1. In Gallia non fuit Regia auctoritate publicata. *ibid.* In pluribus Conciliis admittit, quatenus non derogant Libertatibus Ecclesiarum Gallicanarum. *ibid.* col. 2. In Tribunalibus Regis haec Decreta non admittuntur sub nomi & auctoritate Concilii Tridentini. *ibid.* In Conciliis Provincialibus De-

creta, quae disciplinam spectant, per partes plurima, sed non omnia fuerunt confirmata. *ibid.* in nota (-) & item in nota (a). Inter illas Galliarum Synodos, alias plurima, alias vero pauciora Concilii Tridentini Decreta receperunt, alias de eo siluerunt. *ibid.* in nota (a). Nec in his Conciliis particularibus, nec in Edictis Regis commendantur haec Decreta tanquam e Concilio Tridentino desumpta. *ibid.* 240. in nota. Quomodo huius Concilii Decreta in Germania fuerint recepta? VIII. 239. in nota. An recepta in Comitatu Burgundiae? *ibid.* in nota. Voluit Concilium Tridentinum Synodos Provinciales cogi. VIII. *ibid.* col. 2. §. 7.

Concilium Tridentinum cum quibusdam restrictionibus in Belgio receptum. I. 23. col. 1. num. 1. & III. 74. col. 2. num. 21. & IX. 9. col. 2. Quomodo intelligendum quod Concilium Tridentinum in Belgio sit receptum sine ulla limitatione aut restrictione? III. 133. col. 1. num. 27. Quare acceptationem Concilii Tridentini in Belgio & in Hispanis factam, quamvis reverens admodum fuerit, non probaverit Summus Pontifex? IX. 10. in nota. Quare in plerisque Regnis extra Italiam Decreta Concilii Tridentini non fuerint simpliciter & generaliter recepta? I. 39. col. 2. num. 4. Quid de recipiendis Decretis Concilii Tridentini, tum ab ipso Concilio, tum a Pio IV. Summo Pontifice fuerit decretum? IX. 100. col. 1. §. 1. Quid in Belgio super receptione & publicatione Concilii Tridentini actum fuerit? IX. col. 2. §. 1. Quid in Gallia? IX. 101. col. 1. §. 3. & *ibid.* in nota. Qua ratione Synodus Tridentina voluerit difficultatem occasione suorum Decretorum emergentes resolvit? I. 135. col. 1. num. 1. Pius IV. generaliter omnibus inhiuit Decreta Synodi Tridentinae interpretari. *ibid.* num. 2. Interpretationem Sedis Apostolicae reservavit. *ibid.* num. 3. Congregationem Cardinalium pro executione Concilii Tridentini instituit. *ibid.* num. 4. Quae spectant ad executionem Concilii Tridentini, saepe ad alias Congregationes mittunt. *ibid.* num. 9. col. 2. Quid praeviderit Concilium Tridentinum circa difficiem suorum Decretorum receptionem? I. 136. col. 1. num. 1. Aequitas medii, quod propoluit ad illam difficultatem explanandam. *ibid.* col. 2. num. 2. Quid potissimum conducit ad affectandam Concilii Tridentini mentem? V. 2. col. 2. §. 4. Quaedam annotanda circa modum, quo receptum est Concilium Tridentinum in Belgicis Provinciis. I. XV. §. 6.

Vide, *Congregationes Cardinalium*.

CONCILIVM TRULLANUM.

Concilium Trullanum seu *Quini-Sextum*, unde sic dictum? VII. 126. col. 2. §. 1. Occasio huius Synodi. *ibid.* Unde dicta Trullana, & Quini-Sexta. *ibid.* Vicarii Sedis Apostolicae adfuerunt. *ibid.* An Canones Trullani ab Ecclesia Romana probati? *ibid.* Quo anno celebrata fuerit haec Synodus? VII. 129. col. 1. Exponuntur Trullani Canones. VII. 127. & 129. col. 1. & 2. Canon 36. Trullanus multipliciter corruptus a Gratiano VIII. 21. col. 1.

CONCILIVM TURONENSE.

Concilium Turonense, qua occasione celebratum, & quo anno? VIII. 125. col. 2. §. 7. Quis numerus Episcoporum & Cardinalium, qui interfuerunt. *ibid.* col. 2. Quid in eo actum? *ibid.* Exponuntur huius Synodi Canones. *ibid.* & seq. col. 1. & 2.

CONCILIVM VIENNENSE.

Concilium Viennense a quo, & anno indidum? VIII. 217. col. 2. §. 2. Difertur. *ibid.* inchoatur. *ibid.* Numerus Praetorum in hoc Concilio. *ibid.* Quibus de causis fuerit convocatum? *ibid.* & 224. col. 2. Clemens V. praevie inquiri jubet in ea, quae reformantur. *ibid.* In Concilio proponitur Templariorum negotium. VIII. 219. col. 1. Patres varie circa extinctionem huius Ordinis opinantur. *ibid.* Sententia extinctionis istius Ordinis non tam adscribenda Concilio, quam Pontifici. *ibid.* col. 2. Agitur in hoc Concilio de diffidiis inter Fratres Minores strictioris & laxioris Observantiae. VIII. 221. Quid circa causam Bonifacii VIII. in hoc Concilio actum fuerit? VIII. 223. col. 1.

Vide, *Clemens V. Clementina*, *Bonifacius VIII. Templarii*, *O do Fratrum Minorum*.

CONCIO.

Concionum nomine quid proprie designetur? VIII. 215. col. 1.

CONCIONATOR.

Concionatorum necessitatibus quomodo providendum? VIII. 152. col. 1. Exceptio in favorem Ecclesiae Romanae, & circa hanc rem votum Joannis Andreae. *ibid.* Vide, *Pradicatio verbi Dei*.

CONCLAVE.

Conclave in Electione Romani Pontificis, quid sit? VIII. 207. col. 2. Nullus extra Conclave habeat suffragium. *ibid.* Quid si contingeret, ut omnes Cardinales & Conclavi simul vel successive exirent, non electo Romano Pontifice? VIII. 208. col. 1. Conclavio Pii IV. super conclavi, equique arduissima clausula. *ibid.*

CONCLUSIO.

Conclusio quomodo capienda a Promotore aut Fiscalibus? IV. 105. col. 1. num. 7. Quid circa conclusionem capiendam Edicto perpetuo anni 1612. statuatur? *ibid.* col. 2. num. 8. An ex indicibus & conjecturis concludi possit? IV. 106. col. 1. num. 26.

Concludens una parte in causa, alteri ad concludendum certum certus iudex prescribere potest. IV. 112. col. 2. num. 2. Post conclusionem causae, nulla nova facta a partibus allegari possunt sine licentia curiae per libellum civilem impetrandam. *ibid.* num. 4. Occasione huius libelli nova lis institui vetatur. *ibid.* num. 5.

Conclusio in causa tantum ligat Partes, non autem Iudicem. IV. 112. col. 2. num. 6. Motiva juris dari possunt post conclusionem in causa. *ibid.* num. 7. Postquam in causa conclusum est, examen totius causae a Iudice instituendum. *ibid.* n. 8.

CONCORDATA.

Concordata cum Regularibus Parochi raro inire debent super Juribus suis Parochialibus; & quare? III. 258. col. 2. num. 39. In eorum concinnatione omnis obfuscatas vel ambiguitas cavenda. *ibid.* num. 40. 259. col. 1.

Vide, *Translatio*.
Concordata inter Magistratum Ecclesiasticum & civilem. VIII. 244. col. 1. §. 9. An independenter a ratificatione seu comprobatione Principum; qui pacificantur, concordatum possit subscire? IX. 57. in nota.

CONCORDATA BRABANTIAE.

Concordata Brabantia quam auctoritate tribuant Episcopo in omnes fundationes pias, hospitalia, &c. III. 230. col. 2. & 231. col. 1.

Concordata Brabantia inita fuere inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem. IV. 7. col. 1. num. 19. & 13. col. 1. n. 33. Habentur in Brabantia pro lege. *ibidem*. Pene quoad omnes causas laicos Iudicibus Ecclesiasticis subtrahunt. IV. 6. col. 2. n. 18. Quam auctoritate tribuant Iudici Ecclesiastico circa testamenta, pacta antenuptialia, dotes, alimenta, bona amortizata? IV. 7. col. 1. num. 9. & 15. col. 1. num. 28. & 29. & 16. col. 2. num. 17. & 18. Quid habeant eadem concordata, necnon praeterea; concordatum vulgo Hannoniae circa asylum Ecclesiarum & jurisdictionem Ecclesiasticam? IX. 56. col. 2. & 57. col. 1.

CONCORDATA GALLIAE.

Concordata Galliana inita fuerunt inter Leonem X. & Franciscum I. & qua occasione? I. 55. col. 2. sub num. 10. & 58. col. 2. num. 7. Sanctio Pragmatica per illa abrogatur. *ibid.* Nonnulli summa difficultate recepta. *ibidem* 59. col. 1. num. 9. Regi reservant Nominationes ad Ecclesias Cathedralis & Metropolitanas, Pontifici confirmationem. *ibid.* 58. col. 2. num. 6. Excipiebantur Ecclesiae, quae ius electionis habebant ex Privilegio Apostolico, sed illi mox derogatum. *ibid.* 59. col. 1. n. 10. Pontifex vigore concordatorum licere providere potest de Ecclesiis apud Sedem Apostolicam vacantibus. I. 60. col. 1. n. 10. Observatio circa Bulam concordatorum. I. 203. in nota. Quatenus Pontifex concordatis derogare possit? III. 45. col. 1. num. 22. 14. & 15. Publicatis concordatis, sensum abrogata sunt media, quibus retinebatur canonum & legum observantia, sola via Appellationis ab *abusu* retenta. IV. 131. col. 1. num. 29. & 30.

CONCORDATA GERMANIAE.

Concordata Germania qua occasione, & inter quos inita? I. 55. col. 2. n. 11. 12. & 56. col. 1. n. 13. Electionem Episcoporum reservant capitulis, confirmationem sanctae Sedi, exceptis vacantibus in Curia. *ib.* 55. num. 12. Vigore eorum Episcopus Romae confirmatus tenetur praestare juramentum, aliaque debita Metropolitanis. *ibid.* Ad quos & quos se extendant. *ibid.* 56. n. 13. Non comprehendunt Brabantiam, exceptis Traiecto ad Mosam & Nivellis, immo neque Ecclesiam Cathedralis Antuerpientem; & huius exceptionis ratio. *ibid.* col. 1. num. 14. & 15. Tantum obligant illos, qui ea acceptarunt. *ibidem* num. 16. Varii qui illa non acceptarunt; & quare? *ibid.* num. 17. Literae Maximiliani & Caroli V. ad Leodienfes & Cameracenses pro eorum observatione. *ibid.* sub num. 17. An hodie observentur in Dioecesi Merensi, Tulensi, & Virodoventi? Quomodo? *ibid.* Qua oratione intelligantur concordata Germanica, ubi agitur de collatione dignitatum, quae in Cathedralibus Ecclesiis versantur? *ibid.*

CONCORDIA.

Concordia inter litigantes quandomodo praecipue urgenda? IV. 69. col. 1. n. 24. Quomodo hac in parte peccare Iudices possint? *ibid.* Improbandum quod Iudices tantum cogitent de concordia post factas expensas. *ib.* num. 25.

CONCUBINATUS.

Concubinatus crimen, Matrimonium celebratum in articulo mortis reddit in Gallia invalidum quoad effectus civiles. II. 134. col. 1. 28. Decreta Synodi Mechliniensis adversus Clericos concubinos. I. 6. col. 1. num. 4.

Concubinatus crimen juxta concordata Brabantiae est mixti fori. IV. 70. col. 1. num. 52. Non puniebatur Legibus Romanis. *ibid.* num. 53. Constitutio Leonis Sapientis vetans concubinatum. *ibid.* n. 54. Decretum Concilii Tridentini in concubinos & concubinas. *ibid.* col. 2. num. 57.

Concubinatus semper reprobatus ab Ecclesia ut illicitus. IV. 55. col. 1. num. 55. Juxta correctores Romanos vera uxor minus solemniter dicta, olim aliquando vocabatur Concubina. *ib.* col. 2. num. 55. Scriptura sacra veram uxorem subinde vocat concubinam. *ibid.* num. 61. Qualiter a concubina distinguatur meretrix, ut vulgo dicitur? IV. num. 62. Ordonnances de Louis XIII. contre le concubinage des Laïcs. IV. 186. col. 2. Le Decret du Concordat De publicis concubinariis, marque comme il faut punir le concubinage des Cleres. *ibid.*

Concubinarii Presbyteri Missa non audienda; & quare? VIII. 26. col. 1.

CONCUPISCENTIAE.

Concupiscentia triplex. V. 20. col. 1. §. 2. Quantum contra concupiscentiam valeat status Religiosus? *ibid.* & seq. Quam difficultur Christianus vocatione, qua vocatus est, ambulare possit, dum inter ipsa concupiscentiarum objecta & irritamenta vivere cogitur. V. 20. col. 2. Superbia vitae, genus concupiscentiae, cui opponitur vita Christi. V. *ibid.* col. 1. Quid concupiscentia oculorum? *ibid.* Quid concupiscentia carnis? *ibid.*

CONCURSUS.

Concursus juxta Decretum Concilii Tridentini de providendis Ecclesiis Parochialibus in Belgio receptus est & usitatus. III. 33. col. 1. num. 3. Defenditur adversus accusationem. quali favoret ambitio. *ibid.* num. 8. & 9. Rationes, ob quas formula haec videatur clericorum ambitioni favere. *ibid.* col. 2. num. 10. Mens Synodi non fuit, ut quis se concursui sistat, qui non sit de sua vocatione sat securus. *ibid.* num. 11.

Concursus indicendus per edictum, & qua forma, quo loco, & quo tempore id publicandum? III. 33. col. 1. num. 4. & seq. Forma concursus potissimum ex Decreto Concilii Tridentini petenda. III. 34. col. 1. n. 1. Quae tam Ecclesiae concursui sunt subiectae, & quae non subiectae? *ibid.* n. 2. & seq. Ecclesiae, quibus praestit Vicarius perpetuus, subeunt concursui. *ibid.* col. 2. n. 7. Declarationes Cardinalium contrariae. *ibidem* num. 8. Solvitur difficultas, quae fit adversus concursum, cui Vicariae perpetuae subiacent. *ib.* n. 9. & 10. An ei subiaccent Parochiales annexae dignitati? *ib.* col. 2. num. 11. & num. 12. Modus, quo concursui se sistant praesentati ad Ecclesias Patrimoniales, & Nominati Academici? *ibid.* n. 13. & 14. Quibus modis vacare debeat Ecclesia, ut sit locus concursui? *ibidem* num. 15. Reservationes quantumcumque generales non impediunt concursum. *ibidem* num. 20. col. 2. Cur Concilium Tridentinum expellente nonnulla reservationem in favorem Cardinalium? *ibid.* n. 21. Etiam Ecclesiae Jurispraeatorum, sed non Laici, eidem subiectae. *ibid.* n. 22. Quid de Ecclesiis Jurispraeatorum mixti? III. num. 24. Praxis Belgii, si Laicus cum Ecclesiastico in praesentatione concurrat. *ibid.* num. 26. Quid si per turnum praesentent? *ibid.* n. 27.

Concursus ut recte instituitur, cum Episcopo requiruntur Examinatores ad minus tres. III. 36. col. 1. nu. 3. Synodus Tridentina desideravit, ut Episcopus per se examini interiret. *ibid.* n. 1. Examinatores in Synodo Diocesana quotannis eligendi. *ibid.* n. 4. Hodie eliguntur ab Episcopis extra Synodum. III. col. 1. n. 7. Qualitates necessariae, & eis requiritae. *ibid.* n. 8. & seq. eorum juramentum. *ibid.* num. 13. 14. Poena adversus eos, qui materia recipiunt. *ibid.* n. 15. Episcopus non potest eis assignare stipendium. *ibid.* n. 16. Varia, super quibus Concurrentes sunt examinandi. *ib.* 37. col. 1. n. 17. 18. & seq. Peracto examine, idonei reperti per Examinatores remunandi. III. 37. col. 2. n. 1. Qua forma haec remunitio fieri debeat? *ib.* n. 4. Episcopi solus est eligere digniorem ex indicatis idoneis. *ib.* 38. col. 1. n. 7. & 8. Episcopus in hac electione non alstringitur iudicio Examinatorum. *ibid.* num. 14. Non potest tamen eligere illum, quem Examinatores iudicaverunt idoneum. *ibid.* col. 2. n. 15. An ab hac electione Episcopi detur appellatio? *ibid.* col. 1. num. 9. & 10. In Ecclesiis Jurispraeatorum electio dignioris aliquando erit penes Patrum, & quando? *ibid.* col. 2. n. 20. Electio tamquam magis idoneo facienda Collatio ab eo, ad quem de Jure pertinet. *ibid.* n. 16.

Concursus, Sede vacante, instituitur per Capitulum. III. 39. col. 1. n. 29.

Concursus non intermittendus ob intermissionem Synodorum. III. 36. col. 1. num. 5. Nimis inherens crimina. VIII. 151. col. 1. & X. 56. col. 2. Trina citatio Canonica requisita ante condemnationem. VIII. 153. col. 2. Quid Concilium Hilpalense II. statuerit circa eos, qui indicibus potestate Tyrannica, non auctoritate Canonica damnant? IX. 11. col. 1. & 12. col. 1. sub §. 2. & 13. col. 1. sub §. 3. Ipsa natura dicitur neminem inaudire & in-

CONDEMNATIO.

Condemnandus nemo, nisi praesentes habeat accusatores & testes, locumque ad abluenda crimina. VIII. 151. col. 1. & X. 56. col. 2. Trina citatio Canonica requisita ante condemnationem. VIII. 153. col. 2. Quid Concilium Hilpalense II. statuerit circa eos, qui indicibus potestate Tyrannica, non auctoritate Canonica damnant? IX. 11. col. 1. & 12. col. 1. sub §. 2. & 13. col. 1. sub §. 3. Ipsa natura dicitur neminem inaudire & in-

indefensum condemnandum esse X. 17. col. 2. sub §. 9. Ipsi homicidae, alique scelerati non prius condemnandi, quam vel ipsi obiecta crimina confessione sua firmentur, vel ab aliis aperte fuerint convicti. X. 16. col. 1.

Vide, *Accessio, Iudicium, Testes, Citatio, Confessio, Excommunicatio.*

CONFESSARIUS.

Confessarii sunt spirituales animarum medici. II. 59. col. 2. n. 7. Quid, ut tamquam medici facilius in morbum inquirere queant, faciendum? *ibid.* n. 8. conditionem vulnerum & ægrotum diligenter attendere debent in penitentis imponentis. *ibid.* n. 9. Si Missa celebranda, aut aliena restituenda, hæc per Confessarium fieri non convenit. *ibid.* n. 11.

Confessarii etiam Iudicis partes sustinent. II. 59. col. 2. n. 12. Debet ideo gravitatem criminum sedulo attendere. *ibid.* col. 1. n. 13. Quæ & quomplex cura Confessariis, ut Iudicibus, conveniat? *ibid.* n. 17. & *segg.* Quid de Confessariis, qui solis verbis contenti, nullos veræ & sinceræ penitentiae ac conversionis fructus requirunt? VI. 191. col. 2.

Confessarii pro tota Diocesi approbandi consuetudo nondum invaluerat sæculo XIII. I. 50. col. 1. n. 3. Iure Decretalium liber Confessarij electio loco privilegi habetur. *ibid.* n. 4. Poterat ad Episcopum quique recurrere. *ibid.* n. 5.

Confessarii approbatus potest prorogare tempus Communions Paschalis respectu suorum Penitentium. II. 27. col. 2. n. 15. Hodie eorum arbitrio permittitur determinatio penitentiarum. II. 57. col. 2. n. 45. Variæ qualitates in iis requiruntur, & variæ ad quæ attendere debent. II. 58. col. 1. n. 3. *ibid.* n. 4. & *segg.* Ad omni specie quæstus, avaritiæ, expectationis temporalium debent esse alieni. *ibid.* & 59. col. 2. n. 10. Multis titulis hodie convenit eis nomen Canonum Penitentialium. II. 59. col. 1. n. 5. & 58. col. 1. n. 18. & 60. col. 2. n. 23.

Confessarii Simoniacæ pravitatis rei sunt, dum aliquis rei temporis intuitu Penitentem reconciliationem largiuntur. VI. 186. col. 2. cap. 8. §. 1. Confessarii, qui mæra aut favorem aliquem a Penitentibus accipiunt aut sperant, facile potestatem sibi data abutuntur. *ibid.* §. 2. Quid de Confessariis, qui animæ multitudinem affectant Penitentium, præsertim nobilitate aut divitiarum affluentia excellentium? V. 187. col. 2. Summopere cavere debent Confessarii, ne ex penitentis fide satisfactionem, ut Confessarii fugiant omnem avaritiæ vel minimam suspicionem. *ibid.* col. 1.

Confessarii officium obstant olim soli Episcopi. II. 61. col. 1. n. 1. Penitentes reconciliabatur, & præcipua eorum cura illis tantum incumberebat. II. 58. col. 1. n. 8. & 61. col. 1. n. 3. & 4. Quomodo sensim ad Presbyteros ea potestas pervenerit? *ibid.* col. 1. n. 5.

Confessarii speciales pro Clericis approbat S. Carolus, quod merito Episcopi imitarentur. II. 67. col. 1. n. 24. Qualitates, quas requirebat in Confessario Seminaris. II. 120. col. 2. n. 17. Quid inquirendum circa Confessarios seu Directores Monialium? II. 158. col. 2. n. 18.

Confessarium approbatio, & ejus limitatio, & revocatio. II. 166. col. 1. n. 1. & *segg.* Quodam sit, circa Confessiones excludendas, Jus Parochorum? *ibid.* num. 3. & *segg.* Presbyteri non habentes Beneficium Curatum, sine approbatione Episcopi, Confessiones excipere nequeunt. II. 66. col. 2. n. 12. Approbatio in una Diocesi non potest in alia Diocesi vi juris approbationis. Confessiones excipere. *ibid.* n. 13. Nec in Monasteriis exceptis. *ibid.* n. 15. Presbyter quantumvis doctus & capax non potest excipere Confessiones, nisi *rescripto* approbatus. *ibid.* num. 16. Approbatio Presbyterorum non habentium Beneficium Curatum, pro arbitrio Episcopi limitari potest. *ibid.* n. 17. Hæc limitatio etiam procedit quoad personas & quoad locum. *ibid.* n. 19. & *ibid.* col. 2. n. 25. Quomodo approbatio sensim data possit revocari? *ibid.* n. 26.

Vide, *Approbatio.*
Confessarii quid attendendum in imponentis penitentis, & satisfactionibus injungendis? VI. 171. col. 2. Quid in penitentis moderandis? VI. 173. col. 1. Quid in retinendis vel remittendis peccatis? VI. 173. col. 2. Quid, cum de reconciliatione penitentium, & de eorum ad sacram communionem admissione agitur? VI. 174. col. 2.

Confessarii boni dotes. VIII. 112. col. 1. & 156. col. 2. An quando, relicto Confessario, liceat alterum accedere? VIII. 12. col. 1.

Confessarium inter & Penitentem quædam esse cognatio spiritualis. VIII. 100. col. 1. Hæc cognatio peccato carnis addit salutem incellus; unde hoc peccatum inter illos gravius est, utavinque puniendum. IV. 69. col. 2. n. 41. & 55. col. 1. n. 48. VIII. 100. col. 1. Qua poena affluens Confessarii stuprans ad libidinem indocens filias spirituales? IV. 54. col. 2. n. 41. Vide, *Confessio, Penitentia.*

CONFESSIO.

Confessio secunda Penitentiae pars; quare necessaria pro obanda remissione per Sacramentum Penitentiae? 51. col. 2. n. 1. Etiam circumstantie peccatorum exprimendæ; & quare? Confessione exprimenda præcipue requiritur? *ibid.* n. 13. Dubia Gratiani opinio circa Confessionem, Concilio Tridentino contraria. VIII. 110. col. 1. Dubie hujus Gratiani sententia occasio. *ibid.* In variis sententiis abeunt Theologi circa
Van-Essen Tom. X.

ea mentem Gratiani de Confessione. *ibid.* Olim Confessio erat secreta, etiam imponentur penitentia publica. II. 57. col. 2. n. 6. & *segg.* & 53. col. 2. n. 18. Antiqua consuetudo confitendi in initio Quadragesimæ. II. 59. col. 2. n. 8. Eam reduci optant Synodi Belgicæ. *ibid.* sub eod. n. Olim solis Parochis licebat Confessiones excipere, ita ut Confessio facta alteri sine ejus licentia haberetur nulla. II. 61. col. 1. n. 7. & col. 2. n. 8. & 9. Sæculo XIII. ea potestas concessa Mendicantibus, aliisque Presbyteris. *ibid.* col. 2. n. 10. Creditum fuit, fidelibus liberum esse eligere unum ex his Presbyteris in Confessarium. *ibid.* n. 11. Agroti a Medicis de Confessione monendi. VIII. 156. col. 2.

Confessio Paschalis m nrit tamen in obligatione. II. 55. col. 1. num. 5. & 61. col. 2. num. 12. & 23. Facienda est proprio Parocho semel in anno. *ibid.* num. 14. & VIII. 156. col. 1. Confessio annua non semper proprio Pastori facienda; sed non sine ejus licentia. *ibid.* An sine sui Superioris licentia Episcopi Prælatique minores possint sibi Confessarium eligere? *ibid.* in nota. Varia de illa obligatione, Pontificum & Conciliorum generalium, item Synodorum etiam Belgicarum Decreta. II. 61. col. 1. & *segg.* Hæc obligatio etiam se extendit ad Clericos, & quilibet illorum proprius respectu Sacerdotis, & a quibus? *ibid.* num. 20. Quid de hac obligatione sentiat Ecclesia Gallicana? *ibid.* num. 21. Ratio hujus disciplinae & Juris Parochorum. *ibid.* col. 2. n. 23. In Belgio a Prælati obligatio illa non urgetur, nec convenit, ut Pastores nimis illam urgeant; & quare? *ibid.* n. 24. Licentia alteri confitendi a Parocho non facile deneganda. *ibid.* n. 25. Licentia illa in defectu Parochi ab Episcopo vel ejus Vicario concedi potest; quæ cautela in hoc necessaria? *ibid.* sub eod. n. 25. Satisfacit huic præcepto Confessiones annuæ, qui confitentur Penitentiario Episcopi. I. 50. col. 2. n. 14.

Confessiones suorum Parochianorum audiendi Jus Parochi iterum afferitur. II. 63. col. 1. num. 1. & 2. Jus illud ipsius sine legitima causa adimi non potest. *ibidem.* sub num. 1. & col. 1. sub num. 2. Ipsorum est tot sibi Sacerdotes ad hoc munus adjungere, quot sufficiant ad Sacramenta exhibenda. *ibid.* num. 3. Quid in casu non sufficientis Parochorum, quid in casu negligentie, facere debeant Episcopi? *ibid.* Quid in supra dictis casibus egere Cardinalis Noallius. *ibid.* in nota. Quo innixi fundamento Romani Pontifices, Mendicantibus auferunt Privilegia, quibus eis concedebatur licentia Fidelium Confessiones excipiendi? col. 2. n. 4. & *segg.* & 64. col. 2. num. 15. Bullæ Pontificiæ talia circumferentes Privilegia; & harum occasione immoderatio Fratrum Mendicantium, Episcoporum querelæ, & dissidia inter Pastores & Mendicantes Religiosos. II. 63. col. 1. num. 5. & 6. Frustra tent. Bonifacius has ditioras sedere. *ibid.* n. 7. & 64. col. 1. num. 8. Benedictus XI. ejus successores, redum ignem extinxerit, nova Bulla illum aluit. *ibid.* num. 9. Hæc Bullam citat Clemens V. Constitutione; per quam nec sedata sunt dissidia inter Pastores & Fratres Mendicantes. *ibid.* n. 10. Alii Pontifices Mendicantibus favent. *ibid.* col. 2. n. 11. Parochorum causam suscepit Gersonius. *ibid.* n. 12. Mendicantibus patrocinantur S. Thomas & alii. *ibid.* n. 16. Quo fundamento niteretur hæc defensio? *ibid.* & *segg.* Quid hac de te sentierit D. Fleury Historicus? II. 65. col. 1. n. 20. Ahytonis sententia. *ibid.* n. 21.

Confitendi proprio Episcopo vel Parocho intacta manse necessitas usque ad XIII. sæculum. II. 65. col. 1. n. 22. Eam agnovit Innocentius IV. *ibid.* col. 2. n. 23. Fuerunt nonnulli Theologi, qui docuerunt esse iterum faciendas Parocho Confessiones, quæ alieno Sacerdoti peractæ antea fuerant. *ibid.* n. 24. Quid de ea opinione sentierit Benedictus XI. & Joannes XXII. *ibid.* n. 35.

Confessio dividi potest, ita ut uni Sacerdoti etiam Diacono medicinalis & directiva fiat Confessio, deinde Sacramentum illis & absolutoria, alteri Sacerdoti, qui Penitentem absolvat. II. 58. col. 2. n. 7. & 8. Quo casu id licitum sit, & unde hic usus traxerit originem? *ibid.*

Confessio, de qua in Canone II. Laodicensi, quenam Intelligenti possit? VIII. 67. col. 1. & 206. col. 1. An Diacono quis confiteatur? VIII. 67. col. 1. & 2.

Confessionis sigillum. VIII. 156. col. 2. Poena contra infringes hoc sigillum. *ibidem.* 156. col. 2. Sententia, quæ decerneretur adversus Confessarium, qui secretum Confessionis decerere noller, nullius esse momenti. *ibid.* in nota. Quid de sigillo Confessionis apud Gratianum? VIII. 172. col. 2.

Vide, *Confessarius, Penitentia.*

CONFESSIO REI.

Confessio Rei, quam fecit ad interrogatoria si sufficiens appareat, peccit super ea us dicti. IV. 105. col. 1. n. 9. Ex spontanea Confessione indilata procedi non potest ad condemnationem, sed adhuc datur terminus defensionis. IV. 106. col. 1. n. 27. Confessio elicita per torturam exigi debet esse momenta; & quare? IV. 106. col. 1. n. 35. & 36. An extorquenda sit talis Confessio? VIII. 67. col. 2. Recusans respondere, item jurare, habetur pro confesso. IV. 89. col. 1. n. 35.

CONFIDENTIA.

Confidentialis Simonia natura, illiusque perniciosi effectus. V. 172. col. 2. cap. 4. §. 1. Quinam ad mentem Pii V. Simoniaci sint dicendi? *ibidem.* 209. col. 1. Quid circa Simoniam Confidentia decreverint concilia? V. 173. col. 1. §. 2. Quæ specialiter statuta ad probandum & ad detegendum Simoniam continent?
Idem.

fidentia, *ibid.* §. 3. Quare Ecclesia non minori odio Confidentiariorum habeat, quam iudei desertores? *V. ibid.* col. 2. Recensentur plures Simonie Confidentialis species, *ibid.* col. 2. Quare Judices, qui de contestationibus, quae Confidentiam spectant, inquirunt, debeant iudicare secundum regulas juris communis? *V. ibid.* in nota.

CONFIRMATIO.

Confirmatio olim variis aliis nominibus vocata. II. 19. col. 1. 2. Unde nomen hujus origo? *ibid.* col. 2. n. 3. Olim recentior Baptizatis conferebatur, & unde hoc mutatum? *ibid.* n. 4. & 5. & VI. 217. col. 1. Baptizati olim non credebantur perfecti Christiani ante Confirmationem. II. 24. col. 1. nu. 7. Quare esset illius ratio; & quare hodie dicatur Christiani? *ibid.* nu. 8. Aetas ut minus septem annorum in Confirmatione requisita. *ibid.* n. 9. Decreta Synodorum & Episcoporum Belgii pro instructione & preparatione Confirmandorum, *ibid.* n. 10. & 11. Pauci confirmandi testimonium Parochi adferre debent de sufficienti instructione, *ibid.* n. 12. Quo tempore olim conferebatur Confirmatio, quo & hodie consistere, optandum. *ibid.* col. 2. n. 13. Episcopus egrum non confirmatum inviscere & confirmare conetur, *ibid.* n. 14. Episcopus Parochos tempellive monere debet, quando hoc Sacramentum conferre intendat. *ibid.* col. 2. n. 15.

Confirmationis Minister est solus Episcopus in Ecclesia Latina: in Ecclesia Graeca etiam Presbyter. II. col. 2. n. 1. & segg. Disciplinam Graecorum circa hanc rem non improbat Ecclesia Romana, *ibid.* 21. col. 1. n. 2. In Ecclesia Latina, deposita reservatione, administrare hoc Sacramentum potest Presbyter. *ibid.* num. 5. Quia de dignitate, Ministro, & effectu Confirmationis apud Gratianum? VIII. 116. col. 2. De jejuniis & confessione ante Confirmationem. *ibid.* 117. col. 2. De tempore celebrandi Confirmationem. *ibid.* De non reiteranda Confirmatione. *ibid.*

Confirmatio an essentialiter requirat unctionem Chrisma, sic ut non sufficiat unctio olei? II. 22. col. 2. n. 6. Unctio fit in fronte apud Latinos, apud Graecos in variis corporis partibus, *ibid.* n. 8. Duplex Chrisma recentioris est disciplina. VIII. 116. col. 1. Differentia inter formam Latinam & Graecam, 22. col. 2. n. 19. Ritus hujus Sacramenti, *ibid.* col. 1. n. 1. & segg.

Confirmationis nomen, unde inditum huic Sacramento? II. 22. col. 2. n. 11. Quid occasione dederit sequejendi Confirmationem a Baptismo? II. 21. col. 1. n. 3. Episcopi curare debent, ne quis ex eorum negligentia sine hoc Sacramento decedat. *ibid.* col. 2. n. 9. Quid incommodi contingat ex mora Episcoporum in administrando hoc Sacramento? *ibid.* num. 10. Patriarum, qui hodie in Confirmatione assumuntur, apud antiquos non occurrunt mentio. II. 23. col. 1. n. 14. Quae modis Confirmationis decet? *ibid.* col. 2. n. 18. Quid nomen innotatio significet? *ibid.* n. 19.

Vide, *Chrisma, Patrum, Unctio, Impositio manusum.*

CONFIRMATIO ELECTIONIS.

Confirmationes Episcoporum olim spectabant ad Metropolitanum & Provinciales. I. 61. col. 1. n. 1. & 2. & VI. 161. col. 2. Quomodo tenim ad solum Metropolitanum devolutae sint, dein ad Romanum Pontificem? I. 62. col. 1. n. 1. Olim Pontifex Romanus solos Episcopos suburbicarios jure Metropolitanum confirmabat & ordinabat. *ibid.* num. 5. Confirmatio Episcoporum non nisi posterioribus saeculis ad Romanum Pontificem devoluta, & ab ordinatione scienda, *ibid.* col. 2. n. 7. Per Reservationes Pontificis saeculo XIV. ad Sedem Apostolicam jure confirmandi devoluti capite, *ibid.* num. 8. Voyez sur cela l'Observation de M. Gibert. I. 252. col. 2. Etiam post sublatas Reservationes mansit jus confirmandi penes Pontificem. I. 62. col. 2. n. 9. Concordata Galliae & Germaniae illud jus Pontifici deferunt. *ibidem.* n. 10. Les Provisions du Pape sur la nomination des Evêques sont plus tôt des Lettres d'investiture que des Lettres de confirmation. I. 252. col. 2.

Confirmatio electionis Episcoporum non debet dari, nisi praevia informatione & causae cognitione. I. 61. col. 2. n. 3. Ante confirmationem citandi, qui volunt se opponere. *ibid.* 61. col. 1. n. 4. Informatio accipienda etiam circa personam electam. *ibid.* n. 5. Facienda est in loco, in quo Electus diu conversatus fuit. *ibid.* n. 6. Exemplum sollicitae informationis. *ibid.* n. 7.

Confirmatio non leviter annuenda. I. 63. col. 2. n. 3. Quomodo, & per quos informatio facienda? *ibid.* col. 2. n. 1. & segg. Quo ritu olim, & quo ritu hodie expeditur Confirmatio. I. 65. col. 2. n. 1. & segg. In Cancellaria registratur. *ibid.* col. 2. n. 2.

Vide, *Informatio super electione.*

Confirmatio a Consecratione vix olim separata fuit. I. 65. col. 2. n. 1. Vix apud veteres ulla Confirmationis Episcoporum mentio. *ibidem.* n. 2. Ante Consecrationem Electus est confirmatus, ex stylo Decretalium, non dicitur simpliciter Episcopus, sed Episcopus Electus. *ibid.* n. 3. Quare? I. 53. col. 2. n. 9. Quae forma Confirmationis obire varetur, cum Electio erat penes populum & Clerum? I. 65. col. 2. n. 3. Quomodo Confirmatio peteretur a Principe? *ibid.* n. 4. Quomodo a Metropolitano? *ibid.* 66. col. 1. n. 5. Hodie omnium Episcoporum Confirmatio ad Romanum Pontificem spectat. *ibid.* sub eod. n. 5. Intra quod tempus petenda Confirmatio? VIII. 209. col. 2. Quae forma expeditur solent? I. 66. col. 1. n. 10. & 11.

Vide, *Consecratio.*

Confirmatio non expedita, administrationem suscipere non

potest Electus, nequidem titulo Aconomi aut alii, idque sine pena privationis. I. 66. col. 2. n. 1. & 3. Quid juxta Concilium Lateranense xv. statutum & qui excipiuntur. VIII. 154. col. 1. Exceptio in rectoris a Curia concordat electis. I. 66. col. 1. n. 5. Sub rectoris comprehenduntur Gallia, Francia, Alemannia. *ibid.* n. 6. Per Confirmationem Electus aut Nominatus versus Pauper & Episcopus Ecclesiae vacantis reputatur. *ibid.* 7. Recentioris est disciplina, ut quis Electus in Episcopum obtenta Confirmatione, ante suam ordinationem, dicatur Pauper Ecclesiae. *ibid.* n. 8. Fraus quorundam ad praecipuam dignitatem administrationem ante Confirmationem Electionis, VIII. 209. col. 2.

Confirmatio Episcopi Beneficia juxta Concilium Lateranense VII. vacant; & ad quos horum Beneficiorum spectare collatio? VIII. 129. col. 1. Nondum nota horum Beneficiorum reservatio. *ibid.* Quid de Confirmatione Electionis in Concilio Lateranense IV. statutum sit? VIII. 154. col. 2. Quam tempus temporis Confirmationem Electionis a Romano Pontifice accipere teneatur? *ibid.*

Confirmatio Episcopi omnia potest, quae non sunt Ordinis. I. 67. col. 1. n. 10. Non potest accipere possessionem, nisi literis Confirmationis expeditis, levatis, & capitulo exhibitis. *ibid.* n. 12. Literae Confirmationis debent placetari. *ibid.* n. 13. & 208. col. 2. n. 10. Ut Privilegiis de Electis, quae juri Romano sunt subiecta, plenum effectum Confirmationis obtineant, Regalia debet esse clausa. I. 67. col. 2. n. 14.

Vide, *Regalia.*

Confirmatio Electi vel Nominati in Abbatem, a quo fieri debet? I. 208. col. 1. n. 1. & segg. Qui Capitulo generaliter definitorio, vel a Pontifice confirmantur eligunt, non indigent alia confirmatione. *ibid.* n. 3. A quo confirmandi in Germania & Gallia? *ibid.* n. 4. *ibid.* n. 5. Abbates in Belgio quomodo, & a quibus confirmantur? *ibid.* n. 6. & 7. Si Rector petendi foret horum confirmatio, ea expediri deberet consistorialiter, sicut confirmatio Episcoporum. *ibid.* n. 8. Ex Camera Apostolica apparet omnes fere Abbates Belgii esse consistoriales. *ibid.* col. 2. n. 9. Abbates triennes confirmatione non indigent, ut res Monasteriorum suorum possint administrare. *ibid.* in nota.

CONFISCATIO.

Confiscationis remedium Principes, quique Consilia, Judicia suas adversus Superiorum & Judicum Ecclesiasticorum resistentiam, debite mandant executioni. X. 23. col. 2. cap. 6. §. 1. Principes hac coactiva potestate, scilicet non solum in Ecclesiasticis temporalibus, sed etiam in spiritualibus, quae potestas sese etiam extendit ad Censuras Ecclesiasticas. *ibid.* col. 1. §. 2. & 3. Judices Regii hac auctoritate ab omni memoria in Gallia uti sunt. X. 24. col. 2. §. 4. Item in Germania & in Italia. X. 25. col. 1. §. 5. & 6. Utus Regii hujusmodi confirmatus. X. 26. col. 1. §. 7. Confiscationis, seu immisionis in Ecclesiasticorum temporalia usui non reitragatur Synodus Tridentina. *ibidem.* col. 1. §. 8.

CONFRATERNITAS.

Confraternitates plius locis annuerantur. III. 240. col. 2. n. 2. Etiam apud Gentiles fuerunt fuerunt. *ibid.* n. 3. In Ecclesiis multis saeculi recentioris fuerunt. *ibid.* num. 3. Confraternitates quaedam sunt laicorum, quaedam mere Ecclesiasticae. *ibid.* 249. col. 1. n. 2. & 3.

Confraternitatum ordines ad varios fines & sub diversis titulis commendantur. II. 29. col. 1. n. 23. & III. 240. col. 1. n. 2. & segg. Quale fit jus Patronatus competens Confraternitatibus; an Laicum, an Ecclesiasticum? III. 68. col. 2. n. 28. In quibus non possunt sine auctoritate Episcopi, & Statuta per ipsam debent examinari & probari. III. 241. col. 1. n. 22. 23. & 24. Eorum Officia sic ordinanda, ut non obstat Officiis publicis Ecclesiae Parochialis. *ibid.* n. 27. Quae sint res, quae non possunt per laicam charge de Maître des Confrères. I. 273. col. 1. Les confrères peuvent être admis à cet emploi. *ibid.*

Confraternitates Laicorum etiam erectae in Ecclesiis exemplares, & omnia, quae ad eas spectant, jurisdictioni & visitationi Episcoporum sunt subiectae. III. 242. col. 1. n. 31. & 32. Abusus, in quo Episcopi invigilare debent in earum visitatione. *ibidem.* n. 34. Merito designatur aliquis, qui Confraternitatibus invigilet. *ibid.* n. 35. De l'autorité de l'Evêque sur les Confrères, & de l'usage de leurs revenus. III. 277. col. 2. chap. 6. Sub specie pietatis Laicorum libellis varia irreperitur, quae Synodus Cantabrigiae dominandum vocat. III. 242. col. 1. n. 38. & segg. Quid de his monendis populus? III. *ibid.* col. 2. n. 46. Non reitragatur adhibenda quibidam Confraternitatum libellis exorbitantes indulgentias contentibus. *ibid.* n. 43. Perstringuntur Absolutiones generales, quae Confratribus quibidam dantur in articulo mortis. *ibid.* n. 44. Quam praesumptuosa hinc exoritur securitas. *ibid.* n. 45. Quae occasione Absolutionis hujus formulae confecta fuerit? *ibid.* n. 46.

Confraternitates quaedam institutae ad exercitium militare. III. 240. col. 2. n. 5. & 6.

Vide, *Gilda.*

CONFRONTATIO.

Confrontatio quid sit, & quando adhibenda? IV. 105. col. 1. n. 11. Testes priusquam confrontentur, debent esse recollecti. *ibid.* col. 2. n. 12. Datur Reo facultas reprobandi testes, ante, ne

vero post confrontationem. *ibid.* n. 13. On compare les Accusés entre eux, comme en compare les témoins. *ibid.* IV. 189. col. 1. Ce qui s'observe dans la confrontation. *ibid.* 4.

CONGREGATIONES CARDINALIUM.

Congregationis Cardinalium institutum per Sixtum Quintum. I. 130. col. 1. n. 20. In his non admittuntur reculationes ex causa suspitionis. *ibid.* 137. col. 2. sub n. 11.

Congregationis S. Officii institutio. I. 130. col. 1. n. 27. Quod a majori parte praesentium resolvitur, ratum est, etiam si tantum duo comparerent. *ibid.* n. 19. Quenam sit & quanta Cardinalium istius Congregationis auctoritas. *ibid.* n. 20. Eius Officiales. *ibid.* n. 21. Duae ejus Congregationes; una, Feria III. & alia, Feria V. quae sit coram Pontifice. *ibid.* n. 28. & col. 2. Quanam & qua forma in eis tractentur? *ibid.* n. 30. De quibus cognoscatur. *ibid.* 131. col. 1. n. 34. Decreta hujus Congregationis eduntur sub nomine Pontificis. *ibid.* 130. col. 2. n. 31. Sunt tamen revera Decreta Congregationis. *ibid.* n. 32. Licentia legendi libros prohibitos ab hac Congregatione petenda. *ibid.* 131. n. 35. Eius Decreta super Censuris propositionum, & prohibitione librorum, in Belgio admittuntur. *ibid.* n. 36. Non vero in Gallia. *ibid.* n. 37. Hac de re plurima occasione Decreti, quo damnabatur quendam propositio. *ibid.*

Vide, *Inquisitio, Inquisitor.*

Congregationis Concilii Tridentini prima institutio fuit pro executione, non interpretatione. I. 135. col. 1. n. 4. & 5. Aliquando dubitavit hac Congregatio, an propter decios casus ad interpretationem Concilii Tridentini spectantes, non incidisset in Censuram. *ibid.* col. 2. n. 6. Sixtus V. et dedit potestatem interpretandi. *ibid.* n. 7. Circa quid versetur, & quoniam ad eam deferantur? *ibidem.* num. 8. Informatio, quam tenentur Episcopi quotannis facere S. Sedi de statu suarum Diocesium, sit apud hanc Congregationem. I. 71. col. 1. num. 25. Synodi, quarum confirmationes a Pontifice petuntur, ab hac Congregatione revidentur. I. 135. col. 2. num. 10. Sixtus V. declaravit petendam esse ab ea Congregatione confirmationem Concilio Provincialium. I. 136. col. 2. num. 6. Quomodo sit illa confirmatio? *ibid.* num. 7. Hac Congregatio audit quoque postulata Episcoporum visitantium liminis Apostolorum. *ibid.* 135. col. 2. num. 11. Illius Resolutionibus quando creditur? *ibidem.* num. 13. Quenam illius Declarationes? *ibid.* num. 14. & 15. Raro publicantur, nec vim legis habent. *ibid.* num. 16. & 17. In plurimis extra Italiam Provinciis illae Declarationes non audiuntur, & quare? *ibid.* 136. col. 1. num. 3. & 4. In Belgio habentur ad lumen ut resolutiones doctrinales. *ibid.* num. 5. In Gallia vim legis non habent. *ibid.* sub eod. num. Interdum Congregatio ab interpretatione aliquos Decreti Concilii Tridentini dat, recedit & contrariam dat. *ibid.* 136. col. 2. num. 18. Quae ad executionem Concilii Tridentini spectant, sepe ad alias Congregationes mittuntur. I. 135. col. 2. n. 9. Quinam hanc Congregationem constituunt? *ibid.* n. 12. In causa militaria professionis restituitur adversus lapsum quinquenni ordinarie non conceditur, nisi previa consultatione hujus Congregationis. I. 167. col. 2. n. 2. 3. & 4.

Vide, *Declarationes Cardinalium.*

Congregationis super negotiis Episcoporum & Regularium institutio. I. 137. col. 1. n. 4. & 5. Quaestiones hodie inter Regulares olim ignorae uno originis sumptae? *ibid.* 136. col. 2. n. 1. & segg. Erectio hujus Congregationis. *ibid.* 137. col. 1. n. 4. Hac Congregatio unica est super negotiis Episcoporum & Regularium. *ibid.* num. 5. Quare habet majorem numerum Cardinalium? *ibid.* n. 6. Est mere Cardinalitia, & habetur Feria VI. *ibid.* n. 8. Ob multitudinem negotiorum dicitur occupatissima. *ibid.* num. 7. Unde illorum negotiorum multitudo? *ibid.* Quae causas Regularium audiat? *ibid.* n. 9. Stylus ejus, dum quiescit est cum Episcopis. *ibid.* n. 10. Quis, dum quiescit inter ipsos Regulares? *ibid.* n. 11. Moribus Belgii quaestiones inter Regulares & Episcopos & Patros terminari debent in partibus. *ibid.* col. 2. n. 12. Quomodo illae quaestiones terminantur in Gallia? *ibid.* in nota. Quare Causae non agnoscunt Jurisdictionem horum Tribunalium? *ibid.* in nota. Sine hujus Congregationis licentia nemo potest in Italia transire de uno Ordine ad alium etiam strictiorem; & quid in ea concedenda observetur? I. 167. col. 1. n. 18. & 19.

Congregatio Indici qua de causa instituta? I. 135. col. 2. num. 25. Qui eam constituunt? *ibid.* col. 2. num. 26. & 29. Habet duos Confultores. I. *ibid.* n. 28. Pontifex ei non assiluit. *ibid.* n. 31. Per ejus electionem non est derogatum Congregationi S. Officii, ejus est quod appendit. *ibid.* n. 35. Nec Episcoporum aut Inquisitorum auctoritas? *ibid.* n. 36. Decreta ejus in locis, ubi viget Inquisitio Hispanica, non recipiuntur. *ibid.* Et in Belgio, non in omnibus. *ibid.* n. 35.

Vide, *Index librorum prohibitorum.*

Congregatio Rituum in quem finem instituta? I. 137. col. 2. n. 2. Qui interveniunt? *ibid.* n. 2. Circa quae praecipue occupetur? *ibid.* n. 3. & segg. Stylus ejus procedendi. 138. col. 1. n. 5. Primarius ejus finis est, ut invigilet, ne quis in Officia Divina irreligiosum, & eorum majestatem contrarium irrepit. I. *ibid.* n. 2. Plurimis tamen apocryphis noddum paragratum est Brevarium Romanum, imo a Congregatione Rituum prebatur liquando Officia Sanctorum incertis referentia. *ibid.* Uti, & quare? *ibid.* An eam Congregationem spectat Canonizatio Sanctorum. *ibid.* col. 1. n. 7. Quomodo in his procedatur? *ibid.* n. 8.

Vide, *Canonizatio.*

CONGREGATIO ORATORII.

Congregationis Oratorii prima fundamenta ponuntur a S. Philippo Meri. I. 219. col. 2. n. 1. & segg. Quam vivendi normam tenerint priores hujus Congregationis Patres. *ibid.* 220. col. 1. n. 4. Eniguitur Congregatio auctoritate Sedis Apostolicae. *ibid.* n. 6. Eidem conceditur facultas condendi Statuta. *ibid.* n. 7. Quando prima Congregatio Oratorii plene formata? *ibid.* n. 8. Statuta ejus colliguntur, & a Paulo V. approbantur. *ibid.* n. 10. Quam longe lateque se extendit haec Neriana Congregatio. *ibid.* n. 11.

Congregatio Oratorii alia in Gallia instituitur, & a Paulus V. probatur. I. 220. col. 1. n. 12. Petrus Bervalus hujus Congregationis Generalis institutus; & quae ejus auctoritas? *ibid.* col. 2. n. 13. Haec Congregatio a Neriana independens in varias Provincias propagata. *ibid.* n. 15. Quando & quomodo in Belgium? *ibid.* n. 16. Quid sit discriminis Nerianam inter & Gallicanam Congregationes Oratorii. I. 221. col. 1. n. 20. & segg. Exponuntur simul scopus & regimen utriusque Congregationem. *ibid.* n. 24. & segg. Quae sit Praepositi & ejus Assistentium auctoritas? I. *ibid.* col. 2. n. 30. Quid circa singularum Domorum Superiorum? *ibid.* n. 35. & segg.

Congregatio Oratorii proprie novitatum non habet; & quare? I. 221. col. 1. num. 40. Quid vices novitatus supplet? *ibid.* sub eod. n. Quomodo quis Congregationi incorporaretur; & quoniam incorporationis effectus? *ibid.* n. 41. & 42. An divites de proventibus communiibus Domus vivere possint? *ibid.* n. 45. Disciplina vivendi ostendit, institutum Oratorii merito dici Quasi Regulare. *ibid.* n. 46.

CONGREGATIO PASTORUM.

Congregationes Pastorum sui districtus Archiepiscopi quotannis celebrare debent. I. 27. col. 1. n. 1. & 2. Quid in illis tractandum, & quis copus earum? *ibid.* col. 2. n. 3. Sic celebranda, ut vitentur computationes, nec fiat prandium nisi frugale. *ibid.* col. 2. n. 2. Pastores etiam absque Archiepiscoporum utiliter habent suas Congregationes. *ibid.* 26. col. 2. n. 4. & 5.

CONGREGATIO CANONICORUM.

Vide, *Colonia, Capitulum.*

CONGREGATIONES REGULARES.

Congregationes Regulares saeculo nono quadam species fuit, sed mox evanuit. I. 213. col. 2. n. 2. Decretum Concilii Lateranensis de Congregationibus & Capitulis generalibus. I. 214. col. 2. n. 16. & segg. Decretum Concilii Tridentini de eisdem. *ibid.* 215. col. 1. n. 19. Per illud absolute Regulares non obligantur se redigere in Congregationes. I. *ibid.* n. 17. & 18. E-
te redigendum in Congregationem non est signum exemptionis. *ibid.* num. 19. Plenaeque ortae sunt ex reformationibus. I. *ibid.* col. 2. n. 23. In omni Congregatione solent esse boni & mali. II. 103. col. 1. n. 6.

Congregationis Cluniacensis origo. I. 213. col. 2. n. 3 & segg. Eius Brevarii nova editio commendatur. *ibid.* col. 1. 214. n. 5. Quaedam circa hoc Brevarium observata. *ibid.* n. 6.

Congregationis Bursfeldensis origo & incrementum. I. 217. col. 1. n. 8. Qualem praescribat formam Visitationis haec Congregatio. I. 217. col. 2. n. 4. & 5.

Congregationis Windesheimensis origo, incrementum, & extensio. I. 214. col. 1. n. 10. & 11.

Congregationis novae quatuor Abbatiarum in Belgio origo anno 1625. & ejus Leges & Statuta. I. 229. col. 1. n. 23. 24. & 25.

Congregationum variarum origines. I. 213. col. 2. n. 3. & segg. & 214. & segg. col. 1. n. 7. & segg.

CONGRESSUS.

Vide, *Impotentia.*

CONJUGATI.

Conjugati in locis sacris simul non cohabitent. VII. 164. col. 2. Quid sanctus Gregorius suo tempore requirerit in Conjugatis, ut Ecclesiam ingrederentur? *ibid.*

Conjugati nequeunt sine uxoris consensu ad sacros Ordines promoveri. VIII. 26. col. 1. An Conjugi sine alterius consensu possit continentiam profiteri? VIII. 97. col. 1. Quandonam Conjugi fidelis ab infidelis discedere possit, & ad alias nuptias transire? VIII. 98. col. 1. Quae disciplina hodie circa hanc rem observetur? *ibid.* in nota. An Conjugi levans proprium filium de sacro fonte, debeat a Coniuge separari? VIII. 92. col. 1. & 2.

CONJURATIO.

Conjuratio definitio. VII. 36. col. 2. Clericorum & Monachorum Conjuraciones adversus Episcopum aut Clericum puniuntur. *ibid.* & 140. col. 2. Quid de Episcopis per Conjuraciones, Ecclesiam invadentibus & occupantibus? VII. 23. col. 2.

CONNUBIUM.

Vide, *Matrimonium, Nuptiae, Uxor.*

CONRADUS.

Conradus Aulæ Imperialis Cancellarius, sit Episcopus Lubecensis, deinde Hildelensis, & ad Herbipolensem, Ecclesiam transit. VII. 172. col. 2. Innocentius III. subest Conradum ab Herbipolensi Ecclesia recedere. *ibid.* col. 2. Decernit excommunicandum, si parat; & reipsa excommunicat. *ibid.* 173. col. 2. Conradus non reveretur excommunicationem. VIII. 174. col. 2. Se tamen submittit, & misericordiam petit. *ibidem* col. 2. Trucidatur. *ibid.*

Vide, Innocentius III.

CONSANGUINITAS.

Consanguinitatis linea & gradus, quis sit & quatuorplex? II. 144. col. 1. num. 1. & seqq. Regula pro cognoscenda graduum distantia. *ibid.* num. 6. col. 2. Distinctio inter computationem civilem & canonicam. *ibidem* num. 8. Verisimile est Ecclesiam primitus ulam fuisse computationem civili. *ibid.* num. 9. Quandoque computatione canonica a civili distincta invaluerit? *ibidem* num. 10. Primitus non videtur Ecclesia extendisse impedimentum consanguinitatis ultra gradus a legibus præscriptos. *ibidem* num. 11. Quando ultra hos gradus extensum sit? *ibid.* 145. col. 1. n. 12.

Consanguinitatis impedimentum olim extendebatur ad septimum gradum. II. 145. col. 1. num. 13. & VIII. 107. col. 2. Concilium Lateranense retrinxit ad quartum juxta computationem canonicam. II. 145. num. 16. & VIII. 108. col. 1. & 2. Primus gradus in linea collateralis inducit impedimentum jure nature. II. 145. col. 2. n. 18. In posteriore gradu tantum jure positivo. *ibid.* n. 19. Rationes inductionis hujus impedimenti. *ibid.* n. 20. & VIII. 107. col. 2. Quid de hoc impedimento in Synodo Trullana? VII. 147. col. 2.

Consanguinitas in linea recta in omni gradu dirimit matrimonium jure nature. II. 145. col. 1. num. 22. & VIII. 107. col. 1. Qui possint esse accusatores & testes, ubi de consanguinitate agitur? *ibid.* col. 2. Formula juramenti pro accusatore & testibus. *ibid.* Pro separandis ob consanguinitatem. *ibid.* Dum recipitur uxor inhiere dimissa. *ibid.* Ignorantia consanguinitatis in gradu prohibito quandoque separandi? *ibid.* col. 1. Pro obvianda dispensatione super hoc impedimento, quænam exprimentur? II. 154. & seqq. col. 1. n. 1. & seqq. Dispensatio olim, etiam ignoranter conjunctis, difficillime concedebatur. VIII. 108. col. 1. Conjunctio per errorem causa consanguinitatis, de recte errore, redintegrari debet. VIII. *ibid.* col. 1. Divortium ob consanguinitatem propria auctoritate fieri non potest. VIII. 107. col. 2. En quels cas on ne separe pas en France les personnes mariées dans un degré défendu. II. 201. col. 2.

Consanguinitas divitibus, an proveniat patrimonialia possine relinquere Beneficiis? & ipsi ex redditibus Ecclesie vivere? V. 123. col. 1. §. 9. Epistola Clementis IV. de non promovendis aut ditandis consanguineis. VIII. 251. col. 2. Consommo iudicium Adriani VI. & Marcelli II. summorum Pontificum, *ibidem*.

Consanguinitas in præteritis ad Beneficia patrimonialia extenditur juxta computum civilem. III. 15. col. 2. n. 19. In consanguineorum promotione ad Beneficia sæpissime committitur exceptio personarum; an semper, & quid in eorum promotione attendendum? III. 146. col. 1. n. 16. & 17. col. 2. Improbatur præferentia ad Bursas seu Fundationes concessa Consanguineis, II. 122. col. 2. n. 17.

CONSCIENTIA.

Conscientia sufficit Clericis propter seipsum; fama necessaria propter alios. VII. 105. col. 2. In foro Conscientie, non benignior, sed tutior pars eligenda. IX. 72. col. 2.

Vide, Dubium.

CONSECRATIO, CONSECRATOR.

Consecratio a confirmatione olim vix separata fuit. I. 65. col. 2. num. 1. & *ibidem* num. 3. Præcipuum in consecratione auctoritas erat penes Metropolitani auctoritate valde religiosi fuerunt Pontifices Romani. *ib.* n. 2. Suffraganeorum in consecratione olim requisita fuit presentia, aut ut minus assensus. *ibidem* n. 3. Quot Episcopi ad eam requirantur? *ib.* col. 2. n. 4. & 5. col. 2. Plurium Episcoporum presentia spectat solum ad disciplinam. *ibid.* num. 7. Ideo, cogente necessitate, ex Superiorum iudicio, ab ea dispensatio nonnulli recedi potest, & consecratio fieri a duobus vel etiam ab uno. *ibid.* num. 8. Quod exemplis probatur. *ib.* num. 9. & seqq. Quod consecratorum Episcopum hodierna disciplina nonnulli distosa est a pristina. *ibid.* 69. num. 13. col. 1.

Consecratio tam ex veteri, quam ex moderna disciplina debet fieri intra tres menses, & a quo tempore computandi? I. 69. col. 1. num. 14. Quo loco fieri debeat? *ibid.* 69. num. 16. Juramentum, quod consecrandus præstat, analyticè exponitur. I. 69. col. 2. num. 1. & seqq. & *ibid.* & seqq. col. 2. num. 3. & seqq. Eius origo. I. 70. col. 1. num. 7. Dantur ista semper qui se prece au Pape avant la Consecration, il y a bien des choses qui ne sont que de style. I. 253. col. 1. Totius ritus consecrationis analytica explicatio. I. 72. col. 1. n. 1. 2. 3. & seqq. Consecrandus ducitur ad Metropolitani mediis inter duos Episcopos. I. 52. col. 1. num. 1. Olim interrogabat præsentem Metropolitani, num scirent Electum esse dignum. *ibid.* n. 2.

Quando ritus iste cepit usurpari? *ibidem* num. 3. Olim solebat fieri presentatio Electi prædix ante consecrationem. *ibid.* n. 4. Hodie tantum petit consecrator a presentantibus, an habeant mandatum Apollolicum? *ibid.* num. 5. Tum consecrator Electum examinat. *ibid.* n. 6. Formulæ examinis illius non est antiqua. *ibidem* n. 7. Professio fidei ab Electo Episcopo emittenda, quam ipsi Summi Pontifices consecrandi olim emittere tenebantur. *ibidem* sub col. num. In quo examinandi ratio a pristina differat? *ibid.* 73. col. 1. num. 8. Dolendum quod hodie illud examen fiat tamquam mera & nuda sacramenta. *ibidem* sub col. n. 8.

Consecrator exponit Electo quid Episcopus facere debeat. I. 73. col. 1. num. 9. Imponit librum Evangeliorum super cervicem & scapulas Electi. *ibidem* n. 10. Consecrator & assistentes Episcopi ambabus manibus Electi caput tangunt. *ibid.* sub col. n. Uterque ritus antiquissimus. *ibid.* n. 11.

Consecrator oratio pro consecrato. I. 73. col. 1. num. 12. Christianæ unguitur caput Electi. *ibid.* num. 15. Hujus unctionis ritus queritur. *ibid.* col. 2. n. 16. Benedictio & traditio Baculi pastoralis. *ibidem* n. 17. Cur in ordinatione Romani Pontificis hæc ceremonia emittatur? *ibidem* n. 18. Impositio annuli, & ejus antiquitas. *ib.* d. 74. n. 19. Traditio libri Evangeliorum consecrato est ceremonia recens. *ibid.* 74. n. 20. col. 1.

Consecrator offert panem & vinum. I. 74. col. 1. num. 21. Cum consecrator Missam peragit, & de eadem Hostia, & de eodem Calice communicat. *ib.* n. 22. Hic ritus in Ecclesia tum Latina, tum Græca usitatus. *ibid.* n. 23. Mitra capiti consecrati imponitur. *ibid.* num. 24. Benedictio chirothecarum, quas consecrator manibus consecratis imponit. *ibid.* n. 25. Ritus illis & ornamentis in ordinatione Episcoporum adhibitis, designatur virtutes & officia Ministerii Episcopalis. *ibidem*. Notandum a pompam & fastum mandatum imponitur. *ibid.* Exponitur canon Nicænus de ordinatione Episcoporum. VI. 160. col. 2. Ex corrupta lectione canonis, creditum est solum Romanum Pontificem ab antiquo potuisse concedere, ut Episcopus ab uno ordinaretur. *ibid.* 161. col. 1.

Vide, Impositio manuum; Baculus Pastoralis; Mitra; Chirotheca; Unctio; Ordo.

Consecrationis effectus. I. 75. & seqq. Olim ante consecrationem nullum jus acquirebatur Electo. I. 75. col. 2. n. 1. Per consecrationem enim in Episcopum transibant non solum, quas erant Ordinis, sed & jurisdictionis. *ibid.* n. 2. Hodie sola consecratur, quas sunt jurisdictionis. *ibid.* n. 3. Plenitudo nihilominus Sacerdotis conferatur per consecrationem. *ibid.* n. 4. Episcopus certæ Ecclesie datus & ordinatus, illi tamquam perpetuus illius Minister alligatus est. *ibid.* n. 5. En France la Consecration d'un Evêque ne fait pas valoir les pensions qu'il a sous les Bénéfices. I. 253. col. 1. tit. 15. n. 3. ...

Vide, Translatio Episcoporum.

CONSECRATIO ECCLESIE.

Vide, Ecclesia.

CONSECRATIO PUELLARUM.

Consecratio Puellarum Presbyteris interdicta, Episcopo reservatur. VII. 76. col. 1. Hæc consecratio nos sicut ante quadragesimum annum. *ibidem*.

CONSERVATOR.

Conservatoribus interdicitur cognitio causarum Matrimonialium. IV. 14. col. 1. n. 21. Conservatores omnes in Belgio subacti; unico conservatore Academicæ Lovaniensis excepto. IV. 168. col. 2. n. 19. & VIII. 195. col. 1. & 246. col. 2. Privilegium conservatoris Universitatis Lovaniensis. *ibidem*.

Conservatores quem ad finem a Sede Apostolica concessi? VIII. 167. col. 2. Conservatorum olim excessus. *ibidem* 168. col. 1. & X. 5. col. 1. & 2. sub §. 7.

CONSISTENTIA.

Vide, Gradus Penitentia.

CONSILIARIUS.

Vide, Senatus.

CONSISTORIUM.

Consistorium idem est quod Cæcilianum congressus, & hujus nominis origo. I. 128. col. 1. n. 1. & 2. Duplex Cardinalium consistorium. *ibid.* n. 3. Quoties olim per hebdomadam haberetur; quoties hodie? *ibidem* n. 4. & 5. Quoties ad consistorium conveniunt? *ibid.* n. 6. Quomodo, & qua forma in consistorio procedatur? *ibid.* n. 7. Quænam dicantur negotia consistorialia? *ibid.* n. 10. Hodie nulla negotia in consistorio judicialiter & contentiose tractantur. *ibid.* n. 9. Inter negotia consistorialia creditio Cardinalium est primaria. *ibid.* n. 10. Provisio Ecclesiarum Cathedralium & Metropolitaniarum consistorialiter fit. *ibidem* n. 11. col. 2. Provisio consistorialiter etiam aliquibus Abbatibus. *ibid.* num. 12. Negotia consistorialia expediuntur per Vice-Cancellarium. I. 147. col. 2. n. 17. Abbatibus Belgii omnes fuerat consistoriales, si earum provisio Romæ peteretur. I. 129. col. 2. n. 9. Unio Beneficiorum consistorialiter reservatur Pontifici. III. 129. col. 1. n. 18. In consistorio referuntur informationes super qualitatibus promovendi ad Episcopatum. I. 64. col. 1. n. 9.

n. 9. & 11. In quibus rebus consistorii auctoritas agnoscat, vel non agnoscat in Galliis? *ib. in nota.*

Consistoria vel congregationes Cardinalium non sunt paria auctoritatis cum Synodis, quas Romani Pontifices olim celebrabant cum Episcopis. I. 128. col. 2. n. 15. Vota Cardinalium reputantur duntaxat consultiva, & a solo Pontifice dependet decilio. *ibid. in col. 11.*

CONSTANTINUS.

Constantinus Imperator Concilium Nicænum primum convocavit. VI. 154. col. 1. §. 7. Ipse Concilio intererat, *ibidem* 159. col. 1.

Constantini donatio fictitia est. VII. 205. col. 2. sub §. 6. & VIII. 43. col. 2.

CONSTITUTIO CENSUS ANNUI.

Constitutio census annui est verus venditionis & emptionis contractus. VI. 93. col. 1.

CONSTITUTIONES VULGO CLEMENTIS SEU APOSTOLORUM.

Constitutiones vulgo Clementis, an quas habemus, eadem sint ac illæ, quæ dictæ fuerunt constitutiones Apostolorum? VI. 15. col. 2. jampidem reprobatæ illæ constitutiones in Synodo Trullana. *ib. & VII. 129. col. 1.* Quid consulendum de his constitutionibus, remissive? *ibid. in nota.*

CONSTITUTIONES ECCLESIASTICÆ ET CONSTITUTIONES PRINCIPUM.

Vide, Princeps, Lex, Leges Civiles, Jus, Papa.

CONSTITUTIONES PONTIFICIÆ.

Constitutiones Pontificiæ plures ad disciplinam Ecclesiasticam spectantes, receptæ non sunt; eo quod moribus Provinciarum convenire non videretur. IX. 99. col. 2. §. 3.

Vide, Decreta Pontificum, Bulla, Breve, Provisio Apostolica, Papa, Placitum, Publicatio.

CONSTITUTUM JUS.

Vide, Jus.

CONSUBSTANTIALIS.

Consubstantialium Patri Filium agnoscit Synodus Nicæna. VI. 156. col. 1.

Consubstantialitatis fidem conatur evertere Eusebius Nicomediensis. VI. 110. col. 2. & 111. col. 1.

CONSUETUDO.

Consuetudo antiqua Provinciarum in Belgio primo loco in controversiis decidendis attenditur. I. 23. col. 1. num. 3. & seqq. A consuetudine sub Ecclesiæ quodam ritus non facile recedendum. II. 4. col. 1. num. 12.

Consuetudinarium Jus in quo a Jure naturali & constituto differat? VIII. 23. col. 2.

Consuetudo recepta in exhibendis Juribus honorificis servanda. III. 80. col. 1. num. 39. Consuetudo canones in totum abrogare non potest. I. 7. col. 2. num. 4. Canones, qui versantur circa ea, quæ sunt juris naturæ, neutquam abrogari possunt, vel nulla humana relaxatione immutari. V. 92. in præfatione. Quam perniciolosum sit argumentum, quod ab inlicita consuetudine petitur? *ibid. & II. 38. col. 2. num. 38.* Dicit Dominus: Ego sum veritas & vita. Non dicit: Ego sum consuetudo, sed veritas. V. 92. in d. præfat. In materia decimali primario consuetudo attenditur. III. 186. col. 1. num. 10. & seqq. Consuetudo per turbas probari debet. IV. 91. col. 2. sub num. 17. & *ibidem* num. 18.

Vide, Turba.

Consuetudinis quæ sit vis? VIII. 15. col. 1. Contra legem divinam aut naturalem consuetudo corruptela est. *ibid.* Non eadem omnium consuetudinum est auctoritas. *ibid.* Aliæ universales, aliæ particulares. *ibid. col. 2.* Quædam consuetudines etiam inveteratæ, merito extirpandæ. VIII. 16. col. 1. Non locus consuetudinis, sed consuetudo locum commendat. *ibid.* Romanæ Ecclesiæ consuetudo quandoque ab aliarum Ecclesiarum consuetudine diverfa. VIII. 15. col. 2. Quid de varietate consuetudinum circa Ecclesiæ disciplinam? *ibid.*

Consuetudines laudabiles observari voluit Sanctus Carolus. III. 254. col. 2. num. 39. 40. & 41. Laici veterum laudabiles offendendi consuetudines infringere. *ibid. col. 1. num. 37.* Quid contra Laicos laudabiles consuetudines infringere conantes in concilio Lateranensi Quarto fit statum? *ibid. num. 38. & VIII. 128. col. 1. & 2.* Consuetudo veritati conformis retinenda. VIII. 14. col. 2.

Consuetudinum antiquarum mutatio solet esse causa turbationis, multaque secum trahit incommoda Republicam Christianam. IX. 95. col. 2.

Consuetudinis titulo omnes passim abusus palliantur. V. 131. col. 2. sub §. 6. Quam frequens pro regendis aut justificandis Simoniacis exactionibus consuetudinis pallium. VIII. 131. col. 1. Argumento consuetudinis variis possent defendi abusus abomi-

nandi, qui subinde dormientibus Ecclesiæ Pastoribus in medio tritici in area Ecclesiæ seminantur & succrescunt. V. 146. col. 2. sub §. 5. Consuetudo quantumvis inveterata, vel etiam juramento roborata, abusus excusare nec justificare potest. V. 169. col. 2. & 170. col. 1.

Consuetudo inveterata seu diuturnitas temporis, quo abusus aliquis invaluit, non dimittit peccata, sed auget. VI. 22. col. 1. §. 4. Cavendum ne mala consuetudo pro Ecclesiæ praxi habeatur. VI. 105. col. 1. §. 4.

Consuetudo superfluita circa christiatis usum. VIII. 155. col. 2.

CONSULTORES.

Consultores Sancti Officii quinam dicantur? I. 130. col. 2. num. 22. Eorum congregationes, & quænam res in his tractentur? *ibid. num. 24.* Eorum differentia a Qualificatoribus. *ibid. num. 27.* Suos etiam consultores habet congregatio Iudicis, & eorum officium. I. 133. col. 2. n. 28. Item Præbendariis. I. 145. col. 1. num. 16.

CONTINENTIA.

Continentia servanda, aliquando restricta videtur ad Episcopos, Presbyteros & Diaconos. VII. 75. col. 2. Hæc restrictio sublatæ per capones Africanos, & continentia omnibus clericis servanda per eosdem canones injuncta. *ibid.* Notanda ratio, quæ clericos ad continentiam adstringit. *ibid.* Canon Africanus de continentia clericorum. VII. 83. col. 2. Exponitur hujus canonis sensus. *ibid.* Varia consuetudo Ecclesiarum circa continentiam servandam a minoribus clericis. VII. 102. col. 2. & VIII. 26. col. 1. & 2. Postulatur a Patribus Trullanis, ut Latini clerici suum de continentia canonem, & Greci suum servant. VII. 129. col. 1.

Continentia Ministris altaris impositæ ratio. VIII. 25. col. 1. Lex continentie non fuit eodem tempore Subdiaconis imposita. *ibid. col. 2.* Ex quo tempore in Ecclesia Latina Presbyteri & Diaconi hac lex impositi? *ibid. & 26. col. 1. & 25. in nota.* Continentia quibuslibet Ministris altari servandam præcepta. VIII. 39. col. 1. Quid de continentia clericorum in concilio Lateranensi Quarto? VIII. 147. col. 1. An conjux sine alterius licentia possit continentiam proferri. VIII. 97. col. 2.

Vide, Castitas, Clericus, Incontinentia, Uxor.

CONTRACTUS.

Contractus coram Judice Ecclesiastico factus non inducit realitatem, & quare? IV. 11. col. 2. num. 13. & 14. Ex contractu inito coram Notario Regio clericus coram Judice Regio convenitur. IV. 12. col. 1. num. 18. Clerici per contractum se solent jurisdictioni submittere. *ibid. num. 39.* An Laicus ex contractu conveniri queat coram Judice Ecclesiastico ratione interpositi juramenti? IV. 19. col. 3. n. 19.

Contractus elocationum bonorum Ecclesiasticorum intra quod tempus renovandi? III. 221. col. 1. num. 8. En France les baux ne peuvent excéder neuf ans. III. 175. col. 2.

Vide, Elocatio.

Contractus in constituendis annuis redditibus sive censibus celebrari solent, quæ conditiones requirant, ut ab omni usure habe & suspitione sint immunes? VI. 93. col. 2. Contractus societatis quandoque legitimus est, quandoque illicitus. VI. 96. col. 2.

CONTRITIO.

Contritio prima Sacramenti Pœnitentiæ pars. II. 51. col. 2. num. 22. Duplex contritio. *ibid. col. 2. sub eod. num.* Qualem requirit contritionem Synodus Tridentina ad imperandam veniam peccatorum. *ibid. sub eod. num.* An contritio sine confessione remittatur peccata? VIII. 109. col. 1. Ex variis Canonibus perperam conclusit Gratianus contritionem, non confessionem peccata dimitti. *ibid.* A Gratiano adducta probant oris confessionem non sufficere, sed præcipue requiri contritionem seu conversionem cordis. *ibid. col. 2.* Quid ad elucidandam hæc de re Gratiani sententiam attendendum? *ibid. & 110. col. 1. & 109. in nota.*

CONTUMACIA, CONTUMAX.

Contumacia poena. VII. col. 2. Quid de absolutione excommunicati ob contumaciam? *ibid.*

Contumax possessione privatur. VIII. 162. col. 2. Quo sensu accipienda hæc vox contumax. *ibid. in nota.* Quid de sensu in possessionem Beneficii ob contumaciam Rei non comparentis. VIII. 197. col. 1.

Contumacia quasi formaliter consummat causam censuræ. IX. 13. col. 2. Censuræ non ferendæ nisi in contumacem. IV. 144. col. 2. sub num. 1. & IX. 13. col. 2. cap. 3. §. 1. Non inopudentia quælibet contumacia reputatur. IX. 14. col. 2. sub §. 4.

Ex variis circumstantiis contumacia gravior aut levior esse potest. IX. 13. col. 2. sub §. 2. Unde desamenda contumaciæ malignitas? *ibid.* Exceptionem declinatoriam proponere tenetur clericus conventus coram Judice seculari, alias jussu ut contumax condemnatur. IV. 12. col. 2. n. 25.

Vide, Exceptio, Excommunicatio.

CON-

CONVENTICULA JUVENUM ET PUELLARUM.

Conventicula Juvenum & Puellarum assimilantur conviviis Pa-
ganorum. VII. 99. col. 1. Quam abominanda in his conventicu-
lis committantur? II. 190. col. 1. num. 22. 23. 24. & seqq. Epi-
stola Pastoralis Archiepiscopi Mechliniensis contra Conventicula
Juvenum & Puellarum. II. 194. col. 1. & 2.

Vide, *Epistola*.

CONVENTUS.

Conventus Canonicorum.

Vide, *Callatio*, *Capitulum*.

Conventus Monachorum.

Vide, *Monasterium*.

Conventus Ecclesie non despicendi propter conjugatos, qui
illis interfunt. VI. 188. col. 2. Absque Episcopi licentia Ecce-
siae conventus non celebrandi. *ibid.* 189. col. 1.

CONVERSI FRATRES.

Conversi Fratres de quibus instruendi. I. 153. col. 2. n. 10.

CONVERSIO.

Conversioni verge dignoscendae interviebat potissimum Econo-
mia Penitentialis olim servata. II. 59. col. 2. num. 41. & VII.
180. col. 2.

Vide, *Canones Penitenciales*, *Gradus Penitentie*, *Penitentia*.

Conversionis Sacerdotum in crimine prolapsum, tarda & rara
esse solet. V. 109. col. 2. §. 10.

Vide, *Ordo*, *Sacerdotes*.

CONVIVIUM.

Convivia Nuptialia cum modestia & sobrietate facienda. II.
137. col. 2. num. 22. & 23. A Parochis & Sacerdotibus evitan-
da. *ibid.* Edicta Regia circa eorum moderationem. *ibid.* n. 23.
Prohibentur tempore clauso; & quare? II. 131. col. 2. sub n.
24. & VI. 216. col. 1. clericis vetitum his conviviis interesse,
II. 137. col. 2. sub n. 22. & VI. 216. col. 2.

Convivia ex collatis, quae dicuntur *Comissalia* seu *Comissalia*,
clericis interdicta. VI. 216. col. 2. & VIII. 30. col. 2. Convivia
in honorem Martyrum reprobantur. VIII. 30. col. 1. Modus
Christianus infanti vendi convivia. *ibid.*

Convivia defunctorum, quoniam fuerint? II. 44. col. 1. n. 6.
Convivia seu communes epulae, quae vocabantur *Agapa*, fieri
bant in Ecclesiis. VII. 97. col. 2. & VIII. 29. col. 2. Scimus
haec convivia in abusus degenerarunt. VII. 98. col. 2.

Vide, *Agapa*.

Convivorium Paganorum abolitio petitur. VII. 99. col. 1.
Convivorium excessus die Dedicationis Ecclesiae anniversaria
emittit solites. II. 176. col. 1. n. 25. Decreta Synodorum &
Principum ad occurrendum huic abusus. *ibid.* num. 26. & 27.
& 194. col. 1. & 2.

Convivia canonici, alique Ecclesiastici, quantum fieri possent,
evitare debent. V. 117. col. 1. §. 7. Facile contemnitur clericus,
qui seipsum vocatus ad prandium, ire non recusat. *ibid.* col.
2. Convivia omnibus, praesertim vero Clericis, tanquam ma-
jorum multorum occasiones vitanda. *ibidem*. Optandum esset,
ut in ipsis Universitatibus illa sumptuosa convivia, quae in Aci-
bus, praesertim Doctoralibus, multis in locis exhiberi consue-
verunt, abrogarentur. V. 119. col. 1. sub §. 11. Quanto melius
pecunia, quae ad haec convivia impendi consuevit, in pios usus
vel pauperum alimenta erogaretur? *ibid.* Solvitur obiectio de-
sumpta ex Clementis V. constitutione, qua Pontifex hujusmodi
convivia permittere videtur. *ibidem*. Perversa est quorundam
Ecclesiasticorum persuasio, qua credunt sibi licitum Ecclesiasti-
cos proventus in splendida convivia, vel luxum saecularem,
aliaque convertere. V. 118. col. 2. §. 10.

Convivium a novo canonico exhibendum, priusquam ad inten-
tum fructuum perceptionem admittatur, reprobatur. V. 169.
col. 2.

Vide, *Luxus*, *Bona*, *Ecclesiastica*.

COPIAE.

Vide, *Apographa*.

COPRONYMUS.

Copronymus, Constantini Imperatoris cognomen, unde de-
sumptum? IV. 161. Eius furor contra Imaginum cultores. *ibid.*
col. 1.

CORONATI.

Coronati, sic aliquando nuncupati clerici. VII. 114. col. 2.

CORPORATI.

Corporati, quinam apud Romanos olim sic disti? VII. 99.
col. 2.

CORPUS CHRISTI.

Corpus Christi vere sumi in sacra Communione & esse satis

scilicet, in quo Corpus Christi offertur, agnovimus Patres Ni-
ceum, VI. 168. col. 2. & 169. col. 1.

CORRETIO.

Correctio fit verbis aut acribitibus. I. 194. col. 2. num. 16. Po-
nes Abbates corrigendi ac puniendi auctoritas. *ibid.* col. 1. n.
11. Quid attendendum, si hac auctoritate abutantur? *ibid.* n. 12.
Quanta prudentia in correctione procedere debeant? *ibid.* num.
13. & 14. Qui obsecrandi, aut qui arguendi? *ibid.* col. 2. n. 15.
Quoniam in correctione attendenda? *ibid.* num. 17. 18. 19. &
20. Variis poene Monasticae. *ibid.* n. 21. & seqq.

Correctionis auctoritas in Praetatis & in Capitulis. VIII. 150.
col. 2. Quid de Episcoporum negligentia circa corrigendos sub-
ditorum excessus? *ibid.* Quando auctoritas corrigendi e Capitu-
lo redeat ad Episcopum? *ibid.* Molimina contra correctiones.
ibid. 151. col. 1. Abusus vitandus in correctione. *ibid.* An de-
bet Regularibus appellatio a correctione? VIII. 164. col. 1. En
quid lo correctionis est differentia de la punition. IV. 185. col. 2.
cap. 1.

Vide, *Reformatio*.

CORRECTOR.

Vide, *Revisor*.

CORREPTIO.

Correptio malorum non redditur inutilis praedestinatione ad
vitam, nec praecipientia ad mortem. VIII. 82. col. 1.

CREDITOR.

Creditor quo titulo possit aliquando aliquid ultra sortem sine
ultra vitio exigere a Debitore? VI. 95. col. 1. Quibuldam ob-
servatis conditionibus, aliquid ultra sortem, conventionalis po-
tius titulo a debitore moroso exigere potest. *ibid.* col. 2.

CRIMEN.

Crimina semel commissa ad alia subsequenda facile inducant.
VII. 180. col. 1.

Crimina alicui an & quando liceat revelare? VIII. 54. col.
1. Quoniam sint crimina, pro quibus admittuntur quivis testes?
ibid. col. 2. Sancti Augustini moderatio in dijudicanda criminum
gravitate. *ibid.* An confessio criminis cruciatus sit extorquen-
da? VIII. 59. col. 2.

Crimina horrenda circa sacram Eucharistiam. VIII. 156. col. 1.

Vide, *Delictum*, *Forum competens*, *Immunitas*, *Tortura*.

CRINES.

Vide, *Coma*, *Casaries*.

CRUCESIGNATI.

Crucesignati, quasi Christo militaturi *Crucis* signabantur. VIII.
142. col. 1. His contra Albigenses pugnaturis praeficitur Comes
Montisfortis. *ibid.* & 145. col. 2.

Crucesignatorum privilegia. VIII. 146. col. 1. Indulgentiae in
favorem Crucesignatorum. *ibid.* col. 2. Merita pro Crucesi-
gnatis. *ibid.* 150. col. 2. Subsidia in favorem Crucesignatorum?
ibid. col. 2. Excommunicantur Piratae, qui necarent Crucesi-
gnatis. *ibid.* Contradictiones praesertim Anglorum in Concilio
Lugdunensi circa subsidium Crucesignatis conferendum. *ibidem*
192. col. 1.

Crucesignatus Hiacium Angelum throne Constantinopolitano re-
stituunt. VIII. 202. col. 2. sub §. 3.

CRUCIATA.

Cruciata nomen unde sumptum? VIII. 145. col. 2. *Cruciata*-
rum origo. *ibid.* 175. col. 2. *Cruciata* contra Albigenses. *ibid.*
145. col. 1. & 2.

Cruciata in Concilio Lugdunensi indicitur. VIII. 191. col. 1.
Haec septima *Cruciata*, in qua & Sanctus Ludovicus Rex ex-
peditorem suscepit. VIII. 192. col. 2.

Vide, *Bellum sacrum*, *Terra-Sancta*.

CRUX ARCHIEPISCOPALIS:

Crux primitus fuit insigne Legatorum Apostolicorum. I. 102.
col. 1. n. 18. Deinde Patriarchis, Primatibus, tum variis Me-
tropolitanis, tandem insigne omnibus Archiepiscopis commu-
necatum est. *ibid.* Praefertur potest per quovis loca exempta. *ib.*
Non tamen extra terminos jurisdictionis. *ibid.* & 82. col. 1.
num. 19. Nequidem Patriarchae potest praefertur, praesente Le-
gato de latere. I. 120. col. 2. num. 26. Quid circa *Crucis* ge-
stationem in Concilio Lateranensi quarto? VIII. 150. col. 1.
Pourquoi les Archevêques & les Primats ne peuvent pas se
lever pour que dans leur diocèse? I. 153. col. 1. n. 26. cap. 5.

CRUX CHRISTI.

Crux Christi quantum veneratione exhiberi velit Synodus
Trullana? VII. 155. col. 1. Olim vetitum *Crucis* signum in pa-
vimento efformare. *ib.* Quid de Festo Inventionis sanctae *Crucis*
apud Gratianum? VIII. 115. col. 2.

Crucis signaculo praefiguntur Sacramenta. VIII. 117. col. 2.

CRUX

CRUX PATRIARCHALIS.

Vide, *Crux Archiepiscopalis*.

CUCUELA.

Cuculla quid sit? VIII. 77. col. 2. Unde vocetur memorialis? *ibid.*

CULTUS.

Cultus externo diei festi præferenda misericordia & charitas. II. 191. col. 2. num. 4. Jampridem offendit Ecclesia externum cultum diei festi cedere debere necessitati. *ibid.* n. 6. Vide, *Festum*.

CUPIDITAS.

Cupiditas bonorum temporalium perniciosa præsertim in Clericis. VIII. 31. col. 2. Ad utilitates nostras, commodaque temporalia lex dei non inflectenda. VI. 94. col. 1.

CURA ANIMARUM.

Cura animarum alia quoad forum interius, alia quoad forum exterius. III. 7. col. 1. num. 1. A priori Beneficia proprie curata dicuntur. *ibid.* n. 2. De cura animarum quoad forum interius, quid in Concilio Lateranensi IV. & Tridentino? *ibid.* n. 4. Hæc etiam intelligenda de cura animarum dignitatibus *ibid.* annexa. *ibid.* n. 3. col. 2.

Cura animarum moribus Belgii distinguitur ab Institutione auctorizabili. I. 48. col. 2. n. 21. & 84. col. 1. n. 9. Cura animarum totius Dioecesis primario Episcopo incumbit; & quantum illud onus? I. 83. col. 2. n. 1. In cura animarum nemo aliquid agere potest, nisi cum subjectione ad Episcopum. *ibid.* 84. col. 1. n. 5; & 6. Quia Episcopo incumbit cura totius Dioecesis, ideo ad eum de jure communi spectat collatio omnium Beneficiorum in sua Dioecesi. *ibid.* n. 7. Nullus illam dare potest, nisi Episcopus, etiam minoribus. I. 48. col. 2. sub num. 21. & 84. col. 1. n. 8; & 9. Nullis exemptio, quantumvis generalis, eximere potest ab obedientia & visitatione Episcopi in iis, quæ concernunt curam animarum. I. 84. col. 1. n. 6. & 214. col. 1. n. 8. *Verz. fur cila les Observations de M. Gibert.* I. 253. col. 2. Cura animarum requirit Presbyteratam, saltem hodie. I. 209. col. 2. n. 10. Ex cura Pastoralis sequitur obligatio residendi. *ibid.* 84. col. 1. n. 1. & 84. col. 2.

Cura animarum non appetenda. VIII. 57. col. 1. Si imponatur, suscipienda est propter charitatis necessitatem. *ibid.*

Cura animarum sine vocatione cum summo discrimine suscipitur. III. 23. col. 2. n. 11. & 84. col. 1. Decretum Concilii Tridentini de concursu, regulas legittime vocationis non infringit. *ibid.* n. 8. col. 1. & 84. col. 2. Per quæ vocatio ad curam animarum dignosci possit? *ibid.* n. 12. & 84. col. 2.

Cura animarum ab Ordinato petenda est in Gallia, aperta Regalia, & Rege Dignitates & Beneficia curata pleno jure conferente. III. 83. col. 2. n. 52. & 85. col. 1. n. 5. Idem est in Belgio, ubi Rex pleno jure confert. III. 85. col. 2. n. 9. Cura animarum a solo Episcopo, ejusque prævio examine haberi potest. III. 89. col. 2. n. 25.

Cura animarum Pastores primitivi sese immiscere non possunt. III. 192. col. 2. n. 31. Obtinens Beneficium curatum, vi sui tituli, exercet omnia, quæ animarum cura requirit. III. 8. col. 1. n. 6. Neque ea sine causa, vel sine ordine juris adimi possunt. *ibid.* n. 7.

Curatores animarum incumbit necessitas instruendi. V. 9. col. 2. n. 12. Triâ omnibus animarum Rectoribus necessaria. V. 10. col. 2. Quandoque ex vitis eorum, quærum gerit curam, non polliantur? VIII. col. 2.

Vide, *Beneficium Curatum, Pævobus, Superior, Regularis*.

CURATOR PUPILLORUM.

Vide, *Tutela*.

CURATUR BENEFICIUM.

Curata Beneficia possidentium jura & officia. II. 66. col. 1. n. 3. 4. & 84. col. 2. Quid sit *Curatum*? X. 8. col. 2.

Vide, *Beneficium, Pævobus*.

CURATUS.

Curati, unde hoc nomen sortiantur? X. 8. col. 1. & *ibid.* 9. col. 2. & col. 1.

Vide, *Cura animarum, Pævobus*.

CURIA ECCLESIASTICA.

Curia Ecclesiastica Officiali institui sunt ad normam præscriptam per Leges Civiles. IV. 70. col. 1. n. 1. Eorum origo, officia, & regulæ ex iisdem petendæ. *ibid.* n. 2. & 84. col. 1. Si excedant in iudicio sui officia, a Iudice Ecclesiastico puniuntur. IV. 59. col. 1. n. 30. Curia Ecclesiastica quotannis per Episcopum visitanda. IV. 62. col. 1. num. 42. Abusus, qui illam irreperunt. *ibid.* Zelus Sancti Caroli pro ejus reformatione. *ibid.* Convenit, ut iustitia gratis ibidem administraretur. *ibid.* num. 43. Curia Ecclesiastica in causis civilibus suæ Jurisdictioni

nis sequi debet Ordinationes Principum & consuetudines Locorum. IV. 19. col. 1. n. 1. Quidam forum illud adeo reddiderit odiosum? IV. 61. col. 2. n. 32. 33. 34. & 84. col. 2.

CURIA ROMANA.

Curia Romana, sic dicta est Domus Summi Pontificis circa sæculum xii. I. 122. col. 1. n. 14. Duplex tunc nonnullis ista nuncupatio. *ibid.* num. 15. Quo tempore Curia Romana coepit admittere appellationes a quibuscumque Sententiis etiam mere interlocutoris, quin & causarum evocationes? IV. 156. col. 1. num. 8. Metropolitani & Primate imitati sunt Curiam Romanam. *ibid.* col. 2. num. 11.

Curia Romana opinio de Concilio Episcoporum auctoritate. VIII. 19. col. 1. Concilii Tridentini Decretum ad formam de re opinionem inflectere conatur. *ibid.* Querelæ Anglorum contra Curiam Romanam exactiones, in Concilio Lugdunensi propositæ. VIII. 192. col. 2.

Curia Romana praxis hodierna videtur conformis Gratiani sententiæ, quod Summus Pontifex sit Dominus Canonum. VIII. 91. col. 2. Quomodo Gratianus conetur conciliare hanc supremam Papæ prærogativam cum Canonibus antiquis? *ibid.* 92. in nota.

Curia Romana Officialis, l. 140. & 84. col. 2. Ci qu'il y a de particuliers concernant les Français par rapport aux Officiers de la Cour de Rome, ou plutôt aux Lettres qu'ils expédient. I. 254. col. 1. tit. 23.

Vide, *Cancellaria, Confessorium, Congregationes Cardinalium, Dataria, Penitentiaria, Dispensatio*.

CUSTODIÆ ECCLESiarUM.

Custodia Ecclesiarum in Sexto Decretalium tolerantur. VIII. 210. col. 2.

Vide, *Defensor, Advocatus*.

CUSTOS.

Custodum seu *Matriculariorum* functiones ex Synodis Belgicis I. 18. col. 2. n. 3. & 19. col. 1. n. 5. Non eadem assignantur in Decretalibus. I. 18. col. 2. n. 2. Eorum curæ & mandatum bona & ornamenta Ecclesiarum. *ibid.* n. 3. Cura ipsorum circa nitorem Ecclesiarum. *ibid.* 19. n. 5. Integra debet esse Custodum vitæ honestas. I. 19. col. 1. n. 3. & 1. & 2. n. 6. Ministris Ecclesiarum annuuntur, & horum qualitates habere debent. I. 19. col. 1. n. 1. & 2. Sæcularibus officiis implicati assumi non possunt. *ibid.* n. 4. Simoniam repit vendere Officium custodis. *ibid.* col. 1. n. 5. Lorsque l'Office de Custode est purement laïc, il ne parait pas que ceux qui le vendent, commettent une simonie sujette aux peines des Simoniacs. I. 249. col. 2. n. 4. cap. 2. Ad Parochum jure communi spectat eius electio. I. 19. col. 2. n. 1. Quamvis de consuetudine ad alios spectare possit. *ibid.* n. 2. Constat ut sit de point de l'usage de France avec celui des Pays-Bas. I. 249. col. 1. cap. 3. Unde Custodi competentia assignanda? I. 19. col. 2. n. 4. Parochum suum habet in oblationibus. *ibid.* n. 5. Ecclesiarum circa hæc rem servanda consuetudo. *ibid.* n. 6.

CYPRIANUS (S.)

Cyprianus (S.) error de rebaptizandis Hæreticis. IV. 43. col. 2. n. 3. Stephanus Summus Pontifex exarum S. Cypriani fortiter impugnat, iuberque sub pena excommunicationis, ut sua de non rebaptizandis Hæreticis sententia acceptetur. IV. 44. col. 1. n. 7. & 8. S. Cyprianus hanc sententiam. acceptat, sed simul cum suis Africis proferat se velle æquare unitatem cum Sede Apostolica. I. d. 43. col. 2. n. 4. S. Cyprianus convocat numerosam synodum, cujus examini subicit suam de Hæreticis rebaptizandis sententiam. ap. Robert. *ibid.* 44. col. 1. n. 10. 11. & 13. Quomodo se gesserit S. Stephanus? *ibid.* n. 15. col. 2. Plurimos Episcopos excommunicat S. Stephanus, creduntque Baronius & Tillemontius latam nullæ excommunicationis censuram. *ibid.* col. 2. n. 21. 43 & 22. col. 1. Africani & Orientales Episcopi in sua de rebaptizandis sententia perseverant. *ibid.* num. 23. Nec videntur credidisse eam esse questionem disciplinæ. *ibid.* n. 24. Ab omni hæretico vel schismatico labe immunis declaratur Cyprianus, & quare? *ibid.* n. 26. Quis hujus disputationis finis fuerit, & quomodo pax Ecclesis reddita? *ib.* col. 2. n. 28 & 32.

Cyprianus de baptismo sententia, Donatistarum & Schismaticorum errori minime patrocinatur. VIII. 14. col. 1.

CYRILLUS (S.)

Cyrillus (S.) Alexandrinus Episcopus ut Hæreticus a plurimis habetur, antequam *tria* sua *Capitula* interpretatus esset. VII. 21. col. 1.

D

DÆMONES.

Dæmonum natura, eorumque viis ad cognoscendum futuram. VIII. 93. col. 2. De illusionibus, quibus mulieres a Dæmonibus decipiuntur. VIII. 94. col. 1.

Vide, *Dæmoniaci, Magia, Sortilegia*.

DÆMONIACUS.

Dæmoniaci a Clero arcentur, sed meriti admittuntur. VI. 145. col. 2. Ubiam Dæmoniaci decet orare? VI. 176. col. 1. Canon Trullanus contra eos qui se a Dæmone obfesso simulant. VII. 146. col. 2.

DAL.

DALMATICA.

Dalmatica quid sit; quis ejus usus; quæ forma? *reversive*. VIII. 23. col. 1.

DAMNUM.

Damnum emergens; usuræ palliamentum. VIII. 140. col. 1. Quid sit *damnum emergens*? VI. 94. col. 1. art. 2. Quænam conditiones requirantur, ut *damnum emergens* vere existat abusu-
ra? *ibidem*.

DATA.

Data in omnibus Collationibus Beneficiorum exprimentis; & quare? III. 16. col. 1. n. 17. Ex *Data* cognoscitur de jure devolutionis, aut de prævention. *ibid.* num. 18. Concurrentibus duobus collationibus, ex *Data* de validitate cognosci subinde debet. *ibid.* n. 19. Quid parva *Data*, & ad quid serviat. I. 143. col. 1. n. 16. Privilegium Gallorum circa parvam *Datam*. *ibid.* col. 2. n. 24. Quid magna *Data*? *ibid.* col. 1. num. 19. Clausula quoad *Datam*, cum gratificatione opportunis, quandonom in Provisionibus Apostolicis apponatur, & ejus finis? III. 62. col. 1. n. 13. In Gallia non admittitur? *ibid.* 14. col. 1. n. 24. Similiter clausula *ausferri* præcedenti similis. *ibid.* n. 15.

DATARIA ET DATARIUS.

Dataria origo. I. 142. col. 1. n. 4. & 143. col. 1. n. 1. Et unde sic dicta? I. 142. col. 1. sub n. 4. Si ad Officium Datarii assumuntur cardinalis, is vocatur Prodatarius; & quare? I. 141. col. 1. n. 5. & 142. col. 2. nu. 6. Varii ejusdem Officialis, eorumque officia. I. 142. col. 2. num. 6. & *segg.* Quæ hodie per Datariam expediuntur, olim pene ignota fuerant. *ibid.* col. 1. n. 2. Modus quo negotia in Dataria per manus Officialium obambulant & expediuntur. *ibid.* col. 2. n. 13. & *segg.* Quinam Officialis, qui dicitur *Concessum*? I. *ibid.* col. 2. n. 7. Quinam qui dicitur *per obtinuit*? *ibid.* n. 10. Quinam qui dicitur *Assensu*? *ibid.* 143. col. 1. n. 20.

De ceteris Officialibus.

Vide, *Subdatarius*, *Requisitor*, *Registrator*, *Compensanda*.

Datarii officium olim ignotum. I. 142. col. 1. num. 1. Quid sit ejus officium? *ibid.* n. 2. & *segg.* Cur Provisiones Beneficiorum in Dataria potius quam in Cancellaria expediuntur? I. 144. col. 1. num. 7.

Dataria committere solet Ordinario litteras dispensationum Matrimonialium. II. 150. col. 1. n. 6. Quomodo expediuntur, & quid contineant? *ibid.* sub *cod.* n. & *segg.*

Datarium etiam suum habet Penitentiaria Romana. I. 145. col. 1. n. 14. Quodnam sit ejus officium? *ibid.* sub *cod.* n.

Vide, *Signatura*, *Compensanda*, *Data*.

DEBITOR.

Debitoribus condemnatis solet indulgeri aliquod spatium ad solvendum. IV. 118. col. 2. n. 1. & 6. Quomodo a Debitoribus impetritur Rescripta *moratoria*, quæ executionem suspendant? *ibid.* n. 8. Ob æs alienum homines liberi de jure Civili in servitutum redigi non poterant. IV. 119. col. 2. nu. 24. Nonnulli putant eodem jure Debitorum incarcerationem fuisse vitam. *ibid.* n. 25. Contraria sententia hodie in praxi recepta; & quando ad incarcerationem procedi queat? *ibid.* n. 25. Ab incarceratione liberat cessio bonorum. *ibid.* n. 31. Sola professione Debitoris de jure civili cessio hæc fieri poterat; quæ facilitas hodie sublat. *ibid.* 120. col. 1. n. 32 & 33.

Vide, *Executio*, *Cessio bonorum*, *Inductio*, *Appositor*.

Debitoribus publicis alyo Ecclesiarum privati. IX. 45. col. 1. cap. 11. §. 1. Debitoribus simplicibus & bonis sine fraude cedentes, non cœntur ab hac immunitate seculi. IX. 53. col. 2. §. 9.

Vide, *Asylum*, *Decessor*.

DECANIA.

Decania ædmodum antiquæ. I. 24. col. 1. n. 2. Diecefes olim in certas Decanias distinxit. *ibid.* sub *cod.* n. Moribus Belgii passim cernitur in Episcopi potestate esse unam Decaniam vel in plures dividere, vel plures in unam conflare. *ibidem*.

col. 2. n. 4.

Vide, *Archipresbyter*.

DECANUS.

Decanatus origo. I. 43. col. 2. num. 1. Hodie unicus est in singulis Capitulis, cui totius Cleri cura incumbit, & solet esse Caput & Præfex Capituli. *ibid.* n. 3. & *ibid.* n. 4. Cura antiquarum a Præpositis translata in Decanos. *ibid.* n. 2. Eius Jurisdictio maxime a consuetudine pendet. *ibidem* num. 5. Jurisdictio interdum est non apud Decanum, sed apud Capitulum, interdum apud utrumque. *ibid.* num. 6. Jure communi non habet Jurisdictionem contentiosam, nisi forte consuetudine vel privilegio. *ibid.* 44. col. 1. n. 7. Jurisdictio, quæ competit Decano, solet esse correctiva. *ibid.* n. 8. Subjectus est Capitulo, & ab eodem potest puniri. *ibid.* num. 9. Potest Decanus & Capitulum Canonicos ob indecentiam in vestibus, suspende-

re ab introitu Chori. *ibid.* col. 2. n. 20. Habet votum in Capitulo, etiam si non sit Canonicus. I. 29. col. 1. n. 5.

Decanorum quam grave sit officium. I. 44. num. 23. & III. 7. col. 2. n. 5. Canonici & Capellani alicuius Supposito Capituli teneantur semel in anno confiteri Decano tamquam proprio Sacerdoti. II. 62. col. 1. sub n. 19.

Decanatus Leodienis a Reservationibus exemptis. III. 49.

col. 2. n. 20.

Decani in Ecclesia Constantiopolitana erant Ministri fune-

rum; eorum officium. III. 253. col. 1. n. 6. 7. & 8.

DECANUS CHRISTIANITATIS
SEU RURALIS.

Vide, *Archipresbyter*.

DECIMA SALADINI.

Decima Saladini, unde sic dicta? III. 213. col. 2. n. 13. Quo-
to tempore, & de quibus bonis imposita? *ibid.* n. 14. & 15. Hæc
decimarum impositio pene in contributionem ordinariam & per-
petuam transiit; ipsæ expeditio Hierosolymitana sæpe tan-
tum erat fallas prætextus. *ibid.* 214. col. 1. n. 24. Omnia expeditio-
ne, frustra monebantur Principes ad Decimas restituendum.
ibid. n. 25. col. 2.

DECIMÆ, DECIMATORES.

Decima quo jure debetur? III. 154. col. 2. num. 1. & *segg.* &
ibid. col. 1. n. 9. & 169. col. 1. num. 1. & *segg.* Præceptum ve-
teris Legis de solvendis Decimis per Christum renovatum non
est. III. 169. col. 1. num. 1. Præceptum hoc ab Ecclesia, et-
iam in quantum judiciale, renovari potuit; & quæ ratio reno-
vandi? *ibid.* num. 2. In veteri Lege hoc præceptum etiam erat
partim morale. *ibid.* n. 3. Hodie partim ex jure naturali, partim
ex jure humane Decimæ debentur. *ibid.* num. 4. & VI. 14.
col. 2. §. 1. *Dimes* sunt omni *droit temporel* *droit l'imposition appor-*
tionné à la puissance temporelle. III. 273. col. 1. chap. 1. *Les Or-*
donnances Royales font les principales loix qui reglent cette matière.
ibid. Quæ ratione Decimæ vocari possint *vota fidelium*? VI. 14.
col. 1. A quo tempore, & quæ ratione præceptum dandi Deci-
mas invaluerit? III. 169. col. 2. num. 5. & *segg.* Apud Græcos
non obtinet; sed alias tributa dunt in sustentationem Cleri.
III. 170. col. 1. n. 15. & 16. & VIII. 165. col. 2. Quomodo ad
omnia bona fit extensum? III. 171. col. 1. num. 29. & *segg.* Popu-
lus non potest ad eorum solutionem costringi mediante iura-
mento. III. 170. col. 2. n. 35. Quomodo etiam ad lucra perfo-
nalis extensum. *ibid.* 171. col. 1. n. 35. & 36. col. 2. & 172. col. 1.
n. 3. Quid Decimæ personales, prediales; item quid mixtæ, &
quæ bona quilibet harum species comprehendat? *ibid.* 172. col. 1.
& n. 3. & *segg.*

Decimarum solutio non ubique æqualiter recepta & stabilita.
III. 170. col. 2. num. 25. Unde invaluerit opinio Decimarum in-
stitutionem ut divinam, & quæstiones in hac materia exorien-
tes, ad Forum ecclesiasticum spectare? *ibid.* 171. col. 1. num. 26.
Responsum Alexandri III. de Decimis etiam apud solvendas,
mutatis in Decretis veterum. *ibid.* n. 30. Cælestinus III. voluit
etiam de *indultis* Decimas esse solvendas. *ibid.* n. 32. Idem voluit
& Alex. 4. III. 172. *ib. n. 2*. Decimarum personalium loco ho-
die solvuntur *Jura Pastoralia*. II. 6. col. 2. n. 19. *Les Dimes per-*
sonnelles ne sont plus en usage. III. 173. col. 2. Variæ quæstiones
circa Decimarum materiam. *ibid.* 171. in nota (b) & 172. col. 1.
n. 32. & 33. & 72. col. 2. in nota. An sit grave peccatum, de-
cimas non solvere? VII. 72. col. 1.

Decimus omni reparandi Ecclesiæ quæ ratione incumbat? II.
178. col. 2. n. 5. Decimatores licet non sint Beneficii, ad re-
parationem tenentur. II. 179. col. 1. num. 11. Quæ Decimarum
portio in Gallia præparatione adjudicari solet? *ibid.* col. 2.
num. 12. Portio Decimarum in reparationem impendenda, in-
telligitur deducto omni alio onere. *ibid.* num. 16. Decimatores
extra Parochiam morantes ad expensas reparandæ Ecclesiæ ne-
cessarias cogi possunt. II. 171. col. 2. n. 7. Quid fieri debeat,
cum Decimatores de suis proventus aliqui conferre recu-
sant? *ibid.* n. 8. & in nota. Quomodo & quando Decimæ in re-
parationem Fabricæ cedere debeant? II. 181. col. 2. n. 10. Cir-
cumstantia in qua Decimatores possunt petere, ut Fabricæ con-
tinent sibi exhibeantur. *ibid.* col. 2. num. 6. *Decimatores debent*
des reparations & entretiens des églises des marais. III. 274. col. 1.
chap. 1.

Vide, *Chorus*, *Ecclesia*, *Navis Ecclesiæ*, *Turris*, *Campana*.

Decimarum exactio consuetudine regulanda; & quare? III. 172.
col. 2. n. 15. & *segg.* 173. col. 1. num. 20. & *segg.* Editum Re-
gum Hispaniæ & Galliæ super hac materia. *ibid.* Editum Ca-
roli V. pro Ditionibus Belgicis super exactioe Decimarum in-
solitarius analytice explicatur. *ibid.* 172. col. 1. n. 19. & *segg.*
Duo Editia interpretativa hujus quoad terras noviter redactas
ad culturam, & domos noviter edificatas. *ibid.* 173. col. 1. n. 24.
& *segg.* Quænam dicantur Decimæ insolite? *ibid.* 172. col. 1.
num. 18. *Voyez sur les Dimes insolites les Observations de M. Gi-*
bert. *ibid.* 273. col. 2. chap. 2. Attenditur consuetudo loci, &
ea deficiente, consuetudo viciorum locorum. *ibid.* col. 1. num.
31. Quid, si consuetudines non sint uniformes? *ibid.* col. 2.
num. 37. Quid, si nova species frugum incipiat seminari?
ibid. num. 38. Qui probatio consuetudinis incumbat? *ibid.* num.
36. Quomodo illa probetur? *ibidem*. Requiritur consuetudo
positiva. *ibid.* num. 38. Quamdiu consuetudo non plane proba-
tur,

applicatur quod de oblationibus dicitur. *ibid.* 186. col. 1. *num.* 3. Solutio Decimarum debite facta, ut sacrificium Deo gratum habetur. *ibid.* *num.* 4. Ex mala dispensatione bonorum Ecclesiarum, quod populus egre ad solutionem Decimarum adducatur. *ibid.* n. 5, 6. & 7. Ob has rationes populo liberum non est Decimas denegare. *ibid.* *num.* 8. Edicta ventantia dici jus Decimarum tantum esse ad beneplacitum vel elemosynas. *ibid.* col. 2. n. 18. Fraus circa Decimas unde nata? VIII. 165. col. 1. & 2. Decimæ an ex jure divine pendendæ. *ibid.* Concilium Lateranense IV. vult, ut exactionem tributorum & censuum præcedat solutio Decimarum. *ibid.* col. 2. Præterita ratio hujus Canonis. *ibid.*

Decima ut integre solvantur, quota pars fructuum solvi debeat? III. 186. col. 1. *num.* 9. Consuetudine introducti potest, ut minor quota quam Decima solvatur. *ibid.* *num.* 10. An Proprietarius possit deducere expensas factas in colligendis fructibus, alique, item alia onera? *ibid.* n. 13. col. 2. An expensas factas in melioratione terrarum, item in construendis aggeribus? *ibid.* n. 14. & 15. Interdum conventionem Decimatores aliquid pro expensis contribuere solent; imo & auctoritate publica subinde adiguntur. *ibid.* *num.* 20.

Decimales fructus e fundis avehi non possunt, priusquam in manipulis & aeris collecti sint. III. 186. col. 2. n. 19. Memento prævis Decimatores, ut determinato tempore adint decimationi. *ibid.* *num.* 20.

Decima in Gallia solvendæ in specie, non obstante consuetudine immemorabili, vel contractu cum Parocho. III. *ibid.* n. 22. An id ibidem reputetur pro firmo principio in materia Decimarum? *ibid.* *num.* 23. & in nota. Quid in Germania a Catholicis vel a Protestantibus Augustanis Confessionis observari soleat? *ibid.* in nota. Quid obtineat in Belgio. *ibid.* 187. col. 1. n. 24. Quomodo persolvendæ Decimæ animalium, & quando? *ibid.* n. 25. Edicta Principum Belgii ad obviandum in fructibus in solutione Decimarum. *ibid.* & 187. col. 2. *num.* 15. & seq. Ad quos pertineat causam de solvendis vel non solvendis Decimis cogniti. III. 244. col. 1. & 2.

Decima quo animo accipiendæ, item exigendæ? III. 187. col. 2. n. 1. & 2. Nonnulli hic abutuntur suo juri merito de consecrandis bonis Ecclesiarum. *ibid.* n. 3. Qui Decimatores cum majore moderatione Decimas exigere debeant? *ibid.* n. 4. De jure refractarii per censuras cogi possunt, sed id in Belgio non admittitur. *ibid.* n. 5. On ne souffrirait pas en France que l'Eveque se servit des Censures pour contraindre de payer la Dime. III. 274. col. 1. cap. 9. Exception. *ibid.* Quid iudex competens in materia Decimarum. III. 188. col. 1. n. 10. & seq. Les constitutions concernent les droits des Dimes sont ordinairement portées devant le Juge Royal. III. 274. col. 1. n. 17. Car hodie raro admodum materia Decimarum agitur coram iudice Ecclesiastico? III. 189. col. 2. *num.* 17. Quomodo iudex secularis procedere debeat, dum possessio est dubia? *ibid.* n. 18.

Decima sunt onus fructuum, iisque quocunque modo non natis, non debentur. III. 189. col. 2. n. 19. Potest Proprietarius fundum suum incultum permittere. *ibid.* n. 20. Potest in fundo suo seminare fructus non decimabiles. *ibid.* n. 21. Nonnunquam ex æquitate hæc libertas restringi potest officio Iudicis. *ibidem* *num.* 23. Onus Decimarum non soluturum non sequitur novum possessorem fundi. *ibid.* n. 24. Decimæ uno anno non petuntur, altero peti non possunt. *ibid.* n. 25.

Decimariorum Quid merito timeundum? III. 196. col. 2. n. 23. Decima quo termino elocari possint? III. 220. col. 2. *num.* 5. Decimarum alienarum conductio Clericis, & præsertim Pastoribus vetita? & quare? I. 10. col. 2. n. 3. & III. 221. col. 2. n. 16. & 17. En France il est permis aux Curés de prendre la ferme des Dimes de leur Paroisse. I. 248. col. 2. cap. 5. n. 3. Decimarum conductores gaudent immunitate bonorum Ecclesiasticorum. III. 220. col. 2. n. 17.

Decima nova non exigantur, nisi a quadraginta annis solvi solite. VIII. 145. col. 1. sub §. 10. Cognitio de hac materia ad Consilia Regia pertinet. *ibid.* In novitate Decimarum considerandi soli fructus. *ibid.* In casu dubio de fructibus, recurrenti soli fructus. *ibid.* In vicinis locis talis species fructuum non creverit? *ibid.* Omnium fructuum Decimæ solvendæ, nisi probetur consuetudo contraria 40. annorum. *ibid.*

Vide, Novalia, Oblatio.

Decima non solvunt Leprosi. VIII. 139. col. 2.

DECLARATIONES CARDINALIUM.

Declarationibus Cardinalium, nisi debite sint munitæ, non ereditur. I. 135. col. 2. n. 13. Frequenter dantur super particularibus casibus, quæ raro alteri possunt applicari. *ib.* n. 14. & 15. Raro publicantur. *ib.* n. 16. Non habent vim Legis, neque in Gallia, neque in Belgio. *ib.* n. 17. & 116. col. 1. n. 6. & 7. Interdum Congregatio a priori recedit, & alteram dat. I. 135. col. 2. n. 18.

DECOCTOR.

Decoctor commiseratione indigni. IV. 120. col. 2. n. 38. Edicta contra Decoctor. *ib.* n. 39. Decoctor fraudulenti alylo Ecclesiæ privati. IX. 53. col. 2. §. 9.

DECRETA PONTIFICUM, SEU DECRETALES EPISTOLÆ.

Decretalium Jus pro jure communi receptum est; sed non apud Gallos? I. 18. col. 1. n. 7. & *ib.* in nota. Decretalium Pontificum Romanorum Collectio concinnata a

Dionysio Exiguo, quid contineat, & quo ordine sit digesta? VII. 117. col. 1. §. 2.

Decretalium Collectio, quæ nomine Ispidii vulgo Mercatoris circumferretur, quo præcise tempore confecta sit, incertum est. VII. 192. col. 1. Confat integram Collectionem illi non posse ascribi. *ib.* Manet incertum qui sit hujus Collectionis verus auctor. *ib.* 193. col. 1. Quid hæc Collectio contineat? *ibid.* col. 2. §. 2. & 194. col. 1. Quare Canonum Græcorum versio Ildoriana dicitur verus, & quo ordine in Collectione Conciliorum exhibetur? *ib.* Quanto applausu Ildoriana Collectio, & in hac Collectione contracta, multis sæculis recepta fuerint, & quare? *ib.* §. 3. Quam perniciosa sint, quæ in hac Collectione reperiuntur, Iuribus Decretales, seu Pseudo-Epistolæ primis Pontificibus ascriptæ, & compositæ ad Apostolicæ Sedis majestatem augendam. *ibid.* col. 2. Hæc spurie Decretales propagatæ a Pontificibus, non negatæ a Gallis; in Synodis allegatæ, a Gratiano, aliisque Canonum Collectioibus receptæ. *ib.* col. 1. & 195. col. 1. Quando primum notata eorum suppositio & falsitas. *ibid.* in nota. Plurimis argumentis probatur falsitas Decretalium, quæ in Collectione Ildoriana ascribuntur primis Pontificibus Romanis. VII. 195. col. 2. & argumenta, quæ singule pro sua falsitate suppediunt. *ibid.* col. 2. §. 2. & 197. col. 1. & 2. & seq. Nonnulli alia ab Ildoro supposita. VII. 205. col. 2. §. 6. Germanæ nonnullæ ab Ildoro relatae Pontificum Epistolæ, sed & falsis intermixtis. VII. 207. col. 2. Genuinæ quædam Epistolæ ab Ildoro omittuntur, alie plures suppositæ. *ibid.* & 208. col. 2. Hæc suppositæ merces Ildorianæ multis sæculis pro sinceris receptæ. VII. 209. col. 1. Quanta animositæe eorum auctoritatem Nicolaus I. urserit? *ibid.* Capitula vulgo Havarani Pape ex his putridis mercibus Mercatoris creduntur confata. *ib.* §. 1.

Vide, Capitula vulgo Havarani Pape.

Decretalium veteres quique Collectiones, post Gratiani Collectionem confectæ. VII. 118. col. 1. & 2. Harum Collectionum utilitas præcipua. *ib.* 119. col. 1. & *ibid.* & seq. Veteres Decretalium Collectiones non semper eas interpretis exhibent. *ib.* 120. & seq. col. 2. & 1. Veteres Decretalium Collectores vera ab apocryphis non diffinierunt, & inde multa errata. *ibid.* n.

Decretalium Gregorii IX. occasio, scopus, & auctor. VIII. 119. col. 2. §. 2. Pontes, e quibus potissimum hæc Collectio confata sit. *ib.* 120. col. 1. Quid ordo in Collectione Gregoriana servatus? *ib.* In quibus hæc Collectio deficiat? *ibid.* n. 3. & 121. col. 1. Monumenti Francisci Florentis circa hæc Collectionem? *ibid.* n. 1. An quia hæc Collectio auctoritate Romani Pontificis facta est, non liceat vera ab apocryphis distinguere. *ib.* 122. col. 1. & col. 2. Quænam auctoritas Decretalium Gregorii IX. & subsequentium Collectio? *ib.* col. 2. §. 5. Quam Decretalium major sit auctoritas? *ib.* 123. col. 2. §. 6. Quid vox supra, quid vox extra in Decretalibus? VIII. 3. col. 2. Cur Decretales post Gratianum dicantur? *ibid.* Quædam annotanda circa Decretales Gregorii IX. & alias posteriores partes Corporis Canonici. I. XV. §. 5.

Decretalium Innocentii III. unde verus sensus haberi possit? VIII. 166. col. 1. §. 1. Earum occasio. *ib.* col. 2. In quot libros digestæ. *ib.* 166. col. 1. & 2. De variis harum Decretalium editionibus. *ib.* 167. col. 1. §. 2. Observatæ in variis & notabiliores Innocentii III. Decretales. VIII. & seq. col. 1. & 2.

Vide, Innocentius III.

Decretalium Sextus, nempe Liber, a quibus sit digestus, & quid contineat. VIII. 179. col. 2. Ad notam Collectionis Gregorii IX. compilatus. *ib.* 180. col. 1. I. servat decretalium quod primum locum obtineat? *ibid.* & col. 2. Totius hujus Collectionis. VIII. *ibid.* col. 1. §. 2. Quid loco ampli hinc oritur? *ib.* col. 2.

An hæc Compilatio, sive Sextus Decretalium, in Gallia sit receptus? *ib.* §. 3. Quenam Decretalium in Gallia sit receptus? *ib.* 183. col. 2. Quædam referuntur. *ib.* 183. col. 2. Quædam antiquiores habentur. VII. 154. col. 2.

Decretalium iuribus Regiis contrarium. VIII. 188. col. 1. Decretalium, quæ dicantur Clementinæ, Auctor & Evulgator, & unde dicantur Clementinæ? VIII. 216. col. 2.

Vide, Clementina.

Decretalium, quæ dicuntur Extravagantes, unde sic dictæ? VIII. 195. col. 2.

Vide, Extravagantes.

Decretales, quænam Jus novissimum constituent. VIII. 233. col. 1. & 2. Quenam Collectio Decretalium dicta Septimus Decretalium. *ibid.*

Vide, Jus novissimum.

Decretales Epistolæ ascriptæ Romanis Pontificibus, qui tribus Ecclesiæ sæculis floruerunt, ut suppositæ ab eruditissimis reputantur? I. 10. col. 1. sub n. 1. Hujus cerei argumentum adducitur. I. 77. col. 1. n. 3. Decretalibus falsis receptis, modum evidens. I. 77. col. 1. n. 3. Decretalibus falsis receptis, inducia fuerunt, tamquam traditione Apostolica descendente, plurima, quæ modis tantum Ecclesiæ sæculis statuta fuerant. I. 77. col. 1. n. 16. & IV. 33. col. 1. n. 16. 18. & seq. De Decretalibus, & de eorum suppositione, plurima. I. 77. col. 2. n. 3. & 4. & seq.

Decretum Cathedralitica inter & non Cathedralitica distinctio. VII. 188. col. 1.

Decretalium nudis verbis inhaerentes Canonizata, præcipites in varios errores, ac præsertim de Papæ auctoritate delapsi sunt. I. 78. col. 2. sub *num.* 15. Ipse Gratianus suppositus & causam heri posse, ut aliquid, quod Decretis præcedentium Romanorum aut Extravagantibus præceptis, contrarietur, in Decretis Romanorum

morum Pontificum invenitur. VIII. 12. col. 2. & 104. col. 2. Aliqua notanda per assequenda perfectæ Decretalium notitia. VIII. 247. col. 2. §. 2.

Decretalium Romanorum Pontificum quæ sit auctoritas? VIII. 17. col. 2. Decreta relata sub nomine Nicolai I. & Innocentii I. ad eam assequenda subiecta fidei sunt. VIII. 19. col. 1. Opinio Gratiani de harum Decretalium auctoritate. *ibid.* 16. col. 1. Qua cautione, ut vim legis habeant, in Gallia recipiantur. *ibid.* De earum auctoritate comparata ad constituta Sacre Scripturæ. VIII. 19. col. 1. An Pontifices in suis Decretis recedere possint a Patrum Doctrinis & Evangelicis præceptis. *ibid.* Quæ sint Decreta, juxta quæ cunctis debent occidere Episcopi? *ibid.* col. 2. Optandum ut in Ecclesiæ Codice non referretur Decretum Symmacho Pape adscriptum. VIII. 28. col. 2.

Decretalium interpretes tum veteres, tum recentiores, Glorographi & Commentarii recentiores. VIII. 348. col. 1. & 2. §. 1. & 349. Observanda circa Decretalium Commentatores, & fiscaliter circa Partiticia Andree Vallensis. VIII. 250. col. 1. §. 4. & 249. col. 1. & 2.

Decreta Sedis Apostolicæ in omnibus servanda, & tamen salubriter ant promulgata. VII. 195. col. 2.

DECRETUM BURCHARDI.

Vide, Burchardus.

DECRETUM GRATIANI.

Decretum Gratiani, opus magna confusione contextum, quo continentur plurima apocrypha, supposita, &c. I. 42. col. 1. num. 8. & VIII. 12. col. 2. & passim. Prædictæ hujus Decreti tamquam admodum utilis, modo differantur falsa a veris, contraria ab integris, &c. I. 42. col. 1. sub num. 8. Gratiano familiare fuit Canones detorque ad discipulatum sui temporis, nominat Ecclesiæ Romanæ Canonibus sensum plane a mente Patrum alienum assequendo. I. 52. col. 2. num. 4. Expenditur quænam olim fuerit Gratiani auctoritas. I. 78. col. 2. num. 12. Quare Gratianus nuncupatus nominatim Burchardum aut Ivonem, & quibus plura dissimulæ, citaverit? VII. 219. col. 1. & *ibid.* 218. in nota. Philippus II. Rex Catholicus qua ratione inductus, ut pluribus juris Canonici prælectionibus jam institutis in Academia Lovaniensi junxerit etiam prælectionem Decreti Gratiani? I. 42. col. 1. sub num. 8. Litteræ Ducis Sabaudie Belgii gubernatoris, quibus instituitur prælectio Decreti Gratiani in Universitate Lovaniensi. I. 235. col. 1. & 2.

Decretum Gratiani, quo tempore scriptum? VIII. 1. col. 1. Primitus hoc opus inscriptum: *Concordantia discordantium Canonum*. *ibid.* & col. 2. Et quare sic rectius? *ib.* Non constat unde Collectio Gratiani nomen Decreti impositum fuit. VIII. 2. col. 1. Cur Titulus Decretum reponitur? *ibid.* Opera hujus diviso & forma. *ibid.* §. 2. In Causis pertractandis non semper nitentur ordi & claritas. *ibid.* Ex quibus potissimum conficit hæc Collectio. *ibid.* 2. col. 2. §. 4. Quid in Decreto Gratiani palea? *ibid.* Hoc Decretum prodiit mendis & erroribus scatens. *ibid.* 3. col. 1. §. 5. Erratorum Gratiani genera & fons. *ibid.* Quid de Expiratione Decreti Gratiani censuerint Canonice doctrinæ? *ibid.* col. 2. Quomodo hoc Decretum fuerit receptum? *ibid.* §. 6. Quare ceteri Collectio Gratiani auctoritas? *ibid.* 4. col. 1. Quibus mediis illi tanta fuerit conciliata auctoritas? *ibid.* 1. col. 1. §. 7. Emendatur Decretum Gratiani a Conio & a Democritio. VIII. 4. & 349. col. 2. & 1. §. 8. Quæ ratio Summos Pontifices ad emendandum Gratianum innoxerit? VIII. 5. col. 2. Sub quibus Pontificibus inchoata & absoleta fuerit hæc emendatio, quibus evis cura demandata sit, & quid tandem effectum? *ib.* 6. col. 1. & 2. Multa errata manerant intacta. VIII. 7. col. 1. Iudicium Eruditorum de emendato Decreto. *ib.* Inutilis non est correctio, quam Conius adornavit. *ibid.* Vetores Gratiani editiones consilere interdum convenit. *ib.* col. 1.

Decretum Gratiani, an publica auctoritate poleat. VIII. 7. col. 2. & 8. Iudicia Eruditorum de auctoritate Decreti. *ib.* Decretum Gratiani non ita probatum est, ut institutiones sustinuit. VIII. 8. col. 2. Quædam observanda circa Decretum Gratiani. *ibid.* col. 2. §. 12. Quamvis multis scateat vitis Decretum Gratiani, etiam tamen lectio utilis. VIII. 9. col. 1. Idem Philippus II. Rex Catholicus Lovanii instituit prælectionem Decreti. I. 42. col. 2. sub num. 8. & VIII. 9. col. 1. Hac de re Litteræ Ducis Sabaudie Belgii gubernatoris. I. 235. col. 1. & 2. An Sanctus Carolus lesionem Decreti Gratiani infusalet voluerit? VIII. 9. col. 2. Decretum Gratiani legendum cum discretionem critica. *ibid.* Non omnia reicienda, quæ a Gratiano relata sunt, quia hodie in fontibus reperiuntur. *ibid.* Quam methodum D. Van-Essen secutus sit ad emendandum Gratianum? *ibid.* 10. col. 1. Quid ex summa auctoritate Decreto Gratiani tributa natum sit? VIII. 224. in nota. De citationibus Decreti Gratiani. I. XV. §. 4.

DECRETUM IVONIS.

Vide, Ivo.

DEDICATIO.

Dedicationis Ecclesiæ antiquitas & solemnitas. II. 174. col. 1. §. 1. & ritus. II. 175. col. 1. n. 12. & 349. Occasione Dedicationis Templi subinde congregatæ Synodi. II. 174. col. 1. n. 4. & 349. Magna in veneratione habita olim Ecclesiarum Dedicationes. *ibid.* per Tom. X.

tio. *ibid.* n. 5. Quæ essent Episcoporum & Sacerdotum functiones? *ibid.* n. 7. Preces qualiter recitandæ? *ibid.* col. 2.

Dedicatio seu Consecratio Ecclesiæ ad Ordinem Episcopalis. II. 174. col. 2. n. 20. Episcopum loci ita spectat Ecclesiæ Consecratio, ut Cardinalis auctoritate Apostolica munus cum Ecclesiâ licite consecrare nequeat. *ibid.* n. 11. Hac de re consuetudam Fulconis historia. *ibid.* sub eod. n. Convivia in iis celebrata, quæ modo in anniversariis remanserunt. *ibid.* 175. col. 2. n. 22. Abusus, qui inde invaluerunt. *ibid.* 176. col. 1. n. 25. Ut iis occurrerent Synodi, veluerunt anniversaria Dedicationum omnium Ecclesiarum celebrari uno & eodem die. *ibid.* num. 26. Idem statuunt Edicta Principum Belgii. *ibid.* n. 27. Et recentissime Episcopus Leodiensis pro aliquibus Dilectissimis suis Diocesis. *ibid.* Hac de re Decreta Episcopi Leodiensis & Senatus Regii Luxemburgensis. II. 195. col. 1. & 2. An conveniat, quod Pastores ad mutuarum Ecclesiarum Dedicationes accedant, omisso Officio in suis Ecclesiis? *ib.* 176. col. 1. n. 28. Vide, Ecclesiæ.

DEFENSOR.

Defensores Ecclesiis ipsamdem fuerunt a Fundatoribus & modernis Patronis plane diversi. III. 65. col. 2. n. 15. His Defensoribus semper licebat ingredi locum iudicii. *ibid.* num. 17. Defensores primitus in causis civilibus Ecclesiis patrocinabantur. *ib.* n. 20. Hi postmodum dici coeperunt Advocati. *ib.* n. 19. Idem quoque fuerunt Scholastici. VII. 114. col. 2. Cur potius ex ordine Advocatorum quam Clericorum assumendi Defensores? *ibid.* Assumebantur Defensores ex numero Scholasticorum, seu Causidicorum. III. 65. col. 2. n. 18. Sequentibus seculis assumpti vii potentiores, qui Ecclesiæ contra oppressiones defendebant. *ib.* n. 21. Hi tamen Defensores seu Advocati Ecclesiis & Monasteriis fuerunt onerosi & molesti. VII. 115. col. 1. Tolerantur. VIII. 217. col. 2.

Defensoris Ecclesiæ officium circa cœcendos Clericos & Monachos turbas moventes. VII. 38. col. 1.

Defensores pauperum quoniam fuerint in Ecclesiâ Africana? VII. 104. col. 2.

Defensores Civitatum quoniam sic fuerint dicti, & quodnam eorum officium? VII. 104. col. 1.

Vide, Advocatus, Patronus, Scholasticus.

DEFLORATIO.

Deflorantis emenda juxta Concordatam Brabantiam separatim eorum Iudice Ecclesiastico peti potest. II. 127. col. 1. num. 10. Quid obtineat in Gallia? *ib.* n. 7. & 8.

Defloratus in causa civili citatio perionalis adhuc habet in Curia Ecclesiastica. IV. 106. col. 2. n. 44. Sententia in hac materia quantum ad expensas, tandem executioni, non obstante appellatione. IV. 128. col. 2. n. 31.

Vide, Stuprum.

DEFUNCTI.

Defunctorum commendationes perantiquæ. VII. 97. col. 2. Et jam vetustino tempore, olim sacrificium offerri potuit pro Defunctis. *ib.* In Missa orandum pro Defunctis. VII. 115. col. 1.

Defunctus an & quomodo liceat lugere? III. 245. col. 2. n. 33. & 35 & VIII. 66. col. 2. Luctus Defunctorum specialiter Religiosis vetitus. VII. 67. col. 1. An mortui noverint, quæ a vivis geruntur? *ib.*

Defunctorum convivia; quænam fuerint sic dicta? II. 44. col. 1. num. 6.

Defunctis baptizandi, & cum eis Eucharistiam sepefendi, veteres abusus, imitati per Canonem Africanum. VII. 80. col. 2. Vide, Officium Defunctorum.

DEGRADATIO.

Degradatio cum sit agenda, Episcopus degradator intercedit pro Clero degradato, & huius intercessionis ratio & effectus. II. 100. col. 1. n. 9. & 10. col. 2. & IV. 137. col. 2. n. 60. *Degradatio solemnis Clerici quondam necessaria?* IV. 136. col. 2. n. 66. Huius degradationis antiquitas. *ib.* 137. n. 47. col. 1. Olim causa degradationis appellatur in Synodi. *ib.* n. 48. Postea in detecta Synodorum perantiqua, ut ageretur coram certo numero Episcoporum, qui interveniebant ut Judicium. *ib.* num. 49. Unde postea factum quod tantum in sola sed aliâ degradationis intercederent? *ib.* n. 53. & 54. Decreta in Causis de deordinatione permittens, ut deordinatus Episcopus (supra) nec Abbas vel Conventus in dignitate, & eius ratio. *ib.* n. 55. col. 2.

Degradationis hodiernæ forma & ritus. IV. 137. col. 2. n. 57. & 349. An requiratur in Clerico nuptialis Toneræ? *ib.* n. 61. Hodie in deordinationem abiit. *ibid.* n. 62. In Presbyteris in Gallia pro atrocioribus delictis pœnæ non servatur, licet Edicta id servatum velint, & eius ratio. *ib.* 138. n. 63. & 64. col. 1. In Gallia initio decimi-septimi sæculi mos degradandi Clericos in sacris Ordinibus constitutos adhuc observabatur. *ibidem* in nota. Adhuc servatur in Belgii. *ibid.* n. 66.

DEI VEL DII FALSI.

Vide, Idololum, Idolatria, Paganus, Juramentum.

DELIATOR.

Delator qua poena afficiendus? VIII. 54. col. 1. Juxta Canonem.

nam Concilium Elberitani Delator nec in fine communionem accipere poterat. *ibid.*

DELEGATUS, DELEGATIO.

Delegatus de iure communi subdelegare ordinarie non potest. II. 133. col. 2. n. 20. Delegatus ad universitatem causarum subdelegare potest. *ibid.* in *not.* n. Delegatus Pontificis ad instar Ordinarium potest iurisdictionem subdelegare. IV. 63. col. 2. num. 28. Iudex a Summo Pontifice delegatus potest etiam Episcopus subdelegare, eoque compellere. *ibid.* num. 19. In quibus Capitulum in qualitate Delegati Sedis Apostolicæ Episcopo defuncto succedat? I. 38. col. 1. nu. 2. Negotia, in quibus eligitur indultia personæ, alteri deminuari non possunt. I. 13. col. 1. n. 2. Datus committere solet Ordinarius literas Dispensationum Matrimonialium. II. 151. col. 2. num. 6. Delegatio non solet fieri Episcopo & Officiali simul, sed alteri duntaxat. *ibid.* nu. 7. Numquam in Delegatione conuenerit exprimi nomen Ordinarii, & quare? *ibid.* n. 8. Litteræ directæ Officiali non possunt expediri per Episcopum. *ibid.* n. 9. Episcopi habentur aliquando in Curia Romana simplices Pontificis Romani Delegati. *ibid.* sub *cod.* num.

Delegatio in Dispensationibus Matrimonialibus ius & officium. II. 154. col. 2. num. 1. & *segg.* Nihil etiam ultro oblatum accipere possunt. H. *ibid.* col. 2. nu. 7. *Delegatus* vigore nemo extra Provinciam evocandus. IV. 63. col. 1. num. 2. Civitates Brabantie anno 1315, a Principe impertrant, nulla ex causa ad Tribunalia Ecclesiastica extra Brabantiam evocari possent. IV. 66. col. 1. n. 16. Hodie Episcopi extra Brabantiam residentes habent Tribunalia in Brabantia, eorum quibus citantur incolæ Brabantie. *ib.* n. 17. Hoc, cautione Principis iuramento firmata, ad hanc diem religiose servatur. *ibid.* Hinc Sententia extensa Senatus Brabantie contra Archiepiscopum Gondroni, quæ integra reletur. I. 235. col. 2. & IV. 172. & *segg.* col. 1. & 2. Similis Sententia ab eodem Senatu lata, contra Archiepiscopum Masbanæ. IV. 176. col. 1. & 2. Alie dicitur eisdem Senatus Sententia conformes. IV. 177. & *segg.* col. 1. & 2.

Delegatio Sedis Apostolicæ Episcopis concessa per Concilium Tridentinum censetur favorabilis, nec derogat ordinariæ iurisdictioni. IV. 168. col. 2. n. 35. *Cela doit s'entendre des cas où l'Evêque procède dans les affaires de son Diocèse.* IV. 192. col. 2. Vide, *Judex*.

DELICTUM.

Delictorum contra Religionem & Disciplinam Ecclesiasticam correctio, Judici Ecclesiastico ab Imperatoribus permissa. IV. 23. col. 1. nu. 1. Delicta civilia Clericorum Judiciis publicis reservantur. *ibid.* col. 2. nu. 5. Divisio delictorum in Ecclesiastica, & communia. *ibid.* 21. col. 2. nu. 8. Sentia omnium delictorum Clericorum sine distinctione, cognitio & iunctio iudici Ecclesiastico privative delata. *ibid.* col. 2. nu. 16. De Jure Decretalium, Clericus de crimine assassinatoris convictus, videtur a solo Jure Ecclesiastico judicandus. *ibid.* num. 26. Quin & ipsi Clerici primæ Tonluræ, de enormissimis criminibus, etiam lætæ Majestatis, gaudi sunt privilegio fori. *ibid.* 25. num. 27. col. 1.

Delicta omnia etiam Laicorum, cuiusvisque nature, Episcoporum jurisdictioni erant olim subiecta. IV. 36. col. 1. nu. 1. Forum consensuum tunc non distinguebatur a foro Penitentiali. *ibid.* col. 2. nu. 5. & *segg.* Vbi distinctio cepit sæculo XII. *ibid.* n. 7. & 37. col. 1. n. 19. In causa fuit, quod Laici varia delicta sibi reservant. IV. *ibid.* col. 2. n. 26. Cujus generis delicta spectant ad Forum Ecclesiasticum? *ib.* n. 27. Delicta Clericorum ex praxi Gallæ distinguuntur in communia & privilegiata. IV. 28. col. 1. n. 23. & 24. Per hanc distinctionem multum detractum auctoritati Ecclesiasticæ. IV. 29. col. 1. n. 33. Modus quo per utramque iudicem ibidem proceditur in causa delicti privilegiati. *ib.* 28. col. 2. n. 35. & n. 37. & 29. col. 2. n. 46. Quid circa delicta privilegiata, & crimina atrociora obtineat in Flandria, & quid in Brabantia? IV. 29. col. 2. nu. 47. & 48. Unde invaluerit distinctio criminum in Ecclesiastica, Civilia & mixta? IV. 37. col. 2. n. 30. Crimen civiliter punitum poterat postmodum etiam per Episcopum puniri. *ibid.* col. 1. n. 14. *Enquels cas les crimes appelés Ecclesiastiques sont de la compétence du Juge séculier.* IV. col. 2. n. 4. Vide, *Forum competentis*, *Immunitas*.

DENARIUS SANCTI PETRI.

Denarius sancti Petri quodam genus subsidii fuit? VIII. 192. col. 2. Huius origo & antiquitas. *ibid.* Huius mentio frequens apud Scriptores Anglos. *ibid.* Vocatur *eleemyna beati Petri* & *Census Ecclesie*. *ibid.* Hoc subsidium plane diversum a tributo, quod Regio suo imponebat Rex Angliæ vulgo *Joannes Sanctæ Terræ dictus*. *ibid.* 193. col. 1.

DENUNTIATIO.

Denuntiatio hodie frequenter aperit viam inquisitioni seu informationi præparatoris. IV. 301. col. 1. n. 33. Etiam privati Denuntiatores admittuntur. *ibid.* n. 37. Quid tamen conveniat Iudicem attendere, antequam ad informationes capiendas procedat? *ibid.* in *cod.* n. Si quis falso denunciaverit, condemnatur in expensis, damnum, & interesse. *ibid.* n. 34. col. 2. Reo absolutio, Procurator officii tenetur Denuntiatorem indicare, ut Reus absolutus agere possit ad expensas, damnum,

& interesse. *ibid.* n. 35. Quid circa hoc obineat in Gallia? *ib.* n. 36. Potest capi prævia informatio, tamen nullus sit Denuntiator, modo sufficientia præcedant indicia. *ibid.* num. 37. Dum inquisitio inquisitio, convenit, ut cietur denuntiator, ut producat informationes seu indicia. *ibid.* n. 40. *Ordonnances & Arrêts touchant les Denuntiations.* IV. 188. col. 2.

DEO GRATIAS.

Deo gratias; formula gratiarum actionis quo animi affectus dicenda? V. 163. col. 1.

DEPORTUS.

Deportus origo & ratio. III. 219. col. 2. n. 20. Jus deportus in multis Ecclesiis est pænes Archidiaconos. *ib.* Quomodo bona sub deportum cadentia, administranda? *ibid.* sub *cod.* n.

DEPOSITIO.

Depositio ab Ordinibus olim erat omni crimini etiam occulto annexa. II. 104. col. 1. num. 5. & *segg.* In primitiva Ecclesia Clericus semel depositus nunquam ad functiones Clericales reituebatur. VI. 137. col. 2. In gravia crimina prolapsi Clerici in perpetuum deponebantur. VI. 139. col. 1. Presbyteri & Diaconi ministerio depositi, si ministerium continent, ab Ecclesia eiciuntur. VI. 140. col. 2. Deponebatur Episcopus, qui per Potestates seculares Ecclesiam invadebat. *ibid.* Juxta Synodum Antiochenam, si Episcopus, Presbyter, aut Diaconus depositus aliquid de sacro Ministerio attingat, spe restitutionis excidit. VI. 195. col. 1. De qua depositionis sententia hic agitur? *ibid.* col. 2. Iis, qui se injuste depositos vel damnatos credunt, non negatur via appellationis aut defensionis. *ibid.* 194. col. 2. An Episcopi deposti possint sine Romani Pontificis auctoritate? VIII. 51. col. 1. & 52. col. 1. In depositione Clericorum, auctoritate Canonica, non possente Tyrannica procedendum. X. 8. col. 2.

Depositionis sententia non ferenda, nisi cognita & finita causa. VII. 108. col. 2. Quatenus Clericus deponitur meretur propter penitentiam aliquod signum Ecclesiasticæ Ordinis retinere? VII. 115. col. 1. Quam præsertim in perpetuum gradu deiciatur? *ibid.* in *nota*. Deponuntur ab Ordine & Beneficio Simoniaci, & huius pæne æquitas. III. 140. col. 2. n. 1. & *segg.* & n. 3. & *segg.* & VI. 140. col. 1. Deposito in quo differat a Suspensione illimitata. VI. 159. col. 1. n. 22. Vide, *Degradatio*, *Abusatio*, *Judicium*.

DEPOSITIO IN JUDICIO.

Depositionis Testium debent esse jurata. IV. 91. col. 2. num. 20. Convenit, ut iuramentum procedat. *ibid.* n. 21. Fieri debent citata Parte adversa. *ibid.* 92. col. 1. n. 24. Si potest coram Judice superiore depositionem suam renovare debeat, an debeant iuramentum iterare? *ibid.* 91. col. 2. n. 22. Modus quo iudex vel Commissarius procedit ad examen Testium. *ib.* col. 2. Quomodo procedatur ad examen absentium vel infirmorum? *ibid.* col. 1. n. 10. Pare, contra quam Testes producantur, offert interrogatoria Testibus proponenda, & quis eorum finis. IV. 92. col. 1. n. 26. & 27. In Curis secularibus non servatur. *ibid.* n. 30. Quomodo Testium depositiones in scripto redigendæ? *ibid.* n. 36. col. 2. Depositiones scriptæ Testibus religendæ. *ibid.* n. 39. Quomodo depotiones a Testibus ligandæ sint? *ibid.* n. 40. Depositiones relativæ ad depositionem alterius revocandæ. *ibid.* col. 1. col. 2. n. 34.

Depositionum publicatio fieri debet, & quando? IV. 93. col. 2. n. 42. Qua forma? *ibid.* n. 43. 44. & 45. Quis huius publicationis iocopus? *ib.* 93. col. 1. n. 47. Publicatis depositionibus, venter ulterior productio Testium super iisdem vel contrariis articulis, & adversus id in Belgio non datur rellitio. *ib.* n. 48. Depositionibus publicatis, proceditur ad Reprobationes. IV. 93. col. 1. n. 50. & 51. Testes, qui in informationibus preparatoris deposuerunt, debent in lite recolligi & reexaminari. IV. 105. col. 1. n. 10. Qua forma, & quare. *ibid.* num. 11. Debet fieri ante confrontationem. *ibid.* n. 12. col. 2. Quoniam Confrontatio necessaria? *ibid.* n. 11. col. 1. Examen Testium, quos Reus in criminalibus pro se adducit, quomodo faciendum? IV. *ibid.* col. 2. n. 19. Ob periculum imminens Testibus, ex Ordinationibus Curiarum Ecclesiæ non sunt publicandæ depotiones. *ibid.* n. 22. Quomodo huic periculo aliqui occurrere valint? *ibid.* 106. col. 1. n. 23. In Relatore causæ non diligendus is, qui testes examinavit. IV. 113. col. 1. n. 10. Vide, *Reprobatio*.

DEPOSITUM.

Deposita ad usus particulares Religiosorum, an sint licita? V. 71. col. 2. §. 2. Quid agendum Superioribus circa iniusta deposita? V. 78. col. 2. Vide, *Peculium Monachi*.

DEROGATIO.

Derogationum clausula generali utrum Cardinales comprehendantur? III. 37. col. 2. n. 21. An comprehendatur Imperator? *ibid.* 86. col. 2. n. 22. Sub generali derogatione reservationum non comprehenduntur Beneficia vacantia in Curia. III. 46. col. 2. n. 19. & 20. Varie Regulæ Cancellariæ, quarum derogatio non admittitur. III. 59. col. 1. num. 8. & *segg.*

Vide.

Vide, *Régula Cancellaria.*

Derogatio juris Patronatus Laici in Hispania, Gallia, & Belgio non admittitur. III. 62. col. 2. n. 26. & *seqq.* Generalis derogatio Statutorum in Rescriptis Apostolicis opponi solita, quid operetur? III. 63. col. 2. n. 31. & *seqq.*

Derogationem pro modestate Papa possit concedere; & quis huius effectus? III. 62. col. 2. n. 19. An Papa possit derogare iuri Patronatus mixto? *Id.* *ibid.* col. 2. n. 25. Unde supponatur derogatio juris Patronatus Laici litigiosi? *ibid.* n. 26. Clausula derogatoria in litteris Apostolicis apposita non derogat Statutis aut Consuetudinibus Ecclesiarum solemniter approbatis, *ibid.* 63. col. 1. n. 29.

DESERVITOR.

Deservitoribus Episcopus solus constituit in omnibus Ecclesiis Parochialibus vacantibus, etiam si essent Patronatus Regii, III. 39. col. 2. num. 3. & *seqq.* Etiam annexis Dignitati in Ecclesia Cathedrali vel Collegiata, *ibid.* n. 7. Episcopus ei assignat Portionem congruam ex prebendis Ecclesiarum, *ibid.* n. 9. An Episcopus semper debeat confirmare Vicarium? *Id.* *ibid.* n. 3. Vicarius constituitur ab Examinatoribus Synodaliibus, probari non debet, *ibid.* n. 5.

Deservitoris onera. III. 39. col. 2. n. 12. In quibus Parocho succedat, & in quibus non, *ibid.* col. 2. n. 14. Potest alteri Sacerdoti licentiam dare adfiliendi Matrimonio, II. 233. col. 2. n. 20. An valide affilias Matrimonio contra interdictum Ordinationis? *Id.* 141. col. 2. n. 24. *Quel est l'usage de France touchant les Deservances?* III. 269. col. 1. chap. 5.

DESPONSATIO.

Desponsatum alteri ducens, adulterii poenis iuxta Canonem Trullanum subiiciendus. VII. 274. col. 2.

Vide, *Sponsalia.*

DEVOTIO.

Devotio iuxta ad Superiorem Collationem omnium Beneficiorum, quae intra sex menses non conferuntur. III. 32. col. 1. num. 3. Devolutio fit ad Episcopum, non Collatoris, sed Beneficii, *ib.* n. 9. Episcopatus & Prelatus providendum intra crimine. *ibid.* 31. col. 2. n. 2. A quo tempore computandum? *ibid.* n. 3. Tempus currit de momento in momentum, *ibid.* col. 1. num. 5. Lapsus temporis excusat iustum impedimentum, *ibid.* n. 6. Lapsus temporis, Collatores excidunt iure conferendi; & an mora purgari possit? *ibid.* n. 7. Negligentia Turnarii nocet Capitulo, *ibid.* col. 2. n. 14. Si Episcopus una cum Capitulo ius conferendi habens, negligat convocare Capitulum, potest fecerit id facere, & ad collationem procedere, ne detur locus devolutioni, *ibid.* n. 11. *ibid.* n. 12. & 13.

Devolutio, tempore lapsio, ad quem fiat? III. 32. col. 1. n. 10. ubi viget alterativa inter Episcopum & Capitulum, si Capitulum vice sua negligat, devolutio fit non ad Episcopum, sed ad Metropolitanum, *ibid.* col. 2. num. 13. Devolutio fit cum qualibet primae collationis, *ibid.* n. 17. Exponitur quomodo præcise fit intelligendum, *ibid.* sub col. n.

Devolutio Collatione ad Pontificem, nullum tempus ei præscriptum est, quo teneatur conferre, III. 46. col. 2. n. 14. Devolutio hæc non impedit, quin Episcopus Beneficium, cuius collatio devoluta est, alteri possit unire, III. 139. col. 2. n. 29. & 21. In Gallia aperta Regalia Rex tempore a Canonibus præscripto non arctatur, III. 84. col. 1. n. 58. Patrono intra tempus præscriptum non præsentante, Ordinarius confert, non iure devolutio, sed ordinario, III. 79. col. 1. n. 25. An institutio Praefecti deinde fit intra semestrem sub poena devolutionis? III. 89. col. 1. n. 18.

Devolutio ad Metropolitanum constitutio Vicarii generalis, Sede vacante, si Capitulum intra octiduum non constituat, I. 47. col. 2. n. 8.

DEVOTIO.

Devotio quid sit? V. 156. col. 1. §. 2. Devotio interior, quæ est donum Dei, necessaria ad rite perlegendum Officium divinum, *ibid.* Exigit devotio, ut cum quodam spirituali animalitate & gaudio Horæ Canonice perfolvantur, & ad eas ex motu Spiritus sancti accedatur, *ibid.* col. 2. Devotio requirit, ut ad Horas Canonicas non accedatur, spe lucri temporalis; & unde colligatur, quod aliqui principaliter intuitu lucri accedat? V. 156. col. 2. §. 3. & 157. col. 1. Quæ distractiones impediunt quominus quis debita cum devotione Horas Canonicas dicendus sit recitare? V. 157. col. 1. §. 4.

Vide, *Reverentia, Officium Divinum, Hora Canonica, Distraktionen.*

DIACONIA.

Diaconia quidnam sit? I. 225. col. 1. num. 9. 10. & *seqq.* Diaconiarum origo, III. 222. col. 1. n. 3. Earum numerus Romæ, I. 225. col. 1. n. 11. & VI. 175. col. 2. & *ibid.* in nota. Quomodo & quando titulum Cardinalitum erectus? I. 225. col. 2. num. 10. 11.

Diaconia aliquando vocatur carcer Episcopi, IV. 235. col. 1. num. 27.

DIACONICUM.

Diaconicum, quis locus fuerit in æde sacra? VI. 123. col. 2. Non licebat Subdiaconis federe in Diaconico, *ibid.*

DIACONISSA.

Diaconissa, an per manuum impositionem fuerit ordinata, & quid de illis Synodus Nicæna? VI. 170. col. 1. Quid de eorum & ordinatione Diaconissæ in Concilio Chalcedonensi? VII. 35. col. 2. Diaconissa nubens anathematizatur cum viro, *ibid.* 36. col. 2. & 1. Quænam fuerit earum officia? *ibid.*

Diaconissa, apud Græcos Presbyter, apud Latinos Vidua dicebantur, VIII. 26. col. 1.

DIACONUS.

Diaconus septem primis quale munus concredidit fuerit? VII. 133. col. 1.

Diaconus olim ante annum vigesimum ætatis non ordinandus; quæ disciplina postmodum immutata, VII. 80. col. 1. & 133. col. 2.

Diaconus vocatur antonomastice Minister, & quare? I. 3. col. 1. n. 9. Olim habitus Minister necessarii Episcopi & Sacerdotis, *ibid.* sub col. n. Varia & eminentissima erant olim eius Officia, quæ recensentur, *ibid.* 4. n. 10. & 11. Disciplina circa illa Officia multum collapsa, *ibid.* n. 12. Ea disciplinæ collapsio afflicto Episcopio Galliarum, *ibid.*

Diaconi 3 S. Hieronymo dicti modo famuli viduarum & pauperum, modo Sacerdotum Ministri, VII. 133. col. 1. Quid de functionibus Diaconorum senserint priorem sæculorum Patres? *ib.* col. 2.

Diaconatus Ordo in Ecclesiasticis requirit Christianam fortitudinem, ut libere annuunt Evangelium, nec Christum ejusque sermones erubescant, V. 113. col. 2. §. 7. Quid in S. Stephano sibi debeant imitandum proponere? VII. 134. col. 1. & 2.

Diaconorum & Presbyterorum consilio olim Episcopi utebantur, I. 35. col. 2. & 37. col. 1. num. 1. Episcopi in decisionibus causarum assistebant, *ibid.* n. 2. Ex Pontifici ostenditur, quod Diaconi assumantur ut cooperatores Episcoporum in procuranda fidelium salute, V. 95. col. 1. §. 6.

Diaconus committi potest sollemnis administratio Baptismi, II. 20. col. 2. n. 6. Olim etiam distribuebant Eucharistiam, I. 3. col. 1. sub n. 10. & II. 24. n. 16. Sed proprie tantum Calicem; & unde id abrogatum? *ibid.* col. 2. n. 18. & 19. Inde ortum, quod una cum Sacerdote offerant Calicem, non autem Panem, *ibid.* n. 19. Que tempore ocelli Ancyranii fuerint Diaconorum ordinarie functiones Ecclesiasticæ? VI. 90. col. 1. Tempore Antiochenæ Synodi functionibus quoque Hierarchis fuisse impositas, VI. 193. col. 2.

Diaconus olim Romæ magis, quam alibi, constat arrogantia & superbia elatos fuisse, atque plurima supra Presbyteros sibi arrogasse, VI. 169. col. 1. Quid huic arrogantia occasionem dederit? *ibid.* 169. col. 2. Eorum excessus enumerantur, *ibid.* Per Synodum Nicænam repressi, *ibid.* col. 1.

Diaconi olim Hospitalibus, aliisque piis locis præficebantur, quæ inde vocata sunt diaconia, I. 125. col. 2. num. 9. & 10. & III. 232. col. 1. n. 3.

Diaconi quot in una civitate esse possent? VI. 125. col. 2. & *ibid.* in nota, & VII. 133. col. 2. Circa Diaconorum numerum sententia Ecclesiæ Latinæ diversæ a sententia Græcorum, VII. 134. col. 1. An & quo sensu prohibeantur Diaconi in Ecclesia cantare? VIII. 40. col. 1. Quid de numero Diaconorum, superbia, & vestibus in Gratiani Decreto? VIII. 41. col. 2. Quid in eodem Decreto de eorum Officio in dispensando sacro Calice? VIII. *ibid.* col. 2. & 42. col. 1.

Diaconi iuxta Synodum Ancyranam poterant post ordinationem, non tantum matrimonium contrahere, sed etiam matrimonio uti, VI. 175. col. 2. Hanc disciplinam non receperunt Græci, neque Ecclesia Romana, *ibid.* 176. col. 1. In ipso Ancyrano Canone non obscure innuitur suspensioni Diaconatus annexam fuisse quandam tacitam promissionem abstinentiæ a matrimonio, *ibid.*

Diaconus honor habendus a Clericis inferioribus, VI. 270. col. 2. Iuxta Synodum Laodicenam non licet Diacono federe coram Presbytero, nisi Presbyteri iussione fideat, *ibid.* Iuxta Canonem Trullanum Diaconus, qui ante Presbyterum sedisset, fedit Diaconorum ultimus, VII. 131. col. 2. Quid de Diacono, sui Patriarchæ aut Metropolitanæ vicis gerente? *ibid.* De Dignitate Presbyterorum suprà Diaconos, VIII. 42. col. 1.

DIETA.

Dietæ quomodo accipiantur in materia vacationis in Curia, I. 55. col. 2. n. 12. & 60. col. 1. n. 10.

Dietæ quomodo accipiantur in Constitutione Concilii Lateranensis sub Innocentio III. IV. 65. col. 1. n. 2. Item in Constitutione Bonifacii VIII. de non evocando extra Dioccesim, *ibid.* col. 2. n. 3. Quæ Dietæ sumantur pro Dietis vulgaribus, & quæ pro legalibus? *ibid.* col. 1. n. 3. Quo sensu has Dietas accipit Concilium Andegavense? *ibid.* n. 4. Nemo ultra unam, vel duas Dietas extra suam Dioccesim in iudicium evocandus, *ibid.*

DIES.

Dierum vitanda superstitionis observatio, VIII. 95. col. 2. Dies Ægyptiaci quinam sic dicti? *ibid.*

DI-

DIGNITAS.

Dignitas quid sit? III. 3. col. 1. n. 1. Primis saeculis ignotum nomen *Dignitatis*, prout hodie accipitur. *ibid.* num. 2. In quo differat a Personatu? *ibid.* 4. col. 2. n. 9. Olim Dignitates vocata erant Officia, immo amovibilia. III. 3. col. 1. n. 3. Deveritate vita communi, sentim in Dignitates degenerarunt. *ibid.* n. 4. Per erectionem Beneficiorum & Dignitatum Ordines sacri quali vilescere coeperunt. *ib.* n. 5. Quid requiritur, ut Officium aliquod sit Dignitas? *ibid.* 4. col. 2. n. 13. Vicarius Generalis Episcopi non confertur in Dignitate constitutus. *ib.* n. 14. Unde dignoscatur, an Beneficium sit Dignitas, & de praesentia inter Dignitates. *ibid.* 4. col. 1. n. 15. Jura honorifica, quae in Dignitate constitutis competere solent. *ibid.* n. 16.

Dignitates Ecclesiasticae ad quid instituuntur? III. 3. col. 2. n. 19. Unde contingat eas a multis ambiri? *ibid.* n. 20. Quae sint Dignitates majores in Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis? *ibid.* n. 25. Notab. S. Augustini dictum de duplici modo considerandi Dignitates Ecclesiasticas. VIII. 28. col. 2. Quam noxia res, Dignitatum Ecclesiasticarum appetitus. IX. 32. col. 1. In dispensationibus nomine Beneficii non veniunt Dignitates. III. 4. col. 1. n. 22. & 23. Nec in dispensationibus pro Dignitatis comprobantur Dignitates maiores. *ibid.* n. 24.

Dignitas quam excoem requirunt? III. 9. col. 2. n. 6. & seq. Obtenere Dignitatem etiam curatum non privatur ipso iure ob non promotionem ad Ordinem annexam, nisi fuerit monitus. III. 13. col. 2. n. 15. Si Dignitas aliqua debeat conferri Canonico, quo tempore ea quantitas debet adesse? III. 16. col. 2. n. 22. & 23. Per Concordatum in Gallia Pontifici relevatum potestas erigendi Canonicos ad ecclesiam obtinendi similes Dignitates. *ibid.* col. 2. n. 24. Sententia requiritur ad Dignitates. III. 16. col. 1. n. 1. & seq. Qui deferatur luec Dio Personarum in Dignitate constitutarum? *ib.* A. Beneficium curatum, aut etiam Dignitas cum Canonice in eadem Ecclesia retineri possit? III. 21. col. 2. n. 27. & *ib.* in nota. An cum Dignitate, cui annexus est Canonice, possit haberi alia Dignitas, aut Canonice in eadem Ecclesia? *ibid.* n. 26. II y a en F. aue bien des Dignites qui ne sont que des simples Personnes. III. 267. col. 2. chap. 2.

Dignitatum Collatio ad quos locat spectare? III. 26. col. 1. n. 21. Dignitatum Collatio & Electio in multis Ecclesiis in Belgio, liberæ a Reservatione. III. 49. col. 2. n. 19.

DILATIO.

Dilatio iudicialis quidnam dicatur? IV. 87. col. 1. sub n. 30. Quae sunt dilationes rationales seu collationes, & quoniam prioribus? *ibid.* n. 31. In quibus partibus ibi uti dilationes, quantum terminis de Jure Civili erant determinati & iuxta. *ibid.* col. n. 32. Jure Canonico dependent ab arbitrio Judicis. *ibid.* n. 33. Hac acilio Jura Canonici non habent passim recepta est. *ibid.* n. 33. Quo tenore dicitur hoc a dantur de pendere ab arbitrio Judicis? *ibid.* n. 34. Quoniam & quoniam concedi possint? *ibid.* n. 35. Varia Decreta Curiarum Civilium & Ecclesiasticarum pro eorum abbreviacione. *ibid.* num. 35. & 36. & col. 2. n. 37. & seq. Ab eorum indolencia concessione appellari possit. IV. *ibid.* col. 1. num. 34. Incommoda, quae ex hac indolencia concessione oriuntur. *ibid.* col. 2. n. 47. Appellatur etiam a iura eorum contratione. IV. 131. col. 1. n. 25.

Dilationes brevissimae concedendae, & superfluae relevandae in variis causis. IV. col. 2. n. 27. & 28. Specialiter in causis possessionis Beneficiorum, & quare? IV. 87. col. 2. n. 41. Item voluit Justinianus in causis Monachorum, & quare? *ib.* col. 1. n. 38. n. 42. In Causis Ecclesiasticis solent dari tres dilationes citato ad comparandum, & quid ad quamlibet perdat, si non comparat? *ib.* n. 43. Decretum Synodi Tridentinae, quo voluit causas intra biennium terminari. *ib.* n. 46. Hodie exiguus eius usus, & quare? *ib.* col. 2. n. 47. Quid obtinet in Gallia, dum Juxta est morosus in causa decidenda? *ibid.* num. 48. *Dilationes*, quam Clientibus noceant, & ipso Advocatorum ingenio officio indignae. IV. 74. col. 1. num. 39. Qui Advocatus huic vicio magis sint expositi? *ibid.* col. 2. num. 40. Statutum Curiae Ecclesiasticae contra superfluas dilationes. *ibid.* num. 41.

DIMISSORIAE, SEU DIMISSORIALES LITTERAE.

Dimissoriae aliter olim accipiebantur, quam hodie. II. 93. col. 1. num. 1. Haec utrumque nomen occurrit in antiquis Canonibus: sed a. o. tenore, quam hodie accipiuntur. *ibid.* num. 2. Litterae Dimissoriales hodie dantur, ut quis ab Episcopo alieno ordinem. *ibid.* n. 3. Sine Litteris Dimissoriis Clericus ab alieno Episcopo non potest ordinari. VIII. 35. col. 2. Non potest in his extra Ecclesiam suam ministrare. *ibid.* De Litteris Dimissoriis, quae vocantur *Exeat*, & quas Episcopus non debet concedere nisi rogatus. *ibid.* De eorum formula suppositicia. *ibid.* 36. col. 1.

Dimissoriales Litterae concedere ad solum Episcopum spectant. II. 93. col. 1. num. 4. Olim quibusdam interionibus Praeatis factas ut di. Pina lites compellerent. *ibid.* num. 5. Synodus Tridentina hanc facultatem fuisse. *ibid.* n. 6. Quae de re in Concilio Cleri Gallicani statutum fuerit? *ibid.* in nota (a). Auctoritas dandi Dimissoriales competit Capitulo, Sede vacante, sed iuxta Tridentinum cum restrictione. *ibid.* col. 2. num. 8. Quid observandum? *ibid.* in nota (b). Quoniam censentur arctati ratione Beneficii, ut a Capitulo intra

annum accipere possint Dimissoriales? I. 39. col. 2. sub n. 9. Episcopus confirmatus ante consecrationem potest eas concedere, uti & Archiepiscopus ante receptionem Pallii. II. 93. col. 2. n. 10. Potest potestas concedendi Dimissoriales delegari alteri. *ibid.* n. 11. Synodus Tridentina delegavit, ut Episcopi per se Ordines conferant. *ibid.* num. 12. Jure communi in Litteris Dimissorialibus exprimebatur causae, ob quam Episcopus non ordinaret; sed hodie non observatur. *ibid.* col. 2. num. 13. Non est conveniens, ut Episcopus passim suos alio mittat. *ibid.* num. 14. *Voyez les Observations de M. Gibert sur les Dimissoriales.* II. 200. col. 1. chap. 3.

Dimissoriales non nisi ex necessitate concedendae. II. 93. col. 2. sub n. 12. Concedendae tantum Examinatis & iuxta Probatis. *ibid.* n. 15. An requiratur etiam examen Episcopi ordinantis? *ibid.* 94. col. 1. n. 20. Id in aliquibus Diocesis observatur. *ibid.* n. 21. Sacra Congregatio declaravit de eie arbitrium. *ibid.* In Belgio non tolet secundum examen infirmi. *ibid.* num. 22. Merito attendunt Episcopi a quo Dimissoriales concessae sint. *ibid.* num. 24. Praecautiones requiritur a S. Carolo in concedendis Dimissoriis. *ibid.* n. 25. & col. 2. n. 28. & 29.

Dimissoriae concessae ab Episcopo, etiam Vicario, vel Capitulo. Sede vacante, non expiant per mortem Episcopi vel existentiam potestatem Vicarii, aut Capituli. II. 94. col. 2. n. 30. Episcopus potest per Edictum omnes Dimissoriales concessas a se, & suis Praedecessoribus, vel Capitulo, Sede vacante, revocare non potest super interdictis Quamvis dispensata. II. 93. col. 1. n. 16. An Clericus ab alieno Episcopo ordinatus, possit a suo naturali Ordine recipi, Episcopo a quo ordinatus est, ei Dimissoriales Litteras negante? VI. 8. col. 2. & 86. col. 1.

Dimissoriae a. Abbates pro recipiendis Titularibus & minoribus Ordinibus veniunt. I. 200. col. 1. n. 20. & col. 7. 21. Abbates vigore Dimissorialium illis conferre non possunt. *ibid.* n. 21.

DIOECESIS.

Dioecesis, haec vox multipliciter apud veteres sumitur. VIII. 66. col. 1.

Dioecesis prima instituitur. I. 81. col. 2. sub n. 2. Apostolici iura vocacionis iuxta partem orbis erant distributa, uti nec alii vici Apostolica. *ibid.* n. 1. & seqq. Episcopus interdictum in aliena Dioecesi sine licentia Ordinarii Pontificali a exercere, & equa pena. I. 6. & VIII. 58. col. 1. Quoniam Pontificali censentur. I. 12. col. 1. n. 11. Inter ea non computatur prima Titularis, & adus voluntariae jurisdictionis. *ib.* n. 14. In Synodo Sardicae vetarum Episcopi in aliena Dioecesi diutius morari. VII. 55. col. 1. Quoniam dicuntur nullius Dioecesis. I. 200. col. 2. n. 23. Synodus exemplo Monasterii non potest esse aliena Dioecesis. *ib.* n. 24. Quae causa Ecclesia minus Dioecesis esse possit? VI. 49. col. 1. Quae de Exemptis nullius Dioecesis in Trivento? *ibid.* in nota.

Dioecesis huiusmodi circumstantur in Constantinopolitana Synodo, & quo sentit haec vox *Dioecesis* non accipienda? VI. 227. col. 1. Dioecesis Ecclesiastica ad normam Civilium distribuitur. *ibid.* In huius Dioecesei contributione representatur summa Orientalis Ecclesiae regum Ecclesiasticum. *ibid.* Quae de Dioecese in parte testatur? *ibid.* col. 2.

Dioecesium termini quo annorum lapsu praeterierunt. VII. 26. col. 1. Non potest circumscriptio iurisdictionis, admittuntur, & leguntur eorum Synodo variis libelli accusatorii contra Dioecesium. *ibid.* col. 2. & 15. col. 1. Nec tertia citationi obsequitur. *ibid.* 15. col. 2. Unanimi Patrum consensu deponitur Dioecesium. *ibid.* 16. & col. 2. Aegre ferunt Imperatores Commisarii, a Patribus ad Dioecesei depositionem, alique notantur, quae ad eam fidei expositionem proprie non spectabant, in Synodo processum fuisse sine participatione Imperatoris, & huius Commisarii. VII. 16. col. 2. & 17. col. 1. Monachi Eutychiani apologiam Dioecesei inscripserunt. VII. 16. col. 1.

Dioecesis solo Episcopo competit de iure Jurisdictione in omnes personas. IV. 62. col. 1. num. 11. Ad ejus exclusionem nemo Jurisdictionem in ea exercere potest, nisi plene eam probaverit. *ibid.* num. 12. Nemo ad iudicium evocari potest ultra unam vel duas dietas extra suam Dioecesei. IV. 67. col. 1. num. 4. & 5.

Vide, *Episcopus*, *Exemptio*, *Ordo*, *Pontificalis*.

DIOECORUS.

Dioecorus Alexandrinus Episcopus praesedit Lactancio Ephesino, in quo condemnantur Paganus Constantinopolitanus Episcopus, alique orthodoxi Praesides. VII. 8. & seqq. col. 1. & 2. In Concilio Chalcedonensi Dioecorus in medio sedet iudicandus. VII. 13. col. 1. & 14. col. 1. & 2. In tertia Concilio in Actione citatur Dioecorus fœmel atque iterum. VII. *ibid.* col. 1. & 2. Non potest circumscriptio iurisdictionis, admittuntur, & leguntur eorum Synodo variis libelli accusatorii contra Dioecorum. *ibid.* col. 2. & 15. col. 1. Nec tertia citationi obsequitur. *ibid.* 15. col. 2. Unanimi Patrum consensu deponitur Dioecorus. *ibid.* 16. & col. 2. Aegre ferunt Imperatores Commisarii, a Patribus ad Dioecesei depositionem, alique notantur, quae ad eam fidei expositionem proprie non spectabant, in Synodo processum fuisse sine participatione Imperatoris, & huius Commisarii. VII. 16. col. 2. & 17. col. 1. Monachi Eutychiani apologiam Dioecori inscripserunt. VII. 16. col. 1.

DIPLOMA.

Diploma proprie quid fit? III. 153. in nota (b).

DIPTYCHA.

Diptycha quid fuerint? VII. 106. col. 2.

DIRECTIO ANIMI.

Vide, *Intentio*.

DIRECTOR.

Vide, *Confessarius, Confessio*.

DISCIPLINA ECCLESIAE.

Disciplina fuae rigorum interdu Ecclēſia prudenter cogitur attemperare. VI. 106. col. 2. & 107. col. 1. Hunc rigorem vero mitigat, non abrogat. VI. 105. col. 1. In disciplina morum adeo hodie eſt Ecclēſie ſpiritus, qui fuit olim. VI. 105. col. 1. In iis, quae ſunt diſcipline, quodam uno tempore præcipi ſolent, quæ alio tempore, mutatis circumſtantia, legitime prohibentur. VI. 177. col. 2. Recens non eſt Concilium aliquod receptum in iis, quæ ſibi tangunt, licet non ubique recipiantur omnia eius Decreta Diſciplinæ ſpectantia. VI. 219. col. 1. Plures generales Pontificæ Conſtitutiones ad Diſciplinam Eccleſiaſticam ſpectantes, receptæ non ſunt, eo quod moribus Provincialium convenire non viderentur. IX. 99. col. 2. §. 3. In Eccleſiam uſitatum fuit, ut, mutata aliquando Diſciplina, cum eodem crimine reus, nunc rigidus, nunc mitis agendus crediderit Ecclēſiam, prout temporum & perſonarum conditio exigebat. VI. 110. col. 1. & 2. Diſciplina Ecclēſie circa continentiam Clericorum non tempore & ubique eadem. VII. 102. col. 2. & VIII. 25. col. 1. Leges Codicis Juſtiniani & ejuſdem Novellæ uſites ſunt pro aſſignanda Ecclēſiaſtica Diſciplinæ notitia. VII. 127. col. 1. & 2. & ſeqq.

Disciplina Ecclēſie Romanæ a cæteriſ aliquando diverſa. VIII. 15. col. 2. & 25. col. 1. & 2.

Disciplina priſtina quæ debebat eſſe uſus I. XIV. Attendenda circa recentiorum proxim in Ecclēſia receptam. *ibid.*

DISCIPLINA MONASTICA.

Disciplina Monastica fundamentum & prima Monachorum virtus, Superioribus obedire. I. 147. col. 1. n. 6. Quid circiſciplinam Monasticam ſtatuerit Synodus Chalcedonenſis? VII. 28. col. 1. & 2.

Disciplina Monastica collapsio, ex affluentia divitiarum profuit. I. 184. col. 1. n. 24. & 210. col. 2. 6. & ſeqq. 210. col. 1. n. 11. & ſeqq. Ex præcipiti & temeraria ad Religionem admiſſione. *ibid.* 210. col. 2. n. 7. Ex admiſſione hominum carnalium ad Religionem. *ibid.* n. 6. Ex peculiaritate. *ibid.* n. 3. Ex ſecularium hominum confuſu ad Monasteria. *ibid.* n. 9. Ex orationis omiſſione. *ibid.* n. 10. Ex penuria orta ex multiplicatione nimia Fratrum. I. 212. col. 1. n. 27. Ex Regularum mitigationibus. *ibid.* col. 2. n. 24. Ex Conſeſſionibus ſecularium a Regularibus exceptis. *ibid.* n. 25. Ex applicatione Regularium ad functiones Hierarchicas. *ibid.* n. 26.

Vide, *Vita Monastica, Monasterium, Monachus, Simonia*.

DISPENSATIO.

Dispensationes generatim ſumptæ definitio. VI. 1. in præmiſſis. In quibus Diſpenſatio locum habeat? *ibid.* 2. & ſeqq. col. 1. & 2. §. 1. Illa, quæ ſeparabilem deformitatem conſtituat habent, per diſpenſationem licita non ſunt, niſi circumſtantiæ deformitatem adbergentes reſta adſint. VI. 3. col. 1. & 2. §. 4. In his, quæ ſunt mere juris poſitivi, ulum diſpenſationum nonnumquam utilem, necesse & neceſſarium eſſe Ecclēſia iudicavit. *ibid.* col. 1. §. 3. Licet Ecclēſia, neceſſitate cogente, rigorem Canonum interdu relaxet, non ideo tamen Canones abrogati cenſentur? *ibid.* §. 6. Quibus conceditur lic diſpenſandi potestas? *ibid.* 4. col. 1. §. 7.

Vide, *Lux*.

Dispensation non eſt indulgentia, niſi utilitate aut neceſſitate Ecclēſie conſentiat. VI. 4. col. 1. §. 1. Diſpenſatio fieri debet cauſa cognita, ac ſumma maturitate. *ibid.* 5. col. 2. §. 2. Quenam a Diſpenſatione obſervari voluerit Synodus Tridentina? *ibid.* §. 3. Qui aſſertum eſſe Pontificis auctoritatem, ut voluntas ejus ſit regula, quam in diſpenſando ſequatur, Prælati Pontifici multum nocent. *ibid.* 5. col. 1. & 2. §. 4. Quæ ſint neceſſaria ex parte poſulantium diſpenſationem, ut omni ex parte licite procedant? VI. col. 1. & 2. §. 6.

Dispensation redditur aliquando invalida, aut de invaliditate ſuſpecta, ſuppreſſione veri, aut expreſſione falſi. VI. 7. col. 1. 2. Excutit Diſpenſationis ſubinde ſuſpendi potest ob ſcandalo, quod ex eo oriturum timetur. *ibid.* col. 1. §. 12. Si ex negotii qualitate aut circumſtantia colligatur, Diſpenſationem conſeſſam non eſſe cauſa cognita, ſubrepticia cenſeri debet. VI. 7. col. 2. §. 3.

Dispensation merito dicta omnis bonæ diſcipline noverca. I. 3. col. 1. n. 9. & VI. 113. col. 1. Credunt Curiales Romani, quod totaſ diſpenſandi auctoritas ſit in perſona Romani Pontificis. II. 153. ſub n. 9. Diſpenſatio ſine juſta cauſa, etiam conſeſſa a Summo Pontifice, neminem reddit tutum in conſcientia. II. 169. col. 2. n. 3. & III. 119. col. 2. n. 10. & V. 197. col. 1. §. 4. & VI. col. 2.

Dispensation ſuper interdictis inter Ordines ſacros ſervandis poſſunt Episcopos, & Capitulum, Sede vacante. II. 110. col. 2. n. 15. Episcopos Ordinandum quidem Dimiſſorialium non poſſe diſpenſare. *ibid.* n. 16. Vide in hac diſpenſatione præcipue attendendum? *ibid.* n. 17. Quando ad ſpeciem Romani Pontificis

diſpenſationem recurrendum? *ibid.* 111. ſub n. 21. Regula in diſpenſatione ſervanda. VIII. 17. col. 1.

Vide, *Malum, Jus, Exemptio*.

Dispensation quoad Beneficia. Vide, *Beneficium*.

Dispensation ſuper Proclamationibus Matrimonialibus permittit Episcopis Synodus Tridentina. II. 129. col. 2. n. 16. Quibus ex cauſis, & qua cautione in eo procedendum? *ibid.* numer. 27. & ſeqq.

Dispensation ſuper impedimentis Matrimonii a ſe inductis olim competit Imperatoribus. II. 151. col. 2. Decretum Synodi Tridentinae circa diſpenſationes ſuper impedimentis Matrimonii. *ibid.* 152. col. 2. numer. 9. Regule a Synodo Tridentina præſcriptæ ad Romanum Pontificem diriguntur. *ibid.* numer. 10. Raro diſpenſandum præſertim ſuper Matrimonii contrahendis. *ibid.* col. 2. numer. 12. Hodie diſpenſatio ſuper impedimentis dirimendis ſere competit ſoli Pontifici. *ibid.* n. 13. Auctoritas diſpenſandi competens Episcopo Leodienſi in tertio & quarto gradu conſanguinitatis & affinitatis. *ibid.* numer. 14. An eadem competat Episcopis Belgii in partibus, quæ olim ſubſtiterunt Episcopo Leodienſi? *ibid.* 153. In quibus impedimentis, & quibus cauſibus Episcopus poſſit diſpenſare? *ibid.* numer. 16. & ſeqq. Quam reſtriſa olim fuerit Ecclēſia in concedendis diſpenſationibus? II. 152. col. 1. n. 4. & VIII. 107. col. 2. Qua occasione Romani Pontifices veterum Canonum cuſtodes & executores, per diſpenſationes cœperint a præſcripto Canonum recedere? II. 152. col. 1. numer. 5. & 6. Primus ſere Innocentius Tertius diſpenſavit. *ibid.* numer. 7. Facilius ſemper fuit diſpenſatio ſuper Matrimonio jam contracto, quam contrahendo. *ibid.* n. 8. Quam periculolum ſit, mediante diſpenſatione, Matrimonium contrahere. II. 159. col. 1. n. 2. An ſit dicere: Pontifex iudicat, utrum ſit juſta cauſa? *ibid.* col. 2. n. 4. & VI. 6. col. 1. & 2. §. 6. col. 1. Quam utile ſit Ecclēſie Miniſtris, immo neceſſarium probe ſcire proxim diſpenſationum Matrimonialium. VI. 7. col. 2. §. 1. Notatur aliqua circa cauſas Matrimonialium diſpenſationum, item circa exprimentia de iure & ſtylo Carie, unde appareat quātempore conveniat eorum exactam noticiam habere. VI. 12. col. 1. §. 16. Quanta fuerit veterum in concedendis diſpenſationibus Matrimonialibus meroritas? VI. 8. col. 1. §. 2. D. citatur Decretum Concilii Tridentini circa diſpenſationes Matrimoniales. VI. *ibid.* col. 2. §. 3.

Dispensationes Matrimoniales ſub qua forma expediuntur in Curia Romana, & quibus committi ſolent? II. 151. col. 1. numer. 1. & VI. 8. col. 2. §. 4. Quare diſpenſandi reſtrictiones vix ſint olim odiolæ? II. 153. col. 2. Quotidam diſpenſationes in forma commiſſionis & gratiæ ſum ſortiantur eſſendum? *ibid.* col. 2. n. 3. Quid fieri expediret, ut ſideles non graventur illarum diſpenſationum petitione? *ibid.* numer. 4. Qui committuntur, ut re diſpenſationum in Dataria expediant? *ibid.* n. 6. Cuius in Penſionaria? II. 154. col. 1. n. 13. Pontifex juxta indubitanum & notorium ſtylum licet ſemper licetſe dirigere ad Ordinarium Oratoris, non Orator. VI. 9. col. 1. ſub §. 5. Ad quem dirigantur, Sede vacante, item ſi Orator ſint diverſarum Diocęſium? II. 154. col. 1. n. 11. & 12. Tres partes litterarum diſpenſationis, & quid pro verificatione cuſque Commiſſarii attendere debeat. II. 154. col. 1. & ſeqq. Quando contingit Commiſſariis aliquando facilius quam oportet diſpenſare? *ibid.* 4. col. 2. numer. 4. Conditiones, ſub quibus hodie diſpenſandi potestas committi ſolet. VI. 9. col. 1. §. 6. De quibus & quomodo delegatus prævie ad diſpenſationem ſe informare debeat? *ibid.* col. 2. §. 7. Prohibetur omnis acceptio cuiſcumque rei etiam gratis oblate. II. 154. col. 2. numer. 7. Sub hac prohibitione continentur jura ſigilli & ſacerdotis laboris. *ibid.* 154. col. 2. numer. 8. Variæ expreſſiones vel omiſſiones, quæ reddunt litteras diſpenſationis invalidas. *ibid.* 155. col. 1. numer. 13. & ſeqq. Quotidam preces dicendæ ſunt veritate non niti, ob non ſinceram expoſitionem impedimenti; ita ut propterea diſpenſatio dicenda ſit ſubrepticia? VI. 9. col. 2. §. 8. Ut facilius intelligatur, quando preces veritate nitantur, præponuntur cauſe diſpenſationum Matrimonialium cum ſuis formulis, ac imprimis quatuor ex iis, quæ culam annexam non habent. *ibid.* 10. col. 1. §. 9. Cuſum contentis cauſis ſolutio, qua innotetſit quantum preces veritate niti debeant. VI. 9. col. 1. & 2. Variæ diſpenſationum cauſe cum ſuis formulis in Curia Romana admiſſæ, & quo tempore ſubſeſſe debeant? II. 155. col. 2. numer. 2. & ſeqq. Quenam pro verificatione cauſarum attendenda? *ibid.* 156. col. 1. n. 9. & ſeqq. Quæ exprimentia & verificanda ſunt, ut diſpenſatio ſuper contrahendo Matrimonio, prævie inſeſſu aut ſimilitudini conſervatione, ſit valida? VI. 10. col. 2. §. 10. Quanam ſint exponenda & verificanda in diſpenſatione ſuper cognitione ſpirituali, aut voto caſtitaſ? *ibid.* 21. col. 1. §. 11.

Vide, *Informatio, Votum*.

Dispensation ſuper Matrimonio cum impedimento dirimendo contracto. II. 156. col. 2. n. 1. Quenam pro ea obtinenda neceſſaria exprimentia? *ibid.* n. 2. & ſeqq. & col. 2. n. 6. 7. & 8. & VI. 11. col. 1. §. 12. Expenditur cauſa, ob quam hodie diſpenſari conſuevit ſuper Matrimonio cum impedimento dirimendo contracto. *ibid.* col. 1. §. 13. Matrimonium nulliter contractum debet coram Parocho & teſtibus, obtenta diſpenſatione, renouari. II. 157. col. 1. numer. 9. Non ſufficit, ſi ad interrogatio nem aliquem ſe mutuo agnoscant pro conjugibus. *ibid.* numer. 10. An debeat prioris Matrimonii invaliditas utrique Parti innotetſcere? *ibid.* numer. 12. Qua forma Matrimonium nulliter contractum, diſpenſatione obtenta, ſit de novo contrahendum? VI. 11. col. 2. §. 14.

Dispensation in forma pauperum unde ſie dicta, & quæ pro ea obtinenda debeant exprimi? II. 157. col. 2. numer. 1. a. & 3. Formula teſtimonii pro hac diſpenſatione per Parochum expediendi. *ibid.* n. 4. Valde circumſpecti eſſe debent Parochi in

DOGMA.

Dogmata fidei, an ad suum examina revocare possint Principes? IX. 114. col. 2. §. 2. A dogmatibus, vel tanquam fide credendis, vel ut erroneis & hæreticis rejiciendis, distat Bullæ dogmaticæ. *ibid.* col. 1. §. 1. Quas partes habuerint Principes in Conciliis, in quibus de dogmatibus fidei agebatur, necnon in definiturum sit ad hoc, ut quis fide divina dogma aliquod revelatum credere debeat, dogma illud aliqua positive lege fuisse illi intimatum aut propositum? IX. 115. col. 1. §. 1. Licet dogmata fidei ubique & semper sint eadem, ipse tamen modus, quo populo hæc dogmata proponuntur, varius esse potest. *ibid.* An decretum dogmaticum a Principibus examinari queat, num hoc vel alio modo publicari & populo proponi conveniat? *ibid.* 116. col. 1. Sub prætextu definitionis dogmatum, jura Regia, inveterata Provinciarum Consuetudines & Privilegia subinde infringi possunt. IX. 116. col. 2. §. 3. Requiritur Regium Placitum ante Bullarum dogmaticarum publicationem; & quid in Belgio circa hoc fuisse usitatum? *ibid.* 117. col. 1. §. 4. col. 1. & 2.

Vide, *Fides, Placitum, Publicatio, Papa, Principes.*

DOLUS.

Dolus si quis intervenit in alienatione rerum Ecclesiæ, etiam notabile tempus effluxerit, rescindi potest alienatio. III. 126. col. 1. n. 46.

DOMESTICA PERSONA.

Domesticarum personarum nimia familiaritas Episcopo vitanda. VIII. 27. col. 2.

DOMICILIUM.

Domicilium certo loco an quis habeat, unde æstimandum? II. 132. col. 2. n. 7. Quisnam Parochus domicilii rupturientum? *ibid.* n. 6. Qui censentur nullum domicilium habere? *ibid.* 133. col. 1. n. 6. An carentes proprio domicilio debeant contrahere coram Parocho loci, in quo, tempore contrahendi Matrimonii, constitunt. *ibid.* n. 10. Vide, *Miles, Vagus.*
Domicilium, quodnam dicatur in Citationis materia? IV. 83. col. 2. n. 13. Vide, *Citatio.*

DOMINATUS.

Dominatus, & quod dominatus spirat, a regimine Apostolico abesse oportet. IX. 8. col. 2. Christus a regimine suæ Ecclesiæ, ejusque Pastoribus, omnem vel partem dominatus abesse voluit. IX. 89. col. 2. §. 3. Episcopi auctoritate & superioritate legitime utentes, non debent Pastorem pro arbitrio, quasi dominatus in Clericis, renovare aut deponere. X. 3. col. 1. & 2. Judicia Ecclesiastica præcipue adversus Clericos magna aequitate & maturitate fieri debent, & ab eis omnis dominatus procul abesse. X. 18. col. 2. sub §. 4. Vide, *Hereticus, Falsum, Potentia, Vasa.*

DOMINICA DIES.

Dominica dies in locum Sabbati Judæi surrogata. II. 184. col. 2. n. 7. Non pars aliqua hujus diei, sed tota dies fæstem moraliter sanctificanda, Deoque impendenda. *ibid.* sub eod. n. A mente Canonum & Ecclesiæ aliena quorundam opinio de modo diem Dominicum aut Festivum sanctificandi. II. 185. col. 2. n. 20. Jam pridem solliciti fuerant Patres, ut Fideles diebus Dominicis & Festis cum suo proprio Pastore conventum agerent. VII. 68. col. 2. Quid de precepto Ecclesiæ de audienda Missa die Dominico aut Festo? II. 185. col. 2. n. 21. Quare iustum tota die Festo ab opere servili, omnibusque secularibus actionibus abstinere? *ibid.* n. 22.
Dominicis diebus, Synodorum & Episcoporum pluribus decretis interdicta Missarum privatarum celebratio, & quare? II. 185. col. 2. sub n. 20. Quare diebus Dominicis non genuflectendum in Oratoriis? VI. 93. col. 1. Quid Canon Trullanus statuerit circa hanc disciplinam? VII. 93. col. 2.
Dominicis diebus & Festis prohibuit est causas ventilare. VIII. 68. col. 2.

DOMINICANI PATRES.

Dominicanorum Patrum contentio cum Pastore & Aeditis Ecclesiæ ejusdem Parochialis in civitate Bruxellensi. I. 16. col. 1. num. 9.

DOMINICUM.

Dominicum, olim sic dicta Aedes sacra seu Ecclesia; & ratio hujus nomenclaturæ. VI. 177. col. 1.

DOMINUS VOBISCUM.

Dominus vobiscum, salutis huius verbis populum Sacerdos Collectam recitaturus. V. 163. col. 2. Unde sit desumpta hæc salus? *Epist. Tom. X.*

lutatio? *ibid.* Quare Orationi seu Collectæ præmittatur. *ibid.*
Hujus ritus antiquitas. *ibid.*

DOMUS PASTORALIS.

Domus Pastoralis in Portionem congruam non imputatur. III. 205. col. 2. n. 5. Obligatio eam construendi distinguitur ab obligatione dandi Portionem congruam. *ibid.* num. 6. Hæc obligatio Consuetudine regulatur. *ibid.* num. 7. Quæ consuetudo obtineat in Gallia? *ibid.* num. 10. & 11. Item in Diocesi Leodiensi, & diocesis ab ea demembratis? *ibid.* n. 8. Deficiente Consuetudine, hæc obligatio videtur iisdem Legibus regenda, quibus reparatio Ecclesiæ; & quare? *ibid.* 206. col. 1. n. 14. Decretum Consilii Privati circa hanc extruccionem pro Provincia Flandriæ. *ibid.* n. 15.

Domus Pastoralis reparatio, & Ecclesiæ reparatio conjunguntur. III. 206. col. 1. n. 17. An dici possit onus hujus reparationis ad decimatores pertinere? *ibid.* n. 19. Quid circa hoc onus attendendum? *ibid.* n. 20.

Domus Pastoralis quibus commoditatibus instructa esse debeat? III. 206. col. 2. n. 21. In hac materia procedendum summariè & per provisionem. *ibid.* n. 22. Quis ad reparationes ejusdem tenetur? *ibid.* n. 23. & 24. Si Parochus reparationes, ad quas tenebatur, neglexerit, ejus heredes ad eandem via juris cogi possunt. III. *ibid.* col. 2. n. 27. Moderatio requisita in Domo Pastoralis, tam quoad ædificium, quam suppellectilem. *ibid.* col. 2. n. 28. Ce qu'il y a sur cette matiere de particulier aux usages de France. III. 275. col. 2. chap. 3.

DONATIO.

Donatio in favorem Aatholicorum etiam confanguineorum, per Canonem Africanum vetatur Clericis. VII. 82. col. 2.

Donatio constantini, communiter ut suppositicia rejicitur. VII. 122. col. 1. & VIII. 42. col. 1. & 2.

DONATIO ECCLESiarUM.

Vide, *Concessio Ecclesiarum.*

DONATISTÆ.

Donatistas impugnat S. Augustinus, & disputat cum Emerito boni hominum coram eo. VII. 66. col. 1. An infantes a Donatistis baptizari, deinde in Maturos posse assumi? VII. 100. col. 1. Quam late per Africanam diffusi sint Donatistas? VII. 97. in nota. Legatio Africanorum ad Panam, & ad Episcopum Mediolanensem de ordinandis, qui a Donatistis ad Ecclesiam redirent. *ibid.* col. 2. Judicant Patres Africani summa moderatione & convenientia agendum cum Donatistis. VII. 101. col. 1. Quid iisdem Patres circa Donatistas ad Ecclesiam reducendos & reconciliandos decreverint? *ibid.* & 110. col. 2. Deprecatio ad Iudices Africanos pro habendis actis donatistarum. *ibid.* 101. col. 1. Circumstantiæ obstatio. VII. 110. col. 2. Savaria Donatifici petunt Imperatorum tuitionem in Catholicos. *ibid.* 111. col. 2. Patres Africani petunt Imperatorum decreta adversus Donatistas. *ibid.* col. 2. Durius Imperatorum decreta in Donatistas, quam quæ Patres postularunt. *ibid.* Quomodo hæc Leges Imperatorum profuerint? *ibid.* 111. col. 2. Aliæ Leges contra Donatistas, & earum æquitas & utilitas. *ibid.* col. 2. Quanta humanitas Patres Africani in reducendis Donatistis usi sint. VII. 115. col. 1. Donatistarum novæ insolentiae. VII. 118. col. 1. Contra Donatistas aliæ Leges Imperatoriarum. *ibid.* 119. col. 1. Rogat S. Augustinus, ut Donatistæ non afficiantur morte. *ibid.* & VII. 85. col. 1. Ad componendas dissensiones circa Cathedras inter Episcopos & Donatistas ad Ecclesiam reverentes, Episcopi Catholicos amore pacis parati Cathedris succedere. VII. 122. col. 1. Quid in Synodo Africana statutum fuerit contra Episcopos negligentes reductionem Donatistarum in sua diocesi morantium? VII. 123. col. 1. & col. 2.

Donatistarum error minime fævet S. Cypriani de baptismo sententia. VIII. 14. col. 2. Refellitur Donatistarum adversus Catholicos calumnia. VIII. 140. col. 2.

DONUM GRATUITUM.

Dona olim etiam Ecclesiastici Principi offerebant, quæ videntur primitus fuisse voluntaria. III. 213. col. 1. n. 1. Quin & Monasteria dona conferant. *ibid.* n. 2. Dona hæc in necessitatem transiisse videntur seculo nuno; & per ea quædam Monasteria ad egestatem reducunt. *ibid.* n. 3. Quia fides Ecclesiæ in dandis his donis? *ibid.* n. 4. Ut Principes contra Ecclesiam tueri, sic Ecclesiastici Principibus etiam in temporalibus subsidio esse debent. *ibid.* col. 2. n. 5.

Vide, *Subsidium.*

DOS.

Dotum hodierna apud Regulares exactio an titulo paupertatis possit excusari? I. 160. col. 1. num. 1. & 161. col. 2. & 1. & V. 27. col. 2. §. 2. Concilium Tridentinum directe titulum insufficientiæ exclusit. I. 162. col. 1. num. 9. Varia incommoda ex earum exactione proveniunt. *ibid.* col. 2. n. 12. & 169. Canones earum exactiones veritates perpetuum rationem habent, & an possint dici consuetudine abrogati? *ibid.* col. 2. n. 28. & 19. Monasteria etiam vere insufficientia non raro in exactione dotis incurunt Simoniam juris divini. V. 28. col. 1. §. 3. Quid requiratur, ut etiam a seposito jure possint.

sivo, Regulares in petitione dotis ab ingressu, Simoniam evadant? V. 29. col. 1. & a. §. 4. Sententia S. Caroli circa hanc materiam. I. 102. col. 2. n. 20. Impudentissimus prætexus, quo Monasteria sufficientem exactionem dotium iustificare student. V. 22. col. 1. Unde proveniat, quod Monasteria quædam quo ditiora sunt, eo majorem dotem requirant? I. 161. col. 2. n. 5. *Declaration de Louis XIII. Roi de France, donnée à Versailles aux mois d'Avril 1693. concernant la réception & date des personnes qui entrent dans les Monastères, pour y embrasser la Profession Religieuse.* I. 240. & seq. col. 1. & 2.

Dotem non solum sponte oblatam accipiendi, sed & non oblatam exigendi praxis in multis Monasteriis recepta, an ab omni labe Simonie immunis? V. 22. col. 2. cap. 2. §. 1. Argumentum, quo hæc praxis innuitur, triplici ex capite de falsitate suspectum. V. 23. col. 1. §. 2. & 24. col. 1. & 2. Discutuntur Leges Justiniani, ex quibus praxis stipulandi dotem a recipiendis ad Religionem, aut eorum parentibus, vendicari videtur. V. 23. col. 2. §. 3. & 24. col. 1. §. 4. Titulus transactionis, quo praxis illa stipulandi dotes a Simonia excusatur, nullatenus probatur ex Epistolis sancti Gregorii. V. 30. col. 1. §. 6. & 25. col. 2. Leges illæ Justiniani vel nunquam fuerunt in Gallia receptæ, vel, si aliquando obtinuerint, eadem a tempore immemoriali sunt abrogatæ. V. 25. col. 2. §. 7. In Belgio similiter, ut in Gallia, hæc Leges Justiniani abrogatæ. V. 26. col. 1. §. 8. Ex praxi stipulandi dotem a recipiendis ad statum Religionum plurima nata sunt oriri incommoda. V. 34. col. 2. §. 22. Superintendentes personis Religionem ingressuris aut professuris merito sollicite inquirunt, num in Monasterio, quod huiusmodi personæ ingredi meditantur, dotium exactiones non frequentantur. V. 35. col. 1. §. 13. Harum exactionum radices deteguntur. V. 36. §. 14. Parum consonum est Christianæ fidei, ob timorem defectus rerum necessariorum ad exactiones a sacris Canonibus improbatas recurrere. V. 36. col. 2. §. 15. Illicitum non est etiam ab ingredientibus Monasterium accipere, quæ liberally ab illisdem offeruntur. V. 37. col. 1. cap. 5. §. 1. Quid in hac receptione cavendum? *ibid.* col. 2.

Dotium fœdas ac Simoniacæ exactiones in Monasteriis adeo usitate, unde professuris? VII. 186. col. 2. Hæc Simoniacæ labe a praxi communi nullatenus iustificatur. VII. *ibid.* col. 2. Concilium Lateranense sub Innocentio III. eandem Simoniam acriter perstringit. *ibid.* & col. 2. Admittit voluntaria oblatio. col. 2.

Vide, *Simoniam, Pauperum Monasterium.*
Dotales causæ in Gallia nequidem incidenter aut accessorie spectant ad Tribunal Ecclesiasticum. II. 125. col. 1. n. 8. & IV. 125. col. 1. num. 27. 38. & 29. Quo tempore fuerint substractæ. *ibid.* col. 1. num. 21. Iudex Ecclesiasticus non potest condemnare ad alternatam Duc vel Dotem. III. 128. col. 1. n. 9. Quid in Belgio super hac materia obtineat? *ibid.* n. 10. & IV. 125. col. 1. n. 30. & 18. col. 2. n. 12. & 15. Maritus conventus ad restitutionem dotis non debet cedere bonis, ut evadat incarcerationem. IV. 120. col. 2. n. 40.

Vide, *Matrimonium.*

DOS ECCLESIAE.

Dos Ecclesiae, quæ dicitur Manus, ab omni tributo immunis. III. 208. col. 2. n. 22. & seq. 209. col. 1. n. 1. & 4. Quid Synodus Nicæna II. statuerit contra Clericos, qui, quod dotales Ecclesiam, aliis se præferbant? VII. 178. col. 1. Dum constituitur Ecclesia, dos sufficiens ei assignari debet. VIII. 113. col. 1.

Vide, *Manus.*

DUBIUM.

Dubii definitio. VI. 50. col. 1. §. 1. In dubiis vita tutior est eligenda. *ibid.* col. 2. §. 11. & VIII. 174. col. 2. Regula. In pari causa melior est conditio possidentis, male assumitur, tanquam titulus sufficiens, qui Possessorem ex speculativo dubio faciat prædicte certum. VI. 53. col. 2. §. 3. & *ibid.* col. 2. §. 5. Quomodo Possessor in dubio, num res sit aliena, in foro interno procedere debeat? *ibid.* 54. col. 1. In rebus dubiis plus alieno quam proprio credendum iudicio. VI. 54. col. 2. *ibid.* in nota. In dubio siue facti, siue juris, nulla habita ratione possessionis libertatis, tutius semper est sequendum. VI. 55. col. 1. §. 8.

Vide, *Probabilissimum, Libertas.*

DUCATUS.

Ducatum 24. summam non excedere, idem est in Curia Romana, ac esse immune a solutione Annatarum; & cur hæc formulis introducta? III. 61. col. 1. n. 32. Stylo Curiae non admittitur Pœnio super Beneficio Parochiali, nisi Titulari remaneant centum ducati. III. 122. col. 1. n. 2. De quibus ducatis id intelligatur? *ibid.* n. 6. Debeat manere centum Ducatus ex proventibus certis pro satisfactione clausulæ Synodi Tridentinae. *ibid.* n. 7. Sapiunt naturam alimentorum. *ibid.* sub eod. n. Sub clausula *Dummodo* &c. non comprehenditur domus Pastoralis. *ibid.* n. 8. Quid per hanc ordinationem intenderit Synodus Tridentina. *ibid.* n. 9. Quomodo, & quo sensu in Gallia receptum Tridentinum decretum quoad prælatam clausulam *Dummodo* &c. *ibid.* col. 2. n. 10. & seq. Quid in Consilio Privato Galliarum Regis per Arrestum declaratur? *ibid.* in nota.

E

EBRIETAS.

Ebrietas Clericos maxime dedecet. I. 7. col. 1. & V. 176. §. 5. col. 2. Per sacros Canones singulariter interdicta Clericis. I. 7. col. 1. n. 2. & V. 176. col. 2. Mala ex eadem provenientia. *ibid.* 7. col. 1. sub eod. num. 2. Quibus penis cohibenda? *ibid.* 8. col. 2. n. 5. & V. 176. col. 2. & VI. 143. col. 2. Præcipiunt Synodi arcendum a celebratione Missæ Sacerdotem, qui pridie fuisse ebrium, & pro sua irreverentia castigandum. II. 49. col. 2. n. 17.

Ebrietas, omnium vitiolorum seminarium. V. 176. col. 2. Nihil adeo Clericis turpe ac probrosum, quam ebrietati & comestationibus vacare. *ibid.* §. 6. & VI. 143. col. 2.

Vide, *Convivium, Pepina, Haustus aquales, Sobrietas.*

ECCLESIA.

Ecclesia unitatem qui finit, non est in Ecclesia. VIII. 44. col. 1. Non autem quocumque modo a Romano Pontifice diffinita. *ibid.* Fundamentum unitatis Ecclesiae ex Cypriano. VIII. 89. col. 2. Necessitas conservandæ unitatis. *ibid.*
Ecclesia caput primum Christus, ministeriale Summus Pontifex. I. 81. col. 1. num. 4. Quæ inter Ecclesiam primum locum obtineat? Quæ secundum? &c. VIII. 20. col. 2. Claves Ecclesiae dantur in persona Petri. VIII. 89. col. 1. Ecclesie veteris mores ex præsentibus æstimandi nec sunt. VIII. 3. in nota.

Ecclesiam errare posse super factis, & testium contingentibus depositionibus, communi consensu docent Doctores. I. 139. col. 1. sub n. 3. Errare potest Ecclesia in Canonizatione Sanctorum. *ibid.*

Ecclesia Catholica, Apostolica, & Romana, an semper & ubique admittit regem hæc loquendi formula? VI. 132. col. 1.

Ecclesia fugitur quale Christus esse voluerit? IX. 3. 89. col. 1. & 90. col. 1. & 2. §. 3.

Vide, *Hierarchia.*

Ecclesia Romana ab Apostolis fundata, sed tamen tamquam una particularis, & a reliquis distincta. I. 83. col. 1. sub n. 6. & n. 7. Id auctoritate Patrum probatur. *ibid.* col. 1. & 2. n. 7. Cum cæteris Ecclesiis particularibus per modum partis integralis constituit unam universalem Ecclesiam. *ibid.* col. 2. num. 8. Disciplina Romanae Ecclesiae a cæteris aliquando diversa. VIII. 15. col. 2. & 25. col. 1. & 2.

Ecclesia Romana, sicut aliarum Ecclesiarum, bona, patrimonium Christi & pauperum dicenda sunt. III. 156. col. 2. num. 21. Ecclesia Romana debet se exhibere regulam & scholam virtutum. III. 158. col. 2. sub num. 12. Privilegium recens ex fallis Decretalis Romanae Ecclesiae a Gratiano assertum. VIII. 58. col. 1. Primatus Ecclesie Romanae male intellectus a Decretalibus. VIII. 149. col. 1. An Ecclesia Romana nunquam a fide deviarit? VIII. 89. col. 1.

Vide, *Primatus, papa.*

Ecclesia an possit corrigere leges civiles? II. 139. col. 1. n. 19. Potestate statuenti impedienda Matrimonialia a primis sæculis usa est. II. 138. col. 1. n. 27. Hanc potestatem habuit independentem a concessione Principum secularium. *ibid.* col. 2. Definitio Synodi Tridentinae circa auctoritatem Ecclesie statuendi impedimenta. *ibid.* n. 40.

Ecclesia in promulgandis legibus & mandatis suæ divinum regimen imitatur. III. 63. col. 2. n. 1. Non semper in hunc divinum lumen Summo Pontifici adest. *ibid.* 64. col. 1. n. 2. Quamdoque mali in Ecclesia tolerandi sunt. VIII. 83. col. 2. Quandoque in Ecclesia tolerandi sunt mali, & quandoque puniendi? *ibid.* col. 2. & 84. col. 1. Eos ad bonum cogere potest Ecclesia. *ibid.* 86. col. 2. An cogere possit schismaticos, ut ad unitatem redeant? *ibid.* Nequaquam sua auctoritate Clerici cum in finem arma arripere valeant. *ibid.* 87. col. 2.

Ecclesia apud Principes intercedere debet pro malis, non eos temerario ausu defendere. VIII. 63. col. 1. & 84. col. 2. Utiliter implorat leges Principum contra pertinaciam hæreticorum. *ibid.* 84. col. 1. Oves moribiles, si incorrigibiles sunt, ab Ecclesia ejiciendæ. *ibid.* 90. col. 2.

Ecclesia major, quænam dicenda? VIII. 90. col. 1.

Vide, *Excommunicatio, Hæresis.*

ECCLESIA GALLICANA.

Ecclesia Gallicana Jurisdicção quanta olim fuerit; & unde sit orta? IV. 4. col. 1. n. 31.

ECCLESIA MOGUNTINA.

Ecclesia Moguntina, an dicenda filia Sedis Apostolicæ specialis? VIII. 89. col. 1.

ECCLESIA PARISIENSIS.

Ecclesia Parisiensis, quo anno ad Archiepiscopalem dignitatem erecta? VIII. 218. in nota.

ECCLESIAE SEU TEMPLA.

Ecclesia dicæ fuerunt loca cultui divino destinata. II. 46. col. 2. n. 1. & 185. col. 1. n. 1. Christiani primitus studiose evitabant no.

nomen Templi, & quare? *ib.* 166. col. 1. n. 3. Quare conveniat ecclesiae loca ad orationem & cultum divinum designare? *ib.* 166. col. 2. n. 1. & 2. & 165. col. 1. n. 1. & 166. col. 1. n. 2. & 3. Sancti Patres predebant, convenientius orationis causa convenire ad Ecclesiam, quam domi orare, *ib.* 166. col. 1. n. 7. Quid attendendum, ut copius Ecclesiarum obtineatur? *ib.* n. 8. & *segg.* Qui extra hanc loca privatim conveniebant, celebrabantur Ecclesiam scindere, *ib.* 166. col. 2. n. 3. Actiones profane ab his arcende, & quamquam *ib.* 167. col. 1. n. 34. & 166. col. 2. n. 10. Item Mendicii, *ib.* 166. col. 2. n. 13. Res profane, ut lumentum, in Templum non inducenda sine urgente necessitate, *ib.* 166. col. 1. n. 1. Suppletilia in Ecclesia non servanda, *ib.* 157. col. n. Exceptio, *ib.* Mos in hac parte Ethnicorum, Judaeorum, & Christianorum, *ib.* col. 1. & 2. Res venales in Ecclesiis non exponendae, *ib.* 156. col. 2. Nequidem ad sacrificium pertinentia illis vendantur, *ib.* 157. col. 1. Qualis earum ornatus esse debeat? *ib.* col. 1. n. 14. Superfluis ornatus non probatur, sed praefertur eleemosyna, *ib.* 244. col. 2. n. 7. & *segg.* Insignia & lystra, si Ecclesiam minus deformant, possunt non admitti, non obstante consuetudine in contrarium, *ib.* 80. col. 1. n. 39. Convenit, ut mulieres a viris in Ecclesiis separentur, *ib.* 166. col. 2. n. 41. Omnia in Templis ordinata agenda sunt, *ib.* col. 1. n. 37. Hunc in finem olim Clericorum & Laicorum loca erant distincta, *ib.* 168. col. 1. n. 34. Ingressus in Ecclesiis qualis esse debeat? *ib.* 214. col. 1. Quanta debeatur Ecclesiis reverentia, *ib.* *Prox. las Observations de M. Gibert sur cette matiere.* *ib.* 203. col. 1. & 2. Vide. Chorus.

Ecclesiarum aedificationibus modum ponere debuerunt Imperatores, *ib.* 174. col. 1. n. 2. Vetus aedificatae sine consensu Episcoporum, *ib.* n. 3. Quid, antequam hic consensus praestetur, attendendum? *ib.* 175. col. 2. n. 5. Ecclesiae antiquae ob novitatem ruitis, decessu privante non sunt, *ib.* 171. col. 1. Bona & decemur Ecclesia sine Episcopi consensu, alteri dari non possunt, *ib.* 171. col. 2. Quoniam causa legitime aedificandi novam Ecclesiam Parochiam? *ib.* 172. col. 2. n. 12. & 1499.

Ecclesiae novae constructio an fieri nequeat absque Sedis Apostolicae precepto, *ib.* 173. col. 1. Dum constituitur Ecclesia, eos sufficiens ei assignari debet, *ib.* 174.

Ecclesiarum consecrationibus antiquae, solemnitas, & veneratio, *ib.* 174. col. 1. n. 1. & *segg.* Episcoporum, Sacerdotum, Cleri & Populi ad eadem conventus, *ib.* col. 2. num. 3. & *segg.* Rituum consecrationis Ecclesiarum origo, *ib.* 175. col. 2. n. 12. & *segg.* In multis conventus cum ritibus Episcopali, *ib.* 176. col. 2. n. 20. & 176. col. 2. n. 2. Analyticae explicantes, *ib.* 175. col. 2. Non omnium Ecclesiarum idem dedicationis ritus, *ib.* n. 13. Ritus hodierni non omnes eodem tempore addidit, *ib.* 175. col. 1. n. 19. An olim anniversaria Dedicatio omnium fuerint instituta, *ib.* 176. col. 2. n. 23. Quandonam Ecclesia debebat de novo consecrari? *ib.* 177. col. 2. n. 6. & 7. Saeculo XI. perclusum fuit, majori Altari everto, totam Ecclesiam debere reconsecrari: alia doli disciplina, *ib.* 176. col. 2. n. 8. Vide. Dedicatio.

Ecclesia semel consecrata iterum consecrari nequit, *ib.* 176. col. 2. n. 8. Unde orta haec disciplina? *ib.* col. 2. n. 2. & 3. Ecclesia in aliquibus partibus destructa, parietibus illarum reconsecranda non est, *ib.* n. 4. Ratio hujus disciplinae, *ib.* n. 5. Nunquam Ecclesia reconsecranda, dum manet eadem moraliter, *ib.* 177. col. 1. n. 6. Si dubia fit consecratio, poterit de novo consecrari, *ib.* n. 7. Ecclesia vicinata reconsecrari potest, non reconsecrari, *ib.* 177. col. 1. num. 12.

Ecclesia pollutur per effusionem sanguinis, & qualis effusio hoc requiritur? *ib.* 177. col. 2. n. 13. & 14. Sola percussio, etiam gravis & enormis, sine sanguinis effusione non profanant Ecclesiam, *ib.* col. 2. n. 15. Floccidum sine sanguinis effusu non profanationem causat, *ib.* n. 16. Mors secuta in Ecclesia, ex vulnere inflicto extra Ecclesiam violationem non inducit, *ib.* n. 17. An polluta Ecclesia, veniat pollutum Commeterium, & contra? *ib.* n. 18. Effectus pollutionis templi materialis, *ib.* n. 19. Reconsecratio ecclesiae polutae faciendi per Episcopum, & an Presbytero possit delegari? *ib.* n. 20. & 21. Ut reconsecratio delegatur Presbytero, ea facienda est aqua ab Episcopo benedicta, & quare? *ib.* n. 22. Reconsecratio haec figura est reconciliationis peccatoris, *ib.* 178. col. 1. n. 23. Ecclesia quam pollutur per sepulturam Excommunicati, & ejus ratio, *ib.* 260. col. 2. num. 30. Cadaver illud ante omnia exhumandum, *ib.* Quid de dedicatione, reconsecratione, & reconciliatione Ecclesiarum apud Gratianum? *ib.* 213. col. 2.

Ecclesiarum relictio primis saeculis fiebat ex liberalitate eussulibet Christiani, *ib.* 181. col. 1. n. 1. Constantinus Magnus iussit, ut pecunia fiscalis in hanc causam converteretur, *ib.* *ib.* num. 3. Observationes in eam Imperatoris agendi rationem, non obligavit, *ib.* num. 4.

Ecclesiarum reparationi olim quarta pars provenientium Ecclesiasticorum cedebat, *ib.* 178. col. 2. n. 2. In Hispania cedebat una certa, *ib.* n. 3. Celsantibus omnibus conventionibus, a primo loco impendendi redditus Fabricae, *ib.* n. 4. Quid de provenientibus Fabricae in reparationem Ecclesiarum impendendis statuere edictum Principum Belgarum? *ib.* 181. col. 1. num. 5. Ad reparationem etiam tenentur concurrere ejusdem Ecclesiae Beneficiarii, & quo titulo? *ib.* 178. col. 1. n. 6. & *segg.* Patet, *ib.* 179. col. 1. n. 10. Tenentur Decimateores, & pro qua portione suarum Decimarum, & sua moderatione, *ib.* n. 11. & 12. Edictum Principum ad reparationem vocat infus Decimateores, *ib.* n. 13. & 14. Quid de hac Decimateorum obligatione fluant Synodi Belgici? *ib.* num. 12. Quae Decimarum Van-Elpen Tom. X.

portio in Gallia pro reparatione adjudicari solet? *ib.* col. 2. n. 15. Quid legendum, ut certo innoteat, quinam in Gallia teneantur ad Ecclesias reparandas? *ib.* 180. in nota. Aliis mediis deficientibus, recurrendum ad impositiones fidei Collectas super Parochianis, *ib.* *ib.* col. 1. num. 23. Ea fieri non potest sine auctoritate Judicis secularis, *ib.* sub god. n. Quomodo, & quibus hoc onus imponendum? *ib.* num. 24. Reparationes haec tantum concernunt Ecclesiam Parochialem, non Cappellas, *ib.* 179. col. 2. n. 27. & 18. Aliquando Decimateori obligari potest ad reparationem Cappellae, *ib.* sub n. 19. Restauratio Ecclesiae a Decimateoribus, aliisque, quibus incumbit, exigenda, tantum versatur circa reparationes necessarias, & quamquam illae? *ib.* n. 20. Fieri non possunt, nisi vocatis quorum intereff. *ib.* 180. col. 1. n. 22. Quis teneatur ad reparationem Chori? *ib.* col. 1. sub n. 26. Quis ad reparationem navis, & qui ad reparationem torris? *ib.* n. 26. 27. & 28. Quis ad infestationem campanarum? *ib.* col. 2. num. 29. Concordata & Consuetudines in hunc materiam praecipue attendenda, *ib.* 180. col. 1. n. 25. Quis fit Judex competens in materia reparationis Ecclesiarum? *ib.* col. 2. n. 33. Monumentum, cujus observatio expensas reparationis Ecclesiarum immutat, *ib.* 181. col. 2. n. 9. De reparandis Ecclesiis iuxta utrum antiquum & Concordata, *ib.* 245. col. 2. Quam vel reparationem Ecclesiarum? *ib.* 246. & in nota.

Ecclesia per omnem voluntarium, etiam conjugalem, effusum lemmis profanatur, *ib.* 164. col. 1.

Vide. Conjugati.

Ecclesia pollutionis crimen cuius Fori sit, *ib.* 19. col. 1. n. 25. Ecclesiae viduae redditus penes Oeconomum, *ib.* 39. col. 2. Episcopus res Ecclesiae per Oeconomum e proprio Clero assumptum admittit, *ib.* 40. col. 1.

Vide. Bona Ecclesiastica, Oeconomus.

Ecclesiae viduae intra tres menses providendum, *ib.* 133. col. 1. Exceptio in favorem Regum, *ib.* *ib.*

Vide. Electio, Nominatio Regum, Vacatio Beneficiorum.

Ecclesiae quomodo ad Monasteria & Capitula devolvatur, *ib.* 193. col. 1. n. 4. Synodus Claromontana permittit Monasteriis Ecclesias Parochiales retinere, quas longo tempore possederunt, *ib.* col. 2. n. 8. Ejusdem Synodi Decreto quasi proprietates Ecclesiarum Parochialium Monachis & Canonicis addita, *ib.* num. 9. Presbyteri per eos Ecclesias Parochiales praefici sine consensu Episcoporum non poterant, & de cura animarum ipsis rationem reddere debebant, *ib.* n. 10. & VI. 18. col. 1. Discretem inter Ecclesias incorporatas pleno jure, & incorporatas tantum quoad temporalia, *ib.* 72. col. 2.

Ecclesiae, Martyrum sepulchra, *ib.* 247. col. 2. n. 12. & *segg.* Hinc Ecclesiae dicuntur Martyria, *ib.* *Memorie, Confessiones.* VI. 191. col. 2. Olim prohibitum fuisse in Ecclesia, *ib.* 218. col. 2. n. 30. Ambitione Laicorum, & cupiditate Sacerdotum impellentibus, pristina disciplina circa hunc rem pene interire, *ib.* 149. col. 1. num. 34. Synodus Barigalensis, inter gravissimos abusus circa sepulchra, reponit morem sepeliendi promiscue in Ecclesiis, *ib.* n. 39. Quid Rituale Romanum velit attendi, dum in Ecclesia datur sepulchrae locus, *ib.* n. 41. Quae a Sancto Carolo circa hoc punctum statuta sint, *ib.* n. 42. Decretum Episcoporum de non danda sepultura in Ecclesia sine hoc contentu, probatum a Parlamento Parisiensi, *ib.* col. 2. n. 43.

Ecclesia quilibet debet habere suum proprium Sacristam, *ib.* 79. col. 2. Plures Sacerdotes eidem Ecclesiae praefici non possunt, *ib.* Adferretur alicui Ecclesiae, eam de se ipso sine licentia Episcopi non potest, *ib.* Potest quis habere duas Ecclesias, unam titulatam, alteram commendatam, *ib.* VIII. 79. col. 1.

Ecclesiae baptismales plures esse non possunt infra eodem terminos, *ib.* 71. col. 1. & col. 2.

Vide. Commeterium, Sepulchrum, Fabrica, Ornamenta, Parochia, Dotalia, Clerici, Beneficium.

Ecclesiarum alysi origo, *ib.* 96. col. 2. & IX. 44. col. 2. §. 4.

Vide. Asylum.

Ecclesiae quoniam, & qua ratione possint spectare ad Religiosos, *ib.* 132. col. 1. & 2. Non licet de manu Laicorum Ecclesias recipere, *ib.* 74. col. 1.

ECCLISARUM CONCESSIO, DONATIO, INCORPORATIO, UNIO.

Vide, Concessio Ecclesiarum, Parochia, Unio.

ECCLISARUM REDEMPTIO.

Ecclesiarum redemptiones ut Simoniacae a Summo Pontifice damnantur, *ib.* 139. col. 1.

Vide. Altare.

ECCLIASITICUS.

Ecclesiasticus, circa quam sibi proponunt agendi rationem, quid attendendum, *ib.* 112. col. 1. Quoniam ipsis vicanda, *ib.* col. 2.

Vide. Canonicus, Clericus, Ordo, Sacerdos, Presbyter, tonsura.

EDICTUM.

Edicta a Principe emanata non omnes Belgii Provincias concernunt, *ib.* 24. col. 2. num. 4. Unde dignoscendum, an dirigantur ad Provinciam particularem, an vero ad totum Belgium? *ib.* in eodem num.

Q 2

Edicto

EPISCOPATUS.

conferre elemosynam? I. 162. col. 1. n. 8. V. 32. col. 2. §. 8. Qui elemosynis gaudent, a Parocho examinandi. I. 22. col. 2. num. 5. Elemosynae & charitatis oblata sine ulla mercede colligenda, & a quibus? II. 78. col. 1. n. 17. Quid ad hunc effectum S. Carolus decreverit? *ibid.* num. 18. Fecit Simonia est in collatione Beneficiorum exigere pecunias in elemosyna distribuentibus. III. 138. col. 1. num. 6. Elemosyna praefertur ornatui Ecclesiae. III. 224. col. 2. num. 7. 8. & segg. Decem Monachis concessit titulo elemosynae. & ut tales dispensandae, praeteritum in locis ubi colliguntur. III. 178. col. 1. num. 6. Modus colligendi elemosynas a Gregorio XIII. praefertur. III. 233. col. 1. num. 14. & 15. Item praefertur a Principibus Belgii. III. 237. col. 2. num. 11. & 238. col. 1. n. 12. & segg.

Elemosyna an & quando fieri possint ex illicite acquisitis? VIII. 67. col. 2. & 1.

Elemosyna jampridem in Penitentibus convenienter fuerunt impositae. IV. 134. col. 2. n. 5. Hinc ortae hodiernae poenae pecuniarie imponi solitae in Curia Ecclesiastica. *ibid.* num. 6. & segg.

Elemosynas petere & accipere extra & ultra necessitatem, speciem furis reputavit Sanctus Franciscus. I. 179. col. 1. n. 34. Quare velavit, ut Fratres non eberescerent in necessitate elemosynas aliam petere? *ibid.* n. 33. Quibus titulis S. Ros Thomas debeat Religiosos posse ex elemosynis vivere? *ibid.* n. 37. Hodie pene solo titulo ministerii populo impendi. Religiosi ad petendas elemosynas admittuntur. *ibid.* n. 38. Quid cavere debeant in elemosynarum collectione? *ibid.* n. 40. V. 42. num. 42. Videntes ex elemosynis debent tanquam pauperes contenti. *ibid.* 179. col. 2. num. 40. Solliciti caveant de vicia & abusu Quatuor in petendis elemosynis. *ibid.* col. 2. num. 43.

Vide, *Mensa Spiritus Sancti, Mendicantes, Pauperes.*

ELOCATIO.

Elocutiones Bonorum Fabricae & Mensae S. Spiritus publicae firmandae, nec nisi praestita cautione. I. 11. col. 1. sub n. 3. p. 4. In Elocutionibus prandia non faciendi. *ibid.* n. 6. Elocutio Bonorum Ecclesiasticorum ad quantum tempus fieri sit. III. 220. col. 2. n. 2. & segg. Varios terminos pro diversitate bonorum praefertit Synodus Cameracensis, & editum Regium probavit. *ibid.* n. 5. Plures elocationes simul factae pro tempore legitime saepius repetito non valent. *ibid.* 221. col. 1. num. 7. Certum tempus determinatum, intra quod Contractus locutionis renovari possit. *ibid.* num. 8. Beneficium tantum, & tempore fieri Deservire mercedem elocationis recipere possunt. *ibid.* n. 9. Elocutiones factae antequam solutionibus fore nullas in praedictum Successoris in Beneficio. *ibid.* n. 10. & segg. An in elocationibus liceat stipulari praerogativas seu *privilegia*? *ibid.* n. 12. Quibus solemnitatibus fieri debeant? *ibid.* num. 13. Aliquando ob fraudem rusticorum, iis omittis, fieri possunt elocationes. *ibid.* col. 2. num. 14. Merito a condictione excluduntur Clerici, & praeteritum Pastores, item Toparchae, eorum Ministri, alique. *ibid.* num. 15. Elocutio facta a Praedictis non an & quousque obliget Successorem. *ibid.* n. 18. & 19. Condictiones gaudent immunitate Bonorum Ecclesiasticorum. III. 220. col. 2. num. 17. Quid de elocatione bonorum Ecclesiae in Syria de Mechliniensis, & in edicto Regio? VIII. 243. col. 2. Curia IX. Gallorum Regis Decretum circa eandem materiam. *ibid.* n. 14. in nota. Quid de terminis & legibus elocationum apud Gallos? *ibid.* in nota. Ce qui il y a sur certe matiere des particular aux *lois* de France. III. 226. col. 1. cap. 2. Quid fit discriminis Elocutionem inter & Conductionem. III. 220. in nota.

EMANCIPATIO.

Emancipatio; quare sic dicta a S. Bernardo exemplo totalis? IV. 160. col. 1. n. 4. Filii Clericorum non emancipandi, nisi bene probati. VII. 96. col. 2.

EMPHYTEUSIS.

Emphyteusis circa bona Ecclesiae prohibetur; & quare? III. 222. col. 1. n. 23.

EMPTIO.

Emptionis & conditionis Contractibus annumeratur census anni Constitutio. VI. 170. col. 2.

ENCENIA.

Enceniarum nomine quid intelligendum? II. 174. col. 2. sub num. 4.

ENCRATITE.

Enkratite seu *Agnara*; quinam fuerint sic dicti? VII. 139. col. 1. Item ac Hydroparacrae. *ibid.* Quemnam suae Haereticos ducem habuerint? *ibid.*

ENERGUMENUS.

Vide, *Demoniacus.*

EPIPHANIA.

Epiphania; apud primos Christianos prima Festivitas, II. 182. col. 2. n. 2.

Episcopatus, Sacerdotii plenitudo? I. 79. col. 2. n. 9. In quo consistat eminentia Episcopatus supra Presbyteratum? II. 98. col. 2. num. 3. 4. & 5. & IV. 134. col. 2. Episcopatum adepti per connotationes, invasiones, & tales adventiones, deponendi. VII. 23. col. 1. Exemplum. *ibid.* 94. col. 2. Quid de iis, qui, seducta plebe, Episcopatum aucupabantur? VII. 94. col. 2. Episcopatus abdicacionis exempla, pacis causa factae. VI. 221. col. 1. & 2. & VII. 209. col. 1. In negotio Donatistarum Episcopi Catholici amore pacis parati Cathedras suas cedere. VII. 221. col. 1. S. Germanus Constantinopolitanus Episcopus dimittit Episcopatum. VII. 166. col. 2. Nova disciplina erga volentes Episcopatum cedere. VIII. 134. col. 2.

Episcopatum novorum institutio olim competebat Episcopis. VII. 51. col. 1. Auctoritate Synodi erigebantur cum consensu antiqui Episcopi. VII. 94. col. 2. & 135. col. 1. Cui compete potestas dividendi aut uniendo Episcopatus? VIII. 71. col. 2. Item eximendi Episcopatus a jurisdictione Metropolitanorum? *ibid.* An auctoritate Sedis Apostolicae possint erigi novi Episcopatus? *ibid.* Quo sensu possit quis juxta Gregorium habere duos Episcopatus? VIII. 79. col. 2.

EPISCOPIUM.

Episcopium, quid fuerit? VII. 181. col. 1. Juxta Synodum Nicenam II. mulieres versari non poterant in Episcopis, nec in Episcopiorum suburbanis. VII. 186. col. 1.

Vide, *Episcopus.*

EPISCOPUS.

Episcopi successerunt in locum Apostolorum. I. 79. col. 1. n. 1. & segg. In quibus Apostolicis succedant, & in quibus non? *ibid.* col. 2. n. 3. Quem in finem ordinantur Episcopi? II. 74. col. 2. n. 20. & *ibid.* col. 2. n. 1. & 79. col. 1. num. 1. & segg. Missi sunt Apostoli cum potestate ad praedicandum Evangelium. I. 79. col. 1. num. 1. Haec verba Christi ad Petrum: Tu es Petrus, &c. *Pete* *over* *meas*, &c. dicta fuerit in Perla. Petri, Ecclesiae five toti collegio Apostolorum eam representant; quod pluribus probatur. *ibid.* n. 2. Glossa equalitati Apostolorum, & consequenter Episcoporum, contrarium confutatur. *ibid.* col. 1. n. 3. Ea aequalitas in regimine non nocet primatui S. Petri. *ibid.* n. 4. Omnibus Episcopis ut Apostolorum successores plenaria gubernandi Ecclesiam auctoritas competeat. *ibid.* num. 5. Quod probatur auctoritate Patrum, & ipsius Christi. *ibid.* num. 6. Apostolorum discipulo certis quibusdam rebus illam tunc ens differentiam essentiali induxit, ut scilicet Episcopus eorum successor. I. 82. col. 2. n. 1. Rebus Episcopis sollicitudinibus sine positivo inducitur est. *ibid.* n. 1. Episcopi debent liberam suae Diocesis administrationem. I. 105. col. 2. n. 1.

Vide, *Diocesis, Apostolus.*

Episcopus, quid sit laboriosus sicut munus Apostolorum. I. 81. col. 2. n. 3. Nomen ipsum Episcopi significat eos ad sollicitudinem & laborem esse vocatos. *ibid.* num. 4. Quid ea de re Synodus Tridentina? *ibid.* 241. col. 1. n. 5. Quid sentiant de his, qui omnes Episcopales in Vicariis rejuvant? *ibid.* n. 6. Non Ecclesia. I. 77. col. 1. sub n. 22.

Episcopi habent plenitudinem Sacerdotii; & in quo haec consistat? I. 79. col. 2. n. 9. In quo consistat eminentia Episcopatus supra Presbyteratum? II. 98. col. 1. n. 3. & VII. 134. col. 2. Aligneatur Ecclesiae; eamque deponant. I. 75. col. 2. num. 5. Quo vinculo Episcopi Ecclesiae suae alligantur? VIII. 55. col. 2. Decretales vinculum illud matrimoniali nexui comparant. *ibid.* & I. 77. col. 1. n. 1. Antiquis Patribus ignota fuit haec comparatio. *ibid.* col. 1. n. 2. Patres suam indignationem adversus Episcoporum translationes non fundarunt eo vinculo, sed avaritia, & ambitione. *ibid.* n. 5. Indissolubilitas vinculi, quod intercedit inter Episcopum & eius Ecclesiam, ante Innocentium nota non erat. I. 78. col. 2. n. 24. Num hic quadret sacra sententia: *Quod Deus conjunxit, homo non separet*? VIII. 173. col. 2.

Episcopi quidam tempore Apostolorum certe Ecclesiae alligati, quidam nulli; inter quos tamen nullum erat essentiali discrimen. I. 81. col. 1. num. 4. Post tempora Apostolorum singulis Episcopis sua fuit assignata Ecclesia. *ibid.* n. 5. Episcopi interdicti non fuit quicquam in aliena Diocesi ordinare aut agere sine licentia Ordinarii. *ibid.* num. 6. Urgente necessitate, videtur quod Episcopus possit ad alteram Diocesim extendere suam sollicitudinem vel etiam auctoritatem. I. 82. col. 2. num. 3. Quod multiplices sanctorum Patrum testimonio confirmatur. *ibid.* num. 4. In Canonibus unigenit Episcoporum Episcopi jubentur contenti esse regimine provinciae Ecclesiae. VI. 137. col. 2. Extra suam Diocesim Ordinationes facere non possunt. VI. 142. col. 1. Juxta Synodum Antiochenam Episcopus in aliena provincia nisi agere possit, nisi litteris Metropolitanis, eorumque Episcoporum accersitus. VI. 199. col. 1.

Vide, *Pontificalis.*

Episcopi multis saeculis Cardinalibus fuerunt praefati. I. 126. col. 2. n. 10. Magnus Penitentiarius scribens ad Episcopum nomen Episcopi vix praeparat. I. 145. col. 2. n. 31. Fuerunt aliquando per Cardinales male tractati, & de eo querelae. I. 127. col. 1. n. 27. & 28.

Episcoporum Ordinationem a tribus ut minus Episcopis una cum Metropolitano celebrari debere. IX. 201. col. 1. num. 1. Reliqui Episcopi ejusdem Provinciae consensum, si forte non assint, litteris expressum praebant. *ibid.* n. 1. De hac disciplina

plius saeculo IV. scribit Sanctus Innocentius. l. *ibid.* num. 2. Non ad similes rationem dedit Sanctus Anselmus Archiepiscopus Cantuariensis ad Regem Hibernie. *ibid.* num. 3. Quidam eruitur ex ejus epistola, & cum ejus sententia. *ibid.* sub eod. num. Non vocatur in dubium Ordinatio Episcopi facta per unum duntaxat Episcopum a viris eruditiss. *ibid.* num. 5. Quid circa ordinationem Episcopi Ultrajectensis Cornelii Steenovi a solo Episcopo Babyroniensis factam asserit Doctor Dama. *ibid.* num. 6. Quae adfert in sua dissertatione de numero Episcoporum ad validam ordinationem Episcopi, & quibus rationibus nititur suam ostendere opinionem? *ibid.* num. 7. col. 2. Utrum jure divino requiratur tres Episcopi in consecratione Episcoporum. *ibid.* num. 8. Refellitur opinio Doctoris Damae, & auctoritates adductae refutantur. *ibid.* num. 9. Quid de spuriis Episcopis Summo Pontifici Anacleto adscriptis? *ibid.* num. 10. col. 1. num. 10. De altera Damasi? *ibid.* num. 11. Quid auctoritatis ex veteribus monumentis eruitur contendi dicitur Damae? *ibid.* num. 12. & 14. Contentio non medicinis de Chorepiscopis in Gallia & Germania exorta. *ibid.* col. 1. sub n. 14. Quid sentendum de responso Leonis III. circa validitatem Ordinationis Episcopalis factae abque interventu trium Episcoporum. *ibid.* Exponitur sententia Morini. *ibid.* num. 15. Ex Concilia Regiensis & Arausiacano non probatur invaliditas ordinationis ob defectum trium Episcoporum. *ibid.* num. 16. col. 2. Neque ex ratione Theologica. *ibid.* num. 17. eoque minus ex institutione Christi, uti conjungit esse probare existimas Damae, adferuntur invalida ordinatio. *ibid.* num. 18. Quid de dispensatione Pontificia super numerum Episcoporum ad validitatem ordinationis Episcopi requisitum sciendum, & an unus, vel duo sufficiant? *ibid.* Quid eruitur ex auctoritate Bini ad Canonem I. Apostolorum, & ad Pseudo-Epistolam Anacleti? *ibid.* col. 2. num. 19. Exponitur sententia P. Lupi, remissive. *ibid.* num. 20. Probat ex Pontificali Romano duos alios Episcopos praeter Episcopum ordinatorem nequaquam adesse ut Ministros ordinarios, sed duntaxat tamquam assistentes, & testes ordinationis. IX. *ibid.* col. 2. num. 21. Id etiam constat ex Canone II. Synodi Carthagenensis IV. *ibid.* num. 22. adducuntur plura exempla P. Lupi de Episcopali ordinatione facta per unum Episcopum. *ibid.* num. 23. Quod asseritur ex ratione Theologica ad valorem ordinis requiri scilicet ad minus tres Episcopos, improbat auctoritas Sandi Gregorii. *ibid.* col. 2. num. 24. Circa Episcopi ordinationem factam ab uno Episcopo tria resolvit P. Lupus. *ibid.* num. 26. Quem pro nimio affectu & zelo erga Romanam Sedem in ejus explicandis prerogativis, a Sacrorum Canonum, ac veteris disciplinae sensu aberrasse, apparet. *ibid.* col. 2. num. 27. Allata Fagnani auctoritas opinioni D. Damae non facit. *ibid.* num. 28. Numquam aliquis electus in Episcopum, Episcopi nomine appellatur, aut tamquam talis recognitus fuisse ante consecrationem. *ibid.* num. 32. Exemplum Evagrii a solo Paulino Episcopo ordinari exponitur. *ibid.* num. 33. Utrum dispensatio in Lege canonica, quae ad Episcoporum ordinationem canonice celebrandam tres ad minus Episcopos requirit, Pontifici Romano jam olim esset reservata, in antiquitate nullum prorsus extat vestigium. IX. col. 2. n. 39.

Episcoporum Ordinatione a pluribus Episcopis fieri debeat, & jampidem facta fuerit? VI. 133. col. 2. Unus Episcopus conferre potest Ordines inferiores. *ibid.* 134. col. 1. Olim Episcopum per Concilium Provinciale praedicabatur Ecclesiae. *ibid.* num. 200. col. 2.

Vide, *Ordo, Electio, confirmatio, consecratio.*
Episcopi qualitates requiritur juxta Concordata Galliae, & Concilium Tridentinum. l. 60. col. 2. num. 1. & segg. Quae requiruntur in Episcopo doctrina & prudentia? VIII. 27. col. 2. In sacris praecipue litteris debet esse versatus. *ibid.* 39. col. 1. Quae populum docere debeat Episcopus? *ibid.* 27. col. 2. An secularium negotiorum peritum oporteat esse Episcopum? *ibid.* num. 28. col. 1. Episcopus debet esse hospitilis. *ibid.* 29. col. 2. Pudicus. *ibid.* 30. col. 1. Sobrius. *ibid.* Non litigiosus, & quare? *ibid.* 29. col. 1. & 40. col. 1. Vitare debeat nimiam domesticorum personarum familiaritatem. VIII. 29. col. 1. Mansuetudine magis quam potestate agere debet. *ibid.* 30. col. 2. Episcopus a consilio alienorum criminum etiam immuni esse debet. *ibid.* 31. col. 2. Debet esse Doctor, & quare alios docere. *ibid.* num. 39. col. 1. Quomodo vitia subditorum redarguere debeat? *ibid.* Debet esse liberalis in pauperes. *ibid.* Non sit turpis lucri cupidus. VIII. 39. col. 2. Debet viduis & pupillis protectionem impendere. *ibid.* discordantium concordiam procurare. *ibid.* 40. Domini sui bene prepositus. *ibid.* col. 1. An magis expedit eum esse Graduatum in Theologia quam in Jure? l. 60. col. 2. num. 2. Non sufficit, quod sit Graduat? l. 65. col. 1. n. 21. Quare remotos esse debeat ab ambitu? *ibid.* 61. col. 1. num. 11. Quare Apostolus voluit Episcopum esse unius uxoris virum? l. 104. col. 1. num. 3. & VIII. 24. col. 2. Non percussorem. IV. 143. col. 2. num. 41. & VI. 140. col. 2. & VIII. 30. col. 2. & *ibid.* 40. col. 1. An ob solum corporis vitium ab Episcopatu quis fit arcendus? VI. 149. col. 1. Recenter baptizatus, aut ex vitia gentili conversus, ad Episcopatum non promovendus, nisi extraordinaria vocationis signa appareant. *ibid.* col. 2. & 159. col. 1. & 2. Quantopere Ecclesia horruerit ambitionem & turbulentum spiritum in Episcopis? VI. 179. col. 1. & VIII. 30. col. 2.

Vide, *Ambitio, Ambitio.*

Episcopus est primarius Pastor sui Dioecesis. l. 83. col. 2. n. 1. Ob hanc curam Episcopus semper habitus fuit pro formidabili genere. *ibid.* num. 2. Ministri inferiores a cura suae Dioecesis Episcopus non eximunt. *ibid.* num. 3. Quid de Episcopis, qui curam populi non recipiunt, vel per multum populi non recipiuntur? VI. 142. col. 2. Per se curam Cleri & populi age-

re debebant. VI. 142. col. 2. Episcopus cogendus a Synodo ad regendam suam Ecclesiam. VI. 203. col. 1. Quid de Episcopis, qui, relicta Cathedrali Ecclesia, ad ruralem aliquam Ecclesiam a Civitate remotam, ut melius & liberius agere possent, se conferbant? VII. 102. col. 2. Omnes Presbyteri sunt in Episcopo adiutorum. l. 83. col. 2. num. 4. Solus potest dare curam animarum. *ibid.* 84. col. 1. n. 4. Illud etiam conformes est moribus Belgii. *ibid.* col. 1. num. 9.

Vide, *Cura animarum, Dioecesis.*

Episcopi Ordinem sacrorum ordinariorum ministrum. H. 39. col. 2. num. 1. Jus hoc Episcopi Patres uno consensu tribuerunt. *ibid.* num. 2. Eugenius IV. & Synodus Tridentina Episcopum Ordinationis ministrum dixerunt. *ibid.* num. 3. Id de *cravata* potest intelligendum, non de delegata. *ibid.* num. 4. Episcopi ius Ordinationis ultra suas Dioeceses extendere non possunt. *ibid.* 90. num. 5. col. 1.

Episcopi non constituunt in pagis vel in villis. VI. 217. col. 1. Non ordinat Episcopus in vicis aut civitatibus minoribus ubi unus Presbyter sufficit. VII. 51. col. 1. Non constituunt duo Episcopi in una civitate. VI. 164. col. 2. & VIII. 151. col. 2. Exceptio. *ibid.*

Episcopi in iura jurisdictione non potest turbari, ne quidem per eorum a latere. l. 122. col. 1. num. 1. & 2. & segg.

Vide, *Exemptio, Jurisdictio, Officium.*

Episcopi Ecclesias sibi subjectas visitare debent. VIII. 58. col. 2. Vide, *Visitatio.*

Episcoporum praecipuum munus est praedicatio verbi Dei. I. 87. col. 1. num. 1. & 2. Synodus Tridentina iterato declarat Episcopos teneri ad verbum Dei per seipsos praedicandum. *ibid.* num. 3. Quanta Episcopi sic praedicandi obligatio? VII. 134. col. 2. & VIII. 30. col. 1. Quoties verbum Dei annuntiare tenentur? l. 87. col. 2. n. 7. Cur haec minus aliis poterit committi ab Apostolis quam administratio Baptismi? *ibid.* col. 1. num. 2. Episcopi praecipue intendere debent, ut populus rite sit instructus. *ibid.* col. 2. num. 8. Nihil omittere possunt, quod ad instructionem populi sit necessarium. l. 88. col. 1. num. 13. n. 1. & segg. Juxta Synodum Trullanam Episcopus in aliena civitate publice docens, ad Presbyteri ministerium deprimebatur. VII. 135. col. 1.

Vide, *Approbatio, Praedicatio.*

Episcopus debet reverentia. VII. 56. col. 2. Etiam a Capitulo Cathedrali, quantumvis exemptio. l. 35. col. 2. n. 2. & 36. col. 1. n. 9.

Episcopus orationis pro grege suo tenetur insistere, & Missae Sacrificium offerre, quoties & quo tempore? l. 90. col. 2. n. 1. 3. & 4. Tenetur populo spiritum orationis inculcare, & quibus modis id possit efficere? *ibid.* col. 1. n. 2. Certam horam ipsi Episcopus orationi dedit. ardebat. l. 90. col. 1. n. 2.

Vide, *Oratio.*

Episcopus auctoritas necessaria, ut fideles ad mundi contemptum excitent. III. 158. col. 2. num. 26. Ideo vel maxime modestia & frugalitas ad Episcopos adhibenda, ut fidelibus prae luceant. *ibid.* num. 159. col. 2. num. 30. Quantum in omnibus simplicitatem servaverit Bartholomaeus & Martyrius praecipuum suorum Decreti Tridentini contra luxum Praelatorum; & quem ea occasione habuerit discursum? *ibid.* n. 31. & 32.

Episcopus non nisi frugaliter uti potest bonis Ecclesiae. III. 157. col. 1. num. 3. & col. 2. num. 11. Frugalitas & parcimoniam requiritur in ejus vestitu, suppellectili, mensa, & in tota ejus familia. *ibid.* num. 158. num. 13. 14. 25. & 16. Praetextus in contrarium dicuntur & retulerunt. *ibid.* col. 1. num. 23. & segg. Solliciti fuerunt SS. Episcopi, ne ex bonis Ecclesiae ultra necessaria acciperent. III. 157. col. 2. n. 4.

Episcopi debet esse quasi Dispensator & Promus Pauperum. III. 157. col. 2. num. 10. Episcopi passim diripientes & fraudantes bona Ecclesiae, vocantur simpliciter *pauperum necatores*. III. 156. col. 1. num. 16. Quae poena in Episcopos Clerico interiori incipit laborantem necessaria non suppediunt? VI. 146. col. 1. Episcoporum auctoritas in Hospitalibus & loca pia a cura pauperum & quae Apostolis incumberebat, derivata. III. 228. col. 1. num. 2. & segg. & 231. col. 2. num. 52. Qualis sit eorum in hac materia auctoritas? III. 230. col. 2. n. 48. 49. & segg.

Vide, *Episcopi, dispensatio, Hospitalis, Luxus.*

Episcopi non licebat ad transmarinas artes navigare sine dimissionis Praetoris. VII. 96. col. 1.

Vide, *Testimonialis.*

Episcopus hunc habitum sibi caput sui Cleri, & uti talis a Capitulo Cathedrali a notis debet, non obstante exemptione. l. 35. col. 2. n. 1. & 2. In Cathedrali exempta solemniter ad suam Cathedrali deducatur. *ibid.* num. 6. Danti benedictionem omnes tenentur se inclinare. *ibid.* in eod. num. Quis locus ei competat in capitulo exempto? *ibid.* 36. col. 1. n. 7. Convenit ut ei praedicet. *ibid.* 36. col. 1. n. 1. Consilium Capituli petere, non tamen regulariter sequi tenetur. *ibid.* 36. col. 2. n. 5. In quibus tenetur habere consilium Capituli? *ibid.* n. 6. & segg.

Episcopum procedentem ad Sacram Presbyteri debeat olim comitari, non praevenerit. VI. 217. col. 1. Hujus disciplinae hodie vel vestigium in Ecclesiis Cathedralibus. *ibid.* Vestitum inferioribus Ministris quidquam agere, inconsulto Episcopo. *ibid.*

Episcopi postulantur unionem Praebendae suo Episcopatu, ut Capitulum tamquam Canonici intrare possent. l. 36. col. 2. n. 3. Non est novum, quod Episcopi in qualitate Canonici Capitulo intersint. *ibid.* num. 4. Unde dignoscatur, an interveniat ut Canonici, an ut Praelatus? *ibid.* num. 5. Quem locum obtineat, dum intervenit ut Canonici? *ibid.* num. 6. Non praesidet,

der, dum intervenit ut Canonicus, nisi privilegio aut consuetudine. *ibid.* n. 7. Quod suffragium habeat, quando intervenit ut Canonicus, & quale, quando ut Episcopus? *ibid.* n. 3.

Episcopi Synodis Diocesanae suam auctoritatem impertiunt. *ibid.* col. 1. n. 1. Soli in Synodis Provincialibus habent suffragium decemum. *ibidem* col. 1. n. 2. *ibid.* col. 1. n. 3. & 112. col. 1. *ibid.* col. 1. n. 4.

Episcopi sunt naturales inquisitores fidei. I. 112. col. 1. n. 3. & IV. 129. col. 1. n. 47. & 41. col. 1. n. 1. Quo saeculo doceri ceperit causas fidei, aliasque majores causas ad Sedem Apostolicam esse referendas? IV. 46. col. 1. n. 3. In defendenda Episcoporum auctoritate plurimi inter Gallos, ore & calamo defudarunt, & quoniam illi fuerint. *ibid.* col. 2. n. 13. Multis probat Geronius inesse Episcopis per proutiandi an catholica, an erronea sit hac vel illa propositio? *ibid.* n. 14. Ea semper constans ut liberatis Episcoporum in reprobandis erroribus assensum. *ibid.* col. 1. n. 27. Ex Episcoporum sententia determinandum & intelligendum quid sit tenendum quid. VII. 27. col. 2.

Episcoporum auctoritas circa Officium Divinum Sacrificium a Missa.

Vide, *Missae, Officium Divinum*;
Episcoporum Clericum degradatum tradens Brachio saeculari, an fiat irregulariter? II. 110. col. 1. n. 9.

Episcopi diviti patrimonio non licet ex redditibus Ecclesiae vivere. VII. 146. col. 2. n. 2.

Episcoporum auctoritas circa Beneficia, item bona Ecclesiae, tam ex antiqua quam moderna disciplina.

Vide, *Beneficium, Bona Ecclesiae*.

Episcoporum res proprias, si tamen proprias habeant, debent esse manifestae; & quare? VI. 203. col. 1. n. 2. Res Episcopi post ejus obitum a Clericis non diripiuntur. VII. 38. col. 2. Jampridem Episcopi privatas possessiones habuerunt. *ib.* 55. col. 2. Episcopus in dispositione suarum rerum; praeter Ecclesiae vel uti hereticis vel schismaticis etiam consanguineis, non vero consanguineis orthodoxis. *ib.* 106. col. 1. Quid Canone Trullanum statum circa defuncti Episcopi res proprias vel Ecclesiae plus? *ibid.* col. 1. Praxis hodie in hujusmodi. *ibid.* Mortuaria Episcopi bona, qui referenda? VIII. 65. col. 1. Acquisita ab Episcopo ex Ecclesia credere debent Ecclesiae. VIII. 76. col. 1.

Episcoporum, in Concilio Niceno II. arguitur avaritia. VII. 177. col. 2.

Vide, *Avaritia*.

Episcoporum residentiae necessitas vincitur ex Canone Sardicensi; & qualis haec residentia esse debeat? VII. 55. col. 1.

Vide, *Residentia*.

Episcoporum, auctoritas in Monasteria.

Vide, *Classis, Exemptio, Regularis, Ordinarius, Visitationis, Monasterium*.

Episcopus solus habet jurisdictionem per totam suam Diocesim. IV. 60. col. 1. n. 11. Ad ejus exclusionem nemo jurisdictionem exercere potest, nisi eam plene probaverit. *ibid.* n. 12. In hac sua jurisdictione non potest turbari, neque per Legatum a latere. *ibid.* 122. n. 6. & 122. col. 2. n. 1. & 2.

Vide, *Exemptio, Jurisdictio, Officiarius*.

Episcoporum auctoritas, qualis olim fuerit in decidendis causis? IV. 60. col. 1. n. 13. & 12. Quae ratione praesens procederet in illis decidendis? *ibid.* n. 15. Quoniam notissimum requiritur abusus. *ibid.* n. 22. Duo sibi vendiderunt Episcopi proprium territorium in sua Diocesi, & regimine Ecclesiasticum ad normam regiminis (civilis). *ibid.* 61. col. 1. n. 28.

Episcopus circa Praebendos & Diaconos alteri subiectos nihil constituit potest sine alterius consensu. VI. 202. col. 2.

Episcoporum auctoritas in Testamenta a Christianis Imperatoribus ipsi demandata. IV. 15. col. 2. n. 3. & 109. Quis sit eorum in hac materia auctoritas? *ib.* 16. col. 1. n. 7. & 109.

Vide, *Testamentum*.

Episcoporum cura circa miserabiles personas, aut iustitia illis administratur. IV. 19. col. 1. n. 24. & 21. & VIII. 38. col. 2. Item circa captivos. 103. col. 1. & 2. n. 22. & 109.

Vide, *Causa, Miserabiles personas*.

Episcopi, qui dicebantur Ghorepiscopi, quoniam fuerint? VI. 176. col. 2. & 107. col. 1. & 2.

Vide, *Ghorepiscopi*.

Episcopi, iuxta Sardicensem Canonem, non licet transire ad Ecclesiam vacantem alterius Provinciae, nisi invitatus fuerit; & quare? VII. 48. col. 2.

Episcopus accusatus de crimine, si tertio vocatus non comparuerit, a Synodo Provinciali iudicandus. VI. 248. col. 2. Nec unus solus, nec haereticus contra Episcopum, ut testis, admittitur. *ibid.* Quid Synodus Antiochena contra Episcopos, qui depositi ad Imperatorem confugerint? VI. 198. col. 2. Episcopi in Synodis Provincialibus iudicandi, vel ab Episcopis evincia Provincia advocandis. VI. 200. col. 2. Episcopus in Synodo Provinciali condemnatus, non ab aliis denuo iudicandus. *ibid.* Datur etiam appellatio ad majorem Synodum. VII. 20. col. 1. Datur etiam recursus ad summum Pontificem. VII. 49. col. 1. & 2. Quis sit hic recursus? *ibid.* 50. col. 1. & 2.

Episcopi sua sede spoliari non potest, nisi servato Juris ordine. VII. 51. col. 1. Altere spoliatus ante omnia restitui debet. *ibid.* An Episcopi sine auctoritate Romani Pontificis possint deponi? *ibid.* 52. col. 1. A Regula de non spoliando Episcopo, nisi servato Juris ordine, immerito excipit Gratianus Episcoporum Romanum. VIII. *ibid.* col. 1. Episcopi accusati tempus sufficiens concedendum ad sui defensionem. *ibid.* col. 2. Quot requirantur ad iudicandum Episcopum de crimine accusatum?

ibid. An Episcopus non comparens, ut se purget, a communionem sit removendus? *ibidem* 53. col. 1. An & quando per Procuratorem causam agere valeat? *ibidem* col. 1. Abique Synodali auctoritate damnari non debet. *ibid.* Requirit praeterea Gratianus ex falsis Decretalibus, ut Sedes Apostolica auctoritas interveniat. *ibid.* An Episcopi simplici assertioni credi debeat? VIII. 54. col. 2. Extra Provinciam appellare non potest. *ibid.* Quomodo iudicandus, si electi iudices inter se non concordent? *ibid.* Dum iudices concordant, eorum sententia debet esse immobilis. *ibid.* An Episcopus possit Episcopatum renuntiare, & utrum alius, eo vivente, sit ordinandus? *ib.* 55. col. 1. Alius substitui potest, si Episcopus infirmitate gravatus id petat. *ibid.* col. 2. Episcopo infirmo divina Officia peragenti adiutor debet assistere. *ib.* An & qua moderatione Episcopo senectute gravato dandus sit Coadiutor? VIII. 55. col. 2. & 152. col. 1. An & quando, metu persecutionis, liceat Episcopo separari a grege? VIII. 56. col. 2. An Episcopus accusatus, & a Sancta Sede vocatus, nequeat sine licentia Romani Pontificis Roma discedere? *ibid.* 63. col. 1. Episcopus sine Concilii examine Presbyterum aut Diaconum damnare non potest. *ibid.* 69. col. 2.

Episcopi non arbitrio Romani Pontificis, aut suorum respective Metropolitanorum subiacent, sed Canonibus & Legibus. X. 8. col. 2. Ipsi Episcopi eodem jure uti tenentur erga suos Parochos. *ibid.*

Vide, *Causa majores, Accusatio, Synodus Provincialis*.

Episcopi successores sibi eligere nequeunt; & quare? VI. 149. col. 1. & 203. col. 1. Licet tamen Episcopo successorem suggerere, ut suggestit Sanctus Augustinus. *ibidem*. An & quo sensu Episcopus successorem designare aut instituire possit? VIII. 57. col. 1.

Episcopi jampridem a Principibus in Consilium adhibiti. VII. 52. col. 1.

Episcoporum ad Curias Principum nimia evagatio, a Patribus Sardicensibus coarctata. VII. 51. col. 2. Quot mala nata sint ex illa evagatione. *ibid.* Quomodo se gerere debeant Episcopi, ut in aulis Principum invitati & necessitate compulsi utiliter commorentur. *ibid.* 52. col. 1. Possunt interdum nec invitati, nec accessit, ad aulas Principum accedere ad officia charitatis proximo impendenda. *ibid.* Vult Synodus Sardicensis, ut Episcopus negotium habens apud Principem, Diaconum mittat. *ibid.* col. 2. Casu quo mittitur Diaconus ad aulam Principum, quibus sit instruendus, & quid olim esset attendendum circa supplicationes, quae ipsi ad Curiam perferenda tradebantur? *ibid.* 53. col. 1. Episcopi ad Palatium Principis non debent accedere, nisi cogente necessitate. *ibid.* Quae cautio circa Episcopos ad Curiam accedentes. *ibid.* col. 2.

Episcopi Aulici arguuntur. VII. 117. col. 2.

Episcopus non potest quemquam excommunicare ob sibi illatam injuriam. VIII. 81. col. 2. Episcopo probrosum non est revocare quod temere fecit. *ibid.* 87. col. 2.

Episcopus ob incursum barbaricas a sua Sede capeffenda impeditus, honore tamen & munere Episcopali, iuxta Canonem Trullanum fungitur. VII. 141. col. 2. Episcopi hujusmodi multum disabant ab hodiernis Episcopis Titularibus. *ibid.* Disparitatis ratio. *ibid.* & 141. col. 2.

Vide, *Episcopus Titularis*.

Episcopi transiens ad vitam monasticam, an ad Episcopatum redire valeat? VII. 490. col. 1. & VIII. 56. col. 2. Anathema in Magistratus sine causa verberantes aut incarcerantes Episcopos. VII. 291. col. 1.

Episcopi olim intercedebant pro reis, ut eos ad poenitentiam perducerent, nequaquam ut eos a punitione eximerent. II. 109. col. 1. n. 2. & VIII. 85. col. 1. & IX. 43. col. 1. & 2.

Vide, *Intercessio*.

Episcopi militare & ad castra proficisci vetantur. VIII. 87. col. 2. 38. col. 1.

Episcopi universales titulus Romano Pontifici non attribuentur. VIII. 43. col. 1.

EPISCOPUS TITULARIS.

Episcopi Titulares dicuntur, qui ordinantur ad id solum, ut characterem & dignitatem Episcopatus accipiant; quod jampridem deploratum. I. 65. col. 2. sub num. 1. Episcopi Titulares sine populo & Clero ordinari primis saeculis inauditum & incongnitum fuit. VII. 141. col. 2. Posterioribus saeculis admodum frequentes fuerunt. *ibid.* Eorum origo & progressus. I. 65. col. 2. n. 3. Olim e functionibus Episcopaliis turpem quaestum quaerentes, Episcoporum Dioceses & regimen turbabant. *ibid.* sub eod. num. concilium Ravennatense prohibuit, ne ad obsequia Episcoporum munia admitterentur. *ibid.* 66. num. 4. Usus hodiernus huic Decreto contrarius. *ibid.* 66. col. 1. num. 5. Abusus in Episcopis Titularibus notati. *ibid.* num. 6. Abusus praecipuus inter Religiosos obtinuit, & quare? VII. 141. col. 2. Quid de his sentiant Canonibus & Doctores? I. 75. col. 1. n. 7. Eorum quaerela non dirigitur adversus quoslibet, qui Titulares habentur. *ibid.* n. 8.

Episcopi Titulares inter & Portativos discernuntur. III. 43. col. 2. num. 11.

Episcoporum Titularium creatio, sacris Canonibus invisa. VII. 141. col. 2.

EPISTOLAE PASTORALES.

Epistola Pastoralis instructio Cleri & populi multum infervit. I. 87. col. 2. num. 9. Id egregie praestitit S. Carolus. *ibid.* n. 10. Varias ejus epistolae expenduntur. *ibid.* n. 11.

EPULÆ.

Epula Christianorum fuit modestæ. VII. 182. col. 1. Quenam cautelæ adhibendæ circa acubitum ad mensam cum mulieribus. *ibid.* Mulierum familiaritas illis vitanda est, præsertim ab hominibus Deo sacris. *ibid.* Qua cautela quandoque permittatur edere cum mulieribus? *ibid.* col. 2.

Vide, *Convivium*.

EQUITIUS;

Equitius, unus ex Africæ Episcopis, cuius occasione in Ecclesia factæ sunt scissuræ, ad quas compescendæ deputatur Episcopi. VII. 105. col. 1. Non morem gerit Deputatis Equitius; ideoque de eo compescendo Decretum Synodi generalis Africanæ. VII. 113. col. 1.

EREMITA.

Eremitarum vitæ angelica. VII. 143. col. 2.
Eremitarum salforum, seu *gyrovagorum* descriptio. VII. 144. col. 1. Coercendi tales Monasticæ & Solitariae vitæ simulatores. *ibidem*.

ERROR.

Error, quale sit Marimonii impedimentum. II. col. 2. num. 1. & *segg.*

Vide, *Impedimentum*.

Error circa fidem an sit semper hæresis? IV. 38. col. 2. num. 1. & *segg.* Episcopi, Apostolorum luceflores, eorum auctoritate fruuntur in condemnandis erroribus. IV. 46. col. 1. n. 5. & *segg.*

Vide, *Fides*, *Hæresis*, *Schisma*.

ESPEN.

Esper (Van) impugnatur sententiam Christiani Lupi circa ea, quæ accipiuntur a Monachis sponte oblata, vel quæ non oblata ab eisdem exiguntur. V. 22. col. 2. cap. 2. §. 1. An ideo de amaritudine zelus & *lvere* edaciorè infundendus? V. 43. col. 2. An in ea Dissertationis parte, quæ circa Simoniam vitium versatur, habendus sit ut *apertus* Monachorum *inamor*? *ib.* 44. col. 1. §. 4. An recte ipsi eisdem Van Espen obijciatur, quod scriptum suum ut *Evangelium* haberi voluerit? *ibidem* col. 2. §. 5. An recte ipsi obijciatur, quod *manum suam mittat ad alterius arctum*, & *terram*, *quem arctus*, *non novit*? *ibid.* 45. §. 6. An recte reprehendantur quod dixerit per dogma Lupi ex tunc Statutum sui Ordinis? V. 47. col. 1. §. 2. Utrum recte in patrocinium P. Lupi adducatur quædam Rescriptio Romæ anno 1680. impressa, vel auctoritas. E. D. De Luca. S. R. Ecclesie Card.? *ibid.* col. 2. §. 3. Ipsius doctrinæ de Virio Simonie in Dissertatione Canonica tractat non contrariatur Episcopo dogmatica Rodolphus Abbatis sancti Trudonis. V. 48. col. 1. cap. 3. §. 1. Quantisvis Rodolphus, aut alius etiam maioris eruditionis Auditor, imo Capituli aut Congregationis Statutum doctrinæ Dissertationis essent contraria, inde tamen falsitas ipsius non evinceretur. V. 49. col. 2. §. 4.

Esper ut Reformator impetitur; circa quod invidiosum nomen plura differit. V. 51. col. 2. Honorificum ei est. Reformatorem esse, quales Concilia Generalia & Summi Pontifices fuerunt. V. 58. col. 2. & 89. col. 1. & 2.

Esper (Van) Apologia, qua se vindicat a *Palinodia*, & Bullæ Clementis VIII. *capituli corruptione*. V. 85. & *segg.* R. thio Auditoris super corruptionibus Bullæ Clementis VIII. quæ ipsi imputabantur. V. 69. col. 2. & 70. col. 1. An sit auctor translationis libelli de *peculiaritate* in idioma Flandricum *ib.* 71. col. 2. Reflexiones Van-Espen super libello, cui titulus, *supra nos natus*, &c. *ibid.* 70. col. 1. Notam *Antipapalis* inique illi imputam, a se & a suis scriptis amolitur. V. 58. Ei falso scripta impia & seditiosa supponit Pater Desiderantius, qui ob columniam in exilium pulsus est. IX. 71. in nota. Judicium, seu In ructio Pastoralis Eminentissimi Cardinalis Bissy Episcopi Meldensis de doctrina a Domino Van-Espen in omnibus ejus operibus, sive tractatibus inserta. IX. 165. col. 1. & 2. & 166. & *segg.* Equitas Sententiæ Parlamentis Mechliniensis in causâ ventulata & decisa inter Egerum Bernardum Van-Espen & DD. *Consiliarios Regales* ejusdem Parlamentis ipsi iudices, Supplicantes, & D. Petrum Govarts Dilectissimus Sylveducensis Vicarium Apostolicum, Rescribentem, ex Actis in hac causâ coram Parlamento exhibitis contra Dialogos a D. Rescribente post latam Sententiam divulgatos, demonstrata. IX. 199. & *segg.* Operum Espenianorum historia synopsis. I. 1. & *segg.*

ETHNICUS.

Vide, *Paganus*.

EVANGELIUM.

Evangelium non potest fideliter annuntiari sine mundi perfectionibus & odii. V. 113. col. 2. Non licet Ecclesiasticis *Evangelizare*, ut manducant. III. 153. col. 2. num. 26. & 160. col. 1. num. 3. & V. 121. col. 1. §. 4. Sacrilega est Evangelii promanatio, ut quis ad statum Ecclesiasticum promoveatur, ut ex Evangelio vivat. V. 124. col. 1. Ritus legendi Evangelium in Officio Ecclesiastico antiquissimus. VI. 126. col. 2. Quo die legeretur? *ib.* *Evangeliorum* liber primas obtinet in locis, ubi celebrantur

Concilia. VII. 12. col. 2. & 23. col. 2. Usus antiquus Codicem Evangelium oculandis & adorandis. VII. 153. col. 1.
Vide, *Almonia*, *Benedictum*, *Bona Ecclesiastica*, *Distributio*, *Scriptura sacra*.

EUCCHARISTIA.

Eucharistia materia est vernus panis triticus, & vinum d. vite; apud Latinos panis azymus, apud Græcos fermentatus. II. 23. col. 2. num. 4. & *segg.* Olim Ecclesia Latina etiam uia est fermentato. *ibid.* num. 6. Agnoscunt Latini utrumque panem esse materiam sufficientem. *ibid.* 24. col. 1. num. 7. Quisque debet servare in usu panis consuetudinem & præscriptum fidei Ecclesie. *ibid.* num. 8. Forma hujus Sacramenti sunt verba, quibus Christus non eodem modo exprimitur. *ibid.* num. 9. Eius forma in omnibus Liturgiis non eodem modo exprimitur. *ibid.* num. 10. Eius diversitas quoad formam consecrationis sufficit. *ibid.* num. 11. Forma hodierna necessario ab omnibus exacte servanda. *ib.* num. 13. Solus Sacerdos potest Eucharistiam consecrare. *ibid.* n. 15. Quid de hoc Sacramento habeant invidiosa professio fidei, & Synodus Tridentina? II. 23. col. 1. num. 1. & 2. De veritate Sacramenti Eucharistie, & præparatione ad illud requisita. VIII. 115. col. 2.

Eucharistiam solus Sacerdos potest hodie distribuere. II. 24. col. 2. n. 20. Olim etiam Diaconi duci solent. I. 4. col. 1. n. 10. & II. 24. col. 2. n. 16. sed proprie Clericis. *ibid.* 24. num. 17. Quamvis hæc disciplina duraverit, *ibid.* n. 19. Eius rei adhuc extat vestigium in oblatione Clericis. *ibid.* in eod. n. Quid in Synodo Trullana circa præparandam disciplinam, qua Laici manu sua Eucharistiam funderent & ori suo adhibebant? VII. 148. col. 2. & 165. col. 1. Mos ille sensim & varie mutatus. *ibid.* col. 2. Reprobatur abusus circa delatorem Eucharistie ad infirmos per Laicum. VIII. 115. col. 2. Solus Parochus eam distribuit iure ordinario. II. 21. col. 2. n. 20. Regularibus aliquando inhibita ejusdem distributio sine consensu Parochi. *ibid.* num. 21. Unde contraria licentia invaluerit, & quæ inde incommoda? *ibid.* n. 23. & 24. Decretum Episcopi Gandensis inhibens Regularibus tam publicam quam occultam Eucharistiam delationem ad infirmos, extra septa fuerit Monasteriorum. II. 122. col. 1. & 2. Judicium Doctorum Lovaniensium de occulta delatione Eucharistie ad infirmos per Regulares. II. 129. col. 1. & 2.

Eucharistia non deferenda ad egrotos adorationis causa. II. 29. col. 1. num. 13. A quo tempore invaluit Processiones, in quibus deferretur Eucharistia? *ibid.* n. 30. col. 2. n. 1. & *segg.* Incertum an prius a Venerabili palam in Processione portaretur. *ibid.* 31. col. 1. n. Non videtur ante receptæ Orationis palam fuisse. *ibid.* n. 12.

Vide, *Communio*, *Missa*, *Processio*, *Veneratio*.

Eucharistia expositio quidem delatione in Processionibus processit. II. 31. col. 1. n. 13. Apud Episcopum spectat ejusmodi expositiones dirigere. *ibid.* n. 16. Regularibus etiam excepti non possunt illam exponere in suis Foris hinc ejus licentia. *ibid.* col. 2. n. 17. Nec possunt acceptare Purificationem cum onere exponendi Eucharistiam sine ejus consensu. *ibid.* n. 20. Eucharistiam posse ad idam exponi sequitur ex reali Christi presentia. *ibid.* col. 1. n. 15.

Eucharistia non exponenda nisi raro, & ob causam publicam. II. 31. col. 2. n. 21. Cuius rei causa a prima expositionis frequentia minuit reverentiam. *ibid.* n. 16. De hac ut si frequentia Gronperi querela, quæ & hodie recitatur potest. *ibid.* n. 22. Hujus expositionis scopus, I. 91. col. 1. n. 7. & *segg.* Quæ in illa expositione attendenda, & quæ observanda? *ibid.* n. 8. & II. 32. col. 1. n. 25. Quæ modo & quæ solemnitatem exponenda in Oratione Quædam Morum? I. 91. col. 1. n. 8. Non convenit, quod in hac Oratione semper exponitur. II. 32. col. 1. n. 23. Non exponenda in Ecclesia, in quibus prævicer non servanda debita reverentia. *ibid.* n. 24. Non fas est Regularibus, quæ tunc in exceptis, publicæ Venerabile adorandum populo exponere, sine consensu Episcopi. V. 184. col. 2.

Vide, *Communio*, *Missa*.

Eucharistia particulas primis hæc dis Episcopi sibi mutuo mittebant in figuram communionis. VI. 228. col. 1. Mos ille Eucharistiam mittendi pro Paschate abrogatus, & quare? *ibid.* Vide, *Pascha*.

Eucharistia non danda mortuis. VII. 50. col. 2. Olim mortuis fuit Eucharistiam cum mortuis repellendi. *ibid.* Hic abusus ex Presbyterorum ignavia ortus, per Canonem Africanum tollitur. *ibid.* Eundem abulum reprobatur Synodus Trullana. VII. 189. col. 1.

Eucharistia diligenter servanda, & quare? VII. 155. col. 2. De servanda Eucharistia pro infirmis. VIII. 115. col. 2. Pernitentia Presbyteri non custodientis Eucharistiam. *ibid.*

EUDOXIANI.

Eudoxiani iidem ac Ariani. VI. 125. col. 1. Condemnantur in Concilio Constantinopolitano I. *ibid.*

EVECTIO.

Evectionum seu equorum numerus in comitatu visitantis, quis esse debeat? VIII. 129. col. 1. Quare minor numerus prescribatur Cardinalibus quam Episcopis? *ibid.* Mera tolerantia de equis in comitatu. *ibidem* 130. col. 1. Quid de evectionibus Abbatum & Priorum? *ibid.* 161. col. 1.
Vide, *Procuratio*, *Visitatio*.

EVIDENTIA.

Evidentia triplex. VIII. 163. col. 2.

EULOGIAE.

Eulogia nomine quidam olim appellaretur? II. 39. col. 2. n. 1. Barum benedictio. *ib.* n. 5. col. 2. Desumebatur ex panibus populum oblatis. *ib.* n. 6. Hodie vocatur Panis benedictus. *ib.* n. 7. Quid significet? *ib.* n. 8. Eius oblatio & receptio intertra honorifica computatur, & quae ratione? *ibid.* num. 10. *Eulogiarum* duae species, publicae scilicet, & privatae. VI. 18. col. 1. Harum causa vetitum mittere particulas Eucharistiae. *ibid.* 208. col. 2. *Eulogius* ab Haereticis non licebat accipere. VI. 210. col. 2.

EUNOMIANI.

Vide, *Anomiani*.

EUNUCHUS.

Eunuchi quando ab Ordinibus excludendi? VI. 139. col. 2. *Eunuchus* fuisse Valerianorum seu Eunuchorum haereticus? *ibid.* Ordinatione Origenis multi exorti tumultus ob factum ejus ostentum. *ibid.* col. 2. Simile factum Leonii videtur occasione dedisse Canonis Nicaeni circa hanc materiam. VI. 153. l. 1. & 2. Senfus & spiritus Canonis Nicaeni. *ibid.* Factum sub habitum tamquam indicens irregularitate n. VI. 139. col. 2. & 158. col. 1. Interdicta *Eunuchis* cohabitatio cum mulieribus. VII. 130. col. 1.

EVOCATIO.

Evocari non potest Reus ad iudicium extra Provinciam. III. 31. col. 2. Litterarum Apostolicarum abusus, quoad evocationes. *ibid.* 162. col. 2. Vide, *Causae*.

EUSEBIUS ET EUSEBIANI.

Eusebius Arianorum corripheus. VI. 192. col. 2. Eius affectus pro ipso nomine Eusebiani dicti, contra S. Athanasium Synodum Antiochenam congregant. *ibid.* 193. col. 2. Eusebianorum auctus. *ibid.* & 194. col. 1. Eusebius conatur evertere Iulianum. VI. 192. col. 1. & 2. Quidam Eusebiani egerint contra S. Athanasium in Conventu Philippopolitano? *ib.* 44. col. 1. & 2.

EUSTACHIUS ET EUSTACHIANI, SEU EUSTATHIUS ET EUSTATHIANI.

Eustachius vel *Eustathius*, quis ille fuerit qui Concilio Gangraeni occasione dedit, non gerende certum est. VI. 186. col. 2. Baronii sententia d. illo Eustathii dicitur. *ibid.* Non tam iustitio quam ejus discipuli videntur adhibenda notae ge. *ibid.* Vide, *Concilium Gangraense*.

EUTYCHES.

Eutyches quis fuerit, & quae eius haeresis? VII. 2. col. 1. §. 1. tatur coram Concilio Constantinopolitano, sub Flaviano. *ib.* 2. Eutychetis responsio. *ibid.* Secunda citatio Eutychetis. *ib.* 1. col. 2. §. 2. Alter in ejusdem responsum. *ibid.* Tertia ratio. *ibid.* 3. col. 1. Eutyches mittit Procuratores, & inducus petit, quae illi conceduntur. *ibid.* Tandem comparat in modo Monachis militibusque. *ibid.* Tandem comparat in modo Monachis militibusque & Ministris Imperatoris stipendios, & condemnatur. *ibid.* *Eutychetis* praeterea appellatio. VII. 4. col. 1. §. 1. Eius litterae ad S. Leonem Papam, quem conatur circumvenire. *ibid.* 2. §. 6. Ipse postulat & impetrat ab Imperatore alterius concilii convocationem. VII. 5. col. 1. §. 7. Procuratores Eutycheti favent. *ibid.* col. 2. §. 8. Flavians, alique orthodoxi Hierbi ab Eutychete in suspensionem Nestorianismi accusantur. *ibid.* Litterae S. Leonis ad Flavianum & Theodosium in causa Eutychetis, & Flaviani ad S. Leonem. VII. 5. col. 2. §. 1. Inducitur & congregatur Concilium Ephesinum, in quo Eutyches, vasa & perplexa fidei expositione facta, absolvitur, & condemnatur Flavians, & alii orthodoxi Episcopi. VII. 6. col. 1. §. 10. In Concilio Chalcedonensi anathematizatur reus Eutychiana. VII. 16. col. 2. Libellus Monachorum Eutycheti inventum recitatur. *ibid.* 17. col. 1. Discutitur de Monachorum Eutychianorum, cuique dantur induciae. *ibid.* 4. col. 2.

EXACTORES.

Quid esset seu *Exactores* Ecclesiae per Provincias constituendi, & quomodo fuerint hi exactores? VII. 114. col. 1.

EXAMEN.

Examen Ordinandorum Episcopis primario incumbit ex var. Apostoli: Manus namque cito imparetur. II. 95. col. 1. num. Van-Epist. Tom. X.

1. 2. 3. 4. & 9. *Examen* Episcopi Regulares nullo praetextu evadere possunt. *ib.* n. 5. & 124. Si has examinandi alicui competat, non censetur exclusus Episcopus. *ibid.* col. 2. num. 10. Onciales, alique inferiores Praelati examen aliquando sibi vendicant, & quid hac de re decreverit Synodus Constantinensis? *ibid.* num. 11. Convenit, ut Episcopus examini interlicet. *ibid.* n. 12. Episcopus examen aliis delegare potest. *ibid.* n. 13. Circa quod examen institutum? *ibid.* 96. col. 2. n. 18. & 124. & III. 37. col. 1. num. 17. 18. & 124. Vale & quantum examen sit necessarium, ut Episcopus possit esse securus? *ib.* 97. col. 1. n. 32. 33. & 124. & V. 214. col. 2. §. 9. Quam parum saepe idendum Testimonialium etiam Superiorum Regularium. *ib.* 97. col. 2. n. 35. & V. 114. col. 2.

Examen circa mores Ordinandorum quomodo institutum? *ib.* 97. col. 1. n. 32. Qualiter super scientia institutum? *ib.* n. 33. & 124. Quae vigilat inquiri videretur S. Carolus? *ib.* col. 2. sub n. 37. & n. 38. An unus horum examen sufficere queat? *ibid.* 97. col. 2. num. 40. Quam difficile sit per examen, prout hodie instituitur, examini doctiam examinandorum accipere. *ib.* 97. col. 2. n. 45.

Examen Episcopi subire debent juxta Concilium Tridentinum omnes instituti in Beneficiis per inferiores Praelatos. III. 88. col. 2. n. 12. Ordinarius praetextu examinis circa qualitatem Provisi non potest cognoscere de titulo. *ibid.* num. 14. Hodie examen restringitur ad eos, qui sibi sunt se praefatis Pro Beneficiis, quibus animarum cura illigata est. *ibid.* num. 15. Non obstante exceptione Concilii Tridentini nominati ab hac Universalitate ad Beneficia curata, examen subire debent. *ibid.* 89. col. 1. n. 17.

Examine peracto, quomodo renunciandi, qui sunt inordini? *ib.* 37. col. 2. n. 1. & 124. & 38. col. 1. & 2. Quid Synodus Nicaena decreverit contra eos, qui temere & citra discussionem, sine examine, ordinabantur? VI. 165. col. 1.

Examen Novitiorum. Vide, *Novitius*. *Examen* criminis in prima instantia debet institui in Provincia. VIII. 52. col. 1.

Examen Testium. Vide, *Deposito*.

Examen Res. Vide, *Interrogatoria*.

EXAMINATORES.

Examinatores jure suo sunt Archidiaconus, & tres seniores Canonici. Quatuor, duo Theologi, & unus Canonista. I. 70. col. 2. n. 9. & II. 95. col. 2. n. 13. In Synodo constituendi. I. 100. col. 1. n. 18. & III. 36. col. 1. n. 4. Qualitates requiruntur. I. 59. col. 2. n. 16. Convenit, ut assumantur Canonici Cathedralis. II. 19. col. 1. n. 14. & 15. & III. 36. col. 2. n. 7. & 124. n. 10. & 124. l. 1. n. 11. Episcopi autem aditraguntur. II. 95. col. 2. n. 13. & III. 30. col. 2. n. 9. & 10. Monita Sancti Caroli ad examinatores. II. 96. col. 1. n. 17.

Examinatores hodie designantur ab Episcopis extra Synodum. III. 30. col. 2. n. 7. Quid in examinatores praecipue desideraverit Synodus Tridentina? *ibid.* n. 12. An vigore Decreti Tridentini possint assumi in examinatores Clerici non Graduati in Theologia aut Jure Canonico? VI. 45. col. 1. jaramentum ad examinatores praestandum. III. 36. col. 2. n. 13.

Examinatores sine omni spe retributionis examina facere debent. III. 36. col. 2. n. 16. Quid ab examinatores Synodali praeparat attendenda? *ibid.* 37. col. 1. n. 20. Totam vitam scientiam examinare debent. *ibid.* n. 24.

Examinatores iudicium suum dare debent collegialiter. III. 37. col. 2. n. 4. Debent dare iudicium de idoneitate quoad omnes qualitates. *ibid.* n. 5.

EXARCHUS.

Exarchi nomine quid intelligendum? VII. 32. col. 2. Quarundam causarum fuisse iudex? *ibid.* *Exarchum* ius Episcopi Constantinopolitani in Pontum, Asiam, & Thraciam. VII. 41. col. 1. & col. 2. Vide, *Patriarcha*.

EXCEPTIO.

Exceptio declinatoria proponere tenetur Clericus conventus coram iudice seculari, alias ab eo ut contumax condemnatur. IV. 12. col. 2. num. 25. Quid obtineat in Belgio, si laicus conveniatur coram iudice Ecclesiastico in materia incompetente? IV. 18. col. 2. num. 15. Si citatus primo termino non comparcat, seclauditur ab exceptionibus declinatoria. IV. 38. col. 1. num. 43. A reiectione declinatoria admittitur appellatio. IV. 111. & 124. col. 1. & 2.

Exceptio peremptoria quomodo dicatur? IV. 88. col. 1. sub num. 44. Per tertiam contumaciam ab ea citatus seclauditur. *ibid.* num. 45. Quandonam opponenda exceptio peremptoria? VII. 196. col. 2.

Vide, *Forum competentis*. *Exceptio* Spolia quandoque obiecta ad impediendum litis progressum. VIII. 196. col. 2. De exceptione Spolia, live in causa civilis, live criminali obiecta. *ibid.* *Exceptio excommunicationis* Rei contra Actorem opposita, quam vim habeat? VIII. 197. col. 2.

EXCESSUS.

Excessus ab Episcopis corrigendi. VIII. 150. col. 2. Triplex modus procedendi in inquisitione & panitione excessuum. *ibid.* 151. col. 1.

R

Vide,

Vide, *Abusus*, *Correctio*, *Reformatio*, *Reversus*, *Violentia*, *Vis*.

EXCOMMUNICATIO.

Excommunicatio quid proprie sonet? IX. 4. col. 1. §. 1. Vagant excommunicationes, quae ad censuram ecclesiasticam referri non possunt. *ibid.* col. 2. & 5. col. 1. Segregatio sive exclusio a participatione Eucharistiae, vel publicis Officiis, omnibus, vel aliquibus, saepius a Patribus dicta fuit excommunicatio. *ibid.* Haec segregatio manifeste distincta ab Anathemate. *ibid.* Quid de excommunicatione, qua Episcopus sine legitima causa ad Synodum Episcoporum non accedens segregabatur a communione suorum Coepiscoporum? *ibid.* Quia hujus excommunicationis effectus? *ibid.* Hujus excommunicationis speciei frequens in Regulis Monachorum mentio. *ibid.*

Excommunicatio olim usitata apud Monachos. I. 194. col. 2. n. 24. & IV. 141. col. 2. sub n. 23. Quae forma eius & effectus? I. 194. col. 2. n. 25. & 26. Reconciliatio. *ibid.* n. 29. Non gratia censuræ ecclesiastica. I. 195. col. 1. n. 31. & IV. 141. col. 2. n. 24. & seqq. & IX. 5. col. 2.

Excommunicationum variae species enumerantur. VIII. 67. col. 2. Quam ob causam possit ferri excommunicatio? *ibid.* 11. col. 1. Potestas excommunicandi radicaliter est penes Ecclesiam. IX. 9. col. 2. & IV. 149. col. 2. n. 9. & 1. 49.

Excommunicationis majoris effectus. III. 259. col. 2. n. 8. & seqq. & IV. 142. col. 1. & 2. n. 1. & seqq. & IX. 25. col. 2. n. 7. Quare excommunicatis neganda sit sepultura ecclesiastica? III. 259. col. 2. sub n. 10. & n. 11. An requiratur, ut sint denunciati? *ibid.* col. 2. n. 14. Quenam ex intentione Christi excommunicato neganda sit? IX. 23. col. 2. Per sepulturam excommunicati polluitur Ecclesia, vel cimiterium, & hujus ratio. III. 260. col. 2. n. 30. Corpus illud ante omnia exhumandum. *ibid.* n. 32.

Excommunicationis variae species antiquis usitatae, hodie sunt ignotae, & contra IV. 1. col. 1. n. 1. & seqq. Tam illarum, quam harum notitia necessaria. *ibid.* n. 2. Species excommunicationis in Episcopo, qui jubetur esse contentus communione suae Ecclesiae. *ibid.* n. 3. & 4. col. 1. Pena erat, non censura. *ibid.* n. 5. & IX. 5. col. 1.

Excommunicationis altera species, qua una Ecclesia recedebat a communione alterius. IV. 149. col. 2. n. 7. In quo mutua haec communio Ecclesiarum consistere, & qua ratione haec abrumperetur? *ibid.* n. 8. Eius fundamentum, 2. *ibid.* 3. IV. 141. col. 1. n. 15. Hac ratione olim saepe plebs se subtraherebat a communione sui Episcopi, Episcopus a communione sui Metropolitanus, &c. *ibid.* n. 16. Ob abusus tandem id prohibetur per Synodum VIII. *ibid.* 151. col. 2. n. 17. Quid de exceptione excommunicationis Rei contra Actorem opposita? VIII. 197. col. 1.

Excommunicatio minor quid sit? IV. 141. col. 1. n. 19. Hujus excommunicationis definitio. IX. 25. col. 2. Quandonam de jure incurritur haec excommunicatio? *ibid.* Tamen veteribus notae fuerint plures excommunicationes minores, & haec tamen Confusae species recentioris est instituti. *ibid.* Ante saeculum XIII. ignota. IV. 141. col. 1. n. 20. & 21. Hodie passim est obsoleta. *ibid.* n. 22. Quatuor gradus poenitentiae apud antiquos usitatae, erant species excommunicationis minoris. *ibid.* n. 22. Vocatur excommunicatio poenitentialis, item medicinalis, & quare? *ibid.* col. 2. n. 27. Medicinalis excommunicatio vix meminerit Recreantes, & quare? *ibid.* n. 28. S. Agustinus excommunicatorem medicalem a mortali aperte distinguit. IX. 6. col. 1. & 22. col. 2. & IV. 141. col. 2. sub n. 27. Quandonam excommunicatio simpliciter posita, sumi coepit pro majore? IX. 5. col. 2.

Vide, Gradus poenitentiae.

Excommunicatio major olim dicta mortalis, & quare? IV. 141. col. 2. n. 29. Veteribus notissima. IX. 5. col. 1. Hodie sola nomine excommunicationis intelligitur. *ibid.* col. 2. & IV. 141. col. 2. n. 29. Ignota veteribus duplex excommunicationis majoris species; una scilicet, quae simpliciter excommunicatio major, & altera, quae Anathema dicebatur. IX. pag. 6. col. 2. Hujus distinctionis origo. *ibid.* Occasione ejusdem distinctionis, multum a sententia Patrum de spiritu Ecclesiae recessum est. IX. 7. col. 1. Effectus excommunicationis majoris, & a quibus excommunicatum excludat? IV. 142. col. 1. & 2. n. 1. & 141. An & quatenus pro eis liceat publice & directe orare? *ibid.* col. 2. sub n. 8. An liceat cum eis communicare in civilibus? *ibid.* n. 11.

Excommunicati quomodo innotescere possint? VIII. 67. col. 1. Formula denunciandi excommunicatos, & excommunicationis sententiam publicandi. IX. 25. col. 2.

Excommunicatio, non leges inter & juris & hominis excommunicationem distinctio. IX. 7. col. 1. §. 4. Excommunicatio ab homine, quanam dicatur? *ibid.* Quoniam excommunicatio juris five a iure? *ibid.* Haec I. unde dicitur *sententia*, subinde lata *sententia*. *ibid.* col. 2. Distinctionis hujus ratio. *ibid.* Excommunicatio lata *sententia*, eadem ac *incho facta*. *ibid.* Haec excommunicationis species, illa scilicet, quae vocatur *lata sententia*, pluribus saeculis in Ecclesia ignota. *ibid.* In praxi hodie frequentissima, & unde invaluerit? *ibid.* Unde variis & effectus excommunicationis juris five Canonis? *ibid.* col. 2. §. 5.

Excommunicatus ut hodie fit vitandus, requiritur ut publice tamquam talis sit denunciatus, & quandonam talis dicatur denunciatus? IV. 143. col. 1. n. 17. & VI. 89. col. 1. & IX. 26. col. 1. Id non requiritur in notorio percussore, Clerici. IV.

113. col. 1. n. 19. & IX. 26. col. 2. §. 6. Aliquando tamen merito requiritur. *ibid.* col. 1. Circa vitandem excommunicatorum multum attendenda praxis Ecclesiae. IV. 143. col. 1. n. 21. Multa intervenire possunt, ut notorius Clerici percussor non sit vitandus. *ibid.* n. 20. Non licet communicare cum excommunicatis in his, a quibus per excommunicationem exclusi sunt. VI. 194. col. 2. Qui excommunicati vitandi? VII. 61. col. 1. Speciale Decretum Concilii Toletani circa vitandam excommunicationem. *ibid.* col. 2. Ex Canone dicti Concilii tit. elici posse videntur. *ibid.* An & quando verum sit communicare cum excommunicatis? VIII. 63. col. 1. Excommunicatus major non facile ferenda in Communicantes cum excommunicato. VIII. 201. col. 1. Casus, quibus hodie ob communicacionem cum excommunicato incurritur excommunicatio major? IX. 27. col. 1. §. 7. Quomodo obligatio vitandi excommunicatorum per Apostolos, eorumque successores extensa sit? *ibid.* col. 2. §. 3. Evitatio excommunicatorum subsequenteribus saeculis crevit, & nimio cum rigore a fidelibus exacta. *ibid.* §. 3. An excommunicatorum exclusio a civili commercio habet de jure divino, an de humano? *ibid.* col. 2. sub §. 2. & in nota. De temperamento effectus excommunicationis, cum evitacionem excommunicati illato per Gregorium VII. & subsequentes Pontifices ulque ad Martinum V. exclusive. *ibid.* col. 2. §. 4. Temperamento efficacius a Concilio Constantiensis sub Martino V. celebrato allatum. IX. 25. col. 2. §. 26. col. 1. & 2. Quando demum, inspecto tenore Concilii Constantiensis, vitandus sit excommunicatus? *ibid.*

Excommunicatio reputata semper fuit poena gravissima. IV. 143. col. 2. n. 2. & VIII. 61. col. 1. Non potest infligi nisi pro peccato mortali, eoque enormi. *ibid.* col. 2. & IX. 25. col. 2. n. 2. Improbatur excommunicatio pro levi & veniali. IV. 143. col. 2. n. 4. & 5. Dum in Canonibus reperitur verbum *excommunicatus*, per levi intelligendum est de excommunicatione minori. *ibid.* n. 6. Debet crimen etiam esse judicialiter probatum. *ibid.* n. 7. Antiquis multis imposita poenitentia publica pro peccatis excusis, sed nonquam excommunicatio. *ibid.* n. 9. Canon Carthaginensis inhibens Episcopo excommunicare illum, quoniam scit ex secreta confessione criminolum. *ibid.* n. 10. Gladius excommunicationis sobrie magnaue circumspeditione extendendus. I. 126. col. 2. sub n. 25. An hoc intelligendum de excommunicatione, quae Anathema dicitur? IX. 6. col. 1. Non extenditur excommunicationis gladius nisi illis remediis frustris ante adhibitis. IX. 25. col. 2. & 23. col. 1. Quam criminalia juxta Gratianum excommunicationis poenitentia? VII. 51. col. 1. Quid de excommunicationibus comminatoriis? IX. 14. col. 1. & 34. col. 1.

Excommunicatio est quadam mors spiritualis. IX. 14. col. 1. Ideo hanc poenam pro levibus corporis imponi veluit Ecclesia. *ibid.* col. 1. Neminem credidit excommunicandum nisi ob culpam, ut minus mortalem. *ibid.* Excommunicatio lata pro levi culpa, ipso jure nulla est. *ibid.* Quenam peccati gravitas requiratur, ut infligi possit excommunicatio? *ibid.* Quam excommunicatio debet esse manifesta, & judiciali legitime probata. IX. 16. col. 1. Pena excommunicationis nominatim in peccatores denunciatis, innotuit, & convulsio ferens. *ibid.* Sententia excommunicationis injusta & invalida est, si causae Judici non fuerit iudicialiter probata. IX. 16. col. 2. n. 12. & IX. 28. col. 1. Nullus ejus effectus est coram Deo. IV. 144. col. 1. n. 12. Nec per hanc excommunicatus laeditur. *ibid.* n. 13. Potius debet excommunicanti, quam excommunicato, imputari. IV. 144. col. 1. & VII. 63. col. 2. & 90. col. 2. Plus tamen debet peccatum quantumvis leve, quam injusta excommunicatio. IV. 144. col. 1. n. 15.

Excommunicatio injusta quo sentienda? IV. 144. col. 1. n. 18. Qua ratione Sanctus Gregorius dicat eam esse timentam? *ibid.* n. 19. Quid agere debeat ille, qui se injuste excommunicatum credit? VIII. 61. col. 1. An & quotique servanda sit injusta excommunicatio? *ibid.* col. 2. Quo sententia Sententia injusta Pastoris non sit timentam? VIII. 61. col. 1. Disservanda excommunicatione etiam injusta varia refert Gratianus in speciem contraria. *ibid.* col. 1. & 2. Ut illa cogitaret & ostendit Sententiam multipliciter posse dici injustam. *ibid.* col. 2. Alia est injusta ex animo proferentis, licet ex causa & ordine iusta sit. *ibid.* Alia est injusta ex ordine, sed iusta ex causa. *ibid.* Alia iusta ex causa. *ibid.* 61. col. 1. Nec apud Deum, nec apud Ecclesiam ejus quoniam gravat infensa Sententia. *ibid.* Apud Deum non Sententia, sed vita prava ligat VIII. 90. col. 2. Solum peccatum ab interiori communione Sacramentorum & societate Sanctorum atque iustorum separat. & ea privat. X. 225. col. 1.

Excommunicatio in publico nunquam servanda, licet sciat esse iustam. IV. 144. col. 1. n. 20. Eam pro bono pacis patienter tollit, magni apud Deum est meriti. *ibid.* n. 22. Quomodo tempore breviter dixit Augustinus, quomodo & hodie non pro his? *ibid.* n. 23. & IX. 29. col. 1. Excommunicatio in se sententia non videtur cum necessitate monitionum consistere. IV. 145. col. 1. n. 12. Quam hic Doctor agnoscit differentiam, cuius quorundam proponit solutio? *ibid.* col. 2. n. 13. & 14. Solutio haec non tollit difficultatem. *ibid.* n. 15. Videtur mens esse Ecclesiae, ut peccator monitionum de suo peccato moneatur, antequam excommunicetur. *ibid.* n. 16. Eadem difficultas circa Censuras lata sententia ob non praemissam monitionem Canonica expenditur. IX. col. 2. §. 4. Olim haec excommunicatio vix nota fuit. IV. 145. col. 2. n. 19. An excommunicatio Canon. Si quis suadente Diabolo Can. 17. quod. 4. fit lata, an tantum ferenda sententia?

tentem? *ibid.* n. 20. Quantum excommunicationis latae sententiae laicis (subsequentibus fuerint auctae? *ibid.* num. 21. Summis difficultatibus & incommodis sunt obnoxiae. *ibid.* & IX. 97. col. 1. Quid in his emendari conveniat, expendere debent Ecclesiarum Praefati. IV. 146. col. 1. n. 23. Requiritur maior causa pro excommunicatione lata, quam ferenda sententia. *ibid.* num. 24. Non incurritur nisi post debitam & sufficientem publicationem iuxta morem Provinciarum factam. *ibid.* num. 25. Excommunicationis latae sententiae non censetur ex merito proferentium ferre supremos Principes. VI. 88. col. 2. Nullum hodie habent effectum saltem quoad Forum externum. *ibid.* Quare relaxationis ad cautelam beneficium, potius obtineat circa sententias excommunicationis, quam generalis Interdicti? VIII. 216. col. 1. Quid de his, qui persequuntur excommunicatorem? *ibid.* col. 2.

Excommunicationis causa olim in Synodo Episcoporum examinabatur. VI. 161. col. 2. & IX. 29. col. 1.

Excommunicare neminem debet Episcopus ob illatum sibi injuriam. VIII. 84. col. 1. & IX. 23. col. 1. Solvitur obiectio ex Eliae facto. VIII. 84. col. 2. Solvitur alia obiectio desumpta ex supposita Epistola Silverii Papae. *ib.* Non adhibenda excommunicatio ad faciendam debiti civis, nec ad temporalium defensionem. IX. 22. col. 2. Quid circa hoc in Belgio & in Gallia obtineat? *ib.* La France ne souffre pas que le Pape, le Legat, l'Evêque excommunient les Officiers du Roi pour ce qui regarde l'exercice de leur Office. IV. 191. col. 1. chap. 8.

Excommunicatio non ferenda nisi iudicanti, & tantquam ultimum remedium. IV. 46. col. 5. n. 2. Executiones Sententiarum per excommunicationis fieri prohibentur, quum per invocationem brachii saecularis, aliisque mediis haberi possint. *ibid.* col. 2. n. 3. 14. & 5. Ordinarie plus obstat quam profuit Ecclesiis uti Censuris ad defensionem temporalium. *ibid.* num. 7. Prudentia, quae in Censuris ferendis requiritur. *ibid.* nu. 8. & 9. Et praeterea ubi multitudine involvitur. *ibid.* num. 12. Item adversus Iudices Regios in causa conditus Jurisdictionis. *ibid.* col. 2. n. 17. Quid in simili casu obtineat in Belgio & Gallia? *ibid.* nu. 18. 19. & 10.

Excommunicatio fieri non potest nisi in contumacem, & quis talis dicatur? IV. 147. col. 2. n. 1. Nemo excommunicandus, nisi confiteretur de contumacia in peccato, siue inobedientia erga Ecclesiam corripientem. IX. 13. col. 2. Non omnis contumacia erga Iudicem fuit ad excommunicationem. IX. 15. col. 2. 6. 2. Considerandum qualis sit contumacia, & quantum illa possit Ecclesiae nocere. *ibid.* 16. col. 1. Non tantum delinquens contumacia & criminis enormitas, sed & alia circumstantiae in ferenda excommunicatione attendenda sunt. IV. 146. col. 2. num. 8. Quid praeceptum considerandum, ubi de ferenda excommunicatione agitur? *ibid.* num. 9. Regulae, a quibus non recedendum. *ibid.* num. 10. & 11. C. synodum, ne eradicando zizanias, eradicetur & triticum. *ibid.* num. 11. & IX. 23. col. 2. Quarta praeterea circumspicienda procedendum, ubi de Principibus, eorumque Ministris excommunicandis deliberatur? IV. 147. col. 1. num. 17. Quot scandala, motus, divisiones, & strages animarum ex fulminant in Reges & Principes excommunicationis, reducantur? VIII. 124. col. 2. & 184. col. 1. & 2. & 190. col. 1. n. 1. & IX. 191. & 24. col. 2. 9. Nullatenus potius Ecclesiae aut Pontifici auctoritas est ad tollendum fubdros ad obediencia, quam ipsi deus Principes, vel ob perturbationem in haereticis Principi principatus adimendum. IV. 147. col. 1. sub n. 16. Quid in vi de excommunicationis sententia? VIII. 139. col. 2. & IX. 61. col. 1. & 2. De sententia excommunicationis usurpantium bona aut iura temporalia Praetatorum. *ibid.* 200. col. 1. & 2.

Excommunicationis sententiam quot monitiones praecedere debeant, & cum quo medio intervallo? IV. 146. col. 1. n. 4. & *seqq.* & VII. 130. col. 1. & VIII. 121. col. 2. & 216. col. 1. & IX. 14. col. 1. & 2. Insuper non debet per modum paene, in meram vindictam, sed per modum medicinae. IX. *ibid.* col. 1. Vide, Monitiones.

Excommunicationis Ritus hodiernus praescriptus in Pontificali pro maiori parte recens est, & cur introductus? IV. 147. col. 2. nu. 5. & *seqq.* & VIII. 81. col. 2. 6. 6. Olim nulla specialis forma aut ritus nescitur fuisse. IV. 147. col. 1. nu. 1. Episcopus sententiam excommunicationis simpliciter prolebat. *ibid.* num. 2. Labentibus saeculis, excommunicationes frequentiores factae, coeperunt vilescere. *ibid.* num. 3. Hinc necesse fuit extenuare ritum us adtingere. *ibid.* num. 4. Hi ritus exponuntur. *ib.* num. 5. & *seqq.* Non pertinet ad iudicantem ad efficiendam excommunicationis, sed ad terrorem incutendum. *ibid.* n. 10. & VII. 183. col. 1. Vetus formula excommunicandi. *ibid.* n. 10. & VIII. 63. col. 1. Voyez les Observations de M. Gibert sur la forme des ceremonies de l'excommunication. IV. 191. col. 2. chap. 9. Sententia excommunicationis ferenda est in scriptis. IV. 146. col. 1. num. 18. Copia authentica relinquenda excommunicato. *ibid.* col. 2. num. 19. Qua cautione danda excommunicatores litterae? IV. 83. col. 1. n. 28.

Excommunicatus ab uno Episcopo semper in Ecclesia ab omnibus vitandus fuit. IV. 191. col. 2. n. 1. & 190. col. 1. n. 15. & VI. 141. col. 2. & 164. col. 2. & 199. col. 1. & VII. 156. col. 1. & 197. col. 1. & 216. col. 2. & 190. col. 1. & VIII. 132. col. 1. Synodus Nicæna id non introduxit, sed tantum confirmavit. IV. 148. col. 1. n. 16. Hinc non invaluit, ut excommunicatus per litteras notificaretur. *ib.* n. 17. Quid olim de excommunicato translatum ad aliam Ecclesiam sine commendatibus litteris proprii Episcopi? VI. 137. col. 1. & 2. Quae poenitentia imponenda Presbytero in excommunicatione ministranti? VIII. 61. col. 1. Excommunicatus ad Haereticos ob crimina sine poenitentia a Catholicis suscipi non debet. VIII. 109. col. 2. An Haereticus

alium excommunicare aut Officio privare possit? VIII. 88. col. 2. & 89. col. 1. & 2. & *seqq.* An possit consecrare? VIII. 89. col. 2. Utrum quis post mortem excommunicari possit aut absolvi? *ibid.* col. 2. 90. Varia ea de re Ecclesiarum observantia. *ibid.* Pro peccato aliquis tota familia excommunicari non potest. *ibid.*

Excommunicationis sententia per appellationem non suspenditur, & quare? IV. 128. col. 2. n. 23. Excommunicatus, non obstante appellatione, potest denuntiari. *ibid.* nu. 25. Ab excommunicatione nondum absolute indicta appellatio habet effectum suspensivum. *ibid.* nu. 27. Sine gravamine non appellandum. VIII. 130. col. 2. Terminus dierum ad proferendum appellationem. *ibid.* Poena non prolequentis appellationem. *ibid.*

Vide, Appellatio.

Excommunicatus a quo absolvendus, & quando? VI. 141. col. 2. Si per annum infordicat, adversus eum proceditur ut Haereticum. IV. 148. col. 1. num. 13. Decretum S. Ladovici adversus infordicantes. *ibid.* num. 11. An haec hodie serventur? *ibid.* num. 13. Formula reconciliandi excommunicatos, remissive. VIII. 63. col. 1. Absolutio a Censuris in Ballis Apostolicis nihil operatur circa infordicantes. III. 68. col. 1. num. 4.

Vide, Absolutio, Censura, Claves, Anathema.

Excommunicatus Federicus Imperator. VIII. 127. col. 2. 54. Item Conradus Hildesheimensis Episcopus. *ibid.* 173. col. 1. 10. Philippus Palcher Franciae Rex. *ibid.* 187. col. 1. Item Fredericus Imperator. *ibid.* 189. col. 2. Lugubres senectus huius excommunicationis. *ib.* 190. col. 2. Excommunicatus Michael Palaeologus Imperator. *ibid.* 206. col. 1.

Excommunicationem interfectores, an rei sint homicidi? VIII. 86. col. 2.

EXEAT.

Vide, Dimissio.

EXECUTIO.

Executio non precipitanda, sed condemnatis aliquod spatium ad iusticiendum Stantibus indulgentiam, & quae? IV. 118. col. 2. n. 2. & *seqq.* Quid de induciis, quae condemnato conceduntur, habeant Ordinationes Curiarum Ecclesiasticarum? *ib.* num. 7. Exatto tempore induciarum, executio pertinet a Iudice, qui sententiam tulit. *ibid.* num. 9. Cuius auctoritate, & per quos, & qua forma facienda executio? *ibid.* 119. num. 16. col. 1.

Vide, Inducta, Rescripta moratoria.

Executio nec mandari solet Apparitoribus. IV. 118. col. 2. num. 11. Apparitores, qui poena vel donis corrumpi executionem differunt, quae poena plectantur? *ibid.* num. 12. P. 2. textu appellationis ab executione cessare non possunt, nisi demandato Curiae. *ibid.* 119. col. 1. n. 13. I. executio ois Sententiae ministris suis adiungere, auxilium Magistratu implere, aut etiam manum militarem advocare possunt. *ibid.* num. 14. & 15.

Executoni Res vel bona certo ordine iuxta Leges subiecta sunt. IV. 119. col. 1. sub n. 16. & *ib.* n. 17. An & quomodo hie ordinetur in Gallia & Belgio? *ib.* n. 18. An hodie dentur aliqua bona exempta ab executione? *ibid.* nu. 20. Privilegium co-velum Clero Gallicano, quos eorum mobilia capi non possint, quomodo hodie restitutum? *ibid.* n. 21.

Executonis extremum remedium hodie est incarceration? IV. 119. col. 2. nu. 23. Quandoque & adversus quos ad eam procedi possit? *ibid.* n. 26. Ab incarceratione licet ea se non bonorum. *ibid.* num. 31.

Vide, Cessio bonorum.

Executonis ultimum medium in Tribunalibus Ecclesiasticis est excommunicatio. IV. 120. col. 2. n. 44. Quid circa hoc obtineat in Gallia? *ibid.* in nota. Ad eam non procedendum nisi omnibus mediis deficiantibus. IV. 116. col. 2. n. 3. Ce qu'il y a de particulier au Droit Francois touchant l'exécution de la Sentence. IV. 130. col. 1.

EXECUTORES.

Executores litterarum Apostolicarum debent esse in dignitate constituti. III. 16. col. 1. sub n. 23. & *ib.* n. 1. n. 7. Cognitio causae, quae us tribuitur per Ballis, in Belgio & in Gallia, est sine effectu, & quare? III. 62. col. 1. n. 10. & col. 2. nu. 22.

Executores Testamenti. Vide, Testamentum.

Executores Sententiarum. Vide Apparitores, Executio.

EXEDRA.

Exedra Ecclesiae, quid sit. III. 243. col. 2. n. 29.

EXEMPTIO.

Exemptionum apud antiquos Monachos nullum extat vestigium, & quæstiones hodiernae ex his exortae olim fuerant. I. 136. col. 2. n. 1. & 2. & IV. col. 2. n. 7. & *seqq.* Monachi primitus fuerunt liberi. IV. *ibid.* col. 1. n. 1. Cur in Concilio Chalcedonensi specialiter Episcopis fuerint subiecti? IV. 153. col. 1. n. 9. & VII. 19. col. 1. & 2. Regula, quae de iure communi Monasteria subiecta Ordinariis, pluribus Synodis, item Decretalibus probata est, & a Canonibus communiter recepta est. IV. 154. col. 1. n. 10. 11. & *seqq.* Episcopus

de jure communi fundat suam jurisdictionem in omnia Monasteria sue Diocesis. VI. 60. col. 1. & 2. Exemptio Regularibus, aliis concessa, illos non concernit, quatenus sunt cooperatorum aut subalterni Episcoporum. VI. 66. col. 1. §. 4. Regularium exemptio non extenditur ad munus Confessarii. VI. ibid. col. 2. §. 5. Episcopus potest pro libitu approbationem Regularium restringere ac modificare, suspendere ac revocare. ibid. col. 1. §. 6. Retelluntur ad servata praeiudicia contraria. ibid. col. 1. §. 7. Regulares quant in eis exempti, quoad Praedicationem Episcopus sunt omnino subiecti. VI. 69. col. 2. §. 9. Exemptiones Regularium ad sacras Ordinationes non extenduntur; ipsae a proprio Episcopo, praevis examinae, & servatis interdictis, sunt ordinandi. ibid. col. 1. §. 10. Retelluntur varia asserta praediis contraria. ibid. col. 1. §. 11.

Exemptiones sunt quaedam species Dispensationis, legibusque Dispensationum regi debent. VI. 62. col. 2. Non sunt concedendae nisi iusta de causa, utilitatem, necessitate Ecclesiae concernente. ibid.

Exemptio quatuordecimque iuribus & obsequiis honorificis & reverentialibus Episcopo debitis derogare minime potest. I. 36. col. 1. nu. 9. Nulla exemptio exculat potest Capitula Cathedralia ab excommunicatione Episcopo, quae sunt honoris & reverentiae. ibid. nu. 7. Exemptiones non subtrahuntur olim Monachi jurisdictioni Episcoporum. VIII. 40. col. 1.

Exemptiones pepererunt tunc omnes quaelibet ortas inter Regulares & Episcopos & Parochos, item quaelibet Regularium inter se. I. 136. col. 2. nu. 2. Quaslibet Monachorum exemptiones? VII. 29. col. 2. Ex his exemptionibus quas in Ecclesiam incommoda, & perturbationes nata sunt oriri, & quid de his Synodus Tridentina? ibid.

Exemptiones Capitulorum maxime Cathedralium sunt odiosae, & quare? I. 35. col. 2. n. 4. & 6. Quanam Episcopo component in Cathedrali exempta? ibid. col. 1. sub n. 7. & 1. Quanam in Capitulo? ibid. n. 7. & col. 2. nu. 5. & sequ. Exemptio Capitulorum quomodo limitanda? I. 36. col. 2. n. 9. Capitula exempta in quibus, & quousque abstantur Synodis Diocesanis? I. 101. col. 1. nu. 6. Exemptiones praefertim Regularium circa subjectionem Synodorum, ratione multas quaelibet. ibid. col. 2. nu. 11. Exemptio Monasteriorum visitationi Episcoporum obiecta. iniecit. I. 206. col. 2. n. 4.

Exemptionis signum, iustitiam non deducit ex jure habendi Visitatores Regulares. I. 217. col. 1. nu. 19.

Exemptio localis simplex non reddit locum nullius Diocesis. I. 200. col. 2. n. 24. In locis simpliciter exemptis sua Diocesis Episcopus exercere potest Pontificalia, nec quisquam alius id potest sine eius licentia. I. 82. col. 1. n. 9.

Exemptionis iaculo VI. & sequentibus concessa, tantum respiciunt quietem Monasteriorum, confirmationem temporaliunus, & liberam electionem Abbatum. IV. 154. col. 2. n. 1. & 2. Quomodo Episcopi, alii que in his laepe excederent? ibid. 155. n. 3. & sequ. Enumerantur Privilegia occasione horum abusu Monachis concessa. IV. 156. col. 1. n. 20. & sequ. Haec Privilegia spirituali auctoritati Episcoporum in Monachos & Abbates non praedictabant. ibid. 157. col. 1. n. 37. Privilegia eligendi Abbates praecipue petebantur ad excludendum Abbates Commendatarios & laicales. ibid. col. 1. nu. 33. Probat ex formulariis veterum Privilegiorum, illa pertinuisse ad conservationem temporalium & iuris eligendi. ibid. nu. 34. & sequ. Ex allegatis Privilegiis liquet ea non fuisse exemptiones a Canonica Episcoporum Jurisdictione. ibid. col. 2. n. 37 & 38. Apud Graecos non permittitur in fundatione Monasteriorum detrahi auctoritati spirituali Episcoporum. ibid. col. 2. nu. 39. Exemptiones haec concedebantur ab ipsis Episcopis, vel saltem non sine eorum consensu. IV. 157. col. 2. n. 1. & 2. Haec Episcoporum auctoritas vindicta in Concilio Romano. ibid. 158. col. 2. n. 2. Plures nonnulli Episcopi eidem Privilegio lubricabantur. ibid. n. 4. Exemptiones laepe in Synodis confirmabantur. ibid.

Exemptionibus, si etiam lege confirmata Regia accedebat. IV. 158. col. 1. n. 6. Quid haec constiterit, & circa quae versaretur. ibid. col. 1. n. 10. & sequ. Frequenter fuisse confirmationem Regiam probat formula Mareali, quae inscribitur. *Concessio Regis ad hoc Privilegium*: quae formula analytice expenditur. ibid. n. 8. Omnia si bant ad instantiam Fundatorum, & quae intentione? ibid. col. 2. nu. 13. 14. & 15. Merito haec a Monachis asseruntur. ibid. nu. 16. Auctoritas spiritualis Episcoporum in omnibus manebat salva. ibid. n. 17.

Exemptiones & Privilegia huiusmodi ab Episcopis concessa, & Regia auctoritate roborata, Monachi & Fundatores curant per Sedem Apostolicam confirmari. IV. 158. col. 2. n. 12. Probat ex Epistola Benedicti III. Summi Pontificis. ibid. n. 19. Privilegium ad hoc Pontifice confirmatum petebat tantum res temporales Monasterii, & electionem Abb. n. ibid. 159. col. 1. nu. 20. Ostendit Pontifex speciali ratione iniussu esse, ut Episcopi Galliae quidquam de rebus Monasterii in suos usus converterent. ibid. n. 21. Privilegium a Benedicto III. concessum confirmavit, rursusque Nicolaus I. renovavit. ibid. col. 1. n. 13. Haec confirmatio nihil auctoritati Canonice Episcoporum detrahebat. ibid. n. 25. & 26. Protectio Sedis Apostolicae non intere Exemptionem. ibid. n. 28. & 164. col. 1. n. 5. Receptio alicuius loci aut personae in protectionem Sedis Apostolicae, non arguit eiusdem Exemptionem. VII. 21. col. 1. & 2.

Exemptiones hostitiae, & earum divisio. IV. 159. & 160. col. 2. n. 1. & 2. Quid Exemptio nartitiae? ibid. nu. 2. Quid Exemptio totalis? ibid. n. 3. Haec a S. Bernardo emancipatio dicta est. ibid. nu. 4. & 5. Ex Privilegiis iampridem Monachis indultis non probatur antiquitas Exemptionum. ibid. n. 6. Earum origo minus recte refertur ad tempora S. Gregorii. ibid. n. 7. Illam nonnulli repetunt ex Synodo Carthaginiensi anni 344. cuius aeta refer-

runtur, ut de suppositione suspensa. IV. 160. col. 2. n. 12. & 13. & 14. & 15. & sequ. Primum exortae sunt Exemptiones laiculis. ibid. col. 1. n. 21. & 22. ibid. col. 2. nu. 37. & sequ. Exemptiones regumque iustitiae. IV. 161. col. 1. n. 30. Nullus earum bonus fructus. ibid. n. 29. Constat voluntas Fundatorum. ibid. nu. 27. Multum oblat Monasteriis. ibid. 24. Querela S. Bernardi adversus Exemptiones, & ejusdem concertatio cum Cluniacensis. ibid. 161. col. 1. n. 23. & nu. 24. & sequ. Querela Petri Bleienis. IV. 162. col. 1. nu. 33. & 36. Joannis Sarisburiensis. ibid. col. 2. nu. 37. Petri Cantoris. ibid. n. 38. De iudicio Episcoporum & Conciliorum querela. ibid. col. 2. n. 40. 46. & sequ. & VI. 74. Ecclesiam magnopere intere, ut regulis & limitis Exemptionum ingatur, atque sedulo observetur. VI. 76.

Exemptiones Ordinum Mendicantium Fundatoribus eorum displicuerunt, & quare? IV. 162. col. 2. n. 41. Quam alienus ab his fuerit Sanctus Franciscus. ibid. n. 42. Nullo praetextu extendi possunt ad fundaciones Hierarchicas. I. 216. col. 2. n. 8. & IV. 163. col. 2. n. 38. & 44. & 169. col. 2. n. 33. & VI. 11. col. 2. & 11. col. 2. n. 5. 4. Nimia earum extensio maximas contentiones & scandala peperit. IV. 162. col. 2. n. 48.

Exemptio Ecclesiarum Conventualium aut Collegatarum, non comprehendit Presbyterum habentem curam Parochianorum, & quare? IV. 165. col. 2. n. 33. Exempti in una qualitate non sunt propterea exempti in alia. ibid. col. 2. n. 37. & VI. 61. col. 2. Exemptiones Capitulorum praeterim Cathedralium maxime sunt odiosae, & quare. IV. 163. col. 1. n. 44. & 162. col. 2. n. 48. & VI. 61. col. 1. & 2. Quamvis, quo praetextu, & quibus modis invaluerint? IV. 163. col. 1. n. 50. Non se extendunt extra Capitularia. IV. 165. col. 2. n. 37. & 38. Non ad curam amittunt. IV. 168. col. 2. n. 33. Acta in Concilio Tridentino per earum abolitione. IV. 169. col. 2. n. 20. Quomodo hodie restreuit? IV. 166. col. 1. n. 44. & sequ. Quanam Episcopo competat in Cathedrali exempta? IV. 168. col. 2. n. 28. Quare Curia Romana semper favet Exemptionibus Capitularum? ibid. nu. 29.

Exemptiones Academicarum quondam incepterunt? IV. 163. col. 1. nu. 55. Etenim ratio. ibid. Non se extendunt nisi ad Academicam. IV. 165. col. 2. n. 29.

Exemptiones plurimum invaluerunt tempore magni Schismatis. IV. 163. col. 1. nu. 48. Bulla Martini Quinti eas omnes revocavit. ibid. in eod. nu.

Exemptiones omnes sunt odiosae, & restringendae. IV. 163. col. 2. n. 1. 2. & 3. Exemptio Regularium est Privilegium contra sua commune indultum, ideoque unanimi omnium Canoniarum sententia fruste venit interpretanda. V. 168. col. 2. & V. 61. col. 1. De Exemptionibus iudicanda est ex tenore Privilegiorum, ipsaque Privilegia Ordinarii exhibenda sunt. ibid. Exemptiones restringendae ad ea, quae Regulares ut Regulares exerceant, ut nec ad ea extendantur, quae ut Presbyteri, aut Ecclesiae Ministris ab Episcopis assumpti faciunt. V. 168. col. 1. & VI. 61. col. 1. §. 4. Ultra quam loquuntur, extendi non possunt. IV. 165. col. 2. n. 33. & sequ. Reclitatur hoc auctum Exemptiones in favorem Regularium largissime sunt interpretandae. VI. 65. col. 1. §. 2. Exemptiones Clericorum tam Saecularium quam Regularium moderant. VIII. 199. col. 1. & 2. exemptiones in una materia, non ideo exemptus in alia. ibid. Variae clausulae Privilegiis insertae, ex quibus Exemptio deduci non potest. IV. 164. col. 1. n. 10. Clausulae, ex quibus Exemptio deduci potest. ibid. nu. 15. & sequ. & col. 1. nu. 17. & sequ. Quare fit Exemptio, si qui recipiant in propriis, & specialibus subditis Ecclesiae Romanae; scilicet vero, si in specialibus filiis? IV. 164. col. 2. nu. 19. & 20. Cur Dominus terrarum nominando ius nullum cenitatur dare libertatem potius, quam Pontifex nominando filios Romanae Ecclesiae? ibid. nu. 21. Concessio pontificis corrigendi & puniendi suos Monachos & Canonicos sacrae Abbati Decano seu Capitulo, non arguit Exemptionem. ibid. nu. 22.

Exemptio, quando dubia est, Episcopi jurisdictionem impedire non potest. IV. 164. col. 2. nu. 21. & VI. 61. col. 2. Falsis, si possit sit pro Exemptione. IV. 165. col. 1. nu. 2. In Gallis sola potestas non iudicat iustitiam pro afferenda Exemptione. ibid. col. 2. nu. 25. Diligenter probanda sunt Exemptionum Privilegia. ibid.

Exemptio, cum derogat Juri communi & Ordinariarum Jurisdictioni, non admittenda, nisi legitimo titulo innixa & iustus de causis coacta. IV. 165. col. 1. sub n. 25. Necessarium ut Privilegium, quo haec Exemptio innititur, fuerit evidenter terminis sine omni ambiguitate expressum. ibid. sub eod. n. Quomodo diligendum an vera & legitima sint Privilegia. ibid. n. 27. & remissus, & in nota.

Exemptio personarum quomodo dicatur? IV. 164. col. 1. n. 28. Est magis odiosa quam localis. ibid. 165. nu. 20. Sequitur personam ubicunque fuerit. ibid. col. 2. Nihil operatur in materia non exempta. ibid. nu. 36. Exempti omnes tenentur Legibus generalibus regimen Diocesis in materia communium concernentibus. ibid. col. 2. n. 37. & sequ.

Exemptio etiam totalis non reddit locum nullius Diocesis. IV. 165. col. 1. n. 45. Si debuit sit contractum, delictum commissum, res sita extra locum exemptionis. Exemptio localis nihil operatur. IV. 165. col. 2. nu. 31.

Vide, Diocesis.

Exemptionum generalium abrogationem in Concilio Tridentino postulantur Germani, magnam limitationem Galli. IV. 167. col. 1. n. 3. & 4. 6. Earum querela contra abusus Exemptionum, quarum revocatio occurrere non potuit. IV. 166. col. 2. nu. 2. Quare Curia Romana noluerit Exemptiones praeterim Regularium totaliter revocari? ibid. 167. col. 1. sub n. 4. Qua po-

licia ratione innituntur omnia Privilegia a Romanis Pontificibus indulta Regularibus, Capitulis & universitatibus? IV. 167. col. 2. sub n. 4. Limitatio Exemptionum in Regularibus degentibus extra claustrum, & quoniam tales censendi? IV. *ibid.* col. 2. n. 7. & 8. In Regulari degente in Monasterio, delinquentem cum scandalo populi, & quomodo in eo casu Episcopus procedere debeat? *ibid.* col. 2. num. 12. Decretum habet locum in delicto commisso in loco exempto. *ibid.* n. 16. Constitutio Clementis VIII. ad evitandas fraudes. *ibid.* 168. col. 1. n. 17. Exempti omnes specialem iudicem non habentes, in civilibus coram Episcopo conveniuntur. *ibid.* col. 1. n. 18. Ex singularium personarum exemptionibus plura incommoda oriri videt Synodus Tridentina. *ibid.* n. 22. Exemptiones Clericorum secularium quomodo restituantur? *ibid.* n. 23.

Exemptionis Clericorum a foro seculari vera ratio. VII. 78. col. 1. Hec exemptio Clericorum non sic competit Ecclesiæ, quin supremus Princeps, qui eam concessit, ipsam eandem restringere, mutare, ac ejusdem legitimum usum prescribere. X. 2. col. 2. §. 5.

Vide, *Forum Competens, Immunitas, Jurisdictio Ecclesiastica, & Privilegium.*

Exemptione ad materiam non exemptam extendere non licet. Synodus Tridentina. IV. 168. col. 2. n. 31. Hinc non extenduntur ad ea, quæ spectant curam piorum locorum non exemptorum. *ibid.* n. 32. Nullæ exemptiones impedimento esse possunt Episcopis, quominus ea, quæ pro tollendis abusus discernunt, suum foritaneum effectum. V. 184. col. 1. sub §. 13. exempti tenentur Legibus Episcoporum in materia communi. IV. 169. col. 2. n. 34. & VI. 63. col. 1. & 2. Teheatur Ordinationibus Episcoporum circa celebrationem Missæ, expositionem & circumspagationem Venerabilis, &c. VI. 72. col. 1. §. 12. Quod probatur contra assertum contrarium. VI. 73. col. 1. §. 13. Jurisdicção delegata data Episcopis in exemptis, non tollit ordinariam; illaque concessa, omnia consensu Episcopis competit, ac si exemptio foret sublata. VI. 63. col. 1. Episcopus potest per juris remedia procedere contra Regulares exemptos in casibus, in quibus ordinaria vel delegata potestas ipsi competit; potestque petere ab ipsis reverentiam & obediendum debitam. VI. 73. col. 1. §. 14. *Observationes de M. Gibere au sujet de l'exemption de la juridiction des Ordinaires.* IV. 192. col. 1. *Maximes sur cette matière recues en France, & omises par Pannepien.* *ibid.* col. 2. *Parques les plurs des Bourgeois font en possession de posséder les Chapitres de leurs Eglises Cathédrales, qu'on leur se prévalent exempter?* IV. 192. col. 2. cap. 6. Il y a des cas où l'exemption s'étend aux fondations hiérarchiques. *ibid.* col. 2.

EXEQUIÆ.

Exequia ultra sex septimanas non differendæ. III. 246. col. 1. num. 50. Heredes defuncti ad eas constringendi. *ibid.* num. 49. & 51. In his Parochi notam avaritiam evitare debent. *ibid.* col. 1. num. 52. & 54. Falsum in Exequiis imputatur. *ibid.* num. 53. & 54. Quia ratione populus ab immoderatis funerum sumptibus sublevari solet? *ibid.* num. 56. Monita circa sumptus funerum populo utilis. *ibid.* num. 58. An expensarum funeralium licita redemptio? III. 254. col. 1. n. 34. & 35. col. 2. Perstringitur defectus pietatis in earum celebratione. III. 246. col. 2. num. 59. Canonici & Capellani, qui usque ad finem non interfunt, in ius interam distributionem accipiunt. *ibid.* col. 2. sub n. 60. Exequias merito sequitur exhortatio Pastoris. *ibid.* num. 61. Cui competat ius ad Exequias? III. 65. col. 1.

Exequia & sepultura omnino inter se disparata, & concessio juris sepulture non inferit ius Exequiarum. III. 256. col. 2. n. 4. Ecclesiæ Parochiali competunt de jure sepultura & Exequia. *ibid.* num. 1. Nonnullis aliis locis religiosis libera sepultura, si ve juris sepeliendi concessum est; sed ultra Privilegii tenorem non excedendum. *ibid.* num. 2. & 3. Bullæ Pontificiæ ius Exequiarum reservantes Ecclesiis Parochialibus, etiam dum sepultura sit apud Ordines Mendicantes. *ibid.* n. 6. & segg. Clausula reservatoria iurium Ecclesiæ Parochialis occurrat in omnibus Bullis, quibus libera sepultura annuitur. *ibid.* n. 7. & 8. & Quomodo intelligenda hæc clausula, quæ in illis Bullis exprimitur: *Salvo iussu Ecclesiarum Parochialium?* *ibid.* 257. col. 1. n. 11. & segg. Nulla consuetudo requiritur, ut hoc ius saluum sit Ecclesiæ Parochiali. *ibid.* col. 2. n. 14. Consecutio generalis Gallie illi est conformis. *ibid.* n. 15. & 16. Plurimis Ecclesiis Belgicis idem ius assertum per Sententias supremorum Senatuum. *ibid.* col. 2. n. 18. & segg. Quales & cujus generis Exequiæ perfolvendæ in Parochia, dum in alia Ecclesia electa est sepultura? *ibid.* 258. col. 1. n. 23. Sententia Parlamenti Mechliniensis de forma Exequiarum celebrandarum in Ecclesia Parochiali, pro Parochianis sepulturis in Ecclesiis Mendicantiarum. III. 265. col. 1. & 2.

Vide, *Quarta funeraria, Sepultura.*

EXERCITIA SPIRITUALIA.

Exercitia spiritualia precipiuntur Ordinandis. II. 98. col. 2. n. 41. Convenit, ut fiat sub Directore; quæ ab Episcopo ad hoc sic probatur. *ibid.* sub eod. n.

EXILIUM.

Exilium sapienter recessus a patria, qui olim in pœnitentiam peccatoribus imponebatur, & quis ejus scopus? IV. 136. col. 1. n. 28. De hac specie exilii Canonæ variè referuntur. *ibid.* n. 30. & segg. De propriè dicta deportatione in exilium, nec S. Gregorius, nec antiqui Canonæ loqui videntur. *ibid.* n. 31. Potestas

relegandi non videtur competere Ecclesiastico Judici. *ibid.* col. 2. n. 35. Potest tamen Episcopus Clericos immigratos extraneos ad suas Dioceses remittere. *ibid.* n. 36. Item cogere facinorosos, ut ex sua Diocesi recedant. *ibid.* col. 2. n. 37. Id observatur in Gallia; & quomodo? *ibid.* in nota. Utrum Episcopus possit subditos Principis dimittere ad Seminarium sub ditione alterius Principis. X. 38. col. 2.

EXORCISMUS, EXORCISTA.

Exorcismus in Baptismo antiquitas, & quid indicent? II. 14. col. 2. n. 29. & VII. 163. col. 2. Quid indicet exufflatio? II. 14. col. 2. sub n. 30.

Exorcismus ne superstitio se immisceat cavendum. IV. 51. col. 2. sub n. 59. Quomodo Exorcismi Ecclesiæ adhibenti? *ibid.* n. 60. Nemo exortizare potest sine licentia Ordinarii in scriptis. *ibid.* 52. col. 1. sub eod. n. Quomodo Exorcista se preparare debeat? *ibid.* sub eod. n. 60. Non facile credat Exorcista aliquem esse obsessum aut maleficatum. *ibid.* 51. col. 2. sub eod. n. Si ergo prudenter & mature expendenda. *ibid.* sub eod. num. Quid circa hæc a Pastoribus monendum populus? *ibid.* sub eod. num. Exorcismi olim adhibiti in purificationibus vulgaribus. IV. 107. col. 2. n. 9. 10. & segg.

Exorcistarum officium expressum in verbis, quibus illis in eorum Ordinatione alloquitur Pontifex ordinans. VI. 107. col. 2. §. 4. Omnibus Exorcistis hodie ab variis rationes non permittitur, ut manus super Energumenes imponant. *ibid.* Vitiis debent præsertim imperare Exorcistæ. *ibid.*

Exorcista, quis olim dictus, & quid fuerit Exorcistarum ordinatio? VI. 111. col. 2. Apud Græcos non ordinabatur Exorcistæ, VII. 130. col. 1.

EXPENSÆ.

Expensarum materia in Sententia definitiva debet terminari. IV. 116. col. 2. num. 18. Ab omnia condemnatione in expensis admittitur hodie appellatio. *ibid.* n. 19. Communis est Regula victum victori in expensis condemnandum. *ibid.* num. 20. Quibus casibus admittitur compensatio? *ibid.* n. 21. Executores Testamentorum merito in expensis proprio nomine condemnantur, si lites junctatas suscitasse reperiuntur. IV. 17. col. 2. n. 28. Fiscalis seu Promotor quondam in expensis possit condemnari. IV. 100. col. 2. n. 15. & 16. Denuntiator condemnatur in expensis, in damnum & interesse, si falso denuntiaverit. *ibid.* 101. col. 2. n. 34. Judex non solet in Sententia determinatam summam expensarum exprimere, sed earum taxationem sibi reservare. IV. 117. col. 1. n. 27.

Expensæ in Interlocutoriis referuntur in definitivam, quod non per omnia probatur. IV. *ibid.* col. 2. n. 26.

Expensarum taxatio qua forma hodie fiat, & quæ dilationes concedantur? IV. 117. col. 2. n. 28. Quænam expensæ sub taxationem cadant? *ibid.* n. 19. Quomodo taxanda salaria Advocatorum. IV. 74. col. 2. n. 46. Improbatur hodierna taxatio pro numero pagellarum. *ibid.* 75. col. 1. n. 47. Si Advocati exerceant per superfluas allegationes, vel inutiles repetitiones, parte sui pendendi in taxatione mulctantur. IV. 117. col. 2. n. 35. Motiva juris in expensis non taxantur. IV. 88. col. 2. n. 4.

Expensis annuerantur damnum & interesse, item fructus restituendi. IV. 117. col. 2. n. 32. & 117. col. 1. n. 36. Quomodo hæc taxentur? *ibid.* col. 2. n. 30. Taxa expensarum tradenda videtur; & quare? *ibid.* n. 31. Improbatur quod Judices tantum cogitent de transacione, quando expensæ sunt factæ. IV. 69. col. 1. n. 22. Otandum idem, ut citationes non fiant nisi de expresse mandato Judicis. *ibid.* 82. col. 2. n. 7. & 8.

Vide, *Compensatio.*

EXPOSITIO ECCLESIASTICÆ.

Vide, *Eucharistia.*

EXPECTATIVÆ.

Expectativarum definitio & divisio. III. 42. col. 1. n. 2. & segg. Earum ortus, progressus, & Ordinarius adversus eas oppositiones. *ibid.* col. 2. n. 6. & segg. De earum excessu querelæ Anglorum & Gallorum. *ibid.* 41. col. 1. n. 21. & segg. & 44. col. 1. n. 1. & segg. Concilium Lateranense III. Expectativas proscriptit, sed non eliminavit. VIII. 131. col. 2. Ad Concilii Constantiensis & Basiliensis pro earum abrogatione. III. 42. col. 1. n. 33. & segg. 37. & 38. Decreta hæc non ubique recepta. *ibid.* num. 37. Decreta hæc aliquo tempore recepta in Gallia, sed postea antiquata, & Expectativæ restitutæ per Concordatum. *ibid.* n. 36.

Expectativarum extinctio postulat in Concilio Tridentino. III. 44. col. 1. n. 1. 2. & segg. Acta & Decretum Concilii Tridentini pro earum abrogatione. *ibid.* 45. col. 2. num. 7. & 8. Decretum hoc magno applausu receptum in Gallia. *ibid.* 45. col. 2. num. 13. Solæ remanserunt in Nominatis Academicis & Indultariis. *ibid.* 46. col. 2. *Objectiones de M. Gibere sur cela.* III. 269. col. 2. Post Concilium Basiliense usus Expectativarum in Italia, & de earum abolitione inter Cardinales deliberatum. III. 42. col. 1. num. 38. & 39.

Expectativarum species sunt proceres Imperiales. III. 87. col. 2. n. 22. Declaratio Congregationis Concilii Tridentini, quod ius non sit per Concilium Tridentinum derogatum. *ibid.* n. 23.

Expectativa non impedit unionem. III. 132. col. 2. num. 25. & 33. col. 1. n. 26. Quis Beneficiis ad seque subiectis ad annuam Expectativæ? III. 269. col. 1.

EX-

EXTRACTA.

Vide, *Apographa*.

EXTRAVAGANTES.

Extravagantes Decretales, quænam sic dicantur? VIII. 118. col. 1. & 143. col. 1. Extravagantium auctoritas. *ibidem* 123. col. 1. Cur Decretales post Gratianum didice Extravagantes? *ibidem* 3. col. 2. Quid de Extravagantibus Joannis XXII. *ibidem* 225. col. 1. & 2. Quare hic Pontifex suam Extravagantium Collectionem ipse non publicaverit? *ibidem* col. 1.

Extravagantium communem ignoratur Auctor. VIII. 225. col. 1. Nescitur quo tempore duæ Extravagantium Collectionis Corporis juris fuerint accluse. *ib.* Cur accluse Corporis Juris adhuc Extravagantes vocentur? *ibidem*. Cur in communibus Extravagantibus liber quartus vacet? *ibidem*. Apud Germanos Catholicos, jure deficiente in decisione causarum, allegantur Extravagantes. *ibidem* in nota. Observationes in quâdam Extravagantes. *ibidem* & 226. & seq. col. 1. & 2.

Vide, *Decreta Pontificum*.

EXTREMA UNCTIO.

Extrema Unctio est verum Sacramentum. II. 81. col. 2. n. 1. Ejus materia. *ibidem* 82. col. 1. num. 3. Effectus. *ibidem* n. 2. Forma. *ibidem* col. 2. num. 10. Forma hodierna apud Græcos ignota. *ibidem* n. 12. Ecclesia Latina una fuit olim forma indicativa. *ibidem* num. 13. Usus antiquus forme indicativæ non repugnat Decreto Concilii Tridentini, neque eam Synodus improbat. *ib.* col. 2. n. 15. Christus nullam speciem formam hujus Sacramenti instituit. *ibidem* n. 16. Circa partes corporis inungendas, & ritum unctionis pridem fuit Ecclesiarum varietas, & quid sequentur? *ibidem* n. 17. & 22. Aliquando meris fuit, ut pars magis affectu inungeretur; & quare postea vetitum? *ibidem* num. 21. Quæ partes ex præscripto Ritualis Romani inungendæ? *ibidem* col. 2. n. 24. An ultra quinque sensuum organa aliæ partes fuit accessorio inungendæ? *ibidem* n. 24. Quomodo hodie in partium unctione forma pronuntianda? *ibidem* 83. col. 1. n. 26. In morbis contagiosis, & morte imminente quid servari velit Manuale Cameracense? *ibidem* n. 27. Non facile omittenda inaudito quinque sensuum organorum. *ibidem* n. 28.

Extrema Unctio ut confertur possit, qualis infirmitas requiritur? II. 83. col. 1. num. 1. & 2. & seq. An mulieribus in partu graviter laborantibus conferenda? *ibidem* col. 2. num. 8. An pueris, an amentibus, & senibus destitutis conferenda? *ibidem* num. 9. 10. & 11. Græci magnam infirmitatem non requirunt, ino quandoque sani ea utuntur. *ibidem* col. 2. num. 5. & 84. col. 1. num. 19. Unde scilicet quod in Ecclesia Latina tamdiu differatur? *ibidem* 83. col. 2. num. 14. Stulta persuasio ac si post acceptum hoc Sacramentum, telamentum condere non liceret, eamque eradicandam præscripti Synodi. *ibidem* 84. n. 14. Evellenda persuasio de adempta spe convalescentiæ post susceptum hoc Sacramentum. *ibidem* col. 1. num. 15. Aliquando persuasum fuit non licere conjugatis post semel acceptum hoc Sacramentum, uti matrimonio. *ibidem* num. 16. Item non licere vestiri carabus. *ibidem* num. 17. In hoc Sacramentum hoc ad mortis articulum dilatum, & Viatico postpositum. *ibidem* n. 18. Præfatorum deliramentorum origo. *ibidem* n. 19. & seq.

Extrema Unctio est complementum Penitentiae, idque indicat antiquus ejus ritus. II. 84. col. 1. n. 20. & seq. Item modernus. *ibidem* 85. col. 2. n. 1. & seq. Usque ad finem sæculi XVI. conferebatur ante Viaticum. *ibidem* 84. col. 2. sub n. 26. & VIII. 95. col. 2. Inquiritur causa mutati ritus. II. 84. col. 2. num. 27. An convalescit illam disciplinam reducere? *ibidem* 84. col. 2. n. 28. Hanc redixit Ecclesia Parisiensis. *ib.* in nota. Oportet, ut inferiores ministri Ritualium præscripta sequantur. *ibidem* 85. col. 1. num. 29. Sæpius quoque momenti nescitis ubi conferentia Euchariæ ante Extremam unctionem, remittit. *ibidem* in nota. Moderno ritu Græcorum plures Presbyteri in ejus administratione interveniunt, & infirmum inungunt. *ibidem* 85. col. 2. n. 3. & 4. Unde ortu sit hæc disciplina? *ibidem*. Id ipsum olim usitatum in Ecclesia Latina. *ibidem* num. 4. Sæculo XII. dubitatum an plures requirerentur; unum fuisse resolutum est. *ibidem* num. 6. Convenit, ut plures Presbyteri interveniant, & quare? *ibidem* 86. col. 1. n. 8. Sanctus Carolus desideravit, ut plures interveniant. *ibidem* n. 8. An conveniat, ut solus Parochus cum Custode præces recitet? *ibidem* col. 2. num. 9. Parochus delaturus sacrum oleum superpellico, & stola indutus sit oportet. *ibidem* col. 2. n. 10. In ejus delatione non pulsanda nola, & quare? *ibidem* num. 17. An lumen deferendum? *ibidem* n. 18. Quid hodie circa hoc observatur? *ibidem* sub eod. n. Abstinendum a fabulis, & orationi instandum tam cuncto quam redeundo. *ibidem* n. 20. Manus infirmo, peracta unctione, imponitur. *ibidem* n. 22. Cereus ardens infirmo porrigitur. *ibidem* n. 23. Item Crucifixi imago datur. *ibidem* n. 24. Quando hi duo ritus adhiberi cœperunt? *ibidem* n. 25. Horum occasione Parochus piam ac salutarem exhortationem ad circumstantes habet. *ibidem* col. 2. sub eod. n.

Extrema Unctio solus Parochus est minister. II. 86. col. 1. n. 11. Monere debet populum, ut tempestive petant ad ministrum. *ibidem* n. 12. Interdum ultra infirmum adire & monere debet. *ibidem* n. 13. Quam periculosum Parocho si ejus culpa negligat. *ibidem* n. 14. Episcopus potest hoc Sacramentum administrare. VIII. col. 1. Præter contra Regulares, qui illud sine Parochi licentia administrant. II. 86. col. 1. n. 10. An & quomodo confensum tempore pestis? *ibidem* col. 2. n. 15. Ritus & carismia post unctionem faciendæ explicantur. *ibidem* col. 2. n. 18.

& seq. Quid, occasione rituum & aliorum, quæ in administratione hujus Sacramenti interveniunt, adstantibus dicendum? *ib.* n. 21. Ritus veteres in administranda Monachis Extrema Unctione observati. *ibidem* 87. col. 1. n. 26.

Extrema Unctio olim in eodem morbo apud Latinos reiterabatur, uti & modo apud Græcos. II. 87. col. 2. num. 27. Quo fundamento niteretur opinio eorum, qui sæculo XI. contendebant hoc Sacramentum nullatenus etiam in diverso morbo iterari posse. *ibidem* num. 29. Variæ de hac iteratione Scholasticorum sententiæ. *ibidem* num. 30. 31. & seq. Concilium Tridentinum super ea nihil definit. *ibidem* col. 2. n. 34. Aliquando etiam hodie in eodem morbo hoc Sacramentum reiteratur. *ibidem* num. 36. Damna praxis non reiterandi infra annum, tamen si status morbi fuerit mutatus. *ibidem* num. 37. Quid de hac reiteratione statuam Synodi & Ritualia? *ibidem* n. 38. Spectat merè ad disciplinam. *ibidem* sub eod. n. Circa hæc quinque fuit Ecclesiæ præscriptum sequi debet. *ibidem* num. 39. Parochus in dubio magis in reiterationem inclinare debet. *ibidem* 88. col. 1. num. 40. Abominanda est superstitio certo sibi persuadere, eo quod per levia opera pietatis coheret s. Barbaram, se non moriturum sine hoc Sacramento. III. 242. col. 1. n. 39.

Vide, *Oleum Infirmorum*.

F

FABRICA.

Fabrice nominis etymologia. I. 21. col. 2. n. 1. Fabrice jbona fideliter dispensanda. *ibidem*. Non in sustentationem Vice-Pastorum aut Matriculariorum impendenda. *ibidem* 22. col. 1. n. 6. An Fabrice applicanda portio absentium. *ibidem* 24. col. 2. n. 6. Bona Fabrice distingui solita a bonis Canoniorum, aliorumque Ministrorum Ecclesiæ. *ibidem*.

Fabrice applicabatur olim quarta pars proventus Ecclesiæ. II. 178. col. 2. n. 2. In Missa applicabatur tertia. *ibidem* n. 3. Quomodo bona Fabrice hodie in reparationem Ecclesiæ cessare debeant. *ibidem* n. 4. Unde ortum quod ad reparandam Ecclesiæ teneantur Beneficij? *ibidem* n. 6. & 7. Specialiter Decimate. *ibidem* 179. col. 1.

Vide, *Beate, Decima*.

Fabrice proveniunt in Portionem congruam Pastorum vel Vice-Pastorum impendere, dum Decime sufficientes sunt, omnino inusitum est. II. 179. col. 2. n. 17. Nequaquam vero videtur iniustum, ut ex proventus Mensæ Spiritus sancti aliquid assignetur in honorarium Sacerdoti vel Matriculario, ut pauperes gratis instrui queant. I. 23. col. 1. sub n. 6. Fabrice proveniunt quinque subfinit directioni & auctoritati Episcopi, quando administratur per Laicos. II. 130. col. 1. n. 48. & 51. De la distribution de l'usage des revenus de la Fabrique. I. 249. col. 2. chap. 3. Concilium Tridentinum quatenus reservat Episcopis dispositionem bonorum Fabrice, exclusis Patronis, in Belgio nea est receptum quantum ad Patronos Laicos. II. 130. col. 1. n. 40. 41. & seq.

Vide, *Aditus, Congregatio, Eleccio, Mensa sancti Spiritus*.

FABULOSA.

Fabulosa non legenda in Ecclesiis. VII. 151. col. 2. Divino cantui non miscenda. VIII. 39. col. 1.

Vide, *Lectio, Breviarium*.

FACTUM

Facti notariis prætextu non licet privatis Judiciorum publicorum auctoritatem invertire. IX. 28. col. 2.

Vide, *Notariatus*.

Facti via quidvis sit aut decidit, obliuio est, meritoque auctoritate Regia compescendum. IX. 30. col. 2. Quidvis non servato juris ordine attentatur, pro via facti & violentia reputandum est. IX. 31. col. 1. §. 2. Juris ordo directe opponitur via facti. *ib.* Per Recursum ad Principem providetur; ne sub pre-textu sive pallio correctionis, per viam facti seu per violentiam, neglecto juris ordine, subditi seu laici Ecclesiastici opprimantur. IX. 31. col. 1. §. 2. Quodnam viam facti attentatum det locum Recursui? *ibidem* 11. col. 2. Judex Ecclesiasticus odio aut favore motus, innocentem condemnans, servato tamen juris ordine, non reputatur via facti procedere, & tunc non est Recursus locus. *ibidem*. Judex Ecclesiasticus, infligens etiam Censuras, non servato juris ordine, via facti procedit, & violentiam inferit. *ibidem* §. 3. Item non deferens appellationem illegitime interpositam. *ibidem* 12. col. 1. §. 5. Item contentens Recusationem propositam. *ibidem* 13. col. 2. §. 6.

Vide, *Violentia*.

FACULTAS THEOLOGICA PARISIENSIS.

Facultas Theologica Parisiensis censuratur plures propositiones e duobus Libris extradas. IX. 111. col. 2. Hæ Censuræ non pæram Pontificem Alexandrum VII. ipsamque Curiam Romanam offendunt. *ibidem*. Alexander has Censuras prescribit per Bullam, quæ incipit, Cum ad aures & *ibidem*. Hæc Bulla mirum in modum Facultatem Theologicam Parisiensem turbat & exacerbat. *ibidem*. Exhibetur integra hæc Bulla. IX. 130. col. 1. & 2. Per hanc Bullam Facultas Theologica spoliari videbatur, qua hætenus gavia fuerat; censurandi auctoritate. IX. 132. col. 1. Arrequisitum Parliamenti Parisiensi, quo Facultas Theologica Parisiensis manentem contra prædictam Bullam in quæsi-

Possessione juri. censurandi Libros continentes doctrinam contrariam Ecclesiasticæ disciplinæ, Moralis Christianæ puritati, &c. *ibid.* 152. col. 2. & 153. col. 1. Discursus Petri de Beillass Consilarii Regii, habitus coram Facultate Theologica Parisiensi, quo ipsam certiore reddidit de prædicto Arreſto Parliamenti, eamque hortatur ad continuandum zelum suum in tuenda sana doctrina, & conservandis Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ. *ibid.* 154. col. 1. & 2. Discursus D. de Haylay Sublicæ Procuratoris Generalis patris sui coram eadem Facultate, in quo fuisse dissentit de nullitatibus Bullæ Alexandri VII. & de auctoritate Facultatis Theologicæ censurandi doctrinæ erroneas, & quanto in pretio habita fuerit hæc Facultas tam apud Pontifices quam apud Reges, X. 155. & seqq. col. 1. & 2.

FALLERE.

Fallere inter & falli, quod sit discernere? VIII. 21. col. 1. Item inter mentiri, & fallum dicere. *ibid.*

FALSARIUS.

Falsarius condemnatur ad carcerem perpetuum in pane dolati, & aqua triditæ. IV. 135. col. 2. n. 24. Quam penam in Cæricis Falsariis Urbanus III. defignaverit? *ibid.* 136. col. 2. n. 17. Crimen talis puniunt per Judicem, coram quo commissum est. IV. 58. col. 2. n. 17. Si commissum sit extra Judicium, ad cujus Forum spectet? *ibid.* n. 29. *Le crim. de faux incident est de la compétence du Juge d'Église.* IV. 187. col. 2. sub chap. 7. *Pourquoi l'article 31. des Libertés met le crime de faux entre les crimes mixtes?* *ibid.* 187. col. 1. n. 21.

FAMA.

Fama necessaria Clericis propter alios; conscientia propter se. VII. 105. col. 2. An ad suam famam vendicandam Clericis liceat ad Tribunalia Regia recurrere? IX. 72. col. 1. §. 3. & 74. col. 1. §. 7. & 75. col. 1. & 2. Quis in Galliis conpetens & legitimus iudex criminum, quorum Clerici adversus alterius famam acculantur? IX. *ibid.* in nota.

FANATICUS.

Fanatici, quoniam sic dicti? IV. 48. col. 2. n. 16. hos consuli Constantius sua Constitutione vetat sub pena capitali. *ibid.* n. 17.

FANON.

Fanon, quid significet, & quotuplici sensu hæc vox accipiat? l. 74. in nota. Oblationes, quæ inter Missarum solemniam habent, præsertim panis & vinum, Fanonibus involvuntur & tegebantur. l. 75. col. 2. n. 21. & VI. 21. col. 2. sub §. 2. Hujus ritus superest hodie vestigium. *ibid.*

FAS.

Fas, quid sit? VIII. 11. col. 2. Quid per fas & nefas intelligendum? *ibid.*

FATALIA.

Fatalia dicuntur terminis introducendæ & finiendæ appellationis de jure civili & Decretalium præscriptis; & quare? IV. 126. col. 1. n. 35. & seqq. Index 2 quo subinde cum abbreviare potest. *ibid.* n. 33. Fatalia non currunt, nisi per compromissum, aut de Partium consensu, differatur appellationis introductio. *ibid.* n. 34. & 35. Abierunt hodie in desuetudinem quantum ad tempus finiendæ appellationis. *ibid.* n. 36. Quid circa Fatalia introducendæ appellationis hodie obtineat in Curia tam Civilibus quam Ecclesiasticis? *ibid.* n. 37. & seqq. Non facile adversus eorum lapsum passa est restitutio. *ibid.* col. 2. n. 43. *Comment celui qui a laissé passer le temps pour relever l'appel préfix par l'usage, est reçu à en interjeter un nouveau.* IV. 190. col. 2. Lapis Fatalibus sic introducta sit appellatio, Index 2 quo procedere potest ad executionem Sentence. IV. 126. col. 2. n. 44. Debet tamen ante declarare appellationem decessam, idque pravia cognitione causæ. *ibid.* n. 45. Lapis Fatalium nunquam obest Procuratori Regio, quominus inhiatque possit appellationem ab abusu. IV. 131. col. 2. n. 39.

FATUS.

Fatus sive mente captos homines in recreationem suam alere Religionis maleficio indignum. VI. 125. col. 2.

Fatumus festum, quod fuerit, & unde originem videatur duxisse VII. 150. col. 2. Epistola Facultatis Parisiensis contra hujus sollicitudinis fideles. *ibid.* Nec desunt hodie in multis regionibus & Ecclesiis huius Festi reliquæ, quibus extirpandis invigilandum. *ibid.* 151. col. 1.

Vide, Festum.

FAVORABILA.

Favorabilia sunt amplianda. III. 51. col. 1. n. 3. & IV. 164. col. 1. n. 3. Talla censentur jura Ordinaria. III. 26. col. 2. n. 6. Quæ illis contrariatur relaxanda, & ultra tenorem verborum non extendenda? IV. 164. col. 1. sub n. 3.

Favorabilis est allegatio Portionis congruæ. VI. 25. col. 1. §. 4.

FERIÆ:

Feriæ, quæ ratione omnes dies hebdomadæ sic dictæ fuerint? II. 184. col. 2. n. 5.

Ferialis Officii dignitas. V. 161. col. 1.

Ferialium precum antiquitas & scopus. V. 163. col. 2. §. 3.

FERRUM.

Ferri candentis purgatio, quidnam fuerit? IV. 108. col. 2. n. 21. Hujus purgationis ritus descriptus in Legibus Anglicanis. *ibid.* n. 22. In Hispania frequens; & quare? *ibid.* n. 23. Vide, Purgatio vulgaris.

FESTUM.

Festorum variorum celebratio descendit ex traditione Apostolica. II. 182. col. 2. n. 1. Inter hæc Festa non computabatur Festum Natalis Domini. *ibid.* n. 2. col. 2. Festum illud in variis Ecclesiis Orientis non distinguebatur a Festo Epiphaniæ. *ibid.* sub n. 2. Festum S. Joannis Baptiste admodum est vetustum & solemne, & ejus ratio. *ibid.* n. 4. Festa singulorum Apostolorum serius instituta, sed primitus cum communi Festo omnium memoria celebrata. *ibid.* sub n. 4. Festa Martyrum sunt antiquissima. *ibid.* n. 3.

Festa particularia D. Virginis quondam celebrari cepta? II. 182. col. 2. n. 5. Olim tardius celebrata, quia credebatur ea esse correlativa cum festis Christi. *ibid.* 183. col. 1. num. 10. Festum Annuntiationis a quo tempore receptum? *ibid.* 182. col. 2. n. 5. Hoc festum non semper eodem die celebrabatur. *ibid.* num. 6. col. 1. 183. & 7. Olim eadem solemnitate, qua Natalis Domini celebratur; & quare? *ibid.* num. 8. Decretum Concilii Toletani X. super mobilitate hujus festi. *ibid.* n. 7. Festum hoc proprie erat festum Incarnationis Verbi; & tamen dicebatur festum Matris Dei. *ib.* n. 9. Potest & festum Natalis Domini dici festum Divæ Virginis. *ibid.* n. 10. Sæculo VII. non videbatur, saltem in Hispania, aliud festum Divæ Virginis fuisse notum. *ibid.* n. 11. In Gallia tamen videatur hoc festum sub initium sæculi noni fuisse celebratum. *ibid.* n. 14. Festum Assumptionis sacro rite institutum. *ibid.* num. 12. & 13. Festum Nativitatis & Conceptionis quondam institutum? *ibid.* n. 15. Festum Conceptionis a S. Bernardo videtur improbatum. *ibid.* sub eod. n.

Festum saturnum quid olim fuerit? II. 50. col. 2. n. 37. & VII. 150. col. 2. Ejus spurcices & turpitudines describuntur. II. 50. col. 2. n. 37. Luculenta facularis Theologicæ Parisiensis Epistola ad Prælatos Gallie pro ejusdem abrogatione. *ibid.* & VII. 150. col. 2. Vide Saturnus.

Festum institutio & abrogatio ad quos præcipue spectet? II. 153. col. 1. num. 17. & VIII. 116. *L'Édit de la Jurisdiction supplée par l'édiction de la suppression des Fêtes sans une assise mixte.* II. 200. col. 1. Audiendum populus fidei Magistratus. II. 183. col. 2. num. 18. Intervenire debet auctoritas Regia. *ibid.* num. 19. Quomodo plura festa sensim invaluerint. *ibid.* n. 16. Nimia eorum multiplicatio habet sua incommoda, & quænam? *ibid.* num. 20. Querelæ Synodi Trevirensis, & Urbani VIII. de nimia festorum multiplicacione. *ibid.* num. 21. & 22. Ob eam causam non ita pridem varia festa fuerint abrogata. *ibid.* sub eod. n. Conventit, ut instituantur festa dimidiata; quænam & quomodo celebranda? *ibid.* n. 23. Similia festa jam pridem nota apud Græcos. *ibid.* 183. col. 1. num. 24. Hæc festa in periferie Diocesis transferunt in festa devotionis. *ibid.* num. 25. In festis minoribus quædam permittuntur, quæ non in majoribus. *ibid.* n. 26. & 183. col. 2. num. 28. Episcoporum est ordinare, quæ ratione sint instituenda. *ibid.* 184. col. 1. num. 27. Nonnulla festa a solo Clero celebranda. *ibid.* num. 28.

Festa publicandi formula. VIII. 116. col. 1.

Festum continuum esse debet vita Christiani. II. 184. col. 2. num. 1. Item continuum sacrificium. *ibid.* num. 2. Quæ ratione id possit obtineri? *ibid.* Festa instituta sunt propter imperfectiores, & eorum scopus. *ibid.* num. 6. Ut scopus hic obtineatur, frequentanda sunt Officia divina, & quænam? *ibid.* 185. col. 1. n. 8. & seqq. Fidei Regum & Principum super hac materia. *ibid.* num. 17. Error est latere præcepto sanctificationis diei Festi, per auditionem Missæ privatæ. *ibid.* col. 2. num. 20. Quid requiratur pro ejus sanctificatione? *ibid.* num. 21. Quare potius fiat mentio Missæ solemnis, quam Concionis, quando de celebratione festorum agitur? *ibid.* num. 19.

Vide, Hora Canonica, Officium divinum, Domini diei, Sabbatum.

Dies Festos transgrediendi modus. VII. 172. col. 2.

Festa diebus vetita sunt opera servilia, & quænam illa? II. 186. col. 1. n. 5. & n. 6. Aliqua opera cum moderatione licita debent fieri, alias illicita. *ibid.* col. 2. n. 13. & seqq. Itineraria non necessaria, alia differenda. *ibid.* 187. col. 1. n. 22. Famulus & ancillis concedendum tempus frequentandi divinum Officium. *ibid.* num. 23. Quid de hac obligatione sciunt Capitulari Regum Francorum? *ibid.* num. 25. Cura Pastorum circa opiones & bubulos. *ibid.* col. 2. n. 26. Licent diebus vetitis preceptis forenses, & quænam? II. 185. col. 2. n. 22. & 186. col. 1. n. 5. & VIII. 68. col. 2. Item mercatus & nundinæ. II. 188. col. 1. num. 13. Synodorum Decreta & Principum Edicta, & Ordinationes Magistratum circa nundinas & venditiones edulorum, *ibid.* num. 14. & 15. Vetitum vendere carnes in macello, vel merces in domibus privatis, etiam foribus clausis. *ibid.*

ibid. num. 16. Qua ratione festa teneantur observare Tonfores. Piffiores. Lanii, &c. in Belgio & in Galliis? VIII. 241. col. 1. & 2. & *ibid.* in notis. Contractus initii diebus festi sunt validi, secus Actus iudiciales. II. 188. col. 1. num. 12. Exceptio. *ibid.* Ementes etiam violationis festorum complices declarat Sanctus Carolus: miniora tamen vendi permittit. *ibid.* col. 2. num. 19. Quibus potissimum incumbat huius invigilare? *ibid.* num. 20. An Episcopi queant sine Placito Regio Ordinationes publicare super observatione festorum? II. 192. col. 1. num. 14.

Vide, *Chorea*, *Opus servile*, *Popina*, *Spitacula*, *Streptus foris*.

Festis diebus abstinendum maxime ab operibus illicitis, aut ad illicita trahentibus. II. 189. col. 2. num. 1. Exercitia etiam alias non illicita diebus festis, saltem tempore divini Officii vetita, & quare? *ibid.* col. 1. num. 31. Quenam præcipua festorum profanationis causa? *ibid.* num. 32.

Festis diebus aliquando licentia laborandi ex dispensatione conceditur. II. 191. col. 1. num. 1. & *segg.* Inesse debet necessitas non affectata. *ibid.* 192. col. 2. num. 19. A quibus determinanda necessitas? *ibid.* 191. col. 2. num. 9. Hac de re Synodorum & Principum Decreta. *ibid.* num. 11. & *segg.* Ordinance Royaux concernant la sanctification des Fêtes. II. 203. col. 1. & 2. Vide, *Necessitas*, *Opus servile*, *Sabbatum*.

Festorum violatio in Belgio est mixti fori, & datur locus præventioni. II. 192. col. 1. num. 15. & *segg.* & IV. 59. col. 1. num. 31. Quomodo Synodi adversus violatores festorum procedi velint? II. 192. col. 2. num. 20. Quid Iudex Ecclesiasticus in hac materia debet attendere? *ibid.* num. 21. Cæ quod ille qui a iurisdictione etate mature dans l'Edit de la Jurisdiction. IV. 136. col. 1. cap. 7.

Vide, *Officium divinum*, *Streptus foris*.
Festo um pluralitas, quodnam potissimum secum trahat incommodum? V. 160. col. 2.

FEUDUM.

Feudum quid sit? VI. 95. col. 1.
Feudum & Beneficium, unde promiscue usurpentur in libris feudorum? III. 1. col. 2. num. 2. Iuxta modernam disciplinam Beneficia Ecclesiastica pene relicta sunt ad normam feudorum. X. 6. col. 2. §. 4. & 9. col. 2.

Feudorum quænam primitus conditio fuerit? III. 81. col. 1. num. 6. Feuda Ecclesiastica relicta quo primum tempore subiecta? *ibid.* col. 2. num. 7. Regaliam fuisse ius mere feudale tempore Philippi Augusti ostenditur. *ibid.* p. 11. Regalia iuxta naturam feudorum primitus tantum complectebatur feudalia. *ibid.* num. 14.

Vide, *Regalia*.

FIDEI JUSSIO.

Fidei iussio quatenus vetita Clericis? VI. 139. col. 1. Quando nam iustus sit titulus aliquid supra sortem accipiendi? *ibid.* num. 95. col. 1.

FIDEI JUSSORIA CAUTIO ET JURATORIA.

Vide, *Cautio*.

FIDES.

Fidei iurati non officio varietas rituum. II. 34. col. 1. n. 23.
Fidei professio a Catechumenis olim exalta. II. 14. col. 1. num. 24. & *segg.* Vocatur redditio Symboli, & qua forma heret? *ibid.* sub num. 22. Fidei professionem facere debent obstrictes coram Archiepiscopo. II. 17. col. 2. num. 20. Item Ludimagistri, & coram quo? *ibid.* 124. col. 1. num. 11. & VIII. 240. col. 2. §. 8. Item Ludimagistri. *ibid.* Item Canonici Ecclesiarum Cathedralium, III. 91. col. 1. num. 20. Item Canonici Ecclesiarum Collegiarum? *ibid.* col. 2. num. 21. An Principibus liceat aliquid statueri circa formulam Professionis Fidei ab his vel ab aliis emittendam? IX. 115. col. 2. & 116. col. 1.

Fides circa quod versetur? IV. 38. col. 2. num. 8. & *segg.* Potest quis deviare a fide, & non esse hæreticus. *ibid.* num. 9. Exacte separanda ea, quæ sunt Fidei, ab iis, quæ non sunt. *ibid.* num. 11. Ad Romanos Pontifices, aliosque Episcopos remittunt Imperatores suos subditos ad hauriendam notitiam Fidei catholica frequens remissio fuit ad Concilia, præsertim generalia. IV. 39. col. 1. num. 20. Hoc consilio confecta professio Fidei hodie usitatissima, auctoritate Pii IV. Pontificis publicata. *ibid.* col. 2. num. 21. In materia Fidei tenenda Patrum Traditio. VII. 74. col. 2. Deus variis modis errantes ad Fidem reducit. VIII. 87. col. 2. Gratianus probat Ecclesiam Romanam a Fide non deviasse, sed præcipue ex apocryphis. VIII. 89. col. 1.

Fidei Iudices, Episcopi. IV. 46. col. 1. num. 1. Hæc veritas probatur Actis Apostolorum. *ibid.* num. 2. Episcopi Apostolorum successores, eorum auctoritate fruuntur in condemnandis erroribus. *ibid.* num. 5. Quo sæculo invaluerit opinio, causas Fidei, aliasque majores causas ad Sedem Apostolicam esse referendas? *ibid.* num. 8. Sæculo duodecimo contendebant Romani absque Summi Pontificis auctoritate non licere Episcopis ferre iudicium de Fide. *ibid.* num. 9. Hæc sententia a Canonistis acriter propugnata, nec minus acriter ab Episcopis & Doctoribus Gallicis oppugnata. *ibid.* col. 2. num. 10. & 11.

Vide, *Haræsi*, *Schisma*.

Fidei definitio a Patribus Chalcedonensibus concepta & probata. VII. 16. col. 1. §. 8. Altercatio in hac Synodo circa formam definitionis Fidei. *ibid.* 18. col. 2. Definitio Fidei complectens Symbolum Nicænum & Constantinopolitanum, item Epistolam Sancti Cyrilli, & Sancti Leonis. *ibid.* Marciano Imperatore pollutante, iterum in Synodo probatur definitio Fidei. *ibid.* 19. col. 1.

Fidei professio in sex Synodis Œcumenicis præsepta. VII. 127. col. 2. A quibus & qualis exigenda Fidei professio? VIII. 240. col. 2. Quid circa Magistratus, Medicos, & Jurisconsultos, quorum Fides videtur suspecta, in Galliis observari debeat? *ibid.* remissive in nota.

Vide, *Dogma*.

FILIUS.

Filiorum reverentia in parentes, quanta esse debeat? VI. 190. col. 2. 191. & 1. Quo sensu iustus non polluat ex vicis filiorum? VIII. 31. col. 2.

Filii Presbyterorum an a sacris Officiis removendi? II. 107. col. 1. num. 4. & *segg.* Filii Canonici cum Patribus non instituendi. VIII. 135. col. 1. Abusus hac in parte. *ibid.*

Vide, *Parentes*.

FIRMA.

Firma quid dicatur? I. 193. col. 1. sub num. 12. Prohibitum cellas obedientiarum Monachis ad Firmam concedi. *ibid.* num. 14. & 15. Monasteria sæpe secularibus prædia sua concedebant ad Firmam, & quare? III. 71. col. 1. num. 9. Natura & conditiones hujus Contractus. *ibid.* num. 10. Jus Patronatus prædio annexum transit in Conductorem ad Firmam. *ibid.* num. 7.

FISCALE PRÆDIUM.

Fiscale prædium, quare sic olim dictum Beneficium? III. 12. col. 2. num. 1.

FLAGELLATIO.

Flagellationis seu virgarum poena apud Monachos usitata. IV. 136. col. 2. num. 38. Ea olim Episcopi etiam usi fuerunt, juxta Sanctum Augustinum & Sanctum Gregorium. *ibid.* num. 39. Admodum verissime eam adhibitam per modum paternæ correctionis ad exemplum parentum & Magistrorum Artium. *ibid.* num. 40. Episcopus monetur in ea adhibere moderationem. *ibid.* num. 41. Neminem Episcopus poterat cedere propriis manibus. *ibid.* num. 42. Id tamen permittitur Abbati respectu sui Monachi. *ibid.* sub num. 43. Cavendum erat, ne poena hæc transiret in vindictam sanguinis. *ibid.* num. 43. Poena publica flagellationis seu fustigationis passim a foro Ecclesiastico recessit. *ibid.* num. 44.

FLAVIANUS.

Flavianus ordinatur Episcopus Antiochenus, & sic perennatur Antiochenum schisma. VI. 227. col. 1. Conqueruntur Occidentales de hac ordinatione. *ibid.* col. 1. Hanc propugnant Orientales. *ibid.* 222. col. 2. 223. & 1.

FLAVIANUS CONSTANTINOPOLITANUS EPISCOPUS.

Flavianus Constantinopolitanus Episcopus habet Synodum, in qua condemnatur Eutyches. VII. 4. col. 2. Ipse odio Eutychianorum circumventus, condemnatur in Latracinio Ephesino. VII. 9. col. 1. Ab hoc Latracinio appellatur ad Concilium Œcumenicum. *ibid.* & 10. col. 1. Necatur. *ibid.* 11. col. 1. Vide, *Concilium Ephesium*, *Eutyches*.

FLETIO.

Vide, *Gradus Penitentia*.

FODRUM.

Fodrum, quid sit? III. 212. col. 1. num. 41. Ab eo immunes sunt Clerici. *ibid.* col. 2.

FÆTUS.

Fætus suos quæ necant mulieres in utero, vel quæ conceptos utero excutiant, siue sint animati, siue non, cui præsentibus olim subiecta? VI. 180. col. 1. Tale facinus semper reputatum pro enormi homicidio. *ibid.* col. 2. Quid contra hoc crimen statuerit Synodus Trullana? VII. 160. col. 1. & 2.

FORMATÆ.

Formata dicebantur litteræ communicatorie inter Episcopos. IV. 140. col. 2. num. 9. & 10. Unde sic dictæ? *ibid.* & VII. 82. col. 2. Earum substructio, signum erat abruptæ communionis. IV. 140. col. 2. num. 9. & *segg.* Hæc litteræ, quas Sanctus Augustinus vocat quoque *communicatrices*, erant symbola

ola tunc communionis. *ibid.* n. 20. Ratio petendi *Formam*. VII. 82. col. 2. Quare formatis inferenda dies Pasche? VII. 117. col. 2.

Vide, *Testimoniales*.

FORNICATIO.

Fornicatio simplex dicitur accessus ad meretrices. IV. 55. col. 2. n. 63. Probat huius peccati gravitas. *ibid.* 56. col. 1. n. 64. & 65. & *segg.* Obligatio Pauperum & Episcoporum eliminandi meretrices, statuas, libros inhonores, alique huius peccati incrementa. *ibid.* n. 67. Presbyteri & Diaconi in crimen fornicationis prolapsi, in perpetuum a sacro ministerio deponantur. VI. 140. col. 2. Quid contra Presbyteros fornicantes decreverit Synodus Neocaesariensis? VI. 182. col. 1. & 2. Quae poenitentia sacerdoti ob fornicationem imponenda? VIII. 38. col. 2. Quoniam fornicatio habeat rationem sacrilegii? IV. 56. col. 2. n. 68.

Vide, *Sacrilegium*.

Fornicatio spiritualis, grave peccatum. VII. 188. col. 2. & *ibid.* in nota.

FORUM COMPETENS.

Forum Ecclesiasticum an possit prorogari in Belgio? II. 162. col. 2. sub n. 37. & IV. 19. col. 1. n. 18. Multum hodie relictum est in Gallia Jurisdictio Ecclesiastica, quoad accessoria causarum Matrimonialium. II. 162. col. 2. sub num. 37. & IV. 14. col. 2. n. 24.

Quo ex principio, si valeat, facile omnes causas ad forum Ecclesiasticum traheretur? *ibid.* n. 23. col. 2. Quam late extensa fuerit Jurisdictio Ecclesiastica. *ibid.* n. 23. & 4. col. 2. n. 42. Quomodo in Gallia omnes causas civiles Laicorum sensim & per frustra fuerint substractae? *ibid.* 5. col. 1. n. 3. & 4. & *segg.* Quid actum in Belgio? *ibid.* 6. col. 1. n. 18. Quoniam Jurisdictio Ecclesiastica manserint subiectae? *ibid.* n. 18. In Hispania & Gallia Laici Jurisdictionem Ecclesiasticam prorogare non possent. *ibid.* 7. col. 2. n. 22. Quid obtineat in Belgio? IV. 19. col. 2. num. 15.

Forum Ecclesiasticum quoad omnia suberant causas civiles Clericorum. IV. 8. col. 1. Juxta Canonem Africanum honore proprio privabatur Episcopus vel Clericus, qui criminaliter accusatus Judices ab Imperatore petierat. VII. 117. col. 1.

Vide, *Immunitas Ecclesiastica*.

Forum Ecclesiasticum subsumit causas pure Ecclesiasticas. IV. 13. col. 2. n. 1. & *segg.* Causae Matrimoniales spectant ad Tribunal Episcopali ad exclusionem Inferiorem. *ibid.* 14. col. 1. n. 12. & *segg.* Harum cognitio Inferioribus competere non potest, nisi ex consuetudine immemoriali. *ibid.* col. 2. n. 18. & 19. Multum hodie relictum est in Gallia Jurisdictio Ecclesiastica quoad accessoria harum causarum. *ibid.* col. 2. n. 20. 25. & *segg.* Causae dotales & donationum propter nuptias, si nullo modo in Gallia subducantur. *ibid.* 15. col. 1. num. 29. Quid obtineat in Belgio? *ibid.* n. 30.

Forum Ecclesiasticum cur ipsi Ecclesiastici declinent, amentque litigare apud Tribunalia Regia? IV. 22. col. 2. n. 48. & 19. Dolendum quod hodie apud Laicos Ecclesiastici litigare cogantur. *ibid.* n. 50. Manente hodierno stylo fori Ecclesiastici, vix aliud sperandum. *ibid.* num. 51. Episcopi collaborare debent, ut lites Ecclesiasticorum amice solvantur. *ibid.* 23. n. 52. col. 1.

Forum Ecclesiasticum in Gallia omnino substractae sunt causas testamentarias. IV. 16. col. 2. n. 15. & n. 16.

Vide, *Testamentum*.

Fori mixti sunt in Brabantia bona Ecclesiastica amortizata. IV. 18. col. 1. sub num. 2. & 3. Cujus sit judicare an vere sint amortizata? *ibid.* n. 4. & *segg.* Bona Clericorum non subijciuntur iudici Laico. *ibid.* col. 2. n. 11. An eis possit injicere arrestum? *ibid.* n. 12.

Forum Sæculare sortitur causas miserabilium personarum, tam adversus Clericos, & quo titulo? IV. 19. col. 1. n. 20. Item causas possessionis retinendae & recuperandae possessionis, etiam in materiis Ecclesiasticis; quo titulo, & a quo tempore? IV. 20. col. 1. n. 3. 4. & *segg.*

Forum Ecclesiasticum latissime olim extenso ad omnia crimina laicorum. IV. 36. col. 2. n. 1. 3. & *segg.* Forum contentiosum non distinguebatur a foro poenitentiali usque ad sæculum XII. *ibid.* n. 5. & *segg.* 37. col. 1. n. 18. Ea distinctio causa fuit diminutionis Jurisdictionis Ecclesiasticae. *ibid.* col. 2. num. 26. Quoniam delicta eidem manserint subiecta? *ibid.* num. 22. Canoniarum doctrina circa competentiam iudicum Ecclesiasticorum, ut ubi Galliarum fore temporaria. IV. 26. in nota.

Fori pro competentia quid obtineat in Belgio, si iudex Ecclesiasticus materiam suae Jurisdictionis excedat adversus Laicum? IV. 12. col. 1. n. 22. & col. 2. & 23. col. 2. num. 7. Si iudices Regii excedant adversus Immunitatem Ecclesiasticam, nihil adversus eos procedi per Censuras. IV. 147. col. 1.

Vide, *Episcopus Tem. X.*

n. 17. Quoddam remedium in eo casu constitutum in Belgio? *ibid.* n. 19. Quid in Gallia? *ibid.* num. 20. An iudices Regii cogere possint Ecclesiasticos ad revocationem Censurarum? *ibid.* 153. col. 2. n. 25.

Vide, *fursus*, *Senatus*, *Censura*.

Fori privilegium Clericis competentis olim latissime patebat. IV. 27. col. 1. n. 2. Cur privilegium illud facile indultum fuerit? *ibid.* n. 4. Qui Clerici fori privilegio gaudeant? IV. 30. col. 2. n. 1. & *segg.* Quid de Clericis conjugatis? *ibid.* 31. col. 1. n. 9. Propter ministerium Ecclesiasticum Clericis datum hoc privilegium non dari ob nudam Privatorem. *ibid.* 31. col. 2. n. 21. Clericus conjugatus facilius privatur privilegio fori, quam non conjugatus. *ibid.* num. 24. In Gallia aliquando ordinatum fuit, ut soli Clerici in facris constituti hoc privilegio paderent. *ibid.* num. 25. Postmodum hoc extensum ad Beneficiarios & ad Scholares. *ibid.* num. 26. *Declarationis*, *Editis*, *Ordinances* ou *regle l'usage présent de la France sur le privilege du For. IV. 185. col. 1.* Les Clercs étudiants ne jouissent plus de ce privilege. *ibid.* chap. 4. col. 2.

FORUM EXTERNUM, ET FORUM INTERNUM.

Forum internum a Foro externo non distinguebat pristina Ecclesiastica disciplina. I. 124. col. 2. n. 4. & IV. 36. col. 1. n. 5. & IX. 9. col. 2. §. 2. Quando Curia Romana circa rem a pristina disciplina desexerit? I. 124. col. 2. in nota. Non erat alius pro foro externo, alius pro foro interno constitutus. IV. 36. col. 2. n. 6. Quamdiu hæc disciplina duraverit? *ibid.* col. 2. num. 7. Jurisdictione Episcoporum integra mansit, quamdiu forum externum fuit conjunctum cum interno. IV. 37. col. 1. n. 18. Circa sæculum XII. utrumque forum cepit separari. *ibid.* num. 19. & IX. 9. col. 2. §. 1. Hac fori separatione stabilita, Officiales Episcoporum præstabant de omni peccato cognoscere. IV. 37. col. 2. n. 21. Qua ininteritente ratione? *ibid.* col. 2. n. 25. Ob separationem fori Poenitentialis a foro contentioso, corperunt iudices Regii aliqua crimina sibi reservare. *ibid.* num. 26. Quid hinc præterea secutum sit? IX. 22. col. 2. §. 4. & *ibid.* in nota.

FOSSATA.

Fossata quid fuerint? VIII. 139. col. 2. Ab eis Clerici immunes. *ibid.*

FRATRES DE COMMUNITATE, FRATRES MINORES, ET FRATRES SPIRITUALES.

Vide, *Ordo Fratrum Minorum*.

FREDERICUS I. IMPERATOR.

Fredericum I. Imperatorem inter & Adrianum IV. moxque Alexandrum III. Adriani successorem controversia. VIII. 123. col. 1. & 2. §. 1. Convocat Concilium Fredericus Papae celebrandum. *ibid.* col. 2. §. 2. Favet Victori Antipape contra Alexandrum. *ibid.* 124. col. 1. & 2. §. 3. Excommunicatur ad Alexandrum. *ibid.* col. 2. §. 4.

FREDERICUS II. IMPERATOR.

Fredericum II. Imperatorem inter & Romanos Pontifices diffidia. VIII. 189. & *segg.* col. 1. & 2. §. 1. Legati Frederici in Concilio Lugdunensi perorant pro obtinenda illi pace. *ibid.* col. 2. §. 2. Fredericus accusatur de variis criminibus. *ibid.* 190. col. 1. Ad obiecta respondet Legatus Imperatoris. *ibid.* Inducias ægre obtinet. *ibid.* col. 2. Legatus Frederici appellat ad Concilium generalius. *ibid.* Excommunicatur Imperator. *ibid.* col. 2. Lugubres sequela hujus excommunicationis. *ibid.* Litteræ apologeticae Imperatoris. *ibid.* 191. col. 1.

FREDERICUS AUSTRIACUS.

Fredericum Austriacum inter & Ludovicum Bavaram controversia de Imperio. VIII. 232. col. 1.

FRUGALITAS.

Frugalitatem & temperantiam in mensa sedulo servare jubent Clerici, præsertim Canonici; & quare? V. 117. col. 2. §. 8. Non tantum Canonici aut inferioribus Clericis, sed etiam Episcopis Ecclesia frugalitatem inculcavit. *ibid.* Sanctus Carolus non tantum frugalitatem servari voluit in privata Clericorum mensa, sed etiam ea in hospitium receptione recedendum voluit. *ibid.*

FUGA.

Fuga in persecutione, a Patribus Ancyranis ut iusta prebatur. VI. 173. col. 2. Quandonam Episcopis, aliisque Pastoribus ob imminentem persecutionem fugere liceat? I. 86. col. 2. num. 14. Quando non liceat? *ibid.* sub eod. num. Mercenarius est, & specialiter fugit Pastor, qui præsens publicos peccatores, & in grege gradientes arguere timet. *ibid.* 87. col. 1. n. 15. Item fugere censetur Pastor, qui sicut videns lupum venientem, & in grege suo crudeliter gradientem. *ibid.* n. 16.

FUNDATIO, FUNDATOR.

Fundationum omnium monumenta in Archivis servanda. I. 2. col. 1. n. 7. *Fundationes* Missarum a quo tempore notæ? II. 44. col. 1. n. 13. & *segg.*

Fundationes vere ad celebrandum nullus utilitatis esse solent, & merito abrogandæ. II. 45. col. 1. n. 23.

Fundatores curam Episcoporum & Regis protectionem implorabant, solebantque *fundationes* sub conditione concedendæ immunitatis fieri. IV. 158. col. 2. num. 13. & 14. Ad quid tenderet immunitas a fundatoribus postulata? *ibid.* num. 15. Quomodo immunitates a fundatoribus expectatæ, sensim à Monachis pro exemptionibus fuerint acceptæ? IV. 162. col. 1. num. 32.

Vide, *Exemptio.*

Fundatorum intentio adimplenda. II. 45. col. 1. n. 24.

Fundationes Missarum ad certum altare, etiam in eo exolverentur. II. 46. col. 1. n. 37. Potest tamen ex causa dispensare Episcopus. *ibid.* n. 38.

Fundatio perpetua Missarum, nisi ab Episcopo erecta sit in Beneficium, manet Laicalis. III. 2. col. 2. n. 24. & pag. 8. col. 2. num. 34.

Fundatio, qualis esse debeat, ut per eam acquiratur jus Patronatus. III. 69. col. 1. n. 7. & *segg.*

Fundatoribus olim tributa, quæ hodie Patronis competunt. III. 65. col. 1. n. 3. Jura quædam honorifica olim fundatoribus data. *ibid.* n. 4. Nomina fundatorum Ecclesiis inscripta; quin eorum nomine appellatur. *ibid.* n. 5. Ex quo tempore jus præstationis fundatoribus competierit? *ibid.* n. 6.

Fundatoribus erat jus petendi alimenta. III. 65. col. 2. n. 13. Pat ipsi & eorum hæredibus jus defensionis. *ibid.* num. 3. Ob hoc ius defensionis fundatores appellati sunt Advocati; Patroni, & Defensores. *ibid.* n. 14.

Vide, *Advocatus*, *Defensor*, *Patronus*.

Fundationum conservatio quo jure ad Reges spectat. III. 77. col. 2. n. 18. Non facile admittitur nobilitas alienatio bonorum Ecclesiæ sine Regis consensu; & quare? III. 235. col. 2. n. 35. & *segg.* Superintendencia, quam habet fundator super bonis *fundationum*, item super exactione onerum, ad quæ se extendat? III. 77. col. 1. num. 10. & *segg.* 12. & *segg.* Concilium Tridentinum huic minime contrarium. *ibid.* 45. col. 2. n. 20. & *segg.* Quid Pastoribus incumbat circa *fundationem* ad certum usum Ecclesiæ destinata, in alium usum non convertenda. I. 24. col. 2. n. 8.

Fundationes redactæ in certum usum pium, si in illum amplius impendi nequeant, impendendæ sunt usui proximiori; & quis ille? III. 236. col. 2. n. 19. & col. 2. num. 20. Commutatio *fundationum* piarum qua auctoritate fieri possit? *ibid.* num. 21. Commutatio notabilis facta per Decretum Regis Galliarum. *ibid.* num. 22.

Vide, *Bursa*, *Capellania*, *Hospitalia*, *Honoraria*, *Missarum*, *Reductio*.

Fundatoribus in necessitate succurri voluit Concilium Toletanum. III. 76. col. 2. n. 2. Quid jure ipsis debeatur alimentatio, & qua moderatione? *ibid.* n. 3. 4. 5. & *segg.* Alimentatio debetur in casu inopie, licet in *fundatione* non sit reservata. *ibid.* 77. col. 1. n. 9.

Fundator potest sibi vel successoribus pensionem reservare. III. 77. col. 1. n. 10. Quia & extraneo pensionem solvendam revocare potest. *ibid.* n. 11. Potest leges apponere, & executioni earum & conservationi bonorum invigilare. *ibid.* num. 13. Si Episcopus ultra portionem competentem e rebus Ecclesiæ accipiat, potest fundator contra ipsum agere. *ibid.* num. 14. Quid si Sacerdotes non administrent bona juxta intentionem fundatoris? *ibid.* n. 15. Quando de conservandis *fundationibus* agitur, hodie ad Regios Judices recurri solet. *ibid.* n. 18.

Fundatori jura honorifica debentur, licet non habeat jus præstationis. III. 79. col. 2. n. 33.

Vide, *Jura honorifica*, *Anniversarium*.

FUR.

Furis interfectori an & quæ penitentia imponenda? VIII. 67. col. 2. An & quando pro furibus orandum? *ibid.* col. 1. An furi mortituro concedenda communio gratia? *ibid.* Quinam fures alyo Ecclesiarum exclusi, & quinam gaudeant? IX. 52. col. 2. §. 6.

FURTUM.

Furtum rei ad cultum divinum oblata, qua poena olim multatum? VI. 148. col. 1. *Furtum* committit, qui rem inventam non restituit. VIII. 68. col. 1. An & quando fieri possint elemosynæ ex illicito acquisitis? *ibid.* Upde delinenda est gravitas furti? *ibid.*

FUSTIGATIO.

Fustigatio publica sapit poenam sanguinis. IV. 138. col. 1. num. 44. A foro Ecclesiastico ubique recessit. *ibid.* Inhibitio eam imponendi facta in Gallia omnibus Judicibus Ecclesiasticis. *ibid.* sub not. n.

Vide, *Flagellatio*.

G

GENERALIS.

Vide, *Superior*, *Regularis*.

GENETHLIACUS.

Vide, *Astrologus*.

GENTES.

Vide, *Paganus*.

GERMANUS (S.)

Germanus (S.) Episcopus Constantinopolitanus Iconoclastis fortiter resistit. VII. 165. col. 2. Dimittit Episcopatum, *ibid.* Eius sufficitur Anastasius. *ibid.*

GERONTOCOMIA.

Gerontocomia, quid sit? III. 227. col. 2. n. 5.

GLADIUS.

Gladius Principibus tanquam suis Ministris commisit Deus; ad violentias & oppressiones reprimendas. IX. 200. col. 1. Quæ verborum formula in *Pontificali Romano* præscripta tradatur Regi gladius in ejus benedictione & coronatione? *ibid.* 202. col. 1. Quid de opinione duorum gladiorum, spiritualis videlicet, & temporalis, quos in potestate Ecclesiæ esse quidam dixerunt. IX. 178. col. 2. n. 65. Licetum est Principi abusu gladii spiritualis repellere eo modo, quo potest, etiam per gladium temporalem. X. 24. col. 1. sub §. 3. Quid merito recogitare debeant Magistratus civiles, quibus unum gladii Princeps commisit? *ibid.* 301. col. 2.

GLORIA IN EXCELSIS.

Gloria in excelsis, Hymnus quâdamonam & a quibus primus fuerit cantatus? VIII. 114. col. 2.

GLORIA PATRI, &c.

Gloria Patri & Filio, &c. hic versus ab Antiquis dñis *Hymnus glorificationis*; ex eo tempore cepit in Ecclesiâ, quos ab Apostolis promulgatum est Evangelium. V. 159. col. 1. §. 2. Quo tempore clausula *Sicut erat in principio*, &c. addita fuerit, incertum est; sed constat sæculo sexto iam fuisse receptam. *ibid.* col. 2. Ritus finendi singulos Psalmos per verbum *Gloria Patri*, &c. jampridem in pluribus Ecclesiis receptus. *ibid.* Ratio hujus ritus. *ibid.*

GOVARTIUS SEU GOVAERTS.

Govartius (Petrus) in Magno Confluo Mechlinie Consiliarius Ecclesiasticus, & ejusdem Diocesis Vicarius Generalis certat, vel saltem se certare simulat pro Immunitate seu Exemptione Sacerdotum Belgii a jurisdictione Judicum Sæcularium in causis mere & purissime personalibus. IX. 65. col. 1. §. 1. Palam Theologos Belgas acculat, tanquam immunitatis Ecclesiasticæ & Sacerdotalis sacrilegos profanatores. *ibid.* §. 2. Nullo exemplo accusationem probat. *ibid.* col. 2. Ex actis a Govartio reclamatis evincitur, Theologos Belgas in materia *morum & doctrine* Judices Ecclesiasticos non declinare ut incompetentes. *ibidem* col. 2. §. 3. Pluribus argumentis refelluntur Govartii accusationes. IX. 65. col. 2. §. 4. Hallucinatio Govartii circa cumulationem & concurrentem iudicii poëstitorii & criminalis. *ibid.* 77. col. 2. §. 2. Qua occasione Govartius accusaverit Theologos Belgas, quod adversus Episcopos, & signanter Archiepiscopum Mechliniensem actiones criminales inlitterint coram iudicibus sæcularibus? *ibid.* 77. col. 2. §. 4. Equitas Sententiæ Parliamenti Mechliniensis in causa ventilata & decisa inter Z. B. Van-Elpen & DD. Consiliarios *Fiscales* ipsi junctos, Supplices, & D. P. Govaerts Rescribentem, &c. IX. 169. & *segg.*

GRADUATI.

Vide, *Gradus Academicus*, *Canonici Graduali*.

GRADUS ACADEMICI.

Gradus Academici sunt publica eruditionis testimonia. I. 42. col. 2. n. 8. & 59. col. 2. n. 5. & III. 15. col. 1. n. 7. Non tam men sunt sufficientia. *ibid.* Quantum Ecclesiæ & Republicæ noceant, qui indignos ad eos admittunt? I. 59. col. 2. sub n. 51. & 145. col. 2. sub n. 26. & III. 15. col. 2. sub n. 7. & IV. 730. col. 1. n. 14. & 17. & V. 101. col. 1. §. 4. Magna cautio necesse concedendi. I. 42. col. 2. n. 8. & 49. col. 1. sub n. 29. & 59. col. 2. n. 8. & III. 36. col. 2. n. 11. & IV. 73. col. 1. n. 14. Cum nonnumquam nimia facilitate concedantur, non sufficit aliquem iis esse insignitum, ut ejus electio seu nominatio confirmetur; sed major de ejus doctrina habenda notitia. I. 65. col. 1. sub n. 21.

Graduati in Theologia & Jure Canonico æquiparantur, & ratio multum notanda. I. 41. col. 2. n. 1. & 5. Operandum ut Gra-

Gratus in Jure Canonico separaretur a Grada in Jure Civili. & quare? *ibid.* 42. col. 1. n. 9. Quid magis conveniat Episcopo, an quod fit Graduatus in Theologia, an quod in Jure? *ibid.* 42. col. 2. n. 10.

Graduatus ad Canoniciatus præferti optat Ecclesia. III. 17. col. 2. nu. 6. An collatio Beneficii debet Graduato sit valida facta non Graduato, si nullus Graduatus de presentet? *ibid.* 16. col. 2. nu. 18.

Vide, Canonici Graduati.

Gratus, qui dantur in Ordinibus Regularibus, non intelliguntur in literis Penitentiarum directus ad Doctorem Decretorum, vel Magistrum in Theologia, I. 145. col. 1. n. 26. Gratus Academicus Dignitatis Ecclesiasticæ annexæ Ecclesiæ. V. 100. col. 1. n. 1. Gratus & Tituli Academici ex mente Ecclesiæ dari debent tanquam publica eruditionis testimonia. *ibid.* col. 2. §. 2. & 101. col. 1. & 2.

Gratum Academicum indignis conferentes, enormis peccati arguuntur. I. 15. col. 1. nu. 10. & V. 101. col. 2. Quid circa hanc collationem Gratum Academicorum Joannes Gersonius? I. 159. col. 2. sub n. 5. & III. 15. col. 1. n. 11. Quæ constituti Doctores, qui examini Graduatum præfunt? V. 101. col. 2. Quantum onus incumbit illis, qui Gratum collationi sunt præfati? *ibid.* Officium admittendi Gratos, onus potius, quam beneficium. *ibid.* col. 2. Quam exactam examen requirit visitatio Academicum Lovaniensis in admittendis ad Licentiam Juris, & ejus ratio. *ibid.* 100. col. 1. §. 3. & 191. col. 2. & IV. 73. col. 1. nu. 15. Quare hodie in Belgio merito exactius examen circa Graduandos in Jure requiritur? IV. 73. col. 1. n. 17. Ex Constitutione Justiniani requiritur studium quinquennium, ut quis in Foro suo profecti possit: hodie minus requiritur ad gradum Licentiæ. *ibid.* nu. 18.

Gratum Academicum quæ beneficia in Belgio requirit? III. 15. col. 2. n. 11. Peragitur accorde aux Nobles par appointement grades en Droit. I. 211. col. 1. Pourquoi dans les pays où l'on a affecté plusieurs Benefices aux Nobles, les grandes Dignités & même la Papauté sont elles accordées aux Roturiers? *ibid.* Ex France si un Benéfice affecté aux Grades étoit donné à un non Gradué, & qu'aucun Gradué n'imprimât le Benefice, il seroit permis à un non Gradué de requérir que le Benefice fût dévolu à vacant. III. 168. col. 1. n. 18.

GRADUS CLERICALES.

Gratum Clericalium nomina, unde sumantur? VIII. 20. col. 1.

GRADUS PENITENTIÆ.

Gratum Penitentiae notitia pro intellectu Quoniam penitentialium uenerat. II. 56. col. 1. nu. 16. Primus gradus est Fictio. *ibid.* n. 18. Dicitur. *ibid.* Scilicet extra Ecclesiam. *ibid.* n. 19. Quod in hoc statu ageretur? *ib.* n. 20. Propter non habuit Penitentiam. *ib.* nu. 21. Hoc gradus non ubique, nec semper inter gradus Penitentiae computatur. *ibid.* n. 22. Quid de his, qui dicebantur Hermite? VI. 198. col. 2. Gratum secundum dictum Asceticum, describitur. II. 56. col. 1. n. 23. Quo loco obiteretur? *ibid.* n. 24. Que Penitentiam in hoc gradu exercita. *ibid.* nu. 25. col. 1. Opera penitentialia his non imponebantur. *ibid.* n. 26. Ratio cur fuerit instituta. *ibid.* n. 27. Eius effectus. *ibid.* n. 28.

Gratus tertius, dictus Substituto vel Subiecto; & unde sic vocatus? II. 56. col. 2. n. 29. In hoc gradu crebre habebant impositiones manuum & orationes super Penitentes. *ibid.* n. 30. Quo tempore he fierent? *ibid.* n. 31. Imponebantur opera penitentialia, & ex his proprie canebatur penitentialis. *ib.* 57. col. 1. & VI. 174. col. 1.

Gratus quartus, dictus Confitentia, describitur. II. 57. col. 1. n. 34. In quem finem institutus? *ibid.* In hoc gradu existentes manebant toto Sacrificii tempore. *ibid.* n. 35. Non tamen poterant offerre, vel communicare. *ibid.* nu. 36. Plura hominum genera ad hunc gradum redigebantur. *ibid.* n. 37.

Gratus quilibet quanto tempore obiretur? II. 57. col. 1. n. 38. Episcopus habebat potestatem tempus abbreviandi. *ib.* n. 39. Quod finis illi quando properet zelum Penitentis. *ibid.* col. 1. & 183. col. 1. Item ad alioquem rationem, omisso medio, promouendi. II. 57. col. 1. n. 40. Hujus æconomia penitentialis ratio & scopus erit cognoscere veram conversionem. *ib.* n. 41. col. 2. Quomodo circa dispensationem Penitentes de uno ad alium gradum ascenderent? *ib.* n. 43. Quid de Penitentibus, qui ante completa penitentia tempora ad vitam exitum venerant? VI. 166. & 167. col. 1. & 168. col. 2. & VIII. 74. col. 1.

Gratus Penitentia vocatur Excommunicatioes minores. IV. 141. col. 1. num. 22. Excommunicatio, qua Penitentes iuregratantur, comparata ad proprie dictam Excommunicationem, merito dicta minor. *ib.* col. 2. n. 23. Quantum ad generalitatem Canonum intelligentiam conferat hujus distinctionis observatio. *ibid.*

GRÆCI.

Græcorum forma Baptismi differt a forma Latinorum. II. 8. col. 1. n. 13. Apud Græcos Presbyteri confirmant. II. 21. col. 1. nu. 3. Differentia inter Græcos & Latinos quoad formam Confirmationis. II. 22. col. 2. n. 10. Eucharistiam conferant in fermentato, quod Ecclesia Latina non reprobatur. II. 23. col. 2. n. 6. Infantibus, quod eos nec inter baptizatos datur Eucharistia, quod Synodus Tridentina non improbat. II. 25. col. 1. n. 2. & 4. Apud eos Professiones cum Venerabili ignotæ, unica excepta. II. 30. col. 2. nu. 3.

Van-Eylen Tom. X.

Græcorum Presbyteri oleum ungendis infirmis conficiunt. II. 82. col. 1. n. 6. Ritus apud ipsos ungendi se oleo ab Episcopo benedictio Feria V. in Cena Domini. *ibid.* nu. 7. In Extrema Unctione plures Presbyteros requirunt, qui infirmum ungant. II. 85. col. 2. n. 4. Non requirunt extremam infirmitatem. II. 83. col. 2. num. 5. Extremam Unctionem in eadem infirmitate læpius iterant. II. 87. col. 1. n. 87.

Græci traditionem instrumentorum in Ordinationibus ignorant. II. 88. col. 2. n. 9. & 21. Apud eos videntur jampridem Matrimonia Catholici cum Hæretica fuisse invalida. II. 149. col. 1. nu. 6. Apud Græcos Decimarum solutio nunquam fuit in usu. III. 170. col. 1. n. 15. Quidam apud eos præfunt in sustentationem Sacerdotum? *ibid.* num. 16.

Græci Exemptionem nullam omnino tolerant. IV. 157. col. 2. num. 39.

Græcorum disciplina circa Presbyterorum Matrimonia, VI. 181. col. 2.

Græcorum pertinacia. VIII. 146. col. 2.

Græci & Latini simul perniciis, quomodo utroqueque instructioni providendum? VIII. 151. col. 2.

Græcorum schismatis origo. VIII. 203. col. 2. §. 3. Animi Græcorum a Latinis averit. *ibid.* Latini timentur importunus Græcos reducere ad obedientiam Sedis Apostolicæ. *ib.* 203. col. 1. Græci perseverant in schismate cum suo Imperatore Theodoro Lascari. *ibid.* Gregorius IX. mittit Nuncios de pace Ecclesiarum cum Græcis Antistitibus, ipsosque Imperatore Joanne Duca acturos. *ibid.* Alexander IV. unionem frustrat. *ibid.* col. 2. Michael Paleologus Legationem mittit ad Urbanum IV. pro unione. *ibid.* Urbani Legati ad Imperatorem de re eadem. *ibid.* 204. col. 1. Clemens IV. proponit Paleologo professionem fidelitatis. *ibid.* Imperator implorat Ludovicum Regem Francie intercessionem pro unione. *ib.* col. 2. Ludovicus scribit ad Collegium Cardinalium, Sede vacante. *ibid.* Pergit Paleologus insinare apud Gregorium X. *ibid.* Obisfit Patriarcha Constantinopolitanus. *ibid.* 205. col. 1. Urget Imperator, & cogit Episcopos Græcos unioni consentire. *ibid.* Consentiunt Græci, salvo Symbolo absque additione Filioque, & ritibus Græcis. *ibid.*

Græcorum Oratores Lugdunum veniunt, omnimodam Romanæ Ecclesiæ obedientiam in Concilio II. in hac urbe celebrato professuri. VIII. 201. col. 2. Leguntur in Concilio litteræ Praefatorum Græciæ & Michaelis Paleologi Imperatoris. *ibid.* Agitur de unione Græcorum. *ib.* 202. col. 1. Concluditur unio. *ibid.* 205. col. 1. Cantatur Symbolum Latine & Græce cum additione Filioque. *ibid.* 205. col. 2. Patriarcha Constantinopolitanus confirmat unionem. *ibid.* 205. col. 2. Excommunicantur Schismatici. *ibid.* Nicolaus III. urget additionem Filioque. *ibid.* Item Ecclesiæ Romanæ primatum. *ibid.* 206. Super his exigit juramentum. *ibid.* Jubeat moneri & schismaticos redevotes de Gentibus, quas tempore schismatis incurrant. *ibid.* Græci exacerbat & ipsi Paleologo insensui. *ibid.* Paleologus renovat professionem in Concilio Lugdunensi datam. *ibid.* Martinus declarat Paleologum excommunicatum. *ibid.* col. 2. Inhibet, sui nomina excommunicationis, ne quis ei auxilietur. *ibid.* Andronicus Imperator ad partes Schismaticorum dilator. *ibid.* Reincinditur unio. *ibid.* Ad modicum tempus renovatur. *ibid.*

GRAMMATICA.

Grammatica quid sit? VIII. 39. col. 2. An liceat Episcopo Grammaticam docere? *ibid.* Quid attendere debeant Ecclesiastici, qui litteras humaniores profitentur? *ibid.* Quid circa Grammaticæ Magistros statutum in Concilio Lateranensi quarto? VII. 154. col. 2.

Vide, Litteræ, Professor, Studium, Universitates.

GRAPHIARIUS.

Grapharii an fiant irregulares in causa sanguinis? II. 110. col. 1. sub nu. 14.

Grapharii Allectorum vices supplentes. IV. 70. col. 2. n. 13.

Grapharii luccellerant Cancellariis Romanis. IV. 78. col. 1. nu. 2. Quo tempore & quare in Curia Ecclesiasticas induci? *ibid.* n. 3. & 4. Grapharii officium & juramentum. *ibid.* n. 5. & seqq. Debet in speciali registro conscribere, ut registrare omnes sententias. *ibid.* n. 8. col. 2. Formula juramenti præfandi. *ibid.* n. 9. Originalia Acta non potest a se dimittere, sed tenetur dare copias Parti potenti. *ibid.* n. 10. Actis per ipsum conscriptis & registratis plena fides habetur, nisi stylos Curie aliud requirant. *ibid.* n. 11. & 12. Quid de Graphariorum officio in Concilio Lateranensi quarto? VIII. 162. col. 1.

Grapharii debent esse indifferentes, & utrique Parti fideliter servire. IV. 78. col. 2. nu. 14. Possunt recitari ex causa suspitionis. *ibid.* 133. col. 2. num. 15. Rectus ordo iudiciorum multum ab his dependet. *ibid.* 78. col. 2. n. 13. *ibid.* num. 17. Eorum officium olim erat vile; sed hodie. *ibid.* 79. col. 1. n. 18. Quantum in Actis conscribendis ex juramento suo cavere debeant, & poena, si excedant? *ibid.* n. 19. & 21. Eorum solarium quomodo taxetur? *ibid.* nu. 20. Quomodo ex hac taxatione Graphiani capient occasionem casus protrahendi? *ib.* Ordinationes Curiarum Ecclesiasticarum contra excessus Graphiariorum. *ibid.* n. 21.

GRASSATOR.

Grassatores, quinam sint? IX. 52. col. 2. §. 6. Asylum Ecclesiarum excludit. *ibid.*

GRATIAS.

Gratia Christi necessitas ad non peccandum asseritur contra dogma Pelagii, quod anathematizatur. VII. 120. col. 1. Gratia Christi non solum tribuit scientiam quid agamus, sed & dilectionem inspirat; ut quod scimus, implere valeamus. *ibid.* Si ne Gratia Christi nihil boni implere possimus. *ibid.* col. 1. Pro intellectu materiæ de gratia, consulenda sunt scripta S. Augustini contra Pelagianos. VII. *ibid.* col. 2.

GRATIANUS.

Gratianus quis fuerit, & quo tempore scripserit? VIII. 1. col. 1. §. 1. Collectionis Gratiani vera inscriptio, forma, divisio, materia. *ibid.* & col. 2. Ceteris Canonum Collectoriis felicior fuit Gratianus. *ibid.* 3. col. 2. Decretum ex persona Gratiani auctoritatem non habet. *ibid.* 7. col. 2. Opinio Gratiani ab omnibus improbat. *ibid.* 8. col. 1. Quid sibi in Decretalium Collectione proposuerit? *ibid.* 9. col. 1. Quædam relata a Gratiano non conducentia ad additionem legentium. VIII. 33. col. 2. Tempore S. Thomæ Gratianus erat maximæ auctoritatis. *ibid.* 46. col. 2.

Vide, *Decretum Gratiani.*

GREGORIUS NAZIANZENUS (S.)

Gregorius Nazianzenus missus & accessus Constantiopolim. VI. 218. col. 1. §. 2. Misericordius tunc erat Constantiopolitane Ecclesiæ status. *ibid.* col. 2. In exigua domo collectas agere cogitur. *ibid.* Lapidibus impetitur. *ibid.* In Episcopum eligitur. *ibid.* Maximum, hominem spiritui superbiæ & ambitionis tumens, incautus recipit & fovet. *ibid.* 219. col. 1. In morbum incidit. *ibid.* Hac occasione accepta, meditatum facinus occupandæ Sedis Constantiopolitane Maximus perficere aggreditur, & Episcopum ab affectu creatur. *ibid.* Hinc dissidia & flagrantia adversariorum studia. *ibid.* S. Gregorius præcipitur ab Imperatore. *ibid.* col. 2. §. 4. Hæc dissensio una e causis convocatiis Concilii Constantiopolitani primi. *ibid.* 218. col. 1. & 220. col. 1. In convectu Episcoporum Orientalium, præsidente Meletio Antiocheno, S. Gregorius Nazianzenus ordinatur in Episcopum Constantiopolitanum. *ibid.* 220. col. 1. §. 6. Lis movetur S. Gregorio. *ibid.* col. 2. §. 7. Sedi Constantiopolitane renuntiat. *ibid.* 221. col. 1.

GREGORIUS II.

Gregorius II. ad Leonem Maurum Imperatorem acris Epistola. VII. 166. col. 1. Probare contendit legitimum imaginum usum. *ibid.* Judicat inutile fore pro tuenda imaginum causa Concilium generale. *ibid.* Altera Gregorii Epistola ad Imperatorem. *ibid.* col. 2. Habet Romæ Synodum, in qua Fides Catholica de cultu imaginum confirmatur. *ibid.* Excommunicat Imperatorem cum suis, eique vestigalia remittit. *ibid.* 167. col. 1. Mittit ad Leonem Commemoratorias, quarum Lator in exilium relegatur. *ibid.* Habet alteram Synodum pro cultu imaginum. *ibid.*

GREGORIUS IX.

Gregorius IX. mittit Legatos de pace Ecclesiarum cum Grecis Antifilibus acturos; sed frustra. VIII. 203. col. 1.

GREGORIUS X.

Gregorius X. indicit Concilium Lugdunense II. & quibus de causis? VIII. 201. col. 1. Michael Paleologus instat apud Gregorium X. pro unione Græcorum. *ibid.* 204. col. 2. Unio concluditur, de qua Gregorii litteræ congratulatoriæ ad Imperatorem & ad Andronicum Imperatoris filium. VIII. 205. col. 2.

GUARDIA ECCLESiarUM.

Vide, *Advocatus, Defensor, Patronus.*

GUARDIANUS.

Vide, *Abbas.*

GULDÆ.

Gulda, Gelsonia sive Gulda sunt species Confraternitatum illustres ad exercitum rei militaris. III. 240. col. 2. n. 4. & 5. Hunc nominis a singulis. *ibid.* sub n. 3. Hæ Confraternitates adhuc hodie retinent exercitia & signa militaria. *ibid.* n. 6. Quare multis gaudent privilegiis? *ibid.* n. 7. Arguitur abusus, qui in hæ Confraternitates irrepserunt. *ibid.* n. 8. & *segg.* Hæ Confraternitates non veniunt nomine *porum totorum*. *ibid.* 141. col. 1. n. 11. Institui non possunt sine licentia Principis. *ibid.* 140. col. 2. n. 10. Sunt mere Laicales. *ibid.* 141. col. 1. n. 12. Eorum exercitia prohibentur tempore Divini Officii. III. *ibid.* col. 2. n. 27. De his Confraternitatibus loqui videtur S. Anselmus. III. 140. col. 2. n. 8. Similiter & Concilium apud Montempehilanum sæculo XIII. *ibid.* n. 9. Habent specialia Sacella, in quibus divina officia per Presbyteros a Confraternitatibus militum. Aliquædes peraguntur. *ibid.* 141. col. 1. sub num. 12. N. nullæ in Ecclesiis Parochialibus, & Regularibus habent altare, vel Sacellum; alia habent Sacella separata; sumptibus Confraternitatum excipiunt. *ibid.* n. 13.

GYROVAGUS.

Gyrovi quinquam, & unde sic didi? VII. 144. col. 1.

H

HABITUS.

Habitus insolitus non affectandus. VI. 289. col. 2. Unde habitum, ut Monachorum habitus a communi tantopere sit discretus? *ibid.* 190. col. 1.

Vide, *Vestis, Habitus Clericalis, Habitus Monasticus.*

HABITUS CLERICALIS.

Habitum Clericalem abiciens censetur Professioni suæ renuntiare. I. 5. col. 2. n. 3. Sollicita fuit Ecclesiæ, ut Clerici vestes proprio congruentes Officio deferrent. *ibid.* n. 4. Quænam dicenda sit vestis Clericalis? *ibid.* n. 5. & IV. 30. col. 2. n. 22. Eam non deferens omni privilegio Clericali privatur, etiam Beneficio. I. 5. col. 2. n. 6. Quid requiratur, ut hæ pœnas incurrat? *ibid.* 280. col. 1. Ad quem spectet judicare quænam vestis dicenda sit Clericalis? I. 6. col. 2. n. 9. & IV. 30. col. 2. n. 22. Eam ferre tenentur Clerici in Academiis versantes. I. 33. col. 2. sub n. 11. & IV. 166. col. 1. n. 47. Optandum, ut Episcopi Beneficiis in Academia studentes ad habitum Clericalem cogantur. IV. *ibid.* col. 1. n. 42.

Habitum Clericalem non deferens privilegium fori non absolute amittit. IV. 32. col. 1. n. 3. Recuperat privilegium, si habitum & tonsuram Clericalem reassumat. *ibid.* in *cod.* n. Clericus captus in habitu seculari Formæ seculari pro ea vice declinare non potest. *ibid.* 31. col. 2. n. 2. Luxuriosus & statui Clericali haud convenientes vestes in Clericis tam antiquum quam recentiores Canones uno consensu reprobat. VII. 137. col. 1. & VIII. 79. col. 2. Vanus ornatus a vestis Clericali abesse præcipitur. VIII. 284. col. 2. Irrileis simplicitatis Vestium Clericalium puniendi. *ibid.* col. 2. Quid præcipue in vestitu Clericorum reprehendatur? *ibid.* Quid Tarasius Patriarcha Constantiopolitani circa vestes Clericales observari præcepit? *ibid.* Externe habitus modestiam & simplicitatem Clerici præferant. VIII. 29. col. 2. & 80. col. 1. Regula ea de re a Concilio Carthaginiensi præscripta. *ibid.* De forma Vestium Clericalium. VIII. 80. col. 1. Quid de Vestitu Clericorum in Concilio Lateranensi quarto? *ibid.* 148. col. 1.

Vide, *Luxus.*

Habitus non facit Monachum; unde derivatum sit hoc adagium? VII. 137. in *nota.*

HABITUS MONASTICUS.

Habitus Monastici susceptio visa fuit aliquando tacita Professio. I. 155. col. 1. n. 4. Quare benedicatur vestes, quæ Profitentibus conceduntur? *ibid.* col. 2. n. 6. Monachus, qui causam nullitatis allegans sponte habitum Religio dimiserit, non auditur nisi prius illum retin. ferit. L. 175. col. 2. n. 16. Neque attenditur, num ista causa meritis habitum dimittendi. *ibid.* n. 17. Edictum Regium contra Religiosos, qui habitum Monasticum exuunt. *ib.* n. 18.

Habitus vilis Religiosis convenit. I. 184. col. 1. sub n. 11. Vi suæ professionis Religiosi debent omnem in vestibus & supellectile saltum vitare. *ibid.* n. 11. Quid in habitu præcipue attendit Monachorum Patres? VI. 190. col. 2.

Habitus Monasticus induendus mulieres; splendens vestium apparatu, auro gemmisque conspicuus ad altare ascendendi consuetudo improbat per Canonem Trullanum. VII. 143. col. 1. Unde hujus Canonis contemptus? *ibid.*

HÆMORRHOÏSA.

Hæmorrhœia a Crisito sanata. an in ejus honorem statum creverit? VII. 171. col. 2. Eusebius testatur se illam statum propriis oculis inspicisse. *ibid.* in *nota.*

HÆRES.

Hæresim nemo debet facere Ecclesiam cum injuria filiorum. VIII. 76. col. 1.

Vide, *Successio.*

HÆRESIS, HÆRETICUS.

Hæresis Matrimonium non dissolvit quoad vinculum, etiam si plim fuerit dubitatum. II. 162. col. 1. n. 13.

Vide, *Impedimentum, Matrimonium.*

Hæreticus sepultura Ecclesiastica negatur, etiam si fuerint Ecclesiæ Patroni & Fundatores. III. 259. col. 2. n. 17.

Hæresis vel Hæreticus difficultur deponitur. IV. 38. col. 1. n. 1. Minus docti subinde putant hæreses, quæ non sunt. *ibid.* n. 2. Celebratissima lex Arcadii de his, qui censendi sunt Hæretici. *ibid.* n. 4. Quid requiratur, ut quis dici possit Hæreticus? *ibid.* n. 6. Potest quis a verbo Dei deviare sine hæresi, si ab Ecclesiæ ut verbum Dei nondum sit propositum. *ibid.* n. 9. Varia attendenda, ne quis alterum temere judicet vel noter de hæresi. *ibid.* n. 11. & *segg.* Quid cautum Edicto Theodosii Imperatoris ad cognoscendam Fidem Ecclesiæ? *ibidem.* Jampridem uitatum fuit, ut Fides ab Apostolis tradita, peteretur ab Ecclesiâ Romana. *ibid.* 39. col. 1. n. 17. pro dignoscenda Fide Catholica frequens remissio fuit ad Concilia, præsertim gene-

valia. IV. num. 20. Qui errat circa articulum Fidei sine pertina-
cia, non est Hæreticus, *ibidem* col. 2. num. 24. Non facile
damnandus ut Hæreticus, qui publice Fidem Catholicam pro-
fetur. *ibid.* num. 27. Viri etiam sanctissimi de hæresi accusati.
ibid. num. 28. & X. 15. col. 2. §. 9. Nemo damnandus, nisi de
hæresi plene convictus. IV. 39. col. 2. num. 26. Numquam ju-
ris ordo, & Canonum Legum præcipue diligenter & ex-
actius fuit observanda, quam dum de crimine hæresis agitur, X.
16. col. 1. Sollicite cavendum, ne habeatur ut Hæreticus, qui
non est legitime convictus. IV. 40. col. 1. n. 22. & X. 16. col. 2.
Hæresis materia ad quale Forum spectet? IV. col. 1. num. 34.
35. 36. & *segg.* *De qu' il y a sur cela dans l'Edit de la Jurisdic-
tion, sous celui de Charles IX. & dans l'article 31. des Libertés
de l'Eglise Gallicane.* IV. 185. col. 2. tit. 4. cap. 2. Obligatio
& cura Principum pro extirpandis Hæreticis. IV. 40. col. 2.
num. 41. & 42. Variæ pœnæ per Principes in Hæreticos de-
cretæ, & Sandi Augustini de his judicium. *ibidem* num. 43. &
44. Edicta Principum Belgii contra Hæreticos. *ibid.* 45. col. 1.
num. 45. Episcopis speciatim incumbit inquisitio in Hæreticos.
ibid. num. 46. His adjuñcti fuerunt speciales Fidei inquisitores.
ibid. num. 47. In quibus regnis Inquisitionis tribunal sit receptum.
ibid. num. 48. In Belgio aliquando receptum, postmo-
dum abrogatum est, & quare? *ibid.* col. 2. num. 49. Quid de
rigore procedendi contra suspectos de hæresi? VIII. 144. col. 2.
Quid de favorabilis & receptatoribus Hæreticorum? *ibidem* 146.
col. 1. Officium Episcoporum circa Hæreticos. *ibid.* col. 2.
num. 49. *Inquisitio.*

Hæresim neminem reddit error aut dissensio circa dogma,
nisi ut dogma Fidei ab Ecclesia fuerit propositum. IV. 43. col.
2. num. 1. Hujus rei exemplum petitur ex disputatione orta in-
ter Sanctum Stephanum Pontificem & Sanctum Cyprianum. *ibid.*
num. 2. 3. 4. & *segg.*

Vide, Cyprianus, Schisma, Fides.
Hæretici possunt auctoritate Legum justè suis & Ecclesiæ rebus
spoliari. VIII. 87. col. 1. Refellitur de re Donatistarum
adversus Catholicos calumnia. *ibid.* Formæ processus in causa
hæresis eadem, quæ in aliis causis criminalibus. IX. 15. col. 1.
§. 6.

Hæreticorum confortia admodum sollicite vitabant primi Chri-
stiani. VI. 143. col. 2. Hæretici ad functiones Ecclesiasticas a
Clericis non admittendi. *ibid.* 144. col. 1. An reverenda Ordi-
natio suscepta ab Ordinate Hæretico? VI. 147. col. 1. & *ibid.*
in nota, & 163. col. 2. Quomodo actum fuerit in Synodo Nicæ-
na cum his, qui a Mæleto fuerant ordinati? VI. 156. col. 2.
Hæretici non admittuntur in Templum. VI. 206. col. 2. Quo-
modo recipiendi Hæretici ab hæresi revertentes? *ibid.* 207. col.
1. An sint rebaptizandi? IV. 43. col. 2. n. 2. 3. & 4. & *segg.*
VI. 207. col. 1. Quinam rebaptizantur? VII. 163. col. 1.
Ritus in Ecclesia Constantinopolitana observatus in reconcilia-
tione Hæreticorum. VI. 220. col. 1. & 2.

Hæreticorum Oratoria a Fidelibus vitanda. VI. 207. col. 2. Om-
nimedia communi in sacris vitanda cum Hæreticis. *ibid.* 212.
col. 2. 214. col. 1.

Hæreticos & Schismaticos ad Ecclesiam reduciendi optima ra-
tio. VII. 101. col. 1. & 115. col. 1. Quando demum adhibenda
severitas? eum? VII. 113. col. 1. Coercendi Hæretici, sed
non occidendi. VII. 118. col. 1. & VIII. 234. col. 1. Quid statu-
tum Synodus Africana contra Episcopos negligentes redimen-
tionem Hæreticorum in die Exceci morantium? VII. 123. col. 1.
Quæ possit esse excusatio Episcoporum negligentium? *ibid.* Qui
de hac negligentia judicare debeant? *ibidem.* Quid iterum de
hac negligentia Episcoporum? VII. 123. col. 2. Quid in Con-
cilio Lateranensi IV. statutum fuerit contra secularium pote-
statum negligentiam in puniendis Hæreticis? VIII. 144. col. 2.
Quænam pœnæ in eodem Concilio decretæ contra Hæreticos?
ibid. Contra pertinaciam Hæreticorum utiliter implorat Eccle-
sia Principum Leges. VIII. 84. col. 2.

Hæreticorum receptionis vari ritus apud Græcos. VII. 163.
col. 2. An per Confirmationem fuerint recepti? *ibid.* in nota.
Varii ritus recipiendi Hæreticos in Ecclesia Latina. *ibid.* Quo-
modo recipiendi, qui ab Hæreticis fuerunt ordinati? VII. 169.
col. 1. & 170. col. 1. Modus recipiendi Hæreticos. *ibid.* 168. col. 2.
Hæreticus an aliam excommunicare aut Officio privare possit?
VIII. 88. col. 2. An consecrare possit? *ibid.* 89. col. 2. Excom-
municatus ab Hæreticis ob crimina, sine penitentia a Catholi-
cis suscipi non potest. *ibid.* Licite Baptismus suscipitur ab Hæ-
retico, sed non Communitio. *ibid.* An Ecclesia Romana ab om-
ni hæresi hæctenus fuerit immunis? VIII. 89. col. 1.

Hæresim inter & Schisma, quædam sit discernendi? VIII. 91.
col. 1. Qui proprie dicendi Hæretici? *ibid.* De variis fæstis Hæ-
reticorum, eorumque dogmatibus. *ibid.* Quam ob causam Deus
hæreses permittit? *ibid.*
Hæreses prætextu jus Regiæ supremæ Principi negari non
potest. VI. 88. col. 2. & 89. col. 1. An Principibus heterode-
xis competat jus conferendi Beneficia Ecclesiastica? VI. 87. col.
1. & 2. & 90. col. 1.

HAUSTUS ÆQUALES.

Hæustus æquales convivis imponere, & ad tales hæustus illos
provocare Clericos veritatem. VIII. 147. col. 2. Provocatio ad
hæustus æquales etiam in militibus datur. *ibid.*

HEBDOMADARIUS.

Hebdomadarius Canonicus Sacris non itatus, jure Turnarii
æqual Collationem Beneficiorum non fruitur nisi abusive. I. 29.
col. 2. num. 8.

Vide, Turnus.

HECATONTARCHÆ.

Vide, Centuriones.

HENRICUS VII. IMPERATOR.

Henricus VII. Imperator Clementis V. quoddam præstat ju-
ramentum. VIII. 121. col. 1. Hujus juramenti ratione Ponti-
fex vult eum conciliare cum Roberto Rege Siciliæ. *ibid.* Per-
negat Henricus se fidelitatis juramento obstrictum. *ibidem.* Hac
occasione edita est Clementina, Romanæ Pontificis. *ibid.* col. 1.
& 2.

HETERODOXUS.

Vide, Hæresis.

HIEMANTES.

Hiemantes, quinam sic dicerentur? IV. 178. col. 2.

HIERARCHIA.

Hierarchia Christus ipse caput & dominus. I. 79. col. 1. sub
num. 4. Ecclesia, tamquam acies castrorum ordinata, Ducibus,
Tribunis, & Centurionibus instructa. *ibid.* num. 4. Quale Hie-
rarchiæ sacræ debeat esse regimen? IX. 8. col. 2. & 89. col. 2.
§. 3. Episcopi, ut præcipuum & superiorem locum in ordine
Hierarchico teneant, prævalent superioritate & auctoritate in
Parochos tamquam inferiores Hierarchas; & quid eo titulo pos-
sint? X. 7. col. 1.

Hierarchico ordini conforme est, ut in consensu sui Cleri præ-
sedeat Episcopus? I. 36. col. 1. sub num. 1. In Hierarchia præ-
cipuum locum obtinet Episcopus. *ibid.*

Hierarchicus actus in Ecclesia Summus Pontifex & Episcopi
exercent. I. 81. col. 1. num. 1. Per illos actus Christus suæ
gratiæ influxum interiore membris Ecclesiæ communicat. *ibid.*
num. 2. Proprie loquendo, nec Summus Pontifex, nec Episco-
pi dici possunt largiri hunc influxum. *ibid.* num. 3. Christus ca-
put primum Ecclesiæ, Summus Pontifex ministrat. *ibidem*
num. 4. Quia ratione Papa dici queat influere in corpus Eccle-
siæ, aut ejus caput nuncupari, pluribus exponitur. *ibid.* num.
5. Integritas corporis mystici Christi non dependet ab incolu-
mitate hujus Capitis. *ibid.* col. 2. sub eod. num. & num. 6.

Hierarchicus ordo plurimum turbatus est Privilegiis, quæ Ro-
mani Pontifices Fr. Mendicantibus concesserunt. II. 64. col. 2.
num. 12. & *segg.* Quæ & quanta dissidia simul & scandala hac
occasione exorta fuerint. I. 63. col. 1. num. 6.

Hierarchiæ Ecclesiasticæ adversantur Exemptiones. IV. 164. col.
1. num. 4. Exemptiones non extenduntur ad functiones Hie-
rarchicas. IV. 166. col. 1. num. 38. & 169. col. 2. num. 33. & VI.
66. col. 2. §. 5. Privilegia Monachis indulta, quæ non ad ædi-
ficationem, sed potius ad Hierarchiæ destructionem tendunt,
ut subreptitia aut supposititia sunt recipienda. VI. 68. col. 1.
Non credendum a Romanis Pontificibus hujusmodi emanasse
Privilegia, quæ membra a suo capite quodammodo divellant,
confusionemque Hierarchiæ inducant. *ibid.*

Vide, Exemptio, Privilegium.

Hierarchia ordo præscriptus in Synodo Laodicensi. VI. 210.
col. 2. Quid circa eundem Ordinem in Synodo Trullana? VII.
130. col. 2. & 130 nota.

HIEROSOLYMA.

Hierosolyma, quare *Elia* dicta fuerit? VI. 163. col. 1. Ep-
iscopus Hierosolymitanus, non Patriarchalis, sed Episcopalis he-
poris prærogativa a Synodo Nicæna decoratus. *ibid.* col. 2.

HISTORIA.

Historia antiqua, quam probationem faciant? IV. 96. col. 1.
num. 39.

HISTRIO.

Histrionibus conversis & penitentibus non neganda reconci-
liatio. VII. 91. col. 1. & VIII. 115. col. 1. Quam sit contraria
hæc professio vitæ Christianæ. VII. 91. col. 2. Variæ Histrionum
species. *ibidem* & in nota. Histriones ad Christianismum
conversis, non iterum ad mimicam artem cegendi. VII. 100.
col. 1.

HOMAGIUM.

Homagium olim nonnulli Prælati a Clericis ad Beneficia aut
Ordines promovendis exigebant. III. 91. col. 2. num. 27. Hæc
homagii exactio tamquam sapiens simoniam vetita. *ibidem* num.
28. Multum differt a promissione Canonice obedientiæ. *ibidem*
num. 29.

HOMICIDA.

Homicida quis dicendus? VIII. 88. col. 2.
Vide, Homicidium.

HO-

HOMICIDIUM.

Homicidium quodcumque olim inducebat irregularitatem. II. 115. col. 2. num. 2. & *seqq.* Clemens V. exceptit homicidium in defensionem necessarii vite proprie. *ibidem* 116. col. 1. num. 8. Ex eo non sequitur tale homicidium esse licitum. *ibidem* num. 9. Principia, ex quibus dijudicatur, an homicidium sit voluntarium, an tantum casuale. II. 116. col. 2. num. 14. & *seqq.* Quis ex pluribus concurrentibus dicendus sit homicidii reus? VIII. 88. col. 2.

Homicidium olim nec in fine vite dabatur in aliquibus Ecclesiis absolutio. II. 115. col. 2. num. 1. Qualis penitentia eis imponeretur. *ibidem*. Quid Synodus Anagnina decreverit contra homicidas voluntarios, & involuntarios? VI. 147. col. 2. Homicidium quandocumque casus impedimentum Matrimonii dictum criminis? II. 148. col. 2. num. 12. Uxoridicium olim Matrimonium perpetuo interdictum. *ibid.* 149. col. 1. num. 4.

Vide, *Irregularitas*.

Homicidium proditorium, quodnam sit? IX. 53. col. 1. §. 7. Homicidium patrati a Clerico aut Laico per a, juxta Canones vulgo Apoftholorum. VI. 146. col. 2. An Excommunicatorum interfectores rei sint homicidii? VIII. 86. col. 2.

Homicidium enorme semper reputatum est factus in utero conceptos vel animatos necare, vel non animatos excutere. VI. 176. col. 1. & 2.

Homicida alylo Ecclesiarum exclusi. IX. 53. col. 1. §. 7. Homicidii poena, maxime per Assassios commissi. VIII. 198. col. 2.

Vide, *Assassini*, *Occiso*, *Suicida*.

HONOR.

Vide, *Jura honorifica*.

HONORARIA MISSARUM.

Honoraria Missarum ex oblationibus originem habuerunt. II. 40. col. 2. num. 1. A quo tempore nota? *ibidem* num. 2. Quomodo sensum in locum oblationum successerit hodiernum Sacrorum Honorarium? V. 178. col. 2. §. 4. Olim Sacerdos poterat una Missa pro multis offerentibus satisfacere, hodie nullatenus. II. 40. col. 2. num. 6. 7. 41. & 9. col. 1. Unde illa diversitas? *ibidem* num. 11. & 12. Non minus hodie quam olim Sacrificium pluribus assistentibus pro ratione devotionis prodest. *ibidem* col. 2. num. 19. Quid operetur intentio vel applicatio Sacerdotis pro offerentibus Honoraria? *ibidem* num. 26.

Honoraria offerentes hodie volunt celebrari pro se speciales Missas. II. 40. col. 2. num. 12. Sacerdotes ea lege Honoraria accipientes tenentur pro singulis Missis singulas celebrare. *ibidem* num. 13. Decretum Alexandri VII. in materia Honorarii. *ibidem* num. 14. Resolutio Sacre Congregationis in eadem materia. *ibid.* num. 15. Arguitur Sacerdotum in percipiendis Honorariis avaritia. *ibid.* num. 16. Monendus populus, ne nimium fidat multitudini Honorariorum. *ibid.* 41. col. 2. num. 21. Quid prætere monendus? V. 186. col. 1.

Honoraria sunt species oblationis voluntariæ, & uti tales accipiendi. II. 42. col. 1. num. 1. Habenda ut alia bona Ecclesiastica. *ibid.* num. 2. Cavenda omnis stipulatio. *ibidem* col. 2. num. 5. Item animus mercenarius. *ibidem* num. 3. Unde si dignoscatur? *ibidem* num. 9. & *seqq.* Indignum est, ut Honoraria habeantur ut rerum profanarum pretia. *ibidem* col. 1. num. 3. Cavendum Sacerdoti, ne de his Honorariis mercari videatur. *ibid.* col. 1. num. 4. Decreta contra conventiones super Honorariis Missarum. *ibid.* col. 2. n. 6. & 7. Ob Honoraria Sacerdotes se facile divitum obsequio cum vilipendio Sacerdotii addicunt. II. 43. col. 2. num. 17. Sanctus Ignatius nolit Honoraria accipi. *ibid.* num. 20. col. 2. Monasteria omne etiam sponte oblationum Honorarium respiciunt, merito laudanda. *ibid.* num. 21. Indecens est quod ex Honorariis Missarum Sacerdotes vivere debeant. *ibid.* col. 1. num. 13.

Honorarium Missarum, quo animo Sacerdotibus offerendum sit a fidelibus? V. 179. col. 1. cap. 7. §. 1. Inculcandum populo, quod Deus non tam ad dona seu oblata, quam ad voluntatem & mentem piorum respiciat. *ibid.* Nonnulli per Honorarii dationem faciunt Missæ Sacrificium suæ subervire pigritiæ & superbii, quo maxima Sacrificio irreverentia inferitur. *ibid.* 2. Sollicite cavendum, ne pro sacrosancto Missæ Sacrificio Honorarium aliunde temporale exigatur. *ibid.* §. 3. col. 2. Detestandum & abominabile est pro Missis celebrandis pecuniam exigere. *ibidem*. Quid circa hanc rem statuerit Synodus Tridentina? *ibidem*. Quam perniciosam ideam de Honorario Sacerdotum quidam recentiores Auctores imprimant, & quæ idea de Honorario illo sit formanda? *ibid.* 180. col. 1. §. 4.

Honorarii seu temporales commodi incuitu, Missam celebrare est cum Juda Christum vendere. V. 180. col. 1. §. 5. Duplex Honorarii percipiendi modus, uterque Simoniacus & damnable. *ibid.* 181. n. nota. Ex ratione stipendiorum, quæ a Sacerdotibus nonnullis hodie occasione Honorarii continentur & profanantur. V. 182. col. 2. §. 9. Occasione hodierni Missarum Honorarii natum est contingere, ut plures indigne ad Sacrificium Altaris accedant. *ibid.* col. 2. §. 10. Hinc quoque sit, ut plures ad Sacerdotum ex humano affectu ascendant. *ibidem* col. 1. §. 11. Varii abusus ex Honorariis Missarum ortum ha-

bent. II. 42. col. 2. num. 9. & *seqq.* Quod remedium contra hos abusus. *ibidem* 43. col. 1. num. 18. & V. 184. col. 1. §. 12.

Honoraria Missarum in titulum computari non possunt. II. 101. col. 2. num. 36. Nec in competentiam Pastorem. III. 203. col. 2. num. 50. Hæc imputatio, si fieret, Parochos, eorumque Vice Pastores redigeret ad classem Presbyterorum, qui faciunt de celebratione Missarum artem de pascu lucrando, effereque causa multorum scandalorum, quæ enumerantur. VI. 32. col. 1. §. 18.

Honorarium dando convenientis Substituto, satisfacit, qui ratione Beneficii obligatur ad celebrandum. II. 45. col. 1. num. 13. Potest semper possessor simplicis Beneficii sub onere Missarum sibi retinere partem fructuum, dum alteri Sacerdoti committit celebrationem Missarum? *ibidem* num. 19. Qui accipit Honorarium pro Missa, non potest alteri eam committere, parte Honorarii retenta. *ibidem* num. 20. & V. 128. col. 1. Quæ disparitatis ratio? *ibidem* num. 21. Non licet Sacerdoti Honorarium accipere pro Missis, quas tenetur celebrare ratione Beneficii aut fundationis. V. 186. in nota.

Vide, *Oblatio*, *Missæ*, *Sacerdos*, *Simonia*.

HONORIUS.

Honorius Papa inter Monachilas condemnatus. VII. 173. col. 1. & *ibidem* in nota.

HORÆ CANONICÆ.

Horarum Canonicarum perfolutio præcipua est obligatio Canonica, & unde illa orta? I. 30. col. 1. num. 1. & 2. & V. 128. col. 1. §. 3. Eadem fuit obligatio universorum Clericorum; quod ex Sandionibus Conciliorum probatur. *ibidem* col. 2. & 144. col. 1. §. 1. Patres Concilii Colonienfis nullum Clericum a recitatione Horarum anonicarum eximebant. *ibidem*. Quia ratione Clericis merito inungatur Horarum Canonicarum recitatio? *ibidem* col. 2. §. 2. Unde fiat hæc omnium Clericorum obligatio? *ibidem* col. 2. Ex Concilio Basiliensi quicumque Beneficii, seu in Sacris constituti, ad Horas Canonicas tenentur. *ibidem*. Clerici omnes Beneficium, quantumvis exiguum proveniunt, obtinentes, ad Horarum Canonicarum recitationem obligantur. V. 144. col. 2. §. 3. Canonici omnibus Horis etiam minoribus interesse tenentur. I. 30. col. 2. num. 3. & V. 134. col. 1. §. 1. Tenentur Canonici per se pascere. I. 30. col. 2. num. 4. & V. 139. col. 1. §. 1. Probatum auctoritate Conciliorum Canonicos teneri per se, non per suos Substitutos divina obicit Officia. V. 139. col. 1. §. 2. Merito tamen, ob occurrentia impedimenta, assumunt Vicarios, qui sibi in perfolvendis divinis laudibus sint coadjutores. *ibid.* 139. col. 2. §. 5. Sola recitatio Horarum non tribuit eis jus vivendi de prebentibus Ecclesiæ. III. 154. col. 2. num. 18. & *seqq.* & V. 129. col. 2. §. 3.

Horæ Canonicæ institutæ sunt ad edificationem populi. II. 185. col. 1. num. 9. Quis earum scopus? *ibidem* num. 10. Olim etiam fideles Laici eisdem pene horis ad orandum conveniebant, quibus hodie Ministris suis orare jubet Ecclesia. V. 127. col. 2. §. 2. Quantas fuerit olim Christianorum, etiam Principum in frequentandis divinis Officiis fervor. *ibidem* & 148. col. 1. §. 1. Horarum Canonicarum publica decantatio principaliter a Clericis peragitur ad edificationem populi. V. 147. col. 2. §. 1. Solemnis decantatio earum, quæ fit in pluribus Parochiis diebus Festivis, hujus rei exhibit vestigium. II. 185. col. 1. num. 15. Votum Ecclesiæ, ut a populo saltem diebus Fests frequentetur. *ibidem* 184. col. 2. num. 11. & V. 147. col. 2. §. 2. Quia ratione in Ecclesiis Parochialibus, in quibus Horæ Canonicæ quotidie perfolvi nequeunt publice, intentioni Ecclesiæ nihilominus satisfieri possit? V. 148. col. 2. §. 4. Capitularia Regum Francorum super hæc materia. II. 185. col. 2. num. 12. Item Decreta Synodorum Belgii & Edicta Principum. *ibidem* num. 16. & 17. Multum eorum intentioni conducere decens & devota perfolutio earum. II. *ibidem* col. 1. num. 24. & V. 134. col. 1. Petri Cantoris querela circa perversam recitandarum Horarum rationem. I. 32. col. 1. num. 6. Cancelli aut recitantes sunt non cursim, non perturbate, non offitantes, non in gutture, aut inter dentes, &c. fed leniter, reverenter, distilte, &c. V. 135. col. 2. §. 2. Scandala, quæ in Horarum Canonicarum perfolutionem irreperant. *ibidem*.

Vide, *Distributiones*, *Officium Divinum*, *Festum*, *Reverentia*, *Cantor*, *Cantus*, *Musica*.

HOSPITALARI.

Hospitalarium Ordinis Sancti Joannis Hierosolymitani origo & institutum. III. 232. col. 2. num. 9. Ad excessus dilapsi sunt contra auctoritatem Episcopalem. VIII. 132. col. 1. *Hospitalarius* conceduntur Templariorum bona. VIII. 219. col. 2.

HOSPITALE.

Hospitalium nomine quænam veniant? III. 226. col. 2. num. 1. & *seqq.* Quænam sint Hof-italia privata, quænam publica, quænam profana, & quænam Ecclesiastica? *ibidem* 227. col. 1. num. 6. Quo iudicio innotescat, an Hofpitale sit publicum & religiosum? *ibid.* num. 9. Hospitalia in Beneficium Ecclesiasticum

fiaticum erecta. *ibid.* num. 10. Quid requiratur, ut Hospitale censeatur in Beneficium erectum? *ibid.* num. 21. Quo tempore Hospitalia ut Beneficia concedi ceperint? *ibid.* col. 2. nu. 27. *On ne souffrit pas en France que le Pape erigeat en Benefices des Hôpitaux qui ne le font pas par fondation.* III. 276. col. 2. Canoncorum collegia habebant olim sua Hospitalia, de quibus variis locis adhuc extant vestigia? III. 227. col. 1. nu. 13. & *ibid.* col. 2. nu. 19. Qualis fuerit eorum administratio & disciplina. *ibid.* nu. 18. Idem factum est in variis Monasteriis. *ib.* nu. 20. & seqq.

Hospitalia nonnulla Monasteriis & Capitulis unita per modum suppressionis. III. 227. col. 2. num. 22. Aliqua unita sine suppressione. *ibid.* nu. 23. Alia eredita Religiosis sine incorporatione aut unione. *ibid.* nu. 25.

Hospitalium hodiernorum quoniam sit origo? III. 227. col. 2. n. 24. Apostoli ab initio Ecclesie habuerunt curam pauperum, & inde orta Superintendentia Episcopi in bona pauperum. III. 228. col. 2. nu. 1. & 2. & seqq. Quid circa hanc rem senserit D. De Héricourt? *ibid.* in nota. Hæc Superintendentia Episcopis per Leges, Canones, & Jus commune asseritur, *ibid.* col. 2. num. 3. & seqq. Auctoritas eadem asseritur, & renovatur per Concilium Tridentinum, *ibid.* 229. col. 2. num. 22. & 23. & seqq. *Ce Decret du Concile de Trente, non reçu en France, comme étant contraire aux Libertés de l'Eglise Gallicane.* III. 196. col. 2. Limitatur Decretum Concilii in sua admissione in Belgio, quoad loca pia sub directione Laicorum existentia. III. 230. col. 1. nu. 41. & seqq. Quoniam hodie Episcoporum auctoritas in Belgio in loca pia, quorum administratores sunt Laici, quoad visitationem, auditionem computus, alique, & varia super eo Edicta Regia. *ibid.* nu. 43. col. 2. *Arrets, Ordonnances, Déclarations qui déterminent les usages de France touchant la reddition des comptes de l'administration des Hôpitaux.* III. 196. col. 2. Episcoporum auctoritas non extendit se ad loca non Religiosa. III. 231. col. 2. num. 52. Nec ad loca Religiosa, in quorum fundatione contrarium cavetur. *ibid.* num. 53.

Hospitalia jampridem sub protectione Principum posita, & quare? III. 229. col. 2. num. 30. Synodus Tridentina meminit Hospitalium sub immediate Regum protectione existentium, nec sine eorum licentia visitari vult, *ibid.* nu. 31. Immediata protectio quæ hic intelligatur? *ibid.* nu. 32. Si questio incidat, an Hospitalia sit sub hac immediata protectione, quis erit Index? *ibid.* 230. col. 1. nu. 33. Episcopis hujusmodi Hospitalia visitantibus subinde adiuncti Consiliiarii Regis, *ibid.* num. 34. Observationes super his Hospitalibus qui sunt sub l'immédiate protection du Roi. III. 277. col. 1.

Hospitalibus olim præfati erant Diaconi, & inde vocatæ Diaconie. I. 125. col. 2. num. 9. & III. 232. col. 1. nu. 2. & 3. Interdum & alii quam Diaconi Hospitalibus præficebantur, III. *ibid.* col. 2. nu. 5. Patres maluerunt Hospitalibus præfici Religiosos quam Sæculares. *ibid.* nu. 6. & seqq. Temporalium administratio Ecclesiasticis aut Religiosis non competet, nisi illa in titulum habeant, *ibid.* 233. col. 2. nu. 26. Hospitalibus *dont l'administration est la présidence sont confiés à d'autres Ecclesiastiques qui a des Evêques.* III. 277. col. 1. Ordo S. Joannis Hierosolymitanæ institutione sua fuit Hospitalarius. III. 232. col. 2. nu. 9. Eius origo & institutum referuntur, *ibid.* Item Ordo Sancti Antonii Viennensis. *ibid.* nu. 13. Item Ordo Charitatis Joannis de Deo. *ibid.* 233. col. 1. n. 29. In Occidente & Belgio Hospitalibus & Leprosariis præfati Fratres & Sorores ad ministrandum utriqueque sexui infirmis, *ibid.* col. 2. nu. 20. & 21. Quomodo solæ Sorores remanserint? *ibid.* num. 22. Quam Regulam soleant profiteri? *ibid.* num. 23. Quod jus competat Sororibus Hospitaliaris quoad administrationem bonorum ipsius Hospitalis? *ib.* num. 24. & 25. Quid potissimum in receptione hujusmodi Sanctionum attendendum? *ibid.* 234. col. 1. num. 27.

Hospitalibus quales præficiendi secundum Concilium Viennense? III. 234. col. 1. num. 28. Qui ex Edicto Regio in Gallia præficiendi? & ad quæ Hospitalia se extendat hoc Edictum? *ibid.* col. 2. num. 29. & 30. In Hospitalibus non tantum cura corporalis, sed & spiritualis infirmorum habenda. *ibid.* nu. 35. Præfati Hospitalibus, aliisque piis foundationibus, Episcopo subiciuntur, VII. 31. col. 2.

Hospitalia & infirmi de jure sub sunt Ecclesie Parochiali & Parocho loci quoad Sacramentalia. III. 234. col. 2. num. 36. & 37. Hospitalia, quæ a Monialibus teneantur, habent speciales Presbyteros, *ibid.* num. 38. Attendenda sunt quoad omnia Consequenter item Concordata. *ibid.* nu. 40. & 41. Conventus, ut in majoribus Hospitalibus sint speciales Sacerdotes, aliique plures, servata proportione infirmorum, *ibid.* n. 43.

Hospitalium Administratores quales eligendi? III. 235. col. 1. nu. 1. & 2. Quid potissimum attendere debeant? *ibid.* num. 2. Rorum juramentum, administratio, obligatio, item computus. *ibid.* nu. 3. & seqq. Magnus abusus est, quod numerus ministrantium excedat numerum infirmorum, & varia adversus hunc abusum Decreta & præcautiones, *ibid.* 236. col. 1. num. 23. In unione Hospitalis Monasterio cautum ne nimis multæ Moniales assumerentur in detrimentum pauperum. *ibid.* num. 24. Cetera portio pro videri ministrantium Regis Edictis in Gallia taxata. *ibid.* nu. 15.

Vide, *Administratio.*

Hospitalia vel pius locus, si sit erectus pro laborantibus certo genere morbi, isque certo tempore cesset, cumque provenus eorum applicandi, item qua auctoritate? III. 236. col. 2. num. 29. & num. 21.

Hospitalia cuiusvis hominum generi patere non debent, sed varia discretio circa recipiendos in iisem locis adhibenda. III.

237. col. 1. nu. 1. 2. & 3. Quales merito ab Hospitalibus excludendi? *ibid.* col. 2. nu. 4. & seqq. Personæ utriusque sexus sunt separande. *ibid.* 237. col. 2. num. 34. Idem servandum in Orphanotrophis. *ibid.* 238. col. 2. num. 35. Hospitalium Rectores ita in eorum administratione versari debent, ut nihil quoad corporalia, & quoad spiritualia pauperibus desit, *ibid.* num. 39.

Vide, *Legatum, Locus pius.*

HOSPITALITAS.

Hospitalitatis nomine quid intelligatur, & in quo consistat? VII. 30. col. 1. Notandum monitum Sancti Chrysostomi circa exercitium Hospitalitatis. *ibid.* Oportet Episcopum esse hospitalitem, *ibid.*

HOSTIA.

Hostia in tres partes dividitur in sacrificio Missæ. VIII. 125. col. 2. De vario ritu Hostia fractionis, remissive. *ibid.*

HUGO.

Hugo Antissiodorensis Episcopus tempore quo tota terra Philippini Agniti erat sub interdicto constituta, in Archiepiscopum Senonensem eligitur, assentiente Rege. VII. 175. col. 2. Innocentius III. Decretalis contra hanc electionem, *ibid.* Hugo preterit se non debuisse interdictum servare. *ibid.* Quibus argumentis se purgare contendat? *ibid.* Fit nova electio, & Hugoni alius præfatur, *ibid.* 176. col. 1.

HUMILIATI.

Humiliati, sic dicti sunt VValdenses. VIII. 246. col. 1. Vide, *VValdenses.*

HYDROPARASTATÆ.

Hydroparastatæ, quoniam fuerint sic dicti? VII. 239. col. 2. Vide, *Emcratæ.*

HYMNODIA.

Hymnodia quoniam necessariae conditiones, ut Deo placeat? VII. 231. col. 2. cap. 3. §. 1. & 160. col. 1. §. 5. Vide, *Cantus, Musica, Hymnus.*

HYMNUS.

Hymnus, vox Græca, quid significet? V. 160. col. 1. §. 5. Eius proprietates a Sancto Augustino descriptæ. *ibid.* In laudem Dei, ac Apostolorum & Martyrum triumphos Hymnos fuisse compolitos apparet. *ibid.* Unus Hymnorum jampridem in divinis Officiis receptus. *ibid.* Quid in Hymnis componendis attendendum, quid cavendum? *ibid.* Quid servandum, quid reiciendum in Hymnorum decantatione? *ibid.* Vide, *Cantus, Musica.*

HYPOTHECA.

Hypothecæ dari vetantur bona Ecclesiæ. III. 223. col. 1. n. 25.

HYSSOPUS.

Hyssopus quare adhibeatur ad aspergendam Aquam benedictam in reconciliatione Ecclesiæ pollutæ? II. 278. col. 1. sub num. 24.

I

IBAS.

Ibas Edeffensis Episcopus deponitur absens in Latrocínio Ephefino. VII. 9. col. 1. Eius causa discutitur in Concilio Chalcedonensi, & restituitur, *ibid.* 20. col. 2.

ICONOCLASTÆ.

Iconoclastarum hæresis, Concilii Nicæni II. occasio. VII. 165. col. 1. §. 1. Refutantur objecta ob Iconoclastas, *ibid.* 170. col. 2. & 171. col. 1. & 2. Anathematia in Iconoclastas. *ibid.* 172. col. 1. Non probantur in omnibus varia monumenta contra Iconoclastas. *ibid.* 171. col. 1. & 2. Iconoclastarum libri prohibentur. VII. 172. col. 2.

IDOLOTHYTUM.

Idolothytum quid fuerit? VI. 174. col. 1. Quæ poenitentia imponeretur illis, qui sponte, & us, qui inviti Idolothyta comederant? *ibid.* Quid de Idolothytis in Concilio Gangrensi? *ibid.* 187. col. 2.

IDOLUM & IDOLOLATRIA.

Idolorum Tempia ad ornatum publicum conducuntur volunt servari Imperatores. VII. 98. col. 1. Tempia Idolorum ever-
tuntur

cuntur Carthagine. *ibid.* 98. col. 2. Legatio Africanorum ad Imperatorem de abolendis in Africa idololatrie reliquiis. *ibid.* 97. col. 2. Lex Imperatoria pro extirpandis idololatrie reliquiis. *ibid.* 118. col. 2.
Idololatria lenim abolita. VII. 106. col. 2. Quam optandum, ut Episcopi & Magistratus sedulo laborarent evellendis, quae in populo frequentantur & Gentilitate ad Christianos derivatis superstitionibus. *ibid.* 107. col. 1.
Vide, *Paganus*.

IDONEITAS.

Idoneitas eorum, quibus conferenda sunt Beneficia, unde determinanda? III. 148. col. 1. num. 1. Sollicitantes Beneficia de incapacitate suspecti. *ibid.* num. 12. col. 2. Nemo fac idoneus, nisi ei fuerit datum desuper. *ibid.* num. 15.

JEJUNIUM.

Jejunium interdictum diebus Dominicis aut Sabbati. VI. 147. col. 1. & 191. col. 2.
Jejunandum diebus ab Ecclesia praescriptis. VI. 191. col. 1.
Jejunium Quadragesimale ante Pasche Festivitatem, est antiquissimum. VI. 147. col. 2. Jejunium Fastis quorundam, est sex & per annum aequae penae ac Quadragesimale antiquum est, sed erat differentia circa tempus protrahendi jejunium. *ibid.* Quo tempore Jejunium Quadragesimale solvi possit? VIII. 124. col. 1. Jejunia, quae solvuntur, ab absoluta Nona, dicebantur dimidiata; plena vero quae non nisi post Vesperas. VI. 209. col. 2. Pristinis Ecclesiae temporibus non idem apud omnes fuit ritus in Jejuniorum observantia. *ibid.* 215. col. 1.
Jejuniorum diebus quid fieri? remissive. VI. 216. col. 1.
Jejuniorum diebus omni vetra, quae ex carne originem trahunt. VII. 147. col. 2. De diebus Jejunii & varia hac in re disciplina. VIII. 126. col. 1. De Quadragesima & aliis Jejuniiis, corumque utilitate. VII. 117. col. 2. Quasnam causas legitimas solvendi Jejunium Patres agnoverint? VI. 147. col. 2. Antiquitas Jejunii Quadragesimalis vendicata, remissive. *ibid.*
Vide, *Quadragesima*, *Quatuor Tempora*.

JERUSALEM.

Vide, *Hierosolyma*.

JESUITA.

Vide, *Societas Jesu*.

IGNATIUS.

Ignatius Patriarcha Constantinopolitanus de Sede in Monasterium impie depellitur. VII. 189. col. 1. Restituitur. *ibid.* col. 2. Moritur. *ibid.* col. 2.
Vide, *Photinus*.

IGNORANTIA.

Ignorantia Juris naturalis, omnibus adulis damnabilis est. VI. 50. col. 1. §. 4.
Ignorantia Juris positivi invincibilis, agentem contra illud, etiam divinum, excusat. VI. 65. col. 2. §. 3.
Ignorantia variae speciei. VII. 46. col. 2. Quenam excuset. *ibid.* & 66. col. 2.
Ignorantia sanctorum Litterarum & Canonum in Clericis perniciosa. VII. 128. col. 1.
Vide, *Canones*, *Scriptura sacra*.

ILLEGITIMUS.

Illegitimi a quo tempore, & qua de causa ab Ordinibus exclusi? II. 107. col. 1. num. 3. & 4. Si pater prolem illegitimam domi ad se celatam nolit agnoscere, ibidem deponi non potest, nisi prius fuerit baptizata. II. 29. col. 1. num. 23. Non omnis species illegitimitatis est aequae turpis. II. 108. col. 1. num. 16. Illegitimi, in Religione professi non egent dispensatione pro sacris Ordinibus; secus, si sint tantum Novitii. *ibid.* col. 2. n. 29. Subsequens Matrimonium parentum reddit proles legitimus. *ibid.* num. 32. Exceptionum proles nata ex coitu damnato. *ibid.* num. 33. In Gallia Matrimonium contractum per Concubinationis in articulo mortis, est invalidum quoad effectus civiles. II. 134. col. 1. num. 28.
Illegitimus causa ob defectum natalium ad quod Forum spectent in Gallia & in Belgio? IV. 14. col. 2. num. 24. & 25. Quandonam matri credatur quis sit pater prolis illegitimae? *ibid.* 51. col. 3. num. 36.
Vide, *Irregularitas*.

ILLUSIO NOCTURNA.

Illusio nocturna an & quando a susceptione corporis Domini, aut ejus oblatione impediatur? VIII. 12. col. 2.

IMAGINES.

Imagines seculariter compatae, nec in Templis, nec in Processionibus tolerandae. I. 162. col. 1. sub n. 13. In Processionibus una cum Venerabili non deferendae. *ibid.* num. 14.
Imagines sacrae cur in Ecclesia receptae, & quomodo a

Synodo Tridentina probatae? II. 166. col. 2. num. 15. Imagines in Templis proponuntur seu quidam idolotum libri. *ibid.* 167. col. 1. num. 19. Quare historiae Redemptionis & Sanctorum in picturis proponuntur. *ibid.* n. 20. Quid in Imaginum cultu praecavendum. *ibid.* 169. col. 1. n. 1. Non eadem hac de re existit Ecclesiarum disciplina. *ibid.* num. 2.

Imaginum usus prioribus saeculis nullus aut rarus fuit in Ecclesiis. II. 169. col. 1. n. 3. Ratio hujus disciplinae exponitur. *ibid.* n. 4. Quo tempore ulus Imaginum admitti coepit. *ibid.* num. 7. & 10. Saeculo VIII. cultus sacrarum Imaginum defensores acerrimos apud Graecos sibi vendicabat. *ibid.* n. 8. col. 2. Cautiones, quas illi adhibuerunt, ne populus in cultum idololatriae incidere. *ibid.* num. 9. Quoniam populus circa cultum Imaginum decedens. *ibid.* 168. col. 2. n. 16. Si deprehendatur, quod error vel abusus occasione quarundam Imaginum irrepit, tunc auctoritate Ordinarii sunt tollendae, & aliae in eorum locum substituendae. *ibid.* num. 17. In hac annotatione cum magna prudentia & cautione procedendum. *ibid.* 167. col. 1. num. 18.

Imagines falsi dogmatis cavendae. II. 167. col. 1. n. 21. Nectamen semper tollendae. *ib.* n. 22. An conveniat proponi Imagines sanctissimae Trinitatis? *ib.* col. 2. num. 23. Cavendus error Antropomorphitarum in exponendis Imaginibus sanctissimae SS. Trinitatis. *ib.* 171. col. 2. n. 41. Quid de his Imaginibus Concilium Tridentinum, quid plurimi sentierint Theologi, exponitur. *ib.* n. 43. Quid ex eorum opinione concludi possit? *ibid.* n. 42. Quid circa Imaginum picturas statuerint Synodus Trulana? VII. 118. col. 2. col. 1. 159. Superfluum in cultu Imaginum vitanda. III. 167. col. 2. n. 2. Laticia & levis ornatus in Imaginibus & picturis vitandus. 25. Historicis representantibus fabulas Ethnographicum in Ecclesia nullatenus tolerandas. *ibid.* n. 26. Qui in supplicationibus similes exponunt, castigandi? *ib.* sub cod. num. Imagines insolite nullo loco vel Ecclesia possunt exponi? Ordinarii approbatione. *ibid.* 168. col. 1. n. 31. Quae attendere debent Episcopi, priusquam Imagines probent? *ibid.* n. 32.

Imagines inoffenses Clericis prohibentur. I. 16. col. 2. n. 11. Nec in hortis eorum, tolerandae, & qua poena? II. 167. col. 2. n. 27. Obligatio Pastorum, aditus eas quaecumque loco possint, coactione confutandae, & laborandi pro earum amotione. *ib.* 168. sub n. 31. & IV. 56. col. 1. n. 67. Quid Synodus Trulana statuit contra picturas laticias? VII. 164. col. 2.

Imaginum cultus superstitione caret. IV. 51. col. 1. sub n. 57. Imagines ex quorum rerum sint genere? II. 171. col. 1. sub n. 30. Varietas circa cultum Imaginum potest subsistere, salva unitate & fide. *ibid.* n. 30.

Imagines virorum beatorum ita pingendae, ut homines ad pietatem excitent. II. 167. col. 2. n. 28. Abusus est status D. Virginis, aliorumque Sanctorum profanus & levem ornatum adhibere. *ib.* n. 29. Imaginibus & statuis Salvatoris historias scripturae exprimentibus laticie aliud minus in honestum imitetur. *ibid.* n. 30. Culpa pictores, qui infantem Jesum nudum sculptum aut pingunt. *ibid.* sub cod. n. 15.

Imaginum cultus, quis sit legitimus? VII. 166. col. 1. Quid Synodi Romanae statuerint pro veneratione Imaginum contra Iconoclastas? *ibid.* col. 2. Imagines iussu Leonis & successorum ejus deheluntur. *ibid.* 167. col. 1. Earum cultus restituitur. *ibid.* 168. col. 1. Litterae Adriani I. Summi Pontificis pro cultu Imaginum asserendo. *ibid.* 169. col. 2. & 1. 170. Testimonia Sacrae Scripturae & sanctorum Patrum. *ibid.* 170. col. 2. 173. Veritas Synodus Nicea a Imagines colu cultu laetare. *ibid.* 174. col. 1. Imaginum cultus utilis, veritas earum adoratio. VII. 169. col. 1.

Imaginum cultum receperat Ecclesia Romana aetate S. Gregorii Magni. II. 169. col. 1. n. 10. sanctus Gregorius reprehendit Episcopum, cui Sanctorum Imagines ferebat. *ibid.* num. 12. Docet hunc Praesulem, quia ratione sua populum propter fratras Imagines dispersum ad unitatem revocare possit. *ibid.* num. 13. Gallicana & Occidentalis Ecclesiae amplexu sunt discipuli nam S. Gregorio exortum & probatum circa Imaginum cultum. *ibid.* num. 14. Galli adhaerebant huius disciplinae adeo constanter, ut nec auctoritate Synodi Nicaenae Secundae adduci poterat ab ea recedere. *ibid.* n. 15.

Imaginum cultus quomodo & quatenus primum a Gallis receptus. II. 170. col. 1. num. 16. & 169. Episcopi Galli in Epistola ad Eugenium II. significaverunt a se Imagines in Ecclesiis admitti, non adorari. *ibid.* num. 20. Unde zelus Episcoporum Gallorum circa hanc rem? *ibid.* num. 21. Superstitiones in quas occasione cultus & adorationis Imaginum prolapsi erant populi, in Epistola Imperatorum Graecorum expostae. *ibid.* num. 22. col. 2. 23. & 24. Galli & huius Epistolae auctores eodem motivo permoti fuisse videntur. *ibid.* num. 25. Quid potissimum Galli in suis scriptis viderent. hanc materiam praevare intendere? *ibid.* num. 26. Eadem mens fuit auctorum *Liberum Carolinorum*, & *Libelli*, quem Ludovicus Pius ad Eugenium II. misit. *ibid.* num. 27. & 28. Quae fuerit Gallorum circa honorariam Imaginum adorationem sententia? *ibid.* 171. num. 29. col. 1.

Imaginum honorariam adorationem quo tempore Galli receperint conformiter ad Decretum VII. Synodi, incertum. II. 171. col. 1. num. 31. Inquiritur illud tempus. *ibid.* num. 32. Galli IX. saeculo nondum videntur ritu Graecanico colendis Imaginibus assuevisse. *ibid.* num. 33. Pedetentim invaluit hic ritus, & tandem propter auctoritatem Summi Pontificis ab omnibus receptus. *ibid.* num. 34. & 35. In cultum Imaginum magno cum fervore deinde effusi sunt Galli. *ibid.* num. 36.

Imaginum supersticiosus & quasi idololatrius cultus ex vulgi imperitia natus. II. 161. col. 1. n. 37. Quid ad eum refo-

Ecclesiasticæ contrariis? *ibid.* Qui de immunitate Ecclesiastica in Synodo Cameracensi & in Edicto Regio? *ibid.* 240. col. 2. Circa immunitatem Ecclesiarum & Clericorum quandam allegat Gratianus in speciei contraria, qui ipse conciliare conatur, sed non conformiter ad Capones. VIII. 88. col. 2. Quid merito expendendum Episcopis, aliisque Iudicibus Ecclesiasticis, qui ex zelo, ut præferunt, tuendæ immunitatis Ecclesiasticæ, ad Censuras profiliunt? IX. 12. col. 2. & 13. col. 1.

Immunitate an Clerici primæ Tonturæ gaudeant? IV. 30. col. 2. n. 1. & 2. An Clerici conjugati? *ib.* 31. col. 1. n. 9. & col. 2. num. 18. An immunitas refundenda in Tonturam, an in millitiam, *ib.* col. 1. n. 10. & *seqq.* Laicorum iussu querelæ de nimia extensione immunitatis, *ib.* num. 15. & *seqq.* Decretum Concilii Tridentini eam restringens explicatur. *ib.* col. 2. num. 18. & *seqq.* Forum seculare pro ea vice declinare non potest, *ib.* nu. 13. col. 1. Edicta & praxis in Gallia conformia dispositioni Concilii Tridentini, *ib.* n. 24. col. 2. & *seqq.* Edicta Principum circa hanc materiam, magis attendenda, quam Declarationes Romanæ, IV. 12. col. 1. n. 32. An immunitas Clericalis extendatur ad delicta ante Clericatum commissa? *ib.* n. 29. Clericus non servans requisita Concilii Tridentini excedit privilegio Fori, absque prævia monitione. *ib.* num. 30. Recupera tamen simul ac se Decreto Concilii iterum conformatur. *ib.* num. 31. Episcopus nullo casu conveniri potest criminaliter coram Laico, IV. 34. col. 1. n. 38. & 39. col. 2. Etiam in crimine laici Majestatis, *ib.* Coram quo causæ majores Episcoporum hodie aguntur? Vide, *Causæ Majores.*

Immunitas personalis, quid sit, & quocumque? IX. 30. in nota. Immunitatis & capitalis & Juris Regu Concordia. IX. 63. Plurimæ retinentur immunitates, & immunitatem Jurisdictionis Ecclesiasticæ. IX. 176. col. 1. & 2. Princeps supremus, qui immunitatem benignè inducit, post eamdem restringere, mutare, ac ejusdem legitimum ulum præscribere. *ib.* 202. col. 1.

IMPECCABILITAS.

Impeccabilitatis perfectorum error dampnatur. VIII. 250. col. 2.

IMPEDIMENTUM MATRIMONII.

Impedimenta alia tantum sunt impedientia, alia etiam dirimentia, II. 151. col. 2. n. 1. Impedimenta matrimonii æquum apud Gentiles nota fuisse, *ib.* nu. 2. Quædam sunt, quæ jure naturæ impediunt & dirimunt matrimonium, *ib.* 152. col. 1. n. 7. Impedimenta jure humano induta possunt auctoritate humana tolli, *ib.* 151. col. 2. n. 1. Presbyteris inquirendum de impedimentis matrimonii, VII. 158. col. 2. Impedimenta dirimentia etiam inter Catholicos, quantum est ex natura & sine matrimonii, induci possunt tam per Potestatem Civilem quam Ecclesiasticam. II. 158. col. 1. n. 10 & col. 2. n. 13. Unde factum ut modo ea potestas, vel ejus alius sit penes solum Ecclesiam? *ib.* col. 2. num. 14. & *seqq.* Constat tamen plurimis ultimorum Regum Edictis jus apponendi impedimenta dirimentia a Monarchis Francorum decimo septimo & 18. fuisse exercitum, *ib.* in nota. Ex Sententia Petri Soto præmissa auctoritas ut docendi impedimenta dirimentia matrimonium reddet penes ipsos Principes seculares. II. 139. col. 2. nu. 10. Reges Francorum duntaxat Imper hæc habu de auctoritatem *ib.* num. 11. De Thea contrarium opinionem exhibente querelæ Advocati Regi directæ ad Parlamentum Parisiense. *ib.* sub eodem num. Nequaquam dubitandum, quin Ecclesia habeat auctoritatem licentia impedimenta induendi. *ib.* num. 12. Impedimenta dirimentia etiam consuetudine induci possunt, *ib.* col. 1. num. 21. Hujus rei exemplum. *ib.* in nota. Matrimonii interdictio olim erat frequens poenitentia ob varia crimina. II. 140. col. 1. n. 2. & 3. & *seqq.*

Impedimentum quantumvis dirimens, post contractum Matrimonium, ut nuptiarum Matrimonium contractum dirimit. II. 139. col. 1. num. 1. Contraria opinio adversatur Evangelicæ & Apostolicæ doctrinæ, *ib.* col. 1. num. 3. Saliunt Theologi & Caponæ Matrimonium legitime contractum, nequaquam dissolvit ob alterius conjugis impotentiam supervenientem. *ib.* nu. 2. & 4. col. 2. An Gregorius II. Bonifacio circa hanc materiam consulenti responderit ex Cathedra? *ib.* num. 6. Nec Summi Pontifices, nec Principes seculares jus habent declarandi impedimento superveniente post contractum Matrimonium, hoc ille irritum. *ib.* num. 7.

Impedimenta solum impedientia ex crimine in plerisque orbis partibus aboluta sunt. II. 140. col. 1. nu. 6. Crimina poenitentia publice subiecta statim temporale impedimentum inducebant. *ib.* num. 4.

Impedimenta hodierna impedientia. II. 140. col. 1. n. 7. Quis super his possit dispensare? *ib.* 142. col. 1. num. 18. De quibus impedimentis matrimonialibus dispensetur in Poenitentia Romana? I. 145. col. 1. num. 29.

Impedimentum temporis clausi provenit ex positivo Ecclesiæ interdicto. II. 140. col. 1. n. 8. Interdictum aliud a lege, aliud a iudice. *ib.* num. 9. col. 2. Interdictum Judicis ponit impedimentum impediens. *ib.* 141. col. 1. n. 20. Interdictum Ordinariorum, etiam Synodi, Provinciarum, non ponit impedimentum dirimentum. *ib.* nu. 21. Parochus contra interdictum speciale assisit valde. *ib.* num. 23. Quid de Vicariis, item de Deservitore? *ib.* num. 24. col. 2.

Vide, Tempus clausum.

Impedimentum erroris, dum error est circa personam, Ma-

trimonium dirimit, II. 142. col. 2. n. 1. 2. & 3. & VIII. 199. col. 2. An possit etiam dirimere error circa qualitatem, dum redundat in personam, II. 141. col. 2. n. 1. & 142. col. 1. n. 6. Cur facilius error qualitatis censetur redundare in personam in Sponsalibus quam in Matrimonio, *ib.* col. n. 6. Ob errorem qualitatis hodie solent Matrimonia dirimi, *ib.* n. 7.

Impedimentum servitutis usque ad sæculum duodecimum dirimit Matrimonium, II. 143. col. 1. n. 11. Qua occasione mutata sit disciplina circa impedimentum conditionis servitutis, *ib.* num. 10. Hostis non dirimit nisi simul adde error, *ib.* num. 12. & VIII. 99. col. 2. Gallia & Belgium servos non agnoscunt, unde id impedimentum cessat, *ib.* 142. col. 2. n. 14.

Impedimentum impotentia, quandam locum habet, VIII. 97. col. 2.

Vide, Impotentia.

Impedimentum Voti & Ordinis, II. 142. & *seqq.* col. 2. nu. 2. & *seqq.*

Vide, Votum.

Impedimentum Confanguinitatis, II. 144. col. 1. nu. 1. & *seqq.* & VIII. 107. col. 1.

Vide, Confanguinitas, Affinitas.

Impedimentum cognationis legalis & spiritualis, II. 146. col. 2. n. 1. & *seqq.* & VIII. 99. col. 1. Impedimentum cognationis spiritualis ex Catechismo hodie videtur sublatum, II. 147. col. 2. num. 2.

Vide, Cognatio, Patrimi.

Impedimentum publicæ honestatis, unde ortum & ejus ratio, II. 147. col. 2. n. 25. Oritur ex Matrimonio rato, non consummato, *ib.* nu. 26. Ad quem gradum se extendit olim, & ad quem hodie, *ib.* 148. col. 1. n. 27. Oritur etiam ex Sponsalibus validis, & quousque dirimat, *ib.* n. 28. & *seqq.* Etiam ex Matrimonio nullo ortum hoc impedimentum, *ib.* 32. Ex sponsalibus quorvis ratione nulli non oritur hoc impedimentum, secus si ab initio fuerint valida, *ib.* nu. 31. Ex Sponsalibus validis, non conditionatis, oritur tamen impedimentum usque ad primæ gradum, *ib.* num. 34.

Impedimentum criminis ratione adulterii, & ejus antiquitas. II. 148. col. 2. num. 1. & *seqq.* Quibus casibus ratione adulterii impedimentum hoc incurratur? *ib.* n. 10. & 11. An ignorantia facti hoc efficere possit, ut non oriatur impedimentum, *ib.* n. 10. Hoc impedimentum ratione homicidii, quandam oriatur? *ib.* n. 12. Hæc impedimenta sunt juris positivi? *ib.* 149. col. 1. n. 13. Quomodo de his populus monendus? *ib.* num. 14.

Impedimentum disparitatis cultus inter quos consistit? II. 149. col. 1. nu. 1. Olim fuit incognitum, & hodie rursus ejus usus, *ib.* n. 2. & 3. Hoc impedimentum consuetudine videtur induci, *ib.* n. 4. Ejus ratio. *ib.* num. 5. Apud Græcos Matrimonium Catholicum cum Hæretica jampridem invalidum, servus apud Latinos. *ib.* nu. 6. & 7. Parochi a similibus Matrimonius deterere debent ob periculum perverfionis. *ib.* col. 2. n. 8. Offendere debent periculum ex istis Matrimoniiis, proliis imminens, *ib.* nu. 9. Cur potius invalidum Matrimonium cum non baptizato quam cum Hæretico? *ib.* n. 11. Matrimonium Catholicum cum Hæretico incommoda & pericula, *ib.* num. 10. Quando Matrimonium Catholicum cum Hæretico aliquando permitti possit? *ib.* num. 11. Matrimonium Fidelis in infidelis veritum est VIII. 98. col. 2.

Vide, Matrimonium, Dispensatio.

Impedimentum metus. II. 149 & *seqq.* col. 1. & 2. nu. 1. & *seqq.*

Vide, Metus.

Impedimentum raptus, II. 150. col. 2. n. 1. 151. 2. & *seqq.* col. 1. Impedimentum dirimant duntaxat Van-Espen n. 2 par. 1. & qui sunt frequens in France. II. 201. col. 2. & 202. col. 1.

Vide, Raptus.

IMPERATOR, IMPERIUM.

Imperii divisio sub Philippo & Othone. VIII. 168. col. 1. An Sides Apostolica Imperium Romanum in Carolum Magnum transfuerit? *ib.* 169. col. 1. Clemens V. sibi jus assertit iudicandi, an persona sit habilis ad Imperium. *ib.* idem 231. col. 2.

Imperatores non habent Ecclesiasticam potestatem, VII. 161. col. 2. Olim ejus erat, Romani Pontificis electionem approbare. I. 136. col. 2. num. 4. & VIII. 22. col. 1.

Imperiales Preter, quid fuerint? III. 86. col. 2. num. 20. & *seqq.*

Vide, Preter Imperiales, Principes.

Imperii terreni & celestis iura sibi esse commissa prætendit Joannes XXII. in Extravagantes Si Fratrum VII. 232. col. 2. Quid de dogmate quod Imperium Sacerdotale absolutum magisque despoticum reddit, Regimine Regio. IX. 8. col. 2. Christus nolu regimine Ecclesie esse imperium. *ib.* 89. col. 2. 9. 3.

IMPOSITIO.

Impositiones super Parochianis ad reparandum Ecclesiam, fieri debent, ubi alia media dehiunt. II. 180. col. 1. nu. 23. Impositiones hæc fieri non possunt sine auctoritate Judicis secularis. *ib.* sub eod. n. & III. 198. col. 1. n. 19. Quinam in hac impositione debeant taxari? II. 180. col. 1. nu. 24. Item obtinet pro inventenda Portione congrua Pastoris, Decimis, aliisque mediis deficientibus. III. 197. col. 2. n. 23. & *seqq.* Circa hanc rem Edictum Regium, illustre Edicti iustitia, *ib.* n. 14. En quel cas & comment on se sert en France de l'imposition sur les habitants? III. 274. col. 2. chap. 3.

IMPO.

IMPOSITIO MANUUM.

Impositio manuum in consecratione Episcopi unde originem habet? I. 73. col. 1. num. 1. Ritus est antiquissimus, semper in Ecclesia tam Græca quam Latina usurpatus. *ibidem* in cod. num. Sed sine verbis, *Accipe spiritum sanctum*. *ibid.* num. 13. Ea de re Decretum Synodi Tridentinæ. *ibid.* in cod. num. 13.

Impositio manuum in B pismo antiquissima. II. 14. col. 2. n. 91. Confirmatio olim vocabatur impositio manus. *ibid.* 15. col. 2. sub num. 45. & 22. col. 1. num. 1. & segg. Hujus ritus antiquitas, *ibid.* 14. col. 2. num. 37. & 22. col. 1. num. 1. Eo Ecclesia adhuc utitur, *ibid.* 22. col. 1. num. 2. & 3. Olim vocabatur Sacramentum Præsentis, Impositio manuum. *ibidem* 51. col. 1. num. 4. Frequens erat impositio manus in decursu Pœnitentiæ. *ibid.* 56. col. 2. num. 30. Inde impositio manus in Extrema-Untione. *ibid.* 86. col. 2. num. 22. Etiam Ordo vocatus impositio manuum: & quid, *Manus cito nemini imponitur?* I. 69. col. 1. num. 1. & 2. & II. 95. col. 1. num. 2. Episcopo cito manus imponere vetitum. *ibid.* num. 1.

IMPOTENTIA.

Impotentia quænam Matrimonium dirimat, & quæ non dirimat? VIII. 97. col. 2. Diffinitio inter impotentiam naturalem quæ erat tempore contracti Matrimonii, & impotentiam superveniens post contractum legitime Matrimonium. VIII. 105. col. 1. Olim in Ecclesia Romana impotentia non erat impedimentum dirimens. *ibid.* Alia erat Ecclesiæ Gallicanæ disciplina, quam tandem Romana totaque Ecclesiæ amplexa est. *ibid.* Quondam impotentia ex maleficio dirimat Matrimonium? *ibid.* 101. col. 2. *Fonction des Sages-Femmes en cas des grossesses concernant l'impuissance*. II. 200. col. 2. cap. 5. Où on trouve les principes généraux suivis en France, & la procédure qu'on y observe dans les cas d'impuissance. *ibid.* 201. col. 2. Principes remarquables sur cette matière. *ibid.* col. 2. La propos pour la congrès est généralement abolie depuis long temps. *ibidem*. Quand il y auroit des preuves que la mari est devenue puissante à l'égard de la femme dont il a été séparé, il ne seroit pas recevable à demander qu'elle revint avec lui. *ibid.* num. 23.

IMPURERES.

Impures a parentibus Religiosi traditi, an adulti teneantur in hoc instituto perseverare? I. 163. col. 2. num. 1. & VIII. 77. col. 2. Quæ hodie fit disciplina circa hoc punctum? *ibidem* 78. Restrigitur potestas parentum circa filiorum oblationem in Monasterio. *ibid.*

Vide, *Parentes, Professio*.

INCANTATIO.

Incantationum varias species. VIII. 95. col. 1. Vide, *Magia, Sortilegium*.

INCARNATIO VERBI DEI.

Incarnationis Verbi Dei Mysterium exponitur a Patribus Concilii Generalis Lateranensis quarti. VIII. 145. col. 1.

INCENDIARIUS.

Incendiarius pœna. VIII. 88. col. 2. Quis fœxit iter Hispanicis ipsis loco pœnitentiæ impositum? *ibid.*

INGESTUS.

Ingestus quid, & cum quibus personis committatur? IV. 59. col. 1. num. 48. Pœna ejus juxta Canones, item juxta Leges Civiles. *ibid.* 49. & 50. Ad cuius Forum spectet? *ibid.* num. 51. Sacerdos abstinere sibi suis spiritualibus, quæ pœna afficiendus? *ibidem* 54. col. 2. num. 4. *De commerce avec une Religieuse est un crime capital, particulièrement lorsque la direction y donne occasion*. IV. 126. col. 1. Quid Synodus Neocaesariensis decreverit circa nuptias incestuosas cum duobus fratribus. VI. 183. col. 1.

Incestuosi olim perpetuo erant Matrimonio interdicti. II. 140. col. 1. num. 2. Inter adulteros incestuosos olim nullum erat Matrimonium. VIII. 105. col. 1. An nati ex incestu filii reputentur? *ibid.* 107. col. 1. Litteræ dispensationum super impedimento Matrimonii mandant prius incestuosos injungi pœnitentiam publicam, & qualem? II. 155. col. 1. num. 1. & 12.

Ingestus qualitatem peccato carnis addit cognatio spiritualis. IV. 55. col. 1. sub num. 48.

INCONTINENTIA.

Incontinentia vel ipsam suspensionem vitare debent Clerici. V. 116. col. 1. & VII. 88. col. 2. Incontinentes Clerici ab Ordinum gradu dejecti. VIII. 16. col. 1. Ab hoc vitio præcipue debent esse immunes. *ibid.* 38. col. 1.

Vide, *Amilla, Castitas, Clericus*.

INCORPORALIA.

Incorporatum rerum natura. VI. 47. col. 1. Quomodo acquiratur possessio seu potius quæsi possessio jurium incorporalium. *ibid.* Quænam sint illa jura? *ibid.*

Van-Epen Tom. X.

INCORPORATIO ECCLESiarUM.

Incorporationes Ecclesiarum jamprius factas nunquam absolute improbavit Ecclesiæ tamquam abutivas. VI. 40. col. 2. Vide, *Concessio, Ecclesiarum*.

INDEX LIBRORUM PROHIBITORUM.

Index ut hodie, non erat librorum Catalogus, quem confecit Gelasius. I. 131. col. 2. n. 3. Indicem confecit Facultas Theologiae Lovaniensis rogatu Caroli V. *ibidem* num. 5. Index Pauli IV. *ibid.* 132. col. 1. num. 6 & 7. Quid in eo comprehensum? *ibid.* num. 8. Quid in Synodo Tridentina adum circa indicem formandum? *ibid.* num. 9. & IX. 103. col. 2. §. 1. Hac de re ejusdem Synodi Decretum. I. 132. col. 1. num. 11. & 12. Index a selectis Patribus confectus, a Pio IV. probatur & evulgatur. *ibidem* num. 13. col. 2. & IX. 104. col. 1. §. 2.

Indicis forma. I. 132. 2. col. 2. num. 16. In multis consentit cum Indice Pauli IV. *ibid.* n. 17. Qua ratione dicitur Tridentinus? *ibid.* n. 20. Regulæ Indicis quænam, & quid præcipue continentur? *ibid.* n. 28. Quot sint? *ibid.* & 134. col. 2. num. 8. Non perinde dici possunt Tridentinæ. *ibid.* 133. col. 1. num. 21. A quibus compozitur? *ibid.* 132. col. 2. sub n. 12. Probantur una cum Indice a Paulo IV. *ib.* n. 15. In prohibitione librorum sic relatio ad pœnas in his Regulis præscriptas. *ibid.* n. 19. His Regulis subijcitur instructio. *ib.* 133. col. 1. n. 22. Libri quidam interdum una in Provincia recte vetantur, licet non in alceris. *ib.* n. 23. Contingere potest, ut Decreta etiam iusta, quosdam libros prohibentia, ob certas circumstantias, non expedit in certis Provinciis publicari. IX. 103. col. 2. §. 3. Ob quovis errores libri non passim prohibendi. I. 133. col. 2. n. 30. V. g. Opera Molinæ in Indice generatim proscripta, continent tamen multa admodum utilia. *ibid.* n. 35. & 134. col. 2. num. 6. & 7. col. 2. Ipse Molinæ a Jurisperitis multum laudatur, & præsertim a Catholico Præfule. *ibid.* col. 2. n. 7. Ipsi Romani Imperii curant quendam Molinæ Tractatum, invero & immutato Auctoris nomine. *ibid.* Interdum liber relatus in Indicem postmodum speciali Decreto Congregationis S. Officii proscibitur. *ibid.* 133. col. 2. n. 33.

Indicis Congregationis Decreta in Hispania non recipiuntur sine novo examine, & quare? I. 134. col. 2. n. 1. Horum Decretorum promulgatio plurima secum trahit incommoda, quæ exponuntur. *ibid.* n. 2. Forma hodierna Curie Romanæ in decernendis & concipiendis Decretis, quibus libri proscibuntur, evincit usum Pileti Regi merito ad hæc Decreta extendi. IX. 102. col. 1. & 2. §. 1. Hoc idem pluribus argumentis adstruitur. *ibid.* col. 2. §. 2. In Belgio hic Index non in omnibus receptus. I. 133. col. 2. n. 35. & IX. 104. col. 1. §. 3. Quando, quomodo & qua moderatione tandem in Belgio promulgatus? I. 134. col. 2. num. 10. In Galliis nedum Iquisitionis & Indicis Decreta habent aliquam auctoritatem, imo eorum promulgatio prohibetur. I. 134. col. 1. n. 3. & *ibid.* in nota.

Index Expurgatorius, a quibus, quomodo, & quo anno aboluitur? I. 134. col. 1. n. 7. & n. 8. & IX. 104. col. 2. Quo anno per speciale Edictum Philippi II. Regis Catholici probatus, impressus, & recipi iussus? I. 134. col. 2. num. 7. & IX. 104. col. 2. sub §. 3. Hujus Indicis expurgatorii quatuor duntaxat regulæ, ex decem regulis per Pium IV. Indicis Romano subiectis expressæ. I. 134. col. 2. n. 8. In hoc Index expurgatorio plures libri per Indicem Romanum simpliciter proscripti, vel nulla, vel aliqua adhibita expurgatione vel cæligatione legi posse declarantur. IX. 104. col. 2.

Vide, *Congregationes Cardinalium*.

INDICIUM.

Indicia prævia requiruntur ut contra Particularem instituat specialis informatio. IV. 121. col. 1. num. 28. Que indicia sufficiant? *ibid.* num. 31. Denuntiator citari solet ad subministranda indicia. *ibid.* col. 2. num. 40.

INDIGENTIA.

Indigentia personæ an attendenda in Beneficiorum distributione? III. 146. col. 1. num. 11. Quid de mandatis in forma parorum sentit B. Bartholomæus de Martyribus? *ibid.* num. 12. An attendenda paupertas parentum? *ibid.* num. 13. Egentibus subveniendum per elemosynas, non per Sacerdotia. *ibid.* sub num. 12.

Vide, *Paupertas, Elemosyna*.

INDUCIÆ.

Inducias quadrimestres ad solvendum concessit Justinianus condemnatis. IV. 118. col. 2. num. 3. Eisdem probat Jus Canonicum, quas tamen limitari aut prolongari a Judice permittit. *ibid.* num. 4. Hodie fere induciæ hæc arbitrarie factæ sunt. *ib.* num. 5. Quid de his habeant Ordinationes Curiarum Ecclesiasticarum? *ibid.* num. 7. Exacto tempore induciarum, executio petitur a Judice, qui Sententiam tulit. *ibid.* num. 9.

Inducia Episcopo accusato concedendæ. VIII. 51. col. 2.

INDULGENTIÆ.

Indulgentiarum nomen derivatum? II. 70. col. 2. num. 1. & 2. Tres earum species seu formulæ antiquiores. *ib.* sub n. 2. Prima species ex Apostolo 2. Cor. 2. Cujus naturæ fuerit, & in qua finem data? *ib.* 71. col. 1. n. 3. & 4. Secunda ex Concilio Ni-

cano & Ancyrano, quæ erat moderatio penitentiarum, & cur concessa? *ibid.* num. 5. Tertia ex libellis & ad preces Martyrum. *ibid.* num. 6.

Vide, *Libelli Martyrum, Penitentia.*

Indulgentiarum duæ species seu formulæ recentiores, ob expéditionem Terræ-Sanctæ, & erogationes elemosynarum, & alia. II. 71. col. 2. num. 10. & *segg.* & num. 12. & *segg.* Prioris earum indulgentiarum speciei exemplum *ib.* Potius erat penitentiarum commutatio, quam Indulgentia. *ibid.* num. 11. Alterius harum indulgentiarum speciei formula. *ibid.* num. 15. Hæc Indulgentia dicta *Relaxatio*, & quare? *ibid.* num. 16. Episcopi admodum liberales fuere in concedenda hac Indulgentia. *ibid.* 72. col. 1. n. 18. Hæc Indulgentia causa abrogationis Canonum Penitentiarum. *ibid.* num. 13. Ante sæculum XI. omnino ignota. *ibid.* n. 17. Plurimis probatur falso quoddam credere ante hæc sæculum similes Indulgentias a variis Pontificibus Romanis concessas fuisse. *ibid.* num. 19. & *segg.* & 22. & *segg.*

Indulgentia species a Concilio Nicæno & Ancyrano expostæ, quæ temporis diuturnitate vigerit? II. 73. col. 1. num. 1. Sæculo IX. inclinate, invalidi usus Canonice Penitentias redimendi precibus & elemosynis. *ib.* n. 2. Species Indulgentiarum & penitentiarum sæculo XI. uitate. *ib.* n. 3. Antiquis Patribus ignota. *ibid.* num. 4. Penitentiam publicam antiquis Canonibus statutam extinxerunt. *ibid.* num. 5. Hujus mutationis rationes fufus expostæ. *ibid.* num. 6.

Indulgentiarum fluctuantium antiquitas discutitur. II. 74. col. 1. num. 8. In Concilio Tridentino de materia Indulgentiarum disputatum est. *ibid.* num. 9. Quid hæc de re denuntium fuerit? *ibid.* num. 10. Docissimi Bossuet reſcriptæ sententia. *ibid.* col. 2. num. 11.

Indulgentias parissime concesserunt veteres, etiam Romani Pontifices, usque in sæculum XIII. II. 75. col. 2. n. 13. Quanta moderatione usus sit Apostolus in concessione Indulgentiarum? II. 74. col. 2. n. 1. Hanc secutus praxiſ Synodi *ib.* 75. col. 1. n. 2. Ut moderatio hæc servaretur, iubeantur Martyres, priusquam darent libellos, statum Penitentium expendere. *ib.* n. 4. Indulgentia extra causam imminentiæ mortis, non nisi sedata persecutione, & post mortem Martyrum dabi uſ, & quare? *ib.* col. 2. n. 10. Hæc species Indulgentiarum, quædam dicitur? *ib.* n. 11. Sæculo XII. coeperunt nonnulli Episcopi in dandis Indulgentiis excedere; & quæ ratio excessus? *ibid.* n. 11. Moderatio in conferendis Indulgentiis, exemplo Summi Pontificis ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-
ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-
ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-

ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-
ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-
ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-

ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-
ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-
ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-

ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-
ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-
ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-

ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-
ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-
ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-

ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-
ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-
ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-

ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-
ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-
ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-

ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-
ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-
ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-

ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-
ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-
ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-

ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-
ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-
ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-

ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-
ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-
ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-

ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-
ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-
ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-

ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-
ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-
ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-

ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-
ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-
ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-

ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-
ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-
ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-

ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-
ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-
ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-

ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-
ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-
ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-

ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-
ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-
ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-

ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-
ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-
ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-

ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-
ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-
ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-

ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-
ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-
ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-

ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-
ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-
ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-

ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-
ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-
ab Episcopis servanda. VIII. 158. col. 1. Formaliter sans lesquel-

Indulgentia in favorem Crucignatorum. VIII. 145. col. 2. & 191. col. 2.

Vide, *Quæstiones elemosynarum, Jubilæum.*

INDULTUM.

Indultum Principibus Belgii concessum nominandi ad primarias dignitates refertur. III. 86. col. 1. n. 13. Occasi nem deduc mutationi circa electionem abbatum & Priorum. I. 208. col. 1. n. 6. & 7. & III. 86. col. 1. num. 14. & 15. An possit dici quod Principes nostri eo non utantur in suis nominationibus ad Abbatis? III. *ibid.* col. 1. nu. 15. Eisdem vigore nominant ad primarias Dignitates in Collegiatis, & primam post Episcopalem in Cathedralibus. *ibid.* num. 15.

Indultum variis Regibus Galliarum concessa, tantum fuerunt personalia. III. 86. col. 2. n. 16. Indultum in favorem Parliamenti Parisiensis, quoties & ad quæ Beneficia nominare concedat? *ibid.* 87. col. 1. n. 27. Alia Indulta eodem spectantia. *ibid.* 86. col. 2. n. 18. Confiliarii jus illud in alios transferre possunt, & quæ forma observanda? *ib.* n. 19. An vi Indulti Regibus Galliarum competat jus nominationis ad Præbendam ratione Ecclesiæ adventus ad Regnum? *ibid.* 87. col. 1. num. 24.

Indulta quibusdam Monachis Gratianus fecit omnibus communia. VIII. 76. col. 1.

Vide, *Privilegium.*

INFAMATIO.

Infamatio publica præcedere debet, ut contra Particularem instituat specialis informatio. IV. 101. col. 1. num. 30. Quæ infamatio iustificat? *ibid.* col. 2. num. 31.

Vide, *Informatio criminalis.*

INFAMIA.

Infamia orta ex publicis & manifestis criminibus habet speciem irregularitatis. II. 114. col. 1. num. 13. Adhuc hodie excludit a Dignitatibus, & quænam infamia ad hæc requiratur, *ibid.* num. 14.

Vide, *Irregularitas.*

Infamia etiam inducitur per citationem personalem. IV. 76. col. 1. num. 8. Eius effectus. *ibid.* in eod. num.

INFANTES.

Infantes, quorum dubium est baptisma, baptizandi sunt. VII. 103. col. 2. & 159. col. 1. Infantes mortui sine Baptismo, non sepeliendi in loco sacro. III. 260. col. 2. n. 27.

Vide, *Baptismus.*

Infantes baptizati, iuxta Synodum Arelatensem, ejus sunt qui miseratione motus illos collegit. VII. 39. col. 2.

INFIDELIS.

Vide, *Paganus.*

INFIRMITAS.

Infirmitas, an excuset a peccato? VIII. 68. col. 2.

INFORMATIO CRIMINALIS.

Informatio accipere, idem est quod procedere via inquisitionis. IV. 100. col. 2. nu. 20. Hodie in criminalibus procedi non potest nisi prævia informatione, & quare? *ibid.* 101. col. 1. n. 23. & IX. 18. col. 1. An Franco il y a des cas, où les Procès criminels peuvent être instruits & jugés sans informations. IV. 188. col. 2. Iudex ad nullas denunciationem inquirens, dicitur procedere ex officio. IV. 100. col. 2. n. 18. Officialis aliquoties multatus per Consilium Regium, qui omisit informationibus, processerat ad privationem Beneficii ex confessione a Relicta. *ibid.* 101. col. 1. num. 24.

Informationes capi non possunt nisi per Officiarios, & auctoritate iudicis. IV. 101. col. 1. nu. 25. Ubi constat de delicto, sed de auctore indicia non habentur, institui potest informatio generalis, & qua forma? *ibid.* n. 27. Quid requiratur ut adversus Particularem informatio possit institui? *ibid.* nu. 28. & 29. *Grandes ordonnances & Edit ou ils est parlé des informations.* IV. 186. col. 2.

Informationes instituuntur, Parte non citata. IV. 101. col. 2. n. 39. Debet institui quam fecerit. *ibid.* n. 41. An iudex possit procedere ex officio in casu adulterii, conveniente marito? IV. 94. col. 1. n. 23. Testes in informationibus auditi, in lite debent recolligi, & qua forma, & quare? *ibid.* 105. col. 1. n. 10. Recollectio hæc non debet ante confrontationem. *ibid.* n. 11. *Et qu'il y a jur cela de greguerier aux usages de France.* IV. 88. col. 2.

INFORMATIO PRO DISPENSATIONE.

Informatio pro dispensatione Matrimoniali magna circumspicione facienda. II. 154. col. 2. n. 5. & VI. 9. col. 2. n. 9. Variæ omissiones vel infirme expressiones, quæ litteras dispensationum reddunt invalidas, & quid circa quamlibet inquirendum. II. 154. col. 2. n. 6. & *segg.* Commisarii Apostolici debent narrare in litteris, earumque contenta mature expendere. *ib.* 153. col. 2. num. 5. De veritate narrationum inquirendum. *ibid.* 154. col. 2. n. 2. Quam seria debeat esse hæc informatio. *ibid.*

ibid. sub eod. num. & num. 6. Examen testium alteri committi potest. *ibid.* 155. col. 1. sub num. 10.

Informatio fieri debet super quocumque impedimento allegato. *ibid.* 155. col. 2. num. 20. Quoniam ab executione superiorem *ibid.* num. 21. Variis formis in Curia usitatis, & quidam pro eorum verificatione inquirendum & attendendum? *ibid.* 155. col. 2. num. 2. & 3. & *segg.* Quo tempore veritas causae subesse debeat? *ibid.* 156. col. 1. num. 10. Dispensatio in forma pauperum, & quoniam, quo tempore paupertas oratorum verificanda, & quomodo in hac dispensatione procedendum? *ibid.* 157. col. 2. num. 1. & *segg.* Quae informatio requiritur in dispensatione super impedimento occulto expedita in Penitentiaria? *ibid.* 158. col. 1. num. 1. & *segg.* Quam secreto peragenda haec informatio. *ibid.* col. 2. num. 12.

INFORMATIO SUPER ELECTIONE.

Informatio diligens facienda ante Confirmationem electionis dandam. *ibid.* 163. col. 1. num. 3. Citandi, qui electioni volunt se opponere. *ibid.* num. 4. Informatio facienda non tantum circa electionis processum, sed etiam circa personam Electi. *ibidem* num. 5. Facienda est in loco in quo Electus solitus fuit conuerti. *ibidem* num. 6. Exempla sollicitae informationis circa Electi personam, & super electionis processum. *ibid.* num. 7. & 8. Synodus Tridentina non determinavit per quem, aut qua forma facienda sit informatio. *ibid.* 163. col. 2. num. 1. Vult dicta Synodus ut in Synodo Provinciali informatio forma praeribatur. *ibid.* num. 2.

Informationis faciendae forma a variis Synodis Provincialibus facta aut probata. *ibid.* 163. col. 2. num. 3. 4. & *segg.* Neque in illis Synodis, neque in Gallia creditum, solis Nuntii Sedis Apostolicae ius tumendi informatione competere. *ibid.* num. 5. & 6. Tandem in Belgicis Provinciis, iuxta Bullam Gregorii XIV. Informatio fit a solis Nuntiis Apostolicis, exclusis Ordinariis. *ibid.* 164. num. 7. col. 1. num. 8. & 9. Galli vero ius illud ad Ordinarios, & alios a Rege committendos, spectare contendunt. *ibid.* num. 10. Haec de re plurimum, quae operis huius forma est legere. *ibid.* num. 11. & col. 2. num. 12. Praxis praedictae Galliae habet, ut informatio de vita & moribus Nominati fiat per Episcopum ultimae residentiae. *ibid.* num. 13. In Galliis et iure informatio excluditur Nuntius, cuius *ibid.* col. 2. num. Hoc confutatur supremi Patris Senatus Arelle, cujus verba videre est in nota. *ibid.* in nota. Ut tolerantia potius quam permissio proprie dicta, habenda est ea, quae Ludovicus XIV. permisit, ut informatio fieret coram Nuntio. *ibid.* in nota.

Informatio merito facienda ab iis, quibus ius nominandi, aut electionem confirmandi, competit. *ibid.* 164. col. 2. num. 14. Excluduntur consanguinei Electi. *ibid.* 165. col. 1. num. 15. Qua forma sumatur? *ibid.* num. 16. & 17. Qualitates requiritae in testibus. *ibid.* num. 18. & 19. Qui in testes non recipiendi? *ibid.* num. 20. Ad quem informatio transmittenda, & qua forma? *ibid.* 166. col. 1. num. 6. Non sufficit, ut aliquis electio sine nominatione confirmetur, ut ille fit insignitus gradu Academico; sed maior de eius doctrina habenda notitia. *ibidem* 165. col. 1. num. 21.

INHUMATIO.

Inhumatio corporis apud Romanos reddebat locum religionis. *ibid.* 164. col. 2. num. 17. Vide, Sepultura.

INJUSTITIA.

Injustitia manifesta dat locum Recursui ad Principem, & quatenus talis reputanda sit? *ibid.* X. col. 1. Vide, Violentia, Vis.

INNOCENTIUS III.

Innocentius III. Summus Pontifex, convocavit Concilium Lateranense quartum. *ibid.* 141. col. 1. §. 1. Huius Pontificis sermo de triplici Phase. *ibid.* col. 2. Eiusdem Diploma de expeditione in Terram Sanctam. *ibid.* col. 2. §. 2. Qualis fuerit hic Pontifex? *ibidem* col. 1. §. 1. Eius mira in Jurisprudencia subtilitas & dignitas. *ibidem*. Utriusque Juris peritissimus. *ibidem* col. 2. §. 3. Scientia theologiae Scholasticae inabundans. *ibidem* col. 2. Tempore huius Pontificis innumerabiles lites Romanae uicque delatae. *ibidem* col. 1. Hinc Innocentius III. innumerae Epistolae & Decreta. *ibid.* col. 2. In quot libris digesta, quando & a quibus edita? *ibid.* Libri gestorum huius Pontificis. *ibidem* 167. col. 1. Regulum eundem Pontifex de negotio Imperii. *ibid.* Innocentius III. hausit falsas Decretales ex Gratiano. *ibid.* 167. col. 2.

Innocentius III. in divisione Imperii sub Philippo & Othone videtur initio neutri adherere. *ibid.* 168. col. 1. Huius causae decisioem declarat ad se pertinere. *ibid.* Litterae Othonis & Regis Angliae pro Othone ad Innocentium, & huius Pontificis responsoria. *ibidem*. Aliae Innocentii responsoria ad litteras Principum Philippo adversarium. *ibid.* Philippus mittit Orationes suas ad Pontificem, quibus hic respondet decisionem ad se pertinere. *ibid.* col. 2. Innocentius se desolat pro Othone. *ibid.* Principum Philippo adherentium querela. *ibidem*. Hinc famosa Decretalis, quae incipit *Venerabilis*. *ibidem* 169. col. 1. Quod continet haec Decretalis? *ibid.* Pontifex absolvit Ducem Zaringiae a vinculo iuramenti fidelitatis forsitan Philippo praestiti. *ibid.* 170. col. 2. Promissiones Othonis Pontifici factae. *ibid.* Philippum Imperium retinet, & Pontifici reconciliatur.

ibid. 171. col. 1. Quid super hoc diffidio legendum remissive? *ibid.* 168. X. 169. in notis.

Innocentius III. cassat electionem Luipoldi Episcopi Wormatiensis in Archiepiscopum Moguntinum. *ibid.* 171. col. 2. Hinc celeberrima Decretalis, quae incipit *Bona memoria*, in qua deducit rationes cassationis huius electionis. *ibid.* col. 1. & col. 2. Confirmat electionem Sifridi in Archiepiscopum Moguntinum. *ibid.* 172. col. 1. Origo & historia Ichilimatis hac occasione orti in Ecclesia Moguntina. *ibid.* 171. col. 1. & 172. col. 2. Luipoldum ad Wormatiensem Ecclesiam redire cogit Pontifex. *ibid.* col. 1. Philippum Imperatorem vult moneri, ne se Sifrido apponet. *ibid.* col. 2.

Innocentius III. Epistola & Decretum contra Conradum, qui a Lubecensi, ac dein ab Hildesheimensi Episcopatu ab Herbipolensem transferat. *ibid.* 172. col. 2. Jubeat Conradum ab Herbipolensi Ecclesia recedere. *ibid.* 173. col. 1. Solvit iuramentum fidelitatis Conrado ut Ducem Francorum praestito. *ibidem*. Punit Conradum electores. *ibid.* Inhibet, ne Conradus redeat ad Hildesheimensem Ecclesiam. *ibid.* Decernit excommunicationem, si pareat. *ibid.* Scribit ad ipsum Conradum, ad cuius querelas respondet. *ibid.* col. 2. Ipsum Conradum excommunicat. *ibid.* Respondet ad Conradum praetensionem de obtenta licentia a Cessellino III. *ibid.*

Innocentius III. vult cogi Philippum Augustum Franciae Regem ad recipiendam Ingeburgen, quacum nullum declarari per quosdam Episcopos suum conjugium curaverat. *ibid.* 174. col. 2. Pontifex totum Regnum Franciae sub interdictione constituit. *ibid.* 175. col. 1. Interdictionem alii servant, alii non servant. *ibidem*. Tempore interdictionis eligitur Hugo Episcopus Arlesiodorensis in Archiepiscopum Senonensem, assensiente Rege. *ibidem* col. 2. Pontificis Decretalis contra hanc electionem, & quo processit hoc negotium? *ibid.*

Innocentius III. Decretales circa postulationem Archiepiscopi Colocenensis in Archiepiscopum Brignolensem Hungariae Primatem. *ibid.* 176. col. 2. & 177. col. 1.

Innocentius III. debebat vice Regis assensum prebere electioni Episcopi Capuani, & quare? *ibid.* 177. col. 2. Decretales huius Pontificis circa vocationem Canonico-rum abientium ad hanc electionem. *ibid.*

Innocentius III. Joannes Rex Angliae, ut se contra Philippum Augustum tueretur, regnum suum subiecit. *ibid.* 178. col. 2. Pontifex Joannis causam suscipit. *ibid.* Innocentii Decretales de hoc negotio. *ibid.* Hic Pontifex praetendit adversus Philippum procedere ratione peccati. *ibid.* Quibus praeterea praetendat argumentis processum suum iustificare? *ibid.* Jubeat Innocentius, Philippum quosdam terras se non restitueret; huncque absolvi a iuramento, quo, iure feudali, Philippo obstrictus erat. *ibid.* 179. col. 1. & 2.

INNOCENTIUS IV.

Innocentius IV. inter & Fredericum II. Imperatorem diffidia. *ibid.* 189. col. 1. §. 1. Innocentius IV. fugi Januam. *ibid.* Indicte Concilium Generale Lugdunense. *ibidem* col. 2. In hoc Concilio accusat Imperatorem de variis criminibus. *ibid.* 190. col. 1. Illum excommunicat. *ibid.* col. 2. Curat chartam tributi a Joanne suo-Tyris Romano Pontifici promissi, per Episcopos Angliae roborari. *ibidem* 193. col. 2. An plaga insanabilis fuerit percussus ob rescissa FF. Praedicatorum & Minerum Privilegia? *ibid.* 199. in nota.

INNOCENTIUS XI.

Innocentius XI. acriter redarguit Cleri Gallicani consensum in Regis Declarationem Regaliae extensivam. *ibid.* 82. col. 2. num. 35. & *segg.*

INQUISITIO.

Inquisitionis origo, progressus & propagatio historice describitur. *ibid.* 129. col. 1. num. 1. & *segg.* Primum in Concilio Tolosano modus procedendi contra haereticos praescriptus est, sed tota auctoritas procedendi, Episcopis commissa. *ibidem* col. 2. num. 9. Postmodum Officium Inquisitionis Dominicani committitur. *ibid.* num. 10. Hi nimio suo rigore populum contra se concitant. *ibid.* 130. col. 1. num. 11. Fratres Minores, qui eorum rigorem temperarent, ipsis adiunguntur. *ibid.* num. 12. Leges in favorem Inquisitionis. *ibid.* num. 13. Episcopi in partem veniunt Officii Inquisitionis. *ibidem* num. 15. Tribunal ejus in Belgio aliquando introductum, indeque ortas seditiones. *ibid.* 42. col. 2. num. 49. Abrogatur, & quare? *ibidem* num. 50. & X. 19. col. 2.

Vide, Congregationes Cardinalium.

INQUISITIO CRIMINALIS.

Vide, Informatio Criminalis.

INQUISITOR FIDEI.

Inquisitores Fidei naturales, Episcopi. *I. 129. col. 1. num. 4.* Per XII. saecula nulli alii fuisse. *ibidem* num. 2. saeculo XIII. primum aliquot Monachi fidei Inquisitores constituti. *ibid.* col. 2. num. 3. Multas difficultates tum ab Episcopis, tum a Magistratibus passi sunt illi Monachi; sed freti auctoritate Pontificis, in magnam vim potentiae assurgunt. *ibidem* num. 5. Monachis illis jungitur Sanctus Dominicus anno 1204. *ibid.* num. 6. Ipse

ipse ejusque socii in Hæreticos insurgunt. *ibid.* n. 3. Decretum in favorem Iniquitatum. VIII. 145. col. 1.

INSCRIPTIO.

Inscriptio legitima præcedere debet criminalem accusationem. IV. 100. col. 1. n. 7. Quid hic per inscriptionem intelligendum? *ibid.* n. 3. De Jure Romano tenebatur Accusans se in libello accusationis inscribere, quod & Jure Decretali cautum est. *ibid.* n. 7. Ad quid se obligaret Accusans per hanc inscriptionem. *ibid.* n. 8. Forma inscriptiōis expressa apud Gratianum. *ibid.* n. 9. Quare induta sit necessitas inscriptionis? *ibid.* n. 11. Etiam in Belgio aliquando invaluit hæc necessitas. *ibid.* n. 10. Publicis Accusatoribus remissum est inscriptionis vinculum & talionis periculum. *ibid.* n. 13. Hodie hujus inscriptionis usus pene a foro recessit. *ibid.* in col. n.

INSIGNIA GENTILITIA.

Insignia propria Patronus Ecclesiasticus in Ecclesia non potest ponere, sed tantum suæ Ecclesiæ vel Monasterii. VII. 79. col. 2. n. 32. Quibus usus lythræ in Ecclesia competat? *ibid.* Si Ecclesiæ minus deserviant, non admittendæ. *ibid.* 80. col. 1. n. 40. Cardinales alia ornamenta suorum insignium gestare non possunt, nisi solum Cardinalitium Galeum. I. 126. col. 2. n. 25. Antiqua insignia publicis locis posita, quid & quatenus probent? III. 80. col. 1. n. 39. & IV. 96. col. 2. n. 38.

INSTALLATIO SEU MISSIO IN POSSESSIONEM.

Vide, Possessio, Instructio.

INSTANTIA.

Instantia Appellationum moribus hodiernis fuit perpetua. IV. 126. col. 1. n. 26. Appellatio instituta in supremis Curis, causa decidenda est ex actis primæ instantiæ, si causa in secunda instantia fuerit. *ibid.* col. 2. n. 47. Examen criminis in prima instantia in Provincia debet institui. VIII. 52. col. 1. Advocatus vel Procurator in prima instantia non respiciendi in testes in secunda instantia. VIII. 197. col. 2.

INSTITUTIO.

Institutionis tres species. III. 88. col. 1. n. 1. Institutio corporalis Beneficiatorum de Jure communi competit Archidiacono. I. 43. col. 1. n. 20. Institutio autorizabilis, seu tituli collativa, moribus Belgicis competit Archidiacono, etiam in Beneficiis curatis. *ibid.* col. 2. sub num. 21. Institutio autorizabilis moribus Belgicis distinguitur a cura animarum III. 39. col. 1. n. 25. Observantia sua in diffinitione & in conformitate des. differentes series d' institutionis. III. 272. col. 3.

Institutio autorizabilis sine tituli collativa acquirari potest investitura feudali. X. 6. col. 2. sub §. 5. & *ibid.* in nota. Per hanc institutionem Clericus adipiscitur plenum jus in Beneficio, non solum ac Vassallus constituitur plenus Dominus Feudi per investituram civilem. *ibid.* Clericus sic institutus potest Beneficium tamquam sibi proprium cum alio Beneficio permutare, vel illud in favorem alicujus resignare. *ibid.* Per institutionem Canoniam sive autorizabilem Clericus adeptus Beneficium Parochiale, vel etiam Canoniatum, habetur ut verus Parochus, vel Canonicus. *ibid.* §. 6. Beneficiarii, præsertim Parochi, per institutionem autorizabilem seu Canoniam consequuntur jus exercendi functiones Beneficio annexas jure proprio & ordinario. *ibid.* §. 7. Consequuntur jus perpetuum ad functiones exercendas titulo annexas. *ibid.* col. 2. §. 8.

Institutio corporalis sive Missio in possessionem, olim non separabatur ab institutione autorizabili. X. 9. col. 1. §. 11. Quid per institutionem corporalem consequatur Beneficiarius, & in quo hæc institutio conveniat cum investitura feudali? *ibid.* in col. 2.

Institutio autorizabilis quandomodo censetur competere Archidiacono Jure proprio, & quandomodo Jure delegato? III. 39. col. 1. n. 26. & 27. Jure communi competit Episcopo, & quomodo ad Archidiaconos & inferiores Prælatos deveniunt? *ibid.* 88. col. 1. n. 4. & 6. Plures alii inferiores Prælati jus instituendi in Belgio habent. *ibid.* 88. col. 2. n. 10. Hinc abusus cui occurrere studuit Synodus Tridentina. *ibid.* n. 12. An Monachi in suis Capellis habeant jus institutionis? VIII. 73. col. 1.

Institutio an danda sit intra semestrem sub pena devolutionis? III. 89. col. 1. n. 18. An a violatione vel recusatone institutionis, datur recursus vel appellatio, & ad quem & quomodo in hac causa procedendum? *ibid.* n. 21. & 271. col. 1. Causæ institutionis recusatæ coram Superiore allegandæ. *ibid.* 89. col. 2. n. 24. Quomodo hæc institutio recte dicatur Collatio necessaria, & precipuas partes in provisione Beneficii Patronatû, partes esse Patronis? *ibid.* num. 30. Concilium Tridentinum in quantum vult instituendos ab inferioribus prius esse examinandos per Episcopum, non servatur nisi quoad Beneficia curata. *ibid.* 88. col. 2. n. 12. Quomodo procedatur in Gallia, si Pontifex institutionem Canoniam recuset? *ibid.* 89. col. 1. n. 23. In Gallis Patroni & Collatores tenebantur inquirere, an Clerici quibus Beneficia conferuntur, sint optimi & origine Galli. *ibid.* in nota.

Vide, Possessio.

INSTRUCTIO CHRISTIANA.

Instructio Christiana, vulgo vocata Catechizatio, multum commendatur a Synodis. I. 12. col. 2. n. 4. & 3. Catechizatio in quibus Paoribus singulariter incumbendum. *ibid.* col. 1. n. 2. & 3. Etiam adultis est necessaria, & nullo anni tempore omittenda. *ibid.* col. 2. n. 5. & 6. Actibus paribus, utitur sit per Parochos quam per alios. *ibid.* n. 5. Episcopi cogere debent Parochos ut per se id faciant. *ibid.* sub col. n. 5. Usus contrarius quamvis disturnus, Parochos ab hac obligatione eximere non potest, nec ipsi præjudicare. *ibid.* 13. col. 2. n. 2. Id ex mente Concilii Tridentini est, quod & recenter declaravit Innocentius XI. sub col. n. 2. & 15. col. 1. n. 6. Idem declaravit S. Congregatio Concilii Tridentini. *ibid.* n. 6. & 7. Instructio Clerici & populi servare possunt instructiones & Epistolæ Pastorales. I. 87. col. 2. n. 9. Episcopus nihil omittere potest quod ad instructionem populi sit necessarium. *ibid.* 88. col. 1. n. 13.

Vide, Predicatio, Epistole Pastorales, Catechismus.

INSTRUMENTUM.

Instrumentum publica quædam dicuntur, & quæ eorum auctoritas? IV. 94. col. 1. n. 1. & 3. Debent esse conscripta a persona publica ad conscientiam instrumenta. *ibid.* num. 4. & 5. Scriptura iudicis vel etiam Regis non est instrumentum publicum. *ibid.* n. 6. & 7. Quare scriptura non sit semper publica, licet a persona publica sit scripta? *ibid.* num. 8. Notarii instrumenta conscribere non possunt nisi rogati, nec pro personis plangere qualitates suas & locum residentis. *ibid.* n. 20. Teneantur omnium instrumentorum minuta in protocollo registrare, & fideliter conservare. *ibid.* n. 32. An in conscriptione instrumenti publici requiratur subscriptio testium cum subsignatione Notarii? *ibid.* n. 35. Quid de expressione temporis, quo instrumentum conscribitur, item de invocatione Numinis, anni regnantis Principis, &c. *ibid.* 96. col. 1. n. 36. Ad a Graphiaris registrata, scriptura a Notario signatur, vel sigillo authentico munitur, &c. pro publicis instrumentis reputantur. *ibid.* n. 37.

Instrumentum quodam dicitur originale. IV. 96. col. 1. n. 43. & 44. Scriptura ex originali per alium Notarium delumpta, non est originalis. *ibid.* n. 45. Quare capite vel exemplari, si dem in iudicio non faciant? *ibid.* n. 46. Facient fidem, si a Iudice vel eius Commissionem cum originali fuerint collate. *ibid.* n. 47. Sicuti examen testium, ita & collatio instrumenti alteri committi per Iudicem potest. *ibid.* col. 2. n. 48. Instrumenta quæ vetustate corrupti incipiunt, quomodo renoventur? *ibid.* n. 49. Instrumentis publicis plena fides adhibetur in iis, quæ dispositivè assentant. *ibid.* n. 52. An fides instrumenti per testes possit conservari? *ibid.* n. 53.

Vide, Probatio, Archæpiscopus, Grapharius.

INSTRUMENTA ORDINUM.

Vide, Ordo, Materiam Sacramentorum.

INTENTIO.

Intentio recta, sola non facit undequaque rectam, actionem aliquam ex se, si sit in malum propensam. VI. 2. col. 2. sub §. 4. Quandomodo bona intentio exulare possit? *ibid.* in nota.

INTERCESSIO.

Intercedere debet Ecclesia pro malis apud Principes, non eos temerario ausu defendere. VIII. 68. col. 1. Intercedere pro Reis apud Principes & Magistratus Civiles, jampriam Episcopis familiare fuit. II. 109. col. 1. n. 2. & VIII. 84. col. 2. & IX. 43. col. 1. §. 1. Pro quibus intercederent, & quis intercessionis scopus? *ibid.* col. 2. §. 2. Effectus intercessionis expectabatur a benigne Principibus. *ibid.* 84. col. 2. §. 3. Consequentes ad Ecclesias censentur implorare intercessionem Episcoporum. *ibid.* §. 4. Correctionem & vitæ conversionem hominum suo ad Ecclesiam confugio præstabant & promittebant; qua promissione fidentes Episcopi pro ipsi intercedebant. *ibid.* 45. col. 1.

INTERCESSOR.

Intercessores, quiaam sic dicti in Ecclesia Africana? VII. 102. col. 2. Abusus horum intercessorum compingitur. *ibid.*

INTERDICTUM.

Interdicti Ecclesiastici definitio. IV. 148. col. 2. n. 2. Quomodo excludatur excommunicatio? *ibid.* n. 3. Quomodo distinguatur a suspensione? *ibid.* col. 2. n. 4. Per Interdictum non vetatur usus omnium rerum divinarum. *ibid.* n. 4. Dividitur in locale, personale, & mixtum. *ibid.* 149. col. 1. n. 7. & sequ. & IX. 35. col. 2. §. 1. Item in universale, & singulare; & quidnam quodlibet importet? IV. 149. col. 1. n. 8. & sequ. Interdictum uti & suspensio subinde insiguntur per modum censuræ & subinde per modum meræ pænæ, & quomodo ab aliis censuris distinguatur? IX. 35. col. 1. §. 1.

Interdicta a quo tempore usitata? IV. 149. col. 2. n. 19. Lu-
ulentum Interdicti exemplum saeculo xi. in Ecclesia Lemovi-
censi. *ibid.* n. 20. Eam Interdicti formam novam fuisse testan-
tur Andros cœvi. *ibid.* n. 21. Posterioribus saeculis Interdicta
nimium multiplicata. *ibid.* n. 22. Inde varia incommoda, ob
quæ Pontifices eorum rigorem moderantur. *ibid.* n. 23. Quam
functiones Ecclesiasticæ fieri possint tempore Interdicti. *ibid.* n.
24. & 249. Ratio relaxationis petita a decremento fructu-
ali quod populus patitur. *ib.* 150. col. 1. n. 29. Judices Ecclesiastici
nimis circumpecta & potius ex cupiditate quam ex chari-
tate Interdicta ferebant. *ib.* n. 30. Constitutio Bonifacii viii.
contra hæc temeraria Interdicta. *ibid.* p. 31. Prælati non incur-
runt Interdictum vel suspensionem nisi in Sententia expressi.
VIII. 200. col. 2. Interdictum non minus requirit prævias moni-
tiones Canonicas, & sententiam ut minus declaratoriam, atque
ipsa excommunicatio. IX. 37. col. 2. Rationes, ob quas solas per-
mittitur Interdictum ex Constitutione Bonifacii, Decreto Synodi
Basilienfis, & Concordatis Brabantis. IV. 150. col. 1. n. 32.
Per celebrationem in loco interdicti incurritur irregu-
laritas. *ibid.* col. 2. n. 38. Celebrans in loco cessantem a Divi-
nis subiecto, non irregularis efficitur, nisi Interdictum in ratio-
ne censuræ latum fuerit. IX. 37. col. 1. Quomodo interdictum
differat a cessione a Divinis? IV. 150. col. 2. n. 39. & IX. 37.
col. 2. Hæc minora, quam Interdictum, præsertim generale,
habet incommoda. IV. 150. col. 1. n. 40.

Interdictum generale non sine magna causa, & moderatione &
circumspectione infligendum. IV. 150. col. 2. n. 34. Major cau-
sa & prudentia in ferenda hac generali Censura, quam Excom-
municatio requiritur. *ibid.* n. 35. Ratio eo maior esse de-
bet, quo latius se interdictum extendit. *ibid.* n. 36. Qui effe-
ctus Interdicti circa cessionem a Divinis? *ibid.* n. 37. Quenam
publicatio requiratur, ut Interdictum servari debeat? VIII. 175.
col. 2. An olim notum fuerit Interdictum generale, prout ho-
die sumitur? IX. 36. col. 1. §. 3. Labentibus sæculis, frequen-
tius impensum Interdictum generale; & quam fœneste ejus
locum esse effectus? *ibid.* col. 2. §. 4.

Interdicta, aliasque penas Ecclesiasticas precio redimere, ma-
gnus abusus. VII. 178. col. 1.

Interdictum locale, an apud Græcos ignotum fuerit? VII. 178.
col. 1. & *ibid.* in nota.

Interdicto subicitur tota terra Philippi Augusti Franciæ Re-
gis? VIII. 175. *ibid.* col. 2.

INTERESSE.

Interesse Judex interduum taxat ex Officio; interduum injungit
Parti ut specifice suum interesse. IV. 117. col. 2. n. 33. De-
claratio interesse a vidore exhibita, tradenda Parti videt ad
diminuendum. *ibid.* n. 34. *Village de France conservant la taxe des
dommages & intérêts.* IV. 190. col. 2.

Vide, *Expensa*.

INTERFECTOR.

Interfectores excommunicantur, an sint rei homicidii? VIII.
186. col. 2. Interfectores uxorum adulterum, quæ pontificia
imponenda? *ibid.* 105. col. 2.

Vide, *Homicidium*; *Occhio*; *Suicidium*.

INTERNUTIUS.

Vide, *Nuntius*.

INTERROGATORIA.

Interrogatoria testibus examinandis, proponenda Judici, a Par-
te adversus quam producuntur, tradi possunt. IV. 92. col. 2.
n. 26. Eorum forma & scopus. *ibid.* col. 2. n. 27. Designationes
articulorum & interrogatoria, ad litem inferenda sunt. *ibid.*
n. 28. Parti producenti non communicantur. *ibid.* n. 29. Eorum
usus non est in omnibus Curis admittitur. *ibid.* n. 30.

Interrogatoria in causa criminali adversus iudicatos Promo-
torum localis intra triduum tenetur exhibere. IV. 105. col. 2. n.
1. & *seqq.* En France les Prisonniers pour crimes doivent être en-
terrogés dans des vingt-quatre heures de leur emprisonnement. IV.
189. col. 1. Reus super hiis, quæ per informationem præviam
Procurator Regius accepit, examinandus, ante datas defension-
es, abique mora & dilatione tenetur respondere. *ibid.* 105.
col. 1. n. 3. & 6. Responsiones Rei rediguntur in scriptis, &
Officio Fidei traduntur. *ibid.* col. 2. n. 8. & *seqq.* En France
l'interrogatoire n'est pas toujours pris des informations. VI. 189.
col. 2. Ce qu'il y a d'essentiel de propre au Droit Français sur cet-
te matière. *ibid.*

INTESTITIA.

Intestitia olim nota & eorum scopus. II. 98. col. 1. n. 1. &
VIII. 37. col. 1. Inter minores Ordines olim servata. I. 2. col.
2. n. 4. Votum Ecclesiæ, ut etiam servaretur. I. 3. col. 1. n.
7. & II. 98. col. 1. n. 2. Varia circa votum temporis, quæ
intercedere debebat, Ecclesiarum disciplina. II. 98. col. 1. n. 3.
Ordines etiam Minores non conferbantur, nisi illi, qui a-
qualiter functiones erat peracurus; nec duo eidem simul con-
ferri poterat. *ibid.* col. 2. n. 5. Interduum quæ, omisso Ordine
Minore, suscipiebat Majorem; nec tamen per saltum promotus
consecratur. *ibid.* n. 6. Optat Ecclesiæ, ut Ordinati incumbant
aliquæ tempore Minoribus Ordinibus, priusquam ad Majores

promoveantur. *ibid.* n. 72. Inter sacros Ordines requiruntur in-
terstitia unius anni, & quomodo annus computandus? *ibid.* 99.
col. 1. n. 13. & 14. Quinam in his possint dispensare & quid in
hac dispensatione attendendum? *ibid.* n. 15. Duo Ordines sacri
nequidem ex dispensatione Episcopi possunt unieodem die con-
ferri. *ibid.* n. 19. Quid ab Episcopis attendendum in dispensa-
tione super interstitiis? VIII. 34. col. 2.

INTERVENTIO.

Interventio Episcoporum pro Reis apud Principes & Magistra-
tus civiles, jampridem frequentissima. II. 109. col. 2. n. 2. &
VIII. 43. col. 1. & IX. 84. col. 1. §. 2.

Vide, *Intercessio*.

INTESTATUS.

Intestatus quis censetur decedere? III. 167. col. 1. n. 16.
Intestatorum Clericorum bona ad quos deferantur? *ibid.* 166.
col. 2. n. 1 & *seqq.*

Vide, *Successio*.

INTHRONIZATIO.

Inthronizatio sive Electio Romani Pontificis, a quibusnam olim
fieret? VII. 37. col. 1. Quinam ad illam concurrebant? *ibid.*
col. 2. In ea præcipuas partes habebant Clerici Cardinales. *ibid.*
Vide, *Papa*, *Electio*, *Cardinales*, *Conclave*.

INTROITUS MISSÆ.

Introitus Missæ, quid olim fuerit? VI. 210. col. 2.

INVENTA RES.

Inventum rem qui non restituit, furtum committit. VIII.
68. col. 1.

INVESTITURA.

Investiturarum diffidia inter Romanos Pontifices &
Imperatores; & intentio contentendum. I. 57. col. 2. n. 12.
Romani Pontifices asseriebant Investituram esse licitam electio-
num contrarias. *ibid.* 58. col. 1. n. 13. Imperator Henricus V.
juri conferendarum Investiturarum renunciavit. *ibid.* An Si-
moniacæ quæ int. Investituræ Episcoporum olim ab Imperat-
ribus date? VIII. 5. col. 2. Quid de Investituræ legendum? *ibid.*
in nota. Inter abusus "on sum" generaliter referendus est investitu-
ræ. VIII. 74. col. 1. Institutio in Beneficiis Ecclesiasticis non est
ab illis quoad effectum, Investituræ Valli, quæ crevisse dicitur.
X. 9. col. 2. §. 21. & *ibid.* §. 12.

INVITATORIUM.

Invitorium, Antiphona quæ etiam dicitur *Versus asperionis*
vel *Responsorium exhortationis*. V. 160. col. 1. §. 4. Quinam sit
mens Ecclesiæ in decantatione hujus Antiphonæ, & quid huic
decantationi proprium? *ibid.*

INVOCATIO SANCTORUM.

Vide, *Sancti*.

JOACHIM ABBAS.

Joachim Abbas scribit contra Petrum Lombardum. VIII. 143.
col. 2. Hujus Abbatis libellus ab Innocentio III. damnatur.
ibid. Abbas Joachim declaratur orthodoxus, quod scripta sua
submisisset Romanæ Ecclesiæ. *ibid.*

JOANNES XXII.

Joannes XXII eligitur in Romanum Pontificem. VIII. 226.
col. 1. & 231. col. 1. Ejus Constitutiones contra Fratres Mino-
res strictioris Observantiæ, dictos Spirituales. *ib.* 226. col. 2.
& 227. & *seqq.* col. 1. & 2. Fra res Minores appellant a Ponti-
fice, & ab ejus constitutionibus, ad Ecclesiam universam. *ibid.*
230 & *seqq.* col. 1. & 2.

Joannes XXII Extravagantiæ collectionis auctor. VIII. 225.
col. 1. & 2. Hujus Pontificis reperitur adhuc quedam Extra-
vagantes inter communes. *ibid.* col. 2. Observationes in quad-
dam hujus Pontificis Constitut. ones. *ibid.* 226. col. 1. & 3. Edi-
dit Extravagantem *per se* in qua præcedit, quod tene-
ni & cœlestis Imperii jure. Summo Pontifici sint commissa. *ib.* 231.
col. 2.

JOANNES DUCAS IMPERATOR.

Joannes Ducas succedit Theodoro Lascari, pluresque vicarias
contra Latinos reportat. VIII. 203. col. 1. Ex morbo epileptico
moritur. *ibid.* col. 2.

JOANNES VULGO SINE-TERRA.

Joannes, vulgo *Joannes Sine-Terra* vocatus, concedit cum Ar-
thuro de Regno Angliæ. VIII. 178. col. 1. *Joannes* fertur Ar-
thurum occidisse. *ibid.* Idcirco bellum inter Philippum Regem
Galliæ, & Joannem. *ibid.* col. 2. *Joannes* Regnum suum Inno-
centio III. subicit. *ibid.*

Vide, *Innocentius III*.

JOAN.

JOANNES VECCUS,

V. de, Josephus Patriarcha Constantinopolitanus.

JOSEPHUS PATRIARCHA CONSTANTINOP.

Josephus Patriarcha Constantinopolitanus (seponit) antequam Gregorium, VIII, 205 col. 1. Ipse surrogatur Joannes Veccus, qui unanimes in Concilio Lugdunensi conclusum confirmat. *ibid.* col. 2.

IRREGULARITAS.

Irregularitas quomodo apud antiquos nota? II. 102. col. 2. n. 1. Præcipue fundata erat in crimine chive suspitione. *ibid.* 103. col. 1. n. 2. Quia ratione collapsio disciplinæ modernis Irregularitatibus occasionem dedit? *ibid.* n. 4. Irregularitas descriptio. *ibid.* n. 5. Hodie non contrahitur nisi ea bus jure expressis. *ibid.* n. 7. Irregularitas criminis auctora, hodie non contrahitur nisi crimine consummato. *ibid.* n. 9. col. 2. Irregularitas non privat Beneficio. *ibid.* col. 2. sub num. 10. In quo Irregularitas distinguatur a Censura? *ibid.* n. 12. Proprium est ut per penitentiam non tollatur, quod pristinae disciplinæ est censuræ. *ibid.* n. 13. & 14. Irregularitas non semper supponit culpam. *ibid.* n. 15. Per se per solam dispensationem tollitur. *ibid.* n. 16. Duplex Irregularitatis species; & utraque sub se varias complicitur species. *ibid.* n. 17. Il y a plusieurs cas d'irregularité qui sont de droit naturel ou de l'usage de l'autorité ecclésiastique. II. 200. col. 1. n. 10. chap. 1. Quasi sanctus cas. *ibid.*

Irregularitatis ex Bigamia antiquitas ex Apostolo. II. 104. col. 1. n. 2. & seqq. Juxta Græcos ejus fundamentum est ex suspitione incontinentiæ. *ibid.* col. 2. n. 5. Græci Patres non Bigamum putantur, qui ante Baptismum plures habuit uxores; & quare? *ibid.* col. 2. Irregularitatis fundamentum in eo, qui duxit uxorem, in quo juxta eosdem fundetur? *ibid.* num. 6. Juxta Latinos Patres hæc Irregularitas fundatur in defectu Sacramenti, & in quo hoc consistit? *ibid.* 105. col. 1. n. 10. Hoc Irregularitatis fundamentum ubique receptum. *ibid.* col. 2. num. 11. Quinam censentur Bigami veri, & quomodo interpretativi? *ibid.* num. 17. Datur Bigamia interpretativa æquivalens veræ Bigamie. *ibid.* col. 2. n. 18. Talis est Bigamia orta ex iteratis nuptiis nulliter contractis a Coniunctis in Ordine sacro. *ibid.* n. 18. Et ex nuptiis invalidis cum vidua. *ibid.* num. 19. Contraheas valide cum vidua quando effectus juris, est verus Bigamus. *ibid.* 106. col. 1. n. 21. An censendus Irregularis, qui duxit unicam, sed ab alio prius corruptam? *ibid.* n. 20. Olim ex Bigamia orta Irregularitas tantum excludebat ab Ordinibus sacris, sed hodie excludit ab omni Beneficio & Privilegio Clericali. *ibid.* n. 22. & 23. Id quomodo obtinet in Bigamo ex nuptiis cum vidua. *ibid.* num. 24. Bigami etiam a ministro quorumcumque in Ordinem ante susceptorum suspenduntur. *ibid.* n. 25. Quis in hac Irregularitate possit dispensare? *ibid.* n. 26. & 27. Quare cum criminosis potiusquam cum Bigamis liceat Episcopis dispensare? *ibid.* n. 28. Disciplina hodierna circa Bigamos est rigidior quam pristina erat. *ibid.* col. 2. n. 29. Quid sit Bigamia, miserrudinarum. *ibid.* n. 31. An transgressio voti continentie inducat Irregularitatem tamquam Bigamia, & an Episcopus in eo possit dispensare? *ibid.* num. 32. Græcorum disciplina circa Irregularitatem ex Bigamia. VIII. 26. col. 2. & 27. col. 1. Voyez les Observations de M. Gibert sur cette espèce d'irregularité. II. 200. col. 2.

Irregularitas ex defectu natalium orta est ex incontinentia Clerici, & tantum circa seculum XIII. firmiter stabilita. II. 107. col. 1. n. 1. & seqq. Jure Decretalium fundata. *ibid.* n. 7. col. 2. Primum actum fuit de excludendis filiis Presbyterorum. *ibid.* n. 8. Tandem generaliter Irregularitas extensa ad omnes illegitimos. *ibid.* n. 9. Hæc Irregularitas etiam hodie excludit a Minoribus Ordinibus & Beneficiis simplicibus. *ibid.* n. 10. Hujus Irregularitatis ratio. *ibid.* n. 11. & seqq. Quis in ea possit dispensare? *ib.* 108. col. 1. n. 14. In quibus solus Pontifex dispenset cum illegitimis? *ibid.* n. 15. Non omnis species illegitimitatis est æque turpis, & quæ per obtinendam dispensationem, expianda? *ib.* n. 16. Strictè interpretanda. *ibid.* n. 19. Dispensatio se non extendit ad obtinendum Beneficium etiam simplex, quod pater habuit, etiam si fuerit persona intermedia. *ibid.* col. 2. n. 22. & 23. Nec ad obtinendum Beneficium etiam dissimile in Ecclesia, in qua pater quoque quomodo ministravit. *ib.* n. 24. Non ad hoc se extendit dispensatio quantumvis generaliter concepta. *ibid.* n. 25. Tollitur hæc Irregularitas per Professionem Religiosam, & hujus ratio. *ibid.* n. 27. & 28. Non tamen illegitimus per eam fit capax Prælature. *ibid.* col. 2. n. 30. Solus Pontifex hic dispensat, & quis fit filius Pontificis? *ibid.* n. 31. Quid in Ducto Gratiani occurrat circa hæc Irregularitatem? VIII. 33. col. 2. Voyez l'Observation de M. Gibert. II. 201. col. 1. chap. 3. Vide, illegitimus.

Irregularitas ex defectu lenitatis in quo fundata? II. 109. col. 1. n. 1. Quinam illam incurrant? *ibid.* col. 2. n. 5. An Prælati temporalem Jurisdictionem habentes, & exercentes per Ministros seculares, Irregularitatem incurrant? *ibid.* n. 8. An Clerici supplicia damnatorum spectantes, vel Judicis eorum, qui interficiunt, aut Sententiam sanguinis scribentes, fiant Irregulares? VIII. 149. col. 1. n. 1. Episcopus illam incurrit, degradatam tradens Brachio seculari; & quid operetur ejus interdictio pro Clerico degradato? II. 110. col. 2. n. 9. & *ibid.* n. 10.

An Irregularitatem incurrat Pater meane Magistratum, ut sit facinorolos animadvertat? *ibid.* col. 2. n. 17. Quid requiratur, ut eam evadat Clericus persequens injuriam propriam in causa criminali, & an profectione sit necessaria? *ibid.* n. 19. An exterior profectione semper sufficiat? *ibid.* 121. col. 1. n. 20. In Gallis & Belgio inutilis est illa profectione. *ibid.* n. 21. Hodie profectione Episcopi est tantum cæremoniæ. *ibid.* num. 22. Ad quid tamen retineatur ea profectione? *ibid.* n. 23. An accusans evadat Irregularitatem, si persequatur injuriam alteri illatam? *ibid.* n. 24. Etiam laici hæc Irregularitatem incurunt. *ibidem.* n. 25. Ad incurrendam Irregularitatem dubitatur, an mania laudis mutilario reipia sequatur. *ibid.* n. 26. In Gallia tales a Justice compulsi & Grapharii hæc Irregularitatem non incurunt. *ib.* col. 2. n. 27. & 28. Qui sunt in France ceux qui encourrent cette irregularité? II. 201. col. 1. chap. 4. Solus Pontifex in hac Irregularitate dispensat. *ibid.* 111. col. 1. n. 29.

Irregularitas ex defectu corporis olim parum attendebatur, nisi talis esset, quæ functiones Ordinis impediret. II. 111. col. 2. n. 1. & seqq. & VI. 149. col. 1. Unde Irregularitas ex defectu corporis videatur originem duxisse? VI. 158. col. 2. Decretales Pontificum videntur hæc Irregularitatem fundare indebitate & deformitate, quæ executionem Ordinum impediret. II. 112. col. 1. n. 6. & 8. & seqq. Aliquando dubitatur, an mania in oculo non causaret Irregularitatem. *ibid.* n. 7. Patiens defectum corporis potest in Altari ministrare, si secundum non timeatur. *ibid.* n. 9. Defectus supervenientes post Ordines susceptos non inducunt absolutam Irregularitatem. *ibid.* col. 2. n. 11. & 12. Judicare de hac infirmitate & deformitate private spectat ad Episcopum, etiam in Regularibus; & quæ in eo attendenda. *ibid.* n. 13. 14. & 15. Eminentia in doctrina & moribus alicuius supplere potest. *ibid.* n. 16. Rescripta dispensationum super hac Irregularitate, semper ad Episcopum, & non ad Officialem diriguntur. *ibid.* n. 17. Pontifici la Pape renvoie cette dispense à l'Evêque? II. 202. col. 1. chap. 5. Tantum per se ipsum de defectu iudicare potest Episcopus. *ibid.* 112. col. 2. num. 18. Potest illud iudicium peragere independentem a Rescripto Curie Romanæ. *ibid.* n. 19. Clausula ordinariæ pro hac dispensatione, & clausula specialis super defectu oculi canonis. *ibid.* col. 1. n. 20. Quid Gratianus circa hæc Irregularitatem scripsit? VIII. 33. col. 2.

Irregularitas ex crimine inducebatur ex quocumque peccato mortali post Baptismum admisso. II. 113. col. 1. n. 2. Indifferens erat five crimen esset publicum, five occultum. *ibid.* col. 2. n. 6. Quando hæc disciplina ab Episcopo, *ibid.* 112. col. 2. num. 18. Potest illud iudicium peragere independentem a Rescripto Curie Romanæ. *ibid.* n. 19. Clausula ordinariæ pro hac dispensatione, & clausula specialis super defectu oculi canonis. *ibid.* col. 1. n. 20. Quid Gratianus circa hæc Irregularitatem scripsit? VIII. 33. col. 2.

Irregularitatem semper induxit homicidium etiam pro conservatione propriæ vite. II. 115. col. 2. n. 2. & seqq. Primus Clementis V. excepit homicidium pro conservatione vite propriæ. *ibid.* 116. col. 1. num. 8. Sub hac decisione Clementis V. non comprehenditur homicidium commissum in defectionem bonorum, vite parentum, liberorum, aut in defectionem Patriæ, &c. *ibid.* n. 9. 10. & 11. Sufficit quod voluntarium indirecte; & ex quibus principiis hoc iudicari debeat? *ibid.* col. 2. n. 14. & seqq. In dubio an quis incurrit Irregularitatem, debet se pro tali gerere. *ibid.* 117. col. 1. n. 22. Fundamentum hujus regulæ, & quomodo hoc fundamentum plures non fiat attendenda. *ibid.* n. 23. Homicidium voluntarium ex mente Tridentini, est homicidium directe voluntarium. *ibid.* n. 25. Synodus opat, ut cum homicidia voluntaria non dispensentur, nec Episcopus dispensare potest. *ibid.* n. 26. col. 2. Pontifex difficillime in eo dispensat pro Ordinibus vel Beneficiis obtinendis. *ibid.* n. 27. Formula dispensationis pro Ordinibus vel Beneficiis ante susceptis. *ibid.* n. 28. In homicidio occulto, non voluntario, juxta mentem Concilii Tridentini, dispensat Episcopus. *ibid.* n. 31. Quid Concilium Tridentinum; quid Galli sentiant de eo, qui ab Irregularitate hæreticos dispensare debet? *ibid.* 118. col. 2. n. 32.

Irregularitas incurritur per celebrationem in loco interdicto. IV. 150. col. 1. sub. n. 38.

Irregularis sit Clericus, qui suspensus ab Ordine, exercet ea quæ Ordinis illius sunt. IV. 151. col. 2. n. 23. Quid in hoc attendendum? *ib.* n. 25. Irregularitatis quædam species, quæ hodie ab usu recesserunt. VIII. 33. col. 2. & 2.

IRRISOR.

Irrisores, quinam olim punirentur? VI. col. 1.

ISACIUS ANGELUS IMPERATOR.

Isacius Angelus Imperator e Throno Constantinopolitano per
 sororum fratrem Alexium cognomento Comnenum deicitur.
 VIII. 202. col. 2. Restituitur. *ibidem*.

ISIDORUS MERCATOR.

Isidorus-Mercator, an sit verus auctor Decretalium Collectio-
 nis, quæ ejus nomine inscripta circumfertur? VII. 189. col. 1.
 c. 2. §. 1.

Vide, *Decretales Epistola*.

JUBILÆUM.

Jubilæi Indulgentiæ origo discutitur. II. 80. col. 1. num. 1. &
 2. 1. 2. Monumentum de illius origine a Bonifacio VIII. allatum
 non bene convenit cum historia Jubilæi. *ibid.* num. 2. Hæc
 historia refertur *ibidem*. n. 3. Ineunte anno 1300. circa valorem
 indulgentiæ, quæ annuo quolibet centesimo conferri debebat,
 nihil adhuc fuerat determinatum. *ibidem*. col. 2. n. 4. & 5. Di-
 cutur quid de antiquitate Indulgentiæ centesimi anni in ea
 Bulla fuerit insinatum. *ibid.* n. 6. Infernum videtur testimo-
 nium, quo Bonifacius mittitur. *ibid.* n. 7. Non ita censet Bene-
 dictus XIV. Summus Pontifex, remissive. *ibidem*. in nota. Bo-
 nifacius non meminit Jubilæi Judiciali, sed Clemens VI. *ibid.* 8.
 col. 1. n. 8. Unde nomen Jubilæi Indulgentiæ formulæ adhe-
 reat? *ibid.* n. 11.

Jubilæi prima institutio & forma per Bonifacium VIII. II. 78.
 col. 2. n. 1. & 2. Conditiones pro lucranda Indulgentia a Boni-
 facio requiritur. *ibid.* n. 3. Qui plus participant; & quid per
 Jesum Indulgentiam intelligatur? *ibidem* n. 4. Non concessi-
 5. Extremum deinde ad aliquos personarum vivantes Bafilien-
 sis. *ibid.* 79. col. 1. n. 10. Contradictum ad annum quinquagesi-
 mum per Clementem VI. ejusque contradictionis ratio. *ibidem*.
 6. & 81. col. 1. n. 9. Ad preces populi Romani facta est il-
 la mutatio. *ibid.* n. 10. Quanto multitudine ad eas Indulgentias
 lucrandas Romanos perrexerit? *ibid.* 79. col. 1. n. 11. & 80. col.
 1. sub n. 5. Postea diversis vicibus tempus Jubilæi contradictum,
 remanet ad annum vigesimum-quintum. *ibid.* 79. col. 1. n. 12.
 3. 14. & 15. Quomodo Bonifacius IX. Indulgentias Jubilæi et-
 onnullis parvi estimaretur. *ibidem* col. 2. n. 6. Sub medium
 sæculi XV. Indulgentia hæc nondum generaliter omnibus Ec-
 clesiis communicabatur. *ibid.* n. 17. Quis primus illius exten-
 sione ad omnes Ecclesias fecerit? *ibid.* n. 18. Ufque ad sæculum
 XVI. Jubilæum non dabatur aliis Ecclesiis, nisi anno Jubilæi
 Romæ abfoluto. *ibid.* num. 20. A quo tempore data potestas
 fore eo tempore, Confessariis ad abfolvendum a casibus refer-
 rat, & commutandi vota? *ibid.* n. 19. Conditiones adimplen-
 dæ, & quid de illis populis inferendum? *ibid.* n. 20. col. 1. n. 22.
 23. Quis primus Romanus Pontifex Jubilæum indixit in
 locum assumptionis, ad implendum dei auxilium pro bene-
 Republicæ Christianæ regimine. *ibid.* 79. col. 2. n. 21. Etiam
 illis ex causis nonnulli Pontifices generale Jubilæum induxe-
 runt. *ibid.* sub col. n. 21. Tempore Jubilæi datur libera electio
 Confessariis approbati. *ibid.* 80. col. 1. n. 24.

Vide, *Indulgentia*.

JUDÆI, JUDAIZARE.

Judeorum Synagogam ingredi Christianis olim vetitum. VI.
 146. col. 2. Vetitum quodlibet cum Judæis commercium in la-
 ris. *ibid.* 148. col. 1. Vetitum quoque "ubiniſſare quidam
 pro ſolemnitate Feſti Judeorum. *ibid.* d. d. Vetitum ab eis Azyrna
 accipere, & quæcumque munera Feſtiva. *ibid.* 151. col. 1. Ca-
 non Trullanus contr. quæſam ritus Judeorum VI. 164. col. 2.
 Nulla cum Judæis habenda familiaritas. *ibid.* 171. col. 2. Canon
 Concilii Lateranensis III. contra Chriſtianos Judæos Piratis o-
 mnes ſerentes. VII. 139. col. 2. Quæ in Concilio Lateranenſi
 V. ipſis vetitum fit in diebus lamentationis Paſionis Domini
 ire in publicum prodire? *ibid.* 147. col. 1.

Judaizare Chriſtiani vetitum, & quid fit *judaizare*? VI. 122.
 col. 1.

Judæi a publicis Officiis arcedi. VIII. 147. col. 1.
 Judæi Chriſtianifimum ſimulantes Canone Nicæno arguuntur.
 VII. 180. col. 1. Utrum hoc Canone ſimilium Judeorum filii
 aut ſervi baptizati ventur? *ibid.* col. 2. Occaſio qua plurimi
 Judeorum ſimulate ad Baptiſmum accedebant, & Chriſtianifim-
 um exterius proſtebantur. *ibid.* Judæi ad Baptiſmum ſuſci-
 piendum non cogendi. *ibid.* Judæi vere converſi ſuſcipiendi ſunt,
 & unde hæc converſio cognosci debeat? *ibid.*
 Judæi n. a licet habere mancipia Chriſtiani. VIII. 140. col. 1.
 Nec obſtet Chriſtiani. *ibid.* Signa diſtinctiva Judeorum.
ibid. 146. col. 2. Judæi converſi poſſeſſionibus ſuis non exclu-
 ſuntur. *ibid.* 140. col. 1. Teſtimonium Chriſtianorum contra Ju-
 deos recipitur. *ibidem*.

Judæi qua occasione ex Brabantia proſcripi? VIII. 140.
 col. 1.

JUDEX.

Judæi delegati officio quænam perſonæ poſſint ſungi? h. 33.
 pl. 2. ſub n. 7. & 193. col. 1. n. 23.

Van-Elpen Tom. X.

Judex publicus, idem quod ſecularis, olim opponebatur Ju-
 dici Eccleſiaſtico. IV. 9. col. 2. n. 33.

Judices ſuos juſtos nec extraneos debet habere unaqueque Pro-
 vincia, tam juxta Eccleſiæ, quam juxta ſæculi leges. VII. 52.
 col. 1. Non licet declinare judicem proprium. *ibid.* 161. col. 2.
 & 2.

Judex Eccleſiaſticus in cauſis civilibus ſuæ Jurisdictionis tenet
 ſequi Ordinationes Principum & Conſuetudines locorum.
 VI. 16. col. 2. n. 21. De quibus tantum Judex Eccleſiaſticus in
 Belgio judicare poſſit? *ibid.* 17. col. 1. 16. col. 2. n. 15.

Judex quis de iure cognoscat de percuſſione Clerici? IV. 59.
 col. 1. n. 33. Quid, ſi delictum fit commiſſum in loco ſacro?
ibid. n. 35. Quis Judex de delictis Laicorum delinquentium
 in officio ſuo coram Judice Eccleſiaſtico? *ibid.* n. 30. & 31. &
 186. col. 2.

Judices ordinarii quanam dicantur? IV. 60. col. 1. n. 1. & ſeqq.
 Non incongrue dicuntur Judices *nati*: *ibid.* n. 4. Jure ſuo Epi-
 ſcopus eſt Judex totius ſuæ Dioceſis & omnium perſonarum
 ejuſdem. *ibidem* n. 8. & n. 9. Qua ratione Prælati inferiores,
 & Archidiaconi ſenſum facti ſint Judices ordinarii? *ibid.* col. 2.
 n. 18. De *tous les Juges Eccleſiaſtiques de France*, il n'y a que l'
 Eveque a qui il ſoit permis d'avoir un Official. IV. 186. col. 1.
 chap. 1.

Judex Eccleſiaſticus non procedens juxta præſcripta Legum &
 Canonum, violentiam inferit, & via facti progreditur. X. 11.
 col. 1. §. 2. Si pendente appellatione, legibus & Canonibus
 reclamantibus, procedat, huiusmodi proceſſus tyrannicus eſt. *ibid.*
 Quid ſi odio, invidia vel favore motus, juriſ tamen ſervato or-
 dine, innocentem condemnaverit? *ibid.* col. 2. Judex Eccleſiaſti-
 cus, infligens etiam Cenſuras non ſervato juris ordine, via facti
 procedit & violentiam inferit. *ibid.* §. 3.

Vide, *Cenſura, Factum, Violentia, Recuſus*.

Judex Delegatus quis dicatur, & quomodo differat ab Ordini-
 nario, & quo tempore hoc Officium invaluerit? IV. 60. col. 1.
 n. 2. & 3. & 62. col. 1. num. 1. 2. & 3. Ur ſub idem tempus
 multipliciter exonerint Delegatos Pontifices? *ibid.* 63. col. 1.
 n. 4. Plures Decretales circa Officium & auctoritatem Judi-
 cum Delegatorum, ſub idem tempus editæ. *ibid.* n. 5. De quibus
 Delegatis agatur in Decretalibus? *ibid.* num. 6. Quid in
 quibuſdam Decretalibus circa auctoritatem Delegatorum Sedis
 Apoſtolice? *ibid.* col. num. 6. Ce que l'on requiert en France
 dans le Deſign du S. Siege. IV. 186. col. 2. chap. 2. Judices
 Delegati a Pontifice poſſunt ſubdelegare, & huius ratio. IV.
 63. col. 1. num. 11. & 12. Ad quæ & in quos ſe extendat il-
 lorum auctoritas? *ibid.* n. 14. & col. 2. n. 16. Quo fundamen-
 to reſponderint Pontifices a Subdelegatis ſuorum Delegatorum
 appellari non ad Delegatorem, ſed ad ſummum Pontificem?
ibid. n. 17. Quænam perſonæ poſſint in Judicibus delegari? *ibid.*
 num. 20. Qui in Dignitate conſtitutus delegatus ſuit, poſſit
 diſmiſſa Dignitate Delegationem abſolvere. *ibid.* 64. col. 1. n.
 26. Quinam poſſint ſubdelegari? *ibidem*, num. 27. & ſeqq.
 Delegatio facta Ordinario tranſit in Succellorem. *ibid.* num. 32.
 Judex Delegatus ante omnia debet habere Delegationem ſuam
 in ſcriptis, eamque Citatoribus inferre. *ibid.* num. 33. col.
 2. & 33. Quæ ſit juxta uſum de France? IV. 186. col. 2.
 chap. 3. In eorum ſine Delegationis ſervare tenetur. *ibid.* 64.
 col. 2. num. 36. Si plures ad eandem cauſam delegerent, quæ-
 nam ſingularum auctoritas? *ibid.* num. 37. 38. & 39. Que vice
 clauſulæ quæ ſubinde additur. Quod ſi non omnes interſiſſent?
 &c. *ibid.* num. 40. Si plures delegerent in ſolidum, quid obſer-
 vandum? *ibidem*, num. 42. An per præſentationem & accepta-
 tionem ab uno Delegatorum factam, ceſſet totaliter aliorum
 Delegatio? *ibid.* num. 43. Improbatur, quod Judices dentur
 ad iſtantiam Partis, & Impetranti ex tribus detur electio.
ibid. n. 44.

Judex Delegatus ob ſuam inſufficientiam non poteſt recuſari

IV. 71. col. 2. n. 30.

Vide, *Delegatus*.

Judices Syndacales, juxta Tridentinum, debent deſignari in
 Synodo, & inde dicti Synodales. IV. 64. col. 1. n. 25. Hodie
 in defectu Synodorum deſignantur per Episcopum de conſilio
 Capituli. *ibid.* num. 28. Officialis Episcopii poteſt delegari, et-
 iam non fit ex deſignatis. *ibid.* col. 2. n. 31. Judex Delegatus
 neminem citare poteſt extra Dioceſim ultra duas dietas. IV.
 65. col. 1. n. 2.

Vide, *Citatio*.

Judex in quibus quinam dicantur? IV. 65. col. 2. n. 22.

Judex quo affectu cauſas examinare debeat? IV. 122. col. 2. n. 12.
 & ſeqq. Juramentum quod Judex in aſſumptione ad Officium
 præſtat. *ibid.* 113. col. 2. num. 25. Juramentum ejus, quod ni-
 hil a Partibus accipiet. *ibid.* num. 26. Quid circa hanc rem in
 Gallia, quid in Belgio ſit ordinatum? *ibid.* 114. col. 1. n. 27.
 & 28. Parum ſperanda eſt executio Legum adverſus judicium
 corruptionem, niſi conſtituantur Judices avaritiam odio habea-
 tes. *ibid.* num. 30. Scopus omnium juramentorum eſt, ut ha-
 beatur Judex qui ſine acceptione perſonarum juſtitiæ admi-
 niſtrant. *ibid.* 115. col. 1. num. 45. Juramentum a Philiano Ju-
 dices præſcriptum. VI. 79. col. 2. §. 10. Juramentum a Phi-
 lippo IV. præſcriptum. VI. 81. col. 1. §. 15. De Juramento ni-
 hil pro Officio recipiendi. *ibid.* §. 16. Formulæ Juramenti omne
 munus, etiam ab obſequio & lingua excludunt. *ibid.* §. 17. Si-
 militer omnem ſpeciem venditionis vel emptionis directæ vel
 indirectæ. *ibid.* §. 18. Cauſas pauperum æque ac divitum expe-
 dire debent. IV. 115. col. 2. n. 46.

Judices ob male judicata frequenter ſunt reſtituti ni obnoxii.
 IV. 114. col. 1. n. 29. Quandonam hodie Judex ob male judica-
 ta in Foro externo conveniri poſſit? *ibidem* in eod. numer. Si
 ſit moroſus in decidendis cauſis, appellatur tamquam a dena-

gata iustitia, & aptior contra eum ad damna & interesse. IV. 85. col. 1. num. 48. Qua pena plebendus iudex, qui contra iustitiam per fides aut favorem iudicaverit? VIII. 128. col. 1. Ordinance qui regit l'usage present concernant le Juge qui refuse ou neglige de juger une affaire qui est en etat d'etre jugée, IV. 187. col. 2. chap. 4. Difficulus habebantur boni iudices, ubi viger venalitas Officiorum. IV. 114. col. 1. num. 31. Varia mala & incommoda ex illa venalitate profuerunt, *ibid.* num. 32. & 23. & segg. Iudices sub annuo pretio constituitur, ut olim moris fuit, cedeat in everisionem iudiciorum & subditorum oppressionem, VIII. 126. col. 2. Apud Romanos severe vetitum, ne iudices dato pretio constituerentur, *ibid.* Nullo privato affectu iudex duci potest, & alienus esse debet a casu pro amico, IV. 117. col. 1. num. 47. & 48. col. 2. Quid si, omnibus attentis, causa maneat dubia? *ibid.* num. 49. & *ibid.* col. 2. num. 50. Qualitates in iudice requiritur, *ibid.* 1. nu. 51. Monitum iustitiam ad iudices. IV. 113. col. 2. n. 22. Conforme monitum Josaphat Regis iudae, *ibid.* num. 23. Merito dum iudicandum est, expolice iudex lumen a Patre luminum, IV. 115. col. 2. n. 52. Qualis esse debet iudex, pulchre docetur, VIII. 52. col. 1. Quid de iudicibus, qui diligant magis gloriam hominum quam gloriam Dei & iudicis supremi iudices dijudicantis? X. 15. col. 2. & 22. col. 2.

Vide, *Assessor, Officialis, Ambitus, Venalitas.*
Iudex, deficiente Accusatore, potest ex Officio procedere via inquisitionis, IV. 100. col. 2. num. 18. Ex informationibus praevius dispicere debet, num decernenda sit captura? *ibid.* 102. col. 1. nu. 1.
Iudicum Secretaria, quid his vocibus intelligendum? VII. 115. col. 1.
Iudex non potest dici civilis, quod malos puniat, VIII. 85. col. 1. Necque misericors quod vitis parcat, *ibid.* Non potest iudex Ecclesiasticus eo pretextu, quod laici iudices officio suo destituti, de causa iudicare, *ibid.* col. 2.
Iudex nullum potest iurisdictionis actum valide exercere, sine potestate sua iurisdictione seu iurisdictionis exercitio? X. 13. col. 2. §. 5.

Vide, *Appellatio, Recusatio.*

JUDICATE RES.

Iudex non potest verum quoniam sit auctoritas, & quid exerceat, ut quis illa auctoritate securus utatur? I. 211. §. 9.

JUDICIUM.

Iudicia Ecclesiastica in civilibus multis saeculis fuerunt sine strepitu forensi, & quasi species Compromissi, IV. 2. col. 1. num. 1. & 2. & 81. col. 1. num. 1. Quare Principes o raverint, ut litigantes potius ad Episcopos quam ad iudices publicos suas causas deferrent? *ibid.* num. 2. Quid olim inter iudicia Civilia & Ecclesiastica intercesserit differentia? *ibid.* num. 3. Forma iudicii Ecclesiastici in primitiva Ecclesia, IV. 60. col. 2. num. 14. Quandoque & qua occasione strepitus forensis intravit? *ibid.* 6. col. 2. num. 33. 34. & 81. col. 2. num. 23. Votum Ecclesiae est, ut eliminentur, praesertim in causis Clericorum, *ibid.* 61. col. 1. sub num. 26. & 82. col. 1. nu. 16. Quid iudicii, sante moderna forma iudicii, faciendum? *ibid.* 62. col. 1. n. 38. & 82. col. 1. n. 17. Unde factum quod forma procedendi praescripta per Decretales, Tribunalia etiam secularia intraverit? *ibid.* 81. col. 2. n. 15. Etiam ante tempora iustitiae iudicia Ecclesiastica scripto fieri non poterant, nec Sententiae scriptis proferri, *ibid.* 81. col. 1. n. 5. & segg. Quomodo iudicia Civilia hodie instituantur in Foro Civili & Ecclesiastico? IV. 81. col. 1.

Iudicium Ecclesiasticum publica iudicia a Patribus Africanis opposita, & quare? VII. 79. col. 1. Episcopus, relicta iudicio Ecclesiastico ad seculari confugiens, locum amittebat, *ibid.* Legatio Africanorum ad Imperatorem pro firmandis iudiciis Episcoporum in C. us Civilibus, VII. 98. col. 1.

Iudicium summarium quodnam dicatur, & in quibus causis summarie procedendum? IV. 81. col. 1. num. 5. & *ibid.* col. 2. num. 8. & 9. & 82. col. 2. num. 19. & 20. & 87. col. 2. sub num. 37. In his processibus non requiritur iudicium, *ibid.* 82. col. 1. num. 7. Nec litis contestatio, *ibid.* 82. col. 2. num. 19. Optandum ut Causae Ecclesiasticae eo modo deciderentur, *ibid.* num. 20. An Partes possint ordinem juris suo arbitrio moderari? *ibid.* in eod. n. num. Hic modus procedendi non excludit iuramentum calumniae, IV. 86. col. 1. num. 19. Brevissimis terminis procedendum, & superflui relecandi *ibid.* 87. col. 2. n. 37. & segg. Decretum Concilii Tridentini, quo voluit causas intra biennium terminari, *ibid.* 88. col. 1. nu. 46. Modic exiguus eius usus, & quare? *ibid.* n. 47. Quid obtineat in Gallia, dum iudex est morosus in Causis decidendis? *ibid.* n. 48. Quid de conferendis Actis in iudicio? VIII. 162. col. 1.

Vide, *Grapharius, Sententia.*

Iudicio sanguinis annexum Officium exercere non possunt Clerici, II. 100. col. 1. n. 9. Vetitum Sacerdotibus, ne sint iudices in causa sanguinis, VIII. 88. col. 1. Idque sub pena depositionis & perpetui carceris, *ibid.*

Iudicium, quare sic dicta Purgatio vulgaris? IV. 107. col. 2. num. 4.

Vide, *Purgatio vulgaris, Aqua.*

Iudicia peregrina, Synodo Nicena generali reprobantur, VI.

161. col. 2. & IX. 17. col. 2. Illa constanter reject Ecclesia, tamquam pluribus incommodis & innocentium oppressionibus exposita, *ibid.* col. 2. Quatenus passim in omnibus pene regionibus submoti? *ibid.* 12. col. 2. Quam odiosa sint Gallis & Belgis, IV. 67. col. 1. n. 32. & IX. 19. col. 2. & 20.

Iudicia pervertit monstruosa probabilissimi opinio. VI. 52. col. 2.

Vide, *probabilissimum.*

Iudiciorum secreta, quid his vocibus intelligendum? VII.

115. col. 1.

Iudicium damnatorum interesse non cogendi Clerici, VIII.

148. col. 1.

Iudiciorum ordo, VIII. 47. col. 2. An in manifestis sit necessarius ordo iudiciorum? *ibid.* An expellatur sit agendum? *ibid.* 48. col. 1. Gravatus per Sententiam, ab eo appellare potest, *ibid.* 49. col. 2. Nemo condemnandus, nisi praesentes habeat accusatores & testes, locumque ad abluenda crimina, *ibid.* col. 2. An & quibus in causis Clericus coram Civili iudice conveniri possit? *ibid.* 59. col. 1. Pleraque a Gratiano relicta, pro immunitate Clericorum a Laicali iudicio, sunt aut apocrypha, aut mutilata, aut in alienum sensum detorta, *ibid.* Quarena dignus sit Clericus Clericum coram iudice seculari conveniens? *ibid.* 61. col. 1.

Iudiciorum plurimum auctoritatem & firmitatem Privatis non inverte licet, inutilitatem aut notorietatem praetextu, IX.

28. col. 1.

Vide, *immunitas, forum competentis, iudex.*

JUDICIUM CIVILE.

Iudicium Civile, quid sit? X. 2. col. 2.

Vide, *iudicium, Regis Civiles, Lit.*

JUDICIUM CRIMINALE.

Iudicium Criminale, quodnam dicatur? X. 3. col. 2.

Vide, *causa Criminalis, iudicium.*

JUDICIUM EXTREMUM.

Iudicium extremum quale siturum? VIII. 143. col. 1.

JUDICIUM POSSESSORIUM.

Iudicium possessorium, quid sit, & unde hoc dictum? X. 14. col. 1. Quomodo possit, & beneficii in resse agantur apud iudicem sicutum iudicio possessorio? *ibid.* 16. col. 1. Quomodo sit iudicii possessorii effectus? *ibid.* 21. col. 1. Quare illud iudicium possessorium fuerit introductum? *ibid.* 2. Iudex Regius in hoc iudicio possessorio nequaquam cognoscit de re mere spirituali aut Sacramentali, nec de validitate & sufficientia causae Consecrationis, *ibid.* 18. col. 2. §. 3. Quomodo fiat, ut iudices Regii in iudicio possessorio, sine interventione Beneficium in possessione beneficii & in exercitio functionum ei annexarum, nequaquam assumant iudicium rei spiritualis? *ibid.* col. 2.

Vide, *Maintenance, Possessorium.*

Iudicium possessorium nequaquam impedit iurisdictionem Ecclesiasticam, five iudicem Ecclesiasticum iudicialiter, auctoritate Canonica, adversus Beneficiarios procedunt. X. 19. col. 2. §. 4. Nec impedit exercitium juris Episcoporum correctionalis, *ibid.* 19. col. 1. §. 5.

IVO.

Ivo Carutensis Episcopus, vir eruditior & vitae sanctitate clarus, VII. 218. col. 1. Opus composuit, quod hodie absumitur dicitur *De iuribus Ivois*, *ibid.* An alterum opus, quod dicitur *Panormia*, recte illi attribuitur? *ibid.* 219. col. 1. A quibus utrumque opus emendatum & evulgatum? *ibid.* Unde suo hauerit Ivo, & quid de Prologo operis? *ibid.* §. 2. Totius Decreti summarius, *ibid.* col. 2. Compendium Panormiae, *ibid.* Utrumque opus lectu utilissimum, *ibid.* Praecipue Prologus, *ibid.* Qualiter hoc Collectione usus sit Gratianus? VII. 220. col. 2. sub §. 3.

JURA.

Iurium exactio in admisione ad Beneficia unde introducta? III. 92. col. 1. nu. 30. Gravior taxantur ut de Simonia suspensa, *ibid.* num. 31. & 32. An eorum solatio possit esse licita? *ibid.* col. 2. nu. 33. Exactio iurium in Ordinatione suspecta de Simonia, item exactio pro litteris & sigillis, *ibid.* 134. col. 2. num. 17. Modernae exactio iurium pro licentia condendi Testamentum, in variis Decretibus usitata, improbat, *ibid.* 169. col. 1. nu. 23. & segg.

JURA FUNERALIA.

Vide, *Jura Pastoralia, Quarta Funeraria, Sepulturae.*

JURA HONORIFICA.

Jura honorifica Dignitatum in quo consistant? III. 4. col. 1. num. 16. Contentiones ob ea vitandae, *ibid.* n. 18. Ad quid praecipue instituta? *ibid.* 3. col. 2. nu. 20.

Jura honorifica a quo honore sic dicta? III. 78. col. 1. num. 1. In

2. In quibus consistat? *ibid.* n. 2. Enumerantur, *ibid.* n. 4. Quid honor Processionis; unde ortus, & quomodo daturatur? *ibid.* n. 5. & *segg.* Quis processionaliter excipit possit? *ibid.* n. 8. & 9. col. 2. Subinde desinitur, locum honoratorem in processione assignando, *ibid.* n. 10. Honor tibi in quo consistat, & unde ortus? *ib.* n. 11. 12. & 13. Quia ratione inter jura honorifica censeatur Aquae benedictae aspersio, *ibid.* n. 14. Pontificio aperiit illi Episcopo competit, & prohibetur porrigi Laicis cunctumque conditionis, & quare? *ibid.* n. 15. & 16. & 77. col. 1. n. 20. Honor precum in quo consistat, & quibus debeatur? *ibid.* n. 21. & 22. Hujus praeterea Toparchae, aliove non possunt precipere accelerari vel differri Divinum Officium, & varia super eo Edicta & Synodorum Decreta, *ib.* n. 24. In quo consistat honor sedis? *ibid.* n. 26. Tantum desinit potest Patronis ratione fundationis, *ib.* n. 27. Non Nobis bus aut inferioribus Officiariis, *ibid.* n. 28. In quo consistat honor sepulturae? *ib.* n. 29. Transferitur una cum iure Patronatus, *ib.* 249. col. 1. sub n. 49.

Jura haec honorifica debentur Patronis tam Ecclesiasticis quam Laicis, *ib.* 77. col. 1. n. 30. Quo titulo Ecclesiastici jura honorifica competant, & quibus? *ibid.* n. 31. col. 2. Non possunt Ecclesiastici Patronus in Ecclesia possidere propria insignia, sed sicuti una Ecclesia vel Monasterium, *ibid.* n. 32. Patronus quoad sua honorifica praestatur Toparchis, *ibid.* n. 33. Quid de uxore & liberis Patroni? *ibid.* n. 37. In honoribus exhibendis recepta consuetudo servanda, *ibid.* 80. col. 2. n. 39. Aliquando tamen: tamquam abusus corrigenda, *ib.* n. 40. Contrarietate rationis & auctoritatis, ad quem deferantur? *ib.* n. 41. Quia ratione probetur jus ad hos honores? *ib.* n. 42. Quid Patris & Recloribus Ecclesiarum in hac materia incumbat? *ibid.* n. 43. *Costumes, Devotionis, Ordinationis, Edicti toucoum: de Dignis honorificis aut aux Patroni*, *ib.* 270. col. 2. *chap.*

Jura honorifica debentur Fundatoris, licet non habeat jus praesentationis, *ib.* 79. col. 2. n. 33. Patroni, alique Laici jura haec habentes, debent cedere & Clero, *ibid.* 80. col. 1. n. 38.

Vide, *Aqua benedicta, Elegia, Lysta, Patronus, Pastor primitivus.*

JURA PASTORALIA.

Jura Pastoralia orta ex oblationibus. II. 9. col. 2. n. 1. & 2. Illi res in administratione Sacramentorum, ab omni executione, quocumque, quocumque praestant, *ibid.* n. 4. & *segg.* Quia occasione similia iura certis locis taxata? *ibid.* 6. col. 2. n. 17. & *ib.* 254. col. 2. n. 40. & 41. Hac taxa non debent nisi Officia Funeraria & Matrimonium; & quare? *ib.* 6. col. 2. n. 18. Jura haec succederent in locum Decimarum per annum? *ibid.* 6. col. 2. n. 19. Minus incommodi habebat decimarum personalium, quam hodierna jura Pastoralium in quibus ratione Sacramentorum locatio, *ibid.* n. 21. Laici & Clerici non tunc per judicem Ecclesiasticum, subinde 2. n. 40. & 41. Ratione peragere possunt, *ibid.* 7. col. 1. n. 22. Vix tamen in his oblationibus exigi possunt, & quid hic a Sacramentis necesse? *ibid.* 10. col. 2. Taxatio iurum Pastoralium non potest interiri in Belgio sine auctoritate Regis, *ibid.* 10. col. 2. n. 23. & *ib.* 255. col. 2. n. 43. & *segg.* Taxa iurum Pastoralium pro vitiis extantibus, *ib.* 11. col. 2. n. 44. & 45. Quomodo in totum taxatione & exactione servanda, *ib.* 5. col. 2. n. 2. & 3. & *segg.* & *ib.* 11. col. 1. n. 49. *ib.* 50. & *segg.* col. 2. In quibus locis & in quibus personis Decimae fuerunt devolutae? *ib.* 51. col. 2. n. 24. & 25. col. 2. n. 40. In omni auctoritate Monasterii spiritualis jura Parochialis manere debent, *ib.* 162. col. 2. n. 18. Non coarctant quod Pastores ecclesiastici super his inane Concordata, *ib.* 158. col. 2. n. 39. Si ad Concordata descendendum sit, omnis ambiguitas eliminanda, *ibid.* 259. n. 40. col. 1.

Vide, *Exequia, Quarta Funeraria, Sacramentum, Simonia.*

JURAMENTUM.

Juramentum, 21. & quando fit licitum? VIII. 80. col. 1. & 2. De auctoritate unius juramenti comparati ad alterum, *ibid.* 81. col. 2. Juramentum de re illicita, servandum non fuit, *ibid.* 87. col. 2. Quandoque licite praestatur; quod illicite juratum est, *ibid.* Provocans ad juramentum falsum, dupliciter homicida est, *ibid.* 87. col. 1. De etate ad jurandum requisita, *ibid.* De reverentia in juramento adhibenda, *ibid.* De tempore quo verum est jurare, *ibid.* An sit licitum jurare per creaturas? *ib.* 80. col. 2. & *ibid.* in nota.

Juramentum cleri in Episcopum, olim erat simplex professio obedientiae facta Metropolitano, I. 69. col. 2. n. 2. Ab Ordinatione exigitur professio non juratum cum Patribus dispensant, *ib.* 162. col. 2. n. 18. Non coarctant quod Pastores ecclesiastici super his inane Concordata, *ib.* 158. col. 2. n. 39. Si ad Concordata descendendum sit, omnis ambiguitas eliminanda, *ibid.* 259. n. 40. col. 1.

Juramentum cleri in Episcopum, olim erat simplex professio obedientiae facta Metropolitano, I. 69. col. 2. n. 2. Ab Ordinatione exigitur professio non juratum cum Patribus dispensant, *ib.* 162. col. 2. n. 18. Non coarctant quod Pastores ecclesiastici super his inane Concordata, *ib.* 158. col. 2. n. 39. Si ad Concordata descendendum sit, omnis ambiguitas eliminanda, *ibid.* 259. n. 40. col. 1.

Juramentum cleri in Episcopum, olim erat simplex professio obedientiae facta Metropolitano, I. 69. col. 2. n. 2. Ab Ordinatione exigitur professio non juratum cum Patribus dispensant, *ib.* 162. col. 2. n. 18. Non coarctant quod Pastores ecclesiastici super his inane Concordata, *ib.* 158. col. 2. n. 39. Si ad Concordata descendendum sit, omnis ambiguitas eliminanda, *ibid.* 259. n. 40. col. 1.

ibid. 71. col. 2. n. 30. Formulae hodiernae multae addita sunt post tempora Gregorii VII. *ibid.* 72. col. 1. n. 31. Juramentum non proponendum Episcopis, qui ratione temporalium Summo Pontifici non sunt obstricti, I. 70. col. 1. n. 11.

Juramenti loco, Declaratio in fide Sacerdotis facta in Concilio Constantinopolitano. VII. 5. col. 1.

Juramentum ab Episcopis praestandum de non alienandis rebus ad suam mensam pertinentibus, I. 71. col. 2. n. 30. Quo tempore haec clausula de non alienandis rebus Ecclesiae, in formula Gregorii VII. fuerit inserta? *ibid.* 72. col. 2. n. 31.

Juramentum a iudicibus in eorum assumptione praestandum. IV. 113. col. 2. n. 25.

Vide, *Judex.*

Juramenta varia merito examinanda; & multa abroganda, III. 91. col. 2. n. 24. & *segg.* 102. col. 1. n. 11. Verum Decimas, mediante juramento, exigere, III. 170. col. 2. n. 23. Non facile admittendum in exactione vestigialium, *ibid.* n. 24. Reluctatio Doctorum Lovanienium super exactione juramenti de non fraudato publico vestigiali, IV. 91. & *segg.* col. 2.

Juramenta quae praestantur a Beneficiatis de defendendis bonis & juribus sui beneficii, intelliguntur salvo honore Dei, & adificatione proximi, III. 189. col. 2. n. 3. Juramentum non debet ad ignorata extendi, *ibid.* 91. col. 2. sub n. 23. Non eodem modo in Capitulum statuta jurandum, I. 29. col. 2. n. 13. & III. 91. col. 2. n. 24. *Observation sur ce serment.* III. 190. col. 2. in n. 17.

Juramentum non exigendum, nisi iusta & urgens omnino necessitas ad illud adigendum impellat. IV. 58. col. 2. sub n. 26. De juramento a Vassallis praestando. VIII. 82. col. 2. Causa conscientiae circa quendam juramenti formulam ab admittendis ad certum Officium emittendam, VI. 90. col. 2. Juramentum tumina discretione adhibendum, *ib.* col. 2. Quanta fuerit cura Principum & Episcoporum, ne juramenta multiplicarentur, *ibid.* Nullum juramentum exigi potest, sine sufficienti necessitate aut utilitate, *ibid.*

Juramentum, quibuscumque Contractibus erat olim interpositum, deseri faciebat omnes ad Tribunal Ecclesiasticum, IV. 4. col. 1. n. 25. Juramentum, quo Clericus renuntiabat privilegio Fori, non obligabat, *ibid.* n. 26. An & quando Clericus coram Laico cogi possit ad jurandum? VIII. 82. col. 2.

Jurandi consuetudo, ejus atrocitas, & quomodo cohibenda? IV. 58. col. 1. n. 24. Merito procederet adversus eam liciti adversus blasphemiam, *ibid.* col. 2. n. 24. An compromissi fieri possint interposito juramento? *ibid.* 68. col. 2. n. 18. Dubium a Parochis Lovanienibus propositum tribus Facultatibus illius Universitatis, occasione juramenti a Magistratu praestari soliti, *ibid.* 115. col. 1. n. 43. Responsum Facultatum, *ibid.* n. 44. & 110. & *segg.* col. 1. & 2.

Vide, *Ambitus, Perjurium, Juramentum calumniae, Restrictio mentalis, Mendacium.*

Jurare per Deos falsos vetitum, VII. 162. col. 1. Quantum sit peccatum huiusmodi juramentum? *ib.* col. 2. An licitum sit juramentum exigere ab infidelibus, quomodo novius iuramentum per Deos falsos? *ibid.* in nota, & VIII. 80. col. 2. n. 18. Dubium a Parochis Lovanienibus propositum tribus Facultatibus illius Universitatis, occasione juramenti a Magistratu praestari soliti, *ibid.* 115. col. 1. n. 43. Responsum Facultatum, *ibid.* n. 44. & 110. & *segg.* col. 1. & 2.

Vide, *Ambitus, Perjurium, Juramentum calumniae, Restrictio mentalis, Mendacium.*

Jurare per Deos falsos vetitum, VII. 162. col. 1. Quantum sit peccatum huiusmodi juramentum? *ib.* col. 2. An licitum sit juramentum exigere ab infidelibus, quomodo novius iuramentum per Deos falsos? *ibid.* in nota, & VIII. 80. col. 2. n. 18. Dubium a Parochis Lovanienibus propositum tribus Facultatibus illius Universitatis, occasione juramenti a Magistratu praestari soliti, *ibid.* 115. col. 1. n. 43. Responsum Facultatum, *ibid.* n. 44. & 110. & *segg.* col. 1. & 2.

Vide, *Ambitus, Perjurium, Juramentum calumniae, Restrictio mentalis, Mendacium.*

Jurare per Deos falsos vetitum, VII. 162. col. 1. Quantum sit peccatum huiusmodi juramentum? *ib.* col. 2. An licitum sit juramentum exigere ab infidelibus, quomodo novius iuramentum per Deos falsos? *ibid.* in nota, & VIII. 80. col. 2. n. 18. Dubium a Parochis Lovanienibus propositum tribus Facultatibus illius Universitatis, occasione juramenti a Magistratu praestari soliti, *ibid.* 115. col. 1. n. 43. Responsum Facultatum, *ibid.* n. 44. & 110. & *segg.* col. 1. & 2.

Vide, *Ambitus, Perjurium, Juramentum calumniae, Restrictio mentalis, Mendacium.*

Jurare per Deos falsos vetitum, VII. 162. col. 1. Quantum sit peccatum huiusmodi juramentum? *ib.* col. 2. An licitum sit juramentum exigere ab infidelibus, quomodo novius iuramentum per Deos falsos? *ibid.* in nota, & VIII. 80. col. 2. n. 18. Dubium a Parochis Lovanienibus propositum tribus Facultatibus illius Universitatis, occasione juramenti a Magistratu praestari soliti, *ibid.* 115. col. 1. n. 43. Responsum Facultatum, *ibid.* n. 44. & 110. & *segg.* col. 1. & 2.

Vide, *Ambitus, Perjurium, Juramentum calumniae, Restrictio mentalis, Mendacium.*

Jurare per Deos falsos vetitum, VII. 162. col. 1. Quantum sit peccatum huiusmodi juramentum? *ib.* col. 2. An licitum sit juramentum exigere ab infidelibus, quomodo novius iuramentum per Deos falsos? *ibid.* in nota, & VIII. 80. col. 2. n. 18. Dubium a Parochis Lovanienibus propositum tribus Facultatibus illius Universitatis, occasione juramenti a Magistratu praestari soliti, *ibid.* 115. col. 1. n. 43. Responsum Facultatum, *ibid.* n. 44. & 110. & *segg.* col. 1. & 2.

Vide, *Ambitus, Perjurium, Juramentum calumniae, Restrictio mentalis, Mendacium.*

Jurare per Deos falsos vetitum, VII. 162. col. 1. Quantum sit peccatum huiusmodi juramentum? *ib.* col. 2. An licitum sit juramentum exigere ab infidelibus, quomodo novius iuramentum per Deos falsos? *ibid.* in nota, & VIII. 80. col. 2. n. 18. Dubium a Parochis Lovanienibus propositum tribus Facultatibus illius Universitatis, occasione juramenti a Magistratu praestari soliti, *ibid.* 115. col. 1. n. 43. Responsum Facultatum, *ibid.* n. 44. & 110. & *segg.* col. 1. & 2.

Vide, *Ambitus, Perjurium, Juramentum calumniae, Restrictio mentalis, Mendacium.*

Jurare per Deos falsos vetitum, VII. 162. col. 1. Quantum sit peccatum huiusmodi juramentum? *ib.* col. 2. An licitum sit juramentum exigere ab infidelibus, quomodo novius iuramentum per Deos falsos? *ibid.* in nota, & VIII. 80. col. 2. n. 18. Dubium a Parochis Lovanienibus propositum tribus Facultatibus illius Universitatis, occasione juramenti a Magistratu praestari soliti, *ibid.* 115. col. 1. n. 43. Responsum Facultatum, *ibid.* n. 44. & 110. & *segg.* col. 1. & 2.

Vide, *Ambitus, Perjurium, Juramentum calumniae, Restrictio mentalis, Mendacium.*

Jurare per Deos falsos vetitum, VII. 162. col. 1. Quantum sit peccatum huiusmodi juramentum? *ib.* col. 2. An licitum sit juramentum exigere ab infidelibus, quomodo novius iuramentum per Deos falsos? *ibid.* in nota, & VIII. 80. col. 2. n. 18. Dubium a Parochis Lovanienibus propositum tribus Facultatibus illius Universitatis, occasione juramenti a Magistratu praestari soliti, *ibid.* 115. col. 1. n. 43. Responsum Facultatum, *ibid.* n. 44. & 110. & *segg.* col. 1. & 2.

Vide, *Ambitus, Perjurium, Juramentum calumniae, Restrictio mentalis, Mendacium.*

Jurare per Deos falsos vetitum, VII. 162. col. 1. Quantum sit peccatum huiusmodi juramentum? *ib.* col. 2. An licitum sit juramentum exigere ab infidelibus, quomodo novius iuramentum per Deos falsos? *ibid.* in nota, & VIII. 80. col. 2. n. 18. Dubium a Parochis Lovanienibus propositum tribus Facultatibus illius Universitatis, occasione juramenti a Magistratu praestari soliti, *ibid.* 115. col. 1. n. 43. Responsum Facultatum, *ibid.* n. 44. & 110. & *segg.* col. 1. & 2.

Vide, *Ambitus, Perjurium, Juramentum calumniae, Restrictio mentalis, Mendacium.*

Jurare per Deos falsos vetitum, VII. 162. col. 1. Quantum sit peccatum huiusmodi juramentum? *ib.* col. 2. An licitum sit juramentum exigere ab infidelibus, quomodo novius iuramentum per Deos falsos? *ibid.* in nota, & VIII. 80. col. 2. n. 18. Dubium a Parochis Lovanienibus propositum tribus Facultatibus illius Universitatis, occasione juramenti a Magistratu praestari soliti, *ibid.* 115. col. 1. n. 43. Responsum Facultatum, *ibid.* n. 44. & 110. & *segg.* col. 1. & 2.

Vide, *Ambitus, Perjurium, Juramentum calumniae, Restrictio mentalis, Mendacium.*

Jurare per Deos falsos vetitum, VII. 162. col. 1. Quantum sit peccatum huiusmodi juramentum? *ib.* col. 2. An licitum sit juramentum exigere ab infidelibus, quomodo novius iuramentum per Deos falsos? *ibid.* in nota, & VIII. 80. col. 2. n. 18. Dubium a Parochis Lovanienibus propositum tribus Facultatibus illius Universitatis, occasione juramenti a Magistratu praestari soliti, *ibid.* 115. col. 1. n. 43. Responsum Facultatum, *ibid.* n. 44. & 110. & *segg.* col. 1. & 2.

Vide, *Ambitus, Perjurium, Juramentum calumniae, Restrictio mentalis, Mendacium.*

Jurare per Deos falsos vetitum, VII. 162. col. 1. Quantum sit peccatum huiusmodi juramentum? *ib.* col. 2. An licitum sit juramentum exigere ab infidelibus, quomodo novius iuramentum per Deos falsos? *ibid.* in nota, & VIII. 80. col. 2. n. 18. Dubium a Parochis Lovanienibus propositum tribus Facultatibus illius Universitatis, occasione juramenti a Magistratu praestari soliti, *ibid.* 115. col. 1. n. 43. Responsum Facultatum, *ibid.* n. 44. & 110. & *segg.* col. 1. & 2.

Vide, *Ambitus, Perjurium, Juramentum calumniae, Restrictio mentalis, Mendacium.*

Jurare per Deos falsos vetitum, VII. 162. col. 1. Quantum sit peccatum huiusmodi juramentum? *ib.* col. 2. An licitum sit juramentum exigere ab infidelibus, quomodo novius iuramentum per Deos falsos? *ibid.* in nota, & VIII. 80. col. 2. n. 18. Dubium a Parochis Lovanienibus propositum tribus Facultatibus illius Universitatis, occasione juramenti a Magistratu praestari soliti, *ibid.* 115. col. 1. n. 43. Responsum Facultatum, *ibid.* n. 44. & 110. & *segg.* col. 1. & 2.

Vide, *Ambitus, Perjurium, Juramentum calumniae, Restrictio mentalis, Mendacium.*

Jurare per Deos falsos vetitum, VII. 162. col. 1. Quantum sit peccatum huiusmodi juramentum? *ib.* col. 2. An licitum sit juramentum exigere ab infidelibus, quomodo novius iuramentum per Deos falsos? *ibid.* in nota, & VIII. 80. col. 2. n. 18. Dubium a Parochis Lovanienibus propositum tribus Facultatibus illius Universitatis, occasione juramenti a Magistratu praestari soliti, *ibid.* 115. col. 1. n. 43. Responsum Facultatum, *ibid.* n. 44. & 110. & *segg.* col. 1. & 2.

Vide, *Ambitus, Perjurium, Juramentum calumniae, Restrictio mentalis, Mendacium.*

Jurare per Deos falsos vetitum, VII. 162. col. 1. Quantum sit peccatum huiusmodi juramentum? *ib.* col. 2. An licitum sit juramentum exigere ab infidelibus, quomodo novius iuramentum per Deos falsos? *ibid.* in nota, & VIII. 80. col. 2. n. 18. Dubium a Parochis Lovanienibus propositum tribus Facultatibus illius Universitatis, occasione juramenti a Magistratu praestari soliti, *ibid.* 115. col. 1. n. 43. Responsum Facultatum, *ibid.* n. 44. & 110. & *segg.* col. 1. & 2.

Vide, *Ambitus, Perjurium, Juramentum calumniae, Restrictio mentalis, Mendacium.*

Jurare per Deos falsos vetitum, VII. 162. col. 1. Quantum sit peccatum huiusmodi juramentum? *ib.* col. 2. An licitum sit juramentum exigere ab infidelibus, quomodo novius iuramentum per Deos falsos? *ibid.* in nota, & VIII. 80. col. 2. n. 18. Dubium a Parochis Lovanienibus propositum tribus Facultatibus illius Universitatis, occasione juramenti a Magistratu praestari soliti, *ibid.* 115. col. 1. n. 43. Responsum Facultatum, *ibid.* n. 44. & 110. & *segg.* col. 1. & 2.

Vide, *Ambitus, Perjurium, Juramentum calumniae, Restrictio mentalis, Mendacium.*

ius textus refertur, concluditur hoc juramentum non esse deferendum, nisi deficiente alia probatione. *ibid.* nu. 9. Reprehenditur nimis facilis ejusdem delatio. *ib.* num. 11. Delationem hujus juramenti ad supplendum defectum probationum reprobant Antonius Faber. *ibid.* nu. 12. Mala, quae ex hujus juramenti delatione oriuntur, *ib.* n. 14. In Gallia consuetudinarie vix usus, in Belgio rarus ejus usus, *ibid.* num. 17. & 18. Ob periculum perjurii non deferuntur in actionibus criminalibus, item famolis, nec in causis civilibus arduis, *ib.* n. 19. & 99. col. 1. num. 20. Quenam dicantur causae arduae? *ibid.* nu. 21. Attendenda etiam personae, *ibid.* in cod. n. Pauperibus minus ruto deferri potest. *ibid.* nu. 22. Non deferunt nisi petenti, *ib.* nu. 24. A Decreto Judicis juramentum deferente datur appellatio, IV. 123. col. 1. nu. 27.

Juramentum suppletorium cum magna moderatione a Judice deferendum. VIII. 197. col. 2. *Pourquoi le Parlement de Paris n'admet pas ce supplement?* IV. 188. col. 1. chap. 8. *Il y a des affaires où le serment suppletore est encore en usage.* & *certains juges en cette preuve est absolument nécessaire.* *ibid.* Maena cum moderatione juramentum hoc deferendum, & quare? IV. 99. col. 2. nu. 26. Quam grave crimen sit juramentum exigere ex homine preiurato, *ibid.* in nota. Ad juramentum praestandum nemo adigi debet, nisi ubi urget iusta & gravis necessitas, *ibid.* in nota. Laxiorum Casuistarum doctrina circa juramentum reprobata, *ibid.* in nota.

JURAMENTUM MALITIÆ.

Vide, *Juramentum calumniae.*

JURAMENTUM SUPPLETORIVM.

Vide, *Juramentum calumniae.*

JURISCONSULTUS.

Jurisconsulti quorum fides videtur suspecta, an fidei professionem in Galis emittere teneantur? remissive, VIII. 241. in nota (a).

JURISDICTION.

Jurisdictionis Ecclesiasticae erga praeiurationem vel consensum Laici, quid obtineat in Belgio? II. 163. col. 2. sub num. 27. Quenam Jurisdictioni competat Decanis & Capitulis quoad excoctus suorum subditorum? I. 44. col. 1. nu. 7. & seqq. Non habent Jurisdictionem contentiosam, nisi de speciali titulo, sed solam correctionalem, *ibid.* sub nu. 7. Ad quos defectus pertinet illa Jurisdictioni correctionalis, *ib.* nu. 12. A Sententia correctionali Decani vel Capituli, non admittitur appellatio cum effectu suspensivo, *ibid.* sub cod. nu. 12. Quae potestatem decerni possint a Capitulo vel a Decano? *ibid.* sub cod. nu. Capituli negligentiam in exercenda illa Jurisdictione supplere possit Ordinarius, *ibid.* sub nu. 12.

Jurisdictioni ordinaria quid sit, & quanam illam habere dicantur? IV. 60. col. 1. n. 3. Jurisdictioni ordinaria, nec auferri, nec restringi potest sine causa & extra ordinem juris, *ib.* n. 5. An eam habeant Legati? *ib.* n. 6. Episcopus eam habet jure suo in totam Diocesim, omnesque ejusdem personas, *ib.* n. 8. & 9. Bani retinet, donec plene probetur Exemptio, *ib.* n. 10. Nullus per Diocesim eam exercere potest cum exclusione Episcopi, nisi eam plene probaverit, *ib.* n. 12. col. 2. Quia forma olim Episcopi Jurisdictionis sua quoad defensionem causarum videntur? *ib.* n. 14. & 15. Quomodo Jurisdictionem ordinariam acquiritur Archiepiscopi & Praelatis inferiores? *ib.* n. 17. & 18. Quanam Jurisdictioni, & in quas personas competat Judicibus Apostolicis Delegatis? *ib.* n. 19. & seqq. Jurisdictioni alicui concessa in dubio, cumulative, non private censetur concessa, *ib.* 164. col. 2. nu. 23.

Jurisdictionis Ecclesiasticae origo & forma est in Cap. 6. Cor. 1. quod explicatur, IV. 1. col. 1. n. 1. & seqq. Jurisdictioni Episcoporum ab initio Ecclesiae fuit potius Arbitrii quam Judicis, & tendebat ad componendas decisiones, *ib.* 3. col. 1. nu. 3. & seqq. & 8. col. 2. n. 2. & seqq. Constantinus & Arcadius Imperatores permiserunt Partibus, ad Episcopi Judicium recurrere. IV. 3. col. 1. n. 4. & 5. A Judicio Episcopi sic electi provocare non licebat, *ib.* nu. 6. Idem renovat Carolus Magnus, & ejus ratio, *ib.* 3. col. 2. n. 14. 18. & 19. Plurimas reselluntur opiniones circa immunitatem Jurisdictionis Ecclesiasticae, IX. 176. col. 1. & 2. Jurisdictionem spirituales a Christo Ecclesiae datam, etiam sub ethnicis Imperatoribus independentem ab eorum concessione aut benignitate jure proprio exercuit Ecclesia, IX. 187. col. 2. cap. 3. Ex Principum benignitate & voluntate tacta vel expresse, Jurisdictionis externae & coactivae pars aliqua, Ecclesiae ejusque Episcopis communicata sive indulta fuit, & quo sensu etiam a Principe deindeat? *ib.* 188. col. 1.

Jurisdictionis Ecclesiasticae summa extensio saeculo XIII. etiam in causis Laicorum, & quibus modis ad culmen illud ascendit? IV. 3. col. 1. n. 23. & seqq. 25. & seqq. Quia ratione plurimae Causae Tribunali Ecclesiastico subicerentur? *ib.* nu. 28. & 33. col. 2. Rectores Ecclesiarum poterant Laicos, qui personas vel bona ipsorum laeserant, ad Ecclesiasticum Tribunal vocare, *ib.* n. 29. col. 1. Confederatio Procerum Galliae adversus Jurisdictionem Ecclesiasticam. IV. 5. col. 1. n. 4. & 5. col. 2. Saeculo XIII. Jurisdictioni Ecclesiasticae quoad Causas Laicorum multum incepti declinare, *ib.* n. 3. col. 1. Quomodo sensim in Galis quasi interiret? *ib.* 6. col. 1. n. 6. n. 7. & seqq. Quid factum in Belgio? *ibid.* n. 18. col. 2. Concordata inter Carolum V. &

Episcopum Leodiensem Laicos pene quoad omnes causas a Jurisdictione Ecclesiastica eximant, *ib.* 7. col. 1. nu. 19. An Concordatum inter eundem Carolum & Episcopum Cameracensem sit verum Concordatum? *ib.* n. 20. col. 2. & 6. in nota. In Gallia Laici Jurisdictionem Ecclesiasticam prorogare, & in eam consentire non potest, *ibid.* 7. col. 2. nu. 21. Quid in Belgio? *ib.* 19. col. 1. nu. 18. Quantum dimittat Jurisdictioni Ecclesiasticae immunitas merito adscribi potest, IV. 8. col. 1. n. 24. Quando & qua de causa, Clericorum causae, praeterim civiles, ad Tribunalia laicalia devolvi coguntur? *ibid.* 11. col. 1. n. 1. Jampridem solemniter interdictum Judici Ecclesiastico de causis reali cognoscere, *ib.* col. 2. nu. 8. Hodie omnis causa etiam personalis ad Judices laicos spectat, si aliquid realis sit admixtum, *ibid.* nu. 12. In causis mixtis Clerici coram Laicis conveniuntur, *ibid.* n. 13. Causae contra eos obstrictae per Van-Eigen, dans lesquels les Clerges sont justiciables des Juges seculiers. IV. 184. col. 1. chap. 6. Etiam hodie manet spiritus Canonum, qui vebant Clericis ad secularia Tribunalia recursum, *ibid.* 13. col. 2. nu. 36. Ne Jurisdictioni Ecclesiasticae & Civili sit invicem turbata. VIII. 242. col. 2. Concordata circa Jurisdictionem Civilem & Ecclesiasticam. VIII. 244. col. 1. §. 9. Principes Catholici jampridem inhibuerunt ne Judices Ecclesiastici in conflictu Jurisdictionis contra Judices Regios per Censuras procederent, IX. 13. col. 1. & col. 2. Quid simili in casu obtineat in Belgio & in Gallia. IV. 147. col. 1. n. 17. 18. & seqq. Quid merito attendendum Episcopis, qui adeo facile ex zelo, ut praesertim, tuenda Jurisdictionis Ecclesiasticae, ad Censuras proficiunt? IX. 13. col. 1. & col. 2.

Jurisdictionis Ecclesiasticae seu specialis Episcoporum curae quarum causarum cognitio, & quo jure competat? IV. 18. col. 1. n. 2. n. 3. & seqq. Cuius sit a de particular aux usages de France touchant la Jurisdiction Ecclesiastique en matiere civile. IV. 184. col. 2.

Jurisdictioni criminalis Ecclesiasticae olim erat latissima quoad omnia crimina, etiam Laicorum. IV. 36. col. 1. n. 1. & col. 2. n. 2. & seqq. Ostenditur quomodo omnia crimina merito fuerint Jurisdictionis Ecclesiasticae, *ibid.* n. 10. Episcopo non obstat Judicium Laici, *ib.* 37. col. 1. n. 13. Crimen civiltis punitum poterat postmodum etiam per Episcopum puniri, *ib.* nu. 14. Reprobantur, qui contrarium asserere volebant, *ibid.* nu. 16. Qui Episcopi obediunt renebant, & compellebant per Magistratus civiles, *ibid.* nu. 17. Forum contentiosum usque ad saeculum XII. non distinguebatur a Foro Penitentiarum, *ibid.* nu. 18. Quomodo Episcopi tunc procederet in inquisitione & punitione criminum? *ibid.* 36. col. 2. n. 10. Quo tempore Forum judiciale a Foro interno ceperit totaliter separari? IX. 11. col. 1. §. 3. Ea distinctio in causa fuit diminutionis Jurisdictionis Ecclesiasticae. IV. 37. col. 2. num. 26. Quanam delicta eidem manserint subiecta? *ibid.* in cod. num. 26. Crimina, quae nihil continent spirituale praeter illud, quod concernit Forum Sacramentale, non spectant ad cognitionem Officium, *ibid.* nu. 27. Si crimen habeat aliquid spirituale praeter illud, quod concernit sacramentale, illud manet cognitionis Ecclesiasticae, *ibid.* nu. 29.

Jurisdictioni Ecclesiasticae non contrariatur recursus ad Principem. X. 5. col. 1. & 2. & 6. col. 1. Imo juxta et conservatur Jurisdictioni Ecclesiasticae protectio hactenus, quae impetratur per recursum ad Principem. *ibid.* Unde & quantum creverit abusus Jurisdictionis Ecclesiasticae? *ibid.* col. 2. §. 7. Quot & quanta hinc promanant mala, quorum nonnulla enumerantur? *ibid.* col. 2. Quid a Principibus sedum & cautum ad tollendos Jurisdictionis Ecclesiasticae excessus? *ibid.* 7. col. 2. Inter alia media, quibus his malis occurrat, est recursus ad Principem, quo nec usurpatur, nec impeditur Jurisdictioni Ecclesiasticae. X. 5. col. 2. §. 1.

Vide, *Forum competentis, Immunitas, Recursus.*

I U S.

Jus naturale & divinum. VIII. 17. col. 1. Juris Civiles varie species, *ibid.* col. 1.

Jus naturale immutabile. VIII. 12. col. 2. Solvitur obiectio contra Juris naturalis immutabilitatem, *ibid.* Abrogatio Legis Moisaicae non officit Juris naturalis immutabilitati, *ibid.* 13. col. 2. Differentia inter Jus naturale & consuetudinarium, ac constitutum, *ibid.* Quiddid Legi naturali reperitur adversum, vanum est & irritum, *ibid.* col. 2. In jure naturali nunquam potest dispensari, VIII. 16. col. 2.

Juris peritia requiritur in Advocato. IV. 72. col. 2. num. 11. Quale apud Romanos hujus studii testimonium requireretur, quid apud nos hujus testimonii vicem suppleat? *ib.* n. 12. & 73. col. 1. n. 13. Rigorosiorem examen per eorum jura in Universitate Lovaniensi requisitum in ordine ad gradum Licentiae, *ib.* n. 15. Olim quinquaginta studium requireretur, ut quis in Foro Jus proficeretur, *ibid.* n. 18. Merito hodie potest absolutum studium juris, tamen aliquod impenditur edicende praxi, necquam suscipiatur officium Advocati, *ibid.* nu. 19. Quid juris studio attendendum, ad exactam Canonum notitiam acquirendam? VII. 124. col. 1.

Vide, *Advocatus.*

Juris Civiles studium studio Canonum olim, Clerici jungerent. IV. 81. col. 2. n. 8. & 9. Soli pene Clerici Legum studio incumberebant, *ib.* n. 10. De hac aviditate Clericorum ad studium Legum, multorum querelae, *ibid.* n. 9. Quae hinc mutatio facta fuerit in iudiciorum forma? *ib.* n. 13. & seqq. Civilibus Legibus Clerici imbuti etiam in suum forum deduxerunt, *ibid.* n. 11. Etiam

Etiā Pontifices in suis Responsis uti ceperunt auctoritate Legum civilium, ad quarum normam causas decidi voluerunt. *ib. num. 12.* De iuris Civilis citationibus. I. XIX.

Jus constitutum sive humanum, in quo differat a naturali & consuetudinario? VIII. 13. col. 2. Juri naturali cedere debet, *ibid. col. 2.*

JUS CANONICUM.

Jus Canonicum, quomodo ad normam juris Civilis in multis reductum? VIII. 167. col. 2. Quis in iure Canonico usus Decretorum in Synodis Provincialibus & Diocesanis? *ibid.* 240. col. 2. De Decretalibus Gregorii IX. & aliis posterioribus partibus corporis juris Canonici. I. XV. Quam auctoritas juri Canonico attributa sit in Provinciis, quæ Regi Borussiae obtemperant? I. XV. in nota. De iuris Canonici citationibus. I. XIX. Vide, *Causa Ecclesiastica, Judicium, Jura, Immunitas, Verum competens, Canones, Codices Canonum, &c.*

JUS CANONICUM NOVISSIMUM.

Juris novissimi nomine quid intelligatur? VIII. 233. col. 1. §. 1. Quam Pontificum Constitutiones hoc jus constituent? *ibid.* Variæ harum Constitutionum, sive Bullarum aut Rescriptorum Pontificum Collectiones, *ibid.* §. 2. Quæ sit harum Collectionum auctoritas? *ibid.* 234. col. 1. §. 3. Unde dignoscatur auctoritas Decretalium & Bullarum, quæ in his Collectionibus continentur? *ibid.* col. 2. §. 4.

JUS CANONICUM NOVUM.

Jus Canonicum novum, quid constituit? VII. 192. col. 1. & 2. Vide, *Decreta Pontificum, Decretales Epistolæ, Decretum Gratiani, Capitula vulgo Adriani Papæ, Capitula Regum Francorum, &c.*

JUS CIVILE.

Vide, *Jus.*

JUS CONSUETUDINARIUM.

Juris consuetudinarii unde præcipue petenda notitia? I. XVIII. In quo jus consuetudinarium differat a jure constituto? VIII. 13. col. 2.

JUS DEVOLUTIONIS.

Vide, *Devolutio.*

JUS ECCLESIASTICUM.

Jus Ecclesiasticum universum, quare sic inscribitur *opus Episcopatum* circa hanc materiam? I. XIX. De scopo & materia hujus Operis *ibid.* Vide, *Jus Canonicum.*

JUS JURANDUM.

Vide, *Juramentum.*

JUS PATRONATUS.

Vide, *Patronus.*

JUS QUÆSITUM.

Juri quæsito per primam provisionem non præjudicat nova provisio. III. 56. col. 2. num. 4. Regula Cancellariæ de non tollendo *Jus quæsitum.* *ibid.* 63. col. 1. num. 32. Exponitur sensus hujus clausulæ, quæ in Diplomatis gratiarum, signanter Pontificum & Episcoporum, *Salvo jure tertii*, sive *Sine præjudicio Juris alteri quæsiti.* VI. 40. col. 1. §. 5. Diffinitio inter *Jus specialis* titulo quæsitum, & *Jus Parochi* ex solo jure communi profluens. *ibid.* col. 2.

JUS UNIVERSI.

Jus universi, quid sit? VI. 47. col. 1. Quomodo acquiratur quasi possessio juris *universi*? *ibid.* §. 2. Per actum levandi Decimas in certa Parochia ex causa sive titulo *universalis*, censetur etiam vigore juris *universi* habita possessio levandi Decimas Novales. *ibid.* 48. col. 1.

JUSTITIA.

Justitia distributiva æqualitas, in quo consistat? III. 145. col. 2. num. 2. In justitia distributiva debet attendi proportio secundum merita personarum. *ibid.* num. 3. Juri distributiva violatur in distributione *Beneficiorum*, quoties attenditur qualitas ad causam non spectans. *ibid.* 146. col. 1. num. 7. Violatio justitiæ distributivæ in hac materia quam grave sit peccatum? *ibid.* 149. col. 2. num. 5. & seqq.

K

KALENDÆ JANUARI.

Kalendarum Januarii, Festum, quale fuerit apud Gentiles? VII. 150. col. 1. Quid contra hanc Festivitatem in Synodo Trullana? *ibid.* Quid Bonifacius Episcopus Mogantinus ad Zachariam Papam scripserit, ut induceret hunc Pontificem ad extirpandum hoc Festum. *ibidem.* Vitanda Kalendarum superstitiosa observatio VIII. 95. col. 2.

KYRIE ELEISON.

Kyrie, eleison, pro *Litanis publicis*, quæ sic incipere solent, in Capitularibus Regum Francorum, accipiendum. II. 187. col. 2. num. 25.

L

L A C.

Lac & mel recens baptizati tanquam infantibus olim gustandæ dum dabatur, II. 16. col. 1. num. 48. & VII. 88. col. 2. Formula benedictionis lactis & mellis II. 16. col. 1. num. 50. Quid mysterii hæc mellis & lactis deglutatio denotaret? *ibid.* num. 49. & VII. 88. col. 2. Quid de oblatione mellis & lactis ad altare? VII. 148. col. 1. Lactis usus jejuniorum diebus Canone Trullano interdictus, VII. 148. col. 1.

L A I C I.

Læcis, quam partem olim habuerint in electione Episcopi? I. 52. col. 1. num. 1. & seqq. An ab hac electione sint excludendi? VIII. 34. col. 2. Læcis lectio Scripturæ sacræ commendata a sanctis Patribus. V. 98. col. 1. & VII. 152. col. 1. & 181. col. 2.

Læcis an liceat accusare Clericos, & maxime Episcopos? VIII. 50. col. 2.

Læcis olim non licebat Sacramentum ingredi. VII. 163. col. 2. & VIII. 115. col. 2. Cujus Fori sit crimen læici delinquentis in Officio Ecclesiastico? IV. 59. col. 1. num. 30. & 186. col. 2. num. 30.

L A P S I.

Lapsi in perfectione aliquando humanis poenitentia imposita, & in quo consisteret hæc humanitas? VI. 165. col. 2. Quid de Presbyteris in persecutione lapsis, & qui postmodum fidem coram Tyrannis confitebantur? *ibid.* 172. col. 1. Quodam institueretur examen circa conversionem filium Presbyterorum? & de eorum restitutione *ibidem.* Quid de Diaconis lapsis, & postmodum relapsis? *ibid.* col. 2. Rigor disciplinæ circa similes Diaconos relinquatur iudicio Episcopi. *ibid.* 173. col. 2. Quid de his, qui lapsi erant solo minarum terrore videri? *ibid.* 174. col. 2. Quæ poenitentia injungeretur iis, qui præ timore persecutorum cum Gentilibus festa peregerant. *ibid.* 175. col. 1. Quid de iis, qui aliorum lapsus causa fuerunt? *ibid.* & col. 2.

Lapsi in crimen post ordinationem, an parata poenitentia, in susceptis Ordinibus continuare, vel ad majores ascendere queant? VIII. 32. col. 1. Variæ ea de re Patrum sententiæ. *ibid.* Larum conciliatio & praxis hodierna. *ibid.* col. 2. Vide, *Sacerdotes, Ordo, Poenitentia, Clericus.*

L A S C A R I S.

Vide, *Theodorus Lascaris.*

L A U D I M I U M.

Laudimium, quid sit? I. 176. in nota.

L A U D U M.

Laudum, Sententiæ species, quando & quatenus valeat? IV. 68. col. 1. num. 10.

L E C T I O.

Lectionum usus in divinis Officiis jampridem usitatus V. 161. col. 2. §. 9. Unde hæc Lectiones desumptæ, & quæ earum utilitas? *ibid.* 162. col. 1. Hodierna disciplina legendi non tantum Scripturam sacram, sed & Patrum scripta & Sanctorum Acta, jampridem communiter & ubique pene recepta. *ibid.* Cavendum ne quid apocryphum aut dubie fidei in Ecclesia recitetur. *ibid.* Fabulosa non legenda in Ecclesiis. VII. 151. col. 2. In quo titus hodierni circa **Lectio**num fuit a pristinis diversus? V. 162. col. 1. Quid ynodus *Trullana* statuerit circa Lectiones inter c. ntandos Psalmos interponendas? VI. 209. col. 1. Antiquitas ritus hodierni legendi in Officio divino acta Martyrum. VII. 91. col. 2.

Lectiones quæ in Horis diurnis dicuntur, vocantur *Capitula*. V. 163. col. 1. §. 2. Quare hæc Lectiones sint breviores quam in Officio Nocturno? *ibid.* Quo ritu hæc Lectiones seu Capitula dicantur, & a quo? *ibid.* Quidam Capitulorum scopus? *ibid.* col. 2.

Lectio

Letitia brevis in Officio, quod Prima dicitur, eodem quo Noturnorum Lectioes, ritu recitatur. V. 164. col. 1.

LECTOR.

Lectoris Officium, quid in Ecclesiasticis requiratur. V. 111. col. 2. §. 3. Quoniam dispositiones Lectori Ecclesiasticis necessariae? ibid. Quia animi puritate, quo affectu Ecclesiastici ad calidum accedere debent, ut implerent Officium, sibi in susceptione Ordinis Lectoratus impositum. ibid. 111. col. 1. Ad effectum etiam impuberes olim admitti; & quare. VII. 68. col. 2. Quomodo occurreretur periculo incontinentiae Lectoris? ibid. Vetantur Lectoris populum salutare; & quare? ibid. 69. col. 1. Canon Trullanus contra Lectores non consultus. VII. 140. col. 1.

Lectoratus sine impositione manuum non conferebatur. VII. col. 2. Hac impositio permittitur Monasterii Praefecto. ibid.

LEGATIO LIBERA.

Legationis libera nomine quid intellendum? VII. 115. col. 2.

LEGATUM.

Legatorum plorum causae in Gallia institui solent per Procuratorem Regium, eorum Parliamentis, exclusio Episcopo. IV. 166. col. 2. n. 15. & n. 16. Aliud obtinet in Belgio. ibid. 17. col. 1. n. 28. Episcopis cura plorum Legatorum incumbit, etiam in locis ubi non habent eorum cognitionem. III. 128. col. 2. sub n. 8. & IV. 17. col. 1. n. 29. Si Testator non designaverit per quem Legatum plium sit distribuendum, executio committitur Episcopo III. 228. col. 2. n. 8. Si incertum sit cui Hospitali Legatum impendi voluerit Testator, Episcopi est dirimere. ibid. n. 9. Quid, si nullum sit ibi civitate Hospitalis? ibid. col. 1. n. 10. In administratione & erogatione plorum Legatorum Episcopus iustitiam debet cum his Clericis. ibid. 228. col. 1. n. 9. Idem incumbit Parochis pro executione pia voluntatis suorum subditorum. IV. 17. col. 1. n. 34. Cavere tamen debet eorum speciem avaritiae. ibid. n. 37. A quo implenda negligentia Episcopi circa executionem Legatorum plorum? III. 229. col. 1. n. 72. Etiam quilibet de populo executionem pii Legati agere potest. ibid. num. 17. Potest in non solventes pia Legata. ibid. num. 14.

Vide, Fundatio, Hospitalis.

LEGATUS APOSTOLICUS.

Legati Pontificum jampidem fuisse, qui in comitatu Principum moras traherent, quibusque negotiis emergentibus. I. 148. col. 1. n. 9. Praesertim pro custodia fidei & disciplina observantia. ibid. 110. col. 1. n. 1. Pro asserenda Legatione Sedis Apostolicae adducitur a Gratiano Decretalis suppositicia. VIII. 42. col. 1. Incertum & verisimiliter corruptum Nicolai I. Decretum de Legatis Apostolicis fidei. ibid. 43. col. 1. Quid de eorum auctoritate circa collationem Beneficiorum? ibid. 195. col. 2. Frequenter olim iure Legationis Pontificiae ad Imperatores. I. 118. col. 1. n. 7. Pontifices Legatos suos constituebant illis Ecclesiarum Episcopos. ibid. col. 2. n. 14. Necessarium Legatorum mittendorum desumpserunt ex cura omnium Ecclesiarum in Pontifici incumbente. ibid. 124. col. 1. n. 15. & 6. Non parum obscurum est determinare ex iure, quae Legati competant; & quare? ibid. 122. col. 1. n. 32. Prudenter Pontifices in Legationibus Legatorum expriment omnia, quae ipsi committendo censent. ibid. n. 35.

Legatis Sedis Apostolicae sibi venterant Jura Metropolitana. I. 121. col. 2. n. 6. n. 9. & 10. Nulla in hoc habitatione auctoritatis S. Leonis, qui vult eos suo iure intemperato frui. ibid. col. 2. n. 1. 1. 2. & 3. Legati sensum Metropolitanorum in auctoritatem venerant. ibid. col. 2. num. 10. Plura Legatis induci sibi ad eorum dignitatem agendam. ibid. 122. col. 1. n. 11. Juxta Gratianum, excoisur dicitur quicumque Legatum Sedis Apostolicae impedit. VIII. 42. col. 1. Legati vix abutuntur auctoritate. I. 122. col. 1. n. 12. Immenso Legatorum Jura vix nota ante finem saeculi XII. ibid. num. 13. Hodierum Legati sive Nuntii nullum Jurisdictionis actum exercere possunt. imo nec facultates suis uti, nisi recognoscant & adhibeat fuerint. ibid. 118. col. 2. sub n. 16. En quos legat en France d'après du Nuncio? I. 254. col. 1.

Legati Ecclesiae Romanae Actis, onellii Africani subscribunt, & signant post omnes Episcopos. VII. 120. col. 1.

Legatorum Apostolicorum necessitatibus quomodo providendum? VIII. 32. col. 1.

Legati Apostoli quoniam dicantur de latere, quoniam missi, quoniam nati? VIII. 195. col. 2.

Vide, Nuntius Apostolicus, Legatus a latere, Legatus natus, Legatus missus.

LEGATUS A LATERE.

Legati a latere quoniam dicantur? I. 127. col. 2. n. 2. Eorum origo. ibid. 118. col. 1. sub num. 7. Reputati fuerunt tamquam Procuratores Romani. ibid. 120. col. 2. n. 24. Uti possunt insignis Legationis extra Provinciam. ibid. n. 25. Eorum Jurisdictio reparatur ordinaria & perpetua. ibid. col. 2. n. 18. & 19. Poterant de causis in prima instantia cognoscere. ibid. num. 20. Potestas eorum in Gallia non censetur ordinaria. I. 122. col. 1. num. 14. Debeant ei Procuratores, & qua moderatione? ibid. 120. col. 2. n. 22. Eorum excessus in hanc exactione; & quae

habita moderatio? ibid. n. 23. Praesente Legato a latere, nequidem Patriarcha potest crux praeferi. ibid. n. 26. nec Episcopus benedicere populum, nec deferre vestes Jurisdictionem ordinariam significantes. ibid. sub col. n. 27. Praesente, aliorum Legatorum potestas cessat. ibid. n. 27.

Legatus a latere Jurisdictionem voluntariam exercet extra Provinciam. I. 120. col. 2. n. 28. Conferit Beneficia in Provincia. ibid. n. 29. Aliqua semper Pontifici reservata. ibid. n. 30. Amplitudo potestatis ejus, vel restrictio pendet ab eius commissioe. ibid. 122. col. 1. n. 31. Non potest turbare Ordinarios in sua Jurisdictione. I. 122. col. 2. n. 2.

Legati a latere non recipiunt nisi cum consensu Regis in Hispania & Gallia & Belgio. I. 122. col. 2. n. 3. & 399. Quo tempore ille Principum consensus requiri coeperit, non certo scitur. ibid. sub n. 4. Hoc in usu erat in Gallia tempore Bonifacii VIII. ibid. 123. col. 1. n. 5. Haec consuetudo recepta in Anglia, probata a Callisto II. ibid. n. 6. Haec eadem obstat & in Hispania. I. 124. in nota. Bullae eorum debent verificari & modificari in consiliis Regis. ibid. 123. col. 1. n. 7. & 399. Modificationes tantum annotantur in Registris Consiliorum; & quare? ibid. n. 10. col. 2. Quoniam ordinarie apponantur in Gallia & Belgio? ibid. num. 11. Improprie dicti Judices ordinarii. I. 60. col. 1. n. 5. Voyez sur cela l'Observation de M. Hubert. I. 254. col. 1.

Legatus tenetur Legationem exercere per se. I. 124. col. 1. n. 3. In Gallia Legati non possunt exercere suam Legationem, nisi quando Regi placuerit. ibid. num. 12. Discedentes debent a Legationis repone ad manus alicujus Administrati a Curia Regia designati. ibid. n. 15. Articuli modificationum in Gallia apponi soliti, multum moribus Belgicis consonant. ibid. n. 16. Legatus non potest admittere religionem in favorem, nisi sit specialis facultate instructus. III. 99. col. 1. sub n. 7.

Vide, Nuntius Apostolicus.

LEGATUS MISSUS.

Legati Missi quoniam dicantur? I. 128. col. 1. n. 3. Eorum origo. ibid. n. 2. Idem a Nuntii & Incertum. ibid. n. 13. col. 2. Interdum mittitur cum potestate Legati a latere. ibid. col. 1. n. 4. Unde ad Legatos Missos omnia pene negotia devoluta sunt? I. 120. col. 1. n. 17.

LEGATUS NATUS.

Legati Nati quoniam dicantur? I. 128. col. 1. num. 5. Eorum origo. ibid. col. 2. num. 15. Amplissima olim eorum auctoritas. ibid. 120. col. 1. n. 13. Quanta fuerit, videre est ex litteris S. Leonis ad Anastasium Episcopum. ibid. 119. col. 1. n. 1. & 2. 3. & 399. Quomodo sequentibus saeculis multum imminuta? ibid. 120. col. 1. n. 14.

LEGES CIVILES.

Legum civilium Codex qua occasione compositus & editus? VI. 110. col. 1. Ex Gregoriano & Hermogeniano Codicibus Theodosianus optimus contentus. ibid.

Legum civilium studium Monachis, Presbyteris & Constitutis in Dignitate, prohibuit sub poena excommunicationis; & quare? I. 9. col. 2. sub n. 6. & VIII. 126. col. 2. Legum civilium notitia quomodo Clericis possit esse utilis? I. 9. col. 2. n. 7. Quae cautela in eorum studio adhibenda? ibid. sub col. n. Dispenationis loco fuit privilegia Academicis Lovaniensibus & aliarum; & quomodo accipienda? ibid. n. 9. Specialis dispensatio hodie in Belgio non requiritur. ibid. n. 10. Il faut s'enquérir de la France ce qui est dit des Pays-Bas. I. 248. col. 2.

Legum civilium studium multum florere coepit saeculo XI. in Itali; & Clerici magna aviditate ei operam dederunt. IV. 31. col. 2. n. 8. & 9. Pontifices coeperunt quoque in suis Responsis uti auctoritate legum civilium, & ad hunc normam causas decerni voluerunt. ibid. 2. 12. Quomodo ea occasione strepitus forentes in iuris Ecclesiasticis intulerint? ibid. num. 13. Ad normam legum civilium multum sunt fere omnia Officia in Curia hecclasticis. IV. 70. col. 1. n. 1. Eorum origo & regula ex iudic. pendenda. ibid. n. 2. & 399.

Legum civilium scriptura. VIII. 1. col. 2. Quid in eorum constitutione attendendum? ibid. Necessaria legum civilium publicatio. ibid. col. 2. Quo sensu firmitas legum a moribus utentium dependat? ibid. Nec Superioris Ecclesiastici, nec ipse summus Pontifex us habet dispensandi ab observatione legum, quae Reges, & quae Principes civiles statuerunt. VI. 6. in nota. De auctoribus legum parum accurate agit Gratianus. ibid. 12. col. 1. Ecclesia utiliter imporat Principum leges contra haereticorum pertinaciam. VIII. 84. col. 2.

LEGITIMA.

Legitimam an Parentes filiis ingressis Monasterium teneantur relinquere? V. 60. col. 1. §. 1. Quo casu solum Monasterio legitimam ex bonis ingredientis debet statuerit Iustitianus? ibid. col. 2. §. 2. An pater ingreissus Monasterium valeat filios aut Monasterium legitimam privare. ibid. col. 1.

Vide, Successio, Lex.

LENOCINIUM.

Lenocinium quid sit? IV. 54. col. 1. n. 25. Quam detestabile crimen semper habuit fuerit? ibid. n. 26. An & quando illud

lud incurrat maritus diffimulans adulteria suæ uxoris. *ibidem* num. 27. Cujus fori sit illud crimen? *ibid.* num. 28. Quid contra Lenones & similes statuerit Synodus Trullana? VII. 159. col. 1. En France le mari qui professe sa femme, est puni de peine infamante. IV. 186. col. 1.

LEO (S.)

Leo (S.) Summus Pontifex, quas partes habuerit in Euty-
chetis negotio? VII. 4. col. 2. §. 6.

Vide, *Consilium Ephesinum, Eutyches.*

Leontis (S.) litteræ ad Mareianum imperatorem; ad Pulche-
riam. VII. 17. col. 2. Mittit Legatos ad Concilium Chalcedo-
nense. *ibid.* 7. col. 2. §. 11. & 14. col. 2. §. 2. Quas partes ha-
buerit in hoc Concilio? *ibid.* Elas ad Flavianum celebris Epi-
stola a Patribus Chalcedonensibus probatur. *ibid.* 16. col. 2. &
17. col. 1. & 2. Quænam sit illa Epistola? *ibid.* 7. col. 2. S. Leo
se opponit Canoni Chalcedonensi de prerogativa Sedis Constan-
tinopolitane. *ibidem* 41. col. 2. Anatolii Patriarchæ Constan-
tinopolitani ambitum perstringit. *ibid.* 42. col. 1. Quo pacto con-
cordia videatur facta inter Sanctum Leonem & Anatolium?
ibid. col. 2.

Vide, *Consilium Chalcedonense.*

LEO ISAUROS IMPERATOR.

Leo Isaurus persecutor imaginum, acriter arguitur a Grego-
rio II. Summo Pontifice. VII. 166. col. 2. Leo fit infolentior,
& fit imperatorem esse & sacerdotem describit Pontifici. *ibidem*
col. 1. Promulgat Edictum adversus imagines. *ibidem* col. 2.
Pergit in perfectione cruenta. *ibidem* 167. col. 1. Moritur.
ibidem.

Vide, *Gregorius II.*

LEO IV.

Leo IV. Isauri nepes imaginibus adversatur. VII. 83. col. 2.

LEPROSARIA.

Vide, *Hospitalis, Leprosus.*

LEPROSUS.

Leprosi qui suam immundam ex brutali & abominando esime-
ce contraxerunt, a cœtu fidelium removebantur. VI. 179.
col. 1.

Leprosorum multiplicatio occasiose reditus a Terra-Sancta.
VIII. 139. col. 2. Hinc Hospitalia eis destinata. *ibidem*. Edicta
Principum de eorum modo vivendi. *ibid.* 140. col. 1. Quando-
nam Leprosi debeant habere propriam Ecclesiam & sacerdo-
tem? *ibid.* 139. col. 2. Quomodo discernenda lepra? *ibid.* col. 2.
Inter personas miserabiles reputatur Leprosi, nec Decimus
solvant. *ibid.* 140. col. 1.

LEX.

Lex Dei ad utilitates nostras commodaque temporalia non
infectenda. VI. 94. col. 1.

Lex generalis cedit legi particulari. II. 191. col. 1. num. 3.
Lex charitatis cedit legi positivæ de observatione Sabbati. *ibid.*
num. 2. Conditor legis in lege dispensare potest. *ibid.* num.
num. 5. col. 2. Conditor legis, ejusdem legitimus interpret.
IX. 54. col. 1.

Lex naturalis nulla dignior. VI. 2. col. 1. Legis naturalis de-
finitio. *ibid.* Legis naturalis asseritur dignitas. *ibid.* Qui legi
naturali contrariatur, ipsi Deo contrariatur. *ibid.* Hæc lex im-
mutabilis, nullique variationi obnoxia. *ibid.* col. 2. Nulla pro-
prie dispensatio in legem naturalem cadere potest. *ibidem* §. 2.
Nulla dispensatio aut consuetudine tolli aut mutari possunt,
quæ in Canonibus jure naturali vetita aut præcepta occurrunt.
ibid. Distinctio inter ea, quæ vetita per SS. Canones, habent
deformitatem inseparabilem cum separabilem cum lege naturali.
ibid. §. 3. Illa, quæ separabilem deformitatem committunt, ha-
bent, per dispensationem licita non sunt, nisi circumstantiæ
deformitatem abtergentes replea adint. *ibid.* 3. col. 1. §. 4.

Lex positivæ divinæ, multo lege naturali inferior, & quare?
VI. col. 1. Hanc nemo tollere aut mutare potest, nisi Deus,
qui illam condidit. *ibid.* col. 2.

Lex positivæ humanæ inferior legi naturali & legi positivæ
divinæ. VI. 2. col. 1. Qui hanc legem ex intuitu legis divinæ,
potestate sibi a Deo data, pro Ecclesiæ aut Reipublicæ utili-
tate, edidit, illam mutare aut tollere potest. *ibid.* col. 2.

Lex Satana vel Satyræ, quid sit? VIII. 11. col. 2.

Vide, *Satura.*

Lex ante publicationem manet sine efficacia obligationis. IX.
7. col. 2. & 18. col. 1. Quid circa legum promulgationem apud
Romanos olim in usu fuerit? *ibid.* 7. col. 2. Quare legum ne-
cessaria promulgatio, ut obligent? *ibid.* Quam promulgandi nor-
mam circa suas leges servari voluerit Justinianus? *ibidem* 8. col.
1. & 88. col. 2. Hanc formam promulgationis a primis sæculis
servavit Ecclesia. *ibid.* 40. col. 1. & 2. §. 2. Quod contra legem
est, id violentum est. *ibid.* 53. col. 1.

Lex positivæ, quandomodo obliget? IX. 8. col. 1. & 2. A se-
ne inflicti Ecclesiastici regiminis omnino abhorret, quod legis
novæ obligationem omnes ubique populi obstringantur, sola Ro-
mæ facta publicatione. *ibid.* 9. col. 2.

Vide, *Leges Civiles, Res, Nefas, Jus, Decreta Pontificum*
Publicitas.

LEX VETUS.

Leges veterem inter & Evangelicam quodnam sit discrimen
quod malorum vindictam? VIII. 83. col. 2.

LIBELLI FAMOSI.

Libellorum famosorum auctores quibus poenis puniendi? VIII.
53. col. 1.

LIBELLI MARTYRUM.

Libelli Martyrum olim crant species indulgentiæ. II. 71. col.
1. num. 6. & seq. Quid illorum libellorum intuitu concedeba-
tur? *ibid.* num. 7. Abusus ex eo proveniens. *ibid.* 75. col. 1.
num. 5. & seq. Quomodo iis occurrerint Episcopi? *ibidem* col.
2. num. 9.

LIBELLI PRECUM.

Libelli Precum merito ab Episcopis examinandi, corrigendi &
expurgandi. I. 91. col. 1. num. 6. & V. 150. col. 1. Item libel-
li certarum Confraternitatum, qui sæpe multa pericula conti-
nent. III. 242. col. 2. num. 43.

LIBELLUS CONVENTIONALIS,
ET LIBELLUS CIVILIS.

Libellus conventionalis quid sit? IV. 84. col. 1. num. 1. Debet
offerri Judici & ejus auctoritate Reo communicari. *ibid.* num.
2. Olim etiam ante tempora Justiniani ignotus in Curia Eccle-
siasticæ, præsertim in causis Civilibus, quia in iis nihil scripto
agitari poterat. *ibid.* n. 3. & 4. Hodie non requiritur in cau-
sis summarie terminandis: & quænam illarum? *ibid.* col. 2. num. 9.
Qua forma concipiendus & offerendus? *ibidem* num. 10. & 11.
In ejus formatione præcipue attendenda conclusio. *ibidem* nu-
mer. 12.

Libelli conventionales una cum stylo forensi in Judicia Ecce-
lesiastica intrarunt. IV. 84. col. 1. num. 7. Quomodo distinctio
Glossæ inter causas arduas & leviores, in quibus summarie est
procedendum, sit recepta? *ibid.* num. 8.

Libellus civilis quis dicatur? IV. 113. col. 1. num. 4. Post
conclusionem in causa nulla nova facta allegari possunt sine li-
centia Judicis per libellum civilem impetranda. *ibid.* col. num.
Veritum eius occasione novum processum instituit. *ibid.* 112.
num. 5. col. 2.

LIBERALITAS.

Liberalis in pauperes debet esse Episcopus. VIII. 368. col. 2.
Quis modus in liberalitate servandus? *ibid.* 39. col. 2.

LIBERTAS.

Libertatis definitio. X. 14. col. 1.

Libertatis possessio, quid sit? VI. 55. col. 1. Nullibi in Jure,
ubi de dubio agitur extra materiam Justitiæ, ulla possessio
ipsum libertatis habetur ratio. *ibid.* Quam absurda assertio,
quod in Foro conscientia homo sit manutendus in possessione sua
libertatis ex Jura contra Deum & Legem. *ibid.* In dubio sine fa-
cti, sine juris, nulla habita ratione possessionis libertatis, tu-
tus semper est sequendum. *ibid.* §. 8.

Vide, *Dubium, Probabilissimum.*

LIBERTATES ECCLESIAE GALLICANÆ.

Libertates Ecclesiæ Gallicanæ a Facultate Theologica Parisiensi
proponuntur, & ejus zelus in his defendendis a Parlamento Pa-
risiensi laudatus & accessus. IX. 155. col. 2.

LIBERUM ARBITRIUM.

Libera arbitrio non nocet Prædestinatio. VIII. 84. col. 1.

LIBRI APOCRYPHI.

De Libris apocryphis Decretum sub nomine Gelasii refert
Gratianus; juxta quod Decretum quædam observanda. VIII.
17. col. 1.

LIBRI CANONICI.

Librorum Canoniorum Catalogus, qualis occurrit in Canonibus
vulgo Apostolorum VI. 150. col. 2. Expenditur ille Catalogus,
præsertim circa ea, in quibus diversus est a Catalogo hodie
recepto. *ibid.* Ex illo Catalogo argumentum animi non potest
contra modernum Codicem Canoniorum Librorum ab Eccle-
sia, ac notanter a Synodo Tridentina probatum. *ibid.* 151. col.
2. & remissive in nota. Quid de eorumdem Catalogo a Patri-
bus Laodicenis confecto? VI. 213. col. 1. & *ibid.* in nota. Ca-
talogus Librorum Canoniorum a Patribus Africanis confectus
VII. 82. col. 1. Quanti sit momenti determinare Catalogum Li-
brorum Canoniorum? *ibid.* 83. col. 1. In confirmando Catalogo
Librorum sacræ Scripturæ, inherendum traditioni Patrum
ibidem.

Libri

Libri Canonici soli juxta Synodum Laodicenam in Ecclesia legendi. VI. 217. col. 2. Hunc ritum nonnullæ Ecclesiæ multis etiam sæculis tenaciter retinuerunt. *ibid.* Quid attendendum in refectionibus aliunde desumptis? *ibid.*

Librorum Canoniconum auctoritas. VIII. 14. col. 1.
Vide, *Libro, Scriptura Sacra.*

LIBRI PŒNITENTIALES.

Libri Pœnitentiales mediis sæculis compositi; & qua ratione? II. 55. col. 2. num. 12. Eorum descriptio. *ibid.* num. 13. Episcoporum auctoritate probantur & Presbyteris tradebantur, & juxta eos pœnitentias imponere tenebantur. *ibid.* 56. col. 1. num. 14. Eorum librorum utilitas. VIII. 38. col. 2.
Vide, *Canones Pœnitentiales.*

LIBRI PROHIBITI.

Libri Iconoclastarum a concilio Nicæno II. prohibiti. VII. 281. col. 1.

Librorum prohibitio ad quos spectet? I. 131. col. 2. num. 1. & *segg.* Varia merito in prohibitione librorum attendenda. *ibid.* num. 5. Libri in una Provincia prohibiti possunt in alia esse utiles. *ibid.* 133. col. 1. num. 23. Quare Synodus Tridentina inter Decreta reformationis retulerit quicquid edixit quoad prohibitionem aut approbationem librorum? IX. 1. 3. col. 1.

Vide, *Index Librorum prohibitorum*
Librorum falso inscriptorum sub emenitis Apostolorum aut Sandorum nominibus Auctores, qua pœna olim coerciti? VI. 146. col. 1.

Libri ab Ethnicis confcripti quem ad finem legi possint? IX. 105. col. 2. An illorum librorum lectio conveniat Clericis? VIII. 28. col. 1.

LIBRI SACRI.

Libri Sacri summa veneratione servandi. VII. 153. col. 1.
Vide, *Scriptura Sacra; Libri Canonici; Evangelium.*

LICENTIATUS JURIS.

Licentiatus Juris ut minus esse debent, qui ad munus Advocati admittuntur. IV. 73. col. 1. num. 13. Rigor. oim examina per rogatus, in ordine ad Gradum licentiæ in jure, requisitum. *ibid.* num. 17. Ex Constitutione Justitici requiritur studium quinquennium, ut quis in foro Jus probe possit, hodie minus requiritur ad Gradum Licentiæ. *ibid.* num. 18.

LICITUM.

Licita quædam, aliquando propter abusum vetantur. VIII. 25. col. 1.

LIMINA APOSTOLORUM.

Limina Apostolorum visitandi obligatio, quæ incumbit Episcopis, originem habet ab Episcopis ad Romanam Metropolim pertinentibus. I. 70. col. 2. num. 16. & *segg.* Olim idem erat Synodum juxta eadem limina celebrandam convenire. *ibid.* 71. col. 1. num. 16. & *segg.* Hæc obligatio olim spectabat ad solos Episcopos, qui jure Metropolitico ordinationi Episcopi Romani subacebant. *ibid.* num. 21. & VIII. 11. col. 2. Quomodo ad Metropolim, deinde ad omnes Episcopos extendi? I. 72. col. 1. num. 22. Quoties Episcopi Belgii Limina Apostolorum visitare debeant? *ibid.* num. 23. Quid per limina Apostolorum hic intelligatur? *ibid.* num. 24. Præcipuus scopus hodie est ad informandam Sedem Apostolicam de statu suæ Ecclesiæ. *ibid.* num. 25. Ea informatio fit apud S. Congregationem Concilii Tridentini; de quibus rebus, & qua forma? *ibid.* sub eod. num. 25. Non, nisi legitimo impedimento detenti Episcopi, per specialem Nuncium satisfacere possunt huic Apostolorum limina visitandi obligationi, & qualis debet esse hic Nuncius? *ibid.* col. 2. num. 26. Episcopi Belgæ & Galli non possunt accedere per se ad limina Apostolorum sine consensu Regis. *ibid.* 70. col. 2. num. 27. Praxis Belgii habet ut illa per Commisarium fiat. *ibid.* 71. col. 2. num. 27.

LITIGIUM & LITES.

Litigandi modum Corinthiorum recarguit Apostolus. IV. 1. col. 1. n. 1. In quo consistit vitium Corinthiorum. *ibid.* col. 2. n. 4. Offendit Apostolus indignum esse, fideles ad tribunalia infidelium recurrere. *ibid.* n. 5. Quomodo vult Apostolus constitui ad dirimendas lites? *ibid.* n. 9. Desiderat ut fideles a forensibus litigiis abstinere. *ibid.* 2. col. 1. n. 11. Qua ratione ex sensu Apostoli litibus componendis Episcopi merito intendunt. *ibid.* n. 13. Apostolorum mens non fuit Christianos Jurisdictioni Magistratum civilium subiacere. *ibid.* n. 14. Nihil iussit Apostolus quod Judicum infidelium jurisdictionem tollerent aut minuerent. *ibid.* n. 15.

Litibus componendis summam operam dedit S. Augustinus. IV. 2. col. 2. n. 1. Similiter a S. Ambrosius. *ibid.* 3. col. 1. n. 2. Imperatores permiserunt litigantibus ad Episcoporum Judicium provocare, reiectis Magistratibus civilibus. *ibid.* n. 4. Litigantium, altero recusante, causa ad Episcopos trahi non poterat. *ibid.* n. 7. Episcopi potius arbitri quam Judices constituantur, itaque de consensu utriusque litigantis. *ibid.* num. 9. Cur tanta fuerit Episcoporum auctoritas, tanteque litigantibus ad judicia Episcopalia recurrendi libertas. *ibid.* col. 2. n. 12. An suppo-

stia Extravagans, quæ permittit litiganti, altero recusante, expetere Episcopale Judicium? *ibid.* n. 13. & *segg.* Hanc legem probavit Carolus Magnus, voluitque in omnibus suis ditionibus ab omnibus servari. *ibid.* n. 18. Quis fuerit Caroli Magni scopus in promulgatione hujus legis. *ibid.* n. 19. Hæc lex hodie abrogata. *ibid.* 3. col. 1. n. 23. Quo tenderet Episcoporum auctoritas in causis Laicorum. *ibid.* 3. col. 2. n. 20. & 8. col. 2. n. 4. & 5. Pluribus sæculis admodum extensa fuit illa auctoritas. *ibid.* 5. col. 1. n. 1. Quo tempore coepit imminui. *ibid.* n. 3. Ad quam angustos limites hodie restricta sit. *ibid.* 8. col. 1. n. 24. Vide, *Forum competens; Immunitas, Jurisdictio.*

Litigantes hodie tam in Curis Ecclesiasticis quam secularibus causam per Advocatos proponere solent. IV. 72. col. 2. n. 2. Innocentius III. voluit ut non per Advocatos, sed per ipsos litigantes factum exponeretur. *ibid.* n. 3. Id in praxim adduci optat Cujacius. *ibid.* n. 4.

Vide, *Advocatus.*

Litigandi forma quænam sit hodie, sive qualis sit Causarum civilium instructio. IV. 81. col. 1. n. 1. & *segg.* Quomodo forma litigandi in Decretalibus præscripta, Tribunalia secularia intraverit. *ibid.* col. 2. n. 15.

Litium unde oriatur multitudo & diuturnitas. IV. 73. col. 2. num. 25.

Lites & discordiæ sæculo ix. & sequentibus, solite æm terminari. VIII. 138. col. 1. & 2. etiam pro bonis Ecclesiæ, aut Monasterio. *ibid.* col. 2.

Lites plures inter eodem, an ab eodem Judice terminandæ? VIII. 194. col. 2.

LITIS CONTESTATIO.

Litis contestatio quidnam dicatur, & quomodo inducatur? IV. 84. col. 2. n. 13. Profectus desectus, lites contestationis est irritus. *ibid.* num. 16. Quomodo de praxi hodiernæ inducatur lites contestatio? *ibid.* num. 17. Primitus in Judiciis Ecclesiasticis solemniter contestatio in usu non fuit. *ibid.* num. 18. nec hodie in sumariis requiritur. *ibid.* num. 19. An per lites contestationem hodie lis transeat ad hæcædes obque ulteriori presumptione? *ibid.* 85. num. 21. col.

LITTERÆ.

Litterarum Sacrarum scientia Episcopis necessaria. VIII. 28. col. 1. Eorum & Canonum igitur in Clericis perniciofa. *ibid.* 29. col. 2.

Litterarum secularium & librorum gentiliū studium in Clericis conveniat. VIII. 28. col. 2.

Vide, *Academia; Grammatica; Professor; Canonici; Universitates.*

LITTERÆ COLLEGIISTICÆ.

Litteræ collegisticæ quid sint? VI. 94. col. 1.

LITTERÆ APOSTOLICÆ.

Litterarum Apostolicarum abusus quoad evocationes. VIII. 163. col. 1. Turpe lucrum ex litteris Apostolicis. *ibid.*

LITURGIA.

Liturgia Christianis simpliciter modo in Scripturis expressio, Sacramentum incertum fuit. II. 33. col. 1. num. 8. Apostolis tamen eorumque successoribus potestatem reliquit ritum & ordinem ejusdem instituendi. *ibid.* num. 9. Unde Ecclesiæ in caeremoniis & Liturgiis varietas? *ibid.* col. 2. num. 15. Illa nullatenus obest unitati fidei. *ibid.* 34. col. 1. num. 23. Proprie Ecclesiæ ritus servandus. *ibid.* num. 24. Multa hodie in caeremoniis habentur pro lege, quæ ex abusu irrepserunt. *ibid.* col. 2. num. 28. Unde plura in eis obscura? *ibid.* num. 29. Liturgia Metropolitane Ecclesiæ in comprovincialibus olim servabatur. VIII. 16. col. 2. & 115. col. 2.

Liturgia quæ usi sunt Apostoli, a S. Justino descripta. II. 33. col. 2. num. 12. Liturgicæ, quæ nomine Apostolorum circumferuntur, sunt suppositæ. *ibid.* num. 13. & VIII. 114. col. 1.

Liturgia Ambrosiana a Romana distincta. II. 33. col. 2. num. 16. Ea utitur Ecclesia Mediolanensis, & eam retineri voluit Sanctus Carolus. *ibid.* col. 2. sub eod. num.

Liturgia Mozarabica in Hispania viguit; & unde sic dicta, & a quo composita? II. 43. col. 2. num. 17. Abrogata tempore Gregorii VII. eique substituta Romana. *ibid.* num. 18. Adhuc servatur Toleti. *ibid.* sub eod. num.

Liturgiam particularem habuit Gallia usque ad tempora Caroli Magni, & quænam illa? II. 33. col. 2. num. 19. & 20. Missali Gallicana evulgavit in suo de Liturgia Gallicana opere Mabillonius; & quid in illo continetur? *ibid.* num. 21.

LOCA SACRA.

Loca sacra usibus profanis non applicanda. VIII. 77. col. 1. Vide, *Camæsterium, Ecclesiæ.*

LOCUS PIUS.

Locorum piorum Superintendentes quanam sint ex Lege Justitiani? III. 229. col. 1. num. 15. Tempore S. Gregorii cura piorum locorum incumbere Episcopis. *ibid.* num. 16. Episcoporum auctoritas in pia loca sæculo ix. vigeat. *ibid.* num. 17. Synodus Tri-

Tridentina voluit restauratam Episcoporum auctoritatem circa administrationem piorum locorum. *ibid.* col. 2. num. 28. Hæc auctoritas non excludit curam & protectionem Principum, *ibid.* num. 19.

Læta pia non religiosa, Episcopo non subeunt quoad ius visitandi. III. 230. col. 1. num. 38. An subiecta sint quoad redditionem computum? *ibid.* num. 39. Cum promulgatum fuit Concilium Tridentinum in Belgio, apposta est nota ad Decretum, quo cura Hospitalium committitur Ordinariis. *ibid.* num. 43. Ex Concordat inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem, aliquando Episcopus computum non intervenit. *ibid.* num. 40. col. 2.

Vide, *Administratio, Bursæ, Fundatio, Hospitale.*

LOTIO.

Lotio publica legibus prohibita. VII. 157. col. 1. Cautum fuit apud Romanos, ne nudus miles in conspectu exercitus lavaretur. *ibid.* Quante sit Christianis probro, qui summa inverecundia nudos omnimodo in publicis fluvii lavari censeant sunt & spectant? *ibid.* col. 2.

Lotio post actum conjugalem, præmissa apud aliquas Gentes ante ingressum Ecclesiæ. VII. 164. col. 2.

Vide, *Balneum.*

LUCERNA,

Lucerna accendi solent a Gentilibus ad mortuorum innumerationem. III. 245. col. 1. num. 27.

LUCRUM.

Lucrum cessans, usque palliamentum. VIII. 140. col. 1. Quidquid lucri ex mutuo exigitur, vel speratur, usura est. VI. 92. col. 1. Quænam requirantur conditiones, ut ratione lucri cessantis aliquid supra fortem licite accipi possit? *ibid.* 94. col. 2.

LUDIMAGISTER.

Ludimagistri quales assumendi? II. 124. col. 2. num. 12. & 13. Debeat emitte professionem fidei, & coram quo? *ibid.* n. 11 & VIII. 140. col. 2. Non assumendi nisi probate vitæ. II. 240. col. 2. num. 12. Jus eos ad intendi est penes Scholasticum. I. 45. col. 1. num. 6. & II. 124. col. 2. num. 13. & num. 14. Quæ attendenda circa ius assumendi Magistros? II. *ibid.* col. 2. num. 13. Penes quos sit ius eos admitendi in locis ubi Scholasticus deest? *ibid.* num. 14. Ludimagistorum & Magistrorum officia circa Catechismum parvulorum. I. 18. col. 2. sub num. 4. Quomodo fere sit circa puros habere debeant? *ibid.* & II. 124. col. 2. num. 18.

Ludimagister corrumpens in materia libidinis suos Discipulos, quæ pena castigandus? IV. 54. col. 2. num. 40.

Vide, *Schola, Scholasticus.*

LUGIMAGISTRA.

Lugimagistra fidei professionem emitte debent? VIII. 249. col. 2.

Vide, *Schola, Scholasticus.*

LUDOVICUS BAVARUS.

Ludovicum Bavarum inter & Fredericum Austriacum controversia de Imperio. VIII. 232. col. 1. Uerque imploret coronationem a Pontifice futuro. *ibid.* Joannes XXIII. in Pontificem electus constituit Robertum Regem Siciliæ Vicarium Imperii. *ibid.* Ludovicus appellat ad Concilium Generale. *ibid.* col. 2.

LUDUS.

Ludus aleæ seu fortune Legibus Romanis prohibitus. I. 7. col. 2. num. 1. Speciatim interdicitur Clericis. *ibid.* num. 2. & V. 124. col. 2. §. 2. & VI. 143. col. 2. & VIII. 148. col. 1. Quæ pena Canone Trullano decreta in Clericum aleæ ludentem, quæ in Laicum? VII. 146. col. 2. *Les Ordonnances des Rois de France défendent les jeux de hasard à toutes sortes de personnes*. I. 243. col. 2. chap. 5. Ludus aleæ comprehendit ludum chartarum, tavilorum, & generaliter omnem alium dependentem a fortuna. I. 8. col. 1. num. 3. Incommoda ex his ludibus provenientia. *ibid.* num. 4. Constatuendo Canones in hac materia in totum abrogare non potest. I. 8. col. 1. num. 4. Quibus verbis Innocentius III. refutat Clericum quemdam aleæ ludum suum vacante, & obtentu consuetudinis se a culpa exime volentem? V. 126. col. 2. Circa restitutionem lucris ex ludo venito, quid in Belgio obineat? I. 8. col. 1. num. 6. Victori actio non conceditur ad lucrum petendum. *ibid.* col. 2. num. 7. Qui aleæ ludens pecuniam credidit in ludum aleæ, repetendi actionem non habet. *ibid.* in eod. num. 7. In Brabantia aliquando impostum vectigale aleæ, sed sine effectu; & quare? *ibid.* in *ibid.* num.

Ludi quales Clericis liciti? I. 8. col. 2. num. 8. Quænam specialiter ab Ecclesiasticis, etiam in ludibus licitis, cavenda sint? V. 125. del. 2. §. 3. Moderatio & discretio in iis servanda. I. 8. col. 2. sub num. 8. Quomodo hæc convenienter haberi possint? *ibid.* num. 9. & V. 125. col. 2. A sensu Canonum aberrant, qui credunt Clericum Canonibus non contravenire, si tantum semel atque iterum ex occasione luserit? V. 126. col. 1. Quæ penitentia cuidam Episcopo impedita pro amico in itinere Pann-Espen Form. X.

Lusus? *ibid.* An venatio annumeranda inter ea, quæ Clericis ad animi relaxationem permittuntur? *ibid.* 126. col. 1. §. 4.

Vide, *Venatio.*

LUDI THEATRALES.

Vide, *Speſtacula.*

LUIPOLDUS.

Luioldus Episcopus Wormatiensis in Archiepiscopum Moguntinum eligitur; & huius electionis causa, schisma, in Ecclesia Moguntina. VIII. 209. col. 1. Ad Wormatiensem Ecclesiam redire cogitur. *ibid.* 210. col. 1.

Vide, *Innocentius III.*

LUNA.

Luna vitanda superstitiosa observatio. VIII. 95. col. 2.

LUSUS.

Lusus interdum ad animi relaxationem licite adhibetur. V. 124. col. 2. §. 1. Quid attendendum in iis, quæ in recreationem assumuntur? *ibid.*

Vide, *Ludus.*

LUXUS.

Luxus Episcoporum & Clericorum quam necivus Ecclesiæ. III. 158. col. 1. num. 17. 18. 19. & seqq. Putant plures Ecclesiastici sibi vacationem & auctoritatem accedendam per superbam suppellectilem & familiæ magnificum apparatus. *ibid.* col. 2. num. 23. Hunc pretextum vanum esse jampridem ostendit Synodus Carthagenensis, cujus Decretum probavit & innovavit Synodus Tridentina. *ibid.* num. 24. Idem pretextus pluribus reprobat. *ibid.* num. 25. 26. & seqq. Perverſa persuasio, qua quidam Ecclesiastici credunt sibi licitum proveniunt Ecclesiasticos in splendide convivio, aliamque luxum convertere, ut auctoritatem apud populum sibi conciliant. V. 118. col. 2. §. 10. Quid Synodus Nicæna 11. decreverit contra luxum Episcoporum & Clericorum? VII. 184. col. 2. Quid voluerit S. Carolus circa vestitum Episcopi, suppellectilem, mensam, familiam? III. 158. col. 1. num. 13. & seqq.

Luxus omnem in conviviis vitare debent Ecclesiastici, ne proveniunt Ecclesiasticos inutiliter consumendo, bona pauperum sacrilege dilapident. V. 118. col. 1. §. 9. Meminisse debent Ecclesiæ bona non esse sibi credita ad luxum. *ibid.* col. 2.

LYSTRA.

Lystra quid sit? III. 79. col. 2. num. 32. Quibusnam competit ius lystre? *ibid.* num. 33. & 80. col. 1. num. 39. & 40. Si Lystra Ecclesiam nimis deformet, potest non admitti, non obstante consuetudine in contrarium. *ibid.* sub num. 40. *Observation sur le droit de Lystre*. III. 278. col. 1.

Vide, *Insignia.*

M

MACEDONIANI.

Macedoniani Hæretici a quo nomem suum acceperint? VI. 225. col. 2. Disti quoque *Pneumatomachi* & *Semitariani*; & quare? *ibid.* Condemnantur in Concilio Constantinopolitano primo. *ibid.* col. 1. & 2.

MAGIA.

Magici artibus jampridem creditum est elementa posse turbare. IV. 48. col. 2. num. 19. Jampridem magos inelamabiles mortuos, a quibus futura prædicarentur, testatur Tertullianus. *ibid.* num. 21. Item monet sapiens hominum sensibus hic illud per demoniacas præstigiâs. *ibid.* num. 22. Magice artes & incantationes semper vitatæ. *ibid.* 49. col. 1. num. 29. & seqq. S. Chrysostomus invehitur in eos, qui magicis utuntur ad conservationem vitæ. *ibid.* num. 32. Quid in Synodo Ancyranæ decretum contra eos, qui maleficos accerunt in demones aliquid arte magica exquirendi causa? VI. 158. col. 1. Canon Trullanus contra varias præstigiâs & magicarum artium species. VII. 149. col. 2. Superfluit adhuc hæc plurimæ similes superstitiones, quibus eradicandis sedulo invigilandum. *ibid.* De magicarum artium inefficacia. VIII. 95. col. 1. Quandonam impotentia ex maleficio dirimat matrimonium? VIII. 105. col. 1.

Vide, *Sorcelligium, Superstitio.*

MAGISTER CLERICORUM.

Magister qui Clericos gratis docet, Beneficio in Cathedrali Ecclesia donandus. VIII. 137. col. 2.

MAGISTER GRAMMATICÆ.

Vide, *Grammatica*, *Ludimagister*.

MAGISTERS PALATII.

Magister S. Palatii jure suo est Confultor sancti Officii; I. 137. col. 1. sub num. 22. item Congregationis indicis, ib. 137. col. 2, n. 27. Ejus institutio & auctoritas, *ibid.*

MAGISTER SENTENTIARUM.

Vide, *Petrus Lombardus*.

MAGISTER THEOLOGICÆ.

Vide, *Canonibus Theologus*.

MAGISTRA PUELLARUM.

Vide, *Ludimagistra*, *Schola*.

MAGISTRATUS.

Magistratus fidei professionem emittere debent, & qualem? VIII. 240. col. 2. & *ib.* in nota (a).
Magistratus magnanimatorum est pro iustitia agonizari, eamque intrepide proferri, & pro muneri sui debito administrare, X. 43. col. 2.
Vide, *Senatus*, *Judex*, *Recurfus*.

MAJESTAS.

Majestatis læsæ criminis rei ab asylo Ecclesiarum exclusi, IX. 54. col. 1. §. 8.

MAJOR.

Major, interdum sic vocatus est Abbas, sive Monasterii Præfectus, I. 184. col. 1. n. 6. Illud nomen substantive sumptum, ipsam dignitatem & præminentiam Abbatis denotat, *ib.* in cod. n. Hodie etiam apud Camaldulenses Eremitas, Monasterii Præfectus dicitur *Major*, *ib.* sub cod. nu.

MALEDICTUM.

Maledictum, quotuplex? VIII. 90. col. 2. An criminosis maledictionis sententia sint ferendi? *ib.*

MALEFICIUM.

Malefici quoniam proprie dicantur? IV. 48. col. 1. n. 8. Sortes divinatorias Leo IV. reputat maleficia, *ib.* 47. col. 2. n. 5. Leges contra maleficos, *ib.* col. 2. nu. 27. & 28. De maleficiis per res sacras ipsumque Missæ sacrificium, VIII. 94. col. 1.
Vide, *Magia*, *Sortilegium*.

MALI.

Mali quandoque in Ecclesia tolerandi, VIII. 83. col. 2. Non conversari, sed spirituali vindicta puniendi sunt, *ib.* Discrimen quoad hoc inter legem veterem & Evangelicam, *ib.* Quandonam mali in Ecclesia tolerandi sint, & quandonam puniendi? *ib.* Neque prædestinatione ad vitam, neque præcipientia ad mortem redditur inutilis malorum correptio, *ib.* 84. col. 1. Mali quandoque ad aliorum terrorem puniendi sunt, *ibid.* Sic malis impendenda est misericordia, ut eis peccandi impunitas non tribuatur, *ibid.* col. 2. An licitum sit malos occidere? *ibid.* Ecclesia debet apud Principes pro malis intercedere, non eos temerario ausu defendere, *ibid.* 68. col. 1. & 87. col. 1. Iudex non dici potest crudelis, quod malos puniat, *ibid.* col. 2. Mali per Ecclesiam cogi possunt ad bonum, *ibid.* 86. col. 2. Nequaquam tamen in eum finem Clerici sua auctoritate possunt arma arripere, *ibid.* 87. col. 2.

Mali quorum crimina iudici denuntiata, & certis iudiciis aut documentis probata non sunt, a Communione segregari sive prohiberi invitati non possunt, IX. 26. col. 1.

MALUM.

Malum minus, an possit committi, ut in aliis majora mala evitentur? VIII. 16. col. 2. Quis sit sensus huius sententiae? *Malum malum de duobus eligendum est?* *ib.* col. 2. Mala punientia non amore vindictæ, sed iustitiae zelo, *ib.* 85. col. 2.

MANBURNUS.

Vide, *Aditui*.

MANDATUM.

Vide, *Procurator*.

Mandata quæ dicantur Expectativa? III. 40. col. 1. num. 2. Quandonam alius mandatorum invalecere ceperit? *ibid.* n. 5. col. 2. Quænam mens olim fuerit Pontificum in concedendis mandatis? *ibid.* nu. 10. Quo tempore frequentiora fuerint mandata? *ib.* 41. col. 1. n. 16. Non solebant Pontifices singulas Ecclesias pliquam uno mandato gravare, *ib.* n. 17. Quærelæ Anglorum & Gallorum de excessu mandatorum, *ibid.* n. 21. & col. 2. n. 26. Unde usus mandatorum cæperit incrementum? *ib.* 42. col. 1. num. 32.
Mandatorum de providendo origo, III. 40. col. 2. num. 5. 6. & seqq. & 43. col. 2. n. 2. Meræ preces primum fuerunt; precipibus tandem additum mandatum, *ib.* 43. col. 1. n. 4.
Mandatis non comprehenduntur Beneficia patronatus laici, III. 41. col. 1. num. 19.
Mandatorum forma quatuorplex? III. 40. col. 2. n. 12. & seqq. *Le Pape ne donne plus de mandats Apostoliques en France, depuis plus d'un siècle.* III. 269. col. 2.
Vide, *Expectativa*, *Reservatio Beneficiorum*.

MANIPULUM.

Manipulum hodiernum successit in locum *mappule* sive *sudarrii*, VIII. 41. col. 2.
Vide, *Mappula*.

MANSIONARIUS.

Mansionarius quid fuerit? VII. 27. col. 2.

MANSIONES.

Mansiones dicitur sunt *Procuraciones* Episcopis visitantibus datæ, VIII. 59. col. 1.
Vide, *Procuratio*.

MANSUS.

Mansus Ecclesie quid dicatur, & quid contineat, III. 108. col. 2. num. 22. & 23. Ejus immunitas concessa per Ludovicum Pium & Carolum Calvum, *ib.* n. 21. & 24. Item per Decretum, *ib.* 210. col. 1. sub na. 2. Quis auctor Capituli hanc immunitatem adhibere, *ib.* in cod. n. Secundum aliquos vi huius Decretalis sola dos Ecclesie gaudet immunitate, *ib.* nu. 4. Alii credunt vi huius Decretalis omnia bona Ecclesie fuisse immunita, & sola patrimonialia excepta, *ib.* num. 6. Immunitas Ecclesiastica læculo ix. & x. ultra terminos huius Decretalis extensa non fuit, *ib.* num. 7.
Vide, *Immunitas*.

MANUMISSIO.

Manumissiones olim in Ecclesia fiebant, & quænam essent hæ manumissiones? VII. 100. col. 1. Quandonam in Africa receptæ sint? *ibid.* 106. col. 1.
Manumissionum servorum libertas duobus vel tribus testibus probanda, VII. 159. col. 1.

MANUS-MORTUA.

Vide, *Amorisatio*.

MANUTENENTIA.

Manutentia definitio & effectus, IV. 22. col. 2. n. 43. & X. 5. col. 2. §. 2. Dignetur iudicium possessionum, X. 6. col. 1. Quæ sunt requisita ad litteras manutentia obtinendum? IV. 22. col. 2. nu. 45. Clerici pro *manutentia* ad Auditoria Regia recurrere quodammodo coguntur, *ibid.* col. 2. num. 48. & IX. 30. col. 2. Nullas ideo incurrit Censuras, cum id fiat ad nudum auxilium pro tollenda violentia, IX. 30. col. 2. Quomodo in his causis procedat Iudex Regius? *ib.* 31. col. 2. Quorsu sit locus manutentia, quando non sit? *ibid.* 71. col. 1. Quid ante omnia in iudicio manutentia requiratur? *ibid.* 13. col. 2. Quandonam non liceat Beneficiario via manutentia sibi prospicere? *ibid.* 19. col. 2. Hodie titulo manutentia sere omnes causæ Ecclesiasticæ devolvuntur ad Consilia Regia, & quæ huius ratio? IV. 22. col. 2. nu. 47. & seqq. Incommoda, quæ deinde oriuntur, & qua ratione illis possit occurrere? *ibid.* 23. nu. 32. col. 2.

Manutentia cadit præcipue super possessione functionum spiritualium & sacramentalium Beneficio annexarum, X. 17. col. 1. §. 2. Senatus Regius, manutentendo Parochum adversus Censuram *via facti* latam, non dat ipsi potestatem Clericum aut Curam Pastoralem, atque adeo non apponit manum ad thuribulum, *ibidem* 19. col. 2. §. 6. Belgici Senatus constanter manutenebant Pastores, Canonicos, alioquin in uia & exercicio functionum suarum spiritualium & Pastoralium etiam adversus Censuras Ecclesiasticas via facti & nulliter infestas, *ibidem* 20. col. 1. §. 7. Hæc praxis Belgica rebus iudicatis confirmatur, *ibidem*. Demonstratur Episcopum Maximilianum Belgii Gubernatorem ad Senatus Præces, nequaquam manutentia obflare, *ibidem* col. 2. §. 8. Hæc Epistola subreptitè & obrepente per nimiam importunitatem extorta, *ibid.* Integra refertur, X. 49. col. 1. & 2. & seqq. Manutentia a supremo Senatu Brabantie concessa eundem Presbytero Oratorii, in possessione functionum suarum Pastoralium, X. 46. col.

46. col. 1. & 2. Varie Sententiae, quibus vari Beneficiarii manuteneantur in possessione suorum Beneficiorum & fundionum eis annexarum *ibid.* 47. col. 1. & 2. Sententia manutentiarum supremae Curiae Montensis, cum Decretis quorum vi possessionum eundem Pastori adjudicatur. X. 60. & *segg.* col. 1. & 2.
Vide, *Possessorium, Iudicium possessionum.*

MAPPULA.

Mappulae & *Sudararii* uti non poterant Diaconi sine speciali Sedis Apostolicae licentia; & quid per *Mappulam* & *Sudarium* intelligendum? VIII. 41. col. 2.

MARCELLIANI.

Marcellianorum anathematizatur haereticus. VI. 225. & 226. col. 2.

MARCELLUS.

Marcellus Ancyranus Episcopus variorum errorum accusatus, declaratur innocens a Patribus Sardicenis. VII. 44. col. 2. An hi Patres in absolutione Marcelli erraverint? *ibid.*

MARITUS.

Vide, *Conjugari, Matrimonium, Uxor.*

MARTINUS IV.

Martinus IV. declarat Michaelem Palaeologum Imperatorem excommunicatum. VII. 206. col. 1. Inhibet sub poena excommunicationis ne quis ei auxilium. *ibid.*

MARTYRES.

Martyrum veneratio, quanta semper fuerit in Ecclesia? VI. 191. col. 2. Sepultura eorum, primae Ecclesiae. *ibid.*
Martyrum passionis in die anniversaria permittebantur jam pridem legi in Ecclesia. VI. 91. col. 2. Prohibentur comestione & convivio in honorem martyrum. VIII. 30. col. 2.
Martyres suos etiam plerique habuere Haeretici; & quid de illis? VI. 207. col. 1. Non colendi hi pseudo-martyres. *ibid.* 213. col. 1.

MARTYROLOGIUM.

Martyrologium olim non in Choro, sed in Capitulo, ad quod *Monachi* & Canonici convenire quotidie solebant, legebatur? V. 164. col. 1. §. 1. Quando lectio martyrologii Primae Officio adjecta? *ibid.* Quo spectet haec martyrologii lectio? *ibid.*

MATER.

Mater an & quando credatur quis sit pater prolis suae illegitimae? IV. 54. col. 2. num. 36.
Vide, *Parentes.*

MATERIA SACRAMENTORUM.

Vide, *Baptismus, Confirmatio, &c.*

MATEMATICUS SEU ASTROLOGUS.

Vide, *Astrologus.*

MATICULA.

Maticula quid sit? VII. 108. col. 2. Ubinam servandae essent *maticulae* Ecclesiarum Africarum? *ibid.*
Vide, *Archivum, Registrum.*

MATRICULARIUS.

Vide, *Custos.*

MATRIMONIUM.

Matrimonii definitio. II. 130. col. 2. num. 1. Anathema in eos, qui matrimonium ut illicitum reprobant. VI. 187. col. 1. Matrimonium perficitur per mutuum consensum etiam per sola signa expressum. II. 130. col. 1. num. 7. & 8. Solus consensus matrimonium facit. VIII. 97. col. 1. Quia consensus matrimonium faciat, an cohabitationis, an copulae? *ibid.* Duodecimo saeculo consensus parentum necessarius, ut validum contraheretur matrimonium. VIII. 102. col. 2. Consensus istius necessitas desitit saeculo decimotertio. *ibid.* Incommoda, quae ex illo defectu consensus deinceps orta sunt. *ibid.* Francorum Reges his malis mederi conantur. *ibid.* Cujus consensus ad matrimonium requiritur, an avi liberi, an pariter servis? *ibid.* 203. col. 2.

Matrimonium potest contrahi per Procuratorem; & quodnam mandatum requiritur? II. 130. col. 1. num. 10. & 11. Dissolvenda matrimonium per Procuratores. *ibid.* 131. col. 1. num. 14. Quid operetur conditiones, si contractui matrimonii adiciantur? *ibid.* num. 15. Matrimonium diffinitum admittit conditiones suspensivas; & quare? *ibid.* num. 6. Quae effectum habeant conditiones turpes aut impossibiles contractui matrimoniali ad-

Van-Essen Tom. X.

jectae? *ibid.* num. 18. Requiritur consensus parentum, sed tamen ejus defectus matrimonium non reddit invalidum juxta Concilium Tridentinum. *ibid.* num. 19. In Gallia videtur haberi ut invalida, & in quod invaliditas illa ibidem refundatur? *ibid.* num. 20. Hujusmodi matrimonia Ecclesia detestatur. *ibid.* num. 21. col. 2. Poena eorum, qui sine consensu parentum matrimonium contrahunt, tam in Gallia quam in Belgio; & quanam illas incurrant? *ibid.* num. 22. & *segg.* Poena adversus Parochos, qui talibus matrimoniis interfunt. *ibid.* num. 24. Edicta contra familia n. matrimonia. *ibid.* num. 25. Consensum parentum Juxta supplere potest; & quis iste Juxta? *ibid.* num. 26. Non semper illicitum contrahere invidis parentibus, dum irrationabiliter sunt invitati. *ibid.* 132. col. 1. num. 28. Mordendi parentes ne sine iusta causa delegant consensum. *ibid.* num. 29. Quid Pastores conveniat agere, dum matrimonium hoc calu coram ipso contrahendum aut iam contractum est? *ibid.* n. 30.
Matrimonium inter infideles verum est ac legitimum matrimonium. VIII. 98. col. 1. Veritum est matrimonium fidelis cum infideli. *ibid.* col. 2. Matrimonium infidelium non habet vim Sacramenti, ideoque non indissolubile est. *ibid.*

Matrimonia a primis saeculis apud Ecclesiam solemnizata. II. 132. col. 2. num. 1. Cur Ecclesia voluerit publice coram Sacerdote matrimonium contrahi? *ibid.* num. 2. Decretum Concilii Tridentini circa matrimonia clandestina. *ibid.* num. 3. Praesentia Parochi aut alterius Sacerdotis de eius licentia requiritur ad validitatem matrimonii. *ibid.* num. 4. Quis dicatur proprius Parochus? *ibid.* num. 16. Sufficit Parochus alterutrum contrahentium. *ibid.* num. 5. Non requiritur quod sit Sacerdos. III. 13. col. 2. sub num. 11. Assistentia Parochi non est actus jurisdictionis, & varia inde confectaria. II. 133. col. 2. num. 17. Potest vices suas alteri delegare, sed non nisi Sacerdoti. *ibid.* num. 18. Quomodo & quando hoc fieri possit? *ibid.* num. 19. An idem possit Vice-Pastor, Deservitor, vel Vicarius? *ibid.* num. 20. An sufficienter data sit licentia Sacerdoti assistendi matrimonio, si Parochus illi dederit facultatem administrandi omnia Sacramenta? *ibid.* sub num. 19. Potest Ordinarius, invito Parochi, licentiam assistendi alteri delegare; & quoniam veniant nomine Ordinarii? *ibid.* num. 21. Quid testes sufficient? *ibid.* 134. col. 1. num. 23. & 24. Du nombre & des qualites des 72-moins selon l'usage de France. II. 202. col. 1. Quamnam praesentia requiritur tam in Parochi quam in Testibus? II. 134. col. 1. num. 25.

Vide, *Miles, Vagus, Domicilium.*
Matrimonii interdictio perpetua; olim frequens erat graviorum criminum poenitentia. II. 140. col. 1. num. 1.
Matrimonium initum coram Parochi reluctante & invito potest esse validum. II. 134. col. 1. num. 26. Nec ignorantia; nec impossibilitas praesentiam Parochi & Testium supplet. *ibid.* num. 27.

Matrimonia clandestina videntur declarari invalida ex Epistola Evaristi Papae. VIII. 100. col. 2. Quenam fir mens Gallorum jurisconsultorum de doctrina hujus Epistolae, quae suppositicia reputatur? *ibid.* 101. col. 1. & in nota. Ecclesia ejusmodi matrimonia semper improbat. *ibid.* Olim tamen fuerunt coram Deo valida. *ibid.* 101. col. 1. Non sunt irrita in locis ubi Decretum Concilii Tridentini non est publicatum; & quoniam illa loca? II. 134. col. 1. num. 29. An necessitas aliqua deficiente Parochi supplere possit? *ibid.* col. 2. num. 31. Quid circa clandestina matrimonia in Concilio Lateranensi quarto sit statutum? VIII. 153. col. 2. Poena in clandestine contrahentes? *ibid.*

Matrimonia Haereticorum coram Magistratu vel Ministro Haeretico reputantur valida & quare? II. 134. col. 2. num. 32. 33. & *segg.* Etiam ubi altera pars est Catholica. *ibid.* 135. col. 1. num. 36. Fortiter talibus matrimoniis obstitendum. *ibid.* col. 2. num. 39. & 149. col. 1. num. 8. An Matrimonium Catholicum cum Haeretico sit invalidum? *ibid.* num. 10. & 12. Apud Graecos Matrimonium Catholicum cum Haeretico jam pridem fuit irritum, & quare? *ibid.* col. 1. num. 6. Secus apud Latinos. *ibid.* col. 2. num. 7. Quid in Synodo Laodicea circa hujusmodi matrimonia? VII. 207. col. 2. Quid in Canonibus Africanis? VII. 82. col. 2. Quid circa eadem matrimonia statuerit Synodus Trullana? VII. 154. col. 2. Quid si Haeretici contracturi matrimonium, se Christianos fieri promittant? VI. 112. col. 2. & VII. 35. col. 2. Sententia Doctorum Parisiensium de validitate similium matrimoniorum. II. 135. col. 1. num. 37. Sine licentia Vicarii Apostolici non licet Missionariis hujusmodi matrimonio assistere. *ibid.* 135. col. 1. num. 39. Le Decret de la Congregation qui fait entendre qu'il y a la permission du Vicaire Apostolique, les Missionnaires peuvent marier les Catholiques avec les Heretiques, seroit rejete en France: & pourquoi? II. 201. col. 1. Quid circa horum matrimoniorum validitatem in Edicto Ludovici XIV. ? II. 135. in nota.

Matrimonia celebrata a concubipariis in articulo mortis habentur in Gallia invalida quoad effectus civiles. II. 134. col. 1. num. 28.

Matrimonium an licite contrahantur cum meretricibus? VIII. 103. col. 1. Ejusmodi Matrimonium legibus Romanis erat veritum. *ibid.* Juxta Gratianum licitum est cum meretrice Matrimonium, dum per illud meretrix ad castitatem revocari potest. *ibid.* Pontifices Gratianum secuti ejusmodi conjugium tamquam valde meritum laudant. *ibid.* Sed in hoc puncto a legibus civilibus & pristina disciplina recessum est. *ibid.*

Matrimonium certis ritibus celebrari verus est institutum. II. 135. col. 2. num. 1. Ritus hi ad essentiam Matrimonii non spectant; non tamen temere negligendi. *ibid.* num. 2. Mordendus populus, ne Matrimonium, iis neglectis, contrahat. *ibid.* n. 3. Quibus ritibus hodie contrahatur? *ibid.* n. 4. 136. 5. & *segg.* col. 1.

Analytice hiritus explicantur; *ibid.* In templo inter missarum solemniam, in domibus privatis aut post meridiem matrimonium contrahi volunt Synodi Belgicae, *ibid.* 135. col. 2. sub n. 4. Non tamen ulas contrarius pro variis regionibus ubi viget, improbandus, 136. col. 1. *ib.* n. 5. Benedictionis Nuptialis antiquitas & ritus, *ib.* col. 2. *num.* 11. Pleurque ritus desiderantur in Rituali Romano: eos tamen non improbat, *ibid.* 137. col. 1. n. 16. Parochi sequi debent ritus in suis respective Ritualibus praescriptos, *ib.* n. 17. De quibus novi Coniuges specialiter admonendi *ib.* n. 18. Quid sit finis Matrimonii? VII. 103. col. 1. Quid de immunditiis cum propriis uxoris? *ibid.* col. 2. Quo tempore ab actu conjugii abstinendum? VII. 106. col. 1. & *ib.* 110. col. 2. & II. 140. col. 2. sub *num.* 16.

Matrimonii Sacramenti quanam sit secundum Theologos forma essentialis? II. 136. in *nota*.

Matrimonii Annociatio a Parocho faciendi, II. 137. col. 2. n. 20. Quid circa conservationem Registronum? *ib.* *num.* 21. *Quel est l'usage de France touchant les Registres de Mariage, & ce qu'il faut observer dans les Actes*, II. 202. col. 2. chap. 6.

Matrimonii inveniendis Militaria in est civilium leges praescribere, II. 138. col. 1. *num.* 3. Qua ratione haec pote hodie competat Ecclesiae? *ib.* n. 4. Matrimonium, iuxta diversos nines, diversiorum Jurisconsultorum subiacet, *ib.* n. 6. & 10.

Matrimonium inter consanguineos in linea recta, est jure naturae vetitum, II. 145. col. 2. *num.* 22. In linea directa matrimonium in infinitum vetita sunt, VIII. 107. col. 1. Quam ob causam consanguinitas & affinitas matrimonium impediunt? *ibid.* Ignorantem conjugum in gradu prohibito quandam separandi? *ibid.* col. 2. Conjugium per errorem causa consanguinitatis separatum, detecto errore, redintegrari debet, *ib.*

Matrimonium non potest dissolvi ob impedimentum quantumvis dimens, quod post contractum matrimonium supervenit, II. 139. col. 1. *num.* 1.

Matrimonium cum impedimento dirimente, nulliter contractum est, II. 136. col. 2. n. 1. Obtena Dispensatione, matrimonium coram Parocho & Tellibus renovandum, *ib.* 137. col. 2. n. 12. Debet matrimonium prioris nullitas utique Partem inoffendere, *ib.* n. 11. Id non requiritur in Dispensationibus concessis a Penitentia super impedimento occulto, *ib.* *num.* 13. & 138. col. 2. *num.* 6. Quid faciendum si alter conjugum impedimentum lubellus sciat, sed illud provere non possit, dum a Jure cogitur debitum reddere? II. 162. col. 2. n. 21.

Vide, Impedimentum Matrimonii.

Matrimonium an & quando possit esse inter raptorem & raptum? VIII. 108. col. 2.

Vide, Raptus.

Matrimonium legitimum quodnam dicatur? II. 139. col. 2. n. 2. & 160. col. 1. n. 2. Non dissolvitur per conversionem alterutrius ad fidem, etiam cum impedimento dirimente, sed non jure naturae, fuerit contractum, II. 160. col. 2. *num.* 3. & 4. Si Pars inoffensis nolit cohabitare nisi cum injuria Creatoris, matrimonium dissolvi potest, *ibid.* *num.* 5. Pars tamen fidelis redire compellitur, si ante novas nuptias infidelis cohabitatur, *ibid.* n. 6.

Matrimonium aliud initiatum, five ratum, aliud consummatum, VIII. 97. col. 2. Ratum solvi potest, consummatum non item, *ib.* Quae sit illius distinctionis origo? *ib.* Matrimonium tripliciter, legitimum & non ratum, ratum & non legitimum, legitimum & ratum, *ib.* 98. col. 2.

Matrimonium ratum quodnam dicatur? II. 139. col. 2. n. 3. Dissolvitur per Professionem Religiosam, *ibid.* 160. col. 2. n. 8. Id Alexander III. interlexit de matrimonio rato, *ibid.* n. 9. In probationem hujus dissolutionis adducuntur exempla Sanctorum, *ibid.* *num.* 10. Dissolutionem hanc probavit Synodus Tridentina, *ib.* *num.* 11. Matrimonium ratum non dissolvitur per votum Ordini sacro annexum, *ibid.* *num.* 12. nec per votum simplex emissum in Societate Jesu post probationem biennalem, *ibid.* in *cod.* n. 12.

Matrimonium consummatum quodnam dicatur? II. 139. col. 2. n. 4. Juxta Leges Civiles etiam dissolvitur per Professionem Religiosam, *ibid.* 160. col. 2. n. 13. Patres & Canones reputant, *ibid.* sub *col.* 1. De consensu mutuo licitum est conjugibus Religionem ingredi aut continentiam vovere, *ibid.* 161. col. 1. *num.* 16. Qui sine consensu conjugis Religionem intravit, redire compellitur, *ib.* n. 15. Dum unus conjugum Religionem ingreditur, etiam alter ingredi debet, & quare? *ibid.* *num.* 17. Datur subinde exceptio, & quid tunc cavendum? *ibid.* n. 20. Convenit, ut interveniat iudicium & auctoritas Episcopi, *ibid.* n. 21.

Matrimonium an solvatur adulterio? VI. 180. col. 1. & *ibid.* in *nota*, & VIII. 104. col. 1. Matrimonio pendente, non licet novas nuptias contrahere, VII. 126. col. 2. An indissolubilitas matrimonii in casu adulterii tanquam de fide fuerit definita? VIII. 104. in *nota*. Vinculum conjugale manet, facta separatione ob adulterium, *ibid.* 105. col. 1. Unde nec tunc aliud matrimonium etiam ob finem optimum contrahi potest, *ibid.* Quid de matrimonii dissolutione in Codice Fredericiano? VIII. 235. in *nota*.

Matrimonii separatio.

Vide, Divortium, Adulterium.

Matrimonium iterari five secundas nuptias inire tunc tantum permittitur, quando constat de morte prioris conjugis, II. 163. col. 1. n. 1. 2. & *segg.* Non sufficit aut captivitas aut absentia quantumcumque diuturna, *ibid.* n. 3. & 6. & VII. 161. col. 1. & 2. & VIII. 106. col. 2. Quenam probatio ab hoc necessaria? II. 163. col. 2. *num.* 7. Legibus Romanis intra annum a morte mariti, vidua prohibetur nubere sub pena infamiae, alique, & harum Legum ratio, *ib.* *num.* 8. & 9. Hodie sunt

abrogatae in quantum respiciunt iterationem matrimonii; sed non in quantum respiciunt bonum Liberorum primi tori, *ibid.* *num.* 14. Quare olim Bigamis poenitentia imposita, *ibidem* *num.* 16.

Vide, Bigamia, Vidua, Nuptiae.

Matrimonii ante ordinationem contracti Ecclesia Constantinopolitana ulum olim indulgebat, & etiam indulget, subiectis suo Patriarchati Presbyteris & Diaconis, VII. 129. col. 1. Secus Ecclesia Latina, *ib.* Disciplina Graecorum de matrimonio Presbyterorum & Diaconorum quoad ulum in Ecclesia Latina merito admissa non fuit, VII. 130. col. 2. Innocentius III. non improbat morem, quo Graeci suis Presbyteris, Diaconis & Subdiaconis ulum Matrimonii ante ordinationem contracti permittunt, *ibid.* in *nota*. Canone Trullano edicitur, Presbyteros & Diaconos, recurrentibus vicibus suis sacrificandi & ministrandi, debere ab ulu matrimonii abstinere, *ib.* 133. col. 1. Quid de Presbytero qui ignoranter cum consanguinea matrimonium contraxit? VII. 137. col. 1. Tempore S. Gregorii Clerici in sacris non constituti, poterant uti conjugio, & dispensa ab Ecclesia recipere, VII. 26. col. 1. Quando & qua occasione haec disciplina mutata *ibid.*

Vide, Castitas, Clericus, Uxor, Continentia, Dispensatio.

Matrimonialis causa in Gallia solos Judices Ecclesiasticos spectant, etiam coram Judice seculari tantum incidentem morae essent, IV. 24. col. 1. n. 12. & 13. Quid de eo statuatur Concordata Brabantia, *ib.* n. 14. Causae matrimoniales aliquando ad Synodos ipsas se creduntur, *ibid.* n. 16. An hodie Abbates possint cognoscere de Causis Matrimonialibus? *ibid.* 19. col. 1. n. 19. Causae Matrimoniales spectant primitive ad Episcopum, *ibid.* col. 2. n. 17. Possunt inferioribus competere ex consuetudine, sed non nisi ex immemorabili, *ibid.* n. 20. Ex stylo Curiae Romanae, etiam in secunda instantia, solis Episcopi committuntur, *ibid.* n. 22. Varias causas matrimoniales, quae in Gallia reservantur Judici Laico, *ibid.* n. 24. 25. & *segg.* Sententiae matrimoniales ad minus quoad expensas mandantur executioni in Curia Ecclesiasticae Belgii non obstante te appellatione, sed sub cautione, & quali? IV. 228. col. 2. n. 29. & 30. *Observations sur les Causes de Mariage, & sur le Droit Français concernant ces Causes*, IV. 184. col. 1.

Vide, Divortium, Conjugium.

MATUTINUM.

Matutinum; pars Officii divini, quod hodie Laudes vocatur? V. 161. col. 1. An Laudes five matutinum sint Officium distinctum ab Officio Nocturno, & an distinctis horis sint recitandae? *ibid.* Quo ritu hoc Officium peragatur? *ib.*

MAXIMI.

Maximi, quinquam haeretici sic dicti? VI. 206. col. 2.

MAXIMIANI STAE.

Maximianista, quinquam fuerint haeretici? VII. 101. col. 2.

MAXIMUS CYNICUS.

Maximus Cynicus Philosophus se Martyrum filium asserit, magisque de se mentitur, VI. 229. col. 1. 5. 3. Decipit S. Gregorium Nazianzenum, & sedem Constantinopolitanam invadit, *ibid.* Pellitur, *ibid.* Ipsi patrociantur Occidentales, *ib.* col. 2. & 222. col. 2. Eius Ordinatio irrita declaratur in Concilio Constantinopolitano, atque infirmatur omnia ab eo gesta, VI. 227. col. 2. Quid de Occidentalium opinione contraria sententia Orientalium circa Maximii Ordinationem? *ibid.* 228. col. 1.

MEDICIA, MEDICUS.

Medicinae studere possunt Clerici vigore privilegii Academici, quod est species dispensationis, I. 9. col. 2. n. 9. Hodie studentes Medicinae non incurrit censuras, *ibid.* n. 10. En France les Ecclésiastiques n'ont pas besoin de dispense pour étudier en Médecine, I. 248. col. 2.

Medicinae studium Monachis vetitum, VIII. 126. col. 2. Medici Christiani officium, VIII. 156. col. 2. Quid Concilium Lateranense IV. & Pius V. statuerint circa medicum officium? *ibid.* Penae contra transgressores horum Statutorum, *ib.* An haec Statuta hodie obligent? *ib.* col. 2. Quid circa medicos, quorum fides suspecta est, in Gallia observari debeat? *ibid.* *num.* 239. in *nota* (a).

MEL.

MELECIUS ANTIOCHENUS.

Melecius Antiochenus Episcopus praestit Synodo, in qua S. Gregorius Nazianzenus constituitur Episcopus Constantinopolitanus, VII. 220. col. 1. n. 6. Ipse simul & Paulinus ambo Episcopi Ecclesiae Antiochenae, & inde schisma Antiochenum, *ibid.* 222. col. 1.

MELETIUS, ET MELETIANUM SCHISMA.

Meletius quis fuerit? VI. 153. col. 1. §. 5. De multis convictis criminibus deponitur ab Episcopatu. *ibid.* Non acquiescit Sententiæ, sedque factionis caput constituit, ab Ecclesia se segregat. *ibid.* Episcopos convictis impedit, magnasque ciet perurbationes. *ibid.* Quondam Meletiani se Arias junxerunt? *ibid.* col. 2. Quid in Concilio Nicæno actum fuerit occasione Schismatis Meletiani? *ibid.* 156. col. 1. §. 9. Quomodo actum cum iis qui a Meletio fuerant ordinati? *ibid.* col. 2.

MENDACIUM.

Mendacii genus nullum licitum est. VIII. 72. col. 2. De variis mendaciorum generibus. *ibid.* Differunt inter mentiri & falsum dicere. *ibid.* Nullum ob finem licitum est mentiri. *ibid.* 82. col. 1. Quamvis possit quandoque veritas occultari, nefas tamen est mentiri, ut illa occultetur, nequidem ubi de secretis, que novimus, agitur. *ibid.* in nota.

Mendacium in facto, quid sit? VIII. 82. col. 2. Vide, *juramentum*, *Perjurium*, *Refrictio mentalis*.

MENDICANTES.

Vide, *Ordines Mendicantes*.

MENDICITAS.

Mendicantia in Ordinibus Regularibus magna secum fert incommoda. I. 178. col. 2. *num.* 2. His occurrere volens Concilium Tridentinum persensit, ut reditus & bona in communis possiderent. *ibid.* col. 1. n. 26. S. Franciscus primus hujus mendicantia. *ibid.* 177. col. 2. n. 5. Tantum illam subsidiaie i. licitum, & ubi opus manuum aliaque vitæ subsidia deficerent. *ibid.* 179. col. 2. *num.* 35. 36. & 39. Petere vel accipere eleemosynam extra vel ultra necessitatem, speciem furci reputari. *ibid.* col. 1. n. 34. Non convenit, ut circumcant pro elemosynis, tempore quo aliquis ex iis Ordine concionatur. *ibid.* 180. col. 1. *sub* n. 42. Vita in q. saluatio ibus observanda. *ibid.* n. 41. tunc consensu Magistralis Civitatis, ægre permittitur collectæ. *ibid.* col. 2. n. 39. nec alio titulo quam laboris spiritualis. *ibid.* *num.* 40. Qui mendicato vivunt, pauci debent esse contenti. *ibid.* col. n. S. Gregorius vult præfati Mendicantes egros in distributione quotæ Pauperum, in bonis Ecclesiæ. III. 162. col. 2. n. 10 & 399. Modus mendicantiæ a Gregorio XIII. præscriptus Ordini S. Antonii Vienna. *ibid.* III. col. 2. *num.* 1. & 15. Edicta Belgica vetant omnia sumptuosiora aut appetentem in casum denegationis eleemosynarum. *ibid.* III. 239. col. 2. *sub* *num.* 29. Validi & sufficientes ad obediendum vicium acquirant, mendicare veniantur. *ibid.* 237. col. 2. n. 10. & 11. Edicto Caroli V. omnibus generaliter vetantur iis mendicare. *ibid.* 238. col. 2. *num.* 16. Quare excedit neminem Edictum non habuerit *ibid.* 239. col. 1. *num.* 21. mendicatas, quoad quos, & cum quibus conditionibus tolerata? *ibid.* col. 2. & 23. Vide, *Mendicantia*.

MENDICUS.

Mendici validi Reipublicæ admodum odiosi semper fuerunt. III. 237. col. 2. n. 7. Leges Imperatorum adversus eos. *ibid.* n. 9. & 10. Edicta Principum Belgii adversus eisdem recententur. *ibid.* n. 21. Varia media, quibus civitates se ab iisdem valeant liberare. *ibid.* 238. col. 1. n. 12. & 399. Edicta Principum Belgii, que mendicatem verorum Pauperum tolerant, sed restringunt ad certum locum & tempus, alias etiam cautelas adhibent. *ibid.* n. 14. & 34. & 239. col. 2. n. 29.

Mendici eleemosynarum causa per Ecclesias discurrere non permittendi. III. 239. col. 1. n. 13. & III. 239. col. 2. n. 30. *Mendici* validi ad Hospitalia non recipiendi etiam a communibus eleemosynis excludendis. III. 237. col. 2. n. 4. & 3. Mendici, qui corporum infirmitatem præferunt, visitandi; & fugientes morbum, puniendi. *ibid.* 238. col. 1. n. 13. Ordinance *juris* qu'il conveniens de faire à l'égard des pauvres mendians & contraires les guezes de profession. III. 277. col. 1. chap. 5.

MENSA CAPITULARIS.

Mensa Capitularis seu bona Capitularia solent distingui a bonis Fabricæ. I. 30. col. 2. *sub* n. 6. An portio absentium remanere debeat in mensa capitulari? *ibid.*

MENSA S. SPIRITUS.

Mensa S. Spiritus an computetur inter manus-mortuas? I. 176. col. 1. n. 23. Proventus Mensæ S. Spiritus. I. 20. col. 1. n. 1. Quales eligendi Magistri Mensarum S. Spiritus? *ibid.* *sub* n. 1. & n. 2. & 399. Ordinationes seu Constitutiones datæ a summo Pontifice, seu Senatu Brabantico pro electione Magistrorum Mensæ S. Spiritus, & super administratone bonorum Ecclesiasticorum & S. Spiritus. I. 230. & 399. Decretum Episcopi Principis eodensis pro fidelis & rectæ administratione bonorum Fabricæ & mensæ Spiritus sancti. I. 234. col. 1. & 2. Quomodo bona mensæ S. Spiritus dispensanda, & a quibus? I. 21. col. 2. n. 1. & 399. Non ex humano affectu, veris Pauperibus & primo magis merentibus impendenda. *ibid.* *sub* *num.* 2.

Non tantum inopiæ, sed & morum ratio in hac Dispensatione habenda. *ibid.* *num.* 3. Arcendi sunt ab his elemosynis validi mendicantes. *ibid.* *sub* col. n. De la distribution de l'usage des revenus de la Fabrique. I. 249. col. 1. chap. 3. Bona Pauperum in usum communitatis non convertenda. I. 23. col. 1. *num.* 5. Non in sustentationem Vice-Pastorum aut matriculariorum impenda. *ibid.* n. 6. Quomodo Parochus in eorum distributione intervenire debeat? *ibid.* 21. col. 2. n. 4. Qui elemosynis gaudent, sæpius a Parocho examinandi. *ibid.* col. 1. n. 5. Documis sufficientibus, inusum est, preventus Mensæ S. Spiritus in portionem congruam Pastorum aut Vice-Pastorum impendere. III. 197. col. 2. n. 17.

Mensa S. Spiritus quousque auctoritati Episcopi subdit, quando administratur a laicis? I. 22. col. 1. *num.* 1. & 2. & 3. & 399. & III. 228. col. 1. n. 1. & 399. Regulæ generales pro tota hac materia observandæ. I. 24. col. 1. & col. 2. n. 2. & 399.

Vide, *Edicti*, *Fabrica*.

MENSALIA.

Vide, *Arminius*.

MERCATOR.

Vide, *Isidorus-Mercator*.

MERCATURA, MERCES.

Mercatura Clericis specialiter interdicta. I. 56. col. 2. n. 2. & VIII. 39. col. 2. Mercatum olim exercere permittiebatur, & immunitate gaudebant; & ratio ejus. III. 207. col. 2. n. 9. Postea hæc licentia & immunitas merito revocata. *ibid.* in col. *num.*

Mercatura prohibetur in Ecclesiis & cæmeteriis. II. 166. col. 2. n. 11. Ne quidem rerum ad usum Ecclesiæ spectantium in Templis permittendus mercatus. *ibid.* n. 12. & VII. 156. col. 2. Quinam potissimum Mercatores ex Ecclesiis eliminandi? VII. 157. col. 2. Cur mercatus diebus Fæstis prohibitus? II. 188. col. 1. n. 11. Synodus & Principum hac de re Edicta. *ibid.* n. 12. 14. 15. & 399. Ad hæc contractus iis diebus celebrati, non sunt invalidi; locus, adus forensis & ratio disparitatis. *ibid.* n. 9. 10. & 14. Distinctio inter adus judiciales & mercatum diebus illis exercitos. *ibid.* n. 12.

Vide, *Festum*.

Mercatura jure Decretalium præstationi Decimarum obnoxia. III. 171. col. 2. n. 36. An ratione iusti cessantis & damni emergentis licitum sit merces carius justo pretio vendere ob dilatat solutionem? VI. 95. col. 2.

Mercatorum libri & scripturæ privatarum quam fidem mercantur? IV. 97. col. 1. n. 39.

MERCENARIUS.

Mercenarius animus, unde dignoscatur? II. 42. col. 2. *num.* 10. & 11. Vide, *Canonici*, *Clerici*, *Fuga*, *Honoraria*, *Missarium*, *Simonia*, &c.

MERETRIX.

Meretrix inter & Concubinam quæ sit differentia? IV. 53. col. 2. n. 62. Quam grave sit peccatum, accedere ad meretricem? *ibid.* col. 1. n. 65. Vide, *Fornicatio*, *Concubinatus*.

METAPHRASTES.

Metaphrastes vitas Sanctorum scripti. VII. 151. col. 2. Ubiam reperiantur hæc vitæ, & quid notandum circa earum Scriptorem? *ibid.*

METROPOLIS.

Metropolis Ecclesiasticæ olim ad normam Civilium formatæ fuerunt. I. 102. col. 2. n. 5. Quod ex Conciliis probatur. *ibid.* n. 6. & 7. Ratio hujus Discipline. *ibid.* n. 8. Divisa per Principum Provincia, duo constituebantur Metropolitici. *ibid.* n. 9. Metropolis sic erectæ solo nomine & honore gaudebant, servato scilicet vera Metropoli suo jure. VII. 34. col. 2. Civitas a Principe in metropolim erecta, privilegia Ecclesiastica consequitur. *ibid.* 35. col. 2. & 142. col. 1. Quid de Juribus metropolitani culus metropolis a Barbaris capta est? *ibid.* 142. col. 1. Possessoribus secularibus metropolis Ecclesiasticæ erectio a metropoli Civili sejuncta fuit. I. 102. col. 2. n. 10. Metropolem erectio devoluta ad Pontificem, cum consensu tamen Regis, & auditis quorum interest. *ibid.* n. 11. & 12. & 103. col. 1. n. 8. & 253. col. 2. chap. 1. Jus erigendi metropoles Papæ reservatum fuit auctoritate fallarum Decretalium. *ibid.* 103. col. 2. *sub* *num.* 9. Quo tempore in Italia cæperint multiplicari metropoles? *ibid.* n. 11. Archiepiscopi Remensis protestatio contra erectionem Cameracensis in metropolim. I. 102. col. 2. n. 14.

METROPOLITANUS.

Metropolitanorum institutio & antiquitas. I. 102. col. 1. n. 1. Unde nomen eorum derivetur? *ibid.* *num.* 3. Quis olim eorum auctoritas. *ibid.* n. 4. & 399. An probari possit eorum auctoritatem

tem esse ex Instituta Apostolico? *ibid.* 103. col. 1. n. 1. Unde petendæ metropolitanorum prærogativæ super alios Episcopos? *ibid.* 103. col. 1. n. 4. 5. & seqq.

Metropolitani primitus dicti fuerunt Episcopi, quos posterior ætas vocavit Archiepiscopos. I. 103. col. 1. n. 6. Nomen metropolitani innotuit in Africa; sed ejus prærogativis Episcopus senior dicebatur. *ibid.* n. 7. Dicebantur Principes Sacerdum & *Summi Sacerdotes*; & quare vetitis his vocabulis, nuncupati sint tantum *primi Sedis Episcopi*? VII. 39. col. 2. De ordinatione Metropolitani. VIII. 35. col. 1. Non tantum dignitas civilis metropoleon urbium erexit metropolitano super alios Episcopos; sed & ad hoc concurrunt varia adminicula, inter quæ præcipuum videtur esse jus conferendi Episcopos suæ Provinciæ. I. 103. col. 2. num. 3. & 4. Quod jus primum fuit libertatis, deinde in necessitatem tranſiit. *ibid.* numer. 5. Ante receptas falsas Decretales, nulla mentio occurrit juris instituendi novos metropolitano Summo Pontifici reservationis. *ibid.* 103. col. 2. sub num. 10. Nulla neque memoria appellationis a judicio metropolitano ad Primate. *ibid.* sub col. n.

Metropolitano jus Episcopi Alexandrini, quæ se extenderet? VI. 162. col. 2. Quo jus Episcopi Romani? *ibid.* Hoc jus, de quo Nicæna Synodus, non intelligendum de jure Patriarchico, quod tunc erat plane ignotum. *ibid.* In Concilio Chalcedonensi deciditur controversia de jure metropolitico inter Episcopos Tyri & Beryti. VII. 18. col. 1. Quid de jure quorundam aliorum metropolitano in eadem Synodo? *ibidem.* 24. col. 1.

Metropolitano Episcopo non præjudicat novæ metropolis civilis erectio. VII. 18. col. 1.

Metropolitanus quam partem habuerit in electione Episcoporum? I. 53. col. 2. sub n. 13. Electio examinanda mitti debebat ad metropolitano. *ibid.* num. 13. Electionem & personam electam examinabat metropolitano cum Episcopi suæ provincie. *ibid.* n. 14. Confirmatio Episcoporum spectabat olim ad metropolitano & Comprovinciales, & deinde ad solum Metropolitano. *ibid.* 61. col. 1. n. 1. Juxta Synodum Nicænam sine consensu Metropolitani nullus ordinandus Episcopus. VI. 163. col. 1. Principes nominationes Episcoporum solebant dirigere ad Metropolitano & Synodum. I. 58. col. 2. sub num. 1. & num. 6. Quomodo Capitula Cathedralia Electum Metropolitano præsentant, & quomodo hic confirmaret? *ibid.* 66. col. 1. num. 5. Quo ritu fieret confirmatio & quomodo tandem ad Pontificem devoluta? *ibid.* n. 6. & 7. Consecrationes Episcoporum præcipue spectabant ad metropolitano. I. 68. col. 1. n. 1. & 2.

Metropolitani Episcopi tenebantur præstare juramentum; hoc quale? I. 69. col. 2. sub n. 2. & n. 3. & 4. & 70. col. 2. n. 6. Formula illius juramenti ex Pontificali Romano. *ibid.* n. 7. Simile est illi quod hodie exhibetur Romano Pontifici. *ibid.* n. 8. Id ipsis adhuc competit vigore Concordatorum Germanie. I. 55. col. 2. n. 12.

Metropolitani subieciuntur Episcopi ex Canonibus, qui Apostolus vulgo tribui solent. I. 103. col. 2. num. 1. Hæc subiectio confirmatur Decretis concilii Antiocheni & Concilii Nicæni. *ibid.* 104. col. 1. n. 2. & 3. Hanc agnovit Innocentius 112. *ibid.* n. 4. Episcopum non obtemperant su Metropolitano inceptis S. Gregorius. *ibid.* n. 5. Episcopi nihil magni momenti agere poterant sine Metropolitano, nec Metropolitano sine consensu Episcoporum. VI. 142. col. 1. & 196. col. 2. Metropolitani auctoritatem supra modum & sine fundamento extollit Gratianus. VIII. 58. col. 1. & *ibid.* in nota.

Metropolitano auctoritas multum restricta; & unde? I. 104. col. 1. n. 9. Quænam adhuc hodie eorum auctoritas in personis, & subditos suorum Suffraganeorum, eorumque causas & officia? *ibid.* col. 1. n. 1. & seqq. Quid in eorum Diocesibus ipsis competet? *ibid.* 105. col. 2. n. 1. & seqq.

Metropolitani etiam per Centuras contra Episcopos procedere possunt. I. 104. col. 2. n. 3. Querelæ Episcoporum ad Metropolitano deferendæ. *ibid.* num. 1. Metropolitano est Judex ordinarius suorum Suffraganeorum. *ibid.* num. 4. Metropolitano auctoritas a Synodo Tridentina imminuta. *ibid.* num. 5. In causis civilibus tantum tamen Judices suorum Suffraganeorum. *ibid.* 105. col. 2. n. 12. In Belgio in his etiam causis Jurisdiclio metropolitano pene ulla est respectu Episcoporum. *ibid.* n. 13. & 14. Causæ criminales coram Papa referendæ. *ibid.* 104. col. 2. n. 7. A quod se reſuſcit in France le pouvoir des Metropolitans? I. 233. col. 2.

Vide, *Causæ majores*.

Metropolitano totius Provincie Judex; qua ratione? I. 105. col. 2. n. 3. Eius auctoritas non se extendit ad Dioceses Suffraganeorum suorum, nisi in ipsorum defectu. *ibidem.* num. 4. De jure communi eorum Dioceses visitare potest, quod non fit hodie; & quare? *ibid.* num. 5. 6. & 7. Metropolitani etiam hodie manent Superiores suorum Suffraganeorum. *ibidem.* 106. col. 1. n. 10. Quomodo Episcopus Romanus in Ecclesiis suburbicariis jus Metropolitanicum exercuerit? I. 106. col. 1. n. 1. Quia ratione auctoritatis supplendi defectus Episcoporum ad Metropolitano, veluti decessit. *ibid.* n. 2. An Archiepiscopus Episcopi Suffraganei Clericos, illo consulto, damnare valeat vel absolvere? VIII. 58. col. 1. Jurisdiclio Metropolitani non se extendit ad subditos Suffraganeorum in prima instantia. VIII. 199. col. 2.

Metropolitani est indicere Synodum Provinciale. I. 111. col. 1. num. 1. Si dissideat a Suffraganeis, illorum vota prævalent. *ibid.* 112. num. 17. Non potest Synodum dissolvere, alicui silentium imponere, aliqua jubere legi sine consensu Concilii Episcoporum. *ibidem.* numer. 18. Accusationes contra

Metropolitano in Synodo discutendæ. I. 113. col. 2. num. 3. & 4.

Metropolitano Monasteria Sedi Apostolicæ immediate subiecta, & in sua Provincia constituta, potest redigere in Congregationes. I. 215. col. 1. n. 19. Quandemam possit illa visitare, illisque præsidere? *ibid.* 216. col. 1. n. 6.

Metropolitano Ecclesia ritum olim sequebantur Suffraganei. VIII. 16. col. 1.

Metropolitani non constituendi duo in eadem Provincia. VII. 34. col. 1. & VIII. 44. col. 2.

Vide, *Consecratio, Metropolis, Primatus, Suffraganeus*.

METUS.

Metus quid sit, & an causet involuntarium? II. 129. col. 2. n. 1. Metus cadens in constantem virum. *ibid.* n. 3. Quid metus levis? *ibid.* 150. col. 1. n. 4. Metus levis non est facile attendendus. *ibid.* n. 5. Quid considerandum in metu? *ibid.* n. 6. Quis metus sit hic & nunc gravis, quis levis, a iudice determinandum; & quomodo in eo procedere debeat? *ibid.* n. 7. & 8. Metus gravis dirimit matrimonium jure naturali, potiusquam positivo. *ibid.* num. 9. & 10. An metus de se levis quandoque dirimere possit matrimonium? *ibid.* num. 11. In Belgio non facile ob præsentium metum matrimonia invalida declaranda; & quare? *ibid.* col. 2. n. 12. Quid Parochus agendum, dum metum tubesse suspicetur? *ibid.* n. 13. Quid requiratur, ut metus dirimat matrimonium? *ibid.* n. 15. Quinam penæ in Galliis subiacent ii, qui personas sibi subditas per vim seu metum gravem ad contrahenda matrimonia adigunt? *ibid.* in nota.

Metus gravis voluntarius in causa non dirimit matrimonium. *ibid.* col. 2. n. 13. Ut metus matrimonium reddat invalidum, debet esse incusus ad matrimonium contrahendum. *ibid.* n. 15. Non refert a quo fuerit incusus. *ibid.* n. 16. Quis metus coactas faciat nuptias? VII. 102. col. 1.

MICHAEL CENENAS.

Vide, *Censens*.

MICHAEL PALEOLOGUS IMPERAT.

Vide, *Paleologus*.

MILES.

Miles ubi domicilium habere censetur? II. 233. col. 1. n. 15. Quinam eorum propriis Parochis in ordine ad contrahendum matrimonium? *ibid.* col. 2. num. 16. Concordium inter Ordinarios & Delegatum Apostolicum ad exercitum regio in Belgio. *ibid.* sub col. n. Decretum Archiepiscopi Mechliniensis in qualitate Delegati Apostolici ad exercitum regio de administrandis Sacramentis militibus & eorum sepulturis. II. 19. col. 1. En France et n'y a point de Vicaires Apostoliques qui approuvent les Amateurs des Troupes; mais ils sont approuvés des Ordinaires des lieux où ils sont parents. II. 205. col. 1. Protestatio seu Decretum sacre Censuræ Majestatis contra quandam Bullam Clementis XI. qua hic Pontifex annullat seu nullam declarat Concordiam quandam initam super hebenis factionibus; ac insuper confirmat seu publicat Censuras Ecclesiasticas Sedi Apostolicæ reservatas contra Cæsares ministros, Commissarios, milites, &c. X. 56. col. 1. & 2. Fraudes fide militum reddunt matrimonium invalidum. II. 133. col. 2. sub num. 16.

Miles jure Decretalium tenentur ad Decimas de suis stipendiis. III. 171. col. 1. n. 32.

Miles an possit ordinari? VIII. 34. col. 2. Ob specialem rationem olim miles non poterat Monachus fieri sine consensu Episcopi. *ibid.* 77. col. 2.

MILITIA.

Vide, *Arma, Bellum, Miles*.

MIMUS.

Mimi, sive Mimorum ludicia artes quidnam fuerint? VII. 146. col. 1. His spectaculis interesse Canone Trullano vetitum. *ibid.*

Vide, *Spectacula*.

MINISTRI SUBSIDIARII.

Ministri subsidiarii vetitam turbare proprios Episcopos & Parochos. VI. 201. col. 1.

MINORENNIS.

Minorenni an detur restitutio adversus triennalem possessionem? III. 95. col. 2. n. 29.

Minorenni post annum ætatis 14. in spiritualibus habetur pro majore. III. 104. col. 2. n. 19. Minoremnes possunt resignare sua Beneficia. *ibid.* n. 20. non tamen iis sub quorum sunt potestate vel cura. *ibid.* n. 22. Resignationes minorum rescissioni non solent esse obnoxie. *ibid.* n. 21. Rescinduntur eorum resignationes, dum constat illas malis artibus esse extortas. *ibid.* n. 23. Interdum resignationes minorum sine omni suspitione fraudis sunt, reluctantibus parentibus. *ibid.* n. 24. Arresto de-

claravit Senatus Parisiensis, Clericum ægrotum non potuisse suum Beneficium resignare filio medici. *ibid. in nota.*

MINORES ORDINES.

Vide, *Ordo.*

MINORITÆ.

Vide, *Ordo Fratrum Minorum.*

MINUTÆ.

Minuta, id est, *Autographa*, seu *Originalia* Actorum vel Instrumentorum debent manere apud Notarios & apud Grapharios, qui ea confecerunt. VIII. 162. col. 1.

Vide, *Grapharius, Notarius.*

MIRACULUM.

Miraculorum veritas facilius & solidius, in locis in quibus parata dicuntur, haberi potest. I. 139. col. 1. *num.* 1. Quævis iustitia, licet miraculis illustrata, non sufficit ad canonizationem. *ibid. n. 2.* Post tempora Apostolorum nullum miraculum est de hæc divina, proinde nec canonizatio est miraculis facta, esse potest. *ibid. col. 2. sub n. 3.*

Miracula assidue quasi ex consuetudine potest, est Deum tentare. IV. 51. col. 1. *sub n. 53.* Non miracula dicenda, curationes quæ videntur fieri per formulas superstitionis; & quid de his iudicandum? *ibid. n. 56.*

Vide, *Canonizatio.*

MISERABILES PERSONÆ.

Miserabiles persona ex proventibus piorum locorum iuvandæ. I. 1. col. 1. *n. 2.* Quid circa miserabiles personas peregrinantes statuerit Synodus Chalcedonensis? VII. 32. col. 2. Semper fuit Episcopalis officii illas curi adversus potentiorum injurias. *ibid. 34. col. 1.* Eorum curam habere debet Episcopus. VIII. 38. col. 2.

Vide, *Causa.*

MISSA.

Missæ unde dicta? & varia hujus vocis acceptio. II. 32. col. 1. *n. 1.* & *seqq.* Circa missam nulli est Ecclesiarum Catholicarum varietas, quoad dogmata; sicut quoad ritus. *ibid. col. 2. n. 7.* Quo ritu Apostoli & primi eorum successores eam celebrabant? *ibid. 33. col. 1. n. 11.* & I. 90. col. 2. *n. 1.* Pace Ecclesie redacta, plures ritus & caeremonie additæ fuerunt. II. 33. col. 2. *n. 14.* De varia variarum Ecclesiarum Liturgia. *ibid. n. 15.* & *seqq.* Ipse ritus Ecclesie Romanæ non semper fuit idem. *ibid. 34. col. 1. num. 22.* Quædam ex missa privata contra ordinem in missam publicam irreperunt. *ibid. col. 1. n. 27.* Ubi plura in missis privati sunt obfcura? *ibid. n. 29.* Ex mutatione discipline, & missæ abbreviatione, magna in caeremoniis obfcuritas & perturbatio orta est. *ibid. n. 30.*

Missæ est excellentior & efficacior species orationis. I. 90. col. 2. *n. 3.* Ejus celebratio primis sæculis non concedebatur Sacerdotibus, nisi absente vel impedito Episcopo. *ibid. in eod. num. 4.* Quibus diebus conveniat Episcopum celebrare? *ibidem num. 4.*

Vide, *Liturgia.*

Missæ Sacrificium nonnisi a jejuniis Sacerdotibus celebrandum. VII. 89. col. 2. & VIII. 174. col. 1.

Missæ Parochialis olim dicta missa publica? ejus prærogativæ. I. 34. col. 2. *n. 1.* & *seqq.* Jampridem quædam loca pro missarum celebratione destinata. *ibid. 46. col. 3. n. 1.* Fideles in unum locum conveniebant. *ibid. n. 2.* Convenit hic unitatem Ecclesie representat. *ibid. 35. col. 1. n. 2.* Quia missa publica five Parochialis se absentebat, ab Eccle. æ universitate recedere credebatur. *ibid. n. 3.* & 46. col. 2. *n. 3.* Nullus alienum Parochianum ad missarum solemniam recipere potest. *ibid. 35. col. 1. n. 4.* Olim veritum est extra publicum conventum ad missam convenire. *ibid. 46. col. 2. n. 4.* Circa hæc rem Sancto Iuliano. *ibid. 47. col. 1. n. 5.* Quæ occasione Ecclesie Parochiales a Nobilibus deseruere? *ibid. n. 8.* Quam late hic abusus creverit; & unde? *ibid. n. 9.* De obligatione missam Parochialem frequentandi ante sæculum xiv. nunquam fuit dubitatum. II. 35. col. 1. *n. 5.* Oblatio illa multis adstruitur. *ibid. n. 6.* & *seqq.* Concordata Hannoniæ permittunt procedi juridice adversus absentes a missa Parochiali. *ibid. 36. col. 1. n. 14.* Quid decretum ut populus magis ad frequentationem Parochie excitetur? *ibid. n. 13.* Quam potissimum hoc causam ejus frequentatio urgeat? *ibid. n. 20.* & 21.

Missæ Parochialis semper eadem hora celebrande est, nec differenda vel acceleranda ad notum Nobilitum aut Toparchiarum. II. 35. col. 2. *num. 11.* & 12. Offertur specialiter pro populo. *ibid. col. 2. n. 16.* Quare absentia a missa Parochiali culpanda? VII. 55. col. 2. Missæ privatæ, missæ fundationum & Confraternitatum, item Officia in Cathedralibus & Collegiatis, & in monasteriis ita sunt ordinanda, ut populus non abstrahatur a missa Parochiali. II. 35. col. 1. *n. 8.* & 9. Instructio in ea fieri debet post Evangelium. *ibid. 36. col. 1. n. 17.* & 18. Hodie in Ecclesiis ruralibus id observatur. *ibid. n. 19.*

Canones urgentes missæ Parochialis frequentationem, una urgenti auditionem verbi Dei in Parochia. *ibid. n. 20.* Hinc olim interdicta Synodorum & Episcoporum Decretis missarum privatarum celebratio diebus Dominicis & Festis. II. 185. col. 2. *sub n. 20.* Error est fatiheri sanctificatione diei Festi per auditionem missæ privatæ. *ibid. n. 20.* Unde verisimiliter nata sit communis fidelium persuasio, quod præcepto Ecclesie de audienda missa non satisfiat, si quis post recitatum Evangelium intraverit? VI. 136. col. 2. Prohibentur fideles egredi ante Benedictionem Sacerdotis. VIII. 114. col. 2.

Missæ, ut publica dici possit, olim præter Communicantes requirebatur assidentia populi. II. 36. col. 2. *sub n. 2.* Quæ dicitur solemnitas? *ibid. n. 2.* Quæ privata? *ibid. n. 1.* Quæ olim dicebatur legitima? *ibid. n. 5.* Locus Walsfridi circa hanc rem dilucidatur. *ibid. in nota.* Quid *Missæ publicæ* in Canone Africano? VII. 76. col. 2. Quid missæ solitarie? II. 37. col. 2. *n. 15.* A variis Synodis reprobantur. *ibid. n. 16.* Defenduntur a Petro Damiani. *ibid. col. 1. n. 20.* & 21. Hodie sunt prohibita. *ibid. 38. col. 1. n. 22.* Missæ illæ dicebantur a solo Sacerdote, nemine assidente aut ministrante. *ibid. 37. col. 2. n. 17.* Quid de missa solitaria apud Gratianum? VIII. 114. col. 2. Videntur veteres voluisse ut plures assisterent missæ; & quare? II. 37. col. 2. *n. 18.* Olim dubitatum an non requirerentur ad minus duo presbiteri & ministrantes. *ibid. n. 19.* Item Discomini. I. 4. *Qui. 1. n. 20.* Fideles in Missa olim oculum pacis fibi mutuo dabant; & quare id mutatum? II. 138. col. 2. *n. 13.* Et quæ in missa aguntur populo explicanda; & quæ inde utilitas? II. 49. col. 2. *n. 24.* & 25. Orationes omnes in missa ita sunt ordinatæ, ut supponat omnes præstentes offerre & communicare. II. 37. col. 1. *n. 5.* & *seqq.*

Vide, *Communio.*

Missæ privata hodie iusto frequentiores. II. 38. col. 1. *num. 22.* col. 2. *n. 39.* Qualis hinc & quantus abusus. *ibid. num. 39.* Unde sententia fustulim fuerit, oneri celebrandi missam satisfieri per missam privatam; eamque alteri committi posse? III. 8. col. 2. *n. 28.* Cur missarum privatarum celebratio per substitutum fieri possit? *ibid. 12. col. 1. n. 38.* Quinam in Oratoriis privatis missæ interesse possint? II. 48. col. 1. *n. 21.*

Vide, *Oratoria privata.*

Missæ Prædicamentorum, quid fuerit? VII. 147. col. 2.

Vide, *Prædicamentum.*

Missarum celebrare an & quando possit Sacerdos illusionem nocturnam passus? VIII. 12. col. 2.

Missarum celebratione accendi Sacerdotes ignoti, non instructi litteris commendatitiis proprii Episcopi. II. 48. col. 2. *n. 1.* & *seqq.* Quid hoc continere debeant? *ibid. 49. col. 1. n. 11.* Requiritur etiam licentia Diocesani. *ibid. n. 10.* Hæc etiam obtinent in Ecclesiis Regularium. *ibid. n. 8.* Postremis sæculis illi magis necessarii; & quare? *ibid. 48. col. 2. n. 3.* Decretum Synodi Tridentinæ circa hanc rem. *ibid. n. 4.* Quid S. Carolus circa litteras commendatitias a Sacerdote ignoto exhibendas? *ibid. n. 6.* Varii Sacerdotes a missarum celebratione accendi. *ibid. 49. col. 1. n. 15.* & *seqq.* In Ecclesia Parochiali nemo celebrare potest sine licentia Parochi. *ibid. n. 13.* Parochi non debent admittre quoscunque Sacerdotes litteris Episcopis minus instructos. *ibid. n. 12.*

Vide, *Sacerdos.*

Missæ minister qualis eligendus, & quomodo in ministrando gerere debeat? II. 38. col. 1. *n. 13.* Videtur solo iure postremo ministrum in missa requiri. *ibid. n. 21.* Antiqui Canones volunt adhiberi Clericum; quod & non obscure requirit Synodus Belgicæ. *ibid. n. 23.* Quid in illo Clerico requiratur S. Carolus? *ibid. n. 25.* & 26. Ministris alteri assidentibus communicare, seu Eucharistiam percipere olim jubebantur. VI. 136. col. 1. Mox iste observatur Romæ in insignioribus Basilicis. *ibid.* Olim omnes, qui Sacrificio aderant, communicabant. *ibid.* Mulieri prohibuit ministrare. II. 38. col. 1. *n. 29.* Indignitas, quæ tanto Sacrificio inferitur per ministros, pueros petulantes, forditos & immorigeros. I. 19. col. 2. *n. 6.* & II. 38. col. 2. *n. 30.* Per hujusmodi pueros Sacrificium profanatur. *ibid. n. 32.* Non convenit ut similis minister suppleat in missa vices populi. *ibid. n. 36.* Quæ scandalum ex hoc abusu? *ibid. n. 37.* & 38. Unde hic abusus originem habeat; & quomodo etiam puris mercenariam de missa ideam imprimat? *ibid. n. 39.* Parochus suum ministrum habere debet. I. 19. col. 2. *n. 3.* De ministris, qui Episcopo sacrificanti assidere, & de Sacrificio participare debent. VIII. 114. col. 1.

Missæ minister non potest Sacerdos, nisi adstantes sint rite compositi. II. 49. col. 2. *n. 22.* Voluit S. Carolus per ministrum missæ incompositos moneri. *ibid. 38. col. 2. n. 24.* & 49. col. 2. *n. 23.* Ad excitandum populi devotionem exponenda a Parochi quæ in missa aguntur. *ibid. n. 24.* Quis scopus hujus instructionis? *ibid. n. 25.* Menti Ecclesie conformius est attendere iis, quæ in missa aguntur, quam ex libro preces recitare. *ibid. n. 26.* Simultanea plurium missarum celebratio, in eadem Ecclesia minus conveniens est; & quare? *ibid. col. 1. n. 30.* *num. 27.* Olim frequens erat plurium Sacerdotum celebratio. *ibid. sub eod. n.* Vectus in missa cantus non satis gravis; & quæ talis censuratur? *ibid. n. 28.*

Missæ Sacrificium non minus hodie quam olim pluribus assidentibus pro ratione devotionis prodest. II. 41. col. 2. *n. 19.* Quid requiratur, ut quis sit participes Sacrificii? *ibid. num. 22.* Sacrificium non applicatur pro solo Sacerdotum arbitrio. *ibid. num. 23.* Quæ fuerit occasio tam opinionem imputandi Ecclesie? *ibid. n. 24.* Pauperes æque ac divites Sacrificii esse possunt participes. *ibid. num. 25.* Quid oportet specialis Sacerdotis applicatio? *ibid. n. 26.* Honorarium est mera elemosyna. II. 50. col. 2. *sub n. 2.* Nec aliter quam voluntaria oblatio a Sacerdote

dote accipi debet, *ib.* 42. col. 1. n. 1. Nihil pro missis exigendum, *ib.* col. 2. n. 5.

Missas ad quæsum celebrari indicat modus agendi aliquorum Sacerdotum, *II.* 42. col. 2. n. 9. Nonnullum mercenario modo pro ratione stipendii major vel minor est missæ solemnitas, *ib.* n. 12. Unde contingat plures Sacerdotes non solo pietatis affectu missam celebrare? *ib.* 42. col. 1. n. 14. Verendum ne hodie plures ex humano affectu ad Altare accedant, *ibid.* n. 15. Plures hodie videntur ordinari, ut ex missis vivant, *ib.* n. 16. Quod indecens, *ibid.* n. 13. S. Franciscus verius missas questuarias, tantum unam celebrari voluit, *ib.* n. 19. Quinam censendi sint lucrum aut quæsum ex Sacrificio missæ querere? *V.* 181. col. 1. §. 6. Plane indignum est, quod missæ Sacrificium subvertat vitæ necessarii acquirendis, natum est fieri ut illud modo mercenario tractetur, *ibid.* §. 8. Ex taxatione stipendiorum, quæ a Sacerdotibus nonnullis fieri solet circa missæ Sacrificii celebrationem, multi sunt orti abusus, qui enumerantur, *ibid.* 182. col. 1. §. 9. Penes Episcopos est summa auctoritas abusus in missarum celebratione occurrentes tollendi, *I.* 92. col. 2. n. 26. & *II.* 139. col. 1. n. 40. & *V.* 184. col. 2. §. 12. Nulla Privilegia, nullæ Exemptiones impedimento esse Episcopis possunt, quominus ea quæ pro illius Sacramenti debito cultu & veneratione decernenda credunt, suum effectum sortiantur, *V.* 184. col. 2. Efficax remedium, quo possit extirpari mercenarius modus, qui occasione Honorarii circa missarum celebrationem invaluit, *V.* 185. col. 1. §. 13. Varia remedia, quibus occurratur incommodis, quæ ex stipendiis missarum nata sunt oriri, *ib.* col. 2. §. 14.

Missas speciales pro aliquo specialiter celebrari, videtur olim fuisse vetitum: unde contrarius usus invaluerit? *II.* 49. col. 2. n. 4. Mos ille erroris a Valafride arguitur, *ibid.* n. 5. Doctrina Valafride cum censuris Pontificum conciliatur, *ibid.* 49. col. 1. n. 18. Sacrificium, quod hodie pro offerendo Honorarii specialiter offertur: pluribus est commune, *ibid.* 49. col. 2. n. 8. Olim offerentes in missa non precebat species pro singulis missis, *ib.* 49. col. 1. n. 11. Hodie usus contrarius invaluit, *ib.* n. 12. Plus profecti devoto minde assistere, quam curare pro se specialiter celebrari, *ib.* col. 2. n. 27. Ecclesia præcepit missæ interesse, sed nunquam præcepit curari missas speciales celebrari, *ib.* 49. col. 1. n. 28.

Missæ speciales celebrata olim in purgationibus vulgaribus, dicta missa iudicii, *IV.* 107. col. 2. n. 7. & *seqq.* Quo ritu purgationem illam subditur data Communio? *ib.* 108. col. 1. n. 10. *Missarum quotidianarum* fundationes non facile adinveniantur, *II.* 49. col. 2. n. 14. Illarum celebratio non iniuncta Sacerdoti, olim ignota fuit, *ib.* n. 15. An debeat quotidie missam celebrare, qui Capellani cum onere missæ quotidianæ habeat? *ib.* n. 27.

Vide, *Anniverſarium.*

Missæ, quibus in locis celebranda? *VIII.* 113. col. 2. Quo tempore juxta Gratianum celebranda missarum solemnitas? *ib.* 114. col. 1. Olim ob multitudinem populi pluries in eadem Basilica celebrabatur, *ib.* col. 2. An & quando Sacerdoti liceat plurius unam missam in die celebrare? *ib.* Culpanda Decimatorum tenacitas, quæ cogit Sacerdotes binare, *ib.* An eadem die in eodem altari due missæ possint celebrari? *VIII.* 116. col. 1. *Missæ* Presbyteri concubinarum non audienda, & quare? *VIII.* 26. col. 1.

Vide, *Honoraria Missarum, Liturgia, Oblatio, Communio, Sacerdos.*

MISSI DOMINICI.

Missi Dominici vocati olim fuerunt ministri Regii juncti Episcopis in veneratione; eorum officium, *I.* 97. col. 2. n. 12. & *seqq.* Etiam Synodus interveniebant, & in quem finem? *I.* 116. col. 2. n. 12. & 13. Etiam Reformationibus Regularium, *I.* 212. col. 2. n. 9. Eorum vices hodie gerunt in Gallia Parliamentaria; qua ratione? *ib.* n. 10. & 11. & 97. col. 2. n. 12. & *seqq.* Idque conforme est mente Concilii Tridentini, *I.* 213. col. 1. n. 16.

Missi Dominici committebatur olim Capitularium promulgatio, & eorum executio, *VII.* 211. col. 2. Quodnam fuerit speciale missarum Dominicorum officium, *ib.* 212. col. 1.

MISSIONARIJ.

Missionariorum quorundam enlatpar prepropria festinatio in baptizandis Proteſtantis non sat instructus, *II.* 15. col. 1. n. 37. An Episcopus possit obligare Parochum, qui vult & potest omnes suas functiones per se exercere, ut Missionarios missos cum facultate in eius Parochia functiones pastores exercendi, admittat? *X.* 33. & *seqq.* col. 1. & 2. Si eveniat, ut Episcopus rogat Parochum pro confirmationem Censurarum, ut prædictos Missionarios recipiat, an non possit Parochus confugere ad Principem petendo ab illo mantentiam in suo munere? *X.* 34. col. 1. & 2. Decreta Concilii Elandre contra Jesuitas, qui tanquam Missionarii missi ad quendam Parochiam a Vicario Diœcesis Tornacensis cum potestate ibidem concionandi, excipiendi Confessiones, & exercendi alias functiones pastorales, præcedebant id facere sine Parochi consensu, *X.* 35. col. 1. & 2.

MITRA.

Mitra recens est ornamentum, *I.* 74. col. 2. n. 24. Græci ab eo abſtinent, & quare? *ib.* Abbatē ad Synodos comparen-

tes cum Episcopis, quibus mitris uti possint? *I.* 80. col. 1. n. 28. Quandoque mitræ apud Abbates invaluerunt? *VIII.* 201. col. 2. & 1. 201. col. 2. sub n. 1. & 2. & *seqq.*

MOBILIA BONA.

Mobilium bonorum quæ sit natura? *IV.* 18. col. 2. n. 11. Bona mobilia Clericorum sequuntur, quoad Eorum, conditionem periculis, *ib.* in eod. n. Jampriem Clero Gallicano datum fuit privilegium, quod eorum mobilia capi non possent, *ibid.* 119. col. 1. n. 20. Quomodo hæc immunitas posterioſibus Regis Edictis restituta fuerit? *ibid.* n. 22.

MODERATIO.

Moderatio in exterioribus servanda a Clericis, *VIII.* 49. col. 2. Regula hæc de re a Concilio Carthagenensi præscripta, *ibid.* 30. col. 1.

MOHATRA.

Mohatra, quænam contractus species? *VI.* 95. col. 2.

MOLINEUS.

Molinæ Opera Curie Romanæ supra modum exalta, *IX.* 104. col. 2. §. 4. Ejus nomen in prima classe Index Romani simpliciter sine ullius Operis designatione expressum, *ibid.* col. 2. Sic omnia ejus Opera generatim proſcripta, continentiam multa admodum utilia, *I.* 133. col. 2. n. 35. & 134. col. 2. n. 6. & 7. Molineus a Jurisperitis multum laudatus, *ib.* 134. col. 2. n. 7. Bulla Clementis VIII. proſcribens de novo Opera Molinæ, *IX.* 104. col. 2. §. 4. Nec Belgæ, nec Galli crediderunt sibi in vim hujus Bullæ Operum illius Auctoris lesionem esse inereditam, *ibid.* Quantopere Opera Molinæ a Gallis æstimantur? *ib.* col. 1. Elegans & exacta omnium Operum Molinæ editio cum expresso Regis Privilegio, *ibid.*

MONACHISMUS.

Monachismus morti comparatur, *VIII.* 160. col. 1. Vide, *Monachus, Monasterium.*

MONACHUS.

Monachi olim erant mere Laici, immo prohibebantur fieri Clerici, *I.* 136. col. 2. n. 2. & 148. col. 1. sub n. 15. & *IV.* 153. col. 2. n. 1. & *VII.* 181. col. 1. Plane a Clericis distincti; nec disciplina Clericali, sed laicali subiegebantur, *IV.* 153. col. 2. n. 2. & *VII.* 27. col. 1. & 2. & 29. col. 2. Cum primis sæculis Monachi forent esse Laici, unus eis dabatur Presbyter, qui missarum solemniam, aliasque Sacerdotalia eis impenderet, *VII.* 30. col. 1. Episcopi & Parochi suberant, ab his Sacramenta accipiebant, & Decimas ut reliqui offerbant, *I.* 136. col. 2. n. 2. & 168. col. 1. n. 13. Simul cum aliis Laicis ad Ecclesiæ accedebant, sed locum honorarium obtinebant, *IV.* 153. col. 2. n. 5.

Monachi in crimina prolapsi ut Laici puniebantur, *IV.* 153. col. 2. n. 2. Etiam penitentia publice sublebat, *ib.* n. 4. Distinctio Monachorum & Clericorum probatur testimonio Sancti Hieronymi, *ibid.* n. 6. Sæculo v. ceperunt specialiter Episcopis subſſi, *ibid.* n. 8. Hæc subſſio Monachorum probata a Synodo Chalcedonenſi, & ab Imperatore Marciano, *ib.* n. 9. & 10. col. 1. & 154. n. 11. Apud Græcos generaliter recepta, *ib.* n. 13. Discipline a Synodo Chalcedonenſi inductam probavit Justinianus Imperator, *ib.* n. 12. Huic discipline conformis plurimarum Synodorum Gallicanæ Ecclesiæ Decreta, *ibid.* n. 14. & *seqq.* 19. Conformiter respondit Bonifacius VIII. de Jure communis monasteria subſſi Ordinariis, *ib.* n. 20. Hæc Relatio a Canonibus pro regula reciperet, *ibid.* n. 21. col. 2. Nova distinctio circa subſſionem Monachorum respectu Episcoporum, & quæ hujus distinctionis origo? *VIII.* 76. col. 2. In antiquis Monachorum Regulis neque in quibaldam recentioribus, nulla distinctio inter Fratres Laicos seu Conversos & Clericos seu ad Chorum proſſos, *I.* 196. col. 1. n. 5. & 6. Quidam tamen e Monachis olim dicebantur *Conversi*, & quo sensu? *ibid.* n. 6.

Monachi in vita est privata secessio, *I.* 181. col. 1. n. 3. & *seqq.* Monachus non Doſtor, sed plangentis officium habet, *ibid.* sub n. 5. & *VII.* 144. col. 1. Sacularibus negotiis Monachi se immiscere non debent, *VII.* 27. col. 2. & 28. col. 1. Similiter, Episcopo subſſi, benio & orationi intenti, *ibid.* 29. col. 1. Non tanta in Monacho requiritur sanctitas quam in Presbytero, *II.* 95. col. 1. n. 7. Officium & character veri Monachi, *III.* 5. col. 2. sub n. 19. Seculares ad Ecclesiæ suas alligere quocumque prætextu, a professione Monachi est alienum, *I.* 187. col. 1. n. 10. n. 11. & *seqq.* & *III.* 174. col. 1. n. 4. Quomodo se habere debeat Monachus tempore letionis Regule, *I.* 215. col. 1. n. 29. & 30. Non habet ioculum a Fratribus, *VII.* 133. col. 1.

Monachi omnibus rebus temporalibus se nudare debet, *I.* 173. col. 1. n. 5. Nihil vel nimis sibi appropriare potest, *ibid.* col. 2. n. 6. Leges Justinianæ de Monachorum jure ad hereditatem parentum, abrogatæ, *ibid.* col. 1. n. 2.

Vide, *Successio.*

Monachi olim ex quotidiano manuali opere vixerant, *I.* 174. col. 2. n. 1.

Vide, *Opus magnum.*

Monachorum professioni Arctipus forenses repugnant. I. 198. col. 2. num. 15. & IV. 9. col. 1. num. 14. 15. & seqq. & 77. col. 2. num. 34. & seqq. Iustinianus ideo voluit causas eorum ecclesiis terminari. IV. 9. col. 1. sub num. 23. Idem Imperator abrogavit legem, quae Monachos Provinciae Reclitibus subiecit. *ibid.* num. 15. Mens Imperatoris fuit Monachos a forensibus iurgis eximere. *ibid.* num. 14. Studium Medicinæ ac Legum mundanarum Monachis vetitum. VIII. 204. col. 1. Pœna in tran gredientes. *ibid.*

Monacho veritate administrationis secularis. VIII. 135. col. 1. Necessestas & charitate proximi exigente, particulare a iugod hegoum, etiam civile, & pro perona laica procurandum suscipere potest. *ibid.*

Monachi semper manent Reipublice membra. IV. 10. col. 1. num. 3. Ratio immunitatis iis concessuram. *ibid.* num. 1. 2. & 349.

Monachi litigant ex juri causa contra Abbatem, per provisionem adjudicantur necessitas pro a imantis & prosecutione litis. IV. 111. col. 2. num. 21. & 319.

Monachi Regule antiquæ & Canones solitudinem commendant. I. 165. col. 1. num. 1. & 2. Vetum stabilitatis eos ad claustrum non obligat. *ibid.* num. 3. Quænam ab egredientibus observantia? *ibid.* num. 4. 7. & 8. Socius eis adiungendus. *ibid.* num. 6. & 8. Quid olim loqui non poterat cum extraneo. *ibid.* num. 7. Dum egreduntur, mensas Laicorum declinare debent; & Constitutiones variæ de hac materia. *ibid.* num. 10. & 11. col. 1. Canone Trullano vetatur Monachi egredi, nisi urgente necessitate, & cum benedictione Superioris. VII. 149. col. 1. Non, nisi cogente necessitate, Monachus in diversorio moretur. VII. 188. col. 2. Pœnæ eorum, qui excent sine licentia. I. 166. col. 2. num. 13. Monachi ad monasterium revertentes, orationem propter excessus pretere debent. *ibid.* 165. col. 2. num. 9. Non facile, neque, nisi magnis cautionibus adhibitis, egrediens concedendus. *ibid.* 166. col. 2. num. 14. Quid Synodus Chalcedonenfis statuerit circa Monachos accedentes ad urbem regiam, & turbas excitantes? VII. 23. col. 2. D'o ueniant les deserte fautes aux Religieux de demurer hors de leurs Monasteres? I. 254. col. 2.

Monachi mulierum familiarium conversatio interdicta. I. 186. col. 2. num. 1. & seqq. & num. 5. & seqq. Monachi Laicorum, multo minus mulierum, convivis non interfuit. VII. 188. col. 1. Mulierum ingressus in monasteria gravissimis pœnis interdictur. I. 186. col. 2. num. 1. & seqq.

Vide, Monasterium.

Monachi contumaces & rebelles olim a monasterio eieciuntur. I. 165. col. 2. num. 1. Omnia tamen prius tentantur, ut ad obedientiam reducerentur. *ibid.* num. 2. Quomodo tandem eieciuntur? *ibid.* num. 3. Quomodo obtineant hæc disciplina? *ibid.* num. 4. Quomodo arguendi, corrigendi, puniendi Monachi? I. 194. col. 1. num. 11. & seqq. Variæ pœnæ monachi cœ. *ibid.* col. 2. num. 21. & seqq. Voyez l'observation de M. Gibert sur l'expulsion des Religieux incorrigibles. I. 254. col. 2. 26. chap. 7.

Monachi ultra Regiam quam professi sunt, non sunt contrahendi. I. 128. col. 1. 11.

Vide, Ordo, Regularis, Reformationis.

Monachi non potest esse Patrons; & quoniam nomine Monachi veniant? I. 186. col. 1. num. 3. Monachi ad assumptum possunt ad Ecclesiam Parochialem? III. 5. col. 2. num. 18. An olim ad Parochialem Ecclesiam assumptus maceret Monachus? *ibid.* num. 19. & 6. col. 1. num. 2. Decretum Synodi Lateranensis de Monachis, Ecclesiis Parochialibus transfundendis. *ibid.* 5. col. 2. num. 20. Quid circa hanc rem protestum attinere debet monasterium? *ibid.* 6. col. 1. sub col. 2. num. 1. An & quomodo Monachi ad officium Ecclesiasticum admitti possunt? VII. 33. col. 2. Juxta pristinam disciplinam Monachus ad officium Ecclesiasticum assumptus, desinere esse Monachus. *ibid.* 34. col. 1. Varia refert Gratianus, quibus Monachi violentur removeri a functionibus Ecclesiasticis. *ibid.* 70. col. 1. Eis tamen sepelitis in suis templis concedit. *ibid.* An Monachi habeant sacerdotium officium potestatem? *ibid.* Quo spiritu debeant suscipere Ecclesiarum servitium? *ibid.* col. 2. Qui Monachi legitime functiones Ecclesiasticas exercere possunt? *ibid.* Quo ideo non possit Monachus iuxta Gregorium functionibus hierarchicis occupari? *ibid.* Discrimen inter officium Monachi & Clericis. *ibid.* Qui Monachi ad Clericatum assumendi? *ibid.* 71. col. 1. Quid attendere debeant Monachi ad Clericatum assumpti? *ibid.* An Monachi in suis Capellis habeant jus institutionis? VII. 72. col. 1.

Monachus Decima concedi potestur solo titulo elemosynæ, & tamquam Dispensatoribus, & inde resultans obligatio eas uti tales dispensandi, præsertim in locis ubi colliguntur. III. 180. col. 1. num. 33. 34. & seqq. col. 2. Decim rum acquisitio eis in tantum difficultat, ut inter eos turbe inde nascuntur. *ibid.* col. 1. num. 23. & seqq. Teneantur ad Decimas ex suis prodiis. III. 174. col. 1. num. 5 & VII. 71. col. 1. Immunitas a Decimis aliquibus Ordinibus concessa, ad quæ fere extendat? III. 184. col. 1. num. 11. & seqq. Exemptionem a Decimis concedit Gratianus Monachis ex Canone in alienum sensum detorquens. VII. 71. col. 1. Monachi a Laicis sine consensu Episcopi decimas recipere non possunt. *ibid.* 74. col. 2.

Vide, Exemptio, Monasterium, Regularis, Cellularis, Privilegium.

Monachus ad statum secularium rediens, a Patribus Chalcedonenibus anathematizatur. VII. 31. col. 2. An Monacho cum licentia Abbatis liceat ad propria redire? VII. 75. col. 1. An sine licentia discedendi bona, ut restituenda? *ibid.* & col. 2. Quid statuerit Synodus Chalcedonenfis contra Monachos nuptias

contrahentes? VII. 36. col. 2. Quid contra eosdem, & fornicantes Synodus Trullana? VII. 144. col. 2.

Vide, Agostus.
Monachus ad Episcopatum aut ad Pastorum evedus, in vitio peculiaritatis laborare censendus? V. 66. col. 1. & 2. & 71. col. 1. & 2. An fiat capax successione paternæ? VII. 75. col. 2.

Monachus non pretio recipiatur in monasterium VIII. 133. col. 1. Non habeat peculium. *ibid.* Non habet foris a Fratribus. *ibid.* col. 2.

Vide, Peculium Monachi, Proprietas, Simonia.
Monachi transmigratione ad aliud monasterium Canone Nicæno vetita. VII. 188. col. 2.

Vide, Ordo Regularis, Religiosus.
Monachus quicquid acquirit, monasterio acquirit. VIII. 76. col. 1. An Monachi possint testari? *ibid.* 77. col. 2.

Vide, Testamentum.

MONASTERIUM.

Monasterium extrui non potest sine consensu Episcopi I. 149. col. 2. num. 1. & VII. 29. col. 2. Quam hodie necessaria sit illa disciplina. I. 149. col. 3. num. 2. A Synodo Tridentina innovatur. *ibid.* 150. col. 1. num. 3. Varia circa hanc rem Decretis. *ibid.* num. 4. & 149. in nota. Multiplicatio monasteriorum nocere potest Ecclesiis Parochialibus. *ibid.* 150. col. 1. num. 10. Ordinarii non possunt dare licentiam ad novos Conventus erigendos, nisi vocatis & auditis omnibus quorum interest. I. 150. col. 1. num. 4. Quinam ante audiendi, & quorum consensus adesse debeat? *ibid.* num. 5. & seqq. Quid de ædificatione novorum monasteriorum in Edictis Brabantæ? VIII. 246. col. 2. & *ibid.* in nota. Consensus Regius omnino necessarius. I. 150. col. 2. num. 11. & 12. Hæc consensus vindictas adversus Paulum V. propagavit Venetorum Respublicæ. *ibid.* num. 13. Quibus initio tur fundaments hujus consensus ne effitas? *ibid.* & remissus. Quenam clausula adjecta generaliter solcat omnium Regularium artificum locus admissioni. *ibid.* 151. sub col. num. & num. 16. Quænam specialiter in admissione novi monasterii attendenda integritas disciplinæ? *ibid.* col. 2. num. 22. Frequenter adiciuntur conditiones circa Jura Parochialia, numerum Fratrum, limites, & modum quærandi, quantitatem bonorum acquisitionum, atque. *ibid.* col. 2. num. 18. & 19. Conditiones adjectæ in admissione Societati Jesu in Gallia & in Belgio. *ibid.* col. 1. num. 15. In admissione PP. Oratorii Rothomagi, *ibid.* num. 17. In admissione PP. Recolectorum ad oppidum de Ecclesiis Brugensis. *ibid.* num. 18. Et si super eorum observatione. *ibid.* 151. sub col. num. 1. admissione FF. Minorum T rrbay i. & *ibid.* sub col. sub num. 19. Restrigitur facultas recipiendi temporalia eorum, qui monasterium ingreditur. *ibid.* num. 20. In omni passim Regularium admissione modificationes & restrictiones adjectæ fuerunt. *ibid.* num. 21.

Monasteria auctoritate Episcopi erecta, non sunt secularia habitacula. VII. 38. col. 1. & 2. & 146. col. 2. Quid Monachi ex ambitu Prælatum nova monasteria extruendi? *ibid.* 185. col. 1. Quæ ratio? *ibid.* Quæ ratio? *ibid.* Extruditionem novorum monasteriorum profligare? *ibid.* col. 2. Etiam Laici & Clerici non admittendi ad extruditionem monasteriorum, nisi sufficientem dotem conferant. *ibid.* Quid de hoc constituerit Leo Imperator? *ibid.* An liceat ab uno monasterio ad aliud transire? VIII. 78. col. 2.

Monasteria non sufficienter dotata, non facile admittenda. I. 161. col. 2. num. 2. & VII. 185. col. 1. Quid circa hanc rem S. Carolus; & quid optandum? I. *ibid.* 185. n. 3. & 4. In quolibet monasterio non plures admittendi quam, vel ex reditibus monasterii, aut confectis elemosynis, alii possunt. *ibid.* num. 5. & seqq. num. 7. & seqq. & *ibid.* 79. col. 1. num. 27. Hac de re Decreta sacre Congregationis. V. 90. col. 1. & 2. Quænam dicantur confectæ elemosynæ? I. 162. col. 1. & 2. Quænam? *ibid.* col. 2. §. 8. Sæculo xi. magna erat liberalitas in monasteriis fundandis. I. 175. col. 1. num. 13. Nimia Fratrum multiplicatio, relaxationis causa. I. 211. col. 1. num. 19. S. Bonaventura restrictum voluit numerum Fratrum, uti & primi Capucinorum patres. *ibid.* num. 22. Quare voluerit Ecclesia ne plures ad monasterium recipiantur, quam in eodem monasterio alii possunt? V. 21. col. 1. §. 4. Quæ mens fuerit Bonificii vixidem venantis in capite Privilegi? V. 31. col. 1. §. 5. Decretum Concilii Tridentini circa hanc materiam proponitur, & discutitur. *ibid.* col. 2. §. 6. Exadio pecuniæ a volentibus ingredi Religionem, quando proventus monasterii non sufficiunt, ut plures alere possint, non consistit cum hoc Decreto. V. 33. col. 1. §. 9. Judicium Doctorum Lovaniensium super questione: Num liceat pacisci de certa pecunia summa sustentationi Admittendi? necessaria, quando monasterii proventus non sufficiunt, ut Admittendum sustentent? V. 34. col. 2. Quel est sur cela l'usage de France? I. 254. col. 2. An parentes vel propinqui legitime ditari possint ex bonis eorum qui monasterium ingreditur? V. 39. col. 1. §. 4.

Monasteria etiam insufficientia incurrunt Simoniam, quia personam recipiunt propter pecuniam. I. 160. col. 2. num. 9. & V. 27. col. 2. §. 2. Quid requiratur ut, etiam seposito jure postivo, Regularis in petitione dotis ab ingresso Simoniam evadant? V. 28. col. 2. §. 4. Ecclesia potuisset prohibere admissionem aliquam ad Religionem cum pecunia, qui sine pecunia non potuisset admitti, quia proventus monasterii sunt insufficientes. V. 29. col. 1. §. 5. Quid probatur ex Canonibus Conciliorum generalium ante Concilium Tridentinum. V. *ibid.* col. 2. §. 2. Probatur quoque ex Extrav. Sane ne in vincula. *ibid.* 30. col. 1. §. 3. Illicitum non est etiam ab ingreditibus monasterium ac-

et peccata, quae liberaliter ab illis offeruntur, quid in hac receptio-
ne cavendum? V. 37. col. 1. §. 2. Quid de gratuita bonorum
ingredientis oblatione ante Professionem decreverit Concilium
Tridentinum? V. 38. col. 1. §. 2. Plura monasteria videtur
insufficiencia, quia proventus male impendantur. I. 160. col. 1.
num. 3. U de tot monasterii abunde fundata & dotata insuffi-
cientiam & paupertatem hodie praestant? *ibid.* num. 4. Ti-
tulum insufficientem s. p. l. m. ex utroque Synodus Tridentina. I. 163.
col. 1. num. 9. Sinodi particularis & Pontificis Decretum
Concilii Tridentini sapienter innovantur. *ibid.* num. 10. & *segg.*
& num. 22. Ob penuriam in monasteriis aliquando ja-
rentes tenebantur Monacho alimenta subministrare. I. 174. col. 1.
num. 11.

Vide, *Des, Simonia.*

Monasteriis multa offerebant Fideles in sustentationem Mona-
chorum. I. 175. col. 1. num. 1. Tanta de vitium copia ad
monasteria sensim devoluta est, ut etiam quaedam debent mi-
litarum Regibus praestare. *ibid.* num. 12. Ex omnia rerum tem-
poralium abundantia collapsam Monasticam disciplinam plures
deplorant. I. 210. col. 2. num. 12. Esi non omnino repugnet
rerum temporalium abundantia cum perfectione vitae Monasti-
cae, est tamen difficile utramque componere. *ibid.* n. 13. & 211.
col. 1. n. 12. Quid ad obviandum periculis oritur ex hac abun-
dantia, statuerit Ordo archiepiscoporum? *ibid.* num. 15. Quanta
fuerit Fidelium propensio ad fundanda & docenda monasteria?
I. 175. col. 1. num. 13. Hinc praecipue monasticae disciplinae
collapsio; quod exemplo Ordinis Cistergiensis probatur. *ibid.*
num. 14. Prohibita rerum immobilium in monasteria, & alia
Corpora, vulgo *Manus-mortuae*, translatio. *ibid.* num. 5. col. 2.

Vide, *Amortizatio.*

Monasteriorum in unum corpus adunatio multis saeculis ignota
fuit. I. 211. col. 2. num. 1. Quando talis adunatio fieri coepit?
ibid. num. 2. Servit plurimum ad reformationem. *ibid.*
214. col. 2. num. 13. & 218. col. 2. num. 22. Hanc adunatio-
nem non omnino ignotam fuisse primis saeculis probatur. I.
217. in nota. Synodus Tridentina non praecipit, ut omnia mo-
nasteria in Congregationes redigi, & habere Vigiles ad decen-
tiores. I. 216. col. 2. num. 17. Monasteria Episcopis fideles
possunt in Congregationem redigi, & Visitatores Regulares ha-
bere. *ibid.* 217. col. 1. num. 18.

Monasteria exempta, non exempta, commendata, a quibus de-
beant visitari? I. 216. col. 1. num. 7. & 8. col. 2.

Vide, *Visitatio.*

Monasteriis proventus administratio recte desumitur & nor-
ma primorum Christianorum. I. 180. col. 1. num. 1. Haec
norma dissimulandi est hodie totius vitae monasticae. *ibid.*
col. 2. num. 4. Hanc inculcat Regula s. Augustini, cui
consonat S. Benedictus, & quae probatur a Synodo Tridenti-
na. *ibid.* sub col. num. & num. 5. & *segg.* Meas Synodi circa
hanc rem exponitur, & variis Constitutionibus Apostolicis in-
novatur. *ibid.* 181. col. 1. num. 9. & *segg.* Quidquid a Parenti-
bus datur Religioso, id in commune distribuendum, quinimo
potius altari; & quare? *ibid.* 180. col. 2. num. 6. & 184. col. 1.
num. 7. & V. 81. col. 1. §. 4. Quidnam timendum, si Superio-
res rerum illarum usum passim illis concedant, quibus illae ob-
veniant? I. 184. col. 1. num. 8. Quomodo huic periculo occu-
rendum? *ibid.* num. 9. Omnibus necessaria ex communis utilita-
tia monasterii administranda sine periculum accipiunt. I. 181.
col. 2. num. 9. & 182. col. 2. num. 1. & *segg.* 187. col. 1. num. 1.
& 2. Illud exacta poterit servari, si non plures admittantur
quam ex redditibus, seu coelestibus elemosynis alii possunt. I.
179. col. 1. num. 27. & 183. col. 1. num. 7. & 8. item si neces-
saria statui paupertatis sint commensurata. I. 184. col. 1. n. 10.
Primum & palmare fundamentum monachalis Communitatis est
necessarium subministratio. I. 182. col. 2. num. 4. Quid de
hac obligatione Synodus Tridentina & Synodi Belgicae? *ibid.*
num. 5. Quantum collucet ad observantiam Regularum Decreti
Tridentini clementer? *ibid.* 183. col. 1. num. 9. Unde desumen-
dus modus dispensandi bona monasterii? I. 183. col. 1. num. 1.
& 2. Jus sustentationis in monasteriis opulentis est spirituali an-
nexum. V. 23. col. 2. §. 3. Hoc jus acquirit, quicumque ad Re-
ligionem recipitur. *ibid.* Sollicita cura egerum habenda. I. 183.
col. 1. num. 4. Horum neglectus praecipua radix peccatorum
ibid. 184. col. 1. num. 5. Infirmis providendum de necessitate,
ibid. num. 6. An in bona monasterio unum aliquam potestatem ha-
beant Episcopi? VIII. 58. col. 2. *Quelle parlent les Evêques l'ad-
ministration des biens des Monasteres?* I. 235. col. 2. chap. 5.

Monasterii bonorum administratio concessa potest solis Officia-
libus. I. 184. col. 2. num. 2. & *segg.* & 198. col. 1. num. 1. &
VII. 183. col. 1. Hac de re Decretum Concilii Tridentini. I.
185. col. 1. num. 4. Quare administratio concessa Officiali non
illum faciat proprietarium? I. *ibid.* col. 2. num. 12. Olim multis
in locis monachorum Congregatio relinquebatur plena bono-
rum monasterii administratio o VIII. 76. col. 1. Concedi simplici
monacho non potest, oriam dependenter a nutu Superioris. I.
185. col. 2. num. 10. & 11. Omnia undecumque obvengientia
in commune in usum distribuenda. I. 180. col. 1. num. 1. & 184.
col. 1. num. 7. & *segg.* & V. 56. col. 1. §. 5. Praelati alique
Officiales, rebus monasterii utentes ut propriis, censendi pro-
prietarii. I. 185. col. 2. num. 14. & 197. col. 2. num. 6. Decre-
tum Synodi Cameracensis contra Pura Officialium. I. 185. col.
2. num. 15. Quandoque administrationis titulus est ipso monaste-
rii Officialibus passim proprietarius. *ibid.* num. 16. Tenentur ad
computus; & coram quibus? I. 198. col. 2. num. 8. Si sint exem-
pti, an etiam coram Episcopo? *ibid.* num. 9. In omnibus caven-
da species avaritiae. *ibid.* col. 2. num. 18. Quibus debeantur bo-
na, quae necessitati Religiosorum superant? I. 197. col. 2. n. 3.

Monasterii negotia multum distrahentia, secularibus commi-
tenda. I. 198. col. 2. num. 15. Officiales in administratione tem-
poralium dependent a Superiore monasterii. *ibid.* num. 16. Po-
test Abbas eorum auctoritatem restringere vel ampliare. *ibid.*
num. 17. Injuria illata monasteriis vel eorum bonis in Braban-
tia privative puniuntur per Praefectum Salmum; & unde id
eorum? III. 66. col. 2. num. 36.

Vide, *Alienatio, Cellarius, Pecuniam.*

Monasterium ingredi potest Clericus de licentia Episcopi.
VIII. 77. col. 1. An possit invito Episcopo? *ibid.* Fieri id po-
test, si iussu Spiritus sancti ducatur; & quid tunc caven-
dum? *ibid.* qui Canonici sine licentia Episcopi fieri possunt mo-
nachi? *ibid.* Qua poena puniendus Canonici Regularis qui sit
Monachus? *ibid.* Quam ob rationem olim miles fieri non poterat
Monachus sine consensu Episcopi? *ibid.* col. 2.

Monasterium quatenus Decretum, aliaque bona Ecclesiastica com-
petant? VI. 43. col. 2. §. 3.

Vide, *Decima, Pauper primitivus, Portio coquina.*

Monasteria virorum a mulierum monasteriis sint plane separa-
ta. VII. 145. col. 1. & 2. Neque mulier in virorum monasterio,
neque vir in mulierum dormiat. *ibid.* Nequidem Presbyter cum
monialibus cohabitare. *ibid.* Episcopi quanta debeat esse circa
hanc rem vigilantia? *ibid.* Quid observandum circa eos, qui in
monasteriis mulierum sacri conjugii debent? VII. 187. col. 1.
Monasteria duplicia a Synodo Nicena II. vetita. VII. 187.
col. 1. Eadem Judicium videtur venisse. *ibid.* Quoniam mo-
nasteria duplicia intel ligantur? *ibid.* Quae circa similia monaste-
ria iam erecta Synodus Nicena voluerit observari
omnem suspensionem mali? *ibid.* & col. 2. Canoni Niceno con-
formes sunt Pontificum Constitutiones. *ibid.* Haec duplicia mo-
nasteria tandem ubique abrogata. *ibid.* 188. col. 1. & VIII. 76.
col. 2.

Monasteria Sandimonialia non frequentant Clerici. VIII.
134. col. 2. Circa hanc rem notandi Canones. *ibid.*

Monasteria virorum ingredi ab omni tempore mulieribus in-
terdictum. I. 186. col. 2. num. 1. & *segg.* Licentia concessa
mulieribus quibusdam illis rebus potest. P. m. V. sunt revocatae.
ibid. num. 6. Interdictum illis negligit, sub necesse excommuni-
cationis reservatur. *ibid.* in col. num. 6. Olim etiam ad Eccle-
sias Regularium eis non patebat accessus. *ibid.* 178. col. 1. num.
9. Quoniam hodie observanda, dum mulieres ad eas admittuntur?
ibid. num. 15. Salubritas hac de re quorundam Ordinum
Decreta. *ibid.* col. 2. num. 16. 17. & *segg.* *D'un vient la despen-
se faire aux Regulares de laisser entrer les femmes dans leurs Con-
vents.* I. 254. col. 2. num. 30. Abbas permittens mulierem ingre-
di monasterium sollicitus videri censetur, poenitentia subicitur;
quin etiam excommunicandus dicitur. I. 186. col. 2. num. 4.
Cum etiam ad Ecclesias Monachorum mulieribus non patebat
accessus. *ibid.* 187. col. 1. num. 9. Ut mulieres a talis
Oratorii monachi arcant. Missas publicas in his fieri nolun-
t. *ibid.* num. 12. Quomodo utilis esse hodie & populo & Mo-
nachis haec disciplina, quae durasse videtur usque ad saeculum
XIII. *ibid.* num. 13. & 14. Synodus Nicena II. prohibet ne mu-
lieres versentur in monasteriis & Monasteriorum Suburbanis;
& quid per Suburbanos intelligendum? VII. 136. col. 1.

Monasterium seu retrosum in monasterium, pridem inter
poenitentias connumerata. IV. 115. col. 1. num. 17. & VIII. 134.
col. 1. Quid de ea habuerit Canones & Decretales? IV. 135.
col. 2. num. 18. & *segg.* Hodie est primum Ecclesiastica, prae-
sertim adversus Religiosos in criminali praescriptis. *ibid.* num. 20. Ex
constitutione Iulianae adulterae post corporalem castigationem
in monasterium reproduntur. IV. 132. col. 2. num. 6. Haec poena
adhuc obtinet in Sabaudia, & saepius usitata fuit in Gallia.
ibid. 133. col. 2. num. 18. & 19. Non conviciat eas retrudere vel
etiam admittere in monasteria Virginum. *ibid.* num. 20.

Monastica poenae variae in Regularibus praescriptae. I. 194. col. 2.
num. 21. etiam corporales. *ibid.* num. 22. Species excommuni-
cationis inter monachos usitata est Regula S. Benedicti, & ejus
effectus; item reconciliatio. *ibid.* 195. col. 1. num. 25. 26. 27.
& *segg.*

Monasteria jampidem pro Hospitalibus recitata. III. 127.
col. 2. num. 20. Designantur loca pauperibus & hospitibus reci-
piendis. *ibid.* num. 21.

Vide, *Hospitalis.*

Monasteria exempta inter & non exempta distinctio non occu-
rit ante saeculum XI. IV. 161. col. 1. num. 21. Neque Praelatorum
querela adversus exemptiones, quae saeculo XII. & sequen-
tibus frequentes fuerunt. *ibid.* num. 22. Invectiva S. Bernardi
ip. Monachos exemptionem ambientes. *ibid.* num. 23. col. 1.

Vide, *Exemptio.*

Monasteria occasione persecutionis Iconoclastarum in diversa
commutata, & a Concilio Niceno II. restituta. VII.
132. col. 2.

Vide, *Monachus, Ordo Regularis, Reformatio, Novitatus, Pro-
fessio, Religiosus, Regula Monachorum, Virginitas, Votum.*

MONASTICA VITA.

Monastica vita a vita primorum Christianorum originem ha-
bet. I. 147. col. 1. num. 1. & 2. & V. 1. col. 1. §. 1. Ea tan-
tum privata fecerunt. I. 147. col. 1. num. 3. Quanta mala af-
ferat indicunt ad illam admittit? I. 152. col. 2. num. 2. & 159.
col. 2. num. 17. & num. 1. Quot & quanta commoda & tanquam
instrumenta suppediret vita monastica ad vitam veram Christianam
peragendam? V. 20. col. 1. §. 2. In additione ad vitam mona-
sticam omni peccato de temporalibus est Simonica v. l. prohibita,
idque latissime probatur. I. 153. col. 2. n. 2. & *segg.* & V. 191.
col. 2. §. 1. Non est semper utilis multiplicatio Religiosorum,
I. 162.

I. 162. col. 2. n. 17. Vitæ monasticæ ita essentialis est abdicatio omnis proprii, ut nequidem Summus Pontifex in eo possit dispensare. I. 173. col. 1. n. 2. & V. 14. col. 1. §. 4.

Vide, *Peculium Monachi*, *Simonia*, *Religiosus*, *Dos*.

Monastica vita, penitentis vitæ. VII. 144. col. 1. & VIII.

77. col. 1. Ideo a vita monastica ne sceleratissimus quidem ar-

gendus, modo velit penitentiam agere. VII. 144. col. 1. At

sceleribus implicati, si ad Monasteria conueniunt, & recipiuntur,

non presumunt mox, emissâ professione, ad sacros Ordines

ascendere, *ibid.* An Episcopus ad vitam monasticam trans-

iens, ad Episcopatum redire possit? VII. 190. col. 2.

Monastica disciplina quantumvis bene instituta, mutabilitati

est obnoxia. I. 210. col. 1. num. 1. & 2. Illius relaxationis var-

iarum causæ. *ibid.* num. 3. & seqq. Quam extialis monasticæ di-

scipline, neg tiorum multiplicitas. *ibid.* 211. col. 1. n. 18. E-

vagatio nimia. *ibid.* n. 19. Affectata familiaritas cum diuinitibus

& magnatibus sæculi. *ibid.* n. 20. Occupatio Iurium & functio-

num Parochialium. *ibid.* n. 21. Sæcularium hominum ad mona-

stera confluxus monasticam disciplinam laesat. I. 210. col.

2. n. 9. Præcipue eius integritas attendenda in omni administ-

ratione monasticarum. I. 181. col. 2. n. 22. Quibusnam competat

Monasticæ disciplinæ reformatio? I. 212. col. 2. n. 1. & seqq.

Vide, *Disciplina Monastica*, *Monachus*, *Monasterium*.

MONIALIS.

Monialis distinctio inter Chorisas & Conuersas olim igno-

ta. I. 196. col. 2. n. 14. Hodie fere solæ Chorisæ Capitulum

constituunt. *ibid.* n. 13. A quo visitanda monialis monasteria?

I. 189. col. 2. n. 5. & 216. col. 2. n. 13.

Monialis non licet e monasteriis egredi. VII. 145. col. 1.

Quid illis attendendum, si inueneritis necessitate cogantur egre-

di? *ibid.*

Monialis Officia, qualis constituenda? VII. 145. col. 2.

Quodnam eius officium? *ibid.*

Moniales pretio receptæ, Simoniacæ reputatæ. VIII. 159. col.

1. Quam frequens Simonia inter moniales. *ibid.* sub not.

Monialis Simoniacæ. *ibid.*

Vide, *Monasterium*, *Novitatus*, *Profectio*, *Virgo*, *Simonia*, *Ve-*

rum.

Monialis, cum illa fornicatio, Legibus Civilibus & Statutis

interdicitur. IV. 145. col. 2. n. 68. Quis pœna mortis. IV. 145. col. 2. sub num. 68.

Quis criminis Index iuxta Concordatâ Brabantie? *ibid.* sub not.

In Monasterio Virginum non conuenit detrudere vel admit-

tere adulteras. IV. 53. col. 2. n. 20.

Monialis Confessarius.

Vide, *Approbatio*.

MONITIONES.

Monitiones Canonice Censuram Ecclesiasticam debent præce-

dere. IV. 145. col. 2. n. 2. & seqq. Quot & cum quo modoin-

teruallo requirantur? *ibid.* 146. col. 2. & *ibid.* col. 1. & 2. &

V. 141. col. 1. & VIII. 139. col. 2. & *ibid.* 215. col. 2. Sive fiat

trix, sive una pro omnibus. VII. 216. col. 1. Nisi necessitas aliud

suadet, *ibid.* Monitio Canonica debet nominatim exprimere mo-

nitum. *ibid.* Ecclesiæ exemplo sui magistri noluit quemquam

quamvis publicè denuntiationem, Censurâ ferri, nisi post de-

nuntiationem trina monitio fuerit præmissa. IX. 14. col. 1. §. 2.

Hinc præxim præmitti debent monitiones Canonice constanter

seruati. & seruandam per ipsam Ecclesiâ. *ibid.* Censurâ, non

per ipsam monitionem lata, iniuri reputanda est. Po-

terius necesse est præcipue in Foro externo. *ibid.* Temporum in-

terualla, quæ inter monitiones intercedere debent, per Eccle-

siâ fixa aut determi nata fuiss. non leguntur. *ibid.* col. 2. §. 3.

Quomodo faciendæ monitiones? *ibid.* Recentioris est discipline

maxi fieri monitionem, duabus aliis omittis. *ibid.* An sit neces-

sariæ testium præsentia? *ibid.* Difficultas circa Censuras lata

sententiâ ob non p amissam monitionem Canonica. *ibid.* §. 4.

Monitiones Canonicæ præuias non minus requirit Interdictum,

quâ ipsa Excommunicatio. IX. 37. col. 2.

Vide, *Censura*, *Excommunicatio*.

MONITORIALES.

Litteræ *Monitoriales* ad finem reuelationis in Belgio vix ro-

tæ. IV. 143. col. 2. n. 6. Quis earum usus in Gallia? *ibid.* in

cod. n. Unde extortæ? *ibid.* E leuibus causis non conced adæ.

ibid. n. 7. Consultâ Consilii Brabantie de anno 1628. cu »De-

cretis cassatoris in illa memoratis, quæ exponitur Litteras Mo-

nitoriales ad effectum reuelationis hactenus in Belgio non fuisse

usitatas, neque eas admitti posse sine Lit eris Placeti. IX.

223. & seqq. Alia ejusdem Consilii Consultâ ad eam em mace-

lam pertinet. X. 50. & seqq. Litteræ mo itoria excom clau-

sula sub pœna excommunicationis ad finem reuelationis, nec an-

te, nec post Concilium Tri entinum in Belgio receptæ. X.

59. Varia De reia huiusmodi Litterarum monitorialium cassato-

ria. *ibid.*

Vide, *Censura*, *Placitum*.

MONTANISTÆ.

Montanistæ, quare dicti Phryges? VI. 207. col. 2.

MONTIS FORTIS COMES.

Montis-fortis Comes præficitur Cruce-signatis contra Albigen-

Van Eipen Com. X.

ses militaturis. VIII. 142. col. 1. Petitur ut huic Comiti conce-

dantur Terræ Albigenium. *ibidem*.

MORTICINIUM.

Morticini Jus, quid sit? I. 176. in notis.

MORTUI.

Vide, *Defuncti*, *Officium Defunctorum*.

MOSAICA LEX.

Mosaica legis abrogatio non officit Juris naturalis immobili-
ta. VIII. 13. col. 1.

MOTIVUM JURIS.

Motivum Juris inter adâ licis non computantur. IV. 88. col. 2.
n. 4. Nec in expensis taxantur. *ibid.* in eod. n. Dantur post
conclusionem in Causâ. IV. 112. col. 2. n. 7.

MULCTA.

Mulctæ pecuniaræ, quarum usus in Tribunalibus Ecclesiasti-
cis, originem habent ex elemosynis Pœnititibus olim im-
poni solitis. IV. 134. col. 2. n. 5. & 6. In earum impositione ca-
uenda est foecies auaritiæ. *ibid.* n. 8. Quinam de illa vehe-
menter inspicit? *ibid.* 135. col. 2. num. 10. Non infligenda, ubi
crimen aliam punitionem requirit. *ibid.* sub n. 9.

Mulctam pecuniariam Episcopus non potest directe vel indi-
recte sibi appli are, sed tantum piis locis. IV. 135. col. 1. n.
11. & 12. Nec iis locis ubi aliquid e deret in commodum E-
piscopi. *ibidem*. n. 13. In Gallia & Belgio debet in ipsa Sen-
tentia exprimi locus vel pius usus in quem mulcta sit impen-
denda. *ibidem* n. 15. & 16. Qui circa hanc rem statuerit Syn-
odus Tridentina? *ibid.* n. 11. Quid S. Carolus? *ibid.* n. 14.

Mulctæ impositione in Ecclesiasticorum temporalibus possunt
Principes, eorumque Consilia, Judicata sua aduersus Superio-
rum & Judicum Ecclesiasticorum resistentiam executioni man-
dare. X. 57. col. 1. chap. 6. §. 1.

MULIER.

Mulierum nimia familiaritas Clericis interdicitur etiam devo-
tionem præferentium. I. 6. col. 1. n. 1. & seqq. & 186. col. 2.
num. 1. & seqq. & VIII. 26. col. 1. Synodus Nicæna interdic-
it Clericis subintroductam habere mulierem; & quid iis juxta sen-
sum Canonis mulier subintroducta? VI. 159. col. 2. Quænam
mulieres dicer ntur *Aspecta* & *Adoptiua*, quarum contuber-
nium fuit interdictum Clericis? VI. 160. col. 1. Canon
Nicænus clementius indulget Clericis contubernium matris, se-
roris & amicæ, quam *condiscipulam* & *clementiam* nonnulli E-
piscopi aboleuerunt. *ibidem* col. 2. Monitum S. Basilii circa
hanc materiam. *ibidem*.

Mulieribus quibuscumque ingressus in monasteria virorum ad
omni tempore interdictus. I. 186. col. 2. n. 2. & 3. Hodie est
pœna excommunicationis reservatæ. *ibid.* 186. col. 2. n. 6. &
7. Licentiæ concessæ quibusdam mulieribus illustribus, per
Pium V. sunt revocatæ. *ibid.* 186. col. 2. num. 6. Mulieribus,
inhibetur missæ ministrare, cancellos Altaris accedere. II. 38.
col. 1. n. 29. & VI. 215. col. 1. Intrare Chorum. I. 187. col.
1. n. 16. Conuenit ut in Ecclesiis separentur a viris. *ibid.* num.
15. item in Hospitalibus. III. 239. col. 2. sub n. 34.

Mulieres in Ecclesiâ fideant. VII. 154. col. 1. Illis licet priva-
tim instruire. *ibid.*

Mulierum familiaritas, quam periculosa? VII. 188. col. 1.
Quænam cautelæ adhibendæ circa accubitus ad mensam cum
mulieribus? *ibid.*

Mulieres prægnantes immunes sunt a tortura, sic ut per eam
nequidem terri possint? IV. 106. col. 2. n. 44. & 45. Quæ
penitentia olim injungeretur mulieribus fœtus sui necatoris?
VI. 180. col. 1. & 2. Mulieres hodie ob debita ciuilia incar-
cerantur contra Constitutionem Justiniani. IV. 119. col. 2. n.
27. In carceribus debent a viris separari. *ibid.* num. 28.

Mulier an tellari possit contra Clericum, præcipue si fuerit
criminis complex? VIII. 68. col. 2.

Mulieres Censuras ferre non possunt. IV. 139. col. 2. n. 10.
Explicatur Cap. 12. de *majoritate & obedientia*. *ibid.* n. 11.

MUNERA.

Munera sordida, quænam censentur? III. 207. col. 2. n. 12.
A sordidis muneribus immunitas Clericis indulta. *ibid.* sub
not. n.

MUNUS.

Munus triplex est, quorum singulorum interuentu Simonia
committitur. III. 135. col. 1. n. 1. & col. 2. & V. 171. col. 1.
cap. 3. §. 1. Qui res Ecclesiasticas non ad hoc quod institutæ
sunt, sed ad propria lucra, munere lingua vel indebitis obsequi-
is, vel pecunia largitur vel adipiscitur, Simoniacus est. V.
171. col. 1. Quid munus a manu, & quantum ad Simoniam re-
quiratur? III. 135. col. 2. n. 3. & V. 171. col. 2. §. 2. Quid
interuenire debeat, ut Simonia per illud contrahatur? III.
135. col. 2. n. 5. & V. 171. col. 2. De eo merito taxantur Patro-
ni

ni & Decimatores, qui ea lege aliquem presentant ad Ecclesiam Parochialem, ut non petat augmentum competentiae. V. *ibid.* col. 2.

Munus a lingua quid sit, & quondam per illud Simonia committatur? III. 135. col. 2. n. 7. & in *usa.* & 171. col. 1. §. 3. & VIII. 46. col. 2. Quondam Collatio facta ad preces aliterius censeri possit Simoniaca? III. col. 2. n. 9. & V. 135. col. 1. An semper sit Simoniacum Beneficium ad preces vel ad commendationem alicujus conferre, vel obtinere? V. 172. col. 1. §. 4.

Munus ab obsequio quid sit, & quoniam eo titulo de Simonia rotari possint? III. 136. col. 1. n. 14. & 15. & V. 172. col. 1. §. 5. Monitum in hac materia S. Caroli ad Episcopos & Collatores. III. 136. col. 1. n. 17. An labe Simoniæ ablegatur, si exigatur tantum obsequium spirituale? *ibid.* n. 19. Instrutores pauperum nonnunquam huic vicio subiecti. *ibid.* n. 18. Quid de Clericis Aulicis, qui obsequia exhibendo, Beneficia venantur? V. 172. col. 2. Unde digni possit Simonia, quæ interventu fororum munerum committitur? *ibid.* Ex quibus colligi possit, an animus Collatoris fuerit motus per munus gratuitum ad conferendum Beneficium? III. 140. col. 1. n. 20.

Munerum datio quæ ultimare sit ad obtinendum, ea mediante, Beneficium semitam Simoniæ sternit? III. 139. col. 1. n. 19. Non evitatur Simonia, tamen temporale datur, ut concilietur amicitia Patroni. *ibid.* 138. col. 2. n. 17. Idem est, si muneribus concilietur favor alicujus, qui apud Patronum intercedat. *ibid.* n. 18. Qui per munera amicitiam aut favorem alicujus ducit vel indirecte sibi conciliant, ut per illa gratiam Patroni obtineant, non sunt immanes a Simonia. V. 168. col. 1. §. 3.

Munera a Confessariis repudianda. II. 58. col. 2. sub n. 5. & *Co.* col. 1. num. 14. Quomodo munera excæcaverint olim falsos Prophetas? *ibid.* n. 15. Confessarii, qui munera aut favorem alicujus a Peccantibus accipiunt aut sperant, facile sua potestate abutuntur. V. 186. col. 2. §. 2.

Vide, *Confessarius, Penitentia.*
Munus & avaritia, quantum ab illis Officialia alieni esse debent? IV. 62. col. 2. n. 39. & n. 41. Judices nihil etiam gratis oblatum recipere possunt. IV. 114. col. 1. n. 32.

Vide, *Avaritia.*

MUSICA.

Musica ab Antiquis laudata, tanquam movendis & excitandis animæ affectibus aptissima. V. 152. col. 1. §. 6. Musica vetus, virilis erat; recens, effrata & effeminata. *ibidem* col. 2. Quam perniciofa sit musica recens, *ibid.* Qui abusus in musica vitandi? VII. 38. col. 1.

Musica qualis in Officio divino admitti possit? II. 50. col. 1. n. 28. Decreta Concilii Tridentini & Synodorum circa musicam & organa & tintinnabula. *ibid.* sub *cod.* n. & col. 2. n. 33. & *segg.* Querela Cardinalis Bonæ & Lindani de hodierna musica. *ibid.* col. 1. n. 29. & 30. Ecclesiæ, quæ hactenus musicam non receperunt, laudantur. *ibid.* in *cod.* n. Cura Episcoporum circa eadem. *ibid.* col. 2. n. 31. Cohibendi Cantores, Organistæ, & Campanarii lasciva, militari & quavis indecora musica. V. 113. col. 1. & 123. col. 2. §. 7. & 154. col. 1.

Musice plurimi dignissimi usque de Choro ejiciantur. V. 152. col. 2. Describuntur graphice vitia musicæ, quæ laudes divinas plerumque confpurcant. *ibid.* & 153. col. 1. Ecclesiæ, in quibus divina Officia musicæ decantantur, videntur fieri theatra, quo concurrunt populus, non ad *audendum*, sed ad *spectandum*. *ibid.* Ideo a quibuscumque Ecclesiis musica penitus repudiata. *ibid.* Quotopere optanda sit in reformando hoc hominum genere Prælatorum cura & sollicitudo? *ibid.*

Musica vivere, quid sit? V. 153. col. 2.

Vide, *Cantor, Cantus, Organa.*

MUTABILITAS.

Mutabilitati omnia humana obnoxia. I. 210. col. 1. n. 1. Ordines etiam sanctissime instituti eam senserunt. *ibid.* n. 2. Causæ remissionis eorum disciplinæ. *ibidem* n. 3. & *segg.*

MUTUUM.

Mutui definitio. VI. 92. col. 1. Unde ex Justiniano sic dictum? *ibid.* Circa quæ veritari possit mutuum? *ibidem*. Traditio rei mutuo dari debet esse gratuita. *ibid.* Usurarius est, qui aliquid exigit aut sperat ultra summam quam mutuo dedit. *ibid.* Item, qui quis implicate dat mutuum, & lucrum capit ex mutuo vi ipsius mutui. *ibid.* col. 2. Qui usuras accipit ex vi mutui, is aperte Jus naturale violat & evertit. *ibidem*.

Vide, *Usura.*

N

NATALES.

Vide, *Illegitimus.*

NATALIS DOMINI.

Natalis Domini Festum, tempore S. Augustini celebratum. II. 182. col. 2. n. 2.

Vide, *Festum.*

NATIVITAS BEATÆ VIRGINIS.

Nativitatis Beatæ Virginis Festum, quando institutum fuerit, haud certo constat. II. 183. col. 1. n. 15.

NAVIS ECCLESIE.

Navis Ecclesie reparationis onus cui incumbat? II. 180. col. 1. n. 26. Quid Navis Ecclesie nomine vetuat? *ibid.* n. 27.

NECESSITAS.

Necessitati cedere debet externus cultus dici Fæsti. II. 191. col. 1. n. 6. Ob necessitate Constantinensis indulget generaliter agi ioculis laborare dei Dominico. *ibid.* n. 7. Hæc lex correctæ a Leone Sapiente. *ibid.* n. 8.

Necessitas determinanda a legitimis Superioribus. II. 191. col. 2. num. 9. Notabilis species dispensationis ex Decretali Alexandri tertii. *ibidem*. n. 10. Judicium de necessitate Synodus Cameracensis delegat Archiepiscopo vel Pallori. *ibid.* 192. col. 1. n. 12. Circa colligendas fruges dispensatio non facile neganda, præsertim si Magistratus judicet necessitatem esse. *ibidem* num. 17. Dispensatio danda ob necessitatem non affectatam. *ibidem* col. 2. n. 19.

NECROMANTIA.

Necromantia quid proprie dicatur? IV. 48. col. 2. n. 21. & 22. Sæpe tantum mera sunt phantasmata, quibus diabolus oculis hominum illudit. *ibid.* n. 22. Ejus poena est vivi comburium. *ibid.* n. 23.

NECTARIUS.

Nectarius quemodo in Episcopum Constantinopolitanum electus; & quis fuerit? VI. 221. col. 2. §. 9. Ejus Ordinatio Occidentilibus displicet. *ibid.* 222. col. 1. & 2. Præfides Concilio Constantinopolitano. *ibid.* col. 2.

NEFAS.

Nefas est quodcumque legi divinæ seu juri naturali repugnat. VIII. 11. col. 1. Quid intelligendum per *fas* & *nefas*? *ibidem* col. 2.

NEGLIGENTIA.

Negligentiam Superiorum Laicorum in exigendo computu plarum Fundationum, Episcopi supplere possunt ex Concordatis Brabantæ. III. 230. col. 2. n. 44.

Negligentiam Judicis secularis Canonistæ volunt supplere posse per Judicem Ecclesiasticum in Causis miserabilium personarum. IV. 19. col. 2. n. 28. Id nullibi locorum hodie admittitur. *ibid.* n. 29.

Vide, *Devolutio.*

Negligentia Episcoporum circa reducendos ad Ecclesiæ unitatem Hæreticos in sua Diocesi morantes, quatenus excusari possint? VII. 123. col. 1. Quid in Synodo Africana statutum fuerit in Episcopos negligentis reductionem Donatistarum in sua Diocesi morantium? *ibid.*

Negligentia Capituli suppletur per Episcopum, & contra. VIII. 129. col. 2. Poena in negligentes providere Ecclesiæ viduata. *ibid.* 153. col. 1. Officium Metropolitanum in casu negligentie. *ibid.*

Negligentia Prælatorum circa persolutionem Officii divini. VIII. 148. col. 2. Quid in Concilio Lateranensi quarto statutum fuerit contra negligentiam Episcoporum in corrigendis subditarum excessibus? *ibid.* 150. col. 2.

NEGOTIATIO.

Negotiatio, præsertim sordida, Clericis specialiter interdicta. I. 8. col. 2. n. 1. & 2. & VIII. 39. col. 2. & *ibid.* 148. col. 2. Vide, *Mercatura.*

NEOPHYTI.

Neophytus, vox Græcæ, quid significet? VI. 159. col. 1. Neophyti duplices erant generis. *ibid.* Quæ circa utrumque genus fuerit Ecclesiæ disciplina? *ibid.* Quid Apollolus per *Neophytum* intellexerit? VII. 54. col. 2.

Neophytis dabatur olim vestis alba, quæ totum corpus tegebat. II. 15. col. 1. n. 38. & 39. Ea utebantur per septem dies. *ibid.* col. 2. n. 40. Item cereis ardentibus. *ibid.* n. 42. Dabatur eis lac & mel; & quid per hoc significaretur? *ibid.* 16. col. 1. n. 48. & *segg.* Propter eos, dies Paschales sunt dies lætitiæ. *ibid.* n. 51. & 52. Statim post Baptismum confirmabantur. *ibid.* 15. col. 2. n. 45. Quid ritibus illis, quorum adhuc vestigia remanent, denotaretur? II. 15. col. 1. sub n. 38. col. 2. n. 41. & *segg.* Neophytis etiam antiquitus dabatur S. Eucharistia. *ibid.* col. 2. n. 47.

Neophytus ad sacros Ordines & præsertim ad Episcopatum non promovendus. VI. 149. col. 2. & 150. col. 1. & 206. col. 1. & VIII. 31. col. 2. Neophytus, qui convinctus post Baptismum ante Ordinationem grave peccatum commisisse, cessare debet a Clero. VI. 161. col. 1.

NESSE.

Nesse (Guillelmi Vande) pastoris sanctæ Catharinæ negotium. IX. 73. col. 1. & 87. col. 1. & X. 38. & seqq. & 51. & seqq. Testimonium seu Declaratio D. Van-Eipen de iis, quæ ab ea sunt, cum officio videret D. Zypers Consiliarium Consilii Brabantiae, circa negotium D. Vande Nesse. X. 62. col. 1. & 2.

NEUMA.

Neuma quid sit; & ad quid adhibeatur? V. 159. col. 1. sub §. 3. & 160. §. 6. col. 2.

NICOLAUS III.

Nicolaus III. urget additionem *Filiogæ*, & Ecclesiæ Romanæ primatum apud Græcos. VIII. 206. col. 1. Super his exigit iustitandum. *ibid.* habet moneri & Schismate redeuntes, de Genfuris quas tempore Schismatis incurrerant. *ibid.*

NOBILITAS GENERIS.

Nobilitas generis non tam attendenda quam virtus in electione ad munia Ecclesiastica. I. 42. col. 1. num. 1. & col. 2. Attendi debet cum respectu ad bonum Ecclesiæ. *ibid.* col. 2. num. 4. Potest conferre, ut quis magis proficit Ecclesiæ. *ibid.* num. 5. An probanda consuetudo quorundam Capitulorum nullo admittendi nisi Nobiles? *ibid.* col. 1. num. 1. Quid Nobilitas Canonice præ reliquis incumbat? *ibid.* col. 2. num. 6. Grado Academicò debent esse insigniti. *ibid.* num. 7.

NOCTURNUM OFFICIUM.

Nocturnum Officium, quod & *Vigilia* vocatur inter Horas Canonicas primum habet locum secundum Romanum ritum. V. 159. col. 1. §. 2. Quare *Verbum Domini*, *labia mea aperies*, &c. Nocturnali Officio præmittitur? *ibid.* Quare hunc Verbum sequatur versiculus, *Deus*, in adiutorium, &c. *ibid.* *Verbum* quoque habet, ut ad pronuntiationem versus, *Deus in adiutorium*, fiat *signaculum crucis*. *ibid.* col. 2. Omnes ius et totius Officii Canonice partes exponuntur & explicantur. *ibid.*
Vide, singulas Officii partes in ordine suo sub propria denominatione uniuscuiusque partis; videlicet, *Gloria Patri & Filio*, &c. *Alleluja*, *Invisibilium*, *Hymnus*, &c.

NOGARETUS.

Nogaretus a Beneficio VIII. excommunicatur. VIII. 223. col. 1. Contra Beneficium perorat. *ibid.* Clemente V. ad causam absoluitur. *ibid.* 224. col. 1.

NOMINATIO ACADEMICA.

Nominatio Academica species est effectivæ. III. 45. col. 1. in num. 33. Nominatus, vigore suæ Nominatiōis, non potest acceptare Beneficium, in cuius collatione intervenit Patronus Laicus. *ibid.* 50. col. 1. num. 24. & seqq. & 68. col. 1. num. 26. & seqq. Beneficium vacans, vi Regulæ Cancellariæ de publicandis Relegationibus, acceptare potest. *ibid.* 110. col. 2. num. 22. & seqq. Nominati Universitatis Lovaniensis examen pro curia non mun subire debent, in obstante quod Concilium Tridentinum eos exemerit. *ibid.* 89. col. 1. sub num. 17. Quomodo præsentare se debeant concurrenti, & an sint ceteris concurrentibus præferendi? *ibid.* 35. col. 1. sub num. 14. num. 15. & seqq. Nominatio non impedit unionem Beneficiorum. III. 133. col. 1. num. 26.

NOMINATIO REGIA.

Nominatio non semper habuerunt Imperatores Christiani. I. 156. col. 2. num. 1. Saeculo septimo Episcopi non nisi de eorum consensu ordinabantur. *ibid.* 58. col. 2. num. 1. & 2. Saeculo septimo & octavo Imperatores, Reges Hispaniæ, Reges Gallie habuerunt ius nominationum. *ibid.* num. 1. & seqq. col. 2. num. 3. & seqq. Pontifices maluerunt ius nominandi Regibus concedere, quam Canonicis electio es & confirmationes restituere. *ibid.* col. 2. num. 6. Probatur ex Concordatis Leonem X. inter & Franciscum I. initis. *ibid.* num. 7. Postea restitutus electionibus, præcipuas partes in iis habuerunt; & quomodo. *ibid.* num. 6. & seqq. col. 1. num. 8. & seqq.

Nominatio Episcoporum quantum habeant onus? I. 60. col. 2. num. 1. & seqq. Qui ad electionem & nominationem concurrunt, teneantur bonum Ecclesiæ præ oculis habere. *ibid.* num. 1. Quid in nominatione ad Episcopatum non multum tum solliciti de qualitatibus proveendorum, convincuntur non satis estimare pretium animarum. *ibid.* 61. col. 1. num. 10. Prævie ad nominationem diligens instituta inquisitio, ac preces tum publicæ, tum privæ indicendæ, ad quas populus excitandus. *ibid.* col. 2. num. 12. & 13. & num. 14.

Nominatio Episcoporum Imperatores & Reges variè aliquando recutunt. I. 61. col. 2. num. 6. & seqq. & num. 9. Qua ratione, occasione Reservationum, eas relucere voluerint & obtinuerint? *ibid.* 58. col. 2. num. 5. Nominatio olim dirigebatur ad Metropolitanum & Concilium. *ibid.* 59. num. 6. col. 1. num. 12. Hodie dirigi debent ad Pontificem. I. 61. col. 3. num. 17.

Nominatio Episcopatum Regibus Hispaniæ competit, vigore

Indultis Apostolicis & Juris Patronatus. I. 59. col. 2. num. 12. & 13. Nili tempore adstringuntur. *ibid.* col. 2. num. 14. Qualem personam nominare teneantur? *ibid.* num. 1. & seqq. Rex Catholicus non tantum Indultis Apostolicis, sed etiam Regaliæ in litteris nominationis meminit. *ibid.* num. 15. & 16. In erectione novorum Episcopatum Belii ius nominandi Principibus reservatur. *ibid.* num. 14. Idem ius passim aliis etiam Principibus Catholicis concessum. *ibid.* num. 15.

Nominatio Regibus Gallie concessum ex Concordato. I. 59. col. 1. num. 8. Exceptæ sunt Ecclesiæ, quæ specialibus Pontificum Privilegiis ius ligandi se habere poterant demonstrare. *ibid.* num. 10. Hæc exceptio hodie locum non habet. *ibid.* num. 11. Nominandus secundum Concordata Gallie debet esse Graduatius in Jure vel in Theologia. *ibid.* col. 2. num. 1. An magis expediat, ut sit Graduatius in Theologia, quam in Jure? *ibid.* num. 2. Exceptio a dicta regula Concoratorum. *ibid.* num. 3. Regia Nominatio Pontifici præsentanda. I. 60. col. 1. num. 12. Speciales conditiones in Concordatis suis Indultis in Nocturno ne Regia, servandæ. *ibid.* col. 2. num. 13. Intra quod tempus, & qualem personam nominare teneantur? *ibid.* col. 1. num. 6. & 7. & VIII. 153. col. 1. & 2. Quid si persona nominata non inveniatur idonea? I. 60. col. 1. sub num. 7. Si Rex personam non qualem statim nominaverit, tunc intra tres menses a die recusatōis aliam nominare. *ibid.* num. 7. Quomodo recusatio ista manda & cui? *ibid.* num. 8. Extenditur ius Regium nominandi ad omnes Abbatas & Priores viro unum electivos. I. 206. col. 2. n. 16. & seqq. Debent esse tales in quorum electione servetur cap. Quia propter De Electionibus. III. 28. col. 1. num. 8. Quomodo nominatio etiam exteriori de Monasteria Monialium? I. 207. col. 1. num. 23. Abbates triennes sunt exempti. *ibid.* num. 18. & seqq. & num. 24. Quorundam Ordinum Priores quoque exempti. *ibid.* sub num. 18. Ex mone quoque sunt Abbates, quarum proventus non sunt distincti a Mensa Conventuali; & quinam Ordines eo titulo exempti? I. *ibid.* col. 1. num. 22.

Nominatio Regia non extenditur ad Abbatis fias trionnales. I. 207. col. 1. num. 24. Neque ad Abbatias Ordinis S. Francisci; & quare? *ibid.* num. 25. Additiones a re que Van-Eipen dicit de la Nominatio du Roi de France aux Benefices. I. 153. col. 1.

Nominatio ad Episcopatum Principes Belgii vigore Indultis & Regaliæ. I. 59. col. 2. num. 16. Titulus Regaliæ Romæ non attenditur. *ibid.* in eod. n. Quid circa Abbatibus hodie obtineat in Belgio, & qua occasione eo deveniunt? I. 207. col. 2. n. 27. & 29. In qua disciplina Belgica cum Jure Gallicano in hac parte conveniat? *ib.* n. 26. Formula qua Rex Catholicus utitur in Belgio, nominando ad Abbatis. I. 234. col. 2. Nominant Reges Gallie & alii supremi Principes, & prætendunt sibi, ut Patronis Ecclesiarum, competere plenam Beneficiorum collationem. III. 85. col. 1. & seqq. Voyez les Observations de M. G. G. sur la nomination aux Abbayes, I. 255. col. 1. Aux Sautes-Chapelles, III. 271. col. 1.

Vide, collatio Beneficiorum.

NONÆ HORÆ OFFICIUM.

Nonæ horæ Officium, quo diei tempore peragendum? V. 164. col. 2. Quid circa hoc Officium in Synodo Laodicensi? VI. 209. col. 2.

NOSOCOMIUM.

Vide, *Hospitales*.

NOTARIUS.

Notarius quid sit, & unde sic dictus? IV. 94. col. 1. num. 9. Notarii alii Regii, alii Ecclesiastici, & unde hæc distinctio orta? *ibid.* num. 10. Rationes cur Notarii Episcopales fere hodie intericiantur. *ib.* col. 2. num. 11. Concilium Tridentinum voluit Notarios quacunque auctoritate creatos per Episcopum examinari. *ibid.* num. 12. Decretum hoc in Belgio non fuit receptum quantum ad Notarios Regios. *ibid.* num. 13. Qua forma examinantur Notarii Apostolici per Episcopos in Gallia, & ad quæ loca eorum auctoritas se extendat? *ibid.* num. 14. & 95. col. 1. num. 18. & n. 24. Quomodo creationes Notariorum hodie in Curia Romana expendantur? IV. 94. col. 2. num. 15. Circandus in Notarium ex tenere Literarum potest quacunque personam in Dignitate censuram in Examinatorem eligere. *ibid.* num. 16. Hinc natum est fieri, ut & imperiti admittantur. *ibid.* num. 17. Nomina eorum, item locus domicilii & residentie registrari debent in Grapharia Episcopali, & Curia Prædialibus Diercesis, in qua residere volunt. *ibid.* 95. col. 1. num. 20. Tenentur residere in oppidis & locis insignioribus, non ultra numerum a Curia Prædialibus taxatum, & circa hanc materiam Edictum Regium. *ibid.* num. 21. & 22. Ferme ubique gentium nulla profana negotia expedire possunt. *ibid.* num. 26. & seqq. Circa quæ eorum potestas veritetur? *ibid.* num. 29. col. 2.

Notarius qua forma instrumenta sua expedire debeat? IV. 95. col. 2. num. 31. Quid cura minutis servare & in Protocollo suo registrare debeat? *ibid.* num. 32.

Notarius Apostolicus ex co scriptione contraheutes cum subdact Jurisdictioni Ecclesiæ, IV. 4. col. 2. num. 25. Hinc testimenta facta sunt Fori Ecclesiastici. *ibid.* num. 26. & 27. Confessio testamenti hodie est Notariis Apostolicis inhibita. IV. 16. col. 1. num. 12. & 95. col. 1. sub num. 17. En France les Notaires purement Apostoliques n'ont aucun droit d'instrumenter. IV. 187. col. 2.

Vide, *Instrumentum*.

Notarius Apostolicus solus expedire potest Litteras Collationis in aliquibus Partibus requiruntur duo. III. 27. col. 2. num. 16. Item Litteras presentationis. *ibid.* 75. col. 2. num. 33.

Notarius Apostolicus inducere potest in possessionem Beneficii. III. 90. col. 2. num. 10. Forma qua uti potest. *ibid.* sub col. num. An hoc aliquando possit Notarius Regius? *ibid.* num. 11.

Notarius an fiat irregularis, scribens in Gausa sanguinis? II. 150. col. 1. num. 14.

NOTORIETAS.

Notorietas facti contra Sententias, juris ordine servato, per legitimos Judices prolatae, non admittitur. IX. 28. col. 2. Privatis non licet praetextu facti notorietatis publicorum Judiciorum auctoritatem & firmitatem invertere. *ibid.* Sola notorietas juris rescindi potest Sententia injusta. *ibid.* Quasnam Censuras ob injustitiam notorietatem licet contemnere? IX. 31. col. 2. §. 7.

Notorietas facti quoniam requiritur, ut Clerici percussor tamquam Excommunicatus evitandus sit? IX. 26. col. 2. §. 6. In Regno Galliae facti notorietas non sufficit. *ibid.* In eodem Regno, sicut & in aliis, Catholici sine ullo scrupulo communicant in rebus civilibus cum notoriis Haereticis & Schismaticis. IX. 26. num. 20. & 21.

Notorietas juris non requiritur, ut peccatores publici merito a sacra communione repellantur. II. 26. col. 1. num. 20. & 21.

NOVALIA.

Novalia vel ager Novalis, quae dicuntur? III. 281. col. 1. n. 1. & *segg.* & VI. 19. col. 1. §. 10. *Comment les Dimes nouveaux sont définies dans l'Edit de Louis XIV. de l'an. 1657.* III. 273. col. 2. chap. 6. Quid sit indulgentia de Novalibus? III. 181. col. 1. num. 4. Hec indulgentia tamquam contraria Juris communi stricte interpretanda est. *ibid.* num. 5. Indulgentia haec non procedit, si multum praevideat Ecclesiae Parochiali. *ibid.* num. 6. Licet ager non esset novalis in casu istius indulgentiae, posset tamen esse novalis in favorem Parochi. *ibid.* & col. 2. n. 8. Quid Decimae novales? *ibid.* col. 1. num. 1. col. 2. num. 12. An tales censentur Decimae collectae ex fundo, qui ante quidem protulit fructus, sed non decimabiles? *ibid.* num. 9. & 11. Conferendo in omni materia decimali praecipue attendenda. *ibid.* num. 14. & 173. col. 1. num. 33. & *ibid.* in nota, & VIII. 397. col. 1.

Novalia speciali titulo competunt Pastoribus, ita ut concessio Decimarum facta alteri non possit interpretari de Novalibus. III. 181. col. 2. nu. 15. & VI. 181. col. 1. §. 10. Nisi specialiter ullo Novalia ad alium quam Parochum spectare ostendantur, adjudicanda sunt Parocho. III. 183. col. 1. nu. 19. Etiam Vicario perpetuo competunt Novalia. *ibid.* num. 21. Requiritur, ut habeat jus decimandi, etiam si tantum quoad minutas decimas. *ibid.* n. 22. Quoniam sit circa hanc rem Parliamenti Tolosani Jurisprudencia? *ibid.* col. 2. in nota. Quid si tantum habeat Portionem congruam? *ibid.* nu. 23. Quo titulo decimae Novales alteri possint competere? *ibid.* n. 24. Privilegia aliquibus concessa de percipiendis Novalibus, pro ea portione qua veteres percipiunt, variis modis limitantur & restringuntur. *ibid.* sub col. nu. Olim Belgii Principes praetenderunt Novalia; sed iis postmodum renuntiavit. *ibid.* nu. 25. Quoniam sit Protestantium Germanorum Jurisprudencia circa hanc materiam? *ibid.* in nota. Privilegia variis O. d. mibus concessa super immunitate Novalium, quas propriis manibus colunt, III. 183. col. 2. nu. 10. & *segg.* Recepta est hodie praxis adjudicandi Decimas Novales ipsi Parocho, aut etiam Vicario, contra Monasteria aut Capitula jus decimandi quocunque titulo habentia. VI. 19. col. 2. Quid notandum circa quendam Privilegia Religiosis aut Canonici concessa percipiendi Decimas Novales? *ib.* 20. col. 1.

Novalia ante alias Decimas oneri portionem congruam subiecta, si ab alio quam a Parocho possideantur, III. 198. col. 1. num. 1. & *segg.* In Gallia ultra portionem congruam 300. librarum Novalia postea exurgentia competunt Pastoribus, III. 202. col. 2. nu. 7.

Novalis sicut & alias Decimas, ipsaeque oblationes inter proventus Ecclesiarum Parochialium computandae, VI. 40. col. 1. Per concessionem Ecclesiarum quoad temporalia, censetur etiam datum jus ad Decimas Novales, *ibidem* col. 1. §. 4. Vicarius sive Curatus habens plenam competentiam in re certa, nullum jus habet ad Decimas Novales, *ibid.* 45. col. 2. §. 8. Quid requiratur ad praescriptionem juris levandi Decimas Novales? *ibid.* 48. col. 1. §. 3. An Monasterio vel Capitulo, cui Ecclesia Parochialis est incorporata quoad temporalia, restitatur jus commune in perceptione Decimarum Novalium? *ibid.* 48. col. 1. §. 4. *Ce qu'il y a sur cette matière de particulier aux usages de France*, III. 273. col. 2.

Vide, *Decimae*, *Jus universi*, *Portia congrua*.

NOVELLAE.

Novellae Justinianae disciplinam Ecclesiasticam in multis exhibent. VIII. 247. col. 2. Quanti pretii fuerint apud Romanam Ecclesiam Justiniani Novellae. IX. 12. col. 1. in §. 5.

NOVILUNIA.

Noviluniorum superstitiones Judaicae & Gentilitiae vitandae, VII. 152. col. 1.

NOVITIUS, NOVITIATUS.

Novitatus res est spiritualis, & proinde materia Simoniae, V. 48. col. 1.

Novitatum receptionem interdum suspendit facta Congregatio ob collapsam disciplinam. I. 151. col. 2. n. 23. & 158. col. 2. n. 1. & 2. Rex Galliae aliquando inflicte, ut non admittetur Novitii, nisi pristina disciplina esset restituta, I. 152. col. 1. num. 24.

Novitatum praecedere debet diligens probatio juxta Regulam & praxim sancti Benedicti, & aliorum, I. 152. col. 1. n. 1. & num. 2. & *segg.* Unde in probatione illa distinctio inter personas notas & ignotas? VIII. 75. col. 1. & *ibid.* in nota. Circa Novitiorum eorumque loca separata debent esse a reliquis Fratibus, & quare? I. 153. col. 1. nu. 7. & 4. Hinc tametsi natum esset contingere nonnulli incommodi, quod exponitur, I. 153. col. 2. sub num. 12. Quoniam Novitii maxime exponebantur? *ibid.* num. 8. Quas eis praeposendus Magister, & ejus officium & cura? *ibid.* col. 1. num. 5. & *segg.* Novitii reseruandus, esse vivendum secundum Regulam, non nisi iuxta normam vivendi maiorem, *ibid.* col. 2. num. 11. Quid cum in finem statuerit Innocentius XII? *ibidem* numero 1. de obedientia Novitii praecipue influendi, I. 90. col. 2. nu. 1. 2. In locis ubi Novitatus fuit, non sunt collocandi nisi maxime graves, devoti & exemplares, & quare? I. 153. col. 2. sub num. 12. Decreta sacrae Congregationis circa recipiendos Novitos, V. 90. col. 1. & 2. Novitatus scopus, VII. 76. col. 2.

Novitatus duratio olim diversae & successivae disciplinae subiecti fuit. I. 154. col. 1. num. 13. Tempus Novitatus praecipuum poterat ab Abbatis abbreviari, *ibid.* num. 14. Hinc abbas, ad quos compendiosus varia edita fuerat Decreta, *ib.* num. 15. His Decretis illudabant Fratres Mendicantes, *ibid.* sub col. num. Illi rei occurrerunt variae Decretales, & efficacissime Concilium Tridentinum, *ibid.* num. 16. Tempus Novitatus voluit esse annum integrum & continuum, *ibid.* col. 2. num. 17. 20. & 21. Professionem ante tempus Novitatus expressim declaravit absolute nullam, *ibid.* nu. 18. Quoniam interruptio reddat professionem nullam? *ibid.* n. 22. An renuntiatio Novitii post professionem anticipatam redeat validam? *ibid.* num. 19. Si Statuta specialia Ordinis requirant longius tempus Novitatus quam Tridentinum, professio ante illud tempus non est invalida? I. 154. col. 2. nu. 24. An qui extra Monasterium aliquam partem anni manet de licentia Superioris, possit valide profiteri sine novo Novitatu? *ibid.* nu. 23. Qui anno Novitatus expleto Monasterium deserit, revertitur sine novo Novitatu profiteri potest. *ib.* 25. col. 1. nu. 25.

Novitio ante professionem manet libertas redeundi ad saeculum. I. 155. col. 1. num. 1. Ideo olim usque ad saeculum xxi. Novitatus peragebatur in veste saeculari, *ibid.* nu. 2. Scilicet ut Novitii major libertas maneret egrediendi, *ib.* sub eodem n. & *ib.* col. 2. n. 7. Quando & quomodo haec disciplina mutata? *ib.* col. 1. num. 5. Mutata haec disciplina exigit majorem & exactiorem curam in Novitiis recipiendis, & quare? *ib.* col. 2. num. 7. Synodus Machinamenta veteri abscindi crines Virginum ante professionem, *ib.* nu. 8.

Novitatum ingredi non licet, inconfultis parentibus, licet ab eorum consensu valor professionis non pendat, I. 155. col. 2. nu. 11. Interdum auctoritate Regia filii-familias extra Monasterium collocantur, ut parentibus detur liber ad ipsos accessus, *ibid.* nu. 12. *Voyez sur cela l'Observation de M. Gibert*, I. 254. col. 1.

Novitiorum renuntiationes & obligationes, an & quando sint validae? I. 155. col. 2. nu. 14. Decretum Concilii Tridentini, *segg.* 25. de Regularibus, circa renuntiationes & obligationes tempore Novitatus, explicatur, *ib.* col. num. 14. & *segg.* Item Decretum veteris donati aliqd de bonis Novitii Monasterio, *ib.* 156. col. 1. n. 28. Synodus loquitur de gratuita & ultione donatione, *ib.* nu. 19. Exponitur hoc Concilii Decretum de gratuita bonorum Monasterium ingredienti oblatione ante professionem, V. 38. col. 1. §. 2. Nullatenus concedit aliqd posse exigi pro expensis Novitatus, I. 156. col. 1. n. 20. & 21. Sententia Petri a S. Ananiam circa exactionem pecuniae pro vestibus Novitiorum, V. 38. col. 2. §. 3. & I. 156. col. 1. n. 22. Similia pacta improbanda, I. *ib.* num. 22. Sunt contra mentem Fundatorum, *ib.* n. 23. *Ce qu'il est permis en France aux Monastères non fondés de recevoir pour les moines, a habiter, &c.* I. 254. col. 1. n. 8. *Et pour les Monastères fondés, comment le Roi permet d'y pourvoir*, *ib.* Novitius, etiam si sui juris, nihil potest dare, I. 156. col. 2. n. 25. Nec valet donatio facta sub cautione de restituendo, *ib.* nu. 25.

Novitius libere potest disponere de bonis suis per testamentum, & quae debeat in eo attendere? I. 156. col. 2. nu. 1. & 2. 3. & *segg.* An & quando in favorem Monasterii possit disponere? *ib.* nu. 4. Qua ratione datum Monasterio, censetur datum pauperibus? *ib.* num. 5. Cavendum Religiosis ne quom inuito rerum temporalium ad Religionem admittant, *ib.* 157. col. 1. n. 6. Vitandum circa hanc rem scandalum, *ib.* num. 7. Malebat S. Theresia pauperes quam divites se offerrent, & quare? *ibid.* num. 8. Quid S. Franciscus? *ibid.* num. 9. Aliqui nihil a Novitio recipi voluerunt, *ibid.* n. 10. Cavendum ne a Novitio dispositio in favorem Monasterii extorqueatur, *ib.* n. 11. Regula S. Benedicti, & aliae Patrum Regulae nullatenus exactionem dotis ab ingredientius Monasterium aut eorum parentibus admittunt, V. 48. col. 1. §. 1. Donationes Novitorum suis Monasteriis suspectae sunt & odiosae & sapius relictioni obnoxiae, I. 157. col. 1. n. num. 12. Praxis Galliae & Belgii circa illas, *ib.* nu. 13. & col. 2. num. 14.

Novitiorum examen duplex inficit vult Concilium Tridentinum, unum ante assumptionem habitus, alterum ante professionem. I. 157. col. 2. n. 1. & 158. col. 1. n. 2. An hodie duplex requiratur? *ibid.* n. 3. Episcopus ejusque Vicarius ad illud vocandus, etiam in Monasteriis exemplis. *ibid.* n. 4. Super quibus inquirendum? *ibid.* n. 5. Ubi infitendum examen? *ibid.* n. 6. Ordinationes, *Artes*, *Edits*, *cites touchant l'examen des Novices avant la profession*. I. 254. col. 2. chap. 5. De quibus quællia monenda? I. 158. col. 1. n. 7. & *seqq.* Quam prudentes & experti Commiffarii ad id eligendi? *ibid.* col. 2. n. 14. Debet inquiri circa conditiones puellæ. *ibid.* num. 14. Item utrum Monasterium fit idoneum? *ibid.* n. 15. Unde defumenda idoneitas? *ibid.* n. 16.

Vide, *Dos*, *Monasterium*, *Padernas*, *Professio*, *Simonia*.

NUGÆ.

Nuga maxime vitædæ Christi Miniftris. V. 118. col. 2. §. 6. & 113. col. 1. Inter faculares, *ngæ*, *ngæ Junj*; in ore Sacerdotis, *blasphemia*. *ibid.*

NUNDINÆ.

Vide, *Festum*.

NUNTIIUS APOSTOLICUS.

Nuntii olim vocabantur Legati, Missi, Responsales, Apocriefarii. I. 117. & *seqq.* col. 2. n. 1. & *seqq.* Variæ Legatorum vel Nuntiorum species, ab his quæ olim gesta sunt, originem habuerunt. *ibid.* num. 1. & *seqq.* Quinam dicantur Nuntii cum facultatibus Legati a latere? *ibid.* 118. col. 1. n. 3. & 4. & n. 12. Distinctio inter Nuntios & Internuntios, *ibid.* n. 13. Eorum potestas censetur ordinaria. *ibid.* 120. col. 2. n. 18. & *seqq.* Non vero in Gallia. I. 124. col. 1. n. 13. & 14. En qui le Nonce en France dresse le Legat. I. 254. col. 1. tit. 21.

Nuntiorum Bullæ per Consilia verificandæ. I. 123. col. 1. n. 8. Modificationes, quæ ordinatæ apponuntur. *ibid.* col. 2. n. 11. In quo verificetur eorum officium in Gallia & in Belgio? I. 124. col. 1. n. 17. Nuntii & Legati plurimum Ecclesiæ prodesse possunt, si debitis dotibus sint instructi: quæ dotes referuntur. *ibid.* n. 18.

Nuntii faciunt informationes super vita & moribus electi in Episcopum. I. 64. col. 1. n. 7. Hoc ipsi non competit in Gallia. *ibid.* n. 6.

Vide, *Legatus Apostolicus*, *Legatus a latere*, *Legatus natus*.

NUNTIIUS SIVE APPARITOR.

Vide, *Apparitor*.

NUPTIÆ.

Nuptias qui adominantur tamquam ex se illicitas, condemnantur. VI. 145. col. 1. & 187. col. 1. Anathema in mulieres, quæ nuptias execrantes, viros suos reloquentur. VI. 190. col. 2.

Nuptia secundæ nunquam reprobatæ, licet eas contrahentes subinde penitentia fuerit imposita. II. 163. col. 2. n. 16. & 264. col. 1. n. 17. Quæ nuptiæ veniant nomine secundarum? *ibid.* 163. col. 2. n. 3. Quondam dicitur sint secundæ nuptiæ? *ibid.* n. 4. Mulier ob discursum mariti abdicat ad secundas nuptias transire non potest. *ibid.* n. 5. & VII. 161. col. 1. Qualiter pœnæ secundarum nuptiarum abrogatæ? II. 163. col. 2. n. 24. Quo sensu iterantes nuptias a Patribus reprobatæ? *ibid.* col. 2. n. 15. Quid de nuptiis iterantibus decreverit Synodus Nomenclariensis? VI. 183. col. 1. Presbytero olim vetitum interposse Bigamorum nuptiis; de quare? VII. 183. col. 2. An & quo sensu a Patribus improbatæ secundæ nuptiæ? VIII. 101. col. 1. *Pœnes contre la precipitation des femmes a se remarier*. II. 203. col. 2. chap. 3.

Nuptias solemnibus conviviis, saltibus, scenis sedare potius quam ordinare, est abusus antiquus a Gentilibus in Ecclesiam devolutus. II. 237. col. 1. n. 22. Nuptiæ non plausu, nec saltatione celebrandæ. VI. 216. col. 2.

Nuptiarum celebratio diebus penitentia conveniens non videtur. III. 140. col. 2. n. 10. Tempore clausæ vestis solennis nuptiarum benedictiones; item nuptia convivia. *ibid.* col. 2. n. 14. & VI. 216. col. 2. De tempore quo nuptiæ celebrari non debent. VIII. 166. col. 1.

Nuptiarum cœ æ aut speculaculi vetitum Clericis interesse. V. 1. 216. col. 2.

Vide, *Nuptiarum ritus*. VIII. 23. col. 2.

Vide, *Matrimonium*, *Bigamia*, *Fidus*, *Tempus clausum*, *Quar*.

OBEDIENTIA.

Obedientia, prima virtus Monachorum. I. 247. col. 2. n. 6. & 269. col. 1. n. 1. Quatenus dicatur primus gradus humilitatis? *ibid.* col. 2. n. 3. Qualis esse debeat, & ad quæ se extendere? *ibid.* n. 4. & *seqq.* Quoniam dicatur cœca? *ibid.* col. 1. n. 1. An talis exigenda? VII. 56. col. 1. An obedientia exigat, ut in omnibus obediatur Superioribus? I. 170. col. 2. n. 2.

Requirat discretionem & discussionem. *ibid.* n. 3. Et magnam quidem in aliquibus. *ibid.* col. 2. n. 7. Qua ratione obedientia dicitur cœca, & in quibus talis esse debeat? *ibidem*. n. 5. & 6. Non semper Monachum excusat præceptum aut licentia Prælati. *ibid.* n. 4. Prudentia Christiana etiam in obediendo necessaria est Monacho. *ibidem*. sub n. 4. Perversum est obediere Superioribus contra legem Dei aliquid præceptum. *ibidem*. n. 8. Aliquorum obedientia merito dicitur inobedientia. *ibid.* n. 9. Obedientia fiduciam conciliat Monacho in ægendis, si Prælati sit, qualis esse debeat. *ibid.* n. 11. Subinde maior difficultas est, majusque meritum in refragando, quam obediendo Prælati. *ibid.* 171. col. 1. n. 12. In quibus Religiosus Gallus non teneatur obediere suo Generali? *ibid.* in nota. Obedientia promittitur secundum Regulam. I. 171. *ibid.* col. 1. n. 3. Quid si aliquid præcipiatur quod est supra Regulam? *ibid.* 172. col. 1. n. 16. Obediere Superiori relaxant aliquid de Regula, plus meriti habet quam exteriori Regulæ observantiæ insistere. *ibid.* 171. col. 2. n. 11.

Obedientia melior quam victima. VIII. 174. col. 1. Censuræ injuræ juridice prolatae obediendum in foro exteriori. IX. 28. col. 2. Sunt casus, quibus sine contemptum Clavium non obeditur Excommunicationibus a Papa promulgatis. *ibid.* 31. col. 1. & 32. col. 2. Quondam Legibus Romani Pontificis debeat obedientia? IX. 90. col. 1. & 2.

Obedientiam Matri Ecclesiæ quidam exhibere volunt, sed commodum tantum. V. 138. col. 2.

Obedientia inferiorum Superioribus debita. VIII. 41. col. 1. & 2. Obedientia Presbyterorum respectu Episcoporum debet esse filialis. *ibid.* col. 1. In rebus illicitis non obediendum Superiori. VIII. 63. col. 2.

Vide, *Regula*.

Obedientia dicitur licentia Superiorum in scriptis exeundi extra Monasterium. I. 165. col. 2. sub n. 12. Pœnæ eorum, quæ sine illa extra Monasterium reperiuntur. *ibid.* n. 13.

OBEDIENTIA, CELLÆ OBEDIENTIARIE.

Obedientia quænam dicantur, & eorum origo? I. 192. col. 2. num. 6. & 7. Ad minus requiritur, ut a duobus Monachis inhabitentur. *ibid.* num. 8. Quid si tot haberi non possunt? *ibid.* num. 11. Ad firmam dari non possunt, & quid sub nomine pœnæ comprehendatur? *ibid.* 193. col. 1. num. 13. Ab his Cellis originem habuerunt Prioratus rurales seu forenses. I. 192. col. 2. n. 8.

Vide, *Prioratus*.

OBLATIO.

Oblationum usus antiquus. II. 39. col. 2. n. 1. Ejus ritus. *ibidem*. 2. Quenam in Missis offerbantur? *ibid.* n. 3. & *seqq.* & I. 74. col. 1. num. 21. Illarum præsertim Oblationum usus antiquissimus; & quo animo offerendæ? VI. 24. §. 2. Ex Oblationibus consecratur Eucharistia. II. 39. col. 2. num. 12. Hodie etiam hujus ritus extat memoria. *ibid.* n. 13. Consecrans Episcopus offert duo intortitia accensa, duos panes, & duo barilla vino plena. I. 74. col. 1. n. 21. Offerbat olim populus panem & vinum; *ibid.* in eod. num. Præter panem & vinum, offerrebat quoque aqua. VIII. 215. col. 1. Vetantur offerri vasa. *ibid.* Quid habeant Canonem *unles* Apostolorum circa ea quæ ad Altare tempore sacrificii offerri permittuntur, & quæ prohibentur? VI. 134. col. 2. & 135. col. 1. Oblatio panis & vini sensum mutata in denarios. II. 39. col. 2. num. 14. In cuius usum primi usi hederent? *ibid.* num. 15. Oblationum usus pene defecit; & quæ eius ratio? *ibid.* n. 16. Usus ille resuscitandus, & quibus mediis? *ibid.* n. 17. Quibus motibus populus ad usum Oblationum excitandus, & quo affectu eas facere debeat? *ibid.* 40. col. 1. n. 18. Quare po usus ad Oblationes in usum proprium Sacerdotum cedentes, rar us, hoc præsertim tempore, excitandus? V. 278. col. 1. Notorie criminosi ad eas non admittendi. II. 40. col. 1. n. 19. & V. 278. col. 2. Quam procual a spiritu Ecclesiæ recedant, qui Oblationes eorum, qui publice notorieque criminosi sunt, non tantum recipiunt, qui publice turps quæstus gratia, ad offerendum incitant? *ibid.* Ne peccatis sceleribusque publicorum peccatorum Ecclesia convivere, eisque communicare videretur, eorum Oblationes & dona respuenda jure cavet. VI. 24. col. 1. §. 2. Discordantium Oblationes olim non recipiebantur. VIII. 48. col. 1. Relicendi publice ab Eucharistia, non semper repellendi ab Offertorio. II. 40. col. 1. n. 21. Ex Oblationibus originem habent honoraria Missarum. II. 40. col. 2. n. 1. & *seqq.* & V. 278.

Oblationum usus inter Missarum solemnia a temporibus Apostolorum ad nostra hæc tempora in Ecclesia observatus; & quid circa earum materiam mutatum sit? V. 277. col. 2. §. 1. Quo spiritu Oblationes a populo fieri, & a Sacerdotibus recipi debeant? *ibid.* 215. col. 1. §. 2. Ecclesia consecravit specialiter inter Missarum solemnia offerentium memoriam facere. *ibidem*. col. 2. §. 3. Olim nomina offerentium specialiter inter Missarum solemnia recitabantur. *ibid.* 216. col. 1. Licet sensum publica & solennis illa nominum recitatio in defensionem abiecit, Ecclesiæ tamen erga offerentes gratitudo non defecit. *ibid.* Quid apud Gratianum de oblatione in Missa faciendâ, & de recitandis offerentium nominibus? VIII. 115. col. 1.

Vide, *Eulogia*, *Panis benedictus*, *Honoraria Missarum*.

Oblationes non computandæ in fructibus Beneficii, dum ei Pœnio imponitur. III. 124. col. 2. n. 20.

Oblatio quid sit, & quæ hoc nomine veniant. III. 191. col. 1. n. 1. & 2. & VI. 21. col. 1. §. 1. In quo Decime differant ab oblationibus? III. 191. col. 2. n. 3. & VI. 21. col. 2. Oblationes debent

bent esse voluntarie. III. 191. col. 2. nu. 6. Præsertim, quæ sunt in administratione Sacramentorum, & aliis functionibus spiritualibus. VI. 22. col. 1. §. 4. Difficiliter Tribunalia Regia admitterent, ut laici ex diuturna consuetudine offerendi, ad oblationes faciendas, præsertim in certa ac determinata quantitate & specie confingantur. *ibid.* col. 2. Sententiæ quorundam officialium contra spontaneorum libertatem latæ, a Parliamentis Parisiensis & Divionensis cassatæ. *ibid.* col. 1. Quid de negantibus Defensorum oblationes? VIII. 66. col. 2.

Vide, *Exequus, Sepultura.*

Oblationes, cui Jure communi cedant? III. 191. col. 2. nu. 3. Oblationes quæ sunt intra limites Parochiæ, de Jure communi spectant ad Parochum, VI. 21. col. 2. §. 3. Cui cedant oblationes factæ in sacellis intra limites Parochiæ? III. 191. col. 2. nu. 9. Cui cedant oblationes quæ sunt tempore Jubilei, vel anno sancto? *ibid.* nu. 11. Si confiter de voluntate offerentium, cessat Jure commune, III. 192. col. 1. nu. 15. In quibus oblationibus hodie Jure commune obtineant? *ibid.* nu. 21.

Oblationes ex voluntate offerentium & confecturæ c. aliiq. titulis, ad alias quam ad Parochos spectare possunt? VI. 23. col. 1. §. 6. Quæ in oblationum receptione, præsertim in administratione Sacramentorum, observanda? VI. 22. col. 2. §. 5. Quanta in oblationum receptione servanda moderatio? VI. 23. col. 1.

Vide, *Sacramentum.*

Oblationes collectæ per Magistros Fabricæ, Mensæ S. Spiritus, aliove similes non solent cedere Parocho, III. 192. col. 1. nu. 16. Sicut nec quæ offeruntur in truncis expositis ad recipientes oblationes in certum usum, *ibid.* nu. 17. Oblationes quæ sunt ad imagines & reliquias aliquos Sancti, solent cedere Sacello, in quo imago aut reliquie requiescunt, *ibid.* nu. 18.

Oblationum penes quos sit administratio? III. 192. col. 2. nu. 24. & VI. 23. col. 2. §. 7. Ab hac administratione Parochus non potest facile excludi, *ib.* Quo titulo illa Laicis competere possit? *ibid.* Ab oblationes a Laicis possideri queant? VIII. 74. col. 1.

Oblationes peccantur Canones, prohibent omnem exactionem præsepultura, III. 253. col. 2. nu. 22. & *segg.* Quænam veniant nomine oblationum in funeribus, & qui cedant? *ib.* 254. col. 1. nu. 31. & *segg.*

Oblationes factæ Ecclesiæ Parochiali non computantur in Quartam funerariam, III. 258. col. 2. nu. 33.

Oblationes quæ a mera liberalitate populi dependent, non sunt imputande in Portionem congruam, III. 2. col. 2. nu. 17. Exponitur Edicta Principum Belgii circa illas oblationes, *ibid.* nu. 16. Speciali titulo inconveniens est, ut oblationes in Sacramentorum administratione fieri solitis, imputentur, *ibid.* col. 2. nu. 18. Ex hac imputatione sequeretur lorigia illarum oblationum exactio, *ibid.* nu. 19. Quin & suspectæ conventiones, & mala plurima, quæ enumerantur, *ib.* nu. 20. & *segg.* & V. 175. col. 2. §. 4. & VI. 31. col. 1. §. 17. Quid præterea legendum circa hanc materiam? III. 274. col. 2.

Oblatæ a Fidelibus ad divinum cultum, auferre & in proprium & privatum usum applicare, semper fuit grave crimen, & quæ pena olim fuerit coercitum? VI. 148. col. 1.

Vide, *Accidentia, Eulogia, Sacramentum.*

OBLATI MONASTERIIS.

Oblatus unus oblatus cultibus Monasterio competit Regi Gallicie in adventu suo ad Regnum, III. 87. col. 1. nu. 25. Jus illud unde ortum, & quantum eo frui possint? *ibid.* nu. 26. & 27. Ad quænam Monasteria Jus illud sit restrictum? *ibid.* nu. 29. Tantum uno oblato Monasterium gravari potest, *ib.* col. 2. nu. 32. Quomodo sit nutriendus, & an cogi possit ad suscipiendum habitum? *ibid.* nu. 33 & 34. Monasteria Monasterii viri offerri non possunt, *ib.* sub nu. 38. Idem Jus competit Principibus Belgii, *ibid.* nu. 37. Formula qua in sua nominatione utuntur, *ibid.* in cod. n. & 265. col. 1. & 2. Quæ summa anno 1668. hoc onus redimere potuerit? III. 87. col. 2. nu. 36. Monasteria tandem ab oblatorum onere liberata contradictione Hospiti Regii Invalidorum prope Parisios, *ibid.* in nota.

Oblati sepeliantur in Ecclesiâ Monasterii cui oblati sunt, nec debet solvi portio Ecclesiæ Parochiali, III. 250. col. 2. nu. 12. & 13. Requiritur tamen ut sint vere & plene oblati, & quænam tales dicantur? *ibid.* nu. 13.

OBSCENA.

Obsæna quæque vel in verbis, vel in factis, vel in tota fupellestie vitanda Clericis, I. 7. col. 1.

OBSTETRICES.

Obstetrices circa quæ debeant esse instrudæ? II. 18. col. 1. nu. 21. & 22. Eorum juramentum, *ib.* in n. 21. Non admittendæ, nisi Pastore loci examine, & quæd infrastructio approbata, *ib.* cod. nu. Quid cavere debeant circa proles illegitimas? *ibid.* nu. 23. Quid agendum, si mulier gravida, antequam pariat, moriatur, ut proli Baptismus conferri queat? *ib.* nu. 25. *Voyez les Observations de M. Gibert sur une fontaine des Sages-femmes, dont Van-Espen ne dit rien, II. 200. col. 2. chap. 5.*

OCCISIO.

Occisio facta auctoritate publica non prohibetur præcepto Non occides, sed duntaxat occisio privata auctoritate facta, VIII. 85. col. 1. Ne quidem ad servandam vitam licitum est hominem occidere, *ib.* Multo minus id licitum est pro defensione hono-

ris, honorum temporalium, &c. *ib.* col. 2. Nemini fas est seipsum occidere, *ib.* col. 2.

Vide, *Homicidium, Suicida.*

OCHAMUS.

Ochami in solentissima contra Joannem XXII. Summum Pontificem scripta, VIII. 130. col. 2.

ŒCONOMUS.

Œconomus a Capitulo, Sede vacante, constituendus, I. 40. col. 2. nu. 9. & III. 220. col. 1. nu. 33. & 34. Non vero in Episcopatibus Juri Regaliæ subiectis, I. 40. col. 2. nu. 10. & 11. & III. 275. col. 1. Quod ejus officium, item quæ ejus potestas? III. 219. col. 2. nu. & *segg.* & col. 2. nu. 27. & *segg.* Tenetur novo Episcopo ad computum, I. 40. col. 2. nu. 12. Semel electus sine justa causa removeri non potest, III. 220. col. 1. nu. 35.

Œconomus non fumendus ex cognatis aut domesticis Episcopis, III. 219. col. 2. nu. 24. Constitutio Justiniani & Decretum Synodi VII. de constitutis Œconomis, *ibid.* nu. 25. & 26. Reprehenduntur Episcopi sine Œconomo bona Ecclesiæ administrantes, *ib.* nu. 27. Œconomus aliquando didus Vice-Dominus, *ib.* 220. col. 1. nu. 28. Quidem Œconomus desideret S. Carolus? *ib.* nu. 30.

Œconomus Canones velunt in omnibus Ecclesiis constitui, & quare? III. 219. col. 2. nu. 21. & *segg.* & IV. 78. col. 1. sub nu. 39. Quondam obliet illud officium? III. 220. col. 1. nu. 29. S. Carolus eorum officium restitui voluit, *ib.* nu. 31. Quid circa Œconomos in Concilio Chalcedonensi? *ib.* nu. 33. & VII. 38. col. 2. Juxta Synodum Nicænam J. Œconomus tibi constituitur debent Merces, pultani, Episcopi & Monasteria, VII. 182. col. 1. Quibus Synodus, Trionoria vult ut crederetur Œconomi officium? *ib.* Ad quid constitui Œconomi, & unde assumendi? VIII. 40. col. 1.

Vide, *Administratio.*

OFFICIALIIS.

Officialis & Vicarius Episcopi Jure communi sepe confunduntur, secus verbis Belgii, II. 39. col. 2. nu. 3. & VI. col. 1. nu. 1. & 3. & *segg.* & col. 2. nu. 1. Quare Synodus Tuid. Officialem & Vicarium pro eadem persona accepit? *ibid.* 39. col. 2. nu. 4. An a Capitulo eligantur Officialis? *ib.* nu. 6.

Officialis hodie dicitur, qui ut Vicarius Episcopo Petro contentioso præest, I. 39. col. 1. nu. 3. & VI. col. 1. nu. 3. Olim vocabatur Missus, *ib.* in nota. Et tunc habere aliquam dignitatem, *ib.* nu. 7. Episcopus Jure communi potest creare plures Officiales, *ib.* nu. 4. Imo tenetur, si Diocesis sit in plures Provincias extendat, *ib.* nu. 6. Quis Principalis, quis Foraneus? *ibid.* nu. 5. An apud Belgas plures sint Officiales in una eademque Provincia? IV. 61. col. 2. nu. 1. In agere d. Officialis ne do qui etre compes parmi cellis des Cath. d'elles, I. 251. col. 2. In quel cas les Officiers ne doivent multiplier selon le nombre des provinces, tempore dans une même Diocèse? I. 252. col. 1. chap. 4.

Officialis Juridictio an sit revocabilis? I. 5. col. 1. nu. 9. Hac de re Edicta Regia, *ibid.* nu. 10. Eadem de re Moracci opinio, *ibid.* nu. 11. Revocatio non aliter quam scripto fieri debet, *ibid.* in nota. Consuetudo & usus Ecclesiæ Belgicarum inamovibilitati officialium faver, *ibid.* sub nu. 10. Hac de re Sententia extensa Senatus Brabantie contra Archidiaconum Gondromi, I. 235. col. 2. & IV. 72. & *segg.* col. 1. & 2. En l'arrêt de l'Edit de 1700. permet aux Evêques de révoquer les Officiers, I. 251. col. 1. chap. 3. & *ib.* col. 2. Officialis non potest suspendere resolutiones Capitularum in materia discipline, I. 44. col. 1. nu. 11. An Episcopi possint pro libitu suo alios Judices constituere, I. 51. col. 1. nu. 11. An possint per se Jure dicere? *ib.* nu. 12. An officialis principalis Juridictio morte Episcopi extingatur? *ib.* col. 2. nu. 13. Variæ hæc de re opinioniones, *ib.* Assumunt potest Regularis, ne quidem de consensu Superioris, *ib.* nu. 17. Quid ea de re Synodus Tridentina & S. Congregatio? *ib.* nu. 16. Quamparum Monastica professione congruat munus Officialatus, *ib.* nu. 17. Nullus tamen Canon, nullæ leges laudari possunt, quibus prohibetur viris Religiosis, ne munere officialis fungantur, *ib.* in nota. Litteræ directæ ad officialem non possunt expediri per Episcopum, II. 253. col. 2. nu. 39.

Officialis & Episcopi tribunal idem est, & causæ, quæ Episcopo reservantur, per eum expeditantur, I. 51. col. 2. nu. 12. & IV. 25. col. 1. nu. 29. & 62. col. 1. nu. 37. Qua occasione, & quo tempore constituitur officialis Episcoporum? IV. 60. col. 2. nu. 18. & *segg.* Plures ceperunt constitui officiales, *ib.* 61. nu. 21. & col. 1. 26. Sæculo XII. notantur de variis abusibus, *ib.* nu. 22. Qua occasione Archidiaconi & Prælati inferiores suos officiales instituerunt? *ib.* nu. 25. Per officiales strepitus torquentes intrantur Tribunalia Ecclesiastica, IV. 61. col. 2. nu. 34. & nu. 36. Variæ querelæ Principum contra multitudinem & excessum officialium, *ib.* nu. 35. & col. 1. nu. 27. Apud Gallos excelsus duntaxat est officialis in singulis Diocesium, unico casu excepto, *ib.* col. 1. nu. 29. & in nota. Quid in Belgio, *ib.* nu. 30. & col. 2. nu. 31. Pro officialibus rationem reddent Episcopi, *ibid.* 62. col. 1. nu. 38.

Officialium usum non reprobatur Ecclesiæ, licet abusus imprecetur, IV. 61. col. 2. sub nu. 36. Vult sanctus Carolus Tribunal officialis per Episcopum visitari, *ibid.* 62. col. 1. nu. 40. Quam curam adhibuerit, ut Ministri in Tribunalibus Ecclesiasticis integri haberentur? *ibid.* sub nu. 43.

Officialibus multæ qualitates sunt necessariæ, IV. 62. col. 1. nu. 39.

OFFICIUM.

OFFICIUM DEFUNCTORUM.

OFFICIUM DIVINUM.

OFFICIUM FERIALE.

OLEUM INFIRMORUM.

OPINIO

OPPOSITIO.

OPTIO.

OPU:

OPUS MANUUM.

Opus manuum ubique omni tempore per Fundatores Monachis commendatum, & Fundatorum ab eo Sententia, I. 174. col. 2. n. 2. An praetextu orationis ab eo exculantur Monachi? *ibid.* num. 3. An praetextu lectionis? *ib.* num. 4. & 5. In quoniam finem Monachus laborare debeat? *ibid.* num. 5. Aliquis etiam olim fuisse Monasteria, in quibus non e solo opere manuum Monachi vivere solebant, *ibid.* 175. col. 1. n. 8. Quod suggerunt S. Benedictus & S. Augustinus, *ibid.* num. 9. & 10. Merceditas tantum instituta in causam defectus vel infirmitatis operis manualis, I. 179. col. 1. num. 32. Olim varia opera Monachorum erant, inter quae praecipuum scribere libros, I. 174. col. 2. n. 6. Nicolaus III. declaravit ab eo exemptos, qui studii & ministerii Ecclesiastici vacant, I. 179. col. 2. num. 36. Ejus omisso in Monasteriis opulentia ortum induxit, sic ut sacris Ministeriis opulentes ortum adversus illud obviamdum Pontifex judicaverit, I. 196. col. 1. num. 10. Juxta S. Bernardum potius Monachis competere vivere ex opere manuum, quam Decimis, III. 180. col. 1. num. 29.

OPUS SERVILE.

Opus servile quodnam dicatur? II. 186. col. 1. n. 6. Varia opera servilia recententur, *ib.* col. 2. n. 7. Ratio cur prohibita sint diebus Festis, *ib.* 185. col. 2. n. 22. & seqq. & 187. col. 2. n. 8 & 187. col. 2. n. 1. Mareschalli & Bernardino Flores a suis officiis abstinere debent, *ib.* 186. col. 2. n. 9. Quid de Tonsuris, Pisoribus, aliisque statuere? S. Carolus? *ib.* n. 10. Decretum Synodorum Belgii circa Lanones, Milites, B. sacrorum & similes officios, *ib.* n. 11. & VIII. 241. col. 1. Quae in Belgio diebus festis vetita sunt, prohibentur quoque in Gallia, VII. *ib.* in nota (b). Varii abusus, qui in hac materia committuntur per varia officia, II. 185. col. 2. & 186. col. 1. & 7. Edicta Principum Belgii circa eandem materiam, *ibid.* 186. col. 2. n. 12. Dil. officio Gerionis an excludere libros pietatis gratis, sit opus servile prohibendum die festo, *ib.* n. 13. & seqq. Opus hoc utilius & magis necessarium tempore Gerionis quam hodie, & quare? *ib.* 187. col. 1. num. 17. Adversus hoc praecipuum lapsus excidunt Advocati, Procuratores, & Notarii, *ib.* *ius* num. 19.

Opera servilia quibus de causis possint permitti? II. 189. col. 1. n. 7. & seqq. Licentiam a Superioribus Ecclesiasticis petendam voluit Synodus: Edicta vero, ab officariis locorum, cum assensu Archipresbyteri vel Pastoris, *ib.* col. 2. n. 14. Synodorum & Edictorum conciliatio, *ib.* num. 15. Quis Joannes competens in materia hujus praecipii? *ib.* 190. col. 1. n. 16. & IV. 53. col. 2. num. 31.

ORARIUM.

Orarium, quid sit? VII. 23. col. 2. Eius usus jampridem usuratus, *ib.* Cum hodierno usu sole in multis concedit, *ibid.* Ora in Diaconorum Subdiaconis non licebat uti, VI. 111. col. 1. Quare eo uti non fingatur inferiores Ministri? VII. 22. col. 2. Oratio pristina respondet hodierna sola, quam Diaconi humero ministro imponitur, VI. col. 1. Quae pristina Orarii forma, & qualiter ab hodierna sole forma differat? *ib.* col. 2.

Vide, *Stola*.

ORATIO.

Orandi ritus flexus generibus exemplo Christi & Apostolorum Ecclesia jampridem receptus, VI. 170. col. 1. Excipiuntur dies Dominici & tempus Paschae, & quare? *ib.* Quondam Ecclesia Romana hunc ritum Canone Niceno praecipitum receperit, *ib.* col. 2. Quoniam mens hujus Canonis? *ib.*

Orationem praecipuum munus suum esse censuerunt Apostoli, I. 90. col. 2. n. 1. Primum etiam officium est Episcopi, *ib.* num. 2. Certas horas illi convenit destinari, *ib.* in eodem num. Quid huc de re variae synod? *ib.* sub eodem num. Quis illa debeat oratio Episcopi? *ibid.* Excellentior & effusior species Oratorum, Sacramentum Missae, cuius celebratio praecipue spectat ad Episcopum, *ibid.* num. 3. Tenetur populum ad studium orationis incitare, & modum orationis docere, *ibid.* 91. col. 1. num. 5. Libellos precum examinare & expurgare, *ib.* n. 6. Patroni Ecclesiae & Toparchae, si velint, publice orationi Fidei-um sunt commendandi, II. 79. col. 1. num. 22. & 23.

Orationis continua praecipuum, quanto animi affectu olim a Fidelibus adimpletum? V. 127. col. 1.

Orationem communem, matutinam & vespertinam, seduli & vigilantis est Pastoris introducere, aut introducant levare, V. 148. col. 1. §. 4.

Orationis quadragesima Horarum institutio & directio ad Episcopum spectat, I. 91. col. 1. num. 8. Quomodo eam instituerit S. Carolus? *ib.* Non sufficit in hac Oratione exponere Eucharistiam, *ib.* n. 9. Iam sepe non convenit, *ib.* Praecipuum populi incrementum ad solidam devotionem, *ib.*

Orationes, publicae pro causa publica indicare, ad solum Episcopum spectat, I. 91. col. 1. num. 7. Magistratus Laici his immiscere non possunt, easque praecipere, *ibid.* num. 10. Quod tamen usque non receptum est in Gallia, ubi quandoque contra-rium fieri probatur Edicto Regio, *ib.* col. 2. in nota. Precibus publicis annuntianda Processiones, seu Supplicationes, huiusmodi pertinet ad Episcopum, *ibid.* num. 11. Hae annuntiandae Officium Canonicum, *ibid.* 92. col. 1. n. 22. Olim distinguitur horis ad orandum Fideles conveniunt, ut divino praecipio de semper orando satisfacerent, V. 127. col. 1. §. 1. & seqq.

Vide, *Horae Canonicae*, *Officium divinum*.

Orationis in communi agenda institutum S. Caroli, I. 89. col. 1. num. 21. Optandum, ut haec communis oratio ab omnibus simul eodemque tempore fieret, *ibidem* sub eodem numero. Hoc S. Caroli institutum a Gregorio XIII. laudatum, *ibidem*.

Orationum quae dicuntur *Colloquia*, usus & antiquitas, V. 163. col. 2. §. 4.

ORATIO DOMINICA.

Oratio Dominica, quare in Officio Nocturno ante Lectiones recitetur? V. 161. col. 1. sub §. 8. Quare inter Preces Ferales clara voce pronuntiatur integra? *ibid.* 163. col. 2.

ORATIO QUADRAGINTA HORARUM.

Vide, *Oratio*, *Quadragesima horarum Oratio*.

ORATORIA PRIVATA.

Oratorii nomine quid proprie significetur? II. 173. col. 2. num. 6. Quo loco quid oratoria Martyrum extruuntur? *ib.* num. 8.

Oratoria domestica a quo tempore inceperint? II. 166. col. 2. n. 1. 2. & seqq. Incommoda ex his provenientia, *ib.* 167. col. 1. n. 6. An Episcopi possint concedere potestatem in his Missas celebrandi? *ibid.* col. 2. num. 13. Decretum Synodi Tridentinae contra privata Oratoria, *ibid.* n. 11. An illa Synodus ademerit Episcopis auctoritatem dandi licentiam celebrandi in Oratoriis domesticis? *ibid.* num. 14. Abusus celebrandi in oratoriis privatis jampridem reprobatus, *ibid.* num. 15. Canonici Trulliani vetantes Missam celebrare & baptizare in privatis Oratoriis, VII. 138. col. 1. & 149. col. 1. Parce & non nisi gravibus de causis, ea concedenda, & quoniam ante inquirenda? II. 147. col. 2. n. 16. & 148. col. 1. n. 17. Concedenda sine praesidio Ecclesiae Parochialis, & ad certos tantum dies, *ib.* n. 18. & 19. Quoniam in his Missam audire possint? *ib.* num. 22. Quomodo oratoria privata sine auctoritate Episcopali licite amentae? II. 172. col. 1. n. 4. Regularium Episcopos naturam habent oratoriorum, *ibid.* n. 6. col. 2.

Vide, *Parochia*, *Missae*.

Oratoriorum cathedrarium origo, III. 67. col. 2. n. 14. Ex his in Ecclesia Parochialis veris ortum habet Ius Patronatus, quod Nobiles veluti in Ecclesia Parochialis obtinent, *ibidem* 68. col. 1. num. 17. Item est de minoribus Ecclesiis Collegiatis fuit, *ibid.* sub eod. num.

ORATORIUM.

Vide, *Congregatio Oratorii*.

ORDINARIUS.

Ordinarius qui dicatur quoad Pontificalia exercenda? I. 82. col. 1. num. 8. Ordinarius quis dicatur in materia collationis ordinum? II. 89. col. 2. n. 1. & seqq. Olim titulus originis & domicilii non attendebatur in ascriptione alieius Laici in Clerum, *ibid.* 90. col. 1. num. 7. Solum Episcopum ordinationis erat alicuius Clerici adscriptio, *ibid.* n. 8. Hodie tres sunt tituli, quibus quis censetur proprius Episcopus, Beneficii, originis & Domicilii, *ib.* n. 11.

Ordinarius originis quis dicatur, & quoniam origo attendenda? II. 90. col. 2. num. 13. & 14. Quis dicatur ordinarius Domicilii, & quoniam pro domicilio iudicando attendenda? *ibid.* num. 15. Aliquando quis dicitur habere domicilium sufficiens ad suscipiendam aliquam Sacramentum, & non ad suscipiendos ordines, *ibid.* n. 19. Decretum S. Caroli ad praeventiendam fidem domicilii electionem, *ibid.* num. 21. Ordinarie potior habenda ratio originis, quam Domicilii, *ibid.* n. 20. vel Beneficii, *ib.* 91. col. 1. num. 22. Quis dicatur Episcopus Beneficii, & quid ad hoc requiratur & sufficiat? *ibid.* Ratione Beneficii, dicitur proprius, Episcopus in cuius Diocesi Beneficium est situm, licet alius sit Collator, *ib.* sub n. 22. Indifferens est quatenus Beneficium, modo veri Beneficii rationem habeat, *ibid.* num. 23. Licet non sufficit in praeventiendis pro titulo ordinationis, *ibid.* num. 24. Si plura in diversis Diocesis possideat, poterit diversis ordinari, *ibid.* n. 25. Beneficium imperatum ad subterfugendum examen proprii Episcopi, non sufficit, *ibid.* num. 26. Episcopi optant in Gallia solum Episcopum originis pro ordinatione ordinarii reputari, & quare? *ibid.* num. 27. An hoc Episcoporum votum laudandum? *ibid.* num. 28.

Ordinarius quocumque titulo potest ordinare, II. 91. col. 1. num. 29. Iam concedere dimissoriales, *ibid.* num. 30. Penae adversus Episcopum, alienum Clericum ordinantem, & adversus Clericum taliter ordinatum, *ib.* col. 2. num. 33. Illae etiam praecedunt quoad primam Transiura, *ib.* n. 34. Nemo potest, vigore Rescripti Apostoli, ordinari ab alio quam suo ordinario, nisi eisdem ordinarii thronico commendatus, *ibid.* num. 35. *Ces Reverts ne sont pas regus en France*, II. 200. col. 1. Episcopus alienum Clericum in sua Ecclesia ordinare non potest, VII. 36. col. 2.

Ordinarius Regularium quis dicatur? II. 91. col. 1. num. 38. Quae iam fraus hic aliquando committitur? *ibid.* 92. col. 1. num. 39. Possunt eorum Superiores mittere ad alium, si proprius non ordinet, & cauto in eo adhibita, *ibid.* num. 40. Quae fraudes hic possint intervenire? *ibidem* num. 41. Quae mala ex huius-

huiusmodi fraudibus timenda? *ibid.* num. 42. Decretum Innocentii XII. in tota hac materia, proprii Episcopi quoad ordinationes iam dictis conforme. *ibid.* num. 43.

Ordinarius potest per totam Diocesim matrimonii assistere, & assistendi licentiam aliis delegare, etiam Parochi invito. II. 133. col. 2. n. 21. & 134. col. 2. n. 22. Concordatum inter ordinarios & delegatum Apostolicum ad exercitum Regios, quoad munitionum militum. II. 133. col. 2. sub num. 16. & 196. col. 1. & 2. Auctoritas ordinarius in examinandis & reficiendis discipulis nunciis super pluralitate Beneficiorum. III. 18. col. 1. sub num. 20. Jura ordinarius semper censetur favorabilia & amplianda; & quae illis derogant, odiosa & restringenda. *ibid.* 25. col. 2. num. 6. & 49. col. 1. num. 6. & seqq. Auctoritas eorum circa provisiones Apostolicas in forma dignum. *ibid.* 55. col. 1. num. 1. & 543. Auctoritas eorum circa taxationem, aliaque in materia portionis congruae. III. 204. col. 2. num. 9.

Vide, *Provisio Apostolica.*

Ordinarius *ibi* deficit. IV. 60. col. 1. num. 3. Nomine Ordinariorum intelligi solent Episcopi. *ibid.* num. 7. Qua ratione Praelati & Archiepiscopi sensum facti sine Iudice Ordinarii? *ibid.* col. 2. num. 18.

Vide, *Episcopus, Iudex, Jurisdictio, Officialis.*

ORDINATIO.

Vide, *Ordo, Sacerdos.*

ORDINES HOSPITALARIUM.

Vide, *Hospitalis.*

ORDINES MENDICANTES.

Ordines Mendicantes instituti sunt ut meti Parochorum substituti. I. 16. col. 1. num. 11. & seqq. Ipsi verum turbare Episcopos & Parochos. VI. 184. col. 2. Q. I. R. ligiosis dicantur Mendicantes? I. 177. col. 2. num. 1. Recusant Parochi eos admittere, ut quae in eis Parochia concionari, requiratur speciale mandatum Episcopi. I. 14. col. 2. num. 4. Quando id fieri possit? *ibid.* 15. col. 2. num. 7. Instituto eorum contrarium esse velle Parochi invitis concionari. *ibid.* 16. col. 2. num. 1. Parochi is per se concionari volentibus cedere debent. *ibid.* n. 2. Variis Sententiis id confirmatur. *ibid.* & seqq. Nec solus Ecclesiasticus Magistratus id firmavit, sed & Civilis seu Regius. *ibid.* 15. col. 1. num. 8. Eorum admissio ordinarie adducitur, quod non possint se ingerere in aliquod speciem ad officium Pastoralis, sine scitu & consensu Pastoris. *ibid.* 151. col. 2. num. 21. Eorum admissio maximum fuit praedictum P. rochis. *ibid.* 150. col. 1. num. 10.

Ordines Mendicantes Fundatores merito exemptiones respiciunt. IV. 162. col. 2. num. 41. S. Franciscus noluit a suis locis libus prius legi interpretari. *ibid.* num. 42. Contra mentem S. Francisci quatenus eis fuit exemptiones impetrare ceperunt. *ibid.* num. 43. Id & in aliis ordinibus contigit. *ibid.* num. 44. Cui exemptiones & Mendicantibus impetrant, specialiter odiosum. *ibid.* n. 45.

Ordines Mendicantes olim bona & redditus habere non poterant, nec in ea communi possidere. I. 177. col. 2. num. 2. Ideo eorum potestatem perierunt. *ibid.* 179. col. 2. num. 19. Creditum fuit hunc perierat ordinibus illis maxime convenire; & quare? *ibid.* num. 20. Quare omnem eorum temporalium possessionem abdicaverunt? I. 211. col. 1. num. 3. Soli Franciscani possunt dici Mendicantes ex Regula. *ibid.* num. 4. S. Franciscus merito dicitur primus Mendicantium auctor. *ibid.* num. 5. Ordo S. Dominici in initio rectus possedit, sed quadricenio post suam approbationem abdicavit. *ibid.* num. 6. Ceteris Ordines quo tempore inter Mendicantes fuerint commutaverunt? *ibid.* num. 7. & seqq. Ordines Minorum, Carmelitarum Discalceatorum, declarantur Ordines Mendicantium. *ibid.* 178. col. 1. num. 16. & 18. Item Societas Jesu, & quo titulo? *ibid.* num. 17.

Ordines Mendicantes qua ratione dicuntur Congregationes? I. 213. col. 2. num. 13.

Ordines Mendicantes Concilium Tridentinum concessit, ut possint redditus in communi possidere & quare? I. 178. col. 2. num. 26. Hoc Decreto offensus fuit supremis Parochorum Senatoribus. *ibid.* 179. col. 1. in nota. Minores de Observantia & Capucini excipiuntur & quare? *ibid.* 178. col. 2. in eod. num. 26. & 179. col. 1. num. 28. Annotatio circa illud Decretum in receptione Tridentini Concilii in Belgio. *ibid.* num. 29. Per hanc concessionem tamen non elegerunt dici Mendicantes a mendicare. *ibid.* num. 30. Plures Ordines Mendicantes ceperunt etiam ante concilium Tridentinum redditus in communi possidere. *ibid.* 178. col. 1. num. 25.

Ordines Mendicantes non debent otiosi & non laborantibus gravari. I. 179. col. 2. num. 41. non potest transire ab iis ad Ordinem non Mendicantem, nisi ad solum Carmelitanum, sine licentia Papae, & quare? *ibid.* 166. col. 2. num. 10. Reprehenditur pruritus eorum ad SS. Ordines. I. 196. col. 1. num. 11. & 211. col. 1. num. 23.

Ordines Mendicantes post Decretum Innocentii III. in Concilio Lateranensi evangelium instituti, & a sacra sed non confirmati, omnes in Constitutione 23. in VI. revocantur. VIII. 213. col. 1. Confirmati autem, ullo fuisse ad possessionem sine sacra Sedis licentia eadem Constitutione inhibetur. *ibid.* Non id excluditur ad Ordinem Praedicatorum, nec Minorum. *ibid.* 214. col. 1. Ordinem Carmelitarum & Eremitarum S. Van-Isen Tom. X.

Augustini in suo statu relinquit, donec aliter provum fuerit. *ibid.*

Ordinum Mendicantium multiplicatio errorum dedit penuriam; & ex illa varia exorta, quae fuerunt causa prolapsionis eorum; & quoniam? I. 211. col. 1. num. 17. Alia quae eorum prolapsioni causam dederunt. *ibid.* num. 18. & num. 23. & seqq.

Ordinibus Mendicantibus quondam inhibuit Eucharistiam populo distribuire sine consensu Parochi; & quomodo licentia contraria invaluerit? II. 24. col. 2. num. 21. Incommoda, quae ex illa licentia oriuntur. *ibid.* num. 24. Licentia illa se non extendit extra eorum Ecclesias. *ibid.* num. 22. Poena contra eos, qui sine licentia Parochi Communionem ad infirmos deferunt. *ibid.* col. 1. num. 10. & 11. Item in administrandis Ex-tremam Unionem. II. 36. col. 1. num. 10. Non possunt mulieres post partum ad purificationem in suis Ecclesiis admittere, & Sententia S. Congregationis Concilii Tridentini super eo. II. 18. col. 1. num. 9. & 193. col. 1. & 2. An assumi possint ad Ecclesias Parochiales? III. 5. col. 2. num. 28.

Ordinum Mendicantium Fratibus quondam data fuerit facultas excipiendi Confessiones? II. 61. col. 2. num. 10. Haec facultas non data, nisi servato Parochorum jure. *ibid.* num. 12. Quam ipsi periculosum sit Fratibus secularium Confessiones excipere. I. 211. col. 2. num. 25. Quid fecerint primi Capucini Patres, ut hoc a Fratibus periculum averterent? *ibid.* sub eod. num.

Vide, *Capitulum Clausurae, Congregatio, Exemptio, Mendicant, Approbatio, Status, Elemosyna.*

ORDINES MINORES.

Vide, *Ordo.*

ORDINES REGULARES.

Vide, *Ordo Regularis.*

ORDO, ORDINATIO.

Ordo est verum Sacramentum. II. 83. col. 1. num. 2. An valide conferatur non baptizato? *ibid.* 7. col. 2. num. 3. In agnitione baptizatus, non poterat olim ordinari Presbyter. VI. 185. col. 1. Huius disciplinae rationes variae. *ibid.* Ante annum trigesimum non ordinatur Presbyter. *ibid.* Quae materia Ordinis ex Decreto Eugenii IV. pro Armenis? II. 83. col. 2. num. 7. Mens Eugenii nullatenus fuit essentialis formas & materias assignare. *ibid.* num. 8. Quo ritu conferantur singuli Ordines? *ibid.* num. 9. & VIII. 22. col. 1. Traditio instrumentorum apud Graecos incognita, nec apud Latinos semper adhibita. II. 83. col. 2. num. 9. & 10. Privatus adhibita post Ordinationem; & quare? *ibid.* 89. col. 1. num. 13. Verba traditioni correspondentia, non possunt dici forma. *ibid.* 89. col. 1. num. 12. An Ecclesia possit hodie requirere tamquam essentialia, quod olim tale non fuit, est incertum. *ibid.* num. 16. In collatione Ordinum minorum traditio instrumentorum citius facia quam in collatione maiorem. *ibid.* num. 14. Quae hodie pro forma & materia praestantur, exade observantia. *ibid.* num. 15. Unio in Ordinatione est tantum ceremonialis, nec semper adhibita. *ibid.* num. 17. Quis Ordinum Minister? VIII. 33. col. 1. An Presbyter jure relegato possit ordinare Presbyterum? II. 89. col. 2. n. 2. A quo Episcopo Ordines suscipiendi? *ibid.* n. 5. & seqq. & VIII. 35. col. 1. & 40. col. 2. Non licet Episcopo ordinare Monachum Monasterii alterius Diocesis. VII. 105. col. 2.

Ordinandorum Tractatus in Gratiani Decreto unde sic dictus. VIII. 20. col. 1. Promissio specialis ab ordinandis exigenda. VII. 22. col. 2. De multis singulorum ordinum Ecclesiasticorum. *ibid.* 23. col. 2. Quinam ab ordinibus arceantur ob frivolas Clerici minus convenientes? *ibid.* 32. col. 2. An qui fuerint civiles & milites, ordinari possint? *ibid.* Quomodo in severorum ordinatione sit procedendum? *ibid.* 33. col. 1. An invitatus possit ordinari? *ibid.* 36. col. 1. Conciliant ea de re ad invicem in speciem contrariae. *ibid.* col. 1.

Vide, *Ordinarius.*

Ordinationis olim prohibetur fieri sub conspectu omnium, & quare? VI. 206. col. 1.

Ordinatio absoluta, id est, ordinatio facta sine titulo, secundum SS. Canones est irrita. V. 200. col. 1. §. 1. & VII. 30. col. 1. Tales ordinationes prohibet Synodus Tridentina; sed non decernit illas esse invalidas. *ibid.* 31. col. 1. Pristina disciplina circa ordinationes contra Canonum praecipua attentata. *ibid.* Arguuntur Episcopi, qui superfluo praecipua attentant, & monentur ordinare sufficientes, qui populum instruant. *ibid.* 51. col. 2.

Vide, *Titulus.*

Ordinandi prius probandi. II. 95. col. 1. n. 3. Divites diutius probandi, & quare? VII. 54. col. 1. Formula examinis ante ordinationem instituendi. VIII. 23. col. 2. Quoniam instructio maxime necessaria ordinandis? *ibid.* 253. col. 1. An liceat ob pecuniam sacerdotum ordinare ignaros? *ibid.*

Ordinandorum nomina publice populo proponenda; idque conforme veteri discipline. II. 96. col. 1. num. 20. Quare potius fieri debeat haec publicatio? *ibid.* col. 2. num. 23. Excitandus populus, ut pro ordinandis oret. *ibid.* col. 1. n. 29. Exercitia ordinationis premitenda. *ibid.* 98. col. 1. n. 41. Quas qualitates ordinandi habere debeant? *ibid.* col. 1. n. 18. & 19. & n. 20. & seqq. Quomodo de iis assecurari possit Episcopus? *ibid.* & seqq.

Vide, *Examen Ordinandorum.*

Ordinandi debebant olim innocentiam Baptismalem con-

conferasse; II. 113. col. 1. n. 1. & 2. & V. 104. col. 2. §. 1. Possitiam penitentiam non admittebantur olim ad ordines, II. ib. col. 1. num. 3. & V. 105. col. 1. §. 2. & VI. 105. col. 1. Et si qui huiusmodi promotus fuisset, depoñebatur, VI. 105. col. 1. Non penitentia, sed crimen excludebat penitentes ab ordinibus, II. 113. col. 1. n. 4. Ab ordinibus excludebantur fornicarii, Bigami, & eos, qui uxores duxerant de continentia suspensas, VI. 138. col. 2. Repellebatur quoque ab ordinibus, qui consanguineam in gradu vetito in uxorem duxerat, *ibid.* 139. col. 1. Non ordinandi qui filios & domesticos in fide & moribus erudire negligunt, VII. 88. col. 1.

Ordinari poterant, qui Catechumeni lapsi erant, VI. 176. col. 2. Ordinandi in Episcopum aut Pastorem Ecclesie debet fuisse sine crimine, VIII. 38. col. 1. Huius discipline ratio, *ibid.* 1. Lapsi in crimine, etiam occultum, ab omni ministerio Ecclesiastico excludebantur, & depoñebantur sine ulla restitutione, II. col. 1. num. 1. & seq. & 113. col. 2. num. 6. & seq. & V. 105. col. 1. §. 2. & 1. Etiam post sancti Gregorii tempora viguit hæc disciplina, *ibid.* col. 2. §. 3. Aliquando tamen ob magnam Ecclesie utilitatem & necessitatem aliquod de Canonum rigore circa lapsos Sacerdotes remissum, V. 105. col. 2. Quid de iis habeat moderna disciplina? II. 114. col. 1. sub nu. 12. Episcopos potest occultum criminofum ab ordinibus repellere, & a iam susceptis suspendere, II. 114. col. 2. nu. 22. & 115. col. 1. 24. Non tamen ob crimen *mere occultum*, quid in iudicio probari non possit, *ibid.* num. 27. An ordinario legitimam reculationis causam non allegante, liceat Metropolita aut viciniori Episcopo reculationem ordinare? *ibidem* numero 28. Adversus hanc reculationem aut suspensionem datur recursus ad S. Sedem, sed non facile est admittebatur, *ib.* n. 25. & 26. Dabitur merito potest, cum Synodus Tridentina hæc licentiam in Curia Romana obtinendam aut obtinendam excludere non voluerit, siue non suffragari, *ibid.* col. 1. sub n. 28. Quid decreverit circa lapsos in crimen occultum a sacris ordinibus repellendos, aut ab iis suspendendos? V. 109. col. 2. §. 1. Clerici incontinentes ab omni ordinum gradu deiciendi, VIII. 26. col. 1. An lapsi in crimen post ordinationem, peccata penitentia, in susceptis ordinibus continuare, vel ad majores ascendere queant? & quæ sit circa hanc rem hodierna praxis? VIII. 32. col. 1. Varia fuit Ecclesia Latine & Græcæ disciplina circa ulum uxorum ante ordinationem ducendum, *ibid.* 26. col. 2.

Vide, Sacerdos.

Ordinationis impedimenta, VIII. 26. col. 2.

Vide, Irregularitas.

Ordinationes fieri prohibentur extra quatuor tempora, II. 97. col. 1. num. 30. In quem finem fuerint instituta? *ibidem* 97. num. 29. Ordines facri extra statuta tempora, nec dispensante Episcopo, conferendi, *ibid.* 99. col. 1. n. 20. Die Dominica fieri potest ordinatio Episcoporum, VIII. 36. col. 2. Tempore S. Leonis etiam Presbyterorum & Diaconorum ordinatio die Dominica peragi poterat, *ibid.* Tempora ordinationum per Gelasium determinata, *ibid.* Quid agendum ordinatis ad certis Ecclesiis, dum ad eas accedere impediuntur? *ibidem* 40. col. 2. Clerici potestatem in ordinatione acceptam sine licentia Episcopi exequi non possunt, VIII. 70. col. 2.

Ordinationes Simoniacæ quæ ratione distat irritæ in substantia? III. 141. col. 1. n. 7. Etiam quæ gratuito dicuntur officium ordinatione respicienda, *ibid.* 135. col. 1. n. 18. Consuetudo nihil dandi etiam ipsi Notariis a Galis laudata, & a Synodo Tridentina comprobata, *ibid.* num. 19. Quæ ratione Episcopi suos Ministros a suspectis exactionibus cohiberent? *ibid.* nu. 20. Quid circa ordinationes Simoniacas in Concilio Chalcedonensi? VII. 27. col. 2. Canon huius Synodi relatus a Clero Gallicano in suis Conciliis, *ib.* 28. in nota.

Ordinari intra certum tempus quinam debeant ratione accepti Beneficii? VIII. 129. col. 1. Per novem priora secula Beneficium & ordo facer erant juncti, *ib.* col. 2.

Vide, Examen, Interstitia, Dimissio, Ordinarius, Simonia.

Ordines ex primis sæculis distincti fuerunt, Episcopatus, Presbyteratus & Diaconatus, VI. 133. col. 2.

Ordines minores non semper nec ubique non fuerunt, II. 88. col. 1. nu. 4. Nec sunt immediate a Christo aut Apostolis instituti, *ib.* n. 5. Non habent rationem Sacramenti, nec Tridentinum id definit, *ibid.* col. 2. nu. 6. Plures ordines etiam in novis in Ecclesia dari debent Synodus Tridentina, *ibidem* col. 1. nu. 1. Quomodo hæc Synodi Tridentinae veridicitur definitio? *ibid.* num. 3. Olim sacris ordinibus non semper præmissi, sed modo plures vel pauciores, I. 2. col. 2. n. 2. Nec ob id talis per saltum promotus credebatur, II. 98. col. 2. nu. 6. Quid agendum illi, qui per saltum ordinatus est? VIII. 33. col. 1. Non eadem semper fuit circa hoc pactum disciplina, *ib.* 1. Ea de re duplex Gratiani error, in nota. Nemini uno eodemque tempore plures ordines conferrebantur, I. 2. col. 2. nu. 2. Hodie omnes sacris ordinibus præmitti debent, *ibid.* 3. col. 2. n. 5. Patet ex Sardienli Synodo jampridem ordinem exercitibus tempore notabili ordinatus debuisse continuare, VII. 54. col. 2. Votum Ecclesie, ut functiones illorum ordinum restituatur, I. 3. col. 1. n. 6. Disciplina circa eisdem multum collapsa, & quæ prolapsionis origo? I. 3. col. 1. n. 8. & 9. Zelus S. Caroli in hac disciplina restituenda, *ibid.* num. 10. Olim ordines minores non conferrebantur, nisi illi qui actualiter functiones erat præsturus, tunc hodie, II. 98. col. 2. num. 5. Non requiruntur pro validitate superioris ordinis, *ibidem* numero 11. Quo tempore invaluerit necessitas præmittendi sacris ordinibus, minores ordines? *ibid.* num. 10. Olim qui ordinem

etiam minore ab uno Episcopo acceperat, ab alio superiore accipere non poterat; cuius disciplina velligium in Ecclesia Romana, VII. 95. col. 1. Hæc disciplina per Canonem Africanum extenditur ad eum qui semel officio editoris in alia Diocesi functus est, VII. 109. col. 1. Clerici sine consensu proprii Episcopi, in Episcopos aliarum Ecclesiarum ordinari non poterant, *ibid.* 95. col. 2. Circa hæc rem prerogativa Primatis Carthaginensis, *ibid.* Canon Africanus contra Episcopos, portione plebis, quæ eis orinatione contingit, non contentos, *ibid.* Quæ potest in eum, qui ordinaverit Clericum alienum, & quæ in ordinatum? VIII. 213. col. 1. Quis circa sic ordinatum dispensare possit pro executione ordinis suscepti? *ibid.*

Ordinibus singulis, etiam minoribus, functiones ab ordinatis committas Ecclesia præscripsit, V. 94. col. 1. §. 3. Dolendum quod functiones minorum ordinum, viles & abjectæ multis appareant, *ibid.* Synodus Tridentina functiones minorum ordinum, ubi inter missæ erant, restituenda esse decrevit, *ibid.* col. 2. §. 4. Horum ordinum functiones, functiones ordinum inferiorum non exercebantur per confitatos in ordine superiore, VII. 85. col. 1. & VIII. 36. col. 2. Quare nonnquam Clerici renuerent obedire Episcopis suis eos ad superiore ordinem volentibus promovere? VII. 85. col. 1. Quidam hodie his similes? *ibid.*

Ordines minores a quo tempore Abbates solent coarctare fuisse? I. 200. col. 1. n. 16. & VII. 35. col. 1. Non subdito eos conferre non possunt quocunque casu, I. 200. col. 2. num. 21. & II. 91. col. 2. num. 36.

Vide, Officiarius, Lector, Exorista, Acoluthus.

Ordine necessarii non infutis, quo tempore conferri ceperint Beneficia? III. 9. col. 1. num. 2. Decreta Synodalia contra hunc abulum, *ibid.* num. 3. Primis sæculis nihil de ordine Beneficiorum annexo statutum, & quare? *ibid.* 11. col. 1. num. 1. Quando, & quare id statutum? *ibid.* nu. 2.

Vide, Beneficium.

Ordinatio Pontificis Romani quomodo fiat, & a quibus? I. 52. col. 2. n. 3. & seq.

Vide, Papa.

Ordinatio Episcopi fieri debet intra tres menses a vacatione Sedis, VII. 31. col. 2. & VIII. 36. col. 1. Juxta pristinam disciplinam Electio, Confirmatio, & ordinatio Episcopi eodem quo tempore peragebantur, VII. 39. col. 1. Quid circa Episcopi ordinationem leg. Confirmationem in Synodo Tridentina? *ibidem*. Quid faverit Synodus Sardienlis circa ordinationem Episcopi quam renuit facere Episcopus, qui solus in Provincia remanet? VII. 70. col. 2. Quid de ordinatione Episcoporum in Canonibus Africanis? VI. 78. col. 1. Non ordinandi Episcopi, nisi domesticos suos fecerint Christianos, relegate in fide & moribus infutuerint, VII. 88. col. 1. & VIII. 32. col. 2. In Episcopum non ordinandus Nazareus, *ibid.* col. 2. Juxta Gratianum sufficit, ut ordinandus in Episcopum sit Subdiaconus, VII. 34. col. 1. Presbyteratus ordo Episcopatus necessario præmittendus, VIII. 33. in nota. Multo tempore prius probandi, qui ad Episcopatum assumendi sunt, VIII. 34. col. 1. Qui concurrere debeant ad electiorem & ordinatorem Episcopi? *ib.* col. 2. Episcopi a Comprovincialibus cum Metropolitano ordinandi, *ibidem*. De auctoritate Metropolitanorum in ordinatione Episcopi, remissive, *ibid.* Quid agendum in eorum quo unicus Episcopus in Provincia superest? *ibidem* col. 1. Ordinari in Episcopum non debet, qui in pauperis non est misericors, VIII. 39. col. 1. Quot Episcopi ordinare Episcopum debeant, VII. 97. col. 1. Si questio circa ordinationem tractata, tres Episcopi non sufficient? *ibidem* Episcopus, col. 1. Quid obijciat, non ordinandus, nisi purgatus, *ibidem*. Episcopi ad ordinandos litteras ordinationis petere jubeantur per Canonem Africanum, VII. 109. col. 1. Quid circa examinationem ordinandi in Episcopum in Synodo Nicæna? VII. 175. col. 2. Quo ritu ante ordinationem examinandi Episcopi & alii? VII. 21. col. 2. Quæ quantitas in ordinando Episcopo requiratur? *ib.* 24. col. 1. Ordinandus in Episcopum debet fuisse immunis a crimine post baptismum, *ib.* Ratio huius puritatis in Episcopo requiritur, *ib.*

Vide, Consecratio, Electio, Confirmatio, Nominatio, Episcopus, Metropolitanus.

Ordinationes per Hereticos factæ, declarantur irritæ, VIII. 126. col. 2. Quid de Hereticorum & Schismaticorum ordinationibus in Concilio Lateranensi III. statum fuerit? *ibid.* 128. col. 2. An reordinandi, qui ab Hereticis prius ordinati? VI. 147. & in nota. Quid agendum, ubi dubitatur de validitate reordinandi? VIII. 35. col. 1. Nola sit mentio conditionis adicienda in reiteratione ordinationis, *ibid.* col. 2.

Ordinatio ab Excommunicato facta, an possit haberi rata & valida? VIII. 57. col. 2.

ORDO CARMELITARUM.

Ordo Carmelitarum dici non potest Mendicantium ex Regula, I. 177. col. 2. num. 8. Quo tempore videatur annumeratus fuisse inter ordines Mendicantes? *ibid.* n. 9. Quid de hoc ordine in Constitutione 23. in Sexto Decretali? VIII. 214. col. 1.

ORDO CISTERCIENSIS.

Ordinis Cisterciensis origo, I. 214. col. 2. nu. 15. In suo exordio Decimas possidere noluerunt, immo id fieri parum referentis eorum occasio, III. 178. col. 1. n. 20. Specialiter privilegiati sunt in materia immunitatis a Decimis, *ib.* 183. col. 1. n. 15. Houjus

Huius privilegii origo, *ibid.* sub *ead.* n. Querelae Episcoporum, & aliorum adversus Cistercienses & in quo fundatae? *ibid.* n. 26. & 27. Privilegium hoc non extenditur ad terras, quas alius eleant, *ibid.* col. 2. num. 22. & 23. Item ad terras quas ab aliis conducunt, *ibid.* n. 24. Novae querelae contra Cistercienses, *ibid.* n. 25. Cistercienses resolvunt his querelis obviam, exercituri litteris Innocentii III. quae referuntur, *ibid.* 181. tal. 1. n. 26. & 27. Quid decretum sit in Cisterciensium Capitulo, & quomodo eorum privilegium restitutum? *ibid.* num. 28. Ex ordinatione Concilii Lateranensis, Cistercienses non gaudent immunitate quoad terras post Concilium Lateranense acquiritas, etiam si eas propriis manibus excolerent, *ibid.* nu. 34. & VIII. 165. col. 2. Eadem locum habent quoad omnes Regulares, privilegio eodem quo Cistercienses gaudentes, III. 182. col. 1. n. 35. & VIII. 101. col. 1. Privilegia recentiorum Pontificum Cisterciensibus concessa, an & quousque recepta? III. 182. col. 2. n. 36. & *seq.* Haec exemptio tantum est personalis, neque fundis inheret, ita ut cum his transferri non possit, *ibid.* n. 42. Urdo Cisterciensis instituit Capitulum generale, I. 214. col. 2. n. 15.

Ordini Cisterciensi Alexander III. & Bonifacius VIII. concedunt, quod a Decretis Praetorum non liceat appellare, I. 172. col. 2. n. 9. Confirmatur hoc Indultum Aretho Parlamenti Divisionensis, *ibid.* n. 13.

Ordinis Cisterciensis reformatio ad quid potissimum facta? I. 218. col. 1. n. 12.

ORDO DISCALCEATORUM.

Ordo Discalceatorum, Ordo Mendicantium declaratur, I. 178. col. 1. n. 18. Unde ortus? I. 218. col. 1. n. 14.

ORDO EREMITARUM S. AUGUSTINI.

Ordo Eremitarum S. Augustini ex variis Eremitarum Congregationibus informatus, I. 178. col. 1. num. 12. Non dici potest Mendicantium ex Regula, *ibid.* num. 13. Non satis constat quo tempore fuerint inter ordines Mendicantes annumerati, *ibid.* *ead.* n. Sub medium saeculi XII. incipit redditus ad possessiones etiam in communi adiacere, *ibid.* sub n. 12. Necdum tamen sub finem ejusdem saeculi videtur ut Mendicantium fuisse approbatus, *ibid.* n. 13. Quid Constitutio 23. in vi. habeat circa hunc ordinem? VIII. 214. col. 1.

ORDO FRATRUM MINORUM.

Ordo Fratrum Minorum primus extitit, cuius Regula per S. Sedem fuit approbata, I. 149. col. 1. n. 11. & *seq.* A Fundatore commendatur ei omnis numerum, I. 179. col. 1. n. 32. & 33. Mendicantes non nisi subsistat permissum, *ibid.* sub n. 32. Soli vero Mendicantes ex Regula, & quare? I. 177. col. 2. n. 1. Ob eam causam excipiuntur a licentia per Concilium Tridentinum ceteris Mendicantibus concessa, possidendi bona immobilia in communi, I. 178. col. 2. n. 26. Fratres Conversi apud eos habent suffragium in Electionibus, I. 196. col. 1. n. 6. Fundator omnium primus in formula professionis expressam mentionem fecit trium votorum, I. 185. col. 1. n. 3. Quid de hoc ordine in Sexto Decretalium? VIII. 214. col. 1.

Fratres Minores adjuvantur Praedicatoribus in negotio Inquisitionis, & quare? I. 130. col. 2. n. 15. Conditiones adjectae eorum admissioni Turnhami, I. 151. col. 2. sub n. 19. Item in oppido Beckeloo Diocesis Brugensis, & his super eorum observatione, I. 51. col. 1. n. 18.

Fratres Minores a Fundatore prohibentur privilegia & exemptiones, IV. 163. col. 1. n. 42.

Fratrum Minorum strictioris & laxioris Observationis diffidia, VIII. 221. col. 1. A quo originem sumpserit? *ibid.* col. 2. Alii dicunt Fratres Spirituales, alii Fratres de Communitate, *ibid.* Ad vocantur a Clemente V. ut eorum querelas audiat, *ibid.* De officio Pontificis per Decretalem *Exco. de paraflo.* *ibid.* Declarat Fratres Minores nullam posse etiam in communi habere proprietatem, *ibid.* avert tamen definit, an ille articulus ad fidem pertineat, *ibid.* Circa habitum veluti haberi rationem conditionis patet, *ibid.* Patres Concilii Viennensis videntur non favere Spiritualibus, *ibid.* Pontifex omnes Fratres adhortatur ad concordiam, *ibid.*

Fratres Minores dicti Spirituales, mortuo Clemente V. vexati, appellant ad futurum Pontificem Romanum, VIII. 226. col. 1. Joannes XXI. electus, Spiritualibus insensum, *ibid.* Huius Pontificis Constitutio, qua Spirituales acerrime perstringit, *ibid.* Huius Pontificis Constitutio, qua Spirituales acerrime perstringit, *ibid.* Fratres Spirituales mordicus contendunt precepta Joannis XXII. esse contra Evangelicam paupertatem, *ibid.* col. 2. Pontifex committit Inquisitionem, ut procedat tamquam contra Haereticos, *ibid.* Inquisitor procedit contra quatuor praecipuos, *ibid.* d. 227. col. 2. Hi manent immovabiles in sua sententia, *ibid.* Pronuntiantur Haeretici, & diachio interdicti traduntur, *ibid.* Cremanatur, *ibid.* col. 2. An Bulla, quae incipit *Sancta Romana Ecclesia*, spectat Fratres Spirituales, an Bilechos? *ibid.* dem 227.

Fratrum Minorum Ordo non sine aliquo fuit disciplinae ruina concussus doctrinarum diversis, VIII. 228. col. 1. Quid de questione de paupertate Crilli inter eos agitata? *ibid.* Ordines Minorum & Praedicatorum acerrime contendunt, *ibid.* col. 2. Fratres Minores declarant se firmiter inherere Constitutioni *Exco. qui seminat & Querendam exigit.* *ibid.* Deputant ad Curiam Pontificis Fratrem Bonagratia de Bergamo, *ibid.* 229. col. 1. Joannes XXII. irritatus, quod Fratres Minores sic judi-

calcent, edit Constitutionem *Ad Condicionem.* *ibid.* Explodit reservationem domini in bona Fratrum Minorum Sedi Apostolicae factam; & quare? *ibid.* Frater de Bergamo totius Ordinis Procurator appellat ab Extravagante *Ad Condicionem.* *ibid.* col. 2. Quare haec Extravagans Corporis Iuris inferta sit? *ibid.*

Fratres Minores Constitutiones Joannis XXII. acerbissime impugnant, VIII. 230. col. 1. Pontifex priores suas Constitutiones per Extravagantem *Quia quorundam* confirmat, *ibid.* col. 2. Perunt Fratres Minores suam sententiam pro fidei articulo habere, *ibid.* Michael Celenas Ordinis Minister generalis cum duobus aliis coram Pontifice audacter respondet, *ibid.* Ejus & Ochami insolentissima contra Pontificem scripta Ordini Minorum magnam conflant invidiam, *ibid.* dem.

Vide, Mendicantes, Ordines Mendicantes.

ORDO MINIMORUM.

Ordo Minimorum Ordinibus Mendicantibus annumeratus, I. 278. col. 1. n. 16.

ORDO FF. PRÆDICATORUM.

Ordo FF. Praedicatorum primus fuit ex approbatis a S. Sede, I. 149. col. 1. num. 11. Initio suae fundationis possedit bona in communi, etiam Decimas, sed mox abdicavit, I. 177. col. 2. num. 6. Summo zelo promovent Officium Inquisitionis, I. 130. col. 1. n. 8. & *seq.* Adjunguntur eis FF. Minores, qui eorum zelum temperant, *ibid.* col. 2. n. 12. Quid circa hunc ordinem in Constitutionibus 23. in Sexto Decretalium? VIII. 214. col. 1. Huc ordini attributus modo titulus Canonici, modo titulus Clerici Regularis, modo uterque simul, *ibid.* dem. in nota. Nomen Mendicanti per accidens duntaxat tribuitur huic ordini, *ibid.* in nota.

ORDO PRÆMONSTATENSIS.

Ordo Praemonstratensis in Brabantia zelus in refrendendo introductione commenciorum, I. 205. col. 1. sub num. 33. anacleti Praemonstratensis vigore sui Privilegii, possunt assumi ad Ecclesias Parochiales saeculares, III. 6. col. 1. n. 26. An ex Pasto-ribus revocari possint ad solum numerum suorum Praetorum? *ibid.* 274. col. 2. n. 27. & 194. col. 2. chap. 1. & *ibid.* col. 2. num. 24.

ORDO REGULARIS.

Ordinum Regularium primis saeculis nulla erat varietas, I. 148. col. 2. n. 1. & *seq.* Quamdiu duraverit Monachorum uniformitas, & quando eorum varietas invalere coepit? *ibid.* n. 3. Optandum, ut vis rerum charitas veterum Monachorum, ac cessaret inutilis de Sanctis certo ordini vendicandis altercationes, *ibid.* sub n. 4. Primus Benedictinorum ordo ab aliis ordinibus discernitur, *ibid.* n. 4. & 5. Concilium Lateranense sub Innocentio III. vetuit novum ordinem institui, & quare? *ibid.* n. 7. Non observatum, *ibid.* 149. col. 1. num. 8. Idem renovavit Concilium Lugdunense, *ibid.* n. 9. Etiam post hoc Concilium nimia Religioforum excrementa, *ibid.* n. 10. Primi approbationem suorum ordinum a Sede Apostolica petierunt Dominicus & Franciscus, *ibid.* n. 11. Quare necessaria, quid operatus sit, n. 12. Sedi Apostolicae reservata, *ibid.* n. 13. col. 2.

Ordinem suum Monachus liberum mutare olim poterat, & ad alium transire, idque erat satis frequens, I. 148. col. 2. n. 2. & 166. col. 1. Postea rarius id contingebat, & cur id expediat? I. 166. col. 1. n. 3. Quid circa Monachorum transmigrationes Synodus Nicena II. statuerit? VII. 188. col. 2. Quid circa peregrinos Monachos statu sit S. Benedictus? 166. col. 1. n. 2. Rationes, quae rariorem suadent transmigrationem, ejus causa aliquando justa esse potest, vel etiam necessaria, *ibid.* n. 4. & 5. Saltem aliquando visus fuit crebrior Monachorum transmigrationes, *ibid.* col. 2. n. 7. Quibus cautionibus transitus ad aliorum Religionem permittendus? *ibid.* col. 2. n. 12. Non licet transire ad laxiorem, nisi de consensu Pontificis; qui non conceditur, nisi ob infirmitatem, & expeditur in penitentia, *ibid.* n. 9. & 11. Quid de transitu Mendicantium? *ibid.* n. 10. Ex quibus judicandum de laxitate vel rigore in hac materia? *ibid.* n. 13. Quamvis sit justa causa transiendi ad ordinem strictiorem? *ibid.* n. 12. Cuius licentia ad hoc requiritur? *ibid.* 167. col. 1. n. 18. An qui transit, debeat novum Novitiatum abolere? *ibid.* n. 19. Mijor & exactior visa fuit exigenda probatio in receptione Monachi transiuntis, quam in receptione alicujus de saeculo, *ibid.* num. 20.

Ordini abscindendi vel eo ejici Monachus olim poterat, & qua forma id fieret? I. 168. col. 2. n. 1. Haec disciplina etiam saeculo XIII. obtinuit, *ibid.* n. 4. Quomodo paulatim immutata, *ibid.* 169. col. 1. n. 5. Jus Decretalium id p. obibat, in quo a veteri disciplina recedit, *ibid.* n. 6. Jus illud repugnat antiquis Monachorum moribus, *ibid.* n. 7. Circa hanc rem acriter fuit disputatum, *ibid.* n. 8. Constitutio Urbani VIII. circa eisdem, veterem disciplinam, liquetenus renovans, *ibid.* n. 9. Dubium est an moribus nostris recipiatur, *ibid.* col. 2. n. 10. Ubi in antiquis Regulis invenitur, *Projetatus de Monasterio*; hodie suppleendum, *Retradatur in carcerem*, I. 195. col. 2. n. 32. Veteres Monachorum Patres solliciti fuerunt, ne ovis morbida alias inficeret, I. 169. col. 2. n. 13.

Vide, Monasterium, Regula, Religio.

ORDO RELIGIOSUS.

Ordines Religiosi non multiplicandi; & quare? VIII. 159. col. 1. & 214. col. 1. Olim incognita ordinum Religioforum diversitas. ibidem.

Vide, *Monachus; Monasterium; Ordo Regularis Religio; Religiosus.*

OREMUS.

Oremus; quare hæc vox a Sacerdote orationi præmittatur? V. 163. col. 2.

ORGANA.

Organorum usus in Ecclesiis recentissimus. V. 153. col. 2. §. 7. Non tanti ad verum cultum divinum faciendus, quanti vulgus facit. ibid. Ratione ex S. Thoma petita improbat. ibid. Potest tamen per accidens tolerari extensa jam organorum consuetudo. ibid. col. 2.

Organo lascivias cantiones modulatione sua non imitentur. II. 50. col. 2. sub num. 28. & V. 153. col. 1. & ibid. 153. col. 2. Nihil sonent, quod vel devotionem turbet, aut animum ad cogitationis sæculares, aut quod impium est, lascivas & impuras incitet, aut moveat. V. 153. col. 2. In Symbolo canendo, nec in iis, quæ sunt ad instructionem, non sonent organa. ibid. 154. col. 1.

Vide, *Musica; Campana; Cantor.*

ORIGINALIA.

Originalia acta non potest a se dimittere Grapharius; sed tenetur dare copias parti petenti. IV. 78. col. 2. n. 10.

Vide, *Minuta.*

ORNAMENTUM.

Ornamenta Ecclesiarum Parochialium subministrare tenentur Decimateores. II. 180. col. 2. n. 30. Quot; & qualia? ibid. n. 31. Ornamenta pretiosa potius conveniunt Ecclesiis Parochialibus, quam claustralibus; & quare? ibid. n. 32.

Ornamenta servientia ad usum, sacri Ministerii executioni non subduntur. IV. 119. col. 2. n. 22. In usum profanum nequaquam applicanda. VI. 148. col. 2.

Ornatus templorum interior, debet esse compositus ad excitandam populi devotionem; & quid in eo attendendum, quid cavendum? II. 166. col. 2. n. 14. & seqq. & V. 112. col. 1.

Ornatus splendidus templorum non raro provenit ex avaritia. III. 224. col. 2. n. 8. Melius esse aurum impendi alendis pauperibus quam ordinandis templis docuerunt S. Hieronymus & S. Chrysostomus. ibidem. n. 5. & 6. Redemptionem captivorum esse iustam causam alienandi vasa Ecclesiarum, declaravit Iulianianus Imperator. ibid. n. 2. Laudatus Episcopus, qui pro alendis & redimendis captivis vasa Ecclesiarum etiam iniuriata vendiderat. ibid. 225. col. 1. n. 10. Monachos, qui, neglectis pauperibus, templa sumptuose ornabant, redarguit S. Bernardus. ibid. 224. col. 2. n. 7. Quare homines soleant esse prodiores ad ornanda templa, quam ad alendos pauperes? ibidem n. 9. Quis apud Christianum de ornamentis & vasis sacris, necnon de materia ex qua conficienda sunt? VIII. 114. col. 1. Major debet esse sollicitudo de Sacerdotum moribus, quam de ornamentis & vasis. ibid.

ORPHANOTROPHIA.

Orphanotrophia quid sit? III. 228. col. 2. n. 3. Quid in orphanotrophis maxime attendendum? ibid. 240. col. 1. n. 35.

OSULATORIUM.

Osulatorium, quid sit? 210. col. 1.

Vide, *Osculum.*

OSULUM.

*Osculum pacis inter Missarum solemnias sibi mutuo dabant fideles. II. 136. col. 2. num. 14. & VI. 210. col. 1. Quomodo, & quare id mutatum? II. 136. col. 2. sub n. 14. & VI. 210. col. 1. Osculi vice mos est introductus porrigendi tabellam cum Crucis & Christi imagine, quam *Osulatorium* vocant. VI. 210. col. 1. Plura de osculo pacis, tum e Latinis, tum e Græcis Patribus, remissive. ibid.*

Osculus nuptialis antiquitatis, ratio & abrogatio. II. 136. col. 2. num. 13.

OSIUS.

Osius Cordubensis Episcopus Concilio Sardicensi præfuit. VII. 42. col. 1. & 46. col. 1. & 2.

OSTENSORIUM.

Ostensoria five Remonstrantia, in quibus Eucharistia exponitur & dicitur in processionibus, sunt recentissima. II. 31. col. 1. n. 12. Quomodo ante Eucharistia in processionibus delata. ibid. n. 11.

OSTIARIUS.

Ostiarium ordinatio quomodo fiat? V. 111. col. 2. Ex iis quæ in ostiarii ordinatione interveniunt, eorum explicatur officia. ibid. col. 2. Apud Græcos non ordinabantur ostiarii. VII. 130. col. 1. In quo zelus ostiarii maxime elucere debeat? V. 111. col. 2. Ordo Sacerdotalis ostiarii ordinem eminenter in se continet, debentque Sacerdotes ostiarii functiones supplere. ibid. 112. col. 1.

Ostiaria Monialium, quales ab Abbatisa constituendæ? VIII. 147. col. 2.

OTHO IV. IMPERATOR.

Otho filius Henrici Ducis Saxonie in Regem Romanorum electus. VIII. 168. col. 1. Ejus diffidium cum Philippo in Imperatorem electo. ibid.

Vide, *Innocentius III. Philippus Imperator.*

P

PACIFICÆ.

Pacificæ litteræ, quid fuerint? VI. 196. col. 1.

Vide, *Testimonialia Formata.*

PACTA ANTENUPTIALIA.

Pactorum antenuptialium cognitio cum suis emergentibus & connexis, juxta Concordata Brabantie est mixti fori. IV. 16. col. 2. n. 18. & seqq. Iudex Ecclesiasticus in hac materia tenetur sequi ordinationes Principum & consuetudines locorum. ibid. n. 20. In pactis antenuptialibus requiritur subscriptio Notarii, & duorum testium. IV. 95. col. 2. n. 35.

PAGTUM.

Pagium antecessores damnatum. VIII. 125. col. 2.

PAGANUS.

Pagani; unde sic dicti idololatæ? VII. 98. col. 1.

Paganorum conversioni incumbentes debent attendere quo motivo ad fidem Christianam suscipiendam moveantur. II. 13. col. 1. num. 5. & 6. Pagani segrotantes, nondum Catechumenis, baptismum concedendus, si eum postulare prohibentur. VII. 99. col. 2.

Paganorum solemnitatibus scilicet quidquam quod servare possent, vetitum Christianis subministrare. 148. col. 1. & 214. col. 1. Cavendæ paganorum festivitates, quarum præcipuæ recensentur. VII. 150. col. 1.

Paganorum conviviorum abolitionem ab Imperatore petunt Africani. VI. 99. col. 1. Quæ paganorum superstitiones? ibid. 106. col. 2. & 152. col. 2. Canon Trullanæ contra eos, qui jurant per falsos Deos. VII. 162. col. 1.

PALEÆ.

Paleæ, quid sint in Decreto Gratiani? VIII. 3. col. 1. Earum utilitas. ibid. De earum origine. ibid. Earum antiquitas. ibid. Verisimile est Paleas non esse Gratiani, sed recentioris auctoris. VIII. 72. col. 1.

PALEOLOGUS.

Paleologi (Michaelis Imperatoris) litteræ in Concilio Lugdunensi II. leguntur. VIII. 103. col. 1. Constantinopoli perisse Latinos. ibid. 203. col. 2. Timens Cruciatam Expeditionem, iterato scribit Romano Pontifici. ibid. 204. col. 1. Clemens IV. hortatur Paleologum pro expeditione ad Terram Sanctam. ibid. Paleologus implorat Ludovici Regi Francie intercessionem pro unione. ibid. col. 2. Infat apud Gregorium X. pro unione. ib. Urget & cogit Episcopos Græcos unioni consentire. ibid. 205. col. 1. Paleologus renovat professionem in Concilio Lugdunensi datam. ibid. 206. col. 1. Excommunicatus declaratur a Martino IV. qui sub pena excommunicationis inhibet, ne quis ei auxilietur. ibidem. col. 2. Amarissimæ Imperatoris querelæ. ibid. A Græcis Schismaticis etiam post mortem ut Nevotari habitus. ibid.

PALINODIA.

*Palinodiam an Auctor recinerit, dum offendere voluit, cum doctrina sua de Peccatoritate confidere, Religiosos ad Pastoratum promotos posse exeam paupertatem & communionem Religionis servare? V. 70. & seqq. Reflexiones in Libellum cui titulus. *Palinodia Palinodia*, &c. V. 91. col. 1. & 2.*

Palinodia quid sit? IX. 73. col. 2. Moribus obviavit palinodia exigeretur, quæ reparationem lamm spectat. ibid. An actio ad palinodiam sit criminalis, an civilis? ibid. & 185. col. 2.

PALLIUM.

Pallii antiquitas in quo multa obscura? I. 106. col. 2. nr. 1. Pallium primitivum fuit ornamentum Imperiale. ibid. 108. col. 2. n. 1. Et benignitate Imperatorum profectum est. ibid. num. 2. Non

Non sine eorum consensu olim a Summo Pontifice concedebatur. *ibid.* num. 3. Quo tempore Imperatores pallium Romano Pontifici & Patriarchis Orientalibus communicantur, comperitur non esse. *ibid.* 109. col. 1. n. 4. Incertum quoque est, qua occasione fuerit proprium Metropolitanis. *ibid.* 6. 5. Nunc inter eorum ornamenta annumeratur. I. 106. col. 2. n. 1.

Pallii forma. I. 107. col. 1. n. 5. Recens huiusmodi a pristina diversa est. *ibid.* 109. col. 2. n. 12. Quomodo illa mutatio facta sit? *ibid.* num. 13. Quomodo agui, ex quorum lana conficitur, specialiter offeruntur? *ibid.* 107. col. 2. n. 7. Quomodo pallia benedicantur? *ibid.* n. 8. Quare dicantur sumpta de Corpore Beati Petri? *ibid.* n. 9. Quomodo petenda, & qua forma dentur? *ibid.* col. 2. n. 11. & 12. Quomodo absentibus imponantur? *ibid.* n. 13. Qua ratione per Pallium dicatur dari Pontificis officii plenitudo? *ibid.* 108. col. 3. num. 14. Qua relictione ad loca & tempora concedatur? *ibid.* num. 15. An nemo personarum. *ibid.* n. 16. Eius ademptio signum excommunicationis. *ibid.* 109. col. 2. n. 17. Archiepiscopus ante receptionem pallii potest concedere Dimissoriales. *ibid.* Quid in Decreto Gratiani de pallio? VIII. 44. col. 1.

Pallium primitus a Pontificibus datum videtur in signum Vicariatus Sedis Apostolicæ. I. 109. col. 1. n. 6. Per concessionem pallii una confecturari dari Vicarius Sedis Apostolicæ cum potestate ei annexa. *ibid.* num. 7. Ante aedum sæculum soli Archiepiscopo Arelatensi in Gallis conferebatur pallium. *ibid.* num. 8. Synodus Moguntina decrevit, ut omnes Metropolitani Gallie illud peterent. *ibid.* num. 9. Quare primatum renouare committere non Deceat, qui tandem paruerunt? *ibid.* n. 10. & 11.

Pallium petendi necessitas a Romano Pontifice, quando Patriarchis Orientalibus imponitur? I. 109. col. 1. n. 14. Conditiones in concessionem pallii Metropolitanis imponitur. *ibid.* 110. col. 1. n. 15. Quo tempore & qua occasione fuerint imponitur? *ibid.* num. 16. Gregorius VII. acriter redarguit Archiepiscopum Rothomagensem, quod ante obtentum pallium sacras functiones obire præsumpserit. *ibid.* n. 17. Pastifex Romanus omni tempore & in omni loco potest uti pallio, non ita Metropolitanus, ratio illius distinctio. *ibid.* n. 18. Insuperior auctor eandem Canonice a Gratiano relati, ubi illud differunt primo refertur. *ibid.* col. 2. n. 19. Non scitur quid primis sæculis Pontifex Romanus hoc ornamento uti sit majori licentia, quam Patriarchæ Orientales. *ibid.* Quid de pallio in Concilio Lateranensi IV. occurrit? VIII. 149. col. 2.

PANIS ABBATIALIS.

Vide, *Oblati Monasterii.*

Panis benedictus benedictus olim ex pane a populo oblato pro consecratione. II. 39. col. 2. n. 6. Hodie pro pane benedicto offertur specialis panis. *ibid.* n. 6. Ubi solum offertur? *ibid.* n. 9. Qua ratione panis huius oblati prius hominibus adscribitur? *ibid.* n. 10. Obsecro, oblati, ut in presentatione panis benedicti controuersas notat. *ibid.* n. 11.

Vide, *Eulogia, Oblati.*

PAPA.

Papa, id est, Pontifex Romanus, electus, olim consecrari non potest ante obitum atheni imperatoris. I. 56. col. 1. n. 4. & VII. 26. col. 1. Incertum est quo tempore Imperatorum consuetudo requiritur. I. 56. col. 1. n. 5. Assensus illo post sextum die atheni petitus est. *ibid.* 57. col. 1. num. 6. Eius electio Romana Ecclesia suo Pastore quandoque diu videbatur. *ibid.* n. 7. Huiusmodi ut occurreret, auctoritas electionis commendanda, ab Imperatore comitibus Exarcho Ravennate restituta. *ibid.* n. 8. Non constat tamen Imperatoris Legatos ad electum mandatos fuisse. *ibid.* n. 9. Ut ordinaretur Electus, expectari solent Imperatoris, aut eius Legati. *ibid.* n. 10. Quod agere solent Romani, & Imperatorem comperunt aspirare ad extendendam necessitatem expectandi constantem Imperatorem. *ibid.* col. 2. n. 11. Ipsi Pontifices Romani electionem factam non tamen existimant, nisi accesserit confirmatio Imperatoris. *ibid.* num. 12. Quod probatur exemplo Gregorii VII. *ibid.* 58. col. 1. n. 13. Romani Pontifices in luduo a de iustitibus controversia uice intenderunt Imperatores excludere ab electione, cuius libertati contraria esse prætexerunt Principum iura circa investitura. *ibid.* col. num. 13. Quod tandem obtinuerunt Romani Pontifices anno 1122. in solemnem Concordiam inter Henricum V. & Calixtum II. *ibid.* sub col. num.

Papa electio usque ad sæculum XII. secundum formam ordinariam habebat. VIII. 128. col. 1. Forma electio omnis Romani Pontificis in Concilio Lateranensi tertio prescripta. *ibid.* Quæ observanda in electione Romani Pontificis? *ibid.* 21. col. 1. Decretum Nicolai II. de hac electione; ejus occasio & historia. *ibid.* col. 2. Quæ fuerit præcipua ratio edendi hoc Decretum? *ibid.* Papa electio etiam extra Romanam fieri potest. *ibid.* An electus in Pontifice, Ecclesiam ante Ordinationem regere possit? VII. 22. col. 1. In Ordinatione Romani Episcopi Cardinalis & hinc vicem Metropolitanus supplent. VIII. 23. col. 1. & VII. 37. col. 2. Quis in Romanum Pontificem eligi possit? *ibid.* 37. col. 2. Constitutio de electione Papæ in Sexto Decretalium relata. *ibid.* 129. col. 2. Diffinitio Papæ & Cardinalium circa hanc Constitutionem. *ibid.* Hanc Constitutionem videtur in Concilio Lugdunensi II. non formata, sed prælecta. *ibid.* An hac Constitutio primitus vigerit? *ibid.* 130. col. 2. Aliæ Constitutiones circa hanc materiam. *ibid.*

Vide, *Electio, Conclave.*

Papa assunt Cardinales, & interveniunt in regimine universalis Ecclesiæ. I. 127. col. 1. n. 39. & 128. col. 2. n. 15. Si Pontifex Cardinales in Consilium admittat, eorum tamen assensu credit non indigere. *ibid.* 127. col. 1. n. 31. Quo tempore Pontifices quasi monarchæ Ecclesiam regere ceperint, incertum est. *ib.* sub col. n. 31.

Papa permittit examinare Leges suas, antequam recipiantur. III. 63. col. 2. n. 3. Necessitas Placeti supremae ejus potestati non officit. *ibid.* 64. col. 1. n. 13. Numquam vult collere jus alteri quæsitum. *ibid.* 63. col. 1. n. 38.

Papa reservantur confirmationes Episcoporum. VII. 62. col. 1. n. 5. & col. 2. n. 6. 7. & seqq. Canonizationes Sanctorum. I. 138. col. 2. n. 9. Corredo & mutatio Breviarum Romanorum. *ibid.* col. 2. sub n. 9. Interpretatio Concilii Tridentini. *ibid.* 135. col. 1. n. 3. Approbationes Ordinum & Regularum. *ibid.* 148. col. 1. num. 14.

Papa primatus. VIII. 20. col. 1. Varia ad ejus Primatum attribuendum suppositicia. *ibid.*

Papa est exterorum Episcoporum caput, & in Ecclesia Romana unitatis Ecclesiasticæ centrum. IV. 42. col. 1. n. 51. 52. & seqq. Sic vero est caput, ut ille sit primus inter ceteros in regimine & auctoritate pares & æquales. I. 80. col. 1. n. 1. Petrus representabat Collegium Apostolorum, cum Christus ei dixit: Tu es Petrus, &c. *ibid.* col. 1. sub n. 2. & seqq. Post invectus & receptas falsas Decretales, multa sensum Pontifici Romano reservari ceperant. *ibid.* n. 6. & 110. col. 2. n. 19. Præter sollicitudinem omnium Ecclesiarum, Romano Pontifici sua est particularis Ecclesia. I. 83. col. 1. n. 6. Licet primatum obtinens, est tamen proprius Romæ Pastor & Episcopus. *ibid.* n. 7. Eius Diocesis, ut particularis Ecclesia, non est nisi pars integralis Ecclesiæ universalis. *ibid.* col. 2. n. 8. In Romano Pontifice distinguendæ sunt dignitates Episcopi, Metropolitanæ, Patriarchæ & primatis. *ibid.* 141. col. 1. n. 5. Romanus Pontifex ob dignitatem Apostolicæ Sedis, ceteris Episcopis in orbe constitutis semper reverentior habitus. II. 175. col. 2. sub n. 11. Ipsi tamen non magis quam ceteris licitum functiones Episcopales in alterius Episcopis Diocesi peragere, nisi Præfule, cuius fuerit, compellente, vel permittente. *ibid.* sub col. n. Papæ non est attribuendus titulus Universalis Episcopi. VIII. 44. col. 2.

Vide, *Hierarchia, Apostolus.*

Papa, Gratiani auctoritate, desit inter Patriarchas numerari. VIII. 21. col. 1. Ad fidem Episcopi Romano Imperatores remittunt suos subditos, ad hauriendam noticiam eorum, quæ sunt fidei. IV. 98. col. 2. n. 22. Quomodo ejus primatus non obicit quod in cæsis coram eo decisis admittatur Appellatio? IV. 125. col. 1. n. 12. Ad eam solum appellari potest, omnia medio. IV. 124. col. 1. n. 5. Non vero in Gallia. *ibid.* n. 6.

Papa auctoritas quæ sit? I. 78. col. 1. sub n. 10. Exponitur illud effectum Canonistarum: Romanus Pontifex non parvi hominis, sed veri Dei vicem gerit in terris. *ibid.* n. 11. An quidquam Papa sit, a Deo factum esse putandum. *ibid.* col. 2. num. 13. An voluntas Pontificis sit Regula, quæ ejus actiones dirigantur? *ibid.* col. 2. sub n. 15. & col. 1. §. 4. Hæc doctrina quorundam Jurisperitorum Pontificis auctoritatem pariter ac totius Ecclesiæ Catholicæ injuriola ac perniciosa, & Hereticis scandalosa. VI. 4. col. 1. & VII. 22. col. 2. Decretales Epistolæ, horum errorum fons & origo. I. 98. col. 2. n. 15. Unde Romani Pontifices sibi asseruerunt plenitudinem potestatis & Pastoralis sollicitudinis? I. 110. col. 2. sub n. 18. & seqq. & VIII. 61. col. 1. Hoc nituntur fundamento plerique Privilegia, quæ Romani Pontifices Fratribus Mendicantibus contulerunt. II. 63. col. 2. n. 4. & seqq. Eodem motu sunt principio, qui Romanum Pontificem habuerunt ut Ordinarium Ordinarium. II. 65. col. 1. n. 19. Ex falsis Decretalibus sibi asseruerunt potestatem, Primates, Patriarchas, &c. instituendi. VII. 38. col. 1.

Papa aliquid divinitatis rebus a Gratiano relatius attribueret videtur. VIII. 42. col. 2. Quam ejusmodi dicta nociva sint, ostenditur. *ibid.* & IX. 34. col. 1.

Papa fideles Canonum custodes & executores. I. 112. col. 2. n. 4. Non Canonum domini. VIII. 92. col. 1. Decreta Romanorum Pontificum in maioribus causis non reputantur olim Canonica, nisi essent Synodalia. I. 112. col. 2. num. 3. Olim vix aliquid gravioris momenti extra Synodum decreverunt. *ibid.* n. 2. col. 1.

Papa in actu Canonizationis Sanctorum se errori esse obnoxios, ipsi professi sunt. I. 139. col. 1. n. 3. Hanc errandi possibilitatem supponit prelationis formula, quam premit Pontifex, priusquam Judicium Canonizationis proferat. *ibid.* col. 1. An in suis Decretis recedere possit a Patrum Decretis & Evangelicis præceptis? VIII. 19. col. 2. & 92. col. 1. & 104. col. 2.

Papa divinum lumen non semper adest. III. 63. col. 2. n. 2. Lumen Spiritus sancti non perpetuo Pontifici hypocritarum fraudes, Aulicorum adulationes, improborum mendacia detegit. IX. 102. col. 3. §. 2. An possit humana quadam passione commotus alicui injuste inimicari? VII. 41. col. 1. An Principes regno aut imperio possit spoliaré? *ibid.* 69. col. 2. An subditos a Principem excommunicatum absolvere possit? *ibid.* Periculofum hac in re Gratiani principium. *ibid.* An possit ratione peccatis de actionibus Principum cognoscere? *ibid.* 178. col. 2. & 182. col. 1. An possit errare? *ibid.* 29. col. 1. Papæ invidiosis artibus circumventi, dum erroribus occurrere putant, quandoque insequuntur justitiam & veritatis Patronos; quod fraudis genus ipsi Pontifices horrent. VIII. 216. in nota. Ipsi nolunt sua Diplomata exequi, cum ebrietate esse Pontifici Romano susceptio est. *ibid.* An Papa errare possit in detrahendo quis sit sensus alicujus libri? VII. 228. col. 1. An

Papa

cum audire. I. 16. col. 2. n. 1. Obligatorum frequentare parochiam. *ibid.* n. 2. & II. 35. col. 2. nu. 5. & 6. Hæc obligatio multis additur. I. 18. col. 2. sub n. 2. & II. 35. col. 2. n. 6. & *seqq.* Decreta Synodorum & litteræ Pastoralis, item Edicta Regia præ hac obligatione. I. 17. col. 1. n. 4. 5. & *seqq.* & II. 35. col. 1. n. 7. Prebatur hac de re cuiusdam glossæ inceptio. I. 17. n. 5.

Parochiani tenentur ad reparationem Capellarum; quousque & quædonam teneantur ad reparationem Ecclesiæ?

Vide, *Ecclesia, Capella.*

Parochiani qualiter sunt ad agendum ad onus Decimarum pro obtinenda portione congrua sui parochi & tot presbyteris quot sunt in Belgio tenentur confruere domum Pastoralis. *ibid.* n. 8. & *seqq.*

Vide, *Parochus, Parochus.*

PAROCHUS.

Parochus est principalis & proprius Sacramentorum Minister in sua parochia. I. 10. col. 1. num. 3. & II. col. 2. num. 15. Quia ratione dicitur proprius Sacerdos; Pastor, aut Curatus? *ibid.* col. 2. num. 17. Quare reputatur etiam pro Prelato? X. 6. col. 2. §. 7. Unde parochi Curatorum nomen fortituri? *ibid.* 17. col. 1. Divina parochiarum institutio. I. 10. col. 1. n. 6. Parochi sunt non solum Prelati & Hierarchæ ex primaria institutione *ibid.* X. 4. col. 2. & *ibid.* in nota. Quia ratione parochi dicuntur curam animarum ab Episcopo accipere? X. 8. col. 2. §. 10. Parochorum in sua institutione iuramentum. I. 10. col. 1. sub n. 6. Cogendus ut necessary Ministris sibi alligant. I. *ibid.* col. 2. n. 1. Vice-Pastorum assumptio pertinet ad parochos, nisi speciali titulo aliud obineat. *ibid.* num. 2. Pertinet ad Vicarium perpetuum, excluso pastore primitivo. *ibid.* sub col. num. Olim non poterant alienum parochiarum ad suam Missam admittere sine licentia proprii parochi. I. 10. col. 1. sub n. 3.

Parochi sunt perpetui & inamovibiles. X. 7. col. 2. Habent ius perpetuum functiones suo titulo annexas exercendi hæc proprio & ordinario. *ibid.* col. 1. §. 8. Unde hoc ius perpetuum habeant, & auctoritate populo sibi credito omnia ad animarum salutem necessaria ministrant? *ibid.* 8. col. 1. Parochus Ecclesiam suam (non secus ac Episcopus Diocesis suam) iure proprio & tanquam illius Ecclesiæ minor prelatus possidet, & in spiritualibus administrat. *ibid.* Quare parochi aliquando didi sunt presbyteri Cardines? *ibid.* In quibusdam casibus parochi Regulares eximuntur a Regis Ordinationibus, quæ executioni mandant Canones, qui parochorum inamovibilitatem adiungunt. X. 6. in nota. Parochi ius Beneficii privati non possunt, nisi ex Sententia iudicis competentis, servato iuris ordine lata. *ibid.* 7. col. 2. Potestas parochorum non est vicaria seu delegata, pro arbitrio Episcoporum revocabilis. X. 6. col. 1.

Vide, *Censura.*

Parochus, quibus exercitiis possit diebus Festis, Dominicis & Feriis delectum Officii publicis & Honorum Canoniarum supplet, ipsiusque finem & scopum, quem per divisi Officii deputationem intendit Ecclesia, assequi? V. 148. col. 2. sub §. 4.

Vide, *Nota Canonica, Officium Divinum.*

Parochus qui intra annum non fuerit presbyter ordinatus, ipso iure Officio excludit. VIII. 211. col. 1. Canon Lateranensis de Ordinatione parochi intra annum. *ibid.* Quid circa hanc rem cautum in Declaratione Ludovici XV. Galliarum Regis. *ibid.* in nota.

Vide, *Beneficium.*

Parochorum functiones. I. 12. col. 1. num. 1. Debent parochi omnia pastoralia per se præstare & implere. *ibid.* num. 3. Parochus non vere parochus est, nisi proprio nomine & vigore ritui sui curam animarum exerceat. X. 6. col. 2. in §. 7. præcipua parochorum functio est instructio populi. I. 12. col. 1. n. 2. Illam tenentur per se obire. *ibid.* n. 3. Contrarius usus, quantumvis diuturnus, parochis obesse non potest. I. 13. col. 2. num. 2. Rationes, ob quas contingit ordinarie, instructionem Patrois esse populo utiliore, quam extranei. I. 13. col. 1. n. 1. & 2. 3. & *seqq.* Voyez sur cela l'Observation de M. Gibert I. 249. col. 1. *resp.* Nuperia Congregationis Concilii Tridentini, & Innocentii XI. I. 13. col. 1. n. 1. & 15. col. 1. num. 6. Parochi per se concionari volentibus, Fratres Mendicantes cedere debent. I. 14. col. 2. n. 2. Variis id Sententis confirmatum. *ibid.* 15. col. 1. n. 8. Idque etiam his nominandi Stationarum esset penes Pastorem primitivum vel Edmonis. I. 16. col. 1. n. 10. Episcopi non possunt, parochis invitatis, obtrudere operarios, qui in eorum parochiis ullas functiones exerceant. X. 10. col. 1. Episcopus parochi per se concionari volenti Regulares substituere non potest, & explicat Clem. Dudum. De sepulturis. I. 13. col. 2. n. 4. Resolutio Doctorum Lovaniensium circa hanc materiam. X. 35. & *seqq.* col. 1. & 2. Decreta Concilii Filandici contra Jesuitas, qui tanquam Missionarii missi cum potestate in quadam parochia concionandi, Confessiones excipiendi, aliasque functiones pastorales exercendi, præterea id facere sine parochi consensu. X. 15. col. 1. & 2. Nolenti concionari parochi potest Episcopus Regulares substituere; & quomodo? I. 13. col. 2. n. 3. & 5. Parochi prohibetur, ne assumant presbyterum Regularem, dum alius idoneus haberi potest. I. 16. col. 1. n. 11. Quomodo a parochi observanda circa Stationarios? *ibid.* n. 1. & *seqq.*

Vide, *Stationes Regularium, Cura animarum.*

Vide, *Episcopus, Tom. X.*

Parochi est eligere Cuiusdem, nisi consuetudine aliove titulo ad alios pervenerit ejus electio. I. 19. col. 2. n. 1. & 2.

Parochus audiendus in erectione novi Monasterii intra limites sue parochiæ. I. 150. col. 1. n. 9. Ordinarie receptioni Regularium additur, quod se non poterunt ingerere Officio pastoralis sine ejus consensu. I. 151. col. 1. sub n. 15.

Parochus in administratione Sacramentorum quomodo se gere debeat? II. 3. col. 2. n. 1. 2. 4. & *seqq.* Quomodo ante eorum administrationem se præparare debeat? *ibid.* n. 2. Semper debet esse paratus illa administrare etiam tempore pestis. *ibid.* n. 6. & 8. Si id neglexerit, pastori privati potest. *ibid.* in col. n. 7. Nullus in aliena parochia, aut alienis parochianis Sacramenta administrare potest. II. 4. col. 2. n. 16.

Parochus est ordinarius & privative Minister Baptismi in sua parochia. II. 10. col. 1. n. 4. Quomodo ius baptizandi ab Episcopo accipiat? *ibid.* n. 3. Nemo solemniter baptizare potest sine consensu parochi. *ibid.* n. 5. Parochus non facile assumere debet munus patris. II. 17. col. 1. n. 10. Convenit, ut sit infirmus de modo excidendi infantem, si casu puerpera in partu moriatur. *ibid.* 18. col. 1. n. 25.

Parochi cū purificare mulieres post partum, II. 13. col. 2. num. 8.

Vide, *Purificatio.*

Parochi officium circa Sacramentum Confirmationis. II. 60. col. 1. n. 11. Pueri confirmandi testimonium parochi adferre debent de sufficienti instructione. *ib.* col. 2. n. 15.

Vide, *Confirmatio.*

Parochus solus iure ordinario distribuit Eucharistiam. II. 24. col. 1. n. 20.

Vide, *Eucharistia.*

Parochus solus dare potest Communionem Paschalem. II. 27. col. 2. n. 11. Tempus Paschale prorogare potest. *ibid.* nu. 15. Non potest sua auctoritate infligere poenam non communicanti in Paschate, & eum minus quam a Communionem repellere? *ib.* 28. col. 1. n. 18.

Vide, *Communia.*

Parochus solus potest deferre Eucharistiam ad infirmos. II. 29. col. 1. n. 8. Omni tempore, etiam noctu, debet esse paratus ad Visitum infirmis administrandum. *ibid.* n. 12.

Vide, *Visitum.*

Parochi cura circa Anniversaria aliasque Foundationes. II. 45. col. 2. n. 26. Audiendus in eorum reductione. *ibid.* 46. col. 1. 34. & *seqq.* Non convenit ut Foundationes Anniversariorum Subditis tuadeat. *ibid.* n. 36. In Ecclesia parochiali sine ejus licentia nemo potest celebrare. II. 49. col. 1. n. 13. Ius parochi per sententiam Regiam firmatum. *ibid.* n. 14.

Vide, *Anniversarium, Fundatio.*

Parochus olim privative erat Minister Sacramenti penitentiarum; ita ut absolutio sine ejus licentia data; haberetur nulli. II. 61. col. 2. n. 8. Quondam comperit dari facultas excipiendi Confessiones Fratrum Mendicantium, & semper aliis presbyteris, sed sine præjudicio parochi? *ibid.* n. 10. Adhuc hodie parochiani tenentur semel in anno ei vel alteri de ejus licentia confiteri. *ibid.* n. 13. Quod multis probatur. *ibid.* n. 14. & *seqq.* Non tantum a Laicis, sed & a Clericis id exactum; & quis censendus sit singulorum proprius Sacerdos fve parochus? II. 65. col. 1. n. 19. Quid de hac obligatione sentiat Ecclesia Gallicana? *ibid.* n. 21. Sententia Archiepiscopi Rhemensis lupper hoc iure parochorum. *ibid.* col. 2. n. 22. Ratio hujus juris & disciplinæ *ibid.* n. 23. Prudenti in hoc præcepto arguendo necessaria. *ibid.* n. 24. In concedenda licentia alteri confitendi, debet esse facilis. *ibid.* n. 25.

Parochus iure proprio competit suorum parochianorum confessiones audire. II. 63. col. 1. n. 1. Hac de re Gersonii sententia, cui conforme videtur Decretum Concilii Tridentini. *ibid.* n. 2. & 3. Occasione privilegiorum de excipiendis Confessionibus concessorum Mendicantibus, multa & gravia offidia parochos inter & Mendicantes. II. *ibid.* col. 2. n. 6. 7. 8. & *seqq.* Parochorum causam suscipit Gersonius. *ibid.* 64. col. 2. n. 12. Plurimi præfules in Concilio Tridentino petunt, ut revocentur hæc Mendicantium privilegia. *ibid.* n. 13. Obstant Ordinum Regularium Superiores generales, quorum causam inter alios suscipiunt S. Thomas & Cardinalis de Luca. *ibid.* n. 14. & 15. & n. 16. & *seqq.* & 65. col. 1. n. 19. Quibus moti principiis, privilegiorum patroni ea detendere conantur? *ibid.* n. 20. Quamdiu intacta manserit necessitas confitendi proprio parochi? *ibid.* col. 2. n. 22. An iterum faciendus parochi confessiones, quæ antea alieno Sacerdoti fuerunt peractæ? *ibid.* num. 24.

Parochi potestas excipiendi confessiones, titulo sui Beneficii, non se extendit extra fines sue parochiæ. II. 66. col. 2. n. 8. Vi tamen consuetudinis illam excipere potest in aliis parochiis ejusdem Diocesis, & in quo ea consuetudo fundata sit? *ibid.* n. 9. Etiam quandoque in parochiis extra Diocesim. *ibid.* n. 10. Ante Concilium Tridentinum poterat culibet presbytero concedere licentiam excipiendi confessiones in sua parochia. *ibid.* n. 11. Eadem obtineat in habentibus Beneficium Curatum, five Seculare, five Regulare; & quodnam tale censetur? *ibid.* col. 1. n. 4. & 5.

Vide, *Confessio, Approbatio.*

Parochus est Minister ordinarius Extremæ Unionis. II. 86. col. 1. n. 11. Quomodo infirmus ad ejus inspectionem tempe-
viam tentatus inducitur? *ibid.* n. 12. Illam administrare tenetur cum periculo vite. *ibid.* col. 2. n. 15. Quam periculosum sit parochi, si ejus culpa hoc Sacramentum negligatur. *ibid.* n. 14. Quomodo parochus in administratione hujus Sacramenti se debeat gerere? *ibid.* n. 16. & *seqq.*

Vide, *Extrema-Unio.*

Aa

Pa

Parochi cura & visitatio Scholarum. II. 125. col. 1. n. 20. Nec per Archipresbyterum aut Scholasticum excluditur. *ibid.* 124. col. 2. n. 16.

Vide, *Schola*.

Parochi est assignare locum honorabiliorem in sua Ecclesia. III. 79. col. 1. n. 28. Quomodo se genere debeat, si occurrant controversie cum Toparcha quoad jura honorifica? *ibidem*, num. 24.

Parochi jus & officium circa Sponsalia. II. 125. col. 1. n. 4. 5.

7. & seqq.

Vide, *Sponsalia*.

Parochi assentientia necessaria ad validitatem Matrimonii. II.

132. col. 2. n. 1. & seqq.

Vide, *Matrimonium*, *Metus*, *Parentes*.

Parochus ex Concordatis Brabantie & Edictis Regis, jus habet interveniendi computibus Hospitalium & piorum locorum. III. 230. col. 2. n. 48. Auctoritas ejus circa bona Fabricæ & Mensæ S. Spiritus. I. 20. col. 2. num. 4. & 230. & seqq. & 234. col. 1. & 2.

Parochi cura incumbit circa testamenta suorum Subditorum & eorum executionem. IV. 17. col. 1. n. 34. & 35. Merito curam habere debet Captivorum. IV. 104. col. 1. n. 37.

Vide, *Aditus*, *Fabrica*, *Mensa* S. Spiritus; *Congregatio Pastorum*, *Decima*, *Domus Pastoralis*, *Novalia*, *Oblatio*, *Portio congrua*, *Communio*, *Clericus*, *Presbyter*, &c.

PASCHA.

Paschales dies Ecclesia voluit esse dies lætitiæ; & quare? II. 15. col. 2. n. 51. & 52. Acris contentio inter Victores Summum Pontificem & polycratem de die, quo pascha celebrandum esset. VI. 136. col. 1. Huius contentionis causa latius exponitur. VI. 152. col. 2. §. 6. Quid circa hanc questionem statum & decretum fuerit in Concilio Nicæno? *ibid.* 156. col. 2. §. 10. Cur patres Concilii alia forma usi sint in Decreto de die celebrandi pascha, quam in Decreto de Fide? *ibid.* Decretum Synodi Nicænæ de celebratione paschæ in Antiochena Synodo confirmatur. VI. 193. col. 2. Festum paschæ uno eodemque die ab omnibus celebrandum. VII. 83. col. 1. Quanta fuerit patrum cura hujus discipline? *ibid.* & 93. col. 2. Quo die pascha celebrandum esset; in Concilio quod annuatim celebrabatur, determinari debebat. VII. 93. col. 2. Pascha die Dominico celebrandum. VIII. 116. col. 1.

Paschalis tempore quare non gerendendum in orationibus? VI. 170. col. 2. Paschalis Festivitas Magnus dies dicta a Synodo Ancyranâ. *ibid.* 174. col. 2.

Paschalis Octava olim tota solemniter celebrabatur. VII. 99. col. 2. & 152. col. 2. A quo primum & quo sæculo paschales Festi dies ad tres primos contracti? *ibid.* 152. col. 2. Ratio illius commutationis. *ibid.* 155. col. 1. Vestigium hodiernum veteris discipline. *ibid.*

Paschalis Communio, ubi faciendâ? II. 27. col. 2. n. 8.

Vide, *Communio*, *Parochia*.

PASTOR.

Pastore, ut semper sancte Sacramenta administrare possint, sancte vivere debent. II. 3. col. 2. n. 1.

Pastores non citra necessitatem ab ovibus suis vocandi. VII.

113. col. 2.

Pastorale Ministerium quam ætatem requirat? VIII. 129.

col. 1.

Vide, *Episcopus*, *Clericus*, *Parochus*.

PASTOR PRIMITIVUS.

Pastorum primitivorum origo. III. 193. col. 2. sub n. 9. & n. 10. & seqq. & VI. 18. col. 1. §. 9. Hoc nomen etiam in n. v. ore Canonico ignotum; & quid significet? VI. 18. col. 2. Solus titulus primitivi pastoris non sufficit, ut Vicarius perpetuus ab electione sui Vice-Pastoris excludatur. I. 13. col. 1. sub n. 2. Pastores primitivi Ecclesiis tenentur præficere Vicarios perpetuos, qui ab ipsis suis titulis sint independentes. III. 194. col. 2. n. 25. & 26. & seqq. Abbates, Canonici, alique possidentes Ecclesias unitas & datas Vicariis perpetuis, tantum sunt nomine tenus pastores. III. 194. col. 2. n. 29. Non possunt Vicarios siue confenser Episcopi parochialibus Ecclesiis præficere. VI. 12. col. 1. Quare dicti sint *personæ*? *ibid.* col. 2. Unde dicti pastores primitivi? *ibid.* col. 1. & III. 194. col. 2. n. 30. Curæ animarum sese immiscere non possunt. *ibid.* n. 31. Ex consuetudine ipsi competunt jura honorifica; & quænam illa? *ibid.* n. 33. & VI. 18. col. 2. Jus nominandi Vice-Pastorem, Custodem, Concionatorem, &c. iidem competit. III. 195. col. 1. n. 35. Id his turbandi non sunt, dum sine præjudicio curæ animarum Vicario incumbenti iis utuntur. *ibid.* n. 36. Tenentur Vicariis suis ad portionem congruam ante alios majores Decimateores. *ibid.* col. 2. n. 37. & 198. col. 2. n. 9. Patroni Ecclesiasticis solent esse pastores primitivi, & catechus ad portionem congruam obligari possunt. *ibid.* n. 10. Non semper sunt pastores primitivi. *ibid.* n. 11. Pastor primitivus quomodo a Vicario pro consequenda portione congrua conveniri possit? *ibid.* n. 12. An primitivi pastores teneantur ad portionem congruam solvendam, cum non sint Decimateores? III. 199. in nota. Quid legendum, ut clare & certo insisterent jura quæ hodie primitivis pastoribus in Galliis competunt? III. 195. col. 1. in nota.

Pastorum primitivorum jura non sunt eadem in omnibus Ecclesiis; sed hæc subinde pauciora & minora sunt, quod depen-

deret a consuetudine, vel specialibus conventibus Ecclesiarum. VI. 43. col. 1. *Les évêques & le Clergé des Francs ont défendu aux Curés primitifs de faire les fonctions curiales*. III. 274. col. 2. n. 31.

Vide, *Decima*, *Portio congrua*, *Vicarius perpetuus*, *Communio*.

PATER.

Vide, *Parentes*.

PASSIO DOMINICA.

Passionis Dominicæ dies quomodo transigendi? VII. 160. col. 1. Quare hi dies dicti *Hebdomada magna*, seu *major*, seu *sancta*? *ibid.*

PATER ABBAS.

Pater Abbas qui dicitur? I. 192. col. 1. n. 20. Quæ ejus auctoritas? *ibid.* col. 2.

PATRES SS.

Patrum (sanctorum) lectio Clericis admodum conveniens est. V. 99. col. 1. §. 7. Quare lectio & perfructio scripturarum & actorum SS. Patrum potissimum conducit Canonum studio? *ibid.* col. 2. In scriptis SS. Patrum abunde reperitur scientia necessaria animarum Rectioribus. *ibid.* Quam nocivus Ecclesiæ neglectus scientiæ Scripturæ sacræ & SS. Patrum. *ibid.*

PATRIA OBEDIENTIÆ.

Patria obedientia unde sic dicta? III. 48. col. 1. n. 20. Quænam hoc nomine appellantur? *ibid.* col. 1. n. 21. Inter eas comprehenditur Belgium. *ibid.* n. 21. & 23.

PATRIARCHA.

Patrichiale jus Antiocheni & Hierosolymitani Episcoporum, a patribus Chalcedonensibus determinatum. VII. 19. col. 2. Auctoritate Gratiani definit Pontifex Romanus inter Patriarchas numerari. VIII. 21. col. 1. Tempore Concilii VIII. adhuc inter Patriarchas numerabatur. *ibid.*

Patriarcha videtur primitus fuisse puncupatus Exarchus. VII.

32. col. 2.

Patriarchalium Sedium prerogative ad disciplinam pertinent; ideoque pro bono Ecclesiæ mutari, ampliari, vel restringi possunt. VII. 42. col. 1. Ordo patriarcharum. VIII. 149. col. 1.

Patriarcha Constantinopolitanus secundus post Romanum. VII. 142. col. 1. Patriarchæ Constantinopolitano æqualia privilegia cum Romæ throno per Canonem Trullanum attributa. *ibid.* primum exgressus? *ibid.* Hic Canon a Gratiano mutilatus. *ibid.* Unde Romani Pontifices sibi asseruerint jus Patriarchasini? *ibid.* VIII. 38. col. 1.

Patriarcha vices suas Subdiacono potest committere. VIII. 42.

col. 1.

Vide, *Præmatus*.

PATRIMONIUM.

Patrimonium pauperum, quare frequentius dicta bona Ecclesiæ? II. 156. col. 1. n. 6. A rectissime sic vocata? *ibid.* n. 7. Res Ecclesiæ dicuntur patrimonium Christi & pauperum. *ibid.* n. 11. Ecclesiæ Romanæ sicut aliam Ecclesiarum bona, *patrimonium Christi* & pauperum dicenda sunt. *ibid.* col. 2. num. 21. Sanctus Gregorius patrimonium Ecclesiæ Romanæ vocavit res pauperum. III. *ibid.* col. 1. n. 9.

PATRINI.

Patrinorum, Sponsorum, seu Susceptorum origo. II. 16. col. 2. n. 1. & seqq. Primitus soli viri in Baptismo virorum, & solæ mulieres in Baptismo mulierum adhibebantur; & quare? *ibid.* num. 4. Quando & quare hæc disciplina mutata? *ibid.* n. 5. Patrinorum officia olim & hodie. *ibid.* n. 6. Eorum obligatio. *ibid.* in col. n. 10. Patres attendere debent obligationem. *ibid.* col. 1. n. 10. Patres attendere debent quos in patris admittant. *ibid.* n. 11. Quinam ab eo munere recedendi? *ibid.* n. 12. Patrinus non deservitur suo munere, dando munusculum. *ibid.* n. 14. Edictum Caroli V. circa dationes munerum. *ibid.* n. 15. Pastores & alii Ecclesiastici non facile hæc officium assumere debent. *ibid.* col. 2. n. 16. Monachis interdicitur; & quoniam sub eo nomine comprehendatur? *ibid.* sub col. n. Olim parentes prolium suarum erant susceptores; & quare hoc mutatum? *ibid.* n. 17. & 18. De patrinorum numero nulla specialis lex aut disciplina apud antiquos occurrat. II. 16. col. 2. sub n. 3. & *ibid.* in nota. Synodus Tridentina duas ad summum personas ad suscipiendum infantem adhiberi voluit. II. 147. col. 1. n. 14. parochus baptizatus inquire debet qui in Patris designati fiat, & hos solos admittit? *ibid.* n. 17. Quid si hæc a Parocho sint omisa; item quid si plures quam duo admisi sint? *ibid.* col. 2. n. 18.

Patrini etiam assumuntur in Confirmatione. II. 23. col. 1. n. 14. Horum apud Antiquos mentio non occurrit. *ibid.* sub col. n. Quales adhibendi. *ib.* n. 15. Quodnam eorum officium, & quæ

quis delectus eorum habendus? *ibid.* in *cod. num.* & *num.* 16. Cavendum, ut per eorum assumptionem impedimentum Matrimonii non nimis multiplicentur. *ibid.* *col.* 2. *num.* 17. Sufficiens per Procuratorem contrahit cognitionem spirituale. *II.* 147. *col.* 2. *num.* 20. Quid de patris a solo Parocho designatis? *ibid.* *num.* 19. Quid de patris eorumque obligatione apud Gratianum? *VII.* 116. *col.* 1.

Vide, *Cognatio.*

PATRONUS, PATRONATUS.

Patroni nomen, uti hodie sumitur, multis seculis ignotum. *III.* 65. *col.* 1. *num.* 1. Unde fundatores Ecclesiarum appellati Patroni? *ibid.* *col.* 2. *num.* 14. Didit etiam Advocati & Defensores. *ibid.* in *cod. num.* Quod sit Jus Patronatus? *VIII.* 74. *col.* 1.

Vide, *Advocatus, Defensor, Fundator.*

Patronatus antiquissimus temporibus notus. *III.* 65. *col.* 1. *num.* 1. & *seqq.* Primis seculis omne Jus Patronatus erat ejusdem nature. *ibid.* 67. *col.* 1. *num.* 1. A quo tempore nota distinctio inter Laicum & Ecclesiasticum? *ibid.* *num.* 3. Quid sit proprie Jus Patronatus Ecclesiasticum? *ibid.* *col.* 2. *num.* 6. Non omne quod competit personis Ecclesiasticis, etiam ob donatos prebendas Ecclesiasticas, est semper Ecclesiasticum. *ibid.* *num.* 4. Quid Jus Patronatus Laicum? *ibid.* *num.* 8. An Jus Patronatus reservatum Clerico ratione Fundationis fidei ex bonis Ecclesiæ, censendum sit Laicale? *ibid.* *num.* 9. In dubio potius censetur Laicum quam Ecclesiasticum. *ibid.* *num.* 10. Jus Patronatus annexum Feudo, manet Laicum, si cum Feudo transiit ad Ecclesiam. *ibid.* *num.* 12. Quodnam Jus Patronatus Laicum reale, & unde hoc dictum? *ibid.* *num.* 11. Eius origo. *ibid.* *num.* 12. Quodnam Jus Patronatus mixtum? *ibid.* 68. *col.* 1. *num.* 23. Si Ecclesiasticus concurrat cum Laico alternative, illius turnus censetur totus Ecclesiasticus. *ibid.* 35. *col.* 2. *num.* 27. & 68. *col.* 1. *num.* 25. Quid si utroque simultanee concurrat, quænam qualitas prævaleat? *ibid.* *num.* 24. Unde Jus Patronatus Ecclesiarum ruralium, & minorum Capitulorum originem fuisse videatur? *ibid.* *num.* 17. Jus Patronatus Beginarum, Admonitionum, Confraternitatum, &c. quæ censendum? *ibid.* *col.* 2. *num.* 28. Jus Patronatus ad Universitatem Parisiensem pertinet, declaratur fidei Laicale. *ibid.* *num.* 29. Prædicta jura licet possint dici mixta, prævalet tamen qualitas laicalis. *ibid.* *num.* 30.

Patronatus acquiritur per Fundationem; & an debeat referri specialiter? *III.* 69. *col.* 1. *num.* 1. & 2. Non usus inducit præsumptionem non reservationis. *ibid.* *num.* 3. Ubi constat de Fundatione, pro Jure Patronatus præsumitur. *ibid.* *num.* 4. Qualis fundatio requiritur & sufficiat? *ibid.* *num.* 5. & 6. Primus hoc loco Fundationis titulus deferabatur. *ibid.* *col.* 2. *num.* 37. An acquiratur per donationem fundi? *ibid.* *col.* 1. *num.* 6. Fundi Datur potest Benefactor, sed non Patronus haberi. *ibid.* *num.* 10. An & quomodo acquiratur per donationem? *ibid.* *num.* 11. & *col.* 2. *num.* 12. An tribus hisce modis possint tres ejusdem Ecclesiæ patroni constitui? *ibid.* *num.* 14. Alter titulus acquirendi est præscriptio; & quandoque coepert? *ibid.* *num.* 16. Quid ad hanc præscriptionem requiritur? *ibid.* *num.* 17. Concilium Tridentinum abrogans patronatum, qui non est ex fundatione, admissum non est in Belgio quantum ad patronos Laicos. *III.* 70. *col.* 1. *num.* 27. Synodus relictæ nonnulla Jura Patronatus. *ibid.* 69. *col.* 2. *num.* 21. An ex Decreto Concilii Tridentini præsentare queat, qui tantum est in quasi possessione Juri Patronatus? *ibid.* 70. *col.* 1. *num.* 22. Jus Patronatus deperit ortum ex occupatione Laicorum, & inde provenit ad Monasteria fidei Capitula. *ibid.* *col.* 2. *num.* 32. An acquiri possit per privilegium Apostolicum? *ibid.* *num.* 33. An Pontifex Beneficia libere collationis possit subicere Juri Patronatus? *ibid.* *num.* 34.

Patronatus Jus, vigore cuius Abbates, Abbatissæ & Capitula Canonorum præstant Episcopis Presbyterorum ad vacantes Ecclesias, P. rochiales, unde ducat originem? *VI.* 39. *col.* 2. *g.* 3. & 41. *col.* 2.

Patronatus Jus qua ratione probetur? *III.* 70. *col.* 1. *num.* 28. Concilium Tridentinum restringens ejus probationem, in Belgio non admittit quantum ad Patronos Laicos. *ibid.* *num.* 27. Probatio per Concilium requisita etiam obtinet in possessorio. *ibid.* *num.* 23. Admittitur a Belgis ad infans aliorum furium. *ibid.* *num.* 26. Ista immemorialis possessio habetur pro vero titulo, quod & in Gallia obtinet. *ibid.* *num.* 30. Canon antiquissimus Juri Patronatus favens. *VIII.* 72. *col.* 2.

Patronatus Ecclesiasticus an possit transire separatim a Dignitate? *III.* 71. *col.* 1. *num.* 1. & 2. Jus Patronatus Laicum reale transferuntur una cum re cui adheret. *ibid.* *num.* 3. Etiam nominativum expressum non fit. *ibid.* *num.* 4. In hac alienatione non requiritur licentia Episcopi. *ibid.* *num.* 5. An transferatur simul cum dominio utili? *ibid.* *num.* 6. A. transferat in Maritum ratione dotis, in Viduam ratione dotarii, item in usufructuarium? *ibid.* *col.* 2. *num.* 11. & *seqq.* Non transit in reditorem ratione pignoris. *ibid.* *num.* 15. An Capitula & Monasteria, ob presentationem aut nominationem Presbyterorum, &c. Jura Patronatus, quæ fundatoribus & Benefactoribus Ecclesiarum competere solent, consequantur? *III.* 193. *col.* 2. *sub num.* 9.

Patronatus Laicus hodie censetur quod temporale, & de eo solus Juxta secularis cognoscitur. *III.* 72. *col.* 2. *num.* 26. Quid si in dubio sit, an Jus Patronatus sit mere laicale, an vero mixtum? *ibid.* *sub cod. num.* Juxta Ecclesiasticum in Brabantia de eo cognoscere potest indifferenter. *IV.* 15. *col.* 1. *num.* 31. Sed raro admodum id evenit, & quare? *ibid.* 14. *num.* 19. *col.* 2. *sub cod. num.* Succedit ad heredes; quo jure & quo ordine? *III.* 72. *col.* 1. *num.* 17. Potest in fundatione cavere, ut non deferatur jure hereditario. *ibid.* *col.* 2. *num.* 25. *Les Apogastres*

Van-Essen Tom. X.

de Franco qui n'ont que l'usufruit des fiefs qui leur sont données, jouissent des droits de Patronage & de collation attachés à ces fiefs. *III.* 270. *col.* 1. *chap.* 4. Venditio Juris Patronatus censetur irrita & Simoniaca. *III.* 72. *col.* 2. *num.* 28. & 30. Quondam non censetur vendi? *ibid.* *num.* 31. Unde invaluerit abusus vendendi Jus Patronatus? *ibid.* *num.* 26. Hic abusus per Pontifices reprobatus. *ibid.* *num.* 27. Pretium fundi augendum non est intuitu Juris Patronatus annexi. *ibid.* *col.* 2. *num.* 32. Unde proveniat Laicos Jus Patronatus tanti facere? *ibid.* *num.* 33. De Jure Patronatus olim litigantes patroni, quandoque visi sunt ad arma profligare. *VIII.* 137. *col.* 1. Le Patronage laical ne doit être affecté à aucune servitude. *III.* 269. *col.* 1. On n'y peut déroger sans le consentement du Patron. *ibid.* 270. *col.* 2. *chap.* 5. Autres observations sur le Patronage laical. *ibid.*

Patronatus distinguitur a Jure Præsentationis. *III.* 73. *col.* 2. *num.* 2. Quævis præsentatio sit Juri Patronatus pars præcipua, potest esse patronus sine Jure Præsentationis. *ibid.* *num.* 3. Olim patronus offerebat Clericum ordinandum, hodie offert institutum; & quæ mutationis ratio? *ibid.* *num.* 4. & 5. Quid de Jure Præsentationis, quod patronis competit, & de tempore ipsi præfixo ad præsentandum? *ibid.* *num.* 6. & *seqq.* Patronus Laicus in præsentatione variare potest, non autem Ecclesiasticus. *ibid.* 77. *col.* 1. *num.* 16. An recte dicatur Jus Patronatus esse servitutum? *ibid.* 91. *col.* 2. *num.* 7. Ecclesiæ Patronatus effectus Juris Laici vel mixti exemptæ a concursu. *III.* 35. *col.* 2. *num.* 25. & *seqq.* Beneficia Juri Patronatus Laici non cadunt sub Reservationibus, etiam ratione vacationis in Curia. *ibid.* 47. *col.* 1. *num.* 19. & 47. *col.* 1. *num.* 22. Beneficia etiam Juris Patronatus Ecclesiastici videntur a Reservationibus exempta in Belgio. *ibid.* 10. *col.* 1. *sub num.* 26. Beneficia patronatus Laici exempta sunt a jure præventionis. *ibid.* *num.* 22. Derogatio Juris Patronatus Laici nunquam admittitur. *ibid.* 62. *col.* 2. *num.* 17. Ex quocumque titulo Jus illud competit. *ibid.* *num.* 22. & *seqq.*

Patroni unicum præsentent in Pastorem. *VIII.* 137. *col.* 1. Quæstio super Jure Patronatus intra tres menses non decisa, Episcopus providet. *ibid.* Patronus ob lapsum quatuor mensium jure præsentandi ea vice privatum, Clericum institutum debet eum, quando usus Patronus fuerit declaratus, ut talem agnoscere & colere. *ibid.* Dissensum patronorum præsertim inter Laicos in Belgio & in Gallia Papa supplere non potest. *III.* 62. *col.* 2. *num.* 20.

Vide, *Præsentatio.*

Patronatus quorundam avaritia in Concilio Lateranensi IV. r. prefla. *VIII.* 164. *col.* 2.

Patrono reddito ad inopiam debentur alimenta ex bonis Ecclesiæ; quo jure & qua moderatione? *III.* 76. *col.* 2. *num.* 5. & *seqq.* Quid in determinanda subventionem patroni debita attendendum? *ibid.* *num.* 7. Non debentur titulo præsentationis, sed tantum fundationis. *ibid.* *num.* 8. Alimentatio debetur patrono in casu inopie, licet in fundatione non sit reservata. *ibid.* 77. *col.* 1. *num.* 9. Non debetur mere intuitu paupertatis; & debet esse largior quam in alios pauperes. *ibid.* 76. *col.* 2. *num.* 5. Potest fundator sibi vel successoribus, aut etiam extraneo, pensionem annuam reservare. *ibid.* 77. *col.* 1. *num.* 10. & 11. Item cavere ut fructus vacantis Ecclesiæ sibi cederent. *ibid.* *num.* 12. Item leges apponere; & executioni earum, & conservationi bonorum invigilare. *ibid.* *num.* 13.

Patroni superintendenda in rebus Ecclesiæ, ad quæ se extendat? *III.* 77. *col.* 1. *sub num.* 14. Sacerdotes non administrant bona juxta intentionem fundatoris a patrono monendi, & Episcopo vel Juxta defendendi. *ibid.* *num.* 15. An sine ejus consensu possit fieri notabilis alienatio aut gravamen imponi? *ibid.* *num.* 17. & 225. *col.* 2. *sub num.* 35. An Pontifex possit exactionem imperare Ecclesiæ sine consensu patroni? *III.* 77. *col.* 1. *num.* 17. An & quatenus cura patroni ad Divinum Officium se extendat? *ibid.* *col.* 2. *num.* 19. Concilium Tridentinum huic in speciem contrarium in Belgio non est receptum. *ibid.* *num.* 20. & 21. Concilium Tridentinum curam patronorum circa observantiam fundationis non excudit. *ibid.* *num.* 22.

Patroni præstare tuitionis nihil in Ecclesiâ usurpare possunt. *III.* 77. *col.* 2. *num.* 23.

Patronus omnibus aliis, etiam Toparchis quoad jura honorifica præstare; & quare? *III.* 79. *col.* 2. *num.* 35. Patroni aliqui Laici Jarius his gaudentes, debent cedere Clero. *ibid.* 80. *col.* 1. *num.* 38.

Vide, *Jura honorifica.*

Patronatus Jus quodnam, & quantum Regibus & supremis Principibus competat? *III.* 83. *col.* 2. *num.* 1. & *seqq.*

Vide, *Nominatio Regia, Regalia.*

Patroni in permutatione Beneficiorum audiendi sunt. *III.* 100. *col.* 2. *num.* 28. Consensum patroni Ecclesiastici Ordinarius supplere potest, non vero consensum patroni Laici. *ibid.* *num.* 29. & 30. Beneficia Collationis Regiæ, Juri Patronatus Laici & mixti, non possunt gravari pensionem sine patronorum consensu. *ibid.* 123. *col.* 1. *num.* 21. Quid sit præsentatio spectet alternative ad Laicum & ad Ecclesiasticum? *ibid.* *num.* 24. Beneficium sine consensu patroni potest pensionem gravari, si sit Juri Patronatus Ecclesiastici. *ibid.* *num.* 25. In unione Beneficiorum audiendus patronus. *ibid.* 132. *col.* 1. *num.* 9. Requiritur consensus patroni Laici. *ibid.* *num.* 10. Etiam si fuerit ad erectionem. Seminarium. *II.* 122. *col.* 1. *num.* 8. In Gallia aperta Regalia, Rex libere pleno jure confert Beneficia Juri Patronatus Ecclesiastici; & quo titulo? *III.* 83. *col.* 1. *num.* 54. & *seqq.*

Patronatus Præcipue partes sunt in provisione Beneficiorum patronatorum. *III.* 89. *col.* 2. *num.* 30. Reges aliqui patroni Laici vi sui Juris Ecclesiæ Ministros designant, atque Ecclesiastica munia distribuunt. *I.* 61. *col.* 2. *num.* 2. Licet patroni ha-

Ant 2 deant

beant Jus presentationis, non possunt tamen propria auctoritate Clericos *instituire*, sive titulum Ecclesiasticum dare. VIII. 136. col. 2. Quid in Concilio Lateranensi III. contra Clericos sic institutos statutum fuerit? *ibid.* Quam grave onus sit Jus Patronatus? III. 149. col. 2. num. 13. Plures illud horruerunt & respuerunt. *ibid.* num. 13. & *segg.*

Patroni prohibentur ab Ecclesia exigere Jura. III. 77. col. 1. num. 23. & 211. col. 2. num. 40. & *segg.*
Vide, *Acceptio personarum, Insuperbia, Jura honorifica, Praesentatio.*

PAULUS SAMOSATENUS, & PAULIANISTÆ.

Paulus Samosatenus quis fuerit, & quis error? VI. 169. col. 2. Paulianistæ non videntur observasse formam Baptismi a Christo statutam. *ibid.* 170. col. 1. Quare dicti *humanitæ*? *ibid.* Quid circa eorum Ordinationes? *ibid.*

PAUPER.

Pauperum curam habere debet Episcopus. VIII. 98. col. 1. Sacramenta æque prompte administranda pauperibus ac divitibus. II. 6. col. 1. num. 9. Quomodo se gerere debeat Parochus circa pauperum Parochianorum sepulturam? III. 255. col. 2. num. 56. & *segg.*

Vide, *Mensa Spiritus Sancti, Miserales persona, Paupertas.*

PAUPERTAS.

Paupertatis titulus an possit exactionem dotis a professoio excludere? I. 160. col. 1. num. 1. & *segg.* Canones illum excludunt. *ibid.* col. 2. num. 11. Et Tridentinum directe. *ibid.* 161. col. 2. num. 7. Frequenter præteritur paupertas Monasterii, quæ revera non est. *ibid.* 160. col. 1. num. 2. Exigere aliqua ultra necessaria ad sustentationem professuri in commodum Monasterii, est Simoniacum; etiam si Monasterium sit pauper. *ibid.* num. 6. Probatum pluribus, Ecclesiam potuisse Religiosis præcipere, ut nullam, etiam titulo paupertatis, in admissione ad Religionem, passionem stipulationemve interponant. *ibid.* col. 2. num. 10. & *segg.* & V. 39. col. 1. §. 5. Auferendus & amputandus paupertatis prætextus. I. 161. col. 2. num. 1. & *segg.*
Paupertatis prætextu frequenter committitur Simonia, etiam contra Jus naturale & divinum. V. 27. col. 1. §. 1. Quare frequenter contra Jus divinum? *ibid.* 27. col. 2. §. 2.

Vide, *Simonia.*

Paupertas ad quam Religiosi ex voto tenentur, quænam sit? I. 173. col. 1. num. 1. & *segg.* Quam ex voto promittunt paupertatem Ordines Mendicantes, creditum fuit illis maxime convenire, & quare? I. 178. col. 2. num. 20. Incommoda, quæ ex hac paupertate oriuntur. *ibid.* num. 21. Imbecilliores & imperfecti Religiosi, ut hæc incommoda evadant, ad media inordinata recurrere cœperunt. *ibid.* num. 22. & 23. Huic malo occurrunt Synodus Tridentina. *ibid.* 179. col. 1. num. 27.

Paupertatis recte exornaturus. I. 181. col. 1. n. 1. & *segg.* Recessus a paupertate in viciu, vestitu, &c. causæ ruinæ discipline Regularis; & quomodo? I. 184. col. 2. num. 13. & 14. & 210. col. 2. num. 5. Hic recessus trahit ad Monasteria homines carnales. *ibid.* num. 6. Facit ut in admissione ad Religionem humana multa intercurrant. *ibid.* num. 7. Inde relaxatio. *ibid.* num. 8. Etiam si non sit impossibile, tamen difficile est in divitis paupertatem & disciplinam fervare; & quare? I. 184. col. 1. num. 13. & 210. col. 2. num. 11. & *segg.* Penuria etiam multis relaxationibus occasio datur, præsertim in Mendicantibus. I. 212. col. 1. num. 17. & *segg.*

Paupertatis votum ad essentiam Regularis paupertatis spectat. V. 13. col. 2. §. 4. Quanta commoda secum trahat paupertas voluntaria & perfecta vitæ communio? *ibid.* 17. col. 2. §. 6. Quantum conducatur ut ad perfectionem Evangelicam perveniantur? *ibid.* & 40. col. 1. Quam vera & integra esse debeat. *ibid.* Difficiuntur plures propositiones desumptæ ex quadam Thesi circa votum paupertatis & Religiosam rerum communionem. V. 56. col. 2. §. 6. Alterius Thesis expenditur assertio. *ibid.* 58. col. 1. §. 7. Quid secundum Clementem VII. requiratur ut voto paupertatis & Religiosæ rerum communioni facilius. *ibid.* 59. col. 1. num. 3. Exponitur compendiose & articulatus quid de paupertate Religiosa, & vitæ communionis Auctor sentiat. *ibid.* 58. col. 2. §. 8. Quid de executione voti paupertatis ad seculum Gallorum dici debeat? VIII. 231. in nota.

Vide, *Peculium Monachi, Proprietas.*

Paupertas usum sufficit, & requiritur ad obtinendam dispensationem in forma pauperum?

Vide, *Dispensatio.*

Paupertas attendi non potest in collatione Beneficiorum, & non probantur Mandata in forma pauperum. III. 146. col. 1. num. 11. & 12. Episcoporum cura & auctoritas circa pauperes ab Apostolorum officio originem habet. III. 218. col. 2. num. 1. & *segg.* Parochis commendatur honesta pauperum sepultura. III. 256. col. 1. num. 62.

Vide, *Advocatus, Eleemosyna, Hospitalitas, Mendicatio, Mensa S. Spiritus, Reditus, Mendicium.*

PAX.

Pacem olim datam fuisse per *osculum* compertum est. II. 136. col. 2. num. 13. & VI. 210. col. 1. De tempore dandæ pacis in sacrificio. VIII. 105. col. 1.

Vide, *Osculum.*

Paucis amore quædam nonnunquam toleranda & dissimulanda. VIII. 146. col. 2.

PAXIMATIUM.

*Paximati*um, quid videatur fuisse? I. 194. col. 2. sub num. 26.

PECCATOR PUBLICUS.

Peccatores publici quinam dicantur? II. 26. col. 1. num. 19. Repellendi a communione, donec scandalum reparaverint. *ibid.* num. 17. Etiam a Communione per modum Viatici. *ibid.* col. 1. num. 13. Nec sufficit quod fuerint confessi, & obtentæ absolutionis testimonium habeant. *ibid.* col. 2. num. 16. Quid si emendatos Pastor sciat, sed eorum conversio nondum publice sit nota? *ibid.* num. 18. Non tantum repellendi a sacra Communione, qui nominatim in Ritualibus expressi sunt, sed quicumque peccatores publici. *ibid.* num. 17. An debeant esse declarati tales per Sententiam judicis? *ibid.* num. 20. A mente Ecclesiæ recedunt, qui hic notorietatem juris requirunt. *ibid.* num. 21. Ex hac restrictione inutili redduntur Decreta Ecclesiastica in hac materia. *ibid.* col. num. Non verendum est, ne Parochi sint nimis preclives ad repellendos a Sacra Communione publicos peccatores. *ibid.* col. 2. num. 22. Hic tamen a Pallores merito requiritur prudentia Christiana. *ibid.* num. 23. Resolutio Doctorum Lovaniensium circa repulsionem publicorum peccatorum a sacra Communione. II. 193. col. 1. & 2. Resolutionis Theologorum Mechliniensium conformis. *ibid.* 194. col. 1. & 2. Repellendi ab Offertorio. II. 40. col. 1. num. 19. & 20. Quam precul a spiritu Ecclesiæ recedant Pastores qui oblationes publicorum peccatorum recipiunt. VI. 24. col. 1. §. 8. Qua e Ecclesiæ eorum dona respuenda iudicaverit? *ibid.* Olim per C. nulas & invocationem Brachii secularis ad penitentiam publicam compelluntur. II. 53. col. 1. num. 16. Non absolvent sine penitentia publica. *ibid.* 54. col. 1. num. 27. Etiam his denegatur sepultura Ecclesiastica. III. 256. col. 1. num. 18. & *segg.*

PECCATUM.

Peccatum animale, quid sit? VI. 159. col. 2.

Peccatum contra naturam, quoruplex, & qua penitentia plendum? VI. 178. col. 1.

Peccati originalis vulnus, contra pelagii dogmata quæ anathematizantur. VII. 139. col. 1. Infantes nascuntur obnoxii peccato originali, quod lavacro Baptismatis expiari debet. *ibid.* col. 2. Anathematizantur pelagiani, quod aut fuerint non baptizatis parvulis dare quietis & salus locum, etiam præter Regnum cælorum. *ibid.* col. 2.

Peccata nemo in animis. VII. 121. col. 1. Iusti non sunt sine peccato in hac vita. *ibid.* col. 2. Deos peccata punit quandoque per scientes, quandoque per nescientes. VIII. 87. col. 1.

Peccatum ad mortem, quid sit? VII. 178. col. 2. Quinam huius peccati rei arguantur? *ibid.*

Peccata multitudine, quid agendum? VIII. 27. col. 1. Peccata multitudine defendenda peccata paucula. VIII. 84. col. 2. Sic peccantibus est misericordia impendenda, ut eis peccandi impulsus non tribuatur. *ibid.*

Peccata occulta inter & manifesta distinctio. VIII. 32. col. 1.

Peccata an sola contritio sine Confessione remittantur? VIII. 109. col. 1. An & quo sensu peccata dimitti redeant? *ibid.* 111. col. 2. Quæ peccator considerare debeat, & à quibus abstinere? *ibid.*

PECULIARITAS.

Peculiaritatis vitium quantum vitæ Cœnobiticæ officiat. V. 3. col. 1. §. 2.

Vide, *Peculium Monachi.*

PECULIUM CLERICORUM.

Peculii definitio. III. 151. col. 2. num. 1. & 2. Quid *peculium* professuum filii familias? *ibid.* 152. col. 2. num. 6. *Peculium* non est nisi permilla domini vel patris. *ibid.* num. 7.

Peculium Clericorum Titulus est Decretalium, unde sic dicitur? III. 151. col. 2. num. 1. & *segg.* Cur & quando prohibentur Ecclesiasticis nomen hoc inditum. *ibid.* num. 2. *Peculium* Clerici admodum simile *peculio* servi vel *peculio* filii-familias. *ibid.* 152. col. 1. num. 3. Uti horum dominium manet apud dominum vel patrem, ita *peculium* Clericorum manet apud Ecclesiam. *ibid.* num. 4. num. 9. An Clerici possint dici domini proventuum Ecclesiæ? *ibid.* col. 2. num. 21. Bona Ecclesiastica post mortem Clericorum redeunt ad Capitulum vel Congregationem jure *peculii*, non jure hereditatis. III. 166. col. 1. num. 33. & 34.

Peculii nomen quænam comprehendantur? III. 133. col. 1. num. 25. & 26. Comprehenduntur & illa, quæ Clerici parvis vivendo sibi subtrahunt. num. 29. Bona patrimonialia sub illo non comprehenduntur. *ibid.* num. 30.

PECULIUM MONACHI.

Peculii abdicatio ita essentialis vitæ Monasticæ, ut nequidem Summus Pontifex in eo possit dispensare. I. 173. col. 1. num. 2. & 182. col. 1. num. 14. & *segg.* Ubi habentur *peculia*, non possunt esse omnia communia. I. 181. col. 2. num. 9. & *segg.* & V. 76. col. 1. & 2. §. 1. & *segg.* *Peculium* Monachi & *peculium* servi in multis convenit. I. 181. col. 2. n. 5. *Peculium* & proprium iunt

sunt Simonis, & Monachi peculia habentes reputantur proprietarii, *ib. num. 7. & V. 76. col. 1. & a. Relativus redditus vitalitatis, & cuiuslibet alterius rei in usus particulares, voto paupertatis diametraliter opposita, l. 181. col. 2. n. 9. etiam si fiat de licentia Superiorum, & dependenter ab eorum voluntate & nutu, l. 182. col. 1. n. 15.*

Vide, Peculium servi.
Peculia Religiosorum universa fide deposita ad usus particulares alicuius Religiosi, Regule S. Augustini diametraliter opponuntur, *V. 77. col. 1. §. 2. & seqq.* Contrariantur quoque doctrinae & praxi S. Fulgentii, *V. 78. col. 2. §. 1.* Repugnant etiam Constitutionibus PP. Bremiacis S. Augustini, *ibid. 79. col. 2. §. 1.* Solvitur obiectio ex his Constitutionibus deprecata, *ib. 81. col. 2. §. 5.* Epistola circularis R. P. Nevii provincialis Belgicae Ordinis Breviariorum S. Augustini provincialis contra peculia, *ibid. 82. col. 1. §. 6.* Notae in hanc Epistolam, *ibid. col. 2. §. 7.* Reprobatur praxis in quibusdam Monasteriis usitata, *V. 5. col. 1.* Reducuntur vitalitatem reservationes particulares, nec cum professione Religiosa, nec cum Synodi Tridentinae Decreto consistere possunt, *ibid. 58. col. 1. §. 7.*

Particularitatis origo, & media quibus illi obviatur, l. 182. col. 2. n. 1. & 2. Nulla est fecundior peculiorum radix, quam merus, quod Conventus nequeat necessaria suppeditare, *V. 80. col. 1. §. 2.* Media quibus peculiaritas extirpari possit, *l. 182. col. 2. n. 1. & seqq. & V. 14. col. 1.* Precipuum est necessarium placida subministratio, *l. 182. col. 2. n. 6. & V. 14. col. 1.* Quod fide peculiorum acceptione faciendum, *l. 183. col. 2. n. 3. & V. 7. col. 2.* Alterum medium ad exacta observatio Canonum, quibus inhibetur receptio ad Ordinem ultra numerum qui ex redditibus Monasterii ad consuetis cleptomis alii possit, *V. 14. col. 1. §. 2.* Multum conducit, ut peculiaritatis vitium vitetur, considerare quierum terrenarum usus pauperum proferentibus conveniat, *ib. 15. col. 1. §. 3.* Ad eliminandam peculiaritatem efficacissimum remedium est Religiosa Charitas, *ib. 16. col. 1. §. 4.* Quia vitia ex peculiaritate profuunt, quorum precipuum est ipsa professionis violatio, *ib. 5. §. 5.* Quotopere Religiosis omnem debent fugere peccata artem, & Superioribus invigilandum & abhorrendum, ut extirpatur peculium hoc vitium, *ib. col. 2.* Decretum Capituli generalis Cisterciensis adversus peculiari, *l. 182. in nota, & 244. col. 1. & 2.* Decretum Episcopi Toranensis, *l. 182. in nota, & ibid. col. 1. & 2.* Statutum illud & Decretum leguntur integra, *ibid. 244.* Cavendum Religiosis ne rebus sibi ad usum concessis utantur ut propriis, *l. 183. col. 1. n. 10. & V. 8. col. 1. §. 10. & 77. col. 2. §. 4.* Alias coram Deo erunt proprietarii, *l. 183. num. 12.* Principio illi cavendum iis, qui extra Monasterium degunt, *ib. col. 1. n. 16. & V. 8. col. 1. §. 9.* Prudentissimum hac de re Praemonstratensium Decretum, *ib. col. 2. & l. 183. col. 2. n. 17.* Optima circa eandem materiam Capituli Windesemensis Constitutio, *V. 7. col. 2. Abbas & Officialis Monasterii quomodo in sua administratione possit esse fidei & proprietarii, l. 183. col. 2. n. 14. & seqq.* Titulus administrationis in simplici Monacho, pallium est proprietatis, *l. 184. col. 2. n. 1. & seqq. & V. 9. col. 1.* Inde fit ut Superiores non possint bonorum stabiliu administrationem simplici Monacho committere, *l. 185. col. 1. n. 8. & seqq. & V. 9. col. 1. §. 11.* Licentia Superiorum non reddit Monachum immunem a vitio proprietatis, *l. 185. col. 1. n. 7.* Nulla Superiorum licentia utriusque dispensatio particulares rerum reservationes iustificare potest, *V. 5. col. 2. §. 5.* Quomodo hoc intelligendum, *V. 46. col. 1.*

Peculiaritatis est radix & fomes omnium fidei malorum, l. 181. col. 2. n. 10. & V. 2. col. 2. §. 4. & 76. col. 1. Ruina disciplinae Monasticae, l. 270. col. 2. num. 5. Haec eradicanda est, *ib. sub cod. num.* Ut veteres Monachi fidei peculiaritatem immunes ostenderent, dicere non poterant tunicam meam, tabulas meas, &c. *l. 181. col. 1. n. 12. & V. 10. col. 2. §. 10.* Non tamen censendum vitio peculiaritatis infectus Religiosus, quinadvertenter aut sine ullo proprietatis affectu rem aliquam ad usum sibi concessam diceret suam, *V. 9. col. 1.* Quomodo Religiosus uti debeat vestibus, libris, aliisque utensilibus, quae ipsi ad necessitatem traduntur, *ibid.* Quid circa hanc rem ad praevocandam peculiaritatem fecerit sancta Theologia, *ibid. & l. 183. col. 1. n. 13.* Eodem quoque usum esse remedium, merito uterentur Monasteriorum Superiores, *l. ibid. num. 12.* Quia ratione tentare possint Religiosos ad detegendum peculiaritatis vitium, *V. 3. col. 1. & 18. col. 1.* Quid ad averendum a suis subditis peculiaritatis periculum, debent monere eorum parentes divites, *ib. 5. col. 2.* Quid si parentes nolint oblati dare nisi ea conditione, ut illa illis fide sine peculiaritate, *ibid.* Quia de honorario ex Missis aut Concionibus, sive de stipendio ex Lectoribus quod cuque Religioso obvenire possit, *ib. & 77. col. 1. & 80. col. 2.* Quae de Libris qui alicui Religioso quacunque ex causa obveniunt, *V. 5. col. 2.* Concilium Tridentinum voluit, ut res Religiosis obvenientes, prius Superioribus tradantur, & Conventui incorporentur, quam earum usus etiam facti ipsis concedatur, *V. 6. col. 1. §. 6.* Actor respondet ad ea, quae doctrinae ejus circa peculiaritatem obiecta fuerant, *ibid. 65. & seqq.*

Peculia habere, nec tamen illis animo habere quam difficile sit, V. 74. col. 1. Quia ratio Peculium fide depositum ad particulares usus a iuribus R. P. non vere dicitur proprium respectu illius Religiosi, tamen si proprietatis Conventui sit incorporata, *V. 76. col. 1. §. 1.* Quare peculia Monachorum ipsis dicantur propria, *ibid. col. 2.* Non ideo dici possunt licita peculia, nec voto paupertatis contraria, quia in Constitutionibus alicuius Capituli sive Provincialis, sive Generalis, hac peculia aut particularia Religiosorum deposita permittuntur, *V.*

80. col. 1. An Concilia seu Doctores peculia improbabiles loquantur de peculis, quae habentur sine dependentia, aut cum ea cordis affixione, ut nolint illa arbitrio Superioris subicere, *V. 84. col. 1.* Summa intercedit differentia inter ea, quae ad necessitatem Religiosis conceduntur, & Deposita seu Peculia, *V. 85. col. 1.* Quid de Doctoribus Peculium Monachorum & Monialium a vitio proprietatis exculpatibus, *V. 85. col. 2.* Quid de Bulla Clementis X. circa hanc materiam, *ib. 86. col. 2.*
Vide, Vita communis, Paupertas, Monasterium, Proprietas, Communio bonorum, Abdicatio, Superior Regularis,

PECULIUM SERVI.

Peculium servi, quid sit, V. 4. col. 1. Iure Romano servi plane incapaces proprietatis sive domini, *ibid. 76. col. 1.* Hac servi conditione non obstante, peculium servo posse esse expedire, *ibid.* Proprietas peculi semper manet apud Dominum, *ib.* Peculium ad nutum Domini sola ejus voluntate servo admittitur, *ib.* His non obstantibus, Peculium servi dicitur patrimonium servi, *ib.* Quare & quomodo sic dicatur, *ib.*

PEDUM.

Vide, Baculus Paforalis.

PELAGIUS, & PELAGIANA HAERESIS.

Pelagius & Celestius Haereticarum, eorumque haeretica dogmata per diversas Synodos damnantur, *V. 62. col. 2.* In Synodo Carthaginiensi leguntur litterae duorum Episcoporum Galidorum, quibus Pelagium Celestiumque, auctores nefarii dogmatis accusabant, *ib. Anathematizantur, ib. 63. col. 1.* Epistolam Synodorum Carthaginiensis & Milevitanae, & quinque Episcoporum Africanorum, ad Innocentium I. de Pelagiana haeresi, *ib.* Respondet Pontifex hanc haeresim a se damnari, & declarat Pelagium & Celestium Ecclesiae communionem segregatos, *ib. Zosimo* Papae Innocentii successori obrept Celestius, *ib.* Zosimum causam Concilii novo examini subijcit, *ibid. col. 2.* Africanos acriter perstringit, & damnat abentes duos Episcopos Gallos, *ib. Pontificem, ib.* Eius inceptoris Episcopi ad Africanos, *ib. 64. col. 1.* Zosimo inbreptum notat Augustinus, & alii, *ib.* Africanorum ad Zosimum obreptitiorum litterae, *ib.* Habetur apud Carthaginensem Concilium, in quo sedent 182. Episcopi, quorum decretis damnatur Pelagiana haeresis, *ibid. col. 2.* Litterae hujus Concilii ad Zosimum, & Zosimi responsoria ad Africanos, *ib.* Jam ad alterius Concilii celebrationem ex tota Africa Episcopi conveniunt, cum ipsis redditae sunt Zosimi Epistolae, *ibid.* Hinc Concilio interfuerunt 188. Episcopi praeter Aurelium Carthaginensem & Donatum, *V. 65. col. 1.* In hac rotius Africae generalis Synodo editi illi famosi Canones, quibus a Zosimo probatur, per eorum mundum haeresis Pelagiana damnata est, *ib.* Quo sepius hi Canones dici queant a Zosimo probati, *ib.* Exponuntur hi Canones, *V. 119. col. 1.*

Pelagius asserit Adam mortuorum fuisse, etiam non peccasset, *V. 119. col. 1.* Hunc errorem damnare compulsi est ipse Pelagius in Synodo Palaestina, *ib.* Quae circa statum parvulorum ante & post baptismum in Synodo Disiopolitana Pelagius coactus fuerit damnare, *ib. col. 2.* Anathematizatur Pelagianorum dogma de quodam medio loco paradisi inter & inferos, ubi infantes non baptizatos beate vivere contendebant, *ibid. 130. col. 1.* Anathematizantur Pelagii dogmata de Gratia Christi, *ibid.*

PENSIO.

Pensionum natura, origo, & prima earundem exempla, III. 114. col. 1. n. 1. & 2. & seqq. Quandoque ex sententia Concilii delictorum praestatorum, Papa possit annuere pensionem, *ib. num. 2.* Descriptio pensionis conformis pensionibus jam pridem ab Ecclesia probatis, *ibid. num. 5.* Exempla pensionum a Synodo Chalcedonensi probatorum, *ib. num. 6. & VII. 24. col. 2. & 25. col. 1.* Exemplum supposititium, *III. 114. col. 2. n. 11.* Actum Concilio Tridentino super earum abusu, item abrogatione, *ib. n. 12. & seqq.* Nominis Regis Galliae petita abolitio Pensionum, *ib. 115. col. 1. n. 14. & 15.* Quae sint pensiones, quas praetendunt posse imponi Beneficii velut quoddam eleemosynas in favorem pauperum Clericorum, *ib. n. 16.* Quare nonnulli Concilii Patres omnem pensionem usum tollendum judicarent, *ibid. num. 17.* Decretum Concilii, quo pensionum usus videbatur probari, post multas expostulationes, reformatum, & tandem admissum, *ib. n. 18. & 19.* Profectionis Cardinalis Lotharingae super hoc aliique Decretis in Synodo Tridentina evulgatis, *ib. col. 2. num. 23.* Mens Concilii Tridentini & S. Caroli in materia pensionum, *ib. num. 24. & seqq.* Synodus Tridentina usum pensionum non approbavit, *V. 203. col. 2. §. 5.* Quid sanctus Carolus illius Synodi fidelissimus interpretis & executor circa hanc materiam statuerit, *ibid. 204. col. 1. §. 6.* Reflexiones nonnullae super praxi S. Caroli in materia pensionum, *ib. §. 7.*

Pensionis Ecclesiasticae, prout hodie in usus est, definitio, *V. 195. col. 1. §. 1.* Referuntur quaedam ex antiquitate exempla, in quibus pensionis Ecclesiasticae vestigium appareat, *ibidem §. 2.* Non legitur intercessisse ulla conventio inter illum, qui Episcopatum aliudve Ecclesiae Ministerium dimittebat, & il-

lum

Pensio extinguitur morte, matrimonio, item professione Religiosa ipsius pensionarii. III. 127. col. 1. n. 1. & *segg.* Item libera ejusdem remissione, ib. col. 2. n. 14. Quid translatio pensionis? ib. col. 1. n. 4. & quibus modis concedatur? ib. n. 5. Est odiosissima, & difficillime conceditur; neque in Gallia & in Belgio non admittitur, ib. n. 6. & *segg.* In Gallia & in Belgio non admittitur pensio super alio Beneficio quam permutatio, ib. col. 2. n. 10. In Gallia & Belgio ignota pensio de consensu, ib. n. 13. Quadam quæ Juri Gallico sunt proæcia circa pensiones Beneficiorum imposuit, V. 204. in *nota*. Quid præterea circa hanc materiam legendum, remissive? ib. in *nota*.

Pensionis redemptio sæpe fit auctoritate Papæ, & quæ forma. III. 127. col. 2. n. 17. Magis de Simonia suspecta est quam pensio, ib. 128. col. 2. sub n. 26. Frequens hodie pensionis redemptio & extinctio per anticipatas terminorum solutiones, ibid. 127. col. 2. n. 16. Hæc anticipatio non determinatur, ibid. n. 18. Anticipatæ hæ solutiones solent pretio pensionis annuæ adæquari, ib. 128. col. 1. n. 20. Et profano modo conveniendi super his anticipatis solutionibus evincitur subesse Simonia, ib. n. 22. Conventio de redimenda pensione est Simoniacæ, ib. n. 23. Pro extinctione pensionis sola signatura sufficit, ibid. col. 2. n. 24.

Pensio debita Clerico, arreſto subſci non poteſt Decreto Judicis Laici, IV. 18. col. 2. n. 12. Poſteſt tamen Juxta ſecularis inhibere colono alicujus Clerici, nq̃ manus ſuas evacuet, ib. n. 13.

Pensionum vintilationum reſervationes particulares, voto pauperſtatis diametraliter oppoſitæ, I. 181. col. 2. n. 9. *Observationes* vinctur le Droit François ſur la matiere des penſions Eccleſiaſtiques, III. 271. col. 1. n. 1.

Vide, *Monasterium, Pœculum Monachi, Reditus vitalitius.*

PENSIONARIUS.

Pensionarii non ſecus ac Simoniaci ſpiritualia cum temporalibus commutant, III. 116. col. 2. n. 11. Quibuſdam aliquando aſſimilantur pensionarii, ib. n. 10.

Pensionarius ſecuritatem deſiderans, attendere debet non juſta cauſa ſubſiſtendiſſet, tamen à Papa penſio imponitur, III. 119. col. 2. n. 10. & V. 197. col. 2. §. 3. & 4. Monitum ſancti Bernardi merito hodiernis pensionariis expendendum, ib. col. 2. ex modo prædictis pensionariis evincitur plurimas hodie Beneficiorum Reſignationes ſub penſione, de Simonia admodum ſuſpectas, VI. 60. col. 2. §. 7.

Pensionarii nomen dari ſolet Syndico ſeu precuratori ad agendas cauſas in majoribus Civitatibus conſtituto, IV. 77. col. 2. n. 30. Vide, *Penſio, Syndicus.*

PENURIA.

Penuria Ordinum Medicamentum ex nimia Fratrum multiplicatione plures relaxationis cauſas debet, I. 211. col. 1. n. 17. & 18. Pæc, ut plures non ſatis probati ad Religionem admittantur; quod diſciplinæ Monachicæ exitiale eſt, ib. n. 23.

PERJURIUM.

Perjurii crimen cujus Fori ſit? IV. 58. col. 1. n. 21. *Ce crime eſt de la competence de l'un ou l'autre Juge, ſuivant les circonſtances*, IV. 186. col. 1. n. 7. Ad vitandum perjurium variis Legibus inhibetur, ne contrarius ſint mediante juramento, IV. 58. col. 2. n. 23. Enormitas perjurii, ibid. col. 1. n. 22. & VIII. 80. col. 2. Quæ poen puniatur? IV. 58. col. 2. n. 26. & VIII. 81. col. 1. Ob periculum perjurii improbatum utiſſimum ſuppliciorum, IV. 98. col. 2. n. 18. & 19. Ob eundem periculum non condemnandus Reus eadem ſententia, quæ Auctori deſertur jura. entum, ib. 99. col. 1. n. 23. Quam facile peſerent homines, ubi aptior de lucro, ib. col. 2. n. 25. Ob periculum perjurii raro indicenda purgatio Canonica, IV. 110. col. 2. n. 58. Ob eundem periculum non exigendum juramentum de non fraudatis veſtigialibus, III. 170. col. 2. n. 23. & IV. 170. & *segg.* col. 1. & 2.

Perjuriorum frequentiam minuendi modus, VIII. 81. col. 1. An perjurii ſit jurans falſum quod putabat verum? ibid. Perjurus eſt qui non jurat ad mentem exigentis juramentum, ibid. col. 1. Quæ poenitentia perjurii imponenda? ibid. Vide, *Ambitus, Juramentum, Mendacium.*

PERMUTATIO BENEFICIORUM.

Permutatio Beneficiorum ſacris Canonibus eſt contraria, V. 198. col. 2. §. 1. Permutationes Beneficiorum exempli nullis in inquisit aut Canonibus, aut hiſtoriis Eccleſiaſticis reperiuntur, ſed. Naſcenti permutationis Beneficiorum Juxta Eccleſia ſe opponit, ibid.

Permutationes unde primitus ortæ ſunt, & involuerint? III. 37. col. 2. n. 22. & 23. Permutationes Beneficiorum, præſertim paſſione præcedente, reprobatæ ſunt in Simonia ut minus ſuſpectæ, ibid. ſub n. 23. Non proprie prohibita Beneficiorum translatio, Episcopii auctoritate, ibid. n. 24. Quomodo permutationes hodiernæ Beneficiorum ſuſtulerint? ib. n. 27. Permutationes, ut hodie fieri ſolent, ſunt incoſtitutæ, ib. 98. col. 1. Quomodo Eccleſia hodiernas Beneficiorum permutationes admittat? ibid. n. 30. Quam ſit periculoſa hodiernæ permutationes, ib. n. 31.

Permutationes, præſuſſa datione, Urbanus III. improbat, II. 99. col. 2. n. 16. Declaravit tamen Episcopum poſſe tranſſerre Clericum de uno ad alium locum, ib. n. 17. Hic non obſtant hodiernæ Beneficiorum permutationes, ib. n. 18.

Hæ permutationes frequenter illicitæ, fieri poſſunt tamen ſubinde licitæ, ibid. 100. col. 1. n. 1. n. 19. Interdum licitæ poſſunt eſſe prælatorum auctoritate, & quæ conditiones requirantur? V. 198. col. 2. §. 2. Cur potius permutatio quam reſignatio coram Ordinario fieri poſſit? III. 99. col. 2. n. 14. Requiritur cauſa, ib. ſus acquiſitum ex collatione cum alio Beneficio permutari poteſt, ſecus ſus ortum ex ſola præſentatione, III. 27. col. 1. n. 7.

Permutationum approbatio de Jure communi ſpectat ad Episcopum, etiamſi Beneficia non ſint ſue collationis, III. 100. col. 1. n. 21. In Gallia, aperta Regalia, Rex approbat permutationes, etiam ſervata penſione, ib. 84. col. 2. n. 63, 64. & *segg.* In Gallia & Belgio ea auctoritas etiam eſt penes aliquos Interiores, ib. 100. col. 1. n. 22, 23. & *segg.* Patroni & Collatores ſuper permutatione audiendi, ib. col. 2. n. 27. Conſenſus patroni Eccleſiaſtici ſuppleri poteſt, non vero Laici, ibid. n. 29. & 30. Hodiernæ permutationes Beneficiorum notabilis cum Beneficio nullius valoris, raro, ſed aliquando tamen licitæ, ib. 101. col. 2. n. 39.

Permutationum cauſæ ab Episcopis expendunt, III. 100. col. 2. n. 21. Quid in permutatione requiratur præter auctoritatem Superioris? ib. n. 31. Pii VI. ſummæ Pontificis Conſtitutio, quæ inhibetur ne reſignationes ex cauſa permutationis in favorem conſanguineorum aut affinium Reſignantes admittantur, non ubique recepta, & quare? ib. 101. col. 1. n. 33, 34 & n. 37. Quod præcipue in hæ Conſtitutione intenditur, ubique ſervandum, ib. n. 38.

Permutatio quondam cenſetur perfecta? III. 112. col. 2. n. 14. Uno permutationum præmoriente, concidit permutatio, etiamſi ex una parte fuerit adimpleta, ib. n. 15. & n. 17. Exceptio, ib. ſub eod. n. Beneficio permutato eviſo, reſolvitur permutatio, ib. n. 18. An requiratur auctoritas Judicis, & nova collatio? ib. n. 19. Permutantes, non impleta conditione permutationis, hodie ſine nova proviſione ad ſua Beneficia in Gallia redeunt; at dubitatur an iſta Jurisprudencia in Belgio admitteretur, ibid. 113. col. 1. n. 22. Utrum alter Conſempertantium utrumque Beneficium poſſit ſimul retinere, ſive, ut ajunt, uti bona fortuna? ibid. col. 2. n. 26. *Observationes* ſonant le Droit François ſur cette matiere, III. 271. col. 1. chap. 1. An in permutationibus locum habeat regula Cancellariæ de inſcriptis reſignationibus? ib. 107. col. 1. n. 26.

Permutatio quæ non ex cauſa neceſſaria aut utili Eccleſiæ peragitur, non poteſt eſſe cauſa legitima recipiendi aut imponendi penſionem, V. 199. col. 2. §. 3. Solo titulo inæqualitatis proventuum exigere penſionem in permutatione Beneficiorum, illicitum eſt, ibid. col. 2. §. 4.

Vide, *Acceptio Perſonarum, Translatio Episcoporum, Regreſus.*

PERSECUTIO.

Perſecutionis tres ſpecies, ſub quibus Eccleſia aliquando ſuſcepit, V. 51. col. 2. ſub §. 4. Tribus illis multo amarior, quæ hiſce poſterioribus ſæculis Eccleſiæ ſuperſenit, ibid. 52. col. 1. Non poteſt ſine mundi perſecutionibus & odiis Evangelium fideliter annuntiar, V. 196. col. 1. Inter perſecutiones à Chriſto ſuis veris Diſcipulis & variis deſenſoribus prædictas, eſt injuſta Cenſurarum, præſertim Excommunicationis, inſectio, IX. 34. col. 2. §. 8.

Perſecutionis tempore, Tyrannorum ſervitium ſuſtinentes, nihil hac fuga delinquant, VI. 173. col. 2. An & quando metu perſecutionis liceat Episcopis ſeparari à grege? VIII. 57. col. 1.

Perſecutionem Catholicorum inter & Hæreticorum perſecutionem quondam ſit diſtincere? VIII. 83. col. 2. remiſſive, Vide, *Laſſi in perſecutione.*

PERSONA.

Perſonæ dicebantur, qui Beneficia ſeu Eccleſias per Vicarios deſerviri curabant, dum ipſi potiori fruſtuum portione fruebantur, VI. 19. col. 2. Quam hinc abuſus? ibid. Multum cum Paſtoribus primitivis conveniunt, ibid. 20. col. 1. Hinc Dignitates quæ vocantur *Perſonatus*, ib. col. 1.

Perſonatum, ſeu Clericorum qui ſic dicebantur, origo, VI. 39. col. 1. Exponitur ſenſus clauſulæ, *Libera & abſque perſona*, quæ in variis vetuſtiſſis Eccleſiarum & Alterum concessionibus occurrit, ib. col. 2.

Vide, *Paſſer primitionis, Perſonatus.*

PERSONATUS.

Perſonatus quid ſit? II. 3. col. 1. n. 6. Multis ſæculis ignoti, unde originem ſumpſerint? ibid. col. 2. ſub n. 7. In quo conveniat, & in quo diſſertat? Dignitate? ibid. n. 8. In Belgio ſunt rariores, & inter Beneficia ſimplicia computantur, ibid. n. 11. En France le Perſonatus la preſence ſur les Canons, IV. 186. col. 2.

Vide, *Perſona.*

PETITORIUM.

Petitorium, Judices Regii hodie revera examinant & diſcunt, IV. 21. col. 2. n. 29. Ideo inhibetur hodie poſſeſſori & petitori cumulatim, ibid. n. 30. Quamdiu petitorium pendet coram Juce Eccleſiaſtico, poſſeſſorium retinet ſuam effectum, ib. 21. col. 1. n. 36. En France on juge abſolue l'assignation pour le poſſeſſeur devant le Juge d'Egliſe, apres le jugement de la pleine maintenance, IV. 185. col. 2. chap. 4.

Vide, *Poſſeſſorium.*

col. 2. §. 4. Adhibetur idem usus placeti Regis in Regno Gallic super Decretis Romanis, quibus libri proscriptibantur. IX. 112. col. 1. cap. 6. §. 1.

Placeti concessio non derogat juri privatorum. III. 64. col. 1. n. 16. Quare inferi solet placeto clausula iuris tertii conservatoria? *ibid.* col. 2. num. 17. Placetur subinde annuiter cum limitatione vel modificatione. *ib.* 65. col. 1. n. 22. Quando potissimum modificationes adiciendae, quarum frequentia exempla. *ibid.* n. 23. & 24.

Placetur quomodo expediatur, & quinam audiendi? III. 64. col. 1. n. 15. & *seqq.*

Placeti denegatio fere coincidit cum appellati ne ab abusu usata in Gallia. IV. 132. col. 2. nu. 48. Quid de jure placeti Regii apud Belg. & Gallos? VIII. 235. col. 1. Huic iuri non obstat clausula Bullis inferi solita. *ibid.* col. 2. Quo titulo Principibus juri placeti competat? IX. 96. col. 2. Hoc jns infestabiliter inheret ipsi Principatui, nec Principes illud a se abdicare possunt. IX. 97. col. 1. §. 2. Pro recto hujus juris usu possunt Principes pro temporum & locorum varietate leges praescribere. *ib.* 98. col. 1. §. 3. Officium fidei conservationi hujus iuris tenetur invigilare. *ibid.* 98. col. 1. §. 4. 1. Regno Galliae litterae placeti super executione Bullarum & Curia Romana emanantur, conceduntur in Regis Consilio, quod immediate auctoritatem Regis representant. *ibid.* col. 2. Quibus in Belgio Auditoris conceditur fidei placetandi facultas? *ibid.* Quare in Regno Galliae litterae placeti expediti veniant super Decretis Romanis, quae non immediate ab ipso Pontifice, sed a Congregatione cardinalium emanasse videntur? *ibid.* Quomodo expedit a placetur, & quinam audiendi? III. 64. col. 2. num. 16. Praxis communis obtinet, ut placetur Regium in Auditoris Regis expediti non consueverit, nisi prius litterae quarum executio petitur, communicetur Officio fiscali. IX. 99. col. 1. Placetur Regis in Prussia quoque habetur necessarium, ut Jus Canonicum in eo Regno vim legis obtineat. VIII. 235. in nota. Ratio placeti Regii. *ibid.* col. 2. Sancio pragmatica Philippi II. super placeto Regio, VIII. 236. col. 2. *Observations touchant le pape Royal sur les provisions Apostoliques*, III. 269. col. 1. cap. 6. Ad quorum instantiam & institutionem pronuntiantur parlamentorum Arresta quae profertur contra publicationem Bullarum Curiae Romanae citra placetum Regium factam? IX. 99. col. 1.

Placeti Regii usus in Regno Galliae ad nullam specialem Bullarum speciem restringitur, IX. 111. col. 1. Placetur Regium atque requiritur ante publicationem Bullarum dogmaticarum, quam exterum receptiorum. *ibid.* col. 2. Usus placeti Regii super Bullis dogmaticis ab antiquo in Belgio usitatus. *ibid.* 112. col. 1. & 117. col. 2. Necessitas placeti super Bullis Pontificis, praeterim dogmaticis, ante earum publicationem, IX. 118. col. 1. §. 2. & 194. col. 1. & 2. Decreta Romana, etiam non Beneficialia, Consilium Regium placeto impediendi subiecta. IX. 118. col. 1. An ex Edictis Principum Belgii deduci queat restrictio placeti ad Rescripta Beneficiaria? *ibid.* col. 1. §. 2. Quam incepta sit ratio a Zypaeo adducta pro adfuerunt restrictione placeti Regii ad Rescripta Beneficiaria privatis data, & quomodo haec restrictio funditus evertat scopum placeti? *ibid.* 119. col. 1. §. 3. Zypaeus in restrictione placeti ad Rescripta Beneficiaria, eaque privatis dati, sibi non constat, IX. 120. col. 1. §. 4. Epistola Ferdinandi Regis Catholici ad Vice-Regem Neapolitanum, occasione Brevis quod Papa miserat in Regnum, volens illud obsequari, non placeti litteris placeti five *parentis*, IX. 120. col. 1. & 2. Epistola Confilii Flandriae ad Consilium privatum, qua inter cetera exponit quam necessarium sit ut juri placeti quoad omnia Decreta Romana, etiam dogmatica, solliciti conservetur. *ib.* 122. col. 1. & 2. Confulta Confilii Brabantiae cum Decretis cassationis in illa memoratis, qua exponitur, litteras monitoriales ad effectum revelationis hactenus in Belgio non fuisse usitatas, neque eas admitti posse sine litteris placeti; atque usus placeti pluribus rationibus & exemplis adstruitur. *ibid.* 123. col. 1. & 2. Plurima alia monumenta, quibus idem usus placeti evincitur, IX. 131. col. 1. & 2.

PLANETARIUS.

Planetarii, divinatorum genus. IV. 48. col. 1. num. 14.

PRURALITAS BENEFICIORUM.

Vide, Beneficium.

PNEUMATOMACHI.

Pneumatomachi, heretici, unde sic didi? VI. 225. col. 2.

P E N A .

Penae ordinarias Episcopus in visitatione non potest imponere, sed tantum correctiones, I. 98. col. 1. n. 5.

Penae Monasticae variae, & earum infligendarum modus & ratio, I. 107. col. 2. n. 19. & *seqq.*

Penae vel poenitentias pro qualitate criminum imponendi auctoritas Ecclesiae semper competit, IV. 134. col. 2. n. 1. & 2. 3. & *seqq.* Ea auctoritate undecim saeculis usa est in ordine ad forum interius five poenitentiale. *ibid.* num. 2. Saeculo xii. separatione facta fori poenitentiae a foro poenitentiali, fere eadem poenitentiae ad vindictam publicam impostae fuerunt, & inde origo hodiernarum poenarum fori Ecclesiastici. *ibid.* num. Van-Espen Tom. X.

Disciplina circa impositionem poenarum successu temporis mutata fuit. *ibid.* num. 4.

Penae pecuniariae ortum habent ex elemosynis poenitentibus imponi solitis. IV. 134. col. 2. num. 6. Primitus poenae pecuniariae a Judicibus Ecclesiasticis non imponebantur. IV. 138. col. 1. num. 1. Sensus Canonis Concilii Carthagenensis circa poenas temporales. *ibid.* num. 2. Canonis sensus depravatus ab Isonoro Mercatore. *ibid.* num. 3. Canonis huius mutatio dedit Judicibus Ecclesiasticis occasionem decerpenti poenas civiles. *ibid.* col. 2. num. 4. Usque ad saeculum VIII. poenae non imponebantur nisi cum respectu ad forum poenitentiale. *ibid.* num. 5. Iudici Ecclesiastico olim non liceat, nec hodie licet, decerpere poenas quibus reus ad confitendum suum crimen adigeretur. *ibid.* num. 7. Poena pecuniaria a Iudice Ecclesiastico infligenda, sub nomine elemosynae exprimi solet. *ibid.* num. 9. Iustus poenitentiae usum hic Iudex in sua Sententia exprimere tenetur. *ibid.* num. 10. & 135. col. 1. nu. 16.

Vide, Multa.

Penae Ecclesiasticae est retrusio in Monasterium. IV. 135. col. 1. nu. 17. & 18.

Vide, Monasterium.

Penae Carceris. Vide, Carcer.

Penae Exilii. Vide, Exilium.

Penae Virgarum. Vide, Flagellatio, Fustigatio.

Penae adversus adulteros hodie usitatae, sunt expositio theatralis, circumductio infamis per plateas, amenda honorabilis, &c. IV. 53. col. 2. nu. 17.

Penae quas Principes Christiani adversus Haereticos decreverunt, & 8. Augustini de his iudicium. IV. 40. col. 2. n. 44.

Penae quae Compromisso inferuntur, quandoque incurrunt? IV. 68. col. 2. num. 16. An mediatae eius solutione, a Compromisso possit rescindi? *ibid.* num. 17.

Penae corporalis, & etiam capitalis in Haereticos decreta. VIII. 144. col. 2. Hujus sola executio permitti citur potestati seculari. *ibid.*

Vide, Haereticus.

PENAE CONVENTIONALIS.

Penae conventionalis titulo, quibuscum observatis, aliquid ultra sortem a Debitore moroso exigere licet. VI. 95. col. 1.

PENITENTIA, POENITENTES.

Poenitentia Sacramentum quibus nominibus olim appellatum? II. 50. col. 2. n. 1. 51. col. 1. n. 2. 3. & *seqq.* Eius definitio. *ib.* n. 1. Quid significet apud veteres, etiam ethnicos, poenitentia? *ib.* n. 9. Unde poenitentiae Sacramentum id nomen acceperit? *ib.* n. 10. Poenitentiae partes. *ib.* col. 2. n. 12. & *seqq.* & *ib.* n. 15. & 16. Quare qualibet illarum necessaria? *ib.* n. 18. & 19. Poenitentiae forma. *ib.* col. 1. n. 20. Effectus. *ib.* 52. col. 1. n. 21. Quid de poenitentiarum impositione senserit Synodus Tridentina? VI. 108. col. 2. Quanta fuerit patrum cura in determinandis poenitentibus pro varietate criminum & diversitate personarum? VI. 171. col. 2. & 172. col. 1. & 182. col. 1. & VIII. 95. col. 1.

Poenitentia maior vel minor imponenda pro frequentiori aut rariore cri inis iteratione. VI. 175. col. 1. & 178. col. 1. Poenitentia peccatis proportionata moribus proponentia, & si convalescent, non imponenda. VIII. 94. col. 2. Peccandi confusio poenitentiam penitenda. VI. 178. col. 1. Non sola oris confessio a poenitentibus requirenda, sed ut fructus dignos poenitentiae ostendant. *ib.* 194. col. 2. & 206. col. 1. & 2.

Poenitentiam solennem inter & non solennem distinctione. VIII. 32. col. 1. inter solennem & publicam. VIII. 111. col. 2.

Poenitentiam publicam quomodo dicatur? II. 52. col. 2. n. 1. Multis saeculis pro peccatis occultis imposita. *ibid.* num. 2. Omnia tamen crimina in omnibus circumstantiis non fuerunt olim publice poenitentiae obnoxia. *ibid.* in nota. Differentia erat multiplex circa poenitentiam impositam propter crimen occultum, & impositam propter publicum. *ibid.* num. 6. Simples Presbyteri poterant, inconsulto Episcopo, peccatores occultos reconciliare. *ibid.* nu. 7. Peccator occultus per censuras ad aegendam poenitentiam publicam cogi non poterat. *ibid.* 53. col. 1. n. 9. & VII. 125. col. 2. Poenitentia publica non imponebatur pro peccatis internis, VI. 183. col. 2. Peccatori occulto proponenda est poenitentia, quae publico imponi deberet. VIII. 95. col. 1.

Poenitentiam publicam plures nullius criminis gravioris rei amplectebantur, II. 53. col. 1. num. 10. Ex impositione poenitentiae publicae non sequebatur fractio gillii, & cautio quam Patres adhibebant ne peccata occulta per hoc innotescerent, II. *ibid.* num. 12. Quomodo & quo tempore haec disciplina defecit? *ibid.* num. 13. Postquam pro peccatis occultis defuit poenitentia, magnus tamen saeculis aliquot sequebatur numerus poenitentium publicorum in Ecclesia remansit. *ibid.* num. 15. Per censuras, aliaque media peccatores publici ad poenitentiam publicam compellebantur. *ibid.* num. 16. & IV. 36. col. 2. num. 9. & 10. Studium & constantia Episcoporum ad conservandam, aut reducendam poenitentiam publicam pro peccatis publicis. II. 53. col. 1. n. 17. Multis saeculis poenitentia etiam occulta ad Canonum poenitentialium praescriptum imponebatur. *ibid.* col. 2. n. 18.

Poenitentia publica quae solennis ante saeculum XII. non distinguebatur, II. 53. col. 2. n. 19. Eius distinctionis origo, & variae inde natae hallucinationes. *ibid.* n. 20. Adhuc hodie imponenda poenitentia publica pro peccatis publicis, & qualis? *ib.* 54. col. 1. numero 27. Quando publice Poenitentiae imponatur, prudentia necessaria est. VI. 109. col. 2. De hoc merito

44. confultant Superiores. II. 52. col. 2. sub num. 29. Quae hodie dicatur Penitentia *formalis*, & quae *publica*, & quae *privata*? II. *ibid.* col. 1. num. 21. & VIII. 91. col. 1. Plura olim Penitentiae publicae competentia, ad *solemnem* restricta. II. 54. col. 1. n. 22. Penitentiam publicam a *solemni* distinctam, a Presbytero imponi posse docent Canonistae *ib.* n. 26. Qualiter hodie de eant Presbyteri Penitentiam publicam imponere pro peccatis publicis. *ibid.* col. 2. num. 30. Qualis esse debeat species Penitentiae publicae? *ibid.* num. 31. Penitentiam *solemnem* ab Episcopis etiam hodie Ecclesia imponi oportet. *ibid.* num. 32. Quid circa hanc statuerit S. aeternus? *ibid.* num. 33. Criminea Penitentiae publicae subiecta temporalis matrimonii impedimentum inducunt. II. 140. col. 1. num. 4. An & quando fuerit olim licitum post Penitentiam coniugium contrahere? VIII. 106. col. 1. Rescripta Pontificia Dispensationis matrimonialis in casu incestus, mandant ut prius in iugantur incestuosos penitentia publica, eaque ante Dispensationem peragatur. II. 157. col. 2. num. 12. Qualem hoc casu conveniat imponere? *ibid.* 158. col. 1. num. 13. Haec penitentia pecunia redimi nequit. *ibid.* num. 14.

Penitentia publica non subiacentur presbyteri. VI. 152. col. 1. An tribus primis saeculis quoad penitentiam publicam fuerit distinctio inter Clericos & Laicos? VII. 84. col. 1. Ea denum videtur invaluisse saeculo quarto, *ibid.* col. 2. Episcopi diligenter observabant eadem agendi penitentiam, & monebant presbyteros, ut ab eis in administratione Sacramenti penitentiae irrepererant, reformarentur. *ibid.* col. 2. Vetux praxis in prioribus Ecclesiae saeculis observata. *ibid.* num. 6. Directio penitentium publicorum committebatur Diaconis & presbyteris reconciliandi auctoritatem non habentibus. *ibid.* 53. col. 1. num. 7. Simile quid etiam saeculo XII. in usu fuit, unde probatur Confessionem divini posse, ubi & exponitur quid sit Confessio nem dividere. *ibid.* num. 8. Quoniam penitentes quibuscumque humanius agebatur, & in quo consisteret haec humanitas? VI. 103. col. 2. Quanto animo penitentia a veris penitentibus porgeretur? *ibid.* 166. col. 1. Episcoporum erat penitentiae temporaria determinare. VII. 90. col. 2. Pones ipsos fuit illa protrahere vel contrahere. *ibid.* Presbyteri sine Episcopi licentia, nisi necessitate cogente, penitentes reconciliare non poterant. *ibid.* Qui publice peccarent, ante absolutionem reconciliandi. *ibid.*

Vide, *absolutio, Reconciliatio.*

Penitentiarum Canonum origo; & usus eorum antiquissimus. II. 55. col. 1. num. 1. & 2.

Vide, *Canon Penitentiales.*

Penitentialis hodierna disciplina quoad interiora spiritum cum antiqua convenit, & tantum discrepat, quoad exteriora. II. 59. col. 1. num. 1. & *segg.* Probat ex Tridentino aliique. *ibid.* num. 1. Quales penitentiae imponenda? *ibid.* num. 2. Quid in penitentis imponendis attendendum? *ibid.* num. 3. Quomodo Synodus Tridecina geminam patrum disciplinam Sacerdotibus propoluerit? *ibid.* col. 2. num. 6.

Penitentia Ministri, quoniam olim fuerunt, quoniam nunc? II. 61. col. 1. num. 1. & *segg.* Praecipua cura circa penitentes olim Episcopi incumbabat, *ibid.* num. 3. Saeculo VIII. & sequentibus presbyteri erant frequentiores penitentiae ministri, *ibid.* num. 6. Non omnibus tamen presbyteris, sed fere solis parochis respectu suorum parochianorum haec auctoritas competeat, *ibid.* num. 7. Obtinentes Beneficia Curata, iure ordinario seu proprio administrant Sacramentum penitentiae. II. 66. col. 1. num. 3. & *segg.* Quo primum tempore coepit dari facultas expiendi Confessiones Fratrum Mendicantibus, & sensim illis presbyteris? II. 61. col. 2. num. 10. Ad Episcopos ne tunc penitentium reconciliatio, VIII. 94. col. 1. Juxta Canonem Cuthagensem presbyter penitentem moribundum reconciliare non potest, nisi consulto Episcopo, *ibid.* col. 2.

Penitentiarum redemptio, Indulgentiae species saeculis IX. X. XI. &c. usitata. II. 71. col. 2. num. 15. & 16. & 17. Quare fuerit iter Hispanicum, incendiarii loco penitentiae impostum? VIII. 88. col. 1.

Penitentibus olim variis ex causis imponebatur recessus ex propria patria. IV. 156. col. 1. num. 28. & 29.

Vide, *Exilium.*

Penitentia corporis afflictivae olim penitentibus imponi solitae. IV. 126. col. 2. num. 38.

Vide, *flagellatio.*

Penitentia, alicujus rei temporalis intuitu, reconciliationem impertiri horribilis semper iudicata fuit Simonia. V. 186. col. 2. §. 1. Quam periculosum sit Confessariis a penitentibus munera fere favorem aliunde temporale accipere vel sperare? *ibid.* §. 2. Quot & quanta incommoda sequantur ex eo quod Sacerdotes vivere debeant ex illis, quae a penitentibus offeruntur. *ibid.* 187. col. 2. §. 3. Summopere cavendum, ne ex penitentis seu satisfactionibus inopitis, Confessarii lucrum quaerant, *ibid.* 188. col. 1. §. 4.

Penitentia gradus olim erant quatuor, qui deferiebantur. II. 66. col. 1. num. 17. & *segg.* Hi gradus quatuor erant excommunicationes minores. IV. 141. col. 1. num. 23. Praecipuus scopus illius aeternitatis penitentialis erat, ut nosceretur vera conversio. IV. 141. col. 2. num. 26. Episcopi, vita & conversatione penitentium perfecta, tempus modumque penitentiae moderari, vel extendere possunt. VI. 174. col. 1. Penitentibus in periculo mortis constitutis communicatio non neganda, etiam ante expleta tempora penitentiae. VI. 166. col. 1. & 174. col. 2. Quid spectant SS. Patres, cum penitentes tam longae penitentiae officia ad percipiendam absolutionis gratiam preparant? VII. 132. 133. in nota. Veteris disciplinae penitentialis vestigia, VIII. 64. col. 1.

Vide, *Gradus Penitentiae.*

Penitentia, quoniam imponenda pro peccato contra naturam? VI. 177. col. 2. Qualis imponenda uxorum adulterarum interfectionibus? VIII. 105. col. 2.

Penitentia difficili, cum abla est peccati potestas, & quare? VI. 185. col. 1. An ea penitentia sit falsa, quam gravis fuerit culpa? VIII. 111. col. 1. Quid penitentia perfecta, & quid imperfecta? *ibid.* Quae juxta Gregorium VIII. dicenda falsa penitentia? *ibid.* col. 2. Quanto tempore agenda penitentia? *ibid.* 112. col. 2. In aeternitate penitentia admodum incerta. *ibid.*

Penitentia non neganda Christiano in quodcumque crimine prolapsio. VII. 144. col. 1. Penitentes & peccati qualitates sollicite attendendae. VII. 165. col. 1. Penitentia necessaria prolapsis in peccatum post baptismum. VIII. 143. col. 1. Quo afficiantur penitentes lapsi, & impenitentes abiciendi? VIII. 93. col. 2. Quot annorum spatium, juxta Gratianum, concludenda maiorum criminum penitentia? *ibid.* 105. col. 2. Occasio Gratiani sententiae mutari coepit disciplina circa restitutionem Clericorum lapsorum. *ibid.* 106. col. 1.

Penitentia an reiterari possit? VII. 110. col. 1. Ratio ob qua, decepti fuerint Scholastici circa iterationem penitentiae. *ibid.* 111. col. 1. Modus conciliandi auctoritates in hac materia apparenter contrarias. *ibid.* col. 2.

Penitentia qualis imponenda Sacerdotibus in crimine prolapsio? V. 108. col. 2. §. 9. & *segg.* §. 10. col. 1.

Vide, *Ordo, Sacerdos, Incestus.*

Penitentiale Forum ulque ad saeculum XII. non fuit distinctum a Foro contentioso criminali. IV. 37. col. 1. num. 18. & 19. Quomodo Episcopi tunc procederent, & ad quae eorum auctoritas se extenderet? *ibid.* num. 19. & *segg.* Ex impositione penitentiarum tunc affixa originem habuerunt poenae, quae hodie in iudicio Criminali & in Ecclesiastico insignuntur. IV. 134. col. 2. num. 1. & *segg.*

Vide, *Absolutio, Confessio, Canones, Penitentiales, Confessionarii, Libri Penitentiales, Approbatio, Indulgentia, Lapsi in persequutione, Reconciliatio.*

PENITENTIARIA ROMANA.

Penitentiaria Romana origo. I. 144. col. 2. n. 3. Eius reformatio facta per Plurim IV. *ibid.* num. 5. Novam plane formam penitentiariae induxit Pius V. *ibid.* num. 6. Numerum Officialium minuit. *ibid.* num. 7. Veruit illa penitentiaria officia esse venalia, *ibid.* num. 8. Penitentiarii varii Officia, eorumque officia, *ibid.* num. 9. & *segg.* & 12. & *segg.* Eorum juramentum. *ibid.* 145. col. 1. num. 20. Negotia quae in penitentiaria expediuntur. *ibid.* num. 23. Sub cujus nomine Literae expediuntur, & ad quos dirigantur? *ibid.* num. 24. & 25. Haec Literae in forma commissoria expediuntur. *ibid.* Quoniam qualitates requirit in Commissario sive Delegato? *ibid.* num. 26. Quae solima concipiuntur Supplicatio & Commissio? *ibid.* col. 2. num. 28. Super quibus impedimentis Matrimonialibus dispensetur in penitentiaria conceditur. *ibid.* num. 29. Absolutiones a Censuris etiam publicis in penitentiaria conceduntur. *ibid.* num. 30. Formula Literarum, *ibid.* num. 31. Omnia gratis expediuntur. *ibid.* num. 33.

Penitentiaria concessit licentiam transeundi ad Ordinem laicorem; & qua forma? I. 166. col. 2. num. 11.

Penitentiaria dispensat cum Regulari illegitimo ad prelaturas, II. 108. col. 2. num. 31. Expeditio, executio, & effectus dispensationum, quae super impedimento occultae Matrimonii conceduntur a penitentiaria. 158. col. 1. num. 1. & *segg.* & VI. 12. col. 1. §. 17. Obtena Dispensationes in penitentiaria, Matrimonium debet renovari, sed non coram parochia & testibus. II. 158. col. 2. num. 10. Dispensa etiam quoad Simoniam occultam; & quomodo illa expeditur? III. 145. col. 2. num. 35. & *segg.*

Vide, *Penitentiarius Romanus.*

PENITENTIARIUS.

Penitentiarii prima origo & institutio. I. 49. col. 2. num. 1. & *segg.* Nominabatur ab Episcopo, pro cuius arbitrio potestas eius limitabatur. *ibid.* 50. col. 1. num. 6. Liberum erat unicuique ad eum recurrere, eumque inferiores Praelati consulebant. *ibid.* num. 5. & *segg.* Huic gravius crimina reservabantur. *ibid.* n. 7. Magna debet esse eius eruditio & prudentia. *ibid.* n. 10.

Penitentiarius in omnibus Cathedralibus constituitur. I. 50. col. 1. num. 11. De concludendo Belgii penitentiaria est dignitas, & assumi debet ex Graduatis. *ibid.* col. 2. num. 12. & 13. Vei officiis est Confessarius ordinarius totius Dioecesis, & quilibet etiam in palchate ei confiteri potest. *ibid.* num. 14. Est quasi Vicarius natus Episcopi in audiendis confessionibus, *ibid.* num. 15. Cogi potest ab Episcopo confessiones diligenter excipere. *ibid.* col. 2. num. 16. Eximiae scientiae esse debet. *ibid.* num. 16. S. Carolus decrevit Penitentiariam pro concursu conferendam. *ibid.* num. 17. Cu qu'il faut lire touchant la Dignité de Penitencier, I. 253. col. 1.

PENITENTIARIUS ROMANUS.

Penitentiarii majoris origo, auctoritas & officium. I. 144. col. 1. num. 1. Pleraque notoria olim tam pro Foro externo, quam interno, per penitentiarium expediabantur. *ibid.* col. 2. num. 2. Unde & quando Curia Romana circa hanc rem a prima disciplina deflexit? *ibid.* num. 4. Penitentiarium suum a primis saeculis habuit Romanus Pontifex. *ibid.* col. 1. num. 1. & in nota. Ecclesie dicitur penitentiarius maior, a primis est penitentiarius Romanus Minister. I. *ibidem* col. 2. num. 9. Praeter hunc sunt minores penitentiarii in tribus Ecclesiis Parochialibus, & eorum officium. *ibidem* numero 10. Hi debent ei subiacere in rebus sui officii, non ob-

obstante sui exemptionis in qualitate Regularium; *ibid.* n. 11. Quandonam hic eorum potestas inique? *ibid.* sub *cod. nu.*
 Paganitatem major quolibet mente Officialis convocare, ad
 casus occurrentes decidendo, l. 145. col. 1. nu. 21. Interdum
 Papam consultit, *ibid.* n. 22. In litteris, quas ad Episcopum di-
 rigit, nomen Episcopi suo præponit, l. 76. col. 2. n. 32.
 Vide, *Panitentiaria Romana*.

POLIGAMIA.

Polygamia in veteri Lege licita videtur fuisse, VIII. 103. col. 2. In nova Lege omni casu est illicita, *ib.*

POMPA.

Pompa gentilis Canone Trullano prohibetur circa eos quido-
 centur Leges Civiles, VII. 154. col. 2. Quid ea de re attenden-
 dum Academicarum moderatoribus, *ib.* 155. col. 1.

PONTIFEX.

Vide, *Papa*.

PONTIFICALLIA.

Pontificalia exerceri non possunt in aliena Dioecesi sine li-
 centia Ordinarii, l. 81. col. 1. n. 7. Episcopus in loco simpli-
 centur Leges Civiles, VII. 154. col. 2. Quid ea de re attenden-
 dum Academicarum moderatoribus, *ib.* 155. col. 1.

POPINÆ.

Popinæ, schola Diaboli, VIII. 147. col. 1.
Popinarum lagedus inordinatus Clerici, nisi peregrinationis
 aut alia necessitate compulsi, l. 7. col. 1. n. 4. & *seqq.* & V.
 116. col. 2. §. 6. & VI. 147. col. 1. n. 1. & VII. 39. col. 1.
 & 131. col. 2. Non est etiam illi rationis sagaci sub prætextu
 Contractuum idem celum nuncium, ad quos tuncquid Nota-
 ri, vel alias personæ pascere vultur, V. 117. col. 1. Vari-
 etas pascere ingratas, etiam carceris, l. 7. col. 1. nu. 5. Cura S. Caroli ne Clerici peregrini ad ignota diversio-
 ria accederent, *ibid.* nu. 6. & V. 117. col. 1. Qui servandum
 Clor non, quando necessitate urgente, ad diversionem communi
 diversio coguntur, V. 117. col. 1. Non tantum popinarum
 in locis ab ecclesiis, sed in inter ecclesias sunt
 composita illa, quorum in loco habentur, ad que non nisi
 computandi, atque confabulandi gratia, ut ajunt, conveniri
 solet, V. 119. col. 1. Edicta Principum Belgii circa popinas,
 l. 7. col. 2. nu. 7. Saluberrimum S. Luasovi Decretum, *ibid.*
 9. col. 1. n. 8. Per frequentationem popinarum indigne violan-
 tur dies Dominicæ & Festi, l. 190. col. 1. n. 19. Edicta Princi-
 pum, quibus pronuntiat quæpiam admittere in popinam tem-
 pore divini Officii, *ibid.* col. 2. n. 25. Synodi mandant iuridi-
 ce procedi adversus eos, qui diebus Festivis tempore divini Of-
 ficii aperire vel intrare popinas, *ibid.* nu. 30.
 Vide, *Chorea Divertorium*.

Popinam seu caupinariam tabernam habens Clericus, si mo-
 nitus non cedit, deponendus, VII. 131. col. 2.
Popinarum frequentatio Pontificis dicitur illicita verita per
 Synodorum & Principum Decretum, l. 190. col. 2. numero 28.
 & num. 29. Quam abominanda in his conventiculis commit-
 tantur, *ibid.* col. 1. num. 22. Parochi contra hos abusus a-
 gere debent, *ibid.* num. 33. Potestatem secularium est contra
 eosdem abusus agere, *ibid.* col. 2. n. 24. Frequentantes hæc con-
 venticula, tantum peccatores publici a Sacramentis arceant,
ibid. nu. 25. Quæ potestas tuncquid frequentationem horum
 conventiculorum impeditur, *ib.* 27. Multiplex Feltor un pridi-
 natio per frequentationem popinarum, *ibid.* num. 28. Episcopi
 pastoralis Archiepiscopi Mechliniensis contra conventicula juve-
 num & puellarum in popinis, l. 197. col. 1. & 2. Decretum
 Regium super executione prædictæ Episcopi, *ibid.* 198. col. 1.
 & 2. Litteræ circulares ejusdem Archiepiscopi pro ulteriore
 executione Episcopi pastoralis, *ibid.* Alterum Decretum Reginum,
 quod prius renovatur & latius explanatur, *ib.* Ordinan-
 tum, *Declarations & Arrets* qui defendant aux Cabarets de
 donner à boire, ou à manger après boire en l'hyver, &
 après neuf en etc, l. 103. col. 2. cap. 31.

PORTICUS.

Porticus Ecclesiæ, quid sit? l. 148. col. 2. nu. 19.

PORTIO CONGRUA.

Portio congrua Parochorum unde originem duxerit? l. 193.
 col. 1. nu. 3. & *seqq.* nu. 4. & *seqq.* Quid hæc significet vox con-
 Van-Espen Tom. X.

Portio congrua unde dicitur sufficiens, quid requiratur? l. 6.
 col. 2. sub nu. 21. & *seqq.* & l. 193. col. 2. n. 3. & *seqq.* & VI.
 90. col. 2. Ejus taxa committitur Ordinatio, l. 193. col. 2. n. 3.
 Nonnullam determinatam fuit hæc portio, l. 193. col. 2. n. 3.
ibid. nu. 4. In Gal. frequenter circa hæc taxationem
 variatum, *ib.* nu. 6. *Hyperstas* per eam taxam, *ib.* 274. col. 2.
 esp. 2. Quænam pro illis convenienti taxatione accendi debeat,
 l. 193. col. 2. nu. 7. & *seqq.* Si antiquata Parochia requi-
 rat plures Sacerdotes, pro eorum numero requiritur etiam
 portio congrua augeri debet, *ib.* col. 1. nu. 12. & 13. Ex
 mente Synodi Tridentinæ portio non erit congrua, si illis
 Sacerdotibus non sufficiat, *ib.* num. 14. In taxatione portionalis
 congrua Sacerdotum necessarium rationem habendam docent
 Canonistæ, *ib.* num. 16. Potest Parochus occasionem horum Sa-
 cerdotum petere augmentum portionalis, *ibid.* num. 17. A
 ipsi Sacerdotes possunt eam per se petere? *ibid.* num. 18.
 Quid Parochus in hac petitione augere probare debeat? *ib.*
 col. 1. nu. 19. Non iudicandum ex consuetudine, nec aliquo
 rum praxi, quot Sacerdotes requirantur, *ibid.* num. 20. Sc-
 dula inquirendo, frequenter reperitur in Parochiis defici-
 Sacro um, *ibid.* nu. 21. Quid circa hæc maxime attendere
 debeant Decimate? *ibid.* num. 23. Principium Christianorum
 est invigilare, ut iuxta Canonicas sanctiones habeatur Pato-
 rum & Sacerdotum numerus fidelium instructioni & Sacra-
 torum administrationi sufficiens, VI. 90. col. 2. Parochus & Pa-
 rochialis licetum est querelas suas ad Senatorem Regni deferre,
 si Ordinarius in taxanda vel assignanda portione congrua
 comprehendit defectum, VI. 91. col. 2. Usque ad hunc us-
 que numerum super numero Presbyterorum in assignanda portio-
 ne, col. 1. Quis in Gallia teneatur providere vicariis Vicariis
 amovibilibus? l. 196. in nota.

Portio congrua delinquenda est ex proventus Ecclesiæ Pato-
 chialis, l. 197. col. 1. num. 1. Quando ex hoc non potest
 congrua delinquenda? *ib.* 203. col. 2. n. 32. Quænam olat nec
 potius quam Decimæ in portione congrua celere debeat? *ib.*
ibid. num. 33.

Portioni congrua invenientia, primum medium a Grandis
 Tridentino propositum, est unio Beneficiorum, l. 132. col. 2. nu.
 10. & 11. & 197. col. 1. nu. 4. Quæ Beneficia inveni-
 benta, a Parcho ferenda, unde unio non oportet faciendæ,
ibid. 139. col. 1. n. 16. & 197. col. 1. n. 8. & 203. col. 2. nu. 9.
 An possit in eum finem uniri due Parochiales, vel conce-
 di de iure? *ibid.* 131. col. 1. nu. 13. & 197. col. 1. n. 7. Se-
 cundo ex officio primitivæ oblationes, si aliter quam Pa-
 cho ceant, & quare? *ib.* 197. col. 1. n. 11.

Portio congrua ut inveniat, tertio loco excutitur Do-
 me, & quo ordine? l. 197. col. 2. n. 12. & *seqq.* Oblationes
 potius quam Decimæ in portione congrua celere debeat,
ibid. 131. col. 1. n. 10. Quomodo ex oblationibus & Collectis Pa-
 rochialium congrua portio constituenda? V. 20. col. 1. n. 11.
 En France les primitivæ parochiales parochiales de la paroisse
 congrua, l. 275. col. 1. Primitivæ & oblationibus delinquentibus,
 ad decimas recurrendum est, l. 197. col. 2. n. 11. Quo ordine
 Decimarum possitiores ad portionem congruam teneantur? V.
 28. col. 2. §. 12. Contra Pastorem primitivum Vicarius in
 Parochia dicitur agere debet ad portionem congruam, & qua-
 bus argumentis conficit quis sit pastor primitivus inter Decima-
 rum possitiores? VI. 29. col. 1.

Portioni congrua oneri præ cæteris subiecta sunt Decimæ
 specialis titulo ad Parochos spectantes, l. 193. col. 1. nu. 12.
 Olim tertia pars pro Parochorum sustentatione ad Decimatori-
 bus reliquebatur, *ib.* n. 4. Hæc tertia pars potissimum ad Ca-
 pitula & Morallia transivit, *ibid.* num. 5. Hæc tertia pars
 uniri non solet nisi cum onere congrua portionalis, *ibid.* col. 1.
 num. 7. Decimæ ex sua institutione sunt ordinatæ ad sustentationem
 Parochorum, *ibid.* 199. col. 2. num. 23. Non sunt ad alios
 translatæ, nisi deducta portione congrua, *ib.* n. 24. & V. 175.
 col. 1. VI. 43. col. 1. §. 3. Decimateores teneantur pro quatuor
 contribuisse, cum non constat quis eorum ante alios sit obliga-
 tus, l. 199. col. 1. n. 13. En France les Dimes sont les premiers
 fonds de la portio congrua, l. 274. col. 2. cap. 3. Editi & De-
 clarationes concernant cette matière, *ib.* 275. col. 1. esp.
 4. Decimate infunduntur a cis portio, an oneri portionalis con-
 grua sit subiecta? l. 197. col. 1. num. 16. & *seqq.* & VI. 23.
 col. 2. §. 13. Vicarius subiectus tantum subditur, l. 199. col.
 2. n. 18. Ita pluribus Arrestis iudicatum, *ib.* 130. col. 1. nu. 18.
 & *ib.* in nota. Hoc casu alio in iudiciis etiam in prætorum co-
 ram Iudice Laico, l. 105. col. 1. nu. 28. Reverit ad Eccle-
 siam, etiam in casu onerato, hæc queri subijciuntur, *ibid.*
 197. col. 1. num. 19. & 20. Qui reverit eam in onere re-
 dact? *ibid.* nu. 21. An Decimæ iniquitæ, si erit ad Eccle-
 siam non sit reverit, in casibus portioni congrua sit obnoxia?
 VI. 30. in nota. Omnis hoc est reale, eque Damnatore man-
 nent subiecti, quando Decimas retinent, l. 197. col. 1. n. 25.
 & VI. 25. col. 1. §. 7. Non est hæc oneri subiecta in re ad
 sufficiens competentia fuerit assignata, l. 199. col. 2. n. 26. Nichi
 Eb 2 cedit

III. 278. col. 1. n. 62. De quoi la portion congrue peut être chargée? III. 274. col. 2. chap. 2. 276. col. 1. & n. 62. Quid de portione congrua in Concilio Lateranensi quarto? VIII. 166. col. 1. Quid de

Vide, *Vacatio Beneficiorum*. Postea

posseſſio libertatis, quid ſit? VI. 55. col. 1. ſub §. 7.

Vide, *Libertas*.

poſſeſſione privatorum contumax. VIII. 62. col. 2.

POSSESSOR.

poſſeſſor bonæ fidei fructus conſumptus facit ſuos irrevocabili-
liter. III. 71. col. 2. n. 14. In conſuſu plurium collationum
pro poſſeſſore iudicandum. *ibid.* 27. col. 2. n. 30. & 28. col. 1.
num. 21.

poſſeſſor habet pro ſe præſumptionem. IV. 89. col. 1. n. 12.
Vide, *poſſeſſio*.

POSSESSORIUM.

poſſeſſorium rei ſpiritualis jure communi ſpectat ad iudicem
Eccleſiaſticum. IV. 20. col. 1. n. 1. Quo jure, & a quo tem-
poſſeſſorium retinendæ & recuperandæ poſſeſſionis privative
ad iudices Regios devolutum? *ibid.* col. 2. n. 4. & ſeqq. & 22.
col. 1. n. 39. Poſſeſſorium rei ſpiritualis ubique pene, ac præ-
ſertim in Belgio, ex conſuetudine immemoriali ſpectat ad iu-
dices Regios. IX. 66. col. 2. §. 1. Poſſeſſorium non ſolum in
Beneficiis, verum etiam in exercitiis ac functionibus eis an-
nexis, ſeu quaſi poſſeſſione exſcercendi, Senatui Regio competi-
tur. X. 7. col. 2. §. 2. Hoc & ſuperior & quotidiana Praxis
confirmat. *ibid.* 6. col. 2. Quod etiam locum habet, quamvis
violenta turbatio in libero ſua functionum a Beneficio depen-
dentium nullam ſecum traheret turbationem in temporalibus.
ibid. Concordata Brabantia reſervat iudici Eccleſiaſtico Poſſeſſo-
rium adſcribendæ poſſeſſionis. IV. 20. col. 2. num. 9. Cur
id potius iudici Eccleſiaſtico reſiſtum? *ibid.* n. 11. Hodie ti-
tulo manutentionis, etiam cauſæ adſcribendæ poſſeſſionis, iu-
dici Regii Foro ſubduntur. IV. 22. col. 2. n. 41. Præſtandæ
iudices Regii in Poſſeſſorio tantum traditi quaſitionem facti,
non iuris. *ibid.* n. 42. Verſimile eſt primitus iudices Regios
non poſſeſſe plenam titulum pro iuris diſcuſſione. *ibid.* 21.
col. 1. n. 13. Diſſio recedentis a pleno poſſeſſorio. *ibid.* num.
24. Modus quo in Gallia & Belgio in utroque materia Conſilia
Regia procedunt. IV. 21. col. 1. n. 30. & ſeqq. Conſilia Regia
in effectu cognoscunt de Petitorio, licet tantum pronuntient
ſuper poſſeſſorio. *ibid.* 22. col. 2. n. 42. Bulla Martini V.
de cognitione poſſeſſorii rei ſpiritualis coram Conſiliis Regiis. IX.
75. col. 1. Breve Leonis X. de eadem materia. *ibid.* col. 2.

poſſeſſio non evacuatur, petitorium intentari non potest; &
quæſitum. IV. 21. col. 1. n. 31. Quandoque poſſeſſorium cenſetur
evacuatum? *ibid.* 22. col. 2. n. 39. Unde ſit quod poſt plenum
poſſeſſorium raro intentetur petitorium, imo id in Gallia ali-
quando fuerit prohibuit? *ibid.* n. 38.

poſſeſſio cauſæ Beneficiorum brevis & paucis dilationibus
agendam. IV. 83. col. 1. n. 41. Quenam iudex attendere de-
bet in adjudicando Poſſeſſorio? IV. 89. col. 1. num. 10. Ex
poſſeſſione oritur præſumptio juris pro poſſidente. *ibid.* n. 12.
In cauſa mere poſſeſſoria non admittitur Reviſio ſeu propoſi-
tio erroris. IV. 130. col. 1. n. 11. & ſeqq. Conſultum hallucina-
tio circa cumulationem conſenſus iudicii poſſeſſorii & crimi-
nalis. IX. 71. col. 1. §. 2. Probabilitatem opinio circa poſſeſſo-
rium. *ibid.* 72. col. 1. & 2. Cauſa conſcientiæ, cujus ſolutio-
nem pater, quæ ſit Jurisprudentia Belgii circa poſſeſſorium &
petitorium. VII. 86. col. 1. & 2. Quæ eſt le Droit François dans
ce qui concerne le poſſeſſoire & le petitoire? *ibid.* in nota.

Vide, *Manutentionis*, *Recedentis*, *iudicium poſſeſſorium*.

POSTULANS AD RELIGIONEM.

poſtulanſ diligenter examinandus, priuſquam ad Religionem
admit tatur; quanto tempore, & circa quæ? I. 152. col. 2. n.
1. & n. 2. & ſeqq. Scopus talis probationis; & an ſit ſem-
per neceſſaria? *ibid.* col. 2. ſub n. 6. Super quibus intinendum
poſtulanſ examen? *ibid.* col. 1. n. 4. & 5. In cella hoſpitum
aliquo tempore probandus eſt. *ibid.* col. 2. n. 6. Ibi quaſi ſe-
cundo examine ſatis probatus, tum demum ad cellam Novitio-
rum admittitur. I. 153. col. 1. n. 1. Huius cellæ frequens me-
ritio in Regula Patrum. *ibid.* n. 2.

Vide, *Novitium*.

POSTULATIO.

poſtulanſ ſimilis forma videtur ſub Innocentio III. introducta. VIII.
177. col. 2. An a poſtulatione Pontifici Romano præſentata re-
cedi poſſit? *ibid.* An diſcordantibus poſtulantibus, Papæ ſit Ec-
cleſiæ viduatæ providere? *ibid.*

POTESTAS.

potestas utriuſque diſcreti termini. VII. 166. col. 1. Pote-
ſtas duplex, ſpiritualis, & ſecularis. VIII. 43. col. 1.

potestas Eccleſiaſtica plenitudo Romano Pontifici, pars tan-
tum aliis Episcopis ex ſuppoſitis Decretalis attribuitur.
VIII. 50. col. 1.

potestas publica utilitas. VIII. 85. col. 2. Exhibenda eſt po-
teſtatis ſecularibus reverentia. *ibid.* ſeculares poteſtates ce-
rent defendere Eccleſiam, protegere pupillos & viduas, &c.
ibid. Quid in Concilio Lateranenſi IV. ſtatutum fuerit contra
ſecularium poteſtatem negligentiam in puniendis hæreticis?

VIII. 145. col. 1. Schismatici per poteſtatem ſecularem coer-
cendi. VIII. 86. col. 1.

potestas ſeculari permittitur executio pœnæ corporalis in
hæreticis decretis. VII. 145. col. 1.

potestas ſublimioribus omnino animæ ſubſedita ſic. IX. 177.
col. 2. & X. 2. col. 2. §. 4. Nemo ab earum iurisdictione immu-
nis. IV. 25. col. 1. n. 1. 2. & ſeqq.

Vide, *Præſcriptio*.

PRÆBENDA.

Præbenda unionem ſuo Episcopatu poſſularunt Episcopii, ut
Capitulum tanquam Canonici intrare poſſent. I. 36. col. 2.

num. 3.

Præbendarum collatio ad quos ſpectet? III. 46. col. 2. num.
18. & 19.

Præbendarum inhibetur diſſio. VIII. 125. col. 1.

Præbenda perſonalem reſidentiam requirunt, VIII. 125. col. 2.

Vide, *Reſidentia*.

PRÆCEDENTIA.

Præcedentia quaſtiones componere ad Episcopum ſpectat de
plano, ſine ſtrepitu & remota appellatione. I. 92. col. 1. n. 15.
& 16. Auctoritas tamen Regia, præſertim ſi de poſſeſſorio ag-
gatur, ſæpe intervenire ſolet. *ibid.* num. 17. Episcopii Cardina-
libus multis ſæculis prælati. *ibid.* num. 20. Determinatio fan-
die Sedis quoad præcedentiam inter Canonicos Cathedralis,
Abbat Regulares, Commentarios, Dignitates, Præſbiteros
Capitulorum. I. 202. col. 2. n. 50. Patronus quoad iura ho-
norifica præſertur omnibus Laicis, etiam Toparchæ. III. 79. col.
1. num. 35.

Præcedit cætera corpora Eccleſiaſtica Capitulum Cathedrale
tanquam Senatus Eccleſiæ. I. 35. col. 1. n. 4. Præcedit etiam
Magiſtratus Civiles. *ibid.* n. 5. Singuli Cathedralis præcedunt
omnium inferiorum Eccleſiarum Canonicos. *ibid.* n. 6. Cedere
tamen debent Decanis, Præſbiteris, aliſque in Dignitate con-
ſtitutis, etiam Eccleſiarum Collegiatarum. *ibid.* n. 7. col. 2.

PRÆCONIZATIO.

Præconizatio eſt nuda propoſitio Nominati vel Eleſti ad va-
cantem Eccleſiam, facta per Cardinalem Relatorem. I. 66. col.
2. n. 11. Ejus ſcopus. *ibid.* ſub eod. n.

PRÆDESTINATIO.

Prædeſtinatio non nocet libero arbitrio, neque voluntati ne-
ceſſitatem inferre. VIII. 84. col. 1. Unica prædeſtinationis cau-
ſa eſt miſericordia Dei. *ibid.* Prædeſtinationis certitudo non
tolle utilitatem converſionis. *ibid.* Liber De prædeſtinatione &
gratia non eſt Auguſtini, ſed ſuſpecti Auctoris. *ibid.*

PRÆDICATIONE VERBI DEI.

Prædicationem Verbi Dei præcipuum Episcoporum munus vocat
Synodus Tridentina. I. 87. col. 1. n. 1. & ſeqq. & VIII.
152. col. 1. tum per ſe, tum per alios. *ibid.* Ita reſervata eſt
Episcopis Verbi prædicationi, ut nec Sacerdotes inferioribus
id liceat, niſi licentia vel expreſſa & ſpeciali, aut implicita
& generali in cura animarum comprehenſa. VII. 152. col. 1.
Quid in Canon Trullano, quo veritum Laici diſputare au-
dere publice? *ibid.* Synodi Belgicæ & S. Carolus obligatio-
nem Episcoporum per ſe annuntiandi Verbum Dei multis incul-
cant. I. 87. col. 2. n. 4. & 5. Cur minus Apolliti pote-
runt alteri committere prædicationem Verbi Dei quam ad-
ministrationem Baptiſmi? *ibid.* n. 2. Nulla conſuetudo Episco-
pos ab obligatione prædicandi eximere poteſt. *ibid.* col. 2. n.
6. Huic obligationi non ſatisfit, aliquoties per annum publice
prædicandum. *ibid.* n. 7. Quotuplici modo Episcopii poſſunt Cle-
rum & populum iſtruere. *ibid.* n. 11.

Vide, *Episcopalis paſtoralis*.

Prædicatione Verbi Dei eſt præcipua ſunctio Parochorum, illam-
que per ſe obire tenentur, non obſtante uſu quantumvis diu-
tino in contrarium. I. 12. col. 2. n. 2. & 3. Inſtrudio popu-
li, cæteris paribus, utilis ſit per Parochum quam per alium.
ibid. col. 2. num. 5. Parochis per ſe concionari volentibus, cæ-
teri quantumvis privilegiati cedere debent, quod variis Syo-
dis & Sententiis confirmatur. *ibid.* 13. col. 2. n. 1. & ſeqq. Sen-
tentia Congregationis Concilii Tridentini. *ibid.* n. 1. & 3. &
15. col. 1. n. 6.

Vide, *Parochus*, *Inſtrudio Chriſtiana*.

Prædicandi auctoritas in inferiorum Clerum ab Episcopo dif-
funditur. I. 83. col. 2. n. 2. Episcopos legitime impediens de-
putat Concionatorem, qui vices ejus ſupplet in Eccleſia Ca-
thedrali, niſi Eccleſia Cathedralis ſimul ut Parochialis. *ibid.*
n. 4. & 5. Olim nullas poterat Verbum Dei annuntiare, niſi
ex ſpeciali commiſſione Episcopii quod & in hodierna praxi
ſupponit Synodus Tridentina. *ibid.* col. 1. n. 1. Olim auctoritas
concionandi erat revocabilis in omnibus Presbyteris ad volun-
tatem Episcopii. *ibid.* col. 2. n. 7. Non poteſt hodie Episcopos
pro libitu Parochas a concionibus ſuſpendere & impedire. *ibid.*
n. 9. Nec poteſt ſiſ per ſe concionari volentibus Regularibus
alios ſuſtituere, aut eos in ſuis ſtationibus continuare. I. 13.
col. 2. n. 1. & ſeqq. Explicatur Clem. *Dudius* De Sepulchris. *ibid.*
col. 2. n. 4. Presbyteri coram Episcopis Verbum Dei prædica-
re poſſunt. VIII. 42. col. 2.

Prædicatores mittere, Parochis legitime impeditis aut non
ſufficientibus, ad Episcopum ſpectat; illicque tenentur incolæ
victum & hoſpitium exhibere. I. 88. col. 2. num. 10. Episco-
pi quoque eſt mittere Concionatores pro Adventu & Quadra-
geſimâ, etiamſi eſſet contraria conſuetudo. *ibid.* 89. col. 1. n. 2.
Fals.

fallit, si consuetudo immemoralis hanc deputacionem ad Parochos. Capi-ula aliove deiecit, prout in Belgio passim fecit. *ibid.* n. 12. Varia circa Concionatorum nominationem Arrecta Regia. *ibid.* n. 13. Jus nominandi Concionatorem est simile Juri Patronatus ad Beneficia Ecclesiastica. *ibid.* num. 14. Magna fuit contestatio inter Patres Concilii Tridentini ob varia, quæ Regulares præcedebant sibi indulta Privilegia circa jus concionandi. *ibid.* n. 15. Facultas concionandi data Sæcularibus aut Regularibus non habentibus Beneficia curata, potest pro arbitrio Episcopi retrahi & etiam revocari. I. 90. col. 1. n. 21. & VI. 69. col. 2. §. 9.

Vide, Regulares.

Prædicatorum excessus, malam doctrinam, aut scandala, solus Episcopus punire potest. I. 90. col. 1. n. 23. Senatus Regi nullo titulo se huic negotio immiscere possunt. *ibid.* n. 24. Possunt tamen præcedere contra Concionatores seditiosa & scandalosa in populum spargentes. *ibid.*

Prædicatorum tempore nullatenus convenit ut elemosynæ colligantur pro Prædicatoribus, vel ejus Convensu. I. 179. col. 1. n. 41. & 180. col. 2. n. 42. FF. Prædicatorum laudabile super eo Statutum. *ibid.* sub n. 42.

Prædicator, ut sit fructuosus, qualis esse debeat? V. 9. col. 2. §. 12. Non ita eademque cunctis exhortatio congruit. *ibid.* 10. col. 1.

Vide, Approbatio, Status.

PRÆMINENTIA.

Præminientiam & locum Episcopis & Clericis assignari secundum tempus ordinationis, vel antiqui moris est. VII. 179. col. 1. Vide, Præcedentia, Primas.

PRÆFATIO.

Præfatio suam olim habebat pene quodlibet Festum. VIII. 155. col. 1. De rita *Sarum corda*. *ibid.* De novenario Præfationum numero. *ibid.*

PRÆLATUS, PRÆLATURA.

Prælati, quibus in locis instituendi? VIII. 38. col. 2. Bonum Ecclesiæ, non solum, querere debent. *ibid.* 57. col. 1. Eis fas non est bona Ecclesiæ alienare. VIII. 64. col. 2.

Prælatorum crimina non leviter propaganda. VI. 206. col. 2. Prælatum, sive locus regiminis, non appeti debet. VIII. 53. col. 1.

Prælatorum indignos promotionum penæ. VIII. 155. col. 2. Abusus quoad hoc. *ibid.* col. 2.

Prælati inmerantur Abbates, tanquam quandam præminientiam & dignitatem obtinentes. I. 191. col. 1. n. 7. Unde sic dicti Abbates? *ibid.* n. 11. col. 2.

Vide, Abbates, Episcopus, Parochus, Superior.

PRÆMONSTRATENSES.

Vide, Ordo Præmonstratensis.

PRÆPOSITUS.

Præpositi quales, durante vita communi Canonicoz, fuerint? I. 43. col. 1. num. 1. Hodierne ab antiquis multum diffinit. *ibid.* n. 2. Nihil tere aliud videntur reservasse quam vobram quantum vobis præfatione. *ibid.* sub eod. num. Præpositus non queri incipit. *ibid.* sub eod. num. Plures eundem se ad omni res per exemptos. *ibid.* Noli omnino eundem iura & officia. *ibid.* n. 3. In his attendenda fundatio, stat. & consuetudo. *ibid.* n. 4. Quam puri esse debeant in cõmendis Brevis. *ibid.* in eod. n. *Parvus le Prevot a la comore vobis & la pressence d'ans les d'ites publicis* 251. col. 2. sec. 11. chap. 1.

PRÆSANCTIFICATA.

Præsanctificatorum Missa, unde sic dicta? VII. 147. col. 1. Quid intelligendum per præsanctificata & antisacramentalia & antisacramentalia dicta sunt? *ibid.* Præsanctificatur ritus tam apud Græcos, quam apud Latinos. *ibid.* Viam inveni in sanguinem Christi ipsa præsanctificatur innoxia annuall Grevi augument. *ibid.* Per præsanctificatur innoxia annuall Grevi augument. *ibid.* Quare iuxta Gregoriam Trullanam Missa Præsanctificatorum debet dici bis in diebus Quadragesimalibus? *ibid.* col. 2. Apud Latinos die paraceves observatur præsanctificatorum ritus. *ibid.*

PRÆSCRIPTIO.

Præscriptio Beneficium Regulare sit Sæculare, & contra. III. 4. col. 1. n. 4. Quid requiratur ad hanc præscriptionem? *ibid.* n. 5. De tempore ad præscriptionem requiritur. VIII. 72. col. 1. Unde desumendum discrimen circa tempus præscriptionis? *ibid.* 73. col. 1. Ante Justinianum præscriptio triginta annorum etiam adversus Ecclesiæ præscriptio procedebat. *ibid.* Præscriptio longior introducta in gratiam Ecclesiæ. *ibid.* Ratio ob quam quidam Canones eorum præscriptio onis triginta annorum. *ibid.* Alii Canones de præscriptio quadraginta annorum. *ibid.* An Ecclesia Romana gaudet privilegio centenariæ præscriptionis? *ibid.*

Præscriptio an & quomodo jus patronatus possit acquiri.

III. 69. col. 2. n. 16. Quod tempus requiratur? *ibid.* num. 17. Quot præscriptiones requirantur ad præscriptionem? *ibid.* num. 19. In Belgio. *ibid.* 70. col. 1. n. 27. In Gallia. *ibid.* 69. in nota. Ipsa immemoralis possessio habetur pro titulo. *ibid.* 67. col. 1. n. 30. Bona fides necessaria in præscriptione. VIII. 163. col. 1. Quid sufficiat, ut impediatur præscriptio? *ibid.* Præscriptio obnoxium non est Jus Regaliæ in Gallia, uti nec ea quæ spectant ad Jura Coronæ. III. 82. col. 1. 29. 27. & seqq.

Præscribi potest Jus decimandi adversus Ecclesiam Parochialem; & quid ad hanc præscriptionem requiratur? III. 175. col. 1. n. 23. Jure Decretorum Laici Decimas nulla ratione præscribere possunt. III. 176. col. 1. n. 5. Laicus sola præscriptio, etiam si esset immemoralis, sine titulo non potest se a præscriptione Decimarum eximere. III. 183. col. 2. n. 3. Error Cretiani circa ea, quæ requiruntur ad præscriptionem. VIII. 121. col. 1.

Præscriptio locum non habet in stationibus Regularium adversus Parochum. I. 144. col. 2. n. 5.

Præscribere cogniti omnem causam matrimonialium possunt inferiores Episcopi; sed requiritur possessio immemoralis. IV. 14. col. 2. n. 20.

Præscriptio acquiri potest potestas ferendi censuras. IV. 140. col. 1. n. 21.

PRÆSENTATIO.

Præsentatio facta a bonæ fidei possessore est valida, nec irritatur re evicta. III. 70. col. 1. n. 29. & 71. col. 2. num. 14. Jus præsentandi potest dividi per turnum. *ibid.* 72. col. 1. n. 22. & tamen jus patronatus manere indivisum. *ibid.* n. 24.

Præsentationis Jus distinguitur a Jure patronatus, & unum potest esse sine altero. III. 73. col. 2. n. 2. & 3. Hoc Jus præsentandi non potest profluere. *ibid.* n. 6. An respectu Ecclesiæ recte dicatur servitus? *ibid.* n. 7. Quid proprie dicatur præsentatio; & unde profluat? *ibid.* n. 6.

Præsentatum a patrono, si capax fuerit, Episcopus tenetur instituere. III. 74. col. 1. n. 8. Is constitutus qui plura habet suffragia, modo sit idoneus; alioquin Episcopus providebit. VIII. 137. col. 1.

Præsentatio non nimium differenda. III. 74. col. 1. n. 9. Permissit Concilium Lateranense, ut Episcopus Ecclesiæ provideat, si quælibet super Jus patronatus intra certum tempus non sit terminata. *ibid.* num. 11. An olim certum præsentandi tempus Laicis præscriptum? *ibid.* num. 12. Unde circa tempus præsentandi distinctio inter Jus patronatus Laicorum & Ecclesiasticorum. *ibid.* n. 14.

Præsentandi tempus Patronus Ecclesiasticus habet sex menses, Laicus tantum quatuor; & huius distinctionis origo & occasio. III. 74. col. 1. n. 13. & 12. A quo tempore menses incipiant currere? *ibid.* n. 15. Patronus Laicus variare potest, non autem Ecclesiasticus; huius distinctionis ratio & origo. *ibid.* col. 2. n. 16. & VIII. 195. col. 1. Cur variatio patroni Laici censetur accumulari vae? III. 74. col. 2. n. 18. Quoties & quamdiu possit variare? *ibid.* col. 1. & n. 20. Quare patrono Ecclesiastico negotio variato? *ibid.* n. 21. Ecclesiasticus, præsentando tunc iterum indignus, excludit ea vice Jus præsentationis. *ibid.* n. 22. Laici a non præsentare potest; secus olim obtinebat. *ibid.* 75. col. 1. n. 24.

Præsentationis negligens patronus intra tempus statutum; Ordinarium contra Jure ordinario, non devolvit. III. 75. col. 1. n. 25. Obversum. III. 270. col. 2. chap. 5. Collatio facta, propter patronum, est valida, si patronus intra tempus nullum præsentet, vel invalidet. III. 75. col. 1. n. 26. Quare magis quam præsentatio Pape vel Legati? *ibid.* n. 27. *Voxes sur cela l'Observation de M. G. de Bert.* III. 270. col. 2. chap. 5.

Præsentatio qua forma facienda? III. 75. col. 2. n. 32. Hodie fieri debet per litteras a Nuncio expeditas. *ibid.* n. 33.

Præsentatio non in censetur perfecta, dum Ordinarius est exhibitus. III. 75. col. 2. n. 34. Sufficit intra tempus præsentatum litteras Præsentationis a præsentato exhiberi Ordinario. *ibid.* n. 35. Ante præsentationem perfectam a Ecclesiasticis potest variare. *ibid.* n. 36. Item potest a Papa præveniri? *ibid.* num. 37. Si præsentatio non sit perfecta tempore a Jure statuto, Ordinarius pleno Jure confert. *ibid.* n. 38.

Præsentatio competens Corpori vel Collegio, qua forma fieri debeat? III. 75. col. 3. n. 39. Quid si patroni differentiant, & diversi ditentur præsentent, cui Jura institutio? *ibid.* 76. col. 1. n. 45. Quid, si super Jure patronatus inter diversos patronos sit movetur? An interim tempore præsentandi currat? *ibid.* sub eod. n. Quid hodie si praxi obtineat, patronis differentibus vel legitimis, dum diversos præsentat? *ibid.* sub eod. n. & n. 46. Possessor, pendente lite, præsentare potest. *ibid.* num. 47. Quid, si neater sit in possessione; sed constet Ecclesiam esse patronatam? *ibid.* n. 48. *Diversi casus ad les Patronis perdent le droit de presenter, où ils le conservent, où il est suspendu.* III. 270. col. 2. chap. 5. n. 45.

Præsentatio facta cum conditione, quod præsentatus non potest augere nunc Competentem, est Simoniacæ. III. 73. col. 1. sub n. 33. & 77. col. 1. n. 12.

Vide, Acceptio Patronatus, Patronus.

PRÆSUL.

Præsul. Hujus vocis etymon. I. 191. col. 2. n. 8. Quid hodie nomen præsulis indicare soleat? *ibid.* col. 2. n. 9.

PRÆSUPPTIO.

Præsumptio quid sit? IV. 89. col. 1. n. 17. Triplex præsumptio speciet. *ibidem*. n. 19. Quid Præsumptio Juris? *ibid.* sub *ead.* n. Quid Præsumptio Juris & de Jure, & utriusque exempla? *ibid.* n. 21. & 22. Hæc Præsumptio tantum ianitur con-jecturis, ideoque veritati cedere debet. *ibid.* n. 23. & 24. Præsumptiones, quantumvis violentæ, tamen cedunt veritati. *ibid.* num. 24.

Præsumptio hominis seu Judicis quid sit? IV. 89. col. 2. n. 25. Hæc Præsumptio factis infirma est ad effectum probationis, nec facile in ea Judex Sententiam fundare debet? *ibid.* num. 26. Non Judicandum ex præsumptione, dum veritas aliunde haberi potest. *ibid.* nu. 28. *En France il y a des cas où on juge sur des présomptions.* IV. 127. col. 1. chap. 5.

Præsumptio Juris vel de Jure rejicit onus probandi in adversarium. VI. 88. col. 2. n. 8.

Præsumptio inducitur per possessionem. IV. 89. col. 1. n. 22.

PRÆVENTIO.

Præventio Pontificia in quo ab Expectativis & Reservati-
onibus differat? III. 52. col. 2. n. 1. Cui fundamento ius illud in-
nitatur? *ibid.* 53. col. 2. n. 1. Primitus nec ius præventionis,
nec ius Devolutionis ad Romanum Pontificem notum fuit. *ib.* n. 3. A quo tempore stabilitum? *ib.* n. 4. Ad præveniendas
fraudes hic occurrentes, condita est Regula Cancellariæ De veri-
simili notitia, quæ etiam explicatur. *ib.* n. 5. & seqq. Hæc Re-
gula, cujus textus refertur, in Gallia pro lege Regni adoptata.
ib. n. 9. & 10. Quando & quotuplici modo locum habeat? *ibid.*
col. 2. n. 1. Quantum temporis requiritur pro verisimili notitia?
ibid. n. 13. An huius Regule per Papam derogari queat in Gal-
lia? *ibid.* n. 19. An mense elapso a Beneficii vacatione in Cu-
ria Romana, possit Romanus Pontifex præventi ad Ordinatio?
VIII. 213. col. 2. Clausula Evens Romano Pontifici. *ibid.* Quan-
donam Papa sibi non reservet præventionem conferendum Be-
neficium in mensibus, qui Ordinatio assignati sunt? *ibid.* in
note.

Præventio minus est odiosa quam Expectativa. III. 53. col. 2.
n. 21. Varii conatus Gallorum pro ejusdem abrogatione sine ef-
fectu. *ibid.* 53. col. 2. num. 22. & 23. Stabilitur in Gallia per
Concordatum, quod multis dupliciter. *ibid.* n. 28. & seqq. In lo-
cis ubi est Reservatio mensium, Præventio non obtinet. *ibid.*
n. 27. In dubio qui prior contulerit, pro quo Judicandum?
ibid. col. 2. n. 34. & 265. col. 2. Pontifices impudenter mode-
rate nisi sunt hoc iure, & quare? *ibid.* 54. col. 1. n. 26. Ali-
quando interdictum fuit Judicibus Regiis rationem præventio-
nis habere. *ibid.* n. 32. Id postea revocatum, manetque hodie
ius præventionis. *ibid.* n. 33. col. 2.

Præventio non subducit Beneficia patronatus Laici. III. 54.
col. 2. n. 35. An subiacent Dignitates electivæ confirmativæ?
ibid. 28. col. 2. n. 6. & seqq.

Præventio tantum obtinet rebus integris. III. 54. col. 2. num.
36. Quandoque res censetur integra, vel non integra? *ibid.*
num. 37.

Præventio impedit Collatio Ordinarii, spreto Patrono,
facta, etsi per Patrum ideo invalidata. III. *ibid.* col. 2. n. 19.
Præventio non potest Rex a Papa, neque tempore Canonibus
definito arctari. III. 84. col. 1. n. 60.

PRAGMATICA SANCTIO.

Vide, *Sanctio Pragmatica.*

PRAXIS.

Praxis discendæ merito hodie, post absolutum studium Juris,
tempus aliquod impenditur, antequam suscipiatur Officium Ad-
vocati. IV. 73. col. 1. n. 19.

PRECARIÆ.

Precaſarium frequens mentio in Conciliis Gallicanis. VIII.
39. col. 1. De earum origine & natura; remissive. *ibid.*

PRECES.

Preces honor inter Jura honorifica numeratus, in quo con-
sistat? III. 79. col. 1. n. 21. Patronorum etiam Ecclesiasticorum
nomina in precibus publicis recitanda. *ibid.* n. 22. Fidelium no-
mina in dies annui rariæ recurrente recitanda. *ibid.* num. 23.
Toparchæ & patroni, prætextu hujus honoris, non possunt
cogere Parochiam ad differendum Divinum Officium. *ibidem*.
n. 24.

Preces, juxta Canonem Africanum, non nisi in Synodo pro-
prie recitentur in Ecclesia. VII. 116.

Vide, *Oratio*, *Officium Divinum*, *Leitio*.

PRECES FERIALES.

Preces FERIALES sæculo sexto notæ. V. 163. col. 1. §. 3. A
Grecis origo in suam sumpturam. *ibid.* col. 2. Quare inter has
preces inter has pronuntietur *clara voce* Oratio Dominica. *ibid.*
col. 2. Quare preces FERIALES dicantur præsertim diebus pœni-
tentiae ac jejuniis designati?

PRECES IMPERIALES.

Preces Imperiales formula. III. 86. col. 2. n. 20. Quare di-
ctæ *Primariae Preces*? *ibid.* in *ead.* n. Quo jure nantur, & unde
originem ducunt? *ibid.* n. 21. Earum effectus. *ibid.* num. 22.
Sunt species Expectativarum. *ibid.* 87. col. 1. n. 23. Declaratio
Congregationis Concilii Tridentini Interpretum, quod per de-
cretum Concilii ejusdem de Expectativis non sint abrogata. *ih.*
in *col.* n. 23. Inductum quo Rex Galliar præterit de posse con-
ferre præbendam titulo felicitis adventus ad Regnum, affine est
precebus Imperialibus. *ibid.* n. 24.

PRECES PONTIFICUM.

Preces Pontificum seu Pontificæ commendationis formula.
III. 42. col. 2. n. 2. Quomodo sensum his Mandata addita? *ibid.*
n. 3. 40. col. 2. n. 7. Olim interdum dabantur *Monisteria*, *Pre-*
ceptorata, & *Executoria*; secus hodie. *ibid.* n. 8.

Preces Pontificum Mandato munitæ suum ubique effectum sem-
per non habebant. III. 43. col. 1. n. 4. Exempla. *ibid.* num. 5.
& seqq.

PRECES PRIMARIÆ.

Vide, *Preces Imperiales.*

PRESBYTER.

Presbyteri nomen, unde sumptum? VIII. 38. col. 2.

Presbyteri & Diaconi, juxta pristinam disciplinam, repræsen-
tabat Senatam Ecclesiæ, qui cum Episcopo Ecclesiam admi-
nistrabat. VI. 206. col. 2. A quibus sint ordinandi? VIII. 55.
col. 1.

Presbyterorum fundiones ex Pontificali. I. 4. col. 1. n. 14. &
seqq. Ordinatur in adiutorium in utilitatem proximi, non
in propriam. *ibid.* col. 2. n. 20. & 34. col. 1. num. 4. & V. 95.
col. 2. §. 7. Presbyter non ordinandus nisi annorum triginta na-
tus, juxta Synodum Trullanam, quæ disciplina vario mutata.
VII. 133. col. 1. & VIII. 37. col. 1. Distinctio inter presby-
teros, sive Regulares, sive Sæculares, qui ex simplicii approba-
tione & Episcopali delegatione prædicant, Confessiones excipi-
unt, &c. & Presbyteros, qui ea auctoritate possent vigore
suorum titularum. X. 8. col. 2. Hæc distinctio in Jure funda-
tissima. *ibid.*

Presbyteri erigentes altare contra Episcopum, tertio moniti,
tantum Schismatici excommunicantur. VI. 141. col. 1. & 195.
col. 2. Quid, si contra Episcopum seditionem excitaverint?
ibidem.

Presbyterorum & Diaconorum consilio utebantur primis sæcu-
lis Episcopi. I. 35. col. 2. n. 2. & 37. col. 1. n. 2. Episcopo in
decidendis causis assistebant. *ibid.* col. 1. n. 2. & 3. & IV. 60.
col. 2. n. 14. Ejus vestigium adhuc remansit in hodierno ritu
excommunicationis. IV. 147. col. 2. n. 5. & 6. Presbyteri ni-
hil possunt in cura animarum, nisi cum subiectione ad Episco-
pum. I. 84. col. 1. n. 5.

Presbyteri rurales non possunt, juxta Neocaesariensem Syno-
dum, sacrificare in urbe, presente Episcopo, ejusve Presbyte-
ris presentibus. VI. 185. col. 2.

Presbyteri in Ecclesia Græca administrant Sacramentum Con-
firmationis. II. 20. col. 1. n. 3. Idem possunt apud Latinos ex
commissione Episcopi, seposita reservatione. *ibid.* n. 5. An Pres-
byteris competat potestas conficiendi chrismi, & consignandi
infantes in fronte? VIII. 42. col. 1.

Presbyter solus potest Eucharistiam conficere, & hodie distri-
buere. II. 24. col. 1. n. 20. Quales Presbyteri a Missarum ce-
lebratione repellendi? II. 48. n. 1. & seqq.

Presbyter peregrinus sine Literis pacificis seu commendatiis
non recipiendus. VI. 196. col. 1. A quo hæc Literæ testimo-
niales concedendæ, & quid in eis attendendum? *ibid.*

Vide, *Testimonialia*, *Formata*.

Presbyter olim poterat reconciliare publice Pœnitentem pro
peccatis occultis, secus autem Pœnitentem pro publicis. II. 52.
col. 2. n. 7. Quomodo reconciliatio Pœnitentium sensim ad Pres-
byteros devoluta? II. 61. col. 1. n. 5.

Presbyteri primis sæculis non erant ordinarii ministri Sacra-
mentorum. II. 66. col. 1. n. 1. Qua ratione ceperint func-
tiones obire *jure ordinario*? *ibid.* n. 2. Presbyteri non habentes
Beneficium Curatum, sine Episcopi, Confessiones excipere ne-
queunt. *ibid.* col. 2. n. 13. Presbyter, quantumvis doctus, &
capax, non potest excipere Confessiones, nisi re ipsa approbatus.
ibid. col. 1. 67. Approbatio presbyterorum non habentium Be-
neficium Curatum, pro arbitrio Episcopi limitari potest. *ibid.*
num. 17.

Presbyteros Extremæ Unctionis ministros esse docet S. Jacobus
& traditio Ecclesiæ. II. 85. col. 2. n. 1. Id ipsum declarat Syn-
odus Tridentina. *ibid.*

Presbyter an jure delegato possit ordinare Diaconum, vel et-
iam presbyterum? II. 89. col. 2. n. 4. In quo consistat eminen-
tia Episcopatus supra presbyteratum? *ibid.* n. 1. & seqq.

Presbytero aliorum habendus a Diaconis & aliis inferioribus
Clericis. VI. 210. col. 2. juxta Synodum Laodicenam non lice-
bat Diacono federe coram presbytero nisi ipsius presbyteri
federet. *ibid.* Quis honor debitus presbytero vices sui Patriar-
chæ aut Metropolitæ gerenti? VII. 230. col. 2. De Dignitate
presbyterorum supra Diaconos. VIII. 41. col. 1. Obedientia pres-
byterorum respectu Episcoporum debet esse filialis. *ibid.* Pos-
sunt coram Episcopis Verbum Dei prædicare. VIII. 42. col. 1.
Pres-

Presbyter majorem famam et habere debet quam Monachus. II. 95. col. 1. n. 7. Quam extra vires puritas ac morum integritas in presbyteris desideretur? V. 114. col. 1. §. 3. Quae disciplina servanda circa presbyteros in crimine carnis lapsos? VIII. 69. col. 2. Quid Synodus Neocæsariensis decreverit circa presbyteros uxorem ducentes post Ordinationem, vel fornicantes, vel adulterium percoctantes? VI. 182. col. 1. & 2. Quid de presbytero cuius uxor est adulterata? *ibid.* 183. col. 1. Presbyteri conjugati non reicienda communicatio. *ibid.* 183. col. 1. An & quomodo presbyteri cogi possint ad dandum testimonium? VIII. 67. col. 1.

Presbyter ante Ordinationem lapsus in peccatum carnale. a Sacerdotali ministerio olim removebatur. VI. 186. col. 1. Idem de Diacono. *ibid.*

Presbyteri querelam contra Episcopum in Synodo Episcoporum proponere iubeatur. VII. 77. col. 2. Contra facientes anathematizantur, & a loco suo removeuntur. *ibid.* Ne populum inficiant, longius depelluntur. *ibid.* Inquiri tamen debet, num presbyteri iustam querelam habeant? *ibid.* An & quando presbytero crimen neganti purgatio Canonica sit deferenda? VIII. 69. col. 1.

Presbyterum Episcopus iuxta Canones damnare non potest sine Consilii examine. VIII. 69. col. 1. Optandum ut hæc disciplina hodie servetur. *ibid.* col. 2.

Vide, *Parochus*, *Sacerdos*, *Purgatio Canonica*, *Clericus*.

PRESBYTERA.

Presbytera, quæ & *Matricula* seu *Matricula* sunt dicæ, quam olim fuerint? VI. 209. col. 1. Tales & Synodus Laodicensis vetat ordinari. *ibid.* & col. 2.

PRESBYTERATUS.

Presbyteratus a primis sæculis distinctus ab Episcopatu. VI. 133. col. 1. Ordo presbyteratus aliquæ inferiores Ordines non nisi ab Episcopo conferri possunt. *ibid.* 114. col. 2. S. perititas Episcopatus super Presbyteratum. *ibid.* 140. col. 2. & 141. col. 1. In quo consistat hæc superioritas? II. 39. col. 2. n. 1. & *segg.*

Presbyteratus ordo Episcopatu necessario præmittendus. VIII. 35. in nota.

PRIME OFFICIUM.

Prima Officio recitatio, haberi solebant Capitula a Canonici & a Monachis. I. 215. col. 2. n. 23. Plurima notata digna hoc Offitium. *ibid.* n. 24. 25. & *segg.* Verius *Prestola* & sequentia proprie ad primam non pertinent. *ibid.* n. 27.

Prima ceteris Horis recentior. V. 164. col. 1. cap. 3. §. 1. Hinc ritus quo peragitur, diversus ab aliis Horis. *ibid.* Quo spectent huius Officii preces? *ibid.* col. 2.

PRIMATES, PRIMATIALES ECCLESIAE.

Primum nomen ante receptas falsas Decretales non datum nisi Metropolitanis, aut his qui jure Metropolitanis gaudebant. I. 103. col. 2. n. 10. & VII. 81. col. 2. Nulla ante has invecles Decretales memoria Appellationis a iudicio Metropolitanorum ad primates. I. 103. col. 2. sub n. 10. De primatibus primatum Ecclesiarum a Gratiano adducta apocrypha. VIII. 43. col. 2. Adversus primatum Archiepiscopi Senonesis reclamantur Episcopi. I. 189. col. 2. n. 8. Senus primates ad se traxerunt iura Metropolitanorum. *ibid.* n. 9. & 10.

Primatus ab Archiepiscopis debeatur obedientia VIII. 43. col. 2.

Primatus Romani Pontificis. VIII. 29. col. 1. Varia ad eum affruendum suppositicia. *ibid.*

Primatium Ecclesiarum origo. I. 103. col. 2. n. 10. Unde illarum Ecclesiarum superioritas & iurisdiclio in alias Ecclesias Metropolitanas? *ibid.* Unde Romani Pontifices sibi afferuerint auctoritatem erigendi primates & primatiales Ecclesias? VIII. 38. col. 1. & 44. col. 1.

Primatus novi erectio non fiebat sine consensu aliorum primatum. VII. 81. col. 1.

Primatus honor Diocesanus, ad quæ primis sæculis extensus fuerit? VI. 226. col. 2. Honor primatus Episcopi Constantinopolitani post Romanum. *ibid.* 227. col. 1. Prærogativa concessa Episcopo Constantinopolitano non sine difficultate admittitur. VIII. 20. col. 2. Prærogativa primatus Carthaginensis VII. 107. col. 2. Primatus in Africa desumebatur a prioritate Ordinationis. *ibid.* 103. col. 1. & 124. col. 1.

PRIMICERI.

Vide, *Centuriones*.

PRIMITIÆ.

Primitia sunt oblationes arbitrio fidelium reliquæ. III. 196. col. 1. sub n. 9. An in portionem congruam imputari possint? *ibid.* col. 2. n. 11. & 274. col. 2. Ille qui a peu de Dioceses en France ou on paye les premisses. *ibid.* col. 1. n. 9.

Vide, *Portio congrua*, *Oblatio*.

PRINCEPS.

Principum familiares & domestici gaudent fructibus Beneficiorum in absentia sub certa moderatione. I. 33. col. 2. n. 12. & 13. Quenam hoc nomine intelligantur? *ibid.* n. 14.

Principum auctoritas circa externam spiritualium disciplinam. IV. 13. col. 1. n. 5. Legibus Principum acrius firmanur Ecclesiæ Constitutiones, notanter que profuerint contra insolitam consuetudinem, humanæ libertati & concupiscentiæ faventem. VIII. 116. col. 2.

Principibus quo iure competat Jus placeti circa publicationem Bullarum Pontificiarum? IX. 96. col. 2. §. 1. Hoc insinuat auctoritas Imperatorum Principum, nec Principes illud a se abdicare possunt. *ibid.* 97. col. 2. §. 2. Principes non sunt Iudices fidei. *ibid.* 114. col. 1. §. 2. Quas partes haberint Principes in Conciliis, in quibus de fide agebatur, necnon in definiturum confirmatione & executione? *ibid.* 114. col. 1. §. 3. & in nota. Principes in usu placeti non prætendunt se constitutores Iudices super Decretis fidei. IX. *ibid.* col. 2. §. 4.

Vide, *Placetum*.

Principibus Laicis nullam esse potestatem disponendi circa res sacras contendit Gratianus. VIII. 42. col. 2. In quibus affectu probationem adducta vel apocrypha, vel que ipsum assertum non probant. *ibid.* Utum auctoritas aliqua circa censuras Principibus Laicis competat? IX. 12. col. 2. §. 5. An possint quædam censuras cassare, nullaque declarare? X. 27. col. 2. §. 2.

Principes non tantum de Republica, sed etiam de Ecclesia Dei rationem reddituri sunt. IX. 12. col. 2. §. 5. Principum officia erga Ecclesiam a Concilio Parisiensi expressa. *ibid.* 13. col. 1. Offici eorum est, Iudicum Ecclesiasticorum auctoritatem & violentiam comprimere. *ibid.* Exemplum Iustiniani. *ibid.* Ipse laicissimus Principes sua ut sunt auctoritate in comprimendis iniustis censuris. *ibid.* Juxtaquidem Principes Catholicos inhibuerunt. Iudices Ecclesiastici in confidit iurisdictionis, contra Iudices Regios per censuras procedant. IX. 13. col. 2. Principum proprium officium est, contentiones & publica dissidia in Republica & Ecclesia exorta sua regali auctoritate compescere. *ibid.* 13. col. 2. Item a potentiorum oppressione & violentia imbecilliores liberare. IX. 40. col. 1.

Principibus tanquam suis ministris gladium commisit Deus, ad violentias & oppressiones reprimendas. X. 1. col. 1. §. 1. Principibus est inferiores adversus potentiores vim & violentiam omnino vendicare. *ibid.* Principes nihil gloriosius, nihil honorificentius duxerunt, quam Regis regum exemplo opprobrium partes & protectores nuncupari. *ibid.* Mirabilem personarum est perpetuum privilegium, ut adversarios suos ad Curiam Principis, etiam in prima instantia, in jus vocent. *ibid.* col. 2.

Principum erga Ecclesiam cura in hoc præcipue incumbere debet, ut numerus Pastorum & Sacerdotum instructio fidelium & divini cultus celebrationi sufficiens iuxta Canonicas Sanctiones habeatur. VI. 91. col. 1. Summa est divinitus delata pote est, qua & Republicæ cum imperio præessent, & essent Ecclesiæ præsidio. *ibid.* in nota.

Principi ita propria est subditorum benigna protectio, ut eam nullatenus abdicare possit. X. 1. col. 2. §. 2. Principes divino Decreto adstricti sunt omnibus omnino subditis sine acceptione personarum impendere protectionem. *ibid.* 2. col. 1. §. 3. Protectio Regis subditis impendenda tunc proprie locum habet, cum hi a Superioribus opprimuntur. *ibid.* col. 2. Cum totus Clerus Principibus subditus, evidens est et æque impendendam esse protectionem ac Laicis. *ibid.* col. 1. Supremi Principes tenent singulares Clericos omnem potestatem, procegere adversus omnem vim & violentiam. *ibid.* 3. Obtemperatio exemptionis a foro seculari non potest hæc protectio Clericis negari. *ibid.* col. 1. §. 5. Oppressi Clerici iam olim prioribus Ecclesiæ sæculis recurrebant ad Principes, non solum tanquam ad supremos protectores, sed etiam tanquam ad ipsius Ecclesiæ & legum custodes & vindices. X. 3. col. 2. §. 6. Tantum abest ut per recursum ad Principem iurisdiclio aut exemptio Ecclesiastica, aut a Clericis lædatur, aut a Rege impediatur, ut eadem potius hæc ratione egregie joveatur & conservetur. *ibid.* col. 2. sub §. 5. Recursus ad Principem datur Clericis adversus violentiam Iudicum Ecclesiasticorum non deferentium legitimæ appellationi. X. 13. col. 2.

Vide, *Recursus*, *Pæfessus*.

Principes quomodo interveniant visitationi Episcopali? I. 97. col. 2. n. 13. & *segg.* Item reformationi Regularium. 213. col. 1. n. 18. in nota. Antiquitas eorum ad hæc Commissarii vocantur Missi Domestici. I. 97. col. 2. n. 11.

Vide, *Visitatio*.

Principes, quomodo inveniant Synodos. I. 117. col. 1. num. 13. Sine eorum consensu nulla Synodus potest celebrari, aut etiam publicari. I. 121. col. 2. n. 12. & 127. col. 1. n. 13. & 14. In Belgio erectio Seminariorum, novæ Parochiæ, non facile perficuntur sine interventione Principis. II. 121. col. 1. num. 8. & *segg.* Pro extruendone novi Monasterii vel Ecclesiæ, consensus ejus omnino est necessarius. 1. 153. col. 2. n. 12. & 13. & II. 173. col. 2. n. 26. In Belgio & in Gallia sine Principis consensu Episcopus non potest personaliter accedere ad limina Apostolorum. I. 71. col. 1. n. 20. & *segg.*

Principis auctoritate Conventus Ecclesiastici indici potest. VII. 127. col. 2.

Principes supremi, quantum est ex natura suæ potestatis, constitutere possunt impedimenta dirimentia Matrimonii, etiam inter Christianos. II. 138. col. 1. num. 11. & 12. & *ibid.* in nota. Item super impedimentis a se induci dispensare. *ibid.* Unde factum quod ea potestas privative hodie sit penes Ecclesiam? *ibid.* col. 2. n. 16. & 17.

Principum curæ, quo jure conservatio fundationum subdit? III. 96. col. 1. n. 18. Consultum est, ut Principis auctoritas in-

terveniat in alienatione bonorum Ecclesiasticorum. *ibid.* sub n. 17. & 81. col. 1. n. 35. & 36. In Belgio sine Principis consensu non facile admittitur commutatio pium fundationum. III. 232. col. 2. n. 21. & 22.

Principes, ut Ecclesiarum patroni, præstant beneficiorum plegam collationem. III. col. 1. n. 2. & *segg.* Conferunt beneficia etiam aliis titulis quam iure patronatus. *ibid.* 216. col. 2. num. 23.

Principes an beneficia pleno jure conferre possint? III. 87. col. 1. num. 5. & *segg.* An idem jus competat Principi acatholico? V. 86. c. 1. 2.

Principum terre de jure tenentur ad Decimas. III. 87. col. 2. n. 7. Et Cales Barones fuisse Domani Ducis ab iis per consuetudinem esse immunes. *ibid.* ead. n. 7.

Principibus de bonis Ecclesiasticis liberaliter subveniri probat Ecclesia, sub certa tamen cautela. III. 173. col. 1. n. 1. & *segg.*

Principes, juxta Pragmaticas, est fons & origo omnis jurisdictionis. IV. 11. col. 2. n. 13. & *segg.*

Principum obligatio pro extirpatione hæresum. IV. 40. col. 2. n. 41. & *segg.* Decreta Imperatorum & Principum Belgii in hac materia. *ibid.* n. 43.

Principibus omnes subiecti: nemo ab eorum jurisdictione immunus. IV. 25. col. 1. n. 1. & 2. & 173. col. 1. Quid Apostolici quid Patres sentierint de obsequio quod Clerici Principibus debent? IV. 25. col. 1. n. 1. Episcopi & Clerici i. non secus ac Laici sublimioribus Potestatibus obedire jubentur. *ibid.* sub n. 1. Plura pro varietate temporum & criminum decreverunt Imperatores Christiani circa causas criminales Clericorum, eorumque punitionem, & causarum decisionem. *ibid.* col. 2. num. 3. Ex *indulto* Principum profuit exemptio Clericorum in causis criminalibus & civilibus. *ibid.* num. 4. Non nisi post evulgatas falsas Decretales invaluit opinio de absoluta Clericorum immunitate. *ibid.* n. 5. Dum invaluit hæ opinio, celebris Novella 123. Justiniani oblivisci data est. *ibid.* n. 6. Ipse Romani Pontificis agnoverunt Principes domus suos esse, adeoque se jussione eorum subiectos. X. 6. col. 2. §. 4.

Principes condita in Ecclesiasticis possint potestate. X. 19. col. 1. cap. 6. §. 1. Hanc potestatem in Principibus semper agnovit Ecclesia. *ibid.* Eadem hac potestate Principes semper usi sunt. *ibid.* col. 2. §. 2. Hæc Principis potestas sese etiam ad Censuras Ecclesiasticas extendit. *ibid.* §. 3. Decretum Archiducis Leopoldi circa immisionem in bona temporalia Ecclesiasticorum. X. 18. col. 1. & 2. Sententia Parlamenti Mechliniensis ad rem pertinentem. X. 56. & *segg.* col. 1. & 2.

Principum potestas respectu rerum temporalium. VIII. 13. col. 1. Julium esse Principes suis legibus parere. *ibid.* 14. col. 1. juxta Gratianum, Principum Constitutiones Constitutionibus Ecclesiasticis debent famulari. *ibid.* col. 2. Constitutionibus Principum circa temporalia obsequi debent Pontifices. *ibid.* Etiam quoad illa, quæ spectant externam Ecclesiæ disciplinam. 15. col. 1. *ibid.*

Principis Constitutio de rebus Ecclesiasticis, juxta Gratianum, vim non habet, nisi accedente auctoritate Pontificis. VIII. 42. col. 2. Ad id quod a Gratiano non probant ejus iuramentum. *ibid.* 43. col. 1. Non levis error ejusdem Gratiani circa hanc materiam. *ibid.* in nota.

Principes an a Romano Pontifice possint Regne aut Imperio spoliari? VIII. 69. col. 1. An eorum subditi possint a fidelitate absolvi? *ibid.* col. 2. Periculosum circa hanc rem Gratiani principium. *ibid.*

Principum potestati non subducit Clericos, eorum exemptio in causis criminalibus. IV. 25. col. 2. n. 8. Ea de re Sententia Barciali exponitur. *ibid.* n. 8. Sua in Clericos potestate exemptionis Principes non poterunt. *ibid.* 26. col. 1. num. 9. A Principe dimittit omnis jurisdictionis contentiosa, quæ circa externam potestatem versatur. *ibid.* num. 10. Auctoritas Principum in limitanda Clericorum exemptione. *ibid.* num. 12. Mens Principum Christianorum in limitandi Ecclesiæ immunitatibus. *ibid.* num. 31.

Principis auctoritas circa crimina privilegiata. IV. 28. col. 2. n. 29. Principes quadam crimina cognitioni suorum Magistrum reservans, nihil detrahunt jurisdictioni aut libertati Ecclesiæ. *ibid.* 29. col. 1. n. 34. Qua potestati plectendi, sive Clericus, sive Laicus qui Regem aut Principem contumelia afficere ausi essent? VI. 150. col. 2.

PRIOR.

Prior inter Monachos hodie dicitur, qui olim vocabatur *Procurator*. I. 192. col. 1. nu. 1. Hodie quis soleat vocari *Prior*? *ibid.* n. 2.

Prior *Conventualis* dicitur, qui est caput *Contentus*. I. 192. col. 2. n. 4. Etiam tantum fit triennalis, non potest ante finem sue administrationis removeri, nisi ex causa. & servato quavis ordine. I. 193. col. 1. n. 18. Non tamen requiritur cautio tam gravis, quam requiritur, ut Clericus privetur beneficio. *ibid.* n. 19. Priores Conventuales censetur constituti in dignitate, sicut *Claustrales*. *ibid.* n. 22. Possunt delegari iudices. *ibid.* n. 23.

Priores *Conventuales* habent curam animarum & Beneficium iuratum. I. 193. col. 2. num. 4. & 2. In eorum electionibus outare deliberandum. *ibid.* num. 3. Eorum officium, auctoritas & qualitates in iis requiritur. *ibid.* num. 4. & *segg.* & 209. col. 1. num. 1. & *segg.* Quamvis ætas in iis requiritur? *ibid.* col. 2. num. 11. An debeant promoveri ad Sacerdotium? *ibid.* num. 10.

Prior *Claustralis* quis, & unde ita deatur? & ejus officium. 193. col. 2. n. 4. 5. & *segg.* Ad nutum Abbatis est amovibilis. *Van-Essen* Tom. 66.

lis. *ibid.* 193. col. 1. num. 17. Illud non est accurate verum quoad Priores Canoniorum Regularium Congregationis Gallicanæ. *ibid.* in nota. Nec si Abbas sit Commendatarius. *ibid.* num. 10.

Prior *Obedientiarius* quis, & unde dicatur? I. 192. col. 2. n. 5. Debet esse ad nutum amovibilis. *ib.* col. 1. n. 17.

Vide, *Obedientiarius*, *Prioratus*.

Priores non mutandi nisi causa gravissima. VIII. 132. col. 2. Quinam sint perpetui? *ibid.* Quorundam Priorum ad Capitula conventuum factus. VIII. 160. col. 2.

PRIORATUS.

Prioratus rurales seu forenses, unde originem habuerint? I. 192. col. 1. num. 8. His prioratibus præesse debet unus *Prior*. *ibid.* num. 9. Huiusmodi Prioratus uni Monacho soli tradi non potest. *ibid.* n. 10. Prioratus hi per Clericos seculares deserviri debent, si plures Monachi poni nequeant. *ibid.* n. 11. Priores horum Prioratum dicti *Obedientiarii* & *forenses*, & debent esse amovibiles. *ibid.* n. 12. Litteræ Pontificis quibus conceditur Monachis facultas huiusmodi Prioratus in perpetuum possidendi, subrepticiæ judicantur. *ibid.* 193. col. 1. n. 15. Synodus Tridentina improbat dari Prioratus in perpetuum possidendos. *ibid.* n. 16. Prioratus illi ad Firmam dari venturum. *ibid.* n. 13. Abbates Monachis Prioratus dantes ad Firmam, Simoniam committunt. *ibid.* n. 14.

Prioratus non datur pretio. VIII. 133. col. 2.

PRIORISSA.

Priorissa qualis, & quomodo eligenda? I. 209. col. 2. n. 15. Vide, *Abbatissa*.

PRIVILEGIUM.

Privilegium a Romanis Pontificibus concessum FF. Mendicantibus occasione, plurima & diuturna exorta sunt dissidia & scandala. II. 63. col. 2. n. 4. & *segg.* In Concilio Tridentino plurimi præfules petierunt ut hæc Mendicantium privilegia revocarentur. *ibid.* 64. col. 2. n. 13. Obstitit Superiores Generales Ordinum Regularium. *ibid.* n. 14. Curie Romanæ intererat, ut eorum patrocinaretur Privilegiis. *ib.* n. 15. Quo principio moveretur Cardinalis De Luca ardens FF. Mendicantium Privilegium patronus? II. 65. col. 1. n. 19.

Privilegia regulanda sunt juxta usum antiquum. III. 184. col. 2. n. 42. Privilegia adversus speciales contractus se non extendunt. III. 185. col. 2. n. 43. Privilegium nimium præjudicans ex equitate vel ex arbitrio boni viri restringendum. III. 190. col. 2. n. 13.

Privilegium abusus. VIII. 131. col. 2.

Privilegia contra jus commune censetur odiosa. IV. 164. col. 1. n. 3. Eo magis redduntur odiosa & violenta, quo magis vim ac vigorem Canonum per illa enervari contingit. VI. 64. col. 1. §. 1. Privilegia Canonice Instituta contraria, ab Episcopis merito rejiciendæ, ut subrepticia, aut a Sede Apostolica ex orta. *ibid.* col. 2. Resellitur assertum: *Privilegia per Tridentinum non censetur revocata, nisi expressa eorum sit revocatio: per Privilegia vero Tridentino esse derogatum, licet non sit expressa ejus derogatio.* VI. 65. col. 2. §. 3.

Privilegium Canonis an inducat communicationem latæ Sententiæ adversus violentum periculum Clerici? IV. 145. col. 2. n. An talis non denuntiatus fit vitandus? IV. 143. col. 2. n. 19. & 20. Cujus Fori sit hoc crimen. IV. 59. col. 1. n. 33. Forma quæ Romæ in Penitentiaria absolutio conceditur. V. 152. col. 2. n. 15.

Privilegia sæculo sexto & sequentibus, Monachis concessa fuerunt, sed salva Canonica & spirituali in Monachos auctoritate. IV. 154. col. 2. n. 1. & *segg.* n. 3. & *segg.*

Privilegia tantum a Pontifice confirmabatur, quæ ab Episcopis erant concessa. IV. 157. col. 2. num. 1. & *segg.* Pontifex Aedatus noluit Privilegium concedere, nisi de consensu Episcoporum constaret. IV. 161. col. 1. n. 19.

Privilegia primitus Monachis concessa, proprie non sunt Exemptiones. IV. 159. col. 1. n. 1. Ex antiquitate horum Privilegiorum non probatur Exemptionum antiquitas. *ibid.* n. 6. Quædam Privilegia antiqua, ut suppositicia rejiciuntur. *ibid.* n. 7. & *segg.* Quæ occasione Privilegia acta & multiplicata? IV. 163. col. 1. n. 48. Exemptionum Privilegia diligenter probanda sunt. IV. 165. col. 1. n. 25. Quæ antiquiora sunt privilegia, eo minus sunt extensa, si fuerint legitima. *ibid.* col. 2. sub ead. n. De privilegiis Monachorum sæculo sexto & sequentibus. VIII. 76. col. 2.

Privilegia Ecclesiarum inviolate servanda. VIII. 92. col. 2. Quibusdam tamen casibus, aut in totum, aut pro parte, tolli possunt. *ibid.* col. 2. Monitum circa Privilegiorum concessionem. *ibid.*

Privilegia Ecclesiæ Romanæ.

Vide, *Ecclesia Romana*, *Papa*, *Sedes Apostolica*, &c. *Privilegium* Fori quid sit, & quis ejus scopus? IV. 27. col. 2. n. 1. & *segg.*

Vide, *Clericus*, *Immunitas*, *Forum competentis*, *Exemptio*, *Indultum*.

PROBABILISIMUM.

Probabilissimi opinio turpiter defensa a Casuistis contra evidentiam a Pontificibus expressam regulam. II. 103. col. 1. sub num. 7. Hanc sacrorum Canonum regulam de electione tu-
Cc
rioste

nitis partis compleret ex recentioribus Theologis ita extenuant, ut eam fere ad nihilum redigere videantur. II. 117. col. 1. num. 23. & remissive. *ibid.* & in nota.

Probabilissimum deficienda securitas. V. 51. col. 1. §. 4. Ad quos prorumpat excessus eorum opinandi libertas? *ibid.* col. 2.

Probabile; hic terminus longe aliter antiquis æque atque modernis usitatus. VI. 51. col. 2. §. 14.

Probabilissimum usus commentum est Diaboli ad enervandam vim præceptorum. V. 52. col. 1. Reprobatur hæc laxiorum Casuistarum regula; Quod est speculativum probabile, est practice certum, quam & hodie inceptus proponunt his verbis: est practice probabile, est practice certum. VI. 50. col. 1. Hæc regula contrariatur Legi æternæ & naturali. *ibidem*. §. 3. Hæc eadem pseudo-regula opposita Juri Canonico Decretalibus, & Juri Civili. VI. 51. col. 1. §. 6. & seqq. Quid Juxta, quid Advocatus, quid Arbitrator agere debeant in pari aut dispari probabilitatis gradu? *ib.* §. 9. & 10. & seqq. Nihil tam ineptum, tam absurdum, vel insulsum quod ex hac pseudo-regula quam optime inferri queat velut pium, certum & tutum. VI. *ibid.* col. 2. §. 15. Nulla est veritas, in quam non grassetur probabilitas. *ibid.* 52. col. 1. §. 18.

Probabilistas invertit Tribuallia. VI. 51. col. 2. §. 17. Ex hac monstruosa opinandi libertate doli sciantur infortia. *ibid.* 52. col. 1. §. 20. Judicia pervertuntur. *ibid.* Vita in d'Criscipen venit. *ibid.* Nec rebus sacris pariter. *ibid.* Immercatoriam inducit. *ibid.* Gravissima peccata excusat. *ibid.* Cujus ope argumenti mundum fascinaverint Probabilistæ, perniciosæque invexerint opiniones? *ibid.* col. 2. §. 22. Quotopere sit a probabilissimo cavendum? VIII. 251. col. 1.

Probabilissimum opinio circa Possessorium, IX. 72. col. 1. & 2. Vide, Dubium, Libertas.

PROBATIO.

Probatio Tonsuræ hodie in Belgio non admittitur, nisi per litteras; nec admittuntur testes, nisi in ead. quo regisum foret perdidit; quam perditionem is, qui allegat, probare tenetur. I. 2. col. 1. n. 10. Idem obtinet in probatione Ordinum. *ibid.* Item in professione Religiosa. I. 101. col. 1. num. 1. & seqq. Probatio Juris Patronatus quomodo fiat? III. 70. col. 1. num. 28. Quomodo probetur infestationem decimarum factam fuisse ante Concilium Lateranense? III. 177. col. 2. num. 37. Quomodo probetur jus ad honores five jura honorifica? III. 189. col. 1. num. 41. 42.

PROBATIO JURIDICA.

Probatio quid sit, & circa quid versetur, & incumbat? IV. 83. col. 2. num. 2. & 3. Jus commune, item præsumptio Juris & de Jure, rejiciunt onus probandi in Adversarium. *ibid.* num. 8. Id m. læpe facit Possessio. *ibid.* num. 9. & seqq.

Probationes superflue ut evitentur, inducunt sunt positiones, & quibus pars adversa tenetur respondere sub juramento pei credit vel non credit. IV. 89. col. 2. num. 33. Qua forma & solemnitate hæc fiant, & quomodo Juxta in iis se gerere debeat? *ibid.* num. 27. & seqq. Super quibus positiones hæc non admittantur. *ibid.* num. 29. Quid sint positiones? *ibid.* num. 39. Videtur earum usus ex Foro Ecclesiastico in Civile intrasse. *ibid.* n. 31. Non potest Juxta Partem interrogare, aut juramentum deferre, nisi rogatus. *ibid.* num. 34. Si pars iusta a Juxta respondeat recuset, articuli illi habentur pro confessis. *ibid.* num. 35. An hæc responsio fieri possit per Procuratorem? *ibid.* 90. col. 1. num. 39. Ad factum quod quis putat esse verum; non licet respondere per non credit, circa perjurium. *ibid.* num. 42. In Gallia usus hujus responsionis per verbum credit Edicto prohibitum; & quare? *ibid.* num. 41. L'Ordonnance de 1667. regle presque tout ce qui regarde des Droits François au sujet des preuves. IV. 187. col. 1. chap. 6.

Probationes præcedere debet Sententia Judicis qua ad probandum Partes admittantur. IV. 91. col. 1. num. 2. Ab hoc Decreto in Curis Ecclesiasticis datur appellatio. IV. 122. col. 2. num. 23. & 123. col. 1. num. 24.

Probationes efficacissimæ sunt, quæ sunt per testes. IV. 91. col. 1. num. 1. Regulariter duo testes omni exceptione majores plene probant. *ibid.* col. 2. num. 11. & 12. Super eodem facto non plures producendi quam decem. *ibid.* num. 16. Quæ est l'usage de France, touchant la preuve par serments. IV. 187. col. 1. chap. 6. In probatione consuetudinis; usus vel styli Curæ, proceditur per Turbas; & quot Turbæ requirantur? IV. 91. col. 2. num. 17. & 18. Ces sortes d'Enquêtes ont été abrogées en France. IV. 187. col. 1.

Vide, Testes.

Probatio per instrumenta quænam dicatur? IV. 94. col. 1. n. 1. Scripturæ signatæ a publicis Graphariis vel Secretariis, vel munitæ publico Sigillo, plenam fidem faciunt. IV. 96. col. 1. num. 37. Item Acta judicialia debite conscripta & registrata. *ibid.* in ead. num. Antiquæ scripturæ & vetustas insignia, antiqui libri & historiarum quam fidem faciant? *ibid.* num. 38. Quid de traditione Instrumenti ex Originali vel ex aliquo Exemplari? *ibid.* col. 2. num. 50. Quid de libris conscriptis per Officiales publicos? *ibid.* col. 1. num. 40. Instrumenta falsumpta ex Archivo publico plenam fidem faciunt, etiam si fuerint minus solemnia; & quænam dicantur Archiva publica? *ibid.* num. 41. & 42. Ceteris licet authenticis in Judio fides non adhibetur; & quare? *ibid.* num. 46. Instrumentis publicis plena fides adhibetur quoad ea quæ dispositivè asserunt. *ibid.* col. 2. num. 52. Ad fides Instrumenti per testes possit enervari? *ibid.* num. 53. Ce que doivent être ceux qui veulent jouir du Droit François sur cette matière. IV. 187. col. 2. chap. 7.

Probationem per scripturam requirunt dispositiones excedente summam 300. florenorum in Gallia & Belgio, variique Regnis IX. 96. col. 2. num. 55. & 56. Non tamen per hoc excluditur juramentum litis decisorium, item confessio Partis. *ibid.* col. 1. 97. n. 57. Quam fidem faciant libri mercatorum? *ibid.* num. 59. Quam fidem hodie faciant privatæ scripturæ. *ibid.* n. 60. Scriptura privata scripta in commodum scribentis, fidem non facit. *ibid.* n. 62. Privata scriptura etiam minus solemnis probat contra scribentem, & in Judio recognita habet paratam executionem. *ibid.* n. 63. & n. 68. Quomodo scriptura alicujus probari possit? *ibid.* 68. col. 1. n. 74.

Vide, Scriptura.

Probationes certissimæ in criminalibus, præsertim ubi de pena corporali agitur, requiruntur. IV. 106. col. 1. num. 25. Ubi tales habentur, non licet Reum applicare ad torturam. *ibid.* n. 32. Nemo puniendus ante probationem. IV. 189. col. 2. n. 27. & VIII. 81. col. 1.

Probationum defectus suppletur aliquando juramento suppletorio; cuius usus, qui vix aliquis est in Gallia, improbat. IV. 98. col. 1. n. 1. & seqq.

Vide, Juramentum.

PROBATIO MONASTICA.

Probationis tempus quale requisitum? VIII. 74. col. 1. Unde distinctio personarum & ignotarum? *ibid.* 75. in nota. Probatio diligens debet præcedere Novitiatum. I. 142. col. 2. n. 1. & n. 2. & seqq.

Vide, Novitatus.

PROCESSIONES.

Processionum institutio, directio, ritus & forma ad Episcopum plene spectant. I. 99. col. 1. num. 10. & seqq. Exemptio non impedit hæc in parte auctoritatem Episcopi. *ibid.* col. 2. n. 12. Quænam in processionibus attendenda & cavenda? *ibid.* n. 13. An conveniat, ut in iis Sanctorum Reliquiæ cum Venerabili seu Eucharistiæ Sacramento deferantur? *ibid.* num. 14. Ad illas Exempti omnes accedere votati tenentur. *ibid.* 92. col. 1. num. 18. & 19. Capitula etiam exempta, nequidem titulo immemorialis consuetudinis, se excusare possunt. *ibid.* n. 20. Episcopi possunt antiquas processiones mutare, vel etiam in totum abrogare, si abusus id possunt. *ibid.* num. 21. Quomodo, & a quo componenda; quæ oriuntur de præcedenti controversiæ? *ibid.* n. 17.

Vide, Præcedentia.

Processiones cum Venerabili quo tempore inceperint, & qua forma Venerabili in eis delatum? II. 30. col. 2. num. 1. & seqq. Apud Græcos, unica excepta, ignota. *ibid.* n. 3. In Bulla qua Urbanus IV. Festivitate Corporis Christi instituit, nulla processionis mentio occurrit. *ibid.* sub num. 4. Verisimile est eam demum sæculo XIV. invaluisse. *ibid.* n. 5. In quibusdam Ecclesiis citius, in aliis serius recepta. *ibid.* n. 6. Hunc processionis usum probat Synodus Tridentina. *ibid.* 31. col. 1. num. 8. Episcoporum est has processiones dirigere. *ibid.* num. 9. Veratur ne ad servatum processionum Venerabilis Sacramenti, exponantur antea profani, obiceant aut superflui aliquid exhibentia. II. 167. col. 2. n. 26. Quænam in eis cavenda? *ibid.* n. 27. & seqq.

Processionis honor unde ortus, cui & quomodo debeatur? II. 78. col. 1. n. 5. & seqq. Quinam processionallyter recipi possunt? *ibid.* num. 7. Duplici modo exhiberi potest honor processionis. *ibid.* n. 8.

PROCESSUS.

Processus judicarios an Ecclesia possit irritare? VIII. 215. col. 2. & *ibid.* in nota.

Vide, Causa, Judicium.

PROCLAMATIONES.

Proclamationes seu propositiones nominum ordinandorum proficiunt ex antiqua disciplina. II. 96. col. 2. n. 20. Earum scopus. *ibid.* col. 2. n. 22. Populus a Parocho monendus de hæc Proclamationum scopo. *ibid.* n. 28. Quæ forma Proclamationes faciendæ? *ibid.* num. 25. Circa quæ inquirendum, & quænam præcipue denuntianda? *ibid.* sub ead. n. Proclamationes Matrimoniales lapidem vocatæ Bannum; & quid illa vox significet? II. 128. col. 1. n. 1. & 2. Ejus origo, utilitas & scopus. *ibid.* n. 3. Quid ex præscripto Synodorum & Ritualium observandum, dum Desponsi sunt diversarum Parochiarum, Decanatum, & Episcopatum? *ibid.* col. 2. num. 7. Quid servandum, quando Desponsi domicilium mutant, aut plera habent domicilia? *ibid.* n. 8. Quo tempore, quibus diebus, quibus locis, & qua forma faciendæ? *ibid.* num. 9. & ceteris. Deferenda sunt impedimenta etiam occulta, & que judicialiter probari nequeunt, & super eo populus admonendus. II. 139. col. 1. n. 11. Ob illarum omissionem Matrimonium non redditur invalidum, nequidem in Gallia, nec obstant Edicta Regia. *ibid.* n. 24. & 25. Exceptionem. II. 201. col. 1. chap. 3. Quænam sunt reserptæ les publications des Banns. *ibid.* sub n. 15. Ce n'est pas l'usage en France de faire la publication du Mariage, après la célébration. *ibid.* n. 18. Les Cures du Diocèse de Paris sont tenues d'avoir un Registre des Mémoires qu'on leur donne pour publier les Banns. II. 201. col. 1. chap. 3. Quid de Bannorum proclamatione in Concilio Lateranensi IV. ut statutum? VIII. 159. col. 2.

Proclamationes ob quas causas remitti possint; & qua caute-
la II. 129. col. 1. n. 16. Praxis & Edicta Regia in Gallia cir-
ca has dispensationes. *ibid.* num. 22. Synodus Tridentina, de-
claret ut Episcopi in concedenda dispensatione sint admodum
moderati. *ibid.* num. 19. An ad evitanda maleficia concedenda
dispensatio? *ibid.* n. 21. Qua cautione Parochi concedere de-
beant testimonio pro impetranda dispensatione? *ibid.* 129. col.
2. n. 24. Quam periculum facile occurrere. *ibid.* 130. col. 1. n.
27. *En quels cas on souffre en France la dispense de trois Bans*.
II. 201. col. 2. n. 22. *Qu'il faut observer en recevant les Me-
moires pour la publication des Bans*. *ibid.*

PROCURATIO.

Procuratores dicuntur vicitalia submisistranda Prælo vi-
sant. I. 94. col. 2. n. 6. & 7. Decretum Synodi Tridentinæ
circa procuratores. *ibid.* num. 1. & seqq. Nihil visitationis
causa, ne ultra quidem oblatum recipi potest a visitantibus E-
piscopis. *ibid.* num. 2. Episcopi in ipsa visitatione præstare se
debent maxime alienos ab omni vel specie avaritiæ. *ibid.* num.
4. Quænam procuratorum nomina comprehendatur? *ibid.* n.
6. Ad sola vicitalia, hoc est, ad eculenta & poculenta restring-
untur. *ibid.* num. 7. Ea sola accipere permittit Tridentinum;
& qua moderatio? *ib.* n. 8. Episcopus eadem die duas Ec-
clesias visitans contentus esse debet una procuratore. *ib.* col. 1.
n. 4. Non debet ei visitanti Ecclesiæ suæ civitatis. *ibid.* n.
11. Procuratores debentur Metropolitanis visitanti Provinciam.
I. 105. col. 2. n. 5. Debentur & Legato Apostolico; & qua mo-
deratione? *ibid.* 130. col. 2. n. 22. & VIII. 152. col. 2. & *ibid.*
in nota (6). Non debentur sine visitatione. VIII. 153. col. 2.
Abusus hac in parte. *ibid.*

Procuratores moribus Belgii & vicinorum exigi non possunt
a Laicis. I. 95. col. 1. num. 15. Moribus hodiernis per cen-
suras subditi cogi non possunt ad eorum solutionem. *ibid.* num.
17. Hac de re Litteræ Regiæ, quæ postea aliquatenus muta-
tæ sunt in nota. Quæstio de eorum solutione in Gallia cir-
ca Tribunal Regio agitata. *ibid.* n. 16. *L'Edit de la juris-
diction attribue la connaissance de ces offices au Juge d'Evêché*. I.
125. col. 1. chap. 2. num. 17. Synodus Tridentina intendit sub-
strahere visitantes ab omni gravamine. I. 95. col. 1. numer. 12.
Permisit arbitrio visitandorum, an conductum procuratorem
in pecunia continuare velint, an convertere in simplicia vicidia-
lia. *ibid.* num. 13. Quid requiratur, ut valeant consuetudines
de non solvendis etiam vicidia ibus? *ibid.* n. 14. Pœna Visitato-
rum, qui majores procuraciones exigunt. *ibid.* num. 18. Quan-
tum vis verus Episcopo Diocesis visitanti faveret circa procu-
raciones, tantum vis novum illi adversaret. VIII. 150. in no-
ta (6).
Vide, *Ecclesiæ*.

PROCURATOR.

Procuratore mediante, matrimonium potest contrahi; & qua-
le mandatum requiritur? II. 130. col. 1. n. 11. Mandatum cen-
suræ revocatur, etiam si revocatio non sit intimata. *ibid.* 131.
col. 1. n. 13. Procurator ad contrahendum matrimonium alium
substituere non potest. *ibid.* n. 12.
Procurator quandocumque admitti possit ad dandum suffragium in
electionibus? III. 29. col. 1. n. 17. & seqq. Varia jura circa
electionem per Procuratores, & eorum mandata. *ib.* n. 18. &
seqq. Extraneus in Procuratorem non admittendus, nisi consen-
tiente Capitulo. *ib.* n. 21.
Vide, *Ecclesiæ*.
Possessio possessionem accipere potest. III. 91. col. 1. num.
16. Possessio accepta tantum per Procuratorem non impedit
in Gallia vacationem in Regalia. III. 84. col. 1. sub num. 68.
Consensus in Relegationem in Curia præstari potest per Pro-
curatorem; varia observanda in ejus constitutione circa quali-
tatem & expeditionem. III. 96. col. 1. n. 1. & seqq. *Observa-
tions sur la procuration pour resigner*. 273. col. 2. chap. 3. Pro-
curator revocatus potest præstare consensum, quando revocatio
non sit intimata. III. 97. col. 1. n. 23. & 24. Quomodo, & cui
hæc intuitio faciendâ? *ib.* n. 25.
Vide, *Resignatio*.

PROCURATOR AD LITES.

Procuratorum de jure communi duo sunt genera; & quinquam
hodie sic veniunt? IV. col. 1. n. 1.
Procuratores ad lites constituere jure Romano non erat per-
missum. IV. 76. col. 1. num. 2. Moribus Galliæ nemini præter
Regem longo tempore licuit, vel nisi obtenta ab ea facultate.
ibid. num. 3. Ex hoc jure Gallicano petendos intellexit Cap.
7. *De Procuratoribus*. *ibid.* num. 4. Quandocumque id abrogatum
sit? *ibid.* n. 5.
Procuratores ad lites quandocumque in Curias Ecclesiasticas intra-
verint? IV. 76. col. 1. n. 9. Apud Romanos erat officium vile.
ibid. Eorum numerus limitatus, & prævio examine admittuntur.
ibid. col. 2. n. 11. Moribus hodiernis causæ agitari debent per
Procuratorem Curie. *ibid.* n. 12. Etiam inviti coguntur ad causam
suscipiendam, nisi jurent se credere eam esse infandam.
ibid. n. 13. & 14.
Procurator non potest servare causam quam novijustam. IV.
76. col. 2. num. 15. Ex juramento suo non potest talem cau-
sam suscipere. *ibid.* num. 16. Difficulus vero juramento satisfac-
iunt Procuratores, qui causas omnes passim sine examine su-

Van-Essen Tom. X.

scripuit. *ibid.* Conjuncti sanguine aut habitantes in eadem do-
mo, non possunt in eadem lite pro utraque parte occupari.
ibid. n. 20. Non possunt protrahere lites aut superfluas dilatio-
nes petere. *ibid.* n. 21. Contra abusus Procuratorum multum
valeret exacta observantia Ordinationum Curiarum. *ib.* 77. col.
1. n. 22.

Procurator debet habere mandatum a suo principali; nec suf-
ficit quod caveat de rato. IV. 71. col. 1. num. 23. & 24. Ad
cautio de lato aliquando admittitur? *ibid.* num. 25. Quomodo
hodie mandatum expediti debeat? *ibid.* num. 26. An post li-
tem contestatam revocari possit? *ibid.* num. 27. An morte prin-
cipalis extingatur? *ib.* sub eod. n. Hodie sententia non fertur
in Procuratorem, sed in principalem. IV. 116. col. 2. n. 16.

Procuratoribus hodie debentur sua salaria; & qui hinc abu-
sus? IV. 77. col. 2. n. 28.

Procuratori similis est Defensor sive Actor causarum Univer-
sitatis, Collegii, Societatis, & similium Corporum. IV. 77. col.
2. n. 29.

Vide, *Syndicus*.

PROCURATOR, SEU CELLARIUS.

Vide, *Cellarius*.

PROCURATOR FISCALIS.

Procuratorum Fiscalium munus. IV. 79. col. 2. n. 3. Ad horum
normam creati sunt promotores in Curis Ecclesiasticis. *ibid.*
num. 4.

Vide, *Comptor*.

PROCURATOR REGIUS.

Procuratoris Regii munus & officium circa informationes cri-
minales. IV. 100. col. 2. n. 15. & seqq. Quando Procurator Re-
gius teneatur nominare Denunciatorem seu Inligatorem? IV.
101. col. 2. n. 35. & 36. Ad Procuratoris Regii infantiam &
conclusionem pronunciantur parlamentorum Arresta contra pu-
blicationem Bullarum Curie Romanæ circa placetum Regium.
IX. 98. col. 1. n. 4.

Vide, *Informatio criminalis*.

PROCURATOR PENITENTIARIE.

Procuratores Penitentiarie quot sint; & quod eorum munus?
I. 145. col. 1. n. 15.

PRODARIUS.

Prodarius; quare sic dicatur Cardinalis assumptus ad officium
Datarii? I. 143. col. 2. n. 5.

PROFANATIO ECCLESIE.

Vide, *Ecclesiæ Camerarium*.

PROFESSIO.

Professio Religiosa ritus ex Regula S. Benedicti & aliorum.
I. 163. col. 1. num. 1. & 2. Solemnis Monachi benedicti olim
usitata, quam vim habuerit? *ibid.* num. 1. Ritus externi in
Regulis & in Constitutionibus præscripti non sunt de essentia
professionis. *ibid.* num. 4. Jure Decretalium professiones tacite
admittuntur, neque per Synodum Tridentinam omnino sunt
sublatæ. *ibid.* n. 5. Moribus Galliæ & Belgii professio non pro-
batur potest, nisi per scripturam. *ibid.* n. 6. Si allegetur registra
esse perita, tunc probatio per testes recipi possit. *ibid.* eod. n.
Tacita professio hodie non admittitur. I. 155. col. 1. n. 4. &
163. col. 2. num. 7. & 9. Quare benedicantur vestes, quæ pro-
fessionibus conceduntur? *ibid.* 155. col. 2. num. 6. Hujus ritus
antiquitas. VIII. 144. col. 2. Quis color harum vestium? *ibid.*
Canon Trullano improbatu consuetudo mulieres professio-
nem emitturas, splendido vestium apparatu, auro gemminisque
conspicuas ad altare sistendi. *ibidem*. Quæ causâ hujus abusus?
ibidem. A parentibus olim oblatis ante annos pubertatis, vi-
tæ Religiosæ postmodum assignabantur. I. 163. col. 1. num. 1.
& seqq. Hodie nemo adstringitur, nisi per liberam ad professionem
animum est jus ad sustentationem. I. 159. col. 1. num. 8. Nihil
post accipi pro jure sustentationis, quin una censuratur accensum
pro admissione ad professionem? *ibid.* col. 2. num. 12. Professio
nulla est, facta ante expletum annum Novitatus. I. 154. col.
2. num. 13. Quare professio Moastica vocetur *Benedicti*
gratia? VII. 143. col. 2. In professione Virginum & Vidua-
rum olim dabatur distinctio, quæ tandem sublata est. VIII. 99.
col. 2.

Professio antiquæ formulæ nullum votum aut Regulam ex-
primebant. I. 164. col. 2. num. 1. Primus professionis formula
observantiam Regulæ inclusit S. Benedictus. *ibid.* num. 4. Pau-
peritatis & castitatis vota censentur tacite inclusa. *ibid.* n. 6.
Voti castitatis primus expressam mentionem fecit S. Franciscus.
ibid. n. 7. & 180. col. 2. n. 3. Quæ hodierna formula profes-
sionis Benedictinæ includantur? I. 164. col. 2. num. 5. Quoad
tria vulgaria Religiosis vota, formula Benedictina convenit
cum recentioribus. *ibid.* n. 7. Quid stabilitas, de qua in Regula

5. Benedicidi? *ibid.* num. 8. & 9. Etiam in omni professione censetur includi. *ibid.* n. 9. Votum stabilitatis Monachos ad perpetuum elauforam non dirigitur. I. 163. col. 1. num. 3. Qui vitam Monasticam proficetur, omnia eius essentialia promittere censetur. *ibid.* 164. col. 2. num. 2. Professio includit observantiam consilii Evangelici de ablatione rerum temporalium. I. 173. col. 1. n. 3. In ea includitur votum paupertatis. *ibid.* n. 1. Monastica professio non est aliud quam omnium temporalium abrenuntiatio. I. 182. col. 1. n. 11.

Professio qua etate fieri poterit olim; & quae etas hodie requiritur? I. 163. col. 2. num. 1. & 5. Primis saeculis non fiebat ante quadragesimum annum, Viaticum consecratio. VII. 76. col. 1. Per Canonem Africanum Virgines non admittende ad professionem ante 25. annos. VII. 80. col. 1. & 124. col. 1. Quid circa hanc materiam statuerit Synodus Trullana? VII. 142. col. 1. In Concilio Tridentino paratum erat Decretum requirens etatem 18. annorum; & cur ab eo recessum? I. 164. col. 1. num. 7. Olim ad 7. professionem Monasticam eadem etas sufficiebat, quae ad matrimonium requirebatur. *ibid.* 163. col. 2. n. 3. Synodus Tridentina requirit annum 16. completum. *ibid.* 164. col. 1. num. 9. Varii ordines maiorem etatem requirunt. *ibid.* 164. col. 2. n. 4. 5. & 6. Quod non improbat Synodus. *ibid.* 163. col. 1. num. 10. Si professio fiat ante tempus per statuta dictorum ordinum requisitum, sed post annum 16. erit valida. *ibid.* num. 11. Perniciose vulgi opinio, quod oporteat professurum mundum novile. *ibid.* num. 8. Merito exactius examen hodie circa recipiendum ad professionem, quam olim; praemittitur. I. 169. col. 2. num. 14. An solus Abbas possit admittere ad Professionem sine consensu Communitatis? I. 197. col. 1. n. 26.

Professio Religiosa an astringat stabilitatem professionis Monasterio; & quid ab exente Monacho observandum? I. 165. col. 1. n. 1. & seqq. An professio Religiosa permittat transitum de una Religione ad aliam? I. 166. col. 1. num. 1. & seqq. An Monachi contumaces & rebelles possint post professionem e Monasterio elici & a Religione abscindi? I. 168. col. 2. n. 1. & seqq. Cuius sit res e Monasterio educere? I. 195. in nota.

Professio solvit matrimonium ratum, non consummatum. II. 160. col. 1. n. 8. & n. 13. & seqq.

Vide, Votum.

Professio tacita quoniam esse censetur? VIII. 63. in nota. Quid moris sit circa talem professionem in Gallis & in aliis Regibus? *ibid.* in nota. Exemplum professionis tacitae. VIII. 96. col. 2.

Professio tollit irregularitatem ex defectu natalium, non tamen reddit capacem Praelaturae. II. 108. col. 2. num. 27. Non omnes, qui professionem Religiosam emiserunt, ad ordines sacros admittendi. II. 95. col. 1. n. 8.

Professio pensionarii extinguunt pensio. III. 127. col. 1. num. 3.

Professio nullitas deducenda est infra quinquennium, etiam si causa adhuc duraret. I. 167. col. 2. n. 3. Exceptio. *ibid.* n. 5. & 6. Olim liberum fuit omni tempore allegare & probare nullitatem professionis. *ibid.* num. 1. Quare, quinquennio elapso, non admittitur hodie reclamatio? *ibid.* num. 7. Reclamatio fieri debet per instrumentum authenticum. *ibid.* 168. col. 1. & 5. num. 10. Contra lapsum quinquennii non admittitur excusatio ignorantiae, nec metus, aut vis etiam perperae. *ibid.* 167. col. 2. num. 7. & 8. Stylo Curiae Romanae datur restitutio; & oia forma? *ibid.* num. 9. In Gallia haec restitutio non admittitur. *ibid.* 168. col. 1. n. 10. Causa nullitatis coram quo deducenda? *ibid.* n. 11. & *ibid.* in nota. Si habitum dimiserit, non auditur nisi ex rescripto. *ibid.* num. 16. & 17. Nemo professio-nem Monasticam, nisi metu extortam, desistere potest. VII. 75. col. 2.

Vide, Votum, Novitius, Monachus, Ordo Regularis, Religio, Virgo, Mater.

PROFESSOR.

Professores linguae Latinae, adolescentularum saltus tamquam praecipuum ornamentum scenis suis intrudentes, graviter impungunt in Regulas Christianas. VII. 146. col. 2.

Vide, Academia, Grammatica, Studium, Universitates.

PROHIBITIO LIBRORUM.

Vide, Libri prohibiti.

PROMOTIO.

Promovendi non sunt indigni ad munia Ecclesiastica. VIII. 155. col. 1. Poene in promovendo indignos. *ibid.*

Vide, Electio, Ordo, Sacerdos, Parvus.

PROMOTOR.

Promotoris nomen undenam derivatum? IV. 79. col. 2. nu. 5. Formula institutionis promotorum. *ibid.* n. 6. Eorum officium. *ibid.* n. 8. & seqq. & 80. col. 1. n. 11. & seqq. Promotorum varii excessus jam a saeculo xiv. notati. IV. 80. col. 1. n. 10. & n. 11. & 12. Remedia quibus Synodi his occurrere voluerunt. *ibid.* n. 11. & 12. Hi excessus nondum aboliti. *ibid.* n. 13. Non potest promotor quoniam convenire, nisi habita informatione & cum magna discretione. *ibid.* n. 14. Si aliter egerit, quomodo puniendus? IV. 100. col. 2. n. 14. & 15. Id maxime obinet in causis Clericorum. IV. 80. col. 1. n. 14. & 15. Juramentum promotorum. *ibid.* n. 16. Super causis agendis conferre debet promotor cum Advocato fiscali. *ibid.*

n. 17. Monumentum sancti Caroli ad promotorem, ejusque substitutum. *ibid.* n. 20. Ordinationes Curiarum Ecclesiasticarum ad versus promotores dissimulantes crimina. *ibid.* col. 2. n. 21. & 22. Promotores cum delinquentibus convenientes arbitrarie puniendi. *ibid.* n. 23. Juramentum & institutio promotoris Universitatis Lovanienis. *ibid.* n. 25.

Promotor s. moribus Gallicis debent esse sacris ordinibus initiati. IV. 80. col. 2. n. 26. Incommoda, quae oriuntur ex eo quod in Belgio ad officium illud amittantur conjugati, & saepe re-novis fortunae. *ibid.* n. 27.

Promotor non tenetur sese inscribere ad poenam talionis. IV. 100. col. 1. n. 13. Punitur ob male institutum accusationem; & qua poena? *ibid.* n. 14. Regulariter non condemnatur in expensis. *ibid.* col. 2. n. 15. Quandoque in eas possit condemnari. *ibid.* n. 16. Ordines Curiarum. *ibid.* n. 16. Vide, Informatio criminalis.

PROMULGATIO.

Vide, Publicatio.

PROPOSITUM.

Propositum simplex inter & votum, quod sit discrimen? VIII. 74. col. 2.

PROPRIETARIUS.

Proprietariorum tres classes distinguuntur. V. 42. col. 2. An proprietarii dicendi sint Monachi ad Episcopatum aut ad pastoralium effecti? V. 66. col. 1. cap. 2.

Vide, Proprietas.

PROPRIETAS.

Proprietas totis Religionis perniciose pestis. V. 2. col. 1. §. 3. Contra votum paupertatis peccant, qui rem quancunque sibi volunt esse propriam, ut illis non sit commune. V. 3. col. 2. Quomodo hoc intelligendum? *ibid.* 46. col. 1. §. 1. Quam affectu proprietatem retineant, & in animo coram Deo vere proprietarii sint? *ibid.* 1. Quoniam animi constitutio in Religiosis requiritur, ut se a peccatis proprietatis vitio expurgent? *ibid.* E quibus dignosci possit, num Religiosus quampiam laboret vitio proprietatis; aut simulata sit, omnia abdicandi & in communionem redigendi promptitudo? V. 3. col. 2. & 4. col. 1.

Proprietas in se non est peccatum. V. 4. col. 2. Quomodo sit peccatum in Religiosis? *ibid.* col. 1. Solvuntur quaedam objectiones simpliciter ex Regula S. Augustini non bene intellecta. 1. Caveere debet Religiosus, ne eorum quae ad necessitatem vel dispensationem conceduntur, quidquam possideat ut proprium, vel naturae ut proprio. V. 8. col. 2. §. 10. Quid sit possidere ut proprium? *ibid.* Quid sit uti ut proprio? *ibid.* Hoc non minus cavendum Superioribus, quam Subditis. *ibid.* col. 1. Q. admodum dubia circa hanc materiam, quibus respondent Decreta S. Congregationis. V. 11. col. 1. §. 14. Solvitur obiectio desumpta ex Capite Monachi. De statu Monachorum. V. 11. col. 2. §. 1. Solvitur alia re obiectio desumpta ex Cap. fin. 2. Quae clericis vel veritate. *ibid.* 20. contrariis possunt. *ibid.* 11. col. 2. §. 2. Quam periculosum & perniciosum sit argumentum quod in defectionem peculiorum a communi praxi assumitur. *ibid.* Nec valet hoc argumentum; In aliquo Monachi loco vel Ordine receditur a perfecta paupertate aut vitae communione; ergo qui in tali Monasterio aut Ordine vivit, non tenetur ad exactam paupertatis & vitae communis observantiam. *ibid.* 13. col. 2. §. 4. Hujus argumenti invaliditatem perspectam habuerunt pauci; & quoniam illi fuerint? *ibid.* Dilectus obiectio quae contra doctrinam de vitio peculiaritatis a nimio illius rigore formatur. V. 44. col. 1. §. 1. Solvuntur aliae objectiones. V. 65. col. 1. & 2. Propria carencia est Evangelice perfectionis ac Monasticae profecti nis portio essentialis. V. 53. col. 2.

Proprietas vera non tantum accidentaliter & jure positivo, sed essentialiter statui Religioso repugnat. V. 54. col. 1. §. 1. Quale rerum temporalium dominium consistere possit cum voto paupertatis simplici? *ibid.* col. 1. & 2. An vera proprietas consistat cum dependentia a nutu & beneplacito Superioris? V. 55. col. 1. §. 2. Proprietas anti-Evangelica quid sit? *ibid.* col. 2. Quid proprietas iudicia? *ibid.* Quam frivola sit haec distinctio? *ibid.* Quid de distinctione inter usum facti & usum juris? *ibid.* col. 2. §. 3.

Vide, Usus.

Proprietas jure an Christi & Apostoli in communi aliquid possederint? VIII. 228. col. 1. & 230. col. 1. & 2.

Vide, Peculium Monachi.

PROTECTIO REGIA.

Vide, Princeps, Recursus.

PROTHOCOLLUM.

Prothocolla omnium Contractuum, Testamentorum, aliorumque Actuum a Notariis summa cura servanda. IV. 95. col. 1. n. 32. & 33. Vide, Registerum.

Provincia Ecclesiastica olim eadem erant cum civilibus, I. 109. col. 1. nu. 5. Quid statum in Constantinopolitana Provincia regnum Provinciarum Ecclesiasticarum? VI. 226. col. 2. Mutato ab Imperatoribus Valentiniano I. & Valente Provinciarum fratre, Ecclesiasticum ordo non ideo mutatus, VII. 24. col. 1. & ibid. in nota.

Provincia Belgarum gaudet Privilegio quo nullo casu vel instantia extra illam evocari possint? IV. 65. col. 2. n. 10. & 11. Specialiter Privilegiati sunt Brabantii, ib. 66. col. 1. num. 16. Quid in hac materia obtineat in Hispania? ib. 67. col. 2. nu. 23. & segg. Quid in Gallia? ibid. col. 1. n. 26. & segg. Quid moribus Gallie & Belgii censetur eadem Provincia? ib. nu. 30. Si Dioecesis in plures Provincias se extendat, & sepe tenebatur Episcopus plures Officiales constituere, quod faciunt hodie Episcopi exteri, quorum Dioecesis se extendunt in Brabantiam, I. 51. col. 1. n. 6. & IV. 65. col. 2. n. 10. & segg.

Vide, *Belgium*.

PROVINCIALIS.

Vide, *Superior*.

PROVISIO.

Provisio in Causis criminalibus seu penalis non cadit, X. 32. col. 1. In Causa vero civili, pendente lite, decerni potest *Provisio*, ibid. 79.

Vide, *Sententia provisionalis*.

PROVISIO APOSTOLICA.

Providere potest Pontifex de Ecclesiis apud Sedem vacantibus, I. 69. col. 1. num. 10. Interdum Rex Gallie Provisioni Pontificis se opponere potest, ibid. nu. 21.

Provisio in forma dignum unde dicitur? III. 55. col. 1. num. 1. *Provisus* remittitur ad Ordinarium, ut ei de Beneficio provideat, ib. n. 2. Ante hanc provisionem nullum adhuc habet titulum Beneficii, nec illud potest resignare, vel possessionem ejus accipere, ibid. n. 3. 4. & 5. Ordinario reculant litteras provisionis, ad quem recurrendum? ibid. n. 6. Qua auctoritate Episcopi exequantur litteras Apostolicas provisionis in forma dignum sibi directas? ibid. n. 7. Cautela ne provisiones Beneficiorum Ecclesiasticorum per appellationes protulerent, VII. 208. col. 2. Forma dignum dividitur in Antiquam & Novissimam, & utriusque differentia, III. 55. col. 2. n. 8. Quid circa has formulas habeat hodierna praxis, precipue in Gallia? ibid. n. 9. Formula litterarum Provisionis seu *Visa* per Ordinarium, ibid. n. 10. Quis hic censetur Ordinarius? ibid. num. 11. *Provisio* in forma dignum alteri directa in Gallia non recipitur, nisi ob causam, ibid. 56. col. 1. nu. 13. Examen alteri per Ordinarium delegari potest, ib. n. 14. Ordinarius tenetur dare litteras seu *Visa*, si *provisus* previo examine repertus sit dignus, III. 89. col. 1. n. 2. *Condition sans laquelle se donne quelconque de Visa*, III. 269. col. 2. tit. 7. chap. 1. *Le Pape* in forma dignum, *pour si resigner avant le Visa*? ibid. Dans la concessu Visa l'evêque ne prête pas comme par executur, mais comme juge, ibid. 270. col. 1. chap. 5.

Provisio in forma gratiosa, III. 56. col. 1. n. 17. & 18. Forma dignatur in hac Provisione, ib. n. 19. Hæc *Provisio* dirigitur ad ipsum supplicentem, cui & inscribitur tanquam Beneficiarius, ib. n. 20. Formula inscriptionis; item tenor provisionis, ib. n. 21. & 22. Deputantur Executores, & quales? ibid. num. 23. In Gallia & Belgio non admittitur hæc *provisio* quoad Beneficia curata, nisi *provisi* ante aditum possessionem subiciant examen Ordinarii, ibid. num. 24. Quoad Beneficia simplicia frequentior est *provisio* in forma gratiosa, ibid. num. 25. Ad quid indulta forma nova *provisio*; & quid operetur? ibid. col. 2. num. 1. Formula *Rescripti* perinde valere in quem finem decurrit; quid operetur, & quid in supplica pro eo obtinendo exprimentum? ibid. num. 5. & segg. Per hoc *Rescriptum* non intendit Papa derogare juri certis, ibid. num. 7. Quid *Rescriptum* perinde etiam valere? ibid. 57. col. 1. num. 10. Hujus *Rescripti* nullus hodie usus est in Gallia, ibid. num. 11. Quid *Rescriptum rationis congruit*; cur ita dicatur, & quis ejus huius? ibid. num. 12. Per hoc *Rescriptum* gratie ante concessa nihil ad validitatem accedit, ibid. num. 13. *Observations sur les Provisions* perinde etiam valere; Perinde valere; Rationi congruit. III. 169. col. 2. chap. 2.

Provisiones Pontificie non censentur factæ motu proprio, nisi diserte id exprimat. III. 57. col. 2. num. 2. In Gallia non admittuntur, ibid. num. 3. La classe motu proprio y est rejetée. III. 269. col. 2. num. 3. *Provisio* sæpe invalida est ob non rectam expressionem in Supplica, ibid. 57. col. 2. num. 6. Quænam in Supplica necessario exprimentur? ibid. num. 7. & segg. Exprimentum Beneficium, quantumvis exiguum, ante obtentum, & quare? III. 61. col. 1. num. 37. *Observations touchant la Provision sur Suppliche*. III. 260. col. 2. chap. 3.

Provisiones, Reservationes & Mandata Apostolica, non generaliter & indistincte, sed cum certis limitationibus, in Gallia & in Belgio admittuntur. I. 71. col. 2. num. 28. Tribus modis in Curia Romana litteræ, quæ ad provisionem Beneficiorum spectant, expediuntur. I. 144. col. 1. num. 6. Cur potius in Dataria quam in Cancellaria provisiones expediuntur? ibid. num. 7. Provisiones Apostolicas conservavit Synodus Tridentina unde hodie Reservationibus defertur. III. 45. col. 1. num. 15. Le Pape ne peut dans les provisions ordonner que soit sera assigné

tec au contenu des Bulles, par rapport aux faits qui y sont exposés, III. 271. col. 2. tit. 10.

Provisio Apostolica primitus in communi & simplici forma expeditur, III. 61. col. 2. n. 41. Clausula provisionibus insertæ, necnon novæ quædam formulæ, ibid. col. 2. num. 42. Querelæ Anglorum in Concilio Lugdunensi de provisionibus Apostolicis, VII. 192. col. 2. §. 4.

Provisiones Apostolicæ non executioni mandantur in Gallia, in Belgio nec in Hispania, sine Placeto Regio? III. 63. col. 2. num. 7. 8. & segg.

Vide, *Placetum*.

PROVISIO BENEFICIORUM.

Provisio Beneficiorum omnium pristinis seculis censebatur ordinaria. III. 25. col. 2. num. 4. Unde & ex quo tempore difficultates & quæstiones moræ circa Beneficiorum provisionem? ibid. in eod. n. 4. In omni Beneficiorum provisione convenit, ut interveniat auctoritas Episcopi, ibid. 26. col. 2. num. 23. In provisione Beneficiorum non hominibus, sed Ecclesiis providendum, ibid. 148. col. 2. n. 9. Ante provisionem inquirendum de qualitatibus eorum, qui præfici possunt, ibid. n. 10.

Providendi Ecclesiis parochialibus novam formam induxit Synodus Tridentina, III. 33. col. 1. n. 1. Scopus Decretis attendendus, quam cortex verborum, ibid. num. 2. Expedit, ut potius singulis Episcopis in sua respective Ecclesia comparatur *provisio* Beneficiorum quam soli Romano Pontifici, III. 45. col. 1. num. 16.

Provisio Ordinarii, sperto patrono, valida est; secus Metropolitanis aut Papæ *provisio* facta ante tempus devolutionis expletum, III. 75. col. 2. nu. 28. *Provisio* Ordinarii valida est etiam ad excludendam præventionem Papæ, secus *provisio* Papæ, sperto Patrono, ib. n. 29.

Providendi de Beneficio, juxta stylum Curie Romanæ, jurare debet, quod illi intendat deservire, III. 226. col. 2. n. 39. Simile observatur in Academia Lovanensi, ib. nu. 30. *Observations touchant la forme des provisions de l'Ordinaire*, III. 268. col. 2. chap. 1.

PROVISIO REGIA.

Vide, *Judicium possessorium*, *Manutententia*, *Recurfus*, *principi*, *Cassatio*.

PROVISOR.

Vide, *Cellarius*, *Collegium*.

PROVOCATIO.

Vide, *Appellatio*, *Revisio*.

PSALMODIA.

Psalmodia, quomodo rite peragenda? V. 132. col. 1. §. 3. & 160. col. 2. §. 7.

Psalmodia a Cantoribus five Vicariis Chori inchoanda, VI. 209. col. 1.

Vide, *Cantus*, *Musica*, *Hymnodia*, *Psalmus*.

PSALMUS.

Psalmorum cantus est basis & substantia divini Officii. V. 160. col. 2. §. 7. Libri psalmorum excellentia, tum ex materia, tum ex forma seu genere inscriptionis spectata, ibid. Ubique recepta Psalmorum in divinis Officiis recitatio, sed non eadem ubique psalterii ordinatio, ibid. Quenam psalmorum melior ordinatio, & devotioni ac instructioni recitantium convenientior? ibid. Quam solite sit curandum, ut psalmorum recitatio, seu decantatio fiat devote, & cum piis animi affectibus peragatur? ibid. 161. col. 1. Quid attendendum, si privatim psalmi recitentur; quid si cantentur in Choro. ib. Quid ad devotam psalmorum recitationem plurimum conducatur? ibid. Lectiones inter psalmos cantandos interponendæ, VI. 209. col. 1. Pristini Monachi psalmos longiores decantando interrumpabant, & quæ hujus discipline utilitas? ib.

Psalterium a Synodo Trulitano prescriptum, VII. 176. col. 1. Mos psalmos memoriter & sine libro cantandi dicitur in Ecclesia viguit, VII. 176. col. 1. Etiamnum hodie ejus moris vestigia quibuldam in locis remanent, ibid.

PSALTERIUM.

Psalterium omnino nosse debet ordinandus Episcopus, & super hac notitia juxta Nicænam Synodum diligenter examinandus erat, VII. 175. col. 2. Jam olim moris fuit, ut ipsi fideles integrum psalterium memoriter tenerent, ibid. 176. col. 1. Quomodo hæc pietas psalterium recitandi ad iuv. Clericos, Monachos & Moniales delapsa sit? ibid. Clerici olim tenebantur totum psalterium memoriter addicere, ibid.

PTOCHIEA SEU PTOCHODOCHIA.

Vide, *Hospitalis*.

PTOCHOTROPHIA.

ptochotrophia quid sint? III. 227. col. 1. n. 4.

PUBLIGATIO.

Publicatio Legis necessaria, ut *Legis rationem habeat*, IX. 7. col. 2. §. 6. & 37. col. 1. §. 1. Qualis esse debeat *Legis publicatio*, ut vim *Legis* fortiat? *ibid.* col. 2. Tam publice tamque solemniter fieri debet ut toti *Comunitati* & universo populo innotescat, IX. 7. col. 1. & 2. §. 2. Pluribus titulis convenit *Legem* generalem per singulas provincias publicari, *ibid.* col. 1. §. 3. *Iustinianus Imperator* formam *publicationis* per *Provincias* probavit: eaque *Iustiniani* *Constitutio* ubique recepta est, *ibid.* §. 4. Quæ norma in *Legum* tam *Civilium* quam *Ecclesiasticarum* *publicatione* servanda, IX. 10. col. 1. & 50. col. 2. §. 2. Formam publicandi *Leges* per provincias etiam in *Legibus Ecclesiasticis* observari voluit *Iustinianus*: camque *Iustiniani* *Legem* *Ecclesia Romanæ* probavit, *ibid.* 88. col. 2. §. 1. Hanc publicandi formam a primis sæculis *Ecclesia* servavit, *ibid.* col. 2. §. 2.

Publicationem per *Dioeceses* requirit ratio instituti a *Christo* regionis *Ecclesiasticæ*, IX. 89. col. 1. §. 3. Quam longe a *spiritu Christi* recedatur, velle populorum *Provincialium* *conscientias* consistere unica *Legis* in *Metropoli* aut alio loco quantumvis frequentato facta *publicatione*, *ib.* col. 2. Modus *Leges Ecclesiasticas* publicandi per *Dioeceses* ordini *Hierarchico* plane conveniens est, uno quodammodo *negligentius*, *ib.*

Publicationis forma, qua *Leges* & *Decreta Pontificia* in urbe *Roma* promulgari solent, IX. 90. col. 1. §. 1. Quo tempore

verisimile sit hanc formam publicandi cepisse? *ibid.* in nota. Quis sit effectus huius *Publicationis*? *ibid.* col. 2. §. 2.

Publicatio *Decretorum dogmaticorum*, quibus modis in publica *Jura* possit inquirere? IX. 115. col. 1. §. 1.

Publicatio *Romæ* facta non sufficit, ut *Leo Pontifex* atque annexa *centura* ubique obliget, IX. 7. col. 2. §. 6. & col. 1. & seqq. Solvitur primum argumentum eorum, qui prætendant, promulgationem *Romæ* factam esse sufficientem, ut per eam omnes ubique fideles obstringantur, IX. 91. col. 2. §. 3. Refellitur secundum argumentum desumptum ex *publicatione Bullæ In Cana Domini*, *ibid.* §. 4. Refellitur argumentum desumptum ex *publicatione Regularium* *Cancellarie*, IX. 91. col. 1. §. 5. Refellitur quartum argumentum desumptum ex ratione congruentiæ, *ibidem* 92. col. 1. §. 6. An sola *publicatio* *Romæ* facta propterea sufficere debeat, ne *Leges Pontificæ* ab *Episcopis* dependere videantur, *ibid.* Occurrit argumentum, quod desinitur ex clausula *Bullis* *Pontificiis* nonnunquam inserta, qua declaratur, sola *publicatione* *Romæ* facta omnes ubique fideles *Decretis* *Pontificis* obstringi absque ulteriori *publicatione*, *ibid.* col. 2. §. 7. Hæc clausula nullius effectus est apud *Belgas*, *Gallos* atqueque *periculosos populos*, *ibid.* Neque *Belgæ*, neque *Gallos* crediderunt se cōstringi *Decretis* *Concilii Tridentini* sola *publicatione* *Romæ* facta, IX. 100. col. 2. §. 2. Quid de *publicatione* novæ *Legis* in *die Campi Floræ*? VIII. 23. col. 1. & IX. 8. col. 1. & 90. col. 2. §. 1.

Publicatio *Sententiæ Excommunicationis*, quomodo fieri debeat? IX. 26. col. 2.

Publicatio *Decretorum Congregationis Indicis* plurima secum trahit incommoda; in *Gallia* prohibetur, l. 134. col. 1. nu. 2. & 3. & in nota.

PUELLA.

Vide; *Virgo*; *Novitiatu*, *Profectio*, *Parentes*.

PUERI.

Vide, *Infantes*, *Impuberes*, *Minorennis*, *Parentes*, *Filii*.

PUERI CHORI.

Pueri Chori, quales assumendi? V. 152. col. 2. Quid circa eorum institutionem attendendum? *ibid.* Unde contingat, ut *Pueri Chori*, qui reliquis *pueris* pietate ac morum innocentia præluere deberent, frequentius sint exteris peiores? *ibidem*.

Pueri impuberes a primis sæculis pro ætatis illius capacitate *Officiis Ecclesiasticis* applicabantur, VII. 79. col. 2. Assumebantur etiam ad *Lectoris officium*, *ibid.* Quæ utilitas huius disciplina? *ibid.* 80. col. 1.

PUERPERIUM.

Puerperium, quid sit, II. 18. col. 2. nu. 5. & 6. Qua occasione olim mulieres honorarent *puerperium* *Divæ Virginis*, & quare id inhibuit? *ibid.* n. 3. & seqq. *Divæ Virgo* non passa est *puerperium*, VII. 157. col. 2.

PUNITIO.

Punitio criminum multis sæculis in *Foro Ecclesiastico* sine formalitatibus *Juris* peracta fuit, IV. 99. col. 2. nu. 1. Forma hodierna criminalis *Fori Ecclesiastici* ex *Legibus civilibus* desumpta, *ibid.* n. 2. Libellus *supplex* *Statibus* *Brabantæ* oblatu ex parte plurimorum *Ecclesiasticorum*, quo perunt ut nemo nisi auditis coram legitimo *Judice* puniatur, IX. 75. col. 2.

PURGATIO.

Purgatio suspectorum de *heresi*, in *Concilio Lateranensi* IV. decreta, VII. 90. col. 2.

PURGATIO CANONICA.

Purgatio Canonica indicitur publice de *Simonia* infamatis, IV. 109. col. 2. n. 42. Jampridem iudici cepit *Clericis* de crimine infamatis, & quando, & in quem finem, & quo ritu, *ib.* nu. 41. & 43. Plerumque fiebat hæc *purgatio* per iuramentum ad corpora aut *Reliquias Sanctorum*, *ib.* num. 42. Referuntur a *Gratiano*, & in *Decretalibus* *Decretum*, huius *purgationis* mentionem faciens, *ib.* nu. 44. Sæculo VI. notum huius *purgationis* ritus, *ibid.* num. 46. An deficiente probatione? *Ritus* cogendus sit ad *purgationem*? VIII. 48. col. 1. An *Sacerdotibus* iungi queat iuramentum, quo se purgent? *ibidem* De variis *purgationis* speciebus, *ibidem*. *Purgatio* per iuramentum, *ibidem*. Ratio inducens *purgationis* per iuramentum, *ibid.* col. 2. Quandoque induta necessitas *Compurgatorum*, IV. 109. col. 2. num. 43. & seqq. *Compurgatores* vocantur *manus*, & inde dicitur *manu quinta*, *sexta*, *septima* se *purgare*? pro numero *Compurgatorum*, *ib.* 119. col. 1. num. 47. Quot & quales *Compurgatores* hodie requirantur, & quid debeant jurare? *ib.* num. 48. & 49.

Purgatio Canonica in *Belgio* nota fuit, IV. 110. col. 2. num. 53. *Concordata Hannoniæ* concedunt *Ecclesiastico* *Judici* facultatem eam *Laico* iudicandi, *ib.* num. 54. In *Curia* *facularibus* vix ullus ejus usus, in *Ecclesiasticis* vero satis rarus, *ib.* num. 55. & 56. Non adhibenda nisi tanquam medium extraordinarium & raro, ob periculum *perjurii*, *ib.* nu. 57. An & quando *presbytero* *cicmen* neganti *defensio* sit *purgatio Canonica*? VIII. 69. col. 1. *Elle n'est plus en usage en France*, IV. 189. col. 2. cap. 4.

PURGATIO VULGARIS.

Purgatio vulgaris a sæculo septimo, apud *Europæos* in usum, & in quem finem adhibita? IV. 107. col. 2. num. 1. *Elle n'est plus en usage en France*, IV. 189. col. 2. cap. 4. *Purgati* per aquam frigidam, & cur vocarentur *Judicium*? IV. 107. col. 2. n. 3. & 4. *Ritus* quo peragebatur, *ib.* num. 4. & 5. *Orationes*, *Missa*, *adjurato* aquæ, *exorcismi*, qui eo casu adhibebantur, *ib.* num. 8. & 9. & 108. col. 1. n. 10. & seqq. Quo ritu & adjuratione, subiciuntur hanc *purgationem* daretur *communio*? *ib.* num. 10. An probatio horum rituum recte adscribitur *Eugenio II.*? *ib.* num. 15. & 16. Describitur *Judicium* aquæ ferventis, *ibid.* col. 2. nu. 19. Cur manus, postquam in aquam ferventem missa fuerat, involveretur sub *figillis* *Judicis*? *ibid.* num. 20. Describitur *Judicium ferri candentis*, *ibid.* num. 21. Quid in *Gratiani* *Decreto* circa *purgationes* per aquam ferventem vel ferum candens, VIII. 48. col. 2.

Purgationes vulgares aliquot sæculis multum frequentes, IV. 109. col. 1. num. 28. 29. & seqq. Olim ad *Purgationes* vulgares potius quam ad torturam in rebus dubiis recurrerant, IV. 107. col. 2. nu. 1. Non adhibebantur, si veritas aliter innoscere poterat, IV. 108. col. 2. n. 25. Nonnulli prædictas *purgationes* improbant, *ib.* n. 26. Reprobantur tanquam *superstitiosæ*, VIII. 48. col. 2.

Purgationum harum usus in quem finem valuerit, & unde auctoritas ei tribueretur? IV. 108. col. 2. nu. 27. Earum usus in *Hispania*, *Gallia* & *Belgio* multum invaluit, *ib.* num. 28. *Decretum a Gratiano* relatum sub nomine *Gregorii*, adversus has *purgationes*, non recte S. *Gregorio* adscribitur, *ib.* col. 1. num. 29. & seqq. *Varia* *Decreta Pontificum* quibus *purgationes* vulgares reprobantur & abolentur, *ib.* num. 31. & seqq. & num. 36. Utus *probationum* vulgarium, præsertim adversus sagas, adhuc hoc sæculo in aliquibus partibus perseveravit, sed sine ritibus *Ecclesiasticis*, *ib.* nu. 37. & col. 2. n. 38. Ex antedictis ostenditur fallacia argumenti a *praxi* *communis*, *ibidem* num. 40.

Purgatio per *sacram Communionem* quomodo fieret, VIII. 49. col. 1. *Canones* quibus probabatur hæc *purgatio*, abrogati, *ibidem*.

Purgationes *superstitiosas* fovere vetitum *Clericis*, VIII. 149. col. 2.

Vide, *Aqua*, *Ferrum*, *Superstitio*.

PURIFICATIO.

Purificationis mulieris post partum origo? II. 18. col. 1. nu. 1. *Mulieres* novi *Testamenti* *legi* *Mosaicæ* non subiectæ, & quare? *ibid.* col. 2. num. 6. Primum tamen est, ut mulieres a partu, aliquo tempore ab ingressu *Ecclesiæ* abstinant, & non nisi purificatæ intrent, *ibid.* num. 7. *Purificatio* fieri debet in propria *Parochia*, & per proprium *Parochum*, *ibidem* num. 8. *Declaratio* *Congregationis Concilii Tridentini* in hac materia in favorem *Parochorum* *Antverpiensium*, *ibid.* num. 9. *Sententia* hæc de mandato *Episcopi* *Antverpiensis* *publicata*, cum inhibitione facta *Regularibus* mulieribus purificandi, *ib.* 19. col. 1. num. 10. & 193. col. 1. 2. *Purificationis* ritus, II. 19. col. 2. nu. 12. & 13. & 66. col. 1. sub nu. 24. & *ibid.* in nota. *Mulieres* nunquam possunt extra *Ecclesiam* aut per substitutas purificari, *ib.* 19. col. 2. n. 15.

Vide, *Puerperium*.

PURI-

PURIFICATIONIS D. VIRGINIS FESTUM.

Purificationis D. Virginis Festum a simplicioribus non recte intellectum. VII. 158. col. 1. Quid circa hoc Festum monendus populus? ib. Hujus Festi origo. II. col. 2. num. 2.

Q

QUADRAGESIMA.

Quadragesima tempus, ut a populo suo sancte transgeretur, quid Sanctus Carolus provicerit I. 88. col. 1. num. 12. Episcopi esse mittere Concionatores pro Adventu & Quadragesima, etiam si esset contraria consuetudo. I. 89. col. 1. n. 11. Nuptiae sol mnes & traductio mulieris in domum viri eo tempore prohibetur; & quare? II. 140. col. 2. num. 15. & VI. 216. col. 1. Non tamen absolute vetitus est hoc eodem tempore contractus matrimonialis coram Parocho & testibus, sine solemnibus benedictione, alique pompis aut solemnitatibus? II. 140. col. 2. num. 16. Consilium est, eo tempore ab actibus conjugali abstinere, non preceptum. ib. sub num. 16. Antiqua est consuetudo contentendi in initio Quadragesimae. II. 59. col. 2. num. 2. Eam reduci optant Synodi Belgicae. ib. sub num. 1. Olim vetitum in Quadragesima offerre Sacrificium, nisi in Sabbato & Dominica. VI. 215. col. 2. His tantum diebus celebranda Martyrum natalitia. VI. 216. col. 1.

Quadragesimalis Jejunium Synodus Laedicensis ita vult peragi, ut nec velit Feria V. ultimae hebdomadae jejunium solvi. VI. 216. col. 2. Quare quidam olim crederent sibi dicere hac Feria jejunium solvere? ib. Circa hanc rem Sancti Augustini sententia memorabilis. ib. Consuetudo apud Aethi. solvendi jejunium ante suspensionem Eucharistiae in Cena Domini, a Patriarchis Constantinopolitanis non admittit. VII. 137. col. 2. Iuxta Canonem Trullanum diebus jejuniorum Quadragesimalium fiebat Missa praefationis; & quare. VII. 147. col. 1. Quid de Quadragesima apud Gratianum? VIII. 117. col. 2.

Vide, Tempus claustrum, Jejunium, Praefationes.

QUADRAGINTA HORARUM ORATIO.

Quadragesima Horarum oratio in nulla Ecclesia extra ordinem constituta sine Episcopi consensu. I. 92. col. 1. num. 3. Quomodo, & qua solemnitate exponenda Eucharistia in Oratione quadragesima Horarum? ibid. Non venit quod in hac Oratione semper exponatur. ib. & II. 34. col. 2. num. 25.

QUAESTIO SIVE TORTURA.

Vide, Tortura.

QUESTORES ET EEMOSYNARUM.

Questores elemosynarum unde dicti, & quo potissimum tempore coepert? II. 77. col. 1. num. 1. Formula litterarum humilium Quæstoribus dari solentem. ib. num. 2. Quætores non admittendi nisi ostensis literis, & iuxta earum tenorem. ibid. col. 2. num. 3. Quæ a Quæstoribus cavenda? ib. num. 4. Subinde affumebant falsum Religionis habitum. ib. num. 5. Eorum fraudes & excessus. ib. num. 6. Frustra a Concilio Viennensi compelluntur. ib. num. 7. & 8. Cautio circa Quætores. VIII. 157. col. 2. Quales esse debeant? ib. 158. col. 1. Horribile eorum mercimonium circa Indulgentias ante Concilium Tridentinum. II. 77. col. 2. num. 11. Decreto ejusdem Concilii abolentur. ib. 78. col. 1. num. 12. & VIII. 158. col. 1. Sine consensu civilis Magistratus ægre in Belgio admittitur collectio elemosynarum. I. 179. col. 2. n. 19. Species avaritiae & turpis quæstus in elemosynarum collectione vitanda. ib. 180. col. 1. num. 42. Vitia & abusus Quæstorum sollicite cavere debent Mendicantes Religiosi. ib. num. 43.

Vide, Indulgentia, Elemosyna.

QUALIFICATORES.

Qualificatores quinam sint, & quod eorum officium. I. 130. col. 2. num. 27. Eorum differentia a Consultoribus. ib. num. 22. & seqq.

QUARTA FUNERARIA.

Quarta funeraria unde originem habet, & quo jure Ecclesiae Parochialis competat? III. 258. col. 1. num. 27. & seqq. Semper vocatur Quarta, etiam si major vel minor sit. ibidem num. 29. Ex quibus obventionibus defumenda? ibidem col. 2. num. 31. & 32. An in eam computandæ oblationes factæ Ecclesiae Parochiali? ibidem num. 33. Decretum Synodi Tridentinae quoad hanc Quartam funerariam. ibidem num. 34. Summa fuit Praelatorum cura pro conservanda hac Quarta Ecclesiae Parochiali. ibid. num. 35. Hæc Quarta consuetudine regitur; & quid de ea habeat consuetudo Galliae & Belgii? ibid. num. 36. & 37. In dubio saltem manet juxta Ecclesiae Parochialis. ib. num. 38. Concordata in hac materia debent attendi. ibid. num. 39. Quid in faciendis Concordatis bene observandum? ib. 259. col. 1. num. 40.

QUASIPOSESSIO.

Quasi-possessio iurum incorporalium, quare sic dicta; & circa quæ veteretur? VI. 47. col. 1. §. 1. Quomodo acquiratur Quasi possessio iuris universi? ibid. §. 2. Vide, Jus universi.

QUASI-REGULARES.

Quasi-Regulares quinam censentur? I. 160. col. 2. num. 1. & seqq. num. 5. & seqq.

QUATUOR TEMPORA.

Quatuor Tempora in quem finem instituta? II. 84. col. 1. num. 20. Extra ea Ordinationes fieri non possunt. ibid. in eod. num. Solus Papa super eo dispensat. ibidem. Non eadem semper fuit circa hæc jejuniorum tempora disciplina. VIII. 96. col. 2.

R

RAPTUS.

Raptus quid sit, & quandonam committatur? VIII. 108. col. 2. Raptus duplex. ibid. Raptus jure Legum & Canonum erat impedimentum perpetuum. ibid. col. 2. & II. 151. col. 1. num. 3.

Raptus gravissime olim fuerunt puniti Legibus Romanis. II. 150. col. 2. num. 1. Item Belgici. ibid. num. 2. An & quando inter Raptores & Raptam matrimonium esse possit? VIII. 108. col. 2. Videtur quod olim inter Raptores & raptam nunquam poverit consistere matrimonium. II. 151. col. 1. num. 5. Quandonam hoc impedimentum relaxatum? ibid. n. 6. Decretum Concilii Tridentini circa impedimentum Raptus, & in quo a pristina disciplina recedat? ibid. n. 7. & seqq. Penæ a Concilio Tridentino decretæ adversus Raptores, & quinam illas incurrant? ibid. num. 10. & 11. Synodus Tridentina videtur loqui de Rapto, qui violentiam adunquam habet. ibid. num. 12. In Gallia actentur Raptus seductionis quoad filios-familias, & in eo fundatur ibidem nullitas matrimonii eorum, invitis Parentibus. ib. num. 13. Quid Synodus Ancyranæ statuerit circa puellas raptas? VI. 176. col. 2. Iuxta Decretum Concilii Chalcedonenis Raptores mulieris puniendus simul cum cooperantibus aut consentibus. VII. 40. col. 2. Item juxta Canonem Trullanum. VII. 100. col. 1.

Raptus in quo differat a stupro violento, & quo casus præna? IV. 54. col. 2. num. 42. & 43. In Gallia solus Juxta secularis de Rapto cognoscit. IV. 14. col. 1. num. 21. & 134. col. 1. Item in Brabantia. IV. 55. col. 1. num. 51. Voyez les Observations de M. Gibert sur l'enlèvement du Rapt. II. 202. col. 1. esp. II. Vide, Stuprum.

REBAPTIZATIO.

Rebaptizatio, quomodo hæc vox intelligenda in Canone Africano? VII. 84. col. 2. An Hæretici sint rebaptizandi? IV. 21. col. 2. num. 2. & 3. 4. & seqq. & VI. 206. col. 2. Ob periculum rebaptizationis non omittendum Baptisma infantium, de quibus dubitatur an sint baptizati? VII. 102. col. 2. & 103. col. 1. An & quando rebaptizatio sit vetita? VIII. 117. col. 1. & II. 199. col. 1. num. 18.

RECLUSUS.

Vide, Anachoreta.

RECOLLECTIO.

Recollectio testium quid sit, & quomodo fiat? IV. 105. col. 2. num. 10. Si videatur confessio Rei sufficiens, petitur jus dici; sin minus, petitur ut testes recolligantur, aut si opus sit, confrontentur. ibid. n. 9. In recollectione testium coram Judice suspensio, an renovandum juramentum? IV. 95. col. 2. num. 22. Quel est sur cela l'usage de France. IV. 137. col. 2. Le Recollement a lieu, quand l'information mérite d'être infruiste. IV. 189. col. 1. n. 19.

RECONCILIATIO ECCLESIAE.

Vide, Ecclesia.

RECONCILIATIO PÆNITENTIIUM.

Reconciliationem à aliquo rei temporalis intuitu, Pœnitenti impertiri, horribilis semper judicata fuit Simonia. IV. 186. col. 2. esp. 8. §. 1. Quid præcipue attendendum cum de reconciliatione Pœnitentium agitur, aut de eorum ad sacram Communionem admissione? VI. 175. col. 1. Quid de reconciliatione Pœnitentium in Canonibus Africanis? VII. 76. col. 2. Quomodo juxta eoldem Canones Presbyter infirmum pœnitentem, absente Episcopo, reconciliare queat, & de qua reconciliatione hic agatur? ibidem 91. col. 1. & VIII. 94. col. 2.

Reconciliationi Pœnitentium ad Episcopos pertinet. VIII. 94. col. 1. Alia publica, alia privata. ibid. 94. De reconciliatione privata ob peccata privata. ib. Pœnitenti moribundo non est neganda. ib. col. 2.

Vide, *Absolutio, Confessarius, Penitentia.*

RECONVENTIO.

Reconventio an institui possit coram Arbitro? IV. 67. col. 3. num. 6. Quid sit reconventio? *ib. in nota.*

RECORDIÆ LEODIENSES.

Recordarium Leodiensium nomine quid intelligi debeat? II. col. 1. num. 13. In Brabantia quae sit auctoritas harum Recordarum signat quod unus reparandae turris Ecclesiae? *ibid.* num. 14.

RECREATIO.

Vide, *Lusus.*

RECRESENTIA.

Recrecentia est Sententia interlocutoria in materia possessoria, IV. 21. col. 1. n. 15. & 191. col. 2. n. 12. *propterque la Sententia de recrecentia est provisionalis*, IV. 189. col. 2. n. 12. Unde sic dicta, & eius scopus & effectus? IV. 21. col. 1. n. 15. & 16. Modus quo ad illam adjudicandam proceditur, & quomodo ad eam obtinendam exhibenda? *ib. sub n. 16.* Requiritur cautio, & qualis? *ib. num. 17.* Non licet intrudere duos distinctos Processus, unum pro Recrecentia, & alterum pro pleno Possessorio, *ib. col. 1. n. 23. & 24.* Sententia Recrecentialis non ferenda, si causa sufficienter sit instructa ad plenum Possessorium, *ib. num. 26. & 27.* Sententia Recrecentialis toritur executionem non obstante oppositione vel appellatione, *ibid.* num. 27. Qui obtenta Recrecentia tribus annis manet sine molestatione, censetur Possessor triennalis pacificus, *ib. col. 2. num. 28.*

RECURSUS.

Recurfus ad Summum Pontificem forma a Patribus Sardicenis tradita, VII. 50. col. 1. Hic Recursus erat primitus potius revisio quam appellatio similis, *ibid. col. 2.*

Recurfus Clerici ad Metropolitanum contra Sententiam Episcopi, non est vera appellatio, nec habet effectum suspensivum, VII. 56. col. 1.

Recurfus live appellationes Regularium ad Senatus Regios quibus casibus admittantur? L. 172. col. 2. n. 12.

Recurfus ad Reges & Iudices contra Centuras injustas, in quo quis erit? IX. 30. col. 1. §. 4. Nihil utilitatis in plenarie oribus Christiani ditionibus, inagique a tempore immemoriali receptum, quoniam Recursus ad Regia Tribunaalia contra violentias Iudicum Ecclesiasticorum, *ibid. col. 2.* Iustitia hucus Recursus, *ibid. col. 2.* De quo cognoscant Iudices Regii Recursum contra Centuras injustas admittentes? *ibid. 31. §. 5.* Quid tunc Iudicibus Regiis attendendum, ut intra suae Jurisdictionis limites constent? *ibid. col. 2.* Qua forma in Recursibus ad sua Tribunaalia pro tollendis violentiis per Centuras illatis, Iudices Regii procedere debeant? *ibid. col. 2. §. 6.* Recursus in Gallia jam pridem receptus, & tanquam Ecclesiae Gallicanae articulus, *ibidem 31. col. 1.* Qui per Recursum maxime providetur? *ibid. col. 1.* An ad separationem suae famae liceat Clericis ad Tribunaalia Regia recurrere? IX. 72. col. 1. §. 3. & 74. col. 1. §. 7.

Recurfus ad Principem contra violentias Iudicum Ecclesiasticorum non contrariatur Jurisdictioni & Exemptioni Ecclesiasticae, X. 3. col. 1. sub §. 5. Clericus Belgicus nunquam existimavit hunc recursum esse contra suam exemptionem aut jurisdictionem, *ibid.* Clerici oppressi jam olim purificationibus Ecclesiae laicis recurrerunt ad Principes, non solum tanquam ad supremos protectores, sed etiam tanquam ad ipsos Ecclesiae & Legum custodes & vindices: quod pluribus probatur exemplis, IX. 16. col. 2. §. 6. Potestate coactiva, qua pollet Princeps in Ecclesiasticis, respectu etiam Centurarum, mittitur recursum nullas, X. 21. col. 2. §. 3.

Recurfus ad Principem quis sit finis seu scopus? X. 5. col. 2. §. 1. Frequentior & utilior hodie species huius recurfus est imploratio interdicti UTI POSSIDETIS live UNDE VI, cui successit remedium quod hodie vocatur *Manutententia*, *ibid.* col. 2. §. 2. Quomodo in hoc Iudicio possessorio procedatur, nec tamen Iudex secularis se rebus spiritibus immisceat? *ibid.* Iudex regius cognoscens de causa principali, & sic nullatenus Jurisdictionem Ecclesiasticam usurpat, X. 14. col. 2. §. 7. Quid proprie sit *via facti*, contra quam Clericus datur recursum ad Principem? *ibidem 11. col. 2.* Ex sententia iniusta Juris ordine servato lata, non est locus Recursui, *ibid.* col. 2. Est Recursui locus adversus violentiam quae interfert per non declarationem legitimae appellationi, *ibid. 13. col. 1. §. 5.* Item adversus violentiam illatam a Iudice procedente post propositam Recusationem, *ibid. col. 2. §. 6.* Immerito conquestrantur Episcopi, quasi Recursus ad Principem foret periculum ad declinandam punitionem, *ibid. 20. col. 1.* Praxis Belgii circa Recursum rebus iudicatis confirmatur, *ibidem col. 1. §. 7.* Huic praxi non obstat Epistola Maximiliani Regii Governoratoris ad Belgicos Senatus data, *ibidem col. 2. §. 8.* Irrita & inanes Centurae contra Principem, ejusque Magistratus, ob admissum Recursum & datam protectionem vibratae aut comminatae, X. 27. col. 1. Haec Centurae non cantum sunt injustae, sed & inper mirum in modum Ecclesiam & ipsam Rempublicam natae sunt turbare, *ibid. col. 2.* Hinc

non licet Ministris & Senatoribus Regis deferere aut subterfugere causam Recursus ob comminatas aut vibratas injustas Centuras, *ibid.*

Vide, *Appellatio tamquam ab abusu, Manutententia, princeps.*

RECUSATIO.

Recusatio Vicario Generali, Sede vacante, de causis reculationis judicat Capitulum, L. 40. col. 1. num. 4. In Congregationibus Cardinalium non admittitur recusatio ex causa suspitionis, L. 137. col. 1. sub nu. 12.

Recusatio quid sit? IV. 132. col. 2. nu. 1. Varie sunt causae reculationis, & saepius ab arbitrio Iudicis dependentes, *ibid.* nu. 3. Qua forma recusatio debet proponi? *ibid.* 133. col. 1. n. 4. & 8. Causa reculationis proferenda, VIII. 163. col. 1. Quis possit judicare de iustitia causae reculationis, & quomodo in hoc procedendum? *ib. col. 2. & IV. 133. col. 1. n. 9.* Iudex regius cognoscens de violentia illata a Iudice Ecclesiastico, qui processit post propositam recusationem, non cognoscit de iustitia reculationis, X. 14. col. 1. §. 7. Iudex suspectus non remouetur, nisi a parte fuerit uti talis recutus, IV. 133. col. 1. num. 5. Iudex recutus non potest cognoscere de causis suspensionis, *ibid.* num. 9. Evidenti sunt arbitri, & qua forma? *ibid.* num. 10. Cuius dicantur arbitri iuris? *ibid.* num. 11. More iudiciorum procedunt, & ab eorum tenore datus appellatio, *ibid.* num. 12. Iudex recutus arbitris terminum potest praefigere, intra quoniam procedere debeant? *ibid.* num. 13. Quamvis sit circa hanc rem Galliarum Jurisprudentia? VII. 163. in nota.

Recusari quoniam possit? IV. 133. col. 1. num. 14. Hodie integrum Collegium seu Consilium recusari, non potest, sed tantum singuli de Collegio, *ib. col. 2. n. 17. & 18.* Causa suspitionis eo casu differtur per alios non suspectos, *ib. n. 19.* Quid, si maxime pars Consilii recuset? *ibid.* nu. 20.

Recusatio & Appellatio eodem Jure reguntur, X. 13. col. 2. sub §. 6.

Recusatio quo tempore litis proponi possit & debeat? IV. 133. col. 2. n. 21. & *leg.* Effectus reculationis legitime propositae, *ib. nu. 24. & IX. 17. col. 2. & X. 13. col. 2.* Acta a Iudice recutato nulla sunt, IX. 17. col. 2. & X. 13. col. 2. Nec convaldeant, recusatione post rejecta, *ibid. 14. col. 2.* Iudex qui, non obstante recusatione, se in Iudicem erigit, & contra recusatam procedit, *quoniam facere & via facti agere censendus est*, *ibid.* Datur recursum ad Regia Tribunaalia adversus violentiam illatam a Iudice procedente post propositam recusationem, *ibid.* Decretum Consilii Flandriae contra Episcopum Ypresensem procedentem, pendente recusatione, X. 38. col. 1. & 2. Sententia Consilii Brabantiae pro Manutententia Pastoris S. Catharinae Bruxellens, adversus suspensionem a sanctis omnibus parochialibus per Archiepiscopum Mechliniensem *via facti* indictam; & idque post iteratam *via persona* recusationem seu suspensionem propositam, X. 38. & *leg.* col. 1. & 2. Consultata sapienti Consilio Brabantiae in negotio ejusdem Pastoris S. Catharinae, X. 51. & *leg.* col. 1. & 2. Ubina reperitur, quae sit Gallorum Jurisprudentia circa Judicium reculationis? IX. 17. in nota. *Voyez sur cela les Remarques de M. Gilere*, IV. 191. col. 1. chap. 5.

REDITUS VITALITIUM.

Relituum vitalitiorum reservationes particulares, nec cum Professione Religiosa, nec cum Synodi Tridentinae Decreto consistere possunt, V. 5. col. 2. & 58. col. 1. h. 7

Vide, *Monasterium, Peculium Monachi, paupertas.*

REDEMPITIO.

Redemptio Altarium & Ecclesiarum, quid olim fuerit? III. 179. col. 2. num. 23. & 193. col. 2. nu. 6. & VI. 18. col. 1. & 38. col. 1. & 2.

Vide, *Altare, Decima.*

Redemptio vexationis seu *vexae*, an excusare possit pensionem, quae dicitur *pasis causa*? III. 139. col. 2. n. 10. & *leg.* & V. 201. col. 1. §. 1. Quid observatum voluerit S. Carolus ne sub pretextu redimendae *vexae* committeretur Simonia? III. 140. col. 1. n. 11. & V. 169. col. 2.

Redemptio Pensionis qua fiat auctoritate, & qua forma? III. 127. col. 1. nu. 27.

Vide, *Pensio, Simonia.*

Redemptio penitentiarum, species indulgentiarum pluribus facultis usitata, II. 71. col. 2. num. 35. & 16. Redemptio interdictorum, aliarumque poenarum Ecclesiasticarum, reprobata, VII. 178. col. 1.

Vide *Multa.*

REDUCTIO.

Reductio fundationum quae ex causa faciendae? II. 45. col. 2. n. 31. & 32. Bius potestas competit Episcopis in Synodo & Abbatibus, & Generalibus Ordinibus in Capitulo generali, *ibid.* sub nu. 30. De consuetudine Episcopi Belgii id possunt extra Synodum, sed Abbates & Generales non extra Capitulum, *ib. sub nu. 32.* Decretum S. Congregationis reductiones omnes reservans S. Seel, in Belgio non est receptum, *ib. 46. col. 1. n. 33.* Reductiones praevio examine faciendae, II. 46. col. 1. nu. 34. Quoniam audiendi? *ibid.* sub *cod. nu.* Quoniam causae attendendae? *ibid.* num. 35.

Redu-

Reductio pensionis qua de causa facienda? III. 124. col. 1. n. 6. & *seqq.* Si pensio excedat tertiam partem fructuum, in Gallia & in Belgio non admittitur, nisi reductur, *ibid.* col. 2. n. 11. & 12. Quilnam ad reductionem petendam admittatur? *ib.* col. 1. n. 9. Quid, si addit clausula quod reduci non possit? *ib.* n. 10. Non obstante hac clausula, interdum reductio pensionis admittitur. *ibid.* 126. col. 1. n. 22. Quomodo hodie etiam ipso resignatorio superfluo, pensio auctoritate publica reductur? *ibid.* 124. col. 2. n. 11. In Belgio etiam reductur pensio excoisiva, *ib.* col. 2. n. 12.

Reductio a sententia arbitri mores hodierni admittunt. IV. 69. col. 1. n. 29. Vm appellationis habet hac Reductio quoad effectum suspensivum, *ib.* col. 2. n. 30. Ad quem a sententia arbitri fiat reductio, *ib.* n. 32. Reductio adinstar appellationis fieri debet intra decem dies. *ib.* n. 33. Vide, *Arbitrator.*

REFERENDARIUS.

Vide, *Relator.*

REFORMATIO.

Reformatio Ordinum & disciplinae Monasticæ ad quem spectat? I. 212. col. 1. n. 1. & *seqq.* Episcopus & Superior non potest solus procedere ad reformationem, sed debet allimere Religiosos eandem regulam professos. *ib.* n. 4. Plurima tamen in Gallia data sunt Arresta, quibus reformationis cura commissa est viris qui non erant eisdem ordinis, immo Clericis secularibus. *ib.* in nota (L). Ad reformationem in Belgio & Gallia procedere non possunt Superiores extranei sine consensu Regis, *ib.* 213. col. 1. n. 18. Abbates commendatarii nullam quoad hoc habent auctoritatem, I. 212. col. 1. n. 5. Sine eorum interventione fieri possunt statuta circa disciplinam regularem; scilicet circa temporalia. *ibid.* n. 6.

Reformationibus auctoritas Principum sæpe necessaria, & olim frequenter interveniente per suos Legatos. I. 212. col. 2. n. 7. Auctoritate Ludovici XII multa pro reformatione Monasteriorum facta, *ibid.* 2. n. 8. Principes olim mittebant suos Legatos ad inspicendum statum Monasteriorum, *ibid.* n. 9. Senatus Regi interveniunt, mandant Superioribus ut procedant, illique alios adiungunt; item Consiliarios deputant, qui assistant, & statuta reformationis exequantur, *ibid.* n. 10. 11. 12. & *seqq.* Etque id conforme mentis Concilii Tridentini, *ib.* 213. col. 1. n. 16. In Galliis Senatus Regius ex officio extra ordinem cognoscit de reformatione Monasteriorum, *ibid.* 212. col. 2. sub n. 14. Idem ius in Belgio competit Principibus eorumque Magistratibus, *ibid.* sub eod. numero. Quod probatur tribus regularibus regis ad reformationem Monasteriorum pertinentibus, *ibid.* sub eod. num. Hæc tria regulamenta integra exhibentur, I. 214. col. 1. & 2. Nos minor hodie, quam olim, in hac re Principum auctoritas? I. 213. col. 1. n. 16. Quomodo intelligenda sit hæc auctoritas? *ib.* in nota. Quando Superior non est regnicola, imponitur ut committat Vicarios, *ib.* n. 15. Delegatus ad reformandum non potest alium subdelegare, *ib.* n. 19.

Reformationis decreta per appellationem non suspenduntur, I. 213. col. 1. n. 17. Quænam præcipue attendenda, ut operam finem & durationem habeant? I. 217. col. 2. n. 1. & *seqq.* Ex reformationibus ortæ sunt Congregationes, I. 218. col. 2. n. 23. *Reformationis* scopus. I. *ib.* col. 1. n. 20. Omnes iam factæ reformationes unice ad regulæ reformationem, quod exemplis ostenditur, *ib.* n. 12. Hoc unum præ oculis habuit Synodus Tridentina, *ib.* col. 2. n. 15. Quid in reformatione attendendum, & quomodo in ea procedendum? *ib.* n. 16. & 17. *Reformatio* interior exteriori præcedere debet. I. 218. col. 2. n. 18. Monasteria solum exteriori reformatæ facile deformantur, *ibid.* n. 19. Quomodo introducenda reformatio, & quid ad eam formandam conducit? *ibid.* n. 20. & *seqq.* Quid reformationis retinende officiat? *ib.* 219. col. 2. n. 26. & 27. *Reformationem* Cleri imprimis incipit Concilium Lateranense. VI. 106. col. 2. §. 7. Cleri reformationi plurimum allaboravit Sanctus Carolus, *ib.* col. 2. Eius vestigiis infunderant nonnulli Præfules Belgici, *ib.* Vide, *Correptio.*

REFORMATIO JURIDICA.

Reformatio quid sit? IV. 129. col. 2. n. 1. Qui Magistratus in Brabantia hoc iure utantur? *ib.* n. 2. In quo sententia reformatio differat ab appellatione? *ib.* n. 3.

REGALIA.

Regalia; quid hac voce in plurali sumpta intelligatur; quid in singulari? III. 81. col. 1. n. 1.

Regalia quid sit? I. 67. col. 2. n. 17. Quandonam dicatur aperta? *ib.* sub eod. num. Quid requiratur ut clausura Regaliæ plenum effectum habeat? *ibid.* n. 15. *Formalitate necessaria* pour la clausure de la Regalie. I. 233. col. 1. chap. 5. Magna ius extensio in Gallia, I. 67. col. 2. n. 18. Ea de re quædam Cleri Gallicani, *ibid.* in nota. Regaliæ extensio ad omnes Ecclesias Cathedralis & Metropoliticas confirmata Declarationibus Regis, *ib.* sub num. 18. Quid obtinet in Germania & Imperio; & cur ibi moderatius agatur? *ib.* n. 19. Inter Episcopos Belgii solus Tornacensis eidem subiectus, *ib.* sub num. 19.

Regalia nota tempore Innocentii III. etiam in Germania & Anglia. I. 66. col. 2. n. 6.

Vide, *Episcopus* Tom. X.

Regalia definitio, natura & origo, III. 81. col. 1. n. 1. & *seqq.* Primitus tantum sese extendebat ad bona feudalia, & quare? *ib.* n. 5. Unde factum quod hodie se ad Divinas aliasque bona extendat? *ib.* Unde postea etiam ad omnes Collationes Beneficiorum extensa? III. 84. col. 2. n. 18. Unde factum quod aliæ Ecclesiæ ei subiaceant, & aliæ sint exemptæ? *ibid.* 82. col. 1. n. 20. An Regalia sit ius Coronæ? *ib.* col. 2. n. 29. Beneficia simplicia collationis Episcopalis, vacantia in Regalia, sunt ad collationem ipsius Regis, I. 38. col. 2. n. 4.

Regalia extensio Decreto Concilii Lugdunensis prohibetur. III. 83. col. 1. n. 38. Quomodo nuper ad omnes Ecclesias Galliarum, eo non obstante, sit extensa, & Regia super eo Declaratio, *ib.* col. 2. n. 28. & 29. Cleri Gallicani ea de re interressio, *ibid.* numero 32. Quantos motus Regia Declaratio Regaliæ extensiva excitaverit? *ibid.* numero 30. Consensus Cleri Gallicani in hanc extensionem, item eisdem litteræ super eo scriptæ ad Innocentium XI. & huius responsio, item cassatio dicti Consensus, *ibid.* numero 34. & *seqq.* Eo non obstante, Regalia manet extensa ad omnes Ecclesias regni, *ibid.* 83. col. 1. n. 46. An ius Regaliæ sit mutationi obnoxium, *ib.* in nota.

Regalia usus & moderationes modernæ explicantur, & prima de Beneficiis litigiosis. III. 83. col. 2. n. 47. Secunda quoad Beneficia & Dignitates curatas, *ib.* n. 52. Tertia quoad Beneficia spectanti, conjunctim ad Episcopum & Capitulum, *ib.* n. 54. In has modificationes consensit Rex, salva Regalia quoad cætera, *ibid.* 84. col. 1. n. 56. Quis Index in materia Regaliæ & incidentium? *ibid.* numero 60. Juxta Pragmaticos Gallos in Regalia omnia sunt extraordinaria, *ibid.* n. 57. Ex eorumdem Sententia Rex iure Regaliæ succedit in primitivum ius Episcoporum, *ibid.* numero 54. Non licetut Regulis Cancellariæ, *ibid.* n. 62. Papa nullas partes habet circa Beneficia vacantia in Regalia, & quare? *ibid.* numero 59.

Regalia varia privilegia explicantur, III. 84. col. 2. n. 63. Eorum origo & ratio est obscura, n. 64. Plura intercurrentur quæ sunt meræ disciplinæ, *ibid.* 85. col. 1. numero 65. Quomodo Ministri Regi in hac materia se gerere debeant? *ibid.* n. 66. Regaliæ privilegiorum origo verisimilis, III. 86. col. 1. sub n. 11. Beneficia, ad quæ se extendit regalia, uniri non possunt aliis sine consensu regis, *ib.* n. 12. Quid de regalia in Sexto Decretali? VIII. 20. col. 2. Discursus Advocati regii habitus coram parlamento Parisiensi occasione duorum Brevium, quibus, præter alia scripta, prohibetur Tractatus de Origine Regaliæ; una cum Conclusionibus Procuratoris regii, & Articulo parlamenti super ea sæculo, IX. 159. & *seqq.* col. 1. & 2. Causa conscientia, cuius solutio elucidatur plurima, quæ ad ius regaliæ pertinent. VI. 86. & *seqq.* col. 2. & 87. col. 1. Principes ob acatholicismum nequaquam dici possunt excommunicatos iuribus quæ prætenduntur ipsorum regaliæ annexa & quasi propria, VI. 88. col. 1. & 2.

REGALIA S. PETRI.

Regalia S. Petri quænam in formula juramenti Episcoporum intelligantur? I. 69. col. 1. n. 13.

REGENS.

Regens Cancellaria primarius officarius post Cancellarium seu Vice-Cancellarium, I. 62. col. 2. n. 3. Quodnam ejus officium? *ibid.* eod. num.

Reges penitentiarie primus officialis post penitentiarium majorem. I. 144. col. 2. sub num. 12. Quodnam ejus officium? *ibid.* n. 13.

REGESTUM.

Vide, *Registrum.*

REGIMEN.

Regimen Apostolicum quale Christus esse voluerit? IX. 8. col. 1. & 9. col. 1. §. 3.

Regiminis locus non appetendus, VIII. 57. col. 1. Vide, *Cura animarum.*

REGINO.

Regino auctor Collectionis Canonum, quis fuerit? VII. 215. col. 1. §. 1. Qua occasione hoc opus composuerit? quæ forma operis, & quæ divisio? *ibid.* Quid notandum circa divisionem operis in duos libros, quorum prior formulam inquisitionis circa Clericos, posterior circa Laicos exhibet? *ib.* col. 2. Editiones huius Collectionis a quibus emendatæ & vulgatæ? *ibid.* 216. col. 1. In hac Regionis laceratione Canonum, præter alias utilitates, reductæ in multis pristina disciplina, quod plurimis probatur exemplis, *ibid.* §. 2. Non tamen hinc concluditur, quod relata per Reginem eo tempore in usu fuerint. *ib.* col. 2. Regino nobis antiquos Caones reservavit, *ibid.* An Gratianus Regionis Collectionem agnovit? *ib.* in nota (d).

REGISTRATOR.

Registratores quatuor sunt in Dataria, & quodnam eorum officium? I. 143. col. 1. n. 21.

REGISTRUM.

Registrum Baptismali & Matrimoniali quoniam inferenda? II. 137. col. 1. n. 21. Edicta in Belgio circa eadem, ib. sub eod. n. Plenum fidem faciunt, ib. n. eod. num. 21. Quam diligenter conservanda registra Baptismalia, ib. 147. col. 2. n. 22.
Registrum sua quam sollicitudine servare debeant Notarii? IV. 95. col. 2. n. 32. Quantum dependeat ex eorum fidei conseruatione? ib. nu. 33. Notarius Apostolicus hanc conseruationem iuramento promittit, ibid. nu. 34.
Registrare acta judicialia debet Grapharius, etque diligenter servare. IV. 78. col. 2. num. 8. Eorum iuramentum de praeiis servandis, ib. nu. 9.
 Vide, *Acta, Grapharius, Archivum.*

REGIUM.

Regium, species tributis, III. 217. col. 2. nu. 42. Ab eo immunes sunt Clerici, ib. num. 43.

REGNUM.

Regnum, quare a Deo creatum, X. 2. col. 1. sub §. 2. Regni obiectum & causa finalis, ib. Quas ob causas, Deo volente, regna oriuntur, mutantur, intereant? ib. col. 2.
 Vide, *Principes.*

REGRESSUS.

Regressus ob non impletam permutationem nec hodie subiacet, III. 113. col. 1. num. 29. An requiratur nova collatio? ibid. nu. 22. & segg. & num. 19. An requiratur auctoritas Iudicis, & cuius? ib. num. 23. Stylus hodiernus in reditu ad beneficium resignatum, ib. nu. 24. Varii casus in quibus regressus conceditur, ib. nu. 25. & col. 2. nu. 26.
Regressus ob non solutam pensionem non potest fieri sine auctoritate & declaratione Iudicis, III. 126. col. 1. num. 15. & 16. Quando eidem sit locus, ib. num. 16. In Gallia & Belgio non admittitur, sed delictuque in solutum, condemnatur ad solvendum vel cedendum, ibid. num. 17. 18. & 19. An ad beneficium derelictum detur regressus? VIII. 74. col. 2. Quod est l'usage de France sur cette matiere? III. 273. col. 1. tit. 11. chap. 5.
 Vide, *Permutatio Beneficiorum, Resignatio Beneficiorum.*

REGULA MONACHORUM.

Regulae veteres erant privatae institutiones Monachis datae ex tempore, I. 147. col. 2. num. 6. & 8. Quod probatur ex S. Augustino, cuius regula & ipsa fuit extemporanea, ib. num. 7. Primus illa regula data fuit fecimus, deinde viris adaptata, ibid. sub numero 9. Jus Decretalium repugnat antiquis Monachorum regulis, I. 169. col. 1. num. 7. Primis saeculis vix litteris consignatae regulae, ibid. 147. col. 2. num. 10. Antiquitus usque ad S. Benedictum frequens erat mutatio & varietas in eodem Monasterio, ibid. num. 11. Primus fuit S. Benedictus, qui regulas mutandi licentiam castigavit tantisper, & qua occasione, ibid. num. 12. Num pro climatibus & morum diversitate, non convenientior foret aliqua regularum diversitas, ibid. sub num. 12. Olim nulla requirebatur approbatio regulae, & quando copia requiritur ib. 148. col. 1. n. 13. Tamen regula Canonico regularium, non posita fuit in voluntate praepositorum, ibid. in nota. Primus Innocentius III. vetuit, sine auctoritate seu approbatione Sedis Apostolicae, novam Religionis regulam condere, ibid. nu. 14. Quisnam istius prohibitionis scopus? ib. nu. 15. Non dicitur vera religio, quam non proficetur regulam ex approbatione, etiam si tria vota emittant, ibid. nu. 16. Talia vota non dicuntur solemnia, ibid. in eod. nu. 16.

Regulam inter & Constitutiones olim ignota fuit differentia, I. 148. col. 1. nu. 17. Quoniam sit inter ipsas hodie differentia, ibid. n. 18. & 19. Qua occasione creditum sit solum Pontificem posse derogare regulae? ib. col. 2. n. 20.

Regula vel capitulum ex ea quotidie in fine primae olim recitabatur, & inde adhuc vocatur ad abolitionem Capituli, I. 215. col. 2. n. 23. & 24. 25. & segg.

Regula ex voluntate suscipitur, ex necessitate servanda, I. 171. col. 1. n. 1. Abbas non potest suo arbitrio regulam infringere, ibid. nu. 4. An possit in regula dispensare, & quatenus, ib. col. 2. n. 5. & segg. Superiori fas non est archibrem vivendi normam, quam regula continetur, suis praescribere, ib. n. 12. Potest tamen aliquando aliquid imponere subdito, quod regula non praescribit, ibid. nu. 13. Quod ex SS. Benedicto & Bernardo probatur, ib. 172. col. 1. nu. 14. & 15. Quid agendum Religioso, qui credit sibi aliquid durius supra vires aut extra regulam imponi? ibid. n. 1. Quomodo dura & quasi impossibilia subinde acceptare debeat Religiosus? ibid. num. 2. Olim incognita erat a praepositis Superiorum appellatio, ibid. nu. 3.

Vide, *Appellatio.*

REGULAE CANCELLARIAE.

Regulae Cancellariae a quo tempore, & in quem finem institutae? I. 141. col. 1. n. 20. & III. 47. col. 2. n. 5. & n. 6. & segg. Sunt tantum temporales, & morte cuiusque Pontificis extinguuntur, I. 242. col. 1. n. 24. & III. 47. col. 2. n. 5. & 49.

col. 2. n. 24. & 15. & VIII. 237. col. 1. Regulae Cancellariae, quae in Gallia & Belgio pro legibus sunt receptae, nunquam moriuntur, VIII. 237. col. 2. Vacante Sede Apostolica, col. 1. n. 29. col. 2. n. 15. Varia in quibus recentiores regulae a veteribus discrepant, III. 47. col. 2. n. 5. & n. 6. n. 8. & segg. Nulla mentio in Decretalibus Gregorii IX. de regulis Cancellariae, VIII. 235. col. 2. A Joanne XXII. originem habuere, ib. Post hunc Pontificem auctor fuerunt, ibid. Nicolaus V. sub meum saeculi xv. eas pene ad praesentem statum perduxit, ibid. 236. col. 1. Unde dicitur sint Regulae Cancellariae? ibid. Quoniam ligent? ib. Quoniam possint ligare, & fidem facere? ib. 237. col. 2.

Regulas varias Belgium non agnoscit, & quales? III. 48. col. 1. num. 11. & 12. 13. & segg. An novae regulae ibidem recipi possint sine placito? III. 106. col. 2. n. 23. & 24. Ufus Belgarum circa regulas Cancellarias, VIII. 236. col. 2.

Regulae Cancellariae in Gallia non ligantur, aperta regula, III. 84. col. 2. n. 62. Quoniam regulae Cancellariae in Gallia sint receptae? VIII. 236. col. 1. In his quae in eo regno sunt receptae, quaedam sunt quae non admittuntur, ibid. col. 2. De usu regularum Cancellariae in Gallia quid legendum? VIII. 238. in nota (a).

Regula de verisimili notitia in quem finem introducta? III. 53. col. 1. n. 5. & segg. & 66. col. 1. n. 9. & segg. Quis auctor huius regulae? VIII. 236. in nota (a). In Gallia recepta est ut lex regni, III. 53. col. 1. n. 10. Quid requiratur ut notitia dicatur verisimilis, ib. col. 2. num. 12. In quibus beneficiis haec regula locum habet, ibid. num. 17. Etiam ligat Collatores ordinarios, ibid. nu. 18. An ei possit derogari, ib. nu. 19. In Belgio parum nota, & quare, ib. 54. col. 1. sub nu. 27. Huic regulae iuncta est regula de impenetrabilibus Beneficiis vivuntium, VIII. 236. col. 1. Quis huius regulae verus auctor dici possit, ib. in nota (b).

Regula Cancellaria de relicto rationi congruit, III. 57. col. 1. nu. 13.

Regula Cancellariae requirens expeditionem Bullae ante executionem, a posterioribus Pontificibus in nonnullis audita, & quare? III. 57. col. 2. n. 13. & 58. col. 1. nu. 14. Regula Cancellariae de idiomate, III. 58. col. 2. n. 2. & segg. De quibus beneficiis curatis intelligenda, ib. 59. col. 1. nu. 3. Eius derogatio in Gallia & Belgio non admittitur, ib. nu. 7. Quare in Gallia sit recepta, VIII. 136. col. 1.

Regula de qualitatibus exprimendis, III. 59. col. 1. n. 9. Regula de exprimendo vero volare, III. 59. col. 1. num. 10. Sub quo valore soleant exprimi beneficia consistorialia, ibid. 60. col. 2. n. 30. Quare non inquiratur verus valor horum beneficiorum, ib. nu. 31. & 61. col. 1. 32. Clausula expressionis veri valoris hodie in huiusmodi beneficiis est meri stylus, ibid. nu. 34. Exiguus est in Belgio usus regulae de exprimendo vero volare, ib. nu. 36.

Vide, *Annata.*

Regula de non solendo ius questum ad quem se extendat? III. 62. col. 1. n. 4. & 63. col. 1. nu. 32. & segg. Mandat Papa, ut Executor cognoscit de iure alteri questum, ib. n. 33.

Regula de non iudicando iuxta signaturam, sed tantum iuxta Bullam, in Belgio obtinet, III. 57. col. 2. n. 12. & 13. & 18. col. 1. n. 14. segg. Non obtinet in Gallia quoad minora beneficia, ib. nu. 20.

Vide, *Signatura.*

Regula de passiva annali referuntur; ejus utilitas & scopus, III. 92. col. 2. num. 1. & num. 2. & segg. & VIII. 236. col. 2. Etiam in Gallia servatur, III. 92. col. 1. n. 3. Quoniam ea se tueri possint? ib. n. 6. & 93. col. 1. n. 7. Non foveat incipaces, ib. nu. 8. Quomodo contra intrusos procedi possit, non obstantibus hac regula, ib. num. 9. Non habet locum in Provisionibus Ordinariarum, & quare, ib. num. 10. Qualis professio requiratur, ut huius regulae sit locus, ibid. num. 11. Debet esse pacifica possessio, & quando non definat esse pacifica, ibid. nu. 12. 13. Quid exprimere debeat, qui valide vult impetrare beneficium, ab alio pacifice per annum possessum, ib. nu. 14. Quoad tempus insufficientis litis, item multam in iudicium, nec in Gallia, nec in Belgio observatur haec regula, ib. col. 2. n. 15. & 171. col. 1. Quomodo intelligenda clausula regulae de nullitate provisionis, III. 93. col. 2. nu. 17.

Regula de trienniali possessione servatur in Gallia ut Decretum Concilii Basiliensis, III. 94. col. 1. n. 1. & segg. Referuntur, ib. nu. 4. Quare in regula mentio non fiat Concilii Basiliensis, cuius tamen Decreto elucidatur regula, ibid. numero 2. & 3. Referuntur hoc Decretum, ibidem nu. 5. Quoniam requiratur possessio, ut quis se tueri possit per hanc regulam, ibid. num. 6. A quo tempore triennium incipit currere, ibid. num. 7. & segg. Quoniam possessio hic coniectur pacifica, ibid. col. 2. num. 12. An turbatus ab uno, contentus sit turbatus quoad omnes, ibid. num. 14. Quis est? Quis interrupta possessionis quoad effectum regulae de trienniali possessione, ibidem num. 16. Qui, obtenta recedentia, per tres annos sine molestatione procedit, censetur triennialis pacificus, ibid. num. 18. Requiritur titulus coloratus, quod tunc hic sit, & quo tempore adeisse debeat, ib. n. 19. & 95. col. 1. nu. 20. & 21. Quare potius haec regula requirat titulum coloratum quam regula de Annali? III. 95. col. 1. n. 26. Reservatio quae clausa est in corpore juris, impedit effectum regulae, ibid. col. 1. num. 23. Quandonam ob absum, qui intervenit in provisione, impeditur effectus huius regulae, ibidem col. 2. num. 33. Contra impedimentum agere triennium non currit, & quodnam impedimentum ad hoc requiratur, III. 95. col. 2. num. 28. Requiritur professio intra triennium, ibid. nu. 29. & 95. col. 2. nu. 1. An currat adversus minorem: item an huius possit sub-

subveniri per restitutionem in integrum? III. 95. col. 3. num. 29. An resignatus triennalis possessoris possit molestari? ib. num. 30. Praxis hodierna, si aliquis post triennalem possessionem molestetur, ibid. num. 31. Hæc regula non impedit ordinarios ex officio procedentes adversus possessores sine legitimo titulo, III. 95. col. 2. n. 32. & 33. & seqq. Possidens plura beneficia per hæc regulam non jaturatur, III. 24. col. 2. nu. 18. An in Gallia regularia possint molestare triennales possessores? ib. 84. col. 2. ludo n. 63. Observationes de M. Gibert sur la règle du possesseur triennal, III. 271. col. 2. chap. 4.

Vide, Possessio.

Regula de infirmis resignantibus, refertur, III. 105. col. 2. n. 1. Unde hæc regulæ nonnem de Viginti indurum? Vill. 236. in nota (a). Quis primus eius auctor? III. 105. col. 1. nu. 2. An obstat in resignatione facta a non infirmo? ibidem num. 5. Quænam infirmas requiratur, & quo tempore adesse debeat? ibid. col. 2. num. 6. & seqq. Requiritur ut resignans de eadem infirmitate decederet, ibid. 106. col. 1. num. 12. Quando nam resignans de eadem infirmitate decederit presumatur? ibid. num. 13. De quibus diebus regula intelligatur, & a quo tempore dies computandi? ibid. nu. 14. Requiritur viginti dies, non computato die præstiti consensus, nec die mortis, ibid. num. 18. Resignante intra viginti dies decedente, beneficium vacat per octiduum, ac si nulla resignatio intervenisset, ib. col. 2. nu. 19. Tunc nulla esset collatio facta vigore resignationis, ibid. numera 20. An hæc regula in Belgio locum habeat in resignationibus factis coram ordinario, vel causa permutationis? III. 107. col. 1. num. 26. Derogatio hujus regulæ est facta frequenter, & etiam in Gallia admittitur, ibid. col. 2. n. 32. Non tamen in Belgio, & ratio diversitas, ibid. n. 33. Hæc regula eo nomine non donatur ante Bonificii VIII. tempora, III. 107. col. 2. nu. 2. Interpretatio hujus regulæ in favorem Cardinalium, ib. nu. 2. Quo tempore requiratur infirmitas, ut sit per octiduum, ib. 108. col. 1. n. 3. Utrum hæc regula locum habeat in resignatione coram ordinario? ib. nu. 5. Mens & præcipuus scopus hujus regulæ, ib. num. 8. & 9. An huic regulæ sit locus in resignatione simplicis coram ordinario? ibid. col. 2. nu. 10. An admittenda derogatio facta huic regulæ, ib. col. 1. nu. 5. Motiva quibus Galliarum rex effectum hujus derogationis impiecit, ib. col. 2. num. 14. Cuiusmodi, in quibus hujus regulæ derogatio in Romana Curia non admittitur, ib. 109. col. 1. nu. 16. Addition a l'explication de cette règle, III. 272. col. 1. chap. 5. & 6.

Regula de publicandis resignationibus, & eius ratio, III. 109. col. 1. num. 1. & col. 2. num. 2. & seqq. Additio huic regulæ regulari, in Gallia non recepta, ib. num. 4. Constitutio Gregorii III. novam formam publicationis præscribens, multis in locis non recepta; sed manet regula, ib. num. 5. & 6. Quo loco publicatio faciendâ, ib. nu. 8. Quando nam publicatio censetur facta? ib. nu. 9. Intra quod tempus faciendâ, & quomodo computandum? ib. 110. col. 1. nu. 14. Solemnis & realis acceptio possessionis æquivalere publicationi, ib. 109. col. 2. nu. 10. Attramen accepta possessio non semper supplet vicem publicationis, ib. n. 11. Non sufficit possessio juris, ib. 110. col. 1. num. 13. Quamvis sufficiens ut resignatio vigore hujus regulæ non infirmetur? ibid. nu. 17. Ad quid, tempus in regni præfixum? ib. col. 2. n. 18. Utrum aliquod impedimentum sufficiat, ut tempus publicationis prorogetur? ibidem col. 1. num. 15. Utrum satisfacta regula, per hoc quod fuerit petita possessio, si publicatio secuta non fuerit? ibid. numero 17. Editum regis Gallicæ in favorem patronorum & indultiarum, ibid. col. 2. n. 21. Qua ratione beneficium resignatum vigore hujus regulæ vacat per octiduum? ibid. num. 22. Beneficium vacans vi hujus regulæ per nominationem Academicam acceptari potest, ibidem 21. col. 1. nu. 23. Provisio facta contra hanc regulam, nulla est: nec possessio prodest, ibid. num. 24. An huic regulæ possit derogari? aut tempus præfixum prorogari? ibid. num. 25. & 26. In Gallia summus Pontifex derogare non potest huic regulæ, nec possit videtur in Belgio, ib. num. 27. & 29. Quis auctor hujus regulæ, & scopus? Vill. 236. in nota (b). Observationes sur cette règle, III. 272. col. 1. chap. 7.

Regula de beneficiis vacantibus per promotionem ad Ecclesias vel Monasteria, & eius ratio, III. 103. col. 2. num. 1. & seqq. Sapit reservationem, propter quam in Gallia non admittitur, ib. 104. col. 1. nu. 9.

Regula Cancellarie de consensu in resignationibus & pensionibus libidine derogatur, III. 116. col. 1. nu. 23. Hæc derogatio in Gallia non admittitur, ib. num. 24.

Regula Cancellarie de unionibus, ut sunt in forma commissoria ad partes, & vocatis quorum interest, fere ubique servantur, III. 131. col. 2. num. 2. & num. 4. & seqq. In Gallia & Belgio ejus derogatio non admittitur, ib. num. 3. & num. 4. & seqq.

Regula de octo mensibus.

Vide, Reservatio.

Regula de Alternativa.

Vide, Alternativa.

Regula Cancellarie novae veterum in Belgio recipere Editio Philippus II. sine placito Principis, III. 106. col. 2. nu. 23. Editum non loquitur expresse de regulis Cancellarie, quamvis eas comprehendere videatur, & una referuntur verba Editi, ib. num. 24. & Vill. 236. col. 2. Nulla regularum Cancellarie in Gallia, in Belgio, aliisque regibus vi legis habet, prout quæ in provinciis fuerit publicata, aut talena longo usu recepta, IX. 91. col. 2. §. 5.

REGULÆ JURIS.

Regulæ juris quid sint? I. 23. col. 1. n. 1. Quid pro regularum juris intellectu inquirendum? ib. num. 2.

REGULARES.

Regulares ab omni successione jure sunt privati in Gallia & Belgio, I. 173. col. 1. nu. 3. & seqq. Idque immemorialis consuetudine confirmatum per Edicta, ib. col. 2. n. 6. An dispensatio Papæ, cum absolute a voto, reddat eos capaces successione? ib. 174. col. 1. nu. 20.

Vide, Successio.

Regulares obligati Decretum de non admittendis extraneis ad celebrandum sine licentia Episcopi, II. 49. col. 1. nu. 9. Nullas possunt publicare indulgentias, nisi ab Episcopo examinatas & probatas, II. 78. col. 1. num. 16. Debet ordinari a proprio Episcopo, & quis dicatur eorum proprius Episcopus, II. 91. col. 2. num. 33. & numero 38. Exceptio est, si proprius ablit vel non ordinet, & quæ cautio tum adversus fraudes adhibenda? ib. 92. col. 1. nu. 40. Nullius privilegii obtentu, possunt evadere examen Episcopi pro ordinibus, II. 95. col. 1. num. 5. Sæpe parum fidei testimonium superiorem, & quæque, II. 97. col. 2. nu. 35.

Regulares quovis exempti tenentur obsequere censuras ab Episcopis latas, IV. 140. col. 1. nu. 23.

Regulares aliquando ad Ordines suscipiendos cogi debuerunt, I. 196. col. 1. nu. 9. In quibus Ordinibus id præcipue contingit? ib. nu. 10. Hodie nimis in Regularibus ad Ordines suscipiendos pruritus, & unde hæc mutatio? ib. nu. 17.

Regularia Beneficia solis Regularibus professis conferenda, III. 5. col. 1. num. 17. Beneficia non curata secularia sine consensu non possunt, ib. col. 2. num. 17. Regulares in regimine Ecclesiarum Pothialium Episcopis subiecti sunt; quomodo ab eis possint revocari? III. 6. col. 2. num. 29.

Regularibus pensiones quasdam fieri permittit Galliarum Jurisprudentia, VIII. 78. in nota.

Regulares prætendebant varia sibi indulta circa suscepcionem Privilegia, quæ magnæ inter Patres Synodi Tridentinæ contestationis causa fuerunt, I. 89. col. 1. numero 15. Distinctio facta est inter Regulares concionantes in Ecclesiis suorum Ordinum, & concionantes in Ecclesiis non suorum Ordinum, ibid. nu. 16. Contra hanc distinctionem Quatuor Episcopi Fesulani, ibid. col. 2. num. 17. Juxta Decreta Synodi Tridentinæ nequeunt Regulares etiam in Ecclesiis suorum Ordinum sine tacita latente Episcopi licentia concionari, ibid. n. 18. Praxis S. Caroli circa licentiam concionandi indulgentiam Regularibus in Ecclesiis suorum Ordinum, ibid. num. 19. Synodus Bituricensis requirit licentiam Episcopi, ut Regulares concionari possint in Ecclesiis suorum Ordinum, ibid. 99. col. 1. n. 20. Quæ licentia restringi potest aut etiam revocari pro arbitrio Episcopi, nisi Regulares quibus data est, habeant Beneficia curata, ib. n. 21. Parochi non debent admittere Regulares ad concionandum, nisi exhibita ab illis licentia Ordinarii in scriptis, ibidem num. 22.

Regularibus indulta Exemptio restringenda ad ea quæ ut Regulares agunt, IV. 166. col. 1. nu. 43. Unde ad functiones hierarchicas non porrigenda, ib. n. 44. & VI. 65. col. 2.

Regularis exemptus degens extra Monasterium subiectus Jurisdictioni Ordinarii, IV. 167. col. 2. nu. 7. Quis censetur degere extra Monasterium? ib. n. 8. In Universitate degens, licet de licentia Superioris, subiectus Ordinarii, ib. nu. 9. & 10. Regularis degens in Monasterio, delinquens in loco non exempto, puniri potest ab Episcopis, ib. nu. 11.

Regularis degens in Monasterio, delinquens cum scandalo populi, puniendus a suo Superiore, instante Ordinario, & Superiore negligente, ab Ordinario, IV. 167. col. 2. n. 12. Episcopus potest mox a commisso delicto informationem capere, & ad Superiorem mittere, ib. n. 13. Sufficit una monitio Episcopi, ibid. num. 14. Tenetur Superior de punitione certiorari facere Episcopum, ib. n. 15. Decretum Synodi Tridentinæ hæc omnia statuens procedit, cæsi delictum commissum sit in loco exempto, ib. 168. col. 1. n. 16. Constitutio Clementis VIII. pro executione hujus Decreti contra Superiores in puniendo negligentes, ib. num. 17. Episcoporum erga Regulares cura & auctoritas, VIII. 161. col. 2.

Vide, Approbatio, Beneficium, Exemptio, Monachus, Monasterium, Ordo Regularis, Stationes, &c.

REINCIDENTIA.

Reincidentia in Censuram apparet habere speciem quandam pœnæ, quæ culpam aliquam supponit, & contemptum Censurarum, IX. 40. col. 2.

RELATOR.

Relator seu Referendarius ad exactius & facilius examen causarum designatur; unde sic dictus, & per quem designantur? IV. 113. col. 1. num. 9. & 10. Consultari Relationem certæ causæ sollicitare non possunt, ibid. num. 11. Relator Partibus litigantibus indicari non potest, ibid. n. 12. Delictus in Relatorum designatione habendus, nec designandi ab sollicitationem Partium, ibid. n. 13. & 14. Nec designandus ille, coram quo testes auditi fuerunt, ib. num. 13. Quomodo statu per Relatorem in Consilio referenda? ibid. n. 15. Post relationem integram coram Senatu legenda, ibid. num. 16. Absoluta

D d 2

lectura, tenetur rursus Relator causam summarie repetere. *ib. num. 17.* In lectione & relatione causae Senatores debent esse attentis. *ibid. col. 2. num. 20.*

Relator in Curia Ecclesiastica non est, quia unicus tantum ibi est Iudex. *IV. 213. col. 1. n. 18.* In Tribunali quinque Iudicum appellantis Universitatis Lovanensis Relator designatur. *ibid. num. 19.*

Relator dicitur Cardinalis, qui refert in Consistorio informationes super qualitatibus promovendi in Episcopum. *I. 67. col. 1. num. 1. & 9.* Quomodo relationem faciat? *ibid. col. 2. n. Cuius hanc officium regulariter competat? ibid. n. 10.*

RELAXATIO.

Relaxationis disciplinae Monasticae enumerantur causae praecipuae. *I. 210. col. 1. n. 1. & seqq.*

Vide, Disciplina Monastica, Monasterium, Monastica vita, Religio.

RELAXATIO AD CAUTELAM.

Relaxatio ad cautelam, quare potius obtineat circa Sententias Excommunicationis, quam generalis interdicti? *VIII. 216. col. 1.*

RELIGIO.

Religionis & disciplinae Regulari, imo & ipse intransibit multum nocet praecipue & inconsiderata Postulantium admissio. *I. 150. col. 1. num. 1. & n. 2.* Quam probationem requirant Clementes VIII. & Regula Benedictina? *ibid. n. 3. & 4.* Dum quis gratis admissus est ad Religionem, nihil potest accipi titulo sustentationis. *I. 159. col. 2. n. 14.* Disciplinam Monasticam multum convolvit temeraria & praecipue ad Religionem admissio. *I. 158. col. 2. n. 1.* Ne hoc fiat, cavenda est omnis temporalis lucri ex admissione ad Religionem cupiditas. *ibid. n. 2.* Per eam contingit, ineptiores non raro admitti, & capaciosiores excludi. *ibid. n. 3.* Culpantur qui lucro inhiantes quosdam ad Religionem alliciunt. *VIII. 218. col. 2.*

Religionem novam Innocentius III. inhibuit institui. *VIII. 213. col. 2.* Quod Constitutione 23. in VI. confirmatur. *ibid.*

Vide, Ordo Regularis, Monachus, Novitius, Postulant, Praefectus, Simonia, Virgo.

RELIGIOSUS.

Religiosus status spiritualis est, & materia Simoniae. *V. 19. col. 1. §. 1.* Simonia est, quidpiam exigere pro statu Religioso, aut iure sustentationis, dum Monasterium est sufficiens ad sustentandum ingredientem. *V. 22. col. 1. §. 4.* Qua ratione status Religiosus vitae Christianae rite peragende plurimum conducatur? *V. 20. col. 1. §. 2.* Status Religiosus continua potentia. *V. 21. col. 1.* Vocatur quoque incrementum martyrii. *ibid.*

Religiosus, an licite habeat annuos redditus? *V. 42. col. 2. §. 2. & 60. col. 1. §. 1. & 71. col. 2. §. 3.* Inter Religiosos omnia in communem usum convertenda. *V. 58. col. 2. sub §. 8.*

Religiosus tanquam pauper rerum temporalium usum in diuturno necessitate occurrente, de liberalitate alterius & benivolentia expectat. *V. 1. col. 1. §. 1.* An ad res Monasterii aliquid juris praetendere possit? *ib. & 65. col. 2. cap. 1.*

Religiosi quondam possunt dare institutionem etiam auctorizabilem seu curam animarum; & qua ratione certae Ecclesiae possint ad eos spectare? *VIII. col. 1. & 2.*

Vide, Beneficium, Monachus, Ordo Regularis, Regularis, &c.

RELIQUIAE.

Reliquiarum ritus & venerationis antiquitas. *VII. 106. col. 2.* Reliquia in Processionibus non deferenda, nisi a Clericis sacris Ordinibus initiatis. *I. 91. col. 2. sub n. 13.* An conveniat eas deferre in Processionibus Sanctorum necessitate in Dedicatione Ecclesiae, & unde mos iste exortus? *II. 175. col. 2. num. 14.* A quo tempore Reliquiarum in consecratione Ecclesiarum a Synodo Nicæna II. probatus & assertus contra Iconoclastas. *VII. 180. col. 1.* Caeremoniae tam veteres, quam hodiernae, in recommendando Reliquias in novis Basilicis & Altariis utilitatem. *II. 215. col. 2. num. 14. & 15.* Reprehenduntur, qui occasione Reliquiarum populum, deserta Ecclesia sub Parochiali, ad sua Oratoria alliciebant. *II. 172. col. 2. num. 9. & num. 10.*

Reliquia Sanctorum, an & qua auctoritate de loco in locum transferri possint? *VIII. 114. col. 1.*

Reliquiarum cultui quomodo saepe superstitio se immisceat. *IV. 51. & seqq. col. 1. num. 57. & seqq.* Ab Episcopo tollenda. *ibid. col. 2. sub num. 39.* Quo ritu in purgatione Canonica iuratur ad Reliquias Sanctorum? *IV. 109. col. 2. num. 42.*

Reliquias Sanctorum vendendi abusus. *VIII. 157. col. 1.* Improbatur circa execrabilem Reliquiarum nudationem. *ibid.* Quid cautum ut occurrat his abusus? *ibid. col. 2.* Quid Reliquiae de novo inventae? *ibid.* Auctoritas Episcoporum circa firmum Reliquiarum approbationem. *ibid.* Prærogativa Romani Pontificis circa eandem Reliquiarum approbationem. *ibid.* Pia sollicitudo in cultu Reliquiarum. *ibid.* Duplex Reliquiarum venditio. *ibid.*

Vide, Abusus, Superstitio.

RELIVIAM.

Reliviam, quid sit? *III. 81. col. 1. n. 6.* An Feuda Ecclesiastica juri Relivii primitus subiecta? *ibid. col. 2. num. 7.* Feuda non ubique subiacent juri Relivii. *ibid. col. 2. n. 19.*

REPARATIO.

Vide, Ecclesia, Decima.

REPRESALIAE.

Represaliae sive Pignorationes qui conceduntur contra Personas Ecclesiasticas, cui poenae subiaceant? *VIII. 216. col. 2.*

REPROBATIO.

Reprobatio Testium, publicatis depositionibus, Partibus hodie permittitur. *IV. 93. col. 1. n. 50.* Omnes Testes de iure censentur idonei, nisi specialiter ostendantur excepti. *IV. 92. col. 1. n. 13.* Iudex Testem non repellat, nisi Parte opponente. *ibid. num. 14.* Rationes ob quas Testis possit reprobari. *IV. 93. col. 1. num. 51.* An Testis ab una Parte productus possit ab eadem reprobari, si contra ipsam producat? *ibid. num. 52.* Reprobatio subinde sumitur ex his, quae depositiones concernunt. *ibid. num. 53.*

Reprobatio facta, admittitur Salvatio. *IV. 93. col. 2. num. 45.* Qualis terminus datus est ad reprobandum, idem datur ad salvandum? *ibid. num. 58.* Quoniam in Reprobatione & Salvatione colligari possunt? *ibid. num. 57.* In criminalibus Reprobationes fieri debent ante confrontationem, & post illam locus ad reprobandum non admittitur. *IV. 105. col. 2. num. 13.*

RESCRIPTUM.

Rescriptum gerinde valere quodnam dicatur? *III. 56. col. 2. n. 5.* Eius usus, effectus, & quid necessario pro eo obtinendo exprimentum? *ibid. num. 6. & seqq.*

Rescriptum gerinde etiam valere quid sit? *III. 57. col. 1. num. 10.* Nullus ejus usus in Gallia; & quare? *ibid. num. 11.*

Rescriptum rationi congruit, cur ita dictum? *III. 57. col. 1. n. 12.* Eius finis & effectus. *ibid. n. 14.* Rarus est ejus usus in Gallia. *ibid. num. 16.*

Rescripta Romana quoniam in Belgio debeant habere Placetum Regium, & quoniam non?

Vide, Placetum.

Rescripta Imperia nequeunt impetrari sine speciali mandato. *VIII. 163. col. 1.* Quid de Rescriptis gratiae? *ibid.* Quae in Rescriptis obviunt, & notantur circa clausulam 1. quidam alii? *VIII. 194. col. 1. & 2.*

Rescriptum Pontificiorum appellatio tanquam ab abusu in Gallia diu non instituitur adversus concessionem, sed tantum adversus eorum executionem; & huius ratio. *IV. 131. col. 1. n. 31. & 32. & 33.*

Rescripta contra Jus elicta nullius sunt roboris. *VIII. 91. col. 1.*

Rescripta novaria conceduntur debitoribus ad ipsorum redactionem adversus liquidum debitum, & eorum effectus. *V. 118. col. 2. num. 8.* Requiritur ut ante omnia praestetur cautio. *ibid. col. 2. num. 9.* Quid circa hac Rescripta obtineat in Belgio? *ibid. num. 5. & 6.* Non habent effectum adversus Sententias, quae transierunt in rem iudicam. *ibid. num. 7.* Les Lettres de repit ou a Lett. sont semblables aux Rescripts moratoires. *IV. 189. col. 2. num. 8.*

RESERVATIO BENEFICIORUM.

Reservationis beneficiorum origo & progressus; item oppositio nes Ordinarium adversus eadem. *III. 40. col. 1. num. 1. 126. & seqq. col. 2. num. 6. & seqq.* Immo omni conatu studioque Principes Reservationibus Romanis se opposuerunt. *I. 58. col. 2. n. 5.* Quomodo Reservationes Beneficiorum & Pensionum circa saeculum XIV. invaluerunt? *I. 142. col. 1. num. 3.* Acta Conciliorum Constantiensis & Basiliensis pro eorum abrogatione. *I. 55. col. 1. num. 8. & III. 92. col. 1. num. 34. & 35.* Non ubique hanc recepta. *I. 55. col. 1. num. 6. & III. 42. col. 1. num. 37. & 38.* Recepta fuerunt in Gallia, sed postea per Concordatum Reservationes & Expectative restituta. *III. 42. col. 1. num. 30.* Quamvis tamen sequam habuerint Beneficiorum Reservationes? *I. 143. col. 2. n. 1.* Ad ea & Decreta Concilii Tridentini pro eorum abrogatione. *III. 44. col. 2. n. 7. & seqq.*

Reservatio alia specialis, alia generalis. *III. 40. col. 1. n. 4.* Reservationes mortales quoniam dicantur? *III. 45. col. 1. n. 10.* Abrogatae sunt per Concilium Tridentinum. *ibid. n. 11.*

Reservatio etiam Praeventiva us quomodo sensum invaluerit? *ibid. 45. col. 2. n. 4.* Quis Auctor. *Cap. 11. de Prob. in VI. ibid. col. 1. n. 5.*

Reservatio in corpore Juris clausa, quoniam dicatur? *III. 42. col. 2. n. 25. & 45. col. 1. n. 1. & 2.* An ibi comprehendantur Reservationes in Extravagantibus contentae? *ibid. 47. col. 1. n. 1. & 2.* Talis est Reservatio vacantium in Curia. *III. 46. col. 1. n. 9.* Huius reservationis ratio. *ibid. sub col. 1.* Quando Beneficium dicatur vacare in Curia? *I. 55. col. 2. sub n. 12. & 60. col. 1. n. 10.* Quod sit discrimen inter vacantiam in Curia Romana, & vacantiam apud sedem Romanam? *III. 47. in nota.* Pontifex cedere debet intra unumquemque alias collatio re-
vertitur

vertitur ad Ordinarium. III. 46. col. 1. n. 11. & 12. A quo tempore mens computandus? *ibid.* col. 2. n. 13. An collatio Ordinarii valida sit, facta nondum mense elapso? *ibid.* n. 17. Vacante Sede, Ordinarii conferunt Parochiales vacantes in Curia. *ibid.* n. 15. Hæc Reservatio non censetur odiosa; & ut eadem derogetur, ed ea facienda est mentio specialis. *ibid.* n. 18. 19. & 20. Pontifex ad infantiam Regis Gallie, quandoque huic reservationi per speciale Breve renunciat, quantum ad certas personas. *ibid.* n. 21. *Les Brefs qui le donnent pour cela, & qu'on appelle Brefs de non vacando in Curia, ne se prennent que par management & pour la conservation de la paix, lorsqu'il s'agit de Bonifacio Consistorialis.* III. 269. col. 1. tit. 6. Reservatio non extendit se ad Beneficia Juris Patronatus Laici. III. 47. col. 1. n. 22. Nec ad Canonicos Graduatios. I. col. 1. tit. num. 3.

Reservatio Episcopatum in partibus infidelium, quandoam & qua occasione invaluerit? III. 43. col. 1. n. 9. Abusus istius Reservationis. *ibid.* col. 2. num. 10.

Reservationes contentæ in Extravagantibus *Execrabiles & Ad verum*, tantum fieri temporales. III. 47. col. 1. n. 1. & 2. num. 3. & seqq. Difficultates tituli, qui in eorum defensione non suffragantur. *ibid.* n. 2. Quandoam per interventionem Regulas Cancellariarum hæc sunt perpetuæ? *ibid.* col. 2. num. 5. Reservationes hæc recessa temporis multum auctæ fuerunt. *ibid.* num. 7. Reservatio Cancellariarum regulæ prima & secunda; item reservationes Extravagantium, *Ad regimen & Execrabiles*; item Additiones variæ ad hæc factæ. *ibid.* num. 8. & seqq. Nec hæ Extravagantes, nec prima & secunda Regula Cancellariarum, nec Additiones posteriorum Pontificum in Belgio receptæ, neque in Gallia, neque in Germania. III. 48. col. 2. num. 16. & seqq. n. 20. & seqq. & 269. col. 2.

Reservationes in Belgio reputantur odiosæ. VII. 237. col. 2. vel Alternativæ. III. 48. col. 2. n. 21. Idem in Gallia observatur quoad Patriam obedientiam. *ibid.* n. 22. Reservationes hæc restrictæ ad reservationem *Menſium & Alternativarum*. *ibid.* n. 23. Tempore Concilii Basilicæ Pontifex dabat Expectativas in octo mensibus. III. 48. col. 2. n. 1. Quatuor menses erant liberi. *ibid.* col. 1. n. 2. Refertur regula Cancellariæ de octo mensibus. *ibid.* n. 4. Reservationes hæc sunt odiosæ & restringendæ. *ibid.* n. 6. Quomodo menses computandi? *ibid.* n. 7. In dubio quæ præferuntur, an *Provisus ab Ordinario*, an *Appellatus*? *ibid.* n. 9. & 10. Mortuo Papa, reservationes cessant, & Ordinarii libere conferunt. *ibid.* col. 2. n. 13 & seqq. *Voyez l'Observation de M. Gilbert.* III. 269. col. 1. tit. 6.

Reservationes in Belgio usu exceptæ sunt Ecclesiæ Parochiales. III. 49. col. 2. n. 17. Item Dignitates electivæ. *ibid.* n. 18. & 19. Conformiter ad hunc usum Belgii, iudicium, Thesaurarium in omni mense posse eligi a Capitulo Rothomagensi. *ibid.* sub n. 10. Ratio hujus exceptionis a Reservationem, deducta in Resolutione Doctorum Lovaniensium in causa Thesaurariæ Ecclesiæ *Insulensis*, quæ integra legitur. III. 267. & seqq. col. 1. & 2. A reservationibus exempti Canonicus Graduatius. III. 50. col. 1. n. 21. An Beneficia Juris Patronatus Laici omnino exempta? *ibid.* n. 22. & 23. An Beneficia Patronatus mixti? *ibid.* num. 24. Quid, si plures sint Ecclesiæ Patroni, quam Laici? *ibid.* num. 25. In Belgio Beneficia cuiuscumque Patronatus per unum videntur a reservationibus exempta. *ibid.* n. 26. Idem est in Hispania. *ibid.* col. 2. n. 26. Quædam Ecclesiæ Belgicæ a Reservationem exemptæ. *ibid.* num. 27. An Beneficia Patrimonialia, & illa quæ ex generali personarum sunt conferenda, subiacent reservationibus? *ibid.* num. 27. In Belgio & alibi in multis Ecclesiis a Reservationem libera sunt Beneficia simplicia; & quare. *ibid.* col. 2. num. 30. Quomodo vacare debeat Beneficium, ut locus sit Reservationi? *ibid.* col. 2. num. 31. Quæ reservatio significatur in regula Cancellariæ de Reservationem *mensium*. *ibid.* num. 33. In locis ubi reservatio mensium est, Præventio locum non habet. III. 54. col. 1. num. 27. Beneficia, quæ incipiunt vacare, Sede Apostolica vacante, pergent esse collationi Ordinarii. VII. 237. col. 1. Quando nam Papa sibi non reservet Præventionem conferre donum Beneficiorum in mensibus, quæ Ordinatio assignati sunt? *ibid.* in nota.

Reservatio sunt Po officii pleræque Abbatibus in Italia vigore regulæ Cancellariæ. I. 206. col. 2. num. 14. Quænam Monasteria comprehendat hæc regula? *ibid.* num. 15.

Reservatio Beneficiorum dupliciter sancto Gregorio. III. 44. col. 1. n. 11. *Il y a long temps que les Reserves sont abolies en France, excepte celle de la vacante in Curia: encore y est elle réservée, & en quoi?* III. 269. col. 1. tit. 6. Vido, Mandata de providendo.

RESERVATIO CASUUM.

Reservatio certorum peccatorum antiquitas, scopus & utilitas. II. 68. col. 1. num. 1. & seqq. Quid reservatio Casuum? *ibid.* n. 1. Duplex huius reservatio Casuum. *ibid.* num. 2. Non est tantum quoad externam poſitum. *ibid.* col. 2. num. 5. Olim omnia graviora crimina Episcopi erant reservata. *ibid.* n. 6. Hodierne Episcopalis Reservatio minor est quam antiquius fuit. *ibid.* num. 7.

Reservatio apostolica primis sæculis ignota. II. 68. col. 2. n. 8. Difficultas quo tempore expositi invaliderent quorundam criminum abolitione Papæ revocata pendenter ab Episcopis. *ibid.* num. 9. Olim non licebat, incoſtituto Episcopo, vel sine eius licentia, ad Papam habere recursum. *ibid.* sub eod. num. 9. Papalis Reservatio circa sæculum XI. incipit; & ob quam rationem? *ibid.* col. 1. num. 10. Primitus nemo a casibus reservatus abſolvebatur, nisi personaliter ad eum accederet, &

eius rei utilitas. *ibid.* n. 13. Quinam a personalis accessu excusarentur? *ibid.* num. 14. Illi poterant ab Episcopis abſolvi. *ibid.* col. 2. num. 14.

Reservatio criminum ad quid pertineat? II. 69. col. 1. num. 17. Illius Reservationis utilitas variis argumentis exponitur. *ibid.* num. 18. & seqq.

Reservationes Episcopales olim multo frequentiores erant quam hodie. II. 68. col. 2. num. 7. & 69. col. 2. num. 16. & 17. Quænam in his Reservationibus attendenda? *ibid.* col. 2. num. 22. Facultas abſolvendi a reservatis, quam parissime concedenda, poſſunt abſolvere a casibus Episcopo reservatis sine ejus approbatione. *ibid.* num. 28. Facultas abſolvendi a casibus reservatis Papæ non infert facultatem abſolvendi a casibus reservatis Episcopo. *ibid.* 70. col. 1. num. 31. Episcopi poſſunt hanc facultatem restringere & modificari. *ibid.* num. 32. Item certa peccata in certis personis & circumſtantiis excipere. *ibid.* sub num. 32. Unde haurienda notitia casuum reservatorum? *ibid.* n. 33. Moderate utendum facultate abſolvendi a reservatis. *ibid.* col. 2. n. 34. Quos casus Superiores Regulas reservare poſſunt; remissive? *ibid.* in nota.

Reservationes additæ Papæ, quomodo hodie Romæ a casibus detur abſolute? I. 145. col. 2. n. 30. & seqq. IV. 152. col. 2. n. 15. & seqq.

RESIDENTIA.

Residentiam omnia Beneficia jure communi requirunt. III. 16. col. 2. n. 6. & VIII. 135. col. 2. & I. 32. col. 2. n. 1. Diffinitio inter Beneficia requirunt Residentiam, & eam non requirunt, cuius abſuti locum dedit? VII. 184. col. 1. Ante sæculum XIII. non videtur nota fuisse hæc divisio? *ibid.* in nota. Residentiæ Episcoporum necessitas. VII. 95. col. 2.

Residentiam eorum, qui curam habent animarum, esse juris divini probatur ex Concilio Tridentino. I. 11. col. 2. n. 1. ex Concilio Lateranensi tertio. VIII. 135. col. 2. Editæ Regia in Belgio non permittit concedi Placetum super Provisionibus Beneficiorum Parochialium, sine expresse obligationis Residentiæ. I. 11. col. 2. n. 3. His Editis opus fuit ad reprimendum abusus Privilegiorum de non residendo. *ibid.* sub eod. n. 3. Synodi Belgicæ vix temporalium a Parochia abſentiam, quantum brevem concedunt. *ibid.* n. 4. Non tantum Canonici Cathedralis, sed etiam ipse Archiepiscopus, & obtinentes Beneficia curata, tenentur personaliter residere. *ibid.* sub eod. n. Quid de hac Concilio Tridentinum, Clerus Gallicanus, &c.? *ibid.* col. 1. n. 5. Synodorum rigor moribus non nihil mitigatus. *ibid.* n. 6. Archiepiscopi tenentur ad Residentiam in suis Diocesis. I. 25. col. 1. n. 2.

Residere obligantur Canonici ex Decreto Concilii Tridentini. I. 32. col. 2. n. 2. Residentiam personaliter requirit Beneficium quantumcumque minimum. *ibid.* col. 1. n. 1. & III. 21. col. 1. sub n. 17. Quid sit referre? I. 32. col. 2. n. 3. Sine causa nequidem ad tres menses abſente poſſunt. *ibid.* col. 2. n. 5. & V. 136. col. 2. §. 2. Senatus Parisiensis abusus declarat Statutum cuiusdam Ecclesiæ diutius abſente permittens. I. 32. in nota. Ad personalem Residentiam continuam tenentur Canonici, nisi iusta & legitima causa excusentur. V. 136. col. 2. cap. 5. §. 1. Comment il faut entendre les expressions de *Van-ſſen*, qui peuvent causer du scrupule aux personnes ſolides & peu ecclésiastiques? I. 250. col. 1. chap. 9. Facilius a Residentia excusantur Canonici quam Pastores. I. 33. col. 1. n. 1. In ſervitio Episcopi occupati excusantur a Residentia. *ibid.* n. 2. Non requiritur licentia Capituli. *ibid.* num. 2. Tantum duo, licet ſimplices Canonici, cum hoc privilegio aſſumi poſſunt. *ibid.* n. 4. Sub quibus conditionibus? *ibid.* col. 2. num. 4. Abſentia ſtudiorum causa a Residentia excusatur. *ibid.* n. 5. De jure communi requiritur licentia Episcopi, ſecus de conſuetudine. *ibid.* n. 6. Ad Residentiam revocari poſſunt etiam illi, qui manentes in Univerſitate de licentia Episcopi, negligenter & inutiliter dant operam litteris. V. 139. col. 2. §. 4. Familiares & Domestici Regis a Residentia excusantur. I. 33. col. 2. n. 12. Limitationes hujus privilegii. *ibid.* n. 13. In Gallia non admittitur resignatio Canonici ſub Penſio nec, nisi Reſignans ad minus reſederit 15. annis. III. 126. col. 2. n. 31.

Residentiam Episcoporum esse juris divini, multis argumentis probatur. I. 84. col. 2. n. 1. & 2. & 11. col. 1. n. 1. & seqq. Nec ſufficit corporalis Residentia, ſed requiritur laborioſa. I. 84. col. 2. n. 10. & 85. col. 1. n. 11. & seqq. Ipſum verbum *reſidere* id etiam importat. *ibid.* n. 11. Etiam Pastores mercenarii corporaliter reſident, circa quod plurima quæ legere opere pretium eſt. *ibid.* n. 13. Ab hac Residentia excusare non poſſunt illi ſubſtitutio Vicarii, inveterata conſuetudo vel eminentia personæ, &c. I. 84. col. 2. n. 6. Nulla inveterata conſuetudo Episcopi a Residentia excusare poſſet. *ibid.* num. 7. Veteres Canonici circa Residentiam a Synodo Tridentina innovati. *ibid.* num. 8. Causæ legitime abſentiarum, earum uſus, & modificatio. I. 85. col. 2. num. 1. & seqq. n. 4. & seqq. Episcopi legitime abſente obligati. I. 86. col. 2. n. 14. Quænam & Concilio Tridentino legitime abſentiarum causæ? I. 85. col. 2. n. 3. Quinam de iſſe causis cognoscere debeant? *ibid.* col. 1. n. 4. Indulgentia abſentiarum eſt quædam diſpenſationis ſpecies. *ibid.* n. 5. Residentes in Curia Romana aut Curia Principum non ſemper a Residentia excusantur. *ibid.* n. 9. Quam ſtricta reſidentia requiritur, ut Episcopus Alternativa in Collationibus Beneficiorum gaudere poſſit? III. 51. col. 2. n. 7. & seqq. Dans quels cas les évêques de la Residence des Evêques par rapport aux usages de France? I. 253. col. 1. chap. 8. & 9.

Residentia obligatio cauſat incompatibilitatem Beneficiorum. III. 21. col.

22. col. 1. num. 15. & 16. Debet tamen esse obligatio *precisa*, non *causativa*; & utriusque definitio. *ibid.* num. 15. Diffinitio inter Residenciam *precisam* & *causativam* multis sæculis incongnita. *ibid.* num. 16. Exemplum Beneficiorum requiruntur residenciam tantum *causativa*. *ibid.* n. 17. Quatenus circa hanc materiam a Jure communi recesserit Synodus Tridentina? *ibid.* num. 18.

Residencia personali Capellanis videtur ex prima institutione fuisse obstricta. III. 8. col. 2. n. 27. Tandem consuetudine obtentum eas Residenciam non requirere. *ibidem*. numer. 29. Hinc Capellanis antonomastice dicti cœperunt Beneficia *simplicia*. *ibid.* n. 30.

Vide, *Absentia*.

RESIGNATIO.

Resignationes omnes olim non erant nisi simplices renuntiationes. III. 96. col. 1. n. 1. & *segg.* Quare apud veteres nulla Resignationis Ecclesiarum aut Beneficiorum occurrat mentio? *ibid.* col. 2. nu. 3. & 4. Hodie in Curia Romana resignatio in *favorem* vocatur resignatio simplex, & resignatio simplex vocatur resignatio sine Provisione; & hujus rei ratio. *ibid.* n. 6. 7. & *segg.* Stylus Curie mutatus circa expressionem verborum, non autem circa substantiam resignationis in *favorem*. *ibid.* 97. col. 1. n. 11. Resignatio in *favorem* non occurrit in Libris Corporis Canonici. *ibidem* n. 12. Circa initium sæculi XIV. multum disputatum fuit, an resignationes in *favorem* essent licite? *ibid.* n. 13.

Resignationes in *favorem* illicitas judicavit Senatus Parisiensis. III. 97. col. 1. n. 14. Quomodo & quando hæc clausula, in *favorem*, item non *alias*, nec *alter*, in procuratoria irreperiat? *ibid.* n. 15. Hæc Resignationes frequenter de Simonia suspente. *ibid.* n. 19. An non satis fuisset earum usum nunquam admisisse? *ibid.* col. 2. n. 21. Resignatio in *favorem* multis abusus obnoxia. *ib.* n. 20.

Resignare vel dimittere Beneficium jure Decretalium, nemo potest, inconsulto Episcopo. III. 98. col. 2. n. 3. Quomodo, eo non obstante, renuntiationes simplices invaluerunt? *ibid.* num. 4. Quid circa hanc rem obtineat in Germania apud Protestantes? *ibid.* in nota.

Resignationes in *favorem* cum clausula, non *alter*, nec *alias*, multis titulis contrarie sunt SS. Canonibus. III. 99. col. 1. n. 6. & V. 200. col. 2. §. 2. Similes Resignationes olim per Parlamentum Parisiense ut nulla & Simoniacæ rejectæ fuerunt. *ibid.* 201. col. 1.

Resignatio in *favorem* aliquando facta coram Ordinario. III. 99. col. 1. n. 6. Hodie reservatur Summo Pontifici, potius titulo dispensationis, quam purgationis Simoniacæ. *ibid.* n. 5. & 24. col. 2. n. 63. Sicuti permutatio Beneficiorum potest a Simonia esse immunis, ita & Resignatio in *favorem*. *ibid.* 99. col. 1. n. 12. Le Pape ne peut admettre plusieurs Resignations successives d'un Benefice en faveur d'une même personne. III. 271. col. 2. tit. 10. Legatus illam admittere non potest, nisi speciali facultate instructus. III. 99. col. 1. n. 7. Ordinarius non potest hujusmodi resignationem probare, rejecta conditione. *ibid.* num. 8. Aperta regalia, Rex in Gallia admittit resignationes in *favorem*, etiam retenta Pensione. III. 84. col. 2. sub n. 63.

Resignatio fieri potest per Procuratorem etiam Laicum. III. 101. col. 2. n. 1. Varie servanda in constitutione Procuratoris qualitate & expeditione mandati, ejus expiratione & revocatione. *ibid.* n. 2. & *segg.* Ces que Van Elven a omis touchant les formalités nécessaires dans la Procuration pour résigner ou permettre. III. 271. col. 1. chap. 3. Quamdiu resignanti sit liberum revocare mandatum? III. 103. col. 1. num. 26. Quæ in constitutione Procuratoris exiguntur hodie, incongnita olim fuisse. *ib.* num. 28.

Resignatio perficitur per consensum; quis consensus requiratur; ubi & quomodo prestandus? III. 102. col. 2. n. 16. & 17. 18. & 19. Dato Procuratorio ad resignandum coram Papa, non valet resignatio facta coram Ordinario; & quare? *ibid.* 103. col. 1. num. 27.

Resignare sua Beneficia quāquam hodie possunt? III. 103. col. 2. n. 1. Quam nata sit imprimere ideam de Beneficii Ecclesiastici libertate ea resignandi? *ibid.* n. 3. Quare non liceat Officiariis Curie Romane denegare Provisionem, & cognoscere de validitate tituli, & oppositionibus factis? *ibid.* n. 4. An obtinens Beneficium Parochiale, illud possit resignare ultima die anni dati ad recipiendum Sacerdotium? *ibid.* num. 5. An promerendi ad Dignitates seu Prelaturas, quamdiu promoti non sunt? Regula Cancellariæ super eo. *ibid.* 104. col. 1. n. 7. An conventus criminaliter, id possit ante Sententiam privationis. *ibid.* n. 10. & 271. col. 2. An per Sententiam privatus possit resignare, pendente appellatione? III. 104. col. 1. n. 11. Quomodo interdum conferatur Beneficium in casum privationis accusati? *ibid.* n. 14. Collatio Beneficii in casum privationis in Gallia & Belgio non admittitur. *ibid.* in col. n. 14. & col. 2. n. 18. An in Gallia & Belgio valeat Resignatio, etiam si resignans aliunde nihil habeat? *ibid.* col. 1. n. 15. An minores possint Beneficia sua resignare? *ibid.* col. 2. nu. 20. & 21. Prohibentur resignare illi, sub quorum sunt potestate. *ibid.* num. 22. *Diversos autem personæ à qui il est défendu de résigner; & dans Van Elven a omis de parler.* III. 271. col. 2. chap. 2. Quamdiu resignanti maneat libertas a resignatione resiliendi? III. 111. col. 2. n. 1. & *segg.* & 112. col. 1. n. 5. & *segg.*

Vide, *Resignatus*.

Resignatio autem ad missionem superioris perfecta non est. III. 111. col. 2. num. 1. Nec quando facta est coram Notario. *ibid.* n. 3. Resignationes in *favorem* & ex causa permutationis suspē-

duntur a conditione. *ibid.* n. 4. Jus plenum remanet penes resignantem usque ad impletam conditionem. *ibid.* 112. col. 1. n. 9. Admissa resignatione, non potest resignans a tertio turbari. *ib.* n. 11. Multa irreperunt circa Beneficiorum resignationes, quibus circumspicere utendum. III. 113. col. 2. n. 27.

Resignationes vi quarum non est accepta & solemnitas & realis possessio, in Gallia attendi verantur. III. 110. num. 12. & 13. In Gallia non admittitur resignatio Canonici sub pensione, nisi resignans ad minus resederit 15. annis. III. 126. col. 2. n. 31. Renuntiatio simplex, vel in *favorem*, non est juxta causam petendæ pensionis. V. 201. col. 2. §. 4.

Resignantes & permutantes debent in sua resignatione & permutatione semper, quantum possibile est, digniorem eligere. V. 200. col. 2. §. 3.

Vide, *Regula Cancellariæ*.

RESPONSA PONTIFICUM.

Vide, *Decreta Pontificum*.

RESPONSALES.

Vide, *Apostolicus*.

RESPONSIO.

Vide, *Interrogatoria*, *Probatio*.

RESPONSORIUM.

Responsoria, quæ in divinis officiis cantantur, unde sic dicta? V. 162. col. 2. §. 10. Eorum usus jam pridem receptus. *ibid.* Quo ritu decantentur? *ibid.* Quis eorum icopus? *ibid.*

RESTITUTIO.

Restitutio lucri ex ludo vetito, an & quousque obtineat in Belgio? I. 7. col. 1. n. 4. Furum compitit, qui rem inventam non restituit. VIII. 68. col. 1. An usurarii non restituunt usuras, penitentiam agere valeant? *ibid.* Quomodo restitui possit res jam Deo consecrata? *ibid.*

Restitutio fructuum, quos absentis studiorum causa concesserat, petere potest Capitulum, si is, qui illos percepit, transeat ad vota secularia. I. 33. col. 2. n. 8. Ad restitutionem fructuum beneficii obligatur, qui, ut promotionem ad ordinem annexum evaderet, lites sibi finxit. III. 13. col. 2. n. 8. Item qui beneficium accipit sine intentione ordinem ei annexum suscipiendi. *ibid.* col. 2. n. 19. Tenetur ad restitutionem Ecclesie, qui beneficium contulit, vel ad illud præstavit minus dignum, omisso digniori; & quomodo? *ibid.* 14. col. 1. n. 21. Ordinem intra tempus suscipiendi, a restitutione liberatur, licet animo non suscipiendi, beneficium acceptaverit. *ibid.* n. 22. Restitutio fructuum a viro in lite videndi debentur; & quomodo hi taxentur? IV. 127. col. 2. n. 28. & *segg.* & col. 2. num. 32.

Restitutioni frequenter obnoxii sunt Judices ob male indicata. IV. 114. col. 1. n. 29.

Restitutiones quædam duplo faciendæ? VIII. 160. col. 1. & 2. col. 2. Quamvis sic restituere tenentur, ut nequidem tantum remissione a dupli restitutione liberentur? VIII. 214. col. 2.

RESTITUTIO IN INTEGRUM.

Restitutio in integrum an detur adversus lapsum quinquenniis dati ad reclamandum adversus nullitatem professionis? I. 167. col. 2. n. 9. An detur minorenni adversus triennalem possessionem? III. 95. col. 2. n. 29. An detur Ecclesie adversus alienationem factam debitis solemnitatibus? III. 126. col. 2. n. 48. Quid de restitutione in integrum in Concilio Lateranensi quarto? VIII. 164. col. 1.

Restitutio adversus renuntiationem reductionis infernam compromisso, nimis facile conceditur. IV. 63. col. 2. n. 36. In Belgio non conceditur restitutio, ut post publicatas depositiones liceat producere testes super iisdem vel contrariis articulis. IV. 95. col. 2. n. 48. Non facile concedenda adversus lapsum fatalium. IV. 126. col. 2. n. 43.

RESTRICTIO MENTALIS.

Restrictio mentalis a perurio eximere nequit. IV. 125. col. 1. n. 42. & *segg.* Dubium a Parochis Leviticis propositum tripus Facultatibus hujus Universitatis, occasione juramenti a Magistratu præstati soliti. *ibid.* n. 43. Respondimus Facultatem, quo usu restrictionem mentalem reprobat, *ibid.* n. 44. Hoc responsum integrum exhibetur. IV. 180. col. 1. & 2. Nihil ad excusanda perjurya facere possunt restrictiones mentales, seu verius artificia a mendacia, quibus ipsa juramenta restringuntur per aliquod in mente retentum. VI. 81. col. 2. §. 19. Omnis jurisjurandi fides exterminatur, si licet committit verbum, exigentium jusjurandum expectationem fallere. *ibid.* sub dicto §. 19.

REVERENTIA.

Reverentia definitio. V. 131. col. 1. cap. 3. §. 1. Quid ad exterioriorem reverentiam pertinet? *ibid.* Quanta cum reverentia peragendum sit officium divinum? *ibid.* De reverentia, quæ servari debet, cum divinum officium persolvitur & cantatur; re-

Remissive, V. 132. *in nota*. Rationes ob quas reverentia exterior in divino officio sit servanda. V. 154. col. 2. §. 1. Reverentia divino officio debita exigit, ut, eo durante, abstinetur a confabulationibus, iuribus, aliisque profana actione. *ibid.* col. 2. §. 2. Merito reputatur *abominabile* quod in rifum & cachinnos prorumpatur, in eo ut quidquam extra ordinem in choro contingit. *ibid.* 155. col. 1.

Reverentia divino officio debita requirit in perfolventibus honestum atque gravem, eumque uniformem corporis litum. V. 155. col. 1. §. 3. Eadem reverentia exigit ut *distinisse & tractum* divinum officium perfolvatur. col. 2. §. 4. Abulus & scindula, quas in perfolutionem divini officii irreperunt. *ibid.* col. 1. §. 5. In exteriori reverentia in perfolutione Horum Canoniarum non fufficit, sed necessaria est interior devotio. *ibid.* 156. cap. 6. §. 1.

Reverentia interior & exterior præcipue inter Miffarum solemniam. VIII. 214. col. 2.

Vide, *Devotio*; *Canus*; *Officium divinum*; *Hæc Canonica*.

REVISIO.

Revisio aliter vocatur propofitio erroris. IV. 129. col. 2. n. 6. Describitur. *ibid.* col. n. 6. Debet per a Principe vel ejus Senatui per libellum. *ibid.* n. 7. Quid hic libellus continere debeat? *ibid.* n. 8. Intra quod tempus petenda & instituenda? *ibid.* n. 9. & 130. col. 1. n. 10. Judices causa eidem interveniunt. *ibid.* n. 11. Eisdem a Principe adjunguntur alii vocati *Adjuncti*. *ibid.* n. 12. Ex quibus hi assumendi? *ibid.* n. 15. Eorum juramentum. *ibid.* num. 17. Revidens tenetur nuntiare summam pecunie, quæ pro expensis adjutorum fufficit. *ibid.* n. 14. Qui in Belgio ad revisiones evocari solent? *ibid.* n. 15.

Revisio non datur, ubi Arrestum tantum latum est in causa *Poffefforii*. IV. 130. col. 1. n. 18. Uti nec contra Decreta interlocutoria. *ibid.* col. 2. n. 19.

Revisio institui debet ex iisdem actis. IV. 130. col. 1. n. 20. Nullum omnino habet effectum suspensivum. *ibid.* n. 21.

Revisio differt ab appellatione. IV. 34. col. 2. n. 2. Ab appellatione magis recedit *Revisio*, quam reformatio. IV. 129. col. 2. n. 5. In quibus Provinciis viget usus sententias, quas supremæ Consilia in re tum criminali, tum civili, emittunt, revocandi? VII. 49. *in nota*. La *revision* ne differe de la requeste civile qu'en des choses accidentelles. IV. 190. col. 2. chap. 4.

REVISOR.

Revisores duo sunt in Dataria; & quodnam sit eorum officium? I. 143. col. 1. 15.

Revisorem etiam sumum, quo Corredorem habet penitentiaria Romana; & quod ejus munus? I. 145. col. 1. n. 18.

REUS.

Reus a Judice vel Commissario indilate examinandus; & quid in hoc examine attendendum? IV. 105. col. 1. num. 4. 5. & *segg.*

Vide, *Interrogatoria*; *Tortura*.

Reus, an & quando cogendus ad probationem? VIII. 57. col. 1. Pro reis apud Principes intercedere debet Ecclesia. VIII. 68. col. 2. & 85. col. 1. Pro eis olim intercedebant Episcopi, ut eos ad penitentiam perducerent. VIII. 85. col. 1. Non ut eos a punitione eximerent. *ibid.* An eos occidere sit licitum? VIII. 84. col. 2.

REX.

Rex in temporalibus Deum solum Superiorem agnoscit. VIII. 182. col. 2.

Vide, *Indultum*; *Preces Imperiales*; *Principes*; *Regalia*.

RIGORISTA.

Rigorista, Reformatoris, &c. nomina sunt leviures nocturni, quorum obtentu viri sanctissimi & pro salute animarum zelosissimi calumniis impetuntur. V. 50. col. 2. §. 1. Quidquid præterit Rigoristis obicitur, obici potest S. Athanasio, S. Carolo & aliis viris sanctis quocunque ab omnibus retro sæculis clauerunt. *ibid.* §. 2. & 51. col. 1. n. 3. Horum occasione ostenditur quæ sit gravissima Ecclesiæ persecutio. *ibid.* §. 4. Nomina Rigoristæ, Actinomachi, &c. sunt inslar terculamenti, quo timor incutitur pascerculis. V. 89. col. 2. Quid in Consultæ lupremi Senatus Brabantie ad S. Bavarie electorem super regis mandatis in causa *Rigorismi* & *Novitatis* confirmatum sit? X. 27. col. 1. Refertur integra hæc Consulta. X. 44. & *segg.* col. 1. & 2.

RITUS.

Ritus Ecclesiastici nullo titulo ad cognitidnem Laicorum spectare possunt, nequidem titulo juris honorifici. III. 77. col. 2. num. 20. & 23. De ritibus ecclesiasticis jampidem Episcopi judicantur. I. 138. col. 2. n. 18. Interdum Ecclesia ritus aut quos, quantumvis antiquitate venerandos mutare potest, ubi id ab salcentis erroribus magis convenire judicat. II. 11. col. 2. sub n. 30. Hanc potestatem Christus dedit Apostolis eorumque successoribus. II. 33. col. 1. n. 9. Varietas rituum non officii unitatis fidei. II. 34. col. 1. n. 23. & V. 131. col. 1. §. 3. Unus-

quisque ritus suæ Ecclesiæ servare debet; nec privata auctoritate ab eis recedendum. n. 24.

Rituum diversitate in quibusdam locis occurrente, quomodo ibi omnium instructioni providendum? VIII. 151. col. 2.

Rituum hodiernorum originem pristina Ecclesiæ disciplina aperit. II. 12. col. 2. n. 4.

Rituum lepiduræ varietas. III. 267. col. 2. n. 1. & *segg.* n. 4. & *segg.*

Vide, *Æqueia*; *Sepultura*.

Ritus divini officii veteres. VI. 209. col. 2.

Rituum Ecclesiæ Metropolitane jampidem sequebantur Ecclesiæ eisdem Provinciæ. VIII. 16. col. 2.

Vide, *Cæremonia*; *Congregationes Cardinalium*; *Liturgia*; *Sacramentum*.

RUBRICA.

Rubrica nomine quid intelligatur? III. 160. *in nota*, & VIII. 11. *in nota*.

RUPTARI.

Ruptarii quanam videantur fuisse? VIII. 180. col. 2. Illis non præponendi Clerici. *ibid.*

S

SABBATUM.

Sabbatum, quid sit? II. 186. col. 1. n. 1. Olim Judæis præceptum erat sabbato requiescere ab opere servili. *ibid.* n. 2. Quomodo Ecclesiæ adaptaverit præcepta data Judæis pro sanctificatione sabbati? *ibid.* n. 3. Lex Constantini Magni de cessatione ab operibus die Dominica; & an hic primus, qui de feriacione ab opere edixit? *ibid.* n. 4.

Sabbatum spirituale quomodo observandum? 182. col. 2. n. 3. n. 3. Erronea de sabbato idea. *ibid.* n. 4. Distinctio inter observationem sabbati Judaicam & Christianam. II. 189. Christianam. II. col. 1. n. 2. *Sabbatum* propter hominem factum. & non homo propter sabbatum; quid hoc suo monito indicatum voluerit Christus Dominus? II. 191. col. 2. n. 1. Lex charitatis edicte legi positivæ de observatione sabbati. *ibid.* n. 2.

Sabbato non etiam Judæis; & quid sit *Judæice etni*? VI. 112. col. 1.

Sabbati diebus jejunium olim vetitum. VI. 127. col. 1. & 191. Canon Trullanus hæc disciplinam allertans, non receptus ab Ecclesia Romana. VII. 148. col. 1.

Vide, *Dominica dies*; *Cultus*; *Lex*; *Refectum*.

SABBATUM MAGNUM, SEU MAJUS, SIVE SANCTUM.

Sabbatum sanctum, quomodo transigendum? VII. 160. col. 2.

SABELLIANI.

Sabelliani a quo sic didi? VI. 225. col. 2. Quare nuncupati quoque Patripasiani? *ibid.* Quare Notariani? *ibid.* Condemnantur in Concilio Constantinopolitano. *ibid.*

SACELLUM.

Vide, *Capella*.

SACERDOS, SACERDOTIUM.

Sacerdotii dignitate non insigniebatur secundum pristinam Patrum disciplinam, quisquis innocentiam baptismalem crimine aliquo, præteritum carnis, maculasset. V. 104. col. 2. §. 1. Eadem disciplina non permittebat Sacerdotes in crimen, præteritum carnis, prolapsos, etiam post penitentiam peractam, pristino honori restitui. V. 105. col. 1. §. 2. Rara admodum exceptio. *ibid.* Nihil soliti contra disciplinam de Sacerdotibus lapsis non restituendis ex Episcopo Calixti I. Gregorii ad Secundinum, aut ipsorum ad Massianum. *ibid.* col. 2. §. 4. Spuræ illæ Ecclesiæ occasionem dederunt mutationis disciplinæ circa Sacerdotes in crimen prolapsos. V. 106. col. 2. §. 6.

Sacerdotes lapsi in crimen etiam occultum, ab omni ministerio Ecclesiastico excludebantur, & deponerentur sine spe restitutionis. II. 113. col. 1. n. 113. & *segg.* & V. 105. col. 1. §. 2. & *segg.* Sæculo undecimo distinctio inter crimina occulta & manifesta quoad depositionem Sacerdotum, qui in illa essent prolapsi, necdum ubique fuit recepta. V. 107. col. 1. §. 7. Licet posterior ætas Clericos in crimen lapsos restitui nonnuquam permiserit, nunquam tamen illud fieri Ecclesiæ passitur, nisi post præstitam penitentiam. V. 108. col. 1. §. 8. Sacerdotum lapsum crimen specialem malitiam a dignitate Sacerdotii mutuat; & ideo majori, cæteris paribus, quam crimen laicorum, penitentia dilui debet, priusquam sacris Ministeriis restitui possint. *ibid.* col. 2. §. 9. Tametsi hodierna disciplina permittat Clericos in crimen prolapsos sacris functionibus restitui, illa tamen restitutio tarva esse debet, eo quod tarda & rara soleat esse eorum conversio. V. 109. col. 1. §. 20. An lapsi in crimen post ordinationem, peracta penitentia, in suscepiendis ordinibus continuare vel ad majores ascendere queant? VIII. col. 1. Quid circa lapsos in crimen occidit a sacris ordinibus repellere-

tendos, aut ab ijs suspendendos, Synodus Tridentina decreverit? V. 109. col. 2. §. 11. Sanctissima Patrum circa hanc materiam disciplina non aliquo Ecclesie Decreto temperata fuit, sed consuetudine potius contra ejus mentem invalenscente V. 110. col. 1. sub §. 12. Deestata fuit quorundam Casuistarum horrenda sententia de Sacerdotibus in crimen prolapsis. *ibid.* & VII. 173. in nota. De poenitentia Sacerdoti ob fornicationem imponenda. VII. 38. col. 2. Quae disciplina servanda circa Sacerdotes in crimine carnis lapsos? VIII. 69. col. 2. Culpada temeritas eorum qui lites Episcopis movere non verentur ob sibi denegatum ascensum ad ordines sacros, aut ob sibi interdictas functiones hierarchicas. V. 110. col. 2.

Sacerdotis arbitrio olim relictum, utrum unum promissis, an singula per singulis honorarium offerentibus sacrificia celebraret; seu hodie. II. 40. col. 2. n. 7. §. 1. Sacrificium non applicatur per solo Sacerdotum arbitrio. *ibid.* 47. col. 2. num. 23. Quomodo honorarium a Sacerdote accipi debeat? *ibid.* 47. col. 1. num. 1. Modus agendi aliquorum Sacerdotum indicat illos agi mercenario animo. *ibid.* num. 4. & §. 1. Q. n. i. de rebus, quod Sacerdotes ex honorariis Missarum vivere debeant, & quod plures hodie videantur ordinari, ut ex ijs viderent. II. 43. col. 1. n. 13. & §. 1.

Sacerdotes ignotas & alienas ad Missas celebrandas admittere periculum est. II. 48. col. 2. num. 1. Nulli admitti, nisi sine litteris commendatis sive Episcopibus; & quid hoc litterarum contraheant. *ibid.* n. 2. & §. 1. Præerea, nisi plurimis atque, non admittendi ad Altaris ministerium notorie criminosi. II. 49. col. 1. num. 15. Nec Sacerdotes solum quantum sedantes. *ibid.* col. 1. n. 20. Necque nam fama laborant. *ibid.* n. 19. A divinis repellendi notorie heretores & tabernarum frequentatores. *ibid.* num. 21. Qui prae impedimentum etiam secretum commisit, ad celebrandum se presentare non potest, tamen confessus. *ibid.* n. 18. Si prae temulentus, aut in notorium crimen lapsus se ad celebrandum obtulerit, ob scandalum castigandus. *ibid.* n. 17.

Sacerdotes summi, quoniam sic nuncupati a Concilio Tridentino. II. 69. in nota.

Sacerdotibus mansuetudinem convenire etiam Gentiles videntur. II. 109. col. 2. num. 3. Illis indignum est iudicium sanguiinis exercere. *ibid.* num. 4. Ecclesia vult suos Ministros a sanguinis effusione esse alienos. *ibid.* n. 1. Operes Sacerdotum in omnibus esse pudicos. VII. 30. col. 1. Quam innocentiam & puritatem in Sacerdotibus Patres Ancyani requirerent, ut Sacerdotales functiones suantur subire? VI. 172. col. 1. & 2. Promotum ad Sacerdotium, servato ordine praescripto, fieri debet. VII. 183. col. 1. Quid de Simonaco ad Sacerdotium accessu? VII. 186. col. 2.

Vide, Ordo, Simonia.

Sacerdos proprius quisnam dicendus? II. 61. col. 2. n. 12. & §. 1.

Vid., Confessio.

Sacerdotum Provincia nomine intelliguntur Episcopi. VII. 114. col. 2.

Sacerdotum annuo pretio non conducendi ad regendas Ecclesias. VIII. 126. col. 1. Quantum fuerit olim horum condictionum Sacerdotum abusus? *ibid.* Satis est habere paucos Sacerdotes bonos, quam multos indonatos. VIII. 2. col. 1. Ratio ob quam a vitis immunes esse debent Sacerdotes. *ibid.* 31. col. 2. Magna Patrum sollicitudo circa admittendos ad Sacerdotium. VIII. 33. col. 1. Ad Sacerdotium assumendi prius in inferioribus ordinibus probati debent. *ibid.* Concordiae vexationes quae bonis Sacerdotibus intulerunt. VIII. 51. col. 1.

Si, ordo sacrificii debet communicare. VIII. 115. col. 1. Quae poenitentia imponenda illi, cujus negligentia aliquid de sanguine Domini ceciderit? *ibid.* col. 2.

Si, ordo, tamen sanctissimum, omnes ad illud assumptos non reddit sanctos, neque ex humanis passionibus & ignorantia eximit. X. 29. col. 2. §. 3.

Vide, Clericus, Honoraria Missarum, Missa, Ordo, Presbyter, Sacramentum, Simonia, &c.

SACRAMENTUM.

Sacramenti variae acceptiones. II. 1. col. 1. & 2. n. 1. & 2. Minuta Sacramenta atque chrematismorum, quoniam olim dicta, & eorum effectus? II. 14. col. 2. n. 33.

Sacramentorum institutio & numerus. II. 1. col. 2. n. 3. & 4. Quid circa hanc rem habeat hodierna fidei professio? *ibid.* col. 2. n. 3. Quid doceat Synodus Tridentina? *ibid.* n. 4. Quoad numerum conveniunt Ecclesiae Latinae & Graecae. *ibid.* 2. col. 1. n. 5. Eorum explicatio per formam & materiam, quandonam & qua ratione inceptis? *ibid.* n. 6. Quaestiones circa Sacramenta moveri solite ad Theologos remittuntur. *ibid.* n. 8.

Sacramenta quoniam dicantur necessaria, & quoniam voluntaria juxta Canonistas, & quoniam iuxta Theologos? II. 2. col. 1. n. 9. Sacramentum aliud necessitatis, aliud dignitatis. VIII. 45. col. 1. Discrimen inter utrum. *ibid.*

Sacramentalis character quid sit; & variae de eo sententiae. II. 2. col. 2. n. 11. Sacramenta alia reiterabilia, alia non reiterabilia. *ibid.* 3. col. 2. n. 12. Patres dum dixerunt quendam Sacramenta iterari non posse, etiam characterem imprimi dixerunt. *ibid.* n. 13. Explantur Decretales sub titulo de Sacramentis non iterandis. *ibid.* n. 14. Sacramenta non iterabilia olim rursus fuerunt collata, dum de eorum validitate rationabiliter dubitatum fuit. *ibid.* n. 15. Quandonam sub conditione administrari ceperunt? *ibid.* 3. col. 1. n. 16. Quoniam Sacramenta, & quibus casibus sub conditione iteranda. *ibid.* num. 17. & 18.

Sacramentorum ordinarius minister in sua Parochia est Pa-

chus. I. 10. col. 1. num. 5. & 6. & 229. col. 1. cap. 1. & cap. 2. & II. 4. col. 1. n. 15. Quomodo vitam suam instituere debeat, ut semper sancte ea administrare possit? II. 3. col. 2. n. 2. Quomodo ante eorum administrationem se debeat praeparare? *ibid.* n. 2. Quomodo in ipsa administratione se gerere? *ibid.* col. 1. num. 1. In administratione Sacramentorum, effectus eorum & usus exponendus. *ibid.* n. 3. Nec tantum iudicium, sed & adfinitas ratio habenda. *ibid.* n. 4. In quorum Sacramentorum administratione id praecipue faciendum? *ibid.* n. 5. Parochus tenetur semper esse paratus ad administrandum. *ibid.* n. 6. Etiam tempore pestis, si nullus alius adsit. *ibid.* n. 7. Merito tempore pestis speciales Presbyteri per infectis designantur. *ibid.* sub eod. n. 6. Decreta circa administrationem Sacramentorum, potissimum ad Parochos diriguntur. II. 4. col. 1. num. 14.

Sacramentorum valor & effectus non dependunt a bonitate vel malitia ministrorum. VIII. 26. col. 2. An similia Sacramenta continere possint? VIII. 45. col. 1.

Sacramentorum ritus in quem finem adhibiti? II. 5. col. 1. n. 2. & 9. Adhibendi juxta praescriptum Ritualium, cujusque Ecclesiae. II. 4. col. 1. n. 11. Ad his recedere non licet sub praetextu, quod ritus contrarius magis conformis sit ritui primitivae Ecclesiae, aut alio quocumque praetextu. *ibid.* num. 12. Libros Rituales Episcopi merito saepius revidere debent. *ibid.* n. 13. An preces in administratione Sacramentorum & in officiis divinis conveniat patrio idiomate recitari? *ibid.* col. 2. n. 1.

Vide, Cereemonia, Officium divinum, Ritus.

Sacramenta gratis sunt administranda; & cavendum ab omni exactione, directe vel indirecte etiam praetextu paupertatis. II. 5. col. 2. n. 1. & 2. & 7. col. 1. n. 3. & §. 1. & V. 174. col. 1. §. 1. Per hoc populus non liberatur ab observanda consuetudine aliquid offerendi. II. 6. col. 1. n. 7. An in administratione Sacramentorum aliquid temporale recipi possit? VIII. 45. col. 1. Quoniam circa ultro oblato receptione a Parocho observanda? II. 6. col. 1. n. 8. & §. 1. & V. 175. col. 1. §. 2. Populi devotioni officii Sacerdotum ex Sacramentorum administratione quasvis captatio. II. 5. col. 2. n. 1. Quam deplorandum luxuriosum abusu? *ibid.* sub eod. n. Quid in Trullana Synodo decretum fuerit contra exactiones in administratione Sacramentorum? VII. 130. col. 1. Quid in Concilio Lateranensi III. contra eandem exactionem? VII. 131. col. 1. Primi Christiani omnem temporalem exactionem abesse volebant, sed voluntarie offerant. II. 5. col. 2. n. 2. Cavendum ne voluntarie fidelium oblationes transirent in coactas. II. 6. col. 1. n. 10. Aliquando prohibita etiam ultroque temporalium oblato in receptione Sacramentorum. *ibid.* n. 11. Difficiliter omnis mali species cavetur, dum Ministri ex elatis in administratione Sacramentorum vivere debent. *ibid.* n. 14. Qui Sacramenta administrant, ut vitae necessaria accipiant, non omnino ab effectu simoniae sunt immunes. V. 175. col. 1. §. 3. Speciali titulo inconvenerit esse, ut oblationes in Sacramentorum administratione fieri solent, in portione congrua imputentur. III. 203. col. 1. n. 18. Nec rationi, nec sacris Canonibus consistat, quod oblata in administratione Sacramentorum in Parochorum competentiam imputentur. V. 175. col. 2. §. 4. Sperandum non est, si Sacramenta gratis sunt operari administranda, ubi oblationes imputantur. III. 204. col. 1. num. 29. Unde factum sit ut has oblationes in competentiam Pastorum imputentur? V. 176. col. 1. & 2. Si quando Concilia & Pontifices nonnunquam exigere illas oblationes permiserint, an hoc permisso, toties & adeo graviter de simonia damnata, illarum oblationum exactionem probare & purgare poterit? V. 176. col. 2.

Sacramenta aeque prompte administranda pauperibus ac divitibus. II. 6. col. 1. n. 9. Nec fiat, pauperum praecipue quorum paupertas publice non nosterit, murmura & obloquia circumferantur, vilescit devotio, & non raro Sacramentum inde neglectum oritur. V. 176. col. 2. sub §. 4.

Vide, Accidentia, Jura Pastoralia, Oblatio, Portio congrua.

SACRAMENTUM ALTARIS.

Sacramenta Altaris, non nisi a jejunis hominibus celebranda. VII. 89. col. 2. & VIII. 114. col. 1. Excipitur a Patribus Africanis dies Cane Domini. VII. 89. col. 2. Quid de Sacramento Altaris in Concilio Lateranensi quarto? VIII. 143. col. 1.

Vide, Missa.

SACRARIUM.

Sacrarium olim Laicis ingredi non licebat, excepto sole Imperatore. VII. 153. col. 2. Arcendi laici a sacrario, tempore quo sacra celebrantur. VIII. 115. col. 2. Quid censendum de edilibus, quae honoratioribus quidam Laici in sacrario occupant? VII. 154. col. 1.

Vide, Chorus.

SACRIFICIUM.

Sacrificium Missa non nisi a jejunis Sacerdotibus celebrandum. VII. 192. col. 2. & VIII. 134. col. 1.

Vide, Sacerdos, Missa.

Sacrificium continuum, vita Christiani. II. 184. col. 2. n. 2.

SACRILEGIUM.

Sacrilegii rationem habet peccatum carnis admissum cum persona voto castitatis obligata. IV. 56. col. 1. num. 63. Fornicatio cum Moniali, statuti Italiae puniuntur poena mortis. *ibid.* sub

sub *cod. n. 68*. Ad cuius forum hoc crimen spectet iuxta Concordata in Brabantia? *ibid.* sub *cod. n. 68*. Poenae Clericorum in peccatum carnis incidentium. *ibid.* *col. 2. n. 69.* & 70. Qua poenae afflictiōis sacerdotes filias suas spiritaliter corrupcens, aut ad libidinem provocans? *IV. 54. col. 2. n. 41.* & 56. *col. 2. sub num. 70.*

Sacrilegi nuptiarum, adulteri sic dicti. *IV. 52. col. 2. n. 5.*

SAGA.

Sage, quare plures reperiantur in locis, ubi ad iudicia trahuntur, & ut tales condecernantur? *IV. 64. col. 1. sub n. 53.*

SAL.

Sal, Catechumenorum Sacramentum. *II. 14. col. 1. sub n. 34.* Hinc origo ritus in collatione Baptismi. *ibid.* *n. 35.* Hinc usus salis in dedicatione Ecclesiae. *II. 174. col. 1. sub n. 22.*

SALTATIO.

Saltationis abusus & Paganismus in Ecclesiis irrepsit, quamvis ab ipsis fuerit Ethnicis plurimis damnatus. *VII. 136. col. 2. & an nota.* Quid de saltationibus in scena fieri solitis? *VII. 146. col. 2.* Quid de Linguae Latinae Professoribus adolescentulorum saltus tanquam principum ornamentum scenis suis intrudentibus? *VII. 147. col. 1.*

Saltus inter milium propadiosae festivitatibus Gentilium imitabatur. *VII. 150. col. 1.* Reprehatur consuetudo saltandi de his festis. *II. 203. col. 1. chap. 5.* & *VIII. 116. col. 2.*

Vide, Chorea, Spectaculum.

SALVATIO.

Vide, Reprobatio.

SANCTI.

Sanctorum ac specialiter Deiparae Virginis invocatio ab ipsis Conciliis probata. *VII. 173. col. 1.*

Sanctum non facit, sed requirit Cathedrae sublimitas. *VIII. 28. col. 2.* & *IX. 28. col. 1.* Non loca, sed virtutes sanctum faciunt. *VIII. 29. col. 2.*

SANCTIMONIALIS.

Vide, Castitas, Nevitatus, Professio, Monialis, Virginitas, Votum, Monasterium.

SANCTIO PRAGMATICA GALLIAE.

Sanctio Pragmatica Galliae ubi, quandoque & a quo edita? *I. 55. col. 1. n. 8.* & *177.* Ex Decretis Concilii Basiliensis fuit confirmata. *ibid. n. 8.* Electiones Episcoporum restituit Capitulis, & confirmationes Metropolitanis, abolet & limitat referendos. *ibid. n. 9.* Maiorem concertum fuit super eius abrogatione. *ibid. num. 10.* Tandem per Concordatum inter Leonem X. & Franciscum I. abrogata. *ibid.* sub *disso. numer. 10.* Tandem saltem manet hodie, & excois articulis quibus expresse per Concordatum fuit derogatum. *ibid. col. 1. sub cod. num.* Sub initium saeculi XVI. adhuc non appellabatur tanquam *ab abusu* ob violatam Pragmaticam sanctionem. *IV. 130. col. 2. n. 25.* Tunc contra violatores Pragmaticae sanctionis agebatur via *nullitatis*. *ibid. n. 26.* Ubi non erat expressa nullitas, appellabatur tanquam *ab abusu*. *ibid. n. 26.* Post publicata Concordata abrogata fuit alia media, quae veteris disciplinae observantiam aliquatenus exhibebant; solique retracta est appellatio *ab abusu*. *ibid. col. 1. n. 29.* La Pragmatica sanction est encore en vigueur en France pour les Elections dans les cas ou elle subsistent. *III. 268. col. 2. chap. 3.*

SANCTUM OFFICIUM.

Sancti Officii Congregationis institutio, unaque inquisitionis origo, hic exponitur. *I. 163. col. 1. n. 1.* & *seqq.* & *ibid. col. 2. n. 4.* & *seqq.*

Vide, Congregationes Cardinalium, Index, Inquisitio, Inquisitor.

SANGUIS.

Sanguinis & suffocati, sive morticini, olim vetica manducatio. *VI. 146. col. 2.* Non adeo diu est, quod Ecclesia Latina nullo ei. illis velci permiserit. *VI. 187. col. 2.* Jam tempore S. Augustini ab illis non abstinere Latini. *VII. 153. col. 1.* Quo S. octus Trullana statuerit circa abstinentiam a sanguine & suffocato *ibid.*

SARRACENI.

Sarracenis piatis orrem ferentis Christiani a Concilio Lateranensi III. damnati. *VIII. 13. col. 1.* Succurrentes Sarracenis Concilio Lugdunensi I. excommunicantur. *ibid. 192. col. 1.*

SATISFACATIO.

Satisfactio Penitentiae Sacramenti pars tertia. *II. 51. col. 2. n. 16.* Ratio divinae iustitiae exigit, ut difficultis dimittatur. *Vide, Super Tom. X.*

peccata post Baptismum, quam ante commissa. *ibid. n. 17.* Iustitia divina non permittit ut ordinarie sine ulla satisfactione peccata dimittantur. *ibid. n. 18.* Unde satisfactiones vim suam habeant? *ibid. n. 19.*

SATURA VEL SATYRA.

Satura vel *Satyræ* *lex*, quid sit? *VIII. 11. col. 2.* Hanc imprebabant Romani. *ibid.* Multo magis improbanda in Decretis Ecclesiasticis praesertim dogmaticis. *ibid.*

SAXA.

Saxa & Gentilibus superstitiose culta. *VII. 106. col. 2.*

SCANDALUM.

Scandali evitandi causa, Confusio iniusta, iuris ordine servata, prolata, in foro exteriori ohediendum. *IX. 25. col. 2.* Quo sensu hic accipiendum nomen *Scandali*. *ibid.* Quidquid in publicam utilitatem impingit, nomine Scandali venire potest. *IX. 95. col. 2. sub §. 3.* Quatenus Confusio ex se nulla ad summam ratione *Scandali* in foro externo servanda sit? *X. 27. col. 1. §. 2.*

Scandalum cavendum specialiter in praesentatione Consanguineorum quoad beneficiorum collationem. *III. 146. col. 2. n. 19.* & 20. Ob merita providendi aliquando scandalum non curandum. *ibid. n. 21.* Ex persona Collatoris potest fieri ut scandalum sit acceptum, non datum. *ibid. n. 22.*

SCENICUS.

Vide, Histria.

SCHEDULA.

Schedula etiam privata in iudicio recognita habet paratam executionem. *IV. 97. col. 2. n. 68.* Idque, etiam si esset sine die & sine subscriptione. *ibid. n. 69.* Item, si sola subscriptione fuerit recognita. *ibid. n. 70.* Quid de sola appositione signi per eum qui scribere nescit? *ibid. n. 71.* Edicta Regia circa hanc materiam. *ibid. n. 72.* & 73.

Vide, Scriptura.

SCISMA.

Schisma quid proprie sit, & quis illud facere consensus? *IV. 52. col. 2. n. 51.* Qua ratione sit crimen Ecclesiasticum, & qua ratione civile? *ibid. 54. col. 1. n. 52.* Discrimen inter haereticum & schisma. *VIII. 90. col. 2.* An Ecclesia particularis possit quandoque abique schismate separari ab Ecclesia Romana? *IV. 42. col. 2. n. 53.* Huius difficultatis solutio. *ibid. n. 54.* Exponitur agendi ratio Astaticorum tempore Victoris Papae. *ibid. n. 55.* Sancti Cypriani & suorum Coepiscoporum agendi ratio in controversia Baptismi Haereticorum exhibetur. *ibid. num. 56.* Nullus veterum praedictos *Schismatis* infirmavit. *ibid. col. num. 56.* Nec Irenaeus Arianos, nec Dionysius Alexandrinus Arianos Praefules ut *Schismaticos* spectavit. *ibidem 43. col. 1. num. 57.* Dionysio videtur displicuisse agendi ratio quam Stephanus Papa erga Africanos & Cappadoces observavit. *ibidem* sub *cod. num.* Haec materia solidissime tractata; remissive. *ibid.* *Schismatici*, licet in suo sensu abundantes, intra materiam tamen possit viscera, & quantam veritatem, non repellendi. *VIII. 85. col. 2.*

Schismaticorum communio vitanda. *VI. 213. col. 1.* Per schisma contingere solet collapsio disciplinae. *VIII. 126. col. 1.* Quid de ordinationibus per *Schismaticos* factis in Concilio Lateranensi III. statutum fuerit? *ibid. 128.* An *Schismatici*, ut ad unitatem Christi redeant, cogere possit Ecclesia? *ibid. 87. VIII. 27. col. 1.* *Schismatici* per Potestatem saecularem coercendi? *ibid. 85. col. 2.* An *Schismaticus* consecrare & excommunicare possit? *ibid. 89. col. 2.*

Schismatici non si soli olim reputati qui a Communione Sacerdotis Apostolice recedebant. *VII. 77. col. 2.*

Schismatis Gracorum origo & progressus. *VIII. 120. col. 2. §. 3.*

Vide, Graci.

Schisma trium Capitularum qua occasione ortum sit? *VIII. 85. col. 2.*

Vide, Trina Capitula.

Schismatici ac unionis Ecclesiae perturbatores excommunicantur. *VIII. 204. col. 2.* Fugendi *Schismatici* necessitas. *ibid. 85. col. 2.*

Vide, Cyprianus.

SCHOLA.

Scholas suas olim, durante vita communi, Capitula habebant, quibus qui praerat vocabatur Scholasticus. *I. 45. n. 1.* Ecclesiae Cathedralis & Collegiatae suas Scholas retinebant. *ibid. n. 2.* Item Episcopi habebant Scholas pro suo Clero, quibus succedebant Seminaria. *II. 118. col. 1. n. 1.* & *seqq.* Utilitas & antiquitas Scholarum puerorum. *II. 123. col. 2. n. 1.* & 2. & *seqq.* Olim frequentes fuerunt. *ibid. n. 1.* Synodi Belgicae earum infestationem irserunt. *ibid. n. 2.* Media quibus voluerunt promoveri earum restaurationem. *ibid.* sub *cod. n.* Voluit impendi auxilium Magistratum, & provideri ut gratis doceretur. *ibid. n. 3.* Scholarum illarum cura & visitatio est penes Scholasticos. *ibid.*

Et II.

II. 124. col. 2. n. 16. Circa quæ debeant in sua visitatione inquirere? *ibid.* n. 17. & *seqq.* Ubi Scholastici non sunt, Scholam visitatio est penes Archiepiscopos. *ibid.* n. 12. Per hoc tamen non excluditur Parochus. *ibid.* 125. col. 1. num. 20. Ad eandem Scholam masculi simul cum puellis non admittendi. *ibid.* col. 1. sub n. 19. Quanta Magistrorum cura esse debeat ne pueri in Scholis corrumpantur? *ibid.* n. 19. & III. 240. col. 1. n. 37. Scholæ puerorum aperte nonnulli licet, nisi prævia obtenta licentia Scholastici loci. VIII. 220. col. 2. Ad quem in Galliis pertineat Scholarum regimen? VIII. 242. in nota.

Vide, *Scholasticus*, *Universitates*, *Ludi*, *Magister*.

SCHOLÆ DOMINICALES.

Schola Dominicales ad quid præcipue institutæ? II. 124. col. 1. n. 4. Vota Synodorum Belgii pro earum institutione. *ibid.* sub eod. num. Hæ Scholæ respondere fere videntur catechizationi puerorum. *ibid.* col. 2. n. 6. Etiam in his scholis rudimenta litterarum tradenda. *ibid.* n. 7. Edicta Principum pro earum reformatione. *ibid.* n. 8. Quid de Scholis Dominicalibus in Cameracensi Synodo? VIII. 222. col. 2. Quid de iisdem in Mechliniensi & in Edicto Regio? *ibid.*

SCHOLASTICUS.

Scholasticorum origo. I. 45. col. 1. num. 1. & 2. Olim simplex Beneficium. *ibid.* n. 3. Eorum officia. *ibid.* eod. n. 3. & 4. Quales ex Synodo Tridentina assumendi? *ibid.* n. 5. Per se formandæ iuventuti incumbere debeat. *ibid.* eod. num. 5. Eorum ius & cura in constituendis Scholarum Magistris. *ibid.* num. 6. Sepius Scholæ frequentare debent. *ibid.* 46. col. 1. n. 7. Circa quæ in visitatione sua inquirere debeant? II. 46. col. 2. n. 17. Scholastici specialiter invigilare debent, ne pueri a Magistris aut Confessoribus corrumpantur; & ut masculi a puellis separentur. *ibid.* n. 19. Differences qu'il y a entre l'Ecole & le Theologal. I. 251. col. 2. chap. 4.

Scholasticus de Foro quinquam sic olim fuerit nuncupatus? VII. 54. col. 1. Per *Scholasticos* in Canone Africano intelliguntur Advocati. VII. 54. col. 2.

Vide, *Schola*.

SCHOLASTICI DOCTORES.

Scholasticorum sententia circa stipendium Clericis debitum. III. 161. col. 1. n. 21. & col. 2. n. 28. Securius statui dictis SS. Patrum, quam Scholasticorum. *ibid.* num. 23. Scholasticorum & Casuistarum sterile studium. VII. 153. col. 1.

SCIENTIA.

Scientia præsertim sanctarum litterarum Episcopis & Clericis necessaria. VII. 175. col. 1. & VIII. 27.

Vide, *Scriptura sacra*, *Gradus Academicus*, *Canonici*.

SCRIPTOR.

Scriptorum Penitentiarum quodnam sit munus? I. 145. col. 1. num. 19.

SCRIPTURA.

Scriptura fieri debent omnes dispositiones ultimæ, quæ excedunt summam 300. florenorum in Gallia, Belgia, & variis Regnis; & quare? VI. 16. col. 2. & 97. col. 1. n. 55. 56. & 57. Non requiritur ad substantiam actus, sed tantum ad probationem. *ibid.* n. 58. Ideoque in iudicio non excluditur iuramentum litis decisorium, nec confessio in iudicio facta. *ibid.* n. 57. Quid de libris mercatorum? *ibid.* n. 59. Quædam negotia non nisi per Scripturam probari possunt; & statuta eam probationem exigentia sunt stricte interpretanda. IV. col. 2. n. 62.

Scriptura privata quam fidem faciat? IV. 97. col. 2. n. 62. Facit fidem contra scribentem, etiam si esset minus solemnis, & sine subscriptione. *ibid.* n. 63. Scriptura a scribente in iudicio recognita paratam habet executionem. *ibid.* 68. col. 2. De pure distinguitur Scriptura causam debiti non exprimens, & eam exprimens. *ibid.* n. 64. Priori de pure fides plena contra scribentem non addibetur; quod non ubique in praxi observatur. *ibid.* n. 65. Posteriori plena fides habetur tam de iure, quam de praxi. *ibid.* n. 66. An faciat fidem sola appositio signi eius, qui scribere nescit? *ibid.* col. 2. n. 71. Edicta circa Scripturæ recognitionem in Gallia & Belgio. *ibid.* num. 72. & 73. Quomodo Scriptura probetur? *ibid.* n. 74.

Scriptura etiam minus solemnis extracta ex Archivo publico plenam fidem facit. IV. 96. col. 1. n. 41.

SCRIPTURA SACRA.

Scriptura sacra studium necessarium Canonici, Sacerdotibus, &c. V. 98. col. 2. §. 6. Lectio Scripturæ sacræ omnibus fidelibus indifferenter a SS. Patribus jurepriedem commendata. VII. 152. col. 2. & 181. col. 2. Sancti Patres summo studio & unanimi consensu auditores suos ad lectionem Codicum sacrorum adhortati sunt. V. 99. col. 1. S. Gregorius culpabilem censuit Theodorum Medicum & aicum, quod quotidianè legere negligere verba Redemptoris sui. *ibid.* Quotopere censuisset culpabiles Clericos, qui lectioni Scripturæ sacræ nihil aut parum temporis impendunt? *ibid.* Ex ea solidiorem & utiliorem fidem & proximo scientiam colligerent, quam ex sterili studio Scho-

lasticorum & Casuistarum. VII. 153. col. 2. Juxta Concilium Nicenum II. omnes Christiani hortandi, ut Scripturam sanctam meditentur. VIII. 175. col. 1.

Scripturarum sacrarum notitia Episcopis summo opere necessaria. VII. 175. col. 1. Ordinandus in Episcopum examinandus circa studium sacrarum Scripturarum & Canonum. *ibid.* 176. col. 1. Hoc studium esse Episcopis & Pastoribus summo opere necessarium adferunt SS. Patres. *ibid.* col. 2. Quare Canone Nicæno jubetur Metropolitans summa diligentia examinare ordinandum Episcopum super hac notitia Scripturarum & Canonum? *ibid.* Ratio cur in Episcopis & Pastoribus adeo necessaria sit vera Scripturarum notitia & continua meditatio? VII. 177. col. 1.

Scriptura sacra quædam Episcopa est omnipotentis Dei ad creaturam suam. V. 98. col. 2. Est thesaurus Evangelicus propter quem oportet vendere universa. *ibid.* Quænam necessariæ dispositiones, ut cum fructu legatur Scriptura sacra? V. 211. col. 2. §. 3. Humanæ ratiuncule nihil valent contra apertas Scripturæ sententias. VII. 90. col. 2.

Scriptura sacra lectio jampriedem in sacris conventibus usitata, diebus præsertim Dominicis & Festis. VI. 126. col. 1. &

Scriptura sacra sensus ex sensus Ecclesiæ fumendus. VII. 120. col. 1. Regula interpretandæ Scripturæ sacræ. VII. 134. col. 2. Utile est pro intellectu sacræ Scripturæ, inquirere quis sit eius apud Hebræos versus sensus. VII. 215. col. 1. Scripturæ sacræ expositiones per sanctos Patres Decretis summorum Pontificum præferendæ. VIII. 19. col. 1.

Scripturarum sacrarum ac præcipue Evangeliorum Codex summo semper in honore fuit apud Christianos. VII. 153. col. 1.

Vide, *Libri Canonici*.

SCRUTINIUM.

Scrutini forma ex C. *Quia propter*, de Electionibus. III. 31. col. 2. n. 20. Quænam electiones hac forma celebrandæ? I. 206. col. 2. n. 9. & *seqq.* & col. 2. n. 15. Non requiritur in electione Superiorum Regularium, qui non sunt perpetui. *ibid.* col. 1. n. 6. & *seqq.* n. 9. & 10. Quænam forma in illa requiritur & sufficiat? *ibid.* n. 10. & *seqq.* & III. 31. col. 1. num. 15. & *seqq.*

Scrutatorum tres assumendi ex ipsis Electoribus: unde fidei dicti, & eorum officium. III. 31. col. 2. n. 11. & *seqq.* Modus quo in hac electione exquiruntur, dantur & publicantur Suffragia. *ibid.* n. 15. Suffragia non absolute data, sunt reicienda, uti charta alba. *ibid.* col. 1. n. 19. Suffragia in scriptis redigenda. *ibid.* n. 20. Quomodo faciendi Suffragiorum publicatio? *ibid.* n. 21. An in computandis Suffragiis attendenda pars sanior, & major zelus. *ibid.* col. 2. n. 23. Publicatio Scrutinio, faciendi est communis electio. *ibid.* n. 24. Rarior in Gallia & in Belgio hujus electionis usus; frequentior in Germania; & quare? *ibid.* n. 25.

Vide, *Suffragium*.

SECRETARIA JUDICUM.

Secretaria Judicum, quid his vocibus intelligendum? VII. 115. col. 1.

SECRETARIUS.

Secretarii in Curia Romana olim erant nulli; & quare? I. 146. col. 1. n. 1. Secretarii status, auctoritas & officium. *ibid.* n. 2. Quid Secretarius Brevium, & ejus officium? *ibid.* n. 3.

Secretarius Episcopi debet esse Notarius, ut litteras collationis Beneficiorum possit expedire. III. 44. col. 1. n. 16. An exculari possit Secretarium exadio pro litensis Ordinationum? III. 134. col. 2. n. 17. Convenit ut sua salaria recipient ab Episcopo. *ibid.* 135. col. 1. n. 20.

Secretarium actis in quibus causis plena fides habeatur? IV. 78. col. 1. n. 13. In quibusnam negotiis Episcoporum & Collegiorum Secretarii censentur personæ publicæ? *ibid.* eod. n. 13.

Vide, *Grapharius*.

SECRETUM.

Secretum, quid proprie apud Latinos? VII. 115. col. 1. Per *secretum iudicium* quid intelligendum? *ibid.*

Secretum quæ novimus, occultandi causa, non licet mentiri. VIII. 81. in nota.

Secretum Confessionis nec verbo, nec signo, nec alio quovismodo laudandum. VIII. 155. col. 2. & 156. in nota.

SECLARIS.

Secularis; hæc vox in malam partem nonnunquam accipitur. I. 27. col. 1. n. 2. Quo sensu in Canonibus Clerici Seculares opponantur? *ibid.* num. 3. Vox *Secularis* Canonici applicata in malam partem non accipitur. *ibid.* n. 4. Quæ ratione canonice viventes recte dicantur Seculares? *ibid.* n. 5. Quid discriminis sit inter Canonicos Regulares & Seculares? *ibid.* sub n. 5. & *ibid.* in nota. Timendum ne Canonici nimium de rebus temporalibus solliciti, sint nomine tantum Canonici, re ipsa Seculares. I. 29. col. 1. sub n. 11.

Seculares Clerici specialii exemptione gaudentes subiciuntur correctioni Ordinarii. IV. 168. col. 1. n. 20. Cur Clericorum Secularium & Regularium extra Monasterium viventium exemptio singulariter odiosa? *ibid.* n. 21.

SEDES.

Sedis honor; *jus* honorificum, in quo consistat; & unde proveniat? III. 79. col. 1. n. 26. Honor *Sedis* in *Choro* solis *Patris* de jure competit. *ibid.* n. 27. Petri *Sedes* specialis minoribus Magistratus & Nobilibus concessi in novi Ecclesie; & a quibus? *ibid.* col. 2. num. 28. Nullus potest habere *Sedem* aut *Sepulcrum* in *Choro* in prejudicium *Patroni*. *ibid.* col. 2. num. 36.

SEDES APOSTOLICA.

Sedis Apostolicæ, non tantum sic dicta *Sedes Romana*, sed etiam aliæ *Sedes Patriarchales*. VII. 201. col. 1. Earum ordo inter Ecclesias. VIII. 20. col. 2. Prærogativa *Episcopo* *Constantinopolitano* concessa, non sine difficultate admittitur. *ibid.* col. 2.

Sedis Apostolicæ iudicium an a nemine retractandum? VIII. 58. col. 1. *Sedes Apostolica* præ cæteris Decreta *sanctorum Patrum* servat & exequitur. VIII. 91. col. 1. Romanus Pontifex etiam nova leges possit concedere, tamen adversus statuta *Patrum* nihil valet? VIII. 18. col. 1. & 91. col. 2. Hæc sæpius agnoverunt ipsi *Romani Pontifices*. *ibid.* col. 2. Summus Pontifex non dicitur *Canonum Dominus*, sed tantum executor & dispensator. *ibid.* col. 2. *Sedis Apostolicæ* Decreta in omnibus servanda. VIII. 92. col. 2. Ii tamen *salubriter* fuerint promulgata. *ibid.*

Vide, *Papa*.

SEDES EPISCOPALES.

Sedes Episcopales metu hostilitatis possunt mutari. VIII. 55. col. 1.

SEDES VACANS.

Vide, *Capitulum*, *Sede vacante*.

SEGREGATIO.

Segregatio, seu *Excommunicatio minor*.
Vide, *Gradus Penitentis*, *Excommunicatio*.

SEMIARIANI.

Vide, *Macedoniani*.

SEMINARIUM.

Seminariorum origo & antiquitas. II. 28. col. 1. n. 1. & segg. Erant olim *Collegia* sive *Monasteria*, in quibus iuniores Clerici instituebantur. *ib.* n. 2. His *Collegiis* respondent Scholæ a *Carolo Magno* institutæ. *ib.* n. 3. De horum institutione varia Decreta. *ib.* col. 2. n. 4. 5. & segg. *Seminariorum* institutio per *Concilium Tridentinum*. *ibid.* n. 7. Eorum scopus. *ib.* n. 9. Magnus delectus habendus quoad admitrendos. II. 119. col. 2. n. 1. Quid circa aditendos attendendum? *ibid.* n. 2. *Simplices* Sacerdotes in eis solebat educari S. *Carolus*. II. 119. col. 2. n. 14. Maior morum quam ingenii ratio habenda. *ib.* col. 2. n. 2. Pauperes sumptibus seminario, admittendi. *ibid.* n. 4. Qui se gauperes esse mentiti sunt e seminario expellendi. *ibid.* n. 5. Divites sumptibus seminario admitti non possunt. *ibid.* n. 4. Obligantur ad refusionem expensarum, si in statu Ecclesiastico non perseverent. *ibid.* 119. col. 1. n. 15. In variis Diocesis super eo requiritur cautio. *ib.* 119. col. 2. sub n. 6. Item teneatur ad refusionem expensarum, si assumere nolint officium quod *Episcopus* eis imponendum existimaverit. *ibid.* 119. col. 1. n. 15. Tenentur promittere, quod si ad pinguem fortunam devenierint, seminario de bonis suis temporalibus adjuvabunt. *ibid.* col. 2. sub n. 6.

Seminariorum alumnus frequenter eorum finis exponendus. II. 118. col. 2. n. 10. Ratio institutorum seminario a S. *Carolo* exposita. *ib.* col. 2. n. 11. Nulli in seminario educandi, nisi ad operandum in Ecclesiasticis functionibus. *ib.* 119. col. 1. n. 3. *Seminariorum* alumni ab omni Beneficiorum ambitione debent esse alieni; idque ipsis maxime inculcandum. *ibid.* n. 16.

Seminariorum cura spiritualis *Episcopo* committitur. II. 119. col. 2. n. 7. In directione discipline tenetur audire consilium decanum de *Capitulo*, non tamen sequi. *ibid.* 120. col. 1. n. 8. Utrum *Episcopus* possit subditos Principis dimittere ad seminarium sub ditione alterius Principis? X. 46. col. 1. & 2.

Seminariorum visitatio quandoam instituta? II. 120. col. 1. n. 9. Ejus scopus & forma ex S. *Carolo*. *ibid.* col. 1. n. 10.

Seminariorum Rector sive Præfatus præficiendus: ejus officium & qualitates in eo requiritur. II. 120. col. 1. n. 12. & 13. Qualitates in Professoribus requiritur. *ibid.* sub n. 13. Fructus seminario præcipue a Professoribus dependet. *ibid.* col. 2. n. 17. Quænam in seminario præcipue docenda? *ibid.* n. 14. & segg. Officium & qualitates Confessorii seminario. II. 119. col. 2. n. 18.

Seminariorum fundandi media per *Concilium Tridentinum* suggesta. II. 120. col. 2. n. 1. & segg. Duo priora non videntur habuisse effectum in Belgio; & quare? *ibid.* 121. col. 1. n. 4. Maxime conveniens est Beneficiorum simplicium incorporatio; & quare? *ibid.* n. 5. & 6. *Episcopus* quod hoc pleissima tribuitur auctoritas. *ib.* n. 7. In Belgio non admittitur quantum ad Beneficia Juris Patronatus Laici. *ib.* n. 8. Difficiliter *Episcopus* perfirin-

Vide, *Episcopus* Tom. X.

get, nisi interveniat auctoritas Regia; & quare? *ibid.* sub *cod.* n. In seminario fundatio hodie intervenire solet auctoritas Regia; & quare? *ibid.* col. 2. n. 11. A qui apparuit lo judgement des oppositions de l'union des Benefices aux Seminaires? II. 201. tit. 11. chap. 3.

Seminariorum extendendi media expendenda & applicanda per *Episcopum* cum consilio quatuor Deputatorum; & per quos hi constituendi? II. 121. col. 2. n. 12. Temporalia Seminariorum eorumdem consilio administranda. *ib.* in *cod.* n. Distincti sunt a duobus Canonis pro administratione spirituali assumptis. *ib.* num. 13. Tantum habent votum consultivum, non decisivum. *ib.* n. 14.

Vide, *Collegia Academica*.

SENATUS.

Senatus Ecclesiæ primis sæculis componebant Presbyteri & Diaconi una cura *Episcopo*. II. 35. col. 1. n. 1. In eorum locum successit *Capitulum Cathedrale*. *ibid.* n. 2. Cum *Capitulum Cathedrale* sit Ecclesiæ *Senatus*, præcedit cætera Corpora Ecclesiastica, imo Magistratus Civiles. I. *ib.* n. 4.

Vide, *Capitulum Cathedrale*.

Senatus Regii sunt Assesores Regis seu Principis, ac Consilarii eorumdem censetur familiares & Domestici Regis. I. 33. col. 2. n. 13. & IV. 70. col. 2. n. 12. Eo titulo percipiunt fructus Beneficiorum in absentia. II. 33. col. 2. n. 33.

Senatus Præfidentiales debent cedere *Capitulis Cathedralibus*. I. 35. col. 1. n. 5.

Senatum Parisiensem Indultum circa Beneficia.

Vide, *Indultum*.

Senatus Regii quomodo visitationi *Episcopali* interveniant? I. 97. col. 2. n. 12. & 13. Non possunt cognoscere de doctrinis & moribus Concionatorum, Confessoriorum, alique materiis pure spiritualibus, vel *Episcopos* in earum cognitione impedire. I. 90. col. 1. n. 23. & 24.

Senatus Regii uti non possunt coactione adversus *Episcopum* denegantem approbationem vel *visam*, sed partes remittere debent ad Superiorem. III. 39. col. 2. sub n. 27. Quæstiones super iuribus honorificis in quantum ritus Ecclesiæ concernant, ad eorum cognitionem non spectant. III. 78. col. 2. n. 18. An & quomodo de *Simonia* inter Clericos possint cognoscere? III. 142. col. 2. n. 35. & segg. & col. 2. n. 39.

Senatus Regii quomodo Reformationi Regularium interveniant? 212. col. 2. n. 12. & segg. Quibus casibus ad eos Regulares possint habere recursum? *ib.* n. 14.

Senatus Regii in Belgio & in Gallia soli cognoscere possunt de materia Decimarum insolitarum. III. 190. col. 1. n. 14. & col. 2. n. 15. Materia Partionis congrua quo titulo ad eorum cognitionem spectat? III. 204. col. 2. n. 14. & segg. & IV. 22. col. 1. n. 38. Quam vim in hac materia habeant eorum sententia, provisionales? III. 204. col. 2. n. 16. Mandata in visitatione *Episcopali* circa divinum Officium & correctionem morum, nequidem titulo abusus, ad eos possunt devolvi. IV. 131. col. 2. sub n. 53. Nullo modo se immiscere possunt causis Sacramentalibus, etiam Matrimonii quantum ad vinculum. IV. 14. col. 2. n. 10. & segg. De quibus causis Matrimonialibus possint cognoscere? IV. *ib.* col. 2. n. 23. & segg. n. 25. & 56.

Senatus Regii, in Belgio & Gallia subinde cognoscere possunt de posse orio retinendæ & recuperandæ possessionis, & quo titulo? IV. 20. col. 2. num. 9. & 10. & 22. col. 1. 23. num. 40. & 41.

Senatus Regii, manutendo Parochorum adversus Censuram via facti latam, non dant ipsi potestatem Clavium aut Curam Pastoralem, atque adeo non apponunt manum ad Thurbulum. X. 28. col. 2. §. 6. Nihil aliud hic faciunt *senatus Regii*, quam Pastori adversus vim majorem. Regiam protectionem & salvaguardiam impertiri. *ib.* 29. col. 1.

Vide, *P. accipit Recusatus*, *Manutentio*, *Possessio*.

Senatus Regii in Gallia cognoscunt de causis matrimonialibus personarum, etiam adversus Clericos; & quo titulo? IV. 19. col. 1. n. 23. Item de causis variorum Prælatorum & Corporum Ecclesiasticorum tam active quam passive. IV. 12. col. 2. n. 26. & segg. Non tamen de causis concernentibus functiones sacras. IV. 13. col. 2. n. 35.

Senatus integer recusari non potest, sed solum quilibet de *senatu* IV. 133. col. 2. n. 17. & 18. Quid si maior pars recusetur, ad quem spectet de causis reculationis iudicare? *ibidem* n. 20.

Vide, *Forum competentis*.

SENTENTIA.

Sententia quid sit? IV. 110. col. 1. n. 1. & col. 1. & n. 2. Quid *Sententia definitiva*, & quare hæc sola proprie dicatur *Sententia*? *ib.* num. 4. Variæ ejus species. *ibid.* num. 5. & 6. Quandoam censetur habere vim definitivam? *ibid.* num. 7. *Sententia* super pleno possessore in materia Beneficiali est definitiva. *ib.* n. 11. Recreditualis autem est mere interlocutoria. *ib.* col. 2. 12.

Sententia provisionalis quid sit? cur ejus usus indudus, & quandoam & in quibus casibus locum habeat? IV. 111. col. 1. n. 13. & 14. Decerni non potest in causis criminalibus seu pecunialibus, nec Deo in materia Censurarum; & quare? X. 12. col. 1. sub §. 4. Et locus est in causis ubi est periculum diminutionis divini cultus, item in causis alimentorum. IV. 111. col. 2. n. 16. & 16. Portionis congrua, &c. *ib.* n. 20. An & quomodo iusta causa, quando Monachus litigat contra Abbatem? *ib.* n. 22. Potest per hæc Provisio in quacunque parte litis & in quacunque instantia. *ib.* n. 18.

Et 2

SEPULTURA.

n. 18. Provisio hæc faciendi filio five in prima, five in secunda infantia. *ibid.* num. 17. Debet tamen Añor probare filiationem, seu aliam qualitatem, aut saltem quasi possessionem. *ibid.* num. 19. In ipsa sententia exprimendum est sententiam tantum esse provisionalem. *ibid.* num. 25.

Sententia provisionalis lata a Synodo Chalcedonensi in favorem cuiusdam Episcopi contententis cum alio Episcopo super Episcopatu. VII. 22. col. 2.

Sententia *provisoria* de iure fieri potest per iudicem causæ principalis. IV. 111. col. 2. num. 26. In Gallia auctoritas iudicis Ecclesiastici in hac materia multum est restricta. *ibid.* n. 27. Quid obtineat in Belgio? *ibid.* num. 28. Quam vim habeant Sententiæ provisionum Consiliorum Regionum in materia Portionis congruat? IV. 22. col. 2. num. 38.

Sententia prolationem potest præcedere debeat; & quæ iuramenta a iudicibus præstanda? IV. 112. col. 2. num. 1. & seq. Ut examen causæ facilius & exactius fiat, designatur Relator fore Referendarius; & unde sic dictus? *ibid.* 113. col. 1. n. 9.

Sententia quomodo pronuncianda? & in scriptum redigenda sit? IV. 116. col. 1. num. 1. & seq. & num. 6. & 153. Qua forma, qua die, per quem, & quibus presentibus pronuntianda? *ibid.* n. 5. & seq.

Sententia ex scripto pronuntianda. IV. 116. col. 1. n. 6. De iure communi & stylo Fori Ecclesiastici Sententia a Iudice pronuntianda est. *ibid.* col. 2. num. 9. Jus civile permittit illustribus personis, ut sententias per alios pronuntient. *ibid.* num. 11. In quibusdam Curis sententia non recitatur, sed duntaxat Partibus traditur. *ibid.* num. 14. & 15. De iure Sententia in Procuratorem ferenda, secus de Praxi. *ibid.* n. 16.

Sententias in scriptum redigere in tribunalibus Ecclesiasticis veritum erat a tempore Justiniani? & quare? IV. 91. col. 1. n. 1. & 2. & 3. & 154. & 116. col. 1. num. 3. & 6. Hodie dispositio juris civilis etiam in Foro Ecclesiastico recepta est. IV. *ibid.* n. 7. iunc tamen non obinet in Sententia interlocutoria. *ibid.* col. 2. num. 8.

Sententiam sanguinis scribere non licet Clericis. VIII. 148. col. 2.

Sententia definitiva pronuntiari debet super expensis, damnis & interdic. IV. 116. col. 2. num. 18. Si id omiserit, hodie super eo admititur appellatio. *ibid.* n. 19. In sententiis interlocutoriarum expensæ referantur in definitivas, quod non per omnia probandum. IV. 117. col. 2. num. 26. Quando expensæ, damnum & interdic. taxentur? *ibid.* n. 28. & seq.

Sententia omnes debent in libro particulari registrari. IV. 78. col. 2. num. 8.

Sententia prolata die Festo, est nulla, etiam siante fuerit concepta. II. 188. col. 1. n. 6. An sententiæ iudiciales in Templis prolatae, sint nullæ? VIII. 215. col. 1. An Ecclesia possit tales sententias irritare? *Idem.* n. nota.

Sententia sine executione inutilis est. IV. 118. col. 2. num. 1. Quomodo executioni tradenda? *ibid.* num. 2. & seq.

Vide, *Executio*.

Sententia lata ab Episcopo examen, quod fiebat in Synodo Provinciali, erat alia species Appellationis. IV. 121. col. 2. num. 5. Nec apud Deum, nec apud Ecclesiam ejus quæquam gravat iniqua Sententia. VIII. 63. col. 1. Apud Deum non Sententia, sed vita prava ligat. VIII. 90. col. 2.

Sententia iniusta publica auctoritate iura de prolata vim suam in Foro externo & contentioso obtinet. IX. 28. col. 1. Iul. §. 2. Nemini licet Sententiam præterea in iustitia contemnere.

Idem. Sententia iniusta, si privato iuris ordine lata, est ratione materia seu causæ iniusta, ubi nulla tamen sententiarum forma reprobatur. X. 11. col. 2. sub §. 2. Ce qu'il y a de particulier au Droit Français dans ce qui concerne les Sentences définitives, interlocutoires & provisionnelles; dans ce qu'il faut faire avant la prononciation de la Sentence, & dans la condamnation aux dépens & intérêts. IV. 189. col. 2. tit. 9. chap. 1. chap. 2. & 3.

SENTENTIÆ JUDICUM.

Sententia Iudicum quantum interserviat ad Juris præsertim consuetudinarii notitiam acquirendam? I. XVIII. §. 9.

SEPARATIO MARTIORUM.

Vide, *Divortium, Matrimonium*.

SEPTUM ECCLESIAE.

Septum Ecclesie quid sit, & unde sic dictum? IX. 46. col. 1. sub §. 4. Quare apud Scriptores mediæ ævi Septorum Ecclesie frequens mentio occurrat? *ibid.*

SEPULCRUM.

Sepulchra Apostolorum & Martyrum dicta eorum Sedes. III. 247. col. 2. n. 7. Quandoam Martyrum Sepulchra in urbe permissa? *ibid.* num. 8. Quanta fuerint Christianorum vota sepeliri ad Sepulchra Martyrum. *ibid.* n. 12. Qua ratione Ecclesie dici possint Martyrum Sepulchra? *ibid.* 248. num. 13.

Sepulchrorum familiarium & hereditarium usus apud Romanos. III. 249. col. 2. num. 48. Unde hodie frequentia familiaria Sepulchra? *Idem.* n. 49. Quibus his sepulchra competat? *ibid.* sub eod. n. 49. Quibus modis hodie huiusmodi sepulchra plurimè acquirantur? *ibid.* col. 2. n. 50. Non probanda sollicitudo de exstruktionem sepulchrorum. *Idem.* n. 51. De sepulchris majorum & iure eligendi sepulchrum. VIII. 66. col. 2.

Sepulchra honorifica iustorum probata per Scripturam & Patres; & quare? III. 243. col. 2. num. 3. & 4. Apud Romanos summas sepulchra favor. *ibid.* col. 2. n. 5. Expensæ funerarias ante omne æs alienum solvende. *ibid.* n. 6. Creditores præterituri debiti sepulchrum impedire non possunt. *ibid.* num. 8. Perstringitur inhumanitas quorundam Passorum, qui cadavera, quæ per suam Parochiam transferebantur, arrellant præterituri iuris illi competentis. *ibid.* num. 9. & 250. col. 1. n. 63. Unde verisimiliter hic mos ortus sit? 155. col. 2. n. 56. En France les Carres sur les Paroisses dégués, passé le corps du Défunt, n'exigent rien pour le transport. III. 277. col. 2. tit. 7. chap. 1. Nihil pro sepulchris potest exigi. VIII. 66. col. 1.

Sepulchra five exponendi & offerendi cadavera ritus plerique a Romanis exorti. III. 244. col. 1. num. 16. A Christianis respondendi non sunt ritus, quia iis Gentiles ad superstitionem abutabantur. *Idem.* n. 12. Quid de ritibus occulendi oculos, lavandi & vestendi corpora Defunctorum? *ibid.* n. 13. & 24. 15. & 16. Quid de facibus & cereis? III. 245. col. 1. n. 25. & seqq. Immediata luctus indicia a Gentilibus adhibitæ, fuerit a Patribus in funeribus improbatæ; & quare? *ibid.* num. 31. Non omnis in morte Christianorum luctus improbatæ. *ibid.* col. 2. n. 35. & VIII. 66. col. 2. Plalmi, officium & usus cereorum unde exorti? III. 245. col. 2. num. 38. & seqq.

Vide, *Officium Defunctorum, Exequia*.
Sepulchra vespertina non facile permitienda. III. 246. col. 2. sub num. 43. Missa celebranda est præsentem corpore, ex antiquo more. *ibid.* num. 43. Quid circa celebrationem hujus Missæ præscribant hodierna Ritualia? *ibid.* eod. n. 43. Quid Missa in antiquo Sacramentum exhibita continet diversum ab hodierna? *ibid.* n. 44.

Sepulchra urbana olim vetita; & quare? III. 247. col. 2. n. 1. & seqq. Quomodo eo non obstante invaluerit? I. *ibid.* col. 2. n. 11. Primitus Christianis tantum datum fuit sepeliri in locis pro Ecclesiis. *ibid.* col. 1. 148. num. 15.

Vide, *Cimiterium*.

Sepultura in Ecclesiis multis sæculis prohibita. III. 248. col. 2. num. 30. & VIII. 66. col. 1. Qua occasione & quibus motivis huiusmodi non sepelendi promittit in Ecclesiis invaluerit? III. 248. col. 2. num. 31. & seqq. Licet Ecclesia de pristina disciplina multum remiserit, non tamen eam omnino dimisit. *ibid.* 249. col. 1. num. 35. Decreta Synodorum pro restringendis Sepulchris in Ecclesiis, & reducendis sepulchris in Cimiteriis. *ibid.* num. 37. & 38. 39. & seqq. Ad quem spectet concedere locum sepulchre in Ecclesia? III. 249. col. 2. num. 46. Decretum Episcopi de non danda sepultura in Ecclesia sine suo consensu probatum a Parlamento Parisiensi. *ibid.* n. 45. Ce qu'il y a de cela de particulier aux usages de France. III. 278. col. 1. chap. 2. & 3. Inter Jura honorifica Patrono competit Jus sepulchre in Ecclesia, etiam in Choro. III. 79. num. 29. & 149. col. 2. n. 49. Jus illud transierit & amittitur una cum Jure Patronatus. *ibid.* 79. col. 2. num. 31. & 249. col. 2. sub n. 49.

Sepultura locus Jure communi est Ecclesia Parochialis aut ejus Cimiterium respectu omnium Paro. hianorum. III. 250. col. 1. n. 2. & seqq. Hinc ad solas pene Parochiales Ecclesias habentur Cimiteria. *ibid.* num. 5. Ritualia & Synodi Parochos habent pro ordinariis Ministris Exequiarum & Sepulchrum. *ibid.* num. 6. Quinam in ordine ad Sepulchrum censentur Parochiani? *ibid.* col. 2. num. 7. An peregrini & transientes? *ibid.* num. 9. An famuli, ancillæ & commensales Monasterium censiendi sunt Parochiani? *ibid.* n. 16. Les Domestiques des Religieuses & des Religieuses qui se convertissent par d'elles se convertissent au Monastère, doivent être enterres dans la Paroisse. III. 278. col. 2. chap. 3. Quid de oblati Monasterium? III. 257. col. 2. num. 13. Ubi sepelendi Canonici alique Beneficiati? III. 251. col. 1. num. 18. Quenam ecclesia hanc rem observatur disciplina in Galliis? *ibid.* in nota. & 278. col. 1. n. 18. An sepulchrum Majorum præferendum Ecclesiæ Parochiali independenti ab electione? III. 66. col. 2. n. 9. & 22. & 23. Quid proit sepultura in loco Religioso? *ibid.* col. 1. n. 25. & VIII. 251. col. 2. Ubi sepelendi uxor, item fili-familias, non ecclesia sepultura? *ibid.* 251. col. 2. n. 27.

Sepultura electio cuiuslibet est libera. III. 251. col. 2. n. 26. Quibus argumentis electio probetur? 28. Per electionem excludi potest Ecclesia Parochialis, & Sepulchrum majorum. *ibid.* col. 1. num. 22. Electio sepulchre fieri potest in loco minus religioso; sed non in loco profano. *ibid.* num. 23. An necesse Defuncto, si in loco profano sepeliatur? *ibid.* sub eod. num. An electio sepulchre sit actus ultime voluntatis? *ibid.* col. 2. num. 30. Quo motivo jampridem plures ad suas Ecclesias attrahere conati sint fidelium sepulchras? III. 252. col. 1. n. 37. Excessus Monachorum & Mendicantium Sepulchras illicitantium a Pontificibus repressus. *ibid.* n. 38. & seqq. Electio Sepulchre sollicita, nulla esset. *ibid.* n. 40. & num. 41. Perna adversus eos, qui fideles sollicitant ut sepulchram apud suam Ecclesiam eligant. *ibid.* num. 42. & 43. Objections sur le choix de la Sepulture. III. 277. col. 2. chap. 3.

Sepultura gratis faciendi. III. 253. col. 1. n. 1. & seqq. Stipendium constitutum ex ærario publico pro Clero Constantinopolitano ad hoc ut exequiis gratis fierent. *ibid.* n. 1. & seqq. Expensæ funerum præscriptæ; & Ministrorum honoraria a Justiniano taxata. *ibid.* col. 2. num. 5. Ministri, qui essent & comitantur funera Constantinopoli. *ibid.* n. 6. & 7. Acolythi nihil penitus accipere poterant. *ibid.* n. 9. Quare conveniret ut exequiis gratis fierent? *ibid.* num. 12. Tempore S. Gregorii quærebantur Laici pro sepultura pretium exigere, quod tanquam abusum reprehendit Pontifex. *ibid.* col. 2. n. 13. & 14. & seqq. Omnis ex-
Actio

SIGILLATOR, SIGILLUM.

sigillatoris Penitentiarie quoddam officium? l. 145. col. 2. num. 17.
sigillo plumbeo quando Pontifices coperire litteras oblige-
 re, l. 148. col. 1. n. 7. Quid in plumbeo Sigillo variis tem-
 poribus fuerit impressum? ib. sub eod. num.
Sigilli iura per exactiones improbantur, III. 134. col. 2. nu.
 17. Sigilli appositio in instrumento quid operetur? IV. 97. col.
 2. nu. 73. Scriptura munita Sigillo publico plenam fidem facit,
 IV. 96. col. 1. nu. 37.
Sigillum Confessionis quam arte tenendum, IV. 116. col. 2.
 Poena contra infringentes hoc Sigillum, VIII. *ibidem* col. 2.
 & in notis.

SIGNATURA.

Signatura quid sit, unde sic dicta, & quid contineat? l. 142.
 col. 2. nu. 13. & III. 57. col. 2. nu. 8. & *segg.* Quia forma Pa-
 pa signet? l. 142. col. 2. nu. 11. 23. & 14. Multum interit,
 num. uno an aliquo Signatura sit expedita, l. 143. col. 1.
 nu. 23. Modus quo Signatura per manus Officialium Curie
 obambulat & expeditur, ib. n. 15. & 16. & 17. Tandem mit-
 titur ad Cancellariam, ut B. licet expendantur, ib. nu. 22.
Signatura duplex est, una per fiat, altera per concessum; utri-
 usque differentia, & quae preferenda? l. 143. col. 1. n. 14. &
 III. 57. col. 2. nu. 9. & *segg.* Libelli supplices hodie dupli-
 citer signari solent, l. 142. col. 2. nu. 12.
Signatura expedita, gratia censetur perfecta, & ad quid ne-
 cessaria Bularum expeditio? l. 143. col. 2. n. 22. & III. 58. col.
 1. nu. 15. Regula Cancellariae de non iudicando iuxta Signa-
 turam, III. 57. col. 2. nu. 12. & 13. An Signatura sine Bulla
 aliquando fidem plenam faciat? ib. 58. col. 1. n. 17. In Gallia
 sola signatura sine Bullis sufficit in plerisque Beneficiis, & quae
 re? ib. num. 19. D'o uient l'usage de France de prendre des
 Bulles pour les Benefices & Collatores, & pour les premiers Di-
 gnes des Cathedrales & des Collegiales? III. 269. col. 2. nu.
 1. *chep.* 3. Cautio, quae adhibetur adversus fraudes? III. 58. col.
 1. nu. 10. Formula qua signatura ibidem verificatur per Ban-
 quarios, ib. eod. n. 20. & n. 22. In Belgio necessariae sunt Bul-
 lae in forma expeditae, ib. col. 2. nu. 23. Sufficit signatura in
 extinctione Penionis, III. 123. col. 2. nu. 24.
Signaturae tres partes describuntur, l. 142. col. 2. num. 13.
 & III. 57. col. 2. n. 9. & *segg.* Quanam in prima & secunda par-
 te necessario exprimentur? l. 143. col. 1. num. 1. & *segg.* Cur
 tertia pars signaturae apponatur? l. 143. col. 1. nu. 14. Expli-
 cantur clausulae tertiae partis signaturae, III. 61. col. 2. n. 1
 & *segg.* Formulae si neutri, item si nulli & si alteri, quomodo dif-
 ferant, & quando adhibeantur? III. 62. col. 1. nu. 12. Clausula
Cum gratificatione opportuna, quando apponatur, & quis ejus
 finis? ib. col. 2. n. 13. Quid clausula *Antefieri*? ib. col. 2. nu.
 15. Clausula *Trigulorum*, item clausula *Devolutum*, item clau-
 sula *Committatur*, III. 61. col. 2. n. 16. & 27. & col. 1. n. 30.
 Clausulae omnes, quae sunt styli, habentur pro expressis, *ibid.*
 nu. 38. *Observationes* sur les clauses de la troisieme partie de la
 Signature, III. 270. col. 1. *chep.* 5.
Signatura, qualem ab ipso Pontifice subinde ponatur? III.
 61. col. 1. num. 39. Hujus signaturae diversa forma, & singu-
 larium formarum effectus diversi, ib. n. 40.
 Vide, *Derogatio*, *Patronus*, *surrogatio*, *Data*.

SIGNUM, SEU SIGILLUM.

Vide, *sigillum*.

SIMONIA.

simonia vulgata definitio, III. 140. col. 1. n. 16. Non vide-
 tur probata D. Van Espen suffragio, ib. in nota.
Simoniaca est admittere aliquem ad Religionem amore pec-
 uniae, l. 139. col. 1. nu. 4. & 9. & V. 22. col. 1. §. 4. & ib.
 61. col. 2. §. 6. Item aliquid exigere ab ingredientibus Religio-
 nem, VIII. 46. col. 1. Similiter accipere pecuniam pro admissio-
 ne, l. 139. col. 1. n. 5. Item exigere pro sustentatione Pro-
 fessuri, quando Monasterium est iudiciens, ib. n. 6. Item exi-
 gere pecuniam, ut Monasterio provideatur de mediis unde su-
 stentare Professuram poterit, ib. col. 2. n. 12. An titulus pau-
 peratis excolat, l. 140. col. 1. nu. 1. & 2. *ibid.* numero 3. &
segg. Alius titulus, quo nonnulli exactiones dotium a Simon-
 ia vindicare volunt, l. 139. col. 2. num. 15. Hujus tituli in-
 firmas plures argumentis ostenditur, *ibid.* nu. 16. & *segg.*
 Exigere aliquam ultra necessariam ad sustentationem Professuri in
 commodum Monasterii, etiam si Monasterium sit pauper, Si-
 moniacum est, l. 160. col. 1. num. 6. & V. 19. col. 2. §. 1.
 & *segg.* Monasteria etiam vere insufficientia non raro in exa-
 ctione dotis incurant Simoniam juris divini, V. 12. col. 1. §.
 3. Sententia Joannis Hesseli de simonia circa ingressum Religio-
 nis, V. 33. col. 2. §. 10. Rodolphus Abbas S. Trudonis non
 permittit aliqui exigi a Monachando, V. 48. col. 2. §. 2. Ex-
 penditur consilium a Rodolpho Religiosis sancti Pantaleonis,
 pro cavenda simonia in admissione Fratrum, lugeffum,
ibid. col. 2. §. 3. Compendiose exponitur quid Auctor in Dis-
 sertatione de Simonia circa ingressum Monasterii sentiat,
 & quibus praecipue argumentis opinionem suam iustificet, V. 63.
 col. 1. §. 7. Respondeo quibusdam argumentis ejus sententiae op-
 ponitis, *ibid.* col. 2. §. 8. Quid in Concilio Turonensi statutum
 fuerit contra exactiones pro ingressu in Religionem, vel pro

Recor

pro loco sepulture, & exequiis per Canones & Decretales
 veritas, ib. num. 16. & *segg.* 20. & *segg.* Consuetudo non
 efficiendi sepulcrum priusquam pro terra pretium solvatur,
 reprobat, *ibid.* num. 21. Non tamen veritas obligationes, &
 quod hoc nomine veniat? ib. num. 22. & *segg.* Quid de pallio
 feretro imposto? ib. 254. col. 1. nu. 32. & 33. Quibus cedant
 oblationes funerariae? *ibid.* col. 2. num. 36. Quid de neganti-
 bus has oblationes? VIII. 66. col. 1. Laicis vetitum infringere
 laudabiles consuetudines offerendi, III. 254. col. 2. num. 36. &
segg. Conveniens fuit, ut oblationes collectae taxarentur: per
 quos, & quare? *ibid.* num. 41. Taxae iurium auctoritate Re-
 gia pro Comitatu Namurcensi, item pro Civitatibus Mechlini-
 aensi & Antverpiensi, referuntur & explicantur, *ibid.* num.
 42. & *segg.* Quae sit natura iurium sic taxatorum? l. 1. 351.
 col. 2. num. 50. Jura taxata & collecta a Clero non exceden-
 tia, ib. col. 2. nu. 51. Prætextus excedendi a S. Carolo reje-
 cti, *ibid.* num. 52.

Sepultura ob non solutionem iurium non differenda, III.
 255. col. 2. num. 54. Haec sepultura dilatio ab Imperatoribus
 etiam ethnicis reprobat, *ib.* num. 55. Pignus accipere in le-
 gitimitate solutionis iurium funeralium, verat S. Carolus, III.
 256. col. 1. n. 59. Improbatur quod lege Sepultura convensiens
 negat ob defectum solutionis iurium, ib. n. 60. Quomodo le-
 gere debeat Parochus circa pauperum Parochianorum sepul-
 turam? *ib.* num. 61. Unde fiat, ut Parochi subinde impellantur
 ad duriorum iurium exactionem? *ib.* nu. 63. *Comment les*
Evêques de France ont prévenu l'exaction des droits funeraires?
 III. 276. col. 2. *chap.* 4.

Sepultura libera concessa nonnullis aliis locis religiosis, quam
 Ecclesiae Parochiali, cui de iure competunt exequia, III. 256.
 col. 2. n. 1. & 2. Quid per liberam sepulturam intelligendum,
 ib. 256. col. 2. num. 9.

Sepultura carere poena gravissima etiam apud Gentiles, III.
 259. col. 1. num. 1. Haec poena ut ignominiosissima Christianis
 olim a Gentilibus inflicta, ib. num. 2. Corpora morte punito-
 rum inhumari nequeunt sine licentia Magistratus, VIII. 67. col.
 1. & III. 259. col. 1. nu. 4.

Sepultura Ecclesiastica quare aliquibus denegatur, III. 259. col.
 1. n. 6. & 7. Quibuscum illa deneganda ib. n. 8. & *segg.* Non semper
 concedenda is, qui in eamvis acceptum abolitionem,
 III. 260. col. 1. nu. 23. Quomodo Parochus in denegatione Sepul-
 turae se gerere debeat? *ib.* col. 1. n. 29. In Concordatis inter
 Episcopum Cameracensem & Magistratum Antverpiensem ac-
 designantur casus, quibus deneganda sit sepultura, VIII. 244. col.
 2. Regle sur cette matiere generalement tenue en France,
 ib. 278. col. 1. *chap.* 6. *Quelques usages particuliers*, *ibid.*

Sepultura excommunicati possit Ecclesiam; & quare? III.
 260. col. 1. n. 30. Corpus huiusmodi exhumandum, & qua au-
 thoritate? *ib.* n. 32. Quare neganda Sepultura sacra excommuni-
 catis? III. 259. col. 2. n. 8. & n. 11. & 12.

Vide, *Executio*, *Quarta funeraria*.

SERVITUS, SERVUS.

Servituti conditio apud Romanos dirimebat Matrimonium, si
 volentes dominorum non adesse, II. 142. col. 2. nu. 8. Hodie
 conditio servilis non dirimit, nisi error interveniat, ib. col. 2.
 nu. 10. & 11.

Vide, *Impedimentum Matrimonii*.

Servi in Gallia & Belgio in multis regionibus liberi sunt, II.
 142. col. 2. nu. 14. Ex quo tempore? *ib.* in nota.

Servus peculium qua de causa concellum? & in quo consti-
 fiat, III. 152. col. 1. n. 5. Dicitur patrimonium servi, & quare
 ib. nu. 8.

Servi olim ordinabantur sine consensu domiporum, VI. 149.
 col. 2. Præmittenda erat eorum manumissio, *ib.* De manumis-
 sione Servorum; remissive, *ibid.* Anathema in eos, qui doce-
 bant licitum esse Servis, prætextu Religionis, dominos suos
 deserere, VI. 188. col. 1. Quomodo procedendum in Servorum
 ordinatione? VIII. 35. c. 1.

Servorum manumissorum libertas duobus vel tribus testibus
 probanda, VII. 259. col. 2. Quid in Gratiani Decreto de ser-
 vis Ecclesiarum, eorum alienatione, manumissione, &c. VIII.
 65. col. 1. Theodori junioris Constitutio de servis ad Ecclesias
 constitutibus, IX. 47. col. 1. §. 5. Quoniam immunitas sive
 asyllum Ecclesiarum locum habuerit respectu Servorum? *ib.* sub
 §. 5. & 49. col. 2. & VIII. 75. col. 1.

SEXTAE HORÆ OFFICIUM.

Sextae Horæ Officium, quo diei tempore exsolvendum? V.
 164. col. 2. sub §. 2.

SEXTUS DECRETALIVM.

Sextus Decretalium, nempe liber, a quo digestus, & quid
 contineat? VIII. 179. col. 2. §. 1.
 Vide, *Decreta Pontificum*.

SIFRIDUS.

Sifridus in Archiepiscopum Moguntinum eligitur, VIII. 172.
 col. 1. Schismata huius electionis occasione in Ecclesia Mogun-
 tina ori origo & historia, VIII. 171. col. 2.
 Vide Innocentium III.

Beneficio Ecclesiastico? VIII. 126. column. 2. In his confuetudine contraria non tollit Simonia restatum. *ibid.* 133. col. 1. Quomodo & domibus Religiosis eliminanda Simonia? VIII. 146. in nota. Quam frequens Simonia inter Moniales. VIII. 159. col. 1. Causa conscientie, cuius solutione liquet Simonicas esse conditiones, sub quibus puella quaedam ad Monasterium admittitur fuerat, & proinde contractum esse rescindendum. VI. 83. col. 1. Feeda Simonia est exigere pecuniam pro conviviis in die Vestitionis & Professionis. I. 260. col. 1. n. 7. & V. 28. col. 2. & *ibid.* 47. col. 2. in §. 3.

Vide, *Monasterium, Professio, Moniales.*

Simonia qualis interveniat in Resignationibus cum conditione? III. 99. col. 1. n. 9. & *segg.* Dispensatio, non purgatio simonice requiritur in Resignatione in favorem. *ib.* col. 2. n. 13. An Summus Pontifex resignationem in favorem a labe simonice purget? *ib.* n. 15.

Vide, *Resignatio.*

Simonia redolet exactio iurium in admissione ad Beneficia. III. 92. col. 1. num. 32. Item in Ordinationibus etiam ratione filiarum Notarii, & Ministrorum. III. 134. col. 2. n. 17. Varias constitutiones pensionum de simonia suspensas. III. 117. col. 1. n. 1. & *segg.* Adhuc magis suspensae sunt earum redemptiones. *ibid.* 128. col. 2. num. 26. Conventio de redimenda pensione manifeste simoniacae. *ibid.* col. 1. num. 23.

Simonia omnium criminum gravissimum semper reputata. III. 134. col. 1. num. 1. In quo eius inordinatio consistat? *ibid.* n. 2. Gravitas huius criminis potissimum ex effectibus defluenda. *ibid.* n. 3. Enumeratio mala quorum causa est. *ibid.* n. 4. & §. 6. & *segg.* Quanta sit huius vitii enormitas? V. 166. col. 2. §. 1. & 167. col. 1. §. 4. & col. 2. cap. 2. §. 1. & VIII. 45. col. 1. & 2. Primis faculis magis actum contra simonicas ordinationes, & posterioribus magis contra simonicas provisiones beneficiorum; & quare? III. 166. col. 2. n. 10. & V. 134. col. 2. §. 2. Aequae simoniacae est datus pecunia pro electione, ac si daret pro ipsa consecratione. VIII. 47. col. 1. Species aliquot simonice etiam hodie in ordinationibus alicubi inventurum. III. 134. col. 2. n. 15. & 16. Eas non minus detestatur Ecclesia quam olim. *ibid.* n. 15. Quid in Synodo Thulana decretum fuit contra simonicas ordinationes? VII. 135. col. 2. Poena depositionis a Synodo Nicæna II. decreta contra simoniacos ordinatos & ordinatorum. VII. 178. col. 2.

Vide, *Ordo.*

Simonia quibus modis committitur? III. 135. col. 1. num. 1. & *segg.* & 167. col. 1. §. 1. & *segg.*

Vide, *Munus.*

Simoniaca an fuerint investiturae Episcoporum olim ab Imperatoribus datae? VIII. 45. col. 2.

Simonia vitium quam commune olim fuerit. III. 136. col. 2. n. 1. Quando invalescere coepit? *ib.* col. 1. n. 1. Quotopere saeculo XI. gradiretur? *ibid.* num. 5. Consequens in vitiis laicum est, ut sine remota conscientia fieret. *ib.* n. 3. & *segg.* In Italia, quia etiam in Aula Romana, olim frequentis erat simonia. *ibid.* n. 6. & col. 2. n. 11. Quid Ottonis de illius simonia notaverit? *ibid.* 137. col. 2. n. 12. Omni aetate simonia diversis fraudibus & fallaciis occultata & palliata fuit? V. 166. col. 2. §. 3. Qua ratione fraudes & technae, quibus simonia tegitur, securius atque clarius detegi possint? V. 167. col. 1. §. 4. Variis palliis quibus hoc vitium tegitur, detegendis aptissima est sententia, *Gratis accipitur, gratis datur.* III. 137. col. 2. num. 17. Hae sententiae ubi sunt Patres adversus simoniacorum fraudes; & ad evitandam simoniam labem iudicio merito ahibenda. *ibid.* n. 18. & 19. & V. 135. col. 1. §. 1. & *segg.*

Simoniae pallium est separatio temporis a spirituali, item dare per modum motivi. III. 140. col. 2. num. 1. & *segg.* Multis exagatur & reprobat. *ibid.* n. 1. Arriter in huius pallii patronos invenitur B. Petrus Damiani. *ibid.* n. 2. Propositio huic pallio favens ab Alexandro VII. damnata. *ib.* n. 7. & V. 167. col. 1. Dum pro iure ad proventus spiritali annexos aliquid datur vel accipitur, tum ipsius spirituale *gratis* non datur, nec accipitur. V. 167. col. 2. §. 1. Spirituale *gratis* nec datur, nec accipitur, dum pro illis obtinendis aliquid datur vel accipitur temporale per modum motivi. V. 168. col. 1. §. 2. Pallium nomine motivi contractum ab Episcopis Gallis & Belgis reprobatum. III. 138. col. 2. num. 14. & 15. & V. 167. col. 2. sub §. 2. Alexandri VII. cenuram Innocentius XI. proavit. *ib.* 138. col. 2. n. 16. & V. 167. col. 1.

Simonia aliud pallium est sub specie pietatis & caritatis. III. 139. col. 1. n. 1. & *segg.* & V. 168. col. 2. §. 4. Hanc larvam, tamquam diabolum fraudem maligne exagitat S. Gregorius. *ib.* III. 139. col. 1. num. 2. & 3. Cavendum ut sub obtentu elemosynae simonia committatur. *ib.* col. 2. num. 5. Pro obtinendo Beneficio nihil Ecclesiae aut pauperibus tribuendum. *ib.* num. 6. Abominabile est pecuniam simoniacae accipere, ut ex his confutatur vel iuventur Monasteria. *ibid.* num. 8. & V. 168. col. 2. Quinam sub hoc pallio simoniam committant? III. 139. col. 2. num. 7.

Simonia aliud pallium est redemptio vexae, & an quandoque possit a simonia excusare. III. 139. col. 2. num. 10. & *segg.* & V. 169. col. 1. §. 5. Improbatur tractatio in lite super Beneficio, mediante resolutione expensarum. III. 139. col. 2. n. 12. & 13. Responsa Pontificum dilucide evincunt, quod, qui ter temporales alicujus promissionem, quin & expensarum reliquorum aut compensationem, se a litigio super re spirituali eximunt, solent sub pallio redemptionis vexae, & simoniacae, prout voraginem se immergere. V. 169. col. 1. sub §. 5. Quid observatum voluerit S. Carolus, ne sub praetextu redimendae vexae committeretur simonia. III. 140. col. 1. num. 15. & V. 169. col. 2. Quae sit circa hanc rem nonnullorum Theologorum sententia. V. 169. in nota.

Simonia saepius committitur in exactioe iurium, ut vocant, pro institutione aut admissione ad possessionem. V. 169. col. 2. §. 6. Nulla confuetudo quantumvis inveterata similis exactioe iustificare potest. *ibid.* Nequidem, si talis confuetudo esset iuramento reherita. *ibid.* Quotopere Synodus Tridentina detecta sit conditiones seu deductiones ex fructibus, solutiones, promissiones compensationelive illicitas, aliaeque omnia quae ex prava confuetudine in electione, confirmatione sive admissione ad possessionem interponuntur. *ibid.* col. 2. Quare adhuc a plurimis exactioes illae, sine ullo pene conscientiae remorsu, frequenter videntur. *ibid.* Epistola Honorii II. qua improbat pravam confuetudinem exigendi pecuniam a recipiendis ad possessionem Beneficiorum. V. 170. col. 1. §. 7.

Simonia aliud pallium dicitur *gratuita remunerationis* multis reprobat. III. 140. col. 1. num. 17. & n. 18. & *segg.* Quidam dari tamquam pretium, quod dicitur dari per modum gratitudinis aut remunerationis. *ibid.* num. 19. Non interest, an tempore dandi aut accipi dicatur tamquam *gratuita compensatio* pro re spirituali, an tamquam *pretium*. V. 170. col. 1. §. 8. Ex circumstantiis, quae hodierna remunerationes committunt, ostenditur quod confuetudine sub illis latere turpis simonia. *ib.* col. 2. §. 9. Simonicus est, qui Ecclesiae rei bona largitur, cum pacto ut in ipsa recipiat in Canonico. III. 139. in nota. Quenam artem ad id scilicet an modum atque Collatoris noveant? III. 140. col. 1. num. 20.

Simoniaceorum poena antiquius erat perpetua depositio, nec post penitentiam restituebatur. III. 140. col. 2. n. 1. & 13. n. 5. & 6. Quae ratione ordinationes eorum d. debantur? *ibid.* n. 4. 141. num. 7. Huius poenae iustitia. *ibid.* col. 1. n. 10. & V. 292. col. 1. §. 1. Quid Synodus Clavendensis circa simoniacas ordinationes? VII. 27. col. 2. Quid poenam in simoniacis? *ibid.* Synodus decreverit? V. 138. col. 1. Canones liquentes de huiusmodi ordinationibus, etiam confecturum in poenae laeas Basilicorum Provinciarum. III. 141. col. 1. n. 11. & V. 28. col. 1.

Simonia in administratione Sacramentorum semper peccatum cavendum. V. 174. col. 1. §. 1. & *segg.* & VII. 136. col. 1. An Simoniaci Sacramenta queant conferre? VIII. 46. col. 1. Quid defimonia in administratione Sacramentorum in Concilio Lateranensi IV. sit statutum? VIII. 160. col. 1. Quae hic cura spectet ad Episcopum? *ib.* col. 2.

Vide, *Argumentum Penitentiae.*

Simonia nonnumquam intervenit in perceptione eorum, quae inter Militarum solennia offeruntur. V. 177. col. 1. §. 1.

Vide, *Oblatio.*

Simoniace provisiones declarantur irritae. III. 141. col. 1. n. 14. 15. Sufficit simonia conventionalis, ut deat locus huic poenae. *ibid.* num. 17. Qui hanc nullitatem restringit ad simoniam realem, verba Canonum contra eorum naturalem sensum contorqueat. *ibid.* col. 2. num. 18. Ostenditur quomodo furi li fundamentum hae restrictio nitatur. *ibid.* num. 20. Quis praecipuus Ecclesiae scopus in decernenda hac poena nullitatis & depositionis? *ibid.* num. 21. Qui per simoniam ab altero, & ignorante, commissam provius est, debet beneficium illud dimittere. *ibid.* num. 22. & 23. & 26. & V. 192. col. 2. §. 2. Excipitur, si simonia commissa sit in fraudem provisi. III. 141. col. 2. n. 25. Simoniacus occultus beneficium dimittit, reuertit. *ibid.* n. 26. Deponi non potest, sed indicatur purgatio Canonica, si sit publice de simonia i. sanatus. *ibid.* 142. col. 1. n. 31. Ut quis ob simoniam a beneficio deponatur, requiritur sententia iudicis. *ibid.* n. 33 & 34.

Simonia & affidens Responso Pontificum & Conciliorum Decretis reprobat. V. 173. col. 2. §. 1. & *ibid.* col. 2. §. 2. & *segg.*

Vide *Confessio.*

Simonia conventionalis est aequae vera & formalis simonia, quam realem, III. 141. col. 1. n. 18. Simonia mentalis & conventionalis penes Canonicos non subiacet, sed sola simonia realis. III. 142. in nota. Quam difficilem simoniaci convertantur. 142. col. 1. n. 29.

Simoniacus tenetur ad restitutionem fructuum. III. 141. col. 2. n. 42. Etsi simonia sit occulta. *ibid.* n. 43. Creditur teneri ad restituendos fructus non solum percipit sed etiam eos, qui percipi potuerunt a possessore legitimo & diligenter. *ibid.* in nota.

Simonia est crimen pure Ecclesiasticum, & de eo Index Ecclesiasticus directus adversus Clericos cognoscit. III. 142. col. 1. n. 34. & 35. Quomodo Index Laicus aliquando de hoc crimine cognoscit, etiam adversus Clericum? *ib.* n. 36. & col. 2. num. 39. An coram Iudice Laico admitti possit probatio simonice? *ibid.* n. 40. Ubi admittitur, summa prudentia opus est. *ibid.* n. 41.

Simoniaci circa Beneficia a Pontifice purgari possunt, quiaam deccant? III. 143. col. 1. n. 2. Aliud est dispensari in simonia, quam dispensari in penis simoniacae. *ibid.* col. 1. num. 1. An simonia circa Beneficia sit iuris humani? *ibid.* col. 1. n. 3. Reprobatur distinctio inter simoniam prohibitam iure divino, & prohibitam iure duntaxat Ecclesiastico. *ibid.* sub *not.* num. 3. An Pontifex possit sine simonia vendere Beneficia? *ibid.* col. 2. num. 4. An in Curia Romana, praesente Pontifice, non committatur simonia? *ibid.* n. 5.

Simoniacum iure divino esse venditionem Beneficiorum multis probatur argumentis. III. 143. col. 2. n. 6. & 7. & 8. & *segg.*

Simoniam tollere Pontifex non potest, sed tantum in penis adversus simoniacos dispensare. III. 144. col. 1. n. 12. & 13. Quanta moderatione hae dispensationes olim concederentur? & ma-

& mala, eo non obstante; inde secuta, *ib. col. 1. nu. 21.* Rationes ob quas possit esse licita dispensatio in simonia, *ibid. col. 2. nu. 28.* Stylus Datarie quoad expeditionem huius dispensationis, *ib. nu. 29. & 30.* Expimendi fructus male percepti in huius compositionis tum Camera Apostolica, *ib. num. 30.* Quo fundamento fructus simoniaci percepti debeantur eidem Camera Apostolicæ *ib. 145. col. 1. nu. 32.* Hæc compositio in Gallia non admittitur, *l. 145. col. 2. n. 5. & ill. 144. col. 1. n. 32.* Cuiam refectui debeant fructus male percepti? *l. 145. col. 2. nu. 4.* Quid Penitentia circa restitutionem fructuum male perceptorum ordinare soleat? *ill. 144. col. 1. nu. 34.* Quomodo expeditur dispensatio in Penitentia? *ib. 145. num. 35.* Ratio dispensationum cum simoniacis, *ib. col. 2. nu. 40.* Qui per simoniam in Beneficia aut sacros Ordines se intrinsecus, nequidem post actam penitentiam ad illa redire possunt, *V. 192. col. 1. g. 3.* Quam ægre Ecclesia a sacris Canonibus contra simoniacos edictis recedat, & quæ in dispensatione attendenda? *V. ib. 5. 4.* Simoniaci quali Hæretici irreparabiliter a sacris muniis deponuntur, nisi ex misericordia hic rigor mitigetur, *Vill. 47. col. 2.* Regulæ in hac mitigatione servandæ, & a Gratiano propositæ merito in annuenda dispensatione attendendæ, *ib. Pontifex interduum concedit abolitionem a crimine simoniæ, confidentiæ, &c. nec tamen censetur rehabilitare ad beneficium, l. 143. col. 2. nu. 2.*

Simoniacæ proventus debet ante Dispensationem Beneficium dimittere, *ill. 145. col. 2. nu. 36.* Confessarius cui Dispensatio committitur, debet monere proivum ut complices inducat ad petendam dispensationem, & quæ origo huius praxeos? *ib. num. 37.* Pro quâ dispensationis solet exprimi scandalum alias cauendum, *ib. nu. 38.* Gravis urgenque ratio subesse debet, ut quis Ecclesiam sui Beneficium retineat, vel potius de novo obtineat, in quod per simoniam intravit, *V. 192. col. 1. sub g. 4.* Ordinare, si non semper, parum feliciter succedit illis, qui in Beneficiis simoniace obstitis per dispensationem permanent, *ib. 194. col. 2.* Disputatio de simonia, sive theses circa hæc materiam, D. Van-Essen præsidæ, propugnata, *VI. 57. & seqq. col. 1. & 2.*

Simonia commissa a patre an inficiat filium ignorantem? *Vill. 56. col. 2.* An simonia commissa a patre, filio ignorante, possit hunc impedire in functione Ecclesiastica? *ib. col. 2.* An adeptus Beneficium per simoniam paternam, possit in eo permanere, etiam postquam detecta est simonia? *ib.* Simoniaca extorsio quorundam Episcoporum, etiam erga Monachos, *Vill. 138. col. 2.* Similis extorsio quorundam Capellanorum, *ib.* Quo colore obvianda hæc extorsio? *ib. 160. col. 1.* Exacta hoc in casu duplo restituenda, *ib.*

SOBRIETAS.

Sobrietas in Clericis requiritur, *Vill. 27. col. 1.* Præsertim in Episcopo, *Vill. 30. col. 2.* Quid circa sobrietatem a Clericis servandam in Concilio Lateranensi IV. sit decretum? *Vill. 147. col. 2.*

SOCIETAS JESU.

Societas Jesu admittit fuit in Belgio sub hæc expressa conditione, quod ea non poterunt ingerere exercitio ullius rei spectantis ad munus Pastoralis, sine scitu, consensu & beneplacito Curatorum, *l. 14. col. 1. num. 3.* Contentio inter Parochos Bruxellenses & Patres S. J. super Catechismo Parvulorum, *l. 15. col. 1. n. 6.* Altera & famola contentio eadem de re inter Parochos & Jesuitas & eisdem Patres, *l. ibid. sub num. 8.* An Societas possit succedere parentibus, & conditio quoad hoc adjecta admissioni ejus in Gallia, *l. 173. col. 2. nu. 9.* Annunerationum Mendicantibus, & quo titulo? *l. 176. col. 1. num. 17.* Vocum illorum post biennium Novitatus potest quodam sensu dicti solenne, *ib. 185. col. 2. nu. 15. & ib. in nota.* Non solvit Matrimonium ratum, non conjugatum, uti Professio Religiosa, *ill. 160. col. 2. n. 12.* Immunitas eis concessa a Decretis per Gregorium XIII. ad quæ se extendat? *ill. 185. col. 2. n. 43.* Acris contentio sollicitas inter & Ceterum Polonium super questione: An Jesuitarum Collegia Decimas solvere teneantur de redditibus quorundam quæ eorum Collegiis data fuerant? *V. 15. in nota.* Quorundam ex Constitutione Ascendens Domino, ipsis rerum temporalium competeret dominium? *V. 55. col. 1.*

SODOMIA.

Sodomia enormissimum & detestabile crimen, *Vill. 132. col. 1.* Quid in Concilio Lateranensi III. contra hoc crimen, statutum fuerit? *ibid.*

Vide, Peccatum.

SORORES GRISEÆ.

Sorores Griseæ in Gallia succedunt Beguinis, *l. 225. col. 2. nu. 17. & 18. & Vill. 238. col. 1.*

SORS.

Sors, quid sit respectu mutui? *VI. 92. col. 1.* Usura est quidquid ultra sortem exigitur aut speratur, *ib.*

Vide, Mutuum, Usura.

SORTES.

Sortium usus prohibitus, præsertim in electione ad Dignitates Ecclesiasticas, *Vill. 93. col. 1.* Quæ sint sortes sanctorum, & an licitæ? *ib.*

Vide, Sortilegium, Superstitio.

SORTILEGIUM.

Sortilegii definitiones, species & malitia, *IV. 47. col. 2. n. 1. & 2. n. 3. & seqq.* Inter maleficia reputatur, *ib. nu. 5.* Natura sortilegii probat intervenire maleficia, *ib. nu. 6.* In sortilegio intervenit pactum impliciter vel explicitum cum demone, *ib. 48. col. 1. n. 7.* Eidem finis, quibus utuntur sortilegi ad prædictionem futurorum, etiam utuntur ad nocendum, & tunc malefici dicuntur, *ib. num. 8.* Ex sortilegiis & maleficiis gravissima solent oriri incommoda, *ib. nu. 10.* Legibus Romanis puniebantur poena capitis, qui de statu Reipublicæ aut salute Principis sortilegos consulissent, *ib. n. 11.* Tempelarii, Necromantici varique alius leges deerunt vivicorum, *ib. col. 2. n. 22. & 23.* Lex Constantini contra maleficos, qui aliquid moluntur contra salutem hominum, vel animos ad libidinem excitant, *ib. num. 24.* An licita sint sortilegia ad bonum finem, & an maleficium maleficium possit tolli? *ib. 49. col. 1. nu. 25. & seqq. & col. 2. nu. 38. & seqq.* Edicta Principum Belgii contra magos & sortilegos, & specialiter contra eos, qui vocantur Ægyptiaci, *IV. 50. col. 1. n. 47. & 48.* Episcopi & Pastores tenentur populum monere & præmonere adversus hujusmodi impostores, *IV. ib. col. 2. n. 54.* Item ut caveant de suspicionibus, *IV. 51. col. 2. sub num. 60.* An ad evitanda maleficia, concedenda Bannorum Matrimonialium dispensatio? *ll. 129. col. 2. nu. 21.*

Sortilegi, quia sunt? *Vill. 93. col. 1.* Quædam usui sortium faventia, *ib.* Usus tamen ille prohibitus, præsertim in electione ad dignitates Ecclesiasticas, *ib.* Quæ Sanctorum sortes, & an sint licitæ? *ib.* De variis divinationum generibus, eorumque origine, *ib. col. 2.* De natura demonum, & an futura prænolescant? *ibid.* Quæ poena puniendi sortilegi & Divini? *ibidem.* De illusionibus quibus mulieres a demonibus decipiuntur, *ib. 94. col. 1.* De maleficiis per res sacras, ipsaque Missæ sacrificii, *ib. col. 2.* Incantationum varæ species, *ib. Arrets qui sont voir la fausse de ce qui se dit communement, & que le Parlement de Paris ne reconnoît pas qu'il y ait de véritables Sorciers, IV. 185. col. 2. chap. 5.*

Sortilegii crimen cuius Forti sit tam in Gallia quam in Belgio? *IV. col. 1. num. 48. & seqq. & 50. col. 2. n. 52. & seqq. & ib. 185. col. 2. chap. 5.* Quæ circumspicienda Iudex in hac causa procedere debeat? *IV. 50. col. 2. n. 53.* Unde fiat quod in locis ubi magna inquisitio adversus Sagas non instituitur, longe minori numero de hac materia quam alibi reddatur suspensio? *ib. sub eod. nu. 53.* Tortura in hæc materia multis incommodis est subiecta, *IV. 106. col. 2. num. 38.* Aliquando permittit Deus ut vera a Sortilegis prædicentur, & quare? *IV. 51. col. 1. nu. 58.*

Vide, Magia.

SPECTACULA.

Spectaculorum fœditas & abominatio a SS. Patribus graphicè depingitur, *ll. 189. col. 2. num. 8. & seqq.* Quantum afferant periculi? *ib. col. 1. nu. 6.* Sunt irritamenta vitiatorum, ad corumpendos animos potentissime valentia, *ib. nu. 7.* Sunt publici pudoris lupanarium obcenitatis magisterium, *ib. num. 8.* Histrionum impudicissimi motus, libidines docent & instigant, *ib. col. 2. nu. 9.* Cavens turpitudinem, & publicæ professiones flagitiorum, *ib. num. 10.* Malorum omnium fons, scaturigo & fomes, *ib. sub eod. nu.* Spectacula hodierna, vulgo dicta Comedie, item Opera, ab iis non multum dissimilia, *ib. num. 12.* Lex Theodosii quæ Spectacula prohibentur diebus Dominicis & Festivis, etiam incidere in eas dies Natalis Imperatoris, *ib. col. 1. nu. 4.* Prohibentur hodie tempore divini Officii, *ibid. col. 2. num. 13.* Ordinantur Royaux qui défendent les spectacles & tout ce qui détourne de l'Office divin les jours de Fêtes, *ll. 203. col. 2. chap. 2. & 4.*

Spectacula vitanda omnibus, & præsertim Clericis, *Vill. 79. col. 1. & ib. 136. col. 1. & Vill. 128. col. 1.* Nonnulla Conciliorum contra Decreta Spectacula & Scenicos ludos, *Vill. 196. col. 2.* Plurima alia Decreta remissive *ib.* Cavendum ne dies Festi violentur exhibitione Spectaculorum, *Vill. 98. col. 1.*

Spectaculorum varia recenseantur genera, *Vill. 136. col. 2. & 146. col. 2.*

Vide, Choreæ.

SPIRITUALIA.

Spiritualia emere, an sit peccatum? *Vill. 45. col. 1.* Emens temporalia spiritualibus annexa, Simoniacus est, *Vill. 46. col. 2.*

Vide, Simonia.

SPIRITUS SANCTUS.

Spiritus sanctus procedit ex Patre & Filio, *Vill. 206. col. 2.* Quid apud Gratianum circa fidem de Spiritu sancto? *Vill. 117. col. 2.*

SPOLIA CLERICORUM.

Vide, Successio.

SPOLIUM.

spolii exceptio calumpnie obiecta ad impediendum litem processum, VIII. 196. col. 2. De spoliis exceptione, siue in causa civili, siue criminali obiecta, ib.

spoliandus nemò Beneficio, nisi ex sententia competentis Iudicis, servato Juris ordine, lata, X. 7. col. 2. §. 9.

SPONSALIA.

sponsalium definitio, II. 125. col. 1. n. 1. & 2. Olim etiam apud Gentiles Matrimonio præmitti solita, & hodie ob varias rationes merito præmittuntur, ibid. num. 3. Publice coram Parocho contrahenda, & cur potius coram Parocho Sponsæ quam Parocho Sponsi? ib. n. 4. & 5. Quo loco sponsalia contrahenda, & qualiter Desponsandi debent esse dispositi? ibid. col. 2. num. 6. De Testium & Conflagineorum præsentia in celebratione sponsalium requisita, ib. n. 7. Quæ per Parochum a Desponsandis inquirenda, ib. n. 8. Quo ritu sponsalia fieri debeant? ib. sub eod. n. 8. Circa quæ sponsi præcipue admonendi? II. 126. col. 1. n. 10.

sponsalia, alia sunt de presenti, alia de futuro, & quæ sit inter illa differentia? VIII. 97. col. 2. Sponsalia de futuro per copulam sequentem olim transibant in sponsalia de presenti, ib. An sponsalia sine libero contrahentium consensu sint valida? VIII. 101. col. 2.

sponsalia clandestina sunt valida, II. 125. col. 2. n. 12. Confectuendo contrahendi publice coram Parocho sponsalia non est universalis, ib. n. 10. & 127. in nota. Confectuendo hæc laudabilis, & merito observanda, ib. 125. col. 2. num. 11. Desponsari intra breve tempus debent ad Matrimonium procedere, & quare? ibid.

sponsalia impuberum de Jure sunt valida, & quæ ritus requiratur? II. 126. col. 1. n. 13. A Parocho non admittenda, ib. num. 14. An & quando sponsalia filiorum parentes frangere possint, VIII. 101. col. 1.

sponsalia si alterutra pars nolit adimplere, an cogi possit, & quibus mediis? II. 126. col. 2. n. 2. & 3. & IV. 14. col. 2. n. 21. & seqq. n. 25. & seqq. An conveniat illam cogi, II. 126. col. 2. n. 2. Quid circa hæc obineat in Gallia? II. 158. col. 2. n. 7. & IV. 14. col. 2. n. 29. Quid Belgio? II. 158. col. 2. n. 10. & IV. 14. col. 2. n. 30. Aliquando ob scandala aliqua incommoda dissolvendum a coactione, II. 126. col. 2. n. 4. Juxta in his prudenter procedere debet, ib. 127. col. 1. num. 6. In Gallia Juxta Ecclesiasticus cogere non potest per Centenas, vel condemnare ad datandum, ib. n. 7. Dans les Provinces on ne benoit pas les fiancailles, il n'est pas nécessaire de faire intervenir le Juge Ecclesiastique pour les résoudre, II. 201. col. 1. chap. 2. Diverses cas où le lien des fiancailles est entièrement rompu par les circonstances, ib. chap. 2.

sponsalia mutuo consensu dissolvuntur, II. 127. col. 1. num. 11. Solut in sponsalibus impuberum, & quare? ibid. num. 12. Item in sponsalibus publice coram Parocho contractis, & quare? ib. col. 2. sub num. 23.

sponsalia septus etiam sine mutuo consensu dissolvuntur, II. 127. col. 1. n. 13. Cui penus juxta Canonem Trullanum subsciendus ducens alteri desponsatam? VII. 164. col. 2.

sponsalia variis ex causis dissolvuntur, ex quibus & quid circa quamlibet attendendum? II. 127. col. 2. num. 24. & seqq. Cur facilius admittant conditionem suspensivam quam Matrimonium? II. 127. col. 1. n. 6.

SPONSORES.

sponsores, sic dicti olim Catechumenorum Catechistæ, II. 16. col. 2. n. 1. & seqq.

Vide, Patrini.

SPORTULÆ.

sportulæ exigi vetat S. Carolus in Curia Ecclesiastica, IV. 61. col. 1. sub nu. 43.

STABILITAS.

stabilitas, quæ movetur juxta Regulam S. Benedicti, quid importet? I. 164. col. 2. n. 9. Etiam tacite continetur in formulis recentioribus, ibid. nu. 8. Ad perpetuam clausuram non attingit, ibid. nu. 3.

STATIONES REGULARIUM.

stationum quæ sit origo & natura? I. 14. col. 2. n. 3. 4. & seqq. Episcopus Regularis Parochis subministrare non potest, I. 15. col. 2. n. 3. Nullum jus tribuunt Stationes, quantumvis obtinuerint, concionandi invito Parocho, maxime si per se id facere velit, I. 14. col. 2. num. 4. Id variis Sententiis confirmatum, ib. 15. col. 1. n. 5. & 7. Idem etiam jus nominandi Stationarium sit penes Regularem primitivum vel Abbatem, I. 15. col. 1. n. 10. Stationarii contra Parochum præteritio jurare non possunt, ibid. 15. col. 1. n. 5. Nolente vero Parocho per se prædicare, vel instructioni non sufficiente, & tamen adjutorem irrationabiliter recusante, stationarios eo in-

vito mittere potest Episcopus, I. 15. col. 2. sub num. 4. & 5. Quo casu non sufficit generalis licentia data ab Episcopo Fratribus Mendicantibus? sed requiritur speciale mandatum Episcopi? ib. 16. col. 1. num. 1. Quæ a Pastore observanda circa Stationarios? ib. n. 1. & seqq. Convenit ut apud Pastores hospitentur potius quam apud Laicos, ib. col. 2. sub nu. 3. Episcopus non potest Regulares in stationibus suis continere ad verius Parochum volentem & sufficientem per se prædicare, I. 15. col. 2. n. 3. Explicatur Clementina *Dadum de septu*, ib. n. 4. Sententia Consilii Brabantie pro Jure Parochorum per se concionandi, non obstante stationariorum immemoriali possessione, I. 227. & seqq. col. 1. & 2. Stationarius non a Parocho admittendus ad concionandum, nisi de licentia Episcopi, I. 16. col. 1. n. 1. Convenit ut Parochus Stationariorum concionibus interire, ib. col. 2. num. 3. Collatio Parochi cum Stationario conveniens, & penes necessaria, ibid. num. 4. Stationarium in temporalibus juvat Parochus, ibid. num. 5.

STATUÆ.

statuæ vel imagines minus honestæ Clericis interdixit, I. 6. col. 2. nu. 21. Contra illas quocumque loco positas frequenter conciones influenda, ib. eod. nu. 11. Qui illas retinent, ablatione non facile donandi, IV. 56. col. 1. nu. 67.

Stationarium Sandorum an facta sit in Concilio Nicæno II. aliqua mentio? VII. 174. col. 1. & ib. in nota.

Vide, Imagines.

STATUTA.

Statuta Capitularia si quando abulsi continere possunt, etiam si a Sede Apostolica sint confirmata, I. 29. col. 2. sub nu. 12. In his Statutis nonnumquam aliqua illicita occurrunt, I. 91. col. 2. sub nu. 23. Hinc cæco modo in ea non jurandum, I. 29. col. 1. sub nu. 13. & III. 29. col. 2. nu. 21. Ab Episcopis revocanda & corrigenda, III. 91. col. 2. nu. 21. Veretur Synodus Antverpenfis id præcipiens, ib. col. 2. sub nu. 25. Clausula generalis derogationis statutorum in litteris Apostolicis apponi solita, quid operetur? III. 63. col. 1. n. 19.

STIPENDIUM.

Stipendium quare dicatur id quod operariis Evangelicis debetur, non vero merces? III. 155. col. 1. nu. 24. & 25. Apostolus non vult Clericis debet Stipendium ut mercedem operis III. 161. col. 1. n. 26. & 27. Scholasticis nimis carnaliter & litteraliter videntur intelligi verba Apostoli: *Quis militat suis stipendiis unquam*, &c. ib. num. 24. Responsum Adriani VI. ad textum Apostoli, num. 28.

STOLA.

Stola, quare imponatur sinistro Diaconi humero, VI. 311. col. 1. Not hic Subdiacono Stola uti, ibid. nec Lectori, nec Cantori, ibid.

Vide, Orarium.

STRENÆ.

Strenarum origo, VIII. 95. col. 2.

STREPITUS FORENSES.

Strepitus forensis implicari Monachis & Clericis vetitum, I. 198. col. 2. n. 15. & IV. 8. col. 2. n. 4. & ib. 78. col. 1. n. 38. & 39. Strepitus forensis diebus Dominicis & Festivis quiescere debent, & quare? II. 185. col. 2. n. 27. & ib. 186. col. 1. nu. 5. Leges & Canones super hac materia, II. ib. col. 1. nu. 4. & seqq. Sententie, etiam ante conceptus, pronuntiatio, ejusdem execratio, examen testium, hiæ diebus facta, nulla sunt & invalida, II. 188. col. 1. n. 6. & 7. Item est de omnibus actibus judicialibus, etiam si sint de contentu Partium, ib. n. 9. Ordinantia *Royaum sur cette matiere*, II. 203. col. 2. & chap. 4.

Strepitus forensis ut evitarentur, indulta fuit Jurisdiclio Ecclesiastica, IV. 3. col. 1. n. 1. & 3. & seqq. & 8. col. 2. nu. 1. & seqq. Imminutio Jurisdictionis Ecclesiasticæ eorum indictioni potissimum ascribenda, IV. 8. col. 1. n. 23. & 24. & ib. 21. col. 2. nu. 40. & 51. Quo tempore in Tribunalia Ecclesiastica inducti? IV. 60. col. 1. num. 1. & seqq.

STUDIUM.

studiorum causa absentes, a residentia excusantur, I. 33. col. 1. num. 1. Clerici studiorum causa absentes, observare debent si nota de vita & honestate Clericorum, ibid. col. 2. nu. 11. Quandoque studentes in Academiis publicis gaudent fructibus Beneficiorum in absentia, V. 137. col. 2. §. 4. Merito Episcopi, alique Superiores de vita & progressu in studiis Clericorum studentium inquirunt, ib. 138. col. 1. Clericis testimonia Academica non concedenda, nisi plane de diligentia & eorum progressu in studiis constet, ib.

studium literarum regularium & librorum Gentilium lectio an Clericis conveniat, VIII. 27. col. 2.

Vide, Academia, Absentia, Residentia, Universitates.

SIRUFERUS.

siruferus, quid sit, III. 185. in nota (a).

STUPRUM.

stuprum quid sit, & in quas personas committatur, quæ eius poenæ de Jure civili, item juxta Canones Penitentiales? IV. 54. col. 1. nu. 30. & *segg.* Moderatio poenarum per Jus Canonium introducenda hodie servatur, ib. nu. 33. 34. & 35.

stuprum inter & Adulterium quæ sit differentia? IV. 54. col. 1. nu. 29. Poena stupri violenti an de jure capitalis? ib. col. 2. n. 44. Quid de eo qui virginem desponsatam violaverit? VI. 147. col. 1. *Suprator* tenetur stupratam dotare, & ducere in uxorem, IV. 54. col. 1. nu. 34. Ullus tamen reducit ad alternativam ad optionem supratæ, nisi adit promissio, ib. col. 2. n. 35. Tenetur Suprator ad alimentum prolem suam, ib. col. 2. n. 36. Quandoquidem mulieri credatur prolem ex supratore esse natam, ib. in col. 2. n. 36. *Le stupre est un rapt de seduction, ou un rapt de violence*, IV. 186. col. 1. chap. 6. nu. 29. & *segg.*

stuprum virginem nondum viri potestem paniter poena mortis, IV. 54. col. 2. nu. 37. Item Causas carceris stuprans captivam, ib. num. 39. Qua poena atrocissima antiquis Legibus Brabantie, ib. num. 44. Eius poena hodierna, item eorum, qui operam præstant, & parentum, qui dissimulant, ibid. in col. 2. n. 44. Ad eo criminalis in casu Stupri violenti non cessat per contractum Matrimonium, aut condonationem Partium, ib. nu. 45.

stuprum violentum quid sit, & in quo differat a raptu? IV. 54. col. 2. num. 42. Eius poena atrocissima antiquis Legibus Brabantie, ib. num. 44. Eius poena hodierna, item eorum, qui operam præstant, & parentum, qui dissimulant, ibid. in col. 2. n. 44. Ad eo criminalis in casu Stupri violenti non cessat per contractum Matrimonium, aut condonationem Partium, ib. nu. 45.

Vide, *De forstatio*.

SUBADVOCATUS.

subadvocatus qua occasione constituitur, III. 66. col. 1. nu. 29. Eorum jura limitantur, ib. col. 2. nu. 50.

Vide, *Advocatus*.

SUBDATARIUS.

subdatarii quod sit officium, I. 142. col. 2. num. 6. & *segg.* Subdatarius & Officialis, qui dicitur *per alium* una cum Dario, discutiant libellos Papæ offerendos, ib. 4. col. 1. v. 10.

SUBDIACONATUS, SUBDIACONUS.

subdiaconatus multis sæculis Ordinibus minoribus annumeratus fuit, I. 3. col. 2. n. 1. Brian poliquam lex continentiarum ei fuit annexa, ib. n. 2. Per impositionem manuum non confertur, ib. n. 3. Hodie Ordinibus sacris annumeratur, ib. n. 3. De servanda castitate Subdiaconi ferre monendi, ib. nu. 5. col. 1.

subdiaconi votum castitatis emittere debent, VII. 25. col. 1. Non eadem fuit omnium Ecclesiarum in hoc puncto disciplina, ib. 15. Non fuit eodem tempore ubique continentie lex imposita, ib. col. 2.

subdiaconus honorem habere debet Diaconi, VI. 210. col. 2. Non licebat Subdiaconis sedere in Diacono, & quid Diaconibus fuerit? ib. Nec nisi licebat uti Orario sive Stola Diaconorum, VI. 211. col. 1.

subdiaconorum officia verbis Pontificalis expressa, hodie ad solam Episcopale decanationem reducuntur, I. 4. col. 1. nu. 6. Antiquitus in Ecclesia Latina inter officia Subdiaconi non numerabantur, nec hodie in Ecclesia Græca, ibid. num. 7. Subdiaconi introducebant Catechumenos & Penitentes, VI. 221. col. 1. Non illis licebat distribuere panem Eucharisticum aut acrum Calicem, ibid. col. 2. nec vasa sacra solemniter deferre, VI. 220. col. 2. Nunquam vero ipsi interdicta vasorum sacrorum simplex ad recitandas Horas Canonicas, I. 4. col. 1. n. 1. Non tantum Corpori Christi vero, sed etiam mystico interverere debent, V. 95. col. 2. §. 5. Quam sanctæ suis functionibus Subdiaconos infillere oporteat? ibid. Quid intelligendum per assignationem votis specialiter Subdiaconis in eorum Ordinatione commendatam, V. 112. col. 2. §. 6.

subdiaconi in Ecclesia Græca committeretur Officiarium officium, nique non licebat foras deferre, VI. 211. col. 1. & *segg.* col. 2.

SUBJECTIO.

Vide, *Gratus Penitentiae*.

SUBSIDIUM.

subsidia liberalia de bonis Ecclesiæ Regibus pro defensione Regni contribui, ab Ecclesia probatur tunc certa moderatione. II. 213. col. 2. nu. 6. De Jure communis requiritur consensus Episcopi cum Clero, ib. nu. 7. Requiritur notabilis necessitas, & quare esse debeat? ib. nu. 8. & 9.

Van Elpen Tom. X.

subsidia primum Clero imposita fuerunt occasione Belli sacri, & vocata sunt Decima, III. col. 2. num. 21. & *segg.* Ex quibus bonis, qua quota, pro quo tempore ea colligerentur, ibid. nu. 24. & 25. Pontifices erant solliciti ut Clerici ad contribuendum invitati non cogerentur, ibid. num. 16. Concilium Lateranense Clericis vigintiannam, & Cardinalibus decimam imposuit in Subsidium Crucisignatorum, ib. col. 1. 114. num. 18. Honorius XII. ad succurrendum Imperio Constantinopolitano medietatem proventuum Ecclesiasticorum annui attribuit, ib. nu. 19. Pontifices non semper requirebant consensum Cleri, ib. num. 20. Qua conditione Clerus Gallicus Decimam annuatim pro bello contra Hæreticos, ib. nu. 21. Clerus sollicitus fuit, ne invitatus cogeretur, ib. sub nu. 22. Aliquando restitit, ne quod dabatur ut gratuitum in necessitatem vertetur, ib. n. 22. Concilium Lateranense III. voluit hoc subsidium esse voluntarium, VIII. 137. col. 2. *Observation sur les subsides volontaires que le Clerge doit payer au Prince*, III. 275. col. 1. chap. 3.

subsidium horum occasione, quanta servitute Clerus oppressus in Gallia fuerit tempore Philippi Pulchri, III. 224. col. 2. num. 29. & *segg.* Constitutio Bonifacii VIII. hac occasione edita, ib. n. 32. Eiusdem modificatio facta per eundem Bonifacium, Benedictum XI. & revocatio per Clementem V. ibid. 215. col. 1. n. 35. 56. & *segg.* Multis exactionibus Clerus vexatus fuit tempore magni Schismatis, cui occurrit Concilium Constantiense, ib. col. 2. nu. 41. Neque tamen cessavit Decimæ impositio, sed solvebatur tanquam subsidium extraordinarium & gratuitum, ib. nu. 42. In Gallia Decima imposita bonis Ecclesiasticis, occasione belli adversus Calvinistas, ib. n. 43. Quomodo jam facta ordinata & perpetua? ib. nu. 44. Præter hanc Decimam, nova impositio Clero facta titulo doni gratuiti, & ad quam summam ascenderat? ib. col. 2. sub cod. nu. 44. Precaria vulgo Bede, in Belgio solvi solita, primitus fuit gratuita & extraordinaria, ib. col. 1. 216. n. 45. Hodie est ordinaria contributio, ib. n. 46. Hæc contributio non gravat bona Ecclesiastica, ib. nu. 47.

subsidia, quæ Regi annuuntur, Clerum sæcularem Brabantie non concernunt; quia non consentit, III. 216. col. 2. nu. 49. Aliquando speciale subsidium Principi concessit, ib. nu. 50. Clerus Brabantie est corpus separatum a Statibus, & nominatum a primo Statu, qui consistit ex Abbacibus, etiam possitquam Archiepiscopus Mechliniensis & Episcopus Antverpæ sit ad statum fuerint admissi, ibid. col. 1. num. 52. A Principibus ut corpus separatam agnitus tunc etiam hoc sæculo, III. 217. col. 2. num. 56. Clerus iuridice, etiamnum hodie, contendit se consensu Statu in non comprehendi, ib. nu. 57. Nunquam nominatum per statum taxatur, nec certa quota ei impositur, ib. col. 2. num. 58. Quælibet aliquando fuit, qui cum Clero, & qui cum Statibus contribuere deberent, III. 216. col. 2. nu. 53. Post erectionem in Belgio Episcopatum, Clerus manifeste separatus a primo membro statuum Brabantie, ib. num. 54. Clerus, urgentibus sacris, aliquando in subsidium ex consensu statuum concessum, sine consequentia concurrat, ibid. col. 2. num. 55.

subsidia, quando Clerus contribuit, colligi non debent per Laicos, sed per Deputatos ex Clero, III. 217. col. 2. nu. 59. Convenit ut immunitis sit Competentia Pastoralis, VII. 218. col. 1. num. 62. Contributiones Cleri in Brabantia factæ sunt (sola auctoritate Ordinariarum, etiam inconsulto Pontifice, ib. 217. col. 2. num. 60. & 61. Quomodo colligantur in Belgio subsidia, quæ Regi adduntur, ib. 218. col. 1. n. 63. Mens Concilii Tridentini circa tributa a Clero Principibus solvenda, a quo doctæ & dilucide expostæ? VIII. 222. in nota.

subsidium syndicum quid, & an sit licitum, VII. 280. col. 1.

Vide, *Immunitas*, Bonifacius VIII. Philippus Pulcher, Dominum gratulatum.

SUBSTRATIO.

Vide, *Gratus Penitentiae*.

SUCCESSIO.

successione parentum Monachi Juris Justiniani non excluduntur, I. 173. col. 1. n. 1. Quid Imperator Justinianus statuerit circa successione Monasterii in bona ipsius Monachi, & in hereditatem ipsius Professi? V. 23. col. 2. §. 3. Quid per intellectum Constitutionum Justiniani circa hanc materiam notandum? 24. col. 1. §. 4. Hæc Leges nunquam in Gallia receptæ; aut, si aliquando obtinuerint, a tempore immemoriali abrogatæ sunt & in Gallia & in Belgio, VI. 26. col. 1. §. 7. Consuetudines & statuta, quæ leges Justiniani circa Successionem Monasteriorum abrogant, reducere Monasterio ad Jus quod ante Justinianum Constitutionem obtinebat, neque immunitatis Ecclesiasticæ contrariantur, & erronee confunduntur cum leges amortizationis, V. 26. col. 2. §. 9.

successione parentum in Gallia & Belgio Monachi penitus excluduntur, I. 173. col. 1. n. 3. & *segg.* Quinam sub incapacitate hac comprehenduntur? ib. col. 2. n. 7. An comprehenduntur Fratres tertii Ordinis S. Francisci, ibid. in col. 2. n. 7. An Eremitæ & Hospitalarii? ib. nu. 8. Quid circa P. P. Societatis Episcopum potest Regularem reddere capax successione, ib. 174. col. 1. nu. 10. Recessu Apolice absolutiva voto cum facultate succedendi, in Gallia non admittuntur, ibid. in col. 1. 10. Quinam succedere deberent in peculium Episcopi qui fuerat ante Religiosus? ibid. in nota. An Monasterium

ff

quo-

quoad effectum juris & modum succedendi in bona ingredientis, habeatur loco filii, V. 61. col. 1. §. 3. Quid, quando quis nihil de Monasterio ingressu cogitans condit testamentum, neque in ipso ingressu innovat aut revocat? V. ib. col. 2. §. 4. Quid, dum quis de ingressu Monasterii cogitans testamentum condit, quo Monasterium a bonis suis excludit? ib. 62. col. 1. Num de consuetudine & jure Belgii vel apparenter iussit ius Monasterii ad hereditatem ingredientis aut parentum eius, super quo transgredi possint? ibid. §. 5. An Monachus ad Episcopatum assumptus, sit capax successionis paternae, VIII. 75. col. 2. Quoniam jus habeant parentes in hereditatem bonorum Religiosi ad Episcopatum promori? VIII. 74. & ibidem in nota (a).

Successio Clerici, etiam in bona patrimonialia, deficientibus heredibus, deferitur Ecclesiae, excluso fisco, III. 153. col. 2. nu. 32. Hac de re observanda quaedam, ib. in nota.

Successio Clericorum, quoad bona Ecclesiastica, post mortem eorum deferuntur Ecclesiae, & quod nomine Ecclesiae hic intelligatur? III. 166. col. 2. num. 1. Juxta Deceales devolvuntur, vel ad Congregationem, vel ad successorem, titulo peculii, non vero hereditatis, ibidem num. 8. & 9. Ad quem devolvantur bona Episcopi, Archidiaconi, vel alterius in dignitate constituti? ibid. num. 7. Jure communi a successione Clericorum videtur exclusus Episcopus, ibid. sub num. 10. Sed consuetudo ei videtur deferre eam, quoad bona mobilia tantum, ib. 11. Quae sit hac in parte consuetudo Diocesis Leonensis? ibid. 167. col. 1. nu. 12. Consuetudo deferens mobilia Clerici defuncti Episcopo, probata in Synodis Tornacensibus, ibid. numero 13. Canonici hodie ab investito succedunt Capitula quoad bona mobilia tantum, ibid. num. 14. Quinam ad hunc effectum dicantur decedere intestati? ibid. nu. 16. & 17. Nemo cum injuria filiorum Ecclesiam debet tacere heredem, VIII. 75. col. 1.

Successio Clerici decedentis intestati, generali consuetudine totius Regni Galliae, deferuntur indistincte proximis consanguineis, III. 167. col. 2. n. 19. Etiam successio Episcopi, qui vitam monasticam professus fuerat, quod & in Baggio servatur, ibidem num. 20. & 21. Id tamen non procedit quoad omnia bona, ibid. num. 22. Neque procedit, cum ex consuetudine lat possit defunctum voluisse reliquere Ecclesiae, ibid. num. 23. Quid de fructibus anni currentis, & quae ratione dividendi, item de oneribus ejusdem anni ferendis? ib. nu. 24. In aliquibus Ecclesiis computatur annus a die S. Joannis, aut alterius sancti, ibid. num. 25. Hi, quibus fructus non percepti cedunt, tenentur curare, ut oneribus Beneficii satisfiat, ibid. col. 1. nu. 28. Annus gratiae, qui in multis Capitulis datur, pluribus improbat, ib. 168. col. 1. n. 29. & 30. Nulla legitima auctoritate, & ex causa parum honesta introductus apparere, ib. n. 31. Quo titulo consuetudo defrens bona Ecclesiastica ad haeredes ib. intestati, sustineatur in foro exteriori? ib. col. 2. num. 35. Hac consuetudo non immutat naturam honorum Ecclesiasticorum, ibid. num. 34. Hanc successorem haeredes tenentur ut bona Ecclesiae administrare, ib. num. 35. Ad idem tenentur Episcopus, Capitulum vel successores, ibid. num. 36. An Canonici bona mobilia defuncti inter se dividere possint? ib. col. 2. nu. 37. Laudabile, quoad hoc, statum Capituli, seu de fundationis D. Petri Lovanii, ib. sub eod. num. 37. Jus ipsius, quod sibi vendicant summi Pontifices in bona Clericorum intestatorum, ib. nu. 38. Hoc jure non utuntur nec in Gallia, nec in Belgio, ib. sub eod. num. 38.

SUDARIUM.

Vide, *Mappula*.

SUFFOCATUM.

Vide, *Sanguis*.

SUFFRAGANEUS.

Suffraganeorum superior Metropolitanus, I. 105. col. 2. n. 1. & seqq. Suffraganei ad Ecclesiam Metropolitanam accedere tenebantur, sed Synodus Tridentina illam necessitatem limitavit, ibidem num. 8. Quomodo intelligendum hac de re Decreto Concilii Tridentini? ib. n. 9. Metropolitanus nullam habet immediatam in subditos suorum suffraganeorum jurisdictionem, ib. nu. 2. Causa a suffraganeis per appellationem devolvitur ad Metropolitanum, ibid. 106. col. 1. nu. 11. Quod sit etiam ex sola negligentia suffraganeorum, ib. nu. 12. Quod est iur. eccl. l'usage de la France? I. 253. col. 2. chap. 4. & 5.

Suffraganeos suos super defectu in officio Episcopali monere debet Metropolitanus, eosque corrigere, I. 106. col. 1. nu. 15. Auctoritas Metropolitanorum in suffraganeos a Gratiano recte exposita, & a Concilio Tridentino probata, ib. nu. 13. & 14. Jus Metropolitanum in Episcopos suffraganeos videtur profluxisse ex officio caritatis, ib. col. 2. n. 98.

Vide, *Metropolitanus*.

SUFFRAGIUM.

Suffragium quinam habeant in actibus & electionibus Capitularibus? I. 29. col. 1. n. 7. Capitulis a majori parte suffragiorum conclusitur, & hinc nonnunquam statuta injuncta, I. ibid. col. 2. n. 12. Quinam suffragio gaudent in electionibus & Capitulis claustralibus, I. 196. col. 1. n. 6. Olim indifferenter Clerici & Conversi suffragio gaudebant, quod adhuc servatur in Ordine S. Francisci, ib. sub eod. num. 6. A quo tempore, & qua re id immutatum? ib. nu. 7.

Suffragium potest dari per Procuratorem, & varia tunc observanda, III. 29. col. 1. num. 17. An possit dari per litteras, ibid. num. 19. Omnes suffragio gaudentes ad electionem vocandi, & quomodo, III. 28. col. 2. num. 13. Consuetudine indicandi potest, ut ad electionem non vocentur absentes, III. 29. col. 2. num. 24.

Suffragia dari debent capitaliter, III. 29. col. 2. n. 30. Hodie suffragia solent numerari, non ponderari, I. 206. col. 1. n. 6. & III. 30. col. 1. n. 34. Quoniam pars in electionibus dicatur sanior? III. ibid. n. 33. Quomodo danda & colligenda suffragia in electione per scrutinium? III. 31. col. 1. n. 15. Quomodo danda in electionibus Superiorum Regularium, qui non sunt perpetui? I. 273. col. 1. nu. 10.

Suffragium quid sit in Novella 8. Justiniani? VI. 79. col. 2. §. 9. & 10. Accipere suffragium a iudicibus, totius nequitie est principium & terminus, ib. sub §. 9.

Vide, *Capitulum*, *Electio*, *Turnus*, *Scrutinium*.

SUICIDA.

Suicide privantur sepultura Ecclesiastica, VIII. 85. col. 2. Nemini fas est seipsum occidere, ib.

SUPERIOR REGULARIS.

Superiores Monasteriorum olim omnes erant perpetui, & eue in aliquibus institutis hoc mutatum, I. 201. col. 2. nu. 15. & 16. Inter rituales & perpetuos quoad dignitatem & auctoritatem nulla distinctio, ibid. num. 17. Superiores generales vel Provinciales, durante termino suae administrationis, sine causa & ordine iudicii removeri non possunt, I. 192. col. 1. nu. 25. Superiorum qualitates, officia, & potestas, ib. col. 2. n. 1. & seqq. Qui sunt eorum qui ont droit de porter l'excommunication majeure? I. 254. col. 1. chap. 3.

Superiorum insuperabilis obligatio subditos suos verbo instruendi, V. 9. col. 2. §. 12. Qualis esse debet superiorum praedictio, ut sit fructuosa, ib. Non una eadem condit exhortatio congruit, ib. 10. col. 1. Ipsis insuperabilis sollicitudo, ac consilia super eorum vigilantia incumbit, ib. Tria superioribus, immo & omnibus animarum rectoribus, necessaria, ib. col. 2. Superior manet in ordine magis quam potestate agere debet, VIII. 31. col. 1.

Superiorum vim perpetuorum quam temporalium electionis forma, I. 206. col. 1. num. 1. & seqq. In electione superiorum magis ad meritum quam ad gratiam attendendum, I. 207. col. 1. nu. 18. Illegitimus in Praetulum eligi non potest, non obstante quod per professionem sublata sit irregularitas? I. 198. col. 2. nu. 30. Solus Pontifex cum potest habitare, ib. num. 31. In literis dispensationis per penitentiarium expeditis excipit generalitatem, ib. in eod. nu. 31. **Superiores** regulares habent primam correctionem in suis subditos, iisque deficientibus Episcopus, I. 212. col. 2. nu. 3. Eorum auctoritas circa reductionem fundationum, Misericordiam & Anniversarium, II. 45. col. 2. n. 30. & seqq. Superiorum, qui habent iurisd. quoniam quasi Episcopalem, interventio & consensus sufficit in alienatione honorum, I. 197. col. 1. n. 25. **Superiores** in rebus illicitis non obediendum, VIII. 63. col. 1. Superiores tunc creditur esse excommunicati quoniamque superiorum facta approbata, neque adversus superiores unquam audiendos esse inferiores, & 5. col. 1. §. 7. Pluribus probatur exemplis superiores non raro sua potestate graviter abati, ibid. §. 7.

Superiores extranei in Gallia & Belgio non possunt ad reformationem procedere sine contentu regis, I. 213. col. 1. nu. 18. & 19. Nec visitare, ib. in eod. nu. 18. Tenentur constitucere Vicarium Regnicolam, qui Regularibus sui Ordinis in Regno superintendant, ib. nu. 15.

Superiores Monasteriorum iuniorum curare debent, ut eradicator proprietatis vitium, serventque perfecta rerum communio, V. 3. col. 4. 57. col. 1. & ib. 71. col. 4. Pia tentatio quam possint adhibere ad decedendum proprietatis vitium, V. 4. col. 1.

Superiores vitam communem relaxare non possunt, I. 171. col. 2. nu. 7. Non credendum superioribus afferentibus se posse in vita communi dispensare, ib. nu. 8. & 9. & 183. col. 1. num. 14. Patet ex regulis Religiosorum, quod nequidem dependenter a voluntate & nutu superioris, pecunia ad usus parculares alicuius Religiosi go cedi aut reservari possint, V. 4. col. 1. coroll. 2. Quod iterum probatur, V. 5. col. 2. §. 5. A subditis non facile dijudicanda Praepositorum mandata: sed necessaria prudentia, qua advertatur non praepositorum superiorum cum divinis institutis consistit, V. 6. col. 1. Qualem vitam mobilium superiores permittere possint? ibid. col. 2. sub §. 6. Ne detur occasio vitio proprietatis, inhibuit esse Monasteriorum superioribus, singulis Religiosis assignare certas pecuniarias taxas, ut ex his sibi quique necessaria conquirat, IV. 6. col. 2. §. 7. Quid superiores observare debeant, dum ulum mobilium Religiosis concedant, ne vel iniustitiae aut viti proprietatis complices fiant, V. 7. col. 2. §. 8. Quanta in superiore requiratur prudentia circa iustam & rectam dispensandi formam, ibid. Ipsi vitanda pericula acceptio, ibid. sub §. 8.

Superiores Monasteriorum tenentur elaborare, ut Religiosi sine in Monasterio, five extra Monasterium existerent, quantum fieri potest, necessaria sua ab aliena expedire voluntate, V. 8. col. 1. §. 9. Praeclara & optima hac de re Capituli Windesemensis Constitutio, ib.

Superiorum licentia facit subinde Religiosos liberius peccare,

cate; I. 182. col. 1. sub nu. 14. Quomodo dent occasionem vitio proprietatis? *ibid.* sub eod. num. 14. Superiores sunt tantum dispensatores, & finem a fundatoribus præfixum attendere debent, I. 197. col. 2. nu. 3. Non sunt bonorum, immo ne fructum quidem domini, *ibid.* num. 4. Ita veritari debent circa temporalia, ut spiritualia non negligant, *ibid.* num. 11. Administratio bonorum fidelium etiam dependet a nutu superioris concedi nequit simpliciter Religio, sed solis Officialibus qui illa in utilitatem Monasterii administrent, V. 9. col. 1. §. 11. Quam iustum sit hanc administrationem committi Officialibus potiusquam superioribus, V. 9. col. 2. §. 12. Quenam a superioribus in designatione Officialium attendenda? V. 10. col. 2. §. 13.

Vide, Abbas, Abbatissæ, Monasterium, Prior, Paculum Monachi.

SUPERSTITIO.

Superstitiones in cultum imaginum sanctorum & reliquiarum sepe irrepunt, III. 242. col. 1. nu. 39. 40. & seqq. & IV. 48. col. 2. nu. 32. & 51. col. 1. nu. 57. & 58. Abominanda superstitio, de qua Synodus Cameracensis, III. 242. col. 1. nu. 38. In quarundam Confraternitatum libellis occurrunt plurima quæ huic superstitutioni occasionem dare possunt, *ibid.* n. 41. Certo numero Missarum vel precum certam & Purgatorio liberationem promittere, vana est superstitio, *ib.* n. 42. & IV. 50. col. 1. num. 43. Superstitiones sunt illicitæ etiam ad conservationem vitæ, vel ad maleficium aliquod replendum, IV. 49. col. 2. n. 35. 36. & seqq. Varia Synodorum Belgicarum adversus eas Decreta, *ibid.* num. 37. & seqq. Regula ad dignoscendum an aliquid sit superstitiosum, *ibid.* nu. 40. & 41. Ex hac regula patet plures observationes esse superstitiosas, *ibid.* num. 42. Grave peccatum est huiusmodi observationibus uti, *ibid.* num. 43. Perstringuntur quædam observationes superstitiosæ, *ibid.* nu. 44. Quid de superstitutionibus in Synodo Mechliniensis & in Edicto Regio? VII. 244. col. 1.

Superstitionum varis species, de quibus Synodi præcipiunt populum esse monendum, IV. 50. col. 1. n. 46. Principum Edicta adversus superstitiones, *ib.* nu. 47. Circa quas Episcopi & Parochi præcipue inquirere debeant pro abolendis superstitutionibus? *ib.* col. 1. n. 53. Formula usitata inter milites Hispanos, iudicata superstitiosa per Episcopum Vpretem, *ibid.* col. 1. nu. 55. Cavendum ne superstitiones immisceantur Exorcismis, *ib.* col. 2. nu. 59.

Superstitiosa præsertim Clericis interdicta, VI. 213. col. 2. Superstitiones & Gentilitate ad Christianos derivatæ, sedulo evellendæ, VII. 105. col. 2. Varis Gentilium superstitiones a Christianis vitandæ, VII. 95. col. 2.

Vide, Magia, Sortilegium, Paganus, Purgatio vulgaris.

SUPPLICA.

Vide, Provisio.

SUPPLICATION.

Vide, Processio.

SUPPLICIO.

Supplicia damnatorum spectare Clericis vetitum? VIII. 148. col. 2. De cura salutis extremo supplicio afficiendorum, VIII. 244. col. 2.

SUPPRIO.

Suppriri, quis hodie sic vocari soleat? I. 193. col. 2. n. 4.

SURDUS.

Vide, Claudius.

SURROGATIO.

Surrogatio in Beneficia litigioso, altero colligantium decedente, Prohibita per cap. Si ii in lite pendente, III. 62. col. 1. 5. & 6. Clausula provisionibus Apollolicis interposita, quæ dispositioni huius cap. derogat, *ibid.* num. 7. Dispositio huius Capituli, nec in Gallia, nec in Belgio obinet, *ib.* nu. 8. In Gallia etiam in Belgio iurrogatio sit apud Iudicem coram quo litigatur, & qua forma, *ib.* nu. 10.

SUSCEPTORES.

Vide, Patrini.

SUSPECTATIO.

Vide, Recusatio.

SUSPENSIO.

Suspensionis definitio, IV. 150. col. 2. num. 2. & IX. 47. col. 1. cap. 10. Primas inter species Censuræ non numerabatur, IX. 37. col. 1. Est hodie Censura propria Clericis, IV. 151. col. 1. nu. 5. & IX. 38. col. 1. In quo differat ab Excommunicatione? X. 38. col. 1. Suspendio est poenæ ordinata, etque punitiva, Van-Epen Tom. X.

blica & gravissima, quæ solemnem & planam cognitionem requirit, X. 12. col. 2. Est invalida, si Episcopus *via facti*, & prætermisso Juris ordine, ad eam profilitur, *ib.* Per talem suspensionem, non Juris ordine servato latam, Pastor iure lactas exercendi functiones non privatur, X. 13. 27. col. 1. sub §. 6. Alia est suspensio ab Officio, alia a Beneficio; & quid qualiter importet, & a quibus privet, IV. 151. col. 2. num. 6. & seqq. An Abbatissa suspensionem ferre possit? IV. 139. col. 2. nu. 11. Explicatur cap. 12. *De Majoritate & Obsequio*, *ib.* eod. num. 12.

Suspensio potest esse partialis ad ea quæ sunt Ordinis, vel quæ Jurisdictionis, aut aliqua eorum, IV. 151. col. 1. num. 9. Potest etiam limitari ad locum, *ib.* nu. 10. & IX. 38. col. 1. Multis sæculis ignota fuit distinctio suspensionis a beneficio & ab ordine, IV. 151. col. 1. num. 15. Suspendio, si peccat, debet dari copia sententiæ suspensionis, *ib.* n. 18. Suspendio non privat suspensionem suo beneficio aut officio, *ib.* nu. 20. Qua ratione suspensio censetur non perpetua, *ib.* num. 21. & IX. 39. col. 1.

Suspensio lata simpliciter non tollitur nisi per abolitionem, IV. 151. col. 1. num. 11. In quo differat a depositione, *ib.* col. 2. nu. 22. Lata ad tempus, per lapsum temporis expirat, *ib.* col. 1. nu. 13. Suspendio a beneficio quid importet? *ibid.* num. 14. An suspensio ab officio hodie importet suspensionem a beneficio, *ib.* nu. 16.

Suspensionis sententia non ferenda nisi causa cognita, & servato Juris ordine, X. 4. col. 1. Ferenda est scripto cum expressione causæ, IV. 137. col. 1. nu. 17. Quandonam incurritur suspensio latæ sententiæ, *ibid.* nu. 19. Suspensionem suam violans per exercitium ordinis a quo suspensus est, sit irregularis, *ib.* col. 2. nu. 23. & IX. 39. col. 1. Id de iure etiam in Clericis Minorum Ordinum obtinere verius est, IV. 151. col. 2. nu. 24. Secus, attendendo multarum Ecclesiarum consuetudinem, *ib.* num. 25.

Suspendi potest ab Episcopo occultus criminalis, II. 114. col. 2. num. 21. & 22. Non tamen ob crimen *mere occultum*, quod iudicio probari non posset, II. 115. col. 1. n. 27. Ab hac suspensione datur recursus ad sanctam Sedem, sed caute admitendus, *ib.* nu. 25. & 28. Beneficiario *via facti* per suspensionem in sua possessione turbato, datur quoque recursus ad Regios Magistratus, IX. 38. col. 2. X. 12. & col. 1. §. 5. Reluctio in favorem cuiusdam Pastoris suspensi sine prævia citatione aut monitione, X. 46. & seqq. col. 1. & 2. Ce qu'il y a de particulier au droit Francois dans ce qui concerne la suspension, IV. 190. col. 1. chap. 11.

SUSPICIO.

Suspecti de hæresi, an ab hac suspicionem so purgare debeant; & quid de rigore in eos procedendi? VIII. 144. col. 2.

Suspensionem incontinentiæ, vel ipsam vitare debent Clerici, V. 116. col. 1. & VII. 88. col. 2.

SYMBOLUM.

Symbolum quod in Primæ Horæ Officio recitatur, an sit S. Athanasii? V. 164. col. 2. Olim quotidie in prima recitatum; hodie solis diebus Dominicis, *ibid.*

Symbolum Nicænum contra Arian blasphemias compositum, VI. *ibid.* col. 2.

Symbolum Latine & Græce cum particula *Filiusque* in Concilio Lugdunensi II. decantatur, VIII. 202. col. 1.

SYMPHONIA.

Symphonia quamvis optima, & grata Deo? V. 130. col. 2.

Vide, cantus, Musica.

SYNAGOGA.

Synagogam Judæorum ingredi olim vetitum fuit Christianis, VI. 146. col. 2.

SYNCOPE.

Syncope quid sit? VIII. 148. col. 1. Quid de Clericis Matutina continua Syncope transcurrentibus? *ibid.*

SYNDICUS.

Syndicus quid sit, & quanam syndicum habere possint? IV. 170. col. 2. num. 30. & seqq. Hodie in majoribus civitatibus dicitur pensionarius, *ib.* in eod. n. 30. Ad quæ negotia syndicus constitui soleat? *ibid.* n. 31. Officium & juramentum syndici Universitatis Lovanienfis, *ib.* n. 32. Ratio cur Corpora Ecclesiastica conveniat habere syndicum, eumque sæcularem, *ib.* n. 34. & seqq. Quæ fuerit S. Gregorii circa hanc rem sollicitudo? *ibid.* eod. n. 34. & seqq.

SYNODUS.

Vide, Concilium.

Synodorum particularium quæ sit auctoritas, I. LXVII. §. 7.

Vide, synodus Dioecæana, Synodus provincialis.

SYNODUS DIOECESANA.

Synodi Dioecessanae olim erant frequentissimae. I. 98. col. 1. n. 7. Quoniam in illis agerentur? *ibid.* col. 2. num. 1. & *segg.* Labentibus saeculis his annuatim haberi ceperunt. *ibid.* n. 2. Quae consuetudo aliquandiu post Concilium Lateranense in aliis quibus Ecclesiis mansit? *ibid.* n. 4. Modo ad minus annuatim ex more Concilii Tridentini celebranda? *ibid.* num. 5. Quod tamen non servatur. *ibid.* num. 6. Quae sint causae quod hodie rarius habeantur Synodi Dioecessanae? I. 101. col. 2. num. 15. Quinam intervenire debeant? I. 98. col. 1. n. 7. An regulares? *ibid.* col. 2. n. 8. An exempti? *ibid.* num. 9. Quinam Synodo interesse debeant, multum dependet a Consuetudine. *ibid.* col. 2. n. 10. Quid ea de re in Synodis Belgicis? *ibid.* n. 11. Quinam Synodo Dioecessanae S. Caroli intervenerint? *ibid.* num. 12. Varias contentiones ea de re, praesertim cum exemptis Regularibus. *ibid.* *segg.* 13. Synodo Dioecessanae praeter ceteris i. veres debent, qui animarum curam sustinent. *ibid.* n. 14. Congregationes Patrum cum suis Episcopis Synodorum vicem quodammodo suppleant. *ibid.* num. 15.

Synodorum Dioecessanorum sepos; & quae in iis olim pertractata? I. 99. col. 1. num. 1. & *segg.* Omnes indistincte Presbyteri ad Synodum admittuntur; scilicet quia Presbyteri iidem erant ac Parochi. *ibid.* num. 3. & 4. Tunc temporis Synodi erant quasi tribunalia iustitiae. *ibid.* num. 7. Quoniam hodie pertractanda? *ibid.* n. 8. 9. & *segg.* Earum forma. *ibid.* n. 9. & *segg.* Quid adum a S. Carolo, ut fructum Synodorum affligeretur? *ibid.* col. 2. n. 13. & 14. Quae Sacerdotalem Clericalemque Disciplinam attingunt, in Synodo certis mentionibus proponenda? *ibid.* num. 15. Verus illius admonitionis formula; & quam proponendam proposuerit S. Carolus? *ibid.* n. 16. & 17. Examinatores & Iudices Synodales in Synodo Dioecessana constituendi. *ibid.* 100. col. 1. n. 18. & 19. Item Testes Synodales. *ibid.* n. 2. & *segg.*

Vide, *Testes Synodales*,
Synodi Dioecessanae robur & auctoritatem suam unde obtineant? I. 101. col. 1. n. 1. & *segg.*
Synodi Dioecessanae Capitula exempta, an & quatenus subiecta? I. 101. col. 1. n. 5. & 6. & *segg.* Item Regulares exempti. *ibid.* col. 2. n. 9. An Laici? *ibid.* n. 13. In Belgio non permittitur caput promulgatio sine consensu Regis; & quare? *ibid.* num. 14. In Italia Constitutiones Synodales edicti non possunt, nisi prius a S. Congregatione examinatae & probatae. *ibid.* num. 12. In Gallis Episcopi non tenentur petere litteras Regias, ut eorum Statuta Synodalia vim juris habeant in eadem Dioecesi. *ibid.* in nota.

Synodus Dioecessana omnes indifferenter Clerici multis saeculis subieciuntur. I. 101. col. 1. num. 2. Nulla haec in parte erat differentia inter Clerum Sacerdotalem & Regularem. *ibid.* num. 3. Monachi etiam Synodi subieciuntur. *ibid.* num. 4. Exemptiones praeteritum Regularium circa subiectionem Synodorum multas parantur questionibus. *ibid.* num. 5. Quid circa Synodos Dioecessanas in Concilio Laterano, quarto? VIII. 150. col. 1. Quis in Jure Canonico usus Decretorum in Synodis Dioecessanis? VIII. 239. col. 2.

SYNODUS PROVINCIALIS.

Synodum celebrandi apud Limina Apostolorum a consuetudine nata est obligatio Episcoporum visitandi Limina Apostolorum. I. 70. col. 2. & 3. num. 16. & 17. In quorum Episcoporum Dioecibus celebrantur olim Synodi Provinciales, & unde ratio praerogative desumeretur? VI. 170. col. 2.

Synodi Provincialis indistinctio ad Metropolitanum, & coimpedito ad seniores Comprovinciales spectat. I. 111. col. 2. n. 1. & 2. & VI. 202. col. 2. Quoties celebranda? I. 111. col. 1. n. 3. & VI. 201. col. 2. Olim bis quotannis celebrabantur, & quae in eis tractarentur? IV. 121. col. 2. num. 4. Saeculo XIII. summum fuit in celebrandis his Synodis defectus. I. 111. col. 2. n. 7. Hic defectus effecit, ut harum Synodorum celebratio tandem Synodi Tridentinae. *ibid.* num. 8. Itaque de re Decretum Synodi Tridentinae. *ibid.* num. 9. Cujus Decreti explanatio. *ibid.* num. 10. Collapsio disciplinae imputanda pro magna parte Synodorum Provincialium defectui. *ibid.* num. 11. Juxta Canones vulgo Apostolorum bis in anno Synodi Provinciales habenda; & quem ob finem? VI. 142. col. 2. Eadem juxta Synodum Nicenam bis in anno celebranda; quando, & quare? VI. 161. col. 1. Juxta Synodum Trullanum Synodus Provinciae annue bis celebranda; aut si heri non possit, saltem semel. VII. 130. col. 1. Juxta Synodum Nicenam II. Synodi Provinciales scilicet semel in anno convocanda. VII. 179. col. 2. De quibus juxta eandem Synodum in his Synodis praecipue tractandum? *ibid.* Quoties juxta Concilium Lateranense IV. celebranda? *ibid.* Synodi Provinciales; & quid in eis agendum. VIII. 130. col. 1.

Synodi Provincialis quidam debeant interesse. I. 111. col. 2. num. 12. & *segg.* Quid de Episcopo, qui nulli Archiepiscopo subieciuntur. *ibid.* col. 2. num. 13. Obligatio Episcoporum veniendi ad Synodum; & quibus de causis possint excusari. VI. 214. col. 2. Qualiter convertari debeant Episcopi in Synodis congregati. VII. 179. col. 2. Abbates ad Synodum comparere quibus miti uti possint. I. 201. col. 1. num. 23. Soli Episcopi habent iusfragium decisivum; alii tantum consultivum. I. 111. col. 2. num. 16. Quid, si suffraganei differant a Metropolitanis, *ibid.* num. 17. Metropolitanus non potest Synodum dissolvere, si sententia alicui imponere, aliaque sine consensu Coepiscoporum. *ibid.* num. 18. Quoniam in iis pertractanda; & quis modus in

his servandus. I. 113. col. 1. num. 1. & *segg.* & col. 2. num. 4. & *segg.*

Synodorum Provincialium vias & auctoritas. I. 112. col. 1. n. 1. & *segg.* Quid S. Leo censuerit de celebrandis Conciliis Provincialibus. *ibid.* num. 1. Sensum perit consuetudo illa quotannis celebrandi; & quare? I. *ibid.* col. 2. num. 5. & *segg.* Duravit ille mos in Ecclesia Latina quando duxit Concilium Provinciale supra auctoritas in iudicandis Presbyterorum causis. *ibid.* num. 6.

Synodorum Provincialium celebratio & auctoritas Decretalibus potissimum enervatae sunt. I. 112. col. 2. num. 7. Illarum tamen celebrationem Ecclesia saepius commendavit. *ibid.* 113. col. 1. num. 8. Synodus Nicena Synodos vultu haberi, ut excommunicationes ab Episcopis indilicite examinentur. *ibid.* num. 1. Quae se laesos ab Episcopis exilium aut, in Synodis audiendi. *ibid.* n. 2. Ad evitandum infamiam Episcopis, Presbyteris & Diaconis extra Synodum coram minori numero Episcoporum, audiri permittuntur. VII. 71. col. 2. Accusationes contra Metropolitanum in Synodis Provincialibus, juxta Canones, discutendae; & Episcoporum causae criminales terminandae. I. 113. col. 1. num. 3. & 4. & V. 23. col. 1. num. 1. & *segg.* & VI. 142. col. 2. & *ibid.* 198. col. 2. & VII. 94. col. 1. & *ibid.* 109. col. 1. Dabatur provocatio ab Episcopo ad synodum. VI. 202. col. 1. A Synodo non dabatur appellatio. IV. 125. col. 2. num. 5. Si primis saeculis aliquando data sit, non nisi ad maiorem synodum. VII. 10. col. 1. Data quoque esse appellatio sine recursum a synodo ad Summum Pontificem. VII. 48. col. 2. Non deieceratur Romano Episcopo iudicium de lata sententia in synodo Provinciale, sed tantum an causa fensel iudicanda rursus examini? *ibid.* 49. col. 1. Quinam sit genuinus sensus Canonum Sacerdotium appellatiorem a Sententia Synodali ad Summum Pontificem permittentem? *ibid.* Por haec Canones recte intellectos non laeditur supra Synodorum Provincialium auctoritas. VII. 50. col. 1.

Vide, *Causae maiores*, *Episcopus*, *Appellatio*, *Causa Ecclesiastica*.

Synodi Provinciales convenientissimae sunt pro morum reformatione. I. 113. col. 2. n. 6. Quis modus in vitiis corrigendis servandus; & quae ratio incunda in reformatione morum? *ibid.* num. 7. & 8. Zelus S. Caroli & Hovi ad integram morum reformationem; & quid ad hunc finem affluendum, Patrum disciplinae fideliter adherentes fecerint? *ibid.* num. 8. 9. & 10. & *segg.* Optima ratio, crebra Synodorum celebratio. I. 114. col. 1. n. 14. & 15. Quare in Synodis Belgicis immediate post Synodum Tridentinam habitis, non sit restituta integra morum disciplina? *ibid.* n. 16.

Synodi Provincialis quinam subiciantur? I. 114. col. 2. n. 1. Optandum ut quis fuit Capituli, sui Monasterii, lae Ecclesiae consuetudinem alleget contra obsecrantes Synodum. Canonibus praesentandis. *ibid.* num. 2. Cae potissimum temporibus pro confirmatione Synodorum Provincialium ad Sedem Apostolicam sit recursum? *ibid.* num. 3. In confirmatione Synodorum Provincialium ad Sedem Apostolicam sit recursum. *ibid.* num. 3. In confirmatione Synodorum Provincialium Mechliniensium varia fuerunt mutata; & quoniam? quod hoc exponitur. *ibid.* col. 1. n. 4. & 115. n. 7. & *segg.* Provis Synodi Provinciales similiter in Gallia confirmatae fuerunt. I. *ibid.* col. 2. n. 17. Synodi Mediolanensis S. Caroli per specialem Breve confirmationem Sedis Apostolicae obtinebant. *ibid.* n. 18.

Synodorum Provincialium confirmatio a Summo Pontifice postulanda, octo primis saeculis ignota. I. 115. col. 1. n. 1. Mos illam petendi post receptum Gratiani Decretum invaluisse cepit. *ibid.* num. 2. Tum demum invaluit opinio, Concilia Episcoporum rata non esse, nisi Sedes Apostolicae auctoritas intervenerit. *ibid.* num. 3. Nihil in Concilio Tridentino occurrat de confirmatione Synodorum a Summo Pontifice petenda. *ibid.* num. 4. Hanc tamen confirmationem esse necessariam declaravit Congregatio Concilii Tridentini. *ibid.* num. 5. Sixtus V. declaravit petendam esse illam confirmationem. I. 116. col. 2. num. 6. Congregatio Concilii Tridentini revocavit Decretum Synodum. *ibid.* 123. 2. num. 10. Quomodo fit illa confirmatio? I. 116. col. 2. num. 7. Quandoque Decreta per Congregationem interpretem reformatam, non possunt executioni mandari. *ibid.* num. 8. Quodam in Decretis Synodorum Belgicarum mutaverunt Revitores Romani, sed nulla harum imitatio habita est ratio. I. 116. col. 1. num. 7. In Italia non permittitur Synodorum convocatio, inconfluta Congregatione Concilii Tridentini. *ibid.* col. 2. num. 4. Per Synodum Nicenam II. Magistratus Civiles Episcopos in celebrandis hisse Conciliis impedire vetantur; his tamen intendere non prohibetur. VII. 179. col. 1.

Synodi Provincialis interdum per Principes fuisse congregatae. I. 116. col. 1. num. 1. & 2. & 3. Aegre permittitur earum convocatio sine licentia Regis; & quare? *ibid.* col. 2. sub num. 3. & num. 4. Quia in Gallis observetur? VII. 180. col. 1. & *ibid.* in nota. Olim aliquando intererat Minister Regis, & ejus officium. I. 116. col. 2. num. 12. Principes non sibi attribuit auctoritatem decidendi in Synodis. *ibid.* n. 11. Quare partes Principes, vel eorum Legati in Synodis habent? *ibid.* 177. col. 1. num. 13. Ante publicationem petitis confirmationis Regis; & quare? *ibid.* n. 14. Id etiam olim solitum. *ibid.* n. 15. nec ita pridem. *ibid.* num. 16. Quatenus Canones Conciliorum Nationalium & Provincialium legis auctoritatem obtineant; & quos obligent? *ibid.* in nota. Quam optandum ut frequentior esse Synodorum celebratio. *ibid.* col. 2. num. 18. De habendis in Regno Galliarum Conciliis Provincialibus votum Ludovici XIV. in Declaratione anni 1646. expressum. VII. 131. in nota. *Don-*

*Monasterii, Editio de Declarationibus qui proficiunt la tenne des Con-
ciles Provinciaux de tout en tout aux. l. 254. col. 2. tit. 20. Les
Affaires generales du Clerge ont souvent arrete de tenir de ces
Conciles. ibid. Quis in Jure Canonico usus Decretorum in Con-
ciliis Provincialibus? VIII. 240. col. 1.
Synodorum subsidium, quid sit; & an licitum? VIII. 281.
col. 1.*

T

TABELLIO seu NOTARIUS.

*Vide, Notarius.
Tabelliones dicti quoque olim Scribæ seu Grapharii. IV. 79.
cpl. 2. n. 18.
Vide, Grapharius.*

TABERNÆ.

Vide, Popinæ.

TALIO.

*Talionis pœna quæ fuerit; & quare inducta? IV. 100. col.
1. n. 7. & 8. Alio nomine dicta Inscriptio. ibid. n. 8. Hodie
hæc pœna a Foro pene recessit. ibid. n. 13. Pœna Talionis Ca-
none Nicæno decreta. VII. 177. col. 2.*

TARTARI.

*Tartarorum Regis Nuntii Lugdunum veniunt, in Concilio
quod in hac urbe habebatur, peroraturi. VIII. 202. cpl. 2.
Baptizantur. ibid. 202. col. 2.*

TAXÆ CANCELLARIÆ.

*Taxe Cancellaria Apostolica quænam dicantur, & quibus com-
petant? I. 143. col. 1. n. 15. 16. & seqq. In harum exactione
excessus. ibid. n. 16. Nonnullorum scriptorum in istos abusus
jurisconsulti. ibid. n. 17. Optandum ut omnino tollerentur. ibid. sub
pod. n. Illos reprimat Gregorius XV. ibid. n. 18.*

TAXATIO.

*Taxatio honorarii Advocatorum Jure Romano iſebas ratione
meriti causæ, & Advocati industria considerata. IV. 74. col. 1.
n. 46. Hodie Pro pagellarum & linearum numero fit Taxatio,
ex qua taxandi ratione multa oriuntur incommoda. ibid. 75. col.
1. n. 47. Quid bonus Advocatus, stante hoc usu taxandi, ob-
servare debeat. ibid. n. 48.
Taxatio Portionis congruæ committitur Ordinario. III. 195.
col. 2. n. 3.*

Vide, Portio congrua.

*Taxæ oblationum & Jurium Fugeralium quare, quando,
& a quibus facta? III. 225. col. 1. n. 43. & seqq. n. 46. & seqq.
& ibid. col. 2. chap. 4. Quænam sit natura horum Jurium sic
taxatorum? III. 255. col. 1. n. 50.*

Vide, Sepultura. Exequia. Jura Pastoralia.

*Taxatio expensarum a quo, & quomodo fiat? IV. 117. col. 2.
n. 23. & seqq. & col. 2. n. 33. & seqq.*

Vide, Exequia. Interdicti.

*Taxatio Annatarum. III. 60. col. 1. n. 29. & seqq. n. 33.
& seqq.*

Vide, Annata.

Taxatio falsarii Graphiarum. IV. 79. col. 1. n. 20.

Vide, Grapharius.

TAXILLI.

Taxillorum ludus Clericis interdictus. VIII. 136. col. 2.

TE DEUM HYMNUS.

*Te Deum, hujus Hymni quis videatur verus auctor fuisse?
V. 162. col. 2. sub §. 10. Hymnus ille a multis sæculis in Of-
ficio divino recitatur. ibidem. Quare post Officium nocturnum,
excepto tempore penitentiarum, canitur hic Hymnus?
ibid. Quia occasione in Concilio Lugdunensi II. fit decantatus?
VIII. 202. col. 2.*

TEMPESTARIUS.

*Tempestarii, Divinatorum genus; quare sic dicti? IV. 48. col.
2. n. 19. & 20.*

TEMPLARI.

*Templariorum Ordinis origo. VIII. 132. col. 2. Unde sic dicti?
ibid. Eorum professio erat tutari peregrinos. ibid. Numero ac
divitiis aucti. ibid. Eorum excessus contra Episcoporum auctori-
tatem. ibid. col. 2.*

*Templariorum varietates historice. VIII. 217. col. 1. Templarii
et pio instituto ad potentie secularis mores dilapsi. ibid. Occa-
sione processibus adversus Templarios. ibid. col. 2. Philippus Pal-
cher excitat Clementem V. adversus Templarios. ibid. 218. col.
1. Templarii supplicat Pontifici, ut informationes capiat. ibid.*

*Pontifex scribi Regi de capiendis informationibus. ibid. Rex
Templarios carceri mancipiat. ibid. Offensus Pontifex incarce-
ratione sanctæ Sedi immediate subditorum. ibid. Rex queritur
de inertia Pontificis, & de inhibita Episcopis inquisitione in
Templarios. ibid. col. 2. Septuaginta duo Templarii coram Pa-
pa crimina fatentur. ibid. Bullæ Pontificiæ contra Templarios.
ibid. Proponitur negotium Templariorum in Concilio Vienensi.
VIII. 219. col. 1. Protrahitur hoc negotium; & quare? ibid.
Balla extinctionis Ordinis Templariorum. ibid. Sententia extin-
ctionis hujus Ordinis non tam Concilio quam Pontifici adscri-
benda. ib. Quid de hac Sententia? ibid.
Templariorum bona Hospitalariis concessa. VIII. 219. col. 2.
Aliqua tux dispositioni reservat Pontifex. ibid. Causæ particu-
larium Templariorum Conciliis Provincialibus committitur. ibid.
col. 2. Bona Templariorum a variis occupata.*

TEMPORALE.

*Temporalis a spiritali separatio est pallium Simonie. III.
138. col. 1. n. 1. & seqq. Pollent Principes eorumque Consilia
confiscatione, aut immisione in Ecclesiasticorum temporalia,
Judicata sua adversus Superiorum & Judicum Ecclesiasticorum
resistentiam, executioni mandare. IX. 23. col. 2. §. 1.
Vide, Bona Ecclesiastica, Principes, Recursus, Simonia.*

TEMPLUM.

Vide, Exclesia.

TEMPUS CLAUSUM.

*Temporis clausi origo & ratio quoad impedimentum Matrimo-
nii. II. 119. col. 2. n. 8. Unde varietas Ecclesiarum circa
hoc impedimentum provenire? ibid. n. 11. Decretum Concilii
Tridentini circa hanc materiam nihil novi introduxit. ibidem
col. 2. n. 12. & 13. Quænam illo tempore vetita. 140. col. 1.
n. 14. Quid de actu conjugali tempore clauso; & qualiter de
hoc coram populo differendum? ibid. n. 16. An contractus Ma-
trimonialis sit simpliciter vetitus tempore clauso? ibid. col. 1.
n. 17. Quis in eo possit dispensare? ibid. n. 18. Est impedimen-
tum tantum impediens. ibid. n. 19.
Vide, Quæstio prima.*

TERMINARI.

*Terminarii, quidnam sic dicantur apud Ordines Mendicantes?
I. 16. in nota.*

TERMINUS.

Vide, Dilatio.

TERRA SANCTA.

*Terra Sancta impendendum subsidium, una inter præcipuas ra-
tiones Concilii Lateranensis IV. indictionis. VIII. 141. col. 1. &
2. Sollicitudo Innocentii III. pro Terra Sancta. ibid. col. 2. Hu-
jus Pontificis Diploma de expeditione ad Terram Sanctam.
VIII. ibid. col. 2. §. 2. Urbani II. sermo in Synodo Claramon-
tana pro impendendo Terræ Sanctæ præsidio. VIII. 142. col. 1.
In Concilio generali Lugdunensi auditur lugubre nutum de ex-
terminio in Terra Sancta. VIII. 191. col. 1. §. 3. Indictur Cru-
ciata seu expeditio sacre militiæ. ibid.
Vide, Crucignati. Cruciant, Bellum sacrum.*

TERTIÆ HORÆ OFFICIUM.

*Tertia Horæ Officium, quo dici tempore persolvidebeat? V.
163. col. 1. in §. 2.*

TESSARESCÆDECATITÆ.

*Tessarescædecatitæ quinam fuerint, & unde sic dicti? VI. 206.
col. 1.*

TESTAMENTUM.

*Testamentum vivi, qui apud Romanos aperiebat, habebatur
sacriligius. IV. 15. col. 2. n. 1. In æde sacra deponatur ta-
bulæ testamentariæ. ib. n. 2. Eorum cura Præfæctis templorum
committitur. ib. eod. nu. 2. Christianis etiam usitatum fuit
testamenta sua Episcopis consignare. ibid. n. 4.
Testamentum Novitii libere concedere possint, & quid in eo
debeant præcipue attendere? I. 156. col. 2. n. 1. & 2. n. 3.
& seqq. An disponent possint in favorem Monasterii? ibid. n. 4.
Dispositiones Novitiorum in favorem Monasterii præsertim ex-
cessivæ, sunt admodum odiosæ, & reſciſſioni obnoxie. I. 157.
col. 1. n. 11. & 12.*

*Testamentum tempestive condendum; stulta inde aliquorum
persuasio, ac si post acceptam Extremam-Undionem testamen-
tum non valeret, & eradicanda. II. 84. col. 1. n. 14. & 15.
Testamento de bonis suis patrimonialibus quomodo Clericos
disponere conveniat? III. 153. col. 2. n. 33. Monium ad Cleri-
cos disponentes de patrimonialibus. III. 164. col. 1. n. 5. An &
de quibus bonis Clericus testari possit? VIII. 65. col. 2.
Testari de bonis Ecclesiasticis Episcopis & Clericis prohibent
Canones, & eorum ratio. III. 163. col. 2. & 2. 3. & seqq.
& VIII. 135. col. 2. De quibus bonis id intelligatur? III.
164.*

164. col. 1. n. 6. & 7. Generaliter de omnibus introitu Ecclesie acquisitis. *ibid.* col. 2. n. 11. Ne quidem olim poterat cessari ad pias causas. *ibid.* n. 12. Consuetudo relinquendi aliquam pauperibus, a Pontifice dicitur non improbanda. *ibid.* n. 13. & 14. Hinc invaluit, Clericos de jure posse facere rationabili testamentum. *ibid.* col. 2. Quomodo hodierna consuetudo testium invaluerit, ut liceat eis testari libere, etiam ad viros profanos. *ibid.* n. 17. Quid huic extensioni occasum dederit? *ibid.* n. 18. Consuetudo testandi de bonis Ecclesiasticis non ubique eodem tempore invaluit. *ibid.* n. 20. In Hispania & Gallia consuetudo hanc universaliter recepta. *ibid.* col. 1. n. 21. & 22. In Belgio nonnulli Episcopi præterunt ad hoc necessariam esse suam licentiam, & eo nomine iura quedam exigunt. *ibid.* n. 23. Iura quæ eo nomine exiguntur in Diocesi Leodiensi. *ibid.* n. 24. Exactiones hæc improbantur. *ibid.* col. 2. n. 25. Facilius Clericis quam Episcopis testandi licentia indulta; consuetudo tamen eam ipsis indulget. *ibid.* n. 25. Quid circa hanc consuetudinem observatum in Italia? *ibid.* num. 26. In Germanis Episcopi, aliique Prælati adhuc subsunt hodie rigori antiqui Juris. *ibid.* in nota.

Testandi licentia an possit concedi Regularibus? III. 165. col. 1. n. 27. & VIII. 75. col. 1. An testari possint Regulares assumpti ad Episcopatum? III. 165. col. 2. num. 28. & 29. An per hanc consuetudinem natura bonorum Ecclesie sit mutata? *ibid.* n. 30.

Testamenta Clericorum in usus profanos quo titulo in Foro exteriori sustineantur? III. 165. col. 2. n. 32. Quid hac in parte a Clericis attendendum? *ibid.* n. 33. & 34.

Testamentum quodnam sufficit ad hoc, ut non sit locus successioni Episcopi vel Capituli? III. 167. col. 1. n. 17.

Testamentum ut & salubriter & tempestive subditi condant, merito Parochi curam habent. IV. 22. col. 1. n. 35.

Testamenta olim erant Fori Ecclesiastici. IV. 3. col. 2. n. 26. & 29. col. 2. num. 4. & seq. Unde auctoritas Ecclesiastica circa testamenta originem suam habet? IV. 3. col. 2. num. 27. & 25. col. 2. n. 5. Quanta fuerit seculo duodecimo illa Ecclesie auctoritas in causis testamentariis? IV. 16. col. 1. n. 7. P. I. hæc Ecclesie auctoritas circa hæc causas agnita & recepta. *ibid.* n. 8. Causa testamentaria in Belgio Principum, Edictis declaratur pertinere ad Judicem Ecclesiasticum. IV. 16. col. 2. n. 13. Concordata inter Episcopum Cambracensem & Magistrum Antuerpiensem causas Testamentarias privative deferunt Judici Ecclesiastico. *ibid.* col. 2. n. 24. Quid Concordata Hannoniæ? *ibid.* n. 25. Ex Concordatis Brabantie sunt mixti Fori, una cum suis emergentibus & connexis. *ibid.* n. 26. & col. 2. num. 27. Judex Ecclesiasticus in hisce materiis tenetur sequi Ordinationes Principum & consuetudines locorum. IV. 17. col. 1. num. 21.

Testamentaria cause in Gallia usque ad annum 1508. fuerunt Fori Ecclesiastici. IV. 4. col. 1. n. 23. & 20. col. 1. n. 13. Qua ratione harum cognitio sensim eisdem substra? *ibid.* sub col. num. 11. Tempore Joannis Galli causa testamentaria in Gallia erat adhuc mixti Fori, eratque preventio locus. IV. 16. col. 1. num. 14. Hanc quoque preventionem in palatium in Gallia amittit Ecclesiasticus Judex. *ibid.* n. 15. Hodie omnis cognitio de testamentis, etiam Clericorum, uti talium, ibidem est Fori secularis. IV. 16. col. 2. num. 16. & 184. col. 2. chap. 2. Quomodo danda Sententia provincialis in causis testamentariis? IV. 172. col. 1. n. 29.

Testamentarium ad pias causas Executores, si negligentes fuerint reperi, iuxta Concordata Brabantie reperi per Judicem Ecclesiasticum. IV. 17. col. 1. n. 26. Idem supplet eorum negligentiam. *ibid.* in col. 2. n. 26. Eos absolvere potest ab Executoris officio. *ibid.* col. 1. n. 27. Executores, si lites infundatas sollicitudine reperiuntur, in expensis nomine proprio condemnantur. IV. *ibid.* col. 2. n. 38.

Testamentarium ad pias causas cura & executio Episcopo incumbit iuxta Synodos Belgicas, etiam si Testator expresse illud interdixisset. III. 223. col. 2. sub n. 8. & IV. 17. col. 1. n. 28. & 29. Eadem incumbit Parochis quoad executionem ultimæ voluntatis suorum fidelium. IV. *ibid.* col. 2. n. 36. Cavenda est nota avaricie. *ibid.* n. 37.

Testamenta Ultramariorum manifestorum irrita. VIII. 235. col. 2. Cujus sit Testamentum irritare? *ibid.* in nota.

Vide, Successio.

TESTES SYNODALES.

Testium Synodaliu necessitas, officium, & qualiter exercendum? I. 100. col. 1. n. 1. 2. & seq. Formula juramenti eorum. *ibid.* col. 2. n. 7. Circa que inquirere debent? *ibid.* n. 9. Cui & quodnam teneantur facere relationem? *ibid.* col. 2. n. 10. Ex quibus Testium Synodaliu natum est contingere, ut exacta Decretis, si in non habeatur. *ibid.* 101. *ibid.* n. 13. Quomodo error defectus possit suppleri? *ibid.* n. 14.

Testes Synodales pampidem a Synodis Diocesanis constitui fuerint. I. 100. col. 1. n. 3. Eorum Institutum innovatum. *ibid.* n. 4. Quales eligi debeant? *ibid.* col. 2. n. 5. Quomodo officium suum obire debeant? *ibid.* n. 6. Eorum officium Gallicis descriptis. *ibid.* col. 2. n. 11.

TESTIMONIALES.

Testimoniales proprii Ordinaris requiruntur, ut quis possit ordinari vi, ut Rescripti Apostolici ab alieno Episcopo. II. 92. col. 2. n. 25. Invenimus XII. requirit Testimoniales Episcopi, qui prius Clericum ad Tonsuram promovit, ad hoc ut idem Clericus ad altiores Ordines ab alio Episcopo, titulo Beneficii

promoveatur. II. 92. col. 1. n. 43. Eisdem requirit ab Episcopo po originis, ut Clericus ab Episcopo domicili promovatur. II. 92. col. 1. n. 43. Eisdem requirit ab Episcopo originis, ut Clericus ab Episcopo domicili ordinetur. *ibid.* col. 2. in col. num. 43. Non admittendus Presbyter peregrinus, vagus & ignotus sine literis Testimonialibus, quæ & Commendatiz, & Formatæ, & Dimissoria nuncupantur. II. 48. col. 1. n. 5. & VI. 196. col. 1. & VII. 35. col. 1. Non licebat Episcopis Africanis trans mare proficisci sine Formata a Primate accepta. VII. 82. col. 2. Sæpe parum fidendum literis Testimonialibus Superiorum Regularium. II. 97. col. 2. n. 35.

Testimoniales literaræ, quæ nuncupantur Commendatiz, in quo differant a Pæfissis? VII. 39. col. 2. Peregrini Clerici non admittendi sine commendatiziis sui Episcopi. VII. 43. col. 1.

Testimonialis Prædium, Parochorum, item Superiorem Regularium pro subactis, sæpe parum fidendum. II. 97. col. 1. n. 33. & seq. Quanto fit periculo exponant, qui passim quorumcumque Testimonios credunt? *ibid.* col. 2. n. 36.

Testimoniales studi requiruntur, ad recipiendos studium in absentia, causa studiorum. I. 33. col. 2. num. 8. Quid continere debeant? *ibid.* sub col. num. 8. Non temere concedenda. *ibid.* num. 9.

Vide, Formata.

TESTIS.

Testes quales admittantur & quales non, informatione super electione aut nominatione ad Episcopatum? I. 63. col. 1. n. 18. & seq. Testes in causa sanguinis, si a Judice fuerint coacti, sunt irregulares. II. 110. col. 2. n. 17. Id non obtinet in Gallia. *ibid.* sub col. n. 17. Nec de jure hanc Testium irregularitatem fundatam plures concedunt. *ibid.* sub col. n. 17.

Testium presentia in celebratione Spontaliu requiruntur. II. 125. col. 2. n. 7. Testes quales sufficiant ad contrahendum Matrimonium? II. 134. col. 1. n. 23. & 24. Qualitates requiruntur in Testibus pro verificatione causarum in ordine ad Dispensationem matrimoniale. II. 132. col. 2. n. 6. Juramentum prestare debent de dicenda veritate. *ibid.* sub col. n. 6. Examen Testium a Judice alteri committi potest. *ibid.* 154. col. 1. n. 10. In collatione Beneficiorum requiruntur Testes; & quales? III. 27. col. 2. n. 14. & 15. Quales Testes sufficiant ad probandam electionem Sepulture? III. 251. col. 2. n. 32. & 33.

Testis a Judice citandi sunt, licet a Parte produci debeant? IV. 91. col. 1. n. 6. Etiam inviti cogi possunt ad depoñendum. *ibid.* n. 7. Variæ personæ, quæ a Testimonio ferendo excusantur. *ibid.* n. 9. Quid hodie obtinet circa Clericos in sacris Ordinibus constitutos, si eorum Laicis ad depoñendum citentur? *ibid.* in col. n. 9 & 86. col. 2. n. 29. Legatio Africanorum ad Imperatorem, ne Clerici Testimonium iure cogantur coram Magistratu Civili. VII. 98. col. 2. n. 2. An & quomodo Canonico Testimonio in causa Pæfissæ legimus? VI. 1. 67. col. 2. n. 2. An & quomodo Presbyteri cogi possunt ad dandum Testimonium? *ibid.* 68. col. 1. Testes inveniuntur in remotis agentibus, examinantur per Commissarios. IV. 91. col. 1. n. 10.

Testes qui producere intendit, terminum ad eos producendum a Judice petere debet. IV. 91. col. 1. n. 2. Index, qui producit, Partes aut alteram coram probandum esse officio admittere potest. *ibid.* n. 4. Solent designari omnia iura ex examine Testium. *ibid.* n. 5. Testes jurare debent de dicenda veritate. IV. 91. col. 2. n. 20. Judex intruere debet Testes super prestando juramento. *ibid.* n. 23. Producent Testes debet exhibere articulos, super quibus testes audiendi & interrogandi. *ibid.* 92. col. 1. n. 25. Testes singulatum & secreto examinandi. *ibid.* n. 31. Quando testes a Judice, ut exade attendant ad articulos sibi propositos, item ad quæ possunt attendere debeat Judex in testium examine? *ibid.* num. 32. & 33. Et quid si per sua cetera de particulis aux usages de France. IV. 187. col. 1. chap. 6.

Testes quot & quales requirantur ad sciendum plenam fidem? IV. 91. col. 2. n. 11. & 12. & 13. Hodie super eadem articulo non licet producere ultra decem testes; & quare? *ibid.* n. 16. Exceptio in probatione consuetudinis, styli, privilegii, &c. quæ per bari debent per turbas. *ibid.* n. 17. Quot testes eo casu produci possunt? *ibid.* col. 1. n. 18. & 19. Quot in causa Clericorum requirantur? VIII. 49. col. 1. Quot contra Romanum Pontificem? *ibid.* De gratie ad testandum requisita? VIII. 52. col. 2. An fides instrumenti per testes enervari possit? IV. 96. col. 2. n. 51. Criminum rei vel suspecti non sunt recipiendi ad ferendum testimonium contra Episcopos & Presbyteros. VII. 77. col. 1. Item a testimonio ferendo repellend. Excommunicati, Liberti, Hæretici, Pagani, Domestici, Impuberes. VII. 125. col. 1. Qui testes possunt repudiari? VIII. 52. col. 1. & *ibid.* 53. col. 1. Quænam sint crimina pro quibus admittuntur quivis testes? VIII. 54. col. 2. An mulier testari possit contra Clericum, præcipue si fuerit criminis complex? VIII. 68. col. 2.

Testis qui falsum deposuit, per quem & qua pena castigandus? IV. 95. col. 1. n. 27. & *ibid.* 58. col. 2. n. 26.

Vide, Depositi.

Testis simul & accusator nemo esse potest. VIII. 33. col. 1. Testes auditi in informatione criminali, quare & quomodo recolligi debeant? IV. 105. col. 1. n. 10. Quando confrontandi debeant? *ibid.* col. 2. Reprobati possunt a Reo ante confrontationem. *ibid.* n. 13.

Vide, Confrontatio, Recollatio.

Testes quos Reus ad probandam innocentiam, aut reprobandos testes contra se productos vult producere, quomodo examinandi? IV. 105. col. 2. num. 19. De Jure Decretaliu nomina

testium, & eorum depositionis Reo communicando, & quando? *ib. n. 20. & 21.*

THEODORETUS.

Theodoretus Cyri civitatis Episcopus ex Synodo Ephesina excluditur. VII. 7. col. 2. In hoc Latronem abiens condemnatur. VII. 11. col. 1. Recurrit ad S. Leonem Papam, qui perfectam habens Theodoretum fidem orthodoxam, declarat se ipsi communione conjunctum manere. VII. 20. col. 1. Theodoretus causa examinatur in Concilio Chalcedonensi. VII. 20. col. 1. Iudicio hujus Synodi orthodoxus pronuntiatur, & sua Sede dignatur. *ib. col. 2.*

THEODORUS LASCARIS.

Theodorus Lascaris imperante, non legitur adum esse de unione inter Græcos & Latinos. VIII. 203. col. 2. *Theodorus Lascaris junior* non videtur unioni favisse. VIII. 203. col. 1. Legati ad hunc Imperatorem ab Alexandro IV. missi, infesto negotio, redeunt. *ibid.*

THEOLOGIA ET THEOLOGUS CANONICUS.

Vide, *Canonici, Theologus.*

THESAURARIUS.

Thesaurarius unde dictus? I. 45. col. 2. num. 1. Interdum simplex est Officium, interdum Dignitas. *ibid. n. 2.* Ejus officium. *ibidem col. 2. num. 3.* Ei incumbit cura suppellectilis Ecclesiasticæ, & custodia Aforum & monumentorum Ecclesiæ. *ibid. n. 4. & 5.* Quomodo a consuetudine Ecclesiæ sua officii mentiri debeat? *ibid. 46. col. 1. n. 6.* Ipsi plura incumbunt, quam apparetur. *ibid. n. 7.* Multi nemum Theaurarii, sed & Collegia Canonici, nesciunt quid sit custodire Thesauros Ecclesiæ. *ibid. n. 8.* *Thesaurarius* plerumque Canonicis dignitate præcedit. I. 18. col. 1. Ejus munia describi videtur in Decretalibus sub nomine Custodis. *ibid. n. 1. & 2.* Des *Tresoriers des Saintes Chapelles*. I. 251. col. 2. chap. 5. *Particularités remarquables au sujet des Tresoreries*. *ibid. cap. 5.*

THURIBULUM.

Thuribulo manum apponere non ideo dicendi sunt Principes aut Judices Regii, quia manentur Parochum adversus Centuram via facti latam. X. 25. col. 2. §. 6.

Vide, *Confessio, Mantinentia, Recursus, Princeps, Violentia, Vice.*

THUS.

Thuris incensatio ad quid primitus instituta? III. 78. col. 2. n. 23. Honor *Thuris* unde ortus, & in quo consistat, & cui deferendus? *ib. n. 11. & 12.* Ritus apud Græcos, quo Patriarcha incensat Imperatorem & Audaces. *ib. n. 12.*

TIMOR.

Timoris pœnæ utilitas. VIII. 87. col. 1.

TINTINNABULUM.

Vide, *Campana.*

TITULUS.

Titulus olim dicebatur Ecclesia ad quam deferriam Clericus ordinabatur. II. 99. col. 2. num. 1. Sine Titulo Ecclesiastico Clericus non debet ordinari. VIII. 35. VIII. 35. col. 2.

Talsum illud, id est, Ecclesiam, cui semel adscripti erant Clerici, sine causa de se non poterant. II. 99. col. 2. n. 3. & 4. n. 5. & 6. & V. 192. col. 1. §. 1. Ordinari ad Titulum, & ad certam Ecclesiam olim coincidebant. II. 100. col. 1. n. 4. Publice olim coram populo Titulus denuntiabatur. *ib. n. 5.* Seculo XIII. moderna idea de Titulo Ordinationis invaluit. II. 100. col. 1. n. 11.

Tituli patrimoniales a quo tempore, & qua occasione exorti? II. 35. col. 1. n. 12. & VIII. 35. col. 2. Concilium Lateranense, in quo prima Tituli patrimonialis mentio occurrit, non intendit pristinam labefactare disciplinam. II. 100. col. 1. n. 7. & 8. & 9. Decretum Synodi Tridentinæ circa titulum Ordinationis. *ibid. col. 2. n. 12. n. 12.* Concilium Tridentinum agnoscit titulum patrimoniale tantum ut extraordinarium. *ib. n. 13.* Saepè est admodum utilis. *ibid. in eod. n. & col. 2. n. 17.* Quid veniat nomine Patrimonii, & qualitates in eo requiritur? *ibid. n. 20.* Ut quis ordinetur ad titulum Patrimonii, non sufficit habere patrem divitem. *ibid. 101. col. 1. n. 27.* Pater cogi potest ad assignandum titulum filio. *ib. col. 2. n. 28.* Quid sufficiat ut requiratur, relinquatur determinationi Episcopi. *ib. n. 31.* Magna requiritur in hac determinatione circumspectio. *ib. n. 32.* Periculofum, aliquid generaliter pro tituli sufficientia determinare. *ibid. n. 33.* Nonnulli Episcopi juxta rigidores. *ib. n. 34.* Patre mortuo, an filius titulum in divitionem hereditatis conferre non teneatur? II. 102. col. 1. n. 42.

Tituli Beneficii nomine quid veniat? II. 102. col. 1. n. 48.

Quandonam censetur vere & pacifice possideri? *ibid. 101. col. 1. n. 21.* Quomodo institutioni Ecclesiæ non semper satisfaciunt Episcopi, ad titulum beneficiale ordiandos? II. 100. col. 2. num. 16.

Titulus quam quantitate honorum requirit? II. 100. col. 2. n. 30. & 31. Honoraria Missarum in titulum non imputanda. *ibid. n. 36.* Fundatio alicujus Missæ quando pro titulo servare possit? II. *ibid. col. 2. n. 19.* Juramentum quod titulum vere possideat, cumque non alienabit, quomodo intelligendum? *ibid. 101. col. 2. n. 24. & 102. col. 1. n. 38.* Quibus speciale periculum immineat? II. 101. col. 2. n. 25. Edda Principum de non alienandis titulis. *ib. 102. col. 2. n. 39.* Prohibito alienationis intelligitur *salvo iure tertii*. *ibid. n. 40.* Reditus redimibilis in titulum assignatus potest redimi, sed reapplicandus. *ibid. n. 41.* Pœna sine titulo ordinatorum. *ibid. n. 44.* Ordinatus sine titulo alendus ab Ordinatore. *ibid. col. 2. n. 46.* & VIII. 130. col. 1. An hæredes, an vero successores Episcopos Ordinatis sine titulo sufficienti, teneantur ad alimentum Ordinationis? II. 102. col. 2. n. 46. & 47. Titulus Beneficii Curatim etiam datur ab Archidiaconis, aliisque Prælati inferioribus. II. 89. col. 1. n. 17. Quid in tituli determinatione præcipue attendendum? II. 101. col. 2. n. 35. An Ordinatus sine Titulo irregularitatem incurrat, si misit in Ordine suscepto? II. 102. col. 2. n. 45. Unde contingat Episcopos esse plus sollicitos de titulo Ordinandum quam de ejus idoneitate. *ib. n. 47.* *Voyez sur cette matière les Observations de M. Gibert.* II. 200. col. 1. cap. 6.

Titulus coloratus quis dicatur? III. 95. col. 1. n. 20. Duplitter considerari potest. *ibid. n. 21.* Qui sint tituli non colorati? *ibid. n. 22.*

Vide, *Ordo.*

TONSURA.

Tonsura olim non fuit separata ab Ordinibus. I. 1. col. 1. n. 1. Hæc opinio ab omnibus non recepta. *ibid. n. 2.* Hodiernæ separationis occasio. *ib. n. 3.*

Tonsura Clericali nullus insigniendus est, nisi qui intendit fidelem Deo cultum exhibere. V. 93. col. 1. §. 1. Græci volebant ut quicumque in Clerum recipere, Tonsura Clericali accepta, etiam alicui functioni Ecclesiasticæ, tanquam Ecclesiæ ministri applicarentur. VII. 139. col. 2. Per eam quique fit de Foro Ecclesiæ. I. 1. col. 2. sub n. 4. Perverfa intentio Tonsuram appetitum a Synodo reprobatur. *ibid. n. 5.* Tonsura olim a Presbyteris, & subinde a Laicis data. I. 2. col. 1. n. 10. Sollicitudo Episcoporum circa Tonsurandos, & commoda ex illa sollicitudine speranda. *ibid. 1. col. 2. n. 7. 8.* Debent Episcopi inquirere vocationem & intentionem Tonsurandorum. IV. 93. col. 2. §. 2. Quotopere a mente Ecclesiæ recedant Episcopi, & ministerium suum profanant, qui nulla pene circa Tonsurandos facta inquisitione, Clericalem Tonsuram conferunt? V. 94. col. 1. & 2. Quæ cura incumbat Pastoribus, aliisque Directoribus adolescentium, quos Tonsura Clericali delinari non improbabilius credant. V. 95. col. 2. §. 8. De quibus solliciti monendi Tonsurandorum parentes? *ibid.*

Tonsura susceptio quomodo hodie probetur? I. 2. col. 1. n. 10. Quo ritu suscipiatur tonsura? V. 93. col. 1. Patet ex ritibus, quibus Clericali tonsura confertur, quod Clerici profiteantur se mundo renuntiare, & se Dei & Ecclesiæ servitio consecrare. *ibid. col. 1. & 110. col. 1.*

Tonsura potest conferri subito in alia Diocesi sine consensu ordinarii. I. 129. col. 2. n. 14. A quo tempore Abbates solent eam conferre suis subditis? I. 200. col. 2. n. 10. & VIII. 35. col. 1. Non subito eam conferre non possunt, nequidem de consensu proprii Abbatis, aut cum dimissorialibus Episcopi. I. 200. col. 2. n. 21. & II. 91. col. 2. num. 34. 35. & *legg.* Pœnæ decretæ in Episcopum ordinantem alienum Clericum, & in Clericum taliter ordinatum, proceditur etiam circa tonsuram. II. 92. col. 1. n. 43. Episcopus dispensat super defectu malarii quoad primam tonsuram & beneficium simplex. II. 108. col. 1. num. 14.

Tonsura Clericalis olim citra Episcopi auctoritatem accipiebatur. VII. 183. col. 2. Sed hæc tonsura non sufficebat, ut quis munia Ecclesiastica obire possit. *ib.*

Tonsura circa sæculum XIV. & XV. annumerabatur Ordinibus. IV. 31. col. 1. n. 21. Ex Decretalium Jure omnes indistincte Clerici etiam primæ tonsuræ gaudent privilegium fori. IV. 38. col. 2. n. 4. Hoc supponit pristinam Canonem, Principum functiones, & ipsam Pontificalem Romanam. *ibid. n. 2. & 3.* Ex Canonibus & ipsi primæ tonsuræ cærenoniis patet Clericos habendos pro ministris Ecclesiæ. *ibid. n. 4. & legg.* Quo sæculo prima tonsura Ordinibus annumerari coepit? *ibid. 31. col. 1. n. 21.* Immunitas refusa in ipsam tonsuram, & non in ministerium Ecclesiæ. *ibid. n. 12.* Hinc multiplices & justæ laicorum querelæ. *ibid. n. 15. & legg.* Synodus Tridentina non attribuit privilegium fori nuda tonsuræ. *ibid. col. 2. n. 19.* Incommoda exorta ex facili admissione ad tonsuram. IV. 28. col. 1. n. 18. & 31. col. 1. n. 15. & *legg.* Ut Clericus primæ tonsuræ tradatur brachio seculari, hodie non requiritur degradatio. IV. 137. col. 2. n. 6.

Vide, *Immunitas.*

Tonsura quare congruens dicta? VIII. 148. col. 2.

TOPARCHA.

Toparchis qua forma danda sit aqua benedicta? 78. III. col. 2. n. 14. Prohibuit illis porrigere aspergillum. *ib. n. 15.*

Toparcha nominatum, si velit, precibus fidelium commendandi. III. 72. col. 1. n. 22. In quo consistat honor precum ipsius.

fis debitus? *ib.* n. 27. Non possunt eo prætextu jubere divinum Officium differri vel accelerari. *ibid.* n. 24.

Toparche quoad jura honorifica cedere debet patrono seu fundatori. III. 79. col. 2. num. 35. Quomodo Parochi cum ipsis agere debeant quoad jura honorifica? *ibid.* 80. col. 1. num. 43. Non committant ut super eisdem cum toparchis privata auctoritate se committant. *ib.* sub eod. n. 43.

Toparche tenentur ad solutionem decimarum de suis terris, etiam non obstante possessione immemoriali non solvendi. III. 183. col. 2. n. 5.

Toparche in jure vocantur Seniores. III. 209. col. 1. num. 25. Jura & servitia quæ olim exigebant a Clericis eodem modo ac Laicis. *ibid.* sub eod. num. Immunitas ab iisdem servitiis Clericis concessa, ad quæ se extendat? *ibidem* numero 28, & 29. & 30.

TOURNEAMENTA.

Tourneamenta quid fuerint? VIII. 138. col. 1. Detestabiles nuntius. III. 260. col. 1. n. 29. Occisus in loco torneamentorum, Ecclesiastica sepultura privandus. *ib.* in eod. n. 29. & VIII. 138. col. 1. Quamvis reconciliatus. VIII. 138. col. 1. Prohibentur torneamenta. VIII. 192. col. 1.

TORTURA.

Tortura reus applicari hodie solet, dum plena probatio non habetur. IV. 106. col. 1. num. 28. Hodierna torturæ praxis a pluribus improbat. *ib.* num. 29. Juxta Edictum Philippi II. non licet procedere ad torturam, ubi certæ & indubitæ probationes haberi possunt. *ibid.* num. 32. & 33. Quare contrarium hodie utatur? IV. 107. col. 1. num. 47. Confessio elicitata per torturam exigui est momenti. IV. 106. col. 2. num. 35. Idem est de eius renovatione extra torturam. *ibid.* num. 36. Injustum apparet, reum non convictum de crimine puniri per tormenta torturæ. *ibid.* num. 34. Plura argumenta contra usum torturæ. *ibid.* col. 1. num. 29 & seqq.

Tortura nemo applicari potest nisi ob crimen admodum grave. IV. 106. col. 2. num. 40. Debeant adesse indicia graviora, adeo ut tantum videatur deesse confessio. *ibid.* num. 41. & 42. Non sufficit testimonium unius, quantumvis magnæ auctoritatis & fidei. *ibid.* col. 2. num. 43. Tortura magna cum moderatione & circumspectione adhibenda. *ibid.* col. 1. n. 39.

Tortura, exemptæ sunt mulieres gravidæ. IV. 106. col. 2. n. 44. Si dubitetur an sint gravidæ, consulendi sunt medici vel obstetrices. *ibid.* n. 45.

Tortura adhibenda est præsentis Judicis, & moderanda est ipsius arbitrio. IV. 107. col. 1. num. 46.

Tortura quare in Curia Ecclesiastica non adhibeatur? IV. 107. col. 1. num. 48. & *ibid.* 189. col. 1.

TRADITIO.

Translatio discipline non scriptæ, ulex habita. VI. 222. col. 2. *Translatio* auctoritas a Patribus Synodi Gangrensis agnita. VI. 192. col. 2. In materia fidei tenenda Patrum traditio. VII. 74. col. 2. Traditiones Apostolorum per Patres ad nos transmissæ recipiendæ; eisque inhærendum. VII. 127. col. 1. Ex triditione Apostolica imaginum cultus probatus. VII. 170. col. 2.

TRADUCTIO.

Transductio instrumenti ex ipso originali vel ex aliquo instrumento, quam probationem faciat? IV. 96. col. 1. n. 46. & seqq.

TRANSACTIO.

Transactio descriptio. V. 24. col. 2. sub §. 5. An a labe simoniaca immunis dici possit praxis, titulo *Transactio* super jure hereditatis exigendi & stipulandi dotem recipiendi ad Monasterium? *ibid.* sub eod. §. 5.

Vide, Dos.

Transactio super portione congrua obligat transigentem, ad minus manentibus iisdem circumstantiis. III. 200. col. 2. n. 10. & seqq. Si intervenit auctoritas Episcopi, obligat etiam succedentem. *ibid.* 201. col. 1. n. 13. Nulla transactio onus illud in totum tolli potest. *ibid.* num. 15. & VI. 26. col. 2. §. 7.

Transactio in lite super beneficio, mediante temporali uti resolutione expensarum, improbat ut de simonia suspensa. III. 139. col. 2. num. 12. & 13. Simoniacum est transigere super re sacra litigiosa, aliquo dato vel retento. V. 201. col. 2. §. 1.

Transactio via partes ad concordiam incitare, officium est Judicis, antequam in litem præcipiantur. IV. 69. col. 1. n. 23. & 82. col. 2. n. 9. Quibus mediis id procurare poterunt? IV. 82. col. 2. n. 23 & 24. Improbandum quod Judices tantum de transactione cogitent, quando expensæ factæ sunt, & ob eas transactio facta impossibilis vel difficilis. *ibid.* n. 25.

TRANSLATIO EPISCOPORUM, PRESBYTERO- RUM, &c.

Transmigratio de una Ecclesia ad aliam olim severissime vetita. I. 75. col. 2. num. 1. 2. & seqq. & VI. 102. col. 2. & VII. 55. col. 2. & VIII. 30. col. 1. Exceptio Gratiani in pristinis Canonibus non occurrat. VIII. 56. col. 1. Suspectæ fidei est Canon permittens quandoque fieri ejusmodi Translationes. *ib.* Veti- tæ sunt etiam sub poena privationis Communionis in articulo mortis. I. 76. col. 1. num. 9. & 10. Quæ hujus discipline ra-

tio? *ibid.* num. 10. Hac disciplina rigore observata in Ecclesia Romana. *ibid.* num. 12. Hac de re Conciliorum Nicæni & Sardicensis Decreta. *ibid.* num. 6. & 7. 8. & seqq. Sentius Canonis Sardicensis interdictum a Decretalium Compilatore. *ib.* num. 11. Hic Canon renovatus sæculo X. *ibid.* col. 2. num. 13. In Canone Synodi Antiochenæ præcipiuntur prætextus, quibus ambitiosi suas migrationes purgare opinantur. VI. 194. col. 2. & *ib.* in nota. Quam valido remedio ad hujus mali abolitionem opus fuisse judicaverint Patres Sardicensis? VII. 47. col. 1. In quo frans transitus de una Ecclesia ad aliam consistit? VII. 47. col. 2. Quia poena a Synodo Sardicensi frans illa compo- sita? *ibid.* 48. col. 1. Translationes Episcoporum adlocutæ. VII. 93. col. 1. & *ibid.* 103. col. 1.

Translationes fieri possunt, necessitate aut utilitate Ecclesie cogente; quod & magna cautione faciendum. I. 76. col. 2. sub n. 13. *ibid.* n. 14. Prætextu necessitatis & utilitatis Ecclesie, ipsam Translationes contra sacros Canones invaluerunt. *ibid.* sub eod. n. 15. Avaritia & ambitio, frequentiores & horrendæ translationum causæ. *ib.* n. 13. & 14. Ea solum de causa sunt plerique translationes, ut Episcopi honore & opibus angeantur. *ibidem* VII. 93. col. 1. sub numero 10. & 76. col. 2. sub num. 14. Contra tales translationes Patrum indignatio. I. 77. col. 2. num. 5.

Translationes olim fiebant auctoritate Synodi Provincialis. I. 76. col. 2. numero 15. Quid tum præcipue a Metropolitanis & Suffraganeis expendebatur? I. 78. col. 1. numero 7. Sæculo XII. Sedi Apostolicæ videbatur translationes fuisse reservatæ. I. 77. col. 1. num. 17. nondum tamen g. neratim. I. 77. col. 2. num. 6. Eisdem hodie reservantur. I. *ibid.* col. 1. num. 20. Quod hodie in Electione Episcopi, uni Ecclesie alligati, ad aliam Ecclesiam procedendum sit per viam *pulsationis*, recentioris est discipline. I. 78. col. 1. num. 8. Quomodo intelligendum dictum Innocentii III. institutione divina translationes Episcoporum esse reservatas? I. 77. col. 1. num. 9. Hanc disparitatis ratio. *ibid.* in nota. Quid idem Pontifex ad Sedem Metropolitanam Lailpoldi Wormpatis Episcopi ad Sedem Moguntinam? VIII. 172. col. 1. Innocentius vult soli Romano Pontifici competere jus transferendi Episcopos, nempe tanquam vicem Dei gerentis. VIII. 172. col. 2. & *ibid.* 173. col. 2. & I. 78. col. 1. sub num. 10. Hodie fieri nequit Translatio sine consensu Regis e- jusque nominatione; & in Bulla debet fieri ejus mentio. I. 77. col. 1. num. 22. Nec possunt fieri translationes sine necessitate & utilitate Ecclesie. *ibid.* n. 22.

Translationes quomodo jampridem Canones admisserint? III. 97. col. 2. num. 24. Ob datam transferendi auctoritatem, cepit Beneficiorum resignatio ad effectum Translationis. *ibid.* col. 2. n. 25. & seqq. Quia ratione translationis Beneficiorum de una ad aliam Ecclesiam potius dicantur *Permutationes* quam Translationes? *ibidem* 98. col. 1. num. 38. Permutationes, ut hodie fieri solent, olim fuerint incognitæ. *ibid.* n. 29. Quomodo Ecclesia hodierna beneficiorum permutationes admittat? *ib.* num. 30. Quam hodiernæ permutationes sint periculose. *ib.* n. 31. An & quando ad aliam Ecclesiam translatus ad priorem redire possit? VII. 56. col. 2.

Vide, *Permutatio Beneficiorum*.

TREUGA.

Treuga quid, & quotuplex? VIII. 138. col. 1. *Treuga Domini* a Feria quarta vespere, usque ad Feriam secundam manet per totum Galliam. *ib.* col. 2. A Romanis Pontificibus Treuga approbata & extensa per Adventum, Quadragesimam & ultra. *ibid.* col. 2. Quando & quare abrogata? *ibid.* Quinam scripserint ea Treuga. *ibid.* Quænam personæ perpetua Treuga gaude- rent? *ib.*

TRIA CAPITULA.

Trium Capitulum condemnatio gravissima etiam inter Catholicos excitavit contentiones. VIII. 27. col. 2. An in illorum condemnatione Synodus quinta erravit? *ib.* Nec hodie super his Capitulis inter Theologos convenit. *ib.* Occasione condemna- tionis Trium Capitulum oritur Schisma. VIII. 86. col. 1. Fit hoc Schisma ob questionem maris facti; & quænam fuerit hæc questio? *ibid.* Circa hanc questionem libertas a sancto Gregorio relinqui videtur, dummodo Schisma non fiat. VIII. *ib.* col. 2.

TRIBUTUM.

Vide, *Immunitas*, *Subsidium*.

TRINITAS (SS.)

Trinitas (SS.) mysterium exponitur conformiter ad ea quæ scriptis S. Augustinus. VII. 75. col. 2. Idem Mysterium exponitur a Patribus Concilii Lateranensis quarti. VIII. 123. col. 1. Episcopi Africani in sua Ordinatione sanctissimæ Trinitatis fidem præstebantur. VII. 75. col. 2. *Trinitatis* (SS.) Imagines, qualiter jampridem depingi solitæ? VII. 266. col. 1. & *ib.* in nota. Quid in illis cavendum? II. 173. col. 2. n. 41. & 42. An de illis SS. Trinitatis Imaginibus in Concilio Nicæno 11. facta sit mentio? VII. 175. col. 1. Quid de fide mykerii sanctissimæ Trinitatis apud Gratianum? VIII. 117. col. 2.

TRISAGION.

Trisagion, Hymnus ad sanctam Trinitatem antiquissimus. VII. 138. col. 1. De hujus Hymni origine mira narrantur. *ibid.* & 139. col. 1. *in nota*. Additamentum huic Hymno factum a quodam Hæretico, reprobatum. *ib.* 138. col. 2. Hoc additamentum in sensu Catholico sumi potest. *ibid.* 159. col. 1. Hymnus hic sine additamento frequenter in Officio divino apud Græcos reperitur. *ib.* Apud Latinos solemniter decantatur Græce & Latine Feria sexta Parasceves. *ib.*

TRUNCUS.

Vide, *Oblatis*.

TURBA.

Turba quid sit, unde sic dicta, & quot testibus confect? IV. 91. col. 2. n. 18. & 19. Conferuere, usus, stylos Curiae, vel Privilegium, per Turbas probari debent. IV. *ibid.* nu. 17. In probatione per Turbas hodie non licet plusquam triginta testes super uno & eodem articulo producere, & quare? IV. *ibid.* col. 2. n. 19.

TURNARIUS.

Turnarius Canonicus. Vide, *Turnus*.

TURNUS.

Turnus quoad Collationes Beneficiorum, in quem finem in quibusdam Ecclesiis institutus? III. 31. col. 1. nu. 35. An eum etiam habent Canonici sacris non initiati? I. 29. col. 2. n. 8. Turnorum lucra in usus pios convertenda. *ibid.* sub num. 13. An Capitulum propriæ auctoritate possit electionem mutare in Collationem Turnariam? III. 39. col. 1. n. 36. Negligentia Turnarii nocet Capitulo, ita ut jus devolvatur. III. 32. col. 2. n. 14. An Collatio per Turnum inter Capitulum & Episcopum mutet naturam devolutionis. *ib.* num. 12. Jus præsentandi potest dividi per Turnum. III. 72. col. 1. num. 22. Jus Patronatus mixtum, in Turno Ecclesiastico censetur totum Ecclesiasticum. III. 35. col. 2. num. 27. Quandonam jus præsentationis per Turnum non sit mixtum. III. 72. col. 1. n. 23. Quando sit mixtum, *ibid.* n. 24.

TURRIS.

Turris Ecclesie reparacionis onus ar Decimatoribus incumbit. II. 180. col. 2. n. 28. Quando & quatenus ipsi Decimatores, aut alii ad ejus reparacionem teneantur. II. 181. col. 2. n. 11. Quonodo qui campanam subministrant, ad Turris restauracionem teneantur. *ib.* n. 12.

Vide, *Riccordia Leonenses*.

TUTELA, TUTOR.

Tutela moribus Belgii immunes sunt Clerici. I. 9. col. 1. n. 6. Hæc immunitas jampridem indulta ab Imperatore Justiniano. VII. 27. col. 2. Sunt tamen casus, in quibus Clerici possunt tutelam suscipere. *ibid.* Quid attendendum Clericis in susceptione similium secularium officiorum? *ibid.* 28. col. 1. Novitæ admitti vetantur sine consensu tutoris. I. 151. col. 2. num. 20.

Tutela Laici a Clerico assumpta, non potest quoad materiam declinare forum seculari. IV. 151. col. 2. n. 29.

Tutor stuprans pupillam suam punitur poena extraordinaria. IV. 54. col. 2. nu. 38. Quid de tutoribus usurariis in Synodo Cameracensi & in Edicto Regio? I. 243. col. 1. Tutores & Curatores ex pecuniis pupillorum multo datis exigere non possunt usuras, eo nomine quod has pecunias cum suo iusto lucro pupillis restituere juxta leges teneantur. VI. 96. col. 2.

TYPOGRAPHUS.

Typographi qualem fidei professionem emittere teneantur? VIII. 241. col. 2. Juramentum præstare debent de non invehendis literis prohibitis. *ib.*

TYRANNIS.

Tyrannidis incusantur Judices Ecclesiastici, qui prætermisso iuris ordine in materia Censurarum servando, *via facti* procedentes, ad Censuras profluunt. X. 11. col. 1. & *ibid.* col. 1. 2. Auctoritas Canonica directe opponitur potestati tyrannicæ. *ibid.* sub §. 2. Quandonam Episcopi procedentes adversus Presbyteros censendi sint eos potestate tyrannica damnare? *ibidem*.

V U

VACATIO BENEFICIORUM.

Vacatio Beneficiorum in Regalia. III. 83. col. 2. num. 48. & 159. Quid vacatio de jure? quid vacatio de facto? *ibid.* num. 50.

Vacans Sede, Capitulum in ordinariam Jurisdictionem Episcopi. Vide, *Esper* Tom. X.

Episcopi succedit. I. 38. col. 1. num. 4. & 5. In extraordinarium non succedit. *ibid.* 38. col. 1. num. 1. & 159. Quandiu Sedes censeatur vacare moribus Belgie? I. 39. col. 1. nu. 11. Qualis Vicarius, Sede vacante, constitui soleat? *ibid.* col. 2. n. 7. & 159. Vacantium Episcopatum Juri Regalie subjectionem proventus in Gallia cedunt Alerio Regis, in Italia vero Cameræ Apollonice. I. 40. col. 2. n. 11.

Vacare apud Sedem, quid sit? I. 60. col. 1. nu. 10. Distinctio inter vacantiam in Curia Rom. & vacantiam apud Sedem Apost. III. 47. *in nota*. Beneficia, quæ incipiunt vacare, Sede Apollonica vacante, pergunt esse Collationis Ordinarii. VIII. 237. col. 1. Ce que c'est que le Bref de non vacando in Curia, & quorui en le grand. III. 275. col. 2. tit. 6. nu. 21.

Vacat Beneficium non per affectionem secundi, sed per hujus pacificam possessionem. III. 27. col. 2. n. 10. Ante captam secundi Beneficii possessionem non vacat primum ipso jure. *ib.* 28. col. 1. n. 11.

Vacare non debent Ecclesie ultra tres menses. VIII. 236. col. 1. Pena in negligentes intra hoc tempus eligere. *ibid.* Exceptio in favorem Regum. *ib.* Officium Metropolitani in casu negligentie. *ibid.* Quare aliquando in longum protracta Ecclesiæ vacatio. VIII. 209. col. 2. Canon contra eos, qui bona vacantium Ecclesiarum per novitatem vel per abusum usurpant. *ib.* col. 2. Item contra eos qui usurpantibus cooperantur, vel qui non obstant, cum deberent. *ib.*

Vide, *Capitulum Sede vacante*, *Vicarius Sede vacante*, *Electio*, *Expellativa*, *Regalia*, &c.

WADDINGUS.

Waddingi opinio circa Censuram latam in Constitutione, *Sacra Romana Ecclesia*. VIII. 227. col. 1.

VAGUS.

Vagi quinam reputentur, & quis illorum proprius Parochus in ordine ad contrahendum Matrimonium. II. 133. col. 1. n. 9. & 10. & 11. Quid sit tantum una pars sit vacabunda, an coram illius Parocho Matrimonium celebrandum sub poena nullitatis. *ibid.* n. 11. Decretum Synodi Tridentinæ circa Matrimonia vagabundorum. *ibid.* n. 12. Requiritur licentia Ordinarii, antequam procedatur ad solemnizationem Matrimonii Vagorum. *ibid.* col. 1. n. 23. An aliter factum sit nullum? *ibid.* n. 14. Si ex Consuetudine aut Statuto sit aliquis proprius vagabundorum Parochus, coram eo erit contrahendum. *ib.* n. 14. *Quel est l'usage de France?* II. 201. col. 2. chap. 5. *Vagi* quemodo citari possint per Edictum? IV. 83. col. 2. num. 23.

WALDENSES.

Waldensium hæresis? VIII. 140. col. 2. Eorum varia nomina. *ibid.* Varii eorum errores & infolentæ. *ibid.* Quid in Concilio Lateranensi III. statutum fuerit contra hos hæreticos & eorum fautores? *ibid.* Quid in Concilio Lateranensi IV. contra eodem? VIII. 143. col. 2. Modus detegendi Waldenses. VIII. 143. col. 1. Quis eorum error? *ibid.* *Dicti Humiliati*. *ibid.*

VAN-ESPEN.

Vide, *Esper*.

VARIATIO.

Variare in præsentatione, quid sit? III. 77. col. 2. n. 17. Patronatus Laicus in præsentatione variare potest, non autem Ecclesiasticus. *ib.* col. 2. n. 17. & col. 2. n. 18. & 159. Quare Patrono Ecclesiastico negata variatio? *ibid.* n. 21. An Patronus Laicus sæpius variare possit? *ibid.* n. 22.

Vide, *Præsentatio*.

VASA ECCLESIAE.

Vasa Ecclesie, an alienari, & vendi possint? III. 224. col. 2. n. 1. & 159. Vasa & ornamenta ad divinum cultum dicta, nequaquam applicanda ad usum profanum. VI. 146. col. 2. Servanda vasorum sacrorum mundities. VIII. 135. col. 1. Ex qua materia vasa conficienda sint? VIII. 214. col. 1. Vasa sacra tempore Concilii Nicæni II. non benedicebantur. VII. 179. col. 1. Vasorum sanctorum contactus inferioribus Clericis vetitus. VIII. 25. col. 1. Vasorum sacrorum prædonibus, quæ imponebat poenitentia? VIII. 64. col. 2.

VASSALLUS.

Vassallus, quandonam Jus reale seu feudale acquirat? X. 6. col. 1. §. 4. & 5.

VATES.

Vates, Divinatorum genus. IV. 48. col. 2. nu. 16. Hos consuli vetat Constantinus Imp. sub poena capitali. *ibid.* num. 17. Quid Synodus Trullana decreverit contra eos, qui Vates censent? VII. 149. col. 2. Nec desunt hodie hujusmodi homines, a quibus consulendis Episcopi & Pastores populum deterreere debent. *ibid.*

Vide, *Magis*, *Servilium*.

Gg

UBER-

UBERTINUS DE CASALIS.

Ubertinus de Casalis inter Fratres Spirituales eminet in eorum diffidis cum *Fratribus de Communitate*. VIII. 221. col. 2. Vide, *Ordo Fratrum Minorum*.

VECCUS.

Vide, *Iosephus Patriarcha Constantinopolitanus*.

VECTIGAL.

Vectigalium exactio an recte admittat exactionem iuramenti de non iis fraudatis? III. 170. col. 2. n. 24. Resolutio Doctorum Lovaniensium super huius iuramenti exactione. IV. 170. & seqq. col. 1. & 2.

Vectigalia non imponenda sine Principis consensu. VIII. 139. col. 2.

VELAMEN.

Velamen qua ætate olim Virginitas datum fuerit? VII. 73. col. 1. & 79. col. 1. De velantibus Virginitas, & de varia circa hoc disciplina. VIII. 78. col. 1. Quare olim Viduas velari prohibuit? VIII. 95. col. 2. Quæ velationis virginum origo? *ibid.* Cur Virgines potius quam viduæ velatæ? *ibid.* Vide, *Profectio, Virgo, Vidua*.

VENALITAS.

Venalia non sunt Pœnitentiariæ Romanæ Officia. I. 144. col. 2. n. 8. Nulla similiter Officia, quæ circa spiritualia variantur, venalia esse debent. *ibid.* sub eod. n. 8.

Venalitas Officiorum dicta a Iustiniano Imperatore totius nequitiæ principium. IV. 114. col. 1. n. 33. Difficulus habentur boni iudices, ubi venalitas Officiorum invaluit. *ibid.* n. 31. Iustiniani formula qua assumpti ad Officium iudicis iurare debebant se nihil pro eo dedisse aut promississe. *ibid.* n. 34. Variæ formulæ, juxta quas, ut verum iuretur, abesse debet omnis rei temporalis datio vel promissio directa & indirecta. *ibid.* n. 35. & col. 2. n. 36. 27. & seqq. Quomodo non raro peccetur per eos, qui prætextu Religionis Monasterii munera largiuntur, ut favore eorum ad Officia promoveantur? *ibid.* n. 4. Iuliani Imperatoris Sandoles contra venalitatem Officiorum. VI. 79. col. 1. §. 5.

Venalitas Officiorum invaluerat sub Theodosio Magno; & quæ inde mala? VI. 79. col. 1. §. 6. Huic vitio se oppoluerunt Honorius & Arcadius Theodosii filii. *ibid.* §. 7. Theodosii inuicti contra venalitatem Officiorum Constitutio. *ibid.* §. 8. Quid contra eandem in Novella VIII Iustiniani? *ibid.* col. 2. §. 9. Quid in Constitutionibus Regum Gallicæ, & quomodo sentiam ab eis recessum? VI. 80. col. 1. §. 11. & §. 12. Quid in Belgio? *ibid.* col. 2. §. 13. Omnes iuramenti Formulæ a Provisis ad Officia emittenda, omne munus etiam ab obsequio & lingua excludunt. VI. 81. col. 1. §. 17. Similiter omnem speciem venditionis vel emptiis directæ & indirectæ. *ibid.* §. 18. Pallia quibus venalitas Officiorum & falsa iuramenta teguntur. *ibid.* col. 2. §. 19. Incommoda ex venalitate Officiorum in Rempublicam redundantia. VI. 82. col. 2. §. 20.

Vide, *Ambitus*.

Venalitas Reliquiarum, vetus in Ecclesia malum. VIII. 157. col. 2.

Vide, *Reliquia*.

VENATIO.

Venatio Clericis per sacros Canones interdicta. V. 128. col. 2. §. 4. & VIII. 27. col. 1. Nullus Venator iustus in Scripturis scriptus. V. 227. col. 2. Pœnæ aliquando decretæ in Clericos Venatores. *ibid.* Ex quibus innoteat quam merito Ecclesia Venationes Ecclesiasticorum abhorreat? *ib.*

Venatio, spectaculi genus deferbitur. VII. 146. col. 2. Venationum spectaculi Canone Trullano Clericis & Laicis interdicta. *ibid.* *Petrus qui in chasso est defensus aux Clerici*. II. 201. col. 1. chap. 7.

VENDITIO.

Venditio cum Pado de retrovendendo quondam licita sit, & ab usura immunis. VI. 95. col. 2. Usura est alieni præsentem pecuniam quærenti quippiam cæius vendere, ut statim a Venditore per se vel per interpositam personam villius ematur. *ibid.* 96. col. 1.

Vide, *Usura*.

VENERABILE SACRAMENTUM.

Venerabile seu Eucharistiæ in Processionibus circumspectionis origo incerta; & quo tempore invalescere cœperint hæ Processiones. II. 30. col. 2. n. 1. & seqq. Quæ ratione ex usu Processionum profuerit publica Venerabilis expositio. II. 31. col. 1. n. 13. Ritus hic expositionis, licet recentior, non tamen improbandus. *ibid.* n. 14. Convenienter & cum decerni ornatu Venerabile exponendum. II. 32. col. 1. n. 25. Instruendus populus quæ mentis affectu coram Venerabili exposito consistere debeat. *ibid.* n. 26.

Vide, *Eucharistia, Processiones*.

VERITAS.

Veritatem erecta fronte impugnare, quantum sit peccatum. VII. 178. col. 2. Potest quandoque occultari veritas. VIII. 82. col. 1. Nefas tamen est mentiri, ut illas occultetur, nequidem ubi de secretis, quæ novimus, agitur. *ib.* in nota.

VERSUS seu VERSICULUS.

Versus seu *Versiculus* unde sic dictus. V. 161. col. 2. §. 8. Quis ejus scopus, & quomodo cantandus. *ibid.*

VESPERÆ.

Vesperarum tempore ne quis diebus Dominicis aut Festis ambulet in Foro, aut locis publicis, popinas intret, choreas ducat, &c. olim in Belgio Edictis Principum vetitum. II. 141. col. 1. n. 17 & VIII. 141. col. 1.

Vesperarum Officium antiquissimum. V. 164. col. 2. sub §. 2. Unde contingat quod *Vesperæ* dici Dominicæ & Fætorum celebrant die precedenti. *ib.* Quid circa hoc Officium in Synodo Iadecina. VI. 209. col. 2. Quo motivo Officium *Vesperarum* tempore Quadragesimali ante meridiem decantetur. *ib.* Ordinationes quæ sunt entre-dre qu'il y a obligation d'assister a Vesperæ. II. 203. col. 2. chap. 2. n. 27.

VESTIS.

Vestium sacrarum usus juxta Ecclesiarum receptam disciplinam & praxim sine affectione adhibendus. VIII. 11. col. 2.

Vestium Canonialium proponitur mystica significatio. V. 131. col. 2. §. 6.

Vestes Diaconorum altari servientium, quænam sint. VIII. 41. col. 2.

Vestis Clericalis. Vide, *Habitus Clericalis*.

Vestis Monastica. Vide, *Habitus Monastici, Novitatus Profectio*.

Vestem virilem mulieribus, & viris *Vestem* muliebrem assumere vetitum. V. 139. col. 1.

VIA FACTI.

Vide, *Fatum, Violentia, Vis*.

VIATICUM.

Viaticum in antiquis Canonibus acceptum aliter quam hodie. II. 28. col. 1. n. 3. Antiquius nomine *Viatici* non tantum Eucharistia moribundis dari solita significabatur, sed nonnumquam ipsa reconciliatio, aut pœnitentiæ impositio, &c. VI. 166. col. 2. & VIII. 138. col. 1. Hodie per *Viaticum* intelligitur Eucharistia moribundis danda, quæ & olim infirmis & in mortis periculo constitutis dabatur. II. 28. col. 1. nu. 2. Quid Synodus Nicæna circa Ministrum *Viatici*? VI. 166. col. 2. Solum Parochus illud potest administrare. II. 28. col. 1. n. 8. Pœna in Regulares, qui illud ægris administrare attentarent. *ibid.* 29. 1. n. 11 & 190. col. 2. Le droit Curial d'administrer le S. Viatique s'étend aux Domestiques des Monastères, & aux Penitens des Colleges & des Communautés Regulieres. II. 193. col. 2. tit. 4. chap. 3. & III. 227. col. 1. chap. 3. Parochus debet esse paratus illud administrare, etiam nocturno. II. 29. col. 1. nu. 12. Non deferendum ad publicos peccatores, nisi scandalum repaverint. *ibid.* n. 13. Non deferendum occulte extra necessitatem inevitabilem. *ibid.* col. 2. n. 17. Quod etiam observandum est, cum Eucharistia per modum devotionis, non *Viatici*, sumenda est. *ibid.* in eod. n. 17. Quanta reverentia deferri debeat? *ibid.* Monendus populus ut Sacramentum ad Infirmum deferendum comitetur. *ibid.* n. 19. Quantum in hac re possit Pastorum zelus? *ibid.* n. 20. Indulgentiæ comitantibus concessæ. *ibid.* 30. col. 1. n. 22. Optant Synodi erigi Confraternitates, quarum Sodales Sacramentum affocent. *ibid.* n. 23. Quid faciendum Parochis, si Infirmum *Viaticum* sumere nequeat? II. 29. col. 1. n. 14. Quot diurnum intervallum intercedere debeat, ut æger in eodem lecto decubens graviter, pluries communicet nun jejunos? II. 35 in nota.

Viaticum adhuc in fine sæculi XVI dabatur post Extremam Unionem. II. 84. col. 2. nu. 26. An conveniat illam disciplinam reducere? II. 85. col. 1. n. 30. Hanc reduxit Ecclesia Parisiensis. *ibid.* in nota (n). Abominanda est vanitas & superstitio, ob levis opera pietatis facta in honorem S. Barbaræ vel alterius Sancti, certo sibi persuadere quod non morietur sine hoc Sacramento. III. 242. col. 2. n. 39.

VICARIA, VICARIUS PERPETUUS.

Vicariarum & *Vicariarum* perpetuarum origo. III. 194. col. 1. n. 17. & 14. & VI. 18. col. 2. §. 9. Olim solebant tantum præci Vicarii amovibiles; & mala quæ inde proveniunt? III. 194. col. 1. n. 14. Quare Monachis & Canonici magis placerent Vicarii amovibiles? *ibid.* n. 19. Decretum Synodi Germanicæ contra Vicarios amovibiles. *ibid.* n. 15. Quid contra hunc abusus decreverint Synodi Bithynensis & Lateranensis? *ibid.* n. 16. & seqq. & X. 7. col. 1. sub §. 8. Abusus prædicendi Vicarios amovibiles.

amovibiles tempore Concilii Tridentini adhuc vivebat. III. 194. col. 1. n. 19. Decretum Concilii Tridentini de constituendis Vicariis perpetuis. *ibid.* n. 20. & 21. & X. 7. col. 2. sub § 8. Decretum Regis Gallie de eadem materia. III. 194. col. 2. In quibus Vicariis amovibiles constituere permiffum fit? *ibid.* nu. 24. Ut Vicarius perpetuus ad mentem Concilii Tridentini deputetur, prius auctoritate Episcopali erigi debet Vicaria perpetua. X. 7. col. 1. sub § 8.

Vicarius perpetuus est independens a suis Principalibus. III. 194. col. 2. n. 25. & 26. Vicarius perpetuus a Pastore primitivo turbari non potest in his, quæ ad curam animarum spectant. *ibid.* col. 2. num. 28. Non potest Ecclesie Parochiali præfici sine consensu Episcopi, nec teneretur de cura animarum Pastoribus primitivis rationem reddere. III. 193. col. 2. n. 10. & VI. 18. col. 1. Si aliquod vel minimum jus decimandi habeat, fundatus est ad petendum Decimas Noviales per totam Parochiam. III. 182. col. 1. n. 21. & 22. Oblationes ei competunt, excluso Pastore primitivo. III. 193. col. 2. n. 12.

Vicaria perpetua est verum beneficium, & confertur in titulum. III. 194. col. 2. n. 27. Vicaria perpetua prius erigi debet, quam constitutur Vicarius. *ibid.* n. 26. Vicarii perpetui titulus auctoritate Episcopali erigendus. III. 2. col. 2. n. 25.

Vicaria perpetua subjectæ sunt concursui. III. 34. col. 2. n. 9. *Vicarii perpetui* Ecclesiis incorporatis præfati, sunt veri Curati & Pastores. VI. 43. col. 2. §. 2. Temporalia non competunt Monasteriis vel Capitulis, nisi prius detracta portione congrua Parochorum seu Vicarium. *ibid.* 44. §. 3. Si Vicarius, abdicata portione Decimarum, obtinuerit auctoritate Ordinarii competentiam in re curia, hæc surrogatio etiam obligat successores. VI. 45. col. 2. §. 7. Vicarius siue Curatus habens plenam competentiam in re curia, nullum jus habet ad Decimas Noviales. VI. 45. col. 2. §. 8. Quænam sit praxis Regni Gallie circa competentiam Vicarii, seu Pastorem, signanter post Edictum Regium de anno 1584. VI. 46. col. 2. §. 10.

Vicarii perpetui non possunt revocari, nisi ex legitima causa, ac per iudicem competentem. X. 7. col. 2. sub § 9. An Vicarius cum clausula *ad revocationem* approbatus, sed qui a populo & ab omnibus possit haberi ut Pastor, possit ad nutum Episcopi revocari, & casu quo revocetur, an per appellationem a tali Vicario interpositam, suspendatur revocatio in effectus? X. 35. & segg. col. 1. & 2.

Vide, *Parochia, Pastor primitivus, Ecclesia, Portio congrua.*

VICARIATUS.

Vicariatus quidnam dicatur? I. 39. col. 1. n. 1. & segg. & *ib.* 51. col. 1. n. 1. & segg. Multis locis in Belgio, loco Capituli consilium Vicariatus, & negotia in eo expediuntur. I. 37. col. 2. n. 9. Vicariatus, multis locis etiam constituitur, Sede vacante, de cuius consilio vel assensu Vicarius Generalis procedere debet. I. 39. col. 2. n. 12.

VICARII GHORI.

Vicarium in choro officium, Canonorum legitime absentium vices implere. I. 31. col. 2. n. 6. & 7. & V. 130. col. 2. §. 3. & *ib.* 137. col. 1. n. 6. Rique in officio perfolvendo adjuutores accedunt. *ibid.* 147. col. 2. §. 6. Quænam in illorum assumptione præcipue attendenda? I. 31. col. 2. n. 8. & V. 130. col. 2. sub § 5. & *ib.* 147. col. 2. §. 153. col. 1. Magno cum dedecore coniungitur, Horas Canonicas a duobus tribuere Vicariis passim, cursum & incensandum decantari. I. 32. col. 2. sub n. 6. & V. 131. col. 1. & *ib.* 155. col. 2. §. 4.

Vide, *Canonicus, Cantor, Cantus, Missæ.*

VICARIUS EPISCOPI.

Vicarius Episcopi Jure communi sæpe confunditur cum Officiali, secus moribus Belgicis. I. 39. col. 2. n. 3. & *ib.* col. 1. n. 1. & *ib.* col. 2. n. 1. Nullam Jurisdictionem contentionalem habet, nec potest negotia iudicialiter examinare. I. *ibid.* col. 1. n. 2. & 3. *Observation sur la Jurisdiction du Grand-Vicairier*. I. 252. col. 2. chap. 5. Debet habere Commissionem suam in scriptis, & quæ forma? I. 51. col. 2. n. 6. Eius potestas tantum est delegata, & ad nutum revocabilis. *ibid.* num. 5. Quæ forma revocari debeat? *ibid.* n. 9. Episcopo mortuo, vel alias sua Jurisdictione destituto, extinguitur eius Jurisdictio. *ibid.* n. 8. Potest dare licentiam assistendi Matrimonio, etiam Parochæ invito. II. 134. col. 1. n. 22. Non censetur constitutus in Dignitate. III. 3. col. 2. num. 14. *Le Grand-Vicarius n'est pas au des Dignités des Cathedrales*. I. 261. col. 2. tit. 12. *Le Grand-Vicarius est il une véritable Dignité?* III. 267. col. 2. chap. 2. num. 13.

VICARIUS, SEDE VACANTE.

Vicarius, Sede vacante, ex Concilio Tridentino constitutus, qui Ecclesiam administrat. I. 38. col. 1. num. 1. & 2. Vicarium & Officium pro uno eodemque accipit Synodus Tridentina, secus in Belgio obtinet. *ibid.* col. 2. n. 3. Quare Synodus Tridentina Officium & Vicarium pro eadem persona acceperit? *ibid.* n. 4. Mortuo Episcopo, a Capitulo Vicarius Generalis creatur de novo, vel ab Episcopo creatus continuatur, qui tantum Jurisdictioni voluntariæ præest. *ibid.* n. 5. & sub n. 8. Intra octo dies id fieri debet. *ibid.* n. 8. Alias devolvitur constitutus ad Metropolitanum. *ibid.* in col. 2. Non requiritur ut hic Vicarius sit Doctor aut Licentiatum in Jure Canonico. *ibid.* n. 9. Constituentus est distinctus ab officiali. *ib.*

Vau-Elpen Tom. X.

n. 10. Possunt plures constitui. *ibid.* n. 11. Item constitui Vicarius, de cuius consilio vel assensu Vicarius teneatur procedere. *ibid.* n. 12.

Vicarius accipit Jurisdictionem a Capitulo, quod & potest limitatam conferre. I. 40. col. 1. n. 1. Constituto Vicario, apud ipsum tamen Capitulum manet ipsa Jurisdictio radicaliter; exercitium vero tantum apud Vicarium. *ibid.* num. 2. & 3. *Inconveniens, lorsqu'on attribue au Chapitre le droit de limiter la Jurisdiction du Vicair general*. I. 250. col. 2. chap. 4. num. 6. Si suspenderetur, de causa suspensionis cognoscit Capitulum. I. 40. col. 1. n. 4. An pro libitu & arbitrio Capituli possit revocari? *ibid.* n. 6. Quid circa hoc moribus Belgii obtineat? *ibid.* col. 2. n. 7. *En France le Chapitre ni l'Evêque ne sont pas obligés d'alleguer la cause de la revocation du Vicair general*. I. 250. col. 2. chap. 4. n. 7. Magna debet esse Canonorum curat bonus eligatur Vicarius. I. 40. col. 2. num. 8. Quamdiu Sedes censetur vacare moribus Belgii? I. 49. col. 1. n. 11. Quamdiu in Gallis? I. 205. col. 2. chap. 2.

VICARIUS SEU DESERVITOR.

Vide, *Deservitor.*

VICE-CANCELLARIUS.

Vice-Cancellarius, quare sic vocetur Cancellarius Romanus? I. 141. col. 1. n. 9. Illud adjectum *Vice* non statum inferiorem, sed potius digniorem hic significat; & quomodo? *ibid.* in col. n. 5.

Vide, *Cancellarius Romanus.*

VICE PASTOR.

Vice-Pastor assumptio spectat ad Parochum, nisi speciali titulo aliud obtineat. I. 10. col. 1. n. 2. & 249. col. 1. chap. 2. Vice-Pastor electio & assumptio competi Vicario perpetuo, ad exclusionem Pastoris primitivi. I. 10. col. 1. sub n. 2. Concilium Tridentinum, *sess. 21. chap. 4. de reform.* agit de Vice-Pastoribus, non de Fratribus Mendicantibus. *ibid.* col. 2. n. 3. Non eadem facilitate ad nutum Parochorum ab officio removeri possunt ac cæteri Presbyteri. *ibid.* n. 3. Proprie cura Parochie illis incumbit. *ibid.* col. 1. n. 4. An Vice-Pastoris approbationem pro libitu Episcopus possit revocare? II. 64. col. 1. n. 28. An Vice-Pastor possit licentiam assistendi Matrimonio alteri committere? 133. col. 2. n. 10. Quis in Galliis teneatur providere vicui & cultui Vicariorum, qui ad nutum amoveri possunt? III. 196. in nota.

VICTOR ANTIPAPA.

Victorem Antipapam inter & Alexandrum III. schismatis origo. VIII. col. 1. §. 1. Eius electio in Pontificem Romanum probatur in Concilio Papienti. *ibid.* 124. col. 1. §. 3. Excommunicatur ab Alexandro III. in Synodo Monte-Pessulana. *ibid.* 125. col. 1. §. 6. Anathematizatur in Concilio Turonensi. *ibid.* col. 2. sub §. 7.

VIDUA.

Viduorum iteratæ nuptiæ probantur ab Apostolo. II. 163. col. 1. n. 1. Non sufficit, ut mulier nubere possit, si nesciat maritum vivere. *ibid.* n. 6. Certitudinem de morte conjugis requirunt Canones, cuius examen iudicis examini permittitur. *ib.* col. 2. 7. Legibus Romanis vidua, intra annum luctus, gravibus penis numero prohibebatur. *ibid.* num. 8. Harum Legum ratio. *ibid.* n. 9. Hodie penæ hæc sunt abrogatæ, in quantum respiciunt iterationem nuptiarum, non in quantum respiciunt favorem liberorum primi thori. *ibid.* n. 11. & 12. Vidua, si intra annum non nubat, sed luxuriose vivat, aut ex stupro pariat, an penas has hodie incurrat? *ibid.* nu. 15. Viduitas merito commendatur, sic tamen ut secundæ nuptiæ non improbentur. *ibid.* 164. col. 3. n. 19. Vidua ob recentem mortem mariti diebus Feltis a Missa abesse non potest. II. 183. col. 2. n. 23.

Vidua in uxorem ducens fit Bigamus; & mortua uxore, remanet irregularis ad Ordines sacros. II. 106. col. 1. n. 21. & 22. Quid circa hanc rem in Synodo Trullana. VII. 129. col. 1. Vide, *Irregularitas.*

Vidua computatur inter miserabiles personas. IV. 19. col. 1. n. 20. & segg. In viduam committitur stuprum. IV. 54. col. 1. sub n. 30.

Vidua olim velari prohibebantur. VIII. 96. col. 1. De hisque continentiam promittebant. *ibid.* Tandem in professione, Virginum & viduarum omnis sublatæ est distinctio. *ib.* col. 2. Vide, *Virginitas.*

VIGESIMA.

Vigesima, qua occasione Clericis omnibus imposita? III. 214. col. 1. n. 18.

VIGILÆ.

Vigiliarum nomen, unde Officio Defunctorum inditum? III. 245. col. 2. n. 38. Vide, *Officium Defunctorum, Nocturnum Officium.*

VINDICTA.

Vindicta quid sit? VIII. 83. col. 2. Quid intersit inter hominem se vindicantem & Judicem punientem? *ib.*

VINUM.

Vinum qui abominantur tanquam ex seilicet, condemnantur. VI. 146. col. 1. Episcopus, Presbyter vel Diaconus Dominicis diebus aut Festivis a vino abstinens, deponatur olim; & quare? *ibid.* col. 2.

Vino miscenda aqua id sacrificio, VII. 138. col. 2.
Vide, *Aqua*.

VIOLENTIA.

Violentia, quid sit? X. 11. col. 1. §. 2. Quid de violentia quae inferitur per non delationem legitimae appellationi? X. 13. col. 1.

Violentia Judicium Ecclesiasticorum a Judicibus Regis compescenda. X. 39. col. 1. sub §. 4. Recursus datur ad Tribunalia Regia pro obtinenda protectione contra violentias & via facti attentata in materia Ecclesiastica adversus pacificos possessores, aut quasi possessores. *ibid.* Quibus mediis soleant Judices Regii violentias per Censuras illatas compescere? IX. 31. col. 2. §. 6. Jurisdicção Ecclesiastica a Clericis non laeditur per recursum ad Principem adversus vim & violentiam quam ex Superioribus & Judicibus Ecclesiasticis patiuntur. IX. 3. col. 1. §. 5. Probatur saepe contingere, ut Superiores & Judices Ecclesiastici saepe violentias in suis jurisdictionibus exercitio committant. X. 4. col. 2. §. 7. Consuetudo cognoscendi de violentia inter Ecclesiasticos in ordine ad eandem Regia auctoritate tollendam, in Bula Martini V. approbata est. X. 6. col. 2. sub §. 2. Juxta Regium cognoscens de violentia; non cognoscit de causa principali, nec de iustitia Appellationis aut Recusationis. X. 14. col. 2. §. 7. Cognoscere debet de violentia, eumque in finem acta causae ad deferri mandata potest. X. 15. col. 1. §. 8.
Vide, *Appellatio*, *Rekursus*, *Vis*.

VIRGA.

Vide, *Flagellatio*, *Fusigatio*.

VIRGINITAS, VIRGO.

Virginis professio iam nota tempore Synodi Ancyranæ. VI. 180. col. 1. Quid hæc Synodus decreverit de Virginibus irritam facientibus sponsorem? *ibid.* Prohibet Virginitatem professas, tanquam sorores habitare cum viris. *ibid.* Non agitur in Canone Ancyrano de Virginibus claustralibus. *ibid.* Cavendum Virginitatem professentibus, ne arrogantur & superbe de se sentiant, nec insolent congauiantur. VI. 188. col. 2. Quid statuerit Synodus Chalcedonenfis circa nubentes Virginitatem professas? VII. 35. col. 2.

Virgines sacrae, parentibus destitutæ, Episcopi curæ vel gravioribus feminis olim commendabantur. VII. 91. col. 1. Ex hac causa Patrum circa puellas virginitatem professas, videtur profuisse disciplina de clausura Monialium. *ibid.* Quænam fuerit olim Episcoporum auctoritas circa velandas virgines? VII. 124. col. 2. De velandis Virginibus, & de varia circa hoc disciplina. VIII. 78. col. 1.

Virginitas velatæ origo. VIII. 96. col. 1. Duplex virginitatis species, scilicet velatarum, & non velatarum. VIII. 95. col. 2. Velatis gravius quam aliis imponebatur penitentia, si votum violarent. *ibid.* Cur virgines potius quam viduæ velatæ? *ibid.* 96. col. 1. In virginitatem & viduarum professione distinctio. *ib.* Tandem hæc subdita distinctio. *ibid.* col. 2.

Virgines sacras stuprans, qua poena puniendus? VII. 129. col. 2. Qua puniendus qui sacramentum virginem ducit? VIII. 96. col. 2. C'est un crime capital. IV. 186. col. 1. n. 68.

Virgo vim patiens, pudicitiam non amittit. VIII. 103.
Vide, *Castratus*, *Novitatus*, *Professio*, *Monialis*, *Votum*, *Monasterium*.

VIRGO MATER DEI.

Virgo Mater Dei non passa est puerperium. VII. 156. col. 2. Sine ullo doloris sensu divinum suum fructum enixa est. *ibid.*

VIS.

Vim vi posse repelli distat lex naturalis. IX. 31. col. 2. sub §. 5. Judicis est Regii auctoritate Regia vim propellere, propulsare, oppressum sublevare. *ibid.* sub eod. §. Principes Dei Ministri, & potestatis divinae participes, tenentur ipsius exemplo inferiores adversus potentiorum vim & violentiam omnino vindicare. X. 1. col. 1. §. 1. Ad Principem omnes promiscue vi oppressi pro auxilio & defensione naturali merito confugiunt. X. 2. col. 1. §. 3. Qui Regiam protectionem vel manutentionem adversus vim & viam facti implorat, debet de ea docere. IX. 11. col. 1. §. 1.

Vis publica, quænam sit? X. 11. col. 1. sub §. 2. Est cæteris violentiis major & atrocior; & quare? *ibid.* Vis publica est non deferre legitimæ appellationi. IX. 12. col. 2.

Vide, *Violentia*.

VISA.

Visa seu Litteras approbationis reculare non possunt Ordinarii ob causas sibi privatum non as. III. col. 1. n. 22. Si Ordinarius dare reculet Visa seu approbationem, res discutienda coram Superiore Ecclesiastico. III. *ibid.* col. 1. sub num. 27. Les clauses du Visa ont des Prévisions, qui semblent donner à l'Evêque ou aux Notaires quelque jurisdiction contre les compétiteurs, ne sont que de style. III. 271. col. 1. chap. 2. n. 15. Ceux qui sont pourvus des Saintes Chapelles par le Roi, ne pernent point de Visa de l'Evêque. *ibid.* chap. 9.

Vide, *Provisio Apostolica*.

VISITATIO.

Visitatio Decanorum ruralium annue instituenda. I. 24. col. 2. n. 1. & 2. Quæ in illa specialiter observanda? *ibid.* 25. col. 1. n. 3. & segg. Præter annum visitationem Parochias suas sæpius invicem debent Decani. *ibid.* 43. col. 2. n. 6. & 7.

Visitatio totius Dioecesis competit Archidiacono. 43. col. 2. n. 16. & 17. An Archidiaconi & alii inferiores visitare possint sine consensu Episcopi? *ibid.* sub n. 17. Quæ in eorum visitatione attendenda? *ibid.* sub eod. n. & num. 18.

Visitare subiectas sibi Ecclesias debent Episcopi. VIII. 59. col. 1. Episcopo impedito, alteri committenda visitatio. *ibid.*

Visitationes Episcopalis necessitas. I. 93. col. 1. n. 1. Obligationem visitandi urserunt Canones. *ibid.* n. 2. Episcopus tenetur per se visitare, cessante impedimento. *ibid.* col. 2. n. 6. Quævis & quo tempore instituenda visitatio? *ib.* col. 1. n. 4. & col. 2. n. 5. Synodus Tridentina quorannis visitationem institui voluit. *ibid.* n. 3. Permissit Episcoporum concientiam, num plures quam annue visitationes sint necessariæ. *ibid.* num. 5. Quid Episcopum agere conveniat, si Dioecesei ob ejus latitudinem convenienter per se visitare nequeat? *ibid.* col. 2. n. 7. Scopis visitationis; & circa quæ verfare debeat, & de quibus in eadem præcipue inquirendum? *ibid.* col. 2. num. 8. & segg. & VIII. 58. col. 2. & *ibid.* 153. col. 1. Vetus formula visitationis multa utilia continet, ac modernis accommodata temporibus. I. 94. col. 1. n. 12. Hanc egere operæ pretium est, simul cum Regionum opusculo. *Ecclesiæ Prædictæ de disciplina*. *ibid.* in eod. num. 12. Quomodo populus ad visitationem preparandus; & quæ præmittenda? *ibid.* num. 13. & segg. Quæ procuratores ab Episcopo visitante exigi, vel recipi possint? *ibid.* col. 2. num. 1. & segg. Visitator exactionibus subditos non gravet. VIII. 59. col. 1. & *ibid.* 129. col. 2. In visitatione non continentur canes venatici, nec aves. VIII. 130. col. 1. Prelatus visitans non nisi vidualia, eaque moderata, recipere debet. VIII. 214. col. 2. Pecuniam non recipiat, nec munera per se vel per alios. *ibid.* Quæ poena in contravenientes. *ibid.*

Vide, *Procuratio*, *Exco.*

Visitari ab Episcopis quænam loca possint & debeant? I. 95. col. 1. n. 1. 2. & segg. & III. 283. col. 1. n. 23. & segg. n. 26. & segg. Totius Dioecesis visitatio de Jure Episcopo incumbit. I. 95. col. 1. n. 1. A nullius Ecclesiæ, cui annexa est cura animarum peniorum secularium, visitatione excludi potest Episcopus. *ibid.* n. 2. Neque Exempto, neque dato in Commendam, impediunt visitationem. *ib.* n. 4. & 5.

Visitationes subfunt Ecclesiæ Parochiales unitæ: Monasteriis aut Capitulis exemptis. I. 96. col. 1. n. 6. His etiam quorum Præpositi habent utramque jurisdictionem. *ibid.* n. 7. Subfunt quoque visitationi Ecclesiæ Parochiales unitæ Ordini S. Joannis Hierosolymitani. *ib.* 218. col. 1. num. 8. & 9. Nulla exemptio aut consuetudo distat Ecclesiis a visitatione eximere potest. *ibid.* num. 10. Quod variis Editis Regis confirmatur. *ibid.* num. 9. En quæ l'usage de France pourroit contraire à ce que Van-Eyden dit que toutes les Cures sont sujettes à la visite de l'Evêque. I. 253. col. 2. chap. 3.

Visitationes Episcoporum Clerici merito subiciuntur. I. 96. col. 1. num. 11. Quod Decreto Concilii Tridentini declaratur. *ibid.* col. 2. n. 12. Quod his competat Episcopis hodie vidualia Hospitalia; & alia pia loca? *ibid.* n. 16. Loca sub immediata protectione Principum, sine eorum consensu, Episcopus visitare non potest. I. 224. col. 2. n. 32. Quænam talia censentur? *ib.* in eod. n. Si controversia incidat, an locus talis visitandus sit, cui competat decisio? III. 283. col. 1. n. 33. Episcopo loca hæc visitanti solebat adjungi Consiliarius Regius; & quodnam eius officium? *ibid.* n. 34.

Visitando Capitalum Episcopus solus potest procedere. I. 96. col. 2. num. 14. Procedendum non judiciali, sed paterno modo. *ibid.* 97. col. 1. n. 2. Episcopi in visitatione maxime intenti esse debent ad morum reformationem. *ibid.* num. 1. Officium Visitatorum non male confertur cum Officio Adilium Romanorum. *ibid.* n. 3. Episcopi vidualia procedere non possunt nisi circa notoria non formare processum, non ferre Sententias, neque imponere penas ordinarias, sed tantum correcciones. *ib.* n. 4. & segg.

Visitationes olim interdum influebant Episcopi jundis Ministris Regis, qui Missis Domini vocabantur. I. 97. col. 2. n. 11. Eorum officium non præjudicabat Episcoporum auctoritati. *ib.* n. 12. Suppletur aliquando per Consiliarium Regium Episcopo junctum; & in quem finem aliquando talis assumitur? *ib.* sub n. 14. Nisi Regia auctoritas accedat, frequenter visitationes redduntur inutiles. n. 14.

Visitationes Decretis nulla exemptione vel appellatione suspenduntur. I. 97. col. 1. num. 7. & IV. 127. col. 1. n. 14. & segg. & nu. 17. & 18. Nequidem per appellationem tanquam ab abusu.

fu. I. 97. col. 1. n. 9. & IV. *ibid.* in *nota*, & 140. col. 1. n. 43. Exceptio. I. *ibid.* col. 2. n. 15. & IV. 132. col. 2. n. 47. *Visitatio* Metropolitanorum in Diocesis suorum Suffraganeorum hodie non fit, & quare? I. 105. col. 2. n. 7.

Vide, *Metropolitani*.

Visitations Regularium utilitas. I. 216. col. 1. num. 1. Olim generaliter ad Episcopos spectabat. *ibid.* n. 2. Quondam Monasteria Sedi Apostolicæ immediate subiecta visitare possunt? *ibid.* num. 6. Quondam Commendata, quæ sunt exempta? *ibid.* n. 7. Forma & scopus visitationis Regularium, & modus in eisdem procedendi. I. 217. col. 2. n. 1. & *segg.*

Visitatio Episcoporum subiacent Monasteria, quibus cura animarum personarum secularium imminet. I. 216. col. 2. n. 9. Item Beneficia curata Monasteriis exemptis unita, *ibid.* n. 11. Item Confraternitates personarum secularium erectæ in Ecclesiis Regularium. *ibid.* 129.

Visitare Monasteria sibi subiecta tenentur Generales & Provinciales Ordinum Regularium. I. 217. col. 1. n. 20. Si sint extranei, solent in Gallis petere veniam Principis. *ibid.* n. 21. In Regno Gallie tenentur conlitterare Vicarios Regiales. *ibid.* num. 22. In Belgio non possunt visitare sine licentia Principis. *ibid.* num. 23. Quid circa hac rem statuerit Concilium Regii Francorum Arrelo anno 1680. edito. *ibid.* in *nota*. Litteræ Belgii Gubernatorum circa eandem materiam. I. 247. col. 1. & 2. Interdictio contra Episcopum Namurensis virtute Commissionis ipsi ad Interdictum date, volentem visitare Monasterium Gemblacense exemptum; & immediate sanctæ Sedi subiectum. X. 51. Pretextu visitationis non gravanda Monasteria. VIII. 216. col. 1. & 2.

Visitations Seminarii scopus & forma. I. 120. col. 1. num. 5. & 10.

Visitatio Hospitalium iuxta Leges, Canones, jus commune, competit Episcopo. III. 229. col. 1. num. 19. & *segg.* Idem ipsi asserit Concilium Tridentinum. *ibid.* col. 2. num. 23. Modificatio quædam adjecta in ejus admisione in Belgio, quoad Hospitalia & loca pia sub directione Laicorum existentia. III. 230. col. 1. num. 39. & 40. & 41. Concordata Brabantie, item Edicta Regia auctoritatem visitandi asserunt Episcopo, etiam quoad loca pia. *ibid.* col. 2. num. 43. & *segg.* Episcopis Hospitalia visitantibus subinde adjunctus Confutarius Regius. *ib.* col. 1. n. 34.

VISITATOES.

Visitatores in Capitulis generalibus eligendi. I. 216. col. 1. n. 5. & *ibid.* col. 2. nu. 14. & VIII. 161. col. 2. & quales. I. 217. col. 2. num. 4. Cum Episcopo cumulative concurrunt, nec se mutuo excludunt. I. 216. col. 2. num. 13. Synodus Lateranensis volens Visitatores designari, etiam de non exemptis loquitur. *ibid.* num. 16. Habere Visitatores Regulares, non est sufficiens argumentum exemptionis. *ibid.* col. 2. numero 19. Eorum auctoritas ex Constitutionibus petenda vel ex Diplomatibus Pontificis. ut Superiorum. I. 216. col. 2. n. 6. & 7. Restricta Visitatorum auctoritas. VIII. 161. col. 2. Unde petenda auctoritas Apostolorum? I. 215. col. 1. n. 7. *Quæ est fur tela l'usage de France?* I. 255. col. 2. chap. 5. An acta Visitatorum aliquando per appellationem suspendantur? I. 218. col. 1. n. 9.

Visitatores seu *Circitores* a prædictis diverſi, quinam olim fuerint? 218. col. 1.

Visitatores Monialium quomodo hodie ab Episcopis deputantur? I. 216. col. 2. n. 13. & 218. col. 1. n. 8.

Vide, *Visitatio*.

VITA COMMUNIS.

Vita communis olim viguit in plerisque Capitulis, quæ hodie vocantur secularia. I. 217. col. 1. n. 1. & 2. & V. 139. col. 1. §. 1. & *segg.* Plurima superflua vestigia, quæ probatur Canonico olim egisse vitam communem. V. *ibid.* col. 2. §. 2. Discipline seu normæ vitæ communis exhibebat compendiosum specimen. *ibid.* Quando Canonico vitam communem desideret, & qua de causa? I. 217. col. 1. n. 3. & 4. & V. 140. col. 1. §. 2. Et ejus desertio naturaliter secuta est vitæ Canonialis dissolutio. I. 217. col. 2. n. 1. & V. 140. col. 2. §. 4. Sublata vita communi, corruerunt varia discipline Canonialis conservandæ media, quæ exponuntur. I. 217. col. 1. n. 2. & *segg.* num. 4. & *segg.* & V. 140. col. 2. Mirandum quod adhuc discipline Canonialis & Clericalis, his mediis sublati, superflua vestigia. V. *ibid.* col. 2. Ex desertione vitæ communis factum est, ut in vita Canonicali homines mundani desiderata inveniant. I. 217. col. 2. n. 6. Hinc totius discipline Canonialis ruina. *ibid.* 28. col. 1. n. 7. Hinc factum est ut homines carales spiritu carnali in Canonico Collegia sepe intrudere studeant. V. 141. col. 2. sub §. 7. Non minor hodie in Canonicis requiritur vitæ puritas, quam durante vita communi. I. 34. col. 2. num. 3. & V. 141. col. 1. sub §. 5.

Vita communis facilitabat ut canonicæ viveretur; non tamen omnino necessaria. I. 28. col. 1. n. 5. Dum communem vitam agerent Canonici, eorum Collegia dicta fuere Monasteria. *ib.* 35. col. 1. nu. 1. & V. 139. col. 2. Canonici, qui hodie vivunt vitam seculari, propterea non sunt culpandi. V. 141. col. 2. §. 5. Imo pro tempore circumstantiis vita singularis per communem conveniunt esse potest. *ibid.* columna 2. Quid, convivente Ecclesia, circa vitam Canonicoam sit immutatum, & quid pristina discipline reservatum? *ibid.* num. 6.

Vitam communem Superior relaxare non potest. I. 171. col. 2. n. 7. Superioribus tam auctoritatem sibi asserentibus, non est credendum. *ibid.* n. 8. & 182. col. 1. n. 14. & 185. col. 1. 27.

Rerum reservationes in particulares usus adveniant vitæ communi. I. 181. col. 2. n. 10. Illi similiter adveniant qualicumque Professioni adjecta pensionis reservatio. *ibid.* 182. col. 1. n. 11. Superiorum dissimulatio aut dispensatio has reservationes, quæ diametraliter Professioni Religiosæ opponuntur, licitas reddere nequit. *ibid.* n. 12. & 13. Non eximuntur a vitio proprietatis, qui pecunia tenent dependentes a voluntate Superiorum. *ibid.* col. 2. numero 15. Ad vitam Religiosam in communi, necessaria est absolutio rerum omnium, etiam quoad utendi facilitatem in particulari abdicatio & perfectæ eorum communio. V. 1. col. 1. §. 1. Quid cavendum ne semel instituta vita communis labefactur, & sensim corrumpat. V. 40. col. 2. Decreta sacre Congregationis de servanda vita communi in Monasteriis. V. 90 & *segg.* col. 1. & 2.

Vitam communem involvit votum paupertatis. I. 187. col. 2. n. 9. Quidnam ad illam requiratur? *ib.* sub *ead.* n. Ei directè adversatur proprietatis. *ib.* n. 10. & *segg.*

Vide, *Pecuniam Monachi*, *Paupertas*, *Canonici*, *Capitulum*, *Doi*, *Monasterium*, *Simonia*.

VITA MONASTICA.

Vita Monastica & vita primorum fidelium originem accepit. I. 147. col. 1. num. 1. & 2. & V. 1. col. 1. Primi Monachismi Auctores privata sua electione & instituta vitam illam assumpserunt. I. 147. col. 2. num. 3. Vita Monastica principaliter tantum spectat privatam Monachorum salutem. *ibid.* numero 4. Superiorum præcepta ex tempore data, erant primitus Monachis pro Regula. *ib.* col. 2. num. 6.

Vide, *Monachus*, *Monasterium*, *Monastica vita*, *Regula Monachorum*.

VITIA CORPORIS.

Vitiis corporis causa irridentes aliquem, olim puniebantur. VI. 145. col. 2.

UNCTIO.

Unctio in consecratione Episcopi apud Latinos Morinus contendit esse antiquissimam. I. 73. col. 1. sub num. 15. Unctionis hujus ætas quæritur. *ibid.* col. 2. n. 16.

Unctio Chrismatis in vertice Baptizatorum olim non fiebat; quid illa significet? II. 15. col. 2. n. 46.

Unctio olei ab Episcopo benedicti Feria 5. in Cena Domini apud Græcos usitata. II. 82. col. 1. n. 7. Qua in parte corporis Confirmatorum fiat Unctio apud Latinos & apud Græcos? II. 22. col. 2. n. 8. Fit adhibito signo Crucis. *ib.* n. 9. De verbis in Unctione profertendis non convenit inter Græcos & Latinos; nec formula Unctionis pertinet ad substantiam Sacramenti. *ib.* n. 10.

Unctio in Ordinationibus tantum est cæremonialis, nec semper adhibita. II. 89. col. 1. n. 17.

Unctio patietum Ecclesiæ, ad cujus rei similitudinem fiat in ejus dedicatione? II. 175. col. 2. num. 21.

Vide, *Chrysma*, *Extrema Unctio*.

UNIO BENEFICIORUM.

Unio ad vitam est pællium pluralitatis Beneficiorum, quæ nec in Gallia, nec in Belgio admittitur. III. 128. col. 1. num. 4. & 5. Omnem Præbendam suo Episcopatu pollicentur Episcopi, ut Capitulum tanquam Canonici intrare possint. I. col. 1. num. 3.

Unio perpetua quid sit? III. 128. col. 2. n. 6. In hac Unione jura & privilegia Ecclesiarum unitarum conservantur. *ibid.* n. 8. Quid Unio per suppressionem? *ibid.* nu. 9. Quid & quomodo hac unio accessoria? *ibid.* 129. col. 1. num. 10. Quondam censetur facta æque principaliter? *ibid.* num. 12. Harum Unionum effectus. *ibid.* num. 13. Quomodo qualibet species possit dignosci? *ib.* nu. 14. Onera cæmentur reservata, quatenus cum Unione consistunt. *ib.* n. 16.

Unio Beneficiorum Consistorialium hodie reservatur Pontifici. III. 129. col. 1. num. 18. Quando & qua occasione unio Episcopatum reservata fuerit Summo Pontifici? *ib.* nu. 19.

Unio Beneficiorum de jure competit Episcopo per totam Diocesium. III. 129. col. 2. num. 20. Fallit, si ipsa Beneficia sint exempta, *ib.* num. 23. Hæc auctoritas etiam competere potest inferioribus. *ib.* 130. col. 1. nu. 27. In Gallia Rex unit Beneficia pleno jure ad Collationem suam spectantia. *ib.* num. 28. Denegata Unione, potest institui appellatio. *ibid.* 129. col. 2. sub n. 26. An Episcopus possit unire Pastoras, aut alia Beneficia, quæ nullo modo ad suam Collationem spectant? VI. 85. col. 1. col. 5. An Vicarius Generalis Sede vacante illas Uniones facere possit? *ibid.* Quid circa faciendas hujusmodi Uniones observandum? *ibid.* in *nota*. Utrum ad Metropolitanum appellari possit adversus Decretum Unionis ab Episcopo Diocetano datum? III. 129. in *nota*.

Unio est odiosa, nec sine magna causa fieri potest. III. 130. col. 1. numero 1. & 2. Uniones aliquæ hoc titulo improbatæ. *ibid.* n. 3. 4. & *segg.* Quære Ecclesiæ uniones & incorporationes Ecclesiarum Parochialium non probaverit? VI. 20. col. 1. §. 11. Illas Uniones longa serie annorum roboratas toleravit Synodus Tridentina. VI. 20. col. 2. Quoniam Ordinarii pro causa legitima Unionis attendere debeant? III. 130. col. 1. n. 5. Non sunt uniendæ pællium Ecclesiæ Parochiales, ut Decimarum

res a danda Portione congrua abfolvantur, III. 197. col. 1. n. 7. Quid in unione Beneficiorum cavendum? *ibid.* num. 8. Proventus Beneficii Ecclesiarum Parochialium uniti, in Portionem congruam imputandi, III. 202. col. 2. num. 8. Onera illius Beneficii a Parocho ferenda; unde & moderate unienda Beneficia, *ibid.* num. 9.

Uniones Beneficiorum simplicium probantur variis in casibus, III. 190. col. 2. num. 9. & 19. Qualitas & situs Beneficiorum attendenda, III. 192. col. 1. n. 16. & 17. Beneficia diversarum Diocesium, item diversorum Regnorum non unienda, *ibid.* n. 18. & 19. Unio duarum Ecclesiarum Parochialium ob earum paupertatem admittitur in Gallia, III. 197. col. 1. n. 23. Quod interdu fieri posse innuit Synodus Tridentina, *ibid.* col. 1. sub nu. 14. Hac re abutuntur subinde Ordinarii, *ibid.* nu. 15. Salus animarum præcipue attendenda in Beneficiorum Unione, *ib.* num. 21. Synodus Tridentina vult Uniones fidas ex non legitimis causis revocari, *ibid.* nu. 22. Auctoritate Regia Unio subinde declaratur nulla, etiam post lapsum sæculi integri, *ib.* num. 23.

Unitatis litteræ expediti debent in forma commissoria & fieri cum cognitione causæ, III. 131. col. 2. num. 1. & seqq. & num. 4. & seqq. Quia necesse est audiri & consentire debeat? *ibid.* 133. col. 1. nu. 8. & seqq. An absolute necessarius sit consensus Principis in unione vel suppressione Beneficiorum, *ibidem* num. 13. Utrum Unio fieri possit invito possessore Beneficii, *ibid.* col. 2. num. 16. Debet exprimi verus valor, & quare, *ibid.* num. 21. Unitatis executio non impeditur per reservationem, neque per resignationem, *ibid.* num. 23. neque Expectativa, *ib.* 133. col. 1. nu. 26.

Unitatis dissolutio qua de causa facienda, III. 133. col. 1. nu. 1. & seqq. Videtur hodie causa unionis & incorporationis multarum Ecclesiarum Parochialium cessare, *ib.* col. 2. n. 3. Nonnunquam revocatio Unionis facienda, licet causa Unionis non omnino cesset, *ib.* n. 4. Quis Unionem dissolvere possit, *ib.* n. 5. An Episcopus possit dissolvere Unionem factam a Pontifice, *ib.* in cap. n. 5. Etiam requiritur causæ cognitionem, & qualem: item qui audiri & consentire debeant, *ib.* 134. col. 1. n. 7. Dissolutio ad vitam non admittitur, *ib.* nu. 9. Effectus dissolutionis, *ib.* col. 2. nu. 10. Beneficium unitum non potest imperari ante factam dissolutionem, nisi prænderetur Unio non recte facta, *ibid.* n. 12. & 13. Differentia quæ inter la dissolution & la division des Benefices, III. 273. col. 1. tit. 12.

UNITAS.

Unitas Ecclesiarum Catholicarum, VIII. 143. col. 1. Unitatis amore quædam nonnunquam toleranda & dissimulanda, *ibid.* Ecclesiarum unitatem qui scindit, non est in Ecclesia, VII. 42. col. 1. non autem quocumque modo a Romano Pontifice diluente, *ibid.* Ob questionem mensi facti ab Ecclesia unitate non receditur, dummodo non fiat Schisma, VIII. 86. col. 2. An quis ad unitatem cogi possit, *ibid.*

Unitatis fundamentum ex Cypriano, VIII. 89. col. 1. Necessitas conservanda unitatis, & fugienda Schismatis, *ib.*

Unitatis fidei non officit Rituum varietas, III. 34. col. 1. nu. 23. & V. 151. col. 1. §. 3.

UNIVERSITATES.

Universitates, seu scholæ universales unde dici cœperint, II. 122. col. 1. nu. 4. Olim etiam fuerunt scholæ publicæ, *ibidem* num. 1. Ad quem pertinet erigere scholæ publicas, *ib.* nu. 3. Varia privilegia & prærogative his scholis concessæ, *ib.* num. 5. In Universitatibus varia erecta Collegia, & quare, *ibid.* n. 7. Studentibus in Universitate non danda Testimonia Academica, præsertim Clericis, nisi plane constet de eorum diligentia & progressu in studiis, V. 137. col. 2. §. 4.

Universitates quando Jurisdictioni Ordinariarum subtrahi, & Sedis Apostolicæ immediate subiecti cœperint, incertum est, IV. 163. col. 1. n. 53. Hujus subtractionis ratio verisimilis, *ib.* in eod. n. Exemptio Academica non extendenda est ultra quæ sunt Academica, IV. 165. col. 2. nu. 39. Regularis in Universitate degens extra Conventum subiectus Ordinario, licet degat de licentia Superioris, IV. 167. col. 2. n. 9. & 10.

Universitatum auctoritas quantum vilescent per instructionem illorum conviviorum, quæ multis in locis exhiberi solent in Atribus, præsertim Doctoralibus? V. 119. col. 1.

Vide, Convivium, Bursa, Collegia Academica, schola, Absentia, Residentia.

VOCATIO.

vocationis legitimæ necessitas ad Beneficia præsertim curata, III. 33. col. 1. n. 17. Ad concursum soli vocantur, qui satis de sua vocatione sunt securi, *ib.* n. 13. Mens Synodi Tridentinæ non fuit, ut quis se concursui sistat, qui non sit de sua vocatione sit securus, *ib.* col. 1. n. 11. Optandum esset, ut omnes nominatim ab Episcopo vocari possent, sæpe tamen securus ab alio vocationem suam intelligunt Clerici, *ib.* nu. 12.

VOLUNTARIUM.

Voluntario qua ratione opponatur metus, II. 250. col. 1. n. 2. & *ib.* col. 2. n. 14. Voluntarium directum: quoniam eo titulo gaudent? II. 216. col. 2. n. 14. Principia ex quibus dignoscitur an aliquid sit indirecte voluntarium? *ib.* nu. 15. & 16.

VOTUM.

Votum nullum particulare pristina Professionis formulæ exprimebat, I. 164. col. 1. n. 1. Tacite tamen tria vota essentia in omni Professione continentur, *ib.* n. 6. & seqq. An & quando liceat votare sine consensu Abbatis? VIII. 78. col. 2.

Votum castitatis quænam involvat? I. 186. col. 2. n. 9. Ejus transgressio vocata Bigamia similitudinaria, II. 106. col. 2. nu. 31. Pejor est adulterio, II. 143. col. 2. n. 4. Peccato carnis ratione voti superadditur sacrilegium, IV. 56. col. 2. n. 68.

Votum castitatis impedit matrimonium, VIII. 95. col. 2. Quibus penis puniuntur voti & professionis religio violatio, *ib.* col. 3. Major penitentia imponebatur velutis quam non velutis Virginitas, si votum violasset, VIII. 95. col. 2. An votis castitatis matrimonium contrahere possint? VIII. 96. col. 2. An quocumque continentie votum semper matrimonium dissolvatur? *ibid.* 97. in nota. Matrimonium contra votum castitatis initum, semper graviter fuit damnatum, II. 142. col. 2. n. 1. & seqq. Pena capitalis decernitur in eos, qui Virgines sacras ad nuptias sollicitas audent, *ibid.* numero 2. Olim tamen matrimonium earum non erat invalidum, *ibid.* num. 2. Quid circa hujusmodi matrimonia statuerit Synodus Chalcedonensis, & cui penæ contrahentes subiecerit? VII. 36. col. 1. Quid Synodus Trullana? *ibid.* 137. col. 1. Dispensatio super voto castitatis perpetua, quæ ex causa concedatur? II. 156. col. 1. nu. 12. & VI. 11. col. 1. §. 11. Hujus Dispensationis formula, II. 156. col. 2. n. 12. & VI. 31. col. 1. Ejus vigore tantum semel potest contrahi matrimonium, *ib.* col. 2. nu. 13. & 14. & VI. 11. col. 1. Hoc non procedit, si matrimonium non fuerit consummatum, II. 156. col. 1. n. 11. Voyez les Observations de M. Gibert sur le vœu de chasteté, I. 254. col. 2. tit. 30. & sur les dispenses, II. 205. col. 1. tit. 13. chap. 4.

Votum castitatis a Subdiacono emittendum, VIII. 25. col. 1. Voti distinctio in simplex & in omne olim ignota, II. 143. col. 1. nu. 7. Quidam illi dii in hoc recepta? *ibid.* 143. col. 2. nu. 9. & VII. 36. col. 1. Quis videtur dedisse occasionem huic distinctioni? II. 142. col. 2. num. 8. Unde nata olim frequenter quæstiones super validitate aut invaliditate matrimonii contra votum castitatis coacti? *ibid.* 143. col. 2. nu. 10. Quis esse debeat voti solemnitas, ut dirimat matrimonium, *ibid.* nu. 11. Externa non sufficit, *ibid.* nu. 12. Discrimen inter votum & simplex propositum, VIII. 94. col. 2. Monachorum & Virginum matrimonia, etsi gravissime damnata, habebantur valida, II. 142. col. 1. nu. 3. & 4. Solemnitas voti & ejus efficacia ad dirimendum matrimonium, in quo consistat & unde procedat, I. 182. col. 1. nu. 13. & II. 143. col. 2. nu. 13. Recte denihit Synodus Tridentina vota solemnia dirimere matrimonia, II. 143. col. 2. num. 14. Primum votum quod coactum Scholaribus Societatis Jesu, recte quodam sensu dici potest solemnem, I. 187. col. 2. n. 15. & *ibid.* in nota. Quo casu ex-fulsque possint ad nuptias convolare? II. 143. in nota.

Quo ex quo capite dirimat matrimonium? *ib.* *ibid.* col. 2. nu. 15. De causa dispensationis super voto castitatis, II. 156. col. 1. n. 12. Quid dispensatio imponendum? *ibid.* col. 2. numero 13. Qui vigoris hujus dispensationis uxorem duxit, ea maritus, aliam ducere nequit, *ibid.* nu. 14.

Votum annexum Ordini sacro non habet vim dissolvendi matrimonium ratum, non consummatum, II. 160. col. 2. num. 12. & 14. Nec illum effectum habet votum, quod emittunt Scholares Societatis Jesu post biennale probationem, *ib.* num. 12.

Votum nullæ an & quando parentes possint irritare? VIII. 78. col. 1. Quæ sit potestas viri in vota ab uxore emissæ? VIII. 106. col. 2.

Vide, Matrimonium, Castitas, Professio. Votum Obedientiæ. Vide, Obedientia. Votum Paupertatis. Vide, Paupertas, Reculium Monachi.

VOTUM SEU SUFFRAGIUM.

Vide, Suffragium, scrutinium.

Urbanus I. responsoria litteræ ad Michaellem Paleologum pro unionem Græcorum, VIII. 203. col. 2. Excitat Principes ad expeditionem contra Græcos, *ibid.* 204. col. 1. Paleologus timens cruciatum expeditionem, iterum scribit Romano Pontifici, *ibid.* Urbanus iteratus Nuntius mittit ad Imperatorem, *ibidem*.

USURA, USURARIUM.

Usura definitio, VI. 92. col. 2. Ura est, quicquid ultra fortem exigitur, VIII. 67. col. 1. Tam Levitas quam Clericis vetita usura, *ibid.* Ad usuram non est necessarium ut lucrum exigatur, sufficit ut speretur, VI. 92. col. 2. Hinc usura duplex, realis scilicet & mentalis; quæ rursus dividitur in apertam & palliatam, *ibid.*

Usura prohibita est jure naturali, divino & humano, VI. 93. col. 1. Usura, furvi genus, *ibid.* Ipsi Ethnici solo lumine naturali ducti agnovere usuram esse injustam, *ibid.* Apud veteres Romanos usura moderata tolerata, sed labeantibus sæculis prorsus relictæ, *ibid.* 93. col. 1. Quo sensu permittitur fuerit Judæis usura ab alienigenis exigere? *ibidem*. An Monachos Pleratque diu possint feneratorum? *ibid.* col. 2. Solvuntur objectiones, *ibid.* Quænam requirantur conditiones, ut citra usuram liceat aliquam accipere ratione damni emergentis, aut lucri cessantis? VI. 94. col. 1. Quandam idem sit licitum

tum propter periculum: *ib.* 93. col. 2. Quandonam conventio-
nalis pœnis titulo, *ib.* Quandonam idem liceat fideiussionis ti-
tulo, *ib.* Quibulnam politis conditionibus venditor cum pœso
de retrovendendo licita sit, & ab usura immunis? *ib.* Contra-
sus societatis quandoque legitimus est, quandoque usurarius, *ib.*

Usurarium est pœsum legis commississorie, VI. 95. col. 1. Usa-
rius est aliqui presentem pecuniam querenti quippiam carius
vendere, ut statim a venditore per se vel per interpositum per-
sonam vilius ematur, VI. 96. col. 1. Item, ob dilatam solu-
tionem carius iusto pretio vendere, *ibid.* Tutores & Curatores
ex pecuniis pupillorum mutuo datis exigere non possunt usa-
rias, eo nomine quod has pecunias cum suo iusto lucro pupillis
restituere teneantur, *ib.* col. 2. Usure usurarum prohibet, *ib.*
Aliæ usurarum species, *ib.*

Usura non licita ad subveniendum pauperum necessitatibus,
VI. 93. col. 2. Nequidem licita est ad redimendam vitam ca-
ptivi, VI. 96. col. 1.

Usurarius denegatur sepultura Ecclesiastica, nisi usuras cum
effectu restituerit, aut sufficientem de eo cautionem præstite-
rit, III. 260. col. 1. nu. 25. & VIII. 210. col. 2. Hac pœna
est sine effectui, si heredes usure pallia admittantur, *ib.* 221.
col. 1. Pœna in sepelientes huiusmodi usurarios, *ib.* Nemo co-
rum Testamentis interit, aut Confessione excipiat, nisi præ-
stita cautione, *ib.* Eorum Testamenta irrita, *ib.* Quid de Epi-
scopis, Presbyteris & Diaconis usuras exigentibus? VI. 143.
col. 2. & *ib.* 206. col. 1. Pœnæ in usurarios decretæ, & eorum
obligationes, VI. 96. col. 1.

Usura crimen, cuius proprii sit de jure communi? IV. 59. col.
2. n. 36. En France s'il s'agit de l'intérêt perçu au delà du
taux du Prince, c'est au Juge seculier à en connaître, IV. 187.
col. 1. chap. 7. num. 36. Ad cuius cognitionem spectet iuxta
Concordatam Brabantiam? IV. 59. col. 2. n. 36. & 37. Varii con-
tractus de usura notantur, *ib.* sub num. 37. Quid de Turori-
bus usurariis in Synodo Cameracensi & in Eadicta Regio, VIII.
244. col. 2. & 245. in nota (A).

Usura genus duplex, notatum in Synodo Nicæna, VI. 163.
col. 1. Licet Canon tantum exprimat duas usuras species, ra-
men ex prohibitionis rationibus patet omnem omnino usuram
præteritam Clericis interdiciam, *ib.* col. 2. & VIII. 32. col. 2.
In Canone Africano statuitur, ne omnino cuiquam Clericorum
liceat de qualibet re facinus accipere, VII. 76. col. 1. Quid in
altero Canone circa usuram a Clericis vitandam, VII. 79. col.
2. Episcopi, Presbyteri, vel Diaconi usuras accipientes, si mo-
niti non cessent, deponendi, VII. 131. col. 2.

Usurarium puniunt ante & post mortem, VIII. 139. col. 2.
Quare vix ullus in foro externo ut usurarius puniri poterit?
ibid. Tituli lucri cessantis & damni emergentis olim non ita
noti, *ib.* col. 3. An usurarii non restituentes usuras, peniten-
tiam agere valeant? VII. 68. col. 1. In Sexto Decretaliu cau-
tum, ne quis manifestos usurarios toleret in adibus suis aut
terris, VIII. 213. col. 1. Pœna in contravenientes, *ib.*

USUS.

Usus facti, quid sit? V. 55. col. 1. & col. 2. in §. 2. Usui
simplex opponitur usufructus, *ib.* §. 3. Distinctio inter usum
facti & juris delum nequit a dependentia vel independentia a
nutu Superioris, *ib.* §. 5. Duo circa usum facti seu rerum ne-
cessarium concedendum vel concessum observanda, *ibid.* col.
1. §. 4. Bona omnia undecumque Monasterio obvenientia de-
bent communicari, quoad usum non tantum juris, sed etiam
facti, *ibid.* col. 2. §. 5. Concilium Tridentinum voluit, ut res
Religiosis obvenientes, prius Superioribus tradantur, & Con-
ventui incorporentur, quam earum usus etiam facti ipsis con-
cedatur, V. 6. col. 1. §. 6. & 7. Usus necessarium seu facti
commemorandus statui & conditioni Religiosorum, in quibus
eos Dei providentia ex Superiorum directione constituit, V.
70. col. 1. sub §. 1.

UVA.

Uvarum primitivæ olim tempore Missæ a Sacerdotibus bene-
dicebantur, & populo distribuebantur, VII. 117. col. 2. Abu-
sus qui in earum distributionem interpretat, per Synodum Trul-
lanam tollitur, *ib.* col. 1. Ex hoc veteri ritu elicitur genulinus
sensus horum verborum Missæ, per quem hæc omnia bona creata,
ib. Uvæ offerri vetantur, VIII. 106. col. 1. Quid in Canone 5.
Apostolorum de uvarum oblatione, & novorum fructuum, VI.
135. col. 1.

UXOR.

Uxor olim fuisse non tantum Presbyteris & Diaconis sed
etiam Episcopis, VI. 131. col. 2. Nec illis licebat pretextu re-
ligiosis hinc pietatis uxores suas legitimas dimittere, *ib.* Qui-
bulnam Clericis olim licitum post ordinationem uxores ducere,
VI. 140. col. 2. Quid Synodus Ancyrana de Matrimonio Diacono-
rum? VI. 175. col. 2. Quæ semper fuerit Græcorum disciplina
circa Presbyterorum Matrimonia, VII. 182. col. 2. & VIII. 129.
col. 1. & 2. Canon Synodi Gangrensis circa Presbyteros uxorem
habentes, non receptus ab Ecclesia Latina, VI. 183. col. 1. Cle-
ricorum in Minoribus constitutorum concubia cum Acatolicis
vetita in Synodo Chalcedonensi, VII. 35. col. 1. In Synodo Tru-
lana vetitum iis, qui sacre Ordinis erant initiati, uxorem
ducere: circa quod error Gratiani, VII. 130. col. 1. Qui dein-

ceps post ordinationem uxorem ducebat, deponeretur, *ib.* In
eadem Synodo interdicta Episcopis cohabitatio cum uxoris
suis, VII. 132. col. 1. Idem prohibet Ecclesia Latina omnibus
sacro Ordine insignitis, *ib.* col. 2. Error Gratiani, *ibid.* Quid
de uxoris Sacerdotibus in Barbaricis Ecclesiis degentibus?
VII. 138. col. 1.

Uxor ante ordinationem duxæ de necessariis providendum,
VIII. 25. col. 2. Varia fuit Ecclesiæ Latinæ & Græcæ discipli-
na circa usum Uxorum ante ordinationem duxarum, *ib.* Con-
jugati ad sacros Ordines promoveri nequeunt sine consensu Uxo-
ris, *ib.* col. 2. Quæ sit potestas viri in Uxorem & in vota ab
ea emissæ? VIII. 106. col. 2.

Uxoratum in Episcopum ordinari non permittunt sacri Cano-
nes, nisi ejus Uxor continentiam voveat & vestem religiosam
assumat, II. 263. col. 1. nu. 18. Ratio hujus discipline, *ib.* nu.
19. Quid obtineat jure Decretaliu circa Uxorem illius, qui,
ea vivente, ad sacrum Ordinem vel vitam Monasticam tran-
sit, remissive, VII. 132. col. 1.

Uxor promoti ad Episcopatum in Monasterio collocanda,
VII. 146. col. 1. Huiusmodi Episcopos curam suæ Uxoribus ha-
beat, *ib.* Quando talis Uxor heri possit Diaconissa? *ibid.*

Uxor de Mariti absentis morte incerta, alteri nubere non
potest, II. 163. col. 1. n. 5. & 6. & VII. 161. col. 1. Hac de
re Constitutiones Imperatoris, *ib.* Quid de illa, quæ per igno-
rantiam nupserit viro, qui ad tempus est ab uxore relictus?
VII. *ibid.* col. 2.

Uxor vim patiens, non fit rea adulterii. VIII. 103. col. 2.

Quid dicendum de immundiciis cum propriis uxoris, *ib.*
Uxoricide olim matrimonium perpetuo interdictum, II. 140.
col. 1. sub nu. 3. Interfectoribus uxorum adulterarum quæ po-
nitentia imponenda, VIII. 105. col. 2.

Uxor nulla ex causa dimitti potest, nisi ob fornicationem,
VIII. 104. col. 2. Aequale est jus Mariti & uxoris ad dimitten-
dam compartem adulteram, *ibid.*

Vide, Matrimonium, Divortium, Castitas, Clericæ, Continen-
tia, Incontinentia, Presbyter.

Vide, Uxor.

UXORICIDA.

X

XENODOCHIUM.

Xenodochia quibus visibus specialiter destinantur? III. 229.
col. 1. n. 2. Xenodochia fundantes, non sine magno fun-
damento voluerunt, ut in eis essent utriusque sexus Religiosi ad
serviendum utrique sexui infirmo, I. 228. col. 1. n. 27. Lauda-
bile institutum, modo caveantur incommoda ex simultanea co-
habitatione timenda, *ib.* nu. 28.

Vide, Hospitale.

Z

ZACHARIAS.

Zacharias Pontifex quid responderet de morositate in conceden-
dis dispensationibus matrimonialibus, VI. 7. col. 2. sub §. 2.

ZEGERUS BERNARDUS VAN-ESPEN.

Vide, Espen.

ZOSIMUS.

Zosimo Papæ obrepit Celestinus, VII. 63. col. 2.

Vide, Pelagius.

Zosimus admodum studiosus extollendæ sedis suæ auctoritatis,
VII. 64. col. 2. Recipit & absolvit Apiarum Presbyterum Af-
ricanum, qui Romanam confugerat, & ad Pontificem appellave-
rat de sententia sui Episcopi, a quo ob depravatilimos mores
erat excommunicatus, VII. 65. col. 2. Mittit Legatos in Afri-
cam pro Apiano, & Romanam evocat Urbanum Apriarii Epi-
scopum, *ib.* Hinc controversia inter Zosimum & Africanos, *ib.*
Non orta erat hæc controversia ex appellatione alicujus Epi-
scopi ad summum Pontificem, *ibid.* Zosimus occasione negotii
Apriarii, videtur potuisse de causis quoque Episcoporum ad se
trahendis cogitare, *ibid.*

Zosimi Communitorium in Conventu Africano per Legatos
exhibetur, VII. 66. col. 2. Versimiliter hic Conventus habitus
fuit in Mauritania Cæsariensi, *ib.* S. Augustinus huic Conven-
tui interfuit, *ib.* Convocatur Concilium generale totius Afri-
cæ, in quo recitantur capitula Communitorii Zosimi, *ib.* col. 2.
In hoc Communitorio allegabatur Canon Sardensis nomine
Nicæni ad asserendas appellationes a iudiciis Africanorum ad
summum Pontificem, *ib.* 67. col. 1. Suppositionem suspicatur
Africani, eorumque hæc de re ad Bonifacium Zosimi successorem
Litteræ, *ibid.* col. 2.

ZYPÆUS.

Zypæus in restrictione Placeti ad Rescripta Beneficiaria, ea-
que privatis data, sibi non constat, IX. 120. col. 1. §. 4. Quam
inepta sit ratio a Zypæo adducta pro adducenda hac Placeti
Regis restrictione, IX. 129. col. 1. §. 3.

NOI RIFORMATORI

DELLO STUDIO DI PADOVA.

CONcediamo Licenza a *Giovanni Gatti* Stampator di *Venezia* di poter ristampare il Libro intitolato: *Zegeri Bernardi Van-Espen: Jus Ecclesiasticum*, &c. osservando gli ordini soliti in materia di Stampe, e presentando le Copie alle Pubbliche Librarie di *Venezia*, e di *Padova*.

Dat. li 5. Maggio 1778.

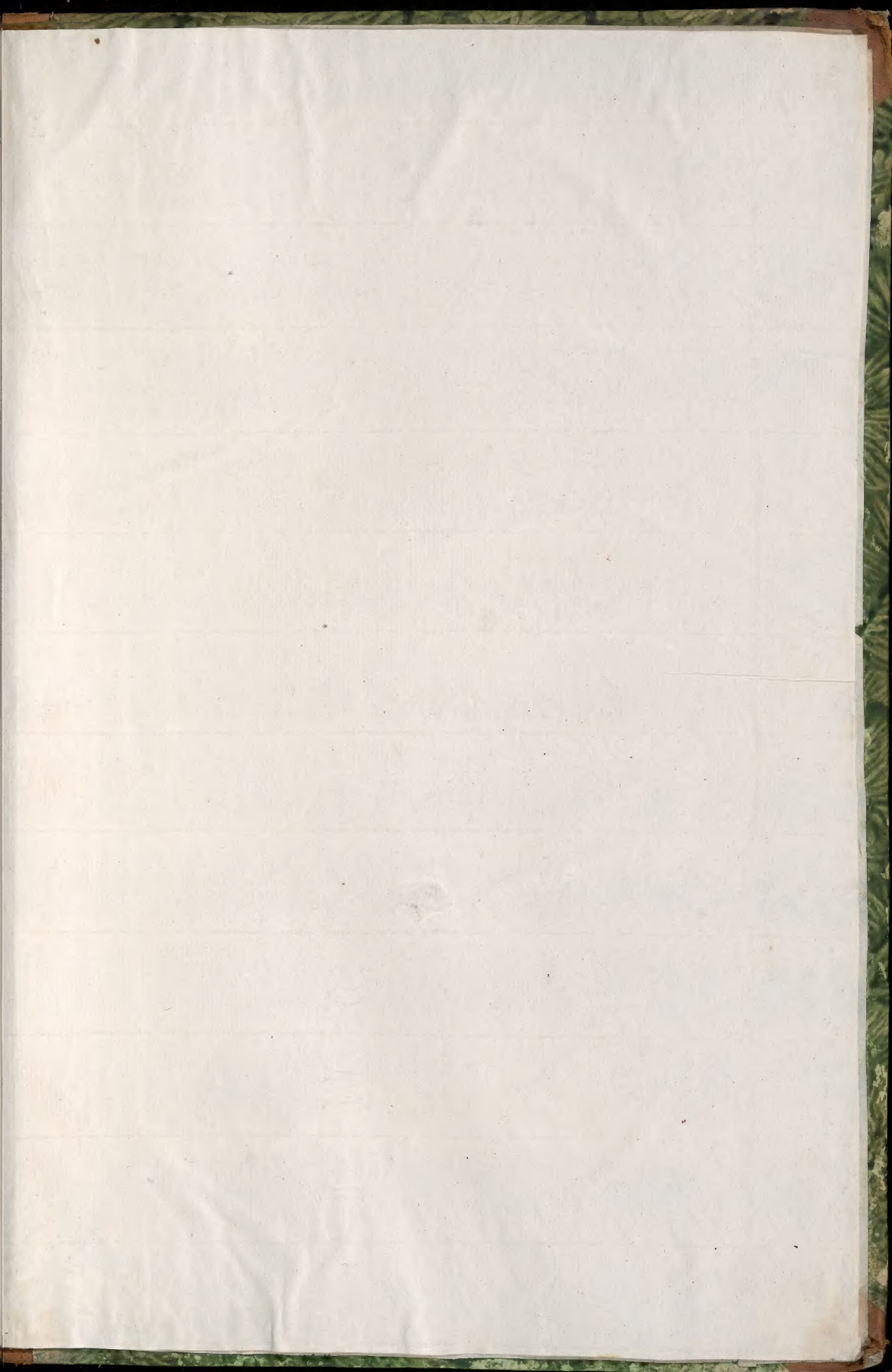
(*PIETRO BARBARIGO* RIF.

(*FRANCESCO MOROSINI* 2. *KAV. PROC.* RIF.

(*GIROLAMO GRIMANI* RIF.

Registrato in Libro a Carte 376. al Num.
1268.

Davidde Marchesini Segretario.

NOTA DELLE ACQUISTE FATE IN ANNO 1778.

IN VIRTU' DELLA LEGGE DEL 1773.

Il Signor Dottor Antonio Maria Sestini Stampatore di Corte di Sua Maestà Imperiale e Reale, ha consegnato al Librerio della Biblioteca Apostolica Vaticana, per la stampa del Libro intitolato *Legge Apostolica concernente l'us Ecclesiasticum*, per cui l'Autore ha richiesto soliti in materia di Stampe, e consegnando le Copie alle Pubbliche Librerie di Venezia, e di Padova.

Die 11. Maggio 1778.

(PIETRO BASSANO) R. S.

(FRANCESCO MONTINI) R. S. P. 1778. R. S.

(GABRIELE BASSANO) R. S.

Registato in Libro e Carte 376. al Num.

1778.

Donato Marcolini Segretario.

